

R-1000

1 300 40
MADE IN SPAIN

R. P. IOANNIS
DE LVGO

HISPALENSIS,
E SOCIETATE IESV,
IN COLLEGIO ROMANO

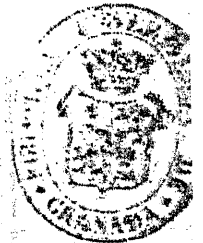
eiusdem Societ. olim Theologiæ Professoris,
nunc S. R. E. Cardinalis,

DISPUTATIONES SCHOLASTICÆ,

Del Colegio de la Compañía de Jesús de Granada *32*
ET MORALES,
DE SACRAMENTIS IN GENERE.

DE Venerabili Eucharistiæ Sacramento.
Sacrosancto Missæ Sacrificio.

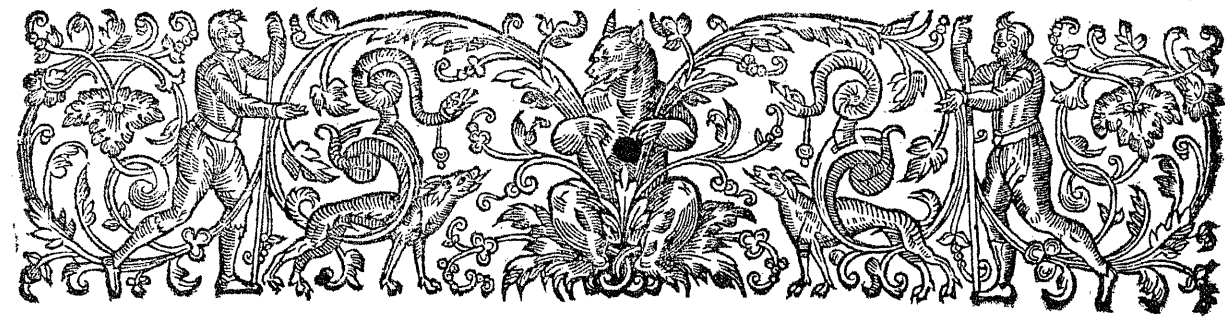
EDITIO NOVISSIMA.

LVGDVNI,

Sumpt. Hæred. PETRI PROST, PHILIP. BORDE,
& LAURENTII ARNAVD.

M. DC. XLIV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EMINENTISSIMO
P R I N C I P I
F R A N C I S C O
B A R B E R I N O ,
S . R . E . C A R D I N A L I ,
A C V I C E C A N C E L L A R I O .

RÆCOCEM hunc , & immaturum ingenij fructum ,
iturientem iam pridem ad te , cui multis nominibus de-
beatur , cohibere amplius nec potui , nec debui , P R I N -
C E P S E M I N E N T I S S I M E ; sed lætari magis , quod
liceret aliquando publico isto , vel monumento , vel pi-
gnore , palam facere & affectum æstuantis animi , & debitum serui-
tutis . Dinocrates olim nobilis Architectus , cùm aditum ad Ale-
xandrum per familiares impetrare minimè posset ; arte , industriæque
vſus dicitur : naſtus enim opportunitatem , quo die Alexander iuri di-
cendo præſidebat , nudatis membris , oleoque peruncto corpore , ac
populea fronde coronato capite , læuo humero leonis pelle amiſto ,
dextra clauam geſtans , ad tribunal prodit . Quo aspectu , ac nouitate
commotus Alexander , qui eiufmodi ſpectaculis mirum in modum
delectaretur ; iuſſit eum ad ſe accedere , & hominis aſtu comperto ,
probatoque conſilio , facilè , gratanterque ad colloquium , & fami-
liaritatẽ excepit . Placuit Deo ſic tuum etiam conformare ani-
mum , C A R D I N A L I S A M P L I S I M E , vt hoc ſpectaculorum ge-
nere hoc eſt , doctorum hominum ſcriptis , ac libris maximè de-
lectareriſ : vnde & ij , quos iſtius dignitas amplitudiniſ , ac debitum re-
uerentiæ à congreſſu libero arcet ; ſcriptoriſ certè ſuſcepta perſona ,
aditum aliquando haberemus ad obſequentiſ , ac deuoti erga te ani-
mi affectum exprimendum . Porro , quantum ad hæc ſcriptorum ,

librorumque spectacula afficiaris; testatur splendidè locupletissima illa, tuâque magnificentiâ dignissima Bibliotheca, quam propriis in ædibus, regio sumptu, quasi arcem munitissimam, congestis vndique linguarum omnium libris, manuscriptis etiam exquisitis innumeris, nulla expensarum ratione habita, ad miraculum, & ad vtilitatem certè Urbis & Orbis collegisti. Libet vsurpare Socratis ad Euthydemum verba apud Xenophontem: *Multi eorum scripta collegisti, qui verè sapientes fuisse dicuntur.*

Xenophō
lib. 4. me-
morab. c.
6.

Suspicio te, quòd nec auri, nec argenti thesaurus tibi comparare malueris, quàm sapientia: etenim ex hoc patet, quòd existimes, aurum, & argentum homines nihilo meliores efficere, sed sapientum iudicia, & sententias virtutem illis largiri. Ostenditi re ipsa, qualis esset thesaurus tuus, palam faciens, vbi esset & cor tuum. Nec aliud quicquam amare poteras in qualibet fortunæ commutatione, nisi vnam sapientiam, cui à primis te annis ardentissimo animi affectu totum tradidisti: cum primo illo, vel pueritiæ, vel adolescentiæ flore, Humanis primùm litteris, Philologicis deinde, & Theologicis in Romano nostro Collegio (liceat hanc eius grato animo gloriam commemorare) diligenter imbutus; ita postea vti iusque Iuris Prudentiæ nauasti operam, vt Sacrarum tamen literarum studium nunquam intermitteres. Quo fit, vt in maxima illa negotiorum mole, quibus assiduè distringeris, eam arbitreris honestissimam esse laboris quietem, occupationum portum, & molestiarum tranquillitatem, si ex Sacris literis, vel Doctoribus, quicquam tibi, necessario etiam illud somno subtrahenti, vel legere, vel audire concedatur. Debes certè totum istum, quantus is est, grati animi affectum, sapientiæ; quæ in

5. Tuscul.
c. 2.

te vno comprobauit apertè, quam merito apud M. Tullium, *vita dux, virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum* appelletur: quamque verè apud Arnobium eidem doctrinæ tribuatur, *purgare animas, atque ab omni puras vitiositate præstare.* A quo enim alio fonte profluxisse existimem incontaminatam illam per omnes vitæ status, animi innocentiam, mentis candorem, & quæ bona cætera secum affert, Christianam pietatem, quæ vel in ipsis etiam animi laxamentis sese mirificè prodit?

2. Musica
c. vlt.

Cum enim, teste Augustino, sapientem deceat interdum remittere aciem rebus agendis intentam: qua occasione verebatur Ambrosius,

lib. 1. Of.
fic. c. 20.

ne, dum relaxare animum volumus, soluamus omnem harmoniam, quasi concentum quendam bonorum operum: fecisti, quod rarum est, & omnem prorsus laudem excedit, vt si quando spectacula amicis relaxandi causa animi cogere exhibere; non solum, quod optabat Tullius, *in ipso ioco aliquod probi ingenij lumen eluceat; ludisque tempore, ac homine dignus sit.*

lib. 1. Of.
fic.

Sed ita sit Christiano, ac religioso dignus homine, vt ab ipso ioco, & ludo insolitus ad pietatem ardor in spectatorum animis accendatur; Sanctorum illa veterum hilaritate renouata, qua *erat populus iucundus secundum faciem Sanctorum.* Vt mirari iam desinam, quod pietas illa in feriis tale, ac tantum desiderium tui apud exteras prouincias excitârit

Iudith 16.

in

in Legationibus, quibus pro Christianæ salute Reipublicæ functus es, quam nos domi etiam in ludicris cum admiratione colimus. Quid tamen aliud didicisse poteras in domestica schola Pontificis Optimi, qui tibi lingua, calamo, & (quod potentissimum est) exemplo præibat, & ad hoc vnum sen. per insinuebat, non vt *Musas*, ex Græcorum prouerbio, *Gratis coniungeres*, sed vt eas cum vnus Summi Dei gratiâ, & sanctitate consociares. Quam certè mentem, & imaginem animi sui, nescio, an ille diligentius in te impresserit; an tu in temetipso expresseris felicius: felix, hoc ipso, quod contra Poëtæ veteris scitum, *cum sapieres* Perf. Sat. Patrum, tunc verè tu, & sine periculo sapiebas. Sed redeo ad te, qui ab hoc ipso doctrinæ fonte miraculum illud effecisti, quod insolitum dixit Liuius, bonam fortunam, bonamque mentem homini simul dari. lib. 30. Fortuna enim, quæ, vt dixit Cicero, non ipsa solum cæca est, sed & eos plerumque cæcos efficit, quos complectitur; frequenter id facit, vt quod olim de Galba dictum fuerat, dignum fuisse qui imperaret, nisi imperasset: hoc ipsum vsurpemus, non rarò de aliis; mutata simul in peius vitæ innocentia, quanto in melius fuerat commutata fortuna. Cuius rei mirandum non minùs, quàm miserandum exemplum cum tremore obseruauit Magnus Gregorius in pessimis filiis sanctissimi viri, & Pontificis Maximi Samuelis, qui Parente ad Summum Pontificatus, & imperij apicem eucto, ruerunt in peius; & quidem *steterunt subditi, sed in culmine praelationis positi ceciderunt.* Superasti vnus hanc fortunæ superbientis insolentiam, in quo nihil comitas seueritati, nihil grauitati bonitas, nihil humanitas maiestati detraxit: in quo *nec quicquam mutauit fortune amplitudo*, (quod ille de Vespasiano Principe olim dixit) Pi. pan. nisi vt *prodesse tantumdem posses, vt velles.* Et ecce aliud in te eiusdem Sapientiæ, & Doctrinæ non vulgare beneficium: habet enim hoc sibi peculiare sapientiæ bene cultæ doctrina; vt, ex Teletis sententia, liberalitatem Sapientis animo intimè instillet. Sed, quam, ex Telete apud Sto bæum ferm. 95. r. de Offic. c. 4. *Deus bone, quam tamque liberalitatem!* Vereor, ne vitiosa censeatur à Tullio, qui vult, *ne maior sit benignitas, quàm facultas*; dum interea tu in vsus pauperum, & piorum hominum necessitates copiosis redditibus ad vnum exhaustis, cogere propemodum ipse fieri pauper; patique creditores, ne inopes patiantur. Hoc vnum scio, supremam laudem habituram liberalitatem istam tuam apud Ambrosium, qui eam solam liberalitatem perfectam esse dicit, *quam laudat os pauperis, & non labia subuenientis: vbi silentio regit opus suum, & necessitatibus singulorum occultè subuenit.* Suet. lib. 3. cap. 47. Quam enim longè abes ab ambitiosa illa Tiberij liberalitatis specie; qui, cum quibusdam insularum præria, quæ in monte Calio deflagrant, restituisset: in beneficij memoriam, montem ipsum, appellatione mutata, *Augustum* vocari iubebat. Imitari magis voluisti stellas, quæ lucent hoc tantum, vt luceant, & beneficia sunt sine aliqua humana affectatione, aut aspectu: vt appareat, de tuis illis gentilitiis Apibus verissimè dictum fuisse:

Sic vos, non vobis, mellificatis Apes. Dabis igitur hanc veniam, vt in numeroſa illa egentium turba, quos tua benignitas perpetuò fouet, & protegit, numerari poſſit liber hic meus, & ipſe pauper; eumque tu quaſi expoſitam prolem, benignè ſuſcipias: vt ſicut illæ ipſæ Apes in ænigmati olim, & figura Venerabile Euchariftiæ Sacramentum adumbrante, fecerunt, vt *de comedente exiret cibus, & de forti egrederetur dulcedo*: ſic & nunc idem Myſterium, cui explicando volumen hoc maiori ſui parte deſeruit, ſapere faciant, quantum ab ore non Leonis, ſed Tractatoris infulſi fortasſe deſuperit. Legimus Diuinam, hoc eſt, Sacram & Theologicam Sapientiam apud Salomonem, conſtructa domo, & appoſita menſa, (quam Eucharifticam interpretatur Eccleſia) miſiſſe protinus *ad arcem, & ad mœnia ciuitatis*, qui inuitarent ad epulas, intelligendas magis, quam ſumendas, prout in Sapientiæ domo fieri decebat. Quo in loco alij legunt: *Et vocauit ſuper humeros Excelforum ciuitatis.* Hæ ſunt partes tuæ, PRINCEPS EMINENTISSIME, vt humerus iſte tuus, cui Deus Opt. Max. poſt Sanctiſſimum tuum Patrum, Eccleſiæ molem ſuſtinendam, & moderandam impoſuit, quò cæteris eminent ſublimiùs, eò ſit aptior, à quo, quaſi ab arce, & colle eminentiſſimo, Diuina Sapientia ſacram hanc menſam explicandam, & intelligendam proponat. Super eſt, vt qua Societatem noſtram vniuerſam, me ipſum, meaque omnia, benignitate complecti ſoles, & auctoritate tueri; patiaris, volumen hoc, cætera incomptum, & obſcurum, à tui nominis ſplendore lucem accipere: quod ego velut lapillum in acervum præconiorum tuorum poſui confidentiùs, ſciens, quòd ſicut non habet, vnde tibi placeat ex venuſtate; ſic ex deuotione ſcribentis diſplicere non poterit. Vale.

Ex Collegio Romano, 1. Martij, anno 1635.

EMINENTIÆ TVÆ REVERENDISSIMÆ,

Perpetuus in Chriſto ſeruus,

IOANNES DE LVGO.

LECTO

LECTORI BENEVOLO.

HAMETS I nec ignarum arbitror, nec immemorem conſilij mei ex iis, qua in priori volumine præfatus ſum, LECTOR AMICE; paucis tamen hiis non abs re monendus mihi eris. Liberaturus venio ex parte ſidem, quam obſtrinxeram. Cogitaueram complecti volumine vno qua cum ad Sacramenta in genere, tum ad Euchariftiam, & Pœnitentiam ſpectabant: mutanda mihi ſententia fuit, & tractatio tota de Pœnitentia in totum tertium reuocando, tum ne mole ipſa plus iuſto excreſcente, pretio ſimul, & pondere grauior fortasſe liber euaderet: tum quia ſeſtinandum amici eo mihi nomine ſuaſerunt, quod ex ſcriptis meis non pauca Scriptores aliqui, Auctore nullo indicato, præproperam in locum proferant. Quam tamen minime ego iniuriam, ſed gratiam interpretor non vulgarem: parum enim intereſt, an me ab ipſis probari videam, an mea. Cæterum, quia Gratiarum tres apud Veteres habitas memini in veneratione, Gratiarum adhuc duplicem ab iis Scripturibus poſt priorem illam enixe contendo. Alteram, vt ſi quid forte ipſis ex manuſcriptis noſtris pro ſua benignitate arriſerit; non dedignentur Auctorem, tacito ſaltem (ſi ita lubet) nomine prode: ne forte quando eadem poſtea vulgantur à nobis, egomet voluiſſe videar mihi adſcribere conceptum, & prolem alienæ mentis, diſſimulato veri nomine Genitoris: hac quippe ſimilitudine vtiſur Baſilius, Diſcendum eſt (inquit) citra pudorem, & docendum citra inuidiam. Et, ſi quid ab altero edocti ſumus, id ipſum occultandum non eſt. Velut improbæ mulieres ſpurios partus ſubiiciunt. Sed dicti Parens cum gratitudine præducentur. *Novi, quam ſit ingenio viro dignum, ſi abſque mendacio Platonium illud uſurpare poſſit*: Neque apud Auditores vnquam vendico mihi aliorum inuenta, ſed docentem laudibus ſemper extollo, illique apud omnes, quæ ſua ſunt, tribuo. Tertiam denique rogo Gratiarum huic non abſimilem. Si quid eſdem in ſcriptis ipſis non placet; (diſplicebunt quippe multa) reſellant utique, ſed amice: ſed ſine probris, ſine conuitiis, ſine indignatione: quorſum enim hæc, niſi vt ex Bernardi ſententia, corroſores eſſe conuincamur, non correctores, quia mordere, quam emendare maluimus? Non adeo ſum ingenio indocili, vt egeam his ſuſtibus, & plagis ad mutandam mentem in melius. Facile credam erraſſe me, ſi error mihi argumenti magis luce, quam cruce, & verberibus proponatur. Volo, vt ex Ambroſij lege diſceptatio ſine ira, ſuauiſſima ſine amaritudine ſit, monitio ſine aſperitate. Si impetrauerim, gratiam illis debeo: ſin minus, par pari non referam, nec extorquebunt vnquam, vt respondeam idiomate iſto, quod à Patribus non didici, nec priſcis Theologis; & nos (vt Apoſtolus monet) talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei: multo minus Theologica palæſtra, hoc eſt, Schola totius Charitatis, & modeſtiæ. Damus itaque nunc tibi Tractatum de Sacramentis in genere; de Sacrosancta Euchariftia, & Miſſæ Sacrificio; poſtmodum daturi integram tractatum de Pœnitentiæ virtute, ac Sacramento, quem præ manibus iam habemus. In vtroque reliquimus magna ex parte, qua ad controuerſias cum hæreticis ſpectabant; qua quidem Scholaſticis Profeſſoribus iam diu abriperunt ſibi, qui eiuſmodi controuerſias ex profeſſo tractare conſueuerunt. Morales quaſtiones non ita facile dimittendas putavi: tum quia hoc ſeculo magis ſapiunt lectoribus, qua ad mores pertinent: tum quia ad Scholaſticum plane Theologum ſpectat aperire fontes, & trutinare pondera rationum, ex quibus Moralis doctrina coherentet, ac ſuis magis, quam alienis librata ponderibus deducatur. Quæ ad reliqua Sacramenta pertinent, videntur omnino eſſe extra Scholaſticos terminos: ſi quid tamen in illis controuerſum eſt, quod Scholaſtico examine indigeat, in hiis ipſis tractatibus non deſiderabitur. Vale: &, ſi quid boni inuenieris, fruere feliciter: ſi peccatum in multis, corrige humaniter.

Epist. quæ
eſt inter
epiſt. Li-
banij.

Plato in
Hippia
minori.

Epist. 78.

lib. I. Of-
fic. c. 22.

1. Cor. 11.

Mutius Vitellescus, Societatis IESV Prapositus Generalis.

CVM Tomum de Sacramentis in genere, de Sacramento Eucharistia, & de Missæ Sacrificio P. IOANNIS DE LVGO, nostræ Societatis, tres eiusdem Societatis Theologi, quibus id commissum fuit, recognouerint, ac in lucem edi posse probauerint; facultatem concedimus, vt typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem has literas, manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas, dedimus Romæ, 12. Iulij 1635.

MVTIVS VITELLESCVS.

Imprimatur sè videbitur R.P. Magistro Sacri Palatii Apost. A. Torniiellus Vicesgerens.

Imprimatur, adhibita Approbatione alicuius ex Patribus Societatis tanquam videntis nomine meo.

Imprimatur P. Nicolaus Riccardius Sacri Palatii Apostolici Magister.

Approbatio R.P. Ioannis de Alvarado è Societate Iesu, in Collegio Romano Studiorum Præfetti.

HOS Commentarios in 3. p. S. Thomæ de Sacramentis in genere, & Sacrosancto Eucharistia Sacramento, ac Missæ Sacrificio, à R.P. IOANNE DE LVGO SOC. IESV, in Rom. Collegio Sacræ Theologiæ Professore elaboratos, iussu Reuerendissimi P. Nicolai Riccardij Magistri S. Palatii, vidi, neque in eis quicquam cum sacra doctrina, ac bona Philosophia non maximè congruens deprehendi; sed potius idem quod in censura Tomi de Incarnatione Diuini Verbi ab eodem Auctore editi notauit; Opus sanè non ex aliorum laboribus coaceruatum, sed proprio studio, atque ingenio partum: in quo ita ea quæ ad Metaphysicas, & Scholasticas speculationes pertinent, cum iis, quæ ad morum doctrinam spectant, comprehendit, vt sicut in illis reliquos, ita in iis scriptum mihi superare videatur: diligentissimè namque, & acerrimo studio Auctorem sententiis examinatis, & Scripturæ sacræ, vtriusque Iuris, ac Moralis Philosophiæ monumentis, perpenis, solida stabilitate, maturo iudicio, ac prudentia, plurima ad morum doctrinam vtilissima, ac maximè necessaria colligit. Quæ propter dignos censui, vt in lucem cum bono publico prodirent. In eodem Collegio Romano, 13. Augusti 1635.

Ita iudico ego IOANNES ALVARADO eiusdem Collegij Romani Præfectus Studiorum.

HÆC Commentaria R.P. IOANNIS DE LVGO de Sacramentis in genere, de venerabili Eucharistia Sacramento, de Missæ Sacrificio, ad omnium magnam vtilitatem in lucem exeunt. Actum Lugduni, die 12. Aprilis 1636.

FR. STEPHANVS MELIN *Carmelita.*

FR. IOANNES CVISSOT *Carmelita.*

Ioannes Claudius De-Ville, in sacra Theologia Magister, & Custos Sanctæ Crucis in hac Lugdunensi Dicecesi, in librorum censuram incumbere iussus: fidem facimus nos hæc Commentaria R.P. Ioannis de Lugo è Societate IESV, de Sacramentis in genere, de Venerabili Eucharistia Sacramento, & de Missæ Sacrificio, euoluissè, omniâque in eis sanctæ, Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ fidei sacris documentis conformia comperissè. Lugduni, Idib. April. 1636.

DE-VILLE.

Summa Privilegij Christianissimæ Maiestatis.

REGIS Christianissimi Privilegio, dato Parisiis 6. Maij 1636. cautum est, ne quis in Prouinciis (sue ditioni subiectis, præter IACOBVM PROST Bibliopolam Lugdunensè, aut de illius voluntate, opus hoc, cui titulus est, *Disputationes Scholastica & Morales de Sacramentis* R.P. IOANNIS DE LVGO Societatis IESV intra nouem annos, à die impressionis computandos mandare typis queat, sub pœnis in eo contentis.

De mandato Regis.

VICTON.

INDEX

I N D E X
Disputationum, & Sectionum.

Tractatus de Sacramentis in genere.

DISPUTATIO I.

De essentia, & definitione Sacramenti in communi.

- SECT. I. **S**acriæ Theologorum sententiæ circa definitionem communem Sacramenti. pag. 2
2. Explicatur nostra sententia circa essentiam Sacramenti. 3
3. Inferitur ex dictis decisio plurium quæstionum. 6

4. Vtrum Sacramenta nouæ legis caueant physicè, vel moraliter gratiam. 68
5. Referuntur, & dissoluntur argumenta contrariæ sententiæ. ibid.
6. Vtrum Sacramenta conferant gratiam in tempore, vel in instanti, quo perficiuntur. 78

DISPUTATIO V.

De inefficacia veterum Sacramentorum ad conferendam gratiam.

- SECT. I. Sententia affirmans gratiam collatam per Sacramenta antiqua, & eius fundamenta. 86
2. Sententia negans, Circumcisionem contulisse gratiam, & eius fundamenta. 88
3. Resolutio quæstionis. 92
4. Inferitur resolutio aliquorum dubiorum. 96

DISPUTATIO VI.

De Characterè, qui est effectus Sacramentalis.

- SECT. I. An, & ex quibus Sacramentis maneat character. 101
2. Quid sit Character Sacramentalis. 103
3. Ad quam speciem qualitatis pertineat Character, & quam supernaturalitatem habeat. 106
4. In quo subiecto sit character, & de aliis eius proprietatibus. 110

DISPUTATIO VII.

De causa instituyente Sacramenta.

- SECT. I. Vtrum de facto Christus immediatè instituerit Sacramenta legis nouæ. 114
2. An poterit homini, vel Angelo communicari potestas instituendi Sacramenta. 117

DISPUTATIO VIII.

De ministro Sacramentorum.

- SECT. I. Supponuntur aliqua faciliora de ministro Sacramenti. 122
2. De intentione requisita in ministro ad valorem Sacramenti. 124
3. Soluuntur argumenta contra doctrinam præcedentem. 129
4. De mente S. Thomæ circa necessitatem intentionis. 133
5. Qualis debeat esse intentio virtualis ad valorem Sacramenti. 135
6. De

DISPUTATIO II.

De materia, & forma Sacramentorum.

- SECT. I. Vtrum Sacramenta nouæ legis consistant rebus, & verbis. 12
2. Vtrum res, & verba in Sacramentis habeant se per modum materiæ, & formæ. 18
3. Vtrum Sacramenta includant intrinsece, & in re-cto materiam, & formam. 22
4. Vtrum in Sacramentis nouæ legis requirantur verba consecratoria, an vero concionatoria. 25
5. Vtrum requirantur materia, & forma determinatæ ex institutione Christi. 27
6. Quæ mutatio materiæ, & formæ noceat valori Sacramenti. 32
7. Vtrum intentio ministri intret ad componendum intrinsece Sacramentum. 37
8. Quid sit in Sacramentis Res tantum, & Sacramentum tantum, & Res, & Sacramentum. 40

DISPUTATIO III.

De necessitate Sacramentorum.

- SECT. I. Vtrum in statu innocentie debuerint esse Sacramenta. 45
2. Vtrum in lege naturæ, & scripta fuerint Sacramenta. 49
3. Vtrum in lege noua fuerint necessaria Sacramenta. 57

DISPUTATIO IV.

De principali effectu Sacramentorum nouæ legis, qui est gratia.

- SECT. I. Præmittitur, quid sit dare gratiam ex opere operato. 58
2. Statuitur contra hæreticos, Sacramenta nouæ legis conferre gratiam. 59
3. Qualis gratia conferatur per Sacramenta nouæ legis. 62

Index Disputationum, & Sectionum.

6. De intentione habituali, & voluntate indirecta, an sufficiant ad valorem Sacramenti. 138
7. An intentio ministri debeat esse circa materiam determinatam. 143
8. Quid dicendum sit, quando fuerunt duæ intentiones contrariæ, quæ illarum prævalere debeat. 145
9. De obligationibus ministri Sacramentorum. 147
10. De obligatione ministri ministrandi Sacramentum indigno, vbi peculiariter de peccatore occulto in publico petente. 152
11. Obiectiones contra superiorem doctrinam, & alia dubia circa idem Sacramentum Eucharistiæ. 155
12. Quid circa hoc dicendum sit de aliis Sacramentis. 158
13. Vtrum in Sacramento Matrimonij sit eadē obligatio Parochi non ministrandi illud indigno. 161
14. Vtrum Coniux ipse, quatenus minister Sacramenti, peccet mortaliter contrahens matrimoniū cum peccatore. Vbi, an & hoc etiam capite peccet grauius Catholicus ducens uxorem hæreticam. 164

TRACTATUS

De Venerabili Eucharistiæ Sacramento.

DISPUTATIO I.

An, & quid sit Sacramentum Eucharistiæ?

- SECT. I.** Vtrum Eucharistiæ sit Sacramentum ab aliis diuersum? 193
2. An hoc Sacramentum componatur intrinsece ex speciebus, & Corpore & Sanguine Christi. 195
  3. Vtrum Eucharistiæ importet in recto Corpus & Sanguinem Christi; an vero species Sacramentales? 198
  4. An verba consecrationis componant intrinsece Sacramentum Eucharistiæ? 201
  5. Afferuntur alia argumenta & solutiones Recentiorum contra doctrinam præcedentem. 204
  6. Vtrum actio transsubstantiatiua pertineat intrinsece ad hoc Sacramentum? 210
  7. Vtrum vsus seu sumptio Eucharistiæ pertineat intrinsece ad hoc Sacramentum? 211

DISPUTATIO II.

Quotuplex sit Sacramentum Eucharistiæ?

- SECT. I.** Vtrum Eucharistiæ sit vnum Sacramentum in specie atomata? 215
2. Vtrum, multiplicatis speciebus Sacramentalibus, multiplicetur numero sacramentū Eucharistiæ? 217
  3. Vnde sumēda sit pluralitas huius Sacramenti in sententia, quæ dicit, species etiā in recto significari? 218

DISPUTATIO III.

De necessitate Eucharistiæ.

- SECT. I.** Præmittitur, quid sit necessitas medij, quid præcepti. 221
2. Vtrum Eucharistiæ sit necessaria ad salutem necessitate medij? 227

DISPUTATIO IV.

De materia remota Eucharistiæ.

- SECT. I.** Quæ sit materia Eucharistiæ? 230

DISPUTATIO IX.

De suscipiente Sacramentum.

- SECT. I.** De dispositione requisita in eo, qui suscipit Sacramentum. 169
2. Vtrum cum æquali dispositione æqualem gratiam semper adulti suscipiant ex vsu Sacramentorum. 168
  3. Vtrum qui suscipit Sacramentum indigne, postea ablato obice, consequatur gratiam Sacramentalē: vbi id in primis probatur de Baptismo. 170
  4. Qualis dispositio requiritur ad tollendum obicem baptismo indigne suscepto. 176
  5. Resoluntur alia dubia circa eandē materiam. 179
  6. An alia Sacramenta sicte suscepta caudent gratiam ablato obice. 185
  7. Quæ, & qualis intentio requiritur in suscipiente Sacramenta. 188

DISPUTATIO V.

De præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ.

- SECT. I.** Possē duo corpora esse in eodem loco, & idem corpus diuinitus simul in duplici loco. 254
2. Vtrum corpus existens in duplici loco debeat habere utrobique eadem accidentia, & eandem mutationes? 258
  3. Vtrum accidentia, quæ dependent ab hoc loco, debeat vel possint replicari, replicato suo subiecto? 262
  4. Præmittuntur aliqua communia de loco, & præsentia locali. 266
  5. Obiectiones aliquæ contra supradicta. 271
  6. Quid sit spatium imaginariū, in ordine ad quod explicatur essentia præsentia localis. 276
  7. Infertur ex dictis, qualis sit præsentia Corporis Christi in Eucharistiæ. 277
  8. Vtrum præsentia Sacramentalis Christi pendeat à præsentia naturali? 284

DISPUTATIO VI.

De vnione Corporis & Sanguinis Christi cum speciebus.

- SECT. I.** De vnione Corporis & Sanguinis Christi, variæ sententiæ. 286
2. Expli

Index Disputationum, & Sectionum.

2. Explicatur vnio corporis & Sanguinis Christi cum speciebus Sacramentalibus. 290
3. Quæ denominationes tribuantur Corpori Christi in ratione specierum: vbi, vtrum Corpus Christi in Eucharistiæ dicatur esse in loco? 294

DISPUTATIO VII.

De conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

- SECT. I.** Quæ requirantur, vt vnum in aliud conuertatur. 296
2. Refertur prima sententia de natura huius conuersionis. 298
  3. Impugnatur sententia & responsio Ægidij de Coninck de necessitate nouæ actionis productiue Corporis Christi. 302
  4. Examinantur solutiones Recentiorum ad defendendam productionem nouam corporis Christi. 306
  5. Referuntur & impugnantur alia duæ sententiæ. 309
  6. Proponitur & explicatur nostra sententia. 311
  7. Explicantur iuxta hanc sententiam omnes conditiones requisitæ ad veram conuersionem in conuersione Eucharistica. 314
  8. Dissoluntur obiectiones contra nostram sententiam. 318
  9. Respondetur ad alia argumenta Recentiorum contra nostram sententiam. 322
  10. Infertur ex dictis resolutio aliquarum questionum. 328
  11. Vtrum per hanc conuersionem desinat omnino substantia panis? 330
  12. Vtrum substantia panis & vini annihilentur? 332

DISPUTATIO VIII.

De modo, quo existit Christus in Eucharistiæ.

- SECT. I.** Vtrum Christus secundum totum, quod includit, sit in hoc Sacramento? 335
2. Vtrum Corpus Christi habeat in Eucharistiæ eandem figuram, quam habet in cælo? 339
  3. Vtrum totus Christus sit sub qualibet specierum parte? 341
  4. Quid significetur per *Corpus* in verbis consecrationis. 345
  5. Quid ponatur in calice ex vi verborum. 354
  6. Vtrum Diuinitas & personalitates Diuinæ sint in Eucharistiæ ex vi verborum. 355

DISPUTATIO IX.

De his, quæ potest Christus agere, aut pati in Eucharistiæ.

- SECT. I.** Vtrum Christus prout in Eucharistiæ possit pati aut agere aliqua actione physica? 358
2. Vtrum Christus prout in Eucharistiæ possit cognoscere & cognosci? 361

DISPUTATIO X.

De accidentibus panis & vini, quæ remanent in Eucharistiæ.

- SECT. I.** Quæ accidentia maneat in Eucharistiæ, & quomodo? 363

2. Quomodo species agere paritè possint; & an ex ipsis aliquid generetur? 366
3. Quando, & quomodo accidentia desinant continere Christum Dominum? 369

DISPUTATIO XI.

De forma sacramenti Eucharistiæ.

- SECT. I.** An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, vt fiat consecratio. 373
2. Soluuntur aliquæ obiectiones contra præcedentem doctrinam. 376
  3. Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem Corporis Christi. 379
  4. De verbis necessariis ad consecrationem calicis. 383
  5. An verba consecrationis dicantur recitative, an vero enunciatiue? 391
  6. Vtrum verba sint vera de præsentia in toto rigore; & pro quo instanti? 396
  7. Quid significant Pronomina, *hoc* & *hic*, posita in verbis consecrationis. 402
  8. Vtrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia? 404

DISPUTATIO XII.

De effectibus Eucharistiæ.

- SECT. I.** Vtrum Sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam? 407
2. Quando conferat Eucharistiæ gratiam sanctificantem? 412
  3. Vtrum vtraque species Eucharistiæ conferat maiorem gratiam, quam singulæ seorsim? 418
  4. De aliis effectibus spiritualibus sacramenti Eucharistiæ. 421
  5. De effectibus, quos Eucharistiæ operatur circa corpus. 424

DISPUTATIO XIII.

De vsu, & de subiecto capaci ad suscipiendam Eucharistiæ.

- SECT. I.** Quotuplex sit sumptio Eucharistiæ? & an qui non est baptizatus, sit capax huius Sacramenti? 427
2. De infantibus, & perpetuè amentibus; an sint capaces Eucharistiæ? 429
  3. De iis, qui ante amentiam vsu rationis habuerunt, an sint capaces Eucharistiæ? 432
  4. An sit præceptum non dandi Eucharistiæ pueris ante aliquam ætatem? & quid in dubio de capacitate? 433
  5. De adultis, qui debilem vsu rationis habent, præsertim de Indis, an sint ab Eucharistiæ repellendi? & quid de energumenis? 437

DISPUTATIO XIV.

De dispositione spiritali prærequisita ad Eucharistiæ.

- SECT. I.** Debere præcedere statum gratiæ ante Communionem. 440
2. Vtrum Communicare cum peccato veniali, sit peccatum saltem veniale; sicut Communicare cum mortali, est mortale. 444
  3. Vtrum ad effectum Eucharistiæ requiratur actualis? 445

Index Disputationum, & Sectionum.

- lis deuotio in Communicante? 447
 4. An, & quomodo praequiratur Confessio Sacramentalis ante sumptionem Eucharistiae? 449
 5. Quando liceat accipere Eucharistiam, non praemissa Confessione? 454
 6. An, & quomodo requiratur contritio, quando non praemittitur Confessio ante Communionem. 460
 7. Quale sit praecipuum confitendi statim post Communionem, quando aliquis absque confessione Communicauit? 463

DISPUTATIO XV.

De dispositione corporali requisita ad percipiendam Eucharistiam.

- SECT. I. Quae mundities exigatur in corpore, praefertim à pollutione, & copula? 469
 2. De ieiunio requisito ad communionem. 472
 3. Quomodo propter mortis periculum vel necessitatem fumentis liceat communicare, non praemisso ieiunio. 479
 4. Alij casus, in quibus licet absque ieiunio Eucharistiam accipere. 483

DISPUTATIO XVI.

De praecipuo sumendi Eucharistiam.

- SECT. I. An sit praecipuum Diuinum sumendi Eucharistiam? 486
 2. Quas personas, & quando obliget hoc Diuinum praecipuum? 488
 3. Vtrum debeat vel possit dari Viaticum illi, qui eadem die ex deuotione communicauerat? 494
 4. De praecipuo Ecclesiastico Communionis Paschalis, & annuae. 497

DISPUTATIO XVII.

Vtrum consulendus sit omnibus fidelibus indifferenter usus quotidianus Eucharistiae?

- SECT. I. Sententia affirmans, omnibus expedire quotidianam communionem. 501
 2. Prior pars verae & communis sententiae explicatur & probatur. 502
 3. Secunda pars verae sententiae probatur. 506
 4. Soluuntur obiectiones contra communem sententiam. 507

DISPUTATIO XVIII.

De ministro Eucharistiae.

- SECT. I. Vtrum solus Sacerdos possit Eucharistiam ministrare? 510

2. Vtrum omnes Sacerdotes possint Eucharistiam ministrare. 516

DISPUTATIO XIX.

De Eucharistia, ut est Sacrificium.

- SECT. I. Praemittuntur aliqua de Sacrificio in communi. 520
 2. In Missa offerri verum Sacrificium à Christo institutum. 523
 3. Quo pacto reperiat in Missa vera ratio Sacrificij. Referuntur verae sententiae. 526
 4. Quomodo consecratio pertineat ad essentiam Sacrificij, varie à Theologis declaratur. 529
 5. Nostra sententia de essentia huius Sacrificij. 532
 6. Soluuntur aliae obiectiones, quae contra praedicta possunt fieri. 535
 7. Infertur, an Christus sit offerens, & tota res oblata in hoc Sacrificio. 537
 8. Vtrum ex dispensatione Papae possit consecrari vnica species; & vtrum consecratio vtriusque sit de essentia huius Sacrificij? 539
 9. De effectibus huius Sacrificij. 543
 10. De iis, quibus prouenire possunt affectus huius Sacrificij, quatenus pro ipsis offertur. 550
 11. De iis, quibus ut offerentibus proueniat fructus huius Sacrificij. 561
 12. Vtrum hoc Sacrificium habeat valorem infinitum. 563

DISPUTATIO XX.

De tempore, loco, & aliis circumstantiis huius Sacrificij.

- SECT. I. De tempore huius Sacrificij celebrandi. 566
 2. De loco apto ad offerendum hoc Sacrificium; & de altaris ornatu. 574
 3. Vtrum in mari possit aliquando celebrari? 579
 4. De vasis & vestibus lacris, ac aliis ad hoc Sacrificium requisitis. 581

DISPUTATIO XXI.

De iusto Missae stipendio.

- SECT. I. Qui, & quo titulo possint accipere stipendium pro Missa? 584
 2. Quantum stipendium accipere possit Sacerdos pro Missa? 588

DISPUTATIO XXII.

De praecipuo audiendi Missam.

- SECT. I. Ad quid obliget praecipuum audiendi Missam? 591
 2. De praesentia, intentione, & attentione requisita ad Missam audiendam. 595

TRACTA

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

POST QVAM egimus de Christo, & redemptione per ipsum facta, sequitur, ut agamus de medijs, quibus redemptionis fructus nobis applicatur: inter quae potissimum locum habent Sacramenta. Continet autem Theologica de Sacramentis disputatio tres partes. Prima est, stabilire fidei dogmata circa diuina Sacramenta contra Haereticos nostri temporis, qui ea undique labefactare conantur. Secunda pars magis speculatiua tractat de eisdem Scholasticas quaestiones, quae inter Catholicos controuertuntur. Tertia denique moralis est, explicans praecipua moralia, & obligationes circa Sacramentorum administrationem, & receptionem. Primam partem Controuersistis ferè relinquemus. Tertiam Magistris casuum conscientiae ex parte. Secundam iuxta instituti nostri rationem nobis omnino reseruabimus. Obiter tamen aliqua ex primo, & plura ex tertio genere attingere aliquando oportebit.

Agemus ergo de necessitate Sacramentorum, de eorum essentia metaphysica: de eorum partibus, de eorum efficacia, & effectibus, de causa instituyente, de ministro, & de subiecto, à quo suscipiuntur: ad quae caetera omnia reduci possunt.

DISPUTATIO PRIMA.

De essentia & definitione Sacramenti in communi.

SECTIO PRIMA.

Varia Theologorum sententiae circa definitionem communem Sacramenti.

SECTIO SECVNDA.

Explicatur nostra sententia circa essentiam Sacramenti.

SECTIO TERTIA.

Infertur ex dictis decisio plurium quaestionum.

Conc. Flor.

I sermo esset de solis Sacramentis nouae legis, non esset difficile inuenire rationem communem, in qua ea omnia vniuocè, & essentialiter conueniant. Caeterum, cum certum sit, in veteri etiam lege fuisse aliqua Sacramenta, ut constat ex Concilio Florentino in decreto fidei post sessionem vltimam, vbi dicitur, *Sacramenta nouae legis multum differre à Sacramentis antiquae legis: haec enim non*

causabant gratiam, sed solum per passionem Christi dandam figurabant, nostra vero Sacramenta & continent gratiam, & dignè suscipientibus eam conferunt: & ex Tridentino, sessione 7. canone 2. vbi damnatur qui dixerit Sacramenta nouae legis non differre à Sacramentis antiquae, &c. difficile est assignare rationem communem Sacramenti, quae vtriusque conueniat, & quae non conueniat etiam alijs ritibus, & caeremoniis sacris vtriusque legis. Referemus ergo prius breuiter Doctorum sententias, ut facilius postea nostram explicemus.

Conc. Trid.

A SECTIO

SECTIO PRIMA.

Variae Theologorum sententia circa definitionem communem Sacramenti.

1. Prima sententia circa definitionem Sacramenti rejicitur.

PRIMA sententia esse potest, quæ radicitus tollat questionem præsentem, & neget Sacramentum definiri posse, quia est ens per accidens aggregatum ex multis, scilicet ex materia & forma non unitis; rursus ex rebus & significatione: ens autem per accidens non potest habere unam definitionem, sed sicut continet plura entia, ita debet habere plures definitiones, quod videtur traditum ab Aristotele 7. Metaphys. cap. 4.

Aristot. Vasquez.

Hæc sententia tribuitur aliquibus apud Vasquez in præsentis disputat. 128. cap. 1. qui latè eorum auctorum mentem examinat, & textum Aristotelis explicat, ac probat ipsum non negasse omnibus modis posse definiri ens per accidens, sed solum primariò, sicut etiam de accidentibus dicit ibi, non posse primariò, & simpliciter definiri, sed solum secundariò, & secundùm quid, quia non sunt entia simpliciter, sed secundùm quid. Certum autem est, entia per accidens posse aliquo modo definiri; possumus enim exactè declarare quid sit domus, & quid requiratur ad eius essentiam: & de hoc genere definitionis est sermo, quando petitur definitio Sacramenti in communi.

2. Secunda sententia communis definit, Sacramentum esse signum rei sacra: quæ definitio traditur à Magistro in 4. distinctione prima, cap. quid sit Sacramentum.

Magister.

Contra hanc tamen definitionem opponitur communiter, quod sit diminuta, atque adeo competat illis etiam rebus, quæ non sunt Sacramenta, cum tamen sint signum rei sacra, nam rem sacram etiam significant aqua benedicta, consecratio altaris, linguæ ignea in die Pêrecothes super Discipulorum capita apparentes, nubes lucida in die Transfigurationis, serpens æneus, quem exaltauit Moyses in deserto, qui significabat gratiam per Christum dandam credentibus; transitus Israëlitiæ populi per mare rubrum, qui significabat liberationem à peccatis, qua Christus nos erat donaturus; aqua scaturiens ex petra per Moysen, significans gratiâ Christi dandam per Baptismum. Item sacra Scriptura est signum rei sacra, sicut etiam imagines repræsentantes diuina mysteria, & alia eiusmodi, quæ tamen non sunt Sacramenta.

3. Tertia sententia etiam rejicitur.

Magister. Hugo Victor. Suarez.

Propter hæc est tertia sententia limitans nomen Sacramenti ad illa solum, quæ veram gratiam sanctificantem habitualement significant, & conferunt, unde excluduntur ea omnia signa, quæ vel gratiam habitualement non significant, vel certè eam non conferunt. Hanc tenent Magister in 4. distinct. 1. Hugo Victorinus in Summa sentent. tractat. 4. cap. 1. & lib. 1. de Sacramentis, parte 9. capite 1. apud Suarez in præsentis disputatione 1. sectione 2. §. Secunda sententia: quare definiunt Sacramentum esse visibilem formam inuisibilis gratia, cuius causa existat. Et consequenter vel negant Sacramenta antiquæ legis fuisse verè & propriè Sacramenta, vel dicunt illa etiam internam & veram gratiam sanctificantem significasse & contulisse.

Hæc tamen sententia difficilis est ex utroque capite; quia nimirum Sacramenta antiquæ legis appellantur simpliciter Sacramenta à Conciliis,

& Patribus, ut constat ex Florentino, & Tridentino, supra adductis, & gratiam non conferebant accipientibus, ut constat ex iisdem Conciliis. Debemus ergo dare aliam definitionem communem illis, & nostris; alioquin si illa erant Sacramenta non conferendo gratiam, licet non essent Sacramenta eo modo, quo nostra, quæ gratiam conferunt: poterimus nunc apud nos alia inuenire Sacramenta similia illis, quæ licet gratiam non conferant, possint tamen appellari Sacramenta sicut illa, & per consequens possumus dicere dari in Ecclesia Christi plura quam septem Sacramenta, quæ communiter numerantur.

Quarta sententia aliter limitat definitionem Sacramenti, exigens, quod conferat, & significet aliquam sanctitatem, siue perfectam, & internam per gratiam sanctificantem, siue imperfectam, & legalem. Ita Cano relectione de Sacramentis parte prima circa finem; unde excluduntur plura signa ex supra numeratis à ratione Sacramenti, quia licet significant, non tamen conferunt ullam sanctitatem. Conuenit autem hæc definitio, ut constat, Sacramentis antiquis, & nouis, quæ omnia significant, & conferunt aliquam sanctitatem.

Hæc sententia facilè reicitur, quia iuxta illam prima tonsura esset Sacramentum, cum reuera significet, & conferat aliquam sanctitatem saltem imperfectam. Idem est de benedictione Abbatis, de aqua benedicta, & similibus, quæ tamen non sunt dicenda Sacramenta.

Quinta sententia vult, de ratione Sacramenti esse, quod significet veram sanctitatem, licet illam non conferat, nec ullam aliam, nam Sacramentum est sub genere signi, non sub genere causæ. Hanc tribuit Thomistis Suarez ubi supra §. Tertia sententia: à qua parum distat Vasquez in præsentis disputatione 128. cap. 15. Sed contra hoc est, contineri etiam sub hac acceptione Sacramenti sacrificia omnia antiquæ, & nouæ legis, omnia enim significant gratiam futuram, vel præteritam, licet illam non conferant. Transitus etiam maris rubri, manna, & alia similia, quæ gratiam futuram significant comprehenduntur sub illa definitione Sacramenti.

P. Suarez dicta sect. 2. duo dicit, primum, de ratione cuiuslibet Sacramenti esse, quod sit cæremonia instituta ad conferendam homini aliquam sanctificationem saltem imperfectam. Secundum est, debere simul significare veram animæ sanctitatem. Vtrumque probat latè inductione omnium sacramentorum antiquæ & nouæ legis, in quibus utraque conditio reperitur: Et quia hoc modo excluduntur à ratione Sacramenti plura, quæ alias non excluduntur, ut prima tonsura, aqua benedicta, absolutio ab excommunicatione, impositio manuum super Catechumenos, & professio religiosa, quæ omnia, licet conferant aliquam sanctitatem imperfectam, non tamen significant veram sanctitatem, & ideo non sunt Sacramenta.

Aduersus hanc sententiam adhuc vrget, quod aliquibus competit illa conditio, quæ tamen non sunt Sacramenta: nam chrisma, quo unguuntur baptizati & sal, ac salua, quæ in linguam & aures eorum immittuntur, significant gratiam, & dona Spiritus sancti, quæ dantur in Baptismate, & aliunde hæc omnia sunt cæremoniæ, & ritus sacri instituti ad conferendam aliquam sanctificationem, saltem imperfectam, & tamen nihil horum

4. Quarta sententia rejicitur.

Cano.

5. Quinta sententia rejicitur.

Vasquez.

6. Suarez.

rum est verum sacramentum, ut constat; ergo aliquid aliud requiritur ad rationem sacramenti.

SECTIO II.

Explicatur nostra sententia circa essentiam Sacramenti.

7.

Suppono, omne sacramentum debere esse signum sensibile: in hoc enim conueniunt omnia sacramenta noua, & vetera: quia licet Deus possit statuere aliquid signum gratiæ spirituale; illud tamen non esset propriè sacramentum, quidquid aliquid dicant, prout nunc de sacramentis loquimur; non enim esset signum humanum, sed Angelicum: nunc autem loquimur de sacramentis, qualia instituta sunt à Deo ad congregandam & regendam Ecclesiam visibilem, & quidem vox ipsa sacramenti videtur significare aliquid sub cuius specie, & cortice exteriori apparente magnum aliquid lateat: unde alio nomine appellatur mysterium, sed hæc est quæstio de nomine; de re enim certum est, omnia sacramenta, quæ de facto dantur, atque etiam omnia antiqua conuenire in hoc prædicato reali signi sensibilis; quare bene poterit ab iis omnibus abstrahi ratio aliqua communis, quæ includat hoc prædicatum, quam rationem communem nos appellamus Sacramentum, cum non habeamus aliud nomen commune, ad significandum id, in quo omnia Sacramenta de facto conueniunt.

8. Vera definitio Sacramenti.

Hoc supposito, dico primò, Sacramentum non solum esse signum sanctitatis internæ præsentis, vel futuræ; sed etiam esse signum, & causam alicuius sanctitatis præsentis perfectæ, vel imperfectæ. In hac conclusione conuenio cum P. Suarez, quia ut supra insinuaui, si ad rationem Sacramenti non requireretur, quod afferat aliquam sanctitatem subiecto, multa alia pertinerent ad Sacramenta, quæ sacramenta non sunt, ut transitus maris rubri, aqua à petra scaturiens, quæ gratiam futuram, significabant. Imò in lege etiam noua verba Euangelij quando leguntur significant gratiam dandam, & tamen illa verba non sunt sacramenta, quia non afferunt aliquam sanctitatem subiecto, & sic de aliis.

9. Ratio definitionis.

Cicero.

Ratio autem, cur nomen Sacramenti applicatum fuerit ad significandum non ea omnia, quæ utcumque gratiam significant, sed illa solum, quæ simul aliquo modo sanctificant in suo vsu subiectum, videtur habuisse fundamentum in ipsa vi nominis: quia sacramentum (ut omnes fatentur) idem videtur significare quod apud Græcos mysterium. Hoc autem nomen mysterij ex sua prima origine significat aliquid ad religionem pertinens, quo homines sanctificentur, & consecrantur: procedit enim à verbo Græco μυστήριον, quod Latine est, initiari sacris: inde enim sacris initiati dicuntur Mystæ: & mysteria dicebantur initia, ut testatur Cicero secundo de legibus ubi ait; mysteria appellari initia, quibus ex agresti vita exculsi ad humanitatem sumus; tamquam ea sint vitæ principia. Cum ergo mysteria dicerentur initia, siue illa quibus homines initiabantur & consecrantur; opportune nomen sacramentum, quod apud Latinos subrogatum est loco mysterij, quo Græci utebantur, rerinuit eandem significationem, & applicatum est iis solis rebus, quibus homines peculiariter Deo consecrantur, & initiantur; & per cõsequens P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

iis solis rebus, quæ aliquam afferunt sanctitatem; nam ea omnia, quibus homines initiantur, & consecrantur, certum est afferre illis aliquam sanctitatem, siue perfectam siue saltem imperfectam.

Hinc excluduntur primò à ratione sacramenti, ea omnia; quæ licet in ratione signi significant gratiam & sanctitatem internam, nullam tamen afferunt subiecto sanctitatem præsentem perfectam, nec imperfectam; verbi gratia, manna, transitus maris rubri, sacra Scriptura, imagines sacra, & alia similia, quorum vsus ex se & ex opere operato nullam afferunt sanctitatem, licet significant aliquid sacrum. De Sacrificiis potest esse maior dubitatio; quia ea videntur esse actiones sacra, & religiosæ, quibus in actu exercito homo videtur consecrari Deo: præsertim si loquamur de sacrificiis ordinatis ad expiandam culpam aliquam: hæc enim iam videbantur afferre aliquam sanctitatem legalem: Quare Cano relectione de sacramentis, part. 1. ad secundum, concedit, sacrificia quæ offeruntur in expiationem peccati, esse verè sacramentum. Quam sententiam impugnat Suarez in præsentis sectione prima circa finem.

10. Quæ excluduntur à ratione Sacramenti.

Cano.

Suarez.

11.

Et quidem si ea sententia intelligatur vniuersaliter de omni sacrificio, quod offertur pro peccatis expiandis, videtur omnino reiicienda, nam Sacrificium Missæ offertur de facto pro peccatis expiandis, ut constat ex ipso ritu oblationis; & licet contineat in se sacramentum Eucharistiæ, tanquam rem oblatam; ipsum tamen sacrificium non est propriè Sacramentum, nec habet effectum sacramentalem, quia omnia Sacramenta nouæ legis causant gratiam; at verò sacrificium hoc non confert gratiam ex opere operato ei, cui applicatur: & Sacramentum Eucharistiæ permanet in ratione Sacramenti peracto & finito Sacrificio, ergo ratio Sacrificij secundùm se non est Sacramentum, etiam si offeratur pro expiandis peccatis.

Ceterùm si ea sententia intelligatur de illis Sacrificiis solum, quæ in veteri lege ex institutione Dei fiebant, ad expianda certa peccata talibus, vel talibus cæremoniis; non video, cur illa non debuerint appellari Sacramenta, imò sub hoc nomine videntur comprehensa, à S. Thoma, 1. 2. quæst. 102. art. 5. ubi non sola sacrificia, quæ erant ad expiandas aliquas sordes, sed etiam ea, quæ fiebant in consecratione alicuius Ministri, comprehendit sub sacramentis veteris legis. Ratio autem videtur desumi ex eo, quod illis sacrificiis competant omnes conditiones requisitæ ad rationem sacramenti, nam illa sacrificia imprimis significant veram sanctitatem nobis dandam per mortem Christi, & redemptionem Crucis; & simul conferebant aliquam sanctitatem & expiationem in suo vsu legalem aliquando iis, quibus applicabantur, quem effectum habebant infallibiliter ex diuina institutione.

12. Quanam sacrificia in veteri lege essent Sacramenta. S. Thom.

Responder Suarez ubi supra, de ratione sacramenti esse, quod ordinetur & referatur immediatè ad significandam sanctificationem suscipientis illud: quod quidem non habet sacrificium, nam immediatè refertur ad tribuendum cultum Deo, & de se solum significat diuinam excellentiam, & cultum, qui illi præstat; cum tamen sacramentum potius ordinetur ad significandam sanctificationem eorum, qui Deum colunt.

Sed contra hoc est, quod licet sacrificium ordinetur ad significandum cultum Dei; non tamen repugnat,

13. Obijcit Suarez.

Responsio.

repugnat, quod ipsemet cultus Dei rursus assumatur ad significandam sacramentaliter sanctificationem ipsius colentis Deum, sic enim de facto actus contritionis, qui de se tendit in Deum, & in eius bonitatem, est pars sacramenti Pœnitentiæ, & assumitur ad significandam hominis pœnitentis sanctificationem. Item forma sacramenti Extremæ vnctionis est deprecatio, & per consequens actus orationis & religionis ordinatus de se ad colendum Deum; & tamen hic ipse actus religionis, & cultus Dei assumitur ad significandam sacramentaliter sanctificationem, quam operatur in ægroto, qui vngitur; Cur ergo non poterit similiter aliquod sacrificium, quod ex se esset cultus Dei, & ordinatus ad significandam Dei excellentiam, assumi tamen ad significandam sacramentaliter sanctificationem illius, cui applicatur? Imò de facto videtur concedendum, etiam in lege noua id ita aliquando contingere: nã ipsa actio sacrificandi in Missa, & ipsa oblatio sacrificij potest esse pars sacramenti: quando, verbi gratia, alicui pœnitenti iniungitur pro pœnitentiâ sacramentali quod faciat sacrum: tunc illa celebratio missæ, & oblatio sacrificij, cum sit satisfactio sacramentalis, est iam pars integralis sacramenti pœnitentiæ, & vt sic assumitur ad significandam sacramentaliter aliquam sanctificationem illius pœnitentis, quam illa pars in ipso operatur ex opere operato, quatenus vt pars sacramenti Pœnitentiæ confert illi aliquam expiationem, à debito pœnæ temporis. Sic ergo potuisset secundum se institui aliqua oblatio sacrificij, pro actione & ritu consecrandi, & ordinandi Sacerdotem, ita vt quando pro aliquo offerretur tale sacrificium, ille maneret ordinatus, & consecratus Sacerdos, ac per consequens illud sacrificium posset tunc esse simul verum sacramentum Ordinis, non repugnat ergo hoc capite, quod in lege veteri aliqua sacrificia quæ habebant vim ex sua institutione conferendi aliquam sanctitatem legalem, essent simul sacramenta, & sacrificia.

14. Instans.

Dices, ergo de facto sacrificium Missæ erit verum Sacramentum; hoc est, non solum continens ex parte rei oblatæ aliquod sacramentum, scilicet Christum sub speciebus; sed ipsa etiam oblatio transiens erit Sacramentum: nam ex vno capite significat gratiam datam, & dandam per Christi mortem, quam repræsentat, & ex alio affert aliquam sanctificationem ex opere operato in eo, cui applicatur, habet enim effectum expiandi ab aliquo debito pœnæ temporalis, vt suppono ex infra dicendis de sacrificio.

Diluitur.

Respondeo, non excludi missam à ratione sacramenti ob defectum significandi, & conferendi aliquam sanctificationem in illo, cui applicatur, sed excludi ex alio capite, vt constabit ex conclusione secunda.

15. Matrimonij Adam inter & Euam non fuit Sacramentum. Ephes. 3.

Nunc infero secundò, ex prima hac conclusione, excludi similiter à ratione sacramenti, matrimonium inter Adam, & Euam; quia licet illud matrimonium significauerit Christum, & eius vnionem cum Ecclesia iuxta illud Pauli ad Ephes. 3. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia; Caterum illud coniugium tunc non conferebat aliquam sanctitatem ex opere operato, sed erat merum coniugium, naturale; nunc autem est sacramentum, quia suscipientibus coniugibus affert sanctitatem. Quod idem dicendum est de aliis, si quæ fuerint in lege antiqua,

quæ futuram gratiam significabant, & tamen quia nullam sanctificationem operabantur in suo vsu, non habebant veram rationem sacramenti, sic etiam excluditur à ratione sacramenti promissio qua Deus promitteret alicui gratiam, vel sanctitatem, quia licet illa promissio significaret sanctitatem internam futuram, non tamen sanctificaret in suo vsu illum, cui promissio fieret, vt constat.

16. Secunda conclusio.

Dico secundò, omne sacramentum non solum debet significare veram & internam sanctitatem, præsentem vel futuram, sed eam debet aliquo modo causare. Et quidem omnia Sacramenta debere significare veram sanctitatem, commune est fere omnibus Theologis, quia alioquin, si sufficeret significare, aut conferre aliquam aliam sanctitatem inferiorem, innumera essent sacramenta, vt aqua benedicta, prima tonsura, professio religiosa, & alia plura similia. Quod verò debeant non solum significare, sed aliquo modo causare, & conducere ad eandem sanctitatem internam ponendam, est de mente Auctorum secundæ sententiæ supra relatæ; & probari potest eodem argumento, quia scilicet, si hoc non requireretur, essent plura Sacramenta. Nam in primis sacrificium missæ, vt paulò ante obieciimus, esset sacramentum etiam sub ratione oblationis, nam ex vno capite habet vim conferendi aliquam sanctificationem, scilicet expiationem à reatu pœnæ ex opere operato, & ex alio significat Christum sub ratione cibi nutritiui & potentis causare gratiam, atque adeo significat gratiam. Deinde collatio primæ tonsuræ esset Sacramentum, quia confert aliquam sanctificationem imperfectam, quatenus extrahit hunc hominem à populo, & separat illum in sortem Domini, ac dedicat peculiariter Deo: significat etiam gratiam internam conferendam per ordines subsequentes, ad quos disponit hominem, vt illam gratiam congruentius recipiat; Item absolutio à censuris sanctificat aliquo modo hominem auferendo illas sordes, & vincula Ecclesiastica vt constat; aliunde significat obiter gratiam, quatenus reddendo hominem capacem suscipiendi Sacramenta, quæ prius non poterat recipere, significat dari talia Sacramenta ad recipiendam gratiam. Similiter dispensatio irregularitatis sanctificat aliquo modo tollendo illud impedimentum ad recipiendos ordines, & obiter significat gratiam, cum significet dari tale Sacramentum Ordinis in Ecclesia, ad quod recipiendum iam homo redditur habilis. Hæc autem omnia, & alia similia excluduntur bene à ratione Sacramenti, si ad Sacramentum requirimus, quod non solum significet sed causet etiam gratiam internam, quam significat: nam hæc omnia, licet aliquo modo conducant ad gratiam futuram, siue disponendo, siue auferendo impedimentum aliquod legale, siue alio modo, non tamen causant ipsam gratiam, sed illam solum significant.

Ratio secundæ partis conclusionis.

Aliunde autem, si fiat inductio per omnia Sacramenta noua, & vetera, in omnibus reperimus, significasse & causasse gratiam internam, ergo credibile est rationem communem Sacramenti quam Theologi vulerunt significare per hoc nomen, includere hoc prædicatum, quod in omnibus Sacramentis de facto reperitur: & quidem de Sacramentis nouæ legis non est dubium, cum omnia de facto conferant gratiam, vt fatentur Concilia: de Sacramentis autem antiquis posset magis dubitari; ideo enim appellantur egena, & vacua

Quomodo Sacramenta legis veteris causant internam sanctitatem.

cua elementa, quia non continebant gratiam, & ideo dicuntur differre à nostris, quod nostra conferant gratiam, & non illa. Caterum, si res attentè consideretur, illa etiam inueniuntur causare gratiam, quam significabant: quia licet non causarent gratiam in suscipientibus illa, de quo infra videndum est, & ideo dicerentur vacua, & egena; significabant tamen gratiam nobis dandam per Christum, quam quidem gratiam non significabant merè speculatiuè, sed practicè; quia illa Sacramenta erant promissiones quadam diuinæ, mediis quibus Deus promittebat, & repromittebat Christum venturum ad saluandos homines. Ideo enim passim apud Paulum appellantur *re-promissiones*: ad Hebræos 8. num. 6. & cap. 11. n. 13. & alibi sæpe, quia per illas cæremonias, & Sacramenta Deus promissionem, quam semel fecerat, cõtinuè renouabat, repromittendo quotidie quod prius promiserat. Ideo etiam ab eodem Paulo ad Hebræos 10. lex dicitur *umbra futurorum*, & 1. ad Corinth. 10. *quod omnia eis in figura contingebant*, & Augustin. *super Psal. 39. & super Psal. 73. & lib. 19. contra Faustum cap. 14. tom. 6. dicit*, omnia antiqua sacramenta fuisse promissiuæ, & promissiuæ Saluatoris. Quem modum loquendi reperies passim apud Patres, & Theologos, & eum amplectitur etiam Suarez in præfati sect. 2. §. *Atque hinc intelligitur*: hinc autem fit, illa Sacramenta non fuisse signa merè speculatiua nostræ salutis, & gratiæ, sed practica, quia promissio rei non se habet speculatiuè circa rem promissam, sed practicè, quam scilicet aliquo modo causat: nam qui promittit, postea mouetur à sua promissione, ad implendum quod promissit, atque adeo promissio est etiam causa moralis rei promissæ: omnis enim promissio habet moralem vim ad mouendum eum, qui promissit, vt impleat promissa: cum ergo omnia sacramenta antiqua fuerint promissiones, seu signa, quibus Deus, quasi in figuris promittebat Christum, & nostram salutem; consequens est, illa fuisse signa practica, & causatiua gratiæ iustificantis quæ nobis datur, dicuntur tamen non fuisse causatiua gratiæ, si comparentur cum nostris Sacramentis, quia sermo est de gratia causata in suscipiente, quam quidem illa sacramenta non causabant, sicut nostra; non verò agitur de gratia, quam per modum promissionis nobis pollicebantur. Imo hanc in rigore non causabant, quia tunc solum causa operatur, & causat, quando ponitur effectus: tunc ergo non causabant, sed nunc quando illarum promissionum intuitu ponitur effectus promissus, scilicet gratia nostra, quam illa sacramenta promittebant.

Ad Hebr. 8.

1. Cor. 10. Augustin.

Suarez.

18. Confirmatur explicatio.

Addere possumus congruentiam desumptam ex ipso nomine *Sacramenti*, nam sacramentum iuxta communem sensum videtur significare id, quod sub specie sacra continet rem aliquam magnam, & excellentem: ideo enim dicuntur Græcè *mysteria*. Hanc autem continentiam explicat magis nomen *sacramenti*, quam nomen *mysterij*, nam mysterium dicitur etiam illud quod sub specie externa continet notitiam alicuius rei occultæ, & latentis, potest enim continere notitiam rei latentis, & non continere ipsam rem; at verò *sacramentum* videtur significare vtramque continentiam, qua & contineat notitiam rei latentis, & continet etiam rem aliquam maximam & excellentem. Continere autem iam dicit aliquam eminentialem virtutem ad causandum, & ponendum P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

id quod continetur. Quam nominis vim videretur intellexisse Isidorus lib. 6. *originum cap. 18. vbi sic a. t. Sunt autem Sacramenta Baptismus, & Christina, Corpus, & sanguis Christi, qua ob id Sacramenta dicuntur, quia sub regimento corporalium rerum virtus diuina secretius salutem eorundem sacramentorum operatur*: vbi vides, Isidorum velle in ipsa vi nominis *Sacramenti* efficaciam, & causalitatem contineri respectu rei significatæ.

Isidorus.

Dices, merita Christi futura erant causa meritoria illorum Sacramentorum veterum, omnia enim habebant suam vim à meritis Christi; ergo non poterant illa sacramenta esse causa moralis ipsius Christi, nam supponebant Christum.

19. Impugnatur conclusio.

Responderi posset, sacramenta illa dupliciter considerari posse, primò quatenus erant promissiones, quibus Deus promittebat Christum, & vt sic non supponebant, sed causabant moraliter ipsum Christum: secundò quatenus habebant vim aliquam ad causandam sanctitatem saltem imperfectam in suscipiente; & vt sic, supponebant Christum: hæc autem vis non erat substantia ipsa actionis, sed aliquid morale superadditum, itaque substantia illius actionis non supponebat, sed causabat Christum: vis autem, qua causabat sanctitatem, procedebat ex meritis Christi.

Respondetur.

Hæc tamen solutio non videtur vniuersalis, quia negari non potest, quin aliquando ipsa etiam substantia actionis supponeret merita Christi; quædo verbi gratia propter Christi merita aliquis puer ex peculiari Dei prouidentia circumcidebatur, vel accipiebat sacramentum legis naturæ, sine quo non fuisset saluus: tunc illam actio fiebat propter merita Christi; ergo illa actio non poterat esse causa Christi venturi. Responderi ergo potest magis vniuersaliter, in iis casibus, sacramenta illa non fuisse causas Christi nec meritorum ipsius, sed tamen fuisse causas nostræ gratiæ, quam quidem non supponebant vt causam sui. Quando ergo sacramenta illa non supponebant Christum, causabant Christum, quatenus erant promissiones Dei de Christo; quando verò Christum supponebant, causare poterant saltem nostram gratiam, quam promittebant, & non supponebant, semper tamen erant promissiones Christi, neque enim, vt aliqua sit promissio, oportet, quod semper causet, sed quod quantum ex se est, obliget ad ponendam rem promissam, nisi ex alio motiuo posita sit, non enim tenetur qui promissit ponere ex motiuo promissionis. Sic ergo illæ promissiones ex se obligabant, sed non causabant, quia iam inueniebatur positus Christus, semper tamen habebant virtutem ad causandam gratiam nostram, quam non supponebant, vt causam sui.

20. Non est vniuersalis solutio.

Molius respondetur.

Ex hac conclusione excluduntur à ratione sacramenti multa alia ob defectum huius conditionis; eiusmodi sunt sacrificium Missæ, vt supra dicebamus, aqua benedicta, prima tonsura, & similia, quæ aliquo modo sanctificant in sua applicatione, & significant gratiam, non tamen dant, nec causant illam. Item linguæ igneæ, in quibus Spiritus sanctus apparuit die Pentecostes, quæ aliquo modo sanctificabant Apostolos, & significabant gratiam, quæ illis dabatur, sed eam non causabant. Columba etiam quæ super Christi caput apparuit, quando baptizabatur, gratiam significabat, sed non causabat in Christo. Verba item illa, quibus Christus Magdalene dixit, *remittuntur tibi tua peccata*: non erant sacramentum, quia nihil

21. Hinc Sacrificiū missæ excluditur à ratione Sacramenti.

fortasse causabant, sed solum significabant gratiam & remissionem iam illi concessam, prius enim dixerat remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum.

22. Sacramentum non modo gratiam sed gloriam, Christi, eius merita & passiones significat.

Constat etiam ex dictis, sacramenta omnia non solum significare gratiam habitualement, sed etiam gloriam, quam omnis gratia habitualis, quantum est ex se, affert subiecto: significant etiam Christum mediatorem, per quem datur omnis gratia habitualis hominibus, ac per consequens significant etiam eius merita, & passiones, quibus illa gratia obtenta fuit, vel fuerat obtinenda, & nostra Sacramenta magis specialiter significant eundem Christum, vt auctorem, & causam suam, & a quo omnem suam efficaciam acceperunt.

23. Definitio Sacramenti ex dictis colligitur.

Denique ex dictis iam colligi facile potest definitio Sacramenti in communi, vt scilicet Sacramentum sit *cæremonia sensibilis, quæ suo usu sanctificando subiectum significat gratiam internam, cuius est causa: Dixi, cuius est causa, vt excludam aliqua, quæ concurrunt aliquo modo ad gratiam, nec sunt sacramenta, quia non sunt causæ, sed conditiones, aut applicationes causarum, qualis videtur esse sumptio Eucharistiæ, quæ non concurrat vt causa, sed vt mera conditio, & applicatio causæ ad gratiam. Cur autem sumptio non sit causa, aut quid illi desit ad veram causam moralem; dicemus latius in tractatu de Eucharistia.*

24. Magister.

De aliis vero definitionibus Sacramentorum, quæ solent circumferri, qualis est illa, *Sacramentum est rei sacra signum; quam adducit Magister in 4. distinct. 1. cap. quid sit Sacramentum? & illa alia, quam ibidem affert, Sacramentum est inuisibilis gratia visibilis forma; iudicari facile potest ex dictis, videntur enim indigere maiori explanatione, ne comprehendant plura, quæ reuera non sunt sacramenta. Aliæ vero quas alij tradunt, videntur longiores & obscuriores, qualis est illa, quam ponit Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis, parte 9. cap. 2. Sacramentum est corporale, vel materiale elementum, foris sensibilibus propositum, ex similitudine representans, ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem, & spiritualem gratiam, in qua definitione constat, multa explicari, quæ facilius, & clarius poterant comprehendere.*

Hugo de S. Victore.

Dices, definitionem Sacramenti competere martyrio, nam suo usu sanctificat subiectum, & significat, ac confert ex promissione Dei infallibiliter gratiam sanctificantem ex opere operato. Respondeo, martyrium, licet conferat gratiam ex opere operato, eamque significet; non tamen esse cæremoniã sacramentalem institutam ad significandum per illam: nam si esset talis, deberet poni à ministro ex eiusmodi intentione: sic enim omnia sacramenta, vt valida sint, debent fieri à ministro cum intentione explicita, vel implicita-faciendi Sacramentum, & significandi id, ad quod institutum est tale Sacramentum; nam eiusmodi signa non significant, nisi ex intentione operantis. Minister autem martyrij nullam talem intentionem habet: & licet habeat contrariam omnino intentionem, adhuc martyrium operabitur suum effectum gratiæ in martyre; ergo non operatur per modum sacramenti. Nec dicas, martyrem ipsum esse ministrum, qui acceptando mortem, & subeundo illam, videtur aliquo modo ad illam cooperari. Hoc, inquam, non obstat, quia licet martyr non haberet intentionem operandi sacra-

Cum martyrium non sit sacramentum.

mentaliter, imò haberet contrariam, & inuitus occideretur, solumque nollet negare fidem, de relicto mortem modis omnibus fugeret, adhuc martyrium operaretur suum effectum: non haberet ergo martyr intentionem significandi per illam actionem. Quod clarius constat in infante, qui in odium fidei occiditur, & de quo certum est, non posse esse sacramenti ministrum, cum nullam possit intentionem habere ad illud ministrandum.

SECTIO III.

Infertur ex dictis decisio plurimum questionum.

Infertur primò decisio illius dubij, an Sacramentum ponendum sit sub genere signi, an vero sub genere causæ? S. Thomas in presenti, art. 1. ad primum, videtur illud ponere omnino sub genere signi, & non sub genere causæ, quare multi ita opinantur.

25.

S. Thom.

Alij è contra videntur illud constituere sub genere causæ: quibus videtur fauere Pater Suarez in presenti disput. 1. sect. 1. ante secundam conclusionem, sed si semel de re ipsa constat, quæstio hæc est parui momenti.

Suarez.

Ex dictis enim colligitur, omne Sacramentum habere vtramque rationem, signi, & causæ; Nec oppositum docuit Sanctus Thomas illo loco, nec negauit, Sacramentum esse verè causam, sed dicit, non esse sicut medicamentum; nam hoc dicitur à medicina, quæ est causa efficiens sanitatis, quare medicamentum etiam ex vi nominis, & ex modo significandi explicat eandem rationem causæ, quæ significatur per medicinam. At verò Sacramentum, cum dicatur à sanctitate, quæ non significat causalitatem, non oportet quod ex vi nominis, & ex modo significandi explicet aliquam causalitatem: sicut nec sanum, quod dicitur à sanitate, explicat ex modo significandi causalitatem in sanitatem, quare quando sanum dicitur de medicina quæ reuera est causa sanitatis, non explicatur sufficienter per eam vocem illa ratio causæ, sed solum, quod sit aliquid pertinens ad sanitatem: sic Sacramentum ex vi nominis non explicat respectum causæ circa sanctitatem, licet reuera omne Sacramentum sit causa sanctitatis.

Omne Sacramentum habet rationem signi & causæ.

Hoc ergo supposito, dicendum videtur Sacramentum re ipsa posse collocari & sub genere signi, & sub genere causæ, cum habeat vtramque rationem: nam quatenus significat gratiam, & sanctitatem, conuenit cum aliis omnibus signis, vt constat, quatenus verò causat eandem sanctitatem, conuenit etiam cum omnibus causis: quare sicut ignis applicatus est signum naturale caloris in passo proximo, & simul est causa illius, ac per consequens est sub genere signi, & sub genere causæ: sic Sacramentum Pœnitentiæ, v. g. est signum sanitatis in subiecto, cui debet applicari, & est causa eiusdem sanitatis, atque ideo rectè collocari potest sub genere signi, & sub genere causæ; nam causa in communi prædicari potest, tanquam ratio superior de omnibus veris causis: si ergo Sacramentum est vera causa, poterit de illo prædicari causa in communi, sub qua continentur omnes causæ.

26.

27. Nec obstat quod eadem species non possit esse sub duobus generibus nisi sub ordinata.

Dices, non posse eandem speciem esse sub duobus generibus diuersis non subordinatis, qualia sunt genus signi, & genus causæ, quorum neutrum

trum alteri subordinatur, neque enim omnis causa est signum, neque omne signum est causa.

Huic argumento quid respondendum sit, constat ex iis, quæ in simili latius explicui, 1. tomo in tractatu de adoratione, disputatione 3. sectione 1. vbi vidimus quomodo sit intelligendum illud axioma, ex quibus facile erit eandem solutionem ad præsentem materiam applicare.

28.

Cur magis tamen sacramentum debeat poni sub genere signi quam causa, hic explicatur.

Addo tamen, licet re ipsa hæc ita se habeant, & Sacramenta sint verè sub vtroque genere, & signi & causæ; magis tamen debuisse poni sub genere signi (vt loquitur S. Thomas) quam sub genere causæ: quia licet non solum vt signum, sed etiam vt causa, omne Sacramentum referatur ad veram sanctitatem internam, nam etiam Sacramenta antiqua illam aliquo modo causabant, vt vidimus, quatenus promittebant nostram gratiam præsentem; cæterum quia Sacramenta magis debent explicari in ordine ad illos, quibus applicantur, apud quos debent sibi maiorem auctoritatem conciliare; & quia Sacramenta antiqua in illis, quibus applicabantur, non causabant veram gratiam internam, sed solum inseruiebant illis tanquam signa, quibus possent intelligere gratiam futuram; hinc est, quod à potissimo munere, quod exercebant, magis æstimantur signa, quam causæ. Et licet Sacramenta noua omnia causent gratiam in suscipiente, quia tamen non omnia Sacramenta noua, & vetera hoc habent; meritò loquendo de Sacramento in communi, provt comprehendit omnia Sacramenta, potius constituitur in genere signi, quam in genere causæ. Sicut etiam cibus Eucharisticus, licet simul conducat ad nutriendum corpus; magis tamen constituitur sub genere cibi spiritualis, sub qua ratione est nobis vtilior, quam sub genere alimenti materialis; & corporei: Item thorax ferreus, licet sit etiam in genere vestis, quatenus corpus tegit, & ab æstu & frigore defendit; magis tamen ponitur sub genere armaturæ, quia sub ea consideratione est hominibus vtilior. Sic Sacramenta antiqua vtiliora erant suscipientibus ad significandum, quam ad causandum, ideo magis sub genere signi constituebantur quam sub genere causæ.

Probatur comparatione ducta à cibo Eucharistico.

An Sacramentum sit signum ad placitum.

29.

PP. Suarez & Valquez.

Hinc oritur secundum dubium, an Sacramentum debeat esse signum ad placitum, an verò possit esse signum naturale? P. Suarez in presenti sect. 3. §. dico secundo, & P. Valquez cap. 4. num. 47. supponunt, non posse esse signum naturale, sed debere esse ad placitum ex mera institutione diuina, quia cum nulla res sensibilis possit esse signum naturale sanctitatis, debet significare eam ex libera institutione.

Hoc tamen non caret difficultate, quia licet de facto verum sit, omnia Sacramenta fuisse signa ad placitum instituta, nec ex natura sua habere, quod significant gratiam, loquendo tamen de possibili, non apparet repugnantia alicuius rei sensibilis quæ propter connexionem, quam ex natura sua haberet cum gratia, posset illam significare: nam sicut character Baptismi, Confirmationis, aut Ordinis est qualitas quædam ex sua natura & entitate intrinseca ordinata ad significandam gratiam sacramentalem, vt infra videbimus, cur non posset dari aliqua etiam qualitas, aut res sensibilis, & materialis, quæ per suam entitatem, &

naturam intrinsecam haberet talem connexionem cum gratia, vt posset etiam illam significare præsentem, vel futuram? Item enim repugnaret ex eo, quod esset res materialis: nam vbiatio corporis Christi in Eucharistia est materialis, & tamen est accidens supernaturale, & in aliquorum sententia, quam sequitur P. Herice 1. part. tom. 1. disput. 48. num. 40. ex se dicit ordinem ad gratiam Sacramentalem, quam corpus Christi potest ibi causare, & ex illo ordine intrinseco ad gratiam accipit supernaturalitatem. Item dotes corporis gloriosi in patria sunt materiales; & tamen sunt etiam supernaturales in sententia eiusdem Auctoris ibi num. 34. propter ordinem intrinsecum, quem habent ex se ad visionem beatam, & per consequens ad gratiam habitualement, quæ est semen gloria; ergo similiter posset esse aliqua qualitas materialis ex natura sua significans gratiam præsentem, vel futuram, quasi ab ipsa qualitate causaretur, saltem vt ab instrumento eleuato, vel vt causa moralis, iam posset esse verum Sacramentum, licet in ratione signi non esset signum ad placitum, sed naturale.

Vbiatio corporis Christi in Eucharistia est materialis, & tamen supernaturalis. P. Herice.

Idem dicitur de dotes corporis materialibus corporis gloriosi.

Cur ergo à pari non poterit esse aliqua qualitas materialis ex natura sua ordinata ad significandam gratiam.

Dices, repugnare, quod res sensibilis significaret ex natura sua gratiam; nam res sensibilis non posset sensibus manifestare ordinem, aut connexionem cum gratia; quia gratia est res spiritualis, quæ non potest sensibus cognosci; ergo illa qualitas non posset sensibilibus significare gratiam; in quo apparet discrimen à caractere sacramentali; hic enim est res spiritualis, quare non significat sensibus, sed intellectui qui potest percipere connexionem illam, & ordinem ad gratiam; at verò in manifestatione sensibili, hoc non esset possibile.

30.

Sed contrà, quia licet illa qualitas non posset vt medium cognitum manifestare sensibus ordinem ad gratiam; posset tamen dum ipsamet perciperetur sensibus, significare intellectui gratiam, eo quod iam aliunde sciret homo naturam illius qualitatis talem esse, vt ex se haberet connexionem cum gratia. Nec enim ad hoc quod aliquod sit signum sensibile gratiæ, oportet quod sensibus manifestetur gratia, vel ordo ad gratiam, vt constat ex omnibus Sacramentis, quæ de facto significant gratiam sensibilibus, licet sensibus non percipiamus gratiam, aut ordinem ad gratiam, sed solum rem sensibilem, aquam v. g. vel oleum, quo cognito, venimus per intellectum in cognitionem gratiæ; eo quod aliunde iam habeamus notitiam ex reuelatione connexionis infallibilis gratiæ cum illa re sensibili, imò in definitione signi instrumentalis sensibilis, hoc ipsum explicatur, dum ex Augustino definitur esse illud; quod præter speciem, quam ingerit sensibus, facit nos in alterius rei cognitionem venire, quia nimirum non debet sensibus percipi etiam res ipsa, quæ per signum materiale significatur, nec connectio, quæ est inter signum, & rem significatam. Esset ergo illa qualitas signum sensibile gratiæ ex natura sua, hoc est, non ad placitum, sed propter connexionem intrinsecam, quam res illa haberet cum gratia.

Nec opus esset vt perciperetur à sensibus conexio intrinseca quæ illa qualitas haberet cum gratia quam connexionem posset Deus vel Angelus reuelare.

Dices iterum, ergo posset Deus non manifestare nobis naturam illius qualitatis, nec ordinem quem haberet ad gratiam, vnde visa illa non significaret adhuc nobis gratiam: atque adeo quando eam nobis significaret, esset, quia Deus voluit manifestare nobis vim illius qualitatis, ac per consequens semper significaret non necessariò, sed ad placitum diuinum.

31.

Vnde reuelatio talis connexionis pen- debis quidem ex placito diuino non tamen ipsa intrinseca con- nectio.

Sed in hoc potest iam esse quæstio de vocibus: si enim per significare ad placitum, intelligas, ita significare, vt posset nobis non significare ex defectu luminis nostri intellectus ad penetrandam connexionem illius qualitatis, quam reuera haberet cum gratia: fatemur, omne signum sensibile gratiæ debere significare ad placitum diuinum. Si verò per significare ad placitum intelligas, id quod communiter videtur intelligi, scilicet defectum intrinsecum ex parte ipsius signi, eo quod non habeat in se intrinsecè connexionem talem necessariam cum re significata, sed contingenter illam significet, sicut voces nullam habent de se connexionem intrinsecam cum iis rebus, quas significant: in hoc, inquam, sensu videtur difficile, quod repugnet aliqua res sensibilis, quæ in se intrinsecè haberet talem connexionem cum gratia necessariam, ratione cuius posset dici naturale signum illius, quatenus licet Deo esset libera significatio, quia potuit nobis occultare illam connexionem; non tamen fuisset ad placitum, quatenus tota connectio inter illam rem, & gratiam proueniret extrinsecè ex institutione Dei, & non ex intrinseca ipsius signi natura. Quando autem dicimus, illud futurum tunc signum naturale gratiæ; non intendimus, illud fore in sua entitate naturale: Certum enim est, fore supernaturale, cum pertineret ad ordinem gratiæ, cum qua haberet necessariam connexionem; sed appellamus illud naturale, provt naturale distinguitur à signo ad placitum ex institutione extrinseca, vt iam explicauimus. Fatemur ergo, de facto omnia Sacramenta noua, & vetera fuisse signa ad placitum in hoc etiam sensu: at verò de possibili nullam adhuc inuenio repugnantiam in sensu explicato.

Illæ tamen qualitates essent supernaturales.

32.

Contra id tamen, quod dicimus, de facto omnia Sacramenta esse signa ad placitum diuinum, argui solet, quia verba absolutionis sacramentalis, ego te absoluo, &c. significant ad placitum hominum, à quibus imposita sunt ad significandam absolutionem à culpis; quod idem dici potest de Confirmationis & Eucharistiæ forma.

Sacramenta habent quidem de facto ex institutione hominum significare gratiam, habent vero à Deo quod significant in- fallibiliter.

33. Augustin.

Opponi etiam solet locus Augustini Epist. 23. ad Bonifacium, vbi videtur supponere, quod Sacramenta ex se, & ex natura sua significant suos effectus, si enim (inquit) Sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Respondet Suarez dicta sect. 3. circa medium, Augustinum loqui, non de significatione completa, sed de analogia quadam, seu aptitudine, quam Sacramenta de facto habent, vt assumantur ad significandos tales effectus, ablutio v.g. externa apta est ad significandam abluitionem internam; cibibus exterior ad significandam nutritionem spiritualem animæ, & sic de aliis. Hæc responsio nec videtur esse iuxta mentem Augustini, nec vniuersaliter vera. Non ad mentem Augustini, quia Augustinus ibi non comparat abluitionem, verbi gratia, cum

Suarez.

effectu quem causat, vt dicat abluitionem secundum se esse similem effectui; sed comparat Sacramentum, vt Sacramentum est, cum suo effectu, & dicit, quia Sacramentum Baptismi v.g. causat fidem seu significat fidem, ideo ipsum Baptismum posse aliquo modo appellari fidem, quia est Sacramentum fidei; scilicet per representationem; sicut etiam qualibet die Dominica dicimus, hac die resurrexit Dominus, scilicet representatione; quod exemplum affert ibi Augustinus, in quo exemplo manifestum est non attendi ad similitudinem aliquam quam hæc dies materialis habeat cum resurrectione Christi. Deinde illam doctrinam non esse vniuersaliter veram: probatur primo, quia licet in aliis Sacramentis detur aliqua analogia & similitudo illius signi cum effectu, quem causat, vt in ablutione, vnctione, cibatione, &c. In matrimonio tamen difficile inuenietur similitudo aliqua cum effectu gratiæ, quem causat; nam licet matrimonium de se proportionem habeat ad significandam, vnionem Christi cum Ecclesia, vt notauit Paulus, ceterum ad significandam gratiam, quam coniuges accipiunt, ad onera coniugij sustinenda non video, quam maiorem proportionem habeat matrimonium, quam reliquæ omnes actiones, & contractus humani habeant ad significandam etiam gratiam necessariam ad illas actiones rectè faciendas, & prosequendas; neque enim materia, aut forma, seu verba quibus matrimonium perficitur, indicant ex se vilo modo illam gratiam, sed merum contractum humanum.

Melius ergo respondetur negando, Augustinum ibi loqui de tali similitudine inter signa Sacramentalia, & suos effectus; licet etiam si de ipsa loqueretur, nihil probaret contra conclusionem, nam intelligendus esset de proportione sola, & aptitudine radicali, vt dicebat Suarez, non verò de representatione proxima & formali, quam habent ex institutione diuina.

An verò Sacramenta habeant hanc significationem solum ex diuina institutione, an verò possint eam aliunde habere, dicemus infra disput. 7. sect. 2. agentes de causa instituyente Sacramenta.

An Sacramentum pro formali sit ens rationis.

Tertium dubium esse potest, an Sacramentum pro formali sit aliquid reale, vel ens rationis? P. Suarez dicta sect. 3. §. Secundo obijci potest, negat, esse ens rationis, quia ens rationis non habet esse, nisi quando actu cognoscitur, vel fingitur ab intellectu; Sacramentum autem verè est Sacramentum, etiam quando illud nemo cognoscit. Item quia Sacramentum habere vim ad significandum, est fuisse institutum ad hoc, & illam voluntatem non fuisse reuocatam; hoc autem est reale, quia licet nihil ponat reale intrinsecum in ipso Sacramento, sed meram denominationem extrinsecam, hæc tamen denominatio extrinseca non distinguitur re ipsa à forma denominante, quæ est verè realis, cum sit illa voluntas præterita non reuocata; quæ negatio-reuocationis, licet non sit aliquid positium, illud tamen esse, quod habet (quodcumque illud sit) non habet dependenter ab intellectu, nam quando non cognoscitur, adhuc datur negatio reuocationis.

P. Vazquez dicta disputatione 128. num. 43. miratur quod aliquis neget, Sacramentum includere pro formali aliquid ens rationis; quia si ratio

34. Explicatur locus Augustini.

35. P. Suarez.

P. Vazquez.

tio signi conceditur esse denominatio extrinseca, non potest hæc non esse ens rationis, cum nihil reale sit in re denominata; & ipsum nomen denominationis videtur iam includere opus rationis, quia denominare pertinet ad rationem quæ denominat.

36.

Intelligit Vazquez de ente rationis fundamentali.

Hæc controuersia tota videtur esse de vocibus; nam loquendo de re ipsa, non intèdit P. Vazquez, Sacramentum ita constitui intrinsecè ex aliquo ente rationis, vt quando, intellectus illud non fingit, non detur sacramentum; sed loquitur de ente rationis fundamentaliter sumpto; hoc est, de fundamento entis rationis; quia enim instituta est talis res ad significandum, & illa voluntas non est retractata, habet fundamentum nostro intellectu concipiendi, & fingendi in ipso signo aliquem respectum intrinsecum, seu aliquam virtutem intrinsecam ad significandum, qualem aliæ causæ solent habere ad producendos suos effectus: Sacramentum autem consistit pro formali in illo ente rationis fundamentaliter sumpto, in quo sensu, denominationes omnes extrinsecas solet ipse vocare semper entia rationis, quem tamè modum loquendi ipse aliquando explicauit non debere intelligi de ente rationis formali, sed fundamentali, quod explicari solet per ens rationis formale, propter nostrum imperfectum modum concipiendi.

37.

Magis placet dicere has denominationes extrinsecas esse reales cū non distinguantur re ipsa à formis reatibus ex quibus exurgunt.

In hac quæstione de nomine placet multò magis modus loquendi Suariz, vt potè magis realis, & magis directè explicās rem ipsam, & eius quidditatem: nam interroganti, quid sit reuera Sacramentum; debemus respondere per id, quod reuera, & ante vllam nostram fictionem continet, quod totum est reale. Adde, non solum esse re ipsa independens à ratione totum illud, sed posse etiam, & debere concipi, ac explicari à nobis absque vilo ente rationis, nam licet nos possimus pro libitu fingere illas relationes, & respectus intrinsecos cum fundamento in rebus, & tunc fingamus entia rationis: regulariter tamen non fingimus, sed concipimus illas denominationes, seu formas denominantes, pro vt reuera sunt in se ipsis, & extrinsecas rebus denominatis; neque enim, quoties ego dico, parietem videri à Petro, concipio, aut fingo in pariete aliquid intrinsecum, per quod sit vltus, sed concipio visionem transeuntem ad parietem, & parietem terminantem actum visionis. Sic item, quando concipio, Sacramentum esse signum gratiæ, non concipio, aut fingo aliquid intrinsecum in sacramento, per quod significet gratiam, sed concipio institutionem Dei extrinsecam Sacramento, à qua denominatur extrinsecè Sacramentum signum gratiæ, nec video, ad quid deseruiant illæ entitates intrinsecæ fictæ, nisi ad obsecrandum id quod sine illis bene & clarè concipitur.

38.

Duplex denominatio formalis & obiectiua.

Ad argumentum P. Vazquez facile dicimus, denominationem esse duplicem, scilicet formalem, & obiectiuam; Denominatio formalis est ipsa prædicatio, seu propositio formalis, qua prædicovnum de alio; Prædicatio seu denominatio obiectiua est ipsum obiectum, quod per formale prædicationem concipitur. Prædicatio, seu Denominatio formalis, est opus rationis, vt constat, cum non possit fieri, nisi à ratione, non est tamen ens rationis, quia non est aliquid fictum à ratione, sed est verum ens reale, nempe actus intellectus, qui est qualitas vera, & positua; Prædicatio verò, seu Denominatio obiectiua in præsentī casu sunt ve-

ra entia realia, scilicet institutio præterita ad significandum, quæ prædicatur de Sacramentis, nam dicere, Baptismus est signum gratiæ, est idem ac dicere Baptismus institutus fuit à Deo ad significandam infallibiliter gratiam, in qua prædicatione ex parte obiecti nihil prorsus significatur, quod non sit reale.

Et quidem Deus, & Angeli absque vlla fictione cognoscunt abluitionem, v.g. institutam esse ad significandam gratiam, neque coguntur, vt id cognoscant, fingere in ablutione aliquam virtutem intrinsecam ad significandum, seu hanc institutionem esse in ablutione intrinsecam, & nos ipsi, si attendimus, fatebimur experiri nos inunc modum cognoscendi in nobis; possumus enim considerare, parietem denominari extrinsecè à visione absque eo quod fingamus, hoc esse intrinsecum parieti. Sic etiam considero, abluitionem denominari extrinsecè ab institutione diuina institutam ad significandam gratiam, absque eo quod fingam, hoc esse intrinsecum abluitioni: imo qui dicunt, debere cognosci aliquid intrinsecum in ablutione, velint nolint, debent fateri cognosci etiam, prout extrinsecum: nam dicis hoc quod est abluitionem esse institutam ad significandam gratiam esse aliquid extrinsecum quidem abluitioni, considerari tamen à nobis ac si esset intrinsecum. Ecce ergo prius dixisti, esse extrinsecum, ergo intellexisti etiam esse extrinsecum, ergo habuisti conceptum internum, quo concepisti illud prædicatum conuenire extrinsecè abluitioni, ergo potuisti hoc concipere vt reuera est extrinsecum, & per consequens absque vlla fictione.

Adde vltèrius, non solum posse ita concipi formam illam extrinsecam, vt extrinsecam, sed fortasse debere ita concipi absque vilo respectu, aut forma intrinseca ficta, quando cognoscitur sacramentum, vt verum sacramentum est, nam ablutio, v.g. quæ sit instituta ad significandam gratiam, per institutionem, & vim significatiuam intrinsecam, non datur de facto, sed solum quæ sit significatiua gratiæ per institutionem, & vim significatiuam extrinsecam; ergo dum cognoscitur ablutio cum potestate intrinseca ad significandum, non cognoscitur illud sacramentum, quod de facto datur, sed aliud, quod de facto non datur.

Dices, dari illud sacramentum, licet non eo modo, quo à nobis concipitur. Sed contra, quia ille modus diuersus quo concipitur, variat essentiam huius sacramenti; nam sacramentum vt sacramentum est, constituitur per potestatem, seu vim significandi, ergo diuersa virtus significandi variabit hoc sacramentum in ratione sacramenti; ergo sacramentum habens virtutem significandi intrinsecam, non est idem in ratione sacramenti cum eo, quod non habet talem vim intrinsecam, sed extrinsecam; si ergo concipis sacramentum constans ex virtute intrinseca ad significandum, quam fingis, non concipis idem sacramentum, quod de facto datur à parte rei habens virtutem talem non intrinsecam, sed solum extrinsecam. Si ergo cognoscenda sunt sacramenta vera, quæ de facto dantur, non sunt concipienda cum illo ente rationis ficto, sed cum denominatione extrinseca, pro vt de facto sunt à parte rei. Fateor quidem, hanc ipsam virtutem extrinsecam cognosci in aliquo sensu ad modum virtutis intrinsecæ; non tamen cognoscitur intrinseca, aut fingitur. Nam sicut, quando cognosco Angelum ad modum, &

39. Non est opus vlla fictione ad considerandum Baptismum esse signum gratiæ parietem esse visum cognisum.

40. Imo debet semper forma illa concipi extrinseca.

41. Et concipere aliter non est concipere sacramentum.

Aliud est virtutem extrinsecam cognosci ad modum virtutis intrinsecæ & aliud cognosci intrinsecam, quod explicatur.

per

per species iuuenis alati, non fingo alas in ange-
lo, nec cognosco angelum fictum, vel corporeum,
sed verum angelum spiritualem similem iuueni
alato, in celeritate, decore, amabilitate, flore, viri-
bus, & aliis perfectionibus, excludendo ab illo
imperfectiones corporis, membrorum, & alias,
quæ sunt in iuvene alato; atque adeo totum hoc
fit sine fictione aliqua, quia verè Angelus similis
est illi iuueni, licet careat illis imperfecti-
onibus iuuenis; sic intellectus noster affuefactus ad
cognoscendas alias causas potentes operari per vir-
tutem intrinsecam, per species earum causarum,
& instar earum concipit sacramenta cum virtute
simili ad significandum, non tamen simili in om-
nibus, sed simili in ratione significandi, licet non
cum eodem modo: & hoc est cognoscere illam
vim significandi ad modum alicuius intrinseci,
hoc est, per species, & instar potestatis intrinse-
cæ; non tamen fingendo, sed excludendo ea om-
nia, in quibus sacramenta non sunt sicut alia si-
gna, quæ habent potestatem intrinsecam.

42.

Aduertere denique, P. Suarez, & alios explicare
hoc ipsum per aliquid morale, quod permanere
censetur in sacramento ex institutione præterita:
de quo morali inquiri P. Vasquez, & vrger, an sit
reale? Si enim non est reale, debet esse aliquid
rationis. Sed si termini explicentur, facile respon-
debitur, illud quod remanet esse moraliter reale,
non physicè; nam esse moraliter tale nihil aliud
est, quam esse æquiualeuter tale; vnde manere ali-
quid morale in signo post institutionem, est di-
cere, perinde nunc Baptismum significare nobis
gratiam propter institutionem præteritam, ac si
nunc haberet connexionem aliquam intrinse-
cam, & physicam cum gratia, hoc enim est mora-
liter habere in se vim significandi; quare totum
hoc morale est physicè institutio præterita, quæ
æquiualeat potestati, & facultati intrinsecæ, quam
nunc haberet in ordine ad hunc effectum nunc
significandi.

An sit ratio vniuoca omnibus Sacramentis.

43.

Quartum dubium est, an ratio communis Sa-
cramenti sit vniuoca omnibus Sacramentis no-
uis & antiquis? Negarunt aliqui, quos refert Sua-
rez in *praesenti sect. 2. §. secunda sententia*, in fine:
ipse tamen Suarez paulò post illam sententiam
retrahit, & asserit, vtrique sacramenta vniuocè con-
uenire: quod conatur probare ex Augustino *lib. 19. contra Faustum cap. 11.* comparante vtrique
sacramenta inter se, & docente, non posse homi-
nes in vnam veram religionem congregari sine
aliquo visibiliu sacramentorum consortio; Cum
ergo in lege veteri homines veram & supernatu-
ralem religionem habuerint, consequens est, ha-
buisse etiam vera sacramenta illi religioni ac-
commodata.

44. Vasquez.

P. Vasquez *cap. 5.* asserit quidem vniuocè con-
uenire rationem sacramenti vtriusque. Addit ta-
men, hoc ideo esse verum, quia de ratione sacra-
menti non est, asserere secum in suscipientem ali-
quam sanctificationem, sed solum significare ver-
ram gratiam intrinsecam, quam quia sacramenta
antiqua tam verè significabant, quam nostra, licet
eam non causarent, sed solum figurarent futu-
ram; hinc est, habuisse propriam, & veram ratio-
nem sacramenti. Denique dicit, hanc conclusio-
nem non posse defendi in eorum sententia, qui

Explicatur quid sit illud morale quod remanet post institutionem.

de ratione sacramenti volunt esse, quod afferat se-
cum aliquam sanctitatem in sacramento vsu con-
ferendam: quia cum sanctitas illa, quam sacra-
menta vetera conferebant suscipienti, non sit pro-
priè, & vniuocè sanctitas cum sanctitate intrin-
seca gratiæ habitualis, quam nostra sacramenta
conferunt suscipientibus; consequens erit, non
esse vniuocè sacramenta illa cum his, sicut non
asserunt vniuocam sanctitatem.

45.

Dices, quamuis sanctitas non dicatur vniuocè
de vtraque illa sanctitate; causa tamen sanctitatis
dicitur vniuocè, de causa vtriusque sanctitatis,
quia licet sanctitas illa legalis non sit propria
sanctitas; causa tamen illius est vera, & propria
causa; siquidem tam propriè causat illam sancti-
tatem legalem, quam nostra sacramenta causant
sanctitatem internam; ergo in ratione causantis
sanctitatem in suscipiente possunt conuenire vni-
uocè ipsa sacramenta.

46.

Sed contra hoc est, quia si vtraque illa sancti-
tas non conuenit vniuocè in conceptu sanctita-
tis, non possunt conuenire vniuocè causa illius
duplicis sanctitatis, in ratione causantis sancti-
tatem: possent quidem conuenire vniuocè in con-
ceptu causæ, quia vtraque est verè causa sui effe-
ctus; & ille conceptus præcindit ab hoc, & illo
effectu causato: non tamen conuenit vniuocè
in conceptu causantis sanctitatem, quia hic con-
ceptus, non potest præcindere ab hac, & illa san-
ctitate, cum non detur vtrique sanctitati vna
ratio communis præcisæ, & vniuoca; ergo causa
vtriusque sanctitatis non potest concipi per vnum,
& simplicem conceptum obiectiuum, sed per du-
plicem ex parte obiecti, concipiendum causam san-
ctitatis propriæ, & causam sanctitatis improprie,
qui cum non sit vnus conceptus, non poterit esse
vniuocus, vt constat. Sicut licet videns risum ho-
minis, & videns risum prati conueniant vniuocè
in conceptu videntis, quia vterque propriè videt
suum obiectum, & ille conceptus præcindit ab
hoc, vel illo obiecto viso: non tamen conueniunt
in conceptu vniuoco videntis risum, quia vnus, &
alter risus non possunt concipi vnico conceptu
obiectiuo, sed duplici. Item qui producit homi-
nem verum, & qui producit hominem pictum,
vterque conuenit in conceptu vniuoco produ-
centis, vterque est propriè producentis, & hic con-
ceptus præcindit ab hoc, & illo termino produ-
cto: at verò non conuenit vterque in conceptu
vniuoco producentis hominem, sicut nec ipsi
tales homines producti conueniunt vniuocè in
conceptu hominis. Sic ergo sacramenta noua, &
vetera, licet conueniant vniuocè in conceptu
producentis aliquid in suscipiente; non tamen
possent conuenire in conceptu vniuoco produ-
centis sanctitatem in suscipiente, si vtraque san-
ctitas producta non conuenit in eodem con-
ceptu vniuoco sanctitatis.

47.

Adhuc tamen defendi posse videtur vniuoca-
tio sacramentorum omnium, licet dicamus cum
P. Suarez, requiri ad rationem sacramenti, quod
in suo vsu afferat subiecto aliquam sanctitatem.
Nam quamuis sanctitas dicatur analogicè de san-
ctitate gratiæ habitualis, & sanctitate legali; pos-
sumus tamen ab vtriusque sacramentis abstrahere
conceptum vniuocum, & communem; quem
quidem non explicemus, per nomen *sanctitatis*,
sed per nomen consecrationis, aut dedicationis, &
coniunctionis peculiaris cum Deo, ita vt omne
sacra

Quomodo ratio Sacramenti conueniat omnibus vni- uocè, non modo prout si- gnum est, sed prout causa est.

sacramentum sit cæremonia facta in suo vsu con-
secrans, dedicans coniungens subiectum peculi-
ariter cum Deo: & quidem licet Sacramenta anti-
qua non afferrent veram, & propriam sanctita-
tem recipienti; negari tamen non potest, quod
propriè & verè illud subiectum dicant Deo, &
coniungerent cum Deo: nam ille, qui consecra-
batur Sacerdos, v. g. licet non acciperet gratiam
sanctificantem; verè tamen consecratur, & de-
dicatur Deo; & licet sit nobilior, ac excellentior coniun-
ctio hominis cum Deo per gratiam sanctifican-
tem; hoc tamen non tollit, quod illa etiam esset
vera coniunctio, licet inferior, & ignobilior.
Hanc autem coniunctionem cum Deo significa-
mus in definitione sacramenti in communi, quan-
do dicimus esse cæremoniã sacram sanctifican-
tem subiectam, sumpto nimirum nomine *sancti-
ficationis*, in latiori significatione, prout signifi-
cat, coniungere cum Deo, aut consecrare aliquid
Deo; quæ ratio communis est omnibus sacra-
mentis, vt vidimus.

48.

Suarez.

Vltimum dubium esse potest, vtrum de ratio-
ne Sacramenti sit, quod aliqua lege fixa, & stabili
sit statutum, nec pro vna solum, vel altera vice, sed
permanentem P. Suarez in *praesenti sect. 3. §. dico
tertio*, probat late partem affirmantem, inductio-
ne omnium Sacramentorum, quæ de facto insti-
tuta sunt permanentem, & non pro vna vice, tam
in lege antiqua, quam in noua. Sed in primis po-
terit de hoc ipso dubitari: quid enim, si aliquis
contendat, manuum impositionem Moyfis super
caput Iosue Deuter. *cap. 34.* qua dedit ei spiritum
sapientiæ, fuisse Sacramentum significans gra-
tiam legis nouæ, & consecrans Iosue in ministrum
Domini? Sed quidquid sit de hoc, & aliis simili-
bus, non arguitur bene ab iis, quæ de facto sunt,
vt ex hoc solo negetur possibile aliud sacramen-
tum non stabile.

49.

Deuter. vii.

Secundò arguit, quia sacramenta sunt cæremo-
niæ, in quibus conueniunt omnes fideles, vt san-
ctificentur, & Deum vniformiter colant, atque
ita vnam Ecclesiam constituent; ergo debent esse
aliquid permanens, & stabile, sicut ipsa religio
communis stabilis est. Confirmatur, quia signa ad
placitum, quæ ad communem vsum constituuntur,
non habent talem significationem, nisi ex ali-
qua communi, & stabili lege, vel consuetudine.
Hoc argumentum habet cõtra se exemplum ma-
nifestum in sacrificio: nam sicut Sacramenta per-
tinent ad cultum Dei, quem Ecclesia exhibet, sic
& sacrificia, vnde non minus debent conuenire
fideles in modo, & ritu sacrificiorum, quam in Sa-
cramentis, nec minus Deus in lege Moyfis deter-
minauit genera & ritus Sacrificiorum, quam Sa-
cramenta, vt constat: & tamen potest adhuc assumi
aliquod sacrificium ad colendum Deum, non per
legem permanentem, sed per institutionem quasi
transientem pro vna vice, sic enim in lege natu-
ræ Deus præcepit Abraham immolationem filij
Isaac ad cultum Dei; sic etiam in nouo testamen-
to Christus Sacerdos ex præcepto Patris obtulit
sacrificium crucis in cruce, quorum tamen
neutrum transit in exemplum, vt constat, nec
stabilitum fuit per legem permanentem, sed tan-
quam ritus extraordinarius; ergo similiter posset
Deus instituire aliquod sacramentum extraordi-
narium pro vna vice, quod pertineret etiam ad
cultum Dei. Vnde ad argumenta, Responderetur

facile, ad vnitatem, & stabilitatem religionis sa-
tis esse, si omnibus fidelibus sint communes cæ-
remoniæ principales, & ritus, licet alicui impo-
natur à Deo aliquando aliquid particulare, & ex-
traordinarium, sicut etiam ad vnitatem eiusdem
fidei sufficit, si omnibus proponantur credendi
iidem articuli principales, licet aliquando alicui
reueletur à Deo aliquid Mysterium credendum,
cuius fides non pertineat ad totum corpus Ec-
clesiæ.

50.

Ad confirmationem similiter dicimus, ad hoc,
vt aliquid sit signum ad placitum, etiam in or-
dine ad totam communitatem, non requiri, quod
significet pro omnibus casibus; sufficit si in tali
casu significet omnibus; sic mors Christi fuit ve-
rum sacrificium institutum à Deo, & significans
ex lege Dei cultum diuinum, quem quidem om-
nibus fidelibus significat, non tamen ita, vt qualibet
alia occisio hominis posset id significare, sed
illa sola, & pro illa vice. Sic ergo ex lege eiusdem
Dei extraordinaria posset assumi aliqua res ad si-
gnificandam sensibilibus gratiam pro tali casu sin-
gulari, licet illam non significaret in posterum.

51.

Arguit vltimò P. Suarez, quia si ad Sacramen-
ta non requireretur stabilis, & permanens institu-
tio, sequeretur multa de facto fuisse Sacramenta,
quæ tamen Sacramenta non fuerunt, v. g. verba
Christi ad Magdalenam, *Remittuntur tibi pecca-
ta tua*: Item insufflatio Christi Ioan. 10. cum dixit
Apostolis; *Accipite Spiritum sanctum; quorum
remiseritis peccata remittuntur eis, &c.* In his enim
nihil aliud desideratur ad rationem Sacramenti,
nisi stabilis & permanens institutio, ex cuius de-
fectu excluduntur à ratione Sacramenti.

Ioan. 10.

52.

Responderi potest, in primis illa verba, *Remit-
tuntur tibi peccata tua*, non fuisse sacramentalia
quia non tam causarunt, quam significarunt re-
missionem peccatorum iam factam: prius enim
dixerat iam Christus, *remittuntur ei peccata multa,
quoniam dilexit multum.* De insufflatione ve-
rò, & illis verbis, *Accipite Spiritum sanctum, &c.*
Non video, cur neget P. Suarez fuisse Sacramen-
tum, per illud enim ordinati sunt Apostoli Sacer-
dotes, seu completa est eorum ordinatio quoad
potestatem absoluedi à peccatis, quam nondum
acceperant, quando in vltima cœna acceperant
potestatem consecrandi Eucharistiam, & offeren-
di Sacrificium legis nouæ. Quamuis autem nunc
Ecclesia non vtatur insufflatione, quando Pre-
byteri ordinantur, non refert; qua vt notauit
P. Vasquez cum aliis *tomo 3. in 3. part. disput. 239. num. 35.* In materiis & formis Sacramentorum
aliquid fuit ab ipso Christo institutum pro tem-
pore sequenti, aliud verò voluit à se, vel etiam ab
Apostolis aliquando vsurpari; cum enim esset au-
ctor Sacramentorum, potuit per potestatem ex-
cellentiæ quam habuit, aliqua materia ipse vti,
aliam verò pro sequenti tempore præscribere.
Quod multis exemplis probat idem Vasquez
ibi. Quamuis ergo nunc insufflatio non adhibea-
tur, adhibetur tamen loco illius manuum im-
positio cum eisdem verbis, *Accipe Spiritum san-
ctum, quorum remiseris peccata, &c.* Sicut etiam
nunc ordinantur Sacerdotes, per traditionem
hostiæ, & calicis cum vino, & aqua non conse-
cratis; licet Christus illam materiam Apostolis
non tradiderit, sed corpus & sanguinem suum
iam consecratum.

Insufflatio Christi in Apostolos fuit sacramentum, per quod ipse ordinari sunt, aut saltem completa est eorum ordi- natio.

Vasquez.

13. Alij respondent corpora contrahentium fungi vice verum in hoc sacramento.

Secunda ergo responsio principalis est, in Sacramento Matrimonij, non interuenire sola verba, sed res etiam, nempe corpora contrahentium, quae traduntur inuicem, & quae sunt materia huius sacramenti, sicut in sacramento Ordinis est materia, calix, patena, candelabrum, liber, clauis, & alia, quae traduntur: forma vero verba, quibus traduntur: sic in Matrimonio materia sunt corpora, quae traduntur, forma vero verba, quibus traduntur; tum quia non potest aliter explicari materia huius sacramenti, tum etiam a priori, quia cum Christus eleuauerit ipsum contractum Matrimonij inter fideles celebratum ad rationem sacramenti, nihil prorsus mutauit in contractu, sed illum eundem legitimum contractum, qualis in se erat eleuauit, vt esset simul sacramentum: illud ergo erit materia huius sacramenti, quod esset materia illius contractus: in contractu autem illud est materia contractus, quod per talem contractum datur, v.g. in emptione domus quae venditur; in commodato equus, qui commodatur, & sic de aliis; ergo in contractu matrimonij materia sunt corpora quae inuicem traduntur per illum contractum, & per consequens eadem corpora erunt materia in hoc sacramento. Pro hac sententia afferuntur Paludan. Petrus de Soto, Adrianus, Antoninus, Couarruu. quos affert, & sequitur P. Vasquez ubi supra cap. 5. quibus addit P. Sanchez Palatium eandem tenentem, & Capreolum ac Bartholomaeum D. Medina dicentem eam esse probabilem.

Paludan. Petrus de Soto. Adrianus. Antoninus. Couarruu. Vasquez. Palatius. Capreolus. Medina.

14.

Contra hanc sententiam arguunt aliqui, quia materia sacramenti concurrat ad producendam gratiam; contrahentes autem in matrimonio non concurrunt nisi mediis suis actibus; ergo ipsi non sunt materia. Sed haec ratio non urget, quia ipsi contrahentes iuxta veram sententiam sunt ministri, & per consequens causant gratiam, siue physice, siue moraliter; ergo non est mirum, si concurrant etiam alio titulo, quatenus sunt materia, neque in hoc est aliqua indecentia.

15. Impugnatur, illa sententia retorquendo argumentum exemplo ordinationis Episcopi, Ostiarii.

Melius impugnari potest retorquendo ipsum argumentum, quo vitur pro fundamento: nam in aliis sacramentis non est materia sacramenti id, quod tradi intenditur, sed id, per quod significatur illius traditio, v.g. in ordinatione, & consecratione Episcopi, quae est quoddam matrimonium spirituale, quod Episcopus contrahit cum sua Ecclesia, tanquam cum sponsa, ibi certe traditur Episcopo potestas supra sponsam, hoc est supra suam Ecclesiam, & supra fideles, qui in illa sunt: nemo tamen dixit, ipsam Ecclesiam, seu illos fideles, ex quibus constat, esse materiam in eo sacramento, sed potius vnctionem, vel librum, per cuius traditionem significatur traditio potestatis supra Ecclesiam. Similiter in ordinatione Ostiarii traditur ei potestas aperienti, & claudendi Ecclesiam, & tamen non est materia in illo Sacramento Ecclesia ipsa, sed porta, & clauis: quae ab Episcopo traduntur, quae sunt clauis, & porta aliquando, non quidem Ecclesiae, sed cubiculi priuati ipsius Episcopi, per illas tam significatur traditio clauium Ecclesiae. Similiter in ordinatione Sacerdotis materia apud Graecos est sola manu impositio absque vlla traditione calicis, aut patenae, imò & apud Latinos, quando confertur potestas absoluendi, materia etiam est sola manu impositio, forma vero illa verba: Accipe Spiritum sanctum, quorum remisit peccata, &c. vbi id quo tradi in-

tenditur, est potestas supra fidelium animas, & tamen fideles non sunt materia, sed potius illa impositio manuum, per quam significatur traditio potestatis, & sic de aliis. Non est ergo bona consequentia; in matrimonio traduntur corpora contrahentium inuicem, ergo ipsa corpora sunt materia huius sacramenti.

Vnde retorqueri etiam potest, quod de materia contractuum assuebatur, neque enim idem est id, quod per contractum tradi intenditur, & id per quod, tanquam per materiam celebratur: nam in emptione domus id, quod tradi intenditur, est ipsa domus, id autem, per quod significatur, & celebratur ipsa traditio, sunt clauis, vel scriptura, per quarum traditionem celebratur contractus, quare clauis, vel scriptura sunt materia, ex qua proprie constat contractus ille; domus vero est materia, circa quam, seu obiectum quod intenditur vendi & transferri. Nos autem in praesenti non quaerimus de materia, circa quam tanquam circa obiectum versantur sacramenta; nam ordinatio Sacerdotis versatur circa peccata fidelium, ad quae remittenda accipit potestatem, & circa corpus Christi, ad quod consecrandum, & offerendum ordinatur; sed agimus de materia, ex qua conficiuntur sacramenta, tanquam ex eo, per quod significatur effectus, qui intenditur: in hac autem consideratione, non est materia res ipsa, quae venditur, vel datur, sed illa, per quam id significatur.

Hinc possumus secundò impugnare illam sententiam, & declarare vim praecedentis rationis, quia nomine materiae sacramentalis id omnes intelligunt, non ad quod vtrunque dicit ordinem ipsum sacramentum, sed cuius interuentu exercetur, & ponitur, vt constat in omnibus aliis sacramentis, in quibus omnibus interuenit realiter, ipsa materia, vt ablutio in Baptismo; vnctio in Confirmatione, & Extrema vnctione; panis, & vinum in Eucharistia; traditio calicis in Ordinatione; confessio peccatorum in Penitentia, &c. At verò corpora contrahentium possunt non interuenire tunc, quando fit sacramentum Matrimonij, tunc scilicet quando fit per procuratorem, qui contrahit nomine coniugis absentis; in quo casu Sacramentum Matrimonij fit Romae, v.g. vbi procurator consentit; corpus autem coniugis est in Hispania; quod si vterque coniugis contrahat per procuratorem, vt fieri potest, tunc ibi, vbi fit sacramentum, nullum corpus coniugis vllius interuenit; & tamen ibi fit totum sacramentum (suppono enim cum vera, & recepta communiter sententia, matrimonium per procuratorem contractum, esse verum sacramentum); ergo corpora contrahentium non sunt materia, ex qua fit hoc sacramentum in eo sensu, in quo Theologi loquuntur de materia sacramenti.

Dupliciter potest responderi ex doctrina eiusdem Vasquez cap. 6. in principio. Primò, non requiri materiam ex qua, in omnibus Sacramentis, nam in Eucharistia non datur materia ex qua, sed circa quam, scilicet panis, & vinum, quare idem dici poterit de Matrimonio, non habere materiam ex qua, sed circa quam, nempe corpora contrahentium.

Haec responsio reici potest, primò quia supponit falsum, nempe in Eucharistia non esse materiam ex qua; contrarium enim est verius, nam species panis, & corpus Christi cōponunt etiam illud Sacramentum, non autem intrant vt forma; ergo

16.

Neque ipsa domus qua emitur, in emptione domus est materia ex qua ipsius contractus sed circa quam.

Corpora contrahentium possunt tanquam esse materia remotae, corporis vero traditio materia proxima aliorum sacramentorum.

17.

Impugnatur ulterius ex eo quod materia sacramenti proprie sit id cuius interuentu vel usu exercetur, vt ablutio, vnctio.

19.

Neque etiam dici potest vt vult Vasquez quod contractus emptionis domus consistet ex domo & pecunia tanquam ex materia.

18.

Vasquez.

Loffius. Licet materia circa qua contrahitur sit terminus obligationis non tamen includitur in essentia contractus vt patet ex definitione.

20.

Reijcitur etiam exemplo sacramenti Ordinis.

ergo vt materia illius: de hoc tamen dicimus inferius agentes de Eucharistia. Secundò reici potest, quia saltem in omnibus sacramentis inuenitur aliqua materia, quae interueniat ibi, vbi, & quando fit Sacramentum, & in ipsa Eucharistia interueniunt panis & vinum, quae debent esse ibi, vbi fit Sacramentum, ergo in Matrimonio debet etiam assignari aliqua materia, quae interueniat ibi, vbi fit Sacramentum, qualia non possunt esse corpora contrahentium, quae aliquando longissime absunt a loco, vbi fit Matrimonium, vt vidimus. Tertid denique, quia si corpora sunt materia matrimonij, ideo erit, quia ea sibi inuicem tradunt contrahentes, ac per consequens eorū traditio erit materia proxima: nam in aliis sacramentis, in quibus id, quod traditur, est materia remota sacramenti, eius traditio est materia proxima, vt in ordinatione Sacerdotis, calix cū vino, & aqua, & patena cum hostia; in ordinatione Diaconi liber Euangeliorum; in ordinatione Subdiaconi calix, & patena; in Acolyto candelabrum; in ostiario clauis, &c. horum autem omnium traditio est materia proxima horum sacramentorum; ergo similiter in matrimonio, si corpora sunt materia, quia traduntur, ipsa eorum traditio erit materia proxima; sicut in aliis sacramentis, haec autem traditio sunt verba, & nihil aliud; ergo verba sunt materia proxima huius sacramenti.

Secundò responderi potest ex eodem Vasquez, corpora esse materiam ex qua respectu sacramenti, & respectu contractus matrimonij, sicut & in emptione domus, ait, posse non inepè dici, quod contractus emptionis constat ex domo, & ex pecunia, tanquam ex materia, & ex consensu legitimo expresso tanquam forma. Haec etiam responsio reicitur. Primò, quia videtur omnino falsum, quod contractus emptionis constat ex domo ipsa, quae emitur, nam si hoc esset, sequeretur quod contractus stipulationis, qua Petrus, v.g. promittit Paulo scribere librum, constaret ex libro, qui promittitur scribendus, qui solus est materia, circa quam huius contractus: consequens autem est falsum, quia licet liber postea non scribatur, contractus tamen validus fuit, & perfectus in ratione contractus; ergo non constabat ex libro scribendo; nam liber nunquam fuit scribendus, & tamen contractus fuit perfectus, ergo neque contractus emptionis constat ex ipsa domo empta, cum tam sit materia promissionis liber, quam emptionis domus. Ratio autem est, quia contractus in ratione contractus est vltro citroque obligatio, seu vltro citroque obligationem ex consensu contrahentium pariens, vt cum communi docet Lessius lib. 2. de iustit. cap. 17. dubit. 1. in qua definitione non includitur res ipsa, circa quam contrahitur obligatio, licet illa sit terminus obligationis, ergo contractus non constat ex re ipsa, sed est obligatio formalis, vel causalis, quae ordinatur ad illam rem, ergo similiter in contractu matrimonij non includuntur corpora quae traduntur, sed obligatio, seu promissio mutua inducens obligationem circa illa corpora.

Secundò reicitur, quia si sacramentum Matrimonij, eo quod in eo datur coniugibus mutua potestas supra corpora, dicitur constare ex ipsis corporibus, eodem modo dici debet sacramentum Ordinis constare ex animabus subditorum, cum in ordinatione Presbyteri detur etiam ei potestas supra animas fidelium, & multò magis in conse-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

cratione Episcopi detur ei potestas supra suam Ecclesiam, cui verè obligatur tanquam sponsa, & quae ei manet mutuo obligata. Consequens autem nemo concedet, aut concessit, ergo nec in matrimonio id debet admitti. Vnde iam constat solutio ad fundamentum illius sententiae; concedimus enim illud, quod per contractum venditur, vel transfertur, posse in aliquo sensu appellari materiam contractus, hoc est, obiectum, circa quod versatur, sicut obiectum scientiae appellari solet materia illius, non tamen esse materiam in eo sensu, in quo agimus, & in quo loquuntur Theologi de materia sacramenti, vt constat ex ceteris sacramentis, in quibus non assignatur pro eorum materia id, quod solum se habet vt obiectum.

Res ipsa circa quam contractus fitur in aliquo sensu dicitur materia contractus hoc est obiectum, non tamen eo sensu in quo agunt Theologi de materia Sacramentorum.

Tertia ergo sententia principalis docet, verba vtriusque coniugis esse simul materiam, & formam huius sacramenti. Quod quidem non omnes eodem modo explicant; nam aliqui dicunt, verba prioris coniugis esse materiam, verba autem posterioris esse formam, quia determinant, complent, & perficiunt priora, sub quibus adhuc erat imperfectum, incompletum, & indifferens matrimonium. Pro hac afferuntur, Richardus, Angelus, Victoria, Henriquez, Bartholomaeus à Ledesma, Vega, & alij quos referunt Sanchez ubi supra num. 5. & Vasquez cap. 2. num. 8.

21. Tertia sententia.

Richardus. Angelus. Victoria. Henriquez. Bartholom. à Ledesma. Vega.

22.

Reijcitur prior modus quo explicatur hoc sententia.

Hic modus dicendi communiter reicitur, & merito; quia potest contingere, quod verba vtriusque coniugis, simul eodem tempore proferantur, vel consensus vtriusque simul exprimitur: in quo casu nulla esset materia, & forma in illo sacramento, cum tota ratio materiae, aut formae desumeretur ex ordine, quo prius, vel posterius coniugis suum consensum exprimit; posse autem illum casum de facto contingere, probatur, quia saltem ante Concilium Tridentinum fieri poterat, vt per solam copulam carnalem praemissis sponsalibus, matrimonium contraheretur vt constat ex cap. is qui, de sponsalibus, & ex simili casu in cap. 2. &c. finali de coniugio seruorum; & nunc etiam vbi Tridentinum receptum non est, eodem modo seruandum erit; imò etiam vbi Tridentinum est receptum, contingere poterit, quod per copulam maritali affectu habitam, aliquod matrimonium prius inualidum incipiat habere valorem in aliquibus casibus, vt docet Sanchez lib. 2. de Matrimonio, disp. 37. num. 14. tunc autem neuter coniugis suum consensum prior exprimit, sed vterque simul, ergo fiet illud sacramentum absque vlla materia & forma.

Sanchez.

Alij ergo dicunt, verba, vel signa contrahentium eadem esse materiam, & formam, sed sub diuersis rationibus; nimirum materiam sub ratione traditionis, formam vero sub ratione acceptationis, singuli enim & tradunt se mutuo coniugi, & acceptant traditionem alterius coniugis. Traditio autem quatenus traditio, est imperfecta, & suspensa, donec acceptetur; accedente verò acceptatione, perficitur & completur, ergo acceptatio est forma perficiens traditionem; cum autem reperitur ibi duplex traditio, & duplex acceptatio significata iisdem verbis, consequens est, vt illa duplex traditio sit materia; acceptatio verò sit forma completa huius sacramenti; hanc sententiam docuit Sotus, Bellarm. & alij plures quos refert & sequitur P. Thomas Sanchez dicta disp. 5. num. 6. & P. Suarez in praesenti disput. 2. sect. 1.

23. Alter modus explicandi materiam per modum traditionis, & formam per modum acceptationis.

Sotus. Bellarm. P. Thom. Sanchez. Suarez.

24. Valquez. Reijetur à Vasquez ex eo quod non includat a-und.

25. Reijetur Vasquez.

26. Vasquez. Melius reijcit exemplo aliorum contractuum in quibus acceptatio non est forma. Neque de ratione donationis est præcedere acceptationis verò subsequi ut patet.

Pater Vasquez cap. 1. num. 18. impugnat hanc sententiam, quia confundit materiam cum forma; nam in huiusmodi contractibus mutuis ille, qui tradit, non tradit absolute, sed sub conditione, si alter etiam tradat ex parte sua; ergo ille qui accipit traditionem alterius, cum non acceptet traditionem absolutam, sed conditionem, eo ipso quod illam acceptat, vult ponere ex parte sua conditionem, scilicet recipere traditionem sui, quare ipsamet acceptatio considerata quatenus acceptatio est, videtur iam includere traditionem; ergo si quatenus acceptatio, est forma, & quatenus traditio est materia, sequitur quod quatenus forma sit etiam materia, & per consequens quod confundatur forma cum materia.

Hoc argumentum non videtur efficax, quia licet traditio coniugis non sit absoluta, sed sub conditione reciproca traditionis, adhuc in acceptatione alterius coniugis possumus invenire duas rationes formales adæquatè distinctas, traditionis, & acceptationis, quas posset diuersis verbis exprimere. nam si Petrus, v. g. promittat mihi librum, si ego volo ei dare pallium; ergo possum ei respondere, volo tibi dare pallium, & nolo acceptare promissionem libri, ecce promissionem reciproca sine acceptatione: possem item respondere accepto promissionem tuam conditionalem, & cogitabo paulisper de conditione ponenda, vel non ponenda: ecce acceptationem sine repromissione, possem denique dicere, promitto tibi pallium & accepto promissionem tuam: ecce promissionem & acceptationem, significantes tamen per verba diuersa, nam per priora solum significo promissionem non acceptationem, per posteriora acceptationem non promissionem. De facto ergo coniux cum dicit, accipio te in coniugem, illa verba æquivalent his, *trado tibi corpus, & accepto traditionem tuam*; quatenus significant traditionem, dicit hæc sententia habere rationem materiæ, quatenus significant acceptationem, habere rationem solius formæ absque vlla confusione materiæ cum forma.

Melius arguit idem Vasquez num. 16. contra illam sententiam argumento desumpto ex aliis contractibus, vel donationibus, in quibus nemo dixit, acceptationem donatarij esse formam donationis, nec potest id rationabiliter dici, nam acceptatio ex se non magis est posterior, quam prior donatione; sicut enim potest donatio præcedere, & subsequi acceptatio complens, & perficiens donationem; sic potest præcedere acceptatio seu petitio, & subsequi donatio, seu promissio complens stipulationem perfectam, ut constat ex l. 1. §. si quis. ff. de verborum obligationibus. Deinde acceptatio non habet in se aliquam maiorem determinationem ratione cuius ipsa potius determinet significationem traditionis, quam traditio respectu acceptationis. Quare, si in aliis sacramentis, v. g. in ordinatione, ille, qui ordinatur, deberet acceptare potestatem traditam per certam verborum formulam, quæ essentialiter exigetur ad valorem sacramenti, quæ essentialiter exigetur ad valorem sacramenti, quæ essentialiter exigetur ad valorem sacramenti, quæ essentialiter exigetur ad valorem sacramenti. Denique illa responsio adhuc non

videtur dissolvere difficultatem positam; quomodo scilicet in sacramento Matrimonij interueniant res, & verba, nam tota illa traditio, quæ ponitur pro materia, non minus constat ex solis verbis, quam acceptatio, quæ ponitur pro forma, ergo tandem totum sacramentum fit per sola verba tam ex parte materiæ, quam ex parte formæ.

Hinc potest impugnari solutio aliorum, qui dicunt, verba illa in singulis coniugibus posse dupliciter considerari, scilicet vel ut sunt recipientis, vel ut sunt ministrans sacramentum, nam vnusquisque est, & recipiens sacramentum ab altero coniuge, & ministrans idem sacramentum alteri coniugi: & quidem illa verba propter proferuntur à ministrante, sunt forma, propter verò proferuntur à suscipiente sunt materia, quia in aliis sacramentis, quando recipiens sacramentum per aliquem actum externum essentialiter requisitum ad eorum constitutionem concurrat, ille actus habet rationem materiæ, ut constat in sacramento Pœnitentiæ, & ratio est, quia ille actus recipientis sacramentum, quatenus recipiens est, concurrat ad sacramentum essentialiter, & non ut forma, recipiens enim ut sic, formam non apponit, ergo ut materia, quia nihil aliud concurrat ad essentiam sacramenti, nisi minister cum intentione debita, & materia & forma, ut constat ex citatis verbis Eugenij IV.

Hic etiam modus explicandi impugnatur, (ut dixi) ex supradictis, quia ille actus siue se teneat ex parte recipientis, siue ex parte conferentis, si tamen non est magis indeterminatus ex se, non videtur posse comparari tanquam materia respectu alterius actus æquè indeterminati, vel non magis determinati; quia forma, ut sæpe diximus, debet determinare, & actuare indifferentiam & potentialitatem materiæ. Quod autem ille actus ut sic se teneat ex parte recipientis sacramentum, parum refert; neque enim repugnat recipienti apponere formam rei, quæ de nouo recipitur, ut constat in naturalibus, quando homo per nutritionem recipit augmentum per nouas partes viuentes, quas recipit, quarum partium forma est ipsa anima hominis recipientis illud augmentum: similiter ignis recipit alimentum ab oleo, & apponit in illa materia suas qualitates, & suam formam. Nec exemplum aliorum sacramentorum quidquam probat; nam actus pœnitentis in sacramento Pœnitentiæ, non ideo non sunt forma, quia tenent se ex parte recipientis, sed quia significant minus expressè, & minus determinatè, quam verba absolutionis: illud autem est forma sacramenti, ut diximus, quod determinat & exprimit in ratione signi indifferentiam, & confusionem aliorum signorum. Denique in hac etiam solutione restat explicanda præcipua difficultas, quomodo scilicet in Matrimonij sacramento concurrant res, & verba, & non sola verba vtriusque coniugis.

Inter has solutiones, Tertia mihi magis placet: eam tamen paulò aliter sic explico. Dico igitur, in verbis, seu signis contrahentium reperiri materiam, & formam huius sacramenti; nam in illis reperiuntur distincta virtualiter, & traditio rei, & verba, quæ duo, quando distinguntur inter se, sunt materia & forma in aliis sacramentis, v. g. in sacramento Ordinis, reperitur traditio calicis, cum vino & aqua, & patenæ cum hostia, & reperitur

Neque hæc res solutio soluit difficultatem propositam, vtrumque enim tam traditio quam acceptatio consistat ex solis verbis.

27. Diuersa consideratio in contrahente matrimonio, ministri scilicet, & suscipientis.

28. Reijetur etiam hic modus, quia scilicet ille actus & ut ministri & ut suscipiens est æqualiter indeterminatus.

Deinde manet semper præcipua difficultas.

29. Vera solutio auctoribus, eo quod traditio rei & verba traditionis saltem virtualiter differant, quod sufficit.

Aliquando totus contractus empirionis verbis persicitur Lessius.

Lessius.

Vnde in Matrimonio habent vim obligationis & sic ad formam, & traditio est æqualiter ad materiam pertinent.

30. Verba sunt æquivalenter res & æquivalent traditio physice.

31. Sufficit ut verba sint æquivalenter, & res formaliter, vel contraria.

reperiuntur præterea verba, quare traditio concurrat ut materia, verba autem ut forma; sic etiam in emptione potest interuenire & traditio clauium domus venditæ, & simul verba, quibus fit venditio. Aliquando verò poterit totus contractus emptionis verbis perfici, quæ habeat vtramque vim absque alia traditione, nam de substantia emptionis nõ est traditio, ut ex communi sententia tradit Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 21. dub. 1. num. 1. & licet regulariter ad transferendum dominium requiratur traditio: hoc tamen est non ex natura rei, sed ex iure ciuili, & non in omnibus casibus, ut docet idem Lessius lib. 2. cap. 3. dub. 3. nam, quando res venditur Ecclesiæ, aut locis pijs, solis verbis fit emptio completa, & transfertur dominium, sicut etiam beneficia Ecclesiastica per solam collationem, & acceptationem transferuntur supplementibus verbis pro traditione. Sic ergo in contractu matrimonij absque alia actione externa, per sola verba significantia traditione perficitur contractus, non minus, quam si realis traditio externa intercederet. Vnde, licet post emptionem rei sine traditione factam eadem res secundo emptori vendita, & tradita transeat in eius dominium regulariter loquendo, ut constat ex legibus adductis apud eundem Lessium dicto c. 21. dub. 29. In matrimonio tamen certum est, postquam celebratum est per verba de presenti etiam absque alia traditione, non posse validè transferri in corpus coniugis in alium quacunque etiam traditione sequuta. Habet ergo verba illa, quibus Matrimonium perficitur vtramque vim, scilicet obligationis, & traditionis, quæ possent separari, & fieri singulæ per signa diuersa: quare quando eadem verba gerunt vtrumque munus, ibi possumus distinguere virtualiter traditionem, & obligationem personalem, & dicere, quod verba illa, ut sunt traditio corporum, sint materia, ut verò sunt verba inducentia obligationem personalem, sicut alia verba, sint forma, eo quod habeat in se simul illa duo, quæ in contractu emptionis inueniuntur regulariter in verbis simul, & in traditione rei venditæ; & habeant etiam in se simul totam rationem signi, quam habent inter se diuisam in sacramento ordinis verba, & traditio calicis & patenæ, vel alterius materiæ; quare significare possunt, & per modum materiæ & per modum formæ.

Per hæc autem non intendimus excludere ipsa corpora contrahentium omnino à materia remota illius sacramenti: solum enim querimus de materia proxima, quam diximus non esse ipsa corpora, sed traditionem corporum, quæ aliquando fit per realem traditionem, aliquando per verba, quæ tamen sunt æquivalenter res, quatenus æquivalent traditioni physice & reali, & ut sic sunt materia proxima sacramenti.

Vnde iam constat, quid dicendum sit ad objectionem principalem, iuxta hanc explicationem: dicimus enim, in hoc sacramento interuenire etiã res, & verba, non quidem semper formaliter; sed aliquando virtualiter, & æquivalenter. Nam quando matrimonium perficitur per realem traditionem corporum, nempè per copulam carnalem maritali affectu habitam, ut supra diximus; tunc interueniunt formaliter res, verba verò solum virtualiter, & æquivalenter, prout includuntur in illa traditione reali corporum: quando verò è contra Matrimonium fit per sola verba, absque alia reali traditione, tunc interueniunt formaliter

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

verba, res autem seu traditio realis interuenit virtualiter, & æquivalenter prout includitur in illis verbis supplementibus pro traditione reali: nec hoc est vilo modo contra intentionem Eugenij Pontificis in illo decreto, ipse enim post illa verba generalia, falsus est in §. septimum sacramentum, in matrimonio non semper interuenire verba, sed regulariter; aliquando enim fieri potest per signa: sic enim ait: *Causa efficiens matrimonij regulariter est mutus consensus per verba de presenti expressus*; ergo quod prius dixerat omnia sacramenta perfici rebus, & verbis, non intellexerat vniuersaliter de verbis, & rebus formaliter, sed de verbis, & rebus formaliter, vel æquivalenter. Qui sensus confirmari potest iterum ex eodem decreto, in quo postquam dictum fuerat res, in sacramentis esse materiam, & verba formam; postea in §. Quartum Sacramentum, loquendo de sacramento Pœnitentiæ, assignantur pro materia actus pœnitentis; nempè cordis contritio, oris confessio, satisfactio; vbi confessio vocalis, quæ constat verbis solis, ponitur ut & pars materiæ, quam tamè superius dixerat esse res, quia nimirum, confessio illa, licet verbis fiat, est per accidens, cum æquè bene possit nutibus, vel Scriptura à pœnitente presente fieri. Fatendum ergo est, illam distributionem in res & verba, ut res sint materia, & verba forma sacramentorum, non esse ita litteraliter, & strictè accipiendam; sed quia maiori ex parte res & non verba solent esse materia, & è contra verba & non res solent esse forma, ideo à frequentibus contingentibus res dictas esse materiam; & verba formam.

Obiicit aliquis nõ posse hanc explicationem adaptari verbis Eugenij; nam Pontifex ita vult, interuenire res, & verba in sacramentis, ut res sint materia, & verba sint forma; materia autem, & forma debent distingui omnino inter se: nihil enim potest esse forma sui ipsius, sed alterius; ergo præter ipsa verba contrahentium, debent inueniri in sacramento Matrimonij aliæ res, quæ sint materia, quæ condistinguantur omnino à verbis. Respondetur, hanc difficultatem pariter procedere contra sententiam secundam supra adductam P. Vasquez, & aliorum, quæ ponit materiam esse ipsos contrahentes; nam Pontifex etiam distinguit materiam à ministro sacramenti, dicit enim hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri. Ecce ponit ministrum, tanquam distinctum à materia; cum ergo contrahentes ipsi sint ministri in illo sacramento, ut docent ferè omnes Theologi, non poterunt ipsi esse materia. Similiter eadem difficultas vrget contra Suarez, & alios, qui eadem verba ponunt esse materiam, sub ratione traditionis, & formam sub ratione acceptationis; nam hæc duæ rationes non distinguntur realiter, in verbis, sed ad summum virtualiter. Omnes ergo debemus dicere, Pontificem non intendere in presenti, ponere illa tria realiter distincta inter se in omnibus sacramentis sed realiter, vel virtualiter: possunt enim aliquando illa in Matrimonio esse realiter distincta, si v. g. copula carnali, vel aliqua traditione reali corporis, & verbis simul perficeretur matrimonium, tunc enim traditio illa, vel copula gereret munus materiæ, & verba gererent munus formæ: aliquando verò possunt solum virtualiter distingui, ut contingit regulariter, eo quod eadem verba secundum diuersas formalitates,

32. Obijciunt.

Responsio.

Vasquez.

Sufficit ut illa tria assignata ab Eugenio distinguantur virtualiter.

tares, vtrumque munus gerant, vt dictum est. Hinc solui potest similis obiectio, quæ potest fieri ex eodem sacramento Matrimonij, in quo aliquando è contra nulla interueniunt verba, sed solæ res; vt quando nutibus, vel signis celebratur, absque verbis, & vtgeri potest ex casu quo perficeretur per solam copulam carnalem, prout contingere potest. P. Valquez in *presenti dicta disput. 129. num. 12.* responder, Pontificem sese declarasse, dum addit Matrimonium *regulariter* fieri per verba, vbi satis innuit, suam doctrinã præcedentem, non debere vniuersaliter intelligi de omnibus sacramentis, quod omnia perficiantur semper rebus, & verbis, sed debere excipi matrimonium, quod aliquando non perficitur verbis, P. Suarez respondet, nurus illos & signa esse æquiualeuter verba, cum eo modo contrahentes exprimant suum consensum, quasi per quædam verba. Vtraque solutio in idem ferè recidit; sed hæc responsio videtur esse magis iuxta nostrum modum loquendi; sicut enim quando fit solis verbis, diximus, interuenire res æquiualeuter, quatenus illa verba continent quandam traditionem realem corporum: sic quando fit sine verbis formalibus, dicendum est interuenire virtualiter verba, quatenus illi nutus, vel illa corporum traditio continet æquiualeuter verba, quibus exprimitur consensus internus.

33. Similis obiectio soluitur.

Valquez.

Suarez.

SECTIO II.

Vtrum res & verba in Sacramentis habeant se per modum materiae & forma.

34. S. Thom. Eugen. IV.

August.

Verba sunt forma, quia sunt magis determinatiua.

35. Quid olim nomine forma sacramenti apud Patres intelligeretur. Augustin.

Communis, & recepta Theologorum sententia affirmat cum S. Thom. in *presenti art. 6.* quem modum loquendi vsurpauit Eugenius IV, Pontifex in decreto illo sæpè allegato, & videtur desumptus ex Augustino tractat. 80. in *Ioann.* dicente: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Vbi illa vox, *Accedit*, videtur significare, quod verba in sacramentis adueniant rebus, sicut forma solet aduenire materiae; illud enim, quod accedit, seu aduenit, videtur esse posterius, & vltimum, quod est proprium formæ, nam forma est quæ dat vltimum esse rei: dicuntur autem verba potius accedere rebus, quàm res verbis; quia sicut in cõposito physico forma determinat materiam, quæ de se erat magis indifferens, vt componeret hominem vel equum, forma autem sicut in se est magis determinata ad equum, v.g. sic determinat indifferentiam materiae; ita in Sacramentis res de se erant magis indifferentes ad significandum hoc vel illud; nam in sacramento Ordinis, v.g. traditio calicis, & patenæ potest significare traditionem ad custodiam, vel ad ministrandum vel ad alia: aduenientibus autem verbis. *Accipe potestatem offerendi sacrificium, &c.* Iam illa indifferentia materiae determinatur ad significandum traditionem potestatis sacerdotalis, & sic de aliis sacramentis: vnde merito Theologi appellarunt verba sacramentalia, formam, res verò, materiam sacramenti.

Hic tamen obiter aduertendum est, olim apud Patres per formam sacramenti non idem omnino significari solitum fuisse, sed paulò latiùs illud nomen fuisse vsurpatum, scilicet pro formula, seu ritu obseruari solito in administratione sacramenti. Constat autem hæc acceptio ex Augustino in

primis multis in locis, sed præsertim lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 34. vbi contra Pelagianos probat, dari in paruulis nondum baptizatis peccatum originale; idque deducit ex ritu, quo baptizari solent paruuli, scilicet exorcizando illos, & eiciendo Diabolum ab eorum mentibus per insufflationem, & alias caeremonias Ecclesiasticas, quæ ostendunt, in iis pueris ante lauacrum habitare Dæmonem per peccatum. Hoc autem argumentum, quo frequenter vtitur ad hoc probandum, appellat argumentum desumptum à forma Baptismi. *Quid (inquit) de ipsa forma sacramenti loquar? velle, aliquis istorum, qui contraria sapiunt, mihi baptizandum paruulum afferret. Quid in illo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur? ipse certe mihi fuerat responsurus pro eodem paruulo, quem gestaret, quia ille pro se respondero non posset. Quomodo ergo dicitur erat, eum reminciare Diabolo, cuius in eo nihil esset? Quomodo conuerti ad Deum, à quo non esset auersus, credere inter cetera remissionem peccatorum, quæ illi nulla tribueretur? &c. & tandem concludit: Falsam igitur vel fallacem paruulis tradi baptismatis formam, in qua sonaret, quod vtrique agi videretur, & tamen nulla fieret remissio peccatorum; videretur aliqui eorum, nihil execrabitur, ac deestabilis dici posse, atque sentiri. Vbi aperte constat, formam Baptismi appellari ab Augustino totam illam formulam, seu ritum Baptismi, quatenus comprehendit exorcismos, renuntiationem Diaboli, symbolum, & fidei professionem, &c. & in eodem sensu, lib. 1. de nuptijs & concupiscentia, cap. 20. dicit, ex veritate sacramentorum hoc ipsum comprobari. *Ab hac igitur (inquit) potestate tenebrarum, quarum est Diabolus princeps, id est, à potestate Diaboli, & Angelorum eius, quisquis erit, cum baptizantur, negauerit paruulos, ipsorum Ecclesia sacramentorum veritate conuincitur, quæ nulla hæretica nouitas in Ecclesia Christi auferre vel mutare permittitur, regente, atque adiuuante capite totum corpus suum pusillos cum magnis. In veritate itaque, non in falsitate potestas Diabolica exorcizatur in paruulis, eique renunciam, quia per sua non possunt, per corda & ora gestantium, vt erui à potestate tenebrarum in regnum sui Domini transferantur.* In quibus verbis per sacramenta intelligit totum illum ritum præuium exorcismi, renuntiationis, &c. & ideo dicit, sacramenta fore falsa, si non sit peccatum, nec Diabolus in paruulis, cui renunciant, & propter quod exorcizentur. Idem argumentum vtget Augustinus aliis in locis, in quibus illam, quã hîc appellauerat formam sacramenti appellat ritum; Sic loquitur *Epistola 105. ad Sixtum*, paulò antè finem vbi de iisdem Pelagianis: *Circumspiciantur enim, (inquit) & diuinarum auctoritate lectionum, & antiquitus tradito, & retento firmiter Ecclesia ritu in Baptismate paruulorum vbi apertissimè demonstratur, infames, & cum exorcizantur, & cum ei per eos, à quibus gestantur, renunciare respondent, à Diaboli dominatione liberari.* Idem ergo apud Augustinum est ritus, & forma Baptismi.*

Apud Augustinum forma pro formula vel ritu.

Confirmatus per alium locum.

Hunc etiam modum loquendi vsurparunt Patres Concilij Mileuitani, cui interfuit Augustinus cap. 2. cuius verba referuntur, in cap. *Placuit 153. de consecratione distinct. 4.* *Placuit, (inquit) vt quinque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originale*

36. Conc. Mileuit.

originalis peccati, quod lauacro regenerationis exprimitur (vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur) anabema sit; Quæ verba, cum ab Augustino ibi præsentia, & eo argumento sæpè vtente, desumpta fuerint, non est dubium, quin in eodem sensu fuerint vsurpata sumendo formam pro formula, seu ritu baptismi. Vnde rursus fit, eadem verba quæ ex eo Canone transcripta sunt, & vsurpata à Patribus in Concilio Tridentino sessione 5. in decreto de peccato originali, debere etiam in eodem sensu intelligi; nam licet tempore Concilij Tridentini apud Scholasticos iam nomine forma intelligerentur verba essentialiter requisita ad valorem sacramenti, cum tamen Patres ibi vsurpauerint Canonem integrum Concilij Mileuitani, retentis eis verbis, non expediebat illa verba in alia diuersa significatione accipere, sed in illa eadem, qua à Patribus Mileuitanis fuerant vsurpata. Quem modum loquendi vsurpauit etiam Innocentius IV. in commentariis super cap. *Presbyter*, de sacramentis non iterandis: vbi ait, tempore Apostolorum formam, qua ordinabantur ministri, fuisse manuum impositionem, nec aliam tunc fuisse formam seruata, vbi per formam intelligit modum ordinationis, non id, quod nunc intelligimus, nam impositio manuum magis erat materia, quàm forma, vt constat.

Conc. Trid. In quo sensu verba Mileuitani à Trident. vsurpantur.

Innoc. IV.

37. Quomodo B. Virgo fuerit baptizata.

Ex quibus obiter soluitur etiam argumentum, quod fieri posset ex illis verbis Tridentini ad probandum, B. Virginem Deiparam contraxisse maculam originalem; quia nimirum ex mente Tridentini, si infantes non haberent peccatum originale, forma Baptismi esset in ipsis falsa; sed B. Virgo iuxta veram, & communem sententiam suscepit sacramentum Baptismi; ergo supponitur habuisse culpam originalem: alioquin forma baptismi in ipsa fuisset falsa. Hoc (inquam) argumentum præter alias solutiones, quas habet, solui potest ex iis, quæ proximè notauimus; nam licet B. Virgo fuerit baptizata, non tamen ea formula, & ritu, quo infantes baptizantur, & quem Concilia intelligunt nomine forma, cum ex veritate formæ colligunt peccatum originale in paruulis: neque enim B. Virgo exorcizata fuit, aut insufflationibus vel aliis caeremoniis à Dæmone purgata, vt constat; sed ad hoc baptizata fuit, vt augmentum gratiæ acciperet, & fieret per illud sacramentum membrum spirituale Christi, & capax aliorum sacramentorum: quare totum sacramentum essentiale, & substantiale potuit circa illam exerceri absque vlla culpa originali, quam prius contraxisset.

38. Communis quadam difficultas.

His suppositis restat, communis quædam difficultas, contra principalem conclusionem, quæ dicimus sacramenta constare ex rebus, & verbis, tanquam ex materia, & forma; quia scilicet sacramentum est quoddam ens artificiale in genere signi, vt constat ex eius definitione supra tradita: omne autem signum ad placitum componitur ex re significante, vt ex subiecto, & ex significatione, tanquam ex forma: nam sicut forma calidi est calor, sic forma signi est significatio, seu significatiuitas, vt ita dicam, à qua constituitur formaliter in ratione significatiui; hoc autem non habet sacramentum à verbis, sed ab institutione diuina, nam ipsa verba absque diuina institutione non essent signa gratiæ, nec sacramenta,

ergo institutio, seu vis significandi, & non verba, est forma Sacramenti, vt sacramentum est.

Respondetur, in sacramentis reperiri duplicem compositionem, alteram ex sacramento, & sacramentalitate (vt ita dicam) seu vi ad significandum; alteram priorem in ipso sacramento quod se habet, vt subiectum significationis, sicut in moneta aerea est duplex etiam compositio, altera ex aere, & sigillo Principis, à quo accepit valorem, & quasi vltimam formam monetæ, altera in ipso aere ex materia, & forma substantiali aëris, & quæ potest dici etiam forma monetæ: sic in præsentia consideramus hanc duplicem compositionem in singulis sacramentis: quando ergo dicimus, verba esse formam Sacramenti; non est necesse, quod loquamur de illa vltima forma, per quam constituitur vltimò in ratione signi instituti ad infallibiliter significandam gratiam, hæc enim est institutio, seu vis significandi, sed loqui possumus de forma componente ipsum Sacramentum pro materiali antecederet ad institutionem.

39. Duplex est in Sacramentis compositio.

Exemplo monetæ.

P. Suarez in *presenti sect. 1.* versùs finem paulò aliter responder, dicit enim, in ipso Sacramento partes illius scilicet materiam, & formam habere singulas suam partialem significationem, postea verò vnã partem cum sua significatione partiali posse considerari vt formam, respectu alterius partis, cum sua significatione, sicut in domo figura artificialis est forma, qua constituitur formaliter domus: adhuc tamen singulæ partes integrantes habent suam figuram partialem, & inter ipsas partes vna consideratur quasi forma respectu alterius; nam tectum cum sua figura partiali videtur aduenire quasi forma pavimento, & parietibus habentibus iam suam figuram etiam partialem. Sic etiam in Baptismo, v. g. ablutio habet suam significationem partialem, qua imperfectè confusè significat ablutionem animæ, verba verò cum sua significatione partiali, quam clariùs & perfectiùs significant eandem ablutionem internam, adueniunt tanquam forma ablutionis significantis: itaque Baptismus componitur ex ablutione significante, & ex verbis significantibus tanquam ex materia, & forma; ita vt & ablutio determinetur per verba, & significatio materiæ determinetur per significationem formæ, quod clariùs videtur constare in sacramento Eucharistiæ, in quo species sacramentales significant animæ nutrimentum, & vnionem fidelium inter se, & cum Christo, verba verò consecrationis, quæ sunt forma, significant præsentiam Christi sub speciebus.

40. Suarez.

Quomodo Suarez explicet suam mentem in hac difficultate assignando duplicem & partialem significationem.

P. Valquez in *presenti cap. 2. num. 20. & seqq.* hunc modum dicendi impugnat, & contendit, in sacramento non reperiri illas duas significationes partiales, quatum altera se teneat ex parte materiæ, altera ex parte formæ, sed vniam simplicem, & indiuisibilem, quæ se teneat ex parte vtriusque. Pro quo aduertit, in materia, & forma sacramenti præcedere quidem significationem quandam fundamentalem, id est, proportionem, quam habent illæ res, & illa verba, vt potuerint à Deo conuenienter assumi, ad significandum sacramentalem effectum: v.g. in Baptismo, ablutio externa de se habet proportionem ad significandum ablutionem internam, & multò magis illa verba, ego te baptizo, &c. ex impositione hominum habent significare eandem ablutionem: quod

41. Valquez. Impugnatur à Valquez, qui vult esse vniam indiuisibilem.

Bene explicat Valquez distinguendo duplicem significationem scilicet fundamentalem & formalem.

quod clariùs apparet in verbis absolutionis, *ego te absoluo, &c.* quæ ex hominum institutione habent significare absolutionem à peccatis, & verba etiam consecrationis, *Hoc est corpus meum*, habent ex hominum institutione significare præsentiam corporis Christi. Et quidem loquendo de hac significatione, non est dubium, quin in ipsa materia, & forma præcedat duplex significatio partialis, altera in rebus, altera in verbis, seu duplex aptitudo partialis fundamentalis, vt assumerentur à Deo ad significandum effectum sacramentalem. Cæterum hæc non est significatio illa propria sacramenti, vt sacramentum est, & per quam constituitur in ratione sacramenti: nam significationem sacramentalem habent sacramenta omnia à Christo Domino, à quo instituta sunt, & à quo habent esse signa infallibilia gratiæ sanctificantis. Et hæc significatio videtur omnino esse simplex, & indiuisibilis, quia materia seorsim, aut forma seorsim nullo modo, nec partialiter quidem significant gratiam sanctificantem. Vnde concludit idem Vasquez, partes illas, quæ in sacramento comparantur, vt materia, & forma, non esse res cum sua significatione partiali ex vna parte, & ex alia parte, verba etiam cum sua partiali significatione, sed res secundum se, & verba secundum se, ita vt ex ipsis componatur integra quasi materia secunda sacramenti, cui aduenit vltima forma artificialis, quæ est significatio sacramentalis, quæ habetur ex Christi institutione.

42. *Aridet hæc vltima doctrina, aliquid tamen in prima placet.*

Huic secundæ sententiæ magis assentior, aliquid tamen primæ concedendum est. Pro quo aduerto primo, non esse sermonem, vt diximus, de significatione illa fundamentali, quam res, & verba habent antecedenter ad Christi institutionem. Hæc enim significatio, seu proportio videtur proculdubio esse composita ex duplici significatione partiali; & licet P. Vasquez, num. 23. hanc etiam dicat, non reperiri in omnibus sacramentis, nam in matrimonio (inquit) neque verba, neque res, neque quidquam aliud hunc effectum spirituales gratiæ verè, aut falsè expressè denotabant ante diuinam institutionem, sed solam mutam corporum traditionem, & vinculum inter coniuges; adhuc negari non potest, quod antecedenter ad Christi institutionem sit in contractu matrimonij proportio quædam specialis, & aptitudo, vt assumeretur, & institueretur à Deo ad significandam gratiam, &c. quam possumus appellare significationem radicalem, & remotam, & quam ipse Vasquez tandem concedit, nunc ergo solum est sermo de significatione sacramentali, quæ habetur post diuinam institutionem.

43. *Significatur in actu primo & in actu secundo.*

Aduerto secundò, nomine significationis intelligi posse, vel significationem in actu secundo, hoc est, ipsum actum significandi; vel significationem in actu primo, hoc est, vim, & potestatem significandi. Et quidem, si sermo sit de significatione in actu secundo, certum videtur, eam non esse compositam, & diuisibilem, ita vt pars ipsius proueniat à rebus, & pars à verbis; sed esse simplicem, & indiuisibiliter prouenientem ab vtriusque. Nam, licet sint aliquæ causæ partiales, quæ ita concurrunt, vt ex parte effectus vna pars respondeat vni causæ, & vna pars alteri; regulariter tamen causæ partiales omnes concurrunt indiuisibiliter ad eundem effectum, vt potentia visiva, & species impressa eadem actione concurrunt ad eundem actum visionis. In causis autem signifi-

cauis inuenimus etiam hos duos modos cauendi, seu significandi: nam aliquando signum ita componitur ex pluribus partibus, vt singulæ partes habeant etiam in actu secundo diuersam significationem partialem: v. g. in hac oratione, *Petrus, & Paulus currunt*: singulæ partes aliquod significant, etiam in actu secundo, & ex iis omnibus significationibus partialibus resultat significatio totalis, & completa. Aliquando verò signum, licet componatur ex multis partibus; singulæ tamen non significant, sed omnes simul concurrunt ad eandem significationem: v. g. in hac voce, *quadraginta*: sunt quatuor syllabæ, & omnes significant; non tamen ita vt singulis correspondeat quarta pars numeri significati, nam prima syllaba, *qua*, non significat decem, nec secunda, aut alia ex sequentibus, sed omnes indiuisibiliter significant totum illum numerum quadragenarium. Sic ergo se habent partes componentes sacramentum; nam in Baptismo, v. g. ablutio secundum se non significat partialiter partialitatem rei signatæ, ita vt pars respondeat ablutioni, & pars verbis, sed totum, quod significatur, correspondet ablutioni, & verbis simul sumptis vt constat.

44.

Difficultas solum potest esse de significatione in actu primo, hoc est de vi, & potestate significandi, quæ videtur recipi saltem moraliter in sacramento, & per consequens esse diuisibilis iuxta diuisibilitatem ipsius subiecti, in quo recipitur. Vt autem sciamus, quomodo in hoc loquendum sit, debemus præ oculis habere, quid verè sit illa vis, seu potestas significandi proxima, quam sacramentum habet; si enim esset aliquod accidens intrinsecè, & verè in ipsis sacramentis inhærens; non esset dubium, quin esset diuisibile, & multiplex, cum non posset vnum, & idem accidens recipi in diuersis subiectis, & separatim, qualia sunt materia, & forma sacramenti. Cæterum illa potestas significatiua (si realiter & physice loquamur) maiori ex parte est aliquid extrinsecum rebus, & verbis sacramentalibus; nam sicut in vocibus humanis, potestas, quam habent ad significandum, est reuera denominatio extrinsecæ ab hominum institutione; à qua dicuntur voces significatiuæ; sic in sacramento potestas, & vis significandi gratiam, est denominatio extrinsecæ proueniens ab institutione diuina; quare posse significare gratiam, est, Deum hæc signa instituisse ad hoc, vt gratiam significarent: dixi, hanc potestatem maiori ex parte esse denominationem extrinsecam, quia non nego, ex aliqua parte includere aliquid intrinsecum, nam si res attentè consideretur, potestas, quam habet hæc vox, *lapis*, ad significandum lapidem, includit ipsammet vocem sensibilem, & hominum institutionem, per id enim constituitur in actu primo potens significare, per quod postea in actu secundo causat significationem actualem, vt constat in omnibus aliis causis: significatio autem actualis causatur, & ab institutione hominum, & à prolatione ipsius vocis: nam illa est causa significationis, quæ est causa, quod in audiente hanc vocem excitetur species lapidis (hoc enim est formalissimè significare lapidem, ducere audientem in cognitionem lapidis, vt constat ex definitione signi) illud autem, quod causat in audiente hanc vocem notitiam lapidis, non est sola institutio hominum, vt constat, sed etiam prolatio illius vocis, vtraque ergo simul, prolatio scilicet vocis, seu vox ipsa, & institutio hominum, quam ego

Hic bene explicatur qua sit illa vis significatiua sacramenti, an intrinsecæ an extrinsecæ.

Adducitur egregia comparatio sumpta à voce qua est signum.

Sic insertur potestatem ad significandam gratiam componi ex ipsa entitate rerum & verborum, & ex institutione diuina, atque ita esse partim intrinsecam, partim extrinsecam.

45.

aliunde scio, causant in me notitiam lapidis, & per consequens significationem actualem; ergo potestas in actu primo, ad significandum lapidem, includit, & vocem ipsam, & institutionem hominum; ac proinde aliqua ex parte illa potestas est intrinsecæ voci, licet maiori ex parte sit extrinsecæ; sic etiam de sacramento dicendum est ob eandem rationem; potestatem ad significandam gratiam componi ex ipsa entitate rerum, & verborum, & ex institutione diuina; vtraque enim causat in nobis significationem actualem, seu notitiam gratiæ causandæ: atque aded illa vis, seu potestas significatiua, aliqua ex parte est intrinsecæ rebus, & verbis sacramentalibus, licet maiori ex parte sit denominatio extrinsecæ proueniens formaliter à diuina institutione.

Vasquez.

Dici item si realiter & physice loquamur; quia si loquamur de ente rationis, vel morali, per quæ solet hæc potestas explicari; illa possunt dici intrinsecæ rebus, & verbis sacramentalibus: quia enim mens nostra assueta cognoscere alias causas potentes operari per virtutem intrinsecam, concipit aliquid ad modum intrinseci resultans in vocibus ex institutione hominum, & in sacramentis ex institutione diuina, per quod constituuntur in ratione signi significatiui; hinc est, quod multi communiter dicunt, hanc significationem, seu vim ad significandum esse relationem rationis; quo etiam modo loquitur Vasquez num. 24. quod tamen debet intelligi de ente rationis fundamentaliter sumpto, hoc est, esse aliquid intrinsecum, quod est fundamentum configendi illum respectum rationis, per quem faciliùs declaratur vis significatiua, vt supra vidimus: & quidem in hoc sensu etiam potest dici esse intrinsecæ, quia intellectus fingit illam vim esse aliquid intrinsecum in rebus, & verbis sacramentalibus. Similiter possumus dicere, esse aliquid ens morale intrinsecum, nam ens morale est ens æquiualens physico; quando scilicet datur fundamentum, vt in ordine ad aliquos effectus, ita se habeat, ac si reuera darentur tale ens physicum, & intrinsecum; sic in vocibus significatio, seu potestas significandi, dicitur ens morale intrinsecum; quia illa voluntas, & institutio hominum præterita, non minus operatur nunc significationem actualem in vocibus, quam si esset physice præsens, & intrinsecè inhærens illis, & in hoc sensu dicitur moraliter præsens, & intrinsecæ, id est, æquiualenter in ordine ad talem effectum; sic etiam in sacramento significatio, seu potestas significandi, dicitur aliquid morale intrinsecum illi, quia illa institutio Dei, licet physice sit extrinsecæ, æquiualenter est intrinsecæ, hoc est, ratione illius sacramentum, non minus operatur & conducit ad significandum, quam si haberet intrinsecè vim physicam significandi gratiam.

46.

Ex his colligitur qui vtriusque habet sui per se vel a se sententia.

Bene sentit Vasquez si physice & realiter loquamur, Bene etiam Suarez si moraliter.

Ex dictis ergo constat, quid veri habeant singulæ ex supra adductis sententiis; nam si realiter, & physice loquamur, forma constituens vltimò sacramentum in ratione signi non potest esse duplex, aut composita ex materia, & forma; cum enim sit institutio diuina, & hæc sit vna & eadem indiuisibiliter terminata ad significationem verborum, & rerum; consequens est, vt forma ipsa signi, vt signi, sit vnica, & simplex realiter, prout volebat P. Vasquez. si verò loquamur ratione nostra, seu de significatione, prout est aliquid rationis, sic faciliè conceditur esse etiam composita, &

duplex ratione nostra pro diuisibilitate subiecti, cui concipitur inhærens, & intrinsecæ, similiter si loquamur de eadem significatione, prout est aliquod ens morale, possumus etiam concedere, esse eodem modo moraliter duplicem, & compositam; quia sicut est æquiualenter intrinsecæ, sic etiam est æquiualenter duplex, & inhærens, pars in rebus, & pars in verbis; nam perinde concurrunt ad significandam gratiam res, & verba, ac si singulis inesset vis, & potestas intrinsecæ, & propria ad illum effectum; quare æquiualenter, seu moraliter illa potestas est duplex, partialis, licet physice, & verè sit vnica, & simplex. Denique in eodem sensu dicere possumus, loquendo moraliter, sacramentum componi ex materia significante, & forma etiam significante: hoc est, ex rebus cum sua significatione partiali, & ex verbis cum sua significatione partiali; quia sicut moraliter loquendo, illæ duæ significationes distinguuntur; sic possunt moraliter loquendo componere integram significationem sacramentalem, quatenus ita significant res, & verba, ac si singula afferrent secum significationem partialem, realiter tamen, & physice non datur talis compositio ex significatione rerum, & ex significatione verborum, cum illæ duæ significationes realiter, & physice non distinguuntur, sed solum datur realis compositio ex rebus & verbis, quæ regulariter distinguuntur realiter, & ex eisdem rebus, & verbis, ac significatione, seu potestate significandi, quæ realiter ab illis distinguitur, vt vidimus.

47. *Ex licentia fundamenta. Suarez.*

Vnde ad fundamentum supra adductum à P. Suarez, quod scilicet significatio verborum sit magis clara, & perfecta, atque ideo determinet significationem rerum, quæ est minus perfecta, & per consequens vna significatio est forma alterius; respondendum erit, id quidem verum esse in primis in sensu morali, seu æquiualenti supra explicato; nam sicut moraliter sunt duæ significationes distinctæ, sic moraliter etiam vna earum est clarior, & determinata alteram; nam propter diuinam institutionem ita se habent res, & verba in Baptismo, verbi gratia, ac si singulis inesset vis intrinsecæ ad significandam gratiam, & clarior quidem & magis determinata in verbis, quam in ablutione. Si verò loquamur physice, intelligendum est illud, de sola significatione fundamentali, & remota, seu aptitudine, quam habent de se res, & verba, vt instituantur à Deo ad significandam gratiam: illa enim aptitudo clarior, & magis determinata est in verbis, quatenus res de se sunt magis indifferentes ad significandum, hoc vel illud, quæ indifferentia determinatur per verba, quæ sunt aliquid minus indifferens, vt constat.

48. *Quid species significant, quid verba in sacramento Eucharistia.*

Denique exemplum Eucharistia, quod affert Suarez in qua species sacramentales significant nutritionem animæ, verba verò præsentiam Christi, intelligendum est de hac ipsa significatione fundamentali, & remota, quam species, & verba habent de se: nam si sermo sit de significatione, quam habent ex institutione; certum est, tam species, quam verba significare æque præsentiam Christi, & nutritionem animæ: neque enim species sine verbis, nec verba sine speciebus, aliquid horum significant, sed omnia simul indiuisibiliter, sicut syllabæ omnes simul, & indiuisibiliter significant rem significatam per vocem, & sicut etiam in rebus sacris indulgentia quæ concedi-

tur ieiunanti, & danti eleemofynam, non responder partialiter ieiunio, & partialiter eleemofynæ, sed vtrique simul, & indiuisibiliter.

49. *Infantia.* Dices; ergo realiter loquendo; non erit verum dicere, quod sacramentum componitur ex materia, & forma, sed deberemus dicere subiectum sacramenti constare ex materia, & forma, nam sacramentum vt sacramentum includit significationem, illud autem, quod componitur ex materia & forma, non est concretum includens significationem, sed substratum, seu subiectum, quod subiicitur significationi, ergo non componitur ex materia & forma sacramentum, sed altera solum pars sacramenti, nempe materiale illius.

50. *Solutio.* Respondetur negando sequelam, quia illud etiam materiale, seu subiectum significationis appellatur sacramentum specificatiuè, sicut in aliis entibus artificialibus; sic enim dicimus, calicem esse aurum, quia supponit calix pro solo subiecto figuræ calicis, non pro concreto artificiali reduplicatiuè; sic etiam dicimus, vocem significatiuam, seu verba esse qualitatem, quia non supponit pro concreto ex voce, & significatione reduplicatiuè, sed pro subiecto significationis.

Vltimo loco aduerte, id, quod in hac Sectione positum est, sacramenta componi ex materia, & forma, intelligendum esse iuxta dicta sectione præcedenti, scilicet regulariter id verum esse de compositione reali, non tamen vniuersaliter, nam aliquando materia, & forma non distinguuntur realiter, vt contingit regulariter in sacramento Matrimonij; quare sicut diximus, in illo non semper interuenire res, & verba formaliter, sed solum æquiuallenter, sic dicendum est, aliquando non inueniri compositionem realem ex materia, & forma, sed solum compositionem virtualiter, seu æquiuallenter. Quare Eugenius nomine materia, & forme, non intendit, aut intelligit propriam, & rigorosam materiam, & formam, sed propriam vel impropiam; ipse enim loquens postea de sacramento Pœnitentiæ, indicat, in illo non inueniri propriam materiam, ideoque dixit, in illo actus pœnitentiæ esse quasi materiam; non ergo voluit rigorosè loqui de materia, & forma, quæ realiter componerent semper sacramentum, sed de compositione reali, vel virtuali propria vel impropria.

SECTIO III.

Vtrum sacramenta includant intrinsecè, & in recto materiam, & formam.

51. *Suarez.* **D**Vo quærentur in præsentia. Primum, an materia, & forma intrent ad componendum intrinsecè sacramentum? Secundum, an significetur in recto vtraque, quando nominatur sacramentum, au verò altera in obliquo? Et quod attinet ad primum. P. Suarez in præsentia disput. 2. sect. 2. tribuit Soto, quod in 4. distinct. 3. art. 1. dicat, formam non esse partem intrinsecam sacramenti; quod idem de sacramento Pœnitentiæ, & Eucharistiæ docuisse videtur disput. 14. art. 1. & d. 8. questione unica, art. 1.

Vasquez. Cæterum P. Vasquez in præsentia disp. 129. cap. 3. num. 27. meritiò liberat Sotum ab hac sententia, probans, illum non negare, materiam, & formam esse partes, ex quibus intrinsecè componitur sacramentum, sed solum, velle non importari in re-

cto vtramque partem, sed solum materiam, quod quidem pertinet ad secundum punctum, & est valdè diuersum à primo. Afferit etiam P. Suarez, Scotum in 4. d. 3. q. 1. & d. 8. q. 1. & in 2. d. 14. q. 4. in quibus locis videtur sentire, quod aliqua sacramenta dicant intrinsecè solum formam, qualis est Pœnitentia, quæ videtur consistere in absolutione sola, quæ sola habet significationem sacramentalem: aliquando verò consistit sacramentum in sola materia, vt contingit in Eucharistia; aliquando denique in toto composito ex materia, & forma, vt in Baptismo, Confirmatione, & Extrema vñctione.

Cæterum P. Vasquez num. 32. conatur probare Scotum loquutum etiam fuisse in sensu Soti, nihilque aliud voluisse, nisi quod sacramentum aliquando supponat in recto pro sola forma, aliquando pro sola materia, aliquando pro vtraque simul.

Communis ergo, & vera sententia est, sacramenta componi intrinsecè ex materia, & forma tanquam ex partibus componentibus, loquendo saltem de iis sacramentis, quæ in vsu consistunt, qualia sunt omnia, præter Eucharistiam, de qua est specialis difficultas, quam ex professo examinabimus in materia de Eucharistia. In hac conclusione conueniunt Suarez & Vasquez citati cum aliis Theologis, & S. Thoma in præsentia art. 6. ad secundum, & art. 7. & infra quest. 86. art. 6. vbi ait, sacramentum esse vnum compositum ex materia, & forma.

Probari autem potest. Primò ex modo loquendi Concilij Florentini in decreto sæpè citat. vbi hæ partes appellantur materia, & forma sacramenti; non possent autem intelligi quomodo essent materia, & forma, nisi componerent intrinsecè aliquod concretum, nam materia & forma non habent alium modum concurrendi & componendo aliquod totum ex illis intrinsecè resultans, in ordine ad quod materia dicitur causa intrinseca, licet respectu formæ habeat aliquando causalitatem quasi extrinsecam, quatenus eam sustentat in genere causæ materialis: sed hæ ipsa causalitas, non potest intelligi, nisi exerceatur simul causalitas intrinseca respectu compositi resultantis ex materia, & forma; nam si materia sustentat formam, iam vnitur formæ, & per consequens resultat aliquod vnum, seu aliquod compositum ex vtraque, in ordine ad quod dicentur partes intrinsecæ: si ergo res, & verba sint materia, & forma sacramenti; oportet, quod ex illis resultet aliquod totum, cuius sint partes componentæ, & quod intrinsecè constituent. Denique à priori probari potest, quia omne illud componit sacramentum in ratione sacramenti, quod constituit illud in ratione significatiui: sed non minùs constituitur in ratione significatiui per formam, quam per materiam; nec etiam per solum formam significat, sed per vtramque; neque enim sufficit sola forma ad significandam gratiam, nisi adsit materia, nec sufficit sola materia, nisi detur forma, ergo vtraque concurrat ad componendum Sacramentum in ratione sacramenti. An verò hoc argumentum probet etiam de Eucharistia, quod in ratione sacramenti includat intrinsecè verba consecrationis? videbimus agentes de illo sacramento.

Quid

52. *Scotus.*

Vasquez.

53. *Conclusio.*

S. Thom.

54. *Conc. Flor.*

Probatur conclusio.

Ratio à priori.

Quid importet sacramentum in recto.

55. Hoc itaque supposito, difficultas restat de secundo puncto; an scilicet vtraque pars, materia, & forma, importetur in recto per sacramentum, quod ex vtraque intrinsecè componitur: Suppono enim nõ esse idem, quod aliquid sit pars intrinseca alicuius compositi, & quod importetur in recto per nomen, quo significatur illud compositum, nam licet humanitas, quæ constat intrinsecè materia, & forma, importet in recto vtramque partem: album tamen, vel dulce, quæ sunt concreta accidentalialia, non important in recto albedinem, vel dulcedinem, sed solum subiectum, albedinè verò, vel dulcedinem in obliquo, ita vt album sit habes albedinem, dulce habens dulcedinem, & sic de aliis.

56. *Difficultas aliquorum recentiorum.* Aliquibus recentioribus difficile videtur, quod possit aliquid esse pars intrinseca, & non importetur in recto. Quia esse totius non est aliud, nisi esse omnium partium, ergo non potest esse aliquod concretum, quod non dicat in recto omnes suas partes intrinsecas, illud enim debet dicere in recto de quo potest prædicari in recto, sed in recto prædicatur concretum de omnibus suis partibus, cum dicimus concretum est omnes eius partes, & esse concreti est esse omnium partium, ergo omnes importat æquè in recto; alioquin non erunt partes intrinsecè componentæ, sed aliquod connotatum extrinsecum, sicut visio connotat essentialiter obiectum, licet non componatur intrinsecè ex obiecto, & amor connotat essentialiter cognitionè, licet non componatur ex ipsa. Hinc inferunt, album, dulce, & alia concreta accidentalialia, in recto importare non solum subiectum, sed etiam formam, atque adeo dici posse, album est subiectum, & albedo; dulce est subiectum, & dulcedo, &c.

57. *Quomodo cõcreta frequẽtius usurpantur.* In hoc puncto non potest esse controuersia de re; certum enim est, nomina concreta aliquando, imò frequentius in ea significatione vsurpari, in qua solum significant in recto, & nam partem, alteram verò in obliquo. Quando enim dicimus, album est dulce, non potest vtraque pars significari in recto, quia sensus esset subiectum, & albedo est subiectum, & dulcedo: qui sensus esset falsus, ergo album, & dulce, solum dicunt in recto subiectum, & in obliquo formam.

Respondent, hæc nomina dupliciter vsurpari: ex se enim significant concretum, & tunc vtramque partem significant in recto; aliquando verò significant solum subiectum, & tunc connotant in obliquo formam; sed tunc non significant formam tanquam partem; sed tanquam quid extrinsecum: sicut hæc vox cognitio significat etiam in obliquo obiectum, non vt partem, sed vt terminum connotatū per cognitionè quæ terminatur ad obiectum.

58. In hac solutione de re ipsa non potest esse diffidium; ideo dixi, non posse esse hanc controuersiam de re; verissimum enim est, hæc nomina concreta accidentalialia vtroque modo posse vsurpari. Solum potest esse dissensio in applicatione huius doctrinæ, ad loquutiones particulatæ, quatenus ex hoc principio volunt deducere, verba consecrationis non esse formam intrinsecam sacramenti Eucharistiæ in ratione sacramenti, eo quod transactis verbis, dicatur manere sacramentum, quod ipsi intelligunt de sacramento reduplicatiuè in ratione completa sacramenti, quod tamen ex prædicta doctrina nullo modo probari potest, vt videbimus in tractatu de Eucharistia. Difficet etiam

Est fore questio de nomine ex qua tenet male inferri verba consecrationis non esse formam intrinsecam Eucharistiæ.

quod illa vsurpatio nominis concreti pro solo subiecto in recto dicatur esse extraordinaria, cum tamen hac sit frequentissima, & regularis; illa autem alia accepta pro vtraque parte in recto sit rarissima, & communiter solet explicari addito aliquo termino reduplicante, v. g. album in quantum album, est concretum, calidum vt calidum includit duo, &c. Quando enim sine reduplicatione profertur, intelligitur regulariter supponere in recto pro solo subiecto; & ideo quando sine reduplicatione profertur hæc propositio Deus est homo, semper intelligitur, homo, supponere in recto pro sola subsistentia, non pro omnibus, quæ intrinsecè includit, quia si hoc esset, iam esset falsa propositio, faceret enim hunc sensum, Deus est humanitas & subsistentia Christi: quod est falsum: est autem vera, & catholica propositio, quia absolute prolata intelligitur homo in recto significare solum suppositum Verbi, quod est Deus, licet in obliquo significet etiam humanam naturam. Debemus ergo fateri, per huiusmodi nomina regulariter significari quidem vtramque partem, sed non vtramque in recto.

59. *Non est idem significari immediate per aliquod nomen & significari in recto.* Vt verò satisfiat argumento, quod illos recentiores mouebat, notandum est, non esse idem quod aliquid significetur per aliquod nomen, & quidem immediate, & quod significetur in recto; potest enim aliquid immediate significari, & non in recto, vt constat manifestè; in hoc complexo, Petrus, qui habuit vestes; in quibus vocibus duo immediate significantur, scilicet Petrus, & quod habuerit vestes, & tamen non significatur vtrumque in recto; quia hæc prædicatio est vera; nunc est Petrus, qui habuit vestes, & non est vera hæc: nunc est Petrus, & habitudo vestium: ergo habitudo significatur tantum in obliquo; ergo potest dari aliqua vox incomplexa, & simplex, quæ significet hoc ipsum, quod significatur per illas voces, & per consequens, quæ significet Petrum in recto, & habitudinem vestium in obliquo; talis autem est hæc, vox album, quod est idem ac, illud, quod habet albedinem, vbi subiectum, & albedo significatur, sed subiectum in recto, & albedo in obliquo. Ratio autem à priori est, quia significare est solum ducere audientem in cognitionem alicuius; cum autem vox ducat in cognitionem non solum illius, quod importat in recto, sed etiam illius, quod importat in obliquo; consequens est, quod latius pateat significare, quam importare in recto, atque adeo, quod possit aliqua vox significare aliquod concretum, quin significet totum illud in recto.

Hinc iam ad argumentum respondetur concedendo, esse partium non distingui ab esse totius; vnde quando concretum significatur in recto, debent etiam importari in recto omnes eius partes; negamus tamen, per ea nomina significari regulariter concretum in recto; significant quidem concretum, & compositum accidentale; non tamen significant illud in recto, sed subiectum solum in recto, reliqua verò in obliquo, quare licet illud, quod significatur per album identificetur realiter cum concreto, & possit prædicari de illo, (per album enim significatur & subiectum, & inherencia, & albedo) illud tamen quod significatur in recto per album non potest prædicari de concreto, non enim possumus dicere, subiectum est concretum; neque etiam potest prædicari de pariete id totum, quod significatur per album, sed solum id, quod significatur in recto, nam partes non est concretum accidentale, sed est re-

Quando dicitur concretum vsurpari pro vtraque parte.

Res ponitur in exemplo.

Non est idem significari immediate per aliquod nomen & significari in recto.

60. Respondetur ad argumentum factum, num. 56.

etum illius concreti. Supponit ergo illa vox in recto pro solo subiecto, licet significet utramque partem, & inhærentiam, & idcirco dicitur nomen concretum, quia verè significat compositum, licet non omnes partes eodem modo.

61. *Instantia.*

Dices, illud, quod significatur in obliquo eo ipso non significari vt partes, siquidem non significatur vt pars illius: quod importatur in recto: nam peto quid illud sit, cuius significatur vt pars? An respectu significati recti? & hoc non, quia albedo non est pars subiecti quod solum significatur in recto, sed concreti, quod non significatur in recto. An verò significatur vt pars respectu totius obiecti, quod significatur quomodocumque per illud nomen, siue in recto, siue in obliquo? Et quidem, si hoc dicatur, sequitur, omnia, quæ significantur in obliquo, significari vt partes, quia omnia sunt partes totius obiecti, quod quomodocumque significatur per illud nomen: nam id, quod in obliquo significatur, est aliquid eorum, quæ significantur, vt constat. Consequens autem est absurdum; nam in hac voce, *cognitio*, significatur obiectum cognitionis saltem in obliquo, & tamen obiectum non significatur vt pars, sed vt terminus extrinsecus connotatus, ergo si, *album*, significat eodem modo albedinem, vt connotatum illius, quod significatur in recto, non magis significabit albedinem vt partem, quam hæc vox, *cognitio*, significet obiectum vt partem.

62. *Diluitur.*

Respondeo, ea etiam quæ significantur in obliquo, aliquando quidem non significari vt partes, vt contingit in illo nomine, *cognitio*, quo licet significetur, & connotetur in obliquo obiectum, non tamen vt pars; aliquando verò significari vt partes; tunc scilicet quando per illud nomen significatur aliquid concretum, seu compositum, cuius sit pars id quod significatur in obliquo, sicut per *album*, significatur concretum, cuius albedo sit pars. At verò, per hanc vocem, *cognitio*, non significamus aliquid concretum resultans ex cognitione & obiecto, cuius concreti obiectum sit pars; & ideo obiectum connotatur quidem, non tamen significatur vt pars: neque enim significari vt partem, est solum esse aliquid eorum, quæ significantur; sed requiritur, quod sit aliquid illius concreti, seu compositi, quod significatur per modum concreti, seu compositi, per illam vocem. Ideo etiam per has duas voces, *dealbans*, & *dealbatum*, licet per utramque significetur albedo in obliquo; per primam tamen non significatur vt pars illius concreti, quod solum resultat ex agente, & ex actione dealbandi, non verò ex albedine; per secundam autem significatur vt pars illius concreti, quod resultat ex subiecto, & albedine; quod idem inuenies in aliis vocibus significantibus concreta, in quibus sæpè vna pars significatur in obliquo, licet significetur vt pars.

63. *Notandum.*

Quadam in obliquo significantur mediata vt obiectum respectu visum, quadam immediate vt illa omnia quæ vt partes concreti significantur.

Denique aduerte, me dixisse, non esse idem significari immediate, & significari in recto, vt obiter reuertem aliud principium, quod iidem Auctores supponunt; scilicet, omne id, quod significatur in obliquo, significari mediata, & in alio: Sic enim hoc nomen, *visio*, significat immediate, & in recto actum potentie visive, mediata verò, & in obliquo obiectum visum, quod dicitur significari mediata, quia vox nō ducit nos immediate ad illud, sed mediante visione, quam immediate significat; & quia visio dicit ordinem ad rem visam, ideo obiectum immediatū ducit nos iterum

ad cognitionem illius obiecti mediata, seu secundarij, quod cognoscitur in obliquo, tanquam terminus obiecti primarij; & sic cetera omnia, quæ significantur in obliquo significantur, vt termini obiecti directi, & per consequens significantur solum mediata. Hoc, inquam, principium, si vniuersaliter accipiat, videtur esse omnino falsum, quia, *album*, non significat albedinem mediata, sed immediate, vt dixi, nam licet sint aliqua obiecta, quæ ducant in cognitionem sui termini significati in obliquo, & ideo illud obliquum dicitur significari mediata: alia tamen sunt obiecta recta, quæ nullo modo ducunt in cognitionem illius, quod significatur in obliquo; vt contingit in *albo*; nam rectum albi, seu partes secundum se nullam prorsus habet connexionem, aut habitudinem determinatam ad albedinem, ratione cuius ille, qui cognoscit parietem ducatur ad notitiam albedinis; ergo vt cognoscat non solum parietem, sed etiam albedinem, debet hanc aliunde cognoscere, quam ex pariete, & per consequens debet immediate etiam venire in albedinis cognitionem, quia alioquin quantumcumque audiat parietem non sciet illum esse album.

64.

Dices, albedinem cognosci non in pariete secundum se, sed in pariete vt habente, nam illa habentia (vt ita dicam) est aliquid determinatè conexum cum albedine, & ducens in notitiam albedinis. Sed contra, quia ipsa habentia potest significari etiam in obliquo, imo ita debet significari per *album*, & non in recto, quia alioquin non posset album prædicari de pariete, sicut non possumus dicere, *paries est subiectum, & habentia albedinis*; quare fatendum est, habentiam non significari in recto, sed in obliquo, & tamen ipsa habentia non cognoscitur in alia habentia, nec mediata, sed immediate in se ipsa, ad quam immediate ducit vox, *album*; ergo iam datur aliquid significatum in obliquo & non significatum mediata, sed immediate. Maneat ergo ex dictis, posse aliquid significari in obliquo, & tamen vt partem alicuius concreti, quod per illud nomen significatur; de quo tamen puncto iterum redibit sermo in tractatu de Eucharistia.

65.

Restat ergo difficultas supra proposita, an sacramenta importent in recto pro sola materia, formam, & formam, an verò alteram earum in obliquo: hoc est, an cum nominamus Baptismum, v.g. illa vox faciat hunc sensum, *ablutio, & verba*; an verò hanc; *ablutio cum verbis*, aut, *verba cum ablutione*, & sic de aliis Sacramentis præter Eucharistiam, de qua suo loco.

Sotus locis, supra adductis docet, sacramentum supponere in recto pro sola materia, formam verò importare in obliquo. Fundamentum ipsius est, quod composita artificialia, quale est sacramentum semper habent hunc modum significanti subiectum in recto, & formam de connotato, vt *Cathedra* est lignum habens talem figuram; et ergo sacramentum etiam, quod est ens artificiale, supponit in recto pro forma, & connotat formam in obliquo.

66.

Reijciunt & resoluitur quasi.

Cæterum contra Sotum in primis est, quod fortasse non omnia nomina entis artificialis habent illum modum significanti: nam *calix*, v.g. non est aurum, sed ex auro, nec *vestimentum* est lana, sed ex lana, & sic de aliis, quia hæc nomina fortitan non supponunt in recto pro sola materia, sed etiam pro forma. Cæterum, quidquid sit

de hoc, non militat hæc ratio in Sacramentis, nam potest concedi, sacramentum quod est compositum artificiale, ex rebus scilicet, & ex significatione, conuenire cum aliis artificialibus in hoc, & supponere in recto pro rebus, seu subiecto significationis, & importare de connotato significationem, quæ est vltima forma huius compositi artificialis, constituens illud in ratione signi, & sacramenti; at verò importare in recto omnes partes, ex quibus componitur ipsum subiectum significationis.

67. *Explicatur exemplis.*

Explicatur, & probatur exemplo vocis significantiæ, nam oratio est etiam ens artificiale compositum ex vocibus humanis, & ex significatione illis imposta; & quamvis fortè in recto supponat oratio solum pro vocibus, importetque de connotato significationem; cæterum negari non potest, quin importet in recto omnes syllabas, & partes, ex quibus componitur ipsa oratio, quæ sunt partes quasi integrantes illius orationis, supra quas omnes cadit vltima forma constituens eam in ratione orationis significantis, quæ est significatio. Item *domus* licet cõcedatur supponere in recto pro materia, & importare de connotato formam artificij; negari tamen non potest, quin supponat in recto pro omnibus partibus integratibus ipsius domus, recto, scilicet, parietibus, lateribus, &c. supra quas omnes cadit vltima forma artificij. Sic etiam, licet sacramentum supponat in recto solum pro subiecto significationis, & importet de connotato significationem, quæ est forma vltima constituens illud in ratione sacramenti; cæterum debet importare in recto partes omnes, ex quibus componitur ipsum subiectum significationis, scilicet, res, & verba, quæ sunt quasi partes integrantes ipsius subiecti. Hoc enim est proprium partium integranrium, vt omnes debeant importari æquè in recto per nomen totius, sicut nomen, *domus*, non importat fundamentum in recto, & rectum in obliquo, sed vtrumque in recto.

68. *Instantia.*

Dices, in Baptismo v.g. ablutio, & verba non sunt partes merè integrantes, sed materia & forma, ergo sicut significatio per te importatur de connotato, quia est forma constituens sacramentum in ratione signi, sic etiam verba debent importari solum de connotato, quia sunt forma determinans ablutionem ad esse Baptismi. Respondeo, negando consequentiam; non enim sufficit, aliquid esse formam, vt importetur de connotato: nam etiam anima rationalis est forma hominis, & tamen non importatur anima de connotato, & materia sola in recto per hanc vocem *humanitas*, sed vtraque æquè in recto. Requiritur ergo ad hoc, quod importetur de connotato, quod significetur per modum alteri adiacentis: & quia in compositis substantialibus vtraque pars supponit substantialiter, hinc est utramque, tam materiam, quam animam v.g. importari in recto; *humanitas* enim non est materia habens animam, sed materia, & anima rationalis; *album* verò non est subiectum, & albedo, sed subiectum habens albedinem: ecce anima rationalis, licet sit forma, non importatur de connotato, quia non significatur vt habita ab alia parte, albedo verò quia significatur vt habita à subiecto, ideo importatur non in recto, sed de connotato. Sic ergo sacramentum, licet importet fortè de connotato significationem, quia sacramentum est tale subiectum habens significationem; nō tamen importat de connotato verba, quia verba non

Quid requiritur vt importetur aliqua forma de connotato.

66.

Reijciunt & resoluitur quasi.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

significantur per modum alteri adiacentis: Baptismus enim v.g. non est ablutio, habens talia verba, nec ipsa verba significantur adiacere rebus: & ideo licet verba sint forma, quia determinant per clariorem significationem ipsas res, non tamen importantur de connotato sed in recto.

69. *Instantia.*

Hanc nostram solutionem impugnant aliqui Recentiores, eo quod non sit vniuersaliter verum, quod forma, quæ importatur in obliquo, debeat importari vt habita à subiecto, nam per hanc vocem, *cognitum*, importatur cognitio in obliquo, & tamen non significatur vt habita ab obiecto, cum verè non sit in obiecto, sed in cognoscente. Hoc tamen friuolum est, quando enim dicimus, aliquid importari vt habitum, non intendimus, re ipsa haberi ab alio, sed ex modo significanti importari, sicut illa quæ sunt formæ habitæ à suis subiectis, qui modus significanti appellari solet à Summulistis, *per modum alteri adiacentis*, vnde illi dicuntur termini adiectiui, id est, quibus vnum significatur in recto, & aliud in obliquo quasi adiacens illi; cum ergo, *cognitum*, sit terminus adiectiuus, non est dubium, quin cognitio significetur per modum alteri adiacentis, licet reuera non insit intrinsecè in obiecto, quod denominatur cognitum.

Diluitur.

70. *Instantia.*

Dices, ergo eodem modo in sacramento materia, v.g. ablutio, licet in se non habeat intrinsecè verba, poterit extrinsecè ab illis denominari, & per consequens poterit significari, vt substans illis, sicut obiectum significatur substans cognitioni; & per consequens verba se habebunt per modum alteri adiacentis. Respondetur, posse quidem id fieri per aliam vocem, quæ significaret verba quasi adiacentia ablutioni, quæ vox deberet esse terminus adiectiuus ad hoc, vt eo modo significaret, qualis esset hic terminus complexus, *ablutio verbis explicata*, per quem significaretur verba quasi adiacentia ablutioni: per nomen autem, *Sacramentum*, nullo modo inueniatur, adiacere magis verba ablutioni quam ablutionem verbis. Ideo diximus, per hanc vocem non significari verba de connotato, licet reuera sint forma, sed sed significari substantiue ad modum per se stantis, sicut anima rationalis significatur per vocem *humanitas*, vt diximus.

Diluitur.

SECTIO IV.

Utrum in Sacramentis noue legis requirantur verba consecratoria, an verò concionatoria.

71.

His terminis explicant Hæretici nostri temporis, qualia sint verba Sacramentalia: dicunt enim, ea prout à nobis adhibentur, habere speciem Magiæ, quatenus super materiam profertur, ac si cum materia loqueremur; cum reuera non debeant profertur, nisi ad instruendum populum, & vt intelligant, quid ipso mysterio, vel Sacramento significetur.

72.

Conclusio certa, & Catholica est, verba illa esse verè consecratoria, nec adhiberi per modum concionis, sed tanquam habentia peculiarem efficaciam ad consecrandam materiam, & causandum effectum sacramentalem. De hac conclusione, quia res est, quæ ad Controuersitas spectat, videri potest ultra alios Cardinalis Bellarm. lib. 1. de Sacramentis in genere, cap. 19. & 20. vbi late, & optime eam probat. Valentia item in presenti disput. 3. quæst. 1. punct. 2.

Bellarmin.

Valent.

C

Pro

Probatio con- elusionis.

Caluin. Beza. Retorquatur eorum illos ar- gumentum.

Verba esse co- nsecratoria, est esse operato- ria.

Arguuntur Hæretici con- tradictionis.

Quomodo verba possint esse conciona- toria.

Probatur breuiter, & quidem dupliciter potest ab Hæreticis ille error asseri. Primò si dicant, concionatoria verba adhiberi debere, ita vt sine illis adhibitis sacramentum non subsistat. Secundò si dicant, adhiberi debere, vt ritè, & debitè sacra- mentum ministraretur; non tamen requiri essentialiter ad valorem sacramenti. Primò modo videntur loqui Caluinus, & Beza apud Bellarminum, & Valentiam vbi supra. Secundò modo explicant alij Sectarij. Hoc ergo supposito, contra primum modum facile arguere possumus ad hominem; quia si verba per modum concionis prolata requiruntur essentialiter ad valorem Sacramenti, iam ferè cum Catholicis conueniunt; & incidunt in eadem inconuenientia, quæ nobis opponebant, scilicet quod videamur magica verba adhibere. Magia enim non excusabitur ex eo, quod verba illa ad alios dirigantur, si tamen adhibeantur ritu illo superstitioso, tanquã essentialiter necessaria, & vt habentia vim, & efficaciam ad operandum effectum; imo frequenter peccatur peccato super- stitionis, & veneficij, ex eo quod ex pacto cum Dæmone oporteat aliũ talibus, vel talibus verbis alloqui, quibus is ad amorem, vel alium affectum inclinetur; vbi licet illa verba proferantur per modum colloquij; quia tamen adhibentur propter vim occultam, quam ex Dæmonis pacto habent ad effectum causandum, pertinent ad Magiam; ergo si verba concionatoria adhibentur à ministro vt essentialiter requisita ad effectum sacramenti, & vt habentia vim infallibilem ex pacto, & insti- tutione Dei ad operationem, non minùs habe- bunt speciem Magiæ, & superstitionis, quam si adhiberentur, vt consecratoria: imo hoc ipsum est formalissimè esse verba consecratoria, esse scilicet operatoria, seu effectricia; si enim ipsa verba ex- pli gratia: *Hoc est corpus meum*, prolata per modum concionis, habent vim infallibilem ponendi corpus Christi sub speciebus panis, quod sine illis verbis nullo modo poneretur, iam illa verba erunt verissimè consecratoria, cum reuera consecrent panem seu species panis, & ex materia profana reddant illam sacramentam, quod est verissimè con- secrare: quod idem procedit de verbis aliorum sa- cramentorum. Contradiciunt ergo sibi Hæretici requirentes essentialiter talia verba ad valorem sacramenti, & ex alia parte negantes, esse verba consecratoria. Nec multum esset eum illis con- tendendum, si solum intenderent, quod illa verba proferantur tanquam verba, quæ ad alios dirigimur, & quibus alios alloquimur: nam licet ad va- lorem sacramenti non requiratur, quod in actu secundo alij audiant, aut intelligant verba; posset tamen dici, quod verba de se & in actu primo di- rigantur ad alios, & ita proferri, vt per se loquen- do, & humano modo possint ab alijs audiri & intelligi; ideo enim debent esse verba humana & Idiomatici publici, & humani, quia sunt verba in ordine ad homines; vt constat ex forma sacramen- ti Baptismi, & Pœnitentiæ, quibus loquimur cum baptizato, & pœnitente, cum dicimus, *Ego te ba- ptizo, Ego te absoluo*, &c. quod clariùs apparet in sa- cramento Matrimonij, vbi debent verba ab alte- ro coniuge audiri, & intelligi tanquam ad ipsum directa, & in sacramento Ordinis: *accipe potestatem*, &c. & sic de alijs, non ergo recitantur super mate- riam quasi loquamur cum materia, sed loquimur cum alijs qui adsunt, vel possunt adesse, vt sancti- ficetur materia, atque ideo ex hoc capite, licet

proferantur ad instruendos alios, dum tamen ha- berent vim operandi, & consecrandi, nihil dice- retur contra ritum, & vsu Ecclesiæ Catholice, neque ex hoc capite esset multum cum Hæreticis contendendum, nec vitaretur valor sacramenti, ex eo quod proferantur verba animo concio- nandi, & instruendi plebem, dum tamen adsit simul intentio efficax faciendi verum sacramen- tum, & proferendi verba eo modo, qui ad valo- rem sacramenti requiritur.

Controuersia ergo debet esse cum illis Hære- ticis, qui ita dicunt verba esse concionatoria, vt solum proferantur ad instruendam plebem, atque adeo sine illis posse stare valorem sacramenti. Contra hos autem arguitur. Primò ex Scriptura, ex qua adiuncta simul Ecclesiæ traditione collig- itur necessitas essentialis verborum; nam in sa- cramento Eucharistiæ Christus præcepit facere id, quod ipse fecit dicens, *Hoc facite in meam com- memorationem*: ipse autem verbis consecrauerat sacramentum dicens, *Hoc est corpus meum*. In Ba- ptismo item præcepit illam formam, *In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*: quam formam debere esse per verba, & voces vniuersa Ecclesia semper tenuit, sicut in sacramento Pœnitentiæ, & alijs. Secundò probatur ex Concilijs exigentibus verba tanquam necessaria ad valorem sacramenti. sufficit Florentinum in dicto decreto vnionis, vbi id expresse definitur.

Hinc autem obiter colligitur, non proferri ea verba ad concionandum, sed ad consecrandum. Primò, quia in Scriptura nullum extat eiusmodi præceptum concionandi in sacramentorum ad- ministracione, nec verba illa appellantur concio- natoria, sed consecratoria vt primo ad Corinth. 10. *calix benedictionis, cui benedicimus* (hoc est, quem consecramus) *nonne communicatio sanguinis Christi est?* vbi sacerdos dicitur calicem consecrare, non autem aliter, nisi verbis suis, vt constat. Se- cundò Patres sic ea verba passim appellant con- secrationem & inuocationem. Videantur Diony- sius lib. de Ecclesiast. Hier. cap. vltimo. Iulianus in Apologia ad Antoninum, Basilus lib. de Spiritu sancto, cap. 15. Cyrillus Cateches. 3. Athanas. serm. 3. contra Arianos circa medium, Greg. Nyssenus lib. de Baptismo. Cyprianus (vel quicumque est Auctor) serm. de Baptismo Christi prope initium. Ambrosius lib. 2. de sacramentis, cap. 5. Augustin. lib. 3. de Ba- ptismo contra Donatistas, cap. 10. & lib. 5. cap. 20. quorum verba vide apud Bellarm. vbi supra: qui- bus adde eundem Dionys. vbi sup. cap. 7. part. 3. vbi de verbis, quibus fit Eucharistia, sic loquitur. *At vero efficientis consecrationis preces fas non est scripto interpretari.* Irenæum lib. 4. cap. 34. *Qui est* (inquit) *terra panis percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est.* &c. Augustinus item lib. 20. contra Faustum, cap. 13. *Noster* (inquit) *panis, & calix certa consecratione mysticus fit vobis: & tract. 80. in Ioannem. Accedit verbum ad elementum, & fit sa- cramentum.* vbi verbum efficax perinde est ac consecratorium.

Tertio, quia inutilis esset talis concio, cum nec esset utilis recipienti sacramentum, qui sæpè est incapax percipiendi, qualis est infans, nec etiam esset utilis circumstantibus, qui sæpè nulli sunt. Quarto forma Baptismi nihil præ se fert concio- nis, cum sit inuocatio Trinitatis, nec aliquid aliud adiungitur, quod sit concio. Vnde Caluinus in Commentario capituli 5. ad Ephesios, dicit, in Papatu nullam

73. Caput eorum verba.

Contra illos primò argui- tur ex Scri- ptura.

Secundò ex Concilijs.

74. Confirmatur nostra opinio primo ex Scri- ptura.

I. Cor. 10.

Secundò ex Patribus.

Dionysius, Iulianus, Basilus, Cyrillus, Athanas. Greg. Nyss.

Ambros. Augustin.

Irenæus.

August.

75. Tertio ratio- ne, quia fru- stra sæpè fie- ret talis con- cio.

Quarto ab exemplo. Caluin.

Quarto ab exemplo. Caluin.

76. Obiectio. August.

77. Explicatur locus Augu- stini.

Prima ratio propter quam non faciet hæ- reticis.

Secunda ra- tio.

Tertia ratio.

Quarta ra- tio.

78. Verus sensus Augustini.

nullam esse legitimam signorum obseruationem, quia nulla sit mysterij explicatio ad populum, quæ sola fa- cit, vt mortuum elementum incipiat esse sacramen- tum. Caterum ipse Caluinus lib. 4. Institutionum, cap. 15. §. 16. negat, rebaptizandos esse eos, qui apud Papiastas fuerunt baptizati, nam eorum Ba- ptismus validus est, vbi manifestè sibi contra- dicit, vt constat.

Obiiciunt Augustinum tract. 80. in Ioannem, vbi sic ait. *Vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens; hoc est, verbum fidei, quod predicans ait Apostolus, quia si confessus fueris in ore tuo, quia Dominus est Ie- sus, & credideris in corde tuo, quia Deus illum su- scipit à mortuis, saluus eris, &c.* Vbi Augusti- nus videtur totam efficaciam verborum consti- tuere in eo quod excitent ad fidem, quæ fides sit proxima causa salutis, verba verò remota, seu mediata, quatenus instruunt, & docent ad concipiendam fidem.

Omissis varijs explicationibus, quæ videri pos- sunt apud Bellarminum & Vasquez locis citatis. Respondeo cum Bellarmino, qui optimè hunc Augustini locum tractat, Augustinum ibi procul- dubio non loqui in sensu ab Hæreticis intento. Primò, quia Caluinus, & alij sentiunt, vt vidimus, etiam sine concione validum esse Baptismũ apud nostros collatum: Augustinus autem loquitur ibi de verbo, sine quo Baptismus non esset vali- dus, detrabe (inquit) verbum, quid est aqua, nisi aqua? ergo non loquitur de concione, qua abla- ta, adhuc manet Baptismus. Secundò, quia Au- gustinus expresse dicit, verbum, de quo loquitur, esse consecrationem. *Hoc* (inquit) *verbo, vt mun- dare possit, consecratur & Baptismus*; quam vim habent in sententia ipsius illa verba, quibus inuo- cantur Pater & Filius & Spiritus sanctus, vt con- stat ex lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 15. vbi illis verbis dicit consecrari Baptismum. Tertio loquitur de verbo, quod accedit ad elemen- tum; accedit (inquit) verbum ad elementum, & fit sacramentum. Concio autem apud Hæreticos non accedit; sed longo intervallo præcedit, & postea subsequitur ablutio, quare esset impropria Augu- stini locutio, sicut si quis diceret in sacramento Pœnitentiæ, *accedit confessio peccatorum ad absolu- tionem, & fit sacramentum.* Quarto, quia certum est, ab Augustino non requiri fidem actualem ex parte illius, qui baptizatur, cum ibi supponat, par- uulos nihil credentes posse validè baptizari; deinde nec requirit fidem actualem, in conferente Baptismum, cum Baptismus ab infideli colla- tus cum intentione faciendi quæ facit Ecclesia, sit validus iuxta eundem Augustinum Epist. 23. ad Bonifacium; ergo per illa verba, *non quia dicitur, sed quia creditur*, non intelligit, verba non referre ad valorem sacramenti, nisi media fide quam excitant.

Verus ergo sensus est, quod Augustinus sum- pra occasione ex illis verbis Christi: *iam vos munda- tis estis propter sermonem, quem locutus sum vobis*, conatur ostendere efficaciam verbi diuini ad puri- ficandum, & mundandum hominem, quod probat tum in verbis sacramentalibus, quæ immediatè operantur, tum in verbis concionis, & exhortatio- nis, quæ mediatè operantur, excitando fidem, & compunctionè, &c. atque adeo adducit plura lo- P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

en, in quibus non agitur de verbis consecratorijs, sed concionis, quia illa loca probant assumptum quoad vnã saltem partem, sicut de verbis etiam concionatorijs agebat Christus ibi; dum dixit, *Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Caterum id etiam extendit ad verba sacramentalia, à quibus vim habent elementa ad mundandum. Addit verò, hoc fieri à verbo *non quia dicitur, sed quia creditur*: in quo non negat verba Baptismi operari sanctitatem, etiam si non detur fides actualis: sed dicit, hanc vim non com- petere verbis propter sonum materiale, quem habent, sed propter mysterium fidei, quod in sua significatione includunt, & exprimentur; ratione cuius dicitur *verbum fidei*, hoc est, verbum conti- nens fidem, qui sensus, quia non erat ita clarus, explicatus est statim ab Augustino declarando, in quo sensu dixisset, *non quia dicitur, sed quia creditur.* Nam & in ipso (inquit) verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est, verbum fidei, &c. fides enim aliquando sumitur pro actu quo credimus, aliquando pro re ipsa, quam credimus; & in hoc sensu verba Baptismi dicuntur *verbum fidei*, & operari, quia creditur; hoc est, quia conti- nent mysterium fidei nostræ, quod creditur, à qua continentia accipiunt virtutem operatiuam, & consecratiuam quam habent.

Obiici etiam potest Matth. vltim. *docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.* Vbi videtur exigi verbum doctrinæ ad sacramentum. Respondeo, facile requiri quidem vt debito modo conferatur; prius enim oportet catechizare, & instruere baptizandum, non tamen tunc, quando baptizari debet, tunc enim nulla requiritur instructio, aut doctrina. Sic etiam explicat Hieronymus ibi hunc locum. *Ordo* (inquit) *præcipuus: iussit Apostolus, vt primum docerent omnes gentes: deinde fidei iningerent sacra- mento, & post fidem, ac Baptisma, quæ essent obser- uanda præciperent.* Quod autem non requiratur tunc instructio, quando confertur Baptismus, constat aperte ex verbis sequentibus *docentes eos seruare omnia, quæcumque mandauimus vobis.* nemo enim dicit, requiri ad hoc, vt validè, vel ritè confera- tur Baptismus, quod tunc fiat concio de omnibus præceptis, & eorum explicatione, solum enim re- quiritur; quod pastores ea omnia suo tempore prædicent, & doceant; ergo doctrina, quæ ibi præ- exigitur, non requiritur tunc quando confertur Baptismus, sed tempore opportuno, quando cate- chizantur baptizandi.

Tertio obiici potest Hieronymus qui verba illa Pauli ad Ephes. 5. *mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*; intelligit de verbo doctrinæ. Sed ipse Hieronymus fatetur, se non explicare in sen- su litterali, sed in sensu Tropologico; non de mundatione, quæ fit per Baptismum, sed de illa, quæ fit in singulis hominibus per vocationem, & prædicationem, quibus ad pœnitentiam exci- tantur, & conuertuntur.

SECTIO V.

An requirantur materia & forma determina- ta ex institutione Christi.

Conclusio Catholica est, sacramenta legis no- uæ instituta esse à Christo, atque adeo mate- riam etiam, & formam eorum; cum enim sacra- mentum

79. Obiicitur se- cundò, Matth. vlt Respondetur.

Hieronym.

Quid non re- quiratur in- structio quan- do confertur Baptismus, constat ex eo- dem loco Matt.

80. Tertia obic- tio. Hieron. Ephes. 5. Mens Hiero- nymi.

81. Conclusio.

mentum sic complexum ex materia & forma, non potest institui aliquod complexum ad significandam gratiam, quin simul instituantur talis materia, & talis forma ad significandam gratiam, & per consequens Christus instituens sacramenta, instituit, & determinavit materiam, & formam eorum. Conclusio habetur in Concilio Tridentino sessione 7. can. 1. his verbis, *Si quis dixerit, sacramenta noue legis non fuisse omnia à IESU CHRISTO Domino nostro instituta, aut esse plura, aut pauciora, quam septem, &c. Anathema sit. & sess. 21. cap. 2.* declarat, in Ecclesia fuisse perpetuam potestatem, ut in sacramentorum dispensatione, *salua illorum substantia*, ea statueret vel mutaret, quæ magis expedire iudicaret, ubi per illa verba, *salua illorum substantia*, aperte indicatur, substantiam ipsam non fuisse relictam Ecclesiæ arbitrio, & dispositioni, sed fuisse statutam, & determinatam à Christo.

Probatur ex Conc. Trid.

82. Confirmatur ex Scriptura.

Ioan. 3. Matth. vi.

Suarez.

83. Probatur ratione. Christus auctor gratiæ debuit instituere signa & causas gratiæ.

Potuit quidem committere Ecclesiæ hoc munus non tamen ita fieri oportuit.

84. Prima difficultas contra conclusionem petitur ex sacramento Matrimonij. Solutio. Si quid Ecclesia mutet, mutat ratiōem materialiter, non formaliter.

menti, quæ deberet esse consensus legitimus, & validus. Sic etiam possent homines facere, quod hæc verba non sufficerent ad consecrationem Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum*, faciendo scilicet quod hæc vox *corpus*, significaret lapidem, & hæc vox *lapis* significaret corpus, tunc enim deberet aliis verbis consecrari, non tamen mutasset formam sacramenti formaliter loquendo, sed solum materialiter; quia forma instituta à Christo sunt verba, quæ ex hominum institutione significare possunt talem sensum, & per consequens homines possunt reddere inefficacia verba, quæ prius erant efficacia: sic in præsentibus, &c.

Quæ materia fuerit à Christo determinata pro sacramento Ordinis.

Secunda difficultas, & grauior potest esse ex sacramento Ordinis, in quo videtur Ecclesia mutasse aliquid circa materiam, & formam: olim enim videtur fuisse collatum sacerdotium, v. g. per solam manus impositionem cum verbis proportionatis: imò nunc in Ecclesia Græca, non solum Episcopi schismatici, sed Catholici etiam, & qui Romæ degunt dum Græcos Presbyteros ordinant, sciente, & consentiente Summo Pontifice (me præsentem) non per calicem, & patenam porrectionem id faciunt, sed per manus impositionem super caput ordinandi, dicente Episcopo, *Diuina gratia, quæ semper infirma sanat, & quæ desunt supplet; creat, seu promouet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, &c.* quem ritum ordinandi, nemo iure damnare poterit, aut verisimiliter de illius valore dubitare; & tamen Ecclesia Latina eundem ordinem confert per exhibitionem panis, & vini cum aliis verbis, in qua actione, & in quibus verbis creditur imprimi character, & consistere materia, & forma huius sacramenti, prout habetur in decreto Eugenij IV. sæpè citato ad Armenos, ubi assignatur hæc materia, & forma ordinationis Presbyteri; ergo fatendum est, fuisse factam, vel fieri posse aliquam variationem circa materiam, & formam sacramentorum. Quod argumentum etiam fieri potest in ordinatione Diaconi, qui olim per solam manus impositionem ordinabatur, & nunc apud Græcos, etiam Catholicos, ita ordinatur; apud Latinos verò per traditionem libri Euangeliorum cum forma illi correspondente, ut habetur in dicto decreto Eugenij, & tamen certum videtur, non potuisse illam Euangeliorum traditionem esse materiam, antequam Euangelia scriberentur, quo tempore iam ordinabantur Diaconi, ut constat de S. Stephano & aliis.

Huic difficultati, omiſſis variis solutionibus, responderi potest, materiam, & formam huius sacramenti eo modo, quo à Christo fuit instituta, non posse mutari: Christum tamen non determinasse in indiuiduo materiam, & formam materialiter sumptas; sed solum voluisse, quod conferretur Ordo per aliquod signum sensibile significantum potestatis quæ traditur, & per verba hoc ipsum exprimentia. Quam doctrinam supponit Innocentius IV. communiter receptus in capite *Presbyter, de Sacramentis non iterandis*: ubi docet, tempore Apostolorum formam, qua ordinabantur Ministri, fuisse manuum impositionem, nec aliam fuisse formam tunc seruata (per formam intelligit ritum ut supra monuimus sect. 2.)

Vnde

85. Secunda difficultas petitur ex materia sacramenti Ordinis.

Eugen. IV.

86. Respondetur difficultati. Christus non determinauit in indiuiduo materiam & formam Ordinis materialiter sumptas. Innoc. IV.

Vnde credimus (inquit) quod nisi essent formæ postea inuenta, sufficeret ordinari dicere, si Sacerdos, vel alia equipollentia verba; sed subsequentibus temporibus formæ, quæ seruantur, Ecclesia ordinavit. Hoc ipsum insinuat Bellarm. tom. 2. libro unico de sacramento Ordinis, cap. 9. in fine, his verbis. *Credibile autem est, Dominum instituisse istas omnes materias ordinum, non quidem in particulari, sed generatim, monendo Apostolos, ut Ordines, conferrent per ceremoniam instrumentorum, quibus significaretur eorum potestas.* Vbi nomine instrumentorum debet etiam comprehendendi manus, quæ est instrumentum instrumentorum, alioquin debuisset negare, dari veram ordinationem apud Græcos, qui ordinant per solam manus impositionem: quod certe Bellarminus non negaret, qui sciebat in Ecclesia Romana nunquam fuisse iterum ordinatos qui Græco ritu ordinati fuerant, licet ex iis alij Episcopi, alij etiam Cardinales fierent, neque vnquam de hoc puncto in Concilio Florentino, vel alibi à Latinis quidquam Græcis obiectum fuisse, denique hanc doctrinam latè, & eruditè tradit Petrus Arcudius de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis in Sacramentorum administratione lib. 6. cap. 4. paulò post initium capitis s. est autem duplex, ubi hanc dicit esse sententiam doctissimorum virorum. Quæ supposita, facillè docentur ritus vtriusque Ecclesiæ, vtraque enim confert ordinationem per signum sensibile, & verba, quæ optimè significant traditionem sacerdotij, quare vtraque validdè conficit, & vtraque seruat formaliter loquendo materiam, & formam à Christo institutam, licet materialiter vtatur signis diuersis. Sicut etiam Græcus consecrans in fermentato, & Latini in azymo, vtrique proculdubio seruat materiã à Christo institutam, scilicet panem, Christus enim non determinauit hunc nec illum, sed panem, quicumque esset, nec vinum album, nec rubrum, sed vinum, quodcumque esset. Sic etiam instituit pro materia ordinis signum sensibile & verba, quæ significant potestatem, quæ traditur. Vnde Eugenius verissimè dixit, per traditionem instrumentorum, & panis ac vini, &c. conferri ordinem, quia illa est de facto materia in Ecclesia Latina, licet absque illa posset adhiberi alia materia sufficiens, ut fit apud Græcos.

Bellarmin.

Pet. Arcud.

Hæc sententia conciliat facile ritus vtriusque Ecclesiæ.

Confirmatur exemplo panis, qui est materia Eucharistiæ.

87. Gregor. IX. Confirmatur hæc solutio.

Instantia.

Diluitur.

non ita appellantur, sed instituti à Christo.

Secundò confirmari potest ex eodem textu Gregorij, ubi dicit Pontifex; si Presbyter, aut Diaconus, cum ordinantur, manus impositionem non receperint, non esse vllatenus iterandum, sed cautè supplendum, quod per errorem fuit prætermisum. Vnde colligitur, illam impositionem manuum non ita esse ad valorem Ordinis essentialiter requisitam, ut sine illa Ordo non subsisteret: alioquin non sufficeret post tres menses adhibere illam absque forma; sed debuisset repeti forma, quæ profertur in porrectione panis & vini, nam quando Episcopus prius imponit manus nulla verba profert.

Respondent aliqui, textum loqui, non de prima impositione manuum quæ fit ante porrectionem panis, & vini, & absque vllis verbis, sed de altera, quæ fit in fine Missæ, quando datur potestas ad absoluendum à peccatis cum illis verbis. *Accipe Spiritum sanctum: quorum remisit peccata remittimus eis;* &c. quæ licet sit essentialis, est tamen diuersa à traditione potestatis ad offerendum sacrificium, quæ prius data fuerat, atque adeo potest bene dari post tres menses scorsim, cum secum habeat specialem formam, & specialem effectum.

Hæc tamen responsio non potest adaptari textui: quia aperte loquitur de prima impositione manuum; nam de illa subiungit. *Suspensio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput essunditur ordinandi.* Hæc autem ceremonia fit in priori impositione manuum, non in posteriori, ut constat ex Pontificali.

Sed contra hoc obijci potest primò, quia si impositio manuum etiam sine traditione calicis, & patenæ, sufficeret ad valorem ordinis. Ergo nunc, antequam accipiant calicem, & patenam, sunt rite, & validdè ordinati Presbyteri etiam Latini, cum prius recipiant manuum impositionem; & quæ alicubi, vel aliquando est sufficiens, materia sacramenti semper & vbique erit sufficiens. Consequens autem videtur contra illud decretum Eugenij, ubi dicitur Presbyteros ordinari per traditionem calicis & patenæ, &c. Respondetur negando sequentiam, quia materia, sine forma non sufficit ad valorem sacramenti: quamuis ergo impositio manuum cum forma proportionata sufficeret, prout sufficit apud Græcos, quia tamen Ecclesia Latina voluit adhibere materiam, & formam magis explicitam, noluit complere ordinationem in manuum impositione, & ideo non profertur tunc forma, donec explicetur magis materia tradendo panem, & vinum, &c. tunc autem profertur forma. *Accipe potestatem offerendi sacrificium,* &c. quæ forma cadit supra totam materiam præcedentem, constanter ex manuum impositione, & traditione panis & vini, quæ faciunt materiã integram, sed talem, ut non requireretur tota ad valorem sacramenti: imò nec tunc profertur tota forma, sed solum illa, quæ explicat potestatem celebrandi; alia verò forma partialis explicans potestatem absoluendi profertur in fine Missæ cum alia manuum impositione pro materia: Quare diuiditur apud Latinos collatio Presbyterij, cum tamen apud Græcos vnica manuum impositione, & vnica forma detur vtraque potestas illis verbis: *Diuina gratia creat hunc Presbyterum,* &c. quia illa verba, licet non ita explicitè, significant tamen sufficienter vtramque potestatem. Vnde etiam meritò Pontifex dicit, supplendam esse apud Latinos manuum impositionem

88. Confirmatur secundò.

89. Instantia.

Diluitur.

90. Obijctio.

Responsio.

tionem prætermiffam, illam fcilicet quæ præcedit traditionem instrumentorum; fupplendam, inquam, non quali aliquid effentiale defuiffet, fed aliquid, quod fi pofitum fuiffet, integralfet materiam, poftca verò fupplebitur tanquam cæremonia principaliffima, ficut fupplentur folemnitates poftca in eo, qui fuit doni baptizatus abfque illis.

91. Sed contra obiicit fecundò: ergo faltem in Diaconatu ante traditionem libri Euangeliorum, Diaconus erit ritè ordinatus: nam prius accipit manuum impositionem cum forma, fcilicet cum illis verbis. *Accipe Spiritum fanctum*, &c. ergo fi Græci validè ordinant Diaconum per impositionem manuum cum forma tunc prolata; Latinus etiam Diaconus ordinabitur per eandem materiam cum forma tunc prolata: & tamen in Concilio Florentino assignatur pro materia Diaconatus traditio libri Euangeliorum. Respondetur negando fequelam; nam licèt impositio manuum cum forma debita fufficeret ad ordinem Diaconatus conferendum, ficut de facto confertur à Græcis: apud Latinos tamen tunc non completur Ordo, quia nõ profertur forma completa, fed incompleta per verba generalia, quæ non fignificant determinatè ordinem illum; fcilicet dicèdo: *Accipe Spiritum fanctum ad refiftendum Diabolo, & tentationibus eius, in nomine Domini*, quæ verba funt valdè vniuerfalia, & ideo poftca determinantur, quando traditur liber Euangeliorum per illa verba: *Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei, tam pro viuis, quam pro defunctis in nomine Domini. Amen.* atque adeo tunc completur materia, & forma, & confertur omnino ordo Diaconatus, qui etiam validè potuiffet confertur abfque traditione libri, fi fufficiens forma fuiffet adhibita, ficut adhibetur à Græcis.

Quomodo concilientur ritus Latinus, & Græcus in conferendo Ordine.

92. Ex dictis inferitur, quomodo conciliari debeat ritus, quem Ecclesia Latina obferuat in ordine facerdotij cõferendo, cum iis quæ Concilia paffim & Patres omnes dicunt, facerdotium fcilicet confertur per manuum impositionem, quod ita clarum est in tota antiquitate, vt nemo id negare poffit, vt fatentur Bellarm. dicto lib. unico de Sacramento Ordinis, cap. 9. & Vasquez tom. 3. in tertiam partem, difput. 239. de quo latè Arcudius vbi fupra dicto lib. 6. cap. 3. Aliqui enim dicunt, apud Latinos Sacerdotem ordinari etiam per manuum impositionem; quia ipfa traditio instrumentorum cum pane, & vino est quadam impositio manuum, cum in illo actu Epifcopus, vt tradat calicem & patenam, extendat manus, & quodammodo eas imponat; per illam traditionem Epifcopus mediatè coniungit manus fuas cum ordinando per coniunctionem phyficam; quod enim mediet calix, & patena, non tollit verum contactum, ficut etiam apud Græcos mediet pallium, & tamen dicitur vera manus impositio.

93. Hæc folutio nunquam potuit mihi fatisfacere; quia illa traditio instrumentorum, non nifi impropriiffimè, & ineptiffimè potest appellari fimpliciter manus impositio, vt conftat ex vfu concipiendi, & loquendi. Et licèt daremus, propter illum contactum mediatum poffe vtrumque appellari manus impositionem; non tamen poffet

92. Conciliantur ritus vtriusque Ecclesie ex hac fententia. Bellarm. Vasquez. Arcudius. Responfo ali quorum.

dici quod tunc Epifcopus imponat manus fuper caput ordinandi. Et tamen Concilia, & Patres non folùm dicunt, confertur ordinem per manuum impositionem, fed etiam per impositionem manus fuper caput. Sic loquitur Concilium Carthaginense IV. can. 3. his verbis. *Presbyter, cum ordinatur, Epifcopo cum benedicente, & manum fuper caput eius tenente, &c.* Clemens Romanus lib. 8. conftituit. cap. 16. fic ait. *Cum Presbyterum ordinat, Epifcope, impone ipfe manum capiti Presbyteri.* Damafus Papa Epift. 4. agens de ordinatis à Chorepifcopis, qui verè Epifcopi non erant, fic ait. *Et propterea magis vulnerabant capita quæ per manuum impositionem tangebant, quam ea, quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent: & paucis interiectis, Quapropter (inquit) per illam illicitam manuum impositionem, vt paulò fuperius prælibauimus, vulneratum caput illi, qui videbantur aliquè accepiffe, habebant.* Innocentius I. Epift. 22. ad Epifcopos Macedonia cap. 3. fic ait: *Cum nos dicamus, ab Hæreticis ordinatos vulneratum per illam manuum impositionem habere caput, vbi vultus infixum est, medicina est adhibenda, vt poffit recipere fanitatem, &c.* Dionyfius Areopagita de Ecclesiast. Hierarch. cap. 5. fic ait de ordinatione Presbyteri, & Diaconi; *Sacerdos autem flexis ante aram genibus capiti fuo adnotam Pontificis manum dexteram habet, atque à Pontifice, qui eum confecrat, fanctis precibus fanctificatur. Minister verò genu altero flexo ante altare dextram manum Pontificis, qui eum confecrat, fuper caput habet, ab eoque confecratur ijs precationibus, quibus Ministri confecrari folent.* Auguftinus lib. 5. de Baptifmo contra Donatiftas cap. 20. Si ergo (inquit) ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, *Deus peccatorem non audit, vt per peccatores sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel fuper aquam Baptifmi, vel fuper oleum, vel fuper Euchariftiam, vel fuper capita eorum quibus manus imponitur quæ omnia tamen & fiunt, & valent etiam per homicidas.* Vides, apud Patres non folùm assignari pro materia impositionem manus, fed impositionem manus fuper caput ordinati: quis autem dicat Epifcopum imponere manum capiti ordinati, dando illi calicem & patenam cum hostia & vino? non ergo de illa impropriiffima manus impositione, fed de alia magis propria loquuntur.

Secundò reici potest eadem doctrina ex verbis Gregorij IX. fupra adductis in cap. Presbyter, de Sacramentis non iterandis vbi fic ait: *Presbyter, & Diaconus, cum ordinantur, manuum impositionem tactu corporali (ritu ab Apoftolis introducto) recipiunt; quod fi omiffum fuerit, non est aliquatenus iterandum, fed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos, cautè fupplendum, quod per errorem exiftit prætermiffum: fufpenfo autem manuum debet fieri, cum oratio fuper caput effunditur ordinandi, vbi vides, ritum illum imponendi manus dici ab Apoftolis introductum qui non continetur in traditione calicis, & patenæ: nam omnes fupponunt, in casu illius textus non fuiffe omiffam traditionem calicis, & patenæ, nec eam esse reperendam; & tamen Pontifex dicit, omiffam fuiffe manus impositionem, quam ab Apoftolis introductam feruat Ecclesia; ergo non includitur illa manus impositio antiqua in traditione instrumentorum.*

Tertiò reici potest ex Concilio Carthag. IV. can. 5.

Conc. Carthag. IV

Clemens.

Damafus.

Innoc. I.

Dionys.

Auguft.

94.

Rejicitur fecundò. Greg. IX.

Rejicitur tertio. Concil. Carthag. IV. can. 5. & 8. vbi de Subdiaconi ordinatione fic dicitur: *Quia manus impositionem non accipit, patenam de Epifcopi manus accipiat vacuam, & calicem vacuum.* Vbi aperte distinguitur acceptio instrumentorum ab impositione manuum; nam fi in ipfa traditione instrumentorum manus imponitur Presbyteris, non efferet bona ratio Concilij, quia Subdiacono manus non imponitur, accipiat patenam, & calicem; efferet enim dicere, quia non accipit instrumenta, accipiat instrumenta, ac proinde iam non magis Presbyteris manus imponerentur, quàm Subdiaconis. Debetus ergo fateri, ritum illum antiquum imponendi manus feruari, & retineri ab Ecclesia Latina, non in traditione ipfa instrumentorum, fed seorsim per veram & propriam manus impositionem fuper capita ordinatorum.

96. Responfo aliorum. Alij aliter respondent, manus impositionem in ordinatione Sacerdotis esse quidem materiam effentialem: illam tamen esse, qua in fine Missæ accipit potestatem absoluendi à peccatis, imponente Epifcopo manus capiti Presbyteri cum illis verbis: *Accipe Spiritum fanctum: quorum remiferis peccata, remittuntur eis, &c.* quæ potestas cum fit quadam pars Sacerdotij nostri, quippe quod complectitur potestatem offerendi Sacrificium, & absoluendi; iam verum est in rigore, Sacerdotes ordinari per manuum impositionem, licèt ante illam acceperint potestatem confecrandi corpus Christi, & simul eum Epifcopo confecrauerint. Ita respondet P. Vasquez loco citato cum alijs, & Bellarm. dicto cap. 9. de Sacramento Ordinis.

97. Rejicitur etiam hæc responfo primo. Huic tamen responfioni obstat primò, iuxta ipsam, Sacerdotem, quatenus potiffimè Sacerdos est, non ordinari in hac fententia per manuum impositionem, fed folùm quatenus iudex constituitur ad dimittenda, vel retinenda peccata, quod munus, licèt Sacerdotibus Christi fit annexum, facerdotium tamen secundum se, & ex suo conceptu ab illo præcindit: nam Sacerdos est in ordine ad sacrificium; quare cum Patres & Concilia dicant, Sacerdotem ordinari, & fieri per manuum impositionem; de facerdotio, vt facerdotio debent intelligi, nec possumus admittere, prius esse verè, & effentialiter Sacerdotem, quàm ei manus imponatur. Secundò obstat Ambrosius in epistolam primam ad Timotheum, cap. 4. vbi clarè, & discretè explicat, per manuum impositionem tribui Sacerdoti potestatem ad offerendum sacrificium *Manus (inquit) impositiones verba funt mystica, quibus confirmatur ad opus electum, accipiens auctoritatem, teste conscientia sua, vt audeat vice Domini sacrificium Deo offerre.* Tertiò obstat Concilium Carthag. IV. Can. 3. & 4. vbi de ordinatione Sacerdotis, & Diaconi fic dicitur: *Presbyter, cum ordinatur, Epifcopo eum benedicente, & manum fuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui presentes funt, manus fuas iuxta manum Epifcopi fuper caput illius teneant, Diaconus, cum ordinatur, folus Epifcopus, qui eum benedicit, manum fuper caput illius ponat, quia non ad facerdotium, sed ad ministerium confecratur.* Vbi aperte fit fermo de impositione manuum, quæ præcedit exhibitionem calicis, & patenæ; tunc enim alij Sacerdotes manus imponunt: comparatur autem illa manus impositio cum illa, quam accipit Diaconus, qui ordinatur ad ministrandum per manuum impositionem, Sacerdos verò, quia per manuum

Vasquez. Bellarm.

Secundò rejicitur. Ambros.

Tertiò rejicitur. Conc. Carthag.

positionem ordinatur ad facerdotium, ideo accipit illam cum maiori folemnitate, & approbatione aliorum Sacerdotum simul manus fuas imponentium. Certè quisquis attentè, & sincerè legat feriem illius Concilij, dubitare non poterit, quin æquè Epifcopus, Sacerdos & Diaconus per manuum impositionem ordinetur, & per eandem Sacerdos potestatem suam facerdotij, & sacrificandi accipiat.

Verior ergo, & planior conciliandi modus est, quem fupra insinuauimus; Ecclesiam Latinam retinuisse vtrique præfatum illum ritum ab Apoftolis introductum ordinandi Sacerdotem: per manuum impositionem, illam tamen materiam magis explicitam reddidisse adiungendo traditionem panis, & vini, (quod Græci non faciunt) ita vt ex manuum impositione, & traditione panis & vini, fiat vna integra materia magis explicita cum forma, quæ tunc profertur multiplicante potestatem fo-lam ad sacrificandum: poftca verò adhibetur iterum alia manus impositio cum altera forma multiplicante potestatem ad absoluendum: itaque vtramque potestatem cõfert per manuum impositionem, sed per traditionem simul panis, & vini, vt magis explicita apponatur materia, & magis apta ad fignificandam potestatem sacrificandi.

Nec obstat, primam manuum impositionem fieri abfque prolotione formæ, atque adeo non poffet tunc apponi tanquam materiam, nam materia debet esse simul cum forma: hoc (inquam) non obstat, quia non ita diftat manus impositio à forma prolotione, quæ poftca fubfequitur, vt non ceñfeantur habere propinquitatem moralem fufficientem; neque enim debet esse coëxiftentia phyfica, vt cõstat in Diaconis, quibus dicitur forma omnibus simul, & poftca fucceffiuè tangunt librum, quare fi ordinarentur simul centum diaconi, proculdubio efferet magna diftantia phyfica inter prolotionem formæ, & contactum libri refpectu vltimi; fed tamen est fufficiens præfentia moralis, quia eadem actio moraliter continuatur abfque interruptione morali. Sic etiam, poftquam imponuntur manus Sacerdotibus, vsque ad illa verba, *Accipe potestatem, &c.* eadem actio moralis continuatur vngendo illos, & præparando, vt magis congruè recipiant gratiam fancti Spiritus: Poftca verò explicatur magis materia, & apponitur alia pars eiuſdem materiæ, simul cum forma: quare diftantia illa, quæcumque illa fit, non tam est inter materiam, & formam, quàm inter partem & partem materiæ, quas certè non oportet fibi inuicem coëxiftere phyficè, vt videmus in Sacramento Pœnitentiæ, in quo confefſio, & actus doloris longo plerumque temporis interuallo difſident: in Matrimonio autem confenfus, & verba vnius coniugis, quanto tempore poffent diftare à confenſu, & verbis alterius? fufficit ergo moralis vnio, quæ penſanda est ex natura, & qualitate actionis: quare, cum de creando Sacerdote, agitur, tota illa actio, quibus ei inſignia, veſtes, instrumenta, & alia folemniter dantur, cenſetur eſſe vna & eadem actio; ficut coronatio etiam Pontificis, vel Regis, longo tempore protrahitur, & in plures actiones diuiſa, variisque folemnitatibus interrupta, eadem tamen actio moraliter reputatur.

Confirmari potest hic dicendi modus ex ritu, quo Latinus Diaconus ordinatur, fcilicet per manus

98. Verior modus conciliationis.

Ecclesia Latina materia illam reddidit magis explicitam.

99.

Est semper propinquitas moralis sufficiens inter manuum impositionem & formam.

Exemplo est sacramentum Pœnitentiæ.

100. Confirmatur hic dicendi modus.

nus impositionem, & per traditionem libri, ubi certè negare non possumus, impositionem manus pertinere ad materiam ordinationis, saltem partialiter, tum quia Patres & Concilia, imo & Scriptura semper dicunt Diaconum fieri per manus impositionem, tum quia quando Diacono manus imponitur, dicuntur illa verba ab Episcopo: *Accipe Spiritum sanctum*, &c. de quibus verbis Concilium Tridentinum *sess. 23. canon. 4. de sacramento Ordinis*, definit esse verba efficacia, & causatiua gratiæ, sic enim ait: *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum, anathema sit.* Quare non video, quomodo post hanc definitionem Tridentini aliqui opinentur, per illa verba non dari Spiritum sanctum, sed intelligi solum per modum cuiusdam deprecationis. Debemus ergo illis verbis, & actione, quæ cum illis fit, tribuere aliquam efficacitatem, saltem partialem in ordine ad gratiam sacramentalem: nemo autem dicet, minoris efficacitatis esse impositionem manuum super caput Sacerdotis, quam super caput Diaconi, imo ex ipso externo ritu constat, esse aliquid maius, cum diaconis solus Episcopas imponat unam manum: Sacerdotibus verò imponat singulis utramque manum, cui alij Presbyteri consentiunt imponentes & ipsi manus super eosdem, quæ omnia ostendunt aliquod magnum mysterium in illa manuum impositione contineri.

Dices; in nostra etiam sententia verba illa, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. quæ Diaconis dicuntur, non esse intelligenda ut sonant, sed per modum deprecationis, nam reuera tunc non datur Spiritus sanctus, sed postmodum cum datur potestas legendi Euangelium, & imprimitur Character. Aliqui videntur diuidere ordinem diaconatus in duas potestates, scilicet ministrandi, & legendi Euangelium, quarum prior detur per illa verba, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. cum impositione manus; Posterior verò per traditionem libri, & illa verba, *Accipe potestatem legendi Euangelium*, &c. ita ut sicut Presbyteris datur duplex potestas seorsim per diuersam materiam, & formam, scilicet ad sacrificandum, & absoluendum; sic Diacono datur duplex potestas seorsim vna ab alia, per diuersam materiam, & formam. Ita videtur insinuare Cardinalis Bellarm. *illo cap. 9. in fine*: imo indicat, Stephanum, & alios primos diaconos, solum accepisse priorem potestatem, non posteriorem, quia tunc non erat opus posteriori, cum nondum essent scripta Euangelia, quæ legerentur.

Sed huic responsioni obstat ritus, quem hodie (vt dixi) obseruat Ecclesia Græca in ordinatione Diaconi, quem per solam manus impositionem ordinat, nec per formam explicat potestatem legendi Euangelium, sed solum diaconatum, dicendo, *diuina gratia promouet hunc in Diaconum*, &c. ergo per illam actionem per quam constituitur aliquis Diaconus, accipit simul potestatem legendi Euangelium: quod tamen hi Authores videntur negare, dum supponunt, Stephanum, & alios, qui librum non acceperant, accepisse potestatem ad ministrandum; non tamen ad legendum Euangelium; hoc autem stare non potest, quia verè illi facti sunt Diaconi, ergo acceperunt potestatem, quam affert diaconatus, ergo cum per solam acceptionem diaconatus accipiatur à Græcis pos-

testas legendi Euangelium, idem dicendum est de illis primis, qui veri Diaconi fuerunt.

Facilius ergo respondetur iuxta supradicta, verba illa, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. quæ Diaconis dicuntur, esse quidem causatiua; ad hoc enim non est necesse, quod causetur effectus in ipsa prolatione verborum metaphysicè, sed satis est quod vel tunc, vel postea, quando perficitur materia, & forma, causetur virtute illorum verborum, saltem vt causa partialis: sic enim verba similia, quæ dicuntur Presbyteris: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remisit peccata*, &c. licet sint causatiua, non oportet, quod semper operentur, tunc quando proferuntur, nam si nondum imponitur manus Episcopus, sed paululum post prolationem eorum verborum imponatur manus, valida erit ordinatio, & tunc ponetur effectus virtute verborum antea prolatorum: sicut etiam de facto potestas legendi Euangelium non datur diacono, quando dicuntur ei ab Episcopo illa verba, *Accipe potestatem legendi Euangelium*, &c. nam Episcopus dicit illa verba omnibus simul, *Accipite potestatem legendi Euangelium*, &c. & postea successiue omnes tangunt librum, quare necesse est, magnam temporis moram intercedere inter prolationem verborum, & acceptionem potestatis, præsertim si plures sint Diaconi ordinandi; & tamen illa verba dicuntur in omni rigore causatiua illius effectus. Sic ergo dicimus de illis aliis verbis, *Accipite Spiritum sanctum*, &c. Hæc sufficiat breuiter indicasse de materia, & forma sacramenti Ordinis.

SECTIO VI.

Quæ mutatio materiæ aut formæ nocet valori Sacramenti.

Circa mutationem materiæ nõ est difficultas: omnes enim consentiunt, illam mutationem tollere valorem sacramenti, quæ opponitur cum materia à Christo instituta quo ad substantiã; quæ verò solum opponeretur accidentaliter, non destrueret valorem. Sic aggregata nõ possit validè consecrari, possit tamen vinum purum, vel panis fermentatus, licet Christus in vino limphato, & pane azymo consecrauerit, quia sunt circumstantiæ accidentales, quod sit panis azymus, vel vinum purum, vterque enim est panis, & vtrumque est vinum humano modo simpliciter, & absolutè. Duo tamen sunt in hoc aduertenda: Primum est, non intelligi mutationem accidentalem illam omnem, vel solam, quæ non versatur circa mutationem eiusdem speciei substantialis; nec mutationem substantialem omnem illam, quæ versatur circa aliam speciem physicam: nam vinum album & rubrum differunt fortasse specie physica, contritio etiam & attritio, quæ sunt materia proxima in sacramento Penitentia, sicut & satisfactio facta per ieiunium, aut per elemosynam, & tamen hæc varietates non sunt substantiales, sed accidentales in ordine ad sacramenta; è contra vero panis, & massa cruda non differunt fortasse specie substantiali, & tamen est varietas substantialis in ordine ad sacramentum, quia vnitas, vel mutatio materiæ in ordine ad sacramentum, non tam attenditur secundum entitatem physicam, quam secundum vnitatem humanam, ita vt in ordine ad vsus humanos, & pro vt sub tali nomine vsurpatur,

103.
Vera responsio iuxta priore doctrinam.

104.
De substantiali mutatione materiæ non est difficultas.

Duo notanda primum quid intelligatur per mutationem accidentalem & substantialem.

Conc. Trid.

101. Insinua.

Respondent aliqui.

102. Impugnauer.

Suarez. vsurpatur, sit notabilis varietas, ita Suarez cum aliis, in præfati disputat. sect. 4. §. vt verò distinguamus.

105.
Secundum notandum.

Mutatio accidentalis fit respectu ritus communis nostre Ecclesie, non tamen respectu institutionis Christi.

106.
Duplex regula pro dignoscendis mutationibus. Prima regula quando non mutatur sensus formæ. Secunda contraria. Vasquez.

107.
Faria praxibus harum regularam.

Prima praxis mutatio vnus vocis in aliam retinentem eundem sensum idque fit duobus modis: primus modestus cum mutatur integræ.

Secundò tamen adiungendum videtur, vix posse repetiri circumstantiam aliquam, ratione cuius dici posset fieri mutationem accidentalem in materia vel forma sacramentorum respectu institutionis Christi: nam illa exempla, quæ adduci solent mutationis accidentalis, vt si vinum sit rubrum, vel album, si panis sit fermentatus, & similes; si rectè considerentur, non sunt nec accidentaliter quidem alienæ à Christi institutione: Christus enim pariter instituit vtrumque panem, & vtrumque vinum pro materia, quia alioquin peccarent Græci consecrando in fermentato; & idem dicere possumus, de mutationibus accidentalibus in forma sacramenti; nam si in consecratione panis, omittatur particula *enim*, non erit nec accidentaliter contra Christi institutionem: neque enim Christus præcepit illius particula prolationem, alioquin peccassent multi Patres, qui sine illa particula consecrabant, vt constat ex liturgiis antiquis. Quando ergo dicimus, aliquando mutari formam, vel materiam solum accidentaliter, debet intelligi, quod mutatio sit materiæ, facta comparatione ad vsuum, vel ritum communem nostre Ecclesie, cui se accidentaliter opponeret, qui ommitteret, v. g. particula *enim*, vel particula illam, *ego*, in forma absolutionis, vel aliud simile. At verò respectu Christi vix inuenietur aliquid, quod à Christo fuerit determinatè institutum ex parte materiæ, vel formæ sacramentorum, quod non pertineat ad valorem, & substantiam sacramenti, vt consideranti patebit.

Hoc supposito, duplex regula solet communiter tradi pro dignoscendis mutationibus, quæ in forma destrunt valorem sacramenti, & illis quæ valorem non destrunt. Prima regula est: mutatio illa, siue per additionem, siue per ablationem, siue alio modo fiat, quæ non corrumpit verum sensum formæ, non tollit valorem sacramenti. Secunda regula est, mutatio quouis modo facta, corrumpens verum sensum formæ, semper destruit valorem sacramenti; ita Vasquez in præfati disput. 129. cap. 7. in fine, cum aliis communiter, qui rē ipsa idem sentiunt, licet in modo applicandi prædictas regulas ad casus particulares discernere videantur.

Tota ergo difficultas, est in reducendis his regulis ad praxim, vt dignosci possit, quando mutatio facta in verbis corrumpat, vel non corrumpat sensum requisitum formæ; iuxta quas oportebit sigillatim examinare alias regulas magis particulares, quæ communiter solent assignari. Primum ergo inferitur, mutationem vnus vocis in aliam retinentem eundem sensum non nocere. Potest autem hoc multipliciter accidere. Primum secundum totam dictionem integram, & tunc si fiat in nomina synonyma, valet sacramentum, vt si pro illo verbo *absoluo* dicatur; *Ego tibi remitto peccata tua*, si autem dubium sit, an sint voces æquiuales, dubius etiam erit valor sacramenti, vt si in forma Baptismi dicatur, *Ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, & procedentis*, &c. Hinc fit, valere etiam sacramentum, licet pro voce vnus idiomatis apponatur vox alterius: & hoc non solum si tota forma proferatur in alio idiomate, v. g. Gallico vel Hispano; sed etiam si misceatur partim ex vno, partim ex alio, vt si dimidiam for-

mam dicat aliquis Latine, & dimidiam lingua vulgari; sic enim habet vsus loquendi vt sæpè misceamus intra eandem orationem diuersas linguas, & sic etiam forma baptismi Latina habet verbum illud, *baptizo*, quod non erat Latinum sed Græcum. Hinc etiam fit, mutationem vnus vocis in aliam æquiuocam, si verè æquiuoca sit, & in his circumstantiis capax sit adhuc significationis æquiuocæ illi alteri voci, quæ omittitur, non tollere valorem sacramenti: sic enim valida erit forma Baptismi, si pro illis verbis, *ego te baptizo* dicatur, *Ego baptizo Petrum*, licet illa vox, *Petrus*, de se æquiuoca sit ad hunc, vel illum Petrum significandum. Denique valida est forma, quando ex propriis mutantur nomina in figurata eundem sensum reddentia, vt cum *pro sanguine* ponitur, *calix sanguinis*, vel è contra. Vel cum ex vsu, & accommodatione idem significant, vt si honoris gratia, dicatur, *Ego absoluo vestram Dominationem, aut vestram Celsitudinem*, &c. aut si Pontifex diceret, *nos absoluius te*, &c. Nam illæ voces in plurali in vsu communi iam æquiuolent singulari.

Secundò potest fieri mutatio vocis non intergræ, sed secundum partem, vt si ex balbutie vel ignorantia, vel alio impedimento, pro, *est*, dicatur *es*, vel pro *corpus* dicatur *corpis*, &c. De quo exstat decretalis responsio celebris Zachariæ Papæ, quæ habetur in cap. *Reuerent. De consecratione distinctione quarta*: vbi scribens ad Bonifacium Episcopum sic dicit: *Retulerunt Nunciij tui, quod fuerit in eadem provincia Sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret nesciens Latini eloqui, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine Patriæ, & Filia, & Spiritu sancta. Ac per hoc tua reuerenda fraternitas considerauit eos rebaptizare. Sed sanctissime Frater, si ille, qui baptizauit, non errorem introducens aut heresim, sed pro sola ignorantia Romana loquutionis infringendo linguam, vt supra facti sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire vt demò baptizentur.* Hæc Zacharias: ex cuius verbis idem à fortiori colligitur in leuioribus mutationibus, vel ex pronuntiatione, vel ex alio defectu pronuntiationis. Ratio autem est, quia in iis circumstantiis illa verba sic prolata sufficienter indicant eundem sensum, licet barbarè, & imperitè significantur.

Secundò inferitur, varietatem etiam secundum casus, vel secundum voces, actiuam, & passiuam non nocere, dummodo idem sensus retineatur sic pro illis vocibus, *ego te baptizo*, &c. Græci dicunt *baptizatur seruus Christi*, &c. non verò *baptizetur seruus Christi*, vt aliqui communiter eis imponunt: ille autem Baptismus validus est, proculdubio, cum eundem sensum verba illa retineant.

Tertio inferitur, additionem illam, quæ non destruit debitum sensum formæ, non impedire, siue fiat in principio, siue in medio, siue in fine, vt si dicas, *commendo te B. Virgini, & baptizo te in nomine Patris*, &c. vel si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij, qui à Patre procedit, & Spiritus sancti*; vel si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, commendo te B. Virgini*. Nam in his omnibus semper manet integer sensus formæ requisitæ, nec destruitur vilo modo per illa, quæ adiunguntur. Idem dicendum est, si aliquid auferatur, quod tamen sensum non destruat, vt si dicas, *absoluo te à peccatis*,

108.
Secundum modum cum mutatur pars.

Zachar. Papa.

109.
Secunda praxis variatio vocis actiuæ in passiuam cum eodem sensu.

110.
Tertia praxis additio non destruens sensum.

peccatis, omittis ego, & tuis, adhuc enim manet integer idem sensus.

111. Quarta praxis. Magna interruptio.

Quartò infertur, interruptionem magnam verborum impedire valorem sacramenti, quia auferitur sensus orationis, modicum tamen interruptionem non impedire, quia moraliter est eadem oratio & hoc, etiam si alia verba interponantur, ut si quis dicat, ego te baptizo, & petens aquam dicat, date aquam, & statim prosequatur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Quanta autem, & qualis debeat esse interruptio, aut verborum interpositio, ut tollat sensum, est res moralis, & pendet ex arbitrio, ac iudicio prudentium.

112. Quinta praxis. Transmutatio.

Quintò infertur, transmutationem & transpositionem verborum aliquando impedire valorem, aliquando non: nam si dicat aliquis, Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti te baptizo, idem est sensus, & valida est forma; si verò dicat, Ego in te baptizo nomine Patris, &c. non manebit idem sensus, nec erit valida forma; esset tamen valida forma si diceret, Ego Patris baptizo te in nomine Filij, & Spiritus sancti. licet Scotus in 4. dist. 3. quest. 2. immeritò illam dicat esse formam inualidam, quia auferit conceptum orationis, sed reuera apud Latinos Poetas ille modus loquendi vsitatus est.

113. Sexta mutatio in forma ad inducendum errorem.

Sextò infertur, quid dicendum sit quando mutatio in forma fit ad inducendum aliquem errorem. Communiter enim dicunt multi, vniuersaliter tunc reddere inualidum sacramentum, quibus videtur fauere Zacharias Papa in verbis, quæ ex ipso supra retulimus, vbi docet, Baptismum illum in nomine Patris, & Filia, &c. validum fuisse, si baptizans non voluit inducere errorem, aut hæresim. Vnde à contratio sensu argui solet, non valere sacramentum, quando mutatio formæ fit ad introducendum errorem, vel hæresim. Hæc tamen regula, si vniuersaliter, & vt sonat, accipiatur, non videtur posse subsistere, vt cum aliis bene obseruant Suarez in presenti disput. 2. sect. 5. & Vasquez dist. disput. 129. cap. 6. & 7. quia Græci vtuntur illa forma, Baptizatur seruus Christi, &c. eo animo multi, quia dicunt, formam Ecclesiæ Latinæ non esse validam, & in consecratione hostiæ dicunt, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, volentes hæc etiam verba requiri ad essentiam consecrationis, & tamen validè baptizant, & consecrant, sicut licet ex iisdem multi cõsecrent in fermentato, ad tuendum suum errorem, quo negant, licere consecrationem azymi, adhuc consecrant validè; ergo non quæcumque erroris intentio sufficit ad reddendum inualidum sacramentum. Sicut etiam de facto inter Latinos aliqui existimant, verba illa posteriora in consecratione calicis, noni & æterni Testamenti, &c. requiri essentialiter ad consecrationem, & cum hac intentione illa dicunt; nec tamen ideo minùs validè consecrant propter hunc priuatum errorem. Ratio autem vniuersalis est, quia cum errore illo stare potest intentio efficax faciendi verum sacramentum iuxta Christi institutionem, quæcumque illa sit.

Suarez. Vasquez.

104. S. Thomas & Zacharias Papa explicatur. Regula huius praxis.

Ideo prædicti auctores dicunt illam doctrinam Zachariæ & S. Thomæ intelligi iuxta subiectam materiam; vt scilicet tunc animus introducendi errorem noceat valori sacramenti, quando verba ipsa ita significant, illum errorem, vt non relinquunt verum, & requisitum sensum formæ, sacramentum enim non potest verbis significantibus illum sensum, sicut in exemplo illo, si per illa

verba, In nomine Patris, & Filia, & Spiritus sancta, vellet minister significare in Deo nõ esse Filium, sed filiam, destrueret verum sensum formæ: sic etiam si consecrans hostiam diceret, Hic est corpus meum, significans per illud hunc aduerbialiter sumptum, meram præsentiam localem, destrueret verum sensum formæ significantis transsubstantiationem, & per consequens non consecraret: si verò illud hic, ponat tanquam pronomen ex ignorantia, mutando genus neutrum in masculinum, verè consecrat, quia non procedit ex errore destruyente verum sensum formæ. Et ideo etiam Græci in exemplis positus validè baptizant, & consecrant, quia per illum errorem, quem intendunt introducere, non tollunt verum, & debitum sensum formæ, quam proferunt. Quæ regula vera quidem videtur, indiget tamen expositione, vt videamus, an ab iis auctoribus bene applicetur ad casus particulares.

115. Septima praxis.

Infero ergo septimò, falsum esse id, quod aliqui videntur docere, scilicet, quoties in forma sacramenti Minister cogitat, aliquid non esse de essentia formæ, quod tamen reuera est de eius essentia, etiam si id dicat, non conficere sacramentum. Ita videntur docere Paludanus, Durandus, & Adrianus apud Henriquez lib. 1. de Sacrament. in genere, c. 9. num. 12. vbi affert alios idem à fortiori dicentes, quando aliquis dicit tanquam partem essentialiẽ illam, quæ reuera non pertinet ad essentiam: fundamentum autem vtrorumque potest esse, quia illa tunc videtur applicare vtramque formam, nam illa, quam existimat, esse formam, & applicat vt formam, non est forma completa in primo casu: vel illam, quæ est verè forma, non applicat tanquam formam completam, sed vt partialem, vt in secundo casu.

Paludan. Durand. Adrianus. Henriquez.

116. Falsa est hæc sententia.

Vtraque tamen sententia falsa est, & contra praxim totius Ecclesiæ: redderentur enim dubia ferè omnia sacramenta, quæ enim forma est in sacramentis, de qua non sint opiniones apud Theologos, in quibus verbis essentialiter consistat, sic de forma absolutionis dubitant, an illa verba à peccatis tuis, pertineant ad eius essentiam? de forma consecrationis dubitant aliqui de illis verbis, noni & æterni Testamenti, &c. de materia, & forma vnctionis negat aliqui, omnia adhiberi solita pertinere ad essentiam sacramenti; in sacramento Ordinis vidimus supra, plures negare impositionem manus in Diaconatu, & verba illa, Accipe Spiritum sanctum, &c. pertinere ad essentiam, alios id affirmare; in sacerdotio item prima impositio manus censetur à multis esse extra essentiam, alij dicunt contactum physicum calicis & patenæ requiri essentialiter, alij id negant. In tanta itaque sententiarum varietate, si minister opinatur esse id de essentia, quod reuera non est, vel è contra, quis vnquam dicat, sacramentum non esse validum. Non ergo regulandus est valor sacramenti iuxta priuatam opinionem Ministri, sed iuxta veritatem; nam cum illa priuata sententia semper adest in Ministro, & in suscipiente, intentio generalis conficiendi, vel suscipiendi illud sacramentum, nec limitatur ad illum solum actum, quem existimat esse essentialẽ. Denique sic nemo dixit, Sacerdotes Græcos non consecrare validè, eo quod existiment illa etiam verba, Quod pro vobis traditur; pertinere ad essentiam consecrationis; illi autem auctores debent explicari in eo sensu, quod scilicet, si Minister ita alligaret suam inten

Modus explicandi supra dictos Auctores.

S. Thom.

intentionem ad illa verba vt nollet nisi per illa verba sacramentum conficere, vel nollet per illa, quæ reuera sufficiunt, conficere totaliter, tunc sacramentum non valeret: hæc tamen intentio cum tali exclusionem nec in hæreticis quidem reperitur, ne dum in Catholicis. Similiter intelligendus est S. Thomas in presenti articulo 8. dum ait, si quis intendat per huiusmodi additionem alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum, quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia. Vbi S. Thomas negat vniuersaliter valorem sacramenti cum intentione inducendi nouum ritum, sed arguitur infert probabiliter defectum debitæ intentionis, quoties minister videns aliquid esse contra ritum Ecclesiæ, & contra eius intentionem, adhuc vniuersaliter vult opponi Ecclesiæ, tunc enim credibile est, eum non habere intentionem requisitam faciendi quod facit Ecclesia. Cæterum in rigore adhuc posset habere intentionem faciendi quod fecit Christus, & validè operaretur; hoc tamen difficile continget, & ideo S. Thomas dicit, non videtur perfici sacramentum.

117. Sotus. Offensa praxis.

Infero octauò eontra Sotum in 4. dist. 1. q. 1. artic. 8. in fine, illam formam Baptismi, Ego te baptizo in nomine Filij, & Patris, & Spiritus sancti, non vitare sacramentum, etiam si minister intenderet errorem inducere quod filius esset principium Patris. Nam ille error per talia verba communiter non significatur, imo eo ipso, quod nominatur Pater, & Filius, significatur Filius procedere & nasci ex Patre, non verò è contra. Eodem modo displicet quod Pater Vasquez in presenti, num. 104. dicit non fore validum sacramentum sub illa forma. Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij sapientis, & Spiritus sancti Paraclæti. si minister ideo prædicata illa tribueret Personis, quia existimaret re ipsa non esse communia, sed propria singularum. Hoc, inquam, non placet, propter eandem rationem, quia ille error mente habitus non declaratur sufficienter per illa verba, quæ in communi loquendi modo id non significant, ergo si aliunde haberet debitam intentionem faciendi sacramentum, & significandi quod verba significant, non minùs faceret Baptismum validum, quam hæreticus consecrans hostiam, & existimans, per illa verba non significari realem præsentiam Christi, sed mysticam, & representatiuam; habens tamen intentionem faciendi, quod Christus iussit; hic enim proculdubio consecrat, quia per verba nullo modo significat suum errorem. Sic ergo in nostro casu, si minister habeat debitam intentionem: nam si ipse peccet etiam in intentione debita significandi, nolens significare, Patrem sapientem, sed Patrem, qui non sit sapiens, iam tunc nihil faceret, non ex defectu verborum, sed ex defectu intentionis, sicut si consecrans non haberet intentionem significandi veram præsentiam corporis Christi, per illud verbum, est, sed solum impropriam, & secundum figuram, non consecraret: nos tamen loquimur, quando ex parte intentionis adest intentio faciendi, quod Christus iussit, & adest simul error in mente, quem errorem vt ostendat esse in sua mente, vtitur illis verbis, tunc enim dicimus, nihil obitare valori sacramenti, nam error manet solum in mente, nec verba illum sufficienter significant, quare nec ille esset

Vasquez. Displicet quod h. e. dicit Vasquez.

hæreticus externus, nec incurreret censuram, quia licet voluerit manifestare exterius suum errorem, non tamen est vsus signo sufficienti ad illum manifestandum.

118. Instantia.

Dices, ergo si aliquis baptizaret in nomine Patris, & Filia, & Spiritus sancti, volens introducere hunc errorem, quod scilicet in diuinis non sit filius, sed filia, adhuc validè baptizaret, quia reuera nullus audiens illa verba, intelligeret talem errorem, sed existimaret, prolata esse eo modo propter lapsam linguam, vel ignorantiam; & tamen Pontifex Zacharias saepe citatus dicit, formam illam non fore validam, si per illam minister intendebat introducere aliquem errorem, vel hæresim. Respondetur negando sequelam, quia in eo casu verba non retinerent ex parte proferentis veram significationem, non enim vellet significare id, quod Christus, & Ecclesia volunt significare, sed aliud diuersum, nempe filiam; requiritur autem ad valorem formæ, & quod significet id quod Christus voluit, quantum est ex parte verborum, hoc est, quod sint apta de se ad id significandum, & quod id etiam significant ex parte proferentis, qui hoc ipsum intendit significare, sine hoc enim non est locutio, nam Pshitacus etiam proferit verba, quæ de se aliquid significant, & tamen non loquitur, quia non intendit per verba illud significare. Similiter ergo in eo casu forma illa non esset locutio significans in ratione locutionis id, quod Christus voluit, cum Minister non proferat verba ad id significandum, sed aliud.

Diluitur.

Quid dicendum, quando Minister errat circa vocis significationem.

Circa hoc tamen potest vterius dubitari: an sicut non obest valori sacramenti error priuatus circa eius effectum quando adest intentio generalis faciendi verum sacramentum iuxta sensum Ecclesiæ; sic etiam non obstat error priuatus circa significationem vocum, quando adest intentio generalis significandi id, quod Ecclesia vult, & Christus significauit, v. g. sicut Episcopus ordinans, & intentionem habens conferendi Characterem per aliquam actionem, in qua verè non confertur, sed in alia, adhuc confert verum Ordinem ex vi alterius intentionis & voluntatis generalis conferendi verum ordinem iuxta mentem Ecclesiæ: an sic etiam minister falsò existimans v. g. illud pronomen, Hic, in consecratione calicis esse aduerbium locale, atque ideo quando dicit, Hic est calix, &c. intendens significare præsentiam localem sanguinis Christi, possit inquam validè consecrare, ex vi voluntatis generalis faciendi verum sacramentum, & proferendi voces in vero earum sensu.

119. Quæstio de errore ministri circa significationem vocum.

Declaratur quæstio exemplo.

P. Vasquez in presenti num. 102. videtur vniuersaliter supponere, quod intentio vniuersalis faciendi, quod facit Ecclesia, non sufficiat, si in particulari minister velit aliud significare per illud verbum, per quod alias posset verum sensum significare. Et fundamentum potest esse, quia verba formæ sunt vera locutio, qua minister humano modo loquitur; loqui autem est manifestare sensu interna, ergo manifestant id, quod loquens habet in mente; si ergo in mente habet conceptum, v. g. præsentiam localis solius, illa sola præsentia significatur per vocem, Hic, quando Sacerdos illa voce vtitur cum illa intentione priuata,

120. Vasquez. Sententia Patris Vasquez explicatur.

uata, & per consequens non loquitur in vero sensu, sed in alio, quem Christus non intendit.

111. Confirmatur exemplo.

Et confirmatur, quia si ego dem alicui orationem Latinam recitandam, in qua sint aliqua haereses, ipse autem ignarus linguae Latinae eam recitet, existimans se aliquid aliud pium, & sanctum per illas voces significare, nemo dicet, quod iste homo sit haereticus externus, non enim censetur loqui ea obiecta, quae ipse ignorat, licet in confuso vel ita dicere id, quod continetur, & significatur per illas voces; ergo ad locutionem humanam non sufficit illa intentio generalis, si postea in particulari, quando aliquis loquitur, existimat se de alio obiecto diverso loqui, & illud vult significare.

122. Nostra sententia.

Probat.

Ceterum adhuc mihi verius est, sufficere illam intentionem generalem dicendi illas voces, & significandi per illas id, quod Ecclesia intendit significare, nec per errorem priuati, aut priuatam voluntatem minus efficacem retractari illam priorem, aut impediri valorem sacramenti. Quod quidem probati potest ex praxi, quam omnes ut veram & solidam amplectuntur. Quando Sacerdos, v. g. a principio Missae habuit intentionem consecrandi alias particulas cum hostia, & postea tempore consecrationis illarum immemor intentionem suam dirigit solum ad hostiam, quam habet in manibus, omnes tamen fatentur particulas etiam in pyxide inclusas manere consecratas ex vi prioris intentionis non reuocatae: Ex qua doctrina arguitur ad nostrum casum, nam quando Sacerdos dirigit suam intentionem ad hostiam solum, quam habet in manibus, habet intentionem loquendi de illis speciebus, quando dicit, *Hoc est*, designat enim per illud pronomen, *Hoc*, species illius, de quo loquitur, & tamen omnes fatentur, sacerdotem per intentionem praecedentem non reuocatae consecrare etiam particulas; ergo loquitur etiam de illis, non enim potest consecrare, nisi illam materiam, quam demonstrat per illud pronomen, *Hoc*; ergo sufficit illa intentio prior loquendi de illis ad hoc, ut postea de illis loquatur, etiam si tunc non dirigat suam locutionem, nisi ad hostiam, quam in manibus tenet, ergo similiter sufficit intentio illa generalis prior significandi per illa verba id, quod Christus, & Ecclesia intelligunt, ad hoc ut postea illud reuera significet, licet ipse tunc actu cogitet de alio obiecto diverso, & ad illud dirigat significationem, per hoc enim non tollitur prior intentio, quae semper manet virtualiter, quamdiu non retractatur.

123. Respondetur ad fundamentum eius Vasquez.

Confirmatur exemplo.

Vnde ad fundamentum contrarium facile respondetur, illam intentionem priorem supra explicatam sufficere, ut minister per illa verba dicatur loqui, & exprimere verum sensum verborum, licet ipsum actu non concipiat; sufficit enim illum saltem in confuso prius concepisse, & voluisse eum significare, quicumque ille esset, licet illum non intelligat, nec sciat, sed potius credat oppositum sensum contineri; Pone enim, quod ab aliquo infideli, & ignaro linguae Latinae petat alius morti proximus baptizari, scilicet, quod effundat aquam, & proferat talia verba Latina, cum intentione faciendi id, quod facit Ecclesia Christiana. Certè, si ad sit talis intentio, Baptismus erit validus, licet baptizans, nullo modo intelligat, quid significent illa verba, ergo loquitur verè dum illa verba proferat, licet omnino ignoret sensum, sufficit enim velle in confuso exprimere sen-

sum in illis latentem, quicumque ille sit; ergo similiter, licet ipse existimet, aliquid aliud significari per illa verba, & intendat actualiter hoc ipsum significare, adhuc exprimet verum sensum, si habet aliam intentionem generalem, & magis efficacem proferendi ea verba in vero eorum sensu, quicumque ille sit.

Ad confirmationem Respondetur, illum in eo casu non fore Haereticum, quia ad hoc non sufficit utrumque proferre haereses, sed requiritur etiam, quod illas proferat scienter, vel saltem culpabiliter, cum videat, in illis verbis contineri aliquod haeresis periculum. Tunc autem neutrum inuenitur, & ideo non incurretur censura: tum quia ad hoc requiritur etiam assensus internus ad haereses, qualis tunc non daretur: tum etiam, quia nesciret, se proferre verba haeretica, ut dictum est. Quare, etiam si interius esset haereticus, si tamen proferret verba haeretica cum illa generali intentione ignarus inuincibiliter, quod illa verba essent haeretica, adhuc non incurretur censura, quia quoad haeresim externam non operaretur culpabiliter, sed inculpabiliter, licet reuera propter illam intentionem generalem verè diceretur, quod etiam exterius protulisset, & loquutus fuisset ut haereticus. At verò ad valorem sacramenti non attenditur, quod minister culpabiliter loquatur, sed solum quod loquatur cum sufficienti intentione loquendi, quae in casu nostro verè reperitur.

De verbis adiunctis, an noceant Sacramento.

Infere vltimò, quid dicendum sit de verbis, quae adiunguntur formae? De quibus regula vniuersalis est, quod si additio sit alicuius non destruentis debitum, & verum sensum formae, sacramentum validum est, ut si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij unigeniti, & Spiritus sancti Paracliti*. Si autem id, quod additur destruat legitimum sensum formae requiritae, nocebit valori, ut si dicas; *Ego te baptizo in nomine Patris maioris, & Filij minoris*, &c. tunc enim non inuocantur verus Pater, & Filius, sed ficti. Addunt Doctores, id verum esse etiam si additio fiat in fine formae, ut si dicatur, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis non tradetur*, aut, *non morietur*: nam tunc verba posteriora destruant verum sensum in prioribus, & faciunt, quod non sit sermo de vero corpore Christi, sed de alio, ita P. Vasquez in presenti, num. 106. Hoc tamen non caret difficultate, quia efficacia priorum verborum non videtur pendere à verbis posterioribus, nam de facto à Graecis adduntur illa verba, quod pro vobis tradetur, & tamen consecratio non differtur, sed fit statim, vbi primum proferunt illa verba essentialia, *Hoc est corpus meum*, sicut apud Latinos etiam adduntur in consecratione calicis illa verba, *novi & aeterni testamenti, mysterium fidei*, &c. & tamen consecratio non differtur vsque ad finem, sed fit statim, vbi dicta sunt illa, *hic est calix sanguinis mei*; ergo efficacia priorum verborum non dependet ex veritate, aut falsitate verborum, quae postea adiunguntur, & per consequens quamuis postea adiungeretur, quod pro vobis non tradetur, adhuc priora verba habuissent effectum, quia alioquin debuissent semper expectari verba sequentia, ut haec non corrumpant verum sensum verborum praecedentium.

124. Respondetur ad confirmationem Vasquez.

125. Vltima praex de verbis adiunctis formae Regula vniuersalis.

De verbis adiunctis in fine formae, an mutant sensum aliquando.

Affirmat Vasquez. Sed contra.

Dices;

SECTIO VII.

Verum intentio Ministri intret ad componendum intrinsecè Sacramentum.

126. Iustam.

Dices: ergo si aliquis consecrans diceret, *Hoc est corpus meum aëreum*, adhuc consecratio esset valida, quia efficacia priorum verborum non dependet ab eo, quod postea adiungitur. Consequens autem videtur omnino falsum, & contra omnes Theologos, & contra S. Thomam in presenti art. 8. vbi aperte docet, non fore formam validam Baptismi; *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Virginis*; si baptizans nimirum significet, se ita baptizare in nomine B. Virginis, sicut in nomine diuinarum personarum.

S. Thom.

127. Diluatur. Verba possunt dupliciter adungi.

Resp. negando sequelam. Pro quo aduerte, verba illa posteriora, quae adiunguntur, posse dupliciter adungi: primò vt determinantia verba priora; secundò vt continentia virtualiter aliam diuersam propositionem, quae continuatione sermonis connectitur cum praecedenti. Si hoc secundo modo adiungantur, sicut veritas priorum verborum non pendet ex veritate sequentium, sic nec eorum significatio; quare vbi primum absoluntur priora verba, habent suum effectum, quia licet ommitterentur posteriora, fuisset iam prolata aliqua propositio vera. Si autem primo modo adiungantur, & hoc ex intentione primaria proferentis, qui ab initio volebat talem propositionem proferre; tunc nec veritas, nec significatio datur vsque ad prolationem posteriorum, quia nondum est completa propositio, cum nondum sit prolatum eius integrum praedicatum. Hoc autem modo se habet qui dicit, *Hoc est corpus meum aëreum*, apponit enim illud, *aëreum*, tanquam partem praedicati eius propositionis, atque adeo restringit verba praecedentia, & reddit totam propositionem falsam. Primo autem modo se habent Graeci, quando addunt, quod pro vobis tradetur; addunt enim illud, tanquam nouam propositionem distinctam à prima, & à qua veritas, & sensus prioris non dependet, vt notauit benè P. Suarez infra disp. 60. sect. 1. nec enim sola continuatio sermonis, aut concatenatio vnius propositionis cum alia sufficit, vt tota concio sit vna propositio indiuisibiliter significans; nam de facto in symbolo Apostolorum recitamus plures articulos fidei diuersos, quorum singuli habent suam veritatem, & sensum diuerfum, licet connectantur simili modo, vt cum dicimus, v. g. *Et in Iesum Christum filium eius, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, crucifixus*, &c. ex quibus articulis, licet aliquis Haereticus neget vnum illorum, non ideo dicit, totum symbolum esse falsum, sed solum illam partem; similiter ergo, licet diceret aliquis, *Hoc est corpus meum, quod non est crucifixum*, non ideo tota forma esset falsa, sed sola secunda pars, quae negat Christi crucifixionem, non prima, quae adstruit praesentiam corporis Christi. In quo sensu intelligitur S. Thomas supra adductus, quando dicit, formam illam Baptismi esse inuvalidam, loquitur enim, quando Minister adiungit inuocationem B. Virginis, non tanquam propositionem nouam, sed tanquam partem prioris limitantem sensum illius, & explicantem praedicatum, quasi dicat, *Ego sum baptizans in nomine Trinitatis & B. Virginis* vti ly, *B. Virginis*, est pars praedicati, seu signum determinans illud praedicatum, *baptizans*, atque adeo pertinet intrinsecè ad eandem propositionem.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

128. Suppositio.

Supponimus ex dicendis infra disput. 8. requiriti necessariò ad valorem sacramenti intentionem Ministri faciendi id, quod Christus instituit, explicitam, vel implicitam. Quo supposito, nunc quaerimus, an eiusmodi intentio sit aliquid extrinsecum, an verò requiratur tanquam aliquid intrinsecum, & componens partialiter sacramentum.

Intentio videtur esse aliquid extrinsecum.

De hoc puncto non videntur Auctores agere, quare ex principiis, quae tradunt, definiendum est. Et quidem pro vtraque parte videtur esse difficultas. Nam intentio solum videtur esse causa efficiens sacramenti, eaque deficiente, deficit sacramentum; non quia intentio sit pars sacramenti, sed quia sit causa efficiens, sine qua non datur sacramentum, atque ideo hanc partem videtur supponere P. Vasquez 2. tom. in 3. part. disp. 129. n. 39. Aliunde tamen obstat ratio grauissima: illud enim debet esse intrinsecum alicui composito, quo ablato, & manentibus omnibus aliis, non manet tale compositum; sed posita materia, & forma Baptismi, & omnibus aliis praeter intentionem Ministri, non datur sacramentum, ergo illud, quod deest, nempe intentio, erat aliquid intrinsecè componens sacramentum: alioquin nihil deesset intrinsecum, & per consequens, deficiente intentione, daretur totum esse intrinsecum sacramenti, atque adeo daretur sacramentum, quod nihil aliud est, nisi totum suum esse intrinsecum.

Vasquez. Sed obstat ratio grauissima.

129. Aliquis respondet huic rationi.

Recentiores aliqui, vt defendant intentionem non intrare ad componendum intrinsecè sacramentum, & respondeant ad hoc argumentum, dicunt, deficiente intentione, deficere praeter intentionem aliquid aliud intrinsecè requisitum ad sacramentum, scilicet talem materiam, vel talem formam requisitam à Christo ad sacramentum: supponunt enim, Christum, quando instituit sacramentum Baptismi, v. g. non assumpsisse ad significandam gratiam omnes ablutiones possibiles, nec omnes prolationes verborum, sed ex omnibus possibilibus determinasse medià, vel quartam partem, & illam solum assumpsisse ad significandam gratiam. De facto ergo, quando absque intentione debita abluunt infans, & proferuntur verba, non ponitur ablutio, nec verborum prolatio ex illis, quas Christus assumpsit ad significandam, & causandam gratiam, sed potius ex illis aliis, quas non assumpsit, atque ideo non datur sacramentum, quod quidem radicaliter prouenit ex defectu intentionis, formaliter verò ex defectu talis ablutionis, & talis prolationis verborum, quae ex Christi institutione requirebatur ad significandam gratiam, & quae proculdubio posita fuisset, si adfuisset intentio debita, tunc enim Deus concurrisset ad talem ablutionem, & prolationem verborum, quae fuissent ex illis, quas Christus instituit ad significandam gratiam. Porro talem fuisse de facto institutionem à Christo factam, & non omnium ablutionum, aut prolationum verborum, probant, quia possibilis fuit huiusmodi institutio, & fieri potest absque vlla violentia supponunt enim, Deum vt causam primam determinare indiuiduum, quod producendum est hic, & nunc à causa secundà: & aliunde

D hoc

hoc pacto explicatur bene, quod intentio sit mera causa extrinseca, & non componat intrinsecè sacramentum, quod videtur esse iuxta sensum communem omnium; ergo ita dicendum est de facto positam fuisse institutionem.

130.
Impugnatur.

Hic modus explicandi difficilis est, quia ij Theologi, ne dicerent id, quod sibi videbatur esse contra sensum communem, scilicet intentionem esse intrinsecam sacramento, asserunt alia, quæ planè multò plus opponuntur doctrinæ, & sensui communi; scilicet, non omnes ablutiones, & prolationes verborum posse esse materiam, aut formam validam sacramento Baptismi, ex vi præsentis institutionis; sed aliquas posse esse, & aliquas non posse. Vnde hæc propositio vniuersalis vera non erit, omnis ablutio est, quantum est de se, materia apta ad sacramentum Baptismi, plures enim ablutiones non sunt à Christo institutæ, ad hoc sacramentum magis, quàm percussiones, vel alia actiones disparatæ. Vnde consequenter posset aliquis dicere, quod in sacramento Matrimonij consensus internus contrahentium non sit pars intrinseca Sacramenti, sed solum conditio requisita; sacramentum verò constare ex solis verbis, vel nutibus externis: Christum autem non assumpsisse ad significandam gratiam in illo sacramento omnia verba, aut omnes nutus, sed aliquos; & Deum prouidere, vt quando deest consensus internus, non producat illa loquutio in indiuiduo, quam Christus instituit, sed alia ex illis, quas non instituit ad significandam gratiam; atque eo pacto consensus internus non componet intrinsecè illud sacramentum, sed sola verba, aut nutus externi tales. Quod tamen concedi non potest, quia materia illius sacramenti iuxta omnes Theologos, est contractus legitimus, nihil autem magis intrinsecum, & essentiale contractui, quàm consensus contrahentium: quando enim consensus deest, non datur verus contractus, sed fictus & apparens, ergo sicut consensus est intrinsecus contractui Matrimonij, sic etiam intrinsecus est illi sacramento. Si autem consensus internus est pars intrinseca in sacramento Matrimonij, non apparet, cur non sit idem dicendum de consensu interno, seu de intentione in Baptismo, & Confirmatione, cum eodem modo potuisset Christus instituire sola signa externa, in Matrimonio, sicut in illis, & consensus in Matrimonio sit quadam intentio faciendi verum, & legitimum contractum, sicut baptizans habet intentionem faciendi verum, & legitimum baptismum.

Probat in intentionem illam esse intrinsecam exemplo consensu Matrimonij.

131.
Confirmatur primò exemplo Episcopi conferentis ordinis potestatem.

Confirmatur primò, quia non minus requiritur consensus internus in Episcopo conferente potestatem Ordinis, quàm in coniuge dante potestatem supra corpus suum alteri coniugi, nec minus intrinsecus debet esse ille consensus in collatione Ordinis, quàm in collatione potestatis coniugi supra corpus: nam vtraque est collatio potestatis, & iuris; collatio autem vt collatio est, est actio humana, & voluntaria incurrens omnino intrinsecè voluntatem conferendi talem potestatem, ergo sicut collatio potestatis in corpus includit intrinsecè voluntatem internam coniugis, sic collatio potestatis, quam Episcopus confert in Ordinatione ad absolendum, v. g. vel consecrandum corpus Christi; vel ad alia munera, debet includere intrinsecè voluntatem internam Episcopi, quæ sanè est intentio conferendi verum sacramentum Ordinis, vt constat. Hoc ipsum argumen-

tum fieri potest in sacramento Pœnitentiæ; nam debet includere intrinsecè remissionem debitorum, quam Sacerdos ex potestate sibi tradita exhibet. Remissio autem vt remissio non consistit in solis verbis externis, *Ego te absoluo*: nam qui exterius profert talia verba suo debitori absque animo interno remittendi, non condonat verè, sed fictè, sicut neque est vera, sed ficta donatio, aut promissio qua aliquis absque animo interno donandi, vel obligandi se profert verba illa, *dono, vel promitto*: si ergo sacramentum illud includit veram absolutionem, & condonationem à Sacerdote positam, necesse est quod includat intentionem remittendi, quam intrinsecè includit, omnis condonatio & remissio, vt talis est.

Confirmatur secundò ex eodem sacramento Pœnitentiæ, in quo omnes fatentur includi intrinsecè ex parte materie, non solum confessionem, sed etiam dolorem internum de peccatis: Nam potuisset aliquis similiter dicere, requiri quidem dolorem essentialiter ad valorem illius sacramenti, non tamen vt partem intrinsecam, sed vt requisitum extrinsecum, quia Christus assumpsit ad significandam gratiam non omnem confessionem, & absolutionem, sed aliquas determinatas, ad quas Deus in indiuiduo cõcurrit, quando adest dolor internus, quando verò dolor ipse non adest, concurret Deus ad aliam confessionem, & alia verba absolutionis, quæ Christus non assumpsit ad significandam gratiam. Non ergo infertur, dolorem internum esse partem internam sacramenti, ex eo quod essentialiter requiratur ad valorem illius sacramenti, si semel admittas, intentionem requiri essentialiter, & non esse partem, sed requiri ad productionem actionis talis in indiuiduo modo supra explicato.

Denique ratio à priori ad probandum, intentionem esse aliquid intrinsecum sacramento, desumi potest ex principio illo generali, quod Minister in sacramentis nouæ Legis operatur vt Minister Christi, & nomine ipsius, à quo delegatus est, ad absolendum, consecrandum, &c. nomine ipsius Christi, in quo sensu dixit Paulus 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*; vbi vtrumque minus coniunxit & ministri Christi, & dispensatoris: vtrumque autem exigit intentionem in operante. Nam operari aliquem vt ministrum alterius est operari ex auctoritate ab illo accepta, & nomine ipsius: non potest autem operari ex tali auctoritate, & nomine ipsius, nisi aliquo modo illam auctoritatem acceptet, & velit operari illius nomine. Quantumcumque enim Petrus det mihi potestatem vendendi rem suam, si ego nolo vt tali potestate, sed per iocum dico, *vendo tibi talem rem*: non operor vt minister Petri, nec veditio fit; potuisset quidem Petrus velle vendere, vel donare rem sub mera conditione illorum verborum meorum materialium; & tunc positis verbis illis, res esset vendita, vel donata; non tamen esset vendita, vel donata à me, sed ab ipso Petro immediate sub conditione meorum verborum. Operari ergo vt ministrum, includit voluntatem ministri volentis vt tali potestate, & operari nomine alterius: idem colligitur ex nomine, *dispensatoris*: nam dispensatio est actus humanus; exigens voluntatem dandi, transferendi, condonandi, &c. Si ergo Ministri sacramentorum constituti sunt Ministri, & dispensatores, non possunt intelligi

132.
Confirmatur secundò exemplo Pœnitentiæ.

133.
Probat in ratione à priori.

1. Cor. 4.

intelligi operari vt dispensatores, nisi quatenus operantur cum intentione, & per consequens intentio est aliquid integrans operationem illam in ratione dispensationis, & actionis ministri Christi.

134.
Declaratur ratio.

Aliter potest hoc ipsum declarari in hunc modum: quia actio sacramentalis non habet vim, & efficaciam suam præcisè quatenus est ab hoc ministro, sed quatenus est moraliter actio Christi operantis per hunc, tanquàm per suum ministrum: ideo enim est efficax ad mouendum Deum & causandam gratiam, quia est operatio Christi vt infra videbimus disput. 4. sect. 5. ergo per illud, per quod formaliter constituitur in ratione operationis Christi, per id etiam constituitur in ratione actionis sacramentalis. Sed esse operationem Christi hanc actionem, est fieri à Ministro volente operari nomine Christi, & ex potestate à Christo accepta, ergo esse hanc actionem sacramentalem, est fieri à Ministro operante nomine Christi, & ex voluntate vrendi tali potestate, atque adeo hæc actio vt sacramentalis est, non solum exigit, sed includit illam intentionem Ministri, à qua formaliter habet talem denominationem operationis sacramentalis.

135.
Hæc probant tantum de sacramentis qua consistunt in vfu.

Hæc argumenta mihi probant de sex sacramentis, quæ consistunt in vfu, includere intrinsecè intentionem ministri, quia in illis non possumus inuenire adæquatam causam gratiæ sacramentalis, si consideremus actiones illas, prout præcisè procedunt ab hoc, nisi cõsideremus illas, prout sunt actiones ipsius Christi operantis per illum hominem, tanquàm per instrumentum, & Ministrum suum; in qua consideratione iam includitur intentio Ministri, vt vidimus. Loquendo tamen de sacramento Eucharistiæ, quod non consistit in vfu, sed in speciebus consecratis continentibus corpus, & sanguinem Christi, non videtur necesse, quod intentio Ministri includatur intrinsecè in ipso sacramento, potest enim explicari quomodo intentio requiratur de facto omnino, & tamen solum sit requisitum extrinsecum. Nam possumus dicere, quod sacramentum Eucharistiæ solum includat species consecratas, & corpus, vel sanguinem Christi, sub eis cõtinentum, nec posse dari vnquam hoc cõplexum, quin detur hoc sacramentum Eucharistiæ causatiuum gratiæ, ipsumque cõplexum solum institutum fuisse à Christo ad significandam, & causandam gratiam. Requiritur quidem de facto intentio Sacerdotis ad hoc vt detur de facto tale cõplexum. Cæterum, si illud cõplexum daretur, etiam omnibus aliis deficientibus, significaret, & causaret gratiam. Quod in cæteris sacramentis non procedit; nam possunt de facto reperiri omnia alia præter solam intentionem, & tunc non datur verum sacramentum, vnde fit, defectum intentionis non esse defectum solum alicuius extrinseci, sed deficere aliquid intrinsecum sacramenti.

136.
Instantia.

Dices, eodem modo dici debet, verba consecrationis non esse formam intrinsecam sacramento Eucharistiæ, sed aliquid requisitum extrinsecè ad hoc vt detur cõplexum ex speciebus continentibus corpus, vel sanguinem Christi; quod cõplexum si daretur absque verbis consecrationis, eodem modo daretur sacramentum Eucharistiæ causatiuum gratiæ. Respondeo posse negari sequelam, ratio autem discriminis esse potest; quod sacramentum vt sacramentum, est

Diluitur, & asseritur disparitas.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

signum sensibile causatiuum gratiæ. Per illud ergo debet cõstitui intrinsecè in ratione sacramenti, per quod constituitur in ratione signi sensibilis, vel causæ gratiæ. Verba ergo consecrationis debent intrare ad componendum sacramentum in ratione sacramenti; quia quidquid sit, an intrent partialiter etiam ad causandam moraliter gratiam; intrant tamen partialiter ad significandum sensibilibus corpus Christi, & mediante ipso gratiam sacramentalem; nam corpus Christi ibi non est sensibile per se, sed per species, & verba consecrationis; nec species solæ significant sufficienter sensibilibus corpus Christi, vel gratiam, sed oportet videre species panis, v. g. & audire, vel scire prolata esse verba consecrationis super illas species, vt aliquis veniat in cognitionem corporis Christi ibi contenti, & gratiæ, quam potest ille cibus causare: debent ergo verba intrare vt partiale constitutum sacramenti in ratione signi, sensibilibus significatis gratiam. At verò de intentione potest dici, quod neutro modo intret, quia nec ipsa causat partialiter gratiam illius sacramenti nisi mediatè, quatenus causat continentiam corporis Christi, à quo, & à speciebus, vel ab ipso solo causatur immediatè gratia; neque etiam intentio intrat partialiter ad constituendum sacramentum in ratione signi sensibilis; cum ipsa intentio non sit sensibilis, sed debeat sentiri per verba: ex nullo ergo capite requiritur, quod intret intentio ad constituendum intrinsecè sacramentum Eucharistiæ, licet intret alia sacramenta propter rationem supra assignatam.

Vrgebis, quia in Eucharistia etiam verba illa proferuntur à Sacerdote nomine Christi, & moraliter loquendo sunt verba Christi, & vt sic, habet virtutè, & efficaciatè; sed non sunt verba Christi, nisi quatenus includunt intentionem Ministri volentis loqui nomine Christi, ergo verba etiã illa prout sacramentalia includunt intrinsecè intentionem Sacerdotis. Respondeo, verba illa posse dupliciter cõsiderari. Primò quatenus sunt causa ponendi corpus, vel sanguinem Christi sub speciebus: & ad hoc debent considerari vt verba Christi, seu Ministri loquentis in persona, & nomine Christi: & tunc quidem debent includere intrinsecè intentionem Sacerdotis, à qua denominatur formaliter prolata nomine Christi. Secundò tamè possunt cõsiderari illa verba prout sunt forma sacramenti ipsius, quod componunt in ratione signi sensibiliter significantis, & causantis gratiã; & sub hac consideratione, dici potest, quod non cõsiderantur illa verba prout prolata nomine Christi, neque prout verba dicta à Christo per suum Ministrum; quia verba solum intrant ad componendum sacramentum in ratione signi sensibilis gratiæ, non in ratione causæ, quia gratia nõ causatur immediatè à verbis, sed solam à corpore, & sanguine Christi, vel ab ipso cum speciebus; ergo in ordine ad causandam gratiam, nõ componitur sacramentum à verbis, prout sunt verba Christi, sed solum componitur ab illis in ordine ad significandum sensibilibus adesse corpus Christi causatiuum gratiæ. Hanc autè sensibilitatem non complet, aut componit formaliter intentio, quæ non est sensibilis, sed verba externa; ergo sola verba possunt intrare ad componendum sacramentum cum speciebus, & corpore Christi, licet intentio prærequiratur ad hoc, vt verè ponatur ibi corpus Christi. Fatemur ergo, verba, vt sunt causa

137.
Instantia.

Diluitur.

D 2

ponendi ibi corpus Christi, includere intentionem Ministrum, non est tamen necesse, quod illam includant, quatenus componunt sacramentum. An verò sub prima etiam consideratione appellari debeant verba sacramentalia? est quæstio de nomine: & facile admitti potest illa appellatio, atque adeo potest concedi in aliquo sensu, quod verba sacramentalia, includant intentionem; non quidem ut sacramentalia, hoc est, ut pars intrinseca sacramenti; sed ut sacramentalia, hoc est, ut operatoria, & effectiua sacramenti, nam quatenus sunt causa ponendi corpus Christi sub speciebus, & consuecendi sacramentum, debent considerari ut verba Christi, & ut sic includunt intrinsecè intentionem Ministrum, ut diximus.

138. Remittitur hac materia ad tractatum de Eucharistia.

Hæc omnia non eò dicta sunt, ut asseramus intentionem Ministrum non includi intrinsecè in sacramento Eucharistia, sicut in aliis sex sacramentis, de hoc enim agendum est infra in materia de Eucharistia, ubi ex professo dicemus quæ sint ea, ex quibus intrinsecè componitur: nunc autem solum dicimus, illa argumenta, quibus probauimus intentionem includi intrinsecè in aliis sacramentis, non habere eandem vim circa Eucharistiam, quia in ipsa potest assignari ratio aliqua probabilis differentia, & ideo pro nunc solum id asserimus de aliis sex sacramentis, reseruando id, quod ad Eucharistiam pertinet, ad eum locum, ubi ex professo examinabitur.

139. Obiectio prima.

Obiiciunt aliqui primò, quia si intentio est pars intrinseca sacramenti, ergo componitur intrinsecè sacramentum ex peccato; nam illa intentio aliquando potest esse formaliter peccaminosa; consequens autem videtur absurdum, quod peccatum sit instrumentum, & causa gratia. Respondetur, idem argumentum fieri posse in sacramento Matrimonij, quod, ut vidimus, necessariò componitur ex consensu coniugis, qui consensus potest aliquando esse peccaminosus, v.g. quando adest impedimentum non ex dirimentibus, sed impediens, vel ratione finis vitiosi, aut ex aliis capitibus. Potest etiam fieri illud sacramentum per copulam, ut vidimus sectione prima: quæ similiter potest esse peccaminosa saltem venialiter. Omnes ergo fateri debemus, posse sacramentum componi partialiter ex aliqua actione peccaminosa, & prohibita; neque in hoc est aliquid incoueniens; nam illa actio non mouet Deum prout est à Ministro, sed prout est actio Christi bona, & laudabilis, sicut quando famulus ex fine vitioso dat eleemosynam iussu domini, illa datio eleemosynæ considerata prout est actio domini dantis eleemosynam per illum ministrum, mouet Deum ad retributionem, licet prout est à famulo, displiceat & moueat ad puniendum.

140. Obiectio secunda.

Obiiciunt secundò, quia si intentio Ministrum est intrinseca sacramento, eo quod ablata illa, & manentibus aliis non datur sacramentum; eadem ratione dicendum erit, potestatem, v.g. iurisdictionis esse intrinsecam in sacramento Pœnitentiæ, & potestatem Ordinis in sacramento Eucharistia, & aliis, quæ sine illa potestate non dantur. Respondetur, infra in materia de Eucharistia, & Pœnitentiâ, videbimus, an ea omnia necessariò sint concedenda, pro nunc dicimus, in iis omnibus, in quibus eadem ratio procedit, idem omnino fatendum esse.

141. Obiectio tertia.

Tertiò obiici potest, quia si intentio Ministrum est pars intrinseca sacramenti, idem dicendum

erit de intentione requisita ex parte suscipientis sacramentum Baptismi, v.g. vel aliud quodcumque præter Eucharistiam; nam sine illa, licet adessent omnia alia, non fieret sacramentum in adulto; & tamen Eugenius in illo decreto, solum dixit, tribus perfici sacramenta nouæ legis, materia, forma, & ministro, &c. ad quorum nullum videtur pertinere illa intentio suscipientis.

Eugen. IV.

Responsio.

Respondet, illam intentionem in adulto proculdubio intrare saltem in obliquo ad denominationem sacramenti in ratione sacramenti validi, Eugen. autè nihil de illa dixit in eo loco, vel quia non requiritur ad omnia sacramenta in vniuersum: quando enim conferuntur paruulis, non requiritur, & quando cõficitur etiam sacramentum Eucharistia, non requiritur ad eius valorem intentio suscipientis: quare in doctrina vniuersali, & communi omnibus sacramentis non debuit exprimi id; quod non erat omnibus commune. Vel dici potest, tunc quando requiritur intentio suscipientis, comprehendit posse sub nomine materia: nam ablutio, v.g. in Baptismo est actio, quæ exercetur circa tale subiectum humanum, volens, &c. Quare, sicut requiritur essentialiter ad valorem Baptismi, quod corpus illud sit actu animatum, & per consequens animatio subiecti intrat partialiter ad denominandam abluionem in ratione materiae validæ, sic intentio adulti suscipiendi sacramentum: & sicut animatio videtur comprehensa nomine materiae, dū requiritur pro materia ablutio corporis animati: sic intentio includitur ibi, quia materia est ablutio hominis volentis baptizari, si adultus est, &c. Sic indicat Suarez in simili supra disp. 14. sect. 2. §. Atque ex his. Posset fortasse alia via excogitari ad soluendum hoc argumentum: hæc tamen videtur planior, & facilior, ac sine inconuenienti alicuius momenti.

Alia responsio.

Suarez.

SECTIO VIII.

Quid sit in sacramentis, res tantum, & Sacramentum tantum, & res, & Sacramentum?

Hæc quæstio tractari solet de singulis sacramentis, & præcipue de sacramento Pœnitentiæ, & de Extrema vnctione, in quibus habet maiorem difficultatem: quia tamen communis est omnibus sacramentis, videtur hoc in loco examinanda vniuersaliter pro omnibus, ut ex doctrina generali definiri possit postea de singulis in particulari.

142.

Solent ergo Theologi communiter in sacramentis nouæ legis distinguere hæc tria, scilicet aliquid, quod sit sacramentum tantum, aliquid, quod sit res tantum, & aliquid, quod sit res simul, & sacramentum. Nomen autem sacramenti, in hac quæstione non significat id solum, quod est signum practicum gratia, sed accipitur latius pro signo pertinente ad sacramentum, licet reuera non sit pars intrinseca sacramenti: nam character, qui dicitur communiter res, & sacramentum, vere non est pars, sed effectus Baptismi: est tamen signum, & ideo in latiori significatione appellatur sacramentum. Rursus quando aliquid appellatur sacramentum tantum, non est sensus, quod in illo solo consistat tota ratio illius sacramenti, sed quod illud ita sit signum, ut non sit simul res significata. Per hunc ergo loquendi modum volunt Theologi explicare; in sacramentis dari aliquid,

In sacramentis Theologi tria distinguunt qua hic explicantur.

quid, quod significat, & non significatur, & hoc appellant sacramentum tantum; Rursus dari aliquid, quod significatur, & non significat, & hoc appellant rem tantum. Denique dari aliquid, quod significat, & significatur, & hoc appellant rem simul, & sacramentum.

143. Magister. S. Thom. Scotus. Augustin. Valquez. In Eucharistia.

Hanc diuisionem vsurpauit Magister in 4. d. 22. S. Thom. infra quæst. 84. art. 1. ad 3. Scotus in 4. d. 8. q. 1. art. 1. & alij communiter. Exitimatur etiam desumpta ex Augustino in lib. sentent. Prospero relato in cap. Hoc est. de consecratione disp. 2. & in Epistola 23. ad Bonifacium. sed alius est ibi sensus Augustini, ut bene obseruauit P. Valquez tom. 4. in 3. part. g. 84. art. 1. dub. 3. Nam verba Augustini in primis non inueniuntur in illo loco vnde allegantur. Deinde solum dicitur ibi, quod in Eucharistia datur & sacramentum, hoc est, signum visibile, nempe species, & res sacra, hoc est, corpus Christi, quod tamen non appellat ibi sacramentum. In secundo verò loco ex Epist. 23. dicit, quod secundum quendam modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est. In quibus verbis non dicit, corpus Christi esse quodammodo sacramentum, sed species quæ sunt sacramentum corporis Christi, id est, symbolum illius, dici quodammodo, & improprè corpus Christi, sicut Baptismus qui est sacramentum fidei, dicitur quodammodo fides. Magis fauent huic doctrinae Hugo de S. Victore 3. tom. lib. 2. de sacram. p. 8. cap. 7. & Innocentius III. in cap. cum Martha. de celebratione Missarum, qui in sacramento Eucharistia illa tria distinguunt. De omnibus tamen sacramentis vniuersaliter id non dicunt, Scholastici tamen illa etiam tria in aliis sacramentis inuenire, & assignare conantur.

Hugo. Innoc. III.

144. In Baptismo Confirmatione, & Ordine.

Et quidem in Baptismo, Confirmatione, & Ordine facile assignantur; nam materia, & forma dicuntur sacramentum tantum; significant enim gratiam, characterem, & alios effectus, & non significantur: gratia verò dicitur res sacramenti: quia significatur, & non significat: character denique dicitur res simul & sacramentum, quia significat gratiam, & significatur ab ipso sacramento. In Eucharistia facilius eadem tria distinguuntur, scilicet species sunt sacramentum tantum, quia significat corpus Christi; & gratiam cum ipsa non significantur; gratia verò est res tantum, quia significatur, & non significat. Denique corpus Christi est sacramentum simul & res, quia significat gratiam, & significatur à verbis, & speciebus.

145. In Matrimonio.

In Matrimonio etiam distinguunt communiter illa tria, ut materia, & forma, seu verba contractum sunt sacramentum tantum, quia significant, & non significantur; gratia verò sacramentalis sit res tantum, quia significatur, & non significat. Denique vinculum indissolubile, seu indissolubilitas particularis, quam participat matrimonium fidelium ex eo quod sacramentum sit, dicitur res, & sacramentum, quia significatur per materiam, & formam, & significat rursus gratiam ac vnionem Christi cum Ecclesia, vel verbi diuini cum natura humana. Sic enim Augustinus lib. 1. de nuptijs, & concupiscentia. cap. 10. dicit, hanc omnimodam indissolubilitatem esse rem sacramenti. Huius (inquit) proculdubio sacramenti res est, ut mater, & femina coniugio copulati, quandiu viuunt inseparabiliter perseuerent, & lib. de bono coniug. cap. 7. significat, eandem indissolubilitatem esse etiam sacramentum, his verbis. Quid sibi velit tanta firmitate, de Lugo de Sacramentis.

August.

mitas vinculi coniugalitatis, quod nequaquam potest tantum valere potuisse, nisi alicuius rei maioris quoddam sacramentum adhiberetur. videatur Sanchez lib. 2. de Matrimonio disput. 13. num. 7. Vbi latè probat, maiorem indissolubilitatem Matrimonio aduenisse ex ratione sacramenti: licet ipse velit non omnimodam indissolubilitatem inde aduenire. In hoc tamen non placet, nam Augustinus, & alij ex ratione sacramenti, eam videntur deducere. Nec obstat, quod Matrimonium ratum sit sacramentum, & tamen adhuc non sit omnino indissolubile, respondeo enim, iam habere ex eo quod sacramentum est, indissolubilitatem omnimodam saltem radicaliter, hoc est, institutionem diuinam, ut sequuta copula resultet omnimoda indissolubilitas; quam tamen, nec radicaliter habet Matrimonium consummatum, ne dum ratum inter infideles, eo quod sacramentum non est.

146.

Difficultas ergo tota est circa sacramentum Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis. Et quidem de Extrema vnctione duas sententias refert Suarez tom. 4. disp. 41. sect. 3. in fine. Prima dicit, rem, & sacramentum illius, esse hilaritatem mentis, confortationem, & maiorem sustentiam laborum, quam alij appellant vnctionem internam. Quam sententiam ut communem refert, & approbat Henriquez lib. 3. de Extrema vnctione, cap. 9. §. 2.

In Extrema vnctione dicitur peculiaris peculiaris. Suarez.

Prima sententia. Henriquez.

Alia sententia dicit, in Extrema vnctione rem & sacramentum esse sanitatem corporis, quam illud sacramentum affert, non semper, & absolute, sed si expedierit ad animæ salutem, ut dixit Tridentinum, sess. 14. cap. 2. quæ sanitas est res sacramenti, quatenus ab ipso causatur, & est aliquo modo sacramentum, quatenus significat animæ sanitatem, & licet non semper habeatur is effectus, id parum refert, quia ad significandum aliquid, quod sit res & sacramentum, sufficit, quod sacramentum ex se habeat vim ad illum effectum, causandum, si aliunde non impediatur: nam in altera etiam sententia assignatur alacritas illa, & hilaritas interna, quam tamen multi ægroti non habent propter reserentiam vltus rationis, vel distractionem, aut aliam causam, & in omnibus sacramentis assignatur pro re sacramenti gratia habitualis; quæ tamen sapissime non ponitur propter obicem peccati.

Secunda sententia.

Trident.

De sacramento Pœnitentiæ variæ sunt opinionones, prima dicit, in iis sacramentis in quibus non imprimitur character, produci aliam quamdam qualitatem spirituales, quam vocant ornatum animæ, quæ sit proxima dispositio ad gratiam sacramentalem, & hanc dicunt esse rem simul & sacramentum, sicut in aliis est character. Ita sentit & probat acriter Capreol. disp. 22. q. 1. art. 3. & Paludan. disp. 14. q. 1. Vigner. 16. vers. 10. quibus fauet Antonin. 3. part. tract. 14. c. 1. & c. 17. in principio.

147. In Pœnitentiâ variæ sūt opinionones. Prima sententia.

Capreolus. Paludan. Vigner. Antonin.

Hanc tamen sententiam communiter omnes reiiciunt, quia absque vlllo fundamento fingit illam nouam qualitatem, & quia si talis qualitas daretur, vel illa esset permanens, vel transiens: non quidem esset transiens, quia ornatus animæ non posset auferri sine noua culpa: si verò esset permanens, iam esset character, non quidem omnino indelebilis, cum posset auferri per peccatum, sed delebilis ex voluntate hominis, quod non repugnat omnino cum ratione communi characteris. Videatur Suarez tom. 4. disp. 18. sect. 5. num. 4.

148. Reijciunt.

Suarez.

Secunda ergo sententia dicit, contritionem, seu dolorem internum esse rem simul, & sacramentum

149. Secunda sententia.

S Thom. Magister.

mentum in Pœnitentia. Hanc tenent Thomistæ, & alij communiter cum S. Thom. infra quest. 84. art. 1. ad 3. ubi cum Magist. in 4. dist. 22. Est autem difficile in hac sententia explicare, quomodo contritio sit res; nam licet ipsa sit sacramentum, quatenus significat, & causat gratiam simul cum aliis partibus, & licet ipsa etiam significetur per confessionem, non tamen causatur per illam, sed potius est causa ipsius confessionis, quæ procedit ex dolore interno; ergo contritio non potest esse res sacramenti, nam id quod est res in aliis sacramentis, significatur, & causatur ab ipso sacramento.

150. Primus modus hoc explicandi.

Propter hanc difficultatem laborant Thomistæ in explicando, quomodo contritio causetur ab hoc sacramento. Quidam primò hoc explicant dicentes, contritionem, licet quatenus est actus pœnitentiæ præcedat, & sit causa confessionis; ipsam tamen, ut est efficax ad remittendum peccatum esse effectum sacramenti, hanc enim efficaciam, non habet à se, sed ab aliis partibus sacramenti, quare eadem contritio sub diversis considerationibus est sacramentum, & effectus sacramenti: si enim est attritio, non habet de se disponere sufficienter ad gratiam, si verò iam erat contritio non habebat saltem de se disponere ad tantam gratiam, hoc enim habet à confessione, & absolutione, quare sub hac consideratione est eorum effectus.

151. Reijcitur.

Sed hic modus rejicitur primò, quia hac ratione posset etiam dici, confessionem esse rem sacramenti, quia confessio ab absolutione etiam accipit efficaciam causandi gratiam, quam secundum se non haberet, imò ipsa absolutio posset dici res sacramenti, quia ipsa etiam à conjunctione cum confessione, & dolore habet efficaciam causandi gratiam, quam non haberet secundum se. Secundò, quia hoc ipsum dici posset in aliis sacramentis, in Baptismo, v. g. posset dici, attritionem esse rem sacramenti, quia propterea dicitur, in Sacramento Baptismi attritionem esse rem sacramenti, est sufficiens dispositio ad gratiam, quod secundum se non habebat. Tertio & à priori, quia illud non est propriè contritionem causari à sacramento, sed solum ex conjunctione aliarum partium accipere denominationem partis actualis, ac proinde magis est fieri sacramentum, quam rem sacramenti, ut notat Suarez num. 12.

152. Secundus modus.

Secundus modus explicandi est aliorum, qui dicunt, dolorem esse effectum & rem huius sacramenti, quia sicut est effectus secundarius Eucharistiæ, devotio actualis, & reflectio; sic hoc sacramentum causat, & excitat in pœnitente maiorem dolorem de peccatis; quare idem dolor, qui prius erat causa confessionis, postea auctus, & excitatus est effectus eiusdem confessionis, & absolutionis. Hæc videtur esse de mente Caietani d. quest. 84. artic. 1. Petri de Soto lib. 7. de confessione, in fin. & videtur favere Richardus distinct. 22. art. 2. quest. 1. apud Cathusianum eadem distinct. quest. 3. Quatenus ait, quod confessio excitat contritionem, & absolutio eam format, ideoque est res sacramenti, & quia causat remissionem peccati, est sacramentum.

153. Primò rejicitur.

Contra hunc modum argui solet, primò, quia non assignat aliquid, quod sit semper res & sacramentum, sed solum in aliquibus casibus: sæpe enim contingit, non moveri hominem virtute huius sacramenti ad maiorem, vel novum dolorem. Responderi tamen posset, in hoc sacramento, in quo res & sacramentum debet esse actio humana, satis

esse quod sacramentum, quantum est de se, exciter semper ad illum actum, nisi impediatur à natura, vel humana libertate.

154. Secundò rejicitur.

Arguitur secundò, quia contritio illa, quæ est res & sacramentum, vel est eadem numero, quæ est pars sacramenti, vel alia. Si est eadem, ergo non causatur, à sacramento, nec est res sacramenti, cum ipsum antecedit; si est alia, ergo hæc non est sacramentum, cum non causet remissionem peccati, quod iam supponit remissum per ipsum sacramentum, à quo hæc secunda contritio causatur.

155. Tertius modus.

Tertius modus explicandi similis huic est, quod dolor propterea est dispositio ad gratiam sacramentalem, est sacramentum, idem verò, dolor ut informatus, iam eadem gratia, & factus meritorius de condigno, vel si erat contritio, factus magis meritorius & dignior maiori gloria; ut sic, inquam, est effectus sacramenti, si quidem à gratia sacramentali habet hunc novum valorem; quare idem dolor sub diversis considerationibus est sacramentum & res sacramenti. Ita Suarez ubi supra num. 13.

156. Reijcitur primò.

Hic etiam modus displicet. Primò, quia raro accidit, quod in eo instanti, in quo pericitur sacramentum in pœnitentiæ, perseveret dolor actualis, qui est pars sacramenti, quare rarum esset, quod dolor esset sacramentum, & res sacramenti. Secundò, quia si dolor posset dici res sacramenti, ex eo quod à gratia sacramentali accipiat novum valorem ad merendum, eodem modo dici posset, in Sacramento Baptismi attritionem esse rem sacramenti, nam eadem attritio accipit à gratia sacramentali novum valorem ad merendum, quare cum eadem proprietate posset dici res illius sacramenti: nemo autem dixit, rem sacramenti in Baptismo esse dolorem, ergo nec propter illam solum rationem dici debet in Sacramento Pœnitentiæ. Tertio, cum maiori ratione dicendum esset, in Matrimonio verba coniugis esse sacramentum, & rem sacramenti; nam verba ultimi coniugis in ultimo instanti prolationis causant gratiam sacramentalem, atque ideo sunt sacramentum. Rursus eadè verba in illo instanti dignificantur ab eadem gratia, sicut contritio in ultimo instanti absolutionis dignificantur à gratia sacramentali; nam prolatio illa verborum, si debito modo fit, est actus honestus, & meritorius, atque adeo in illo instanti poterit dignificari ab illa maiori gratia, & per consequens prout sic dignificata erit res sacramenti causata à verbis alterius coniugis.

157. Quartò rejicitur.

Quartò hoc ipsum argumentum fieri potest de intentione recipiendi sacramentum; quæ quidem in instanti, in quo recipitur, (si actus honestus est, prout regulariter est) poterit etiam dignificari à gratia sacramentali, & prout sic dignificata dicetur res sacramenti, & tamen nemo dixit, intentionem recipiendi sacramentum, vel verba coniugis esse rem & sacramentum. Hæc autem argumenta procedunt ad hominem, supponendo, attritionem, vel dolorem in instanti illo, quo disponent ad gratiam posse dignificari ab eadem gratia; de hoc enim est specialis difficultas, de qua egimus supra tom. 1. disp. 6. nunc autem solum dicimus, quod si illud dicatur de actu doloris, idem dici debet de his aliis.

158. Quartus modus.

Quartus modus explicandi est, contritionem dupliciter posse considerari; primò, ut est dispositio, & præcedit gratiam sacramentalem, & ut sic est

Sotus.

159. Impugnatur.

est sacramentum. Secundò, ut est formata per ipsam gratiam; & ut sic esse rem sacramenti, quia esse formatam habet ex virtute sacramenti, & est etiam sacramentum, quia ut sic causat media gratia remissionem peccati; quæ est effectus gratiæ, & res sacramenti, hæc enim remissio est, quæ propriè significatur per verba atque vltimò intenditur in hoc sacramento. Ita Sotus dist. 14. quest. 1. art. 1.

Hic modus dicendi multò minùs potest sustineri, primò quia dicere, contritionem ut formatam gratia esse causam remissionis peccati, est dicere, gratiam ipsam esse causam remissionis peccati; sed gratia ipsa non dicitur ex eo capite sacramentum, licet causet remissionem peccati, hæc enim est causalitas in genere causæ formalis, quæ non sufficit ad hoc, ut dicatur sacramentum, nam sacramentum causat efficienter, vel quasi efficienter suos effectus, ergo nec contritio ut formata gratia poterit dici sacramentum, propter remissionem peccati, quæ consequitur. Secundò quia, licet gratia possit dici causa remissionis peccati in genere causæ formalis, non potest tamen dici quod contritio, vel attritio ut formata per gratiam sit causa remissionis peccati, non enim est causa meritoria, quia contritio ut intelligitur dignificata per gratiam ad merendum, debet iam intelligi ut operatio hominis grati & sancti, ergo iam intelligitur peccatum remissum, & per consequens non potest contritio ut sic formata illum effectum mereri, præsertim cum sit effectus talis, qui vel essentialiter, vel saltem necessariò consequitur gratiam ipsam; deinde nec contritio ut sic formata per gratiam potest dici causa formalis remissionis peccati, quia gratia ipsa est causa adæquata formalis, & sufficiens remissionis peccati: ergo pro eodem signo intelligitur causare utrumque effectum, scilicet remissionem peccati, & in formationem contritionis. Imò in rigore loquendo, videtur, quod prius causet remissionem peccati, quia contritio, ut dixi, non censetur informata per gratiam, & dignificata, nisi quatenus concipitur esse operatio hominis grati & iusti; ergo prius intelligitur iustificatum, & mundatum ipsum subiectum per gratiam, quam intelligatur contritio dignificari, & informari.

160. Quartus modus.

161. Sextus modus.

Reijcitur facile.

161. Sextus modus.

Quintus modus explicandi tribuitur Ferrariensi 4. contra gentes, cap. 72. quod contritio sit sacramentum, prout causat gratiam, & sit res sacramenti, quatenus ipsa causatur à sacramento in voto, nam hoc sacramentum non solum in re, sed etiam in voto, causat suum effectum, & per consequens causat vltimam etiam dispositionem ad gratiam, quæ est contritio. Hic modus facile rejicitur primò quia supponit falsum, scilicet gratiam causari effectivè ab hoc sacramento in voto; tunc enim licet homo iustificetur cum ordine ad sacramentum, non tamen concurret sacramentum, nec ut causa physica cum non existat, nec ut causa moralis, cum sæpe contingat non esse futurum postea sacramentum. Secundò votum sacramenti est ipsamet contritio, quæ continet propositum confessionis, ergo si contritio causatur à Sacramento in voto, causatur à se ipsa, & erit res sui ipsius, quod repugnat.

Sextus modus, qui facilior & clarior videtur, ut fateatur Suarez num. 6. & qui fauent Magister, Bonaventura, & Alex. ibi relati, & quem amplectitur Valquez in presenti num. 20. dicit, dolorem

esse rem simul & sacramentum, quia significat gratiam ut constat, cum illam causet, ut est pars sacramenti, & aliunde significatur à confessione, quæ significat, & reddit sensibilem dolorem internum.

162. Impugnatur cum aliqui.

Hunc modum impugnant communiter ex eo, quòd contritio non est effectus confessionis externæ, sed potius è contra confessio est effectus contritionis, ergo contritio non potest esse res, nec confessio potest esse sacramentum respectu contritionis, quia id quod est sacramentum, significat sacramentaliter rem, significare autem sacramentaliter est significare efficaciter, seu causando rem significatam.

163. Respondetur.

Hæc tamen ratio non videtur satis firma: negatur enim facile, quod debeat semper id, quod est res, causari ab eo, quod dicitur sacramentum, sufficit quippe quod significetur. Quòd etiam ex aliis sacramentis probari potest, nam in primis character, qui est res & sacramentum in tribus sacramentis: non videtur causare gratiam habitalem, quæ datur in sacramento, hæc enim sufficienter causatur à materia, & forma sacramenti, & tamen gratia dicitur res sacramenti, etiam in ordine ad ipsum characterem quia per ipsum etiam significatur. Deinde in Extrema unctione dicitur, sanitatem corporis esse rem & sacramentum, quia significatur, & significat etiam spiritualem sanitatem, & tamen non causat illam, nam hæc æquè causatur, etiam si ob aliquam rationem non concedatur sanitas corporis, ergo potest aliquid esse res in ordine ad id, à quo non causatur, atque adeo contritio poterit esse res non causata, sed significata per confessionem, quod sufficit ut dicatur simpliciter res huius sacramenti.

164. Displicet tamen ex alio capite.

Ex alio tamen capite displicet mihi ille modus explicandi, quia nimirum ad hoc, ut aliquid dicatur res sacramenti, non videtur satis, quod quomòdumque significetur per aliam partem eiusdem sacramenti, sed requiritur, quod significetur sacramentaliter, hoc est, ex Christi institutione: contritio autem non significatur per confessionem hoc modo: sed potius ex natura rei, vel ex hominum institutione, qui per tales voces significant dolorem, aut pœnitentiam internam, ergo non significatur contritio, sicut requiritur ut dicatur res sacramenti. Consequentia est bona; maior probatur; si enim quicumque modus significandi ad id sufficeret, multa alia deberent dici res sacramenti, quæ hoc tamen nomine non appellantur, v. g. consensus internus contrahentium in Matrimonio; ille enim significatur per verba externa. Item eodem modo in aliis sacramentis intentio ministrandi, & suscipiendi sacramentum deberet dici res sacramenti, quia illa etiam significatur per actionem, vel susceptionem externam, & consequenter consensus internus in matrimonio, & intentio in aliis sacramentis deberet dici res & sacramentum, quia significant simul, & causant gratiam, & ex alio capite significantur per actionem externam. Cum ergo hæc omnia non dicantur res sacramenti, fateri debemus, ad hanc denominationem non sufficere significari quocumque modo, sed debere significari sacramentaliter, seu ex peculiari Christi institutione. Nec obstat, si dicas intentionem, vel consensum internum non esse partem sacramenti; nam dato hoc, quod in rigore metaphysico verum non est, ut vidimus supra sect. præcedenti, ad nostrum propositum

165. Probatur minor.

situm id non refert; character enim non est pars sacramenti, sed effectus, & tamen dicitur res & sacramentum; ergo similiter intentio, & consensus internus, qui est causa sacramenti, posset dici res, & sacramentum.

165. Minor probatur.

Minor verò, quod scilicet contritio non ita significetur per confessionem, probatur clarè, quia confessio independenter à Christi institutione significat ex se, hominem dolere de iis, de quibus se accusat: nec hoc significat sacramentaliter, nam sacramentalis significatio est illa, per quam Christus aliquid occultum intendit nobis significare; Christus autem per confessionem non significat nobis contritionem, sed ipse pœnitens est, qui eam contritionem, & dolorem vult significare, & manifestare. Christus quidem instituit, quod confessio non fiat sine dolore, non tamen significat ipse Christus dolorem per confessionem: quando enim Christus intendit aliquid significare per aliquod signum sacramentale, tenetur ipse ponere rem significatam, ne signum ipsius sit falsum, ut constat in aliis sacramentis, in quibus res significata semper ponitur, nisi ad sit obex, contritionem autem non tenetur Christus ponere etiam post confessionem, sed ipse pœnitens; ergo pœnitens, & non Christus, intendit per confessionem significare contritionem internam.

166. Explicatur postea motus & verior ex Conc. Trid.

Igitur, ut defendamus illam communem divisionem in omnibus sacramentis, & assignemus aliqua ratione quidquam, quod in sacramento Pœnitentiæ sit res & sacramentum simul, possumus id aliquo modo deducere ex doctrina Concilij Tridentini sess. 14. cap. 3. ubi de re huius sacramenti sic dicitur: *Sane verò res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius vim, & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris pijs, & cum deuotione hoc sacramentum suscipientibus conscientie pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet.* In quibus verbis videtur Cœcilium eodem modo loqui de hac conscientie pace in ordine ad hoc sacramentum, sicut postea agendo de Extrema-vnctione in eadem sess. cap. 2. dixit, sanitatem corporis esse illius effectum & rem. Nam sicut ibi dixit, quod sanitas corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur gratiam illius sacramenti; sic hinc dicit, quod pax conscientie interdum in viris pijs cum deuotione hoc sacramentum suscipientibus consequitur reconciliationem cum Deo. Nam sicut est proprium cibi delectare palatum, & ideo Eucharistia affert sæpè dulcedinem spiritualem, quæ est secundarius effectus, ut colligitur ex Eugenio IV. in decreto illo vnionis post Concilium Florentinum: sic est proprium reconciliationis factæ pacem, & tranquillitatem causare: uterque tamen effectus impediti potest, & solet propter varia impedimenta intrinseca, vel extrinseca, sicut ergo supra cum communi multorum sententia diximus, sanitatem corporis esse rem & sacramentum in Extrema-vnctione, quia significat, & significatur; sic eodem fundamento dicere possumus, in sacramento Pœnitentiæ pacem illam internam esse rem & sacramentum, quia & significat, & significatur; significat quippe pacem restitutam cum Deo per gratiam, & remissionem peccati: significatur autem per partem huius sacramenti, nempe per materiam & formam.

167. Non obstat primo.

Nec obstat, quod hic non sit effectus infallibilis, & vniversalis; neque enim sanitas corporis est

etiam effectus vniversaliter infallibilis in Extrema-vnctione; & tamen potest appellari res illius ut supra vidimus; quia sacramentum de se habet illam significare, saltem ut ponendam in certis circumstantiis. Sic ergo de pace conscientie dici potest, quod sacramentum Pœnitentiæ illam significat de se ut ponendam saltem quando ad sunt tales vel tales circumstantiæ. Nec etiam obstat, quod pax hæc non causet reconciliationem cum Deo, & remissionem peccati, atque adeo non possit dici sacramentum respectu illius, sed sufficere quod saltem significetur sacramentaliter ab illo. Neque etiam sanitas corporis causat sanitatem animæ in Extrema-vnctione, & tamen dicitur sacramentum respectu illius, quod illam saltem sacramentaliter significat in talibus circumstantiis.

Non obstat secundo.

Dices, si pax illa, & tranquillitas conscientie appellatur res sacramenti Pœnitentiæ, poterunt etiam in sacramento Ordinis, v.g. dici res sacramenti omnia auxilia, quæ dantur ratione illius sacramenti per totam vitam ad bene exercendum Ordinem susceptum, & in sacramento Baptismi dicentur res omnia auxilia, quæ dantur homini per totam vitam ad seruanda Christi præcepta, & sic de aliis Sacramentis: nam pax illa non videtur esse aliud nisi actus interni intellectus & voluntatis, seu illustrationes, & affectiones gaudij in actu secundo; si ergo hæc illustrationes & affectiones dicuntur res sacramenti, illæ etiam poterunt ita appellari.

168. Instabit.

Respondeo, in hoc posse esse questionem de nomine, nam re ipsa vtrique sunt effectus sacramenti; non tamen appellantur vtrique res sacramenti; quia quando Theologi communiter distinguunt illa tria in sacramentis, volunt illa inuenire vel in ipsis partibus intrinsecis sacramenti, vel certè in iis, quæ simul cum sacramento sunt, qualis est character, & alia eiusmodi. Vnde nemo dixit, cõsecrationes Eucharistie validas, quas Sacerdos conficit per totam vitam, & quæ reuera sunt effectus sacramenti Ordinis, esse rem illius sacramenti, quia nimirum non ponuntur simul cum ipsa ordinatione, sicut ponitur character; illi vero effectus, qui comitantur per se loquendo ipsum sacramentum, dici solent res sacramenti, licet sint illustrationes, vel inspirationes, vel quidvis aliud. Sic enim in Extrema-vnctione multi Theologi communiter, ut supra vidimus, dicunt, rem & sacramentum esse alacritatem internam, quam ægrotus experitur; quæ tamen alacritas consistere debet in actibus internis, siue deliberatis, siue indeliberatis. Alij verò effectus, qui ex se nõ habent hanc concomitantiam cum sacramento, sed postea dantur, non videntur facere vnum cum ipso sacramento, & ideo non sunt pars in illa diuisione, qua sacramentum diuidi solet in illa tria. Cum ergo pax, & serenitas conscientie sit ex illis effectibus, qui in talibus circumstantiis comitantur ipsum sacramentum Pœnitentiæ, sicut alacritas interna comitatur Extremam-vnctionem, non immerito possumus illam dicere rem & sacramentum in Pœnitentiæ, sicut alij Theologi dicunt, alacritatem rem & sacramentum in Extrema-vnctione. Hoc autem satis est ad sustinendam illam communem Theologorum diuisionem, ad quam quælibet proportio, vel congruentia sufficit.

169. Respondeo.

DISPVATIO III.

De necessitate Sacramentorum.

SECTIO I. Vtrum in statu innocentie debuerint esse Sacramenta.

SECTIO II. Vtrum in lege natura & scripta fuerint Sacramenta.

SECTIO III. Vtrum in lege noua fuerint necessaria Sacramenta.

1. Quomodo necessitas hic intelligatur.

NCESSITATIS nomine in præsententi non intelligimus necessitatem in toto rigore, de hac enim agit dum de singulis sacramentis in particulari tractatur. Et quidem certum est, non fuisse omnino necessariam sacramentorum institutionem, cum Deus alijs vijs potuisset abundè providere, & succurrere infirmitati humanæ. Certum etiam est, supposita institutione aliqua sacramenta esse necessaria necessitate medijs, alia verò necessitate præcepti, alia neutro modo. Nunc autem solum agimus de necessitate antecedente institutionem, an scilicet necesse fuerit ea instituere non quidem omnimoda necessitate, sed congruitate, & convenientia: an scilicet congruum fuerit, & expediens? Potest autem hæc quæstio tractari iuxta diuersos status humani, de quibus sigillatim agendum erit, scilicet de statu ante peccatum, & de statu post peccatum, qui rursus diuiditur in statum legis naturæ, legis scriptæ, & legis Euangelicæ: dubium tamen est de quo statu egerit S. Thomas art. 1. huius questionis 61. ubi quærit in communi. Vtrum sacramenta sint necessaria ad humanam salutem; titulus enim videtur esse communis, & abstrahere ab vtroque statu. Aliunde verò videtur S. Thomas ibi loqui de hominibus post peccatum, nam secunda ratio, qua probat conclusionem, sumitur ex lapsu, quia nimirum per peccatum se homo subdidit rebus corporalibus, & sensibilibus, quare oportuit, quod illis subderetur ad sanitatem; quæ ratio solum probat de statu hominis post peccatum. Confirmari potest primò ex titulo Artic. 2. & principio eiusdem articuli; scilicet, *Vtrum etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.* ubi illa vox etiam, aperte indicat, in Articulo præcedenti sermonem fuisse de homine post peccatum, alioquin non cohæretet quætere statim, vtrum etiam ante peccatum indigeret sacramentis. Confirmatur secundo, quia in nullo alio articulo quærit de necessitate sacramentorum post peccatum, nam artic. 3. quærit specialiter de tempore ante Christi aduentum, & artic. 4. de tempore post Christum, restat ergo quod art. 1. agat de necessitate sacramentorum in hoc toto statu post peccatum, & post Christum.

2. Explicatur. D. Thom.

Propter hæc existimo, S. Thomam in articulo primo saltem non asseruisse necessitatem sacramentorum pro omni statu, nec considerata natura secundum se: nam rationes, quibus probat illam necessitatem, non probant, nisi de hoc statu post peccatum. Certum item videtur, S. Thomam non asseruisse necessitatem Sacramentorum pro statu naturæ puræ, pro vt aliqui Thomistæ videntur

tur supponere apud Vasquez in commentario illius articuli primi, num. 114. sed hoc nullo modo dici potest, nam status naturæ puræ est status hominis non eleuati ad gratiam, vel finem supernaturalem. Sacramenta autem ordinantur ad causandam & significandam gratiam, quare non possent esse in statu puræ naturæ. Denique existimo, S. Thomam solum asseruisse de facto in eo rerum statu, qui positus est; quod probat, non quidem de singulis partibus huius status, sed de aliqua; nam ad probandum quod in mundo fuerint necessaria sacramenta, satis est probare, esse aliquando necessaria, saltem post peccatum, itaque probatio procedit de homine post peccatum; Assertio verò de genere humano de facto producto in confuso, & indefinitè. Postea verò in articulis sequentibus descendit ad quærendum de singulis partibus, & statibus huius mundi, sicut si aliquis quærat in genere, vtrum sacramentum Pœnitentiæ sit necessarium in Ecclesia, & respondeat affirmatiuè, nam pro peccatoribus est necessarium. Postea verò quærit in speciali, pro quibus sit, vel non sit necessarium. Sic S. Thomas priùs asserit, in genere fuisse necessaria sacramenta hominibus, quia saltem post peccatum sunt necessaria; postea verò quærit in speciali, quando fuerint necessaria. Et hoc sufficiat circa mentem S. Thomæ in art. 1.

Vasquez.

SECTIO I.

Vtrum in statu innocentie debuerint esse Sacramenta.

NOrandum primò, duos sensus posse habere illo primo tempore, quo de facto durauit status innocentie ante peccatum, debuerint esse instituta aliqua sacramenta? Secundus sensus est, vtrum, si status ille innocentie fuisset diuturnior, & Adamus non peccasset, adhuc deberent institui aliqua sacramenta pro hominibus tunc existituris? dubitant autem interpretes S. Thomæ de eius mente in hoc articulo secundo; vtrum in primo, vel in secundo sensu quæstionè tractauerit, omnis tamen rationibus, quæ hinc inde asserti possunt, ego magis credo, in primo solum sensu sanctum Thomam fuisse loquutum, tum quia ipse non quærit de necessitate sacramentorum in alijs statibus, qui nunquam fuerunt, sed solum in iis, qui aliquando fuerunt, hoc enim & nihil aliud requirebatur ad intentum ipsius, quod erat probare existentiam sacramentorum, ex eorum necessitate: tum etiam quia (ut obseruauit bene Vasquez) non quærit, an fuissent sacramenta in statu innocentie, sed an fuerint? & respondet, quod non fuerint; quod verbum non videtur conditionatum, sed absolutum. Adde illam particulam, *ante peccatum*, non posse conuenire statui innocentie, qui fuisset, si homo non peccasset, ille enim status non fuisset ante peccatum, sed sine peccato, nam ly *ante* significat prioritatem respectu illius, quod postea consequitur; ergo loquitur manifestè de statu solum, qui de facto præcessit ante peccatum, non de illo, qui fuisset sine peccato subsequenti.

3. Notandum primò duplicem sensum parè hanc quæstionem.

S. Thom.

Explicatur mens Diui Thom.

Vasquez.

Notandum secundo, quando quæstio tractatur in secundo sensu, scilicet, vtrum perseuerante statu innocentie, & homine non peccante, fuissent sacramenta? duplicem sensum posse adhuc subintelligi. Prior est, quid tunc faceret Deus, cessantibus quidem

4. Notandum secundo in secundo sensu duplicem alium conseruari. Primus.

quidem motiuis, quæ nunc sunt ad instituenda sacramenta, sed stantibus, (provt reuera starent) aliis motiuis independentibus à peccato ad ea instituenda? & quidem questio non procedit in hoc sensu, quis enim poterit nisi temerè decernere, vel diuinare, quid tunc Deus vellet facere, cum Deus esset liber ad sacramenta tunc instituenda, vel non instituenda. Posterior ergo sensus est, quid tunc fieret ex vi præsentis decreti: hoc est, sicut dicitur, quæritur, an si Adamus non peccasset, Christus veniret? Theologi, qui id communiter negant, non intendunt negare potentiam Deo mittendi Christum, etiam si non essent peccata: nec intendunt etiam decernere; quod certissimè in illis circumstantiis Deus noller assumere carnem: quomodo enim possumus hoc conditionatum contingens diuinare? sed solum asserunt, ex vi præsentis decreti non venturum tunc Christum, quia hoc decretum Incarnationis, quod nunc est, habuit pro motiuo adæquato redemptionem generis humani, quare ablato eo motiuo, Christus non veniret ex vi huius decreti. An verò tunc haberet Deus aliud decretum Incarnationis ex alio motiuo? non possumus scire. Sic in præsentis solum quærimus, an ex vi præsentis decreti, quo sacramenta volita sunt, debuissent etiam esse, licet status innocentia perseverasset, & Adamus non peccasset.

His politis, conveniunt omnes in eo, quod in statu innocentia ante peccatum de facto nulla fuerunt sacramenta, vt probant Suarez *sect. 3. §. 5. Secundo dicendum est*, & Valquez *disput. 130. num. 30.* oppositum enim absque vilo fundamento fingitur, cum nullum exstet in Scriptura, aut Patribus vestigium talis sacramenti, nec sit credibile, fuisse institutum sacramentum pro illo statu, quem Deus sciebat, adeo breui tempore duraturum, & per consequens inutilem fore talis sacramenti institutionem. Matrimonium autem Adæ, & Eua; aliquando appellatur sacramentum in latiori significatione, provt sacramentum significat *mysterium*, eo quod illud Matrimonium fuit aliquale signum desponsationis futurae Christi cum Ecclesia, vel Verbi cum natura humana.

Difficultas tota est de secundo sensu, an si status ille diuturnior fuisset, instituta fuissent sacramenta in illo? P. Valquez *num. 24.* dicit, hanc propositionem, *si status innocentia perseverasset, essent sacramenta*, & hanc, *si status innocentia perseverasset, sacramenta non essent*: Vtramque esse falsam, quia vt conditionalis sit vera, debet esse connexio inter conditionem, & conditionatum, ita vt vna pars sit causa, vel occasio alterius. Adamum autem non peccare, seu statum innocentia perseverare, non esset causa, cur instituerentur sacramenta, vel non instituerentur; ergo vtraque propositio esset falsa, vnde *num. 28. & 29.* docet. Idem de his duabus propositionibus, *Si Adamus non peccaret, nulli eius posteris peccarent. Si Adamus non peccaret, nulli eius posteris peccarent.* Vtramque enim dicit esse falsam propter eandem rationem.

Hæc doctrina nullo modo placet. Primò, quia vt alibi dixi, verius existimo, propositiones etiam illas, quarum conditio non est causa, nec occasio consequentis, adhuc posse habere aliquam veritatem, si non proferantur in sensu causali; sed significant solam concomitantiam. Deinde, quidquid sit de hoc, propositiones adductæ sunt veræ etiam in sensu causali: nam illa propositio, *Si Adamus non peccaret, sacramenta essent*; non est sicut illa,

Si Turca cras dormierit, Petrus dabit mihi librum: nam somnus Turcæ disparatè se habet ad librum mihi dandum, vel non dandum: at verò negatio peccati Adæ non se habet disparatè ad sacramenta, sed vt aliquid, à quo possit impediri sacramentorum institutio. Quare habet se sicut hæc propositio: *si non peto librum, Petrus illum mihi dabit*: nam licet negatio petitionis non sit causa dandi librum, est tamen, id quod posset impedire quod daretur, & sensus est, *etiam si non petam, adhuc Petrus dabit mihi librum*; qui sensus vtitissimus est, in his propositionibus, sicut è contra potest esse vera illa, *si non peto, Petrus mihi non dabit librum*; quia negatio petitionis concurrat ad non dandum librum, tanquam aliquid remouens causam libri, sic etiam hæc posset esse vera, *si Adamus non peccasset, nulla essent sacramenta*: quia negatio peccati concurreret tanquam aliquid remouens causam instituendi sacramenta. Poterit etiam esse vera illa alia; *si Adamus non peccasset, essent sacramenta*, quia sensus est, *etiam si Adamus non peccasset, adhuc remaneret causa, ratione cuius de facto darentur sacramenta*: manet ergo locus præsentis difficultatis, vt quæramus vtra illarum propositionum vera esset ex vi præsentis decreti.

P. Suarez *disp. 3.* dicit, in illo statu, si perseverasset, fuisse futurum in primis cultum Dei externum, & quidem publicum, & publica auctoritate exhibitum; nam hoc consentaneum est homini, qui de se ordinatur ad vitam politicam, & socialem, in qua oporteret, quod homines congregarentur, & vniuerentur in eandem professionem veræ fidei, quod fieri non posset sine publicis actionibus ad id ordinatis. Vnde infert, possibilem, tunc fore cultum sacrificij, qui aptissimus est ad colendum Deum, imò credibile esse, quod de facto esset sacrificij usus in illo felici statu. Denique adductis multis congruentiis, existimat futura fuisse tunc etiam aliqua sacramenta, v.g. Eucharistia, & Ordinis, licet non fuissent alia, quæ dicunt ordinem ad peccatum, qualia sunt Baptismus, Pœnitentia, &c. Hæc autem sacramenta, quæ tunc essent, haberent etiam suam efficaciam à Christo, quem supponit, adhuc Adamo non peccante, fuisse venturum, quare etiam putat, illa sacramenta non fore instituenda ante Christi aduentum, sed post Christum à quo haberent suam efficaciam. Denique addit, in sententia docente, Christum non venturum, si homo non peccaret, probabilis esse, quod nulla tunc essent sacramenta; tum quia omnia sacramenta de facto ordinantur ad significandam gratiam Christi, tum etiam quia si Incarnatio ipsa, ad quam ponendam essent proculdubio plures, & maiores congruentia; adhuc non conceditur ponenda, minus debent concedi ponenda sacramenta, ad quæ licet aliqua sint, pauciores tamen, & minores sunt congruentia.

Ego in primis pono id, quod omnes admittunt, loquendo scilicet de possibili, non repugnare, quod in illo etiam statu fuissent sacramenta aliqua, imò non paucas rationes congruentia; potuisse suppetere, vt tunc etiam instituerentur: quæ defumè possunt partim ex vtilitate rerum sensibilibus ad significanda mysteria spiritualia, partim ex augmento gratia; ex opere operato, quod sequeretur ex vfu illorum sacramentorum; nam sicut etiam tunc essent viles imagines; & picturæ Sanctorum ad excitandam eorum memoriam, & effectum erga illos; sic etiam posset Deus vti aliquo

Secundus.

5. In quibus omnes conveniunt. Suarez. Valquez.

6. Difficultas in quo sit. Valquez. Doctrina Valquez.

7. Reijciunt Valquez.

8. Sententia Suarez affirmat. Suarez.

9. Prima conclusio de possibili affirmans, omnibus communis.

aliquo signo sensibili, ad significanda sua beneficia, & in vfu illius signi sanctificare homines; sicut enim ad exercitium obedientia; prohibuit vsum ligni scientia; boni, & mali; sic posset ad eundem effectum præcipere vsum alterius arboris, & in illo vfu hominem sanctificare, de quo latè Suarez *sect. 3.* vbi asserit alias congruentias.

Dico secundò, si Adamus non peccasset, non fuissent vlla sacramenta ex vi præsentis decreti. Hæc est communis Theologorum, vt constat ex iis, quos latè recenset Valquez *in præsentis cap. 2.* cuius tamen rationem iam supra reiecimus: nec etiam probamus hanc conclusionem ex eo, quod hoc decretum habeat pro obiecto hominem lapsum, quare si homo non peccasset, proculdubio non potuisset esse hoc idem decretum, sed debuisset esse aliud. Hæc, inquam, ratio non est ad rem, quia vt in simili notauimus supra *tom. 1. disp. 7. sect. 5. num. 60.* quando quærimus, an Incarnatio, v.g. futura esset homine non peccante, non alligatur quæstio ad hoc numero decretum, ita vt fuisset Incarnatio volita eodem omnino decreto, hoc enim repugnat, si nunc volita est in remedium peccati, saltem vt propter motiuum pariale, sed sensus est, an ex modo, quo Deus nunc fertur in Incarnationem, arguatur bene, quod etiam si deesset motiuum peccati, adhuc Deus voluisset Incarnationem propter aliud motiuum, quod adhuc remaneret? sic enim si aliquis vult dare librum mihi, & propter preces amici, & ex motiuo misericordia; tanquam propter duo motiua adæquata, colligimus bene ex hoc modo, volendi, quod etiam si deesset preces amici, dedisset, non quidem hoc eodem decreto, nam hoc decretum respicit illa duo motiua. In hoc ergo sensu dicimus, in præsentis, Deum de facto ita voluisse sacramenta vt ex modo, quo ille voluit, non possit argui, quod ea vellet hoc, vel alio decreto, si deesset peccatum primi hominis: Quare negamus, sacramenta futura ex vi præsentis decreti, hoc est, ex hoc decreto non ostendi, ea tunc fuisse futura.

Conclusio ergo sic explicata probari potest primò, quia de facto sacramenta omnia volita sunt à Deo propter Christi merita, & propter gloriam Christi, quæ ex illis resultabat; & licet voluerit etiam illa propter salutem nostram; Hanc ipsam tamen salutem, & iustificationem nostram voluit propter merita Christi; suppono autem, homine non peccante, Christum non venturum ex vi præsentis decreti vt supra probauimus dicta *disp. 7.* ergo ex vi præsentis decreti nulla etiam fuissent sacramenta.

Secundò probatur, quia de facto etiam posito Christo mediatore, & redemptore, adhuc non fuerunt sacramenta generaliter instituta pro omnibus hominibus lapsis; nam Adamus, & Eua post lapsum non habuerunt de facto aliquod sacramentum, quo repararentur, vel quo crescerent in gratia, ergo ex iis, quæ de facto voluit Deus, non potest argui, quod si homo non peccaret instituisset sacramenta pro hominibus aliis, qui postea fortasse laberentur.

Confirmatur, quia de facto Matrimonium non fuit sacramentum in illo statu vt diximus, imò nec etiam in tota lege antiqua, ergo non est vnde colligamus, quod Sacerdotium, (si fortè tunc fuisset Sacerdotium & sacrificium) fuisset sacramentum, non enim esset maior ratio de vno, quam de alio.

10. Secunda conclusio negans ex vi præsentis decreti.

Explicatur conclusio.

11. Ratio prima conclusio.

Supponit homine non peccante Christum non venturum.

12. Secunda ratio.

Confirmatur.

Dices, hoc argumentum posse retorqueri contra nos, nam de facto Matrimonium non fuit sacramentum in lege antiqua, & tamen in lege noua incepit esse sacramentum, ergo licet à principio non fuisset sacramentum in statu innocentia, adhuc potuisset postea institui temporis decursu. Respondetur in primis, licet id potuisset fieri, non posse tamen argui ita futurum ex iis, quæ Deus de facto fecit: deinde est ratio clara differentia; nam de facto Matrimonium fuit institutum sacramentum nouum, sicut & alia plura in lege gratia; propter efficaciam meritorum Christi, qui iam venerat, & potentius influebat in tempus subsequens: at verò in statu innocentia, cum non esset futurus Christus, vt suppono, non apparet, cur sacramenta si futura essent, non fuissent instituta ab initio, illa saltem, quorum capax erat Adamus & Eua, quale erat Matrimonium.

Dices iterum, potuissent institui saltem sacramenta aliqua in illo statu, quæ licet, non afferrent gratiam suscipientibus, significarent tamen gratiam, sicut in lege antiqua licet sacramenta non darent gratiam suscipientibus, erant tamen sacramenta, & significabant gratiam aliis dandam. Respondetur, in lege antiqua fuisse talia sacramenta, quia poterant saltem significare, & promittere gratiam futuram postea per Christum. At verò in statu innocentia, in quo non esset futurus Christus, quem sacramenta significarent, & promitterent, non apparet, ad quid debuissent institui, nisi ad causandam gratiam in suscipientibus, quam tamen sacramenta legis antiquæ non causabant, & saltem ex vi præsentis decreti non potest colligi, id tunc fuisse faciendum.

Instabit aliquis adhuc, quia ex affectu, quo Deus de facto procurauit salutem, & reparationem hominis lapsi, videtur argui, quod etiam Adamo non peccante, & peccantibus aliis multis ex eius posteris, non dereliqueret eos Deus absque remedio, sed darent iis aliquod sacramentum Pœnitentia; vt possent resurgere. Respondetur tamen: Primò, si argumentum aliquid probat, probaret etiam, quod non peccante Adamo, & peccatibus aliis ex posteris veniret similiter Christus, vt quæreret homines lapsos, consequens autem negauimus dicta *disp. 7. sect. 5.* quia de facto Christus venit, vt repararetur genus humanum, quod totaliter fuerat perditum; si autem vna pars sola periisset, non fuisset idem motiuum; quare ex eo, quod nunc miserit Deus Christum, non potest argui quod tunc etiam mitteret eum. Secundò addere possumus, licet tunc Deus daret aliquod remedium lapsis, non sequeretur, quod daret illis aliquod sacramentum: imò retorquetur argumentum, nam de facto in toto tempore legis antiquæ, hominibus peccantibus, actualiter post dimissum sibi originale non erat aliquod remedium sacramenti, sed sola contritio, ergo in illo alio statu in quo non essent merita Christi venturi, multò minus debuisset institui sacramentum aliquod in remedium eorum, qui peccassent, imò posset dubitari, an tunc contritionis remedium sufficeret; nunc enim post peccatum primi parentis ex meritis Christi pronenit, quod Deus acceptet contritionem peccatoris, tanquam dispositionem infallibilem, ad iustificationem; suppono enim, contritionem non iustificare formaliter, sed esse dispositionem solum de congruo, licet infallibilem ex lege Dei: tunc autem non positus, nec ponendis meritis

13. Instantia.

Diluitur.

14. Instantia.

Diluitur.

15. Instantia.

Diluitur primò.

Secundò.

meritis Christi, non est, unde ita certe argui posset, quod contritio debet habere eandem vim ad Deum infallibiliter placandum.

16. Vaquez. Inferitur responso ad dubium virum Adamo non peccante & Christo veniente futura essent sacramenta.

Ex dictis infero primò, quid respondendum sit ad illud dubium, an si Christus veniret, Adamo non peccante futura essent sacramenta? ad quod P. Vaquez num. 25. respondet negativè, tum quia de facto omnia sacramenta instituta sunt ex merito passionis Christi, tunc autem Christus non esset venturus in carne passibili: tum etiam quia sacramenta de facto instituta sunt, in modum medicinae; tunc autem nulla opus esset medicina, ergo cessarent motiva praesentis decreti.

17. Affirmamus. Re. argue ut argumentum Vaquez.

Verior tamen videtur pars affirmativa, pro qua potest retorqueri verumque argumentum Paris Vaquez: nam primò, si aliquid probat, probaret etiam, tunc nihil prorsus dandum hominibus propter Christi merita; quidquid enim iis de facto datur, datur propter meritum passionis Christi: quare non existente illo morio passionis, nihil daretur propter Christum. Consequens autem est incredibile, ut constat, ex affectu enim quo Deus diligit illam humanitatem Verbo unitam, & ex infinito valore quorumcumque operum Christi, arguitur bene, quod tunc etiam manerent principalia motiva, quae nunc sunt, ut Deus vellet alligere homines ad Christum, quod non melius fieret, quam si Christus eos sibi beneficiis, & gratiis obligaret: esset enim Christus tunc etiam caput hominum, & per consequens deberet in illos spiritaliter influere; haberent etiam eius merita valore, & condignitatem infinitam, unde Deus non relinqueret illa absque praemio: cum autem Christus sibi non indigeret praemio, deberet praemari in aliis hominibus sibi carnis, & naturae communicatione coniunctis, sicut ergo de facto in praemium meritorum Christi instituta sunt sacramenta, quae afferant gratiam suscipientibus, non est, cur tunc id etiam non fieret, cum tunc etiam praemianda essent Christi merita: & licet tunc non essent omnia motiva, quae nunc sunt, scilicet passio, &c. essent tamen aequivalenter, quia illa merita aequivalerent his, cum haberent etiam valorem infinitum, sicut haec habent.

18. Arcumen- tum etiam secundum re- torquetur.

Similiter retorquere possumus secundum argumentum; nam tunc etiam possent institui sacramenta in medicinam pro iis, qui tunc peccarent, & laborerent, qui licet non omnes essent, sed aliqui, parum refert, nam de facto propter Christi merita non solum sunt instituta sacramenta pro omnibus, qualia sunt Baptismus Eucharistia, &c. Sed etiam alia sunt instituta pro aliquibus, qui iis indigebunt, scilicet Pœnitentia, Extrema unctio, &c. quae non sunt omnibus necessaria, vel utilia; ergo tunc etiam propter Christi merita instituerentur sacramenta pro iis, qui peccassent, licet ij non essent omnes, sed aliqui: haec autem sacramenta iam fuissent per modum medicinae spiritalis, ut constat. Addere possumus, non fuisse vnicum motivum de facto ad instituenda sacramenta fragilitatem nostram, & indigentiam medicinae, fuerunt enim alia: v.g. in Eucharistia voluit Christus ostendere abundantiam suam erga homines charitatis; voluit etiam se corporali coniunctione cum suis coniungere, voluit illis abundantiore gratiam communicare, non solum ut sanarentur a peccatis, sed ut etiam ad perfectam, & excellentem sanctitatem facile pervenirent, iuxta illud quod ipse dixerat, Ioan. 10. Ego veni, ut vi-

Ioan. 10.

ram habeant, & abundantius habeant. Ergo deficiente etiam illo motivo indigentiae medicinae, maneret adhuc illud aliud, ut homines abundantius, & perfectius vitam spiritualem consequerentur; quare verisimile sit, quod veniente Christo in illo statu, adhuc institueretur Eucharistiae sacramentum, licet non esset rememorativum passionis Dominicae: consequenter autem credi potest, quod daretur sacramentum Ordinis, quo homines disponderentur ad dignius, sanctiusque tractandum illud venerabile sacramentum, quod idem de aliis sacramentis posset existimari propter similes rationes.

Infero secundò obiter, quid dicendum sit ad illud aliud dubium: si Christus non esset venturus, & perseveraret status innocentiae, quo casu diximus, ex vi praesentis decreti, non fuisset futura sacramenta, an scilicet tunc ex vi alterius decreti fuissent? nam licet non esset ex vi huius decreti; possumus tamen per probabiles coniecturas ex iis, quae Deus nunc voluit coniectari, quid in eorum ordine fecisset Deus. Et quidem, si ex iis, quae nunc de facto fecit, coniectandum est, dicendum videtur, quod si iuxta id quod de facto fecit, tunc esset operaturus, nulla influerent sacramenta, etiam ex vi alterius decreti; si enim de facto, praevius iam meritis Christi veteris, & passuri, adhuc in toto tempore legis antiquae nulla fuerunt sacramenta, quae caularent gratiam in adultis contra peccata actualia, ut infra videbimus, neque etiam pro illis, qui in peccatum laborerent, sed adulti iustificabatur a peccatis suis personalibus per solum remedium Pœnitentiae, & contritionis, nec ipse Adamus habuit ex meritis Christi aliquod sacramentum, quo iustificaretur a suo peccato, sed solum idem contritionis remedium, quantumvis non praevius Christi meritis dari debuissent illa remedia extraordinaria sacramentorum in statu innocentiae, pro iis qui tunc peccassent? Pro expiatione autem peccati originalis, aut pro infantibus, nullum etiam esset tunc necessarium sacramentum, cum nullum fuisset tunc originale peccatum, & infantes omnes nascerentur in gratia; denique nec essent sacramenta vacua, sicut fuerunt in lege antiqua, quia haec de facto significabant gratiam saltem futuram postea per Christum; tunc autem hoc non haberent, cum non esset futura vlla gratia per Christum: quare ex nullo capite videntur futura tunc sacramenta, si res mensuranda esset iuxta id, quod de facto Deus fecit ex praesenti decreto.

Maius dubium esse posset, an pro lapsis daretur tunc remedium contritionis, sicut dabatur in lege antiqua, ita ut contritio infallibiliter afferret peccati veniam? diximus enim supra, ex vi praesentis decreti, non dandum tunc tale remedium, cum nunc efficacia contritionis ad delendum peccatum orta fuerit ex Christi meritis, propter quae acceptatur a Deo illa nostra tenuissima satisfactio pro peccato; quare si non essent exitura Christi merita, non esset tale remedium ex vi praesentis decreti. Hinc autem fieri videtur, quod nec ex vi alterius decreti esset, si Deus operaturus esset conformiter ad id, quod de facto observavit, nam de facto ita Deus condonat peccatum homini contrito, ut licet contritio non sit satisfactio condigna: inveniat tamen Deus semper satisfactio- nem condignam, & superabundantem, si non ex parte peccatoris, saltem ex parte Christi, cuius sa-

19. Inferitur res- pō ad aliud dubium.

Pars negati- va ex probabi- li coniectura colligitur.

20. Vtrum verò contritio tunc esset remediū pro lapsis. Maius dubium est.

tisfactio applicatur pro homine contrito; quare licet peccatori remittatur gratis debitum peccati, illa tamen remissio non fit gratis, sed pro pretio plusquam condigno respectu Christi, atque ideo nunquam remittitur peccatum sine sufficienti satisfactio- ne: tunc autem nulla esset talis satisfactio condigna, nec ex parte ipsius peccatoris, ut constat, nec ex parte alterius, cum non esset futurus Christus; ergo vel remitteretur peccatum absque satisfactio- ne condigna, quod non est conforme ad id, quod de facto Deus facit, vel non remitteretur peccatum, etiam posita contritione. Aliunde tamen videtur consonum naturae humanae, ut post peccatum non maneret adhuc in hac vita, & absque spe veniae; posset enim augere demeritum novis peccatis, & non posset augere meritum, cum non posset gratiam recuperare; hoc autem non videtur consonum statui vitoris; quare cum Deus hanc vitam voluerit esse spatium viae humanae, consonum videtur, ut vellet dare aliquod remedium, vel spem veniae veris poenitentibus.

21. Caterum hac ratio multum probat, probaret enim ex vi praesentis decreti debuisset tunc etiam contritionem esse remedium infallibile ad iustificationem, si enim Deus absolute voluit non dari spatium viae, quod non sit aequè aptum ad merendum, ac ad demerendum, & voluit etiam tempus huius vitae esse spatium viae, debuisset tunc ex vi praesentis decreti vel tollere statim de medio eum, qui peccaret, vel dare illi spem reparationis, si ageret poenitentiam. Quare ad hanc rationem responderi posset, de facto provenire ex meritis Christi, quod spatium huius vitae sit semper aptum ad merendum, sicut ad demerendum: secluso autem beneficio Dei per Christum, non esset mirum quod homo maneret in statu viae, & non posset mereri de condigno, licet adhuc posset demereri; nam de facto Angeli, quorum via non fuit alligata ad vnicum instans iuxta vteriore sententiam, sed correspondens alicui morulae nostri temporis; adhuc qui peccaverunt initio illius morulae, remanserunt vitatores per totam morulam, intra quam tamen nemo illorum poenitentiam egit, nec iuxta communem sententiam potuit saltem potentia morali agere poenitentiam; non ergo est contra statum viae, quod non possit ulterius mereri; satis est, quod poterit, licet iam ex sua culpa non possit, imò de facto contingit, hominem aliquem iam iam moriturum non posse mereri, quia est in peccato, & nihil cogitat de motibus poenitentiae; & tamen pro illo breuissimo tempore potest tunc adhuc peccare, si cogitat actu de obiecto prohibito, quod potest liberè velle, aut nolle. Ecce hic homo adhuc est in via, & potest peccare, non potest tamen iam converteri, aut mereri, propter inconsiderantiam, quam iam habet motuorum poenitentiae. Sic ergo in illo statu posset homo manere adhuc in statu viae sine spe veniae, quam tamen carentiam spei, & impotentiam merendi ipse sua culpa incurrisset. Sed licet non posset mereri, posset tamen, si vellet, non demereri de novo, nec augere sibi poenam nostris peccatis. Itaque, si ex iis, quae Deus fecit, coniectura sumenda esset, magis coniectaremur, contritionem tunc non futuram, fuisse remedium infallibile ad iustificationem; licet nec hoc ipsum affirmandum esset, ut certum, quia benignitas, & misericordia Dei erga homines, maxime erga poenitentes, aliunde suadet non leuiter, Deum tunc aliquod

In hoc puncto nihil affirmatur.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

remedium poenitentibus fuisse concessurum, quare in hoc puncto, nihil possumus asserere, sed id totum diuinæ sapientiae relinquere.

SECTIO II.

Vtrum in lege natura, & scripta fuerint Sacramenta.

22. Per statum legis naturae intelligimus statum ab Adami peccato usque ad legem scriptam datam per Moysen: quia tamen de Circumcisione est specialis difficultas, an fuerit sacramentum conferens gratiam, quae postea examinanda est; ideo pro nunc Circumcisionem etiam ad legem scriptam reuicimus, nam licet in Abrahamo inceperit, in lege tamen confirmata videtur, & propria erat illius populi Israelitici, cui lex data fuit, atque ideo videtur comprehendi sub sacramentis legis antiquae, de quibus postea sermo erit. Loquendo itaque de statu legis naturae in hac consideratione, potissimum dubium est circa remedium illud, quo infantes liberabantur ab originali, an fuerit verum sacramentum? postea facilius erit de aliis sacramentis decernere.

Quid per statum legis naturae intelligatur.

23. Primò ergo dubitatur, an fuerit in illo statu remedium aliquod pro paruulis decedentibus ante usum rationis? Nonnulli enim, quos tacite refert Vaquez infra quest. 70. disp. 165. num. 1. sentiunt, eos paruulos omni remedio caruisse, sicut nunc carent ij, qui moriuntur in vtero, vel qui nati non habent occasionem Baptismi suscipiendi. Communis tamen & vera sententia, nemine ferè dissentiente, concedit, illos habuisse remedium aliquod ex diuina ordinatione. Videatur Vaquez ubi supra, & Suarez in praesenti disp. 4. sect. 1.

23.

Vaquez.

Vera & communis sententia affirmat.

24. Probatur primò ex Augustino lib. 2. de nuptijs, & concupiscentijs, cap. 11. & clarius lib. 5. contra Iulianum Pelagianum, cap. 21. post medium; ubi sic ait, Nec ideo tamen credendum est, & ante datam Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem in eis erat mediatrix fides in carne venturi, nullo sacramento eius opitulatos fuisse paruulis suis, quamuis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit. idem habet Gregorius lib. 4. moral. cap. 2. Beda lib. 1. in Lucam, cap. 8. & homil. de Circumcisione Domini inter homilias hyemales de Sanctis, tom. 7. Bernardus episc. 77. & Hugo de S. Victore lib. 1. de sacramentis, p. 11. cap. 6. & p. 12. cap. 2. post medium. quorum verba vide apud Auctores citatos.

24.

Augustin.

Greg. Beda. Bernard. Hugo.

25. Secundò probatur ratione generali desumpta ex Innocentio III. in cap. Maiores, de Baptismo, ubi de remedio paruulorum loquens, quod per Baptisium, vel Circumcisionem collatum est, subdit: Absit enim, ut vniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem. Quae ratio, cum vniuersalis sit, eodem modo probat, remedium aliquod datum fuisse pro illo statu legis naturae: Deus enim omnium salutem vult; quare salutem in genere, & per se loquendo aliquod remedium omnibus debuit prouidere. Denique, si in lege Moysis pro masculis paruulis erat remedium Circumcisionis contra originale peccatum, non est credibile foeminas, quae circumcidi non poterant, caruisse aliquo remedio; ergo fatendum est, illis potuisse adhuc applicari remedium legis natura.

25.

Ratio conclusionis. Innoc. III.

E tura.

tura. An verò Circumcisio habuerit vim contra originale, postea examinabimus.

26. Instaurat. Diluitur.

Dices; nunc etiam relicti sunt absque vilo remedio ij omnes, qui moriuntur in vtero. Respondetur, in primis hos esse paucos, si cum iis conferantur, qui moriuntur postea in infantia. Adde, iis etiam fortasse prouidisse Deum, qui paratus erat eos in lucem hanc edere, si parentes aliquibus inspirationibus internis se gubernari permisissent; de quo in materia de predestinatione, & licet iis etiam, qui nati moriuntur, potuissent ita prouidere dando solum parentibus cogitationes in ordine ad aliquid faciendum, quod si fieret, filij peruenissent ad aetatem adultam; adhuc tamen hæc prouidentia ita remota non videtur pro iis sufficiens, quia pro necessitate ordinaria requiritur prouidentia, & remedium magis ordinarium; quare licet pro iis, qui extraordinarie moriuntur in vtero, sufficiat illa prouidentia extraordinaria; pro iis tamen, qui penè innumeri quotidie moriuntur in infantia, requirebatur remedium commune, & ordinarium.

27. Dubitatur, an pro tali remedio sufficeret fides parentum in vtero. Aliqui affirmant. Vasquez, S. Thom.

Hoc ergo supposito, dubitatur secundò, an pro remedio paruulorum sufficeret sola interna fides parentum, an exigeretur aliqua actio externa? Plures dicunt, solam fidem internam fuisse satis absque vilo actu externo. Hos refert latè, & sequitur Vasquez d. disp. 165. cap. 3. & videtur S. Thomæ in 4. d. 1. quæst. 2. art. 6. q. 2. Et probatur ex modo loquendi Patrum, qui soli fidei maiorum tribuunt iustificationem infantium in lege naturæ. Sic enim videntur loqui Gregorius, Beda, Bernard, locis supra citatis.

28. Verior sententia negat. Suarez, Coninch. Ratio D. Th.

Contraria sententia communis videtur, & verior, quam docent communiter Scholastici, quos congerit, & sequitur Suarez scilicet 2. eandem sequitur P. Coninch hoc art. 3. dub. vnicò, & videtur esse clara S. Thomæ in præfenti, vbi vniuersaliter docet, debuisse post peccatum esse signa aliqua visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Saluatoris aduentu, quæ signa dicuntur sacramenta, quia post peccatum nullus iustificari potest, nisi per Christum, quæ ratio clarè probat, infantes illos debuisse iustificari per signum visibile protestatiuum Christi. Quare non immeritò existimatur mutasse, vel limitasse, quod dixerat in 4. sententiarum. Solum videtur ob stare, quod infra quæst. 70. art. 4. ad secundum, dicit, quod ante Circumcisionem, non requirebatur aliquod signum protestatiuum huius fidei, quia nondum homines fideles seorsum ab infidelibus ceperant adunari ad cultum vnius Dei. Cæterum ibi potest intelligi, quod solum excludat signum aliquod determinatum, & mysticum, non verò signum aliquod simplex, & indeterminatum; hoc enim videtur comprehendi nomine ipsius fidei, & ipse S. Doctor statim subiungit: Probabile tamen est, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo existentibus aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, quod erat quoddam signaculum fidei. Quo etiam modo intelliguntur Patres illi, qui dicunt, tunc sola fide pueros fuisse iustificatos: non enim excludunt fidem exterius manifestatam, sed excludunt aliud quodcumque signum, vt Sacrificium, Circumcisionem, &c. nam sicut infidelitas, vel hæresis simpliciter non accipitur, nisi pro infidelitate, vel hæresi exterius manifestata; sic fides non excludit, sed potius includit eius manifestationem externam: iustificabantur ergo pueri sola fide Me-

Explicatur locus D. Th.

diatoris; sed tamen fide quæ esset facta fides illorum per aliquam externam actionem, sicut enim percussis olim à serpentibus sanari non poterant, nisi aspicerent in serpente aneum à Moyse exaltatum; sic exaltatio portuit Christum, vt omnis qui credit in ipsum (hoc est, aspiciere in illum) non peccet. Pueri ergo, qui seipis oculis non poterant leuate ad serpente, hoc est, ad Christum venturum Mediatorem, necesse habebant aliorum manibus deferri, & hoc faciebant parentes, dum filios ad Christum dirigebant, & eorum nomine credebant Christum venturum, quæ tamen debebat esse actio externa, vt aliquo modo censeretur esse actio filij; nam inter homines voluntas merè interna non obligat vnum alteri, nec facit quod actio vnius censeatur prodesse, vel obesse alteri.

Pueri in istis cabantur fide Mediatoris fuisse illum per aliquam externam actionem.

29. Confirmatur ex verbis Augustini.

Confirmari autem potest rursus hic sensus; ex verbis Augustini supra adductis, vbi non solum dicit remedium illud fuisse verum sacramentum, sed addit, quid illud fuerit, aliqua necessaria causa Scripturam latere voluisse. Supponit ergo, fuisse aliquem actum externum; nam internus non latet, si quidem compertum est fuisse actum fidei circa Mediatorem venturum, sed quia non erat sine actu externo, de quo nescimus, qualis fuerit, ideo dicit Augustinus, aliqua de causa illud sacramentum latuisse.

30. Prima ratio. Secunda ratio. Tertia.

Rationes item pro hac sententia plures congerit Suarez. Primò, quia per hoc remedium paruuli initiabantur, seu consecrabantur Deo. Secundò, quia ad salutem requiritur & fides, & professio fidei. Tertio, quia aggregabantur Ecclesiæ visibilibus, ergo per signum aliquod visibile, vt posset constare. Quarto, quia coniungebantur Christo vt capiti; Christus autem futurus erat caput visibile Ecclesiæ. Quintò, quia peccatum originale communicatur per actionem sensibilem; ergo & remedium ita debebat communicari. Sextò, quia hic est modus proportionatus, quod homo comunicat suam fidem alteri per actionem humanam, & externam. Me maxime mouet, quod si sufficeret fides interna, non video cur non posset illud remedium applicari paruulis absentibus, cum actio interna non indigeat propinquitate sui obiecti, vt feratur in illud, vnde posset vnus homo quotidie applicare suam fidem omnibus paruulis totius orbis, & eos omnes iustificare, quia vt postea videbimus, non soli parentes hoc remedium poterant validè adhibere, saltem in casu necessitatis; quare potuissent quilibet applicare suam fidem pro omnibus paruulis existentibus in casu necessitatis, & illos omnes liberare ab originali, ita vt nullus vnquam periret ex defectu remedij; imò nec video cur non posset prodesse existentibus in vtero, nam sicut distantia, vel interpositio parietis non impedit efficaciam illius remedij merè intentionalis; sic nec interpositio vteri materni. Hæc autem omnia videntur manifesta absurda, nec ab Auctoribus contrariæ sententiæ conceduntur.

Quarta. Quinta. Sexta.

Optima opinio.

31. Pracluditur infantia.

Nec satisfacit dicere, quod puer dum est in vtero non censeatur habere personam distinctam à matre quoad humanam cognitionem, hoc enim solum referret in ordine ad actiones physicas, & sensibiles, non verò in ordine ad intentionales, quare sicut potest aliquis orare pro puero, dum est in vtero, & pro illo ieiunare, ac alia opera pietatis applicare, sic posset pro illo applicare suam fidem, nisi exigeretur alia actio requirrens presentiam sensibilem;

sensibilem; ideo enim nunc non potest baptizari, quia impedit obstaculum vteri illam actionem sensibilem, quod impedimentum ad fidei applicationem parum refert.

32. Vasquez. Ratio Vasquez pro contraria sententia rejicitur.

P. Vasquez mouetur potissimè ad negandam necessitatem actionis extetnæ, vt ipse fatetur. n. 15. eo quod alibi negauerat Circumcisionem fuisse causam gratiæ etiam paruulis, vnde consequenter debebat negare omne aliud sacramentum sensibile ad hunc effectum. Ego tamen, licet existimem, illam sententiam, quod attinet ad Circumcisionem, satis probabilem, vt postea videbimus, non ideo tamen censo de remedio legis naturæ idem esse dicendum; quia testimonia Scripturæ, & Conciliorum, vt ibi videbimus, loquuntur solum de Circumcisione, vel ad summum de sacramentis legis antiquæ, quæ dicunt fuisse vacua, & inefficacia; hoc autem de quo nunc loquimur, non pertinebat ad legem illam, sed ad statum legis naturæ. Quare non est inconueniens concedere fuisse verum sacramentum, (hoc enim nomine appellatur ab August. & aliis, vt vidimus) & causatiuum gratiæ. Hoc tamen libenter concedam, scilicet fuisse solum pro paruulis, qui non poterant alio modo iustificari, non pro adultis, qui poterant per dilectionem Dei, vel per contritionem iustificari, cum enim in illo statu solum videatur prouium in necessariis, non est cur illud remedium fuerit institutum pro adultis, quibus non erat necessarium, cum alia via possent sibi consulere: Quare sicut nec pro lapsis dabatur sacramentum Penitentia, sed solum remedium contritionis; idem videtur dicendum quoad primam iustificationem, non fuisse aliquod sacramentum pro illis, sed solum dilectionem, vel contritionem. Quod enim S. Thom. in 4. d. 1. q. 1. art. 2. dicit in illo statu fuisse sacramentum Penitentia, intelligendum est, latè accepto nomine sacramenti, nam ibi etiam dicit, fuisse tunc sacramentum Matrimonij, cum tamen certum sit, Matrimonium ante legem gratiæ non fuisse verum sacramentum. Cæterum quia adulti, qui ab infidelitate conuertebantur aggregabant se Ecclesiæ, oportebat saltem ex præcepto, quod vterentur aliquo signo externo, quo suam fidem protestarentur, & vt constare posset Ecclesiæ de ipsorum reductione.

33. Ductand. Ductandus negat fuisse sacramentum verum. Reijciunt.

Ductandus in 4. d. 1. quæst. 8. negat illud signum sensibile fuisse sacramentum verum, quia non erat determinatè institutum à Deo, sed solum in genere, vt fieret aliquod signum exterius protestatiuum, & manifestatiuum, quodcumque illud esset. Hæc tamen sententia communiter reijciuntur & merito; quia ad rationem sacramenti parum refert, quod institutio sit circa aliquod signum determinatum, vel circa disunctum ex multis. Sic enim supra vidimus, sacramentum Ordinis non habere ex institutione Christi omnino determinatam materiam, sed hanc, vel illam, dummodò sit apta ad significandam traditionem potestatis, &c. Et quidem satis verisimile est, non fuisse in illo statu determinatum à Deo aliquod signum exterius, sed hoc fuisse relictum arbitrio singulorum, vt latè probat Suarez scilicet 3. Vnde fortasse emanauit vsus in nationes gentium aliquod signum religiosum exhibendi circa infantes ad eorum sanctificationem: sic enim refert Festus, Romanis morem fuisse, octauo die maribus, & nono feminis nomen imponendi cum lustratione. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ne, & emundatione, quem diem lustricum appellabant: Athenienses etiam, teste Suida, decima nocte solebant inuitare cognatos, & notos ad epulas, vt adessent sacrificiis, quæ Deo offerebant pro infante; & tunc etiam nomen illi imponebant: quod de aliis etiam gentibus facile posset obseruari. Vnde credibile est, aliquod vestigium apud illas mansisse illius primæ institutionis quæ ex diuina ordinatione infantes aliqua externa actione purgabatur, & dicabantur Deo, per fidem vnius mediatoris.

34. Instaurat.

Dices, etiam in nostra sententia videri iam concedi, faciliorem fuisse tunc viam salutis paruulis in lege naturæ, quàm sit nunc in lege gratiæ, nunc enim determinatur materia, & forma sacramenti necessarij, scilicet aqua cum talibus verbis, tunc autem qualibet verba sufficerent ad saluandum puerum absque alia materia. Respondetur negado sequelam, quia tunc requirebatur necessariò ad valorem remedij fides explicita Christi venturi cuius protestatio exterior fieret; quæ fides Christi difficilior tunc erat, quàm nunc sit aqua, & talia verba; tum propter tarditatem hominum, & obscuritatem mysterij, tum propter ignorantiam, quæ apud plures latè grassabatur, tum denique, quia actus fidei secundum se difficilior est, quàm actio baptizandi, quæ etiam si fiat absque vlla fide, dum tamen adsit intentio faciendi quod facit Ecclesia, erit Baptismus validus, & sufficiens remedium.

Diluitur.

Dubitatur tertio, an hæc fides, vel hæc actio externa deberet exhiberi à solis parentibus infantis, an posset validè à quocumque alio applicari? P. Suarez in præfenti scilicet 2. paulò post principium, vniuersaliter docet, id debuisse fieri per parentes, seu per illos, quibus puerorum cura inuumberet, quia puer, qui propriam voluntatem non habebat, regi debet in his, quæ ad animam spectant voluntate parentis. Addit verò Suarez, ita nos videre seruatum in aliis remedijs paruulorum à Deo institutis in lege veteri, & noua, de quibus magis nobis constat. In quibus verbis videtur indicare, se non loqui de necessitate ad valorem sacramenti, sed solum præcepti vel Ordinis debiti: nam de Circumcisione, & Baptismo non est dubium, quod haberent valorem, licet ab extraneis etiam inuitis parentibus adhiberentur: Alexander 4. p. quæst. 3. memb. 5. art. 1. §. si autem queratur, dicit, hoc primariò debuisse fieri à parentibus, & propinquis; in eorum tamen defectum, & urgente necessitate, potuisse fieri per alios. P. Vasquez dicta disp. 163. num. 246. dicit, indiscriminatim ad omnes pertinuisse illud remedium cum maiori latitudine, quàm nunc pertineat Baptismus, quia hic extra necessitatem non potest dari nisi à Sacerdote: illud verò remedium quouis tempore, & à quolibet poterat paruulis adhiberi.

35. Dubitatur à quo hac actio externa deberet exhiberi. Suarez existimat à parentibus.

Alex.

Vasquez.

Distingendum existimo, aut enim sermo est de actione valida, aut de licita. Si de valore loquamur, puto validam fuisse à quocumque fieret, non enim video, quod, aut quale discrimen possit afferri inter Baptismus, & illud remedium: cum autem Baptismus à quocumque conferatur infantibus, etiam inuitis parentibus, validus sit, vt suppono, non est, cur illud remedium legis naturæ, quod minus solemne erat, & magis iuxta ipsa principia naturæ, non esset validum etiam ab extraneo, & extra periculum collatum. Si verò queratur, an licitè fieret à quocumque; existimo, sicut Baptis-

36. Respondemus validè ab omnibus non tantum licitè.

mus nunc conferri non potest parvulis infidelium filiis, parentibus inuitis, sic nec remedium illud potuisset infidelium filiis parvulis adhiberi extra casum necessitatis, nisi consentientibus parentibus: ratio enim, quæ reddit illicitam collationem Baptismi nunc; redderet illicitum illud remedium: ratio autem in Baptismo est, quod deberet parvulus baptizatus extrahi à cura, & potestate paterna, vel relinqui cum manifesto periculo peruersionis, & irreuerentia veræ religionis, quam per Baptismum suscepit, & quam postea certissime negaret. Hæc verò ratio etiam tunc procederet, nam per illud remedium parvulus suscipisset veram religionem & fidem Christi venturi per cuius professionem fuisset iustificatus: postea verò cum iniuria eiusdem fidei eam relinqueret manens sub patris potestate, vel extrahendus esset à cura paterna patre inuito, non ergo posset tunc magis esse licitum illud remedium, quam nunc sit Baptismus: cum non esset minus malum, aut minor irreuerentia deserere fidem Christi venturi, & semel susceptam, quam fidem Christi iam nati: vtraque enim est fides Christi, ac religio vera, & Catholica.

37. Instauria.

Diluitur primò.

secundò.

Archudius.

38. Dubitatur quartò, an fides illa, cuius protestatio fiebat super parvulos; deberet esse formata charitate, seu hominis iusti, an verò satis fuerit fides informis, seu hominis peccatoris? P. Vasquez vbi supra cap. 4. dicit, in primis non fuisse satis fidem habituale, sed actualem, deinde existimat probabile satis, quod non requireretur fides formata, sed sufficeret informis; addit tamen, oppositum esse magis consentaneum Augustino, & videtur exigere fidem formatam, dum hoc solum de fa-

mulis Dei asserit, de quibus, inquit, credendum non est, nullo sacramento opitulatos fuisse parvulis suis. Deinde n. 38. dicit, si sufficiebat fides informis, illam quidem fuisse meritum de congruo ad iustificationem parvuli, quia opera etiam peccatoris possunt esse meritoria de congruo. Denique num. 39. licet amplectatur sententiam communem dicentem, remedium illud ex certa lege, & promissione Dei profuisse omnibus parvulis, quibus applicabatur, id tamen dicit ex Patribus colligi non posse qui potius indicant, illud remedium non habuisse certum, & infallibilem effectum, sed dependens adhuc ex libertate, & misericordia Dei, qui nulla promissione tenebatur semper concurrere ad parvuli iustificationem, pro quo applicabatur.

P. Suarez *infra disp. 10. sect. 1.* cum aliis, quos affert per oppositum extremum dicit, non solum non debuisset dari fidem formatam in ministro applicante illud sacramentum, sed nec fidem etiam; fuisset enim satis intentio faciendi id, quod à Deo fuerat institutum, & quod faciebat vera Ecclesia ad iustificandos parvulos, qua intentione posita illud sacramentum, sine ponere: ut peccatore, siue à iusto, siue ab infideli, siue à fidei, semper, & infallibiliter haberet suum effectum.

Inter has sententias media via nobis incedendum est: & quamvis non possimus in re adeo obscure aliquid certi asserere; possumus tamen id, quod verisimilius est aliquibus coniecturis inuestigare. Dico ergo primò, non fuisse satis intentionem illam generale faciendi, quod faciebat vera Ecclesia, nisi adesse vera fides actualis. Hæc videtur esse de mente Patrum, & Theologorum, qui dum de remedio parvulorum in illo statu loquuntur, semper recurrunt, vel ad fidem solum adulatorum de Christo venturo, vel ad fidem cum alio actu externo illam protestante: sic enim Augustinus *lib. 2. de nuptijs, & concupiscentijs, cap. 11.* dicit, per fidem Christi iustificatos illos parvulos. *Sed superioribus* (inquit) *temporibus omnino lauit sacramentum iustificationis ex fide, eadem tamen fides mediatoris saluos iustos faciebat antiquos, pueros cum magnis, &c.* Gregorius item *lib. 4. moral. cap. 3. vers. 2.* quod verò (inquit) *apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, &c.* Bernardus *epist. 77.* *Adultos quidem fide, & sacrificijs credimus expiatis, parvulis autem etiam solum fidem profuisse, imò suffecisse credimus.* Hugo de S. Victore *lib. 1. de sacramentis, part. 12. cap. 2.* *Porro fœmina* (inquit) *in populo circumcissionis sola fide saluabantur, &c.* S. Thomas *infra quest. 70. art. 3. ad secundum, sic ait: Ad secundum dicendum, quod sicut ante institutionem Circumcisionis sola fides Christi futuri iustificabat, tam pueros, quam adultos, &c.* Quem modum loquendi observauerunt ceteri Theologi, qui omnes videntur exigere fidem, imò fidem vnus mediatoris ad hoc, vt parvuli iustificarentur.

Ratione item probari potest, quia si sola illa intentio generalis absque vlla fide, vel credulitate sufficeret, certè multò liberaliorem se Deus exhibuisset cum parvulis illius temporis, quæ cum nostris in lege gratiæ, nam tunc nulla ceremoniam externa determinatè requirebatur, vt supra diximus ex sententia P. Suarez, sed sufficiebat qualibet actio externa pro arbitrio singulorum. Facilius ergo erat quemlibet etiam infidelem, & Barbarum, qui vel audisset, vel suspicaretur apud aliquam

39. Suarez de omni fide negat dum ad effectum intentio.

40.

Primò concluditur requiri fidem actualem. Probatur ex Patribus.

August.

Greg.

Bernard.

Hugo.

41. Ratione probatur quia aliqui illud remedium fuisse facilius Baptismo.

quam gentem dari modum sanctificandi parvulos, cum hac intentione aliquid agere circa suos parvulos, siue benedicendo siue eleuando, &c. quàm nunc sit habere notitiam Baptismi, & scire bene ritum, quo debeat administrari, præterquam quod aliquando accidit, quod defectu aquæ, vel opportunitatis eam infundendi, moriatur plures sine Baptismo etiam in præsentia fidelium, qui eos vellent baptizare. Non est autem credibile, tempore illo, quo ea solum, quæ necessaria erant, data intelliguntur, adeo illimitatum fuisse & facile remedium parvulorum: & aliunde magis expediens videbatur ad afficiendos homines erga Mediatorem venturum, & ad conseruandam eius fidem, & spem, vt in ipso sacramento parvulorum interueniret fides Christi, cuius protestatio fieret aliqua actione externa.

Obiicies primò ex Suarez vbi supra, August. *lib. 1. contra Cresconium, cap. 31.* vbi æquiparat Circumcisionem cum Baptismo, in hoc, quod sicut Circumcisio data etiam à Ministro infideli reiteranda non erat (quod idem dici deberet de sacramento legis naturæ) sic nec Baptismus datus ab Hæretico. Resp. Circumcisionem non fore reiterandam, quia nec posset physice, vt ibi loquitur Augustinus, nec expediret, & hoc etiam si absque debita intentione data fuisset: nam ille parvulus iam impleuerat legem Circumcisionis; ad iustificationem verò eius oporteret adhibere remedium legis naturæ, scilicet fidem cum protestatione externa. De hoc autem ipso remedio non dicit Augustinus, non fuisse reiterandum, quando ab infideli fuisset exhibitum.

Responsio.

42. Ob actio secunda peccati ex Baptismo. Responsio.

43. Obiectio tertia ex Patribus. Iustinus Mart. August.

Responsio.

Obiicies secundò exemplum Baptismi, qui etiam ab infideli datus habet effectum, ergo idem debemus dicere de illo remedio in lege naturæ. Respondetur negando consequentiam, quia Baptismus à quoocunque datur, datur tanquam à ministro Christi, & est actio Christi, quare non mirum, quod semper habeat efficaciam; illud autem remedium non esset à Christo, sed fides in Christum. Si ergo non esset fides in Christum, non acceptaretur ad iustificationem parvuli.

Obiicies tertio ex eodem ibi, quia sicut Patres dicunt parvulos tunc iustificatos fuisse fide parentum, sic idem dicunt de parvulis in lege gratiæ; sic enim loquitur Iustinus Martyr *quest. 56. ad Orthodoxos.* & Augustinus *lib. 1. de peccat. merit. cap. 2.* & libro de vera & falsa penitentia, *cap. 2.* & *Epist. 23.* & 107. ergo sicut hoc intelligendum est de fide obiectiua cum exteriori eius professione, non de propria, & interna fide ministri, vel parentis, sic etiam illud prius erit intelligendum.

Respondetur, Patres non dicere vnquam, quod nostri parvuli iustificentur nunc fide suorum parentum, & in primis Iustinus *illa quest. 56.* ad questionem propositam de differentia inter parvulos morientes cum Baptismo aut sine Baptismo, cum mentri quidquam operati essent. Respondet his verbis: *Eorum qui baptizati sunt, & eorum, qui non sunt, hæc dissimilitudo est quod ij, qui baptizati sunt, bona ea, quæ Baptismus offert consequuntur: qui autem minus baptizati sunt, non consequuntur. Digni autem habentur is bonis quæ Baptismus offert, eorum fide qui illos Baptismo offerunt.* In quibus verbis non dicit, vt constat, parvulos iustificari fide parentum, sed per Baptismum, ad quem consequuntur alia bona gratiæ, & gloriæ, quia

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

verò poterat quæri, cur hi fiant digni Baptismo, & non illi? Respondet ex parte parvuli non dari meritum, dari tamen regulariter ex parte eorum qui eos baptizari procurant; non ergo dantur iis illa bona, eo quod seipos reddiderint dignos per fidem parentum, sed quia parentes sua fide merentur regulariter de congruo illam gratiam suis filiis quorum Baptismum sedulo procurant

Augustinus illo primo, & secundo loco nihil prorsus habet ad hoc propositum, habet tamen *libro 3. de peccat. merit. cap. 2.* sed nec ibi dicit, parvulos iustificari fide parentum, sed solum credere per fidem eorum qui dum eos portant, dicunt eorum nomine, se credere, & profitentur articulos nostræ fidei; in quo casu certum est, si illi reuera non crederent, sed essent infideles, non posse in eo sensu, aut eo titulo parvulos appellati credentes, vt constat. Denique *in illa Epist. 23.* paulò ante finem aliam rationem reddit, ob quam parvuli dicantur credere, scilicet quia recipiunt Baptismum, qui est fidei sacramentum, & ideo appellatur etiam fides, & qui illum recipit dicitur fidelis. In Epistola vero illa 107. in sententia octava vtramque rationem videtur asserere, vt dicantur credere, scilicet & quia baptizantur, & quia respondent per ora eorum, qui eos portant, se credere. Vbi nota, non potuisse Augustinum hanc solum secundam rationem vt adæquatam ibi asserere, quia cum contingere possit, puerum baptizari, absque eo quod aliquis pro eo respondeat, & dicat, se credere, iam tunc ille puer non posset saluari, quia iuxta Augustinum non pertineret ad illam sententiam Domini, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit*, sed ad illam, *qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quæ sententia, teste Augustino, ad parvulos etiam spectant, ideo necesse fuit duas illas rationes simul indicare, quibus parvuli dicuntur credere, & propter confessionem eorum qui pro ipsis regulariter respondent, & propter sacramentum fidei, quod suscipiunt, quæ est ratio magis vniuersalis. Ceterum nunquam Augustinus dixit, iustificari parvulos nostros fide ipsa parentum: ar. verò loquendo de parvulis antiquis dixit clarè, non solum appellatos credentes, sed iustificatos fuisse, & mundatos ab originali ipsa fide parentum. Quare non eodem modo requiritur nunc fides in ministro Baptismi, ac requirebatur tunc in offerente, & sanctificante puerum in lege.

Obiicies quartò ex eodem auctore, quia si requirebatur fides in ministro, redderetur dubium, & incertum nimis illud remedium, & sæpe esset iterandum. Respondetur, sicut nunc sine intentione debita Baptismus non esset validus, nec tamen ea de causa iterari debet, quamdiu non constet de defectu intentionis: sic nec tunc deberet reiterari, quamdiu non constaret de fidei defectu: nam sicut nunc omnes Christiani non dubitamus de aduentu Christi præterito, & indubitanter respondemus, nos illam credere, sic illi antiqui certissime credebant, Christum futurum, nec poterant prudenter dubitare de hac sua credulitate, nec ex hac parte poterant prudenter dubitare de valore illius sacramenti. Neque enim quando ad valorem illius sacramenti petimus essentialiter fidem, intelligimus hoc de actu supernaturali fidei; hic enim fortasse ex multis capitibus posset hic, & nunc non exerceri, & redderetur minus certus valor sacramenti; sed loquimur de fide minus strictè,

45. Explicatur August.

46. Obiectio quarta. Responsio.

strictè, quatenus significat assensum determinatum, siue naturalem, siue supernaturalem, siue explicitum, siue confusum, qualem habet vnusquisque, dum recitat symbolum, vel dum interrogatus an credat, respondet se credere.

47. *Obiectio vltima.* Vltimò obiicit, quia vel ille actus fidei exigetur tanquam meritorius saltem de congruo, vel non vt meritorius, sed vt conditio mera: si dicas hoc secundum, gratis id dicitur; si dicas primum, est falsum, quia nemo præter Christum meretur alteri immediatè gratiam habitualem, & quia deberet illa fides esse viua, & formata, vt posset esse meritoria, quare à peccatore non posset validè ministrari illud sacramentum, quod est contra supradicta.

48. *Quæritur cur hac fides exigatur. Non ad meritum condignum vt patet.* Occasione huius obiectionis queri potest, an illa fides Ministri, vel offerentium, & illa protectio exterior requireretur per modum meriti, an verò per modum solius conditionis? Et quidem suppono, non potuisse requiri vt meritum condignum; nam valor, & condignitas operis non potest provenire ex promissione, aut acceptatione extrinseca Dei ad maius præmium, si ipsismet opus de se non habebat valorem, & condignitatem, vt suppono ex materia de merito. Cùm ergo opera bona hominis puri non possint de condigno mereri alteri primam gratiam, vt suppono ex supradictis in tractatu de Incarnatione, non poterat illa fides mereri paruulis de condigno primam iustificationem. Difficultas ergo est de merito de congruo.

49. *Durand. Durandus requirit formam & meritoriam.* Durandus in 4. dist. 1. q. 8. supponit, illam fidem debuisse esse meritoriam, atque adeo debuisse esse formatam, non quidem semper in ipso applicante, sed vel in ipso, vel saltem in reliquo Ecclesiæ corpore, cuius nomine illa fides paruulo applicabatur. Hinc sententiæ partim accedit Vasquez cap. 4. qui licet non exigat fidem in corpore Ecclesiæ, sed in solo applicante, nec etiam eam exigat semper formatam, sentit tamen fuisse meritoriam de congruo.

50. *Suarez. Magis placet non debuisse esse meritoriam, nec de condigno, nec de congruo. Ratio.* Magis placet sententiæ Suariz, & aliorum, qui negant, illam debuisse esse meritoriam de condigno, aut de congruo: in primis enim, si requireretur meritoria, prout ab ipso applicante: semper ferè redderetur dubius valor sacramenti, quia vix posset sciri illam applicationem fuisse vndeque bonam, & honestam, & non habuisse admixtum aliquem finem inhonestum, qui facillimè solet insinuari in operationibus, & difficillimè percipitur: eo autem ipso operatio esset vitiosa, & per consequens non posset esse meritoria. Vnde sicut omnes possemus, rationabiliter dubitare de valore nostri Baptismi, si ad ipsum essentialiter exigereur in baptizante voluntas meritoria, & vndequeque honesta; sic in illo statu propter eandem rationem merito dubitari posset de iustificatione omnium paruulorum, & debuisset reiterari sapienter illud sacramentum.

51. *Reijciunt Durandus & impugnantur.* Quod verò nec prout à reliquo Ecclesiæ corpore debuor illa fides esse meritoria, probat Suarez, quia si hoc esset, nunc etiam dici posset effectum Baptismi tribui hoc modo Ecclesiæ; non enim est minus efficax nunc meritum Ecclesiæ, quam fuerit in lege naturæ. Sed ad hoc dici posset, baptizantè nunc operari tanquam Ministrum Christi, & in nomine ipsius, atque adeo non indigere aliqua honestate proveniente ab Ecclesia, cum hæc actio prout oritur à Christo sit satis ef-

ficax; tunc verò Ministrum non fuisse operatum nomine Christi, atque adeo oportuisse operari saltem nomine Ecclesiæ, vt eius actio prout ab Ecclesia placeret Deo.

52. *Quidquid sit ille modus ut expediebatur.* Verum quidquid sit, an ille modus operandi nomine Ecclesiæ sufficeret ad reddendam hanc actionem Ministri meritoriam: ille tamen modus non erat expediens, aut vilis in illo statu, quia ad hoc, vt Minister operaretur nomine Ecclesiæ, deberet ab ipsa Ecclesia deputari, vt eius nomine ageret; nemo enim agit nomine alterius, nisi ab ipso accipiat mandatum, vt fiat quasi ipse procurator, vt constat: tunc autem non constituerentur singuli homines tanquam procuratores, aut Ministri ab vniuersa Ecclesia, vt ipsius nomine operarentur: imò nec posset id fieri. Nunc certè Sacerdotes orant nomine totius Ecclesiæ Christianæ, quia ipsa efficit vnum corpus, & rarum habet quidquid eius caput supremum facit. Vnde & Sacerdotes qui à summo capite mediis Episcopis constituuntur, sunt quasi Mandatarij totius Ecclesiæ, quamdiu ipsa Ecclesia non reuocat mandatum, vt contingit in Sacerdote excommunicato, & præciso, qui iam non potest offerre nomine Ecclesiæ propter eius Ecclesiæ reuocationem. Ar verò in statu legis naturæ nec fideles coniungebantur omnes in aliquo Concilio, nec habebant aliquod supremum caput, cui omnes subordinarentur, & à quo postea aliqui acciperent facultatem operandi nomine totius Ecclesiæ. Quomodo ergo, aut vnde habebat hæc actio hinc, & nunc fieri nomine totius Ecclesiæ, cùm Ecclesia huic Ministro nec mediatè, nec immediatè talem vquam facultatem, aut mandatum dedisset? Non ergo poterat exigi illa actio vt meritoria, ex eo quod fieret nomine Ecclesiæ.

53. *Illatio.* Hinc infero, potuisse valere illud sacramentum, etiam si actio illa hinc, & nunc, non solum non esset meritoria, sed esset demeritoria, & mala in genere moris propter prauam intentionem Ministri, sicut nunc Baptismus valet, & iustificat paruulum, licet applicetur per actionem malam, & demeritoriam ex praua intentione baptizantis.

54. *Instantia.* Dices, Ad quid ergo Deus exigeret illam actionem, & fidem Ministri, si non esset bona? tunc enim non placeret, sed potius displiceret Deo; ergo non moueret illum ad dandam gratiam, sed magis ad indignationem. Respondetur nõ est nouum, quod ad aliquam gratiam obtinendam exigatur aliqua actio, quæ secundum se sit bona, & honesta; & licet in particulari, & in indiuiduo postea non fiat honestè, adhuc obtineatur effectus. Sic enim Pontifex concedit indulgentiam, v. g. omnibus visitantibus talem Ecclesiam, vel dantibus elemosynam, aut contribuentibus ad tale opus pium; & quidem, licet visitatio Ecclesiæ, vel largitio pecuniæ in indiuiduo sit mala venialiter ex aliqua circumstantia, vt si fiat ob vanam gloriam, vel vt placeat alicui, &c. adhuc habebit fructum indulgentiæ, si non adsit aliud impedimentum peccati mortalis, vt docet communis sententiæ; quia nimirum Pontifex non exigit opus bonum in indiuiduo, sed solum illud opus, quod ex obiecto est bonum; nam licet in aliquo hoc nõ sit honestum, occasio tamen ipsa, quæ datur ad hoc, vt fiat honestè à pluribus, & frequentius, est magnum bonum mouens rationabiliter Pontificem ad dandam indulgentiam omnibus, qui illud fecerint, sic etiam fides Christi, & eius protestatio externa ex

52. *Quidquid sit ille modus ut expediebatur.*

53. *Illatio.*

54. *Instantia.*

56. *Responsio.*

57. *Instantia.*

se est tale bonum, vt licet ab aliquo non fieret honestè, moueret tamen Deum rationabiliter ad concedendam gratiam pueris, quosque tali modo offerrentur, quia hac occasione homines allicentur ad illos actus faciendos, & vt in plurimum fierent honestè, licet aliquando vitarentur ob aliquam circumstantiam.

54. *Obiectio ex August.* Sed vrgebis adhuc, quia Augustinus, quando dicit, pueros in lege naturæ fuisse iustificatos per fidem Mediatoris, loquitur de fide honesta, & diuina, nam lib. 2. de nuptijs cap. 11. eidem fidei, cui tribuit vim iustificandi adultos, tribuit etiam vim mundandi paruulos: & tamen in adultis requiritur fides honesta, vt constat, item lib. 5. contra Iulianum, cap. 11. solum loquitur de fide famulorum Dei, ergo non de fide peccatorum. Propter hæc P. Vasquez, vt dixi, putat, Augustinum postulasse ad valorem illius iustificationis, fidem non solum honestam, sed etiam viuam, & formatam, nam nomine famulorum Dei non possunt intelligi peccatores. Hoc tamen non cogitum quia apud Ecclesiasticos Auctores, imò & ab ipsa Ecclesia in multis orationibus peccatores etiam, quibus petitur venia peccatorum, appellantur famuli Dei: tum etiam, quia, licet Augustinus vtrobiq; agat de fide honesta; non tamen negat, fidem etiam informem, aut actionem vitiatam ex aliqua circumstantia fuisse factis ad iustificandos paruulos, imò ex iis, quæ Augustinus concedit, colligimus nos debuisse etiam sufficere talem fidem propter inconuenientiam, quæ sequeretur, si sola fides formata, vel actio meritoria sufficeret ad valorem illius sacramenti.

Responsio.

55. *Inferitur contra Vasquez hanc actionem habuisse effectum certum.*

56. *Obiectio.*

Explicatur.

57. *Hugo. Obiectio.*

Respondetur.

Hinc infero contra eundem Vasquez, non esse contra mentem Patrum, quod habuerit actio illa ex lege Dei effectum certum, & infallibilem, iustificandi paruulum; imò hoc ipsum colligi ex iporum verbis, nam vt supra vidimus, frequenter appellant illud nomine sacramenti, sacramentum autem esse non potest, quod ex institutione diuina non habeat significare suum effectum sacramentalem, & per consequens infallibiliter, nisi adsit obex, ergo non dubitabant Augustinus & Patres de effectu illius actionis, quam appellabant sacramentum.

56. *Obiectio.* Obiicit primò Bedam, *honnita de Circumcisione Domini inter hyemales de Sanctis, tom. 7.* vbi dixit: *solum à primi reatus vinculis absolueri curabant, nam illud verbum curabant, indicat incertitudinem effectus: vbi enim est certitudo, non est illa animi sollicitudo, nemo enim dicit, quod nos curamus per Baptismum, quod pueri solentur.* Hoc tamen friuolum est, nam licet de effectu non sit incertitudo, est tamen sollicitudo de adhibenda causa, ne fortè ex eius defectu impediatur effectus: vnde non ineptè diceretur aliquis sollicitus circa pueri salutem procurandam, quando procurat eius Baptismum.

57. *Hugo. Obiectio.* Affert secundò Hugonis verba supra relata, vbi ait, quod hoc remedio paruuli non improbabiler saluati existimantur: ergo non censebat, certa lege consequi illum effectum, sed neque hoc est alicuius ponderis, nam probabilitas non est de effectu, sed de lege ipsa Dei statuta: quia enim certum non erat Hugoni, an Deus tale remedium prouidisset paruulis in lege naturæ; ideo dixit, non improbabiler posse existimari, quod Deus statuerit tunc remedium certum, & infallibile ad saluandos pueros,

58. *Gregorius. Obiectio.* Tertio affert Gregorium etiam supra relatum, qui pariter loquitur de paruulis; & adultis dicens, *Quod verò apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, &c.* sed non habebant effectum certum sacrificia illa pro iustificatione adultis; sed incertum quatenus impetrabant à Deo affectum aliquem bonum in adulto, quo disponderet se ad iustificationem; ergo eodem modo sentit de paruulis. Respondetur admitendo, eodem modo sentire Gregorium, de vtriusque, nam in vtriusque sensit effectum infallibiliter sequi: posita tamen dispositione proportionata singulis; scilicet pro paruulis fide offerentis, & pro adultis dilectione Dei, vel contritione. Nam sicut Baptismus eandem habet infallibilitatem in adulto, & in paruulo; diuersam tamen dispositionem requirit in illis, nam in adulto requirit contritionem, & in paruulo nullam prorsus: sic sacrificia, & fides eundem effectum operabantur tunc in adultis, & paruulis, & cum eadem certitudine, posita tamen diuersa dispositione iuxta diuersitatem personarum.

59. *Instantia. Diluitor.* Dices, ad quid ergo erant sacrificia in adultis, si præquirebatur dilectio Dei vel contritio, quæ sola sufficeret? Respondetur, si requirebantur sacrificia; hoc fuisse ex præcepto Dei, qui voluit penitentiam internam manifestari sacrificijs externis, sicut etiã pro peccatis personalibus diuersa sacrificia præcipiebantur: quando ergo sacrificium offerri poterat, non poterat iustificari homo sine illo, quia omitendo illud, iam peccaret contra præceptum; quando verò non poterat offerri, iustificabatur homo per solum affectum internum in quo includebatur sacrificium in voto, cùm ibi esset propositum seruandi omnia præcepta diuina. Sed sacrificia non concurrebant ad gratiam, nisi remouendo prohibens, scilicet peccatum actuale, & ideo non erant sacramenta.

60. *Quæritur an præter hoc fuerint alia sacramenta.* Restat pro complemento dubium de alijs sacramentis, an præter hoc remedium originalis, fuerint alia sacramenta in lege naturæ? P. Suarez sect. 4. & P. Vasquez in præfati quest. 61. artic. 3. cum alijs dicunt, non fuisse communiter alia sacramenta in illo statu, quia non dabantur tunc nisi necessaria ad salutem; & quia non constat de aliquo signo diuinitus tunc instituto ad significandam, & causandam infallibiliter gratiam: erant ergo tunc sacramenta aliqua minus propriè dicta, non tamen propriè, & in rigore. Addit tamen P. Suarez, fuisse fortasse in aliquo casu sacramentum aliquod diuinitus institutum pro aliqua familia, v. g. quale existimat fuisse sacrificium illud Melchisedech, quod continebat significationem, & promissionem Christi venturi, & gratiæ per ipsum dandæ, atque etiam suo vsu sanctificabat homines aliqua sanctitate imperfecta. P. Vasquez negat, illud sacrificium fuisse sacramentum, quia licet significaret Eucharistiam futuram, non erat institutum ad hoc communiter significandum; quod tamen requiritur ad rationem sacramenti, quia alioquin matrimonium etiam fuisset tunc sacramentum, quia Adamo saltem significauit mysterium Incarnationis; & coniunctionem futuram Christi cum Ecclesia; hoc autem non conceditur, ergo nec illud sacrificium fuit sacramentum; licet ipsi Melchisedech significauerit fortasse mysteria futura gratiæ.

61. *Instantia.* Hoc argumentum non videtur vrgeri, quia ad rationem

61. *Instantia.* Hoc argumentum non videtur vrgeri, quia ad rationem

61. *Instantia.* Hoc argumentum non videtur vrgeri, quia ad rationem

rationem sacramenti non video, cur requiratur, ita institui ad significandam gratiam, ut omnibus communiter id significet; non enim requiritur magis significatio in sacramento, quam in sacrificio: nam sicut sacramentum est signum gratiae; sic sacrificium debet esse aliquod signum, quo protestamur, Deum esse auctorem vitae, & mortis nostrae; & tamē ad veram rationem sacrificij non requiritur, quod illud signum in ratione signi sit omnibus communiter notum, Christus enim in cruce obtulit verum sacrificium Deo, ut supponat, & tamen non omnibus communiter significabat mors illa talem protestationem, nec communiter existimabatur sacrificium; ergo similiter, licet oblatio facta à Melchisedech non significabat omnibus communiter gratiam futuram, non ideo excluditur à vera ratione sacramenti. Ratio autem est, quia ad rationem signi humani in rigore satis est, quod fuerit institutum à Republica, vel ab habente auctoritatem publicam, & communem, licet adhuc illa institutio non sit omnibus manifesta. Sic enim Adam imposuit nomina rebus per quam impositionem factam ab Adamo ut capite & Principe hominum, iam voces illae erant signa humana, etiam si ad aliorum notitiam non venisset. Similiter ergo Christus ut princeps Ecclesiae potuit suam mortem instituerē ad significandam talem potestatem, quae significatio est propria sacrificij, atque adeo illa mors erat verum sacrificium, licet pro tunc non esset omnibus communiter manifesta talis significatio. Sic etiam Deus potuit instituerē oblationem Melchisedech in signum gratiae futurae, licet illa significatio pro tunc non omnibus, sed aliquibus esset nota, hoc tamen erat satis, ut esset signum gratiae; & per consequens sacramentum. Quod rursum potest confirmari ex sacrificio Abrahamae præcepto, ut scilicet immolaret filium suum, quae tamen actio, & eius significatio non erat omnibus nota, sed soli Abrahamae; & tamen erat verum signum ex diuina institutione.

Ratione probatur.

63. Nō ex alio capite, scilicet quod non sacrificij modo, & ratione sacramenti concluditur.

Suarez.

Clemens Alexand. Theodor.

Colligitur probabile esse quod dixit Suarez.

Dubitari posset hoc ipsum de aliquibus aliis sacrificiis illius temporis, quae à Deo etiam ipso videntur fuisse peculiariter instituta, quale fuit illud sacrificium Abrahamae Genes. 15. de Vacca trienni, & capra trima, &c. Et illud quod obtulit Noë Genes. 8. de pecoribus, & volucribus mundis, ubi plures sentiunt illam discretionem inter animalia munda, & immunda, fuisse ex ordinatione diuina. Ceterum quidquid sit de hoc, non est fundamentum ad dicendum, illa fuisse vera sacramenta, non enim constat fuisse ordinata ad sanctificationem aliquam communicandam, quae solum sistent intra rationem sacrificij.

63. Genes. 15. Genes. 8.

Non est fundamentum ad dicendum alia sacrificia illius temporis fuisse sacramenta.

64. Dubitatur de Sacerdotio. Nil ipsi deesse videtur ad sacramentum.

65. Instancia.

Coninch.

Reijciunt Coninch.

66. Verius ergo est non fuisse sacramentum quia non erat ex diuina institutione. Anacletus.

Con Aquil.

67. Obiectio.

Ad Hebr. 7.

Magis posset dubitari de sacerdotio ipso, quod tunc erat, an fuerit verum sacramentum, constat enim Melchisedech fuisse verum sacerdotem Dei altissimi, constat etiam, illud sacerdotium significasse sacerdotium Christi, & per consequens gratiam per Christum dandam, ergo illud erat signum gratiae, aliunde verò per illud sacerdotium conferebatur proculdubio aliqua sanctitas, saltem imperfecta, personae cui conferebatur. Nihil ergo illi deerat ad rationem sacramenti.

Dices, etiam prima tonsura confert aliquam sanctitatem, & sacramentalia omnia, quae nunc sunt in Ecclesia conferunt etiam aliquam sanctitatem, & tamen non sunt sacramenta. Respondet P. Coninch. in praesenti num. 24. tunc non fuisse de ratione sacramenti, quod conferret gratiam sanctificantem, sicut nunc est; quare minus sufficeret tunc ad rationem sacramenti. Sed hoc non potest stare, quia essentiae rerum sunt immutabiles, quare si essentia sacramenti tunc non includebat conferre gratiam, nunc etiam esset sacramentum id, quod haberet omnia, quae tunc essent de ratione sacramenti. Aliunde tamen exclusimus supra sacramentalia, & primam tonsuram à ratione sacramenti, quia scilicet non significant practice gratiam, nec praesentem, nec futuram, quae tamen requiruntur ad omne sacramentum etiam in lege antiqua, & naturae, ut supra explicuimus.

Adhuc tamen videtur verius, quod sacerdotium in lege naturae non fuerit sacramentum, quia non erat ex diuina institutione, sed ordinatione humana. Quod clarè videtur docere Anacletus Papa in epist. 2. decretali, ubi dicit, Sacerdotium initium sumpsisse ab Aaron, quia licet aliqui prius legantur sacrificium obtulisse, ut Melchisedech, & Abraham, hi tamen spontanea voluntate, non tamen sacerdotali auctoritate hoc fecerunt. Quae eadem verba ex Isidoro afferuntur, & approbantur, in Concilio Aquisgranensi 1. cap. 11. in quibus non negatur, Melchisedech fuisse verè Sacerdotem Dei, hoc enim scriptura aperte affirmat, sed solum significatur, non habuisse sacerdotium illud ex diuina ordinatione, hoc enim incepit ab Aaron, sed habuisse illud, vel ex electione populi, vel ex haereditaria successione, atque adeo non potuisse esse sacramentum, cum eius collatio non heret ex diuina institutione, sed humana.

Posset contra hoc obiici, quod si Sacerdotium Melchisedech non fuisset ex diuina institutione: non fuisset excellentius, quam Sacerdotium Leuiticum, quod fuit à Deo institutum, consequens autem videtur contra intentionem Pauli ad Hebr. 7. ubi late probat excellentiam Sacerdotij Melchisedech supra Leuiticum Sacerdotium, ut inde appareat sacerdotium Christi, quod fuit secundum ordinem Melchisedech, & non secundum ordinem

68. Respondetur primo.

Secundo.

69. Ex dictis colligitur in lege scripta fuisse vera & multa sacramenta. Conc. Flor. Conc. Trid.

Potissimum locum in illis habet Circumcisio.

Augustin.

70. Reducuntur ad tres classes. Prima classis. Secunda.

ordinem Leuiticum, excellentius fuisse Leuitico. Respondetur, in primis Paulum ibi nolle praefere sacerdotium Melchisedech, ita ut in omnibus fuerit excellentius, potuit enim in multis, quae ibi numerantur excellere, licet in aliqua alia circumstantia superetur à sacerdotio Leuitico. Deinde tota illa cōparatio Pauli procedit magis de sacerdotio Melchisedech, propt figuratiuum erat, quàm secundum id, quod re ipsa habebat, praefert enim illud ex eo, quod Melchisedech fuerit, sine patre, & matre, & sine genealogia, & quod fuerit sine initio, & sine fine vitae, quae omnia re ipsa non habuit Melchisedech, ut constat, quia reuera habuit parentes, & genealogiam, & natus, ac mortuus est; sed quia in Scriptura nihil de his omnibus dicitur, ut melius repraesentaret Christum, qui ut Deus non habuit matrem, & ut homo non habuit Patrem, & cuius sacerdotium non fuit per successionem, nec habuit finem in morte, ideo Melchisedech dicitur illa omnia repraesentatiuè habuisse; id est, prout introducitur in Scriptura haec habuisse ad repraesentandum Christum. Similiter ergo excellentia illius sacerdotij supra Leuiticum sufficit quod fuerit repraesentatiuum, seu quod fuerit aprior ad repraesentandam maiorem excellentiam sacerdotij Christi; sicut serpens aeneus exaltatus à Moysē in deserto, & Christum praefigurans erat quidem repraesentatiuè excellentior quàm Sacerdotes ipsi Leuitici, licet in seipso esset inferioris excellentiae ut constat. Cum hoc tamen stare potest, quod sacrificium illud fuerit à Deo praescriptum, licet sacerdotium aliunde iam habuisset Melchisedech.

Ex dictis facile colligitur, quid dicendum sit de tempore legis scriptae, in qua constat fuisse vera, & plura sacramenta, sic enim ea appellat sapientissimè Patres, & Concil. Florent. sub Eugenio in decreto illo vnionis, ubi dicitur sacramenta legis antiquae solum figurasse gratiam. In quibus verbis aperte supponit, fuisse tunc vera sacramenta, quod idem supponitur in Trident. sess. 7. can. 2. his verbis: Si quis dixerit, ea ipsa nōne legis sacramenta à sacramentis antiquae legis non differre, nisi quia caeremoniae sunt aliae, & alij ritus externi, anathema sit. In his sacramentis potissimum locum habere videtur Circumcisio, quae licet non inceperit à legem scriptam, quia ipsa fuit iterum stabilita, & erat ianua ad ingrediendum in caetera sacramenta, & caeremonias legis illius. An verò Circumcisio habuerit vim conferendi gratiam suscipientibus ipsam, & remittendi peccatum originale pertinet ad quaestionem de effectu sacramentorum. Quare de hoc agemus infra disput. 5. Nunc sufficit nobis, illam fuisse verum sacramentum, quia siue dederit, siue non dederit gratiam in suo usu, erat tamen caeremonia sacra sanctificans & coniungens personam cum Deo aliquo modo, & aliunde praefigurabat gratiam dandam in nostris sacramentis, ut testatur Augustinus lib. 6. contra Iulianum, & alij Patres communiter.

Præter Circumcisionem fuerunt plura alia sacramenta in lege veteri, quae reduci solent à Theologis cum S. Thom. 1. 2. quæst. 102. art. 5. ad tres classes. Prima est eorum, per quae consecrabantur Sacerdotes, & Pontifices, quae figurabant nostrum sacramentum Ordinis. Secunda est eorum, quorum usu, & participatione suscipientes coniunge-

bantur Deo, & confirmabantur magis in legali sanctitate, qualis erat usus agni Paichalis, qui significabat nostram Eucharistiam: Tertia denique continebat lustrationes, & expiationes legales, quibus homines à fordibus legalibus mundabantur, quae figurabant nostrum sacramentum Pœnitentiae: omnia enim illa erant umbra, & figura nostrorum sacramentorum. Alia de his sacramentis videri possunt apud Suarez in praesenti disput. 5. sect. 2.

Tertia.

SECTIO III.

Utrum in lege noua fuerint necessaria sacramenta.

Conclusio est certa de fide, sumpta necessitate pro conuenientia, ut saepe monuimus in hac disputatione: Est autem definita saepe contra plures Haereticos, quos late enumerant Suarez, & Vasquez in praesenti, qui vel omnia, vel aliqua sacramenta nouae legis negarunt. Constat autem ex illis Scripturae locis, ex quibus singula sacramenta colliguntur, quae ad singulorum sacramentorum materias spectant.

Rationes congruentiae variae possunt adduci, prima ratione eruditionis nostrae: est enim homini connaturale per signa sensibilia venire in cognitionem rerum spiritualium & diuinarum, de quo videri possunt Dionysius de Ecclesiastica hierarchia cap. 1. Origenes 4. contra Celsum, Cyrillus primo contra Iulianum Augustum, & Chrysofostomus hom. 38. in Matth. August. 5. in Genes. ad litteram cap. 6. sic etiam Socrates suam doctrinam tradebat per similitudines: imò eidem tribui solent fabulae, quae sub nomine Aesopi circumferuntur, ut ait Caiet. 3. p. 9. art. 4. & denique hac eadem ratione utitur Concil. Trident. sess. 22. c. 5. ad ostendendam necessitatem ritus externi, & caeremoniarum sensibilibus quae in Missa adhibentur. Cum natura (inquit) hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem sustollī, propterea pia mater Ecclesia, &c. quam rationem optime declarat Chrysofostomus hom. 83. in Matth. & 60. ad populum, & obiter August. 3. de Trinit. cap. 4.

Secunda ratio congruentiae est, ut in ipsa sacramentorum susceptione protestemur fidem nostram, & colamus Deum sacramentorum auctorem. Tertia est, quia sicut habemus spirituales animas, ita habemus & corpus, unde & anima, & corpore debemus Deo obsequium debitum rendere. Quarta est, ut ostendatur Dei sapientia, quae non solum contraria contrariis curat, sed & similibus, sicut canit Ecclesia, ut qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceret; sic etiam oportebat, ut homo, qui per affectum ad sensibilia corruerat, per usum eorundem sensibilibus sanaretur, ut medelam ferret inde, hostis unde læserat. Quinta propter humilitatem nostram; meritò enim subiicitur rebus inferioribus, & inanimis, qui rationi, & Deo subiici noluit. Sexta ratio adduci solet ad ostensionem diuinæ potentiae, quae tantam efficacitatem vilibus creaturis communicat. Septima est, ut esset medicina praeseruatua: cum enim homines propendeant ad externas caeremonias, & ritus, si non essent haec ipsa externa à Deo nobis iniuncta, facile homo ex se ipso declinaret ad cultum externum superstitiosum. Hac enim de

71. De fide certum. Saepè definitum contra Haereticos.

72. Prima congruentia rationis eruditionis nostrae. Dionysius. Origen. Cyrillus. Chylofost. Augustin.

Caietan. Trident.

73. Secunda rationis fidei & cultus Dei. Tertia, ex compositione homini. Quarta ex sapientia Dei.

Quinta, propter humilitatem nostram. Sexta, ad ostensionem diuinæ potentiae. Septima, ratione medicinae.

S. Thom. Antonin. Alexand.

Hieronym. Clemens. Galatin.

74. Octava ad securitatem hominis.

Nona ad vitam charitatem inter fideles conciliandam. Augustin. Decima ex parte Christi.

75. De excellentia nostrorum supra alia.

Pollent maiori virtute ad cauendam gratiam.

de causa Deus in lege antiqua tot sacrificiorum differentias instituit, vt populum ad idololatriam propensum illis externis ritibus in vero cultu contineret, vt dicit S. Thomas 1.2. quest. 102. art. 3. & ad Hebr. 10. Antonin. 1. p. agens de sacrificiis. Alexand. 4. p. quest. 6. memb. 4. art. 1. & 3. ad 3. vbi adducit Origenem, & Glossam in 6. Ierem. de quo videri possunt Hieron. in Isai. cap. 6. 56. & 60. Clemens primo Recognitionum fol. 16. & 6. Constit. Apost. cap. 22. & Galat. lib. 2. de Arcanis Scripturae, cap. 11.

Octava ratio esse potuit, vt homo possit esse de sua salute securior: experimur enim, nos sacramenta percipere, & aliunde scimus, hæc efficaciter causare gratiam, vbi non datur obex. Si autem signum gratiæ esset aliquis actus interior, multo magis dubitarem, quia non solum essemus dubij de dispositione requisita, sed etiam de ipsa sacramenti appositione. Nona ratio esse potest propter conciliandum amorem inter fideles; nam vnio cognita in his signis externis, & ritu, & ceremoniis, iuuat incredibilibiter ad vincendos animos, & fouendum amorem. Quam rationem attingit etiam Augustinus 19. contra Faustum, cap. 11. Decima ratio esse potuit ex parte capitis nostri Christi, qui cum sit Deus, & homo, ac remedium nostrum operatus fuerit actibus, non solum internis, sed externis, & visibilibus; sic oportuit coli à nobis sensibilibus etiam signis, quibus eius memoria sensibilibiter perseueret. Vide alias rationes apud Suarez in præsentis disp. 6. sect. 1.

De excellentia nostrorum sacramentorum supra sacramenta legis veteris agi solet in præsentis. Quæ res certa videtur de fide in Concilio Florentino & Tridentino supra adductis, vbi comparantur vtraque sacramenta, & præferuntur nostra. Hanc autem excellentiam paucis indicauit Augustinus d. lib. 19. contra Faustum, c. 13. vbi de nostris sacramentis dicit; quod sunt virtute maiora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. Potissimum excellentiæ caput desumitur ex virtute maiori, & præstantiori, quam habent ad cauendam gratiam in suscipiente, quam virtutem sacramenta illa non habebant; & licet id de Circumcisione concedatur, quod conferret gratiam, de quo postea dicendum est, adhuc illa fuisse proculdubio multo debilior virtus, & ad effectum multo minorem, quam sit effectus nostrorum sacramentorum: quæ etiam excedunt in hoc, quod sint finis, & exemplar illorum sacramentorum, quæ erant imagines, & vmbra nostrorum. Quare sicut vmbra exceditur à veritate, & imago ab exemplari, sic illa exceduntur à nostris. Alia etiam capita huius excessus videri possunt apud Suarez vbi supra sect. 2. res enim est facilis.

De necessitate stricta sacramentorum, an sint necessaria necessitate medij, vel saltem præcepti, quæstio est, quæ spectat ad singulas sacramentorum materias, vbi commodius tractatur, nunc iam veniamus ad effectum sacramentorum.

DISPUTATIO IV.

De principali effectu Sacramentorum nouæ legis, qui est gratia.

SECTIO I. Præmittitur, quid sit dare gratiam ex opere operato.

SECTIO II. Statuitur contra Hæreticos Sacramenta nouæ legis conferre gratiam.

SECTIO III. Qualis gratia conferatur per Sacramenta nouæ legis.

SECTIO IV. Vtrum Sacramenta nouæ legis causent physicè, vel moraliter gratiam.

SECTIO V. Referuntur, & dissoluntur argumenta contrariæ sententiæ.

SECTIO VI. Vtrum Sacramenta conferant gratiam in tempore, vel instanti, quo perficiuntur.

AGIMVS de sacramentis nouæ legis; postea verò disputatione sequenti agemus de sacramentis legis veteris, an contulerint gratiam.

SECTIO I.

Præmittitur, quid sit dare gratiam ex opere operato.

Supponendum, quid intelligatur per collationem gratiæ ex opere operato, aut ex opere operantis; quæ distinctio frequens est apud Theologos Scholasticos, & approbata in Concilio Tridentino contra impudentiam hæreticorum, qui eam infestabantur quasi barbaram, & monstruosam locutionem. De hac autem distinctione agit optimè Vasquez in præsentis disput. 13. cap. 1. cum quo breuiter dicendum est, tunc gratiam conferri ex opere operantis, quando datur solo intuitu meriti, quod ponitur ad obtinendam illam, tunc verò dari ex opere operato, quando non attenditur solum ad meritum, sed etiam ad ipsum opus præscindendo ab eo, quod sit, vel non sit meritum. Hinc dicimus, per bonum opus augeri gratiam ex opere operantis, quia illud augmentum datur præcisè intuitu operis meritorij, quod ponitur: similiter quando peccator per contritionem perfectam conuertitur & iustificatur extra sacramentum; dicitur accipere gratiam ex opere operantis, quia licet per contritionem non mereatur de condigno gratiam, meretur tamen illam de congruo, & propter hoc meritum datur, quod sufficit, vt dicatur acquiri ex opere operantis: sicut etiam homo iustus per sua bona opera dicitur comparare gratiam ex opere operantis, licet reuera præmiantur vltra condignum, iuxta communem Theologorum sententiam, & per consequens aliquid illius gratiæ detur propter illud opus, tanquam propter meritum solum de congruo.

Hinc etiam cum proportione extenditur idem modus loquendi ex merito ad satisfactionem; nam per opera bona homo iustus dicitur satisfacere ex opere

1. Supponitur quid sit dare gratiam ex opere operato & ex opere operantis.

2. Idem cum proportione dicitur de satisfactione.

opere operantis pro pena temporali debita: per Indulgentias verò, aut per sacrificium Missæ dicitur satisfacere ex opere operato, quia non attenditur ad opus bonum, vt de se est meritum, vel satisfactorium, sed ad valorem, quem aliunde habet, vnde etiam si aliquis impleat opus, quod exigitur à Pontifice absque vilo merito propter finem vanæ gloriæ: v.g. qui intercedit, atque adeo illud opus de se, & ex opere operantis, nec sit meritum, nec satisfactorium, adhuc lucratur Indulgentiam, si facit opus iniunctum, & est in gratia, quia fructus ille prouenit ex opere operato. Similiter, si pro me offertur sacrum, vel si adsum sacro, etiam si Sacerdos peccet faciendo illud sacrum, vel ego audiens illud sacrum peccem venialiter, adhuc fructus satisfactionis respondens sacrificio ex opere operato prouenit mihi, si sim in statu gratiæ. Quod idem credo propter eandem rationem de satisfactione sacramentali proueniente ex poenitentiâ iniuncta à confessorio, cuius fructus ex opere operato dabitur poenitenti, etiam si opus ipsum vitietur ex aliqua circumstantia veniali, quia nimirum, id quod datur ex opere operato, vt dicebam, datur independentè à bonitate ipsius operis, quod hic, & nunc exercetur.

Dices: Ergo similiter, si aliquis ieiunet pro me, & applicet mihi satisfactionem illius ieiunij, dicitur acquiri mihi ex opere operato; nam sicut ille mihi applicat suam satisfactionem absque vlla operatione bona mea, sic per indulgentias vel sacrificium applicatur mihi satisfactiones Christi absque vilo opere bono meo, ergo sicut hæc dicuntur asserere mihi fructum ex opere operato, sic dicitur in primo casu ieiunium alienum prodesse mihi ex opere operato. Respondetur negando sequentem. Nam ad illum modum loquendi attendi debet vltimum opus, quo acquiritur ille fructus, ita vt si fructus detur, etiam si illud opus non sit bonum, tunc dicatur dari ex opere operato; è contra verò quando requiritur bonitas in illo vltimo opere ad hoc, vt solum intuitu illius detur is fructus, quasi in præmij, tunc dicitur dari ex opere operantis: quando ergo Petrus ieiunat pro me, datur mihi ille fructus ex opere operantis, scilicet ipsius Petri, qui ponit ieiunium, tanquam opus, cuius solum intuitu datur mihi ille fructus, quando verò lucratur Indulgentiam, non datur mihi fructus ex opere operantis; quia opus, quo illam lucratur, non requiritur vt meritum, vel satisfactio, cuius solum intuitu detur ille fructus, sed solum vt conditio. Imo etiam si detur mihi Indulgentia absque vilo opere meo, adhuc dicitur dari ille fructus mihi ex opere operato: quia vltimum opus, quo applicatur mihi ille fructus, nempe applicatio, & concessio Pontificis non est opus meritum, vel satisfactorium, cuius intuitu de condigno, vel de congruo detur talis fructus, sed est applicatio meritorum, & satisfactionis Christi. Adde, etiam si aliquando exigeretur à me aliquod opus bonum, & satisfactorium ad lucrandum Indulgentiam, adhuc diceretur dari fructus ille ex opere operato, quia licet illud opus esset meritum, & satisfactorium, non tamen requireretur ad valorem Indulgentiæ, quod concurreret illud opus merendo, vel impetrando vilo modo talem fructum, sed solum per modum conditionis, eo quod Pontifex noluit dare illum fructum, nisi posito tali actu, qui de se esset bonus, & satisfactorius, licet de facto non satisfaceret pro illa parte

3. Instantia.

Diluitur.

te poenæ, quæ auferitur per Indulgentiam.

Vrgebis, quid si Petrus applicet mihi ieiunium sub conditione, si tunc ego lego: videtur enim lectio tunc conferre, & per consequens dari fructum illum ex opere operato. Respondetur primò esse ex opere operato improprie, quia non est effectus infallibilis, cum non sit certus valor operis Petri: Respondetur secundò in eo fructu vltimum opus non esse solum meam lectionem, sed etiam ieiunium Petri, quod non potest præcedere; quia iam non posset tunc habere effectum cum non possit manere suspensa eius applicatio.

Dices iterum: sacramentum item Poenitentiæ confert ex opere operato gratiam, & tamen eam non asserit independentè à merito suscipientis; requiritur enim semper dolor meritorius de congruo, qui sit pars sacramenti, & cuius intuitu datur postea gratia sacramentalis; ergo non est de ratione gratiæ, quæ datur ex opere operato, dari independentè à meritis illius, cui datur. Respondetur, licet in sacramento Poenitentiæ interueniat aliquod meritum de congruo, non tamen dari totam illam gratiam propter illud solum meritum congruum, sed etiam propter alias partes sacramenti, quas cõtingere potest non esse meritorias; quod sufficit, vt dicatur dari ex opere operato, hoc est, non respondere soli operi, & merito operantis.

Hinc obiter infero, quid dicendum sit de Martyrio, an scilicet dicatur conferre gratiã ex opere operato, an solum ex opere operantis? Dubiũ autem procedit, supposita communi sententiã, quæ docet, posse Martyrium causare primam gratiam in homine adulto non contrito, imò nec baptizato: In quo casu videtur dicendum gratiam illam conferri ex opere operato, vt videtur loqui Suarez sup. disp. 29. sect. 3. in solutione 3. argumenti; quia licet debeat præcedere aliqua dispositio meritoria saltem de congruo, & bona; illa tamen gratia, quæ confertur, non datur solum intuitu illius bonæ dispositionis & operationis, sed etiam ratione ipsius operis, & mortis re ipsa illatæ; adeo vt, manente tota illa operatione, & merito interno, si hic homo re ipsa non occideretur, non haberet eam gratiam, quam accipit; si autem occideretur, etiam dum dormit, vel dum nihil iam cogitat de morte, accipiet talem gratiam, quare merito dicitur conferri ex opere operato, nõ tamen sequitur ex hoc, quòd Martyrium sit verum sacramentum, vt aliqui obiciunt; ad rationem enim sacramenti non sufficit causare gratiam ex opere operato, sed requiritur vterius, quòd sit aliquid sacrum, seu ordinatum ad religiosè sacrandum, & quasi initium subiectum; vt ostendimus supra disp. 1. sect. 2. atque adeo sit signum institutum ad hoc ipsum significandum; quæ omnia desunt Martyrio, vt manifestè cõstat; nec enim qui illud applicat, habet talem intentionem saltem implicitam significandi; imò etiam si haberet contrariam, adhuc Martyrium conferret gratiam, quod tamen in sacramentis non potest contingere.

Instantia.

Respondetur primò.

Respondetur secundo.

5. Instantia.

Diluitur.

6. Hinc inferitur qui dicitur sit de Martyrio.

Suarez.

Non tamen Martyrium est verum sacramentum.

SECTIO II.

Statuitur contra Hæreticos, sacramenta nouæ legis conferre gratiam.

PRIMA controuersia est cum Hæreticis negantibus, sacramenta nostra causare vilo modo gratiam sanctificantem; quæ pars, quoniam ad

7. Hæretici dicunt sacramenta nostra non causare gratiam. Contro

Controuersitas spectat, breuissimè expedienda nobis est. Hæretici ergo nostri temporis, vt constat ex confessione Augustana art. 5. & 13. dicunt primò, sacramenta esse instituta vt signa professionis inter homines, & vt notas, quibus discernatur ab aliis gentibus; sicut Romanos toga discernerebat à Græcis, & sicut habitus discernit Monachos. Ita refert & approbat Philip. Melancthon in locis communib. relatus apud Decanum Louanensem, art. 1. pag. 20. Dicunt etiam, esse cæremonias in Euangelio institutas. (In his autem non dissentiunt Catholici.) Dicunt etiam, sacramenta esse allegorias quasdam bonorum operum, quod ex Anabaptistis sumpsit idem Melancthon: vt Circumcisio enim fuit signum coërcendarum cupiditatum, sic Baptismus est signum afflictionum: debet quippe Christianus cum Christo fluctibus tribulationum immergi. Eucharistia item est mutæ beneuolentiæ signum; & sic de aliis; in quo etiam Catholici non dissentiunt.

Decan. Louan. Addunt.

8. Addunt de nique.

Quomodo ponant sacramenta causa- re gratiam.

Luthet.

Melanct.

9. Catholica sententia.

Conc. Trid. Probatur primò ex Trid.

per solam fidem homines à Deo gratiam iustificanti adipsi, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit. Et can. 5. Si quis dixerit, hæc omnia sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit. Et can. 6. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre; quasi signa tantum externa sint accepta propter fidem gratia, vel iustitia, & nota quadam Christiana professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit. Et can. 7. Si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi ritè ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit. Qui Canon videtur editus contra Zuinglium, qui lib. de vera & falsa Religione, vt refert Decanus art. 1. pag. 24. vt effugeret argumentum de paruulis, quibus Baptismus confert salutem ex opere operato, dixit, non ideo paruulum saluari, quia baptizatus est; multi enim baptizati statim post Baptismum morientes damnantur; & alij non baptizati saluantur; quia nimirum omnia refert ad æternam Dei electionem absque consideratione mediolorum. Denique can. 8. sic habetur: Si quis dixerit, ipsa noua legis sacramenta opere operato non conferre gratiam, sed solum fidem diuina promissionis ad gratiam conueniendam sufficere, anathema sit. Hoc ipsum constat ex Bulla damnationis Lutheri à Leone X. vbi eius articulus supra relatus refertur, & damnatur. Rursus de Baptismo specialiter definitur in eodem Tridentino sess. 6. esse causam instrumentalem iustificationis. Et in Concilio Florentino in decreto Eugenij dicitur, quòd sacramenta continent, & causant gratiam; & de sacramento Pœnitentiæ Martinus V. in Concil. Constant. sess. 45. definit, quòd Sacerdos verè absoluit; ergo verè causat remissionem peccatorum.

Conc. Trid.

Leo X.

Conc. Constant.

Hunc sensum Ecclesia ex Scripturæ verbis collegit: nam de Baptismo loquens (& idem est de aliis Sacramentis) aperte indicat, ipsum non esse merum signum, sed causam iustificationis, & salutis. Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. vbi Augustinus, Aqua re generat hominem in Christo. Ad Ephes. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Vnde August. epist. 58. Quidquid ab hominibus quarumcunque culparum contrahitur, propter ipsum lauacrum remittitur. 1. Petr. 3. Saluos nos fecit Baptisma. Ad Titum 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Act. 2. Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Marc. vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. & alibi sæpè. Sanctorum Patrum loca ad idem confirmandum latè congerunt Controuersitæ aduersus Hæreticos nostri temporis.

10. Colligitur ex Scriptura.

Ioan. 3. August. Ephes. 5.

1. Petr. 3. Tit. 3. Act. 2. Marc. vlt.

11. Absurda quæ ex prauo illo dogmate sequuntur. Primum absurdum sumitur ex Baptismo paruulorum.

Adde absurda plura, quæ ex illo falso dogmate inferuntur. Primum, paruulis, qui excitari non possunt ad fidem, nihil prodesse Baptismum. Concessit sequelam Zuinglius, vt vidimus; sed tamen Lutherus, & Caluinus, vt illud absurdum vitarent, in hanc amentiam prolapsi sunt, vt dicerent, paruulos etiam, quædo baptizantur, intelligere significationem, & credere per Christum sibi remitti peccata. Sic docuit Lutherus serm. 3. Dominica ab Epiphania, & Caluinus 1. Infirmi Christiana religionis; quod tanquam notorium absurdum postea

Augustin.

Bernard.

12. Secundum, quia non plus valent nota quam verba.

13. Tertium non differret baptizatus à Baptismo Christi. Quartum. Quintum.

Sextum.

Septimum.

14. Obiectio prima Hæreticorum. Secunda.

Tertia.

Hebr. 10. Rom. 10.

Marc. vlt.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

postea retractauit, vt refert prædictus Decanus Louanensis art. 1. pag. 12. quia præterquam quòd manifestat experientia, & rationi naturali repugnat, contradicit Augustino, qui epist. 57. ad Dardan. & epist. 106. & 3. de libero arbit. cap. 26. & 1. de peccat. merit. cap. 35. & 21. de ciuit. cap. 16. & lib. 22. cap. 24. docet, paruulos neque intelligere, neque credere actu. Quod idem tradit Bernard. epist. 77. dicens, eos aliena fide, non propria saluari, cum baptizantur.

Secundum absurdum est, non esse maiorem, aut aliam vim in nouis, quam in antiquis sacramentis; illa enim etiam excitabant ad fidem, & bonum motum internum. Sequelam concedunt Lutherani, vt refert Decanus vbi supra, pag. 12. & consequenter admittunt, eundem vsum esse purificationis Iudæorum, & cineris vitulæ, atque Baptismi. Sed consequens est planè contra definitionem Florentini Concilij, & contra Paulum mille locis.

Tertium absurdum est, propter eandem rationem æquè salutarem fuisse Baptismum Ioannis & Christi. Quartò sequitur, à quocumque proferantur verba Sacramentalia, validum esse Sacramentum, cum verba semper significant, & possint excitare ad fidem. Quintò, verba prolata à ministro fidei, & absque intentione interna habere eandem efficaciam, quia adhuc excitabant ad fidem. Sextò, non esse valida, nisi lingua vulgari proferantur, quia alioquin non intelliguntur, atque adeò non excitant. Septimò, eundem esse vsum, & eandem efficaciam sacramentorum, & Euangelij, nam hoc etiam excitat audientes ad fidem. Denique, eodem modo prodesse sacramenta audita, lecta, meditata, atque exercita; & æquè prodesse iis, qui adsunt, ac iis, qui ea suscipiunt, cum vtroque modo, & in vtriusque eandem excitent fidem. Alia multa his similia facillè occurrunt aduersus deliria Hæreticorum.

Obiiciunt nobis primò, quia hæc est iustitia Pharisæorum in solis cæremoniis posita. Secundò, quia Paulus negat, Abraham Circumcisione iustificatum, nam Circumcisio solum erat signum propositum ad exercendam fidem, ita arguit Caluinus. Tertio Lutherus: nam Scripturæ, nulla mentione facta sacramentorum, dicunt, nos sine fide non iustificari. Rom. 1. Abacuc 2. Hebr. 10. Iustus ex fide viuunt. Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam. Non dixit: Corpore suscipiuntur sacramenta ad iustitiam, & denique Marci vltimo: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. Cur enim dixit: qui vero non crediderit, condemnabitur; & non dixit: qui non fuerit baptizatus, nisi quia fides tantum requiritur; quæ vndeumque posita, salus habetur etiam sine Baptismo; non verò è contra posito Baptismo absque fide. Quartò arguit idem: quia in omni sacramento est verbum promissionis Diuinæ; vbi cumque autem est promissio Diuina, requiritur fides audientis, ne Deum faciant mendacem sua incredulitate; ergo necessaria est fides suscipientis sacramentum. Quintò arguit Zuinglius; quia solus Deus potest liberare conscientiam; soli enim ei est nota; solus eam penetrat; quomodo ergo fieri potest, vt aqua, & aliæ res crassæ ad mentem perueniant, vt eam mudent? Sextò arguit idem; quia videtur Diuina maiestatem indignum, quòd suam virtutem alliget sacramentis; ita vt maneat Deus quasi seruus, de-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

beatque nostram salutem operari adhibitis sacramentis, & non sine illis. Septimò, ex Hieronymo super illa verba Matth. 3. Ego baptizo in aqua, sic ait: Ex quo dicimus, quòd homo tantum aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum, quo sordes abluuntur, &c. Octauò, ex Augustino lib. 83. Quæstionum, q. 53. vbi ait, Deum quædam facere per semetipsum sine media causa, vt illuminare animas; ergo non dat gratiam per sacramenta; alioquin & media causa animas illuminabit. Nonò, ex Ambrosio epist. 34. ad Demetriadem: Aliud est, inquit, quòd visibiliter agitur, aliud, quòd invisibiliter celebratur; nec idem est in sacramento forma, quòd virtus; cum forma cum humani ministerij adhibeatur obsequio, virtus autem per Diuini operis præstetur effectum. Quo etiam modo loquitur Cyprianus lib. de Baptismo Christi, & manifestatione Trinitatis; & alij Patres.

Septima. Hieronym.

Octaua. August.

Nona. Ambros.

15. Respondetur

Prima obiectio.

Tertia.

Quarta.

Act. 8.

16. Quinta.

Sexta.

Septima.

Octaua.

Nona.

Hæc & similia facillè soluuntur. Ad primum: Cæremonia per se non iustificat, sed ex virtute sibi superaddita cum fide, & aliis dispositionibus requisitis pro adultis. Ad secundum; transeat, Circumcisionem non valuisse ad iustificandum; non tamen est bona consequentia à veteribus sacramentis, quæ vacua erant, & egena, ad nostra. Ad tertium; Scriptura etiam efficaciam, & virtutem nostrorum sacramentorum ostendit; in illo autem loco Marci, ideo non dixit: qui non fuerit baptizatus, sed qui non crediderit, condemnabitur; quia, vt notauit Bernardus, fides sufficit cum Baptismo in voto, licet re ipsa non habeatur; Baptismus verò in adulto sine fide, & conuersione interna non sufficit. Ad quartum, responderetur in primis cum Decano vbi supra pag. 27. & sequentibus, non in omni sacramento esse verbum promissionis explicitum; nam qui dicit in Vnctione: Indulgeat tibi Deus, &c. non explicat promissionem, sed petitionem. Deinde etsi adulto sit necessaria fides, vt dignè suscipiat, non tamen paruulo; sed neque adulto est necessaria fides, quæ credat, sibi remissa esse peccata per Christum, sed qua credat in Christum. Sic enim Philippus Act. 8. quando baptizauit Eunuchum, solum interrogauit de fide, qua crederet Iesum Christum esse Filium Dei. Ad quintum; res illæ sensibiles non sunt causæ principales, sed instrumentales ad mundandam animam; quo pacto res materiales possunt concurrere. Ad sextum; non dedecet Diuinam Maiestatem eligere media, quæ ipse voluerit, ad salutem hominum; ipse enim potest ea in media applicare infallibiliter suis electis. Ad septimum; Hieronymus vult, Deum solum esse causam principalem iustificationis; non excludit verò alias; quæ sint instrumenta, præsertim si non concurrant physice, sed moraliter. Ad octauum; Augustinus dicit, Deum immediatè illuminare; non tamen decipere, nisi mediis aliis. Vbi non dicit Augustinus, Deum nunquam illuminare mediatè; sæpè enim illuminat nos, mediis Angelis, atque etiam aliis hominibus. Ad nonum; illi Patres loquuntur de virtute principali, vel virtute etiam physica, quæ est sola potentia Dei, vt dicemus infra sect. 5. Adduci etiam solet Augustinus tract. 80. in Ioannem, dicens: Vnde tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat; nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Sed de sensu eorum verborum diximus supra disput. 2. sect. 4.

SECTIO III.

Qualis gratia conferatur per Sacramenta noua legis?

17. Supponitur aliqua sacramenta conferre primam gratiam, alia secundam.

Multa quaestione remittuntur alio.

Quaestio prima huius loci. Quid per gratiam sacramentalem intelligatur.

18. Prima sententia ponit habitum diversos.

Paludan. Secunda sententia dicitur in ipsa gratia. Bonauent.

Tertia ponit quaedam qualitates.

19. Communis sententia ponit specialia auxilia. Explicatur exemplo Confirmationis.

S. Thom.

20. Probatur primo ex D. Bernardo.

Supponimus, aliqua sacramenta conferre primam gratiam, idque habere per se, & ex sua primaria institutione; an verò omnia possint conferre saltem per accidens primam gratiam, non est huius loci; pertinet enim ad tractatum de singulis sacramentis in speciali; vbi etiam tractatur illa quaestio, an sacramenta, recedente fictione, conferant gratiam, quam in prima collatione propter obicem non contulerunt. De primo tamen puncto dicemus agentes de sacramento Eucharistiae; de secundo autem infra disp. 9. sect. 3. & seqq. Similiter non est huius loci quaestio illa, an sacramenta ad effectum gratiae requirant aliquam dispositionem in homine adulto, & qualem? Iis ergo praetermissis, quaestio propria huius loci est, quidnam intelligatur per gratiam sacramentalem, quam sacramenta conferunt? An sola gratia habitualis ut sic, an talis gratia, vel cum tali respectu, aut cum alio habitu peculiari, &c.

Multa circumferuntur sententiae. Prima est, praeter gratiam habitualemente conferri per sacramenta habitum quendam specialem ad tales actus; v.g. in sacramento Confirmationis habitum specialem ad profitendam fidem in praesentia tyranni; in sacramento Ordinis habitum specialem ad deuotè, & piè exercendos actus Ordinis; & sic de aliis sacramentis. Haec tribuitur Paludano in 4. d. 2. q. 3. Alij videbantur ponere diuersitatem in ipsamet gratia habituali, quae conferretur per sacramenta; ita ut gratia data per sacramentum sit diuersa intrinsecè à gratia, quae datur per bona opera; quam sententiam refert Bonauentura in 4. d. 1. in primo. q. 6. cui sententiae fauere videntur illi etiam, qui dicunt, gratiam sacramentalem differre in hoc à gratia non sacramentali, quòd haec solum sit ad bene operandum, illa verò sit gratia curatiua, & supponens infirmitatem peccati, à qua debeat hominem sanare. Alij dicunt, gratiam sacramentalem afferre secum quamdam qualitatem peculiarem, quae in aliquibus sacramentis est character, in aliis verò est ornatus animae; quam sententiam tuetur Capreolus, licet hi omnes valde confusè loquantur, & plures eorum possint facillè ad communem sententiam reduci.

Communis ergo sententia docet, gratiam sacramentalem super gratiam habitualemente addere solum specialia auxilia Diuina ad aliquos actus peculiare, in ordine, ad quos dirigitur peculiariter tale sacramentum; v.g. in sacramento Confirmationis datur gratia habitualis cum speciali titulo, & iure ad auxilia Diuina, quibus fidem Christianam liberè, & audacter profiteatur, & sic de aliis. Quam sententiam videtur docere S. Thomas in praesenti art. 2. & cum ipso ceteri. Videantur Suarez, Vasquez, & alij recentiores in praesenti; quam ego etiam ut veriore amplector.

Probatur primò ex Bernardo in sermone de Cena Domini, ante medium; vbi supponit, diuersis sacramentis diuersas gratias correspondere; & in speciali tribuit Eucharistiae, quòd non sentiamus adeò vehemens tentationes irae, inuidiae, luxuriae, &c. quòd quidem non facit Eucharistia immediatè, sed mediantibus auxiliis; quòd idem cum proportione docet de aliis sacramentis in

ordine ad alios effectus. Ratione verò probatur quia hoc pacto intelligitur sufficienter differentia gratiae sacramentalis, dicendo, illam non differre ab alia gratia physice in sua entitate, sed solum esse moraliter diuersam, propter titulum quem affert ad peculiaria auxilia. Nec potest assignari, quid aliud addat, nisi hoc; nam quicumque habitus superaddatur, superfluum est; gratia enim habitualis affert secum habitus infusos omnium virtutum, & ad omnes actus supernaturales, qui in qualibet materia fieri possunt; quare homo iustus etiam non confirmatus habet habitum infusum, quo possit profiteri fidè. Nec sufficit dicere, quòd idem habitus datur in excellentiori gradu homini confirmato; quia habitus infusi sequuntur mensuram intentionis gratiae habitualis, quae cum possit esse intensior in homine non confirmato, quam sit in aliquo confirmato, habebit etiam eandem intentionem ille alius habitus. Tota ergo differentia debet reduci ad auxilia actualia, & ad eorum exigentiam, quae facit esse diuersas extrinsecè illas gratias.

Contra hanc communem doctrinam, & eius probationem, in qua nostri recentiores conuincunt, duplex potest esse difficultas. Prima est retorquendo argumentum, si enim fieri possit, melius intelligetur differentia gratiae sacramentalis à non sacramentali, ponendo diuersitatem intrinsecam inter ipsas gratias: sicut enim homo sanctificatur intrinsecè per gratiam, per quam accipit ius intrinsecum, & physicum ad gloriam, & per quam habet radicem, & principium intrinsecum habituum infusorum; & sicut sacramenta causant characterem physicum, per quem homo intrinsecè signetur, & habeat potestatem ad aliquos actus sacramentales: sic esset congruentius, si acciperet aliquid intrinsecum & physicum, quo intrinsecè ordinaretur ad talia auxilia, & non solum ex decreto extrinsecò Dei. Hoc autem absque inconuenienti dici posset, si ponatur ipsa gratia sacramentalis in sua entitate diuersa à gratia non sacramentali, & habens peculiarem ordinem & exigentiam ad talia auxilia; ex quo non arguitur differentia specifica inter vtramque gratiam, sed solum individualis, & materialis, quia sicut vnum lumen gloriae non differt specie ab alio, licet habeat determinatum, & specialem ordinem ad videndas has creaturas in Verbo; sed solum differt numero, eò quòd totum illud ordinetur ad videndum melius ipsum Deum, qui solus est obiectum formale, sic dici posset, exigentiam gratiae in ordine ad haec auxilia, vel illa, esse solum materialem, & individualemente, eò quòd totum hoc ordinetur ad sanctitatem bonorum operum, quibus homo aeternam beatitudinem promereatur. Et quidem S. Thomas hoc art. 2. in corpore, videtur aequiparare ordinem ad haec auxilia cum ordine, quem habet gratia ad habitus virtutum; quare cum ordo gratiae ad habitus infusos sit in eius sententia ordo intrinsecus, & physicus, consequens est, quòd ordo, quem habet haec peculiaris gratia ad talia auxilia, debeat esse intrinsecus, & non solum ex decreto Dei.

Secunda difficultas est, quia posita illa solum connexionione extrinsecà ex decreto Dei non apparet, quomodo dicatur proprie, & in rigore, hominem per gratiam ipsam habitualemente, quam recipit in sacramento, sanctificari, & perfici ad tales operationes, prout re vera dicendum est; hoc enim sonare

Vnde illa gratia sunt tantum diuersa extrinsecè.

21. Duplex difficultas contra hanc doctrinam. Prima est retorquendo argumentum.

23. Respondetur ad primam difficultatem. Primò.

24. Instantia.

22. Secunda difficultas est in connexionione merit.

sonare videntur verba sacramentalia, qualia sunt illa in ordinatione Diaconi: Accipe Spiritum sanctum ad resistendum Diabolo & tentationibus eius, &c. & illa in ordinatione Presbyteri: Accipe Spiritum sanctum; quorum remissiones peccata, remittuntur eis, &c. ex quibus colligunt communiter Doctores, per ordinationem conferri gratiam habitualemente, quam significat acceptio Spiritus sancti. Cum ergo Spiritus sanctus seu gratia habitualis detur ad resistendum diabolo, seu ad sanctè exercendum ministerium illud, & ad sanctè ministrandum sacramentum Poenitentiae; oportet concedere, gratiam ipsam habitualemente conducere ad hoc ipsum, & afferre secum auxilia, & inspirationes ad eum finem. Hoc autem non bene intelligitur, si Deus ex solo suo beneplacito, & absque vlla exigentia ipsius gratiae det illa auxilia, posito sacramento, quia tunc non magis conduceret gratia, & Spiritus sanctus, qui datur in sacramento ad eum finem, quam si daretur lignum, vel lapis; quo posito Deus decreuisset conferre auxilia; siquidem gratia non magis ex se exigeret illa auxilia, quam lignum vel lapis. Melius ergo, & congruentius dicitur, ipsam gratiam habitualemente, quae datur in sacramento, ex sua indiuiduatione esse talem, ut exigat talia auxilia, atque adeò per ipsam sanctificari hominem ad tales operationes peculiariter bene exercendas.

Ad primam difficultatem, quidquid sit, an diuersitas gratiae habitualis repugnet, dicendum videtur, in praesenti non esse admittendam. Primò, quia, si gratia sacramentalis haberet illud praedicatum intrinsecum, quod non habet gratia non sacramentalis, sequeretur, non posse ex vtraque risultare vnam gratiam intensam; quia licet sit probabile, quòd gradus intensiois in qualitate non sunt omnino homogenei, sed habeant aliquam heterogeneitatem, illa tamen heterogeneitas non est in ordine ad alia praedicata, sed solum quatenus vnus est primus gradus, alius secundus, alius tertius, &c. quem ordinem habent intrinsecè per suam entitatem; ceterum non potest fieri intensio ex vna parte cognitionis, v.g. quae repraesentet Petrum, & ex alia, quae repraesentet Paulum; nam intensio tota est circa idem subiectum, & circa idem obiectum; circa idem enim intenditur qualitas; circa diuersa verò non intenditur, sed extenditur; quare si homo haberet gratiam ut quatuor, comparatam bonis operibus, & quae non haberet illam exigentiam intrinsecam ad talia auxilia, & postea aduenirent alij duo gradus gratiae sacramentalis habentis talem exigentiam specialem non posset fieri vna gratia intensa ut sex ex vtraque: nam duo posteriores gradus non intenderent, sed extenderent priores quasi ad nouum obiectum, scilicet ad talia auxilia, & tales operationes diuersas; ergo non possumus admittere in gratia sacramentali illam varietatem intrinsecam, quia omnis gratia sacramentalis de facto potest facere intensiorem cum alia non sacramentali praecedenti vel subsequenti.

Dices, posse id explicari iuxta doctrinam à nobis traditam tom. 1. de Incarnatione disput. 6. sect. 2. vbi diximus, augmentum gratiae aliquando fieri non per maiorem intensiorem gratiae praecedentis, sed per commutationem illius in aliam substantialiter perfectiorem; ut si praecedens dabit ius ad lumen gloriae & visionem centum creaturarum in Deo, commutetur in aliam, quae det ius

ad visionem mille creaturarum, vel centum perfectiorum in Deo, quae sanè gratia non posset facere intensiorem cum praecedenti. Sic ergo posset gratia praecedens, adueniente sacramento, non intendi, sed commutari in aliam perfectiorem habentem speciale ius ad talia auxilia.

Sed contra hoc est; quia in primis gratia illa sacramentalis semel producta posset, quantum est ex se, postea intendi per gratiam acquisitam meritis: illud autem augmentum, vel haberet eundem ordinem, & titulum ad auxilia specialia, vel non; si dicas primum, ergo illud etiam augmentum esset gratia sacramentalis, licet non daretur intuitu sacramento, sed propter merita; si dicas secundum, ergo illud augmentum non faceret intensiorem cum gratia praecedenti sacramentali; quia priores gradus exigerent talia auxilia specialia, ad quae posteriores gradus non haberent talem ordinem aut exigentiam. Vnde nec satisfacit, si dicas, gratiam illam sacramentalem postea aduenientibus meritis, non manere eandem, sed commutari in aliam perfectiorem: hoc, inquam, eodem modo impugnatur; nam illa alia gratia, quae postea resultat respondens sacramento, & meritis sequentibus, vel tota habet talem exigentiam ad auxilia specialia sacramentalia, vel non: si dicas primum, habetur ergo absque nouo sacramento maior, vel melior exigentia illorū auxiliorum, quam antea; cum tota gratia subsequens, & totum eius augmentum, dandum per totam vitam, habeat semper talem exigentiam specialem auxiliorum; si verò dicas secundum, ergo illa etiam secunda gratia, quoad partem sui habebit talem exigentiam, & quoad partem, non habebit, & per consequens non poterit constari ex vtraque vna gratia, etiam per intensiorem, sed duplex.

Secundò, non potest explicari, qualis sit illa specialis exigentia intrinsecà huic gratiae; nam vel exigit gratia sacramenti Confirmationis, v.g. quòd adueniente occasione, & interrogatione tyranni, hic homo habeat auxilium efficax ad confitentiam fidem; & hoc non potest dici, quia experientia constat, non deberi ex Sacramentis talia auxilia efficacia; multi enim post accepta sacramenta deficiunt. Vel solum exigit, quòd in illa occasione detur auxiliū sufficiens; & hoc est quidem commune omni gratiae habituali; nam eo ipso, quòd eleuat hominem, & constituit in statu supernaturali, exigit quòd quoties proponitur sufficienter obiectum, & adest occasio operandi, detur illi concursus proportionatus ad hoc, ut operetur circa illud per actus supernaturales; & per consequens ut excitentur motiua fidei sufficienter ad mouendum, & omnia, quae requiruntur in actu primo: ergo illa exigentia auxiliij sufficientis non est praedicatum proprium solius gratiae Sacramentalis. Vel denique exigit illa gratia auxilia, nò quidem determinatè efficacia, sed tamen abundantiora, & intensiora, quam aliàs deberentur. Et quidem nec hoc potest esse connaturale, & intrinsecum gratiae habituali; quia cum gratia sit quasi prima essentia, & natura in ordine supernaturali, à qua fluunt alij habitus, quasi eius passiones, consequens est, ut exigat eos in eadem mensura intensiōis, in qua est ipsa gratia, non in maiori; vnde etiam operationes, seu actus supernaturales non potest exigere ex natura sua in maiori intensiōe, quia cum non ordinetur ad actus, nisi medijs potentijs, seu habitibus infusis, non potest ex natura sua

25. Diluatur.

26. Secundo respondetur.

sua exigere actus intensiores,quam habitus;ergo solum exigit auxilia eiusdem intensiois,& proportionis, atque adeo non intensiora, sed qualia iuxta vires, & attentionem presentem possunt elici ab intellectu, & voluntate circa obiecta proposita: non ergo apparet, qualis sit illa exigentia physica, & intrinseca gratia Sacramentalis. Si autem ponatur exigentia extrinseca ex decreto Divino, potest bene explicari dicendo, quod gratia sacramenti Confirmationis, v. g. licet ipsa in se sit vt duo; prout tamen collata est per tale sacramentum à Deo, exigit ex ordinatione Diuina, quod homini Confirmato dentur, occurrente occasione, auxilia abundantiora, & intensiora ad profitendam fidem; nam licet ex se, & intrinsece non habeat talem exigentiam, potest tamen illam habere extrinsece ex suppositione ordinationis Diuinae.

Bene autem explicatur in nostra sententia.

27. Responsio ad secundam difficultatem. Probatur primo.

Secundò probatur.

28. Declaratur exemplo peccati venialis quod veniunt.

Ad secundam verò difficultatem fatemur, per gratiam habitualement, quæ datur in sacramento, sanctificari hominem in ordine ad tales effectus; nec habere se illam gratiam, sicut lignum, aut lapidem, quem Deus poneret ad illos effectus. Primò, quia omnis gratia habitualis de se (vt diximus) exigit auxilia ad resistendum tentationibus, & ad bene operandum in qualibet materia; quare poterit Deus dare hanc gratiam hic, & nunc generali quidem intentione propter omnem operationem bonam; peculiari autem, & magis speciali propter operationes honestas in tali materia, ad quas etiam perit auxilia hæc gratia, & ideo ex intentione Dei datur magis propter hæc auxilia, quam propter alia. Secundò, licet hæc gratia ex se non exigit auxilia intensiora suis habitibus, negari tamen non potest, quod homo iustus per sua bona opera possit mereri de congruo talia auxilia intensiora; similiter ipse homo iustus, sicut est obiectum congruum amicitia Diuinae, sic etiam est talis, cui Deus congruè, & rationabiliter possit conferre auxilia illa abundantiora, & intensiora, nam in amicis talia beneficia congruè conferuntur; affert ergo gratia habitualis homini hanc congruitatem, quam non habebat prius etiam in ordine ad auxilia intensiora; quam congruitatem non affert lignum, vel lapis: vnde respectu eorum donorum, & auxiliorum non se habebit gratia per accidens, sed per se, & vt radix saltem congrua, cuius intuitu conferantur. Ad hoc ergo datur in sacramento illa gratia habitualis, scilicet vt sit radix exigens physice, & quasi ex debito auxilia ordinaria, & vt sit radix congrua; ratione cuius Deus det auxilia maiora in tali materia, quæ ideo dicuntur dari mediante gratia habituali, licet non habeat peculiarem exigentiam talium auxiliorum.

Possimus autem hoc declarare exemplo ipsius gratia habitualis in ordine ad tollenda peccata venialia; nam licet gratia secundum se non habeat repugnantiam cum peccato veniali, provt tamen confertur in sacramento Pœnitentia ad mundandum hominem à culpis venialibus, quas rite confessus est, habet repugnantiam cum illis, & datur ad mundandum hominem ab illis; quia nimirum ipsa entitas gratia, licet non repugnet formaliter cum illis, ex se tamen, quando confertur, affert nouum titulum ad condonationem aliquarum offensarum leuium, reddit enim hominem magis charum, & amicum Deo; quoties autem aliquis magis arctam amicitiam contrahit cum

amico, solet illi aliquas leues noxas condonare; affert etiam titulum congruitatis, vt Deus intuitu illius arctioris amicitia condonet homini omnes offensas præteritas, quæ condonatio fit aliquo modo, mediante illa gratia, quæ ideo dicitur dari in sacramento ad mundandum hominem à culpis venialibus. Sic etiam dicimus, dari gratiam in sacramentis ad hoc, vt homo per ipsam fiat habilior, & promptior ad resistendum talibus tentationibus, vel operandum in tali materia; quia Deus intuitu illius gratia habitualis confert homini auxilia, quibus facilius possit elicere illas operationes honestas; & ad hunc potissimum finem dat homini gratiam habitualement, vt habeat titulum nouum, cuius intuitu det talia auxilia gratia actualis.

Hinc infero primò contra aliquos recentiores, eiusmodi auxilia, & effectus gratia sacramentalis non deberi homini non accipienti in sacramento gratiam habitualement, vel qui acceptam perdidit. Cum enim dentur, mediâ gratia habituali, tamquam radice aliquo modo eos exigente; ablata gratia non debentur. Quod videntur supponere communiter Theologi, & expressè Suarez in præfati disputatione 7. sect. 4. §. secundò colligitur. & Henriquez lib. 1. de sacramentis in genere, cap. 12. num. 5. & 8. infert, eiusmodi gratiam auxiliorum recuperari per pœnitentiam, quando aliquis gratiam habitualement in sacramento acceptam postea peccato perdidit; quia illud ius ad auxilia consequitur gratiam habitualement in sacramento collatam, ita vt cum ipsa amittatur, & cum ipsa resurgat. Quod videretur esse iuxta mentem Cypriani sermone de Ablutione peccatorum, vbi inter alia sic ait: Deus reuerſis dat, vt iterum possint eis sacramenta prodesse, quorum si pœnitentia non subesset, nullo modo deinceps experiri possent essetum. Et quidem doctrina huius corollarij videtur esse iuxta mentem fidelium, qui sacramenta cum obice suscepta existimant esse inutilia, atque adeo nullam afferre sanitatem, imò potius morbum, & mortem, provt Ecclesia canit de Eucharistia in peccato suscepta: Mors est malis, vita bonis; ergo non affert tunc ius ad auxilia vberiora; nam si hoc afferret, aliquam afferret sanitatem; illa enim sunt auxilia gratia sanantis, & per consequens per multas communiones in peccato haberet homo plurima auxilia ad resurgendum, & non peccandum; cuius oppositum omnes credunt. Hoc etiam sonant verba illa supra relata formæ sacramentalis in Diaconatu: Accipe Spiritum sanctum ad resistendum diabolo, & tentationibus eius. vbi auxilia ad resistendum diabolo non promittuntur, nisi per aduentum Spiritus sancti, qui non aduenit, nisi per infusionem gratia habitualis. Hinc autem colligitur, sicut non adueniente gratia, non acquiritur illud ius ad auxilia; sic abeunte eadem gratia per peccatum, amitti etiam illud ius, quia eadem est vniuersaque connexio in conseruatione, ac in prima introductione, cum nulla sit ratio disparitatis.

Sed dicit aliquis: si hi effectus sacramentales impediuntur per superueniens peccatum, ergo ille, qui suscepit sacramentum, & postea peccauit, tenetur sub nouo peccato ad confitendum statim, vel ad habendam contritionem, vt iustificetur, ne ponat obicem illis nouis effectibus sacramenti, quod suscepit, qui impediuntur per statum peccati. Respondetur negando sequelam; non enim tenetur homo ad auferendum obicem omnibus effectibus

29. Colligitur ex dictis.

Suarez. Henriquez.

Quod cum gratia perditur, cum eadem postea recuperatur.

Cyprian.

Probatur hæc illatio ex mente fidelium.

Concluditur.

30. Instantia.

Diluitur.

fectibus sacramenti; satis est, quando confertur sacramentum, curate, ne sit obex eius effectui principali. Sic enim pœnitens non peccat postea, si tempore, quo implet pœnitentiam impositam, sit in peccato, & per accidens impediatur effectus illius satisfactionis sacramentalis; sicut & ille, qui accepit in gratia Eucharistiam, & peccauit lethaliter, dum adhuc eam habebat in stomacho, non tenetur sub mortali ad procurandam statim iustificationem, ne impediatur effectus gratia, quos sacramentum, dum est in stomacho, continet operatur, iuxta aliquorum sententiam: sic nec in presenti tenetur homo auferre obicem omnibus auxiliis, quæ possunt dari intuitu sacramenti suscepti, sed sufficit abstulisse obicem effectus principaliori, nempe gratia habituali.

31. Inferitur secundò.

Instantia. Soluitur.

Infero secundò, hos effectus non ita esse sacramentis alligatos, vt sine sacramento obtineri non possint, & de facto non obtineantur: contingit enim plures sine sacramento Confirmationis habere auxilia vberiora ad profitendam fidem; & sic de aliis sacramentis: nam illa auxilia sunt dona Dei, qui licet ea promiserit accipientibus sacramenta, non negauit non accipientibus; sicut etiam ipsam gratiam habitualement, quam Deus promittit accipientibus sacramenta, dat extra sacramenta in multis casibus. Dicunt aliqui, hanc gratiam auxiliorum specialium nunquam dari, nisi per sacramenta in re, vel saltem in voto. Sed contra; quia si sermo est de voto explicito, hoc est manifestè contra experientiam; multi enim, qui non habent votum, aut propositum suscipiendi Confirmationem, nec illius recordantur, accipiunt auxilia Dei abundantissima ad profitendam fidem; si verò sermo sit de voto implicito, non videtur habere locum in presenti materianam sacramentum in voto tunc dicitur operari, quando effectus habetur per aliquid, in quo includitur implicitè desiderium, aut propositum recipiendi illius sacramenti, qualis est contritio, in qua includitur implicitè propositum seruandi omnia præcepta, & per consequens confitendi, cum datur præceptum Confessionis; atqui non datur tale præceptum graue Confirmationis, nec etiam Extremæ vnctionis iuxta veriore sententiam; ergo nec in contritione, nec in alio actu simili continetur votum implicitum horum Sacramentorum.

SECTIO IV.

Utrum Sacramenta non a legis causent physice, vel moraliter gratiam?

32. Suarez. Vasquez.

Supponitur primò hic non sumi sacramentis prout includit institutione diuinata.

Quæstio celebris est, & quam sua contentione, & disputatione celebriorem reddiderunt P. Suarez, & P. Vasquez in præfenti, & aliis in locis, præsertim ille tom. 1. in 3. p. disput. 31. sect. 6. in posteriori editione: hic verò 1. part. disput. 176. Nos longiore controuersiam ad breuitatem reducere, & quantum fieri poterit, in hac quæstione ab aliis difficilioribus abstinere curabimus. Suppono primò, non esse quæstionem de sacramento completè sumpto secundum totum; quod includit in ratione sacramenti. Nam vt sic, omnia sacramenta causant aliquo modo physice gratiam. Sacramentum enim, vt supra vidimus, pro formali includit etiam institutionem Diuinam, à qua formaliter habet esse signum practicum in-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

fallibile gratia: institutio autem Diuina est actus, seu decretum aliquod Diuinae voluntatis; quod quidem aliquo modo concurrat physice ad ponendam gratiam; ab illo enim decreto suo mouetur voluntas Diuina, vel sicut ab intentione, vel sicut ab actu imperante, vel alio simili modo ad voluntatem producendi gratiam hic & nunc; qui modus concurrere est physicus, vt constat; nam intentio non concurrat solum moraliter, sed physice ad electionem mediorum; & actus imperans ad actum imperatum, siue ille concursus sit propriè causæ efficientis, siue in genere causæ formalis seu dispositionis; semper tamen est in aliquo genere physico; ergo sacramentum ex ea saltem parte, qua includit Diuinam institutionem, potest dici, quod concurrat physice ad gratiam ponendam. Controuersia itaque non est de sacramento adæquatè accepto, sed de sacramento pro materiali; hoc est, de illo, quod subest institutioni Diuinae, an ipsa sacramenta materialiter, & specificatiuè accepta concurrant vt causæ physicae, vel solum vt causæ morales?

Suppono secundò, neque etiam esse quæstionem, an sacramenta sint causæ morales gratia: Omnes enim debent fateri ea de facto habere eiusmodi causalitatem moralem, siue solam, siue simul cum causatione physica. Nam causa moralis est, quæ mouet agens physice ad volendum operari: sacramenta autem posita mouent proculdubio Deum, vt velit producere gratiam, siue ipse solus, siue simul cum ipso sacramento; nam sunt conditiones, sub quibus Deus promittit gratiam: debitor autem, qui sub conditione promittit, mouetur ab ipsa conditione posita ad volendum dare, quod promittit. Sunt item actiones, & operationes Christi per suos ministros, vt postea videbimus, quibus representat Deo sua merita, vt obtineat gratiam pro hominibus; quæ proculdubio habent maximam vim ad mouendum Deum; habent ergo totum, quod requiritur ad causandam moraliter gratiam, & alios effectus. Quæstio itaque non est, an sint causæ morales gratia: sed an causent solum moraliter, vel simul etiam physice suos effectus?

Duplex ergo sententia est; vtraque satis communis. Prima affirmat, sacramenta habere influxum physicum instrumentalem, quo physice producant gratiam in recipiente sacramentum. Hanc sequuntur ferè Thomista, & alij, quos refert, & sequitur Suarez secunda sententia negat influxum physicum, & concedit solum morale, quatenus sacramenta ex Diuina institutione habent vim mouendi Deum infallibiliter ad dandam gratiam. Hanc tenent alij plures, quos refert & sequitur Vasquez, qui late probat, nec potuisse id diuinitus ita fieri, vt res, quæ ex se non habent virtutem ad aliquem effectum producendum, nec vllam cum ipso proportionem, ex solo beneplacito Diuino illum physice producant. Eandem tenet P. Salas disput. 24. de legib. sect. 6. num. 37.

Ego pro nunc à quæstione Philosophica omnino abstineo, an scilicet detur in rebus omnibus illa potètia obediencialis actiua, qua eleuari possint ad producendum quodlibet aliud; independenter enim ab eo principio, & admissa potètia illa obedienciali actiua, negatiua pars multò magis mihi placet, loquendo de facto, non quia fieri non posset, sed quia non expedit, nec est sufficiens fundamentum ad id affirmandum; non

33. Supponitur secundò non quæri an causent moraliter.

34. Duplex sententia, prima est Suarez, affirmans concurrere physice.

Secunda Vasquez, negans.

Salas. 35. Supponitur potètia obediencialis actiua.

debemus autem res nostrae fidei absque necessitate difficiliore, & obscuriore reddere, sed potius, quantum fieri possit, faciliores, & magis ad captum vulgi, & infidelium accommodatas.

36. Impugnatur prima sententia. Primum argumentum est quia gratia fit per creationem. S. Thom.

37. Respondent quidam huic argumento. Aliqui ex Auctoribus primae sententiae dicunt, sacramenta non concurrere immediate ad ipsam entitatem gratiae, sed ad aliam qualitatem, quae sit dispositio ad gratiam, quae in aliquibus sacramentis est character; in ceteris vero, quae non imprimunt characterem, est quidam animae ornatus spiritualis, qui ultimo disponit ad gratiam, & ideo dicuntur producere gratiam; nam qui producit ultimam dispositionem, dicitur producere formam.

Reijciuntur communiter. Hoc tamen communiter displicet, & merito; quia talis qualitas est omnino conficta, & sine illa datur gratia extra sacramentum; non ergo requiritur illa dispositio ad productionem gratiae; nec character est dispositio ad gratiam, sed habet secum illam concomitanter, & potest manere sine illa, sicut & gratia sine character. Deinde eadem est difficultas de illa qualitate supernaturali, & de gratia; nam sicut illa potest produci aliter quam per creationem, & attingi ad sacramentis, licet sit qualitas supernaturalis, non est cur non dicatur idem de ipsa gratia. S. Thomas vero, qui in 4. d. 1. q. 1. art. 4. videtur docere illud de productione qualitatis, quae sit dispositio ad gratiam, censetur in hac 7. 2. art. 1. illam sententiam tacite retrahisse, ut fatentur Aieranus, & alij, quos sequitur Vasquez in presenti num. 34.

38. Respondent alij. Alij dicunt, gratiam quidem produci à solo Deo, vnionem vero gratiae cum anima produci à sacramentis, quae licet non faciant gratiam, faciunt tamen hominem esse gratum, & iustum. Sicut anima rationalis creatur à solo Deo; vnio vero animae cum materia producitur à generante. Hoc etiam communiter reijciunt, tum quia Concilia, & Patres non solum dicunt, sacramenta causare hominem gratum, & iustum, sed etiam simpliciter dicunt causare gratiam, continere gratiam, &c. producere autem solam vnionem, non sufficit ad hoc; sicut nec pater generas hominem, & produciens vnionem animae cum corpore dicitur simpliciter producere animam filij: tum etiam quia gratia non est sicut anima; haec enim est independens à subiecto in suo esse; at vero gratia non potest esse sine subiecto, à quo dependet, sicut aliae formae accidentales; quare sicut in alijs illud agens, quod producit vnionem formae, producit etiam ipsam formam; sic erit in gratia habituali.

39. Infirmitas ament esse primum illud argumentum ostenditur. Totum ergo illud argumentum desumptum ex creatione gratiae, infirmum est; tum quia gratia non creatur, sed educitur ex potentia subiecti, sicut aliae formae supernaturales, visio Dei, lumen gloriae, &c. loca vero Scripturae, quae indicant creationem, intelliguntur de creatione in genere moris, quatenus in prima iustificatione gratia datur absque vllis meritis praecedentibus, atque aded fit quasi ex nihilo in genere moris: tum etiam quia

etiam si gratia produceretur per creationem, posset dici, sacramenta eleuari à Deo per potentiam obedientem actuum ad productionem gratiae; nam qui illam potentiam concedunt, non minus concedunt, posse eleuari lignum ad creandum Angelum, quam ad producendum equum.

Secundum argumentum est, quia nullum agens potest agere in distans; saepe autem contingit, sacramenta distare localiter à subiecto, in quo produci debet gratia, ut in Sacramento Pœnitentiae verba Episcopi prolata post contactum materiae, &c. Sed neque hoc argumento vtor, quia respondet, illam conditionem propinquitatis requiri ad connaturaliter operandum, non vero de potentia absoluta: de quo non est nobis nunc disputandum.

Tertium argumentum est, quia vel sacramenta habent ex se virtutem ad producendam gratiam, & sic non indigebunt eleuatione Dei; vel illam non habent, & sic oportebit illis addere novam virtutem, ut possint gratiam producere: haec autem virtus, vel erit qualitas spiritualis, vel materialis: spiritualis esse non potest, cum recipi debeat in subiecto corporeo; sed nec materialis, quia non posset continere effectum spirituales & perfectissimum, qualis est gratia. P. Vasquez, & alij recentiores acriter impugnant hanc virtutem, quae sit qualitas supernaturalis addita sacramentis. Ego tamen, si sacramenta physice producerent gratiam, consequenter eam concederem; quia licet possent sine qualitate superaddita eleuari ad operandum, sicut etiam intellectus sine lumine gloriae posset eleuari ad producendam visionem Dei; connaturaliter tamen, sicut intellectus eleuatur per qualitatem intrinsecam luminis gloriae, sic sacramenta debent eleuari per aliquam qualitatem intrinsecam, ut notavi in materia de Visione beata. Neque enim assignari potest sufficiens ratio discriminis ex eo, quod visio sit actus vitalis, & ideo requirat principium intrinsecum; nam vitalitas visionis (ut ibi dixi) non est in ordine ad lumen gloriae, sed in ordine ad intellectum; nec anima operatur vitaliter, aut ab intrinseco, quatenus operatur per lumen, sed quatenus concurrat per suam substantiam, seu per suum intellectum; sicut nec operatur oculus ab intrinseco, quatenus operatur per speciem albedinis, (propterea enim magis dicitur moueri ab extrinseco, scilicet ab obiecto) sed quatenus operatur per suam potentiam visivam; unde peccator etiam, qui absque habitibus infusus eleuatur à Deo ad elicandos actus supernaturales virtutum, operaretur vitaliter, & ab intrinseco. Ratio ergo vniuersalis, cur debeat poni qualitas intrinseca ad illos actus, est, quia connaturaliter loquendo, debet, quantum fieri possit, principium in actu primo proportionari intrinsece cum effectu, ita ut comparetur ad effectum, sicut radix ad fructum, vel ad ramum, & ita ut sit proportio mutua inter effectum, & principium; quare quando principium ex se nullam habet proportionem cum effectu, debet superaddi aliquid, per quod reddatur proportionatum, & aptum ad illum producendum; ideo enim in peccatore manent habitus fidei, & spei, ut connaturaliter possit elicere actus illarum virtutum, quia licet de potentia absoluta posset illos etiam producere absque habitibus, per solam eleuationem extrinsecam, non tamen ita connaturaliter; ideo

40. Secundum argumentum pertinet ab actio, ne in distans.

Reijciuntur tamen.

41. Tertium argumentum.

42. Respondetur tamen argumento.

Ratio vniuersalis nota nostra doctrina.

etiam dixi in eodem loco, & in materia de Gratia, quod quando non dantur habitus infusi, eleuatur homo ad actus supernaturales de facto, non quidem merè extrinsece (licet id diuinitus non repugnet) sed intrinsece per aliquam qualitatem intrinsecam transeuntem, per quam in actu primo reddatur principium proportionatum ad illos actus; quo etiam modo eleuatur homo iustus ad elicendos actus supernaturales intensos supra intentionem habituum infusorum, quos habet. Sic ergo consequenter dicendum esset, sacramenta eleuari per aliquam qualitatem intrinsecam supernaturalem ad hoc, ut producerent gratiam. An vero esset materialis, vel spiritualis, dicendum etiam esset consequenter, esse materiale, si possibile est qualitas materialis, quae ex natura sua ordinaretur saltem ut causa partialis, & minus principalis, ad producendam gratiam simul cum Deo, ut cum aurore, & causa principaliori; si autem eiusmodi qualitas repugnaret, ponenda esset spiritualis, quae ex natura sua exigeret subiectum spirituale, diuinitus tamen poneretur in subiecto materiali; hoc enim non est contra conceptum qualitatis spiritualis, ad quam satis est, si ex se non petat pendere à materia, vel quantitate; si autem neque esset possibilis talis qualitas spiritualis, tunc eleuaretur sacramentum per extrinsecam eleuationem, quia connaturalitas solum exigit, quod, quantum fieri possit, causa sit in actu primo proportionata; si autem id fieri non potest, non mirum quod solum extrinsece eleuaretur.

43. Vasquez. Obiectio contra illam qualitatem. Respondetur. Obicit P. Vasquez num. 36. contra illam qualitatem superadditam; quia si illa ex natura sua apraret sacramenta ad productionem gratiae, non esset sacramentum instrumentum, sed causa principalis in productione gratiae; quod tamen est contra aduersarios. Sed hoc in mea sententia parum vrget; dixi enim in Philosophia, causam instrumentalem esse omnem, & solam illam, quae operatur per virtutem non suam propriam, sicut ferra, quia operatur per impulsum ab artifice impressum, dicitur instrumentum, licet ille impulsus sit qualitas inherens ferrae, & proportionata cum effectu. Similiter ergo aqua produceret gratiam tanquam instrumentum Dei, si operaretur per virtutem illam, seu qualitatem superadditam, quae non esset propria ipsius aquae, sed omnino praeter eius exigentiam, ut constat.

44. Quartum argumentum est, quia repugnat diuinitus, intellectum nostrum eleuari ad volendum, aut voluntatem ad intelligendum, vel oculum ad audiendum, &c. ergo non potest quodlibet eleuari ad quodlibet, atque aded nec aqua poterit eleuari ad producendam gratiam. Ad hoc argumentum diximus in materia de Visione Dei, vbi concessimus, posse diuinitus oculum eleuari ad producendum actum audiendi, & e contra; posse etiam intellectum producere volitionem, & voluntatem posse producere intellectum; non tamen posse voluntatem intelligere, nec intellectum velle, aut auditum videre, vel oculum audire; quia haec denominationes non solum includunt efficientiam, sed vtilitatem, & concursum in genere causa materialis per modum subiecti proportionari; quae autem, & quanta debeat esse illa proportio, ibi late explicuimus; nunc autem id non repetimus, quia abstinemus à quaestione de possibili, ut dixi, & solum negamus, de facto illam causalitatem physicam sacramentis competere.

Quintum argumentum est, quia gratia producitur in instanti ultimo, in quo iam non est sacramentum, quod cum sit ens successiuum, scilicet prolatio verborum, vel motus localis ablutionis, &c. debet desinere per primum non esse; ergo non potest produci physice gratia à sacramento, quod iam non est. Ad hoc argumentum respondent P. Suarez, & alij, qui defendunt primam sententiam, in illo ultimo instanti dari adhuc aliquid sacramenti, scilicet vltimum terminatum intrinsecum illius; nam sicut in linea datur punctum, quod vltimo terminat intrinsece lineam, sic etiam in motu successiuo; quare in illo instanti existit sacramentum propter terminatum, & operatur per aliquid sui. P. Vasquez cap. 4. late impugnat hanc solutionem, probans, in motu non dari eiusmodi indiuisibilia terminatiua, licet dentur in quantitate permanenti. Sed eius argumenta & doctrina in hoc puncto multa habent difficultia, de quibus videbimus sect. 6. Nunc abstinemus à difficultate Philosophica, & vtamur argumento illo, quod adhuc habet non parum ponderis pro nostra sententia; quia dato, quod illud vltimum indiuisibile sacramenti causet physice gratiam, adhuc videtur concedendum, quod sacramenta maiori ex parte caudent solum moraliter; nam tota causalitas physica reducitur ad vltimum indiuisibile sacramenti, quod quidem non est sacramentum, sed indiuisibile sacramenti; omnes autem partes sacramenti, quae iam non sunt, non caudent physice, sed solum moraliter; ergo in hac sententia non vitatur, sed ferè quoad totum sacramentum conceditur causalitas solum moralis, quam impugnat.

46. Instantia. Dicunt, totum sacramentum causare physice per illud vltimum suum indiuisibile; sicut licet homo solum videat per oculum, dicitur homo videre; & qui tangit superficiem tabulae, dicitur tangere physice tabulam. Sed contra hoc est, quia licet, quod attinet ad denominationes, illae tribuantur toti, quia denominationes sunt suppositorum; in nostro tamen casu illa regula non valet, quia prolatio verborum non est vnus ens per se, sed aggregatum ex diuersis vocibus nullam habentibus vnionem inter se, quare actio vltimae syllabae non potest villo modo tribui physice, etiam quoad denominationes, syllabis, vel vocibus praecedentibus; nam illa vltima syllaba neque agit ut instrumentum physicum syllabarum praecedentium, cum ab eis nullam virtutem accipiat, sed à solo Deo, neque ex natura sua sit virtus illarum, neque etiam cum illis componit aliquid totum, ratione cuius compositionis actio vnus partis tribui debeat omnibus; ergo solum restat, quod voces praecedentes caudent moraliter, quatenus mouent Deum ad operandum physice per illud vltimum indiuisibile, cum quo non concurreret, nisi praecedentes voces mouerent Deum, atque ideo relinquerent suam quasi virtutem & efficaciam moralem in vltima syllaba.

47. Instantia. Dices; licet ex illis vocibus non resultet aliquid totum, quod sit vnus ens per se, resultat tamen vnus aggregatum successiuum in ratione vnus orationis completae, in qua etiam possunt praedicata vnus partis tribui toti. Sed contra; quia tota haec vnitas, quaecumque illa sit, physice loquendo, non est maior cum illis vocibus eiusdem formae sacramentalis, quam cum vocibus etiam praecedentibus orationum, & canonis, v.g. ergo si ratione illius vnitatis dicuntur verba praecedentia causare

45. Quoniam argumentum est quia gratia in instanti ultimo producit in quo iam non est sacramentum. Solutio Patris Suarez.

Impugnatur eadem via.

Postea tamen solutione Suarez vrgemus aliter.

46. Instantia.

Diluitur.

47. Instantia.

Soluitur.

causare physicè consecrationem, sic etiam de toto canone, & de tota Missa id possumus dicere, vel saltem non magis causare physicè verba consecrationis, quàm orationes præcedentes; si ergo aliqua maior causalitas tribuenda est verbis præcedentibus consecrationis; illa non est physica, sed moralis fundata in vnitatem morali maiori, quam habent verba consecrationis sequentia cum præcedentibus, & in vi, quam habent, vt moueant Deum ad effectum producendum, quæ vis non est in aliis orationibus præcedentibus; si ergo maiori ex parte concedendum est, sacramenta solum moraliter causare gratiam, parum refert illius indiuisibilis causalitatem physicam sustinere, de qua nemo prudens dicet, Patres fuisse adeo sollicitos, quando sacramentorum vim, & efficaciam commemorabant; loquebantur enim de toto sacramento, non de vno indiuisibili vltimæ syllabæ.

48. Quidquid sit probatur conclusio ex natura ipsius gratiæ, quæ quidem ex se postulat produci efficienter à solo Deo, à quo solo infunditur extra sacramenta; quando autem aliquis effectus ex se petit procedere ab aliqua causa, & non ab alia, non debemus inuertere hunc ordinem sine vrgenti necessitate, aut ratione; ideo enim non ponimus de facto speciem impressam ad visionem Dei, etiamsi possibilis sit, quia nimirum visio ex natura sua petit procedere ab obiecto, & non à specie, quoties obiectum est proportionatum, & potest concurrere se ipso. Alioquin si pro libito liceret addere eiusmodi miracula, posset aliquis dicere, animam Christi fuisse productam, non à solo Deo, sicut aliæ animæ producuntur, sed etiam à B. Virgine concurrente simul ad creationem illius animæ per potentiam obedientialem, tanquam instrumento Dei: hoc enim spectaret ad maiorem Virginis dignitatem; posset alius dicere, humanitatem Christi concurrere efficienter ad productionem gloriæ omnium Beatorum; quia hoc pertinet ad maiorem Christi dignitatem; vnde alius hoc extenderet ad B. Virginem, vt ipsa etiam instrumentaliter concurreret physicè ad producendam gloriâ aliorum Sanctorum, quia hoc etiam redundaret in maiorem ipsius excellentiam: quæ omnia longè absunt à veritate, nec debent concedi, sed singuli effectus dicendi sunt fieri ab iis causis, à quibus naturaliter petunt produci, ne fingamus absque necessitate miracula. Quæ ratio tanti ponderis est in Ecclesia, vt propter ipsam fuerit semper apud omnes indubitatum, substantiam panis, & vini in Eucharistia non solum definere esse sub speciebus, sed omnino perire, nec manere in rerum natura, licet ex verbis consecrationis solum colligatur, sub iis speciebus non manere vterius panem & vinum, sed corpus & sanguinem Christi; ex hoc tamen Ecclesia colligit, vtramque substantiam perire & conuerti in corpus & sanguinem Christi, quia nimirum non possent sine nouo miraculo manere absque suis accidentibus: miracula autem non sunt præsumenda, nisi probentur. Quod idem argumentum frequentissimum est ad plures alias conclusiones Theologicas probandas, & stabilendas. Cum ergo gratiam produci efficienter ab alio quàm à Deo, esset magnum miraculum, & contra exigentiam ipsius gratiæ, non est hoc affirmandum, nisi apertæ rationes ad id cogant; quæ tamen in præsentia nullæ sunt, vt ex argumento-

49. Hac ratio magni ponderis est in Ecclesia.

rum solutione constabit, quæ magis confirmabit, & comprobabit nostram sententiam.

SECTIO V.

Referuntur, & dissoluantur argumenta contraria sententiæ.

Præcipuum argumentum aduersarij desumunt ex autoritate Scripturæ, Patrum, & Conciliorum, à quibus tribuitur sacramentis vera, & propria causalitas gratiæ nostræ; quorum loca, & verba videri possunt apud Suarez in præsentia scilicet. 2. Hoc argumentum retorquetur multipliciter. Primum, quia Patres, & Concilia proculdubio loquuntur vniuersaliter de omni gratia, quæ datur intuitu sacramenti; & tamen aduersarij fatentur, eam aliquando, & sæpe, non causari physicè, sed moraliter, à sacramento; quando scilicet sacramentum propter obicem non dedit gratiâ, quam dat postea ablato obicestunc enim sacramentum, cum iam non existat, non potest eam physicè, sed moraliter causare. Respondet Suarez dicta scilicet. 2. in solut. ad 3. quod loquutiones Patrum non intelliguntur de illo casu, sed solum, quando sacramentum existit: quado verò est iam transactum, non dicitur propriè causare gratiam, aut mundare animam, &c. Sed ex hac ipsa solutione retorquetur argumentum; quia Patres eodem modo dicunt, gratiam tunc fieri à Baptismo præterito, sicut quando fit à Baptismo præsentem. Sic enim loquitur Augustinus lib. 3. de Baptismo cap. 3. his verbis: *Tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesia pacem venerint, non vt iam dimissa non retineantur, neque vt ille Baptismus quasi alienus, aut alius improbetur, aut aliter tradatur, sed vt idem ipse, qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur salutem, &c.* Eodem modo loquitur Auctor sermonis de Passione Christi apud Cyprianum, ante finem: *Et licet indigni sint, inquit, qui accipiunt; Sacramentorum tamen reuerentia & propinquiorum ad Deum parat accessum, & vbi redierint ad cor, constat ablutionis donum, & reddit effectus munerum, &c.* Ecce eodem modo dicunt, Baptismum tunc operari gratiam, & salutem, gratiam esse effectum munerum, seu sacramenti præteriti; & tamen hæc omnia ab aduersariis intelliguntur de sola causalitate moralis; ergo de eadem possunt intelligi, quando loquuntur de effectu Baptismi præsentis; & quidem, qui dicit; Baptismum præteritum operari salutem animæ; vt dixit Augustinus, eo ipso dicit Baptismum mundare animam; mundare enim non est aliud, nisi operari animæ salutem, vt constat.

Secundò, retorquetur idem argumentum, quia Scriptura, & Patres eodem modo tribuunt vim causandi vtrique parti sacramenti, scilicet materiæ, & formæ. Sic enim de ablutione dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c.* quia scilicet non sola verba, sed etiam aqua concurrunt: quod idem dici potest in aliis sacramentis; & tamen non semper potest in illis vtraque pars concurrere physicè: nam quando apponitur materia, nondum ponitur forma, sed postea, vel è contra; ergo tunc altera pars sacramenti operatur quidem gratiam, non tamen physicè, sed moraliter; quod sufficit ad verificanda verba Scripturæ, & Patrum.

Tertiò

50. Argumentum primum sententiæ affirmantis ex Script. PP. Concil. Retorquetur primo argumentum.

Respondet Suarez.

Impugnatur.

August.

Auctor sermonis de Pass. Christi.

51. Secundò retorquetur.

52. Tertiò retorquetur idem argumentum in aliis effectibus sacramentorum distinctis à gratia habituali, de quibus supra diximus, qualis est respectu Eucharistiæ præseruatio à peccatis, seu auxilia specialia ad non peccandum, quæ in Conciliis dicuntur simpliciter fieri à Sacramentis tanquam veri eorum effectus: & tamen id debet intelligi solum de efficientia morali, vt aduersarij fatentur; cum dentur, quando sacramenta iam non sunt: ergo eodem modo intelligi possunt, quando loquuntur de causatione gratiæ habitualis.

53. Quartò retorquetur potest, quia eodem modo Scriptura, & Patres dicunt passim, sanguinem, & passionem Christi mundare nos à peccatis, iustificare nos, sanctificare nos, &c. quæ omnia intelligi non possunt de causalitate physica, sed moralis; ergo eodem modo debent intelligi, cum idem dicunt de sacramentis; præsertim cum totam efficaciam sacramentorum explicent per hoc, quod sunt plena sanguine Christi, quem in se continent, quasi fontes Saluatoris, ex quibus cum gaudio hauriuntur aquæ salutis. Cum ergo tota hæc contentia, & virtus sanguinis Christi non sit physica, sed moralis: efficientia etiam erit moralis, vt sit proportionata virtuti, vnde oritur.

54. Quintò, eodem modo sancti viri dicuntur operari miracula, dare sanitatē, restituere visum, &c. quæ tamen omnia moraliter solum faciunt suis precibus impetrantes: multo ergo magis sacramenta dici possunt operari salutem spiritualem, & gratiam, quæ non solum habent congruitatem, sed condignitatem, & efficaciam infallibilem (vt videbimus) ad ponendos suos effectus.

55. Sextò; peccator suis delictis dicitur passim apud Scripturam, & Patres, causa suæ perditionis & damnationis, afferre sibi mortem spiritualem, &c. quæ tamen non physicè, sed moraliter operatur per merita condigna supplicij; cur ergo non poterunt eodem modo loqui de sacramentis in ordine ad salutem.

56. Septimò, quia iidem Patres, vt declararent efficaciam physicam esse solius Dei, sæpe pronunciant, Deum solum operari gratiam internam. Sic Augustinus epist. 23. ad Bonifacium: *Aqua, inquit, exhibens extrinsecus sacramentum gratiæ, & Spiritus S. operans intrinsecus beneficium gratiæ, soluens vinculum culpe, reconcilians bonum naturæ, regenerans hominem Christo. & lib. 15. de Trinit. cap. 26. sic ait: Neque enim aliquis discipulorum Christi dedit Spiritum sanctum; orabant, vt veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant.* Hieronymus in cap. 4. Isaiæ: *Ex hoc discimus (inquit) quod homo tantum aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum.* Cyprianus serm. de Baptismo Christi: *Remissio (inquit) peccatorum siue per Baptismum, siue per alia sacramenta donetur, propria Spiritus sancti est, & ipsi soli huius efficientia priuilegium manet Verborum solemnitas, & sacri imocatio nominis, & signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministerijs attributa, visibile celebrant sacramentum, rem verò sacramenti Spiritus sanctus format, & efficit.* Ambrosius 1. de sacram. cap. 5. *Aliud, inquit, est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio, aqua opus est, operatio Spiritus sancti est.* Sic loquuntur alij Patres, quorum verba difficilium multò explicantur ab aduersariis, quàm quæ ipsi pro sua sententia nobis opponunt.

57. Displicet quod dicit Suarez.

Quod enim P. Suarez dicit, per has loquutiones solum negari sacramentis influxum physicum

causæ principalis, non verò causæ instrumentalis, durissimum est, & videtur vni manifestam verbis adductis inferre; nam causæ instrumentali non ita vniuersaliter negaretur omnis influxus. Exemplum habemus in sententia ipsius Suarez, qui docet, intellectum, & voluntatem ita concurrere cum habitibus infusis ad actus supernaturalis, vt habitus sit causa principalis, intellectus autem & voluntas, quia concurrunt per potentiam obedientialem, habeant solum concursum causæ instrumentalis; & tamen nemo dicet, quod quando fit actus supernaturalis dilectionis Dei, voluntas nostra nihil agat, sed sola gratia Dei; hæc enim propositio damnatur in Tridentino sess. 6. cap. 5. & can. 4. ergo similiter falsum esset dicere, Spiritum sanctum solum efficere gratiam, sacramentum autem eam non producere, si tamen sacramentum concurreret physicè, tanquam causa instrumentalis physica, & immediata; ergo Patres per illas loquutiones voluerunt procul dubio explicare veram causam physicam gratiæ, quæ est solus Deus, sine vilo physico concursu ipsius sacramenti. Quare iuxta eorum mentem ab ipsismet declaratum, dicimus, quando dicunt, sacramenta esse causas gratiæ, loqui de causalitate morali, quæ, in communi modo loquendi, appellatur simpliciter causalitas, vt constat ex omnibus exemplis supra adductis.

Sed contrà instant aduersarij, quia Patres extollunt, & mirantur omnipotentiam Dei resplendentem in hac operatione sacramentali. Si autem non physicè sed moraliter causant, nihil arguitur potentiae: Deus enim, qui sine sacramentis potest producere gratiam, producit illam solus intuitu sacramentorum. Respondeo, in primis non adducuntur verba Patrum, nec designatur locus. Deinde, si alicubi ita loquuntur, meritiò id faciunt: in hoc enim opere apparet potentia Dei, non quia possit cum adiutorio concausæ debilis producere gratiam, quam se solo posset producere (in hoc enim non argueretur potentia, quia plus est posse se solo id facere, quàm cum cōcursu alterius concausæ quantumcumque debilis:); sed quia ex hoc ipso arguitur Deus summè potens, & nullius indigens adiutorij, cum vilissimis adeo instrumentis vtatur ad tam mirabiles effectus operandos. Sicut infirma etiâ, & stulta mundi elegit ad conuersionem mundi, vt hoc modo appareret potentia Dei, qui solus certè est, absque ministro, qui producit auxilia, & actus supernaturales in iis, qui conuertendi sunt, & ex infirmitate ministri arguitur magis, Deum esse, qui totum id peragit. Quod eleganter notauit Philo lib. 1. de vita Moysis, vbi quaerit, cur Deus tam vilibus animalibus vti voluerit in Egypto, vt instrumentis suæ vindictæ? & responderet. *Homines, quando bella gerunt, auxilia sibi acciscere potentissima, quibus suam infirmitatem suppleant. Deum verò omnipotentem, & nullius egentem opera, si quando vult tanquam instrumentis quibusdam vt ad exigenda supplicia, non vtilia eligere, quorum robur curat minime, sed vilia, paruaque instruere inuictis viribus.* Sic in præsentia ex infirmitate, & imperfectione sacramentorum magis arguitur potentia Dei, qui est auctor gratiæ producendæ, neque ad hoc indiget efficacia ipsius sacramenti.

Dices, Patres & Concilia simpliciter dicunt, sacramenta causare gratiam; ad hoc autem non sufficit mera causalitas moralis; nam homo generans

Mens ergo Patrum suæ potius pro nostra sententiæ.

58. Instans.

Diluitur.

59. Instans.

rans

rans hominem, licet dicatur causare vnionem animæ cum corpore, & causare dispositiones, non tamen dicitur simpliciter causare animam rationalem, quam physicè non producit, sed anima dicitur creari, & fieri à solo Deo. Sic enim Machabæorum mater dicebat illis 2. Machab. cap. 7. *Nec enim spiritum, & animam ego donavi vobis, &c. Sed enim mundi Creator, qui formauit hominis naturam;* & tamen genitor est causa moralis productionis animæ: mouet enim Deum, medijs dispositionibus, quas ponit in materia, vt producat animam, quæ informet illud corpus dispositum, & organizatum; ergo sola causalitas moralis non sufficit simpliciter ad denominationem causæ.

e. Machab. cap. 7.

60. *Responsio, causa moralis dicitur causam causam i. amano modo loquendo.*

Respondetur, causam moralem non esse causam physicam, atque adeo non esse in eo rigore causam, quo causa physica; dicitur tamè causa humano modo loquendo, sicut loquebantur Patres; sic enim B. Virgo dicitur causa, & Mater gratiæ, & Passio, ac crux Christi dicitur causa nostræ salutis; cum solum sint causæ morales. Homo autem non dicitur simpliciter causa animæ rationalis, seu producere animam; quia iuxta subiectam materiam id intelligeretur de causalitate physica, quam habet circa vnionem, & dispositiones, & videremur tribuere homini idè genus causalitatis circa animam, quod habet circa compositum; ideo in illa, & alijs similibus materijs, quando loquimur vt physici, oportet explicare, de qua causalitate sit sermo. Vbi autem intelligeretur ex circumstantiis, non esse sermonem de causalitate physica, nec loquimur physicè, posset simpliciter dici causa; sicut, qui mereretur incarnationem, diceretur simpliciter causa incarnationis; & qui mereretur creationem animæ, diceretur simpliciter causa illius animæ; tunc enim intelligeretur, non esse sermonem de causa physica, sed morali.

61. *Confirmatur vterius nostram doctrinam.*

Potèd in præsentia materia facile intelligitur, sermonem non esse de causa physica, & strictè acceptam; nam quoties agitur de causando effectu aliquo ordinis superioris, & ab alio obrinendo, non alligatur sermo ad causam strictè acceptam, & physicam; sic enim dicimus communiter, Sanctos operari miracula; quod tamen non intelligitur de causalitate physica, sed morali, quia agitur de effectu superante eorum vires, & ab alio agente superioris virtutis obtinendo. Cum ergo gratia sit effectus supernaturalis, sensus proprius in eiusmodi loquutionibus est de causalitate morali, & non de physica. Quamuis autem causa moralis non sit causa cum eo rigore, quo causa physica; non est tamen dicenda improprie, aut metaphoricè causa, sed proprie in latiori significatione, qua omnes vtuntur, quando aliquem dicunt esse causam alicuius effectus; prout omnes dicunt, peccata esse causam condemnationis, & punitio- nis, & alia eiusmodi.

62. *Instantia soluitur.*

Dices: causa moralis est causa æquiualemter; ergo proprie non est causa. Respondeo, est æquiualemter causa physica, proprie tamen est causa, quia causa proprie physica, & causa æquiualemter physica, vtraque in communi modo loquendi hominum appellatur proprie causa absque addito. Sicut peccatum originale, vel habituale, sunt etiam aliquid morale, quia æquiualemter peccato personali, vel actuali, & tamen sunt proprie peccata, & non metaphoricè; licet non in illa stricta significatione, sed in latiori, recepta tamen communiter ab hominibus.

Verba denique adducta ex lib. Machabæorum, intelliguntur potissimè de causa libera, & operante per cognitionem, non verò de causa physica; nam in eisdem verbis soli etiam Deo tribuitur compactio membrorum & organizatio corporis, quorum tamen patentes sunt causæ physicae; sed quia hæc omnia sine scientia, & libertate faciunt, tribuuntur soli Deo. *Nescio*, inquit, *qualiter in vtero meo apparuistis, neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis, & vitam; & singulorum membra non ego ipsa compegi: sed enim mundi Creator, qui formauit hominis naturam, quique omnium inuenit originem, &c.* vbi non solum animæ, sed & ipsius vnionis mater negatur causa; nam vitam, & animam tribuere, non est producere animam, sed eam corpori communicare; id tamen mater sibi negat, quia sine scientia id fecit: *nescio qualiter in vtero meo apparuistis*: sine scientia autem non potest dici simpliciter donum, quod liberalitatem sonat, ideo dicit *neque enim ego vitam vobis donavi*, sed solus Deus, qui scienter id fecit, & omnium inuenit originem. Sic etiam inspirationes, & gratias præuenientes dicitur Deus facere in nobis sine nobis; quia licet nostræ potentia concurrant physicè ad illos actus vitales, sunt tamen sine libertate nostra, & ex sola liberalitate & libertate Dei.

63. *Explicatur loquendi libri Machab.*

Secundò arguunt contra nostram sententiam ex virtute formæ sacramentalis: nam Sacerdos dicens, *Ego te absoluo*, vt verè id dicat, oportet quod suis verbis producat gratiam, qua homo à peccatis liberatur; quia alioquin Sacerdos non soluit hominem, sed Deus solus, loquente Sacerdote. Respondetur facile, requiri quidem quod Sacerdos suis verbis operetur gratiam, & remissionem peccatorum; non tamen requiri quod operetur eam physicè; sufficit si eam operetur moraliter: nam qui est causa moralis alicuius effectus, cum veritate potest dicere: ego cooperor hoc. Neque enim minus verè dicere potest Sacerdos: *Ego te absoluo*, & libero à reatu poenæ, quam ego te soluo à reatu culpæ; & tamen à reatu poenæ non liberat physicè producendo gratiam, sed solum vt causa moralis; sicut in sacramento Ordinis verè potest etiam dicere Episcopus ordinans: *Do tibi potestatem offerendi sacrificium*, &c. licet non producat physicè, sed solum moraliter illam potestatem, vt constat. Non ergo significatur productio aliqua physica per illa verba, sed id, quod homines solent significare, quando dicunt: ego tibi remitto debitum, vel offensam, scilicet cessionem iuris ex parte sua, quod totum est morale, & non importat aliquam causalitatem physicam.

64. *Secundum argumentum contra nos, iuritur ex virtute formæ sacramentalis. Respondetur.*

Tertiò arguunt, quia hæc efficientia physica multum conducit ad dignitatem sacramentorum legi Gratia. Respondetur, sicut non conducit ad dignitatem sanguinis Christi, quod fuerit causa physica nostræ salutis, sic nec hoc conducere quidem ad dignitatem sacramenti: quid enim mea refert, quod gratiam meam physicè, vel moraliter producat, dum tamen eam infallibiliter causet? Certè æquè mihi vtile erit vtroque modo, si gratia æquè perfecta vtroque modo mihi datur: sicut si aliquis Sanctus miraculosè restituat visum cæco, parum curabit cæcus, quod solum sit causa moralis, vel quod concurrat etiam vt instrumentum physicum ad visum restituendum.

65. *Tertium argumentum ex dignitate. Respondetur.*

Quartò arguunt, quia humanitas Christi operabatur physicè miracula per suas actiones, ergo

66. *Quartum argumentum à simili.*

& gratiam debet physicè operari per sacramenta, quæ (vt videbimus) sunt actiones ipsius Christi. Respondetur negando antecessens; sed licet id admitteretur de actionibus, quas Christus personaliter operabatur, non oporteret id admittere de actionibus, quæ sunt solum moraliter actiones Christi; eò quod fiant ab eius ministris, & quæ sæpe sunt in se vitiosæ & peccaminosæ.

Quintò arguunt, quia si sacramenta non causant physicè gratiam, sed solus Deus ad eorum præsentiam, non essent magis causa gratiæ, quam verba malefici habentis pactum cum dæmone sunt causa effectus mirabilis, quem dæmon operatur. Respondetur, differre in primis ex parte effectus; nam sacramenta ordinantur ad producendam gratiam supernaturalem; verba autem venefici ad effectum naturalem; differunt etiam ex parte virtutis; nam verba venefici nituntur pacto cum dæmone, qui solet, imò & deberet fallere fidem datam venefico; vnde verba illa ex se non mouent dæmonem, sed sunt mera conditio; quæ posita, dæmon propter alia motiua excitatur ad operandum: at verba sacramentalia nituntur promissione Dei, quæ deficere non potest, & habent ex se vim ad mouendum Deum, vt mox videbimus, eò quod sint verba, & operationes Christi. Conueniunt tamen cum verbis magicis in eo, quod neutra habeant influxum physicum in effectum operandum.

Responsio.

67. *Quintum argumentum.*

Solutio.

Differentia inter Sacramenta vetera, & noua.

68. *Sextum & difficius petitur ex differentia nostrorum sacramentorum ab antiquis præsertim à Circumcisione. Probatur ex Concilio. Conc. Trid. Conc. Flor.*

Sextò, & difficiùs arguitur, quia si Sacramenta nostra non agunt physicè, sed solum moraliter, non videntur differre à sacramentis antiquis, in quorum aliquibus conferebatur etiam gratia ex opere operato, scilicet in Circumcisione, & in sacramento legis naturæ instituto ad delendum peccatum originale saltem in paruulis: Concilia autem, & Patres volunt, nostra sacramenta in gratiæ causalitate differre ab antiquis, vt constat ex Tridentino *sess. 7. can. 2.* de Sacramentis; & ex Florentino in Decreto Vnionis: ergo fatendum est, nostra sacramenta habere vim producendi gratiam physicè, quam vim sacramenta antiqua non habebant.

69. *Responsio Bonaventura.*

Bonaventura in 3. d. 1. dupliciter soluit hoc argumentum. Primò dicit, Deum non decreuisse infallibiliter dare gratiam cum illis sacramentis, quæ infallibilitas est in nostris sacramentis, & per hoc maximè differunt ab illis. Hoc tamen non satisficit, quia si illa sacramenta verè conferebant gratiam, infallibiliter eam conferebant; quia alioquin mansissent absque vilo remedio pueri illi, quibus applicabantur ad tollendum peccatum originale. Secundò responder, differentiam esse, quod nostris sacramentis pleniùs assistit Spiritus sanctus, & abundantior habetur gratia. Sed neque hoc satisficit; quia Concilia, & Patres non ponunt discrimen solum secundum magis, & minus inter vtraque sacramenta, sed simpliciter, quoad dare, & continere gratiam.

70. *Responsio Durandus.*

Durandus aliter responder, nostra sacramenta esse causas, sine quibus non confertur gratia; illa verò sacramenta non fuisse eiusmodi, quia sine illis, & alijs vijs poterat conferri gratia. Sed neque hoc sufficit; primò, quia est contra mentem Conciliorum, quæ simpliciter dicunt, sacramenta legis veteris non causasse gratiã; deinde, quia neque

Secundò.

etiam omnia nostra sacramenta sunt talia; neque enim omnia sunt necessaria ad habendam gratiam, imò nullum est necessarium in re, sed sufficit eius votum, quam necessitatem habebat etiam sacramenta antiqua; Iudæus enim non poterat habere gratiam sine Circumcisione, aut eius voto.

Omissis ergo alijs solutionibus, & admissis pronunc quòd sacramenta legis antiquæ contulerint gratiam ex opere operato, de quo dicemus ex professo disputatione sequenti; Respondeo non oportere discrimen assignare ex eo, quòd alia causent physicè gratiam, & alia solum moraliter; nam licet neutra causent physicè, possumus dicere, nostra sacramenta esse veras causas morales gratiæ; sacramenta verò antiqua fuisse, non quidem causas, sed solum condiciones requisitas ad gratiæ collationem. In quo autem differat causa moralis à conditione, & cur nostra sacramenta sint, non solum condiciones, sed etiam causæ, non facile declaratur.

P. Vazquez in præsentia cap. 5. num. 91. postquam late probauit, denarium plumbeum non esse causam moralem, sed conditionem, quæ posita, Rex vult soluere, quod promissit, habenti illud signum plumbeum, addit, sacramenta legis nouæ non esse huiusmodi, sed veras causas, quia non concurrunt reuocando in memoriam promissum, ac debitum, sicut concurrunt nummus plumbeus, vel chirographus; sed inducendo obligationem, atque ad eò mouendo Deum, vt gratiam conferat ratione primæ institutionis, & promissionis, quæ vt sub eorum conditione facta est, non, nisi ipsis positus obligat. Vnde S. Thomas in præsentia art. 1. reicit illud exemplum denarij plumbei, & dicit non esse simile sacramentis, sicut etiam ob eandem rationem reicit exemplum baculi, libri, vel annuli, quibus vitur Bernardus *serm. de Cæna Domini*; per quæ constituitur aliquis Abbas, Canonicus, aut Episcopus; hæc enim omnia sunt mera signa, non causæ potestatis.

71. *Postio ergo quòd Circumcisio conferret ex opere operato gratiam; Respondetur.*

72. *In quo differat causa moralis à conditione declaratur exemplo.*

S. Thom. Bernard.

Ego quidem fateor, exempla illa non conuenire cum nostris sacramentis omnino, nec Bernardus iis voluit explicare causalitatem sacramentorum, sed solum requiri diuersitatem signorum pro diuersitate rerum significatarum, siue signum sit simul causa, siue non sit; annulus enim, baculus, & liber non causant potestatem, sed significant voluntatem tradentis, & potestatem quæ traditur; quare etiam si non interuenirent, posset dari eadem potestas, quæ per aliam actionem traditur, & solum explicatur per exhibitionem illorum signorum: denarius etiam plumbeus est solum signum voluntatis, & ordinationis Regis, qui ordinauit dari pecuniam argenteam habenti tale signum: vnde ille neque est causa, neque etiam conditio in rigore, quia etiam absque illo Rex debet, & obligaretur ad soluendum, si aliunde constaret debitum: ad hoc autem solum deseruit denarius plumbeus, non vt Rex debeat, sed vt constet de debito. Quod idem potest dici de chirographo; aliquando enim neque est causa, neque conditio, sed merum signum debiti contracti; at verò sacramenta antiqua, si necessaria erant ad gratiam, quæ in ipsis dabatur, non erant mera signa, sed condiciones; sacramenta autem nostra non sunt mera signa, nec condiciones, sed causæ; quia ipsa habent in se id, quod mouet Deum ad producendam gratiam.

73. *Illam tamen exempla non conueniunt omnino cum nostris sacramentis.*

Quòd explicare soleo hoc exemplo: si Dominus, v. g. iubeat seruo, vt quoties audierit gallum cantan

74. *Explicatur alio exemplo.*

cantantem, det Petro nummum aureum; tunc galli cantus erit mera conditio, non verò causa moralis nūmi dandi; nam licet seruus non det nummum, nisi cantante gallo, non tamen mouetur à galli cantu, sed, posita illa conditione mouetur à præcepto Domini, quòd solum est causa moralis. Sic se habebant sacramenta antiqua: Deus enim promiserat, postis illis conditionibus, dare gratiam propter merita Christi venturi; quæ merita, & promissio Diuina erant causa moralis mouens ad dandam gratiam; sacramenta verò erant mera conditio; neque ipsa habebant in se vim ad mouendum Deum, cum essent inania, & vacua elementa, prout appellantur ab Apostolo. Sacramenta autem legis nouæ sunt causæ morales, quia ipsa habent vim mouendi Deum: sunt enim actiones; & operationes Christi; quare sicut preces Christi mouebant Deum ad operandum miraculum: sic operatio sacramentalis habet eandem vim; omnia quippe sacramenta nouæ legis, à quocumque ministro fiant, fiunt nomine Christi, qui operatur per illum ministrum, & vitur illis rebus, & vocibus ad loquendum cum Deo, & petendum effectum sacramentalem; iuxta illud Pauli 1. ad Cor. 4. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. De quo videri potest Augustinus tractat. 5. & 6. in Ioan. & lib. 3. contra Cresconium cap. 8. & lib. 1. contra litter. Petilianus cap. 7. & lib. 3. cap. 8. 49. & 55. & lib. 5. de Baptismo cap. 14. vbi ponderat, Paulum aliquando vocare Euangelium suum, nunquam tamen appellasse Baptismum suum; quia, etsi utrumque munus faceret ut minister Christi, magis tamen specialiter intelligitur in sacramento operari ut minister Christi, & nomine Christi: & ideo nostra sacramenta dicuntur buræ plenæ, quia continent valorem meritorum Christi, eò quòd sint actiones Christi, à cuius dignitate accipiunt dignitatem, & valorem ad impetrandum id, quod per illa Christus postulat: in sacramentis autem legis antiquæ, licet gratia (si quæ in illis dabatur) daretur etiam propter merita eiusdem Christi, ipsa tamen sacramenta non erant, nec poterant esse actiones Christi, qui cum nondum esset, non poterat habere ministros, qui eius nomine operarentur, & per quos ipse diceretur operari. Aliunde verò illæ actiones, etiam si fierent nomine Synagogæ vel Ecclesiæ, non poterant ab illa habere vim ad impetrandam gratiam; nec Deus respiciebat merita illius ad eum effectum infallibilem ponendum; quare totum illud manebat intra terminos meræ conditionis, sicut galli cantus in exemplo posito ad dandam pecuniam ex Missione Domini.

Contra hunc modum explicandi differentiam inter causam, & conditionem moralem, quo olim vsus sum, opponunt recentiores Theologi aliqua. Primum, ea omnia, quæ nos appellamus conditiones, esse verè causas morales. Nam eorum positioni tribuitur effectus, & ab illa dicitur causari, hoc autè est causare moraliter, id est, æquiuallenter causare. Secundò, quia non alia ratione preces, & merita naturæ suæ sunt causæ morales, nisi quia ex se habent vim inflatendi per modum motiui voluntatem alterius, ut causet, sed conditio etiam, non quidem ex se, sed ex promissione, aut voluntate alicuius, habet vim mouendi; ergo licet non ex se, ex promissione tamen, vel voluntate habebat vim causandi moraliter. Tertio, quia

applicatur exempla.

ideo mouent Deum nostra sacramenta quia sunt actiones Christi.

1. Cor. 4.

August.

75. Contra hunc modum explicandi. Primum obijciunt.

Secundò.

Tertio.

per positionem conditionis transit in absolutam voluntatem, vel oratio, aut promissio sub conditione facta; ergo per illud causat effectum, per quod constituitur in ratione absoluta; nam causat, & mouet ut absoluta; ergo per conditionem ipsam, per quam constituitur in ratione absoluta, constituitur etiam in ratione causæ moralis, & per consequens conditio illa est partialis saltem virtus, qua completur causa in ratione causæ moralis.

Hæc quidem probant, illas, quas dixi, conditiones, posse in latiori significatione appellari etiam causas morales, quatenus aliquo modo mouent ad operandum: loquendo tamen in rigore, & de re ipsa, negari non potest magna diuersitas in modo influendi, & mouendi, quem habet, ratione cuius non solent appellari causæ. Si enim Confessarius, v. g. imposuit penitenti, ut singulis diebus festis huius anni adeat Xenodochium ad inferiendum ægrotis, postea verò Episcopus præcipiat, ut dies alicuius sancti obseruetur eo anno tanquam festum, diuerso modo concurrunt, & mouent præceptum Confessarij, & præceptum Episcopi, ut penitens eat ad ministrandum infirmis; illud scilicet ut causa moralis, hoc verò ut conditio; quæ posita, mouet auctoritas Confessarij, qui solus est, qui id præcipit, & cõtra cuius solius obedientiam peccatur id omitendo, non cõtra præceptum Episcopi. Vtrumque quidem præceptum cognoscitur, sed diuerso modo; ratione cuius diuersitatis, alterum vocamus causam moralem, alterum verò conditionem: ne cogamur dicere, vsum seu sumptionem Eucharistiæ esse causam moralem gratiæ, sicut corpus Christi, ac per consequens esse partem sacramenti: quod idem de dispositione requisita, seu ablotione obicis in Baptismo, & aliis similibus Sacramentis dicendum esset, illam scilicet non esse meram conditionem, sed causam moralem gratiæ Sacramentalis; atque adeò fatendum esset, illam esse partem intrinsecam ipsius Sacramenti; quæ & alia absurda vitantur, si dicamus, has non esse causas, sed conditiones morales ad gratiam producendam. Nam licet cognoſcantur, & moueant, diuerso tamen modo: quæ diuersitas consistere videtur in eo, quòd non tam est id, quod mouet agens, quàm id, ad quod agens mouetur. Præceptum enim Confessarij, v. g. in casu posito est, quod mouet ad ministrandũ infirmis diebus festis; præceptum Episcopi non mouet, sed ponit diem festum, & casum, ad quem mouet præceptum Confessarij; sicut qui est causa morbi, non mouet Petrum obligatum ad ministrandum infirmis, sed ponit infirmum, ad cui inferiendũ mouet Petrum obligatum, quam aliunde habet, ex præcepto, v. g. Confessarij. Est ergo illa conditio tenens se ex parte effectus, seu complens effectum ponendum: nam Confessarius præcipit illud complexum, scilicet, ministrare infirmis diebus festis; præceptum Episcopi ponit diem festum, ut possit esse illud complexum, ad quod ponendum mouet penitentem præceptum Confessarij. Sic poterat se habere Circumcisio, v. g. ut non moueret Deum ad dandam gratiam, sed compleret id, ad quod Deus ex sua promissione mouebatur. Promississet quippe dare gratiam pueris circumcisus: Circumcisio esset tunc conditio ex parte passii complens casum, pro quo Deus ex promissione tenebatur, & mouebatur ad dandam gratiam, non à Circumcisione, sed à promissione ad dandam gratiam in Circumcisione.

Dices,

76. Respondetur hoc tantum probare illas conditiones posse aliquo modo vocari causas morales non tamen in rigore. Declaratur exemplo.

77. Infirmitas.

Dilui ur.

78. Infirmitas.

79. Soluitur.

Nulla ex his modis Circumcisio est causa moralis gratiæ.

Dices; si ego consulo Petro, quod vindicet se de iis, qui ipsi intulerint iniuriam, Petrus postea, iniuria accepta, mouetur quidem ad vindictam non solum à meo consilio, sed etiam ab ipsa iniuria; ergo iniuria non est mera conditio, sed causa etiam moralis, & per consequens, si peto, aut consulo, quòd ministret infirmis, infirmitas non erit mera conditio sed motiuum etiam, & causa partialis moralis.

Respondeo, Petrum posse dupliciter operari: primò, ex motiuo mei consilij, & ex motiuo etiam vindictæ, & tunc iniuria mouebit etiam, & erit causa moralis, & non mera conditio. Secundò, potest Petrus non operari ex motiuo vindictæ, sed solum, ut sequatur meum consilium; & tunc consilium erit tota causa moralis, iniuria verò erit mera conditio. Sic etiam possum consulere Petro, ut eliciat actum misericordiæ erga infirmos; & tunc non solum consulo ministerium externum, sed etiam, quod illud exhibeat ex motiuo misericordiæ, atque adeò tunc remouet mouebitur ab indigentia, & infirmitate ægroti: si verò solum moueatur à meo consilio, non eliciet actum internum misericordiæ, sed reuerentiam erga mea consilia, & tunc infirmitas non erit motiuum, sed causa moralis, sed mera conditio; & hoc modo se habuisset Circumcisio: Deus enim moueretur solum ex sua promissione ad dandam gratiam pueris circumcisus.

Dices iterum; si ego scio, Petrum habere præceptum occidendi omnes, quos inuenerit cum veste viridi, & ex industria dem Paulo vestem viridem, ego dicar causa moralis necis Pauli, & non solum præceptum, quod habebat Petrus ad occidendum indutos veste viridi; ergo qui circumcidebat infantem, sciens Deum ex promissione obligatum ad dandam gratiam infantibus circumcisus, dicitur etiam causa moralis illius iustificationis, & non mera conditio.

Respondeo, posse quidem tunc me in alio sensu dici causam moralem necis Pauli; nam causa moralis asiquando dicitur illa, quæ humano modo mouet suadendo, petendo, consulendo, & determinat ad opus; & in hoc sensu ille nõ est causa moralis necis Pauli; aliquando verò causa moralis dicitur illa, quæ est causa imputatiuè; hoc est, cui effectus imputatur ad culpam, vel penam, eò quod teneatur, v. g. impedire, & non impediat; & in hoc sensu Petrus est causa moralis illius necis, hoc est, imputatiuè. Adde, licet non teneatur impedire, potest tamè alio sensu dici causa moralis, si ex intentione illius effectus posuit talem conditionem; nam intentio determinata facit illum æquiuallenter causam: & in hoc etiam sensu circumcidens infantem ex intentione iustificationis illius, nõ potest dici causa moralis illius iustificationis. Nullo tamè ex his modis Circumcisio ipsa posset dici causa moralis gratiæ: non enim esset causa primo modo, cum ipsa non esset oratio, & petitio Christi nomine facta, ut supra diximus; neque etiam secundo modo, cum ipsa non sit imputatiuè causa iustificationis, ut constat: nõ enim tenebatur impedire iustificationem; nec denique tertio modo, quia licet circumcidens, aut procurans Circumcisionem infanti ex intentione iustificationis illius, posset in illo sensu dici causa moralis, circumcisio tamè ipsa non posset in eo sensu dici causa moralis, quia ipsa de se non intendit.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ret talem effectum, neque haberet ordinem ad illum; vnde in nullo sensu proprio diceretur causa moralis: posset tamen ita appellari (ut dixi) in sensu latiori, quatenus omne, quod qualitercumque mouet, potest dici, quod moraliter concurrat, extenso nomine causæ ad omne id, quod concurrat aliquo modo ad effectum.

Hinc iam ad argumenta illa facile respondeamus. Ad primum dicimus, iis conditionibus tribui effectum diuerso modo ab eo, quo tribuitur præcepto, vel precibus, v. g. quia his tribuitur tanquam mouentibus, illis verò, ut constituenti, & complenti id, ad quod causa moralis mouet, atque adeo tenentibus magis se ex parte effectus, seu ex parte passii, quàm ex parte efficientis.

Ad secundum dico, conditionem illam non habere vim mouendi, sed solum ponendi id, ad quod preces, vel præceptum, aut consilium mouent, seu cõplendi casum, & circumstantias, in quibus mouent. Ad tertium concedo, per positionem conditionis transire in absolutam voluntatem, vel præceptum, aut orationem factam sub conditione: per hoc tamen nolumus significare, quòd illa moueat ut absoluta, sed solum quod perinde moueat, ac si esset absoluta: Re tamen vera ipsa in se manet adhuc conditionata; & mouet ut verè est conditionata, & per id solum, quod habet ut conditionata: nam iussio, vel promissio, aut oratio conditionata mouet sufficienter ad ponendam rem, quando posita est conditio. Sic dicemus infra agentes de sacramento Penitentia, contractus conditionatos non inducere obligationem tunc solum, quando ponitur conditio, sed antea fuisse iam inductam obligationem, ideoque non posse tolli obligationem illam, quantumcumque reuocetur voluntas ante conditionem postam: non tamen tenetur aliquis ex illo contractu ad ponendum effectum, antequam ponatur conditio; non quia non sit iam tota obligatio, sed quia tota illa obligatio solum est ad ponendum effectum, quando ponetur conditio: sicut qui hodie promittit dare cras librum, hodie quidem obligatur, non tamen obligatur ad dandum librum hodie, sed hodie est obligatus ad dandum cras, ita ut dies crastina non compleat, aut constituat obligationem, sed id, ad quod est obligatio. Sic qui promittit sub conditione, ab initio habet, & absolute habet obligationem, sed nõ ad faciendum absolute, sed ad faciendum sub conditione; ita ut conditio non constituat aut compleat obligationem, sed sit quasi obiectum obligationis, & ideo solet appellari obligatio conditionata, scilicet ex parte obiecti, sicut scientia, qua Deus cognoscit futura contingentia sub conditione, appellari etiam solet scientia conditionata non quia in se non sit absolute, antequam ponatur conditio, sed quia respicit obiectum sub conditione. Sic etiã promissio, & obligatio in se eadem est ante, & post impletam conditionem, & semper respicit idem obiectum sub conditione. Vnde merito P. Thomas Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 4. num. 99. cum aliis docet, posse Episcopum dispensare in votis conditionatis castitatis, v. g. vel alterius materiæ reseruata, non minus post impletam conditionem, quàm ante illam impletam. Cuius doctrina ratio debet hinc desumi, quia nimirum votum; & obligatio in se non variantur; quare sicut ante impletam conditionem illud non erat simpliciter votum castitatis, sed votum castitatis secundum quid, hoc

80. Tam respondetur ad argumenta. Ad primum.

81. Ad secundum.

82. Sanchez. Ratio cur Episcopi possint dispensare in votis conditionatis castitatis.

G

CR

est, sub conditione; sic post impletam conditionem votum non est castitatis simpliciter, sed secundum quid, scilicet sub conditione. Obligat quidem iam ad castitatem non minus, quam si fuisset absolutum, & ideo dicitur transire in absolutum; hoc tamen intelligitur *aequivalente*, quatenus ratione obligationis conditionatae non minus sit ponendus effectus, quam si fuisset promissio absoluta: in se tamen semper manet eadem, & ideo dispensabilis ab Episcopo. Negamus ergo, conditionem complere in rigore loquendo, obligationem, aut promissionem secundum eam rationem, secundum quam est causa moralis, & mouens; mouet enim solum secundum quod posita fuit; illa quippe obligatio, & promissio praeterita mouet ad ponendum rem promissam, hoc est, effectum, quando ponitur conditio; ipsa verò conditio habet se ex parte effectus, non ex parte motiui, vt explicuimus.

Conditio se habet ex parte effectus non causa.

83. *Obiectio.*

Obiiciunt rursus; quia si sacramenta nouae legis causant moraliter, & mouent, quatenus sunt actiones & quasi preces Christi petentis per ministros suos, sequitur esse causas per accidens & improprie. Nam sicut eleemosyna exterior dicitur solum meritoria, & mouere Deum per accidens, & denominatiue ab actu interno, sic preces illae, quae ex se non mouent, sed prout denominant fieri nomine Christi per denominationem prouenientem ab imperio praeterito, quo Christus substituit sibi ministros, non erunt causa, nec mouebunt nisi valde per accidens, & denominatiue.

84. *Responsio.*

Respondeo; quando dicitur actiones sacramentales non esse causas nisi denominatiue, posse esse aequiuocationem. Si enim sensus sit, illas actiones secundum se consideratas, & praescindendo ab eo, quod fiant nomine Christi, non habere virtutem causandi, aut mouendi Deum, verum est: si autem sensus sit, ita totam motionem, & causalitatem prouenire a voluntate praeterita Christi, vt ipsa etiam actio exterior sacramentalis non concurrat immediatè partialiter ad causandum moraliter, & ad mouendum Deum, negandum erit. Et in hoc non est ad rem exemplum, quod affertur de eleemosyna externa; nam ibi sola voluntas interna est, quae mouet immediatè Deum, & quae meretur immediatè praemium; actio verò externa solum denominatiue, quatenus est effectus illius voluntatis merentis, & facit vnum actum humanum bonum, integrum cum illa voluntate, quae sola immediatè meretur. At actio externa sacramentalis non ita se habet, sed ipsa etiam immediatè mouet Deum. Aliud enim est loqui de actione externa in ordine ad merendum, aliud verò in ordine ad impetrandum. Meritum quidem non habet, nisi denominatiue ab actu interno, cui soli respondet immediatè totum meritum, quia illi soli competit immediatè libertas, & laudabilitas formalis. Ad hoc autem, vt actio externa, possit etiam immediatè deseruire ad impetrandum, non requiritur in ea libertas immediata; omnis enim illa actio, quae apta est ad manifestandam voluntatem, & desiderium nostrum illi, à quo petimus, est apta ad impetrandum; nam manifestando desiderium petentis, mouet illum, à quo petimus.

Actio externa sacramentalis mouet immediatè Deum.

Actio externa non meretur immediatè, sed impetrat.

Quando ergo oramus Deum vocalibus precibus, meremur quidem immediatè solum per actus bonos internos; impetramus verò per ipsam etiam orationem externam; nam licet Deus intueatur cor, & cognoscat desiderium internum, cognoscit

tamen voces, quae iterum idem desiderium manifestant, & mediis, quibus verè loquimur cum Deo; si ergo loquimur, ipse audit nos, & mediis vocibus percipit postulationem nostram, ergo potest ab iis etiam vocibus moueri ad concedendum quod petimus. Actiones ergo sacramentales sunt quasi voces externae Christi, quibus mediis loquitur Deo per suos ministros, & manifestat illi suum desiderium habendae gratiae pro hominibus suscipientibus tale sacramentum; atque ideo licet illae actiones non sint meritoriae, sunt tamen impetratoriae, non solae secundum se, sed prout procedunt à tali voluntate Christi, ita tamen vt ipsae etiam actiones concurrant immediatè, & moueant Deum ad dandam gratiam, quia ipsae etiam actiones habent manifestare nouo modo voluntatem Christi, quae prius per tales actiones non manifestabatur.

Obiiciunt vltimò; quia sacramenta vetera non minus proprie erant loquutiones externae Dei, & promissiones gratiae, quam sacramenta noua sint orationes Christi; Deus enim per illa sacramenta significabat exterius promissionem gratiae, & ministri per illa sacramenta gratiam Dei nomine promittebant: Sed promissio Dei erat vera causa gratiae promissae; ergo sacramenta etiam vetera non minus erant causa gratiae, quam sacramenta noua, si haec dicuntur causa gratiae per denominationem ab actionibus internis Christi.

85. *Obiectio vltima.*

Respondeo; Sacramenta etiam antiqua fuisse quidem causas gratiae, quam promittebant; erant enim promissiones Dei, vt in superioribus ostendimus; promissio autem est causa mouens ad gratiam, quam promittit. Ceterum sicut solum figurabant, & promittebant gratiam dandam in lege noua; sic solum sunt causae nostrae gratiae, gratiam autem (si quae in ipsis conferebatur) non promittebant; nec Deus, aut minister Dei nomine per sacramenta promittebat talem gratiam, cum ad hoc instituta non essent; sed, posito sacramento, Deus ex vi suae promissionis praeteritae dabat gratiam, sacramento non se habente vt causa, neque vt motiuo, sed solum vt conditione complecte casum, ad quem Deus gratiam promiserat modo supra explicato.

86. *Responsio.*

Haec sunt, quae recentiores nostrae doctrinae opposuerunt; pro eius tamen explicatione, restant duo, quae vterius possunt obiici. Primum est, quod licet operationes Christi, quando erat viator, essent meritoriae, & haberent valorem infinitum; nunc tamen, cum non sit iam in statu merendi; potest quidem applicare nobis sua merita, non tamen potest mereri; atque ad eum operationes, siue fiant per ipsum Christum immediatè, siue per eius ministros, non habent vim ad merendum, ac mouendum Deum moraliter, vt det gratiam; ergo erunt merae conditiones, quibus positis, applicentur nobis merita Christi praeterita, quae erunt causa moralis mouens Deum ad dandam gratiam.

87. *Aliud obicitur.*

Respondeo, nos non dicere, quod actiones sacramentales ita sint operationes Christi, vt per illas Christus mereatur gratiam, quae datur suscipienti sacramentum; sed ita vt per illas quasi impetret à Deo illam gratiam. Ad hoc autem non debet attendi bonitas, quae sit in ipsa actione praesenti, sed dignitas illius, qui petit, & petitio. Sicut in exemplo posito, iussio domini est causa moralis

88. *Responsio.*

lis mouens seruum ad dandam pecuniam Petro; ad hoc autem non attenditur bonitas, aut meritum, quod sit in ipsa iussione domini, sed dignitas domini seu titulus domini, & iussio ipsa praesens; iussio enim eius, qui est dominus, habet magnam vim ad mouendum. Sic petitio illius, qui est de nobis oprime meritis, habet magnam vim ad imperandum; fert enim secum omnia merita praecedentia. Christus ergo petens gratiam hominibus, eo ipso applicat sua merita, & facit, quod petitio ipsa habeat maximam vim ad impetrandum, quod petit: hanc enim vim experimur nos quotidie in precibus eorum, quos vel amamus, vel reueremur, ita vt importunae preces ceaseantur inferre vim, & preces eius, qui imperare potest, aliquo modo cogant; non quia moueamur à bonitate illarum precum, sed à precibus illius, qui bonus est, vel cui alius sumus adstricti. Vnde obiiter aduerte, nec requiri in ipsis precibus libertatem formalem, aut proximam, sed sufficere remotam, quia non debet reddi praemium precibus, sed concedi postulatio perenti. Quare licet Christus nunc non exerceat libertatem nouam circa actiones sui ministri, satis est, quod substituerit illum sibi tanquam ministrum, & nuncium suum, qui eius nomine petat à Deo gratiam per talem, vel talem actionem; hoc enim satis est, vt illa actio fiat nomine Christi petentis per illam talia dona, & per consequens habeat vim, quam haberet, si fieret immediatè ab ipso Christo.

89. *In actione sacramentali facta nomine Christi non meretur per illam, sed potius quasi nobis impetrat gratiam.*

Dixi autem, Christum in actione sacramentali non mereri per ipsam, sed potius quasi impetrare nobis gratiam; vt praescindam ab illa quaestione, an nunc Christus, vt homo, oret Deum pro nobis? siue enim oret, siue non oret, certum est ipsum significare Deo id, quod vult, ad hoc, vt Deus id faciat: & exsequatur: illa autem significatio voluntatis siue dicatur oratio, siue non (de quo supra tom. praecedenti disp. 27.) sicut potest fieri immediatè ab ipso Christo, sic potest fieri per nuncium mediatè, & hoc modo fit, quando ponitur sacramentum, quod à quocumque ponitur, ponitur ab ipso, tanquam ministro Christi ad id deputato, vt nomine Christi significet Deo eius voluntatem de danda gratia tali subiecto.

90. *Instantia.*

Dices, Christus ante suam mortem non solum posuit merita, sed applicuit illa determinatè pro gratia danda per sacramenta, & meruit determinatè, quod daretur gratia in sacramentis, & hoc stabiliiuit cum Deo: nunc ergo non oportet mouere denuo Deum, sed quasi illi reuocare in memoriam pactum suum, seu ponere sacramentum, quae est conditio, sub qua fuerat stabilita gratia danda hominibus. Sicut si aliquis statueret cum amico, vt quoties à suo seruo fuisset petita pecunia, daret eicitunc petente seruo, daret amicus, non propter petitionem serui tanquam causam, sed propter preces amici, & pactum factum de danda pecunia sub ea conditione, non enim moueretur aliter à petitione serui, nisi vt à conditione, cum iam esset sufficienter motus à petitione amici, & promissione sua.

91. *Diluitur.*

Respondeo, pactum illud dupliciter potuisse fieri cum amico, primo, de danda pecunia, posita illa conditione serui petitis, secundo, de danda pecunia propter preces serui. Et quidem si hoc secundo modo fieret, non est dubium, quin preces serui postea essent causa moralis mouens ad dandam pecuniam, alioquin enim non satisfaceret pacto de

danda pecunia propter preces serui. Hoc autem modo meruit Christus in hac vita, & stabiliiuit cum Deo gratiam nobis dandam per sacramenta, scilicet, vt daretur, & vt daretur propter sacramenta, tanquam propter motiuum, & causam moralem. Similiter enim meruit nobis Christus in hac vita gratiam dandam habenti contritionem, & stabiliiuit eam infallibiliter dandam: & tamen non exclusit meritum congruum ex parte hominis; imò inclusit, & voluit, quod daretur postea propter contritionem hominis, non solum tanquam propter conditionem, sed tanquam propter meritum congruum, ac per consequens causam moralem praemij. Sic etiam meruit Christus, & stabiliiuit cum Deo, quod merita hominis iusti infallibiliter acceptarentur ad praemium; & quod satisfactiones eiusdem hominis iusti acceptarentur infallibiliter pro debito poenae temporalis: & tamen tam satisfactiones hominis iusti, quam merita sunt non solum conditiones, sed causa moralis mouentes Deum de condigno ad extinguendum debitum poenae, & ad dandum praemium gratiae, & gloriae. Potuit ergo similiter mereri Christus in hac vita gratiam dandam per sacramenta; ita tamen, vt non excluderet ipsa sacramenta à ratione motiui, sed potius includeret merendo, & statuendo, quod daretur postea infallibiliter gratia propter ipsa sacramenta, tanquam propter motiuum.

Gratia non tantum datur per sacramenta, sed etiam propter illa tanquam propter motiuum.

92. *Instantia.*

Dices, repugnare quod detur gratia ex vi pacti praecedentis, & quod detur intuitu ipsius sacramenti; si enim mouetur Deus à pacto antea inito, ergo non mouetur à sacramento, nisi vt à conditione. Respondeo, non repugnare, vt constat ex exemplis adductis: ratio autè à priori est, quia prius pactum, & priora merita possunt non esse motiuum immediatum, sed mediatum volitionis, qua in exsequutione datur gratia. Sicut contingit in actu imperato: potest enim aliquis ex desiderio beatitudinis imperare sibi actum contritionis; tunc autem beatitudo est motiuum mediatum contritionis, immediatum verò est bonitas Dei, & malitia Diuinae offensae. Similiter si aliquis voueat actum misericordiae, tunc motiuum immediatum misericordiae erit honestas subleuationis proximi, mediarum verò cultus Dei, qui intenditur per votum. Item quado quis ex praeepto mouetur ad eliciendam contritionem, motiuum mediatum est honestas obedientiae, immediatum verò est bonitas Dei, & malitia offensae Diuinae. Sic ergo, posito illo pacto Dei cum Christo, collatio gratiae haberet pro motiuo immediato sacramentum, seu petitionem praesentem Christi per suum ministrum; pro motiuo autem mediato pactum praeteritum; ex vi cuius obligatur Deus ad habendum alium actum, qui habeat pro motiuo immediato sacramentum. Nam sicut in exemplis positis interueniunt duo actus, vnus, qui sit imperans, alter, imperatus; primus habet suum motiuum, secundus autem habet aliud motiuum diuersum intrinsecum, licet intrinsecè sit propter motiuum imperantis; sic in praesenti interueniunt duo actus Diuini; alter, qui sit quasi imperans, & quo, propter Christi merita, & petitionem priorem voluit Deus se obligare ad habendum alium actum, quo propter sacramenta, & propter petitionem futuram Christi continendam in ipsis Sacramentis vellet dare gratiam: quare, posito postea sacramento, ex vi prioris voluntatis Deus debet habere

Diluitur.

re secundum actum tendentem ad sacramenta, tamquam ad morium intrinsecum, ac per consequens sacramentum in collatione gratiae non se habebit ut mera conditio, sed ut morium intrinsecum, & ut causa moralis gratiae. Sicut autem potuit Christus mereri in vita, quod postea daretur nobis gratia propter merita futura nostra, tamquam propter motium immediatum, sic potuit in vita mereri, quod postea daretur gratia propter petitionem futuram ipsius, non tamquam propter motium immediatum, neque enim est maior repugnantia in eo, quod mereatur acceptari postea petitiones ipsius Christi, quam quod mereatur acceptari postea merita, vel petitiones aliorum; sed potest gerere ipse Christus duplicem personam merendo in vita acceptationem, & exauditionem suarum precum futurarum, eodem modo ac possit mereri exauditionem & acceptationem precum nostrarum.

93.
In quo sensu sacramenta sine causa instrumentales.

Conc. Trid.
Concil. Mogunt.

94.
Vasquez.
Doctrina Vasquez nimis dura.

95.
Respondetur ex nostris principijs.
Quid sit operari instrumentaliter.

Res exemplis declaratur.

Altera difficultas contra doctrinam nostram solutionis esse potest, quod ex ipsa videatur sequi, sacramenta non esse instrumenta, sed causas principales morales respectu gratiae; nam in genere physico illud est causa principalis, quod operatur per virtutem propriam, illud verò esse causa instrumentalis, quod non operatur per virtutem propriam, sed acceptam (ut supra insinuavi, & latius dixi in secundo Physicorum.) sacramenta autem causant moraliter mouendo Deum ad dandam gratiam; & quidem mouent Deum immediate per virtutem propriam, scilicet quatenus sunt operationes Christi per suos ministros; quare licet ipse minister possit dici instrumentaliter concurrere, quia operatur per virtutem, & auctoritatem non propriam sed Christi, cuius est minister; sacramentum tamen, quod ex se continet, & habet esse operationem Christi, videtur concurrere, & mouere per virtutem propriam, & per consequens non instrumentaliter, sed principaliter; cum tamen à Tridentino *sess. 6. cap. 7.* Baptismus appellatur causa instrumentalis, & non principalis nostrae iustificationis, cui consonat Concilium Moguntinum *cap. 1.* his verbis: *Doceant Pastores, septem esse sacramenta diuinitus instituta, per quae velut apta instrumenta atque remedia, sua gratia iuniora nobis impartitur Deus.*

P. Vasquez in *praesenti num. 82.* insinuat omnem causam impetrantem esse instrumentum morale respectu illius, à quo impetratur, qui dicitur causa principalis. Hic modus dicendi videtur nimis durus: nam eodem modo dicere posset, eum, qui consulit, vel qui imperat, esse instrumentum respectu illius, cui consulit vel imperat. Sicut enim postulans mouet precibus, sic consulens mouet consilio, & imperans mouet imperio: hoc autem est contra omnes, qui eiusmodi certe appellant causas principales morales; imò Imperator dicitur causa principalis, Duces verò, qui eius praeccepta exsequuntur, dicuntur instrumenta Imperatoris.

Facilius ergo in nostris principijs respondere possumus, & declarare, quomodo sacramenta sint causae morales instrumentales. Diximus enim, instrumenta esse, quae operantur non per virtutem sibi propriam, sed ab extrinseco acceptam; sicut malleus, vel ferrum operatur per impulsum ab artifice impressum; & calamus similiter per impulsum impressum à scriptore. Instrumentum ergo morale erit, quod operatur non physice, sed mo-

raliter per virtutem similiter non propriam, sed ab extrinseco acceptam. Sic Vicerex, qui est causa moralis operatur ut instrumentum Regis, & non ut causa principalis; quia nimirum virtus, qua mouet subditos, & auctoritas, qua operatur, non est propria illius, sed ipsi à Rege communicata, cuius idcirco dicitur instrumentum: sic ergo sacramenta dicuntur causae instrumentales morales, quia virtus, quam habet Baptismus, v.g. ad mouendum Deum, & ad causandam gratiam, non est propria ipsius Baptismi, sed illi ab extrinseco communicata, scilicet à Christo, qui substituens sibi hunc hominem ut ministrum in ordine ad hanc actionem, fecit, quod hae actio sit actio ipsius Christi, & quod hic homo sit instrumentum Christi, quod quidem non habent hic homo, vel hae actio ex se, sed ab extrinseco ex delegatione facta per Christum, atque ideo & hic homo & hae actio id, quod operantur, dicuntur operari, ut causae instrumentales morales, sicut instrumenta artificis ob eandem rationem dicuntur instrumenta in genere physico.

96.
Instanti.

Dices; hinc sequitur, sacramenta esse quidem instrumenta respectu Christi, à quo habent illam virtutem, non verò esse instrumenta respectu Dei; non enim operantur, ut sunt actiones Dei, sed ut sunt actiones Christi, atque ideo falsum erit, Deum per sacramenta tamquam per instrumenta dare nobis gratiam; aut Deum uti sacramentis, quasi instrumentis ad dandam gratiam.

Responsio.

Respondeo negando sequelam; possunt enim sacramenta dici instrumenta Christi, à quo accipiunt auctoritatem, & vim mouendi; & cuius actiones censentur: possunt etiam dici instrumenta respectu Dei; nam Deus ipse est primus mouens, qui mouit humanitatem Christi ad hoc, ut his ministris, & his actionibus communicaret suam auctoritatem; quare sicut in genere physico globus plumbeus proiectus à sclopo, dicitur operari non solum ut instrumentum ignis, à quo accipit illum impetum, sed etiam ut instrumentum militis, qui primus applicuit ignem, ut communicaret globo illam virtutem: sic etiam sacramentum operatur non solum ut instrumentum Christi, à quo accipit illam vim, & auctoritatem, sed multò magis ut instrumentum Dei, qui applicuit, & mouit Christum, ut communicaret sacramento illam vim, & auctoritatem, quam habet.

97.
Aliter possent dici esse instrumenta Dei.

Possent aliquis dicere; alio etiam titulo sacramenta esse instrumenta Dei, quatenus scilicet habent à Deo infallibilitatem illam in causando; nam licet ex voluntate Christi habeant vim, & auctoritatem ad mouendum Deum, quatenus voluit illas esse actiones suas, possent tamen Deus non concedere gratiam, etiam posita illa actione Christi; nunc autem ex voluntate Dei habent efficaciam infallibilem ex promissione Diuina; quare ex hoc capite possunt dici operari per virtutem sibi à Deo tributam. Caeterum hic modus explicandi non videtur solidus; quia in hoc sensu possemus etiam dicere, Christum ipsum fuisse causam instrumentalem nostrae iustificationis, quia scilicet non causauit illam, nisi in quantum habuit adiunctam voluntatem Dei acceptantis illa merita ad talem effectum; quod tamen videtur falsum. Ratio autem est, quia ad hoc, ut aliqua sit causa principalis in suo genere, sufficit, si ex se habeat virtutem aliquam saltem partialem, licet indigeat concursu alterius concausae ad ponendum effectum;

Reijcitur tamen hic dicendi modus.

Quid requiratur ad rationem causae principalis in suo genere.

atum: sic enim potentia est causa principalis visionis, licet indigeat concursu speciei, vel obiecti. Christus ergo, & eius merita, licet ad ponendum effectum indigeant acceptatione Dei; ex se tamen habent aliquam vim ad mouendum Deum, ratione cuius sunt causa principalis morales: sic etiam sacramenta, licet ex acceptatione, & promissione Dei habeant infallibilitatem in operando, habent tamen ante illam acceptationem vim quamdam ad mouendum Deum, & quatenus sunt actiones Christi, per quam vim, & auctoritatem mouent, & operantur, & ratione cuius virtutis possent dici causae principales, si eam ex se haberent, & non acceptam ab extrinseco, ut explicauimus; quare facilius declaratur modo superius dicto, quo pacto conueniat illis ratio instrumenti moralis, respectu Christi, atque etiam respectu ipsius Dei.

98.
S. Thom.
Exquirunt mens D. Th. super hac re.
Videtur admississe tantum causalitatem moralem.
Prima ratio.

Restat breuiter dicere de mente S. Thomae in hoc puncto. Multi enim dicunt, ipsum expressè posuisse causalitatem physicam gratiae in sacramentis; in praesenti *art. 1. in corpore, & art. 4. & q. 78. art. 4.* Alij tamen dicunt, eum posuisse solum causalitatem moralem. Primò, quia in praesenti, dicto *art. 4.* dicit, sacramenta concurrere per virtutem quamdam spiritualem, quam habent, eodem modo, quo voces mouent intellectum ad percipiendum obiectum per virtutem quamdam spiritualem, quam habent in se ad excitandum intellectum hominis, in quantum procedunt à conceptione mentis. Certum est autem, in voces non deriuari ab intellectu loquentis aliquam virtutem spiritualem physicam, sed solum moralem fundatam in significatione & impositione hominum, quae tota est aliquid morale. Ergo S. Thomas non vult aliquam virtutem spiritualem physicam esse in sacramentis, sed solum moralem deriuatam ex intentione Christi: neque enim de facto potuit ponere in vocibus accidens spirituale naturaliter inherens, cum id apud omnes naturaliter saltem repugnet. Secundò, ipse sanctus Doctor *infra q. 64. art. 1.* probat, Deum solum operari internum effectum sacramenti, quia solus Deus illabitur animae, in qua ille effectus producit, & nihil potest operari, ubi non est: hae autem ratio vniuersaliter probat de causa etiam instrumentali, quae immediate attingat effectum, imò multò minus potest instrumentum agere in distans, quam causa principalis; hae enim operatur, media virtute vel instrumento; ergo S. Thomas non sentit, sacramenta esse instrumenta, quae immediate attingant physice productionem gratiae. Tertiò, in praesenti *art. 5.* dicit, virtutem, quam habent sacramenta, deriuari ab humanitate Christi, media eius passione; certum est autem, passionem non posse communicare physice aliquam virtutem, cum non existat, ergo solum communicat moraliter illam virtutem, & per consequens communicat virtutem moralem, & non physicam, in sententia S. Thomae. Ad loca verò in contrarium adducta, dicunt, ibi S. Thomam solum velle, sacramenta esse instrumenta mediate attingentia productionem gratiae, quatenus producant aliquid praeuium requisitum ad productionem gratiae, ut abluere corpus, vel proferre verba super materiam, vel aliud simile: in hoc enim videtur ipse constituitur rationem instrumenti; ut probat latè Vasquez *1. p. disp. 176. cap. 1.* adductis multis eius locis; & potest confirmari hae interpretatio ex verbis eiusdem S. Thomae *dicta q. 78. art. 4. ad 2.* ubi dicit, creatu-

99.
Secunda ratio.

100.
Tertiamio.

101.
Ad loca in contrarium adducta respondetur.

ram non potuisse assumi ut instrumentum ad creationem; posse tamen verba concurrere instrumentaliter ad conuersionem Eucharisticam; reddidit autem rationem discriminis, quia in creatione non fuit aliquod extremum, in quod instrumentalis actio creatura possit terminari: ergo sentit, ideo verba concurrere instrumentaliter in Eucharistia; quia actio Sacerdotis, seu prolatio verborum potest versari circa aliquid, hoc est, circa panem, vel circa species, super quas proferuntur verba, quae est actio praeuia, & appellatur à S. Thoma actio instrumenti, ratione cuius dicitur concurrere instrumentaliter ad conuersionem; quia verò in creatione non praesupponitur aliquid, circa quod operetur creatura, ideo ibi non potest esse concursus instrumenti; non ergo agnoscit alium concursum immediate terminatum ad ipsum effectum sacramenti. Vnde ipsi Thomista in hoc puncto diuisi sunt, & aliqui eorum negant sacramentis actionem physicam respectu gratiae, Melchior Cano, & Martinus Ledesma, quos Vasquez *num. 74.* existimat accepisse eam sententiam à Francisco Victoria nobili Thomista.

Thomista ipse hac in re sunt diuisi.

Vasquez.

102.
Obijcitur idè sanctus Doctor.

103.
Respondet Vasquez.

104.
Hae explicatio Vasquez non satisficit.

105.
Melius respondetur.

Possent adhuc obijci idem sanctus Doctor in praesenti *art. 4.* dicens, humanitatem etiam Christi esse instrumentum coniunctum in ordine ad gratiam, quae datur per sacramenta; ipsum verò sacramentum esse instrumentum separatum; ubi non videtur loqui de causalitate morali; nam in genere causae moralis humanitas Christi non est instrumentum, sed vera causa principalis meritoria; ergo si est instrumentum, debet id esse ut causa physica; ergo eodem modo debet accipi causalitas instrumentalis, quam tribuit sacramentis.

P. Vasquez *disp. 133. num. 42.* dicit, ideo humanitatem Christi appellari à S. Thoma instrumentum coniunctum Diuinitatis, non quod physice influat in nostram iustificationem, neque quia secundum se proxime sit instrumentum, sed quia meruit passione sua, ut sacramenta gratiam impetrarent, & ideo remote potest dici instrumentum, quatenus operatio sacramentorum prouenit ab ipsa humanitate ratione passionis. Vnde infert, respectu gratiae, quae datur nobis extra sacramenta, humanitatem Christi, aut eius passionem nullo modo esse instrumenta, cum illa gratia proxime non causetur ab aliquo instrumento physico, vel morali, à quo humanitas, vel passio possit remote denominari causans instrumentaliter.

Hae explicatio non satisfacit; quia dare instrumento virtutem, qua operetur, licet sufficiat, ut id, quod dat talem virtutem denominetur remote causans, non tamen ut denominetur instrumentaliter causans; alioquin etiam ipse Deus, qui dat virtutem instrumentis, denominaretur instrumentaliter causans; quod planè absurdum est, & nemo ita loquitur; ergo ex eo, quod humanitas Christi impetraverit & dederit virtutem sacramentis, quae sunt instrumenta, non ideo dicitur instrumentaliter operari per illa.

Respondeo igitur, humanitatem Christi appellari instrumentum coniunctum Diuinitatis in ordine ad nostram salutem; sicut manus, vel pes dicuntur instrumenta hominis ad operationes, quia in rigore humanitas Christi non est causa principalis etiam moralis nostrae salutis: causa enim principalis, ut dixi operatur per virtutem propriam, quam habeat ex se: humanitas autem ex se non habet virtutem, nec proportionem cum nostra salute

salute etiam per modum merentis; nam ad ipsam operationes meritorias concurrerit solum ut causa instrumentalis, sicut nos concurrimus ad omnes actus supernaturales, ut suppono: valorem item, & dignitatem, quia illa opera mererentur de condigno nostram salutem, non habebat illa humanitas ex se, sed acceptam à Deo per unionem hypostaticam cum persona Verbi: unde nulla ratione dicitur proprie humanitas causa principalis nostrae salutis, sed causa instrumentalis, hoc est, operans per virtutem non sibi propriam, quam ex se haberet, sed acceptam à Deo supra eius exigentiam & proportionem. Unde diuerso modo loquendum est de Christo quoad hoc, aut de eius humanitate secundum se sumptam; nam Christus simpliciter, & absolute est causa principalis moralis, & meritoria nostrae iustificationis; quia Christus in concreto includit unionem hypostaticam; ratione cuius humanitas habebat proportionem cum actibus supernaturalibus, quos elicibat, & habebat valorem ad merendam de condigno nostram salutem; quare ut sic operabatur per virtutem propriam, quam ex se habebat illud concretum: humanitati vero secundum se neutrum erat debitum, vel proportionatum; atque ideo loquendo de humanitate secundum se, dicendum est, ipsam fuisse instrumentum coniunctum Verbi ad nostram salutem, prout loquitur S. Thomas. Quod cum proportione locum habet in passione Christi, quae similiter non dicitur causa principalis moralis, sed instrumentalis; quia illa passio secundum se non habebat proportionem cum nostra salute, cum secundum se esset passio, & mors naturalis; quare debuit accipere virtutem ex dignitate personae patientis, quae addidit vim ultra id, quod ex se habebat illa passio. Deinde etiam considerata illa passio prout liberè oriebatur à voluntate supernaturali, qua humanitas Christi illam volebat, nec sic habebat ex se condignitatem ad promerendam nostram salutem, nisi acciperet hunc valorem ex dignitate personae, ut diximus; quare utroque modo passio ipsa debet dici concurrere instrumentaliter, hoc est, per virtutem, quam ex se ipsa non habebat, sed aliunde accepit à Deo; & in hoc sensu tam humanitas Christi, quam eius passio dicuntur verissime instrumentum Diuinitatis.

Humanitas Christi dicitur causa instrumentalis nostra salutis; Christus eam dicitur causa principalis.

106. Ideo cum proportione dicitur de passione Christi secundum se.

SECTIO VI.

Utrum Sacramenta conferant gratiam in tempore vel instanti, quo perficiuntur.

107.

Hic tantum est questio de gratia habituali & de characteris.

Unde oritur difficultas. Sententia de finiti instantibus soluit totam difficultatem.

Non agimus de gratia sacramentali, prout dicitur auxilia gratiae actualis ad peculiare effectus: haec enim auxilia non oportet, quod datur tunc, quando sacramentum confertur, vel perficitur, sed tunc quando adest occasio, & oportunitas operandi. Difficultas est solum de gratia habituali, & de characteris; hi enim effectus dantur tunc, quando fit, vel recipitur sacramentum, & eadem questio est de conuersione Eucharistica, quae fit per verba consecrationis; nam eadem est ratio de illa, quoad hoc, ac de productione gratiae vel characteris. Oritur autem tota difficultas ex principiis Philosophicis iuxta communem sententiam de compositione temporis, & motus ex partibus diuisibilibus in infinitum, siue actu distinctis, siue solum in potentia; quoad hoc enim parum refert illa diuersitas. In sententia autem

eorum, qui componunt tempus ex solis instantibus finitis immediatis, nulla est in hoc puncto difficultas; nam illi consequenter dicunt, gratiam conferri in illo instanti, in quo vltima syllaba, v.g. verborum incipit intrinsece esse prolata, ita ut faciat perfectum sensum: cum enim in ea sententia tempus constet ex meris instantibus finitis, necesse est venire ad aliquod instans, in quo verba sint iam prolata perfecte, cum antea non essent, & tunc sacramentum habet suum effectum. In sententia vero communi difficile explicatur; nam in ea sacramentum, sicut & alia entia successiua, debet absolui, & desinere per primum non esse; ita ut in instanti terminatio verum sit; nunc sacramentum non est, immediate antea fuit: in eo autem instanti non potest produci gratia, quia iam tunc non est sacramentum, sed fuit: sacramenta autem dant gratiam, quando sunt, sed neque in tempore antecedenti potuit dari gratia; tum quia gratia est res permanens, quae tota simul producit, & incipit per primum sui esse, atque adeo in instanti intrinseco: tum etiam quia si produceretur in tempore, daretur antequam aboleretur tota forma sacramenti; nam diuidendo illud tempus, quo datur gratia, in duas partes, in priori parte nondum erat posita tota forma; quia iam esset contra id, quod supponitur; & tamen in illa parte iam est gratia producta.

Sententia communis difficile explicat.

Propositio difficultas.

108. Primus Respondendi modus.

Reijciatur.

Propter hanc difficultatem multi sunt modi sentiendi in hoc puncto. Primus est, gratiam conferri in tempore non determinato, sed indeterminato ante illud instans terminatiuum; ita ut nulla pars illius temporis assignari possit, in qua tota fuerit gratia, sed in minori & minori, sed tamen ante vltimum instans.

Haec sententia rejicitur ab omnibus, & merito, quia praeter se affert inintelligibilitatem, maxime si sacramenta causent physicè gratiam: nam id, quod est vera causa physica gratiae, debet esse aliquid determinatum, & cognoscibile à Deo ad hoc, ut possit cum illa causa concurrere ad effectum producendum. Sed licet sacramenta causent solum moraliter, est eadem repugnantia ex parte ipsius gratiae; repugnat enim, quod aliquid incipiat existere à parte rei, & quod Deus non videat determinate, quando transit de non esse ad esse, sed solum sciat in confuso, intra hanc horam, v.g. incepisse, non tamen quando determinate incipit: ipse enim effectus non potuit incipere nisi determinate; existit quippe in aliqua parte, & non in omnibus; ergo sunt aliqua partes, in quibus non existit; ergo Deus potest illas partes discernere, & distinguere, licet nos non possimus.

109. Dicunt ipsi non repugnare aliquid incipere in tempore in determinato.

Dicunt, non repugnare illum modum incipiendi in tempore indeterminato: nam si Deus praecipiat aliqui, quod eliciat actum dilectionis ante vltimum instans horae, seu ante instans A, in quo debet mori; tunc hic homo, si non diligit ante mortem, peccat, & perdit gratiam: hoc autem peccatum debet incipere in tempore ante instans mortis, quia alioquin toto tempore vitae fuisset in gratia, & per consequens deberet saluari: non potest item incipere illud peccatum in tempore determinato; quia in qualibet parte temporis, cum sit diuisibilis, adhuc non obligat praecipitum pro tunc, sed potest differri, & impleri tempore sequenti; ergo fatendum est, peccatum committi, & gratiam amitti tempore indeterminato ante instans mortis.

Respon

110. Respondent aliqui.

Coninch.

Suarez.

111. Aliter respondet Suarez.

112. Melius ergo respondetur.

113. Secunda sententia vult gratiam produci in instanti terminatiui extrinseco.

Impugnatur hac sententia posita causalitate physica.

114.

Respondent aliqui, tunc peccatum committi in aliquo instanti determinato ante instans mortis; nam licet inter illa duo instantia mediet tempus, est tamen adeo modicum & imperceptibile, ut in eo non possit moraliter impleri praecipitum, quod ut humano modo impleatur, requiritur tempus aliquod maius ad deliberandum, & cogitandum. Sic respondet P. Coninch in praesenti dub. 4. num. 58. quam solutionem prius reddiderat Suarez in praesenti disput. 8. sect. 2. §. Ad rationem ergo. Sed ipse Suarez viderat insufficientiam humani responsionis, ed quod in Angelo, qui distinctè concipit excessum vnius temporis supra aliud, & qui non indiget longiori tempore ad deliberandum, videri posset argumentum; nam Angelus posset absque peccato differre actum dilectionis ad tempus sequens, dum esset ante vltimum instans signatum.

Ideo ipse Suarez aliter respondet vniuersaliter negando, tale praecipitum posse eo modo imponi; quia obligatio debet esse accommodata actibus humanis, quibus implenda est. Non tamen explicat, ex quo capite non esset accommodata haec obligatio actibus humanis, imò ex modo dicendi videtur repugnantia reduci ad modum humanum operandi, qui non percipit illam diuersitatem instantium; argumentum autem videtur in modo operandi Angelico.

Possimus ergo absolute negare possibilitatem illius obligationis, eo quod obligatio ex suo conceptu importat ligare subditum ad aliquid, ac per consequens reducere illum ad talem statum, in quo citra peccatum non possit aliud facere: tunc autem non ita se haberet, quia in quolibet instanti, vel in qualibet parte temporis non esset ligatus, sed liber, ut differret, si vellet, ergo nunquam daretur obligatio: debet ergo praecipitum imponi, ita ut aliquando sit verum determinate dicere: nunc peccat, si non obedit, & hoc fortasse voluit indicare P. Suarez dum dixit, illam obligationem non fore accommodatam actibus humanis.

Secunda ergo sententia docet, gratiam per sacramenta conferri in instanti terminatiui, in quo sacramentum primò non est, cum immediate antea fuerit; quia tunc est perfectum, & absolutum sacramentum, atque adeo tunc debet incipere habere suum effectum. Auctores huius sententiae aliqui sentiunt, sacramenta causare physicè gratiam. Contra quos valide arguit Suarez; nihil enim potest physicè operari, quando verè non est. Nec enim sufficit, immediate antea fuisse; nam quod fuit, iam re vera non est; nec habet nunc plus de entitate, quam id quod erit, vel quam id, quod nec fuit, nec erit: quare sicut id, quod postea erit, nunc non potest aliquid realiter producere, sic neque id, quod fuit; nec refert etiam, quod fuerit immediate antè, sicut nec confert, futurum esse immediate post; nam siue intercesserit multum tempus, siue parum, iam re vera nihil est, quod autem nihil est, non potest influere nunc verum esse in effectum realem per veram efficientiam.

Alij tamen eiusdem sententiae Auctores, cum solum ponant causalitatem moralem Sacramentorum in gratiam, videntur sibi fugere omnem difficultatem; nulla enim est repugnantia, quod causet moraliter nunc id, quod nunc non est, sicut potest etiam moraliter causare id, quod erit; prout causabant merita Christi futura, antequam ef-

sent. Ita P. Vasquez cum aliis in praesenti disput. 132. cap. 4.

Vasquez.

Haec sententia difficillima est Primò, quia si illud vltimum indiuisibile non pertinet intrinsece ad sacramentum, sed extrinsece; ergo verum est, quod ante illud instans fuit totum sacramentum integrum; si ergo homo viuat toto tempore antecessenti, dum baptizatur, v.g. & moriatur intrinsece in illo vltimo instanti, ita ut tunc primò non sit homo, verum erit dicere, quod hic homo fuit baptizatus, & accepit totum sacramentum Baptismi; & tamen hic homo in hac vita nunquam fuit iustificatus, nec saluabitur; ut fatetur ipse Vasquez ibidem num. 73. Consequens autem istud mihi videtur durissimum, quia de illo verificatur, quod accepit verum sacramentum Baptismi, dum esset viator, nam licet non acceperit illud cum vltima terminatione, terminatio tamen in hac sententia non est aliquid componens intrinsece sacramentum; quare sicut tempus absque vltimo instanti est verum tempus, sic sacramentum, quod, ut contendit ille auctor, est ita successiuum sicut tempus, est quoque sacramentum absque illo vltimo terminatiui extrinseco: fateri autem, quod aliquis, qui cum dispositione sufficienti verè fuit baptizatus, non consequitur salutem, videtur mihi valde durum; nec video, quomodo possit vitari illa durities, nisi negando, illud fuisse sacramentum completum absque vltimo terminatiui. Hoc autem in illa sententia non potest negari, loquendo de complemento intrinseco; imò ipse Vasquez num. 67. expresse affirmat, ante illud instans fuisse sacramentum, quia ante illud fuit ablutio, fuit prolatio verborum: unde solum deest vltimum mutatum esse, seu finitum esse sacramentum, quod quidem est solum aliquid extrinseco, & in quo non affirmatur aliquid praesens, sed praeteritum, hoc est, transisse iam totum sacramentum; quare in hoc ipso affirmatur, aliquando fuisse verum sacramentum; cum hoc autem non videtur stare, quod ille homo, in quo fuit verus Baptismus, non saluetur: ille, qui verè fuit absolutus à peccatis, adhuc damnetur propter illa, &c.

Impugnatur etiam primò posita causalitate morali.

115. Secundò impugnatur.

Secundò vrgere possumus contra eandem sententiam ad hominem, quia ex ea sequitur, posse dari sacramentum Poenitentiae validum informale; quod est contra ipsum Vasquez tom. 4. de Poenitent. quest. 92. Sequela verò probatur, quia si poenitens dispositus per attritionem consistatur peccata, & Sacerdos proferat omnia verba absolutionis, in instanti autem vltimo terminatiui sequenti poenitens moriatur; non recipiet effectum sacramenti, cum tamen praecesserit totum sacramentum Poenitentiae validum. Idem erit, si in illo instanti terminatiui poenitens committat aliquod peccatum mortale; tunc enim non recipiet effectum sacramenti, quem in illo instanti debebat recipere, propter sacramentum proximè praecedens; ideo enim negat ille auctor causalitatem physicam sacramento, & concedit solum moralem, ut possit dari gratia in illo instanti, quando iam non est sacramentum, intuitu eiusdem sacramenti, dabitur ergo in eo casu sacramentum Poenitentiae validum, & quod debebat ex se causare gratiam instanti sequenti, quam tamen tunc non causabit propter impedimentum peccati, quod inueniret.

116. Tertio impugnatur.

Tertio possumus arguere ex veritate verborum sacramentalium, quae debent esse vera in toto

eo rigore de presenti; ad quod necesse est, quod verificentur pro tempore, seu instanti presenti ipsi loquutioni; in illa autem sententia verificentur pro instanti non presenti, sed futuro, postquam loquitur Sacerdos; quare possit contingere in rigore, quod Sacerdos proferret totam formam abolutionis, in illo autem instanti terminatio sequenti, in quo iam ipse nihil operatur iuxta illam Auctorem, moreretur, ac per consequens inciperent verificari verba, quando iam Sacerdos, esset mortuus, & liberaretur, absoluereturque homo à Sacerdote mortuo, ac per consequens Sacerdos non debuisset dicere: absoluo te, sed, absolua postea. Quod idem applicari potest ad verba consecrationis, quæ sunt de presenti in toto rigore; & significant, tunc esse corpus Christi sub illis speciebus, quando proferuntur, non futurum post prolationem, & post mortem proferentis: debent ergo verificari pro aliqua duratione, vel successiva, vel instantanea presenti ipsi prolationi verborum.

117.
Tertia sententia ponit ultimum instantium terminatum intrinsecum.

P. Suarez.

118.
Probat hanc sententiam ratione.

Euenitur ratio.

Instantia. Diluatur.

Tertia sententia principalis docet, effectum conferri in ultimo instanti terminatio, quod non extrinsecè pertinet ad sacramentum; quia sacramentum, sicut & omnis motus successivus constat intrinsecè, non solum ex partibus, sed etiam ex indivisibilibus, quibus & partes inuicem connectantur, & terminentur etiam intrinsecè; quare prolatio etiam ultimæ syllabæ habet ultimum instans intrinsecum, in quo intrinsecè perficitur, & in quo fit aliquid indivisibile positum, & reale, quo intrinsecè completur sacramentum. Quod idem dici potest de materia successiva sacramenti, v. g. ablutione, vntione, &c. In illis enim datur etiam ultimum indivisibile terminatum motus, in quo etiam producit aliquid indivisibile positum, quo perficiatur intrinsecè materia requisita ad sacramentum; & tunc etiam conferretur gratia, si iam forma prius fuerat prolata. Ita sentit P. Suarez dicta sect. 2. §. ultimum ergo, quem modum dicendi sequuntur plures recentiores.

Probat autem Suarez hanc sententiam tum ex impugnatione aliarum, tum etiam quia necesse est designare aliquid instans, in quo fit verum dicere, sacramentum esse; quia si realiter fit, ergo aliquando existit: sed quamdiu restat aliquid illius ponendum, nondum existit sacramentum; debemus ergo dare ultimum instans, in quo ultimo ponatur, quod debeat, & in quo dici posset sacramentum existere. Hæc tamen ratio videtur parum efficax, quia sicut tempus, & motus, & alia entia successiva tunc dicuntur esse, quando fiunt, licet in nullo instanti sit totum ens simul, sed aliquid illius, non est cur in hoc debeamus aliter loqui de sacramentis, quæ similiter sunt entia successiva, scilicet loquutio, motus localis, &c. imò neque etiam detur illud ultimum instans, & indivisibile intrinsecum, poterimus magis dicere, quod tunc existat sacramentum, quam in tempore antecedenti. Siquidem sicut in singulis partibus temporis erat pars sacramenti, & pars non erat, sic in ultimo instanti existit aliquid sacramenti, sed quoad reliquas partes, iam non existit. Dicunt, tunc existere sacramentum ut terminatum: sed contra etiam in tempore antecedenti erat sacramentum ut successivum interminatum; & utrumque quidem reduplicat eodem modo; non supra totum sacramentum, sed supra aliquid illius; & quidem plus est id, quod existit in tem-

pore, quam in ultimo instanti: in hoc enim solum existit sacramentum ut terminatum, hoc est, terminus ultimus sacramenti: in tempore vero existit sacramentum seu pars successiva; plus autem est qualiter pars sacramenti, quam eius ultimus terminus indivisibilis. Propter illam ergo loquutionem non oportet assignare ultimum instans intrinsecum in sacramentis.

P. Vasquez ubi supra late impugnat hanc sententiam; sed eius argumentis omisiss, & admisso, quod in motu successivo dentur illa indivisibilia, ad quæ impugnanda tendunt potissimum rationes P. Vasquez; mihi ex alio capite difficilis videtur ille dicendi modus; quia nimirum indivisibile illud non potest ita requiri ad valorem sacramenti, vt si illud solum deesset, sacramentum non esset validum; nam in illa sententia indivisibile additum indivisibili, vel etiam parti, non facit maius propter eius indivisibilitatem. Ponamus ergo, aliquem baptizari, & prolata forma, infundi super ipsum aquam, quæ dum tangit corpus eius successivè, extenditur super corpus ipsius aliquantulum, quantum scilicet sufficit, vt dicatur abluui, & baptizari, & in ultimo instanti perfici illam ablutionem, & dari gratiam: tunc peto, in ultimo instanti, quale spatium novum acquirit aqua supra corpus baptizati? non potest certe acquirere spatium novum divisibile, quia hoc deberet acquiri successivè, & in tempore: acquiri ergo de nouo solum indivisibile spatium, quod prius non habebat; finge ergo hominem in illo ultimo instanti mori, postquam forma fuit prolata, & aqua super eum effusa, & diffusa, solumque defuisse illud ultimum spatij indivisibile, quod aqua non acquisiuit super eius corpus; Nonne hic homo verè fuit baptizatus; Negas, quia ablutio non fuit tanta, quanta requirebatur ad valorem sacramenti. Contra, non fieret maior per acquisitionem, indivisibilis spatij, quia indivisibile non facit maius; ergo verè aqua tetigit corpus, quantum satis est, vt dicatur ablutus; nam coexistit tanto spatio supra corpus, vel si non coexistit tanto spatio; ergo indivisibile, quod additur, facit spatium maius, & magis extensum, quod tamen in illa sententia non conceditur; ergo vt consequenter loquantur ad principia, quæ supponunt, debent concedere, non tangi magis ab aqua hominem, quando ablutio terminatur per indivisibile, quam si non terminaretur: deesset quidem tunc terminatio ablutionis, & ablutio in ratione terminata; non tamen deesset ablutio in ratione ablutionis; ad veritatem autem sacramenti sufficit, hunc hominem fuisse ablutum, hoc est, aquam tetigisse eius corpus in tanto spatio; ergo etiam si desit illud indivisibile, sacramentum fuisset validum, & haberet effectum.

119.
Vasquez late impugnat.

Nos aliter impugnamus.

Primo ex parte materiae ablutionis, v. g.

120.
Secundo ex parte forma.

Hoc idem argumentum fieri potest in prolatione formæ; nam si verba omnia prolata sint, pro vt successivè proferuntur, & solum desit ultimum indivisibile terminatum prolationis in ultima syllaba, quæ etiam prolata est, sed nondum terminata, in ultimo autem instanti moriatur, qui baptizatur, vel qui baptizat, illud erit sacramentum validum: nam voces, quæ prolatae sunt, & ultima etiam syllaba, quæ iam prolata est, potest generare speciem sui ante aduentum ultimi indivisibilis, & illa species repræsentat omnes partes verborum, præter illud ultimum indivisibile, quod non est pars, nec facit verba maiora, nec aliquid signifi-

significat: ergo per illam speciem formatur ab audiente conceptus de sensu illorum verborum, & per consequens iam sufficienter prolata est forma ante illud indivisibile.

121.
Instantia.

Diluatur.

Confirmatur responsio exemplo.

Dices, prolationem syllabæ ultimæ, licet non fiat maior per illud ultimum indivisibile, requirere tamen illud tamquam conditionem, vt possit producere speciem sui, sicut natura requirit subsistentiam, quæ est terminus naturæ, tamquam conditionem, vt possit operari. Sed contra; quia voces ante aduentum illius indivisibilis operantur; nam sicut successivè producuntur, ita successivè operantur, & mittunt speciem: alioquin non perciperetur, vt successivè prolata, sed cum confusione, & similitate: non ergo expectant id, quod postea producendum est, ad hoc, vt operentur speciem sui. Quod confirmari potest in obiecto visus, quæ est lux; hæc enim statim ac producit à sole successivè nobis applicato, emittit speciem sui, & percipitur, nec expectat productionem futuram indivisibilis ultimi, ad hoc vt videatur lux, quæ iam producta est; ergo nec vox, quæ iam producta est, expectat productionem indivisibilis futuri, vt emittat speciem sui, nam sicut vox successivè fit, sic & ipsa species; quare sicut vox in illo casu esset tota producta absque ultimo termino, sic & eius species esset tota producta absque ultimo termino, seu absque specie ultimi termini. Denique non posset explicari, quid aut quantum illius vocis restaret absque operatione ex defectu illius indivisibilis, à quo penderet, tamquam à conditione ad operandum; nam illa vox, cum sit divisibilis etiam quoad prolationem ultimæ syllabæ in partem infinitas syncategorematicæ, & quælibet pars fuerit terminata per suum indivisibile sequens, non poterit assignari pars ultima, quæ carnerit operationem propter defectum illius conditionis restaret illam partem solum desiderare in duas, quarum prior fuit verè terminata per suum indivisibile; & secundam partem poterimus similiter dividere in alias duas, quarum prior habuit suum indivisibile terminatum, & sic in infinitum; nihil ergo restat in illa voce, quod non fuerit auditum.

122.
Instantia.

Diluatur.

Clarior hoc explicatur.

Dices, totam illam syllabam ultimam caruisse operationem; quia licet eius partes connectantur mediis indivisibilibus; hæc tamen non sunt terminata, sed continuata; omnibus autem defuit ultimus terminus, qui requiritur vt conditio ad operandum. Sed hæc responsio non potest dari consequenter in illa sententia; quia eius auctores non petunt ad productionem formæ, quod ultima syllaba sit ultimo terminata, ita vt loquens vterius non progrediar in eius prolatione, sed solum quod prolata sit, quantum satis est, vt percipiatur, & tunc producat gratia, etiam si qui eam profert, protrahat vterius eiusdem syllabæ prolationem: tunc autem illud indivisibile non erit ita terminatum, vt non sit etiam continuatum cum prolatione eiusdem syllabæ, quæ adhuc continuatur, & protrahitur; ergo ad operandum non requiritur tamquam conditio indivisibile, quod ita sit terminatum, vt non sit continuatum. Deinde hoc clarius apparet in ablutione ipsa, quæ fit per motum localem aquæ successivum supra corpus baptizati; nam illa lotio aquæ operatur gratiam, non quædo tota lotio terminata est, sed quando est facta iam in tanto spatio: tunc autem illud indivisibile non est termina-

tium, vt constat, sed continuatum vnius partis motus, & lotionis cum alia sequenti; ergo non oportet expectare ultimum terminum totius motus, & per consequens nulla pars erit in prolatione vocis, quæ ex defectu termini non operetur, cum illa etiam pars contineat plura indivisibilia, quæ terminant partes antecedentes.

Ergo consequenter ad illam sententiam Philosophicam de compositione continui, potius dicere, gratiam conferri, non quidem in instanti ultimo terminatio intrinsecè, vel extrinsecè sacramenti, nec in tempore indeterminato ante ultimum instans, sed in tempore aliquo determinato post aliquod instans continuatum. Nam quando incipit proferri ultima syllaba, potest quidem proferri ita leuiter, vt non sufficiat illa prolatio, nisi extendatur, & fiat maior; quare veniri potest ad aliquod instans, post quod si rursus extendatur, & protrahatur prolatio, sufficit ad debitam prolationem, quæcumque, & quantumcumque sit illa extensio: hæc autem extensio fieri debet in tempore immediato post illud instans; in illo ergo tempore, quodcumque illud sit, producit gratia immediatè post illud instans; quia tunc incipit sacramentum esse perfectum & validum: incipit autem gratia per ultimum non esse; quia in illo instanti præcedenti verum est dicere; nunc ultimo gratia non est; immediatè post hoc erit.

123.
Nostra sententia ponit aliquid tempore determinatum, saltem iuxta opinionem illam de compositione continui.

Ita vt gratia incipiat per ultimum non esse.

124.
Vasquez. Suarez. Obijciunt.

Respondetur.

Contra hunc dicendi modum arguunt P. Vasquez, & P. Suarez multipliciter. Primo, arguit ille, quia res permanens, & indivisibilis, qualis est gratia, non potest incipere in tempore, & per ultimum non esse, sed in instanti intrinsecè per primum sui esse, quod late probat, 1. part. disp. 239. c. 10. Hoc tamen argumentum displicet P. Suarez, qui probat, lib. 12. de gratia, cap. 21. num. 12. id non repugnare; & quidem ipse Vasquez tandem admittit ibi num. 47. saltem de potentia absoluta id posse contingere. Argumenta autem, quibus ipse usus fuerat, si quid probant, videntur etiam probare in ordine ad potentiam absolutam; nam procedunt ex implicancia contradictionis, quæ sequeretur in illo casu. Pro nunc absteo ab illa controuersia Philosophica; nam quæstio hæc Theologica, vt dixi, procedit solum ex suppositione illius sententiæ Philosophicæ de compositione continui; quæ quidem supposita, consequentiùs loquuntur, qui dicunt, posse rem permanentem incipere in tempore immediatè post instans; quia licet in hoc sit etiam non levis difficultas, est tamen maior in sententia id negante, vt conuincunt argumenta, quæ affert Suarez loco citato: quare etiam si hæc etiam pars esset falsa, pro nunc tamen nobis sufficit, hanc partem debere concedi ab iis, qui tempus illo modo componunt; & per consequens, supposita illa sententia, consequentiùs asseri, quod gratia producat eo modo in Sacramento, vt absteamus nunc omnino à principio illo Philosophico, de quo alibi ex professo disputandum nobis erit.

Sed vrget secundò P. Vasquez in presenti, n. 49. quia est specialis difficultas in effectu sacramentali, ne producat in tempore, quia effectus abluendi, & absoluendi à peccatis in Baptismo, & in Penitentia non possunt fieri per partem determinatam sacramenti. Ratio autem videtur esse, quia absolucere à peccatis, est expellere peccata præcedentia: in toto autem illo tempore non dicentur

125.
Vasquez. Vrget Vasquez.

cerentur expelli peccata; nam in aliqua eius parte possemus dicere, immediatè antea hic homo non erat peccator, sed iustus; ergo tunc non abfoluitur, nec mundatur à peccatis.

126.
Respondetur.

Respondéo, hanc non esse specialem difficultatem huius materiæ; eadem enim est in rebus Philosophicis. Similiter enim, si aliquis haberet actum amoris erga Petrum, & immediatè post instans inciperet habere actum odij eiusdem Petri, expelleret quidem actum amoris, qui tunc non expelleretur in instanti per primum non esse, sed per vltimū esse; vt constat quare posset fieri idem argumentum, quomodo amor expellatur toto illo tempore, cum in aliqua illius parte iam supponat amorem expulsum? Item in sententia eiusdem Vasquez, qui admittit, de potentiâ Dei absolutâ posse aliquam rem permanētem incipere in tempore immediatè post instans, incipit gratia hoc modo, tunc etiam expellet peccatum, & redibit eadem difficultas, cui quod ipse tunc responderit, idem nos de facto respondebimus. Item de facto in sententia eiusdem, negatio instantis incipit per vltimum non esse; incipit enim in tempore immediato post ipsum instans; quare fieri potest eadem interrogatio, an negatio instantis in toto illo tempore expellat carentiam sui, siue ipsum instans, an in sola parte illius temporis? Denique, cum ipse admittat, res diuisibiles, & quæ successiue producuntur, incipere intrinsecè in tempore; potest fieri argumentum, si gratia intenti vt quatuor producat in homine peccatore, non tota simul, sed successiue, eo modo, quo introducit calor in subiecto frigido vt octo; tunc enim gratia inciperet in tempore, & tamen expelleret proculdubio peccatum; quaritur ergo, an expulsio peccati esset in toto illo tempore: Certè debet esse, cum non fiat in instanti: & tamen in aliqua parte illius temporis verum erit, quod iam antea homo erat liber à peccato. Vides, difficultatem non esse peculiarem, sed communem omnibus, & cui ipse Vasquez tenetur respondere.

Retorquetur
argumentum
contra ipsum
Vasquez.

Certè diffi-
cultas est cõ-
muni & nota
pendet ex sup-
positione il-
lius principij
Philosophici.

127.

Cum ergo nostra assertio procedat ex suppositione illius principij Philosophici, dicimus, hanc difficultatē totam contineri in antecedenti, quod supponitur ex Philosophia. Auctores autem illius sententiæ consequenter concedunt, expulsionem formæ contrariæ esse in toto illo tempore collectiue sumpto, ad hoc enim sufficit, quod immediatè ante illud tempus fuerit forma, quæ expellitur, licet non fuerit immediatè ante singulas partes illius temporis: sicut etiam forma, quæ introducit, dicitur incipere in toto illo tempore; quia ante illud tempus non erat, licet ante aliquas singulas partes illius temporis iam esset. Sic etiam dicimus in prima die mensis: hac die incipit mensis; quia nimirum ante illam diem non erat hic mensis, licet ante hanc horam huius diei iam esset; & similiter possumus dicere, hodie expellitur mensis præcedens, loquendo de hoc die collectiue, non de singulis horis seorsim. Sic ergo potest dici peccata expelli tota illa duratione temporis collectiue accepta, licet fuerit iam expulsum ante aliquam partem illius durationis.

128.

Tertio obijci
Suarez.

Tertio arguit P. Suarez, qui licet admittat, posse rem, quæ tota simul incipit, incipere intrinsecè in tempore, negat tamen, id posse in præfenti contingere; quia nimirum, si concurreret ad producendam gratiam, tota illa prolatio successiua vltimæ syllabæ, v. g. sequeretur, actionem ipsam, quæ

gratia producitur, successiue variari in sua entitate intrinseca; nam actio variatur pro varietate agentis; quare cum successiue varietur agens, debet successiue variari actio in illa duratione successiua: non ergo perseverat eadem indiuisibilis actio, quæ tota sit productio, & conseruatio gratiæ pro illo tempore, sed sunt partiales actiones, quarum aliqua nullo modo erit productio gratiæ, sed mera conseruatio, cum præsupponat iam illam productam, ac per consequens non cõcurrunt omnes partes illius prolationis ad producendam gratiam, sed aliquæ partes concurrunt solum ad conseruandam gratiam iam productam.

Huic argumento dicere possemus, procedere contra eos, qui ponunt sacramenta causare physicè gratiam, in nostra autem sententia ponente solam, moralem causalitatem, non oportebit variari actionem successiue per varietatem agentis: semper enim manet idem agens adæquatum, qui est solus Deus producens, & conseruans gratiam.

Dices, adhuc posse eodem modo virgeri difficultatem contra hanc causalitatem moralem; quia si tota illa particula syllabæ, quæ successiue profertur, causat moraliter gratiam eandem: ergo Deus successiue mouetur intuitu illarum partium prolationis ad causandam physicè gratiam; in tantum enim verba causant moraliter, in quantum mouent Deum, vt intuitu illorum causet physicè gratiam: hoc autem dici non potest; quia postquam prolatum est, quantum sufficit, de vltima syllaba, Deus non mouetur à prolatione sequenti; ergo loquendo de hac parte B, illius prolationis, quæ supponit iam partem A, hæc non causat moraliter gratiam. Respondetur, Deum moueri à tota illa prolatione, non ita, vt si hæc pars B, deesset, non produceret gratiam, sed ita, vt quando adest, causet Deus gratiam etiam intuitu illius, sicut causet propter omnes syllabas præcedentes, & propter earum prolationem, etiam si longius protracta fuerit; & sicut causet effectum propter verba duorum Sacerdotum simul consecrantium eandem hostiam; licet, si alter deesset, non minùs causeret effectum.

Dices, hæc pars B, si mouet Deum, mouebit quidem ad conseruationem gratiæ, non autem ad productionem, cum iam supponat gratiam productam intuitu partis A, quæ præcessit; ergo loquendo de actione Dei, provt fit intuitu huius partis B, non est productio, sed conseruatio gratiæ; atque aded hæc pars non causat moraliter gratiam, nisi ad summum in conseruari. Respondéo, hoc argumentum eandem vim etiam habere in alijs materijs, supposito illo principio Philosophico, atque aded ab omnibus debere solui. Nam si Deus potest creare Angelum, ita vt eius creatio incipiat intrinsecè in duratione correspondente tempori nostro, certum est, illam creationem debere includere simul conseruationem, cum in illa temporis morula possumus distinguere prius, & posterius, partem A, verbi gratiâ, & partem B, & in parte B, conseruatur, cum iam supponatur productus in parte A. Conseruatio autem Angeli differt à prima productione saltem extrinsecè in hoc, quod prima creatio nullo modo est debita; conseruatio autem est debita Angelo connaturaliter; quia, cum Angelus sit ex natura sua indefectibilis; exigit ex natura sua conseruari, postquam productus est: quare Deus vt auctor naturæ conseruat Angelum intuitu ipsius Angeli exigentis

129.
Respondetur.

130.
Instans.

Diluitur.

131.
Instans.

Retorquetur
primò in
creatione An-
geli.

exigentis conseruationem. Ecce in illa productione Angeli pro parte B, illius morula, Angelus non accipit esse omnino absque debito; ergo provt sic illa actio non est productio, sed conseruatio Angeli. Falsò ergo dicis, Angelum produci in toto illo tempore; nam productio prima Angeli est indebita; actio verò illa provt est in parte B, est debita connaturaliter.

132.
Retorquetur
secundò.

Rursus in hac eadem materia Sacramentorum possumus dare in sententia fati communi casum, quo debeat omnino gratia incipere intrinsecè in tempore; quando, v. g. aliquis contraxit matrimonium cum consensu externo, sed cum fictione interna inculpabili; post modicum verò tempus, mutato animo, vult verè consentire; in quo casu communis sententia, quam cum alijs multis sequitur Thomas Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 3. 2. num. 11. docet, non requiri nouam prolationem verborum, sed solum consensum internum, qui defuerat; quo adhibito, perficitur matrimonium. Tunc ergo, cum ille consensus internus, in sententia ipsius Suarez possit incipere in tempore intrinsecò, sicut alij actus liberi nostri; contingere poterit, quod sacramentum Matrimonij perficiatur in tempore intrinsecò, quo incipit ille consensus internus, & per consequens tunc etiam debet produci gratia tota simul, sed intuitu illius consensus, qui vt existens in aliqua morula temporis determinati, concurrat saltem moraliter ad productionem gratiæ: quare de illo consensu fiet idem argumentum. Nam provt existens in posteriori parte illius morule, iam supponit gratiam productam; ergo provt sic, non mouet Deum ad producendam, sed ad conseruandam gratiam; ergo falsum erat, quod consensus in tota illa morula sit causa moralis mouens Deum ad productionem gratiæ. Vides, eandem esse difficultatem ab omnibus soluendam, supposito illo principio Philosophico. Adde, quod posset in eo casu consensus internus produci in tempore cum successione etiam intrinseca secundum intentionem; sicut calor introducit in tempore pars post partem; in quo casu non possemus etiam inuenire in ipsa entitate consensus aliquem gradum intentionis determinatum, secundum quem concurreret ad solam productionem gratiæ, & non etiam ad conseruationem. Nam in primo gradu possemus inuenire duas partes intentionis, quarum posterior iam supponebat priorem productam, & per consequens gratiam iam datam intuitu prioris partis consensus, quæ sufficiebat ad productionem totius illius gratiæ; quod ergo dixeris ibi de intentione illius consensus respectu gratiæ, poterimus dicere de continuatione prolationis syllabæ in casu nostro.

133.
Sic ergo om-
nes respondere
debent.

Omnès itaque debent respondere, totam prolationem illius morule esse posse causam moralem gratiæ; ad hoc enim non requiritur, quod singulæ partes prolationis fuerint necessariæ ad gratiam, aut præcesserint totam productionem gratiæ, sed sufficit, quod de facto Deus intuitu illarum omnium ponat illam actionem, quæ est productio gratiæ; nam sicut tota illa actio exercita in illa morula dicitur productio gratiæ, non tamen mera productio, sed productio simul & conseruatio; sic tota illa causa dicitur causa productionis gratiæ, non tamen causa mera productionis, sed productionis, & conseruationis pro tota illa morula; & sicut in illa actione non potest assignari

aliqua eius duratio, pro qua fuerit merè productio, sed pro qualibet duratione fuit productio, & conseruatio, sic ex parte causæ non inuenitur aliqua, quæ fuerit causa solum productionis, & non conseruationis, quia productio in tempore rei permanentis habet hoc, quod debeat esse productio, & conseruatio. Denique, loquendo de parte B, illius prolationis, illa provt sic, est solum causa conseruationis, sed considerata simul cum partibus præcedentibus est causa productionis & conseruationis; sicut & ipsa actio provt in duratione B, est solum conseruatio, sed provt in tota illa morula est productio, & conseruatio; quod sufficit, vt tota illa actio dicatur productio, & gratia dicatur simpliciter produci in tota illa duratione, non tamen produci solum, sed produci, & conseruari; quod concedit ipse Suarez loquendo de possibili; sic dicitur tota illa prolatio producens gratiam simpliciter, non tamen producens solum, sed producens, & conseruans; licet partes posteriores seorsim à prioribus non habeant hanc denominationem; nec est maior difficultas in causa, quam in actione; sed sicut actio, provt est in tota duratione, dicitur à Suarez productio & conseruatio, sic nos totam prolationem dicimus causam productionis, & conseruationis; quia esse causam productionis gratiæ, solum est esse simul cum alijs partibus causam illius actionis, quæ tota dicitur productio gratiæ in tota illa morula.

Dixi, posse ita responderi illi argumento iuxta nostram sententiam, quæ ponit solum causalitatem moralem gratiæ in sacramentis; sed etsi ponatur causalitas physica, non augetur difficultas quoad hoc, nec erit difficile applicare eandem solutionem; imò in sententia mea Philosophica, quam sæpe insinuauimus, quod omnis conseruatio rei etiam permanentis sit intrinsecè successiua, & indistincta ab eius duratione, eadem variatio physica actionis ponetur ad gratiam, etiam si sacramentum concurrat solum moraliter: nam actio, quæ Deus physicè producit, & conseruat illam gratiam intrà illam temporis morulam, successiue variatur; & quidem, licet non pendeat physicè à partibus diuersis prolationis successiue, pendet tamen ab illis, vt à motiuis, ita vt pars A, ipsius actionis ponatur à Deo intuitu solius prolationis, quæ est in duratione A, pars verò B, ipsius actionis ponatur à Deo intuitu etiam prolationis, quæ iam est in duratione B, quare hæc secunda pars actionis, quæ dependet à parte B, prolationis, provt sic, videtur esse solum conseruatiua, non minùs, quàm si physicè dependeret ab illa parte prolationis, tanquam à principio physico, atque ideo parum minuitur difficultas præsens ex negatione causalitatis physice in sacramentis respectu gratiæ.

Admissa ergo quoad hoc, causalitate physica; dicimus, licet pro varietate agentis, varietur physicè actio, adhuc totam illam prolationem illius morule dici causam physicam productionis gratiæ; quæ etiam difficultas non est propria nostræ sententiæ, sed ab ipso etiam P. Suarez soluenda in aliquo casu, non quidem ita frequenti, sed tamen non impossibili in hac eadem materia sacramentorum. Potest enim contingere, quod aliquis proferens vltimam syllabam formæ, in illo eodem instanti, in quo in sententia contraria deberet produci gratia, reuocaret intentionem, & progrediretur animo ficto, immediatè verò post illud, instans, vel, si velis, post aliquam breuissimam morulam,

134.
Nec augetur
difficultas
etiam si po-
natur causa-
litas physica.

135.
In nostra ita-
que sententia
optime respo-
detur.

Difficultatē
etiam debet
soluere Sua-
rez in sua
sententia in
aliquo casu.

fulam, sed tamen in tempore intrinseco, & immediate post aliquod instans rediret ad priorem intentionem, atque ita progredere adhuc in prolatione illius syllabæ, quam nunquam interruperat. In hoc casu certum est, effectum sacramenti non potuisse produci in illo priori instanti, in quo debuisset poni, si non defuisset intentio; deficiente enim intentione tunc, non potuit poni effectus. Rursus certum videtur, quod ubi primum redit illa intentio ponetur effectus sacramenti, ad quem antea solum deerat unum indivisibile prolationis. Cum ergo intentio posset redire, & incipere in tempore iuxta ipsum Suarez, qualibet prolatio temporis sufficeret ad complendum sacramentum legitimum; nam qualibet prolatio temporis continet infinita indivisibilia, & est sine proportionem maior, quam prolatio indivisibilis, quæ desiderabatur; quare nulla poterit assignari adeo exigua prolatio in tempore, ut non sufficeret minor ad supplendum id, quod deerat: tunc ergo complebitur sacramentum in tempore post illud instans, sicut in tempore redit debita intentio, ac per consequens incipiet etiam effectus sacramenti in eodem tempore intrinseco, extrinseco autem per ultimum non esse. Qui etiam casus potest contingere ex parte illius, qui recipit sacramentum: si poenitens v.g. quando profertur ultima syllaba absolutionis, tunc in illo instanti ultimo reuocaret intentionem recipiendi sacramentum; & immediate post, vel post morulam imperceptibilem renouaret intentionem, in tempore tamen, & immediate post aliquod instans; tunc enim reciperet effectum sacramenti, non in instanti terminatio, sed in tempore, in quo progredere adhuc Sacerdos proferendo eandem ultimam syllabam. Cum autem in sententia ipsius Suarez illa syllaba causet physicè gratiam, consequens est, quod in eius sententia illa prolatio, quæ fieret in tempore, in quo renouaretur intentio, causeret physicè gratiam; de illa ergo fieri potest totum ipsius argumentum: deberet enim variari actio intra illud tempus pro varietate successiva agentis, scilicet partium illius prolationis, ac per consequens aliqua partes illius prolationis non concurrerent ad productionem, sed ad solam conseruationem gratiæ, &c.

136.

137. Omnes ergo eodem modo debet respondere.

Omnes ergo debent eodem modo respondere; tunc etiam omnes partes prolationis, quæ sit in illa morula, concurrere ad productionem physicam gratiæ; nam ex actionibus singularum partium, quæ successiuè variantur, resultat vna actio diuisibilis correspondens illi durationi, quæ actio est productio, & conseruatio illius gratiæ: nec potest assignari aliqua actio partialis in omnibus illis, quæ sit solum productio; quare cum aliqua actio debeat dici productio gratiæ, nec sit maior ratio, cur hæc denominatio tribuatur actioni, quæ est in sola duratione. A, (nam in illa etiam possumus distinguere duas partes, quarum posterior sit conseruatio) merito tribuimus hæc denominationem toti illi actioni successivæ, quæ in tota illa morula oritur ab illis partialibus prolationibus successivis eiusdem syllabæ: & per consequens eodem modo illas omnes prolationes partiales appellamus causam physicam gratiæ; aliqua enim debet esse causa producens gratiam; & non est maior ratio tribuendi hæc denominationem prolationi, quæ est in duratione A, cum in illa etiam sint plures partes priores, & posteriores: Cum ergo hæc

denominatio debeat tribui alicui collectioni ex pluribus causis, quarum aliqua sit posterior, & in quibus nulla sit assignabilis, quæ solum producat, & non conseruet etiam gratiam; merito tribuimus eam denominationem illi prolationi totali, quæ est in tota illa morula successiva; per hoc enim non significamus, illam collectionem esse producentem gratiam adæquatè, hoc est, non etiam conseruantem, aut ita ut singulæ partes secundum se sint primò producentes; sed significamus, illam collectionem esse producentem, seu non esse extra illam causam, quæ producit gratiam, licet non singulæ partes seorsim possint dici producentes: sicut & tota illa actio appellatur productio in eodem sensu non adæquatè, id est, solum productio, sed inadæquatè, id est, simul productio, & conseruatio; hoc enim est proprium earum rerum permanentium, quæ incipiunt in tempore, ut non possit in illis assignari productio distincta ab omni conseruatione; & ideo non mirum si aliquando non possit assignari causa producens distincta ab omni causa conseruante.

138. Suarez. Obicitur quare contra nostram sententiam.

Quartò argui potest ex eodem Suarez, §. secundò, idem declaratur, quia, si sacramentum consummaretur illo tempore immediato post instans, ergo postea definit; debet ergo assignari aliquid instans, quod diuidat sacramenti esse à non esse, seu in quo desinat sacramentum; ergo durabit sacramentum toto illo tempore determinato, quod est inter illud instans, quod fuit eius ultimum non esse, & inter hoc instans, quod est primum non esse, seu ultimum esse; hoc autem repugnat, quia si sacramentum fuit consummatum immediate post instans, ergo statim debuit desinere: sacramentum enim, ubi primum consummatur, statim desinit; ergo non potuit permanere toto illo tempore intermedio; quia in dimidia parte illius fuisset iam consummatum, & per consequens debuisset statim desinere, & non expectare longiori tempore usque ad illud aliud instans.

139. Responsio.

Responderetur facile, sacramentum desinere post illam temporis morulam, in qua profertur ultima syllaba: potest autem desinere vel per ultimum esse, si prolatio terminetur aliquo indivisibili intrinseco, post quod immediate non sit, vel per primum non esse, si prolatio ita duret per temporis morulam, ut instans ultimum sit extrinsecum prolationis; utroque enim modo videtur posse desinere: in tempore ergo intermedio erit sacramentum, non quoad totum suum esse, sed quoad aliquid sui: nam quoad totum suum esse, fuit successiuè ab initio applicationis materiæ, & prolationis formæ. Ad id verò, quod additur in argumento, quod sacramentum debuit prius desinere, quia prius fuit consummatum, dicendum est, committi æquiuocationem: nam si per consummatum, intelligatur idem quod finitum, falsum est, quod ante finem totius illius morulæ fuerit consummatum, id est, finitum sacramentum: durat enim, quamdiu durat prolatio illius syllabæ: si verò per consummatum intelligatur perfectum, quantum satis est ad causandam gratiam, concedendum erit, fuisse prius consummatum; sed falsum est in hoc sensu dicere, sacramentum debere desinere, ubi primum consummatur, seu perficitur; nam potest eius consummatio, seu perfectio, quæ ponitur per prolationem ultimæ syllabæ, protrahi per aliquam morulam, in qua tota consummatur, seu perficitur adhuc sacramentum, hoc

hoc est, ponitur vltima syllaba, intuitu cuius Deus producit gratiam tali actione, quæ simul sit productio eius, & conseruatio. Nec hoc etiam est peculiare in hoc dicendi modo: nam eodem pacto debet respondere ipse Suarez, quando peccatum mortale internum incipit, in tempore intrinseco, propterea concedit posse contingere; tunc enim peccatum, etiam ubi primum consummatur, expellit gratiam; peccatum quippe, cum consummatum fuerit, generat mortem, hoc est, carentiam vitæ spiritualis, quæ est gratia; & tamen consummatio peccati, & expulsio gratiæ sunt in aliqua temporis morula, quam si diuidas in duas partes, certum est, quod in posteriori, propterea distincta à priori, non incipit expulsio gratiæ; iam enim supponitur prius expulsa, & consummatum peccatum, quantum sufficit ad gratiam expellendam; quia tamen totum illud incipit in tempore, necesse est dicere, quod tam consummatio peccati, quam gratiæ expulsio duret tota illa temporis morula successiva collectiuè sumpta.

140. Obicitur quare.

Quintò, argui potest contra hæc solutionem, & modum dicendi; quia licet Deus vtatur sacramentis tanquam instrumentis physicis, vel moralibus ad productionem gratiæ; in conseruari tamen gratia dependet à solo Deo; est enim talis effectus, qui semel productus, exigit semper cōseruari, nisi per peccatum mortale expellatur; in hac autem sententia ponitur gratia non solum in fieri, sed etiam in conseruari dependens à sacramentis. Hoc tamen argumentum procedit etiam contra Suarez, qui infra dist. 63. de Eucharistia, sect. 4. ante 3. conclus. concedit, Eucharistiam incipere causare gratiam, non in instanti, sed in tempore immediato post instans, atque adeo gratiam conseruari ab eodem sacramentis per aliquam morulam temporis determinatam à Deo. Idem ergo poterit de aliis sacramentis asseri. Responderetur ergo ex natura rei ita esse, quod gratia petat conseruari à solo Deo; ceterum si Deus vult illam producere, ita ut incipiat intrinseco in tempore, & dependenter ab aliqua causa secunda, eo ipso oportet, quod dependeat etiam à causa secunda in conseruatione sua per aliquam breuem saltem durationem; eò quod in tempore (ut diximus) non potest assignari prima actio, quæ sit mera productio, & non sit etiam conseruatio. Sicut etiam habitus acquisiti non pendet ab actibus in conseruari, sed solum in fieri: ceterum si actus liber intensus ut quatuor incipiat in tempore totus simul, propterea sententia ipsius Suarez potest incipere, tunc generaret statim habitum, qui non posset pendere ab illo actu, in fieri, absque eo, quod dependeret etiam in conseruari pro aliqua duratione illius temporis. Sic etiam gratia, quæ incipit in tempore dependente à sacramentis, debet conseruari dependenter ab eodem sacramentis pro aliqua duratione successiva. Similiter, si Deus producit gratiam, quæ incipiat in tempore, & dependenter ab aliqua causa successiva, quale est sacramentum, non potest non dependere in conseruari ab aliquibus partibus illius causæ, à quibus propterea distinctis à precedentibus non pendeat in primo fieri, quia non potest assignari prima pars illius causæ, à qua dependeat solum in fieri, cum in illa parte causæ sint alia partes posteriores. Sicut etiam, licet carentia gratiæ in fieri solum dependeat à peccato actuali, & non in conseruari, quando tamen gratia expelleretur propter peccatum actuale, quod inci-

Suarez.

Responsio.

Explicitur responsio multa exemplis.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

peret in tempore, & in eodem tempore semper successiuè intendere, non posset expulsio gratiæ non dependere ab aliquibus partibus posterioribus intensi illius actus, à quibus propterea distinctis à precedentibus, non posset dependere in primo fieri, sed solum in conseruari, ut consideranti patebit. Vides, quot exemplis instari possit contra omnes obiectiones, quæ fieri possunt contra hæc sententiam ab Auctoribus, qui semel supponunt illa principia Philosophica, & admittunt, posse rem permanentem incipere totam simul in tempore; imò et si hoc non admittant, instare possumus in negatione instantis, quæ incipere debet in tempore, & per consequens in expulsionem instantis, non poterit assignare primum fieri, quod non includat aliquam conseruationem eiusdem expulsionis.

141. Vltima obiectio.

Responsio.

Vltimò, obiici potest; quia si, postquam producta est gratia, adhuc partes prolationis subsequentis dicuntur eam producere; poterit etiam dici durare productio gratiæ toto tempore sequenti; non enim est maior ratio de breviori, quam de longiori tempore sequenti. Responderetur, hæc difficultatem minus urgere in hac materia, quam in aliis, in quibus debet solui ab omnibus iis, qui admittunt, rem permanentem posse totam simul incipere intrinseco in tempore. Nam si Angelus, v.g. creetur à Deo in tempore immediato post instans, creatio debet durare pro aliquo tempore, & per consequens in toto tempore sequenti poterit Angelus dici creari: item negatio instantis, quæ incipit in tempore, dicitur incipere in toto tempore sequenti; & his similia; in quibus, quia tota quæstio pertinet ad modum loquendi, obseruandum est, ut quoties designamus aliquam partem posteriorem sequentis durationis, non dicamus in illa incipere Angelum, vel negationem instantis; quia re vera in illa, ut cōdistincta à partibus precedentibus, non incipit, sed conseruatur; quando verò loquimur de tempore sequenti post instans, quod fuit ultimum non esse rei, quæ incipit in tempore; tunc loquendo de toto illo tempore collectiuè sumpto, dicimus, in illo incipere, & conseruari Angelum, vel negationem instantis, quæ in instanti precedenti habuerunt ultimum non esse; quando verò loquimur de inceptione, nihil dicentes de conseruatione, solemus restringere loquutionem ad breue aliquod tempus, quod sit exigua pars illius totius durationis: sic enim solemus etiam dicere, nox incipit primo minuto post ultimum instans diei; non autem dicimus, nox incipit primis sex, vel octo horis post diem: Item dicimus, annum incipere tali die, vel tali mense; non verò tali semestri; sic etiam non dicemus, si mundus incepisset in tempore intrinseco, mundum creari, vel incipere his sex millibus annis, v.g. quibus existit, sed incepisse tali mense, vel tali anno: ut scilicet hæc restrictione significemus, minus temporis requiri ad inceptionem, quam ad continuationem, & cōseruationem per talem durationem.

142. Minor est in nostro casu difficultas.

Dixi autem, minorem difficultatem esse quoad hoc in nostro casu; quia in hoc casu non extendere illa loquutio ultra illud tempus, quo durat prolatio ultimæ syllabæ, quod breuissimum est. Intra quod etiam loquendo de qualibet parte sequenti signata, non dicemus, in hac parte incipit, vel producit gratia, sed perseverat: loquendo autem de tota illa duratione simul per modum vnius, dicemus, in hac morula post tale instans incipit, &

H produ

SECTIO I.

Sententia affirmans gratiam collatam per Sacramenta antiqua; & eius fundamenta.

producitur gratia sacramentalis. Quod si fingas, aliquem ex industria protrahere, & continuare prolationem illius syllabæ vicinæ per longum tempus; tunc etiam non oportebit dicere, in toto illo tempore produci, vel incipere gratiam; quia licet Deus debeat uti aliqua parte diuisibili illius prolationis tamquam instrumento physico, vel morali ad productionem gratiæ; non est tamen necesse, quod vtatur omnibus, præsertim si prolatio longius duret; sed poterit pro sua voluntate determinare tantam, vel tantam partem, cuius intuitu ponat gratiam, nihil curans de partibus, quæ postea sequentur; imò de factò etiam, licet illa vltima syllaba breuissimè proferatur; poterit tamen aliquis dicere, non omnes partes prolationis concurrere, sed aliquas; plures quidem semper, quàm essent necessariae; quia non potest assignari id, quod præcisè requirebatur, vt diximus, non tamen omnes partes, sed aliquas vsque ad talem, vel talem mensuram, prout Deus voluerit; in hoc enim nihil cogit hoc vel illud asserere, sed quilibet poterit, prout voluerit, opinari; suppositis (vt dixi) illis principiis Philosophicis, in quibus tota hæc difficultas fundatur.

DISPUTATIO V. De inefficacia veterum Sacramentorum ad conferendam gratiam.

- SECTIO I. Sententia affirmans, gratiam collatam per Sacramenta antiqua, & eius fundamenta.
SECTIO II. Sententia negans, Circumcisionem contulisse gratiam, & eius fundamenta.
SECTIO III. Resolutio questionis.
SECTIO IV. Inferitur resolutio aliquorum dubiorum.

T melius appareat excellentia nostrorum sacramentorum, & discrimen ipsorum à sacramentis legis antiquæ, oportebit examinare in præsentem, an aliqua illorum poterint etiam conferre gratiam? Et non loquimur de gratia, quam causabant per modum promissionis, quatenus erant promissiones Diuinæ de gratia nobis danda, quo pacto erant causæ nostræ gratiæ, vt explicuimus supra disp. 1. sect. 2. sed loquimur de gratia, quæ eorum intuitu daretur suscipientibus tunc illa sacramenta. Difficultas tota est propter Circumcisionem, & propter sacramentum illud, quo in lege naturæ debebatur peccatum originale; de aliis enim Sacrificiis, cæremoniis, & Sacramentis legis antiquæ, non est dubium, quòd non habuerint efficaciam conferendi gratiam. Nam licet aliqui oppositum insinuant, quos citat Henriquez in præsentem lib. 1. cap. 15. num. 6. alij tamen omnes id reiciunt, quos affert idem ibi littera V. Hæc autem duo sacramenta, cum in illis deleteretur peccatum, videntur, quòd contulerint gratiam, sine qua nunquam de factò ablata fuit alicui macula peccati mortalis, personalis, vel originalis.

Tota difficultas est de Circumcisione, & de illo sacramento quod erat in remedium peccati originalis. Henriquez.

IN hac controuersia duplex est sententia principalis inter Scholasticos; aliquæ enim antiquiores iam omnino in obliuionem abierunt, quas commemorat, & reiecit S. Thomas in præsentem art. 6. & quæst. 70. art. 4. Quidam quippe dixerunt, per Circumcisionem quidem ablatum peccatum, sed non collatam gratiam; alij dixerunt, gratiam collatam, quoad effectum remittendi peccatum, non tamen quantum ad effectus positivos; alij denique, collatam quidem gratiam etiam quoad aliquem effectum positium, qui est, facere dignum vita æterna, non tamen quantum ad omnes. Non enim sufficiebat ad reprimendam concupiscentiam fomitis; nec ad implenda præcepta Legis.

Hæc omnes sententiæ facillè refelluntur. Prima, quia peccatum originale non remittitur, nec homo vnquam iustificatur, nisi per gratiam; alioquin si ille homo moteretur sine peccato, & sine gratia, deberet carere omni pœna sensus, & damni, ac per consequens non deberet habere carentiam visionis Dei, quæ est pœna damni; & ex alio capite deberet carere visione Dei, cum careret gratia habituali, quæ est semen gloriæ. Secunda etiam sententia reiecitur; quia non poterat conferri gratia, quin daret ius ad gloriam, cum ipsa gratia sit semen gloriæ; ergo dabat etiam effectus positivos. Tertia denique reiecitur, quia nulla gratia habitualis est, cui non debeantur auxilia talia, cum quibus possit homo seruare præcepta Legis, licet non omnino extinguant fomitem; sicut nec de factò extinguunt illum nostra sacramenta. Adde, si Circumcisio dabat gratiam habitualem, licet non daret illas copiosas vires ad vincendas tentationes; iam non posset dici, quòd nostra sacramenta differunt ab illa per hoc, quòd nostra causant gratiam, quam tamen illa non causabat.

His ergo sententiis omissis, duæ sunt sententiæ in hoc puncto celebres, in quas Scholastici antiqui, & recentiores diuisi sunt. Prima affirmat, per Circumcisionem datam fuisse gratiam ex opere operato ex infallibili decreto, & promissione Diuina. Hanc tenent Alex. Bonauent. Durand. Paludan. Maior, & Marsilius; quos refert Vasquez dicta disputat. 184. 12. Eandem tenent Suarez in præsentem disputat. 5. sect. 1. & disputat. 10. sect. 1. & 2. Azor. tom. 1. lib. 4. cap. 34. Pereira in cap. 4. epistolæ ad Rom. disp. 5. & 6. Barrad. tom. 1. in Euangel. lib. 9. cap. 1. Lorinus in Acta Apostol. cap. 7. vers. 8. Valentia infra quæst. 70. puncto 11. & alij multi, quos affert & sequitur Salas tom. 2. in 1. 2. tractat. 13. disp. 11. sect. 1. num. 12. & sequentibus.

Præcipuum fundamentum est auctoritas Augustini, qui eam aperte tradidit multis in locis, quæ affert Vasquez vbi supra. Præcipua sunt lib. 16. de ciuit. Dei cap. 27. lib. 2. de pecc. origin. cap. 30. & 32. lib. 4. de Baptismo. cont. Donatist. cap. 23. & 24. & 2. de nuptiis cap. 11. (& habetur in cap. Ex quo. de Consecratione, distinct. 4.) & lib. 2. cont. litter. Petilian. cap. 77. & lib. 3. cont. Iulian. cap. 18. & lib. 5. cap. 9. Pro eadem sententia videntur esse Gregor. 4. Moral. cap. 2. vel 3. & refertur in c. Quod autem. de Consecrat. dist. 4. Ambros. epistol. 84. (seu

2. Antiquiorum quorundam opiniones. S. Thom.

3. Reiecitur illa sententia. Prima.

Secunda.

Tertia.

4. Dua celebres sententiæ. Prima sententia affirmans.

Vasquez. Suarez. Azor. Pereira. Barrad. Lorinus. Valcut. Salas.

5. August. Fundamentum huius sententiæ Augustini.

Gregor. Ambros.

(seu Prosper, qui creditur auctor illius epistolæ) Fulgentius lib. de Incarnat. cap. 15. Beda homil. de Circumcis. inter hyemales de Sanctis ante med. tom. 7. & lib. 1. in Lucæ, cap. 8. super illa verba: Postquam consummati sunt, &c. Bernard. epistol. 77. & serm. 3. de Circumcis. & serm. 2. de Assumpt. Hugo de S. Victore quæst. 113. in Epistol. ad Rom. & 1. de Sacrament. part. 12. cap. 2. & p. 110. 2. & 6. Isidorus. Genes. 17. Rupertus lib. 5. de operib. Trinitat. cap. 33. & alij. Vnde Ouandus in 4. d. 1. propositione 15. ait, esse de fide, quòd per Circumcisionem remittebatur peccatum originale. & Durand. in 4. dist. 1. quæst. 5. num. 9. ait, oppositum esse contra dicta omnium Sanctorum: & Soto d. 2. quæst. 1. art. 4. ait, omnes in hoc conuenite, quòd in Circumcisione remittebatur originale; & hanc sententiam fuisse omnibus Patribus receptissimam: & Suarez dicta disp. 5. sect. 1. s. secundò, dicendum est, asserit, non posse nunc negari sine aliqua temeritate propter communem consensum sanctorum Patrum, & Scholasticorum omnium.

Secundò, principaliter fundatur hæc sententia auctoritate Innocentij III. in C. Maiores de Baptismo, vbi dicit, Baptismum Circumcisioni successisse; per illam enim originale remittebatur, licet ad regnum cœlorum non perueniretur. Vbi licet Pontifex id non definiat, sed afferat ad probandum principale intentum, scilicet, paruulos esse baptizandos, magnum tamen præbet huic sententiæ pondus auctoritatis.

Tertiò, probatur ab Augustino, Innocentio, & alijs, ex illo Genes. 17. Masculus, cuius præputij caro circumcisit non fuerit, delebitur anima illius de populo suo. Quæ verba Augustinus iuxta lectionem LXX. Interpretum legit hoc modo: Masculus, cuius præputij caro octauo die circumcisit non fuerit, &c. vbi clarè videtur sermo esse de paruulis; hi enim debebant octauo die circumcidi. Cum ergo his comminetur Deus pœnam, nisi circumcidantur, debet hoc intelligi de pœna, quæ consequitur peccatum originale; nam actuale personale non poterat esse in illis; & in hoc sensu intelligitur id, quod sequitur: quia pactum meum irritum fecit. Quæ verba loquuntur de pacto inito cum Adamo, quod pactum irritum fecit paruulus, quando in Adamo peccauit.

Sed hæc verba, seclusà auctoritate Augustini & Innocentij, facillè habent solutionem, cum vis argumenti sumatur ex illa particula: octauo die, quæ tamen in nostra Vulgata non habetur. Quare locum illum non de pœna æterna, sed temporalis, siue mortis, siue separationis à populo Iudaico, quam adultus debebat pati, ob neglectam Circumcisionem, explicat communiter Interpretes, vt notat Vasquez dicta disputat. 130. cap. 2. & Bellarm. lib. 2. de Sacrament. cap. 22. & sequentibus. & lib. 1. de Baptismo cap. 4. ad 4. Imò iidem, qui tenent, per Circumcisionem fuisse remissum originale, dicunt, illam expositionem Augustini non esse litteralem, vt fatetur Pererius super illa verba Genes. vers. 14. & ipsemet Augustinus 16. de Ciuit. cap. 17. dicit, posse illum locum aliter exponi. Adde, nec in ipso textu LXX. Interpretum iuxta editionem emendatam iussu Sixti V. ita legi, sed paulo aliter, scilicet: ei, qui non fuerit circumcisus masculus, cui non circumcidetur caro præputij, sui, octauo die interibit anima illa de genere suo; vbi dies octauus non refertur ad circumcisionem, sed

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ad pœnam infligendam, vnde potest, retenta etiam illa particula, intelligi de solis adultis, quibus pœna illa imponitur. Pactum autem, quod irritum dicitur fieri, proculdubio est pactum Circumcisionis, de quo sermo erat in verbis præcedentibus: Statuam pactum meum inter me & semen tuum. Tu ergo custodias pactum meum, & semen tuum post te. Hoc est pactum meum, quod obseruabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum, &c. Hoc ergo pactum irritum faciebat, qui negligebat Circumcisionem. Vnde argumentum ex his verbis retorqueri potest contra hanc sententiam; quia si Circumcisio fuisset instituta ad tollendum peccatum originale, & ad iustificationem spiritualem, Deus certè illam institutis aperuisset eius fructum, sicut aperuit clarè vsus, & finem, scilicet, vt esset signum fœderis inter Deum, & Abraham, atque posteros eius de numerosissima plebe, & de possessione terræ Chanaan illis promissa. Quòd autem circumcidetur ad tollendum originale, nec ibi, nec alibi Scriptura insinuat: ergo non fuit instituta ad eum finem; alioquin debuisset declarari, cum esset præcipuus, & hominibus maximè necessarius. Denique etiam illa particula, octauo die, retineatur eo modo, quo ab Augustino legitur, explicari potest totus locus de pœna illa separationis à populo Iudaico, quam debebat subire paruulus, qui ob parentum culpam non fuerat octauo die circumcisus; nam cum Circumcisio esset character illius populi, & ianua aliorum sacramentorum, meritò excluderetur, qui character illo carebat.

Difficiliùs responderet ad Augustinum, Innocentium, & alios Patres. Aliqui dicunt, illos solum velle, quod in Circumcisione dabatur gratia, non tamè quod per illam daretur gratia. Verum enim quòd in illa dabatur propter fidem, quæ in illa actione interueniebat, & cuius signum erat Circumcisio ipsa externa, non tamen concurrebat Circumcisio ad gratiam tanquam causa physica, vel moralis. Ita Vasquez disputat. 184. cap. 4.

Hæc tamen interpretatio manifestè repugnat verbis Patrum, qui non solum dicunt, in Circumcisione datam fuisse gratiam, seu remissum peccatum, sed etiam per Circumcisionem, ipsamque valuisse, & conduxisse ad illum effectum. Sic loquitur Innocentius in illis verbis: Quoniam & si originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, &c. Sic etiam loquitur Augustinus passim lib. 4. de Baptismo, cap. 24. vbi dicit: Ex Circumcisione carnis, quam prior populus accepit, conytere nos posse quid valeat in paruulis Baptismi sacramentum, lib. 3. cont. Iulian. cap. 18. sic ait: Responde, si potes, cur ipse Isaac, nisi Baptismatis Christi signo circumcisus octauo die fuisset, perisset anima eius de populo suo? Explica, si potes, cur meritò tanta pœna pleteretur, nisi ab hac tanto sacramento liberaretur? Eodem modo loquitur Gregorius 4. Moral. cap. 2. Quod autem apud nos valet aqua Baptismatis, hoc agit apud Veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel pro his, qui de Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium Circumcisionis. In quibus verbis non minus dicit datam gratiam per Circumcisionem, quàm per fidem Bernardus in serm. 2. de Assumptione: In Baptismo, inquit, sola gratia lauat hanc maculam, quam olim rasis petra Circumcisionis. Denique

Retorqueri potest argumentum.

10. Aliqui Augustinum & Innocentium explicant.

Reiecitur hæc interpretatio.

Greg.

Bernard.

nique eodem modo loquuntur Beda, & alij supra adducti, qui non solum concomitantiam, sed concursum explicant Circumcisionis.

SECTIO II.

Sententia negans, Circumcisionem contulisse gratiam; & eius fundamenta.

11. Secunda sententia negans.

Sententia contraria est etiam satis celebris, & habet pro se magnum pondus auctoritatis, & rationum. Eam videtur docere S. Thomas in præfenti quæst. 62. art. 6. ad 3. & quæst. 70. art. 4. Eandem sequuntur Bellarmin. Capreol. Deza, Ledesma, Ferraricus, Cano, & alij, quos refert & sequitur Vasquez dicta disput. 184. cap. 3. Coninch in præfenti quæst. 62. art. 6. & quamplures Recentiores.

Vasquez. Coninch.

12. Probatur primò ex Scriptura. Rom. 3.

Probatur primò ex Scriptura, quæ videtur expressè negare, in Circumcisione ullam fuisse efficaciam ad eum effectum, sed solum fuisse merum signum illius populi. Ad Rom. 3. Quid ergo amplius Iudæo est, aut quæ utilitas Circumcisionis? Multum quidem per omnem modum. Primum, quia credita sunt illis eloquia Dei. Vbi illud Primum significat illum esse effectum, sed fructum præcipuum; non ergo erat alius nobilior, qualis esset iustificatio. Et paulo post addit: Quid ergo præcellimus eos? nequaquam. Causati enim sumus, Iudæos, & Græcos omnes sub peccato esse: quasi dicat, quod attinet ad negotium iustificandi, non excedit Iudæus Gentiles propter Circumcisionem; omnes enim sub peccato sunt, nisi aliunde liberentur; quia, vt statim addit, ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Circumcisio autem erat opus legis. Item cap. 4. probat ex professo, Abrahamum non in Circumcisione fuisse iustificatum; vt inde probet inefficaciam Circumcisionis. Item 1. ad Cor. 7. Circumcisio nihil est; & præputium nihil est. Ad Galat. 4. Quomodo iterum conuertimini ad infirma, & egena elementa, quibus iterum seruire vultis? Constat autem, sermonem esse potissimum de Circumcisione. Ad Philipp. 3. dicit se arbitrari detrimentum iustitiam, quæ ex lege est. Ad Coloss. 2. Sacramenta veteris legis vocat vmbra futurorum; & addit Circumcisionem esse carnalem, non spiritualem: Circumcisio, inquit, estis circumcisio, non manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed circumcisio Christi, conscripti ei in Baptismo. Ad Hebr. 2. Reprobatio sit procedentis mandati propter infirmitatem, & inutilitatem. & cap. 9. Cærimonias veteres dicit fuisse iustitiam carnis, & sanctificasse ad emundationem carnis. & cap. 10. legem habuisse vmbra, nec potuisse accedentes perfectos facere, aut auferre peccata, & mundare conscientias.

1. Cor. 7. Galat. 4.

Philipp. 3.

Coloss. 2.

Hebr. 2.

13. Ad alios explicantur hæc loca.

Nec potest dici, in his locis explicari solum inefficaciam & inutilitatem sacramentorum legis antiquæ, quam habebant post Christi mortem, & promulgatum Euangelium. Nam ibi loquitur Paulus de sacramentis illis etiam pro priori tempore consideratis, vt constat ex illis verbis: Quæ utilitas Circumcisionis? Multum per omnem modum, &c. Si verò loqueretur solum de tempore posteriori, non posset id concedere. Sicuti etiam vmbrae erant, & figuræ ante aduentum Christi, non postea; & pro illo tempore acceperat Paulus Circumcisionem, qui tamen ad Philipp. 3. dicit, se non habere fiduciam in carne, hoc est, in Circum-

cisione. Videatur Bellarminus supra cap. 14. circa finem, qui eam solutionem bene impugnat.

Secundò principaliter probatur hæc sententia ex Patribus, qui de Circumcisionis inefficacia eodem modo loquuntur, Iustinus Dialog. cum Triphone ante med. ex professo id probat, Abraham, inquit, cum nondum esset circumcisus, propter fidem, qua Deo credidit, iustificatus est, & benedictionem à Deo accepit. Circumcisionem verò non accepit ad iustificationem, sed tantummodo in signum. Quod vel ex eo licet intelligere, cum fæmineum genus carnalem circumcisionem assumere non queat, satis ex eo apparet, eam datam esse in signum, non autem ad iustitiam: quidquid enim ad iustitiam, & virtutem pertinet, etiam fæminis Deus dedit, vt ex aquo seruari possent. Irenæus lib. 4. cap. 30. Circumcisionem, inquit, non quasi iustitia consummatricem, sed in signo eam dedit Deus, vt cognoscibile perseveret genus Abrahæ. Deus enim Abrahæ dixit: Circumcideretur omne masculinum vestrum, & erit in signum testamenti inter me, & vos. Quod etiam dixit de Sabbato per Ezechielem: Sabbata, inquit, mea dedi eis, vt sint signa inter me, & ipsos. In signa ergo data sunt hæc, nec sanè octoïsa, & inania erant signa, sed suam habebant symbolum, & argumentum, vt pote à sapiente artifice data; carnalis enim circumcisio præsignabat spiritualem, de qua Paulus dixit: nos circumcisii sumus circumcissione non manufacta; & Propheta quidem ait: Circumcidite duritiem cordis vestri. Quod autem per hæc non iustificabatur homo, seu in signa data sunt populo, ostendit, quod ipse Abraham sine circumcissione placuit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est. Epiphanius Hæresi 30. Prima, inquit, illa Circumcisio non fuit perfecta, sed signi tantum gratia est data, & ad communionem ipsorum, & vt signa esset magna circumcissionis. Etenim si circumcisio illa data fuisset sanctificationis gratia, & vt participes faceret celestis hereditatis; ergo priuata est Sara tanto bono sanctificationis, & celestis hereditatis, & item Rebecca, & Lia, & Rachel, & omnes sanctæ mulieres, cum non potuerint circumcissionem Abrahæ habere. Si verò ille non sunt priuata regno colorum, quamquam non fuerint participes circumcissionis, non ergo illa conducebat hominem ad comparandam salutem, & vitam æternam. Et Hæresi 8. Illic, inquit, circumcisio fuit carnalis, qua deseruit usque ad magnam circumcissionem, hoc est, Baptismum, qua circumcidit nos à peccatis. Ambrosius in id Roman. 4. Signum accepit circumcissionis, signum iustitiæ fidei, sic ait: Accepit Abraham circumcissionem signum iustitiæ fidei: credens enim se filium habiturum, huius rei, quam credidit, signum accepit, vt, quod credens iustificatus sit, cerueneretur. Non ergo circumcisio aliquid habet dignitatis, sed signum est tantum. Et epist. 72. ad Irenæum Signum, inquit, circumcisio corporalis, veritas circumcisio spiritualis; illa membrum amputat, ista peccatum. vide eundem lib. 1. de Abraham cap. 4. & lib. 1. de Sacrament. cap. 4. & 6. & lib. de iis, qui iniriuntur mysteriis, cap. 8. & 9. Chrysof. hom. 27. in Genesim: Attende, inquit, quod Deus circumcissionem pro lege statui voluit, non quod ad animæ salutem efficere hoc possit aliquid; sed vt Iudæi pueri hoc gratitudinis indicium circumferrent, quasi signum, & sigillum, & ne liceret eis committeri gentium commixtionibus. Hinc B. Paulus signum hoc vocat dicens: Et signum dedit circumcissionis sigillum; nam ad iustitiam ipsa circumcisio nihil conducit.

14. Secundò probatur ex Patribus. Iustinus.

Irenæus.

15. Epiphanius.

16. Ambrosius.

Chrysof.

18. Tertul.

Cyprian.

19. Philo. Iosephus.

20. Conc. Flor. Tertio probatur ex Concilio.

Trident.

21. Quarto probatur rationibus. Prima.

ducit. Vide eundem hom. 39. & 40. in Genes. & homil. de prodit. Iudæ, & hom. 14. in Epist. ad Hebræos; & hom. 6. in ad Rom. 2. Circumcisio quidem prodest, si legem obserues. vbi Theodoretus, Theophilactus & Oecumenius. Tertullian. lib. cont. Iudæos, paulò post principium sic ait: Sed Abraham, inquit, circumcisus est: sed ante Deo placuit, quam circumcideretur. Acceperat enim Circumcisionem, sed quæ esset in signum temporis illius, non in salutis prærogatiuam. Sed & filius, inquit, Moyses tum ab Angelo præsecutus fuisset, si non Sèphora mater eius calculo præputium infantis circumcidisset. Vnde, inquit, Circumcisionis maximum periculum est, si præputium carnis quis non circumciderit. Sed enim si Circumcisio salutem omni modo affert, etiam Moyses in filio suo non intermisisset, quominus octauo die circumcideret eum, quando conset, Sèphoram coactam ab Angelo id fecisse in itinere. Consideremus itaque, quod non potuerit vnius infantis coacta Circumcisio omni populo præscribere, & quasi legem huius præcepti condere in salutem. Nam prouidens Deus, quod hanc Circumcisionem in signum, non in salutem, daturus esset populo Israël, idcirco filium Moyses ducis futuri instigat circumcidi, vt cum cepisset per eum populo dare præceptum Circumcisionis, non aperiretetur populus, videns exemplum istud in iudicio filio, iam celebratum. Cyprianus lib. 1. cont. Iudæos cap. 8. dicit, Adamum, Henoch, Noë, & Melchisedech iustos fuisse sine Circumcisione, quia signaculum, inquit, seminis nihil proficit. Alios adducit Bellarmin. dicto lib. 2. de Sacramentis cap. 15. His adiungitur auctoritas negatiua Philonis, & Iosephi, qui, cum curiosissimi fuerint indagatores, & minutissimi scriptores rerum Iudæicarum, & ille in lib. de Circumcisione causas omnes, & utilitates Circumcisionis prosequutus fuerit, hic verò lib. 1. Antiquit. cap. 12. huius tamen utilitatis, & causæ, quæ nobilissima sanè erat, nec minimum indicium infirmarunt; ignorantur ergo illam; alioquin eius notitiam non ita occultassent. Tertio principaliter probatur ex Conciliis, scilicet ex Florentino sub Eugenio less. vt. in Decreto fidei ad Armeno. in hæc verba: Noua legis sacramenta multum differunt à sacramentis antiquæ legis; hæc enim non causabant gratiam, sed solum per passionem Christi dandam figurabant: nostra verò sacramenta & continent gratiam, & dignè suscipientibus eam conferunt. Huic consonat Trident. sess. 7. cap. 2. damnans eum, qui dixerit, Sacramenta noua legis non differre à sacramentis antiqua, nisi quia sunt diuersa cærimonie, & ritus externi. Si autem antiqua contulissent gratiam, planè non alio modo differrent à nostris. Fuit autem editus Canon ille propter errorem Lutheri, qui (vt refert Bellarm. vbi supra cap. 12. in lib. de P. vlyon. captiu. sic loquitur: Error est, scilicet sacramenta nouæ legis differre à sacramentis veteris legis penes efficaciam significationis, id est, quod nostra efficaciter significant faciendo quod figurant, non illa. Quare intentum Concilij in illo Canone debuit esse, asferere differentiam sacramentorum nostrorum, quoad efficaciam, quam differentiam Lutherus negabat. Quarto, adducuntur rationes, quas prædicti Patres attingunt, scilicet quod fæminæ in lege veteri iustificabantur ab originali abque Circumcisione; ergo fatendum est, remedium legis naturæ adhuc post præceptum Circumcisionis

retinuisse pristinam efficaciam, & vim. Deinde eos, qui non erant ex Abrahamo, non obligabat præceptum Circumcisionis, vt constat; ergo illi poterant iustificari per aliud remedium, quod quidem videtur non amisisse suam vim ad iustificandos Iudæos. Item Circumcisio non poterat adhiberi ante octauum diem; pueri ergo, qui ante illum diem moriebantur, non poterant iustificari, cum tamen filij Gentilium possent per remedium legis Naturæ. Similiter in casu necessitatis Circumcisio differebatur in longum tempus: sic enim in Deserto per quadraginta annos Hebræi non sunt circumcisii ratione itineris, vt aliqui volunt; siue autem ea fuerit causa, siue quæuis alia, non est credibile, pueros omnes mansisse in peccato per totum illud tempus; & si qui fortè moriebantur, fuisse damnatos.

Varia solutiones adhiberi solent ad explicanda hæc loca Conciliorum, & Patrum ab Auctoribus prima sententiæ; & primò dicunt, Circumcisionem non fuisse propriè loquendo sacramentum legis antiquæ, quia instituta fuerat multo tempore ante Moysen, & præcepta Abrahamo, & eius posteris; quare differentia, quam Concilia afferunt inter sacramenta veteris, & nouæ legis, quoad efficaciam gratiæ non habet locum in Circumcisione, sed in aliis sacramentis propriis legis scriptæ. Sic explicant aliqui, quos affert P. Henriquez in præfenti lib. 1. cap. 15. §. 2. littera F. & §. 6. lit. X.

Hæc solutio non potest satisfacere menti, & verbis Scripturæ, Conciliorum, & Patrum; & in primis Partes supra adducti clarè, & disertè loquuntur de Circumcisione, & illam dicunt, non valuisse quidquam ad iustitiam, vt constat ex verbis citatis. Deinde Paulus, vbi de inefficacia legis antiquæ loquitur, maxime, & potissimè loquitur de Circumcisione, vt constat etiam ex eius verbis supra adductis; imò ad dissuadendam Circumcisionem probat inutilitatem totius legis antiquæ in ordine ad conferendam iustitiam. Denique Concilia, licet non loquantur nominatim de Circumcisione, eam tamen proculdubio comprehendunt in suis definitionibus. Primò, quia eam doctrinam acceperunt ex Scriptura & Patribus, vbi, vt vidimus, de Circumcisione potissimè sermo est. Deinde, quia licet Circumcisio non fuerit, & imò instituta in lege Moysis; in ea tamen præceptum intra eius præcepta, positum est, vt constat ex lege Moysis, Ioan. 7. Ideo eam Christus accepit homo in Sabbato, vt non Si Circumcisio, inquit, accipit homo in Sabbato, vt non ex Moysi, mihi indignamini, quia totum hoc soluitur in sanum feci in sabbato? Vnde S. Thomas in præfenti quæst. 62. art. 6. sub nomine sacramentorum legis veteris, de quibus proponitur titulus articuli, agit de Circumcisione, quia comprehenditur sub sacramentis legis veteris, vt notauit ibi P. Vasquez. Quando ergo Concilia loquuntur de sacramentis legis veteris, eodem modo loquuntur de Circumcisione, sicut Scriptura, & Patres illam sub eo nomine comprehendebant.

Alij secundò respondent, licet in Circumcisione data fuerit gratia, non fuisse tamen causam gratiæ, sicut sunt nostra sacramenta, quia hæc causant physicè gratiam, vt instrumenta Dei: Circumcisio verò solum causabat moraliter.

Nec hæc solutio satisfacit. Primò, quia supponit falsum, vt supra vidimus, scilicet nostra sacramenta

Secunda.

Tertia.

22. Variæ solutiones locorum. Prima solutio.

23. Non satisfaci.

Ioan. 7.

24. Secunda solutio.

Reijcitur primò.

Secundò.

menta causare physice. Secundò, quia si Circumcisio causabat moraliter, id satis est, vt diceretur causa gratiæ; sicut nunc sæpe nostra sacramenta causant solum moraliter etiam in sententia contraria, quando scilicet causant gratiam, recedente fictione, postquam iam non existunt, & tamè tunc etiam sunt causa gratiæ, & dicitur homo iustificatus per Baptisimum. Tertio, quia Concilium Florentinum omnem prorsus causalitatem exclusit etiam moralem, cum dixit, illa sacramenta solum figurasse gratiam dandam postea per passionem Christi. Si enim tunc etiam causabant moraliter gratiam, non erant meræ figuræ gratiæ futuræ. Quartò denique, quia ad vtilitatem, vel inutilitatem sacramentorum parum referret, quòd causarent physice, vel moraliter gratiam, si tamen eam infallibiliter afferebant; non ergo curassent adèd Concilia, & Patres de discrimine illo inter vtraque sacramenta nobis commendando.

Tertio.

Quarto.

25. Tertia solutio.

Declaturatur.

Ideo tertio alij negant, Circumcisionem fuisse etiam causam moralem gratiæ, sed dicunt fuisse conditionem, sine qua non, ad cuius positionem Deus ex sua misericordia infallibiliter semper conferebat gratiam. Posset autem hoc declarari ex differentia, quam supra explicuimus, inter conditionem, & causam moralem; nam sicut seruus habens Domini præceptum de dando pane Paulo, quoties gallus canter, mouetur quidem à præcepto Domini, tamquam à causa morali, à galli verò cantu tanquam à mera conditione, quâ posita, mouet præceptum domini: sic sacramenta nostra dicuntur causæ morales, quia sunt operationes Christi, & quasi preces ipsius, quæ mouent Deum ad dandam gratiam: Sacramenta verò antiqua non erant Christi operationes, nec habebant vim mouendi, sed erant conditiones, quibus positis, Deus mouebatur à meritis Christi futuris ad dandam gratiam hominibus; atque ideo non dicebantur causare, vel continere gratiam, sicut nec galli cantus dicitur continere, vel causare panem dandum in casu posito.

26. Neque satisfaci.

Hic modus dicendi adhuc non videtur satisfacere, si attendamus sincerè ad verba, & ad mentem Conciliorum, & Patrum; aliquid enim plus videntur intendisse, quam negare solam causalitatem, & relinquere rationem conditionis, sine qua non. Quia quod attinet ad suscipientium vtilitatem, & mundaret à peccato per modum conditionis, si tamen infallibiliter afferret illum. Vnde Concilium Florentinum non solum exclusit causam causalitatem physicam, & moralem ab illis sacramentis, sed omnem etiam prorsus vtilitatem, seu modum conducendi ad gratiam; hoc enim sonant illa verba, quòd solum figurabant gratiam postea dandam per Christi passionem. Planè, si erant conditiones infallibiliter afferentes gratiam, non posset absque eorum iniuria dici, quòd solum erant figuræ gratiæ futuræ, & nobis dandæ: Nec posset de illis dici, quòd erant vacua, egena, infirma, inutilia, sicut appellantur ab Apostolo. Denique, argumentum, quo vtuntur Patres passim ad probandam inutilitatem Circumcisionis, ex eo, quòd sceminis non prodesset ad salutem; eodem modo probat, omnino non fuisse conditionem infallibilem ad gratiam; quia illo etiam remedio infallibili caruissent sceminæ; nec minùs noceret eis carentia conditionis infallibilis ad iustificationem, quam ca-

rentia causæ moralis. Non ergo fecerunt vim in differentia conditionis, & causæ moralis, quando inutilitatem Circumcisionis exaggerarunt.

Eodem modo reicitur, quòd aliqui dicunt, Circumcisionem non continuisse gratiam, sicut nunc etiam Baptisimum continet, quia tunc pretium gratiæ nondum erat solutum à Christo, sed nunc est iam solutum, & continetur in sacramentis nostris. Quòd explicant hoc exemplo; nam si constituamus hominem, qui ad obtinendam mercedem offerat testimonia operum, quæ iam fecit, alium verò ostendentem solum Scripturam promissionis, quæ promittit opera, dicemus iure optimo, prius instrumentum continere præmium, & mouere efficaciter ad illud; posterius verò esse de se inefficax. Hoc autem modo se habent Baptisimus, & Circumcisio.

Contra hunc etiam modum militant eadem argumenta, vt dixi; nam licet Circumcisio non conduceret tunc vt causa, conduceret saltem vt conditio afferens infallibiliter gratiam ex promissione Dei, quòd tamen Patres, & Concilia videntur negare. Adde, illam differentiam pretij iam soluti, vel soluendi, parum referre ad rationem causæ moralis, nam, si Circumcisio contineret merita Christi vt ponenda, proculdubio esset causa moralis, sicut ipsa merita Christi nondum posita, sed ponenda, erant vera causa moralis gratiæ, quæ dabatur Patribus antiquis. Re tamen vera Circumcisio non erat solum sicut Scriptura continens promissionem operum Christi, sed potius contineret promissionem ipsius Dei dandi gratiam propter opera Christi præuisa.

Vnde reicitur etiam, quòd alij recentiores quartò dicunt, vt explicet, quomodo Circumcisio non fuerit causa gratiæ, sed solum conditio, licet infallibiliter semper in ea iustificatio conferretur. Dicunt enim gratiam fuisse quidem datam semper infantibus circumcisis, & non nisi circumcisis (loquendo de infantibus Hebræorum) non tamen fuisse datam propter Circumcisionem, sed solum propter actum fidei, cuius protestatio erat Circumcisio, cui fidei Deus promisit infallibiliter gratiam, & iustificationem infantis. Cum hoc tamen stat, quòd non iustificaretur infans absque Circumcisione, quantumque ei applicaretur aliis modis fides parentum, vel aliorum; quia Deus præuidens prius omnes paruulos de facto circumcidendos, illis solis promisit iustificationem pro tali instari, pro quo præuiderat eos datam semper promissio non fuerit facta Circumcisioni, sed talibus actibus fidei huius, & illius ministri in particulari; nam licet alij actus fidei aliorum non circumcipientium essent æquales, & fortasse meliores, atque sed possent magis mouere Deum; ipse tamen pro sua gratate voluit promittere his, & non aliis. Itaque Deus non promisit gratiam pueris, si cum fide circumciderentur, sed post institutam, & præceptam Circumcisionem; & præuidens iam qui essent circumcidendi de facto, promisit iis omnibus gratiam, si cum fide Mediatoris offerrentur Deo; ita vt non Circumcisio iam præuisa, sed fides esset conditio, sub qua, & cuius intuitu promittebatur gratia. Porro potuisse à Deo præuideri omnes infantes circumcidendos de facto, nondum præuisa fidem ministri, licet de facto Circumcisio oriretur ex fide eiusdem ministri, explicant per diuersos ordines intentionis, & exequationis;

27. Alia solutio.

28. Refellitur.

29. Alia solutio.

tionis; nam potuit Deus ordine intentionis post latam legem Circumcisionis præfinire intentione absoluta Circumcisionem talium paruulorum, non determinando pro eo signo media in particulari; atque adèd iam præuidebat illos omnes circumcidendos; & tunc illis omnibus, & non aliis promisit gratiam, si cum fide Mediatoris offerrentur Deo. Si autem hoc totum fuit possibile, videtur affirmandum fuisse de facto; quia hoc modo conciliantur omnia, quæ de Circumcisione dicuntur, scilicet eam non fuisse causam gratiæ, & tamen fuisse necessariam ad iustificationem paruuli, ita vt sine illa filij Hebræorum non iustificarentur.

Contra hunc modum explicandi procedunt, vt dixi, argumenta supra facta, & alia magis specialia. In primis enim non fit satis loquutionibus Patrum, qui (vt vidimus) non solum dicunt, pueris circumcisis datam fuisse gratiam, sed etiam datam fuisse per Circumcisionem, ipsamque Circumcisionem influxum habuisse, qui cum non fuerit physicus, debuit esse moralis, quatenus mouebat Deum ad iustificandum infantem: alioquin non apparet, quomodo per Circumcisionem iustificarentur, & saluentur.

Secundò, quia si promissio gratiæ non est facta omnibus paruulis, sed iis solum, quos Deus præuidebat de facto circumcidendos; ergo de illis aliis qui circumcisi non fuerunt, non possumus dicere, quòd si circumciderentur, fuissent iustificati; imò debemus dicere, quòd ex vi præsentis Decreti, & præsentis institutionis nõ fuissent iustificati, quia Deus non promisit generaliter iustificationem explicitè, aut implicitè omnibus paruulis, qui circumciderentur, sed his solis in particulari, in quorum numero non erat ille alius. Sicut si Deus solum promississet gloriam his, quos de facto præuidit morituros in gratia, aut obseruatos legem, & nullo modo explicitè, vel implicitè aliis, non possemus dicere, quòd ex vi præsentis Decreti, aut promissionis Dei, Iudas obtinuisset gloriam, si seruasset legem: nulla enim extaret talis promissio Dei de danda gloria Iudæ, si legem seruasset. Consequens autem videtur omnino contra mentem Augustini, & aliorum Patrum, qui planè, dum dicunt, Circumcisionem valuisse infantibus ad iustificationem, dicunt, eam fuisse remedium idem, & commune omnibus paruulis masculis, sicut nunc est Baptisimus, atque adèd nullum fuisse paruulum, qui, si fuisset circumcisis debito modo, non fuisset iustificatus.

Confirmatur, quia si ea explicatio sufficeret ad verificandas eiusmodi propositiones vniuersales, posset aliquis similiter dicere, de facto non esse promissam gratiam omnibus hostiis consecratis, sed Christum præuidisse, quæ hostiæ consecratae sumendæ erant de facto, & illis solis promississe gratiam, si debita dispositione sumerentur; hoc enim sufficit ad verificanda verba illa generalia Christi, Qui manducat me, viuet propter me, & alia similia; sicut illa alia promissio limitata sufficit ad verificandam propositionem vniuersalem, quòd omnibus pueris Circumcisio afferebat remedium. Consequens autem nemo admittit; fatendum ergo est, eiusmodi promissiones vniuersales non terminatas fuisse ad eos solum; qui de facto vsuri erant tali remedio, sed ad omnes eos etiam, qui vti poterant, licet de facto non essent vsuri.

30. Reicitur. Primò.

31. Secundò.

32. Confirmatur.

33. Tertia ratio.

Tertio, quia si ea promissio non extendebatur ad eos, qui de facto non erant circumcidendi, ergo iis paruulis non fuerat prouisum de remedio aliquo ad iustificationem, & salutem. Suppono enim, eos paruulos, quo circumcidi poterant, non habuisse aliud sacramentum, quo iustificarentur; vt volunt ij Auctores. Si ergo Circumcisio non erat instituta à Deo pro illis vt remedium ad iustificationem, de nullo prorsus remedio illis erat prouisum.

34. Respondetur.

Respondent primò, illis etiam paruulis prouisum fuisse de remedio, non quidem infallibili, & efficaci, sed sufficienti, & apto ad salutem obtinendam, scilicet per fidem mediatoris, quam si haberent parentes, & cum ea offerrent paruulum, poterat Deus ab ea fide moueri ad saluandum puerum. Sed contra hoc est, quia hoc non est prouidisse de remedio, non enim prouidetur de remedio, quando remedium est tale, quòd applicatum fortasse iuuabit, & fortasse non iuuabit. Adde, multos paruulos de facto fuisse ita oblatos Deo absque Circumcisione, de quibus non potest dici, quòd aliqui salui facti sint, alij damnati cum eodem remedio; ergo remedium illud debuit esse vniuersale ex lege Dei pro omnibus, quibus applicaretur.

Impugnatur.

35. Dicitur secundò.

Respondent secundò, omnibus fuisse prouisum; quia sicut nunc de facto iis, qui non baptizantur, prouisum est de remedio, quatenus dat Deus parentibus cogitationem ad aliqùe actum, quem si faciant, decreuit Deus filium perducere ad Baptisimum, vel ad vsum rationis; sic prouisum erat filiis Hebræorum, quia si parentes aliquid agerent, Deus decreuerat filios perducere ad vsum rationis, in quo possent propria dispositione iustificari.

36. Responsio impugnatur.

Hæc responsio omnino enervat argumentum illud, quo vtitur Innocentius III. in cap. Maiores, de Baptismo, vt infra videbimus, ad probandum, Baptisimum paruulis prodesse; & quo etiam argumento supra probauimus, in lege nature debuisse institui aliquod sacramentum vel remedium ad iustificandos paruulos; quia nimirum incredibile non est, Deum tantam multitudinem paruulorum absque remedio reliquisse. Hoc autem argumentum inutile iam erit ad id probandum; quia sicut hi Auctores dicunt, illis omnibus pueris, qui non circumcidebantur de facto, Deum prouidisse de sufficienti remedio, non quidem per Circumcisionem (quia hæc non fuerat pro illis instituta, sed pro iis solum, qui circumcidendi erant) sed quatenus si parentes aliquid egissent, filij perducti fuissent ad vsum rationis: eodè modo dici posset, licet Baptisimus non prodesset paruulis, Deum non reliquisse eos absque remedio, sed decreuisse eos omnes ad vsum rationis perducere, quo ex propria dispositione possint iustificari, vel baptizari, si eorù parentes aliquid egissent, quòd Deus illis interius inspirat. Quia tamè credibile non est, prouidentiam Dei ordinariam pro tãta paruulorum multitudine per illa media extraordinaria remedium ordinasse; ideo Innocentius dixit, Baptisimum pro omnibus paruulis fuisse institutum, ne tanta paruulorum multitudine absque remedio ordinario relicta crederetur. Similiter ergo credendum non est, totam illam paruulorum multitudinem, qui de facto circumcidendi non erant, Deum reliquisse absque remedio aliquo ordinario; sed fatendum erit, pro illis etiam

etiam Circumcisionem fuisse institutam in remedium, vel aliquod aliud remedium generale efficacax, & infallibile pro omnibus fuisse institutum, ut mox dicemus.

37. Nec obstat exemplum puerorum qui sine Baptismo moriuntur.

Neque obstat exemplum eorum paruulorum, qui de facto absque Baptismo moriuntur. Nam pro iis etiam dicimus Baptismum institutum fuisse in remedium, atque ideo Deum prouidisse illis de remedio possibili quantum est ex parte Dei, licet ob defectum parentum, vel progenitorum eis non applicetur, qui vel non procurant Baptismum pro suis paruulis, vel nolunt inuestigare de via salutis, & vera religione pro se, & suis filiis & posteris; quod si fecissent, inuenirent remedium efficacax pro illis, quod pro omnibus à Deo prouisum est. Iis verò, qui in vtero materno moriuntur antequam baptizari possint, non est mirum, si aliqua extraordinaria prouidentia Dei remedium extraordinarium praparauerit; ij enim pauci sunt, & extra communem ordinem rerum; quare potuit etiam extraordinario modo prouideri illis de remedio sufficienti per illas inspirationes parentibus immittas; qui modus prouidentia pro multitudine puerorum aliorum aptus non erat, ut ex Innocentio Papa aperte colligitur.

38. Quia sola solutio.

Alij ergo quintò dicunt, in Circumcisione datam fuisse gratiam, non tamen ex opere operato, sed ex opere operantis, quia scilicet Circumcisio sola absque fide interna ministri nihil proderat, gratia autem, quæ datur intuitu actus meritorij, saltem de congruo, non datur ex opere operato, sed operantis, ut quando homo iustificatur extra Sacramentum per contritionem, per quam accipit gratiam, tanquam per dispositionem, & meritum de congruo, non dicitur accipere gratiam ex opere operato. Sacramenta autem nostra conferunt gratiam ex opere operato, ut constat.

Reijciuntur.

Sed hic modus loquendi rem adhuc non explicat; quia si per gratiam ex opere operato intelligatur ea, quæ datur absque intuitu alicuius meriti, falsum esset, nostra sacramenta dare gratiam ex opere operato, nam in sacramento Poenitentia debet interuenire contritio, vel attritio interna, cuius intuitu saltem partialiter detur gratia illius sacramenti. Si verò per gratiam ex opere operato intelligatur illa, quæ datur non solum intuitu actus meritorij, sed etiam alicuius operis, quod ex se non meretur gratiam: in hoc sensu gratia Circumcisionis erat ex opere operato; nam licet requiretetur fides interna, gratia tamen non dabatur solum intuitu illius fidei, sed etiam intuitu Circumcisionis: alioquin fides sola absque Circumcisione iustificaret; quæ est sententia P. Vasquez, quam hi auctores impugnant. Adde, nec ita fuisse requisitam fidem ad Circumcisionem, ut esset actus meritorius etiam de congruo; nam etiam si vitaretur ex aliqua circumstantia, ac per consequens non fuisset meritorius, Circumcisio haberet suum effectum, ut diximus supra *disput. 3. sect. 2. in simili* agentes de remedio legis naturæ.

39. Solutio solutio.

Alij denique sextò dicunt, Circumcisionem ex primaria intentione non fuisse institutam ad eandem gratiam, vel tollendum peccatum, sed ut esset signum, & nota illius populi, ac propter alios fines, secundariò tamen, & consequenter voluisse Deum, ut apud filios Abraham succederet loco remedij, quod prius usurpabatur ad tollendù originale. Hoc tamen bene impugnat Vasquez *dicta*

Hanc bene Vasquez impugnat.

disput. 184. num. 43. quia siue primariò, siue secundariò esset ad hoc instituta, verè haberet iam vim ad illum effectum; atque aded falsò negaretur apud Concilia, & Patres valuisse aliquid ad iustificandum, & conferendam salutem, & falsò diceretur, figurasse solum gratiam nobis postea dandam per Christum. Et quidem loquendo de nostris sacramentis, nemo negabit, ea continere, & causare effectus suos secundarios, v. g. Extrema-vinctio, quæ primariò ordinatur ad sanitatem animæ, secundariò autem ad corporis sanitatem conferendam, non minùs dicitur causa huius, quàm illius; nec minùs dicitur hanc continere quàm illam.

SECTIO III.

Resolutio quaestionis.

UTraque sententia eo nititur auctoritatis pondere, ut nefas sit ab earum altera discedere: atque aded cogimur vtramque aliquo modo amplecti, & Patres, qui pro illis afferuntur, in concordiam adducere, non quòd Theologos etiam Scholasticos in hoc puncto non dissentire dicamus (eorum enim plures procul dubio inter se conciliari non possunt) sed Patres, & Concilia, quæ pro vtraque parte afferuntur, conabimur in vnam, & eandem sententiam reuocare.

Afferimus itaque, Circumcisionem ex sua institutione nullam vim habuisse iustificandi, vel tollendi peccatum originale, sed solum fuisse datam in signum, & characterem populi Iudaici, ac fidelis, ut docet secunda sententia, quam auctoritas Scripturæ, Conciliorum, & Patrum videtur omnino confirmare: cum hoc tamen stat, quòd in Circumcisione, & per Circumcisionem paruuli regulariter iustificarentur: quia remedium legis naturæ, quod applicari debebat aliquo signo externo, quòd esset protestatio fidei internæ de Christo venturo, ut diximus supra *disput. 3. sect. 2.* regulariter etiam applicabatur per ipsam Circumcisionem, ut vnà, & eadem actione duplici præcepto satisfaceret. Debebant enim parentes ex vno capite suis paruulis applicare remedium, seu sacramentum legis naturæ ad expiandos illos à culpa originali; quod fieri debebat applicando illis fidem Christi venturi aliqua actione externa: debebant aliunde ex Diuino præcepto Abraham intimato, & renouato in lege Moïsis, paruulum octauo die circumcidere: Vtrique ergo obligationi simul, & semel satisfacere volentes, Circumcisionem ipsam assumebant ad applicandam fidem Christi venturi suis paruulis, & ad mundandos illos à macula originali: feminis autem idem remedium præstabat aliqua alia actione externa circa ipsas exhibitâ; sicut & masculis etiam, qui ante octauum diem periclitabatur, vel qui die octauo propter morbum, vel aliud impedimentum circumcidi non poterant. Cum enim vtrumque illud sacramentum Circumcisionis, & remedij legis naturæ grauissimum esset, & solemniter deberet celebrari, coniungebant in vnam, & eandem solemnitatem vtrumque ritum, quod ce- debat in maiorem honorem ipsius Circumcisionis, quam ea ratione vtiliorem reddebant, & in notitiam magis publicam, & certam expiati paruuli; cui, mediâ Circumcisione, & sigillo permanenti ac impresso, remedium peccati applicabatur.

40. Vtraque sententia, in quo ad fieri potest conciliatur.

Conclusio. Circumcisio ex sua institutione nullam vim habet.

Explicatur conclusio.

Quid de fidei nomine, quid de masculis parvulis tantum.

41. Primum præceptum.

Secundum præceptum.

42.

Circumcisio erat apertissima ad significandam fidem Christi venturi.

30. Vnde hoc colligitur.

Quid fuerit solenne omnibus nationibus.

zur. Sic etenim duobus alijs præceptis diuersis vna actione solebant satisfacere ad vitandas duas solemnitates. Vnum enim erat præceptum purificationis feminae post puerperium; quod quidem, nato masculo, expleri debebat die quadagesimo; natâ verò feminâ, die octogesimo; ut constat ex *cap. 12. Leuitici*. Alterum erat præceptum offerendi primogenitum Deo, & redimendi illum quinque siclis, ut constat ex *cap. 13. Exodi*; & licet hoc secundum præceptum non haberet tempus præfixum, vtrique tamè simul, & semel satisfaciebant; ut constat ex *cap. 2. Lucae*. Sic etiam vtrumque illud sacramentum in eandem actionem coniungebant maioris solemnitatis, & commoditatis gratiâ, licet vni soli, nempe Circumcisioni, præfixus esset dies in lege. Sicut nunc etiam fideles vtrique præcepto, Confessionis scilicet, & Communionis annuæ, eodem tempore satisfaciunt; licet Communioni soli præfixum sit tempus Paschale in præcepto, non verò Confessionis, quæ fieri potest qualibet anni die; sed commoditatis gratia vtrumque præceptum eodem tempore adimplè; sic etiam faciebant Iudæi. Vnde meritò Patres supponebant, in Circumcisione, ac per Circumcisionem iustificatos primùm paruulos à culpa originali. Nec poterat aptior inueniri actio ad significandam fidem Christi venturi, quàm illa, quæ ex sua institutione ad hoc data fuerat Abraham, & eius posteris, ut haberent in carne sua impressum sigillum eius fidei, quo perpetuò profiterentur Christum venturum ex femine Abraham; ideo enim, teste Ruperto *lib. 5. in Genes. cap. 31.* in illa corporis parte fieri præcipiebatur, quæ instrumentum erat generationis; quia nimirum fides Abraham fuerat de promissione feminis, in quo benediceretur omnes gentes. *Reclè, inquit, Abraham, quia crediderat dicenti Deo, quòd in femine eius benedicerentur omnes gentes, in loco femine signum eiusdem fidei positum est.* Non ergo poterat melius signum circa paruulum exerceri, ad protestandam in ipso, & applicandam illi fidem Christi venturi, quàm illud, quod à Deo ad hanc ipsam fidem significandam fuerat institutum.

Possumus hoc ipsum colligere ex ritu, & vsu Iudæorum, qui paruulis in ipsa Circumcisione nomina solebant imponere, ut constat ex *c. 1. & 2. Lucae*. Quod quidem magnum argumentum est, vfos ipsos fuisse Circumcisione ad sanctificandos infantes, ac proinde coniunxisse vtrumque sacramentum in eandem actionem, ut diximus.

Hoc enim solenne fuit omnibus ferè nationibus, ut nomina tunc paruulis imponerent, cum primùm eos Deo consecrabant, sanctificabant, & lustrabant; sicut nunc etiam Christiani non nisi in Baptismatis fonte imponunt nomina filiis, quos tunc ab originali macula purgant. Sic de Aethiòsibus testatur Suidas, quòd decimo natiuitatis die, oblati sacrificiis, quibus dicabant puerum Deo, ei nomen solemniter imponebant, conuocatis cognatis, & amicis. Sic etiâ de Romanis constat ex Festo, quod octauo die puellis, & nono pueris nomina imponebant, quos prius lustrabant, & ideo appellabant dies illos *lustricos*; de quo videri potest Macrobius *lib. 1. Saturnal. cap. 16.* & Salmeron *Prolegom. 9.* Vnde Tertullianus de Idololatria *c. 16.* appellat festa illa *Nominalia*; quibus dicit, licet interesse potuisse Christianos, quia licet interuenirent semper sacrificia Diis oblata; actio tamen ipsa imponedi nomen, cui Christianus ad-

erat, de se erat indifferens; sicut nuptiæ, & alia eiusmodi, quibus licet aderant, licet miscerentur semper ritus aliqui Gentilium in Deorù cultum.

Hinc constat, quo sensu verum sit, per circumcisionem fuisse paruulos iustificatos, non quidem quasi circumcisio ex se, aut ex sua institutione hanc habuerit vim, sed quia parentes illam actionem usurpabant ad eum finem loco illius, quam prius faciliorem adhibebant ad remedium peccati, & ad protestandam fidem Christi venturi. Constat etiam, quo sensu alij verè negent, circumcisionem quidquam valuisse, aut fuisse vtilem ad salutem, & iustitiam: loquuntur enim de circumcisione formaliter sumpta, & secundum id, quod ex sua institutione habebat; cum illi alij loquuntur de circumcisione solum materialiter sumpta, quatenus illa actio materialis ex voluntate parentum assumebatur pro materia illius sacramenti iustificantis ex vi, non quidem institutionis ipsius Circumcisionis sed institutionis sacramenti iustificantis, quod ab initio legis naturæ fuerat institutum. Vtrique ergo verè loquuntur, si alij in sensu formali intelligantur, alij verò in sensu solum materiali.

44. Quo sensu paruuli per Circumcisionem iustificarentur.

Quo sensu etiam non iustificarentur.

45. Infantia.

Dices, quod circumcisio determinatè non exigeretur ad iustificationem paruuli, non sufficit ad hoc, ut absolute negetur illam valuisse, aut fuisse vtilem ad iustificationem, vel fuisse causam iustificationis, provt à Conciliis & Patribus negatur; quia propositio negatiua videtur negare in omni sensu, & omnem vtilitatem circumcisionis quomodocumque considerata; siue materialiter, siue formaliter. Sicut de facto non requiruntur verba, aut voces determinatè ad sacramentum Matrimonij, potest enim nubibus etiam perfici; & tamen nemo dicit, verba contrahentium non valere quidquam ad conferendam gratiam illius sacramenti. Similiter ex Christi institutione non requiritur determinatè ad sacramentum Ordinis perficiendum porrectio panis & vini; Græci enim sine illis ordinantur de facto, ut vidimus supra *disput. 2. sect. 5.* & tamen nemo dicit, hanc porrectionem panis, & vini inutilem esse ad illum finem, aut non habere vim, nec valere quidquam ad conferendam gratiam illius sacramenti: ergo eodem modo, licet non requiretetur determinatè circumcisio ad remedium contra originale, sed solum in genere aliqua actio externa, quæ esset professio fidei Christi, & applicatio illius paruulo, non potest tamen negari, quod hæc actio circumcisionis, quando ad eum finem adhibebatur, haberet vim, & esset vtilis; quare propositiones illæ negatiuæ, in toto rigore, & proprietate erunt falsæ.

Responderetur in primis, negari non posse, quod aliquando propositiones negatiuæ in hac materia simpliciter prolatae sint veræ, propter sensum formalem, quem faciunt, licet in sensu materiali essent falsæ, v. g. si aliquis canter formam Baptismi, verum erit dicere, *Musica inutilem esse ad conferendum effectum illius sacramenti*; quæ tamen propositio solum est vera in sensu formali, non in sensu materiali; nam musica realiter loquendo sunt illæ voces prolatae tali modo, qui modus non distinguitur ab ipsis vocibus; est enim ille sonus per suam entitatem acutus; & ille alius per suam entitatem grauis, &c. In quo consistit formaliter musica; illæ autem voces re ipsa conferunt gratiam; est ergo vera illa propositio solum in sensu formali,

46. Responsio.

formali, quatenus significat parum referre ad effectum sacramenti, quod fuerint voces acutae, vel graues, aut musicè prolatae: sufficeret enim esse voces humanas absque vilo musico artificio. Sic etiam dicitur, circumcissionem inutilem fuisse ad conferendam gratiam; quia licet illa actio per suam entitatem fuerit circumcisio, & illa actio de facto conduxerit ad conferendam gratiam, parum tamen referret ad hunc finem, quod illa actio esset circumcisio, cum sufficeret quævis actio, & simplex protestatio externa fidei Christi, qua eadem fides applicaretur paruulo ad eum finem.

47.
Pro nostra solutione notandum.

Pro solutione tamen argumenti, & eorum, quæ ibi adducuntur in exemplum, notandum est, dupliciter posse contingere, vt aliquid, quod indeterminate exigitur ad aliquem effectum, determinetur per positionem alicuius. Primò, ita vt id, quod ponitur, non addat, sed solum quasi intrâ idem genus determinet indifferentiâ illius, quod in communi exigebatur. Sic ad Matrimonium requiruntur verba vel nutus; qui autem ponit verba, non addit, sed solum determinat intrâ idem genus manifestationis illam manifestationem consensus, quæ indifferentem exigitur; & in hoc casu propositiones illæ solent accipi regulariter in sensu materiali, & non formali, aut reduplicatiuo; quia non censetur velle reduplicare in eo casu, qui nihil, aut ferè nihil addit, moraliter loquendo, supra subiectum materiale. Secundò potest determinari ita, vt id, quod ponitur, non solum determinet vtcumque, sed addat notabiliter supra id, quod indifferentem exigebatur; quod solet communiter contingere, quando extrahit ad aliud genus physicum, vel morale. Sic se habet propositio illa, *Musica est inutilis ad iustificationem*; quæ est vera in sensu formali; nam voces musicè prolatae non solum determinat voces requisitas ad formam Baptismi, sed addunt notabiliter, & extrahunt illas ex genere significandi, in quo requirebantur, ad genus delectandi aures, in quo non requirebantur, nec considerabantur ad illum effectum; & huiusmodi propositiones simpliciter prolatae solent communiter intelligi in sensu formali, quia additur aliquid tale, supra quod possit præsumi loquens velle reduplicare. Exemplum habemus in moralibus. Si aliquis, v.g. sit simul Archiepiscopus Neapolitanus & Vice-rex, poterit quidem ille, qui est Vice-rex imponere præcepta, & condere statuta in materia spiritali, & tamen verum erit dicere, Vice-regem non habere auctoritatem condendi leges in materia spiritali; hoc enim intelligitur in sensu formali, licet materialiter Vice-rex habeat verè talem auctoritatem; per nomen tamen *Vice regis* non solum determinatur vt cuiusque dignitas Archiepiscopi ad hunc numero Archiepiscopum, sed extrahitur ad aliud genus dignitatis temporalis, quæ vt sic impertinens est ad talem auctoritatem. Sic sacramentum Circumcisionis ex sua propria institutione habebat quidem rationem sacramenti, sed ex illo genere Sacramentorum, quæ solum figurabant, & promittebant gratiam nobis dandam: contingebat autem eandem circumcissionem vsurpari pro materia alterius sacramenti iustificantis, quod erat sacramentum diuersi generis. Loquendo itaque de circumcissione sub hoc nomine, explicabatur solum formaliter ratio sacramenti prioris generis, quæ sola competeat ei ex propria institutione; atque adeò vt sic verum erat dicere, circumcisio-

nem (hoc est, illud sacramentum pro vt tale) non habere vim iustificandam vt tale sacramentum illam non habebat, licet pro vt eadem actio aliunde acciperetur pro materia alterius sacramenti, eam posset habere.

Possimus autem ad hoc magis declarandum afferre exemplum magis simile ex hac eadem materia de Sacramentis. Nam communiter Theologi loquentes de effectibus Eucharistiæ, dicunt, illam non offerre ex opere operato reatum poenæ temporalis in eo, qui communicat. Quæ quidem propositio vt sit vniuersaliter vera, debet intelligi in sensu formali de Eucharistia, vt tale sacramentum est, & ex propria institutione; nam materialiter, & realiter loquendo contingere potest, quod sumptio Eucharistiæ etiam extra sacrificium tollat ex opere operato reatum poenæ; quando alicui, v.g. imponitur à Confessario pro poenitentia, quod semel, aut bis sumat Eucharistiæ: tunc enim ipsa sumptio Eucharistiæ erit pars sacramenti Poenitentiae, scilicet satisfactio Sacramentalis; atque adeò ex opere operato auferet alicui reatum poenæ temporalis, non tamen formaliter vt sacramentum Eucharistiæ est, sed vt est pars sacramenti Poenitentiae; quod exempli modo potest in aliis Sacramentis. Nam eodem modo potest dari à Confessario pro poenitentia, accipere Confirmationem, Ordinem, vel Matrimonium; & tunc illa etiam sacramenta materialiter tollent reatum poenæ temporalis; quia pertinet illa actio ad duo sacramenta diuersa; & propositio negatiua esset vera, quia intelligeretur in sensu formali, quod sacramentum Confirmationis, Ordinis, &c. non tolleret reatum poenæ temporalis. Sic dicitur verè, quod sacramentum Circumcisionis non conferebat gratiam; quia si illam conferebat, non erat vt sacramentum Circumcisionis, sed vt materia sacramenti instituit in lege naturæ ad remedium peccati originalis.

Hinc iam ad obiectionem respondetur facile, propositiones illas negatiuas de efficacia Circumcisionis esse veras, quia intelliguntur de Sacramento Circumcisionis formaliter, quod quidem non determinat vtcumque actionem requisitam ad sacramentum remedij originalis, sed addit, & extrahit illam actionem ad aliud sacramentum diuersi generis, quale erat sacramentum Circumcisionis; quare loquendo de Circumcissione sub nomine *Circumcisionis*, intelligitur reduplicari supra id, quod addit, & vt sic verissime dicitur, Circumcissionem fuisse inutilem, & inefficacem ad iustificandum; quia illud totum, quod sacramentum Circumcisionis addebat, nec requirebatur, nec erat vtile ad eandem gratiam, Sicut si in aliqua Republica ij, qui contrahunt matrimonium, vt ostendant feruorem amoris mutui, & promptitudinem animi ad ponendam vitam pro coniuge, solerent exprimere consensum aliquando abscissione vnus digiti, quem sibi mutuo quasi in amoris pignus darent, contraheretur quidem verum matrimonium per illam actionem, quippe quæ assumeretur etiam ad exprimendum consensum: sed tamen verissime diceretur, illam ceremoniam inutilem esse, & vacuam; quia reduplicatiue sumpta, & secundum id quod addit supra simplicem expressionem consensus; nullum habebat effectum bonum: sic etiam circumcisio dicitur egena, inutilis, & vacua, quia secundum id, quod addit supra simplicem fidei protestationem, &

49.
De. laratur
exemplo.

50.
Hinc facile
ad obiectionem
respondetur.

52.
In quo sensu
Patres sine
loquuntur.

& applicationem pro paruulo, nihil operabatur in ordine ad internam iustificationem. Hoc tamen non procedit in exemplo illo de verbis contrahentium in matrimonio, aut de porrectione panis, & vini in collatione Ordinis: verba enim coniugis non addunt, sed merè determinat actionem manifestationis requisitam ad valorem matrimonij, nec extrahunt ad aliud genus; sicut nec porrectio panis, & vini addit moraliter loquedo, sed solum determinat id, quod requiritur ad sacramentum Ordinis, scilicet actionem externam significatiuam traditionis potestatis; vnde, quando dicimus illa verba coniugum, vel illam traditionem materiæ esse aliquid efficax ad conferendam gratiam, non intelligimus reduplicare, nisi supra verba, vt significant consensum, vel supra actionem illam, vt significat traditionem potestatis; nihil enim aliud significat illa actio, vel illa verba; & ideo hæc propositiones communiter vsurpantur, non autem illæ aliæ; nam sensus formalis & reduplicatiuus propositionis pendet potissimum ex vsu, & ex materia, de qua loquimur; vt constat in materia de Trinitate, vbi hæc propositiones communiter conceduntur: *Pateritas non est aliquid absolutum? Essentia non est aliquid relatiuum, sed absolutum*; quia nimirum in illa materia ex vsu omnium intelliguntur facere sensum formalem, & reduplicatiuum, in quo sensu sunt veræ, licet in sensu reali, & identico essent falsæ; imò etiam in Logica communiter concedi solent hæc propositiones: *Homo animalitate non discurrit; rationalitate non sentit, voluntate non intelligit; intellectu non amat*; etiamque potentia non distinguuntur realiter ab anima; quia nimirum ex communi vsu faciunt sensum formalem; non est ergo mirum, si dicamus, similes propositiones apud Patres & Concilia verificari simpliciter prolatae de circumcissione sub nomine sacramentorum legis antiquæ, vel sub nomine circumcissionis, quia sub iis nominibus intelliguntur facere sensum formalem; in quo sensu sunt veræ, licet in sensu materiali, & identico essent falsæ.

Denique Patres illi, qui pro alia sententia aduerti sunt dicentes, Circumcissionem valuisse ad iustificationem paruulorum, sicut nobis valet Baptismus, loquuti sunt non in sensu formali, & reduplicatiuo, sed in sensu materiali, & specificatiuo; in quo sensu verum est, quia communiter (vt dixi) illa eadem Circumcisionis actio fiebat pro vtroque sacramento. Fateor tamen, Augustinum aliquid plus voluisse; nam efficaciam Circumcisionis colligere voluit ex illo loco Gen. 17. *Masculus, cuius præputij caro circumcisa non fuerit octauo die, delebitur anima illa de populo suo*. Ex quo loco probabat, Circumcissionem ex propria institutione habuisse, quod deleter maculâ originale, & quod Iudæis esset ad eum finem omnino necessaria. Sed cum Augustini argumentum fundetur in illis vocibus: *octauo die*; quas tamen Latina Biblia aut Hebræa non habent, nec etiam editio LXX. Interpretum correctæ, saltem cum illo sensu, non est mirum, si intentum Augustini in hac parte non amplectamur; præsertim cum ipse Augustinus 16. de *Ciuit. cap. 17.* Fateatur, etiam tementis illis verbis, *octauo die*, posse illum locum exponi de dissipatione pacti, non quidem cum primo parente, sed initi cum Abrahamo circa ipsam Circumcissionem. Alios autem Patres, qui solum dixerunt, Circumcissione iustificatos fuisse

paruulos, amplectimur, & intelligimus in sensu vero, sed materiali, & identico, qui sufficit ad veritatem rigorosam propositionis simpliciter prolatae. De sensu autem Innocentij in dicto c. *Maiiores*, dicemus sect. sequenti.

Contra hunc modum dicendi, quem, paucis mutatis, proposuerat breuiter Suarez dicta disp. 10. sect. 2. §. potest verò aliter, & postea impugnat, potest ex eo argui, primò, quia sub sacramentis legis antiquæ, quando dicuntur egena, & inefficacia, non minus comprehenditur sacramentum illud legis naturæ, quo pueri iustificabantur, quam circumcisio, & alia sacramenta legis veteris; quia Concilia potissimum intendunt ostendere excellentiam nostrorum sacramentorum supra sacramenta antiqua; ergo non solum præferunt nostra sacramenta Mosaicis, sed multò magis quibuslibet antiquioribus. Respondetur Concilia loqui in eodem sensu, in quo loquebatur Paulus, à quo illud dogma hauserunt. Paulus autem loquutus est de sacramentis, & ceremoniis legis veteris, cuius inutilitatem, & debilitatem volebat prædicare, vt Iudæos ad finem conuersos ab eius veneratione, & retentione amoueret: non ergo est, cur eius doctrinam extendamus ad Sacramentum legis Naturæ, de quo nulla fuerat controuersia, nec opus erat ab illius obseruantia Neophytos separare: Cum enim esset protestatio Christi venturi, eo ipso, quod credebatur Christum iam venisse, abstinere debebant à tali protestatione; nec erat periculum, quod simul cum Baptismo vellent illud sacramentum retinere, cum ipse Baptismus esset etiam cæremonia, & actio externa protestatiua fidei; & applicatio illius paruulo baptizato.

Arguit secundò idem Suarez, quia status legis Naturæ secundum id, quod proprium erat eius, erat imperfectior, quam status legis scriptæ. Deus enim paulatim deducebat hominem ab imperfecto ad perfectum; ergo si sacramenta legis scriptæ non habebant vim iustificandi, multò minus sacramentum legis naturæ eam habebat. Respondetur, statum legis scriptæ fuisse perfectiorem, quoad magis expressam notitiam Christi venturi, quia hæc notitia, & lux quasi à diluculo autoræ procedebat, & crescebat paulatim vsque ad perfectum diem legis Euangelicæ; quoad alia, fuisse fortasse imperfectiorem, quatenus scilicet infinitis, & grauissimis oneribus, ac præceptis hominem onerabat: Quoad efficaciam autem iustificandi, vtumque statum fuisse æqualem; quia in neutro dabatur gratia ex opere operato, nisi præcisè, quatenus erat necessarium, scilicet paruulis ad iustificationem, qui aliter non poterant suis actibus se disponere. Hoc autem paruulorum remedium commune fuit vtrique statui, licet quoad alia sese inuicem excederent.

Tertiò arguit, quia si semel admittitur, in lege naturæ fuisse sacramentum aliquod causans gratiam; posset etiam dici, fuisse plura, & diuersa. Respondetur, hoc argumentum debere solui ab eodem Suarez; nam licet ipse nolit appellari illud sacramentum causam gratiæ, concedit tamen, in illo datam fuisse gratiæ paruulis infallibiliter ex misericordia Dei; nec hoc esse contra Conciliorum definitiones, quæ solum negant sacramenta antiqua causasse gratiā; ergo similiter poterat dici, fuisse in illo statu plura alia sacramenta, in quibus Deus infallibiliter ex sua misericordia daret gratiam, nec hoc etiam erit contra dicta Conciliorum.

53.
Obiectione primò contra hunc dicendi modum.

Respondetur.

54.
Obiectione secundò.

Responsio.

55.
Tertia obiectione.
Respondetur.

horum. Omnes itaque debemus negare sequen-
tiam; quia in illo statu (vt diximus) ponenda sunt in
ordine ad gratiam ex opere operato conferen-
dam; illa solùm, quæ necessaria erant, nec sine
sufficienti fundamento debemus multiplicare ta-
lia sacramenta. Sicut autem non est fundamen-
tum ad ponendum aliud sacramentum, in quo
Deus daret infalliter gratiam; sic nec ad ponen-
dum aliud, quod haberet vim conferendi gratiam
ex opere operato.

56.
Quarta ob-
iectio.
Galat. 2.

Quartò arguit, quia Paulus negans legem iusti-
ficasse, non solùm debet intelligi de lege scripta,
sed etiam de lege naturæ: quod enim dicit ad Ga-
lat. 2. *Si ex lege iustitia, ergo Christus gratis mortuus
est*, potuisset dicere de lege naturæ; quia si lex na-
turæ habuit vim iustificandi; ergo Christus gratis
mortuus est ad iustificandos homines. Rationes
ergo Pauli de vtriusque status sacramentis de-
bent æqualiter intelligi.

Responsio.

Respondetur, omittis aliis interpretationibus,
Paulum ibi non negare, quòd ex operibus legalibus
data fuerit iustitia: certum enim est, per opera
etiam bona, & legis obseruantiam fuisse olim iu-
stificatos Patres antiquos; sed loquitur de operibus
legis, prout intelliguntur sine spiritu fidei,
quem Christus communicabat. Et quidem non
loquebatur ibi de solis operibus ceremonialibus,
sed etiam de moralibus; vt optimè notauit P. Val-
quez in Paraphrasi eiusdem epistolæ ad Galat. in
Argumento cap. 3. Nam licet intentum Apostoli
sit remouere Galatas à Circumcisione, & aliis cæ-
remoniis legalibus; hoc tamen ipsum probat ex
insufficiencia operum moralium sine spiritu fidei,
quasi dicat, si ipsa obseruatio legis, qua homines
iustificati sunt, nõ oriebatur ex legis noritia (nam
si hoc esset, frustra Christus venisset) sed ex spiri-
tu fidei, qui propter Christi merita communicaba-
tur; ergo caremoniæ illius legis, quæ vmbra
erant, & figuræ eiusdem Christi, debuerunt eius
aduëntu cessare; figura enim cessat statim postã
veritate figuratã. Admittimus ergo, quod nec ipsa
lex naturæ secundùm se habebat vim iustificandi,
sed prout includebat spiritum, & fidem Christi.
Ex hoc tamen, quòd Christus gratis non fuerit
mortuus, non probatur inutilitas illius remedij
in lege naturæ ad iustificandum; imò neque ipsius
Circumcisionis: huius enim inutilitas probatur
ex aliis locis Scripturæ suprã adductis; quibus
eigena, & vacua appellatur, & merum signaculum
iustitiæ absque alia efficacitate, &c.

SECTIO IV.

Infertur resolutio aliquorum dubiorum.

57.

EX dictis inferri potest decisio plurium dubio-
rum, quæ circa Circumcisionem solent agi-
tari; & procedunt, supposito eo, quod in aliquo
sensu concessum est, scilicet Circumcisionem ali-
quo modo habuisse vim iustificandi, & tollendi
peccatum originale. Dubitatur ergo primò, an ad
hunc effectum, & ad valorem sacramenti necessa-
ria esset fides in eo, qui ministrabat illud sacra-
mentum paruulis. Partem negantem tenent Pa-
ludan. d. 1. q. 5. art. 5. Antoninus 3. part. tit. 14. §. 2.
Maior in 4. d. 1. q. 4. in fine. Ouandus proposi. 15.
de Circumcis. ad 4. quos sequitur Suarez disp. 10.
sect. 1. §. Dico 2. quod probant exemplo nostri
Baptismi, qui collatus absque vlla fide ministri

Primum du-
bium, an ne-
cessaria esset
fides ad hunc
effectum.
Paludan.
Antonin.
Ouandus.
Suarez

dat gratiam, & habet suum effectum in baptizato.

Contraria sententia verior videtur, quam tenet
Bellarm. lib. 2. de Sacramentis, cap. 13. qui af-
fert pro se S. Thomam, Capreolum, Sorum, Le-
desnam, & alios Thomistas. Idem tenent Basilio-
lis in 4. d. 1. q. 4. Palacios quest. 5. Cano de Sacra-
ment. p. 5. Contarenus 1. de Sacram. vbi Henriquez
cap. 17. §. 6. in fine, qui alios affert. Probatum pri-
mò, quia ad Rom. 4. Circumcisio dicitur signacu-
lum iustitiæ fidei; atque ideo Augustinus lib. 2. de
nuptiis cap. 12. illam appellat sacramentum iustifi-
cationis ex fide; vnde dicebantur saluari tunc par-
uuli in fide patentum. Secundò probatur, quia
multi etiam infideles vtebantur Circumcisione,
vt latè refert Epiphanius Hæres. 30. Ambrosius
epist. 77. Origen. 2. in cap. 3. epist. ad Rom. in fine;
& lib. 5. cont. Celsum post med. Hamerus Genes. 17.
& alij; & tamen eorum filij non censentur fuisse
iustificati. Denique ratio sumitur ex dictis; quia
cùm Circumcisio ex propria institutione non ef-
set sacramentum iustificans, sed solùm posset
conducere, quatenus assumebatur pro materia
sacramenti legis naturæ; illud autem sacramen-
tum legis naturæ non iustificaret, nisi quatenus
erat protestatio fidei internæ, quæ paruulo appli-
cabatur, vt diximus suprã disp. 3. sect. 2. consequens
est, quòd nec Circumcisio posset iustificare abs-
que illa fide. Qualis autem deberet esse ea fides,
diximus ibi, vbi etiam dissoluimus argumenta,
quæ contra hanc partem fieri possunt; nec oportet
illa in præsentem iterum repetere.

Epiphanius.
Ambrosius.
Origen.
Hamerus.
Probatum ra-
tione.

Secundum dubium est, an eo modo quo ope-
rabatur gratiam, dici posset gratiam illam fuisse
datam ex opere operato, an ex opere operantis.
Hoc, supposito iis quæ dicta sunt, pertinet ad so-
lum modum loquendi. Et quidem P. Suarez dicta
disp. 10. sect. 2. §. Quocirca, dicit non fuisse quidem
datam gratiam ex opere operato, neque ex opere
operantis, sed ex speciali prouidentia Dei, propter
necessitatem virgentem datam præter opus ope-
rantis: quod licet explicare conetur, difficile in-
telligi potest. Quare magis placet modus loquen-
di communis, quòd data fuerit gratia ex opere
operato; per hoc enim solum significatur exclu-
sio operis operantis, seu meriti, hoc est, non esse
datam intuitu solùm alicuius meriti condigni, vel
congrui; nam licet regulariter intercederet fides,
quæ esset meritoria de congruo, aliquando tamen
poterat interuenire fides non meritoria, vt dixi-
mus dicta sect. 2. agentes de sacramento legis na-
turæ; & quando interueniebat fides meritoria,
adhuc gratia non conferebatur intuitu solius fi-
dei, sed intuitu etiam ipsius operis externi, sine
quo non conferretur illa gratia. Hoc autem suffi-
cit, vt dicatur gratia conferri ex opere operato, vt
constat in gratia, quæ datur in sacramento Pœni-
tentia, quæ datur quidem ex opere operato, licet
detur partialiter intuitu poenitentia internæ, quæ
est meritoria de congruo; non enim datur solo
intuitu illius, sed intuitu etiam operis externi, sine
quo non daretur.

59.
Secundum
dubium.

Solutur.

Tertium dubium simile huic esse potest, an
Circumcisio eo modo, quo conducebat ad iustifi-
cationem paruuli, dicenda sit causa illius gratia,
an solum conditio requisita ad iustificationem &
gratiam (Suarez enim vbi suprã videtur etiam fug-
gere appellationem causæ, nam cùm Circumcisio
non contineret pretium redemptionis solutũ, non
videbatur continere moraliter effectum, & gratia
vnde

60.
Tertium du-
bium.

Suarez fugit
appellationem
causæ.

Loquendo in
sensu formali
patet.

61.
In sensu ma-
teriali positus
dici debet cõ-
ditio.

62.
Infantia.

Confirmatur.

63.
Respondetur
primò.

Secundò.

Genes. 9.

vade Concilia dicunt, illa sacramenta non conti-
nuisse, nec causasse gratiam; & Paulus, quando
loquitur de iustitia, quæ dabatur in lege, dicit
illam non fuisse ex lege; quia non continebatur
in lege, sed ex promissione. Sed quod attinet ad
loquutiones Pauli & Conciliorum, iam diximus
suprà, posse melius in alio sensu explicari de sa-
cramento Circumcisionis in sensu formali, qua
ratione nec erat causa, nec etiam conditio ad
conferendam gratiam.

Aliunde tamen loquendo de circumcisio-
ne etiam in sensu materiali, possumus illam condi-
tionem potius dicere, quam causam, (quia vt su-
prã diximus) cùm circumcisio non esset actio
Christi (quod idem institutum est de sacramento
legis naturæ ante institutã circumcisionem) non
habebat vim ad mouendum Deum, qualem ha-
bent nostra sacramenta, eò quòd sint operationes
Christi, factæ scilicet à ministro immediato, tan-
quam à ministro Christi, & per quem Christus
loquitur & operatur. Habebat ergo se actio cir-
cumcisionis, sicut galli cantus, quando dominus
præcepit famulo dare pecuniam Petro, quoties
gallus cantat; tunc enim, vt diximus, galli cantus
non est causa moralis, sed conditio; quã positã,
præceptum domini mouet seruum ad dandam
pecuniam: sic circumcisio erat conditio quædam,
quã positã mouebatur Deus ad dandam gratiam,
non propter circumcisionem, sed propter suam
promissionem, & propter merita Christi futura,
quæ erant causa moralis illius gratia.

Dices, ipsa circumcisio instituta fuerat in si-
gnum fœderis inter Deum, & Iudeos; ergo ipsa
erat quasi chirographus promissionis Diuinæ;
chirographus autem videtur esse causa moralis
mouens debitorem ad soluendum quod promi-
sit; habet enim in se quasi implicitam, & conten-
tam promissionem; imò est ipsam promissionem
permanens, & scripta; ergo non erat solum conditio,
sed causa moralis exigens rem promissam. Con-
firmarique potest, quia ideo diximus suprã disp. 1.
sect. 2. sacramenta legis antiquæ fuisse vera sacra-
menta; quia licet non causarent gratiam in sulci-
piente, causabant tamen gratiam nostram, quate-
nus erant promissiones nostræ gratia: ergo simili-
ter debet circumcisio appellari causa gratia tuc
datæ, cùm non minus contineret promissionem
illius gratia, quam gratia postea nobis dandæ.

Respondetur tamen potest, circumcisionem in
primis non fuisse institutam in signum fœde-
ris, seu promissionis de danda gratia, sed solum de
danda terra Chanaan, quæ propter hoc dicitur
terra promissionis, & de multiplicanda progenie
Abrahæ, atque etiam fortasse de Christo illi in
filium dando: quare ex sua institutione non erat
signum fœderis in ordine ad iustificationem cir-
cumcisi. Deinde non est idem, esse signum fœde-
ris, ac esse chirographum, seu causam moralem
mouentem ad dandum, quod promittitur: nam
Genes. 9. constituit Deus Iridem pro signo fœderis
cum Noë, vt non destrueret vltius terrarum
orbem per inundationem; non tamen erat ipsa
Iris promissio, aut chirographum, sed merum si-
gnum promissionis, quo positò recordaretur
Deus suæ promissionis, & daret serenitatem. Hoc
est, inquit, signum fœderis, quod do inter me, & vos,
& ad omnem animam viuentem, quæ est vobiscum
in generationem sempiternam: Arcum meum po-
nam in nubibus, & erit signum fœderis inter me,
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis,

inter terram. Cùmque obduxero nubibus caelum,
apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor
fœderis mei vobiscum, & cum omni anima viuente,
quæ carnem vegetat; & non erunt vltra aqua
diluuij ad delendum vniuersam carnem. Eritque ar-
cus meus in nubibus, & videbo illum, & recorda-
bor fœderis sempiterni, &c. in quibus verbis cla-
rè apparet discrimen inter merum signum me-
moratiuum, & inter promissionem, seu chiro-
graphum: arcus enim non est promissio, sed est
signum, quo positò Deus recorderetur suæ pro-
missionis. Sic etiam circumcisio posita fuit in
signum fœderis eisdem verbis Genes. 17. Circum-
cidetur ex vobis omne masculinum; & circumcidetis
carnem præputij vestri, vt sit in signum fœderis inter
me, & vos. Circumcisio ergo non erat promissio,
sed signum, quo visò recordaretur Deus suæ
promissionis, & moueretur ab ipsa tanquam à
causa moralis; à Circumcisione verò tanquam à
conditione.

Genes. 17.

Vnde ad confirmationem dicimus, diuerso
modo fuisse sacramenta antiqua causas gratia
nobis dandæ; nam in ordine ad hanc compara-
bantur tanquam promissiones, & non solum
vt signum fœderis: ipsa enim caremoniæ anti-
quæ, & ipsamet sacrificia erant figuræ, & vmbra;
sub quibus implicite, & symbolicè loque-
batur Deus, & promittebat filium suum Chri-
stum Redemptorem. Ideo nimirum legis ritus
appellantur ad Coloss. 1. vmbra corporis, quod est
Christus; & ad Hebræos 10. vmbra futurorum bo-
norum; & 1. ad Corinth. 10. figura & typus. Vnde
illæ actiones, & caremoniæ erant quasi promissio-
nes propheticae Christi venturi; ob hoc enim
omnes illi, qui sub lege erant, appellantur pro-
phetae ab Augustino lib. 22. contra Faustum cap. 24.
his verbis: Dico, illorum hominum non tantum
linguam, sed etiam vitam fuisse propheticam, totum-
que illud regnum gentis Hebrææ magnum quendam,
quia & magni cuiusdam, fuisse Prophetam, Quocirca,
quod ad eos quidem attinet, qui illic erant eruditi cor-
de in sapientia Dei, non solum in ijs, quæ dicebant,
sed etiam in ijs, quæ faciebant, quod autem ad cae-
ros, ac simul omnes illius gentis homines, in ijs, quæ
in illis, vel de illis diuinitus fiebant, prophetia ven-
turi Christi, & Ecclesia perscrutanda est. Omnia
enim illa, sicut dicit Apostolus, figura nostræ fue-
runt. Hæc Augustinus, qui satis significat, sacra-
menta, & ritus veteris legis nõ fuisse mera signa
memoratiua, sed promissiones Christi: Vide quæ
diximus suprã disp. 1. sect. 2. At verò arcus non erat
promissio, aut prophetia, sed signum, quo visò re-
cordaretur Deus suæ promissionis. Sicut etiam
Circumcisio erat signum, quo visò recordaretur
Deus suæ promissionis de danda terra Chanaan
filiis Abrahæ; non verò erat promissio, aut pro-
phetia illius rei; vnde non diceretur causa, sed
conditio ad illum effectum ponendum. Aduerte
tamen circumcisionem, & remedium legis na-
turæ, licet nõ erant causæ gratia, quæ in ipsis da-
batur, debuisse esse causam gratia nostræ dandæ,
quam promittebant; quia alioquin non conueni-
ret illis definitio sacramenti; sed respectu gratia
tunc datæ in ipsis erant meræ conditiones; & in
eo sensu loquitur S. Thomas in præsentem quest. 62. D. Thom.
artic. 6. in corp. & ad 3. & 1. quest. 70. art. 4. vbi
dicit, circumcisionem non fuisse causam instru-
mentalem gratia, quia nondum erat posita Chri-
sti passio, hoc est, non poterat habere eum valo-
rem,

64.
Respondetur
ad confirma-
tionem.

Coloss. 1.
Hebr. 10.
1. Cor. 10.

Augustina.

Quomodo
Circumcisio
esset causa
gratia.

rem, quem habent nostra sacramenta, ex eo quod sunt actiones Christi.

65. Quartum dubium. Vtrum ex precepto Diuino circumcisio esset necessaria, Suarez.

Quartum dubium esse potest, vtrum Circumcisio post eius institutionem fuerit saltem ex precepto Diuino necessaria ad iustificationem paruulorum pro Abraham posteris? Affirmat Suarez disp. 5. sect. 1. §. Propter hanc ergo: quia hoc videtur aperte de mente Augustini, qui necessitatem Circumcisionis ad delendum Originale colligit ex illis verbis: *Masculus, cuius praputij caro circumcisa non fuerit*, &c. Vnde addit idem Suarez, aliud remedium paruulo applicatum non solum non fuisse licitum, sed neque etiam validum; nisi in certis casibus, vt puta, quando vita infantis periclitaretur ante diem octauum, vel quando propter periculum etiam, aut aliud impedimentum non posset puer debito tempore circumcidi.

66. Nostra sententia.

Nobis iuxta superius dicta dicendum omnino est, Circumcisionem fuisse quidem necessariam ex precepto diuino, non tamen fuisse necessariam ad finem iustificationis, sed potuisse paruulis applicari remedium aliud ante, vel post octauum diem, sicut poterat ante Circumcisionem institutam; quia alioquin iam haberet Circumcisio ex sua institutione conferre gratiam, & iustificare, contra id, quod ex Scriptura, & Conciliis supra probatum est. Fatemur, Augustinum illa verba Genesis intellexisse quasi inducentia necessitatem Circumcisionis ad illum effectum; sed fundatur (vt diximus) in falsa lectione illius textus, additis illis vocibus: *octauo die*; quæ tamen in vera littera non reperiuntur.

67. Probatur ex Innocentio. Innoc. III.

Adducitur etiam pro illa sententia auctoritas Innocentij III. in illo cap. *Maiores*, de Baptismo; vbi illa Genesis verba in eodem sensu videtur intelligere, & approbare explicationem illam, ac per consequens videtur sentire, fuisse ita necessariam Circumcisionem ad eum effectum, sicut nunc est Baptismus. Hoc tamen videtur nimium probare, nimirum, quod Circumcisio dederit etiam adultis illum effectum, cuius oppositum docet ipse Suarez disp. 10. sect. 1. §. *Dico tertio*. Nam Innocentius dicit, Circumcisioni successisse Baptismum; atque adeo non debere Baptismum esse remedium minus vniuersale, quam fuerit olim Circumcisio; quare, sicut hæc conferebatur adultis, & paruulis, vt constat ex verbis illis: *Masculus, cuius praputij caro*, &c. in quibus de omnibus masculis absque ætatis differentia sermo habetur; sic etiam Baptismum dandum non solum adultis, sed etiam paruulis propter similem loquutionem vniuersalem Christi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum caelorum*. Omnes ergo debemus ad illum textum respondere; in quo quidem Pontifex consultus, & rogatus, an paruuli vtiliter possent baptizari, respondet affirmatiue. Ad hoc autem confirmandum tria argumenta adducit. Primum est, quia Baptismus successit Circumcisioni, quæ ex Dei precepto paruulis, & adultis conferebatur, ergo cum Baptismus sit vniuersalior, quippe qui se extendit etiam ad feminas, ad quas non se extendebat Circumcisio, debet etiam ad paruulos extendi, ne videatur eius effectus magis limitatus, quam effectus Circumcisionis. Secundum argumentum est, quia propter illa Genesis verba, quæ vniuersalia erant, Circumcisio omnes comprehendebat paruulos, & adultos; ergo propter similia verba Euangelij, quæ non sunt minus vniuersalia, Baptismus debet etiam

Explicatur argumentum Innocentij.

Primum.

Secundum.

paruulis conferri. Tertium denique est, quia non est credendum de Dei misericordia, quod vniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, absque eo, quod misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquid ipsis remedium prouiderit ad salutem.

Tertium.

68.

Tertia ratio est certa. Secunda conclusio clare à simili.

Hæ rationes in primis non oportet quod omnes habeant eandem certitudinem, quam habet conclusio, quæ principaliter intenditur, & de qua confulebatur Pontifex. Deinde sigillatim de illis dicimus. Tertiam esse omnino firmam & sufficientem; secunda etiam clare concludit ex vniuersalitate verborum Christi, & à simili ex verbis æquæ vniuersalibus, quibus Circumcisio præcipiebatur, & in quibus propter eorum vniuersalitatem comprehendi censebantur omnes, tam paruuli, quam adulti; in quo argumento non oportet intelligi quod propter vniuersalitatem illorum verborum Circumcisio omnibus proderat ad iustificationem, paruulis, & adultis; hoc enim esset etiam contra ipsum Suarez, vt vidimus, & esset impertinens ad vim argumenti; ad quam sufficit, si procedat ex obligatione Circumcisionis, quasi dicat: quia preceptum Circumcisionis datum fuit sub illis verbis vniuersalibus, intelligitur comprehendere paruulos, & adultos; ergo preceptum etiam Baptismi, quod sub verbis æquæ vniuersalibus datum reperitur, non debet limitari ad solos adultos.

69. Prima eodem modo.

Denique in primo argumento Pontifex solum assumit, Circumcisionis effectum non fuisse limitatum ad adultos, cum ex precepto deberet etiam paruulis conferri: non tamen explicat, an hic vniuersalis effectus deberet esse iustificatio, sed solum in communi ex precepto vniuersali colligit effectum aliquem vniuersalem, vt ex simili vniuersali precepto Baptismi, colligat effectum vniuersalem, & communem etiam paruulis, atque adeo non esse inutile eorum Baptismum, vt volebant Hæretici. Quod si velis, Innocentium loqui ibi de effectu iustificandi determinate, dici poterit, hoc ex aliorum sententia assumptum, non definiendo, nec asserendo, quasi diceret, cum Circumcisioni successerit Baptismus, & ex multorum sententia Circumcisio prodesset ad iustificationem, non solum adultis, sed etiam paruulis, non debemus Baptismo, qui nobilior, & vniuersalior est, hanc efficaciam negare, ne detur anxia præferendi Baptismo Circumcisionem iuxta illorum sententiam; nec aliqua sit species, aut occasio id asserendi. Hoc enim videtur innuere verba illa, *ne Baptismus, qui successit loco ipsius, & generalior existit, minoris videatur effectus*. Illud enim videtur significat omnem etiam speciem, aut occasionem aufertendam præferendi Baptismo Circumcisionem.

70. Vrgeri ab hoc potest.

Possit adhuc vrgeri; quia in verbis sequentibus Innocentius videtur cum Augustino illa verba Genesis intelligere de necessitate Circumcisionis ad iustificationem. Sic enim ait: *Causæ tamen notandum est, quantum plus Baptismus confert Christianis, quam quondam Iudæis Circumcisio contulisset, dictum est in fine prædictæ auctoritatis inducta ex veteri lege* (scilicet ex illo loco Genesis) *peribit in populo suo: in Evangelica verò veritate subiunctum est: non intrabis in regnum Dei; quoniam est originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur; non tamen perueniebatur ad regnum caelorum,*

caelorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseruatum; sed per sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum caelorum etiam peruenitur, &c. Hinc autem sequitur, ex sententia Innocentij, Circumcisionem fuisse determinate præscriptam ad illum effectum; alioquin non periret spiritualiter anima incircumcisi. Vnde apparet, non fatishieri solutione P. Vasquez d. disput. 184. de legibus cap. 5. in fine, qui dicit: Innocentium solum assumptum, quod in Circumcisione dabatur gratia non disputando de modo, quo dabatur, an scilicet vt causa per se, quod Vasquez negat; contra hoc tamen videtur, quod ipse Innocentius, vt vidimus, videtur approbare explicationem Augustini, & per consequens, quod Circumcisio ex vi suæ institutionis fuerit ordinata, ad dandam gratiam.

Vasquez.

71.

Alj respondent hanc rationem fuisse tantum ad ducit in confirmationem à Pontifice. Aliter respondemus.

Alij ergo apud ipsum Vasquez ibi num. 47. respondent, totam illam rationem non fuisse ab Innocentio definitam, sed solum adductam ad confirmationem conclusionis principalis, quam tamen aliis rationibus efficacioribus confirmavit. Aliter respondere possumus, illam explicationem verborum Genesis non solum non fuisse definitam ab Innocentio, sed neque affirmatam, sed solum ex aliorum sententia permittam, vt ostenderet, etiam illa doctrinam, & expositionem admissam, adhuc effectum Baptismi esse nobiliorem multo, & excellentiorem, quam effectum Circumcisionis, quia licet illa verba intelligantur de morte spirituali, quam Circumcisio vitabat, adhuc Baptismus addit, quod baptizatus perueniat absque villo impedimento in regnum caelorum.

72.

Quintum dubium, an prodesse adultis. Rainerius. Riccardus. Paludan. Scotus. Durandus. Henricus. S. Thom.

Quintum dubium est, vtrum Circumcisio eo modo, quo proderat ad iustificationem, prodesset etiam adultis, an solum paruulis? Affirmant multi, profuisse etiam adultis. Rainer. verbo *Circumcisio*, c. 7. Riccard. in 4. d. 1. art. 6. q. 3. Palud. q. 1. art. 4. §. 1. art. 5. Scot. q. 6. Durand. q. 7. ad 2. Soto d. 2. q. 1. art. 4. ad 5. Henric. lib. 1. de Sacramento. c. 5. §. 5. & cap. 7. §. 2. quibus videtur fauere S. Thom. infra q. 10. art. 4. & aliis in locis.

73.

Sententia negans videtur verior.

Contraria sententia nobis amplectenda est consequenter ad ea, quæ in simili dubio diximus de sacramento legis naturæ supra disp. 3. sect. 2. Si enim illud non conferebat adultis gratiam vltra id, quod afferre poterat contritio, quam habebant, idem dicendum est de Circumcisione, quam diximus, non habuisse ex sua institutione nouam efficaciam, aut aliam, quam eam, quam poterat participare ex illo sacramento legis naturæ. Hanc sententiam tenent Cano, & Soto, quos refert & sequitur Suarez disp. 10. sect. 1. §. *Dico tertio*. Barthol. de Ledefina difficult. 7. & fauent Viguerius cap. 16. §. 1. vers. 13. & Alensis 4. p. q. 7. memb. 7. §. 1. ad 4. dicentes, Circumcisionem non remississe peccata actualia.

74.

Proba in primo de Paulo.

Probat primò ex Paulo ad Rom. 4. vbi dicit, Abrahamum non fuisse iustificatum in circumcissione, sed ex fide; ergo neque aliis adultis dabatur gratia in circumcissione. Respondent aliqui, Paulum non negare gratiam datam Abraham in circumcissione, sed iustificationem; quia nimirum tunc non accepit primam gratiam, sed augmentum, cum iam antea esset iustus, & sanctus. Sed hæc responsio manifestè reicitur ex textu; nam Apostolus ibi dicit, Abraham fuisse iustificatum ex fide idque probat ex illo Gen. 15. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*. Per fidem P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

autem illam Abraham non accepit primam gratiam, sed augmentum; nam antea erat iam iustus, tum per sacramentum legis naturæ, quod ei fuerat à parentibus applicatum, tum per opera sanctissima, quæ prius per multos annos, quos in Dei obsequio exegerat, operatus fuerat; ergo Paulus nomine iustificationis ibi non intelligit primam, gratiam, sed sanctificationem abstractentem à prima gratia, & augmento ipsius.

Ratio deinde est, quam sæpe insinuauimus, quia scilicet in illo statu legis naturæ, vel scriptæ, non debemus ponere collationem gratiæ ex opere operato absque vrgenti necessitate, qualis erat in paruulis, qui per propriam dispositionem iustificari non poterant; cum ergo adulti possent per contritionem, vel dilectionem Dei se ad iustitiam disponere, non est, cur illis fuerit prouisum per sacramenta; hæc enim prouidentia, & liberalitas magis spectabat ad legem gratiæ, quam ad statum illum seruitutis.

75. Probat ratio.

Obiici potest primò, Innocentius in dicto cap. *Maiores*. vbi videtur concedere circumcissionem fuisse remedium vniuersale, tam pro adultis, quam pro paruulis, vt inde colligat, Baptismum, qui circumcissioni successit, posse etiam vtrisque vtiliter adhiberi. Ad hoc iam diximus in superiori dubio, Innocentium id non affirmare, sed solum supponere, quod circumcisio in adultis, & paruulis habuerit aliquem effectum, & quod ad vtroque extendatur preceptum illius.

73. Innoc. III. Obiicit.

Responsio.

Secundò obiicitur S. Thomas quest. 70 loco citato dicens: *Adulti, quando circumcidebantur, non sequebantur remissionem, non solum originalis peccati, sed etiam actualium peccatorum*. Respondetur, id posse intelligi, suppositis terminis habilibus, hoc est, si accedebant cum contritione, vel dispositione debita; dicuntur autem tunc fuisse iustificati, quando circumcidebantur; quia fortasse requirebatur in illis aliqua fidei professio exterior, qualis fieri poterat per sacrificium, aut per aliquam aliam actionem, atque adeo etiam per Circumcisionem; quæ actio concurrebat simul vt conditio ad iustificationem per se loquendo, sicut nunc iuxta communem sententiam requiritur actus doloris formalis per se loquendo; licet, sicut nunc per accidens potest iustificari aliquis per solum actum dilectionis Dei absque dolore formali; sic etiam tunc posset absque Circumcisione, vel alia actione externa. Hinc autem non fit, quod ratione ipsius circumcisionis daretur maior gratia, quam ratione solius actus boni interni, cui respondebat gratia ex opere operantis, tanquam merito Dei congruo, vt diximus.

77. S. Thom. Obiicitur secundò. Respondetur.

Sextum dubium esse potest, vtrum illud remedium circumcisionis possit in paruulis applicari ex causa ante octauum diem; & an sic applicatum ex causa, vel sine causa, licitè, vel illicitè, esset validum, & haberet suum effectum in puero circumciso? Consentium omnes in hoc, quod ex causa licuerit aliquando vltra octauum diem circumcissionem differre, quod probant aliqui exemplo filiorum Israël, qui itineris causa per quadraginta annos, vel ferè, in deserto Circumcisionem omiserunt; posteaque ex Dei precepto fuerunt circumcisi, vt habetur in cap. 5. Iosue. Caterum illam omissionem non ratione itineris, sed alia de causa facta fuisse; probat bene cum aliis Vasquez infra disput. 164. nempe propter preceptum Dei volentis in pœnam incredulitatis parentum relinquere

78. Secum dubium.

In quo omnes consentiant.

Inquire eorum filios incircumcisos per totum illud tempus. Quidquid tamen de hoc sit, certum videtur, non debuisse circumcidi infantem octavo die grauer ægrotantem; hoc enim esset manifestè eum occidere; nec est credibile, Deum ad hoc voluisse obligari.

79. Certum est secundò. Constat secundò, vltra octauum diem potuisse validè Circumcisionem adhiberi, quando octauo die facta non fuerat; quia sicut profelyti adulti venientes ad Iudaismum circumcidebantur in ætate adulta; sic Iudæus ipse adultus, vel post octauum diem, posset, & deberet.

80. Duplex difficultas; prima, an ante octauum diem posset licitè; secunda, an posset validè dari illud sacramentum; circa primam Alciſiodorensis quarto summæ capite de dignitate Circumcisionis, dicit, ob necessitatem licuisse præuenire; quod etiam videtur sentire Magister in 4. d. 1. cap. se verò queritur. Contraria tamen sententia communis est, & verior, quam docet S. Thomas ibi, & infra q. 70. art. 3. in fine Hugo 1. de sacrament. p. 12. cap. 2. Alex. Alensis 4. p. 9. 4. memb. 6. art. 2. Bonauent. d. 1. art. 3. quæst. 2. Maior quæst. 5. & alij, quos sequuntur Suarez dicta q. 70. art. 3. & Vasquez ibi disput. 163. num. 17.

81. Probant communiter, quia nulla necessitas poterat occurrere, quæ id requireret; nam ægrotudo infantis cum mortis periculo potius redderet illicitam circumcissionem; esset enim euidentis mortis acceleratio. Hæc tamen ratio non videtur vniuersalis, quia posset mortis periculum esse non ex morbo, sed ex causa extrinseca, vt ex incendio, vel inundatione, aut alia simili occasione, in qua circumcisio nõ acceleraretur, nec causeret villo modo mortem infantis. Melius ergo probatur ex doctrina supra tradita, quia absque circumcissione poterat alia via infans iustificari per sacramentum legis naturæ; nec ad hoc circumcisio formaliter erat vttilior; ergo non erat, cur liceret præuenire diem à Deo præscriptam absque eiusdem Dei peculiari dispensatione: sicut nec modo ad dandum viaticum moribundo liceret celebrare, & consecrare vnicam solam speciem, quia nimirum fieret contra institutionem Diuinam absque eiusdem Dei dispensatione.

82. Quod verò attinet ad secundum de valore illius sacramenti licitè vel illicitè dari ante diem octauum, duæ sunt sententiæ. Prima affirmat futurum validum; quam tenet Ricardus d. 1. in fine circa litteram. Ouandus propositione 13. Maior in 4. d. 1. q. 5. §. Istis notatis; concl. 3. Palud. q. 5. art. 3. quod etiam probabile dicit Suárez vbi supra; quibus fauere videtur August. in epist. 203. post medium. Secunda sententia negat; quam tenent Alensis, Bonauentura supra. Rainerius verbo Circumcisio, c. 6. & ex professo Palatius d. 1. q. 4. Marfilii q. 2. art. 1. Soto d. 2. q. 1. art. 3. Ledesma 1. 4. q. 11. art. 3. Angles de Præparatoriis ad Baptismum art. vlt. diff. 4. Suarez, & Vasquez vbi supra. Quid autem faciendum esset illi ita inualidè circumciso? Suarez dicit, illi subueniendum per remedium legis naturæ, & circumcissionem iam factam per nouam acceptationem ordinandam in debitum finem. Vasquez verò, potuisse, & debuisse illud iterum circumcidi, non ad iustificationem, ad quam ipse censet, non profuisse Circumcisionem, sed ad recipiendum validè illud sacramentum; potuisse autem iterum circumcidi in eadem parte, probat ex Epiphiano.

83. Vtraque sententia nobis ex parte amplectenda erit iuxta principia nostra. Possimus enim de Circumcissione loqui, vel quatenus erat sacramentum proprium legis scriptæ ex propria institutione, vel quatenus poterat deferri ad iustificationem paruuli, tamquam materia sacramenti legis naturæ. Si primo modo consideretur, placet secundam sententiam dicens, illam non fuisse validum sacramentum ante diem octauum; quia cum ex propria institutione esset signum fœderis, & pacti inter Deum, & Abrahamum; signum autem non possit significare, nisi iuxta intentionem eorum, qui illud institunt; non poterat circumcisio ante octauum diem habere suam significationem. Deus enim solùm instituerat Circumcisionem factam die octauo, vel postea; ergo non habebat id, quod requiritur ad rationem talis sacramenti, nempe vim significandi ad Diuinam institutionem.

84. Si verò consideretur Circumcisio secundo modo, quatenus per ipsam exhiberi poterat sacramentum legis naturæ ad iustificationem paruuli probabilius videtur, habituram fuisse suum effectum, & futurum fuisse validum sacramentum in ordine ad iustificationem paruuli, etiam ante diem octauum; nam ad illud sacramentum legis naturæ solùm requirebatur aliqua actio externa, qua significaretur fides in Christum, & applicaretur paruulo; posset autem homo per Circumcisionem quocumque die factam velle significare suam fidem in Christum, & illam paruulo applicare, quamuis Circumcisio cum illa temporis circumstantia non esset à Deo instituta, sicut Baptismus datus sub hac forma: Ego te baptizo in nomine Christi, vel cum aqua rosacea, nõ est institutus à Deo; per illum tamen homo posset significare suam fidem in Christum; sic per Circumcisionem, in qua non seruaretur plenè ritus à Deo institutus, posset adhuc homo significare suam fidem in Christum; cum autem ad valorem illius sacramenti legis naturæ solùm requiretetur fides interna in Christum significata exterius per aliquam actionem exercitam circa paruulum; consequens est, quòd per illam circumcissionem, quantumuis illicitam, & sacrilegam, posset constare illud sacramentum, licèt non fieret sacramentum Circumcisionis institutum postea, & renouatum in lege Moysis.

85. Dices, omne sacramentum debet significare ex institutione Diuina; sed illa Circumcisio non significaret ex Diuina institutione; esset enim contra institutum Dei; ergo non esset sacramentum. Respondeo distinguendo minorem: non significaret ex institutione Dei instituentis Circumcisionem, cõcedo, atque aded non fieret sacramentum Circumcisionis: non significaret ex institutione Diuina, qua institutum fuerat prius sacramentum legis naturæ; nego; tunc enim Deus instituit illud sacramentum in quacumque actione humana exercita circa paruulum, qua significaretur sufficienter fides interna in Christum.

86. Dubitari denique solet de aliis circumstantiis, scilicet de ministro, à quo fieri debebat; & an posset aliquis circumcidere se ipsum; de instrumento, an deberet esse lapideum, vel ferreum; de loco, in quo debebat fieri; De quibus videri possunt Suarez dicta quæst. 70. art. 3. & Vasquez ibi disput. 163. qui disput. 162. agit etiam de personis, quæ poterant vel debebant recipere illud sacramentum Circumcisionis.

87. Possimus autem ex his omnibus, quæ dicta sunt

Certum est prima. 79. Certum est secundò. 80. Duplex difficultas. Alciſiod. Magister. S. Thom. Hugo. Alex. Alens. Bonauent. Maior. Suarez. Vasquez. 81. Melius probatur. 82. Secunda difficultas. Richardus. Ouandus. Maior. Paludan. Suarez. Augustin. Alens. Bonauent. Reiner. Palatius. Marfilii. Soto. Ledesma. Angles.

83. Quid dicitur de circumcissione supra pag. 100.

Vno modo consideratur Circumcisio.

84. Altero modo accipitur.

85. Instantiis.

86. Vltimum dubium.

Videtur Suarez & Vasquez.

87. sunt

Colligitur ex dictis excellentia Baptismi supra Circumcisionem.

S. Thom. sunt vltimo loco, colligere breuiter excellentiam nostri Baptismi supra Circumcisionem; hæc enim erat in primis medium durissimum, & acerbissimum; deinde, licèt aliqua ratione conferret, sed imperfectissimè, tum quia multò minorè gratiam dabat quàm Baptismus, vt dicit S. Thomas dicta quæst. 70. art. 4. & alij communiter; tum etiam, quia non aperiebat regnum cælorum, nisi fortè post passionem Christi eo tempore, quo nondum erat mortifera, & tunc quidem vt continēs vortum Baptismi. Baptismus autem, ex quo cæpit obligare post Christi passionem, aperit per se regnum cælorum; item Circumcisio, etiam retentà sententiâ eorum, qui volunt, quòd adultis conferret gratiam ex opere operato, non tamen remittebat totam penam Purgatorij, vt fatetur Soto disput. 2. quæst. 1. art. 4. ad 5. & Palud. d. 1. q. 5. art. 4. nec dabat gratiam independenter à fide ministri, vt diximus, sicut dat Baptismus; nec poterat licitè adhiberi ante octauum diem; nec validè vt sacramentum saltem legis scriptæ; quæ omnes imperfectiones non reperiuntur in sacramento Baptismi, vt constat. Et hæc sint fati de Sacramentis antiquis. Nunc iam agendum est de alio effectu nostrorum Sacramentorum, qui dicitur Character.

DISPUTATIO VI. De Characterē, qui est effectus Sacramentalis.

- SECTIO I. An, & ex quibus Sacramentis maneat Character.
SECTIO II. Quid sit Character Sacramentalis.
SECTIO III. Ad quam speciem qualitatis pertineat Character, & quam supernaturalitatem habeat.
SECTIO IV. In quo subiecto sit Character, & de alijs eius proprietatibus.

CHARACTER est alius Sacramentorum effectus, licèt non omnium; de quo videndum est an sit; deinde, quid, & qualis sit.

SECTIO I. An, & ex quibus Sacramentis maneat Character.

1. N EGant Characterem Hæretici omnes nostri temporis, quos latè refert, & impugnat Card. Bellarm. lib. 2. de Sacramentis cap. 18. & sequentibus. Negauit etiam Vviclefus, teste Vvaldensi tom. 2. de Sacrament. cap. 109. quia Character nullum habet fundamentum in Scriptura, & Patribus. Addit Kennitius, & Innocentium III. fuisse primum excogitatore, & inuentorem huiusmodi Characteris.

2. Veritas Catholica est, tria sacramenta imprimere Characterem, scilicet Baptismum, Confirmationem, & Ordinem. Sic definitum est ab Eugenio in Concilio Florentino, in Decreto Vniouis & à Tridentino sess. 7. can. 9. & ab Innocentio III. in cap. Maiores, §. vltimo de Baptismo. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Bellarm. Vvaldens. Veritas Catholica, tria sacramenta imprimunt Characterem. Conc. Flor. Conc. Trid.

Non tamen fuit ipse Innocētius inuentor primus Characteris, vt Kennitius mentitur; nam ibi refertur sententia dicentium eos, qui inuiti baptizantur, recipere tantum characterem; iam ergo supponebant pro certo Doctores, in Baptismo imprimi Characterem; nec de hoc erat quæstio, sed solùm an imprimeretur Character in Baptismo per violentiam suscepto.

Hanc veritatem per traditionem ab initio Ecclesiæ acceptam insinuant aliqua Scripturæ loca. 2. Cor. 1. Qui unxit nos Deus, & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. ad Ephes. 1. In quo & credentes signati estis Spiritu promissionis, qui est pignus hereditatis. ad Ephes. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Quæ loca licèt habeant alias explicationes, adiuncta tamen Ecclesiæ traditione, melius intelliguntur de sigillatione, quæ fit per Characterem.

Clarius hoc ipsum tradiderunt Patres, qui aliquando illud appellant sigillum, vel signum, aliquando Characterem. Cyrillus Hierosolymit. in Præfat. Catecheson, & Catechesi 4. 16. & 17. Basiliius Orat. 13. Nazianzen. Orat. in sanctum Iuacrum. Chryostom. homil. 2. in Epist. ad Ephes. & hom. 14. Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 6. & de iis, qui initiantur mysterijs c. 7. August. lib. 6. de Baptismo c. 1. & Epist. 23. 50. & 204. tractatu 5. & 6. in Ioan. lib. 2. cont. Epist. Parmeniani c. 13. lib. 2. cont. litteras Petil. c. vlt. lib. 1. contra Creconium c. 30. & tract. 5. in Epist. Ioannis; quorum verba vide apud Bellarminum, vbi supra, cap. 21.

Ratione probatur hoc ipsum communiter; quia illa tria sacramenta, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, non possunt reiterari: hoc autem non prouenit aliunde, nisi quia imprimunt characterem in anima. Hanc enim rationem Concilium Tridentinum significauit sess. 7. can. 9. vbi ex characterē, quem imprimunt, infert, ea iterari non posse. Hæc tamen ratio non videtur satis efficax; quia licèt ex impressione Characteris arguatur bene, non posse iterari illa sacramenta, prout intulit Tridentinum, non tamen videtur è contra argui bene ex eo, quòd iterari non possint, quòd imprimant characterem: nam consecratio calicis, vel Ecclesiæ, ac etiam prima Tonſura iterari non possunt; & tamen non imprimunt Characterem, vt constat.

Dices, hæc posse iterari, si Ecclesia vellet; quia cum sint de iure humano, posset Pontifex Clericum aliquem primæ Tonſuræ ita deponere, vt rediret ad primum statum, & fieret laicus, atque aded indigeret noua Ordinatione, vt iterum fieret Clericus; sicut etiam de Sacerdotibus antiquæ legis dicit P. Vasquez in præfenti num. 38. non habuisse sacerdotium omnino indelebile, poterat enim deponi Sacerdos, ita vt nec licitè, nec validè posset vterius exercere officium Sacerdotale absque noua Ordinatione, & ideo non recipiebant Characterem; quod idem de consecratione calicis vel Ecclesiæ dici potest; nam posset similiter Pontifex calicem consecratum ita reducere ad priorem statum rei profanæ, vt indigeret noua consecratione.

Sed contra hoc est; quia in primis non repugnat, quòd sicut Ecclesia de facto statuit, hominem semel accipientem primam Tonſuram, semper manere Clericum, licèt non habeat Characterem: vnde fit, quòd de facto prima Tonſura nunquam possit reiterari; sic Deus statuit de decreto

Error Kennitij. 2. Cor. 1. Ephes. 1. Ephes. 4. 4. Character probatur ex Patribus. Cyrillus. Nazianzen. Chryostom. Ambros. Augustin. 5. Probatur ratione. Conc. Trid. Quæ ratio non videtur efficax. 6. Instantiis. 7. Diluuntur.

inmutabili,quod ille, qui semel accepisset potestatem sacerdotalem,nunquam eam perderet; unde fieret, quod illa potestas reiterari non posset, etiamsi non imprimeret characterem. Deinde Ecclesia non potest de facto facere,quod oleum semel benedictum ab Episcopo ad sacramentum Extrema-Vnctionis;aut chrisma ab eodem benedictum ad Confirmationem,non maneat ulterius benedictum,aut non sit materia sufficiens, & valida sacramenti Vnctionis, vel Confirmationis, in quibus requiritur oleum, vel chrisma benedictum;& tamen per benedictionem non imprimitur character,vel quidquam in oleo,aut chrismate,licet in neutro possit reiterari benedictio; ergo ex eo,quod Ecclesia non possit vnquam iterare ordinationem Sacerdotis, aut illum,qui semel est Sacerdos, reddere laicum, non arguitur bene impressio characteris in anima Sacerdotis.

8. Alij addunt alia rationem ex eo,quod per haec tria sacramenta datur potestas ad aliquid spirituale; nempe per Baptismum potestas passiva ad recipienda alia sacramenta;per Confirmationem potestas ad actum confessionis fidei;per Ordinem potestas ad actus Ordinis; per alia autem Sacramenta talis potestas non datur. Haec etiam ratio non videtur sufficiens;quia per sacramentum Confirmationis non datur potestas confirmato ad aliquid,ad quod non esset etiam potestas in non confirmato; vterque enim potest credere,& profiteri suam fidem coram tyranno: solum ergo accipit homo per Confirmationem gratiam, & ius ad auxilia peculiaria, vt melius possit exercere illos actus: hoc autem ius etiam accipit homo per sacramentum Matrimonij, scilicet ius ad auxilia, quibus melius possit exercere actus bonos pertinentes ad illum statum,sicut etiam per sacramentum Eucharistiae accipit ius ad auxilia, quibus facilius possit vitare peccata,&c. Deinde in ordinatione Diaconi,vel Subdiaconi, non datur potestas ad aliquem actum,quem non posset in rigore, & valide exercere non Ordinatus;licet id non posset facere licite propter Ecclesiae prohibitionem; datur ergo ius ad auxilia, quibus illos actus melius, & sanctius possit exercere. Denique etiamsi daretur peculiaris potestas in iis sacramentis, hoc non probaret characterem; nam posset Deus dare talem potestatem absque characterem, sicut omnes homines habent de facto potestatem in lege gratiae ex institutione Christi ad conferendum valide sacramentum Baptismi,quam potestatem prius non habebat,& tamen haec potestas habetur absque vilo characterem;ergo similiter posset dari potestas ad consecrandam Eucharistiam, vel absolvendum a peccatis absque vilo characterem.

9. Tota ergo ratio, supposita institutione Christi,(quae auctoritate magis quam ratione probanda est)reduci debet ad congruentiam desumptam ex iis,quae sunt in exercitu,vel familia Principis,vbi ij, qui designantur ad peculiaria officia,vel obsequia,designari etiam solent peculiaribus signis, & notis,quibus a caeteris discernantur. Sic olim milites notabantur characterem impresso, vt discernerentur ab aliis,sic Magistratus,sic famuli peculiaribus signis discernuntur. Congruum ergo fuit,vt in familia etiam Summi Principis Christi,eius famuli,milites, & ministri,peculiaribus signis notarentur. Notat autem VValdenſis cum aliis tom.2. de Sacram. cap. 110. versus finem, in exercitu bene ordinato dari distinctionem totius exercitus ab

alii, & distinctionem equitum a peditibus, & denique ducum a caeteris: sic, inquit, per characterem Baptismalem distinguitur totus exercitus totius Ecclesiae ab exercitu Diaboli; per characterem Confirmationis distinguuntur destinati ad certamen spirituale contra fidei persecutores, a communi populo: per characterem Ordinis distinguuntur duces a reliquis,quia ordinati ad ministrandum sacramenta,deputantur, vt sint duces in populo. Haec ille;qui bene praemisera, sola illa sacramenta debere characterem imprimere, quae noranter distinguunt familiam in comparatione ad Dominum: id est, quae peculiariter constituunt aliquem in officio,vel ministerio familiae Christi. In Baptismo, v.g. datur character, quo baptizatus designatur tanquam seruus, & domesticus Christi, pertinens ad eius familiam; in Confirmatione datur character militaris, quo designatur homo tanquam miles Christi; in Ordine denique datur character, quo designatur homo tanquam minister Christi ad diuersa ministeria iuxta diuersitatem Ordinis, quem recipit.

Hinc infero primò, quid dicendum sit de sacramentis antiquae legis, an imprimerent characterem. Dubium autem potissimè est de Circumcisione. S. Thomas in praesenti art. 1. ad 3. negat in vniuersum; quia sacramenta illa non habebant in se spirituales virtutes ad aliquem spirituales effectum; & ideo sufficiebat ibi corporalis Circumcisio absque vilo spirituali characterem. Scotus tamen dicit, concedi posse de Circumcisione in 4. d. 6. quest. 9. quod idem posset dici de sacramento legis naturae, quo tollebat peccatum originale. Sed ex iis; quae diximus, verior videtur pars negatiua; quia per illa sacramenta aliquis non fiebat ex familia Christi; nec eius minister, aut miles; non ergo oportebat eum designari characterem Christi: cui rationi addi potest ratio S. Thomae, quod scilicet per illa sacramenta non designabatur homo ad aliquid spirituale operandum; nam licet per aliqua eorum daretur gratia, non tamen constituiebant hominem in officio, cui annexa esset operatio spiritualis; nec aliter se habebat gratia, quam si data fuisset propter opera meritoria, vel alio modo.

Infero secundò, cur alia sacramenta praeter haec tria non imprimant characterem. Ratio communis est, quia reiterari possunt; quam rationem videtur indicare Tridentinum, vbi supra, dum infert, haec tria reiterari non posse, quia imprimunt characterem; ergo si alia eum imprimerent, non possent etiam reiterari. Sed haec ratio non caret difficultate; quia matrimonium, licet possit reiterari cum alio coniuge, non tamen cum eodem; ergo posset imprimere characterem limitatum, scilicet respectu illius coniugis. Sicut Ordo Subdiaconatus imprimit characterem Ordinis; & tamen adhuc Subdiaconus potest iterum recipere sacramentum Ordinis in Diaconatu & Presbyteratu, & alium nouum characterem; quia illi characteres non sunt homogenei, sed heterogenei, scilicet in ordine ad diuersas functiones. Similiter ergo posset in primo matrimonio dari character in ordine ad vitam coniugalem cum hoc coniuge, & in secundo matrimonio alius character non omnino homogeneus, sed heterogeneus in ordine ad vitam coniugalem cum tali coniuge; sicut Logici dicit, in patre dari relationem paternitatis ad primum filium, & postea na-

Character Baptismi quid designet. Quid Confirmationis. Quid Ordinis.

10. Quid dicendum sit de sacramentis antiquae legis. S. Thom.

Scotus.

Verior sententia.

11. Cur alia sacramenta praeter haec tria non imprimant characterem. Ratio communis. Reijcitur.

to secundo filio aduenire secundam relationem paternitatis ad ipsum, quia illa paternitates sunt heterogeneae propter diuersos terminos, quos respiciunt.

Ratio ergo magis vniuersalis, & a priori, cur non imprimant characterem, est, quia per illa sacramenta homo non designatur, & deputatur tanquam minister, vel famulus Christi, sed solum accipit gratiam sacramentalem ad aliquas necessitates peculiares; scilicet, in sacramento Poenitentiae accipit gratiam reconciliationis, vt mundetur a peccatis; in Eucharistia, vt nutriatur, & crescat spiritualiter; in Extrema-vnctione, vt purgetur a reliquiis peccatorum, & resistat Diabolo in ultimo agone tentanti; denique in Matrimonio, ad bene portanda onera coniugij: quae omnia non sunt officia, aut munera, quibus homo fungatur in ordine ad Christi familiam, seu vt Christi familiaris aut officialis; ideo non accipit in iis sacramentis Christi characterem, sed ius ad auxilia, quibus prouideatur ipsius necessitatibus. At verò in aliis tribus sacramentis deputatur homo, & constituitur miles, minister, seruus Christi peculiariter, & vt talis signatur, vt discernatur ab aliis, qui haec officia non habent. Quamuis ergo Matrimonium non possit iterari cum eodem coniuge, adhuc non imprimit characterem; imò quamuis non posset vilo modo iterari, adhuc cum non imprimeret, ex defectu alterius conditionis; quia scilicet non constituit hominem in aliquo officio vel ministerio pertinente ad Christum, ratione cuius oporteat hominem peculiari nota Christi insignire. Addo tamen, Matrimonium de facto non solum posse iterari cum alio coniuge, mortuo primo, sed etiam cum eodem: si v.g. moreretur vir, & postea miraculose resurgeret, quo casu vterque coniux maneret solutus, & liber a matrimonio, cuius vinculum durabat solum vsque ad mortem, iuxta illud Pauli 1. ad Cor. 7. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius vixit; quod si dormierit, vir eius libera est: cui vult, nubat; vt obseruat cum aliis Henriquez lib. 1. de sacrament. in genere, cap. 13. num. 4. in margine littera F.* Vnde resurgens vir non posset iam priori vxori licite copulari absque nouo contractu matrimonij, posset ergo reiterari inter eosdem coniuges sacramentum Matrimonij. Quod idem absque miraculo accidere posset, si post Matrimonium ratum, & non consummatum alter coniux fieret Religiosus in quo casu per professionem dissolueretur prius Matrimonium; postea verò si per dispensationem Pontificis ille professus rediret ad saeculum, & contraheret Matrimonium, posset iterum cum priori coniuge contrahere secundum Matrimonium: est igitur Matrimonium iterabile etiam inter eosdem coniuges; vnde non bene arguitur, quod posset ex hoc capite imprimere characterem, quod iterabile non sit, respectu eiusdem.

Cur matrimonium non imprimat characterem.

Casus in quo matrimonium cum eodem coniuge possit iterari.

1. Cor. 7.

Henric.

Alius casus similis.

13. Quae sit solutio.

de facto, scilicet *signum spirituale, & indelebile*. Magis dubium est, an posset reiterari inter diuersos coniuges, scilicet, mortuo primo, cum coniuge altero: Hoc enim non videtur esse contra rationem characteris; nam sicut qui habet characterem vnius Ordinis, potest accipere characterem alterius Ordinis, sic qui haberet characterem matrimonij ad vnum coniugem, posset accipere characterem ad alium, vt supra arguebamus. Quando verò Tridentinum ex characterem colligit sacramentum non posse iterari, explicari posset, ita vt argumentum valeat iuxta subiectam materiam, scilicet quod in illis tribus sacramentis probetur bene ex impressione characteris, illa non posse reiterari; quia dum manet character Sacerdotij, ille homo est verè Sacerdos: ad quid ergo deseruieret secunda Ordinatio, cum non posset accipere potestatem Sacerdotij ad aliquos alios effectus, ad quos eam iam non habebat? Quod idem apparet in Baptismo, & Confirmatione; quare in illis arguitur bene, non posse reiterari, ex eo quod homo retinet characterem. At verò in matrimonio, cum prius sacramentum solum dederit suos effectus in ordine ad talem coniugem, non esset otiosus secundus character, quo conferretur potestas, & ius in ordine ad alium coniugem.

Dubium.

Caeterum adhuc verius videtur, quod si matrimonium imprimeret characterem, non esset reiterabile etiam cum alio coniuge. Imprimis enim, si post matrimonium ratum coniux emitteret professionem in Religione, adhuc retineret characterem, & per consequens maneret verè coniux alterius: vnde si postea ex dispensatione rediret ad saeculum, & contraheret cum alio, iam esset simul coniux duorum: ergo ex impressione characteris sequeretur, non posse valide contrahi tunc secundum matrimonium. Deinde hinc sequitur, quod nec etiam mortuo priori coniuge, posset; nam si vxor, v.g. retineret, adhuc priorem characterem ex vi illius esset vxor prioris viri; ita vt, resurgente illo, deberet illi copulari; si autem iam nupserit alteri, sequeretur, quod esset simul vxor duorum, quod repugnat valido matrimonio: ergo ex retentione characterum sequeretur, quod non posset matrimonium reiterari etiam cum alio.

14. Respondetur.

Petes iterum, vtrum character in sua entitate sit signum Christi, & dicens ordinem ad Christum? De hoc dicemus postea agentes de essentia characteris.

SECTIO II.

Quid sit character sacramentalis.

15. Vltima sub hoc titulo comprehenduntur singillatim examinanda. Primò dubitatur de characterem, an sit aliquid reale, & physicum intrinsecum: an verò aliquid rationis, & morale. Durandus in 4. d. 4. q. 1. dicit, esse aliquid morale seu rationis; sicut in Doctoratu, vel in collatione primae Tonsumae; hoc enim sufficit ad explicanda omnia, quae Patres dicunt de characterem, & aliunde oportet mysteria nostrae fidei reddere clariora, & minus difficilia, quoad fieri possit.

15.

Durand. Sententia Durandi.

Hanc Durandi sententiam P. Suarez in praesenti disput. 11. sect. 2. dicit, non posse iam ab errore in fide vindicari, propter definitionem Concilij Florentini, & Tridentini. Bellarmin. lib. 2. de effectibus Sacramentorum. cap. 19. §. Secunda propositio; dicit, vix

16.

Suarez dignam consuetudinem iudicat. Bellarmin.

Coniunct.

17. Vasquez. Vasquez illam a censura vindicant. Sotus.

18. Censura Durandi probatur.

distingui ab hæresi huius temporis, & videri expressè damnatam in Conciliis, quæ si Durandus videre potuisset, sine dubio aliter docuisset. P. Coninch. in præfenti art. 2. dicit, eam iam asseri non posse, neque in illa posse defendi Conciliorum doctrinam.

P. Vasquez in præfenti disput. 134. cap. 2. licet teneat characterem esse aliquid physicum, conatur tamen liberare Durandi sententiam ab omni censura; cui ex parte fauet Sotus in 4. d. 1. q. 4. art. 2. §. Hæc. Nam Ecclesia damnat Hæreticos negantes characterem indelebilem trium sacramentorum, Durandus autem id non negat; & licet sit aliquid morale, potest dici imprimi in anima; sicut etiam peccatum dicitur imprimere animæ maculam, quæ est aliquid morale.

Ego sententiam Durandi non solum minus veram iudico, sed contra mentem Conciliorum; quod quidem ad hominem contra P. Vasquez probo; quia si non esset contra mentem Concilij, nec Concilium intenderit adstruere characterem physicum, non esset minus probabilis illa sententia, propterea Vasquez appellat; seclusâ enim Ecclesiæ auctoritate, nihil cogit ad multiplicandam entia, & ponendam illam qualitatem physicam, quam non ponimus in Doctore, Prætoris, & aliis, sed entitatem moralem, sicut etiam in Clerico primæ Tonsuræ. Si ergo propter modum loquendi Conciliorum, & Patrum, quos Concilia sequuntur, ponimus characterem esse entitatem physicam, fateri debemus, mentem Conciliorum fuisse adstruere characterem non utcumque, sed qui esset aliquid physicum in anima receptum; quod quidem verba ipsa satis videntur significare, dum dicunt characterem imprimi in anima per sacramentalem operationem, esse signum spirituale & indelebile; quæ omnia sonant aliquid physicum: nam si denominatio extrinseca vel ens morale relictum ex sacramento præterito diceretur character impressus animæ, sequeretur, quod de aliis etiam sacramentis dici posset simpliciter, quod conferant characterem; nam ex illis materia aliquid morale ex denominatione extrinseca scilicet ex Matrimonio manet in anima ius ad habenda Diuina auxilia in ordine ad statum coniugalem; sicut etiam ex sacramento Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ-vnctionis manet ius ad talem vel talem gratiam, & auxilia; quod est aliquid morale fundatum in receptione sacramenti. Nec obstat, quod illud ius non sit indelebile, sicut est character Baptismi, Confirmationis, & Ordinis; ad rationem enim characteris in communi non pertinet, quod sit omnino indelebilis: sic enim ferui in statu seruitutis habere solent characterem domini; qui tamen adueniente statu libertatis, deleri potest; sic etiam Apocalypsis 13. & 19. dicuntur peccatores accipere characterem bestiarum, quem tamen per Dei gratiam in multis deleri constat. Quamuis ergo illa quatuor sacramenta non dicerentur imprimere talem characterem indelebilem, qualem alia tria, dici tamen possent verè, & simpliciter imprimere characterem verum, & proprium; quod tamen nemo concedet; ergo per characterem simpliciter, & propriè non intelligunt Concilia aliquid solum morale, & physicum, & physicè in anima impressum. Quia tamen de facto nullus character imprimitur in anima, qui non sit indelebilis, ideo de facto per characterem intelligunt signum indelebile; licet de possibili, vt

dixi, posset dari character absque omnimoda indelebitate.

Hoc ipsum videtur colligi ex definitione characteris à Concilio tradita, scilicet signum spirituale, & indelebile in anima impressum; quæ definitio difficile potest conuenire enti morali, seu denominationi extrinseca; nam extrinseca denominatio non est propriè signum, per quod discernantur hi ab aliis, & cognoscantur esse baptizati, vel ordinati; nam denominatio extrinseca, cum non habeat aliam entitatem præter formam præteritam, à qua provenit, non posset videri in se, nisi quatenus videtur ipsa forma præterita, atque adeo non posset ipsa denominatio in se ducere nos ad cognitionem sacramenti suscepti, sed potius è contra sacramentum susceptum cognitum daret occasionem concipiendi aliquid morale permanens in hoc homine. Non ergo diceretur bene character relictus ex Baptismo ostendens, & discernens hunc hominem baptizatum à non baptizatis. Denique hoc ipsum sonat verbum illud imprimendi, quod vultur Concilia; quod in hac materia videtur omnino significare actionem physicam, & realem.

Dicunt, peccatum etiam apud Concilia dici inesse paruulis, vnicuique proprium; quod tamen non debet intelligi de inhæssione physica; ergo nec impressio characteris debet intelligi de impressione physica. Similiter Prætor dicitur accipere, seu recipere potestatem; & Sacerdos etiam dicitur recipere potestatem consecrandi, & tamen multi negant, characterem ipsum esse potestatem, aut potentiam, & per consequens debet intelligi de potestate solum morali; ergo similiter posset intelligi recipi, & imprimi character non physicus, sed moralis.

Respondetur negando consequentiam; quia significatio propria vocum, & verborum debet colligi ex subiecta materia; quæ si fuerit talis, vt non sit capax nisi significationis translatitiæ, vel analogicæ, in ea debent intelligi verba simpliciter prolata; vt cum dicitur: tenebra erant super faciem abyssi; illud verbum, erant, accipi debet in sensu analogico de existentia impropria; quia tenebræ non sunt capaces existentie propriæ. Quando verò materia est capax significationis propriæ, verba simpliciter prolata debent accipi, quoad fieri possit, in sensu proprio; vt cum dicitur vxor Loth conuersa in statuam salis, debet intelligi de vera & physica conuersione, & de vero & physico sale: quæ ergo sermo est de peccato habituali, quod est ens morale, vt suppono, & dicitur inesse vnicuique proprium, debet id intelligi de inhæssione morali, quia ens morale non est capax inhæssionis physicæ, & non potest dari peccatum habituale, quod non sit ens morale. Quando verò agitur de characteris, & dicitur, quod per tria sacramenta imprimitur character in anima, debet intelligi de vero & physico characteris, qui physicè imprimatur; nam verus, & proprius character est physicus, & aliunde ex eo quod spiritualis sit, non minus esse potest physicus; non ergo debemus transferre illa verba ad significationem impropriam de characteris aliquo analogico, & morali. Sicut quando dicitur anima in Purgatorio, vel in Inferno pari dolorem, non intelligimus id de dolore morali, sed de physico spirituali; imò quando dicitur torqueri igne Inferni, non intelligitur de igne morali, aut metaphorico, sed vero, & physico; quia saltem

19. Hæc colligitur ex verbis Sotus charact. 27.

20. Instancia.

21. Diluatur.

22. Doctores non imprimunt characterem.

23. Sententia Scoti. Scotus. Suarez.

Explicitur sententia Scoti.

Ex nostra sententia non est relatio prædicamentalis.

24. Potest tamen esse relatio transcendentalis.

tem de potentia absoluta non repugnat, animam spiritualem torqueri igne physico, & corporeo, licet alibi non intelligatur de igne physico, vt cum dicitur: ignem veni mittere in terram, &c. quia ille non poterat esse physicus, sed moralis. Constat ergo, non valere consequentiam ex inhæssione morali, quæ peccatum habituale intelligitur inhæssere, ad impressionem characteris: hæc enim debet esse physica, cum sermo sit de characteris, qui in rigore significat aliquid signum physicum.

Hinc etiam constat, cur Doctores, vel Prætor non imprimant propriè characterem; nam licet relinquunt aliquid morale permanens, illud tamen non est propriè characteris: sicut nec Sacerdotum antiquum, vel circumcisio, aut etiam prima Tonsura nunc, vel consecratio Ecclesiæ, vel calicis, imprimunt propriè characterem, sed improprie; quod idem dicendum est de Ordinibus minoribus, si non sint sacramenta, propter eandem rationem.

Dubitatur secundò; vt rùm character sit relatio, vel aliquid absolutum? Scotus in 4. d. 6. q. 10. indicat, esse relationem. Hanc sententiam late impugnat Suarez scilicet. 2. qui tamen videtur supponere, quod character non sit signum naturale, sed ad placitum ex mera institutione Diuina, quod mihi non probatur, vt postea dicam. In hoc puncto, si Scotus loquatur de relatione reali, & non conuenit cum Durando docente, characterem non esse aliquid physicum permanens, sed morale, vel rationis (provt P. Vasquez existimat, Scotus re ipsa sentite) nulla est difficultas; nam vel loquimur de relatione transcendentali, vel de prædicamentali. Si de hac secunda sermo sit, nullum est fundamentum ad id asserendum de characteris, præsertim in mea sententia. Suppono enim ex iis, quæ dixi in Metaphysica, & in tractatu de Trinitate, relationem prædicamentalem non esse modum intrinsecum superadditum, sed entitatè fundamenti cum termino, qui in obliquo intrat ad componendam denominationem relatiuam; quare character sacramentalis, cum sit aliquid intrinsecum superadditum, non est relatio prædicamentalis. Omnes enim cum Aristotele supponunt, ad relationem prædicamentalem non dari per se motum, sed resultare ex positione alterius; character autem non resultat ex positione alterius, producit enim primariò, & per se, etiam quando non producit gratia, nec alius effectus sacramentalis. Deinde relatio prædicamentalis est, cuius totum esse est ad aliud, hoc est, quæ nihil aliud confert subiecto, quod refertur, nisi connectere illud cum alio, seu cum termino ad quem refertur; quia scilicet denominatio relatiua prædicamentalis supra id, quod subiectum habebat, nihil addit intrinsecum, sed denominationem extrinsecam, quæ subiectum denominatur ad aliud; sic hoc album absque noua perfectione denominatur simile alteri albo de nouo producto, per solam positionem termini, per quem habet solum denominari ad aliud, & nihil recipit perfectionis in se. Character autem perficit, & decorat subiectum, in quo ponitur; quare non dat illi solum dici ad aliud, sed etiam dici in se perfectum, & insignitum illa forma splendidissima.

Si verò sermo sit de relatione transcendentali, concedendum videtur characterem esse ordinem transcendentalis, tum ad operationes, ad quas vel recipiendas, vel exercendas destinatur subiectum;

tum ad auxilia, quæ debentur ratione sacramenti, tum ad Christum, cuius characterem accipit homo, tanquam seruus, miles, vel minister: ad hæc enim omnia dicit ordinem intrinsecum, & quidditatum per suam entitatem, vt postea dicemus; qui ordo cum sit imbibitus in ipsa essentia characteris, est omnino transcendentalis.

Obiici solet pro Scoto, quia character est in genere signi; signum autem constituitur formaliter per relationem ad rem significatam. Respondetur facile, non constitui omne signum per relationem prædicamentalem; tum quia hæc debet esse ad terminum actu existentem; signum autem aliquandò significat res non existentes, sed futuras, vel præteritas, tum etiâ, quia illa relatio in signo sæpe est transcendentalis, & identificata cum ipso signo, sicut visio obiecti est signum formale ipsius, non per relationem prædicamentalem, sed transcendentalis; & fumus est signum naturale ignis per ordinem etiam transcendentalis.

Dices, relatio serui ad dominum est prædicamentalis; sed per characterem Baptismi, v. g. refertur baptizatus tanquam seruus ad Christum; ergo illa erit relatio prædicamentalis. Respondetur, illam non esse relationem prædicamentalem; primò, quia non est ad terminum actu existentem; nam in triduo mortis Christi, non erat Christus; & tamen in Apostolis erat character Baptismi, & Ordinis, quo designati erant tanquam ministri Christi; ergo non referuntur prædicamentally per characterem. Secundò, quia in rigore loquendo, character non constituit seruum Christi, sed signat: sicut etiam seruus in humanis designatur character aliquo in facie impresso, qui character non facit seruum, sed ostendit illi esse seruum; sic character baptismalis non facit formaliter, sed designat eum, qui est seruus, vel domesticus Christi, atque adeo, licet relatio serui sit prædicamentalis, non oportet, quod ex hoc capite character sit respectus prædicamentalis ad Christum.

Dubitatur tertio; vt rùm character sit entitas realis, vel solum modalis distincta ex natura rei à subiecto. Soto in 4. d. 1. quest. 4. artic. 2. probabilè existimat, quod sit entitas modalis. Contraria tamen sententia communis est, quam probat Suarez scilicet. 2. in fine, multis argumentis parum efficacibus, quæ impugnare non vacat. Vnicum fundamentum debet esse, quod non debemus ponere accidentia modalia, nisi vbi aliqua peculiaris ratio probet inseparabilitatem mutuum, seu non posse formam illam esse etiam diuinitus, absque tali subiecto: nam inseparabilitas essentialis est, quod Deus non possit illa duo inuicem separare; potentie autem Diuinæ non debemus aliquid negare nisi adsit ratio aliqua probans contradictionem propter absurdum aliquod, quod sequeretur, quia ad Dei dominium perfectissimum spectat, quod possit de creaturis omnibus, & singulis disponere simul, vel seorsim, provt voluerit. Ideo gratiæ, habitus supernaturales, & alia similia dicimus, non esse modos, sed entitates reales, quia non est specialis ratio ad id magis negandum de iis, quàm de aliis accidentibus, quæ tamen scimus separari posse à subiecto, sicut separantur de facto accidentia panis, & vini in Eucharistia: actionem verò, vnionem, & similia dicimus esse modos; quia si vnio, v. g. non esset modus, indigeret alia vnione, qua vniretur, & hæc indigeret alia, & sic

25. Obiicitur pro Scoto. Respondetur.

26. Instancia.

Responsio.

Confirmatur.

27. Dubium tertium. Soto. Sententia quæ vult esse modum. Contraria sententia vniuersior est. Suarez Fundamentum sententie.

in infinitum: & actio, si non esset modus seu ipsum fieri indigeret alia actione, per quam fieret, & hæc per aliam, & sic in infinitum; quod inconueniens ut viretur, oportet, esse aliquas entitates modales, quæ se ipsis fiant, vel vniantur, & in quibus sistamus: vbi autem non vrget hæc ratio, debemus omnia alia entia ponere realia, & cum separabilitate mutua; ergo cum in charactere non sit specialis ratio magis, quam in gratia, & aliis habitibus supernaturalibus, non est cur dicamus, illam esse entitatem modalem. Cum ergo sit accidens absolutum, & reale, & non sit vbicario, duratio, situs, habitus, seu vestitus, nec actio, aut passio, & denique multò minus sit quantitas, reliquum est, vt pertineat ad prædicamentum qualitatis. Restat igitur examinandum, in qua specie qualitatis sit, & an sit supernaturalis.

Concluditur
characterem
esse qualita-
tem.

SECTIO III.

Ad quam speciem qualitatis pertineat Character; & qualem supernaturalitatem habeat.

28.
Quarta species
qualitatis.
Conuersionis
est ad quam
character per-
tinet.

Quatuor species qualitatis numerantur à Logicis cum Aristotele in illo Prædicamento: Habitus, & dispositio; Potentia, & impotentia; Passio, & passibilis qualitas; Forma, & figura. Est ergo controuersia, ad quam harum specierum pertineat character, vnde etiam pendet perfecta eius definitio, quæ tradi non potest, nisi sciamus, quem effectum formalem confert subiecto, in quo recipitur.

29.
Prima sententia
ponit
characterem
in secunda
specie.

Prima sententia docet, pertinere ad secundam speciem, quia est potentia, vel perfecta, vel saltem imperfecta ad agendum vel recipiendum. Hanc tenent Thomistæ communiter, Caietanus, Soto, Martinus, & Bartholomæus de Ledesma, Viguerius, Capreolus, Antoninus, & alud. Heruæus, & alij plures, quos refert Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 2. disp. 8. sect. 3. num. 57. quos sequuntur Henriquez in præfati lib. 1. cap. 13. §. 3. & 4. Valentia, & alij; & videtur esse S. Thomæ in præfati, art. 2.

Salas.
Henric.
S. Thom.
Valent.

30.
Secunda in
prima
Suarez.
Vasquez.
Bellarm.

Secunda sententia docet, pertinere ad primam speciem, in qua sunt Habitus, & dispositio. Hanc tenent Suarez, & Vasquez in præfati. Bellarm. cap. 19. Alensis & alij, quos affert Salas vbi supra num. 57.

Tertia adiu-
dicat tertio.

Tertia sententia dicit, pertinere ad tertiam speciem, in qua sunt Passio, & passibilis qualitas. Pro hac afferuntur Antifiodorensis, Okam, Alensis, & Bonauentura, ab eodem Salas, num. 59.

Quarta
quarta.

Quarta sententia ponit characterem in quarta specie, quia est figura quædam spiritalis. Pro hac afferuntur Marsilius, Richardus, & Annibal, quos refert Salas ibi, & ipse eam sententiam tandem amplectitur, & latè probat, ac explicat.

31.
Quinta in
nulla ex his
quatuor.

Quinto alij dicunt, ad nullam speciem ex illis quatuor pertinere, alij denique dicunt, pertinere ad omnes sub diuersis rationibus, & considerationibus. Ad eod sunt diuersa hominum ingenia, vt omnes dicendi modos possibiles in hoc puncto excogitauerint & asseruerint. In quo aliqua dubia sunt de nomine, alia verò de re. De nomine est, quid significetur per nomina singularum specierum qualitatis, quas Aristoteles numerauit: in eorum enim significatione non conueniunt Dialectici, & Philosophi. De re verò erit, an in charactere reperiantur re ipsa aliqua prædicata realia, scilicet esse potentiam principalem, vel instru-

Hæc questio
partim de no-
mine, partim
de re.

mentalem, physicam, vel moralem in ordine ad aliquas operationes, vel in ordine ad recipiendum: ite esse figuram, vel sigillu spiritali ex natura sua aliquid representans. Oportet ergo de his prius decernere, vt postea eligamus modum loquendi.

32.
Prima con-
clusio.

Dico ergo primò, characterem debere esse propriè, & in rigore in aliqua qualitatis specie, cum ipse sit vera, & propria qualitas, repugnat enim, aliquid indiuiduum completum pertinere ad aliquod prædicamentum, & non esse sub aliquo genere, & specie propria illius prædicamenti, cum semper deducatur in serie prædicamentali aliqua linea recta à supremo genere vsque ad indiuidua per genera, & species intermedias, & nihil possit esse in rerum natura, quod non habeat veram differentiam specificam, per quam differat ab aliis rebus. Fateor, aliquas esse entitates, quæ propter suum incomplementum non dicuntur constitui per se, sed cum aliis in prædicamento, sicut inhærentia qualitatis, & vnio formæ substantialis. In quo sensu S. Thomas art. 2. dixit, characterem propter suum incomplementum spectare reduciue ad secundam speciem qualitatis.

33.
Secunda con-
clusio.

Dico secundò, Character non videtur esse potentia physica receptiua, vel actiua. Hanc probant latè Suarez, & Valquez; & quidem quoad receptionem videtur clara; nam gratia habitualis, vel gratia sacramentalis auxiliorum, aut characteres aliorum Sacramentorum non recipiuntur in charactere, sed vel in essentia animæ, vel in eius potentiis. Neque etiam potest dici potentia actiua physica, quia vel hoc esset in ordine ad auxilia, & gratiam sacramentalem, vel in ordine ad sacramenta conficienda, vel in ordine ad eorū effectum communicandum, scilicet gratiam habituales, & characterem. Ad nihil autem horum character est potentia actiua physica: non quidem ad auxilia, & gratias sacramentales; nam auxilia, quæ dantur ratione Baptismi, vel Confirmationis, v. g. sunt actus intellectus, & voluntatis ad seruanda præcepta, vel profitendam fidem; qui actus producuntur ab habitibus infusis simul cum potentiis, & omne aliud principium impertinens est. Neque etiam character concurrat efficienter ad producenda sacramenta in aliis: nam Sacerdos absoluens, v. g. pœnitentem, profert quidem verba absolutionis, quæ quoad totam suam entitatem possent produci à laico: in ratione verò sacramenti solum addunt denominationem extrinsecam ab institutione Diuina quæ denominatio non potest physice produci, vt patet; quod idem est in Episcopo Ordinate, vel Confirmante, &c. Solum posset esse dubium de sacramento Eucharistiæ, quod conficitur à Sacerdote. Sed neque ad illud potest concurrere actiue character Sacerdotalis; nam vel concurreret per virtutem obedientialem, vt instrumentum eleuatum; & quidem hoc modo posset similiter concurrere albedo; nec hic modus operandi facit, quod character in sua entitate sit potentia physica magis, quam aliæ entitates: vel concurreret per virtutem connaturalem suam; & hoc dici non potest, quia conuersio Eucharistica, vt infra videbimus, includit actionem creatiuam, qua accidentia conseruantur sine subiecto; & repugnat autem, quod aliqua creatura habeat virtutem connaturalem ad creandum, vt fatentur omnes Theologi; repugnat ergo, quod character habeat connaturalem virtutem ad illam conuersionem faciendam.

Probat.

Denique,

34.
Confirmatur.

Denique, de gratia habituali eodem argumento probatur, non posse fieri à virtute connaturali characteri; quia gratia ex natura sua exigit fieri à solo Deo absque alia causa secunda, cum sit prima radix in ordine supernaturali; non potest ergo esse in eodem ordine aliqua qualitas ex se ordinata connaturaliter ad producendam gratiam; nam si ea qualitas daretur, esset supra exigentiam ipsius ordinis supernaturalis, atque adeò, quidquid sit de eius possibilitate in ordine ad potentiam absolutam, esset tamen valde miraculosa, & per consequens non est ponenda absque necessitate contra exigentiam ipsius gratiæ; sed potius dicendum est, characterem esse qualitatem connaturalem ordini gratiæ, & ipsi gratiæ habituali. Vnde rursus arguitur, nec vnum characterem esse potentiam physicam ad producendum alium characterem: neque enim magis character dat virtutem ad conferendum sacramentum Ordinis, quam ad conferendum sacramentum Pœnitentiæ, vel Extremæ vnctionis, quæ neque etiam valida sunt absque characterè Sacerdotali; cum ergo hæc non fiant physice à characterè ministri, non est cur ponamus efficientiam physicam in characterè Episcopi, respectu characteris Sacerdotis, vel Diaconi: si enim semel intelliguntur, quæ à Patribus, & Conciliis de Characterè dicuntur, absque illa potentia actiua physica ipsius, non est, cur illam absque necessitate fingamus. Adde, aliquos esse characteres, quibus nullus actus possit assignari indignus characteris influxu; nam ommissis characteribus Baptismi; & Confirmationis, qui, vt diximus, nihil efficienter producant; character etiam Diaconi, & Subdiaconi nihil tale producit; omnes enim actiones, quas hi ministri operantur, possent eadem, licet non licite, valide tamen à quolibet laico exerceri.

35.
Primo con-
cluditur.

Dico tertiò, vnum ex potissimis prædicatis characteris videtur esse, quod sit sigillu, & signum spirituale designans subiectum, & segregans ab aliis, qui illud signum non habent. Quod constat primò ex nomine ipso characteris, quo hæc qualitas à Conciliis, & Patribus appellatur; nam character apud Græcos idem est, quod apud Latinos signum, in signe, forma, figura, seu sigillu, quo aliqua designantur, sicut quadrupedia designari dicuntur, vt cognoscantur, & milites olim characterè Principis ipsi impresso notabantur, teste Vegetio lib. 1. de re militari cap. 8. Constat etiam ex definitione tradita in Tridentino dicente, esse signum quoddam spirituale, & indelebile. Constat tertiò ex Patribus ita de Characterè loquentibus, & per hoc eius naturam, & munus explicantibus. Sic loquitur Basilius Orat. 13. quæ est exhortatio ad Baptismum: *Tesseram*, inquit, *Duces sub se militanibus dant, vt amici facilius se inuicem noscentes exhortentur, & si cum hostibus commiscantur, eo facilius discerni, ac separari possint. Quod si forte commilitonum separatio fiat, nemo te quarum, nostrarum, an aduersarij, partium sis, nouerit, nisi mysticis signis familiaritatem præ te feras, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini, nisi characterem in te agnoscat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ad inimicos vindicabit? Quomodo, inquam, dices, Dei sum, signa non ostendens? An ignoras, quemadmodum signatas domos in Aegypto exterminator præterijt; in non signatis verò primogenita peremit? Thesaurus non obsignatus, furibus facile patebit. Ovis item absque nota insidijs pro-*

35.
Conclusio ter-
tia.
Explicit.
Primo.

Constat pri-
mo.
Constat se-
cundo.

36.
Basilius.

ius est obnoxia. Hæc Basilius; in quibus verbis naturam, & munus characteris Baptismi optimè explicat. Nazianzenus item in Oratione in sanctum lauacrum dicit, Baptismum esse sigillum, quo conseruantur fideles, & dignoscuntur tamquam signo vt Dei possessio. Chrysostomus homil. 2. in epist. ad Ephes. *Porro idem*, inquit, *characterè Spiritus sancti nos insigniuit*. Eodem modo loquuntur Cyrillus Hierosolym. Epiphanius, Ambrosius, Augustinus, & alij, quos affert Bellarm. minus lib. 2. de effectu Sacramentorum, cap. 21. qui omnes de characterè dicunt, esse signum, sigillum, imaginem & in eodem sensu Paulus ad Galat. 3. dixit de omnibus baptizatis in vnuersum: *Omnes, qui in Christo baptizati estis, Christum induistis*; scilicet, recepisti similitudinem, & signum illius; quod de omnibus verificatur, licet peccatores remanserint; & ideo vocatur character Christi, quia est quoddam spirituale signum designans domesticos Christi per Baptismum, milites Christi per Confirmationem, & ministros Christi per Ordinem. Constat denique quartò, quia propter hanc etiam rationem character solet appellari lumen apud Dionysium, Ambrosium, & Damascenum, quos affert Salas vbi supra num. 62. Non est autem lumen, quasi formale illuminans illum, in quo est, quatenus eius intelligentiones producat: erit ergo lumen obiectiuum, quatenus representat, & manifestat per modum signi, facitque illum hominem eognosci vt seruum, vel militem Christi, &c.

Nazianz.

Chrysol.

Bellarmin.

Galat. 3.

Salas.

37.

Circa hoc tamen characteris prædicatum dubitari potest vtrum character sit signum, aut sigillum significans naturaliter, vel solum ad placitum, & ex institutione Diuina: P. Suarez in præfati sect. 2. post med. & sect. 3. §. Quarto, ex his constat, supponit, non significare naturaliter, sed ex institutione, & ordinatione Diuina; quod etiam dixerat Gabr. in 4. d. 6. q. 1. not. 2. & Okam in 4. q. 2. quibus videtur accedere etiam Vasquez in præfati num. 61. vbi ait, characterem esse dispositionem ex ordinatione Dei statuentis, vt sine tali characterè nullum sacramentum verè recipiatur.

Dubium circa
conclusio-
nem.
P. Suarez.

Gabr.
Okam.
Vasquez.

38.

Contrarium tamen verius puto cum Salas vbi supra num. 61. quod videtur esse iuxta mentem Patrum, & Theologorum, qui per illam rationem signi, & sigilli explicant naturam characteris. Nam si ex sola Dei institutione habet significare, oportet illam qualitatem ex se aliam habere naturam, & munus; quare non bene explicaretur eius natura per significationem, quam accidentaliter, & extrinsecè habet: imò ad id munus significandi potuisset eodem modo assumi quælibet alia qualitas, vel habitus: nam ex institutione quælibet res posset esse signum potestatis, vel sacramenti accepti. Præterea absque vlllo fundamento assereretur character esse qualitas supernaturalis. Si enim non significat gratiam, vel potestatem illam ex natura sua, sed ex institutione; non minùs posset id habere qualitas naturalis; sicut Tonfura naturalis in sua entitate significat ex institutione potestatem Sacerdotalem; vel Episcopalem; non enim significat ex natura sua, sed ad placitum. Denique non repugnat, dari talem qualitatem, quæ ex natura sua significet, & designet domesticos, vel milites, vel ministros Christi; si autem talis ponatur de facto, explicatur optimè effectus formalis characteris, qui est forma de se formaliter signans,

Salas.
Soluitur.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

signans, & sigillans tale subiectum, cum tali respectu ad Christum, & ad Sacramenta, &c.

39. *Instantia.*

Dices, non posse intelligi figuram, & sigillum merè spirituale naturaliter representans; quia figura corporalis in tantum representat naturaliter in quantum in sua entitate est similis rei representatae, quia habet similem proportionem partium saltem externam; character autem sacramentalis non habet in sua entitate similitudinem cum Christo, nisi in ratione entis, cum sit accidens diuersum secundum omnia alia praedicata; non potest ergo esse eius imago, & similitudo, nisi intentionalis, & tunc vel erit imago intentionalis formalis, & erit cognitio; vel virtualis, & erit species impressa, quae concurret per modum principij ad cognitionem formalem; character autem nec est cognitio Christi, nec eius species, vt constat; ergo non est eius imago, nec potest eum representare.

40. *Diluitur.*

Respondetur, characterem non esse representationem formalem, qualis est cognitio; nec virtuale, qualis est species; sed obiectiuam, quatenus ipsa cognita ducit in cognitionem rei representatae, non propter similitudinem, aut conuenientiam entitatuam, quam habeat cum re representata, sed propter ordinem intrinsecum, quem habet ad ipsam significandam. Sic enim videmus, aliqua esse signa naturalia obiectiua, quae absque similitudine representant naturaliter: tales sunt gemitus, & lachrymae, quae absque vlla similitudine entitatu cum dolore interno, eum naturaliter significant; quia ex natura sua instituta sunt ad illud significandum: sic etiam risus absque vlla similitudine cum gaudio interno, illum naturaliter, & obiectiue significat; quia sicut voces propter institutionem liberam hominum dicunt ad cognitionem rerum, eò quod sciamus, talem vocem liberè poni, ad hoc, vt audientes veniant in cognitionem talis rei; sic gemitus, v. g. ex natura sua ducit ad cognitionem doloris, quia naturaliter omnes sciunt absque vlla prorsus disciplina, vel experientia, quod gemitus sunt à natura instituti ad promendum, & representandum dolorem internum. Quare sicut bruta habent signa obiectiua naturaliter instituta ad significandos suos affectus internos absque vlla prorsus similitudine entitatu, vel intentionalì inter signum, & rem significatam: sic homines habent aliqua eiusmodi signa naturalia obiectiua, vt gemitum, risum, vultum placidum, ferocem, & similia. Non ergo repugnat, quod dentur aliqua etiam signa obiectiua spiritalia, quae hoc modo representent, vt sicut gemitus ducit nos statim ad cognitionem doloris interni, quem gemens vult exprimerè: sic character visus ducat in cognitionem militiae Christi, v. g. quam auctor characteris voluit per eius impressionem significari in illo homine. Quod si haec qualitas possibilis est, pro vt vera videtur possibilis, non potest negari, quod sit magis iuxta doctrinam Patrum, & Theologorum, si dicatur character de facto talis esse, atque ideo eius effectus formalis esse signare, pro vt Patres dicunt, & sigillare animam, ad hoc vt separeretur, & dignoscatur, ac discernatur ab alijs, qui characterem non habent.

Aliqua sunt signa naturalia obiectiua.

Explicatur à simili.

41. *Quid representat character.*

Quid autem representet ex natura sua character, consequenter dicendum videtur, representare Christum tamquam eum, cuius homo designatur domesticus, miles, vel minister; deinde repræ-

sentat ipsum munus, scilicet militiam, ministerium, vel seruitutem; item representat aliquo modo auxilia diuina, quae debentur homini ratione sacramenti recepti ad tales, vel tales actiones bene exercendas. Denique videtur etiam, quod representet alia sacramenta, ad quae recipienda, vel conferenda dat ius, v. g. character Baptismi cetera sacramenta, quorum homo baptizatus fit capax per Baptismum; character Diaconi ordinem Sacerdotij, ad quem disponit; character etiam Sacerdotis sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, Extremae-Vnctionis, quae Sacerdos potest conferere, &c. Itaque vno verbo character Baptismi, v. g. representat, hunc hominem esse domesticum Christi, & habentem ius ad auxilia, & vires spirituales, quibus facile possit eius legem seruare, capacemque esse aliorum sacramentorum à Christo institutorum. Similiter character Ordinis representat, hunc hominem ministrum esse Christi ad talia munera exercenda, ad talia sacramenta conficienda, &c. Cum enim sit possibilis qualitas characteris, quae hunc ordinem intrinsecum habeat, non est cur negemus hanc esse naturam huius characteris, qui de facto datur. Vnde consequenter dicendum videtur, non potuisse dari hunc characterem Ordinis, v. g. nisi instituto etiam sacramento Poenitentiae, Vnctionis, Eucharistiae, &c. ad quae dicit ordinem intrinsecum.

42. *Prima conclusio. Explicatur.*

Dico quartò; character ita est in sua entitate signum, & sigillum, vt habeat etiam aliquod praedicatum potentiae intrinsecum, & physicum. Non dico, characterem esse potentiam physicam actiuam, vel receptiuam, sed esse in sua entitate physicam, & ex natura sua intrinseca potentiam aliquo modo ordinatam ad aliquos effectus aliquo modo cauendos. Haec videtur esse contra P. Vasquez, qui *num. 94. & 95.* vult, characterem esse merum signum absque vlla prorsus actiuitate, aut potentia cauendi. Probari autem potest conclusio, primò ex modo loquendi Patrum, qui in characterem aliquam virtutem indicant esse ad operandos effectus. Nazianzenus oratione in sanctum lauacrum, dicit, Baptismum esse sigillum, quo conferuntur fideles: *conservatio* autem causalitatem, & operationem significat ipsius sigilli. Ambros. *lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 6.* Spiritu, inquit, *signamur, vt splendorem, atque imaginem eius, & gratiam tenere possimus, quod est vniuersale spirituale signaculum;* vbi aliquam potestatem indicat oriri ad operandum ex signaculo, seu characterem. Catechismus etiam Romanus de Sacramentis in genere, §. pen. sic ait: *Characterem Confirmationis veluti Christi milites ad eius nominis publicam confessionem, & propugnationem, ac contra insitum nobis hostem, & spiritalia nequitiae in coelestibus armamur, atque instruimur.* Armari autem characterem, efficacitatem significat characteris ad agendum, vel resistendum.

Vasquez.

Probat à conclusio.

Nazianz.

Ambros.

43. *Aliquorum ratio.*

Ratione probant, & explicant aliqui; quia sicut character sensibilis, & materialis seruis, vel militibus impressus deseruit, vt ipsi characterem aspicientes reuertentur sui status, & officij, ac excitentur ad debitum suum exsequendum; sic character sacramentalis Baptismi, v. g. cenetur excitare habitus infusos, & species, ad memoriam obligationis contractae, & ad satisfaciendum debito Christianae seruitutis. Hoc tamen munus non videtur arguere actiuitatem characteris, cum ipse in hoc vitæ statu insensibilis, & inuisibilis sit, atque adeò frustra daretur ad eum effectum excitandi hominem

Reijciunt.

hominem ad memoriam muneris, & officij sui, vt constat.

44. *Explicatur melius hac ratio.*

Basilius.

Melius explicatur haec actiuitas in ordine ad illos, quibus character peruius, & manifestus est, videlicet Deum, & Angelos: deseruit enim character in ordine ad Angelos, vt, viso characterem, specialem curam habeant illuminandi, protegendij, & gubernandi, quos vident habere signum Dei in frontibus suis. Sic enim dixit Basilius supra adductus de characterem Baptismi: *Nisi characterem in se agnoscat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit?* &c. Mouetur etiam Deus ab eo characterem viso ad conferenda auxilia, & gratias in ordine ad actiones illas, ad quas per tale sacramentum destinatur specialiter homo; & in hoc sensu dicitur homo armari, & instrui characterem, scilicet mediante, quatenus character exigit à Deo, & mouet ipsum ad dandam illuminationem, & arma spiritalia; in quo etiam sensu appellatur passum à Patribus nomine *luminis*, vt supra vidimus; quia nimirum exigit illustrationem, & lumen internum. Denique potest etiam dici potentia in ordine ad resistendum, quia exigit, quod tentationes internae, & externae vel impediantur, vel certè debiliores sint, & minus molestae, vt docet ex alijs Salas vbi supra *n. 65.* Quos effectus, licet non operetur physice, tamquam causa efficiens physica, operatur tamen per exigentiam physicam, quia illos exigit; atque ideo potest appellari potentia aliquo modo in ordine ad illos.

Salas. *Operatur character per exigentiam physicam.*

45. *Obijciunt.*

Contra hanc conclusionem obiici potest, quia si character est signum potestatis, vt in conclusione praecedenti posuimus, non potest ipse character esse potestas, sed habebit se sicut sceptrum, vel corona in Rege, quae solum significant, non tamen dant vllam potestatem. Et in casu nostro videtur id omnino dicendum; nam si aliquis ritè baptizaretur, & Deus impediret productionem characteris in illo; adhuc ille esset Christianus, & Christo incorporatus per sacramentum Baptismi; & cum verum sacramentum recepisset, haberet ius ad auxilia, & gratias, quae baptizatis debentur, ac esset capax aliorum sacramentorum. Item si ritè esset ordinatus Sacerdos, licet characterem Deus impediret; adhuc esset verus Christi Sacerdos; & per consequens posset validè consecrare; ergo haberet etiam ius ad auxilia Sacerdotibus debita, & per consequens character non afferret vllam potestatem, sed merum signum potestatis: sicut insignia doctoratus non dant Doctoribus potestatem, sed sunt mera insignia dignitatis.

46. *Responsio.*

Respondetur, characterem ita esse in signe potestatis, vt simul sit quasi scriptura, & instrumentum potestatis traditae; quare sicut de illo, qui obtinuit à Pontifice aliquam gratiam, dicunt multi, habere iam facultatem, qua possit vt etiam ante Bullae expeditionem in foro conscientiae, ipsa tamen expeditio Bullae dat nouum titulum & nouum ius; sicut etiam scriptura venditionis confirmat ius, quod emptor ex ipso contractu acquisierat; sic character est quasi Bulla aurea, seu sigillum Diuinum, quo Deus testificatur, & proficitur potestatem, & ius, quod homo per sacramentum acquisiuit. Quare licet antecederet ad impressionem huius sigilli iam homo ritè ordinatus sit Sacerdos quasi extrinsece, non tamen est intrinsece sigillatus, nec habet Bullam expeditam suae potestatis; ipsa autem impressio sigilli dat nouum ius ad exigenda ea omnia, quae ex sacramento su-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

scepto debebantur; & hoc sufficit, vt character aliquo modo dicatur esse potentia, & habere actiuitatem per modum exigentiae, qua exigit ea, quae debentur ratione sacramenti suscepti, & concursus Dei ad operandos effectus spirituales, ad quos accepit potestatem Sacerdos, v. g. in sua ordinatione, & Episcopus in sua consecratione.

47. *Quaeritur ad quam qualitatem speciem pertinet. Suppositio.*

His ergo suppositis circa rem ipsam, restat controuersa, quam dicimus esse de vocibus, ad quam speciem qualitatis dicendus sit pertinere character? Pro cuius resolutione suppono breuiter id, quod dixi in Metaphysica, dum explicarem species illas in Praedicamento qualitatis, vbi dixi, in prima specie posse intelligi sub nomine *habitus* eas omnes qualitates, quae cum solum ordinentur ad operandum, supponunt potentiam in ratione potentiae, quales sunt habitus intellectus, & voluntatis; per *dispositionem* verò posse intelligi eisdem habitus, quando sunt remissi; tunc enim sunt facile mobiles à subiecto, & nondum appellantur simpliciter habitus, quia hoc nomen tribui solet iis, quae sunt difficile mobilia à subiecto, qua ratione solemus appellare febrem habitualem, quae est nimis radicata in subiecto. In secunda specie sub nomine *potentiae* intelligo potentias omnes quae solum dantur ad operandum; nomine autem *impotentiae* vel intelligitur potentia debilis, quae comparatione robustae videtur quodammodo esse impotentia; vel fortasse dispositio subiecti impediens operationem; vt aegrotus dicitur habere impotentiam ad currendum. In tertia specie sub nomine *passionis*, & *passibilis qualitatis* intelligi possunt aliae qualitates, quae dantur ad perficiendam substantiam, quae licet aliqua sint etiam operatiuae, quando tamen non dantur potissime ad operandum, imò magis notae nobis sunt ex se ipsis, quam ex operatione, vt calor, albedo, &c. merito ponuntur in hac tertia specie; nomine autem *passionis* intelligi possunt qualitates cito transeuntes, vt rubor ex verecundia, calor ex iracundia proueniens, &c. *Passibiles* verò *qualitates* dicuntur, quae diu permanent, vt color natuius, febris diuturna, &c. Denique in quarta specie est pulchritudo & deformitas sumpta pro temperamento quatuor qualitatum; quae cum sit aggregatum ex pluribus qualitatum, non est proprie vna species praedicamenti, sed improprie, & iuxta vulgi sensum.

Quid ponatur in prima specie qualitatis.

Quid in secunda.

Quid in tertia.

Quid in quarta.

48. *Character est in tertia specie.* Vasquez.

Hoc ergo supposito, possumus facile constituere Characterem in tertia specie, quia est passibilis qualitas; nec enim in ea specie constitui debent solum qualitates corporeae, vt fatetur Vasquez in praesenti, *num. 54.* & aliunde character datur, non solum nec praecipue ad operandum, sed ad perficiendum, & designandum subiectum. Vnde P. Suarez, qui in praesenti, vt vidimus, characterem ponit in prima specie, postea in Metaphysica *tom. 2. disp. 42. sect. 4. num. 23.* dicit, gratiam pertinere ad tertiam speciem qualitatis, eo quod per se primò non sit operatiua; & *sect. 5. num. 11. & 12.* aduertit, in tertia specie constituendas eas qualitates spirituales, quas Deus diuinitus ponit in substantia spiritali ad illam perficiendam; atque adeò id, quod S. Thom. *5. Metaph. sect. 16.* dicit, qualitates tertiae, & quartae speciei in solis rebus corporalibus reperiri, debere intelligi ex natura rei; quia iuxta naturalem ordinem non reperiuntur in subiecto spiritali tales qualitates; non tamen id intelligi in ordine ad potentiam

Suarez.

49. Improprie ponitur in alijs speciebus. Quomodo in prima. Quomodo in secunda.

Quomodo in quarta.

50. Hinc colligitur supernaturalitas characteris qua aliqui difficile explicatur.

Ex doctrina Suarez duo sequuntur difficultia. Primum est, cur potius dicatur haec qualitas supernaturalis quam naturalis. Secundum est, non posse explicari effectum formalem illius.

51. Non est difficultas de causa efficiente characteris.

Quaestio est de causa materiali proxima.

52. Prima sententia vult esse corpus Durand. Impugnatur.

absolutam, & ordinem supernaturalem. Potest etiam character improprie collocari in alijs speciebus, scilicet in prima specie, quatenus est qualitas supponens potentiam, & ordinata ad hoc, vt subiectum facilius, & melius operetur, in quantum exigit auxilia Diuina ad tales operationes, vt vidimus. In secunda etiam specie potentiae, & impotentiae potest aliquo modo constitui, quatenus datur aliquo modo ad operandum effectus supernaturales. In quarta denique constitui potest, quatenus est figura quaedam spiritualis, quae figurat, & sigillat subiectum, quod est potissimum munus characteris; non tamen est proprie figura, quia haec in rigore non conuenit, nisi rebus materialibus, & habentibus diuersam partium positionem, & ordinem inter se.

Hinc possumus colligere iam characteris supernaturalitatem, quam quidem difficile possunt explicare, aut probare, vt vidimus, qui dicunt, characterem esse signum ad placitum ex institutione Diuina; pro vt videtur sentire P. Suarez dicta sect. 2. post med. & sect. 3. §. Quarto, ex his constat. vbi dicit, esse ex Diuina ordinatione ad hoc destinatum; sicut character etiam externus Circumcisionis fuit signum ex Diuina ordinatione impositum. Ex qua doctrina duo videntur sequi valde difficultia: primum, non esse cur potius haec qualitas dicatur supernaturalis, quam naturalis. Cum enim ex natura sua non habeat significare effectus sacramentorum, aut potestatem, & munera, &c. eodem modo posset ad id significandum imponi aliqua qualitas naturalis, vel quaelibet alia entitas. Secundum est, non posse iam explicari, qualis sit effectus formalis, quem haec qualitas confert subiecto; cum enim ex natura sua non signet, aut sigillet animam, debet dare alium effectum formalem, qui difficile poterit assignari. Cum ergo omnes consentiant in hoc, quod haec sit qualitas supernaturalis, consequenter debemus asserere eam ex natura sua esse signum, & characterem, pro vt nomen ipsius significat, & supra late probauimus: quo supposito constat, esse supernaturalem propter connexionem, quam habet cum gratia & cum Sacramentis, & alijs effectibus supernaturalibus, & beatitudine ipsa supernaturali, ad quam ordinatur, quae connexio superat certe totum ordinem naturae.

SECTIO IV.

In quo subiecto sit Character, & de alijs eius proprietatibus.

DE causa efficiente Characteris non est specialis difficultas; eadem enim est ratio de illo, ac de gratia habituali; quare si sacramenta efficiant physicè gratiam, efficiant etiam physicè characterem; si verò gratiam causant solum moraliter, pro vt supra diximus, idem dicendum erit respectu characteris. De causa etiam materiali remota, seu vltima, certum est esse hominem: de proxima, seu immediata est controuersia inter Theologos.

Prima sententia potest esse, quod subiectum immediatum characteris sit corpus; quam Soto tribuit Durando, sed Suarez, & Vasquez in praesenti notant, Sotum in hoc lapsum fuisse, tribuendo Durando quasi eius sententiam id, quod Durandus inferebat solum tamquam absurdum

contra sententiam S. Thomae, quam impugnabat. Ceterum P. Suarez dicit, ex alio capite potuisse illam sententiam Durando tribui; quia cum Durandus ponat, characterem non esse qualitatem physicè inhaerentem, vt supra vidimus, sed aliquid morale ex sacramento praeterito, consequens est, quod idem sit subiectum characteris, quod fuit subiectum sacramenti, à quo ipse character realiter non distinguitur; quare cum sacramentum in corpore recipiatur, quando existit, idem corpus debet esse subiectum characteris in eius sententia. Sed re vera nec hoc modo id sequitur ex Durandi sententia; nam licet ens morale non differat realiter ab illo ente physico, in quo fundatur; eo tamen modo, quo moraliter existit, intelligi potest habere moraliter aliquod aliud subiectum: sic enim intelligitur in puero peccatum originale, quod quidem vt suppono, est aliquid morale intrinsecum cuius fundamentum fuit peccatum Adae vt capitis moralis: & quidem illud peccatum habuit pro subiecto physico voluntatem, vel animam Adae: hoc autem peccatum morale habet pro subiecto puerum; quia nimirum hoc, quod est Adam constitutum caput posterorum peccasse, aequiuolenter, seu moraliter est hunc puerum peccasse, & perinde se habere in ordine ad odium Diuinum, ac si nunc haberet physicè peccatum. Sic ergo posset dicere Durandus, sacramentum praeteritum tale receptum in corpore reputari moraliter characterem physicum impressum, & receptum physicè in anima, atque adeò moraliter nunc esse characterem in anima ratione sacramenti praeteriti.

Secunda ergo sententia docet, characterem recipi immediatè in sola voluntate. Hanc tenent Scotus & Bassolis, quibus fauent Okam, & alij, quos affert Salas vbi supra sect. 3. num. 68. Fundamentum est, tum quia character disponit ad gratiam, quae recipitur in voluntate, eò quod non distinguitur à charitate; tum etiam, quia character est signum obligationis hominis ad Deum, quae obligatio est in voluntate; denique, quia inclinatur ad colendum Deum, & ad actus religionis, qui sunt in voluntate.

Tertia sententia docet, recipi in solo intellectu. Hanc tenent S. Thom. in praesenti, art. 4. quem sequuntur communiter Thomistae, cum alijs, quos refert Vasquez in praesenti, num. 79. Eandem sequitur Salas vbi supra, num. 70. cum alijs multis, quos ibi affert: fundamenta huius sententiae postea referemus.

Quarta sententia ponit characterem in intellectu simul, & voluntate. Hanc tenent Bonauentura, & Alexander apud Vasquez n. 80. qui n. 85. eam impugnat ex eo, quod non possit vnum accidens simplex recipi immediatè in duplici subiecto. Hoc tamen fundamentum inefficax est, vt dixi in Philosophia; vbi ostendi vnionem recipi in vtroque extremo, & actus vitales materiales cognoscendi, & amandi recipi in corpore, & anima: nec potest afferri aliquod argumentum efficacius ad probandum illud principium P. Vasquez.

Quinta sententia verior dicit, recipi characterem immediatè in essentia animae. Hanc tenent Marsilius, & Gabriel: quos afferunt & sequuntur Suarez, & Vasquez in praesenti. Eandem tenent Card. Bellarm. 2. de Sacram. cap. 19. concl. 4. Palatius in 4. d. 4. q. 1. concl. 3. & alij. Hanc aliqui colligunt ex Tridentino, & Florentino dicentibus, characterem

Vindictam Durandus ab hac sententia.

53. Secunda sententia vult esse voluntatem. Scotus. Bassolis. Okam. Salas. Fundamentum huius sententiae.

54. S. Thom. Tertia vult esse intellectum. Vasquez. Salas.

55. Quarta vult esse essentiam animae. Marsilius. Gabriel. Suarez. Vasquez. Bellarm. Palatius. Conc. Trient. Conc. Florent.

56. Probatur primò ratione eò quod potentia non distinguantur. Secundò probatur exemplo accidentium materialium.

Tertio probatur eò quod non sit qualitas operatiua vt habitus.

57. Instantia. Diluitur.

Male arguitur eò quod character affert ius ad aliquas operationes quod debet recipi in illa potentia, exemplo gratia habitualis.

58. Instantia. Diluitur.

Quidquid excitat species intellectuales non debet esse in intellectu. Secundò species ipse in ipsa anima recipiuntur.

Characterem imprimi in anima. Ceterum id non probat, animam esse subiectum immediatum; sufficeret enim ad id verificandum, si recipiatur in potentijs animae.

Ratione ergo probari potest primò in sententia, quam in Philosophia probabilem reputauimus, docente, potentias realiter non distingui ab anima: hoc enim posito, cessat omnino quaestio. Secundò ex alio principio Philosophico, quod Philosophi aliqui probabiliter docent, accidentia scilicet materialia recipi immediatè in materia prima, & non mediante quantitate tamquam subiecto recipiente; quia vbi non fuerit peculiari necessitas, conaturalius est, quod accidentia recipiantur in substantia, cuius entia sunt, & ad cuius perfectionem ordinantur, quam in alio accidenti. Cum ergo character ordinetur ad perficiendam, decorandam, & signandam animam, magis congruit, quod in ipsamet recipiatur, eamque afficiat, quam in alio subiecto. Tertio probari potest, quia etiam si habitus acquisitis, vel infusi non recipiantur immediatè in anima, sed in potentijs (quod fortasse non caret difficultate) non debet id de characterè affirmari; nam habitus dantur ad operandum cum tali potentia determinata: Character verò cum non sit qualitas operatiua, sed data potissimum ad perficiendum, & ornandum subiectum, non procedit in illo eadem ratio, quae in habitibus acquisitis, vel infusis.

Dicunt, characterem esse saltem potentiam moralem ad aliquos actus, ad quos exigit auxilia, vel concursus, &c. Sed contra, quia imprimis, si haec ratio aliquid probat, probat vtiq; characterem debere recipi in intellectu simul, & voluntate; quia character petit auxilia ad actus vtriusque potentiae, quae auxilia partim sunt illustrationes pertinentes ad intellectum, partim affectiones pertinentes ad voluntatem. Deinde non arguitur bene ex eo, quod character afferat ius ad aliquas operationes, quod debet recipi in illa potentia; nam gratia habitualis affert ius ad visionem beatam; & tamen non recipitur in intellectu, sed in anima; & ipsa visio beata affert secum ius ad dotes gloriae, quae recipiuntur in corpore glorioso. Ratio autem est, quia ius hoc morale est dignitas suppositi ad aliquid: haec autem dignitas magis se habet ex parte essentiae; & non est inconueniens, quod dignitas orta ex vna potentia det ius ad praemium, seu ad aliquod bonum alterius potentiae, vt operationes bonae, quae sunt in voluntate, dant ius, vt detur praemium beatitudinis intellectui, & alijs potentijs.

Dicunt alij secundò, characterem ex natura sua habere vim saltem ad excitandas species intellectuales deferuientes ad tales operationes propter sympathiam occultam, quam habet cum illis, sicut aliqui humores habent vim propter similem sympathiam ad excitandas species aliquorum obiectorum; quare ex hoc saltem capite petit recipi in intellectu, in quo sunt species illae, quae ab ipso debent excitari. Sed contra hoc est, primò posse retorqueri idem argumentum: nam humores, qui habent vim propter illam sympathiam excitandi species, non sunt in eodem subiecto, aut in eadem potentia, in qua sunt species excitandae; sed ad hoc sufficit approximatio localis, vt constat; ergo propter hoc munus non debet character subiectari in intellectu. Secundò, species ipse in mea sententia & lib. de Anima recipiuntur in P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ipsa anima; ergo multò magis ipse character. Tertio, si character excitaret illas species, semper excitaret illas; sicut humores, quando adsunt, excitant semper species, cum quibus habent sympathiam. Cum ergo Character semper adsit aequè applicatus, semper & assidue excitabit species; quod tamen est contra experientiam. Quarto denique, haec proprietas nullo modo potest colligi ex nomine, vel natura characteris; nam character vt character est ad signandum subiectum, non ad excitandas species.

Dicunt, imò hoc esse proprium munus characteris; nam character ad hoc imprimitur serui, vt militi, vt memorem eum reddat officij sui; ergo similiter character Christiani, vel Sacerdotis, ordinabitur ad eundem finem, vt reducat in eius memoriam frequenter statum & debitum suum. Sed contra; quia character materialis non aliter id praestat, nisi in quantum ipse character visus, & cognitus ducit in notitiam rei significatae, atque adeò non habet illud munus, nisi vt signum instrumentale est, quod est proprium characteris, vt character est: excitare autem species rei significatae absque eo; quod cognoscatur ipse character, longè abest à natura characteris materialis; nec id vilo modo potest fundari in nomine, aut conditionibus characteris, sed potius oppositum, quod scilicet non ducat in cognitionem alterius, nisi media cognitione sui ipsius.

Alij tertio dicunt, debere recipi in intellectu, quia est lumen spirituale, vt constat ex modo loquendi Patrum, & Theologorum, quos congerit Salas vbi supra num. 71. lumen autem debet esse in intellectu, vt illum illuminet. Sed contra; quia iam supponimus characterem non esse sicut lumen gloriae, nec concurrere vt principium physicum ad actus supernaturales; vt sentit etiam ipse Salas; erit ergo lumen solum, vel quatenus sigillando illud subiectum manifestat illud esse deputatum domesticum, aut militem, vel ministrum Christi; vel ad summum quatenus affert titulum morale ad illustrationes Diuinas in ordine ad exequendum tale, vel tale munus. Neutro autem modo est tale lumen, quod debet esse in intellectu; nam in primis, signum, quod alijs manifestat statum meum, non debet recipi in meo intellectu; non enim est tam lumen ad me, quam ad alios illuminandos, vt melius me cognoscant. Sic etenim character serui illuminat alios, vt sciant illum esse seruum; non tamen recipitur in intellectu serui. Neque etiam in secundo sensu debet recipi in intellectu, eò quod afferat titulum morale ad habendas illustrationes, quia vt supra diximus, id quod est in essentia, vel in vna potentia, affert saepe ius morale ad operationes alterius potentiae.

Hinc soluitur alia similis ratio, quam affert Salas vbi supra, quod scilicet omnis imago, figura, & similitudo spiritualis pertinet ad intellectum; talis autem est character. Respondetur imaginem intentionalem expressam, qualis est intellectio, vel ad summum impressam, quae est species, & principium expressae, posse pertinere ad intellectum, quia vel est cognitio, vel principium cognitionis; non verò imaginem obiectiuam, quae solum est signum instrumentale obiecti, & repraesentat, quando ipsa cognoscitur.

Sotus arguit ex eo, quod character ordinatur ad efficiendam fidei professionem per susceptionem

Tertio, character non illas excitat aliqui semper illas excitaret cum semper sit praesens.

59. Instantia.

Resoluitur.

Non posset character excitare species nisi prout cognoscitur; est enim signum obiectiuum quod non nisi cognitum ducit in cognitionem sui ipsius.

60. Instantia tercia.

Diluitur. Character non est sicut lumen gloriae, nec concurrere vt principium physicum ad actus.

Non est tam lumen ad illum cuius est quam ad alios quibus manifestat.

61. Hinc similis ratio soluitur.

Imago obiectiuam non debet esse in intellectu.

62. Sotus. Sotus aliter arguit.

nem, vel administrationem sacramentorum, vel confessionem fidei coram infidelibus; ergo debet esse in eodem subiecto, in quo est fides, nempe in intellectu. Respondetur; propter hanc rationem magis debuisse poni in voluntate, à qua oritur voluntas credendi, & profitendi fidem; quæ voluntate posita, sequitur necessarîo assensus, vel professio externa fidei: sed re vera in neutra potentia debet ob id poni, præsertim cum non sit principium physicum illorum actuum, sed ad summum afferat ius aliquod ad habenda auxilia opportuna, quibus fiant.

63. Fundamenta supra insinuat eueruntur. Ad primum negatur gratiam esse in voluntate.

Denique, fundamenta supra insinuata pro secunda sententia ad probandum, quod esset in voluntate, faciliè ex dictis soluntur. Ad primum enim, negamus, gratiam esse in voluntate, vel esse idem cum charitate, vel characterem esse dispositionem ad gratiam, & licet esset dispositio, posset esse in diuerso subiecto; ut actus fidei disponit ad actum charitatis, qui est in voluntate; & actus supernaturales disponunt ad gratiam, quæ est in essentia animæ.

64. Ad secundum, non debet semper signum obligationis poni in voluntate.

Ad secundum; non oportet signum obligationis poni semper in voluntate, sed ibi, ubi videri possit; ut contingit in signo seruis imposto; quod magis habet locum in characterem sacramentali, qui non semper suscipitur liberè, ut constat in infantibus baptizatis, & confirmatis, & qui possent etiam ordinari ante rationis usum. Ad tertium denique iam diximus, licet character afferat auxilia ad actus religionis, non ideo debere esse in voluntate; sicut neque in intellectu, licet afferat auxilia ad actus fidei. Fundamenta, quæ pro aliis sententiis adduci possunt, non indigent solutione.

65. Inferitur Angelos esse capaces characteris.

Ex dictis inferitur primò, Angelos esse etiam capaces characteris alicuius spiritualis, non quidem huius, quem nos habemus (quia non possunt recipere hæc sacramenta, quæ hic character significat) sed alterius possibilis, qui significaret eos deputatos ad tale, vel tale ministerium Diuinum, vel etiam circa obsequium, & familiam Christi. Inferitur secundò, Christum Dominum non fuisse capacem huius nostri characteris, quia ipse nec poterat designari, ut domesticus Christi, nec ut Miles aut minister ipsius, cum esset ipse Dominus, cui alij designantur per hos characteres.

De Characteris indelebitate.

66. Character non est delectibilis in hac vita. Est tamen de potentia absoluta.

Restat ergo, ut dicamus de alia characteris proprietate, quæ est eius indelebitas: de qua primò certum est, non esse indelebilem in ordine ad potentiam absolutam. Secundò certum est, non deleri de facto in hac vita. Hoc enim ad minus significant Concilia Florent. & Trident. dum docent, esse indelebilem. Colligitur autem ex eo, quod illa sacramenta reiterari nunquam possunt: ergo character semper manet; quia alioquin vel ille homo deberet iterum baptizari, aut ordinari, vel certe esset Christianus, vel Sacerdos absque characterè; & per consequens à principio potuisset esse talis sine illo.

67. Insinuat. Diluatur. Negando partem.

Dices; gratia est qualitas perfectior, quam character; & tamen deletur per peccatum mortale; ergo poterit etiam character deleri per actum malum. Respondetur negando consequentiam; quia gratia etiam in primo fieri postulat carentiam peccati actualis mortalis; quare non mirum, quod etiam in sua conseruatione eandem carentiam

exigat: character verò producitur etiam in peccatore suscipiente in peccato actuali Baptismum, aut Ordinem; non ergo requirit carentiam peccati, ut conseruetur; plura enim requiri solent ad primam rei productionem, quam ad conseruationem.

68. Insinuat. Diluatur.

Sed contra vrgebis, quia character in primo fieri requirit voluntatem suscipiendi sacramentum; ergo poterit saltem perire, adueniente voluntate contraria, sicut gratia destruitur, adueniente peccato. Respondetur negando consequentiam, quia voluntas illa in primo fieri non requiritur ratione characteris, sed ratione Sacramenti, quod suscipi non potest ab adulto, nisi volente. Ad receptionem autem Sacramenti, sequitur necessarîo character independenter ab omni actu voluntatis, imò licet esset voluntas contraria non recipiendi characterem, adhuc reciperetur, si adesset voluntas recipiendi sacramentum; quare nec postea poterit voluntas immediate expellere characterem, quem immediate non introduxit; mediata autem minus poterit cum expellere, cum non possit expellere sacramentum, quo mediante inductus est character. Alia differentia assignari potest inter characterem & gratiam; quod scilicet gratia est amicitia cum Deo; amicitia autem perit incipere, & conseruari voluntariè, quare expellitur per peccatum mortale; quo peccator voluntariè recedit à Deo: Character verò est signum seruitutis, vel militiæ, &c. quod quidem qui semel voluntariè recepit, non potest postea pro libito abiicere.

Etiamsi esset voluntas non recipiendi characterem, adhuc reciperetur.

Alia differentia inter gratiam & characterem.

69. Manet etiam Character post mortem. Probatur à posteriori.

Dubitatur, utrum character maneat etiam post mortem: Communis sententia Theologorum affirmat, quæ licet non sit à Conciliis definita, est tamen verior. Probatur primò à posteriori; quia Christianus, vel Sacerdos, qui post mortem miraculosè resurgit, non baptizatur, aut ordinatur iterum; ergo manet in eo prior character.

70. Insinuat. Diluatur.

Dices, reproduci characterem in illo, quando resurgit, vel certe Deum conseruare illum post mortem, quando scit, aliquem ad vitam reuocandum. Sed contra; quia si character ex natura sua perit post mortem, non deberemus illa miracula præsumere, sed potius, periisse iuxta suam naturam, & reiteranda esse sacramenta. Si ergo non reiterantur, ideo est quia putamus, characterem ex natura sua non debuisse perire post mortem.

71. Insinuat. Diluatur.

Dices secundò; habitus fidei perit per ingressum in beatitudinem; & tamen si resurgeret aliquis beatus, & rediret ad statum viatoris, reciperet de nouo habitum fidei amissum; ergo etiam character amissus recuperaretur. Respondetur, esse discrimen, quod habitus fidei connaturaliter dimanat ex gratia habituali, quæ in via existit fidei, & in patria lumen gloriæ, tanquam passionis, & potentias, licet diuersas, iuxta diuersum statum; quare cum perseverasset gratia, ex illa repullularet habitus fidei: character verò non est passio gratiæ, ut constat; quare si semel periisset, non rediret connaturaliter.

72. Insinuat. Diluatur.

Vrgebis tertio; calix consecratus, vel Ecclesia, si semel destruat, amittit consecrationem; atque adeò, si iterum fiat ex eadem materia, indiget noua consecratione; ergo & homo semel consecratus, si pereat, & reproducatur, indiget noua consecratione, & nouo characterè. Respondetur negando consequentiam; quia consecratio calicis, vel

vel Ecclesiæ est entitas moralis adharens toti composito, ut tale compositum artificiale est: character verò imprimitur in sola anima; quare, manente animâ, manet in ea idem character, qui fortasse non maneret, si anima ipsa annihilaretur, & postea reproduceretur, ut argumentum videtur probare.

73. Character manet per totam aternitatem. Ratio est, quia est spiritualis & incorruptibilis.

74. Dices frustra erit post mortem.

Respondeo de re esse ut remaneat signum potestatis acceptæ.

75. Character habet ex natura sua ut sit indelebilis quod enim impeditur, neque sunt multiplicata miracula.

Hinc inferitur, characterem non solum manere post mortem, sed in æternum etiam; quia si ex natura sua indelebilis est, non est maior ratio, cur maneat per tot annos, quam per totam aternitatem. Ratio autem à priori videtur esse spiritualitas & incorruptibilitas characteris, cum enim pendeat à solo Deo, nec habeat qualitatem contrariam, non est cur aliquando debeat corrumpi.

Dices, character Sacerdotis v.g. ad nihil deseruiet in patria; nam anima separata, imò nec beatus in corpore glorioso saltem post diem iudicij, non potest validè consecrare, aut absoluerè, &c. Frustra autem est potentia, quæ non potest reduci ad actum; idcirco enim habitus fidei corrumpitur in patria, quia iam non potest amplius habere aliquem actum. Respondetur, non dari characterem potissimum ad operandum, ut diximus, sed tanquam in honore potestatis acceptæ. Saepè autem honoris gratiâ retinet aliquis domi suæ insignia, & scripturas dignitatis, quam habuit, etiam postquam officio functus est: pertinet enim ad maiorem beati gloriam retinere insignia muneris, quod exercuit in familia Christi: sicut etiam conducit ad maiorem damnati confusionem.

Inferitur item decisio alterius dubij; an character sit indelebilis ex natura sua, an solum ex libera Dei ordinatione: Ex dictis enim colligo, omnino hoc habere ex natura sua; primò, quia non debemus fingere miracula absque necessitate; cum ergo de facto non corrumpatur, debemus credere, hanc esse eius naturam. Secundò, quia potuit dari talis qualitas ex natura sua incorruptibilis; ergo debuit talis produci de facto: debuit enim esse talis character, qui non corrumpere statim post mortem in iis, qui ad vitam redeunt: qualitas autem, quæ ex natura sua haberet tunc non corrumpi, habebit etiam nunquam corrumpi; nam resurrectio posset fieri post mille, & plures annos absque termino: si ergo petebat ex natura sua durare toto illo tempore, non petit corrumpi post alios plures annos; nam post illos etiam potuisset ille homo redire ad vitam.

Posset peti, quomodo character, cum sit qualitas supernaturalis, possit in inferno videri, & cognosci à damnatis, qui carent omni habitu, & actu supernaturali: De hoc tamen dixi in tractatu de visione Dei, ubi egimus de conceptu communis entis supernaturalis.

An sit qualitas indiuisibilis.

76. Suarez. Character est indiuisibilis.

Restat alia characteris proprietas examinanda, an scilicet sit qualitas diuisibilis, vel indiuisibilis? P. Suarez in præsentis art. 5. in fine dicit; debere esse de facto æqualem in omnibus; atque adeò esse indiuisibilem, & incapacem intensionis; quia congruebat talem produci qualitatem de facto, quæ ex natura sua esset accommodata ad finem, ad quem ordinabatur. An verò character Ordinis inferioris intendatur per characterem Ordinis superioris, relinquit alibi definiendum. P. Vasquez cap. 5. in fine dicit, de facto esse quidem æqualem P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

in omnibus; an verò ex natura sua sit capax intensionis, non posse nobis constare.

77. In sacramentis Ordinis Character superioris non intenditur per characterem Ordinis inferioris. Prima ratio.

Ego imprimis existimo, characterem Ordinis inferioris non intendi per characterem ordinis superioris. Quod dupliciter probatur; primò, quia intensionis gradus, siue sint homogenei, siue heterogenei, omnes tamen sunt in ordine ad idem obiectum, ut constat in actu voluntatis, vel intellectus inteso; in quo non sunt aliqui gradus inferiores representantes vnum obiectum, & alij superiores representantes aliud; sed omnes representant idem obiectum; quod ideo representatur intensè, quia representatur per omnes illos gradus, nec potest vna cognitio remissa vnus obiecti vniri cum cognitione alterius obiecti ad faciendam intensionem, sicut nec vna species impressa vniri obiecti cum alia specie impressa alterius: intensio enim tota est ad idem subiectum, & ad eundem effectum formalem, non ad diuersum; ergo character significans munitus Diaconi, v.g. non potest vniri intensè cum characterè Presbyteri; singuli enim habent significationem valde diuersam, & non significarent postea aliquid intensè, sed duo significata remissè.

78. Secunda ratio.

Secunda ratio est, quia si hi characteres vnirentur intensè inter se, esset ordo inter illos; omnes enim, qui ponunt gradus intensionis heterogeneos, ponunt ordinem inter illos, ita ut hic petat esse primus, & ille secundus, & sic de aliis: peteret ergo character Subdiaconi vniri immediate cum characterè Diaconi, & mediata solum cum characterè Presbyteri; si ergo Subdiaconus fieret Sacerdos per saltum ante Diaconatum, illi duo characteres non possent inter se vniri immediate, nec facere intensionem; ergo sicut tunc ille homo habet vtrumque characterem, tamquam duas formas totales dantes duos effectus formales, sic etiam quando haberet etiam Diaconatum, haberet tres characteres non vnitos intensè.

79. Item potiori iure dicitur de characterè Baptismi in Ordine ad characteres Confirmationis.

Hoc ipsum dici à fortiori debet de characterè Baptismi in ordine ad characterem Confirmationis, & Ordinis, scilicet non vniri inuicem ad faciendam intensionem; nam contra illam vnionem procederent eadem argumenta, ut consideranti patebit. Item eadem ferè ratione probari potest, eos characteres non vniri extensè inter se; quia si ita vnirentur, deberent etiam vniri cum aliquo ordine, scilicet characterè Subdiaconatus cum characterè Diaconi immediate, & mediata cum characterè Presbyteri; quare in Presbytero, non Diacono non possent vniri illi duo characteres Subdiaconi, & Presbyteri: sic etiam baptizatus non confirmatus, vel non Diaconus si esset Sacerdos, non vnirentur illi duo characteres Baptismi, & Ordinis, quia deesset character Confirmationis, vel Diaconi, qui deberet mediare.

80. Singuli characteres si æquales sint in omnibus, videtur verisimile esse ex natura sua illos secundum se non posse intendi.

Difficultas potest esse, an singuli characteres secundum se, v.g. character Baptismi, possint esse magis, vel minus intensi. Et quidem loquendo de possibili, verisimile est, quod si de facto character in omnibus æqualis sit, & possibilis sit aliqua qualitas terciæ speciei, quæ non sit capax intensionis, character noster sit talis ex natura sua, ut intendi non possit. Cur enim si possibilis est talis qualitas, non fuisset de facto producta? An verò possibilis sit talis qualitas, Suarez in præsentis affirmat; at verò in 2. tom. Metaph. dist. 46. sect. 2. num. 13. dubitate videtur.

Quod verò de facto sit æqualis in omnibus K 3 sub

SECTIO I.

Vtrum de facto Christus immediatè instituerit Sacramenta legis noue.

Stamen constabit quid dicendum sit de Sacramentis antiquis. In hac autem controuersia id, quod attinet ad factum, est facilius, quam quod attinet ad possibilitatem: ideo prius expediemus illud primum, vt postea agamus de puncto difficiliore:

Constat in primis apud omnes, Deum esse primariam causam institutionis Sacramentorum: nam cum Deus solus sit primarius, & principalis auctor gratiæ, quæ per Sacramenta significatur, & causatur: nemo potest instituire signa practica, & efficacia infallibiliter gratiæ, nisi Deus cum vim, & certitudinem communicet. Vnde constat, Sacramenta nostra instituta fuisse omnia à Christo, vt Deo secundum potestatem auctoritatis, & primariam, quæ est propria Dei. Difficultas est, an fuerint instituta à Christo vt homine? Rursus, an fuerint à Christo instituta omnia immediatè, an solum mediatè, quatenus ex eius commissione Apostoli aliqua instituerunt. De primo puncto dicendum erit sectione sequenti, vbi agemus, an possit alicui creaturæ communicari potestas instituendi Sacramenta? eadem enim est ratio de humanitate Christi, quoad hoc, ac de aliis hominibus. Si autem potest alicui communicari, certum est etiam, in gradu excellentissimo fuisse communicatam Christo vt homini.

Quod ergo attinet ad secundum punctum, non defuerunt, qui dicerent, Christum instituisse per se aliqua sacramenta, aliqua tamen solum mediatè per Apostolos, vel Ecclesiam, quibus eam facultatem concessit. Sic videtur sentire Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis, p. 15. cap. 2. Magister in 4. d. 23. cap. 2. qui dicunt, Extremam-Vnctionem fuisse institutam ab Apostolo Iacobo c. 5. sue Epistola canonica, & Alexander Alenf. 4. p. 9. 2. 4. memb. 1. asserit, Confirmationem institutam in Concilio Meldensi; & vtraque sententia non videtur displicuisse Bonaventuræ in 4. d. 7. quest. 1. & dist. 2. 3. art. 2. quest. 2.

Certum tamen est iam apud omnes, sacramenta omnia fuisse instituta à Christo Domino immediatè. Quod videtur apertè tradi in Concilio Tridentino sessione 7. can. 1. his verbis, Si quis dixerit, Sacramenta noue legis non fuisse omnia à Christo instituta, anathema sit. Sotus in 4. dist. 1. quest. 5. art. 2. qui scripsit paulò ante hanc definitionem Tridentini, dixit, oppositam sententiam fore temerariam. Suarez verò supra dist. 12. §. dico primò, ait, rem esse omnino certam, non tamen audeo dicere, quod sit de fide, eo quod in Concilio non inueniantur illæ particulae, immediatè, aut, per se ipsum. Cæterum P. Vasquez hic dist. 135. cap. 1. dicit, esse omnino de fide, quia Concilium planè loquitur de institutione immediata. Nam si de aliquo sacramento posset dubitari, maximè de Extrema-Vnctione; & tamen de hac idem Concilium sess. 14. can. 1. de Extrema vnctione, damnat dicentes, ipsam non esse verè, & propriè sacramentum à Christo Domino institutum, & à B. Iacobo promulgatum: vbi Apostolo sola promulgatio tribuitur.

Probat etiam, quia ille canon editus est contra hæreticos

Certum est Deum esse causam primariam.

Quorundam opinio.

Hugo de S. Victore. Magister.

Alex. Alenf.

Bonavent.

Conclusio.

Conc. Triid.

Sotus.

Suarez.

Vasquez.

4.

81. Communis sententia vult characterem esse in omnibus æqualem. Respondetur ad difficultatem propositam.

DISPUTATIO VII.

De causa instituyente Sacramentum.

SECTIO I. Vtrum de facto Christus immediatè instituerit Sacramenta legis noue.

SECTIO II. An potuerit homini, vel Angelo communicari potestas instituendi Sacramenta.

DE causa materiali & formali, ex quibus componitur intrinsecè sacramentum, dictum est supra disputat. 1. de causa materiali extrinseca, seu de subiecto constituyente sacramentum, dicemus disput. 9. de causa finali constat ex dictis, ad quem finem fuerint instituta. Restat dicere de causa efficiente: hæc autem est duplex, altera instituens, altera exequens, seu operans sacramentum. Nunc dicemus de causa illud instituyente, & disputatione sequenti, de ministro, seu de causa per quam sacramentum executioni mandatur.

hæreticos nostri temporis, quorum aliqui dixerunt, Ordinem esse solum ritum quemdam Ecclesiasticum eligendi ministros; & hi quidem non negarent, esse mediatè à Christo institutum, sicut omnes alij ritus, quos Ecclesia legitime instituit ex potestate sibi à Christo tradita, & tamen illa etiam hæresis damnatur sess. 23. can. 3. Ergo aliquid plus vult Concilium, scilicet immediatam Christi institutionem. Hoc tamen non videtur omnino efficax, quia posset aliquis dicere, Ordinem non esse solum ritum Ecclesiasticum, sed verum sacramentum conferens gratiam, non tamen à Christo immediatè institutum, sed ab Apostolis per potestatem sibi à Christo traditam ad sacramenta instituenda, quæ esset diuersa à potestate data ad alios ritus instituendos, vt constat; & contra hunc non vrgeret definitio Concilij in illo can. 3. sess. 23.

Quid posset responderi rationi Vasquez.

Melius probatur.

Confirmatur.

Ambros. Augustin. Probatur ex PP. & Scriptura.

1. Cor. 4.

Prima congruentia, est Christi excellentia. Secunda, nostra utilitas. Tertia, stabilitas.

Quarta, quia Christus est caput. Quinta, dignitas sacramentorum.

Sexta, quia sacramenta sunt Christi operationes.

4.

tiones Christi, qui ea operatur per suos ministros vt vidimus. Ad hoc autem oportuit, ipsum Christum committere, & dare ministris mandatum operandi suo nomine. Septimam, quia gratiam, & gloriam dabit Dominus: quare sicut noluit, vnum hominem posse communicare alteri suam gratiam, licet possit communicare suam satisfactionem; sic noluit, sacramenta, per quæ datur ipsa gratia, ab alio institui, nisi à se ipso, qui reseruauit sibi gratiæ distributionem. Octauam, vt melius discernentur sacramenta à sacramentalibus: si enim vtraque ab Ecclesia instituerentur, vix possent dignosci. Alias similes congruentias poterit quilibet facillè inuenire.

Septima, quia Deus sibi reseruauit gratiæ distributionem.

8. Notandum.

Christus in quibusdam solum materiam in genere determinauit.

9. Obijciunt Augustinus.

10. Suarez Vasquez. Suarez explicat Augustinum. Vasqueziam.

Aduerte, cum dicimus, Christum instituisse per se omnia, & singula sacramenta; non intendere nos, singulorum materias fuisse omnino determinatas à Christo, nam vt vidimus iam disput. 2. sect. 5. Christus in aliquibus sacramentis solum determinauit materiam in genere, verbi gratia, in ordine ad actionem extremam, quæ sufficienter significet traditionem potestatis. Vnde idem Ordo Sacerdoti apud Latinos confertur per portectionem hostiæ & vini, &c. Apud Græcos verò per solum manuum impositionem cum vtraque significantibus traditionem potestatis. Vtraque autem materia fuit à Christo instituta non determinatè, sed disunctim, vt supra diximus.

Contra hanc certam conclusionem obiici solet Augustinus epist. 118. cap. 1. his verbis: Primum tenere te volo, Dominum nostrum Iesum Christum leui iugo suo nos subdidisse, & sarcine leui. Vnde de sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, dignitate præstantissimis, seruitutem noui populi colligauit, sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio corporis, & sanguinis ipsius, & si quid aliud in canonicis scripturis commendatur, exceptis ijs, quæ seruitutem populi veteris pro congruentia cordis illorum, & prophetici temporis onerabant, quæ & in quinque libris Moysis leguntur. Illa, quæ non scripta, nempe in Sacris litteris, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas commendata, atque instituta retineri. Ex quibus verbis videtur colligi, tum solum Baptismi, & Eucharistiæ sacramentum fuisse à Christo institutum; tum etiam sacramenta, quæ in Sacris litteris non habentur à Christo instituta, fuisse postea instituta ab Apostolis, vel Concilijs generalibus.

P. Suar. sect. 1. §. Tertiò ex Patribus, solum dicit, verba Augusti, esse cum moderatione intelligenda. P. Vasq. n. 9. addit, potius ex illo loco probari clarè conclusionem positam; nam ibi August. nò dicit sola ea sacramenta Christum instituisse, quorum institutio clara habetur in Sacris litteris; nec etiam dixit è cõtra, omnia præcepta, quæ in Scriptura non sunt, esse merè ecclesiastica: sed dixit duo, primum est, sacramenta quæ Christus instituit, esse Baptisimum, Eucharistiam, & illa, quæ in Sacris litteris commendantur. Secundum est, præcepta alia, quæ traditione habentur, & sunt de rebus, quæ in Scriptura non commendantur, esse præcepta solum ecclesiastica. Primum dictum verum est, quia omnia sacramenta commendantur in Scriptura, licet eorum institutio ibi non ponatur: nam Baptismus, Eucharistia, & Pœnitentia clarè habentur in Euangelij: de Ordine etiam

Luce 22.
Matth. 19.
Ephes. 5.
Iacob. 5.

intelligitur illud Luce 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* De Matrimonio, Matth. 19. & ad Ephes. 5. de Confirmatione in Actibus Apostolorum, & denique de Extrema-unctione Iacobi 5. Omnia ergo commendantur saltem in Sacris litteris. Secundum autem dictum verum etiam inuenitur, quia nullum reperitur Christi præceptum, quod non sit de iis rebus quæ in Scriptura eo modo commendantur.

11.
Interpretatio
non satisfaci-

Hæc interpretatio non videtur satisfacere, primo quia Augustinus nō dicit solum quod sacramenta omnia commendantur in Scriptura, sed etiam, quod Christus instituit Baptismum, Eucharistiam & omne aliud, quod in Sacris litteris commendatur. Certum est autem, quod eo modo, quo commendatur Matrimonium, alia multa commendantur in Euangeliis quæ non sunt sacramenta instituta à Christo; nam vel nomine commendationis intelligit Vasquez, quod solum fiat honorifica mentio illius, & hoc modo commendatur etiam elemosyna, virginitas, pauperas, & alia multa, quæ non sunt sacramenta. Vel per commendationem intelligit, quod extollatur eius virtus, & efficacia ad cauendam gratiam; & hoc modo non commendatur Matrimonium, nec Ordo Diaconatus, vel Subdiaconatus. Ergo verba Augustini alium habent sensum. Secundo, illa regula videretur esse nimis à disparatis in eo sensu, quod illa solum sacramenta essent à Christo instituta, quorum sit mentio in Scriptura, licet non vt sacramentorum, vel eorum institutionis, sed saltem materialiter, & specificatiue. Quid enim refert mentio illius rei ad aliud propositum facta, vt inde argueretur, fuisse à Christo in sacramentum institutam. Tertio, denique secunda regula videtur omnino inutilis ad cognoscenda, quæ sint præcepta Ecclesiastica. Plura enim sunt, quæ in Scripturis etiam commendantur; de quibus sunt multa Ecclesiæ præcepta, scilicet de ipsis Sacramētis, & aliis similibus, non ergo sciremus, per illam regulam quod esset præceptum Ecclesiasticum, quod verò ipsius Christi.

12.
Explicatur
melius.

Alia ergo videtur esse mens Augustini, qui fanè ibi solum intendit ostendere suauitatem legis Euangelicæ, in qua Christus, sublaris grauius præceptis legis antiquæ, paucissima, & suauissima imposuit scilicet Baptismi, Eucharistiæ & si quid aliud in Sacris litteris præcipitur, nam quæ alia præcepta vniuersalia sunt in Ecclesia, & in Sacris litteris non contenta, ea omnia intelliguntur esse ab Apostolis, vel ab Ecclesia superaddita, quæ regula verissima est, nam præcepta Christi solum sunt illa Baptismi & Eucharistiæ, & si quid aliud in Euangeliis habetur, vel in Testamento nouo; verbi gratia, præceptum confessionis contentum in illis verbis Ioan. 20. *Quis non retinuerit, &c.* præceptum etiam confessionis ante communionem in illis verbis Pauli: *prober autem se ipsum homo, &c.* præceptum etiam indissolubilitatis Matrimonij à Christo propositum. Circa alia verò sacramenta licet fuerint à Christo instituta, non tamen fuerunt ab ipso imposta aliqua præcepta.

13.
Instauratio.

Dices, etiam circa Confirmationem, & Extremam-unctionem, v. g. esse præceptum diuinum non vtendi oleo non consecrato, & circa sacramentum Ordinis, non vtendi alia materia, & circa Missæ sacrificium non cōsecrandi vnā speciem absque alia. Respondeo, hæc, & alia similia non esse propriè tam præcepta positia, quàm natura-

Dilatatur.

lia, quia sequuntur ex natura rei ex ipsa institutione; nam eo ipso, quod sacramentum institutum est sub tali materia, ex natura rei est illicitum vti alia materia ad conficiendum illud, & eo ipso quod institutum est sacrificium Missæ sub tali ritu, erit illicitum tentare idem sacrificium sub diuerso ritu.

Adde deinde verba Augustini intelligi de præceptis affirmatiuis, quæ grauius videri possent, non de præceptis negatiuis, quæ non tam redderent grauem legem Euangelicam, quale est præceptum prohibens Circumcisionem, & ritus Iudaicos, & præceptum prohibens alia sacrificia præter Eucharistiam, & si quæ sunt alia similia.

Obiici etiam potest secundo. Idem Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana cap. 9. vbi de sacramentis legis nouæ sic ait: *Quædam pauca pro multis, eademque factu facilissima & in intellectu augustissima, & obseruatu castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina:* vbi Apostolos etiam videtur facere auctores sacramentorum. Hoc tamen facile explicatur de promulgatione facta per Apostolos, quam videtur significare illud nomen, disciplina, quod non institutionem significat, sed magisterium docentis, & explicantis aliquid, quod munus solum Apostoli præsterunt.

Tertio obiici solet Auctor sermonis de ablu-tione pedum nomine Cypriani (non tamen est Cypriani) non longè à princ. de Eucharistia, sic loquens: *Ipse Summus Sacerdos sui est Sacramenti institutor, & auctor; in cæteris homines Spiritum sanctum habuere Doctorem.* P. Vasquez hæc verba ad bonum sensum conatur reducere, sed non oportet multum de ipso curare, habet enim alia difficiliora in eodem sermone: & quidem hæc verba etiam essent contra hæreticos, concedentes Baptismum solum fuisse à Christo institutum: quare ab omnibus debet vel reici, vel explicari, quod per, cætera, ibi non intelligat alia sacramenta, sed vel alios ritus sacramentales, vel præcepta alia diuina, quæ Spiritu sancto dicente magis explicite Apostoli proposuerunt.

Ex dictis colligitur, quid dicendum sit de sacramentis antiquis, de quibus omnes cōueniunt, quod fuerint à solo Deo instituta, vt patet de Circumcisione, & de Sacramento legis naturæ. Certum est enim non fuisse ab alio institutum, nemo enim poterat remittere peccatum in illo statu, nisi solus Deus. Denique cætera Sacramenta legis scriptæ fuerunt à Deo, sicut & ipsa lex, quæ licet appelletur Moïsis, id solum intelligitur de promulgatione facta à Moïse, & licet Paulus dicat ad Galatas 3. legem illam fuisse ordinatam per Angelos; hoc tamen intelligitur tanquam per interpretes, & nuntios diuinæ ordinationis.

Contra hanc tamè communem, & verissimam doctrinā obiici potest, quia ille dicitur instituere aliquid sacramentum, qui facit quod signum illud sensibile, quod de se non habebat significare sanctitatem, vel illam cōferre, possit iam illam significare, & cōferre; hæc enim est essentia sacramenti, vt diximus disp. 1. vbi etiam notauimus, sacramenta illa legis scriptæ in tantum fuisse vera sacramenta, in quantum significabant practicè nostram gratiam futuram, & simul tunc suscipienti conferebant aliquam sanctitatem legalem, & imperfectam: nam illud primum sine hoc secundo non sufficiebat ad rationem sacramenti. Et quidem licet Ecclesia populi Israëliti non possit propria

Confirmatur.

14.
Augustin.
Secundò obijci-
tur idem.

Explicatur.

15.
Alia obie-
ctio.
Cyprian.

Vasquez.
Soluitur, vt
iecta aucto-
ritate illius
Auctoris.

16.
Colligitur
quid sit di-
cendum de
antiquis sa-
cramentis.

Galar. 3.

17.
Obiectio.

SECTIO II.

An potuerit homini, vel Angelo communicari potestas instituendi Sacramenta.

19.
Non est quæstio de potestate illa principali, & excellenti, quæ cōuenit Deo ratione Deitatis; hæc enim eo modo, & cum ea indepēdētia, & superioritate, quæ est in Deo, nullo modo potest creaturæ communicari: sed quæstio est de potestate ex commissione, seu participata: & quidem quoad hoc, eadem est difficultas de humanitate Christi, nulla enim ratio repugnantiae afferri potest in Ordine ad alias naturas creatas, quæ non procedat etiam respectu humanitatis Christi.

Duæ ergo sunt sententiæ oppositæ in hoc puncto; prima negatiua, quam defendit Scotus in 4. disp. 1. q. 3. §. de secundo dico. Gabr. & Durand. quos affert, & sequitur P. Vasquez disp. 1. 3. cap. 2. Altera est affirmatiua communis, quam videtur tenere S. Thomas hac q. 64. art. 4. & alij, quos refert & sequitur P. Suarez hic disp. 1. 2. sect. 2. cui fauere videtur August. tract. 5. in Ioan. Controuersia inter vtramque sententiam videtur magis de nomine, quàm de re; nam vtrique consentiunt in hoc, quod potuerit aliquis ex delegatione Dei designare materias, & formas validas sacramentorum, ita vt Deus dixerit, si tu uolueris, quod aliqua signa sensibilia significent, & conferant gratiam infallibiliter; ego id totum pono in tua voluntate, & potestate, & volo quod dent gratiam. Dissentiunt autem in eo, an hic homo ratione huius potestatis diceretur simpliciter instituere sacramenta; quod prima sententia negat, & secunda affirmat, & in hoc puncto, vt dixi, videtur esse differentia solum circa significationem, & proprietatem vocis: nimirum, quid significetur per institutorem, & auctorem sacramentorum?

Prima sentē-
tia negans.
Scotus.
Gabriel.
Durand.
Vasquez.
S. Thom.
Suarez.
S. August.
Secundū as-
firmans.
Quæstio ser-
uanda de nomine.

20.
Cum Durando tamen videtur esse magis de re; ipse enim in 4. disp. 2. quæst. 1. num. 4. licet concedat posse communicari creaturæ aliquam potestatem instituendi signa per determinationem aliquam rerum ad significandum, non verò per applicationem virtutis, & efficacitatis: addit tamen, illam potestatem instituendi sacramenta, ita posse creaturæ communicari, vt non possit postea pro sua voluntate mutare id, quod semel instituit, neque dispensare in iis signis. Quod quidem, vt dixi, est magis de re, sed videtur inconsequenter positum, non enim repugnat magis reuocare in totum, vel in partem institutionem factam, quam eam semel facere: quare si ex delegatione Dei posset hoc posterius creatura, non est, cur non posset etiam & illud prius.

P. Vasquez, licet dicat, se amplecti sententiam Scoti; sed re vera longè distat à fundamento Scoti: nam Vasquez probat suam sententiam ex eo quod instituere, est aliqua rem inchoare, & quasi ab initio statuere: quod quidem nō potest competere creaturæ: iam enim debuit prius præcedere decretum Dei committētis, & dantis talem facultatem creaturæ: quare ab hoc Dei decreto sumerent suum primum exordium, sacramenta. Scotus vero disp. 2. quæst. 1. §. ex his: innititur potissimè huic argumento, quod si creatura haberet illam potestatem, sequeretur Deum determinari à creatura ad conferendam gratiam, & per consequens Deum esse causam secundam respectu creaturæ in productione illius gratiæ. Quod quidem funda-

21.
Vasquez.
Fundamentū
Vasquez.

18.
Respondetur.

propria auctoritate dare illis signis, & caremoniis virtutem significandi practicè nostram gratiam futuram; poterat tamen eadem signa, quæ à Deo erāt instituta ad significandam practicè nostram gratiam futuram, assumere ad conferendam per illa aliquam sanctitatem legalem, v. g. aliquod sacrificium, quod esset à Deo institutum ad significandum sacrificium Christi, & redemptionem nostram, posset assumere ad conferendam sanctitatem legalem, & purgandum hominem per illam caremoniam ab aliqua irregularitate legali, quæ per homines fuisset imposita: hoc autem ipso, illud sacrificium haberet omnia requisita, vt esset sacramentum, cum ex vno capite significaret practicè gratiam futuram per modum promissionis diuinæ, & ex alio confetret suo vsu aliquam sanctitatem saltem imperfectam & legalem: ergo homines dantes hanc secundam virtutem illi Sacrificio, dicerentur instituere illud in ratione sacramenti; nam facerent quodd illud, quod prius non erat sacramentum ex defectu huius requisiti, iam esset sacramentum: ergo essent cause, quod illud signum esset sacramentum, & per consequens poterant tunc homines propria auctoritate instituere aliqua sacramenta, præter illa, quæ Deus instituisset.

Respondeo, in eo casu actionem illam, vel sacrificium non fuisse appellandum propriè sacramentalem, quia licet significaret vtrumque, non tamen ex vna, & eadem institutione, sed ex diuersis, & disparatis: quare licet actio, vel res sensibilibus esset materialiter vna & eadem, in ratione tamen signi esset formaliter duplex propter duas significationes, quas haberet ex duabus diuersis institutionibus, quatenus à Deo esset instituta ad significandum vnum, scilicet gratiam futuram; & ab Ecclesia, ad significandum aliud, scilicet illam imperfectam sanctitatem legalem: ad rationem autem sacramenti requiritur, quod ex eadem institutione, & respectu eiusdem quasi loquentis per illud signum significet vtrumque; nam alioquin non significat coniunctionē vnus cum alio, sed quasi æquiuocè, & per modum plurium signorum significat vnum & aliud, sicut si hæc duæ voces, *vnus liber*, proferrentur simul à duobus hominibus intendentibus significare diuersos libros, adhuc non significarent quod significant hæc voces, *duo libri*, quia hæc significant coniunctionem duorum librorum, quos idem proferens intendit significare. Sacramentum ergo non est, quod respectu vnus vtentis illo signo significat gratiam futuram, & respectu alterius significat sanctificationem præsentem, sed est signum, per quod idem qui illo signo vtitur, intendit significare vtrumque simul, & sanctificationem præsentem, & gratiam inherēntem præsentem, vel futuram, ideo enim supra disp. 1. sect. 2. in definitione sacramenti diximus, esse caremoniam sensibilem; quæ suo vsu sanctificando subiectum, significat gratiam, &c. vt indicarem, illa duo munera non debere coniungi per accidens in sacramento, sed per se, & ex vi eiusdem institutionis, qua imponitur ad significandum vtrumque pro vt est signum eiusdem vtentis tali signo, non respectu diuersorum.

***

fundamentum debile est. In primis, quia hæc causalitas creaturæ esset solum moralis, & licet esset physica, non argueret, Deum esse causam secundam: nunc enim determinatur Deus à voluntate nostra ad cõcurrendum ad amorem potius quàm ad odium; & tamen Deus est causa prima, quia de ratione causæ primæ est, quod sit vniversalissima ad omnes effectus, quod sine illa nulla causa possit operari, quod ipsa det omnibus virtutem ad operandum, quod ipsa applicet omnes causas secundas ad operandum; non tamen quod ipsa determinet omnes, potest enim applicare aliquam causam secundam indifferenter, à qua rursus determinetur concursus Dei ad hunc potius, quàm illum effectum, vt suppono ex materia de gratia & voluntate Dei.

22. Notandum est duplex sensus questionis.

Christus non potuit communicare creaturæ potestatem quæ habet vt Deus. Quatuor Christi excellentiæ. S. Thom.

Durand.

23. Quæ prerogatiua Christi potest communicari.

Vasquez.

Pro resolutione igitur norandum est, quæstionem hanc duos habere posse sensus. Primus est, an Christus communicare potuerit alteri potestatem, quàm ipse habuit. Et hæc videtur esse quæstio, quàm tractat S. Thomas hic. Secundus est, an ea potestas, quàm Deus posset communicare creaturæ, satis sit, vt illa creatura dicatur simpliciter instituere sacramenta? & hæc videtur esse quæstio, quæ controuertitur à Theologis recentioribus.

Hoc supposito, quod attinet ad primum sensum quæstionis, certum est, potestatem, quàm Christus, vt Deus, habuit, non potuisse eo modo comunicari alicui creaturæ, imo nec ipsi humanitati Christi, vt diximus; loquendo verò de potestate, quàm habuit vt homo, cõsiderari possunt in Christo quatuor excellentiæ, seu prerogatiuæ, quas Christus habuit circa sacramenta, quas recenset S. Thomas art. 3. Prima est, quod propter merita Christi in sacramentis applicata remittitur peccatum, & confertur gratia. Secunda, quod sacramenta in nomine Christi sanctificent. Tertia, quod Christus instituit sacramenta. Quarta denique, quod Christus potuit etiam extra sacramenta gratiam cõferre. Circa secundam dubitari potest, quid intelligatur per illam. Durandus in 4. d. 5. q. 3. dicit, sacramenta sanctificati in nomine Christi, intelligi de more illo antiquo, quando Apostoli baptizabát in nomine Christi, sed cum S. Thomas loquatur vniversaliter, & de facto, facilius explicatur de inuocatione implicita Christi, quatenus minister operatur semper vice ipsius Christi, & nomine ipsius.

De his igitur quatuor prerogatiuis vniversalibus S. Thom. art. 4. docet planè potuisse aliis ministris comunicari, & quidè de tribus vltimis non videtur esse controuersia. De prima videtur esse difficultas, quia quæcũque gratia habitualis, sine gratia vnionis nõ sufficeret ad hoc, vt vnus homo mereatur de condigno alteri gratiã. Quare P. Vasquez n. 26. explicat S. Thomam de solo merito cõgruo, quod posset esse in puro homine & comunicari Sacramentis ab eo institutis, ad hoc tamen sufficeret quæcumque gratia habitualis, nec requireretur illa tanta gratiæ plenitudo quàm ibi exigit S. Thomas. Melius ergo possumus illud intelligere vt sonat de valore condigno, nam, vt diximus in tractatu de Incarnatione disp. 5. scilicet. 8. posset aliquis de potentia absoluta accipere plenitudinem gratiæ habitualis, ita vt non posset iam per propria merita angere suã gratiam, & tunc posset aliis de condigno mereri gratiã, & per consequens posset Deus dare illi potestatem instituendi sacramenta, quæ conferrent gratiam propter me-

rita cõdigna ipsius. Cæterum in duobus differret à Christo Domino. Primò, quia licet posset mereri de condigno gratiam, non tamen remissionem peccati mortalis, nec iustificationem peccatoris; vt diximus loco citato, atque adeo non posset his Sacramentis conferre per valorem condignam suorum meritorum virtutem ad iustificandum; qualem habent alia Christi sacramenta. Secundò, quia cum totus valor illorum meritorum esset finitus, non posset instituere sacramenta quæ absque vilo termino haberent virtutem communicandi gratiam pluribus, & pluribus suscipiendis, sed solum vsque ad talem terminum, qui tamen terminus non oportet quod sit in Sacramentis Christi, cuius merita habent valorem infinitum.

Restat ergo controuersia in secundo sensu; an scilicet ea potestas quæcumque esset, quæ posset creaturæ comunicari, sufficiat, vt diceretur instituere propriè sacramenta, & auctor Sacramentorum? In quo placet magis secunda sententia supra relata: quia cõmunis est & conformis modo loquendi Theologorum, & Patrum, cum enim quæstio sit de nomine, vt dixi, debemus obseruare modum loquendi à pluribus receptum; constat autè ita loqui Patres & Ecclesiam ipsam, quando dicit simpliciter, Christum instituisse omnia sacramenta nouæ legis: loquitur enim de Christo vt homine; alioquin enim non oportebat nominare Christum, sed omnes personas Trinitatis; & constat ex ipso modo loquendi: nam eo modo tribuunt Christo Sacramentorum institutionem, quo tribuunt illi actiones humanas, per quas sacramenta instituit. Sic enim loquitur Ecclesia de institutione Eucharistiæ, in hymno festi corporis Christi: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tristibus Sanguinis poculum, dicens, Accipite, quod trado vasculum, omnes ex eo bibite. Sic Sacrificium istud instituit, cuius officium committi voluit solis Presbyteris, quibus suo congruit, vt sumant, & dene cæteris.* Vbi idem qui protulit illa verba, *Accipite, & bibite;* dicitur instituisse sacrificium, & sacramentum. Certum autem est, quod illa verba protulit vt homo, ergo natura, quæ loquebatur, & voluntas eadem instituit sacramentum: imo sacrificium vt sacrificium debuit ab ipso offerri vt homine, nam vt Deus non poterat illud offerre, ergo vt homo etiam debuit instituere illud, quia per suam institutionem ordinauit eisdem verbis Apostolos in Sacerdotes, vt eius vice offerrent, quæ omnia fecit vt homo, vt sic enim est Sacerdos in æternum offerrens per alios ministros; ergo si per eadem verba instituit sacramentum, oportet quod sacramentum instituerit vt homo. Eodem modo loquitur Trident. sess. 13. c. 1. & 2. dicens: *Redemptorem nostrum discessurum ex hoc mundo, suis verbis instituisse sacramentum illud: quod quidem de Christo vt homine debet intelligi, qui & discessurus erat, vt homo, & loquebatur vt homo; sicut & de sacramento Pœnitentiæ, §. 14. c. 1. dicitur institutum à Christo post resurrectionem suam per illa verba; Accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittantur eis, &c.* quæ etiam verba à Christo Domino vt homine dicta fuisse manifestum est: nec de hoc loquendi modo dubitari potest, quin apud omnes vltimatissimus sit: ergo est propriè & in rigore institutio, cum ab omnibus nomine institutionis simpliciter dicta semper intelligatur.

Ratione autem probatur, quia, ad hoc, vt aliquis

24. Quæstio in secundo sensu.

Resolutio quæstionis pro parte affirmante. Probatur ex Patribus.

Ex Tridentino. Conc. Trid.

25. Probatur ratione.

quis simpliciter, & absolute dicatur aliquod instituere, non requiritur, quod nullo modo acceperit potestatem ab alio id faciendi, nec quod alius saltem in cõmuni non habuerit decretum aliquod circa rem illam: sic enim communiter S. Benedictus dicitur institutor, & auctor sui Ordinis, ac regulæ, licet Deus prius auctor fuerit eius cõsilij, & S. Franciscus, vel S. Ignatius dicuntur auctores suarum regularum, licet vterque ad eas regulas stabilendas potestatem acceperit à Summo Pontifice; quod idem in aliis mille exemplis reperitur. Potuisset ergo aliquis dici auctor, & institutor Sacramentorum, licet à Deo potestatem acceperit id faciendi. Sufficit enim ad hanc appellationem, si ipse fuerit primus determinans, vel reducens ad executionem facultatem, & potestatem illam, quæ de se erat indifferens, vt haberet, vel non haberet effectum, nam qui hoc modo instituit, dicitur in rigore auctor, multò magis quàm is, qui solum cõcurrit indifferenter: sicut qui producit calorem, dicitur causa, & auctor calidi, quia licet iam inueniat productum subiectum; hoc tamen erat indifferens ad calidum, & frigidum. Non nego tamen, quod potuisset etiam Deus dici tunc auctor sacramenti ab illo homine instituti; nõ licet quatenus præcisè daret potestatem, videretur concurrere solum indifferenter: quatenus tamè dedisset illam facultatè, & potestatem ex præciètia futuri vsus, & ex affectu ad vsus illos, cõficeretur causa determinata, & diceretur auctor illius effectus secuti; sicut nunc dicitur causa, & auctor nostrorum operum honorum propter eandem rationem.

Quid requiratur ad hoc vt aliquis dicatur in rigore institutor sacramenti.

26. Arguitur contra Vasquez.

Licet Ecclesia acceperit potestatem instituti quodam ritus, ipsa tamen non dicitur instituere.

Instit. Vasquez.

Respondetur.

27. Infantia.

Vnde arguere possumus secundò ad hominem contra P. Vasquez, qui cap. 1. late probat, vt vidimus, ex verbis Tridentini, esse omnino de fide, quod omnia sacramenta fuerint à Christo immediate instituta; quia licet Concilium non vtatur illa voce *immediate*, verbum tamen *instituti*, simpliciter prolatum significat institutionem immediatam, non mediatam: neque enim dicitur Christus simpliciter instituisse ea omnia quæ Ecclesia præcipit, & instituit ex potestate sibi à Christo tradita, nemo enim dicit simpliciter, & absolute, cæremonias omnes Ecclesiasticas esse ex Christi institutione. Hoc autem argumentum videtur manifestè probare, quod hanc denominationem non impediatur acceptio potestatis ab alio: si enim Ecclesia dicitur in rigore, & cum proprietate instituere cæremonias, & ritus, licet id non faciat, nisi ex potestate, quàm à Christo accepit; cur ille homo non posset similiter dici instituere sacramenta, licet id faceret ex potestate sibi à Deo prius tradita? Dicis, quia iam ea potestas pendere deberet ex primo Dei decreto circa sacramenta, & ex illo exordium ducere, ac proinde ab ipso decreto Dei solum propriè dicerentur institui. Hæc sunt verba P. Vasquez num. 15. Sed contra: potestas etiam instituendi cæremonias pendet ex primo Christi decreto circa cæremonias, quò sci licet dedit Ecclesiæ hanc potestatem cæremonias ordinandi, ac proinde ab illo decreto exordium ducit: ergo nec cæremonia poterit dici ab Ecclesia instituta, sed à Christo, vel si hoc admittitur, illud etiam debet consequenter admitti, cum sit eadem omnino ratio.

Dices: sacramentum instituitur per potestatem & efficaciam, quàm habet ad causandam gratiam; ergo ille solum dici potest instituere sacramentum in ratione sacramenti, qui dat illi talem effica-

ciam: hanc autem solus Deus potest dare, & non homo, ergo solus Deus potest instituere sacramentum. Respondeo, in prædicto casu homo etiam communicaret sacramento illam efficaciam; supponimus enim, quod Deus dedisset auctoritatem homini, vt sua voluntate posset obligare Deum ad hoc, vt Deus sua lege se obligaret ad dandam gratiam cum talibus signis: hæc autem obligatio Dei est efficacia, quàm habet sacramentum, atque ideo homo, qui posset causare hanc Dei obligationem, posset causare sacramentum in ratione efficacis.

Dicitur.

28. Arguitur.

Sed contra vrgebis, quia in lege naturæ materia illius sacramenti quo paruuli iustificabantur, ex institutione diuina, non erat determinata, sed determinari poterat à singulis pro eorum arbitrio, qui poterant huic actioni externæ connectere potestatem, & efficaciam ad significandam, & causandam gratiam; & tamen ipsi non dicebantur instituere illud sacramentum.

29.

Satisfit. dicitur. Satisfit se Deus habet in de legatione facientia. Primò, cõmuni est signationem. Secundo potestatem. Primes modus non sufficit vt homo dicitur instituere 3 secus verò secundo.

Respondeo, dupliciter posse Deum se habere in delegatione faciendâ; primò, applicando efficaciam signo, quod homo designauerit; secundò, dando homini potestatem, vt ipse faciat illud signum efficax. In primo casu non communicat potestatem, sed relinquit homini meram designationem, qui non est actus potestatis; in secundo communicat potestatem. Primus modus non sufficit, vt homo dicatur instituere sacramentum. Sic enim de facto sacramentum Eucharistiæ institutum est in vino albo vel rubro: Sacerdos autem designans rubrum, non dat illi signo potestatem; hanc enim Christus dedit; sed solum eligit hanc potius materiam ex duabus, quibus Christus sub distinctione significationem imposuit. Sic in sacramento legis naturæ iam erant plures materiae, seu actiones humanæ sub distinctione impostæ à Deo ad significandam gratiam; quare qui vnâ ex illis exercebat, nõ imponebat illi significationem, sed eligebat vnâ ex actionibus habentibus iam ex Dei institutione vim significandi. Quod à posteriori cõstat; quia non posset tunc aliquis apponere illam materiam cum omnibus requisitis, & cum intentione faciendâ totum id, ad quod institutum erat à Deo, & tamen nolle causare gratiam; sicut nec potest nunc aliquis velle facere contractum legitimum matrimonij, & non efficere sacramentum. At verò in secundo casu relinqueretur homini non solum electio materiæ, sed etiam communicatio efficacis, & impositio significationis.

30.

Confirmatur exemplis.

Possumus hanc differentiam multis exemplis declarare. Primò, Episcopus potest præcipere alicui sub excommunicatione, vt faciat quod illi Petrus præcepit: tunc autem non dat Petro facultatem præcipiendi sub excommunicatione; quid enim si Petrus laicus sit, & incapax iurisdictionis Ecclesiasticæ? Sed ipse Episcopus imponit excommunicationem subdito non facienti quod Petrus designauerit. Alio autem modo se habet Episcopus, quando dat alicui facultatem præcipiendi sub excommunicatione; tunc enim hic delegatus non solum potest designare materiam præcepti, sed imponere cõsuram, quæ adhuc non erat imposta. Sic etiam Cõfessarius potest alicui in pœnitentiam imponere, vt faciat id, quod eius mater designauerit; tunc autem matri nõ dat potestatem imponendi pœnitentiam, nec mater illam imponit; sed materialiter designat opus, quod opus,

Aliud est præcipere alicui sub excommunicatione vt Petro præcipiendi pœnitentiam; aliud verò dare facultatem vt Petro præcipiendi sub excommunicatione.

Confirmatur
alio exemplo.

opus, ut sic ab ipsa designatum, fuit ab ipso Confessario impositum pro poenitentia sacramentali; itaque designatio illa, quam facit mater, nullo modo est actus iurisdictionis spiritualis. Denique, in materia iustitiae potest aliquis praecipere seruo suo, ut faciat quicquid ei Petrus dixerit; ad hoc autem non oportet, quod Petro det ius, aut potestatem ullam supra seruum; sed solum sit Petrus designans materiam, in qua seruus debet domino suo obedire: quare Petrus tunc praecipiens non exercet actum dominij, aut superioritatis, sed solum designat materiam; & seruus non exequens, quod Petrus dicit, non peccat peccato iniustitiae, vel inobedientiae contra Petrum, sed solum contra dominum; peccaret autem contra Petrum, si dominus dedisset etiam Petro potestatem, & ius ad praecipendum; sicut in illo exemplo supra posito subditus, cui Episcopus sub excommunicatione praecipit facere quicquid Petrus illi diceret, non peccaret peccato inobedientiae contra Petrum, si eius iussa non acceptaret, sed esset inobediens contra Episcopum; esset autem inobediens etiam contra ipsum Petrum, si Episcopus dedisset Petro potestatem etiam praecipendi, & imponendi censuras. His ergo exemplis, & aliis multis explicari potest discrimen, quod est inter illos duos modos, quibus Deus posset creaturam committere determinationem sacramentorum: nam si Deus ipse imponat significationem, & efficaciam illis signis, quae homo elegerit, non instituit sacramenta ipse homo, sed solum designat materiam, quam Deus sub distinctione iam instituit; si vero Deus det homini facultatem imponendi significationem, & efficaciam aliquibus signis, tunc homo exercet actum potestatis, & instituit verè illa sacramenta ex delegatione Dei. Potest enim Deus utroque modo reddere sacramentum dependens à voluntate hominis. Sic de facto Christus instituit sacramentum matrimonij imponendo significationem sacramentalem consensui, quem coniuges expriment; coniuges autem exprimentes illum consensum nutibus vel vocibus, non imponunt illi signo significationem sacramentalem, nec illud sacramentum instituent, quia ipsi non habent auctoritatem imponendi significationem. E contra autem quando Adamus fuit creatus, dedit illi Deus auctoritatem imponendi nomina cunctis animantibus, & imponendi significationem illis vocibus, quam significationem imponebat ipse Adam per potestatem & auctoritatem, quam habebat: & hoc modo posset Deus dare auctoritatem homini imponendi aliquibus signis vim ad significandam infallibilem gratiam, quae impositio fieret ab homine per potestatem sibi à Deo traditam.

31.

Petrus, in quo differat potestas data ad designandam materiam, cum Deus imposuerit iam significationem, à potestate imponendi significationem ex concessione, & approbatione Dei? Nam in utroque casu res videtur eodem omnino modo se habere; siquidem in utroque casu interuenit voluntas Dei volentis, quod illa res significet infallibiliter gratiam; in utroque casu interuenit voluntas hominis coniungentis hanc rem cum vi, & potestate significandi; in utroque illud signum deducit videntem illud ad cognitionem gratiae, ex eoque concipit auctoritatem Dei interpositam; ergo in re idem est, dare Deum alicui potestatem imponendi significationem ex commissione Dei, & Deum

imponere significationem illi rei, quam homo designauerit, ac per consequens, si in illo primo casu homo diceretur instituire sacramentum, idem deberet dici in hoc secundo.

Respondeo, quoad effectum quidem significandi efficaciter, & infallibiliter gratiam, nullam esse differentiam; esse tamen quoad modum causandi illum effectum. Nam in primo casu homo non esset auctor potestatis, & efficaciam quam signum illud haberet ad significandam ineffabiliter gratiam: cum enim haec efficaciam tota proveniat à voluntate qua Deus se obligat ad dandam gratiam posito illo signo, ille solus est causa illius efficaciam, qui est causa, quod Deus se taliter obliget; homo autem in illo casu designans materiam, non est vlllo modo causa, quod Deus se obliget; iam enim praecesserat tota obligatio ex parte Dei; nec post designationem materiae factam ab homine, se obligat de nouo, sed ex vi sola prioris obligationis concurret cum hoc signo ad dandam gratiam, atque ideo solus Deus est causa efficaciam, & infallibilitatis, quam habet illud signum. At vero in secundo casu homo ex auctoritate sibi concessa imponens signum, est causa efficaciam, quam habet illud signum ad significandam infallibiliter gratiam; nam est causa, quod Deus se obliget, & quasi liget de nouo ad dandam gratiam cum hoc signo: hoc enim est dare homini auctoritatem ad instituenda sacramenta; dare scilicet ei ius, & auctoritatem, qua pro sua voluntate possit obligare, seu facere, quod Deus se obliget ad assistendum infallibiliter cum talibus signis: nec sufficit obligatio prior, qua Deus se iam obligauerat, quando concessit homini auctoritatem instituendi sacramenta; illa enim fuit obligatio quasi remota, quia proximè non se obligauerat ad dandam gratiam, sed ad obligandum se ad dandam gratiam, posita hominis voluntate obligandi Deum, atque adeo homo est causa, quod Deus se obliget ad dandam gratiam; ad hoc enim videtur auctoritate, quam à Deo accepit, obligandi ipsum Deum, & per consequens est causa infallibilis efficaciam, quam illud sacramentum habet, quae oritur ex secunda obligatione Dei. Quod si Deus non dedisset auctoritatem homini obligandi ipsum, sed antecedenter se obligat ad dandam gratiam posito signo, quod statuerit homo; tunc dicimus, hominem non instituire, nec imponere illud in ratione signi infallibilis, sed eius designationem esse conditionem, sub qua se Deus obligauerat, & instituerat iam illud sacramentum; atque adeo pertinebit ad primum casum, non ad secundum; quia institutio est causatio illius efficaciam & obligationis Diuinae, ut diximus.

Dices, ad hoc, ut aliquis dicatur auctor, & causa compositi, non requiritur, quod producat eius formam; satis est, si producat vnionem formae cum subiecto; sic enim vnus homo dicitur generare, & producere alium hominem; quia licet non producat eius formam, quae est anima, & sit à solo Deo, producit tamen vnionem formae, cum materia, per quam resultat totum compositum. Sed in primo casu, in quo homo designat materiam sacramenti, licet ipse non causet efficaciam, & obligationem Dei ad hanc materiam: iam enim Deus posuerat totam obligationem; vnus tamen huius materiae illam Dei obligationem, quae posita fuerat quasi in abstracto, & indifferens ad hanc vel illam materiam; ergo poterit etiam homo,

32.
Explicatur
quomodo differat potestas
designandi
materiam à
potestate im-
ponendi signi-
ficationem.

Designatio illi
la est tantum
conditio.

33.
Instauratio.

mo tunc dici auctor huius sacramenti, quia est causa, quod obligatio Dei vnatur cum hac re à se designata.

34.
Respondetur.

Respondeo; in eo casu homo nec causeret obligationem Dei, nec etiam vnionem obligationis propriae loquendo, sed solum poneret materiam, cui iam ex Dei decreto fuerat vnita obligatio. Sed quicquid sit de hoc, argumentum in hac materia non procedit; quia sacramentum in ratione sacramenti non solum dicitur causari ab eo, qui illud producit in ratione existentis actu, sed etiam ab eo, qui illud ponit in esse conditionato; imò ille solus dicitur auctor sacramenti, qui est causa, quod sit vera conditionalis illa, si homo baptizetur cum talibus verbis, accipiet gratiam: cum enim sacramentum sonet principaliter efficaciam, haec autem verificetur, etiam si sacramentum actu non applicetur, quia adhuc est verum, quod iam sacramenta habeant efficaciam; ille dicitur auctor sacramenti, qui in actu primo est causa huius efficaciam, quam quidem habent sacramenta ex sola Dei voluntate, antequam homo ponat hanc, vel illam materiam. Quamuis ergo homo ponendo hanc materiam possit dici causare, & producere hoc sacramentum secundum esse existentiam, non tamen dicitur auctor huius sacramenti, quia ille solus est auctor, qui facit (ut diximus) quod illa conditionalis, quae prius non erat vera, sit iam vera: nam licet nullum sacramentum applicaretur, posset iam dici Christus auctor sacramentorum legis nouae. Quando vero homo dicitur producere hominem, vel auctor hominis ratione vnionis, agitur de effectu, qui solum dicitur habere esse, quando ponitur actu à parte rei, & cuius non potest alius esse auctor, nisi qui illum ponit à parte rei. Quare ad argumentum positum distinguenda erit maior ex doctrina tradita iuxta diuersitatem effectus, de quo fuerit sermo; & tunc neganda erit consequentia.

Aliud est
causare sa-
cramentum in
ratione exi-
stentiae, &
aliud insti-
tuere.

35.
Instauratio.

Sed contra solutionem urgetur aliquis: ergo si Deus intra instituit sacramentum, ut etiam in actu primo, & ante actualem operationem & ministracionem sacramenti, relinqueret homini faciendam designationem materiae, hoc sufficeret, ut homo diceretur auctor, & institutor sacramenti, v.g. Deus institueret, quod daretur gratia per ablutionem tali liquore, quem Pontifex designaret; tunc Pontifex designando pro materiae ablutionis vinum, faceret quod esset iam vera haec conditionalis, quae prius non erat vera, si homo tali ritu abluatur vino, accipiet gratiam; ergo tunc Pontifex diceretur instituire illud sacramentum.

36.
Responsio.

Respondeo; tunc non diceretur Pontifex causa illius sacramenti secundum speciem; quia ante eius designationem esset iam completè institutum secundum speciem talis sacramenti; sed posset dici causa, & auctor fortasse illius sacramenti secundum indiuiduationem, seu contractionem ad talem materiam; homo autem dicitur causa, & auctor hominis simpliciter, quia nec secundum indiuiduationem, nec secundum speciem illum inuenit productum. Deinde addo, tunc Pontifex non diceretur instituisse illud sacramentum, quia instituire plus dicitur quam causare; scilicet statuere, & condere legem, & obligationem illius sacramenti: ad hoc enim non sufficit designare materiam; nam si sit lex im-

Instituere
plus dicitur
quam causare.

ponens gabellam omnibus euntibus in talem locum, ille qui consulit amico ire illuc, licet sit verè causa, & auctor, quod amicus soluat illam gabellam; non tamen dicitur institutor illius gabellae ab amico soluendae; quia nimirum ipse solum applicat materiam, non tamen condit statutum, vel legem obligantem ad solutionem gabellae. Sic etiam si testator instituat haereditem illum, quem Petrus nominauerit ex suis filiis; Petrus postea nominans, non instituit proprie haereditem, sed designat quem testator iam instituerat: potest enim contingere, quod Petrus ipse sit incapax instituendi haereditem: ut si Episcopus instituat Parochum eum, quem aliquis laicus designauerit, laicus nullo modo instituit, quia nec instituire potest. Instituire ergo est, non solum designare materiam, sed statuere, & condere obligationem; quod tamen Pontifex in illo casu non faceret, cum iam tota obligatio, & lex posita esset ex parte Dei, ut supponitur. Si tamen Deus daret potestatem Pontifici designandi materiam non vtcumque, sed ita vt causeret nouam obligationem Dei ad dandam gratiam cum illa materia; iam tunc diceretur Pontifex non solum causa, & auctor illius sacramenti in talibus indiuiduis, & in tali materia, sed etiam institutor eiusdem, non secundum speciem, sed secundum talem indiuiduitatem, vt dictum est.

Instituere non
est tantum de-
signare mate-
riam, sed sta-
tuere obliga-
tionem.

Ex dictis inferitur iam, quid dicendum sit in hoc puncto de sacramentis legis antiquae, quae non conferebant gratiam suscipientibus ipsa. De illis enim, & in vnuersum de omnibus sacramentis dicendum est, non potuisse institui, nisi à Deo, vel saltem ex facultate à Deo concessa ad id faciendum. Cum enim dixerimus, omne sacramentum debere esse signum practicum, & efficax gratiae praesentis, vel saltem futurae; atque ideo sacramenta antiquae legis participasse rationem sacramenti, quia erant promissiones gratiae nostrae, ac per consequens aliquo modo causerent gratiam nostram; consequens est, quod nullum sacramentum possit hanc efficaciam in ordine ad gratiam accipere, nisi vel à Deo, vel ab alio ex potestate sibi à Deo tradita. Sicut autem diximus; potuisse ex facultate Dei nostra sacramenta institui immediate ab aliquo homine; sic de sacramentis illis à fortiori dicendum est, potuisse ab homine institui ex potestate, quam accepisset à Deo ad instituenda aliqua signa, quae simul haberent causare sanctitatem aliquam imperfectam in suscipiente, & promittere ex parte Dei gratiam sanctificantem tempore futuro aliquibus conferendam: tunc enim imponendo illa signa ex potestate sibi tradita, ad hoc, vt essent signa promissiva nomine Dei, eo ipso imponeret Deo nouam obligationem, qua teneretur ratione illius tituli noui, & promissionis nouae, conferre nobis postea gratiam, ex qua noua obligatione Dei haberent illa signa efficaciam infallibilem ad ponendum effectum illum, quem significabant; & per consequens ab illo homine accepissent efficaciam sacramentalem, & dicerentur proprie ab ipso instituta in ratione sacramenti.

37.
Inferitur quid
dicendum sit
de sacramen-
tis legis anti-
qua.

.

DISPUTATIO VIII.

De Ministro Sacramentorum.

- SECTIO I. *Supponuntur aliqua faciliora de Ministro Sacramenti.*
- SECTIO II. *De intentione requisita in Ministro ad valorem Sacramenti.*
- SECTIO III. *Soluuntur argumenta contra doctrinam precedentem.*
- SECTIO IV. *De mente S. Thomae circa necessitatem intentionis.*
- SECTIO V. *Qualis debeat esse intentio virtualis ad valorem Sacramenti.*
- SECTIO VI. *De intentione habituali, & de voluntate indirecta, an sufficiant ad valorem Sacramenti.*
- SECTIO VII. *An intentio Ministri debeat esse circa materiam determinatam.*
- SECTIO VIII. *Quid dicendum sit, quando fuerunt duae intentiones contrariae; quae illarum praevalere debeat.*
- SECTIO IX. *De obligationibus Ministri Sacramentorum.*
- SECTIO X. *De obligatione Ministri non ministrandi Sacramentum indigno, ubi peculiariter de peccatore occulto in publico petente.*
- SECTIO XI. *Obiectiones contra superiorem doctrinam, & alia dubia circa idem Sacramentum Eucharistiae.*
- SECTIO XII. *Quid circa hoc dicendum sit de alijs Sacramentis.*
- SECTIO XIII. *Virum in Sacramento Matrimonij sit eadem obligatio Parochi, non ministrandi illud indigno.*
- SECTIO XIV. *Virum coniux ipse, quatenus Minister Sacramenti, peccet mortaliter contrahens matrimonium cum peccatore: ubi, an ex hoc etiam capite peccet graviter Catholicus ducens uxorem haereticam.*

DE Ministro singulorum Sacramentorum in particulari pertinet ad Tractatus de singulis etiam in particulari: nunc solum dicemus aliqua communia Ministris omnium Sacramentorum.

SECTIO I.

Supponuntur aliqua faciliora de Ministro Sacramenti.

1. Solus homo est minister sacramenti ex vi praesentis decreti.

Supponendum primum, solos homines esse posse ex vi praesentis institutionis Ministros Sacramentorum novae legis. Hoc est certum apud omnes; & colligitur ex Sacramentorum institutione, ex vi cuius hominibus solum data est potestas ea ministrandi, ut patet in Eucharistia, de qua Apo-

stolis dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem*; & de Baptismo: *Baptizate omnes gentes*. & de Extrema-unctione: *Inducat Presbyteros Ecclesiae, & orent super eum, ungentes eum*; & de Poenitentia: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; De Ordine, & Confirmatione, constat Ministrum regulariter debere esse Episcopum; denique de Matrimonio constat, non posse fieri nisi inter homines, qui simul sunt contrahentes & ministri; Cum hoc tamen stat, quod ex privilegio, & dispensatione Divina aliquando Angeli sacramenta ministraverint, ut de S. Amphilochio narrat Nicephorus lib. 11. Histor. cap. 20. fuisse ab Angelis consecratum Episcopum, quam consecrationem alij Episcopi postea ratam habuerunt. Caeterum in eo casu, & similibus, si qui essent, utitur Deus potestate sua, dans eundem effectum, quem daret Sacramentis absque vera & rigorosa positione eiusdem omnino sacramenti. Cum enim sacramentum nostrum includat verba humana, & actiones humanas, imò actiones hominis habentis talem potestatem, Sacerdotalem, v. g. vel Episcopalem, quales non sunt actiones Angelicae, fatendum est, non fieri tunc sacramentum omnino eiusdem rationis cum nostris, sed poni eundem effectum per aliud medium aliquantulum diversum. Imò si attentè legatur illa historia de S. Amphilochio, fortasse nec interuenit ibi consecratio Sacramentalis; hæc enim debet esse actio sensibilis, ut constat ex definitione Sacramenti: illa autem consecratio non videtur fuisse sensibilis, sed tota intellectualis & spiritalis, seu in ordine ad mentem, non ad sensus externos. Sic enim indicat Nicephorus loco citato, cum dicit: *Angelos Deus misit, qui mysticè & arcanè benedictione, & Episcopali arrogatione eum dignati, intellectuali modo consecraverunt*. Si ergo fuit intellectualis solum consecratio, non fuit sensibilis, atque adeò nec proprie Sacramentalis.

Magis posset dubitari de hominibus non viatoribus, sed gloriosis, & comprehensoribus, an ex vi praesentis institutionis possent validè sacramenta ministrare. Afirmat enim Suarez hic disput. 13. sect. 1. cum alijs, quibus favere videtur S. Thomas hac quest. 64. art. 7. ad 2. Et ratio videtur esse, quia concurrunt ex parte Ministri omnia necessaria, cum sit verus homo, & potens exercere actiones humanas, & proferte verba humana.

In hoc puncto certum est apud omnes, animam separatam, licet retineat characterem, non tamen posse ministrare sacramenta valida, sicut nec possunt Angeli; quia nec etiam anima est homo. Ex hoc videtur inferri, nec hominem gloriosum in statu comprehensoris, licet retineat characterem, posse esse validum ministrum nostrorum Sacramentorum. Non enim arguitur bene ex retentione characteris ad potestatem ministrandi sacramenta pro illo statu. Nam in primis post diem iudicij omnes Sacerdotes retinebunt characterem suum, & tamen tunc non poterunt consecrare Eucharistiam, non solum ex defectu materiae panis, & vini, sed etià ex defectu potestatis, quam scilicet acceperunt solum ad consecrandum in hoc mundo ante diem iudicij, ut videtur colligi ex Paulo 1. ad Cor. 11. in illis verbis: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, moriemini Domini annunciantibus, donec veniat*; ubi iuxta communem interpretationem explicatur

Nicephorus

2. Dubium est de non viatore. Suarez. S. Thom. Ratio dubitandi.

Certum est animam separatam, non posse ministrare. Idem inferitur de homine in statu comprehensoris.

Probatur ex Sacramento Eucharistiae.

1. Cor. 11.

catum institutio sacrificij Eucharistici facta solum pro tempore huius mundi, duraturi usque ad consummationem saeculi.

3. Probatur ex Sacramento Extrema-unctionis.

Secundò, de Extrema-unctione, quantum ex verbis Iacobi colligi potest, quibus eius sacramenti essentiam declarat, videtur à Sacerdote viatore debere ministrari: *Inducat, inquit, Presbyteros Ecclesiae, & orent super eum; ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, &c.* ubi in primis pro ministro petitur *Presbyter Ecclesiae*; ille autem, qui non est viator, iam non est intra hanc Ecclesiam; neque est Presbyter Ecclesiae, sed fuit. Requiritur etiam *oratio fidei*, id est, quae procedere possit ex fide, qualis planè non esset oratio hominis beati, quae non procederet ex fide, sed ex visione clara. De Matrimonio item certum est, non posse suscipi, aut ministrari, nisi à viatoribus, cum eius vinculum non duret nisi usque ad mortem coniugis, & per consequens sit proprium huius vitae. Unde credi potest, idem requiri in omnibus Sacramentis. Ratio autem à priori videtur esse, quòd sacramenta data sunt Ecclesiae, ut ministrarentur iis, qui sunt intra Ecclesiam ab ipsa Ecclesia visibili militante per suos Ministros, quales non sunt ij, qui iam sunt extra hunc mundum, & qui nullo modo subsistent directè, vel indirectè Ecclesiae. Denique, quis credat Episcopum damnatum, qui sit in inferno cum anima, & corpore, habere potestatem ad conferendum Ordinem, vel sacramentum Confirmationis alteri damnato, qui ibi esset cum corpore & anima: Certè, si id posset facere, faceret utique ex odio in Deum, ad irrogandam iniuriam Sacramentis Christianis. Dicere autem, quòd potest quidem id facere, sed impeditur à Deo, ne faciat. Videtur voluntariè dictum, & recurri ad miracula continua; cum facilius fuisset, & suavior providentia, si ab initio sacramenta instituta sint ita ut requiratur ad sui valorem ex parte ministri statum viatoris; atque ideo, licet character maneat in anima, non tamen potestas ad operandum pro eo statu. Fatemur, si illa anima redeat ad corpus mortale, ministraturam valida sacramenta, sicut prius: si tamen uniatum solum cum corpore glorioso, non videtur id sufficiens ad valorem Sacramenti. Nec S. Thom. supra adductus id asseruit, sed permisit in solutione illius argumenti, quia ad propositum parum referebat id admittere, cum adhuc, eo admissio, negari posset consequentia de Angelis, de quibus contendeat argumentum, posse ministrare vera sacramenta.

Ratio à priori.

Confirmatur, nec quis dicit Episcopum damnatum posse conferre Ordines.

Neque est recurrendum ad miracula.

Secus est dicendum si anima redeat ad corpus mortale.

4. Stapleton. Obijciuntur quaedam historiae.

Respondetur.

Obijci posset id, quod ex alijs Auctoribus refert Thomas Stapletonus in *Collectaneo de S. Thoma Apostolo*, scilicet anno 1120. Patriarcham quemdam Indorum, Ioannem nomine, Romam venisse, ibique Calixto II. Papae & Cardinalibus in Consistorio testatum esse, S. Thomam Apostolum omni anno communicare solitum populum suum manu propria dignis porrecta, & retracta ab indignis. In qua narratione videtur supponi, quòd idem Apostolus celebraret, & consecraret Eucharistiam ad communicandum populum, & per consequens, quòd retineat adhuc potestatem consecrandi, quam in hac vita mortali habebat. Respondeo, quidquid sit de veritate illius historiae, in primis ex verbis illorum Auctorum non haberi, quod Apostolus consecraret Eucharistiam, sed solum quòd illa distribueret dignis, & negaret indignis, sicut & Angeli hoc ipsum munus

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

exercerunt cum B. Stanislao Ordinis nostri, & cum alijs Sanctis, non consecrando hostiam, sed adducendo hostiam à Sacerdote consecrata, quod ipsum (si historia illa vera est) credibile est, fecisse Apostolum Thomam; alioquin non tacuissent Historici praecipuam actionem celebrandi & sacrificandi, magisque inauditam & singularem, ut, eà omisà, referrent id, quòd non ita rarum erat, ministrandi Eucharistiam fidelibus. Imò cum B. Petrus Apostolus anno Christi 610. mirabiliter in Anglia apparuisset, & consecrasset ritu Pontificio Ecclesiam suo nomini dicatam, quam die sequenti Episcopus consecratus erat, per nuncium admonuit Episcopum, ne iterum Ecclesiam consecraret, sed *suppleat*, inquit, *quod omisimus, Domini corporis, & sanguinis sacro-sancta mysteria*; quae scilicet celebrari & consecrari à S. Petro Deus non voluit; ut ex antiquis Historicis refert Cardinalis Baronius, tom. 8. anno 610. Adde, si Apostolus utrumque fecit, id non ex communi lege, sed ex singulari Dei concessione fecisse; quod ab omnibus fortasse fatendum erit, cum constare non possit Apostolum cum suo vero corpore singulis annis comparuisse, totiesque repetito miraculo resurrexisse, & iterum mortuum fuisse. Quare credibilis est, animam solum cum corpore aëreo adfuisse. Si autem sola anima erat, iam omnes fateri debent, id non fecisse solum ex communi potestate, quam haberet, sed ex speciali concessione Dei; sicut si Angelus id ex simili Dei concessione faceret. Cōcedimus enim cum S. Thoma, & alijs, si Angelus bonus, vel anima beata, suae extra corpus, siue in corpore glorioso aliquid sacramentum ministraret, habendum esse pro sacramento valido; quia credi omnino debet, id ex peculiari Dei dispensatione factum esse, qui cum Dominus gratia, & Sacramentorum sit, potest gratiam suam hoc, vel illo modo communicare, provt sibi placitum fuerit; sicut in exemplo supra relato S. Petrus, licet iam nunc Pontifex aut Episcopus non sit absque corpore, ex dispensatione tamen Divina functus fuit munere Episcopali in consecratione Ecclesiae, ut vidimus.

Secundò ergo principaliter supponendum est, Ministrum Sacramenti esse causam gratiae, quae per sacramentum confertur, non quidem causam principalem, sed ministerialem. Ministris enim concessa est vera potestas remittendi peccata per illa verba: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; ergo Minister est vera causa ablationis peccati, & per consequens infusionis gratiae, per quam peccatum deletur.

De hac ministri causatione, & influxu dubitari solet, an sit immediatus, an solum mediatum, quatenus ponit sacramentum; à quo immediatè causatur gratia. Aliqui enim volunt, effectum sacramentalem produci immediatè, tùm ab ipso sacramento, tùm ab ipso Ministro operante per characterem, quem dicunt esse potentiam activam physicè. Unde nonnulli, quoad hanc causationem, distinguunt inter ministrum consecratum ad talem effectum, & non consecratum, qualis est laicus baptizans in casu necessitatis; & de illo affirmant concurrere immediatè, hunc autem solum mediatè per sacramentum. Denique aliqui hanc doctrinam extendunt ad sacramentum Eucharistiae, ut quando eam ministrat Sacerdos, ipse minister sit etiam causa gratiae simul cum sacramento, quod non esset, si ministraretur à laico. Ita

Baronius.

Si Angelus aliquid sacramentum ministraret habendum esset pro valido.

5. Supponendum est ministrum esse causam gratiae.

6.

Soto.

Soto in 4. d. 5. quæst. 1. art. 1. Alioquin enim non solum infidelis, sed infans, & simia esset causa gratiæ, porrigens hostiam consecratam.

7. Minister est tantum causa mediata.

In nostra sententia ponente solum causalitatem moralem sacramentorum, facilis est decisio huius dubij. Illa enim sola est causa moralis, à qua saltem partialiter mouetur Deus ad producendam gratiam. Deus autem immediatè solum mouetur ab ipso sacramento, & ab iis, quæ sacramentum includit in ratione sacramenti; nec est necesse, quod sacramentum includat intrinsecè personam ipsam ministri, sed ad summum potestatem ipsius; quare licet persona ministri requiratur, vt ponatur actio sacramentalis, solum tamen sacramentum mouet immediatè Deum ad producendam gratiam; & minister non aliter concurrat, nisi per ipsum sacramentum, quod ponit.

8. Infantia.

Dices, positis aliis omnibus, & ablata persona, non moueretur Deus, nec fieret sacramentum; ergo persona etiam intrat ad componendum sacramentum, & ad mouendum immediatè Deum; antecedens probatur, quia anima separata cum caractere posset exercere actionem consecrandi, vel baptizandi; & tamen non fieret sacramentum ex mero defectu personæ humanæ. Respondet, in illo casu non fore eandem actionem baptizandi, & loquendi; quæ nunc est; nam hæc actio per suam entitatem respicit hoc principium humanum completum; illa autem respiceret solum animam; non ergo manerent omnia, quæ componunt sacramentum, neque ex hoc capite necesse est, quod persona ipsa intrat; satis est, si intrat actio talis humana, quæ per suam entitatem respiciat intrinsecè tale principium humanum. Cæterum, cum dixerimus supra, statum viatoris requiri essentialiter ex vi præsentis institutionis ex parte ministri ad valorem sacramenti, atque ideo hæc verba, & hanc ablutionem factam ab hoc Beato, non fore sacramentum validum; consequenter fatendum est, illum statum intrare partialiter ad mouendum Deum, & concurrere partialiter ad gratiam, quatenus ex illo partialiter integratur potestas requisita in ministro ad conferendum validè sacramentum, quæ potestas est vnum ex iis, quæ integrant causam moralem gratiæ conferendæ per sacramentum. Hoc tamen quidquid est, non includit personam ipsam; nam status viatoris, licet supponat personam, est tamen accidens ab illa distinctum, nec illam includens, vt constat.

9. Paulo aliter dicendum est de Eucharistia.

De sacramento Eucharistiæ paulò aliter dicendum est; nam minister illius est quidem causa moralis conficiens illud, hoc est, concurrens moraliter ad hoc, vt corpus, & sanguis Christi ponatur sub speciebus panis & vini, ad quem effectum concurrat, non immediatè, sed medijs verbis, quæ profert. Ad gratiam verò sacramentalem, quæ datur suscipienti Eucharistiæ, concurrat solum remore, quatenus confecit sacramentum, quod postea mouet Deum ad producendam illam gratiam. Vnde nec etiam status viatoris ipsius ministri mouet immediatè Deum ad conferendam gratiam, nec intrat ad componendum immediatè illud sacramentum. Si enim cætera ponantur ex dispensatione Dei per verba Sacerdotis Beati, erit idem omnino Sacramentum Eucharistiæ: intrat quidem de facto ille status viatoris ad integrandum potestatem ministri in ordine ad consecrandam Eucharistiæ, & mouet partialiter immediatè Deum ad ponendum corpus Christi sub speciebus:

non tamen mouet immediatè ad causandam gratiam, nec intrat ad componendum sacramentum in ratione sacramenti.

10. Porrigens Eucharistiæ non est causa moralis gratiæ.

Denique, si sermo sit de ministro, non conficiente, sed porrigente Eucharistiæ, dicendum est, illum non esse causam moralem gratiæ, intelligendo nomine causam moralem id, quod in hac materia intelligi solet, scilicet quod mouet Deum moraliter ad conferendam gratiam: Deus enim non confert gratiam intuitu illius, à quo porrigitur hostia, sed intuitu ipsius sacramenti, & in hoc pares sunt, minister consecratus, & non consecratus, siue laicus, imò & infans, aut animal brutum; solum enim concurrunt applicando physicè sacramentum subiecto, in quo ipsum sacramentum operetur gratiam. Potest tamen in alio sensu, qui porrigit hostiam, dici causa moralis gratiæ, quam sacramentum confert, quatenus omnis, qui cooperatur ad aliquem finem ex intentione illius finis, dici solet causa moralis illius effectus. Sic enim qui adducit Confessarium ad ægrotum, vel Parochum, vt eum vngat, dici etiam solet causa moralis concurrrens aliquo modo ad hoc, vt subiectum recipiat effectum illorum sacramentorum: & in eodem sensu qui tribuit Eucharistiæ, dicitur aliquo modo causa moralis illius refectionis spiritualis, quam intendit subiecto communicare. Hæc etiam causalitas, quæcumque est, æqualis est in Sacerdote, & laico porrigente hostiam non tamen extenditur ad infantem, aut ad brutum; quibus deest intentio finis requisita ad causam moralem in hac significatione.

Dicitur tamen causa in alio sensu.

Confirmatum exemplo.

11. In alijs sacramentis nulla est quo ad hoc differentia inter ministerium consecratum, & non consecratum; sed vterque æqualiter est causa gratiæ, si verè ministrat validum sacramentum, pro vt Baptismus, & Matrimonium, de facto validè ministrantur à ministro non consecrato. Cum enim Deus mouetur ad dandam gratiam immediatè à solo sacramento, vt diximus; & hoc idem fit, quando Sacerdos baptizat vel laicus; non est vnde magis dicatur causare moraliter gratiam illam vnus, quam alter; neque est fundamentum vllum ad id verisimiliter affirmandum.

12. Bonitas ministri non requiritur essentialiter ad valorem.

Concil. Carthag. 1.

Bellarmin. Suarez. Vasquez.

SECTIO II.

De intentione requisita in Ministro ad valorem Sacramenti.

Controversia est cum Hæreticis nostri temporis, qui primi, nullam prorsus intentionem dixerunt necessariam esse ad valorem sacramentorum,

13. Hæretici nostri tollunt omnem intentionem ministri.

Conc. Trident.

forum; contra quos doctrina Catholica definita est in Concil. Trident. sess. 7. can. 11. his verbis: Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit. & sess. 14. can. 6. vbi definitur: si Sacerdoti animus serid agendi, & verè absoluedi desit, pœnitentem non manere verè absolutum. Et in Concil. Florentino in Decreto fidei ab Eugenio 4. post vltimam sessionem his verbis: Hac omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Denique Leo X. contrarium errorem damnauerat etiam in Bulla contra Lutherum, cuius error 12. erat, sacramentum validum esse, etiam si verba à ministro irrisoria, & iocose dicantur.

Conc. Floz. Eugen. I V.

Leo X.

14. Sententia Catharini.

Syluester. Paludanus.

Scribonius.

15. Iudicium huius sententiæ.

Ab hac sententia Hæreticorum absunt quidem, sed non multum Catharinus in opusculo suo intentione ministri, & quidam alii requisitam facultate, qui in vtriusque, ita videntur explicare, eandem aliam internam intentionem exigant, nisi faciendi actum illum externum, abluendi v.g. & loquendi, pro vt exterius fit ab Ecclesia. Cui sententiæ ex antiquioribus fauet Syluester in summa, verbo Baptismus 3. q. 12. & ex parte Paludanus in 4. dist. 6. q. 2. art. 3. & denique eam iam abolitam, & sepultam nouissimè excitare, & tueri conatus est Ioannes Marius Scribonius Gallus in Palatibia, seu summa Theologiae disput. 1. de Sacramento in genere, quæst. 6. & 7. vbi pro ea plures veteres, nouasque rationes, & argumenta congerit.

Ego quidem fateor, hanc sententiam, cuiuscunque sit, non ita apertè comprehensam esse definitionibus Conciliorum adductis, sicut comprehenditur Lutheri, & aliorum Hæreticorum error. Nam Hæretici nullam prorsus intentionem exigebant faciendi quod facit Ecclesia, sed dicebant, validum esse sacramentum, quantumuis Minister affirmaret, se non serid, sed iocose, & irrisoriè operari. Hi autem Auctores exigunt, non solum intentionem faciendi illum actum externum, & proferendi illa verba, (quæ intentio neque etiam ab hæreticis excludi poterat) sed etiam intentionem faciendi illum actum, & proferendi illa verba eo modo, quo ab Ecclesia fieri, & proferri solent, hoc est, cum tali modo externo ostendente, rem serid agi, & nò iocandi gratia; quæ intentione posita, dicunt, licet interius habeat intentionem illudendi, & non conficiendi verum sacramentum eam intentionem mente conceptam, & exterius non proditam non vitare, aut obesse quiddam valori sacramenti: iam enim habetur intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Cæterum, licet hæc sententiâ differat (vt dixi) ab errore Hæreticorum, adhuc tamen ex mente Conciliorum, & ex fundamentis, quibus contra Hæreticorum dogma istud definitum est, ita clarè colligi potest falsitas etiam huius alterius sententiæ, vt merito censeatur ab errore damnato non multum distare, & ideo meritisimè ab omnibus Theologis reiecta sit. Proponamus ergo breuiter argumenta, quæ contra Hæreticos videntur, & indicabimus obiter, quomodo illam etiam aliam sententiam oppugnent.

16. Veritas Catholica, interitio ministri requiritur.

In primis ergo veritas Catholica colligitur ex Scriptura, in qua ita supponuntur sacramenta instituta à Christo, vt voluerit ea fieri dependenter P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ab intentione ministri. Sic enim de sacramento Pœnitentiæ constat Ioan. 20. in illis verbis: Quorum remisistis peccata remittuntur eis, &c. & de Extrema vñctione Iacob. 5. Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, &c. de Eucharistia Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. De Ordine constat ex forma illa: Accipe potestatem, &c. De Matrimonio constat, non posse fieri sine intentione contrahentium: Fictio enim etiam interna vitiat contractum. Et eodem modo remissio valida non potest esse, si quis non habet animum remittendi debitum: si ergo Sacerdos remittit peccata in sacramento Pœnitentiæ, debet habere intentionem internam remittendi. Oratio etiam non est, si quis proferat verba absque animo orandi: ergo si forma Sacramenti Extremæ vñctionis debet esse, & minister debet habere intentionem internam, quod habeat animum, quod fecit Christus; ipse autem, quando illud esse Corpus sum: ergo Sacerdos nomine Christi debet habere animum loquendi, & affirmandi illud ipsum per illa verba. Episcopus etiam conferens Ordinem debet potestatem conferendi, vel absoluedi, &c. Non potest autem aliquis vere dare potestatem alicui, si fingat voluntatem, quam non habet. Vnde in sacramento etiam Baptismi, & Confirmationis videtur eodem modo requiri intentionem ministri, tum propter exemplum aliorum sacramentorum, tum quia per illa etiam sacramenta minister eligit Baptizatum, vel Confirmatum, in membrum vel in militem Christi, ad quam electionem non minus requiritur intentio eligentis, quam ad dandam potestatem. Denique hoc ipsum videtur colligi ex Paulo 1. ad Cor. 4. in illis verbis: Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Dispensator autem non dispensat absque animo interno dispensandi, & transferendi: si enim dispensator deponeret rem domini sui apud aliquem, non conferetur dispensasse, nisi habeat animum, non solum deponendi, sed dandi rem.

Ioan. 10. Probatum de Pœnitentiæ & de Extremavñctione. Iacob. 5. De Eucharistia. Luc. 22. De Ordine. De Matrimonio.

De Baptismo & Confirmatione.

Colligitur ex Paulo 1. Cor. 4.

17. Hoc argumentum vrger etiam contra sententiam Catharinæ.

Hoc autem totum argumentum vrger etiam contra illam aliam sententiam; quia ad remittendum etiam debitum validè, non est satis velle proferre verba cum modo externo serid, si desit internus animus; sicut neque consensus fictè præstitus facit verum Matrimonium, nec preces ore recitatae absque interna voluntate orandi, faciunt orationem veram; nec potestatis traditio externa absque animo interno illam communicandi: & sic de alijs. Ergo si ex Scriptura colligitur necessitas aliqua intentionis internæ, proculdubio debuit esse illius intentionis, quæ non sit solum proferendi verba cum simulatione voluntatis, sed absque vlla fictione interna.

18. Instans.

Diluitur.

Respondet Scribonius dictâ q. 7. in solutione 3. obiectionis; si iudex proprius proferat exterius sententiâ absolutionis, reum esse verè absolutum, quantumcumque interius aliud intendat, dummodò exterius illam fictionem non prodatur. Hac tamen responsio est imprimis contra Theologos omnes, qui nullum actum legitimum validum iudicant, quando fit absque interno consensu. Sic professionem fictam dicunt, non esse validam in foro interno, licet in externo apud omnes valida existimetur. Sic matrimonium animo ficto celebratum, sic sponsalia, sic contractus omnes valorem.

Contractus omnes ficto animo iniiti non habent valorem.

lorem non habent, si interiùs desit animus obligandi se, quantumvis velit quis proferre verba exterius ad decipiendum. Vnde quories postea constat de fitione interna, matrimonium, vel professio, vel quidquid id est, declaratur nullius valoris, prout Summi Pontifices de facto declararunt; neque in hoc est controuersia aliqua apud Theologos, vel Iuristas. Videatur Thomas Sanchez *lib. 1. de Matrimonio, disp. 9. 10. & 11.* Nec vltus ab hac communi regula exceptit sententiam absolutoriam, vt hæc absque interno animo prolata sit etiam valida. Deinde, quidquid sit de sententia, certum tamen est, remissionem debiti absque animo remittendi exterius prolata invalidam non esse, sicut & alios contractus. Sacerdos autem non solum absoluit vt iudex, sed remittit etiam debita nomine credito, vt remissio illa valida non ex vi remissio illa procedat, sed ex proprio animo simulandi.

Sanchez.

Confirmatur.

19. Secundò probatur ex Concilijs.

Instantia.

Diluitur. Trident.

20. Confirmatur vltimò.

Qui fingeret exterius se baptizare, scilicet, cum intentione interna verò baptizaret.

21. Confirmatur eodem exëplo sed in alio casu.

abluendo exterius puerum, quasi aliud agens, vel quasi aquam artificiale medicinæ causa ei applicaret, vel simulans, se puerum lauare ob alium finem, proculdubio sacramentum illud fuisset validum; & ferè hoc modo sæpe ab iis, qui inter infideles versantur, paruulis moribundis ministratur; & tamen tunc minister non habet intentionem faciendi actum externum, qualem Ecclesia solet facere; nam Ecclesia solet exhibere actionem quamdam externam, quæ etiam exterius apparet sacra, & sacramentalis; ille autem vult ponere actionem externam, quæ exterius appareat profana, & naturalis; ergo voluntas requisita ad valorem sacramenti, non est faciendi actionem, qualem facit Ecclesia regulariter quoad conditiones externas, sed est intentio actionis ordinatæ ad eundem finem, ad quem ordinatur ab Ecclesia. Quando ergo Concilium exigit animum ferè agendi non loquitur de actione, quæ exterius sit seria, sed de voluntate agendi, & obtinendi finem, quem ponere actionem, quæ in debemus etiam velle quod tamen ex prædictis exemplis non simulata;

Tertium argumentum desumi solet ab inconuenientibus; nam ex opposita sententia sequitur, si mater lauando filium dicat deuotionis causa: *Ego te lano in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, conficere verum sacramentum Baptismi; item, si Sacerdos legendo Epistolam Pauli proferat illa verba, *Hoc est corpus meum, hic est Sanguis meus*, et ipso hostiam & calicem manere consecratum, cum non requiratur alia intentio interna: quæ inconuenientia procedunt etiam contra illam aliam sententiam supra adductam, vt constat.

Respondet ille Auctor *dista. quest. 7.* ministrum in eo casu non habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia; inã nec habere intentionem externam faciendi actum consecrationis externum; verba enim non sunt prolata super determinatam materiam, nec procedit eo modo, quo Ecclesia instituit. Hæc tamen responsio nullo modo satisfacit: sed quia plures habet partes, oportet singulas examinare.

Et in primis, ad valorem consecrationis non requiritur, quod proferantur verba eo modo, quo Ecclesia instituit, scilicet præuio Canone, & alijs orationibus; ergo ex defectu illius modi, si aliud non desit, non redditur inualida cõsecratio. Deinde, quando dicunt, ministrum non intendere tunc facere, quod facit Ecclesia, peto, quid sit illud, quod facit Ecclesia, quod tunc minister non intendit facere? Si enim id sit proferre verba ad finem sacramenti conficiendi, fateor id non intendi à ministro, & ideo non confici sacramentum, quia requiritur intentio interna conficiendi sacramenti, quæ tunc desit. Præter hoc autem vnum, omnia alia vult facere tunc minister, scilicet proferre illa eadem verba, quæ proferri solent in consecratione.

Dicunt, non habet intentionem externam faciendi actum consecrationis externum. Sed contra, quia ad valorem sacramenti non requiritur intentio externa, hoc est, quæ manifesta sit circumstantibus: nam posset Sacerdos quasi aliud agens accipere panem in mensa, & dicere secreto, *Hoc est corpus meum*, cum intentione consecrandi, & tunc proculdubio maneret consecratus, licet intentio non fuisset externa, nec potuisset deprehendi: vnde constat, nec etiam requiri ad valorem,

Tertio probatur ab inconuenientibus.

23. Respondet Scribonius.

Examinatur hæc responsio.

24. Instant. Sed contra.

valorem, quod velit facere actum consecrationis externum, hoc est, qui manifestus sit circumstantibus, quod sit consecratio, sed solum requiritur, quod faciat illum actum externum proferendi verba cù animo interno consecrandi; ergo neque ex eo defectu minus erit cõsecratio valida in casu argumenti, si non requiritur intentio interna.

25. Instantia. Diluitur.

Dicunt denique, in eo casu non prolata esse verba super determinatam materiam. Sed contra; quia vel sermo est de determinatione externa; & hæc procul dubio non desit; non enim requiritur alia determinatio externa ex parte materiæ, nisi præsentia sensibilis; & eo ipso, quantum est ex se, est capax cõsecrationis recipiendæ; vel sermo est de determinatione interna, seu mentali, quæ fiat per intentionem consecrantis volentis applicare formam huic materiæ, & non illi. Et hoc quidem verissimum est; & hoc est, quod intendimus, requiri intentionem internam applicandi formam huic materiæ; quæ intentio interna non potest esse in eo, qui interiùs habet animum non consecrandi, licet eum animum exterius non prodatur.

26. Aliud inconueniens.

Respondet Scribonius.

Reijctur.

Sic omni intentionis defectus reperitur.

Simile est aliud argumentum, quod fieri solet: si enim sint decem hostiæ, & Sacerdos velit consecrare solas nouem, nec determinat per intentionem, quam ex illis excludat, nulla manebit determinata materia.

Respondet prædictus Auctor, defectum in eo casu non tam prouenire ex defectu intentionis, quam ex materia indeterminata & vaga; agens enim non potest introducere formam in materiam vagam, & indeterminatam, & non debite applicatam, prout est in illo casu, atque ideo forma, hoc est, &c. est falsa; quia ibi nulla est materia determinata, de qua possit dicere: *hoc*; ergo ex defectu materiæ deficit valor consecrationis. Fateor tamen, in re tanti ponderis vellem rem clariùs explicari, prout necesse esset ad inducendum iterum in scholam sententiam illam ab omnibus iam exclusam. Vnde cumque enim proueniat ille defectus, certum est, reducendum vltimò esse ad defectum intentionis; nam applicatio externa materiæ certæ nõ desit, cum omnes decem hostiæ sint coram Sacerdote; deficit ergo sola applicatio materiæ per intentionem internam; & hoc est, quod dicimus, præter applicationem externam requiri adhuc intentionem internam ad applicandam completè materiam, siue ad determinandam formam, siue ad aliquid aliud. Nam peto, quid est re ipsa, tunc non esse materiam determinatam, sed vagam? Planè nihil aliud assignabis, nisi non esse determinatam per intentionem Sacerdotis volentis applicare formam his hostiis, & non illi. Requiritur ergo ad valorem sacramenti talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem esse nõ potest, vbi adest animus internus cõtrarius nullam consecrandi, quantumvis velit proferre exterius verba in præsentia omnium illarum hostiarum. Et quidem sicut in illo casu non fit sacramentum, ex defectu determinationis materiæ; sic quando Sacerdos habet solam vnã hostiam præsentem, non fiet consecratio, licet fingat se illam consecrare; quia potuit interiùs habere animum consecrandi solam dimidiam partem, non determinando, quam dimidiam, quo casu iam esset inualida consecratio. Item quando baptizat, vel absoluit, posset per illud *te*, velle significare aliquem ex præ-

sentibus; non determinando quem; & sic de alijs sacramentis; quare iam ex mero defectu interno esset re ipsa inualidum sacramentum.

Addere possumus argumentum aliud desumptum ex communi doctrina Theologorum, qui docent, sacramenta aliquando posse, & debere conferri sub conditione mentaliter concepta: vt, si Sacerdos dubitat de absolutione à se ritè collata, vel de capacitate poenitentis, & in alijs similibus casibus; Hæc autem communis doctrina corrueret omnino, si intentio interna contraria non vitiat valorem sacramenti. Si enim minister apponit exterius formam, nullo exhibito signo intentionis internæ conditionatæ, sacramentum erit validum absolute, & non solum sub conditione; nam sicut intentio mentalis omnino contraria non vitiat sacramentum, in quo exterius non prodatur illa intentio contraria: sic intentio interna conditionata, quæ est semicontraria, & quæ exterius non prodatur, quoad illum defectum consensus absoluti, multò minus vitiat valorem absolutum sacramenti; atque ideo sacramentum erit validum, si cætera requisita adsint, licet conditio re ipsa non subsistat; quod tamen à nullo Theologo conceditur.

27. Tertio probatur ex communi Theologorum doctrina.

Denique, ratio à priori esse potest, quod minister operatur in Sacramentis vt minister Christi: non potest autem minister operari vt minister alterius, nisi habeat animum operandi nomine illius. Si ego possum emere librum mihi, vel etiam Petro, cuius procurator, & minister sum, non emo valide Petro, nisi habeam animum emendi nomine Petri, & vt minister ipsius. Cum ergo homo possit verba illa, vel actiones lauandi, vngendi, &c. ponere vel nomine suo proprio, vel nomine Christi, cuius minister est; oportet omnino, quod habeat animum determinatum operandi, non nomine suo, sed Christi, ad hoc vt illa actio procedat ab ipso, vt à ministro Christi, & sit verè actio sacramentalis.

28. Rati à priori est, quia minister operatur vt minister Christi.

Dices, imò posse retorqueri argumentum contra nos; quia si ego velim exterius emere librum vt procurator Petri, & Petro, licet interiùs habeã animum emendi, non Petro, sed mihi, emptio tamen facta censetur pro Petro; ergo qui vult exterius operari vt minister Christi, licet interiùs contradicat, re tamen vera operabitur nomine Christi, nisi oppositum exterius manifestet. Respondeo negando assumptum; nam in eo casu liber non acquireretur Petro. Posset fortasse dici, neutri acquirendum, nec mihi, nec Petro: non Petro, quia non habui verum animum comparandi illi librum; non mihi, quia venditor non habuit animum transferendi dominium in me, sed in Petrum, cui ego dixi, me velle emere. Sed quidquid sit de hoc, si nõ loquamur de emptione, sed de donatione, certum videtur, quod licet ego dicam alicui, me donare illi elemosynã, vel quidquam aliud nomine Petri, cum tamen reuera habeam animum internum donandi, non ex pecuniis Petri, sed ex meis, & meo nomine, tunc, inquam, donatarius verè acquirere dominium; & res erit donata, non nomine Petri, sed meo, quantumcumque exterius appareat oppositum. Similiter ergo in actione sacramentali, si quis dicat, se vngere, v. g. nomine Christi, habeat tamen animum non vngendi nisi nomine suo, reuera non operatur vt minister Christi, sed suo nomine, licet exterius oppositum præsumatur.

29. Instantia.

Diluitur.

iam per contritionem fuerat iustificatus: Exsurge, & baptizare, & abluere peccata tua; quia nimirum adhuc poterat habere reatum poenae temporalis, quem Baptismatis aqua deleret. Nec nouum est, quod intuitu baptismi inualidi in ratione baptismi, Deus concedat gratiam aliquam propter imaginem veri Baptismi. Sic enim legimus etiam in Prato Spirituali cap. 176. Iudaeum quemdam moribundum in deserto petiisse enixè ab itineris comitibus baptismum; cumque aqua nulla posset haberi baptizatum ab illis arena loco aquae, & statim ab omni prorsus aegritudine liberum iter cum eisdem fuisse profectum. Potuit ergo similiter Deus honorare illam imaginem veri Baptismi in Genesio propter effectum suscipientis, donando eidem indulgentiam plenam peccatorum etiam quod poenam.

44. Augustin. Tertia obiectio ex Augustino. Tertio, obiicitur Augustinus lib. 7. de Baptismo contra Donatistas cap. 53. & refertur in c. solet. de consecratione, dist. 4. ubi Augustinus de baptismo etiam absque intentione ministri collato sentire videtur esse validum. Nequaquam, inquit, dubitarem habere eos baptismum, qui ubicumque, & a quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum sine sua simulatione & cum aliqua fide acceperint. Quae verba, licet vniuersalia sint, possent tamen explicari, ut sermo sit solum, quantum est ex parte suscipientis baptismum, in quo ad eius valorem requiritur sola intentio, semper tamen in conferente supponitur potestas, & voluntas baptizandi, quae ibi non excluditur. Caeterum P. Vasquez disp. 138. num. 48. & sequentibus obicitur, Augustinum eo capite loqui de vtroque, scilicet de recipiente & de ministro, ut ex contextu constat. Unde concludit, Augustinum ibi dubitasse de baptismo absque intentione ministri collato; & propendisse in eam partem, ut simulatio ministri non noceret, saltem quando ex parte recipientis fides aliqua, & intentio esset: quia nimirum Augustino perspicua non fuerit ea veritas de necessitate intentionis in ministro, quae nondum fuerat aperte à Concilio definita.

Vasquez. Ego sanè fateor, Augustinum in eo capite de multis dubitasse, de quibus modo propter clariorum Conciliorum lucem nobis exhibitam amplius non dubitamus. Video etiam (id quod in aliis materiis ipsi Augustino, & aliis Patribus accidit) pro zelo in Haeresin, quam impugnabat, in partem aduersam acriter inclinasse: quia nimirum Donatistae negabant, validum esse baptismum ab haereticis collatum, Augustinum ad eò in baptismi valorem inclinasse, ut de baptismo etiam mimicè & per iocum collato, & suscepto dubitaret, an validus reputandus esset, nec ne? Caeterum, adhuc in iis, quae ex propria sententia in toto eo capite asseuerat, non video, quid cogat ad fatendum, quòd Augustinus dixerit, validum esse baptismum absque ministro intentione collatum. Nam si totum caput attentè legatur, apparebit, Augustinum nomine, fallaciter dantis, vel suscipientis, non intellexisse dantem; vel suscipientem absque intentione, sed absque fide, aut existimatione requisita de veritate sacramenti, vel cum simulatione, fingendo se aliter sentire, quam reuera sentiat. In primis enim comparat eum, qui in Ecclesia Catholica fallaciter, hoc est, cum simulatione baptizatur, cum eo, qui apud haereticos absque fallacia, hoc est, absque simulatione: ubi nomine simulationis intelligit fingere se Catholicum apud Catholicos, cum ille alius

45. De multis in eo capite dubitavit Augustinus. Respondetur obiectio, & explicatur mens Augustini.

46. Quarta obiectio. Quarto, obiicitur responsum Nicolai Papae I. ad consulta Bulgarorum, quod refertur in 3. tom. Concil. & in cap. A quodam Iudaeo, de Consecratione, dist. 2. ubi Papa interrogatus de iis, qui baptizati fuerant

non se fingat aliud apud haereticos ab eo, qui exterius apparet. Rursus eodem modo comparat ibi eum, qui in haeresi fallaciter, cum eo qui in mimo cum fide, repentina pietate mutatus suscipit: ubi vides, opponi fallaciam suscipientis in haeresi, fidei suscipientis in mimo: fallacia ergo illa est defectus existimationis debitae de illo baptismo, quem exterius suscipit, fingendo se illud magni facere. Quod idem postea explicat comparans iterum eum, qui fallaciter inter Catholicos ministrat, vel suscipit, cum illo, qui in mimo conuersus suscipit, de quibus quærit: an quantum ad ipsos quidem atinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, & irridentem in Ecclesia, ad ipsius autem sacramenti integritatem nihil interstet. Vbi etiam opponit fallaciae illi fidem credentis: nomine ergo fallaciae intelligit simulationem, seu aliud sensum internum de sacramento, quod suscipit. Unde paulò post de iis, qui fallaciter suscipiunt, dicit, non solum vnquam, re comperta, baptizari de nouo, sed puniri. Si postea (inquit) prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut poenitendo sanatur. Non est autem credibile, in Ecclesia fuisse vnquam talem usum, ut qui absque sua intentione baptizati essent, non baptizarentur, sed excommunicarentur: non ergo intelligit per eiusmodi fallaces, eos, qui intentionem non haberent suscipiendi baptismi, sed eos qui falsebant fingendo se eiusdem religionis, in qua baptizabantur. Ad eundem autem usum, & praxim Ecclesiae aludere videtur paulò inferius in illis verbis: Sicut iam, praeteritis maiorum statuta, non dubito, etiam illos habere Baptismum, qui quamuis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab iis, in quorum societate id accipitur. Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quae, ut dixi, credibile non est prohibuisse baptismum eius, qui absque intentione se baptizate permisit, sed eius qui fingens se Catholicum apud Catholicos, vel haereticum apud haereticos baptizatus fuerat; nam licet ipse irridere voluisset, & ad lucrandum, vel aliquem alium finem id fecisset, verè tamen baptizatus erat: sicut Iudaei, qui ob merum sinum se baptizari. Tota autem haec explicatio, & doctrina videtur optimè respondere intento Augustini in illo capite, in cuius initio quaestionem proposuit de eo, qui non erat Christianus, sed curiositate didicit ritum baptismi, an re vera valide baptizaretur: cui quaestioni subneçit alia dubia sub ea contenta de iis, qui simulant fidem, quam non habent, an valide baptizentur, vel baptizentur? Cum ergo principalis quaestio oriretur ex defectu credulitatis, de hoc eodem defectu, & non de defectu intentionis accipiendus est Augustinus, in reliquo capitis contextu, ne tanto Doctori crassissimam ignorantiae labem concedamus. Quod verò idem Augustinus Tractatu 5. in Ioannem, dicit, baptismum ab ebrioso collatum, validum esse, hoc, inquam, difficultatem non habet, nam ibi non est sermo de ebrioso, in quo non datur sufficiens intentio tempore ebrietatis, sed de ebrioso, id est, qui solet inebriari, quod vitium non tollit valorem, & intentionem debitam, quo tempore sobrius est.

47. Quinta obiectio. Quinto, arguitur ratione; quia in contractibus, & rebus humanis non requiritur talis intentio in nuncio, & ministro, sed exequutio operis sibi à domino iniuncti: ergo cum in Sacramento Christus sit, qui per ministros operatur, non est requirenda ad valorem intentio ministri, sed Christi, dum minister rem sibi iniunctam ritè exsequatur. Respondet in primis, in ipso nuncio & ministro requiri intentionem aliquam internam praeter exsequutionem externam. Nam si verba, exempli gratia, sint ex se indifferencia, ut dicantur vel suo ipsius nomine, vel Domini, procul dubio non erunt prolata nomine Domini, nisi minister, vel nuncius habeat interius intentionem loquendi, non suo, sed Domini nomine. Talia autem sunt verba sacramentalia; nam voces illae: Hoc est Corpus meum, ego te absoluo, &c. indifferentes sunt ex se ad hoc, ut significant Sacerdotem de se solo loquentem, vel etiam loquentem nomine alterius, nempe Christi: ergo sicut quilibet alia voces aequiuocae, sic etiam haec, necesse est, quòd determinentur per intentionem loquentis ad talè significationem potius, quam ad aliam. Non ergo sufficit, quòd nuncius vel minister proferat exterius tales voces à Domino impositas ad valorem actus, nisi velit loqui, ut nuncius & minister; alioquin voces non significabunt, ut constat. Adde, in Sacramentis ministrum non esse merum nuncium, sed quasi oeconomum, qui ex praescripto Domini emit aut vendit triticum, vel vinum: ad quod non sufficit externa actio, nisi habeat intentionem emendi aut vendendi, hoc est, transferendi reuera dominium pecuniae, vel tritici; & hoc non sibi, sed Domino, sine qua intentione actus non est validus, sed apparens. Porro ministros Sacramentorum hoc pacto esse deputatos, probatum est supra ex singulorum formis, & essentis.

Solutur.

47. Quinta obiectio.

Respondetur.

In Sacramenti minister non est merus nuncius, sed quasi oeconomus.

48. Sexta obiectio.

Respondio.

49. Septima obiectio.

Solutur.

Tota haec explicatio optimè respondet menti Augustini.

46. Quarta obiectio. N. col. 1.

fuerant à quodam Iudaeo, de quo dubitabatur, an esset Christianus, vel Paganus; respondit Pontifex: si debita forma baptizati erant, non esse rebaptizandos; non ergo curabat de intentione interna, sed de ritu externo. Respondeo facile, argumentum esse negatiuum. Pontifex enim nihil dixit de intentione, sed ad dubium propositum, quod solum proueniebat ex eo, quòd minister non erat baptizatus, respondit, id non ob stare, si debitum ritum in sacramento seruauit.

Quinto, arguitur ratione; quia in contractibus, & rebus humanis non requiritur talis intentio in nuncio, & ministro, sed exequutio operis sibi à domino iniuncti: ergo cum in Sacramento Christus sit, qui per ministros operatur, non est requirenda ad valorem intentio ministri, sed Christi, dum minister rem sibi iniunctam ritè exsequatur. Respondet in primis, in ipso nuncio & ministro requiri intentionem aliquam internam praeter exsequutionem externam. Nam si verba, exempli gratia, sint ex se indifferencia, ut dicantur vel suo ipsius nomine, vel Domini, procul dubio non erunt prolata nomine Domini, nisi minister, vel nuncius habeat interius intentionem loquendi, non suo, sed Domini nomine. Talia autem sunt verba sacramentalia; nam voces illae: Hoc est Corpus meum, ego te absoluo, &c. indifferentes sunt ex se ad hoc, ut significant Sacerdotem de se solo loquentem, vel etiam loquentem nomine alterius, nempe Christi: ergo sicut quilibet alia voces aequiuocae, sic etiam haec, necesse est, quòd determinentur per intentionem loquentis ad talè significationem potius, quam ad aliam. Non ergo sufficit, quòd nuncius vel minister proferat exterius tales voces à Domino impositas ad valorem actus, nisi velit loqui, ut nuncius & minister; alioquin voces non significabunt, ut constat. Adde, in Sacramentis ministrum non esse merum nuncium, sed quasi oeconomum, qui ex praescripto Domini emit aut vendit triticum, vel vinum: ad quod non sufficit externa actio, nisi habeat intentionem emendi aut vendendi, hoc est, transferendi reuera dominium pecuniae, vel tritici; & hoc non sibi, sed Domino, sine qua intentione actus non est validus, sed apparens. Porro ministros Sacramentorum hoc pacto esse deputatos, probatum est supra ex singulorum formis, & essentis.

Sexto obiicitur, quia sacramenta sunt signa à Christo instituta: signum autem non habet suam significationem dependenter ab eo, qui signum vitur, sed ab eo, qui imposuit: quantumcunque enim ego nolim, hanc vocem homo significare hominem, nihil aliud significabit nisi hominem: ergo nec minister adhibens actionem sacramentalem, potest impedire, quòd significet id, ad quod significandum à Christo est instituta. Respondeo, quando ponitur actio externa sola, non poni totum; quòd Christus instituit ad significandam gratiam: Christus enim non instituit in signo solam actionem externam secundum se, sed ut factam ex intentione ministri; ut supra probatum est.

Septimo obiicitur, licet minister nolit causare effectum sacramenti, non potest sacramenti efficaciam impedire; ergo nec poterit impedire significationem, licet non habeat intentionem significandi. Respondet eodem modo: sicut posito sacramento, non potest minister impedire eius effectum, sic nec potest impedire eius significatio-

nem, si ponatur sacramentum; caeterum sicut potest impedire effectum nolendo ponere sacramentum, sic potest impedire significationem. Discrimen tamen est, quòd significatio est ipsa essentia sacramenti, atque adeò non potest velle sacramentum, quin velit significationem: effectus verò, seu res significata non est essentia sacramenti, & ideo posset minister aliquo modo velle sacramentum, quin velit effectum; licet reuera volendo sacramentum, implicite, & in causa, velit aliquo modo eius effectum.

Petes, quid si explicitè nolit effectum sacramenti: Tunc enim non videtur posse velle sacramentum, cum hoc non possit poni sine suo effectum, si non detur obex. De hoc dicemus seorsim sect. sexta, ubi etiam de intendente facere contractum matrimonij, non verò sacramentum.

Octauo obiicitur: quia Christus potuit instituire sacramenta absque necessitate talis intentionis ad eorum valorem; & hic modus vtilior esset ad tollenda dubia, & pacandos animos fidelium: ergo ita credendum est instituisse, praesertim cum non deceat, alienam culpam nolentis facere sacramentum validum nocere suscipienti, qui bona fide accedit, & accipit, nec amplius de repetendo illo sacramento sollicitus est. Respondet, pericula ex malitia ministri eadem ferè esse praescindendo ab intentione: potest enim subtercere aliquod verbum formae, mutare, adiungere, praesertim apud imperitos, & indoctos. Aliunde verò congruum erat, sacramentales actiones esse actiones religiosas, & caeremonias sacras, quibus Deus ab hominibus coleretur; atque adeò oportebat fieri ex intentione exercendi cultum illum cultus enim non est sola actio externa, nisi oriatur ex intentione interna colendi, & significandi. Nec ex hoc nascitur maius fundamentum dubitandi de valore sacramenti; qui enim dubitat de ministro, an habuerit intentionem, pariter poterit dubitare, an protulerit omnia verba, vel adhibuerit materiam necessariam: quare sicut de his non dubitamus moraliter, sic nec de intentione habemus tale dubium morale.

Nonò obiicitur, quia sacramentum est signum sensibile; illa autem intentio interna est insensibilis, & in hominis mente delitescit; ergo non potest esse pars sacramenti. Hoc argumentum nihil probat: cum constet, contritionem internam, quae etiam in homine delitescit, esse partem intrinsecam sacramenti Poenitentiae. Sufficit enim, si sensibilis fiat per aliud exterius signum, prout contritio manifestatur per externos actus poenitentis: & hoc etiam modo intentio ministri manifestatur per actiones externas, & fit sensibilis per illas. Non est autem pars sacramenti sola manifestatio ipsa externa, sed etiam res interna manifestata, prout constat in contritione.

Decimo obiicitur, si necessaria est intentio in ministro, quomodo potest haec esse in Haereticis, qui vel sacramenta, vel eorum effectum negat, & detestantur? & tamen Ecclesia ratum semper habet baptismum ab haeretico collatum. Respondet, errorem priuatum non nocere sacramento, si minister velit facere quod Christus instituit, quod de omnibus Haereticis praesumitur; nemo enim est tam insanus, ut nolit facere validum actum, quem reuera vult facere. Omitto alia leuiora argumenta, quae afferunt, quia nullius sunt ponderis; nunc videamus potissima ex iis, quae afferunt Scribonius,

Significatio est de essentia Sacramenti non verò effectus.

50. Obiectio quia Christus poterat instituire sacramenta absque intentione ministri.

Respondetur.

51. Obiectio nona. Responso.

52. Decima obiectio.

Responso. Error priuatus non nocet sacramento.

Scribonius, vbi supra pro sua sententia.

Obicit ergo vndecimò, quia minister personam, & vices gerit Ecclesiae; sed Ecclesia verè iudicat esse baptizatum, quem exterius vidit ritè baptizari; ergo minister per intentionem internam Ecclesiae non cõformem, si habeat externam illi conformem & faciat, quod ipsa facit, sacramentum irritare nõ potest. Respondeo, minister propriè loquedo, in sacramentis conficiendis magis esse ministrum Christi, quàm Ecclesiae: ipsùmque Christum agnoscere optimè defectum intentionis, & quod homo tunc non vult agere nomine Christi; atque adeò Christus non habet ratum baptismum v. g. tamquam suo nomine collatum. Addè, licèt operaretur nomine solius Ecclesiae, adhuc actum fore inualidum ex defectu intentionis, prout accidere potest in absolutione ab excommunicatione, quæ datur à Sacerdote nomine Ecclesiae; & tamen si non habeat verè intentionem absoluedi, absolutio erit inualida, licèt exterius ob errorem existimeretur valida. Sicut si ceconomus habens à domino facultatem condonandi debita, fingeret se alicui condonare absque intentione condonandi, condonatio reuera esset inualida ex defectu consensus, licèt exterius præsumeretur valida, quamdiu moralis, postaret de defectu intentionis: idem ergo est de absolutione à censura, cum sequatur conditiones condonationum, & contractuum humanorum.

Obicit 12. Actio semper se tenet ex parte prioris agentis; & quoties agens debite applicatum est passio ad suscipiendam actionem disposito, sequitur effectus. Sed Deus est præcipuum agens in sacramento, minister verò est instrumentum; ergo si passum, nempe suscipiens, est debite applicatum agenti Deo, scilicet per ministrum operantem exterius in persona Ecclesiae, & facientem quod ipsa facit, sublequetur verè effectus, licèt desit intentio interna. Respondeo retorquendo argumentum; nam agens, quod non agit se solo, sed medio instrumento, licèt agens sit applicatum passio, si tamen instrumentum non sit debite applicatum, non producit effectus. Sic enim Faber applicatus ligno, vel ferro, nihil operatur, si instrumenta eius artis, scilicet ferra, vel malleus, non sint etiam applicata. Quamuis ergo Deus, qui est principale agens, sit passio applicatus, non operabitur effectum sacramentalem, quamdiu instrumentum, qui est minister, non fuerit debite applicatum; quæ applicatio potissimè fit, per intentionem, cum sit instrumentum morale, & actiuum, sicut etiam Deus per intentionem applicatur.

Obicit 13. inter duo pugnantia, agens cum prædominio, licèt illud aliud repugnet, suum sortitur effectum: ergo licèt intentio interior, & exterior pugnent, exterior obtinebit effectum, quæ fortior est, quia Deus cum ipsa concurrat, & si deficeret, defectum suppleret; & præterea procedit ad opus, quod non facit interior; & in persona Ecclesiae videtur sacramentum administrare.

Respondeo, intentionem internam contrariam non solum comparari cum externa, tãquam agens contrarium, sed etiam tamquam comprincipium requisitum, sine quo intentio externa nihil potest facere. Nam sicut ad videndum requiritur oculus, & species obiecti, ex quibus si desit species, quæ ignobilior est, non sequetur effectus: sic ad actus humanos requiritur actio externa, & intentio interna; quarum si desit interna, nihil fit; vt contin-

git in contrahente matrimonium sicet absque consensu interno; & eodem modo ad sacramentum validum requiruntur illa duo comprincipia, quorum si vnum desit, nihil fit. Quod autem addit ille Auctor, externam intentionem talem esse, vt si deficeret, Deus suppleret defectum; si, vt sonat, accipiatur, non potest villo modo admitti; certum quippe iam est inter Theologos, quod intentio sola baptizandi absque actione externa non sufficit, vt de facto paruulus non baptizatus saluetur.

Obicit 14. opus potius sequitur praxim, quàm speculationem; quia illa, & non hæc, tendit ad opus; sed intentio ministeri, qua procedit ad opus, est practica, interna verò cõtraria est speculatiua; ergo opus quod sequitur, quoad actum externum, debet potius pendere ab intentione practica quàm à speculatiua. Respondeo, in opere sacramentali posse considerari, & actionem meram externam, & valorem ipsius: & quidem in ordine ad solam actionem externam intentio proferendi verba, & lauandi puerum est practica, & ponit suum effectum: verè enim profertur verba, & infans abluatur. At verò in ordine ad valorem actus, illa alia interior intentio est etiam practica; vult enim, vel non vult valorem, & ponit, vel tollit illum; quia cum valor sit effectus moralis, potest illa intentio esse operatiua, vel destructiua illius; vt constat ex omnibus humanis contractibus, quorum valor dependet ab illa intentione; & illa ablata, contractus non est validus, sed fictus.

Obicit 15. Si quis interius adorationem idolorum detestaretur, & tamen exterius sponte procederet ad illa colenda, verus esset idololatra; ergo si sponte accedat ad sacramenta cõferenda, & per signa, ac verba exteriora, actumque ritè exactum ostendat, se velle conferre sacramentum, verè, & validè conferet, licèt interior intentio praua sit. Respondeo retorquendo argumentum; nam licèt aliquis exterius offerat thus idolis; si tamen interius non habet animum colendi, non erit verus idololatra; aut cultor Deorum, sed fictus, & apparens; vt cum communi docet Thomas Sanchez lib. 2. de præceptis Decalogi, cap. 37. n. 23; sicut è contra non esset verè adoratio Dei; sed ficta, quando, ne agnoscat, aliquis genuflectit coram Eucharistia, sine animo tamen eam adorandi; de quo diximus latè tom. 1. agentes de essentia Adorationis: ergo similiter non ministrat verum sacramentum, qui sicet ponit actum externum sine villo animo colendi Deum per talem actionem. Fatemur ergo paritatem; nam sicut ille, qui metu adorat idola, potest habere verum animum adorandi, licèt idola ei displiceant; & interius detestetur eorum cultum, & tunc erit verus cultus: sic, qui detestatur sacramenta, postet metu coactus habere animum illa conferendi; & erit sacramentum validum. Ceterum, sicut in primo casu posset ille sicet ponere actionem externam absque villo animo colendi, & tunc non est verus cultus, sed fictus; sic posset minister non habere animum conficiendi sacramentum, & tunc licèt ponat totam actionem externam, non erit verum sacramentum, sed fictum.

Obicit 16. Quod dare non potest minister, nec potest auferre: sed non potest conferre sacramentum, per solam intentionem internam; ergo nec per solam internam potest auferre. Simile est aliud argumentum eiusdem: sicut se habet bona intentio ad constituendum sacramentum, sic

53. Vndecima obiectio.

Respondeo. Minister potius est Christi quàm Ecclesiae.

54. Duodecima obiectio.

Respondeo retorquendo argumentum.

55. Decimatertia obiectio.

Respondeo, intentio interna comparatur cum externa tamquam comprincipium.

56. Decima quarta obiectio.

Respondeo.

In ordine ad valorem actus externi intentio interna est etiam practica.

57. Decima quinta obiectio.

Respondeo.

Th. Sauch.

58. Decima sexta obiectio.

Simile eiusdem auctoris argumentum.

SECTIO IV.

De mente sancti Thomae circa necessitatem intentionis.

Restat, vt aliquid dicamus de mente S. Thomae, quem multi volunt, hac in parte in contrariam sententiam propendisse, quia in 4. dist. 6. q. 1. art. 2. quæstioncula 1. ad 2. & in præsentia art. 8. ad 2. cum contra necessitatem intentionis obiecit sibi, eo pacto reddi nobis incerta sacramenta, quia intentio interna est nobis occulta; atque adeò qui recipit sacramentum, semper maneret dubius: huic argumento affert duas solutiones, primam eorum, qui dicebant, deficiente intentione, suppleri eius defectum deuotionem, & fidem in adulto, in pueris verò posse piè credi, quod Deus sua clementia suppleat, vt detur effectus iustificationis; secundam verò, quam ipse sanctus Doctor videtur approbare, quod in sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, qualia sunt Baptismus, & alia quædam, non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta: & ideo si forma seruetur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est. Non enim sine causa in sacramentis necessitas, scilicet Baptismo & quibusdam alijs actus baptizatus tam sollicitè expressus est ad intentionis expressionem. Hæc sunt verba S. Thomae in 4. sent. quam doctrinam; paucis mutatis, videtur repetere in præsentia dicto art. 8. his verbis: Alij melius dicunt, quod minister sacramenti agit in persona totius Ecclesie, cuius est minister. In verbis autem, qua proferri, exprimitur intentio Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte ministri, vel recipientis sacramentum. Propter hæc verba non pauci censent, S. Thomam in vtroque loco in illam sententiam inclinasse, quod sufficeret intentio faciendi exterius quod facit Ecclesia; quod mirum non est ante definitionem Concilij Florentini & Tridentini. Alij fatentur, in primo loco ita sensisse, sed in præsentia mutasse sententiam: Ceterum P. Valquez putat eandem doctrinam in vtroque loco traditam esse, & difficile posse in bonum sensum deduci. Caietanus tamen cum Thomistis alijs, quos sequitur Suarez in commentario illius art. 8. & recentiores communiter, non possunt sibi persuadere, S. Thomam in illa fuisse sententia, atque ideo ita explicant, vt solum voluerit, suscipientem sacramenta non debere esse anxium de eius valore; nisi enim contrarium minister exterius expresserit, semper censetur habere intentionem Ecclesie, quam verba significant, & hoc sufficere ad pacem, & securitatem suscipientis, de qua solum procedebat argumentum propositum; cui ibi S. Thomas respondet. Itaque non loquitur de valore, & perfectione sacramenti in seipso, sed in existimatione, & certitudine humana, quantum sufficit, vt de eius valore non possimus rationabiliter dubitare.

Obicit 18. intentio causæ secundæ non potest impedire actionem causæ primæ, quando materia, & forma, & actus est legitime exercitus: sed minister se habet vt causæ secunda in sacramentis conferendis, & Deus vt causæ prima: ergo si materia fuerit debite formæ applicata, & actus secundum ritum Ecclesie legitime exercitus, non poterit minister effectum primæ causæ impedire. Respondeo concedendo totum; in nostro autem casu; materia non est applicata debite formæ, scilicet ablutio, v. g. cum intentione posita, & verba cum debita intentione prolata.

Obicit 19. Christus mittens suos ad baptizandum, & promittens salutem baptizatis, nullam mentionem fecit de intentione: & Concilia solum exigunt intentionem faciendi quod facit Ecclesia; quæ etiam reperitur, quoties minister vult ponere totum actum externum legitimum, quem ponit Ecclesia. Respondeo retorquendo argumentum. Nam Christus nec fecit mentionem de intentione faciendi quod facit Ecclesia: ergo absque fundamento à Concilijs exigitur hæc intentio vltra id, quod Christus exigit. Omnes ergo debemus fateri, Christum non solum exigere nudam intentionem externam, sed eo ipso quod misit discipulos tamquam ministros ad baptizandum, voluisse, quod operarentur vt ministri, scilicet ex intentione faciendi id, quod faciunt, non suo nomine, sed eius qui eos mittit; quæ est intentio sufficiens ad valorem sacramenti, vt supra explicuimus. Hæc argumenta illius Auctoris referre volui, non quia apud doctos indigerent solutione, sed ne aliquis multitudinem argumentorum obrutus existimaret non induci iterum in scholam absque magno fundamento doctrinam illam iam ab omnibus Theologis omnino exclusam, & relictam.

Mihi certè incredibile est, S. Thomam sensisse, posse sacramentum validè conferri absque intentione interna ministri, vel etiam cum intentione contraria. Primò, quia in vtroque loco citato conclusio, & rationes docent, & probant ex professo contrarium. Secundò, quia idem expressè vbique docet; nam statim artic. 10. huius quæstionis 64. vbi concedit quidem, intentionem peruerfam, quæ

Reijetur vtrumque.

59. Decima septima obiectio.

Soluitur.

60. Decima octaua obiectio.

Responso.

61. Decima nona obiectio.

Retorquetur.

Hæc omnia argumenta non habent magnam vim ad inducendum in scholam illam doctrinam ab omnibus Theologis exclusam.

62. S. Thom.

63. Quidam censent S. Thomam in illam sententiam inclinasse. Alij dicunt mutasse. Valquez. Caietan. Suarez.

64. Incredible sanctum Doctorem in ea fuisse opinionem. Prima ratio. Secunda ratio.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

M quis

quis ex prauo sine baptizat, vel consecrat, non vitiate sacramentum, negat tamen id de intentione, qua aliquis nō intendit sacramentum conferre. Et ne possit dubitari, an loquatur de intentione sola, quæ exterius manifestatur, & non de merè interna, addidit, intentionem illam peruersam ministri tollere veritatem sacramenti, *præcipue quando intentionem suam exterius manifestat*, vbi particula, *præcipue*, aperte ostendit, etiam si non manifestetur exterius, adhuc tolli veritatem sacramenti. Tertio, quia in præsentī in dicto articulo 8. eodem modo loquitur de intentione ministri, & recipientis sacramentum; cōcludit enim illam responsonem ad 2. hoc modo: *In verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte ministri, vel suscipientis sacramentum.* Vbi æquè videtur insinuare defectum merè internum intentionis in recipiente, vel in ministrante sacramentum, non tollere eius valorem, quando exterius non exprimitur. Cùm tamen ipse S. Thomas infra *quæst. 68. art. 7. ad 2.* expressè fateatur, esse rebaptizandum adultum, cui defuit intentio suscipiendi sacramentum. Et licet P. Valquez in præsentī *disp. 138. num. 44.* dicat, hoc non vrgere, eò quòd posset aliquis contendere, S. Thomam aliter sensisse de necessitate intentionis in recipiente, vel in conferente sacramentum: hoc tamen dici non potest, vt vidimus, cùm *hoc art. 8.* eodem modo loquatur de defectu vtriusque intentionis non exterius manifestato. Hæc igitur me cogunt ad non credendum, quòd S. Thomas sui immemor contrariam doctrinam ad eò absurdam in paucis illis verbis docuerit.

Tertia ratio.

65. Non tamen omnino satisfacit explicatio Caietani.

66. Melius explicatur.

Sensus verborum S. Thomæ.

sensum, scilicet, quamuis minister non recorderetur alicuius intentionis habendæ, qua intendat facere sacramentum; eo tamen ipso, quòd accedit ad operandum vt minister Ecclesie, iam vult implicitè id, quod vult Ecclesia, quod sufficit abique omni alio ad valorem sacramenti; nam licet non velit conferre sacramentum, nec eius effectum, si tamen vult operari iuxta intentionem Ecclesie, confert verum sacramentum; & hæc intentio semper est in ministro accedente vt ministro; & operatur, nisi forte addat aliquid in verbis, vel in actione, per quod destruat intentionem Ecclesie; tunc enim licet velit operari vt minister Ecclesie, non operabitur; vt si v.g. dicat per errorem, vel ignorantiam: *ego non te baptizo*, &c. tunc enim intentio Ecclesie à ministro habita nō sufficit, quia destruitur per verba contrarium exprimentia.

In hoc sensu fortasse intellexerunt S. Thomam illi, qui in littera S. Thomæ in illa responsonem ad 2. loco, *mentalis intentionis*, legebant, *specialis intentio*; vt refert Soto in 4. *dist. 1. q. 5. art. 8. §. in secundo argumento.* Nam si dubium solum procedit de necessitate specialis intentionis, responso S. Thomæ non habet vllam difficultatem. Potest autem suaderi hic sensus; primò, quia nunquam S. Thomas loquitur de habente intentionem contrariam internam, nec dixit, tunc etiam sufficere intentionem Ecclesie. Si autem sensisset, sufficere intentionem faciendi exterius, quod facit Ecclesia, idem diceret, quando esset intentio contraria, pro vt vera idem concedunt tunc auctores illius sententiæ; ergo S. Thomas non agit de casu, in quo deest omnis intentio interna, sed solum quando deest specialis intentio faciendi sacramentum. Secundo, quia hoc pacto conciliatur, quòd dicit in præsentī cum eo, quod dicit infra *d. art. 10.* vbi vniuersaliter docet, non confici sacramentum, quoties minister non habet intentionem conferendi sacramentum; quæ duo aliter inter se non videntur posse coherere. Hoc etiam pacto intelligitur bene omnia alia, quæ doctrinæ huius articuli in S. Thomæ contraria reperiuntur. Tertio, quia in solutione ad 3. concedit etiam, sacramentum validum esse absque vlla intentione actuali, propter solam habitualem, seu præteritam; vbi sensus est, quòd nulla sit intentio actualis explicita, sed ad eò confusa, vt nec percipiatur. Nam, vt videbimus sectione sequenti, tunc debet etiam esse aliqua intentio actualis; ergo in eodem sensu, & non in alio, concedit in solutione ad 2. posse fieri sacramentum absque intentione ministri, scilicet absque alia intentione explicita, & cum sola intentione cōfusa faciendi illud; quod solet fieri in Ecclesia. Quarto, iuxta hunc sensum intelligitur, quid sibi velit S. Thomas in 4. *d. art. 2.* vbi adducta eadem ferè responsonem, eam aliis verbis explicat, quòd scilicet in sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, sufficit expressio intencionis per verba; & addit: *Non enim sine causa in sacramentis necessitatis, scilicet Baptismo, & quibusdam alijs actus baptizantis tam sollicitè expressus est ad intentionis expressionem.* Quorum verborum sensus videtur hic esse, quòd in Baptismo, & aliis sacramentis similibus verba ipsa formæ expressè significant actum conficiendi sacramentum, vnde difficilius est, quòd in iis sacramentis minister non habeat debitam intentionem; quia cùm vtatur illis verbis, & per consequens velit loqui, & significare per illa verba id, quod ipsa verba in rigore sermonis

67.

Soto. Suadetur sensus primus.

68. Secundo.

69. Tertio.

70. Quarto.

sermonis significant; verba autem illa in rigore sermonis significant idem, quod Ecclesia intendit, consequens est, vt minister profertus illa verba, nisi aliquid illis addat, velit significare idem, quod Ecclesia intendit. Nam qui dicit, v.g. *Ego te absoluo*, &c. eo ipso vult significare, quòd illa verba significant, scilicet, condonationem peccatorum à se præstitam, & per consequens habet intentionem iuxta id, quod Ecclesia intendit. Dixit autem S. Thomas ideo formam in sacramentis necessitatis esse tam expressiuam actus ministri, vt scilicet esset minus periculum defectus intentionis requisitæ. Nam in aliis sacramentis verba non ita significant actum ministri, v.g. in Eucharistia verba illa: *Hoc est corpus meum*, videntur significare speculatiuè, non verò operationem Sacerdotis, qua conuertit panem in corpus Christi. Item in Matrimonio verba illa: *Accipio te in meam*, non videntur ex se exprimere effectum sacramentalis; ideoque minus difficile videretur, quòd minister vtens verbis illis, non haberet intentionem debitam, quam in aliis verbis, quæ ex se exprimit actum ipsius ministri. Ceterum hoc discrimen inter Sacramenta necessitatis, & alia omisit idem S. Thomas in præsentī *dicto art. 8.* & merito; quia siue verba formæ expriment actum ministri, siue non expriment, semper militat ratio vniuersalis supra explicata, quam melius explicuit *hoc art. 8.* quod scilicet vult operari vt minister, & per consequens iam vult implicitè operari iuxta intentionem Ecclesie, quæ intentio implicitè volita sufficit ad perfectionem sacramenti, etiam absque omni alia intentione speciali, dummodo non excludatur intentio, qua velit operari vt minister; quæ intentio non excluditur à S. Thomæ, sed includitur eo ipso, quòd velit eum operari vt ministrum Ecclesie, quod fieri non potest, nisi velit saltem agere vt minister; & hæc sufficiant pro explanatione S. Thomæ.

SECTIO V.

Qualis debeat esse intentio virtualis ad valorem Sacramenti.

72.

Intentio actualis.

Habitualis.

73. Formalis.

Diximus, necessariam esse intentionem; nunc quaerimus, qualis, vel quanta debeat esse ea intentio. Supponimus, intentionem aliam dici actualem, aliam habitualem, aliam virtualement, aliam indirectam, seu interpretatiuam. Intentio actualis est, qua ego actu intendo baptizare, quando profero verba, & effundo aquam; & de hac non est dubium, quin sufficiat ad valorem sacramenti. Intentio habitualis est intentio merè præterita non retractata; vt cùm heri volui, quòd sacrum hodiernum applicaretur, & prodesse Petro defuncto, hodie immemor illius applicationis facio sacramentum; dicunt plures, prodesse illi defuncto ex vi intentionis habitualis, hoc est, voluntatis præteritæ non retractatæ, quæ ideo dicitur habitualiter permanere. Vbi nota. S. Thomam in alio sensu vsurpare nomen hoc, *intentionis habitualis*, illo *art. 8. ad 3.* scilicet pro intentione illa, quam nos *virtualement* appellamus; quia nimirum *intentio habitualis* videtur esse quid commune ad virtualement, & non virtualement: sed Theologi communiter reliquerunt iam illud nomen ad significandam speciem minus perfectam, scilicet intentionem habitualement non virtualement. Alia ergo est intentio

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

virtualis, quæ non solum est præterita non retractata, sed manens in virtute, & influens in opus, quod nunc fit: vt cùm operarius manè exit domo ad laborandum pro mercede, qua alere possit familiam; postea dum actu laborat, non semper actu recordatur familie alendæ, sed tamen intentio illa virtute manet, & influit, ac mouet ad operandum; vnde si sciret, non esse amplius alendam familiam, desisteret ab opere: illa itaque dicitur intentio virtualis; quid autem sit illud, ratione cuius dicitur virtute manere, & an sit re vera aliquid physicè præfens, postea explicabimus. Intentio indirecta, vel interpretatiua dicitur, quando aliquis vult causam, ex qua præuidet sequi talem effectum, vt si velit se inebriare præuidens pollutionem, vel homicidium sequuturum, tunc dicitur indirectè, & interpretatiuè velle effectum, quem præuidet ex tali causa volita sequuturum.

Indirecta, vel interpretatiua.

74. Certum est ad valorem sufficere virtualis.

His suppositis, certum est apud omnes, sufficere ad valorem sacramenti intentionem virtualement supra explicatam; alioquin de omnium sacramentorum valore posset dubitari; nam communis modus agendi in hominibus hic est, & hoc modo validi sunt contractus omnes, testamenta, donationes, & actus omnes humani. Hic etiam modus sufficit ad orationem vocalem, quæ sit vera oratio; sicut & ad loquendum cum aliis hominibus; Nam si ego ex scripto alloquat Principem, sufficit intentio, qua scripturnam legendam suscipio, & incipio legere ad hoc, vt dicat verè loqui cum Principe. De hac ergo intentione non est dubium, quòd valeat.

75. Dubium est quid sit hæc intentio, & quid dicat supra habitualement. Suarez. Sententia Suarez vult esse applicationem potentiarum exteriorum.

Dubium ergo primum est, quid sit reuera hæc intentio virtualis, & quid addat supra meram habitualement; nam vtraque videtur esse voluntas præterita; & in vtroque casu non recordor actu voluntatis præteritæ, cùm operor. P. Suarez in præsentī *disp. 13. sect. 3. post 2. conclus.* concludit, hanc intentionem virtualement esse, quòd potentia exterior applicatæ fuerint prius ad operandum à voluntate, quæ quidem non pendet in continuatione ab actuali intentione, sed postquam minister per debitam intentionem applicuit suas potentias exteriores ad actionem sacramentalem, quamuis interrumpatur intentio interna, potentia ipsa manent applicatæ, & continuant motus suos; & quamdiu motio illa durat ex vi prioris applicationis, dicitur virtualiter manere à priori intentione. Hæc Suarez; à quo parum differt Valquez in præsentī *disp. 138. cap. 6. num. 78.* explicans voluntatem virtualement per hoc, quòd intentio præterita sit causa remota huius actionis, quæ modò sit, quatenus fuit causa proxima alicuius, cum quo sacramenti administratio connexa est. Non tamen explicat, quæ connexio sit illa inter primam actionem, v.g. quam intentio proximè causauit, & inter actiones subsequentes. Nam aperire librum, v.g. secundum se non videtur habere connexionem sufficientem ad inferendam actionem legendi duo folia, cùm possem vel minus, vel nihil legere; & sic de aliis.

Valquez. Ab eo parum differt Valquez.

76. Coninch. P. Coninch vult aliquid actu in imaginatione relictum ex intentione præterita.

P. Coninch in præsentī *quæst. 64. art. 8. dub. 2.* addit aliquid præfens actu saltem in imaginatione relictum ex intentione præterita, quæ dicitur virtualiter manere ratione impressionis in imaginatione relictæ ex primo proposito, quo quis humano modo ad agendum se applicuit, quæ excitatur potentia motiua, vt actus initio propositos (qui primum actum immediatè sequuntur, aut

M 2 cum

cum eo saltem mediare connexti sunt) perficiat, homine interim alia omnia cogitante, donec actu aliquo contrario interrumpatur, v.g. Incipit quis sacrum intendens celebrare, & postea totum sacrum omnino distractus ordine suo perficit: in qua serie omnes actiones à prima illa intentione verè secundum modum agendi humanum procedunt ratione imaginationis, quam prima illa voluntas applicavit, & quæ ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, etiam cum distracti id vix, vel etiam nullo modo advertimus. Hæc Coninch vbi supra.

77. In his omnibus explicandi modis difficultates sunt, vt consideranti patebit. Nam imprimis applicatio illa merè præterita, qua minister voluit legere illa duo folia, vel proferre tales orationes, si nihil prorsus postea physicum remanet, non videtur sufficere, vt nunc os aperiat, & lingua proferat talem vocem potius quam aliam: lingua enim non percepit imperium voluntatis, cum ipsa non sit cognoscitiua; nec, etiam si percipisset, recordatur amplius illius imperij, cum nullam habeat memoriam: quid ergo est, quod nunc determinet magis linguam ad hunc motum, quam ad alium? Dices, determinari ab actione, seu voce immediata; post illam enim solita est proferri hæc subsequens, & ideo voluntas applicans linguam ad primam operationem, est causa aliarum sequentium, quæ ex illa sequuntur. Sed contra; quia vnum verbum solitum esse dici post aliud, deferuire potest medio habitu relicto, à quo excitatur potentia ad operandum; habitus autem acquisiti non influunt immediatè in actus potentie externæ, sed mediantibus actibus internis elicitis, ad quos immediatè inclinant; ergo interuenit etiam tunc actus internus elicitus ab illo habitu, qui quidem partim erit actus cognitionis, quo cognoscimus post talem vocem solere dici semper illam aliam, atque ideo bonum, & necessarium esse; quod ita fiat, cum id semper factum fuerit; partim erit actus appetendi, quo propter illud bonum, quod sæpè approbatum est, & propter quod semper hæc coniunctio volita fuit, nunc etiam approbatur. Non ergo sit illa coniunctio vnus verbi, vel vnus operationis cum alia absque omni actu interno præsentis.

78. Rursus, si forma sacramenti cantanda sit, licet minister habeat ab initio intentionem, & applicet potentiam & linguam ad cantandum, negari non potest, quod semper debeat esse aliquis actus interior dirigens linguam; nam cantus fit ex arte; atque ideo si tolleretur à ministro ars musicæ, quam habet, non posset progredi in cantu figurato & artificioso; ergo ars concurrat ad singulas voces actu proferendas. Ars autem est habitus acquisitus, vt constat, qui nõ potest dirigere vocem, nisi mediis actibus elicitis; ergo semper influit medio aliquo actu, quo dicitur, tali, vel tali modo esse inflectendam, vel extollendam vocem hinc & nunc: qui actus licet non percipiatur, eo quod habitus intentus facit, quod cũ tenuissima, & imperceptibili attentione fiat, verè tamen existit præsens. Similiter ergo, licet verba non cantentur, sed legantur, fatendum est, actum aliquem adesse semper ad dirigendam linguam; nam sicut est ars cantandi, est ars legendi, quæ ars, si à ministro tolleretur, in media lectione subsisteret; influebat ergo nõ sola intentio præterita, sed etiam ars præsens, medio aliquo actu elicito interno; alioquin

habitus ille nihil conduceret ad dirigendam linguam; nunquam ergo est homo ita distractus ad alia, vt non habeat actum aliquem internum præsentem circa id, quod legit, licet propter distractionem non percipiatur.

Quod verò addebat Coninch illam operationem externam continuari propter imaginationem, quæ ratione habitus acquisiti dirigit externos actus, videtur adhuc difficile. Primo, quia ad legendum, vt videmus, debet concurrere actu ars legendi; hæc autem non est habitus imaginatiua, sed intellectus, qui solus potest percipere significationem characterum, & institutionem hominum, qua significant; sicut solus intellectus percipit etiam vim, quam habent signa musica ad significandum elationem, vel depressionem vocis. Secundò, ille habitus, quicumque sit, debet dirigere mediis actibus elicitis, vt vidimus; ergo sicut admittuntur ij actus præsentis in homine ad alia omnino distracto; sic possent admitti actus intellectus, & voluntatis, non obstante distractione; nam experientia contraria tam est contra actus præsentis imaginatiua, & appetitus, quam contra actus præsentis intellectus & voluntatis.

Ego in primis existimo, nõ solum ad inchoandam, sed etiam ad proseguendam, & continuandam actionem sacramentalem requiri semper in ministro aliquem actum præsentem, saltem in imaginatiua, & appetitu. Quod mihi probant rationes supra adductæ ex indifferentia potentie externæ; quæ absque aliquo determinatiuo præsentis nõ posset se magis determinare ad hunc motum, quam ad illum; nec potest assignari aliquod aliud determinatiuum præsens, nisi actus cognoscendi, & appetendi; quibus dirigitur potentia externa: Nec obstat experientia, quam Suarez affert pro se, quod quando homo ambulat ex vi prioris applicationis, omnino postea distractus, & nihil prorsus de ambulatione cogitans, proseguitur adhuc suam ambulationem. Hoc, inquam, non obstat; quia etiam distractus, vel ira correptus, vehementius ambulat, & aliquando sistit, aliquando celerius agitatur, manus mouet; & ipsarum gestibus res, quas dicit, exprimit; cum tamen initio solum se ad ambulandum, vel loquendum applicuisset videatur, non ad illam motum, vel gestuum diuersitatem, quam negare nõ possumus provenire etiam ab aliquo actu interno imperante, sicut & suspiria ex subito dolore nõ oriuntur, nisi medio actu imperante tales voces, licet ij actus propter eorum tenuitatem non percipiuntur. A posteriori autem constat ea dependentia motuum ab actu interno præsentis; quia si homo inter ambulandum dormiat, ita vt ab omni operatione interna cesset, statim cessat motus ambulationis; quia nimirum potentia externa non potest determinari sufficienter à sola applicatione præterita.

Dices; imò aliquando in eodem situ dormire solemus, in quo nos antea liberè cõstituimus: unde aliqui sedendo, alij stando, alij flexis genibus dormiunt; ergo retinetur ille situs à membris ex sola applicatione præterita, quem tamen situm non possent membra ex se ipsis acquirere absque imperio appetitus. Respondeo, somnum non semper excludere omnem operationem internam; experitur enim eiusmodi dormitantes, se adhuc audire, vel subaudire, quæ ab aliis dicuntur: unde facilius adhuc potest perseverare tenuis ille actus internus, quo membra determinantur ad retinendum

79. Contra illud quod addebat Coninch arguitur primo.

79. Contra illud quod addebat Coninch arguitur primo.

Secundò.

80. Primò ergo requiritur aliquis actus præsentis saltem in imaginatiua.

Quod probatur ex indifferentia potentie externæ.

Nec obstat experientia ambulatiuum.

Probatum à posteriori.

81. Instantia.

Diluitur.

dum ralem situm. Aliquando verò somnus profundus est, & tunc membra labuntur, & deperdunt situm illum violentum: idè enim ille lapidemanu tenebat, dum dormiret, ne scilicet grauiori somno opprimeretur, sed leuiter solum dormitaret, alioquin lapidis casu excitandus. Retinet tamen homo aliquando situm, quem liberè sibi imperauit, etiam absque vlla actuali intentione, quando nimirum talis est ille situs, qui ad sui conseruationem non indigeat influxu potentie loco motiua, qualem etiam situm retineret, si non solum dormiret, sed moreretur; provt de facto aliqui sedentes motui reperiuntur.

82. Instantia. Dices iterum; contingit, aliquem propter meum habitum legere, vel recitare aliquod contra voluntatem: volebat enim, v.g. legere Psalmum absque Gloria Patri; & quia astuetus factus ad dicendum vtrumque simul, nunc etiam illud dicit; qui motus non oritur ab actu præsentis, cum potius habeat voluntatem contrariam. Respondeo retorquendo argumentum; tunc enim neque habuit ab initio applicationem ad vtrumque dicendum; ergo dicit illud nõ solum absque actu præsentis, sed etiam absque applicatione præterita. Omnes ergo debemus dicere, in illo casu non recitari illam partem absque vilo actu; sed dicimus, propter habitum dari actum præsentem, quo propter verba immediatè ante dicta volumus dicere illa alia, quia semper ita facere solemus, & cognoscimus confusè illud idè motiuum, quasi nunc esset, & propter illud volumus recitare eadè verba.

83. Maior est difficultas, an hi actus cognoscendi, & amandi requisiti etiã ad continuandam actionem sacramentalem debeant esse actus intellectus, & voluntatis; an verò sufficiat actus imaginatiua, & appetitus sensitiuus: dicit enim posset, licet in inceptione requiratur debita intentio voluntatis; hanc tamen manere virtualiter, dũ postea imaginatiua, & appetitus applicati à voluntate præcedenti proseguuntur dirigèdo potentias externas ad faciendum totum illud opus, cuius species connexas habet imaginatiua. Nam videmus psittacum recitare suo ordine multa verba, vnum post aliud, propter species, quas habet connexas, eorum verborum; ergo poterit etiam voluntas applicare imaginatiua ad cogitandum de illis verbis, quæ sunt in memoria, & appetitum ad imperandum potentie externæ, seu lingue eorum prolationem suo ordine; nam hoc nõ videtur excedere facultatem imaginatiua & appetitus, vt apparet in psittaco; nec etiam videtur excedere dominium voluntatis supra illas potentias, quod eas applicet ad totum hoc faciendum. Quare huic parti videtur adhærere P. Coninch, loco supra citato, dum eam intentionem virtualem declarat per virtutem impressam in imaginatiua ad dirigendam potentiam externam.

84. Instantia. Videtur non sufficere actus imaginatiua. S. Thom. Probatur.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

deret sufficere directio solius imaginatiua, provt supra dicebamus de cantu, qui fit ex arte, quæ quidem videtur esse habitus intellectualis, cum requiritur notitiam musicorum characterum, & soni significari per illos: sic etiam dicebamus de actione legendi, ad quam non videtur sufficere imaginatiua: debet ergo, quamdũ legitur tota Missa, concurrere habitus intellectualis, & ars legendi mediis actibus, quibus dirigit linguam ad proferenda talia, vel talia verba. De omnibus verò actionibus sacramentalibus, quæ non sunt cantare, aut legere, sed recitare memoriter, effundere aquam, &c. addi potest ratio vniuersalis; quia licet appetitus absque voluntate posset imperare aliquem motum localem potentie externæ, id tamen non potest facere, nisi illud proponatur sibi, vt bonum sibi proportionatum. Sic poterit fortasse imperare manui fugam ab igne propter dolorem vitandum; sic psittacus imperat sibi recitationem seu prolationem vocum, expertus dari sibi cibum, quando proferet illas voces. At verò voluntas applicans appetitum ad imperanda talia verba sacramentalia, non potest proponere finem sacramenti, quem ipsa voluntas intendit, nec applicare imaginatiua, vt proponat in actione sacramentali rationem boni, quæ moueat appetitum ad illud imperium: quam enim rationem boni apprehendit imaginatiua in prolatione verborum sacramentalium; nõ honestum, cuius capax non est illa potentia materialis; non vtile, cum non referat vnum ad aliud; non delectabile, cum nulla ibi sit delectatio; nec, si esset, proneretur hoc ex applicatione voluntatis, quæ non refert illa verba ad talem finem.

85. Confirmatur. Denique, licet imaginatiua ex consensu cum intellectu cognoscat aliquod obiectum materiale correspondens illi, quod intellectus cognoscit, & quod imaginatiua non potest cognoscere; illud tamen obiectum non videtur verum bonum sacramenti, v.g. nec videtur ab imaginatiua repræsentari, nisi propter meram necessitatè comitandi intellectum, ne hic absque illa operetur; vnde quando intellectus cessat à suo actu, non apparet quorsum imaginatiua perseveret cognoscendo illud obiectum materiale simile, seu correspondens obiecto spiritali, vel superiori, quod intellectui obicitur. Experientia item tam videtur probare, si quidquam probat, nullum prorsus perseverare actum in imaginatiua & appetitu sensitiuo, quando sacramentalis actio continuatur, quam non perseverare actum intellectus, & voluntatis; neque enim magis experimur actum imaginatiua, aut appetitus, quam intellectus, & voluntatis, quando cum maxima distractione proseguimur; ergo si contra experientiam confitemur, dari tunc aliquem actum imaginatiua, & appetitus, quem propter tenuitatem non experimur, idem possumus concedere de actu intellectus & voluntatis.

86. Confirmatur vltimum. Cæterum, si aliquis contendat, continuari actionem sacramentalem cum solis actibus imaginatiua, & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficere ad declarandum, quomodo intentio, & voluntas præterita maneat virtualiter, & influat in actionem præsentem; nam vel manet in aliquo actu voluntatis præsentis tenuissimo, & confuso, quo volumus recitare vel operari; & hic actus, cum non possit tendere ad illud obiectum, nisi sub ratione boni;

M 3 necessè

85. Confirmatur.

86. Confirmatur vltimum.

Probatum experientia.

87. Sufficere tamen explicaretur intentio virtualis cum solis actibus imaginatiua.

neceffe est, vt saltem in confuso velit hanc operationem præsentem vt bonam, & vtilem ad illum finem prius volitum, qui nunc etiam confusiffimè proponitur: sicut operarius laborans in vinea per totum diem propter mercedem ad alendam familiam, semper habet præ oculis illum finem quem initio sibi præfixit, licet propter confusionem; & tenuitatem actuum non aduertat, semper tamen vult illum laborem propter vtilitatem ad illum finem confusè propositum, cum non inueniat in eo obiecto aliam rationem boni propter se appetibilis. Si verò dicatur non perferre vltimum actum voluntatis præsentem, quando actio sacramentalis continuatur, sed solum actum imaginatiuæ & appetitus materialis; in his ipsis actibus manet virtualiter voluntas prior: tum quia per illam applicatæ fuerunt potentia materiales ad representandum, & imperandum illud opus: tum etiam, quia licet appetitus materialis non feratur in eundem omnino finem, & in eandem rationem boni, quam intendit voluntas in actione sacramentali, ferri tamen debet in aliquod bonum sibi propositum in illa actione, correspondens aliquo modo illi alteri bonitati superiori, quam concipit intellectus, siue hoc bonum sit delectatio aliqua, vel commodum, quod apprehenditur in genere, vel quæ oriatur ex consensu cum potentia superiori, vel quidquid illud sit: id tamen sufficit, vt homo dicatur continuare actionem illam ex intentione, & voluntate præterita, quæ ideo dicitur virtualiter manere, quia adest præfens aliqua virtus ab ea relicta, scilicet, vel actus voluntatis confusus, vel certè actus in appetitu imperans prosecutionem actionis cum ordine, & respectu ad priorem intentionem. Habemus ergo iam, quid addat intentio virtualis supra meram habitualem, scilicet influxum in opus, quem influxum mera habitualis non habet.

In actu pri-
mo ex dictis
aliqua inter-
uenire in ad-
ministratio-
ne sacramenti
ad que non
semper requi-
ratur hæc in-
tentio vir-
tualis.

Ex dictis infero, in administratione sacramentorum aliqua interuenire etiam ex parte ministri, ad quæ non semper requiratur intentio eo modo virtualis, hoc est, manens in aliquo actu interno præfenti, qui nunc influat physice. Exemplum esse potest in Sacramento Ordinis, in quo interuenit v.g. porrectio materiæ, quam Episcopus exhibet tangendam iis, qui Ordinem accipiunt: illa autem actio porrigendi fit ab Episcopo ab initio quidem per voluntatem, qua accipit calicem cum vino & aqua, & patinam cum hostia, vt eam futuris Presbyteris tradat, & ita illa actio fit tunc à voluntate præfenti Episcopi: postea verò potest teneri calix ab Episcopo absque nouo conatu, vel actione, sed solum habendo manum supra pedem calicis, ad quod non requiritur noua actio, sed solum non auferre manum; quia ipsa manus suo pondere naturaliter iacet supra pedem calicis, & eodem modo maneret ibi manus, licet tunc dormiret, vel moreretur Episcopus: quando ergo accedentibus, & tangentibus porrigitur materia, non est necessaria noua voluntas, aut aliquis actus præfens in Episcopo, quia ipse non exercet actionem aliquam physicam, quam oporteat tunc imperari per aliquem actum præsentem, sed ex vi actionis, & voluntatis præteritæ habet materiam applicatam ex parte sua, vt tangatur, & accipiatur ab iis, qui Ordinem recipiunt.

Idem ostenditur in alio exemplo

Idem dici potest de manuum impositione: nam si Episcopus ante verborum prolationem manum imponit capiti Ordinandi, & manus ita perseue-

rat, quando verba proferuntur, contactus ille præfens est pars sacramenti, & conducit ad effectum imò ita procurant, vt duret contactus, & coexistat verborum prolationi; & tamen aliquando continget, non requiri actionem, vel influxum Episcopi ad tenendam manum in eo situ, sed manum semel applicatam suo pondere naturaliter sustineri à capite subiecto; atque aded non requiretur voluntas, aut actus præfens, à quo imperetur ille contactus præfens, sed sufficit applicatam fuisse manum ex voluntate præcedenti non reuocata, vt ille contactus sit sufficienter sacramentalis. In iis ergo, & similibus casibus non requiritur voluntas virtualiter manens eo modo virtualitatis, quatenus importat aliquem actum præsentem, per quem nunc influat, deriuatum ab illa prima voluntate, sed sufficit voluntas prima virtualiter manens, quatenus manet in effectu à se producto; & verum est dicere, quod hic effectus præfens ortum habet ab illa prima voluntate; in quo differt à voluntate merè habituali, quæ ita est præterita, vt nullum influxum habuerit in effectu præfentem; v.g. si hodie applicem sacrum crastinum pro tali defuncto: quæ voluntas nullo modo est causa, quod ego cras faciam sacrum, & ideo dicitur intentio merè habitualis.

SECTIO VI.

De intentione habituali, & de voluntate indirecta, an sufficiant ad valorem Sacramenti.

De intentione merè habituali, an sufficiat in sacramentorum administratione? Negant omnes. Ratio esse videtur, quia illa non sufficit, vt actio illa dicatur fieri ex tali fine: cum ergo minister debeat operari, vt minister Christi, seu nomine Christi, necessaria est talis intentio, quæ possit denominare actionem factam esse à ministro nomine Christi. Ad hoc autem oportet, quod intentio influat in opus: alioquin sicut non potest denominare illam actionem bonam, & malam, ita nec poterit denominare factam nomine huius vel illius.

Que intentio sufficiat ad applicandum fructum sacrificij.

Obiici solet, quia ad applicandum sacrificium sufficit intentio habitualis; si ego enim hodie applico sacra à me faciendâ per totum annum pro anima Petri, licet hæc voluntas non sit causa, quod ego postea faciam sacrum, dum tamen non reuocatur, efficax est, & tribuit Petro fructum illorum sacrificiorum; ergo similis voluntas habitualis, dum non reuocatur, sufficit ad valorem sacramenti, licet non sit causa ponendi postea talem actionem.

P. Vasquez in presenti disput. 38. cap. 6. num. 74. negat antecedens; quia applicare sacrificium alicui, est offerre pro illo sacrificium; non dicitur autem quis offerre sacrificium per voluntatem, quæ nullo modo est causa offerendi sacrificij; nam sacrificium est opus humanum, atque ita ex voluntate ministri pendet, & per illam offertur; non ergo poterit offerri per voluntatem, à qua non pendet; sicut ergo non offertur sacrificium, nisi per voluntatem, à qua pendet, & procedit oblatio: sic nec offertur pro aliquo nisi per similem voluntatem,

90. Intentio habitualis non sufficit, probatur.

91. Obiicitur intentio per quam applicatur sacrificium, sufficit habituali.

92. Vasquez negat.

Berarduc. Beja. Fraxinell.

93. Suarez. Bonacina. Molfesius. Diana. Conceditur tamen communiter.

94. Respondetur ad fundamentum Vasquez.

Distingueda est oblatio directa à reflexa.

tem, à quâ procedat oblatio: offerre enim pro aliquo includit hoc, quod est offerre. Huic sententiæ videntur accedere, qui docent, Sacerdotem in Memento debere applicare fructum sacrificij iis, pro quibus offert. Pro qua afferuntur Berarduccius in sum. coron. p. 4. cap. 5. num. 9. Beia p. 1. cas. 23. & Fraxinellus de obligat. Sacerdot. sect. 4. concl. 4. §. 7. num. 1.

Alij tamen communiter concedunt antecedens. Suarez in presenti disp. 13. sect. 3. concl. 2. Bonacina de sacrament. disp. 1. q. 3. punct. 2. §. 3. num. 11. Molfesius in summa tom. 1. tract. 3. c. 4. num. 13. quos sequitur Antonin. Diana tom. 1. resolut. moral. tract. de celebratione Missarum; resolut. 47. & alij recentiores: quod mihi etiam magis probatur, quia videtur esse magis iuxta sensum, & praxim omnium, qui putant, se satis validè applicare fructum sacrificij, si præcedenti die applicent, licet postea non recordentur, dum tamen illam voluntatem non retractent. Nam sicut possunt aliqua ex nunc donari sub conditione, si crastina die venerint in meam potestatem; qua conditione cras posita, voluntas præterita transit in actum, & habet effectum: sic dicendum videtur fructum sacrificij, cuius Sacerdos est quasi dominus, vel dispensator ex Christi commissione: poterit ergo donare, vel dispensare illum fructum sub conditione, si ponatur sacrificium, quæ voluntas habebit effectum posita conditione, cum sit legitimi dispensatoris, & non retractata.

Ad fundamentum verò P. Vasquez responderi potest, explicandam & distinguendam esse propositionem illam: Sacerdotem applicare sacrificium alicui, est offerre sacrificium pro illo; est enim æquiuoca: duplex quippe est oblatio sacrificij; prima est actio ipsa sacrificandi, quæ essentialiter est oblatio sacrificij; quia ipsummet sacrificare est offerre; & loquendo de hac oblatione, negada est propositio; sensus enim est, applicare sacrificium Petro, est exercere illam actionem sacrificandi ad hunc finem, vt proficit Petro; qui sensus est falsus. Sicut in ieiunio non est idem applicare ieiunium Petro, ac exercere illam abstinentionem ad eum finem: sic dicendum videtur de actione sacrificandi. Secunda oblatio est reflexa, & communis aliis operibus: offertur enim ieiunium pro Petro, non quando volo ieiunare, sed quando per voluntatem reflexam absoluto, vel sub conditione, si voluero ieiunare, applico ex nunc fructum illius ieiunij pro Petro; quæ voluntas reflexa dicitur oblatio ieiunij, quia per illâ representamus Deo illud opus aliunde faciendum à nobis, & petimus, vt acceptet illud pro Petro; seu ostendimus Deo desiderium nostrum, quod fructus illius operis transeat ad Petrum; quæ voluntas non est efficax, nec causa respectu ieiunij, sed respectu fructus, & emolumentum moralis ipsius ieiunij. Sic ergo ipsamet oblatio sacrificij potest per aliam voluntatem reflexam offerri, quâ representamus Deo absolute, vel sub conditione illam oblationem sacrificij crastini à nobis faciendam, si fiat; & petimus quod acceptet illam pro Petro: quæ voluntas licet sit oblatio reflexa sacrificij, non est necesse, quod sit efficax, & causa sacrificij, sed applicationis fructus illius. In hoc ergo sensu fatemur, quod applicare sacrificium, est offerre illud pro Petro oblatione reflexa: hoc tamè nõ est sacrificare; quia sacrificatio est oblatio directa, seu actio, qua fit sacrificium, quæ etiâ essentialiter est oblatio, vt vidimus,

Obiici adhuc: Sacerdos non potest applicare sacrificium, nisi vt minister Christi, cui Christus hanc facultatem communicauit: non est autem minister Christi, nisi dum offert sacrificium, & in ipsamet actione sacrificandi; ergo tunc necesse est, quod habeat voluntatem actualem, vel virtualem applicandi; atque aded voluntas merè præterita, quæ nec virtualiter manet, non erit sufficiens ad applicandum alicui.

Responderi potest, primò, Sacerdotem non solum esse ministrum Christi, dum actu sacrificat in altari, sed etiam quando extra altare applicat fructum sacrificij futuri: dedit enim Christus illi potestatem sacrificandi nomine ipsius Christi, & hæc potestate vritur in altari; dedit etiam ei potestatem applicandi, & dispensandi fructum sacrificij, vt rem propriam, cui voluerit; & hac potestate vti poterit etiam extra altare ante actionem sacrificandi, atque aded tunc etiam operabitur vt minister Christi, cuius nomine exercet tunc illam actionem, non sacrificandi, sed applicandi, & dispensandi fructum sacrificij futuri.

Secundò responderi potest distinguendo maiorem: Nam si sensus sit, Sacerdotem non posse habere voluntatem, qua applicet sacrificium, nisi hæc ipsa voluntas oriatur ex potestate accepta à Christo, est falsa propositio: si verò sensus sit, illam voluntatem non fore efficacem, nisi hæc efficacia oriatur à potestate accepta à Christo, vera est propositio. Christus itaque non dedit potestatem Sacerdoti, vt habeat voluntatem applicandi, sed vt voluntas, quam habuerit, sit efficax, & sortiatu effectum. Exemplis res fiet manifesta. Petrus, antequàm fiat dominus libri alicuius, dicit Ioanni, Si ille liber venerit ad meum dominium, ex nunc volo, quod post mortem meam, vel post annum sit tuus: Hæc voluntas Petri nõ oritur ex potestate, & dominio libri; nõ enim est dominus libri, quando habet hanc voluntatem; efficacia tamen huius voluntatis debet procedere ex dominio libri acquirendo; non enim erit efficax, nisi fiat dominus libri. Erit ergo verum in aliquo sensu, quod Petrus non disponit de libro, nisi vt dominus, hoc est, quoad effectum dispositionis; erit tamen falsum in alio sensu, scilicet quod voluntas ipsa, qua disponit, oriatur ex dominio libri. Sic ergo in præfenti dicimus de voluntate, qua Sacerdos applicat fructum sacrificij; hæc enim voluntas non debet ipsa, sed eius efficacia procedere à potestate accepta à Christo, à qua prouenit, vt dū fit postea sacrificium, voluntas præterita non retractata habeat effectum, sicut si esset præfens. Vnde, licet voluntas illa haberetur, quando minister adhuc Sacerdos non est, posset postea non retractata habere effectum, v.g. si cras consecrandus Presbyter hodie dicat: ex nunc applico sacrificium crastinum pro meo patre, hæc voluntas hodie non procedit ex potestate accepta à Christo, cum nõdum sit Sacerdos; habebit tamen cras effectum, si non retractetur. Quod in aliis materiis videtur æquè procedere: nõ si cras sis eligendus in meum Prælatum, poteris hodie dicere: ex nunc pro die crastino concedo tibi talem, vel talem licentiam; quæ voluntas hodie non procedit ex potestate, quam iam habeas, sed eius efficacia procedet cras ex illa potestate. Item magis ad propositum potest esse exemplum in eo, qui accepturus cras à Pontifice facultatem designandi centum imagines cum certis Indulgentiis, hodie communicat

95. Instatur.

Diluitur primò.

96. Diluitur secundò.

Christus non dat ministro quod habeat voluntatem applicandi, sed quod hæc voluntas sit efficax.

mihī viginti ex nunc de illis centum, quas cras poterit designare: quæ voluntas hodierna non erit, vt constat, ex facultate iam accepta; sed cras eius efficacia oritur ex facultate, quam iam tunc accepit. Similiter ergo poterit hodie Sacerdos futurus applicare fructum sacrificij crastini, cuius dispensationis efficacia cras habebit facultatem.

98. Instabū.

Respondet.

Dices, ergo poterit ille, qui hodie non est capax, v.g. contrahendi matrimonium propter impedimentum, ex nunc præstare consensum ad tempus crastinum, quo Pontifex dispensauerit, ita vt cras, posita solum dispensatione, absque noua voluntate contrahentis, solum ex vi hodiernæ non retractatæ, sit factum verum matrimonium. Respondet, negando sequelam; quia in hoc casu voluntas hodierna non solum non est efficax, sed neque est valida in ratione voluntatis propter incapacitatem subiecti, quod iura reddunt incapax ad habendam illam voluntatē, atque adeo perinde existimatur, ac si hodie nullam prorsus haberet voluntatem, eod quod iura posituē irritam, ac nullam eam reddunt. Vnde cras posita conditione, non subsistit matrimonium absque noua voluntate, quia ad hoc vt cras esset consensus absolutus ex positione conditionis, debet considerari consensus hodiernus hodie præstitus, & nondum cras retractatus, & conditio posita, ex quibus tribus resultat cras consensus absolutus præsens habitualiter existens. Primum autem horum deest in eo casu, scilicet consensus hodiernus, quia propter hodiernam incapacitatem positiuam subiecti, voluntas hodierna est omnino nulla in se, atque ideo censetur ac si hodie nullam prorsus habuisset voluntatem. Sicut si aliquis hodie incapax condendi testamentum propter incapacitatem à iure impostam, hodie condit testamentum de bonis postea habendis, testamentum non conualescit, etiam si postea fiat capax, nisi postea habeat nouam voluntatem, qua ratum illud habeat; nec iuuat voluntas præterita habitualiter perseverans, dum non retractatur, quia non potest habitualiter perseverare, quod nunquam existit, qualis est voluntas illa prima, quæ propter incapacitatem subiecti censetur in iure nulla. Aliud verò est, quando voluntas prima non fuerat ab initio nulla, sed inefficax propter defectum potestatis; illa enim voluntas perseverat habitualiter, quamdiu non retractatur in ratione voluntatis; & postea, adueniente potestate, incipit esse efficax; vt vidimus in illo, qui disponit de rebus, antequam sint suæ; & de concedente facultatem, antequam sit Prælati, & aliis similibus, in quibus voluntas prima non erat posituē annullata à iure, & ita poterat manere habitualis in ratione voluntatis; quod idem dici posset de illo, qui, antequam fiat Sacerdos, applicat sacrum à se faciendum post Sacerdotium.

Ostenditur disputans,

99. Respondetur superiori objectioni.

Nunc iam ad argumentum, cuius occasione hæc dicta sunt, concesso antecedenti de applicatione valida sacrificij per voluntatem habitualem, negamus consequentiam de sufficientia similis voluntatis ad valorem sacramenti; quia in applicatione sacrificij non procedit ratio eadem, cum sit quasi donatio; & dispensatio emolumentum, atque ideo sequitur naturam donationum & dispensationum, ad quarum valorem in humanis sufficit voluntas habitualis. At verò sacramentum est actio sacra, quæ dum fit, debet fieri ex intentione saltem implicita operandi nomine Christi, vt vidimus; atque ideo debet procedere ex tali inten-

tionem, vt sit actio humana; non ergo potest argui ex vno ad aliud.

De voluntate in causa; an sufficiat ad valorem Sacramenti.

Secundò dubitatur, an sufficiat ad valorem sacramenti voluntas illius in causa, v.g. Aliquis scit, se in ebrietate, vel somno proferre verba consecrationis; vult ergo, quando est sui compos, per verba tunc postea prolata validè consecrare. Aduerto, voluntatem dupliciter posse se habere. Primò, si præuidens, in somno me ita solere loqui, velim dare valorem iis verbis, non tamen volo ea verba proferre, nec volo ex hac intentione dormire; nec hæc mea voluntas est causa proferendi illa verba. Secundò, si præuidens id, velim ex hoc sine dormire, vel inebriari, vt verba illa proferam, quæ ex nunc volo esse valida; & tunc voluntas hæc est causa proferendi postea illa verba: & in eo casu ego magis vocare voluntariū directum, quam indirectum illum effectum; nam licet sit mediatum, & in causa, non videtur repugnare, quod sit remotum, & directum; sicut nepos directè procedit ex auo, licet mediatè, & remotè. Vnde Auctores agentes de hoc casu, quo quis proferat verba in somno, vel ebrietate à se proferri, videntur mihi immeritò omisisse hunc alium modum volendi directè in causa illam actionem. Solum enim distinguunt, & explicant, posse id contingere, quando quis præuidet se in ebrietate proferre verba; vel etiã quando præuidet se in ebrietate proferre verba, & habere intentionem consecrandi in vtroque casu dicunt non sufficere, licet homo velit somnum, & licet velit quod verba tunc prolata sint valida; quia nimirum verba illa non procedunt vt effectus ab illa voluntate, tamquam à causa morali, sed ab ebrietate vt à causa physica. Et quidem in hoc nulla videtur esse difficultas; quia vt verba significant, non satis est velle me significare, si ea protulero; sed requiritur, quod ad hunc finem velim ea proferre; atque ideo quod velim ipsam prolationem verborum, & hæc oriatur ex intentione significandi per verba; si ergo non habeo voluntatem loquendi, non loquor humano modo: & idem est de aliis actionibus sacramentalibus.

100. Dubitatur utrum voluntas in causa sufficiat. Hæc potest dupliciter se habere.

Non est difficultas in primo sensu.

101. In secundâ maiore est quædo scilicet ponitur causa, vt ponitur effectus. Ratio difficultatis.

Ostenditur alio exempli.

Maior difficultas est in alio casu, qui videtur omisus à Recentioribus, quando scilicet ex intentione proferendi illa verba, & ad hunc finem vult se inebriare vel dormire: tunc enim verba oriuntur mediatè ex illa intentione priori, & sunt volita in causa, sed directè & formaliter secundum se ipsa. Confirmarique potest; quia non omnes actiones sacramentales sunt volitæ immediatè in seipsis; sed aliquæ videntur esse volitæ in causa; vt cum quis effundit aquam in puerum, videtur velle abluitionem in causa, scilicet volendo effusionem aquæ ex amphora; ex qua effusione consequitur, quod aqua descendat, & abluat puerum. Item si aliquis in matrimonio contrahendo exprimeret consensum scripturam, quam ad coniugem per centum passus distantem proiciat sagittæ affixam, & coniux rursus ad ipsum suum consensum scriptum similiter sagittæ affixum remittat: tunc consensus expressio videretur volita in causa, scilicet in proiectione sagittæ; ad quam consequitur, quod consensus mutuo exprimat. Cur ergo similiter aliquis sciens, se in somno, vel ebrietate

ebrietate talia verba solere proferre, non poterit ad hunc finem velle dormire, vel inebriari, vt per verba tunc prolata manifestet coniugi suum consensum; quem iam nunc vigilans, & sobrius habet: Propter hæc fortasse non desunt, qui dicant, illud sacramentum fore validum per verba in somno, vel ebrietate prolata, quos, tacito nomine, refert Petrus Cabrera in præfati quæst. 68. art. 7. in commentar. art. 1. vbi eam sententiam probabiliter censet, præsertim (inquit) si illa actio, quam dormiens exsequitur, ortum habet ex efficaci voluntate conferendi baptismum, quam in vigilia habuit. Vnde in tali casu dicit, baptismum esse iterandum sub conditione.

Petr. Cabr. Quidam affirmant taliam intentionem sufficere.

102. Melius tamen negatur. Th. Sanchez. Augustin.

Theatrum humane vitæ.

Probatu est, quia actiones sacramentales debent esse humana.

Th. Sanchez.

Valquez.

103.

Communiter tamen Theologi omnes id negant, & meritò. Videatur Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimonio disput. 8. à num. 15. Nec dissentit Augustin. tract. 5. in Ioannem, vbi ait, baptismum ab ebrioso collatum, esse validum. Non enim loquitur de ebrio, sed de ebrioso, hoc est, qui vsum habet inebriandi se, quod vitium, & peccatum dicit non nocere sacramento; sicut nec alia peccata homicidij, raptoris, &c. de ebrio itaque aut dormiente negamus posse validè conficere sacramentum. Fatemur quidem posse illum in somno, vel ebrietate loqui, operari, abluere, &c. Sic enim scimus aliquos in somno solitos surgere ex lecto, tabernam aperire, & adornare, & mox lectum repetere: imò Parisiensem quemdam gladio cinctum Sequanam tranasse, dormientemque adhuc interfecisse illum, quem vigilans occidere constituerat, & scelestè patrato, domum in lectum rediisse; quæ & similia legi possunt in Theatro humane vitæ, vol. 2. lib. 2. sub titulo, De passionibus corporis. Vnde posset etiam reperiri, qui dormiens proferret verba sacramentalia, ablueret, vingeret, &c. Cæterum illæ actiones in somno vel ebrietate exercitæ, etiam si præuisæ, & volitæ fuissent in vigilia, non essent aptæ ad constituendum sacramentum; hoc enim debet constare ex loquutione humana, & ex actionibus humanis, quales non sunt, quæ fiunt in somno vel ebrietate. Vnde periurium ebrij vel dormientis, etiam præuisum, non habet malitiam periurij; nec erit peccatum reseruatum, vbi reseruat periurium, vt cum Suarez, & aliis obseruat Th. Sanchez lib. 16. num. 1. in Decalog. cap. 16. num. 47. & licet ipse, num. 44. existimet blasphemias in ebrietate prolatas, & præuisas esse peccata; melius tamen Valquez 1. 2. disp. 127. cap. 3. id negat; sicut enim contumeliæ ab ebrio prolatae non sunt contumeliæ, sic nec blasphemias; quia non sunt loquutiones humanae. Similiter ergo verba Consecrationis ab ebrio prolata non sunt loquutio humana: quod idem de actionibus dicendum est; nam ablutio, vel vinctio non erunt actiones humanae; sicut nec cultus à dormiente, vel ebrio præstitus erit cultus humanus; & per consequens non esset idololatria, etiam si fuisset præuisa illa actio. Cum ergo actiones sacramentales debeant esse actiones humanae, non erunt sacramenta valida, quæ per tales actiones, vel loquutiones non humanas conficiantur.

quando actu consecrat, aut recitat, non habere actualem libertatem, sed denominari actionem illam liberam à libertate præcedenti, quia imperauit eam, quæ voluntas manet postea virtualiter, vt supra explicatum est. Respondet, in primis loquutionem dormientis, vel ebrij non esse loquutionem humanam; quia licet sit libera denominatione, non potest tamen significare more humano, & exprimere mentem loquentis. Loquutio enim humana imposta est ad significandam, & exprimendam mentem loquentis, mentem, inquam præsentem; hoc est, quid sentiat tunc de rebus, siue præsentibus, siue præteritis, siue futuris: omnis ergo, qui loquitur, intendit exprimere, quid tunc sentiat de obiecto, quod loquitur, potest quidem contingere, quod tunc non habeat libertatem actualem, sed virtualem, vt cum quis recitat ex voluntate præterita absque libertate actuali; sed tamen tunc per illam loquutionem exprimit mentem, quam vel actualiter, vel virtualiter habet, id est, derivatam humano modo ex priori mente magis explicita. At verò verba, quæ profert ebrius, vel dormiens, non sunt apta ad exprimendam mentem humanam, quam tunc habeat, cum nullam talem habeat in eo statu; mentem autem humanam merè præteritam non significant, quia non sunt imposta ad hoc significandum; neque ex natura rei eam possunt significare, quia sicut verba à pſtitaco prolata non possunt significare ex natura rei, quam mentem habuerit, qui mouet cum ad eas voces proferendas: sic nec verba prolata à dormiente, vel ebrio possunt mentem humanam præteritam prudenter significare, cum possit ex aliis causis prouenire, quod ea voces proferantur ab ebrio vel dormiente. Non sunt ergo illa verba humana, hoc est, non habent modum significandi humanum, prout debent habere ad constituendum sacramentum, quod essentialiter constituitur per signa humana.

Quid desit illis actionibus vt sint humana.

Illæ verba non sunt humana quæ non habent modum significandi humanum.

104. Idem dicitur de alijs actionibus: quæ non sunt verba.

Hæc eadem ratio, quæ probat de verbis, procedit similiter de aliis actionibus sacramentalibus, vt ablutio, vinctio, &c. nam licet non sint loquutiones, omnes tamen sunt signa sensibilia, & assumi debent à ministro ad significandum sensibilibus, & humano modo id, quod per sacramenta significatur. Omnia autem signa humana debent significare, & exprimere mentem humanam præsentem, sicut de verbis diximus; quare licet ablutio esset præuisa, & volita ante somnum, vel ebrietatem, non posset postea exercita significare debito modo, cum non posset neque ex institutione, neque ex natura rei significare mentem humanam præsentem, nec præteritam. Adde, licet possent eiusmodi verba, vel actiones significare ex natura rei mentem humanam præteritam, id non sufficeret, quia Christus non instituit in Sacramentis verba, vel actiones, quæ significarent mentem præteritam, sed præsentem, quia instituit ea, prout sunt signa humana, & prout significant humano modo, & directè ex institutione id, ad quod sunt instituta; non prout indirectè, & à posteriori possunt arguere aliquam causam, quam habuerunt ad hoc enim significandum non sunt instituta ab hominibus voces, vt constat.

105. Obiectioni respondetur.

Ad id verò, quod opponeretur, non requiri libertatem actualem, quando fit actio aliqua, vel loquutio humana; concedimus, id ita esse; tamen datat saltem virtualiter libertas voluntatis præcedentis, quæ humano modo, influit in actionem

nem præsentem; quod non datur in loquutione, vel actione ebrj, aut dormientis. Quid autè plus habeat operatio, quam exercet sobrius, & vigilas etiam absque libertate actuali, quod non habeat, quam exercet ebrj, aut dormiens, faciliùs experimur, quam explicamus. Vtraque enim exercetur absque libertate actuali; vtraque procedit ex libera applicatione voluntatis præterita, & ex imperio, quo applicuit potentias ad totam illam actionem prosequendum. Nam sicut recitans Officium ex applicatione præterita, habet solum præsentem actû quemdam tenuissimum, & confusum, quo vult proferre hæc verba; quia ita iudicatum est bonum, & conveniens, absque alia notitia actuali magis explicita de convenientia illa in particulari; ita qui sui compos iter agreditur, vt domum revertatur, si medio itinere incipiat vsum rationis amittere propter vinum antea hibitum, adhuc prosequitur, & ambulat per aliquod tempus; quod quidem facere non potest absque aliquo actu præsentis tenui, & confuso, quò velit ambulare; quia ambulatio iudicata est conveniens. Habet ergo se eodem modo in vtroque casu, vt sit, vel non sit operatio humana.

106. Ostenditur differentia libertatis virtualis in somno, & extra somnum.

In somno potentia est ligata.

Adhuc tamen experientia ipsa testatur, nos diversitatem experiri inter recitationem, v. g. cum sola intèntione virtuali in vigilia, & illam, quæ fit in somno, vel quam dormientes prosequimur. Videtur autem differentia hæc non tam consistere ex parte obiecti, quam ex parte potentia: nam in vtroque casu volumus actu tenuissimo, & confuso illam convenientiam, cuius confusè recordamur. In primo autem casu, quando homo est sui compos, potètia est integra, & soluta; cum tamen in secundo casu potentia non sit integra, & soluta, sed ligata somno, vel ebrietate. In primo ergo casu potentia, licèt còfusè, & tenuissimo actu, tota tamen cogitat, & vult illud obiectum, non totaliter propter distractionem ad alia, sed tota; in secundo autem casu non est iam tota potentia, quæ vult, sed semipotentia, eò quòd diminuta & ligata sit ex parte principij somno, vel humore vini prædominantis. Non enim est iam tota anima, seu anima vigilans, quæ operatur, sed anima dormiens, obtenebrata, & obcecata; ex qua principij diversitate refunditur in operationè ipsam diversitas illa, quam experimur, & ratione cuius illa prior, & non hæc posterior dicitur operatio, humana; quia scilicet ad hanc non attendit homo vt homo, sed homo ligatus, & obcecatus ex parte potentia, similisque brutis in modo operandi. Potest ergo in primo casu esse operatio humana sine libertate actuali, quando exercetur; quia illa tenuis attentio, quæcumque sit, est animæ vigilantis & expeditæ: eò contra verò in amente, vel ebrj potest fortasse reperiri aliqua libertas actualis in aliqua operatione, quæ tamen non sufficit, vt dicatur operatio humana; quia illa non est animæ vigilantis, & expeditæ, sed consopitæ, & ligatæ vt dictum est.

107. Obiectio. Soluitur.

Obiectio solet iterum, quia in recipiente, sufficit voluntas præterita, vt validè recipiat sacramentum in somno, vel ebrietate; ergo etiam in ministro. Respondeo tamen facillè negando consequentiam; quia minister, vt diximus, debet operari nomine Christi, & significare per suas actiones, ad quod requiritur illas esse humanas, & procedere humano modo ab intentione humana: recipiens autem nec operatur nomine Christi, nec

significat, nec oportet quòd agat humano modo, sed quòd recipiat; quæ receptio non debet procedere ab intentione, sed ad summum in adultis debet supponere intentionem recipiendi. Qualis verò intentio requiritur in suscipiente, dicemus postea disputat. 9. sect. 7.

Hinc infero primò, posse aliquando sacramentum perfici, quando minister non est compos sui, v. g. in matrimonio per procuratorè; potest enim contingere, vt quando procurator nomine mandantis consentit; mandans dormiat, vel sit ebrj, & tunc perficitur sacramentum in virtute prioris consensus nò retractati, qui tunc virtualiter manet, & influit in consensum à procuratore præstitum: est enim procurator, quasi organum vitale, per quod coniux suum còsensum manifestat, sed tale, vt eodem modo operetur, & moueatur ab influxu mandantis, siue mandans nunc vigilet, siue dormiat. Si verò mandans post mandatum incidisset in amentiam, P. Th. Sanch. lib. 2. de matrimonio, disput. 11. n. 12. dicit, validum esse matrimonium, etiam si, quando procurator consentit, mandans sit amens effectus, quia in aliis contractibus ita seruat; quam sententiam tradit etiam Henriquez lib. 11. n. 4. c. 4. & Bonacina de matrimonio, quest. 2. punct. 5. n. 13. Sed ex aliis contractibus argumentum potius desumi potest contra valorem matrimonij; quia regula generalis est, quòd mandatum, sicut expirat morte mandantis, sic etiam expirat mandante facto furioso, vel amente, vt habetur in leg. Qui seruum suum, num. 47. & in leg. si quis alieni 48. ff. de acquirenda hereditate; & obseruat P. Molina, tom. 2. de iust. disputat. 52. in fine; quia nimirum iam ab eo tempore videtur expirasse voluntas mandantis, cum iam non censeatur capax celebrandi contractus; quod idem de professione Religiosa facta per procuratorem dicendum videtur casu, quo professurus post datum mandatum incidisset in amentiam: nam regula vniuersalis iuris, quam adduximus, in his potissimum contractibus matrimonij, & professionis locum habere debet. Quare merito matrimonium illud validum non esse, obseruauit etiam Basilius Pontius de matrimo. lib. 2. cap. 15. num. 14. licèt rationes ipsius satis efficaces non sint.

Infero secundò, etiam si minister non esset iam sui compos, quando eius vox auditur à suscipiente sacramentum; si tamen erat sui compos, quando eam vocem protulit, validum esse sacramentum. Cum enim auditus non percipiat sonum eo instanti, quo fit, sed post aliquam morulam, & tardius quam visus, vt experientia constat; contingere posset, quod intra illud breuissimum tempus minister amitteret vsum rationis, hoc tamen non noceret valori sacramenti; quia tota illa actio, prout à ministro, fuerat humana; nec debet attendi, quomodo se habeat minister, quando auditur vox, sed solum quando fit ab ipso. Quæ doctrina in sacramento etiam Matrimonij locum habere potest: nam licet in illo nò perficiatur sacramentum, quando coniux profert verba, antequam ab altero coniuge audiantur & percipiatur, eò quòd obligatio nò oritur ex sola promissione ante sufficientem intimationem, vt alteri nota sit promissio; si tamen contingeret, vt postquam primus coniux còsensum præstitit, & expressit, alter suum consensum exprimeret, & statim amitteret rationis vsum, antequam eius consensus à primo coniuge perciperetur, validum esset sacramentum, & per se

108. Inferitur all. quando sacramentum perfici quando minister non est compos sui.

Th. Sanch.

Henric. Bonacina.

Molina.

Basilius Pontius.

109. Inferitur secundò.

Th. Sanch.

perfectum, cum primò coniux prior verba posterioris, & eius consensum perciperet. Nam sicut donatio facta, & per litteras vel nuncium ad donatarium missa potest esse valida, & acceptari, etiam si interim donans moriatur, antequam epistola, vel nuncius, ad donatarium perueniat; vt cum multis docet Th. Sanchez lib. 1. de Matrimonio, disput. 6. num. 5. sic promissio coniugis valida esse poterit, & acceptari, licèt, antequam percipiatur ab altero, amiserit rationis vsum: & tunc perficitur sacramentum, quando iam minister, qui vltima verba protulit, non esset compos sui: quod faciliùs posset contingere, si mucuos consensus per epistolas sibi inuicem coniuges transmitterent: prout aliquando fieri posse fatentur Doctores, quos affert, & sequitur idem Sanchez lib. 2. disp. 12.

110. Inferitur tertio, quam contrahant malitiam ex voluntate præcedenti.

Ratio est, quia iustitia non tantum prohibet actum sed etiam causam actus.

Infero tertio, licèt ad contrahendam malitiam periurij, blasphemia, &c. non sufficiat voluntas præcedens, si eo tempore, quo profertur, non sit homo iam rationis compos; quia eæ actiones debent esse humanæ, vt diximus; alioquin non erunt periuria, blasphemia, aut loquutiones humanæ: alia tamen esse peccata, ad quæ hoc non requiritur, v. g. homicidium, furtum, & similia, atque ad eò, vbi hæc essent peccata reseruatæ, vel haberent censuram annexam, contrahent reseruationem, vel censuram, si fuerint antea præuisa, & volita, etiam si mandentur exequutioni in somno, vel ebrietate; vt si quis voluntariè se inebriat volens furere vini occidere inimicum, vel eius bona diripere, aut domum comburere. Ratio autem est, quia iustitia, cui eæ peccata aduersantur, nò solum prohibet occidere, furari, &c. Sed etiam causam apponere, ex qua eiusmodi damna proximo inferantur, atque adeo tam erit contra præceptum iustitiæ ponere tales actiones, quam absque illis ponere effectum ipsum; at verò præceptum religionis, v. g. solum prohibet periurium; non est autem periurium adducere Deum in testem mendacij per verba materialia, sed per verba formalia, quæ sola possunt esse vera adductio Dei in testem mendacij, qualia non sunt verba prolata ab ebrj vel dormiente.

SECTIO VII.

An intentio ministri debeat esse circa materiam determinatam.

111. Conclusio certa est affirmatiua. Ego te absoluo; indulgeat tibi Deus, &c. quæ non possunt significare, nisi ex intèntione loquentis determinantur ad personam determinatam; quòd idem apparet in forma Eucharistiæ: Hoc est Corpus meum; vbi designantur determinata accidentia panis; & sic de aliis. Hinc oritur quæstio, an error ministri reddat irritum sacramentum? si, v. g. cogitabat baptizare Petrum, cum esset alius; vel si putabat esse puerum, cum esset puella. Syluester in Summa, verbo Baptismus, 3. quest. 15. cum Hostiensis videtur docere esse inualidum. Alij communiter dicunt, esse validum, & in vniuersum assignant eam regulam, vt quoties error est in substantia, reddatur sacramentum irritum, quando est in circumstantiis vel qualitatibus, sit validum. Contra hanc tamen regulam videtur esse, quòd iuxta illam potius dicendum esset inualidum ba-

Quartus, an error ministri reddat sacramentum irritum. Syluester. Hostiensis. Error in substantia reddit inualidum sicut in circumstantiis.

Contra hanc regulam obijciunt.

ptimus in prædicto casu; nam persona, quæ baptizatur, vel absoluitur, videtur maximè pertinere ad substantiam, & non ad circumstantias, vel qualitates. Quod magis confirmatur ex sacramento Matrimonij, in quo error circa personam est substantialis, & irritum reddit matrimonium, non solum iure positivo, sed ipso iure naturali, licèt error circa qualitates, aut alias circumstantias non reddat illud inualidum: idem ergo dicendum erit de Baptismo, Absolutione, & aliis.

P. Valquez disp. 138. cap. 7. num. 91. impugnat aliorum solutionibus, respondet, circumstantiam personæ non esse substantialem in Baptismo, & aliis Sacramentis, præter Matrimonium; nam ad essentiam sacramenti solum requiritur, quòd conferatur homini, vel si sint alia à baptismo, quòd conferatur homini baptizato; in matrimonio autem error circa personam est substantialis; quia, vt ipse dixerat in 1. 2. disp. 30. cap. 4. in matrimonio ipsæ personæ contrahentium sunt materia, circa quam versatur contractus.

Hæc tamen responsio, nisi ampliùs explicetur, non videtur satisfacere. Primò, quia in consecratione Eucharistiæ species panis sunt materia, circa quam versatur; & tamen, si ego accipiam vnam hostiam, existimans esse aliam, quam priùs ibi reposeram, adhuc consecratio erit valida. Secundò, Non minùs videtur pertinere ad substantiam personæ, cui confertur absolutio, quam peccata: nam si non est hæc persona, non erunt hæc peccata, sed alia alterius personæ; ergo si ego erro in persona, erro in peccatis, & per consequens in substantia materia. Denique quòd dicit, baptismum solum requirere ad suam essentiam, quòd conferatur homini, eodem modo videtur procedere in matrimonio, quod ad suam essentiam solum requirit, quòd fiat inter marem & femina: sicut autem hoc matrimonium in particulari exigit hos coniuges determinatos; sic hic baptismus exigit determinatè hoc subiectum: alioquin enim non esset hæc ablutio, sed alia, & aliud sacramentum, vt constat.

Alij ergo communiter respondent, idem omnino procedere in rigore, formaliter loquendo, in omnibus Sacramentis; in omnibus enim si minister alligat suam intentionem ad talem personam, & reuera fuerit alia, non erit validum sacramentum; de facto tamen id non facit minister, in aliis Sacramentis præter Matrimonium, in quo contrahentes propter magnum onus quod suscipiunt, meritò limitant suam intentionem ad talem personam, excludendo omnes alias: in aliis verò Sacramentis regulariter id non possunt facere, sed debent habere intentionem conferendi sacramentum huic, qui præsens est, quicumque ille sit, nec sine graui causa debent se exponere periculo faciendi sacramentum irritum. Ita Suarez in præsentis disp. 138. sect. 3. in fine, cum aliis communiter.

Hæc responsio continet veram doctrinam: sed restat difficultas circa id, quod dicitur de matrimonio, quod in eo contrahentes alligant intentionem ad talem personam; ita vt si alia sit, contractus non valet: Hoc, inquam, non videtur dicendum etiam in Matrimonio ex eo, quòd contractus sit; nam in aliis contractibus humanis non ita alligatur voluntas contrahentium. Alligatur quidem quoad speciem, ita vt si intendas emerè oleum, & detur vinum loco olei, contractus sit nullus

112. Valquez. Responder. Valquez.

113. Nò satis facit hæc responsio primò.

Secundò.

Tertio.

114. Communis responsio.

Suarez.

115. Restat tamen adhuc difficultas pro Matrimonio.

nullus propter defectum intentionis: si tamen intendis emere mēsam, vel vestem, quæ tibi placuit heri, & venditor, quia iam illā distraxerat, ostendat tibi aliam similem, dicens esse illam, adhuc emptio erit valida, & iusta, si sit æquè bona; quia licet non sit eadem, est tamen æquè utilis: ergo similiter, si Titius videns filiam Caij, eam petat in vxorē, quia sibi placuit, Caius verò, qui illam fortasse alteri promiserat, aliam æquè pulchram, & bonam Titio offerat dicens: hanc esse, quam viderat, & petierat, validus erit eodem modo contractus propter eandem rationem, sicut valida est emptio. Explicatur, quia si emens vestem non limitat suam voluntatem ad hanc numero, sed ad hanc, vel aliā similem; ergo nec qui emit seruum, limitat ad hunc numero, sed ad hunc, vel alium similem, atque ad eundem emptio erit valida, licet vnus æquè bonus pro alio supponatur, sicut est valida emptio vestis. Si autem emptio serui est valida, non apparet, cur non sit idem dicendum de matrimonio; cum tam emptio serui, quam matrimonium habeat pro obiecto personam; & tam sit error circa personam in vno casu, quam in alio.

Adhuc tamen sustinendum est, matrimonium in eo casu nullum esse: quod quidem in matrimonio provenit ex eo, quod talis contractus sit; imo ex eo quod, contractus sit; nam licet sit aliqua differentia materialis, si tamen formaliter & cum proportione applicetur regula vniuersalis aliorum contractuum, reperiemus, nihil esse speciale, quoad hoc in matrimonio. Regula enim vniuersalis est, quod quoties datur error in substantia, contractus sit nullus; qualis autem sit error in substantia, pendet ex diuersa natura, & sine vniuersaliusque contractus. Qui enim vendit aurichalcum putanti esse verum aurum, non facit validam venditionem, vt habetur in leg. *In venditionibus*, ff. de contrahenda emptione; & ratio est, quia emptor ita alligat suam voluntatem ad emendum aurum, vt nolit quidquam aliud emere, atque idē emptio aurichalci est illi inuoluntaria; quod non ita est, quando loco vnus vestis subrogatur alia similis æquè bona: de hoc enim, cum parum referat ad eius intentum; non videtur curare, nec alligauit voluntatem suam ad illam vestem numero; quorsum enim alligaret, si non curat de illa potius, quam alia habenda? In matrimonio autem, quælibet variatio vxoris, licet illæ physicè loquendo differant solo numero, censetur variatio in specie; quia ad intentum matrimonij, & vitam communem perpetuam, resultat diuersitas maxima ex variatione vxoris; & ideo coniux censetur obligare suam voluntatem ad hanc, quam elegit, multò magis quam qui emit aurum, alligat voluntatem ad aurum. Nec sufficit, si detur alia vxor æquè bona, quia cum hæc æqualitas non possit certò ab hominibus agnoscì & præiudicari, & pendeat ex tot circumstantiis, quod placeat coniugi, vel displiceat, meritò contrahentes alligant suam voluntatem ad talem personam determinatam; quia nolunt alieno iudicio fidere, sed suo in re tanti momenti. Omnis ergo diuersitas substantialis in eo contractu est inuoluntaria. Imò in venditione serui, vel ancillæ propter eandem rationem error in persona efficit emptionem inuolidam, vt obseruat P. Molina 2. tom. de *Iustit. disp.* 340. n. 11. quia variatio personæ in hominibus æquivaleret variationi speciei in aliis rebus propter rationem traditam.

116. In matrimonio id prouenire dicitur ex ratione talis contractus. Regula vniuersalis.

117.

Omnis diuersitas substantialis in matrimonio est inuoluntaria. Molina.

Hinc infero primò, in aliis etiam Sacramentis, si constat de alligatione voluntatis ad certam personam, vel materiam, non posse circa aliam habere valorem. Vnde qui vult consecrare hanc hostiam solam, non consecrat alias, licet in altari ab aliquo posita fuerint. In quo tamen aduerte, Antoninum Dianam 1. tom. *Resolut. moral. tractat.* 17. *resolut.* 19. proposito hoc dubio, an particula, quas aliquis, in scio Sacerdote, apposuit in corporali, maneat consecrata, respondere quidem cum communi, & vera Theologorum sententia negatiuè: addit tamen, quod Didacus Nugnus Dominicanus 3. p. 9. 74. art. 2. *difficult. ult.* in ea sit sententia, quod illæ particulae consecratae maneat propter intentionem, quam Sacerdos habere debet consecrandi id, quod coram se habet in altari. Sed reuera Nugnus id non dicit: loquitur enim in alio diuerso casu; scilicet quando Sacerdos aliquam hostiam preparauit, postea verò alia à Sacrifa, v.g. vel alio, loco illius hostiæ ponitur, in scio Sacerdote, vel sunt duæ loco vnus: in quo casu dicit, illam etiam manere consecratam; quia non ita alligauit Sacerdos intentionem suam ad consecrationem illius hostiæ, quam preparauit, vt excluderet aliā, quam postea in altari acciperet consecrandam: semper enim intendit consecrare id, quod in altari ad hoc inuenit, & accipit consecrandum: quæ doctrina vera est: illa autem, quam ei Auctori tribuit Diana, esset omnino falsa, & improbabilis.

Infero secundò, quid dicendum sit de protestatione; quæ aliqui Episcoporum Officiales solent ante Ordinum collationem publicè protestari, Episcopum non habere intentionem Ordinandi eos, qui cum aliquo legitimo impedimento ad Ordines accedunt, v.g. irregulares, aut carentes patrimonio, & beneficio, vel legitimis litteris dimissoriis, &c. Nam si reuera Episcopus habeat talem intentionem, procul dubio qui illis impedimentis fuerint ligati, non recipient verum Ordinem. Aliqui tamen existimant, protestationem illam fieri solùm ad terrendum; Episcopum autem habere absolutum animum ordinandi eum, qui accedit, quicumque ille sit. Ego quidem vsum talis protestationis nullo modo probo, cum quia in ritibus Ecclesiasticis fundamentum non habet: nam licet in Pontificalibus antiquis, & modernis apponatur formula, qua Ordinandi moneantur ex parte Episcopi, ne vnus accedat irregularis, absque arate, vel facultate legitima, &c. in nullo tamen Pontificali inuenitur talis protestatio de defectu intètionis; quare Officiales Episcopi, dum illam protestationem addunt, id de suo addunt, & nò iuxta formulam in Pontificali constitutam: tùm etiam, quia licet, existente grauissima causa, posset aliquando Episcopus habere intentionem sub conditione, vt faretur Vasquez *dicto cap.* 7. n. 86. de ministro absolutionis, si, v.g. aliquis simulans se alium, petat Ordinari, cum multum referat, hunc non Ordinari: cæterum eiusmodi voluntas conditionata vniuersalis cum omnibus haberi nò potest absque grauissimis inconuenientibus propter dubia, quæ inde oriuntur circa valorem Ordinis. Potest enim contingere in primis, quod aliquis tale impedimentum habeat, illudque vel ignoret, vel eius actum nò recorderet: potest item suboriri dubium, an reuera habuerit aliquod ex iis impedimentis: denique, dato, quod illud habuerit, & cognouerit, dubitabit meritò

118. Inferitur primò pro alijs sacramentis.

Diana.

Did. Nugn.

119. Inferitur secundò quid dicendum sit de protestatione Episcopi ante ordinandorum.

Vasquez.

meritò de intentione Episcopi, an fuerit conditionata, vt verba priora sonabāt; an absoluta provt debet esse. Non debet autem res ad eò grauis his dubiis exponi. Vnde, si casus accideret, ego Sacerdoti eo modo Ordinato cum tali impedimento confulerem, vt, si commodè potest, adeat eundem Episcopum, eiusque intentionem exploret, qualis fuerit. Quod si hoc fieri non possit, recipiat iterum sub conditione Ordinem, ne maneat in illo dubio cum periculo inualiditatis aliorum Sacramentorum, quæ ex Sacerdotio dependent.

SECTIO VIII.

Quid dicendum sit, quando fuerint duæ intentiones contrariæ: quæ illarum præualere debeat.

120.

Vult aliquis, v.g. consecrare Eucharistiam, sed vult non offerre sacrificiū, quia ex errore putat, in Missa non fieri verum sacrificium. Item vult conferre baptismam à Christo institutum, non tamen quem tribuit Ecclesia Romana: vult contrahere verum matrimonium, non tamen celebrare Sacramentum; quæ etiam sunt voluntates contrariæ, si matrimonij inter baptizatos non possit separari à ratione sacramenti. Hæc, & similes voluntates reperiri possunt per accidens propter ignorantiam, errorem, vel obliuionem. Regula communis, & vera Theologorum est, vt voluntas, quæ præualeat ex iis, fortiat effectum. Nam licet vtraquæ videatur absoluta, & efficax; re tamen vera altera est minus, altera magis efficax & absoluta: vult enim absolute, & omnino dare verum baptismum à Christo institutum, vult omnino consecrare veram Eucharistiam; vult autem non dare baptismum, quem dat Ecclesia Romana, quia putat illum non esse à Christo institutum, alioquin illum etiam dare vult; similiter vult non offerre sacrificium, quia existimat, in Missa non esse sacrificium; alioquin sacrificium etiam vellet; quia nimirum magis vult conficere verum sacramentum Baptismi & Eucharistiæ, quam excludere Baptismum Ecclesiæ Romanæ, vel sacrificium.

121.

Petes, in quo consistat ille modus volendi magis vnum quam aliud; nam singulæ illæ voluntates secundum se videntur absolutæ, nec vna respicit villo modo ad obiectum alterius, sed singulæ habentur seorsim, & sine alterius memoria. Respondeo, à posteriori colligi, & explicari illam diuersitatem per hoc, quod si sciret Eucharistiam non posse separari à sacrificio, non excluderet sacrificium; per hoc enim apparet, affectum diuerso modo tendere ad Eucharistiam, ad exclusionem verò sacrificij solùm quatenus putat posse sacrificium separari ab Eucharistia, atque ad eò aliquo modo conditionatè. Sic explicat Coninch *in præfenti quæst.* 64. art. 8. dub. 3. & in simili Lessius *lib.* 2. de *Iustit. cap.* 40. dub. 10. n. 76. Re tamen ipsa est modus intrinsecus diuersus tenens se ex parte ipsius actus voluntatis: nam altera volitio habet in se modum volendi magis vniuersalem, altera magis limitatum, & coarctatum. Quod potest multis exemplis declarari. Primò, si hodie velis sacrum crastinum omnino applicari pro Petro, ita vt hæc applicatio ex nūc præferatur cuilibet ex obliuione huius faciendæ: cras verò applices sacrum pro alio, non censetur reuocata applicatio hodierna, quia fuit magis vniuersalis, & reuocatoria crastina. Secundò, desumi potest exemplum ex leg. *Si P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.*

Regula communis pro resolutione quaestionum.

Ostenditur quomodo vna voluntas sit magis absoluta quam alia.

Coninch. Lessius.

Confirmatur multis exemplis.

122.

quæ in principio, ff. de Legatis 3. Nam si quis in priori testamento adhibeat clausulam reuocatoriam cuiuscumque posterioris, testamentum posterius non erit validum, nisi in eo reuocetur expressè illa clausula prioris testamenti; vt cum communi Doctorum obseruat Molina 1. de *Iustit. disp.* 153. §. *Quod dictum est*; quia nimirum voluntas prior habuit maiorem vniuersalitatē ex parte obiecti, quam posterior. Tertid, si quis facit votum non vouendi nisi consulto Confessario, & ex nunc vult non vouere validd, nisi eà conditione posita; postea si immemor huius voluntatis voueat, votum nò valet, nisi eo esset affectu, vt etiam, si recordaretur, vellet valere; vt notat Lessius loco proxime citato; quia nimirum prior voluntas fuit magis vniuersalis. Ex quibus omnibus constat, concurrente duplici voluntate contrariâ, illam præualere, quæ explicitè, vel implicitè continet reuocationem alterius, siue hæc sit prior, siue posterior, siue simul ex ignorantia habeatur. Consistit autem hæc maior vniuersalitas in reflexione quadam formali, vel virtuali, quam vna voluntas habet supra alteram ad reuocandam illam, & non è contrâ, vt in exemplis adductis; nam prius testamentum cum reflexione supra posterius reuocauit illud; posterius verò non habuit reflexionem supra reflexionem prioris, idē non potuit illud reuocare. Sic ergo voluntas faciendi verum sacramentum propter suam maiorem efficaciam, & vniuersalitatē, habere videtur reflexionem quamdam virtualem supra alias voluntates contrarias, vt reuocet illas: hoc enim significat ille modus dicendi: *Omnino volo*; id est, non obstantibus quibuscumque contrariis. Sicut etiam Summus Pontifex per illum modum loquendi facit reflexionem supra voluntates præteritas, & illas reuocat, aliquando tamen illa voluntas prior fuit magis vniuersalis, & reflexiua reuocando omnes futuras generales, & hanc etiam; quare si illa prior reuocanda est, oportet, quod hæc posterior sit magis vniuersalis, & reflexiua reuocando voluntates primas reuocatorias, &c. Hoc ipsum contingit in nostro modo operandi per intentiones contrarias, ex quibus illa præualeat, quæ ex suo modo tendendi explicitè, vel implicitè sit magis vniuersalis, & reflexiua supra alias.

Petes; quid si vtraque voluntas esset æqualis? Respondeo, præualeat posterior: nam sicut posterius testamentum semper præualeat priori, etiam si, quando sit posterius, non recorderetur homo prioris à se facti; sic si heri applicasti sacrum hodiernum pro Petro, & hodie immemor illius voluntatis, applices pro Paulo per voluntatem æquè absolutam, & efficacem, videtur præferenda hæc posterior; non enim apparet differentia inter testamentum posterius, & hanc posteriorem applicationem: quod tamen intelligendum est cum limitatione statim apponenda. Denique, si vtraque illa voluntas esset simul, si v.g. propter errorem vellet simul consecrare Eucharistiam, & non offerre sacrificium, & vtrumque æqualiter vellet, & æquè affectus ad vtrumque, putaret non fieri sacramentum; quia voluntas simul vult ponere aliquod impossibile: quare sicut si eadem intentione vellet illa duo contraria, scilicet consecrare Eucharistiam sine sacrificio, nihil efficeret, quia includeret aliquid impossibile, sic dicendum videtur de volente simul per duplicem voluntatem æqualem. Imò idem etiam videtur dicendum, N etiam si

Molina.

123.

In quo consistat hæc maior vniuersalitas voluntatis.

Confirmatur ex eod. lo. Pontificis.

124.

Si voluntates sint æquales præualeat posterior.

Si vtraque esset simul, sacramentum esset nullum.

etiam si voluntas vna esset post aliam, si tamen utraque influeret in actum: tunc enim non procedit regula supra posita, quod voluntas posterior prævaleret: nam si utraque facit, quod nunc exercet hanc actionem, utraque est virtualiter præfens, & propter utriusque finem censori operari: tunc ergo posterior voluntas prævalet, quando prior solum manebat habitualiter; vt in exemplo applicationis sacri crastini, quæ cras reuocatur per aliam applicationem contrariam æqualem, vt dictum est.

125. *Elinc inferitur decisio du- by circa ma- trimonia Abissinorum.*

Ex doctrina supra tradita inferri potest decisio dubij, de quo non multò antè Romæ contro- uersum fuit circa dissoluenda, vel retinenda ma- trimonia Abissinorum, in schismate facta fuerant. Quod quidem liber in exemplum, & ex- plicationem doctrinæ traditæ subiicere; quia in hoc exemplo ad praxim reducitur regula illa Theologorum cum omnibus suis circumstantiis.

126. *Pro quo scien- dum est.*

Sciendum ergo est, quod Ethiopes Abissini inter alios errores, quos retinent circa sacramen- ta, existimant, licitum esse repudium in certis ca- sibus, ita vt possit dissolui etiam quoad vinculum matrimonij consummatum: imò maiori ex parte quando matrimonium contrahunt, solent dare quosdam fidei iutores, ad quos pertineat uxorem, si fortè malè à viro tractetur, ex viri potestate educere, & alteri viro in matrimonium dare. Hoc supposito, quæritur, an, quando hi reducuntur ad fidem Catholicam, abiurato schismate, & aliis erroribus, cogendi sint redire ad priorem coniugem, à quo iam fortè per diuortium recesserunt, & aliud matrimonium inierunt? Ratio autem dubitandi erat, quia matrimonium essentialiter dicit indissolubilitatem perpetuam attento iure diuino: ergo qui non vult facere contractum indissolubilem, sicut illi non videntur velle, sed contractum, qui certis casibus possit dissolui, non videtur velle facere verum, & legitimum matrimo- nium, & per consequens non debet cogi ad retinendum illud primum, tanquam verum, & validum coniugium.

127. *Suppositio. Th. Sanch. Qui habet tã- tum animum contrahendi ad rãp- tum, non facit ma- trimonium.*

Suppono, animum obligandi se ad indissolu- bilitatem, seu perpetuitatem esse de essentia ma- trimonij; vt cum communi docet Thom. Sanchez lib. 2. de Matrimonio, disput. 29. num. 11. ex quo benè infert, non esse matrimonium, si aliquis animum habeat contrahendi non nisi ad tempus. Et ratio clara est, quia, attento iure Diuino, perpetuitas, seu obligatio ad perpetuitatem est de essentia matrimonij; non potest autem aliquis se obliga- re, nisi velit se obligare; ergo voluntas obligan- di se ad perpetuitatem essentialiter requiritur ad matrimonium.

128. *Conclusio pri- ma.*

Hoc supposito, dico primò, Quando hi Schis- matici contrahunt cum pacto expresso, vt possint uti repudio in casibus sibi permissis, matrimo- nium est nullum, & per consequens non debent cogi ad illud obseruandum. Hanc sub his termi- nis docuit breuiter Sanchez lib. 5. de Matrimonio, disp. 12. cum aliis, quos refert; vbi licèt agat de Iu- dæis, parum fidelis; quia quod attinet ad hoc, ead- em omnino est ratio, quæ solum desumitur ex essentia matrimonij, cui opponitur dissolubilitas illa; & confirmatur ex cap. fin. de conditionibus appositis, vbi deciditur, matrimonium esse nul- lum, si fiat sub conditione, quæ sit contra eius substantiam; vt si dicat; contraho tecum, donec aliam inueniam ditiozem; & idem est, si dicat;

Sanchez.

129. *Probatur ra- tione.*

contraho tecum; si autem dorem non dederis, vel adulterium commiseris, volo te posse relinquere; vt notat benè idem Sanchez lib. 5. disp. 9. num. 8. quia licèt ista non sit conditio suspendens, sed re- soluens, eodem modo conditio resoluens vitiat matrimonium, quando est contra ipsius substan- tiam. Confirmatur, quia non potest esse matrimo- nium validum, nisi aliquis exterius exprimat ver- bis vel aliis signis sufficienter consensum inter- num: in prædicto autem casu nullo modo vide- tur exterius exprimi consensus ad vinculum per- petuum, cum potius significetur oppositum; ergo non potest esse matrimonium validum.

129. *Conclusio se- cunda.*

Dico secundò, si eum animum internum ha- beat, & eo animo contrahat, vt liceat sibi uti re- pudio, licèt id non deducatur in pactum externum, matrimonium etiam est nullum. Ita Sanchez d. disput. 12. num. 5. quia si non vult aliter contra- here, nisi dissolubilitate, non habet voluntatem vllam obligandi se ad perpetuitatem, & per con- sequens deficit voluntas necessaria ad valorem matrimonij.

130. *Inferitur inde schismatici plures inu- lidè contra- here.*

Hinc infero, quàm plures ex his schismaticis inualidè contraheres, quia plures, vt dicunt, dedu- cunt hoc in pactum expressum tempore contra- hendi, & habent fidei iutores: alij habebunt ad minus eum animum internum non aliter contra- hendi; quod sufficit: Quod si hic animus fuit in vtroque coniuge, ex vtriusque cõfessione con- stabit sufficienter, vt matrimonium possit decla- rari nullum etiam in foro externo; vt docet San- chez lib. 2. disput. 45. num. 12. nisi esset collusionis præsumptio. Si autem fuit in solo vno, sufficere ipsi in foro interno; imò sufficere etiam alteri coniugi, si concurrant rationes probabiles ad exi- stimandum, ipsum non mentiri; vt docet ibidem Sanchez num. 4. & seqq.

131. *Conclusio ter- tia.*

Difficultas est, quando coniuges sciebant qui- dem, licere repudium in sua Republica; sed tamen tempore contractus non addiderunt illam limi- tationem se non aliter obligandi, nisi sub eo ritu repudij. Et in hoc casu.

132. *Conclusio quarta.*

Dico tertio, si ea scientia, quam habebant de usu repudij, se habuit antecederet, hoc est, ideo contraxerunt, quia sciebant, licere repudium; & aliter non contraherent; iam videntur se implicite nolle obligare ad perpetuitatem.

133. *Conclusio quinta.*

Dico quarto, si contrahentes ignorabant om- nino, an vinculum istud esset perpetuum, vel si credebant etiam dissolubile; sed non limitatum suam intentionem tempore contractus ad eam existimationem, sed habuerunt voluntatem ge- neralem contrahendi matrimonium validum, ita vt illa ignorantia, vel existimatio se habeat con- comitanter, eum etiam sine illa æquè contrahe- rent; tunc matrimonium videtur validum & ob- seruandum.

134. *Probatur pri- mo à post- riori.*

Hoc probatur primò à posteriori; quia in Ec- clesia primitiua supponebatur omnino, matrimo- nium contractum inter infideles fuisse validum, & ideo Paulus Apostolus 1. Cor. 7. permittit, & consulit coniugi fideli, ne discedat ab infideli: si ab eo permittitur habitare cum illo; ergo suppo- nit, verum fuisse coniugium initum, & tamen sci- mus licuisse tunc temporis ex legibus Romanis repudium, & fuisse valdè vitatum; ergo adhuc illi, qui sciebant, & existimabant, permitti repu- dium, poterant validum matrimonium contrahe- re; alioquin Paulus non consuleret, vt perseue- raret

135. *Probatur se- cundo.*

raret coniux fidelis factus in eo matrimonio. Pau- lus enim non consulit, vt de nouo contrahat ma- trimonium, sed vt perseueret in illo; & quidem si matrimonium fuisset ab initio inualidum, non poterat tunc validari sine consensu vtriusque con- iugis, quo vterque consentiret de nouo ad indif- solubilitatem perpetuam; & tamen Paulus abso- lutè consulit coniugi conuerso, quod perseueret quamdiu permittitur ab infideli: nihil addens de reualidando contractu, aut petendo nouo consen- su à cõiuge infideli; ergo supponit, fuisse ab initio valida illa matrimonia, quia nimirum, licèt erra- rent existimantes, licere repudium, poterat tamen ille error habere se concomitanter ad cõtractum, & dari consensus sufficiens ex voluntate generali, qua volebant matrimonium facere validum, qua- lecumque id esset; Ergo eodem modo apud Abis- sinos, non obstante simili errore speculatio cir- ca dissolubilitatem matrimonij, possunt reperiri multa matrimonia valida, & legitima.

134. *Probatur se- cundo.*

Probatur secundò ex cap. Gaudemus, versiculo Cui autem: de diuortijs; vbi Pontifex declarat, eum, qui in infidelitate iuxta suum ritum repu- diauerat primam uxorem legitimam, & aliam duxerat, cogendum esse post Baptismum redire ad priorem, si ab ea permittatur fideliter, & piè viue- re: Ergo supponitur fuisse primum matrimonium validum, etiam quando contrahentes sciebant, vel existimabant, licere sibi repudium iuxta ritum, & leges suas: ergo etiam in Abissinis non possu- mus arguere nullitatem matrimonij præcisè ex eo, quod apud ipsos seruetur ritus repudij; nulla enim differentia apparet inter ipsos, & illos, de quibus agebat Pontifex in ea Decretali.

135. *Probatur ter- tio.*

Probatur tertio, quia nunc etiam de facto inter nostros Catholicos potest contingere, vt ali- quis contrahat matrimonium cum aliqua igno- rantia speculatiua circa valorem ipsius: fortasse enim aliquis censebit, esse veram, vel probabilem doctrinam Caietani, & Catharini, quòd matrimo- nium possit ex causa adulterij dissolui, etiam quoad vinculum, & cum hoc errore speculatio contrahit matrimonium validum & indissolu- bile; quia error priuatus non tollit, quod habeat aliam voluntatem generalem, & efficacem con- trahendi verum, & legitimum matrimonium: per quam vult iam implicite contrahere matrimo- nium omnino indissolubile, cum hæc indissolu- bilitas sit de essentia veri matrimonij, quod ipse vult omnino contrahere: ergo similiter Abis- sini, dum expressè non limitant suam intentio- nem ad matrimonium dissolubile, sed volunt contrahere verum matrimonium, illud contra- hant, non obstante errore speculatio, quo existi- mant, illud vinculum esse dissolubile; quia ille est tunc error concomitans, & impertinens ad operandum; quæ videtur esse doctrina P. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 6. de voto lib. 1. cap. 3. num. 9. vbi dicit, eum; qui vult contrahere matrimonium, ignorans vinculum illud esse perpetuum, adhuc contrahere valide, quia habet intentionem gene- ralem faciendi illum contractum eo modo, quo tenetur illum facere, vbi iam implicite vult obli- gationem, & vinculum perpetuum.

136. *Ex dictis con- cluditur.*

Concludo ergo breuiter ex dictis, errorem il- lum tunc vitare matrimonium, quando ex illo contrahens limitat suam intentionem, siue per pactum exterius, quo dicit se illa lege contrahere, vel saltem interius nolendo, nisi eo modo, & ritu

obligari; ad quod sufficit, vel saltem alterum con- iugem limitare suam intentionem, vt matrimonium sit nullum iuxta supradicta. Quado verò error ille est concomitans, nec ideo contrahitur matrimo- nium, quia existimatur dissolubile, vel denique contrahens habet voluntatem aliquam generalem efficiendi contractum validum omnibus modis, error erit concomitans, & non vitabit contractum, sed seruandus erit cum priori coniuge. Hæc autem voluntas generalis debet esse actualis; neque enim sufficit, quod homo, si sciret matrimonium esse indissolubile, vellet etiam illud indissolubilitate con- trahere; quia hæc non est voluntas actualis, sed quæ foret conditionaliter in eo casu, quòd non sufficit ad effectum præsentem; vt in simili de vo- to obseruat bene P. Suarez lib. 1. de voto, c. 12. n. 6. Requiritur ergo voluntas actualis, qua velit con- trahere matrimonium validum omnibus modis, & cõ omnibus obligationibus illi annexis, qua- cumque illæ sint. Hæc voluntas si adsit, ad est con- sensus sufficiens, licèt ex priuato errore velit reti- nere ius ad repudium; quia illa prima voluntas, si est efficax destruit secundam, quæ est minus efficax, & subordinatur illi. Si autem desit illa voluntas generalis, & efficax, tunc secunda voluntas limitat contractum ad matrimonium dissolubile, quod eo ipso est inualidum. Denique in dubio, an aliquis habuerit illam voluntatem efficacè faciendi ma- trimonium omnino validum, cenfeo iudicandum in fauorem contractus, vt valeat; quia vnusquisque præsumitur velle exercere contractum validum, nisi oppositum probetur; iuxta communem do- ctrinam Iuristarum, quod à fortiori habebit locum in causa matrimonij, quæ est magis fauorabilis.

Suarez.

Hic solent etiam aliqui tractare de intentione conditionata, an sufficiat ad valorem sacramenti: placet tamen consilium. P. Vasq. in presenti disput. 138. c. 7. n. 84. qui hoc ad materiam de Pœnitentia reuocat, vbi nos etiam eam quæstionem in ordine ad omnia sacramenta examinabimus.

Vasquez.

SECTIO IX.

De obligationibus ministri sacramentorum.

PRIMA obligatio est nõ ministrandi sacramen- tum absque potestate, & auctoritate sufficiẽti, hoc est, absque potestate Ordinis requisita ad va- lorem sacramenti, qualis est ordo Sacerdotalis ad consecrationem Eucharistiæ, vel Extremam vn- ctionem, &c. Episcopatus ad conferendum Ordinem sacrum, &c. atque etiã iurisdic- tio seu aucto- ritas, quæ aliquando requiritur ad valorem sacra- menti, vt in absolutione sacramentali, aliquando ad licitã administrationem, vt in Baptismo Con- firmatione, Extrema vnctione, &c. Quæ autem, & qualis sit potestas requisita in quolibet sacra- mento ad validam, vel licitam administrationem il- lius, pertinet ad singula sacramenta in particulari.

137. *Prima obli- gatio est non ministrandi sine potestate.*

Dubitari solet, an possit licitè ministrare cõ potestate non certa, sed dubia, vel probabili, ministrare sacramentum in quo duæ sunt sententiæ. Prima ne- gat, id licere; sit enim contra reuerentiã sacramen- ti, si exponat se minister periculo reddendi illud irritum; nam licèt in aliis materiis iudicium pro- babile sufficiat ad operandum; non tamen in hac, in qua si reuera opinio illa probabilis falsa sit, sa- cramentum erit re ipsa inualidum; vnde nec etiam si opinio illa sit probabilior, possumus

138. *Dubium.*

illam sequi, sed semper illam quæ tutior est, & non exponit periculo sacramenti valorem. Hanc tenent Petrus de Soto, Suarez, & alij, quos refert Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 9. num. 35. Secunda sententia affirmat, dum tamen non fiat contra præceptum aliquod Ecclesiæ præscribitis certum ritum in sacramentis ministrandis, nec ex eo sequatur graue detrimentum illius, cui sacramentum confertur; tunc enim esset peccatum contra charitatem. Ita Vasquez in 1. 2. disput. 53. Salon, Sayrus, & alij, quos refert, & sequitur Antoninus Diana in Resolut. moral. tom. 1. tract. de opinione probabili, resol. 2.

Ego claritatis gratia distinguendum censeo; nam vel sermo est de dubio proprio; quod appellari solet dubium negatiuum; quando scilicet non est fundamentum ad assensum præbendum alicui parti; vel de dubio probabili, seu positiuo, quando vtrunque est fundamentum ad assensum probabilem. De primo casu non loquuntur Doctores; quare videntur omnes supponere, quod tunc non liceat id facere, saltem regulariter loquendo. Ratio autem esse videtur, quia ex ipsa institutione talis sacramenti sequi videtur præceptum non faciendi illud, nisi cum tali materia, & forma, v. g. & circa tale subiectum, & tali potestate ex parte ministri: requiritur ergo ad licitè operandum iudicium aliquod saltem probabile, quo iudicem, hanc esse talem materiam, & hoc esse tale subiectum, & me esse talem ministrum. Nam sicut, quia datur præceptum naturale non accedendi ad fœminam non suam, requiritur ad copulam licitam, iudicium positiuum, quo quis iudicet saltem probabiliter, hanc esse suam, nec potest cum mero dubio accedere: sic cum detur præceptum non baptizandi, v. g. nisi cum aqua naturali (quod idem est de potestate ministri) præquiritur assensus saltem probabilis, quod hæc sit aqua naturalis, nec poterit quis operari cum mero dubio negatiuo.

Dixi tamen, saltem regulariter id procedere; quia aliquando propter indigentiam subiecti potest id licitè fieri, vt in extrema necessitate, non inuentâ aquâ certâ, sed liquore aliquo, de quo dubium esset, an esset aqua, nec posset id examinari, pone enim esse locum obscurum, nec odore, aut gustu posse id percipi; tunc, inquam, propter necessitatem proximi posset sub conditione baptizari. Ratio autem est, quia cum præceptum illud non baptizandi absque tali materia, oritur ex reuerentia sacramenti, ne scilicet aliquis velit baptizare, nisi quando saltem probabiliter sperat positiuè, & iudicat ponendum esse verum Baptismum; hinc fit, vt in prædicto casu non obliget tale præceptum, eò quod summa indigentia proximi, cui aliter subuenire non possumus, præponderat illi reuerentiæ, & reddit licitam talem operationem propter necessitatem. Sicut licet ad honestatem copulæ requiratur regulariter iudicium probabile, quod illa fœmina sit sua, aliquando tamen, orto dubio de valore matrimonij post illud contractum, coniux dubius, licet non possit petere; potest tamen reddere alteri coniugi habenti adhuc bonam fidem circa valorem, vt colligitur ex cap. Inquisitioni de sententia excommunicationis; quia nimirum præponderat illud aliud inconueniens, & necessitas non priuandi possessorem bonæ fidei absque sufficienti probatione, propter quod sustinetur illa redditio absque iudicio, & assensu vlllo

quod illa fœmina sit vxor viri reddentis.

In secundò autem casu, scilicet, quando est dubium positiuum circa potestatem, hoc est, sunt rationes probabiles ex vtraque parte, assentior secundæ sententiæ, & existimo, seclusis illis duobus casibus ibi exceptis, posse licitè sacramentum ministrari: quia sicut in aliis materiis ad operandum honestè sufficit iudicium probabile de honestate obiecti, sic in hac materia videtur sufficere; nam sicut lex dicit, non ministrandum sacramentum, nisi à legitimo ministro; sic etiam lex naturalis dicit, non alienandam, vel destruendam rem, nisi à legitimo domino: non esse accipiendam Eucharistiam, nisi in statu gratiæ; & sic de alijs; & tamen qui probabiliter iudicat, se esse dominum, potest alienare rem, vel illa vti, & qui probabiliter iudicat, se esse absolutum, & iustificatum, potest licitè accipere Eucharistiam; iam enim iudicat se dominum, vel iustum, ergo similiter, qui probabiliter iudicat, se esse ministrum legitimum, poterit ministrare sacramentum; iam enim iudicat se habere, quod lex exigit ad illud ministrandum. Quando tamen est præceptum Ecclesiæ obligans ad ritum talem, vel ne fiat sacramentum, nisi à tali ministro, aut quando ex tali sacramento incerto proximus exponitur periculo grauis detrimenti, & aliunde potest illi per sacramentum certum subueniri, tunc non poterit ministrari iuxta opinionem solum probabilem, vt expressè fatetur prædicti Auctores, qui videri possunt. An verò possit Sacerdos audire licitè Confessionem cum iurisdictione solum probabili, dicendum erit infra in Tractatu de sacramento Pœnitentiæ.

De statu gratiæ requisito ad actiones sacras exercendas.

Secunda obligatio ministri est, quod sit in statu gratiæ, quoties conficit aliquod sacramentum; circa quam obligationem non conueniunt Doctores. Nam aliqui in primis volunt, non solum peccare mortaliter omnes, qui aliquod sacramentum ministrant in statu peccati, sed etiam qui aliquod munus cuiuscunque Ordinis exercent: vnde Acolythi, qui solemniter cereos ferunt in eo statu, peccant mortaliter; quod docuit Philippus Faber de sacramento Ordinis, in 4. sent. dist. 24. q. 1. disp. 1. cap. 3. n. 80. & Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 163. & de horis Canonicis cap. 7. num. 48. qui alios afferunt; & extendunt ad canentem Capitulum, & orationem solemniter in Choro; quia id facit vti Sacerdos.

Alij dicunt, concionantem in peccato mortali peccare grauius. Caietanus 2. 2. q. 187. art. 3. & in presenti quest. 64. art. 6. & alij, quos affert Diana 2. tom. Resolut. moral. tract. 4. de Sacramentis, resol. 197. Alij dicunt, Diaconum, & Subdiaconum ministrantes in mortali, peccare mortaliter. Ita Syluester, Nauarrus, Nugnus, Toletus, & alij plures, quos affert idem Diana ibi resol. 195. Alij hoc limitant ad eum casum, quo frequenter saltem ita ministrarent in statu peccati. Sic docet Filliucius tom. 1. tract. 1. cap. 7. num. 87.

Alij dicunt, Episcopum conficientem Chrisma, aut benedicentem oleum, aut consecrantem, seu benedicentem Ecclesiam in statu peccati, peccare mortaliter. Ita Ioannes Medina Cod. de Pœnitentiâ, tract. 1. q. 6. §. Effet etiam dubium. Alij hoc solum restringunt ad eos, qui in statu peccati ministrant

141. Potest licitè ministrari sacramentum quando omnia que sunt rationes probabiles.

Casus in quo non valent prædicta iurisdictione.

142. Secunda obligatio est, quod sit in statu gratiæ.

Phil. Faber. Nauarrus.

143. Caietanus. Diana.

Syluester. Nauarrus. Nugnus. Toletus.

Filliucius. 144.

Medina. Varia sententia.

ministrant aliquod Sacramentum; vnde inferunt, Sacerdotem ministrantem Eucharistiam etiam extra Missæ Sacrificium peccare mortaliter. Ita Filliucius, & alij multi, quos congerit idem Diana tom. 1. tract. de Celebrat. Missæ. Resol. 23. Alij dicunt, conficientem saltem Sacramentum quodlibet in statu peccati, peccare mortaliter: hoc tamen alij communiter limitant ad eum, qui id facit tanquam minister ad id consecratus, non verò laicus, qui baptizat in casu necessitatis, aut contrahit matrimonium, licet hic ex alio capite peccet, quatenus in statu peccati recipit Sacramentum. Quos etiam Auctores affert & approbat idem Diana tom. 2. tract. 4. de Sacramen. Resol. 119.

Supponendum est, ad ministrandum, vel conficiendum quodlibet Sacramentum, præter Eucharistiam, non requiri, vt, qui erat in statu peccati, præmittat Confessionem, sed sufficere contritionem. Hoc contra Marsilium, & Adrianum probat cum communi Theologorum Vasquez in præfati art. 136. cap. 1. num. 1. & sequentibus; quia præceptum præmittendi Confessionem ante Communionem est positiuum, non natura; nec reperitur tale præceptum, Diuinum, vel humanum in ordine ad alia sacramenta suscipienda vel ministranda. Sufficiet ergo vel confiteri, vel conteri disunctim.

Hoc supposito, certa, & communis assertio est, prærequiri statum gratiæ in eo saltem, qui ex officio conficit Sacramentum, ad quod specialiter est consecratus minister. Probatum communiter ex multis locis Dionysij, Gelasij, & Gregorij, quæ tamè singula latè perpendit Vasquez loco citato, & fatetur, non esse satis efficacia. Ipse verò probat ex cap. vltim. de temporibus ordinationum; vbi Gregor. IX. (non S. Gregor. vt falsè citat P. Cornich in præfati art. 6. dub. 1. n. 41.) loquens de Sacerdotibus adulteris, periuris, homicidis, vel falsi testimonij reis, dicit, nisi ea crimina notoria sint, vel in iudicio comprobata, non posse post pœnitentiam impedire, ne in suo ordine ministrent.

Quod si non pœnituerint (inquit) monendi sunt, & sub interminatione Diuini iudicij obstandi, vt in testimonium suæ damnationis in suscepiet etiam Ordinibus non ministrarent. Quod idem probat ex Capitulo vltimo de cohabitatione Clericorum, vbi idem Pontifex dicit, quemlibet pro quolibet peccato mortali, quoad seipsum, esse suspensum; hoc est, licet alij nõ debeant eum vitare, ipsum tamen non posse in eo statu ministrare. Sed vterque ille textus pariter probat contra ipsum Vasquez. Loquitur enim non solum de Sacerdotibus, sed de omnibus Clericis expressè; cum tamè ipse Vasquez cap. 4. doceat, Diaconum & Subdiaconum in statu peccati ministrantes, & exercentes actus suorum Ordinum, non peccare mortaliter. Omnes ergo debemus explicare istos textus, & dicere, vel non decerni ibi, quod in singulis actionibus singulorum Ordinum factis in statu peccati sit nouum peccatū mortale, sed quod sit aliquod peccatum, & quidè graue ex genere suo, quod ob timorem iudicij Diuini vitandum sit; saltem, quia qui eiusmodi functiones in eo statu exercent, videntur in testimonium suæ damnationis id facere, hoc est, dum in suo ministerio profitentur sanctitatem, quam debent habere, & non habent, eo ipso testantur se dignos esse condemnationem, sicut reprehendens in alio vitia, quæ in se habet, id est, in se facere in testimonium suæ damnationis.

145. Suppositio.

Vasquez.

146. Assertio.

Probatum.

Vasquez.

Greg. IX.

147.

P. Inigo de Sacramentis.

licet in ea reprehensione non peccet: vel fortasse in illis textibus sermonem esse, non de singulis actionibus eorum Ordinum, sed de toto officio, & exercitio, quod totum absque peccato graui esse non poterat; quia iuxta antiquos Canones, qui nunc etiam ex parte obseruantur, ministri saltem Altaris communicabant in Missa solemniter de manu celebrantis; vt ex Canone 9. Apostolorum, & decreto Anacleti Papæ; & multis Auctoribus obseruat Suarez disp. 69. de Eucharistia, sect. 3. §. Ad secundum, in quo sensu verum est, quod per quodlibet peccatum mortale suspensi erant Diaconi etiam, vel Subdiaconi ab exercitio suorum Ordinum scilicet completo, & integro.

Probari potest etiam ex August. lib. 2. contra Epistol. Parmeniani, cap. 10. post medium: vbi vniuersaliter de omnibus sacramentis, & eorum collatione dicit: Omnia sacramenta, cum ob sint indignè tractantibus, profunt tamen per eos dignè summentibus. Et ex decretis Nicolai I. in 3. tom. Concil. tit. 11. cap. 5. vbi ait, sacramenta non conuincinari à malo Sacerdote, & subdit: Idcirco ab eo, qui in iudicio Episcoporum reprobatur, communicatio percipienda est, quoniam mali bona ministrando, se tantummodo ledunt. Quæ loca, licet non explicent malitiam peccati mortalis, sed solum malitiam, & culpam, ex hoc tamen inferitur, hanc posse esse culpam grauem, quando materia est grauis, qualis videtur esse collatio sacramentorum, quæ est res omnium sanctissima, & grauissima.

Hinc desumi potest ratio, ommissis alijs multis, quas refert, & refellit Vasquez vbi supra c. 2. Ratio itaque tota desumi videtur ex grauitate, & sanctitate illius actionis, qua sacramenta conficiuntur, quam minister operatur in persona ipsius Christi, & quæ mediâ operatur sanctitatem, & gratiam habitalem, qua sanctificat eos, quibus sacramenta conferuntur. Cum enim in ordine supernaturali gratia habitualis, qua homo redditur cõsort Diuinæ naturæ, & filius Dei adoptiuus, ac Princeps hæres beatitudinis æternæ, supremum locum teneat, si vnionem hypostaticam excipias; negari non potest, quod grauisimam contineat indecentiam ad eiusmodi actiones exercendas accedere, qua minister, Dei vices gerens, alios sanctificat, gratos reddit, & filios Dei, in sordidissimo illo statu peccati, & inimicitia Dei. Sicut si fœmina aliqua ex Diuino beneficio cõceptura in vtero suo Deum hominem, auferat in statu peccati, & inimicitia Dei illum concipere, quis temeritatem illam à culpa graui excuset? Et tamen actio illius terminatur in totâ humanitatem generandam, & vnionem hypostaticam: minister autem sacramenti actione sua tendit ad ipsam generationem Dei producendam, & ad coniungendas animas strictissimo illo gratiæ, & adoptionis vinculo cum Deo. Vnde verissimè videtur illud, quod ex Dionysio Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia refertur: Omnium diuinorum diuinissimum esse, cooperari Deo in salutem animarum. Ideo enim Christus concedens hanc potestatem discipulis sanctificandi, & iustificandi animas, dicit verba illa Io. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remissentur eis, &c. quasi necessariū esse significans Spiritu sanctu habitantem in eo; qui alios iustificat, & sanctificat. Quod cum omnibus sacramentis comune sit (omnia siquidem gratiâ iustificantē conferunt) in singulis conficiendis oportebit ministrū iustū, & gratū Deo esse,

Suarez.

148. Probatum est Augustino.

Nicol. I.

149.

Ratio est, quia cum minister operatur vt minister Christi maxima indecentia est, in statu peccati operari.

Dionys. Areopagita.

Ioan. 20.

ne sacrosanctæ actioni, quam exercet, iniuria, & irreuerentia irrogetur.

150. Inferitur primò cum P. Vasquez, doctrinam hanc locum habere in quocumque sacramenti ministro, siue sit ad hoc consecratus, siue non sit: uterque enim verè sua actione sanctificat animam illius, cui sacramentum confert, & in utroque actio habet æqualem sanctitatem, & æquale fundamentum reuerentiæ. Neque hoc durum videri debet pro iis, qui matrimonium celebrant: ij enim ex alio etiam capite debent esse in statu gratiæ, quatenus simul sacramentum illud suscipiunt; vnde parum grauantur ex eo, quòd dicamus, ex duplici titulo debere esse à peccato immunes, scilicet vt ministros, & suscipientes sacramentum: sicut & Sacerdos, dum celebrat, ex duplici etiam titulo ad id tenetur, scilicet, vt minister conficiens sacramentum in consecratione, & vt suscipiens idem sacramentum in sumptione. Quare de Matrimonio ita sentiunt Vasquez loco citato; Basilius Pontius de Matrimon. lib. 1. cap. 8. num. 11. Ledesma de Matrimon. quest. 42. art. 3. ad vlt. argum. Nauarrus in cap. 1. §. Sacerdos, num. 10. de Pœnitent. distinct. 6. & alij.

Vasquez. Basil. Pont. Ledesma. Nauarrus.

151. Quis excipitur ab hac regula.

Ab hac tamen communi regula excipio illum, qui urgente necessitate, sacramentum confert, nec potest moraliter in eo necessitatis articulo, & breuissima morula disponere se ad iustificationem per actum contritionis, ne interim moriatur, v. g. infans, qui iam animam agit, absque Baptismo; vt fatetur Vasquez ubi supra cap. 3. num. 40. & sequentibus; quia cum sacramenta instituta sint in remedium animarum, non videtur irreuerentia, si in extrema illa necessitate, vt subueniatur proximo, ministrantur à peccatore: nam sicut supra dicebamus, posse in eo casu ministrari cum materia, vel potestate dubia, quia præponderat necessitas præsens præcepto non conficiendi cum dubio; sic dicendum videtur, necessitatem illam præponderare præcepto non conficiendi, nisi in statu gratiæ, sic enim videmus, multa fieri circa personam Regis, illud Principis in casu necessitatis, quæ si extra illam necessitatem fierent, grauissimam irreuerentiam continerent. Hæc autem ratio non solum probat de Baptismo, sed etiam de absolute sacramento, quæ aliquando potest existimari necessaria homini ad salutem; nec potest se Sacerdos in illa temporis angustia præparare per actum contritionis; & frequentius potest in absolute euenire, quam in Baptismo.

152. Diaconus ministrans in statu peccati non peccat.

In hoc secundo cum multis, quos refert & sequitur idem Vasquez, Diaconum, & Subdiaconum ministrantes in statu peccati (quod idem est à fortiori de Clericis minorum) vel Sacerdotem cantantem orationem, aut caput læmlem in Choro; aut Episcopum consecrantem Ecclesiam, vel Calices, aut benedicentem Corporalia, & ornamenta sacra; aut concionatorem prædicantem etiam solemniter, nõ peccare mortaliter; quia licet hæc omnes sint actiones sacræ, atque ideo sit aliqua irreuerentia illas exercere in statu peccati, non tamen tam grauis, vt ad culpam lethalem perueniat. Aliquæ tamen ex ipsis videntur consistere culpa saltem veniale, quid repugnet P. Vasquez in loco citato, imò legimus, aliquando grauius Deum punisse eiusmodi audaciam, prout narratur de Diacono, qui in quadam festiuitate coram Carolo Magno solemniter ministrans, postquam præcedenti nocte mulier-

153. Potest tamen esse aliqua culpa venialis.

culæ impudicis amplexibus fœdatus fuerat, cum Euangelium cantare præsumeret, & postea manibus impuris mysteriis factis iuxta sui ministerij ordinem ministrare, dum verba facta præferret, aranea desuper à laquearibus Oratorij se per filum suum semel, & tertio super caput eius demittens, tertia demum vice caput obsecnum pupugit, ac sine mora miserum extinxit. Cuius pœnæ grauitas videtur non solum arguere culpam aliquam, sed grauem etiam in illa actione. Potest tamen dici, in primis Deum sæpè punire culpam non mortalem pœna aliqua graui temporali: deinde illa potuit esse pœna peccati præcedentis luxurie, quam tamen Deus non inulisset, nisi adiuncta fuisset impudentia illa, per quam saltem demeruit Diaconus remissionem, vel dilationem supplicij, quod iam meruerat.

Specul. ex epl. dist. 9. ex epl. 110.

Obicit Vasquez; quia si illa actio esse peccatum veniale, erit contra aliquod præceptum; eo autem ipso erit peccatum mortale; nam materia de se grauis est, vt constat in eo, qui suspensus, vel irregularis cantat solemniter Euangelium, qui sine dubio peccat mortaliter. Respondeo tamen, peccati huius malitiam consistere in exercitio actionis sacræ irreuerenti: hæc autem irreuerentia est maior, vel minor, pro maiori, vel minori sanctitate actionis sacræ, quæ exercetur. Potest ergo esse actio aliqua in se grauis, & quæ grauius possit prohiberi per suspensionem, vel irregularitatem; & tamen quæ in ordine ad præceptum naturale supradictum non sit grauis transgressio, quia non habet in se tantam sanctitatem, vt sit grauis irreuerentia eam in peccato exercere. Sicut etiam distractio voluntaria per longum tempus in recitatione Officij non præcepta est solum culpa venialis, quia continet irreuerentiam leuem contra sanctitatem illius actionis orandi, & tamen accedente præcepto, illa distractio fit materia grauis, sufficiens ad peccatum mortale.

154. Obicitur.

Solutur.

Infero tertio, non esse peccatum mortale, si Parochus in statu peccati assistat matrimonio; ipse enim non conficit illud sacramentum, sed assistit tamquam testis publicus essentialiter requisitus, vt contrahentes possint valide conficere sacramentum. Sic etiam videtur non esse peccatum mortale, si Sacerdos Eucharistiam aliis ministrat: ita Vasquez n. 38. cum aliis multis, quos refert, & sequitur Diana tom. 1. tract. de celebr. Miss. resol. 23. Quia tunc Sacerdos non conficit sacramentum, nec sanctificat, aut dat gratiam, sed applicat localiter sacramentum, quod solum dat gratiam eodem protinus modo, quo eam daret, si applicatum fuisset à laico, vel ab amentes; aut, si ipsemet laicus illud acciperet de altari: & licet actio illa porrigendi sacramentum sit aliquo modo sancta, & exigat aliquo modo sanctitatem ministri, non tamen ita grauius, vt actio, qua conficitur sacramentum, per quam minister sanctificat, & causat gratiam, vt dictum est.

155.

Parochus in statu peccati assistens matrimonio non peccat mortaliter. Nec sacerdos ministrans Eucharistiam eodem modo. Diana.

Infero quarto, Episcopum consecrantem Christum, & benedicentem oleum infirmorum in statu peccati, peccare mortaliter. Hoc est contra Vasquez cap. 4. num. 48. qui eodem modo loquitur de consecratione Ecclesiarum, ac de consecratione Christum. Ego tamen iuxta supra dicta magnum discrimen inuenio; nam consecratio Ecclesiarum, vel aræ, aut calicis (& idem est de benedictione Corporalium, v. g. sacrorum, &c.) non sunt actiones vere sacramentales, & non habent in se villo modo confici-

156.

Episcopus consecrans Christum in statu peccati peccat mortaliter.

clatur. Infero quinto, quid dicendum sit de Sacerdote audiente Confessionem, an scilicet debeat esse in gratia, solum quando absoluit, an etiam dum audit peccata? Videtur enim vtroque tempore requiri statum gratiæ, quia vtraque est actio sacramentalis, cum non minus Sacerdos consecratur ad audiendam Confessionem, quam ad absoluendum: vtrumque enim facit vt iudex, & audire, & iudicare; & sacramentum non solum fit, quando profertur absolutio, sed etiam quando fit confessio, quæ est pars inreleca sacramenti; ergo sacerdos audiendo peccata ponit aliquam partem sacramenti. Et confirmatur, quia si illa auditio non esset actio sacerdotis, vt sacerdos est, posset aliquis Diaconus audire confessionem, & eadem die accepto sacerdotio, dare absolutionem illi poenitenti absque vlla prorsus confessione noua, aut repetitione peccatorum illorum: quod tamen nemo concedet; quia nimirum auditio etiam, vt sit valida, requirit potestatem sacerdotis audientis. Ideo hanc sententiam docent aliqui, quos affert Diana tom. 1. tract. de Circumstantijs aggravantibus, resol. 47. quibus addi potest P. Ludouicus de Ponte tom. 4. de Christiana perfectione, tract. 5. cap. 3.

Probatur à pari.

157. An sacerdos debeat esse in gratia non modo quando absoluit, sed etiam cum audit peccata.

Diana. Ludouicus de Ponte.

158. Sententia Authoris.

Henriq. Diana.

clatur sacramentum, quales sunt consecratio chrisimatis, & benedictio olei; per quas licet non perficiantur sacramenta Confirmationis, vel Extreme-vnctionis; incipiunt tamen fieri per illas. Suppono enim, materiam Confirmationis esse chrisima ab Episcopo consecratum, & materiam Extreme-vnctionis esse oleum benedictum: ipsa ergo consecratio, vel benedictio constituit materiam illam in ratione materiæ, atque adeo, sicut forma aquæ constituit aquam in ratione materiæ Baptismi, sic consecratio illa constituit materiam illorum sacramentorum in ratione materiæ validæ. Sicut ergo consecratio Eucharistiæ requirit in omnium sententia statum gratiæ, quando fit, licet tunc non applicetur sacramentum, quia nimirum tunc Sacerdos ponit materiam proximam sacramenti Eucharistiæ; quæ postea, quando applicatur, dat gratiam: sic videtur dicendum de consecratione Chrisimatis, per quam Episcopus ponit materiam sacramenti, quæ postea dat gratiam. Nam si res attentè consideretur, postea non datur gratia solum intuitu verborum, vel actionis Episcopi, aut Presbyteri vngentis, sed etiam intuitu Chrisimatis, vel olei, vt benedicti ab Episcopo, atque adeo intuitu benedictionis præteritæ; ergo illa actio Episcopi benedictionis partialiter concurrat ad gratiam, quæ nunc non datur intuitu solum olei secundum se, sed olei vt benedicti, hoc est, olei, & benedictionis: ergo Episcopus benedicens non minus sua actione concurrat ad sanctificationem eorum, qui vnguntur, quam Episcopus, vel Presbyter vngens; atque ideo non minus requiritur gratia in illo, quam in his, sed eò magis, quòd illa vnica actio benedictionis est causa vniuersalior extendens se ad sanctificationem plurium; cum hæc actio vngendi non se extendat nisi ad sanctificationem vnus in particulari.

Infero quinto, quid dicendum sit de Sacerdote audiente Confessionem, an scilicet debeat esse in gratia, solum quando absoluit, an etiam dum audit peccata? Videtur enim vtroque tempore requiri statum gratiæ, quia vtraque est actio sacramentalis, cum non minus Sacerdos consecratur ad audiendam Confessionem, quam ad absoluendum: vtrumque enim facit vt iudex, & audire, & iudicare; & sacramentum non solum fit, quando profertur absolutio, sed etiam quando fit confessio, quæ est pars inreleca sacramenti; ergo sacerdos audiendo peccata ponit aliquam partem sacramenti. Et confirmatur, quia si illa auditio non esset actio sacerdotis, vt sacerdos est, posset aliquis Diaconus audire confessionem, & eadem die accepto sacerdotio, dare absolutionem illi poenitenti absque vlla prorsus confessione noua, aut repetitione peccatorum illorum: quod tamen nemo concedet; quia nimirum auditio etiam, vt sit valida, requirit potestatem sacerdotis audientis. Ideo hanc sententiam docent aliqui, quos affert Diana tom. 1. tract. de Circumstantijs aggravantibus, resol. 47. quibus addi potest P. Ludouicus de Ponte tom. 4. de Christiana perfectione, tract. 5. cap. 3.

Verius tamen existimo, non esse peccatum mortale audire præcisè confessionem in peccato, dummodo quis habeat propositum confitendi, vel habendi actum contritionis, antequam profertur verba absolutionis; vt docet Henriquez lib. 6. cap. 18. num. 6. in Glossa littera V. & Diana loco citato, qui id probat ex eo, quòd tunc sacerdos

non administrat sacramentum, sed solum quando absoluit. Verum de hoc ipso reddenda est ratio; nam aduersarij dicunt sacramentum non solum administrari, quando profertur forma, sed etiam quando apponitur materia, vt constat in Baptismo, Vnctione, & aliis; quæ non solum ministrantur, quando profertur verba, sed etiam quando fit ablutio, vnctio, &c. ergo in sacramento Pœnitentiæ idem dicendum erit.

159. Ratio à priori.

Ratio ergo à priori, ex qua oritur discrimen ab aliis sacramentis, hæc esse videtur, quòd sacerdos audiendo confessionem, non agit, sed habet se passiuè; cuius signum est, quòd etiam si sacerdos præter intentionem audiret peccata alicuius subitò accusantis se apud ipsum, & petentis absolutionem, posset proculdubio illum absolueret; auditio ergo, licet sit aliquo modo actus iudicialis, latè sumpto nomine actus, non est actio tamen strictè Confessarij, sed effectus actionis pœnitentis terminata ad Confessarium iudicem, qui habet se passiuè, & ideo non prærequiritur intentio Confessarij, sed pœnitentis, cuius est illa actio; & propter eandem rationem non requiritur status gratiæ in sacerdote, quia tunc non agit, sed patitur à pœnitente, vt possit postea agere, & absolueret ipsum. Ex quo patet responsio ad argumentum supra adductum pro contraria sententia. Fateremur enim, requiri potestatem in Confessario, vt auditio illa sit valida, & pars sacramenti Pœnitentiæ; quia debet confessio fieri iudici, & ab eo audiri: hoc tamen non probat, illam esse actionem iudicis, per quam sacerdos agat, & operetur gratiam. Sicut etiam nunc vt sacramentum Matrimonij sit validum, debet fieri apud Parochum, vel eius locum habentem; ipse tamen Parochus non agit, aut operatur gratiam illius sacramenti, sed habet se passiuè, vt testis audiens consensum vtriusque coniugis, qui non erit validus, nisi exprimitur apud Parochum. Sic confessio non erit valida, nisi fiat apud iudicem: iudex tamen non agit, nec operatur gratiam, quatenus audit, sed quatenus operatur profereus sententiam absolutionis.

160. Dubium.

Magis dubitari potest, an debeat sacerdos esse in statu gratiæ tunc etiam, cum imponit pœnitentiam sacramentalem, seu satisfactionem: tunc enim iam incipit proferre sententiam, & agere vt iudex, ac ponere partem aliquam illius sacramenti. Et quidem, si vera esset sententia, quæ docet pœnitentiam, seu satisfactionem etiam sacramentalem, quando impletur, operari ex opere operato non solum remissionem pœnæ temporalis, sed etiam augmentum gratiæ habitualis; consequenter dicerem, illa verba Sacerdotis imponentis pœnitentiam concurrere ad conficiendum sacramentum in ratione sanctificantis, & producentis gratiam, atque ideo requirere in ministro statum gratiæ, vt debite profertantur; nec posse absque graui culpa profertur in statu peccati. Si verò supponatur, satisfactionem sacramentalem conferre ex opere operato solum ad remissionem pœnæ temporalis, non ad augmentum gratiæ, tunc probabilior esset pars opposita: non enim manet illa actio tam sancta, & excellens, sicut sunt actiones aliæ, quibus confertur gratia habitualis, licet ponat aliquam partem integrantem sacramenti: quare sicut Pontifex vel Episcopus concedens Indulgentiam, non debet sub culpa mortali esse prius in statu gratiæ; quia per illam

actionem, & concessionem solum liberat a reatu pœnæ; sic de Sacerdote, quando imponit satisfactionem in sacramento Pœnitentiæ, videtur dicendum propter eandem rationem. Quæ autem ex illis duabus sententiis verior sit, dicemus agentis de satisfactione sacramentali.

161. Sacerdos celebrans in peccato mortali non satisfacit dicendo se accipisse sacramentum in statu peccati.

Infero sextò, Sacerdotem celebrantem in peccato mortali, non satisfacere dicendo in Confessione, se accepisse sacramentum in statu peccati: habet enim illud peccatum; non quidem tres malitias, vt volunt aliqui, relati à Diana 1. tom. tract. de celebrat. Miss. resolut. 24. nec solum vnam, vt ipse cum aliis insinuat, sed duas; alteram suscipiendi sacramentum, alteram consociendi, in statu peccati; in quibus includitur malitia offerendi, cum oblatio non distinguatur à consecratione & sumptione, vt suppono: Oportet ergo explicare vtramque illam malitiam, dicendo, se celebrasse Missam in statu peccati. An verò audiens in peccato plures confessiones successiuè vnam post aliam, committat plura peccata, ita vt debeat explicare, se audisse tot confessiones; an verò sufficiat dicere, se ministrasse illud sacramentum in statu peccati; pertinet ad quæstionem de vnitatem, & distinctione numerica peccatorum. Videri potest idem Diana plures sententias referens tom. 1. tract. de circumstantiis aggravantibus, resolut. 43.

Tertia obligatio ministri est, non mutandi formam, aut materiam debitam sacramento; de qua diximus sufficienter supra disp. 2. sect. ult. vbi vidimus, quæ mutatio esset substantialis, quæ solum accidentalis; & quomodo possit in tali mutatione interuenire peccatum graue, &c.

SECTIO X.

De obligatione Ministri non ministrandi Sacramentum indigno; vbi peculiariter de peccatore occulto in publico petente.

162. Status quaestio.

Nomine indigni non intelligimus eum, qui non est capax sacramenti: nam huic certum est, nullo casu posse conferri; v. g. ordinare non baptizatum, vel absoluere non dispositum. Hoc enim esset, sicut si aliquis consecrare vellet in aqua loco vini; vel baptizare cum oleo loco aquæ, quod semper est intrinsecè malum. Nunc ergo per indignum solum intelligimus eum, qui recipit quidem verum sacramentum, sed non gratiam sacramenti. Quæstio hæc tractari solet inferiùs de sacramento Eucharistiæ, an peccatori publico, vel occultò danda sit, vel neganda Eucharistia in publico, vel in occulto. Sed re vera communis est difficultas de omnibus sacramentis; quare magis opportunum videtur, si in hoc loco de omnibus semel examinetur.

163. Primum quod supponitur.

Supponenda sunt aliqua facilia. Primum est, ministrum, quando saltem commodè potest, debere vitare peccatum indignæ sumptionis, atque ideo vitare, quod alius indignè accipiat sacramentum. Hæc enim est lex generalis, qua obligamur ad vitanda, & impedienda peccata proximorum, si commodè possumus. Hæc autem obligatio præcisa non vrgetur ad impediendum, ne ille alius impediatur sacramentum cum indignitate materiali; vt cum inuincibiliter ignorat, se esse indignum, vel se peccare accipiendo sacramentum in eo statu; tunc enim non est periculum

peccati in accipiente, quod me obliget ad impediendum illud. Dixi tamen, hanc obligationem præcisam ad hoc non sufficere: aliunde enim poterit esse obligatio id procurandi, scilicet ex eo, quod debeat minister ob reuerentiam sacramenti illud non conferre subiecto incapaci fructus ipsius sacramenti, vt statim dicemus.

164. Secunda suppositio. Suarez.

Secundò ergo supponimus, ministros sacramentorum regulariter, & per se loquendo, obligari ad non ministrandum indignis. Ita Suarez cum aliis in præsentis disp. 18. sect. 2. quia cum sint dispensatores sacramentorum, eo ipso debent procurare, vt fideliter, & iuxta eorum exigentiam dispensentur. Exigunt autem sacramenta non frustrari, nec fraudari suo effectu, atque ad eò non suscipi ab iis, qui non possunt consequi gratiam sacramentalè. Dixi tamen, per se, & regulariter; quia de sacramento Matrimonij est specialis difficultas inferiùs tractanda: & quia per accidens aliquando excusatur minister dando sacramentum indigno propter necessitatem, vel alias rationes statim explicandas.

165. Tertia suppositio.

Tertiò supponimus, numquam licere ministro inuitare, aut suadere alicui positiuè, vt accipiat sacramentum, quando is absque nouo peccato id accipere non potest: hoc enim esset directè inuitare, & mouere ad peccandum, quod numquam licet. Obiici solet, Christum inuitasse omnes Apostolos ad Eucharistiam accipiendum verbis illis: Accipite, & comedite. Bibite ex eo omnes; inter quos erat Iudas in statu peccati. Varias solutiones affert Suarez disp. 67. de Eucharistia, sect. 1. quæ adhiberi solent; quæ omnes difficiles sunt. Faciliùs dici potest, Christum non inuitasse Iudam ad actionem aliquam, quam ille absque peccato facere non poterat, sed ad actionem ex se bonam, & quam ipse Iudas tunc bene exercere poterat disponendo se per veram pœnitentiam, & dolorem de peccato: tunc enim nondum instituto sacramento Pœnitentiæ, non præquirebatur alia dispositio ad Eucharistiam, nisi interna pœnitentia. Non ergo obstat factum illud Christi doctrinæ nostræ, quod nunquam liceat inuitare ad recipiendum sacramentum, quod hinc, & nunc absque nouo peccato recipere non potest ille, quem inuitamus.

166. Primum dubium.

His suppositis, multa sunt dubia, & difficilia. Primum est, vtrum publico peccatori petenti sacramentum negandum, vel conferendum sit: Hoc dubium tractari solet de sacramento Eucharistiæ cum S. Thoma infra q. 80. art. 6. vbi communis sententia Theologorum omnium docet, esse negandum, siue publicè petat, siue secretò. Tunc enim potissimum procedit præceptum Christi Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus: & reuerentia circa sacramentum, ac debitum fideliter, & prudenter ministrandi hoc exigit, cum absque noua infamia illius publici peccatoris possit minister consulere reuerentiæ, ac fini ipsius sacramenti. Testimonia Conciliorum, & Patrum, quæ hoc probant, videri possunt apud Suarez loco citato, & aliòs recentiores ibidem. Quis autem sit censendus publicus peccator, explicat latè idem Suarez.

167. Idem dicendum est de alijs sacramentis.

Hæc doctrina, quæ de Eucharistia ab omnibus traditur, eodem modo alijs sacramentis applicari debet, de quibus procedit eadem ratio, & in alijs quibus maior: nam absolutio sacramentalis non solum in publico, sed etiam in occulto neganda est

est indigno, vt constat. Sacramentum etiam Ordinis à fortiori negari debet magis, quàm Eucharistia; nam hoc non est debitum omnibus, sicut Eucharistia, sed datur iis, quos Prælati dignos inueniunt, & eligere volunt: ad quam electionem non solum vt possunt notitia publica, sed etiam secreta, & inquirere occultè de moribus, & vita Ordinandorum: sicut ad alia munera, & officia humana, & politica, quæ minoris momenti sunt, fieri consuevit. In Matrimonio autem, quia irregularis est, alia procedit ratio inferiùs explicanda.

168. Dubium secundum de peccatore occulto.

Dubitatur secundò, vtrum peccatori occulto publicè petenti conferendum sit, vel negandum sacramentum? Hoc etiam dubium latè tractatur circa sacramentum Eucharistiæ, de quo aliqui dicunt, non posse quidem negari à Parocho, vel eius Vicario, à quo ille alius habet ius petendi, debere tamen negari à non Parocho, qui non habet obligationem ministrandi sacramentum. Ita Angelus verbo Eucharistia 3. num. 19. Alij addunt, idem esse quando peteret à Parocho, sed non in tempore, quo Parochus debeat dare Eucharistiam. Affertur Paludanus in 4. d. 9. Durandus, Gabr. Richardus, Adrianus, quodlib. 3. punct. 3. Syluester verbo Eucharistia 3. num. 7. particula 1. vbi id refert ex Palud. & non impugnat. Nauarr. in Manuali cap. 21. & aliqui alij. Cæteri tamen absolute & absque distinctione dicunt, cuiusque peccatori occulto petenti publicè non esse negandam Eucharistiam; quam etiam sententiam docet Suarez, & Vasquez locis citatis, & alij Recentiores communiter; & colligitur saltem à simili ex Concil. Africano can. 99. relato in cap. placuit 6. quest. 2. vbi præcipitur communicatio cum eo, cum quo Episcopus suus non vult communicare propter delictum sibi soli cognitum.

Angelus, Paludan, Durand, Gabriel, Richard, Adrianus, Syluester, Nauar, Communis responsio.

Suarez, Vasquez, Conc. A&C.

Rationes responsionis.

Rationes autem plures afferri solent, quæ difficile id probant. Prima est, quia ex negatione Eucharistiæ sequeretur scandalum in populo. Hæc tamen ratio parum probat; quia si nomine scandalali intelligas verum scandalum, seu occasionem peccandi, hæc certè non oritur ex eo, quod videant alij, hunc expelli ob sua peccata à communionem. Si verò eo nomine intelligas admirationem populi, hoc non est tanti faciendum, vt idcirco permitti debeat irreuerentia tanti sacramenti. Adde, posse sæpè obuiari illis scandalis; quo saltem casu deberet sacramentum in publico negari.

169. Secunda ratio.

Secunda ratio est, quia quilibet baptizatus habet ius ad illud sacramentum, quo iure priuari non debet, quamdiu delictum est occultum. Sed contra; quia peccator in statu peccati nullum habet ius ad illud sacramentum, ergo neque ad petendum illud; ergo si ego scio, illum nullum habere ius, non infero iniuriam negando id, ad quod non habet ius.

Suarez.

Ideo P. Suarez loco citato sect. 4. cum alijs addit, illum, qui est publicus distributor bonorum communium in Republica, nõ posse in eorum distributione publica vti scientia priuata, sed publica, propter multa, & graua inconuenientia, quæ sequerentur, si posset vti scientia priuata: possent enim ministri facillè infamare, quos vellet, fingendo eorum delicta; possent fideles formidare, & ob metum illius periculi abstinere ab illa mensa: quare licet peccator non habeat ius ad sacramentum, habet tamen ius, ne repellatur, nisi ob peccatum publicum. Sed illud vniuersale principi-

pium, quod hæc ratio assumit, non videtur verum. Nam alij, quibus ex suo munere in Republica incumbit distribuere bona vel officia, ius habent ad repellendos eos, quos ex scientia priuata norunt indignos. Sic Episcopus potest negare ordinationem, vel beneficium ei, quem certò cognoscit indignum, licet ea indignitas antea non esset publica: sibi enim imputet, qui, cum indignus esset, accessit ad petendum.

170.

Propter hæc non desunt recentiores aliqui, qui hoc ius agnoscunt etiam in Sacerdote ministrante Eucharistiam, quoties indignitas, licet sit occulta, talis tamen est, de qua Sacerdoti constat per duos, vel tres testes irrefragabiles: tunc enim siue secretò, siue publicè petat peccator, debet Sacerdos negare: is enim semper operatur vt iudex, & minister publicus: quare sicut iudici sufficit notitia talis ad repellendum iniuste petentem rem non suam, sic sufficit Sacerdoti, vt debeat repellere petentem sacramentum indignè, ad quod nullum habet ius. Vnde è contrà, licet indignus occultè petat Eucharistiam, Sacerdos non potest occultè eam negare, nisi notitiam talem habeat de delicto per testes irrefragabiles sufficientes ad probationem iuridicam; quia vbicumque Sacerdos ministrat, siue in publico, siue in secreto, semper se gerit vt publicus minister, & iudex, quia ex scientia iuridica potest, & debet procedere, non ex priuata. Denique addunt, hoc debere intelligi de Parocho, vel Viceparrocho ministrante ex debito suo. Alij verò ministri non proprij, sed liberi, licet peccatum non sciant notitia illa iuridica, sed alia quacumque certa, (dum sit extra Confessionem) poterunt, imò & debent saltem secretò petenti negare: quod etiam probabile existimant in publico; quia tunc non fit contra ius aliquod petentis, cum non habeat ius petendi, nisi à Parocho, qui ex officio debet ministrare. Deberet tamen Sacerdos, quantum posset, vitare infamiam illius, etiam cum aliquo sui detrimento, v. g. nolendo tunc alicui communionem dare, fingendo se fatigatum, aut occupatum; licet idcirco durior fortasse æstimaretur. Quod si id fieri non posset, neganda esset Eucharistia, licet ex eo infamia petentis sequeretur: magis enim teneretur Sacerdos ad defendendum sacramentum, & eius reuerentiam, quàm ad vitandam infamiam iniuste petentis; qui sibi imputet, cum petat indignè.

171.

Regula illa recentiorum difficultu est.

Hæc sententia procedit quidem consequenter, sed adhuc regula illa, quam statuit, difficilis est, & contra communem Theologorum sensum. Primò, quia si Sacerdos in eo actu debet procedere vt iudex, & per notitiam iuridicam, ergo poterit, & debet inquirere, maxime quando est ratio dubitandi; quod quidem magnam difficultatem, & perplexionem afferret Sacerdoti. Dicunt, non teneri ad hoc; quia cum in eo casu solum agatur de actu possessorio, non est deturbandus aliquis à possessione iuris ad communionem, in qua est, nisi sit plene conuictus, sed contra; quia de hoc ipso deberet inquirere, an hic sit in possessione illius iuris. Supponimus enim, per peccatum deperdi ius petendi Eucharistiam; idem ergo est dubitare de statu peccati, & dubitare an perdidit possessionem illius iuris petendi; quare si est iudex, debet inquirere saltem de possessione illius iuris.

172.

Secundò sequitur ex illa regula; si Sacerdos certò scit, aliquem dignum esse, debere tamen negare

Destruitur principium Suarez.

gare etiam in publico, vel occulto Eucharistiam, si duo; vel tres falsi testes affirmant de illo ali- quod delictum occultum: magis enim debet se- qui notitiam illam iuridicam, si operatur ut iu- dex, quam propriam. Vnde terriò sequitur, si ex duobus testibus notum sit Sacerdoti delictum in alio regno, vel prouincia ab hoc homine patra- tum, licet id in hoc loco sit omnino occultum, debere negare communionem publicè petenti; iam enim habet notitiam iuridicam sufficientem ad iudicandum: quæ tamen omnia sunt contra communem sensum Theologorum, vt constat.

173. Valquez.

P. Valquez disput. 209. de Eucharist. cap. 3. ratio- nem huius communis doctrinæ explicat ex eo, quòd sacramentum institutum sit in utilitatem hominum; atque ideo præferenda est utilitas su- mentis, & conseruatio eius famæ obligationi re- ligionis de dignè tractando sacramento: sicut su- præ diximus, posse aliquem licet in casu necessi- tatis baptizare infantem moribundum in statu peccati, quia non censetur indignè ministrare sa- cramentum ob instantem necessitatem paruuli periclitantis, in cuius remedium Baptismus insti- tutus est à Christo. Quamuis ergo maius sit reli- gionis præceptum, quam iustitiæ, & ideo videret- ur minor ratio habenda de fama proximi con- seruanda, quam de tractando indignè sacramen- to: illa tamen regula hic non habet locum; quia vera non concurrunt duo præcepta, sed vnum solum de non infamando proximo: Præceptum enim religionis non est non dandi sacramentum indigno, sed solum non dandi indigno absque ius- ta necessitate, qualis interuenit in hoc casu.

174. Hac ratio re- linquit adhuc rem diffi- cillem.

Hæc ratio, nisi magis explicetur, adhuc vide- tur relinquere rem difficilem. Primò, quia si ego sciam aliquem petere Eucharistiam ad concul- candum illud sacramentum, non possum etiam in publico ministrare; & licet sacramentum institu- tum sit in utilitatem hominum; debeo tamen præferre reuerentiam sacramenti famæ petentis, & non curare de infamia illius, dum sacramenti reuerentiam defendam: ergo & in nostro casu de- beo præferre reuerentiam sacramenti, quòd indig- nè tractatur ab indignè petente; licet id fieri non possit absque iactura famæ; vel reddenda est alia ratio magis specialis, cur utilitas petentis in hoc casu præferenda sit.

175. Nec satisfaci- id quod dice- bat Valquez.

Similiter non videtur satisfacere id, quòd dice- bat P. Valquez, in hoc casu non concurrere duo præcepta, eò quòd præceptum religionis non sit vniuersale non dandi indigno, sed non dandi abs- que necessitate rationabili: hoc, inquam, non sa- tisfacit; quia ea ratione dici potest, nunquam pos- se concurrere duo præcepta duarum virtutum. Nam si in aliquo casu id posset fieri, maximè in illo, quem ipse ibi affert, cum aliquis dubitat de matrimonio cum aliqua à se inito, an validum sit, quo casu debet petenti reddere debitum con- iugale: concurrunt enim duo præcepta; alterum castitatis, non accedendi ad non suam; alterum iustitiæ, non lædendi ius alterius petentis, quòd snu est: quæ iustitiæ virtus, quia dignior est, præ- ferri debet præcepto ex castitate: vtrumque tamen præceptum videtur tunc concurrere. Cæterum neque in eo casu videntur magis concurrere præ- cepta illa, quam in nostro: nam sicut in nostro dicit P. Valquez, non concurrere præceptum reli- gionis, quia hoc non est vniuersale non mini- strandi vnquam sacramentum indigno, sed so-

lùm non ministrandi absque urgente causa, & necessitate, &c. sic in illo alio casu dici potest, non concurrere præceptum castitatis; hoc enim non est vniuersale nunquam accedendi ad illam, quam non scit esse suam, sed solum est non accedendi, nisi urgeat ratio fortior propter periculum læ- dendi ius alienum: certum enim est, quòd virtus castitatis non obligat in illo casu, & per conse- quens, quòd eius præceptum non erat vniuersale ad omnes casus, sed limitatum, ita vt non com- prehenderet illum; ergo tunc non magis con- currit præceptum castitatis, quam in nostro casu concurrat præceptum religionis.

Ego quidem fateor, nullam esse meliorem ratio- nem huius communis doctrinæ, quam illam, quæ desumitur ex obligatione non lædendi famam proximi, cuius delictum occultum est; sed hæc ratio videtur magis explicanda, vt vim ali- quam habeat. Et quidem prius dicemus, quomo- do conducatur ad ministrandum sacramentum Eu- charistiæ, de quo, vt diximus, solet communiter disputari; postea videbimus, an eadem doctrina in cæteris sacramentis locum habeat. Præcipua au- tem difficultas oritur ex supra adducto exemplo, quando scio intentionem secretam alicuius pe- tentis in publico Eucharistiam, ad conculcan- dam, & comburendam illam; in quo casu etiam cum eius infamia possum, & debeo negare sacra- mentum: cur ergo idem non dicitur, quando scio indignitatem secretam illius, qui publicè petit, cum non sit minus indecens mittere sacramen- tum illud in cor sordidum, & peccatis pollutum, quam in sterquilinum vel ignem? Confirmari- que potest, quia ad tuendam vitam, vel famam innocentis, possum aperire crimen occultum volentis illi inferre iniuriam, quando alio modo non possum illam iniuriam impedire; ergo à for- tiori ad tuendum honorem, & cultum Eucharis- tiæ, cuius iniuriam alio modo impedire non pos- sum, licebit repellere volentem indignè sumere, etiam cum eius infamia.

Pro huius difficultatis solutione aduertendum est, legem charitatis erga Deum, vel religionis, seu reuerentiæ erga ipsum aliquando quidem obligare specialiter ad tuendum honorem illius; tunc scilicet, quando ex facto alicuius patitur detrimendum notabile; vt si aliquis, v. g. publicè iri- deat, & blasphemet contra Christianam religio- nem, atque ea de causa apud auditores detrimen- tum notabile subeat, ac contemptui subiaceat Diuina fides, eiusque cultus: tunc enim pro vi- ribus debet vnusquisque Dei causam suscipere, eiusque honorem tueri ex obligatione charita- tis, & religionis. Hæc tamen obligatio non inue- nitur, quoties aliquod peccatum mortale ab alio committitur; tum quia nõ omne peccatum mor- tale fortasse continet iniuriam; & contumeliam grâtiæ Dei, licet semper habeat rationem offen- sæ grâtiæ, vt notauimus tomò precedenti de Incarnat. disp. 3. sect. 7. tum etiam, quia licet aliquibus pec- catis grauius peccetur contra Dei reuerentiam, non tamen est tam irreuerentia positiua, vt ita dicam, quam negatiua, seu defectus reuerentiæ debiti; in quo est magna differentia: aliud enim est, non exhibere totum cultum debitum alicui; aliud verò positiuè illi contumeliam inferre. Per illud prius non reddimus, quòd debemus: per hoc posterius auferimus, quòd illi habet; volumus enim inhonorare, seu tollere honorem, quem ha- bebat.

176. Hac igitur ratio desum- pra ex obli- gatione nò la- dendi famam, omnium est optima, & melius expli- catur.

Vnde oriuntur præcipua dif- ficulias.

177. Pro solutione aduertendum.

Alia est irreuerentia positiua, alia negatiua.

bebat. Certum autem est, maximam esse diffe- rentiam in materia iustitiæ inter eum, qui non soluit quòd debet, & eum, qui positiuè vult aufer- re quòd habet: illum enim primum non possum auctoritate priuata còpellere per vim ad soluend- um; hunc verò secundum possum vi repellere, etiam si opus fuerit aliquando vulnerando, vel occidendo. Grauior ergo multò est inhonoratio positiua, quam negatiua, seu quæ non exhibet totum honorem debitum; grauius offendit Regem, qui ei alapam daret, quam qui non genuflexus, sed solum stans saluaret: hic enim non inhonoraret positiuè, sed non honoraret quantum deberet; ille verò positiuè inhonoraret, & contumelia grauis- sima afficeret. Fateor quidem, posse aliquando il- las easdem actiones negatiuas exerceri, & assumi ad positiuè inhonorandum, & ad contumeliam; vt cum quis ex industria non aperit caput, vel ti- tulum inferiorem tribuit, aut verbis comuni- bus salutat eum, cui superioriorem titulum, vel aliis verbis salutationem debuisset, & hoc ad inhono- randum illum: hæc enim tunc esset inhonoratio positiua: quando tamen hæ actiones non fiunt ad hunc finem, tunc non sunt inhonoratio positiua, sed negatiua; quæ licet sit iniuria, est tamen infe- rioris rationis, vt diximus.

178. Ratio à priori.

Ratio autem à priori est, quia sicut actio exter- na cultus, & honoris habet hoc ex voluntate interna, qua volumus per illam actionem significa- re nostram summisionem internam, vt diximus tomò de Incarnatione agentes de essentia adora- tionis: sic actio externa inhonorandi debet pro- cedere ex voluntate interna significandi contem- ptum internum; aut certe debet esse actio ex se ordinata ad hoc significandum, vt sit saltem inhonoratio positiua externa. Hinc fit, vt alapa, vel conculcatio sit inhonoratio positiua, quia signifi- cant contemptum internum: negatio autem toti- tus honoris debiti non semper significat contem- ptum; imò si aliquem honorem exhibemus; significamus totam summisionem, quam debere- mus significare; & in hoc consistit iniuria, quòd non exhibeamus tantam significationem summis- sionis, quantam deberemus exhibere; aliquando verò illam negationem assumimus ad significan- dum contemptum; vt quando salutamus verbis communibus personam superioriorem ad ostenden- dos nos ei æquales; & tunc illa actio non solum habet malitiam negationis honoris debiti, sed etiam inhonoratiois positiuæ, per quam inten- dimus lædere honorem illius.

179. Hinc iam col- ligitur respon- so.

Hinc iam ad nostrum propositum apparet dif- ferentia inrer illum, qui peteret Eucharistiam ad conculcandum, & illu, qui solum peteret indignè: illa enim prior esset inhonoratio positiua; qua il- le positiuè velle auferre honorem sacramenti, at- que adeò debet repellere etiam cum infamia, tam- quam iniustus aggressor; qui autem petit indignè, non vult positiuè inhonorare, sed potius exhibere actionem cultus, & honoris: nam ipsa sumptioe religiosa significat summisionem internam, & colit sacramentum: peccat quidem, quia non ex- hibet tantum cultum, quantum deberet, nempe dignè sumendo: hæc tamen magis est negatio ho- noris debiti, quam inhonoratio: sicut qui ponit Eucharistiam in capsula chartacea, vel in linteo, aut corporali sordido, non est contumeliosus pos- sitiue, sicut qui proiiceret in lutum, vel conculca-

ret, licet peccet non reddendo totum cultum de- bitum tanto sacramento. Non ergo mirum, quòd hic non sit repellendus, quando petit indignè, cum infamia publica; hic enim non aggreditur ad lædendum, & auferendum honorem, licet pec- cet non soluendo totum honorem, quem debet. Aliud fortasse esset, si vellet indignè sumere ad inhonorandum positiuè sacramentum, & signifi- candum contemptum per illam indignam sum- ptionem: tunc enim iam videretur similis ei, qui acciperet ad conculcandum, vel proiciendum in ignem; atque ideo posset fortasse repellere etiam cum infamia: hoc tamen iam esset alius casus di- uersus à nostro, in quo solum agimus de peccato- re occulto indignè sumente, absque eo, quòd in- terueniat aliud peccatù inhonoratiois positiuæ.

SECTIO XI.

Obiectiones contra superiorem doctrinam, & alia dubia circa idem sacramentum Eucharistia.

Obiectio pri- ma. Bici solet præterea contra eandem con- clusionem, quia tunc Sacerdos cooperatur peccato sumentis indignè Eucharistia: numquam verò licitum est cooperari peccato alterius. Variæ solutiones huic argumento reddi solent; de quo multa videri possunt apud Thomam Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 6. n. 1. & sequentibus; quibus omiſſis, quia non videntur omnino satisfacere. Respondeo, ex hoc capite non peccare ministrum in casu nostro; quia nec est causa peccati alieni, nec propriè cooperatur illi. Ad hoc enim requiri- tur, quòd vel sit causa determinans, vt qui suadet, petit, imperat; quæ omnia tendunt determinatè ad illam actionem, quæ hic & nunc absque pecca- to fieri non potest, & ideo qui eo modo concurrit, dicitur causa peccati alieni; vel certe requiritur, quòd ex modo, quo præstat concursum, non ha- beat indifferentiam, sed concurrat determinatè ad talem actionem, quæ hic, & nunc absque pec- cato alterius fieri non possit; ita vt non possit poni cooperatio huius, quin sequatur peccatum alte- rius. Ideo enim Deus concurrrens ad omnes actio- nes humanas non est causa peccati, nec coopera- tur peccato, quia concursus ille, pro vt præstatur, & offertur à Deo, est omnino indifferens, nec in- fertur omnino peccatum hominis ex hac volun- tate, qua Deus concurrat; posset enim stante illa voluntate Dei, non sequi peccatum, sed alia actio bona hominis, vt suo loco videbimus.

180. Obiectio pri- ma.

Sanchez.

Responsio.

Tunc enim nec est causa determinans, sed ita indif- ferens, vt pos- sit non sequi peccatum al- terius, etiam posita hac co- operatione.

181.

In nostro ergo casu Sacerdos neutro modo con- currit: non enim suadet, petit, vel imperat. Dein- de nec cõcurrit, aut cooperatur ex se ad actionem malam: totum enim, quòd Sacerdos ex se facit, non est tale, vt non possit esse hic, & nunc absque peccato alterius, vel vt ex eo sequatur necessariò peccatum alterius. Nam actio Sacerdotis vel sup- ponit iam positam malitiam totam ex parte pe- tentis Eucharistiam; vel non supponit eam totam, sed partem, & alia pars subsequitur. Et quidem il- lius malitiæ, quæ iam supponitur, non est causa Sacerdos, vt constat, cum illa iam sit posita inde- pendentè ab ipso: illius verò malitiæ, quæ post- ea subsequitur, neque etiam est causa; quia hæc ita sequitur, vt posita adhuc actione Sacerdotis, possit illa non sequi. Pro cuius explicatione distingua- mus clariùs malitiam, & culpam indignè comu- nicantis;

Tota hæc ratio explicatur.

nicantis; quæ partim consistit in petitione indigna, in accessu ad altare, in præparatione, & promptitudine, quam ostendit ad accipiendum sacramentum; & totum hoc non pendet à sacerdote, ut constat. Postea verò subsequitur sumptio indigna, qua aperit os, & deglutit Eucharistiam; & hæc etiam non sequuntur necessariò ex actione sacerdotis: nam licet sacerdos offerat Eucharistiam, non cogit ad aperiendum os; potest enim ipse recedere; item, licet sacerdos ponat Eucharistiam in ore, potest ipse conscius suæ indignitatis non deglutire, sed aperire suam conscientiam sacerdoti. Quod si non potest hæc tunc facere propter infamiam, iam sequitur, illas actiones excusari à peccato in ipso sumente, & per consequens multo minus sacerdotem concurrentem aliquo modo ad illas, esse causam peccati, cum ex se solum concurrat ad actiones hic, & nunc licitas iam ipsi petenti propter periculum infamiae: non ergo cooperatur determinatè ad culpam, & peccatum petentis, sed semper ad actionem licitam, vel certè tali modo, ut ex sua cooperatione non sequatur necessariò actio peccaminosa in petente; sed contingenter ex noua culpa petentis, cuius sacerdos non est causa determinata.

182.

Quæ alia a-
tiones à coo-
peratione illi-
cita eodem
modo excu-
santur.

Hoc eodem modo excusandas existimo à cooperatione illicita eas actiones, quas affert Thomas Sanchez loco citato, scilicet coniugem reddentem debitum coniugale coniugi petenti obstricto voto castitatis, ratione cuius non potest absque peccato exigere, item debitorem reddentem mutuam pecuniam creditori exigenti, qui tamen vouerat priùs Deo, eam pecuniam amplius non repetere, aut recipere, atque aded peccanti in ipsa petitione, & acceptione pecuniæ. Hi, inquam, & alij similes non videntur excusandi ratione solius necessitatis, qua adstringuntur ad reddendum, vel soluendum debitum: nulla enim necessitas potest reddere licitum id, quod est intrinsecè malum; quale est cooperari determinatè ad peccatum, velle peccatum, esse causam peccati. Sed hi omnes excusantur modo supra explicato; quatenus ex se non causant, nec cooperantur determinatè ad peccatum, nec faciunt quidquam, ex quo necessariò sequatur peccatum. Nam malitiam petitionis iam supponunt positam; illam autem, quæ postea subsequitur in receptione debiti, non inferunt necessariò: debitor enim soluens pecuniam, ex se non obligat creditorem ad eam accipiendam, nec ponit aliquid, ex quo necessariò sequatur, quòd creditor eam accipiat; nã postquam debitor eam soluit, potest creditor nolle eam accipere. Quod idem de actione coniugis reddentis debitum coniugale dici potest; nam quæcumque illa actio sit; non est causa voluntatis antecedentis, qua coniux malè petiit debitum: voluntatis verò consequentis, qua postquam videt alterum annuere, & velle reddere, vult etiam accipere, non est causa determinatè, & necessariò eam inferens, cum possit tunc coniux à suo malo proposito desistere; quòd si non potest desistere, iam non erit peccaminosa illa prosequutio, saltè malitia noua, sed denominatiuè, & in causa, ad quam non est peccatum cooperari, dum non sit cooperatio ad malitiam; sic enim Deus, postquam videt voluntatem hominis furandi, causat, & vult determinatè actionem externam, quæ necessariò oritur ex tali voluntate interna. Nulla ergo est malitia in con-

ingit malè petente, ad quam determinatè concurrat coniux reddens: nam omnis malitia petentis, ut diximus, vel est antecedens, vel consequens redditionem; antecedens autem non potest dependere à redditione; consequentem verò non inferit necessariò voluntas reddendi, sed indifferenter: Concomitans denique esse non potest; quia malitia est in actu interno voluntatis, ad quem non potest reddens concurrere concomitanter; licet concurrat ad externum; ergo tota malitia petentis vel est antecedens, vel si est consequens, non sequitur necessariò ex voluntate reddentis; & hæc videtur esse planior via ad excusandam malitiam reddentis in eiusmodi casibus; sicut & in casu nostro sacerdotis dantis Eucharistiam indignè petenti. Fatemur ergo, cooperationem ad peccatum habentem necessitatem conexam cum peccato alterius, vel ex intentione cooperantis tendentem ad eum finem, nunquam posse esse licitam; sicut neque etiam suasionem, consilium, imperium, &c. Ea enim non est permissio peccati, neque ille diceretur solum permissuè se habere, sed causare & cooperari in toto rigore. Actiones verò, quæ ex se non inferunt malitiam alterius, nec ad hoc tendunt, non semper sunt illicitæ, sed aliquando erunt licitæ, ut apparet in Christiano remigante sub pirata Turca contra alios Christianos, cuius actionem multi excusant propter indifferentiam, quam ex se habet, quod sufficit, ut in tali necessitate licita sit; quos refert & sequitur Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 7. n. 18. ubi alia plura exempla adducit de iis, qui aliquando excusantur ob aliqualem indifferentiam cooperationis.

Sed contra vrgeri potest ex alio exemplo; nam volenti se occidere, vel aliquem alium, non possum ego licitè reddere gladium suum apud me depositum, licet illa redditio ex se indifferens sit, sed debeo negare gladium, & hoc modo impedire illud damnum: maius autem detrimentum sibi infert indignè recipiens Eucharistiam, quam aufere sibi vitam temporalem: ergo debeo negare Eucharistiam ad impediendum illud damnum, etiam cum eius infamia, sicut deberem negare gladium, etiam cum eius infamia. Huic argumento multæ sunt solutiones, quas Suarez, & alij tradunt & latè refert, & refellit Vasquez loco citato, cap. 4. qui tandem discrimen reducit ad hoc, quod præceptum de seruanda vita, alterius obligat magis, quam obligatio seruandæ famam, vel reddendi gladium; at verò præceptum non ministrandi sacramentum indigno, non obligat cum iactura famam, cum non sit præceptum absolutum, sed limitatum, scilicet, nisi aliqua rationabilis causa prospiciendi, & consulendi famam proximi excuset, ut dixerat c. præcedenti; quam responsionem nos etiam supra impugnauimus.

Ad obiectionem ergo respondeo, in primis posse etiam aliquando reddi gladium volenti se, vel alium occidere, quado scilicet absque grauissimo detrimento negari non potest, ut cum alijs docet Th. Sanchez ubi supra d. n. 18. Minor tamen causa sufficit ad dandum sacramentum peccatori occulto publicè petenti. Ratio autem discriminis desumitur ex doctrina generali, quam latè cum alijs probat idem Sanchez ibi n. 12. scilicet obligationem non ponendi actionem indifferentem, ex qua sequatur peccatū alienum, non esse æqualem in omnibus materijs, sed mensurandam ex multis

Sanchez,

183.

Sed contra
vrgeri ex
alio exemplo

184.

Responsio.

Sanchez.

multis capitibus & circumstantijs; inter quas consideratur spes utilitatis proximi ex negatione nostre rei indifferentis, quæ quidem in casu nostro ferè nulla est, vel tenuissima, tum quia ille, qui paratus est ad suscipiendum sacramentum indignè, tantum abest, quod ex correctione nostra cum infamia publica meliorabitur, ut potius credibile sit, illum, quantum est de se, permanurum in affectu malo interno, & insuper irritatū, & exasperatū correctione & infamia, in alia peccata odij, & vindictæ prolapsurum: tum etiam, quia licet quodlibet peccatum mortale, imò & quodlibet veniale in ordine ad ipsum, qui illud committit, sit magis vitandum, quam quodlibet aliud damnum; in ordine tamen ad permittentem non est tanta obligatio non permittendi, seu impediendi peccatum aliquod veniale proximi, quanta impediendi cuiuslibet alterius damni temporalis maximi; quia cum certum sit, illum hominem alia peccata venialia commissurum, non tanti facimus, quòd inter alia comittat etiam hoc vitium, quod in tanta multitudine pro nihilo reputatur. Quod idem cum proportione de aliqua duratione maiori peccati mortalis dicendum est. Cum enim scimus, aliquem per horam durare in affectu peccati mortalis, non tanti æstimamus, quòd permittatur durare vterius per vnum instans, ut propter illam durationem impediendam debeamus facere, quæ faceremus ad impediendam eius mortem temporalem. Minoris enim sunt ea mala, quæ simul cum alijs multis eiusdem generis adueniunt, ut si aliquis exigat à te suum gladium, quo Petro vel sibi ipsi decem vulnera infligat, quom si non dederis, habebit statim alium, quo infliget nouem vulnera, certè propter illud vnum vulnus decimum vitandum non debes cum graui inconuenienti gladium negare. Cum ergo in nostro casu peccator habeat affectum illum malum toto tempore antecedenti, nõ debet Sacerdos negare Eucharistiam ad impediendam malitiam illam pro morula illa exigua tēporis restantis cum tanto detrimento infamiae, & alijs periculis. Fateor, si durum esset irreparabile, sicut in morte, ut si necessaria esset infamia illa ad impediendum eius damnationem æternam, tunc non deberet haberi ratio infamiae, sed neganda esset Eucharistia etiam in publico; quia tunc fortiores rationes vrgerent, quam in negatione gladij cum infamia ad impediendam mortem temporalem, ut constat. De facto tamen, cum non prævideatur tale detrimentum, imò nec maius ferè periculum damnationis, quam priùs, non potest Sacerdos assumere medium illud infamiae ad impediendum illud detrimentum spirituale, ut diximus.

185.

Instantia.

Dices; imò nec posset, etiam si sequeretur detrimentum damnationis æternæ. Nam sicut non possum alicui aufere vitam, vel abscondere membrum præcisè, ut vitæ eius damnationem æternam; sic nec potero aufere illi positiuè famam ob eundem finem; tam enim est contra iustitiam aufere famam, quam vitam, vel membra. Adde, si aliquis sciret ex reuelatione Petrum damnandum, si sit diues, non ideo posset furari, vel aufere ei inuito diuitias ad impediendum illud detrimentum spirituale; ergo minus liceret aufere famam inuito, quæ maius bonum est, quam diuitiæ multa.

186.

Distinctor.

Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quòd qui aufert famam in nostro P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

casu, non se habet sicut qui aufert positiuè pecunias, sed sicut qui pecunias apud se depositas non custodit. Habemus enim delicta aliorum occultata, quasi deposita in nostra scientia, quæ custodire debemus, ne proximus amittat suam famam: depositarius autem cum graui detrimento non debet seruare depositū, sed potest illud à se proicere: sic possumus aliquando delictum occultum proximi manifestare ad vitandum detrimentum: sic potest aliquis reuelare delictum occultum alicuius ad vitanda grauissima tormenta, quibus ab eo extorquetur; ut obseruauit bene Lessius de Iustit. cap. 11. dub. 8. quia non obligatur ad custodiendum depositum cum tanto detrimento. Non ergo est aliquis ita plenè dominus suæ famam, sicut suæ pecuniæ: famam enim solum habet apud alios, qui sunt quasi custodes illius, atque aded possunt ex graui causa eam non seruare: pecuniam verò habet apud se, quam nemo ab ipso inuito positiuè potest aufere. In nostro autem casu non deberet Sacerdos cum tanto detrimento certissimæ damnationis illius, qui perit sacramentum, custodire eius famam, quæ non est tam plenè sub dominio nostro, cum possint sæpè ex rationabili causa manifestari delicta nostra occulta ad vitandum damnum magnum publicum vel priuatum.

Lessius.

Vltimò obiici solet contra conclusionem, quia posset Sacerdos absque detrimento famam negare Eucharistiam in publico peccatori occulto, scilicet dando illi hostiam non consecratam loco consecratae, quo pacto & famam alienam, & reuerentiam debitam sacramento seruaret. Aliqui dicunt id fieri posse, conscio ipso qui accipit: alij autem omnes negant; quia daretur occasio idololatriæ populo. P. Vasquez loco citato, cap. 4. num. 41. hanc rationem reiecit, quia reuera tunc omnes adorarent verum Deum, & verum Christum, quem apprehenderent ibi latere, licet re ipsa non lateret. Sed hanc sententiam reiecit agentes de adoratione Eucharistiæ tomo præcedenti de Incarnat. disput. 37. sect. 3. ubi probauimus, verè adorari, quidquid est, quod latet sub illis speciebus, quæ ostenduntur, atque ideo verè committi idololatriam materialem, licet inculpabilem propter ignorantiam eorum, qui adorant, & propter illud periculum idololatriæ non posse exhiberi, vel ostendi hostiam non consecratam pro consecrata.

187.

Obiectum.

Vasquez.

Aliqua respo-
sionis reij-
ciuntur.

Aliqui volunt, huic periculo posse iri obuiam, si Sacerdos ostendat quidem adorandam hostiam consecratam, sed simul cum ea habeat aliam non consecratam à tergo, quam solam det peccatori conscio priùs, & consentienti ad seruandam eius famam. Sed hoc etiam communiter reiecitur. Primò, quia vix vnquam potest id pactum fieri cum peccatore. Secundo, quia neque hoc modo vitatur periculum idololatriæ; nam in ipsomet actu sumendi hostiam, aliqui adorabūt illam hostiam, quam sumit peccator, etiam si non videant illam. Tertio, quia ipsemet actus sumendi illam reuerenter, est actus religiosus, & cultus quidem externus, qui non solet nec debet exhiberi nisi veræ Eucharistiæ; quare erit quædam adoratio & reuerentia saltem externa, quam sumens exhibet exterius illi hostiæ, quæ sumit; & Sacerdos etiam, dum eam religiosè ministrat, videtur saltem exterius exhibere illi cultum sacrum debitum veræ Eucharistiæ, quæ etiam actiones externæ reuerentiæ, & cultus circa hostiam non consecra-

188.

O

tam

tam vitari debent. Vnde videtur applicari posse ad hunc casum id, quod in alio simili dixit Innocentius III. de quodam Sacerdote, qui celebrabat absque intentione consecrandi, eod quod esset in statu peccati, de quo tamen dixi in cap. de homine. de celebratione Missarum, grauius peccasse, quam si in peccato verè celebrasset, & concludit: Falsa sunt abijcienda remedia, quae veris sunt periculis grauiora. Grauius enim est peccatum idololatriae, etiam externae, & fictae, quam indignae sumptionis; quia haec, vt diximus, est solum irreuerentia negatiua, quatenus non exhibetur totus cultus debitus sacramento, sed partialis.

Hinc iam dubitatur tertio de eodem sacramento Eucharistiae, an peccatori occulto petenti in occulto dandum sit? Sotus in 4. dist. 12. quest. 1. art. 6. dicit negari non posse à proprio Pastore petenti in Paschate, vel in necessitate, in qua habet ius petendi; quia nemo iure suo priuari debet absque sufficienti probatione, & notorietate delicti. Vnde aliqui Recentiores eandem sententiam amplectuntur, quos Parochus, qui de iure hic, & nunc debet ministrare, non habet saltem sufficientem probationem plenam delicti. Alij tamen Theologi communiter dicunt, negandam esse Eucharistiam in occulto; quos sequitur Suarez loco citato sect. 3. & Vasquez cap. 5. & colligitur ex Concilio Vasensi can. 8. relato in cap. Si tamen 6. q. 2. Ratio autem est, quia si in publico non negatur peccatori occulto, solum est, vt vitetur infamia; ergo in occulto, vbi ea ratio omnino cessat, neque est periculum infamiae, negandum est sacramentum; ad hoc enim obligat lex vniuersalis non conferendi indignis sacramenta, nisi rationabilis necessitas aliud exigat. Neque obstat ius petentis, quia ille, dum est in peccato, nullum habet ius ad hoc sacramentum; & licet in publico habeat ius ad suam famam retinendam, in occulto tamen haec ratio omnino cessat.

Obiiciunt aliqui, Sacerdos in huius sacramenti administratione est minister publicus, vbiunque illud ministrat; ergo debet procedere vt iudex, qui quidem non potest operari nisi ex scientia iuridica, qualis est, quae habetur per probationem plenam. Respondeo, Sacerdotem in hoc sacramento ministrando non esse iudicem, sed pastorem; alioquin deberet inquirere de dignitate petentis, vt supra notauimus; & deberet excludere etiam in occulto, quem scit dignum; si tamen duo, vel tres falsi testes dicunt esse indignum, & alia eiusmodi. Est quidem minister publicus, hoc est publicè institutus; non tamen publicus, id est, ordine publico procedens: sicut & in sacramento Pœnitentiae est quidem minister publicus, id est, publica auctoritate institutus, & designatus; non tamen publicè procedens, sed secretè, & ex notitia secreta, licet sit iudex. Multò magis in sacramento Eucharistiae, in quo non est iudex, vt dixi, sed Pastor distribuens pastum omnibus petentibus, quae non est actio iudicialis, sed gubernatiua; gubernator autem, & pastor in suo munere non debet semper procedere ex scientia iuridica, sed ex æquo, & bono, prout pater procedit in gubernandis filiis, & pater familias in regenda familia. Secundò obiici potest, quia vxor potest reddere debitum coniugale in occulto viro petenti, & peccanti in ipsa petitione propter votum castitatis, quod habet; ergo & Sacerdos poterit ministrare Eucharistiam petenti in occulto, & peccanti in ipsa petitione propter indignitatem. Respondeo negando consequentiam; haec enim obligatio in Sacerdote non oritur solum ex debito non cooperandi peccato alterius, (quoad hoc enim posset fortasse aliqua rationabili causa excusari) sed ex debito non ministrandi sacramentum indignis; sed cum debita reuerentia; quam obligationem vxor non habet in reddendo debito coniugali, vt constat.

Duo supersunt dubia. Primum est, an ex scientia peccati habita in Confessione sacramentali possit, vel debeat Sacerdos negare Eucharistiam, quando nullus adest testis, nec est aliud periculum reuelationis. Aliqui enim affirmant, alij negant. Sed id pertinet omnino ad questionem de sigillo Confessionis inferius tractandam, vbi id definiemus. Secundum dubium est, quis censendus sit peccator occultus, vel manifestus, & publicus, vt in publico possit, vel non possit ei negari Eucharistia. Sed cum tota illa obligatio dandi in publico peccatori occulto, oriatur ex debito non infamandi illum; quaestio erit generalis, quando crimen alicuius dicitur occultum vel publicum, vt non possimus, vel possumus hic absque peccato illud dicere aliis; de quo tractari solet communiter in materia de Iustitia, & Iure; nec habet hic specialem difficultatem, licet plures in materia de Eucharistia etiam illam soleant examinare.

SECTIO XII.

Quid circa hoc dicendum sit de alijs Sacramentis.

Restat iam ex dictis de sacramento Eucharistiae doctrinam ad reliqua sacramenta derivare. Non est autem sermo de Matrimonio, de quo postea seorsim dicemus. Reliqua ergo sacramenta non sunt omnia eiusdem rationis, nec quod ad praesens attinet, potest vna, & eadem regula pro illis omnibus assignari. In omnibus quidem procedit doctrina illa communis, quod, quoties commodè possumus, debemus impedire peccatum proximi indignè sumentis sacramentum; hoc tamen debitum commune est alijs materijs, & non multum vrgeret ministros sacramentorum. Saepè enim occurrerit necessitas, vel incommodum, ratione cuius non obligentur ex hoc capite ad impediendum peccatum alicuius indignè recipientis sacramentum. Diximus autem supra actionem illam ministri habere semper ex se aliquam indifferentiam, ratione cuius non sit minister causa peccati alterius, sed indirectè, & permissiue concurrat ad illud, qui concursus potest ex aliquibus circumstantijs reddi licitus, vt explicauimus. Exeipe tamen sacramentum Pœnitentiae, in quo numquam licet ministro concurrere etiam per cooperationem indifferentem cum eo, qui indignè susciperet; quia dispositio requisita ad dignè recipiendum est etiam pars essentialis ad sacramentum validum, saltem regulariter loquendo; & licet aliquando admittatur sacramentum illud validum, & informe, tunc etiam Sacerdos, cui indignitas constaret, non posset dissimulare; quia cum esset iudex, deberet inquirere, & iudicare de illa dispositione, vt statim dicemus.

Loquendo igitur de debito ministri, non praecise propter cooperationem ad peccatum alterius, sed propter obligationem non conferendi indignis;

Minister in sacramento Pœnitentiae habet hoc debitum magis strictum quam in vilo alio sacramento.

indignis; dicendum erit de alijs sacramentis in particulari. Et in primis minister in sacramento Pœnitentiae habet hoc debitum magis strictum, quam in vilo alio sacramento; tum quia, vt dicebamus, valor sacramenti dependet regulariter à dignitate peccantis, qui, si non est dispositus per dolorem debitum, sacramentum erit nullum; tum etiam, quia minister in eo sacramento est iudex, qui debet examinare conscientiam peccantis, & eius dignitatem, vel indignitatem, vt debite possit proferre sententiam. Vnde licet possit contingere, vt in aliquo casu detur illud sacramentum validum, & informe, vt dicemus agentes de illo sacramento, tunc scilicet, quando peccans habet dolorem alicuius peccati, quod confitetur, non tamen omnium, vel aliorum, quorum inuincibiliter oblitus est, & simul habet propositum vniuersale non peccandi; tunc tamen Sacerdos vel nouit illum defectum, vel non nouit: si non nouit, iam non confert sacramentum scienter indigno, sed ei, quem credit esse dignum, & bene dispositum; si verò nouit illum defectum, debet pro munere suo reuocare in memoriam peccantis tale peccatum, vel interrogare de illo, vt confessio fiat integra; debet denique, si aduertit defectum doloris, excitare, & inouere illum ad dolorem de omnibus peccatis mortalibus, ne proferat sententiam iniustam contra merita caetera.

In sacramento Ordinis est etiam maior obligatio ministri non conferendi illud indigno, quam in alijs, praeter Pœnitentiam; quia ad alia sacramenta omnes habent, regulariter loquendo, ius; & possunt ea petere, quasi debita sibi à Pastore. At verò ad Ordinem non habent tale ius; neque enim quisquam sumit sibi honorem sacerdotij, nisi qui vocatur, tanquam Aaron. Vnde Praelati Ecclesiae ex officio suo debent inquirere de meritis, & dignitate eorum, quos volunt ordinare, sicut & de dignitate eorum, quos ad beneficia, & alia munera Ecclesiastica eligunt. Debet itaque Praelatus negare Ordinem indigno, siue in occulto, siue in publico petat; quia collatio Ordinis non est merus actus pascendi, sicut alia sacramenta, sed est actio iuridica, vel saltem gubernatoris, & principis, ad quem spectat eligere idoneos ministros; & ad hunc finem potest, & debet inquirere, & si non potest alia via impedire, potest etiam cum infamia repellere indignos, qui sibi debent imputare, cum ingerant se contra publicam vtilitatem in ea munera, & officia, ad quae non sunt idonei. Ad quod videtur attendisse Luceus Papa relatus in cap. Ad aures, de temporibus Ordinationum, vbi dicit, Episcopum debere non Ordinare Religiosos, eorum Praelato contradicente; & reddit rationem: Quoniam esse potest, quod Praelati eorum commissa secreta nouerint, ex quibus constat eis, quod saluam conscientiam nequeunt sublimari. Negatur ergo Ordo publicè petenti, propter indignitatem secretè cognitam à Praelato. Hoc tamen non procederet, quando subditus peteret publicè ordinari à Praelato debente eum ordinare; tunc enim, si indignitas, vel impedimentum occultum probari non potest, debet Episcopus eum ordinare; quia non potest priuari iure suo absque sufficienti probatione: in quo casu videtur loqui Alexander III. relatus in cap. Ex tenore, eodem titulo, de temporibus Ordinationum. vbi de Clerico habente crimen occultum, & remedijs alijs tentatis, nolente desistere,

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

sic concludit: Verumtamen, quia peccatum occultum est, si promoueri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere. vbi Glossa finalis explicat, id procedere, quando Clericus habebat ius petendi Ordines, nempe ratione beneficij, vel dignitatis, quam habet. Et in eodem sensu & casu id affirmant Antoninus 3. parte, tit. 14. cap. 16. §. 11. & Syluester verbo Ordo, 3. q. 9. quorum sententiam approbat Thomas Sanchez lib. 3. de Matrimonio. disput. 15. num. 8. & 12. An verò idem dicendum sit de Parocho, vel Ordinario, vt propter impedimentum occultum à se cognitum debeat vel non debeat repellere eos, qui volunt contrahere matrimonium, dicemus postea agentes de Matrimonio.

De alijs sacramentis, scilicet Baptismo, Confirmatione, & Extrema-unctione, quod ad praesens attinet, credo dicendum sicut de Eucharistia. Ad haec enim sacramenta habent ius omnes, vt petant ea à Pastore, tanquam pascua sibi debita: vnde non videtur habere maius ius repellendi eos cum infamia propter delictum occultum ab his sacramentis, quam ab Eucharistia. Verum quidem est, quod ad ministrandum Baptismum non sufficit, quod Pastores negatiuè se habeant, non scientes indignitatem petentis; sed requiritur positiuè inquirere, & examinare fidem, & dispositionem illius, qui vult baptizari; neque enim debent absque examine, & tumultuario introducere in Ecclesiam omnes, qui petunt; atque adeò debent inquirere de dolore peccatorum, per quem disponuntur ad effectum Baptismi. Caeterum, si aliquis communiter existimaretur dispositus, & Praelatus, à quo iure petitur Baptismus, nosset crimen eius occultum, nec posset cum alijs medijs remouere à proposito, non video, cur magis posset eum in publico cum infamia reicere à Baptismo, quam ab Eucharistia, & alijs sacramentis; eadem enim videtur esse ratio, nec proceditur magis ordine iuridico ad baptizandum, quam ad conferenda alia sacramenta.

Ex dictis inferitur decisio cuiusdam dubij, quod esse solet, an haec malitia ministrantis indigno ita sit diuersa à malitia recipientis indignè, vt Sacerdos ministrans sibi Eucharistiam contrahat duplicem malitiam specie diuersam; alteram ministrantis indigno; alteram recipientis indignè. P. Suarez dicta disput. 67. sect. 1. dicit, esse diuersas in specie; atque adeò Sacerdotem etiam extra Missam subire tantum Eucharistiam: in peccato mortali, duplicem malitiam contrahere specie diuersam explicandam in Confessione, non enim sufficeret dicere, ministrasse indigno, vel solum dicere, communicasse in peccato, sed deberet vtrumque explicare, scilicet se ministrasse indigno sibi: imò in sententia, quae dicit, peccare mortaliter ministrantem Eucharistiam in peccato mortali; quam tenet idem Suarez in praesenti disput. 18. sect. 3. & 4. consequenter dicendum est, reperiri ibi tres malitias specie diuersas, scilicet ministrantis indignè, ministrantis indigno, & recipientis indignè, non tamen oporteret in Confessione explicare illam primam; quia dicendo, se suscepisse à seipso Eucharistiam in statu peccati, explicat satis se illam ministrasse sibi in statu peccati.

P. Vasquez dicta disput. 209. de Eucharistia cap. 1. docet, malitiam ministrantis indigno, & recipientis indignè, non differre specie; quia vtraque consistit

Innoc. III.

189. Seculum dubium. Sotus.

Suarez, Vasquez, C6c. Vasenf.

190. Obiectio.

Responsio.

Obijciunt secundò.

191. Aliud dubium.

Vltimum dubium.

192.

193.

Antoninus, Syluester, Sanchez.

195. De alijs tribus sacramentis idem dicendum est quod de Eucharistia.

196. Decisio alterius dubij.

Suarez.

197. Vasquez.

consistit in eo, quod sacramentum careat suo effectu gratiæ propter obicem suscipientis. Eodem ergo modo peccat suscipiens cum illo obice, & minister cooperans, vt suscipiatur cum tali obice, & impedimento; vnde infert, etiam si Sacerdos positiue suaderet, & moueret alium ad suscipiendum indignè, non reperiri ibi aliam malitiam specie diuersam, sed eandem, scilicet cooperationis ad falsam significationem sacramenti, seu quodd illud careat suo effectu. Denique infert, Sacerdotem de manu sua suscipientem Eucharistiam non contrahere duas malitias specie diuersas in Confessione explicandas, cum tota illa sit malitia eadem priuandi sacramentum suo effectu, vt dictum est.

198. *Voluitur.*

Ego in primis fateor, Sacerdotem suscipientem de manu sua Eucharistiam in peccato, non contrahere tres illas malitias; quia, vt supra diximus, ministrare præcisè Eucharistiam in peccato, non est peccatum mortale; quia non est conficere sacramentum; si tamen esset peccatum, consequenter dicendum esset, in illo casu contrahi duas malitias specie diuersas, scilicet suscipiendi indignè, & ministrandi indignè, quæ sunt omnino diuersæ; nam prior desumitur ex eo, quod sacramentum priuatur suo effectu; posterior verò non sumitur ex hoc capite: non enim priuatur vilo modo Eucharistia suo effectu, quando Sacerdos peccator eam tribuit alicui iusto; sed sumitur ex irreuerentia contra illud sacramentum, quod indignè tractatur à sordido, & polluto ministro; quare dum sibi met ministraret, vtramque malitiam contraheret, & deberet in Confessione explicare, si sententia illa vera esset.

199.

Secundò addo, malitiam ministrantis indigno, & malitiam suscipientis indignè esse specie diuersas. Fateor quidem, Sacerdotem ministrantem indigno non contrahere ex hoc præcisè capite duas malitias, alteram ex eo quod cooperetur peccato indignè suscipientis, alteram ex eo, quod indignè tractet sacramentum, sicut si proiiceret illud in locum sordidum; idque bene probat P. Valquez loco citato, quia tota hæc indigna tractatio sacramenti consistit in eo, quod detur indigno, & accipienti absque fructu; hoc autem non potest præcindere à cooperatione illa ad peccatum suscipientis saltem per se loquendo, nisi alter excusetur per ignorantiam à peccato indignæ susceptionis; ergo illa indigna tractatio sacramenti non est malitia distincta à cooperatione cum peccato alterius, atque ideo non est in ministro duplex malitia, altera indignæ tractationis sacramenti, altera cooperationis ad peccatum alterius.

200. *Malitia ministrandi indigno differt specie à malitia suscipientis indignè.*

Addidi tamen, malitiam illam ministrandi indigno differre specie à peccato, & malitia suscipientis indignè; quia licet vna subordinetur alteri, & vtraque desumatur vltimò à falsa significatione sacramenti, quod priuatur suo effectu; diuerso tamen modo: sicut virtus temperantiæ prohibet esum carniū prohibitum in Quadragesima; diuerso tamen modo obligat me ad abstinendum à carniibus, quàm ad non suadendum alteri esum carniū. Sicut castitas diuerso modo obligat me ad abstinendum ab illicitis, quàm ad non suadenda alteri ea illicita; non enim peccat contra suum votum castitatis, qui alteri suaderet nuptias, vel etiam fornicationem; sicut nec peccat contra suum votum obedientiæ, qui Religioso al-

terius Ordinis suaderet non obedire suis Prælati; sed peccaret indirectè contra castitatem vel obediendum. Non est ergo peccatū eiusdem speciei intemperantia in se, & cooperari ad intemperantiam alterius. In materia quidè iustitiæ cooperatio participat eandem malitiam directam iniustitiæ, quia iniustitia obligat me ad non lædendum ius alterius; ille autem habet ius contra me, ne ego furer, & ne sim causa furis contra ipsum; vnde in vtroque casu teneor ad restitutionem, & pecco peccato iniustitiæ directo; in temperantia verò, & aliis similibus non procedit ea ratio, & ideo videntur differre specie cooperatio præcisè, vel suasio à peccatis directis contra eam virtutem. Neque enim daemones sunt propriè lasciuui, gulosi, fornicarij, adulteri, &c. licet suadeant, & cooperentur ad eiusmodi peccata; sicut neque è contra sancti Angeli sunt propriè abstinentes, sobrii, casti, vigilantes, &c. licet suadeant, & moueant nos ad eiusmodi virtutes amplectendas.

201.

Similiter ergo diuersa est malitia suscipientis indignè sacramentum à malitia cooperantis ad susceptionem indignam alterius. Nam diuersa est obligatio, qua vnusquisque debet curare, ne in seipso sacramentum inutile sit, & absque effectu, ab ea, qua debet impedire, ne id in aliis cõtingat. Nam sicut alia est obligatio, qua debeo curare, ne gratia Dei in me ipso vacua sit, & ne Diuinæ inspirationes in me maneat absque fructu; ab ea, qua debeo impedire hoc ipsum in aliis; sic videtur dicendum de sacramentis, quæ alio titulo debeo curare, ne in me vacua sint, & absque fructu; & alio titulo debeo hoc curare in aliis: alioquin qui in peccato communicat, sufficeret, si in Confessione postea diceret, se fuisse causam, quod sacramentum ab aliquo indignè susciperetur, nec deberet explicare, se ipsum indignè communicasse: quod (ni fallor) nemo concedet. Sicut non esset eiusdem speciei peccatum ingratiitudinis aduersus meum benefactorem, cum eo, quod committerem, si alicui auctor essem, vt esset ingratus aduersus suum benefactorem: imò non crederem, satisfacturum in Confessione eum, qui absque causa ministravit sacramentum indigno, si solum diceret: cooperatus sum ad hoc, vt alius indignè reciperet sacramentum; nam cooperatio illa ministri videtur differre specie à cooperatione alterius propter specialem obligationem, quam minister habet dispensandi prudenter, & fideliter sacramenta, quæ obligatio ex hoc speciali titulo non est in aliis, qui licet peccarent contra reuerentiam debitam sacramentis, & vt cooperantes peccato indignè suscipientis, non tamen contra fidelitatem muneris sui in administratione debita sacramenti. Porro; si minister habet specialem obligationem, quam non habent alij, multò magis specialem titulum, ac obligationem peculiarem habere videtur ipse suscipiens sacramentum, ad quem specialiter pertinet disponere animam suam ad eius effectum multò magis, quàm pertinere ad ministrum, & per consequens malitia ipsius suscipientis indignè differet specie à malitia cooperantis ad eam susceptionem.

202. *Sacerdos accipiens manū suā Eucharistiam in statu peccati, contrahit malitiam aliquam modo diuersam ab ea, quam contrahit, qui merè suscipit indignè.*

Tertiò, & vltimò existimò, Sacerdotem accipientem de manu sua Eucharistiam in statu peccati, non contrahere quidem malitiam eandem, quam contrahit, qui ministrat indigno Eucharistiam; contrahere tamen aliquam malitiam diuersam ab ea, quam contrahit qui merè suscipit indignè.

indignè. Prima pars probatur, quia quando Sacerdos dat Eucharistiam indigno, cõtrahit etiam malitiam cooperantis indignè suscipientis, quam diximus esse diuersam à malitia indignæ susceptionis: hæc autem malitiam non contrahit, quando ipse accipit sibi Eucharistiam: nam cooperatio semper est in ordine ad alium, cui cooperamur, atque ideo specialis malitia cooperationis consistit in eo, quod aliquis particeps sit peccati alieni, & concurrat ad illud; quare semper videtur imbibere scandalum, & causalitatem alieni peccati; Sacerdos autem sumens sibi Eucharistiam nullo modo concurrat ad peccatum alterius, neque ponit scandalum alteri; ergo malitia illa cooperationis, & participationis peccati alieni non inuenitur in eo, qui sibi sumit Eucharistiam. Secunda verò pars, quod scilicet contrahat aliquam malitiam diuersam ab ea, quam contrahit merè suscipiens, probatur ex actus, quia peccat, non solum contra obligationem dignè suscipiendi, sed etiam contra peculiarem obligationem ministri non distribuendi illud sacramentum, nisi dignis; cum enim accipiat sibi indigno, & ad hoc abutatur potestate, quam habet distribuendi illud sacramentum, peccat contra fidelitatem debitam in suo munere ministrando. Sicut Pontifex non minis peccat contra fidelitatem, & debitum sui officij rectè administrandi dispensans secum in voto, vel concedens Indulgentias absque causa sufficienti, quàm si dispensaret, aut concederet aliis; vterque enim est actus indebitè proueniens ex illa potestate, quam habet, & contra debitum sui officij, rectè & fideliter administrandi. Similiter ergo Sacerdos, qui ex potestate publica, quam habet circa Eucharistiæ distributionem, illud sacramentum sibi indebitè vsurpat, peccat contra debitum sui officij, atque adeò contrahit aliquam malitiam, quam non contraheret laicus suscipiens Eucharistiam in statu peccati; & debebit eam in Confessione explicare, ac dicere, se accepisse sibi Eucharistiam in statu peccati; si verò id fecerit in Missa; debet id explicare, quia alia fuit malitia conficiendi sacramentum in peccato, sufficiensque dicere, se in peccato celebrasse: hoc enim modo explicatur triplex illa malitia, conficiendi, sumendi que sacramentum indignè, & ministrandi indigno.

203. *Præceptum non ministrandi indigno est naturale.*

Coninch.

Dubitari solet vltimò, an hoc præceptum non ministrandi indigno, nisi in certis casibus, sit positium, vel etiam naturale? Aliqui enim volunt, licet quoad eam partem non ministrandi indigno sit naturale, quoad aliam tamen partem non negandi peccatori occulto in publico, esse positium à Christo Domino propter magna inconuenientia, quæ inde sequerentur. Ita P. Coninch infra q. 80. art. 6. num. 34. Communis tamen sententia docet, esse naturale quoad vtramque partem supposita institutione tali sacramentorum; & rationes supra adductæ id videntur probare, si aliquid probant. Nam reuerentia debita sacramentis ex natura sua exigit talem sanctitatem in subiecto, vt non frustrentur, & careant suo fine. Obligatio etiam erga proximi famam exigit, vt quando nõ infertur positium detrimentum honori alterius, sed solum interuenit negatio, seu non soluere totum cultum debitum, non liceat reuelare occulta crimina, & infamare, ac vi repellere proximum, vt supra ostensum est. Non est ergo, cur dicamus, Christum alterasse legem naturalem in hoc puncto, & dispensasse in cultu, qui ex natura rei debebatur ex præcepto naturali suis sacramentis.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

SECTIO XIII.

Utrum in Sacramento Matrimony sit, eadem obligatio Parochi, non ministrandi illud indigno.

204.

Duplex potest esse quæstio. Prima, an Parochus assistens Matrimonio habeat eandem obligationem non assistendi, quando coniuges indignè suscipiunt illud sacramentum. Secunda, an ipsimet coniuges, qui non solum sunt suscipientes, sed ministri illius sacramenti, quod sibi inuicem ministrant, debeant non solum singuli esse in statu gratiæ, ne indignè illud suscipiant, & ponat obicem gratiæ sacramentali, sed etiam debeant cauere singuli, ne coniux alter sit in peccato; quod si sciant, eum re vera esse in statu peccati, an debeant abstinere, ne ministrent sacramentum indigno. De priori itaque quæstione dicemus hac sectione, de posteriori, sectione sequenti.

205.

Circa primam quæstionem distinguendum est: nam vel indignitas prouenit ex occulto, quod coniux habeat ad Matrimonium contrahendum, vel ex statu peccati, aut censura, qua prohibeatur in eo statu sacramenta recipere. In primo casu aliqui dicunt, si impedimentum sit occultum, & probari non possit, & matrimonium petatur in publico, nec admoniti vel interdesistere, debere Parochum assistere. Ita Veracruz, Vega & Bartholom. à Ledesma, quos affert Thom. Sanchez lib. 3. de Matrimonio, disp. 15. num. 8. Ipse tamen num. 12. cum communi docet, debere Parochum non assistere, sed manifestare rem totam Ordinario, qui iam ex denunciatione Parochi poterit negare matrimonium. Quod si ipse Ordinarius impedimentum occultum sciret, nec posset probare, deberet matrimonium publicè petentibus non negare; cum ipse non posset simul esse iudex, & testis. Alij tamen fortasse melius dicunt, Ordinarium etiam debere tunc negare, & denunciare superiori, v.g. Nuncio Apostolico: imò ipse solus posset iudex, & testis esse in hac causa, sicut & Parochus est simul accusator, & testis; tam enim videtur esse contra regulam aliorum iudiciorum esse simul accusatorem, & testem, quàm esse iudicem, & testem. Ita Coninch disput. 27. de Matrimon. dub. 7. num. 67.

Quando indignitas prouenit ex occulto, Parochus debet negare assistentiam.

Veracruz. Vega. Bartholom. à Ledesma. Sanchez.

Coninch.

In secundo autem casu farentur communiter Theologi, Parochum non posse negare matrimonium in publico propter peccatum illud occultum. Ita Coninch ubi supra num. 68. qui nihil dicit, quando esset peccatum publicum. Alij tamen dicunt, posse assistere, etiam quando peccatum esset publicum. Ita Ioannes Præpositus in 5. p. q. 7. de impedimentis Matrimon. dub. 24. & Paulus Layman tom. 1. lib. 5. tract. 10. p. 2. cap. 4. Vnde & posse assistere matrimonio inter hæreticos, vel excommunicatos non denunciatos, nec Clerici percussores notorios. Reddunt autem rationem; quia Parochus non est minister sacramenti huius, sed testis assistens. Quid autem dicendum sit de coniuge ipso, qui est minister, statim videbimus.

206. *Quando indignitas prouenit ex peccato, vel occulto, vel publico, Parochus non potest negare, communitè dicitur Theologi. Io. Præposit. Layman.*

In hac communi sententia duplex est difficultas. Prima est, quomodo concilietur prima pars cum secunda. Si enim Parochus sciens impedimentum

207. *Duplex est difficultas in hac sententia prima.*

mentum occultum, v.g. votum castitatis emissum à petente matrimonium, non potest etiam in publico assistere, sed debet manifestare Ordinario illud impedimentum; non apparet, quomodo possit assistere, quando nouit peccatum, vel excommunicationem occultam volentis contrahere matrimonium: neutrum enim ex illis impedimentis reddit matrimonium irritum; vtrumque verò reddit æquè illicitum, cum excommunicato non minus prohibita sit receptio sacramenti, quam habenti votum castitatis celebrare matrimonium; ergo vel in neutro, vel in vtroque casu poterit Parochus assistere. Secunda difficultas est, quia saltem, quando peccatum, vel censura publica est, non videtur posse assistere Parochus absque eo, quòd cooperetur peccato coniugis; cum tunc absque vlla infamia (res enim est ià publica) possit eum corripere, & repellere. Sicut ergo alia sacramenta debet etiam in publico negare publico peccatori, ne cooperetur eius peccato; sic in matrimonio videtur dicendum propter eandem rationem.

Secunda.

108. Ad primam respondet Sanchez.

Ad primam difficultatem respondet P. Thom. Sanchez lib. 3. de Matrim. disput. 15. num. 13, discrimen esse, quia Ecclesia non habet ius in foro externo ad impediendum matrimonium ob alia peccata occulta, cum non iudicet de occultis; quando autem sunt impedimenta iure ipso impediencia matrimonium, habet ius in vtroque foro impediendi; si vnus testimonio probari possint: hoc enim est speciale in matrimonij impedimentis, vt vnico teste probari possint ad negandum matrimonium, quod in aliis peccatis non procedit.

109. Impugnatur hac responsio.

Hæc responsio multas patitur difficultates. Primò, quia Ecclesia per excommunicationem secretam verè prohibet etiã contrahere matrimonium, non minus, quam votum secretum castitatis id prohibeat. Secundò, quia de hoc ipso petitur ratio, cur ob votum castitatis vnico teste probatum possit Ecclesia negare matrimonium, & non propter excommunicationem vno teste probatam, cum tam impediatur licitam receptionem illius sacramenti excommunicatio secreta, quam votum castitatis secretum. Tertiò, quia ad minus sequeretur, quòd quando excommunicatio, vel peccatum secretum potest probari duplici teste, possit, & debeat Parochus negare assistentiam petentibus etiam in publico. Quartò, quia saltem quando peccatum, vel excommunicatio petentis est publica, licet non faciat eum vitandum, debet Parochus negare, cum iam possit pertinere ad iudicium Ecclesiæ; quod tamen est contra praxim; nullus enim Parochus negat assistentiam coniugi, cuius peccatum aliquod graue communiter cognoscitur.

110. Respondent alij.

Alij respondent, discrimen esse, quòd quando contrahens est solùm in statu peccati, agitur solùm de vnico peccato externo vitando indignæ susceptionis sacramenti, quod quidem iam peccator, quantum potuit, interiùs compleuit, & à quo speratur postea facile emendandus. Quando autem subest impedimentum occultum, agitur de plurimis peccatis vitandis, quæ per totam vitam committet coniux fornicando cum putatitia vxore, vel votum castitatis violando, aut etiam de vitando irreparabili damno tertij, cum quo alter tenetur contrahere: quæ omnia magis nos obligant, vt ea impediamus, etiam cum aliqua aliorum infamia, quam illud periculum, ne quis exteriùs sacramentum indignè suscipiat; quod peccatum

iam interiùs, quantum potuit, admittit. Ita P. Coninch loco supra citato, num. 69.

211. Hæc enim responsio non tenet.

Sed contra; quia non omnia impedimenta matrimonij afferunt eiusmodi inconuenientia post se; nam votum nõ ineundi matrimonium est ex impedimentis matrimonij impediens; & tamen non affert ea inconuenientia aliorum peccatorum subsequentiũ; quia semel inito matrimonio, poterit licetè coniux ille reddere, & petere debitum coniugale; quod idem ferè est de voto castitatis: nam semel inito, & consummato matrimonio, non est periculum certum semper aliorum peccatorum sequentiũ; & tamen eiusmodi impedimenta etiam secreta faciunt, quòd Parochus debeat repellere volentes contrahere.

212. Instantiã diluitur.

Dices, in iis casibus procedere illud aliud inconueniens de damno irreparabili Dei, cui fides data per votum irreparabiliter frãgitur. Sed contra; quia si aliquis vouisset non sumere Eucharistiam in peccato, non posset sacerdos ei in publico petenti negare Eucharistiam propter illud peccatum occultum, licet tunc etiam irreparabiliter læderet ius Deo acquisitum per tale votum: hoc ergo non sufficit de se, vt repellantur volentes contrahere cum eiusmodi impedimentis occultis. Adde, posse sæpè contingere, vt eiusmodi periculum peccatorum sequentiũ vitari possit; si, v.g. Parochus sciat, se posse illi coniugi habenti votũ castitatis impetrare, facile postea dispensationem voti, aut se habere facultatè ad dispensandum cum ipso post matrimonium initum ad petendum debitum, prout aliqui ex priuilegio habent, in quibus casibus non deberet præcisè propter peccata subsequentiã repellere illos cum infamia præsentis, sine qua posset faciliùs ea peccata postea impedire.

213. Aliam rationem discriminis non sunt ordinariè nata sequi eadem incommoda, quæ ex repulsã occulti peccatoris; quia ea impedimenta debent coram Ordinario probari; quare non tam facile possunt fingi, nec ex iis ita potest nasci scandalum, aliorumque turbatio.

Reijcitur.

Addit aliam rationem discriminis idem Auctor ibi, quod scilicet ex denunciatione eorum impedimentorum non sunt ordinariè nata sequi eadem incommoda, quæ ex repulsã occulti peccatoris; quia ea impedimenta debent coram Ordinario probari; quare non tam facile possunt fingi, nec ex iis ita potest nasci scandalum, aliorumque turbatio.

Sed contra; quia non minus potest probari coram Ordinario excommunicatio occulta, quam votum occultum castitatis; imò multò faciliùs; ergo si propter debitum correctionem, & vitandum peccatum contrahentis debet Parochus suscipere in se onus probandi votum, vel certè denunciandi, debet etiam suscipere onus probandi, vel denunciandi excommunicationem. Adde, eiusmodi impedimeta etiam absque probatione plena sufficere, vt Ordinarius repellat; ergo & excommunicatio occulta non plenè probata sufficeret. Denique, ergo quando excommunicatio publica est, vel peccatum aliud, poterit, & debeat Parochus repellere volentem contrahere matrimonium: tunc enim facile probabit, quod omnes norunt, nec sequuntur illa alia incommoda.

214. Aliquid addit P. Sanchez propter difficultatem quam foris esse fatetur.

Sensit hanc difficultatem P. Thomas Sanchez postea in alio loco lib. 7. de Matrimonio, disput. 11. num. 11. quam in simili ferè casu sibi opponens, fatetur, esse fortem: & tamen assignate conatur discrimen inter contrahentem cum excommunicato non vitando, vel cum habente votum castitatis: quia scilicet excommunicatio non est impedimentum speciale matrimonij, sed sicut peccatum mortale impedit omnium Sacramentorum susceptionem.

susceptionem. Cum ergo non sit speciale impedimentum matrimonij; nec illi obstat, quatenus contractus est, sed ratione sacramenti, inde est; vt id obstaculum non afficiat vtrumque contrahentem. At votum est impedimentum speciale matrimonij, vt est contractus, ac proinde vtrumque contrahentem impedit. Iustus enim contractus matrimonij petit in neutro contrahente esse impedimentum impediens, aut dirimens.

215. Indiget tamen adhuc explanatione.

Hæc ratio applicari etiam potest ad casum nostrum de obligatione Parochi; & magis fortasse attingit punctum discriminis; sed indiget explanatione. Adhuc enim videtur superesse difficultas, quid faciat illa maior, vel minor specialitas, vt ideo vnum impedimentum debeat denunciari, & non alterum. Ponamus, v.g. Petrum obligatum esse Ioanni ad nullum prorsus contractum celebrandum absque eius consensu, aut consilio, vel à superiore potestatem habente eiusmodi præceptum habere: hoc quidem non est impedimentum speciale matrimonij, sed commune omnium contractuum, & tamen erit ex impedimentis, quæ denuncianda essent, & propter quæ Parochus deberet illum repellere; ergo quòd excommunicatio sit impedimentum commune ad omnia sacramenta, non facit, quòd non debeat propter eam repellere volens contrahere matrimonium.

216. Sunt aliquæ quæ impediunt matrimonium sub ratione communi sacramenti, aliæ sub ratione contractus.

Propter priora Parochus non debet negare assistentiam, sed propter alia.

Adhuc existimo, rationem illam explicari posse in debito sensu, quòd scilicet differentia sit inter ea, quæ impediunt matrimonium sub communi ratione sacramenti, prout impedit excommunicatio, vel peccatum mortale, & inter ea, quæ impediunt illud sub ratione siue communi, siue speciali contractus, prout sunt alia impedimenta dirimentia, vel etiam impediencia matrimonij. Nam impedimenta prioris generis non magis impediunt circa Matrimonium, quam circa Eucharistiam, Confirmationem, Extremam vñctionem, quæ vidimus non esse in publico neganda propter obicem occultum; quæ ratio à fortiori procedit in Matrimonio, prout sacramentum est: imò magis, quam in aliis Sacramentis; ea enim saltem debent negari publico peccatori: non tamen debet Parochus repellere publicum vsurarium, aut concubinarium à celebrando matrimonio; quia in hoc sacramento Parochus non est minister, nec ipse confert tamquam pastor, & distributor illud sacramentum, sed assistit quasi testis, vel Notarius publicus, ad quem non spectat examinare merita suscipientis, sed fidem facere, & testari quæ videt.

217.

Alia est ratio de iis, quæ impediunt matrimonium, prout contractus est; nam contractus humani, prout tales sunt, pertinent ad Principem, seu superiorem humanum, vt iudex est; iudex autem habet ius examinandi, & inquirendi, an contractus legitime, & debite fiat: potest ergo vt iudex inquirere de impedimentis legitimis, vt conser, an debeat suam auctoritatem interponere in tali contractu, an potius prohibere, ne fiat. Non tamen debet inquirere de aliis peccatis, quæ aliunde, & extrinsecè possunt illi contractui aduenire. Sicut etiam Notarius debet non conficere instrumentum publicum super contractu facto contra iuris prohibitionem, & in quo non seruantur omnes conditiones legitimæ, tam quæ non reddunt, quam quæ reddunt irritum contractum; non tamen debet Notarius inqui-

rere, an contrahentes aliunde peccent in ipso contractu, vt peccent contrahentes ex fine vitioso, & mortali. In Sacramentis autem vt Sacramentis hoc non procedit, quia circa ipsa ministri non sunt iudices (excepto sacramento Pœnitentiæ) sed dispensatores; & in aliquibus sunt dispensatores eorum, ad quæ omnes fideles habent ius. Vnde non habent in illis ius inquirendi, sed debitum ministrandi, & dandi medicinam, cibum spirituale, & c. omnibus, qui petunt; & licet vt pastores debeant non dare indignis, hoc tamen non debet esse cum infamia petentis; quia cum hoc debitum procedat ex reuerentia sacramenti, & hæc reuerentia lædatur, non positiuè, sed negatiuè, per omissionem maioris reuerentiæ debitæ in petitione indigna, vt supra vidimus; non debet pastor impedire illud peccatum cum infamia positiua petentis.

218.

Adde, Parochum, vt diximus, nõ esse ministrum sacramenti in matrimonio, sed testem, vel quasi iudicem præstantem auctoritatem contractui sua præsentia, atque adeo considerando matrimonium, vt sacramentum est, non habet Parochus debitum, aut ius repellendi indignum, sed solùm habet ius repellendi petentem cum impedimento aliquo contra matrimonium, vt contractus est; quia prout sic subditur superioribus Ecclesiasticis, vt iudicibus contractuum: & licet non in omnibus contractibus iudices, & superiores adhibeant hanc inquisitionem, quia in iis non multum refert, quòd fiant contra aliquam prohibitionem, aut quando ratione alicuius impedimenti non deberent fieri: in matrimonio tamen propter rei grauitatem, & quia affert se cum deliberatione de tota vita, vtitur toto iure suo Ecclesia, & per publicas denunciations, ac monitiones inquirat: sicut & in professione Religiosa, in alienatione rerum Ecclesiæ, in donationibus excessiuis, & aliis similibus prouisum est à iure de certis solemnitatibus ad præcauendam omnem fraudem, & vitanda omnia inconuenientia, quæ in his materiis grauioribus grauiores essent.

219.

Ex his iam patet responsio ad obiectionem supra propositam ex cooperatione, qua Parochus videtur cooperari peccato indignè suscipientis sacramentum Matrimonij: quod peccatum posset facile Parochus vitare, saltem quando peccatū petentis est publicum, atque adeò nulla sequitur infamia ex negatione suæ assistentiæ. Respondetur enim, eam cooperationem esse valde materialem, & inculpabilem Parochi, qui non potest negare suam assistentiam, quam debet vt minister publicus: sicut nec publicus Notarius, vel iudex potest negare auctoritatem sui muneris contractui alicui legitimo; licet contrahens ex intentione praua peccet in ipso contractu; & sicut vxor non peccat reddendo debitum coniugale viro petenti contra votum castitatis, quod habet: sic nec Parochus peccat assistendo, quia reddit, quod ex munere suo debet, & quod absque graui inconuenienti negare non potest: si tamen posset facile petentem admonere, & remouere ab ea indigna receptione sacramenti, deberet vtrique ex lege charitatis id facere; persistenti autem, & volenti contrahere matrimonium, non potest assistentiam debitam subtrahere, iuxta regulas supra positas; quod à fortiori constabit ex dicendis sectione sequenti.

SECTIO XIV.

Vtrum coniux ipse, quatenus minister Sacramenti peccet mortaliter contrahens matrimonium cum peccatore; ubi, an ex hoc etiam capite peccet grauius Catholicus ducens uxorem hereticam?

220. Oportet regulam illam de obligatione ministri non conferendi sacramentum indigno examinare in particulari in ordine ad sacramentum Matrimonij; quia hoc tempore à viris grauiissimis regula illa generalis opposita est Principibus vritis petentibus ab Apostolica Sede facultatem contrahendi ob iustas causas matrimonium cum personis hæreticis. His, inquam, oppositum fuit, peti facultatem ad rem intrinsecè malam, scilicet ad conferendum scienter indigno sacramentum Matrimonij, quod cum coniux Catholicus licitè facere non possit, nec Pontifex id licitè indulgere poterit. Supponunt enim, in hoc sacramento ministros esse ipsos coniuges, qui sibi inuicem ministrant, & conferunt sacramentum, non verò Parochum; vt docent communiter Theologi ferè omnes, vnde contrariam sententiam temeritatis notà afficere videtur nouissimus Index Expurgatorius Cardinalis supremi Inquisitoris in Hispania editus anno 1632. in quo præcipitur apponi cautio in margine in quodam Auctore, qui eam doctrinam tamquam probabilem referebat; vt constat in eodem Expurgatorio littera D. in verbo: Didacus Nugnu Cabegndus. Sunt tamen alij ex Recentioribus, qui eam expressè docent, & defendunt; vt Franciscus Syluius in 3. part. q. 42. Supplementi, art. 1. sequutus Guilielmum Estium, qui eandem sententiam ferè amplectitur, & latè probat in 4. distinct. 26. §. 10. Sed quidquid sit de hoc, hinc oritur difficultas, quia Catholicus contrahens cum heretica ministrat scienter sacramentum indigno; quod cum sit intrinsecè malum, non potest à Pontifice concedi, vt fiat.

221. Non est animus agere nunc, an, & quando licitum sit matrimonium Catholicorum cum Hæreticis, & quæ pericula proliis educandæ, aut peruersionis propriæ debeant præcaueri, vt careant, turpitudine intermixta; de quo vltra alios videri potest Basilius Pontius in Appendice post lib. 12. de Matrimon. vbi latè id tractat, hoc enim non pertinet ad præsentem quæstionem, sed solum, an maneat intrinsecè malum, inire eiusmodi matrimonia ex hoc præcisè capite, quod coniux ministrat sacramentum indigno; in quo videtur mihi quæstio communis Catholicis etiam, qui contrahunt scienter cum Catholicis, qui est in peccato mortali; cum hi etiam ministrent sacramentum indigno; & quamuis Hæreticus habeat aliud impedimentum propter excommunicationem, qua priuatur receptione Sacramentorum, hoc tamen inter Catholicos potest inueniri, si matrimonium fiat cum coniuge excommunicato non vitando; & parum difficultatis addit impedimentum, excommunicationis in hæretico, in ordinè ad nostrum casum, vt videbimus.

222. Suppono autem, sermonem non esse de excommunicatione vitando, qualis est nominatim denunciatus; aut notorius Clerici percussor; cum quibus non potest absque graui culpa communicari in sacris rebus; qualis est ministratio, & receptio sacramenti; vt notat cum alijs Thomas

Franc. Sylu. Guil. Estius.

Basil. Pont. Hic solum examinatur, an sit intrinsecè malum inire matrimonium cum heretica ex hoc solum capite quod ministrat sacramentum indigno.

223. Hic non est sermo de excommunicatione vitando.

Sanchez lib. 7. de Matrimon. disp. 9. num. 6. Debet tamen semper subintelligi exceptus casus necessitatis; quæ sicut excusat communicationem in alijs rebus, excusare etiam potest hanc; dum tamen sit necessitas proportionata, quæ pro maiori rei grauitate debet vtique esse grauior, & proportionata ad reddendam licitam eam communicationem.

Loquendo itaque de Excommunicato tolerato, multi dicunt peccare mortaliter contrahentem matrimonium cum eiusmodi excommunicatis; quos latè infert Sanchez loco citato, num. 7. vnde à fortiori idem dicit de contrahente cum hæretico. Fundamentum præcipuum est, quia licet Conciliū Constantiense indulserit alijs communicationem cum excommunicatis toleratis; non tamen intendit in aliquo ipsis excommunicatis fauere; vnde ipsi non minùs peccant nunc in eiusmodi celebratione matrimonij, quam antea; ac per consequens, qui cooperatur ad matrimonium, videtur cooperari ad peccatum alterius quod est intrinsecè malum; nec quoad hanc culpam potuit à Concilio Constantiensi liberari.

224. Alij tamen dicunt, posse licitè cum eiusmodi excommunicatis contrahi matrimonium; quam sententiam cum alijs, quos affert, tenet Sanchez ibi num. 8. & alij plures recentiores: quia cum Concilium intenderit indulgere, & auferre scrupulos, qui oriebantur ex communicatione cum iis excommunicatis, id autem fieri non possit, vt probat argumentum contrariæ sententiæ, nisi faciendò licitam eam communicationem ipsis excommunicatis, quando ipsi non se ingerunt, sed inducuntur ab alijs, credendum est, id totum fecisse Concilium in fauorem aliorum qui cum ipsis volunt communicare: alioquin nullum fauorem præstitisset alijs, si relinqueret iis adhuc culpabilem, & illicitam communicationem cum iis excommunicatis.

225. Cæterum totum hoc non tendit formaliter ad punctum difficultatis nostræ, quæ solum est, an sit illicitum illud matrimonium præcisè ex eo, quod ministraret indigno; quidquid sit de illa alia radice pronenienti ex communicatione, vel cooperatione cum excommunicato. Vt tamen resolutio ad praxim deduci possit, dico breuiter, in primis mihi satis probabilem esse sententiam modò relatam, quod scilicet Concilium Constantiense indirectè concesserit iis excommunicatis non denunciatis licitè communicare cum alijs; quando ab iis inducuntur, & ipsi non se ingerunt; & hoc quidem non in eorum excommunicatorum fauorem, sed illorum, qui cum ipsis communicant. Vnde eodem modo ex hoc capite non erit illicitum matrimonium Catholicorum cum hæreticis, si alia inconuenientia, & pericula vitentur; vt fatetur eum alijs idem Sanchez lib. 7. de Matrimon. disp. 7. 2. num. 5. & Ioan. Præpositus in 3. p. quæst. 7. de impedimentis Matrimonij, dub. 24. & alij; quia cum illi non sint excommunicati denunciati nominatim, nec notorii percussores Clerici; eadem regula videtur de illis procedere quoad hoc, quæ de alijs excommunicatis. Denique neque ex eo, quod sacramentum ministraret indigno, dicendum est peccare coniugem Catholicum cum hæretico contrahentem: quod multis argumentis probari potest.

226. Primum, ex praxi omnium fidelium. Si enim peccaret coniux ministrans matrimonium hæretico;

Sanchez.

224.

225. Punctum præcisè difficultatis est, an sit illicitum illud matrimonium illud matrimonium cum excommunicato ex capite supra relato. Conclusio.

Sanchez. Ioan. Præpositus.

Neque peccat Catholicus cum heretico contrahens ex eo quod ministrat indigno.

226. Probatum primum ex praxi fidelium.

tico, propter obligationem non ministrandi indigno; peccaret etiam ministrans idem sacramentum Catholico, quem sciret esse in statu peccati; cum hic etiam sit indignus, & incapax gratiæ Sacramentalis, vt constat. Nullus autem iniicit adhuc talem scrupulum personis Catholicis, vt non possint licitè contrahere matrimonium cum peccatoribus nec vllus Theologus obligat feminam ad repellendum sponsum & negandum consensum matrimonij, quamdiu ille est in statu peccati; sed vnusquisque tenetur se ipsum in gratia constituere; consortem verò relinquit suæ conscientiæ, vt constat ex vsu omnium fidelium: ergo non agnoscunt hanc obligationem non ministrandi sacramentum Matrimonij coniugi indigno.

227. Secundò probatur hoc ipsum ex praxi Ecclesiæ, & summorum Pontificum, qui requisiti dispensant cum personis Catholicis, vt possent inire matrimonia iustas ob causas cum Hæreticis. Sic dispensatum est in Chalcedonensi Concilio act. 15. can. 14. generaliter, vt fierent ea matrimonia, si coniux Hæreticus promitteret conuersionem; sicut & in Concilio etiam Laodiensi c. 31. & Agathensi c. 67. Promittere autem conuersionem, non est conuerti; nec per hoc tollitur actualis indignitas, aut excommunicatio. Clemens VIII. anno 1604. ex consilio Cardinalium, in Congregatione re disputatâ, & tractatâ, similem dispensationem concessit Catharina sorori Henrici IV. Regis Franciæ, vt cum esset adhuc heretica, nubere Ducis Barenis Catholico consanguineo, suo, quod Breue datum Romæ 8. Febr. ann. 1604. ego legi, & missum fuit ad Innocentium Bubalum Episcopum Camerinen. tunc Nuncium Apostolicum in Gallia, postea Cardinalem: non habuit tamen effectum dispensatio, quia prædicta Catharina antequam Breue ad eius manus veniret, mortua est. Quæ omnia, ostendunt, non esse intrinsecè malum eiusmodi coniugium, ex illo capite ministrandi sacramentum indigno; alioquin dispensasset Ecclesia, & Pontifices ad rem intrinsecè malam exsequendam, quam coniux Catholicus absque peccato mortali facere non potest, quod quidem incredibile videretur, quid enim hoc esset, nisi opem præstare, & fouere peccata, quæ absque eiusmodi dispensatione Catholicus non committeret?

228. Tertio, probatur hoc ipsum ex praxi aliquarum Prouinciarum, in quibus permixti sunt Catholici cum Hæreticis, & sele nutud in matrimonio coniungunt, videntibus, & consentientibus Prælatibus: vnde audio, in Curia Romana in omnibus dispensationibus matrimonialibus, quæ expediuntur pro regno Franciæ, suppressi clausulam illam apponi solitam: dummodo orthodoxa fidei cultores existant; quæ suppressio videtur esse implicita permissio eiusmodi coniugiorum. Hoc autem non fieret, si coniux Catholicus necessariò peccaret ministrando sacramentum indigno.

229. Quarto, probari potest, quia coniux non solum ministrat, sed recipit etiam sacramentum ab altero coniuge: potest autem licitè accipere, & petere sacramentum à ministro etiam excommunicato tolerato post concessionem Concilij Constantiensis; ergo & poterit ei ministrare. Consequenter probatur. Primum, quia in Extrauaganti Martini V. quam recitat Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. æquè conceditur vtrumque, scilicet, quod in posterum nemo teneatur eiusmodi excommu-

227. Secundò, ex praxi Ecclesiæ & Pontificum, qui in hoc dispensant, cum non possint in re intrinsecè mala dispensare.

ministrare sine idem in sacramento Matrimonij.

230. Infantia. Diluitur.

nicatos vitare in susceptione aut administratione Sacramentorum: non ergo minùs licet ministrare, quàm accipere, aut petere. Secundò, probatur eadem consequentia, quia in sacramento Matrimonij idem omnino est petere, seu accipere ab aliquo, ac ministrare eidem; ergo, cui licet petere, vel accipere ab excommunicato, licet ministrare eidem, cum sit omnino idem. Tertio denique, quia vel peccat ministrans propter communicationem cum excommunicato in re sacra; & hoc non; cum permissa sit iam eiusmodi communicatio cum toleratis: vel peccat propter cooperationem ad peccatum, quod alter committit, dum in excommunicatione ministrat, & recipit sacramentum; & neque ex hoc capite peccat; quia (vt diximus) facultas data alijs petendi sacramenta ab excommunicato tolerato, dat indirectè facultatem eidem excommunicato tunc ea ministrandi licitè, alioquin nullius momenti esset talis facultas: non potest autem excommunicatus licitè ministrare matrimonium, quin licitè etiam tunc illud accipiat; cum idem sit ministrare, & accipere; quare si datur ei facultas indirectè ministrandi, quando alius petit, dabitur etiam ei facultas recipiendi licitè, non obstante excommunicatione; vel denique peccat propter cooperationem ad peccatum alterius, qui licet tunc non impediatur excommunicatione, impeditur tamen statu peccati, in quo est, ne in eo statu recipiat licitè sacramentum. Sed neque ex hoc etiam capite peccat, qui petit; potest enim ob necessitatem, vel utilitatem notabilem suam petere ab alio, non quidem rem intrinsecè malam, sed rem, quam alius potest licitè facere, licet de facto hic & nunc non sit absque peccato facturus. Sic petit quis licitè mutuum ab usurario, & iuramentum à peccatore, &c. similiter potest petere matrimonium ob necessitatem, vel utilitatem notabilem ab eo, qui est in peccato, quia ipse potest id licitè dare, cum possit per contritionem constituere se in statu gratiæ, atque ita ministrare, & recipere dignè sacramentum: ex nullo ergo capite redditur illicitum ministrare sacramentum Matrimonij eiusmodi personis.

Dices, esse illicitum ex peculiari obligatione, quam omnis minister sacramenti habet nõ conferendi sacramenta indignis. Sed contra; quia minister huius sacramenti, vt vidimus, simul ministrat, & accipit; quare non videtur debere magis sequi conditionem ministri, quàm petentis; cum autem in alijs Sacramentis, qui accipit, possit petere, & accipere ab indigno; non debet esse deterioris conditionis in hoc sacramento, ex eo, quod simul petat, & ministrat. Vnde colligi potest ratio discriminis à ministro aliorum Sacramentorum: nam in alijs Sacramentis minister est Pastor, & cui ex munere proprio competit distributio Sacramentorum, quasi personæ publicæ & attendenti ad bonum publicum; atque ideo ad eum ex munere pertinet cognoscere merita, vel demerita eorum, quibus bona communia distribuit, vt satisfaciat debito fidelis dispensatoris. Et licet in casu necessitatis laicus possit baptizare, qui est homo priuatus; id non refert, quia in eo casu propter necessitatem substituitur loco ministri publici, & consequenter subit eius obligationem, quoad hoc debitum non ministrandi indigno. At verò in sacramento Matrimonij minister non est pastor, nec homo publicus, aut distributor bonorum communium,

nium, qui tamquam œconomus ex munere suo, & debito fidelis dispensatoris debeat attendere, & examinare merita suscipientium; sed est persona priuata celebrans contractum, atque adeo ex munere suo solum attendit ad vtilitatem, & commodum proprium. Sicut in republica humana alia est obligatio vendentis propriam domum, vel fundum, alia œconomi, vel superioris distribuentis res communes; hic enim debet attendere ad merita suscipientis; ille verò ad suam commoditatem, & vtilitatem contractus. Idem ergo cum proportione dicendum est de celebrante Matrimonium, quod sequitur conditiones aliorum contractuum ciuiliū, & fit à contrahente vt persona, non publica, sed priuata.

Confirmari potest, quia propter eandem rationem in aliis sacramentis non licet vnquam ministro fingere, ostendendo se velle conferre aliquod sacramentum, cum tamen interiùs habeat intentionem contrariam; quia nimirum reuerentia debita sacramento exigit, vt actio illa sacra, quæ instituta est solum ad sanctitatem conferendam, non exerceatur absque suo fine sanctitatis ponendæ. In matrimonio tamen potest ex iusta causa aliquis fingere interiùs consensum, quem interiùs non habet; vt cum aliis docet Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 11. n. 2. quia nimirum sequitur conditiones contractuum, in quibus ex iusta causa licet aliquando contrahentibus fingere consensum, quem verè non habent; nec debuit propter reuerentiam sacramento priuari contrahens hac facultate in contractu matrimonij. Similiter ergo reuerentia sacramento, quæ in aliis sacramentis obligat ministrum ad non conferendum indigno, non debuit obligare ministrum matrimonij; quia propter rationem contractus ordinati ad vtilitatem contrahentis, non est tanta obligatio attendendi ad reuerentiam sacramento.

Hinc infero, quid dicendum sit, quando excommunicatus toleratus inducit alium ad matrimonium, an hic possit acceptare? in quo casu P. Sanchez d. lib. 7. disput. 9. num. 8. in fin. dicit, præuentum ab excommunicato ideo posse acceptare; quia per hoc non inducit alium ad peccatum indignæ susceptionis, cum possit, si velit, absolutionem obtinere & licitè suscipere, si verò excommunicatus a solutionem obtinere non posset, tunc nullo modo liceret cum illo tunc contrahere, quia non potest excommunicatus licitè contrahere præueniendo, licet posset quando ab alio præuenitur propter permissionem Conc. Constantiens. supra explicatam. Hoc tamen durum mihi videtur, quia poterit ad minus ille, qui præuenitur ab excommunicato, ipse denuo petere ab ipso matrimonium; non enim priuatur iure, quod habet ad petendum, & inducendum excommunicatum; tunc autem iam excommunicatus poterit licitè contrahere etiam nondum absolutus, quando absolutionem obtinere non potest; quia in fauorem alterius petentis ipse potest communicare cum eo licitè; ergo etiam si excommunicatus præueniat, adhuc non excommunicatus poterit acceptare, si fiat de inducto inducens, & petens, prout vno verbo fieri potest. Quid verò dicendum, quando vterque esset excommunicatus, tractat latè idem Sanchez ibi num. 11.

231. Confirmatur.

Th. Sanchez.

232. Hinc inferitur quid dicendum sit cum excommunicatus alium inducit ad matrimonium.

DISPUTATIO IX. De suscipiente Sacramentum.

SECTIO I. De dispositione requisita in eo, qui suscipit Sacramentum.

SECTIO II. Vtrum cum equali dispositione æqualem gratiam semper adulti suscipiant ex usu Sacramentorum.

SECTIO III. Vtrum, qui suscipit Sacramentum indignè, postea ablato obice, consequatur gratiam sacramentalem; ubi id in primis probatur de Baptismo.

SECTIO IV. Qualis dispositio requiratur ad tollendum obicem Baptismo indignè suscepto.

SECTIO V. Resoluntur alia dubia circa eandem materiam.

SECTIO VI. An alia Sacramenta sitè suscepta causent gratiam ablato obice.

SECTIO VII. Quæ, & qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramentum.

IN superioribus multa dicta sunt obiter de subiecto suscipiente sacramentum: pauca quædam restant nunc breuiter examinanda.

SECTIO I.

De dispositione requisita in eo, qui suscipit Sacramentum.

Supponimus ex dictis, à fortiori obligationem esse non suscipiendi indignè sacramentum. Ad hoc enim magis obligat reuerentia sacramento, quam ad dignè ministrandum; nam ex indigna susceptione sacramentum priuatur suo principali effectu, ad quem significandum institutum est, scilicet gratiæ sanctificantis; quod non prouenit ex indigna administratione, & per consequens redditur falsa significatio ipsius sacramento, quod institutum est principaliter ad significandam gratiam, & sanctitatem suscipientis; quam tamen in eo casu non significat practicè propter indispositionem & obicem subiecti. Qualis autem dispositio requiratur in subiecto, vt sit dispositus, pertinet ad singula sacramenta in particulari. Ad aliqua enim prærequiritur status gratiæ, saltem per se loquendo, quia sunt sacramenta viuorum; ad alia licet non prærequiratur status gratiæ, quia sunt ordinata per se ad dandam primam gratiam, requiritur tamen dolor de peccatis, vel motus aliquis æquiualens; vt in Baptismo, & Pœnitentia. Sermo autem est de suscipiente adulto; nam in infante certum est, non præquiri aliquam dispositionem ad Baptismum: ad alia verò sacramenta, quorum est capax, prærequiritur character baptismalis, & nihil aliud. Quod idem intelligendum est de amente perpetuo, qui nunquam habuit vsum rationis, & omnino æquiparatur infanti.

Contra hanc communem, & veram doctrinam, obiici potest primò, quia licet propter obicem peccati

1. Supponitur obligatio non suscipiendi indignè sacramentum.

unde semper in adulto requiritur aliqua dispositio.

2. Obiicitur.

peccati sacramentum non conferat gratiam, non ideo sacramento significatio erit falsa; nam sacramenta non sunt instituta ad significandam infallibiliter gratiam absolute, sed solum sub conditione, scilicet, si non adsit obex; non enim significant gratiam, nisi eo modo, quo eam possunt causare; cum ergo non possint causare gratiam absolute, sed solum, quando non est obex, consequens est; vt non significant gratiam, nisi sub eadem conditione; non ergo erit falsa eius significatio ex eo, quòd existente obice, non ponatur gratia.

Respondetur, illam communem rationem desumptam ex falsitate significationis, non esse intelligendam in eo sensu, quasi Deus, posito sacramento cum obice, reuera significet falsum; id enim non sequitur, cum Deus tunc nec causet, nec significet gratiæ; sed debet ita intelligi, quòd recipiens sacramentum cum obice, facit, quòd illud signum quod Deus instituit ad significandam absolute gratiam, ponatur in his circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud significare absolute gratiam. Nam sicut Deus instituit sacramenta ad causandam absolute gratiam, & ideo voluit, quòd ponerentur tunc solum, quando poterant absolute operari gratiam, nullo existente obice; sic ea instituit ad hoc, vt ponerentur tunc solum, quando per illa posset absolute significare gratiam. Qui ergo cum obice accipit sacramentum, ponit illud in iis circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud absolute significare gratiam, & hæc ipsa est irreuerentia grauis; nimirum, ponere signum, quod Deus instituit ad significandam absolute gratiam, in iis circumstantiis, in quibus Deus non potest illam absolute significare. Sicut qui adducit Deum in testem rei falsæ, committit irreuerentiam grauem in ipsum; quia licet non faciat, quòd Deus reuera affirmet falsum; facit tamen de se, vt id appareat. Sic qui accipit sacramentum cum obice, licet non faciat, vt Deus re ipsa significet falsum, id tamen facit, quantum est ex se; ponit enim signum à Deo institutum ad significandam absolute gratiam, quando gratia non est absolute, & per consequens ostendit, Deum hic, & nunc significare aliquid falsum, & in hoc consistit illa irreuerentia.

Secundò obiici potest, quia non apparet adhuc, quomodo sacramento significatio reddatur falsa ex eo, quòd non causet gratiam, quando suscipitur; potest enim eam causare postea, ablato obice, quod videtur sufficere, vt significet verè gratiam, & sanctitatem; ergo ex eo capite non fiet grauis irreuerentia contra sacramentum, si tunc, quando suscipitur, subiectum non sit dispositum, dum tamen habeat animum disponendi se postea ad participandum effectum sacramento. Respondetur, tunc etiam reddi falsam significationem sacramento; quod quidem non solum significat sanctitatem vtunque subiecti, sed etiam sanctitatem actualem, quando confertur: sunt enim omnia sacramenta sanctificationes actuales, quibus consecratur, & sanctificatur subiectum, cui conferuntur; quare sicut redderetur falsa consecratio Eucharistiæ vel calicis, quando applicaretur materiæ pro tunc incapaci; nam illa consecratio significat sanctitatem actualem, & præsentem rei consecrate; sic actiones sacramentales non habent, quòd principaliter significant, quando non consecrant, & sanctificant actu subiectum; cui applicantur: quia, vt vidimus in superioribus, & videbimus in-

3. Respondetur.

Qui accipit sacramentum cum obice ponit illud in hiis circumstantiis, in quibus Deus non potest per illud absolute significare gratiam.

4. Obiicitur secundò.

Responsio.

frà in tract. de Pœnitentia, collatio sacramenti est consecratio, & benedictio sollemnis à Christo instituta ad consecrandos, & initiandos homines in ordine ad diuersos fines.

Sed contra obiicitur tertio: ergo si non conferat suum effectum sacramentum tunc, quando ministratur, non poterit postea, oblato obice, illum conferre. Nam sacramenta non causant, nisi quod significant, sunt enim signa practica: si ergo non significant gratiam, & sanctitatem, nisi per modum actualis consecrationis, & benedictionis, non possunt eam causare, nisi eo modo; vel si aliter eam possunt causare, ergo aliter etiam eam significant, & per consequens retinebunt significationem veram, licet non causent gratiam, quando actu ponuntur.

Respondeo, aliqua sacramenta causare gratiam postea recedente fictione, de quibus dicemus postea sect. 3. ea tamen ex primaria intentione significare gratiam, & sanctitatem præsentem in subiecto, cui conferuntur: secundariò autem, & quasi sub conditione significare sanctificationem subsequenter, si data non fuit suo tempore: vnde licet postea habeant effectum, ablato obice, arque ita verificentur quoad id, quod quasi secundariò significant; non tamen verificatur quoad id, quod primariò significabant. Sicut si dicas: Voueo castitatem; & rursus si eam violauero, voueo ieiunia; tunc etiam si, violata castitate, ieiunes, & impleas id, quod secundariò promissisti, adhuc reus es, & violator voti, quoad id, quod primariò vouisti. Sic se habet promissio illius sacramento, quod quidem primariò promittit, & significat sanctitatem actualem in subiecto, cui confertur; secundariò autem sanctitatem subsequenter, si suo tempore data non fuit.

Eodem modo solui potest similis obiectio, quæ fieri potest ex sacramento Extremæ vnctionis, quod quidem videtur significare non solum augmentum gratiæ, sed etiam primam gratiam, vt colligitur ex verbis Iacobi: Et si in peccatis sit, remittentur ei; ergo licet non præsupponat statum gratiæ, adhuc eius significatio erit vera; & per consequens non erit obligatio procurandi statum gratiæ, antequam recipiatur illud sacramentum. Ad hoc, inquam, responderetur eodem modo, Extremam vnctionem numerari etiam inter sacramenta viuorum; quia licet possit aliquando conferre primam gratiam ex sua institutione, primariò tamen ordinatur ad confortandum, & roborandum spiritualiter infirmum, augendo eius vires spirituales, secundariò autem, & sub conditione, ad tollenda peccata, si forte inculpabiliter non fuerit obtenta remissio aliis remediis: debet enim homo priùs procurare veniam peccati aliis remediis ad id primariò ordinatis, antequam suscipiat hoc sacramentum, quòd ordinatum est ad tollendas reliquias peccatorum; hoc est, quod ex peccatis remansit post alia remedia adhibita: quare primariò significat hoc sacramentum sanitatem contra reliquias peccatorum, hoc est, contra id, quod residuum est ex peccatis, aliis viis, & remediis expulsis. Secundariò significat eorum etiam expulsionem, si casu aliquo non fuerint expulsa; quem finem licet consequatur, & habeat veram significationem quoad secundam partem, adhuc erit falsum signum, quoad primarium significatum, quando non fuerint priùs alia remedia adhibita contra peccata, prout adhiberi deberant.

Dubitari potest, vtrum eiusmodi susceptio sacramenti

5. Obiicitur tertio.

6. Respondetur.

7. Soluitur simili obiectio.

8.

Suarez.

cramenta in statu peccati sit aded illicita,vt nullo casu licita reddatur. P. Suarez loquens de sacramento Eucharistiae infra disp. 6 2. sect. 5. in responsione ad 4. argumentum, nullum videtur agnoscere casum, quo id licitum sit. Hoc tamen nimis durum videtur, quia reuerentia sacramenti non videtur ita striete obligare, vt in nullis circumstantiis debeat ad alia incommoda, attendi. Vnde P. Valquez tom. 3. disp. 207. de Eucharistia, cap. 1. num. 3. & 4. fatetur aliquando, licet raro, euenire posse vt absque peccato possit aliquis scienter indispositus, & in statu peccati Eucharistiam sumere: vt si quis in altari recorderetur peccati a se commissi, & ita arctetur angustia temporis, vt non possit attendere ad habendam contritionem, nisi cessando a sacrificio inchoato cum sui honoris dispendio: tunc enim absque peccato nouo possit sacrificium consummare, & Eucharistiam sumere, quia reuerentia sacramenti non obligat eum tanto dispendio proprii honoris. Vnde consequenter idem a fortiori dicendum videtur de aliis sacramentis, in quibus propter eadem inconuenientia, licet raro, occurrere possit casus, quo propter angustias temporis homo non possit se ad contritionem preparare, vel excitare, & aliunde non possit absque grauissimo detrimento, vel etiam irreuerentia ipsius sacramenti, illud non suscipere. In quibus casibus licet sacramentum non conferret gratiam propter indispositionem subiecti, non tamen contraheretur nouum peccatum, sed esset accessus neuter, hoc est, absque fructu, & absque peccato.

Valquez. In quibusdam casibus suscipio sacramenti in statu peccati est licita.

SECTIO II.

Utrum cum aequali dispositione aequalem gratiam semper adulti suscipiant ex usu Sacramentorum.

9. Melior minister non confert maiorem virtutem sacramento.

Diximus, requiri dispositionem aliquam in adultis ad gratiam sacramentalem recipiendam, quaeri solet, an dispositio sit vnica mensura gratiae suscipiendae. Certum est omnibus Catholicis, Baptismum (quod idem de aliis sacramentis dicendum est) non esse meliorem, aut habere maiorem virtutem ad sanctificandum ex eo, quod minister, qui sacramentum confert, melior sit; vt ex Scriptura probant Patres. Augustinus lib. 4. de Baptismo contra Donatistas, cap. 20. sub finem; & tract. 5. in Ioan. colum. 3. Auctor sermonis de Baptismo Christi apud Cyprianum: Nazianzenus Oratione in sanctum Baptisma, quest. 40. & Nicetas in illam Orationem, in illa verba: nihil progressum. Chryostomus in homilia de reditu suo de Asia, & alij multi. Inter Catholicos Paludanus in 4. dist. 4. q. 1. art. 9. num. 1. docuit, paruulis aliquando dari inaequalem gratiam in Baptismo, non propter meliorem ministrum, sed propter voluntatem Dei, qui eos ad talem gradum gloriae praedestinauerat, vt homines beati, qui aequare debent in multitudine Angelos beatos, corresponderent etiam illis in gradu beatitudinis, vt latera ciuitatis illius sint aequalia. Angeli autem sunt inaequales inter se in beatitudine, ergo & homines ex aduerso eis correspondentes debent seruire eundem ordinem, & inaequalitatem. Alij probant alia ratione (quam immerito attribuit eidem Paludano, P. Valquez in presenti disp. 35. cap. 4. in principio) quia pueri subrogandi sunt in locum Angelorum,

Valquez.

qui ceciderunt; hi autem futuri erant inaequales in gratia, & gloria; ergo & pueri praedestinati sunt ad inaequalem gloriam.

Ab hac sententia parum distat Scotus in 4. dist. 4. quest. 7. qui indicat, eos, qui baptizantur cum aequali dispositione, accipere aliquando inaequalem gratiam, non quidem ita vt excessus proueniat a virtute baptismi, sed vel ex voluntate Dei, qui hunc hominem elegerat ad talem gradum gloriae, vt contingit in adultis; vel propter merita parentum, aut ministrorum vel circumstantium, in baptismo paruulorum. Scotum sequitur Gabriel ibi quest. 2. art. 2. conclus. 7. Nec dissentit Caietanus in presenti quest. 64. art. 1.

17. Scotus.

Gabriel. Caietan.

Alia sententia per aliud extremum refertur, quod scilicet sacramenta eiusdem rationis etiam cum inaequali dispositione semper conferant aequalem effectum, quia sacramentum, vt det suum effectum, solum exigit non inuenire obicem, qui certe aequè tollitur per quemcumque gradum dispositionis. Huius tamen sententiae nullum inuenio Auctorem.

His omnibus sententiis opponi videtur doctrina Concilij Tridentini sess. 6. cap. 7. vbi de iis, qui per Baptismum iustificantur, docet, eos accipere iustitiam internam, vniuersamque suam, secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, &c. Ex quibus verbis imprimis constat contra secundam sententiam, sacramenta non conferre semper aequalem gratiam, sed inaequalem etiam pro inaequali dispositione recipientis; vt docuit expressè Damascenus lib. 4. cap. 20. Ratio autem desumitur ex congruitate prudentis dispensationis & retributionis; cum enim gratia non consistat in indiuisibili, sed habeat magis, & minus, & ad eam obtinendam, & impetrandam in sacramento requiratur dispositio ex parte hominis, consequens est, vt meliori dispositioni abundantiori gratia correspondeat. Nam quando homo iustificatur extra sacramentum, certum est contritionis, & dispositionis magis feruenti correspondere maiorem gratiam; ei enim, qui minus diligit, minus dimittitur; ergo cum attritio in sacramento suppleat locum contritionis; debet etiam maiori attritioni maior gratia correspondere.

12. Conc. Trid.

Sacramenta pro inaequali dispositione subiecti conferant gratiam inaequalem.

Damascen. Ratio desumitur ex congruitate prudentis dispensationis.

Dicit aliquis, dispositionem bonam, quam homo habet tunc, quando recipit sacramentum, habere multos gradus intensiōis. Et quidem non oportet, quod secundum omnes illos disponat ad effectum sacramenti, sed solum secundum primum gradum, cuius intuitu Deus confert effectum sacramenti; reliqui autem gradus illius actus boni dignificantur a gratia data per sacramentum in eodem instanti, & fiunt meritorij de condigno, ad promerendum augmentum gratiae, & gloriae: nihil enim videtur illis deesse, quo minus sint meritorij, de condigno: nam considerando praecise primum gradum illius dispositionis, inuenitur iam totum, quod requiritur, vt sacramentum conferat gratiam iustificationis; & per consequens, vt homo ille intelligatur iustificatus independenter ab aliis gradibus eiusdem actus boni; ergo inuenitur titulus sufficiens, a quo alij gradus dignificantur ad merendum de condigno augmentum gratiae, non ergo dabitur tota illa gratia ex vi sacramenti, sed solum id, quod correspondet primo gradui bonae dispositionis.

13. Obijciunt.

Respon

Respondetur, etiam si totum id concederetur, adhuc non sequeretur, sacramenta eiusdem rationis semper conferre omnibus aequalem gratiam. Primum, quia licet dispositio praesens attendatur ad hunc effectum secundum primum solum gradum, & vt sic esset aequalis dispositio praesens in omnibus, non esset tamen aequalis dispositio, prout comprehendit dispositionem temporis praecedentis: qui enim per diem integrum se exercuit in actibus attritionis, & orationis feruentissimae, vt praepararet se ad Baptismum, procul dubio est magis, ac melius dispositus, quam qui paulò ante Baptismum se praeparauit. Et quidem illi actus praecedentes non possunt esse meritorij de condigno, cum supponamus hominem nondum fuisse iustificatum per contritionem perfectam, nec per Baptismum; omnes ergo illi actus concurrunt per modum dispositionis ad gratiam sacramentalem, quae debet esse inaequalis ratione saltem illius melioris dispositionis praecedentis. Secundò, etiam in ipso instanti ultimo ille primus gradus dispositionis non est aequalis in omnibus; nam licet quoad intentionem non esset inaequalitas inter duos primos gradus, esset tamen maxima inaequalitas, quoad substantiam, & perfectionem substantialem ipsorum actuum. Si vnus, v.g. esset ex meliori motiuo, vel cum maiori attentione, & libertate, vel ex aliis capitibus; quae inaequalitas deberet disponere ad inaequalem gratiam sacramentalem.

Ceterum id etiam, quod in argumento assumitur, falsum esse constat; Primum ex verbis Tridentini supra adductis, in quibus in vniuersum dicitur, gratiam dari inaequalem secundum mensuram propriae dispositionis; mensura ergo debet esse tota dispositio secundum totam suam perfectionem: alioquin non datur gratia sacramentalis secundum mensuram dispositionis: per hunc enim modum loquendi significatur, sacramentum conferre maiorem gratiam habenti meliorem dispositionem; & contra, quod in illo casu non verificaretur; nam ille excessus gratiae non proueniret a sacramento, sed a meritis condignis. Vnde secundò arguere possumus, quia qui cum meliori dispositione recipit sacramentum, non solum accipit maius ius ad gratiam actualem, & auxilia in ordine ad finem sacramenti; v.g. qui cum meliori dispositione, & deuotione recipit sacramentum Ordinis, vel Matrimonij, habet maius ius ex vi sacramenti, ad auxilia, quibus melius possit exsequi munera Ordinis suscepti, vel sustinere onera matrimonij: ergo accipit etiam maiorem gratiam habitualement; nam gratia illa habitualis, quae daretur non intuitu sacramenti sed meriti condigni, non dat illud speciale ius ad eum finem proprium sacramenti; ergo illud maius ius debet fundari in maiori gratia habituali data ex vi sacramenti. Vide quae diximus supra disput. 4. sect. 3. explicantes gratiam sacramentalem.

15. Arguitur primo contra illud argumentum.

Secundò arguitur.

16. Tertio a prioribus, quia magis congruum est, vt quod Deus attendat ad dispositionem inaequam.

Tertio & a prioribus; quia licet Deus possit attendere solum ad primum gradum illius dispositionis, vt conferret gratiam sacramentalem, magis tamen congruum videtur, quod attendat ad totam dispositionem integram in ordine ad eum effectum. Sic enim licet solus actus dilectionis Dei super omnia, disponeret sufficienter peccatorem ad iustificationem: quando tamen dantur de facto actus dilectionis Dei, & actus contritionis. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

seu doloris de peccatis, vterque actus disponit, & vtriusque intuitu, & pro mensura vtriusque, Deus confert gratiam iustificationis. Item quando a Deo petimus aliquid actu intento, Deus non mouetur solum a primo gradu intentionis, qui est in petitione, sed ab omnibus gradibus illius. Similiter ergo dicendum videtur de dispositione ad gratiam sacramentalem; nam dispositio illa videtur esse implicita petitiō gratiae: ideo enim actus penitentiae dicitur in Tridentino sess. 14. cap. 4. impetrare veniam peccati: oportet ergo quod Deus ad concedendum quod petitur, moueatur a toto illo actu secundum totam suam intentionem: imò vix potest intelligi, quomodo aliter fieri possit; cum enim totus ille actus sit simul in voluntate, & totus sit independens a gratia sacramentali; procedit quippe vel ab auxilio, quo Deus eleuat in actu primo hominem, vt se disponat feruenter ad gratiam sacramenti, vel certe ab habitibus infusis praesistentibus iam antea independenter a sacramento futuro; consequens est, vt totus ille actus videatur a Deo, qui totus secundum omnes sui partes habet vim ad mouendum Deum, atque ideo de se totus mouet Deum ad dandam gratiam sacramentalem: causa enim habens virtutem, & applicationem ad effectum, non est cur non operetur illum.

Nec obstat id, quod obiiciebatur, quod illi gradus poterant habere condignitatem ad merendum augmentum gratiae, prout dignificati a gratia sacramentali data intuitu primi gradus. Respondetur enim, id potuisse intelligi, si gratia sacramentalis non daretur intuitu eorum omnium graduum: de facto tamen dari, non solum propter primum, sed propter omnes gradus integrantes dispositionem completam. Sicut potuisset etiam Deus dare gratiam sacramentalem intuitu solius dispositionis tempore praecedentis, & tunc tota dispositio praesens dignificata a gratia sacramentali, posset esse meritoria de condigno augmenti gratiae: de facto tamen id non fit, sed actus etiam praesens est dispositio, quae attenditur ad mensuram gratiae sacramentalis. Totum enim hoc redundat in maiorem utilitatem recipientis sacramentum; nam plus gratiae sacramentalis datur propter illum actum consideratum vt dispositionem, & meritum de congruo, quam corresponderet illi de condigno, si consideraretur vt meritum condignum dignificatum a gratia sacramentali data independenter ab ipso actu. Sic etiam plus gratiae sacramentalis datur intuitu illius dispositionis consideratae vt dispositionis secundum omnes suos gradus, quam si danda esset gratia sacramentalis intuitu solum primi gradus, & postea alij gradus praemiandi essent de condigno. Aliunde verò, si illa gratia sacramentalis datur intuitu totius illius dispositionis, non possunt iam iidem gradus dignificari ab eadem gratia sacramentali ad promerendum de condigno aliud augmentum gratiae, quia nullus actus potest dignificari a gratia illa, quae data est in eodem instanti intuitu eiusdem actus tanquam dispositionis, vt diximus latè disput. 6. de Incarnatione, sect. 3.

17.

Nec obstat quod vterque gradus habeat condignitatem ad merendum propter dignificati a gratia.

Ex eadem doctrina Tridentini sequitur secundò contra primam sententiam, in sacramentis non dari gratiam inaequalem habentibus aequalem dispositionem. Hoc enim videtur significare verba illa Concilij: secundum propriam cuiusque dispositionem. Nam si dispositio cuiusque est mensura gratiae

18.

Hinc inferatur non dari gratiam inaequalem aequaliter dispositis.

gratiæ accipiendæ, non datur minor gratia habenti meliorem dispositionem; neque e contra.

Probatur ratione, quia sacramentum non debet dici causare illum excessum gratiæ, quem non significat.

Ratione etiam probatur, quia vel ille excessus gratiæ aliquo modo provenit ab ipso sacramento, vel non. Si dicatur primum; contra hoc est, quod sacramentum non causat gratiam, nisi significando illam; est enim signum prætictum, cau- sans quod significat; nullo autem modo significat illum excessum gratiæ in hoc homine, imo quantum est de se, videbatur significare oppositum, nempe illum alium, qui est melius dispositus, accipere maiorem gratiam, hunc verò minorem. Et quidem, cum sacramenta debeant esse signa sensibilia, & humana, debent esse instituta ad significandum hominibus id, quod significant: certum autem est, Baptismum non posse humano modo ex vi suæ institutionis significare illum excessum gratiæ, quem in homine minus disposito causat; ergo illum excessum non causat, quatenus sacramentum est. Nec dici potest, provenire illum excessum à sacramento propter meliorem dispositionem, aut maiorem deuotionem ministri, vel parentum, aut circumstantium. Hoc enim est contra communem doctrinam Patrum, negantium maiorem efficaciam sacramentis propter maiorem bonitatem ministrorum. Chrysostomus supra adductus: *Multi, inquit, me absente, baptizati sunt; & quid tunc? Nihil minus habet gratia: non claudicat donum Dei; absente me, baptizati sunt, sed presente Christo sunt baptizati.* Videantur Augustinus & Nazianzenus locis supra citatis, Ambrosius lib. de mysteriis, cap. 5. S. Thom. in illa verba Pauli 1. ad Cor. 1. *Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?* Et in præfenti *quest. 64. art. 1. ad 2.* qui licet concedat aliquid posse impetrari suscipienti sacramentum per deuotionem ministri; id tamen intelligit de auxilio aliquo, quod minister potest de congruo impetrare illi, quo ipse melius se disponat ad maiorem gratiam sacramentalem recipiendam; non tamen ita ut immediatè absque meliori sua dispositione sacramentum plus gratiæ ei conferat. Nam sicut hostia consecrata à meliori Sacerdote non est melius sacramentum; sic nec Baptismus collatus à meliori ministro: omnia enim sacramenta habent virtutem, & efficacitatem suam à Christo, non à ministris aliis, qui non sua virtute operantur, sed vt instrumenta vnus Christi.

Nec ille potest esse ex maiori dispositione ministri.

Chrysost.

S. Thom.

19. Neque ex mera voluntate Dei.

Minus autem dici potest alterum membrum, scilicet, illum excessum gratiæ non provenire ab ipso sacramento, sed vel à voluntate Dei, qui hunc hominem prædestinavit ad maiorem gloriam, vel à ministris, & impetratione ministri, vel parentum, &c. Hoc enim repugnat apertè legi communi Dei, qui non vult dare gratiam habitualem, nisi vel propter merita condigna, vel propter sacramenta applicata, aut contritionem extra sacramentum. Alioquin possemus dicere, quod propter eandem rationem, quia hic electus est à Deo ad maiorem gloriam, Deus præmiat abundantius in eo æqualia merita, quam in alio: item quod ob eundem finem dat ei gratiam absque vilo merito, vel sacramento. Quid enim refert, quod derur in sacramento, si tamen ille excessus non datur inritu sacramenti, sed ob meram voluntatem Dei? Planè eodem modo poterat dari illi dormienti, & absque vilo profus sacramento. Vnde ob eundem finem potest dari ei absque contritione, vel

dispositione vlla: nam sicut hic excessus non datur nunc propter dispositionem, vel sacramentum, potuisset dari idem gradus gratiæ absque vlla dispositione. Vnde probatur similiter, nec posse dari eo modo propter orationem, vel deuotionem ministri, tum quia hoc etiam est contra mentem, & doctrinam Patrum, qui nullum agnoscunt excessum in eo, qui baptizatur à meliori ministro; tum etiam, quia esset contra eandem legem ordinariam Dei, & sequerentur eadem inconuenientia; quod scilicet propter orationem, aut deuotionem alterius posset de facto dari gratia parvulo etiam absque Baptismo: nam sicut ille excessus datur sine respectu ad Baptismum; ita posset similis gratia dari absque Baptismo: posset item propter deuotionem parentum, vel aliorum, augeri gratia parvulo, vel etiam adulto dum dormit, & alia similia; quæ sunt planè absurda, & contra sensum omnium fidelium: nam sicut gratia est immediata mensura gloriæ, sic voluit Deus de lege ordinaria statuere mensuram certam, & stabilem ipsius gratiæ, scilicet merita condigna vnus cuiusque, vel etiam Christi Domini applicata per sacramenta, tamquam per media omnino necessaria ad consequentiam gratiæ, vel in contritione extra sacramentum.

Nec obstant fundamenta illarum sententiarum; quia in primis non est, cur dicamus, homines beatos æquales esse futuros in numero, & gradu beatitudinis Angelis; & multo minus fundamentum est ad dicendum, homines electos esse ad eandem gloriam, & in eodem gradu, qui debebatur Angelis præuaricatoribus; quid enim si Angeli non peccassent: ideòne homines non fuissent beati? imò iam, Deus decreuerat homines creare, & ad beatitudinem Angelis communem eleuare; idque Angelis ipsis manifestauerat, vt suppono ex materia de Angelis. Deinde ad quemcumque gradum gloriæ Deus aliquem prædestinauerit, potest ad illum gradum eum faciliè con- ducere per media ordinaria absque eo, quod datur gratia contra communem legem: potest enim per sacramenta, & rursus per merita condigna illum finem consequi, prouidente Deo tum auxilia efficacia, tum longitudinem vitæ, donec ad eum gradum gratiæ perueniat.

SECTIO III.

Verum qui suscipit Sacramenta indignè, postea ablato obice, consequatur gratiam Sacramentalem; vbi id in primis probatur de Baptismo.

Idem queritur sub aliis vocibus, an Sacramenta sic suscepta, ablata fictione, conferant postea suum effectum; quæ difficultas tractari solet specialiter de Baptismo, & eius occasione de aliis Sacramentis infra q. 69. art. 10. sed cum sit communis omnibus Sacramentis, magis videtur pertinere ad hunc locum.

Nomine autem *fictionis*, seu *indignitatis*, qua suscipitur Sacramentum, non intelligimus eam, quæ redderet Sacramentum irritum, & inualidum, qualis esset defectus intentionis requisitæ; tunc enim etiam si postea auferatur fictio, non habebitur effectus, cum nullum præcesserit Sacramentum; sed sermo est de *fictione*, cum qua recipitur verum Sacramentum; quæ potest con- tingere

20. Fundamenta illarum sententiarum non obstant.

Quid hic intelligatur nomine *fictionis*.

tingere culpabilis, vel etiam inculpabilis: potest enim aliquis recipere Baptismum, v. g. scienter absque debita dispositione, vel à Ministro hæretico, à quo deberet abstinere, & tunc peccat in ipsa susceptione sacramenti: potest etiam accedere absque dispositione requisita ad effectum sacramenti, inuincibiliter tamen ignorans, vel non aduertens ad defectum dispositionis; & tunc non quidem peccat, sed tamen non accipit effectum gratiæ Sacramentalis: & in vtroque casu procedit dubium, an postea, ablato obice, habeatur effectus sacramenti.

22. S. Thom. Augustin.

Vasquez.

23. De Baptismo videtur omnino concedendum.

Præcipuum fundamentum est auctoritas Augustini.

August.

Cyprian. Male explicatur à quibusdam Augustinus.

Scotus. Gabr.

24.

De sacramento Baptismi Scholastici omnes id concedunt cum S. Thoma dicta *quest. 69. art. 10.* propter auctoritatem Augustini, qui primus de hoc puncto disputasse videtur. De aliis Sacramentis variè sentiunt Theologi: aliqui volunt, soli Baptismo id competere, quos refert, & sequitur Vasquez *infra disput. 161.* Alij id extendunt ad sacramenta, quæ imprimunt characterem. Alij ad sacramentum Pœnitentiæ; alij Matrimonium etiam, & Extremam vnctionem; alij denique id commune dicunt esse omnibus Sacramentis nouæ Legis.

Vt incipiamus ab iis, quæ magis certa sunt, de Baptismo videtur omnino concedendum, ablata fictione, seu obice, conferre suum effectum. Præcipuum fundamentum desumitur ex Augustino, qui licet præcipuum controuersiam habuerit circa valorem Baptismi ab Hæreticis suscepti, & de eo nõ iterando, quando aliquis ad fidem, & veram Ecclesiam rediret: eam occasione, & vt responderet argumentis Hæreticorum, multa dixit de effectu illius Baptismi, vt ostenderet non solum esse validum, sed habere suum effectum, ablato obice, & conferre remissionem peccatorum. Sic docet lib. 1. de Baptismo contra Donatistas, c. 12. & lib. 3. cap. 13. & lib. 6. c. 5. & refertur in cap. *Tunc valere* de Consecrat. dist. 4. Idem docet Auctor sermonis de Passione Christi, apud Cyprianum, ante finem. Hæc loca Augustini aliqui ita explicant, vt quando aufertur obex, & fictio, gratia quidem, & remissio peccatorum quoad culpam, atque adeo quoad debitum pœnæ æternæ, detur intuitu pœnitentiæ; remissio verò totius pœnæ temporalis debita, & remanentis adhuc propter peccata commissa ante baptismum, obtineatur virtute Baptismi præteriti; ita vt baptismus deferuiat ad plenam remissionem pœnæ, non verò ad remissionem culpæ, vel infusionem gratiæ. Ita Scotus, Gabriel, & alij, quos refert Vasquez *vbi supra cap. 4.* qui eorum explicationem probabilè reputat, quam tamen paulo aliter explicat ex eorum mente, vt postea videbimus.

Reiicitur tamen ex verbis eiusdem Augustini, qui non solum adscribit Baptismo præterito remissionem pœnæ temporalis, sed etiam salutem, remissionem peccatorum, & vitam. Sic loquitur libro illo 1. cap. 2. *Non iterum baptizandus est, quia ipsa reconciliatione, ac pace præstatur, vt ad remissionem peccatorum eius in unitate iam prodesset incipiat sacramentum, quod acceptum in schismate prodesset non poterat, & lib. 3. cap. 13. Tunc incipit valere idem baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesiam pacem venerint, non vt iam dimissa non retineantur, neque vt ille Baptismus, quasi alienus, aut alius improberetur, aut alter tradatur, sed vt idem ipse, qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intrus operetur salutem.* Et lib. 6. cap. 5. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Et ideo si ab illa peruersitate correctus, & à separatione conuersus venerit ad Catholicam pacem, sub eodem baptisinate, quod acceperat, etiam peccata dimittuntur propter vinculum charitatis, sub quo baptisinate peccata eius tenebantur propter sacrilegium diuisionis, quia illud & in homine iusto, & in homine iniusto semper sanctum est, quod neque equitate alicuius augetur, neque alicuius iniquitate minuitur. Eodem modo loquitur Auctor illius serm. de Passione apud Cyprianum his verbis: *Et licet indigni sint, qui accipiunt, Sacramentorum tamen reuerentia, & propinquiore ad Deum parat accessum, & vbi redierint ad cor, constat ablutionis donum, & reddit effectus munerum.* Docent itaque, Baptismum postea conferre, non solam remissionem pœnæ temporalis, sed salutem animæ, hoc est, vitam: opponunt enim statui præcedenti, in quo operabatur mortem; dicunt operari remissionem peccatorum, quo nomine simpliciter intelligitur remissio culpæ; nam ex illis verbis Christi: *quorum remisistis peccata, remittuntur eis;* &c. colligitur potestas remittendi non solum pœnam, sed culpam. Denique, in vltimis verbis allegatis dicitur simpliciter, *redire effectum munerum*, hoc est, effectum, quem sacramentum debebat conferre; qui quidem potissimè erat infusio gratiæ, & remissio culpæ.

Ratione item constat. Primò, quia si virtus Baptismi præteriti prius impedita potest postea, ablato obice, operari aliquem effectum, non apparet, cur non possit alios; neque enim requiritur magis præsens causa ad vnum, quam ad alium. Deinde alia sacramenta, quæ ordinata sunt ad conferendam gratiam, & remittenda peccata, licet possint etiam tollere reatum aliquem pœnæ temporalis, non possunt tamen eum effectum, nisi ponant effectum priorem gratiæ sanctificantis. Hoc patet in sacramento Pœnitentiæ, quæ ordinatur etiam ad tollendum debitum pœnæ temporalis per satisfactionem sacramentalem; id tamen non præstat, nisi prius conferat gratiam remissionem peccati, quoad culpam. Item Extrema vnctio, quæ ordinatur etiam ad tollendas reliquias peccatorum, & reatum pœnæ, id non facit, nisi conferat etiam gratiam sacramentalem; ergo multo minus baptismus, qui ordinatur ad regenerandum, & viuificandum spiritualiter hominem, debet præstare effectum secundarium circa pœnam temporalem absque primario gratiæ sanctificantis.

Propter hæc idem Scotus apud Vasquez vbi supra, addit aliam explicationem, cui magis videtur fidere ipse Vasquez, quod scilicet baptismus præteritus conducat ad salutem, ablato obice, duplici titulo. Primus est, quatenus reddit subiectum capax sacramenti Pœnitentiæ, quo postea iustificatur: vel si iustificatur per contritionem extra sacramentum, conducit baptismus alio titulo, quatenus susceptio præterita baptismi facit, quod contritio sit vera contritio, quæ quidem vera esse non potest, nisi vel supponat baptismum susceptum, vel habeat votum suscipiendi baptismum. Cum ergo in casu nostro contritio non habeat eiusmodi votum, quia non potest homo iterum baptizari, consequens est, vt ideo sit vera contritio, quia præceptum baptismi iam obseruatum est.

Probat hæc explicationem Vasquez ex aliquibus loquutionibus Augustini, qui interdum dicto cap. 12. purgationem peccatorum videtur non Baptismo, sed Confessione tribuere, per quam sit,

Auctor sermonis de Passione.

25. Si virtus baptismi potest ablato obice operari aliquem effectum, cur non omnem.

26. Explicatio Scoti.

27. Probat eam Vasquez varijs locutionibus Augustini.

ut baptisus susceptus, quem iterum recipere non est necesse, incipiat valere, & prodesse, modo scilicet supra explicato: item dicto lib. 3. cap. 13. dixit, tunc incipit valere idem baptisus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesia pacem venerit, non ut iam dimissa non retineantur, neque ut ille Baptisus quasi alienus, aut alius improbetur, & alter tradatur, sed ut idem ipse, &c. Ecce dicit, non valere ad hoc, ut iam dimissa peccata (nempe per correctionem, & pacem Ecclesie, & reconciliationem cum ea) non retineantur, hoc est, remittantur; quia scilicet iam dimissa per penitentiam remittere non potest; ergo deseruit, & prodest eo solum modo, quo dictum ex mente Scoti. Denique illo lib. 6. cap. 5. solum dicit, quod sub eodem Baptisate, quod acceperat, eius peccata dimittuntur propter vinculum charitatis, &c. non est autem idem sub illo Baptismo dimitti, ac per illum dimitti.

28. Hanc etiam interpretationem rejicitur. Coninch.

Hanc interpretationem esse etiam contra Augustini mentem, bene probat P. Coninch supra, quod 6. 2. art. 1. dub. 5. ex eo, quod Augustin. in illo lib. 1. cap. 11. cepit respondere argumento cuiusdam, quo vtebantur Donatistae petentes, an per baptismum collatum in sua secta remitterentur peccata, & conferretur Spiritus sanctus: si enim id concederetur, inferebant apud ipsos esse veram Ecclesiam, apud quos accipiebatur Spiritus sanctus; si vero negaretur, vtebant, debere iterum baptizari eos, qui ab ipsis ad Catholicos discedebant. Huic argumento Augustinus respondet, idem prorsus dicendum, quod dicitur de eo, qui cum odio, vel alio peccato intra Ecclesiam Catholicam baptizatur, de quo si dixerint quod tunc quidem quando actu baptizatur, accipit remissionem peccatorum, sed statim propter peccatum perseverans redeunt eadem peccata, quando serio illi Evangelico accidisse videtur, idem dicendum esse de eo, qui apud hereticos baptizatur. Si vero (quod verum est) dixerint, accipere quidem verum baptismum, sed non gratiam baptismi propter peccatum manens; idem dicendum de eo, qui baptizatur in haeresi. Augustinus ergo diversimode loquitur iuxta illum duplicem modum respondendi. Nam iuxta primum dicit, baptismum, quando datus fuit, contulisse remissionem peccatorum; postea vero, quando auferitur obex, non iam baptismum, sed reconciliationem tribuit effectum. Iuxta secundum vero respondendi modum, qui verus erat, semper dicit, baptismum praeteritum semper causare postea remissionem peccatorum.

29. Hanc etiam interpretationem rejicitur. Coninch.

Constat hoc. Primum, quia Augustinus in utroque respondendi modo conatur ostendere, quomodo, aut quando baptismus ille operetur remissionem peccatorum (quod scilicet Donatistae quaerebant) & iuxta primum modum constat, dari, quando sit baptismus; ergo iuxta secundum modum concedit, dare baptismum eum effectum, ablato obice; alioquin non respondisset ad quaesitum. Secundum, constat hoc ipsum ex diversis verbis, quibus vtitur illo c. 13. Nam iuxta priorem solutionem August. dicit, debere eos redire ad Ecclesiam & fidem, ut eorum peccatorum, quae in eos redierant, purgationem, charitate operante mereantur, non dixit Baptismo operante, sed charitate operante. At vero iuxta posteriorem solutionem mutat loquendi modum, & dicit, cum ad Ecclesia pacem venerint, tunc incipere valere Baptisum ad dimittenda peccata. Tertio, quia passim baptismum ipsum nominat causam illius remissionis pecca-

Tertio.

torum; quae postea datur, ut constat ex verbis omnibus supra relatis, in quibus dicit, ipsum sacramentum prodesse ad remissionem peccatorum; operari salutem, sicut prius operabatur mortem. Certum autem est, quod ipsamet susceptio sacramenti, cum esset peccatum mortale, operabatur mortem. Adde ex eodem lib. 1. cap. 12. ubi dicit: prodesse iam in unitate sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat; quibus verbis significat, ad id, & eodem modo prodesse postea, ad quod & quomodo prius prodesse non potuit: debuit autem prius prodesse per operationem gratiae ex opere operato; ergo eodem modo prodesse incipit, ablato obice. Eodem sensu dicit cap. 13. in fine, eos ut ad sanitatem pacis, atque charitatis veniant, adhortamur, non solum ut aliquid habeant, quod non habuerunt, sed ut eis etiam illud prodesse incipiat, quod habebant.

30. Nec obstat ea qua adducit Valq.

Neque obstant verba in contrarium supra adducta à P. Vasquez. Ad primum enim locum dicimus, non esse illum sensum eorum verborum, quem Vasquez iis tribuit, sed alium diversum iuxta intentum Augustini de illa duplici respondendi via, quam praemisit: tunc (inquit) incipit valere idem baptisus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesia pacem venerint, non ut iam dimissa non retineantur, (hoc est, non ut dicendum esset iuxta priorem respondendi modum, in quo diceretur baptismus postea prodesse, ut peccata, quae iam semel per ipsum dimissa fuerant, & iterum redierant, iterum secundo solvantur; hoc, inquam, non est dicendum iuxta secundum respondendi modum sed prodesse baptismum postea, ut peccata primo remittantur per ipsum) neque ut ille baptismus, quasi alienus, aut alius improbetur, &c.

31. Respondetur ad secundum locum.

Ad secundum locum respondetur, quando Augustinus dicit, sub illo baptisate dimitti peccata, intelligere per ipsum baptismum dimitti, tunc quia id sepe dixerat ut vidimus; tunc quia sub iustitiam id aperte significat: Quia illud, inquit, & in homine iusto, & in homine iniusto semper sanctum est, hoc est, habet vim sanctificandi. Quae ratio extra rem esset ad probandum, non per baptismum, sed aliunde peccata dimitti. Quod enim dicit Valq. n. 50. rationem illam afferri ab August. non ad probandam efficaciam Baptismi, sed quod non debeat repeti, quia sanctus est; hoc, inquam, non potest aptari textui, cum neque in eo capite, neque in praecedenti verbum fecerit Augustinus de repetendo, vel non repetendo baptismum, sed de eius efficacia, & utilitate: ratio ergo illa est ad probandum, quod immediate dixerat de utilitate illius Baptismi; quam probat quia in quocunque sit, semper sanctus est, &c.

32. Obijcit Valq.

Obijcit tursus Valq. n. 35. quia ut August. hoc privilegium, & hanc efficaciam baptismum praeterito tribueret, debuisset habere fundamentum aliquod traditionis, aut definitionis, aut scripturae, aut rationis; quod tamen ad talem efficaciam baptismum ex opere operato tribuendam, nullum prorsus erat. Responderi solet Augustinum motum, & conuictum fuisse ad eam efficaciam baptismum tribuendam, ex eo quod baptismum in re vel in voto sit necessarius necessitate medij ad remissionem peccatorum, quae commissa sunt ante baptismum, & ad expiandum etiam peccatum originale. Cum ergo baptismus ille reiterari non possit, consequens est, ut virtute baptismi praeteriti auferatur postea peccatum originale, & alia peccata ante baptismum commissa. Hanc

Respondetur solus.

33. Hanc rationem impugnat Vasquez.

Hanc rationem impugnat Vasquez n. 57. & sequentibus, quia baptismum esse medium necessarium in re, vel in voto ad tollenda peccata, non arguit, ipsum sacramentum concurrere ad gratiam ex opere operato, per quam ea peccata remittuntur. Nam sacramentum etiam Penitentiae necessarium est in re, vel in voto ad remissionem peccati mortalis post baptismum commissi; & tamen quando aliquis extra sacramentum iustificatur per actum contritionis, in quo continetur votum implicitum sacramenti, non concurrat ipsum sacramentum, aut votum ipsius tribuens aliquam efficaciam contritioni, quam ipsa non haberet ante sacramenti institutionem, & quam non haberet, etiam si sacramentum institutum non esset; sed dicitur sacramentum necessarium in re, vel in voto, quia nisi de facto fuerit susceptum, necessarium est ad veram contritionem propositum suscipiendi illud; alioquin non erit vera contritio, cum non includat propositum seruandi omnia praeccepta, quorum vnum est de suscipiendi sacramentum. Sic ergo de baptismum etiam dicendum est, requirit in re, vel in voto ad tollenda peccata originale, & alia praecedentia; quia nisi fuerit re ipsa positus baptismus, non poterit esse vera contritio sine proposito suscipiendi baptismum, non tamen ita ut baptismus det efficaciam contritioni ad tollenda peccata illa ex opere operato.

34. Coninch.

Hoc argumentum P. Vasquez conuincit etiam P. Coninch dicto dub. 5. num. 66. ut fateatur, Augustinum ea ratione moueri non potuisse; solum enim probat, sine baptismum aut eius voto non contingere vquam iustificationem; quod etiam & nihil aliud dixit Concil. Trid. sess. 6. c. 4. non vero quod baptismum, aut eius votum debeant operari iustificationem ex opere operato. Ceterum, si ea ratio bene explicetur, non videtur contemnenda. Et in primis, licet Conc. Trident. non dixerit, baptismum, aut eius votum debere concurrere, sed solum sine baptismum aut eius voto non contingere iustificationem, ex modo tamē dicendi, & probatione, quam subiicit, constat, loqui de requisito per modum causae. Probat enim illud statim ex verbis Christi, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei; in quibus baptismum requiritur ut causa; hoc enim significat renasci ex aqua & Spiritu sancto, scilicet ab illis accipere per regenerationem spirituale esse. Oportet ergo, eum, qui renascitur, renasci omnino vel ex baptismum, vel ex eius voto, & per consequens non sufficit praecessisse vtrumque baptismum, nisi ipse, vel eius votum concurrat ad generationem illam spiritualem. Porro in eo casu neutrum concurreret; non enim baptismum, ut contendit contraria sententia; non etiam votum, cum contritio tunc non includat votum baptismi; ergo fieret iustificatio prima absque baptismum, aut eius voto concurrente ad ipsam. Habuit ergo fundamentum Augustinus in Scriptura & sensu Ecclesiae ad affirmandum, illum baptismum conferre postea suum effectum, ne daretur aliquis, qui mundaretur ab originali sine baptismum, vel eius voto concurrente ad illam primam iustificationem. Illa enim contritio non esset tunc verè, & in rigore votum baptismi; nam votum significat desiderium, seu propositum; non potest autem ille homo desiderare, aut velle baptismum, nisi per modum gaudij, aut complacentiae in baptismum praeterito;

Ioan. 3.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Fundamentum Augustini.

nam sicut penitentia in voto non est complacentia de sacramento Penitentiae praeterito, sed desiderium, & voluntas in futurum, sic baptismus in voto proprie, & in rigore tunc solum datur, quando est desiderium, aut voluntas suscipiendi illum in futurum.

35. Confirmatur ex Patribus.

Accedit modus loquendi Patrum, qui non solum dicunt, requiri baptismum, sed illum esse remedium necessarium: remedium autem non est, nisi quod influxum habet in salutem. Sic loquitur Leo Papa epist. 78. alias 80. Qui baptisus, inquit, primatur, necessaria liberatione fraudatur. Clemens Papa epist. 4. post medium: Quid conferri, inquit, aquae baptismus ad Dei cultum? Primo quidem, quia quod Deo placuit, impletur. Secundo, quia regenerato ex aquis, & Deo renato fragilitas prioris naturae, qua vobis per hominem facta est, amputatur; & ita demum peruenire poteritis ad salutem: aliter impossibile est. Et paulo post: Confugite ergo ad aquas istas, sola sunt enim, quae possunt vim futuri ignis extinguere. Non ergo extinguitur ille ignis in aliquo per primam iustificationem sine efficacia illius aquae. Eodem modo loquuntur alij Patres, de necessitate & efficacia Baptismi.

Leo Papa. Clemens Papa.

36. Idem d'inde colligitur.

Denique, eadem Baptismi efficacia colligi poterat ex eo, quod in ordine ad alios effectus minus principales, quos non potest fortasse operari, quando actu conferatur, habet adhuc efficaciam suam, ut postea, ablato obice, eos conferat, v.g. si aliquis baptizetur cum dolore sufficenti de peccatis mortalibus, non verò de venialibus omnibus, baptismus quidem confert gratiam, & remissionem peccatorum mortalium, non tamen eorum venialium, de quibus non habet dolorem; si autem postea de his etiam doleat, non dubium, quin haec etiam remittantur virtute baptismi praeteriti, non solum quoad culpam, sed quoad totam poenam. Alioquin si moteretur absque alio nouo peccato post baptismum commissio, deberet pati, & purgari in Purgatorio, quod est contra communem fidelium sensum ita de baptizari existimantium, ut si statim post baptismum & baptismalem gratiam moriantur, absque purgatione alia, aut mora debeant ire ad caelestia gaudia: aequiparatur quippe in hoc Baptisma martyrio, ut sicut martyr non indiget Purgatorio, nec pro illo vlla vquam suffragia offeruntur, imò iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre; sic Baptismus plenam conferat remissionem culpae & poenae. Potest autem contingere, quod Martyr, quando actu patitur, habeat obicem, ad remissionem alicuius saltem peccati venialis non retractati formaliter, nec virtualiter: postea tamen ablato obice per retractationem saltem in primo instanti separationis animae, statim dimittitur virtute Martyrij praeteriti culpa illa, & totum etiam debitum poenae. Quod idem de Baptismo dicendum est, homini statim post baptismum mortuo, & cui in instanti Baptismi non omnia venialia remissa sunt, quia non erant sufficienter retractata, statim in primo saltem instanti separationis animae remitti virtute Baptismi praeteriti peccata illa omnia venialia quoad culpam, & totum reatum poenae. Hinc autem colligitur, efficaciam Baptismi non fuisse alligatam ad instans, quo conferatur sacramentum; non apparet autem ratio, cur ad effectus minus principales, qualis est remissio venialium & poenae temporalis, possit concurrere ex opere operato, postea ablato obice; non autem possit ad effectus magis principales,

In quo Baptismus aequiparetur martyrio.

qualis est ablatio peccati originalis, & remissio mortalium, ad quam principaliter ordinatus, & institutus fuit.

37. Hæc ostendit multo veriorum esse interpretationem Augustini quam nos asserimus.

Hæc ergo ostendunt, multo esse veriorum Augustini interpretationem illam, quam cum S. Thoma dicta quasi. 69. art. 10. amplectuntur Theologi Scholastici communiter, quod scilicet, ablato obice, concurrat Baptismus præteritus ad effectum gratiæ, & remissionem omnium peccatorum præcedentium, & omnis pœnæ temporalis; ita ut per susceptionem baptismi is, qui baptizatur, acquirat ius ad omnia illa consequenda, ubi primum obex ablati fuerit. Sicut enim Summus Pontifex concedit aliquando tempore Iubilei, ut possint omnes absolvi ab omnibus referuatis, & commutare vota, &c. quam facultatem ita quidem censetur concedere, ut si eo tempore pœnitens oblitus fuit peccati referuati, vel voti commutandi, postea transacto tempore Iubilei, possit in virtute Iubilei præteriti absolvi ab illo peccato referuato, vel votum commutare; quia per Iubileum acquisit ius ad eas gratias consequendas; ut cum communitari sententia plurium, quos asserit, docet Thom. Sanchez lib. 4. de voto, cap. 54. num. 39. Sic Christus Dominus similem indulgentiam videtur in sacramento Baptismi concessisse, ut eius virtute plenissima remissio fiat semel in vita omnium debitorum culpæ, & pœnæ, quæ usque ad illud tempus sunt; ad quam remissionem, & gratiam acquirit ius, qui baptizatur; ita ut si tunc ratione alicuius impedimenti effectus non habeatur, possit postea, ablato impedimento, effectum consequi ratione iuris, quod semel acquisiuit, ut hæc plenaria indulgentia ab omnibus semel possit obtineri, nisi per ipsos steterit, qui obicem nunquam in hac vita auferre voluerunt.

38. Obicit Vasquez.

Huic communi doctrinæ obicit Vasquez c. 3. non posse explicari, quomodo Baptismus concurrat postea simul cum sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum; cum enim per sacramentum Pœnitentiæ peccata aliqua tollantur directe, & alia omnia indirecte, non videtur restare peccatum, quod per Baptismum tunc remittatur, cum illud ipsum iam sit ablatum indirecte per sacramentum Pœnitentiæ, & gratiam illius sacramenti: è contra verò, non videtur peccatum vllum remitti posse directe tunc per sacramentum Pœnitentiæ; quia illud peccatum remissum est indirecte per gratiam, quam confert Baptismus; & ita nihil restat amplius remittendum per sacramentum Pœnitentiæ: nam quod attinet ad ablationem peccati, parum refert, quod remittatur directe, vel indirecte, cum vtroque modo auferatur omnino peccatum, & nihil ex ipso maneat, quod auferri possit per alterum sacramentum.

39. Respondetur.

Ad hoc tamen facile respondetur, vtrumque sacramentum concurrere ad tollenda peccata, sed non eodem modo; nam Baptismus tendit directe ad tollendum originale, & actualia commissa ante baptismum, vel simul cum baptismo; indirecte autem tollit etiam cætera, eò quod gratia opponatur, cum omnibus; è contra sacramentum Pœnitentiæ confert directe ad tollenda peccata commissa post baptismum, & indirecte tollit originale, & alia actualia peccata, neque est inconueniens, quod singula peccata tollantur per illa duo sacramenta eò duplici modo, & titulo; hoc enim non est aliud, nisi quod Deus dans illam gratiam moueatur ab vtroque sacramento, quorum alte-

Quid tollat Baptismus directe, quid indirecte.

rum petit gratiam ad tollenda hæc peccata, licet obiter debeant tolli alia, sine quibus hæc tolli non possunt; alterum verò è contra petit gratiam ad remissionem aliorum, vtriusque autem petitioni satisfacit Deus, dum infundit eam gratiam.

40. Instantia.

Sed contra instat idem Vasquez, num. 22. & probat, non posse in nostro casu vtrumque sacramentum simul concurrere; prius enim concurrat Pœnitentiæ, per quam auferatur obex, & fictio, quæ impediēbat effectum baptismi; quod videtur docere S. Thomas, dum dicit illo art. 10. per Pœnitentiā prius remoueri impedimentum fictionis. Prius ergo tollitur per sacramentum Pœnitentiæ peccatum fictionis, atque ad eò indirecte alia omnia, antequam baptismus operetur: non ergo potest postea baptismus deseruire ad tollenda peccata, quæ iam inuenit ablata, sed ad summum deseruiet ad aliquem gradum gratiæ; per quod non defenditur id, quod dicebatur esse de mente Augustini: nam Augustinus non solum dicit, baptismum præteritum deseruire ad gratiam conferendam, sed multo magis probare volebat, deseruire ad remissionem peccatorum obtinendam.

41. Respondetur.

Respondetur, vtrumque sacramentum concurrere in eo casu simul ad effectum gratiæ, & remissionis peccatorum, nec vllò modo concurrere sacramentum Pœnitentiæ ante Baptismum. Præquiritur quidem ablatio obicis ante effectum Baptismi; non tamen præquiritur operatio sacramenti Pœnitentiæ ante operationem Baptismi; nam obex non auferitur per operationem, aut effectum sacramenti Pœnitentiæ, sed per aliquid antecedens: obex enim impediens effectum Baptismi erat indispositio, seu carentia dispositionis debitiæ ad remissionem omnium peccatorum mortalium; hæc autem carentia tollitur formaliter per ipsam dispositionem requisitam, quæ vel est contritio extra sacramentum, vel attritio cum sacramento Pœnitentiæ. Quare eo ipso, quod intelligatur posita attritio cum sacramento Pœnitentiæ, intelligitur subiectum dispositum sufficienter ad remissionem omnium peccatorum mortalium, & per consequens intelligitur iam ablatum obex, qui impediēbat effectum Baptismi: intelligitur autem totum hoc pro priori signo, antequam sacramentum Pœnitentiæ operetur; prius enim est, poni sacramentum Pœnitentiæ, quam operari; ergo pro eo signo intelligitur iam ablatum obex Baptismi, antequam sacramentum Pœnitentiæ operetur; & pro eodem signo intelligitur ablatum per Baptismum præteritum, & attritionem præsentem obex sacramento Pœnitentiæ, quod etiam non posset remittere peccata commissa post Baptismum, nisi inueniret dispositionem sufficientem ad ablationem originalis, & aliorum peccatorum commissorum ante Baptismum, qui obex, seu indispositio auferatur per Baptismum præteritum, & attritionem præsentem: intelligitur ergo pro illo signo ablatum obex vtriusque sacramento, & posita dispositio sufficiens ad remissionem omnium peccatorum. Pro signo autem subsequenti vtrumque sacramentum simul operatur gratiam, & remissionem peccatorum: neutrum enim inuenit remissa peccata vlla, sed solum inuenit ablatum obicem ad eorum remissionem. Quando verò S. Thomas dicit, per Pœnitentiā remoueri fictionem; quæ remotā, Baptismus auferat culpam; & reat un omnium peccatorum

Pro quo signo obex tollatur.

Vtrumque sacramentum simul concurrat.

42.

torum præcedentium, &c. loquitur de pœnitentiâ actuali, seu retractatione, per quam auferatur fictio actualis, seu non retractatio, vel etiam, si velis, loquitur de Pœnitentiâ sacramentali, per quam auferatur fictio, hoc est, obex: nam nomine fictionis non intelligitur culpa habitualis, sed impedimentum, & obex, qui, ut diximus, est indispositio, seu carentia dispositionis requisitæ ad remissionem peccatorum, quæ carentia tollitur formaliter per sacramentum Pœnitentiæ; cum attritione; quæ indispositione ablata, statim Baptismus confert remissionem peccatorum; numquam tamen dicit S. Thomas sacramentum Pœnitentiæ operari remissionem peccatorum, prius quam Baptismus eam operetur; ut latius videbimus infra agentes de sacramento Pœnitentiæ.

43. Instantia Vasq.

Urget P. Vasquez num. 25. quia quidquid sit, quando fictio tollitur per attritionem, & sacramentum Pœnitentiæ; quando tamen tollitur per contritionem, negari non potest quod contritio directe auferat omnia peccata, antequam Baptismus operetur eorum remissionem: nam contritio suapte natura pugnat cum omnibus peccatis; ergo ea omnia directe auferat, siue per se ipsam, siue per gratiam, quam secum asserit; nihil ergo restat, quod Baptismus præteritus directe auferat, cum iam inueniat per contritionem directe ablata peccata etiam ante Baptismum commissa.

44. Respondetur.

Respondetur, idem argumentum fieri posse, quando habetur contritio illo ipso instanti, quo perficitur sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ: nam tunc etiam ponitur contritio directe pugnans cum peccatis; ergo se solâ, vel per gratiam, quam secum asserit, tollit directe ea peccata, ac per consequens sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ tunc non conducent ad operandam remissionem peccatorum, quæ omnia inueniunt iam directe remissa. Nemo tamē dicit, (ni fallor) in eo casu sacramentum Baptismi, aut Pœnitentiæ non operari remissionem peccatorum: & ratio est, quia contritio (ut suppono ex dicendis infra de Pœnitentiæ virtute) non est forma se ipsa iustificans, aut expellens peccatum, sed dispositio quædam, quæ ex Dei misericordia acceptatur ad hoc, ut ipse Deus dimittat peccata homini contrito. Vnde licet pro aliquo signo priori intelligatur iam posita contritio, antequam sacramentum operetur; pro illo tamen signo nondum intelligitur remissum, vel ablatum peccatum, sed solum posita dispositio quædam, quæ se sola etiam sufficeret ad imperrandam remissionem peccati. Pro eodem autem signo intelligitur positum etiam sacramentum: ex effectus remissionis peccati, qui in signo sequenti non minus potest provenire à sacramento, quam à contritione, cum vtraque illa causa præintelligatur pro signo præcedenti cum actiuitate ad illum effectum; atque ideo non est, cur effectus postea intelligatur magis procedere à contritione sola, quam à sacramento. Quod idem dicendum est in casu nostro, quando sacramentum Baptismi tempore præcessit, & postea per contritionem tollitur eius obex: nam tunc etiam non intelligitur prius posita contritio, quam sacramentum, ablato, obice, sed vtrumque intelligitur simul, cum per ipsam contritionem formaliter auferatur obex, qui non est aliud, quam carentia dispositionis debitiæ ad remissionem peccati; non ergo inuenit Baptismus remissum peccatum, quando operatur, sed solum inuenit positam contri-

tionem pro eodem signo, pro quo positus erat iam Baptismus ipse sine obice, & vtraque causa simul operatur pro signo subsequenti remissionem peccati, & gratiam iustificantiem.

45. Obicitur.

Obicit tandem idem Vasquez, quia impossibile est, sacramentum Pœnitentiæ concurrere directe ad remissionem aliquorum peccatorum, & solum indirecte ad remissionem aliorum: quia non concurrat aliter nisi causando gratiam: quilibet autem gradus gratiæ per se, & directe opponitur omnibus peccatis mortalibus, tam commissis antè, quam post Baptismum; ergo directe, & per se auferat ea omnia, atque ad eò non potest diuidi operatio vtriusque sacramenti; ita ut Baptismus directe tunc remittat solum peccata antecedentia, & sacramentum Pœnitentiæ remittat directe peccata solum commissa post Baptismum.

46. Respondetur.

Respondetur, hoc argumentum ab omnibus solui debere; nam certum est apud omnes, sacramentum Pœnitentiæ auferre aliqua peccata directe, ea scilicet, quæ pœnitens confessus est, & ad quæ dimittenda Confessarius habet auctoritatem; alia verò solum indirecte, ea scilicet, quæ pœnitens propter obliuionem, v.g. non est confessus; & tamen vtraque peccata auferuntur, mediante gratia, quæ ex natura sua, & per se omnibus, & singulis peccatis directe opponitur. Sicut ergo absolutio, & sacramentum Pœnitentiæ dicitur directe tollere solum hæc peccata, & non illa, quia ex fine, & intentione remittendi hæc causat gratiam, quæ quidem gratia tollit etiam obiter alia; sed hoc est præter intentionem primariam sacramenti, quod solum intendebat per se dimittere hæc peccata, atque ideo concomitanter solum dimittit cætera: sic in nostro casu concomitanter solum concurrat ad tollenda peccata commissa ante baptismum; nam licet gratia opponatur per se cum omnibus, sacramentum tamen non intendit per se illum finem, sed solum remissionem horum, quæ facta sunt post baptismum; quæ quia non possunt tolli absque aliis, consequenter, & secundariò intendit remissionem aliorum: Baptismus verò è contra primariò intendit remissionem originalis, & aliorum præcedentium, secundariò autem remissionem subsequentium, sine quibus illa remitti non possunt. Sicut verba consecrationis sub speciebus panis ponunt solum corpus Christi, quod solum significant; Sanguis autem, & c. concomitantiam, quia illa verba tamen sine sanguine poni non possunt: sic absolutio Sacramentalis tollit directe & ex vi verborum (ut ita loquar) peccata sola commissa post baptismum, de quibus solis loquitur Sacerdos, & quæ sola significant illa verba; quia tamen hæc tolli non possunt absque aliis, ideo quasi per concomitantiam cætera omnia tollunt: Baptismus verò è contra abluat directe, & ex vi verborum à peccatis præcedentibus, de quibus solis loquitur minister, cum dicit: Ego abluo te; reliqua autem, de quibus non loquitur, nec ea significant, auferunt solum per concomitantiam, quia sine illis non potest auferri priora peccata.

47. Instantia.

Dices; repugnat, quod aliquis intendat communicare formam alicui subiecto, & non intendat eodem modo totum effectum formalem illius formæ; nam effectus formalis non est aliud, nisi talis forma communicata tali subiecto; vnde qui vult, quod talis forma sit communicata tali subiecto, vult eodem modo, quod resultet talis effectus

diligenti examine, ea peccata confiteri, quæ in memoriam venerint: *reliqua autem*, inquit, *peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt in uniuersum, eadem Confessione inclusa esse intelliguntur.* Quæ verba cum non possint intelligi ita, vt ea peccata intelligantur iam in Confessione explicata ad eum effectum, vt non sit amplius obligatio ea confitendi (hoc enim est aperte falsum) necesse est, quòd intelligantur in ordine ad eorum remissionem per ipsum sacramentum; alioquin ad nihil prorsus intelligentur inclusa in eadem Confessione: habet ergo vim illud sacramentum remittendi indirectè illa peccata licetè omiſſa, si adit attritio vniuersalis, quæ ad ipsa extendatur.

Ad obiectionem ergo concessò antecedenti de sacramento Pœnitentiæ, negatur consequentia: hoc enim peculiare est in illo sacramento, quòd habeat vim indirectam in aliqua peccata, ad quorum remissionem non tendit directè, & per se. Ratio autem est, quia quando aliqua causa ordinatur per se ad aliquem effectum, quam vim habere non potest, nisi simul possit facere aliquid aliud, tunc censetur ad hoc aliud per accidens producendum habere vim. Sic natura, quæ per se ordinatur ad producendam prolem similem patri, habet etiam vim ad producendam prolem dissimilem, vel monstra per accidens; quia propter coniunctionem aliarum causarum virtus ad effectum per se intentum debet prodire in hunc alium effectum non intentum. Similiter ergo sacramentum Pœnitentiæ non potuit habere virtutem ad remittenda peccata manifestata in Confessione, nisi haberet etiam virtutem ad tollenda per accidens ea, quæ licetè omittuntur; quia alioquin parum vtilis fuisset nobis institutio illius sacramenti: nam regulariter qui habent peccata mortalia, omittunt aliqua, vel propter obliuionem, vel propter impossibilitatem dicendi numerum, vel species, vel propter ignorantiam, qua nesciunt distinguere species vt eas explicent, vel propter alias plures causas; vnde si ea omnia, quæ omittuntur, indigerent remedio contritionis perfectæ, vt remitterentur, rarò daretur prima ergo, vt in prædicto casu requiritur ad iustificationem attritio etiam de peccatis commissis post baptismum cum sacramento Pœnitentiæ, vel certè contritio extra sacramentum. Vtroque enim modo aufertur sufficienter obex, vt Baptismus præteritus possit conferre suum effectum. An verò tunc illa duo sacramenta concurrant vt duæ causæ partiales ad totum effectum gratiæ; an singula ad aliquam partem gratiæ? Respondendum est cum Suarez *sect. 5. in fine*, vtrumque sacramentum concurrere ad totum effectum gratiæ tamquam causam partialem; quia non est maior ratio, cur priores gradus gratiæ fiant ab vno sacramento quam ab altero. Vnde vtrumque sacramentum concurrerit ad remissionem omnium peccatorum: dicetur tamen baptismus concurrere indirectè solum ad remissionem eorum, quæ commissâ sunt post baptismum; quia Deum dare illam gratiam ad finem auferendi eiusmodi peccata, non prouenit ab exigentia baptismi, sed sacramenti Pœnitentiæ; sicut è cõtra Deus dat illam gratiam ad finem tollendi peccatum originale, & alia antecedentia baptismum propter exigentiam, non pœnitentiæ, sed baptismi. Quia tamen tota illa gratia, & quilibet gradus opponitur æquè ex se omnibus peccatis mortalibus, vtrumque

Dignitas iustæ Baptismi & Pœnitentiæ.

59. Abiter respon- detur.

Probatu ref- pouiso.

Ad confirmationem Responderi potest primò, negando antecedens de Sacramentis illis, quæ non sunt per se instituta ad remissionem peccati, vt dicemus agentes de Eucharistia disp. 1. 2. sect. 1. vel secundo, admissò antecedenti, potest negari consequentia: nam licet sacramenta haberent illam virtutem tollendi peccata præterita, ablato obice, quando conferuntur ipsa sacramenta, non debent tamen habere vim ad remittenda peccata committenda, postquam sacramenta collata sunt. Ratio autem esse potest, quia actio Sacramentalis, vt in superioribus sæpe diximus, est actio Christi, & eius petitio, qua à Deo petit gratiam, & remissionem peccati pro eo, cui sacramentum confertur; & licet ei tunc non detur cum effectu, acquiritur tamen iam tunc ipsi ius ratione sacramenti suscepti ad gratiâ habendam, ablato obice; iam enim applicata sunt ei Christi merita, & solutum est pretium, cuius quasi bursa est ipsum sacramentum. Quæ omnia ostendunt, in ipsa receptione sacramenti applicari ex parte Dei effectum, tunc enim acceptatur petitio Christi, & oblatio pretij; tunc conceditur, quod petitur, licet exsequutio differatur aliquando propter obicem: non ergo habet vim sacramentum ad remittenda peccata futura; hæc enim non remittuntur etiam ex parte Dei, antequam committantur; nec applicatur à Christo solutio pro ipsis, nec homo acquirit ius ad remissionem peccati postea faciendi. Quamuis ergo daretur, illa sacramenta posse per accidens dare primam gratiam, quando recipiuntur; non inde fieret, quòd possent per accidens remittere peccata faciendâ, postquam ipsa sacramenta esse desierunt: hoc enim est omnino contra institutionem ipsorum Sacramentorum, quæ, vt diximus, sunt sanctificationes; & mundationes præsentis, atque aded remissiones solum debitorum præsentium; sicut qui lucratur Indulgentias, non obtinet remissionem pœnæ pro peccatis futuris, sed solum pro iis, quæ iam commisit, & pro quibus applicatur nunc pretium ex thesauro Ecclesiæ; nam soluere nunc pro futuris, esset quasi dare impunitatem, & licentiam peccandi in futurum.

Restat ergo, vt in prædicto casu requiritur ad iustificationem attritio etiam de peccatis commissis post baptismum cum sacramento Pœnitentiæ, vel certè contritio extra sacramentum. Vtroque enim modo aufertur sufficienter obex, vt Baptismus præteritus possit conferre suum effectum. An verò tunc illa duo sacramenta concurrant vt duæ causæ partiales ad totum effectum gratiæ; an singula ad aliquam partem gratiæ? Respondendum est cum Suarez *sect. 5. in fine*, vtrumque sacramentum concurrere ad totum effectum gratiæ tamquam causam partialem; quia non est maior ratio, cur priores gradus gratiæ fiant ab vno sacramento quam ab altero. Vnde vtrumque sacramentum concurrerit ad remissionem omnium peccatorum: dicetur tamen baptismus concurrere indirectè solum ad remissionem eorum, quæ commissâ sunt post baptismum; quia Deum dare illam gratiam ad finem auferendi eiusmodi peccata, non prouenit ab exigentia baptismi, sed sacramenti Pœnitentiæ; sicut è cõtra Deus dat illam gratiam ad finem tollendi peccatum originale, & alia antecedentia baptismum propter exigentiam, non pœnitentiæ, sed baptismi. Quia tamen tota illa gratia, & quilibet gradus opponitur æquè ex se omnibus peccatis mortalibus, vtrumque

60. Responsum ad confirmacionem.

62. Coninch. Idem dicitur quando per solam contritionem tollitur obex.

61.

Suarez. Vtrumque sacramentum concurrerit vt causa partialis ad remissionem omnium peccatorum.

sacramentum dicitur concurrere ad ea omnia remittenda, vel directè, vel saltem indirectè.

Hoc idem dicendum videtur, quando baptismi obex aufertur postea per contritionem: in quo casu P. Coninch *n. 101.* probabilè existimat, contritionem prius natura causare gratiam sibi correspondentem, qua omnia peccata remittantur, & postea baptismum conferre augmentum eiusdem gratiæ; quia contritio in suo effectu non pendet à baptismi actu suscepto. Hoc tamen fundamentum parum probat; nam independetia vnus causæ ab alia non arguit prioritatem in operando, v. g. quando duo luminosa simul applicantur eidem passo, licet vnum possit operari sine alio, non ideo prius alio operatur suum effectum, sed vtrumque operatur simul; quia pro eodem signo priori vtrumque est applicatum, & neutrius operatio supponit operationem alterius. Similiter, cum pro eodem signo, pro quo posita est contritio, intelligatur etiam baptismus susceptus, & absque obice (nam poni contritionem, & auferri obicem, est omnino idem, vt supra vidimus) non est, cur pro signo posteriori non intelligatur baptismus etiam operari, nisi eius operatio debeat præsupponere effectum contritionis, ad quod tamen probandum nullum prorsus fundamentum afferri potest; quia aliud est, effectum baptismi supponere contritionem, & ablatum obicem, quod verum est; aliud verò, effectum baptismi supponere effectum contritionis, quod est falsum, & absque vilo fundamento, & contra mentem Augustini, qui vniuersaliter docuit, baptismum conferre non solum ad augmentum gratiæ, sed ad remissionem peccatorum, quoties postea per veram pœnitentiam aufertur fictio.

SECTIO V.

Resoluntur alia dubia circa eandem materiam.

63. Primum dubium.

Valquez.

Suarez.

Resoluntur iuxta sensum verborum Augustini.

64.

Augustin.

Dubitatur primò, Vtrum, quando aufertur obex baptismi per contritionem subsequenter, gratia, quæ confertur, sit maior, quam quæ daretur soli contritioni absque concursu sacramenti præteriti? Negat P. Valquez *disp. 159. n. 33.* Alij verò communiter & verius affirmant, quam partem amplectitur etiam Suarez dicta *disp. 28. sect. 4. §. Hæc sententia*; licet contrarium etiam probabile reputet. Sed si consequenter loquendum sit, non videtur esse dubium. Nam verba Augustini, & aliorum, si quid probant, hoc vtiq; probant, baptismum præteritum conducere, & vtile esse postea ad remissionem peccatorum; non est autem vtilis alio modo, nec aliter causat remissionem peccatorum, nisi mediante gratiâ; ergo affert gratiam suam, quæ tollat peccata.

Nec satisfacit dicere, quòd eadem gratia, quæ data fuisset soli contritioni, datur tunc duplici titulo, scilicet propter contritionem, & propter baptismum præteritum. Hoc, inquam, non est iuxta sincerum sensum verborum Augustini, & aliorum: quid enim vtilitatis affert homini, quòd gratia detur illi duplici titulo, si reuera plus gratiæ non habet? Non hoc sibi voluit Augustinus, cum dixit, illud sacramentum postea prodesse; quia illud è in homine iusto, & in homine iniusto semper sanctum est, quod neque equitate alicuius

augetur, neque iniquitate alicuius minuitur. Mirueretur quippe non parum, si totus eius fructus reduceretur ad duplicandum titulum gratiæ, non gratiam, ita vt ratione illius homo sanctior non esset, quam sine illo. Non hoc sibi voluit Auditor illius sermonis apud Cyprianum, cum dixit, ablato obice, *Constat ablutionis donum, & redit effectus numerum*: non redit effectus munerum, si homo non recuperat, quod propter obicis impedimentum perdidit. Sic enim, quando agitur de reuiuifcentia meritorum per pœnitentiam, Theologi non agnoscunt, verè reuiuifcere merita, si gratia non sit maior, sed gratia solum noua pœnitentiæ correspondens detur etiam intuitu meritorum præcedentium: sic etiam non admittunt pro vera remuneratione actuum remissorum illam, quam aliqui solum volebant cõcedere, quòd gratia, quæ correspondet actui intento subsequenti, detur etiam intuitu actuum remissorum præcedentium: quia nimirum hæc omnia verbis ponunt remunerationem, & præmium, sed repla titulum vacuum absque vlla vtilitate, aut fructu. Si ergo baptismus præteritus vtilis est, si ponitur simpliciter causate gratiam, & remissionem peccatorum, aliquid debet conferre vltra id, quod absque ipso haberetur.

Confirmatur primò: nam eo ipso, quòd Concilia, & Patres dicunt, sacramenta nostra causare gratiam, intelligunt omnes causare aliquam gratiam vltra eam, quam per bona opera absque ipsis Sacramentis haberemus; nec admittitur vilo modo explicatio eius, qui diceret, eam solum gratiam, quæ correspondet meritis, dari de facto duplici titulo, scilicet propter merita, & propter sacramenta; hoc enim esset eludere potius quam tueri doctrinam Conciliorum, & Sacramentorum dignitatem, ac efficaciam. Si ergo conceditur, baptismum præteritum, ablato obice, causare gratiam, id debet intelligi de gratia distincta, non de sola multiplicatione tituli ad eandem gratiam, quæ sine illo haberetur.

Confirmatur secundò, ex eo præcisè, quòd absolutio sacerdotalis conferat gratiam, & remissionem peccatorum, habemus pro comperto maiorem gratiam dare absolutionem simul, & contritionem, quam solum contritionem absque absolutione; ergo ex simili doctrina Patrum dicentium, baptismum præteritum abluere, sanctificare, &c. colligere pariter debemus, maiorem gratiam dare baptismum simul, & contritionem, quam daret sola contritio absque baptismo præcedenti.

Confirmatur tertio, nam si obex tollatur per attritionem, baptismus præteritus se solo causat totam illam gratiam, cum attritio nõ habeat virtutem ad iustificandum se sola, nec tunc sit pars sacramenti, sed mera dispositio ad effectum solius sacramenti, ergo baptismus præteritus habet adhuc vim causandi gratiâ diuersam supra gratiam aliorum actuum omnium sequentium; ergo licet obex tollatur per contritionem, baptismus retinebit eandem vim causandi se solo aliquam gratiam supra illam, quæ correspondet operi bono.

Ratio denique à priori est, quia vel baptismus præteritus habet vim ad eandem gratiam, vel non. Si non habet, ergo nec cum contritione illam causabit, sed sola contritio illam ponet; non enim dicitur dari duplici titulo aliquid, quando singuli non habent vim ad illum effectum. Si verò baptismus habet talem vim, provt re vera habet,

65. Confirmatur primò.

66. Confirmatur secundò.

67. Confirmatur tertio.

68. Ratio à priori.

bet, non debet eadem gratia correspondere vtri- que titulo; numquam enim Deus, stante duplici titulo ad gratiam, dat vtriq; eandem gratiam, sed diuerfam, vt constat inductione perpetua: sic meritis diuersis dat premia diuersa; sic duobus sa- cramentis dat duplicem gratiam diuersam; sic sa- cramento praesenti cum contritione dat diuersas gratias, & sic in aliis; cur ergo in nostro casu haec vniuersalis regula deficeret? tam enim applican- tur merita Christi per Baptismum praeteritum ad effectum illu, quam per alia sacramenta; ergo sicut in aliis sacramentis non censetur Christus appli- care sua merita nobis ad eundem effectum nouo titulo habendum, sic neque in casu nostro; quale enim praemium meritorum Christi esset dare no- bis ex nouo solum motiyo id, quod iam aliunde, nobis destinatum, & ex lege Dei debitum erat?

69. Obiectio.

Responsio.

Obiiciunt, sequi, quod ille, qui sacrilege bapti- zatur, reportaret commodum ex suo sacrilegio, cum postea maiorem gratiam accipiat ratione contritionis, & sacramenti praeteriti, quam si ha- buisset solam contritionem, non praecedente sac- rilegio Baptismo. Respondetur, idem sequi in sen- tentia contraria: nam si auferatur obex postea per solam attritionem, accipiet gratiam ratione Ba- ptismi praeteriti, quam non acciperet cum sola attritione de peccatis, nisi praecessisset ille Baptis- mus sacrilegus. Item, qui recipit Eucharistiam, vel aliud sacramentum per susceptionem malam venialiter, adhuc accipit gratiam sacramentalem, atque adeo habet commodum ex suo peccato. Item qui incipit implere requisita ad lucrandam, indulgentiam, ita vt primum opus fiat cum pec- cato etiam mortali, vt si visiter Ecclesiam ex ma- lo fine, vel contra praecceptum superioris, adhuc si postea confiteatur, & ponat alia requisita, lucrabitur Indulgentiam, & per consequens reportat commodum ex suo peccato; imo per Indulgen- tiam lucratur remissionem eiusdem peccati, quoad poenam. Non est ergo inconueniens, quod per ac- cidens subsequuta poenitentia, & retractatione, peccata etiam praeterita cooperentur in bonum, & vtilitatem spiritualem.

Vtrum sacramenta, ablato postea obice, conse- rant semper aequalem gratiam.

70. Dubium se- cundum.

Duplex sen- tentia prima.

Dubatur secundò, vtrum, ablato obice per retractationem sequentem, Baptismus con- ferat semper aequalem gratiam, an verò maiorem iuxta mensuram melioris dispositionis. Duplex est sententia: prima affirmat, semper dari aequalem, hoc est, infimam, qualem dat paruulis, qui sine propria dispositione baptizantur. Nam in nostro etiam casu gratia datur à solo Sacramento, & non secundum dispositionem, cum nulla fuerit dispo- sitio, quando Baptismus datus fuit, attritio verò subsequens non potest esse dispositio ad Baptis- mum, nec ratione illius potest dici homo melius dispositus accedere ad Baptismum. Hanc senten- tiam vt veriosem amplectitur Suarez vbi supra *sect. 4. post medium*; quem sequitur Coninch vbi supra *dub. 6. num. 102.* Secunda sententia dicit, gra- tiam esse inaequalem secundum mensuram me- lioris actus, quo fictio tollitur. Hanc tenet Vas- quez *loco citato cap. 5. ex suppositione*, quod Ba- ptismus, recedente fictione, gratiam conferat ex opere operato.

Suarez. Coninch. Secunda.

Vaquez.

Ego in primis existimo, quod etiam si in colla-

tritione gratiae non esset attendendum ad mensuram actus, quo tollitur fictio, adhuc Baptismus non deberet conferre aequalem gratiam omnibus, quando auferatur obex. Deinde addo, debere etiam attendi ad inaequalitatem illius actus, vt iuxta eius mensuram conferatur maior, vel minor gratia, prout secunda sententia volebat.

71. Conclusio.

Priorem partem probò, quia licet attritio, qua auferatur postea obex, non possit deferuire ad eam inaequalitatem, eò quod non sit dispositio; potest tamen desumi inaequalitas ex aliis actibus praecedentibus Baptismum, qui essent dispositiones. Pro quo aduerto, nomine dispositionis, secundum quam datur gratia Sacramentalis inaequalis, non debere intelligi solum dolorem de peccatis, qui necessarius est ad effectum Sacramenti, sed etiam alios actus bonos, quibus homo se praeparat ad recipiendum Sacramentum. Nam si aliquis confessus peccata v. g. pridie ieiunet, det elemo- synam, & aliis piis operibus se praeparat, post die verò recogitet peccata, doleat de illis, & recipiat Sacramentum Poenitentiae, gratia Sacramentalis maior erit ratione illius maioris praeparationis, quam si solum dolorem illum de peccatis habe- ret; omnia enim illa opera disponunt saltem de congruo subiectum ad melius accedendum ad Sacramentum. Similiter ergo si Cathecumenus per dies aliquot ante Baptismum ieiunet, & se in aliis operibus misericordiae, ac poenitentiae exer- ceat, & postea ante Baptismum doleat de pecca- tis, non est dubium, quin maiorem gratiam Sa- cramentalem accipiat iuxta meliorem illam praeparationem, & dispositionem, quam si solum do- lorem de peccatis habuisset; quia omnes illi actus, & illa opera pia intelliguntur nomine dispositio- nis, & iis operibus, ac oratione, & meditatione praeparant se homines pij ad Sacramentum Eu- charistiae recipiendum. Ergo si, postis illis ope- ribus, postea ille per obliuionem non doleat de peccatis, atque adeo accedat absque dispositione necessaria ad gratiam, postea verò recordetur, & doleat, atque auferat obicem Baptismo, non pos- sumus dicere, hunc hominem accessisse ad Baptis- mum aequè indispotum, seu aequè carentem dis- positione, ac alium, qui nullo se bono opere praeparat, & sine dolore etiam de peccatis accesserit. Habebit ergo postea maiorem gratiam Sa- cramentalem, saltem ratione illius maioris praeparationis, & dispositionis antecedentis, ad quam, vt vidimus, debet attendi in collatione gratiae Sa- cramentalis, atque adeo ex hoc saltem capite Baptismus potest postea ablato obice, dare gra- tiam inaequalem & maiorem quam paruulis.

72. Probatur pi- ma Part.

Secundam verò partem nostrae sententiae, quod scilicet iuxta maiorem perfectionem etiam ipsius actus, quo auferatur obex, datur maior gratia Ba- ptismi, colligere mihi videor ex Tridentino *sess. 14. cap. 4.* vbi de detestatione, & retractatione pecca- torum, sic dicitur: *Fuit autem quouis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis mo- tus necessarius*; vbi non solum dicitur necessaria detestatio peccati ad remissionem peccatorum, sed necessaria ad eam impetrandam. Concurrit ergo illa detestatio ad effectum Baptismi, vt me- ritum de congruo impetrandum, seu merendo de congruo illum effectum: maiorem autem vim ha- bet ad merendum melior, & perfectior dolor de peccatis, quam minus perfectus: ergo effectus inaequalis correspondebit.

73. Probatur se- cunda Part conclusio. Trident.

Rursus

74. Cum datur gratia secundum cuiusque dispositionem, & cum ille actus per quem obex tollitur sit dispositio, pro actum inaequaliter datur gratia.

75. Quid Conci- lium intelli- gas nomine dispositionis.

Nomine dis- positionis non intelligitur dispositio ad sacramentum sed ad gra- tiam.

76. Obiectio.

Responsio.

Rursus iuxta doctrinam generalem eiusdem Trident. *sess. 6. c. 7.* gratia datur adultis inaequaliter secundum propriam cuiusque dispositionem; il- lum autem actum, quo auferatur obex in casu no- stro, esse veram & propriam dispositionem, probat P. Vasquez loco citato; tum quia Baptismus praesens non remittit peccata sine dispositione reci- pientis; ergo cum Baptismus praeteritus non habeat maiorem vim ad remittenda peccata, quam ha- beat Baptismus praesens, fateri debemus, Baptis- mum etiam praeteritum non operari absque con- uenienti dispositione; tum etiam quia Baptismus tunc impeditus fuit ob defectum solum dispo- sitionis debita ad suum effectum; ergo non poterit expediti ad eum effectum produciendum, nisi posita dispositione, ob cuius carentiam impediatur; ergo actus, qui ponitur, est vera, & propria dispositio.

Addere possumus ad hoc ipsum probandum, nomine *dispositionis* Concilium intelligere, non quidem eam, quae disponit ad Sacramentum, sed quae disponit, & requiritur ad effectum Sacra- menti suscipiendum. Primò, quia dispositio dicitur illa, quae requiritur ad aliquid, vt calor, vel frigus requiritur ad formam generandam; & ideo dicuntur dispositiones, quia sine illis non fit ef- fectus: dolor autem de peccatis non ita requiritur ad Sacramentum, quod quidem absque illo vali- dum ponitur, sed ad effectum Sacramenti; ergo est dispositio non tam ad Sacramentum, quam ad eius effectum. Nec dicas, esse dispositionem ad dignè recipiendum Sacramentum: hoc enim ipsum prouenit ex eo, quod sit dispositio ad effectum; nam ideo debet praemitti, & ideo indignè accedit absque illo aliquid, non quia caret dispositione ad dignè accedendum (hac enim esset petitio prin- cipij, dum dicis, ideo peccare accedendo sine illa quia illa requiritur ad accedendum sine peccato) sed quia caret dispositione ad effectum Sacramenti. Secundò, quia cum illo loco Trident. continetur doctrina generalis ad omnes iustificationes hominis adulti, non potest nomine *dispositionis* in- telligi dispositio ad Sacramentum, sed dispositio ad gratiam, quando enim homo iustificatur extra Sacramentum per contritionem, verificatur illa doctrina, quod accipiat inaequalem gratiam *secundum propriam cuiusque dispositionem*; & tamen dispositio ibi non est, nisi quae disponit ad ipsam gratiam recipiendam. Ne ergo sit equiuocatio in eadem voce, fatendum est, nomine *dispositionis* ibi non intelligi dispositionem ad Sacramentum, sed dispositionem ad gratiam; quae gratia sicut aliae formae, melius communicatur subiecto me- lius disposito ad ipsam. Vnde constat iam solutio ad fundamentum contrariae sententiae: Dicimus enim, tunc, licet non daretur dispositio ad Baptis- mum, dari tamen dispositionem ad effectum Ba- ptismi, ad quam dispositionem attendi debet in collatione gratiae sacramentalis.

Obiicit rursus Suarez, quia merita priora per peccatum mortificata redeunt per contritionem sequentem, non tamen iuxta mensuram eiusdem contritionis, sed semper eadem & aequalia, quia scilicet per contritionem auferatur solum obex pec- cati, quo impediabantur, in qua ablatione obicis omnes contritiones sunt aequales. Cum ergo in casu nostro attritio solum tollat obicem peccati, qui impediabat Baptismum, in qua ablatione om- nes attritiones sunt aequales; non facient Baptis- mum inaequaliter producere suum effectum, qui

P. Iam. de Lugo de Sacramentis.

erat quasi mortificatus. Respondetur negando consequentiam; quia gratia, & gloria meritorum praecedentium respodet illis vt causae adaequatae, & vnicae mensurae: at verò gratia Sacramentalis in adulto non correspondet soli Sacramento tan- quam vnicae mensurae adaequatae: constat enim, gratiam dari propter Sacramentum, & dispositio- nem, tanquam propter mensuram constantem ex vtraque parte, etiam quando Sacramentum non impeditur obice; vnde inferimus, idem dicendum in casu nostro; imò retorquemus argumentum; quia gratia meritorum reuiuiscens debet habere eandem mensuram sui in reuiuiscencia, quam habet in prima collatione, nempe sola merita, & eorum valorem; ergo gratia sacramentalis in adulto debet dari iuxta eandem mensuram, quan- do datur, ablato obice, iuxta quam daretur non posito obice; tunc autem mensura adaequata non esset solum Sacramentum, sed simul cum dispo- sitione ad gratiam; ergo eandem mensuram debet habere, quando datur ablato obice. Non ergo con- currit ille actus merè auferendo obicem, sed etiam positiuè disponendo ad gratiam, & collando vniu- principium, seu determinans indifferentiam Sa- cramenti in ordine ad talem, vel talem effectum gratiae sacramentalis. Aduerte tamen, quando di- cimus, actum illum concurrere positiuè ad gra- tiam, non debere intelligi ita, vt concurrat, tan- quam pars Sacramenti; hoc enim est falsum cum iam totum Sacramentum praexistit conditum ab ipso actu, sed solum concurrat per mo- dum dispositionis & conditionis, sicut vltus requi- ritur ad effectum Eucharistiae, non vt Sacramen- tum, nec pars Sacramenti, sed vt conditio, eo modo, quo id explicabimus disp. 1. de *Eucharistia, sect. 7.*

Obiicit terriò, quia Sacramentum, quando con- fertur, acceptatur à Deo ad effectum certum, & determinatum; non ergo pendet quantitas effectus ex maiori, vel minori dispositione sequenti, quod argumentum potissime conuincit P. Coninch, & nos etià supra vsi sumus eo argumeto ad proban- dum, quod Baptismus non potest postea, posita attri- tione vniuersali, extra Sacramentum remittere indi- rectè peccata post ipsum Baptismum commissa, quia non fuit acceptatus à Deo, nisi ad effectum certum, & remissionem peccatorum iam praesentium; ergo non potest etià crescere eius actiuitas ex augmento dispositionis melioris, qua postea auferatur obex.

77. Obiectio.

Respondeo, effectum Baptismi esse determi- natum tunc, quando confertur Baptismus, & de- bere ipsum Baptismum acceptari tunc à Deo ad effectum determinatum, loquendo de effectu remissionis peccatorum, non verò loquendo de ef- fectu gratiae sanctificantis. Ratio discriminis est, quod ad effectum remissionis peccatorum non indiget Sacramentum aliquo alio determinante eius indifferentiam, sed solum carentia obicis, vt patet in duobus accipientibus Baptismum cum inaequali dispositione attritionis; aequalem enim remissionem peccatorum accipit vterque, & for- tasse qui remissam habet attritionem, accipit maiorem remissionem, quam qui habet inten- sam, eò quod plura, & grauiora habebat peccata, & vterque accipit omnimodam remissionem à culpa, & poenae, quia ad hunc effectum Baptismus ipse ex se est omnino determinatus; & ideo tunc quando confertur, acceptatur à Deo ad totum il- lum effectum omnino ponendum. At verò in or- dine ad gratiam Baptismus in homine adulto est

78. Responsio.

Effectus re- missionis sem- per est aequa- lis, non vnde effectus gra- tiae.

Q

causa

causa indifferens de se, & quæ debet determinari per dispositionem; unde quando nondum est posita dispositio necessaria, non potest acceptari à Deo ad effectum gratiæ omnino determinatum, sed solum per modum causæ indifferentis, & determinabilis per aliud, pro ut vera est; omnis enim causa debet acceptari secundum suum proprium modum causandi, quem habet.

79. Obijciunt quædam.

Respondet.

80. Obijciunt quædam.

Respondet.

Per accidens melioris conditionis est qui differt Baptismum etiam culpabiliter usque ad mortem.

81. Insuper Summorum.

Quarto obiicit, quia in eo casu gratia datur postea solum propter sanctitatem Baptismi; & quia est medium necessarium ad salutem, non propter id, quod homo ex sua parte præstitit; ergo satis est, si detur gratia necessaria qualis datur infanti, nullâ habitâ ratione dispositionis subiecti. Respondet, dari quidem gratiam propter sanctitatem Baptismi, sed iuxta eius institutionem, & legem Dei, qua decrevit non dare primam gratiam adulto, quam ipse propria dispositione non impetret, & mereatur de congruo, ut ex Trident. probauimus; oportet ergo non dari sine attentione ad dispositionem subiecti.

Quinto obiicit, quia sequeretur, meliorem conditionem fore illius, qui baptizatus est sic, & postea habet attritionem vt tria, quam illius, qui baptizatus est cum attritione vt duo, & postea habet attritionem vt tria; nam hic accipit gratiam sacramentalem solum iuxta dispositionem vt duo, ille vero accipit secundum dispositionem vt tria. Respondet, hoc inconueniens non esse magni momenti; vt fatetur postea ipse Suarez s. Denique; & commune esse vtrique sententiæ; nam si aliquis nunc baptizetur cum contritione vt duo, & postea habeat alios actus intensos contritionis, alter vero differat Baptismum, usque ad finem vitæ, & tunc baptizetur cum contritione vt quatuor, hic recipiet maiorem gratiam sacramentalem, quam ille, atque ideo meliorem conditionem habebit propter suam dilationem, quam ille, cui contritiones intensæ sequentes non profuerunt ad maiorem gratiam sacramentalem. Adde posse in eodem casu, meliorem etiâ conditionis esse eum, qui differt Baptismum etiâ culpabiliter usque ad mortem, quia tunc Baptismus affert illi remissionem omnimodam omnium peccatorum totius vitæ etiam quoad poenam, quem fructum, non consequitur, qui debito tempore multis retrò annis baptizatus fuerat. Hæc tamen omnia sunt per accidens. Nam per se loquendo tantam conditionis est, qui citò baptizatur; ex tunc enim potest mereri de condigno per omnia opera bona, quæ facit, & fit capax aliorum Sacramentorum, quod fiet vt excedat, omnibus pensatis, illum maiorem fructum, quem per accidens ille alius habebit ob dilatatum baptismum. Sic etiam qui dignè suscepit baptismum, erit per se loquendo melioris conditionis, quam qui sic; quia toto illo tempore intermedio potest mereri de condigno, & augere gratiâ, & recipere alia Sacramenta, qua ratione compensabit, & superabit, quod ille alius postea habebit maioris gratiæ sacramentalis, quando auferat obicem per dispositionem meliorem.

Urget adhuc Suarez, quia carètia melioris dispositionis est obex ad maiorem gratiam in baptismo accipiendam; sicut totalis carètia dispositionis est obex ad omnem profus gratiam; sed ablatâ postea illâ carètiâ melioris dispositionis, & positâ dispositione meliori, non confert baptismus præteritis ad habendam maiorem gratiam sacramentalem, quam ab initio contulisset

cum tota illa dispositione; ergo nec habita postea dispositione vt quatuor, baptismus antea sic susceptus conferet totum effectum, quem ab initio dedisset cum illa dispositione.

Respondet, negando maiore, si sensus sit, eodem profus modo esse obicem vnum ac alium. Nam carètia melioris dispositionis est obex ad aliquem effectum, quem baptismus determinatè non respicit, quippe qui de se solum respicit determinatè abluere omnino ab omnibus peccatis, quæ inueniunt; quod autem hæc ablutio fiat per tantam vel tantâ gratiam, nõ petit determinatè in adulto, sed indifferenter secundum propriâ cuiusque dispositionem; unde non est propriè obex baptismi, qui solum impedit illam maiore gratiam, cum nõ impediat id, quod baptismus exigit, sed solum id quod posset habere. At verò carètia totalis dispositionis est propriè obex, quia impedit remissionem peccatorum, quam baptismus determinatè respicit, & exigit, & ideo dicitur baptismus impeditus, & quasi vim patiens, quamdiu illum effectum non consequitur: unde, ablato obice, statim illum consequitur.

Ultimo obiicit, quia gratia baptismalis semel habitâ, & per subsequens peccatû amissa reuiuiscit iterum per poenitentiam; quæ poenitentia aliquando erit actus perfectior, quam fuit prior dispositio ad baptismum: & tamen tunc gratia baptismalis non restituitur, qualis fuisset, si ab initio habitâ fuisset tã perfecta dispositio: sed iuxta dispositionem priorè, non iuxta perfectionem illius dispositionis, quâ auferatur postea obex, ergo à fortiori, si baptizatus quis est absque vlla dispositione, non consequetur postea gratiâ baptismalem secundum perfectionem dispositionis, quam postea habet.

Respondet, negando consequentiâ propter rationem proximè traditâ; quia sicut baptismus gratiam, quâ semel habuit, non auget postea propter meliorem dispositionem subsequentem; ita nec eam semel habitâ, & amissâ recuperat maiore propter meliorem dispositionem sequentem; quia nimirum dispositio illa subsequens solum tollit obicem gratiæ semel habitæ, non verò determinat baptismum indifferenter ad hæc, & illam gratiâ, iam enim fuit baptismus determinatus semel per primâ dispositionem; at verò in casu nostro dispositio tollit obicem, & cõcurrit imperando vt diximus, & determinando indifferentiâ baptismi, qui de se est indifferens ad causandâ in adulto tantam vel tantam gratiam, nisi determinetur ad dispositionem subiecti.

Ex dictis infero obiter, non solum crescere effectum baptismi præteriti per maiore perfectionem dispositionis, qua auferatur obex, sed etiam fortasse ex melioribus operibus, quibus à tempore baptismi suscepti usque ad poenitentiam, qua auferatur obex, disponit se homo ad effectum baptismi, & gratiâ iustificationis imperandam. Si v.g. per mensem post baptismum sic susceptum se exercet in ieiuniis, orationibus, & elemosynis ad imperandâ peccatorum veniâ, & spiritû cõpunctionis; postea quando contrititur, vel attrititur, consequetur ex vi baptismi præteriti maiore gratiâ, quam si illâ cõtritionem, vel attritionem solum haberet, nõ præcederibus aliis piis operibus. Hoc colligitur ex iis, quibus probauimus primâ partè nostræ sententiæ: nam sicut baptismus dignè susceptus cõfert maiore gratiâ, non solum secundum perfectiore attritionem præsentem, sed etiam secundum meliorem dispositionem, qua quis se ad baptismum præparauit eiusmodi operibus piis, vt diximus; sic cum proportionem, quando

82. Respondet.

83. Obijciunt vbi.

84. Respondet.

85. Inferitur primò, ex melioribus operibus quibus à tempore baptismi disponit se homo usque ad poenitentiam qua tollitur obex, crescere effectum baptismi.

Disponit tantum illa opera ad aliquem excessum gratiæ sed minorem eo quem etiam opera in gratia facta possunt mereri.

87. Dubium tertium.

Vasquez.

Suarez.

Resoluitur.

quando post Baptismum sic susceptum se quis exercet in iis operibus, & præparat ad effectum Baptismi, debet integrari dispositio ad gratiam ex iis etiam operibus piis, & tunc illi maiori dispositioni debet maior postea gratia correspondere, quia reuera illud subiectum est melius dispositum ad effectum sacramenti. Nec obstat, quod opera bona facta in statu peccati dici soleat opera mortua: hoc enim intelligi debet, quod attinet ad merendum de condigno: cum hoc tamen stat; quod possint disponere ad meliore effectum sacramenti, vt constat in attritione, quam habet peccator, dum est in statu peccati, & disponit ad hoc vt Baptismus subleuans conferat gratiam sacramentalem, habitâ ratione illius attritionis præteritæ.

86. Ceterum, licet hoc verisimile videri possit, non concederem tamen illa pia opera in peccato facta in tantum augere dispositionem ad gratiam baptismi, siue baptismus dignè accipiatur, siue antea sic acceptus postea, ablato obice, effectum operetur, vt plus gratiæ respondeat propter illum excessum dispositionis, quam responderet de condigno illis operibus, si post gratiam baptismalem in statu gratiæ fierent: Ex hoc enim sequeretur vtilius esse homini ieiunare, & dare elemosynam ante baptismum quâdo est in peccato, quam quando est in gratia post baptismum. Sufficit ergo si eis concedatur de congruo disponere ad aliquem excessum in gratia sacramentali minorem, quam quem eadem opera in gratia facta possent mereri. Aliud est de dispositione præteriti tunc, quando infunditur gratia, de qua diximus sect. 2. plus gratiæ afferre per modum dispositionis de congruo, quam enim attritio non est actus peccatoris, nec opus mortuum, sed factum ab homine, qui eo ipso instanti est iustus; & licet non dignificetur à gratia pro illo priori, potest tamen Deus acceptare illam dispositionem de congruo ad maiorem gratiam propter rationem ibi traditam, quæ nõ militat in aliis operibus factis in statu peccati.

87. Dubium tertium. Dubitatur tertio, an si auferatur obex baptismi præteriti per attritionem, v.g. vt quatuor, quæ simul disponat ad sacramentum Poenitentia, quo remittantur peccata post baptismum commissa, an (inquam) in eo casu singula sacramenta secundum se conferant tantam gratiam, quantum si illa attritio pro singulis solum sacramentis deseruiret, ita vt si Baptismus solus cum illa attritione subsequenti posset dare tres gradus gratiæ, & sacramentum Poenitentia solum cum illa attritione posset dare tres gradus, vtrumque sacramentum simul cum eadem attritione conferat sex gradus gratiæ. P. Vasq. dicit. disp. 160. n. 23. dicit de hoc nihil posse asseri, sed referendum Dei iudicio, cuius regulam & institutionem ignoramus. P. Suarez vbi supr. sect. 5. post 4. concl. dicit, si baptismus, ablato obice, operetur gratiam maiorem secundum dispositionem præsentem; tunc singula sacramenta datura tantum gratiæ, quantum si singula seorsim essent cum illa dispositione, ita vt ex confortio alterius sacramenti non minuatur effectus alterius. Quod mihi etiam magis placet; quia si aliquis recipiat de facto duo sacramenta simul, v.g. Eucharistiam, & Extremam vnctionem, non est verisimile, quod singula dabunt minorem effectum gratiæ propter confortium alterius, quam si vnum solum sacramentum ex illis susciperetur, sed potius singula dabunt totum suum effectum, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

quantum si seorsim ponerentur; ergo eadem dispositio potest cum duobus sacramentis simul concurrere, nihil propter hoc perdendo, aut dimittendo de effectum singulorum.

Dices, si ille homo, non simul, sed diuisim acciperet illa duo sacramenta, & ad singula se disponeret cum æquali dispositione vt quatuor, melius se disponeret ex parte sua, quam si vnica dispositione vt quatuor se disponat ad vtrumque sacramentum simul recipiendum; nam duo actus boni vt quatuor, melius disponunt, & plus merentur quam vnus, ergo non debet recipere tantam gratiam sacramentalem per singula sacramenta, quando habet vnica dispositionem, quantum reciperet in singulis seorsim, & per consequens neque in casu nostro; quia si prius tolleretur obicem baptismi per attritionem vt quatuor, & post aliquod tempus se præpararet ad Confessionem per aliam attritionem vt quatuor, melius dispositus esset ex parte sua, cum duæ attritiones sint meliores, & plus mereantur, quam vna sola.

P. Suarez videtur negare antecedens; quia multitudo actuum est quodam modo accidentalis, quando in reliquis est perfectio æqualis. Ego libentius admitterem antecedens, & consequenter concedo, regulariter maiorem gratiam habituram hominem per illa duo sacramenta, quam si simul cum vnica dispositione ea susciperet; quia vterque ille actus bonus est dispositio ad secundum sacramentum; si quidem prior actus reddit hominem magis sanctum, atque adeo melius dispositum ad secundum sacramentum. Nostra autem quaestio non est, an accipiatur tanta gratia per vtrumque sacramentum sub vnica dispositione vt quatuor susceptum, quanta per illa duo sacramenta successiue accepta sub duplici dispositione vt quatuor, sed an in primo casu singula sacramenta ex parte sua conferant tantam gratiam, quantum idem sacramentum cum æquali prorsus dispositione daret. Dixi tamen regulariter concedi posse, habituram maiorem gratiam per illa duo sacramenta, qui illa suscipit successiue cum duplici dispositione vt quatuor; quia fingi potest casus, quo non habeat maiorem; vt si prior dispositio fuerit postea reuocata per actus contrarios malos, & gratia sacramentalis prior amissa, tunc enim non videtur homo melius dispositus ad secundum sacramentum ratione dispositionis præteritæ, quam si illam non habuisset, sed solum videtur attendi ad secundam dispositionem nouam; & in hoc casu negandum erit antecedens, scilicet hominem melius esse dispositum ad secundum sacramentum per illas duas dispositiones, quam per vniam solam. Fuit quidem pluries dispositus, non tamen melius, quia propter retractationem non potuit vniri prior dispositio cum posteriori ad faciendam vniam meliorem dispositionem.

Dices iterum: Virtus meritoria finita, quod se extendit ad plura merenda, eò minor est virtus ad singula: ergo si attritio illa vt quatuor extendit suam virtutem ad merendam gratiam cum pluribus sacramentis, necesse est, quod cum singulis minus mereatur; nam virtus diuisa minor est, quam vnita. Respondet loquendo de merito condigno, verum est, valorem finitum diuisum ad plura non tantum posse, quantum in ordine ad vnium, quia ibi requiritur æqualitas inter meritum, & præmium. At verò meritum congruum potest diuidi ad plura & plura; quia non

88. Instantia.

89. Dissoluitur.

90. Instantia.

Soluitur.

Licet sit tantum unum meritum congruum, multiplicatur tamen actiones sacramentales, quae sunt causa congrua,

requirit aequalitatem, sed congruitatem, quam habet etiam in ordine ad plura; unde liberum est Deo acceptare illud meritum ad plura in tali, vel tali casu. Dicimus ergo, Deum voluisse eandem attritionem acceptare, tamquam dispositionem congruam ad plures effectus gratiae, quando concurrunt plura sacramenta; quia licet sit unum meritum congruum, multiplicatur tamen actiones sacramentales, quae sunt causa congrua, quatenus continent merita Christi; & ideo non mirum, quod maneat integra virtus attritionis ad merendam de congruo nouam gratiam cum nouo sacramento; quia sacramentum ipsum, & merita Christi ibi inclusa sunt, quae de condigno obtinent, vt meritum illud congruum attritionis acceptetur iterum ad nouam gratiam impetrandam. Sic etiam quando Pontifex concedit diuersas Indulgentias confessis, & refectis Eucharistia visitantibus hanc, & illam Ecclesiam, per diuersas concessiones, tunc vnica Confessio, & Communio sufficit ad lucranda vtramque Indulgentiam, visitando vtramque Ecclesiam; quia nimirum causa praecipua, & condigna sunt satisfactioes Christi, quae applicantur, posita illa conditione. Similiter ergo in sacramento promissa est tanta gratia recipienti cum tali dispositione: poterit ergo eadem dispositio deseruire ad lucranda vtramque gratiam, quia causa praecipua sunt merita Christi in sacramento contenta, quae quasi multiplicantur in diuersis sacramentis, & obtinent, quod eadem dispositio saepius acceptetur ad gratiam sacramentalem de congruo obtinendam.

An Sacramentum impeditum ad remissionem venialium, possit postea, ablato obice, eam conferre.

91.

Valquez. Suarez.

Dubitatur quartò, an Baptismus dignè susceptus, & causans gratiam, sed habens obicem ad remissionem venialium aliquorum, vel omnium, quia de illis non est dolor, possit postea, ablato obice per poenitentiam de venialibus, tribuere suum effectum etiam in ordine ad illa. P. Valquez disput. 169. cap. 3. negat omnino, id fieri posse. P. Suarez vbi supra sect. 4. §. Dices, quid si prius concedit, si auferatur prius obex, quoad mortalia, & postea quoad venialia, remitti prius mortalia; & postea venialia virtute Baptismi praeteriti, vel omnia simul vel successiue eo ordine, quo obex in ordine ad ipsa auferuntur. Unde consequenter debet concedere, quod si ab initio Baptismus habuit effectum quoad sola mortalia, postea ablato obice quoad venialia, habebit effectum quoad illa. Addit tamen, semel collata gratia per Baptismum, licet postea ablato obice quoad venialia, haec remittantur virtute Baptismi, non tamen conferri tunc nouum gradum gratiae ex opere operato virtute Baptismi praeteriti; quia ad remissionem peccati venialis non requiritur gratia infusio. In quo P. Valquez non refert fideliter Suarez sententiam: dixit enim, quod ponit, ablatam fictionem, quae fuit circa venialia, Baptismum illa remittere, & gratiam ad eorum remissionem conferre; quod vltimum Suarez non dixit, nisi quando simul auferuntur obex ad mortalia, & venialia. Sermo autem semper est de venialibus ante Baptismum commissis; nam in ordine ad alia post Baptismum commissis, Baptismus nullam habet efficaciam,

Haec secunda sententia mihi magis placet consequenter ad ea, quae huc vsque dicta sunt. Primam eius partem de remissione eorum venialium, ablato obice, probat Suarez ex eo, quod Baptismus est regeneratio totalis, & eius gratia est regeneratiua, transmutans hominem in alium, atque adeo ex se delens omnia peccata vitae anterioris. Cum ergo, ablato obice, detur gratia sacramentalis, consequens est, vt tunc deleat simul & mortalia, & venialia: unde consequenter fit, quod si adhuc non auferatur obex quoad venialia, maneat virtus Baptismi impedita, & suspensa ad causandum eum effectum, vbi primum auferatur obex ad illum.

Aliter possumus hoc ipsum à posteriori probare ex efficacia Baptismi; qui licet inueniat obicem, quando confertur ad remissionem omnium venialium, & ideo non conferat tunc remissionem totius poenae: si tamen homo ille statim moriatur, non purgabitur propter peccata praeterita in Purgatorio, sed si verè iustificatus est in Baptismo, rectè ibit in caelum: æquiparatur enim Baptismus quoad hoc martyrio, vt diximus in superioribus; & quidem martyr, licet non remittantur ei omnia venialia in hac vita propter obicem, & carentiam debitae retractationis, in primo tamen instanti mortis remittuntur quoad culpam, & totam poenam extra hanc vitam in virtute martyrij praeteriti, & ideo nemo orat pro martyre; & ideo etiam iuxta communem fidei sensum, qui statim post Baptismum moritur, censetur non indigere suffragiis propter peccata praeterita expianda. Manet ergo Baptismo sua vis suspensa, licet impedita, in ordine ad suum effectum expiationis poenae temporalis, quem non potuit praestare propter obicem, & postea praestat. Cur ergo non idem dicemus de effectu remissionis culpae? ratio enim est eadem, scilicet totalis regeneratio, & ablutio veteris hominis, ad quam non magis spectat tollere reatum poenae, quam reatum culpae, vt constat: imò credibile est, quando in hac vita propter obicem non sunt remissa venialia ante Baptismum commissis, & remittuntur in altera vita, remitti etiam quoad culpam virtute Baptismi praeteriti; nam licet deberent aliquando remitti propter ius, quod acquisiuit ad gloriam; cum tamen Baptismus sit titulus proportionatus ad ea remittenda statim, posita retractatione, & ablato obice, consequens est, vt in primo instanti remittantur virtute Baptismi praeteriti, qui sicut retinet virtutem suam in ordine ad remissionem poenae, sic debet eam retinere in ordine ad remissionem culpae.

Hinc constat solutio ad argumentum P. Valquez, qui fundatur in eo, quod Augustinus hunc effectum remittendi venialia Baptismo non tribuit, ablato postea obice, nec poterat tribuere; cum is effectus non sit necessarius ad salutem. Respondetur tamen, nec Augustinum eum negare, & ex eius verbis supra saepe adductis, hunc etiam effectum colligi, cum libro illo. 6. de Baptismo cap. 5. efficaciam Baptismi ad remissionem peccatorum fundet in eo, quod Baptisma illud sanctum est, & ideo nullius iniquitate minuitur. Unde colligit, ablato obice, deseruire ad remissionem peccatorum: sub qua vniuersalitate verborum videtur omnia peccata intelligere, tam venialia, quam mortalia; nimirum enim in facris litteris dicitur

92. Conclusio. Hanc tenet Suarez.

93. Aliter probatur ex efficacia Baptismi.

Licet martyr non remittantur omnia venialia in hac vita propter obicem, remittuntur ei in primo instanti mortis quoad culpam & poenam in virtute martyrij praeteriti. In hoc æquiparatur Baptismus martyrio.

94. Hinc soluitur argumentum Valquez.

August.

95. Secunda pars conclusionis probatur.

96. Infantia.

Dicitur.

Potesse causari de nouo remissione venialium, absque noua gratia sed mediante gratia prius posita.

97. Aduerte mo sic loqui de noua gratia sacramentali.

98. Infantia.

dicitur aliquid deseruire, vel dari ad remissionem peccatorum, quod non possit deseruire nisi ad sola mortalia remittenda. Ratio autem illius efficaciae Baptismi non fuit sola necessitas ad tollendum originale, sed institutio Christi, qui voluit, hominem posse renasci ex aqua, & Spiritu sancto semel, hoc est, deponita tota vita veteri, & eius debitis ac sordibus; vt explicuimus sect. 3.

Secunda pars conclusionis, quod scilicet semel collata gratia per Baptismum, si postea auferatur obex ad remissionem venialium, non oporteat conferri nouum gradum gratiae sacramentalis ex opere operato, sed remitti peccata ex vi gratiae sacramentalis antea collatae, probari potest, tum quia ad causandam remissionem venialium, non est necesse causare de nouo aliquem gradum gratiae, neque aliunde sit ratio augendi gratiam sacramentalem semel collatam; alioquin augeretur etiam, quoties ponitur de nouo melior dispositio, quod tamen nemo concederet.

Dices, Baptismus non causat remissionem peccati immediate, sed mediante gratia, quam causat; ergo si ponit nouum effectum remissionis peccati, ponit nouum gradum gratiae, mediante quo, illam remissionem causat. Respondeo, Baptismus non causat remissionem peccati, nisi mediâ gratiâ tunc, vel antea ab ipso baptismo causata; non est tamen necesse, quod illum effectum causet mediâ gratiâ de nouo posita, quando illum effectum causat. Hoc constat in effectu remissionis poenae temporalis, quem Baptismus, vt vidimus, aliquando non causat in hac vita propter obicem respectu venialium, sed ablato illo obice, in primo instanti separationis animae causat illum effectum, & tamen tunc nullum nouum gradum gratiae confert, sed causat illum effectum, mediâ gratiâ sacramentali antea causatâ ab ipso Baptismo. Sic ergo poterit, ablato obice in hac vita, causare de nouo remissionem venialium absque noua gratia sacramentali, sed mediante gratiâ prius posita ab ipso Baptismo, quae data fuit ad remissionem omnium peccatorum, quantum erat ex se, tam venialium praeteritae vitae, quam mortalium.

Dixi tamen saepe non dari tunc nouum gradum gratiae sacramentalis ad eum finem: non enim nego, interuenire semper nouum gradum gratiae, quoties ponitur effectus ille nouus remissionis venialium. Cum enim ille effectus ponatur, quando auferuntur obex, & hic tollatur per dolorem, & retractationem peccatorum venialium, qui est actus honestus, & supernaturalis, atque adeo meritorius de condigno augmenti gratiae, cum sit elicitus ab homine iusto, vt supponimus; consequens est, quod detur augmentum gratiae ex opere operantis. Non requiritur tamen, quod sacramentum Baptismi, ob cuius virtutem fit nunc remissio omnium venialium commissorum ante baptismum, ponat modò aliquem nouum gradum gratiae, mediante quo ponat illum effectum remissionis venialium.

Dices iterum; ideo baptismus fide susceptus potest postea, ablato obice, causare remissionem peccati, siue mortalis, siue venialis; quia iam fuit acceptatus à Deo determinatè in ordine ad talem effectum remissionis omnium peccatorum praeteritorum, vt supra diximus, n. 78. sed eodem modo determinatè acceptatur à Deo ad gratiam, quae remittuntur omnia illa peccata, ergo ablato obice ad venialia, poterit ponere gratiam ad remittendum. P. Ican. de Lugo de Sacramentis.

da illa ex vi acceptationis, qua ad eum effectum acceptatus fuit. Respondeo distinguendo minorem: acceptatur à Deo ad gratiam aliquam determinatam, qua remittantur ea omnia peccata, nego; acceptatur ad gratiam indeterminatè maiorem vel minorem secundum dispositionem, quae praecedat ipsam gratiam, concedo; haec autem gratia data iam fuit in nostro casu, quando remissa fuerunt mortalia, & tunc determinata fuit gratia secundum dispositionem tunc praesentem; atque ideo non manet amplius acceptatio Baptismi ad vltiorem gratiam; iam enim data fuit ex vi praecedentis acceptationis gratia debita ad remissionem mortalium, quae tunc ponitur, & ad remissionem venialium, quae postea ponitur ex vi illius gratiae, quando auferetur obex.

SECTIO VI.

An alia omnia Sacramenta fide suscepta causent gratiam, ablato obice.

Varia sunt Theologorum sententia. Prima docet, nulli sacramento praeter Baptismum competere eam efficaciam gratiae, ablato postea obice. Hanc tenet Soto in 4. distinct. 6. quest. 1. art. 8. & Valquez disput. 161. cap. 2. Secunda sententia docet, competere etiam sacramento Poenitentiae. Ita Durandus in 4. distinct. 4. quest. 4. num. 8. & distinct. 17. quest. 13. num. 7. Tertia sententia id tribuit omnibus, & solis Sacramentis imprimuntur characterem. Hanc tenet Maior, Couarruu, Valquez. Quarta sententia addit Poenitentiam iis tribus Sacramentis, quae imprimunt characterem. Haec tribuitur Paludano & Syluestro apud eundem Valquez ibi. Quinta sententia id affirmat de omnibus sacramentis nouae Legis: quam docet Caietanus tom. 1. Opusculorum tract. 5. quest. 5. §. Communis autem; Petrus de Soto de institutione Sacerdotum Lect. 5. de Baptismo: qui eam tribuunt S. Thomae in 4. dist. 17. quest. 3. art. 4. quaestiuicula 1.

Sexta sententia probabilior id tribuit omnibus Sacramentis, vnâ exceptâ Eucharistiâ. Hanc tenet Suarez dicta disput. 28. sect. 6. & infra disput. 63. sect. 8. Coninch quest. 62. art. 1. dub. 5. & alij. Probari potest primò de sacramento Poenitentiae, supponendo, illud posse esse in aliquo casu validum, & informe, vt probabimus agentes de illo sacramento in particulari. Quo supposito, consequenter fatendum est, illa peccata, quae quis validè confessus est, remitti postea ablato obice virtute Clauium per absolutionem praeteritam: alioquin illa peccata nunquam remitterentur virtute Clauium, nisi indirectè, & per accidens cum aliis in Confessione; sequenti; quod dici non potest: omnia enim peccata mortalia, quae ab Ecclesia non remittuntur directè, debent ei subiici, vt remittantur directè; illa autem peccata semel explicita in Confessione valida, non subiiciuntur iterum Ecclesiae iudicio; ergo debent remitti virtute Clauium per absolutionem praeteritam, vbi primum auferatur obex.

Confirmatur primò, quia non est minus necessarium sacramentum Poenitentiae ad remissionem peccati mortalis post baptismum commissi, quam sit baptismus ad remissionem mortalium commissi ante baptismum: nam sicut ad hoc

Dicitur.

99. Varia sententia. Soto. Valquez.

Durand.

Maior. Couarruu. Valquez.

Paludanus. Syluester. Caietan.

Petr. de Soto. S. Thom.

100. Probabilior sententia. Suarez. Coninch. Probatum primò de sacramento Poenitentiae.

101. Confirmatur neque enim poenitentia est minus necessaria ad remissionem peccati mortalis post baptismum, quam baptismus ad remissionem mortalium ante baptismum.

hoc remittendum requiritur baptismus in re, vel in voto; sic ad remittendum illud requiritur sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto; ergo sicut baptismus ablato obice, remittit priora peccata; sic sacramentum Pœnitentiæ remittit sua, ablato obice. Nulla certè ratio excogitari potest ad negandum hoc de sacramento Pœnitentiæ, si concedatur de Baptismo, & supponatur sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe: nam sicut homo posset postea iustificari per contritionem, vel Confessionem sequentem, & consequi indirectè remissionem illorum peccatorum, quæ confessus est in Confessione præterita: sic post baptismum sicte susceptum posset postea iustificari per contritionem, vel confessionem peccatorum sequentium, in qua iustificaretur, & remitterentur indirectè peccata commissa ante Baptismum. Nec est magis necessarius effectus Baptismi ad salutem, quam effectus Pœnitentiæ homini lapsò post baptismum; nam sine gratia sacramenti Baptismi esset adhuc homo per Baptismum capax aliorum sacramentorum, per quæ posset acquirere gratiam: non ergo apparet, cur Baptismus habeat efficaciam, ablato obice, & non Pœnitentiæ.

Confirmatur secundò; quia Baptismus, ablato obice, confert, ut vidimus, nõ solum effectum necessarium ad salutem, sed etiam alios non necessarios, qualis est remissio totius pœnæ temporalis, quam tribuit etiam post mortem ei, qui tempore baptismi habebat obicem peccati venialis non retractati; ergo non deberet negari hæc efficacia sacramento Pœnitentiæ ex eo, quòd eius effectus non esset necessarius ad salutem. Vnde obiter infero, sacramentum Pœnitentiæ in prædicto casu non solum conferre, ablato obice, remissionem mortalium, sed etiam venialium, quæ fuerunt clauibus subiecta in illa Confessione, & propter obicem non potuerunt remitti. Est tamen differentia, quoad hoc, inter Baptismum, & Pœnitentiæ; quòd Baptismus, ut vidimus, potest aliquando habere obicem solum ad remittenda venialia, & non ad mortalia; quare postea poterit remittere venialia seorsim, ablato obice, qui eorum remissionem impediabat. At verò sacramentum Pœnitentiæ non potest habere obicem in ordine ad sola venialia; nam si pœnitens non haber mortalia, & confitetur venialia cum dolore de illis; quæ confitetur, statim remittentur; si verò absque dolore, non erit Confessio de illis valida, atque adeò nec postea ablato obice, causabit effectum. Necessè ergo est, quoties illud sacramentum est validum, & informe, quòd id sit ratione alicuius mortalis, de quo pœnitens inuincibiliter nõ dolet, & ideo non potest tolli illud peccatum, donec postea auferatur obex per retractationem illius; & tunc remittentur etiam peccata venialia clauibus subiecta; non tamen remittentur seorsim, sed simul cum peccato mortali; atque adeò nunquam remittentur per sacramentum Pœnitentiæ absque noua infusione gratiæ sacramentalis; licet id dixerimus fieri posse virtute Baptismi, quado auferatur postea eius obex ad venialia. Quamuis ergo Augustinus de solo Baptismo explicitè loquatur, ex his tamè, quæ tradit de Baptismo, colligimus, idem dicendum de sacramento Pœnitentiæ; imò licet de Baptismo nihil dixisset, adhuc ex institutione sacramenti Pœnitentiæ colligi posset hæc efficacia, supposito quòd Christus noluit obligare ad bis confitenda, & subiicienda clauibus eadem peccata; & aliunde

102. Confirmatur secundò ex eo quòd baptismus sublatò obice confert etiam effectus: nõ necessarios ad salutem qualis est remissio pœnæ temporalis.

Ex his quæ dixit Augustinus de baptismo colligitur idem dicendum esse de sacramento Pœnitentiæ.

voluit, quòd omnia peccata mortalia subicerentur iudicio Ecclesiæ, ut ab ea directè soluerentur; ex his enim colligitur, ut diximus, quòd absolutio valida, & informis habeat postea suum effectum circa peccata validè subiecta clauibus.

Nunc iam ex his possumus gradum facere ad alia sacramenta, in quibus videtur etiam similis ratio procedere. Nam sicut per Baptismum voluit Christus subuenire necessitati, & infirmitati humanæ aliquo remedio suauis, & ex se efficaci contra peccatum originale, & alia omnia commissa ante baptismum; sic per Confirmationem voluit subuenire eidem infirmitati humanæ, ut roboreretur homo ad proficiendam Fidem, & strenuè præliandum in Christi militia per vires ac robur Spiritus sancti, qui datur in illo sacramento; item per sacramentum Ordinis voluit subuenire hominibus remedio etiam suauis, & efficaci, ut sanctè, ac dignè ministrarent in domo Dei, &c. ergo sicut remedium Baptismi impeditu obice retinet suam efficaciam ad præstandos suos effectus etiam non necessarios ad salutem, quando auferatur obex, non est cur id negemus de Confirmatione, & Ordine. Sicut enim per susceptionem Baptismi acquirit homo ius ad illam quasi plenariam indulgentiam peccatorum præteritorum semel consequendam, cum primò auferatur obex: sic per susceptionem Confirmationis, vel Ordinis acquirit ius ad illa priuilegia, & quasi facultates consequendas, cum primò fuerit ablatus obex. Cur enim minus in his, quàm illo?

Nec satisfacit responsio P. Valquez vbi supra, n. 15. dicentis, quòd ex vi sacramenti suscepti darentur quidem postea, ablato obice, homini iustificatio auxilia ad finem sacramenti, v. g. ad proficiendam Fidem, ad dignè ministrandum, &c. non tamen gratia habitualis ex vi sacramenti præteriti. Hoc, inquam, non satisfacit, tum quia sacramenta non afferunt eiusmodi auxilia, nisi media gratia habituali, quam conferunt, ut diximus supra disput. 4. sect. 3. tum etiam, quia Baptismus, ablato obice, non solum confert auxilia ad legem Christi obseruandam, sed etiam gratiam habitualem, ex qua oriuntur eiusmodi auxilia; ergo & illa alia sacramenta debent eodem modo conferre non sola auxilia, sed & gratiam, quæ dat ius radicale, & intrinsecum ad ea auxilia.

Hinc rursus probari potest eadem efficacia in Extrema-vnctione, & Matrimonio; non Extrema-vnctio instituta est ad subueniendum fragilitati hominum morbo graui periclitatum, atque ideo dat ius ad auxilia illi necessitati proportionata; quare si propter obicem non potest dare suum effectum, quando confertur; congruum videtur, ut ex vi sacramenti suscepti acquisitum sit ius ad illum effectum, & priuilegium obtinendum postea ablato obice. Adde, illud sacramentum ex sua institutione habere vim ad remittenda aliquando peccata, ut colligitur ex verbis formæ: *Indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti*, &c. & dicemus infra tract. de Pœnitentiæ. Si ergo propter obicem non potest tunc ponere hunc effectum, videtur quòd illum ponat postea, ablato obice, sicut Baptismus, qui ponit postea remissionem peccatorum: imò sicut de Baptismo diximus, successiue remittere peccata venialia etiam post mortalia, si successiue tollatur obex ad eorum remissionem post ablato obicem ad remissionem mortalium: sic videtur dicendum de Extrema-vnctione

103. Idem videtur de alijs sacramentis.

104. Non satisfacit responsio Valquez.

105. Idem probatur in Extrema-vnctione.

ne propter eandem rationem; cur enim minor sit eius efficacia quoad hoc, quàm Baptismi, cum id non oriatur in Baptismo ex necessitate talis effectus ad salutem, ut vidimus? Differt tamen à Baptismo, quòd hic affert remissionem peccatorum plenam, etiam quoad totam pœnam, quam non affert Extrema-vnctio, quia non est regeneratio, sed iuxta regulam à Deo statutam, & mensuram dispositionis.

Denique de Matrimonio fieri potest eadem ratio, cum hoc sacramentum à Christo sit etiam institutum ad subueniendum fragilitati hominum, ut possint sanctè, & laudabiliter onera eius status sustinere, eiusque obligationibus satisfacere. Acquirit ergo homo ex vi sacramenti suscepti ius ad illa priuilegia, & auxilia obtinenda, ablato obice, sicut in alijs sacramentis supra positis. Adde tamen consequenter, & merito aliqui, hoc intelligi, si obex Extremæ-vnctionis auferatur, durante adhuc illa necessitate ægritudinis periculosa, aut obex matrimonij, perseverante eodem matrimonio. Ita Suarez, & Coninch locis citatis; quia cessante omnino necessitate, videtur cessare efficacia, quæ ad subueniendum illi necessitati data fuerat.

106. Eadem ratio valet pro Matrimonio.

107. Obicitur primò de sacramento Eucharistia.

108. Respondetur.

Multa deinde sequuntur absurda.

Dices, sacramentum etiam Pœnitentiæ ex sua institutione est reiterabile, sicut Eucharistia, & tamen illud admittimus dare suum effectum postea ablato obice. Respondetur, in primis in eo sacramento non reperiri illa inconuenientia, quæ in Eucharistia; nam ex sacrilega eius receptione non habebitur vllus fructus postea; suppono enim non esse validum, quoties in eo mortaliter peccatur. Deinde, licet sit reiterabile, non est tamen obligatio reiterandi illud circa eadem peccata semel validè subiecta clauibus. Vnde si non daret postea effectum, ablato obice, illa peccata non remitterentur directè per clauis Ecclesiæ, neque esset obligatio ea confitendi ad hunc finem, quod ex vi præsentis institutionis videtur absurdum. Et licet circa venialia non esset inconueniens, quòd non remitterentur directè per clauis Ecclesiæ, congruum tamen videtur, quòd illa, quæ quis confessus est in sacramento valido, remittantur postea, ablato obice; quia cum iam delata fuerint ad iudicium Ecclesiæ, & super his prolata fuerit ab Ecclesia valida sententia, & imposita pœnitentiæ, non est necesse, ut puniat bis propter eadem peccata, nec cognoscat iterum de eadem causa, sed quòd sustineatur prior sententia, quæ valida fuit; & ablato impedimento, mandetur exequutioni, cum ex hoc nullum sequatur inconueniens, sicut sequeretur in Eucharistia.

109. Instabit. Respondetur.

Obicitur potest secundò; Sacramenta non causant, nisi quod significant: sunt enim signa præterita gratiæ, ut in superioribus dictum est; sed sacramenta non significant illum effectum ut futurum, sed ut præteritum; ergo non causant illum postea, ablato obice. Respondetur, sicut Baptismus, quia est institutus per modum regenerationis, colligitur ab Augustino habere illam vim causandi, ablato obice, atque adeò institutum esse ad id significandum: sic de alijs sacramentis ex peculiari eorum sine colligitur, instituta esse ad operandum etiam ablato obice, & per consequens ad id significandum; licet id non euidenter, sed probabiliter ex eorum institutione colligatur.

110. Obicitur.

Responsio.

Obicitur tertio: si Extrema-vnctio potest causare postea, ablato obice, suum effectum, sicut Baptismus; ergo sicut Baptismus aliquando post mortem causat aliquam partem sui effectus, nempe remissionem totius pœnæ, quia tunc auferatur obex, ut supra vidimus; sic Extrema-vnctio post mortem causabit eundem effectum remissionis totius pœnæ, cum tunc per retractationem totius culpæ auferatur obex ad eum effectum, atque adeò omnis, qui recipit illud sacramentum in statu gratiæ, liberabitur ab omni pœna, saltem peccatorum præcedentium, sicut qui baptizatur. Respondetur negando sequelam; quia licet Extrema-vnctio ordinetur etiam ad remissionem peccatorum, non tamen ad remissionem totius pœnæ debitæ, sicut Baptismus, sed ad remissionem culpæ, posita retractatione; & alicuius etiam fortasse pœnæ. Vnde fatemur, ablato obice, post mortem ad remissionem venialium præteritorum per eorum debitam retractationem, poni effectum remissionis culpæ, virtute etiam sacramenti Extremæ-vnctionis, non tamen remissionem totius pœnæ; quia ad hunc effectum determinatè non est institutum illud sacramentum.

111. Obicitur vltima.

Responsio. Extrema vnctio non ordinatur ad remissionem totius pœnæ, sicut Baptismus.

SECTIO VII.

Quæ, & qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramentum.

112. Nota hic Armonem esse de adultis.

Vasquez. Bellarm.

113. Nota secundò in Eucharistia non requiri intentionem suscipientis, ut patet.

114. Prima sententia. Glossa. Caietan. Secunda sententia.

Ledesma.

115. Communis est vera sententia requiritur consensus positum adulti. Sicut dicitur in presenti disp. 14. Vasquez. Probatur primò ex Concilio.

Concil. Carthag.

Conc. Araus.

Notandum primò, sermonem esse de adultis; nam in paruulis certum est, non requiri eorum consensum, vel intentionem ad valorem eorum sacramentorum, quorum ipsi capaces sunt. Quod in particulari de Baptismo tractari solet infra q. 68. art. 9. ubi probatur valor baptismi paruulorum. Videatur Vasquez ibi disp. 154. & Card. Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Baptismo. De Sacramentis etiam Confirmationis, & Ordinis hoc ipsum tradunt Theologi, valida esse, si paruulis ministrantur. De Eucharistia autem certum est, quòd sit sacramentum ante recipientis consensum; dabit etiam fructum gratiæ paruulis, si illis possit dari; propter alia tamen inconuenientia prohibitum est ab Ecclesia illam paruulis ministrare. Rationem verò, cur in paruulis non requiratur consensus ad valorem sacramenti, sicut in adultis, insinuauimus supra. Denique quod dicitur de paruulis, dici debet de perpetuis amentibus, qui nunquam vsum rationis habuerunt, & idcirco æquiparantur paruulis, quoad omnia.

Notandum secundò, in sacramento Eucharistiæ non requiri intentionem, aut consensum suscipientis ad valorem sacramenti; cum enim illud sacramentum non consistat in vfu, sicut alia, sed sit permanens, & ante ipsam sumptionem sit verum sacramentum, parum refert, quòd habeat, vel non habeat intentionem, qui illud suscipit. An verò requiratur eiusmodi intentio suscipientis, ut sacramentum illud conferat suum effectum, statim dicemus.

Prima ergo sententia fuit Baptismus esse validum, licet, qui baptizatur, corde dissentiat, dum tamen ore dicat se consentire. Hanc docuit Glossa in cap. Maiores, de Baptismo. Secunda sententia est Caietani infra q. 68. art. 7. qui docet, solum requiri ad valorem Baptismi, quòd ille, qui baptizatur, non habeat voluntatem contrariam, etiamsi non habeat, vel habuerit vnquam voluntatem Baptismi recipiendi; addit tamen Caietanus, accedere non posse, vel certè rarissimè, quòd qui accedit ad Baptismum, non habeat voluntatem Baptismi, vel certè voluntatem contrariam. Eandem sententiam sequi videtur Ledesma in 4. 1. p. 9. art. 7.

Communis, & vera sententia Theologorum tenet, requiri ad valorem sacramenti consensum positum adulti, qui illud recipit. Hanc docent Theologi omnes cum S. Thoma d. q. 68. art. 7. quos congerunt, & sequuntur Suarez in presenti disp. 14. sect. 2. Vasquez disp. 157. cap. 2. & alij omnes.

Probatur primò ex Concilio, in quibus ad baptizandum eum, qui incidit in amentiam, vel perdidit vsum sensuum, semper exigitur, quòd antea voluntatem Baptismi habuerit. Sic habetur in Concil. Carthaginensi 3. cap. 34. his verbis: *Egrotantes, si pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium hi, qui sui sunt, dixerint, baptizentur.* & in Concil. Arausico 1. cap. 12. *Obmutescens baptizari, aut Pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præterite testimonium aliorum verbis habet.* In quibus locis licet non dicatur expressè, non valere Baptismum absque illa voluntate præterita, id tamen videtur omnino supponi, cum eà solum conditione posita, permittitur ba-

ptizari ægrotus; in quo etiam sensu loqui videtur. August. lib. 4. de Baptismo, cap. 2. 4. *si pro eo (inquit) qui respondere potest, alius respondeat, non iudicari valet; ex qua regula illud in Euangelio dictum est, quòd omnes, cum legitur, naturaliter mouet; amentem habet, ipse pro se loquatur.* Denique hoc ipsum vt regula seruanda traditur in Rituali Romano Pauli V. in Rubricis de Baptismo adultorum; vbi prohibetur baptizari eum, qui, cum aliquando habuerit vsum rationis, ante amentiam nunquam ostendit voluntatem, aut petitionem Baptismi.

Probatur secundò specialiter de Matrimonio; quia cum sit contractus humanus obligationem mutuum inducens, id absque voluntate se obligandi fieri non potest. Item sacramentum Pœnitentiæ, cum sit iudicium includens accusationem, qua reus se coram legitimo iudice accusat, & vult sententiam accipere, non potest consistere, absque pœnitentis voluntate. Baptismus deinde, Confirmatio, & Ordo, quæ tria sacramenta imprimunt characterem indelebilem, si absque omni voluntate recipientis conferrentur, obligarent illum inuitum ad statum, vel legem, quam amplecti nollet, maneretque contra suam voluntatem subditus Ecclesiæ, qui id non vellet; qua ratione vitur Innocent. III. in Cap. Maiores, de Baptismo; ad probandum, Baptismum contra voluntatem recipientis collatum, non esse validum. Denique Extrema-vnctio, cum afferat etiam sanctitatem internam, quam Deus inuitis non confert, congruenter requirit ex parte accipientis voluntatem, qua acceptet illud ius, & velit consecrari, ac sanctificari peculiari illo ritu. Qualis autem debeat esse illa voluntas, statim explicabitur.

Arguit deinde P. Vasquez n. 4. contra Caietanum, quia supponit falsum, non posse de facto accedere, adultum baptizari nec consentientem nec dissentientem, sed neutram voluntatem habentem: hoc, inquam, probat Vasquez esse possibile, tum quia possit adultus baptizari, dum dormit, aut dum amentis factus est, cum tamen ante somnum, vel amentiam nihil cogitasset aut voluisset circa Baptismum; tum quia etiam dum aduertit, se baptizari, possit eam actionem externam permittere; interius tamen nec consentire, nec dissentire Baptismo, vt sacramentum est. Cæterum Caietanus non dixit (vt supponit Vasquez) illum casum accedere non posse, sed vel non posse, vel saltè rarissimum esse; quod quidem negari non potest; numquam enim baptizatur adultus, dum dormit, aut non explorato priùs eius consensu: si autem in amentiam incidit, rarissimum esse potest, quòd priùs non habuerit vel voluntatem Baptismi, vel aliam contrariam; est ergo rarissimus casus ille voluntatis in statu neutro, prout dixit Caietanus.

Nunc tamen respondeamus ad argumenta, quæ pro eius sententia fieri solent. Primò obiicitur Innocentius III. in dicto Cap. Maiores, de Baptismo; qui solum videtur petere ad valorem Baptismi, quòd adultus non habeat voluntatem repugnantem. Sic enim post longam disputationem concludit: *Tunc characterem sacramentalis imprimi operatio, quando obicem contrariæ voluntatis non inuenerit; ergo si neutram habeat voluntatem, Baptismus erit validus.*

Respondetur, imò ibi Pontifex semper exigit consensum positum ad valorem Baptismi; nam in verbis proximè præcedentibus, postquam dixit,

August.

Rituale Rom.

116. Probatur specialiter de Matrimonio. De pœnitentiâ item probatur.

Item de alijs sacramentis.

Innoc. III.

117. Arguit Vasquez contra Caietanum.

118. Obijcitur priùs Innocentium.

119. Respondetur.

dixit, dormientes, & amentes, si, priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione persistere, si baptizentur, characterem non suscipere sacramenti; addit de alijs: *Sectus autem si prius Catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Vnde valet* (qui scilicet prius habebant tale propositum) *in necessitatis articulo consuevit Ecclesia baptizare; & statim concludit verbis supra positis: tunc ergo characterem sacramentalis imprimi operatio, &c.* Cur autem non meminerit tertij status eorum, qui prius neutram voluntatem habuerunt? P. Suarez dicit, ideo id fecisse, quia moraliter loquendo, adultus qui non consentit, resistere censetur, & inuitus pati. Quam quidem regulam applicatam ad præsentem materiam, veram existimo: agimus enim de Baptismo, in quo qui baptizatur, subit obligationem legis Ecclesiasticæ, & fit subditus Ecclesiæ, atque ad multa se obligat, ad quæ antea non tenebatur. Ad eiusmodi autem obligationes ille qui adultus est, & dominus suæ voluntatis, atque adeò possidet suam libertatem, semper censetur inuitus, dum postiuè non se obligat, & consentit, quia semper censetur esse in voluntate habituali retinendi suam libertatem, sicut habet similem voluntatem retinendi res alias suas. Merito ergo Innocentius dixit, tunc imprimi characterem Baptismi, quando obex contrariæ voluntatis non inuenitur, quia nimirum *contrariæ voluntatis* appellatione intelligitur voluntas actualis, vel etiam habitualis, qualem habent omnes, qui suæ libertati non volunt postiuè renuntiare.

120. Obijcitio secundà. Responso.

121. Tertio obiicitur decretum Eugenij IV. in Concilio Florentino, dicentis, sacramenta tribus perfici, materiâ, formâ, & ministro habente debitam intentionem; in quibus non numerauit intentionem suscipientis. Respondetur, illam subintelligi ex parte materiæ: v. g. in Baptismo materia proxima est ablutio, non quæcumque, sed hominis viu; alioquin non est materia debita. Sic etiam est ablutio hominis volentis, si habet propriam voluntatem; alioquin non erit debita materia. Nulit autem Pontifex fortasse explicare nominatim illam intentionem, cum non sit vniuersaliter requisita in omni sacramento; tum quia in Eucharistia non requiritur talis inceptio ad valorem sacramenti; tum quia in paruulis non reperitur, vt diximus.

122. Obijctio quarta. Responso.

Secundò obiicitur, quia in paruulis inuenitur Baptismus validus absque eorum consensu; ergo & in adulto esse postiuam sacramentum semper debet constare eisdem partibus. Respondetur ex dictis negando consequentiam: Ad probationem dicimus, hoc sacramentum semper habere eandem partes, formaliter loquendo, scilicet materiam, formam, intentionem ministri, & consensum baptizati, si est, vel fuit capax illum præstandi. Cur autem magis requiratur hic consensus in adulto, quam in paruulo, diximus iam in superioribus.

Tertio obiicitur decretum Eugenij IV. in Concilio Florentino, dicentis, sacramenta tribus perfici, materiâ, formâ, & ministro habente debitam intentionem; in quibus non numerauit intentionem suscipientis. Respondetur, illam subintelligi ex parte materiæ: v. g. in Baptismo materia proxima est ablutio, non quæcumque, sed hominis viu; alioquin non est materia debita. Sic etiam est ablutio hominis volentis, si habet propriam voluntatem; alioquin non erit debita materia. Nulit autem Pontifex fortasse explicare nominatim illam intentionem, cum non sit vniuersaliter requisita in omni sacramento; tum quia in Eucharistia non requiritur talis inceptio ad valorem sacramenti; tum quia in paruulis non reperitur, vt diximus.

Quartò obiicitur vsum fidelium; solet enim dari Extrema-vnctio iis, qui rationis vsum subito morbi impetu perdidit; nec antea illud sacramentum petierant. Respondetur, præcessisse quidem voluntatem; qui enim Christianus est, & vult in Ecclesia Catholica viuere, & mori, vult etiam eius sacramentis debito tempore iuuari; quam voluntatem Ecclesia præsumit de omnibus, qui signa pœnitentiæ suo tempore exhibuerunt.

Sed contra obiicit potest quintò; ergo ex illa simili voluntate generali poterit homini in tali articulo constituto exhiberi absolutio sacramentalis, licet nulla signa doloris exhibeat, aut eiusmodi absolutionem proximè petierit. Probatur sequela; quia ad absolutionem in tali articulo impendendam, non exigitur, quòd explicitè confiteatur; sufficit quòd ostenderit voluntatem confitendi, vt suppono, ex sententia communi approbata in nouissimo Rituali Rom. Pauli V. Hanc autem voluntatem censetur habere omnis Catholicus non minùs, imò magis, quam Extrema-vnctionis; ergo sicut propter illam voluntatem præcedentem potest dari validè Extrema-vnctio, sic etiam poterit absolutio sacramentalis.

Respondeo negando sequelâ. Requiritur enim ad sacramentum Pœnitentiæ voluntas magis propinqua, & specialis, quam ad Extremam-vnctionem. Ratio autem differentiæ est, quòd sacramentum Pœnitentiæ, vt diximus, continet iudicium, in quo Sacerdos profert sententiam vt iudex, ad quòd requiritur, quòd accusator, vel reus detulerit causam ad iudicium; non potest enim iudex inchoare ex se iudicium, sed ad instantiam partis. Quando ergo pœnitens potest, debet se explicitè accusare; quòd si hoc non possit, debet saltem implorare officium iudicis, ostendendo voluntatem confitendi; per hoc enim iam inchoat iudicium eo modo, quo potest, in quo est differentia à sacramento Extremæ-vnctionis, & alijs similibus, ad quorum valorem sufficeret voluntas interna, etiamsi exterius non ostenderetur; at verò ad sacramentum Pœnitentiæ non sufficit talis voluntas interna, sed requiritur petitio, seu manifestatio exterior, quia hoc sacramentum est iudicium externum, in quo sicut sententia debet exterius profertur, sic pœnitens debet exterius recurrere ad iudicium; & hoc quidem post commissâ peccatâ, à quibus absolendus est. Non ergo sufficit illa voluntas generalis, quam quisque habet, quando baptizatur, suscipiendi omnia sacramenta suo tempore, tum quia illa voluntas non fuit post peccatâ commissâ, tum etiam, quia illa est voluntas interna, quam arguitiuè colligimus ex alijs operibus hominis Christiani; non tamen est actio externa iuridica, qua recurrit ad officium iudicis implorandum, & qua reddatur sensibilis dolor internus de peccatis, qui cum sit pars sacramenti, debet fieri sensibilis per aliquam actionem externam sensibilem manifestatiam illius doloris, qualis actio non est solum esse Christianum, vt constat.

Sextò obiicit potest; si ad valorem Extremæ-vnctionis, & aliorum similibus sacramentorum sufficit voluntas illa generalis, qua ex vi professionis Christianæ censetur aliquis velle recipere sacramenta; ergo eadem sufficeret ad Eucharistiam suscipiendam cum fructu; atque adeò si aliquis casu comedat hostiam consecratam, nesciens, esse consecratam, sed putans esse panem communem, recipiet tamen fructum sacramenti propter voluntatem illam generalem antecedentem.

Respondeo, sufficere quidem illam voluntatem generalem sicut ad Extremam-vnctionem, sic etiam ad Eucharistiam in mortis articulo cum fructu suscipiendam; & ita de facto datur iis, qui vi morbi subito correpti, rationis vsum amiserunt, quando id absque irreuerentiâ periculo fieri potest, atque etiam amentibus in eodem articulo, quando antea rationis vsum aliquando habuerunt,

123. Instauria.

Probatur.

124. Respondetur.

Ratio differentis.

125. Obijctio sexta.

126. Respondetur.

runt, & non constat eos esse in statu peccati. Negamus tamen, quando casu aliquis comedat hostiam consecratam pro pane communi, accipere eum effectum sacramenti. Rationem assignat P. Vasquez tom. 3, in 3, part. disput. 212. cap. 2. num. 7. quod homo in predicto casu habet voluntatem positivam contrariam non suscipiendi sacramentum, quado comedit illam hostiam; nam eo ipso, quod existimat esse panem communem, & vult illum sumere vt communem panem, habet voluntatem contrariam manducationi sacramentali. Hæc tamen ratio non videtur sufficiens, quia posset homini dormienti in os immitti hostia consecrata, vel calix consecratus, ipso nullam prorsus voluntatem habente, nec sentiente, imò & ignorante ipso, qui daret, illam esse materiam consecratam; in quo casu adhuc non haberet effectum sacramentum; ergo non oritur ex voluntate contraria, sed ex defectu intentionis sumendi sacramentum.

Rationem affert Vasquez.

Set non videtur sufficiens.

127. Ratio ex dictis colligitur.

Ratio ergo ex dictis videtur esse, quod homo Christianus ex vi illius voluntatis generalis vult quidem sumere sacramenta more Christiano, quando scilicet debito tempore Christianis dari solent, atque ideo habuit iam voluntatem accipiendi Extremam-vnctionem, & Eucharistiam in mortis periculo, vel etiam Eucharistiam aliis temporibus, quando Christiano more ei daretur; ille autem alius nunquam habuit voluntatem suscipiendi sacramentum, quando comederet more communi cibos profanos; atque ideo illa susceptio Eucharistiæ, vt talis, non est ei vllo modo voluntaria aut volita, ideo non causat effectum sacramentalem in ipso. Sicut etiam propter eandem rationem esset invalidus Ordo, qui homini dormienti daretur, vel ei, qui post vsum rationis in amentiam incidit; quia nimirum voluntas generalis, quam prius habuit suscipiendi sacramenta, non fuit voluntas suscipiendi omnia sacramenta, sed ea solùm, quæ Christianis communiter dari solent tanquam remedia communia, provt dari solent Eucharistia & Extrema-vnctio, non verò sacramentum Ordinis; ideo non habet vllam voluntatem circa sacramentum Eucharistiæ suscipiendum, quando casu accipit illud pro cibo aut potu communi; & ideo etiam caret effectum in eo casu.

128. Obiectio secunda.

Septimò obijci potest: si sufficit illa voluntas generalis ad valorem Extremæ-vnctionis, sufficit etiam ad valorem Baptismi; atque ideo qui nihil cogitavit de Baptismo in particulari, habuit tamen animum procurandi salutem, & bene operandi; poterit postea, si sensibus, aut rationis vfu destituatur, baptizari, etiam si nihil vnquam de Christiana fide audiisset.

129. Responso Coninch.

P. Coninch in præfati q. 64. art. 8. dub. 5. n. 103. dicit, eum, qui habet attritionem de peccatis, quatenus iis meremur pœnas inferni, aut excludimur à gaudiis cœlestibus, censerî petere implicitè baptismum, etsi de eo nihil vnquam audierit; quia ille dolor includit virtuale propositum seruandi omnia præcepta ad talem finem necessaria, quorum vnum est præceptum suscipiendi baptismum. Hæc doctrina ad eò generalis, & lata mihi difficilis est; quia ex ea sequitur primò, Iudæos omnes, qui legem Moyfi seruabant, antequam illis Euangelium prædicaretur, potuisse dormientes validè baptizari, qui habuerant propositum

Hac doctrina ita generalis difficilis est.

seruandi omnia præcepta Diuina, quorum vnum erat iam de suscipiendi baptismum. Secundò, eos infideles, qui habent ignorantiam inuincibilem veræ fidei, posse etiam dormientes, vel certè si in phrenesim inciderint, baptizari; habuerant enim fortasse desiderium procurandæ salutis suæ, & faciendi quod ad ipsam necesse esset; quæ tamen absurda esse constat. Requiritur ergo ad baptismum voluntas aliqua magis specialis.

Rationem huius necessitatis indicat Suarez d. disp. 14. sect. 2. post medium, scilicet quia Baptismus est ianua ad Ecclesiam, & in eo fit prima solennis professio fidei, & legis Christi. Quam rationem possumus amplius explicare, & simul ostendere differentiam à voluntate illa generali, quam aliquis habet eo ipso, quod est Catholicus, & diximus sufficere ad suscipiendam postea validè Extremam-vnctionem, & cum fructu Eucharistiam. Nam ille volendo in religione Catholica viuere & mori, vult more Catholicorum gubernari, & eorum ritus recipere, inter quos est ritus dandi talia sacramenta infirmis, atque adeo sufficienter videtur velle ea sacramenta suo tempore recipere. Qui autem Iudæus erat, profitebatur quidem Iudaismum, & iuxta illius regulas, & ritus viuere, ac gubernari volebat, quia illam religionem iam examinauerat, & securè se illius legibus committebat: nihil autem cogitauerat de lege Euangelica, & ideo non proponebat, aut volebat vti eius ritibus & legibus; quæuis enim in communi propositum habebat seruandi omnia præcepta Dei, & per consequens implicitum suscipiendi baptismum Christi, si esset præceptum illius: hoc tamen debebat intelligi, præuio debito examine de veritate Euangelij, sine quo examine non poterat obligari ad illud recipiendum; quare non poterat ex vi illius voluntatis Iudæus dormiens baptizari, cum neque etiam implicitè voluisset recipere baptismum, nisi præuio prius examine de illius veritate, & necessitate. Sic etiam Gentilis, qui diceret: ego volo audire Catechismum; & postea, si conuictus fuero, & placuerit mihi fides Christiana, baptizabor, hic (inquam) non censeretur Catechumenus, nec baptizaretur ex vi solius huius voluntatis, quia nondum habuit voluntatem absolutam: at verò Christianus, qui iam examinavit legem Euangelicam, absolute vult vti, & gubernari legibus, & ritibus Christianis, quia iam scit omnia esse sancta, & vtilia sibi, & ideo ex vi illius voluntatis potest vngi, & potest ei dari Eucharistia. Non ergo sufficit sola illa voluntas generalis contenta in actu attritionis ad valorem Baptismi ei qui nihil vnquam de lege Christiana, aut baptismo audiuit; vt volebat P. Coninch. Valeret tamen baptismus, si aliquis religionem Christianam corde amplexus esset, licet nihil de baptismo, aut eius necessitate audisset; hic enim licet morbo oppressus, sensibus destitueretur, baptizaretur validè, quia voluit absolute hanc religionem amplecti, eiusque ritibus, quicumque illi essent, gubernari.

Ex dictis infero primò, in Sacramentis (vno excepto Matrimonio) sufficere ad eorum valorem voluntatem etiam coactam: nam voluntas coacta voluntas est, vt de Baptismo definitum fuit in Concil. Toletano IV. c. 56. quam Cœcilij sententiam approbauit postea Innoc. III. in d. c. Matiores. Hoc autem intelligi debet, dummodo intentionis sit verus consensus in Sacramento, non verò si so-

Requiritur ad baptismum voluntas aliqua magis specialis. Ratio necessaria. Magis explicatur.

131. Inferitur primò ex dictis, sufficere voluntatem coactam in omnibus Sacramentis, excepto Matrimonio. Concil. Tolet. IV.

si solus sit cõsensu in actionem externam absque alio consensu interno in ipsum Sacramentum.

Infero secundò, discrimen inter intentionem requisitam in ministro, & in suscipiente Sacramentum: in illo enim requiritur intentio virtualis, id est, quæ sit causa operationis sacramentalis; in suscipiente autem sufficit intentio habitualis, id est, voluntas præterita Sacramenti suscipiendi non reuocata, etiam si non sit causa ponendi Sacramenti; quia in ministro requiritur intentio, quæ faciat illi operari nomine Christi, ad quod oportet operari ex tali intentione; quæ ratio non procedit in suscipiente, vt explicat Vasquez ubi supra cap. 2. Qui tamen hanc doctrinam extendit ad Sacramentum Pœnitentiæ, de quo n. 16. docet non requiri, quod voluntas pœnitentis vllo modo concurrat ad absolutionem ponendam. Quod in rigore loquendo non videtur verum; quia voluntas præterita pœnitentis manifestata Confessario mouet illum hîc & nunc ad dandam illi absolutionem: in quo est discrimen Sacramenti Pœnitentiæ à Baptismo, Confirmatione, & aliis, præter Matrimonium; nam in his non requiritur voluntas suscipientis, quæ sit causa Sacramenti; quia licet minister ignoraret voluntatem internam illius, si tamen vellet conferre Sacramentum, quantum posset, & re vera ille, cui confertur, habuit voluntatem suscipiendi illud, Sacramentum erit validum: in Pœnitentia verò requiritur, quod minister sciat voluntatem pœnitentis, & ex illa moueatur ad dandam absolutionem; alioquin non procedet vt iudex ad instantiam partis implorantis eius officium: in aliis ergo Sacramentis satis est, quod Sacramentum sit volitum à suscipiente; in Pœnitentia verò requiritur, quod absolutio sit volita, & voluntaria, hoc est, quod aliquo modo procedat à voluntate ipsius pœnitentis saltem mediatiè, quatenus ostendendo desiderium absolutionis mouet Sacerdotem ad ponendam illam: vnde non manet tunc voluntas pœnitentis merè habitualiter, sed aliquo modo virtualiter, in quantum cognita à Sacerdote mouet ad absoluendum.

132. Inferitur secundò differentia intentionis ministerij & suscipiendi.

133. Quo modo matrimonium differat in hoc ab alijs Sacramentis. Sanchez.

134. Pro matrimonio requiritur in coniugibus voluntas virtualis cum utroque sit minister.

habitualis præterita. Videtur enim requiri semper virtualis, imò actualis. Nam iuxta doctrinam, quam tradit Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. Sanchez disp. 7. n. 31. contractus non perficitur, donec mutua obligatio vtrique nota sit: tunc ergo perficitur Sacramentum, & per consequens tunc recipitur, quando coniux audit consensum alterius, & illum acceptat; ad hanc autem acceptationem requiritur intentio actualis acceptandi; ergo non solùm quando ministrat, sed etiam quando recipit Sacramentum, debet coniux habere voluntatem actualem.

Huic tamen doctrinæ obstat id, quod cum quibusdam aliis docet idem Sanchez lib. 2. disput. 12. num. 3. posse scilicet perfici hoc Sacramentum per Epistolam hoc modo: si Epistolam mittens scribat, se non solùm facere sui corporis traditionem, sed ex tunc traditionem per alterum sibi faciendam acceptare; tunc enim si, hac Epistolâ lectâ coram Parocho, & testibus, alter consentiat, iam vtriusque traditio, & acceptatio fit coram eodem Parocho, & testibus, & perficitur Sacramentum. Porro, si hoc verum est, consequens videtur non requiri in suscipiente Sacramentum voluntatem actualem, nec virtualem, sed habitualem, quando suscipit Sacramentum; nam tunc temporis, qui misit Epistolam, nihil de matrimonio cogitat, & fortasse dormit, & tamen tunc recipit Sacramentum.

135. Quid obstat huic doctrine.

Ego in primis existimo, hunc casum à P. Thoma Sanchez concessum, nec verum esse, nec stare posse cum eius doctrina supra posita. Si enim contractus non perficitur, donec vtrique nota sit mutua alterius obligatio, non potest perfici matrimonium, quando lectâ Epistolâ, ille alius consentit coram Parocho, donec ille consensus notus sit alteri contrahenti. Quod rursus à posteriori constat; quia si ego per Epistolam, aut nuncium alicui promittam, aut me obligem, possum reuocare consensum, & Epistolam, aut nuncium, antequam ad notitiam venerit illius, cui me obligare volebam; non potest enim subsistere obligatio, antequam ille alius sciat me obligari, vt fatetur idem Sanchez lib. 1. de Matrim. disput. 3. num. 5. & disput. 6. num. 3. Ideo enim non potest obligari homo irrenocabiliter alteri homini per actum voluntatis merè internum. Cum ergo obligatio illius, qui Epistolam accepit, nondum sit nota illi, qui Epistolam misit, poterit reuocari ab ipso, qui Epistolam accepit, & per consequens matrimonij contractus nondum est perfectus; hic enim non est dissolubilis voluntate contrahentium, vt constat.

136. Existimamus hunc casum esse falsum.

Cæterum, licet ille casus verus non sit, sunt tamen alij, in quibus constat perfici Sacramentum Matrimonij, quando coniux vel dormit, vel nihil cogitat de Matrimonio, v. g. quando fit per procuratorem; tunc enim contractus perficitur, & Sacramentum recipitur à coniuge absente, quando eius procurator alibi præstat consensum; ergo tunc coniux absque aliqua voluntate actuali recipit illud Sacramentum. Dices, non stare hoc cum doctrina proximè tradita, quod scilicet contractus non perficitur, donec mutua obligatio vtrique nota sit: nam coniugi absenti non innotescit tunc obligatio alterius coniugis, donec id per nuncium, aut Epistolam accipiat. Respondeo, licet non innotescat ipsi coniugi absenti, innotescit tamen eius procuratori, qui eius nomine acceptat

137. Deinde licet verus esset casus, sunt tamen alij in quibus doctrina nostra valet.

cēpat illam obligationem, & reddit irrevocabilem: tam enim perficitur contractus, manifestatā obligationē procuratori, quā coniugi, qui eadem persona censetur cum procuratore à se constituto.

138.
Idem dicitur
quando etiam
coniuges sunt
præsentes.

Vnde addo, non solum hoc contingere, quando matrimonium fit in absentia per procuratorem, sed etiam, loquendo in rigore Metaphysico, idem posse contingere, quando fit inter præsentes; si enim contractus perficitur, quando obligatio mutua utriusque nota est consequens est, ut tunc perficiatur, quando obligatio eius, qui ultimus consensum exprimit, nota sit alteri: non est autem idem instans, aut idem tempus Metaphysicè, quò ultimus exprimit suum consensum, & quo alter eum percipit, quia voces perveniunt ad auditum per tempus successivum; quare fieri potest, ut, quando hic audit, & percipit, ille alius iam non cogitet de consensu præstando, nec habeat voluntatem actualem de faciendo, aut recipiendo Sacramento, & tamen tunc recipit illud, quando, altero audiente, perficitur contractus.

139.
Advertendum.

Denique aduerto, sicut diximus de Sacramento Pœnitentiæ, sic in Matrimonio, voluntatem illam; quæ requiritur in recipiente hoc Sacra-

mentum, non debere esse merè habitualementem, sed aliquo modo virtualementem, quatenus aliquo modo debet esse causa operis. Nam licet coniux sit absens & dormiat, quando perficitur Sacramento, habet tamen voluntatem præteritam non reuocata, quæ voluntas fuit causa, quòd hic alius consentiret, & obligaret se, atque adeò, quòd eius obligatio veniret ad notitiam procuratoris absentis; vel fuit causa, quòd procurator consentiret, & eius consensus innotesceret alteri coniugi præfenti; vel denique, quando matrimonium fit inter præsentes, voluntas præterita, qua ultimus coniux consensit, fuit causa, quòd post brevissimam illam morulam eius consensus, & voces percipiantur ab altero coniuge, & ita perficiatur matrimonium; quare semper voluntas illa præterita non est merè habitualis, sed aliquo modo virtualis, & causa operis præfentis.

De numero, & ordine Sacramentorum novæ Legis, de quo agit S. Thomas q. 65. nihil occurrit addendum; de singulis enim in particulari probare, quòd sint Sacramenta, pertinet ad tractatum de quolibet eorum in particulari. De sacramentalibus verò, an conferant ad remissionem peccatorum venialium ex opere operato, dicemus in tractatu de Pœnitentiâ.

140.
S. Thomas.

FINIS TRACTATUS DE SACRAMENTIS
IN COMMUNI.

TRACTA

TRACTATUS
DE VENERABILI
EVCHARISTIÆ
SACRAMENTO.

QUAMVIS regulariter sacramentum Pœnitentiæ prius à fidelibus accipiatur, quàm Eucharistia, id tamen per accidens est, propter peccata ab ipsis commissa. Vnde quando adulti olim baptizabantur, prius ad Eucharistiam accedebant, quàm ad Pœnitentiâ. Meritò ergo S. Thomas prius de ipso tractat à quest. 74. usque ad 83. cuius ordinem in nostris Disputationibus ferè observabimus.

Prius olim adulti post Baptismum accedebant ad Eucharistiâ, quàm ad Pœnitentiâ. Quatuor partes huius materia.

Habet autem hæc materia quatuor partes. Prima merè est scholastica. Secunda pertinet ad Controversias cum Hæreticis. Tertia, ad quæstiones Scripturæ sacræ. Quarta denique ad Theologum moralem, & quæstiones circa Casus conscientiæ. Ex his primam pro munere nostro ex professo pertractabimus, secundam, & tertiam omnino, illam ad Controversistas, hanc ad Scripturæ interpretes remitemus. Vnde controversiam de præsentia reali Christi in Eucharistia, & alias similes, quæstionem item de die, quo Christus Eucharistiam instituit, & similes, supponemus ex iis, qui hoc sæculo latissimè, & doctissimè de iis disputarunt. Ultimam denique, licet nostri muneris minus propriam, non omnino relinquemus, quia ad Theologum Scholasticum spectat, principia illa radicitus examinare, & corroborare, ex quibus Theologi morales suam doctrinam deducunt, & quæ pro breviori illius disciplinæ methodo non vacat illis subtiliori examine comprobare.

DISPUTATIO I.

An, & quid sit Eucharistiæ
Sacramentum.

SECTIO I. Vtrum Eucharistia sit sacramentum ab alijs diversum.

SECTIO II. An hoc Sacramentum componatur intrinsecè ex speciebus, & corpore, & sanguine Christi.

SECTIO III. Vtrum Eucharistia importet in recto corpus, & sanguinem Christi, an verò species sacramentales.

SECTIO IV. An verba consecrationis componant intrinsecè sacramentum Eucharistiæ.

SECTIO V. Afferuntur alia argumenta, & solutiones recentiorum contra doctrinam præcedentem.

SECTIO VI. Vtrum actio transsubstantiationis. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

tina pertineat intrinsecè ad hoc Sacramentum?

SECTIO VII. Vtrum usus, seu sumptio Eucharistiæ pertineat intrinsecè ad hoc Sacramentum?

REMITTO has duas quæstiones ad illam, quæ in præfenti solet disputari, vtrum sit unicum, vel multiplex Eucharistiæ sacramentum: ægrè enim, & difficilè scies, quomodo multiplicetur eius essentia, nisi præcognitâ essentiæ quidditate.

SECTIO I.

Vtrum Eucharistia sit sacramentum ab alijs diversum.

DVO continentur sub hoc titulo; vtrumque facile, vtrumque certum: esse scilicet sacramentum novæ Legis; & esse diversum ab alijs omnibus. Primum constat ex Trid. sess. 13. per totam, & sess. 7.

1.
Duo continentur in hac sectione certa.

Conc. Trid. Conc. Floj.

Primum adeo scyrum ut ne quidem ab hereticis negatur.

Lindanus. Castro,

Ratione probatur quia est signum sensibile, &c.

Secunda pars est ex Florentino, Tridentino, &c.

Ratio congruentia peccati a fine diverso.

Vulgaris obiectio ex Sacramento Confirmationis patet.

Multa et varia solutio præmittitur.

& sess. 7. & alibi sæpe; ex Florentino in Decreto de unione Armenorum; & ex c. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica; & alibi sæpe.

Est autem adeo certa hæc pars, ut ne ab Hereticis quidem negetur. Nam Lutherus lib. de Captivitate Babylonica, qui tantum ponit vnicum sacramentum à Christo institutum, dicit, hoc esse Eucharistiam. Calvinus in Institutione, qui dicit esse duo tantum sacramenta, ait, vnu esse Eucharistiam. Melanchthon, qui posuit quatuor; Posthelus, qui posuit sex, vnum autem esse Eucharistiam, ut tradit Lindanus 4. Panoplia cap. 6. & Castro verbo Eucharistia. & denique Mahometus c. 4. Alcorani fatetur hoc sacramentum, & ait, esse veneratione dignum; sed reprehendit Christianos, quod in Eucharistia eum deorent, quem Deum esse dicunt. Videatur Prateolus lib. 1. 1. Elenchi hæresum, verb. Mahometus, prope finem. & Vasquez in præfati disp. 167. cap. 1. ubi latè probat, nullum adhuc hæreticum negasse in speciali Eucharistiæ sacramentum: aliud enim est malè de illo sentire negando realem Christi præsentiam, & alia huiusmodi; aliud negare in vniuersum, dari aliquod Eucharistiæ sacramentum à Christo institutum.

Ratione etiam probatur facillè hæc pars, ex definitione sacramenti, scilicet, signum sensibile præficum gratia sanctificantis: quæ tota conuenit Eucharistiæ, vt de se patet, & infra amplius declarabitur, & constat ex Christi institutione Matth. 26. Marc. 14. & Luc. 22. vt inferius videbitur; neque enim modò opus est amplius in hoc immorari.

Secunda verò pars, scilicet esse sacramentum ab aliis diuersum, constat ex Concilio Florentino, Tridentino, & aliis, Eucharistiam semper sigillatim, vt sacramentum diuersum numerantibus. Ratio est aperta, quia essentia, & partes Eucharistiæ differunt omnino ab essentia, & partibus aliorum Sacramentorum, scilicet penes materiam, & formam. Ratio item congruentiæ communiter ad hoc ipsum adducitur à S. Thoma & aliis, ex diuersitate finis. Nam Eucharistia instituta est ad conferuandam, & augendam vitam spiritualem animæ, non secus ac cibus materialis conferuat vitam naturalem: hic autem finis non competit ex propria institutione alteri sacramento; vt discurrenti per singula facillè constabit.

Contra hanc partem est vulgaris obiectio desumpta ex sacramento Confirmationis; quod quidem institutum etiam est ad augendam vitam spiritualem: in eo enim differt à Baptismo, quod Baptismus sit ad generandam vitam; Confirmatio verò ad augendam, deducendumque hominem ad statum virilem: ergo non differt Confirmatio ab Eucharistia, penes fines, ad quos sunt instituta hæc sacramenta. Probatur consequentia, quia in ordine naturali idem cibus, qui deseruit ad nutriendum, & conferuandum hominem, deseruit etiam ad augendum illum; ergo cibus spiritualis, qui institutus est ad nutriendum hominem spiritualiter, institutus etiam est ad augendum illum spiritualiter; ergo Eucharistia habet eundem finem, quem habet Confirmatio.

Mirum est, quot solutiones huic difficultati reddantur, & quot principia Philosophica enouantur. Ego eas omnes libenter præmitto; quia hæc congruentia desumpta ex nutritione, & augmentatione non est adeo ad amissum accipiendâ, vt debeat exemplum in omnibus tenere. Habent enim hæc duo sacramenta alia plura capita, ex quibus magis distinguantur, ex materia, ex for-

ma, &c. Breuiter ergo Respondeo, puerum genitum naturaliter indigere quidem alimento, tum ad vitam conferuandam, & augendam, tum etiam ad vires acquirendas. Sic etiam baptizatus indiget vitæ spiritualis augmento; indiget etiam viribus ad pugnantium. Eucharistia quidem dara est ad nutriendum, & augendam vitam animæ; Confirmatio autem ad vires, roborque præstandum, non quidem per modum alimenti, sed per modum medicinæ confortantis, vt viriliter pugnet prælia Christi, non solum contra visibiles, sed etiam contra invisibiles hostes. Ideo enim Eucharistia datur sub specie cibi corporei, vt insinuetur eisdem effectus causare in anima, quos cibus naturalis in corpore: at verò Confirmatio datur sub Chrismate, vt insinuetur, non quidem alere ex propria institutione, sed vngere, & confortare hominem ad luctam, instar veterum luctatorum, qui oleo parabantur ad luctam, Eucharistia ergo dar vires nutriendo; Confirmatio verò dar etiam vires, non tam nutriendo ex propria institutione, sed confortando, & roborando per modum vnctionis, & medicinæ.

Dices; Confirmatio etiam habet ex sua institutione augere vitam spiritualem conferendo augmentum gratiæ iustificantis, ergo ex sua institutione habet dare vires nutriendo, sicut Eucharistia. Respondeo, hoc, quod est conferre gratiam, non esse effectum proprium Confirmationis, sed communem omnibus Sacramentis; effectus autem proprius illius, est dare gratiam cum ordine ad auxilia quædam vberiora, quibus vt miles Christi confirmatus possit fortiter præliari contra hostes: ex quo oritur differentia valde obseruanda inter Eucharistiam, & Confirmationem: nam licet vtraque conferat gratiam cum ordine ad auxilia ad bene operandum, & resistendum tentationibus; cum hoc tamen discrimine, quod Eucharistia postulat illa auxilia in ordine ad eum finem, vt homo bene operando crescat in gratia, & sanctitate interna, & augetur eius vita spiritualis; & postulat eò, quod per nutritionem spiritualem auxit substantiam hominis, & ideo reddidit robustiorem ad omnes operationes, siue necesse sit pugnare, siue mereri sine pugna: at verò Confirmatio postulat ea auxilia ad eum finem: peculiariter, vt homo possit resistere tentationibus, profiteri fidem, & fortiter præliari: non enim reddit hominem ex propria institutione robustiorem ad operandum vt sit, sed ad resistendum in prælio, & tentationibus; & hoc non per modum cibi, sed vnctionis, quam imitatur: differunt ergo tam ex parte finis diuersi, quam ex parte modi, quo illum significant; quod totum oritur ex eo, quod Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualiter nutrientis: non verò Confirmatio.

Dices; Eucharistia non solum nutrit, sed reparat vires spirituales contra tentationes: hoc autem fit per auxilia, quibus pugnemus contra illas; ergo licet non auget gratiam, daret hæc auxilia. Respondetur, Eucharistiam reparare vires per mortuum cibi: quare sicut cibus reparat vires dando sanguinem, ex quo nutriatur homo, & fiat spiritus, &c. sic Eucharistia reparat vires nutriendo, dando scilicet gratiam, ex vi cuius homo fiat robustior, at verò Confirmatio directè tendit ad dandas vires, ad resistendum, & ad hunc finem dar gratiam; sicut sacramentum Penitentiae directè tendit ad remissionem peccati, & ad hunc finem dar gratiam sanctificantem.

Vnde apparet, licet omnia sacramenta re ipsa augeant

Solutio nostra petitur ex eo quod Eucharistia data sit vt alimentum ad vitam conferuandam. Confirmatio verò ad vires acquirendas in ordinem ad pugnam.

Instantia.

Diluitur.

Ex diuersitate finis petitur discrimen Sacramentorum gratiam enim est esse commune.

Instantia.

Solutio.

Instantia.

Effectus augendi gratiam licet sit communis omnibus Sacramentis, est tamen proprius Eucharistia per se in sensu formali & ex vi propria significationis.

Instantia.

Diluitur.

Instantia ita.

augent gratiam, si inueniunt subiectum gratum: hunc tamen effectum augendi gratiam esse proprium Eucharistiæ in sensu formali; hoc est, per se, & ex vi propriæ significationis. Nam Baptismus, v.g. per se potius tendit ad generationem spiritualem, vt constat. Penitentia item ex se significat reconciliationem, & remissionem peccati. Extrema vnctio tendit ad perfectam sanitatem à reliquiis peccatorum. Ordo ad rectum ordinis vsus, sicut Matrimonium ad dandas vires, quibus eius onera laudabiliter portentur. Confirmatio ad dandas vires & robur in ordine ad fidei confessionem. Quare non primariò, sed secundariò respiciunt gratiam in ordine ad proprios singulorum fines. At verò Eucharistia, quæ est cibus animæ, per se, & ex vi propriæ significationis ordinatur ad augendam substantiam vitæ spiritualis: sicut cibus materialis ordinatur ad augendam vitam, & substantiam corporis: respicit ergo immediatè, & per se ipsum augmentum gratiæ; quod nulli ex aliis Sacramentis ita conuenit.

Dices; alia etiam sacramenta per se habent conferre gratiam, & quidem omnia præter Baptismum, & Penitentiam exigunt per se subiectum gratum; nam si status peccati non opponeretur eorum significationi, non esset obex impediens eorum effectum: ergo illa etiam ex vi suæ significationis, & per se significant augmentum gratiæ. Respondetur, illa sacramenta, licet per se præterant vitam in anima, eò quod ordinantur ad aliquos actus vitales, qui supponunt vitam, non tamen ordinari ad illud augmentum gratiæ præcisè vt augmentum est, sistendo ibi, sed quatenus est principium talium actuum. Eucharistia verò, quia cibus est, habet ex propria ratione augere vitam, & substantiam sub ratione augmenti; ita vt illud intendat, etiam ad aliam operationem non ordinaretur. Fateor, de facto ordinari etiam Eucharistiam ad operationes; quia cibus etiam ordinatur ad dandas vires in ordine ad operandum: ordinatur tamen ad ipsum augmentum sub ratione augmenti; quia cibus etiam tendit ad nutriendam, & augendam substantiam alicui.

Dices iterum; non est proprium cibi augere substantiam; nam licet in pueris id faciat, non tamen in viris, & senibus, sed solum reparat ea, quæ continuò deperduntur: non ergo significat per se cibus Eucharistiæ augmentum vitæ spiritualis. Respondetur, cibum per se habere, vt augeat substantiam, donec perueniat ad statum perfectum: postea verò reparat vires. Cum ergo anima nostra in hac vita semper sit in statu augmenti, quippe quæ nondum peruenit ad statum perfectum; hinc fit, vt Eucharistia in nobis semper significet per se augmentum vitæ, & gratiæ: non enim potest nutrire sine augmento eos, qui sunt in statu augmenti. Adde, cibum corporalem ideo non augere, quoties nutrit, quia deperduntur quotidie plures partes ipsius substantiæ, & ideo illæ, quæ de nouo adueniunt, non faciunt augmentum simpliciter; at verò in vita spirituali id non potest esse; quia, durante vita animæ per gratiam, nihil gratiæ deperdi potest, quoad substantiam, sed solum quoad feruorem in operando; quare omnis nutritio spiritualis debet augere substantiam gratiæ, & ordinari ad augmentum, licet quoad feruorem possit dici, quod aliquando non auget, sed reparat id, quod per inclinationes, & fomitem deperditur: non potest ergo cibus spiritualis ordi-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

nari per se ad nutriendum per productionem gratiæ, quin eo ipso ordinetur ad augmentum gratiæ.

Habemus ergo, Eucharistiam esse sacramentum nouæ Legis à Christo Domino institutum, à cæteris omnibus diuersum. Restat scire, quem habeat dignitatis locum inter illa. Omnes Theologi fatentur, esse Sacramentorum omnium præstantissimum, & dignissimum. Cui conclusioni satis fauet Concilium Tridentinum sess. 13. & alibi, illud appellans Sacramentum sanctissimum, venerabile, sacro-sanctum, in quo Deus diuinitas sui erga homines amoris velut effudit, &c. Ad quod videtur attendisse idem Concilium, dum sess. 7. can. 3. de Sacramentis, damnat eos, qui dixerint, omnia sacramenta esse paria, vt nulla ratione vnum sit alio dignius. Ad eò, vt hæc veritas videatur nonnullis de fide definita; inter quos est Suarez in præfati disp. 39. sect. 2.

Cæterum, quidquid de hoc sit, meritò dubitari potest, an hic excessus Eucharistiæ supra alia sacramenta proueniat ex eo, quod cæteris paribus, & cum æquali dispositione conferat suscipienti maiorem gratiam, quam quoduis aliud sacramentum. Res hæc est omnino incerta, & soli Deo nota; quare licet posset piè ita credi, non tamen solidè comprobari. Illud certum, dignitatem Eucharistiæ ex eo potissimum sumendam, quod contineat in se Christum Dominum auctorem totius gratiæ, & sanctitatis: reliqua enim sacramenta habent virtutem à Christo Domino eorum auctore: Eucharistia verò habet ipsum Christum, à quo omnia sacramenta fluxerunt, & ideo maiorem longè postulat venerationem. Nunc iam videamus in particulari, quid intrinsecè includat quidditas huius sacramenti.

SECTIO II.

An hoc Sacramentum componatur intrinsecè ex speciebus, & ex corpore, & sanguine Christi.

Duplicem compositionem possumus considerare in quolibet sacramento; prima est ex significatione, & re significante: nam sicut in voce naturali datur ipsa entitas vocis, quæ significat, & datur significatio, seu vis, quam habet ex impositione hominum ad significandam talem, vel talem rem: sic etiam in sacramento Baptismi, v.g. datur ipsa entitas ablutionis, & verborum, &c. & vis etiam, quam habet ex diuina institutione ad significandam gratiam: illud prius potest appellari subiectum; hoc verò posterius, nempe vis significandi, potest appellari quasi forma constituens sacramentum in ratione signi ad placitum ex diuina institutione. An verò hæc vis significandi sit ens rationis, vel aliquid reale, non est huius loci; pertinet enim ad materiam de Sacramentis in genere; vbi aliquid diximus disp. 1. sect. 3.

Rursus possumus in ipso subiecto sacramento considerare aliam compositionem; nam sicut vox, quæ est subiectum significationis, adhuc ipsa in sua entitate componitur ex pluribus syllabis; sic etiam Baptismus, qui est subiectum significationis, componitur intrinsecè ex materia, & forma, nempe ex ablutione, & verbis: & de hac secunda compositione quaerimus in præfati, supponendo scilicet, in Eucharistia dari subiectum significans, & vim etiam significandi gratiam ex diuina promissione: quaerimus, inquam, quod sit subiectum

10.

Eucharistia est omnium Sacramentorum nobilissimum.

Concilium Trident.

Dignitas Eucharistiæ vnde peratur.

12.

Duplici compositione in quolibet sacramento. Prima ex significatione & re significanda.

13.

Secunda ex materia, & forma, & de hac secunda hic quaerimus.

R. 2 subiectum

subiectum illud, quod habet hanc vim significandi: & an hoc subiectum componatur intrinsecè ex aliquibus partibus?

14. Potest autem de multis dubitari in præsentia, an componant intrinsecè sacramentum Eucharistiæ, de accidentibus scilicet, seu speciebus panis, & vini remanentibus: de corpore, & sanguine Christi: de anima item, & diuinitate eius: de verbis Consecrationis: de actione transubstantiatiua: de vsu denique, seu susceptione actuali Eucharistiæ: de quibus omnibus sigillatim dicendum est. In hac verò sectione quaestio est de speciebus remanentibus, & de corpore, & sanguine Christi, an componant intrinsecè hoc sacramentum. Supponimus autem de fide, præsentiam corporis, & sanguinis Christi: dubitamus tamen, an hoc sacramentum ea includat intrinsecè, & ex ipsis componatur.

Suppositio de fide. Status quaestio.

15. Duplex est in hac quaestione extrema sententia. Prima dicit, solum corpus, & sanguine Christi, intrare ad constitutionem huius sacramenti; species autem solum connotari, non verò componere illud. Hæc tribuitur communiter VValdensi tom. 2. de Sacramentis, c. 20. Vasquez tamen disput. 167. num. 10. & sequentibus, cum late conatur ab hac opinione liberare. Secunda sententia docet è contrà, solas species constituere sacramentum, connotando tamen corpus, & sanguinem Christi. Hanc tenent Marsilius, & Soto relati à Suarez disput. 42. sect. 3. & eam amplectuntur aliqui Recentiores.

16. Dico primò, species saltè partialiter pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Hæc est cõmunis Theologis, quos referit, & sequuntur Suarez vbi supra sect. 1. & Vasquez c. 3. Probatur primò ex Innocent. III. in c. Cum Marthe, de celebratione Missarum, vbi Pontifex docet, species visibiles in Eucharistia esse sacramentum tantum, non esse rem, & sacramentum, sed solum sacramentum; ergo sunt saltem pars sacramenti: nam in omnibus Sacramentis id, quod est sacramentum tantum, est pars saltem essentialis sacramenti, vt in Pœnitentia confessio, in Baptismo ablutio, &c.

17. Probatur secundò ex modo loquendi Tridentini, & Patrum dicentium, corpus Christi contineri in hoc sacramento: ergo sacramentum non est solum corpus Christi: nihil enim continetur in se ipso; ergo species pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Dices, hoc sacramentum constare ex corpore Christi, & verbis Consecrationis, licet non includat etiam species, & ideo posse dici Christum contineri in hoc sacramento. Sed contrà; quia Christus dicitur contineri in hoc ipso sacramento, quod remanet post consecrationem, tunc autem non manent verba; ergo hoc sacramentum in esse permanenti includit species vltra corpus Christi.

18. Probatur tertio ratione; quia (vt supra dixi) sacramentum est signum sensibile gratiæ iustificantis: quod de sacramento Eucharistiæ docet Trident. sess. 13. c. 3. esse scilicet inuisibilis gratiæ visibilem formam: at verò corpus Christi, prout distinguitur à speciebus, non est signum sensibile gratiæ, quia non sentitur per se, prout est in Eucharistia: ergo species sensibiles pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum: alioquin Eucharistia non erit signum sensibile.

19. Dices; licet corpus Christi secundum se non sit sensibile, esse tamè sensibile, prout connotat species;

quare fieri potest, vt solum corpus Christi connotando species, sit sacramentum. Sed contrà; quia ex hoc sequitur, Eucharistiam non esse in se ipsa sacramentum; sed solum connotare rationem sacramenti; quia sacramenti quidditas est significare sensibilibus gratiam; at verò corpus Christi de se, & in se non significat sensibilibus, sed connotat species significantes sensibilibus: ergo Eucharistia in se non includit rationem sacramenti, sed connotat extrinsecè illam.

Dices; Contritio in se ipsa est pars sacramenti Pœnitentiæ, & tamen in se non est signum sensibile, sed prout connotat confessionem externam à qua redditur sensibilibus; ergo etiam corpus Christi in se ipso intrinsecè non sit signum sensibile, nisi prout connotat species, poterit tamen esse sacramentum redditum sensibile per species. Sed contrà; quia contritio non est sacramentum totale, sed pars illius: constat enim sacramentum Pœnitentiæ ex Confessione externa, contritione, absolutione, &c. sufficit autem, intrà illud compositum reperiri sensibilitatem (vt ita dicam) à qua reddantur sensibiles omnes illæ partes, vt illæ omnes constituent intrinsecè sacramentum; quia iam manet intrà sacramentum totum hoc, quod est sensibilibus significare. At verò, si solum corpus Christi constituat Eucharistiam, non manet intrà illud sacramentum sensibilitas corporis Christi, sed extra illud: ergo non manet intrà Eucharistiam quidditas sacramenti, nempe sensibilibus significare; ergo repugnat dicere, quòd corpus Christi redditur sensibile, & sacramentum formaliter ab aliquo, quod manet extra totam quidditatem sacramenti: ergo sensibilitas specierum, à qua Eucharistia, & ipsum corpus Christi habet esse signum sensibile, & sacramentum non debet esse extra, sed intrà ipsum sacramentum: nulla enim forma potest esse extra compositum, seu extra effectum formalem resultantem ex ipsa, & ex subiecto.

Contra hanc conclusionem sunt nonnullæ obiectiones. Prima desumitur ex modo loquendi sanctorum Patrum, quos afferemus sectione sequenti, qui absolute dicunt, Eucharistiam esse corpus, & sanguinem Christi: ergo non includit etiam species. Paret consequentia, quia non dicitur bene: Homo est anima rationalis; nam licet eam includat, non tamen solam: ergo si Eucharistia non includit solum corpus Christi, non potest dici: Eucharistia est corpus Christi.

Ad hanc obiectionem constabit ex dicendis sectione sequenti, vbi videbimus, Eucharistiam, licet intrinsecè includat species, non tamen importare semper illas in recto, sed in obliquo; & ideo non posse propriè prædicari de illis in recto, sed solum de corpore Christi.

Secundò obiicit, quia sacramenta nouæ Legis causant gratiam: at verò in Eucharistia non species, sed corpus Christi est, quod causat gratiam: ergo non species, sed corpus Christi constituit sacramentum. Responderi potest negando minorem; præsertim si iuxta probabiliorum sententiam hæc causalitas non sit physica, sed moralis; hanc enim causalitatem non solum exercet corpus Christi, sed etiam ipsæ species.

Dices; in cibo naturali substantia sola est, quæ nutrit, non accidentia; ergo similiter in hoc cibo supernaturali substantia Christi Domini debet esse, quæ nutrit animam, non verò accidentia panis,

Dicitur.

20. Instatur in rnm.

Respondetur.

Si solum corpus Christi constituat Eucharistiam, la manet sensibilitas.

21. Obiectio prima ex modo loquendi Patrum.

Respondetur sect. seq.

22. Obiectio secunda.

Respondetur.

23. Instatur.

Respondeo. Ratio differentiæ.

panis, sub quibus illa substantia continetur. Respondeo negando consequentiam. Ratio autem discriminis est, quòd in nutritione naturali substantia alimenti fit substantia aliti: non potest autem ex accidentibus fieri substantia: quare ex accidentibus cibi non potest viuens nutriri substantialiter, sed ad summum accidentaliter. At verò nutritio supernaturalis non fit hoc modo; nec enim cibis conuertitur in substantiam aliti, sed ideo dicitur nutrire, quia producit gratiam, quæ est vita spiritualis animæ: gratia autem æque potest causari ab speciebus accidentalibus, ac ab ipso corpore Christi; & aliunde congruit, vt sicut in aliis sacramentis elementa, & res naturales causant gratiam, sic etiam species sacramentales haberent eandem vim in Eucharistia. Aliam solutionem indicabimus infra sect. 4.

24. Conclusio secunda corpus etiam & sanguis Christi pertinent intrinsecè ad Eucharistiam. Suarez. Vasquez. Irenæus. Damascen. Probatur primò ex PP. Hoc supposito, dico secundò: corpus, & sanguis Christi pertinent etiam intrinsecè ad constitutionem sacramenti Eucharistiæ. Hæc etiam est communis sententia omnibus Theologis, quos referunt, & sequuntur Suar. in præsentia disput. 42. sect. 3. Vasq. vbi supra c. 5. Probatur primò ex Patribus, quos hi Auctores adducunt. Irenæus lib. 4. c. 34. dicit, Eucharistiam duabus rebus constare, altera terrena, altera cœlesti Damasc. lib. 4. c. 14. Duplices, inquit, sumus, & compositi: par etiam fuit, dari nobis cibum duplicem, & compositum. Habetur etiam in cap. Hoc est, de consecrat. d. 2. vbi dicitur, nostrum sacrificium constare visibili elementorum specie, & inuisibili Christi Domini carne. Eodem modo loquitur Hefychius lib. 6. in Leuit. Lanfrancus contra Berengarium à colum. 111. Algerus lib. 1. de hoc sacram. c. 5. & alij.

25. Probatur secundò ex Scriptura.

Secundò probari potest ex aliis loquutionibus Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, dicentium, hoc sacramentum non solum constare ex corpore, & sanguine Christi, sed esse corpus, & sanguinem Christi. Eorum autè verba commodius afferemus, sect. seq. Vasquez, & alij probant hoc ipsum, quia verba consecrationis conficiunt hoc sacramentum, seu Sacerdos consecratione cõficat Eucharistiam; vt habetur apud Eugen. in Concil. Flor. non autè cõficat solas species, ergo cõficat compositum ex speciebus, & corpore Christi: ergo sacramentum est totum illud compositum. Hoc tamen argumento non vtor; quia satis probabiliter solui potest fatèdo, Sacerdotem verbis cõficere Eucharistiam: eò quòd licet non cõficat species secundò se, facit tamen illas esse cõsecratas: sicut verbis etiam, & orationibus cõficat aquam benedictam, licet non includat aliquid præter aquam, & ipsam benedictionem. Hoc ergo, & aliis argumentis ommissis, quæ fortè non probant adèd efficaciter, probatur tertio ratione, quia sacramentum Eucharistiæ causat gratiã per modum cibi, & potus, vt dictum est; cibis autè, & potus animam spiritualiter nutriens, non sunt solæ species, sed etiã, & potissimum caro, & sanguis Christi: ergo non solæ species, sed etiã caro, & sanguis Christi pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Consequentia patet; Minor verò probatur ex verbis Christi Domini: Qui manducat me, ipse viuet propter me: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, &c. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Panis, quem ego dabo, caro mea est. Ergo cibus spiritualiter nutriens, non sunt solæ species, sed caro, & sanguis Christi.

26. Obiectio prima. Contra hanc conclusionem obiicit potest primò doctrina cõmunis Theologorum ponentium in P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

quolibet sacramento tria hæc: R. E. scilicet solùm, sacramentum solum & aliud, quod sit res, & sacramentum. Res sola dicitur, quæ significatur, & non significat, sacramentum solum quod significat, & non significatur; Res verò, & sacramentum dicitur, quod significatur simul & significat. Iuxta quam doctrinam. Innocent. III. in c. Cum Marthe, de celebratione Missar. dixit, in hoc sacramento sacramentum tantum, esse species panis, & vini, quæ significant, & non significantur: rem verò sacramenti esse gratiam, quæ homini datur; ac denique corpus, & sanguinem Christi esse rem, & sacramentum, quia significat gratiam, & significatur per species. Ex qua doctrina communi sic obiicitur contra conclusionem: quia in aliis sacramentis id, quod est res & sacramentum, non est pars sacramenti: nam character in Baptismo, qui est res & sacramentum, non est pars intrinsecè constituens Baptismum, sed effectus illius, item species in hoc sacramento sunt sacramentum tantum; ergo corpus Christi, quod non dicitur sacramentum, sed res, & sacramentum, non pertinet ad intrinsecam constitutionem huius sacramenti.

Respondetur facile species non ideo dici sacramentum tantum, quia ipse solæ sint sacramentum, sed quia non habent aliud minus, quam sacramenti: non enim significantur, sed significant. Deinde licet in Baptismo, Confirmatione, & Ordine illud quòd est res, & sacramentum, non sit pars intrinseca sacramenti, nempe character: non tamen est illa regula in vniuersum vera: nam in sacramento Pœnitentiæ contritio secundum aliquos dicitur res, & sacramentum, & tamen est pars intrinseca ipsius sacramenti. Regula ergo verissima hæc est; vt illud, quod instituitur à Christo pro signo pratico gratiæ, debeat intrinsecè pertinere ad sacramentum, siue sit res sacramenti, siue non sit. Quare cum corpus Christi habeat practicè significare gratiam, non obstat, quòd sit res sacramenti, quominus sit etiam pars intrinseca sacramenti.

Secundò obiicitur: sacramentum est signum sensibile gratiæ inuisibilis: corpus autem Christi non significat sensibilibus, sed solè species; ergo species solæ, & non Christi corpus constituunt intrinsecè sacramentum Eucharistiæ. Respondeo, corpus Christi secundum se non sentiri; sentiri tamen per species consecratas, quæ ipsum significant: quare redditum sensibile per ipsas species potest pertinere intrinsecè ad constitutionem sacramenti: sicut contritio etiam est pars sacramenti Pœnitentiæ, quia licet per se non sentiat, fit tamen sensibilibus per Confessionem externam; & vt sic sensibilibus potest constituere sacramentum.

Tertio obiicitur, quia iuxta communè modum loquendi Conciliorum, & Patrum, Christus continetur in hoc sacramento; ergo distinguitur Christus, & sacramentum: nihil enim continetur in se ipso. Respondetur, Christum contineri in hoc sacramento vt partem in suo toto: sicut anima etiam continetur in homine; nam Eucharistia includit corpus Christi, & aliquid aliud, vt vidimus. Alias leuiore obiectiones vide apud Suarez, vbi supra.

Pro complemento tamen huius sectionis, duo restant inquirenda. Primum, an hoc sacramentum constituat intrinsecè ex solis iis partibus Christi, quæ ponuntur ex vi verborum; an etiam ex iis, quæ ponuntur per concomitantiam, scilicet anima, Diuinitate, &c. Respondetur, strictè loquendo, constitui solum ex iis, quæ sunt ex vi verborum, R 3 corpore

Innoc. III.

27. Respondetur facile.

28. Obiectio secundum.

Respondetur.

29. Obiectio tertia.

Responsio.

30. Aliud quaestum.

Respondetur.

corpore scilicet, & sanguine. Ratio est, quia quæ solum sunt per concomitantiam, non sunt sensibilia, nec per se, ut patet, nec per verba etiam, cum per verba non significetur alioquin ponentur ex vi verborum: ergo nullo modo sunt signum sensibile gratiæ. Adde, ea, quæ sunt per concomitantiam, neque etiam causare gratiam physicè, vel moraliter: gratia enim solum est promissa manducanti carnem, & bibenti sanguinem: ergo positio animæ, v.g. per accidens se habet ad dandam gratiam. Loquendo tamen minus strictè, aliquando dicitur totus Christus esse sacramentum Eucharistiæ.

Secundò inquiri potest, quid potissimum sit in constitutione Eucharistiæ, corpus Christi, an species? Respondetur, in ratione signi sensibilibus significantis magis conducere species visibiles; in ratione sanctificantis, nutritientis, & ostendentis Diuinum amorem, magis conducere corpus Christi, quæ est nobilissima, & præcipua pars huius sacramenti, & fons totius vitæ spiritualis. Posset etiam inquiri, an hæ partes sacramenti habeant singulæ suas significaciones parciales, an omnes significant indiuisibiliter. Verùm hæc quæstio communis est omnibus sacramentis, & ideo pertinet ad tractatum de Sacramentis in genere; vbi de hoc diximus disp. 2. sect. 2.

SECTIO III.

Utrum Eucharistia importet in recto corpus, & sanguinem Christi, an verò species sacramentales.

Diximus, Eucharistiam intrinsecè constare ex corpore, & sanguine Christi, & speciebus sacramentalibus: nunc antequam ulterius progrediamur, scire oportebit, an vtraque pars significetur in recto per sacramentum Eucharistiæ; quæ quidem quæstio necessaria est, ad melius intelligendam Eucharistiæ compositionem.

Supponendum est primò ad quæstionem, non esse idem, aliquid importari in obliquo, & importari extrinsecè: potest enim aliquid dupliciter importari in obliquo, scilicet extrinsecè, & intrinsecè: Extrinsecè quidè, ut per hoc nomen, cognoscitur, vel videns, importatur quidem essentialiter de connotato obiectum, non tamen ut pars intrinsecè componens videntem, vel cognoscentem: at verò ipsa visio, seu cognitio significatur etiam per illos terminos concretos in obliquo, quia videns nō est visio, sed habens visionem, non tamen significatur extrinsecè, sed ut pars intrinsecè constituens videntem in ratione videntis, & componens illud concretum. Potest ergo Eucharistia importare intrinsecè species, & corpus Christi: & tamen importare vnum in recto, & alterum in obliquo, seu de connotato.

Supponendum secundò, ex materia de sacramentis in genere, alia sacramenta importare quidem tam materiam, quàm formam in recto: Baptismus enim v.g. non supponit in recto pro ablutione connotando in obliquo verba; sed in recto significat ablutionem, & verba, & sic de aliis. Ita obseruat cum aliis noster Valq. 2. tom. in 3. p. disp. 129. cap. 3. Contra Sorum, qui voluit sacramentum supponere in recto pro materia, connotando formam in obliquo: & nos explicuimus in tract. de Sacramentis in communi disp. 2. sect. 3.

His itaque suppositis, quaerimus nunc, vtrum Eucharistiæ sacramentum importet in recto tam

31. Secundum quaeritur. Satisfit.

32.

Suppono non esse idem importari in obliquo, & extrinsecè.

33. Supponendum secundò, alia sacramenta importare in recto tam materiam, quàm formam.

34. Status quaeritur.

species, quàm corpus Christi: vnum in recto, & alterum solum de connotato, licet vtrumque intrinsecè. In qua quæstione tres possunt esse sententiae. Prima, quòd species sola significatur in recto: corpus verò & sanguis Christi de connotato. Hanc tenent aliqui Theologi recentiores. Secunda sententia dicit, vtrumque importari in recto, tam species, quàm corpus Christi. Hæc tenet Suarez disp. 42. sect. 4. Tertia sententia, quæ nobis verior videtur, docet, supponere communiter in recto pro corpore, & sanguine Christi; species verò importare de connotato. Pro cuius explanatione.

Dico primò; species solæ non importantur in recto. Hæc est contra primam sententiam, & à fortiori constabit ex secunda conclusione: nunc autem breuiter ostenditur, quia nullum est fundamentum, ut dicatur, species solum significari in recto, & non corpus Christi. Aliunde verò non possunt conuenire speciebus ea prædicata, quæ in recto tribuuntur huic sacramento, v.g. quòd adorabile sit vero patriæ cultu, qui vero Deo debetur, ut dicitur in Tridentino sess. 13. cap. 5. qui cultus non debetur speciebus etiam cum habitudine ad corpus Christi, sed alius cultus inferior patriæ respectiue, ut suppono ex tractatu de Adoratione. Dicunt, species se habere ut materiam respectu corporis Christi; quia quamdiu conseruant dispositiones requisitas ad formam panis, continent etiam corpus Christi: illud autem solum, quod significatur ad modum materiæ, debet importari in recto. Sed contra; quia in primis iam vidimus supra, non sufficere aliquid esse materiam, nedum habere se ad modum materiæ, ad hoc, ut illud solum importetur in recto. Deinde, ut postea videbimus, magis se habet ad modum subiecti in Eucharistiæ corpus Christi respectu specierum, quàm species respectu corporis Christi.

Dico secundò; in Eucharistia solum corpus, & sanguis Christi importatur communiter in recto, species verò de connotato. Hanc tenent illi Theologi quos suppresso nomine refert Suarez vbi supra, & alij infra citandi. Moueor autè ad illam potissimum ex auctoritate: cum enim quæstio sit de modo, quo significat hoc nomen Eucharistia potissimum argumentum desumendum est ex modo communi, quo illud Patres, & Theologi vsurpauerunt. Porro Patres per illud nomen solum significasse in recto corpus Christi, & non species; probatur facillè, quia passim prædicauerunt in recto Eucharistiæ de corpore Christi, & è contra; quæ quidem loquutiones essent falsæ, si Eucharistia species etiam includeret in recto: sicut falsè diceretur: homo est materia; quia homo plus dicit in recto, quàm materia. Hic autè loquendi modus Patrum ostenditur facillè ex ipsorum verbis. Ambros. lib. de ijs qui initiantur, cap. 9. sic ait: Sacramentum quod accipis, Christi sermone conficitur, & in illo Sacramento Christus est, quia corpus est Christi. Iustinus Apol. 2. Hoc alimentum, inquit, apud nos vocatur Eucharistia, quam postea dicit esse carnem, & sanguinem incarnati Iesu. Gregorius relatus in cap. Multi. 1. q. 1. Polluimus panem, hoc est, corpus Christi, quando foridè accedimus ad altare. Ignatius in Epistola ad Smyrnenfes, relatus à Theodoro in Dialogo 3. Eucharistias, inquit, & oblationes non admittunt, quòd non consistantur, Eucharistian carnem esse Saluatoris nostri Iesu Christi, qua pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitauit. Vides, Patres Eucharistiam absolute dicere

Tres sententiae.

35. Prima conclusio. Species sola non importantur in recto. Probatur.

36. Conclusio secundò. Solum corpus Christi importatur communiter in recto. Species verò de connotato. Præcipua ratio desumitur ex modo communi loquendi Patrum.

Ambros.

Iustinus.

Gregot.

Ignatius.

dicere esse corpus Christi: nec mirum, siquidem hunc loquendi modum ab ipso Christo Domino acceperunt: Panis, quem ego dabo, caro mea est. Item, Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus. Ex quibus verbis sic concluditur nostra sententia. Panis iste, seu cibus, & potus spiritualis est sacramentum Eucharistiæ: sed corpus Christi est ipse panis, est ipse cibus; ergo corpus Christi est sacramentum Eucharistiæ; ergo hoc sacramentum in recto non est species: alioquin istæ prædicaciones essent falsæ; ut supra probatum est.

Contra hanc conclusionem obicit Suarez vbi supra, quia in aliis entibus artificialibus partes omnes integrantes importantur in recto: nam domus omnes partes significat in recto, quod præfertim locum habet in Sacramentis. Nam, ut diximus, Baptismus æquè in recto significat ablutionem, & verba, & sic de aliis; ergo non est, cur Eucharistia significet vnam partem in recto, & alteram de connotato. Respondetur, in primis forsitan non omnia composita artificialia significare omnes partes in recto. Deinde, dato antecedenti, negatur consequentia. Ratio dato discriminis est, quòd partes Eucharistiæ, nempe corpus Christi & species, habent se ut subiectum, & accidentia; quia licet corpus Christi non sit in rigore subiectum specierum, habet tamen se ad modum subiecti; & species significantur quasi adiacentes corpori Christi, hoc enim est proprium accidentium respectu substantiæ; quod non inuenitur in aliis compositis artificialibus: hoc autem fuit sufficiens fundamentum, ut Patres vterentur hoc nomine, non ut significarent æquè in recto corpus Christi, & species, sed corpus Christi sub speciebus, corpus in recto, & species in obliquo.

Dices; corpus Christi solum in recto est sacramentum; sed corpus Christi est in cælo, ergo sacramentum est in cælo. Consequens est falsum; ergo sacramentum plus est in recto, quàm corpus Christi. Respondeo negando primam consequentiam, sicut non sequitur: Virgo peperit Christum; Christus est flagellatus; ergo Virgo peperit Christum flagellatum. Nam hæc propositiones ex modo communi significandi faciunt sensum compositum. Sic etiam: In cælo est Eucharistia, non est dicere, in cælo est corpus Christi, quod est sub speciebus, sed in cælo est corpus Christi sub speciebus; qui sensus est falsus. Sicut & ob eandem rationem damnant Summulistæ illam consequentiam: Quod emisit, comedisti: emisisti carnem crudam; ergo edisti carnem crudam. Dixi tamen in conclusione, communiter nomine Eucharistiæ significari in recto solum corpus, & sanguinem Christi; quia non nego quòd aliquando hoc ipso nomine significatur compositum illud; prout compositum est reduplicatiue, atque adeò vtrumque in recto, quo pacto vsurpatur, quando dicitur corpus Christi contineri in hoc sacramento, & similia: sed tamen prior acceptio frequentior, & communior est.

Hæc sententia, quam anno 1616. in nostro Vallisoletano collegio publicè docui, visa fuit singularis aliquibus Theologis Salmanticensibus; quorum obiectis nunc breuiter respondebo. Primò, quòd nullius esset Auctoris, & absque vilo fundamento. Respondeo, Auctores habere, & antiquiores, & recentiores, qui hoc modo loquuntur, & volunt Eucharistiam esse corpus, & sanguinem

37. Obicit Suarez.

Respondetur.

38. Instatur.

Respondeo.

Quare in conclusione dicitur communiter.

39. Obiectiones Salmanticensium soluntur. Prima obiectio. Responso.

nem Christi contentum sub speciebus panis, & vini. Ita loquitur, & sentit Vvaldensis tom. 2. de Sacramentis, cap. 21. his verbis: Est igitur hoc venerabile Sacrificium, quamuis vtriusque detestetur hoc verbum, verum Christi corpus in recto sub forma panis, quam connotat in obliquo. Claudius Sainctes Repetit. 2. de Eucharistia, cap. 4. in principio dicens, Eucharistiam esse corpus Domini forma panis operum. Eandem sententiam tradunt expresse Guil. Ertius in 4. dist. 8. §. 3. Franc. Syluius in præfati quaest. 73. art. 1. conclus. 2. & dicit valde probabilem Guil. Alanus lib. 1. de Eucharistia, cap. 5.

Fundamentum autem in quæstione de significatione vocis, qualis est hæc, ut dixi, desumi non potest, nisi ex loquutionibus, & modo, quo Patres, & Auctores Ecclesiastici hanc vocem vsurparunt: ij autem non semel, sed passim dixerunt, Eucharistiam, hunc panem, hoc sacramentum esse corpus, & sanguinem Christi, quæ loquutiones in rigore non essent veræ, si species etiam panis, & vini importarentur in recto. Adducam aliquorum verba, ut appareat, quàm sit vsitatus is loquendi modus apud sanctos Patres. Iustinus Martyr in Apologia ad Antoninum: Alimoniam, inquit, eam, in qua per preces sermonis ab ipso profecti gratie sunt acta, incarnati illius carnem, & sanguinem esse, sumus edociti. Apostoli enim ita tradiderunt. Irenæus lib. 5. c. 2. postquam dixerat, carnem nostram corpore, & sanguine Christi nutriri, addit: Quæ de calice, qui est sanguis eius; & de pane, qui est corpus eius, augetur. Et lib. 4. c. 3. 4. probat contra Valentinianos, Christum esse filium Dei fabricatoris mundi, quoniam fateri eos necesse sit, Eucharistiam esse carnem Filij Dei. Origenes homil. 35. in Matthæum: Cum eos (inquit) hoc pane nutrit (scilicet Christus) ostendit, proprium esse Corpus. Cyprianus lib. 2. epistol. 3. Obrulit, inquit, Christus panem, & vinum suum scilicet Corpus, & Sanguinem. Gregorius Nyssenus in Oratione de sancto Baptismate. Panis, inquit, panis est inuicis communis; sed vbi cum mysterium sanctificauerit corpus Christi, & dicitur, & est: eodem modo vinum. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. comparans hoc Sacramentum cum aliis signis, quæ minus propriè significant Christum, sic ait: Quæ tamen signa non dicimus corpus Christi, & sanguinem, sed illud tantum, quod ex fructibus terra acceptum, & prece mystica consecratum, rite sumimus ad salutem spiritualem in memoriam Domini ca passionis. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 4. mystag. sic ait. Hoc sciens, & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi Iustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi. Et vinum hoc, quod à nobis conficitur, tamen si sensui vinum videatur, non tamen vinum, sed sanguinem esse Christi, Chrysofom. in illa verba Pauli 1. ad Cor. 10. de vno pane participamus, sumus, inquit, & illud corpus. Quid enim est panis? Corpus Christi. Photius ibidem: Quid enim, inquit, est panis? sane corpus Christi. Quid efficiuntur, qui participant? nempe corpus Christi. Ambrosius lib. 4. de Sacram. relatus in Cap. Omnia, 74. de consecrat. dist. 2. Panem quidem istum, quem sumimus in mysterio, illum vtrique intelligo panem, qui manu sancti Spiritus formatus est in vtero Virginie, & igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Vnde ipse ait: Ego sum panis viuus, qui

Vvaldensis.

Sainctes.

Ertius.

Syluius.

Alanus.

40. Fundamentum in quæstione de significatione vocis de sumi non potest nisi ex loquutionibus vtriusque.

Iustinus.

Irenæus.

Origenes.

Cyprianus.

Greg. Nyss.

August.

Cyrillus.

Chrysofom.

Photius.

Ambros.

de Cælo descendi. Et item, Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ex his namque duabus sententijs, aperte datur intelligi, quia Panis iste, & ille, non duo, sed unus panis, & una caro proculdubio unum corpus efficitur. Theophylactus in cap. 26. Matth. & in cap. 14. Marci: Dicens, inquit, hoc est corpus meum, ostendit, quod ipsum corpus Domini est panis, qui sanctificatur in altari. Denique hunc eundem modum loquendi voluit Nicolaus Papa 2. observari in Berengario, quando in Concilio 113. Episcoporum Romæ retractavit publicè suum errorem, ut habetur in cap. Ego Berengarius 42. de consecrat. dist. 2. vbi anathematizat eam hæresim, quæ adstruere conatur panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse. Imo idem Berengarius postea morti proximus cum esset, ut refert Guilielmus Bibliothecarius lib. 3. de gestis Angl. vera, & ex animo pœnitentia ductus in hæc verba prorupit: Hodie in die apparitionis sue (erat quippe dies Epiphaniæ) apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, vel propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam, vel propter alias (quos seduxerat) ut timeo ad pœnam æternam. Nam iam sanè credimus, post benedictionem illa mysteria esse corpus, & sanguinem Salvatoris, adducti & veteris Ecclesie autoritate, & multis noviter ostensis miraculis. Eodem modo loquuntur alij Patres, ut constat, multo magis communem esse illum modum loquendi, quo sacramentum hoc dicitur esse corpus & sanguinem Christi, quam quo dicitur esse species panis, & vini continentes corpus, & sanguinem Christi.

Theophyl.

Nicolaus 2.

Guil. Bibl.

41. Instantia. Solutio.

Obiectio secundum.

Responsio. Corpus Christi se habet velut suppositum speciebus.

loqui solemus de pane naturali, in quo substantiam solam intelligimus in recto, & accidentia in obliquo.

Obiiciunt tertio ex Tridentino sess. 13. cap. 3. vbi, commune est, inquit, sanctissima Eucharistia cum cæteris sacramentis symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem. Si ergo hoc sacramentum est forma visibilis, ergo in recto est forma visibilis: species autem solæ sunt forma visibilis; ergo hoc sacramentum non solum in obliquo, sed in recto est species panis, & vini. Hoc argumentum probat etiam contra eius Auctores; nam probat, Eucharistiam non importare in recto aliud præter species, quia alioquin non posset dici simpliciter, & absolute, est forma visibilis; sicut nec homo potest dici anima, eo quod non dicit illam solam, sed corpus, & animam. Cum ergo ij Auctores fateantur, vtrumque dici in recto nomine Eucharistiæ, scilicet corpus Christi, & species, ipsi etiam debent respondere. Est autem solutio facilis ex dictis; non enim dicit Tridentinum, hoc sacramentum esse in recto formam per se visibilem inuisibilis gratiæ, sed esse quidem formam visibilem in recto, quod verissimum est; nam corpus Christi, quod significatur in recto, est aliquid sensibile, non per se, sed per species, sensibile verò, quia alioquin non posset componere sacramentum: sufficit tamen, esse sensibile per aliud, ut notavit P. Vasquez in præsent. disp. 167. num. 40. vbi hoc modo respondet ad idem ferè argumentum, quod sibi obiecerat.

42. Conc. Trid. Obiectio tertia.

43. Obiectio quarta.

Responsio. Quomodo species dicitur sacramentum tantum.

44. Obiicitur Augustinus.

45. Valentia. Explicatur Augustinus.

Obiiciunt quarto ex Innocentio III. in cap. cum Maritima, de celebrat. Missar. qui in hoc sacramento ait species visibiles esse sacramentum tantum, corpus Christi esse sacramentum & rem. Quod idem habetur in cap. Hoc est, de consecrat. dist. 2. Respondetur ex dictis sess. 2. species non dici sacramentum tantum, quasi ipsæ sint Eucharistia in recto, sed quia ipsæ significant, & non significantur; & ideo dicuntur esse solummodo sacramentum, id est non exercere aliud munus nisi sacramentale, hoc est, significandi actiue sensibiliter; ex hoc autem non fit, quod sint sacramentum Eucharistiæ in recto, sed aliquid sacramenti Eucharistiæ componens illud in ratione sacramenti.

Difficilius possent obiici verba Augustini episc. 23. ante finem, vbi explicans, quo sensu Baptismus, quia est sacramentum fidei, possit appellari fides, sic ait: Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est, sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est, ita sacramentum fidei, fides est. In quibus verbis nomine sacramenti, necesse est, quod intelligat species, de quibus solis dici potest, quod sint quodammodo corpus Christi, quatenus illud significant, nam de corpore ipso Christi non posset dici, esse quodammodo corpus Christi.

Omissis alijs explicationibus, quæ videri possunt apud Valentiam tom. 4. disp. 6. de Eucharist. q. 3. punct. 1. §. 20. concedere possumus, Augustinum ibi nomine sacramenti intelligere species solas panis, & vini in recto; tum quia, ut supra dixi, aliquando ita usurpatur nomen illud, tum maxime quia licet species non sint simpliciter Eucharistia, sunt tamen simpliciter sacramentum corporis, & sanguinis Christi, hoc est, symbolum, seu signum factum corporis, & sanguinis Christi, prout ab Augustino appellantur, & de his verè dicitur, esse solum quodammodo corpus, & sanguinem

nem Christi. Sic etiam aliquando Patres dicunt, in altari poni typum corporis, & sanguinis Christi, seu antitypum; quæ nomina applicari debent speciebus, quæ sunt signa, & symbola corporis Christi; quando verò sermo est de Eucharistia, de pane hoc, de sacramento simpliciter, & absolute, frequentius significant iis nominibus corpus, & sanguinem Christi, prout contentum est sub speciebus sacramentalibus. Alij Augustinum explicant, non de Eucharistia, sed de pane benedicto, qui dabatur Catechumenis, & ab Augustino vocatur aliquando sacramentum corporis Christi, ut in lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26. Quod accipiunt, inquit, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi, quibus alimur, quoniam sacramentum est. Sed magis placet prior expositio; nam illum panem benedictum numquam vocat Augustinus corpus Christi, vel sacramentum corporis Christi.

August.

SECTIO IV.

An verba consecrationis componant intrinsecè Eucharistiam.

46. Non loquimur nunc de actione ipsa sacramentali, seu transubstantiativa, sed de verbis solum, quæ appellantur forma huius sacramenti. De qua duæ sunt potissimæ sententiæ: nam licet Suarez sess. 2. tres afferat, re tamen vera ad duas debent reduci. Prima docet, verba consecrationis requiri quidem ad hoc sacramentum conficiendum, non tamen vt formam intrinsecè componentem, sed vt principium formale effectuum Eucharistiæ; quare ipsum sacramentum, quoad totam suam intrinsecam entitatem maneret idem si Deus sine verborum prolatione poneret corpus Christi sub speciebus panis eo modo, quo nunc de facto est. Hanc tenent Scotus, Gabriel, Victoria, Ledesma, Catharinus, Claudius Alanus, quos refert Suarez d. sess. 2. Eandem sequitur Gabr. Vasquez in præsent. disput. 167. cap. 3. qui refert alios.

Prima sententia admittit tantum verba vt principium effectuum.

Suarez. Vasquez.

47. Secunda est prior, concedit verba consecrationis pertinere intrinsecè ad hoc sacramentum. Valentia.

48. Probatur primo ex Concilio. Conc. Flor.

se verba consecrationis; ex quo fit, ipsa verba esse de intrinseca ratione, & compositione Eucharistiæ, non aliter ac formam aliorum sacramentorum.

Multis solutionibus enervari solet hæc ratio, quas breuiter oportet impugnare. Primò dicunt, verba consecrationis esse quidem formam Eucharistiæ in fieri, non verò Eucharistiæ in facto esse. Sed contrà; quia vel esse formam sacramenti in fieri est esse formam, qua constituitur ipsum fieri, seu productio sacramenti Eucharistiæ. Et hoc est falsum, quia verba non sunt forma productionis Eucharistiæ, imò potius sunt principium efficiens ipsius productionis, respectu cuius habent se verba quasi principium extrinsecum, & non intrinsecum, cum nullo modo componant ipsam productionem Eucharistiæ; ergo multo minus possunt verba esse forma sacramenti in fieri, quam in facto esse: Vel per esse formam sacramenti in fieri, intelligitur esse formam illius in primo instanti, non verò pro tempore sequenti. Et hoc etiam rejicitur; quia si pro primo instanti componitur ex forma, vt resulter compositum; ergo pro tempore sequenti non habebit denominationem eandem sacramenti, nisi ab eadem forma, vel ab alio vice formæ: nihil autem aliud succedit loco formæ, quod tribuat eam denominationem; ergo debet provenire ab eadem forma præterita: non enim potest provenire à sola materia; alioquin in primo etiam instanti potuisset denominari sacramentum à sola materia.

49. Multis solutionibus enervatur hæc ratio. Prima solutio. Sed rejicitur.

Dicunt secundò, Eucharistiam in hoc differre ab alijs sacramentis, quod cætera omnia constant intrinsecè materia & forma, non verò Eucharistia, eò quod sit in eo specialis ratio, quod reliqua consistant in ipso usu, at verò Eucharistia habeat esse sacramentum etiam post transacta verba. Sic Scotus, & Gabriel. Sed contrà, quia quid sit de ratione discriminis, Eugenius tamen in vniuersum loquitur de omnibus sacramentis, omnia scilicet perfici materia, & forma; quod in speciali probat de Eucharistia, dicens, verba esse eius formam; ergo hæc exceptio non est iuxta, sed contra mentem Eugenij.

50. Secunda solutio.

Refellitur.

Ideo Vasquez, & alij recentiores respondent tertio, admittendo, verba esse formam Eucharistiæ, dicunt tamen esse formam extrinsecam, non intrinsecam: est enim forma conficiens Eucharistiam, non constituens intrinsecè illam. Quod videtur maxime esse iuxta mentem Pontificis: neque enim per materiam, & formam significare voluit materiam, & formam intrinsecè constituentem Eucharistiam; alioquin ineptè posuisset pro materia panem, & vinum: cum sit omnino certum, panem, & vinum non esse materiam intrinsecè constituentem Eucharistiam; imò potius necesse est, destrui panem & vinum, vt existat Eucharistia: ergo similiter nomine formæ non debuit intelligere formam intrinsecam, sed extrinsecam, quæ scilicet extrinsecè requiritur ad conficiendum hoc sacramentum. Respondent aliqui Recentiores ad hanc instantiam, Eugenium appellasse materiam Eucharistiæ panem, & vinum, non quidem quantum ad substantiam panis, & vini, sed quantum ad sua accidentia, & species, sub quibus dixit, manere Christum. Cum enim dicat, substantiam panis non manere in Eucharistia, non potuit dicere, esse materiam illius.

51. Tertia solutio.

Responsio quorumdam.

52. Sed non satis nec facit.

nec enim Eugenius potuit nomine panis intelligere sola panis accidentia, præsertim ubi dogmata fidei necessaria Armenis tradere curabat: quis enim fidem tradendo, diceret, corpus Christi manere in Eucharistia sub pane, & vino, eò quòd maneat sub speciebus panis & vini? Sanè hæc interpretatio non potest non esse violenta verbis Pontificis. Quare aliter impugno prædictam solutionem P. Vasquez; quia licet ibi assignetur etiam pro materia Eucharistiæ panis, & vinum, quæ quidem sunt materia remota Eucharistiæ; at verò nomine forma non potuit intelligi nisi forma proximè constituens ipsam Eucharistiæ. Ratio verò discriminis est manifesta, quia materia apud Philosophos dupliciter usurpatur, nempe pro materia proxima, & pro materia remota. Materia proxima est, ex qua constituitur intrinsecè compositum; vt lapides sunt materia domus: at verò materia remota est, ex qua aliquid fit, tanquam ex termino à quo, vt quando ex ligno fit ignis, tunc lignum dicitur materia remota ignis. At verò forma nunquam à Philosophis in hoc duplici sensu usurpatur: non enim dicimus, formam ligni esse formam remotam ignis ex lignis geniti; ergo dum Pontifex loquitur de materia, & forma Eucharistiæ, licet nomine materia intelligeret materiam remotam, nomine tamen forma non potuit intelligere, nisi formam proximè constituentem, cum non sit aliud genus formæ apud Philosophos.

Aliter impugnetur hæc solutio.

Forma nunquam in hoc duplici sensu usurpatur.

53. Sed contra obijciunt.

Respondemus.

Confirmatur hic modus explicandi. Catech. Pij V.

S. Thom.

54. Ratio à priori.

55. Probatur principaliter nostra sententia, neque enim species

Dicunt, etiam principium formale effectuum appellari posse formam non constituentem, sed effectivam rei; & in hoc sensu verba sunt forma Eucharistiæ, quatenus sunt principium formale illam efficiendi. Sed contra; quia hic est impropiissimus modus appellandi formam: nam licet intellectus dicatur principium formale efficiendi intellectionem, & forma constituens hominem in ratione intellectui; non tamen dicitur forma ipsius intellectionis, quæ ab illo efficitur: ergo cum verba non solum dicantur principium formale efficiendi Eucharistiæ, sed etiam forma ipsius Eucharistiæ, non potest hoc explicari; nisi de forma constitutiva ipsius Eucharistiæ. Qui modus explicandi non leuiter confirmatur ex modo loquendi Catechismi Pij V. p. 2. c. 1. ubi materia, & forma verborum dicuntur esse partes, ex quibus unumquodque sacramentum necessarid conficitur, & confirmatur. & ex S. Thoma supra q. 60. art. 6. ad 2. & q. 86. art. ult. & in 4. sent. d. 1. q. 1. art. 3. in quibus locis dicit, sacramenta fieri, constare, & consistere ex materia, & forma, sicut Christus ex Verbo, & carne. Per quem loquendi modum aperte significatur forma intrinsecè constituens, non extrinsecè influens.

Ratio à priori est, quia forma vt forma non potest habere alium modum concurrendi, nisi intrinsecè componendo, vt dixi in Philosophia: nec potest habere alium effectum, nisi compositum ex ea resultans; ergo cum verba consecrationis sint verè forma Eucharistiæ, vt definit Eugenius, necesse est, quòd illam intrinsecè componant; alioquin non erunt eius forma, sed causa efficiens, vel aliquid aliud.

Secundò ergo, & principaliter probatur ratione nostra sententia; quia species, prout condistincta à verbis, non possunt habere integram rationem sacramenti: prout sic enim non habent integram, & completam significationem sensibilem

gratiæ nutrimentalis, qualis requiritur ad sacramentum Eucharistiæ; ergo in ratione sacramenti reduplicant ipsam consecrationem, seu verba consecrationis. Antecedens probatur, quia species panis nec significant de se præsentiam corporis Christi, nec gratiam; nec ad hoc significandum sunt instituta, nec ad hoc excitant mentem videtis, nisi sciamus esse consecratas, seu super illas prolata esse talia verba: vt sic enim iam habent significationem, & institutionem requisitam; ergo species non constituunt sacramentum, nisi prout cum verbis consecrationis.

Dices, species panis de se non habent significare gratiam: cæterum species simul cum corpore Christi sub eis contento sufficienter significant gratiam etiam præscindendo à verbis. Sed contra, quia etiam si ponatur corpus Christi sub speciebus, non habent completam rationem signi sensibilibis: nam corpus Christi per se non sentitur, nec excitat notitiam gratiæ in nobis: species autem de se non significant sensibilibiter corpus Christi, nisi prout cum talibus verbis: nemo enim videns species panis, cogitat ibi esse Christum, nisi audiat verba consecrationis, vel sciat prolata esse: ergo in ratione signi sensibilibis, & per consequens in ratione sacramenti non constituitur Eucharistia adæquatè per species, prout condistinctum à verbis consecrationis. Ex quo fit consequenter contra P. Vasquez ubi supra, si Deus poneret corpus Christi sub speciebus panis sine verborum prolacione, non futurum idem sacramentum Eucharistiæ, nec idem signum sensibile gratiæ, quod nunc est, cum non significaret tunc gratiam per verborum prolacionem, sed per aliquid aliud.

Contra nostram sententiam obiicit primò P. Vasquez ex decreto Eugenij supra adducto, ubi Pontifex ait, verba consecrationis esse, quibus hoc conficitur sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum: ergo ex sententia Eugenij verba sunt causa efficiens Eucharistiæ: ergo non sunt forma intrinseca: nam causa formalis non est causa efficiens eiusdem rei. Respondetur, etiam Sacerdotem sua benedictione conficere aquam benedictam; & tamen aqua benedicta, vt benedicta, proculdubio includit tamquam formam, ipsam benedictionem. Similiter, licet verbis conficiat Sacerdos Eucharistiæ, potest tamen Eucharistia includere verba tanquam formam: non enim repugnat aliquam simul esse causam formalem, & efficientem eiusdem compositi; v. g. si anima rationalis diuinitus se vniret corpori, tunc eadem anima esset causa efficiens, & formalis illius compositi humani, quod resultaret: quod licet naturaliter non accidat; diuinitus tamen nulla in hoc inuenitur repugnantia; & quidem naturaliter etiam id contingit in nutritione; nam pars illa compositi humani, quæ de nouo aggeneratur per nutritionem, habet pro forma animam rationalem, quæ eadem anima est causa efficiens principalis illius nutritionis, & per consequens illius compositi partialis, quod per nutritionem producit. Sic ergo Sacerdos per verba ponit efficienter corpus Christi sub speciebus; quæ quidem verba simul sunt causa formalis illius compositi, quod resultat ex corpore Christi sub speciebus consecratis vt consecratis.

Secundò obiicit, quia sacramentum vt sacramentum

prout condistincta à verbis possunt habere integram rationem sacramenti. Probatur antecedens.

56. Instantia.

Solutio.

57. Obijcit primò Vasquez.

Respondetur.

Non repugnat aliquam simul esse causam formalem & efficientem eiusdem compositi.

58. Obijcit secundò.

mentum debet esse signum practicum gratiæ sanctificantis, vt supra dictum est; ergo illis solum rebus cõpetit esse partes sacramenti, quibus cõpetit significare, & causare gratiæ; sed verba consecrationis non causant, nec significant proximè gratiam, sed remotè; proximè enim solum significant corpus Christi sub speciebus contentum; ergo verba non sunt pars intrinseca sacramenti Eucharistiæ. Hoc argumentum, si aliquid probat, probat etiam, species non esse partes sacramenti; posset enim dicere aliquis, quod species solum significant immediatè corpus Christi, & remotè gratiam, quam significat corpus Christi. Cæterum hunc modum dicendi impugnamus iam supra sect. 2. nam corpus Christi non potest significare sensibilibiter, & sacramentaliter gratiam; nisi vt cum speciebus sensibilibus. Ex quo similiter dicendum est de verbis; non enim est maior ratio, cum nec species, nec verba seorsim significant sufficienter corpus Christi; quare sicut corpus Christi significat sensibilibiter gratiam, prout cum speciebus, sic etiam prout cum speciebus consecratis per talia verba, quæ cõplent Eucharistiæ in ratione signi sensibilibis, cum sine illis non haberet sufficientem sensibilitatem ad significandam gratiam, & per consequens fatendum est, verba ipsa significare immediatè, & proximè gratiam, non quidem totaliter, sed partialiter cum aliis partibus sacramenti. Dices, verba nullo modo causant gratiam, sed corpus sub speciebus; ergo non componunt sacramentum. Respondetur, transeat antecedens, nego consequentiam: non enim necesse est, omnes partes sacramenti causare, sicut nec in aliquorum sententia confessio causat, sed sola absolutio. Requiritur tamen, quòd concretum causet, licet per vnã partem habeat sensibilitatem, & per alteram causalitatem.

Respondemus nimis probare argumentum.

Instantia.

Diluitur.

59. Tertia obijcitio.

60. Respondet Suarez.

Impugnatur hæc responsio.

61. Solutio motiua obijctio.

58. Obijcit secundò.

sistat id, à quo domus denominatur antiqua, scilicet durationes annorum præteritorum: quare cum Eucharistia solum significet in recto corpus Christi sub speciebus consecratis, licet verba consecrationis transferant, verum est, manere Eucharistiæ, quia manet corpus Christi sub speciebus consecratis: & in eodem sensu verum est dicere, Eucharistiæ esse in altari, licet non sint ibi verba; quia sicut dicitur esse in Ecclesia aqua benedicta, licet non sit ibi benedictio, quia scilicet est ibi, quod significatur in recto: sic etiam est ibi Eucharistia, quia est ibi, quod significatur in recto per Eucharistiæ.

Dices, Eucharistia non est in celo; quia licet ibi sit corpus Christi, quod importatur in recto, non tamen sunt ibi species, quas Eucharistia includit intrinsecè in obliquo; ergo nec Eucharistia est in altari, licet ibi sit corpus Christi; quia non sunt ibi verba, quæ Eucharistia includit intrinsecè in obliquo. Respondetur negando consequentiam. Discrimen autem oritur ex diuerso modo significandi; quo vsurpamus diuersa prædicata, quædam enim sunt, quæ ex modo significandi requirunt ad sui veritatem, quòd accipiatur in sensu composito; vt si dicas: hic est Petrus ager; licet ægritudo importetur in obliquo, significatur tamen de præsentem; alia verò prædicata sunt, quæ non postulant præsentiam ad sui veritatem, vt cum dicimus, hoc obiectum esse amatum vel cognitum; non requiritur, quòd hic & nunc sit præsens amor, vel cognitio; quòd quidem discrimen fundatur in eo, quòd quidam effectus formales postulant ex se formam præsentem, vt esse album: non enim potest quis esse albus, nisi ab albedine sibi præsentem; alij verò non postulant formam præsentem, vt esse cognitum: potest enim obiectum denominari cognitum à cognitione etiam præterita, & absenti. Ex qua doctrina facile responderetur ad obiectionem, quòd hæc denominatio Christi sub speciebus non potest provenire à speciebus absentibus, sicut nec denominatio albi ab albedine absenti; quia est denominatio reduplicans supra formam præsentem; & ideo in celo non dicitur esse Eucharistia, nec Christus sub speciebus; at verò denominatio specierum consecratarum potest provenire à verbis præteritis, sicut denominatio obiecti cogniti à cognitione præterita, quia solum significat, species illas esse, super quas prolata sunt verba consecrationis, ad quam denominationem satis constat, non requiri actualem præsentiam verborum.

Vrgebis adhuc, in aliis sacramentis tam forma, quam materia importantur in recto: Baptismus enim est ablutio, & verba, & sic de aliis, vt dictum est supra; ergo in Eucharistia tam forma, quam materia debent importari in recto; & per consequens, etiam si nunc detur corpus Christi sub speciebus, si tamen modò non dantur verba, non dabitur modò simpliciter sacramentum Eucharistiæ. Respondetur negando primam consequentiam; nam licet in aliis sacramentis sit vera doctrina tradita, in Eucharistia tamen patitur exceptionem: nec enim Eucharistia supponitur in recto pro forma. Ratio autem huius exceptionis & differentiæ desumenda est ex principiis supra traditis; quia illud importatur de connotato, quòd significatur per modum alteri adiacentis, seu habitati ab alio. Ex quo fit, in Eucharistia verba importati de connotato, non verò in aliis sacramentis; cum

62. Instantia.

Diluitur.

Quidam effectus formales postulant formam præsentem quædam non.

63. Instabit in aliis sacramentis circumstantiæ importari in recto.

Negatur paritas, ratio discriminis est, quia alia sacramenta consistunt in usu.

eum enim in aliis Sacramentis materia proxima sit aliqua actio transiens, ut ablutio, unctio, &c. non bene importaretur ut subiectum verborum; quia una actio non bene concipitur ut subiectum alterius actionis, neque esset maior ratio de una, quam de alia; at verò in Eucharistia materia proxima est res permanens, & ideo aptius significatur ut accipiens, & habens denominationem à verbis transluentibus; quæ ratio sufficiens fuit ad diversimodè vtendum nominibus Sacramentorum; ita ut per alia æquè in recto significaretur materia, & forma; per Eucharistiam verò significaretur corpus Christi sub speciebus consecratis, importando ipsa verba consecrationis solum de connotato.

SECTIO V.

Afferuntur alia argumenta, & solutiones recentiorum contra doctrinam præcedentem.

64. Obijciunt primo contra nostram sententiam verba adhuc moraliter, & virtualiter permanere pro ut scilicet non sunt reuocata.

Sententiam nostram, sectione præcedenti traditam impugnantur aliqui, & argumenta à nobis allata soluere conati sunt, quorum solutiones, & argumenta in præsentibus breuiter examinabimus. Dicunt igitur, probari clarè nostris argumentis, hoc sacramentum in esse etiam permanenti non includere solas species, & corpus Christi, sed aliquo etià modo verba tamquam formam, & per quæ fiat signum completè sensibile. Addunt tamen, hæc non esse verba ipsa realia præterita, quia postea existit, & perseverat sacramentum; cum autem sacramentum sit quoddam totum, debent permanere omnes eius partes, non permanent autem verba præterita; debet ergo aliquid subrogari pro illis, videlicet verba ipsa moraliter, seu virtualiter permanentia; hanc verò moralem permanentiam dicunt esse carentiam reuocationis verborum; nam quantumcunque præcessissent verba Christi, si tamen postea fuissent reuocata, non ampliùs significaretur corpus Christi præsens sub speciebus; nunc ergo per ipsam negationem reuocationis intelliguntur moraliter perseverare verba; & hæc negatio reuocationis, cum si aliquid præsens, potest constituere sacramentum præsens, quod non possent facere verba merè præterita.

65. Hic modus dicendi primo impugnatur.

Hic modus dicendi impugnari facillè potest; primò, ad hominem; quia ideo nolunt ipsi, verba præterita esse formam intrinsecam huius sacramenti, pro ut hoc sacramentum est; quia post consecrationem (inquiunt) perseverat sacramentum, & non perseverant verba; ergo aliquid aliud debet esse forma, scilicet negatio reuocationis, quæ negatio nunc est, & ideo nunc etiam est sacramentum; hoc autem argumentum probatur ad hominem esse inefficax, quia sacramentum Eucharistiæ est verè, & realiter in pyxide, quamdiu ibi conseruatur; & tamen negatio reuocationis verborum non est in pyxide; ibi enim solum est negatio reuocationis ibi existentis; potuit tamen esse reuocatio absque eo, quòd esset ibi; ergo sicut potest ibi esse verè, & realiter sacramentum absque eo, quòd ibi sit negatio reuocationis, à qua formaliter constituitur in ratione sacramenti; sic etiam poterit nunc esse verè, & realiter sacramentum absque eo, quod nunc sint verba, quæ sunt forma intrinseca sacramenti pro ut sacramentum est; neque enim minùs repugnat existere hic aliquid absque suo constitutivo intrinseco, quam existere

re nunc absque illo; nec potest vlla verisimilis ratio discriminis assignari. Hoc idem argumentum fieri potest loquendo de significatione, seu de institutione, aut potestate ad significandum, per quam constituitur sacramentum in ratione significationis, & significatiui, & tamen hæc non est in pyxide, vbi sunt species consecrata; ergo potest esse sacramentum ibi, vbi non est forma constitutiva illius in ratione sacramenti.

66. Secundo impugnatur à priori.

Secundò, & à priori impugnatur, quia quantumcunque ponatur pro forma illa negatio reuocationis verborum, non potest vitari, quin recurratur ad ipsamet verba præterita, tamquam ad constitutum saltem partiale: nam negatio præcisa reuocationis verborum secundum se non sufficit ad denominandum sacramentum illud completè. Ponamus enim, quòd Deus constitueret corpus Christi sub speciebus panis absque vllis verbis consecrationis, tunc quidem essent species continentes corpus Christi, atque esset etiam negatio reuocationis verborum, nulla enim esset facta verborum reuocatio, & tamen non esset idem sacramentum, quod modò est in ratione sacramenti; nec illa negatio reuocationis tunc constitueret, cum nulla præcessissent verba, quæ possent reuocari; ergo negatio præcisa reuocationis non constituit nunc, sed debent intelligi etiam verba præterita.

67. Infantia.

Dices, illa non esset tunc eadem negatio reuocationis quæ nunc est, quia nunc est negatio reuocationis verborum prolatorum, tunc autem esset solum verborum possibilitium. Sed contrà, quia negatio reuocationis verborum prolatorum supra illam aliam negationem solum addit verba illa fuisse prolata, per hoc enim præcisè, quòd verba illa sint prolata, iam eadè negatio eiusdem prorsus reuocationis intelligitur negatio reuocationis verborum prolatorum, nec per hoc, quòd verba sint prolata, intelligitur noua negatio, quæ aliàs non fuisset, quia etiam si non fuissent prolata, essent omnes prorsus negationes, quæ nunc sunt, negatio enim tamdiu est, quamdiu non est, res, cuius est negatio: cum ergo tunc non essent reuocationes verborum, tunc etiam essent negationes omnes reuocationum possibilitium; & per consequens hæc eadem negatio, quæ nunc est, esset tunc, licet tunc non diceretur negatio reuocationis verborum præteritorum, sicut nunc dicitur: hoc enim solum addit, ut dixi, verba fuisse prolata, atque adèd ad hanc denominationem dandam negationis reuocationis verborum præteritorum, debent intrare ipsa verba præterita, quia non esse reuocata verba præterita, dicit intrinsecè duo, videlicet, verba fuisse prolata, & non esse postea reuocata; hoc secundum habetur formaliter à negatione; illud primum habetur formaliter à prolacione præterita verborum, ut constat.

Infantia.

Dices, formam Eucharistiæ in esse permanenti non esse verba præterita, sed negationem reuocationis non solum secundum se; sed cum respectu quodam ad verba præterita, ut præterita. Sed contra, quia hic respectus vel est aliquid negatiuum, vel positiuum. Si est negatiuum, fuisset eodem modo, licet non fuissent prolata verba, quia tunc essent, omnes negationes, quæ nunc sunt, nec potuit tunc deesse aliquid negatiuum, nisi per positionem alicuius positiuum, quod tunc esset. Supponimus autem, nihil positiuum tunc fore, quod nunc non

non

non sit. Si vero hic respectus dicatur positiuus, non potest esse aliud præter ipsa verba præterita: non enim est modus positiuus inherens ipsi negationi reuocationis, ut constat.

68. Instabit. Respondet.

Dices, hunc respectum esse aliquid positiuum, non physicum, sed morale, fundatum in prolacione præterita verborum, & negatione subsequenti reuocationis. Sed contrà; primò, quia hoc iam est recurrere re ipsa ad verba præterita, ut componentia intrinseca: nam ens morale re ipsa resoluitur in aliqua entia physica, ex quibus resultat; quæ dant fundamentum, ut nos possimus dicere, esse moraliter, seu æquiualeter tale, eo quod illa entia physica æquiualeant moraliter alicui entia, quòd physicè non datur; sed re vera physicè loquendo, nihil aliud est, nisi illa entitas physica. Vnde Deus, qui videt res, sicuti in se sunt, non videt, nec iudicat de rebus per illa entia moralia, sed per entia physica, quæ in nobis fundant illos conceptus morales, ac per consequens Deus videbit, sacramentum Eucharistiæ, in quantum sacramentum est, constitui per species continentes corpus Christi, & per verba præterita, quæ nobis dant occasionem dicendi, resultare ibi respectum moralem, quia verba præterita non reuocata æquiualent respectui physico præsentis, qui nunc esset, in ordine ad significandum sufficienter præsentiam Christi sub speciebus; ergo re ipsa & physicè loquendo, sacramentum hoc ut sacramentum est, constituitur ex ipsis verbis præteritis, & non ex sola negatione reuocationis.

69. Secundo reijciatur hæc solutio.

Secundò reijciatur hæc solutio, quia ante illum respectum moralem, qui resultat, datur fundamentum proximum, & completum illius, nempe verba fuisse prolata, & non esse reuocata: possumus ergo loqui de speciebus panis, pro ut subsunt illi fundamento, absque eo, quòd concipiamus aliquid morale; & quidem negari non potest, quod species panis, pro ut denominantur præcisè à verbis præteritis non reuocatis, significant sufficienter gratiam, & præsentiam corporis Christi; qui enim cognoscit species panis, super quas fuerunt prolata verba consecrationis, quæ non sunt reuocata; cognoscit, ibi esse Christum in nutrimento spirituale fidelium; ergo species panis, pro ut subsunt illi denominationi à verbis præteritis non reuocatis, sunt verum sacramentum significans gratiam; omne enim quod est signum sensibile practicum gratiæ, &c. est verum sacramentum; sed ut sic non sunt aliud sacramentum, nisi Eucharistia; ergo ante illum respectum moralem, & solum per denominationem à verbis ipsis præteritis intelligitur sufficienter constitui re ipsa sacramentum Eucharistiæ, nec potest vllò modo vitari, quòd verba præterita intrent re ipsa ad dandam hanc denominationem.

70. Tertio impugnatur ille modus dicendi.

Tertidò, principaliter impugnatur ille modus dicendi, quia præscindendo ab illa negatione reuocationis præsentis, habemus hoc sacramentum sufficienter constitutum in ratione significantis gratiam, & præsentiam corporis Christi: nam eo ipso, quod ego video species panis, super quas audiui verba consecrationis proferri à Sacerdote, venio sufficienter in notitiam corporis Christi latentis, licet nihil sciam de reuocatione: verba enim illa eo ipso, quod fuerunt dicta à Christo per se, vel per suum ministrum, afferunt secum immutabilitatem in obiecto, quod affirmant: si ergo affirmant, sub illis speciebus contineri corpus Christi, hoc mihi sufficit, ut sciam, nunc esse ibi corpus Christi.

71. Respondens aduersarij.

Respondent, verba secundum se non affirmare, quod ibi sit corpus Christi postea, sed tunc solum quando proferuntur: sunt enim verba de præsentis, atque ideo ex vi sua non affirmant obiectum pro tempore futuro: debeo ergo aliunde scire, illa verba non esse postea reuocata, ut sciam, adhuc perseverare ibi corpus Christi.

Impugnatur primo hæc responsio.

Hæc responsio multipliciter impugnatur; primò, quia Ecclesia ex veritate verborum Christi, collegit præsentiam corporis eius sub speciebus, non solum quando proferuntur verba, sed etiam quando postea comeditur. Christus enim dixit: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum; ergo affirmavit non solum pro tunc, sed pro tempore futuro, præsentiam sui corporis: alioquin inepta esset illa causalis: comedite postea, quia nunc est corpus meum; ergo fatendum est, Christum affirmasse præsentiam sui corporis permanentem sub illis speciebus, quamdiu non corrumpuntur.

72. Dicit aliquis.

Dixit aliquis, Christum quidem id affirmasse; quia id colligebatur ex verbis antecedentibus: accipite, & comedite; alios tamen Sacerdotes, qui verba illa præcedentia dicunt solum recitatiuè, & materialiter, non significare postea per illud, nisi præsentiam corporis Christi pro tunc, non pro tempore sequenti; quia propria significatio illius verbi non debet trahi ad aliud, nisi ex verbis adiunctis constet, ut constabat in sermone Christi.

Hæc responsio est difficilis, Christus enim dedit Apostolis potestatem faciendi, quod ipse fecit, & affirmandi, quod ipse affirmavit, cum dixit: hoc facite: si ergo ipse per illa verba: hoc est corpus meum, affirmavit non solum præsentiam, sed permanentiam sui corporis, eandem permanentiam possunt alij Sacerdotes affirmare nomine Christi: alioquin non possunt facere quod ipse fecit; siquidem non possunt vi verborum aligare corpus Christi ad permanendum sub illis speciebus.

73. Secundo impugnatur, quia videtur hoc esse alienum à mente Concilij Tridentini.

Secundò, si ex veritate verborum non colligitur permanentia corporis pro tempore sequenti; vnde ergo colligitur? Dicunt, hoc haberi ex traditione mera. Vereor tamen, ne hoc responsum alienum sit à mente Concilij Tridentini, in quo sessione 21. cap. 3. ex veritate verborum colligitur præsentia corporis, & sanguinis Christi; præsentia, inquam, non illa metaphysica pro instanti, quo absoluuntur verba, sed præsentia moralis, & permanens: ex illa enim præsentia, quam ex vi verborum esse dixerat, infertur statim cap. 5. debere postea huic sacramento exhiberi cultum patriæ. Nullus itaque (inquit) dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Ecclesia Catholica semper recepto patriæ cultum huic sanctissimo sacramento in veneratione exhibeant. Vbi illa particula, itaque, est nota illationis, qua ex præsentia, quam dixerat esse ex vi verborum, infertur debitum adorationis patriæ pro more in Ecclesia recepto. Hic autem mos non est adorandi in illo instanti metaphysico: imo nemo vnquam

Conc. Trid.

vnquam tunc adorat : quis enim potest seire illud primum instans , vt tunc adoret ? Sed adorant tempore sequenti post absolutam consecrationem ; ergo ex veritate verborum colligitur præsentia corporis Christi pro tempore etiam illo subsequenti ; alioquin malè probat Concilium ex præsentia , quam dixerat esse ex vi verborum , debitum illius adorationis exhibendæ , prout in Ecclesia exhibetur. Vnde postea Canone 4. ex eadem doctrina capitis tertij , quam in margine citat , infert , hæreticos esse , qui dicunt corpus & sanguinem Christi non esse in hoc sacramento , nisi in vsu , non autem ante , vel post. Supponit ergo non potuisse esse vera Sacerdotis verba , nisi corpus Christi permanenter sit sub illis speciebus.

74. Didicit hanc doctrinam Concilium ex Patribus antiquis. Basilius.

Ambros.

Cyillus.

Chrysoft.

Eodem modo loquitur alij Patres , probantes veri-

Didicit autem hanc doctrinam , & illationem Concilium ex Patribus antiquis , qui omnes ex veritate verborum consecrationis probant , de facto dari nobis corpus Christi in Eucharistia. Basilius in Quæstionibus compendio explicatis , quæstione 172. Quali timore (inquit) aut quali certitudinis perfectione , aut quo affectu corporis , ac sanguinis Christi participes fieremus ? Respondet autem ; Timorem quidem docet nos Apostolus 1. Corinth. 11. dicens : Qui edit , ac bibit indignè , iudicium sibi ipse edit , ac bibit. Certitudinis autem perfectionem inducit fides verborum Domini , qui dixit. Hoc est corpus meum , quod pro vobis datur , hoc facite in meam commemorationem. Ecce ex veritate , & significatione verborum , ac ex potestate loquendi , vt Christus loquutus est , infert certitudinem præsentia corporis Christi. Ambrosius de inician- dis cap. 9. tom. 4. sic ait : Fortè dicas : aliud video , quomodo tu mihi asseris , quòd Christi corpus accipiam ? Et hoc nobis adhuc superest , vt probemus. Et , post alia exempla adducta , asserit tandem probationem ex verbis consecrationis : Sacramentum istud , quod accipit , Christi sermone conficitur : Ipse clamat Dominus Iesus : hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum celestium species nominantur ; post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit , sanguinem suum : ante consecrationem aliud dicitur : post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis : Amen ; hoc est , verum est. Cyillus Hierosolymitanus Catech. 4. mystag. sic ait : Ne ergo consideres tanquam panem nudum , & vinum nudum : corpus enim est , & sanguis Christi , secundum ipsius Domini verba. Quamuis enim sensus hoc tibi suggerit , tamen fides te confirmet , ne ex gustu rem iudices , quin potius habeas ex fide pro certissimo , ita vt nulla subeat dubitatio , esse tibi donata corpus , & sanguinem. Chrysoftomus homil. 83. in Matthæum : Superet (inquit) & sensum , & rationem nostram , quæso ipsius , quod in omnibus , & præcipuè in mysterijs faciamus , non illa , quæ ante nos iacent , solummodo aspicientes , sed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus : sensus verò noster deceptu facillimus est : illa falsa esse non possunt , hic sapius , atque sapius fallitur. Quoniam ergo ille dixit : hoc est corpus meum , nulla re- neamur ambiguitate , sed credamus , & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis a Christo , &c. Eodem modo loquuntur alij Patres probantes semper veritatem carnis Christi in cibo , quem manducamus , ex veritate verborum consecrationis : quod

argumentum inutile omnino esset , si verba illa solum significant præsentiam corporis Christi pro ultimo instanti prolationis verborum , vt ij Theologi volebant. Fatendum ergo est , verba illa affirmare præsentiam corporis Christi permanentem , neque in alio sensu proferri à nobis , nisi in eo , in quo à Christo prolata sunt ; qui certè significauit permanentiam pro tempore sequenti , dum species non corrumpentur.

Vnde tertio arguere possumus , quia si verba Sacerdotis non affirmant pro tempore sequenti , sed solum pro ultimo instanti prolationis ; ergo negatio reuocationis verborum nihil profus facit ad constitutionem huius sacramenti : nam qui non reuocat id , quod dixit , non asserit aliud de nouo , sed ad summum confirmat illud ipsum , quod dixerat. Si ergo Christus per Sacerdotem affirmauit solum præsentiam corporis sui pro ultimo instanti prolationis , & non pro tempore sequenti , postea non reuocando illa verba , censetur confirmare illud ipsum , scilicet , corpus suum fuisse præsens pro illo ultimo instanti prolationis verborum. Sicut si ego dico tibi , nunc esse Petrum in foro , cras non reuocando hæc verba non censor affirmare , quòd adhuc perseueret in foro ; ergo similiter , si Christus solum affirmat , tunc esse corpus suum sub iis speciebus , non censetur affirmare , quòd postea sit , eo quòd non reuocet verba præterita ; ergo si negatio reuocationis postea constituit sacramentum , & significat præsentiam pro tempore sequenti , fatendum est , verba præterita affirmasse illam præsentiam pro tempore etiam sequenti. Vnde licet è contra ego reuocassem , quod heri dixi de Petro heri existente in foro , non ideo nego , hodie esse in foro : ergo licet Christus reuocaret verba præterita , & illa solum affirmabant præsentiam pro illo instanti , non ideo negaret præsentiam hodiernam , cum ea obiecta sint omnino diuersa , & disparata.

Quarto impugnatur ad hominem illa responsio , quia si negatio hæc reuocationis præsentis non habetur , nec colligitur ex verbis consecrationis , sed ex traditione , ergo hæc negatio reuocationis fit sensibilis per ipsam traditionem ; atque ideo non sola negatio ipsa reuocationis , sed & traditio illa debet intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum ; illud enim , per quod formaliter fit sensibilis forma (quæ apud hos Theologos est negatio reuocationis) debet intrare ad constituendum intrinsecè hoc sacramentum in ratione signi sensibilis , debet ergo intrare traditio ipsa , per quam fit sensibilis , & cognoscitur negatio præsentis reuocationis. Traditio autem illa est aliquid , præteritum , vt constat , cum includat narrationem , & verba eorum , per quos ad nos peruenit illa notitia ; ergo iam componis hoc sacramentum in esse permanenti ex aliqua parte præterita , nempe ex traditione illa ; quod certè est inconueniens illud , propter quod vitandum nolebas verba præterita intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum , & tamen neque in tua sententia potest illud inconueniēs omnino vitari.

Denique illud , quod ab illis Theologis supponitur , non posse Sacerdotem per illud verbum , esse , affirmare præsentia corporis Christi permanentem pro tempore futuro , eo quod illa sit copula temporis præsentis : falsum est , vt constat ex communi vsu loquendi omnium hominum. Quando

item cano- Christe. ritate ver- rum consen- sionis.

75. Tertio impu- gnatur illa responsio.

76. Quarto im- pugnatur.

77. Quod suppo- nitur ab illis est falsum , vt constat ex com- muni vsu lo- quendi.

ego enim dico : hoc medicina efficax est , & utilis ; hic cibus dulcis est , &c. non intendo solum affirmare efficaciam pro hoc instanti , vel dulcedinem , sed habitualem , & permanentem ; alioquin frustra hoc dicerem ad persuadendum vsum illius medicina , vel cibi , cum vsus non posset esse pro hoc instanti. Et quidè ipsimet aduersarij fatentur , Christum in cœna per illud verbum , esse , significasse præsentiam sui corporis , non solum pro illo instanti ultimo prolationis , sed etiam pro tempore sequenti ; ne cogantur dicere ineptam fuisse illam causalem : Bibite ex eo omnes : hic est enim sanguis meus , &c. prout reuera esset inepta , si solum affirmasset pro illo instanti prolationis , vt supra vidimus. Ex hoc autè colligitur , illud verbum , esse , non ita alligari ad instans præsens , vt nõ soleat etiam communiter vsurpari , ad significandam præsentiam permanentem pro tempore sequenti. Cum ergo Christus ita loquutus fuerit , & dederit potestatem Apostolis faciendi quod ipse fecit , & loquendi , sicut ipse loquutus est , consequens est , quod alij etiam Sacerdotes vsurpare debeant verbum illud in eodem sensu , & cum eadem significatione præsentia permanentis pro tempore sequenti.

Ad fundamentum verò principale eorum Doctorum iam supra responsum est ; fatemur enim , non posse manere cœcretum aliquod adæquatè , vt tale concretum est , nisi maneant omnes eius partes , negamus tamen , post verba cōsecrationis perseuerare totum concretum sacramenti adæquatè ; constat enim ex partibus partim præteritis , partim præsentibus , atque ideo non est mirum , si non possit totum concretum manere : manet tamen verè sacramentum , quia hoc non dicit in recto omnes partes , vt diximus. Et quidem mirum est , quod illi , Theologi admittunt , album , licet sit nomen significans cœcretum , posse tamen accipi pro solo subiecto in recto , & albedine in obliquo , & domum antiquam , vel obiectum cognitum eodem modo posse significare domum , vel obiectum solum in recto , antiquitatè verò , vel cognitionem in obliquo , licet hæc sint formæ denominantes ; & aliud negent , posse eodem modo accipi sacramentum , ita vt solum significet vnum in recto , & formam in obliquo. Sicut enim nunc est verè , & propriè domus antiqua , licet non sit nunc adæquatè vt antiqua , nec secundum totum , quod includit , vt antiqua : sic manet nunc sacramentum , non tamen adæquatè secundum omnia , quæ includit vt sacramentum. Quod aduersarij fateri debent de ipsa institutione , seu vi ad significandum , quæ quidem est forma sacramenti , vt sacramentum est , & tamen non est ibi in factario , vbi est sacramentum.

Arguunt primò , quia sacramentum est quoddam totum , vt constat ex communi omnium conceptu : totum autem non manet sine suis partibus ; ergo si verba sunt pars , non manebit sacramentum , transactis verbis. Respondetur alia sacramenta , quæ consistunt in vsu , esse concreta quædam , cum dicant in recto materiam , & formam , vt dixi in tractatu de sacramentis. Sacramentum verò Eucharistiæ reduplicatiuè acceptum vt sacramentum adæquatè est , est quoddam totum ex materia , & forma : specificatiuè autem non est quoddam totum , sed vna pars totius , quæ sola est rectum illius : sicut album reduplicatiuè est totum accidentale , specificatiuè autem non est totum , sed rectum totius.

Arguunt secundò , verba per nos sunt pars in P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

78. Ad fundam- menti eorum principale id responsum est.

Sacramentum istud constat ex partibus partim præ- teritis , partim præsentibus.

79. Arguunt pri- mo cœna nos. Respondetur.

Hoc sacramen- tum reduplicatiuè vt sa- cramentum adæquatè est , est quoddam totum , specificatiuè autem est pars to- tius , hoc est rectum illius.

trinseca sacramenti ; sed nihil potest existere sine suis partibus ; ergo , transactis verbis , non manet sacramentum Eucharistiæ. Respondetur , verba esse partem intrinsecam sacramenti reduplicatiuè sumpti , vt est totum quoddam adæquatè , non verò esse partem sacramenti specificatiuè sumpti , id est , illius recti , quod denominatur sacramentum à verbis præteritis : quare hoc rectum sic denominatum , potest manere absque verbis actu existentibus.

Argumt se- cundò. Respondetur.

81. Infantia. Respondet.

Dices ; ergo corpus Christi in altari manet quidem specificatiuè , quod fuit sacramentum , non tamen manet vt sacramentum reduplicatiuè ; quod quidem videtur absurdum ; manet enim non qualiter est in cœlo , sed sacramentum. Respondetur , manere quidem ibi corpus Christi sacramentatum , hoc est , sub speciebus sacramentalibus , & secundum diuersum modum essendi ab eo , quem habet in cœlo , nepe indiuisibiliter , & ad modum rei spiritualis. Rursum concedendum est , manere ibi totum sacramentum Eucharistiæ : per hoc enim solum significatur , manere ibi totum , quod est in recto sacramentum Eucharistiæ , sicut manet nunc tota domus antiqua propter eandem rationem. Denique concedi etiam potest , & debet , quòd maneat ibi sub ratione sacramenti , seu prout sacramentum est ; per hoc enim non significamus , quòd maneat ibi secundum omnes partes , quas includit hoc sacramentum adæquatè sumptum , quatenus adæquatè est tale , sed solum , quòd non sit ibi præcisè , sicut est in cœlo , sed prout requiritur ad hoc , vt exerceat munus sacramenti , quod est significare. Sacramentum quippe est signum sensibile gratiæ , &c. corpus autem Christi secundum se non significat sensibilibiter gratiam , sed prout percipitur per species ; merito ergo dicitur ibi esse vt sacramentum , vbi est sub speciebus , per quas fit signum sensibile gratiæ ; non quia corpus Christi sub speciebus concurrat adæquatè , vel sit signum adæquatè , vt adæquatè gratiæ : hoc enim est falsum , sed quia sit saltem signum , & , prout est ibi , habeat partialem virtutem , & actiuitatem ad significandum ; quod sufficit , vt dicatur esse ibi quatenus signum , & sacramentum reduplicatiuè ; quia nomen signi , & sacramenti non solum dicitur de signo totali , sed etiam de partiali ; sic enim dicit Theologi ; in sacramentis aliqua esse solum sacramentum , aliqua rem , simul & sacramentum ; iuxta quam diuisionem dicunt , species panis esse sacramentum solum , non quod ipsa sola habeant in se totam rationem sacramenti totalis , sed quia ipsa habent vim partialem significandi corpus Christi , & aliud non significantur : ergo corpus Christi , prout sub speciebus , potest dici esse ibi , quatenus sacramentum est , hoc est , quatenus significat gratiam , licet non sit ibi quatenus sacramentum adæquatè , id est quatenus dicit omnia , quæ concurrunt ad significandum.

Nomen signi non solum dicitur de signo totali , sed etiam de partiali.

82. Arguunt tertio.

Arguunt tertio , si verba sunt pars intrinseca sacramenti ; ergo dant illi effectum formalem in ratione signi : sed quando iam non existunt , non possunt dare vllum effectum formalem ; ergo nunc sacramentum non significat per verba præterita , sed solum per aliquod præsens , & per cōsequens non potest id , quod præteritū pertinere ad constitutionem intrinsecam sacramenti. Respondetur ; verba sicut sunt pars intrinseca , dare effectum formalem partialem in ratione signi , pos-

Respondetur.

fumus autem loqui vel de significatione actuali, vel de potentia significatione. Si sermo sit de significatione actuali, hæc quidem potest nunc poni, quando iam verba non existunt; non enim provenit formaliter à verbis, sed efficienter; quare verba præterita possunt nunc significare; quia significare est movere ex sui cognitione ad cognitionem alterius rei; possunt autem verba præterita per sui memoriam, & speciem, quam reliquerunt, movere nunc ad cognoscendum corpus Christi ibi latens per modum cibi spiritualis: atque adeo significatio actualis fit nunc à verbis præteritis, & à speciebus præsentibus. Si verò sermo sit de significatione in actu primo, seu de potestate ad significandum: hæc quidem partim est in speciebus, & partim in verbis præteritis. Sicut autem sacramentum secundum totum, quod includit, potest partialiter componi ex verbis præteritis: sic potest componi potestas significatione ex potestate partiali præterita existenti in verbis, quæ cum sit potestas remota, poterit nunc habere suum effectum significandi, mediante potestate proxima, quæ ab illa dimanavit, scilicet speciebus impressis, & memoria illorum verborum: quæ tamen species, & memoria non sufficientiunt ad componendum sacramentum; quia ipsæ non sunt signum, cum non cognoscatur, sed sunt virtus signi præteriti ad ponendam significationem, per quam illud signum præteritum denominatur actu significans.

83. Alia in obijciuntur.

Primum est, hinc sequi, nec ipsa verba sufficere sine carentia reuocationis sequenti.

84. Tripliciter respondere potest primum.

Perseuerantia verborum non computatur pro forma diuersa à verbis.

Omitto alia argumenta leuiora, quæ afferunt, quibus abundè satisfactum est sectione præcedenti. Adiangam tamen duo alia, quæ opponi possunt contra rationem potissimam, qua probauimus nostram sententiam. Primum est, quia si verba debent intrare vt pars ad componendum partialiter sacramentum, quatenus adæquatè est tale sacramentum, eo quod species secundum se non significant sufficienter, nisi prout denominantur à verbis præteritis: ideoque diximus, etiam, carentiam reuocationis secundum se non sufficere; quia neque hæc significat sufficienter, nisi re ipsa præcæserint verba; sequitur, nec ipsa verba secundum se sufficere, nisi intelligamus etiam carentiam reuocationis sequentis; nam quantumcumque præcæserint verba, si postea reuocata fuissent à Christo, non significabunt; ergo nunc significant, quatenus dicta fuerunt, & postea non sunt reuocata, & per consequens ipsa carentia subsequens reuocationis debet intrare, vt forma saltem partialis; vnde non sola verba erunt forma, sed verba, & carentia reuocationis sequentis; vnde fieri etiam videtur: quod successiue varietur forma huius sacramenti permanentis, quia successiue ponitur noua carentia reuocationis verborum.

Huic argumento tripliciter possumus respondere; primò, concedendo, quòd in esse permanenti non sola verba præterita, sed etiam negatio subsequens reuocationis intret vt forma ad componendum sacramentum secundum eius esse adæquatam. Ex hoc autem non fit, dari aliam formam præteritè verba, aut successiue variari formam; quia illa carentia reuocationis, est quasi perseuerantia moralis eorundem verborum: perseuerantia autem verborum non computatur pro forma diuersa à verbis, sed ipsa verba præterita cum perseuerantia morali subsequenti faciunt vnam, & eandem formam requisitam ad signifi-

ficandum pro tempore sequenti. Vnde licet physice varietur aliquo modo forma per maiorem, & nouam perseuerantiam, quam recipit; moraliter tamen non censetur variari, nisi secundum durationem; quia sicut eadem materia perseuerans per nouam durationem est semper eadem materia; sic forma præterita perseuerans per nouam durationem, moralem, quæ est noua carentia reuocationis, censetur semper eadem forma inuariata.

Secundò respondere possumus, sola verba esse formam, negationem verò reuocationis esse solam conditionem ad hoc, vt verba præterita significant nunc in actu secundo; forma enim est illa, quæ significat; verba autem præterita sunt, quæ significant, id est, faciunt venire in cognitionem obiecti; negatio verò reuocationis non significat, sed remouet impedimentum prohibens significationem verborum præteritorum: sicut si quis concedit facultatem alicui aliquid faciendi, quandiu ipse non reuocauerit, certè concessio præterita est sola, quæ dat facultatem; negatio verò reuocationis est remouens prohibens; quare licet non sit libera, sed necessaria ratione somni, amentia, &c. facultas prima perseuerat: sic negatio reuocationis verborum propriè non significat; per illam enim non loquitur, qui prius verba protulerat, nec confirmat de nouo, quod dixit, sed solum non destruit verba præterita; quare sicut qui non occidit Petrum, non dicitur propriè causa vitæ ipsius: sic qui non destruit verba posita, non dicitur propriè ea conseruare, aut per illa loqui, & per consequens nec aliquid significare; vnde illa negatio reuocationis, licet requiratur, & dato quòd intrinsecè requiratur, non tamen est forma significans, sed conditio, vt forma præterita non impediatur à significatione actuali.

Dixi, dato, quòd illa negatio reuocationis requiratur, & requiratur intrinsecè; quia in rigore loquendo, ad intelligendam veritatem, & significationem infallibilem verborum præteritorum non est necessarium concipere, non fuisse reuocata ea verba; nam eo ipso, quòd concipiuntur, fuisse dicta à Christo, vel à Sacerdote nomine Christi, & potestate ab ipso tradita, etiam si nihil aliud intelligamus, iam intelligimus, esse vera, & per consequens irreuocabilia. Suppono eniã, sensum illorum verborum non fuisse, corpus Christi contineri sub illis accidentibus pro eo solum instanti vel tempore, sed contineri permanenter, quamdiu accidentia non corumpuntur. Cum ergo verba Christi debeant habere veritatem infallibilem, consequens est, vt eo ipso, quòd scio, prolata esse ea verba à Christo, cognoscam, nunc etiam contineri corpus Christi sub iis speciebus nondum corruptis; ergo verba præterita præcisè absque alia negatione reuocationis superaddita habent vim sufficientem ad significandam sensibilibus vna cum speciebus præsentiam corporis Christi; imò in rigore, non possum ego aliunde cognoscere ipsam negationem reuocationis, nisi ex verbis præteritis. Vnde enim scio ego, Christum non reuocasse illa verba, aut Sacerdotem, qui protulit ea non reuocasse; nisi quia scio, verba illa prolata esse à Christo, vel eius nomine, atque ideo debere esse irreuocabilia? Vnde de primo ad vltimum rota hæc

85. Secundo respondetur, verba esse formam, negationem verò reuocationis non significare.

86. Tertio respondetur, non est necesse concipere verba non fuisse reuocata vt intelligantur significare.

hæc significatio sensibilis reduci debet ad species, & verba præterita.

87. Seruandum ar. gumentum.

Secundum argumentum fieri potest retorqueo rationem à nobis adductam; quæ si aliquid probat, videtur etiam probare, debere intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum Eucharistiæ substantiam panis, & vini, non vt præsentem, sed vt præteritam, saltem in obliquo: nam si miraculosè præcessissent species panis absque substantia panis, & super illam proferreretur verba consecrationis, non consecrarentur; quia Christus voluit, non consecrari, nisi per conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem suum; ergo hoc sacramentum, vt tale est adæquatè, non solum includit species præsentem, sed etiam fuisse panem, & vinum sub illis speciebus, quando consecrarentur, & ante vltimum instanti prolationis verborum.

88. Respondetur. Illa ratio debet intrare ad componendum sacramentum intrinsecè quæ componunt illud in ratione causa gratia, vel in ratione signi sensibilis.

Respondeo, negando sequelam. Ratio autem discriminis desumi debet ex iis, quæ notati in tract. de sacramentis in communi disp. 2. sect. 7. vbi dixi, illa debere intrare ad componendum intrinsecè sacramentum, quæ componunt illud vel in ratione causæ gratiæ, vel in ratione signi sensibiliter significantis; hæc enim est tota essentia sacramenti, vt sacramentum est, scilicet esse signum sensibile causatiuum gratiæ. Et quidem verba consecrationis siue concurrant mouendo partialiter Deum ad causandam gratiam, siue non moueant, requiruntur tamen ad sensibilibus significandum, vt vidimus; quia species secundum se non significant sufficienter sensibilibus gratiam absque verbis; ideo verba præterita intrare debent ad componendum intrinsecè hoc sacramentum. At verò substantia præterita panis, & vini nec intrat ad causandam gratiã, potest enim gratia sufficienter causari à corpore Christi, & speciebus præsentibus, quæ componunt cibum, qui comeditur, absque eo, quòd causeretur à substantia panis, & vini præterita: sed neque intrat ad constituendum hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; nam substantia secundum se non est sensibilis, nec sentitur, nisi per sua accidentia; ergo tota sensibilitas panis reducitur vltimò ad species panis, atque ideo substantia prout distincta à speciebus, non facit hoc sacramentum esse signum sensibile. Requiritur ergo illa substantia, tamquam aliquid ex vi præsentis institutionis essentialiter requisitum ad hoc vt ponatur corpus Christi sub speciebus, & sine quo non poneretur, nec fieret sacramentum: non tamen requiritur, vt aliquid constituens intrinsecè ipsum sacramentum. Ad argumentum itaque dicimus, quòd in illo casu miraculoso species non consecrarentur, nec daretur Eucharistia; deficeret autem sacramentum intrinsecè, & immediatè ex defectu alicuius intrinseci, scilicet corporis Christi existentis sub speciebus; extrinsecè autem; & mediatè ex defectu extrinseci substantiæ panis, quæ ex lege Dei requiritur ad ponendum hoc sacramentum.

89. Inferitur quid dicendum sit de intentione consecrationis.

Hinc infero, quid dicendum sit de intentione sacerdotis consecrantis, an ea componat etiam intrinsecè hoc sacramentum; de quo diximus aliquid supra loco citato disputatione illa 2. de sacramentis in communi: & propter rationem ibi indicatam, congruentius videtur, eam intentionem, licet in aliis sacramentis componat intrinsecè sacramenta; in hoc tamen solum extrinsecè requiri ad ponendas partes intrinsecas sacramenti. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

menti: nam ipsa intentio secundum se non constituit in ratione signi sensibilis nec ipsa sentitur, nisi per verba, non ergo requiritur, vt constitutus intrinsecè Eucharistiæ in ratione signi sensibilis: neque etiam requiritur, vt constitutus intrinsecè in ratione causantis gratiam; nam licet intentio illa constituat verba in ratione causæ ad ponendum corpus Christi sub speciebus, vt ibi diximus, non tamen constituit principium immediatum, à quo postea causatur gratia sacramentalis, quæ est propria causalitas sacramenti, vt sacramentum est; nulla ergo est necessitas componendi hoc sacramentum intrinsecè ex intentione præterita sacerdotis.

Maior difficultas esse posset de ipsa ordinatione, seu potestate sacerdotali ministri, an debeat intrare etiam ad componendum intrinsecè hoc sacramentum; nam ratio illa, quæ probat de verbis consecrationis, videtur etiam probare de potestate Sacerdotali; quia sicut species panis non significant sufficienter corpus Christi, nisi prout consecratur, hoc est, prout sunt species, super quas prolata sunt verba consecrationis: sic neque ipsa verba id significant sufficienter, nisi prout intelliguntur esse verba sacerdotis rite ordinati; nam eadem verba dicta à laico non significant sufficienter corpus Christi; ergo ipsum sacerdotium ministri debet etiam intrare vt pars saltem in obliquo ad componendum intrinsecè hoc sacramentum vt tale est, vel si hoc non conceditur, non debet id de verbis præteritis concedi.

Hoc argumentum probat mihi, non à solis verbis provenire totam sensibilitatem requisitam ad significandum sensibilibus, sed aliquid aliud debere addi, à quo sufficienter compleatur. Et quidem in aliis sacramentis, v.g. Penitentia, & Extremæ-vnctionis negari non potest, quin saltem in obliquo illa potestas sacerdotalis ministri debeat intrare ad componendum intrinsecè sacramentum; nam, manentibus omnibus aliis, nempe vnctione, verbis, &c. si desit sacerdotium in ministro non consistit sacramentum; ergo illa omnia sola non componunt adæquatè sacramentum; repugnat enim, vt alibi probabo, quòd detur omnia intrinseca componentia, & non detur illud totum: si ergo deest sacramentum, deest vti- que ex defectu alicuius intrinseci; nihil autem aliud deest, nisi potestas sacerdotalis in ministro; ergo hæc erat aliquid intrinsecum saltem in obliquo intrans ad componendum illud sacramentum. Quod etiam de sacramento Penitentia probari potest: imò in hoc non sola potestas Ordinis, sed potestas etiam iurisdictionis videtur intrare propter eandem rationem; nam hac sola deficiente, & positus omnibus aliis, non datur sacramentum Penitentia validum. Habemus autem exemplum simile in materia Extremæ-vnctionis, quæ debet esse oleum benedictum; negari autem non potest, quin ipsa benedictio olei præterita, qua Episcopus illud benedixit, debeat intrare saltem in obliquo ad componendum illud sacramentum: nam assignatur pro materia oleum benedictum, benedictio autem est forma constituens oleum in ratione olei benedicti; & per consequens in ratione materia legitima, & valida. Sicut ergo forma aquæ constituit aquam in ratione materiae valida ad Baptismum, & ideo forma aquæ pertinet ad materiam sacramenti Baptismi, sic benedictio pertinet ad ma-

90. Maior difficultas est de potestate sacerdotali an includatur intrinsecè.

91. Hæc potestas saltem in penitentia & in Extremæ-vnctione saltem in obliquo intrat ad componendum intrinsecè sacramentum.

periam Extremæ-vnctionis; quia constituit illam in ratione materiæ validæ, atque adeo debet intrare partialiter saltē in obliquo. Similiter ergo, cum forma absolutionis sint non quæcunque verba, sed verba Sacerdotis legitimi; illud, per quod ea verba constituuntur in ratione talium verborum, nempe potestas Ordinis, vel iurisdictionis, debet intrare partialiter saltē in obliquo ad componendum sacramentum validum. Potest autem illa conditio reduci magis ad personam ministri, quam ad formam. Eugenius enim in illo decreto Concilij Florentini dixit, sacramenta perfici materiâ, formâ, & ministro cū debita intentione, &c. ubi in persona ministri videtur includere omnia, quæ ex parte ministri requiruntur, inter quæ est potestas sacerdotalis ad prædicta sacramenta.

92. In sacramento Eucharistiæ non est necessarium dicere potestatem illam componere intrinsecè.

Cæterum licet in illis sacramentis ita concedendum sit, intrare potestatem sacerdotalem ad eorum compositionem saltē in obliquo: in sacramento tamen Eucharistiæ non videtur necessarium id concedere de ipsa potestate sacerdotali interna; quia in ipso non procedit eadem ratio; nam licet deficiente potestate sacerdotali, deficit sacramentum, non tamen deficit immediatè ex solo defectu potestatis sacerdotalis, sed ex defectu immediato alicuius alterius rei intrinsecæ, nempe corporis Christi sub speciebus. In sacramento quidem Pœnitentiæ arguitur bene defectus ille potestatis esse aliquid intrinsecum, quia omnia alia intrinsecæ ponuntur, & non ponitur sacramentum, deficiente sola potestate: in Eucharistia verò id non procedit, quia, deficiente potestate, non ponuntur alia omnia intrinsecæ. Possumus ergo dicere, potestatem illam non esse intrinsecam sacramento, sed requisitam essentialiter ex vi præsentis institutionis, solum tamen extrinsecè, scilicet vt causam, sine qua verba non habent efficaciam ponendi sacramentum.

93. Licet tamen hac potestas non componat prout in se est, componit tamen prout exterioris significationis, quæ potestatis est communicatio externa salu potestatis.

Dixi tamen, argumentum illud probare mihi, quòd sensibilitas ipsa, quæ componit hoc sacramentum, non proueniat à solis verbis consecrationis, sed aliquid aliud addendum. Nam licet potestas sacerdotalis in se ipsa non componat intrinsecè hoc sacramentum, non videtur tamen posse negari, quòd potestas illa, vt sensibiliber significata intrer in obliquo ad hoc sacramentum, propter argumentum supra positum: quia scilicet verba consecrationis sola non sufficiunt ex vi præsentis institutionis ad significandum corpus Christi esse sub speciebus panis: nam eadem verba à laico prolata id non significant audientibus; aliquid ergo aliud requiritur, per quòd compleantur in ratione signi sensibiliber significantis: hoc autem aliquid non potest esse potestas sacerdotalis in se ipsa; quia illa in se non est sensibiliber, nec per illam venimus in cognitionem Christi latentis sub speciebus: debet ergo esse potestas illa, non vt in se, sed vt exterioris significationis, quatenus scilicet hic homo exterioris accepit talem potestatem; quòd enim me facit venire in cognitionem corporis Christi existentis in hac hostia, & gratiæ per ipsam dandæ, sunt species panis, quas video, verba consecrationis quæ audiui, vel quæ noui esse prolata, & communicatio externa potestatis sacerdotalis huic facta: hæc constituit sufficienter Eucharistiā in ratione significantis sensibiliber gratiam; ergo hæc, & non alia debent illam componere in ratione talis signi sensibiliber. Nam sicut dicebamus de intentione consecran-

tis, loco supra citato, illam non intrare secundum se, quia nec causat immediatè gratiam, sed ponit corpus Christi, à quo causatur gratia; nec significat sensibiliber, quia ipsa non sentitur immediatè, atque ideo non componit sacramentum hoc intrinsecè, nec in ratione signi sensibiliber, nec in ratione causantis gratiam: sic dicendum videtur de potestate interna sacerdotali propter eandem rationem. Et sicut verba provt condistincta ab intentione sunt forma, licet, deficiente intentione, non ponant corpus Christi sub speciebus: sic verba provt condistincta à potestate sacerdotali sunt forma; deficiente tamen ea potestate, non ponunt corpus Christi ex defectu alicuius requisiti, quòd est intrinsecum quidem verbis in ratione causæ potentis ponere corpus Christi; est tamen extrinsecum & medium solum in ratione causandi gratiam, & nullo modo concurrat ad sensibiliber illam significandam, licet concurrat mediatè ad illam causandam modo explicato.

SECTIO VI.

Utrum actio transsubstantiatiua pertineat intrinsecè ad hoc Sacramentum.

Actio transsubstantiatiuæ nomine intelligimus in præsentis actionem, qua ponitur corpus Christi sub speciebus loco panis, & ex cuius definit esse substantia panis. De qua P. Suarez dicta disput. 42. sect. 2. in princ. pro comperto supponit, actionem, qua panis conuertitur in corpus Christi, non pertinere intrinsecè ad Eucharistiā, sed esse viam ad ipsam, ponendo corpus Christi sub speciebus: quare non est pars sacramenti, quia non est sensibiliber, sed indiuisibilis productio sacramenti.

94. Quid intelligatur hic nomine actionis transsubstantiatiuæ.

Ego tamen non video, cur ita facile debeat omnino excludi illa actio à ratione intrinsecæ sacramenti. Ratio autem difficultatis hæc est, quia sacramentū Eucharistiæ, vt vidimus, includit corpus Christi, non vtcumque, sed vt contentum sub speciebus; ergo non solum ipsæ species, sed etiam hoc, quòd est corpus Christi, contineri sub speciebus, pertinet essentialiter ad constitutionem Eucharistiæ; tunc sic argumentor, contineri corpus Christi sub speciebus est denominatio proueniens, non quidem ab aliqua vnione vera, qua species informant corpus Christi, vt postea videbimus, sed ab vnione effectiua, qua Christus Dominus in genere causæ efficientis sustentat accidentia panis, vt postea explicabitur: à qua etiam actione saltē partialiter dicitur corpus Christi substare illis accidentibus, & succedere loco panis sub illis; ergo actio ista debet intrinsecè pertinere ad conceptum Eucharistiæ, non solum vt via ad eius productionem, sed etiam vt vnio, vel quasi vnio corporis Christi cum accidentibus.

95. Ratio difficultatis est.

Fateor ergo, post transsubstantiationem factam manere Eucharistiā; cæterum adhuc manet actio, non quidem sub conceptu primæ positionis, sed sub conceptu conseruationis corporis Christi sub illis accidentibus; quæ quidem actio semper dat eandem denominationem, scilicet corpus Christi esse vnium, vel quasi vnium speciebus. Quare sicut ad conceptum hominis pertinet intrinsecè vnio materiæ cum forma, licet non pertineat intrinsecè actio, qua fit eadem vnio: sic etiam in Eucharistia vnio corporis Christi cum speciebus pertinet intrinsecè ad conceptum sacramenti: cum hoc

96. Post Eucharistiā factam adhuc manet illa actio sub conceptu conseruationis.

hoc tamen discrimine, quòd in homine vnio producit per actionem distinctam, vnde potest pertinere intrinsecè ad conceptum hominis vnio, quin pertineat actio; at verò in Eucharistia vnio, qua corpus Christi copulatur speciebus, non est terminus actionis, sed est saltē partialiter ipsa actio Christi in accidentia; & ideo ipsa actio debuit intrinsecè pertinere ad conceptum Eucharistiæ.

97. Resoluitur ergo difficultas.

Propter hanc ergo rationem, non video quomodo sit ita certum, quòd supponit P. Suarez pro sua conclusione; & suspicor, attendisse ad hoc quamplures Theologos, qui dixerunt, actionem consecratiuam pertinere intrinsecè ad hoc sacramentum; nam licet quidam eorum loquuti fuerint de verbis consecrationis, alij tamen videntur accipiendi de ipsa actione, qua ponitur immediatè corpus Christi sub speciebus, præsertim S. Thomas in 4. d. 8. q. 1. art. 1. in corp. quæstione. 1. quem sic intelligit Soto ibi, q. vnica, art. 1. & addit esse sententiam Marfilij ibi q. 1. art. 1. & q. 6. art. 2. Potest etiam afferri Durandus ibi q. 2. num. 5. Viguerius in Summa institut. c. 16. §. 3. in principio, qui apertè dicunt, sanctificationem, seu consecrationem materiæ constituit intrinsecè hoc sacramentum, & in hoc differre ab aliis, in quibus per consecrationem materiæ non perficitur sacramentum; vbi verbum sanctificationis videtur non tam propriè competere verbis, quam actioni, qua ponitur corpus Christi sub speciebus: verba enim non tam sunt sanctificatio, quam sanctificans, seu causa efficiens sanctificationis: sanctificatio verò formalis est ipsa positio corporis Christi sub speciebus.

98. Nulla est difficultas que contra hunc diuersi modum obijci possit.

Nec video aliquam difficultatem, quæ contra hunc dicendi modum sic explicatum obijci possit. Nam illud, quòd insinuat P. Suarez vbi supra, actionem illam esse viam ad sacramentum, parum vrget. Bene enim potest aliquid esse via ad aliud quòd compositum, & tamen pertinere intrinsecè ad eius quidditatem. Vnio enim est via, qua materia causat formam materialem iuxta probabilem Philosophorum sententiam; & est via, qua materia causat compositum, & tamen est de intrinsecò conceptu compositi; & idem inuenies in aliis mille exemplis. Quòd verò addit P. Suarez, illam actionem esse indiuisibilem, minus habet ponderis: nam etiam corpus Christi non sentitur per se in Eucharistia, sed per species, & tamen constituit intrinsecè sacramentum: cur ergo similiter non dicemus, actionem illam sentiri per verba, & species, & vt sic posse pertinere intrinsecè ad Eucharistiā, non vt partem propriè loquendo, sed vt vnionem partium inter se?

99. Quomodo illa actio sit vnio corporis Christi cum speciebus.

Dixi tamen, actionē illam esse partialiter vnionem corporis Christi cū speciebus, quia vt infra videbimus, illa vnio includit etiam alligationem ortam ex vi, quam species habent ad trahendum secum corpus Christi, quæ vis est qualitas supernaturalis indita speciebus, & quidem ex hoc capite facile potest concedi, actionem productiuam illius qualitatis nō intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum, sed esse viam ad illud, quatenus ponit qualitatem, à qua denominatur partialiter corpus Christi formaliter substans speciebus: loquendo tamen de actione, qua corpus Christi sustentat species in genere causæ efficientis, alia est ratio, vt explicauimus; & ideo dixi, non debere excludi omnino actionem transsub-

stantiatiuam à compositione intrinsecæ huius sacramenti; siquidem aliqua ex parte pertinet ad illam.

SECTIO VII.

Utrum vsus, seu sumptio Eucharistiæ pertineat intrinsecè ad hoc sacramentum.

Hoc est vltimum, de quo dubitari potest, an pertineat intrinsecè ad constitutionem Eucharistiæ. Et quidem Hæretici nostri temporis adeò sentiunt, vsum Eucharistiæ pertinere ad eius constitutionem, vt quamplures dicant, ante vsum non continere corpus Christi: alij verò, quos refert P. Valentia in præsentis disp. 6. q. 1. punct. 3. non nisi dependenter ab vsu statim post consecrationem futuro: quorum errorem damnauit Trident. sess. 13. can. 3. docens, in Eucharistiæ sacramento contineri Christum Dominum ante ipsum vsum; posteq̃ seuari Eucharistiā, nec ob id præsentiam Christi Domini deperdi, dum maneat species.

100. Error Hæreticorum damnatus à Tridentino.

His ergo erroribus omissis, contra quos latè, & oprime pugnat Valentia, vbi supra; controuersia inter Catholicos est, an sumptio sit pars intrinsecè constituens hoc sacramentum. Aliqui enim Auctores Catholici concedunt, sumptionem esse aliquid pertinens intrinsecè ad sacramentum: pro qua sententia in communi, & absolute prolata a ferri possunt Gabriel in 4. d. 8. Aureolus apud Ca-preolum ibi, art. 2. licet in modo eam explicandi differant. nam Aureolus videtur concedere, vsum esse partem Eucharistiæ: Gabriel verò esse aliud sacramentum diuersum.

101. Status questionis.

Communis tamen, & vera sententia omnium Theologorum negat, vsum, seu sumptionem pertinere intrinsecè ad rationem sacramenti. Ita sanctus Thomas, & alij, quos referunt, & sequuntur Suarez in præsentis disput. 42. sect. 4. & Valquez disput. 167. Probatur primò ex modo loquendi Concil. Trid. sess. 13. per totam, præsertim can. 4. Sæpe enim docet, in hoc sacramento contineri corpus Christi etiam ante vsum, hoc sacramentum seuari in Sacratio, deferri ad infirmos, adorari, coli, &c. Igitur ex sensu Concilij ante vsum datur hoc sacramentum essentialiter: alioquin non seruaretur, coleretur, &c. nisi existeret in vsu.

102. Communis est vera sententia negat vsu esse de ratione intrinsecæ.

Secundò, probatur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, vbi Pontifex docet, Sacerdotem verbis consecrationis conficere Eucharistiā; ergo Eucharistia ipsa consecratione perficitur etiam ante vsum; ergo vsus non pertinet intrinsecè ad eius constitutionem.

103. Probatur ex Florent.

Tertiò, & à priori ostenditur, quia Eucharistia, vt supra vidimus, est cibus spiritualis animæ, & habet causare gratiam per modum cibi; ergo sicut cibus naturalis ante actuale manducationem est cibus completè: sic Eucharistia ante sumptionem est completè cibus; & sicut cibus habet de se virtutem adæquatam ad nutriendum: sic Eucharistia ante sumptionem supponitur cum virtute adæquata ad nutriendam spiritualiter animam.

Tertiò ratio à priori quia est cibus.

Dices; Eucharistiā quidem ante vsum esse sacramentum; cæterum vsum esse partem ipsius scilicet integram, & vltimò complementem: sicut satisfactio dicitur pars sacramenti Pœnitentiæ: nam licet Pœnitentia sit verum sacramentum essentialiter ante satisfactionem; cæterum per satisfactio

104. Instansia.

risfactionem integratur, & completur in ratione integri: sicut homo etiam sine manu est essentialiter homo; per manum tamen integratur, & completur; ex quo fit, recte posse in Conciliis appellari Eucharistiam sacramentum etiam ante usum, licet per usum ultimo integretur.

105. Diluatur.

Sed contra; quia si usus esset pars sacramenti Eucharistiæ, non solum esset integralis, sed etiam essentialiter requisita. Satisfactio quidem non est pars essentialis Pœnitentiæ; quia ante satisfactionem habet Pœnitentia vim ad causandam gratiam, & de facto eam causat: verò si usus requiritur ad Eucharistiam, requiritur quidem taliter, ut sine illo Eucharistia non causet gratiam; ergo si propter hanc exigentiam usus dicitur esse pars, nõ est pars integralis, sed essentialis Eucharistiæ.

106. Inde impugnatur sententia Gabrielis.

Ex quo obiter impugnatur sententia Gabrielis: nam si usus est sacramentum, non potest esse sacramentum diuersum ab Eucharistia; in tantum enim debet esse sacramentum, in quantum videtur causare gratiam: sed Eucharistia, & eius usus non causant diuersam gratiam, neque enim Eucharistia causat sine usu, nec ipse usus sine Eucharistia: ergo vel constituunt vnum, & idem sacramentum, vel usus non pertinet ad rationem intrinsecam sacramenti.

107. Instabit iterum.

Dices iterum, usum quidem esse partem intrinsecam Eucharistiæ; ceterum adhuc ante usum dari sacramentum Eucharistiæ; quia datur, quoad totum id, quod dicit in recto: sicut enim supra dicebamus, post transacta verba dari Eucharistiam, licet verba sint pars intrinseca illius, eò quod verba non significantur in recto: sic etiam dici potest, usum importari in obliquo, & ideo ante usum dari iam sacramentum Eucharistiæ, scilicet quoad id, quod importat in recto.

108. Respondet.

Sed contra; quia peto, a quo usu denominetur Eucharistia sacramentum, antequam sumatur, sicut denominatur sacramentum, a verbis præteritis: Dices, ab usu futuro: contra, ergo si hæc hostia forsitan non sit sumenda postea ab aliquo, non erit modo sacramentum Eucharistiæ, licet sit consecrata. Consequens est absurdum, & contra mentem Tridentini. Dices, sufficere ad hoc, ut denominetur modò sacramentum, usum possibilem illius. Sed contra; quia repugnat, aliquid constitui formaliter in ratione sacramenti per usum solum possibilem. Posset quidem constitui in ratione sacramenti per ordinem ad usum possibilem, imò de facto ita constituitur: nam ille ordo est aliquid actuale: ceterum per ipsum usum possibilem constitui formaliter non potest. Nam ens possibile, non est ens simpliciter, sed potest esse ens: ergo non dabit formaliter denominationem sacramenti simpliciter, sed sacramenti possibilis: nam compositum, quod componitur saltem partialiter ex ente possibili, necesse est, quoad illam partem, solum esse possibile.

109. Dices.

Dices, res præterita non habet plus entitatis nunc, quam res possibilis; & tamen per denominationem a verbis præteritis denominatur nunc sacramentum; ergo posset etiam per denominationem ab usu possibili, licet res possibilis solum dicat esse possibile. Respondet, negando consequentiam, quia sequeretur, hoc sacramentum non solum nunc non habere adæquatè totum esse sacramenti reduplicatiuè sumpti, sed neque vnquam illud habuisse, atque adèd nunquam existisse, vel existuram essentiam totam huius sacramenti re-

Respondet.

uplicatiuè sumpti. Quod non sequitur de facto, quia licet modò non existant verba, a quibus completur in ratione sacramenti, atque ideo licet nunc non habeat totum illud esse, quod includit sacramentalitas (vt ita dicam) reduplicatiuè sumpta, illud tamen esse aliquando fuit, atque adeò totum sacramentum adæquatè sumptum etiam reduplicatiuè, & secundum obliqua, aliquando ponitur extra causas. Habemus ergo, sacramentum Eucharistiæ nullo modo posse componi intrinsecè ex usu, licet ordinetur ad illum.

Ceteram contra hanc communem sententiam est difficultas non modica; quia aliunde videtur usus Eucharistiæ participare rationem sacramenti; est enim cæremonia sensibilis significans præteritè gratiam, quam significat infallibiliter ex promissione Christi. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam, &c.* ergo sumptio ipsa est sacramentum; non aliud, ergo Eucharistia, vel pars illius. Confirmatur, quia aliæ partes Eucharistiæ non significant, nec causant gratiam, nisi coniunctæ cum sumptione, & usu; ergo aliæ non constituunt adæquatè sacramentum, nisi vt componunt illud cum ipso usu.

Respondetur communiter ad hoc argumentum, sumptionem quidem requiri ad hoc, quod Eucharistia causet gratiam; ceterum non requiritur vt causam etiam partialem, sed vt conditionem, seu applicationem sacramenti, nec enim gratia promittitur manducationi, sed sacramentum, supposita applicatione, & conditione illa manducationis.

Hæc solutio, licet veram contineat doctrinam, non tollit adhuc omnino difficultatem positam; nam de hoc ipso inquirimus: vnde scilicet colligat Ecclesia, Eucharistiæ usum solum esse applicationem sacramenti, & non partem ipsius: cum tamen in aliis sacramentis ipse usus non solum sit conditio, sed pars sacramenti? Cur Ecclesia censet, oleum consecratum non esse sacramentum, sed materiam; ipsam verò vñctionem, non esse applicationem sacramenti, sed partem ipsius: at in Eucharistia, sumptionem sentit esse solum applicationem sacramenti, & non partem ipsius? Item non bene percipitur, quomodo sumptio sit essentialiter requisita ad effectum sacramenti, & sit tantum conditio: cum enim ad rationem sacramenti solum exigatur moralis influxus in gratiam; quomodo potest intelligi, sumptionem essentialiter concurrere ad gratiam, & tamen non concurrere vt causam moralem, sed solum vt conditionem? Difficile enim explicatur, in quo differat causa moralis, & conditio moralis.

Ad primam partem difficultatis respondeo, Eucharistiæ sacramentum institutum esse per modum cibi nutrientis spiritualiter, vt saepe dictum est, & constat ex verbis Christi: *Caro mea verè est cibus, &c.* Quare sicut cibus naturalis de se habet adæquatam virtutem ad nutriendum, māducatio verò non nutrit, sed est conditio applicans virtutem cibi ad operandum: sic etiam sumptio cibi spiritualis non est virtus, nec pars virtutis, sed applicatio virtutis cibi, vt operetur vitam in anima: quod totum potuit Ecclesia satis colligere ex ipsa institutione huius sacramenti.

Dices primò, etiam Extrema vñctio instituta est per modum medicinæ curantis ægritudinem mentis, & corporis; ergo sicut oleum ad sanandum naturaliter corpus indiget applicatione, quæ quidem

110.

Contra hoc tamen est difficultas magna, quia aliunde vñctio videtur participare rationem sacramenti, & est enim cæremonia sensibilis significans præteritè gratiam, quam significat infallibiliter ex promissione Christi. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam, &c.* ergo sumptio ipsa est sacramentum; non aliud, ergo Eucharistia, vel pars illius. Confirmatur, quia aliæ partes Eucharistiæ non significant, nec causant gratiam, nisi coniunctæ cum sumptione, & usu; ergo aliæ non constituunt adæquatè sacramentum, nisi vt componunt illud cum ipso usu.

111. Hæc solutio non tollit omnino difficultatem positam; nam de hoc ipso inquirimus: vnde scilicet colligat Ecclesia, Eucharistiæ usum solum esse applicationem sacramenti, & non partem ipsius: cum tamen in aliis sacramentis ipse usus non solum sit conditio, sed pars sacramenti? Cur Ecclesia censet, oleum consecratum non esse sacramentum, sed materiam; ipsam verò vñctionem, non esse applicationem sacramenti, sed partem ipsius: at in Eucharistia, sumptionem sentit esse solum applicationem sacramenti, & non partem ipsius? Item non bene percipitur, quomodo sumptio sit essentialiter requisita ad effectum sacramenti, & sit tantum conditio: cum enim ad rationem sacramenti solum exigatur moralis influxus in gratiam; quomodo potest intelligi, sumptionem essentialiter concurrere ad gratiam, & tamen non concurrere vt causam moralem, sed solum vt conditionem? Difficile enim explicatur, in quo differat causa moralis, & conditio moralis.

112.

Respondet ad primam partem difficultatis. Cibus est causa adæquata nutritionis: māducatio verò non nutrit, sed est conditio applicans virtutem cibi ad operandum: sic etiam sumptio cibi spiritualis non est virtus, nec pars virtutis, sed applicatio virtutis cibi, vt operetur vitam in anima: quod totum potuit Ecclesia satis colligere ex ipsa institutione huius sacramenti.

113.

Instabit in Extrema vñctione, &c.

quidem applicatio non est pars virtutis, sed solum conditio: sic etiam oleum benedictum erit adæquata causa gratiæ in sacramento, vñctio verò erit solum applicatio medicinæ, & non pars sacramenti.

Respondet ad discrimen peccati ab institutione, neque oleum est sacramentum.

Respondet, oleum non esse institutum in ratione sacramenti per modum medicinæ adæquatè causantis; sicut est Eucharistia per modum cibi adæquatè nutrientis. Alioquin sicut in naturalibus medicinis a quolibet applicata operatur, sic etiam oleum sacrum a quolibet ministro etiam sine vllis verbis applicatum operaretur gratiam, quod est absurdum. Differentia ergo inter oleum, & Eucharistiam colligitur clarè ex vtriusque sacramenti institutione: nam sacramentum vñctionis exigit ex Christi institutione vñctionem factam a tali ministro, cum talibus determinatis verbis, &c. Ex quo fit, ipsum oleum benedictum secundum se non significare completè gratiam sine tali actione; quæ quidem actio etiam significat partialiter ex Christi institutione, & non postulat, vt mera applicatio. At verò Eucharistia taliter instituta est in ratione cibi, vt à quocumque applicetur, causet eodem modo gratiam; ex quo fit, manducationem non exigi vt partem sacramenti, sed vt meram applicationem illius, eo quod sacramentum, sicut cibus corporeus; non possit operari sine applicatione.

114. Instabit.

Dices adhuc; ergo si Eucharistia poneretur in stomacho hominis miraculosè, sine eo quod intraret per oris manducationem, adhuc causeret gratiam. Probatur sequela ex dictis, quia manducatio est mera conditio requisita, vt cibus alioquin potens applicetur: ergo si cibus iste alio modo applicetur, eodem modo poterit gratiam operari: sicut si cibus naturalis poneretur miraculosè intrà stomachum, eodem modo nutrirer hominem, ac si manducaretur.

115. Respondet Suarez.

P. Suarez infra disput. 63. sect. 7. ante 2. conclus. cum ad aliud propositum obieisset sibi hanc sequelam, noluit illam concedere; sed alio modo respondit ad illam quæstionem, Forsitan propter verba Christi promittentis gratiam non quidem habenti, sed manducanti Eucharistiam: *Qui manducat hunc panem, viuet, &c.* Et propter illa etiam verba: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam, &c.* vbi videtur negari effectus sacramenti, nisi præcedat manducatio. Ego sanè non inueni adhuc rationem satis efficacem contra eum, qui concederet prædictam sequelam, & admitteret, quòd si tunc ille homo sciret, quid secum ageretur, & veller recipere illud sacramentum, reciperet quidem effectum sacramenti: quod proportio cibi naturalis suadere videtur, & ratio supra posita, quòd scilicet manducatio sit mera conditio applicationis: quare si causa alio modo applicetur, non est, cur non possit operari. Imò posset hoc ipsum confirmari ex facto miraculoso, quod a probatis Auctoribus narratur contigisse cuidam Comiti Gallo iuxta Massiliam; qui dum esset morti proximus, & mala stomachi dispositione prohiberetur à communione Eucharistiæ, quam ardentè exoptabat; aperta diuinitus pectore suscepti, & statim obiit. Quam historiam, suppresso nomine, refert & approbat P. Salmeron tom. 9. in Euangel. tract. 33. ante tertium argumentum. In quo casu non videtur credibile, sacramentum non habuisse effectum ex opere

Ne vltro obiciamus id quod vult instabit.

Confirmatur exemplis.

operato, vt quid enim eximius ille fauor, nisi ad communicandum fructu Eucharistiæ? Et quidem iuxta hanc doctrinam facile dissolui videtur secunda etiam pars difficultatis supra posita. Redditur enim discrimen inter conditionem & causam moralem: quod causa etiam sine manducatione operaretur, si alioquin esset applicata; at verò sine ipsa causa nullo modo fieret effectus.

Hinc redditur discrimen inter causam moralem & conditionem.

116.

Explicatur verba Christi.

Nec verba Christi Domini videntur contra hanc doctrinam vrgerenam in primis verba illa: *Nisi manducaueritis, &c. non habebitis vitam in vobis*; non loquuntur de effectu solum sacramenti; quo carent, qui non manducant, sed etiam de omni gratia iustificante; quia vt infra videbimus, agitur ibi de necessitate præcepti, qua tenentur fideles sumere Eucharistiam, sub culpa lethali. Quare ex illis non potest probari, manducationem essentialiter requiri ad effectum sacramenti, sed requiri ad vitandum peccatum lethale, & implendum præceptum, quod habet manducandi, qui potest. Deinde illa verba, quibus promittitur gratia manducanti hunc cibum: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternam*, non est cur ita accipiantur, vt exigatur essentialiter manducatio ad effectum, sed solum vt conditio ex natura rei requisita. Sicut etiam de ligno vitæ, quod erat in Paradiso, dici poterat: *Qui comedit ex hac arbore, viuet*; & tamen proculdubio fructus ille haberet eundem effectum positus intrà stomachum etiam sine manducatione. Imò etiam de sacramento vñctionis dicit Iacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum, &c.* & tamen nemo cogitavit, quòd si Presbyter alioquin esset præfens, & non adducatur, ideo sacramentum non habiturum sit effectum: petitur tamen adductio Presbyteri, vt conditio regulariter necessaria; quod idem de manducatione Eucharistiæ à fortiori dici posset.

117. Hæc doctrina videtur noua.

Ceterum hæc doctrina noua est, & ad rem præsentem non necessaria; imò forsitan non omnino euacuat difficultatem positam; adhuc enim restat eadem difficultas circa ipsum contactum Eucharistiæ cum stomacho, an sit pars sacramenti, an solum conditio, & in quo differat à vera causa, cum ille saltem contactus necessariò requiratur, & essentialiter ad effectum sacramenti; & quod de illo contactu dictum fuerit, de manducatione etiam dici poterit, licet admittatur essentialiter necessaria ad effectum sacramenti: ideo nihil hic assero, sed aliunde petenda videtur differentia inter causam moralem, & conditionem ex doctrina, quam latè explicuimus supra in tract. de Sacramentis in communi disp. 4. sect. 5. vbi diximus, sacramenta nouæ Legis causare gratiam præsentem, non verò antiquæ: nam licet forsitan in Circumcisione daretur gratia, Circumcisio tamen non erat causa, sed solum conditio ad illam gratiam; at verò Baptismus non est sola conditio, sed causa suæ gratiæ. Discrimen autem oritur ex eo, quòd Baptismus, & omnia sacramenta nouæ Legis sunt quasi actiones, & operationes Christi Domini, moraliter loquendo, exercitæ quidem per suos ministros, eius tamen nomine; & sunt quasi schedulæ, & signa, quibus vitur ad significandam Deo voluntatem, quam habet, quod detur gratia hominibus. Cùm ergo operationes Christi Domini de se sint sanctæ, & Deo gratæ; habentque valorem moralem ad obtinendum, quod intendunt, fundatè in dignitate personæ,

Vnde aliunde petimus differentiam inter causam moralem & conditionem.

personæ, & meritis eiusdem; hinc est, quodlibet sacramentum nouæ Legis continere gratiam, & habere vim sufficientem ad causandam moraliter gratiam, quam significat: at verò sacramenta antiqua erant actiones factæ nomine solius Synagogæ vel Ecclesiæ, à qua non poterant reddi imperatoriarum de condigno gratiæ iustificantis; quare solum se habebant vt conditio, sine qua non.

118. Hoc posito dico manducationem vel contactum esse se iustum conditionem, quia non habet vim ad mouendum Deum, &c.

Hoc supposito, dicendum est, manducationem seu contactum esse solum conditionem, non causam gratiæ; quia comestio, seu contactus non habet vim ad mouendum Deum, vt det gratiam, sed est conditio, qua posita, mouetur Deus ab ipso sacramento, vt ab operatione Christi, moraliter loquendo, ad dandam gratiam. Cur autem vsus non sit institutus à Christo pro operatione, quæ fiat eius nomine, sed solum designatus sit pro conditione, petenda est ratio ex superioribus; quia scilicet Eucharistia instituta est per modum cibi causantis gratiam; quare sicut in cibo virtus causandi non est in vsu, vel contactu, sed solum in cibo; sic etiam in hoc sacramento virtus causandi solum debuit constitui in ipso cibo; vsus verò, seu contactus solum designari, vt conditio, & applicatio cibi. Cur autem, & quomodo Circumcisio, aut alia sacramenta antiqua, essent vera sacramenta, licet non causarent gratiam in recipientibus, ex eo quod erant promissiones gratiæ dandæ in Lege noua, explicuimus latè in eodem loco de Sacram. in communi.

119. Instabit.

Dices, difficultatem eandem adhuc remanere in dispositione, qua homo accedit, & suscipit Eucharistiam: videtur enim, iuxta doctrinam traditam, illam esse partem sacramenti; nam illa dispositio concurrat proculdubio ad gratiam sacramentalem, quæ datur ex opere operato. Hæc enim vnique datur iuxta mensuram dispositionis, quam habet. Rursus illa dispositio non concurrat solum, vt conditio; quia concurrat vt meritum congruum, cuius intuitu dat Deus tantam gratiam: quod patet in Baptismo, in quo datur adulto prima gratia intuitu dispositionis, & doloris de peccatis, quem habet; de quo dolore dixit Tridentinum sess. 14. cap. 4. necessarium esse semper etiam cum sacramento ad impetrandam veniam peccatorum; & est causa impetratoria, & meritoria de congruo respectu primæ gratiæ; & eodem modo ea dispositio in Eucharistia, & aliis Sacramentis erit impetratoria augmenti gratiæ, quod confertur in sacramento: quid ergo deest illi, vt componat intrinsecè sacramentum in ratione causantis gratiam?

120. Dispositio nulli sacramentum componit intrinsecè, excepta Pœnitentiæ.

Respondeo, eam dispositionem non componere intrinsecè sacramentum Eucharistiæ, sicut neque alia (excepto vno sacramento Pœnitentiæ, cuius est pars dolor de peccatis) quia non participat propriè rationem causæ gratiæ, pro vt illam participant sacramenta, de quibus sæpè diximus, esse veras causas gratiæ; quia propter merita Christi, quæ in se continent, & à quo assumuntur tamquam signa, quibus suam voluntatem significat Deo de gratia hominibus danda, habent valorem, & condignitatem ad ponendam gratiam, quam exigunt. Dispositio autem nostra habet solum congruitatem quandam ad illum effectum, quæ sicut non sufficit ad dandam denominationem meriti simpliciter, & absolute, sed solum secundum quid, & improprie, scilicet meriti congrui, quod non est proprium meritum;

sic non sufficit ad denominandam causam in eo rigore, in quo sacramenta appellantur causæ gratiæ, nempe causæ efficaces, & potentes ponere suum effectum; quem modum casualitatis debent participare omnia, quæ componunt sacramentum in ratione causæ. Fatemur ergo, dispositionem concurrere tamquam meritum de congruo ad impetrandam gratiam, quæ datur in sacramento, non tamen habet illum modum concurrendi, & causandi condignè, quem habent sacramenta, quia non assumitur à Christo tamquam signum, vel actio propria ad significandam Deo suam voluntatem, sed Christus assumit species, & corpus suum ad significandum Deo voluntatem suam de obtinenda tanta gratia homini taliter disposito; vbi dispositio non se tenet ex parte Christi, sed ex parte illius, cui Christus, mediis talibus signis, petit tantam gratiam; & licet petat etiam, quod illa dispositio hominis acceptetur à Deo vt meritum congruum ad talem gratiam, non tamen facit, quod dispositio concurrat vt causa condigna, atque adeò vt causa sacramentalis, vel pars sacramenti. Aliud est in sacramento Pœnitentiæ, in quo Christus voluit assumere dolorem ipsum internum pœnitentis ad significandum, & causandum effectum; atque ideo dolor ille vt eleuatus, & assumptus à Christo, concurrat non solum vt causa congrua, sed etiam vt causa efficax, & condigna ad effectum gratiæ sacramentalis, quia est pars ipsius sacramenti ex Christi institutione, sine qua non solum non datur effectus sacramenti, sed nec sacramentum validum: cum tamen alia sacramenta etiam sine dolore, aut dispositione debita suscepta, sint vera, & valida sacramenta, licet non habeant effectum gratiæ sacramentalis, vnde constat, dispositionem illam non esse partem illorum Sacramentorum, sicut est pars sacramenti Pœnitentiæ.

Nunquam dispositio concurrat vt causa condigna, atque adeò vt causa sacramentalis vel pars sacramenti. Secus est in sacramento Pœnitentiæ.

Quod dictum est de dispositione, dicendum est eodem modo de intentione recipiendi Eucharistiam: nam licet intentio suscipiendi sacramentum in adultis sit necessaria ad valorem sacramenti: vt diximus in tractatu de Sacramento in comm. disput. 9. sect. ult. In Eucharistia tamen intentio adulti requiritur quidem ad fructum, non tamen ad valorem sacramenti; atque ideo sicut dispositio concurrat aliquo modo ad effectum, & non est pars sacramenti: sic intentio concurrat quidem, vt conditio necessaria ad effectum sacramenti. Est enim quasi applicatio spiritualis, qua homo se applicat spiritualiter ad hoc sacramentum, non tamen est pars sacramenti. Et quidem facilius constat, intentionem non esse partem: non enim requiritur, vt aliquid causans gratiam per modum meriti saltem de congruo; nam licet intentio non sit actus meritorius, & bonus, sed vel sit actus indifferens, vel etiam malus venialiter, adhuc sufficit ad hoc, vt Eucharistia operetur gratiam; quia illa intentio sufficit ad reddendam communionem voluntariam; & sicut sufficeret ad reddendum validum Baptismum, vel Ordinem, &c. sic sufficit ad applicandum sacramentum Eucharistiæ, quantum satis est, vt sit communio humana, & possit conferre suos effectus sacramentales.

121. Quod dictum est de dispositione, dicendum est de intentione recipiendi. Intentio in Eucharistia non requiritur ad valorem sacramenti, sed ad fructum.

DISPV

DISPVATIO II. Quotuplex sit Sacramentum Eucharistiæ.

- SECTIO I. Vtrum Eucharistia sit vnum sacramentum in specie atoma?
SECTIO II. Vtrum, multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicetur numero sacramentum Eucharistiæ.
SECTIO III. Vnde sumenda sit pluralitas huius Sacramenti in sententia, quæ dicit species etiam in recto significari.

Postquam vidimus de essentia Eucharistiæ, facile erit iudicare de eius vnitate. Potest autem quæritio esse de vnitate specifica, & de vnitate numerica: an scilicet Eucharistia contineat plura sacramenta specie diuersa; & an contineat plura sacramenta numero diuersa de quibus in hac disputatione dicendum est, de quo breuiter S. Thomas in præsentia art. 2.

SECTIO I.

Vtrum Eucharistia sit vnum Sacramentum in specie atoma.

1. Aureolus, Gabriel, Maior.

Negarunt aliqui: Aureolus apud Capreolum d. 8. q. 1. arg. contra 2. conclus. Gabr. q. 2. art. 2. & lect. 53. in Canonem; & indicat Maior apud Suarez in præsentia disput. 1. de Euchar. sect. 3. fundamentum potissimum esse, quia species panis cum corpore Christi constituit sacramentum specie diuersum ab illo, quod resultat ex sanguine & speciebus vini, & vtrumque continetur sub Eucharistia: ergo Eucharistia complectitur sacramenta specie diuersa.

Communio est vera sententia affirmat esse vnum sacramentum in specie atoma.

Communis tamen, & vera sententia affirmat, Eucharistiam esse vnicum sacramentum in specie atoma. Ita S. Thomas in præsentia, quem sequuntur reliqui apud Suarez, & Valquez in præsentia, qui plures referunt; & hanc sententiam amplexus est Catechismus Pij V. dicens: non plura, sed vnum tantum sacramentum Ecclesiæ auctoritate docti confitemur. Hæc sententia potest ex duplici capite probari. Primò, si dicamus sacramentum ex speciebus panis, & corpore Christi non differre specie à sacramento ex speciebus vini cum sanguine. Sed solum numero. Secundò, si admittantur hæc duo differre specie incompleta, & partiali; ordinari tamen ad componendam vniam speciem integram, & totalem; nam licet materia, & forma hominis differant inter se specie partiali; homo tamen non est species subalterna, sed infima, quia est vna species totalis, & integra, composita ex duabus speciebus partialibus: quare videndum nunc est, ex quo capite istorum probanda sit nostra conclusio.

2. Sanguis sub speciebus vini non differet specie à corpore sub spe-

Nonnulli enim recentiores probant eam ex primo capite, dicuntque sanguinem sub speciebus vini non differre specificè à sacramento, quod resultat ex corpore, & speciebus panis, sed solum numero: nam licet species panis, & vini differant

specificè; item corpus, & sanguis Christi differant etiam specificè; ceterum in ratione sacramenti non differunt specificè: constituuntur enim in ratione sacramenti per significationem; quare cum significatio gratiæ sit eadem in vtraque parte Eucharistiæ (vtraque enim significat eandem gratiam nutritionis) non est vnde differant specie hæc duæ partes.

cibus panis in ratione sacramenti.

Dices; sacramentum non solum componitur ex significatione, sed etiam ex re significante; ergo eius differentia specifica non solum defumenda est ex significatione gratiæ, sed etiam ex diuersitate rei, quæ assumitur ad significandum. Sed contra; quia licet coloratum non solum includat colorem, sed subiectum; ceterum equus albus, & homo albus non differunt specie in ratione colorati, quia ad hanc differentiam non attenditur diuersitas subiectorum, sed formarum: ergo similiter licet sacramentum corporis, & sanguinis differant materialiter ratione subiecti, non differunt specie in ratione sacramenti: hæc enim differentia reduplicat supra rationem formalem sacramenti, quæ est significatio.

3. Instabit.

Diluitur.

Confirmatur primò, quia nemo dixerit, sanguinem sub speciebus vini albi constituere sacramentum diuersum specificè ab eo, quod resultat ex speciebus vini rubri, licet probabile valde sit, hæc duo vina differre in specie: ergo similiter vbi manet eadem significatio, parum refert, quod species vini, & panis differant inter se. Confirmatur secundò; quia si baptismus institutus fuisset ita, vt posset fieri cum aqua, vel cum vino, proculdubio baptismus non ideo completeretur sacramenta specie diuersa, quia vterque Baptismus significaret eandem animæ lotionem; ergo similiter, si vtraque species panis, & vini, significant eandem gratiam nutritionis, non debent differre specificè hæc duo sacramenta.

4. Confirmatur quia species vini albi non constituit sacramentum diuersum ab eo quod resultat ex speciebus vini rubri licet foris hæc duo vina specie differant.

Confirmatur secundò.

Ceterum mihi adhuc probabile est, has duas partes differre specificè inter se, specie quidem non totali, sed partiali, vt postea videbimus: quia licet distinctio specifica in ratione sacramenti non debeat attendi, nisi habeat diuersas significationes, vt probatum est, habent tamen sacramentum corporis, & sacramentum sanguinis diuersas significationes. Ad quod probandum non vtor ea ratione, quam aliqui insinuant, quod species panis significant corpus, species vini significant sanguinem; hæc enim significatio non est constitutiva formaliter in ratione sacramenti: quia sacramentum formaliter non constituitur, nisi per significationem gratiæ sanctificantis; quare nisi differant in significatione gratiæ, non videntur differre in ratione sacramenti. Hac ergo ratione prætermissa, probandum est aliter, differre specificè has duas partes Eucharistiæ, quia scilicet species vini habent significare alium nouum gratiæ effectum in eo etiam, qui accepit corpus; quod infra disp. 12. probandum est: alioquin non significaretur per vtramque speciem plenitudo conuiuij spiritualis: significatio autem illa calicis diuersa est non solum numero, sed etiam specie à significatione hostiæ: hostia enim significat per modum cibi: calix verò per modum potus, vt colligitur ex verbis Christi: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus; vbi sicut corpori tribuitur cibare spiritualiter, ita sanguini potare spiritualiter: ergo significant eodem modo species panis, & vini.

5. Ha dua partes differunt specie non totali sed partiali.

Hostia significat per modum cibi, calix per modum potus.

Dicunt,

6. Instantia.

Dicunt, ex parte rei significantis differre quidem; nam species panis comeduntur, species vini potantur: at verò ex parte rei significantæ, non differret; quia tam cibatur spiritualiter anima per calicem, quàm per hostiam; & eandem satietatem, & plenitudinem conuiuij accipit per quamlibet speciem, quam per vtramque, sed contrà; quia præterquam quod d. disp. 12. ostendimus, sanguinem non esse cibum spirituale, neque è contra carnem esse potum, pro nunc sufficiat, quòd ex prædicta solutione sequitur, vtramque speciem non significare plenitudinem conuiuij, & perfectam satietatem magis quàm singulas: quia si singulæ præstæt eandem satietatem spirituale: ergo singulæ illam significant: nam sacramenta id significant, quod causant: ergo duæ species non magis significant satietatem plenam spirituale, & plenitudinem conuiuij, quàm singulæ. Consequens autem est falsum; nam iuxta communem Theologorum ideo Eucharistia instituta est sub duplici specie, vt significaretur conuiuium plenum, quod quidem singulæ species non congruè significant.

7. Licet ergo partes Eucharistiæ differat specificè componunt tamen vnicam integram speciem sacramenti.

Probat ali- quid sed male.

Supposito ergo, quòd partes Eucharistiæ differant specificè inter se, restat probandum, non esse duo sacramenta totalia, sed ex illis componi vnicam integram speciem sacramenti: non enim repugnat, ex partibus diuersis specie resultare vnicam speciem atomam: sicut homo, qui est species infima, resultat ex materia, & forma diuersis non solum, specie, sed genere.

Igitur, quòd vtraque species Eucharistiæ componat vnicum sacramentum totale, probant aliqui ex eo, quòd simul instituta fuerit à Christo vtraque pars sacramenti. Sed est probatio inefficax, quia simul etiam potuerunt institui plura sacramenta totalia. Alij probant, quia sacramentum hoc significat sacrificium Crucis ex sua institutione: illud autem sacrificium non significatur completè per vnicam speciem, sed per vtramque, vt repræsentetur sanguinis effusio, & animæ à corpore separatio. Hoc argumento vtitur Suarez in præfati, sed non probat intentum, quia hoc sacramentum (vt vidimus) non constituitur in ratione sacramenti per hoc, quòd est significare sacrificium Crucis, sed per significationem gratiæ; quare licet in ratione significantis sacrificium singulæ species significarent partialiter, si tamen significarent gratiam totalem, singulæ essent sacramentum totale.

8. Aliter probatur.

Impugnatur probatio.

Aliter posset probari ex eo, quòd sacramentum Calicis est sanguis Christi, & sacramentum sub specie panis est corpus Christi; quare cum corpus, & sanguis Christi sint partes Christi, non possunt singulæ esse sacramentum totale, sed partiale. Sed contra hoc est, quòd denominatio sacramenti partialis non prouenit ex eo, quòd res significans sit partialis, sed ex eo quòd significet partialiter: sicut si anima Christi causaret ipsa sola gratiam, licet ipsa anima sit ens partiale, non tamen diceretur causa partialis; quia in ratione causæ non componeret cum aliâ; ergo si ipsa formalis significatio competit totaliter corpori Christi, non diceretur corpus Christi sacramentum partiale, licet sit entitas partialis.

9. Vnica est vera ratio à priori. Per Eucharistiæ signifi-

Vnica ergo ratio à priori, cur hæc duo sint sacramenta partialia, seu partes eiusdem sacramenti, sumi debet ex ipsa significatione; quia scilicet quælibet pars significat partialiter gratiam conuiuij; nam, vt supra diximus, per Eucharistiæ signifi-

tur plenitudo conuiuij spiritualis, quæ non significatur totaliter, & plenè, sed solum partialiter per singulas species seorsim; quare cum significatio vnius speciei ordinetur ad integrandam cum significatione alterius speciei integram significationem vnius conuiuij hinc est, singulas species non esse sacramentum totale, sed solum partiale.

facatur plenitudo conuiuij spirituali.

10. Confirmatur primò ex modo loquendi Conciliorum, Ecclesiæ, & Patrum, apud quos frequenter tota Eucharistia appellatur sacramentum in singulari: quod si aliquando appellatur in Missæ Collectis sacramenta in plurali, intelligi debet de sacramentis partialibus, non totalibus, alioquin si essent totalia, nunquam possent appellari sacramentum in singulari.

Confirmatur secundò, quia plura sunt sacramenta quam septem.

Confirmatur primò, ex modo loquendi Conciliorum, Ecclesiæ, & Patrum, apud quos frequenter tota Eucharistia appellatur sacramentum in singulari: quod si aliquando appellatur in Missæ Collectis sacramenta in plurali, intelligi debet de sacramentis partialibus, non totalibus, alioquin si essent totalia, nunquam possent appellari sacramentum in singulari.

Confirmatur secundò, quia si essent duo sacramenta totalia, Ecclesia haberet plusquam septem sacramenta, contra mentem Conciliorum, & Patrum. Hoc argumentum indicat Catechismus supra allegatus: illud tamen reuocit P. Vasq. ubi supra n. 3. quia licet Eucharistia contineret sub se duo sacramenta; posset tamen dici, Ecclesiam habere septem sacramenta; quia illa duo continentur sub vno genere Eucharistiæ: neque enim quando numerantur septè Ecclesiæ sacramenta, numerantur omnes species infimæ sacramentorum, sed sufficit, quod numerentur genera; quia etiam Ordo numeratur pro vno sacramento, & tamen continet sub se septem, vel octo Ordines specie diuersos.

11. Hoc argumentum non videtur conueniens.

Cæterum adhuc hoc argumentum non videtur contemnendum, nec dici potest, Ecclesiam solum numerare genera sacramentorum; nam in eo sensu etiam posset dici, Ecclesiam solum habere duo sacramenta; alterum mortuorum, sub quo continentur Baptismus, & Pœnitentia; alterum viuorum, sub quo continentur alia: quem tamen modum loquendi meritò damnarent omnes; ergo ideo, quia Ecclesia non solum numerat genera, sed species sacramentorum. Neque obstat sub Ordine contineri plura sacramenta, quia illa omnia sunt etiam sacramenta partialia; ex illis enim omnibus conflatur vnicum sacramentum Ordinis totale, & completum, significans gratiam necessariam ad ministrandum in Ecclesia; quod quidem sacramentum totale vnicam habet speciem infimam, & non solum subalternam.

Dices; ergo qui suscipit vnam speciem, non suscipit integrum sacramentum Eucharistiæ; nec in sacrario afferuatur integrum sacramentum sub vna specie.

12. Instantia.

Respondendo, loquendo in rigore de sacramento totali, sine inconuenienti posse concedi has, & similes sequelas. Cæterum in communi modo loquendi appelladum est corpus Christi sub specie panis sacramentum simpliciter: sicut qui comedit etiam partem carnis, dicitur simpliciter comedere carnem, licet non comedat carnem integram, sed partialem. Aduerte tamen, faciliùs posse admitti de singulis speciebus non esse integrum conuiuium, quàm non esse Sacramentum integrum: sicut qui in prandio sumit vnum, vel duo fercula ex multis, non dicitur sumpsisse integrum prandium; bene tamen dicitur sumpsisse integrum cibum & integrum alimentum; quia sumpsit, quod sufficit ad cibandum, & alendum. Sic qui sumit vnicam speciem, non dicitur sumere integrum conuiuium Eucharistiæ; dici tamen potest sumere integrum alimentum, & sacramentum integrum, quia id, quod sumit, potest sufficienter alere, & causare, gratiam,

Dicemus prius singulas species esse integrum sacramentum & alimentum, non tamen esse integrum conuiuium.

gratiam nutrimentalem. Ratio autem est, quia in compositis homogeneis, scilicet ex partibus, quarum singulæ habent nomen totius, vt ignis, aqua, &c. & quarum singulæ non indigent aliis ad sui conseruationem, & ad operandum; licet ex multis partibus resulter vna aqua, vnus ignis completus: singulæ tamen partes separatæ dicuntur simpliciter aqua, ignis rotalis, &c. Cum ergo partes sacramenti Eucharistiæ singulæ sint sacramenta, quia singulæ significant, & causant gratiam, consequens est, vt per separationem singulæ dicantur sacramentum, & quidem integrum sacramentum, non quidem integrum conuiuium; quia hoc nomine significatur totum artificiale resultans ex multis ferculis, vel ex cibo, & potu: sed tamen dicuntur singulæ separatæ integrum sacramentum: quia per separationem acquirunt denominationè totius, quam prius non habebant.

SECTIO II.

Vtrum, multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicetur numero sacramenta Eucharistiæ.

13.

Qvæstio hæc est de modo loquendi; oportet tamen scire, quomodo conuenienter ad nostra principia loquendum sit de pluralitate, vel vnitatis numerica sacramenti Eucharistiæ; an scilicet per plures Missas conficiantur plura, an vnum sacramentum Eucharistiæ?

Quorundam opinio.

Aliqui docent, ad pluralitatem sacramenti Eucharistiæ non esse attendendam solam pluralitatem specierum: nam Sacerdos sumit tres partes hostiæ separatæ, & tamen non dicitur sumere tria sacramenta, sed attendendam etiam pluralitatem sumentium, vel sumptionum tunc enim iam incipiunt species habere aliquam distinctionem moralem in ratione ferculi; seu cibi spiritualis, quæ distinctio ad pluralitatem sacramenti attendenda est. In quam sententiam satis inclinat P. Suarez disp. 1. de Eucharistia sect. 4. & eam tenet cum aliis noster Valentia tom. 4. disp. 6. q. 1. punct. 4.

Suarez.

Valentia.

14.

Valquez. Vasquez existimant: pluralitatem specierum sufficere ad multiplicationem numericam.

P. Vasquez disp. 1. 68. cap. 2. quem sequuntur alij Recentiores, censet, solam pluralitatem specierum sufficere ad cõstituenda plura numero sacramenta Eucharistiæ, licet ab eodem simul sumantur: quia cum sacramentum Eucharistiæ non constituitur intrinsecè ex sumptione, consequens est, vt ipsa sumptio non possit intrinsecè multiplicare essentiam sacramenti: per id enim aliquid distinguitur ab aliis, per quod constituitur in suo esse: vnde cum sumptio non constituat, non poterit distinguere hoc sacramentum ab alio. Cum autem species sint aliquid intrinsecè pertinens ad sacramentum, necesse est, vt multiplicatis speciebus, non sit idem sacramentum; sicut, multiplicata anima rationali, non maneret idem homo.

15. Conclusio simpliciter loquendo sacramentum vni est vni & idem numero sacramentum. Suarez Ratio est quia species importantur tantum de composito.

Mihi magis placet; sacramentum Eucharistiæ nec per pluralitatem specierum, nec sumptionum multiplicari numero, sed simpliciter, & absolute loquendo posse dici vnum & idem numero sacramentum Eucharistiæ, quod vbiq; terrarum ab omnibus fidelibus accipitur. Quam sententiam vt probabilem, & Theologicam laudat P. Suarez vbi supra; & consequenter ad nostra principia debemus eam omnino amplecti. Omisiss autem rationibus, quibus eam probat Suarez vbi supra, quæ efficaces non sunt, probari potest ex iis, quæ diximus disp. præcedenti, sect. 3. Eucharistiæ scilicet,

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

licet includat intrinsecè corpus Christi, & species, importare tamen in recto corpus Christi, & species de composito: ergo non multiplicantur numero Eucharistiæ, licet multiplicentur species. Probatur cõsequentiâ, quia ad pluralitatem concreti debet plurificari, quod significatur in recto: non enim essent duo alba, si duæ albedines ponantur in eodem subiecto: bene autem è contra, si vna albedo ponatur in duobus subiectis, erunt duo alba; quia album dicit in recto solum subiectum: ergo cum Eucharistia dicat in recto solum corpus Christi, & non species, non erunt plures Eucharistiæ, multiplicatis speciebus; quia idem corpus Christi sub omnibus continetur. Quem modum loquendi significasse videtur Paulus 1. Cor. 10. Omnes vnum corpus sumus, qui de vno pane participamus: vocat enim Eucharistiæ vnum & eundem panem; vbi non de vnitatis specifica (vt aliqui volunt) sed de numerica debet intelligi; alioquin non bene inferret, esse omnes fideles vnum corpus: sicut nec in naturalibus bene inferret, esse omnes idem corpus, quia de eodem alimento in specie participamus.

Si due albedines ponerentur in eodem subiecto non essent duo alba.

1. Cor. 10.

16.

Obiicies primò, ergo species panis, & vini non constituunt duo sacramenta etiam partialia contra id, quod diximus sect. præcedenti. Probat sequela; quia idem numero Christus continetur sub vtraque specie: ergo si plures species panis non constituunt plura numero sacramenta, quia idem numero corpus Christi continetur sub omnibus illis: sic nec species panis, & vini constituunt plura sacramenta partialia; quia idem numero Christus continetur sub illis; nec refert species panis, & vini differre specificè, quia etiam si ponantur duo colores specie diuersi in vno subiecto; non dicuntur duo colorata, sed vnum. Respondeo negando sequelam. Ratio discriminis est, quod sub speciebus panis, & vini, licet contineatur idem Christus; cæterum ex vi verborum non continetur idem, sed sub speciebus panis continetur corpus, & sub speciebus vini sanguis: Eucharistia autem (vt diximus disp. præcedenti, sect. 2.) non constituitur intrinsecè in ratione sacramenti per id, quod ponitur per concomitantiam, nec supponit in recto, strictè loquendo, nisi pro eo, quod ponitur ex vi verborum: quare cum corpus & sanguis sint entitates diuersæ, hinc est, per vtramque speciem constitui non vnicum, sed duo sacramenta partialia.

Responsio, ratio discriminis quo ex vi verborum sub speciebus panis continetur corpus, sub speciebus vini continetur sanguis.

17. Obiectio secundà.

Responsio.

Obiicies secundò, si corpus Christi contineretur sub speciebus olei, posset constituere aliud differens specie sacramentum per modum medicinæ, quod quidera distingueretur à sacramento Eucharistiæ: ergo licet idem corpus Christi sub duplici specie panis, potest constituere duo sacramenta numero distincta. Respondeo; si corpus Christi contineretur sub speciebus olei, & vt sic esset sacramentum medicinæ; tunc quidem Eucharistia & illud sacramentum non dicerentur in rigore duo sacramenta, sed vnum sacramentum affectum duplici significatione sacramentali totali specie diuersa: sicut si idem subiectum afficitur albedine, & nigredine, non erunt duo colorata, sed vnum coloratum pertinens pro formalis ad duas species totales coloris: sic etiam in prædicto casu essent duæ rationes formales sacramenti specie diuersæ, non tamen essent duo sacramenta; quia sacramentum illud importat in recto corpus Christi, & non potest multiplicari, nisi multiplicato illo, quod importatur in recto.

T Vltimò

18. Clemens Papa. Obicitur vltimo.

Respondeo.

Ambros.

19. Quid dicendum sit in sententia asserente species significari in recto.

Impugnatur regula quam asserit Vasquez.

20. Vasquez. Vasquez Respondet.

Refellitur.

Vltimò potest obiici modus loquendi Clementis Pontificis Epist. 21. relati in cap. Tribus gradibus de Consecrat. d. 2. vbi docet, tot holocausta esse offerenda in altari, quot populo possint sufficere; ergo sentit Pontifex; plura numero sacramenta Eucharistiæ suscipi à fidelibus; sacramentum enim Eucharistiæ holocaustum est; sunt autem plura holocausta, ergo plura sacramenta. Respondeo in primis, apud Clementem non haberi illud verbum: tot holocausta, quod refertur à Suarez; sed tanta, inquit, holocausta offerantur, quanta populo sufficere possint. Aliud autem est, tot esse sacramenta, aliud, tanta esse sacramenta: nam primum significat pluralitatem, quam negamus; secundum solum significat magnitudinem quantitatis, ad quam non oportet multiplicari id, quod significatur in recto; sufficit additio quantitatis: nam si eidem homini adderetur alia quantitas, esset maior homo, non tamen duo: sic ergo dici possit, corpus Christi sub maiori quantitate panis esse maius sacramentum, nò dignitate, sed extensione. Deinde secundò dici potest, Pontificem ibi loqui vulgari modo de holocaustis pro hostiis ante consecrationem; sicut etiam vulgò dicitur consecrari quatuor, vel quinque hostias; vbi hostia non sumitur rigorosè pro victima oblata, sed pro pane, vel quantitate panis, sub qua ponitur corpus Christi, in quo sensu vulgari hostia non est sacramentum. Si verò hostia sumatur strictè pro re oblata, sicut non dicuntur plura sacramenta, sic nec plures hostia; vt habetur expressè in c. In Christo: de Consecrat. d. 2. vbi Ambrosius ex vnitatem corporis Christi infert, non esse plures hostias, sed vnam. Vna, inquit, hostia, non multa. Sicut enim, quod ubique offertur, vnum est corpus, & non multa corpora, ita & vnum sacrificium: Ex quibus verbis non parum confirmatur nostra sententia.

SECTIO III.

Vnde sumenda sit pluralitas huius sacramenti in sententia, que dicit, species etiam in recto significari.

Supposita nostra sententia, quod Eucharistia non dicat in recto species, sed corpus, & sanguinè Christi, hæc omnia facillè intelliguntur: in sententia tamen contraria asserente, species etiam significari in recto, difficilior assignatur regula summa, ad multiplicanda sacramenta Eucharistiæ ex multiplicatione specierum. Nam in primis regula illa vniuersalis est Vasquez, quod tot sint sacramenta, quot sunt species, atque adeo in pyxide esse tot sacramenta, quot sunt particulæ consecratae; hoc, inquam, difficile est primò, quia est còtra communem modum loquendi: nemo enim dicit, Sacerdotem dum sumit hostiam in tres partes diuisam sumere tria sacramenta Eucharistiæ: sicut nec qui comedit fructum panis in tres partes diuisum, dicitur comedere tres cibos. Secundò, quia si essent plura sacramenta, deberent causare plures gratias, & habere plures significaciones distinctas.

Respondet Vasquez num. 37. non causari plures gratias; quia sumptio est conditio, sine qua hoc sacramentum non operatur; & licet sacramenta sint plura, sumptio est vna, & limitat sacramentum ad vnum effectum. Sed contra, quia in primis plures causæ applicatæ per vnicam applicationem, adhuc operarentur plures effectus,

eo quod applicatio sit solum conditio: si ergo sumptio est solum conditio, & sacramenta sint plura, singula ponent suum effectum. Deinde non video, cur sumptio tunc sit magis vna, quàm sacramenta, quæ sumuntur; quod enim attinet ad distinctionem physicam, tam distinguitur physicè sumptio vnius particulæ, vel hostiæ à sumptione alterius, quàm vna hostia, vel particula ab alia. Si verò dicas, sumptionem esse vnam moraliter, quia sit vna pars post aliam absque interruptione morali: ergo ad vnitatem etiam sacramenti sufficit similis coniunctio moralis; cur enim plus requiretur ad vnitatem sacramenti, quàm ad vnitatem sumptionis?

Confirmari, ac explicari potest in aliis sacramentis: nam sacramentum Pœnitentiæ habet etiam plures partes integrantes, quarum singulæ possent esse sacramentum seorsim; & tamen non dicitur plura sacramenta, sed vnum propter vnitatem moralem, licet habeant distinctionem physicam: ergo idem dici potest de sacramento Eucharistiæ. Maiorem ostendo, quia ponamus hominem accedere ad Confessionem cum duplici actu doloris, & singula peccata bis confiteri, ecce ex parte materiæ sunt partes, quarum singulæ sufficerent ad vnum sacramentum; nam ex vno actu doloris ex illis, & ex vna confessione eorundem peccatorum posset postea fieri aliud sacramentum. Quod etiam de forma absolutiois suo modo dici potest: nam licet Sacerdos semel solum absoluat, sed reuera singulæ syllabæ absolutiois proferuntur successiuè, & taliter, vt dimidia pars prolationis singularum syllabarum sufficeret ad integrandam sufficientem absolutioem velocius probatam; vnde illa absolutio posset diuidi in duas, quarum quælibet sufficeret ad vnum sacramentum: nunc tamen non sunt plura sacramenta, sed vnum propter coniunctionem moralem. Ergo licet duæ particulæ consecratae, si seorsim sumerentur, sufficerent ad duas refectioes, coniunctio tamen moralis, quam habent, quando simul sumuntur, faciunt, quod non sint duo sacramenta, sed vnum.

Hinc autem soluitur argumentum Patris Vasquez, quo probat suam sententiam hoc modo. Vnitas artificialis sacramenti sumenda est ex eo, quod est essentialis, aut substantiale sacramento in genere suo, non ex aliquo accidentario; nihil autem est essentialis in genere sacramenti in pluribus particulis consecratis, ex quo sumatur vnitas, cum tamen sit aliquid essentialis, ex quo sumatur pluralitas; nam loci propinquitas, aut quod vnica sumptione, aut ab eadem persona sumantur, sunt accidentalia sacramento, vt constat: vnitas etiam formæ consecrationis non iuuat, tum quia vnica forma Baptismi possunt plures simul baptizari, & fieri plura sacramenta: non est ergo, vnde sumatur vnitas sacramenti in prædicto casu.

Ad hoc, inquam, argumentum facile responderit Aduersarij adducendo in primis exèpla multa, in quibus vnitas, vel pluralitas desumitur ex aliqua circumstantia accidentali: sic voluntates eiusdem obiecti mali dicuntur vnè, vel plura peccata propter còtinuationem, vel interruptionem temporis; ita vt plures voluntates eiusdem obiecti, etiam si sint physicè diuersæ, propter còtinuationem tamen moralem sint vnum peccatum, quæ absque illa còtinuatione essent plura peccata, cum ta-

21. Confirmatur ex alij sacramentis.

Officitur in re physica.

24. Instauria.

25. Responso.

Quid sit propria & rigorosa distinctio.

22. Et sic soluitur argumentum Vasquez.

23. Aduersarij facile ad hoc argumentum respondent.

men illa còtinuatio, seu temporis circumstantia non sit còstitutiuum essentialis peccati. Sic etiam sumptio Eucharistiæ in sententia eiusdem Vasquez debet esse vna, vel multiplex propter solam circumstantiam còtinuationis, vel interruptionis secundum tempus, quæ quidem circumstantia non constituit intrinsecè, & essentialiter in ratione sumptionis sacramentalis. Omnes ergo debemus fateri, posse multiplicari aliqua ex circumstantia non pertinente intrinsecè ad eorum quidditatem, & essentialiam. Quod etiam in re physica ostendi potest: ex vna enim aqua sunt per separationem duæ aquæ, quæ separatò solum ponit negationem còtinuationis; còtinuatio autem non est aliquid constituens aquam in esse aquæ, sed in esse vnius aquæ: sic ergo potest fieri vnum sacramentum per aliquid, quod non constituit in ratione sacramenti, sed in esse vnius sacramenti.

Dices, idem debet esse constitutiuum, & distinctiuum cuiusque rei; per id enim, per quod constituitur in se ipsa, debet distingui ab omni alia, quia ideo non est alia, quia est in se talis; ergo non potest vnum sacramentum distingui ab alio, nisi per id, per quod constituitur in esse talis sacramenti; atque ideo non poterunt esse plura sacramenta per id, quod non pertinet ad constituendum sacramentum.

Respondetur, Antecedens esse verum loquendo de distinctiuo simpliciter, non vero de distinctiuo in ratione totius, nisi explicetur cù debita, proportione. Pro quo aduerte, distinctionem propriam, & rigorosam esse, quæ vnum nò est aliud, & hæc debet semper provenire à constitutiuo intrinsecò rei, vt obiectio probat: nam in exemplo supra posito de duabus aquis, illæ etiam quando faciebant vnam aquam, illæ, inquam, tunc erant duæ partes distinctæ inter se, quarum vna nò erat alia pars; & hoc habebant singulæ per id, per quod singulæ constitutebantur, nempe per suam hæcçitatem quidditatiuam. Per separationem vero postea non accepit genus hoc distinctionis, & pluralitatis, sed aliud minus proprium, scilicet quod essent duæ aquæ totales, hoc est, quod non componerent idem totum sicut autem hoc, quod est esse aquam totalem, habet singulæ, non per sua constitutiuia intrinsecà, sed per carentiam còtinuationis: sic etiam per eandem carentiam còtinuationis, quæ est aliquid superadditum aquæ in ratione totius, hoc est, esse vnum totum, quod non sit illud aliud totum. Vnde in hoc etiam genere distinctionis videtur habere suo modo locum regula illa supra posita; nam licet hæc aqua non sit distinctum totum ab alia per id, per quod constituitur in se ipsa, est tamen totum distinctum ab alia per id, per quod constituitur in ratione totius, atque ita semper distinctiuum est constitutiuum, saltem constitutiuum in illo genere, in quo est distinctio. Hinc iam ad obiectionem responderetur, eam doctrinam applicando ad materiam præsentem, singulas particulæ consecratas distingui ab aliis per id, per quod in se ipsis constituuntur in ratione sacramenti; atque ideo ante separationem etiam localem habere hanc distinctionem intrinsecam, qua hæc particula, seu hoc sacramentum præscindendo à sacramento totali, & partiali, nò est illa alia particula. Quod vero sit sacramentum totale distinctiuum

etiam ab illa alia hostia, non est constitutiuum huius particulæ in ratione sacramenti, sed in ratione sacramenti totalis, quod haberi potest per aliquam circumstantiam extrinsecam rationi sacramenti, & per illam eandem sicut constituitur in ratione totalis, potest distingui ab alio, & facere duo tota, quæ prius non erant, nisi sacramenta partialia.

Vrgebis, quia species panis, & species vini continentur corpus, & sanguinem, etiam quando sunt simul in altari, dicuntur duo sacramenta: sic enim aliquando de illis loquitur Ecclesia, vt supra vidimus; ergo & duæ particulæ, seu duæ hostiæ consecratae simul etiam coniunctæ in altari possent dici duo sacramenta. Respondeo negando consequentiam: sicut enim duo cibi diuersi, v.g. carnes, & poma, etiam quado sunt simul in mensa, dicuntur duo cibi; plura tamen poma eiusdem rationis simul posita non dicuntur plures cibi, sed vnus: sic corpus, & sanguis Christi sub speciebus diuersis dicuntur duo sacramenta: quia heterogeneitas fecit pluralitatem: duæ tamen hostiæ simul posita non dicuntur duo sacramenta, sed vnum; quia in his homogeneis separatio facit pluralitatem, & coniunctio vnitatem. Non potest ergo in vniuersum approbari regula illa P. Vasquez de multiplicandis sacramentis Eucharistiæ solum propter multitudinem specierum, etiam quando simul posita sunt.

Sed neque etiam regula illa alia, quod multiplicetur sacramentum iuxta multitudinem eorum, qui illud suscipiunt, videtur vniuersaliter vera. Primò, quia si in eodem calice sit vinum pro decem conuiuis, non dicuntur plura vina, sed vnum vinum, & vnus potus pro omnibus; ergo sanguis Christi potandus à multis dicitur adhuc vnus potus, dum est in vno calice, & corpus Christi sumendum à multis, tamen, dum est in eadem pyxide, dicitur vnus cibus, sicut plura poma in eodem ferculo apposita pro omnibus dicuntur vnus cibus.

Secundò, quia si eadem hostia consecrata ab aliquo sumpta propter stomachi debilitatem non corruptis speciebus, integra post horam eicere-tur, posset eadem ab alio sacramentaliter sumi, & vtrique dedisset gratiam, non tamen essent duo sacramenta, nec duæ Eucharistiæ; nihil enim haberet vna, quod non haberet alia, vt constat; ergo distinctio sumentium non multiplicat. Tertio, quia sicut ante vsum actualem est verum, & completum sacramentum Eucharistiæ, sic ante vsum potest esse vnum, vel plura sacramenta; sed ante vsum est indifferens, vt sumatur ab vno, vel multis; ergo non multiplicatur per solam multitudinem sumentium.

Dicunt aliqui, multiplicari per intentionem, qua destinatur hostiæ distribuendæ pluribus, vel dandæ vni; ideo tres partes sumendæ ab eodem Sacerdote sunt vnum sacramentum; tres vero particulæ dandæ tribus sunt tria sacramenta. Sed contra; quia hæc intentio interior videtur nimis extrinsecà ad faciendam hanc vnitatem, vel multitudinem. Quid enim si vnus habeat intentionem distribuendæ illas hostias multis, alius vero habeat intentionem, quod sumantur omnes ab vno? eruntne tunc plura, & vnum sacramentum simul propter diuersas illas intentiones? Adde, non esse vnum, vel multos cibos, qui eodem ferculo apponuntur propter intentionem inter-

26. Instabilis.

Respondeo.

27. Nec etiam vniuersaliter verè est multiplicari sacramentum pro multitudine sumentium. Primo, quia.

Secundò.

Tertio.

Dicunt aliqui multiplicari per intentionem qua destinatur.

Refelluntur.

nati, quam aliquis habet comedendi totum illud, vel distribuendi focis. Denique, qui defert sacramentum pro pluribus infirmis communicandis, non dicitur communiter deferre sacramenta, sed sacramentum.

29. Nec verum est uniuersaliter multiplicari pro multitudine sumptionum.

Illa etiam regula, quod multiplicetur hoc sacramentum pro multitudine sumptionum, non videtur in vniuersum vera. Primò quia, vt supra dicebam, eadem difficultas videtur restare de ipsis sumptionibus, vnde multiplicentur: nam si hæc multiplicentur per distantiam vnius ab alia, idem poterit dici de ipsis Sacramentis. Secundò, quia potest contingere, vt sit duplex sumptio eiusdem sacramenti, vt in casu supra posito, si eandem hostiam, quam hodie quis sumpsit, cras, incorruptis speciebus, eiceret, posset iterum cras eam sacramentaliter sumere, sicut posset aliam sumere, & daret nouam gratiam sacramentalem, & diuersam refectionem spiritualem: sacramentum tamen esset omnino idem, vt constat, ergo sumptio sola diuersa non multiplicat.

30. Instancia.

Dices, iuxta probabilem sententiam, quæ docet, posse aliquando eandem contritionem nõ reuocatum deferre pro materia in duplici Sacramento Pœnitentiæ, adhuc illa contritio diceretur duplex sacramentum propter duas applicationes; ergo & in prædicto casu eadem hostia diceretur duplex sacramentum propter duas applicationes, vel sumptiones. Respondeo, fore tunc duo sacramenta Pœnitentiæ, quia illud sacramentum non includit solam contritionem, sed etiam confessionem, absolutionem, & satisfactionem; quæ omnes essent diuersæ, licet contritio esset eadem: in nostro tamen casu sacramentum Eucharistiæ esset omnino idem: quia omnia, quæ illud intrinsecè componunt, essent omnino eadem, vt constat.

31. Non ergo leuiter confirmatur nostra sententia ex eo quod nulla regula possit præscribi que satisfaciat.

Vides, vix posse regulam aliquã præscribi, quæ omnino satisfaciat: vnde non leuiter confirmatur nostra sententia, iuxta quam si solum corpus, & sanguis Christi significatur in recto, facile omnia expediuntur; & explicatur optimè, quomodo hoc sacramentum semper sit idem cibus, idem panis, idem sacramentum, siue ab vno, siue à multis sumatur. Si tamen in recto diceret etiam species, vt alij volunt, tunc in primis diceret, coniunctionem localem pluriù specierum, v.g. in eadem pyxide, in eodem altari, facere, vt dicatur vnũ sacramentum, sicut plura poma eiusdem rationis apposita simul dicuntur vnus cibus, si verò separètur, tunc ratione separationis possent dici plura sacramenta, licet fortasse separatio ad hoc non cohereret: nã de toto tritico, quod in diuersis horreis vrbis afferuatur, solemus dicere, illud esse cibum omnium ciuiũ pro hoc anno: cur ergo de omnibus hostiis consecratis, Romæ existentibus non possemus dicere, illum esse cibum spiritualem huius vrbis?

32. Separatio tamen fore sufficeret ad dicenda plura sacramenta.

Cæterum, quod separatio illa sufficeret ad dicenda plura sacramenta, colligi etiã potest ex eodem communi modo loquendi de cibis communibus; qui, etiam si sint homogenei, distributione tamen ipsa, & separatione appellantur multi cibi. De eodem enim tritico, & pane omnibus dabat Ioseph. Genes. 47. & tamen dicitur, quod præbebat cibaria singulis, & rursum quod Sacerdotibus statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur: & de eodem Manna dicitur Exod. 16. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines. Posset ergo similiter Eucharistia propter distributionem, & separationem appellari

multiplex cibus. Propter hanc enim rationem diximus sup. sect. 1. Eucharistiam sub speciebus panis, quãdo seorsim sumitur à speciebus vini, posse appellari, non coniuuium integrum, sed totale sacramentum; quia in eiusmodi homogeneis separatio dat totalitatem; ergo eodem modo eadem species Eucharistiæ per separationem ab alia simili specie potest acquirere pluralitatem in sua ratione, quam prius non habebat.

33. Instancia.

Dices, si Sacerdos accipiat hostiam vnã, & statim afferat alia hostia ex alia Ecclesia, quam absque interruptione morali in eadem Missa accipiat, non dicitur suscepisse duo sacramenta, sed vnũ: ergo distantia vnius hostiæ ab alia non sufficeret ad multiplicanda sacramenta. Respondeo, tunc ex vtraque hostia fieri vnũ sacramentum per coniunctionem; quia licet prius distarent, postea adducta secunda hostia ad Sacerdotem, qui sumpsit primam, incipit secunda facere vnũ sacramentum cum prima.

Diluitur.

Aduerte tamen primò, hæc procedere non absolute, sed ex suppositione, quod species diceretur in recto; nam de facto iam dixi, semper esse idem sacramentum. Nunc solum dicimus, quod si illa sententia esset vera, ita magis consequenter loquendum esset: iuxta quam etiam sententiam dicendum esset, per sumptionem diuersarum hostiarum à diuersis multiplicari etiam sacramenta; quia ipsa sumptione à diuerso homine multum separatur moraliter vna hostia ab alia; nam licet physicè magis fortasse distet vna pars hostiæ ab alia in eodem altari, quàm in stomacho vnius ab alia existente in stomacho alterius localiter coniuncti, in ordine tamen ad vsus humanos, & moraliter magis separata est, & ideo posset maiori titulo multiplicare sacramenta.

34. Nota hæc omnia procedere ex suppositione quod species diceretur in recto.

Aduerte secundò, iuxta eandem sententiam, quod licet sumptio solum diuersa eiusdem hostiæ non sufficeret ad multiplicanda sacramenta, vt supra diximus, casu, quo eadem hostia die sequenti ab eodem, vel ab alio homine iterum sumeretur; aliter tamen dicendum fortasse alicui videbitur, si, illis speciebus corruptis, & reproducta iterum eadem materia, & eadem quãtitate, iterum generaretur tritico, & fieret panis, ac consecraretur, licet enim tunc esset idem corpus Christi sub eadem quantitate panis, adhuc videtur posse dici, non esse idem sacramentum, quod prius fuerat; tum quia cætera accidentia panis essent diuersa, tum etiam quia licet omnia priora accidentia panis fuissent diuinitus reproducta; consecratio tamen diuersa requireretur; quæ videtur sufficere ad variandum ens artificiale, vt quando crux lignea dissolueretur, & postea ex eisdem lignis, & clavis iterum construeretur, censeretur moraliter esse crux noua, eo quod interruptio illa indigens nouo artificio ad hoc, vt iterum resulter ens artificiale, sufficit ad variandũ illud ens artificiale moraliter: vnde calix consecratus, si rumpatur, & dissoluatur, ac postea ex eadem materia fiat calix, indigebit noua consecratione, quia censeretur nouus calix propter nouum artificio, quod interuenit. Cùm ergo sacramentum illud propter corruptionem specierum dissolutum fuisset, & postea de nouo construatur per nouam formam, & nouam coniunctionem corporis Christi cum speciebus, videtur etiam fore nouum sacramentum.

35. Notandum.

Cæterum, si hæc ratio sufficeret ad multiplicanda sacramenta simpliciter, & absolute, probaret etiam in

36. Hæc ratio probaret etiam in nostra sententia.

In rigore loquendo id nõ sufficit.

in nostra sententia, licet hoc sacramentum dicat in recto solum corpus & sanguinem Christi, adhuc plures hostias saltem à diuersis consecratas esse multa sacramenta propter diuersum artificio, nempe diuersam formam, & diuersam coniunctionem specierum cum corpore Christi, sicut calix est diuersus, licet argentum sit idem, propter diuersam formam artificialem de nouo inductam. Quare dicendum est, in rigore loquendo, id non sufficere, neque in illo casu crucem fore diuersam in rigore physico loquendo, quia id, quod importatur in recto, est idem, nec possunt eiusmodi concreta accidentalialia multiplicari, nisi multiplicetur rectum, seu subiectum, vt constat in vno homine habere plures paternitates etiam successiuè vnã post aliam, qui tamen non dicitur alius pater ab eo, qui prius fuit. Latius tamen, & in ordine ad vsũ humanum appellatur aliquando alia crux & alius calix, nempe pro formali, seu habere aliam formam artificialem crucis, vel calicis, & ideo indiget noua consecratione; quia nimirum consecratio ex intentione consecrantis videtur affixa, non argento, sed formæ calicis; secundum quam deferuit potest ad vsũ sacrificij, quare destructa forma artificiali calicis, propter moraliter destructi censeretur, quando indiget nouo artificio, vt habeat talem figurã & partium dispositionem, censeretur etiam perisse consecratio, nec posse redire, nisi de nouo consecratur. Est ergo latior, & minus propria illa loquutio, qua dicitur alius calix; sicut si aliquis, qui eandem vestem sæpius dissoluit, & refecit, diceretur habuisse decem vestes; aut qui librum dissolutum iterum conglutinet, diceretur accipere, vel habere alium librum; quæ loquutiones, vt constat, non sunt propriæ; dicitur tamen aliquo modo ille alius calix, quasi æquiuallenter, quia in ordine ad vsũ sacrificij ineptus est, perinde ac si esset alius, nisi de nouo consecratur; eo quod consecratio prima non erat affixa materiæ, sed formæ artificiali, quæ iam per fractionem moraliter destructa censeretur. Sic ergo sacramentum illud improprie posset dici aliud ratione formæ & nouæ conglutinationis, & constructionis partium; in rigore tamen loquendo esset idem, si totum, quod importatur in recto, manet idem; si autem rectum ex aliqua parte esset diuersum, aliqua etiam ex parte diuersum erit sacramentum.

37. Notandum terminum.

Aduerte tertio, in eadem sententia ponente species etiam significari in recto, licet propter specierum separationem dicenda essent multa sacramenta, illam tamen pluralitatem non esse sumendam ex respectu, quem species illæ haberent ad plures refectiones, aut cibationes, sed ex separatione, vt diximus, illarũ specierum. Si enim multitudo desumenda esset, vt aliqui volunt, ex aptitudine, quam species habent ad plures cibationes, sequeretur fore etiam multa sacramenta ante separationem, si plures hostiæ simul consecrarentur, aut plures panes, quos vnica comestione non posset vnus homo simul sumere, aut si vinum in ea quantitate consecraretur, quam vnus homo non posset simul bibere: tunc enim multiplicandum esset etiam sacramentum per ordinem ad plures sumptiones, vel refectiones, cùm non esset aptum ad vnã, sed ad plures. Non ergo debet sumi pluralitas, vel vnitas per aptitudinẽ ad plures, vel vnica refectionem, sed per separationem moralem, & humanam illarum specierum, vt diximus.

38. Notandum.

Vltimò aduerte, in eadem sententia non debere P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

re multiplicari sacramenta propter plures significationes, & virtutes ad causandas plures gratias in diuersis, pro vt vult Vasquez n. 16. & 17. dicens, vnã hostiam vnã solam gratiam posse significare, & causare; plures verò hostias plures gratias in diuersis. Hoc tamen difficile est, quia significatio in actu primo, & virtus causatiua est essentialis Sacramento; vt fatetur ipse Vasquez ibi. pluralitas autem sacramenti non est essentialis Eucharistiæ; nam eadem partes hostiæ, quæ vnitæ erant vnũ sacramentum, diuisæ sunt plura in eius sententia, & duæ partes specierum vini separatae in duplici calice, sunt duo sacramenta; si autem coniungantur in vno calice, non sunt iam duo, sed vnũ sacramentum, & quidem tunc non perdidit aliquam virtutem causandi, vel significandi gratiam propter illam coniunctionem: adhuc enim significant gratiam, quam causare possunt in omnibus, qui ex illo calice sumserint, quotquot illi sint: non sumitur ergo pluralitas ex noua virtute significandi, vel causandi, quam habeant semper enim significant gratiam causandam de nouo per nouam sumptionem; neque ex se significant magis vnã gratiam causandam per vnã sumptionem, quàm plures gratias causandas per plures sumptiones. Sed de his satis.

Notandum vltimum. Vasquez.

DISPUTATIO III. De necessitate Eucharistiæ.

SECTIO I. Præmittitur, quid sit necessitas medi; quid præcepti.

SECTIO II. Vtrum Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medi;?

DE hoc agit S. Thomas in præsentia art. 3. vbi non est sermo de necessitate præcepti, sed de necessitate medi;: nam de necessitate præcepti agitur infra quest. 80. Oportebit autem prius breuiter tradere, quid sit necessitas medi; quid præcepti.

SECTIO I. Præmittitur, quid sit necessitas medi; quid præcepti?

Hæc distinctio ab antiquis insinuatã à Neotericis acuratus traditur, cum quibus supponendum omnino est, dupliciter aliquid esse necessarium ad salutem, scilicet vel necessitate medi; vel necessitate solum præcepti. Primo modo dicitur necessaria gratia iustificans; nam est medium necessarium ad beatitudinem consequendam: secundò modo dicitur necessaria restitutio rei ablata, vel observatio ieiunij, &c. Est autem non exigua difficultas, & controuersia inter recentiores Theologos in explicanda omnino differentia inter vtramque necessitatem; de quo videndus est ultra alios Vasquez in præsentia disputat. 169. cap. 1. & tom. 4. in 3. part. quest. 84. art. 5. dub. vnico. In qua quæstione, omissis variis sententiis, breuiter dicendũ censeo, illa dici necessaria necessitate medi;, quæ requiruntur, vt conducant ad salutem, vel ad aliquid necessarium ad salutem æternam; & sine quibus salus haberi non potest; illa autem dici necessaria necessitate præcepti.

1. Duplex necessitas medi; & præcepti.

Vasquez.

In quo sit differentia inter vtramque necessitatem.

cepti, quæ solum requiruntur necessariò, vt vite- tur aliquod peccatum, quod esset obex ad salu- tem. Hinc est, Baptismum esse necessarium neces- sitate medij, quia requiritur necessariò ad primam gratiam, sine qua salus non obtinetur; at verò re- stitutio solum est necessaria necessitate præcepti, quia solum requiritur, ne ponatur obex peccati retinendo alienum.

2. *Etiam oritur alia differen- tia à poste- riori.* Ex quo oritur alia differentia, per quam à pos- teriori dignoscuntur facile necessaria necessitate medij, & necessaria necessitate præcepti, nam quæ solum sunt necessaria hoc posteriori modo, talia sunt, vt eorum ignorantia excuset; nam si quis inuincibiliter ignoret obligationem restituendi, non ideo damnabitur; at verò in iis, quæ sunt neces- saria necessitate medij, ignorantia etiam in- uincibilis, licet excuset à nouo peccato, non ta- men excusat defectum illum; vt si quis inuinci- biliter ignoret necessitatem Baptismi, licet excusetur à nouo peccato, quod committeret, si sciens omitteret baptismum, non tamen ideo saluabitur; quia ignorantia illa non dabit gra- tiam, quam daret Baptismus.

3. *Instantia.* Dices, etiam si quis ignoret Baptismi neces- sitatem, potest consequi salutem, si habeat actum contritionis: ergo Baptismus non est magis neces- sarius, quam restitutio. Idem est de sacramento Pœnitentiæ, quod etiam est necessarium neces- sitate medij in re, vel in voto ad iustificationem, & salutem homini adulto, qui post Baptismum mor- taliter peccauit. Respondetur distinguendo con- sequens: ergo Baptismus in re susceptus non est magis necessarius, quam restitutio, transeat; Ba- ptismus in re, vel in voto, nego consequentiã. Ita- que licet Baptismus in re susceptus non sit neces- sarius necessitate medij, quia etiam sine illo datur salus; ceterum Baptismus in re vel in voto est ne- cessarius necessitate medij, quia sine illo non dar- tur salus; dicitur autem contritio Baptismus in voto, non quidem, quia habet suam efficaciam in ordine ad iustificationem ab ipso reali Baptismo, sed quia includit in se implicitum votum Baptismi suscipiendi, si fieri possit, sicut & implendi om- nia alia præcepta. In quo etiam sensu dicitur con- tritio iustificare in ordine ad clauis, seu in ordine ad sacramentum Pœnitentiæ, non quod accipiat vim iustificandi à sacramento, sed quia, quando extra sacramentum iustificat, habet in se votum implicitum subiiciendi clauibus peccata morta- lia; ad quod manet homo obligatus, etiam post- quam iustificatus est per contritionem.

4. *Dices ergo in eodem sensu restitutio potest dici necessaria necessitate medij.* Hinc tamen oritur difficultas: si enim hac sola ratione Baptismus, v.g. est necessarius necessitate medij in re, vel in voto, quia contritio includit implicitum votum Baptismi, ergo in eodem sen- su potest dici restitutio necessaria necessitate me- dij ad salutem, quia saltem in voto semper re- quiritur; nam sicut qui ignorat inuincibiliter necessitatem Baptismi, habet tamen in ipsa con- tritione votum implicitum Baptismi, quia habet votum implicitum seruandi mandata; & ideo Baptismus dicitur necessarius necessitate medij in re, vel in voto: sic etiam, qui ignorat inuinci- biliter obligationem restitutionis, habet in con- tritione votum implicitum illius, & per conse- quens restitutio in re, vel in voto erit necessaria necessitate medij post furtum.

5. *Ve soluat hæc difficultatem multa dicunt Theologi.* In hac difficultate explicanda multa dicunt Theologi, vt assignent verum, & vniuersale dif-

erimen inter necessitatem præcepti, & neces- sitatem medij; quæ quæstio tractari solet vel in ma- teria de Baptismo, vel in materia de Pœnitentiã; quia illa duo sacramenta ponuntur vt necessaria necessitate medij ad iustificationem, & salutem, Baptismus quidem omnibus, Pœnitentiã verò sa- cramentum iis, qui post Baptismum mortaliter peccauerunt; & vtrique illi sacramento difficul- tas communis est; quod enim de vno dicitur, debet etiam de altero dici proportione accom- moda.

6. *Canus. Valquez. Canus Resp. de non vult. re illam con- tritionem nisi habeat votum explicitum & propositum re- cipienda sa- cramentum. Hac. semen- tia communitè rejicitur.* In primis ergo Canus *Relecti. de Pœnitentiã, s. p. conclus. 3. & seqq.* cum alijs quos affert Valquez *tom. 4. in 3. p. quæst. 84. artic. 5. dub. vltimo, num. 6. & sequentibus*, dicunt, ea, quæ sunt necessaria necessitate medij, requiri quidem vel in se ipsis, vel certè quando ipsa non ponuntur, requiri eor- um votum explicitum; vnde contritio non sup- plet vicem sacramenti, nisi habeat quis explici- tum propositum recipienda sacramentum. Hæc sententia communitè rejicitur, & merito; quia ille, qui inuincibiliter ignorat præceptum Con- fessionis, vel est inuincibiliter oblitus, potest adhuc habere veram contritionem suorum pec- catorum ortam ex dilectione Dei super omnia; cui actui infallibiliter coniungitur gratia iusti- ficationis: quod de illo, qui non est baptizatus, negari non potest, potest enim aliquis cum igno- rantia inuincibili Baptismi credere mysteria ne- cessaria, & concipere affectum compunctionis, & contritionis, eaque via iustificari absque voto explicito Baptismi; ergo & poterit post Baptis- mum iustificari per contritionem absque notitia, vel memoria confessionis. Videatur Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 17. sect. 3. num. 9.*

7. *Alij respon- dem contri- tionem ita esse votum vt non iustificet nisi cum directâ obligatione ad sacramen- tum susci- piendum suo tempore.* Secundus modus explicandi est, quod contri- tio ita est votum implicitum sacramenti, vt non afferat iustificationem, nisi cum directâ obliga- tione ad ipsum sacramentum suo tempore susci- piendum: sicut enim solutio pretij est medium necessarium ad aliquid emptione comparandum, quia emptio ex sua intrinseca ratione inducit obligationem ad soluendum pretium: sic sacra- mentum dicitur medium necessarium ad iustifica- tionem, quia ipsa iustificatio virtute contritionis habita afferat directam obligationem accipiendi sacramentum. Ita Coninch *supra quæst. 68. art. 2. dub. 1. num. 13.* & partim Suarez *vbi supra.*

8. *Coninch. Suarez. Hac responsio nõ satisfaci.* Hæc tamen non explicant satis illam differen- tiam; quia in primis reuera contritio nullam af- fert obligationem nouam directam, vel indire- ctam suscipienda sacramentum; nam ille, qui sa- cramenti non habet notitiam, non potest in con- tritione aliter illud intendere, quam alia præcepta; ideo enim implicitè dicitur velle sacramentum, quia habet voluntatem generalem seruandi om- nia præcepta, quorum vnum est de suscipiendo sacramento; ad alia autem præcepta non se obli- gat de nouo per actum contritionis, sed solum proponit ea seruare; alioquin peccata post con- tritionem commissa haberent illam peculiarem malitiam contra obligationem nouam contra- ctam in contritione; ergo nec ad suscipiendum sacramentum se magis obligat per contritionem; alioquin ille, qui post contritionem non confite- retur suo tempore, contraheret diuersam mali- tiam contra illam nouam obligationem, quam sibi imposuit in contritione; quam malitiam non contraheret, qui non habuit contritionem.

Confir

9. *Confirmatur.*

10. *Ad allatum exemplum re- spondetur.*

11. *Sacramentum nullo modo easat gra- tiam illam antecedit em, qua solū da- tur ex opere operantis.*

Immo retor- quetur contra illos ex illius venditionis.

Confirmatur, quia in ipsa Confessione pœni- tens habet etiam dolorem de peccatis, & propo- situm vniuersale seruandi præcepta; non tamen se obligat villo modo ad ea seruanda, sed solum proponit, vt omnes concedunt: ergo neque in contritione præcedenti se obligauit aliquo modo ad suscipiendum sacramentum per illam volun- tatem, & propositum vniuersale seruandi omnia præcepta; imo nec se obligaret, licet haberet pro- positum speciale suscipienda sacramentum.

Vnde constat ad exemplum illud de emptio- ne: hæc enim obligat de nouo ad pretij soluend- um; contritio autem nullam talem obligatio- nem afferit suscipienda sacramentum. Adde, pre- tium, quod postea soluitur, dari pro re empta: sa- cramentum vero, quod postea suscipitur, nullo mo- do esse pretium (vt ita dicam) gratiæ antea acce- ptæ; alia enim gratia sacramentalis datur in sa- cramento noua intuitu ipsius sacramenti; illa au- tem prior gratia non fuit data intuitu sacramen- ti, sed contritionis; nõ potest enim sacramentum esse causa moralis gratiæ illius, cum nondum sit positum: & aliquando nunquam sit ponendum. Vnde non video, quo sensu velit P. Suarez, sacra- mentum postea suscipiendum esse solutionem com- pletam gratiæ prius acceptæ; nam si est solutio, est pretium; pretium autem est causa moralis ven- ditionis, & translationis dominij: Sacramentum autem non causet moraliter gratiam illam ante- cedentem, quæ datur, non quidem ex opere ope- rato, sed ex opere operantis; ergo non est pre- tium illius gratiæ, sed alterius, quæ postea datur.

Denique neque in genere causæ finalis potest mouere sacramentum postea suscipiendum ad con- ferendam illam gratiam; quasi Deus det illam gratiam, vt postea suscipiatur sacramentum, quod per contritionem desideratur, & proponitur sus- cipiendum. Hoc, inquam, dici non potest; tum quia licet contritio ipsa possit eligi vt medium ad sacramentum, quatenus in contritione datur voluntas recipienda illud, quæ voluntas conduc- cit ad querendum, & obtinendum sacramentum; gratia tamen illa collata intuitu contritionis non videtur medium ad sacramentum; quia etiam si non conferretur gratia, adhuc contritio haberet voluntatem efficacem sacramenti, & eodem mo- do conduceret ad illud ponendum; tum etiam, quia sacramentum aliquando non solum non est futurum, sed nec possibile, quædo, v.g. homo con- teritur moribundus in deserto, vbi nec potest ba- ptizari, nec sacramentaliter absolui; finis autem non potest mouere ad ponenda media, nisi apprehendatur possibile, quod per illa media obrinea- tur; non potest ergo Deus ex amore sacramenti moueri ad dandam illam gratiam, quando videri impossibile, quod per illam contritionem, aut per illam gratiam obtineatur sacramentum. Ad quod possumus retorquere exemplum illud venditionis, & pretij: non potest enim venditor vendere, quando accipit de præsentem partem solutionis, & pretij, & scit reliquum pretij nec vnquã esse solu- endum, nec esse possibile solutionem: non, in- quam, potest tunc vendere intuitu, aut ex amore pretij restantis, sed si vendit, id facit solum intuitu illius partis pretij, quam de præsentem accipit; ergo cum Deus sciat, sacramentum nec esse po- nendum, nec esse possibile, non potest moueri ad dandam gratiam ex amore illius completæ solu- tionis, quæ facièda est per sacramentum, vt Sua-

rez volebat, sed debet dare gratiam intuitu con- tritionis præsentis, & meritorum Christi, quæ non per sacramentum, sed per contritionem ap- plicantur.

Alij tertio dicunt, necessaria necessitate præ- cepti esse illa, quorum necessitas oritur solum ex præcepto; illa verò esse necessaria necessitate me- dij, quorum necessitas antecedit præceptum; imo ideo sunt in præcepto, quia supponuntur media necessaria ad salutem. Restitutio, v.g. ideo est ne- cessaria, quia datur præceptum; Baptismus verò ideo est præceptus, quia est medium necessarium ad salutem; quia nimirum Christus statuit Ba- ptismum, vt medium vnicum ad salutem; hinc oritur obligatio suscipienda illum. Sunt autem aliqua ex natura rei media necessaria ad salutem, vt gratia habitualis, fides, &c. alia verò ex insti- tutione Dei, vt Baptismus, Pœnitentiã, &c. vtra- que sunt in præcepto, quod tamen præceptum supponit in illis necessitatem medij.

Hæc explicatio rejicitur à Suarez *hoc tom. 3. disput. 3. sect. 1. §. Dico primò.* & Valquez *ibid. n. 24.* quia si Christus non præcepisset Confessionem, v.g. etiam si dedisset ei virtutem ad iustificandum ex opere operato, adhuc non esset medium neces- sarium; possent enim homines relinquere illud medium, & iustificari per contritionem, sicut ante- rea; ergo Confessionem esse medium necessarium supra hoc, quod est habere vim ad iustificandum, addit solum præceptum confitendi, atque ideo antecedenter ad præceptum non intelligitur cum necessitate medij.

Respondent, potuisse sacramentum institui vt medium absque obligatione; non tamen potuisse Baptismum institui vt medium vnicum absque eo quod resultaret statim obligatio, & præcep- tum naturale suscipienda illum; & ita de facto esse ea, quæ dicuntur necessaria necessitate medij: sunt enim vel ex natura rei, vel ex institutione Dei, media vnica ad salutem; & ex hac neces- sitate præcedente oritur obligatio, seu præceptum assumendi illa media.

Sed contra hoc est; quia non potest intelligi, qualis sit illa institutio Baptismi, v.g. vt medij vnici præcedens ante præceptum Baptismi: nam vel Christus instituit vt medium vnicum ad sa- lutem Baptismum re ipsa susceptum, vel Baptis- mum in re, aut in voto. Non primum, quia si Ba- ptismus re ipsa susceptus erat medium vnicum ex institutione Christi, Baptismus in voto non suffi- ceret. Sed nec secundum dici potest; quia si non est institutus Baptismus re ipsa susceptus vt me- dium vnicum ad salutem; ergo ex illa institutio- ne non oritur obligatio suscipienda Baptismum re ipsa, atque adeo contritio non habebit votum implicitum Baptismi suscipienda: contritio enim solum habet votum implicitum suscipienda id quod est medium vnicum, & necessarium ad sa- lutem, & obseruandi præcepta: Baptismus autem re ipsa susceptus non est ex illa institutione præ- cedenti medium necessarium, & vnicum ad salu- tem: ergo contritio non habet votum implicitum Baptismi re ipsa suscepti, neque ex eiusmodi in- stitutione oritur obligatio suscipienda Baptis- mum in se ipso.

Dices, antecedenter ad præceptum institutum fuisse Baptismum à Christo vt medium vnicum ad salutem, vel in se ipso, vel saltem propositum illius suscipienda: ex hac autem institutione oriri obli- gatio

12. *Respondent. restitio alij ne- cessitate me- dij antecedere præceptum, præcepti verò subsequi.*

13. *Suarez. Valquez. Rejicitur hæc responsio.*

14. *Respondent.*

15. *Impugnatur.*

15. *Instantia.*

gationem talem, ratione cuius contritio censetur habere votum saltem implicitum Baptismi; quia datur obligatio ad media necessaria salutis.

Sed cõtra; quia si institutio illa antecedit præceptum, ex illa non sequitur obligatio suscipiendi Baptismi; sed obligatio vel suscipiendi Baptismum, vel habendi propositum Baptismi suscipiendi; obligatio enim solum est ponendi media necessaria ad salutem, sed medium necessarium ad salutem ex vi illius institutionis non est Baptismus re ipsa susceptus, sed vel Baptismus, vel propositum illius; ergo non est obligatio ad Baptismum, sed ad disunctum, nempe ad Baptismum, vel propositum illius; ergo contritio, quatenus habet votum implicitum seruandi omnia præcepta, non haberet ex vi præcisa illius institutionis votum Baptismi suscipiendi, sed vel suscipiendi Baptismi, vel habendi propositum Baptismi suscipiendi. Hoc autem nõ est votum Baptismi; aliud enim est in rigore desiderare, vel velle Baptismum; aliud velle propositum Baptismi. Quod probari potest in primis, quia aliud est votum castitatis, aliud est votum vouendi castitatem; illud enim prius est votum referuatum; hoc posterius non est votum referuatum, quia non est votum castitatis; vt cum aliis docent Suarez tom. 2. de relig. lib. 6. de voto, cap. 21. num. 7. & Thom. Sanchez lib. 4. de voto, cap. 4. num. 70. Item quia aliud est propositum seruandæ castitatis, aliud verò propositum faciendi propositum seruandæ castitatis, quod in rigore non est propositum castitatis; nam qui habet propositum confitendi, eo ipso habet propositum habendi tunc, quando confitebitur, dolorem de peccatis, & propositum non peccandi; atque adeo habet propositum habendi tunc propositum castitatis præceptæ seruandæ: nunc tamen non habet propositum castitatis, nec propositum non peccandi; neque enim nunc est dispositus ad absolutionem; ergo propositum, seu voluntas propositi habendi de suscipiendo Baptismo, non est in rigore propositum, seu voluntas suscipiendi Baptismum. Si ergo ex illa institutione Baptismi solum oritur obligatio suscipiendi Baptismum, vel habendi propositum illum suscipiendi, non est vnde contritio sit implicitè voluntas Baptismi, sed solum erit voluntas implicita illius disuncti, nempe vel Baptismi, vel propositi suscipiendi Baptismum, cum illud disunctum solum sit institutum in remedium necessarium, & aliunde nullum aliud præceptum sit impositum.

Adde; si absque omni alio præcepto positio Baptismi, Christus instituisset eo modo in necessarium remedium disunctum illud ex Baptismo, & voluntate Baptismi, non posset homo per solam contritionem quantumcumque perfectam disponi proximè ad iustificationem; quia contritio, vt probauimus, non esset tunc voluntas Baptismi etiam implicitè, sed solum esset implicitè voluntas illius disuncti necessarij ad salutem, scilicet vel Baptismi, vel voluntatis Baptismi; ergo si homo iustificaretur cum sola contritione absque alia voluntate determinata Baptismi, iustificaretur absque Baptismo, & voluntate Baptismi, quod esset contra id, quod supponitur, Deum statuisse neminem iustificare absque Baptismo, vel voluntate Baptismi.

Fatendum ergo est, necessitatè Baptismi in re, vel in voto oriri ex præcepto positio diuino,

quo Baptismus in re præceptus est omnibus: ex quo præcepto oritur, quod nemo possit iustificari absque Baptismo, vel saltem voluntate Baptismi; cum enim non possit extra sacramentum iustificari absque contritione, quæ includit voluntatem seruandi omnia præcepta, quorum vnum est de suscipiendo Baptismo; hinc fit, non posse iustificari absque Baptismo, quem Deus voluit habere virtutem iustificandi, vel certè absque voluntate Baptismi, quæ necessariò includitur in omni contritione, cum detur præceptum de suscipiendo Baptismo.

Propter hæc P. Vasquez dicto dub. vnico ingenue fatetur, cõtritionem eodem ferè modo esse votum sacramenti Pœnitentiæ, (& idem debet dicere de Baptismo) sicut est votum aliorum præceptorum. Pro quo supponit, votum sacramenti non ideo dici medium ad iustificationem, quia illud votum sit causa contritionis, cum potius è contra cõtritio sit causa illius voti; ideo enim volumus confiteri, quia dolemus de peccatis. Neque etiam dici potest, quod auxilia ad contritionem dantur nobis virtute sacramenti suscipiendi; neque quod contritio habeat maiorem virtutem ad iustificandum propter relationem, aut ordinem, quem habet ad clauas: nam ante institutionè sacramenti habebat eandem virtutem. Rursus nec dici potest, (vt aliqui insinuant) per contritionem remitti peccata, sub conditione futuri sacramenti, vel quod verè non remittantur peccata, donec ponatur sacramentum, vt alij indicant: quibus suppositis, concludit, ideo contritionem esse votum sacramenti, quia habet implicitam saltem voluntatem seruandi omnia præcepta. Dicitur autem à Tridentino, cõtritioni non adscribi iustificationem absque voto sacramenti, quod includit: cum tamen id non dicatur de voto aliorum præceptorum in eadem contritione inclusis; hoc, inquam, fecit Concilium, tum vt condemnaret obiter errorem Petri Oxonensis Doctoris Salmantini, qui tẽpore Sixti I V. docuit, peccata mortalia, quantum ad culpam, & pœnam alterius sæculi, deleri per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas, hoc est, ita vt nulla deinde maneret obligatio confessionis eorum peccatorum: cuius oppositum significauit Concilium in illis verbis, scilicet, non auferri per contritionem obligationem confitendi; tum etiam propter peculiarem quamdam rationem, quæ non inuenitur in aliis præceptis; nam illa, licet eorum votum includatur etiam in contritione, non tamen sunt secundum se media necessaria ad iustificationem; restitutio enim, v.g. secundum se ipsam nunquam est medium necessarium conferens iustificationem, sed voluntas restituendi contenta in contritione, vel pœnitentia. At verò sacramentum Pœnitentiæ in se ipso aliquando est mediũ vnicum, & necessarium ad salutem, quando scilicet datur oportunitas, & vrget præceptum confitendi; tunc enim non poterit dari vera contritio absque ipso sacramento re ipsa posito, cum non possit esse vera voluntas obseruandi præceptum absque exequutione operis, quando præceptum vrget: ideo ergo sacramentum dicitur medium necessarium in re, vel in voto, quia aliquando votum, aliquando ipsummet sacramentum est medium necessariò requisitum ad iustificationem. Hæc est sententiã P. Vasquez, quam ipse latissimè explicat loco citato.

tatem Baptismi in re, vel in voto oriri ex præcepto positio diuino, quo Baptismus in re susceptus est omnibus.

19. Vasquez. Propter hæc fatetur Vasquez, cõtritionem esse eodem modo votum Pœnitentiæ.

Conc. Triid. Contritio non adscribitur iustificationi absque voto sacramenti, quod includit, cum tamen id non dicatur de voto aliorum præceptorum.

In

In qua aliqua placent, aliqua displicent: & in primis displicet casus ille, quem adducit ad probandum, quòd sacramentum aliquando in se ipso sit medium vnicum, & necessarium ad salutem, quando scilicet adest oportunitas, & vrget præceptum confessionis. Nam tunc re vera sacramentum non est medium vnicum; semper enim antecederet ad absolutionem potest præcedere contritio, per quam iustificabitur, homo; & si casu aliquo non sequatur absolutio, saluabitur absque sacramento: ergo sacramentum non erat tunc medium vnicum ad salutem. Melius posset adduci in exemplum, quando pœnitens, facta confessione cum attritione, sit amens; quo casu absolutio sacramentalis est necessarium, & vnicum medium ad salutem; sicut respectu infantis morientis Baptismus re ipsa susceptus, est vnicum medium necessarium.

Aliud exemplum melius posset adduci.

21. Secundo displicet illud principium quòd contritio sit forma iustificans.

22. Tertio displicet quòd voluntas aliorum præceptorum inclusa in contritione eodem modo concurrat ad iustificationem.

23. Diferitas ergo hæc dupliciter explicatur, Primo quòd sacramentum non solum sit præceptum, sed medium influens se ipso.

Restitutio autem se ipsa tantum in seipso non prohibet.

Secundo displicet, quòd magna ex parte fundat sententiã suam in illo alio principio, quòd contritio ex sua natura sit forma sanctificans: Vnde fit, non acceptari à Deo peculiariter propter respectum, quem habeat ad sacramentum tamquam votum illius. Hoc autem principium de efficacia contritionis ad formaliter sanctificandum, nobis non probatur vllò modo, vt dicam inferius in tractatu de virtute Pœnitentiæ.

Tertio displicet, quòd eodem prorsus modo voluntas aliorum præceptorum inclusa in contritione concurrat ad iustificationem, sicut voluntas sacramenti ibi etiam inclusa; prout videtur concedere, num. 37. semper enim manent difficilia verba Tridentini supra allata; in quibus peculiariter videtur tribui iustificatio contritioni, prout habet votum sacramenti Pœnitentiæ; quod non dicitur de voto aliorum præceptorum in ea contento: nec enim dici solet, quòd contritioni non adscribitur iustificatio sine voto recitandi Officium, quod in ipsa includitur. Fatendum ergo videtur, diuerso aliquo modo concurrere votum sacramenti, quàm votum aliorum, præceptorum in contritione inclusum ad remissionem peccatorum.

Potest autem hæc diuersitas dupliciter explicari; primo, ex eo quòd sacramentum ipsum, cuius votum includitur in contritione, non solum est præceptum, sed est medium etiam influens aliquando se ipso in re susceptum ad iustificationem, quod non contingit restitutioni, aut aliis præceptis: quare contritio includit votum sacramenti, tamquam rei, quæ est etiam medium ad salutem; vt dicebat P. Vasquez. Ex hoc autem oritur, quòd dici possit medium necessarium ad salutem sacramentum in re, vel in voto, quod non possumus dicere de aliis præceptis. Nam licet votum restitutionis sit medium necessarium, ad salutem post furtum; ipsa tamen restitutio re posita nunquam est medium necessarium, quia ipsa secundum se nunquam influit directè, sed solum remouendo prohibens, hoc est, peccatum iniustitiæ, quod posset impedire salutem: nam licet aliquando ipse actus restitutionis sit bonus, & meritòriè auget gratiam; id tamen per accidens se habet ad propositum; nec enim tunc dat primam gratiam, sed augmentum illius; quare non conducit posituè ad primam gratiam, sed impedit eius ablationem. Ex quo fit, non appellari medium simpliciter ad primam gratiam, quia non operatur directè, sed indirectè impediendo,

ne auferatur. Baptismus verò, & Pœnitentia dicuntur media simpliciter ad primam gratiam; quia illam directè & posituè operantur.

Secundo explicari potest ex eo, quòd contritio non solum respicit sacramentum, quòd est medium ad salutem, sed ipsa contritio est medium, eo quòd votum sacramenti contineat. Potuit enim Deus instituere sacramentum tamquam medium omnino necessarium ad salutem, ita tamen vt sufficeret vel ipsum sacramentum, vel voluntas sacramenti; quasi vicaria, & supplens vicem sacramenti in eius absentia; nihil enim magis proportionatum ad supplendum pro aliquo opere externo, quàm voluntas, & desiderium perfectum illius. Deus ergo antecederet ad omne præceptum Baptismi, vel Pœnitentiæ potuit instituere pro medio necessario ad salutem illa sacramenta, non tamen ita strictè, vt non posset pro illis supplere voluntas sacramenti, quasi eorum vicaria. vt verò contritio esset voluntas sacramenti, atque adeò posset supplere pro illis, oportuit præceptum imponere de ipsis sacramentis suscipiendis, quo præcepto posito, iam contritio est voluntas sacramenti, eo quòd contineat votum seruandi omnia præcepta. Considerare ergo possumus, Deum prius instituere sacramenta illa vt media omnino necessaria in re, vel in voto ad salutem: postea præcipere sacramenta ipsa, vt hac ratione contritio contineret votum sacramenti, & esset eius vicaria, & vt talis conduceret ad iustificationem. Quibus positis, apparet quomodo contritio concurrat de facto ad iustificationem magis peculiari titulo propter votum, quòd continet, sacramenti, quàm propter votum aliorum præceptorum. Nam licet ipsa de se eodem modo respiciat sacramenta, & alia præcepta, præsertim quando homo non recordatur obligationis suscipiendi sacramentum: Deus tamen peculiariter mouetur à contritione, quatenus continet voluntatem sacramenti; quia sub ea ratione est vicaria sacramenti, quòd Deus voluit esse medium necessarium ad salutem secundum se, vel certè per voluntatem, & desiderium sui tanquam per vicarium. Quamuis enim contritio, prout etiam continet votum aliorum, præceptorum, condat ad iustificationem; quia Deus vult semper tanquam dispositionem ad remissionem peccatorum, retractionem illorum; & propositum seruandi mandata; adhuc magis specialiter concurrat eadem contritio, prout continet votum sacramenti; quia sub ea cõsideratione concurrat duplici titulo; primus est communis aliis præceptis, quatenus est votum seruandi præcepta, quorum vnum est de suscipiendo sacramento; quòd votum non peccandi est dispositio requisita ad iustificationem, secundus est titulus specialis; quatenus independenter à præcepto, Deus voluit sacramentum, vel eius desiderium, tanquam vicarium sacramenti, esse medium necessarium ad salutem. Et licet contritio de facto sit implicitè voluntas sacramenti, eo quòd detur præceptum de sacramento, & contritio est voluntas seruandi omnia præcepta; differt tamen hic secundus titulus à primo, quia etiam si Deus non præcepisset sacramentum, adhuc requireretur, quòd cum contritione daretur voluntas sacramenti, adhuc vt Deus acceptaret illum loco sacramenti, eo quòd de facto voluit sacramentum, vel eius desiderium esse medium necessarium ad salutem: ita tamen, vt

24. Secundo explicatur quia contritio est medium eo quòd votum sacramenti contineat.

vt contritio esset voluntas sacramenti, oportuit dari præceptum de suscipiendo sacramento.

25. Contritio concurrat ad iustificationem magis speciali titulo propter votum quòd continet sacramenti, quàm aliorum præceptorum.

Si Deus non præcepisset sacramentum, adhuc requireretur cum contritione voluntas sacramenti.

Solutur.

Aliud est velle Baptismum, aliud velle propositum Baptismi.

17. Confirmatur.

18. Fatendum ergo est, necessitatè.

negabimus disp. 12. sect. 1. adhuc Eucharistia non habet conferre tunc primam gratiam per se, & ex propria institutione, sed per accidens: ad hoc autem, ut aliquod sit mediū necessarium ad primam gratiam, debet esse medium institutum per se ad illam conferendam, ut Baptismus, & Pœnitentia.

38. *Confirmatur quia cum eam natura sua sit cibus non ordinatur ad primam gratiam.*
Eucharistiæ ex sua institutione habet esse cibum, & dare gratiam nutritivam; ergo ex sua institutione non ordinatur ad primam gratiam; cibus enim non nutrit, nisi præsupponat vitam, nec alimentū ordinatur ad generandū, sed ad augendū, & fovendam substantiam viventis: ergo Eucharistia non est mediū necessarium ad primam gratiam positivè conferendam in re, vel in voto.

39. *Probat per aliam rationem.*
Veniamus iam ad alterā partem Minoris positæ, quod scilicet nō sit Eucharistia necessaria ad salutem necessitate mediæ, eo quod requiratur ad perseverantiam in gratia. Quod facile probatur, si consideremus, quid sit perseverare in gratia. Nam per hanc perseverantiam vel potest intelligi diuturna cōservatio gratiæ per longum tempus sine peccato lethali: & hoc quidem non est mediū necessarium simpliciter ad salutem; potest enim contingere, hominē brevi post primam iustificacionem mori; & per consequens tunc non indiguit diuturna gratiæ cōservacione ad salutem: vel potest intelligi per istam perseverantiam hoc, quod est mori in gratia, siue brevi, siue longo tempore post iustitiam acceptam; hoc enim videtur includere donum perseverantiæ; & per consequens videtur esse eximium Dei beneficiū, de quo posset aliquis dicere, dari ex vi sacramēti Eucharistiæ in re, vel in voto. Sed neque ex hoc capite potest dici Eucharistia mediū necessarium ad salutem. Nam in primis gratis, & sine vllō fundamento asseritur, mortem in gratia esse effectum proprium Eucharistiæ; cum neque ex Scriptura, neque ex Conciliis probari posset: quare si illud eximium donum Dei ad aliquod sacramentum pertineret, magis quidem appareret tribui posset Extremæ vñctioni, quam Eucharistiæ; sed reuera ad neutram pertinet; quia noluit Deus tam eximium beneficium vlli medio alligatum esse, sed à sola sua liberalitate pendere, ut nos redderet cautiore.

40. *Probat per secundam rationem.*
Vnde secundo probatur, hunc nō esse effectum Eucharistiæ; quia si esset eius effectus, infallibiliter cōsequeretur Eucharistiā dignè susceptam, & per consequens qui dignè communicaret, infallibiliter esset prædestinatus: quia effectus sacramētales infallibiles sunt eo modo, quo à sacramētis causantur: alligantur enim sacramētis ex promissione Divina in sacramentis cōtenta: quare si, posito sacramento, posset nō sequi effectus, non haberetur ex promissione Divina, sed ex liberalitate Dei; ergo si mors in gratia, seu (quod idē est) protectio Dei, ut quis moriatur in gratia, est effectus Eucharistiæ, debet hæc diuina protectio sequi infallibiliter ad omnem dignam sumptionem Eucharistiæ; quod de se constat esse satis absurdum.

41. *Esplanatur.*
Dices; licet nō detur semper ex vi huius sacramenti gratia finalis, semper tamen dantur auxilia ad perseverandū; nam inter effectus huius sacramenti numeratur præservatio à mortalibus; ut docet Trid. sess. 13. c. 2. Auxilia autem huiusmodi necessaria sunt ad salutem; ergo Eucharistia re ipsa conducit positivè ad aliquid necessarium ad salutem; ergo habet id, quod requiritur, ut dicatur necessaria necessitate mediæ ad salutem in re, vel in

voto. Posset aliquis respondere iuxta suprā dicta; licet Eucharistia cōducatur ad aliquid necessarium ad salutem, non tamen esse necessarium ut mediū ad salutem; quia non influit in salutem positivè, sed indirectè, & remouendo prohibens, scilicet dando auxilia, quibus vitentur peccata: quare cum ipsa observatio præceptorum non sit mediū salutis, quia cōcurrit indirectè, idem dicendum esset de Eucharistia, cum solum sit necessaria, ut seruentur mandata longo tempore. Sed, hac solutione omissa.

42. *Ad huc ad idem.*
Respondetur facilius, Eucharistiā quidē conducere positivè ad talia auxilia; ceterum hæc non sunt simpliciter necessaria ad salutem: nam si ille homo, v. g. paulo post communionē moreretur, nō indigeret vllō auxilio, aut inspiratione ad perseverandū sine peccato lethali illo brevi tēpore, cum tunc (ut suppono) nulla tentatio occurreret; ergo licet Eucharistia conferat positivè ad illa auxilia, nō tamen ideo dicitur concurrere positivè ad aliquid simpliciter necessariū ad salutem.

43. *Idem.*
Dices; licet homini simpliciter nō sit necessarium ad salutem auxilium ad vincendas tentationes, ceterum homini diu viuenti post cōmunionem necessarium simpliciter est tale auxilium ad salutem; quia (ut suppono ex materia de gratia) non potest homo longo tempore vitare peccata grauia sine auxilio gratiæ: ergo homini saltē viuenti diu necessaria est Eucharistia in re, vel in voto ad salutem, cum sine Eucharistia, vel voto illius non habeat talia auxilia, & ad hæc habenda conducatur positivè aliquando Eucharistia, aliquando in re ipsa, aliquando votum illius.

44. *Respondetur.*
Respondeo adhuc, nec tali homini esse simpliciter necessarium Eucharistiā ut mediū ad salutem; quia si res attentè cōsideretur, Eucharistia non confert aliquid necessarium ad perseverandū sine peccato mortali. Fateor quidem, Eucharistiā afferre secū auxilia vberiora, quibus vincere possit facilius tērationes occurrentes; ex quo fit, ut meritò dicatur præferuare à peccatis; quia licet non omnis, qui accipit Eucharistiā, perseveret in gratia, habuit tamē ex Eucharistia auxilia, quibus facilius posset perseverare. Ceterum illa auxilia vberiora, quæ datur ex vi Eucharistiæ, licet multū conducant ad perseverantiam, non tamē sunt necessaria simpliciter; nam sine illis auxiliis vberioribus, & cū solis auxiliis ordinariis, quæ dantur sine Eucharistia, & ad quæ habet homo ius ex ipso statu gratiæ, posset homo perseverare, & de facto perseverat longo tempore: ergo illa superabundantia & excessus auxiliorum non est remedium simpliciter necessariū ad salutem, & per consequens nec ipsa Eucharistia, quatenus præstat talia auxilia. Cōfirmatur, quia gratia, quæ datur per Baptismum, non est minoris efficacitæ, quam quæ in lege antiqua dabatur in Circumcisione, v. g. Cum illa autē gratia poterat homo per longam vitā perseverare cum auxiliis, quæ ratione illius gratiæ cōferebantur; ergo & nunc poterit cū auxiliis, quæ consequuntur gratiā Baptismi.

45. *Obijciunt primò verba Christi & PP.*
Habemus ergo, Eucharistiā nō esse necessariam necessitate mediæ ad salutem in re, vel in voto, nec ratione primæ gratiæ, nec ratione perseverantiæ, quam positivè causet. Ceterum contra doctrinam suprā traditam sunt plures obiectiones. Prima est, ad probandum, reale summptionem Eucharistiæ esse necessariam necessitate mediæ ad salutem: quod in primis probatur ex verbis

Ioann. 6. verbis Christi Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Deinde ex Patribus, præsertim ex Innocentio Primo epist. ad Patres Concilij Mileuit. quæ est 93. inter Epistolas Augustini; & ex ipso Augustino in locis relatis à Suarez in præfenti, qui frequenter dicitur, illa verba Christi intelligenda etiam esse respectu paruulorum, quibus non solum Baptismus, sed etiam Eucharistia necessaria est ad salutem; imo ex necessitate Eucharistiæ colligunt necessitatem Baptismi contra Pelagianos.

46. *Notandum pro solutione.*
Pro horum Patrum intelligentia notandū est, Eucharistiā aliquando appellari necessariam ratione rei contentæ, vel significatæ: cum enim contineat Christum, cuius fides saltem implicita, & vniō necessaria est ad salutem; cum item significet vnitatem corporis mystici, quam omnes debent necessario participare, ut salui fiant; hinc est, ut aliquando dicatur necessarius omnibus effectus Eucharistiæ, hoc est, vniō corpori mystico, vel etiam ipse Christus, qui continetur in Eucharistia. Hoc supposito, ad obiectionem respondetur, illis verbis Ioan. 6. solum significari necessitatem præcepti, non mediæ, ut latè ostendunt nostri Suarez, Vasquez, Valentia, & alij in præfenti. Augustinus vero, & Innocentius, satis credibile est, quod acceperint illa verba de manducatione spirituali corporis Christi; nam licet in illis sermo sit de manducatione sacramentali iuxta communem Theologorum; non tamen est certum, quod non possint habere illum duplicem sensum, & intelligi etiam in sensu literali de manducatione spirituali, de qua quamplures Patres, & Theologi illa intellexerunt: & forte etiam Augustinus, & Innocentius, ut ex necessitate manducandi Christum spiritualiter, colligerent necessitatem Baptismi, quo Christus à paruulis spiritualiter per fidem, & charitatem manducatur. De mente tamen Augustini videantur Vasquez in præfenti disputatione 169. cap. 4. & infra disputatione 179. cap. 4. Suarez in præfenti disputatione 40. sect. 2. Bellarm. lib. 1. de Euchar. Valentia in Controuers. lib. de legitimo Eucharistiæ usu sub altera specie. Maldonat. in cap. 6. Ioannis; vbi Toletus, & P. Salmeron tom. 8.

47. *Obijciō secundam ex comparatione cibi naturalis.*
Secundo potest obiici ad probandum, Eucharistiā esse necessariam necessitate mediæ, saltem ad perseverandū in gratia, quia Eucharistia est cibus spiritualis animæ: ergo sicut sine cibo corporeo impossibile est, diu cōseruari vitam naturalem; sic erit impossibile, sine hoc cibo cōseruari vitam animæ. Quam necessitatem satis expresse indicat Cyrillus lib. 3. in Ioan. c. 37. & lib. 4. c. 10. in illis verbis: *ut discerent, si mortem effugere vellet, necesse esse de illo pane participare.* Eodem modo loquitur Cyprianus de oratione Dominica, super illa verba, *Panem nostrum, &c.* Ildorus lib. 1. de Officiis Ecclesiast. cap. de sacrificio, & insinuat in Concilio Cabilonenfi 2. c. 46.

48. *Respondetur.*
Respondetur, discrimen hoc esse à cibo naturali, quod ille est vnicum medium ad reparandam vitam naturalem: at vero vita spiritualis, quæ consistit in gratia iustificante, potest aliter obtineri, nempe per bona opera, & per alia etiam sacramenta. Ceterum adhuc fatendum est, dari aliquam necessitatem moralem Eucharistiæ; dum enim aliquis ex incuria, & negligentia omittit hunc cibum, verendum merito est, ne Deus illi subtrahat: auxilia congrua ad oper-

randum, utpote scienti, & habenti media opportuna, & illorum vsum negligenti, quam necessitatem moralem indicauerunt prædicti Patres, non aliam.

49. *Tertia obijciō.*
Tertio obiici potest, quod huic sacramento tribuatur resurrectio gloriosa corporum ex verbis Christi: *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* ad. eo ut Cyrillus lib. 10. in Ioan. cap. 13. loquens de hoc sacramento, dicat, *non potuisse aliter corruptibilem hanc naturam corporis ad incorruptibilem vitam traduci, nisi naturalis vita corpus ei coniungeretur;* quem loquendi modum habet etiam lib. 4. cap. 16. Item Ignatius, Chrysostomus, Gregorius Nyssen. Cyprianus, Tertullianus, Irenæus relati à Suarez infra disputatione 64. sect. 2. Imo ob hanc causam in Concilio Niceno vocatur hoc sacramentum *symbolum resurrectionis;* ergo saltem est mediū necessarium ad beatitudinem corporis.

50. *Respondetur.*
Respondetur, resurrectionem corporum tribui Eucharistiæ peculiariter, non solum quia dat gratiam, quæ habet ius ad resurrectionem. corporum; sed etiam magis specialiter, quia præseruando à peccatis, facit vt sequatur corona; & quia propter vniōnem cum carne Christi dat peculiarem titulum nostræ carni ad resurgendum; de quo infra agendo de effectibus Eucharistiæ. Ceterum non est mediū necessarium ad resurrectionem, cum etiam pueri, qui non accipiunt Eucharistiā, resurrexerunt: vocatur tamen à Patribus aliquando mediū necessarium, non significando necessitatem simpliciter, sed maximam quamdam congruentiam; vt interpretatur Suarez dicta disputatione 64. & Vasquez infra disputatione 204. num. 4.

51. *Quarta obijciō.*
Quarto obiiciens: sacramentum Eucharistiæ antecedit reliqua omnia dignitate, & excellentiā; ergo & debuit excedere necessitate. Negatur consequentia; imo ideo, quia excellentius non debuit poni vt necessarium: debuit enim præsupponere subiectum gratum, vt dignus iureretur; & per consequens non potuit esse necessarium ad primam gratiam; & ideo neque ad gloriam.

52. *Restat vt breuiter declaramus mentem sancti Thomæ in præfenti;* quam sane difficilem esse fatetur Vasquez in præfenti num. 27. Videtur enim sentire, Eucharistiā in re, vel in voto esse necessariam necessitate mediæ. Sed re vera nunquam dicit, Eucharistiā secundum realem perceptionē esse mediū necessarium; imo oppositum docet non solum supra q. 65. art. 4. sed etiam in præfenti in arg. Sed contra, & in corpore, supponens non habere necessitatem æqualem, Eucharistiā, & Baptismum. Fateamur ergo cum S. Thoma, Eucharistiā esse mediū necessarium in voto, vt suprā dictum est; quod etiam de obseruatione præceptorum dici potest. Addi etiam potest, ex mente S. Thomæ eorum Eucharistiæ diuerso modo includi in Baptismo, scilicet vt finem, ad quem omnia sacramenta ordinantur; & ideo sicut finis causat in intentione, quia eius intentio præsupponitur ante electionem mediæ; sic etiam amor, seu intentio Eucharistiæ videtur præsupponi ad electionem Baptismi; & per consequens in genere causæ finalis implicite amare, Eucharistiā videtur causare gratiam; quam dat Baptismus: ex quo etiam fit, Eucharistiā esse necessariam ad cōsummationem vitæ spiritualis, vt loquitur sanctus Thomas, hoc est, ad consequendum effectum Eucharistiæ, ad quem, vt ad finem ordinantur alia

omnia sacramenta. Cæterum cum his omnibus stat bene, ipsam Eucharistiam in re, vel in voto non esse medium necessarium ad salutem, sicut est Baptismus, vel Pœnitentia.

DISPUTATIO IV.

De materia remota Eucharistiæ.

SECTIO I. Quæ sit materia Eucharistiæ.

SECTIO II. An vinum prærequiratur ad Eucharistiam mixtum cum aqua.

SECTIO III. Vtrum aqua vino admixta connertatur immediatè in sanguinem Christi.

SECTIO IV. Argumenta contra nostram sententiam, & eorum solutiones.

SECTIO V. Dubium incidens, angutta aquæ in calicem missa post inchoata verba consecrationis, conuerteretur in sanguinem Christi?

SECTIO VI. Vtrum materia consecranda habeat terminum maximum, vel minimum.

SECTIO VII. Vtrum materia consecrabilis debeat esse præsens & determinata?

MITTO articulum 4. 5. & 6. quæstionis 73. in quibus agitur de nominibus, de figuris, & de tempore institutionis Eucharistiæ: hæc enim magis pertinent ad historiam, quam ad disputationem scholasticam; in illisque latè, & eruditè laborarunt recentiores, præsertim Suarez, & Vasquez.

SECTIO I.

Quæ sit materia Eucharistiæ.

I. Hic sermo est de materia remota.

Sermo est de materia remota, de qua agit S. Thomas per totam quæstionem 74. cuius doctrina partim moralis est, partim scholastica: illa facilis; hæc paulo difficilior: illam breuiter trademus; hanc accuratius disputabimus. Nunc igitur breuiter supponendum, materiam remotam Eucharistiæ omnino necessariam, esse panem, & vinum; de quo S. Thomas art. 1. 3. 4. & 5. & probatur de fide ex Christi institutione, & ex Conciliis Florentino, Tridentino, Lateranensi, VVormatiensi, Altiſiodorensi, Matiscenensi, relatis à Suarez in præſenti disput. 45. sect. 1. & ex Canone 32. Trullano post 6. Synodum; & ex c. Cum Martha, de celebratione Missarum, & aliis multis.

Prima difficultas.

2. Prima difficultas. Qualis debeat esse panis ille.

Pro huius veritatis maiori explicatione, possunt aliqua dubitari. Primò; qualis debeat esse panis consecrandus? Ratio dubitandi est, quia ex multis granis solet fieri panis; & è contra ex tritico possunt fieri plura mixta, de quibus potest dubitari, an sint materia apta conse-

cracioni? Et licet aliqui senserint, panem ex quolibet grano frumentaceo sufficere, vt ex hordeo, millio, &c. cæterum vix potest iam de hoc dubitari post Florentinum, vbi expresse dicitur, materiam huius sacramenti esse panem triticum, & vinum ex vite. Ille ergo solus panis consecrabilis erit, qui ex tritico confectus fuerit.

Hinc sequitur primò, panem ex hordeo, cere, millio, oriza, & similibus, non sufficere; item nec ex siliquis, neque ex eruiliis, neque ex maicio, &c. posse tamen ex farre, seu siligine, si significet, quod Hispanicè, Candeal, Italicè, granogentile, o bianco: nam voces Latine ambiguae sunt, & magis notæ voces vulgares. Difficultas est de secali, Italicè, Segala, Hispanicè Centeno: quidam affirmant, esse sufficientem materiam, pro quibus videtur stare S. Thomas art. 3. Alij negant, quos sequitur Vasquez. Suarez vero dicit, esse materiam valde dubiam.

Sequitur secundo, panem debere esse ex farina triticea, & aqua naturali coagmentatum, alioquin si fiat ex aqua rosacea, lacte, oleo, vel alio liquore prædominante, non sufficere, quia non est panis vsualis, & multo minus, si misceatur butyro, ouis, saccharo, & similibus. Hæc est partim contra Caietanum, quem sequuntur aliqui recentiores, dicentes panem ex lacte, vel aqua artificiali esse veram materiam: quia aqua solum requiritur ad vniendas partes farinæ. Cæterum mihi videtur ad minus illa esse materia valde dubia. Vnde etiam inferitur, quid dicendum sit ad dubium nuper exortum de quodam Sacerdote, qui ad occultandum finem sacrilegum, voluit consecrare hostiam quamdam ex illis, quibus solemus litteras sigillare, admixtam scilicet cum cinnabrio, vt fieri solet; quæ quidem ad minus est materia dubia, & meo iudicio inualida; quia per illam mixturem alteratur notabiliter, & extrahitur à pane vsuali.

Sequitur tertio, massam crudam, seu oleo, aut butyro frixâ, vel aqua elixam, non esse sufficientem materiam, sed debere esse solo igne assam, vel coctam: ideo laganum, pulres non sunt materia apta. Petes; quid si mica panis madescat, & digitis compressa reducatur ad massam? Respondet, adhuc esse materiam; non enim amisit concoctionem; alioquin quando hostia manditur, & in oremadesit, amitteret accidentia panis, & per consequens consecrationem.

Sequitur quartò, quid dicendum sit de pane confecto ex amydo, de quo Paludanus, & aliqui docti recentiores censent, esse validam materiam: nam vere continet adipem farinæ. Cæterum sanctus Thomas, quem sequitur communis Theologorum sententia, negat, & merito; quia quidquid sit, an fiat ex vero tritico, an potius ex tritico prius corrupto per diurnam madesactionem; cæterum ille non est panis vsualis, nec retinet saporem communem panis, sed alium valde diuersum. Quod in vniuersum est obseruandum ad huiusmodi quæstiones; non tam debere attendi vnitatem, vel diuersitatem specificam materiæ, quam si iuxta communem vsum reputatur pro pane talis materia, necne

Secunda difficultas.

Secundò potest dubitari, an panis debeat necessario

Secunda difficultas de pane azymo.

rio esse azymus? Respondetur breuiter cum S. Thoma, & communi, ad valorem sacramenti sufficere azymum, vel fermentatum; de necessitate tamen præcepti in Ecclesia Latina consecrari in azymo, in Græca in fermentato, licet congruentior sit vsus Ecclesiæ Latine, eo præcipue, quod Christus Dominus in azymo creditur consecrasset: quorum maior probatio, quia ad historiam pertinet, petenda est ex Recentioribus in præſenti.

Tertia difficultas.

8. Tertia difficultas de vino. Inferitur primo.

Tertio potest dubitari, quale debeat esse vinum consecrandum? Et quidem constat ex Florentino & aliis, necessariam materiam esse vinum vitis? Ex quo fit vinum granatorum, pomorum, radicum, &c. non sufficere, sed requiri omnino vinum ex vitis. Item non sufficere alios liquores, qui ex vitis fieri possunt, nisi fiat vere vinum. Ex quo inferitur primo, non sufficere aggregatam, sapam, acetum; quia licet hæc omnia ex vitis fiant, non tamen sunt vere vinum, sed aliquid antecedens, vel consequens formam vini.

9. Secundo.

Inferitur secundo, loram non esse materiam validam, quia non est vinum, sed aquam infusam in racemis expressis, seu in acinis. Maius est dubium de musto; aliqui enim recentiores valde dubitant de eius valore; quia nec videtur simpliciter vinum, nec habere vini proprietates. Contraria tamen sententia est communis omnium Theologorum, & habet pro se Iulium Pontificem in c. Cum omne, de consecratione d. 2. id permittentem in casu necessitatis. Potestque confirmari ex modo loquendi Scripturæ, vbi vinum aliquando appellatur mustum. Musto pleni sunt isti. Act. 2. & è contra mustum appellatur vinum Luc. 5. Nemo mittit vinum nouum in vtram veterem. Ierem. 48. & vinum de torcularibus sustuli. Nec videtur esse dissimilitudo in dulcedine, calore, &c. nisi secundum magis, & minus.

10. Tercio. Mustum in vniuerso potest consecrari.

Inferitur tertio, mustum in vitis adhuc inclusum non posse valide consecrari. Hæc est communis; & probatur Vasquez disp. 75. num. 14. Nam licet non differant specie liquor expressus, & in granis existens (provt volebat Sorus) quia sine vlla mutatione substantiali per solam vitæ diuisionem fluit liquor ibi existens: cæterum mustum granis inclusum, non est pro tunc potus, sed cibum per se loquendo; & ideo pro tunc non potest significare Christi sanguinem per modum potus spiritalis. Verum hæc ratio non videtur satis efficax; quia si speciebus vini consecrati madescat offa panis, tunc species vini inclusæ in pane sunt per modum cibi, & non per modum potus; & tamen procul dubio retinerent consecrationem, dum retinent dispositiones ad formam vini; ergo licet mustum in granis sit per modum cibi, adhuc retinet dispositiones sufficientes ad consecrationem. Finge enim, guttam musti consecratam extra granum, postea immitti iterum in granum, & iterum claudi vitæ, nonne retinebit consecrationem illa gutta, etiam si sit fit per modum cibi?

11. Melius probatur.

Aliter ergo probandum videtur, mustum intra granum non posse consecrari; scilicet ex eo, quod non potest sufficienter designari, dum continetur in vna ipse liquor præcise per pronomen hic, cum dicitur, hic est sanguis: nam, vt infra vi-

debimus, illud Pronomen debet designare substantiam, cuius sunt illa accidentia externa sensibilia; cum autem accidentia externa vitæ non sint solum liquoris, sed multo magis ipsius vitæ, non potest designari solus liquor per Pronomen, hic.

Ex quo etiam fit consequenter, si vnum esset imbibitum in offa panis, non posse tunc consecrari, licet possit antea consecratum retinere tunc consecrationem: ratio autem discriminis est, quod tempore consecrationis debet designari per Pronomen, hic; dum autem continetur intra micam panis, non bene designaretur: illud enim non solum est vinum, sed etiam panis: at vero semel consecrata species possunt retinere Christi sanguinem; quia ad hoc non est necesse, quod possint designari per illud Pronomen.

Hinc etiam inferitur quarto, quid dicendum sit de vino congelato: nam licet aliqui negent, esse materiam consecrationis, & alij addant, per congelationem desinere ibi esse sanguinem Christi, quia iam non habet rationem potus. Verius tamen est, conseruari sanguinem Christi in speciebus congelatis, iuxta communem sententiam, quam approbat Missale Romanum, præcipiens, illas species liquefieri, & sumi à sacerdote vt consecratas; quia reuera vinum per congelationem non amittit formam vini, cum post liquefactionem maneat vinum, sicut antea. Ex quo fit, posse etiam consecrari valide, dum congelata sunt: neque obstat, provt sic non esse potum liquidum; quia licet non sint potus facilis, est tamen simpliciter potus; possunt enim potari, si prius vel alio medio, vel saltem ipsius oris calore dissoluantur; sicut etiam nuces sunt simpliciter cibus, licet necesse sit eas prius confringere, vt possint manducari. Imò in rigore etiam vinum congelatum, si paulatim deglutatur, potatur, nec soluit ieiunium, siue paulatim, siue simul totum deglutatur; quia semper habetur vt potus.

Dices; aqua congelata non est materia valida Baptismi; ergo nec vinum congelatum est materia valida Eucharistiæ; cum tam requiratur vinum ad Eucharistiam, quam aqua ad Baptismum. Negatur consequentia; & ratio discriminis est, quod Baptismus non solum postulat aquam, sed abluitionem; aqua vero congelata, dum congelata est, non potest abluere. Eucharistia autem non consistit in vsu, vt supra vidimus; quare, manentibus speciebus vini etiam congelatis, potest dari sacramentum; quia tunc etiam posset dari vinum simpliciter loquendo.

Quarto potest dubitari, vtrum vtraque materia panis, & vini sit necessaria; an an vero possit vna sine alia consecrari? Cæterum resolutio huius quæstionis pertinet ad disput. 19. vbi agemus de essentia huius sacrificij. Restabat, quid dicendum sit, quando materia Eucharistiæ misceatur cum aliena materia; vt si farina tritici misceatur cum farina hordeacea, vel vinum cum aqua? De hoc tamen constabit ex dicendis sect. 3.

An vinum prærequiratur ad Eucharistiã mixtum cum aqua?

16.

DE hoc agit S. Thom. art. 6. 7. & 8. cum quo supponendum in primis est, Ecclesiam ab ipso exordio vniuersaliter obseruasse consuetudinem mittendi aquam in calicem consecrandum; vt habetur in Tridentino sess. 22. c. 7. & ex innu-meris Conciliis, & Patribus probat latè Suarez disp. 45. sect. 2. Valquez disp. 176. c. 1. & Bellarm. lib. 4. de Euchar. c. 10. vbi affert nominatim plures Patres Belgas, Anglos, Germanos, & ex aliis frigidissimis prouinciis, vt appareat mendacium Hæreticorum nostri temporis, qui dicunt, mixtionem aquæ receptam fuisse solum in prouinciis calidis, vt morem communem patriæ seruaent.

17. Rationes huius mixtionis.

Rationes autem huius mixtionis plures afferuntur. Prima est significatio sanguinis, & aquæ, quæ de Christi latere fluxerunt. Secunda, ad significandam vniõnem Ecclesiæ per aquam significatæ cum Christo. Tertia, ad significandam duplicem Christi naturam, Diuinam, & humanam. Quarta, quia Christus in Cœna ita fecisse creditur, vt ex liturgiis antiquis, & Patrum testimoniis probant latè, & optime prædicti Auctores.

Prima difficultas.

18. Hac mixtio est tantum de necessitate præcepti.

Hoc supposito, dubitatur primò, an hæc mixtio sit de necessitate Sacramenti, an solum de necessitate præcepti? Conclusio certa, & communis est, solum esse de necessitate præcepti, contra Armacanum lib. 9. de questionibus Armenorum cap. 9. & significatur satis à Concilio, & Pontificibus. Dum enim de hac mixtione loquuntur, nullam indicant necessitatem essentialem, sed solum dicunt, hanc consuetudinem esse seruandam; vt ex ipsorum verbis ponderat Suarez vbi supra sect. 2. Ratione etiam probatur, quia licet Christus Dominus in vino lymphato consecrauerit, non tamen intendit omnes circumstantias illius consecrationis facere necessarias: alioquin etiam panis azymus, & vinum fortasse rubrũ, & alia huiusmodi essent de necessitate Sacramenti, quia Christus illis tunc vsus est. Dicendũ ergo est, ad substantiã Sacramenti solum pertinere eã, sine quibus substantialiter variatur illa Christi consecratio, vt pote panis, & vinum; quod autem sit hic, vel ille panis, hoc, vel illud vinum, non variat substantiam Sacramenti. Regula verò ad dignoscendum, quæ circumstantia fuerit essentialis, & quæ accidentalis, non est sumenda ex differentia physica rerum, sed ex differentia substantiali morali: nam licet physicè loquendo differant fortè specie vinum album, & rubrum; moraliter tamen loquendo est circumstantia accidentalis respectu potationis: vtraque enim est, moraliter loquendo, potatio eiusdem rationis, sicut panis azymus, & fermentatus reputantur moraliter pro eodem. Sic etiam vinum purum, & lymphatum communiter reputantur pro potu eiusdem rationis; & ita qui bibunt vinum lymphatum, semper dicuntur simpliciter bibere vinum; ergo licet Christus vsus fuerit vino lymphato, valida erit consecratio in vino puro, quia moraliter non mutat substantiam materiæ, qua vsus est Christus.

Ratio conclusiõnis.

Quæ pertinent ad substantiã Sacramenti.

Regula ad dignoscendum quæ circumstantia sit essentialis, & quæ accidentalis, non est sumenda ex differentia physica rerum, sed ex differentia substantiali morali.

19.

Contra hanc conclusionem sunt difficulta

verba Cypriani Epist. 63. ad Ceciliũ, vbi sic ait: *In sacrificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine Christo (hoc est, sine Christiano populo, vt exponit Pamelius, & significauit Iulius Pontifex infra citandus) quando autem vtrumque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sacramentum spirituale, & celeste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrumque sibi miscetur; quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis vniũ compage solidatus.* Hæc Cyprianus; vbi æquiparare videtur necessitatẽ aquæ, cum necessitatẽ vini, & necessitatẽ mixtionis aquæ cum vino ad calicem, cum necessitate mixtionis farinae, & aquæ ad corpus, quam constat esse de necessitate Sacramenti; quem arguendi modum desumpsisse videtur Iulius Primus in c. cum omne cri-men, de consecrat. d. 2. vbi sic ait: *Quæ copulatio, & coniunctio aquæ, & vini sic miscetur in calice Domini, vt mixtio illa non possit separari; nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis; si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo.* Ex quibus Cypriani, & Iulij verbis hæc conclusio potest ratio: aquæ admixtio significat non solum aquam, quæ exiit de Christi latere, sed etiam vniõnem Ecclesiæ cum Christo; ergo, ablata aqua, non manet hæc significatio; ergo non manebit Sacramentum cum eadem significatiõne; & per consequens non erit idem Sacramentum.

Iulius I.

20.

Responderetur, verba Cypriani, & Iulij posse dupliciter explicari. Prima explicatio est S. Thomæ in præsent. art. 7. quod solum loquantur de necessitate præcepti; nec enim comparatio cum necessitate vini debet tenere in omnibus: comparantur quidem aqua, & vinum quoad necessitatem, non tamen quoad gradum necessitatis; quæ interpretatio non videtur contra mentem eorum; nam ipsemet Cyprianus relatus à S. Thoma ibidẽ in argumento sed contra, dixit: si qui fortè aquam non miscuissent in calice, ignoscendum eis esse, quod ex simplicitate fecerint: quod quidem non diceret, si putaret, esse de necessitate Sacramenti. Secundo, alij dicunt, Cyprianum in illa Epistola agere contra hereticos Aquarios, qui vinum non ponebant in calice; & ideo totus est in probanda necessitate vini, quam ex necessitate aquæ, quam ipsi admittebant, colligere contendit: quare cum quæstio tunc non esset de aqua, non curauit explicare, qualiter esset necessaria, sed potius ad propositum non renuit admittere necessitatem essentialem aquæ, quia de hoc non controuertebatur, dummodo probet intentum, scilicet vinum etiam necessarium esse.

Dupliciter explicatur illa verba.

S. Thom.

21.

Ad rationem verò responderetur, significatiõne aquæ ex latere Christi nõ esse de essentia Eucharistiæ: Eucharistiã enim solum est corpus, & sanguis Christi sub speciebus significans cibũ, & potũ animæ, &c. Quod vero atinet ad vniõnem Ecclesiæ cum Christo, quæ sit per Eucharistiã, hæc etiam magis videtur spectare ad Sacramentũ. Ceterũ in primis hæc etiã vniõ animæ cum Christo significatur per sanguinẽ Christi sub speciebus vini; nõ eo ipso, quod sit potus, significat gratiã, qua anima vnitur Christo tanquam alimẽto spirituali; licet hæc etiam vniõ amplius, & alio titulo significetur per mixtionẽ aquæ cum vino, Deinde addi

Respondetur ad ratiõem illam, aquæ lateris Christi non esse de essentia Sacramenti.

addi potest, illam mixtionem aquæ non habere hanc significatiõnem perpetuam ex institutione Christi, sed ex institutione Ecclesiæ, iuxta communem opinionem, de qua statim, & per consequens illã non esse significatiõnem sacramentalem.

Secunda difficultas.

22. Dubitatur vtrum hæc mixtio sit ex præcepto diuino. Valentia Communiter negatur. Suarez. Valquez. Probat Suarez.

Secundo ergo dubitatur, an hæc mixtio aquæ sit necessaria ex præcepto Diuino, an solum ex præcepto Ecclesiastico. Non pauci sentiunt esse de præcepto Diuino; quos sequitur Valentia in præsent. disp. 6. q. 2. punct. 1. & alij recentiores. Communis tamen, & probabilior sententiã docet, esse solum præceptum humanum, quam post alios sequuntur Suarez sect. 2. & Valquez disp. 177. c. 1. Probat Suarez, & alij, quia si hæc mixtio esset ex præcepto Christi, vix posset Ecclesiã dignoscere illam necessitatẽ à necessitate Sacramenti. Cur enim non requireretur ad valorem Sacramenti illud, sine quo Christus noluit Sacramentum conficere? Respondent recentiores, hanc Christi voluntatẽ exigentis aquam de præcepto, non tamen vt essentialem, manifestam fuisse Ecclesiæ, ex ipsius Christi doctrina, à quo per Apostolos tradita fuit. Sed contra hoc est, quia si aliquid probant verba Patrum, quæ ipsi afferunt ad probandum Christi præceptum, probant, non ex mera traditione, sed ex ipsis verbis Christi, quæ in Euangelio habentur, colligi à Patribus, vt mox videbimus. Hoc autem nec Aduersarij concedunt propter absurdam, quæ indicabimus.

Ratiõitur hæc ratiõ.

23. Alexand. 1. Secundo probatur ex Alexand. Papa.

Secundo probari potest hæc sententiã ex Alexandro Papa primo Epist. 1. c. 4. vbi sic ait: *Non enim debet, vt à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua solum offerri.* Ecce non à Christo, sed à Patribus, dicit hunc morem acceptum. Verum hoc non est satis efficax; nam etiam de adhibendo vino eodẽ modo loquitur: & tamen constat, hoc esse Christi Domini præceptum. Melius probatur ex Eugenio I V. in Concilio Florentino, vbi Armenos reprehendit, quod relinquunt hanc mixtionem, ab vniuersã Ecclesiã obseruantia discreparẽ. Quod si hoc esset præceptum Diuinum, non omitteret Pontifex hanc grauiorem causam reprehensionis.

Eugen. IV. Melius probatur ex Eugenio.

Cœ. Trid. Clarus loquitur Trid.

Clarius loquitur Trident. sess. 22. c. 7. Monet, inquit, sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesiã Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscant. Nec obstat dicere, Tridentinum dixisse vnum, & non negasse aliud: quia ex modo dicendi satis videtur negari; inepitum enim esset dicere, quod in vino, & non in oleo consecrarent, quia sic ab Ecclesiã præceptum est; cum tamen hoc etiam à Christo sit institutum. A quo vero tempore cœperit hoc præceptum, verius videtur, ab ipsis Apostolis cœpisse, tum quia nullum agnoscitur exordium: tum quia id indicat Alexander supra, & Patres statim afferendi.

Hoc præceptum cepit ab ipsis Apostolis.

24. Obiiciuntur quædam loca Concilii, & pp. Cyprian.

Contra hanc sententiã afferunt recentiores plura loca Conciliorum & Patrum, ad probandum hoc esse præceptum Diuinum. In primis Cyprianus illa Epist. 63. vbi hanc mixtionem vocat *Nominatam traditionem*, & infra: *Calicem vero docuerit exemplo magisterij sui, vini, & aquæ coniunctiõne misceri.* Et infra: *Quod si à Domino præcipitur, & ab Apostolo eius hoc quidem confirmatur & traditur, vt quotiescumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus.* Ioan. de Lugo de Sacramentis.

mus; inuenimus non obseruari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem, qua Dominus fecit; nos quoque faciamus, & calicem in omni pari ratione miscemus à Diuino magisterio non recedamus. Hæc Cyprianus; vbi videtur illa verba Christi, *hoc facite in meam commemorationem*, referre etiam ad mixtionem aquæ, quæ præcesserat. Quod etiam significare videtur Iustinus Apol. 2. pro Christianis ad Antonium Iustinus. circa finem; vbi postquam refert ritum celebrandi Eucharistiã, mixtionem aquæ, consecrationem, &c. addit: *Apostoli enim in commentariis suis, quæ Euangelia dicuntur, ita sibi Christum præcepisse, tradiderunt.* Ergo sentit, præceptum Christi supra mixtionem etiam cecidisse.

Respondet, Iustinum intelligere, præceptum esse substantiam illius ritus, quem enarrauerat, nõ vero singulas illius circumstantias; alioquin etiam ritum communicandi laicos sub vtraque specie, quem præmiserat, diceret esse præceptum à Christo Domino. Quod vero atinet ad Cyprianum, P. Valquez vbi supra n. 20. ingenue faterur, esse pro contraria sententiã: ego tamen agrè deo aduersarij Cypriani auctoritatẽ. Quare respondeo, eius mentem maxime colligendam ex intento illius Epistolæ, in qua, vt supra dixi, totus est in confutando errore eorum, qui aquam solum consecrabant, quos sæpe docet præcepto Domini contravenire; non quod Christus iusserit aquam vino misceri; sed quod iusserit aquam sine vino nõ consecrari. Quare quoties dicit, mixtionem illam esse iuxta Christi præceptum, intelligi debet iuxta Cypriani mentem, hanc mixtionem esse ex Christi præcepto quoad illam partẽ non ponendi aquam puram; nam volenti ponere aquam, præcepit Christus non ponere illam solum, sed miscere vinum; non vero quod prohibuerit ponere vinum purum. Ratio autem discriminis colligitur ex ipsa ratione, qua Cyprianus vtitur, scilicet ex verbis Christi, *hoc facite in meam commemorationem*: quæ verba continent Christi præceptum cadens supra illam actiõnem præcedentem: quare cum illa actiõ non maneat, quoad substantiam, eadem, ablato vino; maneat autem eadem vsualiter, ablata aqua, vt supra dictum est: hinc fit, præceptum Christi bene probare necessitatẽ ponendi vinum, contra illos hæreticos; non vero necessitatẽ ponendi aquam, contra nostram sententiã.

25. Respondetur primo Iustino.

Explicatur Cyprianus.

Ratio explicatiõnis.

26.

Confirmari autem potest hæc responsio hoc syllogismo; quia Cyprianus in tota illa Epistola 63. in qua latè probat necessitatẽ illam miscendi vinum cum aqua, numquam id ex traditione probauit, sed ex sacris Litteris, tum ex Testamẽto veteri, vbi sub nomine vini figurabatur calix iste; tum præsertim ex Euãgelio, & Paulo à quibus factum Domini, & eius præceptum refertur, scilicet illa verba: *hoc facite, quotiescumque biberitis*; ex quibus verbis, & ex facto Christi instituentis hoc Sacramentum, colligit illam obligationem. Certum est autẽ, non potuisse Cyprianũ ex facto Christi, & ex illis verbis, *hoc facite*, &c. colligere obligationem apponendi aquam, sed solum obligationem non apponendi solum aquam, sed vel vinum purum, vel modicè lymphatum: ergo Cyprianus non intendit colligere aliud Christi præceptum, nisi istud. Consequentia videtur bona: probemus nunc singulas præmissas Syllogismi.

Confirmatur hæc explicatiõ hoc syllogismo.

27. Probatur alterius ex contextu Epistolæ illius.

Maiores itaque, quod non ex traditione, sed ex verbis, & facto Christi in Scriptura contentis, obligationem, quam probare intendebat, colligat.

colligat Cyprianus, probatur apertè ex contextu totius Epistolæ, in qua nullum argumentum sumitur extraditione non scripta, sed omnia ex verbis Euangelij, & Pauli. Sic arguit primò circa medium Epistolæ ex illis Christi verbis: Dico vobis; non bibam amodo ex ista creatura vitis, usque in diem illum, &c. Vnde apparet, inquit, sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, nec Sacrificium Dominicum legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio, & sacrificium nostrum responderit Passioni. Nota, intentum Cypriani hoc vnum esse, quod non satisfacimus verbis, & institutioni Christi, si desit vinum calici. Secundo affert verba Pauli 1. ad Corinth. 11. in quibus refertur idem factum Christi, & eius præceptum illis verbis contentum: hoc facite, quotiescumque biberitis, &c. vnde Cyprianus infert: Quod si & à Domino præcipitur, & ab Apostolo eius hoc idem confirmatur, & traditur (nota, nullum aliud præceptum Christi à Cypriano agnosci, nisi quod in illis verbis ab Apostolo relatis continetur) ut quotiescumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus, inuenimus non observari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem, qua Dominus fecit, nos quoque faciamus, & Calicem Domini pari ratione miscentes à Diuino magisterio non recedamus. Vides mixtionis obligationem ex illo facto, & verbis Christi in Euangelio contentis colligi à Cypriano. Vnde post pauca ex eodem textu concludit iterum: Miror satis, vnde hoc usurpatum sit, ut contra Euangelicam, & Apostolicam disciplinam quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, qua sola Christi sanguinem non possit exprimere. Denique postea longe post medium Epistolæ iterum ex eodem præcepto, & facto Christi probat eandem obligationem. Nam si Iesus Christus, inquit, Dominus, & Deus noster ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri se ipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, utique ille Sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. Non ergo aliam obligationem à Christo impostam agnoscit, nisi quæ ex illis Christi verbis colligitur, scilicet faciendi id, quod requiritur ad vere imitandum factum Christi.

28. Nunc iam probemus minorem illius syllogismi, scilicet ex illis verbis, ex facto Christi non potuisse colligi obligationem apponendi aquam; quod quidem facile demonstrari potest, quia si ex facto Christi, & illis verbis talis obligatio colligi potuisset, deberet etiam ex eisdem verbis, & facto Christi colligi obligatio consecrandi semper in solo pane azymo: nam sicut Christus vsus est vino lymphato, vsus etiam fuit pane azymo; & sicut post consecrationem calicis mixi dixit: hoc facite, &c. sic etiam dixit post consecrationem azymi: Ergo sicut colligebant obligationem imitandi factum Christi in circumstantia mixtionis, sic debebat colligi obligatio imitandi in circumstantia puritatis à fermento. Sicut enim accidit pani, esse purum à fermento, seu mixtum fermento: sic accidit vino, esse purum, vel mixtum aquæ. Si ergo circumstantia mixtionis in vino erat imitanda ex obligatione propter factum, & verba Christi præcipientis, hoc facite; propter

Cyprian.

Idem.

Probatur minor prioris syllogismi.

Similiter colligetur consecrandum esse in pane azymo.

eandem rationem imitanda esset ex obligatione circumstantia puritatis in pane; cum contrarium eadem sit ratio. Certum est autem, non esse obligationem ex præcepto Diuino consecrandi in azymo; ergo neque erit talis obligatio ex præcepto illo Christi consecrandi in vino fermentato, (vt ita dicam) & mixto.

Ratio autem à priori est, quia, vt diximus, Christus illis verbis, hoc facite, &c. solum præcepit facere actionem, quæ secundum substantiam imitaretur factum ipsius Christi, non vero secundum omnes circumstantias accidentales. Vnde sicut Ecclesia intellexit, azymum, aut fermentatum esse circumstantiam solum accidentalem, quia vterque est panis verus, & vsualis, siue sit purus, & azymus, siue sit mixtus, & fermentatus; sic intellexit, in vino esse circumstantias accidentales, esse purum, vel modice lymphatum, cum vtrumque sit vinum vsuale, nec differat in substantia potus vini puri à potu vini modice lymphati. Cæterum sicut propter imitationem magis exactam, & propter mysterium Ecclesia Latina præcepit consecrationem in azymo: sic propter eandem imitationem, & propter mysterium Ecclesia vniuersalis præcepit consecrationem in vino non puro, sed lymphato. Et certe in ordine ad cibum, & potum humanum negari non potest, quin multo plus differant panis azymus, & panis fermentatus quoad saporem, & alias qualitates, quam vinum purum, & vinum, cui admisceatur minutissima sola aquæ guttula, quale est illud, quod communiter consecratur; quod quidem humano modo loquendo non solum est vinum, sed est vinum purum; nemo enim dicit, mentiri eum, qui affirmat se bibisse vinum purum, quando in vas vini guttula aquæ ex alio vase distillauerat. Quare si ex verbis, & facto Christi præceptum oriretur imitandi Christum in circumstantia etiam illa consecrandi vinum non purum, plus fortasse aquæ miscendum esset, quam communiter fiat, vt humano modo vinum non purum, sed lymphatum diceretur. De facto tamen, quia illa circumstantia non oritur ex præcepto Christi, sed Ecclesiæ, non multum curatur de mixtione humana, dummodo aliquid veræ aquæ infundatur, quod sufficit ad mysterium, & aliunde illud poculum semper manet, quoad substantiam eiusdem rationis cum eo, quod Christus consecrauit.

Ex quibus omnibus constat iam, Cyprianum quando dicit, mixtionem esse ex Diuino Christi præcepto, intelligendum esse in sensu, quem diximus; scilicet quod aqua non offeratur pura, sed mixta vino; debet enim intelligi iuxta subiectam materiam. Nam quæstio erat, an posset aqua pura consecrari, vel deberet esse omnino mixta vino. Quare totus est in probando, debere esse mixtam vino ex Christi præcepto, & eiusmodi mixtionem non posse prætermitti absque violatione Diuini præcepti, scilicet mixtionem, per quam auferatur puritas aquæ, de qua erat controuersia, quod colligitur clare ex rationibus, quibus id probat, nempe quia absque ea mixtione non imitatur factum Christi, nec facimus, quod ille præcepit: hoc facite in eam commemorationem, &c. Quæ omnia, vt vidimus, solum probant de exclusionem aquæ puræ, cum certum sit etiam secundum Aduersarios, præcise ex facto, & verbis Christi non induci obligationem adhibendi aquam, cum possimus illud præceptum obser-

29. Ratio à priori est, quia Christus solum præcepit facere actionem, quæ secundum substantiam imitaretur factum ipsius Christi, non vero secundum omnes circumstantias accidentales.

Ratio cur hæc mixtio præceptum sit Ecclesiæ.

30. Ex his omnibus colligitur sensus Cypriani.

uare, & imitari sufficienter illud factum consecrando vinum purum, vt probatum est. Nec video, cur P. Valquez, qui aliorum Patrum, & Conciliorum verba in hoc sensu interpretatur, non velit Cyprianum in eodem sensu loquutum: nam si bene attendatur ad contextum totius Epistolæ, clarius fortasse constabit hic sensus in Cypriano, quam in aliis, in quibus verba difficiliora inueniuntur.

Secundo obiiciunt auctoritatem Concilij Carthag. II I. cap. 24. Concilij Africani cap. 4. Aurelianensis I V. cap. 4. VVormatiensis cap. 4. sextæ Synodi generalis in Canone Trullano 32. quibus prohibetur in altari offerre, nisi quod Dominus tradidit, & instituit, scilicet panem, & vinum aqua mixtum; quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod mandatis sacratissimis Saluator instituit. Respondetur, prædicta Concilia appellare præceptum Domini, quod ponatur aqua aquæ mixtum, ita vt sine violatione illius præcepti non possit aliud poni loco vini, nempe lac, vel mel, vt alicubi fiebat; non vero quod violeat præceptum Christi per omissionem aquæ; quia hæc ommissio non variat substantialiter illud poculum in sensu supra explicato.

Videamus singulorum verba. Concilium ergo Carthag. II I. cap. 24. relatum in cap. In Sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum. Nec amplius in sacrificijs offeratur, quam de vuis, & frumentis. In Concilio Africano cap. 4. eadem verba habentur, & additur ratio illius decreti his verbis: Primitia verò, seu mel, & lac, quod vno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quamuis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, vt à sacramento Domini corporis, & sanguinis distinguantur.

Ad hæc Concilia Suarez disp. 45. sect. 2. in fine respondet, appellari traditionem Christi illam mixtionem, non quia Christus eam præcepit, sed quia ex Christi exemplo emanauit, vt à causa exemplari. Sed contra hoc videtur esse, quia Christus etiam consecrauit in azymo, & tamen consuetudo Ecclesiæ Latinæ consecrandi in azymo non appellatur traditio, vel institutio Christi, licet ad eius imitationem fiat; nec enim dicemus, Ecclesiam Græcam consecrare in fermentato contra traditionem, & institutionem Christi.

Facilius respondetur ex supradictis, Patres illos non dicere, quod Christus præcepit apponere aquam, sed quod facto suo præcepit, non apponere aliam materiam, nisi illam, quam ipse apposuit, hoc est, vinum, vel purum, vel modice lymphatum: vnde quæ aliam materiam adhibet, contra Christi traditionem, & institutionem id facit. Sicut si in consecratione panis, misceretur panis butyrum, id esset contra Christi institutionem, qui solum panem consecrauit; non tamen esset contra Christi institutionem, si misceretur fermentum; quia id non extrahit à ratione panis.

In eodem sensu loquitur Concilium Aurelianense 4. cap. 4. vbi sic habet: Vt nullus in oblatione sacri Calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, aqua mixtum offerre presumat; quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimis Saluator instituit. Sensus horum verborum facilis est, quod scilicet nihil aliud offeratur, nisi quod ex

31. Secunda obiectio. Conc. Carthag. II. C. Afric. C. Auril. C. VVor. 6. Syn. gca.

32. Conc. Carthag. III.

33. Suarez. explicat verba Concil. Carthag.

34. Facilius respondetur.

35. Conc. Aurel. IV. In eod. sensu loquitur Conc. Aurel.

Christi institutione offerendum est. Sicut si dicas, solum vinum album, vel rubrum offerendum est ex Christi institutione, non acetum, nec sapa; non est sensus, Christum præcepisse offerri vinum album, sed præcise offerri hoc, vel illud vinum, & nihil aliud: sic prohibuit, ne offerretur quidquam nisi vinum, & aliquid aquæ vino mixtum: quare omne aliud contra Christi mandatum offertur.

Concilium vero VVormatiense cap. 4. nihil dicit de præcepto Christi, sed solum de præcepto, & obligatione miscendi aquam cum vino. Calix enim (inquit) Dominicus, vino & aqua permixtus debet offerri. Et post adductam significationem eius mixtionis, & concludit: Non enim potest, calix Domini esse aqua sola, vt vinum solum, nisi vtrumque sibi miscatur. Quæ verba si strictè sumerentur, videntur exigere aquam ad valorem, & essentiam sacramenti; quare intelligenda sunt minus strictè de sola obligatione, & necessitate præcepti, scilicet Ecclesiastici.

Restat solum Canon ille Trullanus 32. qui habetur post sextam Synodum, in quo ex professo adstruitur obligatio apponendi aquam cum vino, & reprehenduntur Armeni ob eius ritus omissionem, imponiturque depositionis pœna Sacerdoti offerenti vinum absque aqua. P. Valquez in præfenti disp. 177. cap. 1. num. 3. respondet, in eo Canone solum dici, traditionem Apostolicam. P. Suarez dista sect. 2. post 3. conclus. fatetur, sibi appellari Diuinam Christi traditionem; sed postea in fine sectionis dicit, intelligendum de traditione late sumpta. Neutrum videtur verum, non primum, quod dixit Valquez: quia licet in fine illius Canonis appelletur traditio Apostolica in illis verbis: Si quis ergo Episcopus, vel Presbyter, non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, & aquam vino miscens, sic immaculatum offert sacrificium, deponatur; prius tamen in medio Canonis aliquid plus dixerant, non quidem traditionem Christi diuinam, vt retulit Suarez; sed ordinem diuinum traditum. Sic enim dicunt: & in omni etiam Ecclesia, vbi spiritalia lumina resplendent, hic ordo diuinitus traditus seruatur. Quæ verba vel possunt intelligi, non de præcepto Diuino, sed de prouidentia Dei, qua factum est, vt omnes Ecclesiæ illum ritum suscipere & obseruarent; sicut de obseruatione ieiunij Quadragesimalis dixit S. Leo Papa serm. 4. de Quadragesima: Magna Diuina institutione salubritate prouisum est, vt ad reparandam mentium puritatem quadraginta nobis dierum exercitatio morderetur: licet ieiunium illud non fuerit ex Diuino præcepto, vt constat. Vel certe si plus intendunt verba illius Canonis, non multum de illo curandum. Quid enim mirum, si in eo fallerentur illi, quorum Canones in aliis multis turpissime errarunt? de quibus videri potest Card. Baronius tom. 8. anno Domini 692. vbi late contendit, quam sint suspecti Canones illi: vt pote in odium, & inuidiam Romanæ Ecclesiæ ab eorum Auctoribus absque vlla legitima potestate, vel auctoritate conditi.

36. C. VVor. matiens.

37.

Valquez. Suarez. explicat Canonem Trullanum. Sed reuertitur.

Leo Papa. Sed non mirum de illo curandum.

Baronius.

Tertia difficultas.

Tertio potest dubitari de circumstantiis huius mixtionis; de quibus Suarez in præfenti sect. 3. & breuiter dicendum est, debere esse aquam naturalem, vt habetur in c. In quadam, de celebrat. Mix-

38. Suarez. Dubium de circumstantiis huius mixtionis.

far. Aliæ enim non sunt propria aquæ. De quantitate vero Concilium Triburienſe c. 19. permittit, apponi tertiam partem aquæ: hoc tamen Concilium non fuit approbatum. Eugenius I V. in Florentino dixit, modiciffimam aquam admifceri debere. Suarez, & Vasquez hoc relinquunt prudentiæ Sacerdotis. Certè, ſi quinta, vel ſexta pars aquæ poneretur, non videtur habendus ſcrupulus; quia non eſt credibile, vinum eſſe adeo debile, vt tam modica aqua corumpatur. Circa tempus, & miniſtrum huius mixtionis, ſeruandæ ſunt regula Miſſalis; quæ eas circumſtantias præſcribunt.

SECTIO III.

Vinum aqua vino admixta conuertatur immediate in ſanguinem Chriſti.

39. Quæſtio eſt celebriſ hac tempeſtate, & non parum controuerſa; de qua etiam tempore Innocentij III. inter Theologos variè exiſtiterunt opinioniones, quas refert Pontifex in cap. Cum Marthe, de celebrat. Miſſarum. Prima docebat, aquam non conuerti in ſanguinem Chriſti, ſed in aquam illam, quæ exiit de latere Chriſti, lancea perforato. Secunda ſententia docebat, aquam ſimul cum vino conuerti in ſanguinem Chriſti. Tertia denique, manere aquam poſt cõſecrationem in propria ſubſtantia admixtam ſpeciebus vini cõſecratis; ſicut ſi poſt cõſecrationem mitteretur aquæ gutta in calicem, manebit etiam admixta ſpeciebus cõſecratis; non tamen conuertetur in ſanguinem Chriſti. Pontifex verò ex iis ſententiis nullam omnino damnat. Nam licet in c. In quadam, eodem titulo damnet ſententiam afferentem, aquam conuerti in phlegma ſeu humorem aquæcum, qui de latere Chriſti exiit, ibi tamen ſolum damnat illam ſententiam, quatenus negat, de latere Chriſti veram aquam exiſſe, non vero quod de conuerſione aquæ in aqua illâ aliquid definiat. Quare immerito Suarez diſp. 45. ſect. 4. docet, primam ſententiam relatam in dicto c. Cum Marthe, fuiſſe damnatam. Pontifex enim nullam damnat, ſed ſolum dicit, ſententiam, quæ aſſerit, aquam cum vino tranſire in ſanguinem Chriſti, eſſe probabilioſorem.

40. Cæterum quidquid ſit de cenſura, illa prima ſententia merito reiicitur; quia conuerſio illa deberet fieri ex vi verborum cõſecrationis: verba autem cõſecrationis nullo modo ſignificant talem conuerſionem, ſed ſolum conuerſionem in ſanguinem Chriſti; ergo illa conuerſio in aquam, quæ exiit de latere Chriſti, non pertinet ad veritatem huius ſacramenti. Aliæ rationes afferuntur contra hanc ſententiam, quæ tamen vel parum efficaces ſunt, vel non probant contra illam, ſed contra aliam, quam damnauit Innocentius in dicto c. In quadam, ponentem, conuerti aquam in phlegmaticum humorem, qui exiit de latere Chriſti.

41. Tertiam verò ſententiam docentem, aquam ſecundum ſuam ſubſtantiam manere in calice poſt cõſecrationem, impugnat P. Vasquez diſp. 178. num. 4. quia negari non poteſt, quin vinum habeat efficacitatem ad conuertendam modicam illam aquam in vini naturam. Hæc tamen ratio, vt poſtea videbimus, non eſt ſatis efficax in vera Philoſophia.

Secundò arguit P. Vasquez; quia ſequeretur è contra, ſi gutta vini magnæ aquæ copiæ infunderetur, poſſe valide cõſecrari illam guttam vini; quia maneret vinum incorruptum ab aqua circumdante, ſicut manet modo aqua incorrupta à circumdante vino. Verum nec hæc ratio vrget; in primis, quia negari poteſt, vinum manere incorruptum intra aquæ copiam: nam licet vinum non habeat vim aggenerandi ſibi aliud vinum, propter rationes infra adducendas, aqua tamen poteſt habere vim aggenerandi ſibi aquam, ſicut ignis ignem.

Deinde licet gutta vini maneret incorrupta; adhuc ſi mixta eſſet magnæ copiæ aquæ, non poſſet cõſecrari, quia non poſſet demonſtrari per verba cõſecrationis, quæ, ratione Pronominis, hic, demonſtrat id quod præcipuum eſt in calice; & per conſequens non poſſunt demonſtrare guttam vini in calice pleno aquæ. Quam doctrinam hiſerè verbis tradit ipſe Vasquez n. 23. ex quo videtur enervari argumentum, quo vſus fuerat paulo ſuperius contra prædictam ſententiam. Alias rationes afferunt P. Suarez, & Vasquez vbi ſupra ad impugnandam prædictam ſententiam; ſed meo iudicio vel nihil omnino probant, vel probare debent, nunquam manere aquam poſt verba cõſecrationis, vt infra videbimus, quod tamen in vniuerſum non concedunt prædicti Auctores: quare conſequenter ad ſuam doctrinam non impugnant efficaciter prædictam ſententiam.

Eſt ergo præcipua controuerſia huius quæſtionis, an iſta aqua non conuertatur in vinum, quod ſaltem aliquando propter breuitatem temporis, vel debilitatem vini contingere poſſe concedunt cum communi, Suarez & Vasquez, vbi ſupra, an ſcilicet tunc aqua tranſeat immediate in ſanguinem Chriſti? Negat ſententia communis Recentiorum, quos refert, & ſequuntur dicti Auctores, & exiſtimant eſſe expreſſam ſententiam Innocentij III. in dicto c. Cum Marthe. vbi ſecundam ſententiam cenſuit probabilioſorem, nulla facta mentione de ſententia docente conuerſionem aquæ in immediatam in ſanguinem, vt pote quæ nondum forte orta fuerat apud Theologos.

Cæterum, licet hæc ſententia multorum ſit (quod negari non poteſt) re tamen diu penſata, ſemper mihi probabilior viſa eſt oppoſita ſententia docens, eo caſu aquam immediate tranſire in Chriſti ſanguinem; quam ex recentioribus Theologis docuerunt non pauci, nec ignobiles. Ex Patribus vero, & Scholaſticis antiquioribus habet pro ſe plures infra afferendos. Nec aliena videtur à mente Innocentij III. in dicto cap. Cum Marthe: vbi ſolum docet, probabilioſorem eſſe ſententiam docentem, aquam cum vino tranſire in ſanguinem Chriſti, non dixit aquam conuerſam in vinum, ſed aquam cum vino tranſire in ſanguinem Chriſti; & licet, quando retulit ſententiã ſecundam, quam poſtea videtur approbare, ſubiunxerit rationem, quia aqua tranſit in vinum, poſtea tamen, cum ex mente propria loquitur, illa ratione non vtitur, ſed conſuſionem adſtruit, aquam ſcilicet cum vino tranſire in ſanguinem, quam conſuſionem non probat ex illa ratione phyſica; imò fatetur à phyſicis communiter negari, aquam conuerti poſſe in vinum: ſed probat ſuam conſuſionem ratione Theologica ex eo, quod ita melius ſignificatur vno Eccleſiæ cum Chriſto. Imò ipſe Innocentius lib. 4. de myſteriis Miſſæ,

Miſſa, c. 11. videtur ſupponere, aquam tranſire immediate in ſanguinem, dum dicit: In ſacramento eſt trinitas ſpecierum, ſcilicet panis, vinum, & aqua. Ergo ſupponit, in calice cõſecrato manere ſpecies aquæ nondum in vinum conuerſa.

46. Probari ſolet hæc ſententia, quia totum illud poculum in calice contentum adoratur, & colitur; ergo quia ſub qualibet parte creditur eſſe Chriſtus; ergo cum aliquando aqua nondum ſit in vinum conuerſa, vt aduerſarij etiam concedunt, necesse eſt, conuerſam eſſe immediate in ſanguinem, ne populus adorans decipiatur. Verum hoc argumentum, licet ad hominem probet contra Suarez, quia hoc ipſo argumento impugnat ſententiam docentem, manere aquam ſecundum propriam ſubſtantiam in calice cõſecrato, & per conſequens ex vi conſequentiæ debuit dicere, nunquam manere aquam; alioquin in aliquo caſu ſequeretur idem inconueniens idololatriæ; nolo tamen illo vti, quia poſſet aliquis contendere non obefſe, quod maneat aliqua pars aquæ in calice, quominus poſſit adorari ſanguis ibi exiſtens: ſicut nec ſi exiſteret ibi muſca, vel gutta olei, impedire veram adorationem: adoratio quippe fertur ad ſanguinem Chriſti, præſcindendo ab aliis rebus minoribus, quæ forte intra calicem adiunguntur ſint. Adde, Græcos mittere aquam calidam in calicem iam cõſecratum, qui ritus eſt antiquus, vt probat Arcudius de ſacramento Eucharistiæ, lib. 3. c. 39. quæ tamen aqua procul dubio non poteſt conuerti in ſanguinem Chriſti. Non tamen debuit adeo irriſorie contemnere hoc argumentum Hiacyntus Petronius, Rucerdiffimus olim Magiſter ſacri Palatii libro de neceſſitate præconuerſionis aquæ cap. 17. cum eo ipſo vtatur S. Thomas in præſentis quæſt. 74. art. 8. vt probet, aquam non manere ſub forma aquæ poſt cõſecrationem; quia ſcilicet fideles totum illud poculum adorant adoratione latræ: ſufficere debebant S. Thomam vti eo argumento, vt à nemine irrideatur, præſertim à Thomiſta, nec dicatur eſſe contra ſentum omnium fidelium; niſi dicas, idem argumentum apud S. Thomam placere, apud Coninch vero diſplicuiſſe.

47. Sed quidquid ſit de eo argumento, ſolet hæc ſententia aliter probari ex eo, quod Sacerdos ſumens calicem intelligitur manere ieiunus; ergo non ſumpſit aquam; ergo in nullo caſu manet aqua poſt cõſecrationem. Reſpondet P. Suarez concedendo Sacerdotem manere ieiunum, quando inter mixtionem aquæ, & cõſecrationem interceſſit tempus ſufficiens ad conuerſionem aquæ in vinum, pro vt regulariter intercedit. Cæterum, ſi contingat aquam poni immediate ante cõſecrationem, dubitari poſſe, an maneat ieiunus, & per conſequens an poſſit ſecundo celebrare etiam in die Natalis Domini. Secundo poſſet facilius reſponderi cum Vasquez vbi ſupra, non violari ieiunium ad Eucharistiã requiſitum per ſumptionem aquæ, quæ vna cum ſanguine Chriſti per modum vini potus ex præcepto ipſius Eccleſiæ ſumitur: nam ſicut non violatur ieiunium requiſitum ad ſecundam Miſſam per ſumptionem aliquiſ partis tertię fortaſſe cum ſpeciebus panis admixtæ, ita multo minus per partem aquæ ex præcepto Eccleſiæ ſpeciebus vini admixtæ.

48. Melius ergo probari poteſt hæc ſententia ex modo loquendi Patrum, qui eodem modo loquuntur de cõſecratione aquæ, ac de cõſecratio-

ne vini; & per conſequens ſupponere videntur, Melius probatur hæc ſententia, quia totum illud poculum in calice contentum adoratur, & colitur; ergo quia ſub qualibet parte creditur eſſe Chriſtus, & aquam tranſire in ſanguinem Chriſti, Damalcenus lib. 4. Fidei, c. 14. Non poteſt, inquit, panem ſuum ipſius corpus facere, & vinum, & aquam ſanguinem? Et infra: Nec hoc dictum promptum eſt, quomodo naturaliter per cõſecrationem panis, vinum, & aqua per potationem in corpus, & ſanguinem comedentis, & bibentis tranſmutantur: ſic & propoſitionis panis, vinumque, & aqua per inuocationem, & aduentum Spiritus ſancti ſupernaturaliter tranſmutatur in corpus, & ſanguinem Chriſti. Ambroſius lib. 4. de Sacram. cap. 4. Vinum cum aqua in calice miſſum ſit ſanguis cõſecratione. Et infra: Ante verba Chriſti calix eſt vini, & aquæ plenus: vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur. Paſchafius Corbeienſis lib. de corpore, & ſanguine Domini, cap. 1. qui habetur in 6. tom. Bibliotheca Patrum: Nec dubium, quin in hoc myſte io illam bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ, &c. Propterea non inconuenienter etiam ob hoc idem aqua cõſecratur; non quod aqua permaneat, ſed quod conuertatur in ſanguinem. Samona Epifcopus Gaſenſis in diſſertatione cum Hamet Sarraceno; quæ habetur in eodem tom. 6. Bibliotheca, ſic interrogat: Quare Chriſtus ſub ſpecie panis, & vini, & aqua abſolutum ſuum corpus, & ſanguinem potius ad ſumendum tradidit, quam ſub alia materia? Et poſtea reſpondet: Inter alios cibos panis ſibi primum locum vendicat; item inter potiones aqua; & vinum primas tenent: his igitur, pane, inquam, & vino, & aqua nobis aſſuefactis Dominus conuulſa ſua Diminutione, virtute ſui verbi in proprium ſuum corpus & ſanguinem ea tranſfert. Nicolaus Methonenſis in lib. ſeu Orat. de Euchar. quæ habetur in dicto 6. tomo: Quid requiritur cauſam, & ordinem naturæ, panis tranſmutationis in corpus Chriſti, & aquæ, & vini in ſanguinem? Sicut etiam Martinus Epifcopus Bracharenſis in Concilio Bracharenſi I. alias Lucenſi: ſeu in lib. Capitularum ex Græcis Synodis collectorum ad prædictum Concilium: Non oportet, inquit, aliud offerri, præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, id eſt, cõſecrantur. Et infra: Electiua vinum ſunt in Chriſto Ieſu; ſcilicet poſt cõſecrationem. Cyprian Epif. 63. ad Cæciliam: Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum. Eſt etiam vinum ſolum, ſi ſemper ſupponeretur aqua conuerſa in vinum, vt tranſiret in ſanguinem Chriſti. Iuſtinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis: Ij, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adſunt, percipiendum panem, vinum, & aquam, quæ cum gratiarum actione cõſecrata ſunt; atque cibus hic apud nos Eucharistiã nominatur. Hieronymus apud Baron. infra: Formatur ſanguinem ſuum in Calice vino, & aqua mixta, vt alio purgemur à vitiis & à culpis, alio redimamur à peccatis. Hoc eodem modo loquuntur alij Patres: quare Card. Alanus lib. 1. de Euchar. cap. 13. ſic concludit: ſi exiſteret aqua in variis, & abdiſas partes vini diſſuſa, facerem nihilominus vinum, non ſpecie, ſed permixtione; & totum illud, modo vinum prædominantem partem obtineret, conuertetur in ſanguinem Dominicum, idque certa fide tenendum eſt, vicinque illud aliud cum in natura obſcuritate poſitum ſit, ignoretur, Fauet etiam Ianſenius in Concordia cap. 181. ſuper illa verba, ſimiliter in calice; vbi approbans ſententiam

Conc. Tribur. Eugen. IV. 39. Quæſtio celebriſ, varia Doctõrum ſententiæ. Prima. Secunda. Tertia. 40. Prima ſententia reiicitur. 41. Tertia ſententia impugnat Vasquez primo. Hæc ratio non eſt efficiens.

42. Secundo arguit Vasquez. Hæc ratio non vult. 43. Vasquez. 44. Præcipua controuerſia eſt an aqua conuertatur in vinum, vel immediate in ſanguinem. Communis ſententia negat. 45. Oppoſita ſententia eſt probabilior. Quomodo intelligitur Innocentius. Innoc. III.

Melius probatur hæc ſententia. Damalcenus lib. 4. Fidei, c. 14. Non poteſt, inquit, panem ſuum ipſius corpus facere, & vinum, & aquam ſanguinem? Et infra: Nec hoc dictum promptum eſt, quomodo naturaliter per cõſecrationem panis, vinum, & aqua per potationem in corpus, & ſanguinem comedentis, & bibentis tranſmutantur: ſic & propoſitionis panis, vinumque, & aqua per inuocationem, & aduentum Spiritus ſancti ſupernaturaliter tranſmutatur in corpus, & ſanguinem Chriſti. Ambroſius lib. 4. de Sacram. cap. 4. Vinum cum aqua in calice miſſum ſit ſanguis cõſecratione. Et infra: Ante verba Chriſti calix eſt vini, & aquæ plenus: vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur. Paſchafius Corbeienſis lib. de corpore, & ſanguine Domini, cap. 1. qui habetur in 6. tom. Bibliotheca Patrum: Nec dubium, quin in hoc myſte io illam bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ, &c. Propterea non inconuenienter etiam ob hoc idem aqua cõſecratur; non quod aqua permaneat, ſed quod conuertatur in ſanguinem. Samona Epifcopus Gaſenſis in diſſertatione cum Hamet Sarraceno; quæ habetur in eodem tom. 6. Bibliotheca, ſic interrogat: Quare Chriſtus ſub ſpecie panis, & vini, & aqua abſolutum ſuum corpus, & ſanguinem potius ad ſumendum tradidit, quam ſub alia materia? Et poſtea reſpondet: Inter alios cibos panis ſibi primum locum vendicat; item inter potiones aqua; & vinum primas tenent: his igitur, pane, inquam, & vino, & aqua nobis aſſuefactis Dominus conuulſa ſua Diminutione, virtute ſui verbi in proprium ſuum corpus & ſanguinem ea tranſfert. Nicolaus Methonenſis in lib. ſeu Orat. de Euchar. quæ habetur in dicto 6. tomo: Quid requiritur cauſam, & ordinem naturæ, panis tranſmutationis in corpus Chriſti, & aquæ, & vini in ſanguinem? Sicut etiam Martinus Epifcopus Bracharenſis in Concilio Bracharenſi I. alias Lucenſi: ſeu in lib. Capitularum ex Græcis Synodis collectorum ad prædictum Concilium: Non oportet, inquit, aliud offerri, præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, id eſt, cõſecrantur. Et infra: Electiua vinum ſunt in Chriſto Ieſu; ſcilicet poſt cõſecrationem. Cyprian Epif. 63. ad Cæciliam: Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum. Eſt etiam vinum ſolum, ſi ſemper ſupponeretur aqua conuerſa in vinum, vt tranſiret in ſanguinem Chriſti. Iuſtinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis: Ij, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adſunt, percipiendum panem, vinum, & aquam, quæ cum gratiarum actione cõſecrata ſunt; atque cibus hic apud nos Eucharistiã nominatur. Hieronymus apud Baron. infra: Formatur ſanguinem ſuum in Calice vino, & aqua mixta, vt alio purgemur à vitiis & à culpis, alio redimamur à peccatis. Hoc eodem modo loquuntur alij Patres: quare Card. Alanus lib. 1. de Euchar. cap. 13. ſic concludit: ſi exiſteret aqua in variis, & abdiſas partes vini diſſuſa, facerem nihilominus vinum, non ſpecie, ſed permixtione; & totum illud, modo vinum prædominantem partem obtineret, conuertetur in ſanguinem Dominicum, idque certa fide tenendum eſt, vicinque illud aliud cum in natura obſcuritate poſitum ſit, ignoretur, Fauet etiam Ianſenius in Concordia cap. 181. ſuper illa verba, ſimiliter in calice; vbi approbans ſententiam

Salmeron. Cano. Henric. Pefantius. Tolerus. Conimbr. Coninch.

Scortia. Præpositus.

Arcifus. Layman. Diana. Baronius.

Malo adducitur hæc historiæ pro contraria sententia.

49. Unde acciperint Patres hunc modum loquendi.

tentiam de conuersione aquæ cum vino in sanguinem, ait: *Quæ sententia etiam consistere potest, est verum sit, aquam vino permixtam non conuerti in vinum.* Quod idem affirmat Salmeron. tom. 9. tract. 14. in Euangelia. Idem docuit Cano, quem refert Henriquez lib. 8. de Euchar. c. 12. Alexander Pefantius in 3. p. 9. 74. art. 8. disp. 2. Cardin. Tolerus lib. 2. summa c. 25. §. rursus sine vinum. & probabilem censent Conimbricenses lib. 1. de general. cap. 10. quæst. 1. art. 2. & P. Egid. Coninch tom. 1. de sacram. quæst. 74. art. 8. vbi late, & erudite hanc controuersiam complexus est. Eadem tenet P. Ioan. Bapt. Scortia lib. 4. de sacrificio cap. 1. num. 14. P. Io. Præpositus in præsentia 9. 74. art. 8. dub. unico, & alij multi Theologi Salmaticenses, & Castellani: qui iam multis ab hinc annis eam docent, & in Italia non pauci, præsertim in hoc Romano Collegio, in quo à multis annis esse communis est Professoribus. Eam quoque peculiari opusculo tuetur Paulus Arcifus Episcopus Dorononensis. Layman in Theolog. Morali lib. 5. tract. 3. cap. 2. num. 9. & alij quos refert Antoninus Diana part. 3. Resolut. Moral. tract. 4. de sacram. resol. 49. Denique Cardin. Baronius tom. 12. Annal. vt omnino certam eam supponit, nam anno 1188. refert Epistolam Gaufredi, qui litteris datis ad Cardinalem Episcopum Albanensem Vicarium Pontificis, eam quæstionem denuo in Gallia ortam proponebat, vbi duas sententias retulit; alteram, quæ dicebat, aquam non conuerti in sanguinem Christi, quia Patres communiter pro materia huius sacramenti solum designant panem, & vinum, non vero aquam; alteram, quæ asserbat conuerti, quia Patres supra adducti de vino, & aqua conuerti dicunt. Subdit vero Baronius, responsum Episcopi Albanensis non inueniri, sed non potuisse aliud respondere, quam quod Ecclesia Romana semper credidit, nimirum aquam simul, & vinum transsubstantiari in sanguinem Christi. Imo infra anno 1192. contrariam sententiam appellat hæresim illo sæculo exortam: vt mirum sit, aduersarios non solum voluisse, hoc clarissimum testimonium explicare, sed Baronium pro sua stare sententia. Dicunt enim, secundum illam sententiam ibi relatam docuisse transitum aquæ in sanguinem, quod prima negabat, non immediatum, sed mediatum, qualem Ecclesia Romana credebatur. Quis non videat, hoc esse aperte contra historiam ibi adductam: nam cum Auctores primæ sententiæ obicerent suis aduersariis, duplicem tantum esse materiam Eucharistiæ, scilicet, panem, & vinum (quod idem argumentum nobis nunc obiicitur, qui contra nos opinantur) ad hanc obiectionem Auctores secundæ sententiæ non responderunt, aquam conuerti prius in vinum, & per consequens non esse aliam materiam præter vinum; quæ solutio facilis esset, si ipsi de conuersione solum mediata agerent; sed responderunt, materiam non esse solum vinum, sed vinum, cui admixta esset aqua; & ponderant in Euangelio non dici, Christum accepisse vinum, sed calicem, vt vtrumque, quod ibi includebatur, comprehenderetur. Non ergo defendebant ij, quos Baronius approbat vt Catholicos, aquam mediate conuerti in sanguinem, sed potius immediate. Itaque de Baronij mente dubitari non potest, nisi velimus in media luce tenebras querere. Hunc communem modum sentiendi, & loquendi acceperunt Patres, rum ex facto, tum ex verbis Christi Domini, qui accipiens calicem, de

toto illo poculo dixit: *Hic est sanguis meus*; quæ verba esto forsit in rigore potuissent esse vcræ, etiam si solum vinum consecrare intendisset; cæterum ex circumstantiis adiunctis non potuerunt discipuli suspicari, quin de toto poculo loqueretur. Dum enim præmitteret, *Accipite, & bibite ex eo omnes*, non dubium, quin de toto illo loqueretur, quod bibendum tribuebat; sicut nec poterant suspicari, corpus Christi contineri sub panis medulla, & non sub crusto, vel cortice, cum totum illum manducandum daret: ergo similiter ex verbis Christi non potuerunt discipuli colligere, sanguinem magis contineri sub speciebus vini, quam sub speciebus aquæ, cum ad vtriusque potum pariter inuiteret.

Dices tempore, quo Christus dixit illa verba, iam aquam fuisse in vinum conuersam, & ideo potuisse de toto illo poculo dicere esse sanguinem suum. Sed contra; quia in primis hoc valde dubium esse in Philosophia, an vinum possit in se conuèrtre substantiam aquæ, vt postea videbitur. Deinde, esto vinum haberet hanc efficacitatem, non est tamen credibile, exiguo illo tempore, quod inter mixtionem, & verba intercessit, totam aquam conuersam fuisse in vinum; cum ad hoc requireretur morus localis, & successio temporis; præsertim quod nec Euangelistæ, nec Patres vnquam indicauerint, aquam ad eod modicam fuisse, quin potius iuxta communem vsum vinum mixtum fuisse, & vnico continuo actu post mixtionem verba esse prolata. Sic enim habetur in liturgia D. Basilij: *Similiter calicem vini nati è vite, postquam canauerunt, accepit, miscuitque aquis, gratias egit, dicens, &c.* & in liturgia B. Iacobi Apostoli: *Similiter postquam cœnauit, accipiens calicem, & permissens ex vino, & aqua, ac adspiciens in celum, ac ostendens tibi Deo Patri, gratias agens, sanctificans, benedicens, implens Spiritu sancto dedit nobis dicens: Hic est, &c.* Ergo Christus Dominus non eo animo aquam apposuit, vt ante verba in vinum conuerteretur; quod si id intendit, cur discipulos non id docuit, qui sane ex Christi facto id non potuerunt colligere, nec Ecclesia collegit, cum numquam de hac præconuersione aquæ in vinum curauerit: imo tempore Concilij Triburiensis tertia aquæ pars apponeretur, & in aliquibus casibus statim post mixtionem consecraretur, in quibus Suarez ipse fatetur, aquam non posse conuerti in vinum. Deuisset ergo Ecclesia exemplum Christi imitari, ac, si ipse noluit calicem consecrare, donec aqua in vinum versa esset, curare etiam, vt ante consecrationem certo fieret hæc aquæ conuersione: esset enim magna irreuerentia aliquam materiam extraneam non consecrandam in calice apponere, cum Christus non nisi materiam consecrandam apposuerit.

Farentur aliqui ex aduersariis, necessariam esse non quidem ad valorem essentialem, sed necessitate præcepti, eius temporis interpositionem, quod satis sit ad aquam in vinum conuertendam: imo addunt, ideo Ecclesiam præcipere mixtionem fieri tempore oblationis, vt tantum intercedat temporis, quantum sufficit ad hoc, vt fiat vinum: alioquin, cur (inquiunt) non miscetur immediate ante consecrationem? Hæc solutio in multis peccate videtur: nam in primis quod mixtio fiat tempore oblationis, alias habet rationes, præter conuersionem aquæ in vinum, scilicet quod tunc offerri debet tota materia consecranda: quæ

50. Instab. Responso.

52. Probatur nostra sententia ex eo quod materia Eucharistiæ sit vinum non solum merum sed lymphatum.

51. Et ac temporis interpositio est de necessitate præcepti.

Reiicitur hæc solutio.

re sicut tunc etiam adiunguntur particulæ consecrandæ pro communicandis, vt simul offerantur cum hostia, ita tunc debet misceri aqua, vt simul offeratur in calice. Deinde si illa temporis interpositio necessaria est de præcepto propter vitandam sacrilegium, ne maneat aqua in substantia aquæ admixta sanguini Christi, sicut necesse est non apponere lac, vel mel in vino consecrando: ergo in nullo proflus casu liceret illud temporis interuallum omnino præfermittere: videmus autem, Ecclesiam in regulis Missalis Romani Sacerdoti præscribere; vt si proximè ante consecrationem aduertit, non esse aquam in calice, ponat tunc eam, & consecret, nulla habita cura, quod intercedat tempus inter mixtionem, & consecrationem. Item præscribit, quod si tempore communionis aduertit, non fuisse vinum consecratum, apponat tunc vinum cum aqua, & consecret, & statim sumat; & hoc vniuersaliter, etiam si in priuato sacello celebret, vbi facile esset tanto tempore expectare, quod sufficeret ad conuersionem aquæ in vinum; ergo vel debemus dicere, Ecclesiam ibi hortari nos ad irreuerentiam illam, & sacrilegium contra præceptum supradictum patrandum; quod ipsi non admittunt; vel negare debent, necessarium esse de necessitate præcepti illo tempore expectare, vt fiat conuersione aquæ; & per consequens debemus concedere, aquam non eo animo admixtam fuisse à Christo, vt præconuertatur ante consecrationem: nã si eo animo admisceretur, conurgeret omnino ea obligatio procurandi, ne maneret in substantia aquæ sanguini admixta; in qua obligatione saltem sine grauiissima necessitate non posset dispensari.

His ergo suppositis probari potest rursus assertio nostra ratione Theologica; quia materia Eucharistiæ est vinum, vt constat ex Florentino, & aliis; & per consequens omne illud poculû, quod simpliciter, & absolutè in vsu hominum appellatur vinum, & potatur pro vino, est materia sufficiens consecrationis calicis. Si autem attendamus ad vsualem potum vini, non minus dicitur simpliciter vinum, quod est modice lymphatum, quam merum vinum: ergo non solum merum vinum, sed etiam illud poculum, quod constat ex vino, & modica aqua, quod simpliciter appellatur vinum, est sufficiens materia consecrationis: nam omnes istæ sunt partes illius poculi, quod simpliciter appellatur vinum vsuale. Hac eadem ratione vitur Gaufredus apud Baronium, vbi supra; qui cum sibi obiceret aduersus conuersionem aquæ in sanguinem, quod Patres in duabus speciebus panis, & vini dixerint fieri consecrationem, & non fecerint aquæ mentionem, sic ait: Ad quod responderetur eis, quod non consueuerunt homines mixturam vini, & aquæ aquam nuncupare, sed vinum.

Confirmatur ad hominem hæc responsio, quia Concilia non solum exigunt pro materia consecrationis vinum vtrumque, sed vinum de vite, vt constat ex Florentino in decreto Eugenij: illa autem aqua, quæ miscetur vino, etiam si conuertatur in vinum, non tamen est ipsa vinum de vite, neque ex vuis expressum, vt constat; sed vinum alio modo productum; ergo vel illa pars non erit materia consecrationis; vel fatendum est ab omnibus, illam partem, licet secundum se non sit vinum de vite, prout tamen cum aliis componit illud totum esse partem illius poculi, quod per modum to-

52. Probatur nostra sententia ex eo quod materia Eucharistiæ sit vinum non solum merum sed lymphatum.

53. Confirmatur concilio Eugenij quæ requiritur vinum de vite.

tius est vinum de vite, & ideo esse materiam partialem consecrationis modo à nobis explicando. Eadem ergo ratione nos dicimus, licet illa pars secundum se non sit vinum, illud tamen totum esse vinum, & ideo totum illud secundum omnes partes consecrari, licet singulæ partes seorsim non possent.

Denique confirmari potest assertio ratione etiam Philosophica; quia philosophicè loquendo (vt supra insinuauimus) non videtur credibile, aquam posse tam citò in naturam veri vini substantialiter transmutari. Vinum enim, licet non sit substantia viuens; est tamen succus substantiæ viuens elaboratus intra vnam per virtutem nutritiuam; sicut sanguis elaboratur in iecore animalis: quare sicut sanguis separatus non habet virtutem ad transmutandam substantialem in similem sanguinem aliquam guttam aquæ, quæ illi miscetur; sic nec vinum præsertim separatum ab vna habet virtutum ad producendam formam substantialem vini in materia aquæ sibi admixta.

Accedit experientia plurium Philosophorum docentium, aquam posse postea naturali artificio à vino separari. Nec obstat dicere, illam non esse aquam, sed quemdam humorem aqueum: nam si ille humor aqueus, qui secundum se vere non est vinum, erat consecratus cum aliis vini partibus; ergo similiter aqua licet non sit secundum se vinum, poterit tamen cum aliis vini partibus admixta consecrari, cum non sit maior difficultas de aqua, quam de illo humore aqueo. Vide Paulum Arefium lib. 1. de Generat. cap. 10. §. 2. sect. 2. vbi late probat, aquam numquam conuerti naturaliter in substantiam vini. Adde, licet vinum haberet eam vim conuertendi aquam in suam naturam, non tamen posse omnes aquæ partes conuèrtre. Nam ignis quantumuis habeat actiuissimam potentiam, non tamen omnes partes ligni, vel stupæ conuertit in ignem, nec homo omnes partes alimenti, quia crassiores, vel subtiliores per excrementa eicit; cum ergo non omnes aquæ partes habeant crassitiem requisitam ad formam vini, necesse esset, aliquas saltem particulas remanere, quæ formam vini non possent induere; de quibus esset eadè difficultas, an maneat sub forma aquæ, vel conuertantur in sanguinem Christi.

Fit ergo satis credibile ex his omnibus, aquam, licet maneat vino admixta, consecrari, & conuerti in Christi sanguinem, cum non sit credibile, Christum Dominum aquam, quam miscuit, reliquisse in calice in substantia aquæ admixtam suo sanguini, vt supra probatum est, præsertim cum pro contraria opinione vix afferatur aliquid ab iis Auctorebus; quod contra eorum sententiam non habeat ferè similem difficultatem, vt ex supra dictis constat: & ex argumentorum solutionibus amplius constabit.

SECTIO IV.

Argumenta contra nostram sententiam, & eorum solutiones.

Primo obiicit P. Valquez, quod aqua vino admixta diuiditur in tenuissimas partes, & per omnes vini particulas insinuatur; quare mirum est, quod adeo exigua aquæ particula possit diu resistere vini efficacitati, & actiuitati, & non statim in vinum transeat.

Cæterum

54. Cõfirmatur ratione philosophica.

55. Cum cõstet experientia aquam posse separari à vino, certum est nõ esse in vinum conuersam.

Deinde non videtur vinum posse conuèrtre omnes aquæ partes.

56. Constat ergo ex his aquam immediate in sanguinem conuerti.

57. Prima obiectio.

Responsio patet ex dictis.

Cæterum ad hanc obiectionem patet solutio ex dictis; cum ea sit natura vini, ut non nisi à potentia nutritiva vna possit produci. Quid? quod aliquando vinum est adeo debile, & pars aquæ possit esse non adeo modica, vt tam brevi tempore ante consecrationem conuerteretur in vinum, in quo casu posset procedere nostra questio.

58. Obicitur secundo Aristoteles. Negatur paritas.

Obicitur secundo Aristotelem 1. de generat. cap. vlt. vbi ait, guttam vini mille aquæ amphoris mixtam perdere naturam vini; quod idem è contra de gutta aqua à fortiori dixisset. Sed negatur paritas propter rationem positam, quod vinum non nisi à virtute nutritiva possit produci; & licet possit, non tamen tam citò, vt nunquam ante verba consecrationis non sit iam conuersa in vinum. Adde, ipsum Aristotelem videri expressè negasse, posse aquam conuerti physicè in vinum, ibid. c. 5. & Plinium certum est ita sensisse lib. 16. naturalis histor. c. 35. Sed de mente Aristotelis vide Coninck vbi supra.

59. Obicitur tertio Catechismus Pij V. Respondetur.

Tertio obicitur Catechismus Pij V. vbi eius Auctores agentes de materia Eucharistiæ dicunt Ecclesiasticorum sententiam esse, aquam conuerti in vinum ante consecrationem. Respondetur, vel Theologos illos habuisse eam sententiam, sicut alij plures tenent, quod non negamus, vel loquuntur solum de conuersione late sumpta quoad denominationem vini prædominantis in illo composito.

60. Obicitur quarta.

Quarto obicitur, quia si aqua ea intentione apposita fuit à Christo Domino, vt conuerteretur in sanguinem, ergo est materia necessaria consecrationis; ergo sine aqua non stabit consecratio, sicut nec sine vino, cum vtrumque æquè immediatè conuertatur. Respondetur facile, materiam necessariam esse vinum vtuale, prout abstraxit à vino mero, vel modice temperato; & ideo sine aqua valet consecratio, non sine vino. Ex quo dissoluuntur facile aliæ illationes, quibus conatur impugnare nostram sententiam: & est exemplum manifestum in fermento, vel in sale. Si enim panis fiat cum sale, vel fermento, prout vsualiter fit; non dubium quin illa etiam sint partialis materia consecrationis; sunt enim partes panis vsualis; neutrum tamen est necessarium; quia materia necessaria fuit panis vsualis præscindens à fermento, & azymò; solito, & non solito: sic etiam materia necessaria fuit vinum vtuale, abstrahens à puro, & modice lymphato.

61. Obicitur quinta.

Obicitur quinto, quia illa sola est materia huius sacramenti, ad cuius conuersionem acceperunt potestatem Apostoli; sed Christus non dedit eis potestatem conuertendi aquam in sanguinem; ergo ea non est materia: probant minorem, quia Christus non præcepit apponi aquam; ergo non dedit potestatem ad conuertendam aquam. Respondetur, hanc vltimam consequentiam nullà omnino esse, sicut si dicerem: Christus non præcepit consecrari vinum album; ergo non dedit potestatem conuertendi vinum album in sanguinem. Dedit sane Christus potestatem conuertendi vinum album, vel rubrum, item vinum purum, vel modice lymphatum; neutrum tamen determinate præcepit, sed alterum sub distinctione.

62. Obicitur sexta ex Concilio Florentino.

Sexto argumentantur ex verbis Concilij Florentini, vbi dicitur materiam Eucharistiæ esse vinum de vite, cui modicissima aqua misceri debet: ergo condistinguit aquam à materia sacramenti: dicit enim materiam esse vinum, & hanc misceri

debere aquam. Respondeo; imò includit aquam in materia, dicit enim materiam esse vinum, cui aqua admixta sit, vtitur tamen illa distinctione, vt indicet, aquam non esse de necessitate sacramenti, sed præcepti; ideo expressit mixtionem aquæ per verbum debet, vt si dicas: apud Græcos materia Eucharistiæ est panis, cui fermentum misceri debet, non idèo negas, fermentum transire cum pane in corpus Christi, sed indicas, non esse materiam necessariam essentialiter, sed solum de præcepto inter Græcos.

Septimo obicitur Trident. sess. 13. c. 2. vbi dicitur, substantiam vini conuerti in sanguinè Christi, quod de substantia aquæ non dicitur; ergo sola substantia vini conuertitur, & non aqua. Respondetur facile, in primis argumentum illud esse negatiuum: ad intentum enim Concilij satis erat, substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, præscindendo pro tunc à substantia aquæ, de qua non erat controuersia cum Hæreticis. Ex eo igitur, quod damnat negantes, vinum conuerti, non damnat affirmantes, aquam etiam conuerti; damnaret enim Patres supra citatos, qui expressis verbis dicunt, aquam conuerti in sanguinem. Deinde dico, vini nomine intelligi ea, quæ ingrediuntur ad componendum vinum vsuale in ratione vini compositi ex vino mero, & modica aqua; illud quippe compositum est proprie vinum vsuale; quare partes omnes, quæ illud componunt, veniunt appellatione vini, non vt seorsim sumptæ, sed vt componunt illud poculum, quod est vinum. Aduerte tamen, in hac solutione nos non dicere, aquam ideo posse consecrari, quia per admixtionem cum vino participat vini accidentia; & facta est quasi denominatione vinum quoad apparentiam, prout videntur dicere aliqui ex auctoribus nostræ sententiæ: hoc enim non esset consecrare vinum verum, sed vinum apparens, seu denominationium, materia autem debet esse verum vinum. Sed dicimus, poculum illud, quod resultet ex vino mero, & modica aqua, esse verum vinum, & ad quod proprie significandum impositum est nomen vini; nam iuxta hominum vsum nomen vini tam proprie significat compositum illud, quam vinum purum; ad quod non requiritur, singulas partes illius compositi esse vinum; sicut nec singulæ partes chrisimatis sunt chrisma; nam balsamum non est chrisma, sed pars chrisimatis: ita illa modica aqua non est vinum, etiam prout coniuncta vino, sed pars vini, quod sufficit, vt possit partialiter consecrari, seu esse pars materiæ consecrandæ. Quod autem non solum vinum purum, sed etiam compositum ex vino, & modica aqua dicatur vinum, constat ex communi modo loquendi, imò ex Scriptura ipsa Sap. 9. Comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Ecce mixtum ex vtroque appellatur vinum; ad illud enim mixtum potandum inuitat. Si ergo substantia illius mixti conuertitur in sanguinem, vere dicitur substantia vini conuerti, licet illud compositum partialiter ex modica aqua componatur.

Habemus exemplum aptum ad hoc declarandum in hoc ipso sacramento: nam materia illius est etiam panis triticus; & quidem si massa fieret ex solo furfure, non esset materia consecrationis; quia ille non est panis humanus, sed alius diuersus ad canes, vel equos alendos: si tamen panis fiat ex farina communi non defæcata à furfure

furfure, erit materia consecrationis, non solum quoad partes farinæ purioris, sed quoad omnes partes; quia licet in eo composito aliquæ sint partes, quæ seorsim non possent consecrari, scilicet illæ quæ pertinent ad furfures; sed tamen compositum ex vtrisque partibus, nempe ex adipe frumenti, & ex furfure, est verè, & proprie panis, & constat ex vtraque parte, tamquam ex intrinsece ipsum constituite in ratione talis panis; & ideo totum illum compositum posset adæquate consecrari. Ecce nomen panis proprie significat & panem ex farina pura, & purgata, & proprie etiam significat panem ex farina non pura, sed admixta furfuri; & licet massa furfurea seorsim non sit materia consecrationis, admixta tamen farine est materia partialis; quia licet ipsa, vt condistinguitur à farina pura, non sit panis, ipsa tamen cum farina pura componit panem vsualem, non defæcatum, & purum, sed tamen panem humanum, & communem quem qui comedit, dicitur comedere panem. Vides exemplum simile in omnibus: nā sicut est panis defæcatus, & panis deterior; sed tamen vterque est panis simpliciter: ita est vinum purum, & vinum mixtum, sed tamen vtrumque est vinum simpliciter; & sicut furfures seorsim nō sunt materia, sunt tamen partialiter, quatenus componunt panem vulgare cum farina purajta aqua seorsim non est materia; est tamen partialiter, quatenus cum vino puro componit vinum vulgare, & mixtum; & sicut farina est materia necessaria ex institutione Christi, furfures vero nō sūt necessarij, possunt tamen partialiter consecrari, si misceantur cum farina purajta vinum esse materia necessaria, aqua vero licet non sit necessaria, potest tamen partialiter consecrari, si misceatur cum vino puro. Non ergo valet hoc argumentum: furfures non sunt panis; sed materia valida debet esse panis; ergo pars illa furfuris non consecratur. Sic etiam non valet: materia debet esse vinum; aqua non est vinum; ergo pars illa aquæ non consecratur; quia licet furfures, & aqua non sint materia totalis, sunt tamen partialiter, quatenus cum farina, vel vino puro possunt componere panem vulgare, vel vinum etiam vulgare.

Etiamsi farina non sit pura, est tamen panis.

63. Septima obiectio ex Tridentino. Respondetur.

Vini nomine quid intelligatur.

64. Confirmatur exemplum.

65. Instatur.

Responsio.

Urgent adhuc ex eodem Concilio, dum addit, conuerti substantiam vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus vini; ergo non manent species aquæ; nam per illam particulam dumtaxat, excluditur omne aliud præter species vini. Responderi etiam potest dupliciter iuxta duplicem solutionem proximè insinuatam. Si enim velis Concilium vini, nomine intelligere vinum, prout condistinguitur ab aqua, & eam non includit, tunc dicendum est, Concilium de illo vino, quod dixit, conuerti in sanguinem Christi, dicere consequenter non manere, nisi quoad species, ita vt particula, dumtaxat, reddat eum sensum, eius vini de quo loquitur, manere dumtaxat species, & non aliud: de aqua vero iuxta eam explicationem non loquitur, & per consequens nec affirmat, nec negat. Si vero iuxta secundam solutionem dicas verius, vini nomine intelligi poculum illud, prout abstrahit à vino puro, & vino mixto, tunc particula, dumtaxat, vniuersalior est; significat enim non manere, nisi species vini, per quod non excluduntur species aquæ; quia species aquæ sunt partialiter species vini illius mixti, quod proprie est vinum humanum: sicut manent etiam species furfuris in hostia; quia licet

66. Trid. Difficilior obiectio.

67. Responsio.

Quando post separationem non remanent species panis, non remanet etiam sub illa corpus.

68. Obicitur S. Thom. S. Thom. Expliatur.

X quest.

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

Concilium etiā dicat, manere dumtaxat species panis, & massa ex solo furfure vere non sit panis, sed tamè illa massa componit cum farina panem vulgarem, & imperfectū, qui proprie est panis, & ita species furfurū sunt partialiter species panis.

Difficilior obicitur potest ex eodem Trident. ibid. Can. 3. vbi sic ait: Si quis negauerit in Eucharistia sacramento sub vnaquaque specie, & sub singulis eiususque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit. Ex quibus verbis sic argumento: Post consecrationem manet totus Christus sub singulis partibus consecratis, ergo & sub particulis aquæ; ergo etiam illa particula aquæ separatur ab aliis partibus, continebunt sanguinem Christi; quia iuxta Tridentinum partes specierum non admittunt consecrationem per separationem ab aliis. Consequens autè esset absurdum; nam tunc contineretur Christus sub specie aquæ adæquate, & nullo modo sub specie vini.

Respondetur, in prædicto casu non manere Christum sub specie aquæ separata, sed simul ac separatur à speciebus vini, recuperare formā substantialem aquæ. Nā licet Aegid. Coninck loco citato, n. 191. puert oppositū posse satis probabiliter defendi, vere tamen videtur contra Concilia definita, materiā Eucharistiæ esse vinū, & sanguinem esse sub accidentibus vini, tunc autem non esset sub accidentibus vini. Nec obstant verba Tridentini, quæ sanè solum intendunt, quod per meram separationem partiū nō admittitur Christi præsentia sub singulis, cæterum quando per separationem partes deperdunt simul aliquid requisitum ad hoc, vt sint species panis, vel vini, non dubium, quin non maneat Christus sub illis partibus separatis. Quod etiam in speciebus panis suo modo locum habet: componitur enim panis ex farina etiam, & aqua; licet plures aquæ partes exhaleantur calore ignis; aliquibus tamen videtur probabile, remanere aliquas cum farina admixtas; de quibus tamen certum est quod si aliquo artificio separantur, non comparebunt corpus Christi, quia iam non esset panis, nec pars panis. Quod idem dicendum est de particula illa massæ, quæ facta fuit ex furfure admixto; nam si separaretur ab aliis particulis, iā maneret ex solo furfure; & per consequens non esset panis iuxta supra dicta; ac per consequens non posset retinere consecrationem. Similiter ergo species aquæ separata nō continebunt sanguinè Christi; quia per separationem deperdunt esse species vini; & in hoc differunt à speciebus vini, quod partes specierum vini etiam separata retinent sanguinem Christi, quia vt sint vinum parziale, non deperdēt ab vnione cum partibus vini; at vero aquæ partes dependent ab vnione cū partibus vini vt sint vinū parziale, scilicet pars vini vsualis, & ideo ablata vnione amittunt consecrationem, quia illa nō est mera separatio, sed destructio etiam compositi requisita ad materiam consecrationis.

Denique obicitur auctoritas S. Th. qui nostræ sētentiæ videtur opponi. Fateor ingenue S. Thom. in hoc puncto obscure loquutum, & non satis de eius mente posse constare. Nā in 4. d. 1. q. 2. ar. 4. q. 1. videtur omnino supponere conuersionem aquæ in vinū, vt aqua trāseat in sanguinè Christi: sed tamen alibi videtur pro nobis facere; nam in primis in præsentī q. 4. ar. 6. in arg. sed contra, clare docet auctoritate Alex. Pape, in sacrificio offerri vinū aqua permixtū. Rufus, & clarius fauet eadē quest.

quæst. art. 3. vbi cum in 3. argumento obieciſſet ſibi contra materiam panis, quia vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat; ergo non eſt ſolus panis triticeus materia Eucharistiæ: Respondet, quod modica permixtio non variat ſpecies; quia id, quod eſt modicum, quodammodo abſumitur à plurimo, & ideo, ſi ſit modica amixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit inde fieri panis conſecrabilis. Ecce S. Thomas dicit, totum illud, quod reſultat ex multa farina triticea, & modica hordeacea, eſſe panem triticeum, & poſſe conſecrari: ergo ſimiliter totum, quod reſultat ex multo vino, & modica aqua, eſſet vinum conſecrabile.

69. Infantia.

S. laitur.

Attenditur ad mentem S. Thomæ.

Dicunt, S. Thomam id dicere, quia conſuit, partem illam hordeaceam conuerti ſubſtantialiter in farinam triticeam per admixtionem ad farinam triticeam. Sed contra, quia in primis id per ſe apparet incredibile, quod farina triticea poſſit conuerti in hordeum in triticum; ſicut ſi dices, puluerem argenteum conuerti in aureum per admixtionem cum aureo. Deinde eſt contra mentem S. Thomæ, qui non dixit modicam illam partem conuerti abſolutè in naturam alterius, ſed caute dixit, quodammodo abſumi à maiore parte. Sane illa particula quodammodo, ſatis aperte ſignificat, non loqui S. Thomam de conuerſione propria phyſica, ſed morali; quia totum illud propter partem tritici prædominantem, humano modo eſt panis triticeus; & cum materia conſecrationis ſit panis triticeus humanus; hinc eſt, totum illum panem eſſe materiam; quod idem de vino videtur conſequenter dicendum, etiam ſi aqua non conuertatur in naturam vini. Adde, ipſum S. Thomam art. 8. in corpore ſupponere pro certo, aquam numquam remanere in forma aquæ poſt conſecrationem; quod probat ex Patribus, & ex eo, quod totum, quod eſt in calice, adoratur. Si autem neceſſaria eſſet præconuerſio aquæ in vinum, aliquando maneret aqua poſt conſecrationem admixta ſanguini, vt ipſi aduerſarij in aliquibus caſibus fatentur, quia aliquando non poſſet conuerti in vinum: Ergo S. Thomas non loquitur de conuerſione aquæ in naturam phyſicam vini, ſed de conuerſione illa humana, qua aqua ſit pars illius compositi humani, quod vere dicitur vinum: & quia hæc ſemper datur, ideo merito docet, numquam manere aquam poſt conſecrationem in calice. Vides ad minus eſſe ſatis dubiam mentem S. Thomæ, an ſcilicet in alijs locis, quando dicit, conuerti aquam in vinum, loquatur de conuerſione illa phyſica, quam Thomiſtæ volunt, an de alia. Certe ad minus negari non poſſet quin clara ſint verba ſanctorum Patrum pro noſtra ſententia, quam verba S. Thomæ pro oppoſita.

70. Colligitur quid ſit dicendum de grano hordeaceo admixto grano tritici.

Ex dictis in hac ſectione obiter colligitur, quid dicendum ſit de grano hordeaceo admixto granis tritici, an ſub illis particulis admixtis ſit corpus Chriſti. Affirmandum enim videtur cum S. Thomæ vbi ſupra; & probari poſſet ratione ibi inſinuata; quia ſcilicet non videtur panis vſualis nomine ſignificari cibum ſolum ex mera farina tritici conſtantem, ſed cibum etiam eum, quem communiter comedunt homines; qui ſane non ſemper ſit ita ex mero tritico, vt non ſit admixtum ſæpe granis hordei, & ſimilibus; & per conſequentem nomen panis, videtur impoſitum eſſe ad

illud totum ſignificandum, quod ſit ex illa farina; quare licet particula ex hordeo ſeparata nõ poſſet conſecrari, coniuncta tamen poſſet, ſicut de aqua dictum eſt, quia vt ſic eſt pars panis vſualis.

SECTIO V.

Dubium incidens, an gutta aqua in calicem miſſa poſt inchoata verba conſecrationis, conuertetur in ſanguinem Chriſti.

EX ſupradictis inferitur, quid dicendum ſit ad illam queſtionem, quam obiter attigit P. Vaſquez infra diſp. 201. n. 42. Si gutta aqua, dimidiatas iam verbis conſecrationis, verteretur in vinum, an maneret conſecrata? Vbi ipſe reſpondet affirmatiue. Quam ſententiam amplectitur etiam Nugnus in præſenti q. 74. art. 8. in fine; quia cum intentione miniſtri ſit religioſa, reſertur ad inſtans, in quo ſit conſecratio: tunc autem illa eſt iam materia præſens, & ſufficiens.

Contrariam ſententiam docet Suarez in præſenti diſp. 45. c. 4. in fine; & quidem magis conſequenter ad ſua principia: nam ſi aqua nõ poſſet conuerti immediate in ſanguinem Chriſti, niſi prius conuertatur ſubſtantialiter in vinum, vt ſupponunt etiam Vaſquez & Nugnus, conſequenter eſt, aquam non eſſe materiam legitimam, & validam conſecrationis, quamdiu conuerſa non eſt; non poſſet ergo conuerti in ſanguinem Chriſti, niſi ab initio prolationis formæ conuerſa iam eſſet in vinum: nam tota forma debet proferri ſuper materiam præſentem: non erat autem materia præſens, quando prolata fuit pars formæ; quia tunc illa non erat materia, cum non eſſet vinum, ſed aqua, quæ per ſe non eſt materia etiam partialis; ergo non fuit prolata tota forma ſupra illam partem materiæ, & per conſequentem non potuit conſecrari. Sicut ſi poſt prolata partem formæ fiat præſens materia, quæ prius non erat præſens, non conſecrabitur.

Reſpondet Nugnus, in illo caſu materiam eſſe ab initio moraliter præſentem; quia, ſuppoſitis diſpoſitionibus, quas habet, & ſucceſſiue accipit, præſens erit in minima temporis morula, & iuxta Ariſtotelem, quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. Sed contra; ergo etiam ſi calix ipſe non eſſet præſens ab initio, & fieret præſens in medio prolationis formæ, conſecraretur vinum in ipſo contentum.

Reſpondet negando ſequelam; quia tunc eſſet per accidens, quod materia fiat præſens in illo breuiſſimo tempore; in noſtro autem caſu, ſuppoſitis diſpoſitionibus, quæ ex natura rei ordinant conuerſionem ad illud inſtans, eſt per ſe, quod fiat ſtatim præſens. Sed contra; quia ſi hoſtia ex alto proiecta per motum localem ad meum conſpectum deſcenderet, nõ minus per ſe ſequitur præſentia hoſtiæ intra breuiſſimum tempus ex vi illius impulſus, & illius motus, quam ſequatur per ſe productio vini in altero caſu; ergo poſſet etiã dici moraliter præſens, & valide conſecrari. Deinde quod per ſe, vel per accidens futura ſit præſens, parũ refert, ſi re vera nondum eſt præſens; alioquin ſi nondum ſit conuerſa aqua in vinum in vltimo inſtanti prolationis, & ſtatim conuertenda eſſet, ſufficeret, quia illa conuerſio per ſe citiſſime fiet, & quod parum diſtat, nihil diſtare videtur; quare habebit etiam præſentiam moralem ſufficientem.

P. Vaſquez

71. Vaſquez. Nugnus. Vaſquez affirmat.

72. Suarez. Nugnus. Suarez. Nugnus.

73. Reſpondet Nugnus.

Reſpondet.

74. Taſſat.

Reſpondet.

75. Vaſquez. Alior. ſe defendit Vaſquez.

76. Hæc doctrina difficiliſſima eſt.

77. Sumitur ratio pro noſtra ſententia à ſimilibus aliorum ſacramentorum.

P. Vaſquez loco citato aliter ſententiam illam defendit, quia nimirum Pronomen, hic, demonſtrat quidem ſanguinem Chriſti præſentem, non præſentem, quando illud Pronomen proferitur, ſed in præſentem in fine prolationis. Cum ergo ſanguis Chriſti in fine prolationis præſens ſit ſub illis ſpeciebus, parum refert, quod illæ ſpecies ab initio fuerint aquæ, vel vini; nam illud, hic, non demonſtrat vinum, ſed ſanguinem cõtenum ſub illis ſpeciebus. Vnde conſequenter inferunt: ſi à principio prolationis totus calix eſſet plenus aqua, & ante finem prolationis illa aqua conuertetur miraculoſe in vinum, conuertendum fore etiam in ſanguinem Chriſti; quia de illis accidentibus verè enunciaretur, quod in fine prolationis ſub illis contineretur ſanguis Chriſti.

Hæc doctrina difficiliſſima eſt; nam ex ea ſequitur, quod ſi ab initio prolationis fuiſſent miraculoſe illa accidentia vini abſque vlla ſubſtantia, & ante finita verba poneretur ibi ſubſtantia vini, verè fieret conſecratio, licet non fuiſſent prolata omnia verba ſuper aliquam ſubſtantiã. Probat ſequela; quia tunc etiã verificari poſſent verba, cum illa ſolum ſignificent præſentiam ſanguinis Chriſti ſub illis accidentibus in fine prolationis, ad quod non requiritur, ſubſtantiam vini, vel aliqua aliam fuiſſe ſub illis, quando proferretur li. hic. Conſequenter autem videtur ſatis abſurdũ; quia ſi id concedatur, non apparet rursus, cur negandũ ſit, quod poſſet etiam valide conſecrari aqua, quæ per totum tempus præcedens eſſet aqua mixta vino, à quo illo tempore paulatim diſponeretur ad conuerſionem in vinum; & in vltimo inſtanti prolationis verborum conuertenda eſſet naturaliter in vinum, atque adeo iam tunc eſſent accidentia vini, & exigent formam vini. Sequela probatur, quia tunc etiam verificarentur verba, quæ ſub illis accidentibus eſſet ſanguis Chriſti in vltimo inſtanti prolationis, in quo iam etiam eſſent accidentia vini. Conſequenter autem aduerſarij non admittunt; quia iam tunc daretur conſecratio abſque conuerſione ſubſtantiæ vini in ſanguinem Chriſti, quod eſt contra Concilium Tridentinum, & aqua conuertetur immediate in ſanguinem Chriſti, quod eſt contra aduerſarios. Fatendum ergo eſt, requiri pro tota prolatione verborum præſentia non ſolum illorum accidentiũ, ſed vini, vel materiæ aptæ ad conſecrationem.

Vnde ſumi poſſet ratio à ſimilibus aliorum ſacramentorum; nam in Baptiſmo, Confirmatione, Ordine, &c. requiritur, quod pro tota prolatione verborum ſit præſens ſubiectum, quod per illam formam ſanctificatur & benedicitur. Si enim paruulus baptizandus nondum eſſet præſens, quando incipit proferri forma, fieret tamen præſens; & ablueretur ante finem formæ; Baptiſmus non eſſet validus; quod idem eſſet in Confirmatione, Ordine, &c. Et quidem hoc non prouenit ex eo ſolum, quod forma Baptiſmi, Confirmationis, &c. ſint verba directa ad illum, cui ſacramentum confertur: Baptiſmo te, Signo te, Abſoluo te, &c. atque ideo debet eſſe præſens perſona, ad quam diriguntur. Hoc, inquam, non ſatisfacit; quia illæ formæ poſſunt proferri alio modo, pro vt proferuntur à Græcis; Baptizatur ſeruus Chriſti, &c. Diuina gratia promouet hunc in Preſbyterum, &c. in quo caſu reddenda eſt alia ratio, & dicendum, requiri præſentiam ſubiecti pro tota prolatione, quia, vt diximus, agentes de ſa-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

cramentis in genere, illæ ſunt benedictiones, & conſecrationes, quibus ſubiectum benedicitur, & conſecratur Deo; benedictiones autem, & conſecrationes exhibentur ſuper rem præſentem. Cum ergo verba conſecrationis Eucharistiæ ſint benedictio, & conſecratio materiæ, pro vt omnes Patres loquuntur, requirunt præſentem ab initio materiam conſecrandam. Vnde ſi ab initio eſſet aqua ſola in calice, licet ante finem verborum conuertetur diuinitus in vinum, non conſecraretur, quia illud vinum non fuit præſens, ſed alia materia incapax, & inepta ad conſecrationem. Sicut ſi initio prolationis formæ Baptiſmi eſſet præſens homo mortuus, & ante finem verborum reuiuifceret, & ablueretur, non eſſet baptizatus, quia ab initio non erat ſubiectum capax illius conſecrationis, & benedictionis, quæ ſuper ipſum proferretur. Hinc autem conſequenter inferitur idem dicendum, quando ab initio eſſet aliquid aquæ mixtum cum vino, & ante finem verborum conuertetur in vinum: nam ſi aqua non poſſet conuerti immediate in ſanguinem Chriſti, aqua etiam mixta vino eſt materia incapax; atque adeo in ſententia illa conſequenter dicendum eſt, aquam debere eſſe præconuerſam in vinum toto tempore, quo proferuntur verba.

Confirmatur, quia ſi aqua, quando proferri incipiunt verba, non ſolum non ſit conuerſa in vinum, ſed nec mixta vino, imo in alio calice ſeorſim à vino, & dum verba proferuntur, infundetur in vinum, miſceretur, & conuertetur in vinum, ita vt quando abſoluuntur verba, iam eſſet mixta vino, & conuerſa in vinum, adhuc non poſſet dici, quod potuit Sacerdos velle conſecrare ab initio contentum in vtroque calice præſenti, nempe & vinum, & aquam ſeorſim in ſuo calice poſitam, quæ miſcenda erat vino poſt incepta verba conſecrationis. Quia ſicut non poſſet conſecrare Sacerdos farinam, & aquam ſeorſim poſitas, ex quibus non eſt factus panis, etiam ſi ex ipſis fiat panis, antequam abſoluantur verba conſecrationis: quia nimirum farina ſeorſim non eſt materia conſecrabilis: ſic nec poſſet conſecrare aquam ſeorſim poſitam à vino, licet ante abſoluta verba miſceatur cum vino: tam incapax enim materia conſecrationis calicis eſt aqua pura, quam farina pura abſque aqua in ordine ad conſecrationem hoſtiæ; ergo eodem modo, licet aqua ſit mixta vino, ſi tamen non ſit conuerſa in vinum vſque ad mediam prolationem verborum, non conſecrabit iuxta illam ſententiam; quia ab eis Auctoribus æque incapax materia conſecrationis cenſetur aqua non conuerſa in vinum, & aqua non mixta vino, vt vidimus.

Addere poſſumus aliam rationem deſumptam ex ratione ſacrificij, quam conſecratio huius ſacramenti habet, in quo res oblata non ſolum eſt Chriſtus Dominus ſub ſpeciebus, ſed etiam aliquo modo ſubſtantia panis & vini; vt ex ſanctis Patribus probant Cardin. Bellarm. tom. 2. libro 1. de Miſſa capite 27. & Suarez infra diſputat. 75. ſeçtione prima, conſuſione vltima; & nos dicemus infra, agentes de hoc ſacrificio. Offeruntur autem & immolantur panis, & vinum potiſſime, quatenus per conſecrationem deſtruitur in honore Dei, quod non aliter facit Sacerdos, quam per verba conſecrationis. Res autem, quæ offertur, & ſacrificatur, debet præſupponi illi oblationi; nec ſolũ debet eſſe præſens, ſed multo magis exiſtens.

Debet materia eſſe præſens eum benedicitur, aut conſecratur.

78. Confirmatur à pari.

79. Alia ratio deſumitur ex ratione ſacrificij.

Bellarm. Suarez.

stems. Cum ergo aqua in sententia contraria non sit materia apta etiam partialis huius oblationis, & sacrificij, sed solum vinum; consequens est, ut aqua debeat esse vinum, antequam sacerdos eam offerat per verba consecrationis; non enim potest incipere offerri, & immolari res nondum existens, ut constat inductione omnium sacrificiorum.

80. Ex quibus constat iam responsio ad fundamentum P. Vasquez sumptum ex eo, quod verba satis bene verificantur, si pro ultimo instanti prolationis, pro quo solo demonstrant Christi sanguinem præsentem, possint convertere vinum iam tunc ex aqua factum, in sanguinem. Ad hoc, inquam, responderetur, licet præcisè ratione veritatis verborum id sufficeret, non tamen, attenta institutione huius sacramenti, ex vi cuius sacerdos non potest designare accidentia, quæ non sint sensibilibus species vini, nec potest vti verbis, nisi ad consecrandam materiam sibi præsentem, & capacem consecrationis, qualis non est aqua, quæ sanctificari, & benedici sacramentaliter non potest per verba consecratoria; nec denique potest exercere actionem sacrificandi qualis est loquutio illa sacramentalis, nisi circa hostiam præsentem, qualis non est aqua, quæ in illa sententia non est materia huius sacrificij.

81. Hæc omnia, ut dixi, procedunt in illa sententia negante, aqua non præconversam in vinum posse converteri immediate in Christi sanguinem. In nostra vero sententia aliter dicendum est: concedimus enim si aqua ante initium prolationis verborum mixta fuit vino, licet non fuerit iam conversata, & licet in dimidio prolationis verborum converteretur, adhuc consecrari, & converteri in Christi sanguinem: cum enim tam sub speciebus aquæ mixtæ vino, quam sub speciebus vini facti iam ex aqua, sit materia apta saltem partialis, parum refert, quod non sit conversata in vinum usque ad dimidium prolationis verborum. Sicut si vinum album esset mixtum cum rubro, & rubrum, quia robustius esset, ageret album, & converteretur aliquas eius partes in suam speciem, illæ quidem partes, etiam si in dimidio prolationis verborum converteretur in aliam speciem vini, adhuc omnes in fine prolationis converterentur in sanguinem Christi; quia tam sub forma vini alibi, quam sub forma rubri erat materia capax consecrationis, & oblationis.

82. Dicit aliquis: Si aqua mixta vino toto tempore prolationis verborum retinet formam substantialem aquæ, & in ultimo instanti prolationis deberet tunc perdere formam aquæ, & converteri substantialiter in vinum, non videtur posse in eo instanti converteri in sanguinem Christi, licet ab initio fuerit materia capax consecrationis: quia nimirum, si in eo instanti sanguis Christi ponatur sub illis accidentibus, non ponetur per conversionem vini in ipsum, cum numquam fuerit forma vini sub illis speciebus; non potest autem converteri in aliud substantia quæ numquam fuit. Sed neque ponetur sanguis per conversionem substantiæ aquæ in ipsum; quia aqua iam desecrat ex defectu dispositionis requisitæ ad eius conservationem: restat ergo in nostra sententia eadem difficultas, quomodo scilicet maneat ibi post consecrationem aliqua alia substantia ex eo, quod non fuerit præconversata aqua in vinum ante finem prolationis verborum.

83. Respondeo, idem argumentum fieri posse in

casu supra posito quando vinum rubrum, v.g. converteretur in suam substantiam aliquas partes debiliores vini albi sibi mixti: nam si conversio illa fieri deberet in ultimo instanti prolationis verborum, quæri potest eodem modo, si sanguis Christi ponatur tunc sub illis speciebus, per cuius substantiæ conversionem id fieret? an per conversionem substantiæ vini rubri, quæ tamen nunquam fuit sub illis accidentibus; an per conversionem substantiæ vini albi, quæ iam desecrat per defectum dispositionis requisitæ ad eius conservationem: quidquid in illo casu dicatur, dici poterit in nostro. Si vero negetur, vnum vinum convertere posse aliud substantialiter in se, facilius negari potest, quod aqua convertatur substantialiter in vinum extra vnam, ut vidimus in superioribus.

84. Dato tamen, quod illa conversio substantialis possibilis sit, respondendum est, in casu proposito sanguinem Christi ponendum sub illis speciebus in illo ultimo instanti vel termino prolationis verborum, & tunc poni quidem per conversionem substantiæ aquæ, quæ immediate ante præcessit sub iis accidentibus, in sanguinem Christi: ad hoc enim, ut substantia aliqua converteri dicatur in aliam, non est opus, quod illa, quæ convertitur, sit tunc, quando convertitur; imo repugnat, tunc esse; quia quod convertitur, desinit esse tunc, quando convertitur in aliud; sed requiritur, quod immediate antea fuerit; & tunc primo non sit, quando in aliud convertitur. Cum ergo substantia aquæ fuerit sub illis accidentibus toto tempore præcedenti, & in illo ultimo instanti incipiat non esse, bene poterit dici, converteri in Christi sanguinem; quia converteri in illum, est desinere in illum, hoc est, desinere, succedente illo alio sub eisdem accidentibus in eodem munere substandi, ut infra videbimus; quod totum verificatur de substantia aquæ, quæ desinit in Christi sanguinem, id est, desinit, succedente sibi sanguine Christi sub eisdem accidentibus in munere substandi: ergo vere converteretur aqua in sanguinem Christi.

85. Nec obstat, quod forma aquæ iam prius intelligatur desisse ex defectu suarum dispositionum: non enim intelligitur desisse prius tempore, sed in eodem instanti primo desinit; & licet desinat ex defectu dispositionum, non tamen sine ordine ad aliquam substantiam, quæ succedat loco ipsius sub eisdem accidentibus; quod sufficit, ut dicatur desinere in illam aliam substantiam, & converteri in illam. Nam etiam si tunc introduceretur forma vini sub illis accidentibus, posset adhuc concipi prius forma aquæ desinere ex defectu suarum dispositionum, qui defectus est aliquomodo independens ab introductione formæ vini, non tamen sine ordine ad illam; & ideo diceretur forma aquæ converteri in formam vini, hoc est, desinere cum ordine ad introductionem formæ vini: sic in nostro casu diceretur aqua desinere in sanguinem Christi, hoc est, desinere immediate ex defectu suarum dispositionum, & introductione accidentium contrariorum; quæ desinitio ex se habet connexionem, & ordinem ad introductionem alterius substantiæ sub eisdem accidentibus in eodem munere; quod sufficit, ut dicatur aqua desinere, & converteri in illam substantiam succedentem. Adde, licet forma substantialis aquæ desinat ex defectu

Dilectissimi

defectu suarum dispositionum; materiam tamen primam aquæ non desinere ex defectu dispositionum, sed propter introductionem sanguinis Christi sub illis accidentibus, ut infra videbimus; cum autem illa non fuerit vquam materia vini, sed aqua, sit ut ex hoc etiam capite non vinum, sed aqua diceretur tunc converteri in sanguinem Christi.

86. Restat tamen adhuc dubium de illa particula aquæ, quæ infunderetur in calicem post inchoata verba consecrationis, quomodo posset manere sub forma aquæ: id enim videri posset difficile ex alio capite; quia illa materia aquæ per mixturem cum quantitate vini dividitur in minutissimas partes: ergo non poterit perseverare cum forma aquæ, quia sequetur illam formam substantialem esse in aliqua parte minori minima; quod est impossibile. Responderetur in primis, formam aquæ non determinare aliquid minimum divisibile, citra quod non posset produci, ut dixi in lib. de generat. Deinde, si adhuc velis formam aquæ postulare determinatam quantitatem materiæ, sub qua sit, debes dicere consequenter, illas materias particulas accipere formam vini; quæ licet sit in particulis minoribus quam minimis, potest tamen perseverare, quia saltem quoad accidentia continuatur cum speciebus vini, cum quibus efficiunt magnam quantitatem specierum vini, & cum quibus facile se defendunt ab agentibus contrariis, à quibus non possent separari illæ particule; & ideo licet separatæ non possent existere, possunt tamen coniunctæ cum speciebus consecratis.

87. Petes vltimo, an peculum constans ex multa aqua, & exigua quantitate vini possit consecrari, saltem quoad partes vini; quia illæ partes adhuc sunt vinum secundum se. Respondeo, si illa pars vini antea esset consecrata, & postea illi magna aquæ copia iniiceretur, adhuc retineret consecrationem, dum non corrumpere species; cæterum consecrari de nouo, dum habet illum statum, non potest; quia non est eadem ratio de consecratione, ut constabit ex dicendis sect. 5.

88. Vtrum materia conservanda habeat terminum maximum, vel minimum.

89. Vtrum sit adeo exigua particula panis, quæ non possit consecrari: an etiam è contra alia propter magnitudinem sit incapax consecrationis? De quo S. Thom. in præfensi art. 2.

Et quod attinet ad primam partem, supponendum est primo, questionem procedere posse, vel in sententia Philosophica affirmante, huiusmodi formas panis, & vini habere aliquod minimum divisibile naturale, citra quod non possint naturaliter existere; vel in sententia contraria negante talia minima, quam probabiliorem existimo. Secundo supponendum, aliud esse querere, vtrum in qualibet parte panis possit conservari corpus Christi; aliud, an quavis particula seorsim possit consecrari.

His suppositis, in sententia negante talia minima naturalia, certum est, quamlibet particulam panis (& idem semper intelligimus de vino) aliquin sensibilem posse consecrari; certum etiam est in omni sententia, in quavis particula

Quid certum sit secundum varias sententias.

P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

coniuncta cum aliis posse contineri corpus Christi; certum denique est in opinione admittente illa minima naturalia, non posse corpus Christi conservari in parte minori minima separata; quia ibi solum potest conservari corpus Christi, ubi posset conservari substantia panis; ergo cum in ea parte non posset conservari substantia panis, nec poterit corpus Christi.

Andimidium minimi posset valide consecrari.

Difficultas tamen est primo, an in illa sententia concedente talia minima posset valide consecrari dimidia solum pars minimi vnita cum aliis partibus panis? Concedit Suarez cum aliis in præfensi disput. 43. sect. 7. quia illa particula vera est panis, & habet omnia requisita, ut sub illis accidentibus conservetur substantia panis. Alij negant, quæ pars probari posse videtur, non solum ea vulgari ratione, quod scilicet illa pars per consecrationem discontinuaretur ab aliis, & per consequens maneret illa accidentia sub minori quam minimo; quam rationem solvit Suarez in præfensi, & forsitan non est efficax. Sed difficilius probari potest ex eo, quod corpus Christi non potest adæquate, & totaliter existere, nisi sub speciebus panis, hoc est, sub dispositionibus sufficientibus ad formam panis; vna autem ex dispositionibus requisitis ad formam panis in illa sententia est tanta extensio quantitatis, quantam non habet dimidium minimi; ergo ibi non dantur omnes dispositiones requisitæ ad formam panis; ergo non magis potest corpus Christi ibi existere totaliter, quam sub quantitate carente tali gradu caloris, v.g. requisito ad formam panis, cum tam necessaria dispositio sit talis extensio, quam talis calor ad formam panis.

90. Ex quo dici etiam posset ad secundam difficultatem, an scilicet in eadem sententia Philosophica, dato, quod Deus miraculose conservaret formam panis in dimidio minimi, posset valide consecrari? Responderi enim posset consequenter negative; quia sicut si Deus conservaret formam panis in materia sine calore, vel humore requisito, non posset consecrari, quia ibi non esset Christus sub speciebus panis; sic etiam dicendum esset in nostro casu, cum vna ex dispositionibus panis sit talis extensio quantitatis, ut dictum est.

91. Obiiciunt tamen alij Theologi pro prima sententia contra hanc secundam; quia in illo dimidio minimi, saltem dum est vnicum reliquo panis, sunt omnes dispositiones requisitæ, ut ibi conservetur vera forma panis; nam ibi est totum temperamentum requisitum, ut supponitur, & ibi intercedit etiam vnio continuativa illius quantitatis, & illorum accidentium cum reliqua quantitate & accidentibus panis, quæ continuatio sufficit, ut sub illa etiam quantitate conservetur substantia panis; ergo eadem dispositiones, & eadem continuatio accidentium sufficeret, ut ibi possit esse corpus Christi loco substantiæ panis. Vnde consequenter concedunt etiam iidem recentiores, posse valide consecrari dimidium minimi separatim, in quo miraculose conservaretur forma panis.

92. Ego quidem, ut ab hoc ultimo incipiâ, difficile existimo, quod panis miraculose conservatus absque conaturalibus panis dispositionibus possit valide consecrari. Nam licet materia remota huius sacramenti sit substantia panis, materia tamen proxima saltè partialis, sunt species panis, ut vidimus; quare

X. 3.

90. Alia quaestio. Suarez.

Duplex sententia.

91. Quid dicendum sit ad secundam difficultatem.

92. Obiectio.

93. Responso.

Materia remota est panis, proxima vero species.

si substantia panis miraculose existeret sub speciebus leonis, vel olei, non posset consecrari, quia accidentia leonis, vel olei non possent demonstrare sensibiliter corpus Christi, sed sola accidentia panis; unde non posset dari sacramentum Eucharistiæ; quia, ut supra diximus, constat intrinsece ex corpore Christi, & accidentibus panis. Similiter ergo, si deesset magnitudo requisita ad cōnaturalem cōservationem substantiæ panis, etiamsi diuinitus cōseruaretur panis, adhuc non posset valide consecrari: quia sicut panis miraculose cōseruatur absque temperamento panis non potest validè consecrari, eo quod illæ species alienæ non possent sensibiliter ostendere corpus Christi, sicut nec substantiam panis; sic panis existens miraculose absque magnitudinæ naturaliter requisita nõ posset valide consecrari, quia illa accidentia absq; quantitate debita non significarent corpus Christi sensibiliter, sicut nec substantiam panis. Nam sicut requiritur ad naturalem cōservationem panis tale temperamentum, sic illa sententia requiritur tanta magnitudo, & extensio; ergo sicut defectus temperamenti requisiti obstat validæ consecrationi, sic defectus extensionis, & magnitudinis requiritur propter eandem rationem. Neque obstat, quod ille esset verus panis: ad consecrationem enim, ut diximus, non solum requiritur verus panis, sed panis existens sub veris speciebus panis, ut sub illis maneat corpus Christi: ille autem panis non existeret complete sub veris speciebus panis.

94. Difficilior est alius casus.

Difficilior est, quod pertinet ad primum casum, quando illud dimidium minimi vnitum sit reliquo panis: nam ex vno capite videri potest, nec illud etiam posse valide consecrari seorsim; quia licet illa pars habeat veram formam panis saltem partialem, non tamen est ibi sub omnibus speciebus completis panis. Sunt quidem ibi accidentia panis, & vno continuatiua illorum accidentium cum aliis accidentibus panis: hæc tamen omnia non ostendunt, ibi esse substantiam panis adæquate, sed solum inadæquate, & partialiter; imo ostendunt, non posse substantiam panis esse solum ibi. Cum ergo corpus Christi non possit esse, vbi non potest esse substantia panis, consequens est, ut illa accidentia non possint sensibiliter significare corpus Christi existens solum ibi, sed existens ibi partialiter, hoc est, ut in parte specierum, sub quibus totaliter debet existere.

95. Confirmatur res ista exemplo.

Confirmatur, & explicatur ex compositis heterogeneis. Si enim sacramentum institutum esset in materia aliqua heterogenea, & organica, ut in passere, v. g. vel pomo, tunc si aliquis vellet consecrari in passere solum pedem, vel in pomo solū corticem, nihil efficeret; quia licet, consecrato toto passere, vel pomo corpus Christi esset totum etiam sub accidentibus capitis, vel corticis, non esset tamen ibi adæquate, hoc est, ut sub accidentibus, sub quibus solis esse posset; nam per illa sola non posset significari; quia prout ibi non esset sub speciebus passeris, vel pomi, sed capitis, & corticis. Similiter ergo in pane, & vino dicendum videtur, supposita illa sententia de minimo naturali, nam sicut ad existentiã passeris, vel pomi requiruntur partes organicae, & diuersæ; sic in illa sententia ad existentiã panis, & vini requiritur talis multitudo partium, sine quibus non est panis, vel vinum complete, sed incomplete; ergo sicut in capite, vel cortice solo non posset consecrari, quia

ibi non est passere, aut pomum complete, sic neque in dimidio minimo panis, propter eandem rationem; licet in eo etiã dimidio minimo sit totū corpus Christi, quando consecratur cū aliis partibus.

Imo si res attente consideretur, licet panis numerari soleat inter composita homogenea, quia reuera sensibiliter, & humano modo est homogeneus, cum non appareat in eo, regulariter loquendo, ad sensum diuersitas partium dissimiliũ; datur tamen in ipso aliqua partes heterogeneæ, tũ quia fortasse dantur partes farinæ mixtæ cum aliis quibus partibus aquæ; neque enim omnes partes aquæ consumptæ sunt per actiuitatem ignis, neque farina in aliam tertiam substantiam conuersa est; tum etiam, quia dantur partes fursuris mixtæ cum partibus farinæ purioris, ut supra vidimus; & quãdo consecratur panis, totus panis conuertitur in corpore Christi, etiam quoad partes illas admixtas fursuris, quæ simul cum partibus farinæ componunt panem vsualem, & vulgare. Quo supposito, potest in pane explicari idem ipsum, sicut in compositis heterogeneis: nam si sacerdos vellet consecrare particulam solam fursuris minutissimam admixtã panis, quam acutissimus oculus posset aliquando discernere, nihil efficeret; quia illa particula sola, licet sit pars panis, non tamẽ est panis complete, & ideo non potest contineri corpus Christi totaliter, id est, sola, sed partialiter, hoc est, simul cum aliis partibus panis, licet in singulis sit totū Christi corpus: sic ergo licet dimidiũ minimi contineat totū corpus Christi, quãdo cū aliis partibus consecratur; non tamen si seorsim consecratur, quia ipsum secundũ se est quidem pars panis, non tamẽ est panis cōplete, sed incōplete, & ideo nõ significat cōplete corpus Christi, sed incōplete, sicut particula fursuris, hoc est, simul cū aliis partibus, in quibus etiã idẽ Christi corpus cōtineatur.

Ex alio tamen capite videtur, quod illa dimidia pars minimi posset & consecrari, & retinere sola corpus Christi; quia si consecratur dimidia solum pars hostiæ coniuncta cum alia dimidia non consecrata, postea vero consumatur vel corumpatur illa pars consecrata, excepto dimidio minimo, quod adhuc manet coniunctum cum alia parte non consecrata, tunc certe vel manebit corpus Christi in illo solo dimidio minimo, vel desinet esse ibi, succedente iterum substantia panis sub eisdem accidentibus, non videtur autem dicendum, desinere esse corpus Christi sub speciebus, quamdiu sub illis potest esse, sicut de facto erit adhuc substantia panis, cui corpus Christi successerat; ergo fatendũ est, manere ibi corpus Christi.

Responderi posset, supposita sententia illa de minimis, consequenter dicendum esse, quod manente illo solo medio minimo cōsecrato, eo ipso desineret ibi esse corpus Christi, & rediret forma panis continuata cum reliqua parte hostiæ non consecrata, sicut de facto concedit S. Thom. *infra* q. 77. art. 8. quando species vini consecrate miscetur vino non consecrato, desinere esse ibi sanguinem Christi, & redire formam vini; quod iuxta probabiliorẽ Thomistarum expositionem solum potest esse verum propter illam rationem, quod scilicet per mixtionem diuiduntur species consecrate in partes minutissimas minores minimis, sub quibus ita dissitis non potest amplius esse sanguis Christi, & ideo debet redire forma vini. Quare regulam illam vniuersalem, quod tamdiu maneat corpus, & sanguis Christi quãdiu

96. In pane dicitur aliqua partes heterogeneæ.

Applicatur exemplum difficultatis.

97. Aliud casus panis dissimilitatis.

98. Respondetur.

diu sub illis speciebus posset cōseruari forma substantialis panis, & vini, intelligere ipsi debent, quando manent species sufficientes ad continendum panem, & vinum, quales non sunt species dimidij vnus minimi.

99. Manet eadem difficultas.

Sed manent adhuc difficultas eadem, & maior de ipsa forma panis: nam si, consecrata dimidia parte hostiæ, alia dimidia continua, quæ non fuit consecrata, corumpatur tota præter dimidium minimi, cuius quantitas continua est cum parte consecrata, quæri etiam potest, quid fiet de illa particula minori quàm minima, an sub ea perseverare debeat forma panis: iam enim erit in minori quàm minimo; an verò debeat perire, & introduci alia forma, sicut fieret, si minimum panis diuideretur in duas partes. Hoc secundum non videtur dicendum, quia iam in illo hostia apparetur aliquis effectus consecrationis præteritæ: nam si non fuisset consecrata, nullo modo introduceretur talis forma in illo dimidio minimo, sed retineretur forma panis, cum adhuc maneret illa particula coniuncta cum reliqua parte hostiæ; ergo consecratio alterius partis non faciet, quod illa particula substantialiter corumpatur, quando seclusa omni consecratione, non debet corumpi. Si ergo potest manere tunc forma substantialis panis in dimidio minimo, quid mirum, quod maneret etiam corpus Christi in dimidio minimo, si corruptæ fuissent species consecratæ præter illud dimidium minimum?

100. Confirmatur.

Confirmarique potest, quia si in eo casu desineret esse corpus Christi in illo dimidio minimo, idem dicendum erit de sanguine Christi, si consecraretur dimidium vini, quod est in calice, & statim extraheretur tota illa pars consecrata præter dimidium minimum: nam in illo dimidio minimo desineret esse Christi sanguis, & reproduceretur ibi forma vini; tunc autem extrahatur etiam illud dimidium minimum, & coniungatur aliis partibus consecratis, quæ fuerant extractæ: peto, an maneret illud dimidium minimum adhuc cum forma vini, an vero reciperet iterum Christi sanguinem. Hoc secundum dici non potest, quia non potest destriui illa substantia vini, nisi per consecrationem nouam. Sed nec primum videtur dicendum, quia hæc omnes species, quæ nunc sunt in calice, sunt illæ, quæ omnes, & solæ fuerant consecratæ: ergo quãdiu manent illæ eadem species, de quibus dictum fuerat, quod continebant Christi sanguinem, debet illud idem de ipsis verificari.

101. Hæc casus suppositus, potest ad hunc casum Christi si sub dimidio minimo.

Hæc quidem probant, de facto non posse illos casus enire, quia non dantur illa minima naturalia in pane, & vino: supposita tamen illa sententia de minimis, magis placet, quod posset corpus, vel sanguis Christi esse in dimidio minimo, quamdiu coniunctum esset cum aliis partibus panis, aut vini non consecrati. Ratio autem videtur esse, quod corpus Christi v. gr. sub speciebus succedit loco panis, ad præstandum id, quod substantia panis præstaret: quare illa accidentia eodem modo debent se habere, sicut si haberent sub se substantiam panis; si autem ibi esset substantia panis, posset illud dimidium minimum manere continuatum cum accidentibus partis non consecratæ; eodem ergo modo manebunt continua illa accidentia retinendo corpus Christi; quia hoc eodem modo se habet, ac si esset illa substantia panis, quæ prius erat sub illis acciden-

tibus. Quare sicut illa substantia panis non posset perseverare sub illis accidentibus, si esset seorsim in illo dimidio minimo; perseveraret tamen, quando illa accidentia continuarentur cum aliis accidentibus panis: sic corpus Christi gerit se eodem prorsus modo, & perseveraret, quamdiu perseveraret substantia panis, cui successit, & abit, quando periret forma panis propter separationem illius medij minimi ab aliis partibus.

Ad argumentum ergo, quod pro parte contraria asserabamus, dicendum est, corpus Christi esse posse non solum sub speciebus adæquatis, hoc est sufficientibus ad continendam adæquate substantiam panis, sed etiam sub inadæquatis, id est, sufficientibus ad continendam inadæquate substantiam panis; dum tamen hæc species continuentur cum aliis speciebus panis, cum quibus componant species adæquatas. Cum enim corpus Christi succedat ibi, ut diximus, substantiæ panis, hinc est, ut sicut ex hac, & illa parte substantiæ panis fit vna substantia adæquata, quæ possit esse sub illis speciebus; sic ex corpore Christi, & illa parte substantiæ panis, quæ remanet in parte continua, consistit quasi vna substantia panis, & vice panis, quæ possit substare toti illi minimo accidentium, sicut si tota esset substantia panis; species ergo illæ præcise, sub quibus est corpus Christi in dimidio minimo: non significant sufficienter, ibi esse corpus Christi; quia si illæ essent separatæ ab aliis, non possent illud continere; illæ tamen species prout continuatæ cum aliis significant sufficienter; quia prout sic sufficienter ad illud continendum. In quo sensu dixit Martinus de Ledesma 1. p. 4. quæst. 15. artic. 2. dub. 5. in fine, quod in illo casu daretur minus minimo substantiæ, non tamen daretur minus minimo accidentium; quia quantitas, & alia dispositiones continuæ in toto minimo sufficienter ad continendum minimum integrum substantiæ, & hoc sufficit ad hoc, ut corpus Christi sit sub speciebus: tunc enim species sufficienter ad continendum, & significandum corpus Christi, quando sensibiliter significare possunt esse in ea parte substantiam panis, sed species illæ continuatæ cum aliis speciebus panis significant sensibiliter, substantiam panis etiam sub illa parte esse; ergo possunt eodem modo significare, & continere in ea parte corpus Christi. Quando ergo dicitur, corpus Christi non posse esse adæquate, nisi vbi substantia panis posset esse adæquate, distinguendum est. Nam si sensus sit, non posse esse adæquate, hoc est, in solo eo loco, & parte hostiæ, nisi in ea sola posset esse substantia panis, negandum est; si vero sensus sit, non posse esse adæquate, hoc est, per modum substantiæ adæquate, & independenter ab omni alia substantia, cum qua quasi integret substantiam adæquatam illorum accidentium, verum est. Nam in illo casu corpus Christi in eo dimidio minimo non est adæquate, hoc est, per modum substantiæ totalis, sed quasi per modum substantiæ partialis, seu suppletens locum partialis substantiæ panis, quæ sola non posset existere, itaque ideo est ibi corpus Christi dependenter ab eo, quod sit alia pars substantiæ panis in parte proxima hostiæ, cum qua quasi componit, & integrat substantiam sufficientem illorum accidentium, quæ sunt in toto minimo; est tamen corpus Christi in solo dimidio, quia sicut pars substantiæ panis posset esse in illo

102. Ad argumentum contrarium respondetur.

103. Ledesma. In illo casu daretur minus minimo substantia, non autem accidentium.

solo, licet non sola, sed continuata cum alia parte panis: sic corpus Christi, quod succedit illi parti substantiæ panis, potest esse in illo solo dimidio, licet non solum, hoc est, sine coniunctione aliqua cum parte substantiæ panis existente sub accidentibus continuis, quæ accidentia deseruiunt etiam ad hoc, ut corpus Christi possit significari præfens per accidentia alia, sub quibus est.

104. Instantia.

Dices corpus Christi non significatur per alias species panis, nisi per illas, sub quibus est; alioquin illæ aliæ species essent etiam pars sacramenti; si quidem componerent illud in ratione signi sensibilis: sed corpus Christi non est sub omnibus accidentibus illius minimi; ergo non poterit significari per illa omnia, sed per accidentia dimidij; quare si hæc non possunt sufficienter sola significare corpus Christi, non poterunt sola illum continere. Dicere enim, quod possunt significare prout coniuncta cum aliis, est dicere, quod reuera illa etiam alia significant partialiter. Nam illud, *provi coniuncta*, addit coniunctionem actualem aliorum, quæ coniunctio adæquate non est in hoc dimidio minimo; potuerunt enim saltem diuinitus esse hæc accidentia dimidij minimi cum omnibus intrinsicis, quæ habent, absque eo, quod essent omnia illa alia, cum quibus solum mediate continuantur: nam licet in his concedamus vnionem intrinsecam immediatam ad accidentia sibi immediate continua, nulla tamen est vnio in his, quæ respiciat essentialiter illam partem, cum qua solum mediate continuatur. Si ergo hæc accidentia significant corpus Christi, prout sunt cum aliis omnibus totius minimi, consequens est, quod omnia illa intrent ad componendum hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; & per consequens Eucharistia non componetur solum ex Corpore Christi, & speciebus, sub quibus est, sed etiam ex illis sub quibus non est, seu ex accidentibus panis continentibus adhuc substantiam panis.

105. Soluitur.

Respondeo, hoc sacramentum posse considerari, vel in ratione significantis, vel in ratione cibi, & potus, qui sumitur. Et quidem sub prima, consideratione componitur non solum ex speciebus, sed etiam ex verbis consecrationis, ex institutione, & aliis omnibus, à quibus habent posse significare gratiam, ut supra vidimus; quare non est mirum, si sub ea ratione importet etiam in obliquo illas species panis totius minimi, sine quibus species dimidij minimi non possent sufficienter significare. At vero in ratione cibi, & potus includit solum corpus, & sanguinem Christi, & species illas, quibus corpus, & sanguis Christi subsistant: nam cibus, qui comeditur, & potus, qui bibit, non includit intrinsecè illas alias species, licet illas requireret, ut sub his posset Christus contineri. Quando ergo dicitur, Eucharistiam consistere ex corpore Christi, & accidentibus panis, sub quibus illud est, loquimur de cibo illo, qui sacramentaliter sumitur, qui quidem non includit alia accidentia panis, nisi illa, sub quibus est Christus. Nam sicut non sumimus, aut comedimus verba consecrationis, sed corpus Christi, & species, quæ ab illis verbis complentur in ratione signi: sic prout sumimus sacramentum, non comedimus species illas continuas, à quibus hæc aliæ species complebantur in ratione signi, sed solum prout comedimus corpus Christi sub his speciebus, dicimur sumere sacramentum Eucharistiæ.

Ad confirmationem ex compositis heterogeneis respondeo: si materia Eucharistiæ esset passer, vel pomum, non posset consecrari solus pes, vel solus cortex, quia tunc non consecraretur materia debita, scilicet passer, vel pomum: nam pes non est passer, nec cortex est pomum; sicut nec modo potest consecrari particula sola furfuris minutissima, quæ sit simul cum farina in pane, licet illa cum toto pane posset partialiter consecrari. At vero dimidium minimum panis posset solum illud consecrari, si continuum sit cum aliis partibus panis, quia licet non possit existere illa tenuissima pars seorsim ab aliis partibus; illa tamen est verè panis, atque ideo consecratio habebit materiam requisitam ad suum valorem, scilicet verum panem.

107.

Aduerte tamen, hoc ita intelligendum esse, ut, quod attinet ad consecrationem, in tantum esset valida, in quantum illud dimidium minimum secundum se posset esse sensibile, & demonstrabile ad sensum; nam licet semel consecrata aliqua pars posset retinere consecrationem reducta etiam ad paruitatem tenuissimam, in primo tamen fieri debet habere magnitudinem requisitam, ut sentiat; ut statim dicemus.

An particula imperceptibilis possit esse materia huius sacramenti in facto esse.

Tertia ergo difficultas est, an quævis particula separata, etiam si sit adeo tenuis, ut non possit sentiri, retineat corpus Christi. Negavit Maior in 4. d. 11. q. 3. quia sacramentum est signum sensibile; ergo illa particula, quæ non est sensibilis, non potest deseruire ad existentiam Christi sacramentali. Communior tamen sententia affirmat, quam sequuntur Suarez, & Vasquez in præfenti. Præcipuum fundamentum desumitur ex Trident. sess. 13. can. 3. absolute docente, sub qualibet parte cuiusque speciei separatam aneret totum Christum: quæ vniuersalis nullam videtur admittere exceptionem.

108.

Tertia difficultas de particula imperceptibilis. Maior. Sententia Maioris. Contraria vera. Suarez. Vasquez. Con. Trid.

Ad fundamentum vero Maioris respondet P. Vasquez disp. 171. n. 12. concedendo, si talis particula non esset sensibilis, non posse retinere corpus Christi. Cæterum negat, posse separari particulam panis adeo exiguam, quæ non possit sentiri ab aliquo acutissimo sensu, vel visu, vel tactu, &c. quia si à nullo posset sentiri, non adæquaret minimum naturale requisitum ad formam panis. Hæc tamen solutio supponit illam sententiam minus probabilem in Philosophia de minimis naturalibus: supponit etiam voluntarie, terminum minimum panis esse eundem cum termino naturali obiecti sensibilis, cum tamen possit aliquis dicere, minimum panis non attingere quantitatem necessariam, ut sentiat.

109.

Ad fundamentum Maioris responsio Vasquez. Hæc solutio reiecitur.

Ideo aliter dici posset: si talis particula non esset sensibilis, non retinere corpus Christi: cæterum, numquam posse naturaliter separari adeo exiguam panis particulam, quæ à perspicacissimo, & acutissimo sensu, data præsertim maxima lucis copia, non possit sentiri; & ideo Concilium factetur, sub qualibet particula separata manere totum Christum, quia loquitur de particulis, quæ naturaliter separantur. Sed contra hoc est, quod voluntarie etiam dicitur, non posse naturaliter separari particulam non sensibilem.

110.

Melius ergo responderetur, quamlibet particulam

111.

Melius ergo responderetur.

lam separatam sufficere ad sacramentum, quia quælibet simpliciter, & absolute est sensibilis, licet hic, & nunc per accidens non sentiat. Pro quo aduerte, aliud esse, obiectum non esse sensibile defectu sensibilitatis; aliud, non sentiri defectu alicuius conditionis. Color, v. gr. non potest videri sine luce; cæterum etiam in tenebris color est de se sensibilis, & visibilis, quia licet tunc non videatur defectu illius conditionis, de se tamen habet potentiam productiuam speciei, seu entitatem, quæ, posita tali conditione, terminare poterit actum visionis. Sic ergo illa particula separata licet hic, & nunc non sentiat defectu conditionis, quia scilicet, sicut color postulat concomitantiam lucis ad imminutam potentiam, sic hæc particula postulat concomitantiam aliarum ad immutandum sensum: cæterum de se semper retinet suam potentiam ad producendam speciem sui, & suam entitatem, quæ terminare potest sensationem, seu partem sensationis: ergo sicut color etiam in tenebris manet de se sensibilis, sic etiam illa particula etiam separata manet de se sensibilis, licet non sentiat defectu alicuius conditionis.

112. Instantia.

113. Instantia.

114. Instantia.

Dices illa particula adeo tenuis, quæ non sentiretur, non esset manducabilis; & per consequens non esset cibus; ergo neque esset sacramentum, quod debet esse cibus, ut possit dare suam gratiam. Respondeo eodem modo, licet fortasse illa particula dum separata est, non posset seorsim comedi, adhuc esset sacramentum, & contineret corpus Christi; quia ad hoc sufficit, quod posita conditione requisita possit comedi: sicut posset de facto illa particula comedi, non solum si coniungeretur cum aliqua hostia consecrata, & simul cum illa deglutiretur, sed etiam si coniungeretur cum alio cibo non consecrato, cum quo simul traferetur in stomachum, tunc enim vere comederetur, & daret gratiam. Similiter si gutta vini consecrata esset postea adeo attenuata, ut non sentiretur, adhuc esset sacramentum, quia illa immixta vino non consecrato, quod in eundem calicem ad ablutioem infundatur, biberetur, & daret suam gratiam, licet sola, & seorsim non posset ebibi. Non ergo requiritur ad hoc sacramentum, quod species consecrate secundum se possint humano modo comedi, & bibi, sufficit, si admixta saltem alteri cibo, vel potui possint sumi, & trahi in stomachum. Sic etiam in naturalibus videmus guttulam tenuissimam ex quinta natura Rosæ marini, quæ præ tenuitate vix sentitur, nec sola potest trahi per modum potus, mixtam tamen vino, vel aquæ potum efficacissimum conficere, & sic ebibitam efficacitatem suam in stomacho manifestare. Potest ergo guttula illa specierum consecratarum, licet secundum se sit incepta ad potum, retinere suam totam efficacitatem sacramentalem, quam exerat, dum admixta saltem potui ebibatur.

113.

Instantia.

Dices iterum, species debere esse tales; quæ possint sensibilibus significare corpus Christi; hoc enim cum non sentiat per se, debet fieri sensibile per species, ut possit esse pars huius sacramenti, ut vidimus in superioribus. Ad hoc autem requiritur, quod species possint sentiri, quatenus sunt species panis; nam cognoscere solum aliqua accidentia, non sufficit ad hoc, ut deueniamus in cognitionem corporis Christi, nisi illa cognoscantur, ut accidentia panis. Requiritur ergo in speciebus consecratis talis saltem quantitas, in qua ab acutissimo sensu percipi possint

ut species panis: alioquin corpus Christi non fiet sensibile sufficienter per alias. Quando ergo particula separata esset adeo tenuis, ut communiter non percipiatur, non videtur posse vlli homini consistere, quod sit potius species panis, quam pulueris, aut alterius rei.

114. Soluitur.

Respondetur eodem modo, sicut illa particula tenuissima seorsim non sentitur, est tamen sensibilis de se, quia coniuncta aliis sentietur per speciem sui quam emittit, sic, licet seorsim non percipiatur, an sit species panis, vel alterius rei; adhuc retinet sensibilitatem panis, quia coniuncta aliis sentietur distincte ut species panis per speciem sui, quam emittit. Totus ergo ille defectus, quem in eo statu habet, non est defectus sensibilitatis intrinsecæ, sed extrinsecus ex defectu conditionis requisitæ ad operandum, & immutandum sensum, qui non potest immutari distincte, nisi à multis speciebus simul plurimum obiecti.

An possit quævis minutissima particula consecrari.

Hinc oritur quarta difficultas, an quævis particula, quæ separata non sentitur, possit separata consecrari? Suarez, & Vasquez negant, & merito, quia ad consecrationem requiritur, quod res demonstratur præfens Pronomine demonstratiuo, quo vitur Sacerdos: *Hoc est corpus, &c.* Non potest autem per hoc Pronomen demonstrare nisi rem præsentem in ordine ad sensum; ergo si hic, & nunc non est demonstrabilis, non est consecrabilis. Dices, quid si ex reuelatione sciret Sacerdos, illam particulam esse præsentem? Responderetur, nec tunc posse consecrare: quia hæc præsentia tunc demonstraretur intellectually, non sensibilibus; quare non potest uti illo Pronomine, sicut nec loquendo de demone, quem ex reuelatione scit esse præsentem, diceret: *hoc est demonium.*

115.

Quarta difficultas. Communis & vera sententia.

Cæterum adhuc restat difficultas, an necesse sit illam particulam sensibilem esse respectu ipsius Sacerdotis consecratis, an sufficiat esse sensibilem respectu alterius, qui habeat sensum magis acutum? P. Vasquez n. 13. supponit, materiam debere esse sensibilem ipsi consecranti, ut possit uti Pronomine demonstratiuo. Ego tamen non inuenio rationem sufficientem huius necessitatis. Cur enim Sacerdos cæcus certus aliunde de existentia, & præsentia panis non posset auditoribus dicere: *hic est panis, & per consequens: hoc est corpus meum?* Imo anima separata, quæ non habet cognitionem sensitiuam posset cum hominibus loquens uti illo Pronomine dicens: *hic est ignis, vel, hæc est domus, &c.* Nam illud, *hoc*, sufficienter demonstrat rem præsentem per accidentia sensibilia ab audientibus, quibus potissimum debent voces significare.

116.

Restat adhuc difficultas.

Obicies tamen ex dictis: sufficit ad retinendum corpus Christi sensibilitas intrinsecæ illius particule, licet ex defectu alicuius conditionis, & magnitudinis requisitæ non sentiat: ergo sufficiet illa sensibilitas intrinsecæ ad hoc, ut consecratur, licet ex defectu alicuius conditionis non percipiatur. Confirmatur, quia Sacerdos in tenebris potest valide consecrare hostiam præsentem; nam defectus luminis requisiti, est defectus conditionis ad sensationem, non vero est defectus sensibilitatis in obiecto; ergo poterit etiam valide

117.

Obiectio.

hæc consecrare illam particulam tenuem præsentem, non obstante quod actu non percipiatur, cum id proueniat ex defectu solius conditionis.

118. Responsio.

Respondetur negando consequentiam. Ratio vero discriminis oritur ex significatione illorum pronominum hoc, & hic, quibus homines vtuntur ad demonstrandas sensibiles res præsentem, atque ideo ex vfu hominum significant, obiectum non solum esse præsens, nec solum esse secundum se sensibile, sed etiam tale, & taliter applicatum, vt hic, & nunc possit sensibus manifestari, quantum est ex parte obiecti. Qui enim dicit: hoc est aurum, implicite dicit id, quod coram sensibus est præsens, & apparet quantum est ex parte obiecti, esse aurum: quare si ex tenuitate obiecti non apparet, non esset vera propositio, sed de subiecto non supponente, vt dicitur: nam si adducto lumine, & oculis alioquin perspicacibus apertis, nihil præsens appareret, dicerent auditores; nihil profus esse, de quo dici posset: hoc est aurum. At vero ad hoc, vt panis sit se nubilus, non requiritur totum hoc; satis est, quod ex se sit signum sensibile, licet defectu alicuius conditionis non possit oculum immutare, prout contingit, quando propter tenuitatem non percipitur; nam licet coniunctio aliarum partium requiratur, vt sentiat hæc pars: illæ tamen partes non sunt hoc signum, nec virtus actiua huius signi; quia species præcise huius particulæ non producit ab aliis partibus, sed à sola ipsa particula, quæ per illam speciem representatur, & singulæ partes producant speciem solum sui; non ergo concurrunt aliæ partes tamquam virtus, sed tamquam conditio requisita, vt ista pars producat speciem sui, vel immutet oculum per speciem sui; & ideo, deficientibus aliis partibus, deficit quidem conditio, manet tamen voto virtus requisita in hac particula in ratione virtutis ad producendam speciem sui, & per consequens manet signum sensibile sensibilitate in ratione virtutis, licet non completa per omnes conditiones requisitas.

119. Respondetur ad confirmationem.

Ad confirmationem fatemur, in tenebris fore validam consecrationem, & vera verba ipsius non tamen præcise ex eo, quod defectus lucis sit defectus merus conditionis, sed quia est defectus talis conditionis, scilicet non tenentis se ex parte obiecti; quia nimirum homines per illa pronomina demonstratiua hoc, & hic, intendunt significare rem ita præsentem, vt quantum est ex parte obiecti, percipi possit, atque ideo comprehendunt conditiones etiam requisitas ex parte illius entitatis complete sumptæ, non vero illas, quæ requiruntur, quasi extrinsece, quales sunt lux, potentia visiva integra, &c. Hanc autem esse vim illorum pronominum, constat ex hominum vfu, qui cis vtuntur in tenebris, non vero quando res propter tenuitatem est imperceptibilis.

120. De termino materia consecranda secundum magnitudinem.

Denique, quod attinet ad terminum materiæ consecranda secundum magnitudinem certum est, nullum esse terminum ad valorem consecrationis per se loquendo, licet per accidens magnitudo materiæ aliquando possit obstare, eo quod non possent omnes partes habere præsentiam requisitam, vt demonstrantur per pronomen hoc, videatur Suarez vbi supra sect. 8. & Vasquez c. 3. qui bene probant hanc partem contra Bonauenturam, Alexandrum, & Angelum, qui dixerunt, eam solum materiam valide consecrari, quæ accommodata est ad vsum fidelium, ad quem hoc sacra-

Suarez. Vasquez.

mentum ordinatur. Quæ quidem ratio, si aliquid probat, probaret etiam, dum sufficientes hostiæ sunt iam consecratae, non posse valide consecrari aliam hostiam de nouo, donec illæ consumantur; nec posse valide consecrari Eucharistiæ in ordine ad veneficia, & incantationes, & alia huiusmodi, quæ omnia sunt absurda.

SECTIO VII.

Utrum materia consecrabilis debeat esse præsens, & determinata.

121. Quod attinet ad præsentem, nonnulla sunt certa, aut fere certa; alia vero sunt satis dubia, & quæ vix possunt sub aliqua certa regula comprehendi.

Primo certum est, materiam debere esse præsentem Sacerdoti; quod constat ex forma consecrationis, & pronomine demonstratiuo rei præsentis, & ex vfu Ecclesiæ; & quia alias possem ego hic existens consecrare panem apud Indos; quod est ridiculum. Ratio autem potissima desumitur ex institutione Christi, qui consecrauit materiam præsentem, & non dedit potestatem Apostolis faciendi, nisi quod ipse fecerat.

Secundo certum est, non sufficere ad hanc præsentiam, quod materia aliquo sensu percipiatur; alioquin posset panis per vnam, vel plures leucas distans consecrari, quia visu percipitur. Ratio est, quia illud hoc, plus designat, quam præsentiam sensationis actualis in communi modo loquendi. Adde, nec etiam requiritur istam actualem sensationem: nam licet actu non videatur, nec tangatur; materia potest consecrari, dum actu sit præsens.

Tertio certum est, materiam in aliquo continente inclusam posse sufficienter demonstrari per illud hoc, vt vinum in calice cooperto, vel hostias in capsula inclusas: quia iuxta communem loquendi modum sufficienter demonstratur contentum per proximum continens. At vero, si panis existeret in alio cubiculo, non sufficienter ostenderetur per li hoc: vnde hostia existens in Sacrario clauso, valde dubium est, an posset consecrari.

Quarto certum mihi est, præsentiam significatam per li hoc, accipiendam esse strictè, & in omni rigore; nam licet in vulgari sermone possit dicere: hic est homo sapiens, dum loqueris de homine, qui proxime antea erat præsens, & iam abiit: ibi tamen non demonstratur subiectum per solum pronomen, sed per adiunctas circumstantias, & in ordine etiam ad discursum auditorum. At vero in consecratione per li hoc, debet significari omnino res præsens independentè à circumstantiis, & ab omni alio nutu, vel signo.

Hæc certa sunt, illud autem maxime dubium, quæ regula sit assignanda ad cognoscendam hanc præsentiam. Nonnulli dicunt, materiam distantem per centum passus non consecrari, per decem consecrari, per quinqueaginta esse dubium; alij, materiam à tergo non consecrari, sed quæ est in conspectu posita. Certe ego nullam firmam regulam inuenio, nisi eam, quæ ex communi modo loquendi hominum desumitur: illa ergo præsentia requiritur, quæ in modo stricto loquendi sufficit ad demonstrandum aliquid præsens per li hoc independentè à discursu, à nutibus, à circumstantiis, &c. vt dictum est. Ex quo etiam obiter crediderim, eo minorem propinquitatem requiri, quo materia

121.

Primo certum est, materiam debere esse præsentem.

122.

Secundo non sufficere ad hanc præsentiam, quod materia aliquo sensu percipiatur.

123.

Tertio sufficienter demonstrari per illud hoc, vt vinum in calice cooperto, vel hostias in capsula inclusas: quia iuxta communem loquendi modum sufficienter demonstratur contentum per proximum continens.

124.

Quarto præsentiam significatam per li hoc, accipiendam esse strictè, & in omni rigore.

125.

Quæ regula sit assignanda ad cognoscendam hanc præsentiam.

Nulla firmior quam ea, quæ desumitur ex communi modo loquendi.

ria fuerit maior; nam minor propinquitat requiritur in communi sermone ad demonstrandam ciuitatem per i hoc, quam ad demonstrandam domum, vel arborem.

126. Quæritur.

Suarez.

Vasquez.

127.

Conclusio.

Prima pars probatur.

128.

Secunda pars probatur.

129.

Materia debet esse certa & determinata.

130.

Quæritur.

Insistit.

Quærit solet, an sufficiat, materiam esse præsentem secundum aliquam partem, vt possit tota consecrari, an vero debeat esse præsens secundum omnes, & singulas partes: P. Suarez disput. 43. sect. 5. in fine, postulat præsentiam singularum partium; quia alioquin homo in littore maris posset totum mare consecrare, si esset vinum. P. Vasquez disputat. 171. num. 25. tenet partem aduersam.

Ego in re dubia neutri satis adhæreo: censeo enim, præsentiam vnus partis non reddere simpliciter præsentem omnes alias partes in quacumque distantia positas, vt possint designari per li hoc simpliciter dictum; conducere tamen aliquid quin seorsum forte non esset præsens, nunc propter coniunctionem cum ista sit sufficienter præsens. Prima pars conclusionis probari videtur exemplo posito maris: nam qui in littore positus diceret: hoc est aqua, non videtur loqui de aqua, quæ est in India, licet sit continua cum nostra: sed de illa solum, quæ est intra spheram distantiam, intra quam posset demonstrari illo Pronomine, licet non esset continua cum parte propinquiori: quod patet à posteriori; quia si adstans tali lacu dicerem: hoc est vinum, esset vera propositio, etiam si sola illa pars, quam video, esset vinum, & reliqua vltior esset aqua: & è contra esset falsa propositio, si illa prior pars non esset vinum, & etiam si alia vltior pars esset vinum. Si vero dicerem: hic lactus est vinum, sufficeret ad veritatè, quod longe maior pars esset vinum, licet non esset pars proxima: quia iam tunc loquebar nõ de sola parte præsentis, sed de toto lacu.

Secunda vero pars conclusionis probatur etiã, quia si ponamus, apparere panem per fenestram quoad maiorem sui partem, licet aliqua pars non appareat, non videtur dubium, quin possim demonstrare tali Pronomine totum panem, & dicere: hic est panis integer: nam licet illa pars vltima seorsum non possit demonstrari, ceterum cum illa non sit extra spheram propinquitatis necessariã, & aliunde sit continua cum parte, quæ apparet, totus panis censetur moraliter præsens. Alioquin daretur occasio multis scrupulis, si forte aliqua pars hostiarum tegatur tempore consecrationis aliquo corpore intermedio, vt candelabro, vel calice.

His breuiter notatis circa præsentiam materiæ, restat, vt aliquid dicamus de eius determinatione; circa quam certum est apud omnes, materiam consecrandam debere esse certam, & definitam ex intentione Sacerdotis: alioquin non poterit demonstrari per li hoc: quæ demonstratio est de essentia formæ consecrationis. Ex quo inferitur, eum, qui ex decem hostiis præsentibus vult solum consecrare octo non designando illas, nullam consecrare, ille tamen qui putans se habere in manu vnã partem habet duas, vtramque consecrat, quia habet intentionem consecrandi illud, quod habet in manibus, licet ex errore existimet esse vnã hostiam.

Petes; quid si Sacerdos habeat intentionem consecrandi illas octo, quas Deus, vel Petrus voluerit? Respondeo, adhuc nullam consecrari; quia nisi Dei, vel Petri voluntas manifesta foret

Sacerdoti ante consecrationem, non posset Sacerdos designare per illud Pronomen, de quibus hostiis loqueretur, & per consequens non demonstraret illas in ordine ad sensum, sed ad intellectum. Dices: potest Sacerdos offerre sacrificium pro illa anima, quam Deus voluerit. Respondeo, transeat antecedens, (quod tamè nõ absque fundamento negat P. Vasquez) & nego consequentiam; quia consecratio exercetur per demonstrationem factam illo Pronomine, cuius significatio pendet ex determinata intentione proferentis.

Instantia.

Soluitur.

131.

Arguitur secundo.

Suarez. Respondet Suarez.

132.

Impugnatur à Vasquez.

133.

Distinguitur à Vasquez.

Arguunt secundo, quia Sacerdos potest ex multis peccatis auditis, absoluerè à duobus solis, quæ Deus voluerit; ergo & poterit ex multis hostiis velle consecrare vnã solum, quam Deus voluerit. P. Suarez in præsentis disput. 43. sect. 6. dicit, si Sacerdos intendit conferre sacramentum Pœnitentiæ, remittere omnia peccata, etiam si ipse limitet intentionem ad duo, quia nimirum ipse solum applicat sacramentum, quod postea per modum causæ necessariæ operatur totum suum effectum. Minister enim non potest impedire effectum sacramenti, si habeat intentionem conficiendi verum sacramentum. At vero in præsentis deficit intentio necessaria circa sacramentum ipsius, quod per consecrationem materiæ efficitur.

Hanc solutionem impugnat P. Vasquez disput. 171. c. 1. & mihi etiam difficilis est, quia ad valorem sacramenti parum refert intentio conficiendi verum sacramentum; si non adhibeantur verba requisita ad significandam eam intentionem. Sicut si aliquis intendens perficere verum sacramentum Matrimonij, diceret. Ego accipio te in coniugem, volens significare vnã ex decem fœminis præsentibus, quam Deus velle; proculdubio non contraheret matrimonium; quia debet contrahi per verba significantia determinate personam coniugis. Cum ergo sacramentum Pœnitentiæ debeat etiam fieri per verba significantia voluntatem absoluedi à talibus peccatis, quam voluntatem non significant ex intentione proferentis illa verba respectu omnium peccatorum, consequens est, vt non possit dari absolutio sacramentalis directa ab omnibus illis. Quid enim si Sacerdos diceret expresse: Ego te absoluo à tali, & tali peccato, dices ne adhuc, eum directè absoluerè ab omnibus aliis per illa verba?

In prædicto ergo casu distinguendum videtur; nam vel confessio est de venialibus solis, vel etiã de mortalibus. Si sit de solis venialibus, mihi verius videtur, sacerdotem posse non licite, sed valide diuidere absolutionem, & velle absoluerè à duobus peccatis determinatis, non ab aliis in confessione dictis, quia peccata illa non sunt necessario connexa inter se ex natura rei, cum possit vnũ remitti sine alio; neque etiam ex Christi institutione, qui vniuersaliter dedit potestatem remittendi peccata, quæ potestate vtitur Sacerdos remittendo vnũ, & non aliud. Quamuis enim omnia illa data fuerint à pœnitente pro materia absolutionis; potest tamè Sacerdos velle proferre formam super vnã partem materiæ, & non super aliam; sicut ex decem hostiis oblaris sibi ad consecrandum potest velle consecrare has cuiusque, & non illas. Quod in absolutione supponere videtur P. Vasquez vbi supra n. 5. & 6. vbi consulto videtur dixisse, inualidam esse absolutionem, quando Sacerdos intendit absoluerè à duobus solis peccatis ex multis mortalibus. Postea vero, quando

quando loquitur de venialibus solum, dixit esse inualidam, si velit absolueri ab vno ex pluribus venialibus, non definiendo, & determinando illud; quare indicare videtur, fore validam absolutionem, si illud peccatum definiat, & determinet.

134.

Si ergo confessio fiat de mortalibus, tunc Sacerdos volens omnino non absolueri ab omnibus, sed ab vno ex illis, etiamsi illud determinet, absolutio erit inualida, quia habet conditionem repugnantem. Nam Sacerdos non habet potestatem remittendi peccata, nisi reconciliando peccatorem cum Deo, & conferendo ei gratiam, & amicitiam cum Deo; non potest autem conferre gratiam, nisi remittat omnia peccata mortalia, ut constat; ergo non habet potestatem absolueri ab vno mortali, & retinendi alia, sed debet proferre sententiam super omnibus mortalibus. Si vero ex ignorantia inuincibili, vel probabili existimaret, se posse licite absolueri directe ab vno solum peccato mortali, & ab aliis solum indirecte, velletque illa alia relinquere sub obligatione ea confitendi, & subiiciendi directe absolutioni, non video, cur non esset absolutio valida illius peccati determinati directe, & aliorum indirecte, cum constet scire, vel ex oblivione, vel ex defectu iurisdictionis prouenire, ut absolutio re ipsa directe valeat respectu aliquorum peccatorum, &c. indirecte tollat.

135.

In quo casu
confessio hæc
fit inualida.

In vtroque tamen casu, siue peccata sint venialia, siue mortalia, absolutio erit inualida, si intentio Sacerdotis feratur ad aliquod peccatum in confusio, & indefinite ex illis; quæ penitens confessus est; quia Sacerdos, ut diximus, non applicat, aut confert sacramentum, nisi proferendo sententiam, quæ non erit valida, nec sententia, nisi iudex determinet apud se, de qua causa velit iudicare. Nam si apud iudicem vnum decem causas habeas, & ipse dicat, quod absoluit te in confusio in vna ex illis, nullam prorsus determinando, sententia inualida erit, & ridicula, ut constat. Melius ergo, & facilius respondetur ad argumentum principale, negando omnino antecedens in sacramento Penitentia. Siue enim Sacerdos absoluat ab vno peccato in confusio ex multis, siue designet illud, quod Deus voluerit, absolutio erit inualida: nam ipse Sacerdos est iudex; atque ideo sententia, prout ab ipso, debet esse circa causam determinatam, & designatam, non minus, quam consecratio hostiæ debet, prout ab ipso, esse determinata.

136.

Inferur primo.

Hinc infero primo, si gutta vini miscetur postea speciebus consecratis, illam non posse valide consecrari, quia iam tunc secundum illum statum non potest designari sensibiliter per illud pronomen, & idem est, si modica pars vini miscetur multæ aquæ; nam licet non conuertatur in aquam, non poterit consecrari, ob eandem rationem.

Secundo inferur.

Infero secundo, probabiliter sequi, si multis hostiis consecratis miscetur vna non consecrata, non posse postea illam consecrari, dum non dignoscitur, quæ sit, quod ex dictis videtur colligi; quia illa hostia secundum talem statum non potest determinate ostendi, & designari. Adde, quod sepe cõtingeret, illam hostiam esse infra alias consecratas, & per consequens non haberet præsentiam sufficientem: sicut si teneretur tabula, vel lapide superposito; nam licet cum aliis simul posset consecrari: quia omnes illæ per modum vnius habent præsentiam; tamen ipsa seorsim ab aliis

non habet prædictam præsentiam expeditam secundum se. Nemo enim in communi sermone loquens de vno nummo aureo posito in profundo loco sub mille aliis argenteis, & omnino latente, dicit: hæc est moneta aurea: illa enim voces, quando ad vnam solum ex multis applicatur, intelliguntur de illa, quæ est in prospectu, non de illa, quæ omnino latet.

Hæc illatio aliquibus Recentioribus displicuit, quia neque etiam quando aliquis vult consecrari dimidiam partem hostiæ, poterit postea arte humana designare, aut distinguere partes consecratas à non consecratis. Et quia cum certo sciam, illam hostiam non consecratam esse in pyxide, possum intendere consecrari, quidquid ibi est panis non consecratum.

Per hæc tamen non respondetur adhuc ad rationem, qua probauimus illationem, ex eo, quod non potest per illud pronomen *hoc*, significari, id quod non possumus demonstrare. Nam licet ego certo sciam, inter centum homines præsentibus adeste Regem, quem ego non agnosco, non possum dicere in rigore sermonis: *iste est Rex*. Si item sciam, inter centum panes hordeaceos esse vnum triticeum, non possum in rigore sermonis dicere: *iste est panis triticeus*, quia his pronomibus homines non vtuntur, nisi possint designare, quæ sit res, de qua loquuntur. Nam me dicente, *iste est Rex*, auditores videntur habere ius interrogandi me: *quis horum est*? Si vero ego dicam, *nescio*, vtgebunt: quomodo ergo designasti, *iste est*? Quia nimirum hæc est vis pronominis demonstratiui, vt id, de quo loquimur, possumus demonstrare, & designare: per illud enim pronomen quasi inuitamus auditores, vt conuertant oculos ad id, quod demonstramus; quasi dicamus, *ecce Regem, ecce panem*; quæ sunt particulae indicantes, qui autem non scit, quis eorum sit Rex, non potest indicare illum. Ideo enim Ioannes Baptista non poterat indicare Christum, nec illum demonstrare inter alios, quia nesciebat eum ex facie, donec, reuelante Spiritu sancto, cognouit eum; & tunc dixit: *ecce agnus Dei*, &c. Qui ergo nullo modo potest demonstrare hostiam, de qua loquitur; quomodo potest illam indicare, & inuitare alios, vt in eam oculos conuertant?

Nec obstant rationes illorum Recentiorum. Ad primam enim constat, esse latum discrimen: nam qui vult consecrari dimidiam hostiam, potest illam humano modo demonstrare vt indicatam ab altera dimidia, licet non possit metaphysice designare vltimum terminum huius, vel illius partis: ad designationem enim, & demonstrationem humanam non requiritur illa metaphysica designatio, sed crassa, & humana: sic designamus hanc prouinciam, hanc domum, hæc aulam: licet non possumus designare vltimum terminum indiuisibilem illius; sufficit quippe illa distinctio humana, vt homines agnoscant id, de quo loquimur. At vero in nostro casu nullo modo ostenditur hostia illa, prout distincta ab aliis, neque ex vi meæ loquutionis possumus, qui audiunt, venire in cognitionem illius magis, quam antea. Vnde verba illa iuxta eum sensum æquiualebunt his: *inter has hostias est vna continens corpus meum*. Constat autem, eiusmodi verba non sufficere ad consecrationem, quæ debet fieri per demonstrationem determinatam, non per vagam, & confusam; quæ esset longe diuersa significatio.

Ad

139.

Ad secundam rationem fateor posse Sacerdotem consecrari valide illam hostiam, si intendat consecrari totum, quod est in pyxide, sub conditione, si non est consecratum; quia tunc per verba illa loquitur de omnibus hostiis ibi existentibus, licet solum sub conditione velit eas consecrari. Sed nostra quæstio procedit, quando intenderet solum illam consecrari, & de illa sola loqui, & non de aliis; in quo casu videtur non posse demonstrari per pronomen, *hoc*, illam solum, quam non possumus distinguere, nec ostendere distinctam ab aliis. Sicut Episcopus sciens, alicui ex iis, qui accipiebant Ordinem, non fuisse dictam formam, ignorans quis esset, posset dupliciter, valide, vel inualide velle occurrere illi defectui, scilicet vel dicendo formam omnibus sub conditione: *Accipite potestatem*, &c. vel aliter dicendo formam in singulari, & dirigendo intentionem suam absolutam ad illum solum, quicumque ille esset: *Acepe potestatem*, &c. In priori casu verba significarent, & dirigerentur ad omnes; in posteriori, ad vnum solum. Sic in casu nostro, aliud esset, si Sacerdos vellet dirigere verba consecrationis ad omnes illas hostias præsentibus cum intentione conditionata illas consecrandi; aliud vero, si solum dirigeret verba ad illam hostiam, quæ non erat consecrata, & de illa sola vellet loqui, tunc enim non haberet intentionem conditionatam consecrandi, sed absolutam, quam diximus probabiliter impossibilem, eo quod non posset designari vilo modo hostia, de qua vult Sacerdos loqui. An vero posset licite consecrari sub conditione omnes, vt non maneret mixta illa alia non consecrata, non video necessitatem sufficientem ad reiterandam formam sub conditione super illas omnes hostias consecratis: omnia enim inconuenientia possent alia via facile vitari, dando, verbi gratia, singulis in communionem duas ex illis particulis: sic enim certum esset, singulos accipere aliquam hostiam consecratam. Alioquin liceret etiam iterum sub conditione consecrari calicem, in quem post consecrationem casu infusa fuisset gutta vini non consecrati; quod tamen nemo admitteret, quia nulla est necessitas reiterandi formam, cum non sequatur inconueniens ex eo, quod totum illud sumatur per modum vnius. Aliud esset, si è contra mille hostiis non consecratis admixta fuisset vna consecrata, nec posset discerni: tunc enim deberent omnes sub conditione consecrari: sicut quando gutta consecrata misceretur amphoræ vini non consecrati, debet totum illud vinum conservari ad vsus sacros, vt paulatim totum consecratur; vt monet cum aliis Suarez infra disputat. 57. sect. 4. in fine.

140.

Inferur tertio.

Infero tertio, quid dicendum sit in illo casu, qui vulgariter circumfertur, quando Sacerdos intenderet consecrari primam quartam partem hostiæ, non vero secundam, & in reliqua medieta-te similiter primam quartam, & non secundam, & sic deinceps in infinitum; in quo casu videntur consecrari infinitæ partes signatæ, distinctæ, & discontinuæ inter se. Respondetur tamen, supposita sententia Aristotelis de compositione continui, non esse validam illam consecrationem, quia per talem designationem non potest moraliter designari, quæ sint partes consecrate in hostia, cum non possit humana mens illas omnes concipere, P. Iohan. de Lugo de Sacramento.

nedum designare. Dices adhuc; ponamus quod, Sacerdos intedit consecrari, quotquot partes quartas discontinuas valide potest prædicto modo: de illis inquiri, an sint infinitæ; nam si sunt finitæ, cur non potuit alia quarta pars designari, cum adhuc essent finitæ? Respondeo, probabile videtur, data tali intentione, consecrari aliquas partes quartas discontinuas; nam vtile per inutile non vitatur; & Sacerdos posset proculdubio, si vellet, tres, vel quatuor partes discontinuas seorsim consecrari; ergo etiam, si velit, omnes, cum non faciat dependentem consecrationem vnius à consecratione alterius, aliquæ manebunt consecrata; illa tamen non erunt infinitæ, sed finitæ; illa scilicet, quas Deus scit posse humana industria moraliter designari; hæc autem non sunt infinitæ, quia industria humana finita est, & tam exigua potest iam esse pars, in qua nulla hominum ars possit designare quartam partem. Et hæc sufficienter de casibus confictis, vt iam ad grauiores quæstiones progrediamur.

DISPUTAT. V.

De presentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

SECTIO I. *Possit duo corpora esse in eodem loco; & idem corpus diuinitus simul in duplici loco.*

SECTIO II. *Vtrum corpus existens in duplici loco, debeat habere utrobique eandem accidentia, & easdem mutationes?*

SECTIO III. *Vtrum accidentia, quæ dependent ab hoc loco, debeant, vel possint replicari, replicato suo subiecto?*

SECTIO IV. *Præmittuntur aliqua communia de loco, & presentia locali.*

SECTIO V. *Obiectiones aliqua contra supradicta.*

SECTIO VI. *Quid sit spatium imaginarij, in ordine ad quod explicatur essentia presentia locali.*

SECTIO VII. *Inferur ex dictis, qualis sit presentia corporis Christi in Eucharistia.*

SECTIO VIII. *Vtrum presentia sacramentalis Christi pendeat à presentia naturali?*

TRIA potissimum tractari possunt de presentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia. Primum; an sit possibilis. Secundum; an sit de facto. Tertium; quæ, & qualis sit hæc presentia. Ex his secundum quidem punctum grauissimum est: sed quia totum fere pendet ex sensu aliquorum locorum Scripturæ, latissime tractatur ab Interpretibus Scripturæ, & factum est ipsi proprium; aliunde vero Controuersitæ contra hæreticos nostri temporis adeo fuscæ & plene hoc argumentum tractarunt, vt nihil addendum superstit; & ideo Theologi Scholastici solent illud

I.

Tria hic
queruntur.

Y

Contro

Controuersistis, vel Scripturæ interpretibus relinquerede aliis ergo, quæ magis ad Scholasticam disputationem spectant, Scholasticorum more in præfenti agemus.

2. Quæstio.

Solum posset circa hoc fidei dogma dubitari, an sit fidei articulus, sicut mysterium Trinitatis, vel Incarnationis. Articulus fidei tripliciter sumi potest, vt notauit Sotus in 4. dist. 9. q. 2. art. 1. Nam in primis accipitur pro veritate fidei in Conciliis definita; secundo, pro veritate in Scriptura expressa; tertio, pro articulo in simbolo fidei contento. Quo supposito, non est dubium, quin hæc veritas primo, & secundo modo sit articulus nostræ fidei: difficultas potest esse, an sit etiam articulus in simbolo contentus, & cur de eo non fiat ibi in speciali professio. Non enim videtur posse negari, quod habeat specialem difficultatem diuersam ab aliis articulis, vt concedunt Scotus in 4. d. 10. q. 1 Durand. ibi. Sotus ubi supra. Ledesina 1. p. 4. q. 16. art. 1. Gabriel in Canonem lect. 39.

Scotus. Durand. Sotus. Ledesim. Gabr.

3.

Respondent alij hoc mysterium includi in articulo omnipotentia Dei, quo fatemur, Deum omnia miracula operari posse. Sed contra; quia aliud est fateri, Deum posse; aliud fateri, quod fecerit: præsertim quod aliquis contendit, hoc implicare contradictionem, & ideo non potuisse fieri. Alij dicunt, contineri sub articulo communionis fidelium, seu sub articulo sanctificationis nostræ. Sed contra; quia communio fidelium non est magis propria huius sacramenti, quam aliorum, nisi per quandam approbationem. Iterum in articulo sanctificationis non continetur, nisi implicite, sicut alia media sanctificationis.

4. Satisfactio.

Melius ergo respondetur, in simbolo ea solum contineri, quorum cognitio per se requiritur, & non vt medium ad aliud ordinatum. Nam omnes partes Symboli creduntur per se, & non ratione implendi aliud præceptum; sed præcise ad cultum fidei, & ad percipiendam eius notitiam. Fides autem Eucharistiæ tota est necessaria propter vsum illius, & ad implendum præceptum sumendi Eucharistiæ; & ideo merito prætermissa est in simbolo, vt pote cuius notitia ex vi alterius præcepti habenda esset. Posset tamen Ecclesia edere symbolum, in quo hæc veritas contineretur, si id expedierit, vt in sacramento Baptismi factum est, quod iam expresse confitemur in simbolo Nicæno ex præscripto Concilij Constant. & de facto in Concilio Later. c. i. in professione Fidei inter alios fidei articulos hunc etiam de reali præsentia Corporis Christi proficitur.

5.

Dices; job eandem rationem potuit omitti in simbolo articulus remissionis peccatorum: nam hic etiam articulus sciri debuit ex alio capite, scilicet ex præcepto suscipiendi sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ ad tollenda peccata. Respondeo, hanc obligationem non esse tam generalem, vt omnes fideles comprehenderet, nam qui baptizantur in infantia, & postea non habent peccatum graue per Pœnitentiæ expiandum, non habent præceptum Pœnitentiæ, oportet tamen eos habere fidem explicitam illius articuli, qui continet vnum ex præcipuis fundamentis Christianæ religionis.

Posse duo corpora esse in eodem loco; & idem corpus diuinitus simul in duplici loco.

IN hoc mysterio duo potissimum mirabilia sunt circa sacratissimum Christi corpus: quod autem dicitur de corpore, idem omnino dicendum est de sanguine. Primum est, quod omnes eius partes inuicem penetratæ sunt in qualibet parte hostiæ; ita vt vbi est caput, ibi etiam sint & pedes, & alia omnes partes. Secundum est, quod idem corpus Christi sit simul in cælo, & in Eucharistiâ; in hoc altari, & in aliis multis, quæ duo videntur esse contra limitationem rei corporeæ: quare prius videtur aliquid præmittendum de vtriusque possibilitate in ordine ad Diuinam potentiam.

Primo igitur concedunt omnes naturaliter loquendo non posse idem corpus existere simul in duplici loco; quod ipsa experientia tam clare testatur, vt nulla indigeat probatione: cur autem nec Angelus id possit, dicemus in materia de Angelis. Secundo concedunt, non posse naturaliter duo corpora esse simul in eodem spatio; quod etiam testatur ipsa experientia, hoc improbenit à quantitate, cuius effectus formalis est reddere subiectum impenetrabile cum alio corpore quanto, imo & ipsas partes impenetrabiles inter se, & per consequens extensas localiter. Tertio concedunt Catholici, corpus, ablata quantitate, posse penetrari cum alio corpore quantumuis quanto, imo & adhuc retenta quantitate, posse auferri à Deo actualem extensionem localem partium, & actualem impenetrationem, ita vt de facto penetraretur cum alia quantitate, sicut de facto corpus Christi, retenta sua quantitate, ponitur in Eucharistiâ sine extensione partium, & sine impenetratione; penetratur enim actu cum quantitate panis; nam licet corpus Christi retineat quantitatem, non tamen retinet modum quantitatum. Quarto concedunt, corpus aliquod, adhuc retenta quantitate, posse constitui à Deo simul in duplici, & multiplici loco, dum tamen non sit in illis omnibus modo quantitatum. Hoc patet ex eodem mysterio Eucharistiæ: nam licet Christus Dominus in cælo habeat extensionem quantitatum; in Eucharistiâ tamen habet alium modum essendi, & ideo collocatur simul in pluribus altaribus; quod aduersus Hæreticos probatur, primo, quia in hoc nulla ostenditur repugnantiã contradictionis, secundo, quia duæ vbicationes sunt duæ formæ accidentales cõtrariæ; ergo sicut de potetia absoluta possunt se cõpati simul calor, & frigus in gradu intenso in eodem subiecto: sic etiam poterunt duæ vbicationes distinctæ.

Duo supersunt inquirenda; primum, vtrum in eodem spatio possit poni simul de potentia absoluta duplex corpus, vtrumque cum extensione, & modo quantitatum; Secundum est, vtrum de potentia absoluta possit idem corpus cum modo quantitatum poni simul in duplici loco distantibus. Circa primum negant plures ex antiquioribus, & recentioribus, quia modus quantitatum est ipsa actualis impenetratio; sed non potest esse actualis impenetratio cum actuali penetratione; ergo nec duo corpora cum modo quantitatum possunt compati in eodem spatio.

Dico primo, retentis iisdem omnibus modis, &

6. Duo hic potissimum articula.

7. Quod certis si apud omnes, Primum.

8. Sic aut.

9.

Conclusio prima. Probatur.

10. Conclusio secunda.

11. Conclusio tertia.

12. Conclusio quarta.

13. Conclusio quinta.

14. Conclusio sexta.

15. Conclusio septima.

16. Conclusio octava.

17. Conclusio nona.

18. Conclusio decima.

19. Conclusio undecima.

20. Conclusio duodecima.

21. Conclusio trigesima.

22. Conclusio quadragesima.

23. Conclusio quinquagesima.

24. Conclusio sexagesima.

25. Conclusio septuagesima.

26. Conclusio octuagesima.

27. Conclusio nonagesima.

28. Conclusio centesima.

& accidentibus posituius, quæ quodlibet illorum in absentia alterius haberet, possunt se compati de potentia absoluta in eodem spatio. Probatur, quia meum corpus nunc in hoc spatio solum habet quantitatem, & talem extensionem localem partium; sed cum toto hoc cõpatitur secum aliud corpus, quantum de potentia absoluta; ergo, nullo ablato posituius, cõpatitur, secum aliud corpus quantum. Maior negatur à nonnullis; dicunt enim in meo corpore non solum dari quantitatem, & presentiam localem, sed etiam modum alium posituius, qui dicitur extensio quantitatum, cū qua nõ potest esse aliud corpus. Sed contra istam sententiam probatur maior supra posita; quia tota ista extensio nihil aliud est, quam vnam partem esse extra aliam localiter; per hoc enim solum, quod ego habeam manus in vna parte spatij, & pedes in alia, & sic de aliis, intelligitur sufficienter, me habere totam extensionem actualem, quæ exigitur à quantitate; ergo superfluus est ille modus superadditus. Hoc ergo supposito, probatur minor supra posita in primo syllogismo; quia cum hæc presentia locali, quam ego habeo in hoc loco, potest esse de potentia absoluta presentia locali alterius hominis extensio; quod in primis probatur ex iplo Christi Domini adhuc cū sua presentia locali extensa penetrari cum claustro vteri virginis, & cū lapide sepulchri, & cum ianuis clausis Cœnaculi. Deinde ratione; quia non repugnant essentialiter, sed tantum naturaliter hoc meum vbi cum vbi alterius corporis; ergo, retenta mea quantitate, & hoc meo vbi, potest esse aliud corpus in hoc spatio de potentia absoluta; ergo de primo ad vltimum, retentis omnino modo, & accidenti posituius, quod nunc habeo, potest de potentia absoluta poni aliud corpus in hoc eodem spatio. Confirmatur, quia quando corpus Christi ascendens in cœlum penetratum fuit cū cœlis, non ideo cœlum perdidit aliquem modum intrinsecum extensionis quantitatum; alioquin posset etiam tunc ignis, vel aer penetrari cum cœlo; ergo potest retineri tota extensio, & omnia alia accidentia intrinseca, quando vnum corpus diuinitus penetratur cum alio.

Dico secundo: non possunt compati se duo corpora quanta in eodem spatio retenta actuali impenetratione. Hæc patet ex terminis; quia impenetratio actualis contradicit actuali penetrationi duorum corporum. Cæterum hæc conclusio non opponitur cum præcedenti; quia diximus, posse compati se duplex corpus quantum in eodem spatio sine ablatione alicuius posituius; quia actualis impenetratio, quam modo dicimus auferri in tali casu, non est aliquis modus posituius, sed est negatio alicuius vbicationis alterius corporis in eodem loco: hæc autem negatio auferitur necessario eo ipso, quod ponatur aliud corpus in eodem loco.

Petes; si duo corpora quanta penetrarentur, retenta sua extensione quantitatum; quomodo se haberent in ordine ad agendum, & patiendum? Respondeo in primis, si illa corpora essent eiusdem coloris, & figuræ, non discerneret visus, vtrum ibi essent duplex, vel vnicum corpus; si vero haberent diuersos colores, appareret quasi vnum corpus habens colorem medium similem illi, qui resultat per confusionem pulueris diuersi coloris. Item, quodlibet illorum corporum posset pati à quolibet agente extrinseco, & agere in ipsum, perinde ac si esset solum in illo loco.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Denique illa duo corpora possent mutuo in se agere, ac si non essent penetrata; quia quodlibet illorum habet naturalem modum existendi: penetratio autem non impedit, imo potius adiuvat ad actionem; quia habent inter se maiorem presentiam, quam si solum essent contigua.

In secunda quæstionis parte, aduersarios habemus S. Thomam, Bonauenturam, & alios graues Auctores, quos affert Suarez disput. 48. sect. 4. qui negant, etiam de potentia absoluta posse idem corpus circumscriptiue, seu quantitatiue existens, poni simul in duplici loco: quam sententiam iterum defendendum suscepit Valquez in præfenti disp. 189. cap. 6. Verior tamen, & communis iam sententia affirmat, quam late probat Suarez vbi supra, vbi affert pro ea plures Doctores etiam ex antiquioribus.

Probatur primo; quia potest corpus quantum priuari à Deo omni vbicatione circumscriptiua, & solum habere vbi definitum, vt aduersarij admittunt; ergo poterit etiam corpus quantum habere simul duas vbicationes circumscriptiuas. Probatur consequentia, quia plus est, & magis repugnat corpori quanto, priuari omni vbicatione circumscriptiua, quam habere duas: vbicatio enim circumscriptiua est passio corporis quanti: quare sicut magis repugnat igni carere omni calore, quam habere duplicatum calorem (illud enim esset carere passione, quam postulat: hoc autem solum est accipere, quod non postulat) sic etiam corpori quanto magis repugnat carere omni vbicatione circumscriptiua, quam habere duas; ergo si Deus potest facere primum, poterit & secundum.

Probatur secundo; quia non repugnat de potentia absoluta, eandem albedinem esse in duplici subiecto distincto, vt omnes admittunt: ergo nec repugnabit, idem corpus esse quantitatiue in duplici loco; quæ enim maior est in hoc repugnantiã.

Tertio probatur, quia possunt de potentia absoluta duo corpora extensa esse simul in eodem loco circumscriptiue, vt probatum est supra; ergo & vnum corpus poterit esse per miraculum in duplici loco circumscriptiue; nec enim est maior repugnantiã in secundo, quam in primo.

Respondent negando consequentiam; quia de ratione vnus est esse diuisum in se, & diuisum à quolibet alio: ita tamen, vt esse diuisum in se, sit illi magis intrinsecum, quam esse diuisum à quolibet alio; quando ergo duo corpora ponuntur in eodem loco, solum videtur fieri, quod vnum corpus non diuidatur ab alio; at vero, si vnum corpus ponatur in duplici loco, sequitur, idem esse diuisum à se; quod fieri non potest.

Sed contra; primo, quia si solutio aliquid valeret, probaret etiam, vnum corpus non posse esse definitiue in pluribus spatiis, quia tunc etiam diuideretur à se ipso. Contra secundo, quia tam repugnat ad rationem veræ vnitatis non esse diuisum hoc ens, quod est vnum, à quolibet alio ente, quam esse diuisum in se: ergo etiam repugnaret, duo corpora esse in eodem loco: vel si non repugnat similitas localis duobus corporibus, neque etiam repugnabit diuisio localis eidem corpori.

Quarto probatur ex hoc mysterio Eucharistiæ, in qua Christus vere, & realiter est presentens, licet per vbicationem definitiua; ex

12. S. Thom. Bonauent. Suarez.

13. Conclusio tertia.

14. Probatur primo.

15. Probatur secundo.

16. Probatur tertio.

17. Probatur quarto.

18. Probatur quinto.

19. Probatur sexto.

20. Probatur septimo.

21. Probatur octavo.

22. Probatur nono.

23. Probatur decimo.

24. Probatur undecimo.

25. Probatur duodecimo.

26. Probatur trigesimo.

27. Probatur quadragesimo.

28. Probatur quinquagesimo.

29. Probatur sexagesimo.

30. Probatur septuagesimo.

31. Probatur octuagesimo.

32. Probatur nonagesimo.

33. Probatur centesimo.

concurrere cum ipso corpore ad motum locale, & ad præsentiam producendam per potentiam suam motiuam, non obstante illo naturali impedimento alterius corporis. Sic etiam quando corpus Christi positum fuit in Eucharistia manens in cœna visibile apud Discipulos sicut prius, volebat Deus concurrere cum illo corpore ad conservandum suum ubi, quod habebat in loco, ubi stabat, vel recubebat; ita ut illa præsentia penderet à virtute propria ipsius corporis, sicut prius, non obstante illa secunda præsentia eiusdem corporis in alio loco. Sic denique, quando aliqui sancti viri miraculose positi sunt à Deo in duobus locis distantibus, provt de Sancto Francisco Xaverio refertur in eius historia, ita positi sunt, vt eorum præsentia localis penderet ab ipsis, & non à solo Deo; nam eodem modo ambulabant, stabant, & mouebantur à se ipsis, sicut antea.

30. Ex suppositione prioris miraculi illud corpus debet moveri & gravitate, &c.

Quando ergo Deus eo modo replicat corpus in alio loco, fatendum videtur, ex suppositione primi miraculi, posse, & debere illud corpus moveri, & gravitate, sicut si esset in vno solo loco. Probatur ex dictis; & quidem si ad hunc finem additur qualitas intrinseca, vt aliqui volebant, constat iam ex vi illius qualitatis deberi corpori motum, ad quem ordinatur talis qualitas; sicut corpori glorioso ex vi similis qualitatis in ea sententia debetur concursus ad transeundum per aliud corpus. Si vero non ponatur talis qualitas, sed Deus solus concurrans ad eum motum, adhuc ex suppositione talis replicationis debetur concursus Dei, quia supponimus, Deum voluisse Petrum v.g. manere Romæ stantem, vel iacentem, sicut erat prius, atque adeo cum vocatione conservata à sua propria virtute, qua sustinet corpus stantem, vel à gravitate, à qua procedit vocatione iacentis; quando autem auferatur corpus, quod erat infra ipsum, & à quo sustinebatur, non poterit amplius propria gravitate conservare illud ubi; nam gravitas non potest conservare ubi corporis grauis in aère, sed debet inferius descendere; quod idem est, si prius propria virtute stabat, & auferatur pavementum, cui pedes innitebantur; tunc enim propria virtus non potest amplius conservare illud ubi; ergo si Deus volebat Petrum esse Romæ cum præsentia producta, vel conservata à virtute, aut gravitate propria; necesse est, vt possit in iis casibus gravitare, aut ambulare ad acquirendum aliud ubi, quod possit provenire ab eius virtute, aut gravitate loco ubi præcedentis. Vnde consequenter dicendum est, posse etiam Petrum in illo loco ambulare prohibito, debetque ei concursum ad ambulandum, & mouendum linguam, labia, manus, &c. quia volente ipso ambulare, iam potentia, & virtus motiva ipsius non potest amplius conservare vocationem, quam prius conservabat, dum stabat; virtus enim motiva hominis non potest operari, aut producere vocationem, nisi ex imperio appetitus, vel voluntatis; ergo cessante imperio voluntatis circa vocationem, non poterit amplius virtus naturalis Petri conservare illam vocationem præcedentem; ergo si pedes, vel lingua debent esse Romæ per vocationem provenientem ab ipso Petro, debet dari ei concursus ad illam aliam vocationem producendam, quam vult producere per illum motum localem, quem imperat. Similiter si prius iacebat, & postea vult surgere, gra-

31.

uitas, quæ conservabat prius ubi, non potest naturaliter resistere conatui, vel voluntati efficaci, qua homo vult surgere; ergo non potest amplius conservare illud prius ubi, & per consequens debetur Petro concursus ad aliud ubi, si debet manere Romæ per ubi proveniens ab ipso.

Aduerte item, quando eo modo replicatur à Deo corpus in duobus locis, posse adhuc id dupliciter contingere. Primo ita vt Deus velit in vtroque loco corpus habere ubi dependenter à propria gravitate, vel potentia passiva; & tunc, posita eiusmodi replicatione, debetur corpori in vtroque loco concursus ad motum, siue progressuum, siue grauitationis, provt occasio tulerit, propter rationem supra positam. Sic sancti viri, qui miraculose in diuersis simul locis eodem tempore visi sunt, in vtroque loco mouebantur, & conservabant suas vocationes, sicut si essent in vno solo loco. Secundo, potest Deus velle, corpus esse in altero loco per ubi acceptum à solo Deo, vel à causa aliqua supernaturali; in altero autem loco per ubi dependens à virtute, vel gravitate propria ipsius corporis; & tunc in vno solo loco debetur ei concursus ad ambulandum, grauitandum, &c. Sic ponitur de facto corpus Christi in Eucharistia per ubi, non proveniens à gravitate, aut potentia motiva ipsius corporis, sed vel à Deo, vel à virtute supernaturali, quæ sit in speciebus, vt postea videbimus; in cœlo tamen manet per vocationem dependentem à virtute ipsius corporis, atque ideo in cœlo solum debetur ei concursus ad motum localem propria virtute efficiendos, non in Eucharistia. Ex quibus omnibus patet iam responsio ad illud fundamentum P. Vasquez.

Obiiciunt vltimo; quia sequeretur, eundem hominem viuere simul, & mori, amare, & odio habere idem obiectum; frigeri, & caleferi; ac denique peccare in vno loco, & in alio mereri. Hoc argumentum fere æque militat contra Eucharistiam; quia etiam ex hoc mysterio sequi videtur, posse Christum mori extra Eucharistiam, & in Eucharistia non mori; amare in cœlo, & odisse in Eucharistia; & sic fere de aliis. Quid autem dicendum sit in his casibus, peculiarem petit disputationem, de qua sectione sequenti.

SECTIO II.

Virum corpus existens in duplici loco debeat habere vtroque eadem accidentia, & easdem mutationes?

Hanc questionem late disputat Suarez ubi supra sect. 5. & 6. à cuius tamen doctrina aliquantulum discedendum erit. Dico primo: loquendo de iis omnibus, quæ non dependent essentialiter ab hoc loco, non repugnat de potentia absoluta, ea omnia collocari vtroque cum ipso corpore. Hæc est communis; & probatur, quia sicut non repugnat, idem corpus habere duas vocationes in duplici loco; cur magis repugnat, colorem, vel aliud accidens illius corporis habere alias duas præsentias in illo duplici loco?

Dico secundo: non repugnat de potentia absoluta, poni aliquod corpus in duplici loco, & tamé accidentia, quæ habet in vno loco, non poni in alio. Hæc est contra nonnullos, quos affert Suarez disp. 48.

32. Quælibet res potest esse in vno loco, & tunc potest dupliciter contingere.

33. Obiectum vnum.

34. Suarez. Conclusio prima communis.

35. Conclusio tertia.

36. Instantia. Diluatur.

37. Conclusio prima.

38. Probatur primo.

39. Probatur secundo.

40. Obiicitur primo.

41. Sed hæc non videtur satisfacere.

disp. 48. sect. 5. dicentes, non posse de potentia absoluta poni corpus in alio loco, quin ibi ponatur etiam ea omnia, quæ secum alibi habet. Sed vera nostra conclusio est verior; & probatur primo ex prima conclusione; quia non repugnat, imò necesse est, præsentiam localem, quam corpus habet in vno loco, non haberi in alio, licet vere sit vnita cum illa; ergo non repugnabit, albedinem, quam habet in vno loco, non haberi in alio. Quæ enim in hoc est maior contradictio? Probatur secundo exemplo animæ rationalis, quæ quidem existit in capite, & in pede; & tamen non habet in pede vnionem, nec aliqua accidentia, quæ habet in capite; ergo similiter, si homo poneretur in alio loco, posset de potentia absoluta carere ibi aliquibus accidentibus, quæ hic habet. Denique probatur à priori, quia præsentia corporis non est præsentia albedinis, v.g. nec è contra; sed sunt duæ vocationes distinctæ, vel certè loquendo de possibili, possunt esse distinctæ: ergo potest à Deo produci secunda præsentia corporis, quin producat secunda præsentia albedinis: in hoc enim nulla apparet implicatio contradictionis.

Dicunt, sequitur ex hoc, Petrum habere albedinem, v.g. & non habere albedinem; quia hic habet illam, & Neapoli non habet. Sed facile dissoluitur hæc contradictio, quia negatiua est falsa; cū enim sit vniuersalis, facit hunc sensum: Petrus nullibi habet albedinem, qui est falsus; habet enim albedinem in vno loco. Petes, vtrum hæc conclusio locum habeat in omnibus accidentibus, quæ non dependent à loco? Respondeo, in omnibus, nisi forsitan excipienda sit actio; non enim videtur posse poni Petrum Romæ, quin ibi ponatur sua actio, quia dependet à Deo; nam cum ibi etiam habeat suum esse, debet ibi illud habere acceptum à Deo per influxum, & per consequens necesse videtur, quod ibi existat actio, quæ illud esse accipit. Cæterum adhuc de ipsa actione defendi potest conclusio, quia potest ad minus Deus ponere Petrum Romæ productum ex vi alterius actionis nouæ distinctæ ab actione, quæ conservatur alibi, & per consequens potest tunc esse Petrus Romæ sine actione, quæ alibi conservatur.

Dico tertio, si Deus operetur conformiter ad naturas rerum, in casu, quo ponatur corpus in duplici loco, debet etiam ponere vtroque ea omnia, quæ in primo loco habebat, exceptis iis, quæ dependent è loco, vt dictum est. Conclusio comprehendit non solum proprietates naturales, sed alia etiam accidentia communia, vt calorem, albedinem, &c. item non solum ea accidentia, quæ haberet tunc, quando poneretur in secundo loco, sed ea etiam, quæ postea denuo acciperet per alias mutationes. Quare si Petrus existens alibi collocaretur Romæ, & postea alibi infrigidaretur, deberet etiam Romæ infrigidari.

Probatur primo conclusio exemplo Christi Domini, qui, vt postea videbimus, iuxta communem sententiam Theologorum, habet in Eucharistia non solum passiones, sed alia etiam accidentia independentia à loco, quæ habet in cœlo: quæ quidem, licet non ponantur in Eucharistia ex vi verborum, ponuntur tamen per concomitantiam; quam concomitantiam Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 3. dicit, esse naturalem connexionem vnus cum alio; ideoque ait sub speciebus panis poni animam Christi Domini; quia licet ibi solum

Cœ. Trid.

ponatur corpus ex vi verborum, quia tamen anima vnita est corpori Christi in cœlo, ideo ponatur etiam cum corpore in Eucharistia; quod idem dicendum est de potentiis, & passionibus; nam hæc etiam habent naturalem connexionem cum essentia; ergo si Petrus ponatur modo in duplici loco, habebit etiam vtroque easdem potentias, & proprietates, propter eandem naturalem connexionem passionum cum essentia. Deinde habebit eadem accidentia vtroque; nam licet hæc accidentia non habeant tantam connexionem cum subiecto, quantum habent passiones; habent tamen aliquam connexionem ratione vnionis, ob quam Theologi censent, Christum, vt prædixi, in Eucharistia non solum habere easdem passiones, sed eadem etiam alia accidentia, quæ habet in cœlo; ergo idem dicendum est de quouis homine existente in duplici loco.

Probatur secundo, quia iuxta naturam rei est, vt ea, quæ cum aliquo vniuntur, illud comitentur, quocumque ierit: vnio enim est societas perpetua eorum, quæ vniuntur; quare dixit Aristoteles: motis nobis, moueri omnia, quæ sunt in nobis; idque experientia confirmat, qua videmus, mota substantia, moueri simul omnia accidentia, quæ sunt in illa; ergo si substantia deferatur ad aliud locum perseverans adhuc in primo loco, secum etiam deferet omnia sua accidentia; ratio enim vnionis id videtur connaturaliter postulare.

Dices, ergo si ponatur in duplici loco pars aliqua, quæ est in hoc vase, debent etiam poni in vtroque loco aliæ omnes partes aquæ, quæ vniuntur hic cum illa. Nonnulli negant consequentiam; ego tamen libentius concedo: nam re vera illa vnio est aliquis modus substantialis illius partis aquæ; quare connaturaliter debet illam partem semper comitari, donec illa vnio corrumpatur.

Obiicitur primo, impulsus, quem recipit corpus in vno loco, est accidens independentes à loco; & tamen hic impulsus non haberetur vtroque; Christus enim Dominus non habet in cœlo impulsus, quem habet in Eucharistia, nec è contra; ergo non omnia accidentia, quæ independentes à loco, habentur vtroque. Consequentia patet. Maior probatur; quia licet præsentia localis, & motus localis, qui fit ab impulsu, dependeat essentialiter ab hoc loco: at vero ipse impulsus est quædam qualitas præcedens, quæ posset eadè produci in alio loco, & quæ potest moueri de loco in locum, vt patet in lapide sursum proiecto, qui defert secum in alium locum impulsus, quæ accipit à manu proiciens; ergo impulsus est accidens independentes à loco. Responderi potest primo, licet impulsus in seipso non dependeat essentialiter ab hoc loco, ordinari tamen ad producendam præsentiam localem, & ideo non poni eundem impulsus in vtroque loco; quia cum non habeat virtutem ad producendum plusquam vnâ præsentiam, non posset vtroque operari; & per consequens frustra poneretur in vtroque loco.

Cæterum hoc non videtur satisfacere, quia potentia etiam loco motiva corporis Christi non potest in Eucharistia aliquid operari; nam ibi non potest corpus Christi se loco mouere, sed solum moueri ad motum specierum; & tamen illa potentia loco motiva (si distincta est à substantia) ponitur in Eucharistia per concomitantiam; ergo & impulsus, quem accipit in cœlo, potest, & debet poni in Eucharistia per concomitantiam, licet ibi non

39. Probatur secundo.

Aristot.

Instantia.

Respondeo.

40. Obiicitur primo.

Responderi potest primo.

41. Sed hæc non videtur satisfacere.

possit operari. Ratio autem sumitur ex dictis; quia vno physica videtur hoc petere, vt si vnum extremum potest poni, vbi est aliud, ponatur, vt dictum est; cum ergo impulsus ille vniatur physice corpori in alio loco, & aliunde possit poni in hoc etiam loco, non est, cur non ponatur, vt hic etiam perficiat subiectum, & communicet illi suum effectum formalem, licet non operetur hic efficienter suum effectum.

42. Confirmatur, quia quantitas etiam ordinatur ad impenetrationem actualem magis, quam impulsus ad motum localem actualem: nam impulsus potest naturaliter impediri a sua operatione, vel per resistentiam subiecti; vt cum ego impellor ab alio, & tamen non moueor, quia per conatum resisto motui, vel per impulsu contrarium; vt cum a duobus agentibus impellitur corpus in partes contrarias, &, altero alterum impediendo, non mouetur: quantitas vero non potest naturaliter impediri ab operando actualem impenetratione; & tamen in Eucharistia ponitur quantitas Christi, vbi non operatur actualem impenetrationem, quia nimirum habet saltem ibi suum effectum formalem, & perficit subiectum; ergo eodem modo potest poni ibi impulsus alibi impressus, licet ibi non operetur motum localem.

43. Melius ergo, & magis consequenter responderi potest, impulsu etiam sicut & alia accidentia, debere poni in vtroque loco, vbi est idem corpus; atque ideo corpus Christi in Eucharistia habere eundem impulsu, quem in caelum accipit, sicut & habet eandem speciem impressas, quas eius oculi alibi ab obiectis accipiunt; non tamen habet in caelo impulsu, quem in Eucharistia accipiat; quia in Eucharistia non accipit impulsu vllum ab agentibus naturalibus, sed mouetur a speciebus illud secum trahentibus per qualitatem supernaturalem ad hunc finem acceptam, vt postea videbimus, qui motus fieri potest absque omni impulsu.

44. Dices, ergo si Petrus ponatur in duplici loco circumscriptiue, & in vno accipiat impulsu, in altero etiam loco impelletur, & mouebitur localiter per illum impulsu vtrobiq; existentem. Cur enim magis ille impulsu operabitur motum localem in vno loco, quam in alio? Quamuis enim vnus impulsu non possit producere nisi vnum motum, quando tamen impulsu esset vehemens, posset diuidere suam operationem, ita vt in singulis locis causaret motum minorem, & ex vtroque fieret totus motus correspondens efficaciam illius impulsu.

45. Respondeo, id non sequi; quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

46. Facilius ergo dicitur, impulsu esse qualitatem ita de se alligatam ad talem motum producendum, vt si ponatur in alio loco, non possit motum producere: ad hoc enim datur ab agente, & impellente extrinseco, vt scilicet faciat, quod ipse faceret, & ferat lapidem ab hoc loco ad illum, ad quem ab impellente determinate dirigitur: respicit ergo talem lineam spatij deductam a tali puncto, in quo imprimitur. Fateor, aliquando lapidem impulsu, & repercussu postea a pariete aduerso, reuertitur per motum reflexum in partem contrariam, ad quem motum concurrunt prior impulsu, refractus tamen, & quasi temperatus per alium impulsu impressu a pariete: & ideo non mirum, si refractus sit etiam motus, & linea per quam fit, semper tamen deducitur continua a puncto spatij, a quo impellitur, & fertur, quantum potest, ad illam partem, ad quam ab impellente dirigebatur; quod si non potest, peragitur tamen tantum iter continuum ab illo puncto, a quo exiit, & semper per lineam rectam saltem a puncto reflexionis, & repercussionis: sicut etiam species impressae emissa ab obiecto veniunt ex natura sua per lineam rectam ab obiecto ad oculum, aliquando tamen propter reflexionem speculi reuertuntur: semper tamen peragunt cursu per lineam continuam ab obiecto, vel saltem a puncto reflexionis; quare haec videtur esse natura specierum; & impulsu, vt semper operentur per lineam rectam a puncto spatij, in quo est obiectum, vel imprimens impulsu. Vnde licet impulsu ponatur in vtroque loco, non tamen operabitur, nisi in illo, in quo est, qui illum impulsu imprimat. Quod idem videtur dicendum de speciebus; si enim aliqua pars huius aeris replicaretur Neapoli cum eisdem speciebus impressis, quas in se habet horum obiectorum, adhuc illae species non producerent Neapoli in aere contiguo alias species eorum obiectorum; quia solum possunt producere alias species in linea continua deducta a puncto, in quo emittuntur ab obiecto.

47. Dices, radius etiam solaris non operatur, nisi per lineam rectam deductam ab ipso sole: & tamen si hic aer illuminatus replicaretur alibi cum radio solari, quem in se habet, procul dubio illuminaret aërem proximum magis quam lumen lucernae; ergo & species obiecti replacata alibi produceret speciem aliam in aere proximo. Respondeo, radium solare non producere alium radium similem, nisi per lineam rectam deductam a sole

48. Obiecto secundum. Respondeo, quia quantitas etiam ordinatur ad impenetrationem actualem magis, quam impulsus ad motum localem actualem: nam impulsus potest naturaliter impediri a sua operatione, vel per resistentiam subiecti; vt cum ego impellor ab alio, & tamen non moueor, quia per conatum resisto motui, vel per impulsu contrarium; vt cum a duobus agentibus impellitur corpus in partes contrarias, &, altero alterum impediendo, non mouetur: quantitas vero non potest naturaliter impediri ab operando actualem impenetratione; & tamen in Eucharistia ponitur quantitas Christi, vbi non operatur actualem impenetrationem, quia nimirum habet saltem ibi suum effectum formalem, & perficit subiectum; ergo eodem modo potest poni ibi impulsus alibi impressus, licet ibi non operetur motum localem.

49. Obiecto tertio. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

50. Obiecto quarto. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

48. Obiecto secundum. Respondeo, quia quantitas etiam ordinatur ad impenetrationem actualem magis, quam impulsus ad motum localem actualem: nam impulsus potest naturaliter impediri a sua operatione, vel per resistentiam subiecti; vt cum ego impellor ab alio, & tamen non moueor, quia per conatum resisto motui, vel per impulsu contrarium; vt cum a duobus agentibus impellitur corpus in partes contrarias, &, altero alterum impediendo, non mouetur: quantitas vero non potest naturaliter impediri ab operando actualem impenetratione; & tamen in Eucharistia ponitur quantitas Christi, vbi non operatur actualem impenetrationem, quia nimirum habet saltem ibi suum effectum formalem, & perficit subiectum; ergo eodem modo potest poni ibi impulsus alibi impressus, licet ibi non operetur motum localem.

49. Obiecto tertio. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

50. Obiecto quarto. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

51. Illatio prima non potest homo replicatus inter se in vno loco si interficiatur in alio. Quod proponitur in historia. Hoc tantum procedit in casu quo Deus se conformet naturis rerum.

52. Illatio secunda corruptum non est capax duarum formarum incomparabilium.

a sole, producere tamen in circuitu lucem aliam minorem. In illo ergo casu, si aer hic cum radio solari in ipso producto replicaretur alibi, consequenter dicendum videretur, quod radius ille ibi non produceret alium radium similem in aere proximo, quia hic non producitur, nisi in linea recta, & aperta ad aspectum solis; produceret tamen in circuitu aliam lucem minorem, qualem producit etiam nunc in cubiculo, in quocumque non generantur in circuitu alias species minores, sed solum & omnes species producuntur in linea recta, deducta ab obiecto per medium apertum; quare replicata species in alio loco longe ab obiecto nullam aliam speciem produceret in spatio proximo.

48. Obiecto secundum. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

49. Obiecto tertio. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

50. Obiecto quarto. Respondeo, quia licet hic impulsu non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam praesentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsu etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut praesentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsu, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsu descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsu ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa praesentia localis; atque ideo posset in vno

51. Illatio prima non potest homo replicatus inter se in vno loco si interficiatur in alio. Quod proponitur in historia. Hoc tantum procedit in casu quo Deus se conformet naturis rerum.

52. Illatio secunda corruptum non est capax duarum formarum incomparabilium.

53. Illatio tertia non potest homo replicatus inter se in vno loco si interficiatur in alio. Quod proponitur in historia. Hoc tantum procedit in casu quo Deus se conformet naturis rerum.

54. Illatio quarta non potest homo replicatus inter se in vno loco si interficiatur in alio. Quod proponitur in historia. Hoc tantum procedit in casu quo Deus se conformet naturis rerum.

ne Romae calorem alibi productum; an ibi habebit frigus Romae productum? Respondeo vno verbo; in hoc, & aliis similibus casibus (qui plures possunt excogitari) eodem modo se geret illud corpus in ordine ad diuersa agentia in diuersis locis applicata, ac si in eodem loco sibi applicarentur: quare sicut si ignis, & nix eodem loco applicarentur, partim calefieret, & partim in frigidaretur; ita vt tepidus maneret; sic ex igne & niue in diuersis locis applicatis manebit vtrobiq; tepidus. Ratio est, quia ex eo, quod ponatur corpus in duplici loco, non crescit eius virtus actiua, vel passiuu; & per consequens non magis potest habere simul formas contrarias, quam si esset in vnico loco: repugnantia enim duarum formarum contrariarum non est in ordine ad locum, sed in ordine ad subiectum, a quo praecipue se mutuo expellunt. Cum ergo vtrobiq; sit idem subiectum, non poterit hic habere calorem intensum, & alibi frigus intensum.

Hinc infero primo, si homo in vno loco interficiatur, & in eius materiam introducat forma cadaueris; in alio etiam loco moriturum, & conuertendum in cadauer. Item si in vno loco comedat usque ad satietatem, in alio loco non possit alios cibos comedere. Item, si in vno loco loquatur, & attendat nimium aliquibus rebus, in alio loco non habiturum attentionem aliis rebus, magis quam si in eodem loco vtrumque obiectum proponeretur, quos experientia comprobauit in aliquo miraculose in duplici loco constituto, qui interim dum alibi attendebat, in alio loco erat quasi in ecstasi sine attentione ad ea, quae agebantur; si vera est historia, quam narrat S. Antoninus apud Petragicas celebraret, iustus est ire Terraconam, vbi in ecclesia corpus S. Marthae solemniter sepeliuit, interim dormiens apud Petragicas iuxta altare; postea vero euigilans misit aliquem Terraconam, qui annulum, & chirothecas reportaret, quae illic per obliuionem reliquerat. Vnde non videntur fuisse illa per visionem solum representata, sed potius replicatum verè Frontonium, ita tamen, vt in vno solum loco posset ad operationes humanas attendere.

Aduerte tamen, hoc procedere in casu, quo Deus se conformet naturis rerum: secus enim bene poterit in diuersis locis idem corpus habere mutationes contrarias, & ita in singulis locis se gerere, in ordine ad agentia, quae ibi applicantur, ac si in nullo alio loco ab aliis agentibus pateretur. Caeterum in hoc casu necesse esset, confortari a Deo potentiam actiuam, & passiuam illius corporis ad agendum, & patiendum plures effectus, quam eius naturalis virtus de se posset: non enim minor virtus exigitur ad agendum, vel patiendum in diuersis locis duos effectus, quam ad agendum, vel patiendum illos in eodem loco, vt supra dictum est.

Infero secundò; si formae istae taliter opponantur, vt nec de potentia absoluta possint esse simul in eodem subiecto in vnico loco existenti, nec etiam posse se compati in eodem subiecto in diuersis locis. Quare assensus, & dissensus; amor & odium eiusdem obiecti (quos actus in lib. de Anima dixi non posse esse simul de potentia absoluta) non poterunt esse etiam in diuersis locis; nec fieri poterit, vt Petrus hic credat aliquid, cui alibi expressè dissentiam: repugnantia enim horum actuum,

Satisfi. Non crescit virtus actiua, vel passiuu; & per consequens non magis potest habere simul formas contrarias, quam si esset in vnico loco: repugnantia enim duarum formarum contrariarum non est in ordine ad locum, sed in ordine ad subiectum, a quo praecipue se mutuo expellunt.

51. Illatio prima non potest homo replicatus inter se in vno loco si interficiatur in alio.

Quod proponitur in historia.

Hoc tantum procedit in casu quo Deus se conformet naturis rerum.

Illatio secunda corruptum non est capax duarum formarum incomparabilium.

Illatio tertia non potest homo replicatus inter se in vno loco si interficiatur in alio.

sibilitate, & successione spatij imaginarij, vt suppono alibi probandum, & nobiscum admittunt etiam illi Recentiores. Quo supposito, argui potest in hunc modum: si enim hæc vbicatio Romana potest saltem diuinitus constitui Neapoli, ergo poterit etiam saltem diuinitus duratio, qua Petrus durat hodie, reproduci etiam cras; ita vt Petrus habeat cras suam durationem crastinam, & rursus habeat etiam cras illum modum durationis, per quem durauit hodie: nam sicut vbicatio Romana, licet sit alligata huic spatio, potest diuinitus poni in alio per aliam vbicacionem superadditam, à qua potest denominari esse ibi: sic duratio hodierna, licet sit alligata huic spatio temporali, poterit diuinitus replicari in spatio crastino per aliam durationem superadditam, à qua denominetur duratio hodierna esse cras, non per suammet entitatem, sicut erat hodie, sed per formam accidentalem superadditam. Consequens autem est manifeste absurdum; ergo & illud aliud de vbicacione absurdum erit.

66. *Instantia.* Dices, esse discrimen inter durationem, & *vbi*; quia quãdo Petrus replicatur, & ponitur in duobus locis, existit actu vtraque vbicatio in Petro, & ideo propter vnionem realem, quam habet cum illo, necesse est, quod vtraque sit in Petro, vbicumque est Petrus; at vero duratio hesternæ non est hodie actu à parte rei, sed fuit in Petro, & habuit vnionem cum illo, non habet actu, vnde non est necesse, quod ponatur, quandocumque est Petrus; quia vnio præterita non habet eam vim, sed solum vnio præsens, & actu existens.

67. *Solutur.* Sed contra; quia imprimis iam vidimus, *vbi* Romanum, si ponatur alibi cum Petro, debere poni per aliam vbicacionem superadditam sibi, nec posse esse de nouo ibi per solam vbicacionem Petri, nisi ipsum etiam *vbi* Romanum intrinsece mutetur: vnde non est necessitas omnimoda, sed possibilitas, vt *vbi* Romanum possit per aliud *vbi* superadditum esse alibi; quod si id possibile sit in *vbi*, non apparet, cur licet non sit necessarium, aut debitum in duratione, quod duratio Petri hesternæ sit etiam hodie cum eodem Petro, non sit saltem possibile, quod illa duratio sit per aliam durationem superadditam in alio spatio temporali, sicut *vbi* potest esse per aliud *vbi* in alio spatio locali.

68. *Ex eo etiam licet sit impossibile arguitur ad casum nostrum.* Deinde, esto id in duratione sit impossibile, ex eo tamè impossibili arguere possumus ad casum nostrum; quia si duratio hesternæ esset hodie in Petro, vere Petrus hodie duraret heri, vt probatum est, quod tamen esset absurdum; ergo si *vbi* Romanum Petri ponatur Neapoli, eodem modo Petrus Neapoli erit Romæ, propter eandem rationem. Non est autem minus absurdum, quod Neapoli sit Romæ, quam quod hodie sit heri: hoc enim secundum ideo est absurdum, quia duratio hesternæ est alligata ad talem durationem imaginariam; sed non minus est alligatum *vbi* Romanum ad hoc spatium imaginarium, nec potest ostendi, cur maiorem alligationem habeat duratio quam *vbi* ad suum spatium; ergo si ex illo primo sequeretur absurdum, sequi etiã debet ex hoc secundo.

69. *Absurdum esset Petrum habere hodie durationem hesternam.* Porro absurdum magnum fore, si Petrus hodie haberet durationem hesternam, per quam hodie etiam duraret heri, probari potest, quia si hoc esset, sequeretur Petrum vna die potuisse viuere centum annis: si enim prius vixisset centum annis, postea mortuus esset, & diuinitur rediret

ad vitam per vnã diem, in qua tamen Deus simul reprodixit in eo durationes, quas habuit per centum annos, possemus vere affirmare, ipsũ post resurrectionem vixisse, & durasse centum annis: habuit enim durationes omnes præteritas, à quibus solis provenit ille effectus formalis, vt suppono, non à tempore reali extrinseco; nam nullo existente tempore reali extrinseco, adhuc homo possit breuẽ, vel longam vitam habere; longitudo ergo vitæ est effectus formalis proueniens solum à tot durationibus intrinsecis: si ergo omnes illæ iterum essent in Petro post resurrectionem, sequitur, eum iterum habere longam vitam, nempe centum annorum; quod tamen aperte constat esse absurdum.

70. *Vrgeri potest in peccato, quod durauit heri per horam, & postea retractatum fuit, atque dimissum; ponamus, quod hodie possit homo idem peccatum reproducere, & eandem etiam durationem hesternam peccati, reproducit in vnico instanti hodierno & peccatum, & durationem hesternam; dicitur ne hoc peccatum hodie durasse vna hora, atque adeo non solum imputandum tanquam peccatum vnus instantis, sed tanquam peccatum vnus horæ? Nemo id concedet; esset tamen concedendum, si in illo instanti habuit durationem totam hesternam vnus horæ; quia, posita forma adæquata, vt vidimus, non potest nõ poni totus effectus formalis ipsius. Nec potest excogitari aliqua conditio intrinseca requisita, quæ desit ad illum effectum formalem, cum ad sit idem subiectum, eadem forma, & eadem vnio, & omnia intrinseca eadem omnino sicut heri.*

71. *Ex his deducitur ratio à priori illius repugnatiæ, quia nimirum non potest multiplicari seu reiterari forma, quin multiplicetur, vel reiteretur effectus formalis; effectus autè formalis durationis hesternæ est durare heri: vt constat; ergo non potest reproduci illa forma, & multiplicari quoad existentiam, quin multiplicetur eius effectus formalis: hic autè nõ multiplicatur, licet duratio Petri hesternæ reproducatur hodie: nõ enim ideo Petrus magis durauit heri, neque ideo durat bis heri: durauit quidem heri semel, & hodie iterum durat; sed non potest dici, quod durauit bis heri; nam iste effectus formalis repetitus nõ competit Petro heri, sed hodie; ergo nõ magis durauit heri; alioquin per reproductionem illius durationis fieret effectus formalis de præterito, quod scilicet heri magis, vel bis durasset; itè per reproductionem peccati cum duratione hesternæ fieret nũc, quod hoc peccatum heri grauius fuisset, quæ sũt manifeste impossibilia; ergo nõ crescit, vel multiplicatur effectus formalis proprius illius formæ: nam effectus formalis durationis hesternæ nõ est durare hodie, sed heri; ergo est durare die præterita; ergo durasse: qui certe effectus non potest formaliter augeri à forma nunc reproducta, quia vt sic non potest dare durasse heri, sed durare hodie de præsentia; repugnat ergo reproducere illã formã, quia eius effectus formalis non potest reproduci.*

72. *Confirmatur, & explicatur iterum, quia peccatum hesternum hodie libere reproductum, licet non sit physice distinctum, moraliter reputatur aliud, & imputabitur perinde ac si homo commisisset duo peccata distincta: ergo similiter duratio hesternæ hodie reproducta, licet nõ sit physice distincta, erit tamè moraliter alia, & reputabitur ac si esset alia; quare Petrus, qui hodie præ-*

ter durationem suam hodiernam acciperet iterum durationem hesternam, plus acciperet moraliter, quam si solum durasset heri, & postea duraret hodie. Quæro igitur id, quod plus accipit, siquidem est donum, est perfectio, est duratio, quid sit, vel quid conferat: an pro hac die solum, an pro hesternæ? Pro hac solum non potest, quia essentia eius durationis est facere Petrum durantem heri, ergo perficit pro die hesternæ. Aliunde tamen id repugnat; quia ex eo, quod hodie reproducatur illa duratio, non dicitur melius, aut magis heri durasse; nullo ergo modo potest redire illa eadem perfectio, quæ essentialiter habet non perficere, nisi ante diem hodiernam propter contradictionem, quæ ex contrario dicendi modo sequeretur.

73. *Tantum hoc argumentum de duratione facile ad vbi applicatur.* Totum hoc argumentum, quod de duratione factum est, potest facile ad *vbi* applicari: si enim *vbi* Romanum Petri ponatur Neapoli, ibi Petrus erit Romæ, atque ideo verum etiam erit, quod Petrus in hoc palmo est in omnibus ciuitatibus Italiae, si replicatus in illis, hic habet omnes illas vbicaciones. Vnde verum etiam erit, quod corpus Christi in exigua particula hostiæ occupat spatium magnum, quia ibi habet vbicacionem, quam habet in cælo, ac per consequens ibi habet totum effectum formalem illius vbicacionis, qui est esse præsentem tali, & tãto spatio magnitudinis humanæ. Verum item esset, corpus Christi in Eucharistia coextensum esse spatio, quia ibi habet vbicacionem cœlestem, à qua sola prouenit, quod sit in actu secundo coextensum spatio illi imaginario, quod replet in cælo: quæ tamen omnia videntur manifeste absurda, & contra omnium sensum. Fatendum ergo videtur, sicut duratio creata est essentialiter luciflua, & se ipsa fundat relationem distantiæ ab aliis partibus durationis, sic *vbi* diuisibile esse essentialiter quasi lucifluum in ordine ad spatium, ita vt vna pars essentialiter sit post aliam in spatio, & non possint duæ esse simul, sed singulæ seipsis fundent relationem distantiam ab aliis omnibus partibus, atque adeo nõ possit etiam diuinitus vna esse ibi, vbi est alia.

74. *Nunc respicitur ad argumentum de exempli de vbi Angelico.* Nunc ad argumentum, & exemplum, quod afferebatur de vbicacione Angeli; quæ cũ simplex, & indiuisibilis sit, eadem est in vtroque angulo, atque ideo in hoc angulo facit Angelũ esse in illo alio; quod idem vrgebatur in Deo, cuius immensitas cum sit indiuisibilis, tota est hic atq; adeo hic dat Deo totum effectum formalem, & hic facit eum esse vbique. Ad hoc, inquam, respondere in primis possumus retorquendo, nam hoc argumentum non solum probat de *vbi*, sed etiam de duratione. Deus enim non solum habet vbicacionem intrinsecam indiuisibilem, sed etiam durationem; quare sicut hic habet totam suam vbicacionem, seu immensitatem intrinsecam, sic nunc habet totam suam durationem, seu æternitatem intrinsecam, atque adeo sicut hic est vbique, sic nunc est æternus, & habet durare in æternum. Ergo sicut ex immensitate Dei indiuisibili colligi volunt, quod possit Petrus habere Romæ illud idem *vbi* replicatum, per quod est Neapoli: sic ex duratione Dei, qua Deus nunc durat per totam æternitatem, colligi possit, quod possit homo nũc habere iterum reproductam durationem, qua durauit anno præterito. atque adeo, quod nunc Petrus duret per totum annum præteritũ, quod tamen vidimus esse manifestum absurdum.

P. Ioan. de Lingo de Sacramentis.

Ad exempla ergo debemus respondere: sicut est discrimen inter durationem Dei indiuisibilem, & nostram diuisibilem; sic esse discrimen inter vbicacionem Dei, vel Angeli indiuisibilem, & nostram diuisibilem. Deus quidem, quia habet durationem indiuisibilem, habet illam totã simul; æternitas enim est possessio totius vitæ, & durationis simul: quare simul dat totum suum effectũ formalem, & simul Deus durat per totam æternitatem; alioquin periret successine, si non durat nunc per totam suam durationem; non est ergo incõueniens, quod Deus vna die viuat vita mille annorum, imo totius æternitatis: quia in Deo idem profus est durare nunc, & durare per infinitos annos, vt latius videbimus agentes de æternitate Dei. In nobis tamen non est idem viuere hodie, & viuere per centum annos; quia successine pericimur, & quia hodie non possumus habere hoc, quod est vixisse anno præcedenti, nisi denominatiue, vt supra probatũ est. Similiter ergo de vbicacione dicendum est, vbicacionem indiuisibilem Angeli, & vbicacionem Dei, quæ sunt intrinsece indiuisibiles, totas esse in qualibet parte spatij atque adeo in qualibet parte spatij dare totum suum effectum formalem; quare Deus hic est immensus, hic est vbique, quia hic habet quidquid perfectionis habet. At vero *vbi* Petri Romæ, cũ sit distinctum ab *vbi* Neapolitano, nõ dat Petro, nisi effectum formalem limitatum, scilicet esse Romæ: sic etiam *vbi* corporis Christi in Eucharistia, cũ sit distinctum ab *vbi*, quod habet in cælo; non dat nisi suum effectum formalem ponendi corpus illud absque extensione, & ideo non potest dici, quod corpus Christi ibi habeat extensionem, quod tamen dici posset, si ibi haberet vbicacionem, quam habet in cælo, à qua tamquam à forma adæquata habet effectum formalem extensionis actualis, vt dictum est. Non est ergo, cur discedamus à communi sensu Philosophorum, & Theologorum, qui supponunt, replicato corpore in duobus locis, non debere, imo nec posse poni in vtroque loco præsentiam localem, quam habet in vno; & ideo corpus Christi non habere in Eucharistia præsentiam localem, quam habet in cælo, neque in cælo, quam habet in Eucharistia, neque in hostia præsentiam, quã habet in calice, vel in aliis hostiis; quia illæ omnes præsentie sunt alligatæ essentialiter singulis suis spatiis determinatis.

75. *Discrimen assignatur.* Petes, vtrum in his accidentibus dependentibus à loco computentur actus sensuum exteriorum, vt visio obiecti præsentis, & species impressa illius obiecti, &c. Respondeo negatiue: nam ista accidentia, licet dependant ab obiecto præsentis in genere causæ efficientis; non tamen habent essentialem dependentiam ab hoc loco; quare sicut calor, productus hic ab hoc igne, potest poni alibi, vbi non est hic ignis, vt diximus, quidni species producta ab hoc obiecto possit poni alibi, vbi non est hoc obiectum? Quare Theologi communiter concedunt Christum Dominum in Eucharistia habere actus, & species, quas habet in cælo, vt docet Suarez *disps. 5. sect. 2. in fine*. Nunc iam videamus, quid, & qualis sit hæc præsentia corporis Christi in Eucharistia: prius tamen oportet aliqua præmittere de præsentia locali in vnuerfum, sine quibus non possunt intelligi, quæ de hac præsentia dicenda sunt.

Non est ergo discedendum à communi sensu Philosophorum.

76. *Quasi. 4m.*

Satisf.

Suarez.

Præmittuntur aliqua communia de loco, & præsentia locali.

77. Aristot. Supponitur duplex locus & explicatur.

Suppono primo, duplicem esse locum; primus est locus realis, quem 4. Physic. cap. 4. definiuit Aristoteles illis verbis: Locus est superficies corporis continentis immobilis; vbi nomine loci, ommissis aliis explicationibus, videtur intelligi superficies realis corporis circumdantis; non tamen secundum se solam, sed prout immobilis, hoc est, prout affixa tali spatio imaginario per talem vocationem intrinsecam, quam habet, vt sic enim est immobilis. Locus itaque piscis, v.g. est superficies aquæ ipsum circumdantis; non sola, quia si piscis simul cum aqua moueatur, non manet in eodem loco, & tamen continetur ab eadē superficie aquæ: quia nimirum loca erat complexum ex illa superficie, & tali vocatione ipsius aquæ: sic etiam è contra quiescente pisce, si aqua fluat, vere non manet piscis in eodem loco reali, licet maneat in eodem spatio imaginario.

78. Obiicitur primo.

Contra hanc loci realis explicationem obiici solet, primo, quia in prædicto casu piscis non mouetur localiter; ergo non mutat locum, licet aqua fluat, & successiue varietur superficies realis continentis piscem. Respondetur loquendo de re ipsa, & de loco reali, quoad totam entitatem, quam dicit, negari non posse, piscem, adhuc dum quiescit, deperdere priorē locum realem, & adquirere alium, quia prior locus solum dicebat talem superficiem aquæ cum tali vbi ipsius aquæ: vtrumque autem deperditur; quia, fluente illa parte aquæ, corrumpitur illud vbi, quod habebat ibi. Ceterum formaliter loquendo, non dicitur piscis acquirere nouum locum; quia successit aliud corpus eum circumdans cum simili omnino præsentia locali, quæ licet intrat numero à præsentia locali præcedentis aquæ, tota hæc differentia prouenit ex parte subiecti, in quo est, non vero ex parte spatij, quod respicit, cum sit omnino idem, atque ideo vulgariter dicitur, aquam, quæ de nouo succedit, habere eandem præsentiam localem, quam habebat aqua præcedens, quia præsens est eidem spatio; ex quo fit, vt dicitur piscis retinere eundem locum, quia locus in ratione loci constituitur formaliter per præsentiam localem. Sed reuera totum hoc pertinet ad modum loquendi.

79. Obiicitur secundo. Respondetur.

Obiicitur secundo: locus non est in alio loco, vt ait Aristoteles cap. 2. text. 20. sed superficies corporis extrinseci rem ambientis est etiam in loco; ergo ipsa non est locus. Respondetur, superficiem illam proprie non esse in loco; quia cum non sit nisi vnita alijs partibus, non continetur à superficie alterius corporis; ad rationem autem loci requiritur, quod non vniatur intrinsece cum re locata, sed solum extrinsece per contiguitatem: non enim dicitur pars aquæ esse in alia parte, cum qua vnitur; bene autem dicitur piscis esse in aqua, quia non vnitur cum illa.

80. Obiicitur tertio.

Obiicitur tertio: locus est terminus motus localis; sed superficies corporis extrinseci non est terminus motus localis; non enim producitur per motum localem superficies, sed vbi intrinsecum rei locatæ; ergo superficies illa non est locus. Respondetur negando absolute maiorem; per motum enim localem non producitur locus, sed

præsentia localis; sed licet non producat, tamen acquiritur regulariter loquendo locus per motum localem; quia numquam mouetur aliquod corpus, quin fiat de nouo præsens ad aliquem locum realem extrinsecum.

Obiicitur quarto: cælum empyreum non habet supra se superficiem alterius corporis extrinseci, à qua circumdari possit; & tamen est in loco; ergo. Respondetur negando minorem de loco reali: licet enim cælum empyreum habeat vbi intrinsecum, & præsentiam realem ad spatium imaginarium; non tamen habet præsentiam ad aliud corpus, seu spatium reale, in quo fit, vt in loco.

Hæc procedunt loquendo in toto rigore philosophico; ceterum in sermone vulgari solemus etiam dicere, rem perseverare in eodem loco, quamdiu perseverat eadem superficies realis continentis, licet variata sit vocatione intrinseca loci; sic enim domum Lauretanam seu cubiculum illud veneradum dicimus esse eundem locum, in quo habitauit B. Virgo, & ideo habet inscriptionem illam: Sanctior est toto nullus in orbe locus. Ratio autem est, quia cum locus dicat in recto superficiem realem corporis continentis, & in obliquo immobilitatem prouenientem à tali vocatione, manente eadem superficie, potest dici saltem in sensu materiali, & specificatio, quod sit idem locus; sicut idem paries albus, variata successiue relatione paternitatis ad diuersos filios, dicitur idem pater materialiter & specificatiue. Quando vero Philosophi dicunt, variari locum, licet aqua maneat intra idem vas, cum quo mouetur, intelligitur de loco formaliter, & reduplicatiue: manet enim aqua in eodem loco materiali, non in eodem loco formali. Sic etiam è contra solemus dicere, rem manere in eodem loco, licet non maneat intra eandem superficiem corporis ambientis, vt lignum fixum in flumine, variata successiue aqua circumdante, dicitur manere in eodem loco: tunc enim sermo est non de loco philosophico, & reali, sed de spatio, seu loco imaginario, quem mox explicabimus.

Supponendum secundo, præsentiam, seu vocationem, qua Petrus dicitur esse hic, vel illic, esse aliquam formam accidentalem intrinsecam Petro; circa quam variè sunt Philosophorum sententiæ, quas refert Suarez disp. 51. Methaphysic. i. Primo aliqui dicunt, hanc esse denominationem extrinsecam prouenientem à loco reali extrinseco, seu à superficie corporis continentis, quam diximus esse locum: locus enim est forma, à qua res dicitur locata, sed rem esse locatam, esse in tali loco; ergo præsentia localis est denominatio proueniens ab ipso loco, in quo aliquid est.

Alij dicunt, hanc præsentiam esse aliquod accidens intrinsecum rei locatæ, & relatiuum; respicit enim ex se tale corpus extrinsecum circumdans, seu talem locum realem, cui reddit præsentem rem locatam. Alij denique dicunt, hoc vbi, seu locum non esse accidens intrinsecum, sed denominationem desumptam à spatio imaginario, in quo est res; quod quidem spatium nonnulli antiquiores dixerunt, esse aliquod ens reale diffusum vndique per omnes partes, & penetrabile cum omnibus corporibus, que in ipso collocantur. Alij vero fatentur, non esse aliquod ens reale positiuum;

81. Obiicitur quarto. Respondetur.

82. Hac potest dici in rigore philosophico.

83. Supponitur vbi intrinsecum, quæ quæ sunt variæ sententiæ. Prima vult esse denominationem extrinsecam.

84. Alij aliter.

sitiuum; dicunt tamen, esse vacuitatem quamdam cum aptitudine, vt repleatur à corporibus, & sufficientem, vt ab ipsa proueniat hæc denominatio.

85. Cõclusio dicitur esse aliquid positiuum distinctum. Probat ali-

Dicimus ergo cum veriori sententia, præsentiam, qua Petrus est hic, vel illic, esse aliquid positiuum distinctum saltem ex natura rei ab ipso Petro. Probat aliqui experientia: nam experimur, nos oculis videre ipsam præsentiam corporis, seu coloris, quem videmus: non enim videmus oculis solum colorem, sed colorem etiam vt distantem, vel propinquum nobis: nec satisfacit dicere, videri distantiam ex eo solum, quod videamus tantum, vel tantum corpus intercepti; de hac enim ipsa interceptedine redit idem argumentum; quia si oculus percipit, intercepti tantum corpus, ergo non solum videt ipsum corpus, quod interioret, sed etiã hoc, quod est intercepti, seu mediate inter me, & illud aliud: hoc autem, quod est intercepti, non est ipsa sola entitas corporis, vel coloris vili: potuit enim esse idem corpus sine tali dispositione locali, ergo est aliquid aliud, quod oculis videatur, præter entitatem coloris, quod quidem appellamus vocationem talem, vel talem.

Dubium incidens, an oculus videat vocationem?

86. Valquez. Hoc argumntum videtur esse axiomaticum.

Hoc argumentum, vt verum fatear, non videtur omnino efficax, potest enim responderi cum P. Valq. disp. 191. c. 2. ex parte obiecti solum attingi colorem, diuersitatem autem totam rei distantis, vel propinquæ habere se ex parte visionis: nam species impressæ venientes per talem vel talem lineam visuales diuerso modo mouent, & immutant organum ad videndum. Vnde ex diuerso modo, quo sentimus organum nostrum moueri, & applicari ad videndum obiectum, colligimus, illud esse in tali, vel tali distantia; non quia oculus immediate percipiat distantiam, sed quia nos percipimus modum diuersum applicationis pupillæ ad percipiendum obiectum: & hinc pariter percipimus figuram sicalem, quam obiectum habet in ordine ad locum; quia experimur, oculum diuerso modo immutari, & applicari ad percipiendam hanc partem obiecti, quam illam, & inde colligimus partes esse taliter, vel taliter collocatas in diuersis lineis visualibus; atque adeo habere talem, vel talem figuram in ordine ad locum.

87. Hoc persuasum dicitur.

Potest autem hoc persuaderi, Primo, quia si oculus non immutetur diuerso modo, hoc est, percipitur diuersitas vocationis, quantumcumque ipsa varietur in se, vt contingit, quãdo aliquis intra cœmetam nauis videt picturam; nam licet nauis moueatur, & per consequens pictura recipiat nouas vocationes, non tamen percipitur oculis illa diuersitas, eo quod obiectum maneat semper in eadem distantia, & proportione, respectu oculi. Nec aliter possumus percipere motum nauis, vel nostrum, nisi contemplando aliquod corpus firmum in littore, vel alibi, à quo; quia magis distamus, oculus diuerso modo immutatur. Secundo, quia quando in speculo videmus obiectum stans nobis à tergo, apparet tamen nobis esse ex diuerso, quia nimirum propter reflexionem specierum oculus immutatur ab illis eodem modo, quo solet immutari, quando

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

obiectum est ex aduerso; ergo in neutro casu oculus videt immediate præsentiam rei, sed rem ipsam, quam ex tali modo mittendi species colligimus esse in tali, vel tali loco. Idem argumentum fieri potest ex virga semisummersa in aqua, quæ quidem oculo apparet curva, cum sit recta, propter reflexionem nimirum specierum, à quibus, eodem modo immutatur oculus, quo solet affici, quando re vera virga est curva: non ergo videt oculus vocationem, quæ re vera non datur à parte rei; non enim est virga in illo spatio, in quo oculis apparere iudicatur, sed in alio. Quod idem constat in vitro triangulari, vel perspicilliis facientibus res apparere in duplici, vel triplici loco, &c.

88. Tertio confirmari potest ex alijs sensibus; nam auditus non aliter videtur percipere distantiam, vel propinquitatem obiecti, nisi per modum, quo ab ipso afficitur, & immutatur; vnde quando per reflexionem species veniunt à parte opposita, apparet nobis, sonum esse in contraria parte. Tactus etiam non alio modo percipit ignem esse præsentem, nisi quia sentit organum vehementer affici à calore in se recepto; imo non alias qualitates percipit in rigore loquendo, nisi eas, quæ in ipso cognoscente recipiuntur; vt probauit in libris de Anima. Olfactum vero certum est non percipere vnde proueniat odor, nisi quatenus per diuersas nasi applicationes colligimus ex hac potius quàm illa parte oriri. Gustu denique ideo percipimus rem esse præsentem, quia nunquam afficitur, nisi à sapore præsentis. Non ergo est, cur in visu dicamus percipi immediate vocationem obiecti quam nullus alius sensus in suo obiecto percipit.

89. Instans.

Dices, si oculus non percipit immediate vocationem, non apparet quomodo ex diuerso modo quo applicatur, possumus colligere distantiam, vel propinquitatem obiecti: si enim nunquam vidimus ipsam distantiam, quomodo possumus ex modo, quo oculus afficitur, colligere obiectum esse in tali distantia? Nam peto, quomodo ex illa diuersa mutatione oculi colligis in distantiam obiecti, si nunquam expertus es ipsam indistantiam? si enim illam bene colligis, ideo est, quia expertus es, quod quando oculus taliter immutatur, obiectum erat indistans: hoc autem ipsum debuisti experiri per aliquem sensum; ergo aliquando per sensum cognouisti non solum colorem, sed etiam indistantiam coloris, & per consequens eius vocationem.

90. Respondetur.

Ad hoc tamen adhuc responderi potest indistantiam illam obiecti colligi ex tali immutatione oculi, quatenus alias, quando similem oculi affectionem experti sumus, inuenimus obiectum esse indistans, quia nimirum manu potuimus illud facile contrectare: non quod manus, vel tactus habuerit etiã pro obiecto immediato indistantiã, vel vocationem illius corporis, sed quia experitur, & sentit in se impulsus causatum à corpore obuio resistentem; vnde colligimus corpus illud ibi esse, vbi causat illum effectum, quem immediate sentimus; & postea hac experientia edocti colligimus, illud corpus esse præsens, vel propinquum, quando simili modo afficitur oculus à speciebus ab eo emissis. Aliquando tamen decipimur quia propter reflexionem, vel alias causas, species eodem modo immutant potentiam, cum tamen obiectum non sit in eadem distantia, vt vidimus.

91. Instabis.

Vrgebis adhuc, quia etiam si aliquis cæcus à natiuitate fuisset, & nunc, visu diuini accepto, primum omnium videret hanc chartam, absque vlla profusa experientia aliorum obiectorum à se visorum, sciret hanc chartam esse in tali loco, & manum extenderet, non retro, sed ante se ad tendendam illam: non ergo propter experientiam similis applicationis, sed propter metam visionem presentem cognoscit, obiectum esse in tali loco; quia nimirum videt & obiectum, & eius vocationem.

92. Respondeo.

Responderi adhuc potest, naturæ instinctu cognoscitur rem ibi esse, vbi operatur; sicut etiã, clausis oculis, si sentias intensum calorem ab extrinseco illatum in fronte, in occipito nullum, in lateribus mediocrem, eo ipso cognoscis, agens extrinsecum ex aduerso esse directè, non ad latera; atque ideo manum opponis lineæ ex aduerso directæ ad operiendam, & tuendam faciem. Similiter, si lumen expetis ex directo intentum, ad latera remissum, cognoscis faciem, vel solem ex aduerso, nõ ex obliquo esse, & manum, vel velum directè opponis. Sic ergo qui videt chartam per mediam partem pupillæ melius, per latera non ita bene, cognoscit chartam ex aduerso directè esse, siquidem intensus in illa linea operatur: è contra vero, si per latera pupillæ melius eam videt, cognoscit obiectum ex aduerso illius partis esse, cum per illam lineam melius operetur. Vnde quando refracta apparet virga summersa in aqua propter refractione specierum, iudicamus virgam esse in tali loco, vbi nõ est, quia per illam lineam melius tunc agit: sicut & in speculo, nisi sensum corrigeremus, iudicaretur ibi esse obiectum, quia per illam lineam operatur; & extenderemus manum ad illud tangendum. Non ergo prouenit ex eo, quod percipiatur immediate ipsa vocatione, sed quod ab operatione ibi intensus exercita habemus, præsens esse in linea directæ, quæ ab eo puncto deducitur.

93. Instansia.

Dices, hoc modo explicari, vnde percipiatur, hanc partè esse in medio, non tamen cur ex duabus collateralibus percipiatur hæc esse in dextra, illa in parte sinistra: vtraque enim videtur minus bene quã media, quia vtraque est obliqua oculo. Respondetur ex eadem radice reddi posse rationem huius, quia scilicet pars dextra percipitur melius à tali parte pupillæ, quæ ei magis directè opponitur; sinistra vero ab alia pupillæ parte: inde cognoscimus, hanc partem esse dextram, & illam sinistram. Eodem modo cognoscimus, hanc esse supra, illam vero infra medium chartæ; quia percipiuntur melius à diuersis partibus pupillæ, quibus pro diuersitate sui situs diuersimodè correspondent.

94. Duce alia rationes confirmant eandem solutionem. Prima ratio.

Addi possunt duæ aliæ rationes ad confirmandam eandem solutionem, & ad probandum positivè, quod vocatione coloris non sit obiectum oculi immediatum. Prima est, quod si oculus percipit immediate vbi coloris, posset discernere vnum vbi ab alio, saltem quando est diuersitas inter illa; oculus autem non discernit eiusmodi differentiam, etiam quando est diuersitas: ergo non percipit vbi coloris immediate. Maior probatur, quia oculus discernit bene colorem album à nigro, & nigrum à subnigro, & alios omnes; quia percipit immediate colores; ergo eodem modo deberet discernere vbi in spatio imaginario Romano ab vbi in spatio Neapolitano propter magnam distantiam, & diuersitatem illarum vocationum.

Minor vero, quod scilicet oculus eam diuersitatem non discernit, etiam quando est magna diuersitas, constat clare; quia si aliquis dormiens ex hoc spatio Romano transferretur Neapolim, & constitueretur in simili cubiculo, & lecto; euigilans non discerneret illam suam vocationem ab ea, quam antea habebat Romæ. Item quando mouetur in naui sedens intra cameram, non discernit nouum vbi, quo dacquirit, imo nec scit, an mouatur. Porro esse diuersitatem magnam inter illas vocationes, & sufficientem, vt discerneretur, si oculus eas immediate perciperet, probari potest, quia percipitur bene diuersitas inter vbi nauigij, & vbi arboris, quando naus distat longius à litore, quam prius: sed tam distans est vocatione nauis nunc ab vocatione, quam habebat antea, sicut vbi nauigij, ab vbi arboris: ergo sicut propter distantiam maiorem percipitur illa maior diuersitas inter vbi nauigij, & vbi arboris, quam modo habent; sic propter eandem distantiam deberet discerni vbi, quod habet nunc nauis, ab vbi, quod prius habebat, si vocationes oculis perciperentur.

Dices, vocationes nauigij, & arboris non solum discerni propter distantiam, sed etiam propter dissimilitudine subiectorum, in quibus sunt; vocationes autem eiusdem nauis sunt similes ex parte subiecti, ideo non discerni. Sed contra; ponamus vnum lignum manere in litore, & aliud omnino simile moueri, tunc vocationes illæ non sunt dissimiles ex parte subiecti, vt constat; & tamen non minus discernentur; ergo propter solâ distantiam; hæc autem eadem est inter duas vocationes successiuas eiusdem ligni; ergo hæc etiam deberent discerni, si oculus eas perciperet.

Instabis, hoc argumentum non minus procedere contra nostrum dicendi modum: dicimus enim, percipi illam distantiam obiectorum, quatenus percipimus diuersam applicationem pupillæ vel organi ad videndum hoc obiectum, & illud. De hac autem applicatione pupillæ potest fieri idem argumentum: nam sensus noster percipit immediate illam applicationem pupillæ, quæ nihil aliud videtur esse, quam vbi ipsius pupillæ, & discernit diuersam applicationem hanc, & illam; ergo deberet percipere diuersitatem, quando prius erat Romæ, & postea dormiens positus est Neapoli; nam applicatio hæc est ipsa presentia pupillæ, quam habet Neapoli, quæ est valde diuersa ab ea, quam habebat Romæ; ergo eodem modo negandum erit, sensu percipi posse immediate ipsam applicationem pupillæ, cum non percipiat tantam diuersitatem.

Respondeo, sensu percipi applicationem pupillæ in actu primo, hoc est, non ipsam vocationem, sed impulsum, quo in actu primo applicatur ad mouendam se tali, vel tali motu: qui impulsus est vnum ex obiectis, quæ potissimum percipit tactus, quo sentimus, & discernimus impulsus illos solum, qui in nobis imprimuntur, vt explicui, & probaui in lib. de Anima. Percipimus ergo impulsum pupillæ, & discernimus vnum ab alio; non fortasse, quia percipiamus ipsam naturâ, & differentiam huius impulsus distinctè, sed quia percipimus, quæ partes pupillæ fortius, quæ lenius impellantur; vnde arguitur impelli ad motum versus hanc, vel illâ partem, ad hoc, vel illud latus: nam quando mouemur retrorsum, magis impelluntur partes anteriores, & è contra. Hinc est, non discerni impulsum,

95. Probatur minus.

96. Instabis.

Respondeo.

97. Instansia.

98. Diluatur.

99. Instabis adhuc.

99. Instabis.

100. Secunda ratio, quia non videtur posse vocatione quæ videtur in se.

101. Instansia.

impulsum, qui imprimitur Romæ ab eo, qui alibi imprimeretur, si vterque impellit versus latus dextrum, v.g. quia vterque magis impellit partem sinistram, quam solum diuersitatem discernit tactus. At vero visus, si percipit immediate vocationes, debet discernere earum differentias quoad distantiam vnius ab alia; quia ideo dicunt percipi vbi ab oculo immediate, quia oculus discernit lignum distans, à propinquo: ergo eodem modo deberet oculus discernere meum vbi, quo ego eram hic, ab eo, quo postea sum alibi, cum tanta sit distantia inter hæc duo vbi, quanta erat inter illa duo, vt probatum est.

Dices, discerni quidem à visu differentiam illarum vocationum; requiri tamen ad hoc, quod vtraque existat, vt ex mutua comparatione vtriusque possit discerni percipi: postquam vero altera iam non est, non potest dignosci subsquens, vt diuersa ab illa. Sed contra, quia in coloribus etiam iam non obiciatur color albus, sed viridis; percipio, hunc esse diuersum ab albo, quem prius videbam; quia nimirum, quando vidi album, vidi id, per quod differt intrinsece à viridi: sed quando vidi vocationem in spatio A. vidi distinctè id, per quod differt intrinsece ab vocatione in spatio B. alioquin nec etiam vtraque simul existat, percipiam vnam differre ab alia; ergo etiam si non sit iam prior vocatione, percipere debeo, hanc quæ nunc est, diuersam esse ab illa præcedente. Peto enim, quando vtraque vocatione actu existit, vnde colligis, esse diuersas, & dissimiles, nisi quia visus percipit differentiam intrinsecam singularum? Sed eodem modo, quando vides singulas seorsim, percipis differentiam, & prædicata propria singularum; ergo poteris nunc comparare hanc, quam nunc vides, cum illa, quam prius vidisti, & cuius speciem retines in memoria, & hoc modo aduertere differentiam vtriusque. Si autem hoc non potes, signum est, quod oculus non percipit immediate ipsas vocationes, sed arguitiue ostendit earum differentiam.

Secunda ratio esse potest, quia si oculus videt immediate vocationem, debet videre immediate etiam vnionem ipsius vocationis cum colore, siue quia ipsum vbi est entitas modalis, atque se ipsa est essentialiter vnio sui cum tali colore, siue quia licet, vt alij volunt, non sit modus, sed res, debet tamen videri vt vnita: nam si oculus videt immediate vocationem, non videt illam in abstracto, sed in concreto, hoc est, videt per illam talem colorem reddi vbi catum, & presentem hic, videt ergo dari vnionem vocationis cum tali colore; hoc autem videtur difficile, quod oculus videat immediate, & explicite vnionem coloris cum vocatione; nam vnio vt vnio non potest cognosci explicite, nisi cognoscatur vt habens ordinem ad colorem; hoc autem non potest videri, nisi cognoscendo colorem etiam in obliquo, vt terminum ad quem dicit ordinem vnio; qui modus cognoscendi non videtur posse conuenire sensui materiali, qui non potest cognoscere vnum in alio, neque ex vno obiecto directè visio potest duci ad cognoscendum aliud indirectè, sed omnia, quæ cognoscit, cognoscit directè, & immediate; non ergo videt oculus explicite, & immediate vnionem vocationis cum colore, sed colorem solum secundum se, licet propter diuersum modum, quo ab ipso afficitur, deducat nos in cognitionem presentie, vel distantie, quam de

facto habet obiectum. Est ergo tota illa ratio satis difficilis; & ideo à tota illa abstinendum iudico.

Aliter probatur vocatione intrinseca.

Facilius ergo probatur vocatione positiva distincta ab ipsa re vbiata argumento communis desumpto à separabilitate; quia Petrus esse hic, non est aliquod ens rationis; antecedenter enim ad omnem mentis operationem, Petrus vere à parte rei est hic, vel illic: sed sine hoc, quidquid est, potest manere tota entitas Petri, vt patet; ergo hoc, quod est esse hic, est aliquid distinctum à Petro. Hoc autem non potest esse aliquid negatiuum, omnis enim negatio noua debet esse per ablationem alicuius positivi præcedentis: sed Petrus non dicitur esse hic, quia amittit aliquid positium; ergo hoc, quod est esse hic, non est aliquid negatiuum, sed positium distinctum ab entitate Petri.

Secundo probatur, quia motus localis est vera actio; ergo vera productio; ergo habet aliquem terminum positium de nouo productum; omnis enim productio, est productio alicuius, sed non est assignabilis alius terminus huius productionis; ergo per motum localem producitur presentia localis, qua Petrus est hic; alioquin si producitur alius terminus, dicas mihi, siquidem ille terminus producitur in Petro, & vnitur Petro, quem effectum formalem tribuat Petro? Plane nullum, nisi quod Petrus sit hic præsens; ergo illa forma in abstracto est presentia localis, seu vbi.

Dico secundo, vbi seu presentia localis, qua Petrus est hic, vel illic, non est extrinsece denominans, sed forma intrinseca in ipso Petro. Probatur clare conclusio; quia ablato, vel variato, quouis extrinseco, manet eadem presentia Petri hic, vel illic, item inuariato omni extrinseco, Petrus definit esse hic per mutationem ipsius Petri; ergo hæc non est denominatio extrinseca, sed intrinseca. Antecedens quoad primam partem probatur; quia si ab aliquo extrinseco denominatio illa proueniret, maxime à corpore circumdante, sed variato corpore circumdante, adhuc manet Petrus præsens, vbi erat antea; ergo non prouenit à corpore circumdante. Deinde etiam omne corpus extrinsecum annihilaretur à Deo, posset manere Petrus hic, vbi nunc est, moueri etiam localiter ad aliud spatium: ergo hæc denominatio prouenit ab aliquo intrinseco ipsi Petro, tunc enim nullum esset aliud extrinsecum.

Quoad secundam vero partem probatur antecedens; quia etiam si omne corpus extrinsecum quiescat, potest moueri Petrus, vel Angelus localiter, & recipere aliam nouam denominationem; ergo hæc non est denominatio extrinseca Petro: denominatio enim extrinseca noua non potest dari nisi per mutationem, aut variationem alicuius extrinseci. Confirmatur primo, quia vltima superficies cæli empyrei verè est præsens ibi, vbi nunc est, & posset à Deo moueri localiter, & tunc iam non esset ibi, sed alibi: illa autem superficies non denominatur esse ibi ab alio corpore extrinseco, non enim habet vterius aliud corpus, à quo circumdari possit, ergo denominatur esse ibi ab aliqua forma sibi intrinsece inhærente.

Confirmatur secundo, quia si Petrus denominatur esse hic ab aliquo corpore extrinseco: inquit, an illa denominatio proueniat ab illo corpore extrinseco secundum suam entitatem, an secundum

101. Aliter ergo probatur hoc vbi intrinsecum, argum. communi.

102. Secundo probatur, quia motus debet habere aliquem terminum.

103.

104. Concl. sicut probatur.

Confirmatur primo.

105. Confirmatur secundo.

dum aliquid superadditum? Si prouenit ab illo corpore secundum aliquod superadditum, de hoc inquitur, quid sit: & plane non inuenies aliud, nisi præsentiam localem intrinsecam ipsius corporis, ergo iam illud corpus extrinsecum habet *vbi* intrinsecum; ergo & ipse Petrus habebit *vbi* intrinsecum: cur enim magis habeat aer *vbi* intrinsecum, quam Petrus? Si vero dicas, illam denominationem prouenire Petro à corpore extrinsecum secundum suam entitatem; ergo quotiescumque datur in rerum natura illud corpus existens, denominabitur Petrus ab illo corpore eadem denominatione. Consequens est falsum, quia mutato Petro localiter, licet maneat illud aliud corpus in rerum natura, non denominatur Petrus præsens, vbi erat antea; ergo illa denominatio non proueniebat antea ab entitate aeris, v. g. sed ab aliquo alio.

106. *Instantia.*
Dilatatur.

Dices, non maneat eadem denominatio, quoties manet idem corpus, quia non manet cum applicatione requisita ad tribuendam hanc denominationem. Sed contra, quia de hac applicatione inquitur, quid sit? vtrum sit aliquid distinctum ab ipso corpore? Si enim non distinguitur ab ipso corpore, ergo quoties manet idem corpus, manebit etiam eadem applicatio: si vero applicatio sit aliquid distinctum ab ipso corpore, hoc est quod intendimus applicationem localem esse præsentiam localem distinctam ab ipso corpore, & intrinsecam illi.

107. *Coninck.*
P. Coninck conatur respondere.

P. Coninck in *presenti*, q. 72. art. 4. dub. 1. adhuc conatur his argumentis respondere, & negare vltimum modum, aut ens supraddictum corpori, ad cuiusmodi nouas denominationes. Et in primis ad illud argumentum ex motu locali, qui cum sit vere actio realis, debet habere aliquem terminum realem; respondet, n. 8. motum localem habere quidem terminum realem, hunc autem non esse *vbi*, quod nos ponimus, sed acquisitionem noui loci, seu coniunctionem realem nouam loci, & locati, quæ nihil aliud requirit, quam vt res illi spatio per se ipsam immediate sit præsens.

108. *Impugnatur.*

Ego quidem nõ possum mihi persuadere, quod hic Auctor velit omnino negare omnem modum, vel entitatem intrinsecam, & extrinsecam ad eam denominationem nouam, sed fortasse modum, aut entitatem absolutam, concessa solum aliqua relatione resultante ex motu. Alioquin vir doctus videretur sibi contradicere in paucis verbis. Si enim terminus motus realis est aliquid reale, scilicet coniunctio realis noua loci, & locati, ergo datur aliquid reale, quod antea non erat, nempe hæc ipsa coniunctio noua, quam ponis; nam vel hæc coniunctio est merum nihil, vel est aliquid; si nihil est, ergo nullus est terminus realis motus; si est aliquid, hoc, quidquid est, non erat antea, vt constat; ergo est accidens nouum, vel absolutum, vel saltem relatiuum (de quo nunc non contendimus) ergo non est præsens res immediate per se ipsam, sed per illam nouam coniunctionem realem, quam concedunt.

109. *Inhabis.*
Respondet.

Dices, eam coniunctionem esse meram denominationem extrinsecam à motu præterito perfectam, quamdiu iterum non mouetur corpus. Sed contra, quia in primis hæc coniunctio est aliquid physicè præsens: nam si nunc Angelus creatur de nouo, qui nihil sciret de præteritis, adhuc videndo meum corpus, videt, me proximum esse huic loco; ergo hæc propinquitas, & præsentia non est solum motus præteritus, sed aliquid

præsens remanens actu ex illo motu. Secundo, quia possit corpus esse in hoc loco, licet nullus præcessisset motus localis, potuisset enim Deus creare de nouo corpus aliquod in hoc loco, quo casu non proueniret alia denominatio à motu præterito, cum corpus nunquam motum fuerit; ergo debemus concedere aliam formam præsentem ad quam terminetur motus, & quæ perseveret post motum.

110. *Difficilis est quod illi respondet alteri argumenti.*

Difficilius tamen adhuc fortasse intelligitur, quod idem Auctor ibi respondet ad illud aliud argumentum desumptum ex effectu formali, seu denominatione reali noua, ad quam requiritur forma noua, & mutatio realis in subiecto: respondet enim concedendo mutationem realem in subiecto, quia hoc, inquit, nisi acquiram nouum locum. Et quidem si loquamur de via naturali, per motum localem, inde tamen non sequitur, me aliquem eiusmodi realem modum debere in me suscipere. Hæc, inquam, responsio difficilis est; quia si conceditur mutatio realis in subiecto, eo quod in ipso sit noua acquisitio loci, quæ idem est in sensu huius Auctoris, ac coniunctio cum loco; ergo illa coniunctio cum loco est aliquid intrinsecum subiecto existenti in loco, non ergo sit præsens abique aliquo intrinsecum superaddito ipsi corpori: erit autem quæritio de nomine, an illud appellandum sit *vbi*, vel coniunctio corporis cum loco, de quo nunc non curamus.

111. *Nullo modo satisfaciunt fundamenti nostro, scilicet quod non potest esse noua denominatio realis sine noua forma reali.*

Deinde nunquam respondet, nec satisfaciunt fundamento nostræ sententiæ, quod scilicet nõ possit esse denominatio realis absque forma aliqua reali, à qua proueniat: dicere enim, quod hæc denominatio non prouenit ab *vbi* intrinsecum, sed à coniunctione rei cum loco, non soluit difficultatem: nam de illa coniunctione quæritur statim, quid sit; an sit merum nihil, vel aliquid præter illa duo corpora, quæ prius erant in mundo. Si nihil est præter illa, non potest esse noua denominatio realis; quia res omnes eodem modo se habentes semper eodem modo denominant: quid enim est denominatio formalis, nisi propositio, qua de rebus loquimur, & res significamus: Si ergo res omnes sunt, quæ prius, & eodem modo, propositiones, & denominationes erunt eadem, quæ prius, si autem illæ non se habent eodem modo, sed illa coniunctio est aliquis nouus modus se habendi, de illa coniunctione, & de illo modo interrogamus, cum sit in rerum natura, vbi sit; an in locato, an in loco; alicubi enim debet esse, & in aliquo subiecto, cum sit ens nouum, & non sit ens per se, sed in alio: non est autem in loco, ergo in locato. Ad hoc, inquam, argumentum nunquam respondet ille Auctor, cum tamen hoc sit potissimum fundamentum communis sententiæ.

112. *Impugnatur ipse motus aliorum.*

Eodem modo peccat responsio aliorum recentiorum, qui, multiplicatis solum vocibus, conantur hoc explicare, retamen ipsa manet tota difficultas: dicunt enim, corpus hoc distare ab illo, nõ esse aliquid intrinsecum, sed esse quod possit inter vtrumque tanta quantitas intercepti, esse autem propinquum, esse quod nihil possit intercepti, sed quod se mutuo tangant. Hæc omnes sunt voces, vt dixi, quæ rem nunquam explicat: nam de hac ipsa interceptedine, de hoc contactu, de hac negatione interceptedinis fit semper eadem interrogatio, an sit aliquid nouum actuale, an sit solum possibile, an sit merum nihil? Merum possibile non sufficit ad nouam denominationem actualem: nam possibile vt possibile nõ incipit de nouo, sed est

113. *Afferunt tantummodo vae vocem.*

ex ab æterno: si ergo incipit de nouo denominare, id erit propter aliquam nouam circumstantiam, quæ antea non erat, & ratione cuius interceptio possibilis debet esse aliquod actuale nouum; & de hac quæritur semper, quid sit? an sit positium aliquid, vel negatio noua? Non potest enim esse negatio noua, nisi deficiat de nouo aliquid positium, quod antea erat, & cuius negatio sit illa, quæ de nouo incipit: alioquin si antea etiam deest illud positium, cuius est hæc negatio, antea erat eius negatio, & per consequens non erit negatio noua, nec poterit dare denominationem realem nouam. Restat ergo semper explicandum, quid sit illud *posse intercepti*, vel illa *interceptio* noua quam dicunt significari per illam nouam denominationem distantis.

113.

Similiter explicandum restat, quid sit ille contactus, quem dicunt significari per denominationem propinqui, vel indistantis. Nam in sententia nostra contactus est denominatio realis proueniens ab vtraque vocatione intrinseca vtriusque corporis se tangentis: quia enim hoc corpus habet tale *vbi* in tali spatio proximo, ideo dicuntur se contingere hæc duo corpora, ist est, habere duas vocationes tales, vt non possit esse alia propinquior huic, quam illa, nisi penetraretur: negata autem vocatione, non potest explicari, quid sit ille contactus realis; non enim est vnio physica, vt constat, cum supponamus esse duo corpora diuisa, quæ se tangunt; non potest item esse aliqua negatio realis noua, quia redit argumentum supra factum, & petimus, quid positium defuit esse in mundo, cuius negatio de nouo inducta est. Debet ergo esse aliquid positium, quod non est aliud, nisi præsentia positium vtriusque corporis, vel assignetur.

SECTIO V.

Obiectiones aliqua contra supradicta.

114. *Obiectio prima.*
Suarez.
Responsio.

Obiecti possunt aduersus hanc doctrinam nonnulla loca S. Thomæ, quæ assert Suarez *vbi supra dicta* sect. 1. num. 4. quibus significat, præsentiam localem non esse aliquid intrinsecum locato. Suarez explicat ea omnia num. 25. vt solum neget, præsentiam localem esse rem aliquam superadditam, non vero neget esse modum. Aliam tamen meliorem explicationem colliges ex illatione secunda infra.

115. *Coninck.*
Obiectio secundo Coninck.

Secundo obicit P. Coninck loco citato num. 79. quia ex nostra sententia sequitur, rem, quoties localiter mouetur, infinitos tales modos acquirere, & alios perdere; quia corpus quoties paululum mouetur, acquirit aliud *vbi*, saltem parziale, imo prima & vltima superficies acquirunt locum totalem nouum ad singula puncta illius spatij, quæ attingunt. Cum ergo hæc puncta assignabili sint infinita, consequens est, vt res illa, dum mouetur, infinitas entitates acquirat, & deperdat.

116. *Respondetur esse communem difficultatem ortam ex compositione tantum ortam ex compositione tantum.*

Hoc argumentum licet difficile sit propter communem difficultatem ortam ex compositione continui: non tamen video, quam maiorem difficultatem ingerat in sententia ponente *vbi* intrinsecum, quam in sententia eiusdem P. Coninck, qui admittit motum localem intrinsecum successiuum, & continuum. In ipso enim motu fieri potest idem argumentum; quia non minus

variatur motus saltem partialiter per quamlibet exiguam motionem localem: non minus debet prima, & vltima superficies in singulis instantibus habere suum mutatum esse totaliter diuersum; non minus debet ille motus per aliquid distinctum attingere singula puncta illius spatij: vnde eodem modo sequitur, in motu esse tot, siue mutationes, siue indiuisibilia successiue, quot sunt indiuisibilia in spatio, quot sunt instantia in eo tempore; quæ si absurda non sunt, cur erunt magis absurda in *vbi*, quod eandem omnino, & non aliam diuisibilitatem habet, quam habeat ipse motus, quo producitur?

116.

Ad argumentum itaque illi, qui dicunt, continuum componi ex solis punctis finitis, facile negabunt, se qui infinitum: ij vero, qui cum communi sententia ponunt, componi ex partibus diuisibilibus in infinitum, quidam ex iis, qui & partes, & puncta concedunt, dicunt consequenter, non esse magis absurdam illam multitudinem infinitam vocationum, quam sit infinita multitudo partium, & indiuisibilium in continuo permanenti; quia sicut in hoc partes non sunt infinitæ æquales vni certæ, & ideo non faciunt magnitudinem infinitam: sic de partibus illius vocationis successiue dicendum est: & sicut puncta licet omnia sint adæquate distincta, non tamen componunt extensionem infinitam propter singulorum inextensionem, & ideo non repugnat ea punctorum infinitudo: sic vocationes illæ superficiei in singulis punctis spatij non repugnant infinitæ; quia propter indiuisibilitatem singularum non faciunt *vbi* extensum infinitum, sed omnes componunt vniam vocationem finitam successiuam, sicut omnia indiuisibilia spatij componunt vnium spatium finitum; quod idem in motu successiuo debet fateri ipse P. Coninck, vt vidimus.

117.

Mihi tamen magis consequenter videntur loqui, & minus difficile in illa sententia, qui negant indiuisibilia in vtroque continuo, nempe successiuo, & permanenti, & dicunt, tempus constare ex solis partibus successiuis; quo posito, cessat illa infinitudo cathegorematica vocationum in motu: nam licet sint infinitæ partes temporis, illæ tamen cum sint proportionales, & sese includentes, non sufficiunt ad infinitas vocationes adæquate distinctas, & æquales vni tertiæ determinate; quia in maiori parte temporis erit maior vcatio successiua, habens in se plures partes, & correspondens etiam maiori parti spatij, quam in alia minori parte temporis: sicut ergo partes temporis non sunt infinitæ non se includentes, & æquales vni tertiæ, sic de ipsis vocationibus dicendum erit.

118. *Instantia.*

Dices, si corpus habens vocationem palmarem moueatur successiue, fatendum erit ad minus, illud in hora acquisisse infinitas præsentias palmares adæquate distinctas; cum enim nulla possit assignari pars horæ, in qua non acquisierit præsentiam totaliter diuersam, & partes horæ assignabiles sint infinitæ, consequens est, posse etiam assignari infinitas vocationes palmares adæquate distinctas, per totam horam acquisitas.

119. *Respondetur.*

Respondet; imo nunquam in hora habuit præsentiam aliquam palmarem, quia si eam habuit, debuit illam habere totam simul, cum supponatur corpus esse palmare, non potuit autem, dum successiue mouebatur, habere aliquam præsentiam totam simul; quia iam cessaret successio in

acquisitione illius præsentia; quod repugnat motui successiuo; quare fatendum est, durante motu, nunquam fuisse in solo palmo spatij; quia corpus palmare in tempore, quo mouetur, semper occupat plura spatia, cum in tempore occupat partes anteriores, & posteriores. Ex eo tamen, quod palmare est, prouenit ita moueri, ut in quiete debeat manere cum præsentia palmari, quæ vbicatio quietis non fuit eadem, quæ prius acquisita fuerat per motum; quia illa fuerat successiua, sicut & motus; sed ex alia diuersa ex natura sua permanens, quæ acquiritur tota simul, & manet in illo tempore quietis. Non ergo dantur iuxta illam sententiam infinitæ vbicationes palmares in hora, cum nec vna quidem assignari possit respondens soli palmo spatij.

119. Vrgēbū.

Respondēdo.

Vrgēbis; dabuntur saltem in hora infinitæ vbicationes plusquam palmares, quia in singulis partibus assignabilibus temporis habuit corpus vbicationem plusquam palmarem omnino diuersam; ergo cum partes assignabiles sint infinitæ, eiusmodi vbicationes erunt etiam infinitæ. Respondetur, illas quidem assignari posse infinitas, non tamen æquales vni tertiæ, sed minores, & minores, sicut & ipsas partes temporis: nam si assignes vbicationes bipalmares, v.gr. illæ non sunt infinitæ adæquatè distinctæ; quia spatium bipalmare pertransit in tempore determinato, ita ut in minori non possit; nec sunt infinita tempora æqualia illi. Et licet possint assignari infinitæ præsentia bipalmares ad plura & plura spatia bipalmaria, quorum vnum retineat minus de primo palmo, & accipiat aliquid de tertio palmo, & rursus aliud spatium retineat minus de primo palmo, & accipiat plus de tertio, & sic deinceps; illæ tamen præsentia non erunt adæquatè distinctæ inter se, quia secunda includit plures partes, quas includebat prima, sicut & spatia ipsa: cum enim spatium bipalmare non occupetur totum simul, sed successiue, præsentia etiam successiua ad hoc secundum spatium bipalmare includit plures partes præsentia successiua ad primum spatium bipalmare, quod assignasti; sicut tempus etiam, quo pertransit hoc secundum spatium bipalmare, includit plures partes temporis, quo pertransit primum, supposito quod secundum spatium non sit adæquatè distinctum à primo, sed maiori ex parte inclusum in illo, ut consideranti patebit.

120. Tertio Coniuncto obicit.

Cōc. Triid.

121. Hoc argumētum omnino solvendum est.

Tertio arguit idem Auctor num. 80. quia ex nostra sententia sequitur, quod si esset aliquod corpus miraculose contractum in punctum spatij, nullo modo possemus illud naturaliter mouere: nam illud *vbi* esset supernaturale, atque ideo à nobis non posset produci. Consequens autem falsum est, quia si illud corpus in punctum contractum esset intra aliud corpus solidum, & contractum, mouendo hoc corpus, necessario mouerem illud alterum inclusum: & de facto Sacerdos mouendo species mouet corpus Christi, ut constat ex Tridentino *sess. 13. cap. 5. & 6. & can. 6.* docente, nos corpus Christi gestare, & circumferre; & quia alia non vere manducamus, & deglutitemus corpus Christi: hæc enim significant motum localem à comedente procedentem, quocibum in stomachum traicimus.

Hoc etiam argumentum solvendum est ab eodem Auctore; non enim est minus supernaturalis motus, quo totum corpus pertransit si-

mul per idem punctum spatij, quam *vbi*, quod in eo puncto spatij haberet: quia quod *vbi* habet per modum termini, hoc totum habet motus per modum lationis; & non magis repugnat corpori esse totum simul in puncto spatij, quam transire totum simul per illud punctum. Debet ergo idem Auctor respondere, quid fieret in illo casu de corpore redacto ad punctum spatij, quando volumus mouere corpus concauum, intra quod continetur: quomodo etiam Sacerdos producat in corpore Christi motum illum supernaturalem.

122. Respondēdo.

Ad argumentum itaque concedimus ex infra dicendis, illud *vbi* esse supernaturale; quod idem de motu fatendum est; quare virtute naturali produci non potest à naturali agente creato, nec Sacerdos immediate mouet corpus Christi, sed species sacramentales, quæ habent virtutem quamdam supernaturalem sibi inditam ad trahendum secum corpus Christi, quocumque ferantur, ut infra explicabimus; & hoc sufficit, ut corpus Christi dicatur proprie & vere moueri, & gestari à Sacerdote; neque enim mouemus etiam immediate substantiam ligni, sed mediis accidentibus, quæ secum trahunt substantiam; & ideo dicimus mouere lignum in toto rigore. Quando vero corpus contractum ad punctum spatij esset infra aliud corpus solidum concauum: tunc si velles mouere corpus illud concauum, non moueres corpus ad punctum redactum, sed vel penetraretur corpus illud concauum cum corpore ad punctum redacto; eo quod ille modus essendi afferat secum penetrabilitatem; pro ut de facto corpus Christi existens in Eucharistia, penetratur cum quantitate panis; vel si penetrari non posset, adhuc posset solidum corpus moueri, non obstante illo alio corpore ad punctum redactum; quia nimirum hoc posset interim intercipi in poris & meatibus subtilissimis, quibus vndique scater corpus quantumlibet solidum, & per quos transeunt crassiora etiam corpuscula, nedom punctum indiuisibile. Quod si neque hoc velis posse fieri, fatebimur tibi, non posse tunc ulterius progredi corpus illud concauum, impediēte nimirum, & resistente illo alio corpore, quod ratione illius status supernaturalis impelli non potest, aut moueri naturali virtute.

123. Quarto obicit.

Respondēdo.

Quarto arguit idem Auctor num. 85. quia spatium ipsum, ut sit mihi præsens, non debet in se talem modum intrinsecum suscipere; ergo neque ego debeo eiusmodi modum in me suscipere, ut sit præsens spatio. Respondetur, imo ideo debeo ego illum modum recipere, quia hæc est denominatio noua realis, & non potest esse ab aliquo recepto in ipso spatio (quia spatium non est aliquid reale); ergo debet esse ab aliquo in me recepto: spatium enim potest denominari præsens mihi ab aliquo in me recepto; ego autem non possum denominari præsens spatio ab aliquo alio, cum nihil in ipso spatio recipi possit. Potest autem hoc etiam argumentum, sicut & alia, retorqueri contra eius Auctorem; quia sicut ego pertranseo spatium per motum; sic spatium pertransit: sicut ergo spatium pertransit absque aliquo in se recepto, cur non concedis me posse pertransire spatium absque aliquo in me recepto? Concedis quippe, necessarium esse motum realem intrinsecum in eo, qui pertransit spatium, ut denominet ipsum pertranseuntem, & spatium pertranseuntem. Sic

Sic ergo dicimus nos de ipso termino motus.

124. Obicit quisto.

Quinto arguit ibidem, quia ut sim in aliqua domo, neque in me, neque in domo requiritur aliquis modus realis, qui non possit in nobis perseverare, etiamsi desinam esse in domo: non quidem requiritur in domo; nam, me annihilato, manet domus immutata; neque etiam requiritur in me; quia possem è contra manere immutatus, annihilata domo: ergo nec requiritur aliquis modus realis in me, ut sim in tali spatio, qui non permaneat, cum ab eo absum.

125. Respondēdo.

Respondetur; ut sim in aliqua domo, requiri non vnum, sed duos modos, quorum alter sit in me, alter in domo, scilicet *vbi* intrinsecum meum, & *vbi* intrinsecum ipsius domus; quia me esse in hac domo, est me esse in hoc spatio per meum *vbi*; & domum esse in hoc etiam spatio per *vbi* suum. Deficiente ergo vel meo *vbi*, vel *vbi* domus, deest illa denominatio, quæ ab vtroque *vbi* proueniebat; quare potest deficere, manente domo immutata, quia deest *vbi* solius domus. Vnde ad argumentum negatur antecedens; tantum enim abest, quod id possit fieri absque modo intrinsecum, ut nec possit fieri absque duplici modo intrinsecum, ut diximus. Me autem esse in hoc spatio, requirit vnum solum modum intrinsecum in me; quia spatium ipsum nihil est, sed per illum modum loquendi significamus solum naturam meæ vbicationis intrinsecæ, ut postea explicabimus. Aduerte obiter, hoc etiam argumentum procedere contra eum Auctorem; quia eodè modo, ut moueat in hac domo, non requiritur aliquid in me, quod manere non possit, ablata domo; nam domo annihilata, ego haberem eundem motum intrinsecum, & non diceret moueri in hac domo. Ex hoc tamen non potest inferri in eius sententia, quod moueat in hac domo absque aliquo intrinsecum modo, sed potius requiri ad hanc denominationem, & motum meum intrinsecum, & præsentiam ipsius domus in hoc spatio, quidquid illa sit; quorum altero ablato, aufertur illa denominatio, quæ vtramque partem includebat.

126. Sexto obicit.

Confirmat obicit.

Sexto arguit num. 86. ab experientia. Sensu enim percipimus, aliquem esse in loco, in quo antea non erat, non percipiendo in eo aliquem realem modum, quem antea non percipiebam: ut cum sedens in nauigio mouetur cum nauigio, ego prius vidi illum prope littus; postea clausis oculis iterumque apertis video illum longe à littore, non tamen principio oculis in ipso aliquem modum, qui antea non esset, sed illam solam distantiam à littore; ergo esse in tali loco diuerso non est aliquid intrinsecum in illo.

Confirmat, quia ex eo, quod videam eandem rem modo magis, modo minus illuminari, nullo modo videndo eam moueri localiter, colligo illuminationem posse fieri sine motione locali rei illuminatæ; ergo ex eo, quod distincte videam rem aliquam modo esse in hoc loco, modo in illo, non videndo in illa vllum talem modum, bene colligo, eam non esse per talem modum formaliter in loco.

127. Retorquetur argumētū.

Respondet, idem argumentum retorqueri posse contra ipsum ad negandum motum intrinsecum; nam quando aliquis inclusus intra cameram nauis mouetur cum nauis, non percipit sensibus motum suum, aut nauis, licet postea percipiat effe-

ctum motus, quando videt distantiam maiorem, quam habet à littore: ergo illa distantia nec est motus, nec requirit talem motum intrinsecum, quem sensibus non percipimus. Consequentia hæc non est bona; imo quia percipimus distantiam, arguimus bene fuisse motum, per quem producat illa distantia noua. Sic dicimus, nos eo modo, quo sensibus percipimus aliquem esse in loco, percipere etiam vbicationem, per quam est in loco; cum enim effectus formalis includat formam ipsam in subiecto, idem erit percipere effectum formalem, & percipere formam ipsam, à qua formaliter prouenit.

128.

Aliqui respondent vbicationē videri.

Aliqui ergo dicunt, nos oculis percipere immediate rem esse in tali spatio, & ipsammet præsentiam, seu vbicationem intrinsecam, qua est ibi, & ideo percipi hominem esse iam in diuerso loco, quia percipio diuersitatem vbicationis, quam quidem diuersitatem non percipiebam prius; quia licet perciperem vbicationem, non tamen diuersitatem vbicationis huius à præcedenti propter vtriusque similitudinem; sicut quando contemplantur cælum, non percipimus eius motum, nec distinctionem huius partis ab illa, quæ prius apparebat; quia licet vtramque percipiamus oculis, non discernimus tamen, an sit eadem, vel diuersa, propter similitudinem vtriusque. Sic licet videamus vbicationem intrinsecam, & præcedentem, & præsentem; non discernimus, an sit eadem, vel diuersa, donec comparamus hanc cum alia, nempe cum præsentia intrinsecæ littoris, cui mea vbicatio intrinsecæ præcedens erat similior, seu propinquior, & vbicatio mea præsens est dissimilior, & tunc discerno hanc ab illa alia præcedenti. Iuxta quam doctrinam negabunt antecedens argumenti propositi; idem enim est percipere, aliquem esse in loco, in quo antea non erat, ac percipere vbicationem ipsius, & vbicationem loci, quas, quia vider magis vel minus similes, quam antea arguit, esse alias.

129.

Melius tamen respondetur ex doctrina superioriori.

Alij tamen, ut supra vidimus *señione præcedenti*, probabilius fortasse dicunt, non percipi oculis immediate vbicationem ipsam, sed solum colorē, arguitiue vero cognosci vbicationem ex eo, quod experimur, & sentimus diuersam applicationem oculi, & pupillæ ad videndum hoc obiectū nunc, quam antea. Vnde colligimus, obiectum esse in alio loco, & in maiori, vel minori distantia, quam antea. Iuxta quam doctrinam negatur etiam antecedens illius argumenti: nam eo modo, quo percipimus, aliquem esse in loco, percipimus eius vbicationem, neutrum enim percipimus sensibus immediate: solum quippe percipimus oculis immediate colorem, vel lucem; tactu autem percipimus diuersum impulsum, vel applicationem nostræ pupillæ, aut oculi ad videndum, ex qua mediate colligimus postea, obiectum habere talem vbicationem, seu esse in diuerso loco: idem enim est cognoscere diuersitatem loci, & diuersitatem vbicationis: neutrum percipimus sensibus immediate, sed vtrumque colligimus ex iis, quæ percipimus sensibus.

130.

Ad confirmationem constat ex dictis.

Ad confirmationem constat ex dictis: supponit enim falsum, me videre distincte, rem aliquam esse in diuerso loco, non videndo in illa eiusmodi modum vbicationis, nam vel neutrum videmus oculis immediate, sed colligimus mediate, ut dixi, vel si oculis percipitur immediate diuersitas loci, percipietur etiam immediate diuersitas vbicationis,

cationis, quæ idem est. Alioquin velim scire, quid significet P. Coninch, quando dicit, me non posse oculis aliquid reale notare, vel vllum modum, qui antea non erat, præter illam coniunctionem cum alio loco. Concedit quippe his verbis, oculis percipi aliquid præter colorem, nempe coniunctionem illam cum alio loco. Certum est autem, oculis non percipi denominationes extrinsecas, non visa forma, à qua proueniunt. Si ergo oculus percipit illam coniunctionem cum alio loco, illa coniunctio aliquid est visibile; non est autem præcise color, qui antea erat absque illa coniunctione, ergo necesse est, quod sit aliquid superadditum reale, quod ipsum nos vocamus vbi-cationem nouam acquisitam per motum.

131. Arguit se primo.

Respondet hoc argumentum nis probare.

Septimo arguit idem Autor n. 87. quod hoc ipso, quod res aliqua intra tale spatium est, aut concipitur, etsi mente præcindas omnes modos superadditos, necessario concipitur esse in tali loco; ergo non est necessarius modus superadditus ad hanc denominationem. Hoc argumentum, si bonum est, tolleret de medio omnia alia accidentia; quia si semel subiectum est calidum, etsi præcindas omnia accidentia superaddita, necessario concipitur esse calidum; ergo non requiritur qualitas superaddita ad hanc denominationem; sic de aliis omnibus. Repugnat ergo concipere rem intra hoc spatium, & mente tollere omnes modos superadditos; quia hoc ipsum esse intra tale spatium, est aliquid superadditum, sine quo poterat hæc res esse; ergo non concipis meram substantiam rei, sed aliquem saltem modum additum substantiæ.

132. Arguit obliquo.

Respondetur.

Octauo arguit eodem num. 87. in fine; quia vt res aliqua sit in hoc tempore, non indiget vlllo modo reali, sed se ipsa immediate est in hoc tempore, hoc ipso, quod simul cum eo existat, ergo nec vt sit in hoc loco, indigebit modo reali superaddito. Aliqui negant consequentiam; quia prior denominatio non est absque aliquo nouo reali, cum ponatur saltem tempus nouum, à quo possit prouenire: at vero posterior denominatio esset absque omni prorsus ente reali superaddito, cum neque in loco ipso, neque in locato ponatur aliquid, quod antea non esset. Facilius tamen negatur antecedens; vt enim alibi ex professo probabo, & suppono ex Physica, non potest res durare de nouo absque duratione noua intrinseca, à qua proueniat illa denominatio noua.

133. Nemo obicit alijs quia non potest assignari causa huius vbi.

Nono obiciunt alijs Recentiores; quia non potest assignari vlla causa huius vbi; causa enim in eo instanti, in quo causat, debet esse determinata ad producendum potius hunc effectum, quam alium: nulla autem in eo instanti est causa, quæ sit determinata ad hunc effectum magis quam alium; nam merum corpus secundum se, & prout præcindit ab hoc vbi, quod nunc acquirit est indifferens ad habendum hoc vbi, vel aliud in alio loco; à quo ergo determinatur nunc potius ad hoc vbi, quam illud? Nec dicas, determinari à tali motu; quia motus secundum partes præcedentes iam non est: secundum id vero, quod nunc potest esse præsens, eadem difficultas est de ipso motu, seu actione: nam sicut corpus meum secundum se est indifferens ad hoc, & illud vbi sic etiam est indifferens secundum se ad hanc vel illam actionem, & productionem vbi-cationis: à quo ergo determinatur nunc ad hunc motum, vel hanc actionem potius, quam aliam.

Respondetur facile, causam, quæ producit vbi, aliquando esse intrinsecam, vt cum vnum corpus impellit aliud; aliquando esse extrinsecam, vt cum homo, vel lapis mouet se ipsum. Vtraque autem potest esse vel necessaria, vel libera. Causa necessaria determinatur à propria entitate ad producendum talem motum, vel talem impulsum, lapis v. gr. à propria gravitate determinatur ad motum deorsum potius quam sursum: causa vero libera determinatur à voluntate, qua homo v. gr. vult mouere se potius dextrorsum, quam sinistrorsum.

Dicunt à voluntate non determinari sufficienter: quia, posita illa voluntate, possum non moueri, si aliquis me impediatur. Respondetur, determinari me à voluntate cum talibus circumstantiis intrinsecis, & extrinsecis, scilicet, quod non sit agens fortius, quod me possit impedire, sicut aqua determinatur à sua natura, ad frigus in se producendum, & à negatio fortioris agentis, qualis est ignis, à quo impediiri possit frige factio.

Vrgent adhuc, quia voluntas non est immediatum determinatiuum, sed mediatum, nam voluntas causat motum: motus autem causat hoc vbi; motus autem non est in hoc instanti, quo fit hoc vbi permanens: ergo non est in hoc instanti causa determinata ad hoc vbi, sed fuit. Respondetur, motum præteritum non esse proprie causam huius vbi, quod fit in hoc instanti, & quod permanet in quiete, sed fuisse solum conditionem ad hanc actionem instantaneam, qua fit hoc vbi permanens; nam ex eo, quod præcesserit talis motus, resultat necessario hæc actio in hoc instanti, in quo terminatur vltimo motus. Causa ergo huius actionis, & huius vbi est gravitas, vel potentia, aut impulsus præsens, quæ causa determinatur ad hanc actionem potius, quam aliam à concursu determinato Dei, qui debet potius concurrere ad hanc actionem, quam aliam, propter motum talem præcedentem: quo posito, causa prima debet potius hunc concursum, quam alium.

Porro posse causam præsentiam determinari ad hanc actionem potius quam illam ratione alicuius conditionis præcedentis agentis talem actionem postea, negari non potest, cum constet inductione in mille alijs materijs Philosophicis. Primo, quando aqua calida separatur ab igne, adhuc conseruatur calor aliquandiu, non quidem ab igne, qui perijt, vel abest, sed à Deo supplete actionem ignis. Et quidem pro priori naturæ, antequam Deus solus conseruet illum calorem, nihil inuenies præsens, quo determinetur Deus ad eam actionem: nam pro eo priori nondum intelligitur calor præsens: aqua vero potius exigeret frigus, quam calorem. Determinatur ergo causa prima ad illam conseruationem ex eo, quod immediate ante fuerit calor in aqua, nec possit simul totus expelli, sed successiue: & ideo in actu primo exigitur à Deo concursus ad conseruandas aliquas partes caloris præcedentis, eo quod immediate ante præcesserunt simul cum illis, quæ expelluntur.

Secundo, quando Deus conseruat Angelum antea productum, conseruat quidem eum libere, quatenus de potentia absoluta posset eum annihilare: conseruat tamen eum ex debito connaturalitatis: non potest enim vt auctor naturalis negare illam conseruationem. Ergo in actu primo determi-

134.

Respondetur facile.

Instanti.

Respondetur.

135.

Vrgent ad hinc.

Respondetur.

Causa vbi.

Exemplum est gravitatis vel potentie, vel impulsus.

136.

Possit causa præsentem determinari ad hanc actionem potius quam illam vbi alicuius conditionis existat.

Exemplo conseruationis caloris in aqua r. an ignis.

137.

Exemplo conseruationis Angelus.

determinatur vt auctor naturæ ad eam conseruationem: non determinatur autem ab Angelo præfenti; quia pro eo priori nondum intelligitur Angelus conseruatus, nec præsens; ergo determinatur ab Angelo præexistente immediate ante: nam ex eo quod Angelus præexistit immediate ante, Deus obligatur vt auctor naturæ ad conseruandum Angelum nunc.

138.

Tertio ex- plo agentis naturalis.

Tertio, quando agens naturale agit cum resistentia passivi, vt cum ignis v. g. calefacit aquam; tunc, inquam, pro priori naturæ determinatur ad introducendum solum primum gradum caloris: peto, à quo determinatur tunc ad introducendum solum primum, & non secundum? Dices, quia adhuc tunc perseverat in subiecto septimum gradus frigoris, qui impedit secundum caloris. Sed contra; cur ignis non expellit nunc septimum gradum frigoris, sicut expellit octauum aut à quo determinatur, vel impeditur ab expulsiōe septimi gradus? Nihil profus inuenies præsens; sed præteritum, nempe præfuisse immediate ante octo gradus frigoris; & ratione illius præfistentiæ non posse nunc expelli septimum frigoris, neque introduci secundum caloris: quia non possunt duo gradus simul expelli, vel introduci, sed successiue; impeditur ergo nunc, & determinatur actiuitas ignis à resistentia passivi, quæ resistentia includit præfistentiam octauum gradus: si enim ille non præexistisset, non resisteret nunc aqua introductioni secundi gradus caloris. Determinatur ergo nunc causa naturalis ratione alicuius conditionis non præsentis, sed præteritæ: quia Deus auctor naturæ ab illis conditionibus præcedentibus sibi adhuc obiectiue præsentibus obligatur ad talem concursum præstandum, vel negandum propter exigentiam causarum secundarum.

139.

Hinc iam constat à quo determinatur causa ad producendum tale vbi, nempe à concursu tali Dei, qui in actu primo debetur talis ratione talis motus præteriti, ad quem necessario consequitur talis actio instantanea, per quæ fiat tale vbi, non quidem à motu præterito, vt à causa, sed à causa præfenti determinata à motu præterito, tamquam à conditione. Eodem modo explicandum est, quomodo, aut à quo determinetur homo, vt quando mouetur; acquirat potius hoc spatium, quam aliud distans; vel vt producat talem potius motum, quam alium in spatio distanti: cū tamen ipse homo secundum se sit omnino indifferens ad hoc spatium, vel illud, ad hunc motum, vel illum. Respondendum similiter est, determinari à tali concursu causæ primæ ad tale vbi proximum præcedenti producendum: causa autem prima ad offerendum concursum ad tale vbi proximum, & nõ ad aliud, distans, determinatur ab vbi præcedenti, per quod immediate ante homo applicatus erat ad producendum postea vbi aliquod immediatum, & proximum illi, & non aliud; quæ exigentia est in instanti sequenti pro priori naturæ ratione conditionis præteritæ, vt dictum est.

An vbi-catio respiciat locum realem.

140.

Obiectum primo vbi non habere respectum ad auctorem.

Ex dictis infero primo, vbi non habere respectum intrinsecum, & essentialē ad corpus extrinsecum, sed solum ad spatium imaginarium. Hęc illatio constat ex omnibus argumentis, quibus notata sententia probata est; nam si quid probat, nõ solum probant, Petrum nõ denominari formaliter vbi-catio à spatio reali, in quo est, sed etiã præfentiam intrinsecam Petri non respicere spatium seu corpus reale extrinsecum; quia variato quocūque extrinseco, manet eadē præfentia Petri hic. Quod rursus confirmari, & explicari potest Primo, exemplo durationis realis, quæ quidem non est relatio ad tempus reale; nam omni tempore cessante, posset produci solus Angelus, qui haberet durationem realem successiuam, vt suppono; per quam non fieret præfens vlli tempori extrinseco reali, cum nullum esset, sed solū durationem imaginariæ, ad quam non potest dari respectus realis, vt constat: ergo eodem modo dicendum est de præfentia locali: posset enim produci duo Angeli soli, quorum vnus esset intime præfens alteri, & posset ab eo magis distare, absque vlla præfentia ad locum realem, qui tunc nullus esset. Secundo, quia vel illa relatio est ad locum immediatum, & hoc nõ potest dici, quia quãdo mouetur vas, aqua ibi contenta manet semper cum eadem indistatã ad corpus immediatum, nempe ad vas, & tamen non retinet eandem vbi-cationem. Nam ipsa etiam aqua mouetur localiter, vt constat ad oculum. Vel illa relatio est ad polos fixos cœli; & hoc etiã est falsum; quia licet destrueretur cœlum, posset Petrus manere præfens in hac aula, sicut antea: vel denique illa relatio est ad omnia alia corpora simul; & hoc etiã est falsum; quia sequeretur, quod dum ego quiesco, mutarē semper adhuc successiue vbi-cationē intrinsecam, quia semper mutatur aliquod corpus, à quo ego antea eram magis, vel minus distans, & per consequens mutabitur mea præfentia localis, & ego semper mutabor intrinsece localiter, cū motus localis non sit aliud, quam acquisitio illius formæ relatiuæ, quæ me facit præfentem, vel distantem respectu aliorum corporum. Tertio, quia illa relatio non est ad cœlum secundum suam substantiam; nam posset esse cœlum in rerum natura, & meum corpus non distaret tantum ab eius polis; ergo est ad cœlum, prout est in tali distantia, vel spatio primo; ergo est ad cœlum, prout habet iam aliam relationem; ergo vna relatio est ad aliam, quod in relationibus prædicamentalibus repugnat; quia terminus debet supponi, vt resultet hæc relatio prædicamentalis. Quarto, quia illa relatio distantie, vel propinquitatis præsupponit, rē esse hic vel illic, per aliquid aliud; nam res esse indistates, est vnã esse, vbi est alia; ergo supponit, singulas esse ibi: sicut duo alba esse similia, est vnum habere qualitatem talem, qualem habet aliud; singula autē ante relationem supponuntur habere talem qualitatem: & sicut duas res coexistere in duratione, est vnã existere, quando existit alia; singula autem supponuntur existere tunc independenter ab illa relatione coexistentiæ. Similiter ergo coexistere localiter supponit, singula ibi existere, vt resultet denominatio existentiis ibi, vbi est alia. Hinc infero secundo, quid sit præfentia ad locum, seu ad spatium reale extrinsecum; quæ sit v. g. Petrum esse præfentem huic gymnasio. De hac enim præfentia dicendum est, esse denominationē partim extrinsecam, partim intrinsecam ipsi Petro; quia prouenit ab vbi intrinseco huius gymnasij, & ab hoc vbi intrinseco ipsius Petri. Nihil enim aliud est, Petrum esse in hoc gymnasio, quam gymnasium esse hic, seu habere tale vbi, & Petrum

Explicatur exemplo durationis.

141. Secundo probatur.

142. Tertio probatur.

Quarto probatur.

143. Inferitur secundo quid sit præfentia ad locum.

Petrum esse hic, seu habere etiam tale ubi, quare ablato ubi huius gymnasiij, si forsitan gymnasium moueretur à Deo in alium locum, Petrus posset manere hic cum suo ubi intrinseco, & non esset iam in hoc gymnasio; vel è contra, si moueretur Petrus, & abeat in alium locum, iam non est in gymnasio ex defectu sui ubi, quod prius habebat. Ex quo etiam intelligi potest, quo sensu verum esse possit, quod dicebat S. Thomas supra, presentiam localem esse denominationem extrinsecam; loquitur enim fortasse de presentia ad locum realem extrinsecum.

144. Vnica differentia quæ respicit extrinsecum.

Vna restat difficultas, quia si tota essentia huius presentie est non in ordine ad locum realem, sed in ordine ad spatium imaginarium, quod respicit, cum hoc spatium sit aliquid fictum, & merum nihil, respectu etiam ad illud terminatum non poterit esse realis. Pro huius explicatione necesse est declarare breuiter, quid intelligamus nomine illius spatij imaginarij.

SECTIO VI.

Quid sit spatium imaginarium, in ordine ad quod explicatur essentia presentie localis.

145. Quid sit respicere spatium imaginarium.

Diximus, & dicemus sepe, ubi seu presentiam localem per suam essentiam respicere non quidem spatium reale, seu corpus extrinsecum circumdans, sed spatium imaginarium immobile, cui facit presentem rem vbicatum. Oportet, antequam ulterius progrediamur, explicare, quid significetur per hunc modum loquendi; aut quid sit hoc spatium imaginarium, quod respicitur ab ubi.

146. Ratio dubitandi est, quia istud spatium prout condistinguitur ab omni corpore extrinseco, non potest esse aliquid reale.

Ratio dubitandi est, quia istud spatium prout condistinguitur ab omni corpore extrinseco, non potest esse aliquid reale (quidquid somniauerint antiqui Philosophi) neque enim est corpus, neque spiritus, neque substantia, neque accidens, imo neque productum, aut creatum à Deo: nam ante omnem mundi creationem erat illud spatium vacuum, cui modo presentem est mundus; ergo verè hoc spatium est purum nihil, ergo essentia ubi realis non sumitur in ordine ad tale spatium; accidens enim reale, quale est ubi, non potest respicere, & referri per suam essentiam ad purum nihil.

147. Dices esse ens rationis.

Dices, spatium illud, licet non sit ens reale, esse tamen ens rationis: quare potest terminare aliquem respectum realem, sicut chymara, licet habeat entitatem fictam, terminat respectum realem illius cognitionis, per quam cognoscitur. Sed contra; quia licet ens rationis terminet actum cognitionis per entitatem fictam, quam habet, hoc tamen non habet, donec saltem fingatur per mentem: at vero spatium imaginarium ante omnem mentis operationem est terminus illius respectus, quem habet ubi; ergo antequam sit ens rationis, terminat illum respectum; ergo impossibile est talis respectus ad spatium imaginarium.

148. In contrarium est communis modus loquendi.

In contrarium tamen est communis modus loquendi, quo significamus, aliquid esse spatium commune, in quo recipiuntur omnia entia realia, quæ à Deo creantur; ratione cuius dicimus, hoc ubi ex sua natura habere, quod ponat Petrus hic, seu in hoc spatio; dicimus item, corpus, & animam esse in eodem spatio, & omnes partes integrantes Christi Domini in Eucharistia corre-

pondere eidem spatio, & alia huiusmodi: in quibus omnibus supponitur, dari aliquod spatium, cui eidem correspondeat corpus, & anima, & quod distinguatur ab alio spatio, in quo est alius homo; ergo non sunt neganda hæc spatia.

Omissis variis solutionibus Recentiorum, quæ rem magis intricant, quam extricant, breuiter dicendum est, re ipsa hoc spatium esse omnino nihil, vt bene probat argumentum; neque à parte rei dari, nisi hanc presentiam localem, & illam, quæ sunt duæ entitates positivæ, & absolutæ. Ceterum hoc ubi A, v.g. per suam entitatem tale est, vt fundet relationem distantiam duorum palmotum ab ubi B, hoc est, fundet relationem maioris distantie, quam ab aliis viginti presentibus, à quibus minus, & minus distat, & relationem etiam minoris distantie, quam ab aliis presentibus, à quibus magis, & magis distabit. Itaque quando dicimus, hoc ubi respicere tale spatium, nolumus explicare aliquem ordinem, quem tale ubi dicat verè ad illud spatium: spatium enim nihil est quod possit terminare vllum respectum, sed significamus, tale ubi fundare talem ordinem distantie ab alio tali ubi. Item, quando dicimus, hoc ubi dare Petro, quod sit hic, per li hic, nolumus significare aliquod spatium, cui Petrus sit presentem per tale ubi, sed solum Petrum habere tale ubi, per quod tantum, vel tantum distat ab aliis presentibus. Ac denique, quando dicimus, duos Angelos esse simul in eodem loco, seu vnum esse, ubi est alius; nolumus significare aliquid commune, quod capiat vtrumque, sed solum dicimus, vtrumque ubi fundare similes omnino relationes distantie, vel propinquitatis cum aliis presentibus, & fundare etiam relationes indistantie ad inuicem.

Quia tamen assuefacta est mens nostra concipere spatium reale, in quo corpora recipiantur, inde est, quod explicare solemus nostros conceptus per ordinem ad spatium illud imaginarium, ac si esset vacuitas quedam magna, quæ repletur rebus locatis per diuersas presentias, & in hac vacuitate consideramus latitudinem, longitudinem, & profunditatem, consideramus etiam puncta quedam imaginaria fixa, quæ appellamus centrum imaginarium; in ordine ad quod sumimus distantiam, vel indistantiam rerum; quod nihil aliud est, quam concipere aliquod ubi possibile, in ordine ad quod reliquæ presentie habent talem, vel talem relationem distantie, vel propinquitatis: & quia aliæ sunt presentie possibiles, à quibus magis distat meum ubi, quam à reliquis presentibus, quæ de facto dantur, consideramus ultra cælum empyreum spatia quedam imaginaria latissima, quæ nihil aliud sunt, quam presentie possibiles infinitæ syncategorematicæ, à quibus magis, & magis posset distare mea presentia.

Dixi tamen, hoc ubi A, per suam entitatem fundare solum relationem talis, vel talis distantie ad aliud ubi B, quia reuera hoc ubi A, per suam entitatem non habet respectum formalem, sed solum fundamentalem ad illud aliud ubi B; nam licet ubi B, non esset possibile, existeret posset hoc ubi A, cum tota sua entitate: fundat tamen prædictam relationem distantie ad ubi B, quia si illud ubi B, ponatur, eo ipso ista duo ubi per suas entitates dicentur taliter inter se distare: sicut licet albedo per suam entitatem non respiciat nigredinem, fundat tamè per suam entitatem relationem dissimilitudinis cum nigredine: hoc est, habet

147. Explicatur quid per hunc dicatur, di modum intelligi debeat.

148.

149. ubi per se habet entitatem fundat relationem talis, vel talis distantie ad aliud ubi.

habet talem entitatem, vt eo ipso, quod existat nigredo, dicatur albedo dissimilis illi magis, quam rubori, vel alij colori.

150. Hæc spatia extra cælum empyreum sunt spatia imaginaria extra cælum empyreum: nihil enim aliud sunt, quam vbicationes possibiles in infinitum syncategorematicè magis, & magis distantes à nostro spatio: illa tamen appellantur frequenter spatia imaginaria ad distinctionem nostri spatij; quod, quia repletum est corporibus, dici solet spatium reale: ceterum, vt supra visum est, etiam in nostro spatio possumus intelligere spatium imaginarium, prout distinctum à corporibus, quæ in ipso sunt.

151. Obiicitur quod Theologi contra hunc modum explicandi. Primo, Secundo.

Tertio.

152. Possumus quidem concipere tale spatium posituum, sed non credo, semper; imo neque communiter concipi à nobis vbicationes reales cum ordine ad tale spatium fictum: nam si hoc esset, illæ propositiones, quibus communiter vtimur, essent falsæ in rigore sermonis.

153. Ad arguendum.

Exemplo.

Hoc supposito, nunc facile intelliges, quæ sint spatia imaginaria extra cælum empyreum: nihil enim aliud sunt, quam vbicationes possibiles in infinitum syncategorematicè magis, & magis distantes à nostro spatio: illa tamen appellantur frequenter spatia imaginaria ad distinctionem nostri spatij; quod, quia repletum est corporibus, dici solet spatium reale: ceterum, vt supra visum est, etiam in nostro spatio possumus intelligere spatium imaginarium, prout distinctum à corporibus, quæ in ipso sunt.

Contra hunc modum explicandi spatium imaginarium obiicitur nobis aliqui Theologi recentiores: primo, quia ipsamet vbicatio possibilis concipitur à nobis, vt constituens rem in aliquo spatio extrinseco; igitur ipsamet vbicatio non est spatium; non enim est terminus sui ipsius. Secundo, quia vnâ vbicationem possibilem distinguimus ab alia per ordinem ad diuersam partem spatij extrinseco; igitur ipsamet vbicatio non est prima mensura huius distinctionis, & consequenter neque spatium imaginarium. Tertio denique, quia plures vbicationes possibiles concipimus in ordine ad idem spatium imaginarium, & dicimus, per illas constitui res in eodem spatio; ergo vbicationes ipse non sunt spatium imaginarium. Fatendum ergo est, spatium illud esse aliquod fictum ab intellectu, in ordine ad quod explicamus, & concipimus vbicationes reales.

Ego quidem fateor, posse, & solere aliquando confugi ab intellectu tale spatium posituum, sed non credo, semper; imo neque communiter concipi à nobis vbicationes reales cum ordine ad tale spatium fictum: nam si hoc esset, illæ propositiones, quibus communiter vtimur, essent falsæ in rigore sermonis. Dicere enim, quod vbicatio constituit me realiter in spatio ficto, vel quod hæc vbicatio distinguitur ab illa per ordinem, quem habet ad diuersum spatium fictum; vel denique quod mea vbicatio hodierna habet ordinem ad idem spatium fictum, ad quod habebat ordinem vbicatio hesternæ; & aliæ similes propositiones non sunt magis veræ in rigore, quam si dicas vbicationem realem dicere ordinem ad chimæram, vel constituere me realiter in chimæra: imo neque conciperemus veras vbicationes reales, quando illas conciperemus cum ordine transcendentali, & essentiali ad spatium fictum; nam sicut talis ordo est impossibilis, sic est impossibilis vbicatio habens per suam essentiam talem ordinem transcendentem.

Ad arguendum ergo illa responderetur ex dictis, per illas propositiones non intendi à nobis explicari ordinem ad spatium fictum, sed nomine spatij imaginarij intelligi talem, vel talem classem vbicationum possibilem; nam sicut quando dicimus, colorem album v.g. per suam entitatem pertinere ad talem gradum perfectionis intra genus coloris, atque ideo illo albedinem, & illam pertinere ad eundem gradum perfectionis; non significamus aliquem gradum fictum perfectionis, ad quem referamus illos colores, sed certam classem realem colorum possibilem diuersam à classibus aliorum omnium colorum, & ad quam classem dicimus pertinere hos duos colores: sic

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

etiam quando dicimus, hanc vbicationem constituere me in tali spatio; significamus hanc vbicationem pertinere ad talem classem vbicationum possibilem diuersam à classibus aliarum omnium; & ideo dicimus, hanc vbicationem distingui ab illa per hoc spatium; hoc est, quia est talis, nimirum pertinens ad talem classem vbicationum; & denique in eodem sensu dicimus, hanc vbicationem & illam esse in eodem spatio, hoc est, in eadem classe vbicationum possibilem. Quia tamen non habemus nomina ad significandam differentiam propriam huius classis, quam volumus denotare; hinc est, quod recurrimus ad aliquam vbicationem magis notam, per quam significamus classem vbicationum possibilem, de qua loquimur. Cum enim auditores cognoscant iam vbicationem huius cathedræ, dico, Petrus heri fuisse in hoc eodem spatio, in quo ego sum, hoc est habuisse vbicationem eiusdem classis, & similem huic vbicationi, quam ego habeo; & in eodem sensu dicimus, hanc vbicationem per suam essentiam respicere hoc spatium, id est, pertinere per suam essentiam ad eandem, vel ad proximam classem vbicationum horum corporum circumstantium, quæ videmus, & in ordine ad quorum vbicationes nobis notas, explicamus differentiam propriam alterius vbicationis, de qua loquimur; quæ omnia possumus significare absque vilo ente rationis, vel fictione, quæ potius impediret, quam iuuaret ad cognitionem veræ, & realis vbicationis.

SECTIO VII.

Inferitur ex dictis, qualis sit presentia corporis Christi in Eucharistia.

EX dictis inferitur primo, presentiam Christi in Eucharistia esse accidens quoddam vbicationis intrinsecum, & non solum denominationem extrinsecam prouenientem à speciebus; quia in qualibet re creata hoc, quod est esse hic, vel illic, est vbicatio intrinseca, sine qua non potest intelligi, nec explicari hic nouus effectus formalis existendi hic, vel illic: quare cum Christus habeat verè esse hic, debet hoc habere per formam sibi intrinsecam, à qua possit tribui ille effectus formalis; vt latius probatum est supra.

Inferitur secundo, hanc presentiam, seu vbicationem Christi, non esse aliquam relationem realem ad locum realem extrinsecum, neque ad species sacramentales, sed accidens quoddam absolutum, quod concipimus in ordine ad spatium imaginarium fixum; quare etiam si auferrentur species, & omnis locus realis extrinsecus, posset diuinitus perseverare corpus Christi presentem ibi in eodem spatio per eandem numero vbicationem, & presentiam intrinsecam, quam antea habebat. Hæc est contra Vasquez, supra disp. 190. cap. 4. qui docet, istam vbicationem Christi esse ordinem intrinsecum ad ipsas species, & non ad spatium imaginarium; quare ablatis speciebus, eo ipso auferretur ista presentia Christi. Hoc tamen falsum esse, constat ex dictis: quia Christus non solum habet esse sub speciebus, sed etiam habet esse hic vel illic in ordine ad hoc spatium imaginarium, sicut ipse

154. Inferitur primo ex dictis presentia Christi in Eucharistia esse accidens intrinsecum.

155. Inferitur secundo non esse accidens respectuum, sed absolutum.

Vasquez.

A a species.

species; ergo sicut ipsæ species, eo quod sint hic, habent vocationem in ordine ad hoc spatium, sic etiam Christus ob eandem rationem debet illam habere.

156. Inferitur tertio consequenter ad prædicta, hanc Christi vocationem variari intrinsece, quotiescumque Eucharistia mouetur localiter. Hæc etiam est contra Vasq. ubi supra, qui consequenter docet, quamdiu manet Christus sub speciebus, retinere semper eandem numero præsentiam; quia scilicet illa præsentia non erat ad spatium, sed ad species. Cæterum nostra illatio probatur, quia quando mouentur species, accipit Christus de nouo hoc quod est esse hic, vel illic, ubi antea non erat: & vere mouetur, licet secundario, & per accidens ad motum specierum; ergo debet habere nouam formam, à qua proueniat illi hæc noua denominatio. Dices, Christum moueri denominatiue à motu specierum, non à motu in ipso recepto. Sed contra, quia repugnat, aliquid moueri, & non intrinsece; moueri enim est aliter intrinsece se habere. Deinde possent moueri species, sine eo, quod Christus dicitur moueri: ergo motus specierum solus denominat Christum moueri, sed aliquid aliud in ipso receptum. Antecedens constat, si hostia giraretur motu circulari intra idem spatium; tunc enim Christus non moueretur, cum non acquireret, nec perderet spatium de nouo, & tamen species mouerentur; ergo hoc quod est moueri Christum, non est præcisè moueri species, sed alius motus intrinsecus ipsi Christo, per quem ponitur Christus de nouo in hoc spatio; ita ut annihilatis speciebus, si conseruaretur Christus ibi, maneret distans ab aliis corporibus sicut antea, & cum eadem approximatione respectu altaris, &c.

Instabit.

Respondetur nihil posse moueri nisi motu intrinseco.

157. Inferitur quarto, & consequenter hanc Christi præsentiam non esse simplicem, & indiuisibilem: nam in primis distincta vbiatio partialis competit animæ, & distincta corpori: illa est spiritualis, hæc materialis; illa posset amitti, perseverante ista, si Christus extra Eucharistiam moreretur. Deinde præsentia corporis diuisibilis est pro diuisibilitate ipsius corporis; ita ut distincta partialiter sit vbiatio pedis, & vbiatio manus, &c. denique est diuisibilis etiam pro diuisibilitate spatij, cui correspondent species; ita ut per distinctam partem vbiationis sit Christus in hac parte spatij, & per distinctam in illa, cum vna possit manere, pereunte alia. Ex quo fit, hanc Christi præsentiam habere duplicem diuisibilitatem; primam quasi subiectiuam pro diuisibilitate subiecti; secundam, quasi obiectiuam pro diuisibilitate spatij, cui correspondet; ita ut in qualibet parte spatij sit multiplex præsentia habens tot partes, quot sunt partes Christi ibi existentes; & rursus qualibet pars corporis Christi habeat tot partes præsentia, quot sunt partes spatij, quibus correspondet.

An præsentia Corporis Christi in Eucharistia sit supernaturalis.

158. His suppositis, quaeritur de hac præsentia, an sit supernaturalis in sua substantia? Suppono autem, entitates supernaturales alias esse supernaturales secundum substantiam, alias vero solum quoad modum. Supernaturalis in substan-

tia dicitur illa cuius entitas talis est, ut nunquam naturaliter poterit poni à parte rei, qualis est entitas gratia, vnionis hypostaticæ, & similes. Supernaturalis vero quoad modum est, cuius entitas potuit naturaliter produci, licet hic, & nunc miraculose producatur; talis est visus caeco restitutus; est enim in sua entitate eiu- dem rationis cum visu aliorum hominum, licet hic, & nunc miraculose producatur. Hoc supposito, inquirimus, an præsentia, seu vbiatio, quam diximus habere intrinsecam corpus Christi in Eucharistia, sit in sua entitate, & substantia supernaturalis, an vero solum quoad modum.

Ratio dubitandi est, quia in illa præsentia, si attente consideretur, nihil prorsus videtur reperiri, quod idem non posset naturaliter existere: nam licet corpus Christi naturaliter non posset habere præsentiam, qua esset totum in toto spatio, & totum in qualibet parte spatij, sicut est in Eucharistia; cæterum tota hæc videtur esse supernaturalis quoad modum; ex eo quod ponantur simul in eadem parte spatij diuersæ partes præsentia, quæ singulari sine aliis possent ibi existere: sicut si Deus penetraret Petrum cum Paulo in eodem spatio; non ideo dicemus, illas vbiaciones esse supernaturales in substantia; quia licet non possent naturaliter existere simul, potuit tamen qualibet earum seorsim ibi eadem naturaliter existere: ergo similiter qualibet pars huius præsentia corporis Christi in sua entitate erit naturalis; nam licet manus, v. g. non posset naturaliter esse simul cum pede in eodem spatio, potuit tamen manus naturaliter esse in hoc eodem spatio per hanc eandem præsentiam, si sibi non adesset pes; ergo totum miraculum stat in hoc, quod sint simul plures vbiaciones in eodem spatio, quarum quæuis posset secundum totam suam entitatem esse ibi sine aliis; & per consequens tota hæc vbiatio nihil supernaturale entitatiue continebit, sed solum multiplicationem vbiacionum naturalium in eodem spatio.

Aliqui ergo indicant, eam præsentiam esse entitatiue naturalem; quod probant, quia licet corpus non possit naturaliter ita existere, potest tamen Angelus: præsentia autem Angeli, qua existit in spatio diuisibili indiuisibiliter, est naturalis, & est perfectior, quam præsentia corporis Christi in Eucharistia; ergo hæc etiam est naturalis; non enim potest esse præsentia naturalis perfectior supernaturalis. Ita P. Herize 1. part. disputat. 48. num. 40. cui occasione dedit P. Vasquez tom. 2. in 1. part. disputat. 2. 14. num. 25. Vasquez & 34.

Hæc tamen doctrina difficilis est; nam nisi quaestio fiat de nomine, & mutemus conceptum, & definitionem entis supernaturalis, negare non possumus, illud esse ex specie, & entitate sua supernaturale; quod nunquam sine miraculo poni potest viribus totius naturæ. Et quidem licet Angelus possit esse indiuisibiliter in loco diuisibili; corpus tamen non potest vnquam eo modo poni viribus naturæ: ille ergo modus, quo corpus ita ponitur, superat totius naturæ vires, neque enim vlla præsentia illius speciei naturaliter est possibilis: nam præsentia Angeli differt plusquam specie à præsentia corporis Christi. Est ergo supernaturalis in sua substantia; quia

Quæritur an hæc præsentia sit supernaturalis ex quo modum.

159. Ratio dubitandi.

160. Aliqui existimant esse entitatiue naturalem.

Herize. 1. part. disputat. 48. num. 40. cui occasione dedit P. Vasquez tom. 2. in 1. part. disputat. 2. 14. num. 25. Vasquez & 34.

161. Hæc est ratio dubitandi.

Hæc est ratio dubitandi.

coniunctio illius præsentia cum ente materiali superat omnes vires naturæ.

162. Nec obstat, præsentiam Angeli esse perfectiorem ista, & esse naturalem: nullum enim est inconueniens, quod aliquod ens naturale sit perfectius aliquo supernaturali: sicut, v. g. substantia naturalis est perfectior aliquibus accidentibus supernaturalibus. Cur ergo repugnabit, aliquid modum naturalem spirituales esse perfectiorem aliquo materiali supernaturali? aut cur non poterit spiritualitas compensare perfectionem supernaturalitatis, sicut substantialitas eam compensat? præsertim, cum supernaturalitas in suo conceptu explicito non tam dicat excellentiam, quam improprietatem, seu non exigi à natura. Imo aliqui addunt, non solum non requiri ad supernaturalitatem illum excessum perfectionis, sed posse esse postiuè imperfectionem supernaturalem, qualis esset (inquiunt) pœna supernaturalis, quæ Deus supra vires naturæ aliquem puniret, producendo in illo aliquid supernaturale, sicut in Beatis producit perfectiones supernaturales ad eorum gloriam. Quidquid sit de hoc, non videtur negandum, illud esse supernaturale, quod nunquam potest poni sine concursu Dei indebito, & concurrente causa secunda per potentiam obedientialem: talis autem est præsentia corporis Christi in Eucharistia; de qua non concedes sustentari à corpore Christi per potentiam passiuam naturalem, sed per obedientialem; & ut releuato à Deo; ergo non est naturalis. Quæ ratio non procedit in præsentia Angeli: illa enim potest naturaliter existere per concursum Dei debitum Angelo, & per vires naturales Angeli illam efficientis, & recipientis.

163. Communis ergo Theologorum sententia videtur supponere, hanc præsentiam corporis Christi esse entitatiue supernaturalem, & miraculosam, ut fatetur Suarez disputat. 48. sect. 1. & idem dicunt, non posse naturaliter ab Angelo videri, ut docet sanctus Thomas, & Theologi communiter relati à Suarez ibi. Difficile tamen est, rationem aliquam afferre ad hoc probandum. P. Herize 1. part. disputat. 48. cap. 3. num. 40. dicit, illam præsentiam esse supernaturalem in sua substantia, quia ordinatur ad constituendum sacramentum Eucharistiæ, quod in se continet fontem gratia; & ad hoc ipsum datur talis præsentia, ut per illam adsit ibi corpus Christi; ad conferendam gratiam suscipientibus illud sacramentum. Propter hanc ergo connexionem, & ordinem ad gratiam, & consequenter ad visionem Dei est supernaturalis hæc præsentia sacramentalis corporis Christi.

164. Hæc ratio non videtur sufficiens; prima, quia licet hæc præsentia de facto ponatur à Deo eo animo, ut resultet sacramentum causatiuum gratia; hoc tamen non est prædicatum essentiale huic præsentia; potuit enim poni corpus Christi eodem modo sub speciebus panis solum ad ostendendam potentiam Dei vel ob alium finem, & non ad causandam gratiam: imo non solum corpus Christi, sed quæuis alia substantia corporea, lignum, v. g. vel lapis potuit poni à Deo indiuisibiliter, ut nunc ponitur corpus Christi in quo casu præsentia non esset supernaturalis propter connexionem cum gratia habituali; & tamen non esset minus miraculosa, quàm nunc

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

est; ergo aliunde debet habere suam supernaturalitatem. Secundo, quia etiam corpus Christi positum fuit in Virginis vtero, & in hoc mundo, ut esset nobis causa salutis æternæ: & tamen hic finis à Deo intentus non faciebat, quod præsentia illa esset supernaturalis intrinsece; ergo quod ponatur in sacramento ad eundem finem, non reddet illam præsentiam supernaturalem, si ipse aliunde non habet aliquam supernaturalitatem intrinsecam.

Hæc ergo, & aliis rationibus omissis, quas congerit Suarez ibi, & quas facile possemus reicere, ex duplici capite possumus probare hanc supernaturalitatem, supponendo ex communi Theologorum cum sancto Thoma in 4. disp. 10. quæst. 1. artic. 4. quæstioncul. 3. hanc præsentiam corporis Christi esse ad imitationem præsentia substantia spiritualis, per quam Angelus, v. g. ponitur totus in toto spatio, & totus in qualibet parte spatij. Quo supposito, probatur primo eius supernaturalitas; quia præsentia naturalis, quam haberet manus Christi, v. g. in hoc spatio, non posset ex se vari cum præsentia brachij in eodem spatio; nam licet ex se illa præsentia manus esset partialis, & incompleta, & vnibilis cum præsentia brachij, non tamen esset incompleta naturaliter in ordine ad præsentiam brachij in eodem spatio, sed in ordine ad præsentiam brachij in proximo spatio: at vero præsentia manus in Eucharistia vnitur per se cum præsentia brachij in ordine ad idem spatium, & est incompleta per vnibilitatem, quam habet cum illa; ergo hæc præsentia habet diuersum incomplementum, & vnibilitatem, quam præsentia naturalis, & per consequens est entitatiue diuersa.

Dices, si substantia corporis humani separaretur diuinitus à sua quantitate; tunc omnes partes substantia posset, imo, ut aliqui volunt, deberent conflueri ad punctum spatij, amissa extensione locali, quæ oriebatur à quantitate; ergo haberent præsentiam diuisibilem ex parte subiecti, sed indiuisibilem ex parte spatij, per quam omnes partes corporis essent simul, atque adeo præsentia manus vniretur cum præsentia brachij in eodem spatio, & quoad hoc esset similis præsentia sacramentali corporis Christi: non est ergo hæc supernaturalis in substantia, cum posset substantia corporea propriis viribus in illo casu similem præsentiam sibi comparare.

Respondeo, propter hoc argumentum in Philosophia dixi, in eo casu non se reducantur substantiam totam ad punctum, quia præsentia illa deberet esse supernaturalis quoad substantiam; ad quam præsentiam adquirendam non haberet virtutem ipsa substantia, atque ideo ex suppositione prioris miraculi ablata quantitas, deberet substantia manere extensa in loco, sicut prius, ne cogeret contrahi ad minus spatium. Posset fortasse se contrahere, non tamen ad punctum, sed ad spatium diuisibile minus, nimirum complicando se per inuolutionem, & penetrationem aliquarum partium cum aliis, v. g. manus cum capite, & capitis cum pedibus, quia ablata quantitate, sicut posset aliena manus penetrari cum capite illius corporis, facilius posset manus eiusdem corporis penetrari cum capite, cum vtraque pars careret quantitate: non tamen posset manus, v. g. penetrari cum parte si-

165.

S. Thom. Supposito secundo hæc præsentiam esse ad imitationem præsentia spiritualis. Probatur primo esse supernaturalem. Quia præsentia manus, v. g. habet diuersum incomplementum, & vnibilitatem quam præsentia naturalis.

166. Instabit.

167. Respondeo.

Substantia separata à quantitate non se reducit ad punctum.

bi omnino proxima, & continua. Ratio discriminis esset, quod in priori penetratione non interueniret præsentia supernaturalis quoad substantiam, sed manus haberet eandem præsentiam partialem, quam posset habere non penetrata cum capite, & caput haberet eandem præsentiam partialem, quam posset habere non penetratum cum manu; sicut quando corpus Christi penetrabatur cum lapide sepulchri, utrumque corpus habebat eandem præsentiam, quam singula seorsim abique penetratione habuissent. Nec enim illa præsentia capitis vniretur immediatè cum præsentia manus in eodem spatio, sed cum præsentia colli in spatio proximo: quia sicut caput non vnitur immediatè cum manu; sic nec vbicatio capitis vnitur immediatè cum vbicatio manus: non haberet ergo illa vbicatio capitis aliquam vnibilitatem cum vbicatio manus in eodem spatio, ratione cuius argueretur supernaturalitas in ipsa, quoad substantiam. At verò, si in eodem omnino spatio esset manus cum parte sibi proxime continua, tunc vbicatio manus deberet vniri immediatè cum vbicatio brachij in eadem parte spatij, quam vnibilitatem non habet vbicatio naturalis ipsius manus, vt diximus, & ideo debere illa vbicatio tunc esse alterius rationis ab vbicatio naturali, & per consequens intrinsece supernaturalis; quod non sequitur, si solum complicentur partes, & conuoluantur, dum non ponantur omnes in eadem parte spatij, vt consideranti patebit.

168. Probatur hæc supernaturalitas intrinseca huius præsentia sacramentalis, & differentia substantialis, quam habet ab omni præsentia naturali; quia nimirum præsentia naturalis, quam haberet manus Christi in hoc spatio, esset completa in ratione præsentia manus, nec peteret vilo modo compleri per aliam præsentiam eiusdem manus; nam licet peteret continuari cum præsentia brachij, non tamen cum præsentia eiusdem manus. At vero præsentia manus in Eucharistia in hac parte spatij non ita est completa, vt non possit vniri cum præsentia eiusdem manus in spatio proxima; ita vt manus in toto hoc spatio habeat plures præsentias partiales, ex quibus integratur vna præsentia totalis, per quam est manus in toto hoc spatio integro, & in qualibet eius parte; ergo hæc præsentia est entitativè diuersa à præsentia naturali; illa enim non haberet vnibilitatem cum altera præsentia eiusdem manus, qualem vnibilitatem habet hæc præsentia Eucharistica.

169. Dices, præsentiam manus in hac parte spatij non vniri cum præsentia eiusdem manus in parte proximi spatij, sed esse duas præsentias totales in suo genere inuibiles inter se, sicut præsentias, quas habet eadem manus Christi in duabus hostiis, quæ quidem non vniantur inter se. Sed contra, quia præsentia, quam habet Christi corpus in hac hostia, est ad modum substantia spiritalis, vt supra dixi; quare sicut Angelus existens in hoc gymnasio, non existit in eius partibus per plures vbicationes totales, & adæquatas, sed partiales & vnibiles inter se ad integrandam vnam præsentiam adæquatam Angeli, licet posset contrahere se, & inuenire in dimidio gymnasio: sic etiam corpus

Respondeo.

Christi existens in hac hostia, licet possit existere in dimidia, non tamen habet plures præsentias totales, sed partiales & vnibiles ad integrandam vnam præsentiam integram in tota hac hostia; & ideo vt est præcisè sub hac hostia, non dicitur esse in pluribus locis, sed in vno adæquato, sicut Angelus.

Hæc ratio clarius procedit in sententia Aristotelis, & communi, componente quantitatem continuam ex partibus in infinitum diuisibilibus: nam illa doctrina supposita, non videtur posse explicari, quomodo præsentia corporis Christi in Eucharistia sit composita ex pluribus præsentis naturalibus, quas singulas seorsim posset naturaliter habere corpus illud, & nunc miraculosè habet omnes illas simul. Non enim potest designari in omnibus his præsentis partialibus aliqua, quæ seorsim posset naturaliter existere: nam si consideremus hanc præsentiam, prout est diuisibilis in ordine ad spatium, inueniemus, quod manus Christi v.g. habet præsentiam in toto spatio hostia, & nulla potest assignari præsentia etiam partialis totius manus, quam eandem posset naturaliter habere manus Christi, quia quælibet pars huius præsentia facit præsentem eandem totam manum pluribus partibus spatij, cum nulla sit pars spatij, quæ non sit diuisibilis in plures; præsentia autem naturalis numquam facit præsentem eandem partem subiecti pluribus partibus spatij, sed commensuratiuè singulas partes subiecti singulis partibus spatij; ergo nulla pars huius præsentia potuit naturaliter esse, quia nulla est pars assignabilis in hac præsentia, per quam non fiat eadem pars subiecti præsens pluribus partibus spatij, alioquin illa non esset pars, sed indiuisibile huius præsentia. Rursus, si consideremus eandem præsentiam, prout est diuisibilis ex parte subiecti, inueniemus eodem modo, nullam posse assignari partem præsentia subiectiuam, per quam aliqua pars corporis Christi sit in hac parte spatij, & per eandem non sint præsentès plures partes corporis Christi eidem prorsus parti spatij; nam suppono, totum corpus Christi esse in qualibet parte spatij per præsentiam diuisibilem pro diuisibilitate eiusdem corporis, atque adeo habentem tot partes præsentia, quot sunt partes in ipso corpore Christi, vt statim dicam.

Quo supposito, dico, nullam posse assignari partem præsentia, quæ vna pars corporis Christi sit in hac parte spatij, quæ eadem pars præsentia potuisset esse naturaliter: nam illa pars præsentia facit præsentès eidem prorsus parti spatij plures partes corporis Christi, cum nulla sit pars corporis, quæ non sit diuisibilis in plures; naturaliter autem numquam possunt plures partes corporis esse præsentès eidem prorsus parti spatij; ergo nulla assignatur partialis præsentia, ex his, quæ sunt in Eucharistia, quæ eadem potuisset naturaliter esse. Quælibet enim, quantumvis exigua, si pars est, debet facere præsentès plures partes corporis eidem spatio, vel è contra eandem partem corporis pluribus partibus spatij; quorum neutrum naturaliter potuit esse. Vnde non video, quam consequenter P. Rodericus Arriaga, qui se proficitur illum sententiam continui amplecti *disp. 16. Physica, sect. 12. num. 256. ipse tamen disp. 1. de Anima, sect. 4. num.*

170.

Hæc clarius procedit in sententia Aristotelis, & communi, componente quantitatem continuam ex partibus in infinitum diuisibilibus: nam illa doctrina supposita, non videtur posse explicari, quomodo præsentia corporis Christi in Eucharistia sit composita ex pluribus præsentis naturalibus, quas singulas seorsim posset naturaliter habere corpus illud, & nunc miraculosè habet omnes illas simul. Non enim potest designari in omnibus his præsentis partialibus aliqua, quæ seorsim posset naturaliter existere: nam si consideremus hanc præsentiam, prout est diuisibilis in ordine ad spatium, inueniemus, quod manus Christi v.g. habet præsentiam in toto spatio hostia, & nulla potest assignari præsentia etiam partialis totius manus, quam eandem posset naturaliter habere manus Christi, quia quælibet pars huius præsentia facit præsentem eandem totam manum pluribus partibus spatij, cum nulla sit pars spatij, quæ non sit diuisibilis in plures; præsentia autem naturalis numquam facit præsentem eandem partem subiecti pluribus partibus spatij, sed commensuratiuè singulas partes subiecti singulis partibus spatij; ergo nulla pars huius præsentia potuit naturaliter esse, quia nulla est pars assignabilis in hac præsentia, per quam non fiat eadem pars subiecti præsens pluribus partibus spatij, alioquin illa non esset pars, sed indiuisibile huius præsentia. Rursus, si consideremus eandem præsentiam, prout est diuisibilis ex parte subiecti, inueniemus eodem modo, nullam posse assignari partem præsentia subiectiuam, per quam aliqua pars corporis Christi sit in hac parte spatij, & per eandem non sint præsentès plures partes corporis Christi eidem prorsus parti spatij; nam suppono, totum corpus Christi esse in qualibet parte spatij per præsentiam diuisibilem pro diuisibilitate eiusdem corporis, atque adeo habentem tot partes præsentia, quot sunt partes in ipso corpore Christi, vt statim dicam.

Præsentia naturalis non potuit facit præsentem eandem partem subiecti pluribus partibus spatij.

171.

Nulla etiam præsentia naturalis potuit facit plures partes subiecti eidem parti spatij.

Arriaga

num. 12. dicat, præsentiam hanc sacramentalem corporis Christi non esse entitativè supernaturalem, sed eandem omnino quoad suas partes intrinsecas, quæ naturaliter haberi potuissent. Cæterum adhuc licet neges, illam communem doctrinam, probatur supernaturalitas intrinseca huius præsentia argumentis à nobis supra factis.

172. Inferitur hinc hæc præsentiam habere ex se intrinsece constitutur eandem partem subiecti in pluribus partibus spatij, & plures partes subiecti in eadem parte spatij, & ex utroque capite est supernaturalis; sic habere ex se etiam intrinsece penetrabilitatem cum aliis rebus quantis, ita vt ex vi illius præsentia non repugnet corpori Christi penetrari cum quolibet alio corpore, nec sit necessarium nouum miraculum ad eam penetrationem; & ex hoc etiam capite est intrinsece supernaturalis illa præsentia. Sic enim de facto corpus Christi habens illam præsentiam penetratur cum speciebus, & quantitate panis, quo pacto posset etiam penetrari cum qualibet alia quantitate, aut re quanta. Nec dicere debemus, id fieri per nouum miraculum; primo, quia cum sit possibilis præsentia aliqua, quæ ex natura sua non habeat non exigere impenetrationem actualem cum aliis rebus quantis, magis congruum videtur dicere, eam de facto positam fuisse in hoc mysterio, in quo semper debebat corpus Christi penetrari actu cum quantitate panis; sicut propter eandem rationem diximus, eam præsentiam, quæ de facto posita est, habere ex natura sua ponere vnam partem Christi in pluribus partibus spatij. Secundo, quia vidimus, hanc eandem præsentiam de facto esse talem, vt ex natura sua patiat, imo exigat vnam partem corporis Christi penetrari cum aliis partibus quantis eiusdem corporis. non est ergo illa præsentia ex natura sua exigens imperationem sui subiecti cum aliis rebus quantis, sicut exigit præsentia naturalis; hæc enim non minus exigit manum meam non penetrari cum brachio meo, quam non penetrari cum brachio alterius hominis: cum ergo præsentia corporis Christi non impediat ex natura sua penetrationem manus cum brachio, non est fundamentum ad dicendum, quod ex natura sua impediret penetrationem cum brachio alterius, imo est fundamentum ad id negandum, cum alia præsentia naturales per id, per quod impediunt præsentiam penetrationem, per idem ipsum impediunt etiam secundam, & è contra. Est ergo in hoc etiam supernaturalis illa præsentia, quod ex vi illius non impediretur præsentia alterius corporis quanti in eodem spatio: de facto tamen impeditur propter quantitatem panis existentem ibi, & non potentem penetrari cum quantitate nostra.

173.

Dices.

De facto tota non impediatur penetratio à quantitate panis.

inter se ad integrandam vnam præsentiam totalem animæ; ergo nil habet peculiare vbicatio animæ Christi in Eucharistia, per quod possit entitativè differre ab vbicatio eiusdem animæ.

Respondeo, fatendo reuera me non inuenire rationem, qua sufficienter probetur, præsentiam animæ Christi esse supernaturalem in substantia; nec video inconueniens in neganda tali supernaturalitate, si concedatur illa præsentia supernaturalis, quoad modum; præsertim cum Auctores, qui concedunt, vel indicant, illam præsentiam esse supernaturalem, videantur solum loqui de præsentia corporis Christi, & nihil dicant de eius anima.

An præsentia sacramentalis ex natura sua repugnet cum alia.

Petes primo, an, sicut diximus præsentiam corporis Christi habere ex natura sua compatibilitatem alterius corporis quanti, & omnium partium corporis Christi in eodem spatio, & replicationem earumdem partium in singulis partibus spatij; sic etiam possumus dicere, illam præsentiam differre ab aliis præsentis naturalibus in hoc etiam, quod alia ita constituent corpus in hoc spatio vt exigant, illud non esse alibi, atque adeo repugnet ex natura sua cum alia præsentia eiusdem corporis in alio loco; hæc vero præsentia sacramentalis non habeat eiusmodi repugnantiam, sed sicut comparatur aliud corpus quantum in eodem spatio, sic comparatur ex natura sua aliam præsentiam eiusdem corporis Christi in alio loco diuerso.

P. Suarez in præsentia disput. 48. sect. 3. vtrumque vt probabile tuetur, scilicet hanc præsentiam ex natura sua esse multiplicabilem, seu non excludere aliam similem præsentiam in alio spatio; & rursus ex natura sua repugnare etiam cum alia simili præsentia. Quoad primam partem, amplexi sunt eandem sententiam alij recentiores Theologi. Præcipuum fundamentum hoc est, quod non repugnet de possibili talis modus præsentia, qui ex natura sua non excludat aliam similem præsentiam eiusdem corporis in alio spatio: nam licet hoc prædicatum supernaturale esset, & diuersum ab eo, quod habent omnes præsentia naturales; esset tamen connaturale illi præsentia, quæ ex hoc etiam capite esset supernaturalis. Sicut ergo omnes præsentia naturales corporis quanti excludunt præsentiam alterius corporis quanti ab eodem spatio, & circumscribunt suum subiectum, ita vt commensuretur loco, & sit pars sola in parte sola loci, quorum neutrum habet præsentia sacramentalis ex natura sua, vt diximus; cur similiter non dicemus, productam esse talem præsentiam, quæ ex natura sua non excludat aliam similem simul in alio spatio? Imo supposita institutione huius mysterij, videtur ita dicendum, vt res suauis fiant, ne illa alia præsentia continuam paterentur violentiam, si contra suam exigentiam idem corpus replicaretur in tot aliis locis; & ne dicamus, fieri nouum miraculum, quando, diuisa hostia, manet corpus Christi sub singulis partibus separatis per duas præsentias totales. Denique, quia hæc præsentia talis est, vt non desinat corpus Christi alicui spatio determinato, cum possit in maiori, &

Respondeo.

174. Quæsum.

175. Suarez. Vtrumque tuetur Suarez.

Fundamentum est quod non repugnet de possibili talis modus.

fens toti spatio per vnam etiam vicationem; ad hoc autem non requiritur, quod vbiatio manus in hac parte spatij vniatur immediate cum vicatione, quam habet brachium in alia parte spatij. Sicut etiam de facto, quando Angelus est præfens huic gymnasio præfentia diuisibili, licet natura Angeli habeat distinctum modum vicationis, & subsistentia Angeli habeat etiam suum modum vicationis proprium; & licet vbiatio, quam habet natura in hac parte spatij, vniatur cum vicatione eiusdem naturæ in parte proxima spatij, non tamen vniatur cum vicatione, quam habet subsistentia in parte proxima spatij, sed omnes partes vicationis naturæ vniuntur inter se, & omnes partes vicationis subsistentiæ vniuntur inter se: & sicut etiam calor intensus vt quatuor, qui est in subiecto extenso, licet continuatur per totum subiectum, non tamen ita, vt singuli gradus huius partis subiecti vniatur immediate cum singulis gradibus alterius partis, sed primus gradus huius partis continuatur immediate cum primo gradu alterius partis, non cum secundo; & secundus cum secundo, ita vt totus primus sit continuus, & totus secundus sit continuus, &c. alioquin daretur magna, & impertinens confusio vnionum, vt consideranti patebit: non enim vacat in his amplius immorari.

SECTIO VIII.

Verum præfentia sacramentalis Christi pendet à præfentia naturali

186. *Primo supponitur.* **S**uppono primo, aliud esse quærere an ex natura rei præfentia sacramentalis per habitudinem intrinsecam, & connexionem, quam habet, præsupponat præfentiam naturalem? aliud vero, an de facto ex institutione huius sacramenti pendeat vna præfentia ab alia, licet alias potuerit esse sacramentalis sine naturali? Suppono secundo, hanc dependentiam, vel exigentiam posse considerari, vel in primo instanti seu fieri consecrationis, vel etiam in toto tempore, quo conseruatur præfentia sacramentalis; & in vtroque sensu procedit quæstio.

187. *Conclusio prima.* **H**is suppositis, dico primo: ex natura rei præfentia Christi sacramentalis non postulat ex se præfentiam Christi naturalem, nec cum illa habet aliquam connexionem. Hanc docet Suarez cum communi in præfenti disp. 48. sect. 2. & Vasquez disp. 192. cap. 1. vbi plures affert: & probatur breuiter, quia nullum datur probabile fundamentum huius intrinsecæ connexionis inter has duas præfentias magis, quam inter duas præfentias sacramentales aut naturales: imò si res atente consideretur, potius præfentia sacramentalis, quantum est de se, postulat, quod corpus Christi non habeat præfentiam naturalem, vt supra diximus; nam quælibet præfentia definitiua adæquata habet ponere subiectum ibi taliter, vt non sit alibi; ergo præfentia sacramentalis Christi non postulat ex se præfentiam naturalem, imo potius ex se postulat, quod non habeat Christus aliam præfentiam, nisi illam.

188. *Instantia.* **D**ices, præfentia sacramentalis postulat ex se corpus Christi existens, vt patet: sed corpus Christi dependet saltem à posteriori à præfentia naturali, sine qua non potest naturaliter esse: ergo præfentia sacramentalis dependet saltem mediate

à præfentia naturali. Respondeo; hoc argumentum probaret etiam, creationem quantitatis postulare ex se educationem eiusdem quantitatis è subiecto; quia illa creatio non potest esse sine quantitate, & quantitas non potest naturaliter esse sine educatione è subiecto; ergo creatio postulat mediate illam educationem. Non ergo valet consequentia ad hanc exigentiam mediatam, quia creatio petit quantitatem tollendo ab ipsa dependentiam ab educatione. Similiter præfentia sacramentalis pendet à corpore Christi, tollendo tamen ab ipso quantum est de se, quod pendet à præfentia naturali.

189. *Illatio prima.* **H**inc infero primo, posse quantum est ex parte huius præfentia, conseruari corpus Christi sub speciebus, licet alibi annihilaretur: nam licet ex natura rei habeat in Eucharistia eadem mutationes, & formas, quas accipit in cælo; hoc tamen intelligendum est de his, quæ possunt poni per concomitantiam: at vero si in cælo annihilaretur humanitas Christi, iam tolleretur fundamentum concomitantia, quæ consistit in hoc, quod corpus existens in duobus locis habeat eadem formas, & accidentia in vtroque loco: tunc autem iam illud corpus non existit in duobus locis, sed solum in Eucharistia.

190. *Illatio secunda.* **I**nfero secundo, potuisse, quantum est ex parte præfentia, poni corpus Christi sub speciebus, sicut modo, ante Incarnationem factam in vtero Virginis. An vero tunc esset idem sacramentum Eucharistiæ, pendet ex postea dicendis. Aliqui dicunt non potuisse tunc representare mortem Christi, sicut modo. Sed in merito; quia hoc sacramentum non videtur habere ex se determinate significare mortem Christi, vt præteritam: nam in cæna habuit totam rationem sacramenti, quam modo habet, & totam significationem; & tamen tunc non significauit mortem Christi vt præteritam; ergo ex se solum habet significare mortem Christi tali tempore exercitam, præscindendo ab eo, quod sit præterita vel futura; ergo eodem modo ante Incarnationem potuisset significare mortem Christi.

191. *Conclusio secunda.* **D**ico secundo, nec etiam de facto ex institutione huius sacramenti pendet necessario præfentia sacramentalis à naturali quam habet corpus Christi in cælo. Itaque etiam si corpus Christi Domini desineret esse in cælo, non ideo ex institutione huius sacramenti sequeretur, quod desineret esse sub speciebus consecratis.

192. *Præmissæ.* **H**æc est contra P. Suarez vbi supra conclusione secunda; cuius rationes sunt parum efficaces, & ideo ex earum solutione ostenditur probabilitas nostræ conclusionis. Fundatur enim præcipue, in eo quod humanitas Christi sit principium Physice influens ad præfentiam sacramentalem; quare licet verba habeant concursum partialem; quia tamen tunc deesset concursus Christi, qui est quasi instrumentum vniuersale ad effectus sacramentorum, ideo verba non haberent effectum. Verum hæc ratio verimque videtur deficere; nam in primis sine fundamento ponitur humanitas Christi habere illum concursum Physicum instrumentalem ad omnes effectus sacramentorum. Deinde licet hoc gratis admittatur, non sequitur ex hoc, quod prærequiratur corpus Christi alibi existens cum præfentia naturali: sufficeret præsupponi corpus Christi præexistens prius natura præscindendo ab hac, vel illa præfentia.

præfentia. Nam sicut de facto corpus Christi est causa materialis suæ præfentia naturalis, ad quæ præsupponitur existens in priori natura; non quidem cum alia præfentia, sed secundum se: ita licet corpus Christi esset causa efficiens Physica præfentia sacramentalis; sufficeret præsupponi existens prius natura secundum se abstrahendo à præfentia naturali vel sacramentali: potuit enim Deus (vt postea videbimus) pro illo instanti velle conseruare corpus Christi independentem à verbis consecrationis, & tamen de facto dare illi solam præfentiam sacramentalem dependentem à verbis, & ab ipso Christo.

193. *Secundo impugnatur.* **S**ecundo impugnatur eadem ratio; quia ponamus, post consecrationem factam destrui humanitatem Christi in cælo, & peruenire in Eucharistia, quod magis probabile censet Suarez d. sect. 2. in fin. nam licet in fieri pendeat effectus verborum à Christo alibi existente, non tamen ipse conseruari; sicut nec alij effectus sacramentales: tunc ergo cur non possit alibi consecrari etiam, & poni corpus Christi sub aliis speciebus: nam licet non præexistet Christus cum sacramentaliter, & vt ibi existens possit concurrere cum verbis ad secundam præfentiam efficiendam; ergo ex vi huius institutionis possit fieri noua consecratio, etiam si non supponatur Christus existens cum præfentia naturali.

194. *Tertio impugnatur.* **T**ertio impugnatur, quia etiam si hæc physica efficientia concedenda esset, sufficeret, quod præsupponeretur anima Christi existens cum suâ præfentia naturali, licet eius corpus alibi non existit: nam hæc efficientia magis competit animæ, quam corpori, vt fatetur ipse Suarez d. sect. 2. ante §. vltimum: ergo potuit etiam ex vi huius institutionis corpus Christi accipere præfentiam sacramentalem, licet nullibi haberet præfentiam naturalem.

195. *Instantia.* **D**ices, ex vi præfentis institutionis Sacerdos non potest consecrare, nisi vt minister Christi, & loquens nomine Christi; ergo ex vi præfentis institutionis prærequiritur Christus existens in rerum natura, vt verba fortiantur effectum. Sed contra; quia ad summum sufficeret Christum existere sacramentaliter sub aliis speciebus; quia Sacerdos non debet necessario loqui nomine Christi existens naturaliter, sed nomine Christi quomodo cumque existens. Deinde, fortasse non requiritur, quod supponatur existens humanitas Christi: sufficit, præsupponi animam Christi, vt ipsius nomine possit loqui Sacerdos tamquam eius minister, & vt loquutio sacerdotis moraliter sit loquutio animæ Christi, sicut de facto in triduo, dicunt communiter, quod potuit consecrari corpus Christi, & tamen tunc Sacerdos non loqueretur nomine Christi, quia tunc non erat Christus; sed solum nomine animæ Christi, penes quam residebat moraliter voluntas præterita substituendi sibi talem ministrum ad operandum; ergo non prærequiritur ad hoc præfentia naturalis corporis Christi: nam est tunc corpus Christi habebat etiam in sepulchro suam præfentiam naturalem, hoc tamen erat per accidens; quia etiam si non haberet talem præfentiam, posset Sacerdos operari nomine animæ Christi.

196. *Instantia.* **D**ices, ponamus, quod corpus Christi in sua præfentia naturali fuisset reductum ad cineres; tunc poneretur ne sacramentaliter organizatum;

an sub forma cinerum? Respondeo, mihi valde probabile esse, quod poneretur organizatum; alioquin non verificarentur verba consecrationis; quæ significant corpus humanum: nam cineres proprio loquendo non sunt corpus humanum. Dices, materia Christi in Eucharistia debet habere per concomitantiam ea, quæ habet alibi; sed alibi haberet formam cineris; ergo & in Eucharistia. Responderi potest primo, materiam Christi habere debere in Eucharistia, quæ alibi habet, si aliunde non obitent veritati verborum: at vero forma cinerum obstat veritati verborum; & ideo ex vi præfentis institutionis non esset ponenda in Eucharistia, licet fortitan ad hoc esset necessarium aliud miraculum. Petes, qualis ergo forma substantialis ibi poneretur tunc cum materia? Respondeo, nullam, sed solum organizationem accidentalem sufficientem, vt materia diceretur corpus Christi, non vero formam cinerum, ob rationem traditam; nec item formam cadaueris, aut animam rationalem, quia hæc solum ponuntur per concomitantiam, eo quod alibi informant illam materiã; ergo cum hæc ratio tunc cessaret, nulla forma substantialis ponenda esset, sed id præcisè, quod requiretur ad verificanda verba.

197. *Secundo respondetur.* **S**ecundo responderi potest, licet poneretur tunc forma cinerum per concomitantiam, id non obstat veritati verborum; quia sicut nunc de calice dicitur: *hic est sanguis*, &c. licet ibi adsit corpus, quia nimirum verba verificantur de illo, quod substat accidentibus loco vini, quod est solus sanguis: sic in illo casu, licet ibi esset forma cineris per concomitantiam; posset vere dici: *hoc est corpus meum*; quia verba verificarentur de illo, quod ponitur ex vi verborum, & substat speciebus loco panis, quod solum esset materia illa cum aliqua organizatione humana.

198. *Verbis.* **V**erbis adhuc, quia si non existeret alibi corpus Christi, non possent verificari verba de corpore, quod poneretur sub speciebus; quia de illo non posset dicere anima Christi esse suum corpus: cur enim magis de illo, quam de alio quocumque? Nec satisfacit dicere, quod illud fuit antea corpus illius animæ; quia *si, corpus meum*, in verbis consecrationis non supponit pro quocumque corpore, quod antea informatum fuerit ab anima Christi, sed pro corpore, quod nunc est suum: alioquin ex vi verborum sufficeret modo ponere corpus infantile, quod habuit Christus, & nihil aliud; quod nemo diceret, imò in rigore non sufficit ponere, quod habuit in cæna, sed quod modo habet in cælo; & ideo præputium etiam ponitur nunc ex vi verborum; vt infra videbimus; ergo in prædicto casu non verificarentur verba ponendo corpus, quod antea solum fuerat Christi.

199. *Respondeo.* **R**espondeo, illa verba, *corpus meum*, debere verificari in rigorosa significatione: hæc autem est, vt si loquens habeat de præfenti corpus, significant illud; si vero tunc nullum habet, sed est sola anima, intelligantur de corpore, sub quo ultimo fuit tempore mortis: de illo enim dicimus in rigore: hoc est corpus S. Petri, id est, cum quo ultimo existit S. Petrus; & ideo ad veritatem verborum sufficeret ponere corpus humanum, quod ultimo habuit anima Christi, si nunc de præfenti nullum haberet.

Ex his ergo concludi videtur, ex vi præfentis

Insertur presentiam sacramentalis non pendere necessario à presentia naturali corporis Christi, sed ad summum praequiri Christum, & fortasse solam animam alicubi existentem naturaliter, ut sacerdos possit operari nomine ipsius; si enim nec ipsa anima existeret, non posset loquutio sacerdotis intelligi, quod esset loquutio Christi, cum nec Christus, nec eius anima esset, & per consequens non posset censeri retinere primam voluntatem substituendi talem ministrum, ut illa actio esset moraliter actio Christi. Ad hoc tamen, ut prædixi, sufficit existentia animæ: imo in ultimo instati prolationis verborum forsitan non præquiretur anima Christi alibi existens, sed sufficeret præsupponi in quodam priori existens tunc ipsa anima secundum se, ut sic ipsi tribueretur illa loquutio, & ab ipsa censeretur moraliter procedere, licet non præsupponeretur cum alia presentia, sed postea in posteriori esset præfens in sola Eucharistia. Nam sicut ipsa anima præsupponeretur modo ad suam presentiam naturalem in genere causæ materialis, & non cum alia presentia, sed solum secundum se, ita posset tunc præsupponi secundum se in genere causæ efficientis moralis ad suam presentiam sacramentalem, quam solum haberet in posteriori; quod posset contingere, si Deus tunc vellet conseruare animam Christi independentem à verbis; dare tamen illi solam presentiam sacramentalem, & hanc dependentem à verbis; in quo nulla apparet repugnantia in ordine ad potentiam Dei absolutam.

200. Nec præquiratur anima præexistens.

201. Nec forte præquiratur existens humanitas.

Adde, nec præquiri animam existentem cum presentia naturali, sed sufficere, quod præxisteret cum presentia supernaturali sub aliis speciebus consecratis; quia (ut dixi) Christus existens in alia hostia posset intelligi substituere sibi ministrum, per quem offerat, & consecret aliam hostiam, licet nulli intelligeretur habere presentiam naturalem; præsertim cum eiusmodi operatio moralis, qualis est operatio per ministrum, non videatur exigere presentiam naturalem cum aliis conditionibus requisitis ad operationem physicam exercendam; nam licet Christus proxi in Eucharistia non possit exercere operationes physicas materiales, quæ exigunt debitam extensionem localem, & applicationem agentis; potest tamen exercere operationes morales, maxime quæ solum consistunt in denominatione à voluntate præterita non retractata, qualis est operatio, quam exercet per ministrum eius nomine consecrantem.

Denique, dixi, fortasse non requiri, quod supponatur existens humanitas, sed sola anima; hoc enim non est omnino certum; posset quippe cum aliis dici, requiri ex vi presentis institutionis, quod existat Christus homo; quia anima sola non est sacerdos, sed homo, & ideo debet existere Christus homo, qui sit sacerdos, & offerat sacrificium ministerio aliorum sacerdotum, de quo dicemus infra agentes ad sacrificio disput. 19. sect. 6. Consequenter autem dicendum esset, potuisse quidem in triduo conseruari sacramentum hoc consecratum ante Christi mortem, & tunc futurum sub speciebus panis corpus Christi absque anima, & sanguine, non tamen potuisse de nouo consecrari in illo triduo propter defectum Christi sacerdotis, qui cum suo ministro consecraret, atque ideo ad consecra-

tionem præquiri semper corpus Christi existens, non tamen existens cum presentia naturali; nam sicut diximus de anima; sic dicendum esset de corpore, si existeret solum sacramentaliter in alia hostia, id sufficere, ut Christus ibi existens posset moraliter operari per suos ministros ad consecrandam aliam hostiam; atque adeo neque illa sententia supposita, dicendum est, presentiam sacramentalem ex vi institutionis huius sacramenti pendere necessario à presentia naturalis corporis Christi?

DISPUTAT. VI.

De vnione corporis, & sanguinis Christi cum speciebus.

SECTIO I. De vnione corporis, & sanguinis Christi, varia sententia.

SECTIO II. Explicatur vnio corporis, & sanguinis Christi cum speciebus sacramentalibus.

SECTIO III. Que denominationes tribuantur corpori Christi ratione specierum: ubi, utrum corpus Christi in Eucharistia dicatur esse in loco?

Hic usque solum egimus de presentia: quam habet Christus in ordine ad spatium, in quo sunt species; & licet hæc presentia sufficiat ad hoc, ut dicatur Christus esse præfens speciebus, non tamen videtur sufficiens ad hoc, quod dicatur contineri sub speciebus, & demonstrari per species; nam licet Angelus esset intime præfens alicui cubiculo, vel etiam speciebus, non possemus dicere; hoc est Angelus, sicut dicimus, hoc est corpus Christi. Ponenda est ergo aliqua maior vnio corporis Christi cum speciebus; ratione cuius corpus Christi verè dicatur comedi & deglutiri, quando comeduntur species, & ratione cuius corpus Christi dicatur etiam moueri localiter ab eo, à quo mouentur species, quæ omnia inducant aliquam vnionem intercedere inter corpus Christi, & species.

SECTIO I.

De vnione corporis, & sanguinis Christi, varia sententia.

Qualis sit hæc vnio, difficile explicatur. Certum est enim apud omnes Theologos, non esse vnionem inharrentiæ, qualis erat inter substantiam panis, & eius accidentia; tum quia certum est, accidentia panis manere sine subiecto, ut habetur in Concil. Const. sess. 8. tum quia corpus Christi non afficitur ab accidentibus panis, sicut panis; non enim patitur Christus per calorem, vel frigus specierum, neque immutatur ab agentibus extrinsecis, quæ agunt in species: ideo non paucidicunt, illam esse vnionem inexplicabilem, & ineffabilem; quia est longe diuersa ab omnibus aliis, quas experimur. Verum hæc responsio non satisfacit

Conc. Const.

Difficile certe explicatur hæc vnio.

satisfacit omnino: dat enim aliquam ansam hæreticis negandi possibilitatem mysterij, quod ad has angustias adducit mentem nostram, ut eius possibilitatem non possit concipere; sicut daretur ansa negandi mysterium Incarnationis, si non explicaretur, qualis esset vnio naturæ humanæ cum Verbo, scilicet ad Hypostasim Verbi, & ut subsisteret humanitas. Adde, non posse concipi albedinem panis vnitam corpori Christi, quin tribuat illi aliquem effectum formalem, quem tamen non poteris facile explicare.

3. Alanus dicit accidentia vniri quasi hypostaticè corpori Christi, & in illo subsistere.

Alanus.

Reiicitur hic explicatio in modum.

4.

Scotus dicitur. 48. sect. 3. negant omnem vnionem inter Christum, & species, præter inseparabilitatem quandam ex pacto Diuino. Verum hæc sententia merito reiicitur communiter: quia etiam si Angelus penetraret localiter cum speciebus, cum voluntate non recedendi ab eis, non diceremus; hoc est Angelus; ergo aliquid aliud habet corpus Christi respectu specierum.

5.

Alij ponunt vnionem per quam corpus Christi cernitur cum illis accidentibus.

Facile modo quo vnio panis alicuius tantum subsistentia.

Dices, accidentia panis eo ipso, quod incipiunt esse per se sine subiecto, petere aliquem modum positium, quo subsistant ad modum substantiæ; quare sicut humanitas, quia petit hunc modum positium substantiæ, potuit vniri Verbo suppleti defectum propriæ subsistentiæ respectu humanitatis, & illam humanitatem terminanti; sic etiam accidentia panis vniantur quasi hypostaticè corpori Christi, ut terminentur per illud, & subsistant in illo. In quem modum dicendi se propensum ostendit Alanus lib. 1. c. 34. 35. & seqq. licet non audeat affirmare: & sane merito non audet, quia talis vnio deberet esse non tam cum corpore Christi, quod non est subsistentia, nec habet propriam subsistentiam, quam cum ipsa personalitate Verbi, per quam subsistit humanitas Christi. Ex hoc autem sequitur primo, personalitatem Verbi esse in Eucharistia per se ex vi verborum contra ea, quæ infra ex Tridentino dicemus: patet sequela, quia illa vnio requireretur ad continentiam corporis Christi sub speciebus panis, quæ significatur per verba. Deinde adhuc illa vnio non sufficeret ad veritatem verborum; nam ex illa vnione non fit, quod corpus Christi contineatur sub speciebus; cum enim illa vnio esset præcisè cum subsistentia Verbi; hæc autem subsistentia possit esse præfens ibi, quin ibi sit corpus Christi, ut de se constat, consequens est, ut tota illa vnio posset manere, quin adesset ibi corpus Christi; ergo alia vnio ponenda est cum ipso corpore Christi; nam illa per accidens se habet omnino ad corpus Christi.

Scotus, & alij, quos refert Suarez in presenti, disput. 48. sect. 3. negant omnem vnionem inter Christum, & species, præter inseparabilitatem quandam ex pacto Diuino. Verum hæc sententia merito reiicitur communiter: quia etiam si Angelus penetraret localiter cum speciebus, cum voluntate non recedendi ab eis, non diceremus; hoc est Angelus; ergo aliquid aliud habet corpus Christi respectu specierum.

Dicunt ergo aliqui, vnionem propriam esse possibilem talem, ut licet non faciat accidentia inharere corpori Christi, faciat tamen corpus Christi connecti cum illis accidentibus, ita ut non possint moueri localiter accidentia panis, quin moueatur etiam corpus Christi; hæc enim colligatio est propria vnionis physiciæ; quare in ordine ad hanc colligationem potest intelligi corpus Christi vnitum physice per modum positium intrinsecum, & inharrentem corpori Christi, terminatum vero ad accidentia panis, quæ respiciat, non ut subiectum, sed solum ut terminum, cui vnit corpus Christi. Hac autem vnione posita, melius explicatur continentiam corporis Christi sub speciebus: debet enim contineri, quantum fieri potest, eo modo, quo prius continebatur substantia panis, ablata tamen susten-

tatione, ne corpus Christi denominetur ab illis accidentibus; debemus ergo concedere ad minus esse vnitum illis, cum hoc possit intelligi, absque eo quod sustentet illa, vel denominetur ab illis.

Contra hanc tamen vnionem, si vera vnio est, videtur esse primo, quod omnis vera vnio physica supponit ex parte vnus saltem ex extremis, & ut versatur aliquid incomplementum physicum, ratione cuius sit possibilis talis vnio; ideo enim vnus Angelus non potest vniri cum alio, neque vna anima rationalis cum alia; quia in ea ratione quilibet Angelus, & quælibet anima supponitur completa: Verbum autem Diuinum potuit vniri physice cum natura humana; quia hæc supponebatur incompleta in ordine ad subsistentiam aliquam substantialem. Sed neque ex parte corporis Christi, neque ex parte specierum panis supponitur aliquid incomplementum in ordine ad effectum formalem resultantem ex illa vnione; quia per illam non accipit corpus Christi esse calidum, aut album, ut suppono, nec videtur vlla ratione perfici; si enim perficitur ab illis accidentibus, iam ergo ab illis afficitur, & alteratur, & per consequens erit subiectum illorum, quidquid sit, ea ea sustentet in genere causæ materialis; nam materia prima perficitur etiam à forma rationali, licet eam non causet materialiter. Hoc autem videtur omnino falsum, & absurdum; quia iam per huiusmodi accidentia, licet corpus Christi non calesceret, vel frigeret, acciperet tamen alios effectus formales in alio genere æquivalente, per quos perficeretur. Si autem dicatur, nullum effectum formalem accipere ab illis accidentibus; tunc in primis difficile intelligitur, quomodo vniantur physice cum calore, & ab eo nullum effectum formalem accipiat, nam effectus formalis nihil aliud est, nisi illud totum, quod resultat ex vtroque extremo vnito; atque adeo, si albedo vniretur cum Angelo, licet non denominaret Angelum album propter incapacitatem subiecti; daret tamen illi aliquem effectum formalem innominatum; quia non posset illi vniri, quin resultaret aliquid concretum ex vtroque extremo. Deinde redit difficultas supra posita; quia si corpori Christi ex illa vnione non datur effectus formalis, nec perficitur villo modo à speciebus; ergo non est de se incompletum ad tale genus vnionis; nullum enim extremum intelligi potest cum incomplemento intrinsecò de se ad vnionem cum alio, nisi ex defectu intrinsecò alicuius perfectionis, quam debet acquirere per talem vnionem; si ergo non perficitur corpus Christi villo modo per calorem, cui vnitur, non poterit physice cum illo vniri: alioquin dicere posset aliquis, quod vna etiam anima rationalis poterit vniri physice, & substantialiter cum alia ad eum finem, ut habeant alligationem inuicem, & connexionem, quod tamen nemo concedit.

6. Impugnatur primo.

Omnis vnio physica supponit aliquid incomplementum physicum.

Difficile intelligitur quomodo vniantur accidentibus, & ab eis nullum effectum formalem recipiant.

Secundo impugnatur illa vnio vera, & physica; quia omnis vera, & propria vnio physica ita alligat vtrumque extremum, ut exigat, quantum est de se, quod vbiicumque sit vnum extremum, sit etiam & aliud: hinc enim est, quod sub speciebus Eucharistiæ, vbi ex vi verborum ponitur corpus Christi, ponantur etiam per concomitantiam anima, & omnia accidentia, quæ habet in cælo; quia nimirum vnio physica corporis Christi cum anima, vel cum illis accidentibus petit, ut

7. Secundo impugnatur.

Si talis esset unio, species deberent esse ubiqueque est corpus Christi.

vt nullibi sine illis ponatur illud corpus: si ergo intercederet vera, propria, & physica unio inter corpus Christi, & species panis, deberet etiam ex vi illius exigi, vt ubiqueque esset corpus Christi, essent etiam per concomitantiam illæ species, cum quibus physice vnitur, atque adeo in singulis hostiis, & in cælo habere deberet secum accidentia aliarum hostiarum; quod cum sit manifestè absurdum, constat à posteriori nullam intercedere veram, & propriam unionem physicam inter corpus Christi & species Sacramentales. Quod argumentum clarius procedit de ipsa unione, quæ se ipsa vnitur corpori Christi, & illud afficit, ac perficit in ordine ad motum; ergo debet replicari cum corpore Christi in omnibus hostiis. Fatemur ergo, corpus Christi ibi esse loco substantiæ panis, & succedere in eius munere; ablati tamen imperfectionibus; quarum præcipua esset unio physica, & propria cum illis accidentibus; ex ea enim sequeretur, quod deberet ea accidentia secum deferre & habere in cælo, & in aliis hostiis, & quod ab illis deberet intrinsecè perfici; quæ omnia vitari debuerunt alligando corpus Christi alio nobiliori modo, quam per physicam, & propriam unionem, per unionem tamen miris propriam, quam iam explico.

8. Coninck. Alii ex- plicat Coninck.

Aliter hanc unionem explicat P. Coninck in præsentia, q. 75. art. 2. dub. 2. num. 94. Et sequentibus, dicens, hanc unionem posse intelligi esse similem unioni, quam haberet corpus gloriosum cum alio corpore, cum quo penetratiue simul ita existeret, vt, illo alio corpore moto, moueretur, & ipsum necessario; quod fieri posset, si Beatus non permitteret se aliter ab illo alio corpore penetrari, quam de facto prius penetraretur. Supponit enim, Beatum, licet possit permittere, penetrari suum corpus gloriosum ab alio; posse tamen, si velit, huic penetrationi resistere; vnde poterit ab illo alio corpore impelli, & moueri, sicut alia corpora mouentur, & impelluntur, quia penetrationi resistunt. Supponit item, de facto duo corpora semel penetratiue existant, non posse ab inuicem separari sine noua penetratione diuersa, qua secundum aliam partem se mutuo penetrarent. Nam si vnum mouetur ad dexteram, & alterum ad sinistram, necesse erit, vt pars, quæ prius penetrabat partem alterius dexteram, incipiat penetrare sinistram, & è contra. Vnde corpora non gloriosa semel penetrata non possent absque nouo miraculo moueri localiter, nisi vtrumque simul moueretur. Hinc infert, Beatum, sicut potest resistere, ne alius homo non gloriosus eum penetret, sic semel penetratum posse resistere, ne fiat penetratio noua, & consequenter illud corpus non gloriosum non poterit separari à glorioso, cum non possit separari absque noua penetratione: vnde si homo non gloriosus velit mouere se, debet secum necessario trahere corpus gloriosum, nisi hoc positiue resistat; tunc enim neutrum corpus mouebitur. Imo hoc ipsum dicendum putat de Angelo, qui, sicut potest resistere, ne ab aliquo corpore penetraretur, sic semel penetratum potest resistere, ne alia ratione penetraretur: atque ideo tunc moto illo corpore, moueretur etiam ab eo Angelus, nisi ipso motui positiue resisteret; tunc enim nec Angelus, nec corpus moueretur.

His suppositis de corpore Christi dicit, esse

unicum cum speciebus panis, quatenus ita est illis colligatum, vt, motis speciebus, necessario cum illis mouatur: hæc autem colligatio prouenit ex eo, quod semel cum speciebus penetratum per consecrationem, non permittit fieri aliam penetrationem diuersam; vnde fit, vt species moueri non possint, quin trahant secum simul corpus Christi, quod illi motioni non resistit, & propter agilitatem absque vlla difficultate moueri potest.

Hæc doctrina ingeniosè excogitata videtur; sed in ea multa supponuntur vel difficultia, vel minus vera. Primo enim supponit, agens naturale materiale, quales sunt species panis, posse propria virtute naturali mouere corpus Christi indiuisibiliter existens in hoc Sacramento; quod videtur incredibile, quia modus ille præsentia, quem habet corpus Christi, est adeo supernaturalis, vt non possit ab agente materiali naturaliter produci. Sicut enim alia agentia naturalia, v. g. ignis, nix, aqua, non possunt agere in corpus Christi, & hoc non solum propter impassibilitatem, quam habet post resurrectionem, sed etiam propter modum existendi Sacramentalis; vt apparuit, quando in Cæna ante Resurrectionem prima vice consecrata est Eucharistia: sic nec poterunt illud localiter mouere, cum non sit maior ratio de motu locali, quam de aliis actionibus; imo ideo fortasse non possunt exercere alias actiones circa illud corpus, quia non possunt dare illi tale genus præsentia, quod habet; vt inferius videbimus Disput. 9. Non potest ergo reduci hæc colligatio ad vim naturalem, quam species habent mouendi secum corpus Christi.

Respondent aliqui, agens naturale non posse quidem dare primo corpori Christi illud genus præsentia Sacramentalis; postquam tamen inuenit iam illud reductum per consecrationem ad talem statum, & cum tali præsentia, posse illud mouere, & dare illi aliam similem præsentiam: sicut nec possit agens naturale ponere in loco quantitatè absque vilo subiecto: de facto tamen postquam per consecrationem quantitas panis ponitur absque subiecto, possunt agentia naturalia mouere localiter eam quantitatem, quam inueniunt iam ad eum statum reductam per consecrationem præcedentem. Ita P. Ioannes Præpositus infra q. 76. art. 6. dub. 1. n. 37.

Sed debuisset attendi ad discrimen clarum illius exempli; nam licet status quantitatis absque subiecto sit supernaturalis, at vero præsentia, quam quantitas habet in loco, nullo modo est supernaturalis, sed eadem omnino, quam haberet, si esset in subiecto; vnde non mirum, quod produci possit ab agente naturali: at verò præsentia corporis Christi, non est illa, quam haberet in statu naturali, sed diuersa, imo supernaturalitas status consistit in illa ipsa præsentia miraculosa; quare sicut prima, ita nec secunda, nec tertia poterit produci ab agente naturali; cū omnes sint æquæ supernaturales: imo retorqueri potest exemplum contra Auctorem; quia quantitas panis non solum postea, sed tunc quando actu separatur à subiecto, & quando primo incipit esse sine subiecto, accipit suam præsentiam ab agente naturali: nam Sacerdos tenens, vel mouens hostiam, quando actu illam consecrat, dat, vel conseruat præsentiam illam, quam in ipso instanti consecrationis habet quantitas panis; ergo ex illo

10. In hac doctrina multa supponuntur minus vera.

Modus præsentia, Christi, est adeo supernaturalis, vt non possit ab agente naturali produci.

11. Respondent aliqui.

10. Respondent aliqui.

12. Est etiam discrimen illius exempli.

15. Tertio quod magis dicitur.

illo exemplo potius argueretur, quod præsentia etiam prima corporis Christi possit naturaliter produci ab agente naturali, sicut produci. prima præsentia quantitatis separata à subiecto. Adde, si corpus Christi in Eucharistia posset à speciebus propria virtute moueri, non apparet, cur non posset à nobis, & à quouis agente corporeo immediate moueri; quod tamen falsum est, cum non possit à nobis aliter moueri, quam mouendo species panis.

13. Alia disputatio in nostro casu.

Secundo, dato quod corpus non gloriosum semel penetratum cum glorioso non possit se amplius remouere ab illo, ne daretur penetratio diuersa; in nostro tamen casu illud inconueniens nullo modo procedit; quia etiam si species mouerentur, non moto corpore Christi, non sequeretur eas aliter penetrari cum Christi corpore, quam prius; nulla enim pars specierum inciperet penetrari de nouo cum aliqua parte corporis Christi, cum qua antea non esset penetrata, quia nimirum prius omnes, & singula specierum partes erant penetratae cum singulis, & omnibus partibus corporis Christi; non ergo inciperent aliter penetrari ac antea; in quo apparet manifestum discrimen à corpore illo non glorioso penetrato cum glorioso; quia in illo non omnes, & singula partes fuissent prius penetratae cum omnibus, & singulis corporis gloriosi, & ideo non possent moueri localiter, quin aliqua pars ipsius inciperet de nouo penetrari cum aliqua parte corporis gloriosi. In speciebus autem nulla est pars earum, quæ non esset prius penetrata cum omnibus, & singulis partibus corporis Christi; ergo per motum non inciperet penetrari aliter ac antea; atque ideo ex hoc capite non essent alligatae ad non mouendum se absque corpore Christi propter nouam penetrationem vitandam.

14. Insuper.

Respondet.

Dices, licet species non penetrarentur de nouo cum noua parte corporis Christi, penetrarentur tamen diuerso modo; scilicet hæc pars dextra v. g. specierum in sinistra parte spatij, cum antea hæc pars specierum penetrata esset in parte dextra spatij. Sed contra; quia penetrari postea cum eodem corpore in alia noua parte spatij non debet reddere impossibilem motum specierum: nam quando species mouentur simul cum corpore Christi, sicut incipiunt esse in nouo spatio, sic etiam incipiunt penetrari cum Christi corpore in nouo spatio, in quo antea non penetrabantur; & tamen quia penetratio sit eiusdem cum eodem, potest fieri per te absque nouo miraculo; ergo posset etiam fieri immoto Christi corpore, cum penetratio etiam esset eiusdem cum eodem, licet esset in ordine ad diuersum spatium.

15. Tertio quod magis dicitur.

Vnde tertio magis displicet id, quod addit de Angelo, eum semel corpori penetratum posse postea resistere nouæ penetrationi, & tunc corpus non posse amplius se mouere, nisi trahendo simul secum Angelum, quia non potest se denuo aliter cum Angelo penetrare, prout fieret, si absque Angelo se moueret. Hoc, inquam, non parum videtur à communis, & vera Philosophia deficere: nam in primis penetratio Angeli cum corpore nullo modo impedit motum corporis; sicut nec Angelus existens prius in aliquo spatio impedit corpus, ne ponatur in illo spatio: hoc enim est proprium corporum, vt sese mutuo expellant ab eodem spatio, non spirituum.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

inter se, aut cum corporibus. Potest quidem Angelus impellere, vel tenere corpus, ne moueatur, aut progrediatur ulterius; quod quidem præstat Angelus per vim actiuam, seu impulsiuam; non vero potest per resistentiam, seu impossibilitatem cum corpore impediri formaliter, ne sit in spatio, in quo est Angelus, quia nulla est talis impossibilitas Angeli cum corpore in eodem spatio.

16.

Deinde, etiam si esset eiusmodi impossibilitas, & impenetrabilitas, Angelo tamen semel penetrato cum corpore, posset corpus mouere se propria virtute, & separari ab Angelo; quia per hoc nulla fieret penetratio diuersa ab ea, quæ erat prius, vt supra dicebamus de speciebus panis cum corpore Christi; nam per illum motum non inciperet aliqua pars corporis penetrari cum Angelo, cum omnes, & singula partes corporis fuissent iam prius penetratae cum toto Angelo; quod autem aliqua pars penetraretur de nouo in alio spatio nouo, non obstat motui, vt ostendimus in simili in speciebus, & corpore Christi.

17. Vltimum quod penitur resistitur.

Denique displicet id, quod additur, quod posset corpus sic penetratum trahere secum Angelum non resistentem motui; nam licet Angelus habeat virtutem ad mouenda corpora, communiter tamen negatur corporibus virtus naturalis mouendi localiter Angelos: imo Vasquez non capit, quomodo vnus Angelus possit alium localiter mouere; parum itaque refert, quod Angelus non resistat, si tamen corpus non habet virtutem ad illum mouendum; porro corpus non habere talem virtutem, non solum probari potest ex improportione ipsius ad motum illum spiritualem, sed etiam quia, si aliquod corpus diuinitus ponatur penetrabile, non poterit ab alio corpore localiter moueri; nam quoties tangeret illud, & impelleret, penetraretur ab illo, & nihil efficeret; de facto vero mouetur vnum corpus ab alio propter impenetrabilitatem, quatenus expellitur ab alio corpore conante se in eo spatio constituere: in Angelo autem cessaret hæc ratio, quia quolibet corpus absque difficultate penetraretur cum ipso; non ergo posset à corpore localiter moueri. Potest fortasse de facto corpus humanum, quando ab aliquo mouetur, trahere secum animam spiritualem: hoc tamen prouenit ratione uniois physicae, cuius effectus est, vt vnum extremum comitetur aliud; & ideo debetur corpori vnio formæ spirituali virtus trahendi secum illam formam: vbi tamen talis unio non intercedit, non apparet, vnde corpus posset habere vires naturales ad mouendum localiter Angelum.

18.

Denique totus ille modus colligationis, licet sufficeret ad colligandum corpus Christi cum speciebus in ordine ad motum, vt motis speciebus, moueretur etiam corpus Christi; non tamen videtur sufficiens, vt corpus Christi diceretur substare speciebus loco panis, quod tamen necessarium videtur ad hoc, vt possit per illa accidentia demonstrari, & vt dicatur vere comedi, sumptis speciebus: alia ergo maior unio ponenda est inter corpus Christi, & species, quam iam oportet explicare.

Neque ille modus colligationis sufficeret vt corpus diceretur substare accidentibus.

SECTIO II.

Explicatur unio corporis, & sanguinis Christi cum speciebus sacramentalibus.

19. Conclusio nostra. Requiritur primo actio qua corpus Christi supplet actioe concursus panis.

Substantia enim est exercere munus substantiæ.

20. Difficultas est contra hunc modum. Hac enim sustentatio non determinat ad præsentiam intimam causam cum effectu.

21. Possit aliquid dicere.

Existimo hanc continentiam corporis Christi sub speciebus consistere in primis in actione quadam, qua corpus Christi per potentiam obedientialem actiuam ut instrumentum eleuatum conseruat accidentia panis, suppleudo concursum, & sustentationem panis non in eodem genere causæ, sed in genere causæ efficientis: per hanc enim causalitatem dicitur corpus Christi substare illis accidentibus; substare, inquam, hoc est, exercere circa illa munus potissimum substantiæ; quia cum præcipuum munus substantiæ respectu accidentium sit illa sustentare, merito dicitur corpus Christi substare illis accidentibus, quæ loco panis sustentat in genere causæ efficientis. Ex quo sequitur, posse designari corpus Christi per accidentia illis verbis: Hoc est corpus meum; quasi dicas, corpus Christi est substantia, cuius sunt hæc accidentia, cuius scilicet sunt substantis, & sustentantis loco panis, licet in alio genere causæ.

Contra hunc tamen dicendi modum est difficultas; quia licet sustentatio in genere causæ materialis sufficiat, ut subiectum dicatur substare, & contineri sub illis accidentibus, non tamen sustentatio in genere causæ efficientis, quia hæc causalitas non determinat ad præsentiam intimam causæ cum effectu; ergo ex vi illius causalitatis non dicitur esse corpus Christi sub speciebus. Antecedens patet; quia causa efficiens in primis potest operari distans ab effectu, præsertim si operetur ut instrumentum diuinitus eleuatum: deinde licet non posset prodire illa actio nisi à corpore Christi præsentem, non tamen alligatur illud speciebus inseparabiliter; nam licet ignis debeat esse præsens ad calefaciendum lignum, non tamen alligatur ligno ex vi illius actionis, cum tam facile possit separari à ligno, ac si non ageret; ergo illa actio Christi in species non sufficit, ut dicatur contineri sub speciebus, & alligari illis.

Possit aliquis excogitare, illam actionem solam esse adæquate rationem huius continentiæ Christi sub speciebus: eo quod illa actio sapiat naturam causalitatis materialis, quam supplet; quare sicut causalitas materialis alligat subiectum accidentibus, ita ut nec subiectum possit non esse intrinsece præsens ad sustentandam formam, nec etiam possit separari relicta forma; quia forma sustentata habet eo ipso vim naturalem, & ius ad trahendum secum suum subiectum, quocumque deferatur localiter: sic etiam illa actio Christi in species, non videtur esse posse, nisi à corpore Christi intrinsece præsentem, & aliunde ad illam actionem consequitur in speciebus vis quædam & ius naturale ad trahendum secum corpus Christi, quando mouentur: alioquin non haberent accidentia à corpore Christi tam perfecte suum esse, sicut à substantia panis, cum ex vi illius actionis non haberent securitatem non admittendi suum esse ex defectu præsentis causæ sustentantis; ergo ut corpus Christi dicatur per illam actionem substare speciebus loco panis, dicendum est, ex illa actio-

ne nasci hanc necessitatem intimæ præsentis sub illis.

Sed re vera hæc doctrina non est vndequeque solida: nam licet daremus, ex illa actione oriri ius speciebus trahendi secum corpus Christi, à quo sustententur, adhuc tamen non probatur debere illud trahere ad præsentiam intimam sub speciebus, cum enim solum sustententur accidentia efficienter à corpore Christi, non requirunt aliam præsentiam causæ, quam eam, quæ requiritur ad agendum; hæc autem non est præsentia intima totius agentis, sed approximatior per contactum; quare cum aliunde corpus Christi sit quantum, & ex natura rei non possint eius partes inuicem penetrari, non videtur, quod accidentia panis ex vi illius causalitatis habeant ius ad trahendum secum corpus Christi, ita ut existat indiuisibiliter sub singulis partibus specierum, sed ad summum; ad trahendum corpus Christi iuxta se, ut sustentet efficienter accidentia. Quod si causalitas materialis exigit præsentiam intimam, & non solum approximationem causæ, hoc quidem prouenit ex eo, quod subiectum non potest sustentare formam, quin physice vnietur cum forma; vnio autem subiecti, & formæ, non potest esse sine intima præsentia vtriusque; at vero, cum hæc vnio informationis non reperitur respectu corporis Christi, non est, cur ex vi illius causalitatis requiratur intima præsentia; quia licet corpus Christi suppleat causalitatem materiale in species, hoc tamen est, ablati imperfectionibus propriis causæ materialis, qualis est vnio, & quæ consequuntur ad vnionem.

Dices, non videtur posse negari, quod sit possibilis actio aliqua corporis Christi in species, quæ ex propria sua natura haberet vtrumque, scilicet suppleere concursum subiecti, & dare ius speciebus ad trahendum secum corpus Christi, & ad trahendum illud ad præsentiam intimam. Si autem possibilis est talis actio, non est cur negemus, positam esse de facto, & per illam intelligi corpus Christi vnium speciebus, non quidem stricte & cum omni rigore, sed quantum fieri potuit absque imperfectionibus stricte vnionis.

Respondeo in primis, si possibilis est eiusmodi actio, negari non potest, quod esset valde supernaturalis; haberet enim aliqua prædicata multum disparata in ordine ad finem actionis; nam actio ut actio solum ordinatur ad bonum sui termini, cui communicatur esse per illam: ad hoc autem licet posset habere illud prius de exigenda præsentia corporis Christi, & danda virtute speciebus trahendi secum corpus Christi, ad securitatem sui esse, ut dicebamus, non tamen apparet, cur actio exigeret corpus Christi intimum, cum æque bene posset obtinere suum finem per approximationem immediatam corporis Christi, sicut per intimam præsentiam. Quamuis enim corpus Christi existat ibi ad modum Angeli, & indiuisibiliter, Angelus tamen ad operandum in passum materiale non indiget penetratione intima cum toto passu, sed potest agere, si sit proximus passu, vel certe intus alicui eius parti; sic ergo posset etiam corpus Christi agere, & influere in totas species absque intima præsentia cum totis illis; & per consequens non videtur posse

posse illam intimam præsentiam exigi ab actione, ut actio est, cum ad finem actionis parum referat.

Deinde, etiam posita tali actione, non sufficeret ipsa sola, ut species traherent secum de facto corpus Christi, sed ad hoc exequendum necessaria esset aliqua alia virtus intrinseca vel extrinseca, qua species illud facerent. Posset quidem illa actio id exigere, & quasi dare illud ius speciebus, ut deberetur illis talis virtus ad trahendum corpus Christi: ipsa tamen actio non esset principium immediatum productiuum illius motus in Christi corpore; quia actio non est virtus operatiua, sed productio actualis sui termini. Si ergo præter illam actionem ponenda esset adhuc alia virtus ad trahendum corpus Christi, frustra ponitur actio cum illo prædicato intrinseco diuerso: nam posita actione qualibet corporis Christi in species, & posita illa alia virtute in speciebus ad trahendum, & retinendum secum intime corpus Christi, intelligitur eadem allegatio. Cum ergo aliunde esset valde miraculosa, & difficilis actio, quæ de se haberet illud prædicatum intrinsecum, ut vidimus; non est, cur ponamus eam de facto, licet esset possibilis; sed alio faciliiori modo explicemus illam alligationem.

Dicendum ergo videtur, hoc, quod est corpus Christi, substare illis accidentibus, seu contineri sub illis, duo includere, quorum vnum sine altero non sufficit. Primum, & potissimum est illa actio corporis Christi in species, per quam exercet munus substantiæ respectu earum. Secundum vero est alligatio ad species, seu insolubilitas intimæ præsentis, quæ quidem alligatio non est illa actio, neque oritur ex illa actione, ut probatum est, sed ex vi quadam diuinitus data speciebus ad trahendum secum intime corpus Christi, quocumque ferantur. Nec per hoc conuenimus cum sententia Scoti; quia ipse totam hanc continentiam corporis Christi sub speciebus reducebat ad inseparabilitatem ex pacto Diuino sine aliquo alio; nos autem ponimus duo, scilicet causalitatem corporis Christi in species, per quam exercet munus substantiæ respectu earum; & intimam præsentiam prouenientem ex vi ipsarum specierum ad trahendum secum corpus Christi; quæ sufficiunt, ut dicatur corpus Christi esse substantia horum accidentium.

Hinc infero, hanc continentiam corporis Christi sub speciebus non esse propriam vnionem cum illis simpliciter, & absolute, sed secundum quid; quare melius appellatur vnio causalitatis, licet neque sit adæquate vnio causalitatis, ut vidimus; nam causalitas sola non affert secum alligationem vtriusque extremi. Infero etiam, hanc vnionem esse intrinsecam speciebus, non ipsi corpori Christi, nam actio Christi in species est intrinseca speciebus, sicut omnis actio est in termino, ut suppono ex Philosophia: deinde quatenus hæc vnio includit intimam alligationem corporis Christi sub speciebus, est etiam intrinseca speciebus, ut postea constabit.

Obiicit primo, Sacerdos per verba consecrationis facit, quod corpus Christi contineatur sub speciebus panis: sed Sacerdos non efficit, quod corpus Christi sustentet species panis efficienter; ergo illa efficientia corporis Christi in accidentibus.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

tia non constituit formaliter hanc continentiam. Minor probatur, quia illa efficientia corporis Christi in accidentia est actio solius Christi, & non Sacerdotis. Sacerdos enim non conseruat accidentia efficienter; sed ad actionem non terminatur alia actio; ergo Sacerdos per suam actionem non facit efficientiam corporis Christi in accidentia. Respondeo vno verbo, Sacerdotem non operari physice, sed moraliter continentiam corporis Christi sub speciebus; quare illam etiam efficientiam corporis Christi in accidentia operatur Sacerdos per verba moraliter; nam vniam actionem physicam vnus agentis potest aliud agens operari moraliter, quatenus est causa moralis, quod aliud agens physice operetur.

Obiicit secundo, quia corpus Christi conseruat efficienter accidentia panis, ut diximus; ergo corpus Christi non potest accipere vbicationem, seu præsentiam efficienter ab ipsis speciebus. Probat consequentia, quia in quolibet instanti species, ut producant vbicationem Christi, præsupponuntur cum suo esse accepto efficienter à corpore Christi; ergo præsupponitur iam in aliquo priori corpus Christi præsens speciebus; non enim potest conseruare species, nisi præsupponatur præsens; ergo antequam accipiat vbicationem à speciebus, supponitur iam pro illo instanti cum vbicatione, & præsentia.

Respondeo, hoc argumentum habere eandem difficultatem in composito naturali; nam anima equi v. g. est principium motus progressiui, quo mouetur totus equus, tam quoad materiam, quam quoad formam; ergo anima equi est principium mediatum, vel immediatum illius præsentis, quam accipit tunc materia equi. Tunc sic argumentor: Priusquam forma equi producat illam præsentiam, præsupponitur existens, & per consequens dependens à materia equi ut à causa; ergo pro illo priori intelligitur iam materia equi præsens ad causandam formam; ergo antequam accipiat illam præsentiam, intelligitur in illo instanti pro aliquo priori cum sua præsentia. Respondeo ergo, quod licet corpus Christi intelligatur prius dans esse speciebus etiam pro illo instanti; non tamen intelligitur in illo priori cum præsentia, seu vbicatione positiua formalis; sicut nec anima equi, aut materia intelliguntur pro illo priori ante vbicationem cum vbicatione. Ratio est, quia licet ad alios effectus debeat præintelligi causa cum sua præsentia, seu vbicatione; ad ipsam tamen vbicationem non potest præintelligi cum alia vbicatione, ne detur processus in infinitum. Ex quo fit, quod nec ad ea omnia, quæ antecedunt vbicationem, possit præintelligi causa cum vbicatione; quare cum species sint causa vbicationis corporis Christi, non potest intelligi corpus Christi antecedenter ad species cum vbicatione, sed solum intelligitur pro illo priori cum instantia ad summum radicali, hoc est, intelligitur cum debito radicali habendi præsentiam positiuam ad species pro posteriori: sicut materia equi in illo priori ante vbicationem intelligitur cum debito habendi præsentiam positiuam ad animam ratione vnionis substantialis, quæ iam præsupponitur pro illo priori: & hac ratione vitatur mutua prioritas, quæ videbatur sequi ex nostra sententia.

Obiicit tertio, quia species præcedunt, ut

22. At certe hæc doctrina non videtur solida.

Christus supplet defectum causæ materialis ab actu imperfectionibus suis.

23. Substantia.

24. Diuinitus.

25. Neque hoc sufficeret ut species traheret de facto ipsum corpus Christi.

26. Duo ergo continentur hæc continentia, primum est illa actio, secundum allegatio est speciebus, tertia ex vi quam diuinitus speciebus data ad trahendum secum corpus Christi.

27. Hac continentia non est propria vnio.

28. Obiicitur primo.

Respondeo.

29. Obiicitur secundo.

30. Respondeo esse eandem difficultatem in corpore naturali.

Corpus Christi pro illo priori non intelligitur cum illa præsentia formali.

31. Obiicitur tertio.

dispositiones ad hoc, quod est corpus Christi esse sub illis, tam in primo fieri consecrationis, quam in conferuari; ex quo fit, vt cum primum species corrumpuntur, desinat esse corpus Christi sub illis: ergo corpus Christi non est causa physice influens in species. Probatu consequentia, quia pro quouis instanti intelligitur prius, species non esse corruptas quam corpus Christi vniri eis; ergo hæc vnio non potest esse causalitatis; nam effectus non intelligitur pro aliquo priori ante causalitatem, per quam procedit. Respondetur, pro illo priori ante causalitatem Christi in species, non debere intelligi species existentes, sed sufficere quod intelligatur, non esse positas dispositiones contrarias; nam eo ipso, quod species existierint immediate ante, & quod nunc non detur dispositio contraria, datur totum quod requiritur, vt corpus Christi conferret accidentia panis; imo nec hoc totum prærequiritur, sed sufficit, quod non sit applicatum agens ad producendam dispositionem contrariam; de quo dicemus infra disp. 10. sect. 2.

Respondetur.

32. Obicitur quarto.

Obicitur quarto: ergo corpus Christi non mouetur localiter à sacerdote, nec per se, nec etiam per accidens. Sequela quoad primam partem, patet; quoad secundam vero probatur, quia tunc dicitur aliquid moueri per accidens ab aliquo, quando illud, quod mouetur per se, vnitur cum alio, & per consequens trahit secum illud: sed corpus Christi non vnitur cum speciebus; ergo Sacerdos mouens species non mouet corpus Christi, sed tunc Deus mouet corpus Christi independentem omnino à sacerdote. Respondetur negando sequelam, nam licet corpus Christi non vniatur proprie cum speciebus; species tamen habent diuinitus vim trahendi secum corpus Christi: quare qui mouet species, dicitur consequenter mouere corpus Christi; quod enim vis sit naturalis, vel supernaturalis, parum refert, quoad præsens attinet.

Respondetur.

33.

Restat tamen explicandum, qualis sit hæc vis, quam dicimus habere species ad trahendum secum corpus Christi, an scilicet sit aliqua qualitas supernaturalis intrinseca in ipsis speciebus ad hunc finem superaddita, an vero merum decretum Dei parati ex se ad concurrendum cum speciebus, vt ferant secum corpus Christi, quocumque ipsæ species fetantur. Videtur enim hoc sufficere absque alia qualitate intrinseca; nam ex vi huius decreti dicitur sufficienter alligatum, & connexum corpus Christi, speciebus, cum non possit ex vi illius decreti non comitari species in omni loco.

34. Vt melius explicetur vis illa specierum ponitur in illis qualitatem supernaturalem.

Probabilius tamen videtur, & aptius ad hoc mysterium explicandum, si ponatur in ipsis speciebus qualitas illa supernaturalis intrinseca, quæ possint trahere secum corpus Christi, sicut magnes trahit per naturalem virtutem secum ferrum; primo, quia hoc modo inuenitur iam aliquid plus de vnione physica inter corpus Christi, & species; nam illa qualitas intrinseca licet non sit vera, & rigorosa vnio, habet tamen non parum de vnione, cum sit nexus physicus, & vinculum in actu primo colligans corpus Christi, ita vt non possit non sequi species; per quod vinculum videtur explicari natura vnionis physice; debemus autem, ablati imperfectionibus, vt dixi, & receptione specierum in Christi corpore, ponere vnionem, & colligationem, quantum

fieri poterit, vt cum maiori proportione succedat corpus Christi substantiæ panis in eodem munere substandi accidentibus. Dixi tamen, hanc non esse adhuc proprie, & in rigore vnionem physicam; quia de ratione veræ, & propriæ vnionis est ita colligare, vt dixi, vtrumque extremum, vt quamdiu vnio durat, debeat poni vnum extremum, vbicumque ponitur alterum; illa autem qualitas superaddita speciebus, licet det illis trahendi secum corpus Christi, non tamen exigit, poni species, vbicumque ponitur corpus Christi; hoc enim ponitur in aliis hostiis absque his speciebus, sub quibus est in hac hostia; non ergo est proprie vnio illa, sed tamen accedit non parum ad rationem, & proprietatem vnionis.

Secundo videtur ponenda ea qualitas supernaturalis in speciebus; quia quoties aliqua causa eleuatur ad effectum supernaturalem producendum per potentiam obedientialem, videtur conaturalius, quod ipsa in se fiat proportionata intrinsece in ordine ad eum effectum; ideo enim intellectus, & voluntas, vt connaturalius eliciant actus fidei, vel spei etiam in peccatore, eleuantur per habitus intrinsecos fidei, & spei; quia hic modus operandi per virtutem intrinsecam, est magis connaturalis, quam si solum eleuentur per auxilium extrinsecum; eo quod effectus ipse de se exigit procedere magis à causa sibi proportionata, quam ab improportionata; de quo dixi alibi in tractatu de Visione beata. Si ergo species eleuantur ad producendum in corpore Christi, quod secum trahit vbi supernaturale sacramentale; expedit, eas eleuari prius per aliquam virtutem intrinsecam supernaturalem, per quam producant effectum illum sibi improportionatum. Porro species ipsas concurrere ad trahendum corpus Christi, & non solum Deum id facere, quando mouentur species; probatur, quia alioquin nõ diceretur proprie mouere corpus Christi ille qui mouet species; & per consequens nec diceretur comedere, aut deglutire corpus Christi, quæ actiones significant motum localem; nunc autem dicitur vere mouere corpus Christi sacerdos mouens species; quia mouet species, quæ mouent corpus Christi, & per consequens mouet per accidens illud, quod non esset ita proprie verum, si solus Deus ex sua voluntate id faceret, & moueret Corpus Christi, quando mouentur species; sicut nec diceretur ego mouere lignum, eo quod moueam librum, quo moto, Petrus libere mouet etiam lignum; nec dicitur dare alapam, qui consulit dare alapam. Melius ergo declaratur hoc mysterium, si ponamus talem qualitatem & vim in speciebus: qua ipsæ trahant secum corpus Christi, quocumque ferantur.

35. Probatur secundum hæc qualitas ex maiori connaturalitate

Alloquitur qui mouet species non diceretur proprie mouere corpus Christi.

36. Instans.

Dicitur.

Dices, si in speciebus ponitur qualitas intrinseca, qua eleuentur ad producendam præsentiam corporis Christi, ergo etiam in ipso corpore Christi debet poni alia qualitas intrinseca, qua eleuetur ad conferuandas efficienter ipsas species. Nego sequelam; quia species conferuantur à corpore Christi per concursum creatiuum, ad quam actionem non potest dari qualitas aliqua, quæ ex sua natura habeat vires, & proportionem; quia nulla causa creata potest per suam virtutem creare, vt suppono ex Philosophia; quare illa actio procedit à potentia obedientiali actiua corporis Christi absque vlla qualitate superaddita.

Contra

Contra hunc modum dicendi olim à me explicatum opponunt aliqua à Recentioribus. Primo opponunt; quod si hæc vis est in speciebus, sicut in magnete ad trahendum ferrum, sequitur, non esse vim ad ponendum corpus Christi in eodem spatio intimo, vbi sunt species; nam magnes non trahit ferrum, ita vt ponat illud in eodem spatio, in quo est ipse magnes, sed in spatio proximo. Respondetur, nos non vti illo exemplo magnetis tanquam simili in omnibus, sed solum ad hoc, quod sicut magnes habet vim naturalem intrinsecam ad trahendum ferrum, & retinendum illud in spatio proximo; sic species consecrata habent vim intrinsecam supernaturalem ad trahendum corpus Christi, & retinendum illud in eodem spatio, in quo sunt ipsæ species.

37. Obicitur primo.

Respondetur.

38. Obicitur secundo.

Respondetur.

Primo modo explicandi illam virtutem accidentiæ.

Alloquitur qui mouet species non diceretur proprie mouere corpus Christi.

Secundo obicitur, quia corpus Christi succedit substantiæ panis, atque adeo debet se habere circa species, sicut substantia panis se habet circa illas; sed in accidentibus non erat talis virtus motiua ad trahendum secum substantiam panis; ergo nec ponenda est hæc virtus superaddita, vt trahant secum corpus Christi. Respondetur, ad trahendam secum substantiam panis non fuisse necessariam in speciebus qualitatem aliam superadditam, ad illud enim motum, vt pote ad operationem sibi connaturalem, & proportionatam, habebant sufficientem virtutem. Qualis autem, & quid esset illa virtus, non est nostrum in præsentem decernere: varij enim possunt esse modi id explicandi. Primus esse potest, si dicatur, accidentia panis ab aliquo localiter mota, trahere secum substantiam panis, quatenus exigunt, quod Deus tunc moueat substantiam cum ipsis accidentibus. Et quidem etiam si hoc diceretur, non deberet idem dici in casu nostro in ordine ad substantiam corporis Christi; quia in ordine ad substantiam panis sufficeret vtrumque illa exigentia accidentium, ad hoc, vt qui moueret accidentia, diceretur etiam mouere mediatè substantiam panis, quatenus scilicet causat motum accidentium, ad quem sequitur ex natura rei motus substantiæ panis, quod satis esset, vt hic etiam motus tribueretur mouenti accidentia; sicut miles dicitur proficere globum plumbeum, licet hic motus globi fiat ab igne; quia nimirum miles fecit primum motum, ad quem connaturaliter sequuntur reliqui omnes. At vero in casu nostro, cum motus corporis Christi non sequatur ex natura rei, sed solum ex libera Dei voluntate motum specierum, non esset similis ratio, vt diceretur mouere corpus Christi ille, qui moueret species Sacramentales. Sed neque respectu substantiæ panis videtur satis philosophicus ille modus explicandi; nam quoties inuenire possumus causam secundam proportionatam ad has operationes naturales, quas experimur, non debemus tribuere illas soli causæ primæ; cum ergo possimus motum substantiæ reducere in ipsa accidentia, quæ ex natura sua habeant virtutem connaturalem ad trahendam secum substantiam sibi vnitam, magis rationabiliter tribuetur illis hæc efficientia, quam soli causæ primæ.

39. Respondetur modo.

Secundo posset dici, virtutem hanc mouendi substantiam panis esse ipsammet vnionem, quam habet cum suis accidentibus; sicut enim ipsa vnio est nexus, & vinculum, sic est vis trahens vnum extremum cum alio, quod mouetur. Et quidem iuxta hunc modum dicendi, constat clarè discrimen inter nostrum casum, & illum; nam in nostro, cum non detur alia vnio inter species, & corpus Christi, debet addi aliqua virtus specierum, qua possint exercere illum motum substantiæ, quem respectu substantiæ panis exercebant per vnionem naturalem, qua illi substantiæ connectebantur.

Tertio denique dici potest, illum motum substantiæ panis non provenire efficienter tanquam à principio, ab vnione cum accidentibus, sed ab ipsismet accidentibus, quæ ad illum influxum non indigent virtute superaddita; nam ex natura sua habent virtutem ad trahendam secum substantiam sibi vnitam. Si enim res vnita non haberet virtutem ad trahendum secum alterum extremum, quando mouetur localiter, sequeretur quod per vnionem impediretur à propriis motibus, & redderetur immobilis, quia ab ipsa vnione, seu ratione illius remaneret ibi, vbi est alteru extremum: oportuit ergo ad vitandum hoc inconueniens, quod quidquid verè vnitur cum alio, habeat virtutem trahendi secum illud extremum (si trahibile sit, & non sit aliquid affixum loco, qualis est ipsa vbicatio) atque adeo petat concursum ad talem motum exergendum: sic corpus eo ipso, quod vnitur cum anima rationali, videtur habere vim trahendi secum animam, quando corpus mouetur ab extrinseco: sic etiam accidentia, quando mouentur, possunt trahere secum substantiam propter naturalem connexionem, & vnionem, quam habent cum illa.

40. Tertium modus.

Iuxta hunc autem dicendi modum reddi potest etiam discriminis ratio ad species Sacramentales: hæ enim cum non habeant veram vnionem physicam cum corpore Christi, vt diximus, non habent ex se vim intrinsecam ad trahendum illud secum; quare debent eam habere superadditam per aliquam qualitatem supernaturalem supplementem eam vim, quam alia accidentia habent per se ad trahendam secum substantiam sibi vnitam; præsertim cum vbicatio producenda in corpore Christi sit supernaturalis entitatiuè, atque adeo non possit produci à sola virtute naturali, quæ erat ipsis speciebus ad trahenda alia corpora: nam per illam virtutem producerent ad summum in corpore Christi vbicationem naturalem, sicut in substantia panis.

41. Iuxta hunc modum facile reddetur discrimen.

Obicitur tertio, si species habent qualitatem superadditam ad mouendum corpus Christi, quando ipsæ mouentur; ergo debet habere aliam qualitatem superadditam ad mouendam, & trahendam secum illammet qualitatem, quando ipsæ mouentur; nam illa etiam qualitas debet moueri ad motum specierum; ergo debet moueri ab ipsis per aliam vim motricem superadditam. Respondetur negando sequelam; primo, quia hæc qualitas est vnita vere, & proprie ipsis speciebus; quare non mirum, si species habeant ex se vim ad mouendam illam secum, quando ipsæ mouentur; quia omne extremum, vt diximus, videtur ex se exigere concursum Diuinum ad trahendum secum aliud extremum, ne sequatur illa inconuenientia supra insinuada; & licet illa qualitas sit supernaturalis, adhuc tamen ex suppositione vnionis specierum cum

42. Obicitur tertio.

Respondetur.

illa

illa qualitate, videtur deberi talis concursus entitati specierum, qui ex suppositione erit aliquo modo connaturalis: corpus vero Christi non vnitur cum speciebus propria, & vera vnione; ideo non debetur ipsis concursus ad mouendum illud. Secundo dici posset, qualitatem illam datam ad mouendum corpus Christi, esse simul motricem sui ipsius, seu esse vim, qua species possunt mouere corpus Christi, & ipsam eandem qualitatem; est enim sicut impulsus lapidi impressus, qui est qualitas ferens lapidem sursum, & ferens simul seipsum, seu per quam & lapis sursum tendit, & fert secum illam qualitatem; sic illa qualitas in speciebus est quasi impulsus supernaturalis, quo species trahunt secum corpus Christi, & ipsam eandem qualitatem.

43. Quarto obicitur.

Quarto obicitur potest; quia si speciebus superadditur qualitas ad trahendum secum corpus Christi; ergo & animæ debet superaddi alia qualitas ad trahendam secum gratiam habituales, quando mouetur localiter, & rursus alia ad singula accidentia supernaturalia, quæ habet in se, & quæ non potest propriis naturalibus viribus mouere. Respondetur negando similiter sequelam; quia anima vnitur physice & vere cum gratia, & cum aliis accidentibus supernaturalibus, quæ habet; atque adeo ratione illius vnionis poterit, vt dixi, exigere tanquam sibi debitum concursum ad trahenda secum illa accidentia, quem concursum non exigunt species in Eucharistia, cum non vniantur proprie cum corpore Christi. Quod si aliquis contendat, animam etiam habere aliquam qualitatem superadditam ad trahendam secum gratiam, & reliqua entia supernaturalia, quæ habet, non facile impugnetur; nec apparet in eo aliquo absurdum.

44. Quæstio satisfacta.

Petes, vtrum hæc qualitas superaddita ponenda sit vna in sola quantitate panis, an multæ in singulis accidentibus panis? Respondeo, debere poni in eo accidenti, vel subiecto, quod à nobis impellentibus immediate mouetur, seu in quo immediate imprimitur à nobis impulsus: illud enim est, quod secum trahit alia omnia. Videtur autem connaturalius, hoc esse solam quantitatem, nec produci à nobis multos impulsus, singulos in singulis accidentibus lapidis, quando illum mouemus; alioquin magis grauitaret lapis, quando haberet plures qualitates; quia sentiremus in ipso plures impulsus. Eodem ergo modo videtur ponenda hæc qualitas in illo solo accidenti, quod in pane recipit impulsus ab extrinseco; & trahit secum substantiam panis, & reliqua eius accidentia: quod videtur esse sola quantitas. De quo dicemus latius infra disp. 10. sect. 1.

Ponitur hac virtus in eo solo accidenti quod recipit in pane impulsus ab extrinseco.

SECTIO III.

Quæ denominationes tribuantur corpori Christi ratione specierum: vbi, vtrum corpus Christi in Eucharistia dicatur esse in loco?

45. Quæstio de modo loquendi.

Quæstio hæc est de modo loquendi: pendet tamen ex dictis sectione præcedenti circa vnionem corporis Christi cum speciebus; nam

qualis fuerit illa vnio, talis debet esse communicatio denominationum, & prædicatorum à speciebus. Sunt ergo huiusmodi prædicata in duplici differentia; alia scilicet, quæ significant mutationem localem factam in corpore Christi; vt si dicas, corpus Christi eleuatur, defertur, quiescit, &c. alia vero, quæ significant aliud genus mutationis factæ circa species, seu aliquod prædicatum conueniens proprie speciebus, vt calefieri, frigidari, videri, tangi, &c. de quibus omnibus possunt breuiter duæ regulæ præscribi.

Prima regula sit, prædicata prioris generis proprie tribuantur corpori Christi, quia cum corpus Christi in Eucharistia proprie, & intrinsece moueatur, licet accidens ad motum specierum, & intrinsece habeat nouam præsentiam, & distantiam, non est, cur non possit proprie ab iis formis denominari. Secunda regula sit, prædicata posterioris generis, quæ solum sunt propria specierum, non possunt nisi improprie, & figurate attribui corpori Christi, scilicet vt contento sub speciebus, quibus proprie tribuitur tale prædicatum. Sic dicimus, Christum videri, tangi, &c. quia licet sola accidentia sint obiectum terminans actum visionis, dicitur tamen corpus Christi visum mediate, id est, in suo continente; sicut qui videt bursum, dicitur videre pecuniam in ea contentam. Aduertendum tamen est, non omnia prædicata specierum attribui Christo etiam hoc modo, non enim dicitur Christus calefieri, comburi, &c. calefactis vel combustis speciebus.

Difficultas est, cur magis hæc, quam illa prædicata tribuantur Christo improprie; cur, sicut dicitur videri, non dicatur etiam calefieri? P. Vasquez infra disp. 193. cap. 2. ponit hanc regulam, vt prædicata, quæ tribui solent corpori ratione vestium, tribui etiam possint Christo ratione specierum, quæ sunt quasi vestis, quia Christus tegitur. Quare sicut qui tangit vestem, dicitur tangere hominem, sic, qui tangit species, tangere Christum. Verum hæc regula non videtur in vniuersum vera, quia in primis qui rumpit vestem, non dicitur rumpere hominem; & tamen fractis speciebus dicitur frangi corpus Christi, vt habetur in cap. Ego Berengarius, de consecrat. d. 2. Deinde qui madefacit vestem, dicitur madefacere hominem, & tamen madefactis speciebus panis, non dicitur madefieri corpus Christi. Ad quod probandum P. Suarez disp. 47. sect. 4. in 5. conclus. affert textum in cap. In quadam, de celebrat. Missarum; qui tamen non est ad rem: forsan fuit lapsus calami pro capitulo Cum Martha. §. Quæsiisti eodem titulo, vbi reprobari videtur ille modus loquendi. Illa ergo regula P. Vasquez non est in vniuersum vera. Magis assentior P. Suarez nullam in hoc præscribenti regulam, qui ait, eas loquutiones posse in hoc sensu vsurpari, quæ à sanctis Patribus vsurpatæ sunt, nec esse facile extendendas. Quod intellige, nisi ex circumstantiis satis appareat esse metaphorica loquutio, vbi tamen esset periculum, quod intelligerentur in sensu proprio; cauenda esset talis loquutio.

Hinc infero primo, corpus Christi proprie, & sine figura dici, quod manducatur; quia manducari solum importat talem motum localem, per quem ab ore in stomachum traicitur; nec ad hoc necesse est, quod dentibus confringatur, vel atteratur.

ratur, nec etiam quod gustu percipiatur, quidquid dicat Vasquez vbi supra, num. 15. alioquin cibus liquidus non manducaretur; vel etiam homo qui sensum gustus amisisset, non diceretur manducare.

49. Improprie dicitur frangi.

Infero secundo, Corpus Christi non nisi valde improprie dici frangi, fractis speciebus; vt habetur in officio Eucharistiæ: Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura. Fractio enim significat diuisionem partium rei, quæ frangitur: quæ diuisio non datur inter partes corporis Christi. Quare illa loquutio vsurpata à Berengario in confessione fidei, non debet intelligi in sensu omnino proprio. Oportuit autem, Berengarium illo termino vti, vt manifesta fieret abiuratio sui erroris negantis veram Christi præsentiam in Eucharistia; vt aduertunt Doctores in præfenti.

50. Etiam miseri.

Infero tertio, mixturem proprie non posse conuenire corpori Christi in hoc sacramento, sed improprie, & ratione specierum; quo sensu dicimus in Canone: Hæc commixtio corporis, & sanguinis Domini. Hæc est contra Vasquez vbi supra n. 17. qui contendit, mixturem proprie conuenire; quia mixtio ex proprio conceptu nec dicit diuisionem, nec corruptionem mistilium; nam granatritici miscetur cum granis hordei, quin corrumpantur, vel diuidantur. Cæterum, licet mixtio non includat corruptionem, negari tamen non potest, quod includat aliquam diuisionem partium; sicut ipsa grana, licet singula non diuidantur, acerus tamen tritici, cui miscetur hordeum, vere diuiditur per admixtionem hordei: ergo cum sanguis Christi non diuidatur per admixtionem hostiæ, sed solæ speciei vini, dicendum est, mixturem proprie loquendo solum intercedere inter species.

51. Insuper.

Dices, si granum tritici miraculose replicaretur idem in pluribus locis, ita vt appareret acerus ex multis granis, & huic acerus misceretur acerus hordei; tunc mixtio fieret ex hordeo & tritico, licet granum non esset intrinsece diuisum per partes sui, sed solum secundum præsentiam: ergo eodem modo idem sanguis Christi diceretur mixtus aliis speciebus vini non consecrati, licet idem sanguis totius sit in omnibus illis locis.

Respondeo.

Respondeo in illo casu fieret mixtio ex præfentis tritici, & præfentis hordei, vero & propria, quia illæ essent distinctæ, & diuisæ inter se: inter hordeum tamen, & triticum ipsum non esset propria, & rigorosa mixtio, sed apprensus; sicut & ipse acerus tritici non erat verus, sed apprensus. Alioquin si illa esset vera mixtura, & propria, sequeretur, si vinum granum tritici milies replicatum eo modo misceretur cum decem granis hordei, & ex illis sic mixtis fieret panis, posse valide consecrari illum panem; quia ex eiusmodi massa mixta ex mille granis tritici, & decem hordei fieri posset panis consecrabilis; consequens tamen in illo casu nemo concederet; quia re vera non esset panis triticeus, sed apprensus; nec mixtio esset propria, & vera, sed etiam apprensus. Vnde in materia sacramenti Confirmationis, quæ debet esse mixta ex oleo, & aliquo balsamo, si vasi olei infunderetur tenuissima, & vix perceptibilis gutta balsami, quæ secundum se non sufficeret ad mixturem requisitam, & ad verum christina conficiend-

Exemplo Christum miseri.

dum; tunc licet illa gutta diuinitus eadem sola replicaretur in multis locis, & misceretur inter partes olei, non multiplicata, sed solum replicata, esset quidem mixtio apprensus, sed non esset verum christina, nec vera mixtio; atque ideo si requiritur vera mixtio balsami ad valorem illius sacramenti, credo, quod non sufficeret illa materia propter defectum sufficientis mixturem, ad quam non sufficit replicatio eiusdem inter partes alieni miscibilis, vt dictum est.

52.

Ex dictis inferitur breuiter resolutio illius quæstionis, quæ prolixè ab antiquis tractatur, & quæ ferè est quæstio de modo loquendi: an scilicet Christus in hoc sacramento dicatur esse in loco? Quod dubium mouet S. Thomas quæstion. 75. artic. 1. & quæst. 76. artic. 5. cum quo breuiter dicendum est, corpus Christi, si comparatur ad species, non esse in illis vt in loco, quia sicut substantia panis non dicitur esse in suis accidentibus vt in loco, ita nec corpus Christi, quod succedit substantiæ panis sub illis accidentibus. An vero, si comparatur corpus Christi ad locum specierum, potest etiam comparari dupliciter; scilicet vel corpus Christi secundum se, vel vt denominatum & vestitum speciebus. In hac secunda consideratione potest dici corpus Christi esse in illo loco circumscriptiue non proprie, sed improprie, & secundum quid; nam sicut ratione specierum dicitur videri, tangi, &c. improprie tamen, vt diximus, quia species videntur, tanguntur, &c. Sic etiam potest improprie dici circumscriptiue loco, quia species circumscribuntur; cum eadem sit ratio. Denique si substantia corporis Christi secundum se comparatur ad locum, non dicitur esse in loco physice, & quantitaue, seu circumscriptiue; quia quamuis sit ibi præfens proprie loquendo, non tamen per vbi circumscriptiue; de cuius ratione est, quod res vbiata correspondeat partibus spatij par partes sui ipsius; vt dixi in Philosophia: & in hoc sensu negat S. Thomas illo articulo, corpus Christi esse in loco in hoc sacramento.

53.

Maior difficultas esse potest, an illud vbi, quod habet corpus Christi, sit vbi definitiuum? Sanctus Thomas illo artic. 5. ad 1. negat esse definitiuum; quia non ponitur taliter ibi corpus Christi, vt non sit alibi, verum hoc pertinet omnino ad modum loquendi: nam si dicas vbi definitiuum esse, vt res, quæ est, in hoc loco definitiue non sit alibi, plane non diceretur Christus esse definitiue in Eucharistia; imo neque anima Christi vere in caelo erit definitiue, cum non sit taliter ibi, vt non sit alibi. Si vero cum aliis dicas, de ratione vbi definitiui solum esse, quod res taliter sit in hoc loco, vt eo ipso non possit sine nouo miraculo esse in alio loco separato, tunc magis potest dubitari, an Christus habeat vbi definitiuum in Eucharistia. De hoc tamen diximus supra disp. præcedenti sect. 8.

An dicitur sit hoc vbi definitiuum, quæstio est de nomine.

DISPUTATIO VII.

De conuerfione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi.

SECTIO I. Quæ requirantur, ut unum in aliud conuertatur.

SECTIO II. Refertur prima sententia de natura huius conuerfionis.

SECTIO III. Impugnatur responsio, & sententia Aegidij de Coninck, de necessitate nouæ actionis productiuæ corporis Christi.

SECTIO IV. Examinantur solutiones recentiorum ad defendendam productionem nouam corporis Christi.

SECTIO V. Refertur, & impugnatur alia duæ sententiæ.

SECTIO VI. Proponitur, & explicatur nostra sententia.

SECTIO VII. Explicatur iuxta hanc sententiam omnes conditiones requisite ad veram conuerfionem in conuerfione Eucharistica.

SECTIO VIII. Dissoluntur obiectiones contra nostram sententiam.

SECTIO IX. Respondetur ad alia argumenta recentiorum contra nostram sententiam.

SECTIO X. Infertur ex dictis resolutio aliquarum questionum.

SECTIO XI. Vtrum per hanc conuerfionem desinat omnino substantia panis?

SECTIO XII. Vtrum substantia panis, & vini annihilentur.

I. Potissima huius materiae questio.

ENIMVS iam ad potissimam huius materiae difficultatem, quomodo conuertatur panis, & vinum in corpus, & sanguinem Christi; de qua difficultate agit potissime S. Thomas artic. 4. huius questionis 75. & cum eo latissime Recentiores; quorum proluxa disputatio rem ex se difficilem non parum, difficiliorem reddidit. Meum munus erit hanc controuersiam ad eam mensuram reducere, vt facile possit à lectore comprehendere; punctum difficultatis exprimere, aliorum sententias breuiter reicere, & nostram qua fieri possit claritate aperire. Oportebit autem in primis præmittere, quid intelligant nomine Conuerfionis, quando dicimus panem conuerti in corpus Christi: quam quidem questionem utpote Philosophicam tractauit in lib. de Generatione. Necessetamen esse illam doctrinam in præfenti compendiose repetere, vt omnino necessariam ad nostram controuersiam.

SECTIO I.

Quæ requirantur, ut unum in aliud conuertatur.

2. Hic tantum est consuetudines communis

Hæc questio plus habet de nomine, quam de re; non enim quærimus de naturis re-

rum in seipsis, sed an hæc, vel illa mutatio appellari possit conuerfio: Quare sicut in aliis questionibus de modo loquendi consulendus nobis præcipue est communis hominum loquendi, & concipiendi modus, & conuerfiones etiam, quæ frequentius occurrunt, & pro quibus hoc nomen impositum est, vt ex illis ad similes solum mutationes hoc vocabulum extendere possimus.

In primis ergo, vt aliqualem conuerfionis definitionem præmittam, conuerfio dicitur transmutatio vnius rei in aliam; quod ipsum conuerfionis nomen sonare videtur: ex quo apparet discrimen conuerfionis ab aliis naturalibus. Nam illuminatione aëris, v.gr. est mutatio à non lucido in lucidum; non tamen est conuerfio, quia non est transitus à re in rem, sed à negatione, seu priuatione ad formam. Conuerfio ergo ex suo conceptu versatur inter duos terminos positiuos; alter dicitur terminus à quo, & alter terminus ad quem: vt cum lignum conuertitur in ignem, lignum est terminus à quo, & ignis est terminus ad quem.

Hinc infertur primo, conuerfionem includere in suo conceptu duas mutationes: alteram negatiuam, alteram positiuam; nam in exemplo positio, quando lignum conuertitur in ignem, datur vna mutatio negatiua ligni in non lignum; & altera positiuam, ex non igne & ignem. Prima mutatio habet pro termino à quo lignum, & pro termino ad quem negationem ligni: secunda mutatio habet pro termino à quo negationem ignis; & pro termino ad quem ipsum ignem. Itaque tota conuerfio, sicut includit duas mutationes, ita versatur inter quatuor terminos: duos negatiuos, & duos positiuos; quod in omni conuerfione facile reperies. Omnis enim conuerfio est desitio vnius cum successione alterius: quare solus terminus à quo denominatur à conuerfione conuersus; terminus vero ad quem non dicitur conuersus, sed succedens alteri per conuerfionem.

Infertur secundo, multiplicè dari conuerfionem: alia est accidentalis; vt ex frigido in calidum: alia substantialis, vt ex ligno in ignem: itè alia formalis, vt cum succedit vna forma alteri sub eadem materia, vt in casu positio, quado ex ligno fit ignis: alia possit esse conuerfio materialis, si eadem forma è contra diuinitus transiret ab vna materia in aliam: alia denique conuerfio substantialis totalis, vt panis in corpus Christi: non enim manet substantia communis vtrique termino, sed tota substantia variatur, & hæc appellatur transsubstantiatio, id est transitus vnius substantiæ in aliam.

Infertur tertio, ad omnem conuerfionem requiri, quod detur connexio aliqua inter desitionem vnius termini, & positionem alterius: ratione cuius desitio vnius non sit mere concomitantè cum positione alterius; quod in primis constat ex omnibus conuerfionibus, quas experimur. Frigus enim repugnat calori, ignis ligno, mors vitæ, &c. quod & nomen ipsum conuerfionis sonare videtur; hoc enim transire in illud, non est mere desinere, quando aliud incipit: alioquin si nunc desinat lapis, & Angelus creetur, diceretur lapis conuersus in Angelum, quod est ridiculum: requiritur ergo connexio aliqua inter desitionem vnius, & positionem alterius. An vero hæc connexio debeat esse physica, & ex natura rei; an vero sufficiat connexio extrinseca ex fine, seu intentione operantis, nolentis ponere vnum nisi destruendo aliquid, dicemus infra sect. 10.

Aduerte

Aduerte tamen; cum dicimus requiri connexionem inter positionem vnius, & desitionem alterius, non debere ita stricte accipi, vt introductio vnius termini sit causa formalis expulsiōis alterius. Nam licet aliquando ita contingat, calor enim formaliter expellit frigiditatem, & expulsio frigoris est effectus secundarius proueniens à calore, prius enim intelligitur subiectum calidum, quam expellatur frigus, & ideo expellitur frigus, quia inducitur calor, & non è contra; vt dixi in secundo Physic. agens de causa formali. Cæterum aliquando introductio vnius formæ non est causa formalis expulsiōis alterius: nam forma ignis non est causa formalis expulsiōis formæ ligni, vt dixerimus in prædicto loco: cum enim ante formam ignis dentur in subiecto dispositiones ad ipsam in priori naturæ, & per has dispositiones expulsiæ fuerint dispositiones requisite ad formam ligni; consequens est, vt independentè à forma ignis expellatur forma ignis ex defectu ipso suarum dispositionum; & per consequens forma ligni non expellitur formaliter, & immediate à forma ignis, sed desinit ob defectum suarum dispositionum, quæ expelluntur non à forma ignis, sed à calore, & aliis dispositionibus præcedentibus formam ignis. Habemus ergo non requiri ad hoc, vt vnum conuertatur in aliud, quod vnum expellat aliud; nam lignum transit in ignem, & tamen forma ignis non expellit formaliter, & immediate formam ligni. Sufficit ergo ad conuerfionem, quod detur inter vtrumque terminum connexio saltem mediata, & ex consequenti; ratione cuius introductio vnius termini habeat ordinem cum expulsiōe alterius.

Infertur quarto, ad omnem conuerfionem propriam requiri, quod detur aliquod cõmune, quod idem perseueret cum vtroque termino, & in ordine ad quod vterque terminus repugnet. Sic enim videmus contingere in omnibus conuerfionibus, quas experimur; nam forma ligni, & ignis pugnat in ordine ad eandem materiam, quæ manet sub vtraque, calor & frigus in ordine ad idem subiectum; corpus Christi, & substantia panis versantur circa eandem accidentia; & sic de aliis. Ratio autem huius conditionis est, quia ipso eo, quod vnum conuertatur in aliud, dicitur vnum fieri ex alio, & vnum terminum formalem succedere alteri, & poni loco alterius, & supplere vicem illius: supplere autem debet esse in ordine ad aliquod tertium, cui deest terminus à quo, & cui aduenit terminus ad quem in aliquo munere, quod prior terminus exercebat circa aliquod tertium, quod idem munus exercebat terminus adueniens, & ratione cuius successione dicitur hoc secundum esse quod erat primum. Sic enim dicimus, quod erat lignum, iam est ignis; quod erat homo, iam est eademer; imo in præfenti dicitur aliquando, quod erat panis, est corpus Christi: qui modus loquendi vsurpari solet in quacumque conuerfione; non quod significetur identitas omnimoda vtriusque extremi (nam in hoc sensu essent falsæ prædicationes) sed solum successio in eodem munere circa aliquod tertium: quasi dicas, munus, quod antea exercebat forma ligni, exercet modo forma ignis: sicut etiam, quando Petrus succedit Paulo in Prætura, dicere vulgo solemus, quod antea erat Paulus in hac ciuitate, est nunc Petrus; qui modus loquendi est de intrinseca ratione conuerfionis, vt patet. Nam eo ipso, quod audias, aquam

fuisse conuersam in vinum, dicere poteris, aquam factam esse vinum, seu id, quod erat aqua, esse iam vinum: non posset autem hæc loquutio villo modo vsurpari, si non maneret aliquod tertium, in ordine ad quod terminus adueniens succederet præcedenti in eodem munere, vt de se constat; nam si, destructo omnino lapide, Deus produceret Angelum, nullo modo dici posset: lapis factus est Angelus; nec, id, quod erat lapis, est iam Angelus; ergo dicendum est, de ratione conuerfionis, prout ab omnibus communiter concipiatur, & vsurpatur, esse, quod aliquid maneat commune vtrique termino in ordine ad quod vterque terminus repugnet. Alioquin si hoc non requireretur, sed sufficeret repugnantia ad existendum simul ex decreto Dei, v.g. possemus dicere bella, quibus orbis plenus erat ante Christi natiuitatem, conuersa fuisse in Christum, quia nimirum Deus sustulit bella, vt Christus cum maiori decencia nasceretur; quod tamen videtur omnino falsum.

Infertur quinto, in omni conuerfione reperiri duplicem terminum positiuum à quo, & duplicem terminum positiuum ad quem: terminus à quo dupli- (& idem est de termino ad quem) alius dicitur terminus totalis, alius terminus formalis: exemplum sit in conuerfione, qua ex ligno fit ignis; nam forma ligni est terminus formalis à quo, id est, est illud quod expellitur à composito; & forma ignis est terminus formalis ad quem, id est, est illud, quod de nouo introducitur in illud compositum. At vero lignum dicitur terminus totalis à quo, & ignis dicitur terminus totalis ad quem. Sic etiam in conuerfione Eucharistica, termini formalis sunt substantia panis, & corpus Christi; terminus vero totalis à quo, est concretum ex pane & accidentibus; & terminus totalis ad quem est concretum ex corpore Christi, & accidentibus panis.

Infertur sexto, in omni conuerfione requiri, quod desinat saltem terminus totalis à quo, v. g. vt ex ligno fiat ignis, requiritur, quod lignum desinat simpliciter. Quod ex ipsa voce conuerfionis satis constat, & ex iis, quæ supra diximus de duabus mutationibus, quas conuerfio includit in suo conceptu. Alias si terminus totalis non desineret, nihil erit, quod desinat per conuerfionem. Conuerti autem vnum in aliud, est vnum desinere in aliud, transire in aliud: ergo non manet in suo esse. Maior est difficultas, an etiam debeat desinere terminus formalis à quo, an scilicet ipsa etiam forma ligni debeat perire; an satis sit exire ab illo composito; in quo breuiter dicendum, ad hoc vt lignum dicatur conuerti in ignem, requiri destructionem ligni, non destructionem formæ ligni: at vero ad hoc, vt non solum dicatur lignum conuerti in ignem, sed etiam forma ligni in formam ignis, requiritur etiam desitio ipsius formæ ligni. Prima pars responsionis probatur, quia homo dicitur conuerti in cadaver, vel in ignem; & tamen forma hominis non desinit simpliciter esse, sed solum desinit informare illam materiam; ergo destructio termini formalis non requiritur, vt compositum dicatur conuerti in aliud. Secunda vero pars constat etiam ex dictis; quia illud, quod dicitur conuerti in aliud, eo ipso dicitur desinere in aliud; ergo vt de ipso termino formali dicatur vere, quod conuertitur in alium terminum formalem, requiritur desitio ipsius termini formalis. Ex quo fit, quod in casu positio licet homo

dicatur

7. homini dicitur modus.

3. Quod sit conuersio.

4. Versatur inter duos terminos positiuos.

4. Includit duas mutationes.

5. Dicitur quatuor terminis.

5. Multiplex est conuersio.

6. Totalis dicitur transsubstantiatio.

6. Requiritur connexionem aliquam inter desitionem termini & positionem alterius.

9.

Requiritur duplicem terminum positiuum à quo, & duplicem terminum positiuum ad quem.

10.

Requiritur quod saltem desinat terminus totalis à quo.

Quid dicitur de termino formali à quo.

11.

Forma ho- minis non dicitur con- uersa in for- mam cada- ueris.

Valentia. put. 6. q. 3. p. 3. col. 3. ubi ait, formam nutrimenti conuerti in formam uiuentis, id est, in animam; licet hæc loquutio non sit tam usitata inter formas quam inter composita, non ideo est minus vera; sed quia denominationes communiter tribuuntur suppositis completis, & non vni parti, ideo communiter compositum dicitur conuerti in compositum; quia illud est, quod definit ut

Conuertitur quod, & incipit ut quod. Cæterum in conuersione Eucharistica communiter etiam dicitur conuerti terminus formalis in alium formalem, scilicet substantia panis in corpus Christi; quia substantia panis non solum definit esse in illo composito, sed definit esse simpliciter; & aliunde cum non sit forma, sed integrum suppositum, non est cur non dicatur simpliciter, & absolute conuerti in corpus Christi, iuxta doctrinam traditam.

12. Confirmari potest ex modo loquendi sanctorum Patrum, qui contra Eutychem inde probabant, naturam Diuinam non potuisse conuerti in naturam humanam, vel aliam naturam, quia scilicet natura Diuina non potest desinere esse.

Sic loquitur Vigilius Martyr lib. 4. contra Eutychem, quatuor columnis ante finem, ubi ex Hæreticorum etiam confessione supponit, Verbum non potuisse in aliud conuerti, his verbis: Nam qui paulo ante Dei Verbum inconuertibile fassi fuerat, rursus id nescio qua conuersione mutatum asserere voluit. Gelasius item Papa de duabus naturis paulo post principium, qui uterque habetur in quinto tomo Bibliothecæ Patrum, & alij id pro comperto supponunt, si Verbum in aliam naturam conuerteretur, id desitionem arguere Diuinitatis; quia nimirum id, quod in aliud conuertitur, non manet amplius in seipso.

13. Huic doctrinæ opponit se P. Coninck in præfenti, dub. 4. n. 135. dicens, numquam denominari à conuersione ipsas formas, nec dici frigus conuersum esse in calorem, sed frigidum in calidum, quod est subiectum conuersionis: sed certe negare non potest, ipsam etiam formam dici conuerti in aliam: sic etiam Christus dixit Ioan. 16. Tristitia vestra uertetur in gaudium; ubi vnam formam dicitur etiam in aliam subsequenter conuerti. Esther 9. Luctus, atque tristitia in hilaritatem, gaudiumque conuersa sunt. & cap. 17. Conuerte luctum nostrum in gaudium. Leuit. 13. eo quod omnis lepra in candorem versa sit; & alibi passim. Porro si vna forma accidentaliter conuerti dicitur in aliam, ut tristitia in gaudium, rubor in albedinem, &c. quanto magis dici poterit vna forma substantialiter conuersa in aliam, anima equi in formam cadaueris, forma ligni in formam cineris, & sic de aliis?

14. Hinc tamen oritur duplex difficultas: prima, an sicut requiritur desitio termini formalis à quo, ut possit dici terminus formalis conuerti in formalem ad quem; sic etiam requiratur inceptio noua termini formalis ad quem, ad hoc, ut terminus à quo dicatur in ipsum conuersus? Sic enim sentiunt plures, qui ideo ponunt in Eucharistia actionem nouam terminatam ad substantiam corporis Christi in se ipsa, qui substantia panis dicitur conuersa in ipsum corpus Christi.

Cæterum verius est, non requiri inceptionem termini formalis ad quem; & quidem si require- retur talis inceptio, non satis esset ponere actionem nouam terminatam ad corpus Christi; nam illa actio non est satis, ut corpus Christi dicatur simpliciter incipere, sicut nec desitio illius actionis sufficit, ut corpus Christi dicatur simpliciter desinere, sed solum dicitur incipere, vel desinere terminare duas actiones; ergo si philosophandum esset de inceptioe termini ad quem, sicut de desitioe termini à quo, dicendum esset consequenter, sicut ex parte termini à quo requiritur simpliciter desitio, ita ex parte termini ad quem requiri inceptionem simpliciter, & non solum inceptio- nem nouæ actionis ad ipsum terminatæ. Ratio ergo discriminis inter terminum à quo, & ad quem, sumitur ex supra dictis: nam terminus à quo est, qui denominatur conuersus, & per consequens desinens in aliam; atque adeo ex parte eius requiritur desitio simpliciter; at vero terminus ad quem solum denominatur per conuersionem succedens termino à quo: ad hoc autem non est necesse, quod de nouo incipiat habere esse, sed ad summum, quod incipiat esse in illo munere, in quo succedit termino à quo; quod discrimen amplius confirmabitur ex dicendis infra pro nostra sententia.

Ex hoc autem oritur secunda difficultas: an, sicut ad conuersionem termini formalis in formalem non requiritur inceptio simpliciter termini formalis: sic etiam non requiratur inceptio simpliciter termini totalis ad quem. v. gr. si diuinitus conseruaretur in vno subiecto calor intensus cum frigore intenso, & postea, cessante miraculo, periret frigus, manente calore, an diceretur tunc frigidum conuerti in calidum, seu frigus illud in illum calorem? Ratio dubitandi est, quia tunc verè desinit frigus ex vi caloris. Respondeo tamen illam non esse proprie conuersionem, quia conuersio (ut dictum est) sicut denominat conuersum terminum à quo, ita denominat succedentem terminum ad quem: successio autem ex suo conceptu importat inceptionem: ergo terminus formalis ad quem licet non incipiat in suo esse, debet tamen incipere in illo munere, in quo succedit termino à quo; & per consequens terminus totalis ad quem, debet de nouo incipere.

His ergo de conuersione in communi suppositis, videamus iam quomodo in Eucharistia ratio conuersionis reperitur.

SECTIO II.

Refertur prima sententia de natura huius conuersionis.

Supponendum in primis, in consecrationem Eucharistiæ non solum inueniri positionem corporis Christi utrumque sub speciebus panis, sed veram, & realem conuersionem substantiæ panis in corpus, & substantiæ vini in sanguinem Christi. Quæ doctrina licet in Scriptura sub his terminis non sit expressa, & licet antiquitus forsitan non fuerit tam dilucide propofita, semper tamen quod ad rem ipsam in Ecclesia credita fuit, ut definit Tridentinum sess. 13. cap. 4. & sub eodem nomine conuersionis definita fuerat in Florentino in decreto Eugenij, & insinuata à SS. Patribus passim, quorum verba afferit Suarez in præfenti disput. 50.

15. Non requiritur inceptio termini formalis ad quem.

Ratio discriminis.

16.

Non esset tunc proprius conuersio.

Terminus totalis ad quem debet de nouo incipere.

17. Suppono in Eucharistia referri veram conuersionem.

Trident. Florent.

put. 50. sect. 1. Addit Tridentinum, hanc conuersionem conuenienter, & proprie ab Ecclesia appellari Transsubstantiationem.

18. Hinc ergo nascitur huius quæstionis difficultas; nam imprimis talis conuersio non videtur posse clare colligi ex scriptura, ex qua solum constat, corpus Christi contineri sub speciebus panis; hoc autem potuit stare sine conuersione panis in ipsum: ergo cum aliunde difficile sit in hoc mysterio explicare veram rationem conuersionis substantialis, non est, cur mysterium difficile difficilius reddatur, scriptura non cogente. Deinde, non dari in præfenti conuersionem substantialem, probatur, quia nulla interuenit actio substantialis, ergo nec conuersio substantialis. Probatur consequentia, quia conuersio substantialis est mutatio substantialis. Antecedens vero probatur, quia non est aliquis terminus substantialis, ad quem talis actio conuersua terminetur; non quidem corpus Christi; hoc enim iam præsupponitur existens; sed nec aliqua vnio corporis Christi ad species; nam hæc non est substantialis, sed mere accidentaliter, & impropria, ut constat ex disp. præcedenti. Ergo non possumus assignare in hoc mysterio aliquam actionem nouam substantialem, & per consequens nec substantialem conuersionem.

19. Hæc difficultas diuinit Theologos antiquiores, & recentiores in varias sententias, quas quidem omnes sigillatim referre prolixum esset, & inutile; sunt enim innumeræ, & quarum plures falso forsitam suis Auctoribus tribuuntur. Quare operæ pretium duxi eas solum afferre, quæ apud recentiores, qui clarius suam mentem aperuerunt, communiores sunt. Nam ex iis, quæ circa has sententias dicta fuerint, facile erit de aliis iudicare. Videatur tamen Vasquez, qui plures refert in præfenti, disp. 181. c. 1. & sequentibus.

20. Prima ergo sententia sit, quæ docet, ad conuersionem Eucharisticam necessario requiri aliquam nouam actionem terminatam ad ipsam substantiam corporis Christi: nam licet corpus Christi ante verba consecrationis sufficienter conseruetur per actionem, qua pendet à Deo: post consecrationem tamen incipit dependere per aliam nouam actionem, cum non repugnet, aliquem effectum pendere simul per duas actiones adæquatas: & hæc quidem actio non dicitur proprie productio, sed conseruatio corporis Christi, eo quod per illam non incipit de nouo existere extra causas. Cæterum, si antea non existeret, hæc ipsa actio talis est, ut per ipsam sufficienter produceretur de nouo ille effectus. Itaque hæc sententia petit, quod actio aliqua de nouo terminata ad terminum formalem conuersionis in se ipso, quod est corpus Christi; alioquin non saluaretur perfecte, quomodo panis conuertatur substantialiter in corpus Christi. Hanc sententiam tenent aliqui antiquiores, quos refert, & sequitur Suarez in præfenti, disp. 50. fere per totam. P. Egidius Coninck in præfenti art. 4. dub. 5. & plures recentiores. Fundamentum præcipuum est, quia hæc conuersio est substantialis; sed actio substantialis debet terminari ad aliquid substantiale; ergo per hanc actionem conuersiuam attingitur aliqua substantia, non alia; ergo corpus Christi secundum se ipsum.

21. Hæc sententia licet non paucis sit valde plausibilis, mihi numquam potuit placere, idque tri-

plici potissimum capite. Primo, quia hæc actio non videtur possibilis. Secundo, quia non videtur sufficiens ad conuersionem. Tertio, quia non est necessaria ad veram conuersionem. Et, ut ad primum veniamus, admitto, posse de potentia absoluta eundem effectum dependere simul à duplici causa adæquata, siue ab vna, & eadem per duplicem actionem adæquatam. Cæterum in nostro casu est peculiaris difficultas, ut corpus Christi terminet nouam actionem adæquatam; quia illa actio in sententia Patris Suarez procedit ab humanitate ipsius Christi, & per consequens sequeretur, idem esse causam sui ipsius; quod in omni bona Philosophia repugnat, loquendo de vera & Physica causalitate; quod non solum debet intelligi de prima productione, sed etiam de conseruatione, ut docet S. Thomas 1. p. q. 104. artic. 2. ad 2. negans posse Deum facere, quod aliqua creatura conseruet se ipsam.

22. Responderet P. Suarez ubi supra sect. 5. idem non posse esse causam sui ipsius quoad primam actionem, per quam accipit esse; non vero repugnare, quod eadem res habens iam esse per vnam actionem, sit causa sui ipsius per aliam secundam actionem posteriorem; quia in hoc casu iam supponitur cum tota sua entitate independentem à secunda actione. Sed contra; primo, quia hæc doctrina non potest stare cum definitione causæ in communi; quam ipse Suarez tradidit tom. 1. Metaph. disp. 12. sect. 2. quod scilicet causa sit principium, per se, influens esse in aliud; ubi requiritur ad rationem cuiuscumque causæ distinctio inter causam, & effectum, nulla facta prorsus exceptione.

23. Contra secundo, quia omnis causa secundum esse, per quod causat, debet præsupponi ad effectum: non potest autem corpus Christi præsupponi ad seipsum prioritate naturæ, de qua loquimur (nam prioritas temporis per accidens se habet ad causandum) licet enim actio prima, qua præintelligitur corpus Christi conseruari à solo Deo, sit prior quam secunda actio, qua conseruatur in Eucharistia; & inter illas duas actiones, possumus concipere ordinem prioris, & posterioris; & per consequens corpus Christi ut conseruatum per vnam actionem sit prius se ipso ut conseruato per aliam: cæterum tota hæc prioritas est vnus actionis ad aliam, non vero corporis Christi ad seipsum; quia cum corpus Christi conseruatum per illas duas actiones sit vnum & idem etiam ratione, non potest intelligi, quod sit prius seipso; prioritas enim realis essentialiter est ad aliud, ut de se constat; ergo corpus Christi secundum se non influit per secundam actionem in seipsum. Patet consequentia; quia per prioritatem causæ ad effectum, non solum significamus prioritatem actionis ad effectum, sed multo magis prioritatem ipsius causæ secundum suam entitatem ad effectum secundum suam entitatem, imo prioritas, quam habet actio, est solum prioritas originis; prioritas vero, quam habet entitas causæ, est prioritas naturæ: ergo ubi non datur hæc prioritas, non datur vera causalitas.

24. Contra tertio; quia ex illa doctrina non parum infirmantur plura dogmata nostræ Religionis; quod scilicet Deus sit improductus; quod Spiritus sanctus distinguatur à Filio: quod Filius à Patre; quod vna persona præcedat à seipsa &c. Posset enim aliquis dicere, Deum ut præexistentem

ria displicet ex triplici capite. Primo quia non videtur possibilis actio.

Quia idem esse causam sui ipsius.

Respondet Suarez.

Impugnatur primo.

Impugnatur secundo.

Impugnatur tertio.

sistentem cum suo esse independentem ab alio, posse esse principium actionis, qua iterum habeat idem esse à seipso: item Filium ut procedentem à Patre, & ut præintelligitur cum suo esse accepto à Patre per generationem, posse esse principium generandi, vel spirandi seipsum, & per consequens dandi sibi iterum idem esse, quæ omnia absurda sunt, & contra omnem Philoſophiam, & Theologiam.

25. Impugnatur quarto. Contra quarto, quia iam illa actio secunda non esset adæquata respectu corporis Christi, ut vocatur ab eis Auctoribus. Probatur sequela, quia actio adæquata dicitur illa, ex vi cuius nulla alia intellecta, quam terminet idem effectus, ponitur sufficienter effectus à parte rei; at vero ista actio essentialiter est talis, ut præsupponat corpus Christi existens, & per consequens conferuat per aliam actionem; ergo ista actio ex suo conceptu non est adæquata, sed inadæquata; sicut actio speciei in actum visionis ex suo conceptu est inadæquata, quia non potest ponere effectum à parte rei, nisi simul detur influxus potentie visive in eundem effectum.

26. Reicitur evasio aliorum qui admittit anima causalitatem in corpore, & in anima. Ex quibus etiam reicitur evasio aliorum, qui ne concederent, aliquid esse causam sui ipsius, dixerunt, animam Christi producere suum corpus, corpus vero producere animam, & per hoc nihil pendere à seipso. Contra hoc tamen est, quod iidem rationibus, quibus impugnatur productio sui ipsius, impugnatur etiam mutua causalitas & dependentia; nam ex hac sequeretur, aliquid esse causam mediatam sui ipsius, & per consequens esse priorem, & posteriorem seipſa, & Filium posse procedere à Spiritu sancto, & alia huiusmodi: nam licet successiue possit aliquid pendere à suo effectu (possem enim ego nunc reproducere diuinitus meum patrem) ceterum pro eodem instanti fieri non potest, ut ego influam nunc in eam entitatem, à qua nunc actualiter accipio meum esse. Sed de hoc dixi tomo de Incarnatione, disputat. 8. sect. 6. vbi impugnavi aliquos recentiores, qui nostram doctrinam amplexi sunt quoad causalitatem physicam, negant tamen quoad causam moralem; vbi tamen probavi, eandem debere esse de utraque rationem. Quare non est, quod amplius in hoc capite immoremur.

27. Secundo non videtur hoc actio sufficiens ad conversionem. Veniam ergo ad secundum caput impugnationis, quod scilicet prædicta actio, esto esset possibilis, non esset actio conuersiva panis in corpus Christi; quod quidem probatur, quia actio conuersiva debet esse illa, per quam corpus Christi succedit substantie panis in eodem munere in ordine ad eadem accidentia, ut constat ex doctrina Sectionis præcedentis: conuerti enim panem in corpus Christi, non est definire panem, & produci corpus Christi, sed succedere corpus Christi substantie panis; ergo productio corporis Christi, formaliter loquendo, non est conuersio panis in ipsum. Explicatur hoc, exemplo generationis hominis, vbi possumus etiam considerare duas actiones; alteram, qua creatur anima rationalis; alteram, qua vnitur corpori; illa prior actio, licet præsupponatur ad generationem nominis, non est tamen formaliter loquendo, generatio hominis; nam licet anima præexistet creata multis retro annis si tamen modo vnitur corpori, nunc dicitur homo generari, sicut modo dicitur alimentum conuerti in hominem, licet forma hominis modo non producat; actio ergo conuersiva ali-

28. Tertio impugatur quia talis actio non est necessaria. Denique impugnatur prædicta sententia ex tertio capite; quia nimirum illa actio, licet esset possibilis, non est tamen necessaria ad explicandum hoc mysterium; ergo cum aliunde sit difficilis, & valde miraculosa, non est ponenda; nec enim oportet multiplicare miraculosa, aut nouas difficultates congerere, quibus hoc mysterium difficilius reddatur. Porro, non esse necessariam talem actionem, probari potest triplici etiam capite. Primo, quia, quod Fides docet in hoc mysterio, solum est, quod detur conuersio panis in corpus Christi, quæ conuersio transsubstantiatio appellatur, Ad hoc autem non est necessaria productio noua corporis Christi, sed sufficit actio, qua corpus Christi de nouo introducatur, & ponatur sub illis accidentibus succedendo substantie panis in eodem munere: sicut ad hoc, ut dicatur alimentum conuerti in hominem, non est necessaria productio termini formalis, nempe anime rationalis, sed sufficit productio vnionis, seu introductio noua anime rationalis in illam materiam.

29. Infinitum. Dices, hoc quidem sufficeret ut terminus totalis diceretur conuerti in totalem, sicut alimentum dicitur conuerti in substantiam hominis; non vero ut terminus formalis conuertatur in formalem; non enim dicitur forma alimenti conuerti in animam rationalem. Sed contra, quia in rigore loquendo etiam forma alimenti conuertitur in formam rationalem, ut dixi Sectione præcedenti; hoc enim non significat inceptionem simpliciter forme rationalis, sed successiorem in eodem munere, ut ibi dictum est; quare sufficit etiam, ut dicatur panis conuerti in corpus Christi.

30. Infinitum ut. Dices iterum, in hoc mysterio non solum ponendam esse conuersionem panis in corpus Christi, sed etiam conuersionem substantialem, quæ sit transsubstantiatio; hæc autem debet esse actio substantialis, & per consequens terminata ad aliquem terminum substantialem: quare cum vnio corporis Christi cum speciebus sit accidentalis, fatendum est, hanc productionem terminari etiam ad ipsum corpus Christi secundum se. Sed contra, quia imprimis Ecclesia solum docet, hanc esse conuersionem substantie in substantiam, & transsubstantiationem: nondum vero dixit, esse conuersionem substantialem. Quod si non sit idem esse conuersionem substantie in substantiam, & esse substantialem, non est, cur cogamur ad defendendum vtrumque. Re tamen vera censeo, dicendam esse conuersionem substantialem; ad hoc enim non requiritur, quod sit productio substantie, seu quod terminus formalis productus sit substantialis, sed quod terminus formalis ad quem, & à quo conuersionis sit substantialis: sicut in prædicto exemplo conuersio alimenti in substantiam hominis dicitur conuersio formalis, & transformatio; quia licet forma hominis non producat, est tamen terminus formalis, ad quem fit conuersio; ergo similiter in præſenti potest dici conuersio substantialis, & transsubstantiatio denomi-

31. Respondent aliqui in vnionem esse modum substantialem. Respondent aliqui, conuersionem alimenti in substantiam hominis esse conuersionem formalem, & transformationem; quia licet non sit productio forme rationalis, est tamen productio vnionis, quæ est quedam forma modalis substantialis; at vero in præſenti non dari alium terminum substantialem, qui possit produci per hanc conuersionem substantialem, nisi corpus Christi. Sed re vera hoc effugium est valde friuolum, tum quia modus vnionis non dicitur simpliciter forma hominis, sed vnio forme; ergo ratione illius non dicitur simpliciter conuersio formalis conuersio alimenti in hominem: tum etiam, quia est per accidens, quod vnio ipsa, quæ producitur, sit forma modalis ad hoc, quod illa conuersio sit formalis, & transformatio: nam mutatio de loco in locum dicitur etiam translocatio, & tamen locus ipse non producitur, sed acquiritur; illud autem, quod producitur, non est locus, sed præſentia ad locum: ergo in eodem sensu potuit dici transformatio, licet non produceretur forma. Item quando aliquid ex paruo fit magnum per aduentum noue quantitatis, dicitur augmentatio quantitatis, licet illud quod producitur formaliter per talem augmentationem, non sit quantitas, sed vnio quantitatis: item si alicui materia succederet alia materia sub eadem forma substantiali, diceretur conuersio materialis, & transmaterializatio, licet materia succedens non produceretur, sed introduceretur; & tamen tunc vnio, quæ producitur, non est materia; ergo similiter potest dici conuersio substantialis, licet id, quod producitur formaliter, non sit substantia, sed vnio substantie cum accidentibus.

32. Confirmatur ex explicatur. Confirmatur, & explicatur; quia posset intelligi diuersitas maxima inter conuersiones, quarum vna sit formalis, & altera non sit formalis, etiã si terminus productus vtriusque sit idem. Ponamus enim v.g. animam rationalem esse prius sub materia celesti, & postea loco illius materie accipere materiam sublunarem specie diuersam, (supponamus illas duas materias specie differre) ita tamẽ, ut nec materia sublunaris de nouo producat, nec illa portio materie celestis destruat, sed maneat in rerum natura: illa certe conuersio non esset transformatio, nec conuersio formalis, sed materialis, & transmaterializatio, (si ita licet loqui) quia versaretur, non inter formas, sed inter materias succedentes sub eadem forma. Comparemus ergo illam conuersionem cum ea, quæ de facto fit, quando homo resurgit, & ex caduere, vel puluere fit homo; in qua variantur forme circa eandem materiam, atque adeo est proprie conuersio formalis, & transformatio. Quis neget has duas conuersiones maxime differre inter se? Alteram item esse conuersionem formalem, alteram materialem; & tamẽ quod producitur in vtraque est prorsus idẽ, nempe solam vnio materie sublunaris cum animam rationali præexistente: ergo denominatio, & differentia conuersionum non est desumenda solam ab eo, quod producitur, sed ab eo, quod introducitur; quod quia diuersum est in illis conuersionibus, ideo ipsa valde differunt in ratione conuersionis.

33. Possimus autem hoc ipsum argumentum applicare ad casum nostrum, in quo etiam conuersio duobus modis posset fieri. Primo, si existente corpore Christi sacramentaliter sub accidētibus olei, loco illorum accidentium subrogarentur accidentia panis, non quæ de nouo producerentur, sed sub quibus iam antea præexistētibz absque subiecto poneretur corpus Christi, expulsi accidentibus olei, tunc quidem fieret conuersio ex corpore Christi sub accidentibus olei in idem corpus Christi sub accidentibus panis. Secundo modo potest fieri conuersio prout fit de facto expulsa substantia panis, & posito corpore Christi loco illius sub eisdem accidentibus. Hæc duæ conuersiones procul dubio diuersissimæ sunt; nam prior versatur inter accidentia olei, & panis, tanquam inter terminos formales, sicut quando ex frigido fit calidum, frigus & calor sunt termini formales; atque adeo prior illa non est conuersio substantialis, nec transsubstantiatio, sed accidentalis & transaccidentatio, ut ita dicam: posterior vero versatur inter substantiam panis, & corpus Christi tanquam inter terminos formales; & ideo est conuersio substantialis & transsubstantiatio. Et tamen id, quod de nouo producitur, est idem omnino in vtraque, scilicet vnio, vel introductio noua corporis Christi sub accidentia panis: potest ergo, stante eodem termino producto, inueniri diuersitas magna inter conuersiones propter diuersitatem terminorum formalium, inter quos versantur, & à quibus possunt accipere denominationem conuersionis formalis, vel substantialis.

34. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

35. Probatur tertio principaliter. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

denominatiue à termino formali conuersionis; quod amplius explicabitur infra, respondendo ad argumenta contra nostram sententiam.

31. Respondent aliqui, conuersionem alimenti in substantiam hominis esse conuersionem formalem, & transformationem; quia licet non sit productio forme rationalis, est tamen productio vnionis, quæ est quedam forma modalis substantialis; at vero in præſenti non dari alium terminum substantialem, qui possit produci per hanc conuersionem substantialem, nisi corpus Christi. Sed re vera hoc effugium est valde friuolum, tum quia modus vnionis non dicitur simpliciter forma hominis, sed vnio forme; ergo ratione illius non dicitur simpliciter conuersio formalis conuersio alimenti in hominem: tum etiam, quia est per accidens, quod vnio ipsa, quæ producitur, sit forma modalis ad hoc, quod illa conuersio sit formalis, & transformatio: nam mutatio de loco in locum dicitur etiam translocatio, & tamen locus ipse non producitur, sed acquiritur; illud autem, quod producitur, non est locus, sed præſentia ad locum: ergo in eodem sensu potuit dici transformatio, licet non produceretur forma. Item quando aliquid ex paruo fit magnum per aduentum noue quantitatis, dicitur augmentatio quantitatis, licet illud quod producitur formaliter per talem augmentationem, non sit quantitas, sed vnio quantitatis: item si alicui materia succederet alia materia sub eadem forma substantiali, diceretur conuersio materialis, & transmaterializatio, licet materia succedens non produceretur, sed introduceretur; & tamen tunc vnio, quæ producitur, non est materia; ergo similiter potest dici conuersio substantialis, licet id, quod producitur formaliter, non sit substantia, sed vnio substantie cum accidentibus.

32. Confirmatur ex explicatur. Confirmatur, & explicatur; quia posset intelligi diuersitas maxima inter conuersiones, quarum vna sit formalis, & altera non sit formalis, etiã si terminus productus vtriusque sit idem. Ponamus enim v.g. animam rationalem esse prius sub materia celesti, & postea loco illius materie accipere materiam sublunarem specie diuersam, (supponamus illas duas materias specie differre) ita tamẽ, ut nec materia sublunaris de nouo producat, nec illa portio materie celestis destruat, sed maneat in rerum natura: illa certe conuersio non esset transformatio, nec conuersio formalis, sed materialis, & transmaterializatio, (si ita licet loqui) quia versaretur, non inter formas, sed inter materias succedentes sub eadem forma. Comparemus ergo illam conuersionem cum ea, quæ de facto fit, quando homo resurgit, & ex caduere, vel puluere fit homo; in qua variantur forme circa eandem materiam, atque adeo est proprie conuersio formalis, & transformatio. Quis neget has duas conuersiones maxime differre inter se? Alteram item esse conuersionem formalem, alteram materialem; & tamẽ quod producitur in vtraque est prorsus idẽ, nempe solam vnio materie sublunaris cum animam rationali præexistente: ergo denominatio, & differentia conuersionum non est desumenda solam ab eo, quod producitur, sed ab eo, quod introducitur; quod quia diuersum est in illis conuersionibus, ideo ipsa valde differunt in ratione conuersionis.

33. Possimus autem hoc ipsum argumentum applicare ad casum nostrum, in quo etiam conuersio duobus modis posset fieri. Primo, si existente corpore Christi sacramentaliter sub accidētibus olei, loco illorum accidentium subrogarentur accidentia panis, non quæ de nouo producerentur, sed sub quibus iam antea præexistētibz absque subiecto poneretur corpus Christi, expulsi accidentibus olei, tunc quidem fieret conuersio ex corpore Christi sub accidentibus olei in idem corpus Christi sub accidentibus panis. Secundo modo potest fieri conuersio prout fit de facto expulsa substantia panis, & posito corpore Christi loco illius sub eisdem accidentibus. Hæc duæ conuersiones procul dubio diuersissimæ sunt; nam prior versatur inter accidentia olei, & panis, tanquam inter terminos formales, sicut quando ex frigido fit calidum, frigus & calor sunt termini formales; atque adeo prior illa non est conuersio substantialis, nec transsubstantiatio, sed accidentalis & transaccidentatio, ut ita dicam: posterior vero versatur inter substantiam panis, & corpus Christi tanquam inter terminos formales; & ideo est conuersio substantialis & transsubstantiatio. Et tamen id, quod de nouo producitur, est idem omnino in vtraque, scilicet vnio, vel introductio noua corporis Christi sub accidentia panis: potest ergo, stante eodem termino producto, inueniri diuersitas magna inter conuersiones propter diuersitatem terminorum formalium, inter quos versantur, & à quibus possunt accipere denominationem conuersionis formalis, vel substantialis.

34. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

35. Probatur tertio principaliter. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

36. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

37. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

38. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

39. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

40. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

41. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

42. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

43. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

31. Respondent aliqui, conuersionem alimenti in substantiam hominis esse conuersionem formalem, & transformationem; quia licet non sit productio forme rationalis, est tamen productio vnionis, quæ est quedam forma modalis substantialis; at vero in præſenti non dari alium terminum substantialem, qui possit produci per hanc conuersionem substantialem, nisi corpus Christi. Sed re vera hoc effugium est valde friuolum, tum quia modus vnionis non dicitur simpliciter forma hominis, sed vnio forme; ergo ratione illius non dicitur simpliciter conuersio formalis conuersio alimenti in hominem: tum etiam, quia est per accidens, quod vnio ipsa, quæ producitur, sit forma modalis ad hoc, quod illa conuersio sit formalis, & transformatio: nam mutatio de loco in locum dicitur etiam translocatio, & tamen locus ipse non producitur, sed acquiritur; illud autem, quod producitur, non est locus, sed præſentia ad locum: ergo in eodem sensu potuit dici transformatio, licet non produceretur forma. Item quando aliquid ex paruo fit magnum per aduentum noue quantitatis, dicitur augmentatio quantitatis, licet illud quod producitur formaliter per talem augmentationem, non sit quantitas, sed vnio quantitatis: item si alicui materia succederet alia materia sub eadem forma substantiali, diceretur conuersio materialis, & transmaterializatio, licet materia succedens non produceretur, sed introduceretur; & tamen tunc vnio, quæ producitur, non est materia; ergo similiter potest dici conuersio substantialis, licet id, quod producitur formaliter, non sit substantia, sed vnio substantie cum accidentibus.

32. Confirmatur ex explicatur. Confirmatur, & explicatur; quia posset intelligi diuersitas maxima inter conuersiones, quarum vna sit formalis, & altera non sit formalis, etiã si terminus productus vtriusque sit idem. Ponamus enim v.g. animam rationalem esse prius sub materia celesti, & postea loco illius materie accipere materiam sublunarem specie diuersam, (supponamus illas duas materias specie differre) ita tamẽ, ut nec materia sublunaris de nouo producat, nec illa portio materie celestis destruat, sed maneat in rerum natura: illa certe conuersio non esset transformatio, nec conuersio formalis, sed materialis, & transmaterializatio, (si ita licet loqui) quia versaretur, non inter formas, sed inter materias succedentes sub eadem forma. Comparemus ergo illam conuersionem cum ea, quæ de facto fit, quando homo resurgit, & ex caduere, vel puluere fit homo; in qua variantur forme circa eandem materiam, atque adeo est proprie conuersio formalis, & transformatio. Quis neget has duas conuersiones maxime differre inter se? Alteram item esse conuersionem formalem, alteram materialem; & tamẽ quod producitur in vtraque est prorsus idẽ, nempe solam vnio materie sublunaris cum animam rationali præexistente: ergo denominatio, & differentia conuersionum non est desumenda solam ab eo, quod producitur, sed ab eo, quod introducitur; quod quia diuersum est in illis conuersionibus, ideo ipsa valde differunt in ratione conuersionis.

33. Possimus autem hoc ipsum argumentum applicare ad casum nostrum, in quo etiam conuersio duobus modis posset fieri. Primo, si existente corpore Christi sacramentaliter sub accidētibus olei, loco illorum accidentium subrogarentur accidentia panis, non quæ de nouo producerentur, sed sub quibus iam antea præexistētibz absque subiecto poneretur corpus Christi, expulsi accidentibus olei, tunc quidem fieret conuersio ex corpore Christi sub accidentibus olei in idem corpus Christi sub accidentibus panis. Secundo modo potest fieri conuersio prout fit de facto expulsa substantia panis, & posito corpore Christi loco illius sub eisdem accidentibus. Hæc duæ conuersiones procul dubio diuersissimæ sunt; nam prior versatur inter accidentia olei, & panis, tanquam inter terminos formales, sicut quando ex frigido fit calidum, frigus & calor sunt termini formales; atque adeo prior illa non est conuersio substantialis, nec transsubstantiatio, sed accidentalis & transaccidentatio, ut ita dicam: posterior vero versatur inter substantiam panis, & corpus Christi tanquam inter terminos formales; & ideo est conuersio substantialis & transsubstantiatio. Et tamen id, quod de nouo producitur, est idem omnino in vtraque, scilicet vnio, vel introductio noua corporis Christi sub accidentia panis: potest ergo, stante eodem termino producto, inueniri diuersitas magna inter conuersiones propter diuersitatem terminorum formalium, inter quos versantur, & à quibus possunt accipere denominationem conuersionis formalis, vel substantialis.

34. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

35. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

36. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

37. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

38. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vnitiua ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vnitiua extremorum, ut resulter compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vnitiua illorum, ut resulter compositum sacramentale.

39. Probatur idem intentum. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hic est corpus meum*: si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez; consequentia vero probatur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio*

40. Probatur idem intentum. Secundo ergo principaliter probatur idẽ intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub specie

conuersio conuenienter, & proprie à sancta Ecclesia Catholica transubstantiatio est appellata. Ex quibus verbis sic arguitur: Verba Christi Domini potuerunt sane esse vera, licet non daretur talis noua productio corporis Christi, vt de se patet; sed præcise ex veritate verborum colligit Ecclesia, dari conuersionem; ergo sine tali productione corporis Christi potuit dari conuersio; alioquin illatio Ecclesia non esset bona.

36. Suarez.

Vasquez.

Soluit hoc argumentum Suarez.

37. Impugnatur solutio.

38. Nec obstat exemplum de aqua conuersa.

Plures solutiones inuentæ sunt ad soluendum hoc argumentum: referemus præcipuas. P. Suarez post alias vias tentatas sectione 2. quas bene impugnat P. Vasquez dicta dissp. 181. c. 9. tandem sect. 4. §. Tertio igitur argumentor, responderet, Ecclesiam intellexisse verba Christi esse vera in eo sensu, quo cum maiori proprietate, & decencia verificarentur: atque ideo, licet alias sufficeret positio corporis Christi sub speciebus ad verificanda utcumque illa verba; cæterum debuerunt adhuc in sensu perfectiori accipi de productione substantiali: sicut quando in nuptiis aqua in vinum conuersa fuit, potuit sane ille defectus suppleri afferendo diuinitus vinum ex alio loco, & transferendo aquam ad alium locum sine noua productione substantiæ vini; & tamen Ecclesia semper intellexit ibi intercessisse veram conuersionem aquæ in vinum.

Hæc tamen solutio impugnatur; quia modus ille ponendi corpus Christi sub speciebus per secundam productionem illius, non est perfectior; cum per accidens se habeat ad talem positionem, quod terminet duplicem actionem: alioquin etiam potuisset Ecclesia colligere, corpus Christi habere in Eucharistia nouam quantitatem, & nouam albedinem, & alia noua accidentia; quod est absurdum: ergo sicut Ecclesia ex eo, quod ponatur ibi corpus Christi, non intellexit poni cum aliis accidentibus nouis, sic nec cum alia actione substantiali, cum possit pariter habere in Eucharistia eandem actionem, quam habet in celo; sicut potest habere eadem alia accidentia.

Nec obstat exemplum de aqua in vinum conuersa; tum quia ex modo, quo Christus se gessit iubendo prius impleri hydrias aqua, satis ostenditur, voluisse introducere formam vini in materiam aquæ, alioquin fuisset inutilis, & nugatorius ille labor afferendi aquam; tum etiam, quia si ibi solum poneretur vinum per adductionem ex alio loco, & translationem aquæ ad alium locum, non tam esset miraculum aptum ad manifestationem virtutis Diuinæ, quam præstigiū factibile à dæmone; quare præsumendum est, factum, prout decebat Christi maiestatem; iuxta regulam Augustini lib. 18. de Ciuit. c. 18. Non decebat autem maiestatem Christi, quod, aqua in alium locum translata, vinum etiam aliunde adduceretur: hoc enim factum videretur ad illud videntibus, qui omnes ex circumstantiis putassent, aquam ipsam fuisse in vinum conuersam, ibique aliquid aquæ manere. At vero in præfenti non militat hæc ratio, cum ipsamet positio corporis Christi in multis locis conseruari per eandem actionem sit opus satis miraculosum, & dignum maiestate, & omnipotentia Dei, nec ex circumstantiis posset existimari, produci corpus Christi: solum enim intelligitur aliquid panis ibi manere, ne inutiliter acceptus sit panis ad consecrationem; non ergo debet credi aliud maius miraculum; alioquin si in quolibet Dei ope

re deberemus intelligere modum magis miraculosum ad maiorem ostensionem Diuinæ virtutis, deberemus etiam colligere, quoties legimus in historiis, aliquos sanctos diuinitus fuisse simul visos in diuersis locis, deberemus inquam colligere, fuisse productos in vtroque loco per actiones diuersas; quod tamen nemo probabiliter colliget, nedum certo, vt Ecclesia colligit conuersionem ex veritate verborum Christi.

SECTIO III.

Impugnatur responsio, & sententia Aegidij de Coninch de necessitate nouæ actionis productiua corporis Christi.

P. Coninch in præfenti art. 4. dub. 3. vt necessitatem actionis terminatæ ad substantiam corporis Christi defendat, docet, non posse idem corpus in duplici loco constitui etiam de potentia Dei absoluta, nisi in singulis locis nouam, & distinctam productionem terminet, & bis producatur; quo principio posito, dicit omnia facile explicari: nam corpus bis productum æquialiter duobus, atque ideo in singulis locis potest agere, & pati, sicut si in solo illo loco esset. Posset itaque in vno loco viuere, in altero mori; in vno calescere, in altero frigeri; in vno amare Petrum, in altero odio habere; in vno peccare, in altero Deum diligere; & sic de aliis omnibus; quia virtualiter est multiplex.

Hæc doctrina vt re vera singularis est nimis, sic, vt defendi possit, eius Auctor consequenter plurima Philosophiæ principia receptissima deserere coactus est. Nam in primis contra ipsum adducitur exemplum Angeli, qui si prius erat in hoc palmo spatij, potest, retento illo, extendere se ad occupandos simul alios duos palmos spatij contigui: nec ad hoc oportet, quod reproducatur, aut terminet nouam actionem secundum suam substantiam, sed solum quod producat nouam partem præsentia & vbiuationis; cur ergo eodem modo non possit à Deo poni simul in spatio distantij, non posita noua productione, sed noua solum præsentia eiusdem Angeli? Quod si hoc potest fieri in Angelo, cur non in corpore?

Respondet n. 121. imprimis ignorari à nobis quomodo Angelus extendat se, ad maiorem locum absque reproductione sui; quia quæ ad Angelum pertinent, excedunt captum nostrum. Adhuc tamen admissio Antecedenti, negat Consequentiā. Pro quo supponit, Angelum non fieri præsentem nouæ parti spatij per nouum vbi, sed per realem sui extensionem, & quemdam motum localem. Quod vt explicet, aduertit, sicut corpus ratione quantitatis molis potest spatium diuisibile occupare, sic Angelum ratione suæ perfectionis, & quantitatis virtutis id posse. Itaque sicut corpus existens in spatio diuisibili occupat plures partes spatij sæpius, & quasi infinitis replicatur in eo loco; nam in singulis partibus spatij inuenitur vere substantia ligni eadem omnino in specie, & quodammodo eadem numero propter continuationem omnium partium: sic Angelus per suam substantiā realiter simpliciter, sed virtualiter multipliciter occupat plures partes loci replicatus in singulis partibus, ita vt in singulis partibus loci sit totus Angelus, sed nõ totaliter, hoc est, ita vt quando

39.

Pater Coninch aliter philosophatur.

40.

Hæc doctrina nimis singularis est. Citatur exemplum adducitur exemplum Angeli.

41.

Respondet.

quando se extendit ad nouam partem loci, non coexistit nouo spatio secundum id, per quod coexistit aliis partibus præcedentibus, sed secundum partem virtualiter distinctam, atque ideo secundum aliquid sui verè moueatur, & secundum aliquid quiescat; quod non quidem realiter, sed virtualiter distinguitur ab eo, quod mouetur. Sicut in sententia non distinguente potentias à substantia Angeli, quando Angelus intelligit, & non vult, operatur secundum aliquid sui, scilicet secundum intellectum, & secundum aliquid sui virtualiter distinctum non operatur, sed quiescit secundum voluntatem. Sic Angelus in hac parte spatij est secundum aliquid sui, & in alia parte spatij est secundum aliud virtualiter distinctum sicut corpus est secundum aliquid realiter distinctum.

42.

Hic sunt magna angustia.

43.

Certè non debet homo doctus in hacce angustias suum intellectum conicere absque ingentis difficultatis necessitate, qualis hic nulla est, nisi quam ipsemet sibi voluit fabricare, vt statim videbimus. Nec est, cur dicamus intelligibile aut imperceptibile nobis esse, quomodo Angelus retento priori spatio, extendat se ad occupandum maius, cum id passim in nostra anima fatendum sit, dum per augmentationem corporis extendit se ad nouum spatium occupandum; & hoc absque vlla reproductione suæ substantiæ, vt constat. Illud certe difficilius est, & omnem captum superans, quod ille Auctor capere potuit; Angelum secundum diuersas partes virtuales suæ substantiæ extendere se ad occupandas diuersas partes spatij.

Nam de illis partibus in primis peto, an quando Angelus erat in primo palmo solo, essent ibi omnes illæ, an solum aliquæ? Si aliquæ solum, ergo illæ reliquæ nullibi erant, atque ideo non erat totus Angelus ibi, sed aliquid Angeli ibi erat, & aliquid nullibi. Si vero prius omnes illæ partes erant in primo palmo; quæ rursus, quando adquiret secundum palmum retento primo, an moueantur omnes illæ partes, quæ erant in primo palmo, an solum aliquæ? Non quidem omnes, quia aliquid Angeli quiescit; quor ergo partes mouentur? totidem fortasse, quot sunt illæ, quæ remanent immotæ in primo palmo? Sed contra hoc est: quia si extendatur postea ad tertium, retento primo, & secundo, oportereb subdiuidere illas partes, quæ posita fuerunt in secundo, vt aliquæ ex ipsis transeant ad tertium, atque adeo pauciores manebunt in secundo, & tertio, quam in primo; vel certè oportereb ex iis, quæ remanserunt in primo, aliquas subministrare secundo palmo: quæ distributio vt cum æquitate fiat non erit committenda arbitrio ipsius Angeli, quæ posset fortasse ex priuato affectu magis affici ad secundum, quam ad tertium palmum, & velle secundum plures sui partes esse in secundo palmo, quam in aliis. Debet ergo aliquis alius præfici, qui, quando Angelus contrahit se ad minus spatij, æquali proportionem distribuat omnes illas partes vacantes, vt accrescant æqualiter paucioribus partibus spatij, quod retinetur; & quando Angelus è contra extendit se ad maius spatium, accipiat æqualiter partes illas Angeli necessarias ad replendum nouum spatium ex omnibus partibus spatij præcedentis: quæ omnia difficile credi, aut capi possunt.

44.

Impugnatur solutio.

Secundo, si Angelus positus in duobus locis distantibus potest in vno amare, & in altero odio habere idem obiectum, quia per replicationem est æquialenter duplex; non video cur idem Angelus existens in loco diuisibili non possit etiam in vna parte illius loci amare, & in altera parte eiusdem loci odio habere idem obiectum. Nam tunc etiam est aliud virtualiter id, quod ex Angelo ponitur in hac parte spatij, ab eo; quod ponitur in altera spatij parte: ergo eadem multiplicitas virtualis Angeli sufficit ad habendos actus contrarios. Neque enim Angelus est realiter multiplex, sed solum virtualiter, quando replicatur in locis distantibus; quare non apparet, cur eadem multiplicitas virtualis non possit deservire semper ad idem.

Dices, id fieri non posse, quia actus amoris debet esse in toto spatio, in quo est Angelus, atque adeo non potest esse amor in dimidia parte, & odium in altera dimidia. Sed cõtra, quia sicut Angelus, quia est virtualiter multiplex, potest per te constituere aliquid sui in hac parte spatij, & aliquid aliud sui in illa alia parte; ergo poterit etiam producere actum amoris in se, prout est in hac parte spatij, & non in illo sui, per quod correspondet alteri parti. Cur enim minus diuidere poterit suam substantiam in ordine ad duos actus, quam in ordine ad duas partes spatij? aut cur distinctio virtualis, quæ facit, vt Angelus existens Neapoli non habeat actum, quem habet Roma; quia est virtualiter diuersa substantia Angeli Romæ existens; cur, inquam, similis distinctio virtualis non sufficit, vt possit in vna parte spatij non habere actum, quem habet in alia? aut cur, cum ipse actus amoris habeat similem distantiam virtualem ad occupandum minus, vel maius spatium, non poterit Angelus contrahere præsentiam sui actus, sicut potest suam, si potest non habere actum amoris, vbicumque ipse sit.

45.

Dices.

Contra.

Omitto, quod cum non possint determinati partes spatij, quibus saltem de potentia Dei absoluta potest Angelus esse præsens, & singulis debeat respondere aliquid Angeli virtualiter distinctum, consequens est, quod iam nunc sint in Angelo omnes illæ partes virtualiter distinctæ, per quarum singulas possit correspondere aliis, & aliis partibus nouis spatij in infinitum, licet nunc non sint extensæ, & euolutæ, sed quasi complicatæ.

46.

Denique hinc patet ad exemplum, quod asserbat de potentiis Angeli virtualiter solum distinctis inter se, & à substantia Angeli: quod potius poterit contra ipsum retorqueri. Nam voluntas, v.g. quia distinguitur virtualiter ab intellectu, nunquam, prout sic virtualiter distincta producit intellectiõnem, neque è contra intellectu volitionem: at vero illa perfectio, seu illa pars virtualis Angeli, quæ est in secundo palmo spatij, illa eadem erat in primo palmo, antequam se extendereb Angelus ad secundum; ergo illa, prout se tenet ex parte Angeli, non distinguitur virtualiter ab illa parte, quæ manet in primo palmo. Vnde oritur alia differentia, quod scilicet id, per quod concurrat Angelus ad volitionem, prout cõdistinguitur à principio intelligendi, ita est aliquid Angeli, vt si deesset, non maneret totus Angelus, licet maneret totum principium intelligendi. At vero id, per quod Angelus est in secundo palmo, non ita distinguitur ab eo, per quod est in primo. Si enim manet totum id, quod est in primo palmo, manet totus Angelus realiter, & virtualiter; nam postquam Angelus se extendit ad secundum palmum, non est minus Angeli in primo palmo, quam erat antea, sed antea erat omnino totus Angelus in primo palmo.

47.

Ad exemplum quod asserbat. Respondetur.

Ad exemplum quod asserbat. Respondetur.

palmu; ergo si manet totum id, quod est in primo palmo, manebit totus Angelus realiter, & virtualiter; ergo id quod est in secundo, non addit aliquid virtualiter supra id, quod est in primo, sicut voluntas addit supra intellectum. Ratio autem est, quia in singulis palmis est totus Angelus adæquate; ita ut possit manere cum sola illa entitate, quam habet in hoc palmo; ergo non potest diuidi virtualiter eius substantia pro diuisibilitate spatij, in quo est.

48. Fateor ego (quod fortasse potuit esse occasio æquiuocationis) Angelum, sicut etiam animam rationalem, habere diuisibilitatem eminentialem, seu virtualem, quatenus eadem anima v.g. indiuisibilis potest occupare locum diuisibilem, sicut si haberet partes: hoc tamen non arguit, non esse totam animam etiam virtualiter in singulis partibus spatij. Aliud enim est, quod sit multiplex perfectio virtualiter in anima posse esse in multis partibus spatij, quod in sano sensu concedi potest; aliud vero, quod sit alia perfectio animæ, quæ est in hac parte spatij, alia quæ est in illa. Nam illud primum in aliquo sensu est verum; quia posse animam esse in pluribus partibus spatij, est habere in se perfectionem plurium partium, seu animæ habentis plures partes; quare si anima non posset esse in secundo palmo spatij, sed solum in primo, deesset animæ aliqua perfectio intrinseca, quam modo habet, nempe posse esse in duplici palmo. Postquam verò anima habet illam utramque perfectionem in se, tota illa perfectio debet esse in singulis partibus spatij, quia in singulis est anima rationalis perfecta, potens esse in pluribus; quod idem de Angelo dicendum est.

49. Explicatur hoc ipsum exemplo durationis; nam sicut Angelus, vel anima rationalis propter suam perfectionem intrinsecam exigunt durare in æternum, quod non exigit anima equi; atque adeo æquivalent multis formis corruptibilibus exigentibus minorem durationem; sic exigit propter suam perfectionem esse in spatio diuisibili: sicut ergo non est Angelus nunc per aliquid sui, & postea per aliquid aliud sui virtualiter distinctum ab eo, quod est nunc, sed potius nunc est tota perfectio, & substantia Angeli, & postea est eadem tota, variato solum modo durationis superaddito; sic non poterit esse hic per aliquid sui, & illic per aliquid aliud sui, sed in singulis partibus spatij debet esse totus, & tota eius perfectio essentialis, variata solum parte vocationis accidentalis, si diuisibilis sit. Nam sicut multiplicitas virtualis, quam habet Angelus in ordine ad plures durationes habendas, non facit, quod nunc non sint omnes partes virtuales illius perfectionis, sed quod habeat entitatem æquivalentem pluribus in ordine ad petendas plures durationes; sic multiplicitas virtualis in ordine ad spatium non facit, quod non sit hic tota illa perfectio, & omnes eius partes, sed quod habeat entitatem æquivalentem pluribus partibus in ordine ad exigendas plures partes spatij. Alioquin non esset nunc tota perfectio intrinseca, & essentialis Angeli, sed successiue pars post partem, saltem virtualiter, sicut per te non est hic tota eius perfectio, sed pars in hac parte spatij, & pars in alia parte spatij saltem virtualiter.

50. Rursus difficile est mihi in illa sententia, quod corpus Diuinitatis replicatum in diuersis locis ita ponit esse æquivalenter multiplex in ordine ad

agendum, & patiendum, ut mutationes, siue substantiales, siue accidentales, quas in vno loco habet, non debeat habere in alio: per hoc enim videtur tolli de medio radix tota concomitantia, quam Tridentinum agnouit, ut in Eucharistia ponatur aliqua per concomitantiam propter connexionem, quam habent cum corpore Christi alibi existente. Nam si stupa Romæ applicata igni ibi comburentur, & non Neapoli, vbi eadem stupa est, ut fatetur ille Auctor num. 110. & sequentibus, si idem corpus in duplici loco existens potest, imo debet in vno loco esse animatum, & in altero inanimatum, si agentia diuersa applicentur, prout fatetur n. 112. posset ergo, imo & deberet corpus Christi animatum existens in Eucharistia, manere adhuc ibi animatum, quando in cruce moriebatur: posset item, & deberet nunc poni absque sanguine sub speciebus panis, licet in cælo habeat sanguinem, quia verba non significant sanguinem, & coniunctio, quam partes habent in alio loco, non est ratio sufficiens per te, ut in omni loco ponantur ea, quæ alibi accipiunt, vel habent; quare non videtur efficax ratio Tridentini, quæ concomitantiam probatur, scilicet conexio partium inter se, quod quidem non videtur absque inconuenienti posse concedi. Dicere enim, ex solo decreto Dei provenire, quod cum corpore Christi ponatur eius anima, vel sanguis sub speciebus panis, & non ex necessitate naturali fundata in ipsa vnione & coniunctione naturali; prout videtur sentire ille Auctor infra 9.76. art. 2. num. 4. non videtur satis consonum verbis Tridentini illa sess. 13. cap. 3. vbi definit, corpus Christi esse sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantia, quæ a partibus Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Diuinitatem porro propter admirabilem illam eius cum corpore, & anima hypostaticam vnionem. Non ergo ponuntur ex mere decreto libero Dei, sed ex naturali exigentia vnionis, & coniunctionis naturalis, hoc enim significat: vi naturalis illius connexionis; sicut etiam Diuinitas est ibi, propter admirabilem illam eius vnionem. Vnio ergo exigit, quod non sit ibi vnum extremum sine alio: si autem ex decreto libero Dei id fieret absque exigentia vnionis partium, nullo modo fieret vi naturalis illius vnionis. Vnde S. Thomas infra 9.76. art. 1. totum hoc fundauit in ipsa coniunctione, quæ exigit naturaliter, ut in alio etiam loco sint coniuncta. Ex naturali autem (inquit) concomitantia est in hoc sacramento illud, quod realiter est coniunctum ei, in quod prædicta conuersio terminatur. Si enim aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbi cumque est vnum realiter, oportet & aliud esse. Alioquin (ut bene notauit Valquez infra disputat. 192. c. 3. num. 31. non apparet, cur fuerit magis congruum naturis rerum, poni per concomitantiam in Eucharistia ea, quæ ponuntur, quam non poni: imo in sententia P. Coninck magis conuenienter esset, quod non ponerentur, cum vnio id non exigeret, nisi agentia in vtroque loco sint applicata.

Dei que displicet, quod in has omnes difficultates sese sponte iniecerit absque vlla necessitate aut fundamento probabili, sed ex falsis principiis sibi fabricatis, ut ex eorum solutione constabit. Primo ergo arguit num. 109. quia nec corpora, nec Spiritus sunt in loco per modum, aut vbi

ubi superadditum, sed per se immediate, & coniunctionem sui cum loco; ergo non possunt replicari in alio loco per meram productionem talis vbiacionis. Hoc argumentum procedit ex falso principio, ut satis ostendimus in superioribus. Sed licet verum esset, nihil concluderet: nam sicut quando homo, vel Angelus, relicto vno loco, acquirit alium, non fit reproductio substantiæ, sed collocatio noua, seu coniunctio cum nouo loco, in quo ponitur, & substantia & conseruatio eadem substantiæ: sic quando replicaretur in alio loco, posset id fieri absque reproductio substantiæ, sed, posita noua locatione, aut coniunctione substantiæ cum loco (quidquid illa coniunctio sit) cur enim non sufficeret ad illam nouam denominationem, sicut sufficit, quando res est in vnico loco?

Obicit secundo, quia si Deus Petrum existentem Louanij velit ponere Romæ, tunc vel Deus producat illud vbi Romanum in Petro existente Louanij, vel in Petro existente Romæ. Si primum, ergo vbi Romanum poneretur Louanij, quod repugnat. Si secundum; ergo ante productionem illius vbi iam Petrus supponitur Romæ. Nam vel illud vbi producat Romæ, vel alibi, vel nullibi. Alibi non potest produci, quia vbi Romanum alligatur Romæ. Nullibi non potest; quia quod nullibi est, non est. Restat ergo, ut producat Romæ; ergo prius supponitur Petrus existens Romæ; quia non potest Deus aliquid hic in me producere, nisi ego hic sim.

Hoc argumentum iisdem verbis fieri potest, quando res est in vno loco: nam si Angelus ex palmo A, in quo est, transeat immediate ad palmo B, quæri potest de illa præsentia in palmo B, an producat in Angelo existente in palmo A, an vero in Angelo existente in palmo B. Non primum, quia præsentia illa non potest esse in spatio A. Si secundum, ergo ante illam præsentiam Angelus erat iam in palmo B. Quod ergo ad hoc dictum fuerit, dici debet in casu nostro.

Ad argumentum itaque respondetur facile, in aliquo sensu vbi Romanum produci in Petro existente Louanij, scilicet materialiter, & specificatiue, non vero formaliter, & reduplicatiue, hoc est, vbi Romanum ponitur in Petro, qui tunc est Louanij; non tamen ponitur Louanij, sed Romæ; imo ad eius productionem non supponitur Petrus existens Romæ, vel Louanij, sed solum existens cum indifferentia ad hoc, & illud vbi. Non ergo sequitur bene, quod Petrus prius supponatur Romæ, ex eo, quod Deus producat Romæ vbi in Petro: sicut non sequitur bene, Petrum supponi calidum, quia Deus in eo producat calorem. Possimus enim eodem modo interrogare: si Deus in Petro habente frigus vt octo producat calorem vt octo, an producat calorem in Petro frigido, an in Petro calido? Ad quod responderi debet, produci in Petro antea frigido, sed tunc calido per ipsum calorem, qui producit: atque ideo pro priori naturæ, non supponi Petrum frigidum, nec calidum, sed Petrum existentem. Sic producat vbi Romano, sed incipiente esse Romæ per ipsum vbi; quod clarissimum est, & ipsis tyronibus in Physica manifestum.

Ad hoc exemplum caloris, & frigoris respondet ille Auctor n. 107. in primis insinuando frigus præsupponi debere pro priori naturæ in Petro

Respondet.

53. Obicit secundum.

54.

55. Respondet.

Confirmatur responsio exemplo caloris.

56. Respondet ad nostrum exemplum.

in illo instanti reali, quo producat calor. Sed vix credo, potuisse id concedi ab illo Auctore: se-quantur enim grauissima inconuenientia in Philosophia, & Theologia, scilicet formas substantiales contrarias esse simul pro aliquo instanti reali, quando primo fit generatio; item gratiam esse simul cum peccato actuali in primo instanti, quo homo peccat mortaliter; substantiam panis esse pro priori naturæ sub speciebus eo instanti reali, quo primum ponitur sub illis corpus Christi; & alia similia, quæ oportet concedere, si admittas, pro priori naturæ intelligi adhuc formam, quæ expellitur, quando primum introducit forma expellens. Repugnat ergo omnino, frigus esse pro priori naturæ, cum eodem instanti expellatur & corrumpatur; expelli enim, & corrumpi est tunc primo non esse, seu iam non habere esse, quod antea habebat: non potest autem in eodem instanti reali habere esse, & negationem sui; quia hoc esset, simul realiter esse, & non esse.

Addit ille Auctor, dato Antecedenti, non sequi quod intedimus, nec exemplum esse ad rem, quia calor non supponit necessario subiectum frigidum, aut calidum. Sed potest diuinitus produci in subiecto nec frigido, nec calido. At vbi debet necessario produci alicubi, & ideo supponit necessario, subiectum esse alicubi. Sed contra; quia sicut calor produci debet in subiecto concomitanter calido per ipsum calorem, sed quod antecederet non debeat supponi calidum, aut frigidum: sic vbi Romanum debet produci in subiecto, quod concomitanter sit Romæ per ipsum vbi; sed quod antecederet non præsupponatur necessario Romæ vel alibi pro priori naturæ. Cur enim non potest præcindi pro priori ab hoc, & illo vbi, sicut præcinditur à frigido & calido?

Dicit, non posse præcindi, præsertim quando subiectum præsupponitur quantum, & extensum; quia quod extensum est, non potest concipi absque loco. Respondeo; pro priori naturæ subiectum intelligi quantum; intelligi etiam extensum localiter radicaliter, hoc est, exigens extensionem localem actualem; non tamen intelligi pro eo priori extensum localiter formaliter, & actualiter, sed indifferens ex se ad hanc & illam extensionem actualem: nam extensio actualis localis, est ipsamet collocatio actualis partium vnus extra aliam in ordine ad locum; quod habetur formaliter ab actuali vbiacione. Quod quidem omnes debemus concedere; nam si corpus Christi non esset in cælo, sed solum in Eucharistia, adhuc pro priori naturæ intelligitur quantum, & exigens de se extensionem localem actualem, quam tamen pro posteriori naturæ non acciperet, sed præsentiam sacramentalem. Nam pro priori naturæ intelligeretur solum corpus illud productum, vel conseruatum; & quidem illa conseruatio de se indifferens est, ut corpus extendatur, vel non extendatur in ordine ad locum; ergo pro priori naturæ non intelligeretur actu extensum, vel inextensum. Sic ergo dicimus, pro priori naturæ ante vbi Romano, corpus intelligi quantum, & de se exigens extensionem aliquam actualem; non tamen concipitur iam habens illam, & multo minus habens extensionem in spatio Romano.

Sed vrget num. 108. quia vbi illud (etiamsi tale vbi concedatur) non est sicut calor, sed potius sicut inhaerentia, vel vnio caloris cum subiecto; nam sicut per illam vnionem coniungitur calor cum subiecto

Reicitur.

57. Addit idem Auctor.

Impugnatur.

58. Instantia.

Diluitur.

59. Vrg. idem Auctor.

subiectio, sic per ubi coniungitur locus cum locato; atque ideo ubi erit vnio, seu coniunctio loci cum subiecto. Quo supposito, arguit sic: si calor prius existat, quam vnatur cum ligno, idque in loco distante, non potest concipi, quod producat in calore vnio cum ligno, nisi aut simul reproducatur calor ipse in ligno, aut prius natura fiat illi localiter coniunctus, vel certe non distans: quomodo enim concipi potest, calorem Romæ existentem inhære Petro existenti Louanij absque vlla alia actione? Ergo similiter, vt ille, qui est Louanij, coniungatur cum loco Romano, necesse erit, quod vel producat simul Romæ, vel certe prius adducatur Romam.

60. Responsetur.

Respondetur facile, in primis ubi non esse vnionem loci cum locato, sed formam accidentalem, realem, vel modalem, absolutam, fundantem tamen relationem indistantiæ à tali loco; vt in superioribus late explicuimus. Sed quidquid sit de hoc, etiãsi esset vnio, non oporteret, quod prius præsupponeretur Petrus Romæ ad recipiendum illud ubi Romanum; sicut nec calor supponitur prius in ligno, antequam inhæreat illi, sed per ipsam inhærentiam ponitur in ligno: sic Petrus per ipsum ubi ponitur in tali loco. Nec in rigore loquendo debet supponi subiectum præsens formæ, antequam recipiat illam; nam quando equus mouet se, prius est propriori naturæ animam equi esse vnitam materiæ, à qua dependet in suo esse, antequam producat motum localem, & vbicationem, quam acquirit; potest ergo bene intelligi forma vnita materiæ pro aliquo priori naturæ ante præsentiam localem actualem; quia vnio non est præsentia, nec supponit necessario præsentiam, sed affert necessitatem præsentia, atque addo est præsentia radicalis, seu debitum præsentia. Debet ergo intelligi ante vnionem actualem aptitudo ad habendam præsentiam actualem eodem instanti reali, quæ potest vocari indistantia radicalis. Vnde Petrus existens Louanij potest fieri præsens Romæ, non pro vt est Louanij, sed idem Petrus, qui pro illo priori nondum intelligitur Romæ, vel Louanij, sed cum aptitudine, vt sit Romæ. Sicut etiam calor existens Louanij poterit vniri Romæ ligno; nec vnietur pro vt est distans, sed secundum suam entitatem per vnionem, quæ afferat necessitatem existendi Romæ, ubi est lignum, cui vnitur.

61. Arguit secundum.

Constat ex dictis solutio.

Arguit tertio num. 109. quia vel corpus positum hoc modo in diuersis locis habebit necessario vtrouique eadem accidentia, vel non; neutrum autem dici posse, probat longo discursu. Sed eius quæstionis plena solutio constat ex dictis supra disput. 5. sect. 2. Nec addit quidquam, quod noua responsione indigeat. Ibi enim sect. 3. explicuimus, quomodo, & cur accidentia, quæ pendunt à loco, non debeant, nec possint poni eadem vtrouique cum corpore.

62. Vrger vltimum.

Vrger tamen, n. 115. quia de facto corpus Christi in Eucharistia non habet aliqua accidentia, quæ habet in cælo independentia à loco, v.g. extensionem localem, & talem situm corporis, vt standi, vel sedendi, quæ accidentia possent de se poni in diuersis locis; nam homo sedens in naui mutat locum, & retinet eandem sessionem, & extensionem; & corpus Christi in diuersis hostiis habet eundem modum existendi sacramentaliter. Respondeo, in his omnibus supponi ab hoc Auctore principia falsâ; nam modus existendi ta-

Respondet.

sacramentaliter est quidem similis in omnibus hostiis, non est tamen idem numero: quis hoc cogitauit? sed distinctum in singulis. Extensio localis actualis iuxta veriorum sententiam, quam explicabimus infra disput. 8. sect. 2. non distinguitur à tali præsentia, & vbicatione actuali; quod idem à fortiori dicendum est de sessione, aut situ, quæ non sunt aliud, nisi complexio talium vbicationum singularum partium sic dispositarum; quare homo, qui sedet in naui, non retinet eandem sessionem metaphysice, sed moraliter, nec eandem extensionem actualem localem metaphysice, nisi radicaliter, & in actu primo, vt in eodem loco probabimus: quare omnia exempla, quæ adducit, supponunt falsum.

Existe localis actualis non distinguitur ab vbicatione.

Quarto arguit; quia illæ duæ vbicationes sunt duæ formæ oppositæ, sicut calor, & frigus: vnde qui supernaturaliter esset in duobus locis hoc modo positus, non posset postea virtute naturali moueri in villo loco, quia non posset virtute naturali producere ubi repugnans cum illo alio ubi, quod habet in alio loco. Ad hoc tamen argumentum respondimus late supra disput. 5. sect. 2. Nunc addo, eandem videri, quoad hoc, esse difficultatem in sententia illius Auctoris: nam licet corpus terminet in duobus locis duas actiones diuersas; negari non potest, habere duas etiã præsentias locales, & illas esse ex natura rei oppositas, cum non possit idem corpus naturaliter habere nisi vnica præsentiam. Nec refert duplex actio terminata ad idem corpus: per hoc enim corpus ipsum nullo modo fit duplex, sed solum actio, quare sicut si corpus in eodem loco terminaret duas actiones adæquatas, non esset duplex corpus. Nec posset habere motus locales contrarios, aut recipere simul qualitates, vel formas oppositas sic in duobus locis per multiplicationem actionum non debet corpus in se multiplicari, quia non accipit duplex esse, sed vnum & idem per vtramque actionem. Aliunde vero, cum illa actio sit accidens independens ab hoc loco, non apparet, cur sicut alia accidentia absoluta possunt diuinitus replicari, & poni in diuersis locis, nõ possit etiã & ipsa actio, poni eadem in duobus locis simul, præsertim cum possit poni successiue: nam sicut Petrus transit ex hoc loco ad illum, absque eo, quod ibi producat de nouo, sic & actio terminata ad Petrum transiret, absque eo quod terminet nouam sui productionem; ergo eodem modo poterit eadem actio poni in duplici loco absque noua sui productione. Non ergo requiritur noua reproductio corporis vt ponatur simul in duobus locis; pro vt ille Auctor contendeat.

63. Arguit quarto.

Responsio.

65. Responsetur a-

Hac ergo responsione omissa; alij Recentiores ingenue fatentur, actionem illam terminari ad producendam, vel conseruandam substantiam Corporis Christi, siue proueniat moraliter ab eodem corpore Christi prius existenti, siue non, sed à solo Deo. Porro hanc actionem necessariam esse ad explicandum hoc mysteriũ, dicunt colligi, non quidem ex eo, quod absque illa actione non posset dari vera conuersio substantialis, & transubstantiatio (hoc enim fatentur conuinci argumentis à nobis supra positis;) sed quia in hoc Sacramento non solum fit conuersio vnus termini totalis in alium totalem, sed etiam vnus termini formalis in alium formalem, scilicet panis in Corpus Christi. Sicut ergo ad hoc vt panis denominetur conuersus, requiritur quod desinat, & destruat substantia panis: sic ad hoc vt dicatur corpus Christi esse id, in quod substantialiter conuertitur panis, requiritur, quod ipsum corpus Christi substantialiter producat. Fides autem vtrumque docet, dari scilicet transubstantiationem, & conuerti panem in corpus Christi, vt constat ex Tridentino, sess. 13. c. 3.

66. Responsetur.

Sed vrgeri potest contra illos, siquidem potuit esse conuersio substantialis, & transubstantiatio absque productione substantiali corporis Christi, licet tunc non conuertatur panis in corpus Christi, sed vnum totum in aliud totum: vnde de facto colligere potuit Ecclesia, dari conuersionem panis etiam in corpus Christi, hoc est, non solum terminari totalis in totalem, sed etiam vnus termini formalis in formalem; nam ex veritate verborum non videtur id potuisse colligi, cum potuerit esse vera transubstantiatio absque eo, quod corpus Christi terminaret actionem productiuam.

67. Respondent id esse magis conueniale.

Sed contra.

Respondent, id esse magis conueniale, quod terminus formalis etiam conuertatur in formalem, & ideo præsumi, hanc etiam conuersionem talem esse, vt fiat conaturaliori modo. Sicut quando aqua in vinum à Christo conuersa fuit, omnes supponunt, formam aquæ conuersam fuisse in formam vini; nec solum fuisse introductam, sed etiam productam formam vini, vt conuersio fieret modo magis congruo. Sed contra, quia de ratione conuersionis naturalis in communi non est, quod terminus formalis conuertatur

& desinit esse panis, vel addit aliquid supra substantiam corporis Christi, vel nihil. Si nihil addit, ergo ipsa substantia corporis Christi est terminus productus, vel conseruatus per illam actionem. Si vero addit aliquid, hoc vel est accidentale, & tunc actio non habet terminum formalem productum substantialem, sed accidentalem; vel est substantiale, & debet assignari, quid sit hic substantiale præter corpus Christi. Nam dicere, quod corpus Christi, prout est terminus, in quem desinit panis, terminat actionem, videtur esse, quod actio terminetur ad seipsam; quia corpus Christi terminare illam conuersionem, est denominatio proueniens formaliter à tali actione conuersiua: si ergo terminat actionem, prout est terminus conuersionis, terminat per illam denominationem, quam accipit ab eadem actione; atque adeo actio terminabitur ad seipsam, hoc est, ad denominationem proueniens ab eadem actione, & semper restat explicandum quid sit, quod producat, vel accipit esse per illam actionem distinctum ab eadem actione.

tur in formalem, vt patet in morte hominis, quando homo conuertitur in cadaver, tunc enim terminus formalis, nempe forma hominis, non conuertitur in formam cadaveris; sicut neque è contra, quando homo nutritur, producat de nouo terminus formalis, sed introducit in materiam alimentum. Vnde potius retorqueri potest argumentum; nam quoties terminus formalis præsupponitur existens, non producat, vt conuersio fiat, sed solum introducit, vt constat in nutritione humana, & in resurrectione hominis, in qua forma non reproducitur; ergo cum corpus Christi præsupponatur existens, non debet reproduci, vt fiat conuersio panis, sed solum introduci iuxta communem legem aliarum conuersionum. Quando vero aqua conuersa fuit miraculose in vinum, illa forma vini non præexistebat, ideo oportuit illam non solum introduci, sed produci; quando autem terminus formalis præexistebat, nunquam inuenimus reproduci in aliis conuersionibus, vt conaturalius fiant.

68. Dicunt primo colligi ex locutionibus pp.

Dicunt, id colligi ex loquutionibus Patrum, qui docent corpus Christi fieri ex pane, quod quidem non potest habere sensum verum, nisi terminus formalis reproducatur; nam in nutritione, vel resurrectione hominis, non dicimus ex forma alimentum vel terræ fieri animam rationalem, sed ex alimento, vel terra fieri hominem. Sed contra, quia quidquid sit de illa loquutione Patrum, de qua dicemus, quando respondebimus argumentis; nunc tamen manet difficultas integra; cum enim absque productione corporis Christi potuerit fieri transubstantiatio, & verificari loquutio Christi, vnde potuerunt Patres colligere illum peculiarem modum conuersionis cum noua productione corporis Christi? si autem illum non potuerunt colligere, oportebit Patrum verba in eo sensu intelligere, quem solum potuerunt certo colligere ex veritate verborum Christi.

69. Alia respo-

Propter hæc alij recentiores Theologi, vt adhuc defenderent, per conuersionem produci substantialiter corpus Christi, excogitarunt alium modum dicendi paulo diuersum à præcedenti: concedunt enim actionem nouam terminatam ad corpus Christi: dicunt etiam, hanc actionem non procedere physice ab humanitate Christi, sed solum moraliter, ne cogantur dicere, idem esse causam sui ipsius; imo addunt, nec verba consecrationis influere plusquam moraliter in corpus Christi; quia verba illa etiam præsupponunt Christum præexistentem, cum sint verba ipsius Christi. Denique dicunt, Ecclesiam collegisse ex veritate verborum hanc productionem nouam corporis Christi; quia licet illa verba, sine tali noua actione potuerint esse vera veritate speculatiua, non tamen veritate practica, quæ consistit in eo, quod verba operentur quod significant. Quare cum Ecclesia intellexerit, verba Christi fuisse operatiua, hinc intellexit, ex vi verborum non solum poni, sed produci corpus Christi quia verba non solum significant, ibi esse corpus Christi, sed etiam significant, contentum sub speciebus esse corpus Christi; ergo vt faciunt quod significant, non satis est facere, quod ibi sit corpus Christi, sed etiam facere vt contentum ibi sit entitative corpus Christi, quod non potest fieri, nisi per actionem, quia illud ens accipiat esse corpus Christi.

Hæc sententia licet magis apparenter tueatur nouam productionem corporis Christi, re tamen vera excogitata est ad mere soluenda argumenta supra posita, & ex animo non recedendi à productione substantiali, quam semel imbibebant eius Auctores, & deferere recusant.

Difficet
primo hic
modus lo-
quendi.

Difficet ergo hic modus loquendi. Primo, quia licet non concedat, actionem illam procedere physice à corpore Christi, sed solum mortaliter, re tamen vera hæc causalitas mortalis videtur asserre secum eadem fere inconuenientia, quæ causalitas physica; nam cum hæc causalitas moralis procedat in præsentia non à causa proxi futu- ra, sed proxi præsentia, necessario præsupponit existens corpus Christi in hoc instanti, & per consequens ex vi huius causalitatis, corpus Christi est prius quam effectus; cum autem effectus sit ipsum met corpus, consequens est, vt idem sit etiam prius se ipso, quod repugnat vt vidimus loco cita- to de Incarnatione. Nec valet dicere, corpus Christi esse prius quam ipsummet, vt productum per secundam actionem; quia causa moralis præ- requisita ad causandum in hoc instanti, non solum habet prioritatem respectu actionis, sed etiam respectu effectus; quia non solum est vera causa actionis, sed etiam est vera causa effectus.

71.

Deinde eo ipso, quod corpus Christi sit prius quam ipsa actio conuersiua, sequitur habere prio- ritatem respectu sui ipsius; nam actio conuersiua est prior quam suus terminus, cum sit via ad il- lum; sed corpus Christi est prius quam actio con- uersiua, vt patet, cum sit eius causa; ergo est prius, quam terminus illius actionis, qui est ipsum cor- pus Christi. Denique esto, non concedas, corpus Christi esse prius seipso, teneris saltem fateri, cor- pus Christi esse prius, & posterius respectu actio- nis conuersiua; prius quidem, quia est causa il- lius, & præsupponitur existens, vt detur talis actio; posterius vero, quia est terminus illius actio- nis, vt tu concedis; ergo repugnat hæc etiam causalitas mortalis corporis Christi respectu sui ipsius.

72.
Secundo
difficet.

Secundo difficet hæc sententia quoad secun- dam partem, quatenus dicit, fuisse necessariam hanc actionem ad veritatem practicam verborum Christi, eo quod prædicatum illius propositionis sit corpus Christi: veritas autem practica consistit in eo, quod verba operentur id, quod prædicant, & enunciant. Quæ sane doctrina claudicare vi- detur ex vtraque parte; nam in primis supponit illud, *Hoc*, in verbis consecrationis esse subiectum illius propositionis, & poni substantiue, cum ta- men sit adiectiuum, vt postea videbimus; deinde quia licet esset substantiuum, non esse necessa- rium ad veritatem practicam verborum, quod producerent ipsum corpus. Et vt ab hoc vltimo incipiamus, exemplum potest facile afferri in aliis similibus propositionibus practici; vt, si Prin- ceptus designaturus prætores dicat: *Prætor Roma- nus sit Ioannes: Prætor Bononiensis sit Petrus*, &c. certe licet *Prætor* sumatur substantiue, & ponatur ante copulam, *Ioannes* autem ponatur post co- pulam, nemo cordatus dixerit, vt hæc verba ha- beant veritatem practicam, oportere quod Prin- ceptus per illa verba producat Ioannem: satis erit, si faciat Ioannem esse Prætozem, licet non faciat, quod ille homo sit Ioannes: ergo similiter cum Christus dixit: *Hoc est corpus meum*, quod est idem ac dicere: *contentum sub his accidentibus est*

corpus meum, licet illud, *hoc*, vel illud, *contentum*, sumatur substantiue, non oportebit ad veritatem prædictam illorum verborum, quod verba faciant corpus esse corpus, sed satis erit facere, quod sit contentum sub his accidentibus. Ratio autem est, quia illa propositio: *Prætor est Petrus*, & alie si- milis, licet quoad sonum verborum videantur prædicare Petreitatem de Prætoze, re tamen vera ex communi hominum acceptione generant in audientibus alium sensum, quem re ipsa intedunt, scilicet explicitè solum significare, quod Prætura conuenit Petro. Quod similiter habet illa propo- sitio: *Hoc est corpus meum*; licet illud, *Hoc*, sumatur substantiue; nam reuera, quod intendunt ex- plicare illa verba, est, quod corpori Christi con- ueniat esse *hoc*, seu contentum sub his accidenti- bus; ergo ad hoc, quod ea verba sint practica, id solum debent operari.

73.
Instab.

Dices, hæc propositio, *Prætor est homo*, est ef- fectualis, quia significatum formale est *homo*, non *prætor*; alias esset accidentalis: ergo in hac etiam prædicatione *Prætor est Petrus*, significatum for- male & explicitum non est *Prætor*, sed *Petrus*. Respondeo negando consequentiam. Ratio vero discriminis inter illas duas prædicationes hæc est, quod prima propositio habet hunc sensum, *ille qui est Prætor est homo*; in quo sensu non potest significatum explicitum, & formaliter intentum esse, quod homini conueniat esse prætozem; hoc enim non tam explicatur quam præsupponitur ex parte subiecti; nam cum dicis *Prætor*, dicis, *homo qui est Prætor*; ergo iam supponis, homini conue- nire esse Prætozem; ergo hoc non intendis expli- care per illam prædicationem: ex quo fit, vt præ- dicatio relinquatur iuxta communem acceptionem in suo rigore communi, & censuris explicare il- lud, quod panis ex parte prædicati scilicet *homo*: at vero in secunda propositione, licet ex parte subiecti supponas, aliquem hominem esse Præto- rem, non tamen supponis hoc ipsum conuenire Petro; quare potuisti hoc ipsum explicare per il- lam prædicationem, non tam significando for- maliter Petreitatem, quam vnionem Præturæ cum Petro. Quæ differentia potest etiam applicari ad verba consecrationis: nam si verba dicerent, *hoc est substantia*; fortasse significatum formale iux- ta communem acceptionem esset *substantia*; quia fortasse illud *hoc* supponit aliquam substantiam contineri sub his accidentibus, & ideo non po- tuisset significatum formale esse contentia ali- cuius substantiæ sub illis accidentibus, sed relin- queretur propositio in suo rigore communi, vt censetur formaliter explicari, quod ponitur ex parte prædicati. At vero per hæc verba, *hoc est corpus meum*, licet, *hoc*, accipiatur substantiue, & per consequens supponatur iam, quod aliqua sub- stantia continetur sub his accidentibus, non ta- men supponitur corpus Christi conuenire hanc contentiam, & ideo hæc conuenientia potest explicari, & significari formaliter per illam pro- positionem, vt constat ex exemplo supra posito. Fundatur autem totum hoc in communi modo significandi, quem habent homines per tales pro- positiones; nam regulariter loquendo, in huius- modi propositionibus quasi indirectis magis in- tendunt formaliter explicare, quod ponunt ex parte subiecti; vt si dicas, *albus est homo*; dulce est lac, &c. nisi contingat ex parte etiam prædicati poni terminum adiectiuum, vt album est dulce; tunc

tunc enim dulce erit significatum formale, vel ni- si ex aliis circumstantiis constet oppositus modus significandi.

74.
Secundo im-
pugnatur.
Illi, hoc,
sumitur ad-
iectiuè.

Secundo tamen impugnatur prædicta doctri- na; quia re vera in verbis consecrationis illud, *hoc*, non sumitur substantiue, sed adiectiuè; qua- re sensus illius propositionis non est iste: *substan- tia, qua continetur sub his accidentibus, est cor- pus meum*, sed potius ille: *corpus meum est con- tentum sub his speciebus*. Scio, plures intelligere illa verba in priori sensu: mihi tamen secundus videtur sincerus, & germanus eorum sensus, vt suppono ex 9.78. infra; vbi cum aliis id late pro- bar P. Vasquez *disput.* 201. & constat clare ex for- ma consecrationis sanguinis, vbi non ponitur, *hoc*, sed, *hic est sanguis meus*; vt habetur Matth. 26. & Marc. 14. quia nimirum *sanguis* est in ge- nere masculino; & pronomen adiectiue sum- ptum debuit concordare in eodem genere; ergo illud *hoc* in consecratione corporis non ideo ponitur in neutra terminatione, quia ponatur substantiue, sed quia *corpus*, cum quo debuit ad- iectiue concordare, erat neutrius generis. Quod si loco corporis poneretur *caro*, non diceremus, *hoc est caro*, sed *hæc est caro*, sicut dicimus, *hic est sanguis meus*: nec vniquam apud Hispanos, apud quos diuersas terminationes habent masculinum, & neutrum genus, vertuntur illa verba substan- tiue: *esto es mi cuerpo*; sed potius adiectiue: *esto es mi cuerpo*; *esta es mi sangre*.

75.
Iansenius.

Scio, Iansenium in concordia *cap.* 131. contem- dere illa verba, *hic est sanguis*, potuisse bene & conuenienter ad textum Græcum conuerti per, *hoc*, in neutro genere: *hoc est sanguis*; quia vox Græca potest vtrumque sonare; & ita Cypria- nus legisse videtur *epist.* 63. ad Cæcilium: *hoc est sanguis meus*, &c. Cæterum ego hac in parte magis credo nostræ Vulgatæ, & eius Interpreti, qui bene calluit vim illius pronominis, & vidit, non ideo positum in neutra terminatione in textu Græco, quia substantiue sumeretur; sed quia concordabat adiectiue cum *sanguine*, qui apud Græcos est in genere neutro, & ideo Lati- ne transtulit, *hic*, in masculino genere, vt concor- daret cum *sanguine*. Locus item Cypriani cor- ruptus est: nam in emendationibus codicibus non legitur, *hoc*, sed, *hic est sanguis*; vt obseruauit Pamelius ibi, & Claudius Sainctes repetitione 7. c. 7. Videatur noster Maldonatus in *cap.* 26. Matth. super illa Christi verba, vbi late hunc sensum ex contextu Græco deducit, & addit, in contraria sententia non posse excusari Christum à barba- rismo. Nam si quis (ait) designando suum fra- trem, diceret: *hoc est frater meus*, virgis cadendus esset, quod præter consuetudinem Latini sermo- nis loqueretur.

76.
Dicunt
hic sensum
fuisse esse.

Dicunt aliqui, etiam in consecratione Calicis illud, *hic*, poni substantiue ex parte subiecti, quasi dicat: *hic potus est sanguis meus*. Hec tamen so- lutio friuola est: quis enim credat, attendisse In- terpretem ad hoc, quod potus esset masculini generis, vt concordaret pronomen, *hic*, cum illo, & non magis attendisse ad *sanguinem*, qui est il- lius generis? aut cur etiam non dixit de corpore: *hic est corpus meum*, scilicet subintelligendo: *hic cibus est corpus meum*? Fatendum ergo est, illud, *hoc*, in consecratione panis sumi adiectiue, vt sensus sit: *corpus meum est contentum, seu conti- netur sub his speciebus*; in quo sensu satis liquet,

illud, *hoc*, esse significatum formale illius enun- ciationis; nam quod ponatur ante copulam, pa- rum interest, cum eo ipso, quod ponatur adiecti- ue, nisi aliud constet ex circumstantiis & modo loquendi, significet per modum alteri adiacentis, vt si diceres: *bonus est Petrus*, significatum forma- le non esset *Petrus*, sed bonitas, quæ significatur per terminum adiectiuum; quod præcipue lo- cum habet in pronomine *hoc*, quod elegantie gratia consuevit copulæ anteponi: ergo cum per illud, *hoc*, solum significetur corpus Christi con- tineri sub his accidentibus, quæ contentia non est substantialis, sed accidentalis, vt supra visum est, consequens est, vt ad hoc, quod illa verba sint rigorosè practica, non debeant operari aliquid substantiale, sed accidentale, quod solum forma- liter, & primario enunciant de corpore.

Dices, prædicta verba saltem formaliter signi- ficant, quod corpus Christi sit *hoc*: sed esse hoc, est aliquid substantiale; cum non solum differen- tia specifica, sed etiam vltima hæccitas corporis Christi sit substantialis, vt suppono ex Dialecti- ca; ergo verba illa formaliter significant aliquid substantiale, & per consequens debent operari aliquid substantiale.

77.
Instabu.

Respondeo, illud, *hoc*, posse sumi dupliciter; primo metaphysicè, & vt sic non significat ad sensum, sed ad intellectum hæccitatem quiddi- tatiuam rei, & in hac acceptione qui diceret: *Pe- trus est hic homo*, enunciaret de illo prædicatum solum substantiale. Secundo, sumitur, *hoc*, sen- sibiliter, demonstrando rem in ordine ad sensus per accidentia, quibus substatur; & in hoc sensu non significat prædicatum mere substantiale, & quidditatiuam rei, sed potius accidentale, scilicet quod res illa substet his, vel illis accidentibus. Constat autem, in verbis consecrationis non su- mi, *hoc*, in primo sensu, sed in secundo, signifi- cans, corpus Christi substare, seu contineri sub istis accidentibus panis.

Respondeo.

SECTIO V.

Referuntur, & impugnantur alie duæ
sententiæ.

Nunc breuiter impugnemus alias duas sen- tentias. Prima est Gregorij de Valentia in præsentia *disput.* 6. 9. 3. par. 3. qui conuenit nobiscum in supradictis, quod attinet ad productionem corporis Christi, quam ingenue fatetur non esse necessariam ad hanc conuersionem. Cæterum existimat, necessariam esse productionem alicuius rei, vel modi substantialis, vt hæc conuersio possit substantialis appellari: quare cum non pro- ducatur per conuersionem substantia corporis Christi, fatendum est, produci habitudinem quamdam substantialem, quam habet corpus Christi ad accidentia panis: pro quo supponit, substantiam panis habere duas habitudines ad sua accidentia; altera est, qua erat subiectum, in quo erant illa accidentia; altera vero est habitu- do prima, & radicalis coniunctio ad accidentia, ex qua nascitur illa altera habitudo subiecti, & ratione cuius ita alligatur accidentibus, vt non possint accidentia localiter moueri, quin mo- ueatur cum illis substantia. Quo supposito dicit, corpus Christi non habere habitudinem subiecti ad accidentia panis, habere tamen, alteram habi- tudinem

78.
Sententia
Valentia.

Ponit ali-
quem mo-
dum subst-
tialem.

tudinem, & conjunctionem, quæ quidem est substantialis, & ratione cuius dicitur hæc conuersio productio substantialis.

79. Hæc sententia facile reicitur, tum quia quantumcumque conetur, non potest explicare, qualis sit illa habitudo substantialis corporis Christi ad accidentia: tum quia iuxta bonam Philosophiam substantia panis duplicem solum habitudinem habet ad accidentia, scilicet vnionis, & sustentationis; imo in aliquorum sententia sustentatio non distinguitur ab vnione; sed demus distingui, vtraque tamen est modus accidentalis: nam vnio caloris cum subiecto est modus caloris pertinens reductiue ad prædicamentum qualitatis; item sustentatio est passio, quia subiectum causat materialiter calorem, v.g. Passio autem, sicut & actio non potest esse aliquid substantiale; præsertim cum terminus est accidentalis: ergo nulla restat habitudo substantialis, quam corpus Christi possit exercere respectu illorum accidentium.

80. Alio modo posset aliquis contendere, interuenire in præsentia actionem substantialem, supponendo, accidentia panis eo ipso, quod maneat sine subiecto, debere accipere modum aliquem posituum existendi per se similem illi, quem habet substantia, vt existat per se; quare cum iste modus sit proprius rerum substantialium, videtur esse substantialis, & per consequens productio illius modi essendi per se erit productio substantialis. Sed nec hoc modo defendi potest illa sententia: nam in primis, licet aliqui concedant, accidentia panis in Eucharistia habere nouum modum posituum existendi per se, vt concessimus *disp. 12. de Incarnat. num. 94.* non est tamen probabile, illum esse modum substantialem; imo est contra conceptum modi substantialis esse modum accidentium: nam sicut ipsa accidentia non possunt pertinere ad componendum ens per se, & substantiale, nec modus ipsorum accidentium potest constituere compositum substantiale. Deinde, licet ille esset modus substantialis, conuersio tamen non diceretur simpliciter substantialis ab illa productione; quia conuersio magis per se denominatur productio à productione termini ad quem: productio autem illius modi existendi per se, non esset productio termini ad quem, sed quid consequitur ad introductionem corporis Christi sub illis accidentibus: ergo cum actio illa vt versatur circa terminum ad quem, esset accidentalis, verius diceretur illa conuersio productio accidentalis, quam substantialis.

81. Secunda ergo sententia est, quam docuit late P. Vasquez in præsentia *disp. 181. cap. 11. & sequentibus*; vbi postquam late probauit, nullam hic interuenire productionem substantialem, concludit conuersionem hanc non esse actionem, sed ordinem substantiæ in substantiam, seu denominationem quamdam extrinsecam; qua panis dicitur conuersus, & corpus Christi dicitur succedens pani, seu esse id, in quod panis conuertitur: quod totum potest reperiri sine aliqua actione noua.

Fax. Annot. Fundamentum autem huius relationis, seu denominationis dicit, esse desitionem panis, non vt eumque, sed vt habentem connexionem cum corpore Christi prout significatur per verba consecrationis, assert negationem omnis alterius substantiæ sub illis accidentibus, vt verba sint vera: ex quo fit, vt panis non desinat per annihilatio-

nem, sed per directam significationem verborum, quæ significando directe corpus Christi; indiretè, & obiter tollunt substantiam panis; quod totum fundatur in eo, quod verba per vnã simplicem, & indiuiduam significationem significant corpus Christi præsens, & absentiam panis: nam illud *hoc*, demonstrat corpus Christi sub illis accidentibus, obiter iudicando, non esse ibi substantiam panis; nam si illa adesset, non posset corpus Christi demonstrari per accidentia panis, vt postea videbimus. Quare si consecratio fieret per alia verba, scilicet, *hic est corpus Christi, & non est substantia panis*, tunc non daretur conuersio; quia singulæ partes illius orationis haberent suum effectum per diuersam significationem; nunc autem, cum per eandem significationem significetur corpus Christi præsens, & absentiam panis, hinc est, quod verba ponendo corpus Christi expellunt panem, quia significando operantur; significando scilicet corpus Christi, ponunt illud; significando absentiam panis, expellunt illum; significare autem corpus Christi, & significare panem abesse, est idem in verbis; ergo de primo ad vltimum ponendo corpus Christi expellunt panem; ergo datur conuersio, quæ solum petit, quod vnũ desinat ex positione alterius.

82. Hæc est breuiter sententia P. Vasquez, quam tuetur etiam P. Luisius Turrianus in Opusculis Theologicis, *Opusc. 14. disp. 1. dub. 8.* quam acriter impugnant aliqui Recentiores: sed reuera fere omnia, quæ contra eam opponunt, nõ tangunt rem ipsam, sed solum modum loquendi Auctoris, qui paululum alienus est à communi Schola. Quod enim dixit, conuersionem esse relationem, & ordinem inter substantias, &c. non ita debet intelligi, vt loquatur de rigorosa relatione resultanti; cum ipse plane fateatur, hic non interuenire, plus quam relationem rationis, vel denominationem extrinsecam (quod apud ipsum idem est) quare sicut alibi sæpe per relationes, vel entia rationis explicat plura prædicata realia, sic etiam loquitur in præsentia, quod semper intelligendum est de ente rationis fundamentaliter sumpto, vt scilicet conuersio hæc sit relatio rationis, id est, si fundamentaliter sumatur, conuersio sit fundamentum illius relationis; si vero formaliter, sit ipsa relatio resultans: qui modus loquendi iam est apud nostros minus vsitatus, & ideo melius diceretur, ipsam conuersionem formalem esse aliquid reale, scilicet illam denominationem extrinsecam, qua desitio panis denominatur habere connexionem cum positione corporis Christi propter repugnantiam vtriusque substantiæ ortam ex significatione indiuidua, qua simul significatur, & ponitur desitio vnus cum introductione alterius.

83. Cæterum quidquid sit de modo loquendi, sententia hæc, licet acute sanè sit excogitata, displicet tamen ex duobus, vel tribus capitibus. Primum sit, quatenus dicit, ad rationem conuersionis non requiri nouam actionem vnitiuam corporis Christi cum speciebus panis, cuius oppositum docuimus supra; alioquin non posset dici succedere vnus terminus alteri, sicut mortuo Petro, & manente Paulo, non dicitur Paulus succedere Petro in existentia, si vterque antea simul præexistebat. Requiritur ergo ad hanc conuersionem noua actio, si non productiua, vnitiua saltem corporis Christi cum speciebus.

Secundo

84. Secundo displicet illa sententia quatenus totam connexionem, quam ponit inter corpus Christi, & desitionem panis, reducit ad indiuisibilitatem significationis, quæ verba directe significant corpus Christi præsens, & obiter significant, non esse panem, quia re vera tota illa videtur esse mera concomitantia inter desitionem vnus, & positionem alterius, & non connexio requisita ad conuersionem. Ad conuersionem enim requiritur talis connexio, & subordinatio inter has duas mutationes, vt vna sit causa alterius. Hæc autem subordinatio non reperitur in nostro casu, sed mera similtas orta ex eo, quod verba illa significant simul vtramque; sicut si verba hæc, *ego vos absoluo*, proferrentur à Sacerdote super peccata duorum hominum, tunc eadem indiuidua significatione significaretur vtriusque hominis iustificatio, non tamen cum subordinatio, sed mere concomitantem, quatenus verba illa non possunt significare vnũ sine alio: sic ergo in præsentia verba illa, *Hoc est corpus meum*, ex vi iuxta significationis æquivalent omnino istis, *corpus meum, & nihil aliud substat his speciebus*; quare habent virtualiter duplicem significationem, & duo significata, quorum vnũ non est causa alterius secundum se; nec etiam ratione significationis, quia significatio vnus non est causa significationis alterius, sed est ipsamet significatio alterius, ergo ratione huius significationis, licet possit dici, quod verba causando vnũ, causant aliud; non tamen potest dici, quod causalitas vnus pendet à causalitate alterius.

85. Dices, ad conuersionem non requiritur, quod vna mutatio sit proprie causa alterius, sed sufficit connexio aliqua inter introductionem vnus termini, & expulsionem alterius, vt diximus supra Sect. 1. ergo sufficit ad conuersionem Eucharisticam connexio illa, quam habent positio corporis Christi, & expulsio panis ratione indiuisibilis significationis, quia ab eisdem verbis vtraque mutatio simul significatur.

86. Sed contra hoc est, quia imprimis repugnantia hæc orta non ex conditione ipsarum mutationum, sed præcise ex conditione talis causæ non potentis operari vnũ, quin operetur aliud, non videtur sufficiens ad conuersionem in sententia ipsius Vasquez; ipse enim fateatur, quod non fieret conuersio per illa verba, *hic sit corpus meum, & non sit panis*; ex quo casu arguitur etiam ad nostrum: nam tunc etiam illa verba significarent vtrumque, & non possent causare vnũ sine alio; imo ad causandam præsentiam Christi, deberent etiam significare absentiam panis: nam suppono, quod omnia illa verba requirerentur ad ponendum ibi corpus Christi, ecce tunc significando corpus Christi præsens, expellerent etiam panem, & e contra, & tamen non daretur conuersio, quia vna mutatio non haberet connexionem cum alia, sed haberent se concomitanter; ergo nec etiam nunc datur conuersio propter eandem rationem, cum tota hæc connexio sit necessaria concomitantia in ordine ad verba, quæ non possunt causare vnũ sine alio.

87. Confirmatur, & explicatur; quia iuxta eam sententiam non solum corpus Christi secundum se non pugnat cum substantia panis, sed nec etiam positio eius. Fateor, significationem, qua verba significant corpus Christi præsens, pugnare cum substantia panis, quia per eandem significationem indicatur abesse panem. Cæterum illa

significatio non est positio corporis Christi, sed potius principium illius positionis; verba enim non operantur per significationem; tamquam per actualement operationem, sed tamquam per virtutem operatiuam, qua constituuntur in actu primo in ratione principij operatiui; & à qua postea procedit actualis operatio, siue sit causalitas physica, siue solum moralis. Comparando ergo operationem verborum in actu secundo, qua expellunt panem, cum operatione, qua ponunt corpus Christi, hæc duæ operationes inter se non habent connexionem immediatam, sed ad summum mediatam, quatenus qualibet earum procedit à principio potente, & debente eicere alteram, scilicet à significatione verborum, quæ est principium vtriusque: hæc autem connexio non tam se tenet ex parte ipsarum operationum, quam ex parte principij: sicut etiam in casuposito, quando illa propositio hypothetica esset forma consecrationis, tota illa propositio cum tota sua significatione esset principium vtriusque mutationis, & per consequens non posset poni corpus Christi, quin simul expelleretur panis; non tamen diceretur quod positio corporis secundum se pugnaret cum pane, sed quod principium positionis corporis Christi pugnaret cum pane, scilicet tota illa propositio hypothetica, quæ erat principium positionis corporis Christi, & quæ eandem habebat virtutem ad destruendum panem. Quamuis ergo non requiratur, quod vna mutatio sit causa alterius, requiritur tamen, quod ipsi termini secundum se habeant aliquam repugnantiam, ratione cuius introductio vnus afferat aliquo modo secum expulsionem alterius. Vnde reddi potest ratio à priori, quia iuxta illam sententiam non ponitur repugnantia in ordine ad substandum; quia non ponit corpus Christi substare vere accidentibus panis; quod tamen requiritur ad verificanda verba, vt vidimus, & iterum videbimus.

88. Denique displicet illa sententia, quod affectans facilitatem huius mysterij, non modicam difficultatem iniicit ad explicandum rationem conuersionis, & pugnat vtriusque substantiæ, cum tamen hoc ipsum cum maiori proprietate, & claritate ex ipsa physica rei natura possit explicari, vt videbimus Sectione sequenti. Argumenta vero, quæ P. Vasquez habet pro se ex auctoritate S. Thomæ & aliorum, solum probant, hanc conuersionem non esse solum productionem, nec solum desitionem, sed ordinem vtriusque, seu vtraque simul, prout sese inuicem denominant: quod verissimum fateor, vt constabit ex dicendis.

SECTIO VI.

Proponitur, & explicatur nostra sententia.

89. Riectis supradictis sententiis, ex quarum impugnatione alia possunt facile impugnari, restat vt nostram iam breuiter explicemus. Conuenit igitur cum P. Vasquez & P. Valeria in eo, quod non interueniat aliqua productio, vel conseruatio noua corporis Christi, imo nec vlla etiam productio alicuius termini substantialis, sed solum introductio noua corporis Christi sub his speciebus; quæ quidem actio non debet appellari actio adductiua, tñ quia adductio solum terminatur ad præsentia localem, quæ non sufficit ad conuersionem istam, quæ fit in ordine ad substandum accidentibus; tñ etiam quia adductio sonat, corpus

pus Christi venire per motum localem successi- uum transeundo per medium, quod falsum est; & ideo merito displicet communiter sententia, que transsubstantiationem vocat actionem adducti- uam. Melius ergo dicitur actio constitutiva cor- poris Christi sub speciebus, connotando etiam destinationem substantialem panis; nec enim vnitio secundum se, nec desinitio secundum se, est adæ- quate conuersio, sed vtraque simul componit conuersionem constantem ex vtraque mutatio- ne, ex desinitione, & vnitione; à qua conuersione panis denominatur conuersus, & corpus Christi denominatur succedens pani, seu id in quod sub- stantialiter conuertitur panis. Pro qua sententia possunt afferri plures Auctores negantes produ- ctionem substantialem corporis Christi, quos refert Valquez vbi supra cap. 2. & 11. & videtur esse de mente S. Thomæ in præsentia art. 4. vbi supponit, transsubstantiationem conuenire cum conuersione formali in eo, quod sicut vna forma succedit alteri in eodem subiecto, quam vocat conuersionem formalem, ita in transsubstantia- tione tota substantia conuertitur in aliam; ergo secundum S. Thomam hæc conuersio fit per suc- cessionem vnus substantiæ ad aliam, sine produ- ctione etiam substantiæ succedentis, sicut con- uersio formalis fit sine productione formæ suc- cedentis, vt supra probatum est. Quam etiam si- militudinem conuersionis formalis usurpauit

Ex vnitione & desinitione componitur adæquate hæc conuer- sio.

S. Thom.

Catechism.

90. Ratio nostre sententiæ.

91. Explicatur quid sit hæc actio vniti- ua.

Catechismus Romanus Pij Quinti dicens, quod sicut generatio naturalis dicitur transformatio recte, & proprie, quia forma in eo mutatur (non dixit, quia producit) ita etiam in Eucharistia, quia tota vnus rei substantia in totam alterius transeat, verbum transsubstantiationis recte, & sapienter à maioribus nostris inuentum est.

Ex qua etiam similitudine fit ratio nostre sententiæ; quia conuersio formalis non est produ- ctio noua formæ succedentis, sed vnitio eius cum materia, connotando expulsiōem alterius formæ; ergo similiter conuersio substantialis, seu transsubstantiatio non erit productio noua sub- stantiæ succedentis, sed positio eius sub acciden- tibus, connotando destinationem alterius substan- tiæ præcedentis, à qua actione dicitur confici Eucharistia, sicut à productione vnionis dicitur fieri homo; quare sicut, ablata illa actione, non manet homo, licet maneat conseruatio formæ; sic etiam ablata positione corporis Christi sub spe- ciebus, non manet Eucharistia, quamuis perse- ueret omnis productio, & conseruatio ipsius cor- poris Christi; ergo cum illa solum actione con- uertatur panis in corpus Christi, qua conficitur Eucharistia, hæc autem non sit productio, sed po- sitio corporis Christi sub speciebus, hæc etiam sola, & non alia, erit actio conuersiua.

Restat tamen explicare, qualis sit hæc actio vnitiua, & quem habeat terminum productum, & quomodo ratione huius actionis reperiantur in hac conuersione omnes conditiones requisitæ ad veram conuersionem, quas numerauimus supra scilicet. Et quod ad primum attinet, facile illud in- telliges, si memineris, quæ dicta sunt Disp. præ- cedenti scilicet. 2. vbi explicuimus, qualis vnio re- peritur inter corpus Christi, & accidentia panis: diximus enim, hanc non esse vnionem informa- tionis, sed causalitatis, quatenus corpus Christi succedit substantiæ panis in munere sustentandi illa accidentia in diuerso genere causæ, & sine imperfectione, à qua sustentatione denominatur

corpus Christi substare illis accidentibus, quia per illam exercet munus proprium substantiæ circa accidentia. Ex quo fit, positionem corporis Christi sub accidentibus esse illam actionem, qua corpus Christi sustentat accidentia.

Dices, actio illa terminatur ad ipsa accidentia; est enim quidam concursus creatiuus per modum conseruationis; quo Christus conseruat accidentia panis; ergo illa actio non est vnitio; nam vnitio debet terminari ad ipsam vnionem. Respondetur, illam actionem habere quidem pro termino pro- ducto, seu conseruato accidentia, & nõ vnionem; ipsam tamen actionem in sua entitate esse ipsam vnionem, quia Christus conseruando accidentia vnitur ipsis, cū hæc vnio sit causalitatis; imo ipsa actio est non solum vnio, sed vnitio, nõ quia ha- bet vnionem pro termino producto, (quia hoc esset habere seipsam pro termino) sed quia est talis vnio, quæ non indiget alia actione, qua fiat, sed se ipsa fit; hoc enim est commune omnibus actioni- bus, vt ipsa actio sit productio sui ipsius: cū ergo illa causalitas corporis Christi in species sit actio Christi, consequens est, vt per illam formaliter nõ solum dicatur corpus Christi conseruare acciden- tia, sed etiam producere ipsam actionem, & per consequens ipsam vnionem corporis Christi cum accidentibus: vnio enim cum accidentibus est conseruatio, seu sustentatio ipsorum accidentiũ.

Dices, actio conuersiua est introductio termini formalis, vt sæpe dictum est: introductio autem debet esse actio terminata ad vnionem termini formalis; ergo hæc actio corporis Christi in species non est actio conuersiua; hæc enim non termina- tur ad vnionem, sed ad ipsa accidentia. Respondetur, negando minorem; nam ad rationem actionis conuersiua non requiritur, quod terminetur ad vnionem, sed quod per ipsam fiat vnio: hæc autem actio Christi in accidentia, licet non terminetur ad seipsam, & per consequens nec ad vnionem, ve- re tamen est productio vnionis, & productio sui ipsius, sicut omnis actio dicitur fieri se ipsa, licet non dicatur esse terminus sui ipsius, quia non est vltimum, quod per illam actionem producitur.

Cæterum, quoniam dicta Sect. 2. Disputationis præcedentis diximus, hanc continetiam corporis Christi sub speciebus panis, non solum importa- re sustentationem accidentiũ, sed etiã includere alligationem quandam corporis Christi ad spe- cies, quæ quidem alligatio non oritur ex natura rei ex causalitate Christi in accidentia (poterat enim Christus sustentare efficienter accidentia sine intima præsentia cum illis, vt ibi dictum est) sed potius est vis quædam, qua accidentia diuinitus possunt secũ trahere corpus Christi, quocumque deferantur; hinc est, quod illa sustentatio acciden- tium secundum se non est adæquate actio vniti- ua corporis Christi cum accidentibus, nisi prout denominatur ab alligatione proueniẽte ex illa vi accidentiũ atrahitiua corporis Christi: nam cor- pus Christi esse vnitum, vel quasi vnitũ acciden- tibus, seu substare illis, includit hæc duo (vt sæpe dixi) scilicet corpus Christi sustentare accidentia efficiẽter, & habere intimam præsentiam insepara- bilẽ ab illis. Primum prouenit formaliter ab illa actione Christi in accidentia; secundum à virtute accidentiũ ad trahendũ secum corpus Christi.

Dices, substantia vt substantia non sustentat ac- cidentia efficiẽter, sed materialiter; ergo corpus Christi sustentando accidentia panis in genere causæ efficientis non succedit in proprio munere sub

92. Insuper.

93. Insuper.

94. Insuper.

95. Insuper.

Diluitur.

96. Insuper. Respondetur.

97. Quod sit sustinere in toto rigore.

substantiæ, & per consequens non substat illis ac- cidentibus. Respondeo, corpus Christi non suc- cedere in munere proprio substantiæ cū suis im- perfectionibus; succedit tamen in aliquo proprio substantiæ; quia sustentare cum alligatione intima proprium etiam est substantiæ. Sicut qui ponunt speciem impressam possibilem ad videndũ clare Deum, vocant illã speciem; quia licet non habeat omnes imperfectiones aliarum specierum (non enim cõcurreret ad supplendum loco obiecti nõ potetis immediate cõcurrere, vt cõtingit in aliis speciebus) adhuc tamen exerceret præcipuum, & proprium munus speciei, scilicet cõcurrere loco obiecti cum potentia exigente concursum obiecti. Sic etiã corpus Christi, licet non exercet munus substantiæ panis cum eisdem imperfectionibus, quia tamẽ exercet potissimum, & propriũ munus substantiæ, scilicet sustentare cū alligatione, ideo dicitur substare loco panis eius accidentibus.

Dices iterum; substantia habet duo, scilicet cau- salitatem, & vnionem cum accidentibus; ergo cū corpus Christi exercet solum vnũ, nõ exercet adæquate munus substantiæ, sed inadæquate. Res- pondeo, non requiri illa duo simul ad substan- dum, sed disiunctim; scilicet vel vnionem vel susten- tationem cum alligatione intima: nam de facto Angelus substat sue creationi, quam tamẽ in sen- tentia probabiliori non sustentat in genere causæ materialis, sed recipit vt subiectum adhesionis, non inhesionis; ergo è contra sufficit sustentare accidentia cum alligatione intima, licet non cū propria vnione, vt corpus Christi dicatur substare illis. Et quidem omnes debemus fateri, ad hæc denominationem substantiæ nõ requiri in corpo- re Christi totum id, quod aliæ substantiæ habent respectu suorum accidentiũ; nam ij etiam, qui ponunt veram vnionem physicam corporis Chri- sti cum accidentibus panis, dicunt tamen, illã non esse similem vnioni, quam habet substantia panis, vel aliæ substantiæ cum suis accidentibus, sed di- uerse rationis, ac mirabilem, & extraordinariam. Sicut ergo corpus Christi dicitur substare acci- dentibus panis, licet non vnatur cū illis eo modo quo aliæ substantiæ vniri solent cum suis acci- dentibus; quia nimirum per vocem substantiæ non est necesse significare in corpore Christi illam vnionem, quam significare solemus in aliis sub- stantiis, sed aliquam vnionem: sic non dicimus, substare corpus Christi illis accidentibus, licet nullum habeat propriam vnionem physicam cū illis accidentibus, sicut habere solent aliæ sub- stantiæ, quia per illam vocem non est necesse si- gnificare semp̃ propriam vnionem.

Ratio autem est, quia substare in toto rigore illud dicitur, quod est prima radix intima eorum accidentiũ sub illis contenta: quod totũ habet corpus Christi in ordine ad accidentia panis, suc- cedit enim loco panis ad supplendum non solum munus causæ materialis in genere causæ efficien- tis, sed etiam ad supplendũ influxum, quem sub- stantia panis habebat ad conseruanda, vel resti- tuenda accidentia propria (siue id fiat per pro- priam efficientiam, siue per aliud genus emanationis) nam eodẽ modo corpus Christi cõseruat, & restituit accidentia panis, sicut faceret ipsa pa- nis substantia. Quod autẽ id nõ præstet vt subie- ctum vnitum, parum refert; quia de facto forma substantialis panis dicitur substare accidentibus panis, quatenus est radix illorũ accidentiũ exigẽs,

& conseruans, ac restituens illa, quãdo amittitur, licet non sit subiectum vnitum cum iis acciden- tibus, siquidem inhaerent (vt suppono) soli mate- riæ, & tamen non sola materia, sed etiam forma dicitur proprie substare illis: ergo similiter cor- pus Christi sustentans, & conseruans illa acciden- tia, ac supplens quod præstaret materia, & forma panis, dici poterit substare illis, licet nõ habeat physicam, & rigorosam vnionem cum illis.

Potes aliunde è contrario obici, sufficienter saluari totam rationem conuersionis huius adæ- quate in sola actione corporis Christi in acciden- tia, absque eo quod intelligamus alligationem ipsius ad eadẽ accidentia: nam per illam actionem formaliter intelligitur corpus Christi succedere substantiæ panis in munere sustentandi accidentia; ergo eo ipso intelligitur iam successio vnus sub- stantiæ ad aliam in eodem munere, & respectu eo- rumdem accidentiũ, quod sufficit ad conuer- sionem. Respondeo, si non intelligeretur alliga- tio corporis Christi ad species, sed sola sustentatio accidentiũ, intelligeretur quidẽ quædam quasi cõuersio causalis seu causalitatis, quatenus vna causa succederet alteri causæ in ordine ad eundẽ effe- ctum: non tamẽ intelligeretur transsubstantiatio, quia ad hoc requiritur nõ solum quod terminus succedens sit substantia, sed quod succedat forma- liter vt substantia, seu exercẽdo munus substantiæ, quod est substare accidentibus. Substare autẽ nõ est solum sustentare accidentia, nisi etiam conti- neatur sub illis: ergo vt hæc conuersio sit trans- substantiatio, requiritur etiã illa alligatio corpo- ris Christi ad species, ratione cuius dicitur Chri- stus contineri substantialem sub speciebus. Sicut ad conuersionem, quæ sit transformatio, nõ sufficit, quod terminus desinens, & succedens esset formæ, v. g. si forma aque conseruaret diuinitus gratiam, & succederet forma ignis in hoc eodẽ munere, non diceretur illa transformatio; quia illa forma non succederet circa gratiam in munere pro- prio formæ, scilicet informando illam: ergo si- militer in præsentia, vt dicatur transsubstantiatio requiritur quod corpus Christi succedat pani in munere proprio substantiæ circa accidentia, scilicet substando illis. Denominatio autem sub- stantiæ prouenit formaliter non solum à susten- tatione, sed etiam ab alligatione ad intimã præ- sentiam sub speciebus, quia substare (vt verbum ipsum ostendit) est stare sub, quod significat conti- neri sub alio, ita vt cum illo moueatur, & cum illo quiescat inseparabiliter.

Potes, per quid formaliter constituatur hæc de- nominatio substantiæ, seu cõtenti sub speciebus, an per alligationem in actu primo prouenien- tem ab illa virtute data speciebus ad trahendum secum corpus Christi; an vero ab ipsa etiã actua- li præsentia, qua in actu secundo corpus Christi fit formaliter præsens speciebus? Videtur enim sufficienter prouenire ab illa alligatione, quæ est in actu primo; seu à necessitate existendi in eo- dem loco cum speciebus; quæ necessitas in actu primo est illa virtus, & efficacia, quam species habent ad trahendum, & retinendum secum in eodem loco corpus Christi in actu secundo. Nam antecedenter ad presentiam localem actualem forma substantialis intelligitur vnita materiæ, & ratione vnionis dicitur sufficienter esse in mate- ria. Item ipsa accidentia panis antecedenter ad præsentiam actualem localem intelligitur vnica

98. Aliunde obicitur illam alligationem non esse necessariam.

Respondetur.

Esset quidẽ causalis cõ- uersio, non tamẽ trans- substantiatio.

99. Quisquam per quid cõ- stituatur hæc nomi- natio cen- tenti sub speciebus.

pani, & inhære pani, & ratione inhærentiæ intelligitur substantia panis contineri sub illis accidentibus, & substare illis: quando enim panis movetur localiter, pro priori naturæ ante motum, & vocationem, quam acquirit, intelligitur substare quantitati, & aliis accidentibus, quæ necessario requiruntur ad motum, ergo illa vnio sufficit ad hanc denominationem, & per consequens corpus Christi, quod succedit substantiæ panis, dicitur etiam substare speciebus formaliter per alligationem, quam habet in actu primo ante actualem præsentiam, quæ alligatio est necessitas proueniens à virtute, qua species possunt secum trahere, & retinere intime corpus Christi.

100. Aliunde vere videtur debere omnino intrare ipsamet præsentia actualis corporis Christi ad denominationem substantiæ; quia reliqua omnia absque præsentia hac possent manere de facto, & corpus Christi non diceretur substare speciebus panis; ergo hæc denominatio debet prouenire saltem partialiter ab ipsa actuali præsentia. Consequenter patet, quia, manentibus omnibus quæ intrinsece componunt effectum formalem, non potest non manere idem effectus formalis; ergo si, deficiente sola præsentia actuali, & manentibus aliis omnibus, non manet denominatio substantiæ, signum est, quod deest aliquid illius concreti: si enim nihil illius deest, manebit idem concretum, sicut antea. Antecedens vero, quod scilicet possint manere alia omnia absque præsentia actuali, & tunc corpus Christi non diceretur substans, probatur, quia posset Deus concurrere cum corpore Christi ad sustentandas species panis in genere causæ efficientis sicut modo, & ponere in ipsis speciebus virtutem ad trahendum secum corpus Christi sicut modo; & tamen nolle concurrere cum speciebus, & cum virtute illis data ad trahendum de facto corpus Christi, in actu secundo, sicut potest, data grauitate, vel impulsu lapidi, nolle concurrere cum lapide ad motum. Porro in eo casu corpus Christi non esset præfens speciebus, sed conseruaret illas agendo in distans de potentia absoluta; addito duplici miraculo; altero, quod ageret in distans; altero, quod virtus specierum ad trahendum corpus Christi non operaretur suum effectum. Tunc autem corpus Christi non substaret speciebus; quia, ostensis accidentibus illis non possemus vere dicere: *Hoc est corpus Christi*, cum re vera non esset corpus Christi sub illis accidentibus; ergo illa alia omnia absque actuali præsentia non sufficiunt ad dandam illam denominationem substantiæ, in sensu proprio & rigoroso.

101. In hoc puncto non videtur posse esse de re ipsa difficultas: constat enim ex dictis, antecedenter ad ipsam præsentiam actualem intelligi in actu primo alligationem aliquam corporis Christi cum speciebus, illam tamen non sufficere, vt dicatur corpus Christi esse præfens speciebus. Vnde quoad modum loquendi, possumus distinguere, & concedere, quod in actu primo intelligatur alligatio radicalis, & corpus Christi radicaliter substans speciebus panis: posita vero præsentia, intelligatur per ipsam substans complere in actu secundo, hoc est, stans sub illis; quod quidem non haberet, deficiente sola præsentia actuali, & manentibus omnibus aliis.

102. Ad rationem vero dubitandi, & exemplum adductum ex vnione eorumdem accidentium

cum substantia panis, per quam vnionem dicebatur panis substare accidentibus antecedenter ad præsentiam actualem. Responderi potest, in primis esse discrimen, quatenus vnio physica accidentium cõ substantia panis est talis alligatio, vt non possit manere vnio illa in rerum natura absque eo quod forma sit præfens, & intima subiecto, cui vnitur; nõ enim posset esse anima vnita corpori, ita vt corpus esset solū Romæ, & anima solū Neapoli, numquam vero anima esset præfens corpori: vnde non mirum, quod intelligendo solā illam alligationem, seu vnionem formæ substantialis, vel accidentalis cum subiecto, intelligamus subiectum esse sub illa forma. At vero in nostro casu nõ interuenit talis, tantaque alligatio, & vnio corporis Christi cõ speciebus: potest enim manere tota illa alligatio antecedens, absque eo quod sequatur præsentia actualis corporis Christi ad species, vt vidimus; & ideo absque illa actuali præsentia nõdũ intelligitur cõpletè, & formaliter corpus Christi substare illis speciebus.

103. Addere tamen possumus, eandem doctrinam, & distinctionem applicari etiam posse cum proportionem ad exemplum, & vnionem accidentium cum substantia panis. Nam potest dari vnio illa accidentium cum pane absque eo, quod, ostensis accidentibus, possumus dicere: *hic est panis*; potest enim substantia panis Neapoli esse sub illis accidentibus, & eadem accidentia possunt replicari Romæ, non posita Romæ substantia panis; tunc autem datur in rerum natura vnio accidentium cum pane; & tamen ostensis Romæ accidentibus, non possumus dicere: *hic est panis*; ergo ad veritatem huius propositionis non sufficit illa alligatio antecedens, & vnio accidentium cum pane, sed requiritur ipsa actualis præsentia panis; quæ quia deest Romæ, non possumus proferre illam propositionem. Eodem ergo modo non sufficit illa alligatio antecedens corporis Christi cum speciebus ad dicendum: *Hoc est corpus Christi*, vel quod corpus Christi substaret his speciebus, nisi includatur præsentia actualis corporis Christi ad species.

104. Dices, pro eo priori intelligitur corpus Christi esse radix illorũ accidentiũ, quatenus loco substantiæ panis ea conseruat, & restituit, radix autè eo ipso intelligitur substare; ergo pro eo priori corpus Christi substaret accidentibus panis. Respondeo ex dictis, pro eo priori corpus Christi intelligi radicem incomplete, & virtualiter; nõ tamè omnino complete formaliter: quia esse radicem formaliter videtur includere hoc, quod est actu esse sub illis, quorum est radix: quamuis autè corpus Christi pro eo priori conseruet, & sustentet efficietè accidentia panis, & exigat esse sub illis propter virtutem, quam accidentia habent ad trahendum secum ipsum: nõdũ tamen intelligitur esse sub illis; & ideo non videtur habere totam denominationem radicis formalis completam.

SECTIO VII.

Explicantur iuxta hanc sententiam omnes conditiones requisitæ ad veram conuersionem in conuersione Eucharistica.

105. His suppositis circa primũ, quod proposuimus explicandũ, qualis scilicet esset hæc cõtinètia, seu hæc actio introductiua corporis Christi sub speciebus;

speciebus; restat nunc secundum, scilicet videre, quomodo ratione huius introductionis Christi sub speciebus sine aliqua noua productione corporis, reperiantur hic omnes conditiones, quas sectione i. postulauimus ad omnem veram conuersionem. Et in primis clare constat, dari aliquod tertium commune, in ordine ad quod pugnet vterque terminus formalis, panis, & corpus Christi, & quod sub vtroque idem perseueret, nempe accidentia panis. Constat etiam, dari vniam mutationem, negatiuam scilicet ab esse panis ad non esse illius; & aliam positiuam, scilicet ad non esse corporis Christi sub speciebus, ad esse illius sub speciebus. Constat tertio, dari vnium terminum formalem a quo, scilicet substantiam panis, & alium terminum formalem ad quem, scilicet corpus Christi; item terminum totalem a quo, scilicet compositum ex pane, & accidentibus; & terminum totalem ad quem, scilicet corpus Christi cum accidentibus. Item constat, terminum totalem a quo desinere simpliciter, & terminum totalem ad quem incipere simpliciter; item terminum formalem a quo desinere etiam simpliciter, vt non solum verum sit, compositum ex pane, & accidentibus conuerti in compositum ex corpore Christi, & accidentibus, sed etiam substantiam panis conuerti in corpus Christi iuxta doctrinam ibi traditam.

106. Difficultas solum restat circa aliam conditionem requisitam ad conuersionem, scilicet quod detur pugna inter vtrumque terminum formalem, quomodo verificetur ibi: Et omnis sententiis in declaranda hac repugnantia, breuiter dicendum est, corpus Christi vt substans speciebus, ex natura rei pugnare cum substantia panis: quia vt substans includit sustentationem accidentium in genere causæ efficientis, quæ causalitas ex natura rei petit, quod accidentia non pendeant à substantia panis, & per consequens, quod panis non substet iam illis accidentibus ne detur duplex causalitas adæquata circa eundem effectum: nam esto, hæc diuinitus non repugnet; repugnat saltem connaturaliter, & sine nouo miraculo; quare ex suppositione prioris miraculi, & quod accidentia conseruantur à corpore Christi, connaturaliter sequitur ablatio alterius causalitatis, qua illa accidentia conseruabantur à substantia panis.

107. Dices, adhuc posita scientia infusa, qua anima Christi cognoscebat Leonem v. g. non fuit impedita scientia naturalis eiusdem obiecti; ergo nec posita causalitate, qua accidentia pendent supernaturaliter à corpore Christi, debuit connaturaliter impediri causalitas, qua naturaliter pendeant à substantia panis. Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quod illa scientia naturalis tribuebat nequam perfectionem animæ Christi per se amabilem, adhuc posita scientia infusa; non versabatur enim circa idem omnino obiectum, sed habebat obiectum diuersum, & nouum modum cognoscendi illud obiectum: at vero causalitas secunda nullam habet amabilitatem nec utilitatem, posita alia; nam causalitas solum est utilis, vt effectus habeat esse: non potest autem habere duplex esse, nec maius esse à duplici causa: ergo secunda causalitas superflua omnino esset, & inutilis termino. Vide quæ diximus tomo de Incarnatione disp. 12. sect. 6. n. 70. & disp. 20. n. 27. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

108. Dices iterum, ex vi illius causalitatis, qua accidentia pendent à corpore Christi, solum tollitur dependentia, qua sustentabantur à substantia panis, non vero tollitur vnio eorum cum substantia panis: aliud enim est, accidens sustentari à subiecto, aliud vniri, vt suppono ex Philosophia; quia sustentatio identificatur cum actione; ergo adhuc possent ex natura rei manere illa accidentia vnita pani.

109. Respondeo negando antecedens: nam licet vnio non sit ipsamet sustentatio, cæterum, ablata sustentatione, aufertur vnio; quia ipsa vnio caloris, v. g. dependebat à subiecto per eandem causalitatem, per quam calor ipse, vt suppono ex Philosophia; quia cum naturaliter loquendo, numquam calor detur sine vnione, neque è contra, vtrumque terminat eandem causalitatem: non enim sunt multiplicandi modi sine necessitate; ex quo fit, vt ablata dependentia caloris à subiecto, aufertur dependentia vnionis, quæ erat eadem, & per consequens aufertur ipsa vnio, quia subiectum non habet virtutem naturalem ad conseruandam vnionem per aliquam causalitatem non terminatam etiam ad calorem: cum enim illa causalitas non esset naturaliter possibilis, esset supernaturalis, & miraculosa, ad quam non potest habere subiectum virtutem naturalem; ergo de primo ad vltimum ablata dependentia caloris, & aliorum accidentium à subiecto, sequitur ex natura rei, vt non maneant vnita cum substantia panis, & per consequens ex introductione corporis Christi sub illis accidentibus sequitur ex natura rei, quod iam non sint accidentia panis.

110. Dicit aliquis, hoc principium, quod forma materialis, & vnio eius cum subiecto fiant eadem actione, incertum esse, & fortasse falsum; magis enim connaturale videtur, quod singulæ terminent actionem distinctam: nam forma est subiectum etiam vnionis, qua vnitur cum materia, ergo est causa materialis vnionis, ergo est prior natura, quam vnio, & per consequens debet intelligi producta forma pro aliquo priori natura, antequam producarur vnio ipsius cum subiecto: vnde necesse est, quod productio formæ non sit productio vnionis; quia eadem productio non potest esse prior natura se ipsa: non potest ergo auferri vnio accidentium cum subiecto ex eo præcise, quod tollatur eorum dependentia à subiecto, vt à causa materiali.

110. Respondeo, in primis principium illud Philosophicum, licet non sit certum, esse tamen satis probabile; quia, vt diximus, non debemus de facto multiplicare actiones, & modos absque necessitate: nulla autem est necessitas ponendi duas actiones ad formam materialem, & ad eius vnionem, cum termini non sint naturaliter separabiles, sed perit vnio, perit semper & alter. Nec necesse est, quod forma sit causa materialis vnionis: potest enim vnio recipi in sola materia, seu subiecto formæ; vt in subiecto sustentante, seu inhærente; in forma vero solum ad hæsiue, sicut creatio recipitur in termino iuxta communem sententiam. Sed quidquid sit de hoc, addere possumus, de facto non pendere veritatem conuersionis Eucharisticae ab his opinionibus Philosophicis. Nam Ecclesia ex veritate verborum Christi agnouit sub iis speciebus esse corpus Christi substans illis, atque adeo non esse amplius substantiam panis.

substantiam panis, quia alioquin non posset simpliciter dici: hoc est corpus Christi, vt postea videbimus. Siue ergo accidentia panis separata fuerint à pane propter Physicam repugnantiam, quam haberent vt sustentata à corpore Christi cum vnione priori ad substantiam panis: siue propter repugnantiam moralem ex indecentia, quæ esset, si vtraque substantia esset simul sub illis accidentibus: certo tamen credidit Ecclesia, substantiam panis separatam fuisse omnino ab illis accidentibus propter aduentum corporis Christi, quod sufficit ad veram conuersionem; ad quam non semper requiritur repugnantia omnino Physica inter terminos, sed sufficit aliqua moralis, vt postea dicemus: sed te vera in præsentia inuenitur etiam repugnantia Physica, qua substantia panis destruitur propter aduentum corporis Christi ad illas species.

Ad conuersionem non semper repugnantia omnino Physica, sed etiam moralis.

III. Vrgebis.

Respondeo.

II 2. Instantia.

Vrgebis; licet ex causalitate Christi in accidentia sequatur, quod substantia panis non sit illorum subiectum, non tamen sequi ex natura rei destructionem ipsius panis: ergo corpus Christi vt sub speciebus non pugnat cum substantia panis taliter, vt ideo desinat panis, quia ponitur corpus Christi sub eius accidentibus. Respondeo negando assumptum: nam eo ipso, quod accidentia illa non vniantur substantiæ panis, non dantur in eius materia dispositiones sufficientes ad formam panis, sine quibus statim naturaliter perit forma panis. Deinde ablata forma, naturaliter perit ipsa materia: quia materia sine forma non potest naturaliter conseruari.

Dices, materiam non pendere à forma à priori, sed solum à posteriori; ergo prius est materiam existere, quam carentiam formæ; ergo illa conseruatio materiæ non tollitur per subsequentem carentiam formæ: iam enim inuenitur semper materia pro aliquo priori, in quo nihil deest requisitum ad talem conseruationem; ideo enim Philosophi dicunt: si Deus separaret materiam ab omni forma substantiali (provt diuinitus fieri potest) conseruandam fore materiam eodem prorsus concursu, & eadem actione, qua conseruatur, quando est sub forma: cum enim forma non influat, vt vera causa dans esse materiæ, non oportet, quod Deus suppleat aliquem verum influxum; atque ideo conseruabitur materia eadem actione, qua prius; quæ tamen erit miraculosa quoad modum, quatenus conseruatur materia absque omni forma, quod est miraculum. Hoc tamen non videtur ita intelligendum, vt miraculum consistat in ipsa conseruatione materiæ hæc enim videtur esse debita materiæ semel creatæ, sicut Angelo; vnde miraculum potius esset, quod materia destrueretur: totum ergo miraculum videtur esse consequens, quatenus materiæ non datur vlla forma substantialis, cum illi sit debita; imo in rigore non videtur dicenda tunc miraculosa conseruatio materiæ, sed sola carentia formæ substantialis. Nam actio miraculosa, etiam quoad modum, est illa, quæ in his circumstantiis non deberet poni, sed potius est contra ordinem naturæ, quod ponatur: hoc autem debet intelligi de circumstantiis antecedentibus, non de consequentibus, qualis est carentia formæ ad conseruationem materiæ. Cum enim carentia formæ sit aliquid consequens existentia materiæ, non potest hæc carentia for-

mæ exigere, ne conseruetur materia; quia in quocumque instanti consideretur hæc carentia formæ, supponitur iam materia illo eodem instanti pro priori naturæ, in quo apparet magnum discrimen inter hanc actionem, & illam, qua restituitur cæco visus: actio enim, qua restituitur cæco visus, est supernaturalis quoad modum; quia procedit à Deo in talibus circumstantiis antecedentibus, quæ exigunt iuxta naturæ ordinem, ne fieret talis actio, & iis non obstantibus, Deus dispensat, & restituit visum. At vero ad actionem, qua conseruatur materia absque omni forma, non præuenitur Deus (vt ita dicam) ab aliqua circumstantia antecedente, & exigente, ne ponatur talis conseruatio: si quæ enim esset eiusmodi circumstantia, maxime carentia formæ; hæc autem non antecedit, sed subsequitur actionem illam, qua conseruatur materia; non est ergo hæc actio miraculosa quoad modum, sicut illa, qua visus cæco restituitur. Totum ergo miraculum huius actionis esse videtur consequens ipsam actionem, & consistere, non quidem in eo, quod Deus velit conseruare materiam per illam actionem, sed quod post illam actionem non tribuat materiæ vllam formam substantialem. Sicut quando Deus conseruabit ignem Babylonicum non comburentē pueros, miraculum quidem non fuit, quod ignis conseruaretur; nec actio, qua ignis conseruabatur, erat miraculosa; imo fuisset nouum miraculum destruere ignem: sed totum miraculum fuit, quod ignis conseruatus non calefaceret. Nec dicendum etiam est actionem, qua ignis conseruabatur, fuisse miraculosam, supposito quod ignis non calefaciebat: prius enim erat ignem naturaliter, & ex debito conseruari, quam non calefacere, atque adeo negatio calefactionis non poterat supponi ad impediendā conseruationem ignis. Sic ergo conseruatio materiæ non esset in se miraculosa, sed debita, totumque miraculum consisteret in negatione subsequenti formæ substantialis; quare ex hac negatione non videtur posse argui debitum vllum destruendi materiam primam panis, quæ antecederet ad eiusmodi negationem formæ intelligitur ex debito conseruata.

113.

114.

Respondeo. Dicitur conseruari materiam sine forma, conseruationem illam fore miraculosam etiam antecedentem.

Respondeo, si Deus conseruaret materiam primam absque omni forma, conseruationem illam futuram esse miraculosam & supernaturalem, saltem quoad modum, non solum consequenter, sed etiam antecedenter; nec solum futuram miraculosam negationem formæ consequentem, sed etiam ipsam conseruationem materiæ: deesset enim aliqua conditio requisita ad conseruationem naturalem materiæ; quia licet materia non præsupponat formam ad sui conseruationem, præsupponit tamen voluntatem Dei conseruandæ materiam in ordine ad habendam formam, & ad constituendum compositum substantiale: tunc autem illa conseruatio materiæ non procederet à tali voluntate Dei, sed ab alia voluntate conseruandæ materiam sine respectu ad formam, & compositum; ergo non procederet illa actio à Deo operante vt auctore naturæ, sed operante supra legem naturæ, ac per consequens etiam pro eo priori ante carentiam formæ iam intelligeretur illa actio cum aliqua supernaturalitate, quatenus non procederet à voluntate Dei auctoris naturæ, neque ex debito naturæ sine: In quo apparet discrimen inter eiusmodi conseruationem

uationem materiæ, & conseruationem ignis Babylonicæ: nam conseruatio ignis secundum se erat naturalis antecedenter ad carentiam operationis; quia adhuc procedebat à Deo operante vt auctore naturæ, & volente conseruare illum ignem iuxta exigentiam causarum secundarum, & ad plures alias operationes, quas ignis ille poterat exercere, provt de facto exercebat comburendo ministros Regios. At verò materia absque omni forma nullum haberet finem naturalem, propter quem conseruaretur; esset enim omnino inutilis, & otiosa, atq; adeo in eius conseruatione Deus non intenderet finem naturalem, sed alium, & per consequens non operaretur vt auctor naturæ. Constat ergo ex his, quomodo ex corruptione formæ substantialis arguatur bene, quod materia etiam panis debeat perire, & conuerti in substantiam corporis Christi succedentis sub eisdem accidentibus: quam doctrinam olim à me explicatam in Philosophia, & in hac materia de Eucharistia videri placuisse P. Roderic. de Arriaga in suo Cursu Philosoph. disput. 2. Physic. sect. 6. subsect. 4. vbi bene dissoluit aliqua, quæ obici possent.

Hinc ergo conuenit ex corruptione formæ bene sequi destructionem materiæ.

Arriaga.

115. Nota difficultas soluitur.

116. Adhuc præsumitur.

Sed adhuc restat scrupulus, quomodo ex ablatione illorum accidentiū sequatur destructio materiæ: nā perditis illis accidentibus, potuit materia in eodem instanti ab agentibus naturalibus accipere alias dispositiones, & aliam formam substantialem: ergo nō est, cur ex ablatione formæ panis, & illorum accidentium debeat ex natura rei desinere materia. Respondetur, materiā, amissa forma panis, quantitate, & aliis accidentibus, nō potuisse naturaliter in eodem instanti accipere aliam quantitatem, & aliam formam, nam vel hoc debuit esse in eodem spatio, vbi erat antea, vel in alio diuerso: non quidē in eodē, quia non potuit manere aliud corpus quantum in eodem spatio cum speciebus panis; sed neq; in spatio proximo diuerso; quia cū ipsa materia sit diuisibilis, debuit occupare spatium proximū diuisibile, ad quod occupandum debuit naturaliter loquendo moueri successiue; ergo non potuit in primo instanti occupare aliquod spatium, vbi posset accipere illam nouam formam.

Adde, non esse iuxta rerum naturā, quod Deus conseruando totam quantitatem panis, conseruaret alibi illam materiam cum alia quantitate; quia iam daretur maior quantitas intra cæli ambitum, quam antea; quod fieri naturaliter non potest, quia forsitan in prima rerum creatione quantitas materiæ fuit omnino adæquata cum capacitate huius spatij, ita vt nulla pars spatij relicta fuerit, quam noua pars quantitatis potuerit occupare; quod dicendum videretur iuxta cōmunem Philosophorum doctrinā, quæ docet, nullū nec minimū quidem vacuum dari in natura; & licet potuissent per condensationem corpora comprimi, vt darēt locum nouæ quantitati superadditæ, id tamen non esset connaturale. Fatendum enim est, eam quantitatem fuisse productam in prima rerum creatione, quam connaturaliter postulabat hæc elementorum, & rerum series, vt res connaturaliter cum debita raritate, & densitate existerent: nam sicut ordo huius vniuersi postulabat tantam quantitatem corporum rariorum, scilicet ignis, & aëris, & tantam crassiorum, vt sic connaturalius, & melius conseruaretur in ordine ad finem vniuersi: sic etiam postulauit tantam quantitatem produci, quanta sufficeret ad illam corporum proportionem, & mensuram, & non plus; quia quo

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

plus quantitatis produceretur, eo deberent esse corpora densiora, & eo plus præuulerent elemēta crassiora, ad quæ densitas disponit. In omni ergo sententia assignari potest repugnantia naturalis ad hoc, vt post separationem accidentium à substantia panis, maneret materia panis in rerum natura.

117. Inferitur conclusio Tridentini.

Ex dictis inferitur, quam merito dixerit Concilium Tridentinum, Ecclesiam ex veritate verborum collegisse conuersionem substantiæ panis in corpus Christi: nam verba illa non potuerunt esse vera, manente substantia panis sine nouo miraculo: verba enim illa significant corpus Christi contineri, non vtcumque sub illis accidentibus, sed vt substans illis, & ita vt non maneat ibi substantia panis; alioquin si substaret panis illis accidentibus, non vere diceretur: hoc est corpus Christi, vt videbimus infra; ex hoc autem, quod substantia panis non substet illis accidentibus, colligitur perire formam panis, quæ non potest conseruari sine propriis dispositionibus; denique ex hoc ipso inferitur destructio materiæ, cum non possit connaturaliter perseverare sine forma, nec possit aliam accipere in illo, nec in alio spatio, vt supra probatum est. Ex quo tandem fit, substantiam panis conuerti in corpus Christi, cum desinat tota panis substantia ob positionem corporis Christi sub iisdem accidentibus, & in ordine ad idem munus substantiale, quod gerebat substantia panis.

118. Quæsumitur.

Satisfit.

Pro complemento tamen huius dubij, quæri potest, an ad veram conuersionem substantiæ panis in corpus Christi sufficeret connexio moralis ex decreto Dei inter positionem corporis Christi, & desinonem panis, licet vtraque mutatio non haberet inter se physicā connexionem ex natura rei. Negant plures, sed sine firmo satis fundamento. Ego quidem de facto concedo, dari connexionem physicam (vt probaui) cæterum non credo, hanc conditionem requiri ad quamlibet conuersionem vnus in aliud. Primo quia, si canonicus fiat Monachus, dicitur simpliciter in Monachum conuerti, & Canonicatum mutari in Monachatum; licet ex natura rei non repugnēt simul in eodē homine Canonicatus, & status Regularis, sed solum moraliter ex decreto Pontificis nolentis durate Canonicatū in Monacho; ergo similiter, licet ex natura rei nō repugnēt lux, & calor; si tamen Deus nollet vtramq; qualitatem simul conseruare, posset dici conuerti subiectū à lucido in calidum. Secundo, & à priori probari, quia in prædicto casu reperuntur omnes conditiones conuersionis. scilicet successio vnus ad aliud in eodē tertio cōmuni, & in ordine ad idē munus, & talis itē sub ordinatio inter expulsiōnem vnus, & introductionem alterius, vt non se habeat mere concomitater, sed vna sit causa alterius; ergo non est, cur non dicatur simpliciter conuerti.

119. Instabit.

Dices, ad conuersionem requiri, quod terminus à quo desinat ex vi termini ad quem: tunc autem non desineret ex vi termini ad quem, sed ex vi decreti Dei nolentis vtrūque simul conseruare. Sed cōtra; quia licet non desineret physice ex vi termini ad quem, desineret tamen moraliter ex vi illius, hoc est, terminus ad quem vt introductus, esset causa moralis expulsiōnis alterius. Quare sicut Sacramenta dicuntur simpliciter causare gratiam, licet solum causent moraliter illā; sic etiam tunc terminus ad quem diceretur simpliciter expellere aliū terminum licet non physice, sed moraliter. Cum ergo ad conuersionem solū requiratur, quod vnus terminus

SECTIO VIII.

Dissoluntur obiectiones contra nostram sententiam.

120. Instans.

Respondeo.

simpliciter desinat in alium, seu ob repugnantiam cū alio, nō est cur nō dicatur cōuersio simpliciter, quando vnus terminus moraliter expellit alium? nec discrimen aliquod probabile potest afferri, cur causā moralis dicatur simpliciter causā, & non dicatur simpliciter expellere alium terminum.

Dices, ergo desitio termini a quo esset simpliciter annihilatio: nam illa desitio secundum se non haberet connexionem cum actione aliqua positiua. Respondeo, annihilationem esse desitionem, quæ non solum secundum se, sed neque extrinsece ex decreto agentis subordinatur actioni; positiuæ; nec est ex vi actionis positiuæ, quæ succedat terminus in eodem munere termino desinenti: nam si desinit ex vi talis actionis, iam non desinit in purum nihil, sed in aliud, nempe in id quod succedit, de quo infra sect. 12.

121. Instans iterum.

Respondeo.

Sed contra instabis; ergo si Deus noller conferuare simul duos Angelos, & ideo producendum vnum destrueret alterum prius creatum, hic diceretur conuerti in illum qui producit de nouo: nam licet illa desitio secundum se non haberet connexionem cum productione alterius, haberet tamen connexionem moralem seu extrinsecam ex decreto Dei nolentis conferuare vtrumque Angelum simul, atque ideo Angelus destruetus non abiret in purum nihil, sed in alium Angelum, ergo conuertetur in illum: si enim non annihilatur, debet conuerti in alium.

Respondeo concedendo, desitionem Angeli in eo casu non fore annihilationem, quia vere nō tenderet destructio in purum nihil, sed in aliquid: negotamen intercedere veram conuersionem vnus Angeli in alium; ad conuersionem enim non sufficit, quod vnum desinat ex vi alterius, sed requiritur vterius, quod vnum succedat alteri in eodem munere intra aliquod compositum, vt supra diximus; quæ conditio deesset in prædicto casu; & ideo esset tunc desitio media inter annihilationem, & conuersionem; neque enim est vniuersaliter verum, quod quidquid non desinit per annihilationem, desinat per conuersionem in aliud; quia plus est conuerti in aliud, seu abire in aliud, quam desinere propter aliud.

122. Hac quidē vera sunt loquendo de conuersione in communi, non tamē de Eucharistia.

Cæterum, licet hoc verum sit, loquendo de conuersione in communi; loquendo tamen de conuersione Eucharistica, vix potuit Ecclesia in hoc mysterio conuersionem agnoscere, nisi cum connexionem fere omnino physica inter positionem corporis Christi, & desitionem panis; tum quia Ecclesia totam hanc conuersionem collegit ex veritate verborum (vt dixit Tridentinum) quæ significant, corpus Christi conuerti sub accidentibus vt exercens munus substantiæ circa illa, & per consequens sustentare illa saltem efficienter, ex quo naturaliter sequitur, accidentia non sustentari à substantia panis, & desinere panem, vt supra probatum est, tum etiam, quia si substantia panis non desineret ex natura rei ob positionem corporis Christi, nō haberet Ecclesia fundamentum ad credendum, quod desineret ex decreto Dei. Cur enim non potuit vel manere in eodem loco sine vnione ad species, vel in alio etiam loco, aut vnde Ecclesia oppositum colligeret ex verbis, si penderet solum ex decreto Dei, & non consequeretur ex ipsa rei natura? Ergo de facto conuersio Eucharistica vndique, vel fere vndique affert connexionem physicam positionis corporis Christi, & desitionis panis.

123.

Prima obiectio.

Non potuimus sectionibus præcedentibus nostram sententiam explicare, quin obiter præcipuas difficultates dissolueremus, quæ contra illam poterant militare. Nunc alias afferamus, vt ex omnium solutione firmior maneat & clarior. Prima obiectio oritur ex modo loquēdi Patrum, qui indicant, per verba consecrationis corpus Christi non solum poni sub speciebus, sed etiam ipsum corpus fieri, confici, creari, &c. his enim, & aliis vocibus similibus vtuntur ad declarandum hoc mysterium, quæ cum toties à Patribus vsutentur in declaratione huius mysterii, non est credendum, quod semper vsurpatæ fuerint figurate, & in sensu minus proprio.

124. Solutio.

Respondeo, loquutiones Patrum, quæ ab aduersariis adducuntur, ad duas potissimum, vel tres classes posse reduci. In prima sunt, qui dicunt, substantiam panis mutari in corpus Christi, seu transire in illius naturam, &c. & hic modus loquendi propriissimus est; ad quem tamen nulla requiritur productio corporis Christi secundum se, sed sola introductio illius in hoc compositum, vt supra declaratum est, & postea iterum declarabitur.

Ad hanc etiā classē pertinent alij plures, qui dicunt, ex pane, & de pane fieri corpus Christi, panem fieri corpus Christi; qui modus loquendi reperitur apud plures Patres, quorū aliquos affert Suarez disp. 50. sect. 4. §. secundo principaliter, & habetur etiam in hymno Festi corporis Christi: Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, fitque sanguis Christi merum, &c. viderique possent magis propriæ, quia solū significant transitum vnus in aliud sine noua productione corporis Christi. Illa vero propositio, de pane fit corpus Christi, reicitur à S. Thom. in præsentia art. 8. in sensu proprio; quia illud, de, significat consubstantialem, seu quod vterque terminus habeat aliquam substantiam communem. Quod si aliquando reperitur apud aliquem Patrum, pie exponenda est, accipiēdo illud, de, in sensu lato, vt fit idem quod ex pane, vbi nota, Ambrosium apud quē ille modus loquēdi reperitur, aliter legi emendatum apud Sotum in 4. d. 9. q. 2. art. 8. An vero præpositio, ex, dicat etiā aliquam impropriam, dicemus infra sect. vlt. Denique illæ propositiones: panis fit corpus Christi, vinū fit sanguis, &c. non habent sensum proprium, sed impropriū, vt docet late S. Th. d. ar. 8. quia nō datur aliquod subiectū cōmune vtriq; substantiæ, de quo possit verificari, fuisse panē, & factum esse corpus Christi, vsurpantur tamē improprie, & per similitudinē ad alias conuersiones, in quibus manet subiectū commune; quia licet in præsentia non maneat commune subiectū, manent tamē accidentia communia vtriq; substantiæ, quare idē erit dicere, panem fieri corpus Christi, ac dicere, corpus Christi succedere pani sub iisdē accidentibus. In merito ergo ex hoc primo capite arguitur ad probandā productionē corporis Christi, cū fere omnes hæ loquutiones vsurpēt à Patribus improprie, vt fatetur ipse Suarez d. disp. 50. sect. 9. Si quæ vero in sensu proprio dicuntur, nullo modo probāt productionē, sed solā conuersionē. Dicere enim quod ex pane fit corpus Christi, non est dicere, quod sit simpliciter corpus Christi, sed quod panis transit in illud, seu quod corpus Christi sit terminus for-

Sotus.

Suarez.

malis

Valquez.

Bonauent.

125.

Secunda classis est eorum qui dicunt corpus Christi confici, creari, &c.

Cyprian.

malis illius conuersionis: fit enim non quod corpus Christi sit corpus, sed quod corpus Christi fit ex pane, seu quod sit terminus, in quem desinit panis; vt aduertit Valquez in præsentia disput. 18 l. n. 154. Quod si verbum, fit, denotet aliquam productionem corporis Christi, ex hoc capite habebunt illæ propositiones aliquam impropriam, vt voluit Bonauentura in 4. d. 11 p. 1. art. unico, q. 6. in fine; & quidem raro inuenies apud Patres, ex pane fieri corpus Christi, licet aliquando dicant, ex pane confici; de quo statim dicam.

Ad secundam classē pertinent loquutiones, quibus dicitur, corpus Christi confici, creari, perfici, &c. & hæ quidem sunt in duplici differentia: in quibusdam enim dicitur absolute, corpus Christi creari; in aliis vero, imo fere omnibus non dicitur simpliciter, sed cum addito ostendente, non esse sermonem de corpore Christi secundum se, sed de illo cum accidentibus panis: in quo sensu verissimæ sunt & propriæ. Sic dixit Cyprianus adductus à Suarez, quod Christus vsque hodie hoc veracissimum, & propriissimum corpus suum creat, & sanctificat, & benedicit, & diuidit, &c. vbi satis manifeste constat, ipsum loqui de composito corporis Christi, & accidentium, quod simpliciter dicitur corpus Christi, quod solum dicit in recto, vt constat ex dictis supra disput. 1. Alioquin non dixisset proprie, quod diuiditur, & sanctificatur, & benedicitur: nam corpus secundum se non diuiditur, sed vt sub accidentibus; nec sanctificatur per consecrationem; quod enim proprie sanctificatur, est compositum illud, in quod introducitur ipsa sanctitas corporis Christi, & per illam quasi formaliter sanctificatur totum compositum, & benedicitur, ergo sicut illa omnia non possunt proprie intelligi de corpore Christi secundum se, sed de composito, sic nec verbum creandi debet accipi de corpore Christi secundum se, sed de toto composito. Quem sensum intendit Ecclesia in Canone Missæ, dum dicit: Per quem hæc omnia semper, Domine, bona creas, sanctificas, viuificas, benedicas, &c. Non enim loquitur de creatione corporis Christi, sed de creatione illius compositi, quod est in altari: quod quidem per corpus Christi quasi formaliter sanctificatur, viuificatur, benedicitur, vt supra dictum est. Sic etiam intelliguntur verba Bessarionis ibidem adducta: Tota Trinitas hoc corpus altaris erat. Non enim dixit creari simpliciter hoc corpus, sed hoc corpus altaris, seu provt in altari. Ad hunc etiam sensum reducuntur illæ loquutiones, quibus Patres dicunt aliquando, Sacerdotes proprio ore conficere corpus, & sanguinem Christi, quasi dicant, conficere sacramentum corporis, & sanguinis Christi; ideo enim non dixerunt faciunt, sed conficiunt, vt indicarent, se loqui non de effectione simplici, sed de confessione alicuius compositi: confictio enim in rigore conuentionem significat plurium in vnum compositum.

126. August. Ratissima sunt hæ loquutiones.

Denique loquutiones, quibus corpus Christi simpliciter dicitur creari, vel fieri, rarissimæ sunt. Nam Augustinus, qui communiter affertur ex c. vtrum sub figura, de consecrat. d. 2. non dixit, corpus Christi simpliciter creari, sed panem, & vinum in mysterio vere carnem, & sanguinem Christi consecratione Spiritus sancti potentialiter creari, hoc est, panem creari carnem, seu panem fieri carnem; quæ loquutio impropria est, vt supra vidimus ex S. Thoma; & adhuc non est contra no-

stram sententiam, cum solum significaret panem transire in carnem, quod non negamus. Quod si aliquis alius inferioris notæ aliquando simpliciter, & sine addito dixit, corpus Christi consecratione creati, rarissimus erit, & pie intelligendus de corpore Christi ratione vnionis ad species: nam (vt supra diximus Disputat. præcedenti) sepe tribuuntur Christo in Eucharistia prædicata specierum, quanto magis prædicata ipsius vnionis sacramentalis, à cuius productione dicitur corpus Christi produci, improprie tamen. Imo aliqui ex aduersariis agnoscunt aliquam impropriam in illa loquutione: nam verbum creandi dicunt non posse in rigore vsurpari in hoc mysterio: dicunt enim, non dari creationem, vbi præcessit terminus à quo realis, & positiuus; sicut nec panis annihilatur, quia desinit in terminum realem & positiuum. Ex quibus omnibus constat, quam inefficax argumentum sumatur contra nostram sententiam ex Patrum auctoritate, cum fere omnes aperte indicauerint, se loqui de productione corporis Christi secundum esse sacramentale, seu de conuersione panis in corpus Christi, non de productione corporis Christi simpliciter; & aliunde ipsi etiam aduersarij teneantur concedere, quam plures ex illis loquutionibus accipiendas in sensu minus proprio, vt de singulis earum probatum est.

127. Obiectio secunda.

Solutio.

Secunda obiectio est, quia in hoc mysterio interuenit conuersio substantialis; ergo debet habere terminum substantialem; ergo terminatur ad substantiam corporis Christi. Responderetur concedendo totum: neque enim in mentem nobis venit, quod aduersarij existimant, negare scilicet, quod corpus Christi secundum suam substantiam sit terminus formalis huius conuersionis. Fate-mur sane ita esse; sed dicimus corpus Christi non esse id, quod producit per hanc conuersionem, sed solum quod introducit; itaque conuersio vt conuersio habet pro termino formali corpus Christi; vt productio vero non habet producere corpus Christi, sed producere vnionem corporis Christi cum speciebus: sicut conuersio formalis, qua ex alimento fit noua pars hominis, habet pro termino formali conuersionis animam rationalem, quæ introducit in materiam alimentum; non tamen est productio animæ, sed solius vnionis animæ cum illa materia.

128. Instans.

Respondeo.

Dices, conuersio vt conuersio est actio; ergo qui fuerit terminus conuersionis, erit terminus productionis. Respondeo, etiam introductio vt introductio est productio, & tamen non est idem terminus introductus, & productus; anima enim introducit, vnio vero producit. Similiter dicendum est de conuersione: nam licet conuersio vt conuersio sit productio, non tamen est productio eiusdem termini, qui denominatur à conuersione terminus succedens: sed est productio vnionis termini formalis succedentis: eadem enim conuersio dat diuersas denominationes diuersis terminis, quos habet: alterum denominat productum, alterum introductum seu succedentem; sicut etiam actio vt actio respicit principium & terminum, illudque denominat agens, hunc vero productum.

129. Instans iterum.

Dices iterum, hæc est conuersio substantialis, ergo est actio substantialis; ergo etiam vt actio est productio alicuius substantiæ, nam si sit productio solius accidentis, non potest esse productio substantialis. Respondeo, hanc actionem considera-

Respondet
omnes actio-
nes in sua
entitate esse
accidentales.

tam in sua entitate esse aliquid accidentale; imo (in mea sententia) omnes actiones, quantumvis sint productiones termini substantialis, sunt in sua entitate accidentales. Cæterum sicut productio hominis, v. gr. licet sit entitative accidens, denominatur tamen productio substantialis à termino producto, qui est substantia: sic etiam hæc actio denominatur conuersio substantialis à termino formali conuersionis, qui est substantia corporis Christi, & dicitur simpliciter conuersio substantialis, hoc est, conuersio substantiæ in substantiam: nam licet in Conciliis numquam dicta fuerit conuersio substantialis, sed substantiæ in substantiam, conformius tamen ad modum loquendi Conciliorum appellatur conuersio substantialis. Sub nomine autem actionis, aut productionis non video, cur sit necesse eam appellare actionem substantialem: actio enim vt actio solum denominatur substantialis à termino producto; ergo cum hæc actio nec in se sit entitative substantialis, nec terminus productus sit substantialis, sed accidentalis, licet sit conuersio substantialis.

130.
Tertia ob-
iectio.

Tertia obiectio est, quia ex nostra sententia sequitur substantiam panis magis conuerti in species panis remanentes, quam in corpus Christi; probatur sequela, quia substantia panis definit non ex vi productionis corporis Christi, sed ex vi actionis, quia corpus Christi sustentat efficienter accidentia: illa autem actio tota terminatur ad ipsa accidentia; quorum est conseruatio; ergo panis definit ex vi conseruationis accidentium, & per consequens definit in ipsa accidentia, & non in corpus Christi. Respondet negando sequela, & ad probationem negatur etiam consequentia; nam conuerti hoc in aliud, non est præcisè quod definit hoc ex vi actionis, qua illud conseruatur, sed ex vi actionis, qua illud succedit huic in eodem munere, & in ordine ad idem tertium, vt supra dictum est. Hoc autem non reperitur respectu accidentium; nam accidentia non succedunt poni in eodem munere, & in ordine ad idem tertium: reperitur tamen respectu corporis Christi, quia panis definit ex vi illius actionis, per quam licet non producat, succedit tamen corpus Christi substantiæ panis in eodem munere, & circa eadem accidentia; quare merito dicitur panis conuerti in corpus Christi, & non in accidentia.

131.
Obiectio
quarto.

Quarto obiectio, si ad conuersionem substantialem non requiritur productio substantiæ, sed mera successio, ergo etiam si panis non periret, dummodo separaretur ab accidentibus, eo quod corpus Christi succederet sub illis in eodem munere, daretur conuersio substantialis, & transsubstantiatio. Respondet, nullum esse inconueniens in consequenti: nam sicut si materia mea informaretur nunc forma Pauli, & amitteret meam formam, diceretur illa conuersio formalis, & transformatio, licet non esset desitio, vel productio alicuius formæ, sed successio formarum in ordine ad informandam eandem materiam; sic in casu posito, licet non daretur desitio, vel productio alicuius substantiæ, dummodo daretur successio substantiarum in ordine ad substantiam eisdem accidentibus, diceretur conuersio substantialis, & transsubstantiatio. Cæterum in alio casu licet diceretur, compositum ex pane, & accidentibus conuerti in compositum ex corpore Christi, &

Respondetur
Confirmatur
responsio
exemplo
manifesto.

eisdem accidentibus; non tamen diceretur, substantiam panis conuerti in corpus Christi, quia (vt dictum est Sect. 1.) ad hoc vt dicatur vnus terminus formalis conuerti in alium, oportet, quod terminus formalis à quo simpliciter definit esse ob aduentum termini formalis ad quem. Dices, materia sola sustentabat accidentia; ergo illa sola est, cui succedit corpus Christi in eodem munere; ergo non est totus panis terminus formalis à quo huius conuersionis. Respondet, totam substantiam panis substare suis accidentibus; quia licet materia sola sustentet, sed tamen forma etiam substet, hoc est, est radix determinata accidentium saltem propriorem, quod est proprie substare.

Instab.

Respondet.

132.
Obiectio
quinta.

Sed contra obiectio quinto, ergo quando vnus corpus substantiale succedit alteri in eodem loco reali, datur transsubstantiatio; quia iam tunc datur successio substantiarum in ordine ad eundem locum. Respondet, dato, quod illa sit aliqualis conuersio vnus compositi resultantis ex loco, & locato, in aliud compositum resultans ex loco, & locato, non tamen esse transsubstantiationem: quia ad hanc requiritur successio substantiarum in proprio munere substantiæ, sed est substare accidentibus: sicut è contra ad transformationem non sufficeret successio formarum in ordine ad substantiam accidentibus, nisi succederent in ordine ad informandum idem subiectum, vt dixi Sect. præcedenti.

Respondet.

133.
Instab.

Dices, conuersio alimenti in hominem est conuersio substantialis; & tamen non succedit forma in munere substandi; ergo similiter, licet corpus succedens localiter non substet loco, erit conuersio substantialis. Respondet, negando minorem: quia prima conuersio habet pro termino formali formam succedentem in aliquo munere non substantiæ vt sic, sed formæ substantialis, id est illa est conuersio substantialis formalis.

Respondit.

134.
Instab.

Dices, replere locum, etiam est munus substantiæ. Respondet, inprimis etiam esse munus quantitatis; deinde est munus substantiæ, sed non vt substantis loco; sed vt replentis: conuersio vero formalis est substantialis, quia id quod aduenit de nouo, exercet munus substandi in loco composito, quod resultat: locatum autem non habet hoc, quia locatum non aduenit villo modo ad substantiam.

Respondet.

135.
Obiectio
sexta.

Obiectio sexta: verba consecrationis habent de se vim sufficientem ad producendum corpus Christi; ergo de facto producant illud. Consequentia videtur bona, quia causa cum virtute, & applicatione sufficienti, non est cur non operetur. Antecedens autem probatur, quia si corpus Christi non existeret nunc in cælo, adhuc ex vi verborum poneretur in Eucharistia. Præsentia enim, quam habet in Eucharistia, non pender à præsentia naturali: vt dictum est disp. 5. ergo verba de se habent vim producendi corpus Christi in Eucharistia.

Obiectio
sexta.

136.
Respondit
aliquorum.

Nonnulli negant antecedens primum, & secundum, & fatentur, quod corpus Christi alibi non esse, non consecraretur: nec hoc (inquiunt) derogat efficacitati verborum: non enim debuerunt habere virtutem ad casum impossibilem de lege ordinaria: sufficit, quod habeant virtutem operandi existente corpore Christi; cum aliunde certum sit, corpus Christi semper existiturum. Et quidem, si ad consecrationem huius sacramenti prærequiratur Christus viuus (de quo infra in Tracta

Aliter re-
spondetur.

Tractata de sacrificio non est dubium, quin verba nõ habeant vim producendi corpus Christi. Quidquid tamen de hoc sit, quod ad præsens attinet, admittere possumus in verbis illam vim, ita vt si corpus Christi redactum esset in cineres, posset consecrari, & poni in Eucharistia cum organizatione humana: ille enim casus, licet de facto non erat futurus, erat tamen simpliciter possibilis naturaliter loquendo: verba autem debuerunt ex institutione habere virtutem ad verificandum se in omni casu naturaliter possibili, sicut nunc de facto Eucharistia habet virtutem ad producendam gratiam in aliquo homine, cui numquam de facto applicabitur. Dixi autem in causa naturaliter possibili; quia ad casus naturaliter impossibiles, & qui numquam sunt ponendi, forsitan non habent virtutem sacramenta ex præsentia institutione. Nam si miraculose omnes animæ hominum ponerentur in vnico corpore, non posset vnus alium baptizare vel absolueret ex vi præsentis institutionis, nec oportuit ad illum casum impossibilem dari virtutem & efficaciam: & per consequens forsitan verba consecrationis non habent virtutem ad producendam materiam corporis Christi, quia non potest naturaliter contingere, quod materia ipsa non existat in rerum natura sub aliqua forma. Cæterum, quia potuit naturaliter contingere, quod materia illa existeret sub forma cinerum, & sine organizatione requisita ad hoc, vt esset corpus humanum, ideo admitti potest, quod verba habent virtutem ad producendam illam organizationem requisitam ad corpus humanum; & consequenter, quod verba consecrationis calicis habent virtutem ad producendam formam substantialem sanguinis, quia potuit illa materia esse iam sub alia forma; & tunc ad veritatem verborum oportebat reproduci formam sanguinis in illa materia sub speciebus vini.

137.

138.

Respondetur
ergo his po-
sitis ad ar-
gumentum.

139.

Instab.

Respondet.

Ad argumentum ergo admissio antecedenti, negatur consequentia; nam verba ex præsentia institutione habent vim moralem ad operandum totum id, quod requiritur ad sui veritatem: id autem, quod non requiritur, non possunt operari; quare licet, non existente corpore Christi, posset illud producere, quia tunc illa productio requireretur ad veritatem verborum; nunc tamen non possunt illud producere, quia de facto non requiritur talis productio, cum iam supponatur productum, sed solum requiritur, quod ponatur sub speciebus.

Dices, verba nunc de facto non supponunt corpus Christi existens, antequam operentur; nam licet corpus Christi habeat de facto suam existentiam naturalem independentem à verbis, illa tamen existentia corpus Christi non prærequiritur ad hoc vt verba operentur, & per consequens non se habeat antecedenter ad operationem verborum; ergo possunt verba de facto illud producere, ac si vere non existeret.

Respondet, verba nunc de facto, priusquam operentur, præsupponere existens corpus Christi; quia priusquam operentur, debent significare, vt infra dicitur: verba autem in illo priori significant, & supponunt pro corpore Christi simpliciter, quod est idem ac supponere pro corpore, quod tunc habet, vel vltimo habuit, vt dixi vbi supra; ergo in illo priori supponunt pro corpore nunc existenti; ergo antequam operentur verba, præsupponunt existens corpus Christi, quod in

posteriori ponant sub speciebus. Posset quidem poni corpus Christi sub speciebus, licet tunc non supponeretur existens; quia tunc verba pro illo priori supponerent pro corpore, quod vltimo habuerat Christus; nunc tamen de facto, cum supponant pro corpore, quod nunc habet, iam præsupponunt illud existens, priusquam operentur.

140.
Instab. ite-
rum.

Dices iterum, verba habent vim saltem in aliquo casu ad producendum corpus, vel sanguinem Christi; ergo prædicatum formale, quod enunciatur, est ratio corporis, vel sanguinis, & non sola contentia sub speciebus, quia verba non habent vim ad producendum, nisi id quod formaliter enunciatur. Respondet negando consequentiam; nam verba, quibus data est vis sufficientis ad verificandum se ipsa, licet potissime habeant vim ad operandum prædicatum formale, habent tamen vim ad producendum subiectum, si non supponatur existens: itaque si huic propositioni, *Bucephalus est albus*, Deus daret vim ad verificandam se ipsam, non solum posset hæc verba dare albedinem Bucephalo, sed etiam producere Bucephalum, si non supponeretur iam existens.

Respondet.

141.
S. Thomæ
Vltima ob-
iectio.

Vltimo obiectio solet contra nostram sententiam auctoritas S. Thomæ, qui licet nusquam dixerit, hanc conuersionem esse productionem corporis Christi, videtur tamen illud sæpe supponere. Primo, quia sæpe negat Christi corpus esse in hoc sacramento per mutationem localem; secundo, quia in præsentia art. 8. in corpore, & ad 2. negat, hanc actionem esse ex præsupposito subiecto; ergo sentit, non esse actionem adductiuam; tertio, quia supra q. 2. art. 1. in corpore docet, naturam humanam non potuisse conuerti in naturam diuinam; quia natura diuina ingenerabilis est, ergo sentit, conuersionem esse productionem termini, in quem fit conuersio.

142.
Respondit.

Respondet, S. Thomam magis esse pro nostra sententia infra q. 78. art. 5. in corpore, vbi sic ait: *Non enim faciunt hæc verba, quod corpus Christi sit corpus Christi, sed quod contentum sub speciebus sit corpus Christi.* Hæc est ipsa eadem conclusio, quam defendimus. Ad loca contraria, Respondet ad primum, nos etiam fatemur, hanc actionem non esse adductiuam, sed vnitiuam corporis Christi cum speciebus, vt sæpe dictum est in superioribus. Ad secundum, inprimis S. Thomas non negat subiectum huius actionis, sed solum negat, dari subiectum commune vtrique termino huius conuersionis, quod verissimum est. Deinde etiam si loqueretur de subiecto actionis, vere illud negaret; quia actio, qua Christus sustentat efficienter accidentia, quæ est positio Christi sub accidentibus, vt supra dictum est, non habet subiectum, cum sit actio creatiua in sua entitate. Ad tertium, Respondet, S. Thomam ibi solum probare, quod natura humana non potest conuerti in diuinam per commixtionem, sicut vnus elementum conuertitur in aliud; & hoc bene probat ex ingenerabilitate naturæ diuinæ; quia ad talem modum conuersionis oporteret, quod in materiam naturæ humanæ introduceretur materia Diuina: quod argumentum non probat de conuersione per transsubstantiationem, vt bene notauit Caietanus ibi. An vero ex alio capite repugnet etiam naturæ diuinæ esse terminum transsubstantiationis, videbimus postea Sect. 10.

Respondetur
ad primum
locum.

Ad secun-
dum.

Ad tertium.

Respondetur ad alia argumenta Recentiorum contra nostram sententiam.

143. Hanc sententiam impugnant ex professo duo Auctores recentiores, quorum argumentis oportebit satisfacere, quatenus contra solutiones supra positas aliquid addunt. Primus est P. Petrus Hurtado D. put. 2. de generatione, §. 19. in prima editione; in vltima vero editione Disput. 1. de generatione Sect. 4. num. 34. & sequentibus; ex quo possunt nonnullæ aliæ obiectiones fieri. Prima est, quia compositum ex corpore Christi, & accidentibus panis est vnum per accidens, & non per se: ergo actio per quam fit, non est substantialis, sed accidentalis. Rursus nec potest dici conuersio substantialis; quia actio, qua homo ex albo fit niger, terminatur etiam ad compositum ex humano corpore, & nigredine; & tamen illa non est conuersio substantialis, licet sint diuersa composita ex corpore, & albedine, & ex eodem corpore, & nigredine; & licet albedo, & nigredo repugnet eidem corpori simul; ergo similiter actio Eucharistica non erit conuersio substantialis.

144. Respondetur facile ex dictis, illam non esse actionem substantialem, esse tamen conuersionem substantialem; quia terminus formalis conuersionis est substantia. Vnde patet discrimen ab illo exemplo: nam ibi termini formales sunt accidentales, scilicet albedo, & nigredo, licet subiectum commune sit substantia: at in nostro casu è contra termini formales sunt substantiales, licet tertium commune vtrique termino sint accidentia: denominatio autem conuersionis definitur à termino formali, vt constat in transformatione, quæ appellatur conuersio formalis, eo quod expellatur & introducatur forma; sic de aliis.

145. Secunda obiectio ex eodem est, quia si Deus mihi vniam quantitatem, quem habet Petrus, non potest dici transubstantiatio Petri in me; alioquin homo albus transubstantiaretur in se ipsum, quando fit niger. Respondetur ex dictis, illam conuersionem posse tripliciter fieri. Primo, si mea substantia accipiat vniam quantitatem, & perdat aliam; & tunc erit conuersio accidentalis quantitativa, quia termini formales sunt quantitates, & subiectum commune est substantia. Secundo potest fieri, si eidem quantitati succedat mea substantia, & expellat aliam ab eadem quantitate, & tunc erit conuersio substantialis, quia termini formales sunt substantiæ. Tertio denique, si fiat vtrumque, ita vt sub accidentibus Petri introducatur mea substantia, & sub meis accidentibus substantia Petri; & tunc erit conuersio mixta, seu quasi duplex conuersio, in quarum vna substantia sit subiectum, circa quod fiat conuersio, exclusiua, & introductis accidentibus; in altera vero accidentia sint terminus communis, circa quod fiat expulsio, & introductio substantiæ: prior erit accidentalis, posterior substantialis. Sicut si in materiam Petri induceretur mea anima rationalis, & in materiam meam anima Petri, fieret etiam duplex conuersio: altera formalis per expulsionem, & inductionem formæ circa eandem materiam; altera materialis per exclusionem, & commutationem diuersæ materiæ circa eandem formam. Imo in vtroque casu

Tertio.

Duplex conuersio materialis & formalis.

considerari possunt quatuor conuersiones; nam in primo casu duæ essent conuersiones accidentales, altera circa substantiam Petri, quæ acquireret mea accidentia, perditis suis; altera circa substantiam meam, quæ etiam ex habente sua accidentia transferebat in habentem accidentia Petri, amissis suis: & duæ aliæ essent conuersiones substantiales; altera circa accidentia mea, sub quibus desineret esse mea substantia, & inciperet esse substantia Petri; altera circa accidentia Petri, sub quibus desineret esse substantia Petri, & inciperet esse mea. Sicut & in secundo casu essent aliæ quatuor conuersiones. Prima, in qua materia mea transferebat in habentem meam animam in habentem animam Petri. Secunda, in qua materia Petri ex habente animam Petri fieret habens animam meam; & hæc vtraque esset conuersio formalis. Tertia, in qua anima mea ex informante meam materiam fieret informans materiam Petri. Quarta denique, in qua anima Petri ex informante materiam Petri fieret informans materiam meam, & hæc vtraque esset conuersio materialis. Quæ omnia ex principiis à nobis supra positivis facile colligi possunt. Hinc tamen non fit, Petrum transubstantiari in me, quando mea substantia poneretur sub eius quantitate: ad hoc enim oporteret substantiam Petri desinere; & multo minus dici posset, Petrum transubstantiari in se ipsum, quando ex albo fit niger, cum in neutro casu substantia desineret, atque ideo non posset dici conuerti; & in secundo casu substantia non sit terminus formalis à quo, nec ad quem conuersionis, sed solæ qualitates.

146. Tertia obiectio ex eodem est, quia Ecclesia, & Patres dicunt, panem fieri corpus Christi, ergo datur productio corporis: non enim sufficit ad hanc loquutionem, quod substantia incipiat vniri illis accidentibus. Sicut quando materia vnitur animæ rationali, non dicitur fieri materia; & quando, resurgente homine, anima vnitur de nouo materię, non dicitur fieri, vel produci anima; nec denique quando modo homo albefcit, dicitur fieri homo, sed fieri albus.

Respondetur ex dictis, panem fieri corpus Christi, non esse, corpus Christi fieri, sed panem conuerti in ipsum. Et quidem hæc etiam loquutio non est omnino propria, vt vidimus Sectione præcedenti. Ad eam tamen non sufficit, rem aliquam de nouo vniri alteri; sed requiritur, quod sit terminus ad quem alicuius conuersionis: vnde nec materia, nec anima, nec homo dicuntur fieri, quando vnuntur de nouo formæ, vel corpori, vel albedini, quia tunc potius considerantur vt subiectum, quam vt terminus conuersionis. Si vero anima v.g. consideretur vt terminus conuersionis, vt cum ex cadauere fit homo, tunc poterit facilius admitti in aliquo sensu illa loquutio: forma cadaueris facta est forma hominis. Non est tamen ita communis sicut illa: cadauer factum est homo: quia hæc denominationes tribui solent non partibus, sed toti: & ideo etiam in conuersione Eucharistica facilius admittuntur inter ipsos terminos formales, & dicitur: Panis fit caro Christi: Vinum fit Christi sanguis; quia nimirum termini formales sunt totum, scilicet substantia illius compositi, quod resultat ex accidentibus, & ipso termino formali. Hæc tamen non significant productionem vllam terminatam ad substantiam corporis Christi.

Magis

147. Magis ex professo impugnat hanc meam sententiam, quam olim in Hispania tradidi, quidam Auctor modernus, P. Rodericus Arriaga in suo Cursu Philosophico disputat. 1. de generat. sect. 3. vbi singulis fere meis argumentis, & solutionibus, imo & verbis ad suum examen vocatis, multa opponit, quibus breuiter oportebit satisfacere. Primo ergo opponit S. Thomam supra quæst. 2. art. 1. de quo tamen testimonio iam supra dictum est. Deinde num. 17. arguit ratione; quia in quæstione de nomine, qualis est hæc de significato huius vocis conuersio, standum est communiori acceptioni, communior autem sensus est, vt debeat produci terminus formalis ad quem; Nos enim fatemur supra sect. 2. num. 21. illam sententiam esse satis plausibilem: ergo ita dicendum est. Secundo ex simili argumento; quia in omnibus conuersionibus naturalibus, pro quibus hoc nomen conuersio impositum primo est, hæc conditio reperitur, vt nos fatemur; ergo illa significatur per hoc nomen.

148. Respondeo, non video, vbi confessionem illam inuenire poterit, cum expresse probatum à nobis sit, non reperiri illam conditionem in conuersione naturali, qua alimentum conuertitur in hominem, quæ tamen à Philosophis appellatur pleno ore conuersio formalis, & transformatio, licet non producat terminus formalis. Vnde constat etiam apud Philosophos, à quibus vox illa desumpta est, non fuisse impositam ad significandam semper talem conditionem, cum absque illa admittant conuersionem formalem, & per consequens absque eadem consequenter admittere debeant conuersionem substantialem. Adde, tantum abesse, quod apud Theologos illa significatio, & essentia conuersionis sit magis communis, vt præter vnum Gabrielem, nullum ex antiquioribus pro illa sententia esse, probet P. Valquez in præfati disp. 181. cap. 5. Imo P. Valentia in præfati disp. 6. q. 3. p. 3. §. Quarto sequitur, illam appellauit inceptam quorundam Recentiorum opinionem; & addit, esse contra communem sensum omnium Theologorum, & omnium, qui contra Hæreticos scribunt. P. Henriquez lib. 8. de Eucharistia, cap. 23. §. 9. dicit, eam sententiam nullum habere antiquum assertorem. P. Luisus Turrianus in opuscul. Theologicis, Opuscul. 14. de Transubstantiatione, disp. 1. dub. 5. eodem modo de illa loquitur; vt appareat, quam debile fundamentum desumatur ex communi Theologorum sensu. Nec debuit ille Auctor arguere (vt de facto arguit) ex verbis illis à me dictis inter referendam eam sententiam; dixi enim supra Sect. 2. eam sententiam esse non paucis valde plausibilem; aliud enim est, esse antiquam, & fundatam; aliud esse plausibilem: imo nihil maiori plausu apud vulgus excipitur, quàm nouitas; nam, vt dixit ille, Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum. Non ergo fatemur, illum esse communem Philosophorum, & Theologorum sensum, sed id omnino negamus.

149. Tertio obiecit, num. 18 quia vt terminus totalis in alium totalem conuertatur, requiritur destructio termini totalis à quo, & productio termini totalis ad quem; quia præcisè ille dicitur conuersus, & iste succedens: ergo similiter, vt terminus formalis dicatur conuersus in terminum formalem, requiritur destructio illius, & productio huius. Respondetur ex supra dictis; negando consequentiam: ratio est clara, quia ad omnem conuersionem requiritur saltem successio termini ad quem: non potest autem esse successio, nisi incipiat terminus formalis ad quem exercere circa aliquod tertium commune illud munus, quod prius exercebat terminus formalis à quo. Hoc autem ipsum est incipere de nouo terminum totalem ad quem, hoc est, illud compositum resultans ex tercio communi, & ex termino formali ad quem incipiente exercere tale munus. Vnde retorquetur clare argumentum; quia vt terminus totalis conuertatur in totalem, non sufficit, quod totalis ad quem incipiat terminare nouam actionem, sed requiritur, quod incipiat esse simpliciter; nam si subiectum esset antea calidum simul, & frigidum, licet postea destrueretur frigus, non diceretur conuerti frigidum in calidum, etiamsi idem calor inciperet conseruari actione noua. Item, si aliquis simul esset Canonicus, & Abbas, & postea relinqueret Canonitatum, non diceretur Canonicus mutatus in Abbatem, etiamsi possideret nouo titulo Abbatiam; quia nimirum frigidum mutari in calidum, & Canonicum in Abbatem, iuxta omnium sensum est calidum successisse frigori in eodem munere, & Abbatiam Canonitatu. Et tamen corpus Christi, licet incipiat terminare nouam actionem, non tamen incipit esse, nec succedit simpliciter panis; ergo non bene arguitur ab inceptioe necessaria termini totalis ad nouam productionem necessariam termini formalis, in quem dicitur conuersus alius terminus formalis.

150. Obiecit quartum. Similis fere est quarta obiectio eiusdem eodem n. 18. quia nos concedimus, necessariam destructionem termini à quo vt dicatur conuerti in terminum formalem ad quem; ergo necesse erit, vt sit etiam productio noua termini ad quem: cur enim magis requiritur desitio simpliciter termini à quo, nec sufficit desitio in aliquo munere, & non requiritur inceptio simpliciter termini ad quem, sed sufficit incipere in aliquo munere. Hoc argumentum eodem modo retorquetur, vt dixi in superioribus; quia terminus à quo, vt dicatur conuerti in formalem ad quem, non sufficit, si amittat aliquam actionem, qua prius conseruabatur, sed requiritur, quod desinat esse simpliciter; & tamen corpus Christi non debet incipere simpliciter, sed latis est, quod incipiat terminare aliquam nouam actionem; ergo non bene arguitur ex desitione, seu destructione necessaria, termini formalis à quo ad productionem necessariam termini formalis ad quem. Ad argumentum itaque respondi in superioribus negando consequentiam; quia conuerti vnum in aliud, est desinere in illud; desinere autem est perdere suam esse simpliciter: quod vero in hoc aliud conuertatur, non est hoc incipere esse, sed succedere illi in eo munere, quod gerebat.

151. Hanc responsonem impugnat acriter ille Auctor, num. 19. quia continet petitionem principij. Nam sicut terminus, in quem fit conuersio, dicitur succedens, ita terminus à quo, seu conuersus potest appellari cedens; quia cedens, & succedens sunt correlatiua. Si ergo, vt succedat, non debet de nouo produci, sed sufficit quod de nouo exerceat munus præcedentis; sic etiam vt dicatur conuersus, seu cedens, non requiretur, quod desinat simpliciter, sed quod cedat in munere: nam dicere, quod sit differentia quoad hoc inter cedentem,

In vtroque casu quatuor conuersiones.

Tertia obiectio.

Responso. Quid sit panem fieri corpus Christi.

Nihil maiori plausu excipitur apud vulgus quam nouitas.

Responso. Impugnat hanc responsonem.

Quid sit incipere terminum totalem conuersionis.

Confirmatur multis exemplis.

Obiecit quartum.

Retorquetur argumentum.

Desinere est perdere suam esse simpliciter.

Impugnat hanc responsonem.

dentem, & succedentem, est dare conclusionem pro ratione.

152. Ad id quod retroquebamus respondet dupliciter.

Ad id vero, quod contra ipsos retroquebamus de differentia, quam omnes debent concedere quoad hoc inter terminum a quo, & terminum ad quem, quatenus terminus conuersus debet definire simpliciter, & terminus ad quem non debet simpliciter incipere; Respondet dupliciter: primo, esse differentiam; quia ipsi solum contendunt, terminum ad quem debere produci, sicut terminus a quo destruitur: est autem differentia inter produci, & destrui; quod destrui sit terminus negatiuus, & ideo ut verificetur, non sufficit cessare aliquam actionem, sed requiritur, nullo modo manere in rerum natura; quia negatio æquiualeat vniuersali: produci autem, cum sit terminus affirmatiuus, non requirit primam productionem, sed aliquam; quæ differentia, licet sit de nomine, debuisset in hac quæstione de nomine ponderari.

153. Hac responsio vim argumenti non soluit.

Sed antequam ulterius progrediar, hæc responsio (ni fallor) vim nostri argumenti non soluit, & verius ipsa continet petitionem principij. Admitto enim, destructionem, quia est terminus negatiuus, esse vniuersalem, & ideo afferre omnem negationem; productionem vero, quia est affirmatiuus, non esse vniuersalem: quæstio tamen nostra non est, cur terminus a quo, ut dicatur destrui, debeat amittere totum esse, & terminus ad quem non debeat omnino incipere: sed quæstio est, cur terminus a quo, ut dicatur conuersus, debeat amittere totum esse, & terminus ad quem, ut dicatur succedens, non debeat incipere omnino? Dicis, quia destructio est terminus negatiuus. Sed ego peto, quare ut dicatur conuersus, debeat destrui? aut cur, sicut potest terminus succedere absque eo quod vniuersaliter incipiat, non poterit cedere absque eo quod vniuersaliter desinat, seu destruat, sed solum per eunte vna actione ex multis, quibus conseruabatur? Dicere itaque, quod debeat terminus conuersus destrui, quia conuerti est destrui, erit respondere per conclusionem, de qua controuertitur. Debent ergo ipsi etiam querere rationem differentie inter terminum a quo, & ad quem, cur vnus significetur ut omnino definens, & alter non ut omnino incipiens; quam, quæcumque sit, poterunt reddere, cur etiam terminus ad quem non significetur produci, licet terminus a quo significetur destrui.

154. Secundo aliter respondet.

Ideo secundo aliter respondet num. 21. concedendo, nullam esse differentiam, sed sicut terminus ad quem dicitur succedens, si terminet de nouo aliquam actionem, licet non incipiat esse simpliciter: sic terminum a quo posse dici conuersum, si desinat terminare aliquam actionem, licet non desinat esse simpliciter. Vnde inferunt, posse concedi, quando de facto species consecratae corrumpuntur, vel comeduntur à mure, corpus Christi conuerti in murem, vel in excrementa. Sicut enim conceditur, potuisse Verbum Diuinum vniri hypostatice muri, & excremento, quo casu esset mus, vel excrementum, non est absurdum, quod de facto dicitur conuerti Christum in hæc omnia. Imo de facto Verbum assumpsit hypostatice sanguinem, & alios humores, vnde sequitur, dici posse Deum esse sanguinem, esse choleram, pituitam, &c. Similiter ergo illæ aliæ propositiones concedi possunt, non ta-

men usurpanda apud plebem, quæ non est capax omnium mysteriorum. Denique addit, posse ex alio capite negari, corpus Christi conuerti in murem, excrementa, &c. quia licet ad conuersionem sufficeret desinitio illius conseruationis substantialis, requiritur tamen, quod vterque terminus formalis versetur circa aliquod tertium commune: quod in hoc casu non datur, quia quantitas non manet eadem (supponunt enim, quantitatem non esse accidens distinctum) cætera autem accidentia non manent eadem: ideo enim definit esse corpus Christi, quia corrumpuntur accidentia panis, & producuntur accidentia muris v. g. cum quibus corpus Christi non habet specialem repugnantiam magis quam cum præcedentibus; quare ex hoc etiam capite non datur conuersio, quia ad conuersionem requiritur repugnantia aliqua physica inter vnum & aliud.

In hac responsione multa sunt mihi difficilia. Primum est, corpus Christi de facto conuerti substantialiter in vermes, excrementa, &c. quod nemo hucusque concessit: quia conuerti in vermes, & corrumpi, apud omnes pro eodem omnino reputantur. Et quidem cum ipsi fateantur, quod apud plebem offensionem pareret hæc locutio, fieri potest meliori iure contra ipsos argumentum, quo ij vtuntur. Nam in quæstione de nomine, qualis est hæc, consulendus est sensus hominum, quid ipsi concipiant nomine conuersionis. Si ergo omnes scandalizantur audientes, corpus Christi conuerti in excrementa, vel vermes, cum tamen sciant, destrui illud compositum, & corpus Christi amittere esse Sacramentale, quod habebat, consequens est, ut per conuersionem corporis Christi in vermes aliquid aliud omnes concipiant, scilicet destructionem simpliciter illius, quod dicitur conuerti in aliud. Quod quidem non procedit in illo casu, quo Verbum assumeret hypostatice naturam muris; nam ille casus solum est possibilis: & fatemur, multa posse fieri à Deo; quæ si fierent, parerent offensionem, & quæ ea de causa non fient: aliud vero est dicere, de facto id fieri, quod si fidelibus proponatur, omnes scandalizabuntur, & Hæretici subannabunt mysteria nostræ fidei. Adde, non solum plebem, sed Theologos ipsos scandalizandos, cum eorum princeps S. Thomas infra q. 77. art. 5. in corpore, id indubitatum esse apud omnes doceat his verbis: Manifestum est enim, quod ex corpore, & sanguine Christi, qua ibi veraciter sunt, non generatur aliquid, cum sint incorruptibilia. Vides, idem esse apud S. Thomam, corpus Christi non corrumpi, & corpus Christi non conuerti in aliud, quod ex ipso fiat. Non ergo sufficit desinitio vnus actionis, ut corpus Christi concedi possit de facto in excrementa resolui contra id, quod omnes huc vsque docere, & concipere soliti sunt.

Secundo, displicet exemplum illud de vnione Verbi cum sanguine, & aliis humoribus; ratione cuius dici possit: Deus est cholera; Deus est pituita: hoc, inquam, non est solide dictum. Oportebat enim meminisse vnionem Verbi cum sanguine, & humoribus concedi quidem ab omnibus: illas tamen propositiones: Deus est sanguis; Deus est pituita, &c. negari communiter à Theologis, eo quod Verbo non tribuantur

155. In hac responsione primo est difficile, quod corpus Christi conuerti in vermes.

156. Secundo displicet illud exemplum de vnione Verbi. Recte non dicitur, Deus est sanguis, &c.

prædicata partium, qualis est sanguis; sicut nec dicitur: Deus est digitus, Deus est pes, &c. propter eandem rationem. Admittitur quidem illa: Deus est caro, per figuram, usurpando partem pro toto, retenta tamen significatione partis, non admitteretur: sic etiam homo potest dici caro, numquam tamen dicitur homo pituita, vel sanguis.

157. Tertio displicet.

Tertio displicet, quod dicunt, ideo non conuerti corpus Christi in murem, vel vermes, quia non manent eadem accidentia in verme, quæ prius fuerant in Eucharistia. Hæc, inquam, ratio difficilis est: nam vel sensus est non manere omnia eadem accidentia vtrouique, vel non manere vlla. Si dicatur primum, verissimum est; id tamen non requiritur ad conuersionem. Sæpe enim continget, non manere omnia prorsus accidentia post consecrationem, quæ prius fuerant in substantia panis; quia si actu calefiat hostia successiue, necesse est, aliquid caloris fuisse immediate ante in pane, quod iam non sit, quando succedit corpus Christi: hoc tamen non obstat veritati conuersionis: ad hanc enim, ut ipsi aduersarij fatentur, solum requiritur, quod deat aliquid tertium commune vtrique termino formali; manet autem eiusmodi tertium commune, licet non maneat omnia prorsus eadem accidentia, cum maneat aliqua, & fere omnia. Si ergo dicatur secundum, scilicet in casu nostro non esse conuersionem, quia nulla manent accidentia ex prioribus, id conuincitur falsum, cum ipsi concedant, accidentia corrupti manere in genito. Et quidem quando species panis in stomacho corrumpuntur, vel quando species vini ultimo disponunt ad formam acetum, manent omnia accidentia, quæ erant prius cum corpore, & sanguine Christi, excepta vltima dispositione, quæ expulsa fuit per introductionem vltimæ dispositionis ad formam contraria; quæ quidem vltima dispositio vel est quid indiuisibile, vel quasi indiuisibile; vnde ex hoc capite negari non potest, dari aliquod tertium commune, quod prius erat cum corpore Christi, & postea est cum substantia sequenti, sufficiens ad veram conuersionem vnus substantiæ in aliam.

158. Displicet vltimo illa ratio quam afferunt.

Denique displicet illa ratio, quam afferunt ad negandam conuersionem corporis Christi in substantiam succedentem, ex eo quod corpus Christi non habeat specialem repugnantiam magis cum accidentibus muris, v. g. quam cum accidentibus panis. Hæc, inquam, ratio non videtur apta; quia illa eadem repugnantia, siue specialis, siue generalis, quam veraque substantia habet in ordine ad eadem accidentia sustentanda, fuit sufficiens, ut fieret vera conuersio panis in corpus Christi; ergo eadem repugnantia inter corpus Christi, & substantiam subsequenter in ordine ad sustentanda eadem accidentia, erit sufficiens, ut corpus Christi dicatur conuerti in substantiam sequentem. Probatur, & explicatur consequentia, quia tota connectio inter expulsionem panis, & introductionem corporis Christi oritur ex eo, quod Deus voluerit corpus Christi sustentare illa accidentia, vel subsistere, aut contineri sub illis, ex quo provenit repugnantia vtriusque substantiæ, siue illa sit Physica siue moralis. Sed Deus postea vult, quod substantia muris, v. g. sustentet illa accidentia, qualis est sanguis; sicut nec dicitur: Deus est digitus, Deus est pes, &c. propter eandem rationem. Admittitur quidem illa: Deus est caro, per figuram, usurpando partem pro toto, retenta tamen significatione partis, non admitteretur: sic etiam homo potest dici caro, numquam tamen dicitur homo pituita, vel sanguis.

Quæ accidentia quædam species corrumpuntur remanent.

tet illa accidentia, vel subsistet, aut contineatur sub illis; ergo non minus oriatur repugnantia huius substantiæ cum corpore Christi, nec minor connectio inter aduentum huius substantiæ, & expulsionem corporis Christi. Quare neque ex hoc capite negari posset vera conuersio corporis Christi in illam substantiam, sed recurrendum omnino est ad rationem legitimam, ex eo quod corpus Christi non destruat, nec desinat simpliciter esse, quod omnino requiritur ad hoc, ut aliquid dicatur vere conuerti in aliud.

Constat ergo ex his omnibus, argumentum illud ab omnibus soluendum, & fatendum esse discrimen inter terminum formalem a quo, & ad quem; nec debere requiri productionem huius, prout requiritur destructio illius, ut dicatur vnus in alium conuerti: sicut nec requiritur inceptio huius, prout requiritur simpliciter desinitio illius. Nunc itaque ad argumentum respondemus, non fieri petitionem principij in ratione differentie à nobis tradita: quia in quæstione de nomine ratio tota perenda est ex vtu nominis de quo controuertitur. Constat autem, homines vltrapantes hanc vocem, conuersio, vel le significare destructionem, & desitionem rei, quæ conuertitur, & non velle significare productionem, vel inceptionem termini formalis in quem fit conuersio. Primum constat ex vtu omnium: nemo enim applicuit hanc vocem ad res, quæ non desinunt. Nemo dixit, animam rationalem conuerti in formam cadaueris, aut vermium, aut in diminutione continua, quæ perduntur aliquæ hominis partes, eandem animam conuerti in formam excrementi. Et quidem ipsum nomen conuersionis id videtur sonare: nam quod conuertitur in aliud, transit in aliud: si autem transit, non manet in esse, quod habebat; non enim dicitur transformari id, quod retinet priorem formam, nec transfigurari id, quod retinet priorem omnino figuram: sic nec dicitur commutari, aut contineri in aliud id, quod retinet totum suum esse, quod habebat.

159. Non igitur requiritur productio termini formalis in conuersione.

Quid homines vellent significare usurpantes hanc vocem conuersio.

160. Non exigitur inceptio termini formalis.

Secundum vero, scilicet homines in vsu illius vocis non exigere eodem modo inceptionem, vel productionem termini formalis, in quem aliud dicitur conuerti: constat etiam ex communi modo loquendi: nam imprimis vulgare est illud, & ab omnibus ex Augustino libro 7. Confessionum, cap. 10. receptum, quod Christus in hoc sacramento non mutatur in nos, sed nos in ipsum: quod licet de conuersione non physica, sed morali intelligatur; inde tamen sumitur argumentum ad explicandum vsus illius vocis: dicimus enim mutari; seu conuerti in Christum, quia desinit esse in nobis nostra vitiosa consuetudo, & incipiunt esse in nobis Christi mores; ita tamen ut nostra quidem vitia omnino pereant, Christus autem, seu eius mores, & inclinatio non intelligatur simpliciter incipere esse, sed incipere esse in nobis; quod sufficit, ut dicamur mutari in Christum, seu nostra propensio, & inclinatio in propensionem, quam habet Christus. Sic etiam dicitur amicus mutari in amicum, & affectu dicimus transformari, & conuerti in rem amatam. Sic enim dixit Augustinus: Amando Deum efficiuntur dii, ergo amando mundum, Append. Et mundum

Augustin. Tom. 10. serm. 27. in Append. mundum

mundus dicuntur: non quia Deus, vel mundus incipiat simpliciter esse, sed quia incipit esse de nouo in eo, a quo diligitur. Denique in eodem sensu dicitur aliquis suam sententiam mutasse in sententiam magistri, vel alterius; quia licet hæc iam præxisteret in magistro, & per consequens non incipiat simpliciter esse, incipit tamen esse in illo, qui eam de nouo amplectitur, & sic de aliis; quæ ostendunt, nolle homines eiusmodi loquutionibus necessario exigere productionem, vel inceptionem simpliciter rei, in quam fit conuersio, sed solum inceptionem in tali munere, in quo succedit.

161. Illud vero, quod dicebat, cedens, & succedens esse correlatiua, & ideo debere habere similes condiciones, nihil probat: nam etiam pater, & filius sunt correlatiui; & tamen filius debet incipere esse, ut sit filius; pater vero non debet definire esse, ut sit pater: item testator, & hæres sunt correlatiui; testator autem debet mori, & definire, quia per mortem confirmatur testamentum, & defertur hereditas; hæres vero non debet incipere, aut nasci, ut sit hæres. Sic ergo posset dici in præfenti de cedente, & succedente: sed reuera concedimus, illos esse pares; nec enim cedens debet definire, sicut nec succedens debet incipere; quia non omnis terminus cedens est conuersus, sed conuersus plus dicit, nempe definire simpliciter in succedentem, & licet conuersus etiam & succedens sint correlatiui, non debent tamen habere easdem condiciones, ut vidimus in aliis correlatiuis.

162. Deinde (omissis aliis argumentis, quæ in superioribus à nobis soluta sunt) pergit ille Auctor, & obiicit nobis, n. 28. Nisi detur productio corporis Christi, non magis esse conuersionem substantialem, quam si vna substantia succedat occupando præcise locum alterius. Nam quod dicimus, corpus Christi substare speciebus panis, & ideo succedere in munere proprio substandi, falsum est, quia corpus Christi non conseruat efficienter accidentia panis: prior enim est conseruatio accidentium, quam corpus Christi esse sub speciebus; & ideo corpus Christi est ibi, quia accidentia durant, non è contrario; ergo accidentia non conseruantur à corpore Christi sacramentato, sed potius corpus Christi est sacramentatum, quia accidentia perseverant, & conseruantur. Sed debuisse probari illud antecedens, quod conseruatio accidentium sit prior quam corpus Christi contineri sub illis: iam enim fuerat à nobis explicatum, quomodo pro priori naturæ, antequam corpus Christi incipiat, vel perseveret conseruare accidentia panis, non debeant præintelligi ipsa accidentia formaliter existere; sed radicaliter ratione existentia præterita, & negationis alterius causæ aptæ ad eorum destructionem, ut videbimus disp. 10. sect. 2. quæ doctrina nondum est impugnata.

163. Probat vterius idem intentum, quod licet corpus Christi conseruet efficienter accidentia, hoc tamen non est proprium munus substantiæ; vnum enim accidens potest efficienter aliud conseruare; & Deus etiam conseruat accidentia efficienter, licet non substet illis. Respondeo, iam explicuimus supra num. 97. quomodo exerceat corpus Christi aliquod proprium munus substantiæ. Ad exempla vero in contrarium adducta, dicimus: ad primum, si accidens aliquod

separatum à substantia eleuaretur à Deo ad conseruanda efficienter alia accidentia, prout nunc conseruantur à corpore Christi, tunc exerceret quidem aliquod munus proprium substantiæ, non tamen diceretur illa conuersio simpliciter substantialis, quia succederet substantiæ in illo munere; quia sicut conuersio formalis debet esse inter formas in munere informandi, sic conuersio substantialis debet esse inter substantias in munere substandi; atque ideo esset conuersio mixta, partim substantialis, partim accidentalis: & propter eandem rationem fortasse non posset dici simpliciter, quod accidens substaret aliis accidentibus; quia substare simpliciter est esse substantiam illorum accidentium; accidens autem exerceret munus substantiæ circa illa accidentia; non tamen esset eorum substantia, ut constat.

164. Ad secundum, Deus non substet accidentibus, quia non conseruat cum alligatione, & continentia, quod tamen supra diximus requiri ad hoc ut aliquid dicatur substare. Sed contra hoc arguit iterum, quia falso dicimus, corpus Christi, eo quod sit alligatum speciebus panis in ordine ad motum localem, exercere munus substantiæ; neque enim substantia ita alligatur suis accidentibus, ut trahatur ab illis; sed potius è contra accidentia trahuntur à substantia, quæ mota mouet secum accidentia sua. Vnde non ideo verificantur verba, Hoc est Corpus meum; quia corpus Christi exerceat munus substantiæ circa illa accidentia; sed quia in illis continetur, sicut aurum continetur in cista, & ideo potest per cistam demonstrari.

165. Tota hæc instantia, & doctrina, quam supponit, difficile probabitur: nam imprimis, quis vnam ex Philosophis libenter concedet, motum localem exerceri immediate circa substantiam panis, & non potius circa eius accidentia, quæ mota trahunt secum substantiam; præsertim cum Sacerdos eodem prorsus modo moueat hostiam consecratam, sicut non consecratam: non agit autem Sacerdos immediate, nec impellit immediate corpus Christi, sed mediantibus speciebus, quas immediate impellit, & mouet: habet ergo virtutem ad mouenda immediate accidentia panis; alioquin non mouemus nos hostiam, sed Deus ad occultandum miraculum id facit, & per consequens non deglutimus, non trahimus speciem, non circumferimus, quæ omnia falsissima sunt; & ideo, fatendum est, nos habere virtutem ad agendum in quantitatem, & speciem panis, & mouendum illas. Sicut enim alij sensus non versantur immediate circa substantiam, sed circa accidentia, nempe colorem, saporem, odorem, sonum, sic nec tactus: & sicut alij sensus eodem modo versantur circa species consecratas, sicut prius, sic & tactus: quare sicut oculus non videt immediate substantiam panis, sed albedinem, & mediante albedine, substantiam; quia, deficiente substantia, adhuc eodem modo videmus hostiam: sic nec tactus versatur immediate circa substantiam; quia, deficiente ipsa, eodem modo tangimus, & mouemus hostiam: falsum ergo est illud, quod arguens assumit, accidentia panis moueri, quatenus trahuntur à substantia, circa quam immediate versatur motus.

166. Exemplum etiam illud de auro contento in cista, quod demonstratur illis verbis: Hoc est aurum; tunc in cista licet non est aurum.

licet non substet cista, sed cõrincatur in illa; hoc, inquam, non est ad rem; illa enim verba, hoc est, &c. aliter vsurpantur ad demonstrandum contentum in vase, vel cista, aliter ad demonstrandam substantiam accidentium; nec possunt absque æquiuocatione turpissima vsurpari ad demonstrandum solum contentum, quando ex circumstantiis significant potius substantiam accidentium. Ponamus enim vas vitreum vacuum, de quo vere dicebamus, hoc est vitrum; postea destructa substantia vitri maneat diuinitus eius accidentia absque subiecto, intus vero totum vas repleatur inuisibiliter auro: si tunc aliquis dicat, hoc iam non est vitrum, sed aurum; hæc propositio certe in illis circumstantiis vel esset falsa, vel ludricam æquiuocationem contineret: omnes enim intellexerent, aurum successisse loco vitri, & demonstrari non tanquam contentum intra vas, sed tanquam substantiam per accidentia, sicut prius demonstrabatur vitrum: quare licet verum esset, aurum contineri intra vas, & posse per illud demonstrari, non tamen in illis circumstantiis, sicut nec posset vere dici, vitrum conuersum fuisse in aurum; quod tamen illa propositio eo modo prolata videretur significare. Sic ergo in nostro casu contenta illa, quæ aurum continetur in cista, non sufficit ad verificanda verba Christi in sensu, in quo ab audientibus accipiuntur. Accipere enim panem in manus, & dicere, hoc est Corpus meum, perinde est ac si dicat, hoc iam non est panis, sed Corpus meum; demonstrat ergo Corpus suum per illud hoc, non ut demonstratur aurum in cista, sed eo modo, quo demonstrabatur substantia panis per sua accidentia: ideo enim ex modo demonstrandi intellexit Ecclesia, substantiam panis conuersam fuisse in substantiam corporis Christi, sicut in casu posito intellexeret vitrum conuersum fuisse in aurum, & hoc successisse vitro in munere substandi accidentibus, non ut contentum intra vas ad modum liquoris. Vides, nec doctrinam, nec exemplum esse ad rem; atque ideo argumentum totum non subsistere.

167. Obiicit præterea num. 30. retorquendo contra nos argumentum illud, quo supra impugnauimus illam nouam reproductionem corporis Christi, ex eo quod Ecclesia ex veritate verborum colligit hanc conuersionem; verba autem æque vera essent, etiamsi corpus Christi non reproducere-tur, sed solum introduceretur. Hoc, inquam, argumentum dicunt, eodem modo procedere contra nos; quia Ecclesia ex veritate verborum collegit hanc conuersionem, ergo absque destructione substantiæ panis posset fieri hæc conuersio; quia verba eodem modo fuissent vera, licet substantia panis maneret alibi in rerum natura.

168. Ad hoc iam respondimus supra, Ecclesiam ex veritate verborum optime colligere destructionem panis, quia miracula non necessaria non præsumuntur; non posset autem, stante veritate verborum, manere substantia panis in rerum natura absque nouo miraculo. Hanc nostram re-sponsum multis impugnat ille Auctor num. 31. Primum, quia iam non ex sola veritate verborum prout contendamus, sed ex veritate verborum cum alio adminiculo colligitur conuersio: sic ergo poterunt ipsi dicere, colligi illam actionem nouam ex veritate verborum, & aliquo alio principio. Respondetur facile, id, quod ex veritate verborum colligitur, non debere ex illa sola col-

167. Obiicit præterea num. 30. retorquendo contra nos argumentum illud, quo supra impugnauimus illam nouam reproductionem corporis Christi, ex eo quod Ecclesia ex veritate verborum colligit hanc conuersionem; verba autem æque vera essent, etiamsi corpus Christi non reproducere-tur, sed solum introduceretur. Hoc, inquam, argumentum dicunt, eodem modo procedere contra nos; quia Ecclesia ex veritate verborum collegit hanc conuersionem, ergo absque destructione substantiæ panis posset fieri hæc conuersio; quia verba eodem modo fuissent vera, licet substantia panis maneret alibi in rerum natura.

168. Ad hoc iam respondimus supra, Ecclesiam ex veritate verborum optime colligere destructionem panis, quia miracula non necessaria non præsumuntur; non posset autem, stante veritate verborum, manere substantia panis in rerum natura absque nouo miraculo. Hanc nostram re-sponsum multis impugnat ille Auctor num. 31. Primum, quia iam non ex sola veritate verborum prout contendamus, sed ex veritate verborum cum alio adminiculo colligitur conuersio: sic ergo poterunt ipsi dicere, colligi illam actionem nouam ex veritate verborum, & aliquo alio principio. Respondetur facile, id, quod ex veritate verborum colligitur, non debere ex illa sola col-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ligi; sicut quod ex Dei reuelatione colligitur, non colligitur ex illa sola, sed supposita alia præmissa, nempe, quod Deus sit verax. Sic in præfenti conuersio panis, & eius destructio colligitur ex veritate verborum Christi, adiuncto tamen alio principio certo, scilicet quod non sint alia miracula extraordinaria non necessaria ad hoc mysterium, quale esset conseruare alibi substantiam panis, separatis ab ea accidentibus.

169. Sed contra arguunt secundo, quod hoc voluntarie dicamus: vnde enim Concilium collegit in hoc mysterio, vbi tot reperiuntur miracula, non inueniri etiam istud, quo panis alibi miraculose conseruaretur? præsertim, quod forte est maius miraculum destrui panem, quam ipsum conseruari sine accidentibus. Respondeo, Patres Concilij alias regulas Philosophicas fuisse sequutos, & merito: sentiebant enim iuxta aliorum omnium hominum mentem quoties defunt dispositiones ad formam corruptibilem, & substantia illa amplius non comparet, eam certissime petiisse: sentiebant, materiam primam sine forma non posse naturaliter conseruari; quod licet ille Auctor in dubium reuocet, disp. 2. Physic. sect. 6. subsect. 3. Patres tamen Concilij, ne de omnibus receptis principiis dubitarent, id pro certo supposuerunt, & ideo consequenter putarunt, argui bene destructionem totius substantiæ panis, accedente præcipue communi sensu fidelium, qui ex Christi verbis sincere intellectis idem perpetuo collegerant.

170. Sed quid tandem ij ad nostrum argumentum respondent? Dicunt cum P. Suarez, ideo ex Christi verbis deductam fuisse veram conuersionem substantiæ panis, quia Concilia, & Patres ea verba intellexerunt in sensu perfectiori: perfectius autem explicantur, posita destructione panis, & production noua corporis Christi; sicut in Cana Galilææ aqua creditur destructa, & vinum de nouo substantialiter productum, ob eandem rationem. Nec necesse (inquiunt) est, omnia, quæ Patres ex aliquibus verbis Scripturæ intulerunt, contineri in illis verbis adæquate; sed sæpe Deus accepta occasione ab illis verbis, aliquid amplius reuelat Doctoribus, & Patribus.

171. Ad hoc iam diximus supra sect. 2. in fine, vbi ostendimus differentiam miraculi in nuptiis facti, & cur ibi debuerit intelligi vera productio substantiæ vini, ne Christus illiusse crederetur imperans aquæ infusionem. Quod vero dicunt, Deum postea reuelasse Doctoribus hanc nouam productionem corporis Christi, vellem scire, cui facta fuerit hæc reuelatio, ut eam aliis communicaret, & proponeret. Certe, si reuelatio peculiaris intercessit, non ex verbis Christi cognita fuit eiusmodi noua productio: nam Christi verba nullo modo eam significabant: non ergo cognita fuit vera conuersio panis in corpus Christi ex eo, quod verba Christi vera debebant esse, ut Tridentinum dixit, sed quia illa alia reuelatio peculiaris vera debebat esse. Sed de his satis.

Arguunt id gratis dicit. Respondeo. Alias regulas Philosophicas Patres secuti sunt. Primo dicit ad argumentum. Hoc iam sensu præ est reuelatum. Ee 2 SE

172. Quomodo sit veritas hęc prop. scilicet, de pane fit corpus Christi.

EX dictis in hac disputatione, facile erit definire aliquas quæstionculas, quæ hic solent controuerti: nam in primis quæstio illa, de qua S. Thomas art. 8. an hæc sit vera propositio: ex pane, seu, de pane fit corpus Christi? tractata est sufficienter scilicet. 8. Item illa quæstio: an hæc conuersio fiat in instanti? non habet peculiarem difficultatem in hoc sacramento, sed communem cum aliis, quando causent verba, an in ultimo sui esse, an immediate postea de quo diximus in materia de Sacramentis in genere disp. 4. scilicet. 6. Constat item resolutio quæstionis de subiecto huius conuersionis. Nam si sermo sit de subiecto denominationis, tota hæc conuersio denominatur utrumque terminum: alterum scilicet conuersum, alterum vero id, in quod fit conuersio. Si vero sermo sit de subiecto inhesionis seu adhesionis, distinguendum est, nam, vt constat, ex supradictis, conuersio hæc includit desitionem panis, quæ est mutatio negatiua: & quoad hanc partem, non indiget subiecto positiuo; imo eo modo, quo habet subiectum, potest dici, quod subiectum in ipso pane destructo. Continet etiam actionem positiuam, qua corpus Christi sustentat accidentia panis, & hæc quidem actio est in ipsis accidentibus, sicut omnis actio in suo termino, non inhesionis; sed adhesionis, vt dixi in Philosophia. Denique includi potest in hac conuersione actio, qua producit præsentia Christi in spatio specierum; & hæc actio est intrinsece in ipso Christo, vt de se constat.

173. Quæritur an corpus Christi corruptis speciebus conuertatur in substantiã subsequenti. Suarez negat.

Resoluitur quæstio ex supradictis.

174. Quæritur an qualibet res possit in aliam conuerri. Suarez.

Restare tamen videbatur duplex quæstio paulo difficilior. Prima, an sicut in consecratione conuertitur panis in corpus Christi, sic etiam corruptis speciebus panis, quando Christus definit esse sub illis, succedente alia substantia, dicatur etiam corpus Christi conuerti in substantiam succedentem; de quo P. Suarez disp. 54. scilicet. 3. vbi absolute negat, dari ibi conuersionem, aut transubstantiationem. De hoc tamen diximus scilicet. præcedenti contra nonneminem id concedentem. Et quidem iuxta nostra principia distinguendum est: nam si sermo sit de conuersione corporis Christi in substantiam subsequenti, certum est ex principiis positis, non conuerti corpus Christi in illam substantiam: ad hoc enim oporteret, quod corpus Christi simpliciter desineret esse, vt in vniuersum diximus scilicet. 1. Si vero sermo sit de conuersione, non quidem corporis Christi, sed illius compositi resultantis ex corpore Christi & speciebus panis in compositum, quod resultat ex substantia subsequenti, & eisdem speciebus, non video, cur non possit concedi illud compositum conuerti in istud, cum inter desitionem vnius, & productionem alterius detur aliqua connexio, & detur aliquid commune vtrique termino formali, scilicet eadem quantitas, & eadem accidentia, sub quibus succedit noua substantia in eodem munere substantiandi, quod habebat substantia corporis Christi, licet in diuerso genere. Nec in hoc inuenio aliquam peculiarem difficultatem, quæ non facile dissoluatur ex supradictis.

Secunda quæstio esse poterat, an quælibet res possit diuinitus in aliam conuerti; de quo Suarez

disp. 51. scilicet. 10. Valquez disp. 184. per totam; & Valquez P. Luisius Turrianus in Opuscul. Theologicis, disp. 2. de Transubstantiatione, art. 2. & sequentibus: vbi varias sententias referunt, quas censui omnino omittendas, quia hæc quæstio est merum corollarium doctrinæ præcedentis; & in ea singuli iuxta sua principia consequenter loquuntur: quare tota impugntio in hac quæstione pendet ex impugnatione principiorum circa naturam conuersionis.

Consequenter ergo ad nostram doctrinam supra traditam duas regulas breuiter in re hac statuere debemus. Prima sit, loquendo de transubstantiatione, posse quidem inter eas omnes, & solas res intercedere, quarum vna potest alteri succedere in munere substantiandi eisdem accidentibus. Secunda regula sit, loquendo de quolibet genere conuersionis, posse intercedere inter eas omnes & solas res, quarum vna poterit succedere alteri circa idem tertium commune in eodem munere cum connexionem inter expulsiōnem vnius, & introductionem alterius; vt constat ex dictis scilicet. 1.

Hinc infero primo, posse dari transubstantiationem Angeli in lapidem, & è contra; quia posset lapis succedere loco Angeli in munere substantiandi eisdem accidentibus Angeli, vel è contra, Dices, Angelus non pendet à suis accidentibus, sicut forma panis pendet à suis: vnde licet alius Angelus, vel substantia lapidis poneretur sub illis, non ideo periret substantia Angeli, atque ideo si desineret esse, non desineret propter repugnantiam cum termino ad quem, sed illa desitio haberet se disparate ad introductionem termini ad quem: cum ergo ad conuersionem vnius in aliud requiratur connexio inter desitionem vnius termini, & successionem alterius propter repugnantiam vtriusque, consequens est, quod in illo casu non diceretur Angelus conuerti in lapidem, vel in alium Angelum substantiam eisdem accidentibus.

Respondeo, in primis doctrinam supra positam de conuersione possibili Angeli in lapidem, debere intelligi ex suppositione, quod Angelus habeat accidentia, quæ possint manere separata ab ipso; quales essent potentie distinctæ à substantia Angeli. Si enim non haberet potentias distinctas, non inuenimus facile alia accidentia, quæ possint ab ipso separari. Si autem haberet potentias distinctas, tunc licet Angelus non penderet ab illis dependentia à priori, penderet tamen ab illis à posteriori: & sicut materia non potest naturaliter conseruari absque omni forma substantiali, quia Deus vt auctor naturæ non debet eam conseruare, nisi in ordine ad compositum substantiale; sic Angelus non potest naturaliter conseruari absque omnibus suis potentiis, quia Deus vt auctor naturæ non debet Angelum conseruare, nisi in ordine ad operationes; vnde probabile videtur, quod ablatis omnibus potentiis, Angeli substantia deberet naturaliter desinere, & conuerteretur in substantiam succedentem sub eisdem potentiis. Quidquid tamen de hoc sit, sufficeret ad conuersionem repugnantiam moralis vtriusque terminis diximus enim supra, sufficere eiusmodi repugnantiam ad conuersionem vnius in aliud. Posset autem excogitari talis repugnantia, si Deus decreuisset, v. g. iustas ob causas non conseruare aliquem Angelum nisi sub accidentibus lapidis: tunc si poneretur Gabriel substans eisdem accidentibus, & expelleretur ab eis Michael, eo ipso Michael desineret

Valquez Turrianus

175. Quæ res possint in aliam conuerri.

175. Angelus in lapidem & vicissim.

Diru.

176. Responder. Sufficit quod Angelus habeat accidentia distincta.

Sufficit ad conuersionem r. pugnantiã moralis.

desineret esse, & per consequens diceretur conuerti in Gabrielem, cum eius desitio haberet connexionem cum introductione Gabrielis, & oriretur ab ea. Eodem modo conuerti posset in substantiam lapidis, si hæc poneretur sub illis accidentibus, & idcirco expelleretur, & destrueretur substantia Angeli, quæ antea illis substabat.

178. Augustin. Obicitur Augustin. Augustin. Contra hoc obicitur Augustinus lib. 7. de Genesi ad litteram, cap. 12. vbi ait: Corpus, aut aliquid, siue terrenum, siue cœlestis conuerti in animam, siueque naturam incorpoream, neque quemquam sensisse hoc scio, nec fides hoc habet. Quod idem habet Boëtius lib. de duabus naturis. Respondeo, Augustinum loqui de conuersione, per quam corpus non solum sit terminus à quo, sed etiam sit materia seu subiectum, ex quo fiat anima, sicut ex luto fit vas, vt patet ex Augustini contextu.

179. Obicitur idem Augustinus. Responder. Obicitur item idem Augustinus lib. de immortalitate animæ, cap. 16. in principio; vbi ait, animam rationalem non posse conuerti in irrationalem. Respondeo tamen, ibi non loqui in ordine ad potentiam absolutam, sed solum negare, quod de facto in composito humano id fiat; quia alioquin iam non maneret anima rationalis, & per consequens nec homo.

180. Quæritur. Responder. Petes, si succederet albedo, v. g. loco lapidis sustentans accidentia lapidis; dicereturne transubstantiatio lapidis in albedinem? Respondeo negatiue, quia transubstantiatio seu conuersione substantialis necessario postulat esse inter terminos substantiales; quare illa esset conuersione mixta, partim substantialis ex termino à quo, & partim accidentalis ex termino ad quem, vt diximus Sectione præcedenti.

Infero secundo, Deum non posse conuerti in quid aliud; quod certum est apud omnes; cum Deus non possit desinere esse, quod necesse erat, vt diceretur simpliciter conuerti in aliud. Ceterum ex hoc non sequitur, quod non possit Deus esse terminus formalis à quo in aliqua conuersione, quia hoc totum conuertatur in aliud; ad hoc enim non requiritur desitio termini formalis, vt de facto in conuersione hominis in cadaver, anima rationalis esset terminus formalis à quo, licet non desinat esse anima rationalis; nec dicatur ipsa conuerti in formam cadaveris. At vero Deus possit esse hoc modo terminus formalis à quo alicuius conuersionis, pendet ex altera quæstione, an Deus possit esse terminus ad quem alicuius conuersionis? Difficultas ergo est, an aliquid possit conuerti in Deum? Negant non pauci, vnusquisque consequenter ad sua principia. Ego tamen non video, cur non possit Deus esse terminus formalis alicuius conuersionis. Nam si natura Petri assumeretur nunc hypostatice à Deo, fieret tunc conuersione personalis, succedente personalitate diuina personalitati creatæ circa illas naturas, & diceretur vna persona transire in aliam; imo ipsa personalitas creatæ diceretur conuerti in diuinam. Ratio autem est, quia ad hoc non requiritur productio termini formalis, sed vnitio noua, seu introductio illius in illud compositum, cuius sine imperfectione capax est Deus. Ex quo etiam sit, posse tunc personalitatem diuinam esse terminum formalem à quo respectu alterius conuersionis, per quam iterum natura Petri acciperet personalitatem propriam, & relinqueretur à diuina: nam licet tunc non desineret simpliciter personalitas

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

diuina, & ideo non diceretur conuerti in personalitatem creatam; ceterum illud compositum ex natura Petri, & personalitate diuina conuerteretur in aliud compositum ex eadem natura, & personalitate creatæ; in qua conuersione personalitas diuina esset terminus formalis à quo.

Dices, ergo de facto causa creata conuertitur in Deum, quando, v. g. ex desitione alicuius causæ secundæ Deus incipit conseruare aliquo tempore eius effectum; vt cum perit forma equi, aliquamdiu conseruatur eius temperamentum partiale, nempe aliquis calor viuientis in cadatiere; tunc enim causa prima succedit causæ secundæ in eodem munere conseruandi illum effectum; ergo dicitur causa secunda conuerti in causam primam. Responderetur, tunc conuerti quidem concretum in concretum, scilicet effectum causatum à causa secunda in eundem effectum causatum à causa prima, non tamen dici causam secundam conuerti in causam primam; quia terminus formalis illius concreti non est causa, sed causalitas; quare diceretur bene causalitatem causæ secundæ conuerti in causalitatem causæ primæ; causalitas enim causæ secundæ est, quæ expellitur, & quæ definit esse, sicut causalitas causæ primæ est, quæ introducit, & facit cum effectu illud concretum causari, tanquam forma illius. Si autem loquar de illo, alio conseruero causæ causantis, dicendum est, non conuerti vnium concretum in aliud, scilicet concretum causæ secundæ causantis talem effectum, in concretum causæ primæ causantis eundem effectum; & multo minus causam secundam in primam: quia ad conuersionem (vt supra dictum est) requiritur quod maneat aliquod tertium commune vtrique termino formali: in illis autem duobus concretis nihil tertium commune perseuerat: quia causa secundæ non manet, neque eius causalitas, quæ duæ solæ constituébant illud concretum causæ secundæ causantis talem effectum; neque enim effectus ipse intrat ad componendum illud concretum, sed sola causa, & causalitas; ergo non est vera conuersio vnius concreti in aliud, & per consequens multo minus vnius causæ in aliam, cum non participent aliquid idem, cum quo faciant concretum. Posset quidem dici minus proprie vnium concretum conuerti in aliud, sicut si Abbatia aliqua nateretur in Episcopatum; tunc etiam Episcopatus daretur alteri ab eo, qui prius fuerat Abbas, diceretur Abbas talis Ecclesiæ conuertus in Episcopum, & Abbas factus Episcopus; quis nimirum apprehenditur aliquid commune perseuerans sub Abbatia, & Episcopatu, scilicet ratio communis eius, qui præficitur tali Ecclesiæ, cui subiecto conuenit vtrique terminus formalis. Sic in casu nostro minus proprie diceretur causa secunda causans talem effectum conuerti in causam primam causantem eundem effectum, quia apprehenditur aliquid commune perseuerans sub vtraque causalitate, scilicet causa talis effectus, vel è contra causalitas in communi talis effectus perseuerans sub vtraque causa. Sic etiam dicitur vnus Prætor mutatus in alium Prætorum; quia apprehenditur eadem Prætura communis perseuerans sub vtrouque, quæ loquutiones sunt minus proprie. At vero in conuersione Eucharistica vnium concretum conuertitur proprie in aliud; quia licet coniunctio cum speciebus non sit eadem, nec substatio (vt ita dicam) sit eadem; accidentia tamen sunt eadem; ex

181. Instantia.

Diluitur.

Causalitas causa formali de se non conuertitur in causalitatem causa primæ.

In Eucharistica quod concretum proprie conuertitur in aliud.

quibus & ex corpore Christi resultat aliquod concretum nouum, cuius pars intrinseca sint eadem accidentia, cum quibus substantia panis prius componebatur illud compositum, & cum quibus postea corpus Christi componitur aliud compositum resultans ex corpore Christi, & speciebus, quorum compositorum vnum dicitur proprie conuerti in aliud, & ideo terminus formalis a quo, nempe panis, dicitur conuerti in terminum formalem ad quem, nempe corpus Christi.

183. Instabis.

Instabis, posse etiam concipi aliquod compositum resultans ex causa secunda, & effectu causato, in quod compositum intret ipse etiam effectus, & aliud compositum resultans postea ex causa prima, & eodem effectu ab illa conseruato, in quod etiam compositum intret idem effectus, quorum compositorum vnum conuertetur in aliud, quia perseuerat aliquid commune sub utroque, nempe idem effectus, & per consequens terminus formalis a quo, scilicet causa secunda in casu supra posito, quando definit esse, dicitur conuerti in causam primam succedentem in eodem munere conseruandi eundem effectum. Respondeo, neque etiam inter illa composita, quæcumque illa sint, dari veram & propriam conuersionem, sed impropriam, & multo minus inter ipsas causas secundam, & primam; quia ad propriam conuersionem requiritur, quod termini formales habeant coniunctionem cum illo tertio communi perseuerante sub utroque. Sic forma substantialis utraque est in eadem materia, quando fit conuersio formalis: calor & frigus successiue sunt etiam in eodem subiecto, quando conuertitur calidum in frigidum: panis, & corpus Christi coniunguntur successiue cum eisdem accidentibus in conuersione Eucharistica, & sic de aliis. Causa autem efficiens, vt talis est, nullam habet coniunctionem intrinsecam, aut intimam cum effectu; ideo non dicitur proprie conuerti vna in aliam; quia per hanc vocem intelligunt, quod ibi, seu in eo subiecto, aut termino, vbi cernebatur vnum, postea inueniatur aliud, in quod illud primum conuersum dicitur, vt constat ex omnibus conuersionibus tam fabulosis, quam veris, quibus hoc nomen vniquam applicatum est. Posset ergo illa appellari conuersio impropria, non tamen propria, & stricta.

Respondet.

Infero tertio, non posse aliquam creaturam transsubstantiari in naturam Diuinam, quia licet natura Diuina posset succedere substantiæ lapidis in munere sustentandi accidentia lapidis in genere causæ efficientis, non tamen diceretur Deus substare illis accidentibus. Substare enim, vt ex superioribus constat, non solum dicit sustentationem, sed etiam alligationem, ratione cuius dicatur contineri sub illis accidentibus: natura autem Diuina, vt talis, non potest contineri, & alligari ad aliqua accidentia; quia talis contentia significat rem contentam ex vi illius præsentia non esse extra illud spatium accidentium, & moueri cum illis quocumque ferantur, quod in Deo reperiri non potest.

184.

Nulla creatura transsubstantiari potest in naturam diuinam.

184. Infero tertio, non posse aliquam creaturam transsubstantiari in naturam Diuinam, quia licet natura Diuina posset succedere substantiæ lapidis in munere sustentandi accidentia lapidis in genere causæ efficientis, non tamen diceretur Deus substare illis accidentibus. Substare enim, vt ex superioribus constat, non solum dicit sustentationem, sed etiam alligationem, ratione cuius dicatur contineri sub illis accidentibus: natura autem Diuina, vt talis, non potest contineri, & alligari ad aliqua accidentia; quia talis contentia significat rem contentam ex vi illius præsentia non esse extra illud spatium accidentium, & moueri cum illis quocumque ferantur, quod in Deo reperiri non potest.

SECTIO XI.

Vtrum per hanc conuersionem desinat omnino substantia panis?

185.

Complectemur in hac sectione, & sequenti duas difficultates, quæ restant desinat omnino

nino substantia panis, & annihiletur? De quibus agit S. Thomas art. 2. & 3. vt maneat integre explicata tota quæst. 7. S. Thomæ; nam de materia art. 5. agemus disp. 9. Et quod attinet ad primum de definitione substantiæ panis, certum de fide est, nihil substantiæ panis, & vini manere in sacramento Eucharistiæ, sed totam illam conuerti in corpus & sanguinem Christi, vt habetur in Concilio Lateran. sub Innocentio I I. cap. 1. in Constantiensi sess. 8. & clarius in Tridentin. sess. 13. c. 4. & can. 2. & in aliis; & ex communi Patrum consensu quos vide apud Auctores in præfenti. Res enim facilis est, & fere ad meram controuersiam spectans; quare breuiter substantiam totius doctrinæ colligemus.

186.

Fundamentum ergo huius veritatis sumitur potissime ex Christi verbis: Hoc est corpus meum; nam si ibi adesset substantia panis, licet ibi esset simul corpus Christi, non diceretur vere simpliciter: Hoc est corpus Christi, sed deberet dici: Hoc est corpus Christi, & panis. Sicut, si miscetur sanguis humanus cum vino, non potest dici simpliciter: iste est sanguis, sed: hic est sanguis, & vinum; quia non possunt designari accidentia; sub quibus est sanguis, non designatis iis, sub quibus est vinum propter commixtionem; nec etiam, ostenso calice, ex vino, & lacte possum simpliciter dicere: Hoc est vinum; ergo multo minus in præfenti potest dici simpliciter: Hoc est sanguis; cum sint eadem omnino accidentia, sub quibus contineretur sanguis, & vinum; & illud, hoc, vel, hic, significet totam substantiam contentam sub illis accidentibus; nec etiam poterit dici: Hoc est calix sanguinis, si in illo calice continetur etiam vinum.

187.

Dices, verba illa: Hoc est corpus Christi, æquivalent huic propositioni: corpus Christi continetur sub his accidentibus; hæc autem esset vera, licet ibi contineretur panis, ergo & prima. Respondeo negando antecedens, nisi addatur aliqua particula; nam illa verba æquivalent huic propositioni: corpus Christi continetur totaliter sub his accidentibus, seu, ipsum solum continetur; hæc enim est vis illius Propominis, hoc, vt constat ex communi hominum vsu.

188.

Vergebis; quia quando est duplex, vel triplex suppositum in eadem natura; vt in natura Diuina possumus dicere: hic Deus est Pater, non explicando alia supposita; ergo eodem modo, licet esset duplex substantia sub eisdem accidentibus panis, possemus dicere: Hoc est corpus Christi, non explicando substantiam panis. Respondetur negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia illud, hoc, vel, hic, vt diximus disputat. 13. de Incarnatione sect. 3. habet vim determinandi naturam, non suppositum, quando additur concreto naturæ; nam hic homo, non est, hoc suppositum humanitatis, sed suppositum huius humanitatis. Similiter: hic Deus, non est, hoc suppositum nature Diuine, sed suppositum huius nature Diuine; & ideo est vera, illa propositio: Hoc Deus est Pater, quasi dicas, aliquod suppositum huius nature Diuine est Pater. At in nostro casu esset falsa propositio: hoc est corpus Christi, si esset etiam ibi substantia panis; quia illud hoc determinat non solum accidentia, sed etiam contentum sub illis, vt constat ex vsu hominum; non enim dicunt, ostensa barba, in qua sit aurum, & plumbum, hoc est aurum; neque

quos

que, ostenso vase, in quod sit lac, & vinum, hoc est vinum; quia nimirum illud, hoc, determinat totum contentum sub continente, quod ostenditur.

189.

Instabis.

Sed contra instabis, quia si in eodem supposito sit duplex natura, vt in Christo est natura Diuina, & humana, tunc, ostenso illo, possumus dicere: hic est homo, non explicando alteram naturam; quia illud, hic, non est necesse, quod explicet omnem naturam contentam in illo supposito; ergo neque erit necesse quod explicet omnem substantiam contentam sub illis accidentibus. Respondetur negando consequentiam; quia prædicatio, quæ fit in concreto; potest fieri de vna parte non explicando aliam: secus vero, quando fit in abstracto. Sic dicimus: homo est sanguineus; homo est materialis, &c. non vero dicimus: homo est sanguis; homo est materia; quia numquam potest prædicari realiter pars de toto in recto, potest tamen in obliquo; dicere enim, hominem esse sanguinem, est solum dicere, ipsum habere sanguinem, quod verum est. Sic etiam dicimus de Christo: hic est homo; quia hoc est dicere, illud suppositum habere naturam humanam. At in nostro casu prædicaretur in recto pars de toto, si existente etiam sub speciebus substantia panis diceremus, hoc est corpus Christi; quia sensus esset, substantia contenta sub his accidentibus est corpus Christi; quod perinde esset ac dicere: hoc est materia prima, ostensa tota humanitate.

Respondet.

Dices; de facto ponitur sub speciebus vini corpus Christi, & eius anima; & tamen dicitur vere: hic est sanguis, non explicando substantiam corporis, & animæ; ergo posset etiam dici, licet ibi esset substantia vini. Negatur consequentia: quia corpus, & anima Christi, licet sint in calice, non tamen substant illis accidentibus, neque gerunt circa illa munus, quod gerebat substantia vini, sed solus sanguis; sicut in hostia corpus, & non sanguis, substatur accidentibus loco panis: hinc est, posse per accidentia demonstrari solum sanguinem, quia solum demonstratur substantia eorum accidentium. Si vero esset ibi substantia vini, deberet demonstrari, quia illa potissimum esset substantia eorum accidentium, & quæ primo loco, eis designatis, deberet intelligi, vt pote substantia eorum propria, & non aliena.

190.

Dices.

Hinc inferitur primo, non posse verificari verba Christi ratione vnionis, quæ sit inter panem, & corpus Christi, vt volunt Lutherani; nam vnio inter duo extrema non sufficit ad prædicandum vnum de alio. Dices, hanc vnionem esse hypostaticam, quæ sufficit ad illam prædicationem: nam sicut Verbum assumpsit semel naturam humanam, sic quotidie assumit naturam panis in Eucharistia; qui modus dicendi tribuitur Ruperio. Sed contra hoc est; quia, etiam data illa vnione, non diceretur verè de pane esse corpus Christi, sed esse Christum; sicut nec modo dicitur de sanguine esse corpus Christi, licet vtrumque sit assumptum ab eodem Verbo; nam hæc assumptio non sufficit ad hoc, vt vna pars prædicetur de alia, vel natura integra prædicetur de vna parte. Nec etiam potuit panis assumi hypostaticè ab ipso Christi corpore immediate; vt voluit quidam Ioannes Parisiensis, quia vnio hypostatica non potest fieri naturæ ad naturam, sed naturæ ad substantiam, vt suppono.

191.

Unitio pri.

na.

Contra hanc fidei doctrinam plura sunt argumenta pro singulis sententiis reiectis: sed quæ facile quibus poterit dissoluere ex supra dictis. Solum habent aliquam difficultatis speciem tria testimonia, Gelasij, Chrysoptomi, & Theodoretij, qui dicunt, Deum non destruxisse in Eucharistia naturam panis. Verum duo priora non sunt Gelasij, & Chrysoptomi, sed aliorum, vt obseruant nostri Auctores communiter: & ad omnia similia responderetur, ibi per panis naturam intelligi accidentia, & proprietates panis, late accepto nomine natura pro conditionibus innatis: sicut dici solet, consuetudinem esse alteram naturam. Præsertim cum ipse Theodoretus fateatur in hoc sacramento mutationem inuisibilem fieri, quod sine destitione substantiæ panis non posset concedere.

192.

Illatio secundæ. Inferitur secundo, hanc fidei veritatem sufficenter ex Christi verbis haberi, & non solum ex Ecclesiæ definitione; quod minus cautè negauit Scotus, contra quem obseruare oportet doctrinam Tridentini vbi supra docentis, hanc doctrinam semper habitam in Ecclesia Dei ex veritate verborum Christi Domini.

193.

Illatio tertiæ. Inferitur tertio contra Durandum, non solum non manere substantiam panis integram, sed neque eius materiam primam vnitam animæ Christi: quia Concilium absolute docet, manere dumtaxat species seu accidentia panis: tum etiam, quia si ideo solum daretur conuersio, quia succederet alia forma sub eadem materia: ergo illud corpus Christi resultans ex illa materia non esset, quod erat in cælo, nec quod tradendum, & crucifigendum erat, sed aliud diuersum.

194.

Illatio quartæ. Inferitur quarto, nec etiam manere in Eucharistia aliquam rationem substantialem indiuiduam eandem numero, quæ erat in pane, scilicet eandem rationem entis vel substantiæ, &c. quod immerito forsitan tribuitur Caetano: & constat clare, tum quia esset contra definitionem Tridentini, tum quia impossibile est, illam rationem, seu formam, quæ antea distinguebatur à corpore Christi, modo identificari cum illo, & prædicari de illo: tum denique, quia destructa ratione specifica panis, non potuit non destrui ratio substantiæ, & entis, vt suppono ex Dialogetica.

195.

Inferitur quinto, nec etiam substantiam panis manere: quia hæc est aliquid substantiæ panis, nec etiam existentiam, vt voluit Banes 1. p. q. 4. art. 2. dub. 7. in 1. editione, qui licet in secunda editione eam sententiam reliquerit, dixit tamen adhuc, eam esse probabilem, quia probabile est, accidentia existere per existentiam substantiæ: quare cum maneat accidentia panis, probabile est, manere existentiam panis, per quam existant illa accidentia. Re tamen vera illa sententia est omnino improbabilis, & contra omnes Theologos, quorum aliqui grauiori censura eam notant, vt videri potest apud Suarez in præfenti; quia videtur aperte contra definitionem Tridentini vbi supra dicentis, nihil substantiæ panis remanere: præsertim quod principia, quæ supponit ex Philosophia, sunt falsa, vt pote existentiam distinguui ab essentia, & esse separabilem ab illa: posseque manere existentiam Petri, mortuo Petro: accidentia item non habere propriam existentiam distinctam ab existentia substantiæ: & alia huiusmodi.

Explicatur

loca querentia.

FF.

ne: sic dicitur ex albo fieri nigrum, quia manet aliquid albi in nigro, nempe idem subiectum: non potest autem dici in eodem rigore, quod ex albedine, vel de albedine fiat nigredo, quia nihil albedinis manet in nigredine. Similiter ergo non poterit in sensu rigoroso dici, quod de forma, vel ex forma embryonis fiat anima rationalis, quia anima non participat intrinsece aliquid formæ embryonis, & ideo in rigore fit ex nihilo; quia forma embryonis non est id, ex quo, sed terminus à quo illius conuersionis formæ embryonis in animam rationalem, licet embryo sit etiam ex quo fit homo, eo quod homo retinet intrinsece aliquid embryonis.

208.

In sensu minus rigore dicit potest animam rationalem fieri ex forma embryonis.

Cæterum, quamuis loquendo in toto rigore id verum sit, & ideo anima rationalis dicatur simpliciter fieri ex nihilo, & creari, in sensu tamen minus rigore dicit potest forma embryonis id, ex quo fit forma rationalis; ita vt illud, ex, significet solum ordinem terminorum, & in illa significatione posset dici vel animæ rationalis productionem non esse simpliciter creationem, quia non esset omnino ex nihilo, sed esse conuersionem formæ embryonis in animam: vel posset etiam sustineri, quod dicenda sit creatio, quia de ratione creationis non est, quod fit ex nihilo in omni sensu, sed solum in sensu rigoroso, & proprio, in quo solum excluditur pars præcedens vel concursus subiecti, ex cuius potentia educatur. Hæc ergo est differentia inter creationem, & annihilationem, quod illud, ex nihilo, quod ponitur in definitione creationis, solum intelligitur de subiecto substante, vel de parte præcedente; & idem fit dicere, fieri ex nihilo, ac dicere non præsupponere partem sui, nec subiectum ex cuius potentia educatur: at vero illud, in nihilum, quod ponitur in definitione annihilationis, extenditur ad excludendum etiam terminum posituum subsequenter; ita vt desinere in nihilum sit non manere partem illius, quod desinit, nec subiectum, ex quo fuerat educatum, nec terminum posituum, in quem conuersum fuerit quod desinit: propter maiorem enim latitudinem illius præpositionis, in, possunt hæc omnia comprehendere sub illis uocibus, quod non potest melius probari, quam ex communi modo concipiendi, & loquendi.

209.

Desitio materiae perseverante forma esset annihilatio.

Ex dictis infero primo, desitionem materiae primæ, adhuc perseverante forma, futuram annihilationem, quia tunc materia desineret in nihil, cum nullum haberet terminum ad quem, nec etiam reduceretur in potentiam subiecti, unde fuerateducta; non enim fuerateducta ex aliquo subiecto: idem dicendum de anima rationali, quæ quidem, perseverante materia, cui vnitur, potest desinere per annihilationem ob eandem rationem. Denique formæ equi desineret etiam per annihilationem, si, pereunte illa, periret etiam materia, cui vnitur, & non succederet per conuersionem aliquis terminus ad quem: tunc enim iam desitio formæ equi non esset reductio eius ad potentiam subiecti, unde fuerateducta, cum non maneret tale subiectum: & per consequens illa desitio esset in merum nihil.

210.

Infero secundo, desitionem panis secundum se (quod idem applicari potest ad desitionem aliarum rerum) non esse intrinsece annihilationem; nec etiam desitionem alterius speciei oppositæ ad annihilationem; quia hæc eadem

desitio numero secundum totum intrinsecum, quod habet, posset esse annihilatio, si non coniungeretur cum successione corpus Christi sub speciebus; quare esse vel non esse annihilationem, est denominatio extrinseca respectu huius desitionis secundum se. Similiter desitio formæ equi, quæ modo est corruptio, eadem numero esset annihilatio, si coniungeretur cum desitione materiæ, & sine successione alterius termini ad quem; unde illa desitio secundum se, & intrinsece nec est corruptio, nec annihilatio, sed desitio formæ equi.

Esse vel non esse annihilationem est denominatio extrinseca.

Inferitur tertio, non requiri ad annihilationem, quod res non desinat ex vi alicuius actionis positivæ: posset enim aliquid annihilari, & tamen desinere ex vi actionis positivæ. Hæc illatio est contra modum, quo aliqui probant, desitionem panis non esse annihilationem; ex eo quod desinit per actionem positivam. Videtur tamen mihi consequenter concedenda ad principia posita in hac Disputatione; quia ad hoc, vt aliquid non annihilaretur, requiritur vt desinat in aliud, vt supra diximus, seu vt non tendat in nihil. Potest autem contingere, vt res desinat ex vi actionis positivæ, & tamen non transeat nec conuertatur in aliud; ergo quod annihilaretur. Minor constat ex dictis Sect. 1. Diximus enim, ad conuersionem requiri, quod res quæ succedit, succedat in eodem munere, & in ordine ad idem tertium perseverans sub utroque termino: alioquin non dicitur conuerti vnum in aliud: ergo si res desineret ex vi positionis alterius, sine ista tamen successione in eodem munere, non diceretur res desinens desinere in aliud, seu transire in aliud, ergo vere desineret in nihil. Posse autem contingere, quod desinat ex vi positionis alterius sine successione in eodem munere, probari potest; quia si Deus decerneret non conseruare simul duos Angelos ob aliquam rationem congruentiæ, & tunc supposito hoc decreto, destrueret vnum ad creandum alium, desineret quidem vnus ex voluntatis creandi alium, seu quia creabatur alius: tunc autem non conuertetur vnus in alium, quia non daretur successio secundi in ordine ad aliquid commune perseverans; ergo tunc prior Angelus, licet desineret ex vi positionis alterius, non tamen desineret in alium, sed in purum nihil.

211. Illatio.

Petes, an forma panis in Eucharistia desinat per corruptionem? Respondeo, non appellari illam proprie corruptionem; quia corruptio videtur significare desitionem, per quam formaeducta ex subiecto reducitur ad eius potentiam; quare, pereunte subiecto, non dicitur forma corrumpi; erit ergo desitio illa innominata, & quæ secundum se nec fit corruptio, nec annihilatio: posset tamen eadem esse corruptio, si maneret subiectum; aut annihilatio, si non succederet corpus Christi, nec alius terminus ad quem.

212. Desitio formæ panis est innominata.

DISPUTAT. VIII.

De modo, quo existit Christus in Eucharistia.

SECTIO I. Vtrum Christus secundum totum, quod includit sit in hoc Sacramento?

SECTIO II. Vtrum corpus Christi habeat in Eucharistia eandem figuram, quam habet in celo?

SECTIO III. Vtrum totus Christus sit sub qualibet specierum parte?

SECTIO IV. Quid significetur per Corpus in verbis consecrationis.

SECTIO V. Quid ponatur in calice ex vi verborum.

SECTIO VI. Vtrum Diuinitas & Personalitates Diuinae sint in Eucharistia ex vi verborum.

1.

Anctus Doctor 9.76. artic. 1. querit, An sit totus Christus in hoc Sacramento? Art. 2. Vtrum sit totus sub utraque specie? Art. 3. Vtrum sit totus sub quavis parte specierum? Art. 4. Vtrum sit tota quantitas Christi? Quibus omnibus Respondet affirmatiue. Art. 5. Vtrum corpus Christi sit in Eucharistia, sicut in loco? Respondetque negatiue: de quo dictum est satis in superioribus. Art. 6. Vtrum corpus Christi sit mobiliter in Eucharistia? Et respondet, moueri non per se, sed per accidens. Art. 7. Vtrum corpus Christi in Eucharistia possit videri oculis corporeis? Cui respondet negatiue. Denique Art. 8. Vtrum quando in hoc Sacramento apparet miraculose caro, vel puer, sit ibi vere corpus Christi? Cui Respondet sub quadam distinctione. Materiam huius Quæstionis in sequentibus examinabimus.

SECTIO I.

Vtrum Christus secundum totum, quod includit, sit in hoc Sacramento?

2. August. S. Thom.

Nomine Christi intelligimus suppositum diuinum Verbi subsistens in duplici natura, humana & Diuina, vt docet Augustinus Ser. 49. de tempore; & Theologi cum S. Thoma 3. part. conclusio de 9.17. art. 1. & 2. Quo supposito, certum est de fide, totum Christum secundum totum quod includit, esse in Eucharistia, & sub qualibet specie. Habetur in Concilio Constantiensi sess. 13. in Basil. sess. 30. in Florent. sub Eugenio in Decreto Fidei post vltimam sessionem: in Tridentino sess. 13. cap. 3. & sess. 21. cap. 3. Probari potest ex communi Patrum consensu ab ipsis Apostolis deriuato, & ab Ecclesia semper vnanimiter accepto: de quo videatur Vasquez disp. 185. cap. 1. qui bene aduertit, aliqua scripturæ loca, ex quibus hæc veritas solet comuniter probari, non habere efficaciam; possunt enim facile in contrarium explicari.

Conclusio de fide.

Conc. C6. tent.

Conc. Bas. ten.

Florent.

Trident.

3.

Ratione item probatur, quia licet non omnia,

quæ Christus includit, ponantur in Eucharistia ex vi verborum: omnia tamen poni debent saltem per concomitantiam ratione connexionis, quam ea omnia habent inter se: quare Concilium Tridentinum dicta sess. 13. cap. 3. postquam dixit, corpus esse ex vi verborum sub speciebus panis, & sanguinem sub speciebus vini, sic addit: ipsam autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturali illius connexionis, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Diuinitas porro propter admirabilem eius cum corpore, & anima hypostaticam vnionem. Hæc sunt verba Concilij; post quæ restat difficultas, in quo fundetur hæc concomitantia ratione vnionis, ita vt posito, corpore in hostia, necesse sit poni etiam animam.

P. Vasquez vbi supra n. 9. & disp. 189. cap. 4. & disp. 192. c. 3. dicit, totum hoc fundari in eo, quod ea, quæ conueniunt alicui antecedenter ad locum, conueniunt ei secundum se, & ideo impossibile est etiam de potentia absoluta, vt conueniant ei in vno loco, & non in alio: quare cum anima, v. g. vnatur corpori antecedenter ad locum, vnatur illi secundum se; & per consequens vbiicumque fuerit illud corpus, debet necessario esse animatum. Verum in hac doctrina & fundamento supponit eius Auctor falsa principia Philosophiæ. Verius enim est, posse diuinitus idem corpus in vno loco esse album, & in alio carere albedine; quia ad hoc vt sit album vtrubique, non sufficit habere albedinem, sed requiritur etiam duplex præsentia albedinis in vtroque loco: potest autem Deus dare albedini vnã præsentiam, & nõ aliam. Ex quo patet ad fundamentum P. Vasquez; nam licet albedo vnatur subiecto secundum se, & independenter ab hoc loco; ipsa tamen albedo pendet à posteriori ab aliquo loco; in quo sit per propriam vbiicationem; & ideo licet antecedenter ad locum denominet Petrum album, non tamen denominat Petrum album in duplici loco, nisi ipsa albedo sit in duplici loco; de quo dixi latius supra disp. 5. sect. 3.

4. Vasquez.

Fundamentum Patris Vasquez.

Reiciitur.

Dicendum ergo est, hanc concomitantiam fundari in connexionem, & vnione partium inter se; nam eo ipso, quod partes sint vnite, postulant ex naturali ratione vnionis, vt quocumque feratur vna, ferantur etiam & alia partes: hæc enim est natura vnionis, vt sit modus quidam, ratione cuius colligentur extrema inter se, & habeant aliquam inseparabilitatem: sicut modus, quo colligantur duo extrema alicuius funiculi, reddunt vtramque partem aliquomodo inseparabilem; & per hanc exigentiam declaratur optime essentia vnionis Physicæ, prout differt ab aliis modis vnionis: nam actio, qua ignis calefacit lignum, licet postulet, quod agens sit proximum passio, non tamen postulat, quod abente passio, abeat etiam agens cum illo; nec è contra; & ideo etiam si illud lignum, & calor productus poneretur in duobus locis, non poneretur ignis vtrubique: at vero modus vnionis Physicæ taliter colligat vtrumque extremum, vt, perseverante vnione, necesse sit ex natura rei, quodlibet extremum, vbiicumque ponatur, afferre secum aliud, cum quo vnitur; quantum est ex vi vnionis, nisi obstat peculiaris ratio; & natura ipsius extremi, vt contingit in præsentia locali: nam licet corpus Christi afferat secum alia accidentia, quæ habet

5. Hac concomitantia fundatur in connexionem partium inter se.

Probat.

habet in cœlo, non tamen habet in Eucharistia præsentiam,quam habet in cœlo; quia illa præsentia essentialiter est affixa tali spatio imaginario, nec potest diuinitus poni in alio spatio diuerso, & ideo non potest poni per concomitantiam in duplici loco.

6. Obiecto prima.

Responsio.

Vnio non potest unum quod in omnibus partibus spatij adæquari aliud extremum.

Obiicit primo: Verbum vnitur cum humanitate Christi; & tamen non vbiicumque est Verbum, ponitur humanitas Christi: ergo vnio inter partes humanitatis non sufficit, vt ex natura rei, vbi est vna, ponatur alia. Respondet negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia Verbum est vbiique vt in spatio adæquato, hic vero vt in spatio inæquato; quare non oportet, quod habebat hic aliud extremum, cui vnitur: vnio enim solum postulat, quod vbi vnium extremum est vt in spatio adæquato, adit etiam aliud extremum; non vero quod in omnibus partibus spatij adæquati, vbi est vnium extremum, adit etiam aliud, vt patet experientia animæ rationalis, quæ licet sit in pede, & in capite, non postulat habere in capite vnionem, quam habet in pede; quia scilicet in capite non est adæquate vt in spatio adæquato, sed partialiter: at vero si omnia poneretur in alio loco adæquato, postulare habere etiam ibi caput, & pedem, &c. vt diximus supra Disp. 5. & iterum in materia de Incarnatione Disp. 11. Sect. 7. Ratio autem huius diuersæ exigentiæ est, quod res, vbi adæquate existit, debet secum habere totam suam suppellectilem (vt ita dicam) & omnia sua secum portare, quia taliter ibi existit, ac si nusquam alibi existiret; at vero vbi existit inadæquate, non debet habere ea omnia, quia præsentia inadæquata connotat rem alibi etiam inadæquate existere, vbi habeat, quæ hic illi desunt. Hinc ergo fit, Verbum non habere secum humanitatem in ære, v. g. quia illud spatium non est adæquatum, sed inadæquatum Verbo; sicut locus capitis est inadæquatus animæ rationali.

7. Instabit.

Respondet.

Dices, ergo sanguis Christi non debet poni per concomitantiam in tota hostia cum corpore, sed in aliqua parte hostiæ, quia non est corpus in singulis hostiæ partibus per præsentiam totalem, sed per partialem, ex quibus omnibus conflatur vna integra totalis in tota hostia. Respondet negando sequelam, quia etiam in singulis partibus hostiæ habet corpus Christi præsentiam adæquatam, prout nunc loquimur de præsentia adæquata, id est, talem, quæ sola posset sufficienter manere, ablatis aliis: nam licet illa possit continuari cum aliis, potest tamen manere sine aliis; sicut præsentia Angeli, quæ est in dimidio gymnasio, licet possit vniri cum aliâ præsentia, quæ sit in alio dimidio, potest tamen sufficienter manere sine aliâ; & ideo Angelus in quavis parte huius spatij debet habere omnia sua accidentia; quia in quavis parte seorsim potest sufficienter mouere vt in spatio adæquato, & sufficienter. Sic etiam corpus Christi sacramentaliter existens taliter est in quavis parte hostiæ, quod illa sola sufficeret ad præsentiam sacramentalem.

8. Vgibus.

Respondet.

Vrgebis adhuc, in sententia ponente minima naturalia, corpus Christi, prout est in dimidio minimo panis, non habet spatium sufficiens ad existendum ibi solum sacramentaliter; ergo prout est ibi, non debet habere per concomitantiam ea omnia, quæ habet in cœlo; sufficit ea habere in aliqua parte minimi. Respondet, etiam

admissa illa sententia, corpus Christi habere in singulis partibus minimi omnia, quæ habet in cœlo; quia licet ex Diuina ordinatione non possit esse nisi in vno minimo, eo quod nolit Deus conseruare præsentiam sacramentalem, nisi sub speciebus panis naturalis; cæterum quantum est ex natura illius præsentia, & illius modi essendi, sufficienter posset manere in medio illius spatij, quia sicut Angelus posset ibi sufficienter existere, ita & corpus Christi existens ad modum rei spiritualis, & per præsentiam similem præsentia Angelicæ.

Obiicit secundo principaliter contra doctrinam traditam, quia sanguis non vnitur physice corpori Christi, nec informatur animæ rationali, iuxta probabiliorẽ sententiam, quam suppono ex Philosophia; & ergo si tota concomitantia fundatur in vnione partium inter se, non est cur sanguis ponatur in hostia per concomitantiam cum corpore; neque è contra. Respondetur, sanguinem, licet non vnitur physice cum carne, esse tamen partem hominis, quæ vna cum carne componit intrinsece vnã humanitatem (vt dixi in tractatu de Incarnatione Disp. 14.) non vnitate mathematica per continuationem perfectam, sed per vnitatem physicam, quæ resultat ex coniunctione vtriusque partis sibi inuicem subordinatæ in ordine ad eandem animam rationalem, quæ licet non informat vtramque partem, vtraque tamen vtitur, & indiget ad suas operationes: quare non potest caro poni sine sanguine, neque è contra; quia vtraque est entitas partialis de se, & incompleta, & per consequens vbiicumque sit, postulat esse in statu connaturali; non esset autem in statu connaturali, nisi completeretur per aliam partem; sicut materia non esset in statu connaturali, si esset sine forma, cum qua componit totum ad quod ordinatur. Propter hanc ergo naturalem connexionem, & exigentiam, quæ vna pars petit compleri per aliam, ponitur caro cum sanguine, & è contra, etiam si sanguis non animetur, & licet caro, & sanguis non vniantur aliqua vnione continuatiua inter se.

Huic nostræ sententiæ, quam olim tradidimus, & huic modo declarandi necessitatem concomitantia, postea alij dupliciter se opposuerunt. Primo, quidam Auctor modernus obiicit nobis, quod gratis, & absque fundamento hoc asseratur. Ego tamen existimo, non vnicum, sed plura à nobis fuisse adducta fundamenta. Primum ex hoc mysterio, in quo replicantur ea, quæ Christus habet in cœlo secundum ex Tridentino docente, id fieri vi vnionis, & connexionis partium inter se. Tertium à priori ex natura, & quidditate vnionis physica, quæ assert colligationem, & inseparabilitatem, atque adeo exigentiam replicationis vtriusque extremi, quoties alterum illorum replicatur. Quartum ab exemplo Verbi Diuini, & animæ rationalis, quæ non habent in singulis partibus sui spatij adæquati omnia, quibus alicubi vniantur: vnde colligitur illam exigentiam non esse pro singulis partibus spatij adæquati, sed pro singulis spatiis adæquatis: cuius diuersitatis rationem aliquam à priori reddidimus; non est ergo gratis, & absque fundamento conficta doctrina illa, præsertim cum, ea posita, omnia bene cohæcant, & explicantur.

Obiicit

11. Obiicit secundo.

Respondet.

12. Instabit.

Respondet.

13. Respondet sic Auctor.

14. Respondet sic Auctor.

17.

Obiicit secundo, quia ex nostra doctrina sequitur, animam etiam rationalem in capite debere habere omnia, quæ habet in aliis partibus corporis: nam anima potest manere in spatio capitis tanquam in spatio adæquato: potest enim ibi manere, licet pes abscindatur. Respondetur, supposita vnione animæ cum corpore integro, non posse manere animam in spatio solum capitis, sed debere esse in spatio totius corporis, vel destrui vnionem; non est ergo in spatio capitis tanquam in spatio adæquato, vel sufficienti sibi secundum præsentem statum coniunctionis cum tali corpore.

Dices, Angelus etiam, quando est in tota aula per vnium vbi indiuisibile, non existit in quavis parte spatij, vt in spatio adæquato; nam per illam vbiicationem respicit singulas partes spatij, vt spatium inadæquatum, cum non possit per illud vbi esse præfens soli dimidio illius spatij; & tamen in singulis partibus istius spatij habet omnia sua accidentia; ergo idem debemus dicere de anima rationali. Respondetur, Angelum in prædicto casu esse in singulis partibus spatij, vt in spatio sibi sufficienti; quia antecedenter ad vbiicationem ipsam nihil habet Angelus, ratione cuius exigat tot partes spatij, sed posset atque bene esse in dimidia, vel quarta parte, licet non per illam vbiicationem, sed per aliam: est ergo in singulis vt in spatio sibi sufficienti, & quod solum potest retinere per aliam vbiicationem. At vero anima rationalis antecedenter ad vbiicationem habet iam talem statum, & modum essendi propter coniunctionem ad tale corpus, vt exigat præsentiam ad tot partes spatij, & non pauciores; vnde in singulis non est vt in spatio sibi sufficienti, & quod posset solum retinere etiam per aliam vbiicationem, sed vt in parte spatij adæquati, quod exigit; & ideo non est necesse, quod in singulis partibus habeat omnia sibi vnita: sicut nec Verbum Diuinum habet in singulis partibus sui spatij humanitatem sibi physice vnitam.

Respondet ille Auctor, Verbum non habere humanitatem in singulis partibus spatij; quia humanitas non petit natura sua vniri cum Verbo Diuino; imo hoc illi naturaliter repugnat: illa autem sola debent replicari, & esse in omnibus locis, in quibus est subiectum, quæ sunt illi connaturalia. Addit autem numer. 147. neque etiam eiusmodi accidentia, vel quasi accidentia connaturalia debere replicari cum subiecto diuinitus replicato in duobus locis, sed ea solum, quæ pertinent ad naturale subiecti complementum: vnde replicata materia, debet quidem replicari forma substantialis; & hac replicata, debet replicari materia, & passiones, non vero cognitiones vel appetitiones; imo esset nouum miraculum hæc alia replicari, cum absque illis possit subiectum connaturaliter esse.

Hæc doctrina difficilis, & duriosa est; primo, quia consequenter debet hic Auctor concedere, animam Christi in Eucharistia non poni de facto cum gratia habituali, quam habet in cœlo, & cum aliis similibus perfectionibus supernaturalibus; imò nec cum perfectionibus naturalibus, quales sunt habitus intellectus, & voluntatis, quia hæc omnia non pertinent ad

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

naturale complementum humanitatis, sed absque illis potest connaturaliter esse: cum ergo miracula noua non sint præsumenda, & conuexio vnionis physica hoc non exigat, non debet præsumi, quod hæc omnia ponantur cum Christo per concomitantiam, sed ea solum, quæ Tridentinum numerauit, quæ pertinent ad naturale complementum rei, quæ ponitur ex vi verborum, consequens autem non potest sine nouitate concedi.

Secundo, licet humanitas non petat ex natura sua vniri cum Verbo, vnio tamen humanitatis cum Verbo petit ex natura sua, & essentialiter vniri cum Verbo: ergo sicut gratia habitualis Angeli, quia ex natura sua petit vniri cum Angelo, petit etiam esse in singulis partibus spatij adæquati, in quo est Angelus, vt ille Auctor concedit: eodem modo vnio hypostatica propter eandem rationem debet esse in toto spatio adæquato, in quo est Verbum; non enim minus ordinatur hæc vnio ad Verbum, sed multo magis, quam gratia ordinetur ad Angelum. Denique nulla apparet ratio, cur res in quolibet loco, vbi replicatur, petat habere suum naturale complementum, & non petat habere omnes alias perfectiones, quæ licet non sint ita necessaria, sunt tamen viles ipsi. Nam sicut de facto anima est in pede absque accidentibus, quæ habet in capite; sic etiam anima est in pede absque organis, quæ sunt in capite: & tamen si poneretur in alio loco, deberet ibi habere omnia sua organa, & omnes suas passiones; ergo ex illo argumento non potest colligi minor exigentia habendi in vtroque loco alia accidentia, quam proprias passiones. Vnde Catechismus Romanus de Sacramento Eucharistiæ §. 34. ex mera vnione physica colligit concomitantiam vniuersalem omnium, quæ inter se vniantur. Si enim duo aliqui (inquit) inter se re ipsa coniungantur, vbi vnium sit, ibi etiam alterum esse necesse est.

Alij ergo Theologi recentiores Salmaticenses aliter huic nostræ doctrinæ aduertantur. Dicunt itaque, rem in pluribus locis replicatam debere ex natura rei in illis omnibus habere omnes suas perfectiones intrinsecas, vel ea omnia, per quæ intrinsecè mutatur, vel à quibus dependet: ideo humanitas Christi debet habere secum Verbum, quia ita cum illo vnitur, vt ab eo dependeat: ideo debet habere secum omnes suas perfectiones, quia per illas in se intrinsecè mutatur: ideo vero Verbum non debet habere secum vbiique humanitatem, quia nec ab ea dependet, nec per vnionem cum illa in se intrinsecè mutatur. Rationem autem discriminis reddunt, quia res, quando in alio loco replicatur, debet poni qualis est in se intrinsecè; ergo debet replicari cum omnibus suis perfectionibus intrinsecis, non vero cum extrinsecis, quia per extrinsecas non aliter se habet in se. Recogitant autem à nostro explicandi modo, solum, quia ex ipso sequitur, Angelum non necessitari ad habendum suum actum intellectiõis, vel amoris in toto spatio, in quo est, cum sufficiat habere illum in aliqua parte spatij adæquati; quod si semel concedatur, non est cur dicamus, vnionem beatam esse in toto spatio, in quo est anima; & sic de aliis.

In hoc modo explicandi adhuc sunt alii ff quæ

15. Secundo vnio hypostatica petit essentialiter vniri cum Verbo.

Catechis. Rom.

16. Obiicit primo cõtra nos Salmaticenses.

17.

In hoc modo explicanda ad hunc sunt aliqua difficultates. Prima est. Secunda.

quæ difficultates. Prima, quia anima etiam mutatur intrinsecè per suos actus; & tamen non vbiicumque est anima, sunt eius actus; ergo recurrendum est ad illam rationem de spatio adæquato, & inadæquato; & alia ratio magis vniuersalis assignanda est. Secunda, quia ij Auctores non reddunt rationem suæ regulæ; cur scilicet replicata re, debeant replicari quæ illam efficiunt intrinsecè, non verò alia, quæ, licet vniantur, non tamen efficiunt eam intrinsecè: dicere enim, debere replicari rem provt est in se, est respondere cum conclusione; nam res provt est in se intrinsecè, est res cum iis, quibus intrinsecè afficitur. De hoc autem petitur ratio, cur debeat replicari cum iis, quibus physicè vnitur. Tertia, & à priori, quia omnis vnio physica eo modo, quo physicè vnit, alligat, vt ex ipso vnionis conceptu constat: quid enim est physicè vnire, nisi connectere, & ligare? ergo omnis vnio debet colligare extrema, & exigere, vt, vbi reperitur vnium, sit etiã aliud, siue vnio efficiat intrinsecè, siue non: alioqui non participabit proprium conceptum vnionis. Quarta denique, quia argumentum, propter quod illi Theologi à nostro modo explicandi recesserunt, non est tanti ponderis: iam enim supra respondimus, Angelum esse in quauis parte sui spatij, vt in spatio sufficienti, & ideo in quauis parte debere habere suas intellectiones, & reliqua accidentia; quod non procedit in anima rationali, quæ non est in quauis parte vt in spatio sufficienti secundum statum, & modum existendi, quem habet, coniunctionis ad tale corpus humanum?

18. Que partes Christi ponantur in Eucharistia.

Hoc supposito, dubitari potest, primo, an ponatur in Eucharistia tota substantia, quæ in Christo Domino reperitur? Et in primis certum est, non solum carnem, sed ossa, & nervos esse in Eucharistia; quia licet aliquando solius carnis fiat mentio, vt cum dicitur, *Caro mea vere est cibus*, &c. caro tamen significat sæpe sapius illam partem hominis, quæ condistinguitur à spiritu, vt in symbolo Athanasij: *Anima rationalis, & caro vnus est homo*; quare in præfenti nomine *carnis* intelligitur tota Christi substantia corporea, excepto sanguine, qui dicitur esse spiritus, & à quo ex modo loquendi distincta fuit caro, quando actum fuit de hoc sacramento. Dubitari potest de præputio, an sit in Eucharistia: item de aliis partibus, quas forte non habuit Christus tempore Cœnæ, sed postea per nutritionem acquisiuit; & de contra de aliis, quas tunc habuit, & postea tempore mortis fuerant deperditæ & denique de vnguibus, capillis, salua, & aliis huiusmodi, quæ nunc habet, vel habuit saltem in cœna.

19.

Respondetur breuiter; quidquid sit, an hæc ponantur ex vi verborum, vel solum per concomitantiam (de quo postea) poni tamen in Eucharistia: quia præputium, v.g. nunc coniunctum est in cœlo cum aliis partibus corporis Christi, quæ hic ponantur: vngues item, capilli, & dentes iuxta probabiliorẽ sententiam informantur anima rationali: sed etsi non informantur, sunt partes integrantes corpus humanum; & ideo ponuntur etiam in Eucharistia, quod à fortiori dicendum est de spiritibus animalibus & vitalibus, & de humoribus; hæc enim omnia sunt partes homi-

nis non minus quam sanguis; salua autem, & aliq̃ excrementa, quæ erant in corpore Christi tempore cœnæ, non pertinent ad integritatem corporis; sicut nec cibus indigestus, quem habebat in stomacho; & ideo hæc non fiunt in Eucharistia. Denique partes illæ sui corporis, quas post cœnam forsitan per resolutionem perdidit, & postea non recuperauit, non ponuntur modo de factis; sicut nec partes illæ sanguinis, quas probabile est in terris mansisse in sp̃is, vel sudario adherentes, non quidem sub forma sanguinis, sed in aliquam substantiam rubram mutatas: hæc tamen non ponuntur in Eucharistia, sed solum sanguis, quem modo habet in cœlo. Dices, ad veritatem verborum requiri, quod ponatur totus sanguis effusus: dicitur enim, *hic est Sanguis, qui pro vobis effundetur*, &c. Respondetur, sicut ad veritatem verborum non requiritur, quod totus sanguis Christi, qui ponitur in Eucharistia, effusus sit; nam forsitan aliquid illius non fuit effusum, & saltem aliquis sanguis erat in Christo in cœnâ non effundendus, eo quod ante Passionem erã conuertendus in carnem; & tamen in cœna positus fuit sub speciebus vini; ita etiam non requiritur ad veritatem verborum, quod totus sanguis effusus ponatur in Eucharistia, sed solum quod ponatur ille, qui nunc est sanguis Christi; & de quo est verum dicere simpliciter effusum esse pro nobis, licet nec quoad omnes partes sit effusus, nec habeat etiam omnes partes, quæ effusæ sunt. De hoc tamen dicam postea scilicet. 5. vbi quid ponatur ex vi verborum in calice.

Ponitur illi ille sanguis & illæ partes quæ modo habet in cœlo.

Secundo dubitari potest, verum tota quantitas, & alia accidentia communia Christi sint in Eucharistia? De quo S. Thomas artic. 4. & Vasquez ibi. Suarez late disput. 51. scilicet. 2. Res tamen est facilis, & quæ aliqui habet de nomine. Durandus, & alij negant, quantitatem Christi poni in Eucharistia. Durandus, quia licet putet quantitatem esse accidens distinctum à substantia, censet tamen repugnare illi modum existendi indiuisibiliter. Alij vero, quia vel dicunt, quantitatem non distingui ab actuali partium extensione, vel saltem non denominari substantiam formaliter quantam sine hac extensione.

20. Que actus Christi ponantur in Eucharistia. S. Thomas. Vasquez. Suarez. Durandus.

Communis, & vera sententia docet, poni totam Christi quantitatem in Eucharistia. P. Vasquez disput. 187. cap. 2. probat hanc sententiam ex eo, quod substantia sine quantitate non habet partium distinctionem; quare corpus Christi sine quantitate non esset corpus humanum, cum non haberet partes. Cæterum hæc ratio supponit sententiam Philosophicam falsam. Certum enim mihi est, substantiam, ablata quantitate habere distinctionem entitativam partium, licet non habeat impenetrationem actualem; de quo dixi in Metaphysica.

21. Vera sententia cuius est tam quoad substantiam.

Pater Suarez vbi supra probat ex eo, quod substantia sine quantitate non esset corpus organicum; quia organizatio fit per diuersitatem quantitatis, & aliorum accidentium, quibus afficitur diuersæ partes substantiæ. Cæterum nequæ hæc ratio est efficax; quia probabilius est, dari organizationem substantialem, per quam ipsæ partes substantiales sunt substantialem heterogeneas; vt dixi in libro de Anima; atque ideo sine quantitate posset manere corpus organicum: quod tandem amplexus est ipse Suarez lib. 1. de Anima. cap. 2. & num. 16.

22.

Alij

Hurtado. Arriaga.

23. Ratio conclusiua.

24. Instantia. Diluitur.

25. Instantia.

Respondetur.

26.

Dicit iterum. Respondetur primo.

Respondetur secundo.

Alij probant; quia si non esset quantitas, non essent alia accidentia, quæ subiectionantur in quantitate. Sed neque hæc ratio est pro omnibus firma; quia probabile est, accidentia non subiectionari in quantitate, sed in substantia: quam sententiam defendit cum aliis P. Hurtado disput. Physic. 6. §. 55. & P. Arriaga disput. 5. Physic. scilicet. 2. subscilicet. 5.

Melius probari potest, quia vel quantitas est distincta à substantia, vel non. Si secundum; ergo posita in Eucharistia substantia corporis Christi, ponitur eius quantitas, quæ non distinguitur à substantia. Si vero dicas primum, debes conuenire in definitione quantitatis, ne fiat quæstio de nomine. Est enim quantitas accidens, quod est proxima radix, ratione cuius substantia postulat impenetrationem cum alio corpore quanto. Hoc autem cum sit quoddam accidens absolute solum à loco, non est cur non ponatur in Eucharistia, sicut anima rationalis, & alia saltem per concomitantiam propter vnionem & connexionem.

Dices, quantitatem non posse poni sine actuali extensione partium. Sed contra; quia licet quantitas postulet actualem partium extensionem localem; potest tamen diuinitus carere illa; sicut licet postulet actualem impenetrationem cum alio corpore quanto, potest tamen diuinitus carere hac impenetratione, vt de facto caruit, quando corpus Christi Domini quantum penetratum fuit cum vtero Virginis, cum lapide Sepulchri, & cum ianua Cœnaculi: ergo similiter poterit diuinitus carere extensione partium, cum non magis essentialiter petat istam, quam actualem impenetrationem.

Dices, effectus formalis quantitatis est reddere subiectum extensum, & diuisibile; ergo repugnat, poni in subiecto inextenso, & existenti indiuisibiliter. Sed contra; quia duplex est extensio; seu diuisibilitas subiecti. Altera entitativa, & in ordine ad se; quod nihil est aliud, quam habere entitativæ plures partes; & hæc quidem diuisibilitas non provenit formaliter à quantitate: nam, ablata quantitate, manebunt in subiecto totidem partes, quot antea: & hæc diuisibilitatem retinet corpus Christi in Eucharistia. Altera extensio est in ordine ad locum, per quam vna pars non est vbi est alia: & hæc extensio, dato quod proveniat à quantitate, non tamen vt effectus formalis primarius, sed vt effectus secundarius, seu quasi in genere causæ efficientis, quatenus quantitas postulat talem vbiicationem, per quam vna pars subiecti non sit vbi est alia. Cæterum potest diuinitus carere hac extensione actuali, remanere cum solo effectu primario; quod est petere, quantum est de se, proxime talem extensionem actualem, & impenetrabilem.

Dices iterum, quantitatem esse ipsum modum actualis extensionis, quo quidem caret corpus Christi in Eucharistia. Sed contra; primo quia hic modus variatur, quotiescumque corpus mutatur localiter; non enim differt ab ipsa actuali præsentia partium, vt probauit in Philosophia; ergo toties variatur quantitas, quod est contra omnes Philosophos. Contra secundo, quia antecedenter ad actualem extensionem datur in subiecto aliquid, ratione cuius debeat illi impenetratio cum alio corpore; hæc ergo erit quantitas. P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

titatis siue sit distincta à substantia, siue non. Quantitas enim secundum communem modum loquendi appellatur illa radix proxima impenetrationis. Et iam reduceretur res ad quæstionem de nomine, in qua debemus seruate communem modum loquendi Philosophorum.

Hinc infero, reliqua omnia accidentia independentia à loco, quæ habet Christus in cœlo, poni etiam in Eucharistia; quia in omnibus militat eadem ratio vnionis, & connexionis naturalis cum corpore Christi. Illa autem, quæ dependent à tali loco, non possunt poni in Eucharistia, quia non possunt esse in alio loco, qualia sunt præsentia localis, extensio partium, situs, quem habet, &c. quia hæc omnia includunt talem vbiicationem dependentem à tali loco. Petes, an corpus Christi habeat in Eucharistia eandem figuram, quam habet in cœlo? De hoc dicemus sectione sequenti.

27. Reliqua omnia accidentia à loco independentia sunt in Eucharistia.

SECTIO II.

Verum corpus Christi habeat in Eucharistia eandem figuram, quam habet in cœlo?

Figura est duplex: alia organica, alia situalis. Figura organica est talis vnio partium inter se, ratione cuius inter istam, & illam partem mediant plures, vel pauciores, & ratione cuius pupilla oculi, verbi gratia, licet in Eucharistia non occupet spatium rotundum, taliter tamen habet partes vnitas; & dispositas inter se, vt postulet extensionem localem circulearem: nam licet omnes partes Christi correspondeat eadem spatio, non tamen vniantur omnes immediate inter se, sed manus vnitur cum brachio, non cum capite, & caput cum collo, & non pede. Talis ergo vnio, & dispositio partium inter se, appellatur figura organica. Figura vero situalis, est talis dispositio partium in ordine ad locum, qua scilicet caput est sursum, pedes deorsum, manus ad latera; & sic de aliis. De figura organica, conceditur, eandem, quam Christus habet in cœlo, habere etiam in Eucharistia; quia licet ibi omnes partes Christi sint in eadem parte spatij, habent tamen talem ordinem vnionis inter se, vt ratione illius caput sit immediatum collo, non manibus, & ratione cuius etiam exigunt talem dispositionem localem, si conaturali modo locentur. Videatur Suarez disput. 48. scilicet. 1. circa finem. De hoc enim non potest esse difficultas.

28. Duplex figura organica & situalis.

Maius dubium esse potest de figura situali: hæc enim videtur esse accidens independentis à loco: nam potest homo retinens eandem figuram situalẽ mutare diuersa loca, sicut & artefacta, clavis, verbi gratia, vel vas aureum, retinet eandem figuram clavis, vel vasis, licet mutetur ab hoc loco in alium. Vnde aliqui Philosophi supponunt, figuram artificialem esse aliquid distinctum ab aliis accidentibus naturalibus ac permanens in artefacto. Sic etiam multi Philosophi docent de situ, esse aliquod accidens modale distinctum ab vbi; nam homo sedens in lectica mutat successiue vbiicationem, & retinet semper eundem modum sessionis. Consequenter ergo dicendum videtur figuram situalẽ esse. Ff 2 esse

29. Dubium est de figura situali.

esse aliquod accidens independens ab hoc & illo loco, atque adeo quando idem corpus existens Romæ, replicaretur Neapoli, posset ibi habere eandem numero figuram sitalem, quam habet Romæ, licet non possit habere ibi vocationem Romanam.

30. Res facile nostra sententia explicatur. Percira

In mea sententia hoc facile explicatur. Sentio enim in primis, figuram artificialem non addere aliquid positivum supra vocationes partium, sed esse tales vocationes partium cum talibus negationibus. Et quidem sententiam contrariam irridet Percira lib. 7. Philosoph. cap. 3. Nostra autem facile probatur, & explicatur in statua lignea, vel lapidea, circa quam nihil profusus efficit, nisi tollere aliquas partes; quibus ablatis, alia partes, quæ remanent, manent cum tali dispositione, & distantia inter se, ut eo ipso sit facta statua. Tunc ergo artifex nihil profusus posuit, sed abstulit vnionem partium remanentium cum illis, quas abstulit; ergo forma artificialis non est aliquod accidens productum de nouo per artem diuersum ab accidentibus, quæ sine arte haberent, sed vocationes talium partium cum negatione vocationum aliarum partium, quæ ablatae sunt.

31. Confirmatur primo.

Confirmatur primo: tolle hoc accidens, quod dicitur productum de nouo in ligno: relinque has solum partes ligni in hoc loco, vbi nunc sunt, & sine aliis partibus, quæ abscissæ sunt, procul dubio manebit statua; ergo non est necessaria illa forma, quam superadditis. Confirmatur secundo, quia hæc forma artificialis statuæ non est indiuisibilis; ergo est pars in parte ligni, & pars in alia parte. Accipio ergo partem minutissimam illius ligni, & peto, quodnam accidens peculiare sit in illa parte, quod non posset esse absque vlla arte? Nullum plane; quia illa pars ligni cum omnibus suis accidentibus potest diuidi ab aliis partibus, & tunc non desert secum aliquod accidens, quod absque arte esse non posset; ergo in hac parte non est illud accidens peculiare superadditum, sed neque est in aliis partibus seorsim; ergo in nulla; ergo fatendum est, hanc formam artificialem nihil aliud esse præter dispositionem partium taliter inter se vnitarum, & distantium, hoc est, tales vniones, & vocationes partium cum negationibus aliarum, dum enim hæc intelliguntur, sufficienter intelligitur perfecta statua.

32. Confirmatur tertio.

Confirmatur tertio, & explicatur clarius in artefactis, quæ sunt entia per accidens, & constant ex multis entibus completis non vnitis physice inter se, qualis est mensa v. g. vel scamnum, cuius artificium consistit in eo, quod vna tabula clauis sit confixa ligno. Peto enim, hæc forma artificialis superaddita in quo subiecto sit? Non quidem in tabula superiori, quæ intrinsece nihil debet, de nouo ex eo, quod facta sit mensa; clauus enim, quo configitur, non est accidens intrinsecum tabulæ, ut iubeatur in ipsa: sed neque in pedibus mensæ recipitur hæc forma accidentalis, quia ligna illa eodem modo se habent intrinsece; nullibi ergo recipitur hoc accidens superadditum de nouo; quia nihil aliud est metaphysice loquendo forma mensæ, quam eadem figuræ partiales, quas tabula, & ligna antea habebant, additis clauis in tali loco. Quod clarius adhuc apparet, si absque clauis solum funibus colligentur

partes artefacti. Item clarius apparet in exercitu artificiose composito, & ordinato: peto enim illud artificium vbi resideat? An pars in vnoquoque milite; an totum in singulis? Nihil aliud dici potest, nisi quod sit aggregatum ex situ, seu vocationibus omnium militum; quibus solis positis intelligitur perfecta, & artificiosa ordinatio, & dispositio totius exercitus.

33. Obicitur.

Obicitur: vestis, vel pileus perdit præsentiam localem, quando mouetur localiter ab vno loco in alium: & tamen non perdit, sed retinet formam artificialem vestis; vel pilei; idem enim pileus manet in hoc loco, & in alio; ergo forma artificialis constitutiua pilei distinguitur à præsentia locali, & à distantia partium inter se. Respondeo, eodem modo perseuerare formam vestis, vel pilei, quo perseuerat distantia partium inter se: hæc autem metaphysice loquendo non perseuerat eadem, cum non maneat eadem vbiatio partium, sed solum moraliter, & vulgariter; quo etiam modo manet eadem forma artificialis vestis vel pilei. Dicitur autem moraliter perseuerare eadem, quamdiu post artificis operam sic manent partes inter se dispositæ, ut absque nouo artificio possint similem distantiam, & proportionem ad inuicem retinere. Hinc est, existimari eundem calicem, & retinere consecrationem, quamdiu non frangitur; imo licet calix tornatilis sit, & ita possit cuppa à pede separari, & iterum coniungi absque nouo artificio, semper censetur manere idem calix, nec indiget noua consecratione, licet re vera per illam separationem non minus perdatur physice loquendo prior figura calicis, quam si per fractionem fuissent partes separatae; quo casu indigeret calix noua consecratione. Moraliter tamen, quando calix tornatilis est, censetur manere eadem forma artificialis, quia ex vi præcedentis artificij possunt partes facile redire ad similem distantiam, & proportionem inter se. Sic etiam Alba Sacerdotalis censetur esse eadem, etiam quando complicata est, licet tunc non retineat eandem figuram, & distantiam partium, quia nimirum adhuc ex vi præcedentis artificij possunt eius partes extendi, & habere similem figuram, & distantiam: si vero manica separantur, non censetur eadem alba, sed indiget noua benedictione, quando postea afluantur, quia indiget nouo artificio: secus esset, si manica ab initio non fuissent affluta, sed globulis sericis coniungerentur, ita ut separari, & coniungi facile possent, tunc enim semper censetur eadem Alba, nec indigeret noua benedictione propter illam manicæ separationem. Vides, quantum sit moralitatis in hac perseuerentia eiusdem figuræ artificialis, licet physice loquendo eius intrinseca constitutiua varientur. Hoc modo olim explicui formam artificialem in 2. lib. Physicorum; quam doctrinam video postea placuisse Philosophis Recentioribus, quorum aliqui scripta sua typis mandarunt.

P. Ariaga. Diss. 16. Physic. 2.

34. Exterio

Eodem etiam modo, & propter easdem rationes dixi in Philosophia, extensionem actualem partium in ordine ad locum non esse aliquod accidens, quale ab aliis ponitur distinctum ab vocationibus partium, quod idem

idem perseueret, quando corpus localiter mouetur, sed esse ipsamet vocationes partium; nam eo præcise quod intelligatur caput in hoc loco, & collum in alio, ac singulæ partes in diuersis partibus spatij, ablato quocumque alio accidente, intelligitur extensio localis partium, sicut impenetratio actualis cum alio corpore non est accidens superadditum, sed talis vbiatio intrinseca vtriusque corporis in diuersis partibus spatij, & negatio vbiationis in eodem spatio. Sic etiam extensio actualis partium, quæ sepe idem est, quod impenetratio actualis earum inter se, nihil est aliud, nisi vbiationes partium in diuersis partibus spatij, & negatio vbiationis earum in eadem parte spatij; nec oportet addere aliud accidens permanens positivum, sed quando corpus localiter mouetur, censetur retinere eandem extensionem actualem localem partium, quia moraliter eandem distantiam habet absque vlla interruptione per inextensionem, seu penetrationem actualem earumdem partium inter se.

35. Nec sensus est accidens distinctum.

Eodem modo, & propter easdem rationes dixi in Metaphysica, situm non esse aliquod accidens positivum physice distinctum ab vbiationibus omnium partium animalis, & loci: sedere enim hominem v. g. nihil est aliud quam partes animalis esse in talibus locis taliter distantibus inter se, & sedem esse in tali loco: his quippe positur & ablato quolibet alio accidenti positivo, intelligitur homo sedere; dicitur autem homo sedens in lectica retinere eandem sessionem, quando mouetur lectica, quia retinet eam moraliter, non metaphysice, sicut de forma artificiali, & extensione locali dictum est.

36. Ex illo iam se videtur quæstio proposita.

His suppositis, facile iam explicatur, quam & qualem figuram corpus asserat secum ad Eucharistiam. Dicimus enim, habere ibi eandem figuram organicam, quam habet in cælo: non tamen eandem figuram sitalem. Nā figura organica est talis vnio partium inter se, ratione cuius exigit talem positionem in ordine ad locum: ex eo enim, quod partes pupillæ v. g. taliter inter se vniantur, exigunt talem positionem in spatio rotundo cum tali distantia partium à centro, &c. quam exigentiam, & rotunditatem organicam habet pupilla in Eucharistia; non tamen habet ibi rotunditatem, & figuram sitalem, quia non occupat ibi spatium rotundum, sed omnes partes pupillæ penetrantur inter se. Sic etiam non habet ibi extensionem actualem localem partium, nec situm, quem habet in cælo, quia extensio actualis localis, & situs includit tales vbiationes partium, quæ vbiationes cœlestes non replicantur in Eucharistia, ut constat.

37. In min.

Dices, non omnis figura organica Christi consistit in vnione partium inter se: nam sanguis non vnitur physice cum venis, sed continetur intra illas, sicut aqua in vase; quæ contentia non videtur esse aliud, quam talis vbiatio sanguinis, & venæ; ergo in Eucharistia, in qua sanguis non continetur intra venas, non datur tota figura organica Christi; non enim datur contentia organica sanguinis intra venas, nec habet ibi maiorem coniunctionem sanguinis cum venis, quam cum capillis.

Obicitur.

Respondetur, hanc etiam figuram organicam sanguinis, & venæ dari suo modo in Eucharistia; nam sicut ibi est oculus in capite, & non in pede propter vnionem continuationis, quam habet

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

oculus cum capite, ratione cuius exigit ex se vbiationem proximam capiti, & non pedi: sic sanguis licet non habeat vnionem propriam continuationis cum venis, habet tamen exigentiam, qua ex se exigit poni intra venas, & non in capillis; & venæ habent exigentiam continendi sanguinem, ita ut petant præsentiam localem fundantem talem propinquitatem ad sanguinem; quæ exigentia fundata in ipsa natura sanguinis, & venarum, dici potest figura organica sanguinis, & venarum.

38. Quæstium.

Petes, an, si poneretur sacramentaliter vas aureum, vel crux, aut aliquod aliud arte factum sub speciebus panis, sicut ponitur caro Christi; an, inquam, poneretur vere sub specie us forma crucis, vel vasis, an solum lignum, vel aurum? Ex dictis enim videtur sequi, ponendam solam materiam; quia forma artefacti sunt tales vbiationes, quæ ibi non ponerentur.

Satisf.

Respondeo; in aliquibus artefactis poneretur quidem etiam figura non situalis, sed organica; in aliis vero neutra. Prima pars probatur, quia globus, vel sphaera aurea v. g. sub speciebus panis haberet etiam rotunditatem organicam non minus, quam illam de facto habet pupilla oculi Christi. Sicut enim pupilla habet sub speciebus figuram, & rotunditatem organicam, quatenus ibi etiam eius partes taliter vniantur inter se, ut propter talem vnionem, & tale temperamentum aliqua accidentia exigant occupare spatium rotundum: sic partes globi aurei propter talem vnionem, quam habent ad inuicem, & propter carentiam aliarum partium, & talem densitatem, & duritiem exigunt naturaliter occupare spatium rotundum; ergo non minus diceretur retinere suam figuram rotundam organicam, quam pupilla oculi de facto eam retineat.

39.

Secunda vero pars, quod scilicet aliqua alia artefacta neutram figuram retinerent sub speciebus, probatur in exemplo adducto crucis: cum enim crux constituatur per approximationem talem duorum lignorum, consequens est, ut sub speciebus panis, in quibus omnes partes crucis essent sibi æquæ proximæ, non esset magis figura crucis, quam alia; quia non esset aliqua vnio, vel aliquid aliud physicum exigens in actu primo ex se talem figuram magis quam aliam. Quod idem de mensa, scamno, & aliis similibus dicendum est: imo idem fortasse esset de imagine cerea, quæ cum sit mollis, ex se non videtur magis exigere hanc figuram, quam illam; atque ideo nec organice fortasse retineret sub speciebus panis rationem imaginis, licet retineret tales vniones partium inter se: quia cum eisdem vnionibus posset fortasse formari in aliam figuram. Sed de his satis.

SECTIO III.

Utrum totus Christus sit sub qualibet specierum parte?

Supponendum primo, totum Christum esse sub qualibet specierum parte, separatione facta. Est de fide, ut constat ex Florentino in vnione Armen. & ex Trident. sess. 13. cap. 3. & can. 3. & ex multis Patribus, quos asserunt Recentiores in præfenti. Ad quod facit quod dicitur de Manna, quod erat figura Eucharistiæ, de quo refert Scrip-

40. Suppositum primum. Concil. Trident.

F f 3 tura,

rura, quod qui plus collegerat, non habuit amplius; nec qui parauerat minus, reperit minus. Imo de semine coriandri (cui simile erat manna) refertur apud Philonem 2. Allegor. Regum, post medium, quod quamuis in minutas partes diuisum feminetur, tantundem excrescit de qualibet particula, quantum de integro grano; quia perfecta virtus saluatur in qualibet particula. Colligitur item ex facto Christi, qui consecratum calicem dedit discipulis diuidendum, vt singuli scilicet totum sanguinem biberent.

41. Supponendum secundo, etiam ante separationem esse totum Christum sub singulis partibus specierum; quod licet non sit tam expressum de fide sicut præcedens, est tamen omnino certum; & habetur fere expressum in Tridentino dicta sessione 13. cap. 3. in fine, & in c. Vbi pars

de consecratione, disputat. 2. & aliis. Et probatur facile; primo, quia si non esset totus Christus sub singulis partibus continuis, sed semel solum in tota hostia, ergo ideo quia omnes eius partes non possunt correspondere eidem spatio, ergo in exigua hostia non erit totus Christus: ad hoc enim etiam oportet ponere plures partes in eodem spatio. Secundo, quia si consecratur panis maior homine, Christus debet nimium dilatari, vt repleat totum illud spatium per vnica præsentiam non replicatam; item nunc esset caput sursum, verbi gratia, & pedes deorsum ex quo fit non omnibus partibus illius spatij rotundi correspondere Corpus Christi, quia corpus humanum non potest habere talem situm, quo repleat spatium rotundum magnum, nulla prorús vacuitate relicta, nisi aliquæ partes corporis ponantur in plurius partibus illius spatij; vel nisi intelligamus ossa, & partes duriores corporis Christi liqueferi, vt ad modum ceræ, vel massæ possit recipere illam positionem rotundam hostiæ; quod indecens valde est.

42. Tertio, quia partes hostiæ separatæ singulæ continent totum Christum, ergo & ante separationem: separatio enim non dat nouam consecrationem; item è contra, ponamus duos calices consecrati seorsim, & postea illas species coniungi; peto an per coniunctionem desinat esse totus Christus sub singulis partibus? Si desinit, ergo deficit veritas consecrationis: nam de dimidia parte dictum fuerat esse totum sanguinem Christi. Si vero non desinit, ergo iam tunc potest esse totus Christus sub partibus vnitis illius speciei, ergo posset etiam sub illis esse, licet vnica consecratione fuissent consecratæ. Dices, quando datur vnica consecratio, veritas verborum solum petit, quod in toto illo sit totus sanguis v. g. non quod in singulis partibus sit totus: sed contra; ergo etiam si separantur partes consecratæ, non debet per consecrationem poni totus sanguis sub singulis partibus; quia nec hoc exigebat veritas verborum.

43. Dicendum ergo est, totum Christum contineri sub singulis partibus specierum etiam continuis; nec aliud forsitan voluerunt Alciodoren. & Albertus, quibus opposita sententia communiter tribuitur; eos tamen excusat Valquez disputat. 188. cap. 2. quia non dixerunt totum Christum non esse sub singulis partibus, sed non esse in illis ante separationem per plures præsentias, sed per vnica: quod quidem non pertinet ad materiam erroris; licet mihi proba-

bilius sit, in singulis partibus specierum dari suam præsentiam partialem separabilem à præsentia, quæ est in aliis partibus; vt dixi supra disput. 6.

Contra hanc doctrinam insurgunt duæ difficultates; prima est, quia si totus Christus est in singulis partibus specierum: ergo cum partes specierum sint in infinitum diuisibiles, consequens est, vt Christus habeat infinitas præsentias, per quas illis omnibus correspondeat. Propter hanc forte difficultatem, Bonauentura, & alij dixerunt, Christum totum esse in partibus finitis, scilicet in iis solum, quæ attingunt minimum naturale requisitum ad consecrationem panis. Alij, licet talia minima naturalia non admittant, censent tamen, excogitari posse aliquam particulam panis adeo exiguam, vt licet habeat vere partes, non tamen possit diuidi, imo nec discerni ab homine, neque ab Angelo naturali virtute ob imperceptibilitatem partium: & sub huiusmodi particulis, quæ finitæ sunt, erit totus Christus, non tamen sub singulis earum partibus; quod dicunt sufficere ad saluandas loquutiones Patrum, de existentia Christi sub singulis partibus Eucharistiæ.

Re tamen vera hæ sententiæ non sunt probabiles; quia Patres in vniuersum loquuntur de omnibus partibus specierum quantumuis minimis. Deinde, quia si ponamus, hostiam habere septem particulas minimas, & diuideretur per medium, deberet diuidi vna particula minima, & in eius partibus diuisis, vel non maneret Christus, vel poneretur de nouo, cum antea non esset ibi nisi pars Christi. Denique incredibile est, illud, quod additur, posse esse adeo imperceptibiles partes alicuius particulæ, vt neque ab Angelo possint discerni: quomodo enim stare, Angelum illam comprehendere, si eius partes non discerneret.

Propter hæc est sententia aliorum, qui dicunt Christum totum esse in singulis partibus quantumuis minimis, & in singulis earum partibus; cæterum non habere infinitas præsentias, quia in singulis particulis adeo exiguis, vt humana industria non sint diuisibiles, non habet Christus plures præsentias, sed vnica indiuisibilem, qua est totus in illa particula, & totus etiam in singulis partibus. Quod si forte, quando diuiditur hostia, contingat, diuidi aliquam ex his particulis minimis simul cum aliis, respondent, vel Deum ab initio illas præsentias disponere in iis particulis, quas nouit non diuidendas, vel præsentiam illam amitti, & extendi præsentias partium proximarum. Huic sententiæ tandem adhæret P. Egidius in præsentia art. 3. n. 49. & sequentibus; & Lessius lib. 12. de Perfectionibus Diuinis num. 126. & non est improbabilis. Duplicet tamen eo, quod sine necessitate confugiat ad illas præsentias pro numero particularum naturaliter indiuisibilium, cum facilius ponatur illa præsentia tota continua, & diuisibilis pro diuisibilitate spatij; nullum enim inconueniens nomen apparet in partibus illius præsentia, quod non sit in partibus specierum, & in partibus cuiuslibet continui; quare sicut partes specierum communiter dicuntur infinitæ solum syncategorematicæ: sic etiam de partibus illius præsentia dicendum est, cum omnino commensurentur partibus spatij.

Obiicit

47. Obiicit P. Coninch vbi supra num. 37. esse maiorem absurditatem in diuisibilitate illius præsentia in infinitum, quam in diuisibilitate partium continui: quia illa præsentia ad diuersas partes specierum non sunt plures partiales, sed totales; primo, quia si omnes componerent vnica solum præsentiam, sequetur, Christum semel tantum ibi esse ante diuisionem specierum; quod tamen in hac sententia non admittitur. Secundo, quia in singulis replicationibus Christus est actu integre, & complete, independenter à quacumque replicatione. Tertio, quia hæ replicationes non sunt proprie continuæ inter se, sicut duæ guttæ aquæ, sed solum contiguæ, sicut arenæ in cumulo; nam per diuisionem specierum nihil intrinsecum in illis replicationibus perit; alioquin quoties franguntur species, periret aliquid intrinsecum corpori Christi, quod videtur absurdum. Confirmatur, quia si Deus annihilaret species, & conseruaret corpus Christi, tunc illæ replicationes essent vere inter se discretæ; ergo & nunc, cum non habeant vllam physicam connexionem cum speciebus.

48. Hæc omnia supposita illa sententia Philosophica de diuisibilitate continui in infinitum, nihil habent difficultatis. Ad primum respondetur, sicut in speciebus sunt plures partes componentes vnica quantitatem, verbi gratia, totalem; sic illam præsentiam corporis Christi habere plures partes pro diuisibilitate spatij quarum singulæ sunt partiales, & omnes componunt vnica præsentiam integram, totalem ad totum illud spatium. Vnde in aliquo sensu Christus est semel in illo spatio, non ita vt non sit totus in singulis partibus spatij, sed ita vt non sit per plures præsentias totales, sed per plures partiales, atque ideo est simul totaliter, sed pluries partialiter non partialitate corporis, sed partialitate præsentia: sicut Angelus, vel anima est pluries partialiter in suo spatio, hoc est, per plures partes præsentia, quarum singulæ faciunt præsentem totam Angelum vel animam parti spatij, sed omnes componunt vnica præsentiam totalem; sicut plures partes aquæ vnica aquam: quod quidem in præsentia corporis Christi facilius intelligitur, cum sit materialis, & possit habere absque difficultate eandem diuisibilitatem, quam habent res materiales.

49. Ad secundum concedimus, in singulis partibus spatij contineri totum Christum integrum, & completum, non tamen omnino integre, & complete ex parte præsentia; nam licet illa præsentia partialis possit etiam dici integra in aliquo sensu, quatenus illa sola posset existere absque omnibus aliis; de facto tamen non est integra, sed partialis propter vnionem, qua connectitur cum aliis partibus præsentia, sicut quæuis pars aquæ posset existere absque aliis, & esse aqua integra: de facto tamen, quando componit cum aliis partibus, non est integra, id est, totalis, sed pars aquæ maioris. Hoc ipsum dicimus de præsentia sacramentali.

50. Ad tertium, negamus, illas præsentias partiales esse solum contiguas, sicut arenam in cumulo, sed dicimus esse continuas, sicut guttas aquæ, & sicut partes præsentia Angeli, vel animæ. Quando vero rumpuntur species: vel illa fractio fit, manentibus partibus specierum in eodem loco, in quo erant antea, solumque ablata earum conti-

nuatione; vel fit (provt semper contingit) singulis partibus hostiæ mutatis aliquantulum à priori loco. Si hoc secundo modo fiat, non est dubium, quod fiat mutatio intrinseca in ipsa præsentia, & in corpore Christi, perditur enim non solum vnio inter partes præsentia, sed & præsentia, saltem quoad illas partes correspondentes spatio, quod relinquitur; & acquiritur præsentia ad partes noui spatij, quod per motum acquiritur. Si vero fractio specierum fiat primo modo, tunc negamus, fieri mutationem intrinsecam in præsentia corporis Christi: nam licet partes specierum perdant continuationem, quam habebant inter se, partes tamen præsentia corporis Christi manent adhuc continuæ inter se, quia ad continuationem partium præsentia solum requiritur vnitas subiecti, & spatij, quæ adhuc maneret, licet species non essent amplius continuæ, sed contiguæ. Vnde ad confirmationem dicimus, si annihilatis speciebus maneret præsentia corporis Christi, futuram continuam, sicut prius; quia ex se non pender à continuatione, vel præsentia specierum; sed sicut si annihilato corpore, vel discontinuatis eius partibus, maneret anima rationalis in eodem spatio, adhuc eius præsentia esset continua, & vna sicut prius; sic dicendum omnino esset de præsentia corporis Christi, quæ imitatur omnino præsentiam animæ rationalis in corpore.

51. Secunda difficultas est, quia ex dictis videtur sequi, quod totus, Christus sit etiam sub indiuisibilibus, & punctis specierum. Consequens autem negatur communiter à Theologis; imo aliquando cum Salmantiæ defenderetur, offensionem peperit apud Doctores; quia corpus Christi in Eucharistiâ succedit loco substantia panis: ergo vbi non erat panis, non est corpus Christi; ergo non est in punctis specierum, quia ibi non erat panis; alioquin cum diuiditur panis, & resultant superficies quantitatis terminatiæ, resularet etiam aliquid panis de nouo, & per consequens aliquid materiæ, & formæ, & iam esset plus panis in pane diuiso, quam in pane integro; quæ omnia videntur absurda. Deinde, quando diuiditur hostia consecrata, resultant similiter noua indiuisibilia, vt terminent de nouo illas partes: ergo ponitur Christus de nouo in illis indiuisibilibus sine noua consecratione, & sine conuersione alicuius substantia in corpus Christi; quod videtur absurdum; nam provt est ibi corpus Christi, non succedit alicui substantia, quæ ibi antea esset, quia sub illa superficie de nouo resultante (vt suppono) nulla fuit antea substantia, sed solum ponitur corpus Christi loco substantia possibilis quæ foret ibi, si non esset corpus Christi, quod non sufficit ad hoc, vt ponatur ibi per conuersionem. Hæc sunt, quæ potissimum probant, corpus Christi non esse in indiuisibilibus specierum; quam sententiam cum aliis tenet P. Valquez disp. 188. cap. 4.

52. Addunt aliqui, quando species vini consecratæ miscetur cum vino non consecrato, & resultat indiuisibile nouum continuatum, non fore, cur magis ponatur sub illo indiuisibili sanguis Christi, quam substantia vini, cum indiuisibile sit copulatiuum vtriusque quantitatis. Nec ad veritatem verborum consecrationis requiritur, quod ponatur ibi sanguis Christi: nam licet ibi non ponatur, erunt vera verba præterita: pone enim, antea dixisse: hoc est vinum album; vera sunt hæc verba, licet postea miscetur cum vino

rubro potentiori & ideo in continuatio ponatur forma vini rubri, quod praualeat, & non vini albi; ergo similiter vera sunt verba: hic est sanguis Christi, licet postea misceantur species cum vino rubro potentiori, & ideo sub indiuisibili continuatio non sit sanguis Christi, sed substantia vini rubri potentioris. Confirmatur, quia ad veritatem verborum solum requiritur, quod sanguis Christi succedat loco vini albi, quod in ipsum conuertitur; & præter, quod præteraret illa substantia vini: ergo si vinum album non esset futurum sub illo indiuisibili copulatio, non requiritur ad veritatem verborum, quod sanguis Christi ponatur sub illo in prædicto casu.

33. Responderi fortasse posset ex ipso argumento, quod scilicet in eo solum casu deberet poni sanguis Christi sub illo indiuisibili, quando debuisset poni substantia vini conuersi in sanguinem, cuius loco succedit ipse sanguis: quare si vinum rubrum postea adueniens potentius sit, & ideo debeat ipsum solum esse sub illo indiuisibili, non oportebit, quod ponatur ibi sanguis Christi. Quid tamen, si vtrumque vinum æqualis actiuitatis, & virtutis sit? Tunc dici posset: si sub illo indiuisibili copulatio quantitatis resultat ex natura rei indiuisibile substantiæ similis reliquo vini, resultaret etiam in prædicto casu, atque ideo non esset ibi sanguis Christi, sed illud indiuisibile substantiæ nouum, quod nunquam fuisset consecratum, nec ad veritatem verborum requireretur eius conuersio. Si vero sub indiuisibili copulatio quantitatis futura esset substantia vtriusque vini (provt aliqui volunt) saltem inadæquatè, dici posset, futurum etiam ibi sanguinem Christi, & substantiam vini, quod de nouo admiscetur.

34. Hæc tamen non tollunt difficultatem, sed augent; quia si sub indiuisibili quantitatis copulatio resultat nouum indiuisibile substantiæ vini, quod quia consecratum non fuit, manet non conuersum in sanguinem; sequitur primo, quod ob eandem rationem, quando species consecratæ diuiduntur, & resultant noua indiuisibilia terminatiua quantitatis, debeant etiam resultare noua indiuisibilia substantiæ panis & vini, quia illa indiuisibilia quantitatis non fuerunt consecrata, atque ideo sub illis non erit Christus, sub nouum indiuisibile substantiæ resultans ex diuisione. Item, quando per motum localem alia partes consecratæ aliis cõsecratis continuatur in calice, toties resultant noua indiuisibilia quantitatis, & per consequens noua indiuisibilia substantiæ non consecratæ; quare in calice consecrato erunt post paululum temporis multa indiuisibilia substantiæ vini de nouo producta admixta speciebus consecratis. Denique ex hoc fit, quod etiam si totum vinum album consecratum sit potentius, & robustius, quam rubrum, cui postea miscetur, adhuc resultabit indiuisibile copulatiuum substantiæ nouum simile aliis, quæ erant vino albo, atque ideo aliquam substantiam vini albi ibi esse non conuersam in sanguinem Christi; quæ omnia videntur absurda; & ideo non videtur concedendum corpus, & sanguinem Christi esse sub indiuisibilibus speciebus.

35. Oppositam tamen sententiam, quod scilicet corpus, & sanguis Christi sint sub indiuisibilibus, tenet cum aliis P. Suarez disp. 52. sect. 3. & probari videtur, primo quia non magis repugnat,

torum Christum esse in spatio indiuisibili, quam in spatio diuisibili exiguo; ergo cum necesse sit concedere hoc secundum, non est cur negetur primum. Secundo, quia si solum esset in spatio diuisibili, ergo si contingat, hostiam diuidi per diuidium illius spatij, vel diuideretur Christus, vel incipiet esse totus in singulis partibus, vbi antea non erat totus. Tertio, quia corpus Christi est in hoc spatio, sicut Angelus, sed Angelus non solum est in partibus, sed etiam in punctis; alioquin præsentia Angeli esset interrupta per vacuitates indiuisibiles; ergo idem dicendum est de Christo. Quarto, quia sub indiuisibilibus quantitatis præerat aliquid substantiæ panis: nam omne accidens etiam indiuisibile inhæret substantiæ, sed nihil substantiæ panis remanet post consecrationem; ergo illud conuertitur in corpus Christi ibi succedens.

Quarto addere possumus, quia anima nostra tota correspondet singulis indiuisibilibus corporis; alioquin haberet præsentiam interruptam; non enim potest esse in spatio continuo, si non sint partes præsentia continuæ inter se medijs continuatiuis indiuisibilibus; ergo nec anima Christi in Eucharistia potest habere præsentiam continuam, nisi respondeat tota singulis indiuisibilibus spatij. Denique idem argumentum fieri potest de ipso corpore Christi, quod nisi totum correspondeat singulis indiuisibilibus spatij, necesse est quod eius præsentia non sit continua, sed interrupta; quod cum non possit concedi, oportet, quod sit etiam in indiuisibilibus, non potest autem correspondere pars sola corporis Christi indiuisibili spatij; iam enim esset vna pars corporis in vno indiuisibili, & alia in alio; ergo debet totum corpus, sicut tota anima, & sicut tota substantia Angeli correspondere.

Vides vtriusque partis argumenta fati difficultia: ego quidem neutris puto sufficienter posse fieri satis. Vnde iuxta diuersas Philosophorum sententias dupliciter dissoluenda existimo: nam illi, qui quantitatem componunt ex solis indiuisibilibus, & negant diuisibilitatem illam partium in infinitum, facile se expediunt ab hac questione: concedunt enim, corpus Christi esse sub singulis indiuisibilibus speciebus; nec contra hos vrgent argumenta proposita; quia in ea sententia per continuationem non resultant noua indiuisibilia continuata, nec per diuisionem noua terminatiua, sed illa quæ prius erant continuatiua sunt terminatiua, & è contra, ablata solum vel posita eorum vnione inter se. Et sicut sub singulis punctis quantitatis præerat aliquod indiuisibile substantiæ panis, sic loco illius ponitur post consecrationem totum corpus Christi per veram conuersionem. In sententia vero communi Philosophorum ponente partes continui diuisibiles in infinitum; existimo consequenter neganda esse omnia eiusmodi indiuisibilia tam in continuo pertinenti, quam in successiuo: hoc enim modo vitantur omnes fere difficultates, quæ ex illo principio passim in Philosophia, & Theologia occurrunt, & aliud minus difficile soluuntur, quæ ad probanda ea indiuisibilia solent afferri: de hoc tamen alio loco, Deo volente, dicemus ex professo.

Confirmatur.

33. Responderi posset.

34. Non tamen tollitur difficultas, sed augetur.

35. Inter S. Suarez tenet oppositam.

sententiam Suarez. Probatur primo. Secundo.

Tertio.

Quarto.

56. Additur exemplum animæ.

57. Vtriusque partis argumenta sunt difficilia.

Res hæc scilicet est: cum dicitur quod corpus Christi est sub singulis indiuisibilibus.

Quid significetur per li corpus in verbis consecrationis.

58. Vidimus, quid ponatur in Eucharistia; nunc iam incipimus examinare, quid ponatur ex vi verborum, & quid per concomitantiam: pro quo suppono, ex vi verborum poni ea, quæ significantur per verba, & sine quibus non essent vera verba consecrationis; reliqua autem ponuntur per concomitantiam; quo supposito, quærimus in primis, quid ponatur sub speciebus panis ex vi verborum, quod est quærere, quid significetur per corpus, quod ponitur in consecratione panis?

59. Prima sententia docet, significari materiam Christi Domini sine aliquo alio. Hæc tribuitur Gabrieli, & aliis, quos afferunt P. Suarez disp. 57. sect. 4. & P. Vasquez disp. 186. cap. 1. Impugnatur tamen, quia materia sola secundum se non dicitur corpus humanum, quale in præsentia significatur; alioquin etiam illa materia esset iam sub forma cineris, vel vermium, posset dici corpus Christi; quod falsum est.

60. Secunda sententia docet, significari materiam connotando formam substantialem rationalem: Itaque corpus solum includit materiam in recto, licet connotet formam in obliquo. Ita Sorus, & Ledesma apud Vasquez vbi supra, num. 16. Hæc etiam reicitur, quia si anima significaretur, licet de connotato: vere tamen significaretur; & per consequens anima poneretur ex vi verborum, & non per concomitantiam; quod est contra Tridentinum sess. 13. cap. 3.

61. Tertia sententia docet significari materiam cum forma quadam partiali corporeitatis distincta realiter ab anima: per quam constituitur in esse corporis, & cum qua sola remanet materia, abeunte anima, & ratione cuius dicitur esse idem corpus viuum, quod postea est mortuum. Hæc tribuitur Scoto, & aliis. Addunt tamen aliqui, illam formam non solum constituere corpus vtrumque, sed organicum: constituit enim per diuersas partes, quas habet, diuersa membra, caput, manus, pedes, &c. ita vt sit quædam forma substantialis incompleta disponens ad formam viuientis. Ita opinatur & acerrime defendit P. Egidius de Coninch in præsentia art. 2. quia alioquin, si materia acciperet nouam formam cadaueris, quando moritur homo, sequitur, corpus Christi mortuum fuisse vere corruptum: illud enim dicitur proprie corrumpti, quod in aliam substantiam diuersam mutatur. Consequens autem est contra illud Act. 2. Neque caro eius vidit corruptionem.

62. Hæc tamen sententia supponit sem in Philosophia minus veram, quod scilicet in homine datur simul alia forma substantialis corporeitatis cum anima rationali in eadem materia; quod impugnaui in 1. Physic. disp. 3. & breuiter reicitur, quia in primis illa forma, quæcumque sit, non facit cum materia vnum ens completum (alioquin non posset materia rursus actuari per formam rationalem) ergo, abeunte anima, non potest materia naturaliter manere cum sola illa forma, sicut nec potest manere sine vlla prorsus forma ratione sui incompleta. Adde, consequenter idem dicendum esse de cadauere equi,

quod in eo manet eadem forma substantialis corporeitatis, cum neque in eo producat de nouo forma cadaueris, vt ipsi supponunt; imo idem dicendum erit de arbore excissa, quod maneat lignum cum eadem forma ligni, quam antea habebat, licet non cum eadem anima vegetatiua. Quis autem credat, lignum mortuum esse ens minus completum, quam ferrum, vel lapidem, sed materiam solam cum forma quadam incompleta. Denique nulla est necessitas confingendi illam formam substantialem, quæ simul sit cum anima; nam quidquid accipit materia ab illa forma, potest accipere sufficienter ab accidentibus ipsius, & ab ipsa anima. Non sunt autem multiplicandæ formæ substantiales in materia absque necessitate. Nos quidem ponimus in corpore mortuo formam substantialem cadaueris; non tamen absque necessitate; sed ne maneat materia prima absque forma: & quia proprietates, & operationes ligni v. gr. non minus arguunt in ipso formam substantialem, quæ sit earum principium intrinsecum, quam in ferro, vel lapide, vt dicebamus: quare cum forma ferri, vel lapidis sit substantialis completa, cogimur idem de ligno, vel osse mortuo fateri. At vero, dum viuic, non est cur aliam formam substantialem multiplicemus vltra animam.

63. Adde, non esse iuxta naturam, quod corrumpatur aliqua forma substantialis absque introductione alterius, corruptio enim non intenditur propter se, sed propter generationem, & ideo dicitur generatio vnius esse corruptio alterius; quando ergo corrumpitur viuens, debet introduci alia forma noua substantialis; alioquin dabitur corruptio vnius absque generatione alterius. Item dabitur è contra generatio vnius absque corruptione alterius: nam quando in materiam embryonis introducit forma viuientis, sit generatio substantialis absque corruptione formæ embryonis; quia sicut forma cadaueris sunt illæ formæ partiales, quæ erant in viuente, sic forma embryonis sunt eadem formæ partiales, per quas prius organizatur, & disponitur materia ad formam viuientis, & quæ remanent in viuente: generatur ergo substantialem viuens absque corruptione aliqua substantialis, & corrumpitur substantialem absque generatione substantialis; quod videtur esse contra mentem Philosophorum dicentium, corruptionem non intendi per se, sed per accidens, occasione generationis, quæ de nouo ponitur.

64. Nec satisfacit, si dicas, corruptionem poni propter generationem, & formam substantialem, non quæ de præsentia introducit, sed quæ postea introducit: corrumpitur quippe viuens, vt postea ex ipso generentur vermes; & in hoc sensu corruptio affert generationem, scilicet præsentem, vel futuram; hoc, inquam, non satisfacit, primo, quia finis ille, & eius assequutio longe nimis distat, quando v. gr. corrumpitur anima vegetatiua cætri, vt post tria, vel quatuor annorum millia, quibus cedrus incorrupta manet, possint ex ipsa generari vermes: certe Philosophi non significant concomitantiam adeo distantem inter generationem vnius, & corruptionem alterius. Deinde, si illa intentio generationis futura sufficeret ad ponendam corruptionem, posset etiam dici, quando alimentum prius conuertitur in chilum,

Non sunt multiplicandæ formæ substantiales in materia sine necessitate.

63.

64. Quod hic dicitur non satisfacit.

vt postea conuertatur in sanguinem, corrumpi quidem substantialiter alimentum, non tamen introduci formam substantialem, sed accidentia, quia illa corruptio fit propter productionem sanguinis futuram, atque adeo in spe futuræ generationis spoliari materiam formæ alimenti, absque alia forma substantiali præfenti, sed futura; quæ omnia non satis Philosophice dicerentur.

65. Addunt aliqui.

Addunt aliqui, formas illas partiales fore, & non fore substantiales: fore quidem, quia ita supponuntur à suis afferentibus; non fore item, quia substantia est prima radix cæterorum; illæ autem formæ non sunt prima radix, sed ipsæ potius radicantur in anima, quæ eas exigit, sicut & alias dispositiones accidentales; ergo non essent substantiales, sed accidentales. Hoc tamen argumentum non est efficax, quia illæ formæ non supponunt, sed potius præcedunt animam; non ergo radicantur in illa.

66. Instans.

Diluitur.

Dices ergo è contra anima non erit substantialis, quia iam supponit primam radicem substantialem. Respondeo negando sequelam; quia conceptus substantiæ, vt alibi dixi, non est, quod sit prima radix vtcumque, sed radix determinata, alioquin forma non esset substantialis, quia supponit materiam, quæ est prima radix formarum; quia tamen nondum est prima radix determinata, sed ipsa materia cum forma, componit primam radicem determinatam; ideo forma etiam est substantialis. Illæ ergo formæ partiales non sunt prima radix determinata formæ viuientis; quia sicut materia est indifferens ad formam viuientis, & non viuientis; sic illæ formæ partiales non exigunt determinate animam, cum possint esse etiam in embryone, vel cadauere: non ergo impediunt, quod forma viuientis sit etiam substantialis.

67. Instans.

Respondens aliqui.

Dices, iuxta hanc regulam ipsæ formæ partiales non erunt substantiales, quia supponunt primam radicem determinatam sui, scilicet dispositiones prærequisitas ad illas formas. Respondent aliqui dispositiones non esse radicem formæ, sed potius è contra; quia licet forma ordine naturæ subsequatur, præcedit tamen ordine intentionis; sufficit autem ad conceptum substantiæ, quod sit prima radix saltem in genere causæ finalis: & quidem certum est, dispositiones esse propter formam, & non è contra formam propter dispositiones.

68. Reuocatur hæc responsio.

Hoc tamen responsum, & extensio substantiæ ad primam radicem in genere causæ finalis, non videtur esse iuxta mentem Philosophorum; & aliunde videtur continere petitionem principij. Philosophi enim nomine substantiæ intelligunt id, quod substatur aliis, id est, quod quasi fundamentum cæterorum ea sustinet, & restaurat; sicut radix restaurat frondes, & ramos amissos in arbore; quod certe non est munus causæ finalis. Nec poterunt absque petitione principij ea ratione discernere substantias ab accidentibus: quando enim dubitatur, an dispositiones sint substantia, dicis, non esse substantiam, quia ipsæ sunt propter formam. Si rursus quæram, vnde scis eas esse propter formam? Respondebis, quia accidentia sunt propter substantiam, & non è contra: & numquam reddes rationem, cur forma subsequens sit substantia, nisi recurras ad illam communem Philosophis, quia scilicet præter dispositiones datur aliud, quod restaurat ipsas dispositiones ex parte amissas, quod est esse radicem determinatam alio-

69.

rum: hoc autem non conuenit dispositionibus: nam licet semper aliqua dispositiones præcedant conseruationem formæ, non tamen hæc determinata; v. gr. in homine requiritur ad eius temperamentum tanta humiditas, tantus calor, frigus, & siccitas. Si casu decreseat frigus à debito gradu, non ideo moritur homo, sed potius forma substantialis paulatim restaurat gradum frigoris amissum, & reducit temperamentum ad statum debitum; quod idem facit, si decreseat calor, vel siccitas, &c. nisi ita sit notabilis mutatio in qualitatibus, vt iam non possit perseverare forma vnita. Vnde constat, dispositiones illas non esse substantiam hominis; quia hæc debet esse aliqua radix, quæ eadem manens sit fundamentum aliorum: dispositiones autem non sunt tales, quia variantur, crescentibus, & decrescantibus, modo his, modo illis, & datur aliud principium, quod idem manens restaurat ea, quæ de temperamento perduntur: illud ergo aliud principium merito appellamus substantiam, & non temperamentum dispositionum. Adde, illud temperamentum nihil aliud esse nisi conflatum ex multis qualitatibus, quarum singulæ non sunt substantia, sed accidens, vt constat de singulis gradibus caloris, frigoris, &c. ergo nec totum, quod resultat, potest esse substantia; quia ex accidentibus non potest componi substantia. Hoc obiter dixerim, quia existimo, non satis efficaciter impugnare illo argumento, formas partiales superadditas animæ; licet hæc formæ partiales, vt dixi, ex aliis capitibus non mihi probentur.

Vnde constat dispositiones non esse formam commpositam.

70. Respondetur ad argumentum vniuersum vniuersi Comich.

71. Quarta sententia.

Suarez. Vasquez. Hanc sententiam impugnat Vasquez.

72. Hoc argumentum vniuersum vniuersi probat.

Nunc iam ad fundamentum, quod pro ipsis afferbat P. Coninch de corruptione corporis Christi; quod non est ad rem, quia ideo dicitur corpus Christi incorruptum, sicut illa corpora Sanctorum; quia licet fuerit verum cadauer, non tamen abiit in vermes vel cineres, & sed semper mansit verum corpus humanum: ideo licet compositum præcedens fuerit corruptum, non tamen ipsum cadauer.

Quarta sententia docet, per corpus significari materiam cum forma substantiali, non quidem determinata, & singulari, sed secundum gradum superiorem, & rationem communem, in qua conueniunt forma rationalis, & forma cadaueris humani, quatenus vtraque cum materia constituit corpus humanum organicum, abstrahendo à viuo & mortuo. Ita Suarez vbi supra, cum aliis. Hanc sententiam impugnat Vasquez duplici argumento: primo, quia caro viua, & mortua non habent rationem communem carnis, in qua conueniant; dicuntur enim æquiuoce caro: ergo per corpus non potest significari forma substantialis secundum gradum communem carni viuæ, & mortuæ, cum nullus detur talis gradus communis. Antecedens probat ex Aristotele 2. de generatione animalium, cap. primo, his verbis: non enim est factes, nisi animam habeat; neque caros, sed corrupta æquiuoce dicitur facies, aut caro, perinde quasi lapidea, lignea facta sit.

Hoc tamen argumentum, & testimonium Aristotelis nimium probaret; probaret enim etiam contra ipsum Vasquez, non solum non dari rationem communem carnis viuæ, & mortuæ, sicut non datur ratio communis cani latrabili, & cælesti; sed etiam quod caro mortua non est proprie, & simpliciter caro, sicut nec caro lapidea; ex quo sequitur, non fore vera proprie verbi

consecrationis, nisi poneretur caro Christi viuæ. Quare dictum illud Aristotelis omnes debemus vel reicere, vel ita explicare, vt non omnino negent conuenientiam inter carnem viuam, & mortuam, sed dicat tantam esse inæqualitatem & distantiam, vt ferè videatur intercedere analogia; sicut rationem communem entis appellare solent analogam, vel æquiuocam ob maximam distantiam accidentis à substantia, & entis creati ab increato; licet reuera sit in rigore vniuoca; vt probaui in Dialectica.

73. Secundo arguit Vasquez.

Secundo arguit P. Vasquez supra num. 8. quia si corpus significat concretum totale secundum gradum genericum; ergo non potest Christus dicere, hoc est corpus meum; sicut nec dicimus, hoc est animal meum, vel viuens meum; loquendo de ratione generica animalis, vel viuientis in nobis reperia: quia illud meum debet cadere supra id, quod est pars physice, & realiter, vel quod significatur ad modum partis: gradus autem genericus non significatur vt pars realis, & physica; alioquin non posset prædicari de toto; vt de facto prædicatur.

Uigine hoc argumentum est efficax.

Cæterum nec hoc argumentum est efficax; quia licet gradus genericus animalis, vel viuientis in concreto non significetur vt pars, quia animal non solum dicit naturam, sed etiam substantiam; at vero animalitas in abstracto vere est pars: dici autem posset, quod corpus intelligitur in abstracto pro natura corporis prout distincta à substantia; quare sicut in abstracto potest Christus dicere: hoc est mea animalitas, sic potest dicere: hoc est corpus meum, loquenda de natura corporis in abstracto. Differt autem corpus ab animalitate in hoc, quod animal in concreto, & in abstracto significatur per diuersas voces: corpus autem siue in concreto, siue in abstracto, significatur per eandem vocem; sicut etiam substantia, quæ est genus supremum, significatur per eandem vocem in concreto, & in abstracto; & ideo possumus dicere, Christus est substantia, sumendo illam in concreto, & possumus etiam dicere, hæc est mea substantia, sumendo illam in abstracto. Ex quo etiam fit, vt licet non possumus dicere, verbum assumpsit animal, sed animalitatem, possumus tamen dicere, Verbum assumpsit substantiam, & similiter: Verbum assumpsit corpus; & licet non possumus dicere, quod panis conuertitur per se in substantiam Christi, dicimus tamen conuerti per se in corpus Christi; quia scilicet corpus non includit substantiam, nec sumitur in concreto, sed in abstracto: ergo corpus potest significari vt pars, licet animal non possit.

74. Melius ergo impugnetur prædicta sententia ex Concilio Tridentino dicta sess. 13. cap. 3. vbi dicitur, animam Christi poni sub speciebus panis per concomitantiam; ergo ex vi verborum non ponitur aliqua forma substantialis significata in re; ergo corpus non significat compositum ex materia, & forma. Respondet Suarez, animam non poni ex vi verborum, quatenus anima est, sed quatenus forma corporis organici; at vero vt anima est, ponitur per concomitantiam. Sed hæc solutio impugnetur, quia ex vi verborum ponitur non solum corpus in communi, sed hoc numero corpus in particulari; ergo non solum ponitur forma in communi; sed hæc numero forma in particulari. Patet consequentia, quia in ratione huius corporis, non constituitur per formam in communi, sed per hanc numero formam, saltem in-

75. Hæc solutio impugnetur.

tellectum cum vltima hæcitate. Ex hoc autem sequitur, differentiam specificam non poni per concomitantiam; quia hæc differentia specifica non ponitur propter conjunctionem seu vniorem realem cum eo, quod ponitur ex vi verborum, sed propter identitatem cum hæcitate formæ; quæ ponitur ex vi verborum; hæc autem non est concomitantia, de qua loquitur Concilium, illa enim fundatur in inseparabilitate naturali vnius partis ab alia, cum qua vnitur; hæc vero in identitate essentiali vnius formalitatis cum alia. Confirmatur, quia pari ratione posset aliquis contendere, sanguinem poni sub speciebus panis ex vi verborum, non quidem vt sanguis est, sed vt est pars corporis humani: quod tamen satis alienum esset à mente Tridentini.

75. Alij respondent.

Aliqui recentiores respondent, non esse nouum, quod causa producat aliquem effectum, habeat quidem virtutem ad producendam rationem communem illius formaliter loquendo, non vero ad particularem, atque ideo ratio particularis non tribuatur illi causæ formaliter loquendo, sed alteri principi. Sic enim Deus concurrit cum voluntate humana, quando fit actus malus, & Deo quidem tribuitur ratio communis, non vero differentia actus mali. Item intellectus concurrit cum lumine gloriæ ad actum visionis Dei, & intellectui tribuitur vitalitas, non supernaturalitas visionis. Sic ergo verba consecrationis ex se habent virtutem ad ponendum corpus Christi secundum rationem communem corpori viuo, & motuo: atque ideo, quando de facto ponitur viuum, verbis tribuitur ratio communis, differentia autem viuui non verbis, sed Deo, qui illam actionem determinat ad corpus viuum, & ad animam potius, quam ad formam cadaueris eo quod de facto anima, & non forma cadaueris sit vnita tali materiæ, & in hoc sensu dicitur anima poni per concomitantiam, seu ratione vniõis, quam de facto habet cum materia. Sicut ergo ignis ex se habet virtutem producendi calorem, non tamen potest ex se producere hunc numero calorem in indiuiduo, nisi determinetur à causa prima ad hoc indiuiduum caloris iuxta communem Philosophorum sententiam, & ideo indiuiduatio huius caloris non tribuitur igni, neque est ex virtute ipsius, sed ex determinatione Dei: sic verba consecrationis ex se possunt ponere corpus Christi, non tamen possunt determinare ad viuum, & ideo corpus Christi ponitur ex virtute verborum, determinatio vero ad viuum ex voluntate Dei propter statum vitæ, quem corpus illud de facto habet: & sicut ignis de se petit, quod causa prima determinet eius indifferentiam ad aliquod indiuiduum in particulari: sic verba petunt, quod Deus determinet eorum indifferentiam ad corpus viuum, vel mortuum: ipsa tamen determinatio ad corpus viuum non exigitur à verbis, nec tribuitur verbis. Idem autem est, aliquid non tribui virtuti verborum, & non poni ex veritate verborum: quia verba agunt, & operantur propter veritatem, quam significant: vnde sicut veritas verborum exigit corpus Christi, non tamen viuum, sic differentia viuui non ponitur ex vi, aut veritate verborum formaliter, sed sola ratio communis corporis humani Christi.

76. Quidquid sit de tota hac doctrina applicari non potest ad præsentem difficultatem explicandam, quia si nomine corporis intelligitur compositum

Sed quidquid sit de tota hac doctrina, applicari non potest ad præsentem difficultatem explicandam, quia si nomine corporis intelligitur compositum

positum substantiale importans in recto materiam, & formam substantialem, prout hi Auctores intelligunt, non potest negari, quod de facto hæc forma substantialis, scilicet anima rationalis ponatur ex veritate, & virtute verborum consecrationis. Ad veritatem enim verborum non ea solum requiruntur, sine quibus in nullo casu verba essent vera, sed ea omnia, sine quibus hic, & nunc verba non essent vera, sed falsa: nam si Christus haberet, v. g. corpus ieiunium magis attenuatum, verba essent vera, licet non poneretur corpus ita plenum, quod de facto habebat: nunc tamen ad perfectam veritatem verborum oportuit poni idem corpus, quale de facto habebat. Item si temporis decursu perdidisset plures partes, & acquisisset alias, verba essent vera, licet non ponerentur hæc partes, quas modo habet: nunc autem ad veritatem verborum oportet poni corpus cum his partibus, quas de facto habet, quia verba ut sint vera, debent poni illud idem corpus, quod de facto habet Christus; non aliud, quod potuisset habere, & quod si haberet, illo posito, verba essent vera: similiter ergo si hoc corpus constituitur de facto per hanc formam substantialem, & ad veritatem verborum requiritur, quod ponatur illud corpus, quod de facto Christus habet, consequens est, ut verba ad sui veritatem exigant hic & nunc, quod ponatur tale corpus cum tali forma substantiali; ergo hic, & nunc anima rationalis ponetur ex veritate verborum. Fateor, non requiri animam ad veritatem verborum in quocumque casu, sed neque hæc materia requiritur ad veritatem verborum in omni casu: nam si paulatim deperditæ essent hæc partes, & aliæ acquisitæ, non deberent poni hæc partes, sed aliæ, ut verba essent vera; sicut ergo de facto hæc materia ponitur, non per concomitantiam, sed ex veritate verborum, quia de facto hæc materia constituit hoc corpus Christi, sic de facto hæc forma ponitur ex veritate verborum; quia de facto Christus habet tale corpus, quod constituitur in ratione talis per talem formam, non minus quam per talem materiam.

77. *Fateor non requiri animam ad veritatem verborum in quocumque casu.*

77. *Quinta sententia.*

Quinta sententia docet, per corpus significari non materiam solam, sed ut accipit esse corporis à forma substantiali, non quidem rationem communem corporis, sed distinctum ex corpore viuo vel mortuo, ita ut neutrum significetur determinate; sed hoc vel illud distinctum, quasi dicas: hoc est corpus Christi viuum, vel mortuum. Hinc est, ad veritatem huius propositionis non requiri determinare animam, nec determinare formam cadaueris, sed vnam vel alteram; quare quod ponatur anima de facto, non prouenit ex mera significatione verborum, sed ex eo, quod de facto corpus Christi reperitur in cælo cum anima rationali. Hanc tenet Pater Valquez vbi supra cap. ultimo cum aliis: & probat ex impugnatione aliarum, & quia hoc modo cessant omnes difficultates. Hæc sententia non displicet, si aliquid addat, & aliter explicetur, quod forsitan non erit contra mentem suorum Auctorum; ideo eam impugnare nolo.

78. *Conclusio. Quid per corpus intelligatur. Duplex est organizatio.*

Dico ergo per vocem corpus non significari determinatè compositum substantiale, sed materiam cum organizatione sufficienti ad hoc, quod habeat diuersitatem partium, carnis scilicet, ossis, cordis, &c. Pro quo aduerte, corpus organicum habere duplicem organizationem, alteram substantialem, alteram accidentalem. Pri-

ma prouenit à forma substantiali, tali vel tali modo vnita materię. Suppono enim ex Philosophia, partes viuientis esse substantialiter heterogeneas; ita ut caput substantialiter differat à manibus, siue ratione diuersæ formæ partialis in brutis, siue saltem ratione diuersæ vnionis substantialis in homine; itaque in ipsa substantia hominis datur organizatio; & diuersitas partium sufficiens ad componendum corpus humanum, etiam si nullum esset accidens. Alia est organizatio accidentalis orta ex diuersitate accidentum, & dispositionum; ratione cuius materia, etiam si careret forma substantiali, diceretur vere organizata, & corpus humanum aptum ad recipiendam animam rationalem, vel formam cadaueris. Hoc supposito, videtur verisimile, materiam primam, ut subest cuilibet ex his organizationibus, intelligi posse appellatione corporis: nam ut subest illis, est materia organizata, & componens cum forma substantiali organum vel viuientis vel cadaueris, & quidem hanc esse significationem corporis in prædictis verbis, probari potest ex impugnatione aliarum sententiarum, & ex communi modo loquendi, quo corpus non significat totum compositum, sed partem illius distinctam ab anima; nam licet aliquando apud Philosophos corpus accipiatur pro toto composito substantiali, & prædicetur in recto de homine: cæterum in modo communi loquendi vix accipitur corpus in hac significatione, sed pro vna parte compositi humani, prout condistinguitur ab anima; & ideo dicimus hominem habere corpus, constare ex corpore, & anima: Verbum assumpsisse humanitatem constantem ex corpore, & anima; & in eodem sensu dicitur in Symbolo Athanasij, quod anima rationalis, & caro vna est homo; & denique in hoc sensu loquitur Tridentinum vbi supra de corpore Christi, quod ponitur in Eucharistia ex vi verborum, ut de parte condistinguitur ab anima; dicit enim, corpus ponitur vna cum anima, & corpus poni ex vi verborum, animam vero per concomitantiam partium inter se: quibus satis indicat, loqui de corpore, & anima, ut sunt duæ partes hominis condistinguitur realiter inter se.

80. *Obiicitur prima.*

81. *Respondet.*

82. *Obiicitur secunda.*

83. *Obiicitur tertia.*

84. *Obiicitur quarta.*

85. *Obiicitur quinta.*

Cum ergo nomine corporis debeat intelligi vna hominis pars; hæc autem non possit esse sola materia prima secundum se, ut supra probatum est, quia sola materia secundum se non est corpus humanum, necesse est intelligere materiam, ut subest organizationi humanæ, & diuersitati membrorum: hoc autem habet materia, tum ex accidentibus, ut dixi, tum etiam ex vnione cum forma substantiali; quia licet omnia illa accidentia diuinitus tollerentur ab homine, posset diuinitus manere homo; & per consequens esset verum dicere de illo, quod constaret ex corpore & anima, sine quibus non datur homo; ergo esset etiam verum dicere, hic adest corpus Petri, v. g. ergo possent verificari verba consecrationis, posita materia prima præcisè cum organizatione substantiali; ergo ad veritatem verborum solum requiritur materia cum altera ex illis organizationibus: quælibet enim sufficit, ut illa deo omninetur corpus humanum. Ex quo inferitur, materiam poni ex vi verborum, non vero animam rationalem; quia licet anima non poneretur, possent esse vera verba ratione organizationis accidentalis; ponitur tamen de facto anima pro-

pter vnionem, quam de facto habet cum materia, ut dixit Tridentinum vbi supra.

80. *Obiicitur prima.*

81. *Respondet.*

82. *Obiicitur secunda.*

83. *Obiicitur tertia.*

84. *Obiicitur quarta.*

85. *Obiicitur quinta.*

86. *Obiicitur sexta.*

87. *Obiicitur septima.*

88. *Obiicitur octaua.*

Obiicit primo; nomine corporis intelligitur aliqua pars compositi humani, ut diximus, sed corpus organicum, quod refertur ad materiam, & organizationem substantialem, non est pars, sed totum, cum includat materiam & formam substantialem, à qua prouenit formaliter illa organizatio substantialis; ergo nomine corporis non potest intelligi materia, prout subest organizationi substantiali, sed solum prout subest organizationi accidentali; ut sic enim est pars hominis.

Respondet, negando minorem; quia dempta organizatione accidentali, posset diuinitus manere homo, ut dicebam; & non possumus negare, quin ille homo constaret ex corpore, & anima; ergo in illo composito intelligitur duas partes, quarum vna sit corpus. Dices, illa pars non esset materia sola, quia materia secundum se non est corpus humanum; ergo esset materia cum anima; ergo non esset pars, sed totum. Respondet, illam partem esse materiam in recto, connotantem tamen in obliquo formam substantialem: itaque illa pars esset materia organizata: & sicut materia organizata non est homo, & materia animata est homo, licet habeat formaliter ab anima esse animatam, vel organizatam: sic etiam licet habeat formaliter ab anima esse corpus humanum, non tamen est idem corpus humanum quod humanitas; quia hæc dicitur in recto vtramque partem: est enim materia, & forma vnita; corpus vero non est humanitas, quia non dicitur in recto vtramque partem, sed alteram; est enim materia informata, & organizata substantialiter ab anima. Scio, nomine corporis aliquando significari apud logicos aliquod prædicatum superius compositum ex materia, & forma, quod prædicatur de inferioribus: sed tamen in vulgari sermone non habet hanc significationem, sed supponitur pro vna parte physica compositi humani; in quo sensu non dicitur in recto nisi solam materiam; in obliquo vero organizationem substantialem, vel accidentalem. Nec obstat, corpus esse nomen substantiuum: sunt enim aliqua nomina substantiua, quæ dicuntur aliquid in recto, & aliud in obliquo: sicut sacramentum non est significatio, sed id quod habet significationem; & mater non est subiectum, & materitas, sed subiectum habens materitatem: ita etiam corpus est materia habens organizationem, quod non potest melius probari, quam ex communi modo concipiendi, & loquendi: nam si importaretur in recto vtramque partem, non diceretur homo constare ex corpore, & anima, sed ex materia, & anima, ut dixi; homo vero significat vtramque partem in recto, non præcisè, quia est substantiuum, sed quia ad hoc significandum impositum est, ut constet ex vno: non enim dicimus, materia est homo.

Obiicitur secundo ex Suarez vbi supra; quia in consecratione datur ex vi verborum vera transubstantiatio; ergo conuersio totius substantiæ panis in totam substantiam; ergo non in substantiam partialem solam, qualis est materia. Respondet, hoc argumento probari etiam esse ex vi verborum substantiam Verbi, quia humanitas prout condistinguitur à substantia, non est substantia integra & completa, (non

enim desineret tota substantia panis, nisi desineret etiam substantia panis;) ergo ut detur transubstantiatio, deberet esse etiam ex vi verborum substantia Christi; quod est contra ipsum Suarez. Ad argumentum ergo Respondet, ad transubstantiationem non requiri, quod terminus formalis sit substantia completa, sed solum quod conuersio fiat in ordine ad eadem accidentia, quibus antea substabat vna substantia, & nunc succedit alia in eodem munere substandi, quæ tota est terminus formalis conuersionis, siue hæc sit substantia completa, siue incompleta.

Tertio obiicit potest ex eodem Suarez; quia terminus, qui ponitur ex vi verborum, debet esse aliquid, quod naturaliter possit existere ex vi suæ substantiæ; sed non est huiusmodi sola materia, ergo non sola illa ponitur ex vi verborum. Respondet, hoc argumentum habere mille instantias in sententia ipsius Suarez contra ipsum; quia humanitas non potest existere sine substantia; & tamen substantia non est ex vi verborum: item sanguis non potest conseruari naturaliter sine corpore, neque è contra; & tamen corpus non ponitur ex vi verborum cum sanguine, neque è contra; ergo prima propositio, quæ assumitur in hoc argumento, est omnino falsa.

Ex dictis inferitur decisio alterius questionis, de qua Sanctus Thomas art. 4. in corpore, vtrum quantitas, & alia accidentia corporis Christi ponantur ex vi verborum. Potest autem sermo esse vel de accidentibus pertinentibus ad organizationem corporis humani, vel de aliis. Et quidem de aliis facile respondetur, ea omnia esse in Eucharistia per concomitantiam, ut dictum est supra sect. 1. in fine: vbi obiter notandum est, P. Valquez disputat. 193. num. 24. licet concedat, Christum habere in Eucharistia qualitates, quas habet in cælo, dicere tamen non habere ibi passiones, quas alibi; quare in Eucharistia erit calidum ex calore alibi accepto, non tamen erit in Eucharistia calefactus quia non habet in Eucharistia calefactionem, sed calorem; pro quo assert S. Thomam infra quest. 81. art. 4. in corpore. Cæterum si sermo sit de actionibus, & passionibus, quæ non significant motum, vel propinquitatem localem, ego non dubito, posse corpus Christi, & debere ab ipsis in sacramento denominari; quia in Eucharistia habet non solum qualitatem, sed etiam actionem ipsam, quare ab vtraque debet ibi denominari. Nec oppositum docuit S. Thomas: loquitur enim de flagellatione, conspitione, &c. quæ significant approximationem localem duorum corporum, v. g. flagelli, & carnis, &c. quam approximationem non haberet in Eucharistia.

Difficultas ergo est de accidentibus pertinentibus ad organizationem accidentalem; de quibus P. Valquez disp. 187. c. 4. docet, significari ex vi verborum, quia ex vi verborum significatur caro, & corpus humanum: debet autem constitui in esse carnis, & corporis organici per aliquam organizationem accidentalem, sine qua non intelligitur diuersitas organorum; ergo organizatio accidentalis debet etiam significari per verba. Respondet P. Suarez dicta sect. 5. in fine, accidentia organizationis significari per verba non per se primo, sed concomitanter. Sed contra, quia repugnat significari per verba, & concomitanter: concomitas enim in presenti dicitur illud, quod

enim desineret tota substantia panis, nisi desineret etiam substantia panis;) ergo ut detur transubstantiatio, deberet esse etiam ex vi verborum substantia Christi; quod est contra ipsum Suarez. Ad argumentum ergo Respondet, ad transubstantiationem non requiri, quod terminus formalis sit substantia completa, sed solum quod conuersio fiat in ordine ad eadem accidentia, quibus antea substabat vna substantia, & nunc succedit alia in eodem munere substandi, quæ tota est terminus formalis conuersionis, siue hæc sit substantia completa, siue incompleta.

Tertio obiicit potest ex eodem Suarez; quia terminus, qui ponitur ex vi verborum, debet esse aliquid, quod naturaliter possit existere ex vi suæ substantiæ; sed non est huiusmodi sola materia, ergo non sola illa ponitur ex vi verborum. Respondet, hoc argumentum habere mille instantias in sententia ipsius Suarez contra ipsum; quia humanitas non potest existere sine substantia; & tamen substantia non est ex vi verborum: item sanguis non potest conseruari naturaliter sine corpore, neque è contra; & tamen corpus non ponitur ex vi verborum cum sanguine, neque è contra; ergo prima propositio, quæ assumitur in hoc argumento, est omnino falsa.

Ex dictis inferitur decisio alterius questionis, de qua Sanctus Thomas art. 4. in corpore, vtrum quantitas, & alia accidentia corporis Christi ponantur ex vi verborum. Potest autem sermo esse vel de accidentibus pertinentibus ad organizationem corporis humani, vel de aliis. Et quidem de aliis facile respondetur, ea omnia esse in Eucharistia per concomitantiam, ut dictum est supra sect. 1. in fine: vbi obiter notandum est, P. Valquez disputat. 193. num. 24. licet concedat, Christum habere in Eucharistia qualitates, quas habet in cælo, dicere tamen non habere ibi passiones, quas alibi; quare in Eucharistia erit calidum ex calore alibi accepto, non tamen erit in Eucharistia calefactus quia non habet in Eucharistia calefactionem, sed calorem; pro quo assert S. Thomam infra quest. 81. art. 4. in corpore. Cæterum si sermo sit de actionibus, & passionibus, quæ non significant motum, vel propinquitatem localem, ego non dubito, posse corpus Christi, & debere ab ipsis in sacramento denominari; quia in Eucharistia habet non solum qualitatem, sed etiam actionem ipsam, quare ab vtraque debet ibi denominari. Nec oppositum docuit S. Thomas: loquitur enim de flagellatione, conspitione, &c. quæ significant approximationem localem duorum corporum, v. g. flagelli, & carnis, &c. quam approximationem non haberet in Eucharistia.

Difficultas ergo est de accidentibus pertinentibus ad organizationem accidentalem; de quibus P. Valquez disp. 187. c. 4. docet, significari ex vi verborum, quia ex vi verborum significatur caro, & corpus humanum: debet autem constitui in esse carnis, & corporis organici per aliquam organizationem accidentalem, sine qua non intelligitur diuersitas organorum; ergo organizatio accidentalis debet etiam significari per verba. Respondet P. Suarez dicta sect. 5. in fine, accidentia organizationis significari per verba non per se primo, sed concomitanter. Sed contra, quia repugnat significari per verba, & concomitanter: concomitas enim in presenti dicitur illud, quod

enim desineret tota substantia panis, nisi desineret etiam substantia panis;) ergo ut detur transubstantiatio, deberet esse etiam ex vi verborum substantia Christi; quod est contra ipsum Suarez. Ad argumentum ergo Respondet, ad transubstantiationem non requiri, quod terminus formalis sit substantia completa, sed solum quod conuersio fiat in ordine ad eadem accidentia, quibus antea substabat vna substantia, & nunc succedit alia in eodem munere substandi, quæ tota est terminus formalis conuersionis, siue hæc sit substantia completa, siue incompleta.

Tertio obiicit potest ex eodem Suarez; quia terminus, qui ponitur ex vi verborum, debet esse aliquid, quod naturaliter possit existere ex vi suæ substantiæ; sed non est huiusmodi sola materia, ergo non sola illa ponitur ex vi verborum. Respondet, hoc argumentum habere mille instantias in sententia ipsius Suarez contra ipsum; quia humanitas non potest existere sine substantia; & tamen substantia non est ex vi verborum: item sanguis non potest conseruari naturaliter sine corpore, neque è contra; & tamen corpus non ponitur ex vi verborum cum sanguine, neque è contra; ergo prima propositio, quæ assumitur in hoc argumento, est omnino falsa.

83. *Obiicitur tertia.*

84. *Obiicitur quarta.*

85. *Obiicitur quinta.*

86. *Obiicitur sexta.*

87. *Obiicitur septima.*

88. *Obiicitur octaua.*

89. *Obiicitur nona.*

90. *Obiicitur decima.*

91. *Obiicitur undecima.*

92. *Obiicitur duodecima.*

93. *Obiicitur decimatercia.*

94. *Obiicitur decimiquarta.*

95. *Obiicitur decimiquinta.*

96. *Obiicitur decimiseptima.*

97. *Obiicitur decimioctaua.*

98. *Obiicitur decimonona.*

99. *Obiicitur vigesima.*

100. *Obiicitur vigesima prima.*

101. *Obiicitur vigesima secunda.*

102. *Obiicitur vigesima tertia.*

103. *Obiicitur vigesima quarta.*

104. *Obiicitur vigesima quinta.*

105. *Obiicitur vigesima sexta.*

106. *Obiicitur vigesima septima.*

107. *Obiicitur vigesima octaua.*

108. *Obiicitur vigesima nona.*

109. *Obiicitur vigesima decima.*

110. *Obiicitur vigesima undecima.*

111. *Obiicitur vigesima duodecima.*

112. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

113. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

114. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

115. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

116. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

117. *Obiicitur vigesima decimonona.*

118. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

119. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

120. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

121. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

122. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

123. *Obiicitur vigesima decimonona.*

124. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

125. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

126. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

127. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

128. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

129. *Obiicitur vigesima decimonona.*

130. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

131. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

132. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

133. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

134. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

135. *Obiicitur vigesima decimonona.*

136. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

137. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

138. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

139. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

140. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

141. *Obiicitur vigesima decimonona.*

142. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

143. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

144. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

145. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

146. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

147. *Obiicitur vigesima decimonona.*

148. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

149. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

150. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

151. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

152. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

153. *Obiicitur vigesima decimonona.*

154. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

155. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

156. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

157. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

158. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

159. *Obiicitur vigesima decimonona.*

160. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

161. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

162. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

163. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

164. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

165. *Obiicitur vigesima decimonona.*

166. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

167. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

168. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

169. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

170. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

171. *Obiicitur vigesima decimonona.*

172. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

173. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

174. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

175. *Obiicitur vigesima decimiseptima.*

176. *Obiicitur vigesima decimioctaua.*

177. *Obiicitur vigesima decimonona.*

178. *Obiicitur vigesima decimatercia.*

179. *Obiicitur vigesima decimiquarta.*

180. *Obiicitur vigesima decimiquinta.*

non significatur, nec requiritur ad veritatem verborum; ergo si verba non sunt vera sine organizatione accidentali, hæc ponitur ex vi verborum, & non concomitanter: si autem possunt esse vera sine illa, ergo nõ significatur per verba vlllo modo. Verius tamen existimo cum P. Suarez *disput. 51. sect. 5.* accidentia non poni ex vi verborum, quæ est sententia S. Thomæ dicto *art. 4.* & probatur breuiter ex nostris principiis, quia corpus non significat organizationem accidentalem, vel substantialem determinate, sed aliquam disunctim; ergo neutra ponitur ex vi verborum; possunt enim esse vera verba, licet accidentia non ponerentur: nunc ergo ponuntur ratione vnionis, & cõiunctionis, quam habent cum corpore Christi.

86. Instantia.

Dices, ex vi verborum ponitur aliqua organizatio in materia; ergo illa, quam de facto habet corpus Christi, quia de facto ponitur ex vi verborum illud corpus, quod de facto habet Christus, & cum illis partibus integrantibus, quas habet, & c. ergo cum illa organizatione, à qua de facto habet esse corpus humanum; alioquin non videretur poni idem corpus, sed aliud. Respondeo in primis, licet de facto poneretur illa materia in Eucharistia cum alia organizatione, forsitan sufficeret, vt esset idem corpus; quia hoc corpus non importat in recto nisi hanc materiam; variato autem illo solum, quod importatur in obliquo, non variatur corpus; & ita ex vi verborum non videtur ponenda organizatio, quam habet corpus Christi in cõlo. Sed addo, licet id requireretur, non tamen poni determinate organizationem accidentalem, vel substantialem ex vi verborum; quia verba neutram determinate significant, sed aliquam disunctim.

87. Instantia ad hoc.

Respondet. Verba operantur quidem quod significant, hoc tamen fieri non potest quin operentur aliquid quod non significant.

Dices adhuc, verba operantur, quod significat, sed significat aliquam organizationem; ergo ponunt aliquam, ergo accidentalem, vel substantialem ponitur ex vi verborum. Respondeo, verba operari quod significant; ceterum non posse hoc fieri, quin operentur aliquid etiam, quod non significant, quia licet possint significare organizationem sub disunctione, non tamen possunt ponere aliquam, quæ non sit determinata, & per consequens ponitur cum determinatione, quam verba non significant. Sicut qui vouet recitare vnum Psalmum, non potest illud vnum implere, quin faciat aliquid, quod non promittit; scilicet recitare hunc determinate, ad quod non tenebatur ex vi voti: quare ex vi præcisa illius voti non potest poni determinate aliquid, ad quod teneatur ex præcisa obligatione voti. Fatemur ergo, quod ex vi verborum ponitur aliqua forma disunctim; quia poni ex vi verborum, est poni, & significari per verba, & ideo licet ponatur hæc determinate, sed ex vi verborum disunctim, hoc est, significantium illam disunctim, & exigentium, poni hanc, vel illam; non tamen concedimus, hanc, quæ de facto ponitur, poni ex vi verborum; quia sine hac verba essent vera.

88. Obiicies.

Respondetur.

Obiicies iterum, verba consecrationis habent vim ad aliquid ponendum; sed non possunt aliquid ponere, nisi ponant aliquid determinate; ergo habent vim ponendi aliquid determinate; & non solum disunctim; ergo aliquid determinate ponitur ex vi verborum. Respondetur distinguendo minorem, & vtrumque consequens. Debent ponere aliquid determinate, si illud deter-

minate teneat se ex parte effectus, concedo, si teneat se ex parte virtutis, seu exigentiæ verborum, nego: verba enim ex se concurrunt indifferenter ad ponendam hanc organizationem determinatam, vel illam aliam determinatam, atque ideo exigunt aliquam concausam, nempe Deum, qui determinet illam indifferenter verborum, & ponat talem organizationem potius quam aliam. Vnde ea organizatio, quæ de facto ponitur, non ponitur vt talis ex vi verborum: quia poni ex vi verborum, non est solum poni ex efficacia verborum, sed ita poni virtute verborum, vt, si non poneretur, non essent vera verba hic & nunc prolata.

Petes, quid ergo est, quod de facto ponitur ex vi præcisa, & veritate verborum? non enim ponitur sola materia prima, quia hæc nuda non est corpus humanum; ergo ponitur aliqua organizatio; ergo ea, quæ de facto ponitur, ponitur ex vi verborum; ergo anima rationalis, à qua formaliter corpus est substantialiter organizatum, ponitur de facto ex vi verborum.

Respondeo, eandem interrogationem fieri posse in exemplo supra adducto, quædõ scilicet penitens debet ex præcepto Confessarij dicere vñ Psalmum pro penitentiâ, & postea dicit Psal. Miserere, v. g. tunc, in quâ, queri potest similiter, quid dicat penitens præcise ex obligatione, & præcepto Confessarij? Non enim dicit Psalmum Miserere ex tali præcepto præcise, cum possit alium Psalmum breuiorem & diuersum dicere. In vtroque ergo casu respondendum est eodem modo, scilicet penitentiam ex præcepto præcepto Confessarij dicere Psalmum; quod vero sit hic Psalmus, esse ex sua libera deuotione: sic etiam ex præcisa vi, & veritate verborum poni sub speciebus corpus Christi, hoc est, talem materiam organizatam; quod vero sit cum hac organizatione numero, esse propter vnionem, quam talis organizatio habet de facto cum materia Christi.

Dices, id, quod ponitur a parte rei ex vi verborum, est aliquid determinatum; sed corpus ponitur ex vi verborum; ergo corpus, prout ponitur ex vi verborum, significat aliquam organizationem determinatam. Respondeo, id, quod ponitur a parte rei, esse aliquid determinatum, non tamen poni determinatum ex sola vi, & veritate verborum; nam poni ex vi verborum, dicitur duo, scilicet, poni, & significari per verba: positio est aliquid physicum, & terminatur ad organizationem determinatam: significatio vero est aliquid intentionale, & potest tendere ad aliquid indeterminate, vel indeterminate; organizatio ergo, quæ de facto ponitur, licet ipsa determinate sit, quæ ponitur, non tamen significatur determinate per verba, sed vel secundum rationem communem, vel sub disunctione; & ideo non ponitur ipsa ex vi præcisa verborum, quia deest altera pars, scilicet, quod hæc organizatio significetur per verba, sicut in exemplo posito, Psalmus, qui dicitur à penitente, est Psalmus determinatus, sed tamen hic Psalmus non ponitur ex præcisa obligatione; quia poni ex obligatione, est poni, & præcedere obligationem dicendi hunc Psalmum; primum est verum & secundum falsum: fatendum ergo est, non poni ex præcepto Confessarij Psalmum determinatum, nec ex vi verborum consecrationis organizationem determinatam.

Vrgebis adhuc, id, quod ponitur per concomitantiam, non debet esse idem realiter cum eo, quod ponitur

Organizatio quæ ponitur, non potest esse ex vi verborum, 89. Quæstionum.

Satisfit.

Ex vi verborum ponitur materia organizatiua præcise, non vero talis aut talis organizatiua.

90. Instantia.

Respondet.

Id quod ponitur est quidem determinatum, non tamen ex sola vi verborum.

91. Vrgebis.

ponitur ex vi verborum; ponitur enim non propter identitatem, sed propter vnionem, seu connexionem, quam habet cum illo, quod ponitur ex vi verborum: sed in diuiduario, seu determinatio huius organizationis, quæ ponitur per concomitantiam, est idem realiter cum ratione communi organizationis, quæ significatur, & ponitur per verba; ergo non potest illa sola determinatio poni per concomitantiam, si ponitur ex vi verborum ratio communis organizationis significata in obliquo.

Respondet. Per corpus non intelligitur organizatiua in cõmuni, sed disunctim hæc vel illa.

Respondeo primo, per corpus non significari organizationem in communi, sed disunctim hæc vel illam: est enim hoc corpus hæc materia prima cum aliqua organizatione humana, hæc, vel illa: quare hæc organizatio, quæ ponitur de facto, non identificatur cum illo disuncto; nec ponitur propter identitatem, quam habet cum illo, quod significatur per verba: posset enim poni illud disunctum, quod significatur per verba absque hac organizatione; ergo hæc organizatio non est idem, nec ponitur propter identitatem, quam habet cum illo disuncto, sed propter connexionem, & vnionem, quam habet a parte rei cum hac materia prima, quæ ponitur ex vi verborum.

92. Respondet. potest secum esse.

Secundo responderi potest; admitendo, quod per corpus significetur organizatio in communi: non enim displicet ex hoc capite quarta sententia Francisci Suarij, & aliorum supra relata, quod doceat, significari, & poni ex vi verborum rationem communem formæ substantialis: sed quia docent, formam substantialem significari in recto, vt cõstitutiuum directum corporis humani: inde enim fit, quod hoc corpus debet importare hanc formam substantialem, atque ideo non posse poni ex vi verborum hoc corpus Christi (provt debet de facto poni) quin ponatur etiam ex vi verborum hæc forma substantialis. Nos vero dicimus, hoc corpus in recto significare solum hanc materiam primam, in obliquo vero organizationem; quare esse idem numero corpus variata organizatione, sicut est idem numero pater, variata paternitate: quo supposito, posset etiam aliquis dicere, hoc corpus significare hanc materiam in recto, rationem vero communem organizationis in obliquo. Tunc autem ad argumentum propositum posset responderi, id, quod ponitur per concomitantiam, non debere identificari adæquate cum eo, quod ponitur ex vi verborum; posse tamen identificari inadæquate, provt rationale identificatur cum ratione communi animalis. Ratio autem differentia est, quia si identificaretur adæquate, non poneretur ratione vnionis, sed propter identitatem, cum non possit poni aliquid sub speciebus, non posito toto illo, quod est idem realiter & adæquate cum ipso. Id vero, quod solum identificatur inadæquate, non poneretur propter identitatem: nam cuiusmodi identitas non cogit ad ponenda omnia, quæ eo modo identificantur; posita enim ratione communi animalis, non oportet poni etiam rationale, non ergo poneretur hæc organizatio sub speciebus propter identitatem, quam habet cum ratione communi organizationis significata per verba; sed si ponitur, erit propter connexionem, & vnionem realem, quam de facto habet cum hac materia prima, quæ ponitur ex vi verborum, vt sæpe diximus.

Possit dici hoc corpus significare hanc materiam in recto & in obliquo, quæ vnionem in communi.

93. Quæstionum.

Petes rursum: si corpus Christi fuisset redactum in cineres tempore mortis, quid esset ex vi verborum, & quid per concomitantiam sub speciebus panis? Deberet enim esse materia cum organizatione. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

tione aliqua humana; alioquin non esset corpus humanum, provt verba significant; illa autem organizatio non esset tunc per concomitantiam, quia non esset propter vnionem, quam alibi haberet cum illa materia: illa enim materia alibi non supponitur organizata, sed redacta in cineres; ergo illa organizatio esset ex vi verborum; ergo & nunc, quia verba non magis significant tunc illam organizationem determinatam quam nunc, & tamen tunc poneretur ex vi verborum.

Respondeo, tunc ex vi verborum futuram materiam primam Christi cum aliqua organizatione humana necessaria ad verificanda verba de corpore humano; illam autem organizationem determinatam, quæ tunc esset, provt talem non futuram ex vi verborum, sicut nec modo est, nec etiam futuram tunc per concomitantiam; quia non esset propter vnionem, quam alibi haberet cum materia, sed futuram ex voluntate Dei determinantis exigentiam indifferenter verborum ad talem potius organizationem determinatam, quam ad aliam. Nunc quidem omnia sunt, vel ex vi verborum, vel per concomitantiam, quia corpus Christi in sua præsentia naturali habet organizationem substantialem, & accidentalem, & alia omnia, quæ consequuntur corpus humanum: & ideo Tridentinum solum numerat quæ ponuntur ex vi verborum, vel per concomitantiam; quia loquitur de iis, quæ de facto ponuntur, & non de casu illo, quem Deus præsciuit, non ponendum, quando instituit hoc sacramentum; in quo casu non est inconueniens, quod aliquid poneretur nec per concomitantiam, nec præcise ex veritate verborum, sed ex voluntate Dei determinantis id, quod sub disunctione solum exigent verba ad sui veritatem.

Obiicies vltimos; panis conuertitur in id, quod ponitur ex vi verborum: sed panis solum conuertitur in substantiam corporis Christi; ergo nec determinate, nec disunctim ponitur ex vi verborum aliquid aliud, nisi substantia corporis Christi; ergo solum ponitur ex vi verborum organizatio substantialis determinate.

Respondet Vasquez *disput. 187. num. 32.* concedendo, substantiam panis conuerti in accidentia etiam corporis Christi, & ad Concilium dicit, expressisse id, quod præcipuum est in termino conuersionis, non tamen negasse reliqua, quæ requiruntur ex parte illius. Ego quidem non audeo concedere, panem conuerti in accidentia Christi, quia iam illa conuersio non esset mera transubstantiatio, nec mera conuersio substantialis, sed mixta ex substantiali, & accidentali, saltem ex parte termini ad quem. Quare Respondeo, licet accidentia organizationis ponerentur determinate ex vi verborum, non fore terminum conuersionis, quia accidentia Christi non succedunt substantiæ panis in munere substantiæ Christi; cum autem ad omnem conuersionem requiratur, quod vnus terminus succedat alteri in eodem munere circa aliquod tertium, vt sæpe dictum est Disputatione præcedenti, hinc est, panem conuerti in solam substantiam, non vero in accidentia corporis Christi; quia sola substantia, & non accidentia substantia accidentibus panis.

Dices, si ex vi verborum ponuntur etiam accidentia corporis Christi, cur non substantiant ipsa

94. Satisfit.

95. Obiectio vltima.

Vasquez. Respondet Vasquez.

Aliter respondemus.

96. Instantia.

Respondo.

accidentia speciebus panis, sed sola substantia? Respondo, solam substantiam corporis Christi sustentare species panis in genere cause efficientis; quod tum ex ipsis verbis consecrationis colligi potest, quibus corpus dicitur substare; tum etiam quia non est consentaneum naturis rerum, ut accidentia sustentent accidentibus, sed sola substantia, imo forsitan, licet accidentia corporis Christi sustentarent efficienter species panis, non dicebantur substare illis, quia substare accidentibus panis est esse substantiam illorum accidentium; accidentia autem non possunt esse substantia aliorum accidentium; merito ergo dicimus, solam substantiam corpori Christi esse, quæ succedit pani in munere substandi speciebus.

97. Ex dictis intelligitur, quam vim habeat ratio Christi non poni ex vi verborum; quia conversio non fit in quantitatem, sed in substantiam solum, ubi videtur innuere, quod si poneretur ex vi verborum, deberet conuerti panis in ipsam quantitatem Christi, quod ex principiis supra positus verum est: nam panis solum conuertitur in id, quod directe significatur per li corpus; quia scilicet illud, in quod fit conversio, debet significari in recto per verba, & per consequens deberet esse id, quod substaret speciebus loco panis: substare autem soli conuenit substantiæ, ut supra vidimus; ergo de primo ad vltimum hæc accidentia sicut non sunt terminus conuersionis, nec significantur in recto; ita non ponuntur ex vi verborum, quia si ponerentur ex vi verborum, significarentur in recto, & per consequens essent substantia; nunc autem, quia non significantur in recto, non ponuntur hæc ex vi verborum, sed solum verba exigunt, ponantur aliqua, hæc vel illa, vel aliquam organizationem disunctim.

98. Obiiciunt aliqui.

Respondo.

Conc. Trid.

Obiiciunt aliqui, panis conuertitur in corpus Christi; ergo conuertitur in totum id, per quod constituitur corpus Christi; ergo si corpus in ratione corporis constituitur per organizationem accidentialem, & quantitatem, panis debet in hæc accidentia conuerti. Respondo ad hoc, ut panis conuertatur in corpus Christi, non est necesse, quod conuertatur in ea etiam, quæ corpus Christi includit in obliquo: satis est, quod conuertitur in substantiam, quam dicit in recto; vnde Conc. Trid. illa sess. cap. 4. merito explicuit sensum illius propositionis dicens: Totam substantiam panis conuertit in substantiam corporis Christi, & totam substantiam vini in substantiam sanguinis Christi; pro eodem vsurpans, panem conuertit in corpus Christi, & panem conuertit in substantiam corporis Christi. Sufficit ergo conuerti in substantiam corporis, ut dici possit, conuerti in corpus Christi.

99. In stabu.

Respondo.

Dices, ergo si corpus Christi constituitur etiam in ratione corporis per organizationem substantialem, necesse est, quod substantia panis conuertatur non in solam materiam primam, sed etiam in organizationem substantialem corporis, alioquin non conuertetur in substantiam corporis, sed in partem substantiæ corporis Christi, cum corpus ut corpus includat aliquid aliud substantiale præter ipsam materiam.

Respondendo negando sequelam: sufficit panem conuerti in substantiam illius, quod dicit in recto corpus, licet non conuertatur in substantiam, quam affert in obliquo: ideo fortasse Tridentinum in verbis proxime adductis diuerso modo loquitur

de termino à quo, & de termino ad quem; dixit enim, fieri conuersionem totius substantiæ panis in substantiam corporis, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis Christi; vbi de substantia panis, & vini dixit, totam conuerti, non vero dixit, conuerti in totam substantiam corporis, & sanguinis, ne includeretur ea etiam, quæ forte significatur in obliquo. Ratio autem est, quia tota ea conuersio colligitur ex verbis Christi, ut dixit Concilium ibidem: quia nimirum Christus dixit: hoc est corpus meum, ad quorum verborum veritatem requiritur, quod corpus Christi succedat substantiæ panis in munere substandi illis accidentibus, vnde fit, corpus Christi esse terminum conuersionis, cum sit id, quod succedit circa accidentia substantiæ panis, quæ expellitur. Ad verificanda autem illa verba sufficit, quod rectum corporis succedat sustentando illa accidentia: de recto enim solum dicitur, hoc est, licet enim requiratur, quod sit ibi etiam organizatio corporis, non tamen requiritur, quod ipsa organizatio sit, quod substaret, & sustentat accidentia, sed quod corpus organizatum substaret accidentibus: non potuit ergo ex illis verbis colligi, organizationem esse terminum formalem, in quem fieret conuersio, sed solum substantiam illius, quod corpus dicit in recto. Porro Patres Concilij dicentes, panem conuerti in substantiam corporis Christi, per substantiam corporis noluisse includere organizationem substantialem proueniens formaliter ab ipsa forma rationali, constat ex eo, quod loquuti sunt de substantia corporis, prout corpus est pars hominis distincta ab anima: dicunt enim corpus esse ex vi verborum, animam vero per concomitantiam, sub speciebus panis; ergo dum addunt, panem conuerti in substantiam corporis, sensus est, conuerti in substantiam, quam includit corpus, prout est pars distincta ab anima: vnde si corpus, quod est pars hominis distincta ab anima, includit formas illas substantiales partiales, quas aliqui ponunt, in illas etiam conuertitur panis, quia illæ sunt substantia corporis, prout est pars distincta ab anima, & tunc corpus dicit in recto materiam primam, & illas formas partiales. Si vero non dentur illæ formæ partiales, sed materia denominetur corpus humanum à forma rationali, à qua substantialiter organizatur, ut à causa formali, vel ab accidentibus, quibus formaliter organizatur, tunc corpus dicit organizationem solum in obliquo, & conuersio fiet solum in substantiam materiæ habentis talem organizationem, quia illa sola est substantia corporis, prout corpus est pars distincta ab anima: de hac enim comperit, & de eius substantia, prout talis est, loquitur Concilium ibi, ut ex ipso contextu capituli tertij, & quarti aperte constat.

Quid conuertatur ex vi verborum, ex parte termini à quo.

Pro complemento restat breue dubium. Vidimus enim, quid ponatur ex vi verborum sub speciebus panis ex parte termini ad quem huius conuersionis. Dubitari potest ex parte termini à quo, quid conuertatur ex vi verborum: an possimus similiter in pane distinguere, ita ut aliquid panis conuertatur, & desinat ex vi verborum, aliquid vero solum per concomitantiam. Ratio dubitan-

100. Dubitatur de termino à quo conuertitur.

di potest esse duplex. Prima, quia sicut in Christo non tota substantia ipsius est terminus conuersionis formaliter loquendo, sed denominatiue; corpus enim solum est, quod formaliter terminat conuersionem, quia ipsum solum est, quod immediate succedit in munere substandi accidentibus loco panis, totus autem Christus denominatiue à corpore dicitur succedere paui, & substare accidentibus, & panem conuerti in Christum: sic etiã in pane non tota eius substantia substabat immediate accidentibus, sed materia prima sola erat, in qua immediate recipiebantur accidentia panis, quæ remanent, ut docet verior, & communior sententia Philosophorum; ergo sola materia prima est, cui formaliter succedit corpus Christi in munere substandi accidentibus; atque adeo sola materia prima erit, quæ formaliter, & immediate conuertitur; forma autem panis, & eius substantia solum denominatiue, sicut solum denominatiue, & non formaliter substabant illis accidentibus, circa quæ fit conuersio.

101. Secunda ratio dubitandi esse potest, quia id ponitur ex vi verborum ex parte termini ad quem; quo non posito, verba non essent vera; ergo id etiam conuertitur ex vi verborum, quo non desinente, vel non conuerso, verba non essent vera; sed licet forma panis, v.g. non destrueretur, nec conuerteretur in corpus Christi, sed adhuc maneret in rerum natura, verba essent vera; ergo forma panis non conuertitur ex vi verborum, sed per concomitantiam.

102. Duo hic attinguntur. Primum est.

Secundum est. Tota substantia panis conuertitur formaliter ex parte proxime in corpus Christi.

Greg. Nyss.

Valentia.

In hoc puncto duo attinguntur diuersa; primum, an tota substantia panis conuertatur proxime, & formaliter; an vero aliquid illius formaliter, & aliquid solum denominatiue? Secundum est, an tota substantia panis conuertatur ex vi verborum: an vero aliquid ex vi verborum, & aliquid solum per concomitantiam? Quoad primum, existimo, totam substantiam, quæ includitur in natura panis, conuerti formaliter, & proxime in corpus Christi, & quoad hoc esse differentiam inter substantiam Christi, quæ introducit, & substantiam panis, quæ expellitur; quia non tota substantia Christi, sed solum corpus eius substaret accidentibus panis loco substantiæ panis: anima vero Christi, & alia solum denominatiue, in quo sensu potest dici, panem conuerti in Christum, prout loqui videtur Gregorius Nyssenus in Orat. Catech. cap. 37. in vltimis verbis, quæ, prout referuntur apud Valentiam in præfati disput. 6. q. 3. part. 2. §. 3. hæc sunt: Christus se per carnem inserit omnibus credentibus, commisit, & contempnaturus corporibus illorum, ut unione cum eo, quod est immortale, sit etiam homo particeps incorruptionis. Hæc autem dat virtute benedictionis, in illum transferebantur eorum, quæ apparent natura. Vbi Nyssenus videtur dicere, naturam panis conuerti in illum, hoc est, in Christum. Sed nescio, vbi P. Valentia inuenit illam versionem. Omnes enim, quas videre potui, non habent, in illum, sed in illud, quod refertur ad corpus Christi, de quo dixerat esse immortale, & communicare incorruptionem. Et quidem non poterat aliter verti ex textu Græco, in quo legitur in genere neutro, & est de vivo, vnde non dicit, conuerti in Christum, sed in corpus Christi. Si tamen illud primum dixisset, debet intelligi saltem denominatiue, ut monui. At vero in pane tota eius substantia ratione sui substabat accidentibus: nam licet recipiantur

Panis non conuertitur in Christum, sed in corpus Christi.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

immediate in sola materia, multa tamen eorum dimanant à forma substantiali panis, atq; ideo forma est radix, & substantia eorum, imo magis proprie, quam materia, cum forma sit radix magis determinata eorum, quod est proprium substantiæ. Denique vnio substantialis inter materiam, & formam panis, suo etiam modo substabat accidentibus, quia forma non est radix eorum, nisi prout est vnita materiæ: si enim esset extra materiam, non orirentur ab ea talia accidentia, sicut nec ab anima rationali separata dimanant accidentia humana. De substantia panis dici potest, quod solum denominatiue sit subiectum, vel radix accidentium panis, quatenus denominationes sunt suppositorium, & ideo suppositum denominatur habere, vel esse principium talium accidentium, quia natura illius suppositi sustentat, vel causat in se talia accidentia.

Quoad secundum vero, an scilicet tota substantia panis conuertatur ex vi verborum? distinguendum est: nam si sensus sit, quod tota substantia panis sit ex vi verborum terminus formalis à quo illius conuersionis substantiæ; respondendum est affirmatiue: si enim aliquid substantiæ panis remaneret substans illis accidentibus, non essent vera verba in toto rigore, ut supra vidimus: quare ex vi, & veritate verborum tota substantia panis expellitur ab iis accidentibus, & per consequens tota est terminus formalis à quo illius conuersionis ex vi verborum; quia esse terminum formalem à quo, nihil aliud est, quam esse illud, quod expellitur, ut succedat aliud in eodem munere circa aliud quod tertium perseverans.

Si vero sensus sit, quod ex vi verborum tota substantia panis desinat esse in rerum natura, quam destinationem diximus supra necessariam esse, vti tota substantia panis dicatur conuerti in corpus Christi, tunc fatendum est, non conuerti ex veritate præcisa verborum, sed quasi per concomitantiam, seu consequentiam necessitatis: nam licet substantia panis maneret in rerum natura, dum tamen non maneret sub illis accidentibus, verba essent in omni rigore vera, & tamen tunc non conuerteretur substantia panis in corpus Christi, sed illud totum ex pane, & accidentibus conuerteretur in aliud totum ex eisdem accidentibus, & corpore Christi: nunc ergo substantia panis definit propter necessitatem consequentem ad separationem ab accidentibus, ut supra explicuimus, atque ideo consequenter etiam, & non ex præcisa veritate verborum fit conuersio substantiæ panis in corpus Christi; ad veritatem enim verborum satis esset conuersio illius compositi ex pane, & accidentibus in illud aliud compositum ex corpore Christi, & eisdem accidentibus panis. Est ergo differentia quoad hoc inter terminum formalem à quo, & terminum formalem ad quem huius conuersionis, quod ex vi verborum debet expelli tota substantia panis ab illis speciebus: non vero debet ex vi verborum poni tota substantia Christi sub eisdem speciebus: vnde oritur, quod ex vi verborum debeat conuerti totum compositum ex tota substantia panis, & accidentibus, non vero debeat ex vi verborum conuerti in compositum ex tota substantia Christi & accidentibus panis, sed solum per concomitantiam, non tamen requiritur, quod ex vi verborum præcisa conuertatur, & desinat esse substantia panis, sed quod expellatur ab illis accidentibus, ut iam diximus.

103. Tota substantia panis conuertitur ex vi verborum in vno sensu.

104. Secus in alio.

Etiã si substantia panis remaneret in rerum natura, adhuc vera esset forma.

SECTIO V.

Quid ponatur in calice vi verborum.

105. EX dictis de corpore, facile erit intelligere, quid de sanguine sentiendum sit. Dubitari ergo potest, primo an ex vi verborum ponatur forma substantialis in calice; an sola materia cum accidentibus sanguinis? Responderetur distinguendo: nam si supponatur, sanguinem informari anima rationali, sicut carnem, tunc eodem modo dicendum est, ex vi verborum poni materiam disinctam vel cum accidentibus sanguinis, vel cum informatione substantiali, qua habeat esse substantialiter sanguinem, quia eadem ratio est, quoad hoc, de sanguine, & de corpore. Si vero iuxta probabilior sententiam dicatur, sanguinem non animari, sed habere peculiarem formam substantialem sanguinis, consequenter dicendum videtur, hanc formam poni ex vi verborum: contra hoc enim non vigent rationes supra factæ contra formam rationalem: & aliunde videtur verius, quod sanguis in ratione sanguinis dicitur in recto illam formam substantialem, sicut lac in ratione lactis, & vinum in ratione vini, dicuntur in recto suas formas substantiales; ac per consequens sanguis ut sanguis non requirit ad veritatem verborum aliqua accidentia nec determinata, nec sub distinctione, sed solam materiam, & formam substantialem.

106. Dices, etiam si sanguis non animetur, probabile tamen est, non semper habere eandem formam, sed dum est in corpore, habere formam sanguinis quasi vitalis; extra corpus vero habere aliam formam quasi cadaueris sanguinis: quo supposito dubitari potest, quæ forma istarum significetur ex vi verborum; videtur enim neutram poni ex vi præcisæ verborum, sed solum per concomitantiam. Respondeo, etiam si admittatur probabilitas antecedentis, poni ex vi verborum nunc de facto formam substantialem sanguinis, quam habet in cælo; quia sanguis importat in recto materiam, & formam substantialem, sicut alia concreta substantialia; quare cum ex vi verborum ponatur idem numero sanguis, qui est in cælo, debet poni cum eadem numero forma, quia ex vi verborum debet poni ille numero sanguis, quem de facto Christus habuerit. Ex quo fit, ut si de facto sanguis Christi esset effusus & cum forma cadauerica, prout erat fortasse in triduo, deberet poni ex vi verborum cum illa forma; quia tunc illud compositum ex illa materia, & illa forma erat sanguis Christi.

107. Secundo dubitatur, an totus Christi sanguis ponatur ex vi verborum? Quidam voluerunt, solum poni ex vi verborum sanguinem, qui fuit effusus, propter illa Christi verba: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur*, &c. Addunt tamen, nunc poni ex vi verborum totum Christi sanguinem; quia Christus resurgens solum resumpsit sanguinem effusum. Verius tamen est, ex vi verborum etiam in cæna positum fuisse totum Christi sanguinem; primo, quia iuxta probabilior sententiam Christus totum sanguinem effudit, ut ex vulnere lanceæ constat. Secundo, quia licet non totus esset effundendus quoad singulas partes, de toto tamen dici potuit, effundendus: sicut licet non totum corpus martyris deuoretur à bestiis, quoad singulas par-

Ponitur etiam forma sanguinis ex vi verborum iuxta probabilior sententiam.

Diluitur.

Totus Christi sanguis ponitur ex vi verborum.

tes, & ossa; de toto tamen dici poterat: *Hoc corpus deuorabitur*, &c. Tertio, quia verba illa: *Hic est sanguis meus*; non dependent in sua significatione à verbis sequentibus, quia (ut videbimus infra) per illa priora fit consecratio; sed illa secundum se sunt indefinita, ergo supponunt pro toto sanguine. Vltimo, quia Tridentinum, ubi supra, vniuersaliter & indefinite docet ex vi verborum poni sanguinem; ergo non debet limitari ad partem sanguinis.

Tertio dubitari potest, an ponatur ex vi verborum totus sanguis, qui effusus est in passione? Hæc dubitatio pendet ex alia questione, an manserit in rebus aliqua particula sanguinis effusi? de quo Suarez 2. tom. in 3. part. disp. 47. sect. 3. & Valquez 1. tom. in 3. part. disputat. 36. cap. 8. & formam sanguinis. 14. de Incarnat. sect. 6. ubi diximus verius esse quod aliqua pars remanserit; ut apparet in spinis, sudatio, lancea, &c. non tamen sub forma sanguinis, sed sub alia diuersa, retento pristino colore: quo supposito, dicendum est, nunc de facto poni solum sanguinem, quem Christus habet; nam ille qui remansit, iam non est sanguis Christi, imo nec sanguis.

Petes, an si fieret vera consecratio tempore passionis, quando pars sanguinis erat effusa, & pars effundenda, deberet vtraque poni ex vi verborum? Ratio dubitandi est, quia digitus antea abscissus non poneretur ex vi verborum appellatione corporis; ergo nec pars sanguinis separata à reliquo. Respondeo tamen, vtramque partem ponendam; quia vtraque erat vere sanguis Christi. Ad exemplum autem de digito abscisso, quidquid sit de veritate antecedentis, dici potest, discrimen esse, quod corpus in ratione corporis importat continuationem, & vnionem partium inter se; quare licet appellatione corporis significaretur illud solum, quod est per modum vnionis continui sufficientis, ut dicatur corpus humanum: sanguis tamen non postulat ex sua significatione talem continuationem, sicut neque aqua, aut alia huiusmodi. Quomodo autem ad id conducatur distantia, vel coniunctio moralis effusionis, vel abscissionis, diximus illa disp. 14. sect. 5. An vero sanguis in triduo manserit congelatus, an liquidus, saltem quoad partes reassumendas, non constat; illud mihi verissimum est, mansisse sub vera forma sanguinis incorrupti eo modo, quo corpus mansit in ratione corporis incorruptum: eadem videtur esse ratio de vtroque, & vnio hypostatica Verbi ad sanguinem, quæ etiam in triduo durauit, id postulabat.

Quarto dubitari potest, an totus sanguis in Eucharistia ex vi verborum sit continuus? Ratio dubitandi est, quia potest contingere, non esse totum continuum intra venas, præsertim in triduo. P. Suarez disp. 51. sect. 3. respondet affirmatiue, quia res liquidæ eo ipso quod habeant approximationem localem, vniuntur & continuantur; ergo cum totus sanguis ponatur in distans, eo ipso ponitur continuus.

Hæc tamen sententia nullo modo placet; primo, quia hinc sequitur in Eucharistia singulas particulas sanguinis vniri cum singulis, & quamlibet cum omnibus aliis; quia omnibus, & singulis est æque præsens. Secundo, quia sequeretur, sanguinem Christi in Eucharistia habere modum substantialem absolutorum, quem non haberet in cælo; quod nouum est apud Theologos.

108. Remanisset aliqua pars sanguinis in rebus post non sub forma sanguinis.

109. Quæstio sum.

Dubitatur quarto.

Respondet Suarez.

110. Reijcitur primo. Secundo.

Tertio.

logos. Tertio, quia distantia, quam habent partes sanguinis in Eucharistia, tantum abest, quod conducatur, ut potius obstat ad continuationem: tum quia propinquitas requisita ad vnionem continuatiua est propinquitas vniuersæ extremi per contractum, & iuxta positionem, non per intimam præsentiam in eodem omnino locotum etiam, quia sanguis Christi, prout in Eucharistia, est incapax secundum illum statum patiendi aliquid ab agente naturali (ut videbimus disp. sequenti) ergo illa præsentia partium non est sufficiens, ut resultet vnio inter illas. Alioquin si iuxta species consecratæ poneretur alia sanguis humanus, continuaretur etiam cum sanguine Christi, eo quod haberet approximationem sufficientem ad continuationem, quod est valde absurdum.

SECTIO VI.

Utrum Diuinitas, & Personalitates Diuine sint in Eucharistia ex vi verborum?

111. Non dico, utrum ponantur, quia certum est naturam, vel personalitates Diuinas non accipere nouam præsentiam ad species; sed utrum sint? hoc est, an significantur ex vi verborum, ut præsentem in Eucharistia. Et in primis certum est, personam Verbi esse ad minus per concomitantiam in Eucharistia propter vnionem cum humanitate Christi; ut docet Tridentinum ubi supra, dicto cap. 3. Difficultas tamen est, an sit etiam ex vi verborum. Ratio dubitandi oritur ex verbis, quibus dicitur in persona Christi, *hoc est corpus meum*; nam *li meum* significat, illud corpus esse proprium personæ loquentis; ergo significat, quod terminatur per illam personalitatem; ergo ex vi verborum significatur illud corpus esse vnium hypostaticè Verbo Diuino; ergo ex vi verborum significatur vnio, & per consequens ipsa persona Verbi.

Respondent aliqui, hoc argumento solum probari, esse ex vi verborum vnionem hypostaticam ad Verbum, non tamen ipsam personam Verbi; quia vnio sola sufficit ad denominandum illud corpus Christi. Sed contra, quia si argumentum aliquid probat, probat etiam de personalitate, quia licet hoc, quod est, corpus esse vnium proueniat formaliter à sola vnione; cæterum hoc, quod est esse subsistens, non prouenit à sola vnione, sed ab ipsa subsistentia; ergo cum *li meum* significet, corpus esse terminatum subsistentia personæ loquentis, consequens est, ut non sola vnio, sed etiam subsistentia ipsa significetur.

Propter hanc rationem videtur aliquibus probabilis hæc pars: communis tamen, & vera sententia negat, personam Verbi esse ex vi verborum, & constat satis ex Tridentino supra dicente, Diuinitatem esse in Eucharistia propter admirabilem eius cum corpore, & anima vnionem: ubi ex contextu constat, Concilium non numerare Verbum in iis, quæ in Eucharistia sunt ex vi verborum. Neque obstat argumentum supra factum. Ad quod P. Valquez disp. 185. num. 14. indicat, pronomen *Meum* non refertur suppositum, sed naturam humanam, cuius dicitur esse illud corpus; & ideo non debere suppositum esse sub speciebus ex vi verborum.

Hoc ramen assertum indiget explanatione;

114.

Explicatur assertio.

nam re vera illud *meum*, magis directe, & immediate significat suppositum, quam naturam loquentis. Dicere enim *corpus meum*, idem est, ac si dicas, *corpus mei*; illud autem, *mei*, est genitiuus pronominis *Ego*; & quidem illud pronomen, *Ego* non significat directe naturam, sed suppositum loquentis: non enim possum dicere: *ego sum natura humana*, sed, *ego sum homo*; *ego sum persona*; ergo illud *Ego* stat pro supposito in recto, non pro natura; & per consequens *corpus mei* erit idem ac corpus suppositi, quod *sum ego*: semper enim loquitur suppositum in persona sua, nec potest loqui nomine naturæ in recto, quia omnes voces impositæ sunt ad significandam loquutionem suppositi.

Fateor tamen, illud *Meum*, licet magis directe significet, & referat suppositum, magis tamen determinate significare naturam loquentem: omnis enim loquutio creata, est actio immediata alienius naturæ intellectualis, quæ per illam loquutionem exprimit suam mentem, & per consequens necessario exprimitur natura, cuius mens exprimitur, & exprimitur talis natura determinata, quæ est principium proximum loquutionis; sed magis directe, licet minus determinate, exprimitur suppositum per illud pronomen *Ego*, & *Meum*. Nam sicut Disp. 13. de Incarnat. Sect. 3. diximus, illas voces *hic homo*, significare directe suppositum, & indirecte humanitatem, sed tamen hanc determinate, suppositum vero in confuso, ita ut, *hic homo*, idem sit ac, *suppositum huius humanitatis*: sic dicendum est de illo pronomine *Ego*, quod idem sit ac suppositum huius naturæ loquentis. Quare, quando dico: *hæc est humanitas mea*, idem est ac dicere, hæc est natura humana suppositi, quod terminat hanc naturam loquentem. Hinc enim est, quod Deus loquens de se ipso per loquutionem procedentem immediate à natura Diuina, & non à supposito, possit dicere: *ego sum Pater*, *ego sum Filius*, *ego sum Spiritus sanctus*; quia scilicet illud, *ego* determinata semper solam naturam loquentem, non vero suppositum, ut sensus sit: suppositum huius naturæ loquentis, est Pater, est Filius, est Spiritus Sanctus: quod verum est, non de eodem supposito, sed de supposito vage accepto.

Hinc colligitur iam primo sensus illorum verborum *corpus meum*; idem enim significant, ac corpus naturæ humanæ, quæ est humanitas suppositi, quod terminat hanc naturam loquentem. Vnde illa verba non solum sunt vera prolata à natura humana Christi, quæ de facto loquebatur, sed etiam prolata non ab humanitate, sed à natura Diuina Verbi vera essent. Nam si Verbum assumpsisset naturam leonis, potuisset Verbum ut Deus dicere de corpore leonis: *hoc est corpus meum*; scilicet corpus illius naturæ leoninæ, quæ esset vere natura suppositi, quod terminat naturam Diuinam loquentem. Sic ergo de facto Verbum per naturam Diuinam posset loqui, & de Christi corpore dicere: *hoc est corpus meum*; scilicet, est corpus humanitatis suppositi quod terminat naturam Diuinam loquentem.

Colligitur secundo; si ad veritatem illius pronominis, *meum*, in verbis consecrationis requireretur, quod in Eucharistia esset illud, per quod illud corpus habet id, quod significatur per illud, *meum*; oporteret vtiq; sub speciebus esse

115.

116.

Colligitur primo sensus illorum verborum.

117.

Colligitur secundo.

DISPUT. IX.

De his, quæ potest Christus agere, aut pati in Eucharistia.

SECTIO I. Vtrum Christus, prout in Eucharistia, possit pati, aut agere aliqua actione physica?

SECTIO II. Vtrum Christus, prout in Eucharistia, possit cognoscere, & cognosci.

VB hoc titulo comprehendimus non solum actiones, & passiones physicas, vt calefacere, & calefieri, sed etiam intentionales, vt cognoscere, & cognosci; nam difficultas de vtriusque ex iisdem ferè principis definienda est. De mutatione vero, per quam desinit Christus esse sub speciebus, dicemus disp. sequenti; vbi etiam quid dicendum, quando in Eucharistia apparet caro, vel puer; de quo S. Thomas art. 8.

SECTIO I.

Vtrum Christus, prout in Eucharistia, possit pati, aut agere, aliqua actione physica?

PRIMA difficultas potest esse de motu locali; de quo suppono ex dictis disp. 6. & 7. corpus Christi moueri à Sacerdote per accidens ad motum specierum, quia Sacerdos immediate mouet species, quæ virtute diuinitus accepta ferunt secum corpus Christi, vt ibi late dictum est. Difficultas ergo est, an primo, & per se corpus Christi in Eucharistia possit moueri à se, vel ab alio agente extrinseco naturali virtute siue humana, siue Angelica.

2. Communis sententia negat; & omnis rationibus, probatur, quia præsentia Sacramentalis corporis Christi est entitatie supernaturalis, vt diximus dicta disp. 6. Ergo nulla potentia naturalis habet virtutem ad producendam illam præsentiam in corpore Christi; ergo corpus Christi secundum illum statum nec à se, nec ab alio agente creato potest naturaliter moueri.

Dices, licet Angelus non possit dare præsentiam supernaturalem corpori Christi, poterit tamen auferre istam, quam habet, producendo aliam præsentiam naturalem, & per consequens poterit mouere corpus Christi. Sed contra, quia nec isto modo potest moueri ab Angelo: nam vel illud corpus moueretur totum simul, vel successiue pars post partem. Si totum simul, ergo deberet accipere aliam præsentiam supernaturalem, qua esset totum simul in eodem spatio: si vero successiue, ergo vna pars moueretur prius, quam alia; ergo illa pars haberet præsentiam naturalem, manentibus aliis cum præsentia supernaturali; hoc autem repugnat, quia vnum corpus continuum petit habere omnem suam præsentiam continuam; quare cum non possint naturaliter continuari præsentia naturalis cum supernaturali, consequens est, vt non possit pars illius corporis accipere ab Angelo præsentiam naturalem, ma-

nentibus aliis partibus cum præsentia supernaturali.

Dices iterum: si Petrus ponatur in duplici loco quantitatie, adhuc poterit in vtroque loco moueri à se, vel ab alio agente extrinseco: & tamen illa secunda præsentia esset supernaturalis, nec ad illam datur capacitas naturalis in subiecto; ergo similiter, licet præsentia Christi in Eucharistia sit supernaturalis, poterit tamen accipi ab agente naturali ex suppositione prioris miraculi. Respondeo, illam vocationem Petri in priori casu esse supernaturalem, quoad modum extrinsecum, non vero in sua entitate; quare ad illam datur vere in agente extrinseco virtus naturalis actiua, & in ipso Petro potentia naturalis receptiua: at vero præsentia Christi est in sua entitate supernaturalis, ad quam nulla prorsus virtus actiua reperitur in Angelo.

Vergebis adhuc: licet præsentia Petri sit naturalis, & ad ipsam habeat virtutem connaturalem causa secunda, non tamen debetur illi concursus hic & nunc ad istum effectum, quando Petrus habet alibi aliam præsentiam; & tamen ex suppositione prioris miraculi datur iste concursus; ergo similiter posset dari Angelo concursus indebitus ad præsentiam supernaturalem. Respondeo, in casu antecedentis ex natura rei Petrum habere capacitatem, vt in vno saltem loco moueatur ab agentibus extrinsecis; Deum autem ex suppositione prioris miraculi debere concursum, vt possit à se ipso, vel aliis moueri propter rationem à nobis late explicatam disp. 6. sect. 1. quæ ratio nullo modo procedit in præsentia casu.

Secunda difficultas esse potest de aliis actionibus, & passionibus corporeis, vt de calefactione, frigectione, &c. & non est sermo, an possit Christus passiones alibi acceptas habere per concomitantiam in Eucharistia; de hoc enim dictum est supra; sed an, prout in Eucharistia, possit eas primo habere: nec etiam loquimur de corpore Christi, prout de facto gloriosum est, & impossibile, sed de illo prout in cæna v. gr. quando passibile erat, an prout in Sacramento posset ab agentibus extrinsecis alterari, vel etiam in se, vel in aliud agere. In qua quæstione aliqui affirmant in vniuersum, Christum Dominum prout in Eucharistia posse ex natura rei illas actiones exercere, & passiones recipere; quia ad agendum, vel patiendum solum requiritur approximatō agentis ad passum: quod vero hæc approximatō sit sine extensione quantitatie, non obstat, imo videtur magis conducere, quia eo minus distabit omnes partes Christi ab agente, vel passo extrinseco; quare sicut Angelus intime penetratus cum passo potest agere; & sicut anima rationalis agit in corpus, & corpus in animam existentem in eodem loco, cur etiam Christus indiuisibiliter existens non poterit agere, & pati ab agentibus extrinsecis?

Communior tamen sententia negat, & omnis aliis rationibus, quæ videri possunt apud Suarez in præsentia disp. 53. sect. 2. & apud Vasquez negat. disp. 191. cap. 3. quod attinet ad passiones, probari potest ex supra dictis, quia omnis passio, & qualitas in Christo producta deberet poni in ipso indiuisibiliter in ordine ad locum, sicut est ipse Christus; hunc autem modum existendi, seu hanc præsentiam nullum agens naturale potest tri

tribuere, vt diximus; ergo corpus Christi prout in Eucharistia nec à se, nec ab alio naturali virtute pati potest. Dices, quando passum est in duplici loco, agens non potest ponere calorem vtrouque, & tamen potest producere calorem; ergo similiter in præsentia posset producere calorem, licet non præsentiam. Respondeo, duplicem præsentiam non esse passionem caloris; quare non refert, quod non possit vtraque produci: at vero vna præsentia est passio caloris, quæ debet tribui à producente hic calorem.

Maiores difficultates est, cur non possit Christus agere in aliud passum; in actione enim transeunti ipse Christus non militat ratio adducta; quia illa actio non est in Christo, sed in passo, in quo posset habere præsentiam naturalem. De actione loco motiua, qua aliud corpus impellat, ratio est clara ex dictis, quia vnum corpus non potest aliud loco mouere, nisi prius in se ipso aliquid agat; cum autem corpus Christi non possit in se aliquid agere, nõ mirum, quod nõ possit mouere aliud corpus. Cæterum de calefactione, aut frigectione transeunte difficilis est, cur corpus Christi per suum calorem, v. g. non possit calefacere manum tangentis, certe vix potest adduci ratio conuincens. Quare aliqui negantes de passionibus fatentur plane, nõ repugnare ex natura rei, quod Christus indiuisibiliter existens agat in passum proximum; Deum tamen de facto impedire huiusmodi actiones ob meritum nostræ fidei. Alij dicunt, repugnare, quod agens corporeum agat in passum, nisi illi approximetur per contactum physicum. Cæterum hoc videtur difficile: nam species impressa materialis causat actum visionis in eodem loco, vbi est species, & multa agentia materialia operantur in se ipsis, cum tamen sibi non approximetur per contactum.

8. Posset fortasse dici, quod omne agens naturale prærequirit ad agendum approximationem aliquam, (vt suppono ex Philosophia) hæc autem approximatō, seu præsentia debet esse naturalis; quia conditio naturaliter requisita ad operandum naturaliter, debet esse conditio naturalis: ideo namque cognitio supernaturalis non disponit sufficienter ad habitum naturalem; quia habitus naturalis solum exigit actum naturalem, à quo procedat. Cum ergo Christus non habeat præsentiam naturalem in Eucharistia, consequens est, vt non habeat approximationem naturaliter requisitam ad operandum.

9. Sed contra hoc est, quod substantia etiam prærequiritur, vt conditio ex parte nature ad operandum; & tamen humanitas Christi Domini, licet careat substantia naturali, & subsistat supernaturaliter, operatur tamen connaturaliter; ergo licet præsentia sit conditio ad agendum, sufficit tamen præsentia supernaturalis.

Responderi potest negando consequentiam, quia substantia naturalis in humanitate Christi suppletur optime per substantiam diuinam, quæ præstat totum, quod præstare posset substantia creaturæ: at vero præsentia naturalis requisita ad agendum non suppletur per præsentiam sacramentalem; quæ licet sit præsentia, non est tamen extensio: agens autem materiale non solum requirit ad agendum præsentiam, & approximationem, sed extensionem, sicut enim requirit quantitatem, qua quasi extenditur in ordine ad se: sic videtur exigere extensionem localem,

qua extenditur in ordine ad locum: hoc vero non præstat, nec suppletur per præsentiam sacramentalem, quæ non est extensio, sed inextensio. Cæterum videtur adhuc inquirendum, cur sicut ad operandum non requirit substantiam creaturæ seu materialem, sed substantiam, & ideo potest suppleri per substantiam increatam spirituales; sic etiam non dicemus, requiri quidem approximationem, & præsentiam, non vero præsentiam cum extensione, atque adeo posse suppleri per approximationem, & præsentiam, quæ non sit extensio.

10. Possumus addere aliam rationem à posteriori ad probandum, quod requiratur extensio in agente naturali materiali: quia actio illa, quæ procederet ab igne inextenso, & reducto ad punctum, v. g. spatij, esset diuersa rationis in sua entitate intrinseca ab omnibus actionibus, quæ sunt naturaliter possibiles, & quæ oriri possunt ab igne extenso localiter; ergo actio illa esset supernaturalis entitatie, & quæ non contineretur intra vires naturales eiusdem ignis: quomodo enim potest ignis habere ex se virtutem naturalem ad illam actionem, quæ numquam potest ab illo naturaliter, & absque miraculo prodire? Antecedens vero probatur, quia omnis actio, quam hic ignis in suo statu naturali, & extenso potest exercere ad calefaciendum, v. g. vel illuminandum passum sibi approximatum, talis est, vt per suam entitatem dicat ordinem transcendentem ad illum ignem, & ad omnes eius partes, ita vt quæcumque pars deesset in illo igne agente, non esset eadem actio, sed alia pro varietate agentis. Suppono enim ex communi sententia Philosophorum, quando plura agentia partialia concurrunt ad aliquem effectum producendum, non concurrere per plures actiones, sed omnia concurrere per vnã actionem, quæ respicit omnia illa tamquam causas parciales: & idem à foriori est, quando vnum agens habens plures partes concurrat ad aliquem effectum; sit enim vnica actio pendens ab omnibus partibus illius agentis, tamquam à principis partialibus. Sic vnus ignis applicatus calefacit lignum proximum, ad quam calefactionem concurrunt omnes partes illius ignis per vnã actionem pendentem à toto illo igne, & respicientem omnes, & singulas eius partes, tamquam principia partialia.

Quo supposito, probatur iam, illam actionem, qua hic ignis extensus calefacit hoc lignum, non posse esse in sua entitate eandem cum illa alia actione, qua idem ignis existens absque extensione locali calefaceret idem lignum: quia actio prior naturalis non solum respicit omnes partes huius ligni, sed respicit illas inæqualiter: cum enim passum, seu lignum, quod calefacit, non aequaliter distet ab omnibus, & singulis partibus illius ignis (hoc enim assertum secum extensio localis agentis, vt magis distent à passo aliqua partes agentis, & alia minus) conlequens est, vt calor in ligno productus magis dependeat à partibus ignis magis propinquis, & minus à partibus magis remotis; ergo actio, seu calefactio illa, licet respiciat omnes partes ignis agentis; non tamen respicit eas æqualiter, sed inæqualiter, hoc est, aliquas vt magis influentes, quia magis propinquæ sunt, alias vt minus influentes, quia magis remotæ sunt; & tales oportet esse omnes actiones agentis materialis extensi in passum externum. Actio autem, qua idem ignis

Cæterum possit ad huc hæc responsio eludi.

Ratio alia à posteriori. Quia calefactio illa esset supernaturalis.

Probatur.

Actio ignis extensi non potest esse eadem esse illa ignis inextensi.

1. Communis sententia negat de motu locali. Probatur quia talis motus est supernaturalis. Dices.

Respondet.

3. Insubstantiabiliter.

Respondet.

4. Vergebis.

Respondet.

5. Secundo difficultas est de aliis actionibus corporeis.

6. Communior tamen sententia negat.

Sententia prima affirmat.

7. Impugnatur hæc dictio.

Respondet.

8. Communior tamen sententia negat.

9. Probatur ex supra dictis de præsentia supernaturali.

ignis intensus ageret, & calefaceret idem lignum, non esset eiusmodi, sed æqualiter respiceret omnes, & singulas partes illius ignis agentis, quia omnes æque distarent à passio, & per consequens æque agerent, & influerent, affectusque non magis penderet ab vna parte agentis, quam ab alia; ergo illa actio, seu calefactio, quæ tunc fieret, haberet aliquod prædicatum intrinsecum diuersum, quod non haberet actio vlla, qua idem ignis extensus calefaceret idem lignum sibi approximatum. Differret ergo entitatiue ab omnibus actionibus naturalibus; & per consequens illa talis actio non contineretur in virtute naturali agentis materialis naturalis.

12. Dices, hoc idem argumentum fieri posse, quædo duo corpora penetrarentur, si duo ignes, v.g. diuinitus penetrarentur. Nam calefactio etiam illa, qua de facto caleferet lignum proximum, respiceret æqualiter vtrumque ignem, cum propter penetrationem vterque æque distaret à passio; ergo actio illa haberet aliquod prædicatum intrinsecum diuersum, quod non haberet actio, qua iidem ignes impenetrati calefacerent idem lignum, nam hæc semper respiceret illos ignes inæqualiter, scilicet vnum magis influentem, quia magis propinquus esset, alterum minus influentem, quia magis remotus esset; ergo fatendum etiam esset, si duo ignes penetrarentur, tunc lignum approximatum non calefaciendum; quod tamen videtur incredibile, quia vterque ignis haberet extensionem sibi debitam; & de facto, quando corpus Christi nascentis penetratum fuit cum virginali claustro matris, negari non potest, quod tunc etiam eius cor ageret calefaciendo partes propinquas, sicut prius; non ergo impediatur eius operatio naturalis propter penetrationem cum alio corpore etiam calido, & à quo poterat partialiter tunc illa operatio procedere.

13. Respondetur tamen, non esse eandem rationem de igne penetrato cum alio igne, ac de igne posito absque extensione: ratio enim à nobis adducta, si quid probat, probat quidem in secundo casu, non in primo de duplici igne penetrato; quia tunc posset eadem actio procedere ab igne penetrato, quæ potuisset procedere ab eodem non penetrato. Dato enim, quod non posset vterque ignis penetratus naturaliter agere, eo quod actio illa respiceret vtrumque ignem æqualiter, propter æqualem distantiam vtriusque à passio; quem modum respiciendi nulla actio naturalis posset habere: dici tamen potest, quod in eo casu Deus vt auctor naturæ determinaret vnū ex vtroque illo igne penetrato, qui solus ageret, perinde ac si solus esset in illo spatio. Quando enim adest causa cum sufficienti virtute ad agendum, & non potest proinde in operationem, non propter defectum virtutis, vt ita dicam, sed propter abundantiam, pertinere videtur ad causam primam determinare illam indifferentiam ad vnum effectum limitatum. Sic, iuxta communem sententiam Philosophorum, ignis, qui ex se habet virtutem ad producendum hunc numero calorem, & illū, non tamen vtrumque simul naturaliter, determinatur à causa prima, vt producat hunc, & non illum; nā ex se habebat virtutem ad plures effectus, & quia non posset omnes, vel duos simul producere, nullū produceret, nisi determinaretur illa indifferentia à causa prima. Sic in nostro casu è contrario ad sunt duæ causæ potentes singulæ seorsim produ-

cere eundem effectum, non tamen vtraque simul, eo quod illa actio esset entitatiue supernaturalis. Pertineret ergo ad causam primam determinare causam, vt effectus, qui procedere poterat à singulis, sed non ab vtraque simul, procedat ab hac potius quam ab illa; sicut nunc determinat causam potentem producere duos effectus, sed non vtrumque simul, vt producat hunc potius quam illum. Hoc autem fieri non debet, quando agens, ignis, v.g. totum existeret simul absque extensione locali: quia non deberet determinari aliqua pars eius ignis, quæ sola ageret absque aliis; nam quæcumque pars determinaretur, haberet in se alias partes, quæ cum omnes essent simul, & agerent, sequeretur idem inconueniens, quod actio illa respiceret omnes æqualiter.

14. Adde, licet quantitas poneretur composita ex solis punctis, non posset connaturaliter operari in statu sacramentali: posset quippe aliquis, illa sententia admissa, contendere, quod in singulis punctis spatij Deus etiam posset, & deberet connaturaliter determinare vnum indiuisibile ignis, quod, prout ibi existens, ageret in passum; in puncto autem sequenti spatij, aliud indiuisibile eiusdem ignis; ita vt si ignis, v.g. constaret ex viginti punctis, & esset sacramentaliter in hostia constante ex viginti punctis, totus ignis in singulis punctis hostiæ, tunc, inquam, actio procederet ab illis, sicut si essent singula in vno solo puncto spatij, nempe à puncto A, prout solum est in puncto spatij A, & à puncto B, sicut si esset in immediato solo puncto spatij, & sic de aliis, determinante Deo, in singulis punctis spatij vnum punctum ignis, quod solum prout in illo puncto spatij operetur. Hoc tamen, vt dixi, non satisfacit; quia actio naturalis, qua de facto singula puncta naturaliter operantur, non posset procedere ab vno indiuisibili diuiso ab aliis, etiamsi quantitas componeretur ex solis punctis finitis; sicut enim non potest naturaliter existere vnum punctum seorsim, ita nec operari propter suam imperfectionem; prærequirit ergo coniunctionem vnus puncti cum aliis, & eodem modo prærequirit præsentiam vnus puncti esse coniunctam cum præsentia sequentis puncti, quod operatur cum isto: nam sicut requiritur vnitas ex parte agentis, & compositio ex multis punctis, sic requiritur præsentia vna composita ex multis præsentibus punctorum. In illo autem casu non daretur talis vnitas ex parte præsentis; quæ licet præsentia, v.g. manus Christi in tali parte spatij vniatur immediate cum præsentia brachij in eadem parte spatij, & cum præsentia eiusdem manus in parte proxima spatij, vt vidimus disp. 5. non tamen vnitur immediate cum præsentia brachij in parte proxima hostiæ, quia illæ duæ præsentia non vniuntur immediate inter se. Non ergo haberent illa duo puncta ignis vnā præsentiam cōtinuam ad duo puncta spatij, sed essent quidem in spatio continuo, per duas tamen præsentias non continuas inter se. Sicut autem vnum indiuisibile ignis diuisum ab aliis non ageret naturaliter, sic vna præsentia ad vnum solum indiuisibile spatij diuisa ab aliis non videtur sufficiens præsentia ad agendum naturaliter, & sicut indiuisibile ignis ad cauendum non solum

Quod tamen fieri non debet, quia agens totum existit, vt absque extensione.

14. Idem autem dicitur inueniri in sententiis compositis quatuordecim ex solis punctis.

requirit esse contiguum cum aliis, quæ operantur, sed etiam esse continuum, & vnū cum illis: sic præsentia vnus puncti ignis requisita ad cauendum naturaliter, non solum requirit esse contiguum cum aliis præsentibus aliorum punctorum, quæ agunt, sed etiam esse continuum, & vnā cum illis; non enim apparet, cur requiratur maior vnitas in ipsa virtute cauendi, quam in conditione requisita, qualis est approximatio. Cum ergo in Eucharistia præsentia vnus puncti in hoc spatio non vniatur cum præsentia alterius puncti in spatio proximo, sed sint quasi præsentia disparatæ, quarum quælibet componit præsentiam integram totius corporis in illa parte spatij; non videtur dari ibi præsentia agentis corporei naturaliter requisita ad agendum naturaliter. Video, hanc rationem totam neque esse demonstrationem, neque talem, quæ non sit adhuc exposita pluribus obiectionibus; sed tamen in re dubia præstat aliqualem rationem reddere, quam recurrere semper ad noua miracula, quæ fiant ad occultandum mysterium.

Sunt præsentia disparatæ quarum quælibet componit præsentiam integram totius corporis in illa parte spatij.

SECTIO II.

Vtrum Christus, prout in Eucharistia, possit cognoscere, & cognosci?

15. Plures quæstiunculas sub hoc titulo comprehendimus, quas breuiter definiemus, vt potere Philosophicas. Suppono ergo primo, quæstionem procedere connaturaliter loquendo; nam de potentia absoluta bene posset Christus, prout in Eucharistia, elicere quemcumque actum cognitionis, & cognosci etiam ab aliis, saltem cognitione intellectuali. Item, non querimus, an per concomitantiam habeat Christus in Eucharistia etiam actus cognoscendi, & appetendi, quos habet in cælo. Suppono enim, eos habere, quia omnes sunt independentes à loco. Suppono secundo, non posse prout in Eucharistia elicere connaturaliter actum sensationis internum, vel externum, nec actum appetitus: quia hæc omnia sunt accidentia materialia: quare cum non possit accipere ab agente creato qualitatem materialem propter rationem traditam scilicet præcedenti, non poterit etiam à seipso. Suppono tertio, posse bene elicere actus spirituales scientiæ infusæ, per quam operatur independentem à phantasmatibus; nihil enim impedit, quod isti actus producantur primo, & per se indiuisibiliter in Eucharistia.

Suppositio secunda.

Suppositio tertia.

Prima difficultas.

16. Difficultas ergo est primo de actibus intellectualibus, qui dependent à phantasia, an possint elici connaturaliter à Christo, prout in Eucharistia? P. Suarez scilicet 3. in fine negat, nisi forsitan Christus existens naturaliter in alio loco, habeat ibi actum phantasiæ: tunc enim etiam actus phantasiæ non poneretur per concomitantiam in Eucharistia, sufficeret haberi in alio loco, vt etiam in Eucharistia posset intellectus determinari ad intelligendum; nam distantia, vel propinquitas localis ipsorum actuum parum refert; quod idem concedit P. Valquez disp. 191. n. 27. & 28. 17. Ego paulo aliter dicendum censeo, in primis si actus phantasiæ sit solum in cælo, non posse P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

Valquez. Conclusio.

intellectum determinari prout in Eucharistia ab actu phantasiæ ad intelligendum; quia hæc excitatio non fit solum formaliter, sed efficienter, quatenus per phantasma generatur, vel augetur aliqua species intellectualis; vt dixi in lib. de anima. Quare cum phantasma sit agens naturale, consequens est, vt intellectus prout in Eucharistia non possit determinari à phantasmate absente, quia non potest phantasma distans operari efficienter; imo neque à phantasmate præsentem ob defectum extensionis debita ad operandum; si, prout Suarez admitit, requiritur semper extensio debita in agente materiali, vt possit agere: nam phantasma in Eucharistia non habet eiusmodi extensionem.

18. Cæterum; quoniam in iisdem lib. de anima dixi, dependentiam intellectus à phantasia non semper esse à priori, sed aliquando à posteriori; quia licet sæpe intellectus excitetur à phantasia, aliquando tamen excitatur ab aliis actibus intelligendi, & tunc pendet à phantasia consequenter, quatenus scilicet phantasia excitatur ab eodem intellectu, vt exerceat operationem circa idem, vel simile obiectum propter connexionem vtriusque potentia (de quo late ibi) tunc ergo, quando intellectus habet iam species obiectorum, & excitantur aliunde per alios præcedentes actus intellectus, non est, cur non possit operari prout in Eucharistia; quia licet prout ibi non possit phantasia comitari intellectum, non ideo minus, imo magis expedite operabitur intellectus, cum ad illos actus non indigeat confortio phantasiæ, neque antecedenter (vt suppono) neque etiam consequenter ob impedimentum phantasiæ, sicut si Deus phantasiam destruxisset.

Quando intellectus habet species obiectorum, & excitatur ab aliis actibus intellectus, potest operari.

Secunda difficultas.

19. Secunda difficultas est, vtrum corpus Christi in Eucharistia possit naturaliter videri oculo corporeo; & eadem fere difficultas est de aliis sensibus, ex iis tamen, quæ de visu dicentur, poterit resolutio inferri ad alias sensationes. Nominales aliqui docent, posse naturaliter videri, nisi diuinitus impediretur ad occultandum mysterium. Communis tamen, & verior sententia negat; quia corpus Christi, prout in eo statu, non potest producere species sui in medio, vt constat ex supra dictis, sine quibus naturaliter videri non potest.

19. Secunda difficultas an videri possit oculo corporeo. Sententia nominalium. Communis sententia negat.

Tertia difficultas.

20. Hinc oritur tertia difficultas, an diuinitus possit videri corpus Christi in Eucharistia? Negat Suarez in præsentia scilicet 4. Probabilior tamen videtur pars affirmatiua, quam cum aliis docet Valquez disp. 191. cap. 2. quia nulla in hoc apparet contradictio. Dicunt, illum modum præsentia esse extra totam latitudinem obiecti visibilis, non solum primarij, quod est lux & color, sed etiam secundarij, quod est præsentia quantitatiua; ergo non magis potest eleuari visus ad percipiendum illud obiectum, quam ad saporem, vel sonum. Respondetur, illam præsentiam esse quidem supernaturalem, non tamen esse extra latitudinem obiecti visibilis; quia sicut lux supernaturalis est intra latitudinem lucis, & sicut potest etiam vi sua eleuari ad videndam lucem indiuisibilem H h

20. Negat Suarez. Probabilior tamen videtur affirmatiua, quia nulla est contradictio. Obiectum. Respondetur.

21. Obiiciunt.

Obiiciunt aliqui primo, quia corpus Christi in hoc sacramento imitatur omnino, quoad modum essendi, res spirituales, haec autem sunt omnino extra sphaeram visus corporei; ergo & corpus Christi in Eucharistia. Probatur consequentia, quia si aliquis sapor poneretur diuinitus taliter, ut imitaretur colorem, & appareret in omnibus color, non posset vilo modo percipi per gustum, qui non potest etiam diuinitus percipere colorem; ergo visus corporeus, qui non potest percipere res spirituales, non potuit etiam diuinitus percipere corpus Christi, quando in omnibus imitatur substantias spirituales.

22. Respondetur.

Respondetur, quantumcumque imitentur res spirituales, adhuc retinere suum esse materiale; quare adhuc habet differentiam essentialem, per quam possit percipi a potentia illa, quae non potest percipere obiecta vere spiritualia. Sic etiam sapor ille, qui imitaretur colorem, adhuc esset verus sapor, atque ideo adhuc posset diuinitus percipi a gustu, qui cognosceret verum saporem, qui aliis appareret color.

23. Obiiciunt secundo.

Sed contra obiiciunt secundo, quia visus non potest vilo modo percipere obiectum in diuisibile: sed corpus Christi in Eucharistia, licet re vera in se sit diuisibile, existit tamen ad modum indiuisibilis, ita ut etiam si diuinitus videretur, adhuc oculus non perciperet diuisibilitatem ipsius: hanc enim non potest oculus percipere, nisi ex extensione locali obiecti eo quod vna pars appareat in alio loco ab alia parte. Vnde si duo ignes penetrarentur inter se, non perciperet oculus, quod ibi sint duo ignes, vel vnus; perciperetur ergo corpus Christi ad modum vnus indiuisibilis.

24. Respondetur.

Respondetur, in primis falsum est obiecta penetrata non percipi nisi ad modum obiecti simplicis, & indiuisibilis; quando enim percipitur color intensus, qui constat ex pluribus gradibus coloris penetratis, non percipitur sicut color remissus, sed percipitur ipsa intensio; ergo percipitur pluralitas graduum penetratorum. Similiter quando tactu percipimus temperamentum ex quatuor qualitibus, omnes illas percipimus, licet sint penetratae in eadem parte subiecti, & percipimus aliud, quam si esset vna sola ex illis qualitibus. Sic ergo qui diuinitus videret corpus Christi in vna parte hostiae, hoc est, omnes partes corporis Christi ibi existentes, vere plus perciperet, quam si videret solam vnam partem; videret enim omnes illos colores omnium partium, licet propter penetrationem non discerneret sufficienter ad iudicandum esse plures, sed tamen videret plus quam si videret vnam solam partem, vel vnum solum colorem: iudicaret tamen esse aliquem colorem mixtum propter confusionem, qua omnes illi colores simul perciperentur.

25. Respondetur deinde ad id quod obiicitur de obiecto vere indiuisibili.

Deinde, ad id, quod obiicitur de obiecto vere indiuisibili, quod seorsum oculus videre non possit, responderi potest primo, si detur indiuisibile lucis, & illud sit lux, & separaretur diuinitus ab omnibus partibus, posset quidem diuinitus eleuari oculus ad illud percipiendum, praesertim cum posset illud indiuisibile lucis diuinitus constitui in

spatio extenso, & magno, prout de facto indiuisibilia corporis Christi singula sunt in toto spatio hostiae. Si ergo ita constitueretur lux indiuisibilis in spatio centum palmorum, percipi etiam posset; imo non posset discerni ex illa visione, an esset lux indiuisibilis, an diuisibilis, & extensa, cum totum illud spatium extensum esset lucidum. Si autem indiuisibile lucis non sit lux, transeat, illud non posse videri solum; negatur tamen paritas de corpore Christi in Eucharistia; quia licet totum existat indiuisibiliter, id tamen, quod videretur, non esset indiuisibile, sed diuisibile, atque adeo verus color, qui est obiectum visus. Et quidem si indiuisibile coloris non est color, oculus videns diuinitus colorem diuisibilem etiam in puncto spatij, bene discerneret illum ab eo, qui non est color, quamuis propter confusionem cognitionis non posset discernere, an esset entitas diuisibilis, vel indiuisibilis: sicut de facto oculus videns colorem intensum discernit bene illum a colore remisso, licet non discernat, an sit aliquid diuisibile, vel indiuisibile. Denique licet concedatur, quod non potest color existens in solo indiuisibili spatij percipi visu corporeo etiam diuinitus, non sequitur, corpus Christi non posse percipi in Eucharistia. Sicut enim non repugnat, videri indiuisibilia coloris simul cum aliis partibus, quia iam obiectum occupat spatium extensum; sic non repugnat videri corpus Christi existens totum simul in indiuisibili, quando non videretur existens in solo indiuisibili, sed simul in partibus spatij, iam non videretur in spatio extenso, sicut indiuisibile lucis occupans diuinitus spatium bipalmare posset diuinitus videri, si esset vera lux in sua entitate.

Tertio obiiciunt, quia visus corporeus numquam percipit rem, quin percipiat eius figuram, & pulchritudinem: si videret autem corpus Christi in Eucharistia, non perciperet eius figuram: qualem enim? triangularem, rotundam, vel quadratam? ergo sicut figura, & pulchritudo visibilis est, & tamen in Eucharistia non potest percipi, sic neque ipse color in illo statu Sacramentali.

Respondetur, figuram, vel pulchritudinem organica non esse obiectum visus, sed situalem eo modo, quo videri potest; quae non addit aliquid positium supra praesentiam actuaalem, ut supra diximus disp. 8. sect. 2. & ex qua arguitur cognoscitur figura, & pulchritudo organica. In Eucharistia ergo perciperetur color, non visa pulchritudine, aut figura situali, quia nulla esset. Sicut in casu posito, si lux indiuisibilis poneretur in spatio bipalmari, & oculus videret totum illud spatium illuminatum, non videret tamen figuram situaalem lucis, quia figura est dispositio partium, illa autem lux non haberet partes; sic in Eucharistia videret colorem, non visa figura situali, quia haec est dispositio partium in ordine ad diuersas partes spatij occupandas, quod non habent in Eucharistia, cum omnes partes sint in qualibet parte spatij. Loco tamen figurae situalis, quae est talis vbicationem supernaturalem, quam partes habent in hoc Sacramento. Videret, inquam, eo modo, quo explicatum est supra disp. 5. sect. 4.

Potes, vtrum possit videri corpus Christi extensum prout in Eucharistia? Negat Suarez vbi supra. Ego tamen probabile censeo, posse in hoc sensu, quod (siquidē torū corpus est in quavis parte spatij)

tuitio Angeli terminari ad solam existentiam corporis Christi, & non ad praesentiam?

DISPUT. X.

De accidentibus panis, & vini, quae remanent in Eucharistia.

SECTIO I. Quae accidentia manent in Eucharistia, & quomodo.

SECTIO II. Quomodo species agere, patiue possint, & an ex ipsis aliquid generetur.

SECTIO III. Quando, & quomodo accidentia desinant continere Christum Dominum.

Hoc agit S. Thomas per totam q. 77. Haec etiam materia magna ex parte philosophica est, & ideo breuiter percurrenda, ut ad ea, quae magis Theologica sunt, progrediamur.

SECTIO I.

Quae accidentia manent in Eucharistia, & quomodo?

Certum de fide est, manere aliqua accidentia, vt habetur in Concilio Florentino, in Decreto Eugenij, in Conc. Lateran. relato in cap. Firmiter. §. Vna vero, de Summa Trinitate; & in Tridentino sess. 13. can. 2. in Constantiensi sess. 8. Certum item est, manere sine subiecto, vt habetur in sess. 8. Concil. Constant. vbi damnatur propositio haec Ioannis VViclefi: Accidentia panis non manent sine subiecto in hoc Sacramento. Dubitari tamen potest, primo, quae accidentia panis, & vini manent in Eucharistia? Et in primis certum est, accidentia modalia, quae immediate afficiebant substantiam panis, non manere, ex gratia, vbicationem panis, & alia huiusmodi; quia modus nec diuinitus potest esse sine re, quam modificat. De accidentibus vero realibus non est dubium, quin manent omnia illa, quae sensibus percipi possunt: de his enim ad minus loquuntur Concilia, dum dicunt species panis, & vini manere. Difficultas est, an aliqua qualitates occultae manent.

P. Suarez in praesenti disput. 56. sect. 1. censet, omnia manere, quia omnia subieciuntur in quantitate, quae remanet: caeterum addit, hoc non esse de fide, nisi quoad qualitates sensibiles, quae vocantur species, quia earum habemus species; nec ex veritate mysterij, nec ad ipsum occultandum necessarium erat, alia accidentia manere.

P. Valquez in praesenti disput. 194. c. 1. docet, de fide esse, quod manent omnia accidentia realia, tum quia definitiones Conciliorum sunt indefinitae, & per consequens vniuersaliter accipiendae, tum etiam quia, manentibus quatuor primis qualitibus, non potuerunt non manere aliae omnes secundae; quia omnes oriuntur ex temperamento primarum. Caeterum hoc fundamentum philosophicum, quod ipse appellat firmissimum, facile dilui potest; quia licet aliae qualitates dicantur secundae, quia oriuntur ex primis, non tamen oportet, quod oriantur ex primis immediate, exempli gratia, licet potentia visua oriatur ex temperamento primarum qualitatum, non ta-

28.

Imo ex his de obiectu constat quod si extensum sit de aliis sensibus.

29.

Multa hic supponuntur certa.

Statu quassimonia. Communis est vera sententia.

26.

Tertia obiecti.

Respondetur.

30.

Alia difficultas est in solutio.

27.

Quaestio. Satisfactio.

(ij) Deus ostendat in vna parte spatij vnam solam partem corporis, v. g. caput, cum sola praesentia capitis, quam ibi habet, & in parte proxima colulum, &c. & sic de singulis; quare si ponatur hostia magnitudinis humanae, apparebit vere Christus in tota hostia, & non in quavis parte, ostendente Deo in singulis partibus hostiae vnam partem Christi, & occultando praesentias aliarum partium.

Ex dictis de visu constat, quid dicendum sit de aliis sensibus: nam similiter potest diuinitus sentire Christus in Eucharistia per gustum, olfactum, auditum, & tactum: licet, quod attinet ad figuram, non posset percipi per tactum, quia non retinet ibi figuram situaalem, nisi forsitan faceret Deus, quod in vna parte hostiae sentiretur vna sola pars ossis, & in parte proxima hostiae alia pars ossis, donec perciperetur totum os; sicut diximus, posse videri hoc modo totum Christum, cum aliqua quasi extensione, impediendo Deo cognitionem aliarum partium.

Quarta difficultas.

Quarta difficultas esse potest, vtrum praesentia corporis Christi in Eucharistia possit cognosci ab intellectu creato naturali virtute? Certum est posse cognosci scientia beata, vel infusa, & abstractiue etiam lumine fidei: certum etiam mihi est, absentiam panis cognosci a demone virtute naturali, licet posset forte formidare, an sibi occurreret illa substantia, cum videat ibi manere accidentia. Denique mihi valde probabile est, mysterium hoc, quoad eius possibilitatem posse sciri ab intellectu Angelico; sicut etiam naturali virtute sciri potest, Deum posse operari miracula, & entia supernaturalia. Dubitatur ergo, an naturali virtute Angelus cognoscere possit actuaalem existentiam praesentiae corporis Christi? Affirmat Scotus cum aliis, quos affert Suarez in praesenti sect. 5. Negat tamen communis, & vera sententia, eo quod illa praesentia est entitatiue supernaturalis: quare sicut gratia, vni hypoestatice, & aliae entitates supernaturales non sunt naturaliter cognoscibiles ab Angelo; sic nec illa praesentia; quae est quaestio generalis pertinens ad materiam de praesentia corporis, non de praesentia animae Christi in Eucharistia, quam supra disp. 6. diximus non videri supernaturalem in sua entitate.

Quinta difficultas.

Hinc nascitur vltima difficultas, an, si corpus Christi alibi non existeret, nisi in Eucharistia, possit naturaliter cognosci ab Angelo existentia ipsius corporis, licet lateret modus praesentiae? Respondeo, verius videri posse, quia existentia ipsius corporis est entitas naturalis; ergo illa esset intra sphaeram cognitionis Angelicae. Dices, cognitio intuitiua terminatur ad obiectum vt praesens; ergo eo ipso, quod Angelus videret corpus Christi, videret illud esse praesens ibi, & per consequens videret eius praesentiam. Respondeo, cognitionem intuitiuam intellectualem solum terminari ad rem vt existentem: sciret ergo Angelus, corpus Christi existere, non tamen vbi existeret: sicut Deus pro illo priori, quo corpus antecedit ad suam vbicationem, intuetur existentiam corporis exigentis vbicationem: & tamen pro illo priori non cognoscit praesentiam localem ipsius corporis. Cur ergo similiter non posset int-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

I. Conc. Flor. Lateran. Trident. Constant.

Dubitatur quae accidentia manent.

Accidentia modalia non remanent, sicut alia.

2. Suarez. Sententia Suarez.

3. Valquez. Sententia fundamentum Valquez.

Hoc fundamentum non est tam firmum.

men immediate, sed mediate, quatenus primæ qualitates disponunt materiam ad introductionem animæ, à qua dimanat potentia visiva: quare, ablata anima, etiamsi maneret idem temperamentum, non fluere connaturaliter potentia visiva: ergo ex eo, quod maneat temperamentum panis, non fit, quod etiam, ablata substantia, debeant connaturaliter manere omnes passiones panis.

4. Melius arguit Vasquez.

Certum ergo est manere omnia accidentia. Probatur ratione philosophica.

5. Alia quaestio qua pertinet ad physicam.

6. Quæstio resolutio.

In Eucharistia non datur album v.g. sed albedo.

Lectus.

Hurtado. Anriaga.

6. Obicitur.

Respondent.

Melius arguit idem Vasquez ad hominem propria sententia; quia si nomine specierum non intelliguntur omnia accidentia realia panis, sequitur esse de fide, quod non omnia maneat (quod nemo concedet) sequela probatur ex Tridentino supra docente, manere duratæ species panis; ergo alia omnia præter species non manent. Certum ergo est, manere omnia accidentia realia panis, & vini; quod ratione etiam philosophica probari potest; quia nulla potest excogitari qualitas panis, vel vini, quæ vel in se ipsa, vel saltem in suo effectu sensibus non percipiatur; nulla enim est qualitas adeo occulta, quæ non sit ordinata ad effectum sensibilem, qualis est qualitas occulta piperis ad calefaciendum, vel mordacitas vini, & alia huiusmodi: ergo cum certum sit, species manere, certum iam erit manere omnes qualitates; omnes enim sunt species, quatenus mediate, vel immediate sensibus deprehenduntur.

Secundo dubitari potest, utrum alia accidentia maneat in quantitate, an omnia æque per se? Hæc quaestio supponit, quantitatem esse quoddam peculiare accidens distinctum à substantia; quod in præsentia non est disputandum, sed supponendum cum communi sententia. Ex dicendis tamè potest aliquod fundamentum desumi ad confirmandam illam communem sententiam. Quæstio ergo præsens est merè Physica, utrum quantitas sit commune subiectum aliorum accidentium? quam tractavi in 1. Physic. ubi dixi, stando in ratione non esse improbabile, quod omnia accidentia subiectentur immediate in ipsa substantia: nec enim oppositum sufficienti ratione ostenditur, & consequenter concedendum esset, omnia accidentia panis manere æque per se, & sine subiecto mediatore, & immediato. Item in Eucharistia non dari album, lapidum, &c. sed albedinè, saporem, odorem, &c. item qualitates illas non posse pro illo statu naturaliter corrumpi, vel produci ab agentibus naturalibus, quia omnes conseruantur concursu creativo: Deum tamè ad præsentiam agentis creati illas destruere, vel producere, occultandi mysterij causa: & denique, mota quantitate localiter, non moveri alia accidentia ex vi unionis, quam habeant cum quantitate, sed vel à Deo immediate, vel ab ipsa quantitate, aut corpore Christi habente diuinitus vim trahendi secum illa accidentia, quando localiter mouetur. In quam sententiam ultra alios auctores accessit P. Lessius de Perfectionibus Diuinis lib. 12. n. 112. Eadem sententiam amplexi sunt P. Hurtado Diss. 6. Physic. sect. 6. & P. Arriaga Diss. 5. sect. 2. subsect. 5.

Obicitur potest, hoc esse multiplicare sine necessitate. Respondent distinguendo, multiplicari sine necessitate euidenti, transeat sine probabili, negatur. Illam enim multiplicationem miraculorum vitandam esse, qua quis asserit, factum opus miraculosum; quod nullo modo constat factum esse, ut si quis diceret substantiam panis conseruari à Deo post consecrationem separatam à speciebus. At vero quando constat, opus aliquod factum esse, & dubitatur, utrum sit supra naturam, vel non; hoc non tam est multiplicare miracula, quam inuestigare vires naturæ, quæ quidem rationali naturali examinandæ sunt, ut ex his cõstet, an illud opus fuerit miraculosum. In nostro autè casu cõstat, qualitates panis manere substantia. Prius ergo ratione naturali inquirenda est natura harum qualitarum, an sit esse in substantia, vel in quantitate, ut hinc constat, an sit supra naturam status quem habent sine substantia. Certum enim est, Deum fecisse omnia miracula, quæ necessaria fuerunt ad hoc mysterium, in quo fecit memoriam suorum mirabilium.

Re tamen magis considerata, existimo, non recedendum à sententia S. Thomæ & communi, sed concedendum, accidentia illa manere in quantitate, ut in subiecto immediato, in quo prius etiam immediate recipiebantur. Id enim videtur magis colligi ex hoc mysterio, quam quod omnia panis accidentia maneat tanquam scopæ dissolutæ, aut arena sine calce, absque vlla vnione, aut conexione inter se. Difficile enim semper remanent, quomodo, mota quantitate panis à Sacerdote, moueantur consequenter alia panis accidentia; quia siue id fiat à Deo immediate causa occultandi mysterij, siue à quantitate habente virtutem supernaturalem ad trahenda secum alia accidentia, sicut trahit secum corpus Christi, nunquam videtur sufficienter explicari conexio debita inter eos motus.

Et in primis, si Deus solus, mota quantitate, mouet, & deserit alia accidentia, quæ nullam colliationem, aut vnionem habent cum quantitate, non apparet, quinomodo verè, & propriè Sacerdos dicatur mouere, comedere, & deglutire hostiam; hæc enim significant motum localem prouenientem ab ipso Sacerdote: tunc autem Sacerdos moueret solam quantitatem, ad cuius motum Deus moueret alia omnia, atque ideo Sacerdos proprie comederet solam quantitatem, non alia accidentia panis; facere enim aliquid, quo posito, aliud moueat aliquid, nõ denominat me mouentè physice, sed ad summum moraliter; deglutire autem non significat motum moralè, sed physicum, ut constat.

Adde, motum illum traiectionis specierum in stomachum fieri media grauitate ipsarum specierum; positis enim speciebus vini in ore, illæ propria grauitate descendunt in stomachum, & ideo Sacerdos dicitur eas bibere, & trahere. Si autem alia accidentia non recipiuntur in quantitate, non descendunt ob grauitatem; nam quantitas de se nec est grauis, nec leuis, sed indifferens, cum eadem quantitas nunc grauitur sub forma terræ, nunc leuiter sub forma aëris, vel ignis; ergo quantitas vini à Sacerdote posita in ore non magis moueret Deum ad mouendas species deorsum, quam sursum, atque ideo ille motus non proueniret à grauitate.

Dices, mota quantitate à Sacerdote, Deum mouere alia accidentia vini, & ponere in ore simul cum quantitate; tunc autem illa alia accidentia grauitate, ac descendere deorsum, & Deum mouere quantitatem, ut feratur deorsum cum aliis accidentibus vini. Sed contra; primo, quia iam quantitas vini non ferretur deorsum à grauitate, sed à Deo solo libere, eam deferente occultandi mysterij causa, atque adeo non videretur proprie deglutiri à Sacerdote, sed apparenter. Contra secundo; illa grauitas specierum vel est qualitas distincta

Ab aliis, vel est aggregatum ex quatuor primis qualitatibus v. g. & aliis accidentibus vini. Si est qualitas superaddita, illa sola grauitabit, non alia, cum non supponantur vnitè inter se immediate, neque etiam omnes connectantur, & recipiantur in eodem subiecto communi, quod est quantitas: tota ergo hostia mouetur immediate à Deo, solaque grauitas tendit deorsum ex se, atque ideo illa sola proprie, & vere deglutitur, & bibit. Si vero grauitas non sit accidens superadditum, sed aggregatum ex aliis, tunc non grauitaret; quia illæ qualitates non faciunt grauitatè, nisi prout connexæ, & vnitè inter se saltem mediate: nam mera penetratio caloris cum humiditate non facit, quod calor magis grauitet, ut constat, quando corpus Christi penetrabatur cum lapide, tunc enim qualitates Christi non magis grauitabant ex eo quod essent penetratæ cum qualitatibus lapidis. Nec etiam dici potest, quod singulæ saltem grauitarent partialiter, eo quod singulæ secundum se sint grauitas partialis, & ideo singulæ se ipsas ferrent deorsum; hoc, inquam, dici non potest, tum quia aliquæ ex illis qualitatibus secundum se nullo modo grauitant, ut calor, atque ideo, descendentes aliis, deberent ipsæ remanere: tum etiam, quia ad minus non omnes secundum se grauitant æqualiter; alioquin omnia temperamenta essent æque grauia; quod est falsum; non ergo descenderent omnes simul, si singulæ descenderent conductæ à sola grauitate, quam singulæ secundum se habent. Denique, si singulæ qualitates haberent grauitatem partialem, sequeretur, quod crescente qualitate, cresceret grauitas, atque ideo si albedo hostiæ fiat magis intensa, hostiæ deberet esse grauior, quod est contra experientiam. Fatendum ergo est, grauitatem esse aliquid receptum in quantitate, quod facit grauitare quantitatem, & ferre secum omnia alia accidentia in quantitate recepta.

Vnde impugnari similiter potest ille alius modus explicandi per hoc, quod quantitas habeat vim aliquam supernaturalem ad trahenda secum alia accidentia, sicut habet similem virtutem ad trahendum secum corpus Christi. Hoc, inquam, patitur eadem fere difficultates; quia in primis, cum ipsa quantitas secundum se non sit grauis, nec leuis, & aliunde non habeat in se receptam grauitatem, non posset ipsa trahere secum alia accidentia; cur enim magis traheret deorsum, quam sursum, siquidem ipsa quantitas posita in ore nõn magis tenderet secundum se deorsum, quam sursum, sed esset indifferens ad utrumque? Nec etiam dici potest, quod quantitas virtute supernaturali trahat secum alias qualitates ad os, & tunc alia qualitates simili virtute supernaturali trahant secum deorsum quantitatem. Contra hoc enim sunt argumenta supra facta, quod alia qualitates, si non sint vnitè inter se, mediante quantitate, non faciunt grauitatem, nec grauitabunt omnes, nec æqualiter, &c.

Denique, contra utrumque modum dicendi est, quod si semel concedatur fieri siue à Deo immediate, siue media virtute supernaturali indita quantitati, & aliis accidentibus, motum illum specierum deorsum, qui exterius apparet prouenire à grauitate hostiæ, eodem modo dicit alius, fieri à solo Deo operationes alias, quæ fieri videntur ab accidentibus panis, & vini, atque ideo calorem, qui ibi est, non calefacere manum, nec albedi-

7. Non est tam receptum à sententia sancti Thomæ.

8. Probatur primo ex motu accidentium.

9. Ad illi potest.

10. Instancia.

11. Diluitur primo. Diluitur secundo.

Mera penetratio caloris cum humiditate non facit, quod calor magis grauitet.

12. Impugnatur similis alius modus.

13. Diluitur quæ modus impugnat.

nem producere species, quia accidentia absque subiecto operari non possunt, sed Deum hæc omnia agere ad occultandum mysterium; unde alius dicit, quantitatem hostiæ non resistere penetrationi, quia non distinguitur quantitas à substantia, sed Deum impedire, ne manus vltierius progrediatur ad occultandum mysterium: quæ omnia non possunt absque absurdo concedi, quia iam species, quæ remanent, non manerent sensibiles, & per consequens non essent pars sacramenti, cum non possent illud constituere in ratione signi sensibilis, imo si non manent sensibiles, non est unde probetur eas manere; ex hoc enim solum dicimus, eas remanere, quia sentiuntur: si ergo non sunt sensibiles, non manent, sed præstigijs illudimur, dum experimur eisdem effectus, quos experiremur, si remanerent. Denique nec ipsa verba consecrationis vera essent, dum enim dicitur: hoc est Corpus meum, sensus est, sub his speciebus, quas sentimus, esse corpus Christi: si ergo non sunt species sensibiles, propositio erit de subiecto nõ supponenti. Fatendum ergo omnino est, species non apparenter, sed vere, & absque vlla deceptione sentiri, quia vere calor specierum nos calefacit, & color mittit species, & sapor gustatur, & grauitas pendet, & tendit deorsum, atque ideo species descendunt in stomachum per naturalem virtutem proprii ponderis, & grauitatis. In quo sensu locum habere potest illud, quod supra dicebatur, non esse multiplicanda in hoc mysterio miracula, ea scilicet, per quæ miraculo attribuantur operationes specierum, quas sentimus, & quæ ab omnibus naturales iudicantur, quia si semel negetur, eas operationes procedere naturaliter à speciebus, datur ansa, ut & ipsæmet species remanere negentur.

Aliqui, ut probent accidentia communia recipi immediate non in quantitate, sed in sola materia, vtuntur hoc argumento: quia scilicet accidentia disponunt ad formam substantialem, ergo debent recipi in illo subiecto, quod disponunt: non disponunt autem quantitatem, sed materiam; quia forma substantialis non debet recipi in quantitate, sed in sola materia: ergo in materia ipsa, & non in quantitate debent recipi dispositiones. Hoc tamen argumentum reiectum olim in Philosophia vt parum efficax, non enim oportet esse immediate in materia, vt disponant materiam ad talem formam, quia disponere est determinare indifferentiam materiæ: possunt autem determinare etiam causam efficientem ad producendam potius talem formam, quam aliam, licet non sint in causa efficiente: sic possunt determinare causam materialem, vt prorumpat potius in talem formam, licet nõ inhereant immediate materiæ: vtumque enim principium, efficiens & materiale, determinat per exigentiam determinatam, qua exigunt talem formam pro tali subiecto. Quasi dispositiones ipsi sint milites præcedentes ad occupandam arcem Regio nomine: quos sane nõ est necesse ingredi ad ipsam cameram intimam, in qua Rex cubaturus est: sed eo ipso, quod occupent mœnia, portam, & atria, intelligitur iam castrum illud pertinere ad Regem: sic dispositiones, & accidentia sunt veluti milites, quos natura præmittit ad præoccupandam arcem materiæ nomine talis formæ. Ad hoc autem non oportet, quod ingrediantur immediate in entitatem

intimam

Sequeretur species quæ remanent non manere sensibiles.

14. Neque verba consecrationis vera essent.

15. Aliqui probant accidentia non recipi in quantitate, quia sunt dispositiones ad formam.

Hoc argumentum: nõ olim reiectum est.

intimam materiæ, sed eo ipso, quod occupant quantitatem illius materiæ, quæ est quasi exteriorius atrium, intelligitur iam materia illa designata ad talem formam substantialem.

16. Hinc colligitur Obiectio.

Ostenditur disparitas.

Obicit nobis P. Hurtado loco citato, quod non loquamur consequenter, dum in libro de Anima exigimus, quod intellectio recipiatur in eodem subiecto immediato, in quo debet recipi volitio, ad quam disponit; & non exigamus eodem modo, quod dispositio recipiatur immediate in eadē materia, in qua debet recipi forma substantialis, ad quam disponit. Verum differentia est nimis lata: nam intellectio disponit ad volitionem, ostensa bonitate obiecti; vnde non disponitur ad volendum, nisi subiectum, quod cognoscit bonitatem obiecti; debet ergo eadem anima immediate cognoscere, & velle, quia si aliud esset subiectum cognoscens, & aliud volens, sequeretur, quod istud tenderet in incognitum, nec posset ex bonitate, quam non cognoscit, affici ad obiectum. At vero materia non disponitur ostensa sibi bonitate formæ, sed præoccupata (vt dicebam) à satellitibus formæ, qui eo ipso determinat agentem ad introducendam illam formam, quatenus Deus auctor naturæ ad exigentiam talium dispositionum debet dare agenti naturali concursum ad talem formam generandum, & non aliam; ad quod non requiritur dispositiones recipi immediate in materia.

17. Hinc colligitur argumentum ali-quod ad probandam distinctionem quantitatis à substantia, quæ alioquin non ita facile probatur. Ex dictis autē videtur, posse ex hoc mysterio colligi aliquam necessitatem quantitatis distinctæ; quia si argumenta adducta aliquid probant, videtur probare, dari aliquod subiectum commune aliorum accidentium, quæ remanent, in quo ea omnia recipiantur, & vniantur inter se. Alioquin non apparet, quomodo accidentia possint naturaliter à Sacerdote moueri, & quomodo propria grauitate descendant in stomachum, & omnia simul æque grauent, nisi vna, & eadem sit omnium grauitas, qua moueatur subiectum commune omnium, & consequenter omnia illa: hoc autem commune subiectum appellamus quantitatem, media qua recipiuntur alia accidentia in materia.

18. Tertia dubitatio.

Supponitur ex Philosophia.

Tertio dubitari potest, an hæc accidentia in statu separationis deperdant, vel adquirent aliquem modum positium? Suppono ex Philosophia, deperdere inhærentiam ad subiectum, deperdere etiam influxum eductiuum, quo antea conseruabantur dependenter à subiecto; & accipere influxum creatiuum, quo postea conseruantur sine subiecto: hæc enim omnia philosophica sunt, & clara. Illud est difficilius, vtrum accipiant aliquem modum positium perfectiatis seu substantiæ, quo terminentur; sicut substantia est per se positæ per modum positium substantiæ.

19. Probabilissimum est dari quendam modum perfectiatis accidentialis, &c.

Plures negant, quia non est necessarius talis modus; alij tamen affirmant, quos sequuntur Pater Suarez & P. Vasquez in præfenti, propter analogiam quam habent accidentia in statu separationis cum natura substantiali: quare sicut substantia, vt existat per se, exigit modum positium substantialem: sic hæc accidentia in statu separationis, vt connaturaliter sint per se, exigunt modum positium, non substantialem, sed accidentialem, & sibi proportionatam: quæ ratio probabili-

lis est, & ideo dixi hæc partem esse probabiliorē disp. 12. de Incarn. at. sect. 7. n. 94.

Dices, ergo a cidentia, etiam quando sunt in pane, subsistunt partialiter per subsistentiam panis, siquidem separata habent terminum, per quem totaliter subsistunt: sic enim anima rationalis, quæ in statu separationis acquirat modum nouum subsistentiæ, per quem existit per se, antea etiam, quando erat in composito, subsistebat partialiter per subsistentiam totius compositi. Respondetur negando sequelam; quia subsistere partialiter conuenit iis, quæ sunt pars primæ radicis, quæ est in illo supposito: accidentia autem, quando sunt in pane, non sunt pars primæ radicis, sed eam supponunt, vt supra vidi mus: ideo tunc non terminantur partialiter per subsistentiam totius animæ, ma vero rationalis erat pars primæ radicis; ideo etiam in composito subsistit partialiter. Denique, quando accidentia panis sunt in statu separationis, habent modum proprium subsistentiæ; quia pro eo statu separationis sunt prima radix saltem negatiue; quia tamen hoc non habent ex natura sua, ideo non sunt etiam in eo statu substantia, quia non possunt mutare essentiam suam, sed quia imitantur modum essendi substantiæ, ideo accipiunt etiam modum perfectiatis sibi proportionatum similem modo, quem habet substantia. Dixi autem, hæc accidentia in eo statu esse primam radicem saltem negatiue; non sunt enim prima radix determinata positiuè: nam si quæ esset talis, maxime esset temperamentum panis constans ex quatuor qualitatibus, ad quod consequuntur secundæ qualitates: illud tamen temperamentum non est aliquid omnino determinatum, sed aliquo modo vagum, consistens: liquando cum maiori humiditate, & calore, aliquid quando cum minori humiditate, & maiori frigore; & ideo non est prima radix determinata, vt supra diximus: nulla ergo est prima radix determinata aliorum accidentium positiuè, sed negatiue, quatenus in eo statu non habentibilibus primam radicem determinatam; quod sufficit ad hoc, vt imitentur modum essendi substantiæ, & exigant aliquem modum perfectiatis sibi proportionatum.

Mitto sententiam aliorum Thomistarum, qui dicunt accidentia accipere etiam modum existentiam nouum, quia antea existebant per existentiam panis; qua ablata, accipiunt aliam existentiam. Verum hæc sententia procedit ex falsis principiis, quod essentia differat ab existentia, & quod accidentia existant per existentiam substantiæ, quæ late impugnaui in Metaphysica.

SECTIO II.

Quomodo species agere, passive possint; & an ex ipsis aliquid generetur.

Hæc etiam quæstio est fere Physica, in qua singuli iuxta propria principia loquuntur. Ego igitur consequenter ad ea quæ dixi in Philosophia: Dico primo, accidentia hæc habere virtutem naturalem ad effectus accidentales producendos, calorem, v. g. ad calefaciendum, colorem ad productionem speciei intentionalis, &c. quia hos effectus antea adæquate producebant per propriam virtutem. Fateor aliquam esse operationem accidentalem, quæ non potest provenire ab ipsis accidentibus: nempe cum species vini recuperant

perant pristinum frigus: cum enim hæc recuperatio propriæ passionis antea proueniret, vel à substantia vini, vel à generante, aut conseruante ipsam iuxta veriore sententiam, fatendum est, abſente substantia vini, illum effectum prouenire à Deo, qui supplet defectum substantiæ in ordine ad omnes eius operationes ad occultandum mysterium.

23. Aliqui im-mens pro his sententias qualitates occultas.

Reuocatur hæc occultas qualitas.

24.

Succedit Deus primo generanti in-munere conseruandis effectibus.

25. Nec obstat quod supra diximus.

Aliqui ad has operationes, quibus substantiæ reducunt se ad debitum statum, ponunt qualitates occultas, quibus mediis id fiat; sicut etiam in grauibus ad motum deorsum, & in leuibus ad motum sursum. Consequenter autem dicendum est, quando species vini consecrati reducunt se ad pristinum frigus, v. gr. illam operationem proueniri ab ea qualitate occulta, quam habebat vinum, & quæ remanet cum aliis accidentibus vini, & sentitur per operationem illam, quam experimur, cum recuperatur frigus debitum. Verum hæc qualitas occulta difficile creditur, quia vel illa producitur ab ipsa essentia, & conseruatur ab ipsa, vel (vt aliqui volunt) producitur à generante, vt eius defectum suppleat, & restituat, quando oportuerit, passiones, quas generans in prima generatione dedit, & produxit; si dicatur primum, quod fiat ab essentia ipsa, ergo sicut essentia potest producere immediate illam occultam qualitatem, poterit etiam producere, vel restituere sibi suas passiones absque multiplicatione illius qualitatis.

Si vero dicatur secundum, scilicet illam qualitatem occultam produci à generante, vt eius defectum suppleat, & quando necesse fuerit, restituat passiones, contra hoc est, quod supposito, quod in prima productione spectat ad generandam producere passiones; congruentius dicitur postea in absentia generantis pertinere hoc munus ad eam causam, quæ conseruat essentiam. Producitur v. gr. hic aqua ab aliquo agente naturali, quo absente, adhuc perseuerat eadem aqua producta, conseruaturque à Deo, qui gerit vices causæ primo generantis. Sicut ergo Deus successit primo generanti in munere conseruandis effectibus aquæ, sic etiam consequenter dicendum videtur, eundem Deum succedere in munere conseruandis passiones, & eas restituendi, si amittantur. Si enim generans, quia produxit essentiam, debuit producere passiones; quia, qui dat formam, debet dare consequentia ad formam: sic etiam ad causam conseruantem essentiam spectabit conseruare passiones eiusdem essentia: non ergo oportebit addere illam qualitatem occultam ad hoc munus, si in prima productione passiones à generante productæ fuerunt. Concurreret ergo essentia ad restitutionem illarum passionum saltem per exigentiam, qua à Deo conseruante ipsam, perit etiam conseruationem, vel restitutionem suarum passionum: vnde in Eucharistia, in qua non adest essentia panis, & vini, quæ eas passiones producat, vel exigit, fatendum erit, restitui à Deo ad occultandum mysterium.

Nec obstat, quod diximus supra, non debere reduci ad Deum eos effectus, quos experimur in Eucharistia, sed ad ipsas species, quæ idcirco sensibiles sunt. Hoc enim intelligitur, pro vt ibi diximus, de effectibus, qui ab ipsis speciebus apparent fieri, vt calefacere, emittere species ad visum, & sensus, grauitate per propriam grauitatem, &c. qui omnes sunt effectus prouenientes ab acci-

dentibus, & per quos experimur ipsa accidentia, quæ remanent; non vero intelligitur de effectibus, qui non proueniunt ab accidentibus panis, etiam quando adest panis, qualis est restitutio passionum, & generatio alterius substantiæ: hos enim absque inconuenienti possumus tribuere Deo operanti aliquando ad occultandum mysterium, aliquando iuxta debitum naturæ.

Similiter enim fatemur iuxta nostra principia Philosophica, productiones substantiales (si quæ fieri videntur à speciebus) non procedere ab ipsis immediate, sed à solo Deo: quia accidentia vini v. gr. præſente vino, non influunt immediate ad effectus substantiales, sed sola vini substantia; ergo absente substantia, Deus supplet eius defectum in ista productione. Dixi autem (si quæ tales productiones fieri videntur à speciebus) quia forsitan nulla contingit talis productio; panis enim non habet vim ad producendum alium panem, nec vinum aliud vinum, vt dixi disp. 4. Nec apparet, quæ alia mutatio substantialis possit procedere à pane, & vino in exteram materiam, quam oporteat suppleri à Deo.

Petes, dato, quod vinum possit generare formam vini in gutta aquæ admixta, & quod Deus hoc præſter in Eucharistia loco vini, an illa actio Dei sit debita ex natura rei, an solum ad occultandum mysterium? Respondeo, posse dici debitam ex natura rei; quia species consecrata habent vim naturalem ad alterandam materiam aquæ, disponendamque vltima illam ad formam vini: posita autem vltimo dispositione vini, non manet dispositio requisita ad aquam; ergo perit forma aquæ; ergo materiæ vltimo dispositæ debetur forma vini, quam si non potest dare causa secunda, quia non adest, debet dare causa prima, ne maneat materia vltimo disposita ad formam vini sine forma vini.

Dico secundo, species non solum agunt, sed patiuntur sicut antea, nam diuiduntur, condensantur, augentur, remittuntur, &c. Aduerte tamen, debere concedi aliquam mutationem harum fieri à solo Deo, & non ab agentibus extrinsecis, ab iis, qui tenent hæc omnia accidentia esse æque perfecte, & non in quantitate; qui etiam consequenter dicere debent, hæc accidentia, quæ de nouo producuntur, non produci per actionem eductiuam, sed creatiuam, & per consequens à solo Deo ad occultandum mysterium, neque etiam destrui à causis secundis, sed à solo Deo ob eandem rationem. Ex quo etiam fit, frigus hostiæ non expelli formaliter à calore ibi producto, quia cum non habeant subiectum commune, non datur pugna, aut contrarietas, ratione cuius detur formalis expulsio: sed frigus destruitur à Deo ad præſentiam caloris propter impossibilitatem ortam ex decreto Diuino; sicut loquendo de forma ignis, quam hostia consecrata accipit ab igne applicato, concedit plane P. Vasquez disp. 195. num. 32. produci à solo Deo, & non ab igne applicato, de quo postea. Hæc tamen durifuscula sunt, & ostendunt magis probabilitatem communis sententiæ ponentis ea omnia accidentia in quantitate, vt in subiecto immediato. Nam sicut experimur accidentia panis, & vini, quæ remanent, per operationes, quas exercent, dum nos calefaciunt, v. gr. frige faciunt, madefaciunt, &c. sic eadem accidentia experimur per actiones, quas circa ipsa exercemus, dum ea ca-

lesfacimus, frige facimus, liquefacimus, &c. per quas etiam mutationes fiunt nobis sensibiles illæ species: sicut ergo non debemus negare actionem illis accidentibus ob inconuenientia supra adducta; sic nec debemus negare passiones ob eadem inconuenientia. Si enim tu dicis, species vini non calefieri ab igne, quando igni applicantur, sed Deum ad præsentiam ignis producere per actionem creatiuam calorem per se subsistentem, & non unitum cum speciebus vini: dicam etiam ego, manum meam non frige fieri; aut maledicti ab eisdem speciebus, sed Deum ad eorum præsentiam ad occultandum mysterium producere frigus, vel humiditatem in mea manu. Falsum ergo erit species consecratas vini frigore congelari, & igne postea lique fieri: falsum erit, nos concoquere, & digerere stomachi virtute illas, aut stomachum ab ipsis per reactionem repati. Ut quid ergo indigemus spiritibus vitalibus ad eas species concoquendas, si stomachus in eas nihil agit, sed Deus solus ad præsentiam stomachi expellit, seu potius destruit aliquas ex illis qualitibus, & producit alias per actionem creatiuam, nobis interius nihil prorsus agentibus? Hæc certe sunt contra omnium fidelium mentem, qui ideo illas species aliquando in piscina, vel loco humido collocant, vt ab humiditate loci corrumpantur, vel etiam aliquando igne consumunt, vt decenter corrumpantur ab igne, & denique experiuntur, non minus fatigari virtutem actiuam stomachi agendo in eas species, quam circa alium cibum, & porum, in quibus omnibus non putant, se illudi, sed verita esse, quod agunt, & patiuntur, sicut experiuntur, se agere, & pati ab illius speciebus.

29. Illud iam restat examinandum, quod magis controuersum est: quomodo ex speciebus consecratæ generetur alia substantia, v.g. chilus vel vermes? Supponimus, generari aliquam, & nutriti hominem, qui species comedit. Nam licet Guillelmus Parisien. in suo sacramento, referat de duobus Sacerdotibus, qui volentes viuere solis hostiis consecratæ breui tempore mortui sunt: hoc tamen vel ideo fuit, quia solus panis non est sanum alimentum, vel in prænam illorum, qui tantum panis quantitate temere consecrabant, vel historia est apocrypha; vt dicit Argentin. in 4. d. 12. Quæstio ergo est: illa forma substantialis noua ex qua materia educatur?

30. S. Thomas in præsentia artic. 5. refert, & impugnat varias sententias; & ipse tandem videretur docere, formam illam educi ex quantitate accipiente diuinitus virtutem substantiæ; quam sententiam tuentur plures Thomistæ: alij tamen eam impugnant, interpretantes mentem S. Thomæ. Cæterum cuiuscumque sit, videretur difficilis; Primo, quia ex quantitate, & forma vermum non potest resultare vnum ens per se; neque illi erunt vermes, sed monstrum. Secundo, si homo longo tempore viueret solis speciebus consecratæ, iam tandem non esset homo, sed compositum ex anima rationali, & quantitate. Tertio, si post varias transmutationes contingat, illam quantitatem accipere formam panis, & consecratur, non erit valida consecratio; quia illud non erat vere panis, sed forma panis cum quantitate, & mille alia absurda, quæ poteris imaginari.

31. Dico ergo tertio, produci in illo instanti à

Deo materiam primam, quæ subiiciatur generationi substantiali. Hæc est iam communis, & verissima: sicut enim vitantur facile omnia inconuenientia. Dubitatur, quæ materia producat: an eadem, quæ fuerat ante sub forma panis, an alia? Verius videtur, reproduci eandem; non tamen facile redditur ratio connaturalis. Vnica sese offert verisimilis; quia iuxta probabilem sententiam accidentia per suam indiuiduationem exigunt tale subiectum determinatum, & non aliud: ergo hæc numero quantitas, & alia plura accidentia, quæ fuerunt in materia panis, & adhuc perseverant (vt suppono) exigunt illudmet numero subiectum, & non aliud. Adde, licet hæc albedo indifferens sit de se ad hoc, & vel illud subiectum, postulare tamen ex sua natura, postquam est in hoc subiecto, non transire ad aliud: ergo cum hæc accidentia fuerint iam semel in materia, quæ fuit sub forma panis, exigunt connaturaliter, non esse vquam in alia materia, nisi in illa.

Dubitari vltimo potest, à quo agente producat forma substantialis, quæ de nouo introducatur in illam materiam. P. Vasquez in præsentia, cap. 3. docet, produci à solo Deo; quia agens creatum non habet virtutem producendi formam substantialem in materia, quam prius non disposuerit: ergo cum hæc materia tempore antecedenti non fuerit disposita ab agente creato, sed in hoc instanti creatur à Deo, non potest accipere formam substantialem ab agente creato, sed à solo Deo. Verum hæc ratio infirma est; quia hæc materia, licet nunc creetur, præcedit tamen pro aliquo priori cum dispositionis requisitis ad formam ignis (vt suppono.) quare cum sit vltimo disposita, & agens proxime applicatur; non est cur non possit ab eo accipere formam ignis, licet ab eo non acceperit dispositiones.

Petes, de ipsis dispositionibus à quo agente ponantur in materia in hoc vltimo instanti? P. Suarez scilicet. 3. respondet, poni à solo Deo; quia agens creatum nec potest subito disponere materiam, nec producere quantitatem, quæ est passio cœua ipsi materiæ; addit tamen, poni quantitatem in materia per actionem educiuam eiusdem rationis cum actione, qua postea conseruatur dependenter à materia. Hæc doctrina difficilis est quoad secundam partem; quia in illo instanti prius intelligimus, quantitatem, & alias dispositiones existere, quam reproduci materiam: ideo enim reproducitur materia, & definit Christus esse sub speciebus, quia venit dispositio vltima ad formam ignis, v. gr. & tollitur dispositio requisita ad panem; ergo quantitas & alia accidentia non possunt in hoc instanti habere esse dependentem à materia, quia antecedenter ad materiam intelliguntur cum toto suo esse. Cæterum aliunde videretur, quod accidentia illo instanti dependent à materia; nam in hoc instanti sunt in materia, & disponunt eam ad formam ignis: ergo inherant illi.

Respondeo, hanc difficultatem posse duplici modo dissolui. Primo, si dicas, Deum vnire accidentia cum materia, ita vt pro illo primo instanti non pendeant à materia, sed afficiant illam, vt materia sit disposita: sicut anima rationalis pendet a Deo per creationem, & informat materiam sine dependentia. Secundo, dici posset, accidentia non præsupponi ad reproductionem materiam:

Cœloso ten-
tia reprodu-
citur à Deo
pro illo in-
stanti mate-
ria prima
eandem.

Ratio veri-
simili.

32.
Vltimo da-
bitur.
Vasquez.

Sententia
Vasquez
reiciitur.

33.
Quæstio.
Suarez.

Suarez rei-
ciitur.

34.
Hæc diffi-
cultas duplici
modo potest
dissolui.

materiæ; solum enim supponitur, quod tempore antecedenti præcesserint cum penultima dispositione ad ignem, & quod nunc perseveret applicatio agens potens inducere vltimam dispositionem: quo posito, Christus definit esse sub illis accidentibus, & reproducitur materia, & accidentia incipiunt pendere ab illa, & postea introducit vltima dispositio, & tandem forma substantialis: qui modus videtur facilior & magis accommodatus naturis rerum, & consequenter dicendum videtur vltimam dispositionem produci ab agente creato, cum ad productionem illius præsupponatur iam materia cum aliis accidentibus.

Vnde obiter colliges, eodem modo cum proportionem ordinanda esse signa prioris, & posterioris inter permanentiam dispositionum, & permanentiam corporis Christi sub speciebus; quod retigimus supra disp. 6. scilicet. 2. Nam sicut ante reproductionem materiam non præintelligitur corpus Christi iam expulsam, nec vltima dispositio contraria producta, sed solum præcessisse tempore antecedenti dispositionem penultimam, & nunc esse applicatum agens naturale potens introducere vltimam, quibus intellectis, reproducitur materia & expellitur corpus Christi; sic ad hoc, quod corpus Christi perseveret sub speciebus, non debemus intelligere pro priori naturæ, accidentia panis positivè permanere; quia (vt suppono) ea accidentia dependent in conseruari ab ipso corpore Christi in genere causæ efficientis; ergo non possunt intelligi permanere ea accidentia, antequam intelligatur corpus Christi permanens sub illis. Sufficit ergo ad hoc vt corpus Christi permaneat, & influat in ea accidentia, quod pro priori naturæ intelligatur non esse applicatum aliquod agens naturale potens introducere tunc vltimam dispositionem contrariam, & quod pro tempore præcedenti præexistenter dispositiones sufficientes; his enim stantibus, corpus Christi perseverat, conseruans illa accidentia, & permanens sub illis: & sicut, vt reproducatur materia, non præintelligitur positivè vltima dispositio contraria panis, sed debetur ponendi illam; sic, vt corpus Christi non expellatur, sed perseveret sub speciebus, non prærequiritur negatio vltimæ dispositionis contrariæ, sed solum debetur non ponendi illam.

SECTIO III.

Quando, & quomodo accidentia desinant continere Christum Dominum?

36. Certum est, desinere Christum esse sub speciebus, cum ad eum gradum corruptionis perueniunt, vt non essent aptæ continere substantiam panis, nec vini: tunc autem non desinere Christum simpliciter in suo esse, sed quoad esse solum sacramentale; hoc est, quoad munus substantiæ, ac per consequens amittere aliquid intrinsecum, scilicet præsentiam ad spatium; quare hæc desinitio, licet sit mutatio intrinseca in corpore Christi, non est tamen positiva, sed mere negatiua, quia non acquirit de nouo præsentiam, vel quid aliud loco illius, quod amittit. Certum item est, non desinere Christum esse sub speciebus nisi in iis casibus, in quibus desineret substantia panis, vel vini, cuius loco subrogatur est. Quare omnino fatendum est, etiam si species sumantur à peccatore, vel à mure siue iaciantur in lutum, aut

locum sordidum; nec solum dum sunt in ore, sed etiam in stomacho, retinere corpus Christi; quia in omnibus iis locis retinerent formam panis; imo etiam in illo loco sordido possent consecrari; ergo à fortiori retinere consecrationem. Videatur Suarez in præsentia scilicet. 2. & Vasquez disput. 195. cap. 5.

His suppositis, quæ certa sunt, tria sunt difficulta. Primum, casu, quo corpus vel sanguis Christi non esset alibi, nisi in Eucharistia; an corruptis speciebus, desineret simpliciter esse in rerum natura, an vero maneret cum præsentia naturali? Ledesma q. 17. art. 6. dub. 6. dicit primo, quod de corpore Christi tunc fieret secundum diuinam voluntatem: quis dubitat? Dicit secundo, quod rebus vt nunc stantibus, solum desineret accidentaliter. Ego quidem existimo, in primis ex vi præsentis institutionis non posse dari casum, quo saltem materia corporis, & sanguinis Christi non existat alibi cum præsentia naturali, vt dixi disp. 7. scilicet. 8. vbi etiam dixi, admissio, quod potuerit ex vi præsentis institutionis fieri consecratio, etiam si in sua præsentia naturali corpus Christi esset redactum ad cineres, vel sanguis esset corruptus; in eo casu per consecrationem producendam de nouo organizationem aliquam corporis Christi, & formam substantialem sanguinis eius: & per consequens, corruptis speciebus, desineret etiam esse illa organizatio corporis, & forma substantialis sanguinis, materia vero non desineret simpliciter esse, sed desineret esse sub speciebus, & desineret habere illam organizationem, vel illam formam sanguinis. Ratio est, quia illa materia in suo esse conseruabatur independentem à speciebus, & à verbis consecrationis; ergo maneret cum suo esse, sicut antea: at vero organizatio, & forma sanguinis, sicut acceperant suum esse dependentem à speciebus, ita, corruptis speciebus, illud amitterent.

Dices, licet in prima productione habuerint illam dependentiam à speciebus organizatio, & forma sanguinis, cæterum postquam semel productæ sunt, non videntur connaturale, quod priuenter existant, sicut forma equi, licet in primo fieri pendeat à generante, postea tamen conseruatur à solo Deo etiam in absentia generantis. Sed contra; quia organizatio illa repugnat semper cum alio temperamento cineris, v. gr. existenti tunc temporis in eadem materia, vt suppono, & forma sanguinis repugnat cum alia forma substantiali existenti tunc in eadem materia; ergo conseruatio illius formæ seu organizationis non duraret nisi quantum opus esset ad veritatem verborum, vt-pote quæ essent violenta, & contra exigentiam alterius formæ, & accidentium, quæ essent in eodem subiecto: ergo corruptis speciebus, deberent desinere esse simpliciter.

Opponunt nobis in hoc in consequentiam aliqui Theologi Salmanticenses; quia, si propter repugnantiam vnus formæ cum alia deberet tunc destrui organizatio corporis, vel forma sanguinis, quæ fuerat producta per consecrationem; ergo propter eandem repugnantiam debuisset prius destrui forma cinerum, vel quæ prius erat in materia repugnans cum ea, quæ poneretur ex vi consecrationis: non est enim maior ratio, cur propter formam illam cinerum, v. gr. destruat formam sanguinis, quam propter formam sanguinis productam ex vi verborum destrueretur forma

37.
Tria diffi-
cilia.

Primum est.

Ledesma.

38.
Instabit.

Respondeo.

39.
Obicitur.

forma cinerum repugnans cum forma sanguinis: ergo, vel non debet destrui forma sanguinis propter eam repugnantiam, vel propter eam debuit prius destrui forma cinerum.

40. *Respondet.*

Respondet tamen, in hoc non esse inconsequentiam; nam licet repugnantia naturalis æqualis sit, & mutua inter illas formas; nos tamen loquimur, supposita institutione huius sacramenti, ex vi cuius certum est, Deum voluisse operari omnia, quæ necessaria sint ad occultandum hoc mysterium, quod per antonomasiam appellatur *mysterium fidei*; atque ideo arcanum, & occultum: Quid autem magis necessarium ad occultandum mysterium, quam non alterare, aut immutare materiam Christi in sua præsentia, & statu naturali, quem haberet? Sic enim combusto Christi corpore, & redacto in cineres, consecraret Sacerdos hostiam, & statim ex vi consecrationis cineres illi amitterent formam cinerum, & acquirerent organizationem humanam; quam materia illa acquisisset sub speciebus panis, manifesta fieret omnibus virtus; & veritas consecrationis, quam tamen Deus voluit esse occultum, & percipi sola fide. Postquam vero corrumpentur species hostiæ consecratae, & desineret esse sub illis corpus Christi, nihil iam obstaret, vt repugnantia inter illas duas formas fortiretur effectum, antea enim neutra destrui poterat: non quidem organizatio humana propter veritatem verborum consecrationis, neque etiam causa cinerum propter occultationem mysterij; at vero corruptis speciebus panis, cessaret prior ratio veritatis verborum; & ideo destrueretur illa forma, quæ prius conseruabatur, non obstante illa repugnantia, propter verborum veritatem; non est ergo eadem ratio adæquata conseruandi eam organizationem, corruptis speciebus, quæ fuerat conseruandi formam cinerum post consecrationem, vt constat ex dictis.

41. *Dubitatur secundo. S. Thom.*

Secundo dubitatur, an per commixionem specierum consecratarum cum aliis rebus, v. gr. cum alio vino non consecrato, deperdat consecratio, & præsentia Christi. De quo agit S. Thomas artic. 8. & eius doctrina communiter non solum difficilis, sed minus probabilis reputatur: docet enim per huiusmodi commixionem, siue vina sint eiusdem, siue diuersæ speciei, deperdi consecrationem. Contrariam tamen sententiam communiter docent Recentiores; nisi tanta sit vini aduenientis diuersitas, vt sufficeret ad destruendam substantiam vini consecrati. Videatur Suarez, & Vasquez in præsentia, qui plures referunt. Probatur hæc communis sententia, quia per illam commixionem non deperditur id, quod requiritur, vt species consecratae maneant eadem numero, licet in plures particulas separata: sicut ergo per diuisionem specierum consecratarum in plures particulas non deperditur consecratio, ita nec per admixionem. Confirmatur ex Innocentio tertio in c. *Cum Martha*. de celebratione Missarum; vbi docet, si aliud vinum infundatur speciebus consecratis, manere quidem mixtum speciebus consecratis, non tamen consecratum quoad partem de nouo infusam. Item ex Ordine Romano antiquo, cap. 4. iubetur, species consecratas misceri cum alio vino, vt ex illo totus populus possit accipere, & sanctificari; ergo non amittitur consecratio per illam mixtionem; alioquin non liceret talis mixtio. Possit tamen probabilis videri

Communis sententia.

Probatur.

Innocent. 3. *Confirmatur.*

Ord. Rom.

sententia S. Thomæ, si supponatur vinum habere minimum naturale: vt plures concedunt; quia posito, quod vinum adueniens miscetur per minutissimas partes cum speciebus consecratis, cum partes sint tenuissimæ, probabile est, manere omnes, vel plures partes consecratas diuisas inter se in partes minores minimis: & per consequens sub singulis non posse manere sanguinem Christi, quia in minori minimo seorsim posito non retinetur consecratio, vt diximus supra *disp. 4. sect. 6.* Quod autem illæ particule coniunctæ sint aliis partibus vini, non videtur referre, quia dimidium minimi sicut non potest accipere, ita nec retinere consecrationem, etiam si vnatur actum cum aliis partibus non consecratis; quia illa dimidia pars non diceretur species vini, cum non esset adæquate sufficiens ad conseruandum vinum; quare nec erit sufficiens ad continendum adæquate sanguinem Christi; ergo cum per mixtionem diuidantur partes specierum in minores minimis, nulla illarum erit sufficiens ad continendum sanguinem Christi, licet vniantur cum aliis partibus non consecratis.

Hoc tamen non sufficit ad illam sententiam tuendam. Et in primis, supposita veriori sententia Philosophica; quod in pane, & vino non dicitur ea minima, non est difficultas. Admissa tamen sententia contraria, adhuc non possumus dicere, quod per mixtionem specierum consecratarum cum vino non consecrato perdat omnino consecratio, & desinant continere sanguinem Christi. Vidimus enim supra *disp. 4. sect. 6.* fatendum omnino esse, posse Christi sanguinem contineri in minori minimo specierum vini, quod tamen continuum sit cum accidentibus alterius vini non consecrati, vbi adduximus inconuenientia, quæ ex opposito sequerentur, nec oportet hic ea repetere; siue ergo dentur ea minima, siue non dentur, admixtio mera non tollit consecrationem specierum.

Maior est difficultas, quando miscerentur species consecratae cum alio vino diuerso. In eo enim casu aliqui supponunt pro certo, deperdi consecrationem, si vinum, cui miscetur, potentius sit: tandiu enim debet solum manere sanguis Christi sub speciebus, quandiu solum maneret sub illis ea substantia vini, quæ in ipsum conuersa fuit: sed aduenientem mixtionem cum vino diuerso potentiori, iam non maneret substantia prioris vini, sed, illa corrupta, generaretur aliud vinum diuersum per introductionem nouæ formæ substantialis in illam materiam; ergo non debet in eo casu manere amplius sanguis Christi sub illius speciebus; sed noua substantia vini diuersi de nouo per actionem potentioris vini genita. Vnde aliqui inferunt, si vinum album, & rubrum (provt nonnulli volunt) specie substantiali differunt, non licet Sacerdoti, qui consecrauit in vino albo, purificare calicem cum vino rubro, quia exponeret se manifesto periculo corrupendi illas species consecratas, quæ adhuc adherent calici: cum enim sit longe maior quantitas vini infusi ad purificationem, quam gutta illæ consecratae, quæ relictae erant in calice; necesse erit, vt vinum illud rubrum agat in species consecratas; & corruptis illis, introducet sub eis substantiam vini rubri; atque ideo ante sumptionem purificationis corrumpentur magna ex parte species consecratae. Denique addunt nonnulli, hanc doctrinam

42.

Hoc tamen fati esse non videtur.

43.

Difficultas alia manet.

nam non solum habere locum, quando mixtio fit cum vino alterius speciei, sed etiam cum vino eiusdem speciei: potest enim contingere intra eandem speciem tanta dissimilitudo, & diuersitas individualis, vt possit vnum indiuiduum agere in aliud vsque ad ablationem debiti temperamenti, & corruptionem substantialem. Cur enim non poterit per suam indiuiduationem exigere tale vel tale temperamentum diuersum ab alio indiuiduo?

44. *Quid conueniat dicitur sit.*

Consequenter tamen contrarium dicendum videtur, scilicet per mixtionem specierum cum alio vino siue specie, siue numero diuerso, siue potentiori, siue debiliori, consecrationem non perdi. Et quidem, si verum est id, quod diximus supra *disp. 4. sect. 3.* vinum extra vnam non habere virtutem ad producendum aliud vinum, sed illud debere produci ad virtutem nutritiuam, sicut sanguis non potest produci, nisi ad virtutem animalis, quæ residet in iecore, vel alibi; consequens erit, quod quantumuis miscerentur species cum vino potentiori, & diuersæ speciei, non fiet generatio substantialis nouæ partis vini, cum non adsit potentia nutritiuam vnam, quæ sola potest ex alimento, & succo per venulas attracto generare verum multum, & vinum.

45. *Quod celebratio probatur.*

Deinde, quidquid de hoc sit, & dato, quod vnum vinum possit agere in aliud vt conuertat illud in vinum alterius rationis, vel speciei substantialis; adhuc non videtur concedendum, quod sanguis Christi desinat propter hoc esse sub speciebus semel consecratis, quamdiu illæ apertæ sunt ad continendam substantiam vini. Quod quidem à posteriori colligi videtur clare ex sensu fidelium. Si enim aliquis ante consecrationem miscerit vinum album, & rubrum in calice, & statim illud totum consecret, contingere potest, vt quia breuissimo illo tempore non potuit vinum robustius agere, quantum poterat in vinum debilius, perseveret adhuc alteratio, & actio illa aliquandiu post consecrationem, atque ideo species vini rubri, verbi gratia, pergant agendo in species vini albi, & aliquam partem disponant ad receptionem formæ vini albi, & tamen nemo dicit, post aliquantulum mortuæ iam non esse in illo calice solum sanguinem Christi, sed ex parte esse vinum, cum prius totum illud poculum consecratum fuerit; ergo alteratio illa specierum, quæ non reddit illas ineptas ad continendam substantiam vini, non intelligitur sufficiens, vt desinant continere sanguinem Christi.

46.

Idem argumentum fieri potest de aqua mixta vino ante consecrationem: nam, posita sententia probabiliori, quod etiam si non præconuersa sit in vinum, conuertitur cum vino in sanguinem Christi, & posito, quod possit vere conuerti in vinum, contingere potest, vt tempore consecrationis nondum fuerit conuersa in vinum, sed mixta cum vino conuertatur in sanguinem Christi, postea vero continuata actione specierum vini, species aquæ disponantur ad formam vini, nemo autem dicit, quod postquam conuersa fuit aqua in sanguinem Christi, desinant postea continere illum eius species, eo quod factæ fuerint species vini, & per consequens, quod iam non sit ibi sola substantia sanguinis Christi, sicut erat prius: ergo à fortiori per actionem vini potentioris non creditur desinere sanguis Christi sub speciebus vini conse-

cratis: minor enim mutatio, & alteratio interuenit, quando species vini debiliores, sunt species vini potentioris, quam quando species aquæ sunt species vini.

Secundo, colligi hoc ipsum potest, quia si ea alteratio specierum sufficeret ad tollendam consecrationem, debuisset vtrique Ecclesia præcauere illud periculum, & mouere, ac præcipere, ne prima saltem purificatio calicis fieret cum vino alterius rationis, aut robustiori, quam fuisset illud, quod fuerat prius consecratum, ne species relictae in calice corrumpentur: potest enim contingere, vt, deficiente interim illo vino, quod est in ampulla, afferatur ex alio vino ad purificandum calicem; de quo nemo adhuc scrupulum habuit conscientia, nec Ecclesia curauit, sed solum, quod calix, infuso vino, purificetur, solum præscribens vinum, quodcumque illud sit. Certum autem est sacerdotibus præsertim Theologicis subtilitatibus non instructos, audito illo præcepto Ecclesiæ, non curaturos de hoc, vel illo vino; ergo signum est, neque Ecclesiam curasse de illo periculo; alioquin debuisset Sacerdotes aliquomodo præmonere.

Ratio denique à priori ea est, quia sanguis Christi continetur sub speciebus, quandiu eius contentia significata est per verba: sensus autem verborum non est, quod sanguis Christi continetur sub illis accidentibus solum loco illius numero substantiæ, quæ tunc erat, aut solum, quandiu illa numero substantia fuisset sub illis; sed sensus est, sanguinem Christi esse substantiam illius poculi, illius inquam poculi, quamdiu moraliter manet illud poculum, hoc est, sanguinem Christi esse sub accidentibus illius poculi, quamdiu moraliter manent illa accidentia: ergo ad veritatem verborum oportet quod maneat sanguis Christi, quamdiu illa accidentia possent continere substantiam vini. Probatur consequentia: quia quamdiu illa accidentia possunt continere substantiam vini, non variantur moraliter in ordine ad vsus humanos magis, quam vnum vinum variatur ab alio: non est autem diuersitas moralis inter hoc & illud vinum etiam admisso, quod sit diuersitas specifica physica; ergo neque ipsa accidentia alterata sunt moraliter à se ipsis, eo quod disponant ad aliam formam vini physice diuersam.

Confirmatur & explicatur primo, quia Christus præscribens substantiam huius sacramenti dixit etiam: *hoc facite in meam commemorationem*. Per illud autem, *hoc*, non alligauit Sacerdotes ad consecrandum in vino albo, vel rubro in quo ipse consecrauit, sed ad consecrandum poculum, quod moraliter in ordine ad vsus humanos non differret ab illo; ergo eodem modo dicens: *hic est calix sanguinis mei*, &c. non alligauit continentiam sanguinis sui ad illa accidentia; ita vt facta qualibet alteratione, non continerent illum; sed ad illa accidentia, quamdiu moraliter durarent in eodem statu in ordine ad vsus humanos: reputabitur autem idem status accidentium, quamdiu sunt apta ad continendum vinum; sicut reputatur idem poculum in ordine ad vsus humanos quod sit ex vino quodcumque, & qualecumque illud sit.

Confirmatur secundo, quia verba Christi debuerunt esse vera in eo sensu, in quo similia verba dicuntur communiter ab hominibus: si autem aliquis

47. *Secundo hoc ipsum colligitur.*

48. *Ratio à priori.*

49. *Confirmatur primo.*

50. *Confirmatur secundo.*

aliquis de poculo diceret: hoc est vinum; ad veritatem eorum verborum requiritur, quod tamdiu sit vinum, quamdiu accidentia illa non alterentur ad aliam formam, quæ non sit forma vini; atque ideo, quod posita mixtione cum alio vino, adhuc maneat vinum: similiter si dictum fuisset: hoc est lac, requiritur quod maneat lac, etiamsi misceatur cum alio lacte meliori, dummodo non alterentur accidentia ad aliam formam, quæ non sit lactis: ergo cum sanguis Christi succedat loco vini: tamdiu requiritur continentia sanguinis ad veritatem illorum verborum, quamdiu requireretur continentia vini, si dictum fuisset: hoc est vinum: scilicet, quamdiu non alterantur species sufficientes ad recipiendam aliam formam diuersam diuersitate morali, & in ordine ad vsus humanos.

§ 1. Quæstionum.

Petes primo, an, quando continuantur species consecrata cum vino non consecrato, sit sanguis Christi in puncto continuatio vniuersæ quantitatis; non enim apparet maior ratio de substantia vini, quam de sanguine Christi; cum illud indiuisibile sit commune vtrique parti; ponere autem vtramque substantiam simul ibi, non videtur tutum. Respondeo, in sententia ponente continuum constare ex indiuisibilibus finitis, & immediatis, nulla est difficultas; quia per continuationem non resultat aliquod indiuisibile continuatum de nouo, sed vniuntur duo indiuisibilia immediata, quorum alterum continet Christum, alterum substantiam vini. In sententia vero communi componente continuum ex partibus diuisibilibus in infinitum, iam diximus supra Disp. 8. sect. 3. magis consequenter, & minus difficile negari omnia eiusmodi indiuisibilia, & consequenter sanguis Christi non erit in puncto continuatio vtrarumque specierum; quia nullum est tale punctum, sed erit sub parte specierum consecrata, vinum autem erit sub parte immediata non consecrata.

§ 2. Quæstionum alterarum.

Petes secundo, quid faciendum de vino, cui admiscetur gutta aliqua specierum consecrata? Suarez cum aliis dicit esse separandum ad vsus sacros. Hoc tamen videtur durum: quid enim, si caderet supra stagnum integrum vini? præsertim quod tunc singuli bibentes non exponunt se periculo probabili bibendi sanguinem Christi.

§ 3. Tertium dubium.

Tertia dubitatio esse potest, vtrum, quando miraculose apparet caro, vel puer in Eucharistia, censetur desinere Christus sub speciebus? De quo agit S. Thomas q. præcedenti art. 8. Ratio autem dubitandi est, quia iam non videntur manere species panis; ergo eo ipso cessat præsentia Sacramentalis Christi. Communis tamen sententia cum S. Thoma affirmat, manere adhuc Christum. Neque enim credibile est, miracula ad ostendendam veritatem præsentia Christi in hoc Sacramento destruere ipsam præsentiam tunc, quando maxime videtur Christus ostendere se præsentem. Dicendum ergo est, licet species aliquando immutentur per huiusmodi apparitiones quoad colorem, vel figuram: non tamen amittere temperamentum requisitum ad formam panis; quo stante, non desinit præsentia Sacramentalis, quantumuis immutentur exterius species illæ, siue per breue, siue per longum tempus.

§ 4. Aliud dubium.

Ad complementum huius quæstionis restare videtur dubium physicum, quanto tempore du-

rent species sacramentales in stomacho, antequam corrumpantur ita, vt non possint iam amplius continere corpus, aut sanguinem Christi. Quod quidem magis ad Medicos spectat, qui magis perspectam habent virtutem concoctricem, & vires caloris nostri: vtilis tamen, & aliquando necessaria est Theologo noticia aliqua huius dubij, quod non raro ad praxim deferuire potest, v.g. pro obligatione præcauendi, aut impediendi vomitum, & aliis similibus. Ego certe peritissimos in hac Romæ vrbe Medicos consului, & post rem diu, & accurate cogitatum, perdoctus vir, & clarissimus Medicus Ioannes Manelphus in Romana Sapientia Academia publicus Philosophia Professor censuit, particulam communem, quæ laicis de communionem dari solet, regulariter, & de mediocri stomacho loquendo, alterari, & corrumpi in horæ minuto, hoc est, in sexagesima horæ parte; quod multis argumentis probare conatus est. Præsertim, quia iuxta Medicorum placitum, calor naturalis singulis horis duas vncias cibi solidi potest consumere, vt resoluat Marsilius Cagnatus lib. 1. de sanitate tuenda, cap. 18. & probat ex vsu veterum, qui die vna 48. vncias cibi solidi sumere solebant, vt singulis horis duæ vnciæ correspondent, quas vna hora stomachus potest concoquere; sicut certo spatio temporis certa etiam frumenti mensura pistrino molitur. Facta ergo proportione, & comparatione illius particulæ ad duas vncias, quarum non est sexagesima pars, videtur, quod in vno minuto consumpta sit. Adde exemplum externæ coctionis; nam si hostia illa in olla aquæ ebullientis ponatur; statim alteratur, & consumitur: ergo calor animalis, qui potentior videtur esse ad substantialem mutationem, poterit eadem facilitate, & breuitate species transmutare. Hæc ille, cuius sententia alij ferè accesserunt. Vnde loquendo de Sacerdote, qui maiorem hostiam accipit, & vini species, dicebant, in femiquadrante horæ species non continere amplius corpus, & sanguinem Christi. Quam doctrinam si quis ad quadrantem velit extendere, videtur iam extra omne prorsus dubium, aut periculum se constituere.

DISPUTAT. XI.

De forma Sacramenti Eucharistiæ.

SECTIO I. An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, vt fiat consecratio.

SECTIO II. Soluuntur aliqua obiectioes contra præcedentem doctrinam.

SECTIO III. Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi.

SECTIO IV. De verbis necessariis ad consecrationem calicis.

SECTIO V. An verba consecrationis dicantur recitative, an vero enunciativè.

SECTIO VI. Vtrum verba sint vera de presenti in toto rigore, & pro quo instanti?

SECTIO

SECTIO VII. Quid significant Pronomina, hoc, & hic, posita in verbis consecrationis?

SECTIO VIII. Vtrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia?

Postquam diximus de materia, restat breuiter nunc dicere de forma huius Sacramenti, quam Disp. 1. diximus esse etiam eius partem intrinsecam, & non solum formam extrinsecam. Suppono itaque, in hac disputatione, verba consecrationis esse formam huius Sacramenti, & quidem non extrinsecam, sed intrinsecè illud componentem. Suppono item cum communi sententia Theologorum, Christum Dominum consecrasse iisdem verbis, quibus nos docuit consecrare, vt satis indicatur in Florentino, in Decreto Eugenij, & Tridentino sess. 13. c. 1. & in cap. Cum Marthe. de celebratione Missarum; & à sanctis Patribus passim. An vero Christus consecrauerit benedictione, vel gratiarum actione; an vero illa fuerint actiones diuersæ à consecratione? quæstio est mere textualis. Denique, quid significetur per hoc in verbis consecrationis, diximus quod satis est Disp. 1. agentes de natura huius conuersionis, & dicemus sect. 7.

SECTIO I.

An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, vt fiat consecratio?

Ratio dubitandi tota oritur ex ritu celebrandi, quem seruat Ecclesia Græca, pro cuius explanatione propono hoc dubium, nam de re ipsa, & veritate communis doctrinæ, optime agunt Card. Bellarm. lib. 4. de Eucharistia, c. 12. & sequentibus; P. Suarez in præfati Disp. 5. sect. 3. qui ex Conciliis, & Patribus late probant, statim post prolationem illorum verborum: Hoc est corpus meum, &c. fieri consecrationem: solum ergo ingerit difficultatem vsus Ecclesiæ Græcæ, vbi Sacerdos post verba consecrationis prolata, videtur deprecari Deum, vt conuertat panem, & vinum in corpus & sanguinem Christi. Sic enim dicit: Emitte spiritum tuum, & fac hunc panem pretiosum corpus Christi tui; quod vero in hoc calice est, pretiosum sanguinem Christi tui, &c. quæ verba in Liturgiis B. Iacobi Apostoli, & Sanctorum Basilij, & Chrysostomi habentur; imo & in Missa Clementis Romani, vt ipse refert in Constitutionibus Apostolicis lib. 8. c. 17. ex quibus videtur aperte colligi, non fuisse factam conuersionem per verba priora, donec per inuocationem Sancti Spiritus perficiatur.

Propter hæc aliqui Græci tenuerunt illam sententiam, inter quos fuit Nicolaus Cabasilas in expositione Liturgiæ c. 29. & 30. qui habetur tom. 4. Bibliothecæ. Marcus Episcopus Ephesinus lib. de verbis Consecrationis; & Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in censura Lutheranae doctrinæ c. 10. Imo Cabasilas, vbi supra, conatur in hunc eundem sensum adducere Sacerdotes Latinos, eo quod post verba consecrationis petant, vt Deus iubeat hæc, quæ in altari sunt, perferri per sanctum Angelum suum in sublime altare suum, hoc est (inquit) in corpus Christi, in quod censent nondum esse conuersum panem propositum.

Huic difficultati varis solutiones adhibentur P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

à Theologis, quas breuiter commemorabimus. Respondent aliqui, aliter Deum pepigisse cum Græca Ecclesia, aliter cū Latina, vt apud Græcos non conficiatur Eucharistia, nisi adhibitis etiam illis precibus; apud Latinos vero conficiatur ante preces. Hanc solutionem, suppresso Auctorum nomine, refert P. Salmeron tom. 9. in Euangel. tract. 13. & Salmeron. eam merito reicit vt temerariam, & periculosam.

Secundo dicunt alij, teste Bessarione lib. de verbis consecrationis, ea verba locum mutasse in Liturgia: prius enim non nisi ante verba consecrationis dicebantur; postea vero in alium locum transposita fuisse: sed hæc etiam solutio caret fundamento. Ita enim legunt eo ordine in antiquissimis Liturgiis, & eodem ordine explicatur à Germano Patriarcha, qui fuit tempore septimæ Synodi in mystica contemplatione, quæ habetur in 4. tom. Bibliothecæ sacræ; & ipsi Græci in Concilio Florentino confessi sunt, se illum ritum seruare, quem à Patribus acceperant.

Tertia solutio est, illa verba non tam proferri in sensu deprecatorio, quam gratulatorio; sicut Tertium solutum petimus, vt Deus sit infinite beatus, & gloriosus, quasi explicantes nostrum affectum, & gaudium de illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis dura, quia in hoc sensu possemus etiam petere in Missa, quod fieret incarnatio, vel quod Christus ex mortuis resurgeret, & alia similia, quæ non possent prudenter postulari.

Quarta explicatio est, his verbis non peti, quod denuo conficiatur Sacramentum, sed quod permaneat Christus in illo; non quia necessarium sit hoc petere, aut quia dubitentur de perseverantia Christi sub speciebus, sed vt explicetur affectus; sicut nunc ante consecrationem petimus, vt illa oblatio fiat corpus Christi; non quia dubitemus de efficacia verborum ad illud operandum; & sicut Christus Mar. 5. dixit mulieri iam prius sanate: Va de in pace, & esto sana à plaga tua; vt ostenderet suum beneplacitum in sanitate iam concessa. Hanc solutionem refert ex Gentiano P. Suarez in præfati, & eam non improbat; insinuat etiam P. Salmeron vbi supra, & probatur à Bessarione, & aliis. Ceterum eam merito impugnat P. Vasquez in præfati Disp. 197. c. 4. nam sine aperta verborum violentia intelligi non potest, quomodo oratio fiat pro perseverantia effectus omnino necessarij, & de quo non est vlla ratio timendi, vel dubitandi. Nec exempla adducta id probant; non primum, quia licet non timeamus de efficacia verborum ad consecrationem, possumus tamen timere ex parte nostra, ne fortasse non debito modo proferantur verba ad effectum habendum, ideo petimus à Deo, vt fiat effectus consecrationis. Non item secundum; quia verba illa Christi, Esto sana à plaga tua, potuerunt causare conseruationem sanitatis, quæ non necessario sequebatur ex primo effectu. Deinde potuerunt ea verba proferri per modum cuiusdam congratulationis, non per modum orationis, vel imperij; sic enim dicere solemus, quando audimus aliquem factum esse Episcopum: sit vtiq; ipse Episcopus, quod idem est ac dicere: placet mihi, quod sit factus Episcopus. Ceterum orare pro effectu iam facto, & omnino certo numquam solemus.

Quinta solutio est, illa verba, licet dicantur post consecrationem, referri tamen ad tempus præcedens, quia non possunt opportune dici, ante, & dicebatur, vt huius mysterij confessio petatur etiam à Spiritu sancto eius operatore; ideo petitur postea. Hæc etiam est Bessarionis, sed durissima; non enim

enim nisi impropiissime peti potest, quod iam factum est, & facti esse scitur sine vlla hæsitacione. Sexta solutio, & magis communis est, ibi non peti, quod ille panis fiat corpus Christi naturale, sed corpus Christi mysticum; hoc est, quod proficit fidelibus illud sumentibus ad vocationem & sanctitatem: itaque, quando dicitur, vt panis fiat nobis corpus Christi, debet intelligi, fiat nobis corpus mysticum, seu faciat nos esse vnum corpus mysticum Christi. Hanc solutionem refert etiam ex Salmeron. Bessarione P. Salmeron, & eam videtur probare; in eademque conuincit P. Suarez vbi supra. Sed reuera non satisfacit, quia detorquet verba clara ad sensum valde impropium; & licet de corpore vtcumque posset tolerari, de sanguine non videtur nisi impropiissime, quomodo petatur, calicem illum fieri sanguinem pretiosum Christi, si de vero Christi sanguine non loquatur.

10. Mihi res hæc clarior apparet, quam vt tot solutionibus indigeat, & quæ ex ipsius contextus verbis verum, & legitimum sensum ostendit: scilicet non peti vilo modo illum panem fieri corpus, & calicem sanguinem Christi, nec verum nec mysticum, sed sensum esse, illum panem, hoc est, corpus, & illum calicem, hoc est sanguinem Christi, fieri nobis in salutem, & remissionem peccatorum; ita vt li corpus, & sanguis, non sint ex parte prædicati, sed ex parte subiecti seu appositivæ, vt dicunt Grammatici. Hunc sensum videtur approbare P. Vasquez vbi supra, licet illum non deducat ex verbis ipsi, ex quibus tamen, & eorum legitima constructione videtur mihi omnino deducendus; nec aliud voluisse Iacobum, Basilium, & reliquos Liturgiarum Auctores.

11. Probatur hoc in primis ex Missa Æthiopum, quæ habetur in 4. tom. Biblioth. & credibile est, fuisse compositam ab Apostolis, vel ab eorum discipulis: ij ergo post verba item consecrationis habent similem orationem his verbis clarius significantibus prædictum sensum: Oramus te, Domine, vt mittas Spiritum sanctum super hunc panem, & hunc calicem; videlicet corpus, & sanguinem Domini, & seruatoris nostri Iesu Christi in secula seculorum, Amen. Tribue simul omnibus ex eo sumentibus, vt fiat eis ad sanctificationem, & plenitudinem Spiritus sancti, &c. Hæc verba fere sunt eadem cum iis, quæ sunt in aliis Liturgiis, solumque differunt in eo quod magis explicant nostrum sensum, dum petunt super hunc panem, videlicet, corpus Christi descendere Spiritum sanctum. Non ergo est dubium, quin idem fuerit sensus in aliis Liturgiis, quæ eodem tempore, & à coapostolis compositæ sunt.

12. Videamus nunc verba Iacobi in sua Liturgia, an hunc sensum proprie possint habere. Ipsum verba Iacobi. Liturgia S. Iacobi. (inquit) Spiritum tuum sanctissimum demitte nunc quoque in nos, & in hac dona sancta propostia, vt superueniens sancta, & bona, & gloriosa sua presentia sanctificet, & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi tui. (Populus respondet, Amen) & calicem hunc pretiosum sanguinem Christi tui. (Populus respondet, Amen) vt sit omnibus ex his sumentibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, &c. Sensus horum verborum est idem, qui præcedentium; non petere, vt panis fiat corpus Christi, sed vt panis, qui est corpus Christi, & calix, qui est sanguis, fiat accipientibus in remissionem peccatorum, &c. non enim finitur sensus, vsque ad finem totius petitionis. Nec obstat, quod interponatur illa particula, Amen; quod videtur

denotare ibi finitam esse aliquam petitionem, cui respondet populus, Amen; quæ fuit fortasse occasio errandi, & cogitandi ibi terminari aliquam petitionem. Hoc, iuquam, non obstat, quia illa particula Amen, ibi non est signum petitionis, sed fidei; populus enim audiens panem appellari corpus Christi, & calicem appellari sanguinem; respondet vtrobique Amen, quasi dicat: ita est, ita credimus; interrumpendo orationem Sacerdotis per illam parenthesisem, postea vero continuat Sacerdos suam deprecationem petens, vt ille panis, hoc est, corpus Christi, & calix, hoc est, sanguis, sit in salutem, & remissionem, &c. Quod autem iste sit sensus huius particula Amen, constat ex iisdem Liturgiis: nam statim ac Sacerdos profert verba consecrationis, & dicit, Hoc est corpus meum (respondet Populus, Amen.) & in Missa Æthiopum explicatur clarius, clamat enim populus statim, Amen, Amen, Amen; credimus, & confidimus, & laudamus te, ô Domine Deus noster: hoc vere corpus tuum est: & post consecrationem calicis eodem modo respondet populus, Amen, Amen, Amen, credimus, &c. Et postea profertur Sacerdos verba Christi dicens: Quoties, hoc feceritis, in mei commemorationem facietis: vbi vides, illud Amen interponi etiam inter verba Christi à Sacerdote prolata ad protestandam fidem de præsentia corporis, & sanguinis Christi. In quo sensu S. Leo Papa Serm. 6. de ieiunio septimi mensis dixit: Frustra ab illis respondetur, Amen, qui non credunt, adesse vere corpus, & sanguinem Domini. In hoc ergo eodem sensu populus respondebat, Amen; quando audiebat panem appellari corpus Christi in illis precibus sequentibus, non vt annueret petitioni, sed vt protestaretur fidem de præsentia corporis Christi, interrumpendo orationem Sacerdotis, quæ nondum habebat sensum perfectum.

Hinc etiam intelliguntur verba similia, quæ habentur in Liturgia S. Basilij hoc modo: Supplices te rogamus, veniat sanctus tuus Spiritus super nos, & super hac, qua propostimus, dona, ac sanctificet ipsa. Domine exaudi me. Populus respondet, Kyrie eleison (ecce iterum populus interrumpit orationem Sacerdotis, ipse vero profertur) & efficiat (vel, prout alij fortasse melius vertunt, ostendat) panem istum corpus gloriosum Domini Dei nostri Iesu Christi, corpus caleste, corpus vita efficiens, corpus pretiosum, in expiationem culpæ, & remissionem peccatorum, vitamque æternam iis, qui accipiunt, Amen. Et eodem modo continuat de calice, petens, vt calix ille sanguis Iesu Christi ostendatur, vel fiat sanguis in expiationem culpæ, &c. Eodem modo loquitur S. Clemens Romanus vbi supra, vbi petit his verbis, Et mittas sanctum Spiritum tuum super hoc sacrificium, vt ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, vt, qui e a percipiunt, confirmentur in pietate, &c. non petit, vt faciat, sed vt ostendat per effectum. Confirmatur hoc ipsum ex Missa nostra Latina, vbi similis fere oratio habebatur post fractionem hostiæ, ante vltimam correctionem Missalis his verbis, Fiat commixtio, & consecratio corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi accipientibus nobis in vitam æternam. Vbi etiam apparebat peti, fieri consecrationem, sed re vera non petebatur, sed quod consecratio fieret in vitam æternam, & ideo mutata fuerunt illa verba ad tollendam æquiocationem, sicut nunc habemus: Hæc commixtio, & consecratio, &c. fiat

13. Verba similia hinc intelliguntur.

14. fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Denique confirmatur hic sensus ex ipsa confessione Græcorum, qui in Concilio Florentino sess. vlt. rogati de sensu illorum verborum, dixerunt, se non petere ibi, quod fiat consecratio (hæc enim iam est facta) sed quod fiat in salutem, &c. ex quo fit, verba illa debere habere illam constructionem, quam nos assignauimus; alioquin non videntur admittere posse illum sensum sine maxima impropietate.

15. Difficiliora possent apparere verba Chrysoctomi in Liturgia, qua communiter vtuntur Sacerdotes Græci in hunc modum, paulo post prolata verba Christi, Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, &c. dicit Diaconus: Benedic, Domine, sanctum panem: & Sacerdos exurgens benedicit ter sancta munera, dicens secreto: Fac quidem panem hunc pretiosum corpus Christi tui. Diaconus, Amen. Et rursus Diaconus dicit, Quod autem in calice est isto pretiosum sanguinem Christi tui. Diaconus, Amen. Et rursus Diaconus ostendens cum horatio vtumque sacramentum dicit, Benedic, Domine; At Sacerdos benedicens manu vtumque sacramentum dicit: Permutans Spiritu sancto tuo: Diaconus: Amen, Amen, Amen.

Cæterum hæc verba eundem prorsus habent sensum, quem diximus habere alias Liturgiis: neque enim absoluitur oratio in prædictis verbis, sed immediate profertur Sacerdos dicens, Vt fiat accipientibus in sobrietatem anima, in remissionem peccatorum, in communicationem S. Spiritus, in regni caelorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum, aut damnationem, &c. Non ergo petit in verbis præcedentibus, quod Deus faciat panem esse corpus, aut vinum esse sanguinem Christi, sed sensus est, Fac panem hunc, qui est corpus pretiosum Christi, & sanguinem, qui est in calice (interrumpit Diaconus dicens, Amen; nempe constitendo ita esse, & suggerens materiam benedictionis) fieri accipientibus in sobrietatem, & remissionem, &c. Solum videntur ob stare illa verba, Permutans Spiritu sancto tuo; quibus videtur peti conuersio nondum facta. Sed alius est illorum verborum sensus, quem non satis expressit Latinus interpretes: neq; enim pro principio Græco μετακαλιε, qui est aoristus secundus indifferens, & significat magis proprie tempus præteritum, debuit vertere, Permutans; sed debuit dicere, que permutasti Spiritu sancto tuo; aut permutata Spiritu sancto tuo. Habent enim Græca participia eam vim significandi tempus præteritum; quod quia participia Latina non habent in voce actiua, ideo Interpretes supposuit illud Permutans; quod diuersum sensum reddere videtur.

16. Constat autem hic sensus, primo tum ex aliis Liturgiis, quas imitatur ista, & in quibus sensus ille clarius habetur, vt vidimus: tum ex eodẽ Chrysoctomo, qui in aliis locis aperte docet, conuersionem fieri per verba Christi, quæ proferuntur: Hoc est corpus; hic est sanguis, &c. Sic docet in Homil. de prodicione Iudæ paulo ante finẽ, tom. 3. Non enim homo est (inquit) qui propostia de consecratione mensæ Domini corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille, qui crucifixus pro nobis est Christus, Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur, & gratia. Hoc est, ait, corpus meum: hoc verbo propostia consecrantur. Item Homil. 2. in Epist. 2. ad Timoth. sic ait: Volo quiddam P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ad dicere plane mirabile: & nolite mirari, neque turbemini. Quid vero istud est? Sacra ipsa oblatio, sine illam quilibet Sacerdos, siue illam Paulus, siue Petrus offerat, eadem est, quam dedit Christus discipulis, quamq; Sacerdotes modo quoque efficiunt. Nihil habet ista, quam illa minus. Cur id? quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sacrauerat. Quemadmodum enim verba, qua loquutus est Christus, eadem sunt, qua Sacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadẽ est. Quæ verba adeo clare ostendunt Chrysoctomi sensum, vt Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus adducens illa contra octauum caput Confessionis Augustanæ, & aduertens, iis verbis conuinci etiã suum errorem de conuersione per subsequentes preces faciendæ, ex industria omiserit verba illa: Quemadmodum verba, qua loquutus est Christus, eadem sunt, relatis antecedentibus, & subsequentibus verbis; vt obseruauit Petr. Arcudius lib. 3. de cõcordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis, c. 23.

17. Confirmatur idem sensus secundo ex verbis illis, Qui autem in calice isto, pretiosum sanguinem Christi tui; quæ sane verba potius indicant, iam ibi esse sanguinẽ, & de illo peti, non vt sit sanguis, sed vt fiat ad salutem, &c. scio, alios aliter vertere illa verba: nam textus Græcus potest eos sensus admittere, τὸ ἔσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἕνωμα ἡμῶν; quod alij vertunt, quod autem est in hoc calice ipsum pretiosum sanguinem Domini. Alij vero, In calice vero hoc pretiosum sanguinem Christi tui. Sed cum verba admittant eas vertiones, melius vertuntur in sensu magis apto, prout in antiqua versione habetur Venetiis excusa, anno 1528. apud Antonium de Fabio.

18. Confirmari potest eadem explicatio tertio ad hominẽ, quia si precibus illis subsequentibus conuersio fieri argueretur ex eo, quod proferatur post prolata verba Christi, Hoc est corpus meum, &c. eodem modo argui debet, non fieri conuersionẽ per ipsas preces; quia vt ex eorum verbis supra recitatis constat, postquam Sacerdos dixit, Fac panẽ hunc pretiosum corpus Christi tui: Diaconus petit, vt benedicat & calicem, & Sacerdos profertur, Qui autẽ in calice isto est pretiosum sanguinem Christi tui: quibus verbis videtur iam confecta consecratio vtiusque iuxta mentem Græcorum, & tamen postea petit rursus Diaconus, vt benedicat vtũque, & Sacerdos profertur, Permutans Spiritu sancto tuo, & Diaconus respondet, Amen, Amen, Amen. Aut ergo preces ex Christi institutione habent infallibilem efficaciam ad conuersionẽ faciendam, aut non. Si non habent, poterimus ergo dubitare, an facta fuerit cõsecratio post omnia illa verba prolata. Si vero eam habet, ergo frustra petitur rursus transmutatio vtiusq; speciei, postquam petit Sacerdos seorsim conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem, vel certe ex illa petitione non potest argui, conuersionem non esse prius factam: vnde illa preces subsequentes non arguunt, conuersionem non fuisse factam per verba Christi prius à Sacerdote prolata.

19. Tertio confirmari potest sensus ille ex simili loquendi formula apud Marc. c. 3. vbi enim nos legimus, Et fecit, vt essent duodecim cum illo: Sanctes Pagninus ex Græco vertit, Et fecit eos duodecim, vt essent secum: sensus autem est, Fecit vt duodecim essent secum. Sic etiam in præsentis sensus est; Fac, non vt panis sit corpus Christi, sed vt panis corpus Christi sit nobis in salutem, &c.

Eodem

19. Tertio confirmatur.

20. Eodem etiam modo explicari debent similia verba, quæ habentur in Missa composita per sanctum Marcum Evangelistam; & habetur in tom. Biblioth. Patrum in editione minus antiqua, ubi etiam post verba Christi: hoc est corpus meum; hic est calix, &c. habetur hæc oratio: Emitte præterea super nos, & super panes & calices istos Spiritum sanctum tuum, ut eos sanctificet, & conseruet tam Deus, quam omnipotens, & faciat panem quidem corpus (Populus: Amen.) calicem autem sanguinem novi Testamenti ipsius Domini, & seruatoris, & summi Regis nostri Iesu Christi, ut fiat omnibus nobis, quæ ex eis participamus, in fidem, in sobrietatem, &c. Quæ verba habent eundem sensum, quem verba aliarum Liturgiarum, cum sint fere eadem; sed eum sensum clarius, ut vidimus, expressit Liturgia Æthiopum, in qua ad omnem æquiocationem tollendam petitur: ut mittas Spiritum sanctum super hunc panem, & hunc calicem, videlicet corpus, & sanguinem Domini.

SECTIO II.

Soluuntur aliqua obiectiones contra præcedentem doctrinam.

21. Restant aliqua obiectiones soluendæ contra prædictam Liturgiarum interpretationem. Prima desumitur ex verbis Basilij in Liturgia, qui post verba Christi: hoc est corpus meum; hic est sanguis, &c. & ante formulam illam deprecatoriam suppositam, loquitur de pane, & vino propositis tanquam de non adhuc conuersis; vocat enim illa antitypa corporis, & sanguinis Christi. Confidentes (inquit) appropinquamus sancto altari tuo, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi, te obseruamus, & te postulamus, Sancte Sanctorum, beneplacita tua benignitate, ut veniat Spiritus S. tuus super nos, & super proposita munera, &c. Supponit ergo, nondum esse conuersa in corpus & sanguinem Christi.

22. Confirmatur ex Damasceno lib. 4. de fide c. 14. ubi nomine antitypi à Basilio appellatum ait, non corpus, & sanguinem Christi, sed panem, & vinum, ideoque nomen illud non usurpari à Basilio post, sed ante consecrationem. Quod si nonnulli (inquit) panem, & vinum nominarunt antitypa corporis, & sanguinis Domini, sicut Deifer Basilius dixit, non post consecrationem, sed priusquam consecraretur ipsa oblatio, sic appellarunt. Sentit ergo Damascenus, ante preces illas in Liturgia Basilij non esse factam consecrationem.

23. Accedit auctoritas septimæ Synodi generalis Act. 6. ubi in refutatione quadam definitionis Conciliabuli publice lecta, inter alia notanter asseritur, nunquam panem, & vinum post consecrationem dicta antitypa corporis, & sanguinis Christi, sed solum ante consecrationem. Manifeste (inquit) ostensum est, quod nullibi neque Dominus, neque Apostoli, vel Patres imaginem dixerunt incruentum sacrificium per Sacerdotem oblatum, sed ipsum corpus, & ipsum sanguinem. At tamen ante sanctificationis consecrationem quibusdam Patribus pie sane visum est antitypa nominare. Quorum de numero Eustathius est, &c. Basilius item, &c. Vno namque & eodem spiritu cum loquerentur, hic quidem exponens dictum illud in Proverbiis Salomonis: Edite meum panem, & bibite vinum, quod mihi feci vobis; hæc ait: Per panem & vinum antitypa

membrorum corporalium Christi predicat. Ille vero ex eodem fonte hauriens, ut omnes Sacerdotij mystica in precatione Divina oblationis norunt, ad hunc fere modum ait: Confidentes tuo sacro altari appropinquamus; & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te precamur, & invocamus, & quod deinceps sequitur, mentem Patris manifestiorem reddit, quod antequam sanctificarentur, antitypa vocata sunt; post consecrationem autem corpus proprie, & sanguis Christi dicuntur, sunt, atque creduntur. Vbi videtur supponi, consecrationem non esse factam, quando illud nomen antitypa in Liturgia legitur, cum tamen id sit post Christi verba, & ante preces supradictas.

Ad testimonium, & textum Basilij facilis est responsio: antitypa non semper significare figuram inferiorem, & omnino extrinsecam, sed passim apud Patres ipsummet Sacramentum Eucharistiæ appellari antitypa, & imagines corporis, & sanguinis Christi. Origenes in cap. 15. Matthæi Panem consecratum vocat corpus symbolicum, & typicum, & dialogo 3. cont. Megethium Marcionistam in fine 2. parte, sub titulo: de Christo homine vero ex Maria: Si, ut loquuntur (inquit) isti, carne destitutus erat, & ex sanguis, cuiusmodi carnis, cuius corporis, & qualis tandem sanguinis signa, & imagines, & panem, & poculum ministravit: Eusebius lib. 5. de demonstracione cap. 3. & lib. 8. de monstracione 1. in fine antitypum, & imaginem, & notam sui corporis appellat. Chrysostomus in Psalm. 22. appellat hoc Sacramentum similitudinem corporis, & sanguinis Domini. Theodoretus dialogo 2. symbola corpori, & sanguinis Domini. Tertullianus lib. 1. contra Marcionem cap. 14. & lib. 4. figuram & representationem corporis Christi. Ambrosius lib. 1. de officiis, cap. 48. & lib. de iis, qui innotantur cap. 8. & 11. Augustinus in Psal. 3. Hieronymus lib. 2. contra Iovinianum; Gelasius lib. cont. Eutychem in fine, & alij, figuram, typum, imaginem, similitudinem corporis, & sanguinis Christi esse dicunt. Alij expresse antitypa. Clemens Romanus lib. 5. Constitut. cap. 14. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mystagogica. Nazianzenus in Orat. funeb. fororis Gorgoniz, & alij, quos affert Petrus Arcudius loco supra citato cap. 34. quibus adde Auctorem vitæ S. Stephani iunioris, quæ habetur inter opera Damasceni; ubi etiam S. Stephanus dicitur Eucharistiam appellasse antitypa corporis, & sanguinis Christi; in disputacione cum Imperatore quatuor foliis ante finem. Potuit ergo Basilius iuxta eum communissimum loquendi modum etiam post consecrationem Eucharistiam antitypa appellare.

Cur autem antitypa corporis, & sanguinis dicantur, quando sunt ipsummet corpus, & ipse sanguis, plures afferuntur rationes. Duæ sunt præcipuæ; prima est, appellari antitypa ratione specierum panis, & vini, quæ symbola, & signa sensibilia sunt ad sacramentaliter significandum corpus, & sanguinem Christi. Ad quod videntur respicere verba Iacobi Apostoli in Liturgia: Emitte, inquit, Deus tuam bonam gratiam, & sanctifica animas nostras & corpora, &c. Et reuelans innolucra agnitarum, quæ symbolicè hoc sancto Sacrificio circumdantur, clave nobis ostende, &c. Et Dionysius de Eccles. Hierarch. cap. 3. Sed ô (inquit) diuinitissimum, & sacrosanctum Sacramentum, quæ te circumdant symbolicè, operimentis ænigmatum reuelatis, perspicue nobis fac apparere, &c.

Secunda

Secunda ratio est, quia corpus Christi, propterea speciebus celatum, & occultum, est symbololum sui ipsius passibilis in cruce, & in coena; sicut & sanguis sub speciebus vini significat ipsum sanguinem effusum in passione pro nobis, & denique significant idem corpus, & eundem sanguinem reuelata & manifesta specie in se ipso videndum in cælo. Sic explicat Augustinus in Properi sententiis. Caro, inquit, carnis, & sanguis est sacramentum sanguinis. Carne, & sanguine verique invisibili, & spiritali significatur corpus Christi visibile, & palpabile, & plenum gratiæ, & divina maiestate. Damascenus item lib. 4. de Fide, cap. 4. in fine: Antitypa vero (inquit) futurorum e a nominamus, non quod non sint vere corpus, & sanguis, sed quoniam nunc quidem per ipsa diuinitatis Christi sumus participes; tunc vero animo carnis per solam visionem. S. Maximus Scholastes Dionysij in cap. 3. de Eccles. Hierarch. notat, vbi que appellari à Dionysio Symbolicum diuinitatis sacrificium, & sancta muneris symbola eorum, quæ sur sum sunt, & veriora. In eodem sensu Ambrosius idem lib. 1. de officiis, c. 48. dixit, hic offerri Christum in imagine, in cælo in veritate. Et denique ipsa Græci in quodam Paschali hymno & tropario canunt: Διδόναι ζωοτόπον οὐ μετὰ γένεσιν ἐν τῇ ἀναρχίᾳ ἡμῶν ἡ βασιλεία σου ἰσοχρῆστῶν, Præsta nobis, ut expressum, & laus, & non per typos tui participes efficiamur in die, quæ vesperæ carere, regni tui.

Ad confirmationem ex Damasceno oia liqui censent, addita esse à maleuolis verba illa, quibus dicitur à Basilio antitypa dicta esse ante consecrationem; quod multis coniecturis probat Arcudius ubi supra cap. 35. præsertim quia ipse Damascenus contradiceret sibi in eodem capite, in cuius fine docet, Eucharistiam appellari antitypum, scilicet futurorum, quomodo ergo dicere potuit, omnes, qui antitypa nominarunt, id fecisse ante consecrationem? Quidquid de hoc sit, dici potest, Basilij verba potuisse bene à Damasceno intellegi dicta de pane, & vino, pro vt erat ante consecrationem: nam licet illa non nisi post consecrationem dicantur, referri tamen possunt ad panem, & vinum proposita prius in altari, vt consecrarentur. Verba pro vt communiter referuntur, hæc sunt: Confidentes appropinquamus sancto altari tuo, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te obseruamus, & te postulamus, &c. Ceterum in Liturgia, quæ habetur in Bibliotheca Patrum tom. 4. paulo aliter vertuntur illa verba hoc modo: Cum fiducia iam accedimus, ut coniungamus calice tuum sanctum, & qui proposuimus typum corporis, & sanguinis Christi tui, adoramus, ac supplices rogamus te, &c. Quæ quidem versio videtur magis iuxta mentem Basilij, qui habet in Græco: ἡμῶν ζωοτόπος ἡ εἰρήνη σου. Aoristu sauter ille magis significat tempus præteritum. In quo sensu intellegi potuerunt à Damasceno verba illa, & referri ad tempus præteritum ante consecrationem: ideoque dicit, non vocari antitypa, postquam consecrata sunt; quia licet tunc vocentur antitypa, non tamen pro vt tunc sunt, sed pro vt fuerunt antea, quando proposita fuerunt in altari. In quo etiam sensu intelligi potest Auctor illius consutationis relatae in septima Synodo: nam licet verque deceptus fuerit in eo, quod putarent, nunquam post consecrationem appellari Eucharistiam antitypum à Patribus, cuius contrarium ex ipsis Patribus ostendimus: neuter tamen putauit, consecrationem

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

fieri precibus illis, sed potius ante preces esse consecrata, & appellari antitypa de præterito pro tempore præcedente consecrationem: cui explanationi fundamentum dedit vis verbi, quo vsus fuerat Basilius, vt vidimus.

Secundo obiici solet Cyrilus Hierosolymit. qui Catech. 5. mystagogica in eo sensu videtur intelligere preces illas subsequentes, vt per illas oblata consecrarentur; sic enim ait: Atque sic per eiusmodi hymnos nos ipsos sanctificantes Deum benignissimum oramus, ut super illa proposita sanctum Spiritum memoret, ut panem quidem faciat corpus Christi, vinum vero sanguinem Christi. Omnino enim, quod attigerit Spiritus sanctus, hoc sanctificationem est, & transmutatum. In quibus verbis videtur omnino explicare illas preces, quæ dicuntur post verba Christi; quarum sensum velle videtur eum esse, vt Spiritus sanctus descendens transmutet panem, & vinum in corpus, & sanguinem Christi.

Petrus Arcudius loco supra citato, cap. 33. circa finem ingenue fatetur, Cyrillum in ea tunc fuisse opinionem, quod precibus illis Eucharistia consecraretur, nimirum nondum orta quæstione de hoc puncto, verborum specie deceptum, cum iuuenis adhuc esset, quando Catecheses illas scripsit, teste Hieronymo, non mirum quod in eo lapsus fuerit. Confirmat hoc ipsum ex aliis eiusdem Cyrilli locis, qui Catechesi prima mystagogica: Panes (inquit) & vinum Eucharistiæ ante sacramentationem adorandæ Trinitatis panis erat, & vinum merum; peracta vero inuocatione, panis quidem fit corpus Christi, vinum autem sanguis Christi. Et Catechesi 3. dicit, panem post inuocationem Spiritus sancti non esse amplius panem commune, sed corpus Christi.

Ego tamen non facile concedam aduersariis Cyrillum, nec video quid cogat ad fatendum, eum ibi loqui de precibus, quæ post Christi verba proferuntur. Nam ipse Arcudius fatetur, Cyrillum non explicare in illo loco Liturgiam Basilij, sed potius illam aliam Iacobi, cuius ordinem videtur seruari, & cum Hierosolymorum antistes esset, ea videtur vsus fuisse. Sed reuera nec Iacobi Liturgiam mihi videtur explicare: nam vt alia omittam, in illa, quam Cyrillus explicat, dicit Sacerdos: Suscipe corda; respondet populus, Habemus ad Dominum. Deinde Sacerdos, Gratias agamus Domino; respondet populus, Dignum & iustum est. In Missa vero Iacobi non ita habetur, sed Sacerdos dicit, Attollimus mentem, & corda; ad quod non respondet populus, Habemus ad Dominum; sed, Dignum, & iustum est. Præterea in illa, quam Cyrillus explicat, tempore Communionis cantabatur, Gustate, & videte, quod Christus est Dominus; In Missa vero Iacobi paulo aliter, Gustate, & videte, quod benignus est Dominus. Credibilis ergo est, aliam fuisse Liturgiam, quam Cyrillus explicat, in qua quis scit, an preces illæ dicerentur proxime ante verba consecrationis; pro vt Ecclesia Latina similem fere inuocationem tunc adhibet illis verbis: Quam oblationem tu, Deus, in omnibus quasumus benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus, & sanguis fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri Iesu Christi. Certe in Liturgia Marci immediate etiam ante verba consecrationis fit humilis deprecatio, & inuocatio Spiritus sancti his verbis; Fac ô Deus, ut plenus nobis

Ii 3

28. Secundo obiicitur. Cyrilus.

29. Arcudius.

30. Explicatur Cyrilus.

quoque si hoc Sacrificium benedictione tua per adven- tum sanctissimi Spiritus tui. Quia ipse Dominus, & Deus, & summus Rex noster Iesus Christus, nocte qua tradebat seipsum pro peccatis nostris, & mortem pro omnibus subibat carne, recumbens cum sanctis suis Discipulis, & Apostolis accepit panem in sanctas, & immaculatas, & inculpatas manus suas, &c. Et in ipsa etiam Iacobi Liturgia ante consecrationem inuocatur Spiritus Sanctus, ut descendat super munera illis verbis: Vicissim mitte nobis gratiam spiritus tui sanctissimi, o Deus; respice in nos, & ad nostrum hoc rationale obsequium intueri, &c. Et paulo post: Fac, ut oblatio nostra grata, & acceptabilis sit per Spiritum Sanctum sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, &c. Potuit ergo fieri, ut in illa etiam Missa, qua Cyrillus utebatur, fieret similis deprecatio paulo ante verba consecrationis. Quo autem fuit Cyrillus dicat, inuocatione consecrari Eucharistiam, constat ex modo communi loquendi Patrum, qui formas omnes Sacramentorum appellare solent preces, & inuocationem Diuini nuntii, eo quod implicitam ex Christi institutione habeant eiusmodi inuocationem.

32. Obicitur etiã Dionysius de Eccles. Hierarch. c. 3. vbi videtur ponere consecrationem post prolata verbi Christi. Sic enim ait: Inde diuinus Pontifex coram altari stans laudat sancta Diuinaque Iesu diuinitate nostri providentia, qua diximus, opera; que pro salute generis nostri beneplacito sanctissimi Patris in Spiritu Sancto, ut loquuntur Diuina scripta, perfecit. Postquam autem laudauit, & venerandam intellectualemque speculationem coram mentis oculis perspexit, ad symbolice eorum consecrationem venit, idque secundum traditionem Diuinam. Vnde religiose simul, & ut Pontificem decet, post sacras Diuinorum operum laudes, de consecratione eorum, qua ipsius dignitatem superat, se purgat, dum primo deuote ad eum clamat: Tu dixisti, hoc facite in meam commemorationem. Deinde cum rogauit, ut dignus fiat hac consecratione, & ad similitudinem Christi hoc diuina perficiat, castique distribuat, & ij, qui Sacramenta participaturi sunt, digne sumant, consecrat diuinitate, & manifestat laudata per symbola sancta proposita. Ex quibus verbis colligi videtur, Dionysium existimasse, quod consecratio fiat post verba illa: Hoc facite in meam commemorationem; quæ tamen proferuntur post verba Saluatoris, ut constat ex Canone Missæ.

33. Respondetur, verba illa: hoc facite in meam commemorationem, in Liturgia, qua Dionysius utebatur, dici solita ante verba consecrationis, & aliqui volunt, dicta fuisse à Sacerdote bis; primo, ad excusandum se, quod auderet tantum munus exsequi, quia nimirum Dominus id iussit: secundo, postea cum verbis consecrationis, ut nunc dicuntur. Quando ergo dicit Dionysius, consecrari Eucharistiam post illa verba: Hoc facite, &c. loquitur de prima prolacione illorum verborum, & excusatione Sacerdotis, post quam fiebat consecratio. Quod constat primo, quia Dionysius dicit, Sacerdotem consecrationem peragere secundum Diuinam traditionem: traditio autem Christi, ut constat ex Euangelio, & ex Paulo, non fuit de precibus, sed de verbis illis: Hoc est corpus meum; hic est sanguis, &c. ergo sentit Dionysius, fieri illis verbis.

34. Secundo, quia verba illa: Hoc facite, &c. nunc

non dicuntur per modum excusationis, sed narratiue; ergo Dionysius non agit de verbis illis eo loco, & modo, quo nunc dicuntur, sed de iis dictis ante consecrationem ad excusationem, quod fiebat dicendo: Tu dixisti: hoc facite, &c. quo pacto non dicuntur nunc, cum verbis consecrationis, sed in sensu diuerso.

Tertio, quia nusquam in Liturgiis reperitur de facto inter illa verba: hoc facite, &c. & preces, quibus Græci dicunt fieri consecrationem, oratio aliqua, qua Sacerdos petit, ut ipse ad consecrandum, & alij ad communicandum dignè accedant, qualis ponitur à Dionysio in eo loco; ergo non loquitur de verbis: hoc facite, &c. prout cum aliis Christi verbis de facto dicuntur, sed prout dicebantur ante consecrationem ad excusationem, ut explicauimus; ac proinde ex illis Dionysij verbis nihil solidum contra nos colligi potest.

Denique hunc esse Dionysij sensum, colligitur ex vltimis eius verbis: consecrat diuinitate, & manifestat laudata; quæ duo, consecrare scilicet, & manifestare, pro eodem usurpat S. Maximus sapientissimus Dionysij expositor, qui illam manifestationem dicit fieri per verba illa prolata à Sacerdote: hoc est corpus meum; hic est sanguis meus, &c. quibus verbis declarantur symbola proposita, in aspectum profert, hoc est, (inquit Maximus) declarat que laudantur; exempli gratia, hoc est hoc Christi esse, & hoc hoc Christi. Insuper autem ostendit & Diuina munera, qua hæc sequuntur: quod nimirum in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, & quæcunque talia mystica. Quæ omnia certum est, esse verba illa Christi, quibus consecratio fit; ergo iuxta Dionysium ea Christi verba dicebantur post illam præcedentem excusationem, & per illa fiebat Eucharistiæ consecratio.

Obicitur denique Basilus in iis, quæ tradit de Spiritu Sancto c. 27. vbi videtur condistingue re verba Christi, quæ ex Euangelio habentur, à precibus, quibus consecratio fit. Inuocationis (inquit) verba in ostensionem panis Eucharistiæ, & poculi benedictionis; quæ Sanctorum nobis scripto reliquit. Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus, aut Euangelium mentione fecit, sed, & ante, & post, alia dicimus, velut magnum robur ad mysterium habentis, que ex doctrina scripto non prædicta nos accepimus. Hic videtur Basilus ad consecrationem exigere alia verba præter illa Christi, quæ ex Euangelio habentur.

Respondetur Basilium ibi non loqui de solis illis precibus, de quibus est præfens controversia, sed de toto Canone Missæ, qui non ex Euangelio, sed ex traditione Apostolica habetur. Loquitur enim de iis, quæ ante, & post Christi verba dicuntur: Græci autem non volunt ea, quæ præcedunt, deferri ad consecrationem. Nec Basilus id dicit, sed omnia illa verba, quæ ex traditione ante, & post adiciuntur, & præparandas mentes nostras ad decorem, & gratitatem Sacrificij, & actionis illius grauissimæ: si cut & prologus, & epilogus habent in oratione magnum pondus; ideo enim Basilus appellat illa verba, quæ præcedunt & sequuntur prolegomena, & epilogomena: vnde potius videtur obiter totam substantiam agnoscere in verbis intermediis, quæ ex Euangelio habentur. Et hæc sufficiant de hac controversia.

SECTIO III.

Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi.

38. Prima sententia est Scoti in 4. dist. 8. q. 2. §. de secundo dico. quem sequutus est Angelus verbo Eucharistiæ, num. 24. quæ docet, verba illa antecedentia Canonis: Qui pridie quam pateretur, &c. licet non sint pars formæ, esse tamen necessario requisita ad valorem formæ, quia illis non præmissis, non significaretur sufficienter per verba subsequentia id, quod intenditur: nam illud pronomen, Meum, in forma, v. gr. consecrationis hostiæ non referretur ad corpus Christi, sed ad corpus ipsius sacerdotis loquentis; ergo vt constet, sermonem esse de corpore Christi necesse est, quod per verba præcedentia id manifestetur. Et quidem hoc fundamentum non solum probat de illis verbis: Qui pridie quam pateretur, &c. sed etiam de antecedentibus illis: Domini nostri Iesus Christi; sine quibus nec etiam verba sequentia manifestarent, sermonem esse de corpore Christi. Non tamen probat de omnibus, & singulis verbis contentis in illa clausula, v. g. illis: gratias agens fregit, &c. sine illis enim maneret sensus integer, & constaret sermonem esse de corpore Christi.

39. Hæc sententia ab omnibus reicitur, quam aliqui impugnant exemplo aliorum sacramentorum, in quibus minister non permittit necessario aliqua verba, quibus ostendat, se loqui vt minister Dei non enim dicit: Ego loquens vt minister Dei te absoluo, &c. ergo potest etiam in hoc sacramento loqui in persona Christi, licet non explicet in actu signato per verba præcedentia. Ita arguit Suarez in præfati disputatio. 59. sectio. 1. in principio. Sed argumentum non est efficax; nam in aliis sacramentis, licet minister loquatur vt minister Christi, & Dei, voces tamen, quibus loquitur, significant immediate ipsum ministrum, verbi gratia, in forma absolutionis illud, Ego, non refertur ad Deum, vel Christum, sed ad ipsum ministrum; quare eodem modo posset dicere: Ego Ioannes te absoluo; quia re vera ipse est, qui absoluit, licet auctoritate accepta à Deo, quod idem est in Baptismo, Confirmatione, & similibus. At vero in consecratione Eucharistiæ verba non referuntur vllò modo ad personam Sacerdotis loquentis, sed ad Christum; quare in hoc sacramento videtur esse peculiaris necessitas explicandi hoc, eo quod verba illa, Ego, Meum, nisi aliud explicent, semper ex se videantur referri ad personam ipsam loquentem.

40. Primo ergo, reicitur sententia illa ex modo loquendi Conciliorum, & Patrum, qui sæpe dicunt, hoc sacramentum confici verbis Christi, & non aliis: illa autem verba: Qui pridie quam pateretur, &c. non sunt verba Christi, sed Evangelistæ, vt constat; ergo non fit consecratio illis, sed solis verbis sequentibus; & per consequens illa non sunt necessaria: non enim possunt necessario requiri, nisi ad operandam consecrationem. Maior constat ex locis Patrum, quæ congerit Suarez disputatio. 68. sectio. 3. Et quidem Ambrosius lib. 4. de sacramentis cap. 4. relatus in cap. Panis est in altari. de consecrat. dist. 2. quem pro se afferebat Scotus, clarius est contra ipsum, vt bene retor-

quet Vasquez in præfati dist. 198. num. 5. Ambrosius enim ibi, postquam dixit consecrationem fieri verbis Christi, id probat: nam reliqua, inquit, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris; ubi veniunt, vt consiciatur venerabile sacramentum, iura non suis sermonibus sacerdos, sed vltis sermonibus Christi: Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum. Et statim cap. 5. explicat singillatim quæ sint verba sacerdotis, & quæ Christi; & relatis omnibus, incipiendo ab illis, Fac nobis hanc oblationem, vt lique ad verba consecrationis inclusiue, postea subiungit: Omnia illa verba Eucharistiæ sunt vsque ad, Accipite, siue corpus, siue sanguinem; inde verba sunt Christi, Accipite, & bibite ex hoc omnes, &c. eodem modo loquitur Augustinus. siue Paschasius August. relatus in cap. Vtrum sub figura. de consecrat. dist. 2. Credendum est, inquit, quod verbis Christi sacramenta consiciantur; cuius enim potentia creamur prius, eius vtique verbo ad melius procreantur. Reliqua omnia, quæ sacerdos dicit, aut Clericorum cantat, nihil aliud, quam laudes, & gratiarum actiones sunt, aut certe obsecrationes, & fidelium petitiones. Vnde sacerdos dicit prius Euangelium verba assumens: Qui pridie quam pateretur, &c. porro deinceps sunt verba, Dei potestati, & omni efficientia plena: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Quo etiam modo loquuntur alij Patres. Tota ergo efficientia, & necessitas reducitur ad sola verba Christi, & non ad præcedentia.

41. Secundo, impugnatur simili argumento ex Concilio Florentino in decreto Eugenij, & aliis Patribus dicentibus, formam huius sacramenti esse verba illa Christi: hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, &c. ex hoc enim colligitur, hæc sola verba sufficere absque aliis præcedentibus; nam si illa alia requirerentur, pertinerent vtique ad formam: non enim essent materia, vt constat, & aliunde concurrerent vt aliquid significans vel consignificans clarius præsentiam corporis Christi; sicut ergo verba sequentia sunt forma, quia significant clare corpus Christi, sic verba præcedentia essent pars formæ, quia partialiter concurrunt ad illam significationem, cum sine illis verba sequentia non significarent sufficienter præsentiam Christi in hac sententia; ergo forma non sunt illa sola verba: hoc est corpus meum.

42. Confirmatur, & explicatur primo, quia verba illa, quæ deferuntur ad explicandum significatum formæ, etiam quando non sunt necessario requisita, pertinent tamen ad formam, si dicantur, & sunt pars formæ. Similiter, si dicerem: ego Ioannes te absoluo; illud Ioannes, non esset vtique necessarium, sed de facto pertineret ad formam, & integraret illam, quia clarius explicat significatum verbi Absoluo: ergo cum illa verba: Qui pridie quam pateretur, &c. clarius explicent significatum illius pronominis Meum, & propter hoc necessario requirantur, fatendum erit, illa requiri, vt partes formæ.

43. Confirmatur secundo ex sacramento Matrimonij, in quo si per procuratorem celebratur, potest procurator contrahere his verbis: Ego N. vt procurator Domini N. accipio te in coniugem ipsius. In quibus verbis continetur forma illius sacramenti; & quidem illa etiã verba: vt procurator Domini N. erunt procul dubio pars illius formæ, quia licet in rigore non essent necessaria, sed sufficeret

re vera esse procuratorem ad valorem actus: quando tamen proferuntur, concurrunt ad declarandum magis actum, & obligationem; & cuius nomine loquatur: sed in sententia Scoti verba illa præcedentia requiruntur necessario ad declarandum, cuius nomine Sacerdos loquatur; ergo illa etiam verba pertinebunt ad formam tamquam pars illius, & quidem tamquam pars omnino necessaria in illa sententia.

44.
Infirmia.

Dices, has instantias posse retorqueri etiam contra nos; quia licet illa verba præcedentia non requirantur necessario ad consecrationem; de facto tamē dicuntur; & negari non potest, quin concurrant ad reddendum clariorem sensum verborum sequentium, quam si non præcessissent; ergo de facto erunt pars formæ, sicut in exemplis adductis verba illa, quæ clariorem reddunt sensum absolutionis, vel contractus matrimonij, licet non sint necessario requisita ad valorem; de facto tamen sunt pars formæ in utroque Sacramento.

45.
Diluitur.

Respondedo negando consequentiam; quia illa solum verba possunt constituere formam Sacramenti, quæ à Christo instituta sunt: in nostra autem sententia ea solum verba instituta sunt à Christo pro forma Eucharistiæ, quæ dicuntur à Sacerdote in persona eiusdem Christi iuxta ritum ab eo præscriptum, & usurpatum: verba vero præcedentia non dicuntur in persona Christi, ut constat, sed historicè: illa ergo licet deseruiant extrinsece, ut percipiatur facilius sensus verborum sequentium; non tamen component intrinsece formam: sicut si Sacerdos ante absolutionem dicat pœnitenti: *Attende, nunc auctoritate Christi absolvam te*; hæc quidem verba conducunt ad melius percipiendum sensum verborum sequentium, solum tamen extrinsece, neque component intrinsece formam ipsam, quia Christus non instituit pro forma illius sacramenti quæcumque verba, quæ clariorem reddunt significationem absolutionis, sed illa solum quibus in actu exercito impeditur absolutio. Sic in Eucharistiæ sacramento solum instituit pro forma verba, quibus in persona Christi affirmatur, & significatur illud esse suum corpus, non alia, quæ extrinsece possunt deseruire ad clariorem sensum verborum Christi. At vero in sententia Scoti non potest ita responderi: quia si Christus instituit pro forma verba significantia præsentiam sui corporis, & hanc non significant complete, & sufficienter verba illa: *hoc est corpus meum*, nisi præcedant illa alia, ergo illa alia præcedentia instituta sunt à Christo ut aliquid formæ, scilicet ut aliquid constituens intrinsece formam in ratione significantis complete, & sufficienter: omnia enim verba, quæ complent formam in ratione significantis, ita ut sine illis forma nondum complete significet, debent esse aliquid intrinsecum formæ in ratione formæ.

46.
Illatio.

Ex dictis constat iam facile ad fundamentum Scoti: negamus enim, requiri necessario verba præcedentia, ut verba sequentia simpliciter, & absolute significant, & proferantur nomine, & in persona Christi. Et in primis sicut in tragedia ille, qui representat Regem, non est opus, quod prius dicat: *ego loquar in persona Regis*; vel, *Rex ita dixit*, sed absolute loquitur in actu exercito verba Regis, & ab omnibus percipiatur, quod illa non in persona sua dicat, sed Regis: sic facilius Sacerdos in Missa indutus vestibus sacris, & appa-

ratu ad sacrificium proposito, loquens verba Christi, perciperetur ab omnibus, non proferre illa verba in persona sua, sed Christi; nec loqui de corpore suo, sed Christi; etiam si verba illa præcedentia non permitteret. Sic Vice-rex, aut Concilium Regium loquuntur in persona Regis absque alio proloquio; & dicunt, vel scribunt: *Nos Rex*, &c. ab omnibusque intelliguntur, quo sensu loquantur. Sic etiam Angelus loquens olim in persona Dei, absque alia præmonitione dicebat: *Ego sum Deus Abraham*, &c. Vnde in rigore loquendo, etiam si Sacerdos vestes sacras non haberet, nec esset in altari, posset tamen valide per illa sola verba consecrare, quia licet fortasse in illis circumstantiis non facile ab aliis perciperetur eorum sensus: hoc tamen est per accidens, & commune omnibus verbis æquiuocis qualia sunt illa, cum in ore Sacerdotis possint habere vtrumque sensum propter facultatem quam habet loquendi in persona Christi: & sicut Sacerdos dicendo, *Ego tibi dimitto*, absolueret valide à peccatis, licet fortasse alij in illis circumstantiis putarent ipsum loqui de remissione alterius debiti, vel iniuriæ priuatæ; quia nimirum verba illa in ore Sacerdotis æquiuoca sunt. Sic de illis verbis, *hoc est corpus meum*, dicendum est, esse æquiuoca, & determinari sufficienter per intentionem loquentis ad talem significationem, licet per accidens ab aliis non intelligatur.

47.

Adde, si ea verba præcedentia requiruntur, ut Sacerdos intelligatur verbis sequentibus loqui nomine, & in persona Christi, requirerentur etiam alia verba; nam illis, quæ de facto præcedunt, explicatur quidem Sacerdotem postea loqui de corpore Christi, non de suo; nullo tamen modo explicatur, quod Sacerdos verbis sequentibus loquatur nomine Christi, & in persona Christi, & non sua; posset enim Sacerdos recitare totam illam historiam eisdem verbis, quomodo Christus acceperit panem, &c. & dixerit: *hoc est corpus meum*; quod quidem eisdem verbis narraret, sicut de facto legens Epistolam S. Pauli eadem verba usurpat nullo modo loquens in persona Christi; non conducunt ergo illa verba præcedentia, ut Sacerdos intelligatur loqui postea non in sua persona, sed Christi: imo, ut bene aduertit P. Coninch in præfenti illa verba præcedentia potius impediunt, quam iuuant ad hoc: videntur enim indicare, Sacerdotem recitative proferre totam illam historiam, quam in verbis præcedentibus in persona sua incepit recitare, & narrare, de quo dicimus postea *sect. 5.* tantum abest, ut verba præcedentia iuuent ad percipiendum, quod Sacerdos loquitur in persona Christi, & non sua.

48.

Maior posset esse difficultas de verbis illis: *Accipite, & manducate*; quæ sunt verba ipsius Christi; atque ideo videntur dici à Sacerdote in persona Christi, provt significant Patres supra adducti, & alij, qui cætera omnia verba præcedentia vsque ad *Accipite*, &c. dicunt esse verba Euangelistarum, illa vero esse iam verba Christi, quibus conficitur Sacramentum. Cæterum quid sit, an verba illa dicantur in persona Christi, an solum recitative, de quo dicemus dicta *sect. 5.* certum tamen est, verba illa nullo modo esse necessaria essentialiter ad valorem consecrationis; primo, quia non habentur apud omnes Euangelistas: nam Lucas solum dixit: *accipite*

Maior difficultas in aliis verbis.

pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: *hoc est corpus meum*. Non est autem credibile, Euangelistam in re tanti momenti omisisse verba aliqua essentialiter ad valorem formæ consecrationis. Secundo, quia verba illa non significant aliquid essentialiter huic sacramento, sed continent solum præceptum Apostolis impositum circa sumptionem illius; & sine illis verbis manet integer sensus propositionis, quæ cum proferatur in persona Christi, debet assequi veritatem sui; non est ergo dubitandum de valore consecrationis, omisis illis verbis. Illi autem Patres dicentes, ab illo, *Accipite*, incipere verba Christi, quibus conficitur hoc sacramentum, non significant, singulis verbis ex illis fieri (certum enim est, quod illud enim non sit necessarium) sed significant illis fieri; quia quoad partem saltem sunt actiua: sicut potest etiam dici, Sacerdotem in Missa offerre sacrificium, licet non singulæ, & omnes orationes, aut verba, quæ in Missa recitantur, concurrant ad oblationem sacrificij; sufficit enim, quod per aliquid in Missa contentum offeratur sacrificium.

46.

Adde vterius non solum non esse necessaria illa verba, sed etiam quando de facto ponuntur, non concurrere ad valorem, & effectum consecrationis. Possunt enim esse aliqua verba, quæ licet non sint necessaria, posita tamen de facto concurrant, quale est illud *Ego*, in forma absolutionis, quod de facto, quando ponitur, concurrit cum aliis verbis: illa autem, *accipite, & comedite*, non ita se habent, quia nullo modo concurrunt ad significandum, & affirmandum illud esse corpus Christi, sed seorsim habent suam significationem diuersam; atque ideo nec partialiter concurrunt ad effectum consecrationis.

50.

Arguitur contra hoc difficultas.

Contra hæc tamen potest argui difficilius ex illa particula *enim*; videtur enim doctrina supra posita esse vera, si verba illa *hoc est Corpus meum*, proferantur absque connexionem cum præcedentibus, provt referuntur ab Euangelistis, & ab Apostolo Paulo, *accipite & comedite, hoc est Corpus meum*: apud ipsos enim non habetur illud *enim* in consecratione corporis, sed solum apud Matthæum in consecratione sanguinis. De facto tamen, addit illa particula *enim*, videntur per illam coniungi verba sequentia cum præcedentibus; ita ut sensus, & veritas totius propositionis pendeat ab vtrisque verbis: redditur enim propositio causalis, dum dicitur; *comedite, quia hoc est Corpus meum*; veritas autem, & sensus propositionis causalis non pendet solum à singulis partibus seorsim, sed etiam potissimum à connexionem vnius cum alia; ut cum dicitur, *quia sol lucet, dies est*, non sufficit ad veritatem propositionis, quod sol luceat, & dies sit, nisi sit etiam connexio inter illa duo, quæ connexio significatur per illud *quia*. Cum ergo verba consecrationis, provt de facto proferuntur, reddant sensum causalem, veritas eorum pendet à connexionem vnius partis cum alia; ergo de facto verba illa præcedentia attenduntur etiam ad veritatem propositionis sequentis, & per consequens verba præcedentia de facto concurrunt ad consecrationem, quia non operantur verba sequentia, nisi quatenus sunt vera, vel quatenus possunt esse vera, ut postea videbimus: sed non sunt vera, nisi sit vera connexio vnius partis cum alia; ergo

omnia illa verba concurrunt de facto ad efficaciam consecrationis.

Confirmatur, quia si Sacerdos, non prolatis verbis præcedentibus, diceret: *hoc est enim Corpus meum*, propositio illa videtur simpliciter falsa, & inepta, ut si ex abrupto, nullo præcedenti verbo dicas: *quoniam ego petij librum*; illa verba vel nullum faciunt sensum perfectum, atque ideo non erunt propositio perfecta, sed oratio imperfecta, vel certe reddunt sensum falsum, quia significant, illam esse rationem dicti præcedentis, cum tamen nullum dictum præcesserit. Cum ergo verba consecrationis efficaciam sint, quatenus sunt propositio, & reddunt sensum perfectum, consequens est, ut de facto includat verba illa præcedentia, sine quibus verba sequentia non reddunt sensum perfectum, nec habent veritatem: alioquin consecratio fiet, non per propositionem, sed per orationem imperfectam, atque adeo non fiet per affirmationem veram: omnis enim vera affirmatio debet esse propositio perfecta, ut constat ex definitione propositionis, quæ est oratio, in qua aliquid affirmatur, vel negatur de aliquo.

51.

Ad hanc difficultatem dupliciter responderi potest; primo, verba sacramentalia, quæ inuolunt multiplicem veritatem, si non possunt verificari quoad omnes, & possunt quoad partem, debere saltem, quoad illam partem verificari, ut sint vera quantum fieri potest. Sic Sacerdos habens tres hostias coram se, duas hordeaceas, & vnam triticeam, & volens omnes consecrare, ac de omnibus dicens: *hoc est Corpus meum*, non dicit verum de omnibus, nec consecrat omnes, sed vnam solam, quæ est capax consecrationis: quia quamuis vnica propositio de omnibus affirmet, significatio tamen est virtualiter multiplex, & verba, quæ non possunt verificare se, quoad totam significationem, debent saltem verificari quoad partem, quoad quam possunt. Similiter si duo simul eadem forma baptizarentur, vel confirmarentur illis verbis: *Ego vos baptizo; Ego vos signo, & confirmo*, &c. quorum aliquis non esset capax, eo quod iam fuisset baptizatus, vel confirmatus, verba quidem non possent esse adæquate vera; quia tamen possent saltem ex parte verificari, deberent ponere illum partialem effectum, ut verificarentur, quantum possent; itaque quoties verba sacramentalia possunt resolui per plures propositiones separatas, in quarum aliqua possit verificari effectus sacramenti, non videtur obitare, licet non possint verificari quoad eorum significatum. Talis est illa propositio dicta de pluribus hostiis: *hoc est Corpus meum*: potest enim resolui per plures: *hoc, & hoc, & hoc est Corpus meum*: atque ideo vna pars poterit esse vera, manentibus aliis falsis. Sic etiam illa: *Ego vos baptizo*, resolui potest per has: *Ego te baptizo, & te baptizo*, &c. quatum vna potest esse vera, cum altera sit falsa. Similiter ergo illa propositio; *hoc est enim Corpus meum*, videtur continere virtualiter duplicem veritatem, & posse resolui hoc modo, *hoc est Corpus meum; & hæc est ratio dilecti præcedentis, cur ex eo comedere debeatis*. Potest autem esse vera, quoad primam partem, licet sit falsa, quoad secundam, eo quod non præcesserit aliquid dictum, cuius illa sit ratio: debet ergo verificari, quoad illam partem, in qua saluatur effectus sacramentalis, & in qua

Ad difficultatem dupliciter respondetur, primo.

qua potest esse vera, licet altera pars sit falsa. Sic solent in summulis assignari aliquæ propositiones, quæ appellantur *exponibiles*, eo quod exponuntur per duas propositiones, quas continent, & quibus æquivalent; qualis est illa: *Tantum Petrus currit*; quæ exponitur per has duas, quas continet: *Petrus currit*; & *nullus alius præter ipsum currit*. Idem ergo erit dicere illam primam propositionem, ac has duas; & per consequens, sicut qui dicit has duas, posset dicere verum in prima parte, licet dicat falsum in secunda: sic qui diceret illam primam, posset dicere partim verum, & partim falsum. Similis est illa propositio: *hoc est enim corpus meum*; videtur enim esse exponibilis per illas duas: *hoc est corpus meum*; & *hæc est ratio præcedentis dicti*. Certum autem est, quod si Sacerdos proferret has duas propositiones, consecraret valide per primam partem, licet non præmisisset illa verba, *accipite & manducate*, & ideo secunda pars esset falsa, ergo consecrabit etiam valide per illam propositionem: *hoc est enim corpus meum*, licet non præcedant illa verba, cum hæc æquivaleret quoad sensum, & quoad veritatem illis duabus per quas potest exponi, atque ideo perinde sit dicere hanc, ac dicere illas duas, quibus æquivalent.

§ 3.
Ad hanc obiectionem responderi potest.

Iuxta hæc ad obiectionem propositam responderi potest, quando propositio causalis continet duas propositiones simplices, quibus æquivalent, & in quas resolui potest; tunc posse esse veram, quoad vnam partem, & falsam, quoad aliam; vt si dicas: *dabo tibi librum, quia tu postulabis*, æquivalenter his duabus; *ego dabo tibi librum*, & *petitio tua erit causa dandi illud*; ex quibus posset esse vera prima pars, & falsa secunda, me non petente, vel petitione mea non mouente te ad dandū librum. Vnde contradictoria illius propositionis erit distinctiua; scilicet: *vel non dabo tibi librum; vel non erit causa dandi petitio tua*. Sic ergo illa propositio: *hoc est enim corpus meum*, si causalis est, erit ex iis, quæ æquivalent duabus propositionibus simplicibus, atque ideo, licet sit falsa in ratione causalis, seu hypotheticæ, poterit esse vera, quoad partem, & hoc sufficit ad effectum consecrationis, ad quem solum requiritur veritas simplex; quoad illam partem, qua affirmatur præsentia corporis Christi sub iis accidentibus: veritas autem causalis per accidens se habet, nec influit, etiam si de facto detur, atque ideo priora verba, quæ solum exiguntur ad veritatem hypotheticam, & causalem, non concurrunt ad effectum consecrationis, etiam si de facto proferantur.

§ 4.
Ad confirmationem responderi potest.

Ad confirmationem responderi potest eodem modo: si Sacerdos, non prolatis prioribus verbis, dicat solum illa: *Hoc est enim corpus meum*, propositionem quidem non futuram veram veritate hypotheticæ, & causalis, habituram tamen veritatem simplicem vnius partis; & licet non generet sensum omnino perfectum, quia particula *enim* indicat hanc esse partem alterius propositionis hypotheticæ magis perfectæ, & completæ, generaret tamen sensum quoad illam partem perfectum; quod patet, quia si cum iuramento proferretur, esset capax periclii, vt si quis diceret: *ego enim (testis est mihi Deus) volo tibi dare librum*; sicut sufficienter manifestaretur illis verbis voluntas testatoris, qui diceret: *volo enim, quod seruus meus Strichus omnino maneat liber*. Vnde constat, illam partem secundum se esse sufficientem ad affirmandum

aliquid, licet non omnino perfecte, & complete; quia particula *enim* denotat hanc partem esse vnitam cum alia, cum qua significat, & format alium sensum magis completum. Sicut hæc pars aquæ propter vniionem cum alia fit aqua incompleta, retinet tamen secundum se entitatem suam, quæ de se esset aqua completa, si non vniiretur cum alia; sic illa affirmatio: *hoc est corpus meum*, licet per particulam *enim* vniatur cum alia parte, & ideo fiat pars, & propositio incompleta, retinet tamen semper in se sensum illum, quem secundum se sola posset facere, & ratione cuius solius habet efficaciam ad effectum consecrationis.

Deinde, quidquid sit de hoc, responderi potest secundo, illam propositionem non esse causalem strictè, & in rigore; pro vt Summulistæ loquuntur de causalibus. Pro quo aduerte, propositionem causalem dupliciter posse proferri; primo quasi indiuisibiliter, simul & semel affirmando rem, & causam illius; vt cum dicis: *quia sol lucet, dies est*, quæ est proprie hypothetica, & causalis: nam, vt dixi in Philosophia, propositioni hypotheticæ, quæ proprie est hypothetica, correspondet in mente iudicium, quod sit qualitas simplex terminata ad totum illud obiectum; & ad connexionem vnius cum alio. Potest tamen secundo proferri propositio causalis diuisibiliter, scilicet prius asserendo aliquid, & postea assignando rationem, ad illud assertum comprobandum; vt cum dico: *expedit tibi abstinere a nimio cibo*; & statim adiungo rationem: *quia crapula, & intemperantia impediunt speculationem rerum subtiliorum*: tunc enim singulæ partes seorsim habent suam significationem, & suam veritatem, solumque coniunguntur continuatione sermonis. Imo potest contingere, quod secunda propositio sit vera in se, licet non bene probet primam, & licet prima sit falsa; vt si dicas de Eucharistia: *hic cibus est omnino relinquendus, quia continet verum corpus Christi*: prima propositio est omnino falsa, secunda vera, sed quæ non probat primam. Hæc autem non sunt proprie propositiones hypotheticæ neque causales, de quibus agunt Summulistæ; sed possunt appellari argumenta, & rationes; quæ subiiciuntur ad probandum assumptum. Sicut ergo propositio prius assumpta habet suam significationem completam, & suam veritatem, antequam subiiciatur eius probatio in propositione sequenti: sic propositio subsequens, quæ assumit ad probandam præcedentem, habet suam significationem, & suam veritatem distinctam. Talis est sensus illorum verborum: *Accipite, & comedite; hoc est enim corpus meum*. Sunt enim duæ vel tres propositiones continuo sermone prolatae; sicut si dicas: *hic cibus comedendus vobis est, quod probatur, quia hoc est corpus meum*: vbi sunt tres propositiones continentes diuersam veritatem. Prima dicit, hunc cibum esse comedendum, secunda, hoc esse corpus Christi; tertia denique asserit, quod prima propositio probatur bene per secundam, vel quod obiectum secundæ est ratio mouens ad comedendum illum cibum; hoc enim significat illa particula *enim* interposita; atque adeo sunt ibi tres veritates affirmatæ correspondentes illis tribus propositionibus. Ad veritatem ergo consecrationis non attenditur nisi ad secundam propositionem, & eius veritatem; aliæ autem duæ, licet de facto proferantur, & sint etiam veræ, per accidens tamen se habent ad effectum consecrationis.

Confer

§ 6.
Confirmatur à simili.

Confirmatur à simili ex verbis, quibus Græci vtuntur in consecratione: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, ex quibus illa posteriora, *quod pro vobis tradetur*, non concurrunt ad effectum consecrationis; quia licet connectantur cum præcedentibus per illud relatiuum *quod*, non tamen faciunt vnam indiuisibilem propositionem, sed duas diuersas, quarum prima est independens à secunda: sicut etiam in consecratione calicis apud Latinos illa verba: *qui pro vobis effundetur*, &c. non faciunt vnam propositionem indiuisibilem cum prioribus verbis: *hic est calix sanguinis mei*; sed propositiones diuersas iuxta veriorum sententiam, vt dicemus sectione sequenti: quod idem contingere potest, quando sermo sequens coniungitur cum præcedenti per coniunctionem, & Si non plura dixisti de Petro, poteris postea coniungere aliud per illam coniunctionem, & dicendo: *& idem Petrus venit postea Romam*, &c. tunc autem sicut veritas præcedentium non pendet à veritate huius, quod addis: sic nec veritas huius pendet à veritate præcedentium; nam licet coniunctio &, possit facere propositionem hypotheticam copulatiuam propriam, non tamen semper habet illam vim, sed apponitur ad continuandum sermonem. Vnde sicut post consecrationem hostiæ dicimus: *Simili modo postquam conatum est*, &c. possemus dicere: *& postquam conatum est*, &c. tunc autem illud & certum est quod non faceret dependentem vnam partem ab alia; iam enim supponeretur vera verba præcedentia, & vt vera habuisset suum effectum. Sic ergo dicendum est de illa particula *enim*; quæ non apponitur, ad faciendam vnam propositionem hypotheticam indiuisibilem cum præcedentibus, sed ad continuandum sermonem, adiungendo rationem præcedentium, & affirmando aliquid nouum quod sit ratio præcedentium.

§ 7.
Ad obiectionem propositam responderi potest.

Vnde ad obiectionem propositam responderi potest, quidquid sit de causalibus illis, quæ sunt propositiones hypotheticæ propriæ, & simplices; in aliis tamen causalibus compositis, quæ diuisibiliter significant, affirmando prius vnum, & postea aliud, non pendere veritatem posterioris partis à veritate prioris, sed esse independentem, atque adeo ratione sui absque concursu verborum præcedentium posse cauare effectum consecrationis, ad quam solum attenditur sensus illius partis, quæ affirmat præsentiam corporis Christi.

§ 8.
Ad confirmationem responderi potest.

Ad confirmationem responderi, etiam non prolatis verbis illis, *accipite & manducate*, futuram veram secundam propositionem: *hoc est enim corpus meum*; & habituram sensum quantum sufficit ad cauandum suum effectum. Sicut in exemplo posito, si Sacerdos, non consecrata hostia, per errorem velit consecrare calicem, incipiens ab illis verbis: *Simili modo postquam conatum est*, &c. consecrabit procul dubio calicem, etiam in sententia Scoti exigentis necessario illa verba præcedentia: *qui pridie quam pateretur*, &c. ad valorem consecrationis; quia licet tunc illa particula: *simili modo*, non haberent sensum verum, cum referrent ad alium modum prius relatum, & tunc nihil relatum fuisset: cætera tamen verba haberent suum sensum, & suam significationem, ratione cuius causerent suum effectum. Sicut si sacerdos absoluens, non præmissis illis verbis: *Auctoritate ipsius absoluo te ab omni vinculo excommunicationis*, &c. inciperet im-

mediate dicens: *Deinde eadem auctoritate absoluo te à peccatis tuis*, &c. nemo dubitaret de valore illius absolutionis, licet illa particula, *Deinde*, & illa aliæ, *eadem auctoritate*, referrent ad aliquid præcedens, quod tunc nullum fuit. Vnde potest desumi argumentum, quia de facto in sacramento Pœnitentiæ illa sola verba *ego te absoluo*, &c. sunt forma sacramenti, nec verba præcedentia concurrunt ad effectum sacramenti, licet sensus horum videatur connecti cum sensu præcedentium per illas particulas: *deinde eadem auctoritate*; quia nimirum absque illis manet sensus verborum sequentium, & possunt retinere suam veritatem, ad quam solum attenditur ad effectum illius sacramenti; ergo similiter dicendum est de verbis illis: *accipite & manducate*; cum quibus videntur connecti verba sequentia per particulam *enim*; cum etiam sine illis possint verba consecrationis retinere suum sensum, quantum sufficit ad ponendum effectum.

§ 9.

Dixi, absque verbis præcedentibus retinere verba sequentia sensum suum: *quantum sufficit ad ponendum suum effectum*; quia non nego, omisissis verbis: *accipite & manducate*, non habitura verba sequentia totum sensum completum, quem modo habent: imo, quoad illud *enim*, sensus maneret imperfectus; & aliquo modo falsus; quia particula illa, vt dixi, significat implicite, illam veritatem esse rationem præcedentis dicti: cum ergo nullum fuerit dictum præcedens, non verificabitur, quoad illam partem; quia tamen absque verificatione illius partis possunt verba verificari quoad præsentiam corporis Christi, quam affirmant, & ratione cuius solius affirmatiōis habent efficaciam; ideo dixi absque verbis præcedentibus retinere suum sensum, quantum sufficit ad ponendum suum effectum sacramentalem. Sed de his satis: quid vero significet illud *hoc*, dicemus infra sectione septima.

SECTIO IV.

De verbis necessariis ad consecrationem calicis.

Verba, quibus Romana Ecclesia vtitur in consecratione calicis, hæc sunt: *Hic est enim calix sanguinis mei, noui, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Controuersia est, an hæc omnia requirantur ad valorem consecrationis. Prima sententia celebris est affirmatiua, quam indicat S. Thomas in præfati 9.78. artic. 3. & sequuntur plures Thomistæ, præsertim ex antiquioribus, quos refert Vasquez in præfati disputatione 198. Vasquez. c. 2. quia eodem ritu, & tenore à sacerdote consecrante proferuntur, & iisdem characteribus maioribus in Missali notantur.

60.

Hæc sententia habet contra se validissima argumenta. Primum, & præcipuum est ex vsu Ecclesiæ, quæ magna ex parte illis verbis non omnibus vtitur in consecratione calicis; sed in diuersis Liturgiis aliqua ex illis omituntur. In Missa Iacobi Apostoli fratris Domini, quæ habetur in rom. 4. vel 6. Bibliothec. Patrum, solum dicitur: *hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & multis effunditur, & datus in remissionem peccatorum*. In Liturgia S. Basilij, quæ vtuntur Græci, quæ ibidem habetur: *Iste est S. Basilij sanguis*

61.

Primum argumentum contra illam sententiam. Missa S. Iacobi.

Liturgia S. Basilij.

sanguis meus ille novi testamenti, qui pro vobis, & pro multis effunditur, & spargitur in expiationem culpæ, & remissionem peccatorum, atque in vitam æternam.

Liturgia S. Chryso- stomi.

In Liturgia S. Ioan. Chryso- stomi, qua Græci etiam communiter vtuntur. Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effusus est (vel, vt alij melius vertunt, effunditur) in remissionem peccatorum.

Missæ Æthiopicæ.

Æthiopicum, quæ creditur composita ab Apostolo Matthæo, quæ in eodem loco Bibliothecæ habetur, sic dicit: Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis effundetur, & pro redemptione multorum, Amen.

Missæ Mozarabum.

In Missa, qua Mozarabes in Hispania vsi sunt, composita à S. Leandro, vel Isidoro, quæ habetur in tom. 2. Aucuarij Bibliothecæ Patrum versus finem in Missa de S. Iacobo, forma hæc est: Hic est calix novi testamenti in meo sanguine qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Liturgia Maronita- rum.

In quibus omnibus omituntur illæ particule, æterni, & mysterium fidei; in aliquibus autem etiam illæ: novi testamenti. His addere possumus Liturgias, quibus Christiani Maronitæ vtuntur, quæ, quia diuersæ sunt, & pro varietate dierum eis vtuntur, diuersa etiam verba continent.

Liturgia S. Sixti PP.

In Liturgia S. Sixti Papæ, quæ scilicet composita creditur à S. Sixto Papa, forma est: Hic est enim calix sanguinis mei novi testamenti. In aliis vero Liturgiis, scilicet S. Ioannis Euangelistæ, sanctorum Apostolorum, S. Eustasij, S. Ioannis Patriarchæ, verba sunt: Hoc est corpus meum; hic est sanguis meus.

Liturgia S. Ioannis Euang. el. c. 9.

In Liturgia Sancti Marci Euangelistæ: Corpus meum est hoc: sanguis meus est hic. In Liturgia S. Matthæi Pastoris: Hoc caro mea est: Hoc sanguis meus est. Quas formas ex Missali manuscripto Maronitarum à Mon- to Libano Romam missò dedit mihi perdoctus vir Victorius Scialach Abbas S. Gregorij natione Maronita, & in Vrbe Roma à multis annis lin- guarum publicus Interpres. Dici autem non potest, eas omnes provincias, & sanctissimos Pa- tres Ecclesiæ essentiali formam consecrationis ignorasse, ac omisisse, atque adeo caruisse vero sacrificio per tot sæcula: præsertim, cum Roma- na Ecclesia, quæ aliarum magistra est, eos num- quam correxerit, sed tolerauerit; neque in Con- cilio Florentino, vbi alia, quæ difficilia appare- bant de ritu Græcorum, fuerunt examinata, cir- ca hoc quidquã difficultatis illis obiectum fuerit à Pontifice, imo aperte suppositum ibi sit, Græcos sacramentum Eucharistiæ conficere; & valida verba profere, cum rogati fuerint sessione vlti- ma, cur post verba consecrationis adiungerent preces, quibus conuersionem quasi nondum factam à Deo petebant?

Secundo impug- natum auctori- tate Patrum.

Secundo impugnatur illa sententia auctoritate Patrum, Græcorum, & Latinorum, qui de forma consecrationis necessaria loquentes, non asserunt illa verba. Ii sunt Ambrosius lib. 4. de sacrament. cap. 5. Eusebius Emisenus relatus in cap. Quia corpus, de consecrat. distinct. 2. ex sermone de corpore, & sanguine Christi, qui est in tom. 9. Operum Hieronymi. Auctor sermonis de cœna Domini, apud Cyprianum. Iustinus in 2. Apolog. in fine; qui solum asserunt pro forma verba illa: Hic est sanguis meus. Chryso- stomus etiam homil. de prodicione Iudæ; & Damascen. lib. 4. de fide cap. 14. formam referunt his verbis: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, vel frangetur; &: Hic est sanguis meus, qui pro vo-

62.

bis effundetur, seu effunditur. Postea vero Dama- scenus agens de effectu verborum, solum refert illa verba: Hoc est Corpus meum; &: hic est sanguis meus; quibus virtutem tribuit conuertendi panem, & vinum.

Tertio arguitur ex Euangelio, & Paulo 1. ad Cor. 11.

Tertio arguitur ex Euangelio, & Paulo 1. ad Cor. 11. Constat enim ab illis non referri à singulis omnia illa verba; imo neque ab omnibus ali- qua: non est autem credibile, in re tanti momen- ti aliquem Euangelistam, aut Paulum Corin- thios instruentem ex traditione Dominica, omi- sisse formam debitam ad valorem, præsertim cum Euangelistæ subdant præceptum Christi facien- di id, quod ipse fecisse narratur, illis verbis: Hoc facite, &c.

Quarto arguitur; quia sicut in consecratione calicis Christus dixit: qui pro vobis effundetur, sic in consecratione corporis dixit: quod pro vobis tra- detur; & tamen hæc verba necessaria non sunt ad valorem, vt constat ex vsu Latinæ Ecclesiæ, quæ illa verba omittit, licet Græci ea etiam proferant: non ergo est, cur dicamus, magis fuisse necessaria illa verba ad consecrationem calicis, cum ex modo dicendi Christus quæ ea vsu pauperit in vtrius- que speciei consecratione, & ex illis verbis: hoc facite, &c. non magis potuerit colligi præceptum Christi de apponendis illis verbis in consecratio- ne sanguinis, quam corporis.

Quinto, arguit P. Vasquez n. 26. ex Tridentino sess. 13. c. 4. vbi Patres, ex veritate verborum Christi, cum dixit, illud esse corpus suum, colligunt conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem: quam quidem conuersionem vini debuerunt colligere ex veritate verborum Christi, quibus dixit, illud esse suum sanguinem. Supponit ergo Concilium, illa verba debuisse esse vera, vbi primum prolata fuerunt à Christo: ergo debuerunt habere effectum, antequam profer- rentur omnia verba subsequencia: iam enim ve- rum erat Christum dixisse, illum esse sanguinem suum, atque ideo iam procedebat argumentum Concilij ad colligendam conuersionem vini in sanguinem ex eo quod Christus dixerat, illum esse suum sanguinem; vnde videntur omnino aduersari definitioni Tridentini, qui negant illis solis verbis: hic est sanguis meus, conuerti vinum in sanguinem Christi.

Postea tamen huius argumenti vim subterfu- gere aduersarij dicendo, colligi quidem bene ex veritate verborum Christi conuersionem vini in sanguinem, non tamen colligi ante finem prola- tionis omnium verborum; quia veritas proposi- tionis de præsentia attenditur solum in fine prola- tionis. Vnde si Christus dixisset illa sola verba: hic est sanguis meus, colligeretur bene in fine illorum factam esse conuersionem: nunc autem, cum non dixerit illa sola, colligitur quidem, conuersionem factam in fine orationis; dubium tamen est, quando fuerit orationis finis, qui considerari debet ad veritatem illius; de quo puncto Concilium nihil dixit. Aliunde tamen probari potest, finem illum non esse, quando tota illa oratio absoluitur, sed quando prolata sunt verba sufficientia ad significandam conuer- sionem; quo supposito, vrget argumentum Con- cilij ad probandum, conuersionem fieri ante ver- ba subsequencia; quia ante illa significatur suffi- cienter verbis præcedentibus, vt postea videbi- mus.

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio a priori est.

Ratio ergo a priori hæc est, quia verba Sacramentalia faciunt quod significant; illa autem verba: hic est sanguis meus, antecedenter ad verba sequentia significant, illum esse sanguinem Christi, ergo id efficiunt, antequam alia verba proferantur.

67. Injuncti.

Dices, hæc ratio nimium probat; quia probat, non potuisse institui hoc Sacramentum, ita vt necessaria essent omnia illa verba ad consecratio- nem: nam tunc etiam priora verba significarent, illum esse sanguinem Christi; ergo id deberent operari ante verba sequentia. Consequens autem non admittitur, imo negatur expresse à Suarez in præfati Diss. 60. sect. 1. §. Sed ad hæc omnia; vbi fatetur planè potuisse à Christo institui vt neces- saria ad consecrationem illa omnia verba. Ego tamen consequenter existimo non potuisse insti- tuti omnia illa verba vt necessaria ad effectum consecrationis, retentis prioribus verbis in sua significatione rigorosa, quam nunc habent: quia cum per priora affirmetur de præsentia, illum esse sanguinem Christi, non poterant esse vera in sensu rigoroso, si non contineretur sanguis Christi sub illis speciebus in fine illius propositionis: quia licet illa propositio conuectatur cum sequenti, est tamen diuersa propositio faciens sensum per- fectum, & habens distinctam veritatem, vt si dicas: Hic est summus Pontifex, quem quidem ego vene- ror vt Christi vicarium, sunt duæ propositiones, quarum prior potest esse vera, licet posterior esset falsa, nec pendet sensus, aut veritas prioris à veritate posterioris. Alioquin si post illa priora ver- ba narraretur per horam tota vita Pontificis, non- dum esset completa propositio prima, neque adhuc esset vera, quod nemo concedet. Similiter si post illa verba: hic est sanguis meus, aliquis at- tenderet longam narrationem, sine laudibus sanguinis Christi per horam, nemo diceret priorem proposi- tionem non esse veram, nec exigere ad sui verita- tem præsentiam sanguinis Christi ante finem ho- rarum. Consequenter itaque fatendum videtur, ver- ba illa non potuisse à Christo institui pro forma, retenta sua rigorosa significatione, ita tamen, vt non haberet effectum ante prolationem omnium verborum subsequentem: quod non obscure in- dicat P. Vasquez dicto n. 26. & 27. dum probat ex veritate illorum verborum: hic est sanguis meus, colligi præsentiam sanguinis ante prolationem verborum subsequentium, supponens, non potuis- se aliter esse vera, scilicet in sensu rigoroso.

Respondet.

Respondetur, verba illa: ego te baptizo, in sen- su, in quo proferuntur, adhuc esse vera, nõ obsta- te illo modo institutionis, quia vel sensus imme- diatus eorum verborum est ablutio materialis, ad quam significandam instituta sunt ab hominibus illa verba; & hanc quidem significant etiam ante prolationem verborum sequentium; nondum ta- men habent significationem Sacramentalem gra- tiæ, quia hæc non inest illis verbis solis, sed om- nibus complete sumptis: hæc autem significatio Sacramentalis non attenditur ad veritatem, quam

64. Quarto im- pugnatum auctori- tate Patrum.

Quarto im- pugnatum auctori- tate Patrum, Græcorum, & Latinorum, qui de forma consecrationis necessaria loquentes, non asserunt illa verba. Ii sunt Ambrosius lib. 4. de sacrament. cap. 5. Eusebius Emisenus relatus in cap. Quia corpus, de consecrat. distinct. 2. ex sermone de corpore, & sanguine Christi, qui est in tom. 9. Operum Hieronymi. Auctor sermonis de cœna Domini, apud Cyprianum. Iustinus in 2. Apolog. in fine; qui solum asserunt pro forma verba illa: Hic est sanguis meus. Chryso- stomus etiam homil. de prodicione Iudæ; & Damascen. lib. 4. de fide cap. 14. formam referunt his verbis: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, vel frangetur; &: Hic est sanguis meus, qui pro vo-

65. Quinto, arguit P. Vasquez n. 26. ex Tridentino sess. 13. c. 4. vbi Patres, ex veritate verborum Christi, cum dixit, illud esse corpus suum, colligunt conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem: quam quidem conuersionem vini debuerunt colligere ex veritate verborum Christi, quibus dixit, illud esse suum sanguinem. Supponit ergo Concilium, illa verba debuisse esse vera, vbi primum prolata fuerunt à Christo: ergo debuerunt habere effectum, antequam profer- rentur omnia verba subsequencia: iam enim ve- rum erat Christum dixisse, illum esse sanguinem suum, atque ideo iam procedebat argumentum Concilij ad colligendam conuersionem vini in sanguinem ex eo quod Christus dixerat, illum esse suum sanguinem; vnde videntur omnino aduersari definitioni Tridentini, qui negant illis solis verbis: hic est sanguis meus, conuerti vinum in sanguinem Christi.

66. Postea tamen huius argumenti vim subterfu- gere aduersarij dicendo, colligi quidem bene ex veritate verborum Christi conuersionem vini in sanguinem, non tamen colligi ante finem prola- tionis omnium verborum; quia veritas proposi- tionis de præsentia attenditur solum in fine prola- tionis. Vnde si Christus dixisset illa sola verba: hic est sanguis meus, colligeretur bene in fine illorum factam esse conuersionem: nunc autem, cum non dixerit illa sola, colligitur quidem, conuersionem factam in fine orationis; dubium tamen est, quando fuerit orationis finis, qui considerari debet ad veritatem illius; de quo puncto Concilium nihil dixit. Aliunde tamen probari potest, finem illum non esse, quando tota illa oratio absoluitur, sed quando prolata sunt verba sufficientia ad significandam conuer- sionem; quo supposito, vrget argumentum Con- cilij ad probandum, conuersionem fieri ante ver- ba subsequencia; quia ante illa significatur suffi- cienter verbis præcedentibus, vt postea videbi- mus.

67. Injuncti.

Injuncti, quia probat, non potuisse institui hoc Sacramentum, ita vt necessaria essent omnia illa verba ad consecratio- nem: nam tunc etiam priora verba significarent, illum esse sanguinem Christi; ergo id deberent operari ante verba sequentia. Consequens autem non admittitur, imo negatur expresse à Suarez in præfati Diss. 60. sect. 1. §. Sed ad hæc omnia; vbi fatetur planè potuisse à Christo institui vt neces- saria ad consecrationem illa omnia verba. Ego tamen consequenter existimo non potuisse insti- tuti omnia illa verba vt necessaria ad effectum consecrationis, retentis prioribus verbis in sua significatione rigorosa, quam nunc habent: quia cum per priora affirmetur de præsentia, illum esse sanguinem Christi, non poterant esse vera in sensu rigoroso, si non contineretur sanguis Christi sub illis speciebus in fine illius propositionis: quia licet illa propositio conuectatur cum sequenti, est tamen diuersa propositio faciens sensum per- fectum, & habens distinctam veritatem, vt si dicas: Hic est summus Pontifex, quem quidem ego vene- ror vt Christi vicarium, sunt duæ propositiones, quarum prior potest esse vera, licet posterior esset falsa, nec pendet sensus, aut veritas prioris à veritate posterioris. Alioquin si post illa priora ver- ba narraretur per horam tota vita Pontificis, non- dum esset completa propositio prima, neque adhuc esset vera, quod nemo concedet. Similiter si post illa verba: hic est sanguis meus, aliquis at- tenderet longam narrationem, sine laudibus sanguinis Christi per horam, nemo diceret priorem proposi- tionem non esse veram, nec exigere ad sui verita- tem præsentiam sanguinis Christi ante finem ho- rarum. Consequenter itaque fatendum videtur, ver- ba illa non potuisse à Christo institui pro forma, retenta sua rigorosa significatione, ita tamen, vt non haberet effectum ante prolationem omnium verborum subsequentem: quod non obscure in- dicat P. Vasquez dicto n. 26. & 27. dum probat ex veritate illorum verborum: hic est sanguis meus, colligi præsentiam sanguinis ante prolationem verborum subsequentium, supponens, non potuis- se aliter esse vera, scilicet in sensu rigoroso.

68. Vrgetur.

Vrgetur, in forma Baptismi verba illa: Ego te baptizo, non habere suum effectum antequam proferantur verba sequentia, in nomine Patris, & Filij & Spiritus-sancti; quia nimirum omnia illa verba instituta sunt à Christo vt necessaria ad effectum Sacramenti, & ideo suspenditur veritas priorum verborum vsque ad finem, ergo idem potuit fieri in forma Eucharistiæ.

Respondet.

Respondetur, verba illa: ego te baptizo, in sen- su, in quo proferuntur, adhuc esse vera, nõ obsta- te illo modo institutionis, quia vel sensus imme- diatus eorum verborum est ablutio materialis, ad quam significandam instituta sunt ab hominibus illa verba; & hanc quidem significant etiam ante prolationem verborum sequentium; nondum ta- men habent significationem Sacramentalem gra- tiæ, quia hæc non inest illis verbis solis, sed om- nibus complete sumptis: hæc autem significatio Sacramentalis non attenditur ad veritatem, quam

69. Secundo di- ci potest.

Secundo di- ci potest, etiam si illa verba: ego te baptizo, vsurpentur ad significandam imme- diate ablutionem non externam, sed internam, & spiritualem, etiam vt voces humanæ sunt, adhuc esse vera; quia non affirmant de præsentia in toto rigore, sed præsentia morali. Quod quidem fa- tendum est, etiam si intelligantur de ablutione ex- terna; nam licet ablutio præcesserit, vel subsequatur immediate prolationem verborum, adhuc verba sunt vera, quia non significant ablutionem metaphysicam, sed moraliter præsentem: potuerunt ergo sine periculo falsitatis assumi ad significandam gratiam, & ablutionem internam, quæ fiat abso- lutis verbis sequentibus, quia significant ablu- tionem internam, non metaphysicam, sed moraliter præsentem: quod in sacramento Ordinis, & Confirmationis eodem modo procedit. At vero verba consecrationis non ita se habent: vsurpan- tur enim ad significandam præsentiam obiecti nõ moralem, sed rigorosam: ideo dixi, non potuisse, retenta significatione rigorosa, & sensu, quæ nunc habent, institui cum dependentia à verbis subse- quentibus; quia tunc non significarent præsen- tiam obiecti sui rigorosam, sed moralem, & in sensu minus stricto. Sic etiam verba in forma absolu- tionis nõ possunt, retento sensu, quæ nunc habent, significare absolutionem, aut remissionem peccati præsentem solum moraliter, quia instituta sunt ad significandum in sensu rigoroso de præsentia stri- cta. Vnde nec illa verba: Ego te absoluo, retenta si- gnificatione, & sensu rigoroso, quem nunc habet, potuerunt fieri dependentia, quoad sui veritatem à verbis subsequenibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-sancti; quæ solum sunt inuocatio Trinitatis, & supponunt priorem propositionem

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

verba habent, vt verba humana sunt: hæc enim veritas desumitur non ex effectu, sed ex obiecto, quod ex institutione hominum illa verba signi- ficant. Sic verba formæ in sacramento Matrimo- nij: Accipio te in meam, non sunt vera, quia ponunt gratiam, sed quia supponunt consensum inter- num, quem ex hominum institutione significant; illis autem vt veris superadditur institutio Sacra- mentalis ad significandam gratiam, sine qua ad- huc essent vera. Sic verba illa: Ego te abluo, im- mediate solum videntur significare ablutionem materialem præsentem, ex cuius positione sunt vera; illis autem vt veris superadditur significatio Sacramentalis, qua significant ablutionem inter- nam. Veritas itaque verborum illorum, vt signa humana sunt, desumitur solum ex obiecto, scilicet ablutione externa, de qua loquuntur; & hæc significatio est antecedenter ad verba sequentia, veritas autem eorum verborum, vt sunt signa Sa- cramentalia, desumitur ab effectu gratiæ, quem causant, & ad hunc significandum expectantur verba sequentia, quia hunc non significant vt verba humana sunt, sed vt signa ad placitum institu- ta à Christo. Verba vero consecrationis signifi- cant sanguinem Christi præsentem etiam ex ho- minum institutione: nam licet homines non de- derint illis infallibilitatem in significando, dede- runt tamen illis significare sanguinem præsen- tem, quando eas voces instituerunt, vt voces hu- manas; & ab hac institutione hominum debet regulari earum veritas; vnde si non esset sanguis Christi præsens, non essent vera verba illa, quia non datur à parte rei obiectum, quod ex homi- num institutione significant.

Vel secundo dici potest, etiam si illa verba: ego te baptizo, vsurpentur ad significandam imme- diate ablutionem non externam, sed internam, & spiritualem, etiam vt voces humanæ sunt, adhuc esse vera; quia non affirmant de præsentia in toto rigore, sed præsentia morali. Quod quidem fa- tendum est, etiam si intelligantur de ablutione ex- terna; nam licet ablutio præcesserit, vel subsequatur immediate prolationem verborum, adhuc verba sunt vera, quia non significant ablutionem metaphysicam, sed moraliter præsentem: potuerunt ergo sine periculo falsitatis assumi ad significandam gratiam, & ablutionem internam, quæ fiat abso- lutis verbis sequentibus, quia significant ablu- tionem internam, non metaphysicam, sed moraliter præsentem: quod in sacramento Ordinis, & Confirmationis eodem modo procedit. At vero verba consecrationis non ita se habent: vsurpan- tur enim ad significandam præsentiam obiecti nõ moralem, sed rigorosam: ideo dixi, non potuisse, retenta significatione rigorosa, & sensu, quæ nunc habent, institui cum dependentia à verbis subse- quentibus; quia tunc non significarent præsen- tiam obiecti sui rigorosam, sed moralem, & in sensu minus stricto. Sic etiam verba in forma absolu- tionis nõ possunt, retento sensu, quæ nunc habent, significare absolutionem, aut remissionem peccati præsentem solum moraliter, quia instituta sunt ad significandum in sensu rigoroso de præsentia stri- cta. Vnde nec illa verba: Ego te absoluo, retenta si- gnificatione, & sensu rigoroso, quem nunc habet, potuerunt fieri dependentia, quoad sui veritatem à verbis subsequenibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-sancti; quæ solum sunt inuocatio Trinitatis, & supponunt priorem propositionem

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

Ratio

de præfenti perfectam, atque ideo iam veram; quia illa verba, etiam prout humana, significant remissionem, & accipiuntur in sensu præfenti rigoroso: non ergo potuerunt, retenta eadem significatione, instrui ad causandum dependenter à verbis illis subsequenter: hoc enim esset non significare præfentiam sui obiecti rigorosam, sed moralem.

70. Insunt.

Dicunt, potuisse verba illa: *hic est sanguis meus*, institui cum dependentia à verbis subsequenter ad causandum effectum, adhuc retento sensu rigoroso de præfenti obiecti, quia potuerunt verba subsequenter adici non per modum nouæ propositionis diuersa, sed vt partes prioris propositionis, tenentes se ex parte prædicari, & vt determinationes ipsius. Vt si dicas: *hoc est corpus meum crucifigendum*: tunc enim illud *crucifigendum* est pars prioris propositionis, quæ nondum censetur absoluta ante illius prolotionem: sic qui dicit: *hic est sanguis meus effundendus*, non absoluit propositionem ante quam proferat omnia illa verba, atque ideo non erit contra veritatem illius propositionis de præfenti, etiam in sensu rigoroso, si non ponatur sanguis vsque ad finem totius propositionis. Eodem ergo modo proferri possent verba illa in consecratione calicis, vt partes prioris propositionis, & vt determinationes prædicati: idem enim videtur: *hic est sanguis meus effundendus*, ac dicere: *hic est sanguis meus, qui effundetur*, &c. Poterit ergo veritas priorum verborum non poni, donec omnia proferantur, qui videtur esse sensus intentus à S. Thoma *hoc art. 3.*, qui ideo omnia illa verba dicit esse de substantia formæ, quia sunt determinationes prædicati prioris propositionis.

71. Hac responsio satis dissoluta est.

Hæc responsio adhuc difficilis est; quia illa verba sequentia, vel determinant prædicatum præcedens limitando illud; (vt, quando dico: *dabo tibi librum, quem accepi à Petro*, vbi verba sequentia limitant librum de se indifferentem ad hunc, & illum) vel non limitant sanguinem, sed explicant aliqua prædicata eiusdem sanguinis. Si primum dicatur (prout videntur indicare illi Auctores) videntur sequi multa inconuenientia. Nam in primis eodem modo in consecratione corporis verba illa: *quod pro vobis tradetur*, quæ Christus addidit, & Græci retinent, essent limitatio præcedentis prædicati, atque ideo Latini consecrantes absque ea limitatione non vsurparent verba in sensu, in quo à Christo sunt vsurpata. Deinde, si per verba sequentia limitatur sanguis ad illum, qui effundendus erat; ergo quando Christus consecrauit in cæna, posuit fuit ex vi verborum aliquis sanguis in Eucharistia, qui nondum erat in venis: quia credibile est, illo tempore intermedio à cæna vsque ad mortem multas partes sanguinis productas fuisse virtute nutritiua, quæ postea effusæ fuerunt. Si ergo verba consecrationis significabant illum, & solum sanguinem effundendum, debebat poni ille, qui postea erat producendus: è cõtra vero aliqua partes sanguinis nunc ponentur in calice, non ex vi verborum, quia certum videtur moraliter, non fuisse totum sanguinem Christi effusum; cum enim sit humor crassus, non potest ita effundi, vt non maneant aliqua gutta adhærentes venis, vt experientia constat. quædo iugulatur homo, vel ouis. Illæ ergo guttæ non ponentur ex vi verborum, si sanguis nunc nõ significat vtrumque sanguinem Christi, sed illum solum, qui effunden-

us erat. Consequens autem videtur absurdum; nam Concilia, sicut dicunt corpus poni ex vi verborum in hostia: sic dicunt, sanguinem poni ex vi verborum in calice; corpus autem totum ponitur ex vi verborum, ergo, & sanguis totus ponitur ex vi verborum in calice.

Quod confirmari potest ex Tridentino *Sess. 13. c. 3.* vbi probat, totum Christum sub vini specie contineri, *et eo* quod corpus ponatur sub speciebus vini per concomitantiam simul cum anima, & Diuinitate; sanguis vero ex vi verborum. Postquam enim dixit, sanguinem esse ex vi verborum, corpus vero, animam, & Diuinitatem per concomitantiam, concludit: *Quapropter verissimum est, tantumdem sub alterutra specie atque sub vtraque contineri; totus enim & integer Christus sub panis specie, totus item sub vini specie existit.* Quod tamen non probaretur sufficienter, si non esset totus sanguis ex vi verborum; non enim fuissent sufficienter enumeratæ omnes Christi partes, si restaret alia præter corpus, animam, & Diuinitatem; quæ non essent ex vi verborum in calice; fatendum ergo est, totum Christi sanguinem poni ex vi verborum, atque ideo non apponi verba sequentia ad limitandum sanguinem Christi, sed ad declarandam eius effusionem, & efficaciam.

Si vero hoc secundum concedatur, non esse scilicet verba limitatiua, sed quibus explicantur magis sanguinis prædicata; tunc rursus dupliciter id intelligi potest; primo, ita vt verba illa sequentia contineant propositiones diuersas à primis; & tunc clarum videtur, priora verba retinere suum sensum, & veritatem completam ante prolotionem sequentiam: singulæ enim propositiones faciunt sensum perfectum independentem à sequentibus, & per consequens singulæ habent suam veritatem independentem à sequentibus. Secundo potest id intelligi ita, vt verba sequentia constituant, & compleant eandem propositionem cum præcedentibus, vt si dicas: *hoc est corpus Christi carneum*; illud prædicatum *carneum* non facit propositionem diuersam, sed pertinet ad eandem, non limitans corpus Christi, cum non esset corpus Christi indifferens ad carneum, & non carneum, sed explicas magis aliquod prædicatum eiusdem corporis. Sic verba illa sequentia, *noni testamenti*, &c. possunt pertinere ad eandem propositionem, nõ limitando sanguinem Christi, sed explicando magis aliqua eius prædicata; atque ideo veritas propositionis debet expectare finem illius, & per consequens prolotionem omnium verborum subsequenter.

Sententiam S. Thomæ in hoc sensu intellectam, & sic explicatam defendunt aliqui, qui plane concedunt, posse fieri validam consecrationem per illa sola verba: *hic est sanguis meus*, dicunt tamen de facto alia etiam verba concurrere; quia de facto adduntur vt partes eiusdem propositionis, & complentes eius sensum cum aliis verbis prioribus. Et quidem si sententia illa in aliquo sensu existimanda est probabilis, in hoc sensu debet explicari. Nec video, quo alio sensu intelligendus sit P. Suarez, ne sibi aperte contradicat, dum *scilicet* i. relata prima sententia subdit, illam opinionem esse valde probabilem; postea vero *§. secundum*, & *vgentissimum argumentum*, dicit esse plusquam temerariam sententiam negantem, Græcos conficere validum Sacramentum absque illis verbis subsequenteribus. Debet ergo in primo loco sermo esse de sententia eo modo

72. Confirmatur ex Tridentino.

Concil. Trident.

73. Si hoc sensum datur, dupliciter id intelligitur.

74. Sententiam S. Thomæ sic explicatam aliqui defendunt.

Suarez

modo explicata, vt diximus, non exigente, vt necessaria, omnia illa verba, sed concedente illis omnibus de facto influxum, eo quod de facto omnia pertineant ad componendam eandem propositionem. In secundo autem loco loquitur de sententia exigente omnino illa verba ad valorem, ita vt absque illis nullo modo valida possit esse consecratio; quam sententiam merito improbabilem existimat.

75. Sic tamen sententia sic explicata adhuc est difficilis.

Cæterum adhuc eo modo explicata illa sententia difficilis est. Primo, quia difficile est, quod omnia illa verba pertineant ad vnam propositionem: nam licet id concederetur de illis: *noni & æterni testamenti, mysterium fidei*, non tamen id potest dici de illis aliis: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Alioquin totum symbolum Apostolorum diceretur esse vna sola propositio, quia eius partes, & clausulæ connectuntur per relatiuum *qui*, aut per coniunctionem *et*. Similiter caput illud tertium Lucæ, in quo ponitur series progenitorum Christi sub illis vocibus *qui fuit Heli, qui fuit Mathat*, &c. contineret vnicam solum propositionem, cuius tota esset veritas pendens ab vltimis verbis, & quæ tota esset falsa, & quoad nullam partem esset vera, si aliqua ex illis generationibus falsa esset, quod tamen nemo dicit; non ergo intendunt homines suspendere sensum, & affirmationem vsque ad finem conuersionis, vel capitis, eo quod vnam clausulam connectant cum alia per illud relatiuum *qui*, sed singulis partibus faciunt sensum perfectum, suam affirmationem, & veritatem attribuunt. Vnde etiam post verba consecrationis, *hoc est corpus meum*, sacerdos prosequeretur orans, & dicens, *quod corpus peto*, vt sit mihi in salutem, &c. nemo diceret consecrationis effectum suspendi vsque ad finem verborum sequentium; eo quod pertineret ad eandem propositionem; quod mille aliis exemplis posset comprobari.

76. Quod vltimum explicatur.

Secundo, quia etiam si daremus, verba illa sequentia pertinere ad eandem propositionem præcedentem, vt partem illius, adhuc non sequitur, effectum consecrationis, suspendi debere vsque ad finem illorum verborum: quando enim verba sequentia non variant sensum propositionis, sed deseruiunt ad illum magis explicandum, priora verba habent suam veritatem ante prolotionem posteriorum, si ante illam prolotionem habent sensum perfectum, verbi gratia, si consecratis diceret: *hoc est corpus meum pretiosum*, consecratio fieret ante prolotionem illius vocis, *pretiosum*, quod pro indubitato supponit Suarez in præfenti *disp. 60. sect. 1. §. Vnde argumentor secundo.* & Vasquez *disp. 198. num. 48.* vbi adducto exemplo, si quis baptizans adderet: *in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti ab vtroque procedentis*, negat, differendum effectum baptismi vsque ad prolotionem postremi verbi, *ab vtroque procedentis*, sed affirmat, ponendum esse, vbi primum profertur, *Spiritus sancti*.

77. Ratio horum omnium sit.

Ratio autem horum omnium ea videtur esse, quod scilicet ad veritatem propositionis non requiritur, quod eius sensus explicatus sit omnibus modis, sed sufficit, si iam sit significatus per voces sufficientes absque intentione limitandi, aut variandi illum per verba sequentia. Vnde si aliquis dicat; *hac est sententia Marci Tullij Ciceronis*, propositio est vera, & perfecta, etiam ante illud *Ciceronis*, quia verba præcedentia significant P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

sufficienter suum sensum, licet melius explicetur per vltimam vocem. Porro ante vltimam vocem propositionem habere sensum perfectum, & veritatem, constat, quia si aliquis in mortis articulo vellet dicere: *instituto heredem fratrem meum Petrum*, prolatis autem illis primis verbis: *instituto heredem fratrem meum*, ante prolotionem illius nominis, *Petrum*, moreretur, adhuc Petrus existimaretur hæres institutus, si alius frater mortui non esset; ergo priora verba habuerunt sensum perfectum, & veritatem independentem à prolotione vltimi, quia nimirum per priora sufficienter explicuerat suam mentem, licet non ita perfecte, sicut si protulisset vltimum: Hoc ipsum constat in ipsa vltima syllaba verborum formæ, cuius prolatio, licet longius protrahatur, non tamen expectatur tota eius prolatio ad effectum, sed vbi primum profertur, quantum sufficit ad significandum, & reddendum sensum perfectum, fiet effectus; quia iam verba habent veritatem, vt omnes communiter supponunt; licet Vasquez vbi supra *num. 37. & 38.* contrarium immerito supponat, in quo non videtur satis consequenter loqui, nam si partes posteriores prolotionis, quæ necessaria non sunt ad sensum, possunt adhuc suspendere, & retardare effectum, vt tota prolatio concurret, sicut tota significat; sic verba posteriora quæ necessaria non sunt, poterunt suspendere, & retardare effectum, quia concurrunt ad significandum eundem sensum cum præcedentibus. Consequentius itaque loquuntur, qui negant suspendi effectum ob longius protractam prolotionem vltimæ syllabæ: quid enim si aliquis eam musice cantaret, & notarum diuersitate, ac repetitione protraheret per nimium tempus? Sicut ergo illæ partes posteriores syllabæ, licet faciant priores cum ipsis melius significare, adhuc non concurrunt, nec retardant effectum, sic de verbis sequentibus, licet clariore faciant sensum priorum, non ideo tamen dicendum est, quod debeant concurrere, aut retardare effectum priorum, quibus iam sensus perfectus significatus fuit.

Hoc ipsum constat in vltima syllaba verborum formæ.

78.

Confirmatur hæc ratio ex absurdis, quæ sequerentur, si verba sufficientia iam prolata non operarentur ob futuram prolotionem aliorum verborum. Hinc enim fieret, vt si postea casu aliquo vltimum verbum non profertur, vel non bene profertur, forma non haberet effectum, etiam absque illo vltimo verbo sensus constaret v. g. si in forma abolutionis aliquis proferreret: *ego te absoluo à peccatis*, & postea vel per obliuionem, vel propter aliud impedimentum, non proferreret, *tuis*, poenitens non esset vere absoluitus, quod quidem absurdum videtur. Nam si Episcopus consecrans sacerdotem proferreret illa verba: *Accipe potestatem Missas celebrandi*, postea vero non proferreret, vel non bene proferreret illa verba: *tam pro viuis, quam pro defunctis*, illa ordinatio valida iudicaretur, quia iam per priora verba fuisset sufficienter explicata potestas Sacerdotij, ergo & ille alius iudicaretur sufficienter absoluitus per illa verba: *ego te absoluo à peccatis*, cum per illa sufficienter explicata sit remissio peccatorum. Quod à simili ostendi potest in ipsa materia proxima sacramenti: nam sicut per omnia verba intendit minister significare sensum formæ. Sic per totam applicationem materiæ intendit significare gratiam, & intentionem suam: & tamen, prolata forma Baptismi, si adhuc perseueret

Confirmatur hæc ratio ex absurdis.

effusio aquæ supra puerum, non suspenditur effectus Baptismi vsque ad finem effusionis, sed statim ubi primum effusa est aqua sufficiens; & prolata sunt verba, fit effectus, unde si statim moreretur minister, antequam effunderet totam aquam, quam ab initio effundere cogitauerat, adhuc ille puer iudicabitur baptizatus. Similiter si Episcopus confirmans, prolatis verbis, & vncta sufficienter fronte cum Chrismate, adhuc progrediatur extendens vnctionem vterius, non ideo suspenditur effectus Sacramenti, nec censetur irritum Sacramentum, etiamsi Episcopus morte, vel alio impedimento interueniente, non progrediretur vterius in vnctione, nec extenderet, quantum ab initio cogitauerat. Idem ergo dicendum videtur de forma, quam licet minister non proferat quantum cogitatur, dum tamen proferat quantum satis est ad faciendum sensum, & significandam suam intentionem, & mentem, Sacramentum censetur perfectum; eadem enim videtur esse quoad hoc ratio de forma, & de materia.

Porro ex illa doctrina, quam impugnamus, sequi illa absurda, quæ in sequela intulimus, hoc est, omiſſa illa particula, *tuis*, v. g. in forma absolutionis, non fore validam absolutionem, probatur facile, quia supponimus ab initio ministrum habuisse intentionem proferendi omnia illa verba: quando vero dixit, *à peccatis*, casu aliquo reliquit particulam sequentem, *tuis*. Quo supposito, non apparet iuxta illam sententiam, quando dari possit effectus Sacramenti: non enim datur, quando dixit, *à peccatis*, quia adhuc poterat adiungere, *tuis*; ergo deberet expectari, si adiungebatur. Neque etiam potuit dari effectus, quando minister decreuit non adiungere, *tuis*; tunc enim iam verba præcedentia non sunt, sed potius transit morula post eorum omnium finem: verba autem Sacramentalia, posita materia, non possunt non operari, nec eorum effectus potest suspendi: alioquin esset in potestate ministri, prolatis verbis, ex se sufficientibus, suspendere effectum Sacramenti per aliquod tempus, dum interim deliberaret de adiungendo, vel non adiungendo aliquo alio verbo, ita vt si postea decerneret non adiungere aliud, tunc detur effectus aliquam diu, postquam alia verba omnino transferunt; quod quidem nemo, vt credo, concederet: quia verba debent significare de præſenti; tunc autem significarent de futuro, cum effectus poneretur longius post finem verborum. Faciendum ergo est, verba habere sensum perfectum, & veritatem suam, ubi primum prolata sunt, quæ sufficiunt, etiamsi restent proferenda alia, quæ eundem sensum magis perfecte explicent.

Ex dictis facile erit iudicium ferre de aliis sententiis mediis. Aliqui enim primo dicunt, verba illa, *novi testamenti*, esse essentialiter requisita cum illis: *hic est sanguis meus*; cætera non requiri essentialiter. Constat tamen ex supra dictis, illa non esse magis essentialiter requisita, quam alia sequentia: cum abique illis constet sensus sufficiens ad significandum, & affirmandum sanguinem Christi contentum; & in Liturgia Ethiopum aliisque supra relatis omitantur etiam illa verba, *novi testamenti*; & Patres denique supra adducti eorum non meminerint, sed illorum: *hic est sanguis meus*; quibus efficaciam ad hanc conuersionem tribuerunt. Nec

79. Sequuntur etiam ex illa doctrina alia absurda.

80. Ex dictis facile erit iudicium ferre de aliis sententiis.

obstat, ab Euangelistis, & Paulo referri; quia etiam refertur in consecratione corporis illud, quod pro vobis tradetur, & tamen non censetur necessarium ad consecrationem.

Argui potest ex S. Thoma dicto art. 3. quia illa verba apud Paulum, & Lucam interponuntur aliis verbis necessariis, dum dicitur: *hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; quo etiam ferè modo interponebant Christiani Mozarabes, vt constat ex verbis supra adductis; ergo verba illa non supponunt factam consecrationem. Ad hoc tamen facile respondetur; in primis, non omnia, quæ interponuntur, esse essentialiter necessaria, vt constat de particula, *enim*, quæ necessariis interponitur, & necessaria non est. Deinde dicimus, sicut illa vox, *calix*, necessaria non esset (posset enim dici: *hic est sanguis meus*) & tamen de facto concurrat vt essentialiter necessaria, quia sine illa non explicaretur sufficienter sensus eodem illo genitio, *sanguinis mei*; requiritur quippe essentialiter vel, *sanguis meus*, in recto, vel aliud rectum cum sanguine in obliquo: sic illud, *novum testamentum*, sine quo posset esse consecratio, si *sanguis* diceretur in recto, concurrat tamen vt essentialiter in illis verbis: *hic calix novum testamentum est in meo sanguine*: quia absque illis verbis, *novum testamentum* non significaretur sufficienter sensus posito sanguine in ablatio.

Alij secundo dicunt, illa verba etiam, *mysterium fidei* esse essentialia, cuius sententia P. Suarez dicit nullum potuisse esse fundamentum. Sed ex supradictis constat, quale fundamentum habere potuerit: quia nimirum, si veritas propositionis non haberetur vsque ad finem illius, consequenter videbatur dici posse, verba illa, *hic est calix*, &c. non habere veritatem, & effectum, donec proferantur illa: *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*; quæ omnia, & sola videntur pertinere ad illam priorem propositionem, tanquam partes illius; nam illa alia, quæ sequuntur, *qui pro vobis, & pro multis*, &c. videntur iam pertinere ad aliam propositionem distinctam, cuius verbum est illud, *effunderetur*. Unde veritas prioris propositionis videtur independens à veritate posterioris, & ideo debere poni, quando ipsa absoluitur in illis verbis: *mysterium fidei*. Cæterum ex dictis etiam constat, hoc fundamentum non conuincere, quia licet detur, illa verba: *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*, esse partes prioris propositionis, adhuc veritas illorum verborum: *hic est calix sanguinis mei*, non pendet à prolacione omnium verborum sequentium, cum antea sit sensus sufficienter explicatus, vt vidimus.

Alij tertio è contra dicunt, verba illa: *qui pro vobis, & pro multis effunderetur in remissionem peccatorum*, esse essentialia, quia pertinent ad explicandum, hoc mysterium esse sacrificium representatiuum Sacrificij cruenti; illa vero alia intermedia, *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*, non esse essentialia; quia solum deseruiunt ad magis explicandum mysterium.

Hæc etiam sententia ex supra dictis reicitur; quia illa etiam verba postrema omnia omituntur à Paulo; ab Euangelistis vero aliqua; nam Matthæus, & Lucas non habent, *pro vobis*,

81. Argui potest ex S. Thoma.

Ad hoc facile respondetur.

82. Alij secundo dicunt.

Constat ex dictis hoc fundamentum non conuincere.

83. Tertio alij dicunt.

84. Hæc sententia ex interdictis reicitur.

his; Marcus non habet: *in remissionem peccatorum*. Liturgiæ etiam, quas ex Maronitis supra regulimus, ea verba omitunt. Patres etiam supra adducti, dum efficaciam verborum adstruunt ad conuersionem, illa verba non referunt. Denique, quia eadem ratio videtur esse in consecratione corporis, in qua tamen Ecclesia Latina omittit verba illa, quod pro vobis tradetur. Unde apparet, non requiri essentialiter, quod in forma explicetur hoc mysterium vt representans sacrificium cruentum: alioquin non debuissent in consecratione corporis omitti verba, quibus suam passionem Christus expressit, sed sufficit ad valorem, quod explicetur presentia corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini.

85. Quarto denique, alij multi dicunt, illa sola verba: *hic est sanguis meus*, esse essentialia; cætera, quæ sequuntur, esse solum substantialia, & pertinere ad formam, ac concurrere ad effectum, vt partes integrales eiusdem formæ. Hæc sententia duplicem sensum habere potest. Primus est, quod Christus voluerit, ea omnia verba proferri, & quod ea omnia concurrant ad effectum; ita tamen, vt si sola priora proferantur, adhuc consecratio fiat. Et in hoc sensu facile impugnatur; Primo, quia idem dici deberet de verbis illis in consecratione hostiæ, quod pro vobis tradetur; quæ eodem modo à Christo prolata fuerunt. Secundo, ex supra dictis; quia non est credibile, Euangelistas, Paulum, & sanctissimos Patres Liturgiæ auctores in tradendo ritu huius consecrationis omisisse verba, quæ ex Christi præcepto necessaria erant. Tertio, quia si ad valorem consecrationis necessaria non sunt, non est fundamentum ad dicendum, ex Christi præcepto esse necessaria: nam Christi præceptum haberet ex illis verbis: *hoc facite in meam commemorationem*; ex quibus non haberetur nisi obligatio ponendi, quæ necessaria sunt simpliciter ad constituendum sacramentum; non vero faciendi, & dicendi, quidquid Christus fecit, aut dixit; alioquin esset etiam præceptum Christi consecrandi in azymo; & dicendi illa verba: *quod pro vobis tradetur*.

Primo huius sententia sensus.

In quo sensu facile impugnatur.

86. Secundus sensus illius sententiæ esse potest, verba priora sola esse essentialia; quia sine illis nullo modo fieri potest consecratio, posteriora autem esse substantialia, quia sine illis potest valide consecrari: possunt tamen ex intentione consecrantis hæc etiam concurrere, volendo illa proferre vt partes prioris propositionis. In hoc autem sensu impugnata est iam illa sententia in superioribus; probauimus enim, non debere suspendi effectum consecrationis, etiamsi posteriora verba essent partes propositionis præcedentis. Nec hoc pendet ex intentione proferentis: nam verba priora vel nihil significabunt, vel debent significare sufficienter continentiam sanguinis Christi sub his speciebus vini: qua significatione posita, non potest ex intentione ministri suspendi effectus.

87. Arguunt aliqui, posse inueniri aliquid, quod sit de substantia, seu integritate, & non de essentia, vt digitus in homine, in baptismo etiam secunda, & tertia versio, & particula, *ego*, in forma absolutionis, & verba etiam illa, *à peccatis tuis*; & in forma Baptismi si aliquis diceret: *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti* proce-

dentis ab utroque, illa vltima verba: *procedentis ab utroque*, essent substantialia, sed non essentialia. Denique satisfactio est etiam pars integralis, & substantialis, non tamen essentialis in sacramentum Pœnitentiæ.

Respondetur ex dictis: Ad primum exemplum de digito, ille quidem est de substantia hominis, quia est pars intrinseca conferens aliquid homini, nempe illud instrumentum, & ornatum, ac virtutem, quam sine digito non haberet: verba autem posteriora nullum effectum conferunt consecrationi. Ad secundum exemplum, dici potest, secundam & tertiam versio nem, si sunt post verba prolata, inuenire iam gratiam collatam, & ideo non esse de substantia Sacramenti; vt fatetur P. Valquez num. 41. Ad tertium exemplum, illud, *ego*, in forma absolutionis pertinet ad substantiam, quia debet proferri explicitè, vel implicitè; & quando proferitur explicitè, concurrat ad effectum: illa autem verba, *à peccatis tuis*, pertinent ad substantiam pro vt procedunt implicitè contenta in verbo, *absoluo*: si autem proferrentur ante verbum *absoluo*, vt si diceret Sacerdos: *ego à peccatis tuis te absoluo*, concurrerent etiam verba illa explicita ad effectum, & essent de substantia formæ. Ad quartum exemplum, verba illa, *procedentis ab utroque*, non essent de substantia, quia iam inuenirent effectum productum; verba enim præcedentia facerent sensum perfectum. Denique satisfactio concurrat ad aliquam partem effectus, nempe ad remissionem pœnæ. Non ergo affertur exemplum de aliquo, quod nihil consecrat, & tamen sit de substantia rei, unde si verba posteriora nihil conferunt ad effectum consecrationis, non est cur dicantur esse substantialia.

88. Respondetur ex dictis ad primum exemplum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

89. Additamentum est.

Addo tamen, posse in aliquo sensu verba illa posteriora dici, quod pertineant ad substantiam formæ consecrationis, quatenus scilicet componunt illam integram formulam, per quam, licet non per singulas partes, fit consecratio: ad hoc enim, vt aliqua sit pars formæ substantialis, non requiritur, quod ipsamet pars, pro vt distincta ab aliis, influat: quod quidem aliis clarioribus exemplis probari potest. Nam vltima syllaba necessaria ad effectum, vt supra diximus, non est indiuisibilis, sed habet prolacionem successiuam constantem ex pluribus partibus, quarum si deessent aliqua, adhuc fieret consecratio, imo de facto fit, antequam ponantur omnes illæ partes, ubi primum posita est prolatio sufficiens ad significandum; & tamen tota illa prolatio vltimæ syllabæ pertinet ad formam Sacramenti: loquitur enim eodem modo Sacerdos nomine Christi in tota illa prolacione; alioquin si in prima solum parte prolacionis loqueretur nomine Christi, sequitur, quod in reliquis partibus prolacionis vel non loquatur, vel loquatur nomine suo, ac per consequens loquatur falso, cum dicat, illud esse corpus suum, cum non sit suum, sed Christi: fatendum ergo est, in tota illa prolacione Sacerdotem loqui nomine Christi, atque ideo Christum loqui medio Sacerdote: habent ergo se verba illa, sicut si proferrentur ab ipso Christo. Porro si ab ipso Christo proferrentur, omnes partes prolacionis illius vltimæ syllabæ dicerentur partes formæ: quando enim Christus in cæna consecrauit, & dixit: *hoc est corpus meum*,

Fatendum est in tota illa prolacione Sacerdotem loqui nomine Christi.

meum, illa vltima syllaba non ita concise fuit prolata, vt indigeret tota illa prolatione ad sui expressionem; & per consequens effectus consecrationis positus fuit, antequam absolueretur tota prolatio, cum iam esset prolata sufficienter ad significandum suum sensum: & tamen omnes dicunt, illa verba, & eorum prolationem fuisse formam consecrationis, non distinguentes de parte priori, aut posteriori prolationis. Quando item dixit illa verba: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta erunt*, dicimus, protulisse solam formam, qua dedit Apostolis potestatem iudicariam: nihil ergo aliud protulit præter formam; atque ideo omnes partes illius prolationis, erant partes formæ, licet aliquæ partes in prolatione vltimæ syllabæ supponerent iam effectum factum, & potestatem collatam. Idem ergo dicendum est de sacerdote loquente nomine Christi, & proferente illa verba: *hoc est corpus meum*, nihil aliud proferre, nisi formam consecrationis, atque ideo omnes partes illius prolationis esse partes formæ, licet aliquæ partes supponant iam consecrationem factam.

90. Eodem modo dicitur est de verbis posterioribus in consecratione calicis.

Eodem ergo modo dicendum videtur de verbis posterioribus in consecratione calicis, esse quidem illa partes substantiales formæ, licet inueniant consecrationem factam. Nam verba etiam illa non solum proferuntur à sacerdote in persona Christi (hoc enim fortasse conuenit illis etiam verbis: *Accipite, bibite*) sed dicuntur in persona Christi eodem contextu, & vt partes eiusdem orationis, cum omnia illa verba deseruiant ad explicandum magis sanguinem contentum sub iis speciebus. Quamuis ergo ipsa, prout distincta ab aliis, nihil efficiant, sunt tamen pars illius sermonis, & orationis, qua fit consecratio; & per consequens componunt eam orationem, quæ est forma, cum aliis præcedentibus; & in hoc sensu possunt dici pertinere ad substantiam formæ, hoc est, esse partes intrinsecas illius orationis, quæ est forma. Quod potest rursus explicari; quasi Christus per se ipsum immediatè absolueret, & diceret: *Ego te absoluo à tuis peccatis, & culpis*, omnia illa verba componerent formam, quia per omnia illa significaret remissionem, & exprimeret animum, & mentem suam; ergo eadem verba dicta à sacerdote vt ministro Christi, erunt etiam forma, quia significabunt eodem modo remissionem, & expriment intentionem, & animum sacerdotis; & tamen illa verba, & culpis; supponerent effectum productum à verbis præcedentibus, quæ sufficienter significabunt; ergo & illa etiam verba posteriora in consecratione calicis poterunt esse pars formæ, licet inueniant conuersionem factam, quia nimirum omnia cum præcedentibus tendunt ad explicandam mentem loquentis, & significandum, & declarandum sanguinem, qui affirmatur contineri sub speciebus.

91. Obicitur primo.

Respondetur.

Restat nunc breuiter respondere ad aliqua argumenta, quæ supersunt pro prima sententia. Primum est, quia ea omnia verba eodem ritu proferuntur à sacerdote manibus tenente calicem, & eisdem characteribus maiusculis notantur in Missali. Respondetur, particulam etiam enim notari litteris maiusculis, & proferri eo-

dem ritu, licet non sit essentialis. Dicuntur autem eodem ritu, & tenore, tum quia, cum pertineant ad eandem orationem, & loquutionem, non possent absque inconuenienti interrumpi, tum vt melius imitemur Christum, qui simul ea verba absque interruptione protulit; sic ut etiam in forma absolutionis eodem ritu, & tenore proferuntur illa omnia: *Ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, licet illa vltima, in nomine Patris, &c. certum sit non esse essentialia; illa vero, à peccatis tuis, sit etiam probabilius, quod inueniant effectum collatum per verba præcedentia.

Secundo argui solet ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, & ex Concilio Colonienfi, & ex Innocentio II I. in cap. *Cum Martha*, de celebratione Missarum, & ex Catechismo Romano in quibus illa omnia verba assignantur pro forma. Respondetur, in iis locis non dici, singula ex iis verbis esse necessaria ad valorem, sed illam esse formam; ad quod sufficit, quod per aliqua verba in iis contenta fiat consecratio. Sicut in eodem loco Concilij Florent. assignantur pro forma sacramenti Ordinis illa verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; cum tamen certum sit, verba illa, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti (vt alia prætermitam) non esse necessaria. Adde, in Florentino iuxta eius vulgatam editionem non haberi illa omnia verba consecrationis calicis: solum enim dicitur formam esse verba, quibus Christus hoc sacrificium conficit, vel conficit. In Catechismo etiam non dicitur, illa omnia verba esse formam, sed in illis verbis comprehendit formam, quod verissimum est, licet non omnia sint necessaria. Denique Innocentius in illo cap. *Cum Martha*, non dicit, illa omnia verba esse formam, sed Archiepiscopo Lugdunensi interroganti, cur in forma consecrationis addita fuerint aliqua verba, quæ non sunt in Euangelio; respondet, illa verba haberi ex traditione Apostolorum; & omnia esse mysteriis plena.

Tertio obiicitur, quia si verba illa non sunt necessaria, non apparet cur magis in consecratione calicis explicetur eius effusio in remissionem peccatorum, quam in consecratione corporis. Respondetur, fuisse aliquas rationes congruentiæ. Prima est, quia in consecratione calicis Christus mentionem fecit noui testamenti; testamentum autem sanguine confirmari debuit; ideo oportuit sanguinem effusum explicare. Secunda, quia magis aptus est sanguis effusus ad representandam passionem, & necem, quam corpus: ideo Martyrum passio rubro colore celebratur. Tertia, quia nondum complete Christi mors representatur; donec corpus seorsim ex vi verborum, & sanguis seorsim proponantur; tunc enim separatio vnius ab alio complete exprimitur. Cum ergo satis esset semel passionem Christi commemoratione, magis congruum fuit id facere in consecratione calicis, quando iam corpus seorsim, & sanguis ex vi verborum propolita sunt, quam in consecratione corporis, quando illa separatio nondum complete exprimebatur. Vide alias congruentias apud Auctores in præsentia apud quos videri potest sensus

sensus & significatio singulorum verborum, quæ in consecratione calicis adiunguntur, quæ etiam optime explicantur in Catechismo Pij Quinti, & facilia sunt. Nunc iam progrediamur ad alias quæstiones circa eadem consecrationis verba.

SECTIO V.

An verba consecrationis dicantur recitatiue, an vero enunciatiue?

94. Quæ sit verba dici recitatiue & enunciatiue.

Recitatiue, seu materialiter dicuntur aliqua verba, quando proferens nihil intendit affirmare per illa, sed solum historice referre, quid alius dixerit; vt si dicas: *Aristoteles dixit: mundus fuit ab æterno*; tunc non affirmas, mundum fuisse ab æterno, sed solum refers, Aristotelem id dixisse. Enunciatiue vero dicuntur, quando intendis affirmare, quod verba sonant; quod etiam dicitur, *significatiue*, seu, *formaliter*, ea proferre. Hoc supposito, quaeritur, an Sacerdos proferens verba consecrationis, intendat solum referre, quid Christus dixerit, an vero affirmare, hoc esse corpus Christi.

95. Prima sententia. Suarez.

Tres sunt in hac quaestione sententiæ. Prima docet, prædicta verba solum dici a Sacerdote recitatiue, & materialiter. Hanc tenent complures, quos refert Suarez *disp. 38. sect. 4.* quos sequitur P. Salmeron *tom. 9. in Euang. tract. 23.* vbi late probatur, & defendit istam sententiam. Secunda docet, prædicta verba dici vtroque modo, recitatiue scilicet, & significatiue, seu formaliter: ita tamen vt ad valorem consecrationis solum requiratur, quod dicatur significatiue, & formaliter. Ita tenet Suarez vbi supra, cum aliis, quos refert.

96. Tertia sententia.

Tertia sententia, quam aliquando veriorerem existimabam, docet, verba non proferri materialiter, & recitatiue, sed solum formaliter, seu affirmatiue. Hanc tenent quam plures, quos refert, & sequitur P. Vasquez *disp. 200. cap. 2.* Duas partes continet hæc sententia, quas oportet singillatim probare. Prima est, verba non dici solum recitatiue, & materialiter; secunda, quod dicantur solum formaliter, & significatiue. Primam partem existimat Vasquez *n. 14.* ita certam, vt oppositam non dubitet erroris insimulare; sed immerito. Crediderim sane, eum non vidisse P. Salmeronem vbi supra, qui doctissime eam tueretur, & ab omni calumnia liberare conatur.

97. Arguit primo P. Vasquez.

Arguit primo P. Vasquez, quia Tridentinum ex veritate verborum colligit præsentiam corporis Christi, ergo verba non solum dicuntur recitatiue (vt sic enim ad eorum veritatem solum oporteret dicta fuisse à Christo) sed etiam dicuntur assertiue, & significatiue. Verum hoc argumentum non est omnino efficax: potest enim responderi, Ecclesiam collegisse præsentiam Christi ex veritate verborum, quæ dixit ipse Christus; consequenter autem colligit præsentiam Christi in nostra Eucharistia, quia Christus dedit Apostolis potestatem conficiendi idem sacramentum quod ipse fecit recitando eadem verba.

98. Arguit secundò.

Arguit secundo, quia conuersio datur ratione repugnantia inter corpus Christi, & substantiam panis: hæc autem repugnantia oritur ex veritate verborum; nam corpus Christi non pugnat secundum se cum pane, sed prout significatur per li hoc; ergo verba significatiue proferuntur, & non tantum materialiter. Hoc etiam argumentum pro-

cedit ex incerto principio: nam, vt vidimus *disp. 7.* hic interuenit sepugnancia physica, & non ex sola significatione. Quare non debuit ob incerta fundamenta notare vt erroneam sententiam contrariam.

Cæterum adhuc veritas huius sententiæ, quoad hanc primam partem probari potest. Primo, ex Concilio Florentino, vbi dicitur: *Sacerdotem in persona Christi loquentem conficere hoc sacramentum*; Quod idem docent Patres, Ambr. *4. de sacram. cap. 4.* *Quando peruenit Sacerdos ad conficiendum sacramentum, iam non suis, sed vtitur sermonibus Christi.* Chrysostr. *hom. 83. in Matth. & hom. 2. in 2. ad Timoth.* Christum esse, qui per os sacerdotis illa verba pronunciat; quod idem alij Patres passim docent. Et ægre in opposita sententia explicari potest: nam verba recitatiue dicta proprie recitantur à Sacerdote nomine suo.

Secundo probatur ratione, quia si verba debent accipi recitatiue, consequens est, vt per illa verba: *hoc est Corpus meum*, per se prolata sine antecedentibus non conficiatur hoc sacramentum; quia vt sic non dicuntur recitatiue, nisi dicatur, Christum illa dixisse. Consequens autem licet aliqui admittant, videtur sane durissimum: sequeretur enim ex hoc, illa verba non esse totam formam, sed illa cum antecedentibus; ita vt verba priora sint etiam pars formæ; vt probauimus *sect. 2.*

Confirmatur primo, quia Christus iussit Apostolos consecrare Eucharistiam, & facere quod ipse fecit: ipse consecrauit proferens verba non solum materialiter, sed assertiue & significatiue; ergo eodem modo voluit verba ab Apostolis proferri; alioquin haberent Apostoli valde diuersum modum consecrandi: multum enim differunt dicere: *hoc est Corpus meum*, & dicere: *Christus dixit, hoc esse Corpus suum*. Confirmatur secundo, quia aliqua ponuntur in Eucharistia ex vi verborum, & aliqua per concomitantiam; ergo verba prout nunc proferuntur, significant corpus Christi poni sub speciebus panis; ergo dicuntur assertiue. Dices, poni ex vi & significatione verborum, non prout nunc proferuntur à sacerdote, sed prout dicta fuerunt à Christo assertiue. Sed contra; ergo ea ponuntur nunc ex vi verborum, quæ significauit Christus in cæna poni per verba: Ergo totus sanguis, quem habuit Christus in cæna, ponitur nunc ex vi verborum in calice. Patet consequentia, quia per te illa ponuntur nunc ex vi verborum, quæ tunc significata fuerunt per verba, non quæ modo significantur. Consequens autem est falsum, quia aliqua sanguinis particulæ relictæ fuerunt corruptæ in Spinis, & Lancea; vt ex communi Theologorum, & experientia probatum est in 1. tomo de Incarnat. *disp. 14.*

Probant alij hoc ipsum ex eo, quod in hoc sacramento requiritur omnino præsentia materiæ consecrandæ, quæ necessitas colligitur ex verbis, quibus consecratur, quia illud, *hoc*, non potest designari, nisi contentum sub accidentibus præsentibus ad sensum: ergo Sacerdos per verba loquitur de hostia sibi præsentis; & per consequens non recitat solum quod olim Christus dixit, sed affirmat etiã de contento sub his speciebus sibi præsentibus. Hoc tamen argumento non vtor liberè, quia licet verba requirant ex vi suæ significationis aliquã præsentiam materiæ, non tamen videntur

99. Veritas huius sententiæ quoad primam partem probatur. Conc. Florent. Ambros. & Chrysostr.

100. Secundo probatur ratione.

101. Confirmatur primo.

Confirmatur secundo.

Instantia.

Diluitur.

102. Hoc ipsum probant alij.

Hoc argumentum non vrimur.

ex hoc capite exigere tantum præsentiam, quanta requiritur ad valorem consecrationis. Nam per pronomen hoc, & hic, possumus in rigore loqui de personis, aut rebus præsentibus quidem, licet non sint præsentibus tota duratione propositionis, ad valorem vero consecrationis requiritur præsentia materiæ ab initio vsque ad finem propositionis: aliunde ergo quam ex præcisa significatione pronominis hoc, debemus concedere præsentiam materiæ consecrandæ, licet ex illo etiam pronomine probetur bene necessitas alicuius præsentia materiæ.

103. Secunda pars huius sententiæ probari possit.

Secunda vero pars huius sententiæ, scilicet, non dici verba recitativæ, sed solum formaliter, & assertivæ, probari potest, quia Sacerdos dicturus illa verba, exiit propriam personam, & induit personam Christi: ergo Sacerdos dicens illa verba, non loquitur suo nomine, sed solum nomine Christi, ergo non recitativæ, sed solum significativæ, & formaliter. Antecedens, & prima consequentia probatur ex Ambrosio ubi supra in illis verbis, Sacerdos, quando pervenit ad conficiendum sacramentum, iam non suis, sed vivit sermonibus Christi. Ecce Ambrosius non solum vult Sacerdotem loqui in persona Christi, sed etiam non loqui in propria persona, neque illa esse verba Sacerdotis; quia cum Sacerdos assumatur à Christo, vt eum representet, & vt Christus per Sacerdotis os loquatur, quasi ipse Christus loqueretur, non decuit, Sacerdotem adhuc retinere in illis verbis propria personam, & loqui etiam nomine suo; hoc enim magnam confusionem pareret auditoribus, si Sacerdos utroque nomine loqui vellet, & proprio, & Christi. Secunda vero consequentia probatur, quia si Sacerdos loqueretur recitativæ, loqueretur etiam nomine proprio; nam vt recitans, non loqueretur nomine Christi: Christus enim non recitat, se olim dixisse, sed modo asserit, hoc est corpus suum; nec substituit sibi Sacerdotem ad recitandum, sed ad asserendum; & ad hoc solum dedit Sacerdotibus potestatem: ergo si Sacerdos recitaret, loqueretur vt sic, non Christi nomine, sed proprio, gerens non Christi personam, sed historiographi narrantis factum præteritum: ergo vt sic loqueretur verbis suis contra Ambrosium, quatenus in propria persona, & propria auctoritate narraret illud factum: ergo dicendum est, illa verba taliter proferri à Sacerdote nomine Christi & assertivæ, vt nullo modo intendat per illa sensum materiale, & recitativum.

104. Instab.

Dices, non est inconueniens, quod eadem verba simul dicantur recitativæ, & assertivæ: nam Sacerdos in Missa utroque modo dicit orationem Dominicam, vt pater ex illis verbis antecedentibus, Divina institutione formari audeamus dicere: Pater noster, &c. Sed contra, quia in primis Sacerdos ibi non usurpat duas personas, sicut in nostro casu deberet usurpare, alteram Christi, cuius nomine assereret, alteram propriam, suo nomine narrando factum præteritum Christi; quod sine inconuenienti fieri non potest. Deinde falsum videtur Sacerdotem loqui recitativæ, dum dicit orationem Dominicam; neque enim verbis antecedentibus dicit, se narraturum, aut relaturum, quod dixit Christus, sed se ex præcepto, & institutione Christi oraturum. Et quidem, quando ego dico, Oro te hoc modo; vel, audi orationem meam, que talis est: fac hoc in gratiam meam, &c. Nemo dicit, me loqui recitativæ in verbis, & petitione sequen-

Respondet.

ti; dicere enim per actum reflexum, me loqui, non facit, quod loquutio sequens faciat recitativæ, v.g. cum dico, Ego dico tibi, quod Petrus est in foro; certe non dico recitativæ, Petrus esse in foro, sed solum assertivæ, seu enunciativæ. Ratio autem est, quia illa reflexio per illa verba, Ego dico tibi, non est nisi explicare id, quod est implicitum in qualibet loquutione directâ; quicumque enim loquitur, dicit id, quod loquitur; & quamvis solum dixisset, Petrus est in foro, esset verum, ipsum dicere, Petrus esse in foro. Similiter, qui dicit reflexe: ego oro hoc pacto, da mihi librum; nil aliud explicat, nisi id, quod implicite continebatur in illis verbis, da mihi librum. Sacerdos ergo dum dicit, Ex præcepto Christi audeo dicere seu orare: Pater noster, &c. non loquitur recitativæ in verbis sequentibus, sed orat in actu exercito; quem actum orandi explicuit in actu signato in verbis antecedentibus. Sicut cum aliquis Doctor dicit, Ego auctoritate S. Thomæ audeo dicere, & affirmare, non dari actum indifferenter in individuo, &c. non recitat, sed affirmat in actu exercito, adducta auctoritate, qua mouetur ad affirmandum.

Ratio est.

Dici ergo possit, Sacerdotem verba antecedentia dicere narrativæ, quia omnia sunt quasi quædam introductio, vt reddat tam se ipsum Sacerdotem, quam alios magis attentos ad verba Christi, quæ quidem non dicit iam Sacerdos, sed ipse Christus, seu Sacerdos assumens personam Christi; quare totum, quod antecedit, perinde se habet ac si alius tertius instrueret præsentem, & diceret: Christus accepit panem, fregit, &c. & dixit, quæ ab ipso audieris: tunc autem incipit Christus loqui per os Sacerdotis: cum ergo Christus non loquatur recitativæ: sed assertivæ, consequens est, vt illa verba assertivæ solum sint accipienda.

105. Dicit ergo Sacerdos dicens recitare verba antecedentia, &c.

Obicit primo Suarez, non posse poni li enim, quæ est connexio cum præcedentibus, nisi illa verba connectantur cum præcedentibus recitativæ. Respondent aliqui, li enim proferri à Sacerdote recitativæ, & non in persona Christi, cum non pertineat ab substantiam consecrationis; Sacerdos enim solum assumitur à Christo ad verba consecrationis, ad quæ solum fuit substitutus, non ad alia: quare li enim, licet interponatur in verbis consecrationis, perinde se habet, ac si antecederet, & Sacerdos recitativæ diceret, Christus accepit panem, & dixit, comedite ex hoc omnes, quia tunc autem incipit Christus loqui, Hoc est corpus meum, quæ sola sunt verba Christi per os Sacerdotis: reliqua autem sunt præambula, vt cum maiori connexionem, & decentiam proferantur verba Christi. Sed contra hoc est; quia si verba illa antecedentia, comedite ex hoc omnes, non dicuntur in persona Christi, sed mere narrativæ per li hoc in verbis illis antecedentibus significaretur illud, quod Christus habebat in manibus tempore cænæ: tunc autem non bene adiungitur causalis per li enim, quia hoc est corpus meum: nam li hoc in verbis sequentibus significat, quod modo habet Sacerdos in manibus: non est enim bona causalis, Christus dixit, vt comederent ex eo quod tunc habebat in manibus, quia hoc, quod nunchabeo in manibus, est corpus Christi: ergo li hoc utrobique idem significat, & per consequens verba illa priora etiam dicuntur in persona Christi.

106. Obicit primo Suarez, Respondens aliqui.

Respondet.

Sed contra hoc est secunda obiectio, quia si ea omnia dicuntur assertivæ in persona Christi, ergo Christus nunc affirmat, suum sanguinem effundendum esse, dum dicit: qui pro vobis effundetur, &c. hoc autem est falsum; ergo illa verba solum proferuntur recitativæ.

107. Contra hoc est secunda obiectio.

fundendum esse, dum dicit: qui pro vobis effundetur, &c. hoc autem est falsum; ergo illa verba solum proferuntur recitativæ.

Aliqui dicunt.

Aliqui dicunt, per illa verba non significari effusionem cruentam crucis, sed effectum sacramentalem. Hanc tamen interpretationem late impugnat Valquez disput. 199. ideo magis placet responsio eiusdem Valquez disput. 200. cap. 4. Sacerdotem representare nunc Christum loquentem tempore cænæ ad discipulos, atque ideo vere affirmare effusionem quæ consideratur futura respectu illius temporis, licet sit præterita respectu nostri temporis. Nam sicut per hanc hostiam, quam accipit in manibus, representat illam aliam, quam Christus accepit in suas, ita tamen vt sub hac hostia affirmet esse corpus Christi, representando quomodo Christus affirmavit esse sub illa alia; ita, licet pro hoc tempore præsentem affirmet, hoc esse corpus Christi; representat tamen per hoc tempus illud, quo Christus in cœna affirmavit, illud esse corpus suum; & ideo sicut vere dicit Sacerdos: Hoc est corpus meum, quia li meum non refertur ad personam Sacerdotis, sed ad illam, quam representat; ita vere dicit, qui pro vobis effundetur, quia illa futuritio non comparatur ad tempus præsens, quatenus tale est, sed ad illud, quod representat. Voluit enim Christus in hoc sacramento ita coniungere facti veritatem, vt simul esset quasi tragica representatio illius, quod factum est in cœna; ideo dixit: hoc facite in mei commemorationem, dum dixit: hoc facite, dedit potestatem faciendi idem realiter, quod ipse fecit: dum vero adiunxit, in mei commemorationem, præscripsit modum faciendi, scilicet, representando ipsam actionem Christi; sicut in tragœdia solet representari. Verificatur ergo verba nunc, & de hac hostia; sed per hanc hostiam, & per hoc tempus representatur hostia & tempus, quæ fuerunt in cœna, & ipse Christus loquens cum Apostolis in cœna.

108. Instab. Respondet.

Dices; ergo illa etiam verba: hoc quotiescumque feceritis, &c. dicuntur à Sacerdote in persona Christi, & significativæ, sicut illa priora. Negari potest consequentia: quia illa verba continent Christi præceptum; præceptum autem non fuit de ipso præcepto, sed de iis, quæ præcesserant. Christus ergo per illa verba, hoc facite, &c. præcepit Apostolis, vt facerent, & dicerent, quod ipse fecerat, & dixerat, non vero quod dicerent illa verba, quibus id præcipiebat: ideo fortasse illa verba non dicuntur simul cum aliis, sed in Eleuatione calicis, quasi indicando iam tunc Sacerdotem resumere suam personam, & deponere personam Christi, quam assumpserat.

109. Tertio obicitur.

Tertio obicitur: ad hoc vt Sacerdos vere loquatur, necesse est Christum dixisse in cœna: hoc est Corpus meum: ergo Sacerdos dicit, Christum illa verba dixisse; ergo dum illa profert, loquitur etiam recitativæ. Respondet negando ultimam consequentiam; concedo itaque, Sacerdotem per verba antecedentia dicere, quod Christus in cœna dixerit verba sequentia, & ideo ne mentiarur Sacerdos, oportet Christum ea in cœna dixisse. Cæterum, dum ipsa verba sequentia proferuntur, non recitat Sacerdos, sed loquitur solus Christus: quare sicut si Christus illa verba suomet ore tunc proferret, adhuc oporteret olim etiam dicta fuisse à Christo in cœna, ne Sacerdos mentiretur; &

tamen non diceret, quod, loquente Christo, Sacerdos recitativæ loqueretur; ita in præsentem, &c. Ratio est; quia si ego dicam: Petrus dixit heri verba, quæ modo ipse Petrus loquitur; iam ibi affirmo, verba sequentia dicta heri à Petro, & mentior, si verba sequentia non fuerint heri dicta à Petro, non tamen recito ego illa verba, dum Petrus loquitur: sic etiam contingit in præsentem, vt dictum est.

Hoc modo defendebam aliquando (vt dixi) I 10. eam sententiam; sed, vt verum fatear, ea non cogunt recedere ab illa alia, quæ magis communis est, & decet, ea verba de facto utroque modo dici à Sacerdote, & quam videtur omnino sequi S. Thomas artic. 1. in corpore, dum ait; verba non accipiuntur materialiter, & clericus postea: nec obstat (inquit) quod Sacerdos ea recitativæ profert, quasi à Christo dicta. Et quidem in hac difficultate aliqua videntur esse debere certa vtriusque partis sectatoribus; iis scilicet, qui tenent, dici solum significativæ; & iis, qui tenent, dici utroque modo: aliqua vero sunt magis dubia.

I 10. Hoc modo aliquando defendebamus hanc sententiam.

Non tamen ea nos cogit recedere ab illa alia. Aliqua certum sunt vtriusque parti.

Primo, certum debet esse vtrique, licet hæc verba dicantur etiam recitativæ, id nihil conferre ad consecrationem, ad quam solum attenduntur verba, quatenus dicuntur significativæ, seu enunciativæ. Constat enim apud Auctores vtriusque partis, sufficere ad valorem consecrationis illa sola verba: hoc est Corpus meum, absque illis verbis præcedentibus: tunc autem certum est, non posse dici recitativæ; sensus enim recitativus pendet omnino ex illis verbis: qui pridie quam pateretur, dixit; unde illa etiam verba præcedentia habent rationem formæ consecrationis, vt supra arguebamus; quod est contra vtriusque partis Auctores. Denique Christus non dedit potestatem nisi faciendi id, quod ipse fecerat: ipse autem non recitavit, sed affirmavit; ergo solum dedit nobis potestatem affirmandi eius nomine, & eo modo manere verba in solo sensu affirmativum, quo Christus præcepit, vt proferantur: quidquid autem addatur, non debet lædere, aut minuere illam significationem, & sensum. Sicut in forma Baptismi, quia Christus præcepit, vt diceremus significativæ ea verba: Ego te baptizo, &c. non debet eis addi aliquid, per quod lædatur, aut minuat ille sensus: & licet possent etiam dici simul recitativæ, non tamen concurrerent ad effectum Baptismi, nisi præcise secundum sensum significativum, in quo ex præcepto, & institutione Christi debent proferri.

I 11. Primum quod certum est.

Secundo etiam certum videtur, verba consecrationis de facto dici aliquo modo recitativæ, seu narrativæ: Sacerdos enim in toto illo contextu refert, Christum accepisse panem, fregisse, dedisse, & dixisse: hoc est Corpus meum. Sicut ergo narrat cætera, narrat etiam dicta fuisse illa verba, ita vt si illa verba dicta non fuissent à Christo, mentiretur de facto Sacerdos: hoc ergo est narrare verba præterita, & recitare aliquo modo. Potest tamen esse dubium adhuc, an recitentur proprie, vel improprie. Pro quo adverte, me posse narrare verba præterita alicuius dupliciter: primo, simpliciter, & proprie; vt cum dico: Aristoteles dixit: mundus fuit ab æterno; Calvinus dixit: Christus non est in Eucharistia; tunc illa verba Aristotelis, & Caluini profero recitativæ, & materialiter, affirmando solum, dicta fuisse, & tamquam

I 12. Secundum quod certum est.

tamquam extremum illius propositionis integræ, qua id affirmo. Secundo, possum dicere, Petrus heri habuit concionem, quam nunc etiam audietis à me; & tunc incipio ego etiam concionari, & hortari populum, &c. Non enim Aristotele non dicta, mentirer tunc, quando actu profero illa verba, seu in fine illorum, qui tunc absoluitur propositio, qua id affirmo. At vero in secundo modo recitandi, propositio, qua affirmo, illam concionem habitam fuisse heri à Petro, non includit ipsam concionem postea referendam intrinsece, sed prius absoluitur, quando dico, Petrus heri habuit concionem, quam ego mox etiam habebō.

113. Differentia qua est inter illos duos modos dicendi recitatioe.

Est tamen differentia inter illos duos modos dicendi aliquid recitatioe; nam in primo ita recito verba Aristotelis, v.g. vt faciam ea partem propositionis, qua affirmo, fuisse ab Aristotele dicta: vnde fit, vt, si supponerem alia verba ab Aristotele non dicta, mentirer tunc, quando actu profero illa verba, seu in fine illorum, qui tunc absoluitur propositio, qua id affirmo, illam concionem habitam fuisse heri à Petro, non includit ipsam concionem postea referendam intrinsece, sed prius absoluitur, quando dico, Petrus heri habuit concionem, quam ego mox etiam habebō. Vnde si non habeo animum referendi postea concionem Petri, sed aliam, tunc mentior, antequam subiiciam ipsam concionem: è contra vero, si habeo animum eam subiiciendi, tunc dico verum, & licet postea, mutato animo, non dicam omnino eandem concionem, non mentiar, sed erit defectus seruandi promissum. Sicut qui promittit etiam cum iuramento cras dare obolum, si nunc habet animum dandi, non est periurus, licet cras, mutato animo, non det; peccabit quidem leuiter contra promissum, non tamen erit periurus, sicut fuisset, si hodie, quando id iurat, non haberet animum dandi: sic in casu nostro, qui dicit, se dicturum concionem Petri, non est mendax, si tunc habet animum dicendi, licet postea, mutato animo, non dicat. Quod constat à simili, si enim dicam: heri Petrus habuit concionem, quam nunc audietis à Paulo, non sum mendax, licet Paulus postea eam non dicat, sed aliam; si tamen ego putabam, dicturum concionem Petri, quia nimirum, quando postea Paulus concionatur, non affirmo actu ego, illam concionem esse Petri, sed id prius affirmauit: ergo eodem modo, concionante me postea, non affirmo actu tunc, illam concionem esse Petri, sed prius affirmauit; & ideo postea non mentior, quia iam propositio, qua id affirmauit, supponitur absoluta, & prolata cum toto suo sensu perfecto. Adhuc tamen verum est, quod in hoc etiam secundo casu narro, & refero, Petrum habuisse talem concionem; & quando illam profero, aliquo etiam modo profero recitatioe, scilicet, vt id, quod prius affirmauit dictum fuisse heri à Petro. Sic ego Sacerdos in Missa ad minus hoc modo, & in hoc sensu profert recitatioe verba consecrationis, quatenus si non, quando actu profert, prius tamen saltem affirmauit, Christum dixisse verba, quæ ipse postea Christi etiam nomine dicturus est: vnde profert postea illa verba, ostendit, de quibus verbis prius affirmarit dicta fuisse olim à Christo. Si tamen nolit ea verba esse partem propositionis, qua id affirmat, sed propositionem prius manere absolutam, non pendebit veracitas illius narrationis ab eo, quod verba posteriora dicta fuerint olim à Christo: iam enim fuit verax, cum haberet tunc animum dicendi verba, quæ putabat, olim fuisse dicta à Christo.

114.

Ex his, tertio videtur etiam certum esse, quod

loquendo de possibili, possunt illa verba profert viroque modo ex intentione loquentis: potest enim, qui loquitur, in verbis antecedentibus face- re hunc sensum: *Christus accepit panem, dedit, & dixit, quæ auaritis à me eius nomine mox loquente.* Nam sicut, si ipse Christus veniret ad profert illa verba, *hoc est corpus meum*, posset prius alius dicere, *Christus olim accepit panem, dedit, & dixerit, quæ ab ipso nunc etiam audietis.* In quo casu certum est, propositionem narrantis absolutam fuisse antequam Christus loquatur, & verba sequentia à Christo dicta non profert ab ipso recitatioe, aut narratioe, licet sint obiectum narrationis præcedentis: sic potest nunc fieri, cum Sacerdos in verbis consecrationis gerat personam ipsius Christi, atque ideo per verba antecedentia posset dicere, *Christus olim dixit verba, quæ mox ego gerens ipsius personam, proferam ad faciendam, quod ipse fecit.* In quo casu Sacerdos absoluit propositionem, & narrationem cum sensu perfecto ante verba consecrationis, licet non dixerit totum, quod narravit. Potest item illa verba sequentia coniungere ita cum narratione præcedenti, vt sint pars intrinseca illius, & ante ipsa non fuerit completus sensus propositionis præcedentis; & tunc in verbis consecrationis, illud hoc refertur ex intentione loquentis, & ad contentum sub his accidentibus præsentibus, de quibus affirmat in persona Christi continere eius corpus, & ad contentum sub accidentibus præsentibus Christo in cæna, de quibus narrat Christum tunc loquutum.

115. Contra hoc videtur P. Vasquez, num. 16. impossibile esse, quod eadem verba in eodem ore profert viroque modo vsurpentur, & ad diuersas materias referantur. Hoc vero nulla ipse ratione probat repugnare: potest tamen hoc argumento id probari, quia scilicet verba æquiuoca in hoc differunt ab vniuocis; quod vox vniuoca potest plura vt vnum significare, & ideo simul potest significare omnia illa plura; at vero vox æquiuoca significat plura vt plura, & ideo non supponitur simul pro omnibus illis, sed pro vno illorum ex intentione loquentis. Sic vox homo simul significat omnes homines: at vero hæc vox Petrus, vel canis, non supponitur pro omnibus Petris, vel pro cane terrestris, & celestis simul, sed pro illo de quo loquens intendit loqui. Cum ergo illud hoc sit terminus æquiuocus, sicut Petrus, non poterit in propositione supponere pro pluribus simul, sed pro contento sub aliquibus accidentibus determinatis ex intentione loquentis; ergo non potest simul referri ad accidentia consecrata à Christo in cæna, & ad accidentia, quæ nunc consecrantur. Non enim possumus mutare modum significandi, quem voces humanæ habent ex institutione hominum: videmus autem, voces æquiuocas non habere alium modum significandi, nisi pro vno ex æquiuocatis, quod ex intentione loquentis determinatur; ergo neque in consecratione potest illud hoc, supponi simul pro duobus diuersis.

116. Confirmatur.

Confirmatur, quia si possem ego pro libito vsurpare vocem singularem æquiuocam ad loquendum simul de duobus, possem valide absolueret duos simul per hæc verba, *Ego te absoluo*, volens illud te, ad vtrumque referri: possem etiam præsentibus duobus Petris absolueret vtrumque simul dicens, *Ego absoluo Petrum*; & volens Petrum ad vtrumque referri; & alia huiusmodi, quæ absurda plane

plane sunt, & falsa, quia nimirum vox æquiuoca non potest simul pro duobus æquiuocatis supponi; ergo nec possumus illud hoc simul ad duo omnino diuersa referre.

117. Hæc tamen non cogunt, vt dixi, neque ostendunt id esse impossibile: certum enim videtur, quod aliquando possint eiusmodi voces æquiuocæ pro diuersis simul significatis vsurpari. Exempla ad id suppetunt plura. Primum sit: si petenti à me elemosinam ego responderem: *Amice, Petrus Apostolus cuiusdam ab ipso petenti respondit, quod & ego etiam tibi nunc dico, argentum, & aurum non est mihi*; tunc illud, & mihi, ex intentione loquentis refertur ad me ipsum, cui dico non esse argentum, & ad S. Petrum, quem refero dixisse, non esse sibi argentum. Potest ergo illa vox singularis, & æquiuoca referri simul ad supponendum pro pluribus diuersis. Eodem modo vsurpari videtur pronomen Ego pro pluribus simul in illis verbis Matth. 26. quando discipuli singuli dixisse referuntur: *Numquid ego sum?* Nam illud Ego non refertur ad vnum solum, sed ad omnes, ita vt singuli diuersum aliquid per illam vocem intelligerent, Euangelista vero eos omnes. Illa ergo regula, quod vox æquiuoca non potest simul pro pluribus æquiuocatis supponi, limitanda, vel explicanda est, vt non habeat locum, quando vox illa vsurpatur ab aliquo introducente diuersas personas, quæ voce illa vtantur: tunc enim potest supponi pro multis simul, non prout in ore vnus: sed prout in ore plurium. Sic in illis verbis: *numquid ego sum?* illud, ego, supponitur ab Euangelista pro multis, quia introducit multos vtentes illa voce. Sic in exemplo adducto, & verbis illis: *argentum & aurum non est mihi*, illud mihi potest supponi pro duobus, quia introduco alium præter me vtentem illa voce, nempe S. Petrum, & prout in ore meo, & prout in ore S. Petri: ergo eodẽ modo Sacerdos potest illud hoc referre ad diuersa significata, prout est in ore Christi in cæna, cuius verba refert, & prout est in ore suo loquentis nunc in persona Christi; quæ sunt diuersæ personæ.

118. Confirmatur, & explicatur; quia sicut voces sunt æquiuocæ ad res significatas, pro quibus supponunt, sic etiam sunt æquiuocæ ad sensus, quos possunt reddere: eadem enim verba possunt facere sensum affirmatiuum, vel interrogatiuum, vel ironiæ, vel serium, &c. & licet non possumus simul intendere sensum affirmantem, & interrogantem, v.g. quia voces humanæ videntur habere hanc limitationem ex sua institutione, vt vnum solum sensum habeant ex intentione loquentis, potest tamen aliquando vterque sensus simul intendi, si voces proferantur, prout à pluribus dictæ. Sic possumus dicere, *Quod olim per ironiam dictum fuit, nunc serio vsurpari possit. Ecce Adam factus est sicut vnus ex nobis*: vbi voces illæ factus est, &c. prout applicantur ad diuersos loquentes in diuerso tempore, habent diuersum, & contrarium sensum. Sic etiam dicere possum ad Christum, *Domine, quod Caisphas olim interrogando, hoc ipsum affirmando ego dico; tu es Christus filius Dei benedicti.* Et alia similia exempla possent afferri, in quibus eadem voces prout ad diuersos applicatæ habeant simul diuersos, & contrarios sensus. Cur ergo non poterit illud hoc simul referri etiam ad diuersa, prout applicatur ad diuersos pro diuerso tempore loquentes?

Cum ergo de possibilitate constet, restat solum quæstio, an de facto eo modo proferantur verba à Sacerdote: Et quidem neutra pars potest demonstrari; qui enim diceret, Sacerdotem priori modo se gerere, non facile conuinceretur: nam ad veritatem, & sensum narrationis sufficeret ille sensus: *Christus accepit panem, dedit, & dixit de illis accidentibus id, quod ego mox eius personam assumens, dicam circa species mihi præsentis*; & postea induens personam Christi incipit loqui circa hostiam præsentem, mihi referens, vel dicens de facto Christi, sed repræsentans solum illud per factum præsens. Cæterum, supposita possibilitate posterioris modi, quam probauimus, credibilis est, de facto eo modo Sacerdotem loqui, & in verbis consecrationis etiam profectui narrationem nondum completam in verbis præcedentibus: ille enim sensus tribuendus est illis verbis, quem audientes communiter ex illis percipiunt: constat autem, auditis illis verbis, *Dedit, & dixit; comedite, hoc est corpus meum*, omnes communiter concipere, quod Sacerdos, sicut narrat cætera, narrat etiam verba illa vt dicta à Christo, & illud hoc refert etiam ad id, quod Christus habebat in manibus; imo non faeile intelligerent audientes, illud hoc ad aliud referri, nisi aliunde scirent, Sacerdotem in Missa loqui in persona Christi, & non solum vt historicum. Non est ergo, cur excludamus omnino sensum illum, quem verba præ se ferre videntur, & quem omnes facile, auditis verbis, concipiunt, & qui compossibilis est simul cum sensu enunciatiuo, vt tot exemplis adductis comprobauimus.

119. Cum ergo constet de possibilitate iam quæstio est de facto.

Hinc infero primo, doctrinam hanc intelligendam esse de illis etiam verbis antecedentibus, *Accipite, & manducate ex hoc omnes*, vt ea etiam vtroquo modo proferantur. Non enim acquiesce iis, qui volunt ea verba solum narratioe, seu recitatioe profert; quia, vt supra insinuauit, non video, quomodo possent connecti per particulam enim cum verbis sequentibus; non enim esset bona causalis: Christus dixit, vt comederent id, quod offerebat sub illis accidentibus; quia id, quod habeo nunc in manibus, est corpus Christi. Ergo fatendum est, verba illa accipite, &c. & particulam enim referri ad idem, ad quod verba illa, *hoc est corpus meum*; atque ideo illa etiam verba profertur, & materialiter, seu recitatioe, & significatioe, seu formaliter. Quo etiam sensu ea intellexerunt Patres antiqui, dum absolute dicunt, ea omnia profertur à Sacerdote in persona Christi: sic loquitur Ambrosius, lib. 4. de Sacrament. cap. 5. relatus in cap. Panis 55. de consecratione, *distinç. 2. Vnde, inquit, omnia illa verba Euangelistæ sunt vsque ad, Accipite, siue corpus, siue sanguinem: inde verba sunt Christi: Accipite, bibite ex eo omnes: hic est enim, &c. Idem indicat Eusebius Emisenus relatus in cap. Quia corpus, 35. eadem dist. Nam inuisibilis, inquit, Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit ita dicens: Accipite & comedite: hoc est enim corpus meum, &c. vbi omnia illa verba dicit profertur ab inuisibili Sacerdote Christo per os nostrum. Et clarius Paschasius in lib. de corpore Christi, cap. 15. qui habetur tom. 4. Biblioth. Patrum; vbi expresse dicit, verba etiam illa profertur nomine Christi; vbi eadem fere Ambrosij verba vsurpat. Sacerdos, inquit, prius inter cætera etiam verba Euangelistarum assumens*

120. Inferitur ex hac doctrina.

Particula enim, & verba accipite referuntur ad idem.

Ambros.

Eusebius Emis.

Paschasius.

assumens ait. Qui pridie quam pateretur, &c. benedixit, fregit, & dedit discipulis suis. *Ecce, usque ad istum locum verba sunt Evangelistarum: porro deinceps verba sunt Dei, potestate, & omni efficientia plena: Accipite & manducate ex hoc omnes: Hoc est enim Corpus meum, &c.* Porro si nomine Christi proferuntur à Sacerdote, consequens est, ut sacerdos substitutus fuerit Christo ad ea proferenda: non fuit autem substitutus ad recitandum, vel narrandum; hoc enim omnes possunt facere; sed ad loquendum nomine Christi, & representando eius personam; ergo per illa verba loquitur etiam significatiue, sicut loqueretur Christus, si adesset, non narrans, sed loquens, & operans quod olim operatus est. Sicut ergo in verbis sequentibus simul narrat referendo illa ad id, quod in cœna Christus significauit, & simul affirmat loquens in persona Christi de speciebus præsentibus; sic in verbis prioribus vtrumque præstat. Et vtroque etiam modo proferitur particula, *enim*, quæ in sensu recitatio continet causalem olim à Christo explicite, vel implicite prolata ante illud ad comedendum, quia illud erat corpus suum. In sensu autem significatiuo, & formali continet causalem eius, quod nunc dicit Sacerdos nomine Christi: nec enim minus capax est particula, *enim*, vtriusque sensus, quam cætera verba, vt constat.

121. Infero secundo: si Christus nunc Missam per se ipsum celebraret, eodem modo dicendum fore quod posset verba consecrationis in illo duplici sensu simul proferre, scilicet recitatiue, & formaliter: posset enim simul narrare, & referre, quod ipse olim in cœna fecisset, & dixisset, ac simul loqui de speciebus sibi nunc præsentibus, & affirmare suum corpus contineri sub illis. Posset itaque dicere: *Ego pridie quam paterer, accepi panem, fregi, & dedi tibi etiam dico: hodie mecum eris in paradiso;* tunc enim illud *hodie*, referretur ad duos diuersos dies prout est in ore Christi loquentis in diuersis temporibus; quod sufficit, vt terminus ille æquiuocus possit simul diuersos dies significare.

122. Infero tertio, quod dictum est de verbis consecrationis, posse eodem modo habere locum in formis aliorum sacramentorum, quæ possent etiam proferri recitatiue simul seu materialiter, & significatiue, seu formaliter, v. g. si quis diceret: *Sacerdos mihi heri dixit, quod & ego etiam hodie dico tibi: ego te absoluo, &c. Petrus dixit Maria, quod & ego etiam dico tibi: accipio te in meam;* & sic de aliis sacramentis, in quibus eadem videtur esse ratio possibilitatis, supposito semel, quod possint verba ex intentione loquentis habere illum duplicem sensum, prout referuntur ad diuersas personas, quæ introducuntur lo-

quentes, vel ad eandem loquentem in diuersis temporibus, vt dictum est.

SECTIO VI.

Vtrum verba sint vera de presenti in toto rigore, & pro quo instanti?

Ratio dubitandi est in primis, quia ad rigorosam veritatem propositionis vocalis requiritur, quod obiectum ita se habeat, quando affirmatur per copulam propositionis: quando autem proferitur verbum, est, à sacerdote, tunc illud non est corpus Christi, sed post finitam propositionem, ergo illa propositio non est vera de presenti veritate omnino rigorosa. Propter hoc aliqui relati à Suarez disputat. §8. sect. 5. dixerunt, hæc verba nude considerata esse falsa; esse tamen vera ex intentione proferentis, quia ex illa intentione verbum, est, refertur ad instans, quod sequitur prolationem totius propositionis. Hæc tamen sententia bene reicitur ab eodem Suarez ibi, quia verba hæc in omni rigore propositionis vocalis sunt vera, cum ex eorum veritate rigorosa colligat Ecclesia præsentiam Christi in Eucharistia; alioquin si daretur locus latiori interpretationi; facile posset hæretici suas figuratas explanationes introducere.

Omissis aliis sententiis, ipse Suarez ibi docet verba esse in rigore vera, eo quod propositio de presenti ad rigorosam veritatem solum petit coexistentiam obiecti pro aliquo instanti eorum, quibus proferitur propositio, siue hoc sit primum, siue medium, siue vltimum instans; quare cum conuersio fiat in vltimo instanti prolationis verborum, hoc erit satis, vt propositio sit in rigore vera.

Ego in primis existimo, veritatem propositionis vocalis, quæ formatur per copulam, est, regulariter loquendo, nisi aliud constet ex ipso modo loquendi, non debere regulari ab obiecto, prout erat tempore prolationis copulæ, sed tempore finitæ propositionis. Quod sane videtur probari ipsa experientia: nam si aliquis dicat: *Petrus est intra hanc domum*, si post prolata copulam, est, contingat, Petrum exire, & hoc ipsi loquendi porum sit, quis inducet, illum si aduertat, non debere cessare à propositione, ne mentiatur, vel ne sit perituros, si forte iurandum præmiserat? quod clarius patet in propositione scripta, in qua dum scribitur potest casus contingere.

Confirmatur; quia si ad veritatem propositionis de presenti sufficeret existentia obiecti in aliquo instanti propositionis, quodcumque illud sit, sequitur, quod si dicente Sacerdote: *hoc est Corpus meum*, diceret alius eodem tempore: *hoc non est corpus Christi, & vterque simul absolueret propositionem, vterque diceret verum; quia illa secunda propositio verificatur ratione totius temporis antecedentis ad vltimum instans.* Consequens autem videtur valde durum; quia illæ essent propositiones contradictoriæ simul prolatae.

Huic nostro argumento aliqui Theologi Salmaticenses dicunt, responderi facile posse, in prædicto casu propositionem negatiuam esse falsam, quia ratione negationis æquiualeat vniuersali, & distribuit omnia instantia; quasi dicas,

cas, in nullo instanti correspondenti huic propositioni, hoc est corpus Christi; quod plane est falsum, cum in vltimo instanti sit corpus Christi: affirmatiuam vero è contra esse veram, quia ad eius veritatem, cum sit particularis, sufficit verificari pro vno instanti illius durationis.

128. Hæc tamen responsio destruit principia illius sententiæ P. Suarez, quam illo argumento impugnabam; ipse enim eodem modo loquitur de propositione negatiua, & affirmatiua de presenti, quod scilicet ad vtriusque veritatem sufficiat existentia obiecti pro aliqua parte, vel instanti illius durationis, in qua proferitur. Alioquin sequeretur aliud maius absurdum: quod scilicet de facto si, consecrante Sacerdote, & dicente: *hoc est corpus meum*; alius simul diceret: *hoc non est panis*, hæc secunda propositio esset falsa, quia non poterat negari panis pro tota duratione illius propositionis. Consequens autem procul dubio est absurdum; nam qui dicit, illud esse corpus Christi, dicit implicite non esse panem, sed esse solum corpus Christi; ergo posset etiam explicite dicere: *hoc est corpus Christi, & non panis*; ergo ad veritatem illius negatiuæ non requiritur, quod negatio panis sit toto illo tempore, sicut neque ad affirmationem corporis Christi requiritur eius præsentia toto illo tempore. Quod clarius apparet in propositione remissiuâ debiti: posset enim creditor id remittere dicens: *nihil mihi iam debes*, quæ propositio esset vera, imo verificaret se ipsam; & tamen carentia debiti non esset toto tempore prolationis, sed solum in fine. Sic etiam potuissent remitti peccata per illa verba: *non es amplius reus peccatorum tuorum*; quæ propositio non deberet ad sui veritatem negare reatum pro toto tempore prolationis; sed solum pro fine. Nulla est ergo differentia, quoad hoc inter propositionem de presenti affirmatiuam, & negatiuam, sed de vtraque dicere debemus, exigere existentiam, vel negationem obiecti pro fine prolationis. Ratio autem videtur esse, quia ante finem prolationis ille, qui loquitur, nihil affirmat simpliciter, & absolute: non potest enim affirmare prædicatum, antequam illud proferat; si ergo non affirmat adhuc prædicatum, nihil restat, quod affirmet: sed in fine habet iam quod affirmet, & ideo absoluedo propositionem videtur illam totam tunc firmare, illique subscribere, atque ideo veritas obiecti tunc maxime atrendenda est.

129. Contra hanc communem doctrinam obiici potest primo, quia verba non operantur, nisi prout significant: sed verba non significant complete, quando primum proferunt vltima syllaba; ergo non operantur tunc, sed postea. Maior & Consequentia videntur manifestæ; maior vero probatur, quia verba vt significant, necesse est quod veniant ad aures: non possunt autem venire instantanee, sed successiuæ per motum localem; ergo non significant complete, & perfecte, quando primum proferunt vltima syllaba, sed aliquantulum post.

130. Respondeo in primis negando minorem; nam sonus vltimæ syllabæ potest venire ad aures instantaneè, licet non secundum esse reale, bene tamen secundum esse intentionale, mittendo species sui, quæ integra exiguum sphaeram possunt instantaneè diffundi, vt dixi in lib. de Anima. De P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

inde, quidquid sit de hoc, dici potest verba, licet in illo instanti non significant quasi in actu secundo excitando speciem obiecti in audientibus, cæterum tunc habere iam rationem vocis significatiuæ; habent enim iam vim ad producendam speciem in tempore sequenti. Veritas autem propositionis vocalis non regulatur ab obiecto pro tempore, quo percipitur ab audiente, sed quo proferitur à loquente; vt contingit etiam in propositione scripta, quæ quidem si sit propositio de presenti, non debet verificari pro tempore, quo epistola legitur, sed pro tempore, quo scribitur. Sic etiam voces sunt quasi quædam epistolæ, quæ breuius transmittuntur ad aures: cæterum distinguendo illa duo tempora, non debent verificari pro tempore, quo ab auribus percipiuntur, sed pro tempore, quo à lingua formantur, & quasi scribuntur.

131. Secundo obiici potest, quia si veritas copulæ non regulatur pro tempore, quo proferitur copulæ, sed pro tempore, quo absoluitur propositio, ergo dicendum est, consecrationem calicis non fieri, donec absoluantur omnia illa verba: *novi & æterni testamenti*, &c. quia adhuc non completur integra propositio; & ob eandem rationem apud Græcos non fiet conuersio, donec in consecratione panis absoluantur omnia illa: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Confirmatur primo, quia si diceret: *hoc est corpus meum humanum*, propositio non finitur, vsque dum dicatur, *humanum*; & per consequens pro illo vltimo instanti deberet verificari; ergo similiter, dum dicitur: *hic est sanguis meus novi testamenti*, &c. propositio non finitur, nec debet verificari nisi pro tempore, quo absoluantur omnia illa verba. Ad hoc tamen diximus satis sect. 4. quod non oportet hic repetere.

132. Tertio, & difficilius obiici potest, quia verba, vt completè significant, debent esse iam omnino absoluta, & completa; propositio autem non intelligitur integre completa, donec constet, non adici alia verba, quæ determinant priora: ergo ad hoc, vt fiat consecratio, non sufficit expectare vltimum instans prolationis vltimæ syllabæ, sed rursus expectari debet morula temporis sufficiens, vt constet, ibi sistere propositionem, & non progredi ulterius.

Dices; sufficit iam illa verba esse integre prolata sine animo addendi alia verba. Sed contra; quia ille animus interior non sufficit, vt verba externa habeant externam significationem, quam ex vi sua non possunt habere; sed verba de se non habent vim completam ad significandum, nisi vt taliter in ipsis sistitur, quod ulterius non progrediatur propositio; ergo donec verba habeant istam negationem vltioris additionis, non intelliguntur habere totum id, quod requiritur ad integre, & complete significandum.

Confirmatur & explicatur difficultas; quia si aliquis habens errorem internum circa existentiam Christi in Eucharistia, volensque hunc errorem exprimere, diceret: *Christus non est in Sacramento altaris*; post hæc autem verba immediate, veritas forte ne deferretur ad iudicium, adingeret protinus eodem tenore hanc limitationem, donec consecratur à Sacerdote, ita vt audientem

Veritas propositionis non regulatur pro tempore quo percipitur ab audiente, sed quo proferitur à loquente.

Obiicitur secundo.

Confirmatur.

Iam supra ad hoc reponsum est.

Obiicitur tertio.

Dico. Sed contra.

Confirmatur & explicatur difficultas.

tes nullo modo poterint intelligere, eum loquutum fuisse priora verba ex errore interno, sed potius voluisse profere illam propositionem Catholicam *Christum non esse in sacramento, donec fiat consecratio*; videtur non incurrisse hæresim externam, & referuatam, cum non exhibuerit aliquid exterius, ex quo eius error poterit colligi; ergo illa priora verba de se non habuerunt vim completam ad significandum illud obiectum, donec haberent adiunctam negationem alterius limitationis sequentis; alioquin ante verba posteriora incurrisset ille censuram hæretici: ergo similiter verba Sacerdotis, *hoc est corpus meum*, non significant complete suum obiectum donec careant limitatione subsequenti: nam si Sacerdos immediate post illa adiungeret aliquam limitationem, vt si diceret, *hoc est corpus meum, sicut est corpus Petri*, vel aliquid huiusmodi, audientes non conciperent obiectum affirmari absolute, sed sub conditione; ergo etiam si Sacerdos dixisset priora verba sine intentione addendi alia, non fit consecratio, donec cum effectu alia non addantur.

135. *Solutur diff. scilicet.* Video difficultatem, sed tamen non credo, posse dici, expectandam talem morulam, vt verba habeant effectum; tum quia omnes Theologi cum S. Thoma videntur supponere fieri conuersionem, quamprimum finiuntur, & proferuntur verba; tum etiam, quia sequeretur, si Sacerdos immediate post prolationem verborum moreretur, non fieri conuersionem, quia in tali etiam casu non possent audientes scire, an ille iam cessasset loqui, an ulterius progressurus esset, & limitaturus propositionem, si viueret; quod etiam in absolute sacramento, & aliis formis Sacramentorum dicendum esset; & sane durissimum videtur, & contra commune sensum doctorum, & indoctorum. Responderi potest aliquando quidem determinari vim significatiuam verborum per sistentiam, seu per negationem vltiore additionis, quod non videtur posse negari, sicut etiam in propositionibus scriptis videmus per additionem vnius puncti determinari sensum propositionis, quæ tamen ante additionem puncti suspensa erat, & indifferens ad sistentiam, vel progrediendum. Nec satisfacit dicere, illam negationem esse conditionem, non vero rationem, quasi formalem ad significandum, quia in præsentem non potest distingui talis conditio à ratione formali: cum vtriusque cognitio deseruiat in audiente ad excitandam cognitionem obiecti, & per consequens vtrique competit definitio signi instrumentalis. Cæterum adhuc dici potest, aliquando antecedenter ad istam negationem dari sufficiens fundamentum in ipsis verbis, vt audientes nihil aliud expectantes, ex circumstantiis, quibus verba proferuntur, possint concipere sensum absolutum, & ibi sistentem: quod quidem potissimum habet locum in verbis sacramentalibus, quæ quotiescumque à fidelibus audiuntur serio profertur, omnes prudenter concipiunt; ea verba sine vlla limitatione profertur; quare licet postea videntes, re ipsa ibi sistere loquentem, intelligant magis expresse, sensum fuisse ibi perfectum, & absolutum: cæterum adhuc ante illam morulam poterunt sufficienter hoc intelligere, vt constat ex omnium audientium experientia. Deinde addo, etiam in casu, quo verba ex circumstantiis non ostenderent, an ibi sistent-

dum esset, adhuc verificanda esse, quando proferuntur, non vero pro tempore sequenti post morulam: quia verba de præsentem significant, quantum possunt coexistentiam obiecti; ergo significant existere obiectum, quando existunt ipsa verba: ergo non significant existere obiectum post morulam aliquam; sed tunc in fine saltem existentia verborum: ergo pro tunc debent verificari, ergo tunc deberet fieri conuersionis, & non in tempore sequenti post morulam.

Dices, ergo in prædicto casu verba operantur, priusquam haberent completam significationem: non enim significant complete, donec transierit aliqua morula post prolationem, & tamen operantur in fine prolationis. Respondeo, nunc de facto verba non operari, donec complete, & determinate significant; quia (vt supra dixi) nunc de facto ante illam morulam sufficienter reddunt sensum completum; cæterum in illo casu operarentur, non quidem antequam significarent simpliciter, quantum est de se, sed antequam significarent clare, & absque ambiguitate, ita vt posset distincte percipi eorum sensus determinatus ab audientibus. Pro quo aduerte, aliud esse, verba aliqua non facere sensum completum, aliud vero non exprimere distincte, & clare suum obiectum; ita vt ab omnibus facile percipiatur. Nam vox æquiuoca significat quidem, & facit sensum perfectum, & absolutum; non tamen facile percipitur ab audientibus, pro quo ex pluribus significatis supponatur ex intentione loquentis: sed, hoc non obstante, adhuc verba æquiuoca, antequam eorum determinatus sensus à loquente explicetur, habent suam significationem, & sensum absolutum, & completum: vnde qui dicit, *ego te absoluo*, cum intentione absoluendi Petrum, vere eum absoluit, licet ad sint alij Confessi etiam, & de quibus singulis possent verba illa intelligi; quia æquiuocatio verborum non tollit, quod vere proferantur ad supponendum pro Petro, licet id clare non percipiatur: ille enim, qui æquiuoce loquitur, vere loquitur, licet obscure; alioquin nec illi, qui hieroglyphicis loquuntur, nec Prophetæ, aut Sibyllæ loquuti fuissent, quia sensus determinatus verborum propter obscuritatem non percipitur. Sic etiam qui characteribus Hebraicis absque punctis scribunt, vere scribunt, & scriptura illa habet sensum perfectum, licet propter defectum punctorum non facile percipiatur determinatus sensus, quem scriptor intendebat ex multis, quos illi characteres possunt significare. Sufficit ergo ad loquendum ponere voces, vel scripturam, quæ instituta est ad significandum id, quod loquens intendit dicere, licet eadem vox, vel scriptura ad plura alia significanda instituta sit.

Hoc ergo supposito, dicendum est, verba illa, vbi primum proferuntur, etiam ante morulam sequentem, habere iam ex intentione loquentis suam significationem, & sensum perfectum, licet propter æquiuocationem aliquam, quam habent, non facile possit percipi ab audientibus eorum sensus determinatus, donec per illam morulam, & sistentiam magis explicetur intentio præcedens loquentis. Nam sicut illud pronomen *te*, in forma absolute est æquiuocum, & indifferens de se ad supponendum pro hoc, vel illo penitente, quæ indifferencia de-

bet determinari per intentionem proferentis; sic verba illa, *Hoc est corpus meum*, sunt de se æquiuoca, & indifferencia ad faciendum sensum absolutum, & completum, vel ad faciendum sensum conditionatum, & incompletum adiuncta cum aliis. Vnde sicut sensum illius pronominis *te* cognoscimus, vel ex declaratione subsequenti ipsius loquentis, vel ex aliis circumstantiis, verbi gratia, quia Petrus solus ex omnibus præsentibus confessus fuerat, licet reuera verba absolute non se ipsi, & independenter ab iis circumstantiis extrinsecis habeant suam significationem completam: sic sensum verborum consecrationis cognoscimus distincte, vel ex declaratione Sacerdotis, qui suam intentionem præcedentem declarat, vel ex circumstantiis: quia Sacerdos in altari loquens intelligitur velle significare sensum absolutum, & completum per illa verba, sed independenter ab ea declaratione, & circumstantiis verba se ipsi habent suam significationem completam, licet obscure, propter æquiuocationem, & indifferenciam intrinsecam ad plures sensus.

138. *Adi potest.* Adde, in tantum verba habere sensum completum ante morulam sequentem, vt nisi de facto addatur postea aliqua limitatio, semper iudicentur fuisse absolute prolata, etiam si limitatio addi non poterit, nisi aliqua circumstantie contrarium positue suadeant, vt constat ex omnibus aliis materiis. Nam in testamento, verbi gratia, si aliquis in articulo mortis coram notario, & testibus diceret, *Ego in studio Petrum heredem*, & statim perderet vltimum loquelæ, procul dubio hæres conseretur institutus; quia licet potuisset propositio illa ulterius progredi, & addi aliqua conditio, vel limitatio, illa tamen propositio de se potest etiam facere sensum absolutum, & interim dum contrarium non probatur, ita conseretur prolata. Idem est, si dicat, *Stichum seruum meum libertate dono*, & statim amittat loquelam; manebit etiam liber, quantumuis propositio illa potuisset aliqua conditione addita limitari. Idem erit in matrimonio, si in eodem articulo constitutus dicat, *accipio te in meam*; & in professione Religiosa, si proferat verba Professionis, & statim perdat loquelam. licet vterque potuisset addere particulas limitantes; & in materia iustitiæ: si enim petam à moribundo remissionem debiti, & dicat: *remitto*, & statim amittat sensum, manebit securus in conscientia, licet ipse potuisset aliquid verbo illi addere, quo remissionem limitaret. Ex quibus omnibus constat, verba præcedentia, licet clarius sensum absolutum expriment per sistentiam liberam subsequentem, independenter tamen ab ipsa habere vim sufficientem ad significandum; ergo verba consecrationis etiam nude prolata possent complete significare, licet non constaret ita clare intentio proferentis, provt nunc de facto constat ex circumstantiis extrinsecis, in quibus proferuntur.

139. *Adi.* Vnde rursus infero, quando etiam de facto subsequitur illa morula, & cessatio, per quam clarius percipitur sensus verborum præcedentium, illam tamen non esse formaliter loquutionem, aut partem loquutionis, sed signum aliquod ducens in clariorem cognitionem loquutionis præcedentis: nam loqui est manifestare mentem præsentem loquentis: quamuis enim

loquar de rebus præteritis, manifesto mentem præsentem, hoc est, notitiam, quam nunc habeo de rebus præteritis, vel de mente, quam heri habui, & hoc est essentiali omni loquutioni: cessatio autem morulæ sequentis non manifestat vilo modo mentem tunc præsentem, sed quæ fuit, quando verba proferebantur; quia ad cessationem, & silentium non requiritur necessario influxus præsens, nec vlla attentio, aut intentio præsens etiam virtualis, & implicita, sed sufficit præteritus influxus, & intentio, quæ potius volui loqui illa sola verba: possunt enim postea cogitationem alio omnino diuertere, & nihil cogitare de silentio. Finge enim, aliquem habere dominium in somnum, ita vt volens dormire, statim dormiat: hic posset velle profere verba consecrationis sola, & iis prolatis, statim dormire: tunc ergo silentium subsequentis morulæ non significaret mentem, vel intentionem præsentem (iam enim dormit) sed præteritam; ergo illud silentium, & cessatio non est loquutio, sed effectus intentionis præteritæ, & ostendens mentem, & intentionem præteritam, quasi effectus subsequens; non quasi loquutio, sed vt effectus loquutionis. Prius ergo præcessit tota loquutio integra in ratione loquutionis, & cum significatione tota, quæ est propria loquutionis. Nam voces humanæ significant supponendo pro rebus, hoc est, ponuntur loco rerum, vt dicitur in Summulis: supponunt vero pro rebus, quando actu ponuntur, non postea; ergo tota suppositio vocum habetur ante illam morulam sequentem, quæ non supponit, sed solum ostendit clarius, pro quibus rebus suppositæ fuerint voces ante prolata: non ergo significat illa cessatio subsequens, sicut significant voces supponendo, qui est proprius modus significandi loquutionis, sed significat alio modo, vt effectus loquutionis præteritæ. Verba itaque consecrationis habent totam suam significationem, quæ est propria loquutionis humanæ, ante illam morulam, atque ideo habent virtutem ad operandum; ad quam sufficit loquutio significans per modum loquutionis.

140. *Ad exemplum superius respondetur.* Restat respondere ad exemplum illud de proferente verba hæretica animo hæretico, & addente statim limitationem, quo casu non videtur esse hæreticus externus, nec incurrisse censuram. Ad quod exemplum olim conabar assignare discrimen inter censuram, & effectum consecrationis, in quem sensum video alios recentiores Theologos postea inclinasse: sed reuera eadem videretur ratio de vtroque; nec video, si verba habeant completam significationem humanam, cur debeat ille excusari ab incurrenda censura. Cur enim plus requiritur ad incurrendam censuram, quam ad celebrandum contractum legitimum matrimonij? Et tamen, si quis proferat formam matrimonij cum debita intentione conficiendi sacramentum absolute, & prolatis verbis, *accipio te in meam*, postea, mutato animo, addat, *si dederis dotem*, non dicemus matrimonium non fuisse validum: eadem enim est ratio de illo sacramento, & de aliis, de omnibus quippe vniuersaliter dicunt Theologi, quod, prolatis verbis formæ, & applicata materia, statim perficitur sacramentum. Sufficiunt ergo illa verba cum intentione absoluta prolata ad pariendam mutuam obligationem in vtroque coniuge: L1 2 ad

ad quam tamen obligationem requiritur contra-ctus humanus, & per consequens manifestatio externa sufficiens obligationis, & consensus. Si ergo datur in illo casu talis manifestatio externa sufficiens, licet propter illam conditionem statim additam non percipiatur, eodem modo videtur, dari manifestationem externam hæresis, sufficientem ad incurendam censuram in nostro casu, licet propter particulam statim additam non percipiatur, & ideo in foro externo non iudicaretur Hæreticus, nec puniretur, non propter defectum culpæ etiam externæ, sed propter defectum probationis sufficientis: sicut & ille coniu- x in foro externo non declararetur verus coniu- x, non propter defectum veri consensus etiam exterius manifestati, sed propter defectum proba- tionis sufficientis.

141. Confirmatur applicando argumentum supra factum; si enim aliquis animo hæretico dixisset, *Christus non est in Eucharistia*, & statim perderet usum linguæ, & sensuum, vel somno correptus repentino dormiret, nemo diceret, illum non incur- risse censuram contra Hæreticos latam; ergo iam posuerat signum externum suæ hæresis sufficiens ad incurendam censuram: tunc enim non incur- reret illam propter morulam, & cessionem se- quentem, cum illa non esset libera nec humana, atque ideo solum incurreret propter verba posi- tiva prius prolata, quæ cum sint eadem tunc et- iam quando postea addit limitationem, videtur eadem pœna tunc incurrenda, licet in foro ex- terno non possit probari. Suppono enim, ad eius- modi censuram non requiri, quod delictum pos- sit in foro externo probari, cum sæpe sint delicta occulta, quæ saltem per accidens non possunt probari, sicut etiam in nostro casu per accidens non posset probari propter verba subsequencia dolose addita.

142. Denique hic videtur esse sensus Theologo- rum, qui licet hunc casum in terminis non pro- ponant, implicite tamen eni videntur compre- hendere in regula vniuersali, quam tradunt, quod scilicet loquens per verba æquiuoca, quæ plures sensus habere possunt, intendens tamen sensum hæreticum, incurrit censuram, licet in foro exter- no non possit delictum probari propter amphi- bologiam verborum, quibus usus est. Sic docet P. Suarez tom. 5. in 3. parti. disput. 4. sect. 3. num. 17. & postea disp. 21. de Fide, sect. 2. n. 10. quem sequitur P. Thom. Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 8. n. 26.

A fortiori ergo in casu nostro, in quo vitur ver- bis determinate significantibus, & animo signifi- candi hæresim internam, solumque habentibus amphibologiam propter explicationem, aut limita- tionem, quæ postea potest addi. Si enim hæc indifferentia excusat à censura, excusabitur etiam propter similem indifferentiam verborum, qui usus est verbis æquiuocis, quæ postea explicat in sensu Catholico, cuius verba sunt capacia: nam sicut verba illa in nostro casu possunt explicari per limitationem sequentem, vt faciant sensum Catholicum, sic verba æquiuoca possunt expli- cari per explicationem postea addendam, vt in- telligantur in sensu Catholico: quod enim expli- catio fiat statim, vel postea, parum videtur refer- re ad propositum; quia tam potest esse in suspen- so per longum tempus sensus verborum æquiuo- corum, quam per breue tempus sensus verborum determinatorum, cum suspensio in vtroque casu

oriatur ex indifferentia, quam habent verba se- cundum se. Facilius ergo responderet ad exem- plum illud negando, tunc excusari hæreticum il- lum à censura, vel suspendi pœnam, vsque ad mo- rulam sequentem: verius enim est, eandem esse rationem in vtroque casu, & doctrinam debere vtrique esse communem.

Vltimo obiici potest, quia si veritas proposi- tionis de præsentia desumi debet ab obiecto exi- stente, quando absoluitur prolatio verborum; er- go verba consecrationis non operantur suum ef- fectum, quando incipit proferri vltima syllaba, sed quando vltimo profertur eius sonus, etiam si diu protrahatur eius prolatio: probatur sequela quia toto illo tempore loquitur Sacerdos; ergo si intendit affirmare pro sine loquutionis, non ve- rificatur, donec terminat prolationem vltimæ syl- labæ. Respondetur negando sequelam, neq; enim desumenda est veritas ab existentia obiecti pro eo tempore, quo absoluitur simpliciter prolatio verborum, sed quo primo ponitur probatio neces- saria ad faciendum sensum; illa ergo protractio syllabæ est loquutio quidem, non noui obiecti, sed quasi repetitio eiusdem, quod iam Sacerdos lo- quutus fuit, vbi primum protulit vltimam sylla- bam; imò si absque vltima syllaba faceret sensum, ante illius prolationem fieret consecratio, & mul- to magis ante prolationem vltimæ litteræ, sine qua sapius fit sensus perfectus. Quod idem di- cendum est de prolatione vltimæ dictionis, si illa non est necessaria ad perfectum sensum, vt si Sacerdos diceret, *hoc est corpus meum verum*; nam illud, *verum*, deseruit solum ad magis declaran- dum, & ideo ante illius prolationem propositio habet sensum perfectum. Vide quæ diximus sup. sect. 3. & 4.

Ex dictis infertur resolutio illius quæstionis quæ solet in præsentia tractari, vtrum verba ratio- ne veritatis, quam habent, seu vt vera, causent co- uersionem? Ratio dubitandi oritur ex S. Thoma in præsentia art. 5. in corpore, vbi ait, quod *veritas huius loquutionis non presupponit rem significatam, sed facit eam*. Vbi videtur expresse docere, verita- tem presupponi ex parte principij ad hoc, vt ver- ba operentur; quæ doctrina difficilis est, quia ver- ba vt vera inuoluunt iam coexistentiam obie- cti: propositionem enim esse veram, est obie- ctum ita esse vt affirmatur; quare ipsa veritas propositionis, præsertim vocalis, est denomina- tio partim extrinseca proveniens ab obiecto, vt docui & probavi late in libro de Anima: ergo quando verba consecrationis intelliguntur vera, intelligitur iam obiectum factum; ergo ipsa ve- ritas non potest antecedere ex parte principij ad operationem.

Sotus confugit ad mutuam prioritatem, & dixit, veritatem esse priorem, & postero- rem ipsa conuersione. Alij dicunt, antecedere verba cum veritate practica, non tamen cum veritate speculatiua. Vtraque responsio impu- gnatur bene à Patre Suarez, & Patre Valquez in præsentia, & quidem prima supponit diffici- lem doctrinam mutæ prioritatis: & adhuc ea doctrina admiffa, non deseruit ad propositum; hic enim non solum esset mutua prioritas inter veritatem verborum, & existentiam obiecti, sed inter idem, & se ipsum: nam verba vt vera non solum supponunt existentiam obiecti, sed eam includunt, vt dixi; est enim veritas formalis sal- tem

tem in propositione vocali; denominatio partim extrinseca proveniens formaliter ab ipsa ex- stentia obiecti, vt omnes fatentur. Nam licet aliqui dicant, pro positionem mentalem esse veram per aliquid adæquate intrinsecum, & esse- tiale ipsi, atque ideo illam, quæ vera, non po- tuisset eandem esse falsam, neque è contra: de vo- calibus tamen nemo id docet; certum enim est, has voces, *Petrus currit*, quas ego, currente Petro, profero, potuisse eandem proferri, Petro non cur- rente; ergo si propositio vocalis vt fera includit existentiam obiecti, & verba consecrationis vt vera presupponuntur, & causant suum ob- iectum, consequens est, vt obiectum ipsum vt existens presupponatur ad se ipsum, & causet se ipsum; quod in omni sententia falsum est, etiam admiffa mutua proprietate, & causalitate inter aliqua duo diuersa.

Secunda vero solutio non potest explicare, quid sit veritas practica antecedenter ad specula- tiuam: nam si pro illo priori non datur conformi- tatis ad obiectum, non dabitur vlla veritas, sed sola efficacia verborum ad verificanda se ipsa. Ideo Scotus, quem sequuntur communiter nostri Recentiores, censet, verba pro illo priori esse qui- dem significatiua sui obiecti, non tamen vera, nec falsa, sed præcindere ab vtroque; prius enim est non solum in vocibus, sed etiam in conceptibus, significare, quam habere veritatem formalem: ha- bent ergo verba antecedenter ad conuersionem significare præsentiam corporis Christi sub spe- ciebus; quæ quidem significatio habet se ex parte principij necessarii, vt sint operatiua, postea vero ex vi illius significationis operantur pro postero- ri naturæ, quod significant, & redduntur vera in eodem instanti reali, quod sufficit, vt sint simpli- citer vera.

Hæc doctrina in sensu, in quo traditur ab eius auctoribus, vera est: nam verba vt vera veritate formali includunt existentiam obiecti, vt dixi- mus: non possunt ergo vt vera veritate formali præcedere, nec causare suum obiectum, sed præ- intelligi debent, vt prolata à Sacerdote nomi- ne Christi, & prout sic causant existentiam ob- iecti, à qua rursus denominantur formaliter vera veritate formali.

Dices, ad hoc, vt aliquis loquatur vere de præ- senti, debet habere scientiam, seu notitiam illius, quod dicit: prius enim est scire quam loqui; quia loquutio tendit ad communicandum aliis, quod loquens scit; ergo qui affirmat aliquid de præsen- ti, debet prius scire, & credere id ita esse, antequam id affirmet; ergo Sacerdos, antequam affirmet, hoc esse corpus Christi, debet credere id ita esse: ergo prius est, Sacerdotem id interius iudicare, quam loqui exterius; ergo prior est veritas quam ope- ratio verborum: nam pro illo priori iam Sacer- dos iudicat veram illam propositionem, ante- quam illam proferat.

Respondetur, in propositionibus vocalibus practicis de præsentia sufficere, si aliquis præco- gnoscat propositionem esse talem, vt si proferat- ur, debeat facere suum obiectum: hac enim co- gnitione præexistenti, potest absque mendacio loqui, licet in propositionibus mere speculatiuis, quæ non habent vim ponendi suum obiectum, prærequiratur cognitio de existentia absoluta obiecti. Ratio autem est, quia ad loquendum ve- raciter in vniuersum sufficit, si loquens sciat con-

formitatem verborum cum obiecto, seu verba non significare aliud quam sit: ille autem, qui præco- gnoscit verba afferre secum existentiam obiecti, iam scit, verba non significare aliud, quam sit ex vi eorum verborum; ergo loquitur absque men- dacio, propositio autem mere speculatiua, cum non possit ponere suum obiectum, debet præsup- ponere in loquente notitiam aliunde obiecti ex- stentis independentem à prolatione verborum. Sacerdos ergo proferens illa verba loquitur ex scientia illa, qua scit, non futura verba absque ex- stentia obiecti: rursus loquitur ad manifestandam mentem, & notitiam absolutam, quam habet de existentia obiecti: non quidem notitiam, quam habet antecedenter ad verba, sed dependentem ab ipsis verbis: potest enim aliquis per loquutionem manifestare mentem, & notitiam, quam habet de- pendentem ab ipsa loquutione & verbis. Sic ali- quis potest scribere alteri in hæc sola verba: *Iam non poteris amplius dicere, te non vidisse scriptam a me aliquam propositionem*; & tamen qui hæc scribit, non scit illud esse verum absolute, nisi de- pendentem ab ipsa scriptura: manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet dependentem ab ipsa scriptura. Sic ergo poterit Sacerdos man- ifestare per hanc loquutionem scientiam, quam habet dependentem ab ipsa loquutione: non est ergo necesse, quod præcedat veritas formalis verborum, antequam operentur.

Cæterum propter auctoritatem sancti Tho- mæ supra adductam, adhuc possumus defende- re, verba pro illo priori habere aliquam verita- tem; quia verba pro illo priori, pro quo intelli- guntur operatiua, intelliguntur iam verba, non vt cumque, sed verba Christi loquentis per os Sa- cerdotis, & affirmantis, illud esse suum corpus: eo autem ipso, quod intelligantur verba Christi, in- telliguntur cum infallibilitate orta ex ipso lo- quente, & cum necessitate ad conformitatem cum obiecto; & cum repugnantia ad difformi- tatem; ergo iam pro illo priori non intelliguntur præcindere omnino, & habere indifferentiam ad veritatem, vel falsitatem, sed intelliguntur iam cum determinatione ad veritatem, quæ quidem determinatio, & necessitas ponendi obiectum, seu conformitatem cum illo, potest dici veritas radi- calis, & antecedens ad omnem denominationem extrinsecam provenientem ab obiecto; & hæc ve- ritas est essentialis, & intrinseca in omni cog- nitione Diuina, & in omni actu fidei, & in omni loquutione Dei prout talis est, quare cum verba consecrationis antecedenter ad operationem sint loquutio Christi, necesse est, quod pro illo priori intelligantur cum hac veritate radicali. Et hunc sensum videtur intendere sanctus Thomas vbi supra, nam post illa verba statim adiungit, *Sic enim se habet Verbum ad res factas per Verbum*; quasi dicat, verba consecrationis ex eo, quod sint verba Dei, debere præintelligi cum infallibilitate propria omnis loqu- tionis Diuinæ. Alij aliter expli- cant sanctum Thomam; sed non satis ad eius mentem.

Suarez.

Sanchez.

143. Obiiciunt vltimum.

Respondit.

146. Secunda solutio impugnat.

Scotus. Sententia Scoti.

144. Inferunt vltimum obiectum dicitur.

147. Hæc doctrina vera est in casu in quo tradi- tur.

148. Insuper.

145. Sotus.

Vtriusque sententia.

Impugnatur à Suarez.

149. Respondetur.

Discrimen inter cog- nitionem præ- existentem ex- istentiæ.

150.

Verba tamē habent aliquam veritatem pro illo priori.

Quid significant pronomina, hoc, & hic, posita in verbis consecrationis.

151. Contra doctrinam sectionis præcedentis manet adhuc peculiaris difficultas orta ex illo pronomine, hoc, &, hic, quæ videntur supponere pro aliquo præfenti tunc quando profertur; tunc enim designant accidentia præfentia; ergo significant id, quod tunc est sub accidentibus illis; alioquin possent esse vera verba, licet non essent præfentia accidentia, quando profertur illud, hoc. Si autem supponit pro eo, quod tunc est sub accidentibus, verificabitur de ipso pane: tunc enim substantia panis est sub accidentibus; ergo si verba intelligantur de præfenti in rigore, non possunt esse vera.

152. Hac occasione controuerti solet late de significato illius pronominis, hoc, in verbis consecrationis; quam quæstionem latissime tractat Vasq. disp. 201. & quidem hæretici inde sumunt anam ad suum errorem confirmandum de permanentia panis: nam illud, hoc, quando profertur, debet supponere pro pane tunc præfenti; illud autem non potest esse corpus Christi, nisi figuratiue; ergo illud, est, non debet intelligi in tota rigore, sed per tropum.

153. Ex Catholicis aliqui dicunt, per illud, hoc, significari quidem panem, sed vt signum corporis Christi futuri sub accidentibus, vt sensus sit: significatum per hoc est corpus meum: pro qua sententia refertur Alexander in 4. q. 10. memb. 4. art. 2. §. 3. qui tamen vt errorem hæreticorum vitaret, addit, ex intentione sacerdotis demonstrari panem vt signum corporis Christi transsubstantiandum in ipsum. Ab hoc modo explicandi parum differt Bonauentura dist. 8. p. 1. art. 1. q. 1. qui dicit; illud, hoc, supponere pro pane, sed sensum verborum esse: hic, est panis est; id est, transit in corpus Christi.

154. Vtraque explicatio reiicitur, quia neutra intelligit proprie illud verbum est, pro vt re vera debet intelligi, & pro vt intelligitur à Tridentino sess. 13. cap. 4. vbi dicitur Christum illis verbis dixisse, vere corpus suum esse id, quod sub specie panis offerebat; non offerebat autem panem, sed corpus suum sub specie panis: non ergo loquebatur de pane, quia de illo non poterat vere dicere, esse corpus suum, sed vel significare corpus suum, vel transire in illud, quorum neutrum est, esse corpus suum. Nec sufficit id, quod addit Alexander; quia verba non possunt proprie reddere illum sensum: significatum hoc signo, quod est panis, transsubstantiandum in corpus meum, est corpus meum; atque ideo conuersio non fieret ex vi, & significatione verborum, sed ex voluntate Dei, quam verba in rigore non significant.

155. Alij ergo communiter dicunt illud, hoc, significare indiuiduum vagum entis, vel substantiæ existentis sub his accidentibus, quod est prædicatum commune panis, & corpori Christi; quem sensum licet non omnes eodem modo explicent, in re tamen ipsa ferè conueniant, nec potest esse dissensio alicuius momenti. Oportet tamen caute loqui, & aliquos loquendi modos minus proprios vitare. Fateor itaque, illud, hoc, significare determinate, & non vage, hæc accidentia panis, quæ ad sunt sensibilia, & præfentia, nec quoad hoc habent significatum vagum, sed determinatum: hoc

tamen non est significatum rectum, sed de connotato: significatum enim rectum non sunt accidentia, sed substantia contenta sub his accidentibus. Vnde oritur aliud discrimen, quod licet daremus, accidentia significari vt actu præfentia iam tunc quando profertur illud, hoc, substantia vero contenta sub illis non significatur præfente vt tunc contenta, sed in fine prolotionis, pro quo tempore debet propositio verificari. Dicimus ergo, illud, hoc, verificari quidem de corpore Christi, contento sub illis accidentibus in fine prolotionis, non tamè significare illud determinate, sed sub conceptu confuso, & vago, indifferenti de se ad panem, & ad corpus Christi, & ad quamlibet aliam substantiam, quæ in fine prolotionis esset sub illis accidentibus; sensus enim est: id quod substat his accidentibus in fine prolotionis, est corpus meum. Vnde propositio non est identica; quia per, corpus meum, significatur corpus Christi determinate: per illud, hoc, non significatur determinate, sed vage sub conceptu indifferenti de se ad plures substantias: nam licet de facto solum corpus Christi sit contentum sub illis accidentibus; per illum tamen conceptum non representatur magis corpus Christi, quam quælibet alia substantia; & in hoc sensu verum est, per illud, hoc, significari aliquid commune panis, & corpori Christi: non quod verificetur vilo modo de pane antea præfenti, sed quod conceptus de se sit indifferens ac quæcumque substantiam contentam sub illis accidentibus in fine prolotionis; sicut cum dico: Petrus est Prætor huius ciuitatis, conceptus Prætoris est magis communis, quam conceptus Petri; quia licet de facto verificetur solum de Petro, qui solus est de facto Prætor in hac ciuitate, conceptus tamen ille de se est indifferens, & communis ad quemlibet, qui esset Prætor huius ciuitatis. Sic etiam illud, hoc, seu contentum sub his accidentibus est quidem conceptus determinatus ad hæc accidentia, sed indifferens de se ad contentum sub illis; atque ideo est terminus partim singularis determinatus, scilicet quoad significatum obliquum, quod sunt accidentia; partim singularis vagus, quoad contentum sub illis accidentibus.

156. An vero illud, hoc, significet ex se de connotato accidentia iam tunc præfentia, quando profertur; an solum præfentia in fine prolotionis verborum? Licet daremus esse determinatum ad accidentia, quæ iam tunc sint præfentia, nihil fieret contra nos, vt dixi: quia non ideo supponit pro contento iam tunc sub illis accidentibus: posset enim significare contentum in fine prolotionis sub accidentibus iam tunc præfentibus, quando profertur. Sed re vera non videtur, quantum est ex vi suæ significationis, habere hanc necessitatem, nec determinare accidentia iam tunc præfentia. Nam in communi, & proprio modo loquendi eandem vim habere videtur particula demonstratiua, Ecce, quam habeat illud, Hoc. Vnde P. Vasquez dicta disp. 201. num. 41. fatetur, validam fore consecrationem per illa verba: Ecce corpus meum. Videtur autem quod ad veritatem huius propositionis satis sit, si in fine prolotionis ostendatur id, quod demonstratur. Dixi tamen, id sufficere, quantum est ex vi significationis: aliunde enim ad consecrationis valorem requiritur omnino ex institutione huius sacramenti, quod materia sit præfens ab initio prolotionis formæ; nec sufficit

sufficit esse præfentem post inchoata verba, vt ostendi in superioribus; illud tamen non oritur ex præfensa significatione illius pronominis, hoc, sed ex aliis capitibus. Addo, neque ex eadem significatione præfensa videri necessarium, quod illa accidentia sint præfentia in fine prolotionis verborum. Requiritur quidem, quod in fine prolotionis sit corpus Christi sub illis, vt propositio verificetur de præfenti, vt diximus: non tamen videtur necessarium ad veritatem propositionis de præfenti, quod in fine propositionis adhuc sint præfentia loquenti accidentia, per quæ aliquid demonstrat; quod videtur ex communi vsu hominum comprobari; transeunte enim Petro coram nobis, possum ego dicere: hic est Petrus huius ciuitatis; licet quando absoluo propositionem, iam non appareat, dum tamen tunc adhuc sit Prætor. Sensus ergo illius pronominis demonstratiui non est alligatus ad accidentia præfentia tunc, quando profertur pronomen determinate, neque etiam quando absoluitur propositio determinate, sed vage, scilicet, sub accidentibus præfentibus, dum loquor, contineatur corpus Christi in fine prolotionis verborum.

157. Contra hæc tamen est difficultas orta ex verbis illis Christi præcedentibus: Accipite, & manducate ex hoc omnes. Nam si illud, hoc, significat contentum sub illis accidentibus in fine propositionis; ergo in illis verbis præcedentibus Christus loquebatur de pane, quæ debuit significare per illud, hoc; quia in fine illorum verborum, comedite ex hoc omnes, contentum sub illis accidentibus erat panis: si ergo inuitauit ad comedendum ex contento sub illis accidentibus in fine verborum, inuitauit vtique ad comedendum ex pane; aliud ergo debet esse significatum illius pronominis hoc, ne dicamus, Christum non coherentem loquutum mutando eius significationem in paucis verbis. Nec valet dici, quod Euangelistæ non referunt Christum dixisse: comedite ex hoc, sed solum comedite. Satis enim est, quod Ecclesia id dicat ex traditione, quam ab Apostolis accepit: & eadem difficultas manet in calice, vbi Euangelistæ referunt dixisse: bibite ex hoc omnes. Et quamuis non dixisset explicite, implicite tamen dixisse videtur; offerens enim ad comedendum, & dicens: accipite, & comedite, de aliquo intelligebat, & per consequens designare videbatur id, quod habebat in manibus.

158. Huic argumento facile respondebunt, qui dicunt, Christum prius consecrasse, quam diceret: accipite, & comedite; tunc enim illud, hoc, designaret corpus Christi absque dubio, quod iam continebatur sub illis accidentibus. Nam licet Ecclesia videatur alium ordinem supponere, quatenus dicens: hoc est corpus meum, videtur reddere rationem illius prioris dicti: accipite, & comedite; sed tamen in re idem videtur esse dicere: hoc est Corpus meum; ideo accipite, & comedite, pro vt iuxta hanc sententiam Christus dixit; & dicere: accipite, & comedite, quia hoc est corpus meum, pro vt Ecclesia refert. Sed quidquid de hoc sit, ad argumentum aliter respondetur, etiam si illa verba dicta fuerint à Christo ante consecrationem, illud tamen, hoc, non refertur determinate ad id, quod tunc erat sub accidentibus, sed ad id, quod esset in fine loquutionis, in quo est discrimen illorum verborum, comedite ex hoc, ab illis aliis: hoc est Corpus meum. Illa enim priora non sunt assertiua,

sed præceptiua; posteriora vero sunt assertiua, ad quorum veritatem requiritur, vt obiectum tale sit tunc, quale tunc affirmatur esse; & ideo Tridentinum ex veritate illius assertionis collegit, Christum fuisse iam sub speciebus ante vsu, & summptionem: nondum enim (ait sess. 13. cap. 3.) Eucharistiam de manu Domine Apostoli suscepit, cum vere tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod præbebat. Debebat ergo illud, hoc, referri ad id, quod in fine propositionis erat sub speciebus; at in prioribus verbis non ita; quia per illa non affirmabatur, sed præcipiebatur comedi id, quod esset sub speciebus: tunc scilicet, quando acciperetur ad comedendum; quantum enim est ex vi illorum verborum, etiam si tuac nulla esset substantia sub illis accidentibus, posset dici: accipite, & comedite ex hoc; sensus enim est: comedite ex eo, quod sub illis accidentibus erit, quando accipietis illud; nam illud verbum, accipite, distrahit significationem pronominis hoc, ad id, quod erit, quando dabitur. Sic enim qui infundit vinum in calicem, potest, antequam omnino infundat, dicere: accipite, & bibite, ex hoc, scilicet ex illo, quod accepturi sunt in calice statim porrigendo, non ex illo, quod iam tunc sit in calice. Similiter ergo porrigens Christus accidentia panis, poterat inuitare ad comedendum ex hoc, nempe ex eo, quod accepturi erant sub illis accidentibus statim, actione non interrupta, porrigendis.

159. Dices: si habens in manu pomum diceres mihi, accipe, & comede ex hoc, quia est cibus saluberrimus; & post dicta illa verba, antequam dares illud, extendente me iam manum ad illud accipiendum, conuerteretur in lapidem, vel lignum; non putarem me inuitatum ad eius esum, sed illius potius quod prius habebas, quando dixisti: comedite ex hoc. Cum ergo Christus haberet panem in manu, quando dixit: accipite, & comedite ex hoc; si volentibus discipulis accipere, conuersus est in carnem, non putabunt se ad illius esum inuitatos per priora verba, sed illius, quod prius ostenderat.

159. Responderetur, quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam: nam in priori casu non solum mutata fuisset substantia pomi in lapidem, vel lignum, sed etiam accidentia illa, quæ designata fuerant in obliquo ex intentione loquentis per illud, hoc; sensus enim illorum verborum videtur esse: comedite ex eo, quod dederò tibi sub his accidentibus; lignum autem, vel lapis non datur iam sub illis accidentibus, sed sub aliis, quæ neque in obliquo fuerant designata per illud, hoc. At vero in nostro casu accidentia panis manent semper eadem, quæ fuerant designata; ideo licet non maneat eadem substantia, manet tamen, quod designatum est sub illis accidentibus, nec intentione loquentis. Quando vero verba verificentur: an in vltimo instanti ipsi intrinseco, vel intrinseco, vel in tempore? quæstio est communis omnibus sacramentis, quam tractauimus supra disp. 4. de sacramentis scilicet. 7. Videatur, quæ ibi diximus, & applicetur ad verba consecrationis, quæ etiam debent verificari; quod primum vltima syllaba profertur sufficienter ad faciendum sensum, & significandum.

Vtrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia?

160. Non est dubium quin fiat valida.

Uplaciter hoc quæri potest; primo, an fiat valide; secundo, an fiat etiam licite? De primo non est dubium; quia etiam si verba concurrerent physice, adhuc possent plures formæ concurrere; sicut etiam in naturalibus videmus concurrere aliquando plura agentia, quorum quodlibet secundum se sufficeret ad eundem effectum: sic ergo possent omnia illa verba adunari, & concurrere, attemperando suum concursum. Loquendo tamen de causalitate morali, qualis est hæc, nulla est repugnantia, & quoad hoc quæstio generalis est de omnibus Sacramentis.

161. Quæritur an fiat licite.

Oritur difficultas ex consuetudine Ecclesiæ.

Maiores est dubitatio, an fiat licite? Oritur autem difficultas ex consuetudine Ecclesiæ, quæ licet olim non fuerit recepta in omnibus Ecclesiis; nunc tamen stricte præcipitur obseruari in omnibus; vt habetur in nouo Pontificali edito iussu Clementis Octauæ, cuius ritum præcipit Pontifex obseruari ab omnibus Episcopis. Consuetudo autem est, vt presbyteri, quando ordinantur, consecrent omnes simul cum Episcopo eandem materiam. Ex alio autem capite videtur hoc esse illicitum; quia in primis exponunt se taliter consecrantes morali periculo reiterandi verba super materiam consecratam: quod de se est malum; nam quantumcunque curent simul finire verba, fieri non potest, quin aliquis alios præcedat; post quem alij omnes non consecrabunt, & per consequens proferent verba super materiam consecratam. Deinde sæpe sæpius continget, aliquem eorum absolueret verba ante Episcopum: & per consequens Episcopus, qui est principaliter celebrans, non consecrabit. Rursus ille, qui consecrauit, siue vnus sit, siue plures, non perficit Sacrificium, siquidem solus Episcopus sumit postea vtramque speciem consecratam; non potest autem Sacerdos consecrare, nisi cum animo sumendi materiam consecratam; ergo illa consuetudo de se videtur illicita.

162. Durandus dixit hanc consuetudinem esse abolendam.

Alij dicunt esse licitam quia solus Episcopus consecrat.

Propter hæc durandus, & alij relati à Suarez disp. 57. sect. 4. & à Vasquez disp. 128. cap. 2. dixerunt, eam consuetudinem esse abolendam. Cæterum hæc censura iam non caret temeritate, cum opponat se non solum consuetudini, sed præcepto Summi Pontificis iubentis eam vbique retineri. Alij ergo censent, illam consuetudinem esse licitam, eo quod Episcopus solus dicat verba animo consecrandi, cæteri autem proferant ea recitativè, & materialiter, & quasi vt dicant ab Episcopo; quibus verbis postea celebratur, & consecratur sunt, quod in primis probant, quia in Pontificali vetustissimo dicebatur, quod tales Presbyteri dicant omnia cum Episcopo, sicut si celebrarent; ergo non celebrant, sed dicunt solum celebrare. Deinde, quia alia sunt verba Canonis, quæ solum dicunt recitativè, qualia sunt alia: Calicem salutaris accipiam, &c. Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat, &c. Ergo idem dici potest de verbis consecrationis.

163. Hæc sententia nullo modo defendi potest; primo, quia in nouo Pontificali sæpe sæpius dicitur, illos Presbyteros celebrare, seu concelebrare cum Pontifice: deinde, quia serio monentur ibi, vt curent omnino simul absolueret verba con-

secrationis cum Episcopo; quod si ab eis materialiter solum profererentur, nullum esset periculum in eo, quod profererent post Episcopum. Denique, quia in consecratione Episcopi eadem consuetudo seruatur, vt Episcopus denuo consecratus celebret cum Episcopo consecrante, & consecret eandem materiam: imo (teste P. Vasquez vbi supra) in Ecclesia Græca Episcopo celebrante, semper adest alius Presbyter consecrans simul cum Episcopo eandem materiam.

Neque obstant illa verba, sicut si celebrarent, tum quia illud sicut, non semper denotat impropriètatem; tum etiam, quia solum denotant, quod non seorsim celebrant, sed concelebrant. Deinde, quidquid sit, an alia verba dicant tantum recitativè, de verbis tamen consecrationis dubitari non potest, quod dicantur animo consecrandi, vt constat ex supradictis.

Ideo alij dicunt, quod ex omnibus sit vnus minister, & vna forma totalis ex pluribus partialibus; quare licet alij aliis prius absoluant, parum refert, quia non fit conuersio vsque ad omnium prolationem. Quomodo autem hoc fiat, varie explicant: quidam enim dicunt, intentionem singulorum esse non consecrare, donec alij absoluant. Sed contra hoc est; Primo, quia non est in potestate proferentis verba sacramentalia supra debitam materiam suspendere eorum effectum aliquo breuissimo tempore; alioquin etiam posset suspendere per horam; quod in aliis etiam Sacramentis regulariter falsissimum est. Secundo, quia sequeretur, quod si Ordinati sint decem v. gr. & iam nouem absoluerint verba, decimus autem postea nolit absolueret, non fiet consecratio; quia omnes alij noluerunt consecrare, donec omnes absoluerent. Consequens autem est absurdissimum.

Dices: intentionem fuisse consecrandi, cum omnes, qui prolaturi erant verba, finirent illa; quare cum dicimus non esset prolaturus, non est expectandus. Sed contra, quia suppono, decimum habuisse intentionem proferendi verba, sed postquam nouem protulerunt, ille mutauit intentionem; peto ergo, quando fit consecratio? non quidem, quando nonus absoluit; quia adhuc erat indifferens decimus ad proferendum etiam: ergo expectandum est, an velit, vel nolit; & per consequens verba aliorum fuerunt consecratiua sub conditione de futura, quod in aliis sacramentis communiter reicitur. Denique impugnatur, quia verba consecrationis instituta sunt à Christo vt significatiua, & assertiua de præsentibus, vt supra dictum est; si autem singuli nolint consecrare pro nunc, sed pro instanti subsequenti, non proferent verba significatiua de præsentibus ea significatione, quam habuerunt ex Christi institutione: ergo non proferunt verba consecratiua.

Alij ergo dicunt, omnes alios Sacerdotes proferre verba referendo suam intentionem ad instans, quo ea absoluit Episcopus, qui est principaliter celebrans; quam sententiam tribuunt S. Thomæ in q. 82. artic. 2. licet eam non docuerit expresse. Cæterum reicitur etiam facile ex dictis: quia verba sunt de præsentibus, nec possunt nisi variata significatione, referri ad aliud instans. Deinde, quia si hæc relatio sufficeret, non esset, cur tantopere curaret Ecclesia, & præciperet, vt omnes eodem momento verba absoluerent. Adde etiam alia inconuenientia, quæ contra sententiam sequentem afferemus.

Idem

168. Sententia Suarez.

Impugnatur hic dicentibus.

Est itaque alia sententia P. Suarez, P. Ægidij quæst. 81. artic. 2. & aliorum, quod illi Sacerdotes debent habere intentionem consecrandi conditionatam, talem scilicet, vt si absoluant verba cum Episcopo, consecrent, quod debent procurare: si vero non absoluant illo instanti, sed prius, vel posterius, non consecret; hoc enim modo vitantur omnia inconuenientia supra posita. Sed contra hunc modum dicendi facit in primis communis praxis Ecclesiæ, quæ non admonet Ordinatos de tali intentione conditionata non consecrandi, si absoluant prius quam Episcopus, sed potius communiter monentur, quod habeant intentionem consecrandi. Deinde quia etiam stante hac intentione, non vitantur omnia inconuenientia supra posita: nam in primis adhuc manet moraliter certum, quod plures inaniter proferent verba siue ante, siue post vltimam prolationem Episcopi; quod autem habeant intentionem conditionatam, parum refert; nam etiam prolatio verborum conditionata super materiam iam consecratam, est intrinsece mala, & prohibita, vt omnes supponunt. Denique illud inconueniens, quod consecrans non perficit sacrificium, & sumat vtramque speciem, non vitatur vlla ratione per hanc intentionem conditionatam, vt de se constat.

169. Aliter posset responderi.

Posset aliter responderi, prolationem vltimi verbi super materiam iam consecratam ab alio; qui prius absoluit illud, non esse intrinsece malam. Quod multis exemplis probari posset; primo, quia prolatio vltimæ syllabæ protrahitur à sacerdote per aliquod tempus; quare necesse est, quod pars illius prolationis sit post consecratam materiam; quia consecratio fit, vbi primum proferitur quod necessarium est ad significandum: & tamen non est intrinsece mala illa protractio, etiam si scilicet fiat, alioquin deberet sacerdos adhibere curam in proferenda illa vltima syllaba quam citissime, & breuissime posset, ne proferret illam super materiam iam consecratam. Secundo qui in Baptismo effundit simul aquam & profert verba, si absolutis verbis, pergit adhuc effundendo aliquid aquæ, non peccat, nec tenetur, finita vltima syllaba verborum, continere manum, ne cadat vltimus quidquid aquæ super puerum; & tamen illa effusio aquæ vel ablutio, quæ continuatur, fit circa subiectum iam baptizatum. Tertio, qui ordinatur, si post tactum materiæ, & prolatam formam ab Episcopo, iterum statim antequam surgat, tangat materiam ad maiorem securitatem, non videtur peccare mortaliter, licet id ex leuitate animi faciat; & tamen ille contactus materiæ fit ab homine iam Ordinato. Quarto, si cantaretur forma, posset more musico repeti bis, & ter illa vltima dictio meum; nam sicut protractio vltimæ syllabæ non destruit sensum loquutionis humanæ, sic repetitio dictio- nis non destruit sensum in musica, quia ita solent loqui musici dum cantant: & tamen secunda vice proferretur illud meum super materiam iam consecratam, vt constat. Ex his ergo & aliis similibus videtur probari, quod prolatio vnus dictionis super materiam iam consecratam, non sit intrinsece mala: quia tota illa actio per modum vnus fit nomine Christi, & tota per modum totius est valida, nec requiritur, quod singulæ illius partes sint necessariæ ad effectum, sed quod tota sit necessaria, vt constat ex adductis exemplis.

170. In casu materia est specialis difficultas diffinitiva.

Verum quidquid sit de doctrina illa in casu nostro videtur esse specialis difficultas; aliud enim

est, repetere vltimum verbum, & protrahere prolationem vltimæ syllabæ: aliud vero est, proferre vltimum verbum super materiam iam ab alio consecratam. Nam in primo casu, verbum illud, quod repetitur, vel syllaba, quæ protrahitur, non est nouum signum, nec significat aliquid nouum, sed componit, & integrat idem signum cum præcedenti prolatione verborum, & significat idem omnino cum partibus præcedentibus; quare cum tota propositio per modum vnus sit signum practicum verum significans vere ex institutione Christi effectum sacramentalem, non est inconueniens in protractione syllabæ, vel repetitione vltimi verbi in musica. Quod idem dicendum est de continuatione effusionis aquæ in Baptismo, vel contractu secundo materiæ in Ordine: nam illa etiam non sunt signa distincta, sed integrant vnum signum sacramentale cum præcedentibus, cum quibus faciunt vnum signum verum, licet non necessarium secundum omnes partes. At vero in secundo casu verbum illud prolaturum post consecratam materiam ab alio non integrat vnum signum practicum verum cum verbis præcedentibus eiusdem sacerdotis; nam toto proposito, & omnia verba prolata ab illo sacerdote non sunt aliquid operata, nec consecratio facta est ex vi illorum: non sunt ergo signum practicum verum, atque ideo vltimum illud verbum illicitè proferretur, quia componit, & perficit signum practicum falsum cum intentione proferendi illud in persona Christi, quæ indecentia reddit illicitam secundam consecrationem materiæ iam consecratæ. Sicut etiam propter eandem rationem illicita erit secunda effusio aquæ cum secunda prolatione formæ Baptismi super aliquem iam semel rite baptizatum, quia ponitur signum totale practicum falsum, cum intentione operandi, & ponendi illud nomen Christi. In primo autem casu non ponitur signum falsum, sed additur signo vero iam posito pars aliqua illius non necessaria, sed tamen pars signi veri, & integrans cum partibus præcedentibus signum practicum verum: sicut & quando ipsemet Christus consecrauit, non fuit necessaria rota prolatio illius vltimæ syllabæ, & tamen absque incontinenti addita fuit illa protractio syllabæ non necessaria, quia illa non significabat aliquid nouum, sed simul cum partibus præcedentibus significabat idem, quod quidem vere poterat significare.

171. Instabis.

Dices, sacramentum est signum practicum gratiæ; sed illa dictio, quæ repetitur, aut protractio syllabæ, non causat effectum, quem iam inuenit positum; atque ideo nullo modo est signum practicum: ergo nec potest componere sacramentum, aut esse pars illius, non enim potest secundum illam partem esse sacramentum, cum secundum illam partem non sit practicum. Respondetur, adhuc, vt aliqua sit pars sacramenti, non requiri necessario, quod illa pars operetur, sufficit enim, quod illa componat cum aliis signum in ratione signi sensibilis, quod signum operetur effectum, licet non operetur secundum omnes, & singulas suas partes: iam enim erit verum dicere de illo toto, quod sit signum sensibile practicum, cum omnes partes componant illud totum in ratione signi sensibilis operatiui. Imo retorquetur argumentum: sacramentum est signum sensibile practicum, ergo omnia, quæ componunt in ratione talis, sunt partes sacramenti, sed vltimæ

ultima syllaba protractis componit illam syllabam saltem in ratione signi sensibilis, & facit unum signum sensibile cum partibus præcedentibus; ergo licet non componant in ratione practica; componit in ratione Sacramenti: sicut quod componit hominem in ratione animalis, est vera pars hominis, licet non componat illam, vt rationalis est.

172. *Explicatur nostra sententia.*

Is ergo, & aliis explanationibus omissis, quibus Doctores variè conantur tueri, & defendere ab omni specie sacrilegij prædictam consuetudinem, quas ex supradictis facile poteris impugnare; dicendum videtur, omnes habere intentionem saltem conditionatam consecrandi, & non recitandi solum materialiter illa verba, vt constat ex supradictis. Neque obstat primum inconueniens, quod plures proferant vltimum verbum super materiam consecratam: quia licet hoc in communi verum sit, & moraliter certum, quod non omnes absoluent simul, & quod aliqui proferant supra materiam consecratam; nemini tamen in particulari, quando proferit vltimam syllabam, constat moraliter certo, quod iam illa materia consecrata sit; imò omnes conantur simul proferre, & mouentur sedulo, quod id curent; quare singuli, quando proferunt, possunt serio intendere consecrare, cum sit illa ad minus materia dubia. Vnde intolerabilis videtur incuria aliquorum, qui iubent Ordinatos expectare, vt Episcopus non solum incipiat, sed absoluat prius singula verba: hoc enim expresse est contra mentem Pontificis, qui sane non debuit providere, quod nemo in communi proferat verba consecrationis supra materiam consecratam; satis est prouidisse, quod nemo in particulari id faciat, sciens, esse iam consecratam: malitia enim reiterationis formæ super materiam consecratam stat in eo, quod proferantur verba Sacramentalia sine vlla spe sui effectus, & cum intentione effectus impossibilis; in nostro autem casu nemo proferit verba sine aliqua spe consecrandi, nec Ecclesia iubet aliquem proferre, de quo non possit habere aliquam spem, quod consecrabit, & per quem non possit intendi ille effectus; ergo ex hoc capite non est aliquod inconueniens, ratione cuius vitanda sit illa cæremonia, præsertim cum per illam intendat Ecclesia repræsentare mysteria conducentia ad cultum huius Sacramenti, vt pote æqualitatem potestatis cum Episcopo, quam habent Sacerdotes ex Ordinatione sua ad consecrandum; sicut in signum etiam potestatis acceptæ iubentur Diaconus, & Subdiaconus, cum ordinantur, ministrare Episcopo in altari: item ad repræsentandam cœnam Domini cum discipulis, & alia mysteria, quæ licet nos lateant, non tamen lateuerunt Apostolos, à quibus forsitan descendit hæc consuetudo.

Magna est incuria illorum qui iubent ordinatos expectare vt Episcopus absoluerit.

Neque etiam obstat secundum inconueniens, quod ille, qui consecrat, non perficit Sacrificium, nec sumit vtramque speciem, quia in primis non est certum, non posse de iure Diuino fieri consecrationem, quin sequatur sumptio à Sacerdote: Deinde, licet consecratio etiam de iure Diuino dicat habitudinem ad sumptionem, est tamen satis probabile, quod, secluso præcepto Ecclesiastico, sufficeret sequi sumptionem ab alio Sacerdote, licet ipse consecrans non communicaret, vt indicat Suarez *disput. 75. sect. 5.* in fine, & cum aliis docet Hieronymus Llamas *1. parte Methodi cap. 11.*

173. *Nec obstat secundum inconueniens.*

Suarez. Llamas.

Ratio. Ratio autem est, quia licet inceptum Sacrificium debeat omnino perfici, & ideo si Sacerdos post consecrationem moriatur, substitui debeat alius, qui perficiat Sacrificium: cæterum quod sumptio Eucharistiæ (in qua perficitur Sacrificium) fiat non ab ipso consecrante, sed ab alio, non videtur adeo indecens, vt, secluso præcepto Ecclesiastico, non liceret; sicut è contra, non est illicitum offerre sine consecratione, vt in feria 6. Hebræomada sanctæ: tunc enim Sacerdos offert, quod non consecrauit, sed quod alius consecrauerat præcedente die. Cæterum licet ex natura rei hoc liceret, materiam tamen Ecclesia strictè prohibuit Sacerdotem consecrare, quin eo ipso sumat vtramque speciem, tum ad vitandum periculum, ne aliquando maneat consecratio sine perfectione Sacrificij sequuta (quod forsitan prohibetur iure Diuino) quod periculum nulla ratione melius vitatur, quam obligando ipsum Sacerdotem sumere statim quod consecrauit; alioquin si seruaretur sumendum ab alio Sacerdote, prius forsitan corrumperentur species vini, quam sumerentur etiam vt melius, & exactus Sacerdos imitetur factum Christi, qui simul consecrauit, & sumptus hoc Sacramentum.

174.

Hoc supra sito ostendit illud sacrosanctum.

Supposito ergo, quod hoc præceptum non sit Diuinum, sed solum Ecclesiæ volentis Sacerdotè, qui consecrat, sumere ex consecratis; consequens est, quod eadem Ecclesia potuerit in ea obligatione dispensare, sicut etiam in die Parasceues dispensauit in præcepto non celebrandi sine consecratione: & olim, teste Innocentio, erat etiam consuetudo, quod, celebrante Papa, omnes Presbyteri Cardinales consecrarent simul cum illo, licet non omnes communicarent; ex quo fit, prædictam consuetudinem, qua Ordinari in die Ordinationis consecrant cum Episcopo sine sumptione sanguinis, ex nullo capite manere malam; si tamen debite fiat, & omnes illi curent, quoad fieri possit, absoluere verba simul, prout Ecclesia iubet, & ab Episcopo debent de hoc serio admoneri.

175.

In illa.

Dices; si illi Sacerdotes consecrant sine sumptione, ergo vere ipsi non sacrificant, sed solus Episcopus; siquidem supponimus sumptionem esse vel totam, vel partem actionis sacrificandi; ergo ipsi non celebrant. Quomodo ergo dicitur in Pontificali, quod illi omnes celebrant cum Episcopo? Respondeo, illos vere celebrare, tum quia consecratio, non sit oblatio integra, & completa, est tamen oblatio simpliciter, tum etiam quia non solum consecrant, sed etiam tenentur sumere corpus Domini, licet non sumant sanguinem: illa autem communicatio, licet aliquibus videatur esse communicatio quasi laica, mihi tamen est valde verisimile, esse communionem Sacerdotalem, & per quam offerunt partialiter Sacrificium: nam si Sacerdotes illi accederent vt Laici ad illam communionem, non esset discrimen inter ipsos, & reliquos Ordinatos Diaconos, Subdiaconos, &c. Est autem discrimen in modo communicandi; nam ideo iubet Ecclesia reliquos ante communionem recitare Confessionem generalem. Presbyteros vero non recitare illam, & addit, quia ipsi concelebrant Pontifici; quasi dicat, reliqui accedunt ad communionem Laicam, in qua præmitti solet confessio generalis, at vero Presbyteri tunc communicant vt Presbyteri, & vt celebrantes; celebrans autem solum dicit confessionem in principio Missæ; & ideo etiam Episcopus in

Respondit.

In quo Ecclesia dispensat cum illa Sacerdotibus.

in Pontificali iubetur consecrare tot hostias, quot sunt Ordinati, vt scilicet communio fiat ex consecratis ab ipsis Sacerdotibus offerentibus sacrificium. Ex quo infero, Ecclesiam non dispensare cum illis Sacerdotibus, quoad consecrationem sine sumptione, sed quoad sumptionem sanguinis; quod forsitan fit ad denotandum inferioritatem, quam adhuc habent respectu Episcopi: nam licet Episcopus consecratus sumat vtramque speciem cum consecrante, eo quod æqualis est iam illi in Episcopatu, Sacerdos tamen non sumit vtramque speciem cum Episcopo, quia adhuc manet inferior Episcopo; debet tamen sumere vnam speciem; nec existimo, posse illam communionem omitti à Sacerdote etiam ex dispensatione Episcopi; tum quia illa sumptio pertinet ad complementum sacrificij, quod offerre illos Sacerdotes sæpe dicitur in Canone, & aliis orationibus, tum etiam, quia præceptum non consecrandi sine sumptione non potest dispensari nisi ab Ecclesia, quæ in prædicto casu solum dispensauit, quoad sumptionem sanguinis.

DISPUTAT. XII. De effectibus Eucharistiæ.

SECTIO I. Vtrum Sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam.

SECTIO II. Quando conferat Eucharistiæ gratiam sanctificantem?

SECTIO III. Vtrum vtraque species Eucharistiæ conferat maiorem gratiam, quam singula seorsim.

SECTIO IV. De aliis effectibus spiritualibus Sacramenti Eucharistiæ.

SECTIO V. De effectibus, quos Eucharistiæ operatur circa Corpus.

EFFECTVS Eucharistiæ alij possunt intelligi circa animam, alij circa ipsum corpus, de vtrisque breuiter agemus, prius de iis, qui sunt circa animam.

SECTIO I.

Vtrum sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam.

1. *Supponimus hoc sacramentum conferre gratiam.*

Difficultas est de prima gratia.

In quo Catholicis conueniant.

Supponimus, hoc sacramentum conferre gratiam sanctificantem ex opere operato, quod omnibus sacramentis nouæ legis commune est; & de Eucharistiâ probatur late ex Scriptura, Conciliis, & Patribus aduersus Hæreticos à nostris Recentioribus in præsentia, præsertim Suarez & Vasquez, Bellarmino *lib. 4. de Eucharistiâ, Valentia, & aliis.* Difficultas est, an non solum conferat augmentum gratiæ, sed etiam aliquando primam gratiam, per quam expellitur peccatum lethale. Et vt certa ab incertis separemus, conueniunt Doctores Catholici in eo, quod hoc sacramentum non sit per se institutum ad remissionem peccati mortalis; quod ex eo facile constat, quia sacramentum non instituitur per se ad illum effectum, quem per se supponit semper productum: Eucharistiâ autem per se loquendo

supponit primam gratiam in subiecto: nam cibus de se ordinatur ad augendam, non ad generandam vitam; ergo supponit omnino vitam animæ. Hoc idem ex Tridentino, & aliis rationibus probant bene Suarez in præsentia *disputat. 63. sect. 1.* & Suarez. Vasquez *disputat. 205. c. 1.* Restat ergo dubitatio, an saltem per accidens Eucharistiâ conferat aliquando primam gratiam.

2. *Prima sententia affirmat in casu, quo quis inculpabiliter accedat ad Eucharistiâ, vel quia ignorat inuincibiliter statum peccati, quem habet, vel quia existimat, se rite fuisse absolutum, cum non fuerit: tunc enim virtute sacramenti remittitur peccatum.*

Prima sententia affirmat in casu, quo quis inculpabiliter accedat ad Eucharistiâ, vel quia ignorat inuincibiliter statum peccati, quem habet, vel quia existimat, se rite fuisse absolutum, cum non fuerit: tunc enim virtute sacramenti remittitur peccatum. Hanc tenent plures Thomistæ, & alij, quos refert, & sequitur Suarez vbi supra conclusione tertia. Cæterum auctores huius sententiæ rursus diuiduntur: nam quidam censent, ad hunc effectum non esse necessariam etiam attritionem, sed sufficere bonam fidem, & inculpabilem accessum ad Eucharistiâ; alij dicunt, requiri attritionem supernaturalem, quæ vel existimetur contritio, vel inculpabiliter putetur sufficiens dispositio ad Eucharistiâ. Sic docent Recentiores, & videtur fauere S. Thomas *art. 3. in corpore, & in aliis locis.*

S. Thom.

Secunda sententia negat in vniuersum Eucharistiâ, causare per se, vel per accidens primam gratiam in aliquo casu. Hanc tenent Bonauerura, Gabriel, Gerson, Alexander & alij, quos refert & sequitur Vasquez vbi supra *c. 4. & 5.* imo videtur esse etiam de mente S. Thomæ, vt postea videbimus: & licet aliqui nimis acriter inuehantur in hanc sententiam, dicentes oppositam esse omnino certam, & indubitatam, falluntur tamen; nam tota hæc controuersia non excedit terminos opinionis probabilis; & quidem inter illas hæc posterior videtur probabilior, & magis consona doctrinæ, quæ de hoc sacramento in Ecclesia communiter tradita est; imo videtur expressa in Catechismo Pij Quinti, vbi dum de effectibus Eucharistiæ agitur, sic dicitur. *Vtrum quod dicitur Eucharistiâ gratiam tribui, pastores admonent oportet, ita intelligendum non esse, perinde ac necesse non sit, vt qui re ipsa hoc sacramentum vtiliter percipitur, gratiam antea adeptus fuerit. Constat enim quemadmodum mortuus corporibus naturale alimentum nihil prodest; ita etiam anima, qua spiritu non viuunt, sacramentaria non prodesse, ac propterea panis, & vini speciem habent, vt significetur, non quidem renouanda ad vitam anima, sed in vita conseruanda causa instituta esse.* Hæc ibi, vbi obiter prima ratio insinuat fatis efficax pro hac sententia.

3. *Secunda sententia negat.*

Catechism. Pij V.

Probatur ergo primo, quia hoc sacramentum ex sua institutione est sacramentum viuorum; ideo enim institutum fuit per modum, vt indicaretur eius effectus, qui non melius quam ex institutione colliguntur. Ideo namque in Florentino dicitur, hoc sacramentum eos omnes effectus causare in suscipiente, quos cibus naturalis causare solet: cibus autem numquam datur ad generandam, sed ad conseruandam vel augendam substantiam animalis; ergo nec Eucharistiâ habuit talem virtutem: quare sicut cibus non operatur mortuo applicatus, sic nec Eucharistiâ, nisi præsupponatur vita spiritualis. Hoc idem argumentum sumi potest ex significatione: sacramenta enim eos solum effectus habent, quos significant; Eucharistiâ autem nullo modo significat gratiam

4. *Probatur primo ex institutione.*

gratiam primam, sed gratiam nutritionis & augmenti; ergo hanc solum causat, & non illam.

Secundo probatur ratione etiam insinuatâ in verbis relatis Catechismi: quia scilicet Eucharistia ex sua institutione, & per se non habet conferre primam gratiam, vt admittunt aduersarij; ergo in nullo casu etiam per accidens potest hoc habere. Consequenter probatur, quia sacramenta ex opere operato non habent effectum, nisi illum, ad quem sunt instituta. Cum enim sacramenta de se non habeant virtutem, sed solum ex institutione, consequens est, vt tota virtus sacramenti regulanda sit penes id, quod habent ex propria institutione; repugnat ergo, quod Eucharistia conferat primam gratiam, & non sit per se instituta ad hunc effectum.

Dices; hoc etiam habet Eucharistia ex institutione, non tamen per se, sed per accidens. Sed contra; quia habere virtutem per accidens ex institutione, nihil aliud est, quam habere virtutem ad illum effectum, quasi præter intentionem instituentis. Nam Christus solum intendit, quod Eucharistia auget gratiam; cæterum, quia non potuit dare hanc virtutem Eucharistiæ, quin obiter maneret cum virtute sufficienti ad dandam primam gratiam in aliquo casu; hinc est, quod Eucharistia per accidens, & quasi præter intentionem habuerit etiam hanc virtutem ad causandum primam gratiam; sicut generatio monstri dicitur præter intentionem naturæ; natura enim communicauit virtutem causis secundis ad suos effectus; cæterum quia non potuit hæc virtus communicari, quin aliquando ex concursu contrariorum, & commixtione agentium oriantur monstra, & defectus; hinc est, datam etiam esse virtutem ad monstra per accidens, & præter intentionem. Hoc autem in præsentibus non potest vllum habere locum; quia ex eo quod Christus instituens Eucharistiam voluerit eam esse nutritionem gratiæ, non fuit necesse habere etiam virtutem ad causandam primam gratiam in aliquo casu: potuit enim optime dari virtus ad vnum, & non ad aliud; nam licet prima gratia, & augmentum gratiæ sint effectus eiusdem rationis quoad entitatem, potuit tamen hæc causa exigere ad operandum talem dispositionem in subiecto, nempe statum gratiæ, sicut etiam exigit Characterem Baptismalem; ergo potuit bene Eucharistia accipere virtutem ad augmentum gratiæ sine virtute ad primam gratiam; ergo si de facto accipit virtutem collatiuam primæ gratiæ, consequens est, quod illam habuerit per se, & non per accidens, & præter intentionem.

Dicunt aliqui, Eucharistiam ex ratione specifica suæ institutionis solum habere, quod det augmentum gratiæ; cæterum ex ratione generica habere, quod det etiam primam; quia omnia sacramenta nouæ legis habent vim sub ratione generica causandi primam gratiam. Sed hanc distinctionem late impugnat Suarez supra disp. 7. hæc duplex institutio sacramentorum, quoad rationem genericam, & quoad specificam; tum etiam, quia sequeretur, Eucharistiam simpliciter loquendo, per se causare primam gratiam, & per se institutam esse ad hunc effectum: quia prædicata, quæ per se conueniunt homini ob rationem genericam animalis per se conueniunt homini

5. Probatur secundo ratione.

6. Instabit. Respondet.

7. Impugnat Suarez, quod dicitur quod dicitur sacramenta nouæ legis habere vim sub ratione generica causandi primam gratiam.

simpliciter: homo enim simpliciter est sensitivus, tum etiam ob alia inconuenientia: quæ ex hac institutione bene probat inferri.

Ideo ipse Suarez aliter respondet ibi, omnia sacramenta fuisse instituta ad dandum aliquem gradum gratiæ, quare eo ipso, quod non sit obex in subiecto, possunt illum conferre: per attritionem autem tollitur contraria dispositio, seu obex actualis; ergo poterit Eucharistia operari illum gradum gratiæ, ad quem habet virtutem: quod enim sit primus, vel secundus gradus, parum refert; nam Baptismus etiam, & Pœnitentia per se instituta sunt ad primam gratiam, & tamen si inueniunt subiectum gratum, possunt dare augmentum; ergo similiter è contra.

Sed contra hoc etiam est; nam in primis per attritionem non tollitur sufficienter obex ad Eucharistiam: obex enim erat status peccati, eo quod opponeretur significationi, quam habet Eucharistia, gratiæ nutritiæ; ergo quantumcumque detur attritio; non tollitur obex. Pro quo aduerte, non esse eundem obicem respectu omnium sacramentorum; nam respectu Baptismi, vel Pœnitentiæ sufficienter tollitur obex per attritionem; quia hæc sacramenta de se significant ablationem peccati, quam operantur; & ideo quod adhuc præsupponatur peccatum, non obest efficacitati horum sacramentorum: at vero Eucharistia non significat ablationem peccati, sed nutritionem spiritualem; ergo status peccati habitualis præcedens obest huic significationi, vt operetur; ergo per attritionem non tollitur obex, nisi antecederet ad Eucharistiam tollatur peccatum per ipsam attritionem, quod non concedes.

Deinde exemplum, quod affertur de Pœnitentia, & Baptismo, quæ aliquando possunt causare augmentum gratiæ, non est ad rem: nam ille effectus non est per accidens, sed per se à Pœnitentia, vel Baptismo. Etenim hæc sacramenta instituta sunt per se, non solum ad primam gratiam, sed etiam ad alios effectus: Baptismus scilicet ad dandam gratiam, ex vi cuius debeantur auxilia homini baptizato ad seruanda præcepta, & ad operandum, vt membrum Christi; quare quando inuenit subiectum gratum, debet dare aliquem gradum gratiæ, per quem fiat ille homo membrum Christi, & ratione cuius incorporationis exigat talia auxilia, &c. quod quidem habet, non per accidens, sed per se ex propria institutione. Item sacramentum Pœnitentiæ non solum habet per se resuscitare mortuum, sed etiam reconciliare hominem cum Deo, & dare auxilia, quibus magis caueat à lapsu; quare licet inueniat subiectum gratum, habet per se augere gratiam, vt magis reconciliet hominem cum Deo, & vt det aliquem gradum gratiæ, ratione cuius homo exigat talia auxilia, &c. At vero Eucharistia per se solum habet dare augmentum gratiæ, ergo nunquam potest dare primam gratiam.

Ratio autem à priori est, quia regula generalis est, quod sacramenta causant suum effectum, quando non est obex. Sacramentum ergo Pœnitentiæ potest, etiam si homo iam sit iustus, causare augmentum gratiæ, quia tunc non inuenit obicem: obex enim ad effectum illius sacramenti est peccatum mortale non retractatum; in illo autem casu peccatum supponitur satis, superque retractatum, imò & condonatum: non ergo inuenitur

8. Aliter respondet Suarez.

9. Impugnat.

10. Exemplum de Pœnitentia & Baptismo non est ad rem.

11. Ratio generalis est, quia omnia sacramenta causant suum effectum, quando non est obex.

nitur obex, atque ideo non mirum, si ponatur effectus Sacramenti. At vero in nostro casu Eucharistia non potest causare suum effectum, quia non inuenit ablatum suum obicem: obex quippe suus est peccatum habituale, seu status peccati, qui non supponitur ablatum, nec potest per Eucharistiam auferri; quia nullum Sacramentum auferit suum obicem, sed debet illum inuenire ablatum, ad hoc vt causet suum effectum. Adde, consequentiam illam ex sacramento Baptismi, & Pœnitentiæ bonam non esse; nam licet ex virtute ad causandam primam gratiam arguatur bene virtus ad causandum augmentum gratiæ, non tamen arguitur è contra virtus causandi primam gratiam ex virtute causandi augmentum: imulco enim maior virtus requiritur ad causandum primam gratiam, & tollendum peccatum, quam ad causandum augmentum gratiæ in homine iusto: hinc enim est, quod licet homo iustus possit mereri de condigno augmentum gratiæ, non tamen potest alteri mereri de condigno primam gratiam, nec potest etiam sibi mereri de condigno remissionem peccati, etiam si supponeretur per possibile, vel impossibile habere gratiam habitualem, quia nimirum multo plus est remittere peccatum, & dare gratiam, quam augere gratiam post peccatum remissum, vt explicuit disp. 5. de Incarn. scilicet. l. n. 7. & scilicet. 4. n. 68.

Alij Recentiores paulo aliter respondent ad illud argumentum, quo nostram sententiam probauimus. Dicunt enim, ideo primam gratiam causari per accidens ab Eucharistia, non quia non sit ex institutione Christi, aut quia solum sit effectus consequutus ad causationem alterius qui solus intendebatur; sed dicitur esse per accidens, quia est præter, imò contra exigentiam, & propensionem ipsius Sacramenti: contra exigentiam, inquam, non necessitatis, sed obligationis; cum enim iuxta institutionem huius Sacramenti sit præceptum, & obligatio præmittendi statum gratiæ, & iustificationem, consequens est, vt casus, quo accipitur absque ea dispositione præuia, sit contra exigentiam, qua Sacramentum ipsum ex præcepto exigebat non sumi absque illa dispositione, atque ideo effectus gratiæ, quæ tunc dabitur, erit contra id, quod Sacramenti institutio ex præcepto exigebat, licet non sit præter totam intentionem, & institutionem ipsius Sacramenti.

Contra hunc tamen explicandi modum adhuc videtur esse primo, quod gratiam illam dari ex suppositione casus prohibiti in institutione Sacramenti, non videtur sufficere, vt Sacramentum dicatur concurrere solum per accidens ad illum effectum. Alioquin quando homo iustificatus per contritionem perfectam immemor sui peccati non præmittit Confessionem ante Communionem, & recepit ab Eucharistia augmentum gratiæ, dicitur etiam Eucharistia causare per accidens illum effectum, & augmentum gratiæ: est enim contra exigentiam, & præceptum illius Sacramenti, recipi ab eo, qui mortaliter peccauit, non præmissa Confessione Sacramentali. Item, si commisit duo peccata, & immemor vnius confitetur alterum, & iustificatur, Eucharistia dabit illi augmentum gratiæ per accidens, quia est contra exigentiam, & præceptum, quo præxigitur confessio omnium mortalium: nemo autem dicit, in iis, & similibus casibus augmentum gratiæ causari per accidens ab Eucharistia. Sicut si Sacerdotium conferatur alicui ante Diaconatum, non dicitur per

12. Recentiores alij aliter respondent.

13. Arguitur prima contra hunc explicandi modum.

accidens causare gratiam, aut characterem, sicut sit contra præceptum præmittendi Diaconatum. Similiter nec mors Christi dicitur per accidens causare gratiam iustificationis iis, qui contra ipsum Christum, & contra eius præcepta peccant: nã licet mors illa fuerit, vt homines crederent in ipsum, & acciperent, ac obseruaret eius legem, & præcepta, atque ideo non videtur esse iuxta Christi intentionem, quod eius leges violentur: voluit tamẽ Christus mori, non solum, vt homines crederent in ipsum, & eius legem acceptarent, sed etiam vt, si aliqui illam respuerent, & violarent, haberent medicinam, & remediũ; & ideo hic etiã effectus non tribuitur per accidens, sed per se morti, & meritis Christi.

Vnde secundo arguitur, & applicatur ratio supra facta contra illum dicendi modum; quia nimirum non apparet, quomodo sola illa exigentia, qua ex præcepto exigitur iustificatio præuia sufficiat ad denominandam effectum per accidens respectu Sacramenti; nam causa per accidens, vt dixi, appellatur, quæ in ipsamet operatione effectus per accidens, non intendit illum, sed alium, quem dum non assequitur, producit alium non intentum, cuius productio necessario consequitur ex intentione alterius. Sic natura in ipsamet productione monstri non intendit monstrum, sed perfectam prolem, quia non potest assequi, producit monstrum, quia necessario consequitur ex intentione prolis perfectæ in his circumstantiis. Sic etiam agricola, qui fodiens vineam inuenit thesaurum, dicitur causa per accidens; quia in illa ipsa fossione aliud diuersum intendebat, scilicet, terræ culturam, cum quia intentione habet necessariam connexionem inuentio thesauri in his circumstantiis. Quando vero aliquis ex suppositione prioris intenti non habiti, applicat animum ad aliquid aliud faciendum, non dicitur causa per accidens secundi effectus, v. g. testator præcipit hæredi, vt à debitoribus omnibus exigat debita, eosque obliget ad soluendum; addit tamen, si vero aliquis post annum non soluerit, hæres remittat debitum illi. Ecce ex primaria intentione testator vult, omnes debitores solvere; postea si finis ille non obtineatur in omnibus, vult remissionem debiti, quæ non est necessario cõnexa cum illa priori intentione: certe non dicitur testator causa per accidens remissionis debiti, licet ille effectus causetur contra exigentiam testatoris, qui obligabat omnes ad soluendum. Similiter Deus ex primaria intentione exigit, & obligat omnes ad non peccandum; vult tamen peccantibus remittere peccata, si de illis doleant, qui effectus ponitur contra exigentiam Dei, qui obligabat ad non ponendum talem casum; non tamen dicitur Deus per accidens concurrere ad remissionem peccatorum, sed potius ille effectus remissionis tribuetur Deo, vt causa per se, quia illum intendit ex suppositione prioris intenti non habiti. Eodem ergo modo, si Sacramentum Eucharistiæ ex sua institutione, seu Christus illud instituens obligat omnes ad præmittendum statum gratiæ; addit vero, vt illi etiam, qui in peccato sunt, per Eucharistiam iustificentur, si bona fide, & cum attritione accedant; non debet dici hic effectus primæ gratiæ per accidens procedere ab Eucharistia, cū in ipsa productione primæ gratiæ nihil aliud intendatur, sed ipsamet iustificatio, & hic effectus nõ habeat connexionem cum illo, quod prius intendebatur, licet verum sit, quod intenditur, non ex primaria

14. Arguitur secundo & applicatur ratio supra facta.

Quidnam dicitur causa per accidens.

intentione, sed ex suppositione, quod primum intentum obtineri non potuit.

15. Instancia.

Dices; Extrema-unctio cum attritione iuxta probabilem sententiam dare potest primam gratiam: & licet ille effectus non habeat necessariam connexionem cum primaria intentione illius sacramenti, quæ erat tollere reliquias peccati iam remissi; adhuc dicitur causari per accidens ab illo sacramento; quia nimirum est contra exigentiam, qua ex præcepto debent fideles præmittere statum gratiæ ad accipiendum illud sacramentum: ergo similiter dici potest in Eucharistia.

16. Diluatur.

Respondeo, quando per Extremam-unctionem causatur prima gratia cum attritione, effectum illum non quidem esse iuxta primariam intentionem illius sacramenti, non tamen esse effectum per accidens, sed iuxta intentionem Christi influentis illud ad tollendas reliquias peccatorum, hoc est, quod superest, siue culpæ, siue pœnæ, iuxta mensuram dispositionis. Ne tamen æquiuocatio fiat in illa voce, per se, distinguendus videtur duplex sensus, quem potest habere: nam si per illud, per se, intelligatur id, quod primario intenditur, fatcor, non causari per se primam gratiam ab Extrema-unctione, quia primario intenditur perfecta sanitas à peccatis iam remissis quoad culpam saltem grauem: si vero illud per se, significet id, quod non intenditur vt medium præcise, & propter aliud, sed ratione sui, in hoc sensu prima gratia datur per se ab illo sacramento, quia non intenditur propter aliud, nempe vt detur augmentum gratiæ, sed propter sanitatem perfectam spiritualem, quæ complectitur sanitatem à culpa non remissa, & à reliquiis culpæ prius remissæ. Et in hoc sensu dicimus, si Eucharistia dat primam gratiam, debere illam dare per se; quia non est medium necessarium ad dandum augmentum gratiæ, quod Eucharistia per se intendebat; licet dici posset, quod daret illam, non ex primaria intentione, sed ex secundaria, quatenus magis intendit, quod recipiatur in statu gratiæ; ex suppositione tamen, quod id non obtineatur, intendit etiam dare primam gratiam, si habet virtutem conferendi illum effectum.

17. Tertio probatur principaliter sententia.

Tertio principaliter probati solet nostra sententia, quia si attritio existimata contritio sufficeret ad fructum sacramenti percipiendum, vt quid tam enixe exigit Paulus, quod probet seipsum hominem, quæ probatio iuxta declarationem Trident. sess. 13. c. 7. Confessio est sacramentalis: Certe non alia de causa, nisi quia, licet homo videatur sibi contritus, id non sufficit, ad fructum sacramenti, nisi re vera ita sit. Quare cum extra Confessionem tenuis sit probabilitas iustificationis, ideo merito, ne fraudetur hoc eximium sacramentum suo effectu, iubetur homo etiam si putet, se esse contritum, adhuc præmittere Confessionem, vt reddat se certiori modo capacem illius fructus. Quod si per attritionem existimata contritio esset iam homo proportionatus ad hoc sacramentum, & acciperet eius fructum, non esset, cur Apostolus tam anxie postulareret, vt homo accessurus ad Eucharistiam non fideret suæ contritioni, sed præmitteret etiam Confessionem: nam vel iste homo habet attritionem, vel non; si non habet, nec etiam Confessio proderit: si habeat, etiam sine Confessione per se est capax effectuum Eucharistiæ; cur ergo tanta cura de præmittenda Confessione? Ideo sane, quia Paulus censuit proportionem requisitam ad Eucharistiam non esse vitam vtrumque exi-

stimatam, sed vitam vere, & realiter habitam, de qua tamen maior est securitas post confessionem, quam extra illam per solam contritionem, in qua sapissime falluntur homines. Sic intellexit verba Apostoli Anselmus super eum locum dicens: *Raro enim inuenitur aliquis ita magnus, & iustus, vt in eo per discissionem non inueniatur aliquid, quod debeat eum a corpore, & sanguine Domini retardare, nisi confessus fuerit illud, & per penitentiam deleatur.* Scio, non esse istam adæquatam rationem præmittendi Confessionem ad Eucharistiam, alioquin ille, qui ante communionem recordatur peccati omisi in Confessione per naturalem obliuionem, non teneretur illud ante Communionem fateri. Cæterum adhuc creditur fuisse motuum magna ex parte ad impositionem huius præcepti, vt fatentur communiter Theologi.

Quod idem colligitur ex aliis Patribus, qui nunquam distinguunt inter proportionem requisitam ad fructum huius sacramenti, & inter statum gratiæ, & sanctitatis. Ambrosius lib. 6. in Lucam c. 9. *Nemo cibum accipit Christi, nisi qui fuerit ante sanatus, & illi qui vocantur ad cenam, prius uocatione sanantur.* Et infra: *Vbi que ergo mysterij ordo seruatur, vt prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, post alimoniam mensa celestis exhiberet.* Et idem lib. 7. in cap. 35. Luc. & Tertullianus lib. de Pudicitia c. 9. ponderant, in Parabola de filio Prodigio, quod prius acceperit à patre stolam gratiæ, quam ad epulas vituli saginati admitteretur. Gregorius lib. 2. in 1. Reg. c. 1. citat illa verba: *Repleti prius pro panibus se locauerunt.* Sic ait: *Salutem non percipiunt in comestione salutaris hostie, quæ ea quibus se repleuerant, flagitia portant in mente.* Nec sufficit, quod in nostro casu per attritionem fit, quod non portentur in mente peccata: nam re vera peccatum habituale adhuc manet: effectus vero ad peccatum non solum per attritionem supernaturalem, sed etiam per naturalem, vel per totalem obliuionem poterat tolli. Clemens Papa lib. 7. Constit. cap. 27. *Si quis sanctus est, accedat; si non est, curet vt fiat per misericordiam Dei.* Quem modum loquendi habent passim alij Patres, apud quos proportio, & dispositio ad effectum sacramenti Eucharistiæ nunquam distinguitur à statu gratiæ, & vita spirituali animæ.

Denique probati potest hæc sententia, quia opposita nullum habet firmum fundamentum in Scriptura, aut Patribus, sine quo nõ est, cur tribuamus hunc effectum Eucharistiæ: effectus enim sacramentorum illi solum ponendi sunt, qui nobis à Deo aliqua ratione fuerint manifesti. Porro nullum esse tale fundamentum constabit soluendo ea omnia, quæ pro se adducere solent aduersarij. In primis ergo obiiciuntur quamplures Patres, qui dicunt, hoc sacramentum esse remissionem peccatorum; hoc sacramento lauari, mudari animam; extinguere peccata, tolli spurcitiam, ægrotos curari, abluere scelerata, & alia huiusmodi. Vide quamplura loca apud Suarez vbi supra contra secundam conclusionem; & apud Vasq. in præfati c. vlt. Respondetur, hæc testimonia explicari etiã ab aduersariis, vt nõ probet, quod hæretici contendunt, scilicet, Eucharistia esse institutam ad dandam primam gratiam; quare ipsimet fatentur, non multũ vrgere contra nostrã sententiã. Possunt ergo hæc loca accipi vel de Eucharistia, vt sacrificium est, vt sic enim habet vim impetrandi primam gratiã: vel etiã de Eucharistia respectu

respectu venialium, quæ tollit, vt infra videbimus; vel de remissione, & ablatione peccati, quoad reliquias præsertim affectuum, qui remanebant, & tolluntur per Eucharistiam; vel denique, quod Eucharistia expellit morbos, & morrem, præueniendo scilicet, & afferendo auxilia ad vires, quibus resistamus tentationibus. Afferunt etiam communiter à S. Thoma in 4. dist. 9. quest. 1. art. 3. quest. 2. & à Durando & aliis testimonium quoddam Augustini dicentis, quod *Eucharistia viuificat etiam mortuos.* Cæterum hæc verba non inueniuntur in Augustino, vt notauit Vasquez in præfati; nec etiam in locis Decreti, quæ citantur in margine S. Thomæ; & si inueniantur, possent etiam explicari in sensu, quo infra explicabimus ipsum S. Thomam.

Secundo obiicitur Tridentinum Cap. 5. dicens: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum huius Sacramenti esse remissionem peccatorum, vel ex eo non alios effectus prouenire, anathema sit.* Vbi indicari videtur, remissionem peccatorum etiam esse effectum Eucharistiæ. Item ex eodem Tridentino docente, omnia Sacramenta conferre gratiam non ponenti obicem; ergo cum in nostro casu nõ ponatur obex, dabitur gratia. Denique ex doctrina generali eiusdẽ Tridentini, & Florentini, qua dicitur, omnia Sacramenta nouæ legis causare gratiam, gratia enim nõ dicitur simpliciter augmentum gratiæ, sed prima gratia. Respondetur ad primum, Tridentinum supponere Eucharistiam tollere venialia, vt infra dicemus; & tamen in illis verbis illud non definit, sed solum quod non sit instituta ad remissionem solum peccatorum, vt Hæretici contendebant. Ad secundũ respondeo, in nostro casu poni obicem, scilicet statum peccati; qui licet non sit obex ad Baptismum, vel Pœnitentiam, est tamen obex ad Eucharistiam; vt supra diximus. Ad tertium dico, nomine gratiæ intelligi gratiam, provt abstrahit à prima gratia, vel augmento: nam ipsi Patres ita se explicant, dum probant illam generalem doctrinam ex eo quod Eucharistia conferat augmentum gratiæ.

Tertio obiicitur ex Iulio Papa in cap. Cum omne crimen, de consecratione, d. 2. in hæc verba: *Cum omne crimen Sacrificiorum oblatione deleatur.* Respondetur, ibi sermone esse de oblatione Sacrificij, non de susceptione Sacramenti. Dices: si vt Sacrificium habet hanc vim; ergo multo magis eam habebit vt Sacramentum. Respondetur negando consequentiam: quia vt Sacramentum est cibus animæ, quam præsupponit iam vitam; vt Sacrificium vero habet suam vim ex principali offerente, qui est Christus, à quo accipit vim impetrandi auxilia congrua pro iis, qui sunt in peccato; & quidem hæc impetratio non est infallibilis; de quo in materia de Sacrificio.

Dices; cibus materialis prærequirit vitam in comedente; quia comedens debet propria virtute agere in alimentum, vt illud in se conuertat; at vero cibus animæ non conuertitur in animam, imo ipse cibus debet conuertere in se animam comedentis, iuxta vulgare dictum Augustini: ergo non tam requiritur vita in comedente, quam in ipso cibo, vt habeat suum effectum. Respondetur, in sumptione Eucharistiæ repetiri duplicem conuersionem spirituales: alteram, qua homo conuertitur in Christum, quoad operationes, eo quod fiat quasi membrum Christi, & incipiat iam operari iis operationibus, quæ decet membrum P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Christi, iuxta illud Apostoli: *Viuo ego, iam non ego, uiuio in me Christus;* alteram vero, qua homo conuertitur Eucharistiam in se, quoad fructus; eo quod sicut ex naturali alimento accipit vires ad conseruandam, & augendam vitam naturalem: sic etiam ab hoc Sacramento accipit nouas vires spirituales ad operandum, & nouum augmentum sanctitatis, quæ est vita spiritualis, quare ex parte ipsius etiam hominis prærequiritur vita ad vtiliter comedendum hunc cibum.

Quarto obiicitur potest, quia in prædicto casu, qui inuincibiliter existimat, se esse contritum & confessum, probauit se sufficienter, iuxta præceptum Apostoli dicentis: *Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat;* ergo ille edidit iuxta Apostoli consiliũ; ergo edidit vtiliter & cum fructu. Respondetur in primis: hoc argumentum etiam probaret sine attritione dari primam gratiam per Eucharistiam; quia ille, qui inculpabiliter ignorat suum peccatum, non tenetur habere etiam attritionem ante Communionem; ergo sine attritione probauit se sufficienter. Deinde responderetur absolute, illum hominem, licet probauerit se, & inuincibiliter ignorauerit suam indignitatem, ideoque illa communio non imputetur ad nouam culpam; re tamen vera accedere indigne, indignitate quidem inculpabiliter ignorata: sicut si falso existimans inuincibiliter, se esse baptizatum, accederet ad Communionem, non ideo acciperet fructum Sacramenti. Paulus autem non dicit, quod omnis, qui, postquam se probauit, edidit, accipiet fructum; sed permittit, quod ille, qui se probauit, edat: ex quo solum sequitur, eum bene facere accedendo ad Eucharistiam, quia regulariter reportabit fructum, non tamen quod semper infallibiliter habebit effectum Sacramenti, si adhuc addit obex.

Vltimo obiicitur S. Thom. in p. 2. sent. art. 3. in corp. vbi ait, hoc Sacramentum perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam, & affectum non habet, causare remissionem peccati: *Fortè enim, inquit, primo non fuit sufficienter contritus, sed deuote, & reuerenter accedens consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, qua contritionem perficiet, & remissionem peccati;* vbi videtur stare aperte pro opposita sententia, quod etiam clarius videtur exprimeret in 4. dist. 9. q. 1. art. 3. quest. 2. Cæterum mens S. Thomæ in hac quæstione ad minus est satis dubia: nam in verbis relatis potius videtur supponere, quod non remittitur peccatum immediate per hoc Sacramentum, sed mediante vera contritione, quam impetrabit susceptio Eucharistiæ: quare cum hæc impetratio non sit infallibilis, sed ex congruitate, & misericordia Dei, consequens est, nec primam gratiam conferri infallibiliter: videtur autem hoc esse magis iuxta mentem Doctoris sancti, qui in toto hoc art. 3. supponit hoc esse Sacramentum viuorum, & præsupponere vitam in subiecto, vt communi certus effectus. Quare licet in 4. dist. 9. vbi supra, videatur absolute docere, quod susceptio Eucharistiæ viuificat mortuos, non debet intelligi tanquã de effectu infallibili, sed tanquam de effectu aliquando contingenti, eo quod aliquando (vt dixi) credi potest, quod illi homini detur auxilium ad contritionem, qua mediãte resurgat à peccato.

Ex dijs inferitur facile decisio illius quæstionis, an detur accessus neuter ad Eucharistiam scilicet per quem nec detur fructus Sacramenti, nec committatur nouum peccatum? Nam licet

et aliqui negauerint, certa tamen videtur pars affirmatiua: potest enim accedere aliquis inuincibiliter ignorans statum peccati, in quo est; & non recipere fructum Sacramenti, siue quia non habuit contritionem, sed solum attritionem, quæ non sufficit, siue quia licet sufficiat attritio, eam tamen non habuit, quia cum non censeret, se esse in peccato, non curauit de aliquo dolore habendo: in quo casu etiam iuxta contrariâ sententiam non iustificatur per sacramentum Eucharistiæ.

SECTIO II.

Quando conferat Eucharistia gratiam sanctificantem.

26. Non quærimus, an Eucharistia sumpta cura obice peccati mortalis causet gratiam, ablato obice, post consumptas species: de hoc enim dictum est, quantum sufficit, Dissput. 9. de Sacramento in genere sect. 6. Solum ergo quærimus, quando conferat gratiam Eucharistia sumpta absque obice. Est autem duplex dubium circa hoc; primum, circa tempus actualis sumptionis: secundum, circa tempus, quo species durant in stomacho, antequam corrumpantur, & adhuc continent Christum.

Hic duplex dubium occurrit.

27. Circa primum, difficile est assignare tempus, vel instans, quo Eucharistia confert gratiam. Quidam enim volunt, id fieri, cum primum est in ore; quia iam dicitur vere manducari: gratia autem promissa est omnibus manducantibus. A quo dicendi modo non videtur alienari P. Vasquez disp. 203. cap. 2. n. 17. dicens, negari non posse, species vere manducari, cum sunt in ore, & intra dentes conteruntur, iuxta significationem verbi, manduco; addit tamen, decerni non posse, vtrum Eucharistia, dum est in ore, an vero solum, dum traicitur, vel solum in stomacho gratiam operetur; cum hoc solum pendeat ex voluntate Dei, quare eius etiam iudicio referuandum, vtrum ille, qui digne sumit Eucharistiam, eam que habens in ore moritur, antequam illam traiciat in stomachum, fructum illius recipiat, an non.

28. Hæc tamen in primis non videtur satis conuenienter dici; quia si certum est, species vere manducari, dum solum habentur in ore, non videtur posse negari, accipi fructum Sacramenti, nec hoc debet solum Diuino iudicio relinquere, cum habeamus claram Christi promissionem gratiæ dandæ: qui manducat hunc panem, viuere in æternum. Cæterum illud ipsum, quod pro certo supponitur, videtur falsum, & contra omnium mentem: neque enim dicitur manducasse panem ille, qui acceptum in ore statim extraxit, vel eiecit, imo ab omnibus censetur ieiunus; ieiunium autem naturale opponitur comestioni veræ, & naturali. Adde, si ille manducasset, impleffet vtiq; Christi præceptum, & Ecclesiæ de manducando corpore Christi: quis autem dicat, non traiecit, sed reiecit ab ore speciebus, satisfactum esse præcepto Communionis vel viatici? Denique nemo dicet, bibi eum potum, quæ aliquis ore degustans statim exspuit, nulla prorsus gutta traiecit; ille enim in toto rigore dicitur, per quod illud Mathæi 27. & cum gustasset, noluit bibere.

29. Nec obstat, quod etiam, dum in ore habemus cibum, dicamur iam manducare; quod verbum ipsum, manduco, significare videtur, quod deriuatur

verbo, mando, quod dentibus, & ore fit: hoc, inquam, non obstat, quia in primis, licet etymologia verbi sumatur à masticatione, certum est, illam non requiri ad manducandum vere, & proprie; alioquin non manducant fideles Christi carnem, quia eam dentibus non mandunt, imo nec species panis, sed solum deglutiunt: aliud autem est in rigore, mandere, aliud deuorare, seu deglutire; vnde Cicero 1. de natura Deorum dicit: Alia sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt. Fatendum ergo est, eum, qui solum habuit in ore cibum, non manducasse proprie loquendo, sed solum incepisse manducationem: est enim manducatio actio complectens sumptionem intra os, & traiectionem; cum hoc tamen discrimine, vt essentialiter includat traiectionem, sine qua non datur manducatio, & qua sola posita datur: sumptionem vero intra os, non essentialiter, sed quasi integraliter. Vnde qui ante mediam noctem habebat iam in ore buccellam panis v.g. vel ouum, si, audito signo horologii traiciat, dicitur manducasse post mediam noctem, & non manet ieiunus: è contra vero qui post mediam noctem sumpsit in ore, & non traiecit, non dicitur comedisse, vel bibisse: illa ergo traiectio est quasi essentia comestionis, & potationis, licet sumptio iam inchoet comestionem, & potum.

Alij ergo secundo dicunt, gratiam conferri, quando Sacramentum traicitur: quia tamen traiectio ipsa est motus successiuus, rursus refertur sententia Maioris in 4. dist. 9. quest. 1. dicens, Sacramentum incipere conferre gratiam eo momento traiectionis, quo melius ad gratiam dispositus est homo. Sed P. Vasquez in præsentia disp. 103. c. 2. num. 14. aliam diuersam esse probat Maioris sententiam: nec illa habet vllam speciem probabilitaris.

P. Suarez disp. 63. sect. 4. impugnat alios dicendis modis, tentat varias vias ad hoc explicandum. Supponit autem, esse terminum distinguentem manducationem à non manducatione antecedente, v.g. partem superiorem gutturis, per quam dum transit cibus, non manducatur, donec perueniat ad talem partem, vel locum, in quo dicitur manducari. Quo supposito, duos modos respondendi assignat: primus est, quod gratiæ collatio incipiat in duratione aliqua correspondente temporis nostro diuisibili, quæ sequitur post vltimum instans, in quo nondum erat manducatio: datur enim instans, quo species sunt in illo iam termino diuisibili diuidente partem superiorem v.g. gutturis ab inferiori; ergo tunc nondum est manducatio, sed erit immediate post, cum species erunt iam in parte inferiori; non est autem inconueniens, gratiam incipere totam simul immediate post instans, vt in aliis materiis concedendum est.

Secundus modus respondendi est, quem assignat in tertia conclusione defendendo, gratiam produci in instanti intrinseco indiuisibili; quod rursus tripliciter explicat: primus modus, cui tandem magis adhæret, est, quod gratia fiat illo primo instanti, quo cibus peruenit ad illum terminum diuidentem spatium internum, per quod fit manducatio, ab externo. Nam licet panis non diceretur manducatus in illo instanti, corpus tamen Christi cum sit in singulis indiuisibilibus specierum, cuius virtute hoc Sacramentum producit

ducit gratiam, poterit ratione illius indiuisibilis eam producere: quia cum ille terminus sit continuans vnam partem gutturis cum alia, est intrinsecus vtrique parti; & cura corpus Christi sit, quod agit, & non patitur, sicut cibus naturalis, factus est, quod ipsum corpus Christi sit iam applicatum quoad vim agendi, vt tunc dicitur manducari, licet nondum sit præsens, quoad motum localem, spatium gutturis, in quo fit traiectio.

Hic modus explicandi mihi difficillimus est; primo, quia non potest dici corpus Christi manducatum, quando species panis non possunt dici manducata: sed in illo instanti species non possunt dici manducata; ergo nec corpus Christi, & per consequens non poterit tunc conferre gratiam. Maior videtur clara, quia corpus Christi denominatur manducari à speciebus; & homo non solum debet comedere corpus Christi secundum se, sed panem illum constantem ex corpore Christi, & speciebus. Minor vero probatur ad hominem, quia ipse concedit, panem non ducendum manducatum illo instanti, ergo nec eius accidentia dicentur manducata tunc absente pane: nam accidentia non manducantur citius quam panis, quando sunt in pane; ergo neque absente pane, comeduntur, quando, si panis adesset, non esset manducatus.

Secundo arguitur, quia corpus Christi manducari, non est esse applicatum localiter quasi extrinsece parti gutturis, in qua fit manducatio panis, sed est esse iam intra eandem partem: neque enim dicitur manducari, quia est applicatum ad operandum, vt loquitur Suarez, sed potius è cõtra est applicatum ad operandum, quia est manducatum, cum manducatio sit conditio requisita ad operandum. Prius ergo est, esse manducatum; & hoc non est illud, nisi esse in illo loco; in quo alij cibi sunt, quando sunt manducati; neque aliud intelligi potest per manducationem corporis Christi sine graui inconuenienti: nam si semel extendatur, & varietur significatio illius vocis, dicere poterit aliquis, corpus Christi sufficienter manducari, quando manu apprehenditur, vel applicatur ori, licet alij cibi plus requirant, vt manducentur.

Tertio quia ante hoc instans species erant in eodem spatio, in quo sunt nunc, excepto illo puncto continuatio spatij præcedentis cum spatio sequenti: hoc autem non videtur satis, vt nunc dicantur manducata, cum antea non essent; quia vel spatium huius puncti est extra spatium totum, quod prius occupabant species, vel non. Primum non videtur posse dici, quia indiuisibile spatij non facit maius; ergo non extrahit vel extêdit vltra spatium præcedens; imo etiam si extenderet, tota hæc extêctio esset ad vnum indiuisibile, quod non sufficit, vt dicatur cibus manducatus, cum nondum occupet partem aliquam gutturis inferioris, vel stomachi, sed vnum indiuisibile, quod pro nihilo reputatur. Si autem dicatur secundum, ergo species prius erant iam in toto spatio, in quo nunc sunt, & tamen prius non erant manducata; ergo nec in hoc instanti sunt manducata, cum non sit magis intra stomachum, aut corpus, quam antea.

Quarto, in hoc instanti non potuit acquiri spatium nouum, sed ad summum indiuisibile nouum spatij: in illo autem puncto spatij non possunt esse species panis, sed solum aliquod indiuisibile specierum; nam pars non potest esse in spatio indiuisibili, vt constat; ergo species non sunt magis

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

manducata, quam antea, sed ad summum aliquod indiuisibile specierum, quod occupat illud indiuisibile spatij nouum. Non datur ergo in eo instanti manducatio humana specierum, qualis requiritur ad causandam gratiam, quia indiuisibile specierum solum, & seorsim à parte non est cibus humanus, nec ratione illius solius homo dici potest comedere comestione humana, & sensibili.

Alios duos modos subiicit P. Suarez ad hanc difficultatem explicandam. Secundus ergo est, gratiam dari, quando species non solum attingunt, sed pertranseunt illum terminum continuationis, & à quo incipit propria manducatio: ita tamen vt detur gratia in eo instanti, in quo maior pars specierum deuorata est. Tertius modus est, dari gratiam primo instanti, in quo tota hostia manducata est, seu in quo stomachum attingit, vel certe, quando tota particula, seu buccella pertranfit supra dictum terminum in quo incipit manducatio.

Contra vtrumque modum obiicit ipse Suarez, quia in primis aliquando non poterit assignari illud instans, in quo iam maior pars specierum pertranfit illum terminum, vt supponit secundus modus: quia contingere potest, vt in hoc instanti pertranferatur iam dimidia pars specierum, & restet altera dimidia: post hoc vero instans non sequitur aliud instans, sed tempus, in quo non poterit assignari primum instans, quo detur gratia.

Rursus contra vtrumque modum obiicit secundo, quod in illo instanti Christus non manducatur, sed manducatus est, gratia autem promittitur manducanti; ergo cum ante illud instans manducaretur, debuit ante illud instans dari gratia. Præterea tertio, quia sequeretur, peioris conditionis esse eum, qui accipit magnam hostiam: nam citius pertranfit hostia parua, vel maior eius pars, quam hostia magna, aut maior eius pars: ergo prius sanctificatur, qui accipit minorè hostiam, vnde si moreretur, qui magnam accepit, antequam deglutiret totam, vel minorem partem, non consequeretur effectum sacramenti, licet deglutisset iam plus specierum, quàm ille, qui accipit parua. Denique quarto, quia quæcûque pars manducata sit, verum est, Christum fuisse manducatum; ergo deberet gratia promissa omnibus Christum manducantibus.

Ego quidem existimo, in primis dari terminum illum diuidentem siue stomachum à gutture, siue partem vnam ab alia eiusdem gutturis, post quem terminum dicitur cibus manducatus, cum antea solum esset manducatio inchoata, & in via, non completa, & in termino. Adde tamen, non haberi manducationem, vbi primum aliquid cibi transgreditur illum terminum, nam licet non requiratur, quod maior pars cibi, vel buccellæ transierit, requiritur tamen, aliquam certam partem transisse, quæ sit sufficiens ad remanendum intra, licet reliqua pars, quæ nondum transit, retrahatur ad os, & eiiciatur foras. Manducatio enim in hac materia debet recipi eo modo, quo apud homines accipitur in aliis cibis, qui certe humano modo dicuntur manducati, non quando quomodocumque attingunt talem partem interiorem gutturis, sed quando tangunt aliquo modo irreuocabiliter. Si enim filum ferreum longum in os mittas, ita vt extrema eius pars tangat vltimam, & imam gutturis partem, ac postea illud extrahas, nemo dicet, te comedisse ferrum, licet per horam illud ita in ore habueris. Secus esset, si aliqua illius fili

M m 3 pars

Cicero.

30.

31.

32.

33. Impugnatur primo hic modus.

34. Secundo arguitur.

35. Tertio arguitur.

36. Quarto arguitur.

37.

38.

39.

40.

Duos alios modos subiicit Suarez.

Obiicit idem Suarez primo contra eundem modum.

Obiicit secundo.

Obiicit tertio.

Datur quidem terminus ille diuidens stomachum à gutture post quem dicitur cibus manducatus.

pars ab aliis separata in stomachum descendisset, aut terminum illum manducationis transisset: nam licet postea illam partem euomeret, aut arte aliqua euiceret, diceretur vere deglutisse & comedisse ferrum, quia nimirum manducatio humana inuoluit traiectionem; traici autem non dicitur quod non ita transit, vt facile reuocari non possit. Non ergo requiritur, quod tota hostia, aut omnes particule manducate sint, vt detur gratia, sed quod buccella, vel aliqua eius pars ita transferat terminum illum, vt à reliquis partibus reuocari non possit ad os, sed debeat remanere, aliis etiam partibus non transeuntibus: sic enim homines accipiunt manducationis vocabulum, vt ex vsu constat.

41. An vero iuxta hunc dicendi modum gratia detur in tempore, vel instanti, pender ex principiis Philosophicis. Illi enim, qui tempus ex solis instantibus componunt, consequenter dicent, dari in instanti, quia datur instans determinatum, in quo tanta pars specierum transferit, quanta sufficit ad eius irreuocabilitatem. Quia cum in illa sententia species etiam consistit ex solis punctis, potest per additionem vnus puncti aliis prioribus perueniri ad illam magnitudinem, ad quam antea non perueniebatur. In sententia vero communi componente tempus, & species ex partibus diuisibilibus in infinitum, consequenter dicitur, gratiam dari in tempore, vt sæpe insinuauimus; tum quia facilius fortasse defenditur, non dari instantia; tum quia, illis datis, non apparet, quomodo iuxta illam sententiam possit in instanti addi aliquid, ratione cuius detur nunc manducatio, cum antea non daretur; vt in simili probatum est supra disputat. 4. de Sacramento in communi, sect. 6. quare consequenter dicendum videtur, incipere gratiam post aliquod instans, post quod incipit iam transiisse tanta specierum pars, quanta sufficit ad prædictam irreuocabilitatem.

42. Iuxta hunc modum respondetur ad primam objectionem Suarez. Nec contra hunc dicendi modum magnam vim habet difficultates, quas obiecit P. Suarez contra alios, quos adduxerat. Non prima; si enim gratia conferatur in instanti, iuxta sententiam componentem tempus ex solis instantibus, instans illud est, in quo tanta pars pertransiit terminum illum, vt censeatur humano modo deglutita, quod fieri potuit per vltimum indiuisibile, quod cum præcedentibus complet tantam partem. Si vero tempus non includat instantia, sed partes; gratia confertur in tempore immediato post aliud tempus, in quo nondum tanta pars pertransierat illum terminum. Denique, si componatur ex partibus diuisibilibus in infinitum, & instantibus, adhuc dabitur gratia in tempore immediato post instans vltimum, in quo nondum tanta pars pertransierat; quia in qualibet parte illius temporis sequentis verificatur, aliquam specierum partem esse manducatum, & quidem partem non ita exiguam, cum possit resistere extractioni & reuocationi ad os, etiam si aliæ partes, cum quibus continua est, extraherentur, & reuocarentur.

43. Ad secundam respondetur, in illo instanti, vel tempore quo datur gratia, ita esse manducatum corpus Christi, vt antea non fuerit completa manducatio, sed in via, & inchoata: poterat enim adhuc reuocari in os, & extrahi, absque eo, quod dici posset fuisse vere manducatum. Non ergo debeatur gratia antea, cum nondum dici posset, manducatum esse, vel completam manducationem positam esse corporis Christi.

44. Ad tertiam respondetur, in primis illud inconueniens esse valde per accidens: sed quidquid illud sit, non habet locum in nostra sententia; quia non requirimus ad productionem gratiæ, quod tota hostia, aut maior pars hostiæ, vel buccella transferat, sed talis, & tanta pars, quæ possit iam irreuocabiliter trans illum gutturis terminum manere: ad hoc autem parum refert, hostiam esse paruam, vel magnam; quia ex maxima hostia potest transire particula sufficiens ad comestionem æque cito, ac ex hostia paruâ; quod idem in speciebus vini manifestum est.

45. Ad quartam denique fatemur, in qualibet particula contineri totum Christum; vt tamen Christus sacramentaliter manducatus, non sufficit illum totum transiisse talem terminum gutturis, sed requiritur transiisse sub speciebus tali modo, hoc est, humano modo non reuocabiliter propter coniunctionem cum aliis partibus, quæ nondum transferunt, & quæ possunt trahere foras partem præcedentem, vt in exemplo filii ferrei supra adducto manifestum est. Si enim illud esset materia consecrabilis, & mitteretur in guttur, ita vt manu teneretur, & extrahi posset, non diceretur Christus sacramentaliter manducatus, si filium intromitteretur, & extraheretur: aliquid ergo aliud requiritur ad comestionem humanam, nempe talis modus deglutendi, quem explicauimus.

An Eucharistia causet gratiam, quamdiu in stomacho perseuerat.

Hæc dicta sunt circa primum Dubium: restat nunc secundum, an Eucharistia causet gratiam, vel eius augmentum, solum quando sumitur; an etiam toto tempore, quo in stomacho corpus Christi sub speciebus perseuerat: contra quod etiam sunt variae sententiæ.

Prima sententia docet, solum causare gratiam, dum primo comeditur, non in tempore sequenti: hanc tenent contra Caietanum quamplures, quos refert & sequitur Valquez disputat. 203. num. 19. & sequentibus. Oppositam sententiam docuit Caietanus cum aliis, quos sequitur Suarez disputat. 53. sect. 7. & licet olim male audierit, iam tamen communiter recipitur, & est magis probabilis, & pia, dummodo exigatur ad hoc augmentum gratiæ augmentum etiam nouæ dispositionis ex partibus subiecti; alioquin nisi adueniat maior dispositio, non erit nouus effectus sacramenti.

Hanc sententiam probat Caietanus ex eo, quod iuxta oppositam rarissime daret Eucharistia gratiam, quia rarissime in ipsa sumptione ad est deuotio actualis requisita ad effectum sacramenti: tunc enim homo magis attendit ad hoc, quod non adhaereat hostia dentibus, vel palato, vel ne decidat aliqua gutta, vel particula, quam ad fructum sacramenti. Verum hoc fundamentum procedit ex falsis principiis illius Auctoris: contra quem communis sententia docet, ad fructum sacramenti, non requiri actualem deuotionem, sed solum voluntariam susceptionem sacramenti, & statum gratiæ habitualis.

Melius ergo probatur, quia Eucharistia causet gratiam per modum cibi nutrientis; quare susceptio, seu manducatio solum se habet, vt conditio, & applicatio, non vt virtus agendi, vt dixi late disp. 1.

disput. 1. sectio. 7. ergo dum cibus ipse fuerit in stomacho, poterit operari; siquidem habet secum totam virtutem, & vbi adest totum sacramentum: ergo sicut in primo instanti potuit, sic etiam poterit agere in toto tempore sequenti; causa enim necessaria debite applicata, non est cur non operetur.

49. Instantia. Dices; hoc argumentum probari, Eucharistiam non operari, donec corrumpantur species, quia cibus materialis tunc solum nutrit, cum corrumpitur, & conuertitur in substantiam aliam. Sed contra; quia licet Eucharistia imitetur cibum naturalem; non tamen in hac conditione, quia scilicet cibus naturalis prodest per conuersionem sui in alium, & quasi patiendo: ideo tunc prodest, cum corrumpitur, quia tunc conuertitur: at vero hoc sacramentum prodest per conuersionem alii in se; quare tunc prodest, quando est, quia tunc solum potest agere, & conuertere alium in se; in hoc ergo non est proportio, sed in eo, quod sicut cibus naturalis patitur ab alio, dum est in stomacho vnitus in ratione alimenti: sic etiam Eucharistia, dum est in ratione alimenti viui, potest agere in ipsum alium.

50. Instans. Dices iterum, probari etiam hoc argumentum, Eucharistiam operari, dum est in stomacho, etiam sine aduentu maioris dispositionis; quia sicut in primo instanti potuit operari sine actuali deuotione, & cur etiam stante eadem dispositione habituali, & durante eadem virtute agendi, non poterit continue operari, iuxta illud Ioann. 9. *Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi, &c.* Sed contra, quia Eucharistia non potest etiam imitari cibum communem in hoc, quod operetur successiue effectum: successiue enim operationis oritur vel ex resistentia contrarij, quod paulatim, & per partes expelli debeat, vel ex maiori agentis applicatione. Eucharistia ergo cum non habeat contrarium, quod per partes expelli oporteat, agit quantum potest, iuxta dispositionem subiecti in primo instanti; sicut lucidum applicatum illuminat quantum potest, in primo instanti: ceterum sicut lucidum, si magis applicetur, magis operatur, sic etiam Eucharistia, si magis applicetur, hoc est, si per maiorem dispositionem subiecti fiat quasi magis propinquum, magis, & intensius operabitur nouum effectum gratiæ.

51. Verbi. Vergebis adhuc, non posse fieri, quin continue augeatur effectus sacramenti: quia in primo instanti accepit homo gratiam habitualemente sacramenti, ergo in secundo instanti inuenitur magis dispositus: nam maior sanctitas, ceteris partibus, est melior dispositio; ergo accipiet nouum effectum sacramenti; & in tertio instanti similiter habebit maiorem sanctitatem, ergo meliorem dispositionem; & sic deinceps.

52. Respondeo, idem argumentum fieri posse etiam in contraria sententia de vno eodemque instanti: nam etiam sacramentum dat tunc in primo instanti augmentum gratiæ, iuxta dispositionem subiecti; ergo subiectum per illam gratiam erit magis dispositum; ergo poterit accipere pro maiori dispositione in eodem instanti nouum effectum sacramenti; & rursus per hoc augmentum disponentur melius ad alium effectum recipiendum, &c. Quod vero sacramentum perseueret tempore sequenti applicatum, parum refert; quia totum illud tempus, quo Eucharistia est in stomacho, consideratur per modum vnus instantis in ordine ad operandum: quare sicut in primo instanti non

crefcit dispositio subiecti ex gratia proueniente ab eodem sacramento, quia illa dispositio debet attendi, secundum id, quod habet subiectum independentem à sacramento: sic etiam in tempore sequenti dispositio debet attendi solum secundum id, quod habet homo ex proprio independentem ab illo sacramento: itaque consideratur tota dispositio, quam habet homo toto illo tempore; & pro mensura illius datur gratia sacramenti: si tota illa dispositio est simul, datur tota gratia simul; si tota illa est successiue, datur gratia successiue, non tamen maior, quam si tota dispositio esset simul; quare cum non darentur nisi quatuor gradus v. gr. si tota illa dispositio esset simul in primo instanti, & immediate post corrumpentur species; sic nec debent dari plures gradus gratiæ, licet tota illa dispositio non sit simul, sed successiue: quia duratio maior sacramenti in stomacho non confert ad maiorem effectum habendum: alioquin ille maior effectus non tribueretur sacramento secundum se, sed sacramento vt magis duranti, seu noua durationi sacramenti, quod esset absurdum: debet ergo pensari effectus sacramenti ex vi præcisa sacramenti, attenda dispositione subiecti in toto illo tempore, ac si tota illa dispositio esset simul in primo instanti, & secundum quod habet de se independentem ab effectu ipsius sacramenti.

53. Instans. Dices, si hostia semel sumpta euomeretur, & cras iterum sumeretur, haberet nouum effectum sine noua dispositione; ergo etiam sine noua sumptione habebit nouum effectum; quia sumptio non est causa, sed mera applicatio causæ ad operandum. Respondeo, negando consequentiam; quia licet sumptio non operetur, ceterum illa hostia per nouam applicationem constituitur moraliter in ratione noui cibi: cum enim sacramentum ad operandum non debeat destrui, vel conuerti in substantiam aliam (vt supra dictum est) sed solum applicari stomacho, hinc est, tot dari cibationes, quot fuerint applicationes huius cibi; quare eadem hostia bis accepta, bis cibabit, quia bis applicatur; semel autem applicata, semel operatur, quia fuit vnica cibatio, moraliter loquendo. Quod etiam suo modo reperitur in cibo communi, qui postquam semel habuit suum effectum, si post aliquod tempus sub alia forma iterum resumat, habebit nouum effectum: differt tamen à cibo Eucharistiæ in eo, quod cibus communis non operatur, nisi destruat; & ideo non potest iterum cibare, nisi post longum tempus; at vero Eucharistia operatur ante sui destructionem, & ideo posset facilius eadem hostia iterum applicari, postquam semel habuit effectum.

54. Dubitatio. Pro maiori tamen intelligentia huius sententiæ, dubitari potest, quando Auctores illius exigunt augmentum dispositionis, vt Eucharistia causet maiorem gratiam tempore sequenti, an requirant actum intensiorem, vel aliquam maiorem deuotionem, an sufficiat idem actus, vel eadem deuotione actualis continuata? Sane aliqui Auctores videntur primo sensu loquuti, nescio tamen, an satis consequenter; nam ipsa maior duratio actus est melior dispositio: ergo sicut si ante communionem quis habuisset dimidia hora actum deuotionis, esset melius dispositus ceteris paribus, quam qui per vnum instans; sic idem actus continuatus post communionem erit moraliter loquendo melior dispositio, quam in principio, &

per consequens Eucharistia habebit nouum effectum. Imo consequenter addo: etiamsi prior dispositio actualis fieret magis remissa, vel si adueniret alius actus minus bonus quam precedens, adhuc dari nouum effectum, quia ille actus, licet remissus, licet minus bonus, adhuc tamen addit meritum, & bonitatem nouam; & per consequens melior dispositio resultat ex actu hoc, & præcedenti, quam ex solo præcedenti. Quam etiam sententiam supponit Suarez *disp. 63, sect. 4.* & P. Co- ninch *in præsentis num. 47.*

55. Sed hinc aliqui Theologi recentiores Salmanticensis acceperunt occasionem discedendi ad hac sententia, quæ alioquin eis non primum placebat; quia nimirum dicunt, ex hoc sequi iuxta sententiam communem de partibus temporis diuisibilibus in infinitum, augmentum quoddam infinitum gratiæ dandæ per Eucharistiam toto illo tempore, quo species manent in stomacho, & perseverat actus bonus dispositionis. Quam difficultatem dicunt esse maiorem in hoc casu, quam in augmento meriti per maiorem durationem actus boni; quia ibi dici potest, non correspondere actui bono tantum gratiæ in secundo instanti, quantum in primo, eo quod plus debeat substantiæ actus, quam eius durationi: at vero in præsentis id dici non potest, cum Christus, & sacramentum agant per modum agentis naturalis, & ideo, inuenta noua dispositione, non possit non producere nouum gradum gratiæ determinate distinctum; qui erunt infiniti in infinitis instantibus, vel certe prope infiniti, si tempus componatur ex solis instantibus finitis, prout hi Auctores supponunt.

56. Cæterum immerito propter hoc argumentum relinquunt hanc sententiam, cum idem profusus argumentum ab ipsis explicandum, & dissolendum sit etiam in hac difficultate. Concedunt enim ipsi, prout concedi necesse est, si dispositio illa, seu actus bonus durans per horam cum eadem intentione præcessisset sumptionem Eucharistia, maiorem gratiam provenire ab ipso sacramento, quam si durasset solum per instans, aut semihoram: de illo autem excessu gratiæ sacramentalis restat eadem difficultas, an singulis instantibus, quibus actus ille duravit, & disposuit melius subiectum ad recipiendum sacramentum, correspondeat postea aliquid plus gratiæ sacramentalis, an nihil. Quidquid ipsi dixerint, dicimus nos, quando dispositio, seu eius duratio actualis subsequitur, manentibus speciebus non corruptis in stomacho: dicimus enim, eandem prorsus gratiam sacramentalem dandam in fine horæ, & cum eadem proportione excessus pro singulis instantibus, & partibus horæ, quæ daretur, & sicut daretur, si illa dispositio durans per horam præcessisset sumptionem sacramenti. Quare sicut in illo casu excederet illa gratia propter illam durationem præcedentis dispositionis, & ille excessus distribueretur inter partes illius durationis, ita ut aliqua gratia daretur intuitu substantiæ sacramenti, ut ita dicam, & aliquis excessus propter dispositionem, quoad substantiam, & aliquis denique propter durationem illius dispositionis: sic in nostro casu potest fieri eadem distributio; & discrimen solum erit, quod in nostro casu dabitur successiue illa gratia, quæ in illo alio data fuisset tota simul; Deus tamen scit, quantum excedat gratia illa gratiam quæ daretur, si non præcessisset illa dispositio; & rursus, quantum excedat gratiam, quæ

daretur, præcedente quidem illa dispositione, sed non cum tanta duratione, sed cum minori, vel instantanea; & potest Deus assignare singulos excessus: cur ergo non poterit illos eodem modo successiue dare? Non est ergo peculiaris difficultas in hoc casu, quæ non sit ab illis, & ab omnibus soluenda in aliis. Quomodo autem illud infinitum augmentum gratiæ vitandum sit, pertinet ad materiam de merito, vel de charitate, ubi id, Deo dante, explicabimus. Si enim negentur instantia, & indiuisibilia in continuo, prout indicauimus supra, vel si ponatur tempus componi ex solis instantibus, cessat omnino difficultas; si autem ponantur instantia infinita, conabimur etiam explicare, quomodo illud argumentum infinitum non sequatur.

57. Contra hanc sententiam plura obiiciunt aduersarij. Primo, quod sine vilo prorsus fundamento hic nouus effectus Eucharistia assignatur, cum nec ex Scriptura, nec ex traditione constet: imo potius totus effectus videatur statim in actuali manducatione tribui; iuxta illud, *Qui manducat me, & ipse uiuet propter me*; non dixit, *qui me habet in peccato*, sed, *qui manducat me*. Respondetur, hunc effectum fundari in institutione Eucharistia per modum cibi: nam eo ipso debuit habere secum suam virtutem ad agendum, quamdiu est applicatus, si adsit noua dispositio: manducatio autem exigitur à Christo ut conditio; quia sine illa non applicatur sufficienter cibus iste ad operandum.

58. Secundo obiici potest, quia ex hoc sequitur, si Eucharistia poneretur ab Angelo intra stomachum hominis scientis, & volentis eam recipere sine manducatione per proprium os, adhuc ibi habituram effectum, quia etiam tunc haberet totam vim agendi completam. Consequens autem videtur esse contra illud Christi, *nisi manducaueritis, &c.* Respondeo in primis; iam dixi *disputatio. 1. sectio. 7.* non posse facile conuici eum, qui concederet totam sequelam: posset enim explicare verba Christi, prout ibi late dictum est. Deinde negari potest consequentia, & dici, manducationem licet non sit vis agendi in Eucharistia: esse tamen conditionem essentialiter à Christo postulatam, sicut etiam approximatio Eucharistia ad stomachum est conditio essentialiter requisita, licet non sit virtus sacramenti: quomodo autem differant in Eucharistia id, quod est conditio, & id, quod est virtus, dixi etiam late ubi supra.

59. Tertio obiiciunt, sequi ex nostra sententia, eum qui sumpsit Eucharistiam, teneri peculiari præcepto seruare statum gratiæ toto tempore, quo species durant in stomacho, quia toto illo tempore possunt dare gratiam: ergo sicut in ipsa sumptione tenetur homo esse in gratia, ne ponatur obex Eucharistia ad suam operationem, sic toto tempore sequenti ob eandem rationem. Ex quo etiã fit, quod si forte tempore communionis erat in peccato, teneatur statim post communionem conteri: si vero post communionem peccauit, teneatur statim etiam conteri, vel confiteri. P. Suarez videtur concedere totam sequelam: quam duram reputat P. Valquez, & contra existimationem fidelium: ideo potest aliter responderi, eum, qui peccauit post communionem, non teneri ad recuperandam statim gratiam: quia licet per peccatum positus sit obex sacramento, non tenetur homo omni tempore tollere obicem: sufficit illum ab-

tulisse tempore communionis, quo tempore iam sacramentum habuit effectum; quare cum obex sequitur solum impediatur incrementum illius effectus, quod homo non tenetur procurare, non tenebitur etiam auferre obicem. Cæterum si tempore communionis fuerit in peccato, verisimile est, hoc idem peccatum indignæ sumptionis continuari tempore sequenti; quia saltem tunc deberet homo tollere obicem peccati, nisi forte per accidens excusetur ob probabilitatem contrariæ opinionis: probabile tamen est contrarium, ut mox dicemus.

60. Quarto obiici potest; ergo posset homo è contra communicare existens in statu peccati, dummodo haberet animum confitendi statim post communionem ante corruptionem specierum. Probatur sequela; quia tunc non fraudaretur sacramentum suo effectu. Responderetur negando sequelam, quia in primis peccaret contra præceptum posituum Diuinum præmittendi Confessionem ante sumptionem, ut dictum est: deinde, & magis à priori reddi potest ratio differentia, quia si homo accipit sacramentum in peccato, reddit, quantum est ex se, illud signum falsum: quando enim sacramentum accipitur, significat gratiam sacramentalem præsentem, atque ideo significatio esset falsa, si tunc opponatur obex gratiæ præsentis. Hoc autem inconueniens non sequitur, si opponatur postea obex, quando Eucharistia est in stomacho: quia sicut tunc solum causat gratiam, si non fuit prius causata, vel si melior dispositio adueniat: ita nec significat gratiam præsentem, nisi sub eisdem conditionibus, si non fuerit prius collata, vel melior dispositio aduenierit: vnde cum in casu posito gratia fuisset prius collata in ipsa sumptione, & aliunde dispositio non fuerit melior, sed deterior, non redditur falsa significatio sacramenti ex obice superueniente ad maiorem gratiam: non est ergo æqualis obligatio auferendi obicem toto tempore sequenti, ac fuit in prima sumptione Eucharistia.

61. Sed contra verbes adhuc, quia si Sacerdos, sumpta vna parte hostiæ, incidit in peccatum, debet procurare statum gratiæ ad digne sumendam alteram hostiæ partem, & tamen secunda hostiæ pars non causat, nec significat gratiam nouam, nisi sub illis duabus conditionibus, scilicet, si gratia non sit collata antea, vel nisi melior dispositio accesserit; ergo si Eucharistia perseverans in stomacho significat, & causat gratiam sub eisdem conditionibus, erit etiam obligatio tollendi obicem ad eius effectum non impediendum.

62. Respondetur neganda consequentiam. Ratio discriminis est, quia secunda hostiæ pars est diuersum signum gratiæ saltem partialia à prima parte: vnde independenter à prima parte est vere signum gratiæ, licet eam non debeat causare, nisi sub conditione, si altera pars eiusdem sacramenti non fuerit prius applicata: hinc est, obligari hominem ad non apponendum obicem vili parti hostiæ, quia singulæ partes, quantum est ex se, debent esse signum verum, quale non esset pars hostiæ secunda, posito obice: significaret enim ex se collationem gratiæ nouæ, solum sub conditione gratiæ non prius collatæ ab alia parte eiusdem sacramenti, quæ tamen significatio esset falsa, quia etiamsi non fuisset collata prius gratia à prima parte hostiæ, non conferretur per secundam partem propter obicem peccati, atque ita redderetur

significatio falsa propter illum obicem. In nostro autem casu hoc inconueniens non procedit; quia Eucharistia perseverans in stomacho non est signum gratiæ diuersum ab eadem Eucharistia prout prius sumpta; quia non potest causare gratiam ut perseverans præcise, nisi inuoluatur respectus ad voluntariam sumptionem, vel receptionem intra stomachum, v. gr. quare Eucharistia ut perseverans non significat ex se gratiam nouam si prius data non sit, prout significat secunda pars hostiæ: nam si aliquis in peccato accepisset Eucharistia, etiamsi postea, antequam corrumpantur species, confiteretur, vel contereretur, nõ ideo acciperet gratiam ex opere operato ab Eucharistia; quia non causat, nisi prout voluntariè manducata: vel saltem recepta in stomacho: tunc autem post confessionem aut contritionem non manducaretur, nec reciperetur, sed perseveraret ante recepta, quæ perseverantia consequitur necessario ad receptionem: hic autem cibus Eucharisticus differt à cibo naturali, quod naturalis confert suum effectum, etiamsi casu, & incienter comedatur: Eucharisticus autem non nisi scienter, & voluntarie recipiatur; quare non significat gratiam, nisi dependenter à receptione voluntaria; vnde ut solum perseverans in stomacho non significat ex se absolute gratiam, sed solum sub conditione, si dispositio melior accedat. Sicut ergo non tenetur homo ad augendam, vel perficiendam dispositionem, ut Eucharistia causet nouam gratiam; sic nec tenetur ad contritionem habendam de peccato post communionem commisso, ad hoc, ut Eucharistia adhuc perseverans causet maiorem gratiam: in neutro enim casu sacramentum redditur signum falsum ex defectu: vel melioris dispositionis, vel contritionis, cum Eucharistia non significet absolute illam maiorem gratiam, sed solum sub conditione melioris conditionis, quam conditionem homo non tenetur adhibere: non ergo tenetur homo auferre obicem omni effectui, quem posset sacramentum causare, sed obicem reddentem falsam significationem sacramenti; prout redderetur falsa, si secunda hostiæ pars sumeretur in peccato, ut iam explicauimus.

64. Hinc obiter infero: si homo acciperet Eucharistiam in statu peccati, licet in ipsa sumptione peccauerit, non tamen teneri sub obligatione noui peccati mortalis ad contritionem statim procurandam: antequam species corrumpantur, ut possent accipere fructum illius sacramenti. Diximus enim, quod etiamsi tunc confiteretur, non ideo Eucharistia daret illi gratiam sacramentalem: nam licet cibus sit adhuc in stomacho, non tamen prodest, nisi prout cibus voluntarius, seu voluntarie acceptus: tunc autem non potest eo modo prodesse, quia acceptio voluntaria facta fuit in statu peccati: perseverantia autem sola non sufficit, nisi prout coniuncta cum voluntaria acceptione illius cibi. Multo autem minus teneretur homo tunc ad confessionem statim faciendam antequam species corrumpantur ex hoc capite (quidquid sit de obligatione Sacerdotis quamprimum confitendi, quam imposuit Ecclesia in Tridentino) tum quia præceptum præmittendæ confessionis solum videtur fuisse de præmittendæ confessione ante ipsam communionem, nec verba Pauli, ex quibus colligitur, illud videntur indicare, dum dicit: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat,*

63. In nostro casu hoc inconueniens non procedit.

64. Cur eucharistia conferuata in stomacho non daret gratiam peccatori etiam post contritionem?

55. Summarice ses ab hac sententia discesserunt.

56. Idem argumentum ab ipsis solutum est.

57. Contra hanc sententiam primo obiicitur.

58. Secundo obiicitur.

59. Tertio obiicitur.

60. Quarto obiicitur.

61. Quinto obiicitur.

P. Suarez concedere videtur totam sequelam.

60. Obiicitur quarta.

Respondetur.

61. In solutio.

62. Respondetur.

bat, &c. ubi probatio illa solum ante esum, & potum requiritur: tum etiam, quia illud praeceptum positivum confitendi post communionem ante corruptionem specierum, parum utilitatis, & multum afferret nocuenti: est enim nimis inaequum, & dubium tempus illud, quo species perseverant incorruptae, & extra notitiam humanam, atque ideo esset res anxietatibus plena; aliunde vero vix esset spes, quod ille, qui voluit indigne sumere Eucharistiam, vellet postea, mutato consilio, confiteri ad tollendum obicem sacramento iam suscepto: non ergo expediebat legem positivam fieri de confessione tunc faciendam.

65. Obicitur quinto.

Respondet.

Quinto obicitur, sequi ex nostra sententia, melius esse sumere hostiam magnam, quam parvam; quia quae plus durat species, eo plus gratiae poterit recipere. Respondet, non esse hoc utilius per se, sed per accidens; sicut etiam per accidens posset esse vilius retinere aliquam particulam in ore, quam postea degluriat, vel tardus adveniens presbyteri, ex quo sequitur longior preparatio communicandi, &c. Per se autem non conducit, quia tota illa dispositio potest praemitti ante communionem hostiae parvae, & per consequens ubi potest tantus effectus gratiae, quod si non praemittatur, etiam qui accepit hostiam magnam, potest non praeparare se post communionem, & erunt aequales, per se loquendo.

66. Obicitur tertio. S. Thom.

Respondet.

Ultimo obicitur S. Thomas infra *quest. 80. art. 8. ad 6.* ubi dicit, ideo praeceptum esse ieiunium ante, non vero post communionem, quia in ipsa sumptione percipitur effectus sacramenti; ergo sentit postea non dari effectum; alioquin oporteret etiam continuari ieiunium usque ad digestionem specierum, ob eandem rationem. Respondet, S. Thomam non negare, sacramentum postea posse habere effectum; sed solum ex effectu, quem habet tempore sumptionis colligere congruentiam ieiunij, quia scilicet, si ante sumptionem violaretur ieiunium, impediretur devotio ad effectum sacramenti suscipiendum utiliter, siue in sumptione, siue tempore sequenti. At vero si ieiunium violatur post sumptionem, non sequitur hoc inconueniens, quia iam potuit habere effectus sacramenti in ipsa sumptione ante violationem ieiunij; quare ex eo, quod in sumptione percipitur effectus, arguitur bene necessitas ieiunij ante sumptionem, non vero post illam, licet post illam possit etiam percipi aliquis effectus.

SECTIO III.

Utrum utraque species Eucharistiae conferat maiorem gratiam, quam singula seorsim.

67. Suppositio.

Supponimus ex *quest. 80. art. 12.* singulas species seorsim dare gratiam, licet eque vnam sine alia sumere, imo non licere iam laicis in Ecclesia Occidentali sine dispensatione utramque accipere, sed solum speciem panis: quaeritur autem, an Sacerdoti v. gr. accipienti utramque correspondeat diuersus effectus pro sumptione hostiae, & diuersus pro sumptione calicis?

Communis sententia negat. Suarez.

Communis sententia negat, quam tenet quamplures antiqui & recentiores, quos refert & sequitur Suarez in *praesenti disputatio. 63. sessio. 6.* Imo aliqui censent, rem esse adeo certam post Tridentinum, ut non possit in dubium reuocari.

Verum ipse Suarez merito fitetur; totam hanc controuersiam esse intra limites mere opinionis Scholasticae.

Secunda sententia, quam probabilior existimo, affirmat. Hanc tenent Alexander Alensis, Gaspar Cassalius, Arboreus, Ricardus, & alij antiqui, & recentiores, quos in corpore, & in margine refert, & sequitur Vasquez in *praesenti disp. 215. cap. 2.* imo Franc. Blanco Archiepiscopus Compostellanus (qui interfuit Tridentino, cuius tacito nomine, meminit Henriquez *lib. 8. de Euchar. cap. 44. §. 5.* in margine) dixit, hanc fuisse Patrum vniuersam sententiam, sed noluisse eam extra tempus definire, ne daretur Haereticis occasio vociferandi, cui consonant verba ipsius Concilij *sess. 21. cap. 3.* ubi caute dicitur, quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui vnam speciem solum accipiunt; non dixit absolute, *nulla gratia*, sed *nulla gratia necessaria ad salutem*; ubi non sine causa videtur addita illa particula: *nulla gratia necessaria*. Accedit etiam auctoritas Clementis 6. qui in Bulla ad Regem Galliae concessit ei communionem sub utraque specie, & addit Pontifex hoc concedere ad *maius gratiae augmentum*: Ergo quia utraque species dat plus gratiae, quam singula. Cuius privilegij ultra alios mentionem faciunt Diaconus in vita Clementis 6. Iacobus Gualterius, in Tabula Chronographica Anno 1437. & P. Henriquez *lib. 8. de Eucharistia cap. 44. §. 7.* Qui tamen falso addit, quando Papa solemniter celebrat, Cardinalem Diaconum ministrare ei calicem, & deinde alijs Cardinalibus: quod etiam affirmat Fagundez in 3. *praec. Eccl. lib. 3. cap. 4.* sed falluntur, solus enim Diaconus, & Subdiaconus accipiunt ex calice.

68. Secunda sententia conuincitur auctoritate patrum.

Accedit auctoritas Clementis 6.

69. Ratione probatur.

Ratione probatur haec sententia; primo, quia sacramenta causant quod significant; ut commune est apud omnes Theologos, sed species panis, & vini significant non solum diuersimode, diuersitate tenenter se ex parte signi, & ex parte modi significanti, sed etiam ex parte rei significatae; ergo non habent eundem effectum, sed diuersum. Maior, & consequentia videntur manifestae; Minor probatur, quia utraque species simul significant plenitudinem conuiuii spiritualis, & satietatem perfectam animae, quam singulae species seorsim non significant; ergo ex parte rei significant aliquid respondet diuersum utrique speciei simul, quod non correspondet singulis seorsim.

70. Insuper.

Dices, hanc eandem satietatem significari etiam per singulas species, non quidem tam expresse sicut per utramque, sed magis confuse, sufficienter tamen ad hoc, ut per singulas causetur. Sed contra; quia species panis non assumitur ad significandum sub ratione aliqua communi, sed sub ratione speciali cibi; cibus autem ut cibus non potest vilo modo significare societatem completam, & plenitudinem conuiuii constantis ex cibo, & potu; ergo species panis non assumuntur ad significandam plenitudinem, & satietatem integram, ideo namque non dixit Christus: *caro mea vere est carnis, vel alimentum vtrumque*, sed *cibus, & sanguis meus vere est potus*; ut indicaret, corpori suo sub speciebus panis competere eos effectus spiritualiter quos operatur cibus naturalis; ut dixit Florentinum in Decreto Eugenij; & sanguini sub speciebus vini competere eos effectus spiritualiter, quos operatur vinum

vinum naturale: ergo aliquis effectus correspondet calici, namque portare spiritualiter, qui nullatenus responderet hostiae, & e contra cibatio spiritalis, nullatenus prouenit à calice, sed ab hostia.

71. Confirmatur.

Confirmatur, quia si species vini solum assumerentur ad significandum sub ratione communi alimenti, & non sub speciali ratione potus, haberent se, sicut nunc de facto species vini albi, vel rubri, quae materialiter concurrunt ad significandum, neque vna habet maiorem proportionem cum effectu, quam alia; ergo sicut sanguini Christi non competit in hoc sacramento esse magis potum vini albi, quam rubri: sic nec competeret magis esse potum, quam cibus, sed esse alimentum; hoc autem est falsum, ut constat ex Christi verbis, *Sanguis meus vere est potus*; id est, bene datur per modum potus, ut indicetur, eosdem habere effectus in anima, dum potatur, quos habet potus, ut potus in corpore; ergo cum cibus ut cibus non habeat hos effectus, fatendum est, aliquem effectum prouenire à calice diuersum ab effectu hostiae.

72. Insuper.

Respondet.

Dices, licet in naturalibus cibus, & potus habeant diuersos effectus; in spiritualibus tamen non posse assignari hanc diuersitatem: nam utraque species reficit causando gratiam habituales, quae cum sit eiusdem rationis, consequens est, ut refectio vnius speciei non sit diuersa a refectioe, quam dare potest alia species, & per consequens habebunt se illae duae species sicut duae hostiae, quae per modum vnius dant vnum & eundem effectum. Sed contra, quia licet gratia habituales, quam dant omnia sacramenta nouae Legis, sit eiusdem rationis, adhuc prout est effectus Confirmationis, v. g. est diuersus effectus à gratia, prout prouenit à Matrimonio; quae diuersitas, licet non sit in entitate ipsius gratiae, est tamen in exigentia, & ordine, quae talis gratia ut collata per Confirmationem, v. g. habet ad impetranda auxilia ad resistendum tyrannis, &c. & in exigentia, & ordine, quem habet ut collata per Matrimonium ad auxilia, quibus coniuges satisfaciunt statui coniugali, &c. Sic ergo licet per utramque speciem Eucharistiae conferatur gratia eiusdem rationis quoad entitatem; est tamen diuersa quoad connotatum: nam gratia, quae confertur per species panis, affert secum de connotato effectus, quos praestat cibus; & e contra.

Est eadem gratia quoad entitatem diuersa quoad connotatum.

73. Insuper.

Plal. 103.

Petes, in quo differant isti effectus secundarij cibi, & potus spiritualis? Respondet, aliquam differentiam agnosci ab ipsa Ecclesia in iis effectibus, licet in speciali non possimus omnes differentias comprehendere; ideo enim singulis speciebus tribuit suos proprios effectus in hymno corporis Christi: *Dedit fragilibus corporis ferulum; Dedit & tristibus sanguinis poculum*; quasi dicat effectum cibi esse roborare fragiles: iuxta illud *Plal. 103. & panis cor hominis confirmat*; effectum vero potus esse nutrire quidem, quia vinum etiam deseruit ad nutritionem, laetificando tamen animum tristem: iuxta illud eiusdem *Plal. mi, & vinum laetificet cor hominis*. Hinc enim est, quod aliquando effectus calicis caelestis appellatur in Scriptura *inebriatio anima*; quia affert hilaritatem quandam, qua homo reddatur quodammodo insensibilis ad laborem, & tribulationem, sicut ebrius redditur, etiam naturaliter insensibilis.

74.

Confirmarique potest, quia non videtur credi-

bile, Apostolos, quando post cenam inuitati fuerunt à Christo ad calicis potum, non accepisse fructum aliquem ex illa sumptione, sed solum signum magis explicitum fructus iam ante perceptij: imo ex ipso modo porrigendi calicem videtur Christus eos aliqua spe fructus spiritualis inuitasse; & eadem spe nos etiam post sumptionem corporis ad calicem inuitare. Sic videtur indicare Cyprianus.

Confirmatur ex coena Apostolica.

Cyprianus.

Sic videtur indicare Cyprianus (vel quisquis est Auctor) in libr. de cardinalibus operibus Christi, Homil. de Coena Domini, circa medium; ubi de calicis poculo loquens sic ait, *Ipse Christus pincerna porrexit hoc poculum, & docuit, ut non tantum exterius hoc sanguine linremur, sed & interius aspersione omnipotentis animae mundetur; & penetrans omnia tantum medicamenti virtus, quidquid esset intus ibi durum, effugaret, & reuocaret, sanaretque quidquid morbi carni, vel spiritui veteris vitae adhaerere corruptela*. Haec Cyprianus, ubi non solum dicit, datum hoc poculum ut signum gratiae daret, sed ut efficax ad sanandum; ergo ad causandum aliquid. Hoc etiam sensu dicitur communiter, hunc calicem inebriare spiritualiter sumentem, quod quidem sine efficientia aliqua non potest intelligi. Item in hoc sensu dicitur Christus dedisse tristibus sanguinis poculum, scilicet ad causandum in eis laetitiam per illud potum, quod etiam sine efficientia non potest fieri. Denique hoc etiam sensu Sacerdos post sumptionem Corporis, & ante calicis sumptionem orat, ut sanguis, quem vult accipere, custodiat animam eius in vitam aeternam; quod etiam fieri non potest, nisi aliquid in eius anima producat. Difficile ergo est dicere, numquam calicem causare aliquos effectus spirituales in sumente, sed semper inuenire iam effectum productum à sumptione hostiae; nam ex hoc fieret, numquam nos spiritualiter potari, quia potus iste numquam effectus aliquos spirituales causat.

Difficile est dicere calicem non causare aliquos effectus.

75. Insuper. Respondet.

Dices, eosdem effectus, quos causat hostia, causari etiam à calice, non vero alium effectum nouum. Sed contra, quia gratia habitualis, quae data iam est intuitu primae sumptionis, non pendet à sumptione calicis. Item ceteri effectus secundarij, cum dentur immediate ratione illius gratiae sacramentalis iam collatae, non pendunt etiam à sumptione calicis, sicut nec effectus primarius, ad quem consequuntur; ergo nullum omnino habet in nobis effectum illa secunda sumptio, & per consequens numquam efficaciter potat spiritualiter; nec habet efficaciam, nisi ad summum in actu primo; id est, posset, quantum est de se, causare illos effectus, si non inuenisset illos causatos per sumptionem hostiae.

76. Aliqui dicunt diu. li. effectum.

Dicunt aliqui, in eo, qui sumit vnicam speciem, per illam dari totum effectum; in eo vero, qui accipit, utramque, diuidi effectum, ita ut vna pars detur per primam, & alia per secundam; quia alioquin non portaretur spiritualiter per calicem, ut dicebam; sed tamen non accipere maiorem effectum per utramque, quam acciperet per vnam speciem, si illam solum sumpsisset. Ita P. Salmeron *tom. 9. in Euang. tract. 36. circa finem in solutione 3. obiectionis*. Sed haec solutio durissima est: si enim habet dispositionem sufficientem, non videtur posse differri totum effectum, quando accipit hostiam ex eo solum, quod velit postea sumere calicem. Alioquin esset deterioris conditionis, qui accipit utramque speciem, quia illo tempore intermedio ante sumptionem calicis careret

Salmeron. Haec solutio videtur durissima.

reter augmento gratiæ, quod habuisset iam, si nollet sumere secundam speciem, & consequenter careret illis omnibus emolumentis, & bonis, quæ ad augmentum gratiæ consequuntur; quod nullo modo videtur concedendum.

77. Obicitur primo ex Tridentino. Pro contraria sententia arguitur primo ex Tridentino dicta sessi. 21. cap. 3. ubi dicitur, sub qualibet specie totum, atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi, ac propterea, quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt. Vbi Concilium videtur indicare, sufficientiam vnius speciei ad fructum sacramenti fundari in eo, quod sub qualibet contineatur totus Christus; & per consequens, quod sub speciebus panis continetur sanguis, qui, prout est ibi, potest operari quod sub speciebus vini: alioquin frustra arguitur ex contentia totius Christi sub speciebus panis, ad hoc, quod non requiratur vtraque species.

Respondet. Respondeo, Concilium in primis caute addere illam particulam: gratia necessaria ad salutem, ut supra dixi; quia noluit negare, aliquam novam gratiam conferri per calicem; imo in id vanitatem conspirauerant, ut vidimus; sed dixit, non priuari communicantem sub vna specie aliqua gratia necessaria ad salutem; quia per sumptionem vnius speciei impletur sufficienter præceptum de sumenda Eucharistia, cuius impletio necessaria est ad salutem; & quia per singulas species seorsim datur gratia nutrimentalis; quæ sola necessaria est ad salutem, non necessitate stricta, sed quadam necessitate morali; ut diximus disp. 3. sect. 2.

78. Quomodo vero hoc colligat Concilium ex eo quod totus Christus contineatur sub altera specie; difficile videtur: ceterum hæc difficultas patitur vrgere contra oppositæ sententiæ auctores; quia ipsi fatentur, quod licet sanguis Christi non contineretur per concomitantiam sub speciebus panis, sicut in triduo non contineretur, adhuc per sumptionem vnius speciei impleri potuisset præceptum communionis, & vere accipiendum tunc æqualem fructum per vnam speciem, ac per vtramque. Quare ipse Suarez vbi supra in fine solutionis 2. obicit, dicit, causam in Concilio positam non esse adæquatam, sed clariorem, & certioram præsertim quoad nos. Melius tamen responderetur, Concilium colligere sufficientiam vnius speciei ad effectum necessarium, non ex eo quod totus Christus contineatur sub quavis specie, sed ex illo quod immediate præmiserat, scilicet quia sub qualibet specie verum sacramentum sumitur: nam si quælibet species seorsim verum sacramentum est, ergo quælibet seorsim dat gratiam nutrientem, licet cum ordine magis ad hunc effectum secundarium, quam illum; ergo defectus alterius speciei facile poterit aliis rationibus compensari. Cur autem præmiserat, totum Christum contineri sub altera specie, respondet bene P. Vasquez cap. 3. ideo esse, quia agebat contra Bohemos, qui ideo petebant vsum calicis, quia credebant totum Christum non contineri sub speciebus panis; de quo errore fuerunt semper maxime suspecti, quicumque vtramque speciem postulabant; ideo numquam eis concedebatur, nisi prius faterentur, continere sanguinem in hostia, ut constat ex Concilio Basiliensi relato ab eodem Vasquez in præsentia; ideo etiam Tridentinum improbat hunc errorem, cui inni-

Hac difficultas patitur vrgere contra illos.

Suarez.

tebantur postulantibus vsum calicis, & ex damnatione illius erroris inferri, non esse necessariam vtramque speciem; quasi dicat, hæretici dicunt, esse necessariam vtramque speciem, ut sumatur totus Christus, qui non sumitur complete sub vna specie; sed vere sumitur totus Christus sub altera specie; & aliunde altera species est verum sacramentum causans gratiam independentem ab alia; ergo non est, cur conquerantur de negatione calicis; cum ex hoc neque priuenter gratia necessaria ad salutem, neque etiam sumptione totius Christi, quod ipsi immerito vererentur.

79. Obicitur secundo. Secundo obicitur potest Concilium Moguntinum sub Sebastiano cap. 3. 2. vbi de communione sub vna specie sic ait: *Iam nec hoc quidem quisquam fidelis dubitare debet, illum sub vna specie communicandi morem ad salutem sumentium æque vtilem, & efficacem esse, quam alterum sub vtraque.* Vbi Concilium videtur loqui non solum de fructu necessario, sed etiam de maiori vtilitate; & de hac dicit, non esse maiorem sub vtraque specie, quam sub altera.

80. Respondet. Respondeo, in primis hoc Concilium fuisse solum Prouinciale, & à sede Apostolica nondum confirmatum; imo Tridentinum, quod eadem verba videtur desumpsisse, videtur etiam ex industria reliquisse particulam illam de æquali vtilitate. Deinde dicit potest, Moguntinum solum dicere, quod quælibet species est æque vtilis, & efficax ad salutem, ac vtraque simul; non dixit, æque vtilis simpliciter, sed æque vtilis, & efficax ad salutem, hoc est, ad vitandam æternam damnationem, & acquirendam salutem per adimpletionem præcepti, sine quo non esset salus, quo sensu dixit etiam Tridentinum, non esse magis necessarium ad salutem effectum vtriusque speciei quam alterius.

81. Tertio obicitur, quia quælibet specie continet quod vtraque simul, nempe carnem, & sanguinem Christi, & quælibet reficit causando eandem gratiam nutrientem, & extinguendo famem, & sitim animæ, famem enim, & sitim spiritualis non differunt, nec diuerso modo extinguuntur; ergo non est, cur vtraque species causet plusquam altera. Respondetur, licet totus Christus contineatur in hostia, non tamen ut potabilis, sed ut cibis, hinc est, ibi solum causare effectum cibationis spiritualis, non vero potationis. Et quidem, licet famem & sitim extinguatur primario per eandem gratiam, ceterum quoad effectus secundarios, quos habent, extinguuntur etiam per alios effectus secundarios, in ordine ad quos datur eadem gratia per diuersas species huius sacramenti, ut supra explicatum est. Vltimo tamen loco admonéo, ex hac doctrina non fieri, vilo modo posse aliquos merito conqueri de Ecclesia, quod vsum calicis Laicis interdixerit: tum quia fructus substantialis, & præcipuus in singulis speciebus habetur, quia per singulas seorsim accipitur gratia nutrimentalis, qui est potissimus fructus huius sacramenti, per vtramque autem simul solum additur gratia aliqua in ordine ad aliquod accidentale minus principale, tum etiam, quia (ut dixit Tridentinum sessi. 21. cap. 2.) in huius sacramenti dispensatione attendendum est, non solum ad suscipiendum vtilitatem, sed etiam ad ipsius sacramenti reuerentiam, propter quam multa videmus omitti, quæ aliquam suscipiendum vtilitatem impediunt: Ideo hoc sacramen-

Tridentinum non negat vtramque speciem esse necessariam.

79. Obicitur secundo. Conc. Mog.

80. Respondet primo.

Respondet secundo.

81. Tertio obicitur.

Non tamen hinc delectat conueni laici.

rum non potest vna die bis sumi, licet maiorem fructum afferret duplex communio, quam vnica: ideo negatur paruulis baptizatis etiam in articulo mortis, quibus procul dubio gratiam auget, & per consequens gloriam etiam essentialem; item hanc ob causam non datur perpetuis amentibus etiam baptizatis, neque iis ægrotis, in quibus timetur periculum vomitus; quamuis vtrique priuenter fructu Sacramenti; imo propter eandem reuerentiam non permittitur ægrotis sumere de laici manu Sacramentum absente Sacerdote, iudicante Ecclesia minus inconueniens, quod moriatur sine viatico, quam tangi Eucharistiam manu laici, absente Sacerdote. Quid mirum, quod propter reuerentiam sanguinis Christi priuenter etiam laici illo fructu secundario, & minus principali, quem ex calice perciperent: erat enim frequens periculum effusionis in tanta communicantium multitudine: difficultas etiam consecrandi, & ministrandi omnibus, repugnantia multorum ad potum vini periculum etiam erroris, quo aliqui cogitabant, non esse rotum Christum sub singulis speciebus; propter quæ & alia iustissime Ecclesia prohibuit vsum vulgarem, calicis, ut videri potest apud Auctores in hac quæstione. Alia argumenta, & testimonia minoris momenti contra hanc sententiam, vide apud Vasquez vbi supra, qui bene ea dissoluit.

Ideo non potest hoc Sacramento bis sumi vno die.

SECTIO IV.

De aliis effectibus spiritualibus sacramenti Eucharistiæ.

82. PRIMUS effectus est remissio peccati, & quidem de mortali satis diximus sect. 1. De venialibus S. Thomas art. 4. & cū eo Theologi omnes concedunt, deleri per Eucharistiam. Quo sensu dixit Tridentinum sessi. 13. c. 2. *Sacramentum hoc esse antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruamur.* Quod ex Ambrosio, Augustino, Gregorio, Bernardo, & aliis confirmat Suarez disp. 63. sect. 10. & vt indubitatum traditur in Catechismo Pij Quinti per hæc verba: *Remitti vero Eucharistia, & condonari leuiora peccata, quæ venialia dici solent, non est quod dubitari debeat; & addit statim rationem: Quomodo enim (neque enim à propostis similitudinibus discendum videtur) quod innati caloris vi quotidie detrahatur, ac deperit, paulatim addi, & refici naturali alimentis sentimus.*

82. Primus effectus est remissio peccati.

Catechismus Pij Quinti.

83. Difficultas est quomodo ab Eucharistia hic effectus proveniat. Difficultas tamen est, quomodo hic effectus proveniat ab Eucharistia, an immediate, an mediante aliquo actu, quo homo disponatur ad remissionem peccati? Suarez in præsentia cum communiori sententia sentit, viroque modo provenire, scilicet vel excitando feruorem charitatis, quo homo disponat se per propriam operationem, vel etiam immediate delendo maculam venialis, ad quod inquit sufficere, quod præcedat negatio affectus, seu cõplacentiæ ad veniale, licet non præcesserit detestatio sufficiens ad tollendum illud sine vilo Sacramento. Ita docet Starez in præsentia, & tom. 4. disp. 12. sect. 1. agens de virtute penitentia, vbi proprius locus est huius quæstionis. Ideo in præsentia non possum nostram sententiam explicare; satis enim est, quod vno ex illis modis fiat hic effectus, vt vere dicatur esse effectus.

83. Difficultas est quomodo ab Eucharistia hic effectus proveniat.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

etus Eucharistiæ, licet non proveniret immediate, prout voluerunt Bonaventura, Alex. Alens. Petrus de Soto, relati à Suarez disp. 4. tom. vbi supra n. 6. & alij docti Recentiores; & videtur esse iuxta mentem S. Thomæ in præsentia art. 4. An vero aliqua etiam peccata venialia immediate remittantur virtute eiusdem Sacramenti, dicemus in tractatu de Penitentia, agentes de remissione venialium.

84. Neque Tridentinum vrget pro opposita sententia: sufficit enim hic modus causandi ablationem venialium, vt dicatur Eucharistia liberare ab illis, sicut etiam dicitur ibidem præseruare à mortalibus; quod tamen præstat mediantibus bonis inspirationibus, & affectibus, quibus excitamur ad non peccandum; quare sicut ex vi Sacramenti solum sequitur collatio horum auxiliorum, non vero sequitur infallibiliter præseruatio à mortalibus; sic etiam de ablatione venialium dici potest, non semper sequi cum effectu infallibiliter postsumptionem Eucharistiæ. Nec etiam similitudo cibi naturalis aliud probat; nam sicut iste cibus spiritualis dat vires contra tentationes graues, quantum est de se, licet non semper cum effectu victoriæ; sic etiam potest restaurare amissa, quantum est de se, præstando vires, & auxilia, quæ per peccata venialia demeremur, vt possimus illa excutere, licet quandoque per nos ster, quoniam cum effectu expellantur.

85. Secundus effectus, qui à Concilio ibi tribuitur Eucharistiæ, est præseruatio à mortalibus; est enim panis vitæ, vt si quis ex eo manducet, non moriatur. Tribuit autem hunc effectum Eucharistia multipliciter. Primo, quatenus confert abundantem gratiam gratum faciètem, vnde Chrysostr. homil. 45. in Ioannem: *Sanguis, inquit, Christi quam primum ac repente animam irrigat, vi quadam magna imbuit, & nobilitatem animo, quam semper irrigat, & nutrit, languere non sinit.* Secundo, quatenus virtute huius Sacramenti anima spirituali dulcedine delectatur, & quodammodo inebriatur, sicque minus sensibilis, ad tentationes; iuxta illud: *Comedite amici, & inebriamini charissimi;* de quo effectu dulcedinis, dicemus postea. Tertio, quatenus hoc Sacramentum fugat demones, qui concupiscentias inordinatas solent excitare: hoc enim Sacramentum est signum passionis Christi; quæ demones fugiunt non solum Christum in Eucharistia contentum, sed Christum suam victoriam Crucis ibi maxime representantem. Sic Chrysostr. dicta homilia 45. & homil. 61. ad populum: *Hic sanguis, inquit, demones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit, demones enim, cum Dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam veruntur; Angeli autem concurrunt.* In quibus verbis alludit ad sanguinem, quo liniebantur postes filiorum Israël in Aegypto, Exod. 12. Quæ etiam figura videtur Viguerius in Instit. c. 16. §. 3. vers. 18. Ignatius etiam epist. ad Ephes. *Festinate ergo, inquit, frequenter accedere; quando enim assidus hoc ipsum agitur, expelluntur potestates Sathana.* Quo etiam sensu accipi solet illud Psal. 22. *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulam me;* & illud etiam ex Psal. 5. *Non habitabit iuxta te malignus.* & 2. Cor. 6. *Qua societas luci ad tenebras? qua conuenio Christi ad Belial?* & à S. Vincentio Serm. vnico in Oct. Corp. Christi inducitur illud Psal. 67. *Exsurgat Deus, & dissipentur inimi.*

85. Secundus effectus, qui à Concilio ibi tribuitur Eucharistiæ, est præseruatio à mortalibus; est enim panis vitæ, vt si quis ex eo manducet, non moriatur.

86. Chrysostr. homil. 45. in Ioannem: Sanguis, inquit, Christi quam primum ac repente animam irrigat, vi quadam magna imbuit, & nobilitatem animo, quam semper irrigat, & nutrit, languere non sinit.

87. Ignatius etiam epist. ad Ephes. Festinate ergo, frequenter accedere; quando enim assidus hoc ipsum agitur, expelluntur potestates Sathana.

88. Quo etiam sensu accipi solet illud Psal. 22. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulam me;

89. & illud etiam ex Psal. 5. Non habitabit iuxta te malignus.

90. & 2. Cor. 6. Qua societas luci ad tenebras? qua conuenio Christi ad Belial?

91. & à S. Vincentio Serm. vnico in Oct. Corp. Christi inducitur illud Psal. 67. Exsurgat Deus, & dissipentur inimi.

92. Viguerius in Instit. c. 16. §. 3. vers. 18. Ignatius etiam epist. ad Ephes. Festinate ergo, frequenter accedere; quando enim assidus hoc ipsum agitur, expelluntur potestates Sathana.

93. Quo etiam sensu accipi solet illud Psal. 22. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulam me;

94. & illud etiam ex Psal. 5. Non habitabit iuxta te malignus.

95. & 2. Cor. 6. Qua societas luci ad tenebras? qua conuenio Christi ad Belial?

96. & à S. Vincentio Serm. vnico in Oct. Corp. Christi inducitur illud Psal. 67. Exsurgat Deus, & dissipentur inimi.

97. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Chrysof. inimici eius; & fugiant, qui oderunt eum à facie eius. Sicut deficit fumus, deficiam; sicut fluit cera à facie ignis: sic pereant peccatores à facie Dei. Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in latitia. Et hac de causa dicit Chryso- stomus dicta Hom. 45. & 61. *Vt leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus terribiles ef- fecti diabolo.*

86. Quarto. Quarto fit hæc præservatio, quatenus qui recipit hoc sacramentum, accipit speciale lumen à Deo; quo lumine mediante, pravi motus, ac tenta- tiones minuuntur, & sopiuntur. Cum enim ratio- ne huius conuiuij sit familiaritas quædam inter Deum, & hominem, ex hac familiaritate oritur, quod arcana magis amico patefiant. Vnde Damasc. lib. 4. c. 14. monet, vt hunc ignitum Eu- charistiæ carbonem sumamus, vt illuminet corda nostra, & participatione Diuini ignis igniamur, & deificemur; hunc quippe ait esse carbonem, quo Seraphin terigit labia Isaiæ, quo tactu ad præ- dicationem, & doctrinam instructus est. Affertur etiam illud 1. Reg. 14. de Ionatha, cuius gustato melle illuminati sunt oculi, Et Luc. 24. discipulo- rum oculi aperti sunt, vt Christum cognoscerent in fractione panis, qui vel erat Eucharistia, vt plu- res volunt, vel certe Eucharistiæ symbolum. Ad hoc etiam facit August. 20. cont. Faust. c. 21. vbi de Eucharistia explicat illud Psal. 49. *Sacrificium lau- dis honorificabit me; & illic iter, quo ostendunt illi sa- lutare Dei.* Quare merito S. Vincentius loco su- pra citato dicit, sicut ex vetito cibo venerunt no- bis hæc omnia mala, infirmitates corporis, febres, dolores, &c. & infirmitates animæ, pronitas ad malum, difficultas ad bonum, mala desideria, &c. sic hunc cibum sanare intellectum contra errores, & falsas opiniones; voluntatem contra mala de- sideria; memoriam contra obliuionem beneficio- rum Dei; sanare os ad vitandum mendacia, &c. Denique in hoc sensu adduci potest illud Ioan. 8. *Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.* Similiter ergo, quando in nobis sacramentaliter habitat, il- luminat mentes nostras.

87. Quinto. Quinto fit hæc præservatio diminuendo fo- mitem, & impediendo, vel debilitando motus carnis, excitandoque contrarios; vt colligitur ex Gersono *Tractat. 9. super Magnificat.* Alphabe- to 90. in fine; & ex Viguerio *Institut. cap. 16. §. 3. vers. 18.* Ad quod illud adducitur Bernardi, *Gus- tato spiritu, desipit omnis caro;* & illud, *Eccles. 18. Nonne ardorem refrigerabit ros?* Christus quippe ros est, de quo dicitur, *Rorate cæli desuper.* Ideo etiam hoc sacramentum appellatur aqua; iuxta il- lud Psal. 22. *In loco pascua ibi me collocavit: super aquas refrigerationis educauit me.* Vide Bern. Serm. de cæna Domini, sic concludit, *Quis poterit tam effe- ros motus frangere? quis pruritum vlcera huius ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacramenti Domini corporis, & sanguinis pretiosi inuestituram habetis. Duo enim illud sacra- mentum operatur in nobis, vt & sensum minuat in mi- nimis; & in grauioribus peccatis tollat omnino con- sensum.* Cyrill. 4. in Ioan. cap. 17. *Non morrem so- lum, sed & morbos omnes depellit: sedat sauientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat; perturbationes animi exinguit.* Huius actiui- tatis figura præcessit in Arca, ad cuius præsen- tiam Dagon prostratus fuit; & qua ingrediente, Iordanis aquæ steterunt, iuxta illud Psal. 76. *Viderunt te aqua Dem, viderunt te aqua, & si-*

muerunt. Sicut & stetit sanguinis fluxus, quem patiebarur fœmina, quæ Christum tetigit; ideo- que apud Zachariam cap. 9. vocatur frumentum electorum, & vinum germinans virgines. Et qui- dem ratio ipsa cibi hoc secum videtur afferre: si enim iuxta Florentinum Concilium cibus hic præstat circa spirituales vitam ea omnia, quæ circa corporis vitam operatur corporeus cibus, debet vtique ea præstare, quæ corporeus cibus sa- lubris, & bonus operari solet, qui certe & bonos generat humores, & noxios expellit: debet ergo & hic cibus passiones noxias minuere, ac expel- lere, bonas vero, & salubres omnino cogitatio- nes excitare. Præsertim cum corporeus cibus hoc habeat, vt assimilet sibi in multis comedentem; afficiuntur quippe sæpe homines iuxta naturam, temperamentumque eorum, quibus aluntur. Oportet ergo vt caro Christi, quæ per omnia sub- iecta est spiritui, similem carnis subiectionem ad spiritum, & ad rationem causet in comedente ipsam.

Denique circa hunc effectum aduerte, sanctum Thom. art. 6. ad 3. consulto dixisse, hoc sa- cramento minui fomitem; quia nimirum quan- tumcumque repetatur huius sacramenti vsus, num- quam omnino extinguitur, sed solum minuitur; cum fomes sit ipsa inclinatio naturalis ad bonum sensibile habens annexam deformitatem ad ratio- nem, quæ inclinatio in se non perditur, sed in ordine ad actus impeditur per virtutes, & auxilia, quæ inclinant ad bonum rationis, & honestum: eiusmodi autem virtutes, & auxilia, cum non operetur cum necessitate, sed cum libera ele- ctione voluntatis, consequens est, vt quantum- cumque crescant, nisi aliud speciale donum, aut specialis prouidentia adsit, non possit omni- no impediri illa naturalis inclinatio, quia etiam in actu primo inclinatur, & aliquando subrepat, & prodeat in aliquem actum, licet possit fa- cilius reprimi per auxilia repetita huius sacra- menti.

Tertius effectus est adeptio gloriæ, iuxta illud Christi: *Qui manducat hunc panem, viuet in eter- num;* quem effectum probat S. Thomas art. 2. & iudicatur in Tridentino sess. 13. cap. 8. Fundari autem potest in eo, quod cibus naturalis ordina- tur, vt perducatur hominem ad statum perfectum; ergo cibus spiritualis taliter ordinatur ad au- gmentum gratiæ, vt ex se perducatur illum ad sta- tum perfectum, & consummatum per gloriam. Vnde Reg. 3. cap. 19. panis subcinericius datus fuit Helia, vt in fortitudine cibi illius ambularet vsque ad montem Dei Oreb. Ex quo fit; ade- ptionem gloriæ non solum esse effectum com- mune Eucharistiæ sicut aliorum Sacramento- rum; quatenus illa omnia dando gratiam dant ius ad gloriam, & appellatur specialiter *pignus futu- ræ gloriæ* in Antiphona Officij, & à Tridentino sess. 13. cap. 2. sed speciali titulo, quatenus in ra- tione cibi ordinatur ad dandam gratiæ consum- mationem. Deinde in ratione signi habet etiam specialiter significare statum beatificum; quia sic- ut in cælo Deus se sine velamine fruendum ex- hibet; sic in hoc sacramento, sub speciebus ta- men, & velaminibus: vnde Ecclesia in festo cor- poris Christi dicit, *Fac nos Diuinitatis tuæ sem- piterne fruitione repleri, quam pretiosi corporis & sanguinis temporalis perceptio præfiguratur.* Videri possunt testimonia plura sanctorum Patrum circa

circa hunc effectum; præsertim Irenæus libro 4. cap. 33. Hieronymus, & alij in illud Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, &c.* Cyrillus 4. in Ioan. cap. 14. & 17. & lib. 11. cap. 26. & 27. Leo Serm. 14. de Passione Domini. Chrysostomus Homil. 24. in 1. ad Corinth. Nyssenus Serm. *Catechetico* de transmutatione corp. & sang. apud Euthymium, cap. 21. Panopliæ. Ambrosius lib. de his, qui my- sterijs initiuntur, cap. 9. Cyprianus Serm. de cæ- na Domini. Innocentius IV. de sacrificio Missæ cap. ultimo.

Quartus effectus est actualis dulcedo, & dele- ctatio; iuxta illud Psal. 67. *Parasti in dulcedine tua panem Dei.* Et Gen. 49. *Pinguis est panis eius, & præbebit delicias Regibus,* & alibi sæpe. Et constat ratione sumpta ex Florentino, quod cibus iste proportionatur in effectibus cibo corporali; ergo sicut cibus corporalis non solum alit, sed delectat; sic etiam iste, &c. Est autem hic effectus infalli- bilis ex vi sacramenti, nisi impediatur ex parte subiecti. Videatur Suarez *disp. 63. sect. 9. vbi* ali- quas affert rationes, cur non semper sentiat hunc dulcedo; & notat bene, non oportere hunc effe- ctum dari tunc, sed aliquando feruari in melio- rem occasionem. Videatur etiam Antonin. 3. part. tit. 13. c. 6. §. 15. vbi ponit octo rationes, ob quas subtrahi solet hæc consolatio, & docet, sæ- pe subtrahi sine culpa; & ob occupationes bonas studiorum, vel regiminis, &c. Videatur etiam Greg. 5. moral. c. 3. & Gabr. sess. 86. & Ioannes Vi- gnerius cap. 16. §. 3. vers. 18.

Afferri etiam solet ad idem comprobandum Manna, cui præfertur Ioan. 6. Eucharistia; & ta- men illud habebat dulcedinem, & omne delecta- mentum suauitatis. Denique adduci potest illud Prouerb. 31. *Date ciceram mærentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo: bibant, & obliuiscantur egestatis suæ; & doloris sui non recordentur amplius;* ad quod videtur alludere Ecclesia in illis verbis, *Dedit & tristibus sanguinis poculum.*

Circa quem effectum notandum breuiter est, illam dulcedinem, & delectationem procedere ex feruore, ad quem hoc sacramentum excitat; fer- uor autem, vt nomen ipsum præ se fert, est ardor charitatis, quo homo diligit Deum non solum in necessariis, sed etiam in aliis. Nam sicut aqua tunc feruere dicitur, quando non solum replet vas, in quo est, sed etiam caloris impulsu dilatatur sese vndique, & egredi conatur: sic charitas feruere tunc maxime dicitur, quando non solum sedit in ne- cessariis, sed dilatatur se ad indebita, & supereroga- tionis opera.

Ex hoc itaque feruore, quem Eucharistia suo tempore excitat, procedit delectatio, & dulcedo; vt indicat S. Thomas art. 1. ad 2. & ratio videtur esse, quia delectatio ex natura rei cõsequitur amo- rem, & perceptionem rei amatæ præsentis: neque enim delectat res præsens non amatæ, neque res amatæ absens: consequitur ergo delectatio ex cõ- sideratione rei amatæ præsentis, quæ consideratio fit per fidem, quia intellectus spiritualiter masticat hunc cibum; sicut & cibus etiam corporeus ma- gis delectat, & sapit, quando melius masticator: vnde delectatio magis mediate videtur procedere ab hoc sacramento, quam amor, & consideratio, ex quibus oritur; auxilia vero ad illos actus fidei, & amoris, qui præcedunt delectationem, & dul- cedinem, dantur intuitu ipsius sacramenti.

Hinc fit, posse hanc dulcedinem impediri et- P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

iam in homine existente in statu gratiæ; primo, ex eo quod homo, acceptis illis auxiliis, quibus excitatur ad actus fidei, & dilectionis, ex quibus oritur dulcedo illa, nõ cooperetur eliciendo actus fidei, vel feruidæ dilectionis, ad quos mouetur. Item si (quod maximum impedimentum esse so- let) animæ palatus morbidus sit, & rerum tempo- raliu affectu præpeditus, tunc enim sicut infir- mis frequenter accidit, sic Christi præsentia etiã credita, & considerata non multum sapit, quia animæ gustus præoccupatus est humore diuerso. Ex parte etiam corporis potest aliquando impe- dimentum prouenire: nam si aduersa valetudine nimium graueretur, aut vehementi aliquo dolore afficiatur, debilitatur animæ virtus ad sentiendam dulcedinem, & delectationem spirituales, eo quod ex natura rei eadem anima nimium disper- sa, & attenta ad aliud vehemens obiectum non potest attendere ad hoc aliud, quantum opus ad eiusmodi delectationem experiendam.

Dubitari potest, an hæc delectatio specialis, quã causat Eucharistia, sit solum de ipso Christo præ- sente? Videtur enim, ita esse dicendum propter proportionem cibi materialis, qui dulcedinem, & delectationem affert, non de alio obiecto, nisi de ipso cibo præsentis, qui gustu percipitur. In contra- rium vero est, quod si ea proportio esset omnino seruanda, dicendum consequenter esset, quod solũ sentiretur delectatio, dum Eucharistia esset in ore, vel transit per gulam, sicut cibi materialis sapor, & dulcedo tunc solum sentitur. Alia etiam sacra- menta suos effectus secundarios non dant solum, quando accipiuntur, sed etiam postea, vt Confir- matio, Ordo, Matrimonium, &c. conferunt postea auxilia ad profitendam fidem, ad sancte exequen- dos actus Ordinis, & sustinenda onera Matrimo- nij, &c. ergo & Eucharistia dabit hos effectus se- cundarios non solum quando suscipitur, sed etiam postea. Vnde dicta sess. 9. docet, eam dele- ctationem non alligari ad illud præcise tempus, quo Christus est in stomacho, sed referuari ali- quando ad tempus magis opportunum, si tamen sacramentum in gratia susceptum fuit.

Ego quidem fateor, Eucharistiam operari spe- ciale delectatione de præsentia reali Christi: non tamẽ credo ad illud solum obiectũ restringi dele- ctationem, quam eiusmodi sacramentum causat. Vtraque pars colligi potest ex proportione illa ad cibũ, & potũ corporeum, inuenimus enim, dupli- cem delectatione prouenire à bono cibo, & potu: alteram ratione saporis, quem gustus percipit, quã perceptionem consequitur delectatio de obiecto illo conuenienti præsentis. Vnde similem effectum tribuere debemus cibo, & potui Eucharistico, qui eos effectus operatur cum proportione in anima, quos cibus, & potus materialis operantur in cor- pore. Et quidem illa delectatio non debet alligari ad illud solum tempus, quo Eucharistia est in ore, vel pertransit gulam: nam nec cibus, & potus ma- terialis tunc solum delectant, sed postea etiam quando sunt in stomacho, partim propter qualita- tes, quas in palato reliquerunt, partim propter va- pores, & fumum, quem à stomacho transmittunt ad palatum, vt experientia testatur, qua sentimus dulcedinem in ore, & palato tempore sequentij, mo licet cibus corporeus, quando est in ore, cau- set delectationem; hic tamen cibus spiritualis non videtur habere ex opere operato eiusmodi effica- ciã; quia cum non causet eiusmodi effectus secun- darios, N n 2 darios,

88. Circa hunc effectum aduerte.

89. Tertius effectus est adeptio gloriæ.

90. Quatuor effectus sunt: dulcedo, delectatio, adeptio gloriæ, & diminutio fomitum.

91. Ad id probandum affertur Manna.

92. Circa hunc effectum aduerte.

93. Ex hoc ergo feruore procedit delectatio.

94. Hæc dulcedo potest multum impediri.

95. Dubitari potest, an hæc delectatio specialis, quã causat Eucharistia, sit solum de ipso Christo præsentis? Videtur enim, ita esse dicendum propter proportionem cibi materialis, qui dulcedinem, & delectationem affert, non de alio obiecto, nisi de ipso cibo præsentis, qui gustu percipitur. In contrarium vero est, quod si ea proportio esset omnino seruanda, dicendum consequenter esset, quod solũ sentiretur delectatio, dum Eucharistia esset in ore, vel transit per gulam, sicut cibi materialis sapor, & dulcedo tunc solum sentitur. Alia etiam sacramenta suos effectus secundarios non dant solum, quando accipiuntur, sed etiam postea, vt Confirmatio, Ordo, Matrimonium, &c. conferunt postea auxilia ad profitendam fidem, ad sancte exequendos actus Ordinis, & sustinenda onera Matrimonij, &c. ergo & Eucharistia dabit hos effectus secundarios non solum quando suscipitur, sed etiam postea. Vnde dicta sess. 9. docet, eam delectationem non alligari ad illud præcise tempus, quo Christus est in stomacho, sed referuari aliquando ad tempus magis opportunum, si tamen sacramentum in gratia susceptum fuit.

96. Est quidem specialis delectatio de præsentia reali Christi: non tamẽ credo ad illud solum obiectũ restringi delectationem, quam eiusmodi sacramentum causat. Vtraque pars colligi potest ex proportione illa ad cibũ, & potũ corporeum, inuenimus enim, duplicem delectatione prouenire à bono cibo, & potu: alteram ratione saporis, quem gustus percipit, quã perceptionem consequitur delectatio de obiecto illo conuenienti præsentis. Vnde similem effectum tribuere debemus cibo, & potui Eucharistico, qui eos effectus operatur cum proportione in anima, quos cibus, & potus materialis operantur in corpore. Et quidem illa delectatio non debet alligari ad illud solum tempus, quo Eucharistia est in ore, vel pertransit gulam: nam nec cibus, & potus materialis tunc solum delectant, sed postea etiam quando sunt in stomacho, partim propter qualitates, quas in palato reliquerunt, partim propter vapores, & fumum, quem à stomacho transmittunt ad palatum, vt experientia testatur, qua sentimus dulcedinem in ore, & palato tempore sequentij, mo licet cibus corporeus, quando est in ore, causet delectationem; hic tamen cibus spiritualis non videtur habere ex opere operato eiusmodi effica- ciã; quia cum non causet eiusmodi effectus secundarios, N n 2 darios,

97. *Cibus & potus alteram delectationem causant.*

Ruth 3.

Esther 1.

1. Reg. 25.

Ecclef. 31.

Ambros.

Cyprian.

98.

Dubitatur an remittatur pœna temporalis.

darios, nisi mediante gratia sanctificante, ex qua oriuntur, vt diximus supra disp. 4. de Sacramentis in communi scilicet. 3. gratia autem non causetur ab Eucharistia, donec manducetur, & deglutatur, vt supra diximus; conseqvens est, vt nec ille secundarius effectus delectationis, & dulcedinis debeat ante manducationem perfectam; licet Deus aliquando ex sua benignitate communicet eiusmodi delectationem, etiam quando est in ore, antequam deglutatur.

Solet tamen, vt diximus, bonus cibus, & potus alteram delectationem causare, quæ non habeat solum pro obiecto ipsum cibum, & porum, sed alia diuersa, quatenus suis bonis qualitatibus ita bene temperat, & disponit humanum cor, vt facile afficiatur ab obiectis iucundis, & difficile perturbetur ab iniucundis: ideo enim eo tempore homines hilares dicuntur esse, & aptiores ad res hilares tractandas, gratiamque, & liberalitatem exhibendam. Sic dicuntur Ruth 3. *Cumque comedisset Booz, & bibisset, & factus esset hilarior, &c.* & Esther 1. *Cum rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mero.* 1. Reg. 25. *Cor Nabal iucundum; erat enim ebrius nimis.* Ecclef. 31. *Vinum in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ, & cordis vinum moderate potatum.* In quibus locis non est sermo solum de exultatione habente pro obiecto ipsum vinum, aut cibum, sed de læticia cordis facile applicantis se ad obiecta iucunda. Hunc ergo effectum cum proportione operatur etiam conuiuium Eucharisticum in anima, quam reddit facilem, vt afficiatur ab obiectis afferentibus spiritualem læticiam, consolationem, & è contra difficilem, vt perturbetur ab obiectis iniucundis. Ideo appellari solet hic effectus spiritualis ebrietas, vt dixit Ambrosius in *Psalm. 118.* super illa verba: *Suscipe me secundum eloquium tuum, & viuum;* vbi ait, *hoc Sacramentum inebriare affectus fidelium, vt curam sæculi huius, metum mortis, sollicitudinem deponant.* Quem effectum laicius explicat Cyprianus *epist. 63.* post medium, vbi adductis verbis *Psalm. 22.* *calix tuus inebrians quam peropsimus.* Rationem reddit, *quod scilicet calix Domini sic bibentes inebriet, vt sobrios faciat, vt mentes ad spiritualem sapientiam redigat, vt à sapore isto seculari ad intellectum Dei vnusquisque respiciat: & quemadmodum vino isto communi mens soluitur, & anima relaxatur, & tristitia omnis exponitur: ita epoto sanguine Domini, & poculo salutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat obliuio conuersationis pristinae secularis; & mœstum pectus, ac triste, quod prius peccatis augebat, premeatur, diuina indulgentia læticia resoluitur.* Hunc autem effectum constat non pendere necessario à Sacramento ipso adhuc præsentem, & perseverante in nobis; quia cibus, & potus etiam postquam in aliam substantiam conuertuntur, habent eiusmodi effectus; imo quia bonum sanguinem, humoresque bonos generent, faciunt prædominari læticiam in corde. Cur ergo gratia sanctificans, & permanens, quæ ex Eucharistico alimento relicta est, non habeat eam vim lætificandi spiritualiter animam, & impediendi cogitationes tristes, ne nimium possint communicantium corda perturbare?

Vltimo dubitari solet de pœna temporalis, an remittatur ex opere operato per hoc Sacramentum, non solum vt sacrificium, sed vt Sacramentum est? S. Thomas *art. 5.* & Theologi communiter negant; quia nullibi exstat promissio huius effectus; nec etiam sequitur ex ratione nutritionis, ad quam institutum est hoc Sacramentum: nam nutritio solum ordinatur ad augendam vitam, & vires, hæ autem nec augentur, nec minuuntur per debitum, vel remissionem pœnæ temporalis. Hoc autem intelligi debet de remissione directa pœnæ primo, & per se: nam indirecte, & secundario prouenire potest remissio pœnæ ab hoc Sacramento. Primo, quia si eius virtute remittuntur aliqua peccata venialia quoad culpam ex opere operato, & immediate, ac directe iuxta communem sententiam, de quo dicemus in materia de Pœnitentia; conseqvens videtur, quod simul cum culpa remittatur aliqua pars pœnæ temporalis pro illo peccato debitæ. Secundo, quia Sacramentum hoc excitat, & mouet ad actum dilectionis Dei, cuius virtute remittitur non solum culpa, sed etiam magna pars pœnæ temporalis debitæ post remissionem culpæ, qui effectus, licet sit ex opere operantis correspondens actui dilectionis, potest tamen mediate tribui Sacramento Eucharistiæ, cuius effectus fuit ipse actus dilectionis.

SECTIO V.

De effectibus, quos Eucharistia operatur circa corpus.

Quadruplex intelligi potest effectus corporalis prouenire ex hoc Sacramento. Primus ex eo, quod vniatur per aliquam veram, & realem vniorem cum nostro corpore. Secundus per hoc, quod immediate, & directe operetur aliquid in ipso corpore. Tertius in genere causæ efficientis immediate per hoc, quod aliquid operetur in anima, ex cuius redundantiâ resultet aliquid in ipso corpore. Quartus, resurrectio corporis, quam esse effectum Eucharistiæ, diximus *disp. 3. in fine*, & nunc aliquid addemus. Et quoad tertium attinet, nulla est difficultas, quin hoc modo operetur Eucharistia in corpore: nam ex feruore charitatis, quem operatur in anima, sequitur quædam cordis quasi iubilantis palpitatio, vultus læticia, coloris viuacitas, oculorum modestia, linguæ refrænatio, maturitas incedendi, totius corporis reformatio, & omnis externi gestus modesta, venustaque ordinatio. Videatur Cyprianus *Serm. de Cena Domini*; & Chrysostr. *hom. 61.* ad populum Antiochen. & 24. in 1. ad Cor.

Maior est difficultas, an immediate etiam, & directe aliquid operetur circa corpus. Negant plures; sed alij non pauci, nec parum probabiliter affirmant; quos sequitur P. Suarez *disp. 64. scilicet. 1.* & confirmat adductis Patrum testimoniis. Fit autem hoc diminuendo fomitem, & ardorem concupiscentiæ, quod partim fit dæmones fugando, ne excitent turpis obiecti species; partim ledendo, & reprimendo humorum vires, mitigando ardorem, &c. & alijs modis, quos explicauimus sectione præcedenti agendo de præseruatione à mortalibus. Et confirmari potest à contrario, quia hoc Sacramentum in carne indigne sumentium causare solebat infirmitatem, & imbecillitatem, iuxta illud Pauli: *Propter quod multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi:* quid mirum, quod in homine bene dispositio causet corporalem effectum roboris, & virium ordinatum ad finem spiri-

Commodo negatur de re.

99.

Quadruplex effectus corporalis, Primus, Secundus, Tertius.

Quartus.

100.

Maior diff. cultus an directe aliquid operetur circa corpus. Probabiliter à multis affirmatur.

Probat à contrario.

101.

Prodest etiam corpori per modum lucis.

102.

De quarto effectu videtur Suarez.

Rupertus.

103.

Chrysost. sibi Eucharistia.

Rupertus.

spiritualem? Neque enim hoc est contra rationem sacramenti, cum etiam Extrema unctio operetur immediate circa corpus infirmi, & Matrimonium fortasse conferat aliquem effectum materialem ordinatum ad pacem, & vniorem vniuersæ coniugis inter se.

Prodest item hoc sacramentum corpori per modum lucis internæ, qua illuminantur oculi non solum mentis, sed etiam phantasiæ ad cognitionem boni, & mali. Ad quod applicari possunt, quæ adduximus Sect. præcedenti, probantes hunc effectum illuminandi, qui ab Eucharistia prouenit.

De quarto effectu, scilicet resurrectione corporis gloriosa, videri potest Suarez in præfati Alexandri, Chrysostr. 2. qui affert verba Ignatii, Cyrilli, Tertulliani, Irenæi & aliorum, qui eum effectum gloriæ corporis peculiariter attribuunt huic Sacramento. Quibus addi potest Rupertus Abbas in *cap. Cant.* super illa verba: *Comedi fructum cum melle meo;* vbi eleganter comparat effectum huius cibi cum effectum cibi veteri: nam sicut cibis veteris causa fuit mortis vniuersæ, & spiritualis, & corporalis: sic cibus hic causa est vniuersæ vite, scilicet animæ, & corporis, imo vt eodem omnino ordine vita recuperetur, quo perditam fuit: *Quo enim ordine (inquit) vita sublata est, & mors introiit? Et videlicet, vt morte anime præcedente, mors carnis subsequeretur. Nam quo die comederunt primi homines vetitum, eo dem morte anime, morte peccati mortui sunt: & deinde morte carnis suo quoque die, vel tempore in puluerem reuersi sunt.* Et post explicatum effectum mortis à priori cibo prouenientem, subdit in persona Christi, *Corpus meum comedendum, & sanguinem meum bibendum vobis appono, vt, sicut iam dixi, quo ordine mors introiit, eodem foras mittatur de animabus, & corporibus vestris.* Primo quippe foras mittitur mors anime, dum comeditis, & bibitis sacramentum mortis, & passionis meæ; quia sicut quodam loco dixi: *quis manducat me, & ipse viuet propter me.* Post hoc foras mittitur mors corporis, scilicet quando omnes resurgitis; quod & vos, me primo resurgente, fideliter creditis: sicut itidem ego dixi de illo: *qui manducat me, viuet propter me, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.*

Obiicit autem statim sibi idem Rupertus, quomodo patres antiqui, qui hoc sacramentum non acceperunt, resurgent illa die? Respondet vero acute quidem, sed in sensu magis mystico, quam literali, eos scilicet Christum etiam suscepisse, quo potuerunt modo: quatenus eorum animæ suscepunt Christi animam in limbo, corporibus autem in sepulchris iacentibus corpus etiam Christi ad hunc finem sepultum coniunctum fuit: *Ad hæc, inquit, sicut videntibus vobis pro modo vestro, ita & defunctis illis pro modo ipsorum, sapientia Dei prouidit, eandemque mensuram parauit. Siquidem dissipati sunt illi, quoniam anima quidem apud inferos sunt in regno ipsi, corpora vero requiescunt in sepulchris, dissipabor & ego panis viuus, qui de caelo descendi; & anima quidem ad animas illorum, corpus vero descendit ad corpora ipsorum, scilicet in eius terra venturum, quo illa recepta sunt. Mox anime illorum reuiuiscunt in vita plena, atque perfectæ, carne in se aliquatenus vixerunt, in nouissimo autem die vobiscum resurgent resurrectione corporum.* Atque ita fiet, quæ dicit aliquis vestrum, *quod quis firmiter tenet sedes sanctorum vestrum, quia*

sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. In qua responsione obiter indicat, non ita esse Eucharistiæ effectum resurrectionem corporis, vt absque eo sacramento haberi non possit, sed solum fuisse maxime congruum iustitiam hoc sacramentum ad eum effectum præstandum, siquidem Patribus etiam antiquis eo modo, quo potuit, applicatus fuit realiter ipse Christus, vt vitamque vitam complete & perfecte assequerentur.

Fundatur ergo totum hoc potissimum in illis Christi verbis Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; fundatur in* *ego resuscitabo eum in nouissimo die:* in quibus quibus videtur promitti effectus ille resurrectiois gloriæ huic sacramento, non quidem absolute, vt aliqui stulte dixerunt; sed debita conditione posita moriendi in gratia Dei.

Quomodo autem hic sit Eucharistiæ effectus potius, quam aliorum Sacramentorum, difficile apparet, cum beatitudo corporis consequatur ex natura rei beatitudinem animæ, cuius semen est gratia sanctificans, quam omnia sacramenta causant, atque adeo non minus gloriosam resurrectionem operantur. Ad hoc varia dicuntur, quæ apud prædictos Auctores videri possunt. Verum similior explicandi modus ille est, vt communis ille effectus peculiariter tribuatur huic Sacramento duplici potissimum titulo: Primus est, quatenus ei peculiariter tribuitur adeptio gloriæ, vt supra vidimus; eo quod per modum cibi ordinetur ad producendum hominem ad statum perfectum, & ad dandam perseverantiam in gratia. Secundus, & magis specialis est, quatenus ratione coniunctionis carnis Christi cum carne digne communicantis, fit aliquomodo vna caro, & per consequens sicut carni Christi debetur gloriosa vita, sic suo modo debeat illi, quæ aliquo etiam modo est caro Christi. Vnde quemadmodum carni Beatissimæ Virginis Deiparæ, quæ coniunctionem habuit aliquam cum Christi corpore, quod nouem mensibus vtero habuit, debita erat ex decentia resurrectio gloriosa post breuissimam illam tridui morulam: sic alijs cum proportione, qui idem Christi corpus digne percipiunt, & in stomacho retinent, non quidem ita breuis, sed saltem suo tempore debetur ex maxima decentia resurrectio gloriosa; vt caro illa, quæ domus fuit, & templum, in quo realiter Christus habitauit, in debito sit honore, & veneratione. Nec obstat, resurrectio illam debitam esse titulo gratiæ sanctificantis, vnde cumque habita sit: non enim est nouum sacramentum aliquod ordinari specialiter ad aliquem effectum, qui absque illo sacramento posset ex vi aliorum Sacramentorum, vel etiam absque illis haberi. Sic Confirmatio ordinatur ad vires, & auxilia, quibus homo fidem suam profiteatur; quæ auxilia possent bene ex Eucharistia haberi, quæ ordinatur ad dandum robur, & vires ad superandas tentationes. Confirmatio tamen ordinatur specialiter ad illum effectum, quem Eucharistia non ita specialiter respicit, sed sub ratione communi roboris ad perseverandum in gratia: sic etiam Eucharistia specialiter confert gratiam ad hunc effectum resurrectionis gloriæ, quem effectum formaliter intendit, cum ab alijs Sacramentis non intendatur formaliter, licet consequatur ad effectum eorum, nempe gratiam sanctificantem.

104.

Hoc totum fundatur in Christi verbis.

105.

Duplici titulo hic effectus huic Sacramento tribuitur. Primus est,

Secundus, & magis specialis.

Non est nouum aliquod sacramentum ordinari ad aliquem effectum qui absque illo posset haberi.

106. In stabis.

Respondet Suarez.

Dices, hæc omnia sunt nomina, aut tituli sine re: nam re ipsa quid plus homo habet ratione Eucharistiæ in ordine ad resurrectionem gloriosam, quam qui hoc sacramentum non accepit, cū non minus hic resurrecturus sit, quam ille: Respondet Suarez, illum primum accipere resurrectionem pluribus titulis. Hoc tamen non satisfacit; quia habere rem pluribus titulis non est motuum aptum, ut homines alliciantur ad hoc sacramentum, pro ut Christus eos volebat allicere, quando resurrectionem promisit manducanti hunc cibū. Nam sicut si eadem pœna infligenda esset propter peccata sequentia, illa multiplicatio titulorum non deterreret, sed prouocaret potius homines ad noua peccata, scientes, nihil pœnæ superaddendum, sed eandem ponendam pluribus titulis, de quo ipsi parum curarent: sic è contra, quod eadem resurrectio detur propter plures titulos, non est motuum alliciens ad bene operandum, vel ad procurandum hoc sacramentum, si nihil aliud emolumenti ex illa titulorum multiplicitate sequatur.

107. Reicitur. Aliter respondere possumus.

Eucharistiæ dat ad resurrectionem titulum operanti nouū effectum. Primo, nouum augmentū gratiæ ad illum finem.

Secundo ad eundem finem gratiæ actualis maiorem.

108.

Aliter ergo respondere possumus, hoc sacramentum non addere solum titulum nouum, sed rem nouam, ad quam dat titulum. Nam sicut datur etiam hoc sacramentum ad perseverantiam, quæ certe posset haberi etiam, & aliquando habetur absque illo: non dat tamen solum titulum, sed ratione noui tituli confert maiora, vel alia auxilia ad perseverandū, quæ dantur intuitu huius sacramenti ultra illa, quæ alias darentur; & sicut Confirmatio confert specialiter ad professionē fidei, quæ quidem haberi posset, & sæpe habetur absque illo sacramento; non tamen dat solum nouū titulū, sed alia auxilia, quæ dantur intuitu Confirmationis ultra ea, quæ alias darentur: sic etiam Eucharistiæ non dat solum nouum titulum ad resurrectionem gloriosam, sed titulum operanti nouum effectū. Primo, quatenus in ordine ad eum finem conferuntur nouum augmentum gratiæ sanctificantis, quæ autem etiam resurrectionem non in suo esse substantiali, sed in ratione resurrectionis gloriose; siquidē quo maior est gratia, & gloria animæ, eo maior est etiam gloria corporis resurgentis, atque ideo crescit effectus in ea ratione, in qua est effectus Eucharistiæ, neque enim promittitur ratione huius sacramenti resurrectio nuda, quæ communis est prædestinatis, & reprobis, iustis & peccatoribus, sed resurrectio ad vitam gloriosam, qui effectus accipit magis, & minus, & crescit re ipsa, & non solum secundum titulum ratione huius sacramenti. Secundo confert ad eundem effectum, quatenus in ordine ad eundem finem resurrectionis gloriose, quam intendit, confert maiorem etiam gratiam actualem auxiliorum, inspirationum, protectionis diuinæ, &c. Sicut enim confert eiusmodi auxilia in ordine ad perseverantiam, quam intendit, sic etiam in ordine ad gloriam corporis, quam similiter intendit ex sua institutione. Et sicut Confirmatio confert noua auxilia ad profitendā fidem, & ideo non dat solum nouum titulum, sed rem etiā nouam: sic Eucharistiæ confert noua auxilia ad obtinendum illum finem gloriose resurrectionis. Confert ergo Eucharistiæ ad resurrectionem gloriosam corporis utroque modo, scilicet remote, & proxime: remote quidem, quatenus confert auxilia, quæ per debita media conducunt hominē ad consequendam corporis gloriam: proxime vero, seu minus remote, quatenus post mortem hominis,

Eucharistiæ prius suscepta, seu gratia sanctificans per Eucharistiā acquisita, & adhuc permanens exigit proximè resurrectionem illius corporis gloriosam debitam illi sacramento. In quo sensu intelligunt aliqui illud Apocal. 6. *Vidi sub altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter te Simonium quod habebant, & clamabant voce magna dicentes, Vsq̄quo Domine (Sanctus, & verus) non indicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? Et data sunt illis singula stola alba, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi.* Vbi censent aliqui, significari exigentiam resurrectionis gloriose, quæ dum differtur, donec compleatur numerus electorum, accipiunt singuli stolas albas, beatitudinem scilicet animæ. Notant autem clamorem illum procedere potissimum ab animabus, quæ sub altari sunt, quia nimirum ex altaris sacramento, quod digne præceperunt, habent nouum titulum ad exigendam corporis gloriam; quod tamen intelligi debet in sensu explicato, ut non solum habeant nouum titulum, sed titulum ad nouam, & maiorem gloriam resurrectionis propter coniunctionem corporis Christi cum earum corporibus.

Restat nunc præcipua difficultas, quoad primū effectum, an detur vnio corporalis & vera inter Christi corpus & nostrum: quæ quidem controversia celeberrima fuit ante aliquot annos propter Cardinalem de Mēdoza Burgensem Antistitem, qui id affirmavit in concione quadam, & postea libro ad hoc edito suam propositionem defendit; quæ plurimi Theologi Complureses, & Salmanticenses acerrime impugnarunt & notare voluerunt. Ceterum iam hæc quæstio magna ex parte composita est, & reducta ad quæstionem de nomine, in qua de re ipsa vix potest esse dissidium. Omnes enim debent in hoc conuenire, quod nulla intercedit vnio hypostatica, aut continuatiua, vel materiæ, & formæ, nec vlla alia physica, & propria; cum nec excogitabilis sit, nec explicari possit. Ceterum adhuc concedi potest, intercedere aliquam vnionem, non solum quatenus corpus Christi suo cōtactu sanctificat corpora nostra, sicut olim vestes, & nunc vasa, quibus continentur; sed etiam aliā vnionem moralem cum corpore digne communicantis, quæ non sit cum indigne communicante; quia licet eadem sit approximatio localis cum utroque: in vno tamen habet rationem vnionis, in alio non. Nam sicut inter coniuges illa approximatio localis corporum dicitur vnio; sic etiam in hoc sacramento, quia est coniunctio corporum per amorem, & affectum ad opus coniunctionis peruenientem: quare hæc vnio non datur cum peccatore. Et ex hac vnione provenit, ut iam Christus reputet illam, tanquam carnem peculiari titulo sitam, & cui peculiari nomine debeat consulere, *nemo enim vnquam carnem suam odio habuit.* Et in hoc sensu dixerunt sæpe Patres, intercedere hic vnionem corporalem, & non sistentem in solo affectu, & gratia, sicut cum quolibet iusto. Videatur P. Vasquez disp. 204, qui optime rotam controuersiam comprehendit, & nihil addendum occurrit: ideo illam totam omitto.

DISPV

DISPV. XIII.

De vsu, & de subiecto capaci ad suscipiendam Eucharistiā.

SECTIO I. Quotuplex sit sumptio Eucharistiæ? & an qui non est baptizatus, sit capax huius sacramenti?

SECTIO II. De infantibus, & perpetuo amentibus: an sint capaces Eucharistiæ?

SECTIO III. De iis, qui ante amentiam usum rationis habuerunt, an sint capaces Eucharistiæ.

SECTIO IV. An sit præceptum non dandi Eucharistiā pueris ante aliquam amentem? & quid in dubio de capaciitate?

SECTIO V. De adultis, qui debilem usum rationis habent, præsertim de Indis, an sint ab Eucharistiā repellendi? an qui de Energumenis.

Restant, magis pertinent ad mores, & ad præcepta circa usum huius sacramenti; quare magis spectant ad Theologum Moralem, qui explicat casus conscientiæ. Ceterum quia ad Theologum Scholasticum pertinet explicare à priori fontes, & radices eiusmodi obligationum, fundamenta præcipua huius doctrinæ trademus; particulares vero casus remittimus ex parte ad Theologos Morales.

SECTIO I.

Quotuplex sit sumptio Eucharistiæ? & an qui non est baptizatus, sit capax huius sacramenti?

1. Duplex sumptio Eucharistiæ.

Operatio talis est spiritus.

2. Notandum pro sumptio.

Communiter diuiditur sumptio Eucharistiæ in Spiritualem tantum, Sacramentalem tantum, & Spiritualem simul, ac Sacramentalem; quæ diuisio desumitur ex Tridentino Sess. 13, cap. 8. & Sess. 22, cap. 6. Spiritus tantum est, quæ sit per solum affectum, & desiderium sumendi. Sacramentalis tantum est, qua Sacramentum re ipsa sumitur, sed absque fructu propter obicem. Sacramentalis simul & Spiritus est, qua re ipsa accipitur Sacramentum cum fructu. Posset addi quarta species sumptionis materialis; ut quando accipitur ab ignorante, sed comedente hostiam ut panem communem: illa enim non solet appellari sumptio Sacramentalis, quia non accipitur ex intentione accipiendi Sacramentum. Talis etiam centeri solet sumptio, quæ à non baptizato sumeretur; quia neque in ordine ad illum subiectum habet significationem Sacramentalem; sicut neque in ordine ad brutum, aut lapidem; quare etiam si non adit obex peccati, non conferet effectum, eo quod non sit institutum, nisi pro tali subiecto baptizato, de quo mox dicemus.

Quod attinet ad sumptionem mere Spiritualem, notandum est, illam non esse proprie sumptionem huius sacramenti; quia sicut votum Ba-

ptismi non est vera receptio sacramenti Baptismi: sic nec desiderium Eucharistiæ est vera receptio illius sacramenti, sed impropria. Notandum est secundo, aliquos velle, quod illa sumptio habeat aliquem effectum ex opere operato virtute ipsius Eucharistiæ ultra illum effectum, quem operatur ex opere operantis; sicut alia omnia merita. Quibus videtur fauere modus loquendi Tridentini dicta Sess. 23, cap. 8. dum dicit aliquos fumere hoc Sacramentum tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto illum caelestem panem edentes fide vincti, qua per dilectionem operatur, fructum eius, & utilitatem sentiunt. Oppositum tamen tanquam certum docent communiter Theologi, Suarez disp. 62, sect. 1. Vasquez disp. 212, c. 1. & alij; talis enim effectus non habetur ex Christi promissione, nec vltimum Sacramentum talem modum operandi habet, ut det gratiam ex opere operato propter solum desiderium ipsius. Nec Tridentinum id significat in prædictis verbis, quorum duplex potest esse sensus, primus, eos, qui spiritualiter effectum, & desiderio accipiunt hoc sacramentum, sentire fructum eius, hoc est, gratiam, quam ex reali communione percipient; assert enim illud pium desiderium augmentum gratiæ, & donorum Dei; imo sæpe contingeret, ut aliquis ex spirituali communione plus gratiæ acquirat, quam alius iustus ex Sacramentali, propter excessum feruoris; quare licet non accipiat illam gratiam ex opere operato ab ipso Sacramento, accipit tamen illam ab ipso Sacramento obiectiue, hoc est, propter desiderium, quod ideo est bonum, & pium, quia terminatur ad illud Sacramentum, quod sufficit, ut dicatur sentire fructum Sacramenti, quod desiderat: sicut qui desiderat vitam pro Christo profundere, dicitur percipere fructum sui desiderij, & fructum martyrij, quod desiderat; pro ut de S. Martino canit Ecclesia, quod est gladius persecutoris animam non absulit, palmam tamen martyrij non amisit. Secundus sensus esse potest, sentire eius fructum, hoc est, Sacramenti desiderati: sentit enim fructum Sacramenti, non realiter, sed voto suscepti; de quo ibi sermo erat; qui fructus non est ex opere operato, sed operantis. Addere possumus tertio, credibile esse, cum, qui spiritualiter, & feruenti desiderio suscepit Eucharistiā, accipere fructus secundarios ipsius, non per modum meriti de condigno, sed de congruo, aut impetratorie, eo quod misericors Deus ob dignitatem huius sacramenti, quod illa anima ardentè concupiscit, det ei victoriam tentationum, auxilia, spiritualem dulcedinem, alioque similes fructus ipsius sacramenti, scimus enim aliquas fideles, & pijs animas in eiusmodi desiderio, & feruore sentire solitam dulcedinem etiam sensibilem in ore; quam alij in ipsa reali communione experiri merentur.

Hoc supposito, queritur iam de subiecto capaci ad recipiendam sacramentaliter Eucharistiā. Et quidem certum est, debere esse hominem; pro ipsis enim solis instituta sunt à Christo Sacramenta, præsertim istud, quod per veram manducationem, & potationem debet applicari, qualis esse non potest in Angelo, sed solum apprens. Inter homines vero dubium esse potest, primo de catechumenis; ipsi enim, præsertim si sint in statu gratiæ, videtur capaces, cum iā sint Christi membra per fidem, & charitatem. Vnde hanc sententiam amplexus videtur Marfilius in 4. q. 6. art. 2. & quod plus est, Innocent. III. in cap. Veniam, de Innoc. III.

3. Quædam subiectum sit capax ad recipiendum hoc sacramentum.

Marfil.

Innoc. III.

Presbytero non baptizato, cum videtur supponere; nam propositio in dubio sacerdos non baptizatus debeat iterum post baptismum Ordinari, pro parte negativa asserti, quod catechumenus capax est Eucharistiae; & licet postea concludat, illum debere iterum ordinari; sed tamen id solum praecipit propter dubium, & quia tutius eras; & denique argumentum illud de capacitate Eucharistiae, non reiecit.

4. Theologi tamen communiter tamquam certum supponunt, catechumenum non esse Eucharistiae capax; & quidem Ecclesiae usus perpetuus id satis convincit, nam licet infantibus data fuerit Eucharistia, catechumeno tamen, quantumcumque sancto, aut eximie dignitatis, nunquam datam legimus. Ratio autem fundamentalis est, quia Baptismus est ianua sacramentorum, quae cum sint signa externa, & visibilia gratiae, solum competunt iis, qui sunt iam, non solum interius per fidem, & charitatem, sed etiam exterius membra Ecclesiae. Adde, sacramenta haec relicta esse, ut ab Ecclesiae Pastoribus, tamquam salubria pascua, quibus ministrantur. Debet ergo prius homo fieri ovis intra Christi gregem visibilem; ut Ecclesiae Pastores possint eum sacramentaliter pascere. Nam licet Baptismus non supponat ovem illum, cui conferitur, quia nimirum ipse est primus in Ecclesiam ingressus; per ipsum tamen fit ovis, & ita conferitur vere à Pastore quibus, non quae prius erant, sed quae iam sunt, quando baptizantur. Catechumenus autem accipiens Eucharistiam non acciperet à Pastore, nec tunc fieret ovis per illud sacramentum. Denique cum ex sua institutione significet nutritionem, supponit iam genitum illum, cui conferitur, quod fit per Baptismum: nam licet per charitatem possit iam prius habere vitam internam gratiae, nondum tamen esset visibiliter genitus in Christo, propterea requiritur ad nutritionem visibiliter significatam; sicut enim generatio illa esset mere interna, sic sufficeret ad nutritionem internam; & augmentum gratiae per bona opera; ad nutritionem vero per signa externa praerequiruntur generatio etiam sensibilibus significata per signa externa.

5. Posset aliquis respondere, axioma illud, quod Baptismus sit ianua aliorum sacramentorum, verum quidem esse, sed debere intelligi cum proportionem debita. In aliis enim sacramentis duo possunt considerari, scilicet id, quod visibile est, & id, quod invisibile. Et quidem visibile Baptismi requiritur ad visibile aliorum sacramentorum; invisibile vero Baptismi requiritur ad invisibile etiam aliorum sacramentorum, quod est dicere, substantiam Baptismi requiri ad substantiam, effectum vero requiri ad effectum aliorum sacramentorum. Sic ergo praerequiruntur omnino Baptismus ad suscipiendum valide Ordinem, vel Confirmationem, &c. quia haec sacramenta non solum quoad effectum, sed quoad substantiam suam, pendent & ab agente, seu ministro, à passio, seu recipiente, ideo utriusque capacitas attenditur ad substantiam ipsam sacramenti: unde non possunt valide fieri, nisi uterque, & agens, & patiens, sint intra Ecclesiam per Baptismum: At vero quoad effectum suum gratiae sanctificantis, non pendent à substantia Baptismi, sed ab eius effectu. Unde idem suo modo locum habet in Eucharistia; haec enim etiam quoad substantiam pendent à substantia Baptismi; quoad effectum vero solum pendent à sub-

stantia Baptismi effectu, qui est gratia sanctificans. Substantia autem huius sacramenti non pendent à applicatione, vel usu, sed tunc fit, quando consecratur; & ideo tunc pendent à Baptismo ministris consecrantis, quia Baptismus secundum suam substantiam praerequiruntur ad alia sacramenta secundum substantiam; postea vero quando Eucharistia sumitur, non fit sacramentum quoad substantiam, sed quoad effectum, & ideo tunc non pendent à substantia Baptismi, sed ab effectu Baptismi, hoc est, à gratia sanctificante, quae praerequiruntur ad effectum invisibilem Eucharistiae.

6. Haec tamen responsio videtur esse contra mentem, & sensum Theologorum omnium, qui certe, quando dicunt, Baptismum esse ianua sacramentorum, non tam intelligunt de ianua, per quam ipsa sacramenta intrent in Ecclesiam, & fiant in se ipsis, quam de ianua, per quam nos intramus ad ipsam recipienda; quia sicut per Baptismum intramus in Ecclesiam, ita per Baptismum intramus ad Ecclesiae sacramenta participanda. Imo si res attente consideretur, Baptismus ideo requiritur in ministro ad valide consecranda sacramenta; quia requiritur in ministro aliud sacramentum, sine quo non potest esse minister. Unde ideo obstat defectus Baptismi in ministro, quia sine Baptismo non potuit recipere sacramentum Ordinis, sine quo non est validus minister Confirmationis, Eucharistiae, Penitentiae, Extremaeunctionis, & Ordinis: in Matrimonio autem praerequiruntur Baptismus; non quia ministri sunt, sed quia recipiant ipsum sacramentum. Unde aliqui dicunt, matrimonium baptizati cum non baptizata ex dispensatione Pontificia factum esse verum sacramentum in baptizato, licet minister, qui est alter coniux, non sit baptizatus; illi autem qui negant, illud esse sacramentum, non ideo id negant, quia minister non est baptizatus, sed quia illud sacramentum debet esse vnum & idem in utroque coniuge; & ideo quando uterque non est capax recipiendi illud propter defectum Baptismi, non potest dari sacramentum incompletum, quod ex sua essentia exigit duplex subiectum. Denique ad conferendam Baptismum validum, qui non praerequiruntur Ordo, nec aliud sacramentum in ministro, hinc est, quod licet non sit minister baptizatus, sacramentum erit validum: non ergo est Baptismus ratione sui ianua ad conferenda sacramenta, sed ad recipienda; ad conferenda vero, quatenus requiritur aliud sacramentum, quod sine Baptismo non potuit recipi à ministro. Requiritur ergo non minus Baptismus ad recipiendam valide Eucharistiam, quam ad alia omnia sacramenta.

Nec Innocentius in dicto cap. Veniens oppositum docuit; loquitur enim disputando pro utraque parte, adductis utrimque rationibus, quas non oportebat omnes esse veras, cum esset alicuius sententia referat, & non solum Eucharistiae, sed etiam sacramenti Matrimonij capacem dicerent non baptizatum; quod tamen constat esse manifeste falsum. Denique resoluit, Ordinandum denuo esse post Baptismum; praesentando enim à probabilitate, vel improbabilitate contrariae partis, haec pars erat magis tuta, & iuxta decretum cuiusdam Concilij, quod ibi asserti.

7. Porro morem illum in veteri Ecclesia fuisse, colligitur ex Concil. Tolet. 11. can. 11. Gregorio Magno in veteri Missali, Cypriano Serm. 5. de lapsis, quem refert August. Epist. 23. ad Bonifacium; quae testimonia videri possunt apud Vasquez loco citato, & apud Suarez, qui addit duo loca Dionysij, sed in neutro esse sermonem de hoc puncto, contendit Vasquez cum aliis. Addit etiam Augustinum lib. de Eucharist. dogmatibus cap. 52. (is tamen liber non creditur Augustini, sed Gennadij) relatum in cap. si qui apud illos. de consecrat. dist. 4. quem etiam locum glo-

Catechumenus non est capax Eucharistiae.

Debet prius ovis fieri quam pasci.

Posset aliquis respondere.

6. Haec tamen responsio videtur esse contra mentem, & sensum Theologorum omnium.

7. Porro morem illum in veteri Ecclesia fuisse, colligitur ex Concil. Tolet. 11. can. 11.

SECTIO II.

De infantibus, & perpetuo amentibus, an sint capaces Eucharistiae.

8. DE infantibus eadem est ratio ac de amentibus ab infantia: de utriusque quaeritur, an sint capaces huius sacramenti? In quo puncto oportet distinguere duas quaestiones valde diversas. Prima est, an sit necessaria parvulis Eucharistia: in qua quaestione certa est pars negativa, & definita in Concilio Tridentino sess. 11. c. 4. & can. 4. & constat ex dictis supra disp. 3. sect. 2. de necessitate huius sacramenti. Altera quaestio est, an sumptio huius sacramenti fructuosa, & sacramentalis possit esse eiusmodi personis; in qua quaestione neutra pars videtur esse definita, & ideo variae Theologorum sententiae.

9. Prima negat, parvulos esse capaces fructus huius sacramenti. Hanc tenent Alexand. Palud. Maior, Petrus Soto, Caietanus, & alij apud Vasquez disp. 212. cap. 2. Dominicus vero Soto anceps fuit in hoc puncto in variis locis, scilicet in 4. dist. 2. q. 1. art. 9. §. Nihilominus licet, & dist. 7. q. unica art. 8. ad 4.

10. Secunda sententia affirmat, esse capaces, & recipere posse gratiae augmentum per Eucharistiam. Hanc tenent communiter Theologi antiquiores, quos referunt, & sequuntur Vasquez ubi supra, & Suarez disp. 61. sect. 4. & est communis omnibus recentioribus.

11. Tertia sententia media est aliquorum, qui concedunt olim Eucharistiam dedisse gratiam parvulis; addunt tamen, hodie non habituram eiusmodi effectum, propter Ecclesiae prohibitionem. Rationem vero reddunt, quia sacramentum debet recipi voluntarie, ut proficiat, & conferat effectum, scilicet per voluntatem propriam in adultis, & per voluntatem Ecclesiae in parvulis. Cum ergo olim concurreret eiusmodi voluntas Ecclesiae, quae Eucharistiam parvulis dabat, poterat sacramentum conferre gratiam; nunc autem non potest, quia non concurrat, sed potius resistit Ecclesiae voluntas, cum prohibeat ministrare parvulis Eucharistiam.

12. Nobis secunda sententia, quae communis est, videtur omnino vera; cuius praecipuum fundamentum desumitur ex usu antiquo Ecclesiae, dandi parvulis Eucharistiam, qui certe usus licitus non fuisset, si in eis non posset suum effectum habere; sicut nec liceret dare illam catechumeno, etiam si sit in gratia, propter eandem rationem, nec homini mortuo, aut bruto; quia id esset fraudare sacramentum suo effectu: supponebant ergo Patres antiqui, parvulos esse capaces fructus huius sacramenti.

13. Porro morem illum in veteri Ecclesia fuisse, colligitur ex Concil. Tolet. 11. can. 11. Gregorio Magno in veteri Missali, Cypriano Serm. 5. de lapsis, quem refert August. Epist. 23. ad Bonifacium; quae testimonia videri possunt apud Vasquez loco citato, & apud Suarez, qui addit duo loca Dionysij, sed in neutro esse sermonem de hoc puncto, contendit Vasquez cum aliis. Addit etiam Augustinum lib. de Eucharist. dogmatibus cap. 52. (is tamen liber non creditur Augustini, sed Gennadij) relatum in cap. si qui apud illos. de consecrat. dist. 4. quem etiam locum glo-

fa dicit, intelligi de adultis. Sed rectus videtur repugnare, cum expresse loquatur de omnibus, etiam parvulis, eosque dicat (respondente pro illis, qui eos offert) baptizari debere, & Eucharistiam accipere. Asserti etiam Suarez alia Augustini loca, quae tamen Vasquez dicit non intelligi de manducatione sacramentali, sed alterius rationis. Addi potest Euagrius liber. 4. histor. Ecclesiast. cap. 35. ubi narrat, consuetudinem Ecclesiae Constantinopolitanae fuisse, ut si multae parvulae Eucharistiae superfuissent, accerferentur pueri ex schola, qui eas consumerent. Idem habetur apud Nicephorum 15. hist. cap. 25. quem vsum approbavit, & praecipit Concilium Matifconense 2. cap. 6. his verbis: Quaecumque reliquia sacrificiorum post peractam Missam in sacario superederint, quarta, vel sexta feria innocentes ab illo, cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & indicto eis ieiunio easdem reliquias conspersus vino percipiant. Vbi per innocentes clare intelliguntur, qui peccati capaces non sunt. De infantibus etiam loquitur expresse Albinus Flaccus Alcuinus in lib. de Divinis Officiis cap. de sabbato sancti Paschae, ubi loquens de Baptismo infantium, subdit: Postea vestitur infans vestimentis suis: si veri Episcopus adest, statim Confirmari eum oportet Chrismate, & postea Communicare: & si Episcopus adest, communicetur à Presbytero dicente ita: Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat te in vitam aeternam. Et post alia addit: Sed & hoc praedendum est, ut nullum cibum accipiant, neque lactentur, antequam communicent. Omnium autem die usque in Octavas ad Missam veniant, & communicent: parentes vero oblationes pro ipsis faciant. Floruit autem hic auctor tempore Caroli Magni, cuius praepceptor fuit, atque ideo circa annum 770. Sed multo postea eundem fuisse vsum in Ecclesia Latina constat ex Hugone de S. Victore lib. 1. de sacramentis cap. 20. ubi sic ait: Pueri recens nati idem sacramentum in specie sanguinis est ministrandum digito Sacerdotis; quia tales naturaliter sugere possunt. Floruit autem Hugo circa annum 1120. Hoc ipsum habetur expresse in Ordine Baptismi Aethiopum, qui habetur in tom. 4. Biblioth. Patrum; ubi post Baptismum, & unctionem Christianatis, sic legitur. Postea sumunt sacramentum sanctum, & vivificant, spondente Sacerdote pro eis, corpus scilicet sanctum, & sanguinem venerandum Domini Dei, & Redemptoris nostri Iesu Christi. Ad marginem vero additur haec notatiuncula: Videlicet si adulti sint, aliquin enim pollicem tantum immittit in Christi sanguinem, & eorum lingua immittit. Quod videtur conforme usui adhuc hodie perseveranti apud Graecos etiam Catholicos, qui parvulis saltem in aegritudine dant Eucharistiam sub vna specie, scilicet sub specie vini; ut fit apud Ruthenos, & magis vniuersaliter apud Graecos etiam Catholicos, ut testatur Pet. Arcudius de sacramentis Ecclesiae Orientalis lib. 3. cap. 40. & lib. 1. cap. 13. Ex quibus apparet, caute satis loqui Catechismum Romanum part. 2. de sacramento Eucharistiae, §. 62. dum dicit: veterem fuisse in quibusdam locis consuetudinem, ut infantibus etiam sacram Eucharistiam praebent. Constat enim ex supra adductis, in omnibus fere prouinciis vsum illum viguisse: nam in Orientali Ecclesia hodie durat; in Orientali vero, seu Latina vidimus, Africam, Hispaniam, Galliam, Romam ipsam hunc mo-

Nicephor.

Albinus.

Hugo de S. Victore.

Arcudius.

Catechif. Roman.

rem tenuisse, vt omittam Æthiopes & Rurhos, qui hodie etiam eum ritum obseruant, sed ij magis ad Orientalem Ecclesiam spectare videntur. Quæ omnia ideo attuli; quia P. Suarez dicta dist. 62. sect. 4. circa medium indicat, tenuem haberi notitiam illius antiqui vsus, illam scilicet, quæ ex paucis locis ab ipso adductis colligi poterat; sed re vera consuetudinem illam fuisse satis receptam, negari non potest, vt ex supra adductis satis constat.

13. Ratio à priori est, quia etiam sunt capaces aliorum sacramentorum.

Ratio denique à priori est, quia paruuli capaces sunt aliorum sacramentorum, ad quorum effectum magis videbatur requiri rationis vsus, quam ad Eucharistiam. Matrimonij quidem capaces non sunt, quia eius materia est contractus humanus, qui absque rationis vsu fieri non potest. Extremam etiam Vnctionem non possunt accipere, quia nondum potuerunt peccata committere, ad quarum reliquias tollendas ordinatur illud sacramentum; vt condatur ex eius forma. Alia vero sacramenta accipere possunt valide; ergo & hoc quod ordinatur ad nutritionem, & augmentum gratiæ, ad quod solum supponitur generatio, & vita spiritalis, quæ data fuit per Baptisum.

14. Inferitur immunitas aliquos dicitur hunc vsu esse ortum ex errore.

Hinc infero, immerito aliquos dixisse, consuetudinem illam antiquam dandi Eucharistiam paruulis ortam fuisse ex errore, quo putabant, Eucharistiam esse paruulis necessariam. Sed hæc responsio non videtur satis consona Tridentino, vbi supra in illis verbis: *Vt enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla necessitate id fecisse, sine controuersa credendum est.* In quibus verbis duo statuuntur, scilicet, Patres illos probabilem rationem habuisse illius consuetudinis, eam tamen rationem non fuisse necessitatem id faciendi; fuit ergo iuxta Concilij mentem alia ratio probabilis præter necessitatem. Vnde Dominicus Sotus, qui dist. 8. artic. 3. dicit, propter illam rationem ortam ex errore, fuisse introductam eiusmodi consuetudinem, excusari potest, eo quod ipse obiecit anno 1560. die 15. Nouembris; illa autem sessio 21. Tridentini celebrata fuit die 16. Iulij anno 1562. Ex eisdem autem Tridentini verbis reicitur, quod Petr. de Soto lect. 8. de Eucharistia dicit, illud fuisse abusu: constat enim ex Tridentino, id probabile aliqua ratione factum fuisse. Et quidem quantum ex prædictis verbis colligi potest, ratio illius consuetudinis magis apta erat pro tempore illo, quam pro nostro, vt indicant verba illa: *pro illius temporis ratione.* Verbi gratia, sicut maior deuotio, & reuerentia, qua fideles afficiebantur erga hoc Venerabile Sacramentum, poterat vel obuiare, vel certe præponderare periculis irreuerentiæ, quæ oriri poterant, ex communionem Laica sub vtraque specie; sic potuit impetrare facilius communionem paruulorum, quæ tamen postea, decrescente feruore, & reuerentia, crescente autem periculo irreuerentiæ, ablata est, sicut hæc sublata fuit ad resistendum errori eorum, qui dicebant, non contineri totum Christum sub singulis speciebus, & necessariam esse vtriusque speciei summptionem ad salutem: sic simili fortasse ex causa ablatam fuisse communionem paruulorum ad confutandos eos, qui illam necessariam esse paruulis ad salutem dogmatizabant.

15. Obijciunt primo, ad hoc sacramentum exigi,

quod homo probet se ipsum, & sic de pane illo edet, quod quidem infans præstare non potest. Respondetur, probationem illam ad hoc solum exigi, ne aliquis indigne sumens, iudicium sibi manducet; atque adeo solum exigi in illis, in quibus periculum potest esse sumendi indigne, quod periculum cum in infantibus non sit, non est, cur se ipsos probent; satis est, si ab Ecclesia probentur, an sint baptizati.

16. Obijciunt secundo.

Secundo obijciunt, quia cibus datur ad restaurandum id, quod per caloris naturalis actionem deperditur: sic ergo Eucharistia datur ad restaurandum, quod per fomitis pugnam deperditur: qui effectus in infantibus esse non potest, qui nihil perdere possunt illius effectus, quem in Baptismo acceperunt. Respondetur facile, effectum huius sacramenti non esse solum ad restaurandum, sed etiam potissimum ad augendum, donec perducat ad statum perfectum, cuius augmenti capaces sunt infantes. Adde, licet sit ad restaurandum, non oportere, iam fuisse aliquid deperditum: nam adultus, qui statim post Baptisum accipit Eucharistiam, nondum perdidit aliquid prioris fructus: sufficit ergo, quod detur ad restaurandum anticipata reparatione id, quod postea poterit fomitis occasione deperdi: quo pacto in infantibus poterit hæc etiam ratione vtile esse hoc sacramentum.

17. Obijciunt tertio.

Tertio obijci potest, quia si infans, vel perpetuus amens potest vtiliter, & sacramentaliter communicare, prodesse etiam poterit Eucharistia ei, qui casu illam comedit, nesciens esse consecratam. Respondetur, requiri quidem voluntatem aliquam in adulto, sicut & ad alia sacramenta, ideoque illam materialem consecrationem hostiæ adulto non prodesse: infanti autem sicut profunt alia sacramenta absque eius voluntate, sic poterit & hoc prodesse. An vero amens comedens casu hostiam consecratam, recipiat gratiam, postea dicemus.

18. Ad fundamentum sententiæ.

Restat nunc respondere ad fundamentum tertriæ sententiæ, quæ propter defectum voluntatis Ecclesiæ nagabat, non posse Eucharistiam causarere gratiam in paruulis. Et quidem si illud argumentum probaret suum intentum, probaret etiam Baptisum vel alia sacramenta in paruulis non esse valida, si ministrarentur contra Ecclesiæ prohibitionem. Vnde si aliquis baptizet infantem filium infidelium absque parentum consensu, Baptismus non esset validus, qui prohibitus est ab Ecclesia. Idemque dicendum esset, si Confirmatio, vel Ordo daretur infanti contra Ecclesiæ prohibitionem, v. gr. si Episcopus in aliena Diocesi confirmet aliquos infantes absque licentia proprii Episcopi: quæ omnia falsa sunt, & contra praxim, & sensum omnium, qui distinguunt communiter quoad hoc inter licitum, & validum. Multo ergo magis debet idem dici in sacramento Eucharistiæ, quod quidem non consistit in suo vsu, sed iam supponitur validum, & verum sacramentum esse, atque ideo per modum causæ necessariæ debet operari suum effectum; quare licet intentione Ecclesiæ requireretur ad valorem sacramenti, non tamen posset Ecclesia impedire, quod sacramentum verum, & validum conferat suum effectum, vbi non est obex, quia quoad hoc, nec ipse minister, nec qui sacramentum suscipit, potest vlla contraria intentione id impedire.

19. Ad argumentum ergo responderi potest, in primis

Ad argumentum respondetur primo.

primis etiam si requireretur intentio Ecclesiæ, eam tamen non deesse in hoc casu; aliud enim est prohibere, ne aliquis ministret tale sacramentum paruulo, aliud velle, quod non conferat effectum: potest ergo Ecclesia prohibere ministro suam actionem; velle tamen, quod supposita illa actione illicita, paruulus ex parte sua non priuaretur effectu sacramenti: quæ enim vtilitas est in eo, quod sacramentum iam illicite applicatum careat effectu? Numquid per hoc vitatur aliqua culpa ministri, vel aliqua irreuerentia circa ipsum sacramentum? Nulla prorsus: vnde non solum potest, sed deberet Ecclesia non habere talem intentionem contrariam effectui, quia hoc esset absque vlla necessitate fraudare sacramentum effectu suo, quod nullo modo licitum est. Sicut ergo ex parte ministri prohibet Ecclesia actionem baptizandi infantem, inuitis parentibus infidelibus, & tamen ex parte illius, qui baptizatur, vult quod recipiat verum sacramentum, & eius effectum, acceptatque illum intra Ecclesiam: sic licet prohibeat in ministro actionem dandi Eucharistiam infanti, debet ex parte infantis acceptare sacramentum, & eius effectum saltem propter reuerentiam debitam ipsi sacramento: maior enim irreuerentia fiet contra sacramentum fraudando illud suo effectu, quam si postquam datur infanti, acceptetur ex parte ipsius in ordine ad effectum.

20. Ad id potest.

Adde, licet corpus Ecclesiæ resisteret per contrariam voluntatem, cur non sufficeret voluntas illius, qui ministrat Eucharistiam paruulo, vt pro ipso paruulo acceptet sacramentum, sicut sufficit intentio in baptizante paruulum contra voluntatem totius Ecclesiæ, vt paruulus consequatur effectum Baptismi. Imo ex hoc ipso exemplo Baptismi fieri videretur, quod licet ipse, qui dat Eucharistiam paruulo, vellet non conferre ei gratiam, sufficeret adhuc voluntas illius, qui consecrauit hostiam: ille enim voluit consecrere verum sacramentum causatiuum gratiæ in subiecto, cui applicaretur; quare sicut qui conficit baptismum paruuli, eo ipso vult effectum, quem illud sacramentum potest in paruulo causare; nec requiritur alia intentio præter intentionem conficiendi verum sacramentum: ita qui conficit Eucharistiam, habet intentionem totius effectus, quem Eucharistia potest causare; nec requiritur alia intentio in ministrante; atque ideo iam effectus ille in paruulo non esset absque voluntate vlla totius Ecclesiæ.

21. Ad effectum sacramenti in paruulo sufficit voluntas Christi.

Denique ad effectum sacramenti in paruulo sufficit voluntas Christi instituentis tali modo illud sacramentum; & in hoc quidem sensu verum est, requiri voluntatem Ecclesiæ, vt paruulis profint sacramenta, quæ consensum præstat proprijs paruulis, quatenus scilicet accipitur Ecclesia, prout includit ipsum Christum, qui est caput Ecclesiæ: si autem sermo sit de corpore Ecclesiæ, prout distinguitur à Christo, requiritur quidem voluntas Ecclesiæ saltem quoad aliquam personam ipsius, ad conficiendum verum sacramentum; requiritur etiam ad solemnitatem debitam voluntas aliquorum, verbi gratia, in Baptismo requiritur voluntas eorum, qui offerunt Ecclesiæ puerum baptizandum; ad valorem autem, & substantiam non requiritur eorum voluntas, sed solius Christi, qui ex parte paruuli nullam acceptationem, aut voluntatem alterius acceptantis pro ipso desiderat,

sed solam applicationem veri Baptismi. Vnde quod Sanctus Thomas supra quest. 68. artic. 9. ad 1. dicit paruulos dici posse intendentes, non per actum propria intentionis, cum ipsi quandoque contrariantur, & plorent, sed per actum eorum, à quibus offeruntur. P. Suarez ibi cum aliis bene explicat, non intelligi quoad necessitatem & substantiam; ad necessitatem enim sacramenti, nihil, inquit, ex paruulo necessarium ex parte sua, vt sit capax, quia illi sufficit voluntas, & intentio Christi, per quem regeneratur; tamen ad maiorem solemnitatem; & ad significandos effectus, quos Baptismus habet in infantibus, vt utitur Ecclesia illis caremoniis, quibus significat, paruulos velle baptizari, credere, & inspicari, non propriis actibus, sed voluntate sui capitis, seu totius corporis Ecclesiæ. Vnde postea dist. 29. sect. 1. §. Deinde argumentum, infert, baptismum futurum validum, etiam si Ecclesia nolit, & prohibeat, infantem illum baptizari, quia Christus non reliquit valorem sacramenti dependentem à voluntate aliorum. Quod idem dici potest de Eucharistia, & aliis sacramentis, in quibus requiritur quidem consensus, & voluntas ex parte recipientis, si capax est consensum præstandi: sin vero, Christus supplet, & confertur illi verum sacramentum, & effectus illius, dum non desit intentio requisita in ministro ad faciendum sacramentum, vt dictum est.

22.

Hinc tamen oriri potest difficultas; quia si non requiritur alia intentio Ecclesiæ, vt Eucharistia conferat suum effectum paruulis; ergo si aliquis infans casu inueniret hostiam, vel vinum consecratum, ipseque ignarus omnino consecrationis ex gula, vel leuitate puerili illud sumeret, acciperet gratiam sacramentalem: non enim habet ex se maiorem voluntatem, aut intentionem, quando daretur à Parocho; & aliunde Ecclesiæ intentio non requiritur. Quare idem dicendum erit de amentibus, qui, si casu inueniant hostiam consecratam, & illam manducant pro cibo profano, gratiam accipient propter eandem rationem.

23.

In hoc puncto distinguendum est de habentibus vsu rationis, & carentibus illo. Quoad primos, vera est doctrina S. Thomæ in præfati 9. do. art. 3. ad vlt. vbi ait eiusmodi hominem nescientem, hostiam esse consecratam, non manducare illam sacramentaliter, sed per accidens, seu materialiter. Rursus ex illis, qui vsu rationis non habent, quidam sunt, qui eum prius habuerunt; alij, qui numquam habuerunt, vt infantes, & amentes à natiuitate. De primis postea dicemus sectione sequenti, quomodo sint capaces huius sacramenti: de secundis vero dico, verius mihi videri, consequenter loqui eos, qui concedunt, in prædicto casu eos gratiam sacramentalem accipere; prout aliqui etiam Theologi graues in Hispania responderunt; quia in illis nulla intentio præfens, vel præterita desideratur, sed sola Christi instituentis hoc sacramentum, & solum exigentis voluntatem, & intentionem ab iis, qui capaces sunt vel fuerunt eam habendi: non ergo apparet, cur sacramentum in illis suum effectum vere non operetur.

Hinc oritur difficultas. In hoc puncto distinctio opus est. S. Thom.

De iis, qui ante amentiam vsum rationis habuerunt, an sint capaces Eucharistiæ.

24. De amentibus qui prius vsum rationis habuerunt, communitur affirmatur. S. Thom. Suarez.

De aliis amentibus, qui prius vsum rationis habuerunt, licet aliqui negauerint, communis tamen sententia affirmat, non solum esse capaces, sed de facto dandam illis esse Eucharistiã in articulo mortis, si prius voluntatem habuerunt eam accipiendi. Ita S. Thomas quest. 80. art. 9 & alij communitur. Videatur Suarez disp. 69. sess. 2. Aliqui tamen volunt, intelligi de eo, qui paulo ante mortis periculum amisit rationis vsum, & petierat communionem; huius enim voluntas censetur adhuc moraliter præfens. Alij tamen non distinguunt, sed vniuersaliter loquuntur cum S. Thoma. Et quidem Concilium Tolet. 11. c. 11. vniuersaliter loqui videtur, licet Concilium Carthagin. 4. cap. 78. relatum in cap. 15. qui in infirmitate, 26. q. 2. de iis loquatur, qui in ipsa infirmitate vsum rationis amiserunt. Sed ratio est eadem; quia sicut Baptismus potest dari his amentibus, si ante amentiam illum desiderauerunt, quantumlibet per longum tempus postea fuerint in amentia, non apparet, cur non possit dari Eucharistiã, licet illa voluntas longe ante mortem præcesserit. Addit Suarez, non solum posse, sed debere dari Eucharistiã illis, quia cum antea habuerunt voluntatem implendi præcepta, & sit præceptum diuinum de accipiendo Viatico, non est cur excusetur Pastor a dando Viatico, vt impleatur præceptum: quod intelligi semper debet, quando non est periculum vomitus, aut alterius irreuerentiæ. Et quidem sicut eiusmodi personis dari solet Extrema Vnctio, quæ non est tantæ obligationis, aut necessitatis sacramentum, non est cur Eucharistiã danda non sit.

25. Dubitatur qualis voluntas debet præcedere. Catechism. Pij V.

Dubitatur, qualis voluntas debeat præcedere ante amentiam. Aliqui enim volunt, quod debuerint petere hoc sacramentum; sed prædicta Concilia id non exigunt, nec S. Thomas, aut alij Theologi. Vnde in Catechismo Pij V. solum dicitur, si amentiam in infirmitate incidierint, piam, & religiosam animi voluntatem præ se tulerint. Atque ideo si non constet de peccato mortali commissõ præsumitur in bono statu. Addit Nauarrus in Man. c. 26. n. 27. dandam Eucharistiã infirmo à iudicio rationis per phrenesim alienato, qui antea signa contritionis dedit, tollendo manus, tundendo pectus, dicendo Miserere, &c. etiamsi non petisset sacramenta, & obstinatus multo tempore in peccato mortali mansisset, nec per multos annos confessus fuisset: quæ doctrina probabilis mihi videtur.

26. Hinc redit casus ante propositus.

Hinc oritur, seu redit difficultas paulo ante proposita: si eiusmodi amentes, prius rationis vsum habuerunt, casu inueniant hostiam consecratam, & eam comedant tanquam cibum communem, an accipiant effectum sacramenti. Ad hoc constat ex iis, quæ diximus supra disputat. 9. de sacrament. in genere, sect. 7. vbi diximus, ideo Eucharistiã in eiusmodi hominibus causare gratiam, quia ante amentiam habuerunt voluntatem aliquam suscipiendi ea sacramenta, quia tamen non habuerunt voluntatem suscipiendi ea, nisi eo modo, quo hominibus Christianis dari solent, non comprehensa fuit in ea voluntate comestio casualis hostiæ consecrate, atque ideo non

erit comestio sacramentalis propter defectum voluntatis præcedentis, quæ in eiusmodi personis requiritur ad effectum sacramenti.

Petes, quid ergo, si ante amentiam habuisset homo voluntatem accipiendi fructum etiam ex comestione casuali Eucharistiæ, quæ in amentia contingeret? Videri posset, adhuc non habiturum effectum sacramenti; quia non sufficit voluntas illa, vt comestio casualis postea sequuta sit voluntaria; nam voluntarium est, quod procedit à voluntate: illa autem comestio nullo modo procederet ab ea voluntate præterita, quæ certe non fuisset causa illius casualis comestionis, vt constat; ergo nullo modo esset voluntaria, & per consequens non esset sacramentalis.

Mihi tamen verius apparet, quod posset tunc habere effectum ex vi illius voluntatis præcedentis; quia ad effectum sacramenti non videtur necessarium, quod comestio sit voluntaria per modum effectus, sufficit enim, quod sit voluntaria per modum obiecti, hoc est, volita. Quod in aliis sacramentis, quæ non solum quoad effectum, sed etiam quoad suam substantiam pendunt ab intentione recipientis, manifestum videtur. Nam si aliquis ante amentiam habuit desiderium Baptismi, & intentionem eum accipiendi, postea vero ego illum iam amentem baptizem, nihil prorsus sciens de illa intentione præterita, sed cum intentione eum baptizandi, si capax est sacramenti, quidquid sit, an licite id facerem, negari non potest, illum re vera fuisse valide baptizatum; & tamen intentio sua præterita non fuit causa meæ actionis, vt constat. Item licet ego sciam, ipsum habuisse desiderium Baptismi, sed tamen propter ignorantiam meam, quia putabam illud desiderium non requiri, baptizo quidem illum, non tamen moueor à noticia illius desiderij, quod habuit, nemo dicit, baptismum illum non esse validum; & tamen nec tunc baptismus est effectus voluntatis præteritæ, cum non influat de facto voluntas præterita in meam actionem: sufficit ergo ad valorem, quod baptismus fuerit volutus, licet non sit voluntarius per modum effectus.

Dices, licet ad fructum sacramenti non requiratur, quod eius receptio sit voluntaria, hoc est, effectus voluntatis, requiritur saltem, quod sit volita, & voluntaria per modum obiecti; in prædicto autem casu susceptio illa sacramenti non solum non esset voluntaria, sed nec esset volita; quia homo ante amentiam, licet habuerit voluntatem accipiendi sacramenta, quæ ei in amentia Christiano more ministrarentur, non tamen potest velle accipere sacramenta illo profano modo; ergo susceptio subsequens non potuit esse volita; sed solum voluit, quod, si applicaretur sacramentum, conferret effectum. Hoc autem non videtur sufficere: aliud enim est, velle sacramentum; aliud vero velle, quod sacramentum habeat suum effectum. Hoc secundum nec sufficit, nec requiritur; quia licet homo nolit, sacramentum habeat suum effectum, cum hic necessario conseruatur: requiritur ergo, quod homo velit ipsum sacramentum; & ita communitur dicitur, amentes, & phreneticos posse baptizari, si prius habuerunt voluntatem baptizari, non dicimus, si prius voluerunt, quod baptismus haberet effectum, sed si voluerunt ipsum Baptismus: ergo similiter ad effectum Eucharistiæ non sufficit velle, quod si Eucharistiã applicetur, habeat effectum, sed requiritur

requiritur velle ipsam Eucharistiã, seu susceptionem ipsius Sacramenti: quod cum non habeat in casu posito, non dabit suum effectum.

Respondeo, verum esse, quod ad effectum Sacramenti prærequiratur voluntas terminata non solum ad effectum, sed ad ipsum etiam Sacramentum, seu eius receptionem: hæc tamen voluntas non est necesse, quod sit antecedens, sed sufficit, quod sit concomitans seu consequens. Voluntas antecedens est, qua volo, & desidero, quod aliquid fiat: voluntatem vero concomitantem aut consequentem nunc vocamus, non quæ sit tempore sequenti (hæc enim nõ sufficit ad effectum Sacramenti) sed quæ sit simul quidem, vel prius duratione, & qua volo solum si Sacramentum applicetur, acceptare illud, seu consensio in eius applicationem. Potest itaque contingere, quod aliquis non velit, aut desideret absolute recipere aliquod Sacramentum, velit tamen consentire, & acceptare, si conferatur, aut applicetur. Sic aliquis desiderans non promoueri ad Sacerdotiũ, vel Episcopatum, petit, & orat, ne promoueat, consentit tamen suæ ordinationi; quæ voluntas non est desiderium absolutum Sacramenti, sed acceptatio, & consensus, si ordinatio intenteatur, sine quo consensu non esset validum Sacramentum; & ideo ne reddatur irritum, præstat consensum concomitantem, seu consequentem ex suppositione, quod intenteatur applicatio Sacramenti. Sic etiam agrotus non habet desiderium, aut voluntatem absolutam antecedentem recipiendi Extremam Vnctionem à simplici Sacerdote in præsentia Parochi inuiti; hoc enim illicitum est; & tamen, si de facto non compos sui vngatur à Sacerdote simplici illicite, adhuc recipiet verum Sacramentum, & eius effectum; quia nimirum, licet non vellet, aut desideraret hæc Vnctionem antecedenter, voluit tamen, si applicaretur, consentire, & acceptare illam, vt posset habere eius effectum. Similiter ergo potuit ante amentiam velle, quomodocumque postea ei applicetur Eucharistiã, siue licite, siue illicite, siue ex industria, siue ex casu, semper acceptare, & consentire in receptionem Sacramenti; qua voluntate præcedenti, non apparet, cur postea non haberet effectum Sacramenti, etiam quando casu illud more profano comederet.

31. Ratio autem est, quia quod intentio Sacramenti ex parte ministri requiratur antecedens, prouenit ex eo, quod ipse debet operari nomine Christi, & vt minister illius; ad quod requiritur, quod velit illam actionem exercere vt minister Christi; quæ quidem est voluntas antecedens; ille vero, qui recipit Sacramentum, licet debeat habere etiam intentionem, illa tamen non est semper intentio operandi, sed acceptandi id, quod in ipso fit; quia ipse non operatur, sed recipit; ad recipiendum vero non requiritur velle, quod alius det, sed sufficit velle acceptare, & consentire, si alius dederit, licet ego ex me potius velim, & desiderem; quod non det. Voluntas ergo requisita in recipiente Eucharistiã, non est voluntas necessario antecedens, & causans, sed consentiens, & acceptans; atque ideo potest terminari ad eas etiam hostias consecratas, quæ in statu amentis alicui occurrant, quas omnes cur non potest antea acceptare casu, quo postea applicentur? Addunt aliqui consequenter, si adultus etiam sui compos comedit hostias, quas putat non consecratas, habeat tamen intentionem, si forte aliqua inter illas consecrata fuisset, eam sacramentaliter sumendi, tunc si aliqua vere est

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

set consecrata, illum accepturum effectum Sacramenti; dum tamen non peccet exponendo se periculo probabili communicandi indebito modo. Ita P. Ioan. de Salas in hac materia de Eucharistiã non typis excusa.

An sit præceptum non dandi Eucharistiã pueris ante aliquam ætatem; & quid in dubio de capacitate.

PRimo dubitari poterit, an sit vere obligatio non dandi Eucharistiã paruulis, & perpetuo amentibus, qui numquam habuerunt vsum rationis; eiusmodi enim præceptum Ecclesiæ non inuenitur; nec ex Tridentino colligi potest, quia Tridentinum solũ declarat, non esse necessariam Eucharistiã paruulis, nec antiquos Patres eam illis ex necessitate dedisse, sed propter probabilem rationem, quam ad eum vsum habuerunt: non tamẽ dicit nũc esse illicitum id facere. Aliqui illud præceptum colligunt ex Concilio Carthagin. 4. c. 76. vbi præcipitur dari Eucharistiã phreneticis, qui ante phrenesim eam petierunt. Vnde à contrario sensu videtur non esse dãdam iis, qui vsum rationis careant, vt illam numquam petierint. Sed ex illo loco nihil tale colligi potest; cum ibi solũ sit sermo de pœnitentibus, seu peccatoribus amittentibus vsum rationis, de quibus erat peculiaris ratio dubitandi an deberet illis dari Eucharistiã ante pœnitentiã, & ideo de illis peculiariter statuitur, dandam quidem esse illis absolutionem, & Eucharistiã, si petierint prius pœnitentiã ante aduentum sacerdotis. De paruulis vero nihil ibi dicitur, nec potuit, cum multis postea sæculis retentus adhuc fuerit in Ecclesia Latina vsum dãdi paruulis Eucharistiã; vt constat ex supra adductis. Tota ergo hæc obligatio referenda videtur ad consuetudinem legitimam ab Ecclesia approbatã, & traditam Parochis pro regula in Rubricis Ritualis Romani Pauli V. quam quidem consuetudinẽ verisimile est, ortũ habuisse ex præcepto eiusdem Ecclesiæ, quo prohibuit laicis communionem sub vtraque specie; cum enim iã non soleret dari paruulis communio, nisi sub speciebus vini propter inconuenientia, quæ experientia fuerant comperta in ministrandis illis speciebus panis, eo ipso quod ablatus fuit vsum calicis laicis, cessasse videtur communio paruulorum. Et licet Tridentinum non exprimat prohibitionem, videtur tamen illam supponere, dum dicit, antiquos Patres probabilem eam habuisse pro illius temporis ratione dandi Eucharistiã paruulis; in quibus verbis indicare videtur pro temporis diuersitate iudicatã fuisse consuetudinẽ illam minus expediẽtẽ, & idcirco fuisse legitime reiectã.

Secundo dubitatur, qua ætate danda sit Eucharistiã adultis? Ratio dubitandi oritur ex cap. Omnis vtriusque sexus, de pœnitentiis & remissionibus; vbi Innocent. III. præcipit, omnes accipere Eucharistiã in Paschate, cũ ad annos discretionis peruenerint. Consuetudo tamen fidelium est, quod prius sacramentum Pœnitentiæ suscipiant; post aliquot vero annos Eucharistiã. Aliqui volunt per annos discretionis in præsentem intelligi annos pubertatis; quam sententiam refert, & non impugnat Viguerius c. 16. §. 3. vers. 20. sed ab aliis merito reiiicitur; quia proculdubio multi pueri ante 14. imo ante 12 annũ possunt, & debent communicare: habetque discretionẽ plusquã sufficientẽ. Alij dicunt incipere

O

Sotd. Suarez. Valquez.

Caletan.

Non potest certa regula prescribi.

34. Dubitatur tertio an pueris danda sit pro viatico. Nauarrus. Suarez. Henric.

Layman.

Valquez. Pater Valquez negat.

35. Fundamentum huius sententia.

36. Reicitur hoc fundamentum.

incipere obligationem anno 12. quia ante illud tempus pueri non obligantur Ecclesiæ præceptis. Ita Soto in 4. dist. 9. art. 1. cuius sententiam impugnant Suarez disp. 70. sect. 1. Valquez disp. 214. c. 4. & alij communiter; quia certum est, pueros ante 12. annum obligari ad audiendam Missam, & abstinendum à carnibus; quæ sunt præcepta Ecclesiastica. Alij dicunt, obligari anno decimo: Ita videtur sentire Caietanus in presenti art. 9. vbi dicit, non excusari parentes, qui puellas decem annorum non exponunt ad communionem. Alij denique communiter dicunt, non posse regulam certam præscribi; aliquibus enim citius, aliis tardius aduenit usus rationis, & discretio: quæ tamen maior videtur desiderari ad hoc Sacramentum, quam ad Confessionem; hæc enim cum sit magis necessaria, fieri debet, vbi primum aliquis scit peccare. Ad Eucharistiam vero desideratur discretio, quia sciat puer discernere hunc cibum ab aliis, & reuerenti latentem in eo maiestatem; quæ discretio communiter solet aduenire à decimo vsque ad decimum quartum annum. Examen autem singulorum pertinet ad parètes, & ad prudentem Confessarium.

Hinc tamen oritur tertium dubium an eiusmodi pueris, qui peccare possunt, & aliunde Eucharistiam numquam acceperunt, danda sit pro Viatico, si sint in mortis periculo. Nauarrus enim in Manuali c. 21. n. 7. dicit, non esse obligationem, sed ex suo consilio dandam esse. P. Suarez dicta sessione 1. in fine dicit, esse omnino dandam ex præcepto. P. Henriquez lib. 8. de Euchar. cap. 42. in fine, obscure loquitur; dicit enim: Si pater, & Parachus in mortis articulo, vbi maxime urget præceptum Diuinum, aut in Pascha communicare puerum non permittat, excusatur, quando est dubium de sufficienti discretionis; & tamen interdum expediret morienti, aut in Iubileo indulgere. P. Layman tom. 2. Theolog. Moral. tract. 4. de Sacram. Eucharistia, cap. 4. n. 3. magis insinuat, dandam esse tunc Eucharistiam. Denique P. Valquez dicto cap. 4. n. 41. & sequentibus omnino negat eiusmodi obligationem; & n. 43. in fine addit, non esse villo modo ministrandum eiusmodi pueris in mortis articulo hoc Sacramentum.

Fundamentum P. Valquez præcipuum est, quod sicut Ecclesia non obligat ad communionem pueros etiam doli capaces, nisi sciant iam discernere cibum hunc ab aliis, sic nec Christus eos obligat præcepto Diuino: nam dum non sciunt hunc cibum discernere, perinde se habent ac infantes in ordine ad hoc præceptum; atque ideo sicut Christus non obligat infantes, ita nec obligat eos pueros: præsertim quod dum sunt in eo statu non discernendi hunc cibum, non possunt peccare contra hoc sacramentum, illud indigne recipiendo, nec possunt mereri digne communicando; ergo non possunt peccare omitendo communionem, licet in aliis materiis peccare possint.

In toto hoc argumento P. Valquez supponit vt certum id quod nec firmum, nec verum esse videtur, scilicet puerum obligari præcepto Ecclesiæ, vbi primò distinguere potest inter Eucharistiam, & alios cibos. Hoc, inquam, constat, esse contra experientiam, & praxim: vnusquisque enim scit, se multo antequam Eucharistiam acciperet agnouisse differentiam inter Eucharistiam, & alios cibos; & constat clarem pueri doli capaces, antequam Eucharistiam accipiant, obligantur præcepto audiendi Sacram. diebus festis; ergo sciunt saltem in confuso, quid sit Missa; alioquin non possent

eam humano modo audire; & ideo reuerenter adorant hostiam, quando eleuatur, quem cultum non exhibent aliis cibis; ergo discernunt illum panem ab alio pane profano, & hoc per tres, quatuor, vel quinque annos, antequam Eucharistiam accipiant: non ergo obligat Ecclesiæ præceptum cum eo rigore, vbi primum puer in ordine ad hoc Sacramentum discernendum ab aliis cibis differat ab infanti. Quod quidem ex ipsius Ecclesiasticæ legis verbis colligi potest in illo Cap. Omnis viriisque sexus, in quo licet Confessio absolute omnibus præcipiatur absque vlla exceptione, Communio tamen præcipitur cum duplici particula limitante; prima est, quatenus additur reuerenter; per quod denotatur, Ecclesiam non obligare eos, qui cum reuerentia tanto Sacramento debita non possunt accedere. Secunda, & clarius est, quatenus excipiuntur ij, quos Confessarius iustus de causis iudicauerit expedire, quod differant Communionem. Cõsuetudo autem omnium Confessariorum declarat expedire, vt eiusmodi pueri aliquamdiu differant Communionem, vt maiori cum reuerentia accedant: non ergo sunt incapaces præcepti in eâ etate; nam sicut obligantur præcepto audiendi Missam (quod est offerte Sacrificium simul cum Sacerdote) possent obligari ad participandum de hostia oblata: sed noluit Ecclesia obligare ita stricte ad Communionem, vbi primum sciat discernere vt cumque inter vnum cibum & alium. Vnde cõtingere potest, quod aliquis obligetur iâ præcepto Diuino ad accipiendũ Viaticum, antequam obligetur præcepto Ecclesiæ ad Communionem annuam.

Vterius itaque mihi videtur sententia P. Suarez & aliorum, quod possit, imo, & debeat eiusmodi pueris dari Eucharistia in articulo mortis, sicut & datur illis sacramentũ Extreme Vnctionis; quam sequuntur communiter alij Recetiores. Ratio autem est, quia Ecclesia suo præcepto solum determinauit tempus illud accipiendi Eucharistiam, quod ex Diuino præcepto indeterminatum erat. Cum ergo articulus mortis non esset ex Diuino præcepto indeterminatus, non erat, cur Ecclesia aliquid quoad illũ determinaret, sed debuit illum omnino relinquere, prout ex Diuino præcepto habebatur: Vnde licet quoad Communionem annuã Ecclesia non censetur inclusisse pueros omnes, sed cum latitudine arbitrii Confessarij: quoad articulum tamen mortis non habemus fundamentum ad eam latitudinem concedendam.

Urget Valquez n. 43. quod Ecclesia, licet determinauerit tempus obligationis, & præcepti, non tamen determinauit etatem, & prudentiam requisitam ad obligationem, imo neque eam pro arbitrio suo determinare potuit; nec potuit eum, qui iam habet usum rationis, & prudentiam sufficientem liberare ab obligatione præcepti Diuini: non ergo est alia etas, aut prudetia maior ad obligationem Communionis annuã, quã in articulo mortis.

Respondetur facile, sistendo intra determinationem temporis potuisse Ecclesiam diuersum tempus assignare pueris, quam viris prouectis: nam sicut potuisset determinare, & præcipere secularibus Communionem annuam, & religiosis semestrem: ita potuit vitis determinare annuã, pueris vero non annuam omnino, sed arbitrio Confessarij differendam per duos, vel tres annos. Non ergo necesse fuit determinare tempus, & etatem, quia obligarentur præcepto Diuino, sed illis, qui re vera iam obligantur Diuino præcepto, determinare tempus præcepti cum maiori lati

39. Obligatur pueri vbi sit distinctio quare Eucharistiam ab aliis cibis.

37. Vter est sententia affirmatiua.

40. Quia dicitur si quis dubitauerit de substantia capnis ratione.

Sanchez.

Pro parte negatiua.

38. Arguitur iustitiam.

41. Pro parte affirmatiua.

latitudine in etate puerili, quam in virili, vel adolescentia: sicut etiam de factis aliis, quibus Confessarius iustus de causis iudicat differendam Communionem, Ecclesia determinat tempus præcepti longius: cur non potuit idem facere cum pueris, licet alioquin obligentur iam Diuino præcepto.

Fateor itaq; pueros non obligari Diuino præcepto, nisi sciant distinguere Eucharistiam ab aliis cibis: assero tamen id fere euenire, quando habet usum rationis ad peccandum, vel paulo post: atq; ideo tunc iam incipere obligari Diuino præcepto; determinate quidem pro mortis articulo; pro alio autem tempore iuxta determinationem Ecclesiæ, quæ in illa etate non determinat omnino illis annuam Communionem, sed cum maiori latitudine iuxta consilium Confessarij. Vnde infero, tempus obligationis non incipere pueris in indiuisibili, sed potius esse multos, quibus licite posset hoc anno, v. g. dari Communio, eo quod iam habeant in toto rigore capacitatem sufficientem ad discernendum hoc sacramentum ab aliis cibis: & tamen licite etiam potest illis differri communio arbitrio Confessarij ad annum sequentem, vt melius, & cum maiori reuerentia se præparent. Noluit enim Ecclesia pia mater, nec re vera expediret ita stricte cum illis agere, vt vbi primum posset, deberent ex hoc ipso statim Eucharistiam sumere. In mortis tamen articulo urget præceptũ Diuinum absque alia determinatione, nec tunc expedit vterius differre præcepti obseruantiam.

An dandum sit Viaticum, quando dubitatur de pueri capacitare.

Magis dubitari posset, an dari debeat, vel possit Eucharistia in mortis articulo eiusmodi pueris, quando dubitatur de illis, an sint doli capaces, & discernant sufficienter hoc sacramentum ab aliis cibis. Pro vtraque enim parte videntur esse rationes: & pro negante videtur esse, quod possessio sit pro prohibitione, atque ideo in dubio non sit ab ea recedendũ; tum quia ille, qui prius caret rationis vsu, in dubio præsumitur talis, nisi contrarium probetur, aut habeat aliquam aliam præsumptionem pro se; vt tradit Thom. Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 1. numer. 14. & 15. ergo possessio est contra eum, quia prius carebat capacitate ad recipiendam Eucharistiam, tum etiam, quia quando constat de lege, & prohibitione, dubitatur autem, an aliquis comprehendatur, & obligetur illa lege, vel eximatur ratione necessitatis, vel alicuius circumstantiæ, possessio videtur esse pro lege, vt obliget, vt cum aliis tradit idem Sanchez lib. 1. in decalog. cap. 10. num. 34. Cum ergo prohibitio dandi Eucharistiam incapacibus sit certa, & dubium sit, an hic comprehendatur, ipsi incumbit onus probandi, & per consequens in dubio non poterit illi dari. Denique quia, si danda esset eiusmodi pueris Eucharistia, maxime propter obligationem accipiendi Viaticum in articulo mortis, hanc autem obligationem non habent ij, de quibus dubitatur, an peruenerint ad usum rationis sufficientem: sicut qui dubitat, an expleuerit vigesimum primum annum, non obligatur lege ieiunij, quia tunc non est possessio pro præcepto, sed pro libertate, vt docet idem Sanchez lib. 2. de Marr. disp. 41. n. 48.

Aliunde vero videtur danda Eucharistia in eo P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

dubio, primo, quia non videtur esse maior prohibitio Ecclesiæ dandi Eucharistiam paruulis non habentibus usum rationis, quam sit obligatio ex iure Diuino non dandi Extremam Vnctionem eisdem: si quidem hæc est de iure Diuino proueniens ex ipsa institutione sacramenti; illa vero de iure humano accidentaliter introducta. Et tamen, quado dubium est de puero, an sit iam doli capax, sicut datur illi sacramentum Penitentia, sic etiam datur Extrema vnctio sub conditione, vt cum aliis docet Antoninus Diana tom. 2. resal. Moral. tract. 4. de sacrament. resolut. 169. Et magnum fundamentum habet in Rituali Romano Pauli V. in quo aperte dicitur, dandam esse vnctionem sub conditione illi, de quo dubitatur, an sit viuus, vel mortuus; vnde à fortiori videtur danda etiam sub conditione eiusmodi pueris, cum non minus sit incapax illius sacramenti homo mortuus, quam paruulus doli incapax; nec minus prohibitum sit vngere mortuos, quam eiusmodi paruulos. Similiter ergo, licet Ecclesiæ prohibitione danda non sit Eucharistia pueris ante rationis usum, non tamen erit neganda in dubio in mortis articulo: cur enim magis stricte interpretabimur eam prohibitionem humanam, quam alias similes Diuinas circa alia sacramenta?

Secundo, & à priori videtur esse ratio, quia prohibitio Ecclesiæ dupliciter potest fieri; primo, ne detur Eucharistia, nisi iis, qui sunt doli capaces, secundo, ne detur Eucharistia iis, qui non sunt doli capaces; qui duplex modus videtur esse diuersus: nam iuxta priorem deberet constare positue de capacitate, vt posset licite dari Eucharistia: peritur enim capacitas, vt conditio requisita; quare sicut non potest conferri Ordo, aut Beneficium, nisi constet positue de etate requisita ad ordinem, aut Beneficium: sic nec potest dari Eucharistia, nisi constaret positue de capacitate, quæ esset etiam conditio requisita. At vero si prohibitio fiat posteriori modo, non videtur exigi positua scientia de capacitate, sed quod non constet de incapacitate: qui enim præcipit, ne detur incapaci, solum videtur prohibere actum dandi incapaci, contra quod non videtur facere, qui dat ei, quem nescit esse incapacem: ideo enim non sit contra legem prohibentem illegitimos ordinari, quado ordinatur qui in infantia fuit expositus, & de quo dubitatur, an sit legitimus, iuxta sententiam multorum, quam approbatam fuisse à summo Pontifice refert Henriquez

de irregularitate cap. 8. num. 10. in margine littera K. Rationem autem reddit Coninch de sacrament. dub. 12. n. 105. quia defectus non imputatur, nisi probetur. Quia nimirum dum prohibetur Ordinari illegitimus, solum videtur prohiberi Ordinari ille, quem constat positue, esse talem, non eum, quem, facto examine debito, non constat. Porro Communionem paruulorum non priori, sed posteriori modo prohiberi, colligi potest ex verbis, quibus in Rituali Romano proponitur: non enim dicit, quod non detur nisi capacibus, sed solum quod non detur incapacibus, iis scilicet, qui propter etatis imbecillitatem, cognitionem, & gustum huius sacramenti habere non possunt.

Ego quidem in hoc puncto in primis existimo, non esse obligationem dandi Eucharistia eiusmodi puero, stante illo dubio, & hoc propter ratione supra

Diana.

42. Ratio à priori.

Henric.

Coninch.

43. Primo non est obligatio in hoc casu.

Ante usum rationis propter rationem supra

superius indicatam; quia scilicet, quamdiu non constat, aliquem lege comprehendit esse, non obligatur in illo dubio ad observandam legem; cum ergo dubitetur de capacitate pueri, & per consequens, an comprehendatur præcepto Divino, quod solum fertur ad doli capaces, ut constat ex Tridentino, consequens est, ut non sit obligatio ex vi præcepti Divini dandi Eucharistiæ in illo dubio.

44. Quia vero possit dari nullum est argumentum convincens contrarium.

An vero possit dari, ego non video fundamentum conuincens ad in negandū. Prohibitio enim dandi parulis fundatur ferè in consuetudine explicata in Rubricis Ritualis Romani; in quibus tamen non aliter ea prohibitio explicatur circa Eucharistiæ, quam circa Extremam Vnctionem; & aliunde non est maioris necessitatis sacramentum Extremæ Vnctionis, sed minoris quam Eucharistiæ. Sicut ergo prohibitio Extremæ Vnctionis non habet locum in casu dubio de capacitate pueri, cur non dicemus hoc ipsum de prohibitione Eucharistiæ? Præsertim cum eisdem verbis vtraque prohibitio proponatur in Rituali, ut vidimus, scilicet quod non conferatur iis, qui capaces non sunt.

45. Obicit aliquis.

Dicit aliquis: Sicut est prohibitio humana dandi Eucharistiæ incapaci vsus rationis: sic est prohibitio Diuina accipiendi indigne seu in peccato: & tamen non sufficit quod non constat mihi de peccato; nam cum peccato dubio non potest quis Eucharistiæ sumere, sed debet adhibere remedium, quo probabiliter saltem constet de peccato remisso; ergo eodem modo cum dubio incapacitatis non poterit dari, nisi saltem probabiliter constet de capacitate pueri.

46. Responderi potest.

Responderi potest negando maiorem, si sensus sit de modo prohibitionis: nam prohibitio non accedendi indigne, est etiam prohibitio non accedendi nisi digne posituæ; ut colligitur ex verbis Pauli 1. ad Cor. 11. quibus illud præceptum continetur: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat; per quam probationem Concilium Tridentinum sess. 13. c. 7. dicit intelligi, non quamcumque, sed Confessionem Sacramentalem.* Prohibetur ergo ne quis absque Confessione accedat, qua se reddat posituæ dignum. Ideo in eo sensu posituæ dignitatis prohibitionem illam explicant Pates. Ambros. lib. 7. in cap. 15. Lucæ: *Nemo enim (inquit) nisi timuerit Deum, nisi signaculum spirituale custodierit, vel receperit, Sacramentis debet interesse celestibus.* Cyprian. lib. 3. epist. 14. declarans, quid sit indigne accedere, ait, *id est, nondum penitentia acta, nondum facta exomologesi.* Gregor. in lib. 1. Reg. cap. 1. explicans illa verba Pauli supra adducta: *Quid est, inquit, hoc loco se probare, nisi euacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam mensam, & purum exhibere?* Quæ omnia probationem, sanctitatem, & dignitatem posituam significant, & exigunt in accedente. Ratio autem sumitur ex ipsa prohibitione, & præcepto, quo idcirco præcipitur probatio, nec scilicet contra reuerentiam tanto Sacramento debitam exponatur periculo carenti effectu propter indispositionem subiecti: quod periculum debet homo vitare procurando in se dignitatem posituam; & hoc non solum per remedium contritionis, sed etiam per Confessionem Sacramentalem ad maiorem securitatem de dignitate habita: non ergo sufficit, non scire indignitatem, sed requiritur scire saltem probabili-

Ambros.

Cyprian.

Gregor.

Ratio autem ab ipsa prohibitione sumitur.

ter dignitatem, quæ posituæ præcipitur: hoc autem in nostro casu non procedit, ut diximus.

Virgebis adhuc, quia in aliis Sacramentis non est tanta obligatio procurandi, ne Sacramentum careat suo effectu, ut idcirco non possit in dubio conferri: nam Extrema Vnctio conferitur in dubio, an homo sit mortuus, vel viuat; quod à fortiori procedit in Baptismo & Absolutione Sacramentali; ergo præcise ex eo capite non deberet prohibitio indigne recipiendi Eucharistiæ extendi ad casum dubium de indignitate.

Diluitur.

Respondeo in primis, Extremam Vnctionem, Baptismum, & Pœnitentiam in iis casibus non fraudari effectu; quia re vera non ponuntur Sacramenta, si subiectum non sit capax, atque adeo non ponitur Sacramentum absque effectu, sicut ponitur Sacramentum Eucharistiæ vere receptum absque effectu propter indignitatem subiecti. Deinde in omnibus Sacramentis procedit obligatio procurandi, ne Sacramentum careat effectu, si fieri possit; unde si fieri posset, deberet etiam procurari, quod Vnctio, vel Baptismus haberent suum effectum in prædictis casibus; quia tamen id facere non possumus, applicamus Sacramenta saltem sub conditione, licet exponantur alicui periculo irritationis; quia Sacramenta cum sint instituta potissimum ad hominum utilitatem, & remedium, non est ita ad eorum reuerentiam attendendum, ut non debeamus magis attendere ad utilitatem & necessitatem subiecti, propter quam potissimum instituta sunt. In Eucharistiæ vero possumus impedire indignitatem subiecti, & irreuerentiam illam, reddendo scilicet subiectum dignum, & habile ad effectum, & ideo non mirum, quod sit obligatio posituæ in illo dubio de indignitate, procurandi per remedia posituam dignitatem eo magis, quo maiestas Christi in hoc Sacramento contenti exigit maiorem dispositionem, & dignitatem in recipiente, & maiorem curam ad vitandum omne periculum irreuerentiæ.

48. Obicit pro-

Obicit rursus potest exemplum ieiunij naturalis requisiti ex præcepto Ecclesiastico ad sumendam Eucharistiæ, ne scilicet post cibum, aut potum sumatur: & tamen qui dubitat, an post mediam noctem aliquid comederit, aut biberit, non potest cum illo dubio sumere Eucharistiæ, ut docet Thom. Sanchez dicto lib. 2. de Marrim. disput. 41. n. 40. Fagundez de præceptis Ecclesiæ, Præcepto 3. lib. 3. c. 5. num. 18. & alij; ergo nec in dubio de capacitate, & discretionem poterit dari Eucharistiæ, quia sicut petitur ab Ecclesiæ ieiunium, petitur capacitas, seu discretio in sumente.

49. Responderi potest.

Responderi potest, in primis aliquos negare antecedens, & docere, quod in illo dubio de comestione post mediam noctem possit recipi Eucharistiæ, cum quibus sentit Layman in Theolog. Moral. lib. 1. tractat. 1. cap. 5. §. 4. num. 36. & alij, quos affert, & sequitur Antoninus Diana part. 3. tract. 4. de Sacrament. Resolut. 29. de quo dicemus disput. 15. sect. 2. Deinde si antecedens verum sit, reddi potest discriminis ratio ex eo, quod Ecclesiæ non solum prohibeat, ne aliquis post cibum, aut potum Eucharistiæ sumat, sed etiam exigit posituam conditionem ieiunij. Sic enim habetur in Concilio Cartahag. 3. can. 9. & in Africano sub Bonifacio I. can. 8. & in

Concil. Cartahag. in

Concilium Marticon.

in Mariconensi 2. can. 2. quorum verba referuntur in cap. Sacramenta altaris, de Consecrat. dist. 1. quibus præcipitur, ne vllus nisi ieiunus sit, celebret. Exigit ergo posituæ conditio ieiunij, & ideo non mirum, si ille, qui propter dubium non scit, se habere eam conditionem, excludatur; quod in nostro casu non procedit, cum non exigatur, quod sit capax rationis, sed quod non sit incapax; ex quo diuerso modo posset liberari ab onere probandi, ut supra dictum est.

SECTIO V.

De adultis, qui debilem vsus rationis habent, præsertim de Indis, an sint ab Eucharistiæ repellendi? & quid de Energumenis.

50. S. Thom. De Indis quibuscumque dubitatur.

Ratio esse potest pro participatione.

51. Impugnatio facile hæc ratio.

52. Difficilius est hæc ratio, quæ est usus Parochiorum in India.

Multi Doctores dicunt, quod non est esse. Non tamen hæc ratio videtur esse, nisi ex parte damnate. Acosta.

De adultis, qui debilem vsus rationis habent, S. Thomas hac quæst. 80. art. 9. docet, iis non esse negandam Eucharistiæ; quod idem docent alij Theologi. Cui communi doctrinæ obstare videretur, quod contingere potest, aliquos adultos esse capaces quidem peccandi, sed adhuc minorem vsus rationis habentes, quàm aliquos pueros, quibus tamen propter imperfectum rationis vsus differri solet Communicatio per tres, vel quatuor annos, donec maiorem discretionem habeant; ergo tales adulti non debent admitti ad Communionem cum illa imperfectio vsus rationis. Videntur autem eiusmodi esse multa ex iis mancipiis, quæ ex Africa assidue comportantur ad Hispaniam, homines barbari, & longe minus horum myteriorum discernendorum capaces, quam pueri.

Ad hoc facile responderi potest negando consequentiam. Pueris enim differtur Communicatio ad tempus magis opportunum, quo procedente ætate melius, & maiori cum reuerentia accedant; illis autem adultis non debet ea de causa differri, cum ob debilitatem iudicij non sit spes melioris dispositionis, aut maioris reuerentiæ futuræ, & aliunde non expedit, eos per totam vitam alimentum spirituali priuare. Fateor in ipsis posse etiam considerari progressum aliquem, quia primum instrui possunt quantum sufficit ad sacramentum Pœnitentiæ, & tunc non debent statim ad Eucharistiæ recipi, donec iuxta eorum capacitatem magis instruantur ad hoc sacramentum; qua instructione posita, debent iam admitti, rarius tamen quam alij, qui plenum iudicium, & discretionem habent, ut puta, semel in anno, & in aliquo magno Iubilæo.

Difficilius obstare videretur huic communi Theologorum doctrinæ vsus Parochorum in India Occidentali, qui, scientibus Prælati, Indos non solum ad annum Communionem, sed nec etiam ad Viaticum accipiendum in mortis articulo admittunt; quia nimirum eos, licet aliquin baptizatos, & peccandi capaces, huic tamen Sacramento suscipiendo ob innatam gentis stoliditatem ineptos omnino reputant. Scio hanc corruptellam magis, & abusum, quam vsus, aut consuetudinem vsus fuisse non paucis doctrina, & moribus præstantibus viris, qui grauitate contra illam verbo, & scriptis agere tentarunt. Aliunde tamen non auferem illam omni ex parte damnare, quam inuenio non damnatam, sed ex parte laudatam in Concilio Provinciali Limentis constitutum. 58. cuius verba hæc refert P. Iosephus Acosta de procuran-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

da Indorum salute, lib. 6. cap. 8. Quamuis omnes (inquit) Christiani adulti vtriusque sexus præcepto tenentur sanctissimum Eucharistiæ sacramentum accipere singulis annis saltem in Paschate, tamen huius provincie Antiquitates, cum aduertent gentem hanc Indorum, & recentem esse, & infantilem in fide, atque ita ipsorum salui expedire iudicarent, statuerunt ut vsque dum fidem perfecte tenerent, hoc diuino Sacramento, qui est perfectorum cibum, non communicarentur; excepto, si quis ei percipiendo satis idoneus videretur. Quibus verbis præteritum vsus approbare, & laudare videntur Patres, licet in futurum rebus iam mutatis corrigi, aut mutari velint, his verbis, Quoniam vero complures iam Indorum fidei Christianæ doctrinam melius percipiunt, atque hoc diuinum sacramentum non solum deuote cupiunt suscipere, verum etiam petunt, & ut fiat sibi copia, impetunt efflagitant, placuit huic sanctæ Synodo monere, prout serio monet omnes Indorum Parochos, ut quos audita iam Confessione, perspexerint hunc celestem cibum à reliquo corporali discernere, atque eundem deuote cupere, & poscere, quoniam sine causa neminem diuino alimento priuare possumus, quo tempore ceteris Christianis solent, Indis etiam omnibus administrant. Quam tamen constitutionem in ysum redactam nondum fuisse, conqueritur idem Acosta, cap. 9.

Ego quidem, quoniam indolem gentis illius, aut naturam non noui, dicam solum in abstracto, & in genere, quovis licite illis potuerit Eucharistiæ negari, quidquid sit de excessu aliquorum Parochorum, qui fortasse nimium feueriores in hoc sunt, siue zelo, siue (quod timere aliquando potest) ob pigritiam, qua segeniores redduntur ad instituendam plebem sibi commissam, ut hoc modo, quantum fieri potest, apti redderentur Indi ad Eucharistiæ percipiendam.

Dico ergo primo; quod attinet ad Communionem annuam, facilius potuit Indis differri per aliquod tempus: nam sicut pueris differtur, ut ætate & discretionem crescente, aptiores reddantur; sic potuit fieri cum Indis: de iis enim poterat etiam sperari, quod crescentes in fide maiorem myteriorum notitiam, & maiorem reuerentiam erga sacramenta conciperent; nam intra terminos suæ ruditatis possunt adhuc temporis progressu maiorem cognitionem rerum acquirere. Adde, hac occasione posse illos non leuiter excitari ad corrigendos mores, deponendamque barbariem; spe nimirum Communionis sibi concedendæ, si Christiano more viuant, & vitam iuxta rationis regulam componant; quæ ratio, & spes non parum potest iustificare dilationem annuæ Communionis, cum præceptum ipsum expressis verbis hoc arbitrio Confessarij relinquit, ut ex rationabili causa differat, & protrahat tempus Communionis accipiendæ. Deberent tamen Parochi ita hac ratione moueri ad differendam Communionem, ut simul eisdem Indos doctrina instituerent, & exhortationibus excitarent ad desiderium Eucharistiæ, & ad mortem emendationem, qua se tanto Sacramento dignos redderent. Hæc autem ratio, sicut probat de Indis primum ad fidem conuersis, ita cum proportione probat de singulis eorum filiis postea ad rationis vsus venientibus, qui propter innatam tarditatem ferius perueniunt ad capacitatem, quæ in ipsis desideratur, & ideo longius poterit illis etiam Communicatio differri, quam

53.

Prima conclusio, Communicatio annua potest illis differri.

Europæorum filiis, dum tamen debita eos instruendi cura non prætermitatur.

54.

Quod vero attinet ad Communionem in mortis articulo pro Viatico dandam, de hac nihil dixit constitutio illa Concilij Limensis supra adducta, nec quoad eius omissionem laudauit, aut approbavit præteritum vltim; quia de hac maior fortasse scrupulus haberi posset, eo quod determinatio illius temporis non tam ex Ecclesiastico, quam ex Diuino præcepto esse videatur, & ideo pueris doli capaces dixerimus dandum esse Viaticum in illo articulo, licet annua communio eis per aliquot annos differatur; vnde rudioribus etiam Indis non videtur neganda Eucharistia pro Viatico, cum iam vrgeat spes illa melioris capacitatis, & dispositionis futuræ.

55. Cocluso secunda quædam non discernit hunc cibum ab alio, licet in mortis articulo potest non dari.

Cæterum de illa etiam Viatici negatione dico secundo: quamdiu Indi non sciunt discernere hoc Sacramentum ab aliis cibis, etiamsi alioquin sint doli, & peccati capaces, & quamdiu de eorum capacitate dubitatur, potest licite non dari eis Eucharistia in mortis articulo. Hæc constat ex iis, quæ de pueris dicta sunt; quia nimirum non possunt ligari præcepto accipientium Sacramentum, quamdiu ipsum Sacramentum non noscunt, neque etiam in dubio lege obligantur, vt supra diximus: debent tamen, vt monui, à Parochis instrui, vt si capaces sint, notitiam acquirant sufficientem ad sumendum Sacramentum, & remedium tanti ponderis in eo necessitatis articulo.

56. Potest tamen aliqua lege recitare illi qui alioqui capaces sunt in eodem articulo.

Loquendo vero de illis, qui alioquin capaces sunt, & notitiam imperfectam, sed sufficientem habent huius Sacramenti ad illud pro Viatico suscipiendum, non repugnat, quantum est ex ipsius Sacramenti institutione, vt lege aliqua Ecclesiastica prohibita illis esset Eucharistia in mortis articulo iustus de causis, vt puta in pœnam inconstantiæ in fide, & leuitatis, ac facilis regressus ad idolatriam, veneficia, incantationes, superstitiones, &c. in pœnam ebrietatis assidue, & vt alij terribi hoc supplicio respicerent, & mores Christianos constanter retinerent.

57. Probatur ex antiqua Ecclesiæ praxi.

Concil. Eliberini.

Conc. Sard.

Innoc. I.

Conclusio hæc probari facile potest ex antiqua Ecclesiæ praxi, quæ ob aliqua enormia peccata consuevit in fine vitæ etiam pœnitentibus Eucharistiam negare. Cuius exëpla in solo Concilio Eliberino reperiuntur fere viginti, quorum aliqua ea sunt, quæ in nostris Indis maxime notantur, scilicet regressus ad idolatriam. Sic habet Canon 1. *Placuit, vt quicumque post fidem Baptismi salutaris adulta ætate ad templum idoli idololatraturus accesserit, & fecerit; quod est crimen capitale; nec in fine eum ad Communionem suscipere.* Item in Concilio Sardicensi *can. 2. Episcopus, qui fraudibus paruo Episcopatu relicto, maiorem accipit, in fine etiam vitæ Viatico priuatur.* Et denique Innocentius I. *Epist. 3. ad Exuperium Tholosanum Episcopum §. 2. refert consuetudinem illam veteris Ecclesiæ, eamque probat, & laudat, licet, rebus iam mutatis, seruari nolit.* Verba Innocentij sunt hæc: *Et hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentia, & voluptatibus dediti in extremo fine vitæ suæ pœnitentiam simul, & reconciliationem Communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior; posterior, interueniente misericordia, inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur eis Pœnitentia, sed Commu-*

negaretur. Nam cum illis temporibus crebra persecutiones essent, ne Communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non renouaret à lapsu, negata merito Communitio est; concessa Pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & durior remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore, Communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi Viaticum profecturus, ne Nouationi hæretici negantis veniam asperitatem, & duritiam subsequi videamur. Tribuetur ergo cum Pœnitentia extrema Communitio, vt homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente Salvatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur. Hæc Innocentius; vbi & refert, & approbat veterem vsum negandi Viaticum aliquibus peccatoribus etiam in fine vitæ pœnitentibus.

Ratio autem est, quia licet fideles debeant Viaticum in mortis articulo accipere, ad hoc tamen non tenentur, nisi Ecclesia illud dederit, quæ in huius Sacramenti administratione potestatem habet ad ea statuenda, vel mutanda, salua Sacramenti substantia, quæ suscipientium vtilitati, & ipsius Sacramenti venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicabit, vt definitur in Tridentino *sess. 21. cap. 2.* Sicut ergo Ecclesia ob Sacramenti reuerentiam permittit potius hominem absque Viatico mori, quam Sacerdotem absque sacris vestibus celebrare ad Eucharistiam consecrandam pro illo infirmo; sic potest ob eiusdem Sacramenti reuerentiam, & ad terrorem, correctionemque perditorum hominum viatico priuare aliquem, quando id iudicauerit expedire.

Dixi tamen in conclusione, non repugnare, quantum est ex institutione huius Sacramenti, quod lege Ecclesiastica negaretur Indis etiam pœnitentibus Viaticum iustus de causis: nam licet id Sacramenti institutioni non repugnet, repugnare tamen potest Ecclesiasticis decretis, quibus videtur in vniuersum statutum esse, quod nulli, quantumvis grauissimis sceleribus obnoxio in mortis articulo Communitio negetur, si pœnitentiæ, & compunctionis signa exhibuerit. Sic enim decernere videtur Innocentius I. in verbis supra adductis ex eius *Epist. 3.* & prius vniuersaliter statutum videtur in Concilio Niceno *can. 13.* vbi de pœnitentibus morituris dicitur: *De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque seruabitur ita, vt si quis egreditur è corpore, vltimo, & necessario Viatico minime priuetur. Quod si desperatus, & consequutus Communionem, oblationisque participes factus iterum conualuerit, sit inter eos, qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuiuslibet in exitu posito, & poscenti sibi Communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter (hoc est, vt alij vertunt, cum examinatione, seu cum Episcopi cura, & probatione præcedente) ex oblatione dare debet.* Vnde in c. *Quæsitum 13. q. 2.* id extenditur ad eos etiam, qui propter sua delicta morte puniuntur. Et in cap. *super eo*, de Hæreticis in 6. ad hæreticos post abiurationem relapsos, & igni tradendos, quibus tamen, si Eucharistiam petant, & eorum pœnitentia manifesta sit, negandum non esse respondet Alexander Papa. Quibus decretis stantibus, difficile est quod possint Prælati infre

58. Ratio est quia fideles non tenentur accipere Viaticum nisi Ecclesia illud dederit.

59. Hoc tenet repugnat Ecclesiasticis decretis.

Concil. Nicen.

Alex. P.

inferiores legem condere, qua aliquibus ob eorum peccata in mortis articulo Communitio denegatur.

60. Acolta.

Nec videtur satisfacere responsio, quam indicat P. Acolta loc. cit. c. 8. quod scilicet adhuc relicta intelligatur Episcopis, & Ecclesiæ maioribus ea potestas, cum in Lateranensi Concilio tribuatur Confessario facultas, vt si expedire iudicauerit, differat, & protrahat longius Communionem Paschalem debitam ex præcepto: Hoc, inquam, non satisfacit; non enim arguitur bene à Communione Paschali ad Viaticum in mortis articulo, vt si detur facultas differendi illam, detur etiam facultas omnino negandi illud; tum quia sunt diuersa præcepta, & præceptum non negandi Communionem vlli peccatori in mortis articulo, factum fuerat absque vlla exceptione, aut facultate arbitranda, vt constat ex iuribus citatis; quare facultas arbitranda data confessario in Concilio Lateranensi solum debet intelligi circa Communionem annuam, quæ sola ibi præcipitur; tum etiam, quia cum præceptum sumendi Viatici iuxta communem sententiam non sit Ecclesiasticum, sed Diuinum, sicut Ecclesia noluit determinare tempus illius præcepti, sed Communionis præcipiendæ in vita: sic nec voluit dare facultatem Confessario protrahendi, aut arbitranda circa illam communionem: non habemus ergo fundamentum sufficiens ad dicendum, relicto fuisse adhuc Episcopis potestatem negandi viaticum contra vniuersales illas Ecclesiæ sanctiones, quibus nemini prorsus negandum decernitur.

61. Contra illas leges Ecclesiasticas non de facto repugnat præscripti aliquid consuetudinis legitima.

Cæterum quia leges illæ vniuersales sunt meræ Ecclesiasticæ, non video etiam cur repugnet de facto, quod aliqua legitima, & rationabili consuetudine possit aliquando contra illas præscribi, vt possit ex consuetudine legitima alicubi negari aliquibus, sicut posset, si prædictæ Ecclesiasticæ sanctiones non extarent. Hoc enim habet humanæ leges, vt regulariter possint consuetudine contraria quæ cæteras habeat condiciones requisitas, abrogari. Nunc autem loquimur solum de possibili, nec volumus, aut possumus definire, an vera eiusmodi legitima, & rationabilis consuetudo intercesserit cum omnibus debitis conditionibus ad derogandum Ecclesiasticis legibus vniuersalibus in re tanti ponderis; præsertim cum vix sit credibile, respectu tantæ multitudinis concurrere semper causas rationabiles ad negandum hoc sacramentum in fine vitæ, quod vniuersalis Ecclesia decreuerat nemini prorsus vquam debere in illo necessitatis articulo denegari.

62. Conclusio vltima potest negari in articulo Eucharistiæ in fine vitæ.

Addo tamen, & dico vltimo, non videri improbabile, quod stantibus adhuc illis decretis de non neganda Eucharistia in fine vitæ vlli peccatori pœnitenti, rationabiliter possit aliquibus negari propter peculiare circumstantias, quæ fortasse apud Indos reperiri possunt. Potest enim contingere, vt ex deprauata vita hominis, eiusque inconstantia in bono, ac leuitate ingenita, prudentissime iudicetur, nunc etiam carere debito dolore, & proposito, & tunc licet propter aliquale dubium adhiberi possit remedium necessarium absolutio-nis saltem sub conditione, si capax est, vt subueniamus illi, si forte subuenire possumus in illo tamen dubio, imo præsumptione maxima indignitatis, reuerentia erga sacramentum Eucharistiæ, quam summopere obseruat Ecclesia, videtur exigere, ne exponatur illi irreuerentiæ, cum non sit re-

medium necessarium ad salutem infirmi. Nam si periculum irreuerentiæ corporalis, quando scilicet dubium est de vomitu, impedit, ne homini iusto, & optime disposito in fine vitæ tribuatur; quanto magis periculum fere certum irreuerentiæ spiritualis poterit sufficere, vt non detur eiusmodi homini, propter vitandum periculum grauius irreuerentiæ.

Neque hic casus, si occurreret, comprehensus videtur in decretis de non neganda Eucharistia peccatoribus in fine vitæ: illa enim decreta loquuntur de peccatore vere pœnitente, & cuius pœnitentia sufficienter constat. Ideo enim in *Canone illo 13.* Concilij Niceni exigitur, vt cum examine Episcopi concedatur Communitio, præcedente debita probatione; & in dicto cap. *super*, de hereticis in 6. dicitur, dandam esse hæretico relapso Eucharistiam, si manifesta sit eius pœnitentia. Aliunde vero periculum illud fraudis, & fictionis visa fuit causa vicens ad negandum Viaticum Patribus Concilij Eliberini *can. 3.* cuius hæc sunt verba: *Item Flamines, qui non immolauerunt, sed viaticum tantum dederunt, eo quod se à funestis abstinerunt sacrificiis, placuit in fine eis præstare Communionem; acta tamen legitima pœnitentia. Item ipsi, si post pœnitentiam fuerint mœchati, placuit vltimus eis non esse dandam communionem, ne lusisse de Dominica communionem videatur.* Vides, relapsis semel datam fuisse in fine vitæ; relapsis iterum, post exactam pœnitentiã non datam propter præsumptionem fictionis; quanto magis de aliquibus Indis ea fictio timeri, & præsumi potest, in quibus experientia totius vitæ ostendit, numquam etiam post Confessionem peractam, abstinuisset ab ebrietate, superstitionibus, turpitudine, & similibus, cum neque in fine vitæ maiora signa pœnitentiæ veræ in iis appareant, quam in prioribus Confessionibus exhiberent.

In hoc ergo morali periculo irreuerentiæ non video, quæ sit ex decretis Ecclesiasticis obligatio dandi Eucharistiam. Ponamus enim, aliquem deprauatæ vitæ, & corruptis moribus, adulterum, incestuosum, concubina domi habita, absque sacramentorum vsu per multos annos vixisse cum publico scandalo, subito autem morbo correptum, & interrogatum, an velit absolutionem, signum aliquod tenuissimum dedisse, respectu tantæ multitudinis concurrens semper causas rationabiles ad negandum hoc sacramentum in fine vitæ, quod vniuersalis Ecclesia decreuerat nemini prorsus vquam debere in illo necessitatis articulo denegari. Adde tamen, & dico vltimo, non videri improbabile, quod stantibus adhuc illis decretis de non neganda Eucharistia in fine vitæ vlli peccatori pœnitenti, rationabiliter possit aliquibus negari propter peculiare circumstantias, quæ fortasse apud Indos reperiri possunt. Potest enim contingere, vt ex deprauata vita hominis, eiusque inconstantia in bono, ac leuitate ingenita, prudentissime iudicetur, nunc etiam carere debito dolore, & proposito, & tunc licet propter aliquale dubium adhiberi possit remedium necessarium absolutio-nis saltem sub conditione, si capax est, vt subueniamus illi, si forte subuenire possumus in illo tamen dubio, imo præsumptione maxima indignitatis, reuerentia erga sacramentum Eucharistiæ, quam summopere obseruat Ecclesia, videtur exigere, ne exponatur illi irreuerentiæ, cum non sit re-

63.

Periculum fraudis est causa vrgens ad negandū Conc. Elib.

64.

65.

Quod de possibili hic, forte de facto in Triduo ponetur.

66.

Quomodo se gerere debent Indorū Parochi.

67.

Dubium de Energumenis. Cassian. Prosper. C.6c. Araf.

ti mysterij cultus cogit ad non temere illud in sterquilinum proiciendum. Non ergo repugnat, aliquem inueniri, cui, urgente iam exitu, absolutio sub conditione detur propter maximam necessitatem, & qualecunque dubium pœnitentiæ voluntæ; cui tamen Eucharistia propter incidenciam, & irreuerentiam dari non debeat. Hoc itaque quod de possibili statuiamus, si de facto in aliquibus Indis poneretur, excusari posset Parochorum seueritas, eo quod diuina experientia de hominum leuitate, incorrigibilitate, superstitione, ebrietate, aliisque inueteratis vitiis reddat, eos fere certos de indispositione, vixque locum relinquat ad impediendam absolutiōnem sub conditione, vt in tanto periculo nihil remedij intentatum relinquatur. Au vero hæc excusatio ita vniuersalis sit, vt ad communem vsum sufficiat, ipsi viderint: videtur enim difficile, quod tot, & tales circumstantiæ non solum in vno aut alio, sed in toto fere multitudine concurrant.

Concludo itaque, Indorum Parochos, vt muneris suo satisfaciant, optime facturos, si quod atinet ad Communionem annuam, regulam didici Concilij Limensis obseruent; vt quos perspexerint hunc cibum ab aliis discernere, eumque deuote cupere, & potere, ad illum admittant, simulque pro debito suo omnes iuxta captum eorum instruant, excitent, disponant ad notitiam & desiderium huius sacramenti. Quoad viaticum vero morientium, neminem credo debere excludi, nisi talis esset ingenij, de cuius capacitate ad cognoscendum hunc cibum dubitaretur vt minimum, vel certe de eius indispositione talis esset præsumptio, quæ in reuerentiam redundaret huius sacramenti, si tribueretur, iuxta regulas supra postitas. Caueant tamen ministri, ne desidiosa ipsorum in instruendo, & mouendo, ac excitando ad pietatem, ac veram pœnitentiam moribundo, incapacitatis, aut indispositionis, quæ præterditur, causa sit.

Restat dubium de Energumenis, de quibus olim varij vsus fuerunt, & propter decentiam illis negabatur Communio. Postea vero data fuit, vt constat ex Cassiano Collat. 7. c. 30. & Prospero lib. 4. de prædicationibus, & promissionibus, cap. 6. & ex Concilio Arauf. 1. Can. 14. Quæ consuetudo approbatur à Theologis, si cætera requisita adsint; & traditur in Sacerdotali Romano antiquo, dummodo Energumenus hoc Sacramentum deuote petat; & tacite videtur admitti in Rituali Romano nouo Pauli V. dum, enumeratis aliis, quibus Eucharistia non est danda, de Energumenis nihil dicit. Circa antiquum vero vsum videri potest P. Vasquez disp. 2. 1. 2. cap. 4. qui etiam diligenter examinat, & recenset.

***

DISPUT. XIV.

De dispositione spirituali prærequisita ad Eucharistiam.

SECTIO I. Debere precedere statum gratiæ ante Communionem.

SECTIO II. Virum Communicare cum peccato veniali, sit peccatum saltem veniale; sicut Communicare cum mortali est mortale.

SECTIO III. Vtrum ad effectum Eucharistiæ requiratur actualis deuotio in communicante.

SECTIO IV. An, & quomodo prærequiratur Confessio sacramentalis ante sumptionem Eucharistiæ.

SECTIO V. Quando liceat accipere Eucharistiam, non præmissa Confessione.

SECTIO VI. An, & quomodo requiratur contritio, quando non permittitur Confessio ante Communionem.

SECTIO VII. Quale sit præceptum confitendi statim post Communionem, quando aliquis absque Confessione communicauit.

Riplex est hæc dispositio, scilicet status gratiæ, deuotio actualis, & Confessio sacramentalis; de quibus singillarim dicemus.

SECTIO I.

Debere precedere statum gratiæ ante Communionem.

Conueniunt omnes Catholici contra hæreticos nostri temporis in hoc, quod ad dignam Eucharistiæ sumptionem prærequiratur necessarius status gratiæ; quod definitum est in Tridentino sess. 13. cap. 7. & late probant Bellarm. lib. 4. de Euchar. cap. 17. & sequentibus; Suarez disp. 66. sect. 1. Vasquez disp. 205. c. 1. & alij, & constat clare ex Pauli verbis 1. ad Cor. 11. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Et ex Clemente Rom. lib. 7. Apost. Constit. cap. 72. in fine: Si quis, inquit, sanctus est, accedat; si quis non est, curet vt fiat per pœnitentiam. Quæ formula, paucis mutatis verbis, inuenitur in fere omnibus Liturgiis antiquis, in quibus ante Communionem præmonebantur dicendo: sancta sanctis; quorum verborum sensus esse non potest, quem dicunt hæretici, scilicet, vt includerentur Catechumeni; tum quia ij iam multo prius exclusi erant ab Ecclesia ante oblationem sacrificij, & consecrationem; tum etiam, quia ex verbis adductis Clementis constat, eos solos dici non sanctos, qui nondum per pœnitentiam fuerant iustificati; & ideo illis non Baptismus, sed Pœnitentia commendatur, vt digni fiant & accedere possint ad Eucharistiam. Alia plura Patrum loca vide apud Bellarm. & alios supra citatos.

Ratio

Ratio ex essentia huius sacramenti.

Dubitatur an in nullo casu liceat accedere cum conscientia peccati mortalis. Affirmat Suarez. Negat Vasquez.

Hæc que dicitur Vasquez videtur probabilis.

4. Secunda ad hunc.

Aliquorum sententia. Alti.

Ratio autem desumitur ex essentia huius sacramenti, quod cum institutum sit per modum cibi, & potus, ordinatur ex sua institutione, & perse, non ad generandum, aut viuificandum; id enim cibo, aut potui non competit; sed ad nutriendum, atque ideo ex sua institutione prærequirit in fumentem vitam spirituales; alioquin redderetur falsa eius significatio, qua significatur augmentum vitæ per nutritionem spirituales.

Hoc ergo supposito, dubitari potest primo, an hæc obligatio sit tanta, & tam stricta, vt in nullo vmquam casu liceat alicui hoc sacramentum sumere cum conscientia peccati mortalis. Sic enim videtur affirmare P. Suarez dicta sect.

1. Contrarium tamen in aliquo casu fatetur P. Vasquez disputatio. 207. cap. 1. num. 3. vbi ait: Si quis in altari recordetur alicuius peccati commissi post Confessionem, cuius illuc vsque nullam neque in vniuersum habuisset contritionem, quia fortassis numquam præcauit esse mortale; tunc autem iam videt, aut vehementer dubitat esse mortale; ita posset temporis angustiis arctari, aliisque necessariis ipsius sacrificij distrabi (quanquam raro id accidere potest) vt nisi ab eo cessaret, nullo modo ad perfectam contritionem excitari posset; ac proinde tunc ad sacramentum in peccato illo mortali accedere, ad nouum peccatum mortale ipsi non imputaretur, quia hoc præceptum non obligat cum tanto dispendio, vt debeat homo coram toto populo à sacrificio cum nota sui honoris cessare, potius quam ad sacramentum cum illo peccato accedere. Quænam admodum etiam, si quis sciret, se in mortali esse, & tamen necessarium esse ita subito ministrare Baptismum paruulo propter instantis periculum mortis, vt ad dolorem perfectum de illo peccato se ipsum mouere non posset, excusaretur ab irreuerentia sacramenti propter instantis periculum paruuli & vt obligatio charitatis satisfaceret. Hæc Vasquez; quæ mihi etiam probabilia videntur; consequenter autem idem à fortiori videtur dicendum, quando in subita hæreticorum, vel paganorum irruptione periculum esset grauissimæ irreuerentiæ Eucharistiæ inferendæ, & Catholicus in peccato existens non posset præ temporis angustiis disponere se per contritionem, aut occultare sacramentum, tunc enim propter eiusdem sacramenti reuerentiam, sicut posset ex omnium sententia non ieiunus, sic etiam videtur, quod posset in peccato existens Eucharistiam sumere ad vitandam eius irreuerentiam. Nec ex his colligi potest, quod possit etiam Sacerdos ad vitandam infamiam celebrare in statu peccati, cuius antea recordatur; nam tunc potest moraliter disponere se cum diuina gratia, & elicere dolorem perfectum de peccato, vel certe in Missæ discursu id præstare potest; casus enim supra positi rarissime possunt contingere.

Secundo dubitatur, an sit grauius peccatum sumere Eucharistiam cum pluribus, aut grauioribus peccatis, quam cum paucioribus, aut leuioribus mortalibus? Aliqui enim volunt, peccata minus grauiora posse magis repugnare Eucharistiæ, v. gr. peccata carnalia magis, quam spiritualia. Tribuitur Alenfi 4. pag. quæst. 46. memb. 4. & 5. Qui modus dicendi posset apparenter confirmari ex eo, quod aliqua possunt esse peccata minus grauiora, quæ tamen magis aduersentur significationi huius sacramenti, verbi gratia, peccata discordiæ, odij, & similia, quæ faciunt diuisionem inter membra corporis mystici; cum autem hoc sacramentum significet vnitatem fidelium inter se, qui de vno, eodemque pane participant, consequens est, quod eiusmodi peccata magis falsam reddant significationem sacramenti, atque ideo magis grauem culpam sumptionem ipsius; quia culpa hæc desumitur ex eo, quod reddatur falsa significatio sacramenti per sumptionem indignam.

Aliunde posset aliquis contendere, maiorem, aut minorem grauitatem peccatorum præcedentium parum referre ad aggrauandum, vel minuendam culpam communionis indignæ: nam culpa hæc consistit in eo, quod impediatur fructus & effectus sacramenti: hic autem æque impeditur per vnum, vel per plura peccata; quolibet enim peccato aufertur gratia habitualis, quæ prærequiritur ad fructum Eucharistiæ. Vnde sicut ad Communionem requiritur ieiunium naturale, & ideo parum refert quod vnum ouum, aut quinque comedetis; per quodlibet enim aufertur omnino ieiunium requisitum; & ideo non videtur aggruari peccatum ex pluribus ouis antea editis, sic cum ad dignam communionem prærequiratur ieiunium spirituale, seu puritas à peccato mortali, & hæc omnino tollatur quolibet peccato mortali, consequens videtur, quod pluralitas, vel grauitas eorum parum referat ad aggrauandam culpam indignæ sumptionis.

Communis tamen, & vera sententia affirmat, aggruari hoc peccatum ex pluribus, & grauioribus peccatis præcedentibus; quod sumitur ex S. Thoma in præfati quæst. 80. artic. 5. ad 2. quia nimirum potissima ratio malitiæ in sumptione indigna consistit in eo, quod reddat falsam significationem præcipuam sacramenti, quod significat nutritionem spirituales; hæc autem redditur magis falsa in habente plura, & grauiora peccata: nam sicut magis distat à vita spiritali, qui mille peccatis mortalibus oppressus est, quam qui vno; ita longius abest à veritate signum, quod significat illum hominem viuere, & nutriri spiritualiter, quam quod significat hoc ipsum de habente vnum solum peccatum.

Vnde ad rationes in contrarium adductas facile respondetur. Ad primum, peccata, verbi gratia, contra vnitatem, & concordiam falsificant quidem hoc sacramentum magis; non tamen circa significationem eius potissimam, quæ est de augmento vitæ spiritualis, sed circa significationem aliquam accidentalem, & minus principalem, at vero peccata grauiora falsificant magis circa significationem potissimam, & principaliorum, vt dictum est. In quo sensu S. Thomas vbi supra concedit, peccata contra castitatem magis opponi secundum quid perceptioni Eucharistiæ, quatenus per eiusmodi peccata spiritus magis carni subiicitur, & ita impeditur feruor dilectionis, quæ requiritur in hoc sacramento. Simpliciter tamen magis opponuntur peccata grauiora, quæ magis opponuntur charitati substantiali.

Obiici solent verba quædam Paschasij Abbatis lib. de corpore & sanguine Domini cap. 22. qui habetur in Bibliotheca Patrum. Vbi ex ritu veteris legis accingendi renes ad comedendum Agnum

5. Aliter alij possent dicere.

6. Communis est vera sententia vult aggruari peccati ex grauioribus peccatis.

7. Respondetur ad rationes in contrarium adductas.

8. Obiiciuntur verba Paschasij.

Agnum, probat necessitatem maximam castitatis ad sumendam Eucharistiam his verbis. Probat se unusquisque, & ut præcipitur, sic se agat. Renes vestros, inquit, accingeris, quia hæc sunt vitæ femina, quibus virgines generantur. Vnde constat, quod nulli periculosum ea contingunt, quam luxuriosi, & incesti. Propterea primum hoc loco & lux castitatis in verbis, quorum scrutator est Deus per se ipsum, adfigitur, &c. In quibus verbis Paschasius videtur agnoscere grauiorem culpam in Communionem cum peccato luxuriæ, quam cum aliis peccatis etiam grauioribus.

Paschasius Abb.

9. Suarez. Respondet Suarez. Obicitur.

Valquez. Respondet Valquez.

10. Hac responsio refellitur.

11. Dices.

12. Reicitur.

13.

cramenti virtutem, vt tunc etiam, quando indigne suscipitur, aliquando sui splendoris radius in peccatoris mentem diffundat, & cum ad dolorem excitet, ac compunctionem. Quod videtur indicasse Cyrillus Alex. lib. 9. in Ioann. cap. 19. Cuiusmodi vbi dicit, ideo diabolus vehementius Iudam impulsisse post Eucharistiam sumptam, vt celerius festinaret ad consummandam prodicionem, quia nimirum timuit, ne fortasse sacramenti virtute illuminatus ad pœnitentiam moueretur. Nam etiam Iudam, inquit, cum post panem omnino separauerit, tum moram, tum benedictionis virtutem timens, ne scintillam in animo eius accenderit, ac inde illuminauerit, & ad meliora retraxerit, magna præcipientem agit celeritate. Huius ergo emolumenti magis incapax est, qui cum luxuriæ peccato communicat, propter maiorem mentis hebetudinem ab eiusmodi peccatis contractam, ratione cuius difficilius potest Diuinas illustrationes percipere.

posset aliquis dicere.

Cyillus.

Maius est periculum luxuriosi communicantis quam alterius peccatoris.

14.

Id tamen est videndum esse iuxta magis rem Paschasii.

15.

Speciale illud malum est primum validissimum auxiliatum.

16.

Ad rationem dubitandi responderetur.

Ad exemplum eius responderetur.

tentationem Deus misericordissime prouidit, & ideo merito à Deo relinquitur sub grauissimis tentationibus propriæ carnis absque specialibus auxiliis, quæ aliquando peccatoribus dari solent. Aliunde vero cum eiusmodi peccata magis subiciunt spiritum propriæ carni, vt dixit S. Thomas, & ideo magis indigeat eiusmodi peccator specialibus auxiliis ad ea superanda; hinc etiam fit, vt maius sit periculum luxuriosi communicantis, quam alterius peccatoris, quia licet alius etiam peccator propter indignam communionem priuetur specialibus, & maioribus auxiliis ad refurgendum; poterit tamen facilius refurgere cum auxiliis ordinariis, quam luxuriosus, cuius spiritus ita torpet propter carnis petulantiam, vt difficile possit commoueri, nisi vehementioribus auxiliis, quæ tamen, vt diximus, in pœnam remedij contempti, & sacrilege accepti, merito eidem negantur; & ideo dicitur, quod eiusmodi peccator periculosus accedit ad Eucharistiam. Quam rationem videtur indicasse idem Paschasius in verbis relatis: Quia hæc sunt (inquit) vitæ femina, quibus virgines generantur; quasi dicat, quia hoc sacramentum remedium speciale est ad castitatem seruandam; inde fit vt qui sacrilege illud tractat, maximum periculum incurrat in tam difficili bello succumbendi, ablati sibi in pœnam specialibus subsidiis, sine quibus homo in suæ carnis potestatem sæpe traditus difficile poterit ab eo torpore euigilare, & resurgere. Fatemur ergo, in aliquo sensu maius periculum communionis cum peccatis carnis; ceterum maior grauitas, & malitia simpliciter, & per se inuenitur in communionem cum grauioribus, aut pluribus peccatis, eo quod reddatur signum magis falsum; sicut qui dicit, se nihil prorsus comedisse, cū reuera comederit laute plura fercula, magis mentitur, quam qui comedit octo solum, vel decem nuces, & dicit se nihil comedisse.

Principem. Hæc autem sunt potissimæ rationes, propter quas ieiunium naturale præcipitur communicaturis, vt constat; ergo crescit irreuerentia ex maiori cibo præcedenti, licet non sit necesse, quantitatem cibi postea in Confessione explicare, eo quod vel non est circumstantia ira notabiliter aggrauans, vel quia circumstantiæ aggrauantes intra eandem speciem non debent necessario explicari.

Petes, vtrum debeat explicari in Confessione qualitas, vel numerus peccatorum præcedentium, cum quorum conscientia aliquis indigne communicat? Respondetur negatiue, quia in Confessione non debet necessario explicari, nisi species, & numerus peccatorum: qualitas autem diuersa, vel numerus peccatorum præcedentium non facit, quod Communio subsequens sit in se plura peccata, vt constat; nec quod sit specie diuersa, omnia enim peccata opponuntur Communioni sub eadem ratione specifica falsificandi signum sacramentale, & impediendi totum effectum sacramenti. Quamuis ergo peccata illa debeant explicari secundum species, & numerum ad integram eorum confessionem, non tamen ad Confessionem indignæ communionis, ad quam sufficit dicere, Accepi Eucharistiam in statu peccati; Sacerdos tamen debet dicere; Celebravi in statu peccati; quia non solum peccauit recipiendo, sed etiam conficiendo sacramentum in statu peccati, & vtrumque debet explicare.

17. Quæstio satisfacta.

18.

Dubitatur tertio de suscipiente Eucharistiâ contra præceptum aliquod humanum. Suarez. Valquez.

Dubitatur tertio, vtrum qui accipit Eucharistiam contra præceptum aliquod humanum, committat duo peccata, vnum contra prohibitionem illam; alterum, quatenus communicat in peccato; P. Suarez sect. 1. §. Dices ergo: docet, esse vnum peccatum; explicandam tamen esse in Confessione illam circumstantiam, quod, v. g. cum excommunicatione acceperit Eucharistiam; quia notabiliter aggrauat intra eandem speciem. P. Valquez vbi supra num. 5. quamuis non loquatur expresse de excommunicato, sed de eo, cui prohibita est communio, dicit, esse vnicum peccatum; quia vtrumque præceptum est ex eodem motiuo religionis, cuius intuitu remoueretur à legislatore humano ille vt indignus, ne reciperet Eucharistiam; plura autem præcepta non faciunt plura peccata, quando omnia sunt ex eodem motiuo: vnde consequenter ad sua principia infert, non esse in Confessione explicandam illam circumstantiam.

Hoc tamen non caret difficultate; quia licet verum sit, præcepta, quæ procedunt ex eodem motiuo, non multiplicare peccata, aut malitias; in nostro tamen casu illæ prohibitiones non videntur esse adæquate ex eodem omnino motiuo. Nam et si prohibitio Superioris humani, qua excommunicatus non potest communicare, procedat ex eo motiuo remouendi indignum ab Eucharistia, ex quo etiam motiuo lex naturalis, vel Diuina prohibet Communionem peccatori; ceterum lex naturalis, seu Diuina habet etiam aliud motiuum, vt vidimus, ad prohibendam communionem in peccato, nempe ne reddatur falsa significatio sacramenti, & ne sacramentum fraudetur suo effectû propter incapacitatem subiecti; quod quidem motiuum non habet præceptum humanum; vt constat in eo, qui incurrit excommunicationem in statu gratiæ, prout contingere potest, si aliquis, v. g. mandauit famulo, vt vulneraret,

19. Hoc non caret difficultate.

faret, vel occideret clericum, & ante executionem mandati doluit de peccato, & confessus est, ac iustificatus, non potuit tamen iam reuocare mandatum postea quando re ipsa clericus occiditur, ipse incurret censuram, cum tamen tunc sit in statu gratiæ, & non poterit licite communicare, cuius prohibitionis motiuum non est tunc incapacitas subiecti ad recipiendum effectum sacramenti, aut falsitas significationis sacramentalis. Quod idem contingit, quando excommunicatus bona fide confiteretur peccata, & immemor excommunicationis non absoluitur à censuris, sed solum à peccatis; tunc enim secundum veriorum sententiam absoluitur valide à peccatis, & iustificatur virtute sacramenti; & tamen manet ligatus censura, ratione cuius non potest licite communicare, si aduertat, donec absoluitur à censura. Non ergo habet prohibitio humana idem omnino motiuum, quod habet lex diuina, vel naturalis prohibens communionem in peccato, atque ideo oportebit explicare vtramque prohibitionem ad declarandam malitiam ortam ex diuerso motiuo.

10. Adhuc tamen quoad praxim, existimo, doctrinam illam veram esse, nec oportere explicare vtrūque illud præceptum; quia licet præceptum humanum non habeat fortasse totum motiuum, quod habet præceptum diuinum, hoc tamen habet totum motiuum, quia licet præceptum humanum, nempe remouere ab hoc sacramento indignos, ex quo motiuo remouentur ab Ecclesia excommunicati, etiam quando sunt in statu gratiæ, propter indignitatem aliquam præcedentem, licet non sint nunc peccatores; sicut & remouentur non ieiuni propter eandem reuerentiam sacramenti, licet sint in gratia. Ille ergo, qui explicat, se accepisse Eucharistiam indigne, seu in statu peccati, iam explicat sufficienter malitiam, quæ sumitur etiam ex prohibitione Ecclesiæ, scilicet, se peccasse contra præceptum remouens indignos hoc sacramento, in quo motiuo conuenit vtrumque præceptum.

21. Dices, ergo saltem ille, qui solum diceret, secum excommunicatione accepisse Eucharistiam, non explicat, et sufficienter totam malitiam, quia prohibitio Ecclesiæ, vt vidimus, non habet totum motiuum, quod habet præceptum non communicandi in peccato, scilicet, ne sacramentum fraudetur suo effectu propter incapacitatem subiecti, & ne reddatur falsa eius significatio cum posset excommunicatus esse in statu gratiæ, vt vidimus. Respondeo negado sequelam; adhuc enim dicendo, se cum excommunicatione accepisse Eucharistiam, explicaret sufficienter totam malitiam; quia explicaret etiam, se non solum cum excommunicatione, sed etiam cum peccato mortali communicasse, atque ideo falsam, & inutilem reddidisse sacramentalem significationem, & efficaciam. Nam eo ipso, quod scienter cum excommunicatione volebat communicare contra Ecclesiæ prohibitionem, peccabat mortaliter, atque ideo iam communicabat in statu peccati contra præceptum naturale, vel diuinum. Imo licet non communicaret de facto, sed habuisset solum voluntatem communicandi cum excommunicatione; si postea se de illa voluntate accusaret, sufficienter explicaret totam malitiam communicandi in peccato; quia velle communicare cum excommunicatione, est velle communicare cum peccato ad minus commissio in illa voluntate præcedenti; vnde cum

communio cum excommunicatione non possit scienter fieri nisi cum peccato, & in peccato; dicere, se voluisse communicare cum excommunicatione, erit dicere, se voluisse communicare in statu peccati. Manet ergo vera, quoad praxim doctrina illorum Auctorum.

SECTIO II.

Vtrum communicare cum peccato veniali, sit peccatum saltem veniale; sicut communicare cum mortali est mortale.

22. Certum est apud omnes, peccatum esse veniale, quando ipsamet communio ordinatur ad malum finem venialem, aut si esset contra aliquod præceptum obligans sub veniali. Certum etiam est, non impediti effectum gratiæ per peccatum veniale, etiam si sit tale, quod reddat malam venialiter ipsam assumptionem, vt cum communi probat Suarez disp. 63, sect. 3. difficultas est, quando peccatum veniale est habituale solum, vel certe actuale concomitans, vt si quis, dum recipit sacramentum actu cogitaret de dicendo aliquo mendacio, aut quid simile.

23. P. Suarez disputat. 66, sect. 1. cum aliis docet, si quis, quando recipit Eucharistiam, actu committat aliquod peccatum veniale; v.g. si actu sit in aliqua vana cogitatione, aut delectatione, & eatione accedat distractus, & sine debita deuotione, & reuerentia, esse peccatum veniale sic communicare. Deinde, si quis consuetudinem habeat committendi multa venialia, vel conscientiam sentit eorum multitudinem onerata, & ideo ad tractanda spiritualia indispositam, & tepidam, non posse excusari à culpa veniali, si sine vilo dolore, aut proposito emendandi vitam ad Eucharistiam accedat. P. Valquez disp. 207, cap. 2. in neutro casu dicit esse nouum peccatum veniale accedere ad Eucharistiam, siue cum actuale peccato veniali, siue cum multitudine venialium habitualium. Quia in neutro casu impeditur effectus præcipuus Eucharistiæ, qui est augmentum gratiæ sanctificantis; nec homo tenetur ad procurandum omnem effectum, quem Eucharistia potest causare.

24. Ego distinguendum existimo. Et in primis loquendo de peccato veniali actuale, fateor quidem, non semper per illud reddi communionem ipsam malam, aut peccaminosam; cum hoc tamen stat, quod sit specialis culpa venialis cum illo peccato actuale accedere ad communionem, vel (vt magis proprie loquamur) habere illum actum, quando acceditur ad communionem. Prima pars probatur, quia, adhuc stante illo actu peccati concomitanti, accessus ad Eucharistiam potest esse in se honestus, & sanctus, imo & obligatorius. Quid enim si Sacerdos, dum celebrat, in ipsa communionem sentiret, se distractum ad vanas cogitationes, ideone deberet omittere communionem, aut differre, & interrompere cum populi scandalo, & contra reuerentiam Sacrificij, donec colligeret mentem, & disponderet se melius? Imo potest, & debet Sacrificium continuare; peccat quidem in illa distractione, aut cogitatione; non tamen peccat in continuatione Sacrificij ex suppositione illius distractionis. Sicut qui canit ex debito in choro, & aduertit, se esse distractum distractione leui, & veniali, non debet eo ipso interrompere cantum,

cantum, sed debet omnino progredi, ita vt peccet quidem habendo distractionem, ipsa tamen recitatio, seu continuatio non sit nouum peccatum, sed potius actio debita, & honesta.

25. Ex quo exemplo probari potest secunda pars assertionis, quia nimirum distractio illa non solum est culpabilis ex proprio obiecto, v.g. quia est auditio detractionis leuis, quam locius forte suggerit; sed etiam sit culpabilis propter circumstantiam recitationis Officij; atque ideo etiam si ex se esset circa materiam indifferenter, esset tamen peccatum propter illam circumstantiam, quatenus impedit attentionem debitam orationi vocali; oportet tamen distinguere: non enim peccat homo, quia cantat, aut recitat, sed quia audit, & attendit ad illa alia tunc, quando recitat; quæ distractio est culpa specialis contra religionem; vnde fieri potest, quod actu mereatur per ipsam voluntatem cantandi, aut recitandi iuxta debitum suum, quæ voluntas est bona, & simul peccet, & demereatur per voluntatem concomitantem habendi distractionem eo tempore, quæ voluntas est mala. Sic in nostro casu, qui accipit Eucharistiam cum peccato actuale veniali, habet duos actus: alterum accipiendi Eucharistiam, qui potest esse bonus, & debitus; alterum habendi distractionem, & in deuotionem actualem per illud actuale peccatum; & hæc voluntas potest esse mala, non solum ex proprio obiecto, quatenus est peccatum actuale inanis gloriæ, verbi gratia, vel propositum mentendi, sed etiam malitia contra religionem quatenus est irreuerentia contra sacramentum, quod actu suscipitur; atque ideo verum erit in hoc casu, quod dicebat P. Suarez, committi nouum peccatum, aut nouam malitiam præter peccatum, aut malitiam inanis gloriæ, aut mendacij; quæ malitia dari potest, etiam si ille actus concomitans ex proprio obiecto non esset culpabilis; vt si quis attenderet tunc ad sermones indifferentes; adhuc enim peccaret, non quia acciperet Eucharistiam, sed quia attenderet tunc ad alia; quod fieri non potest absque irreuerentia aliqua contra dignitatem tanti sacramenti. Negari autem non potest, esse æque, & forte magis contra sacramenti reuerentiam actu non solum cogitare, sed etiam affici, & amplecti obiectum turpe, dum actu recipitur sacramentum; ergo licet ipsa receptio sacramenti non sit peccaminosa, illa tamen irreuerentia, quando sacramentum recipitur, habebit specialem malitiam venialem, quam non haberet, si non concurreret cum receptione sacramenti.

26. Dixi tamen, non semper per peccatum veniale actuale concomitans reddi malum, & peccaminosam ipsam communionem: non enim nego, aliquando posse refundi malitiam venialem in ipsum actum communicandi. Quod dupliciter potest contingere; primo si voluntas interior sit vna & eadem, qua homo vult vtrumque coniungere, scilicet communionem, & distractionem, aut aliud peccatum veniale; cum enim illa coniunctio sit mala, saltem ex parte vnus extremi, consequens est, vt voluntas illa, quæ vult vtrumque extremum: sit mala malitia proueniens ex parte vnus obiecti; quod sufficit ad hoc, vt tota voluntas sit mala; nam malum ex quocumque defectu, & per consequens actus externus communionis, qui pro-

cedit ex illa voluntate mala, erit etiam malus, cum nullam aliam habeat bonitatem, aut malitiam formalem actio externa, nisi quam accipit denominatiue ab actu interno, à quo procedit. Secundo potest communio reddi mala ex concomitantia peccati venialis actualis; quia licet aliquando non debeat homo cessare ab aliqua actione propter peccatum concomitans, imo expediat progredi, vt in exemplis adductis Sacerdotis celebrantis, aut Canonici cantantis in choro, aliquando tamen melius erit cessare propter reuerentiam debitam actioni sacræ. Negari enim non potest, quod res sacræ propter suam dignitatem exigant peculiarem reuerentiam in earum vsu, aut receptione; vnde ad ipsas preces sacras recitandas, & loquendum cum Deo exigitur aliqua preparatio, qua cor auocetur ab externis, & mens eleuetur ad Deum; quare qui se expeditur nimis distractum ad aliquid externum, vel passione perturbatum, deberet se prius, si posset, ad semetipsum reuocare, & sedare animum, antequam Diuinas preces, aut functiones inchoaret. Quanto magis preparatio aliqua necessaria est ad Diuinissimam Eucharistiam suscipiendam? Quis enim excusabit ab omni culpa eum, qui à ludo surgeret immediate, vt Eucharistiam susciperet, & statim ad ludum rediret? Requiritur ergo non solum ex consilio, sed etiam ex præcepto saltem sub veniali aliqualis preparatio propter reuerentiam debitam tanto sacramento, cui reuerentiæ aduersatur modus ille accedendi absque vlla deuotione, aut præparatione: sicut si non flexis genibus, nec capite discooperto, sed ambulando, absque externa modestia vellet aliquis communicare. In quibus casibus non solum est culpabilis defectus ille reuerentiæ, & dispositionis debitiæ, sed etiam ipsemet accessus ad Eucharistiam: nam supposito defectu illo dispositionis, debet homo differre aliquantulum, & expectare paulisper, vt interim procuraret debitam dispositionem. Neque enim sufficit, quod homo sit absque conscientia peccati mortalis, atque ideo sacramentum possit conferre effectum gratiæ, vt eius susceptio sit simpliciter bona, & honesta hic & nunc: nam si quis quotidie, & singulis diei horis ter, aut quater Eucharistiam acciperet, seclusa etiam prohibitione Ecclesiæ communicandi bis eadem die, frequentia illa irreuerentiam procul dubio contineret: fatendum ergo est, aliquando susceptionem ipsam sacramenti posse esse peccatum veniale propter defectum debitiæ reuerentiæ. Supposito igitur, quod aliqua peculiaris reuerentia, & dispositio sit debita sub veniali, ita, vt ea deficiente, non solum defectus dispositionis culpa sit, sed etiam ipsa susceptio sacramenti, hoc, inquam, supposito, verisimile est, pertinere etiam ad reuerentiam debitam, vt homo non sit actualiter peccans, quando accipit hoc sacramentum, ita vt etiam ipsa susceptio sacramenti in ea circumstantia sit culpabilis; debuisset enim, si commode potest, differri, donec anima quiesceret, & cessaret ab eo peccato actuale. Si reuerentur enim homo, quando distractus est ad

10. Illa tamen doctrina vera est quoad praxim.

21. Infantia.

Diluitur.

22. Supponitur quodam oerta.

23. Suarez dicit esse peccatum veniale accedere cum peccato veniali.

Valquez.

24. Distinguitur illud esse casum, vt primo non semper ex quo accedat malitia reddi esse commune non malitiam probant.

Exemplum.

27. Secundo accidere potest.

28. Requiritur ex præcepto aliqualis preparatio.

res profanas, expectare paulisper, & donec mentem ab iis cogitationibus abstrahat, vt cum reuerentia debita communicet; quanto magis id debet facere, quando anima actu occupatur amore obiecti illiciti, quod genus distractionis maiorem irreuerentiam afferre videtur?

30. Hinc iam colligi potest, quid dicendum sit de accedente cum peccatis venialibus habitualibus: de quo similiter existimo, in primis non semper peccare per ipsam susceptionem sacramenti. Continget enim, non posse absque peccato, vel incommodo graui differri communionem, vt si ex præcepto debeat celebrare, aut communicare, vel absque nota non possit relinquere, aut differre communionem; tunc enim licet esset nouum peccatum non procurare veniam illorum peccatorum per contritionem, aut confessionem, vt cum debita reuerentia accederet ad Eucharistiam, non tamen erit nouum peccatum ipsa susceptio Eucharistiæ, vt probauimus de habente peccatum veniale actuale.

31. Aliquando vero erit peccaminosa venialiter ipsamet communio propter irreuerentiam, & indispositionem, cum qua fit; nam sicut est obligatio sub veniali non accedendi absque aliqua præparatione, dispositione, ac deuotione; sic à fortiori videtur esse obligatio sub veniali procurandi aliquam puritatem, & auferendi sordes etiam leues, quæ nimium maculatam reddunt animam; ad quod significandum Christus videtur lauisse discipulorum pedes, antequam Eucharistiam illis daret. Nam licet illi mundi essent (hoc est, à macula graui) qui tamen mundus est, indiget adhuc, vt pedes lauet, hoc est, affectus, qui ex tereno puluere aliquantulum sordere solent. Debet ergo homo sub mortali asserre vestem nuptialem; debet autem sub veniali curare, vt vestis illa sordida non sit, sed munda ac nitida; aliqua enim irreuerentia est, licet non grauis, cum veste etiam nuptiali sordida, & fœtida accedere, qualis est in eo, qui multitudine venialium sordescit. Ad hoc probandum affert Suarez Anselmum, & Augustinum, seu Gennadium, quorum tamen verba alium debent habere sensum, vel ab omnibus reici, vt bene probat P. Vasquez illo cap. 2.

32. Virget tamen idem Vasquez, ex nostra sententia sequi, quod peccet etiam ille, qui cum paucioribus venialibus accedit: deberet enim lauare, & mundari à sordibus illis. Respondeo negando sequelam: hæc enim obligatio procurandi munditiam, & puritatem ante Eucharistiam, intelligi debet moraliter, hoc est, iuxta capacitatem, statum, conditionem, & profectum singulorum, nam sicut in conuiuio humano maior mundities, & nitor in vestibus, & manibus exigitur ab homine nobili, & ingenuo, quam à rustico, agricola, aut operario, qui solum debent procurare munditiam conditioni, ac statui suo proportionatam; sic in conuiuio Eucharistico maior puritas, & mundities exigitur ab homine religioso, aut perfectionis statum habente, quam ab homine laico, negotiis, & curis secularibus implicato. Vnde non potest regula vniuersalis in hoc puncto tradi; in aliquibus enim erit irreuerentia culpabilis, si accedant cum viginti, v. g. venialibus, aut cum tali specie venialium; in alio autem illa non erit irreuerentia culpabilis. Sicut ad hoc etiam sacramentum re-

Non potest regula vniuersalis in hoc puncto tradi.

uerenter suscipiendum requiritur præparatio, & dispositio aliqua, & post communionem aliqua etiam gratiarum actio, quæ tamen non in eadem mensura ab omnibus exigantur, sed iuxta singulorum conditionem, & capacitatem; quis enim à puero, vel rustico requirit eandem præparationem, & orationem ante, & post communionem ipsam, quam ab homine religioso, vel monacho contemtionem dedito? Certe præparatio, quæ illi sufficit, huic non sufficeret, vt excusaretur ab omni culpa, & irreuerentia. Sic enim legimus, sanctum Romualdum monachos, qui inter orandum dormirent, solum esse illa die communionem priuare, vt indignos: cum tamen ab homine rustico non solum vigilantiam, sed nec orationem præuiam semper possimus exigere. Similiter ergo de puritate, & munditie à venialibus dicendum videtur, non posse eandem regulam omnibus præscribi, sed singulos pro perfectione sui status, & maiori lumine debere magis procurare puritatem ad hoc sacramentum reuerenter suscipiendum, vt & qui in stus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc.

33. Restat tamen adhuc difficultas aliqua contra præcipuam conclusionem, in qua omnes conueniunt, quod scilicet non sit peccatum mortale accipere Eucharistiam cum vno, vel pluribus etiam venialibus: contra hoc enim videtur procedere ratio illa communis, qua probati solet culpa mortalis in eo, qui recipit aliquod sacramentum indigne, ex eo quod prius sacramentum suo effectu, & reddit falsam eius significationem, cum sacramentum ex se significet gratiam in suscipiente, & tamen propter obicem gratia non conferatur. Hæc autem ratio videtur etiam procedere in nostro casu: nam Eucharistia ex sua institutione vim habet, & efficaciam ad tollenda venialia, vt supra vidimus; ergo significat eum effectum; non potest enim causare effectum, quem non significet, cum non causet, nisi per modum sacramenti, hoc est, vt signum practicum. Si ergo propter obicem indispositionis non potest tollere peccata venialia, falsificabitur eius significatio ex hac parte; & per consequens, qui hoc facit, non excusabitur à culpa graui: non solum enim in graui, sed etiam in leui videtur esse grauis irreuerentia reddere falsam significationem sacramenti, quod est signum Diuinum; sicut ille etiam qui adducit Deum in testem rei leuis falsæ, medio iureiurando, peccat grauius contra veracitatem Dei, à quo non solum mendacium graue, sed etiam leue longissime distat.

34. Responderetur, re vera in neutro casu Deum, aut sacramentum ipsum significare aliquid falsum; nam, vt vidimus supra in tractat. de Sacramento in communi, disp. 9. sect. 1. Sacramenta non habent ex institutione Diuina omnino absolute semper significare gratiam, sed in talibus solum circumstantiis, quando non est obex. Ideo autem peccat grauius, qui indigne illa suscipit, quia vtitur signo illo, quod Deus instituit ad operandum, & significandum; atque adeo voluit, ne vsurparetur nisi tunc, quando posset absolute operari, & significare; hoc, inquam, signo vtitur homo ille, quando non potest operari, nec significare absolute gratiam; & in hoc sensu videtur reddere falsam eius significationem

ficationem, quatenus vsurpando illud signum videtur denotare, quod Deus per illud hic, & nunc non potest vere significare. Hæc autem ratio non procedit in habente peccata venialia; nam licet effectus remissionis eorum non ponatur propter obicem, seu quia non sunt retractata, non ideo erit sacramentum signum falsum, non solum re ipsa, vt constat ex dictis (cum eum effectum non semper significet absolute, sed solum quando poni potest) sed neque in apparentia; neque enim eodem modo institutum est à Deo ad hunc effectum significandum, sicut ad significandam gratiam; ad hanc enim institutum est primario, ad alios vero effectus, qui sunt quasi consequentes, institutum est secundario. Vnde sicut principaliter institutum est ad causandam gratiam, & consequenter ad causandam maiorem, vel minorem iuxta dispositionem recipientis: & ideo non falsificatur significatio ex indispositione ad maiorem gratiam: sic nec falsificatur ex obice ad remissionem venialium; quia sacramenti essentia consistit in significatione gratiæ, reliqua non tam pertinent ad essentiam, quam ad integritatem, & perfectionem maiorem; ideo est maior obligatio non ponendi obicem significationi, & productioni gratiæ, quam tollendi obicem ad alios effectus, quos sacramentum consequenter causare posset.

Non falsificatur significatio huius sacramenti ex indispositione ad maiorem gratiam.

SECTIO III.

Vtrum ad effectum Eucharistiæ requiratur actualis deuotio in communicante.

35. Sententia prima affirmatiua, Vasquez.

3 Thom. Pet. de Soto.

36. Contraria sententia communis est iam in schola, & omnino vera; quam, explicata, vel mutata priori sententia, docuit expresse S. Thomas in præsentia, quæst. 79. art. 8. in corp. & ad 1. & eandem sequuntur Thomistæ recentiores, Dominicus Soto in 4. d. 11. quæst. 2. art. 1. quæst. 20. art. 1. dub. 4. & art. 8. dub. 1. Didacus Nuñus in præsentia dicta quæst. 79. art. 8. Franc. Syluius ibidem eodem art. 8. Suarez, & Vasquez ibi, & alij omnes: Qui fatentur quidem, per actua-

Dom. Soto. L. de iust. Nuñus. Syluius. Suarez. Vasquez.

37. S. Thom. Pet. de Soto.

38. Affirmarunt aliqui ex antiquioribus: Alexand. Antonin. Siluester, Durandus, Paludan. Caietanus: quos refert Vasquez in præsentia disp. 206. c. 1. quam sententiam indicasse videtur S. Thomas in 4. dist. 12. quæst. 2. art. 1. quæst. 3. & magna ex parte amplectitur Petr. de Soto in lib. de institut. Sacerdotum, sect. 12. Eucharistia. Contraria sententia communis est iam in schola, & omnino vera; quam, explicata, vel mutata priori sententia, docuit expresse S. Thomas in præsentia, quæst. 79. art. 8. in corp. & ad 1. & eandem sequuntur Thomistæ recentiores, Dominicus Soto in 4. d. 11. quæst. 2. art. 1. quæst. 20. art. 1. dub. 4. & art. 8. dub. 1. Didacus Nuñus in præsentia dicta quæst. 79. art. 8. Franc. Syluius ibidem eodem art. 8. Suarez, & Vasquez ibi, & alij omnes: Qui fatentur quidem, per actua-

39. Probatur primo, quia Tridentinum sess. 13. cap. 3. ex Paulo solum exigit tanquam dispositionem necessariam ad hoc sacramentum suscipiendum, probationem, qua homo se probat, & inuenit absque conscientia peccati mortalis; quam probationem declarat idem Concilium ex mente totius Ecclesiæ fieri debere per Confessionem sacramentalem: qua dispositione posita, Paulus permittit edere de pano illo, & de calice illi bibere; non ergo requiritur necessario alia dispositio; alioquin manca, & mutila fuisset doctrina P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Pauli, & Concilij non explicando illam aliam dispositionem necessariam.

38. Secundo probari solet ex vsu antiquo dandi hoc sacramentum paruulis, ex quo constat, eos esse capaces recipiendi effectum sacramenti absque propria deuotione; alioquin non posset eis licite dari, vt supra probatum est; ergo ad effectum huius sacramenti non est necessaria dispositio deuotionis actualis. Hoc tamen argumentum posset vtrumque solui: nam sicut in paruulis non requiritur intentio, aut voluntas propria ad recipiendum fructum huius sacramenti; & tamen in adultis eiusmodi voluntas est omnino necessaria: sic dici possit, in adultis esse necessariam dispositionem per deuotionem propriam, licet in paruulis non exigatur; quia non sunt capaces illam habendi.

38. Secundo probatur ex vsu antiquo dandi hoc sacramentum paruulis.

Vtrumque argum. potest solui potest.

39. Adhuc tamen virgeti potest in phreneticis, & amentibus, qui prius habuerunt vsum rationis, & in quibus prærequiritur voluntas propria præcedens, & tamen non requiritur deuotio actualis; ergo eodem modo sufficit in eo, qui est compos mentis, licet in ipso actu communionis distractus sit, & non aduertat; tam enim inaduerentia, quam amentia excusat à defectu actualis deuotionis, & attentionis presentis. Vnde sumi potest ratio efficax, quia magis necessario videtur exigi in adulto voluntas, & intentio suscipiendi sacramentum ad consequendum sacramenti fructum, quam deuotio, aut attentio. Intentio autem, & voluntas non exiguntur actu existens, sed sufficit præterita non reuocata, vt constat in ea, qui incidit in amentiam; ergo sufficit etiam deuotio præterita non retractata.

39. Virgeti tamen in phreneticis & amentibus.

40. Confirmatur primo ab exemplo aliorum sacramentorum, ad quorum effectum non requiritur deuotio illa actualis, vt constat in Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. Cur ergo in vna Eucharistia illud requisitum adeo difficile fingendum est? Confirmatur secundo, quia magis necessariae sunt partes sacramentorum ad eorum effectum, quam actualis deuotio; & tamen partes ipsæ non exiguntur actu presentes, quando accipiendus est effectus, sed sufficit fuisse præteritas cum morali connexionem; vt constat in Confessione, & dolore, quæ sunt partes sacramenti Pœnitentiæ, & non sunt actu presentes, quando datur absolutio, & confertur effectus sed sufficit illa connexio moralis, vt concurrant nunc ad effectum; ergo multo magis sufficit deuotio præterita, quam habuit aliquis, dum prius desiderauit accedere ad hoc sacramentum: quid enim aliud est deuotio, nisi affectus erga sacramentum, & fames illius cibi? Hæc autem semper interuenit, quoties adultus voluntarie accipit Eucharistiam, cum semper debeat præcedere voluntas illam suscipiendi, quæ voluntas perseverat moraliter, quamdiu non reuocatur in iure non solum moraliter, sed virtualiter etiam perseverat fere semper; quia de facto influit, & causat assumptionem Eucharistiæ, atque adeo iuxta ea, quæ diximus supra de sacramentis in genere disp. 8. sect. 5. debet interuenire aliquis actus tenuissimus ortus ex memoria præcedentis voluntatis, à quo dirigitur, & excitetur potentia externa ad operationem suscipiendi Eucharistiam; vnde semper debet interuenire aliqua deuotio saltem virtualis, quæ sic sufficit in aliis sacramentis ad eorum effectum, nõ est cur non sufficiat ad effectum Eucharistiæ.

40. Confirmatur primo ab exemplo aliorum sacramentorum.

41. *Confirmatur tertio, quia hoc ipsum sacramentum consideratum in ratione Sacrificij non requirit necessario aliud genus deuotionis actualis, non solum ad sui valorem, sed etiam ad suos effectus conferendos. Nemo enim dicit, Missam non causare suum effectum, nec habere valorem in eo, pro quo offertur, quando in ipso tempore actualis oblationis Sacerdos distractus est, aut sine actuali deuotione: cur ergo in ratione sacramenti exiget necessario illam conditionem ad suum effectum? Nec dicas, in ratione Sacrificij offerri etiam à Christo, qui semper habet actualē deuotionem, & ideo semper operatur suum effectum: hoc, inquam, non satisfacit; quia etiam in ratione sacramenti habet suam efficaciam ab eodē Christo, qui per sacramenta operatur, & applicat sua merita; imo magis videtur non potest, in ratione sacramenti à solo Christo, quam in ratione Sacrificij: nam Sacrificium ita offertur à Christo, vt etiam vere, & propriè offeratur à nobis, qui in eo offerendo exercemus munus Sacerdotale; & ideo est Sacrificium, & oblatio non solum Christi, sed nostra: at vero vt sacramentum non est nisi solius Christi, qui per illud significat, & operatur gratiam; ergo multo magis poterit operari suum effectum sacramentalem independentē à deuotione actuali suscipientis: nam licet exigat ex parte suscipientis dispositionem aliquam, scilicet gratiam habitualement; hanc etiam exigit in ratione Sacrificij in eo, pro quo offertur, vt operetur suum effectum remissionis peccati; & tamen non exigit illam aliam dispositionem actualis deuotionis, ergo nec in ratione sacramenti id fingi debet.*

42. *Confirmatur quarto exemplo martyrij, cui iuxta communem sententiam annexa est collatio primæ gratiæ ex opere operato, quando præcedit saltem attritio de peccatis: hic autem effectus confertur, etiam si tunc adit actualis distractio, vt si martyr in mare proiectus totus sit in hoc, vt narando perueniat ad litus, aut alia cogitatione occupetur; multo ergo minus requiritur illa conditio deuotionis actualis, vt necessaria ad effectum Eucharistiæ, minus enim confert ex suo ad gratiam, qui accipit Eucharistiā, quam qui patitur martyrium; quod sane licet afferat gratiam vltra meritum condignum, fundatur tamen in operatione honesta ipsius patientis; quare magis videretur exigenda eius deuotio.*

43. *Probatur tertio ratione.*

Tertio probatur, quia si defectus deuotionis præsentis impediret effectum omnem, & omne augmentum gratiæ, sequeretur, debere sub mortali hominem procurare deuotionem actualem; debemus enim sub mortali procurare, ne sacramenta priuentur omnino suo effectu principali, & ad hunc finem debemus sub mortali tollere obicem, obex autem est ille, qui obest, ne sacramentum operetur suum effectum; ideo enim S. Thomas supra q. 69. art. 9. ad 3. dicit, solum peccatum mortale esse obicem effectui Baptismi; quia solus affectus circa mortale aduersatur gratiæ, quæ est effectus Baptismi; pro eodem ergo vsurpat obicem, & id, quod aduersatur, seu impedit effectum sacramenti. Vnde cum in deuotio actualis iuxta sententiam illam impediatur effectum sacramenti Eucharistiæ, fatendum est, illam esse obicem, & per consequens esse obligationem sub mortali procurandi deuotionem actualem, ne sacramentum careat suo effectu; quod tamen est

contra omnium fidelium existimationem.

Quarto probatur, quia eiusmodi necessitas, cum pendeat ex libera voluntate Christi, non est ponenda absque fundamento sufficienti, cum tamen nullum sit, vt constat ex solutione eorum, quæ aduersarij afferunt. Duo sunt præcipua, primum ab experientia; videmus enim, Sacerdotes multos quotidie accipientes hoc sacramentum, parum tamen in spiritu proficere; quod non posset contingere, si semper acciperent gratiæ augmentum: nam gratia, & charitas inter se non est otiosa, sed ad magna faciendā, & patiendā mouet. Fatendum ergo est, eos ob defectum deuotionis priuari sæpe fructu sacramenti.

Hoc argumentum retorqueri potest multipliciter, primo, quia si illi Sacerdotes sunt in statu gratiæ, vt supponitur, negari non potest, quin accipiant quotidie magnum gratiæ augmentum ex opere operantis per actus bonos, eos saltem, quibus legem obseruant, dum recitant Officium, ieiunant, soluunt debita, obseruant regulas Ecclesiasticas in ipsa celebratione, & alia similia, quæ non sunt necessaria ad finem humanum, sed ad obedientiam, & obseruantiam legis, & per consequens sunt actus meritorij, & augent gratiam; & tamen ex hoc continuo gratiæ augmento non apparet maior feruor, aut studium perfectionis Christianæ. Secundo, iidem Sacerdotes in eo statu frequenter accipiunt sacramentum Pœnitentiæ, in quo non potest dici, requiri necessario deuotionem actualem ad habendum effectum gratiæ habitualis ex vi absolutionis sacramentalis; & tamen neque hoc augmentum gratiæ apparet in feruore illo, & eius augmento.

Tertio, licet ij frequenter celebrantes non habeant actum magnæ deuotionis, quando suscipiunt sacramentum, aliquam tamen deuotionem semper, aut fere semper videntur habere: neque enim ad effectum sacramenti petunt aduersarij intensissimum actum deuotionis, sed aliquem, qualem frequentius videntur illi Sacerdotes habere, si in gratia sunt: tunc enim ex corde dicunt, *Domine non sum dignus*, &c. & petunt à Christo salutem animarum suarum, præsertim cum in sententia Caietani sufficiat, si illa deuotio sit intra tempus totum, quo Christus est in stomacho sub speciebus; quo tempore difficile est, non exerceri à Sacerdote aliquem deuotionis actum, saltem dum dicit orationes post Communionem, quæ ad hoc ipsum ordinantur, vel postea, quando gratias agit post Missam; vnde fere nunquam impedietur omnino effectus sacramenti ob defectum alicuius deuotionis; atque ideo restat eadem difficultas in contraria sententia, quomodo tantum augmentum gratiæ, & charitatis ex quotidiana communione non appareat in charitatis feruore, & operatione.

Ad argumentum ergo responderi solet communiter, illud augmentum gratiæ, & charitatis, licet magnum sit, non tamen debere experientia cognosci, quia virtutes infusæ per se loquendo nec mortificant passiones, nec excludunt habitus vitiorum: addit Vasquez num. 18. quod ij habitus non præstant facilitatem ad operandum, sicut præstant habitus acquisiti; ideo non experimur eorum augmentum.

Sed contra hoc videtur adhuc vrgeri posse; nam licet habitus infusi secundum se non dent immediate facilitatem; gratia tamen sacramentalis,

44. *Hoc argu- mentum re- torqueri po- test.*

45. *Hoc argu- mentum re- torqueri po- test.*

46. *Secundo.*

47. *Tertio.*

48. *Ad argu- mentum re- spondendi solet.*

49. *Sed contra vrgeri po- test.*

lis, & habitus in sacramento infusi afferunt se- cum auxilia actualia debita ex vi sacramenti sus- cepti ad melius, & facilius operandum; vt vidi- mus supra disp. 4. de sac. in gen. sect. 3. ergo quo maior sit gratia habitualis in Eucharistia collata, eo maius est ius ad auxilia; & ideo hic cibus ro- borat, & confortat animam sumentis, quia con- fert illi maiores vires, hoc est, robustiora auxilia ad bene operandum: hæc autem maior fortitudo, & maius robur deberet experientia cognosci, non minus quam habitus acquisiti; ergo arguitur bene à negatione experientiæ ad negationem aug- menti.

Addere ergo possumus, in primis, si homo ille in gratia diu perseuerat absque mortali peccato, hunc ipsum esse non exiguum fructum frequen- tis communionis, sine qua facilius laberetur ho- mo, vt fatetur Bernardus serm. in Cæna Domini, de Baptismo, & de sacramento altaris, his verbis, *Sed quid poterit tam efferos motus frangere? quis prius vlcere huius ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia subuenit; & vt securi sitis, sacra- menti Domini Corporis, & Sanguinis pretiosi inuestituram habebis. Duo enim illud sacramen- tum operatur in nobis; vt videlicet & sensum mi- nuat in minimis, & in graui vrbus peccatis tollat omnino consensum. Si quis v. strum non tam sape modo, non tam acerbos sentit iracundia motus, inui- dia, luxuria, aut ceterorum huiusmodi, gratias agit Corpori, & Sanguini Domini; quoniam virtus sa- cramenti operatur in eo. Et quidem efficaciam gratiæ sacramentalis aliquando esse otiosam, vel occultam ex defectu materiæ, apparuit seculo præcedenti, quando rebellantibus Granatenibus Mauris contra Regem Catholicum, visa est præ- ter spem heroica cōstantia in Sacerdotibus Chri- stianis ad crudelissima tormenta perferenda; quæ frequentis Communionis fructum fuisse credi- tum est. Quod si efficacia illa non ita apparet in profectu ad perfectionem acquirendam, non tam oritur ex defectu gratiæ, quam ex multitudine impedimentorum. Obruitur enim, & suffocatur semen cœlestē à sollicitudinibus, negotiis, curis, tentationibus vitæ sæcularis, quarum importuni clamores impediunt, ne percipiatur tenuis sibilus inspirationis diuinæ ad maiora, & sublimiora vo- cantis. Denique cum hoc sacramentum institu- tum fuerit per modum cibi, atque adeo ex sua in- stitutione habeat, quod non semel, sed sæpius in- star cibi accipiendum sit, non est credendum, quod æque efficaciter influat auxilia, & vires in lon- gum tempus, sicut in tempus proximum. Alio- quin non posset, qui raro accedit ad hanc men- sam dicere cum veritate: *Arui cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum*, si æque robu- stus esset post annum, ac ipsa die communionis. Non est ergo necesse, quod qui sæpius accepit Eucharistiā hoc anno, hodie debeat experiri vi- res, & auxilia singularum communionum præce- dentium, sicut vires communionis hodiernæ, vel hesternæ. Nec potest dici, quod non experiat fructum communionis vltimæ, cum eius virtute conferretur in vita spiritali absque nouo pecca- to mortali vsque ad communionem sequentem. Qui fructus non est exiguus, vt dicebam, attenta imperfectione dispositionis, qua homo accessit ad sacramentum.*

Secundum argumentum principale Caietani desumitur ex eo, quod Eucharistia debet operari P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

50. *Secundum argu- mentum re- spondendi solet.*

suum effectum per modum cibi; cibus autem nõ nutrit absque actuali cooperatione viuientis, à quo digeritur, & conuertitur in propriam sub- stantiam; ergo requiritur etiam cooperatio in sumente Eucharistiā, vt hæc conferat suum ef- fectum. Hoc etiam argumentum retorqueri po- test, primo ad hominem contra ipsum Caieta- num, qui, vt explicet S. Thomam, ne sit contra- rius suæ sententiæ, dicit, S. Thomam loqui, non de augmento gratiæ, sed de aliis effectibus, qua- lis est confortatio animæ, qui habentur virtute sacramenti, etiam absque actuali deuotione sus- cepti. Ex hoc autem retorqueri potest argumen- tum illud: nam ij effectus, si causantur ab Eucha- ristia, causantur procul dubio ab illa, vt à cibo spiritali animæ; ergo hic cibus sacramentalis potest causare effectum suum absque actuali co- operatione vitali per actualem deuotionem.

Secundo retorqueri eodem modo potest con- tra eundem Caietanum, qui admittit phreneticis, qui prius id petierant, dari hoc sacramen- tum, non quidem ad augmentum gratiæ, sed ad consecutionem gloriæ, & fugam dæmonum, &c. Causat ergo in sententia Caietani hic cibus ali- quos effectus in suscipiente absque actuali deu- otione: cur ergo non posset causare augmentum gratiæ?

Tertio retorqueri potest, quia ponamus homi- nem accedentem ad communionem, qui in ipso communionis tempore totus sit in contemplan- da bonitate, & liberalitate Dei, ita vt illa con- templatio, & amor etiam Dei ex illa ortus non sit causa accipiendi Eucharistiā, sed voluntas præterita, qua accessit, & quæ virtualiter manet, sicut maneret, si cogitaret de re alia indifferenti. Porro hunc hominem non dicit Caietanus frau- dari effectu sacramenti ob defectum actualis deu- otionis; cum potius habeat quam excessum deu- otionis. Et tamen tota illa deuotio non videtur esse cooperatio ad nutritionem sacramentalem, cum non influat in susceptionem sacramenti: multo enim magis infuit voluntas præterita communicandi manens virtualiter, quæ reddit voluntariam illam communionem; ergo actualis deuotio non est actio illa vitalis (si quæ requiri- tur) per quam homo debet cooperari ad effectum sacramenti.

Vnde ad argumentum facile responderet, in primis hunc cibum non requirere in rigore ope- rationem sumentis, quia non conuertitur cibus in sumentem, sed potius è contra sumentem con- uertit in seipsum, atque ideo in paruulis, & per- petuo amentibus operatur suum effectum. Deinde in adultis exigit quidem aliquam cooperatio- nem, voluntatem scilicet sumendi illum, quæ voluntas est cooperatio multo magis, quam deu- otio præsens, cum hæc aliquando non influat, vt vidimus, illa vero influat & causet quatenus vir- tualiter perseuerat.

SECTIO IV.

An, & quomodo prærequiratur Confessio sa- cramentalis ante sumptionem Eucharistiæ?

Certum est apud Catholicos omnes, hodie necessarium esse Confessionem iis, qui con- scientiam habent peccati mortalis, vt digne ac- cedant ad Eucharistiā. Ita docet Trident. sess. 13. cap. 7.

Hoc argu- mentum re- torqueri po- test.

51. *Secundo re- torquetur.*

52. *Tertio re- torquetur.*

53. *Ad argu- mentum re- spondendi facile potest.*

54. *Concil. Trid.*

cap. 7. ubi proposita obligatione non accedendi indigne, subiungitur ratio his verbis: Præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini: Quare communicare volenti renocandum est in memoriam eius præceptum: Probat se ipsum homo, Ecclesiastica autem consuetudo declarat, probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione, ad sacramentum Eucharistiæ accedere debeat. Et postea Can. 11. adduntur hæc verba: Et ne tantum sacramentum indigne, atque adeo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitacopia Confessoris, necessario præmittendam esse Confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat. Ex his Tridentini verbis duo dubia insurgunt; primum est, an hæc obligatio antiqua fuerit, an recentior, vel ab ipso Tridentino inducta. Secundum est, an oriatur ex præcepto mere Ecclesiastico, an ex Diuino.

Hinc duo dubia exurgunt.

55. Caetan. Sententia Caetani.

Circa primum Caietanus in summa, verbo Communio sacramentalis; & in illud 1. ad Cor. cap. 11. Probat autem se ipsum homo; & in præfenti q. 80. art. 4. in exemplaribus antiquis ante Pium Quintum, cuius iussu ablatas fuit in editione Romana commentarius huius articuli; & in peculiari opusculo de hac re docuit, nullum esse præceptum præmittendi Confessionem; addit tamen in illo loco summæ, esse peccatum veniale, illam non præmittere, si addit confitendi oportunitas. Quam sententiam amplecti etiam videntur Armilla verbo Communio §. vlt. & Abbas in cap. de homine. de celebratione Missarum.

Armilla Abbas.

56. Hac sententia ab omnibus reiiicitur. Primo ex Tridentino. Secundo.

Hæc sententia ab omnibus reiiicitur, & merito; quia ex verbis adductis Tridentini aperte colligitur, obligationem illam antiquiorem fuisse. Primo, quia Tridentinum probat obligationem ipsam ex consuetudine Ecclesiæ; ergo non induxit nouam, sed declarauit antiquam necessitatem. Secundo, quia si esset obligatio noua, immerito excommunicaretur, qui doceret, non esse obligationem saltem alicubi: posset enim illa lex alicubi vel non legitime publicari, vel non acceptari; vel posset contra illam legitime præscribi; ergo posset esse verum, quod alicubi non esset talis obligatio: cur ergo excommunicaretur, qui doctrinam illam veram doceret vel affirmaret? Tertio, quia eodem pacto potuisset Concilium damnare, & excommunicare eos, qui docerent vel tenerent contra omnes alias leges ab ipso Concilio editas: hoc autem non facit, sed solum præcipit obseruantiam legis; ergo in hac materia prohibet doctrinam aliquam præcedentem, quæ independenter ab ipso Tridentino iam erat falsa.

Tertio.

57. Obiectio prima.

Obicitur primo pro sententia Caetani; quia ex verbis Pauli non potest colligi eiusmodi necessitas, cum solum exigat, quod ipse homo se probet; non ergo necesse est, quod à Confessario probatur. Accedit Chrysostr. hom. 28. in illam Epist. ad Corinth. ubi sic ait: Non præcipit,

Chrysostr.

ut alter alteri probetur, sed ipse sine traditione faciens iudicium, & sine teste redargutiones. Theophylactus etiam ibi: Non aliter (inquit) tibi iudicium attribuo, sed te ipsum tibi ipsi commendo: iudica igitur, & explora conscientiam tuam, & sic accede. Hi ergo Patres non intelligunt Paulum de probatione faciendâ necessario per alium, sed per ipsum, qui ad Eucharistiâ accedit, alij etiam Patres, qui sanctitatem exigunt ad digne communicandum, nihil de necessitate Confessionis dicunt; non ergo putabant, illum esse necessarium.

58. Ad vlt. ad vlt. ad vlt. ad vlt.

Ad verba Pauli respondetur facile, non colligi ex ipsis præcise obligationem Confessionis, sed ex illis in eo sensu, quem Ecclesiæ consuetudo, & traditio interpretatur, ut dixit Tridentinum: verba enim illa de se generalia sunt, & solum significant probationem necessariam, ne quis accedat indignus; quid autem requiratur ad accedendum digne, aliunde petendum est, ut sciamus, de qua indignitate ibi loquitur Apostolus.

59. Ad vlt. ad vlt. ad vlt. ad vlt.

Ad verba Chrysostr. & Theophylacti, aliqui dicunt, Chrysostr. in ea fuisse sententiam, quam etiam habuit Nectarius Archiepiscopus Constantinopolitanus, cui ipse successit. Hoc tamen nimis fauet hæreticis, & in tract. de Pœnitentia constabit, id esse falsum. Alij dicunt, Chrysostr. solum excludere necessitatem confessionis publicæ, cum sufficiat probatio secreta, à qua interpretatione non longe abest Suarez dicens, solum excludi iudicem humanum, qualis non est Confessarius, cuius iudicium magis est Diuinum, quam humanum. Hoc tamen reiecit Vasquez, quia illi Patres omnem alium iudicem, aut testem prorsus excludunt præter ipsum, qui communicare vult; non ergo solum excludunt iudicium publicum, sed occultum etiam, quodcumque illud sit, in quo alius adsit ab illo, qui probandus est. Vnde ipse Vasquez num. 34. respondet, illos Patres committere quidem primum conscientiam examini ipsimet homini, qui solus, & absque teste debet seipsum examinare, ut si dignum, & purum se inueniat, accedat absque alia probatione, non tamen dicunt, quod si se impurum inueniat, ipse solus absque Sacerdoti opera se probet, & dignum efficiat: tunc enim necessaria erit secunda probatio, qua à Confessario, mediâ absolutione, probetur, & dignus efficiatur.

60. Hinc inter præcisiu. a d. pot. s.

Huic interpretationi ego adderem, probationem ita committi ipsimet homini, ut si forte impurum se inueniat, postea non tam probandum, quam mundandum, & purificandum se Sacerdoti exhibeat: probare enim est examinare, hoc autem ad solum pœnitentem spectat per se loquendo, qui solus nouit conscientiam suæ occultata. Confessarius vero non examinat, nisi per accedens in defectum pœnitentis, sed solum audito examine, & probatione, quam pœnitens fecit, profert sententiam. Probatio ergo semper reducit ad ipsum solum, qui potest conscientiam propriam noscere. Confessio vero est aliquando requisita, ut homo postea se ipsum probet, & dignum inueniat. Sicut fur inuenit se indignum, quamdiu non restituit: restitutio tamen proprie loquendo non est probatio, sed aliquid requisitum, ut postea probet se, & inueniat dignum Communione. Item quando non est copia sacerdotis, per contritionem, non se probat homo formaliter,

61. Obiectio aliqua. Cœc. Triid.

maliter, sed dispositiue, quatenus, ea posita, probat se, & inuenit iam dignum; quia non est dignus quamdiu est in statu peccati. Sic Confessio est probatio dispositiua, quatenus, posita Confessione, & absolutione, homo probat se, & inuenit se dignum. Semper ergo probatio formalis fit per iudicium ipsiusmet, qui accedit ad Eucharistiâ, & in eo sensu verissime dicunt ij Patres, non exigi alterius iudicium, aut testimonium, sed solum ipsius pœnitentis, qui debet proferre vltimum iudicium approbationis, quatenus iudicat, nihil sibi obstat, ut accedat ad Eucharistiâ.

62. Respondo.

Obicitur aliquibus verbum illud Pauli: Probat se ipsum homo; quod videtur Tridentino explicari de probatione, quæ per ipsam Confessionem fit. Subdit enim: Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacramentum Eucharistiæ accedere debeat.

Anselmus.

Respondet, Confessionem habere quidem connexionem cum probatione requisita; non tamen esse formaliter, & proprie ipsam probationem: neque enim in Latino sermone probare se est purgare, vel sanctificare se, sed examinare, vel tentare, & indagare, seu periculum facere: & in hoc sensu intelligunt Patres verbum illud Apostoli.

Theodor.

Sic Anselmus ibi: Probat, inquit, id est, discuit, & examinet prius se ipsum, qui etiam ex eo, quod homo est, sine peccato non est. Probat antea se ipsum, id est, vitam suam inspiciat, & consideret, an digne possit accedere, vel non. Theodoretus ibidem sic explicat: Sic tui ipsius index vitam tuam exacte iudica, conscientiam scrutare, & examina, & tunc donum suscipe. Hugo de S. Victore in quæstionibus circa illam Epistolam Pauli, q. 111. Quid est ergo, inquit, se probare, nisi videre, an conscientia sua mordeat se de mortali, & si est in proposito manendi adhuc in peccato? S. Thomas lect. 11. in illum locum Pauli: Necessè, inquit, est, ut primo homo se ipsum probet, id est, diligenter examinet suam conscientiam, ne sit in eo voluntas peccandi mortaliter, vel aliquod peccatum præteritum, de quo non sufficiat pœnituerit. Glossa etiam interlinealis dicit idem esse probare se, quod examinet se. Et O Ecu-

S. Thom.

menius notat obseruanda esse Apostoli verba momentis, ut quilibet se ipsum exploret, atque interroget, non alius alium; sibi enim quilibet consulere debet, dum ad hoc sacramentum accedit. Probat ergo se formaliter homo, non, dum confitetur, sed dum ante, vel post Confessionem suam examinat, & scrutatur conscientiam, an digne possit accedere.

Glossa Occumen.

63. Vlt. Triid. non obstat.

Nec verba Tridentini obstant, quæ duplicem habere possunt sensum, vtrumque proprium. Primum est; si verba illa: Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, absque præmissa Confessione, ad Eucharistiâ accedere debeat, si illud inquam, ut, significet causam finalem, quasi dicat, eam probationem, seu illud examen ad hunc finem esse necessarium, ut nullus accedat sine Confessione præmissa peccati mortalis. Secundus sensus facilior, & planior videtur esse, eam probationem, seu examen tale necessarium esse, quale sufficit ad hoc, ut homo iudicet, se non habere peccatum mortale, quod non legitime fuerit confessus. Sicut si diceret, eam probationem necessariam esse, ut nullum debitum, aut quiddam alienum

retineat, pro quo non satisfecerit, non esset sensus, quod restitutio esset formaliter probatio, sed esset aliquid requisitum, ut per legitimum examen probaret se homo, & inueniret absque impedimento vltimo ad digne accedendum. Probatio ergo ipsa formalis, & examen vltimum semper faciendum est ab ipsomet homine, qui iudicaturus est, an habeat conscientiam peccati mortalis non explicari legitime in Confessione sacramentali.

64.

Denique ad argumentum ex alijs Patribus desumptum constat in primis, illud esse negatiuum, cum Patres, licet non expriment, non tamen negent obligationem confitendi peccata: sicut ex eo, quod solum explicent obligationem non accedendi in statu peccati, non ideo arguitur, non esse, aut non fuisse etiam tunc obligationem præmittendi ieiunium naturale; imo hoc ipsum implicite continetur in obligatione non accedendi in peccato; quia qui accederet non ieiunus, iam accederet in peccato commisso contra legem præcipientem ieiunium. Sic etiam qui accederet absque confessione præuia, iam accederet in peccato contra legem præcipientem confessionem præuiam; atque ideo in illa obligatione non accedendi in peccato continetur implicite obligatio præmittendi confessionem, licet id non explicetur.

Ad argumtum ex alijs PP. de sumptum.

65.

Adde, alios Patres explicuisse etiam illam obligationem præmittendi Confessionem: ij sunt Augustinus Epist. 118. c. 3. Item actor libri de Ecclesiasticis dogmatibus apud eundem Augustinum tom. 3. cap. 53. & Auctor etiam libri de salutaribus documentis c. 34. apud eundem Augustinum tom. 4. Cyprianus lib. 3. Epistolar. epist. 14. Leo Papa epist. 91. cap. 2. quos afferunt Suarez, & Vasquez in præfenti; quibus addi possunt idem Cyprianus eodem lib. 3. Epist. 15. 16. & 18. & in sermone de Lapsis. Anselmus in illa verba Pauli: Probat autem se ipsum homo; ubi sic ait: Indigne manducat, & bibit, qui vel aliquod graue peccatum, vel multa leuia commisit, & non confitetur ea, priusquam ad communionem accedat. Quæ verba, licet nimium videatur probare, scilicet necessitatem confessionis etiam peccatorum venialium, quando hæc multa sunt; possunt tamen intelligi cum proportione, nempe de indignate grati in vno casu, & leui in alio. Chrysostr. etiam hom. 30. in Genes. in principio, agens de præparatione faciendâ in Hebdomeda sancta, sic ait: Nunc maxime & ieiunij cursus intendentibus, & magis continuandæ sunt preces, faciendaque diligens, & pura peccatorum confessio, & in bonis operibus sedulitas, eleemosyna largæ, æquitas, mansuetudo, aliæque virtutes; ut talibus ornati virtutibus, ubi in diem Dominicum venerimus, Domini liberalitate fruamur. Richardus de S. Victore, de potestate Ecclesiæ ligandi atque soluendi, cap. 21. sic ait: Audacter dico, si ante Sacerdotis absolutionem ad communionem Corporis, & Sanguinis Christi accesserit, iudicium sibi pro certo manducat, & bibit, etsi eum peccasse multum pœniteat, & vehementer doleat, & ingemiscat. Quibus consonat, quod refert Eusebius lib. 6. histor. cap. 24. & 25. Philippum Imperatorem volentem in die Paschæ communicare non fuisse permittum ab Episcopo illius loci, nisi prius præmitteret Confessionem. Sozomenus item 9. trip. c. 35. dicit, ab antiquissimis temporibus Pontifices Romanos seruasse hanc consuetudinem præmittendi Confessionem ante

Alij PP. illi etiâ obligationem explicauerunt.

Cyprian. Leo Papa.

Anselm.

Chrysostr.

Richard. de S. Victore.

Eusebius.

Sozomen.

Nicephor. Communionem. Nicephorus etiam 11. hist. c. 34. narrat de Dioscuro Abbate, quod, cum esset presbyter, & Confessarius, diligenter explorabat conscientias subditorum ante Eucharistiam. Vnde constat, falsum esse, quod antiqui Patres, & Auctores necessitatem præmittendæ Confessionis prætermiserint.

66. Obicitur secundo pro sententia Caietani. Responsetur. Secundo obicitur pro sententia Caietani, quia ad alia Sacramenta viuorum recipienda non prærequiritur Confessio, sed sufficit actus contritionis, cuius virtute disponitur homo ad iustificationem, & constituitur in statu gratiæ. Respondetur, in iis, quæ pendent à libera voluntate Dei, non fieri argumentum efficax à simili, si aliunde constat de Dei voluntate, prout constat in præfenti. Potuerunt autem esse speciales congruentiæ, quas asserunt Doctores, ad exigendam Congressionem em præuiam magis ad Eucharistiam, v. gr. maior dignitas, & excellentia huius Sacramenti, ad quod decebat præmittere modum magis certum, & securum reconciliationis cum Deo. Item Sacramentum hoc visibilem quamdam videtur asserre coniunctionem hominis Christiani cum corpore Ecclesiæ: decebat ergo, non solum interius, sed exterius, & visibiliter reconciliaretur prius Sacerdotum ministerio. Denique, quia Sacerdotes peculiariter debent hunc panem dispensare, iis etiam prius videtur satisfaciendum, & non, nisi eorum iudicio, & licentia præeunte, accedere oportuit. Hæc tamen omnia non probant ex natura rei, supposita institutione vtriusque Sacramenti, Eucharistiæ, & penitentia, resultasse hanc obligationem Confessionem præmittendi, vt aliqui voluerunt, quos late impugnat Suarez sect. 3. Nam re vera hæc omnes sunt solum congruentiæ, quæ mouere poterant ad imponendum hoc præceptum, quod tamen impositum esse, aliunde nobis constat. Alioquin si præcise propter maiorem certitudinem iustificationis consequeretur ex natura rei hæc obligatio, sequeretur, eum, qui ex reuelatione sciret, se iustificatum iam esse per contritionem, non obligandum ad confessionem præmittendam ante communionem.

67. Obicitur tertio. Tertio obicitur, quia si est præceptum præmittendi confessionem ante communionem, quorsum Innocentius I I I. in cap. Omnis vtriusque sensus. de penit. & remiss. præcepit confessionem annuam, & communionem Paschalem? Satis erat præcipere communionem, quæ secum asserbat obligationem confitendi. Respondetur facile, non fuisse latis præcipere communionem; sunt enim multi, quos obligat præceptum confessionis independentem à communionem, v. gr. pueri, qui doli capaces cum sint, adhuc non accipiunt Eucharistiam; item qui ob aliquod impedimentum non possunt accipere Eucharistiam, cum tamen possint confiteri: illi etiam qui in Paschate non habebant peccatum mortale, si illud intra eundem annum habuerint, debent postea confiteri, licet præceptum Eucharistiæ iam satisfecerint, vt dicimus in tract. de sacramento Penitentia.

68. Obicitur quarto. Quarto obicitur Caietanus, quia sequeretur, numquam esse licitam communionem absque præuia confessione; id enim, quod malum est, numquam est faciendum. Consequens autem est falsum, cum concedatur, posse id fieri in casu necessitatis, quando non est copia Confessarii. Respondetur facile negando sequelem; nam sicut non licet communicare nisi ieiunis, & tamen in

aliquibus casibus id potest licite fieri absque ieiunio: sic potuit prohiberi communicatio absque confessione, licet id in aliquibus casibus præmittatur.

an præceptum præmittendi confessionem sit mere humanum.

Restat videre, an hoc præceptum sit Diuinum, vel mere humanum? Ioann. de Medina codice de Confess. q. 17. & Nauarrus in initium de Penitentia dist. 5. in 3. part. Glosse n. 31. & 32. indicant, illud esse præceptum mere humanum. Alij tamen communiter tenent, esse Diuinum, quos referunt, & sequuntur Suarez, & Vasquez in præfenti. Alij qui probant ex verbis Tridentini supra adductis, vbi loquendo de puritate debita ad hoc Sacramentum subiungit: Præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Quare communicare volenti renouandum est in memoriam eius præceptum: Probet se ipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, &c. Illa enim verba, eius præceptum, referunt non ad Apostolum, sed ad Dominum, de cuius corpore facta fuerat proxime mentio.

70. Suarez, licet illud, eius, referat ad Dominum, dicit tamen, inde non probari præceptum Diuinum, quia Apostolus in illis verbis, Probet se ipsum homo, non explicuit præceptum Confessionis, sed probationis, præcedendo ab hac & illa. Quare Concilium solum intendit commemorare præceptum Domini de probatione præmittenda; postea vero dicit, consuetudine declaradi, probationem illam debere esse talem, vt nemo accedat sine præuia confessione.

P. Vasquez n. 43. contendit, non potuisse Paulum non loqui de Confessione in illis verbis: Probet se ipsum homo, cum enim loquatur de probatione ad Eucharistiam, quam ad Dominum, & nulla alia sufficiat præter eam, quæ in confessione, fit, non potuit Paulus non loqui de illa. Imo si ex verbis Pauli non colligatur necessitas confessionis, vix potest aliunde colligi, præceptum illud esse Diuinum, & non mere Ecclesiasticum.

Ego quidè in primis existimo cum P. Vasquez loco citato, illud relatiuum, eius, magis referri ad Apostolum, quam ad Dominum, qui sensus verba, & contextum consideranti magis planus, & sincerus apparet. Deinde existimo, Paulum in verbis illis: Probet se ipsum homo, licet non excludat confessionem, de illa tamen specialiter non agere, neque ex illis verbis cum illa generalitate prolatis potuisse obligationem confessionis colligi. Sicut enim si Paulus dixisset, necessariam esse ad Eucharistiam obseruantiam præceptorum, Ecclesiæ, non posset ex his solis verbis colligi necessariam esse obseruantiam ieiunij naturalis, nisi aliunde probes, esse legem Ecclesiæ de illo ieiunio obseruando. Sic ex eo præcise, quod dicat, debere hominem probare se, non potest colligi necessitas confessionis, nisi aliunde constet, debitum modum probationis includere, aut requirere confessionem: & ideo Concilium non probauit necessitatem confessionis ex verbis Pauli nude sumptis, sed adiuncta consuetudine, quæ probat, ad debitam probationem exigere etiam confessionem mortalium.

Adhuc

73. Ex verbis Trid. sufficiens probatur. Adhuc tamen si non ex verbis Pauli secundum se, ex locis tamen illis Tridentini probari videtur præceptum illud non esse mere Ecclesiasticum, sed Diuinum, primo, quia Tridentinum non asserit Ecclesiasticam consuetudinem, tamquam radicem, sed tamquam signum obligationis, dum dicit, eam consuetudinem declarare, quod sit obligatio præuiæ confessionis. Secundo, quia si oriretur ex mera consuetudine, aut præcepto humano, non apparet, cur deberet condemnare, & excommunicare eos, qui negarent talem obligationem: omnis enim lex, aut consuetudo humana exposta est inefficax in obligando, siue quia in aliqua prouincia legitime recepta non esset, aut quia per legitimam consuetudinem contrariam esset contra illam iam præscriptam: cur ergo non posset aliquis dicere, in aliqua prouincia non esse eiusmodi obligationem? Præsertim cum ex Concilio Florentino constet, inter alia hoc etiam obiectum fuisse Græcis à Latinis, cur eorum Sacerdotes ante Missæ celebrationem non solerent confiteri. Si ergo censura Tridentini vniuersalis, & legitima est, supponit, non posse alicubi veram esse illam doctrinam negantem obligationem confessionis præuiæ, atque ideo eam obligationem fateri debemus prouenire ex præcepto aliquo pliusquam humano.

74. Ex Pauli verbis principaliter sumi potest aliqua coniectura; primo, quia Paulus præmiserat, doctrinam illam sibi fuisse à Christo traditam: Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis; quæ verba ad omnia subsistentia circa Eucharistiæ cultum videtur posse referri. Secundo, quia si non Christi, sed ipsius Pauli præceptum fuisset, non satis apparet, quomodo ex illo obligatio vniuersalis potuisset colligi; cum Paulus præceptum illud ad solos Corinthios dirigeret, quos solos deberet obligare, non alios, ad quos nec Paulus scripsit, nec legitime transmisit illud præceptum. Omitto autem, quod licet Paulus Apostolicam auctoritatem, & potestatem haberet, atque ideo in singulis prouinciis posset prædicare, absolueret, excommunicare, Episcopos constitueret, & similia; non est tamen certum, quod posset vniuersalem Ecclesiæ ordinem præscribere, aut leges condere, quæ posset totam Ecclesiam obligare; imo id de Apostolis omnibus præter vnum Petrum negat Suarez dist. 10. de Fide sect. 1. num. 25. Vnde præceptum illud Pauli non induceret obligationem in vniuersa Ecclesia.

75. Tertio colligi hoc ipsum videtur ex Patribus supra adductis, qui non parum innuunt, præceptum hoc esse Diuinum. Sic Leo Papa Epist. 91. cap. 2. dicit Mediator Dei, & hominum hanc præpositis Ecclesiæ dedit potestatem, vt & confitentibus actionem penitentia darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum, ad ianuam reconciliationis admitterent. Potestas enim admittendi à Christo tradita videtur supponere necessitatem; nam si propter arbitrio absque sacerdotis absolutione posset homo ad Eucharistiam accedere, non diceretur proprie à Sacerdote admitti.

76. Aliqui asserunt etiam Cyprianum, sed P. Vasquez num. 43. dicit, ex Cypriani verbis nihil colligi ad hoc intentum. Ego tamen plus mihi videtur ex Cypriano colligere, quam ex Leone, cuius testimonium proxime citatum ad hoc vsurpat, & amplectitur ipse Vasquez. Cyprianus enim in illis

Epistolis acriter inuehitur in eos, qui lapsos ob metum mortis in cultum idolorum admittebant ad Communionem absque debita legitimi Sacerdotis absolutione: hoc autem sæpe dicit esse contra legem statutam à Domino, siue à Christo. Sic loquitur Epist. 10. his verbis: Nondum Penitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manu eis ab Episcopo, & Clero imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Sed nunc illi rei non sunt, qui minus Scriptura legem nouerunt; erunt autem rei, qui præsumunt, & hac fratribus non suggerunt, vt instructi à præpositis faciant omnia cum Dei timore, & cum data ab eo, & præscripta obseruatione. Ecce illam legem non accedendi ad Eucharistiam nisi post Episcoporum absolutionem, appellat legem Scripturæ, & obseruationem à Deo datam, atque præscriptam; quia scilicet implicite saltem continebatur in illis verbis: Probet se ipsum homo, vt supra diximus.

77. Idem Cyprianus Epist. 11. eodem modo loquitur: Illi contra Euangelij legem contra vestram quoque honorificam petitionem, ante actam penitentiam, ante exomologesim grauissimam, atque extremam delicti factam, ante manum ab Episcopo, & Clero in penitentiam impositam, offerre lapsis pacem, & Eucharistiam dare, id est, sanctum Domini corpus profanare audeant, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Item epist. 12. Audio tamen, quosdam de presbyteris nec Euangelij memores, nec quid ad nos martyres scripserint, cogitantes iam cum lapsis communicare coepisse, & offerre pro illis, & Eucharistiam dare, quando oporteat ad hæc per ordinem venire. Nam cum in minoribus delictis, quæ non in Dominum committuntur, penitentia agatur in istotempore, & exomologesi fiat, nec ad communicationem venire quis possit, nisi prius illi ab Episcopo, & Clero manus fuerit imposita; quanto magis in his grauissimis, & extremis delictis caute omnia, & moderate secundum disciplinam Domini obseruari oportet.

78. Nec satisfacit, si dicas, ideo hoc appellari à Cypriano contra Euangelicam, vel Domini legem, & disciplinam; quia nimirum ex Scriptura habetur, quod subditi obediant præpositis, & prælatis suis, vel quod non communicent fideles cum hæreticis, quales illi iam censentur in foro saltem externo, propter externam negationem fidei: Hoc, inquam, non satisfacit; quia Cyprianus in verbis citatis ideo probat esse contra legem Scripturæ; quia scriptum est: Qui ederit, vel biberit indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Ergo illam appellat Scripturæ & Domini legem, quam violabant communicantes ante sacerdotalem absolutionem. Certum est autem, Paulum in illis verbis non loqui de communicatione fidelium cum hæreticis, aut de obedientia Prælati debita, sed de probatione ante communionem necessariam. Vnde nec dici potest, Cyprianum loqui solum de absolutione aliqua externa, quæ in foro Ecclesiæ requirebatur, & non de sacramentali; quia locus ille Pauli, quem adducit ad id comprobandum, non loquitur de illa externa satisfactione, sed de sacramentali absolutione, vt constat; huius ergo absolutionis necessitatem ex Diuina lege prouenire supponit.

Addere possumus non leuem coniecturam ex eo, 79.

Adhuc

Cyprian.

Idem Cypriano

notandum modo

supponitur.

Nec satisfacit quod dicitur.

79.

eo, quod nunquam usque adhuc Ecclesia, aut Summus Pontifex in eiusmodi præcepto dispensaverit, sicut dispensatum est aliquando in aliis præceptis Ecclesiasticis: nam in præcepto ieiunij naturalis ad communionem prærequisiti, scimus, cum aliquo dispensatum fuisse in aliquo casu, præterquam quod olim feria quinta in Cœna Domini in aliquibus Ecclesiis sumebatur communio post cœnam: in præcepto tamen confessionis prævia in iis circumstantiis, in quibus præceptum obligat, nunquam dispensatio concessa, imo nec petita, aut intenta fuit.

SECTIO V.

Quando liceat accipere Eucharistiam, non præmissa Confessione.

Errum est, posse aliquando id fieri, præmissa contritione; ut constat ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 7. in ultimis verbis, ubi proposita necessitate præmittende Confessionis, subditur: modo non desit illis copia Confessoris, quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quam primum confiteatur. & Can. 11. Declarat, inquit, ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcumque enim se contritos existimant, habita copia Confessoris, necessario præmittendam esse confessionem Sacramentalem. Ex quibus verbis rursus colligunt Theologi, duas conditiones requiri, ut non præmittatur confessio; scilicet, quod non sit copia Confessoris, & quod sit necessitas communicandi, de quibus singillatim aliqua breuiter notanda sunt.

Et primum ille dicitur non habere copiam Confessorij, qui vel nullum habet, vel Sacerdotem

mutum, aut nolentem ex malitia, vel ignorantia, aut ex alio capite absoluerit, vel carentem iurisdictione, aut alio modo impeditum; vel etiam quando penitentem timet sibi graue detrimentum, ut reuelationem sigilli, vel malum graue à Confessario inferendam: tunc tamen debet penitens confiteri alia peccata mortalia, si quæ habet, omisis illis, propter quæ timet sibi tale detrimentum.

Quæritur, quæ distantia censeatur sufficiens, ut dicamus, non esse copiam Confessorij? Cano. relect. de Pœnit. p. 5. §. Ad tertium non est difficile, dicit: Si Confessarius sit in alio oppido distante tribus miliaribus, non esse copiam Confessorij. Alij dicunt, etiam tunc quærendum esse à penitente, si non singulis diebus, saltem aliquoties: ita Corduba lib. 1. quæst. 16. ante finem, his verbis: Non tenetur quotidie ire ad quærendum Confessorem; & ita potest sine confessione contritus uno, aut forte duobus diebus, maxime diebus festis, non tamen pluribus, celebrare. Suarez in presenti sect. 4. & Valquez c. 2. dicunt, relinquendum hoc esse arbitrio prudentis, nec posse regulam vniuersalem assignari, sed pendere ex circumstantiis personæ, temporis, difficultatis itineris, &c. Illud certum est contra Richardum, non sufficere, quod aliquis maiori cum deuotione, & fructu alicui confiteatur, ut possit expectare illum, & interim celebrare absque confessione, si adsit alius, cui absque periculo possit confiteri.

Hæc certa videntur: illud est paulo difficilius, an qui habet peccatum reseruatum, debeat confiteri Sacerdoti potenti absoluerit à non reseruatis; an vero possit communicare absque confessione, quasi non habens copiam Confessorij? P. Suarez cum aliis loco citato, §. Quærens casus est, dicit, non esse improbableem, quod homo ille, licet possit confiteri inferiori omnia peccata, ut absoluat directè à non reseruatis, & in directè à reseruatis, adhuc tamen, si velit, possit nulli confiteri, quia alioquin obligabitur ad constituendum bis idem peccatum reseruatum, nempe tunc, & postea superiori, ut ab ipso directè absoluat. Verius tamen, & probabilis censet, quod debeat confiteri inferiori reseruata, & non reseruata; quia illud onus non est adeo graue, ut idcirco excusetur ab obligatione confessionis præmittende.

P. Valquez in presenti num. 7. & 4. tom. 9. 91. art. 3. dub. 9. per contrariam viam docet, illam posse quidem communicare cum sola contritione; non tamen posse confiteri inferiori, etiamsi habeat peccata non reseruata, quia inferior non potest valide absoluerit à non reseruatis eum, qui simul confiteatur reseruata; non potest enim diuidi sententia absolutionis, sicut nec potest diuidi confessio: & quia alioquin sequeretur, posse confiteri sola non reseruata, tacendo reseruata; quorsum enim dicat reseruata illi, qui eorum iudex non est, neque esse potest? Cum ergo confessio Sacramentalis sit illa solum, quia penitens se accusat coram legitimo iudice; ille autem Sacerdos non sit legitimus iudex peccatorum reseruatorum, consequens est, ut non possit penitens sacramentaliter confiteri inferiori, atque ideo non erit obligatio ea dicendi. Consequens autem est contra Auctores contrariæ sententiæ, qui omnes volunt, omnia prorsus peccata integre manifestanda inferiori.

Mihi

Mihi (ut verum fatear) hoc vltimum argumentum suadet, non esse probabilem sententiam illam, quæ docet, in prædicto casu non obligari penitentem ad dicenda Confessario peccata reseruata, à quibus ipse eum non potest absoluerit, sed ea solum, à quibus absoluerit potest; circa illa enim sola est iudex, atque ideo illa sola potest legitime audire in suo tribunali. Quam sententiam licet aliqui improbabilem dicant, & Durandus in 4. dist. 17. q. 1. §. m. 1. acerbiore censura afficiat, eam tamen veram, aut probabilem esse fatentur non pauci, nec contemnendi Theologi. Gerfon 2. p. 17. de Casuum reseruatur. & Alphab. 4. Alex. vero Aletensis 4. part. quæst. 78. memb. 5. art. 2. ad vlt. alias q. 18. memb. 4. art. 5. §. 2. & Maior dist. 17. q. 5. dicunt, esse probabilem; Petrus de Soto lect. 10. de confessione, esse maxime probabilem. S. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 19. §. 6. contrariam sententiam demonstrari non posse, sed tantum esse probabilem; quod etiam modo loquitur Marr. de Ledesma 2. part. 4. quæst. 8. art. 2. dub. 4. dicens contrariam sententiam non esse certam. Nugnus in 3. part. q. 9. Additio- num, art. 2. in 2. p. art. 3. refert pro hac sententia aliquos iuniores, & contrariam solum vocat probabiliorem; quod etiam indicat Suarez tom. 4. in 3. dist. 31. sect. 3. n. 8. dicens posse reddi probabilem rationem, cur omnia peccata dici debeant inferiori. Clarius loquitur Antonin. Diana 2. tom. resolut. moral. tract. 4. resol. 104. in fine, ubi ita concludit: Ex quibus omnibus apparet, penitentem habentem casum reseruatum etiam cum excommunicatione, urgente necessitate ad celebrandum, vel communicandum posse, ubi magis libuerit, vel expedierit, aut confiteri peccata non reseruata, seu simul reseruata, & non reseruata, vel elicere actum contritionis, & sine prævia confessione celebrare, aut communicare. Eandem sententiam docet absolute Ferd. de Castro p. 1. Operis moral. tractat. 4. dist. 4. par. 3. §. 6. cuius titulus est. Possitne aliquando absolui hæreticus à priuato sacerdote de peccatis non reseruatis, tacita hæresi. Et postea num. 2. respondet affirmatiue. Eandem sententiam probabilem esse docuit P. Ioan. de Salas in manuscriptis de sacram. Pœnitent. & indicat Bonacina dist. 5. de sacram. Pœnit. quæst. 7. p. 5. §. 3. num. 9. vocans contrariam sententiam solum probabiliorem.

Fateor ergo, sententiam dicentem debere omnia peccata reseruata cum non reseruatis dici Confessario inferiori, esse satis communem eius: tamen fundamenta non cogunt omnino; & ut hoc obiter dicam, magis viderit mihi discedere à sententia communi P. Valquez, dum ait, penitentem in eo casu non solum non debere, sed nec posse præmittere confessionem, sed debere omnino absque confessione communicare, quam qui dicit, non debere confiteri reseruata, sed solum non reseruata, quibus directè absolui potest. Nam qui negat absolutionem à non reseruatis fore validam, duos solum affert Valquez num. 26. scilicet Richardum in 4. dist. 17. art. 2. quæst. 8. ad 2. & Adrianum quæst. 4. de confessione, §. sed dubium. Ex quibus Adrianus quidem id indicat; Richardus vero non loquitur in nostro casu, quando superioris copia non est, sed quando ipse etiam adiri potest, & tunc dicit, quod debet præcedere absolutio superioris ante absolutionem inferioris; quod certum est: pro illa vero alia sententia non paucos attulimus: minus ergo op-

ponitur sententiæ communi illa, quam sententia negans, posse penitentem in eo casu confiteri. Vnde libentius dicerem, penitentem eo casu, & posse, & debere confiteri saltem peccata non reseruata, quia respectu illorum habet vere copiam Confessorij, qui est legitimus eorum iudex; ergo respectu illorum vrget præceptum confessionis, quod quidem non solum est de confitendis omnibus copulatiue, sed etiam diuisim omnibus, & singulis, iis scilicet, quæ saltem possit legitime confiteri, ut constat in eo, qui ob iustam causam tacet aliquo peccatum non reseruatum, qui tamen adhuc tenetur ad constituenda alia ante communionem: debet ergo præmitti confessio mortalium, quantum fieri potest. Dixi, mortalium, quia si præter peccatum reseruatum non haberet aliud mortale, non obligaretur ad constituenda venialia, nisi per accidens, quando non haberet contritionem; tunc enim deberet confiteri venialia, ut eo modo absolueretur indirectè à reseruatis, & reciperet gratiam.

Obiiciunt primo, confessionem de iure Diuino debere esse integram omnium mortalium, ergo non possit diuidi confessio explicando non reseruata, & tacendo reseruata. Respondetur hoc argumentum procedere contra omnes, qui communiter dicunt, posse tunc fieri confessionem saltem exprimentendo omnia etiam reseruata: de iure enim Diuino non est sola integritas materialis, sed formalis, hoc est, integritas confessionis sacramentalis: confessio autem sacramentalis non est narratio peccatorum, sed confessio, qua penitens accusat se coram iudice vicario Dei; ergo licet dicerentur omnia peccata, non esset confessio sacramentalis integra: nam reseruata non dicuntur sacerdoti inferiori ut iudici, & vicario Dei, cum non sit iudex illorum peccatorum. Vnde ipse Suarez tom. 4. disputat. 31. sect. 3. num. 4. fatetur confessionem illam quoad peccatum reseruatum non esse sacramentalem.

Ad argumentum itaque omnes debemus dicere, integritatem quidem confessionis requiri formalem, non materiale, hoc est, ut omnia reuerentiam dicantur, quantum fieri potest. Quare sicut qui ex legitima causa tacet aliquod peccatum, vel qui oblitus illius id omittit, facit confessionem formaliter integram: & sicut ille etiam, qui explicat omnia sua peccata præter vnum, quod propter incapacitatem Confessorij intelligere, & percipere non potest, dicitur etiam facere confessionem formaliter integram: sic in nostro casu est confessio formaliter integra: nam penitens deferit omnia sua peccata mortalia ad legitimum iudicem, quantum potest; ideo enim peccatum reseruatum non deferat, quia non habet iudicem legitimum, ad quem deferat; & hic iudex, quem habet, non est capax legitime, & sacramentaliter audiendi illud: confiteatur ergo integre, quantum potest, omnia peccata; quia illud, quod tacet, non potest nunc sacramentaliter confiteri, cum non sit, qui illud sacramentaliter possit audire.

Secundo obiici potest, quia licet peccatum externum furti, v.g. sit reseruatum, actus tamen internus non est reseruatus; ergo deberet penitens explicare saltem actum internum, qui subiici potest iudicio huius Confessorij; sicut in simili P. Coninck dist. 7. de Pœnit. dub. 9. in fine dicit, Coninck cum

Maxime deinde confirmatur quod nunquam Pontifex in eo dispensari

80. Obiici solet modus loquendi Tridentini.

Respondetur.

Deut. 4. & 6.

Ioann. 7.

Matth. 8. Mar. 10.

1. Cor. 7.

81. Et aliquando fieri potest præmissa contritione.

80c. Tunc.

82. Qui dicitur non habere copiam Confessorij.

83. Quæritur quæ distantia sit in Confessario sufficiens.

Corduba.

Suarez, Valquez.

84. Aliud paulo difficilius.

Sententia Suarez.

85. P. Valquez. Valquez. cit.

86. Sententia quæ nobis videtur probabilior.

Durand.

Gerfon. Al. Alet.

Maior. P. de Soto. S. Antonin.

Marr. Ledesma. Nugnus.

Suarez.

Diana.

Ferd. de Castro.

Ioan. de Salas. Bonacina.

87. Sententia cuiusdam est quædam probabilis, etiam tamen fundamenta non cogunt omnino.

Valquez. Richard. Adrian.

88.

Obiici pri- ma. Responsio.

89.

Ad argumentum omnino respondere debent interuenire confessionis formaliter integram.

90. Obiici solet.

Coninck.

eum, cui ex confessione actus externi imminet periculum, debere tamen confiteri affectum internum, ex cuius confessione non timet eiusmodi periculum. Porro si in nostro casu penitens debeat explicare actum internum, iam explicat totam malitiam actus externi, cum iste non addat malitiam nouam, sed denominetur malus à sola malitia interni, vt suppono; imo cum actus internus, & externus non sint duo peccata, sed consent vnum peccatum, consequens erit, vt nullum sit peccatum, quod non explicuerit, licet non omnino adquate quoad omnes partes: vnde nullum erit peccatum, à quo non fuerit aliquomodo directe absolutus.

91. Responso.

Hæc inconuenientia ostendunt non esse obligationem explicandi tunc actum internum, quia certum est, aliquid peccatum non tolli tunc directe per absolutionem; si autem tota malitia actus interni tolleretur directe per absolutionem superioris; nam dimissa tota malitia peccati, non potest manere non dimissum peccatum; quia dimitti malitiam, est auferri reatum, seu debitum odij, & auferri Diuinæ propter illam malitiam; non potest ergo manere odibilis homo propter peccatum, si iam non est odibilis propter malitiam peccati; quia motium formale odij est sola malitia. Fatendum ergo est, non solum actum externum, sed eius etiam malitiam, ac proinde affectum internum esse reueruatum; nam licet de facto peccata interna secundum se non reueruentur, sicut intelligitur, quando non prodeunt in actum externum; quando vero prodeunt in externum, tunc reueruatur non solum actus externus, sed etiam affectus internus, à quo prodiit; vnde à neutro poterit absolueri directe inferior Sacerdos; quia vterque fuit reueruatus, posito actu externo.

92. Tertio obiicitur.

Tertio obiicitur potest, quia si potest habens peccata reueruata dimidiare confessionem cum inferiori, dicendo sola non reueruata, sequitur, quod poterit id facere etiam absque necessitate communicandi; nam ille, qui tacet aliquid peccatum confessario, eo quod ex confessione illius peccati timeat ab eo aliquid malum graue, non solum id potest facere, quando vrget necessitas communicandi, sed etiam absque ea necessitate, si vult confiteri, nec habet alium confessarium, cui possit absque periculo omnia peccata dicere; ergo similiter in nostro casu, si id licet, poterit fieri absque vrgente tanta necessitate.

93. Responso.

Responso. Soto. Suarez.

Responderetur negando sequelam; & ad probationem dico, in primis aliquam etiam necessitatem requiri, vt in primo casu confessio non differatur; nam si commode potest differri confessio, differenda est, vt possit absque periculo integra fieri, vt tradunt Soto in 4. dist. 18. q. 2. artic. 5. §. Circa tertium, & Suarez 4. tom. disp. 23. sect. 2. n. 7. Minorem tamen necessitatem, & causam exigunt ad non differendam confessionem in eo casu, quam in nostro, quando quis habet peccatum reueruatum, nam Soto solum dicit, differendam esse, quando commode potest; Suarez vero dicit, esse iustam causam non differendi, si quis ideo deberet diu manere absque confessione, etiam si nulla alia vrgeat necessitas. Vnde oportet reddere rationem differentie, cur maior necessitas requiratur in nostro casu ad consistendum coram inferiori tacitis reueruatis, quam in alio

casu ad consistendum, omisso illo peccato, quod absque periculo dici non potest, cum tamen in vtroque casu dimidiatur materialiter confessio, & in neutro formaliter: cuius rationem non reddunt auctores.

Potest autem differentie ratio colligi ex diuersitate præcepti, quod in vtroque illo casu ob stare videtur; nam in primo casu solum videtur ob stare obligatio consistendi integre omnia peccata; quæ quidem obligatio intelligitur semper cum moralitate, & moderatione humanæ diligentie; vt constat in examine conscientie, quod debet penitens præmittere ad eum finem, vt integre consistatur omnia peccata, quod tamen examen non exigit exquisitam diligentiam, sed humanam, & suauem; sicut nec in ipsa explanatione peccatorum obligatur homo ad adhibendam exquisitam diligentiam, vt ea omnia distinctissime explicet, sed humanam, & moralem, propter eandem rationem, ne illud Sacramentum nimis onerosum, & difficile redderetur. Hinc ergo fit, vt nec sit obligatio adhibendi omnem curam exquisitam, vt confessio fiat tunc, quando omnia peccata, nullo omisso, integre possint dici. Si enim aliquis, v.g. sentit, se ob capitis debilitatem non posse nunc satis attendere ad recogitanda omnia sua peccata, debet quidem expectare per aliquod breue tempus, vt, resumptis viribus, possit examinare suam conscientiam, non tamen debet ea de causa diu differre confessionem; sed potest consisti ea, quæ sibi occurrunt, licet sciat, non posse à se fieri examen sufficiens ad reuocanda in mentem omnia sua peccata. Similiter ergo non debet diu differre, vt possit expectare alium confessarium, cui omnia peccata, nullo profuso consilio, absque periculo possit dicere, sed potest nunc confiteri, quia integritas confessionis non obligat ad exquisitam diligentiam adhibendam, sed ad moralem, & humanam, vt vidimus.

At vero in nostro casu, qui habet reueruata, indiget maiori causa, vt possit dimidiare confessionem coram inferiori; quia non solum obstat præceptum integritatis confessionis, sed aliud etiam, scilicet præceptum comparandi coram legitimo iudice in foro Sacramentali; quod quidem præceptum arctius obligat, quia ex eius violatione peruerteretur ordo Ecclesiasticus, & debita subordinatio inferiorum ad superiores, & præiudicaretur iuri Prælatorum, si possent facile subditi, omisso superioribus, recurrere ad inferiores; quare ad hoc faciendum merito exigitur grauis necessitas. Quando vero penitens comparat coram suo legitimo iudice, minor necessitas requiritur ad hoc, vt possit aliquod peccatum omittere, quia per hoc non peruerteretur ordo hierarchicus, aut prædicatur iuri superiorum; & aliunde si integritas confessionis ita stricte obligaret, redderetur, vt vidimus, nimis difficile confessionis remedium: quæ ratio non procedit in altero casu; neque enim redditur durius remedium confessionis ex eo, quod debeat aliquis non comparere coram inferiori, quando comparandum est coram superiori; quia potest homo tunc coram neutro comparere, si non est aditus ad superiorem: non ergo obligatur ad aliquod onus, sicut si obligaretur ad exactissimam omnium peccatorum confessionem, & adeo stricte obligaret eius integritas. Hinc ergo præceptum illud integritatis materialis non existimatur à fidelibus obligans

94. Differentia ratio est.

95. Qui habet reueruata...

cum tanto rigore, sed cum suauitate ad diligentiam moralem, & humanam, licet illud aliud præceptum non peruertendi ordinem iudicij, nec recurrendi ad inferiorem pro superiori, maiori cum rigore obligare credatur.

Ex dictis ergo infero primo, in prædicto casu necessitatis penitentem posse, & debere adire confessarium inferiorem à quo possit absolui directe à non reueruatis; quod enim hæc simul sint cum reueruatis, non obstat valori prædictæ absolutionis, vt constat in eo, qui obliuiscit inuincibiliter per longum tempus peccati reueruati, & confessus est interim alia non reueruata sæpe confessario ordinario, à quo quidem valide absoluitur directe ab illis, & indirecte à reueruato, vt faretur ipse P. Valquez, qui frustra conatur reddere rationem differentie inter illum casum, & nostrum, vt in illo sit, in nostro vero non sit valida absolutio à non reueruatis, quam rationem bene impugnat P. Suarez tom. 4. dicta disp. 8. de Penit. dub. 13. n. 102. Videtur enim absque fundamento auferri potestatem absoluedi indirecte à reueruato, quando explicatur; cum tamen possit id fieri, si taceretur. Nam quid refert exprimi, vt ideo non possit dimitti? aut cur absolutio non potest terminari directe ad sola non reueruata, sicut si illud dictum non fuisset?

97. Opponunt aliqui verba Trid. sess. 14. c. 7. dicentis, Sacerdotem inferiorem extra mortis articulum nihil posse in casibus reueruatis. Sed respondetur facile, eos nihil posse directe, posse tamen indirecte, sicut casu, quo penitens in memor reueruati confiteatur non reueruata, absoluitur indirecte à reueruatis in omnium sententia. Non ergo potest intelligi Trid. de potest. etiam ad absoluedum indirecte.

98. Infero secundo, penitentem, qui in prædicto casu necessitatis non habet alia mortalia non reueruata, non teneri ex præcepto ad consistenda venialia Sacerdoti inferiori, vt ab iis directe absolueretur, & indirecte à reueruatis. Ita Suarez, & Coninch locis citatis, quia confessio venialium non videtur obligare sub præcepto; ergo præceptum præmittendæ confessionis ante communionem non obligat ad venialia confitenda, nisi per accidens, quando aliquis non putaret se esse sufficienter contritum. Posset tamen confiteri sola venialia, si vellet, & melius id esset, quam non confiteri. An vero possit confiteri venialia simplici Sacerdoti, qui non esset approbatus, nec possit absolueri ab illo mortali, vt hac via ab eodem absolueretur indirecte à reueruatis; Suarez, & Coninch probabiliter affirmant, sicut habens mortale non reueruatum cuius non recordatur, possit confiteri venialia simplici Sacerdoti, & obtinere indirecte remissionem mortalium. Ex hoc autem non leuiter confirmatur, quod supra diximus, non esse improbabile, posse illum tacere peccatum reueruatum. Quorsum enim dicat peccata reueruata simplici Sacerdoti nondum approbato, qui neque à non reueruatis absolueri potest?

99. Infero tertio, quid dicendum sit de habentem excommunicationem reueruata; an, vrgente etiam necessitate communicandi, & non data copia Superioris legitimi, possit, aut debeat confiteri inferiori, qui eum à prædicta excommunicatione solueri non potest. Non desunt, qui dicunt, excommunicatum etiam occultum non posse extra mortis articulum communicare, vrgente etiam scandalo, & infamia. Soto in 4. dist. 12. q. 1. art. 4. P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

Syluester, Excommunicatio 3. casu 3. Rosel. & Couarr. quos refert Henric. lib. 8. de Euchar. c. 47. §. 4. lit. Q. qui dicit, posse, si premet periculum grauis infamie, aut scandali, semel, aut bis celebrare, cum contritione, & tremore.

Alij communiter dicunt, posse, vrgente necessitate, communicare, aut celebrare absque absolutione à censura, quia præceptum Ecclesiæ, quæ censuram imponit, non obligat cum tanto detrimento. Suarez tom. 4. disp. 31. sect. 3. n. 6. Coninch disp. 8. n. 107. & alij quos afferunt. Quod confirmari potest à similibus; quia excommunicatio priuat etiam auditione Sacri, sicut priuat Sacramentorum participatione; & tamen excommunicatus oculus non potens habere absolutionem, potest audire Sacrum ad vitandum graue scandalum, aut detrimentum. Item S. Thomas in præfati 9. 83. art. 6. ad 2. & in 4. dist. 17. & alij concedunt, quod Sacerdos, si recorderetur excommunicationis post consecrationem debet profequi; si vero ante consecrationem, dicunt tutius esse relinquere Missam, nisi timeatur graue scandalum. Vnde arguitur clare, non esse intrinsece malum, quod excommunicatus communice, cum possit ratione scandali honestari: cur ergo non possit æqualis, & grauior causa occurrere etiam ante inchoatam Missam? Quod enim attinet ad hoc de scandalo, & graui detrimento, idem iudicium videtur esse de eo, qui inchoauit, vel non inchoauit Missam, cum vterque possit pati æquale detrimentum aut periculum.

Alij ergo dicunt, posse quidem in tali casu hominem cum contritione comunicare, non tamen posse confiteri, vt absoluetur directe à non reueruatis. Quod certissimum, & absque controuersia dicit Valquez tom. 4. q. 9. art. 3. dub. 9. n. 8. & idem tenent alij, quos refert Suarez dicta sect. 3. num. 1. quibus adde Syluium in Addit. ad 3. p. 20. art. 2. q. 3. Alij denique dicunt tunc posse confiteri non reueruata Sacerdoti inferiori, à quo absoluetur directe ab illis, & indirecte à peccato reueruato, licet ab excommunicatione nullo modo absoluetur. Ita Suarez loco citat. n. 6. Coninch, & alij.

Hoc dubium pendet ex questione illa, an excommunicatus, non præmissa absolutione à censura, possit valide absolui à peccato; in qua multi negant, quos sequitur Valquez; alij affirmant, quos sequitur Suarez, & Sanchez lib. 2. in Dialog. c. 8. n. 5. quod etiam mihi probabilius videtur; & ea sententia supposita, consequenter dicendum videtur, posse in prædicto casu confiteri non reueruata, ab eis que directe absolui, & indirecte à reueruatis, licet maneat adhuc excommunicatus; quia excommunicatio, sicut non priuat illum tunc receptione Eucharistiæ propter vrgentem necessitatem, sic nec priuat receptione sacramenti penitentie, propter eandem necessitatem.

Dices, excommunicationem per se prohibere receptionem cuiuslibet sacramenti; per accidens autem excusatur tunc homo propter necessitatem: cum vero necessitas solum sit accipiendi Eucharistiæ, qua accepta, cessat periculum scandali, vel infamie, non debet extendi ea licentia ad recipiendum aliud sacramentum, quod non est necessarium ad ea detrimenta vitanda. Responderetur, eo ipso, quod licita sit susceptio Eucharistiæ, fieri licitam confessionem sacramentalem; quæ ex Diuino præcepto debet præmitti Eucharistiæ; vnde consequenter dicendum.

100. Alij communiter dicunt.

S. Thom.

101. Alij dicunt hominem in tali casu posse cum contritione communicare.

102. Hoc dubium pendet ex questione illa, an excommunicatus, non præmissa absolutione à censura, possit valide absolui à peccato; in qua multi negant, quos sequitur Valquez; alij affirmant, quos sequitur Suarez, & Sanchez lib. 2. in Dialog. c. 8. n. 5. quod etiam mihi probabilius videtur; & ea sententia supposita, consequenter dicendum videtur, posse in prædicto casu confiteri non reueruata, ab eis que directe absolui, & indirecte à reueruatis, licet maneat adhuc excommunicatus; quia excommunicatio, sicut non priuat illum tunc receptione Eucharistiæ propter vrgentem necessitatem, sic nec priuat receptione sacramenti penitentie, propter eandem necessitatem.

103. Instans.

Distinetur.

dum cenfeo, tunc non solum licere, sed debere omnino per se loquendo præmitti confessionem de peccatis mortalibus non reseruatis, vt obseruetur, quantum fieri potest, præceptum Diuinum constendi omnia mortalia ante communionem. Dixi, *per se loquendo*; quia per accidens poterit excusari; potest enim homo conformare se prædicte cum sententia contraria docente, non posse, aut non debere tunc præmitti confessionem, & iuxta eam poterit probabiliter operari. Quando vero non essent alia peccata non reseruata, atque ideo ex hoc capite cessaret obligatio confitendi; adhuc videtur probabile, quod possit licite confiteri de venialibus, vel de mortalibus, quæ antea confessus fuisset, vt ita absolueretur indirecte à reseruatis, & securus disponderetur ad Eucharistiam. Non potest enim præsumi, quod, urgente necessitate communicandi, velit adhuc Ecclesia obligare, ne confiteatur, & vt maneat cum onere, & necessitate habendi contritionem perfectam, quæ non ita facile haberi potest ab homine paulo ante propter sua crimina excommunicato. Vnde cum Ecclesia in mortis articulo non velit hominem relinquere cum illo onere, & ideo concedat facultatem absolubus cum directe à quolibet crimine, credibile est, quod in casu nostro non velit eum relinquere cum obligatione, & necessitate habendi contritionem, sed permittat, quod saltem indirecte possit absolui à reseruatis, dum alia confiteatur.

104. Quanta vero debeat esse necessitas, vt ante absolutionem ab excommunicatione possit quis communicare, aliqui dicunt maiorem causam, & necessitatem ad hoc requiri, quam ad communicandum absque confessione, si non esset excommunicatus. Ita Coninck loco citato *num. 107.* Sed P. Vasquez in præfenti *disp. 208. n. 13.* dicit, se non inuenire differentiam in his præceptis; imo (si quæ est) magis stricte debere obligare præceptum præmittendi confessionem, quod Diuinum est, quam alia præcepta mere Ecclesiastica.

105. Quæritur potest, an qui eiusmodi peccatum reseruatum cum excommunicatione habet, debeat in eo casu confiteri Sacerdoti inferiori peccatum illud, licet non possit ab eo absolui ab excommunicatione? Nam licet supra dixerimus, non esse improbabile, quod possit tacere reseruata; à quibus non potest directe absolui; alia tamen videtur esse ratio in hoc casu. Solet enim communiter dici, peccata illa, quæ reseruantur ratione excommunicationis, ablata, vel impedita excommunicatione, non esse reseruata; vnde videtur tota reseruatō cadere supra solam excommunicationem, non supra ipsum peccatum; ergo peccatum, prout distinguitur ab excommunicatione, potest esse materia directa huius confessionis, & tolli directe per absolutionem inferioris, licet non possit absolui ab excommunicatione. Et quidem ita dicendum esset, si vera esset sententia, quam indicant Durandus, & Caietanus, quos refert Suarez *d. l. 4. tom. disp. 29. s. 2. n. 7.* quod scilicet sola excommunicatio per se, & immediate reseruatur, culpa vero mediate, & per accidens, quatenus non potest quis absolui à peccatis, nisi prius à censura absoluarur. Illa tamen sententia communiter reicitur; & eam impugnant Suarez ibi, & Thom. Sanchez *d. l. 4. cap. 8. num. 5.* cum aliis, eo quod licet peccatum illud non reseruetur sine censura, vt vtrumque tamen immediate refer-

uatur, censura, & peccatum ipsum, atque ideo, quamdiu manet censura, manet etiam reseruatō ipsius peccati, vnde neque peccatum potest esse materia directa illius confessionis, vel absolutionis, quæ ab inferiori præstat; non ergo erit maior obligatio confitendi tunc illud peccatum, quam alia, quæ absque censura reseruatur.

Infertur quarto, non bene assignari alios casus, vt in illis possit homo absque confessione communicare, quasi non habens copiam confessarij, v. g. si adit confessarius idoneus, sed speretur breuiter alius, cui solet cum maiori deuotione confiteri; item si abijt proprius Parochus, adit autem alius, cui ex priuilegio solum confiteri potest. Quj casus, & alij similes bene impugnantur apud Suarez & Vasquez, & reiciuntur vt omnino insufficientes.

Quæ necessitas excuset à præmittenda Confessione.

Restat breuiter dicere de secundo puncto, scilicet, de necessitate communicandi requisita, vt possit absque confessione præuia id fieri. Reduci autem solent casus necessitatis ab aliquibus ad duo capita: Primum est instantis mortis, si aliquis, v. g. in mortis articulo non possit confiteri, aut absolutionem obtinere, & possit communicare; in quo casu concedunt omnes, posse id fieri. Secundum caput est infamie, aut detrimenti, quod incurritur, si homo non comunicet. Circa primum caput quæri solet, an sufficiat necessitas dandi Viaticum alteri, vt possit Sacerdos absque confessione celebrare? Communis sententia affirmat, vt restantur Suarez, & Coninck in præfenti; contra hoc tamen videtur esse, quod in prædicto casu non possit aliquis celebrare non ieiunus iuxta communem sententiam; & saltem in omnium sententia non possit absque vestibus sacris celebrare, cum tamen hæc requirantur solo præcepto humano; ergo multo minus potest absque confessione, quæ exigitur præcepto Diuino. Quod quidem argumentum non parum virget, supposita doctrina P. Vasquez, quæ in præfenti *disp. 208. num. 12.* aperte dicit, magis obligare præceptum Diuinum præmittendi confessionem, quam præceptum ieiunij ante communionem, quod est mere humanum.

Cæterum, si hoc argumentum esset efficax, multum probaret; quia probaret, necessitatem, quæ sufficit ad communicandum, non præmissa confessione, sufficere ad celebrandum absque vestibus sacris; atque adeo Sacerdotem, qui in articulo mortis suæ possit ex omnium sententia celebrare ad communicandum pro viatico, non præmissa confessione, possit etiam tunc celebrare absque vestibus sacris; absque altari consecrato, absque vllis orationibus, aut Euangelio, sed solis prolatis verbis consecrationis, & iis, quæ requiruntur ad substantiam Sacrificij; reliqua enim sunt solum ex præcepto humano, quod minus obligat, quam Diuinum præmittendæ confessionis: consequens autem nullus concedet.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

106. Infertur quarto, non bene assignari alios casus, vt in illis possit homo absque confessione communicare, quasi non habens copiam confessarij, v. g. si adit confessarius idoneus, sed speretur breuiter alius, cui solet cum maiori deuotione confiteri; item si abijt proprius Parochus, adit autem alius, cui ex priuilegio solum confiteri potest. Quj casus, & alij similes bene impugnantur apud Suarez & Vasquez, & reiciuntur vt omnino insufficientes.

Quæ necessitas excuset à præmittenda Confessione.

Restat breuiter dicere de secundo puncto, scilicet, de necessitate communicandi requisita, vt possit absque confessione præuia id fieri. Reduci autem solent casus necessitatis ab aliquibus ad duo capita: Primum est instantis mortis, si aliquis, v. g. in mortis articulo non possit confiteri, aut absolutionem obtinere, & possit communicare; in quo casu concedunt omnes, posse id fieri. Secundum caput est infamie, aut detrimenti, quod incurritur, si homo non comunicet. Circa primum caput quæri solet, an sufficiat necessitas dandi Viaticum alteri, vt possit Sacerdos absque confessione celebrare? Communis sententia affirmat, vt restantur Suarez, & Coninck in præfenti; contra hoc tamen videtur esse, quod in prædicto casu non possit aliquis celebrare non ieiunus iuxta communem sententiam; & saltem in omnium sententia non possit absque vestibus sacris celebrare, cum tamen hæc requirantur solo præcepto humano; ergo multo minus potest absque confessione, quæ exigitur præcepto Diuino. Quod quidem argumentum non parum virget, supposita doctrina P. Vasquez, quæ in præfenti *disp. 208. num. 12.* aperte dicit, magis obligare præceptum Diuinum præmittendi confessionem, quam præceptum ieiunij ante communionem, quod est mere humanum.

Cæterum, si hoc argumentum esset efficax, multum probaret; quia probaret, necessitatem, quæ sufficit ad communicandum, non præmissa confessione, sufficere ad celebrandum absque vestibus sacris; atque adeo Sacerdotem, qui in articulo mortis suæ possit ex omnium sententia celebrare ad communicandum pro viatico, non præmissa confessione, possit etiam tunc celebrare absque vestibus sacris; absque altari consecrato, absque vllis orationibus, aut Euangelio, sed solis prolatis verbis consecrationis, & iis, quæ requiruntur ad substantiam Sacrificij; reliqua enim sunt solum ex præcepto humano, quod minus obligat, quam Diuinum præmittendæ confessionis: consequens autem nullus concedet.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

107. Cæterum, si hoc argumentum esset efficax, multum probaret; quia probaret, necessitatem, quæ sufficit ad communicandum, non præmissa confessione, sufficere ad celebrandum absque vestibus sacris; atque adeo Sacerdotem, qui in articulo mortis suæ possit ex omnium sententia celebrare ad communicandum pro viatico, non præmissa confessione, possit etiam tunc celebrare absque vestibus sacris; absque altari consecrato, absque vllis orationibus, aut Euangelio, sed solis prolatis verbis consecrationis, & iis, quæ requiruntur ad substantiam Sacrificij; reliqua enim sunt solum ex præcepto humano, quod minus obligat, quam Diuinum præmittendæ confessionis: consequens autem nullus concedet.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

108. Cæterum, si hoc argumentum esset efficax, multum probaret; quia probaret, necessitatem, quæ sufficit ad communicandum, non præmissa confessione, sufficere ad celebrandum absque vestibus sacris; atque adeo Sacerdotem, qui in articulo mortis suæ possit ex omnium sententia celebrare ad communicandum pro viatico, non præmissa confessione, possit etiam tunc celebrare absque vestibus sacris; absque altari consecrato, absque vllis orationibus, aut Euangelio, sed solis prolatis verbis consecrationis, & iis, quæ requiruntur ad substantiam Sacrificij; reliqua enim sunt solum ex præcepto humano, quod minus obligat, quam Diuinum præmittendæ confessionis: consequens autem nullus concedet.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

109. Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck *infra quæst. 80. art. 8. n. 57.* Neque potest dici, quod illud præceptum Diuinum, & illud dicitur per P. Coninck.

dem personam. Ex quo infert, sacerdotem non ieiunum posse celebrare, vt se ipsum communicet pro viatico, & obseruet præceptum Diuinum; non tamen posse celebrare vt alter accipiat viaticum: Hæc, inquam, doctrina non videtur vniuersaliter vera, quia sacerdos, vt dicebam, non potest celebrare absque vestibus sacris, vt seipsum pro viatico communicet; ergo non potest facere contra præceptum Ecclesiæ semper, vt obseruet Diuinum, quia re vera tunc præceptum Diuinum non obligat, stante prohibitione Ecclesiæ.

110. Aliter ergo dicendum est, loquendo de possibili, negari non posse, quod aliquando Ecclesia cum tanto rigore præcipiat, aut prohibeat aliquid, vt etiam intuitu obseruandi præcepti Diuini id omitti, vel fieri non possit. Sicut etiam è contra potest aliquando præceptum Diuinum ita arcte obligare, vt nulla de causa prætermitti possit. Aliunde ergo colligendum est, quomodo hoc, vel illud præceptum in particulari obliget. Et quidè præceptum præmittendæ confessionis non obligare, urgente necessitate, constat ex Concilio Tridentino, vt vidimus, & ex vsu, ac traditione perpetua fidelium. Ratio autem est, quia cum finis intentus, scilicet, status gratiæ requisitus ad Eucharistiam possit etiam absque confessione haberi, media contritione, non debuit præceptum confessionis ita stricte obligare, vt nulla prorsus necessitas excusaret. Vnde cum magno fundamento colligere poterunt Theologi, occurrente æquali necessitate ex parte proximi moribundi, posse etiam Sacerdotem absque confessione celebrare, vt det illi viaticum; quia proximi necessitas aliquomodo propria est. At vero præceptum Ecclesiasticum non celebrandi absque altari aut vestibus sacris, & c. obligat cum maiori vniuersalitate, vt constat ex eodem vsu fidelium, qui hoc præceptum ita semper intellexerunt (quod idem de præcepto ieiunij ante communionem, licet non cum æquali certitudine, dici potest) vt non possit necessitas viatici sumendi, vel dandi excusare: vnde nec possit aliquis viaticum accipere non ieiunus, nisi eadem Ecclesia iustis de causis id specialiter indulserit. Ratio autem fuit, quia ad reuerentiam erga tantum sacramentum spectat, vt ritus, & cultus; quo celebratur, & sumitur, sit vniformis, & solemnus, nec possit ob priuatas necessitates, aut utilitates alterari, vt Missa absque vllō ritu, aut apparatu celebraretur, ob communicandum infirmum, qui certe cultus, & veneratio Eucharistiæ haberi non possit alia via, sicut status gratiæ haberi potest per contritionem absque confessione. Posita ergo tanta, & tam vniuersali obligatione illius præcepti Ecclesiastici, non potest argui ab illo ad præceptum præmittendæ confessionis; quod non obligat cum tanta vniuersalitate.

111. Dices, prohibitio, quæ oritur ex excommunicatione, nõ est præcepti Diuini, sed humani, sicut prohibitio celebrandi absque vestibus sacris; & tamen excommunicatus, non præmissa absolutione poterit celebrare ad sumendum sibi, vel etiam ad ministrandum alteri viaticum; ergo neq; Ecclesia intendit suis præceptis obligare cum tanta vniuersalitate, vt excludat hanc etiam necessitatem. Respondeo, non esse necesse, quod Ecclesiæ æque vniuersaliter interdicit obligare omnibus præceptis, neque enim in omnibus eadem est ratio. Et quidem verisimile est, excommunicatum etiam pro viatico alteri ministrando posse absque absolu-

112. Quod attinet ad secundum caput, ex infamia scilicet, aut detrimento, quod vt vitetur, licita est communio absque confessione; ex hoc capite habetur. Primo, quod possit sacerdos celebrare, quando non potest omittere absque infamia, & nota; quod idem est de laico, qui eodem modo non possit absque nota communionem relinquere; quod plerumque etiam procedit, quando iam quis accessit ad altare communicaturus; quo in loco nullo modo debet à sacerdote de peccatis audiri, sed potius debet communicare, præmissa contritione, aut etiam non præmissa, si iam confessus est alia peccata, cum dolore vniuersali de omnibus.

113. Infertur secundo, ex hac regula potius quam ex vlla alia decernendum esse de sacerdote, qui ante, vel post consecrationem recordatur alicuius peccati: semper enim iudicandum est, non teneri ad confessionem, quando absque nota confiteri non potest. Non est ergo recurendum ad Missam iam inceptam: si enim Missa incepta, ante consecrationem possit discedere ad confitendum, debet id facere: si possit item post consecrationem accedere sacerdotem, cui confiteretur, debet id facere; quia vero neutrum potest vix fieri vnquam absque nota, non obligatur; vt cum aliis docet Vasquez *in præfenti, n. 11.* Vnde etiam antequam ad altare accedat, potest æqualis ratio virgere, vt si iam ex sacrario vestibus sacris ornatus procedit, vel coram multis parare se inceptit, nec possit absque nota se exuere. Itaque post consecrationem hæc sola differentia est, quod licet sine nota possit relinquere Missam, nõ debet, nec potest, sed debet perficere sacrificium. Cæterum, si tunc possit absque nota confiteri ante communionem, deberet id facere, atque ideo in tantum potest progredi absque confessione, in quantum non potest absque nota accedere aut discedere ab altari, vt breuiter confiteretur, & rediret ad perficiendum sacrificium.

114. Infertur tertio, concurrente eadem infamia, aut nota, posse sacerdotem absque confessione celebrare, vt in die festo alij Missam audiant; cessante vero nota periculo, non posse; vt docet Suarez *in præfenti, s. 4.* qui tamen oppositum dicit, quando esset Parochus, qui ex officio debet celebrare, vt subditi audiant sacrum; tunc enim non exigit periculum infamie. Sed Vasquez *in præfenti, n. 8.* magis consequenter in viroque casu requirit infamiam, aut notam periculam. Potest tamen, qui velit, sententiam contrariam vt probabilem sequi; imo & illam, quod possit sacerdos in die festo non habens nisi Missam, quæ, audiat, celebrare, vt obseruet præceptum audiendi sacrum; quam tenent plures Auctores, quos refert & sequitur Diana de celebrat. Missarum *Resol. 63.* Diana, qui addit *Resolut. 64.* posse etiam id facere, vt

115. Respondo, non esse necesse, quod Ecclesiæ æque vniuersaliter interdicit obligare omnibus præceptis, neque enim in omnibus eadem est ratio. Et quidem verisimile est, excommunicatum etiam pro viatico alteri ministrando posse absque absolu-

116. Quod attinet ad secundum caput, ex infamia scilicet, aut detrimento, quod vt vitetur, licita est communio absque confessione; ex hoc capite habetur. Primo, quod possit sacerdos celebrare, quando non potest omittere absque infamia, & nota; quod idem est de laico, qui eodem modo non possit absque nota communionem relinquere; quod plerumque etiam procedit, quando iam quis accessit ad altare communicaturus; quo in loco nullo modo debet à sacerdote de peccatis audiri, sed potius debet communicare, præmissa contritione, aut etiam non præmissa, si iam confessus est alia peccata, cum dolore vniuersali de omnibus.

117. Infertur secundo, ex hac regula potius quam ex vlla alia decernendum esse de sacerdote, qui ante, vel post consecrationem recordatur alicuius peccati: semper enim iudicandum est, non teneri ad confessionem, quando absque nota confiteri non potest. Non est ergo recurendum ad Missam iam inceptam: si enim Missa incepta, ante consecrationem possit discedere ad confitendum, debet id facere: si possit item post consecrationem accedere sacerdotem, cui confiteretur, debet id facere; quia vero neutrum potest vix fieri vnquam absque nota, non obligatur; vt cum aliis docet Vasquez *in præfenti, n. 11.* Vnde etiam antequam ad altare accedat, potest æqualis ratio virgere, vt si iam ex sacrario vestibus sacris ornatus procedit, vel coram multis parare se inceptit, nec possit absque nota se exuere. Itaque post consecrationem hæc sola differentia est, quod licet sine nota possit relinquere Missam, nõ debet, nec potest, sed debet perficere sacrificium. Cæterum, si tunc possit absque nota confiteri ante communionem, deberet id facere, atque ideo in tantum potest progredi absque confessione, in quantum non potest absque nota accedere aut discedere ab altari, vt breuiter confiteretur, & rediret ad perficiendum sacrificium.

118. Infertur tertio, concurrente eadem infamia, aut nota, posse sacerdotem absque confessione celebrare, vt in die festo alij Missam audiant; cessante vero nota periculo, non posse; vt docet Suarez *in præfenti, s. 4.* qui tamen oppositum dicit, quando esset Parochus, qui ex officio debet celebrare, vt subditi audiant sacrum; tunc enim non exigit periculum infamie. Sed Vasquez *in præfenti, n. 8.* magis consequenter in viroque casu requirit infamiam, aut notam periculam. Potest tamen, qui velit, sententiam contrariam vt probabilem sequi; imo & illam, quod possit sacerdos in die festo non habens nisi Missam, quæ, audiat, celebrare, vt obseruet præceptum audiendi sacrum; quam tenent plures Auctores, quos refert & sequitur Diana de celebrat. Missarum *Resol. 63.* Diana, qui addit *Resolut. 64.* posse etiam id facere, vt

119. Respondo, non esse necesse, quod Ecclesiæ æque vniuersaliter interdicit obligare omnibus præceptis, neque enim in omnibus eadem est ratio. Et quidem verisimile est, excommunicatum etiam pro viatico alteri ministrando posse absque absolu-

tionem celebrare, quando necessitas virget, sicut potest absque confessione id facere, qui mortaliter peccauit. Nam quod excommunicatus non celebrat, non tam spectat ad ritum, & venerationem sacramenti, quam ad pœnam, & punitionem ipsius excommunicati: voluntas autem puniendi mitius interpretanda est, quam voluntas aliquid præcipiens propter reuerentiam, & cultum ipsius sacramenti, circa quem oportet leges esse magis stabiles, & vniuersales. Vnde minor causa sufficit, vt excommunicatus celebret ante absolutionem, quam vt celebret non ieiunus, vel absque vestibus sacris, quæ non ad pœnam, sed ad venerationem sacramenti ordinantur.

120. Quod attinet ad secundum caput, ex infamia scilicet, aut detrimento, quod vt vitetur, licita est communio absque confessione; ex hoc capite habetur. Primo, quod possit sacerdos celebrare, quando non potest omittere absque infamia, & nota; quod idem est de laico, qui eodem modo non possit absque nota communionem relinquere; quod plerumque etiam procedit, quando iam quis accessit ad altare communicaturus; quo in loco nullo modo debet à sacerdote de peccatis audiri, sed potius debet communicare, præmissa contritione, aut etiam non præmissa, si iam confessus est alia peccata, cum dolore vniuersali de omnibus.

121. Infertur secundo, ex hac regula potius quam ex vlla alia decernendum esse de sacerdote, qui ante, vel post consecrationem recordatur alicuius peccati: semper enim iudicandum est, non teneri ad confessionem, quando absque nota confiteri non potest. Non est ergo recurendum ad Missam iam inceptam: si enim Missa incepta, ante consecrationem possit discedere ad confitendum, debet id facere: si possit item post consecrationem accedere sacerdotem, cui confiteretur, debet id facere; quia vero neutrum potest vix fieri vnquam absque nota, non obligatur; vt cum aliis docet Vasquez *in præfenti, n. 11.* Vnde etiam antequam ad altare accedat, potest æqualis ratio virgere, vt si iam ex sacrario vestibus sacris ornatus procedit, vel coram multis parare se inceptit, nec possit absque nota se exuere. Itaque post consecrationem hæc sola differentia est, quod licet sine nota possit relinquere Missam, nõ debet, nec potest, sed debet perficere sacrificium. Cæterum, si tunc possit absque nota confiteri ante communionem, deberet id facere, atque ideo in tantum potest progredi absque confessione, in quantum non potest absque nota accedere aut discedere ab altari, vt breuiter confiteretur, & rediret ad perficiendum sacrificium.

122. Infertur tertio, concurrente eadem infamia, aut nota, posse sacerdotem absque confessione celebrare, vt in die festo alij Missam audiant; cessante vero nota periculo, non posse; vt docet Suarez *in præfenti, s. 4.* qui tamen oppositum dicit, quando esset Parochus, qui ex officio debet celebrare, vt subditi audiant sacrum; tunc enim non exigit periculum infamie. Sed Vasquez *in præfenti, n. 8.* magis consequenter in viroque casu requirit infamiam, aut notam periculam. Potest tamen, qui velit, sententiam contrariam vt probabilem sequi; imo & illam, quod possit sacerdos in die festo non habens nisi Missam, quæ, audiat, celebrare, vt obseruet præceptum audiendi sacrum; quam tenent plures Auctores, quos refert & sequitur Diana de celebrat. Missarum *Resol. 63.* Diana, qui addit *Resolut. 64.* posse etiam id facere, vt

123. Respondo, non esse necesse, quod Ecclesiæ æque vniuersaliter interdicit obligare omnibus præceptis, neque enim in omnibus eadem est ratio. Et quidem verisimile est, excommunicatum etiam pro viatico alteri ministrando posse absque absolu-

124. Quod attinet ad secundum caput, ex infamia scilicet, aut detrimento, quod vt vitetur, licita est communio absque confessione; ex hoc capite habetur. Primo, quod possit sacerdos celebrare, quando non potest omittere absque infamia, & nota; quod idem est de laico, qui eodem modo non possit absque nota communionem relinquere; quod plerumque etiam procedit, quando iam quis accessit ad altare communicaturus; quo in loco nullo modo debet à sacerdote de peccatis audiri, sed potius debet communicare, præmissa contritione, aut etiam non præmissa, si iam confessus est alia peccata, cum dolore vniuersali de omnibus.

125. Infertur secundo, ex hac regula potius quam ex vlla alia decernendum esse de sacerdote, qui ante, vel post consecrationem recordatur alicuius peccati: semper enim iudicandum est, non teneri ad confessionem, quando absque nota confiteri non potest. Non est ergo recurendum ad Missam iam inceptam: si enim Missa incepta, ante consecrationem possit discedere ad confitendum, debet id facere: si possit item post consecrationem accedere sacerdotem, cui confiteretur, debet id facere; quia vero neutrum potest vix fieri vnquam absque nota, non obligatur; vt cum aliis docet Vasquez *in præfenti, n. 11.* Vnde etiam antequam ad altare accedat, potest æqualis ratio virgere, vt si iam ex sacrario vestibus sacris ornatus procedit, vel coram multis parare se inceptit, nec possit absque nota se exuere. Itaque post consecrationem hæc sola differentia est, quod licet sine nota possit relinquere Missam, nõ debet, nec potest, sed debet perficere sacrificium. Cæterum, si tunc possit absque nota confiteri ante communionem, deberet id facere, atque ideo in tantum potest progredi absque confessione, in quantum non potest absque nota accedere aut discedere ab altari, vt breuiter confiteretur, & rediret ad perficiendum sacrificium.

126. Infertur tertio, concurrente eadem infamia, aut nota, posse sacerdotem absque confessione celebrare, vt in die festo alij Missam audiant; cessante vero nota periculo, non posse; vt docet Suarez *in præfenti, s. 4.* qui tamen oppositum dicit, quando esset Parochus, qui ex officio debet celebrare, vt subditi audiant sacrum; tunc enim non exigit periculum infamie. Sed Vasquez *in præfenti, n. 8.* magis consequenter in viroque casu requirit infamiam, aut notam periculam. Potest tamen, qui velit, sententiam contrariam vt probabilem sequi; imo & illam, quod possit sacerdos in die festo non habens nisi Missam, quæ, audiat, celebrare, vt obseruet præceptum audiendi sacrum; quam tenent plures Auctores, quos refert & sequitur Diana de celebrat. Missarum *Resol. 63.* Diana, qui addit *Resolut. 64.* posse etiam id facere, vt

127. Respondo, non esse necesse, quod Ecclesiæ æque vniuersaliter interdicit obligare omnibus præceptis, neque enim in omnibus eadem est ratio. Et quidem verisimile est, excommunicatum etiam pro viatico alteri ministrando posse absque absolu-

128. Quod attinet ad secundum caput, ex infamia scilicet, aut detrimento, quod vt vitetur, licita est communio absque confessione; ex hoc capite habetur. Primo, quod possit sacerdos celebrare, quando non potest omittere absque infamia, & nota; quod idem est de laico, qui eodem modo non possit absque nota communionem relinquere; quod plerumque etiam procedit, quando iam quis accessit ad altare communicaturus; quo in loco nullo modo debet à sacerdote de peccatis audiri, sed potius debet communicare, præmissa contritione, aut etiam non præmissa, si iam confessus est alia peccata, cum dolore vniuersali de omnibus.

alij Missam audiant in die festo, alioquin non audiri. Sed re vera Tridentinum supponit, exigi necessitatem, & carentiam confessarij; illa autem non videtur necessitas: quid enim refert, quod alij non audiant Missam, quando per illos non stat? Certe non teneor ego vilo modo celebrare, vel pisces mittere, vt alij obseruent præceptum Missæ, vel ieiunij.

§ 15. Obicit Diana.

Respondetur.

Obicit P. Diana, ex hoc sequi, quod nec possit Sacerdos absque confessione celebrare ad dandum viaticum moribundo; neque enim peccabit ægrotus non accipiendo Viaticum, quando per ipsum non stat. Respondetur tamen, non esse paritatem: est enim grauior longe necessitas accipiendi Viatici, quam audiendi Missam; & est multo maius detrimentum, quod patitur homo, si viatico careat. Dices; ergo saltem non poterit Sacerdos celebrare, vt ipsemet audiat Sacrum in die festo, nõ præmissa confessione: neque enim ipse peccabit, aut incurret magnum detrimentum, non audita Missa, quando per ipsum non stat. Respondeo, ideo dixi, verius esse, quod tunc non possit celebrare, nisi aliunde sequatur aliud inconueniens. Probabile tamen esse cõtrarium propter Doctores non paucos, qui id tenent. Cæterum, cum ij Doctores non id extendant, vt possit etiam ad hoc, vt alij audiant Missam, non possumus id existimare probabile propter eorum auctoritatem: fortasse enim putarunt, Sacerdotem obligari ad audiendum Missam, & ideo habere necessitatem celebrandi: cum tamen non obligetur, vt alij audiant, non habet necessitatem celebrandi, vt illi habeant Missam, quam possit audire.

§ 16. Inferitur quarto de eumunione Paschali.

Henricq. Conink.

Infero quarto, quid dicendum sit, quando vrger præceptum communionis Paschalis. Suarez enim, vbi supra, probabilis dicit, quod non possit ob eam solam causam Sacerdos celebrare, aut alius communicare absque confessione, vt illud præceptum impleat, quia lex Ecclesiastica non obligat ad communionem, nisi quando debito, & legitimo modo haberi potest. Alij tamẽ communiter concedunt, posse tunc communionem accipi cum sola contritione; quos refert & sequitur Henriquez lib. 8. de Eucharistia, cap. 46. §. 4. lit. M. & Conink in præsent. art. 4. dub. 2. n. 17. quod mihi etiam placet; quia præceptum illud Ecclesiæ de communionem, non est pure Ecclesiasticum, sed est præceptum Diuinum determinatum ab Ecclesia quoad tempus; quare sicut, vrgente præcepto Diuino Viatici sumendi, noluit Deus obligare ad confessionem præmittendam, si non est copia confessarij: sic, vrgente præcepto Diuino eumunions etiam extra mortis articulum, idem credi potest: præsertim cum præceptum Diuinum communionis extra mortis articulum respiciat etiam necessitatem, quam habemus illius cibi: quem, quia est necessarius ad sustentationem animæ spiritualem, ideo præcipit nobis Deus illum aliquamdiu in vita sumere; ergo hoc præceptum etiam extra mortis articulum debebat permittere communionem absque confessione, quando non esset copia Sacerdotis, vrgente præceptum de cibo necessario, & de re necessaria.

§ 17. Inferitur quarto de eumunione debita en voto.

Infero quinto, aliter dicendum esse de communionem debita ex voto, aut etiam ex præcepto mere humano: ob eam enim solam causam non possit quis absque confessione cõmunicare, si aliunde cessaret periculũ notæ, aut infamiæ. Alioquin semper possent omnes communicare absq; con-

fessione: possent enim vouere communionem hodiernã, & castinam, & quotidianam. Possent item Superior præcipere eiusmodi communionem, & hoc modo reddere necessariam communionem absque confessione. Fatendum ergo est, votum, aut præceptum humanum debere intelligi de communionem, quæ aliunde non opponatur modo debito ex Diuino præcepto, qualis est, quod præmittatur confessio mortalium.

Infero sexto, quomodo intelligi debeat id, quod in præsent. Doctores dicere solent, posse accipi communionem absque confessione ratione scandali. Nam si hoc intelligatur de proprio scandalo, rarissime habebit locum: vix enim vquam continget, quod alij excitentur ad peccandum ex eo, quod ego absque confessione peccati occulti non communicem: debet ergo intelligi nomine scandali, nota, vel infamiæ, quã aliquis incurrit, omitendo communionem. Non tamen placet expositio P. Suarez in præsent. sect. 4. §. Quarta etiam, & communis; qui ait, ex illa populi admiratione solere leues homines occasionem sumere detrahendi, aut iudicandi temere, in quo videtur agnoscere rationem scandali: Hoc, inquam, non placet; quia vel illa ommissio communionis præbet fundamentum sufficiens ad iudicandum, quod homo habeat peccatum, quod debeat confiteri; & tunc non erit iudicium temerarium id cogitare, vel de eo loqui, cum res sit publica, quod Sacrum, vel Communionem omittat; quæ ideo non video, quæ occasio detur iudicandi temere ex eo, quod aliquis propter peccatum re vera mortale omittat communionem, cum re vera peccatum commissum sit causa non communicandi: Vel illa ommissio non præbet tale fundamentum ad id cogitandum; & tunc non video, quæ maior occasio detur peccandi, aut temere iudicandi, quam quando aliquis communicaturus quærit prius confessarium; tunc enim poterit etiam aliquis temere iudicare, quod habeat peccata graua confitenda: & tamen non ideo tenemur omittere confessionem. Debemus ergo nomine scandali in hac materia potius intelligere, vt dixi, infamiam, & notam; quam assert illa ommissio communionis, & quæ minus proprie solet scandalum appellari.

SECTIO VI.

An, & quomodo requiratur contritio, quando non permittitur confessio ante cõmunionem.

Non requiritur contritio perfectam, sed sufficere attritionem cognitam, voluerunt aliqui Recentiores, quos tacite refert Suarez in præsent. sect. 5. quam sententiam probabilem esse significat Filiucius tom. 1. tract. 3. de sacramento Confirmationis cap. 3. n. 57. Eam tamen improbabilem esse, nec posse absque temeritatis nota defendi, docet idem Suarez; & Lufius Turrianus in censuris Theologicis centur. 2. dub. 16. & ipse Filiucius postea tract. 4. de sacramento Euchar. c. 8. n. 220. retractasse videtur, quod prius dixerat, dum absolute tradit, esse omnino necessariam contritionem perfectam saltem existimatam; quam sententiam docent omnes Theologi, quos late refert Suarez ibi, & colligitur ex Partibus exigentibus omnino statum gratiæ, & sanctitatis, vt possit quis licite accedere ad hoc Sacramentum. Eorum verba vide apud Suarez ibi. Colligitur etiam ex Tridentino sess. 13. c. 7. dicente, diligentius cauendum esse,

118. Inferitur sexto.

Suarez.

119. Quia...

120. Ex hoc non...

121. Henricq. Conink.

122. Magis apparetur...

123. Ratio dubitandi...

Concil. Trident.

ne absque magna reuerentia, & sanctitate accedat quis ad percipiendum hoc Sacramentum. Qui autem cum sola attritione accedit, non accedit certe cum sanctitate, sed in statu peccati. Denique, ex institutione ipsius sacramenti, quod cum sit per modum cibi, & sit sacramentum viuorum, prærequirit omnino vitam in percipiente illud. Addit Suarez aliud argumentum, quia sacerdos, vt ministret Eucharistiam aliis, si sit in peccato, & non velit confiteri, debet saltem per contritionem constituere se in statu gratiæ; ergo multo magis, qui vult Eucharistiam recipere: plus enim est recipere, quam ministrare. Hoc tamen argumentum facile eludi potest primo, quia probabilius est, sacerdotem non peccare mortaliter, licet in statu peccati ministrat aliis Eucharistiam, vt vidimus supra dissp. 8. de sacramentis in com. sect. 9. Deinde etiam dato antecedenti, consequentia non est formalis: retorqueri enim potest in Sacramento Pœnitentiæ, ad quod ministrandum sacerdos, qui habet conscientiam peccati, debet prius, si non confitetur, elicere actum contritionis, vt iustificetur; quod tamẽ non debet facere, qui illud recipit; quod etiam in sacramento Baptismi locum habet. Melius ergo probatur ex doctrina Conciliorum, & Patrum, atque ex sacramenti ipsius institutione.

120. Ex hoc non...

121. Henricq. Conink.

122. Magis apparetur...

123. Ratio dubitandi...

Concil. Trident.

debere elici contritionem, si non præmittatur confessio. De illis vero aliis Auctoribus, Suarez, Medina, & Graffeo, cum non designantur loca, non possumus omnino certo affirmare; credo tamen probabilissimum, eos nusquam illud docuisse: certe in hoc loco Barth. Medina, & Suarez, nec leuiter id insinuarunt. Si vero sermo sit de Ioanne de Medina, fateor, illum codice de Pœnitentiæ tract. 1. q. 3. §. Ex auctis sequitur; docuisse, quod post cõtritionem vniuersalem, necesse est, de peccatis oblitis, quando memoriæ occurrunt, iterum in particulari dolere; quia sicut est præceptum omnia singillatim confitendi, sic etiam est præceptum pœnitendi de omnibus in peculiari, & non tantum in communi per detestationem vniuersalem. Cæterum, nihil peculiare ibi dicit in ordine ad communionem, & totum id procedit ex sententia illa de obligatione dolendi de singulis peccatis in peculiari, quæ sententia iam communiter à Theologis reicitur.

Ioan. Medina.

122. Conclusio. Præposit.

Ratio conclusio.

123. Confirmatur.

Dico itaque, in nostro casu non esse obligationem nouæ contritionis eliciendæ: quod etiam in particulari obseruauit P. Ioannes Præpositus 3. p. q. 80. art. 5. dub. 3. n. 15. & supponi videtur ab aliis Theologis dum obligationem totam habendi cõtritionem, quando non præmittitur confessio, probant ex eo, quod Eucharistia sit sacramentum viuorum, & prærequirit statum gratiæ saltem per se loquendo ad causandum suum effectum. Vnde simul desumitur ratio conclusionis, quia in casu nostro iam homo supponitur esse in statu gratiæ per confessionem præcedentem, & absolutionem, qua indirecte ablata fuerunt omnia peccata mortalia; ergo non est fundamentum illius nouæ obligationis habendi aliam contritionem post memoriam peccati omitti.

Confirmatur, quia sæpe continget, quod postquam aliquis doluit per contritionem de omnibus peccatis in particulari, obliuiscatur postea vnus ex illis in ipsa confessione, & postea recorderet, quando est in altari. Tunc autem quis dicat, debere iterum conteri de illo peccato, de quo expressse contritus iam erat: non ergo debet necessario subrogari contritio loco confessionis, quando hæc non potest haberi. Ex hoc autem colligitur, nec debere id fieri, quando ab initio fuit oblitus; quia per contritionem vniuersalem vere doluerat iam homo de illo peccato, quæ contritio habitualiter perseverat, quamdiu non reuocatur; non est ergo obligatio repetendi contritionem ex eo quod non possit homo tunc confiteri.

122. Magis apparetur...

Ratio dubitandi...

Confirmatur primo.

Magis apparetur posset primo dubitari, an tunc esset per se loquendo obligatio iterum confitendi illud peccatum ante communionem; an vero sufficeret propositum illud suo tempore cõfiteri. Ratio dubitandi esse potest, quia ille homo iam obseruauit præceptum præmittendi confessionem ante communionem, & quidem confessionem formaliter integram; ergo non debet facere secundam confessionem ante communionem. Confirmatur, & explicatur primo, quia sicut est præceptum confitendi omnia mortalia ante communionem, sic est præceptum confitendi omnia mortalia singulis annis; & tamen si quis confitetur omnia, quorum recorderatur, non obligatur ad iterum confitendum eodem anno, licet postea recorderet alicuius peccati, cuius in cõfessione fuerat oblitus, iuxta probabilem multorum sententiam, ergo nec debet illud ante cõmunionem cõfiteri.

125. Confirmatur secundo, quia quando ad lucrandum Iubileum exigitur confessio, non est necesse iterum confiteri intra tempus Iubilei peccatum, cuius oblitus est penitens in confessione iam tunc facta, vt communiter tradunt Doctores; ergo nec ad communicandum oportebit iterum confiteri. Confirmatur tertio ex verbis Tridentini illa sess. 13. cap. 11. vbi dicitur necessarium esse præmittendam confessionem illis, quos conscientia peccati mortalis grauat. In nostro autem casu non grauat conscientia eum, qui rite confessus est totum quod in mente habebat; non ergo debet ex præcepto iterum confiteri ante communionem.

126. In contrarium tamen est praxis, & consensus omnium fidelium, qui etiam post legitimam confessionem non audent communicare, nisi prius confiteantur illa peccata, quorum de nouo recordantur. Nec vllum Auctorem inuenio, qui contrarium docuerit. Solus Henriquez lib. 8. de Euchar. cap. 46. §. 3. obscure loquitur in hæc verba, Lincius vero, qui ad linteum altaris astat paratus communicare cum aliis, & confessionem præmiserat, excusatur propter reuerentiam sacramenti, ne statim redeat ad confessarium, vt directe absoluitur a peccato, cuius fuerat oblitus, etiam seclusa nota, & scandalo: cum iam accedat iustus, & probatus per confessionem, expeditque communiter, ne Sacerdos ad altare audiat reconciliationem volentium communicare. Penitens tamen noui peccati memor, antequam ad altare accedat, tenetur quæsto confessario id aperire, antequam communique.

Henric.

In quibus verbis videri possit hic Auctor negare obligationem confitendi de nouo ante communionem, eo quod iam sit homo probatus per confessionem. Sed reuera non licentiam ita amplam, & generalem; primo, quia dicit, id tunc licere propter reuerentiam sacramenti, ad quod recipiendum erat iam paratus. Secundo, quia in margine adducit plures Auctores, ex quibus nemo vniuersaliter, sed solum in certis circumstantiis excusatur à noua confessione. Tertio, quia ipse Henricus præmittit id intelligendum de eo, qui iam est linteum altaris paratus communicare cum aliis. Quem etiam sensum indicare videntur vltima verba, quibus significat, si memoria peccati occurrat, antequam accedat ad altare, debere omnino quæri confessarium. Neque illa verba noui peccati, videntur intelligenda de peccato commisso de nouo post confessionem, sed de peccato nouo in memoria penitentis: nam peccati tunc commisi post confessionem eiusdem dici non diceretur memoria, quod potius usurpatur ad obiecta antiqua; & constat ex contextu: nam condistinguit hunc vltimum casum à casu præcedenti, in quo memoria occurreret iam in ipso altari; postea ergo loquitur de eo, qui recordatur peccati similis, antequam ad altare accedat. Vnde P. Suarez in præsentis sess. 4. §. sed huius occasione, indubitanter docet, debere per se loquendo præmitti confessionem illius peccati, eumque esse sensum omnium Doctorum.

127. Supposita ergo praxi, & vfu Ecclesiæ, qui in hoc sensu explicuit præceptum hoc præmittendæ confessionis, reddi potest ratio à priori; quia nimirum præceptum non est confitendi vtcumque, sed confitendi omnia peccata ante communionem; hoc autem non impletur, nisi illud aliud peccatum deferatur ad iudicem ante communionem. Est autem exemplum simile in præcepto

confessionis in articulo mortis, quod similiter obligat ad confitenda omnia peccata: vnde licet aliquis confessus sit omnia, quorum recordabatur, & absolutus iam sit, si tamen postea recordetur alterius peccati, debet iterum confiteri, & iterum singula, prout memoria occurrunt, antequam moriatur; quia debet ante mortem omnia dicere integre. Similiter ergo, cum sit præceptum omnia confitendi ante communionem, debent omnia dici, prout in memoriam redeunt, ante communionem.

Vnde ad rationem dubitandi, & primam confirmationem responderi potest, præceptum hoc differre à præcepto confessionis annuæ: nam illud solum est confitendi semel in anno; vt constat ex Tridentino sess. 14. cap. 5. vbi explicans illud præceptum, sic ait: Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur, quod iure Diuino necessarium, & institutum esse intellexerat, sed vt præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis impletur, &c. Quod ex ipsis verbis præcepti relati in Cap. Omnis vtriusque sexus, de Pœnitent. & remiss. colligi potest; in quibus solum dicitur, quod saltem semel in anno confiteatur fideliter proprio Sacerdoti. Ex quibus probabiliter inferunt multi, non esse obligationem iterum confitendi eodem anno peccata, quæ de nouo veniunt in memoriam; præsertim cum vsus fidelium explicauerit, eum fuisse sensum præcepti. In nostro autem casu idem vsus fidelium explicuit sensum contrarium, quem ex modo præcipiendi colligere poterunt, cum non iubeantur semel confiteri, sed confiteri simpliciter omnia peccata eodem modo, quo præcipitur confessio in mortis articulo. Sicut ergo qui post confessionem annuam iterum peccat, non obligatur eodem anno ad nouam confessionem: obligatur tamen ante communionem ad nouam confessionem, qui post confessionem peccat: sic licet memoria peccati omisi non obliget ad nouam confessionem ex præcepto confessionis annuæ, non potest argui, quod non obliget ex præcepto hoc præmittendi confessionem ante communionem.

Ex quo patet ad secundam confirmationem; ad Iubileum enim solum exigitur vnica confessio, quæcumque illa sit; vnde licet aliquis sola venialia confessus sit, & postea incidat in peccatum mortale intra tempus Iubilei; non erit opus iterum confiteri ad lucrandum Iubileum, sed sufficit actus contritionis, quo iterum redeat in Dei gratiam; quod tamen iuxta veriorum sententiam non sufficit ad satisfaciendum præcepto confessionis annuæ; est enim obligatio confitendi saltem semel peccata mortalia, si quæ fuerint eo anno. Vnde non licet arguere ab illo casu ad nostrum.

Denique ad tertiam confirmationem respondetur facile, Concilium per illa verba, quos conscientia peccati mortalis grauat, non intelligere eos solum, qui sunt in peccato, vt constat clare ex verbis sequentibus, quantumcumque etiam se contritus existiment. Si enim contritus est, non est iam in peccato; intelligit ergo nomine conscientiam solum peccati commisi, & non expiati per confessionem: sicut etiam sess. 14. c. 5. dixit idem Concilium, esse obligationem confitendi omnia mortalia peccata, quorum conscientiam habemus, hoc est, scientiam; nam certum est, ibi

128. Ad rationem dubitandi respondetur. C6c. Trid.

130. Ad secundam confirmationem respondetur.

131. Ad tertiam confirmationem respondetur.

ibi comprehendi ea etiam peccata, quæ iam per contritionem dimissa sunt. Et in eodem sensu eadem sess. 13. cap. 7. dixerat, nullum sibi conscium peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debere: vbi certe conscius peccati non est solum, qui est in statu peccati, cum iustificati debeant confiteri, vt constat.

Obiici adhuc possent verba præcedentia eiusdem Tridentini in illo Can. 11. Et ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, &c. Videtur enim finis illius præcepti esse ille, ne indigne, hoc est, in statu peccati, Eucharistia sumatur. Ad hoc autem non est opus iterum confiteri, cum certum sit, per primam confessionem remitti peccata per obliuionem intulpabilem omisa; vt constat ex sess. 14. cap. 5. Ergo non intendit Concilium loqui de obligatione ad secundam confessionem, sed solum ad vnam. Respondetur tamen concedendo, finem Concilii fuisse, ne indigne sumatur hoc sacramentum; nam ea de causa declarauit, & proposuit clare obligationem ex præcepto Diuino ab Apostolo magis implicite propositam, præmittendi confessionem omnium mortalium ante communionem; ne scilicet eam confessionem prætermittentes, indigne communicarent, non obseruando, quæ ex Diuino præcepto obseruare debebant, & ideo communio fieret illis in mortem, & condemnationem. Sicut in eodem sensu dici posset: Ne hoc sacramentum indigne, & in condemnationem sumatur, monentur fideles, non posse ab hæreticis, aut excommunicatis denunciatis illud accipi; quia scilicet accipiendo ab illis contra præcepta Ecclesiastica, peccaretur, & iam indigne acciperetur, & ad condemnationem. Hic etiam videtur sensus in nostro casu ab omnibus admittendus: alioquin sequeretur, nec ex vi illius præcepti obligari ad confitendum illud peccatum, non solum ante hanc communionem, sed neque etiam quando postea velit homo iterum, & sæpius communicare. Si enim tota ratio præcepti est, ne communicet in statu peccati, cum certum sit, per confessionem præcedentem remitti peccata per obliuionem omisa, non erit necessaria noua confessio ad procurandum statum gratiæ ante secundam, vel tertiam communionem. Et tamen certum est, ante singulas communionem debere præmitti nouam confessionem, si sit conscientia peccati non explicati in confessione; ergo sensus illorum verborum non est solum, quod finis præcepti sit procurare statum gratiæ, sed quod finis etiam Concilii in proponendo, & explicando illo præcepto Diuino, sit vitare periculum communicandi indigne in illis, qui eiusmodi præceptum violarent.

Dubitari potest tertio principaliter, an qui in Missa recordatur, quod sit in peccato, debeat habere contritionem statim; an vero possit profequi Missa, & habere contritionem ante consecrationem, vel ante communionem. De hoc dubio non video aliquid à Doctoribus dici: ex eorum tamen principis dicendum videtur, si memoria illa occurrat ante consecrationem, satis esse, si in mortua illa, qua in Memento orer pro viuus, vel alias antequam consecret, habeat contritionem: si vero occurrat post consecrationem, satis esse

133. Hic sensus non omnibus videtur admittendum.

134. Dubitari potest tertio.

De hoc dubio à Doctoribus nihil dicitur. Respondetur tamen ex eorum principis.

si ante communionem conteratur. Nam status gratiæ, ad quem exigitur contritio, solum requiritur ex præcepto in conficiente, vel recipiente sacramentum, non in exercente alias actiones etiam Ordinis sacri; vt cum probabiliori sententia diximus supra disp. 8. de Sacram. in com. sess. 9. ergo defectus contritionis in aliis partibus Missæ non erit peccatum mortale; satis enim erit, sit tempore consecrationis, quo conficitur sacramentum, & in communionem, qua recipitur, Sacerdos sit in statu gratiæ: sanctitas tamen totius illius actionis exigit, vt Sacerdos curet quam primum dolere, & conteri, præsertim si commode possit absque indecenti aliqua interruptione. Fauet autem huic resolutioni Caietan. tom. 2. Opusc. tract. 10. & clarius Thomas Sanchez lib. 7. Confil. c. 2. dubio. 10.

SECTIO VII.

Quale sit præceptum confitendi statim post Communionem, quando aliquis absque Confessione communicauit.

Hoc dubium totum fundatur in verbis Concilii Tridentini sess. 13. cap. 7. vbi proposito præcepto præmittendi Confessionem, sic concluditur: Quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque praua confessione celebrauerit, quam primum confiteatur. In quibus verbis contineri præceptum confessionis quam primum faciendæ, fatentur Theologi omnes, licet vnus, vel alter id negauerit, scilicet Per. de Ledesma in summa 1. p. tract. de Eucharist. cap. 11. ante conclus. 9. & Henricus Villalobos in summa tom. 1. tract. 7. dub. 37. num. 7. sed alij omnes, vt dixi, præceptum agnoscunt in illis verbis, & in eo sensu videntur explicari in regulis Missæ Romani, in quibus pro illis verbis, quamprimum confiteatur, ponuntur hæc quamprimum debet confiteri, quæ clarius expriment obligationem. Et quidem, si illa verba non continent præceptum, idem dicendum esset de aliis præceptis, quæ in eodem Tridentino in decretis de reformatione imponuntur per similia verba: imò non aliis verbis impositum fuit præceptum annuæ confessionis in cap. Omnis vtriusque sexus, nisi per illa: Semel in anno confiteatur, &c.

Hoc ergo supposito, quæritur primo, an hoc præceptum sit Diuinum, vel mere humanum? Indicant, esse de iure Diuino. Glossa in Cap. De homiciis, de celebratione Missarum: Soro, Couarruu. Sotus, quos refert Suarez in præsentis sess. 6. Fundamentum esse potest, quia præceptum præmittendi confessionem est de iure Diuino: ergo idem præceptum obligat ad confitendum postea, quamprimum possit fieri, quando suo tempore non potuit impleri. Sic enim præceptum confessionis annuæ obligat, vt si suo tempore non potuit obseruari, postea, quamprimum fieri possit, obseruetur.

Communis tamen, & vera sententia negat, esse præceptum Diuinum; nullum enim est fundamentum ad tale præceptum asserendum. Nam licet sit præceptum etiam Diuinum confitendi in articulo mortis; si id tamen ex malitia, vel impotentia non obseruetur, non est obligatio, transacto illo articulo, confitendi quamprimum. Item licet de iure

135. Hoc dubium fundatur in verbis Tridentini. C6c. Trid.

136. Quæritur an hoc præceptum sit diuinum vel humanum.

137. Communis & vera sententia negat esse diuinum.

Diuino debeat Sacerdos praemittere contritionem, antequam conficiat aliqua sacramenta; si tamen id non obseruet, non obligatur ad eam contritionem habendam quamprimum, sed solo tempore; & ratio est, quia eiusmodi praecepta, quatenus negatiua sunt, solum obligant ad non communicandum, vel non conficiendum sacramentum absque confessione, vel contritione, &c. quatenus vero sunt affirmatiua, obligant ad praemittendam confessionem, vel contritionem ante communionem, ante mortem, &c. Neutro ergo modo obligant, transacto illo articulo, ut constat. Ad exemplum vero de confessione annua respondetur facile, illo praecepto terminata anni praescribi dicto modo; nempe terminata, ultra quem non differatur confessio debita ex praeccepto Diuino; quod praecceptum Ecclesia vult quod obseruetur saltem semel in anno; illa autem particula saltem, ostendit aperte, sensum esse, ne differatur ultra annum; manet ergo obligatio eadem, & maior, transacto anno; qui in dies fit maior dilatio ultra annum, & per consequens grauior transgressio praeccepti.

138. Secundo queritur an eo praeccepto confitendi quamprimum obligentur solum Sacerdotes, an etiam Laici communicantes absque confessione in casu necessitatis. Nauarrus enim, & alij voluerunt utrosque comprehendere propter paritatem rationis. Sed haec sententia iam communiter ab omnibus reiiicitur, & merito; tum quia in praecceptis odiosis non debet fieri extensio propter rationis paritatem, tum etiam quia reuera non est aequalis ratio; maius enim erat periculum in Sacerdotibus, qui ratione officij sepius habent illam necessitatem celebrandi absque confessione, quia non est alius Sacerdos in illo oppido: Laicus vero raro habet talem necessitatem; praesertim cum regulariter possit confiteri illi Sacerdoti, a quo communionem accepturus est. Vnde nec eo praeccepto comprehenditur Sacerdos non celebrans, sed communicans more Laicorum: Concilium enim solum loquitur de Sacerdote celebrante.

Communis sententia negat.

139. Tertio queritur, an comprehendatur Sacerdos in die Parasceues celebrans: ille enim non offert sacrificium: cum ea die non fiat consecratio, ac per consequens non fit proprie Missa. Ceterum verius est, comprehendere. Nam licet Sacerdos illa die non dicat proprie Missam, dicitur tamen simpliciter celebrare: ut patet in Rubricis illius diei in Missali Romano; non enim communicat communionem laica, sed Sacerdotalem; quare illum etiam casum comprehendere docuit Suarez in praesenti sect. 7. & alij, quos sequitur Diana Tract. de celebrat. Missarum, Resolut. 60. qui idem docet, quando, deficiente Sacerdote post consecrationem, assumitur alius Sacerdos ad compleendum illud sacrificium; pro ut etiam docuerant Suarez illa sect. 7. & Vasquez in praesenti disput. 208. cap. 3. num. 23. nam tunc etiam dicitur vere celebrare, & non accipere communionem more Laicorum.

Miss. Rom.

Suarez. Diana.

140. Quarto queritur, an ille, qui post consecrationem recordatur peccati (& idem erit, si tunc illud commisit) comprehendatur illo praeccepto confitendi postea quamprimum possit. Affirmant Suarez illa sect. 7. Reginaldus, Bonacina, Meghala, Molf. sius, & alij, quos refert Diana vbi supra, Resol. 61. Et ratio potest desumi ex dictis; quia in illa parte Missae, quae restat, Sacerdos vere cele-

Quaeritur.

Quaeritur.

Quaeritur.

brat, sicut in casibus proxime adductis; ergo de eo verificatur totum, quod Concilium requirit, ut debeat quamprimum postea confiteri.

P. Vasquez in praesenti cap. 3. m. 20. negat, eum casum comprehendere praeccepto Tridentini; quam sententiam amplectitur Diana dicta Resolutio. 61. & pro ea citat Franc. Syluium in praesenti quest. 80. artic. 4. dub. 2. Sed Syluius ibi solum loquitur de Sacerdote, qui post communionem recordatur alicuius peccati. Sic enim dicit, Idem iudicium existimamus (scilicet et non obligari eo praeccepto) de illo, qui nullus in peccati habens memoriam, confessionem non praemisit, etiamsi post communionem ei occurrat peccatum aliquod mortale, quia non praemisit eam ob necessitatem, de qua loquitur Concilium. Suspicio tamen, fuisse errorem in his verbis, & debuisse legi, ante communionem: pro illis, post communionem; alioquin probatio subsequens non est ad rem; nam si peccatum occurrat post communionem, ille non celebrat absque confessione prauiam cum conscientia peccati; iam enim est absolutum sacrificium, & facta communicatio. Afferit etiam pro illa sententia Gregorium Syrum de Sacramentis, lib. 2. quem nondum vidi. Eandem tamen amplectitur P. Ioan. Praepositus in praesenti quest. 9. art. 5. dub. 4.

141. Vasquez. contra hunc.

Syluius.

Præpositus.

Probat Vasquez suam sententiam; quia Tridentinum loquitur solum de Sacerdote, cui non est copia Confessarii, & necessitate urgente, absque prauiam confessione celebrat. Praemisit enim obligationem vniuersalem praemittendi confessionem, modo non desit copia Confessarii; & statim subiungit: quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prauiam confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur. Loquitur ergo de illo, cui desit copia Confessarii, & ideo, necessitate urgente, celebrat absque confessione. In nostro autem casu non celebrat absque confessione, quia desit copia Confessarii, sed ne incurrat notam infamiam, quam incurreret vocando Confessarium ad altare; ergo non est hic casus, quo loquitur Concilium.

142. Vasquez. Probatur Vasquez.

Haec ratio, non video quomodo recte cohaereat cum mente Tridentini, nec cum doctrina ipsius Vasquez. Dato enim, quod Concilium loquatur de illo solum, qui propter inopiam Confessarii in necessitate celebrat absque confessione, adhuc in nostro casu verumque verificatur, quia ad hoc ut verum sit, quod non datur copia Confessarii, non requiritur, quod non adsit physice in eo loco aliquis Confessarius; sed sufficit, si poenitens non possit absque graui incommodo illi confiteri sua peccata. Idque ipsemet Vasquez capite praecedenti cum omnibus Theologis docuit num. 5. & probatur clare ex eisdem verbis Tridentini; dicit enim, omnibus in vniuersum esse obligationem praemittendi confessionem, nisi desit copia Confessoris; quae exceptio firmat regulam in contrarium: certum est autem, non debere praemittere confessionem illum, cuius quidem Confessarius adest, sed non potest ei confiteri absque periculo reuelationis, aut iniuriae grauis; ergo hic dicitur tunc carere copia Confessarii, quia perinde est, ac si non adesset Confessarius. In nostro autem casu licet adsit Confessarius, non tamen potest Sacerdos celebrans illi confiteri absque nota, & periculo infamiae: ergo iuxta mentem Tridentini, & doctrinam ipsius Vasquez non dicitur hic, & nunc habere copiam Confessarii, atque adeo ex hoc capite non desinit obligari praeccepto

143. Haec ratio. impugnat.

cepto illo Tridentini ad confitendum quamprimum post Missam.

Melius arguit idem Vasquez secundo ex regulis Missalis Romani, quae diuerso modo loquuntur de Sacerdote, qui ante celebrationem, vel de eo, qui in ipsa celebratione habet conscientiam peccati mortalis: nam in primo casu dicitur, quod habeat contritionem, & postea quamprimum confiteatur: in secundo autem casu solum dicitur, quod habeat contritionem cum proposito confitendi, & satisfaciendi: non ergo putatur ij, qui regulas illas collegerunt, quod Tridentini praecceptum aequae utrumque casum comprehenderet; alioquin eodem modo in utroque explicaret obligationem quamprimum confitendi.

144. Melius arguit Vasquez.

Rationem huius diuersitatis possumus ex ipsis verbis Tridentini colligere: loquitur enim de illo solum, qui, necessitate urgente, absque prauiam confessione celebrat; quibus verbis videtur significari ille solum, qui necessitate coactus non praemisit confessionem, hoc est, non est confessus, antequam ad Missam celebrandam accederet: hoc enim significat prauiam confessio, confessionem scilicet ante Missam; confessio vero facta in media Missa non dicitur in toto rigore prauiam, sed concomitans. Quamuis ergo Sacerdos tunc communicet absque confessione propter necessitatem, & carentiam Confessarii, cui possit absque nota confiteri, non videtur tamen comprehendere praeccepto Tridentini, quia non omisit propter illam necessitatem confessionem prauiam, hoc est, quae praecederet celebrationem Missae, sed solum confessionem, quae praecederet communionem, vel professionem celebrationis. Fuit autem maius fundamentum, ut Concilium vellet comprehendere primum casum, quam secundum, eo quod voluit Parochos rurales reddere magis cautos ad quaerendum Confessarium ante celebrationem Missae, propter periculum scilicet magis ordinarium, ne diu celebrarent absque confessione praetextu carentiae Confessoris: quem non haberent fortasse, quando actu volebant celebrare: quod periculum non erat in secundo casu, quando per accidens in ipso altari alicuius peccati recordantur.

145. Ratio huius diuersitatis ex Tridentino colligitur.

146. Videtur probabilis sententia haec sententia.

Videtur ergo probabilis satis haec sententia; iuxta quam consequenter videtur idem dicendum siue peccati memoria occurrat post consecrationem, siue etiam ante illam; & in hoc plane sensu videtur loqui P. Vasquez: nam regula illa Missalis Romani, quam afferit vniuersaliter loquitur de eo, qui in altari recordatur alicuius peccati: & rationes, quibus vtitur, vniuersaliter probant; in utroque enim casu omittitur confessio propter notam, & infamiam, ad quam parum refert, quod sit ante, vel post consecrationem. Quare idem Vasquez cap. praecedenti num. 12. fatetur, non esse distinguendum ante, vel post consecrationem quoad notam infamiae, sed in utroque casu eodem modo loquendum esse. Denique ratio, quam attulimus ex verbis Tridentini, eodem modo procedit; ille enim, qui ante consecrationem immediate confiteretur, non diceretur confessus ante Missam, nec illa confessio fuisset prauiam in rigorem enim inceperat celebrare Sacerdos, cum tota illa actio appelleret Missa integra, licet non omnes eius partes sint aequae essentialiales.

147.

Rursus iuxta eandem sententiam consequenter videtur idem dicendum, siue in Missa occurrat memoria peccati, siue occurrat peccatum ipsum,

quod tunc a Sacerdote fortasse committeretur in quo casu minus consequenter videtur locutus Syluius, vbi supra, dicens, tunc habere locum praecceptum Tridentini confitendi quamprimum post Missam. Nam eadem videtur esse ratio, cum nec in eo casu verificetur, Sacerdotem propter carentiam Confessarii, & urgentem necessitatem celebrare absque prauiam confessione; tunc enim confessio prauiam omissa fuit non propter necessitatem, sed quia nondum erat necessitas confitendi, cum nondum fuisset commissum peccatum.

148. Obicitur primo.

Huic sententiae obicitur adhuc potest, quia qui propter obliuionem peccati omittit confessionem prauiam, videtur eam omittere propter necessitatem urgentem; quae enim maior necessitas, quam obliuio: ergo verificatur, quod ille celebrat absque prauiam confessione propter necessitatem, & per consequens obligatur Tridentini lege ad confitendum quamprimum post Missam P. Suarez dicta sect. 7. dicit, probabilius esse, quod eiusmodi casus, quando obliuio durat per totam Missam, non comprehendatur Tridentini lege. Ego id certum existimo; quia Concilium in eo capite solum loquitur de eo, qui ante communionem est conscius sibi peccati mortalis: dicit enim, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumcumque sibi contritum videatur, absque praemissa Sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio inbibuerit celebrare, haec sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuit; modo non desit illis copia Confessoris. Ecce, hucusque loquitur solum de obligatione praemittendi confessionem, quando quis conscius est sibi peccati, modo non desit copia Confessarii. Statim autem subiungit: Quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prauiam confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur. Quae verba debent intelligi omnino iuxta subiectam materiam, scilicet de Sacerdote, qui conscius sibi peccati mortalis, celebrat absque praemissa confessione, urgente necessitate; ille enim, qui conscius sibi non est peccati, non comprehendebatur illo praeccepto confessionis prauiam, neque indigebat necessitate urgente ad celebrandum absque confessione: cum ergo ille, qui est omnino oblitus, non sit conscius sibi alicuius peccati, non potest comprehendere haec lege Tridentini, quae solum fertur ad eos, qui conscij sibi peccati excusantur urgente necessitate a praemittenda confessione. Non potest ergo in illo loco intelligi obliuio nomine necessitatis urgentis, cum sit semo de necessitate urgente ad celebrandum cum conscientia, seu scientia peccati, quae scientia omnino excludit obliuionem.

Respondetur.

Coc. Triid.

149. Quaeitur quinto.

Quinto queritur, an qui non ex necessitate, nec carentia Confessarii, sed ex mera malitia, & culpabiliter celebrat absque confessione, obligetur illo praeccepto Tridentini, ad postea quamprimum confitendum. Affirmant aliqui, cum quibus sentit Franciscus Syluius loco supra citato illo dub. 2. Et ratio esse potest, quia videtur esse argumentum a minori ad maius: grauius enim dilinquit, qui absque necessitate, quam qui ex necessitate confessionem non permittit: ergo si iste comprehenditur eo praeccepto, multo magis ille.

Syluius.

Dicendum tamen est, minime comprehendendum, quia Concilium aperte loquitur de illo, qui, necessitate urgente, celebrat; & quidem in his praecceptis

150. Respondetur.

præceptis positivis non debemus arguere ab vno ad alium casum: præsertim cum sit maior ratio in præfenti; tum quia hoc præceptum ordinatur ad iniiciendum merum iis, qui prætextu necessitatis celebrandi, differre possunt diu confessionem:posito autem hoc nouo præcepto, diligentius quærent confessarium: illis autem, qui ex malitia id faciunt, non erat necesse iniicere talem merum, cum iam sciant, se obligari sub peccato ad præmittendam confessionem: tum etiam, quia præceptum hoc in ordine ad illos non esset vtile, sed occasio certa noui peccati absque vlla spe fructus. Quo modo enim sperabitur confessus statim post Missam propter hoc nouum præceptum Ecclesiæ, quo, contempto præcepto Diuino, celebrat nunc absque confessione? Aduerte tamen, Sacerdotem, qui, urgente necessitate, absque confessione celebrat, licet culpabiliter non præmittat contritionem, comprehendi adhuc illo præcepto confitendi quamprimum: Eius enim verba vniuersalia sunt, nec distinguunt inter Sacerdotem habentem, vel non habentem contritionem; sed loquuntur de non præmittente confessionem ob necessitatem urgentem.

151.
Quæritur
secundum.

Quæritur.

Sexto quæritur, an comprehendatur eo præcepto, qui prius quidem confessus fuerat, & absolutus, sed postea recordatur peccati non explicati in confessione, & ob necessitatem, & carentiam confessarij, celebrat absque noua confessione? Ratio dubitandi est, quia hoc non celebrat absque confessione præuia, cum reuera confessus fuerit. Respondetur tamen, illum casum comprehendendi illa lege Tridentini; nam ille celebrat conficius illius peccati absque illius peccati confessione, quam permittere deberet, si necessitas vrgens nõ excusaret, confessio ergo præuia, quæ exigitur, non est solum confessio quæ liber, sed confessio eius peccati, quæ propter necessitatem non præmittitur. Alioquin si aliquis integre confessus fuisset, & postea peccasset mortaliter, & propter urgentem necessitatem celebraret, absque noua confessione, comprehenderetur illa lege Tridentini; nam nec hic diceretur celebrare absque confessione aliqua præuia. Hoc autem est manifeste falsum; nam in hoc sensu nemo celebrat absque confessione præuia, cum aliquando confessi sint omnes, licet post vltimum peccatum non sint confessi. Ille igitur dicitur accedere absque præuia confessione in præfenti, qui non præmittit confessionem eorum peccatorum, quorum conscientiam habet ante celebrationem; qualis est ille, qui recordatur peccati non explicati in vltima confessione.

152.
Quæritur
septimo.

De hoc dubio nihil inuenio apud Auctores.

Respondetur tamen.

Septimo quæri potest de illo, qui habens casum referuatum, & non potens recurrere ad superiorem confiteri urgente necessitate celebrandi, inferiori, ab eoque absoluitur directe à non referuatis, an iste obligetur illo præcepto Tridentini ad confidendum postea quamprimum superiori: an vero sufficiat confiteri superiori tempore debito, quando scilicet initer obligatio, aut præceptum confessionis annuæ, vel propter recipiendam Eucharistiã? De hoc dubio nihil inuenio apud Auctores, consequenter tamen ad doctrinam supra positam videtur hic etiam comprehendi præcepto confitendi postea quamprimum possit, quia hic re vera celebrat ratione necessitatis vrgentis absque confessione illius peccati, cuius conscientiam habebat, & quam præmittere debebat: quod

autem confessus fuerit alia peccata non referuata, non videtur sufficere, sicut neque in illo, qui confessus est alia, & postea recordatur ante Missam alterius peccati, quod non dixerat, quem tamen diximus debere post Missam quamprimum confiteri.

Obiicit tamen potest, quia ex hoc sequitur comprehendere eodem decreto Tridentini illum, qui ante Missam confessus est omnia peccata mortalia præter vnum, quod iustus de causis tacuit, ne incurreret graue damnum apud confessarium, & quia non habebat alium confessarium, cui illud posset secure confiteri, atque ideo etiam hunc obligari ad confitendum quamprimum illud peccatum, & quærendum confessarium, cui absque periculo confiteri illud posset. Consequens autem videtur falsum; quia ille re vera fecit iam confessionem formaliter integram, & confessus est omnia sua peccata, quantum humano modo potuit: non ergo celebrat absque confessione debita præuia. Nam confessio debita est solum confessio omnium peccatorum, quantum absque incommodo, & humano modo explicari possunt. Simile etiam exemplum afferri potest de illo, qui, instante in bello, v.gr. morte, confiteretur aliqua peccata in specie, & alia omnia propter temporis angustias solum in genere, & statim celebraret, vt sibi ac alijs prouideret de Viatico; hic, inquam, non videtur obligandus, elapso illo periculo, ad confitendum statim, quia non celebravit absque confessione præuia formaliter integra; ergo neque in illo alio casu habens casum referuatum debet obligari ad adeundum superiorem statim post Missam.

Aliquis fortasse dicet, posse assignari differentiam inter hos casus, & illum alium, vt ille solus comprehendatur lege Tridentini, & non istius, quia Tridentinum loquitur expresse de illo, qui ratione vrgentis necessitatis celebrat absque confessione præuia; ille autem, qui habens peccatum referuatum celebrat absque confessione facta suo superiori, id certe facit propter urgentem necessitatem celebrandi, vt viter notam, & infamiam, vel quid simile. At vero ad celebrandum post confessionem formaliter, & non materialiter integram, famam tamen coram legitimo confessario, potente hic, & nunc absolute ab omnibus peccatis, & requiritur ille gradus necessitatis. Requiritur quidem aliquis necessitas ad dimidiandam licite confessionem coram legitimo confessario; non tamen talis, quæ sit necessitas vrgens simpliciter, vt explicauimus supra sect. 5. vbi attulimus rationem, cur maior necessitas requiratur ad confitendum inferiori, qui non potest absolute directe à referuatis, quam ad non confitendum integre ei, qui potest absolute ab omnibus. Ille ergo, qui hoc modo dimidiat confessionem, non est necesse, quod id faciat propter necessitatem vrgentem simpliciter, & per consequens non comprehenditur sub decreto illo Tridentini, quod loquitur solum de omittente confessionem propter vrgentem necessitatem.

Sed vrgeri potest contra hoc, quia licet non requiratur necessitas vrgens simpliciter ad dimidiandam confessionem coram legitimo confessario potente absolute ab omnibus, requiritur tamen necessitas simpliciter vrgens ad communicandum, vel celebrandum absque præuia confessione peccati, cuius conscientia actu est: ille autem

autem, qui dimidiat confessionem coram suo legitimo confessario, vere celebrat postea conficius peccati absque præuia confessione illius; ergo debet habere necessitatem vrgentem ad celebrandum, & per consequens comprehenditur lege illa Tridentini. Si enim hic potest celebrare absque necessitate vrgente ad celebrandum; cur non poterit etiam absque vrgenti necessitate celebrare ille, qui confessus est inferiori, & absolutus est directe à solis peccatis non referuatis? Vterque enim æque est conficius peccati mortalis, cuius confessionem non præmittit, vel certe non est illud confessus legitimo iudici in illo foro. Quod autem non requiratur æqualis necessitas ad dimidiandam confessionem in vtroque casu, videtur se habere per accidens, & omnino extrinsece in ordine ad communionem. Potest enim contingere, quod aliquis habeat causam, & necessitatem sufficientem ad dimidiandam confessionem, & non ad celebrandum, vel communicandum ante confessionem integram, v.g. Sacerdos, qui nunc habet confessarium, cui ob angustias temporis non potest integre confiteri, & aliunde probabiliter timet, quod per longum tempus, & fortasse per totam vitam, non habebit aliam occasionem confitendi, habet certe causam sufficientem, vt confiteatur illi, licet non integre, imo etiam si haberet peccata referuata, à quibus ab illo non posset absolui: non tamen habet causam sufficientem, & vrgentem necessitatem ad celebrandum, si aliunde probabiliter etiam sperat, quod breui habebit alium, cui integre possit confiteri, & nunc non vrget necessitas alia, vel timor infamiae ad celebrandum. Concilium ergo loquitur de iis, qui absque præuia confessione celebrant propter necessitatem non quamcunque, nec quæ solum vrget ad confitendum, sed quæ vrget ad celebrandum, quæ necessitas æqualis videtur requiri, vt possit celebrare, qui confessus est non integre, potenti absolute ab omnibus, & vt possit celebrare ille, qui confessus est inferiori non potenti absolute à referuatis; vterque enim celebrat absque præuia confessione peccati, cuius conficius est: ergo vterque comprehenditur illa lege confitendi postea quamprimum.

156.

Verius itaque videtur in iis omnibus casibus locum habere præceptum illud Tridentini, quod quidem ex contextu illius capituli colligi videtur. Præmisserat enim obligationem vniuersalem præmittendi confessionem ante communionem, quoties aliquis conficius est sibi peccati mortalis: in quibus verbis certum est, nomine Confessionis intelligi non quamlibet confessionem formaliter integram, sed confessionem eorum omnium, quorum ante communionem conficius est; alioquin si post confessionem recordamur alicuius peccati, non deberemus illud ante communionem confiteri; quod est contra vsum totius Ecclesiæ, & omnino falsum. Proponitur ergo in illis verbis obligatio confitendi omnia peccata, quorum ante communionem memoriam, & conscientiam habemus: de eiusmodi autem confessione, & de hoc debito subiungitur: Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbere celebrare, hac sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuit; modo non desit illis copia confessoris. Ecce illam eandem confessionem

omnium peccatorum, quorum ante communionem conscientiam habemus, de qua sermo erat: dicit, debere præmitti à Sacerdote, si non desit copia confessoris: quod si desit, & necessitas celebrandi vrget, & ideo absque præuia confessione celebraveris, quamprimum confiteatur, quæ vltima verba necessario intelligenda sunt de eadem confessione præuia, de qua sermo erat, scilicet, illa confessione integra omnium peccatorum, quorum memoria sit ante communionem; ad quam confessionem præmittendam, Sacerdotes etiam teneri dixerat. Alioquin erit æquiuocatio ingens intra paucissima verba, intelligendo nunc vnum, & statim aliud, nomine illo Confessionis præuia.

Fatendum est ergo, Concilium obligare voluisse ad quamprimum confitendum omnes Sacerdotes, qui carentes confessario propter vrgentem necessitatem celebrandi id faciunt absque confessione illa præuia, ad quam præmittendam iure Diuino tenebantur quæ est confessio integra omnium mortalium, quorum memoriam habent ante communionem. Quamuis ergo in casibus supra adductis Laicus, vel etiam Sacerdos communicans more Laicorum non obligetur ad confitendum iterum statim post communionem, voluit tamen Concilium, Sacerdotes celebrantes ad id obligare, vt propter maiorem frequentiam, & occasionem ac necessitatem sæpius celebrandi, & communicandi, sint magis cauti, & diligentes in quærendo confessario legitimo, ac opportunitate confitendi integre omnia peccata.

Quid intelligatur per illud, quamprimum, in verbis Concilij.

Octauo quæritur, quomodo intelligendum sit illud, quamprimum, quod est quærent, quæ, & qualis dilatio confessionis post Missam sit materia sufficiens ad peccandum grauius contra istud præceptum? Aliqui videntur omnino stricte illam vocem accipere, vt finita missa statim debeat Sacerdos quærent confessarium; pro qua explicatione Antoninus Diana dicto tract. de celebratione Missarum, resolut. 60. affert Ioan. Sancium in Selectis disp. 32. num. 4. quem videre non potui. Alij autem, qui ab eodem dicuntur pro sua sententia citari, nempe Suarez, & Valquez id non dicunt, sicut nec Henriquez, qui ibidem citatur.

Alij ad aliud extremum declinantes, dicunt, illam particulam ita intelligi, vt Sacerdos postea confiteatur suo tempore, nempe ante aliam celebrationem; quam sententiam saltem per principia extrinseca probabilem esse docet idem Diana loco citato; & pro ea affert Stephan. Fagundez de præceptis Ecclesiæ tract. 3. lib. 3. cap. 8. num. 9. Mollesium in Summa tom. 1. tract. 3. cap. 10. num. 28. & per Binsfeldium in Enchirid. Theol. Pastor. cap. 5. Verum ex his auctoribus solus Fagundez id dixit, absque alio auctore, vel ratione. Nam Mollesius loquitur ibi expresse de Laico communicante, vrgente necessitate, absque præuia confessione; & de illo dicit, debere habere contritionem cum proposito confitendi non statim, sed suo tempore; pro quo affert Suarium, & alios auctores, qui certe id non dicunt de Sacerdote celebrante. Petrus

153.
Obiicit tamen potest.

154.
Forte alij
quis dicunt.

155.
Vrgetur ab
hinc.

Petrus vero Binsfeldius citatur à P. Diana non designata parte illius operis: oportet tamen, quod sit in 1. parte, non cap. 5. sed cap. 6. in quo tractat de illa obligatione Sacerdotis, sed ibi nullo modo insinuat eiusmodi sententiam: non potest ergo manere probabilis propter sola principia extrinseca, quæ non habet alium auctorem, nisi vnum; & est contra omnes alios.

160. Contra illam vero est expressa declaratio apposita in regulis Missalis Romani, in quibus illa dictio Concilij, quamprimum, explicatur, cum primum poterit. Ergo si potest confiteri ante aliud factum, quod forte non faciet ante mensum, debet ex illo præcepto confiteri. Deinde, quia nemo profus dicit, fieri illico, statim, quamprimum; illud, quod post sex, vel octo menses fit. Cum ergo possit contingere, an cras illum sit habiturus, cum tamen instet eadem necessitas celebrandi cras; tunc enim etiam si tertia die habiturus sit certo confessarium, debet hodie confiteri; quia dilatio illa, licet sit parua quoad tempus, est magna in qualitate, cum sit causa celebrandi iterum absque confessione; quod est directe contra finem huius præcepti.

161. Alij ergo tertio dicunt, illud, quamprimum, intelligi intra triduum; quam explicationem approbat idem Diana loco citato, & pro ea assert Thom. Sanchez, Egidium de Conink, Gonzalez, & alios. Sed ij omnes loquuntur in aliis materiis diuersis; nec quoad hoc potest argui ab vna materia ad aliam; quia dictiones illæ, statim, incontinenti, mox, quamprimum, & similes non habent certam, & determinatam significationem, sed ex diuersitate materiæ, de qua agitur, & ex aliis circumstantiis indicandum est, quando aliquid factum, vel non factum sit statim, in continenti, &c. vt tradunt communiter Iuristæ; & videri possunt Card. Tuschus in dictione Mox. Ioan. Petrus Sürdus Confess. 437. num. 31. Paul. Ghirlandus de hæreticis q. 5. num. 16. & sequentibus; qui habetur in tom. 11. tractatum Iuris, parte 2. Vnde aliquid in vna materia dicitur fieri statim, si fiat intra hebdomadam, vel mensum, in alia vero materia non dicitur statim, nisi fiat intra diem. Sic David Psal. 36. loquens de humiliatione peccatorum, quæ eorum gloriam consequitur, dicit subsequi statim: Inimici vero Domini mox vt honorificati fuerint, & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient; vbi non intelligitur de consequutione intra diem, vel mensum; sed de illa, quæ non differatur per longum tempus. Sic enim explicatur vox statim in illa materia. 2. Machab. c. 6. in illis verbis: Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficij est iudicium: vbi statim accipitur, prout opponitur ad multum temporis; & tamen in aliis materiis non potest ita late explicari. Quando enim dicitur Ioan. 18. Et statim gallus cantauit, certe non potest intelligi de cantu post diem, nec per vnâ horam. Debet ergo totum hoc relinqui prudentis arbitrio, qui ex materia huius præcepti & aliis circumstantiis iudicare

debet, quæ dilatio opponatur, vel non opponatur illi.

Ad hoc autem obseruanda est intentio Concilij in hac lege, quæ fuit sacerdotum conscientiæ, & puritati consulere, qui propter necessitatem celebrandi facilius possent confessionis remedium negligere: idcirco voluit prouidere, ita permittendo in casu veræ necessitatis celebrare cum contritione, vt maneret obligatio confitendi data occasione, vt tollatur periculum sæpius celebrandi absque confessione. Illa autem particula quamprimum, idem est ac prima data opportunitate, seu, vt explicuit regula Missalis, cum primum poterit. Vnde infero, posse contingere, quod aliquando obliget illud præceptum sub mortali ad confitendum eadem die; quando scilicet hodie habet confessarium, & non est certum, an cras illum sit habiturus, cum tamen instet eadem necessitas celebrandi cras; tunc enim etiam si tertia die habiturus sit certo confessarium, debet hodie confiteri; quia dilatio illa, licet sit parua quoad tempus, est magna in qualitate, cum sit causa celebrandi iterum absque confessione; quod est directe contra finem huius præcepti.

Quando vero dilatio non afferret hoc periculum celebrandi absque confessione, sed sisteret intra terminos meræ dilationis confessionis post Missam, rursus distinguendum videtur; nam si dilatio hodierna afferret periculum, non quidem communicandi postea absque confessione, sed tamen non confitendi per plures dies, quia nunc habeo confessarium, & postea non habebō illum; tunc dilatio hodierna videtur aduersari grauius præcepto Concilij, quo præcipitur confessio, cum primum poterit fieri, hoc est, prima occasione, & opportunitate habita; cui præcepto grauius obstat, qui vult dilationem illam notabilem post primam occasionem, & opportunitatem confitendi. Cessante autem illo periculo, videtur probabilis sententia illa, quod non sit dilatio grauis, quando intra triduum confitetur Sacerdos. Eodem enim modo præcipitur in Cap. Eor. qui, de sententia excommunicationis, in 6. quod illi, qui in articulo mortis absoluantur ab excommunicatione reueruata, postea si conualuerint, debeant, cum primum commode possint, recurrere ad superiorem, alioquin reincidant in censuram; & tamen non iudicabuntur reincidere, qui intra triduum datæ commoditatis recurrerint. Sicut etiam præceptum deferendi libros hæreticorum ad Inquisitores non violat grauius, qui per biduum illos retinet; vt cum aliis docet Thom. Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 10. num. 55. Non ergo videtur magis stricte explicanda illa dictio, quamprimum, in casu nostro; neque enim videtur grauius opponi fini, aut præcepto Concilij illa breuis dilatio.

Restabat nunc agere de obligatione negandi Eucharistiam indigno, seu peccatori publico vel occulto: de hoc tamen diximus satis supra disput. 8. de Sacramento in communi, sect. 10. & sequentibus.

DISPVT.

DISPVTAT. XV.

De dispositione corporali requisita ad percipiendam Eucharistiam.

SECTIO I. Quæ mundities exigatur in corpore; præsertim à pollutione, & copula.

SECTIO II. De ieiunio requisito ad communionem.

SECTIO III. Quomodo propter mortis periculum, vel necessitatem sumentis liceat communicare, non præmissio ieiunio.

SECTIO IV. Alij casus in quibus licet absque ieiunio Eucharistiam accipere.

Quæ ad corpus pertinent, reduci solent ad munditiam externam, & internam ipsius corporis, & ad ieiunium naturale; de quibus hac Disputatione dicendum erit.

SECTIO I.

Quæ mundities exigatur in corpore, præsertim à pollutione, & copula.

1. DE hoc puncto agit optime P. Thom. Sanchez lib. 9. de Matrimonio disputat. 13. in quo licet olim fuerint diuersæ Doctorum sententiæ; hodie tamen fere omnes conueniunt, licet vnus, vel alter adhuc à communi sensu discedat. Alij ergo dixerunt, esse peccatum mortale accipere Eucharistiam post pollutionem, vel fornicationem mortalem intra eandem diem, etiam si præcedat confessio illius peccati. Hanc tenuit Nauarrus in Manuali cap. 2. n. 51. sed postea mutauit sententiam in eodem loco in editione posteriori. Eam indicauerat S. Thomas in 4. dist. 9. q. 1. artic. 4. quæstionem 2. dicens, quod in tali pollutione, si ad causam recurrens dubitet de contritione, omnino abstinere debet. Richardus in 4. d. 9. artic. 2. q. 3. vbi sic ait, Crapula, vel cogitatio, si peccata mortalia fuerint, vel probabile dubium est, utrum fuerint, tunc pollutio ex eis proueniens prohibet de necessitate huius Sacramenti suspensionem. Marsilius in 4. quæst. 6. artic. 4. Bene stat, inquit, aliquem esse sobrium, & in gratia Dei gratum faciente, & tamen pro illo die suscipere esse indignum. Patet de eo, qui de nocte pollutus esset pollutione peccatum mortale inducente, qui die sequenti, etiam licet confessus, & contritus, dummodo non sit Curatus animarum, nequit celebrare; debet enim expectare ad viginti quatuor horas. Indicat etiam Alex. Alensis 4. p. q. 11. (non 47. vt citatur à Soto) artic. 2. §. 3. vbi dicit, quædam esse causas necessitatis, & quædam congruitatis; & inter causas necessitatis assignat inhabilitatem mentis, quæ ex pollutione consequitur, quamdiu remanet. Item Bonauent. in 4. dist. 12. artic. 2. q. 3. vbi dicit, quod pollutio veniens ex turpi cogitatione, vel crapula ita impedit, vt sic recipiens, nisi necessitas compellat, priuetur fructu, & incurrat damnum: & alij ex antiquioribus. Fun- P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

damentum potissimum sumitur ex Gregorio in epist. ad Augustinum relato in cap. 1. dist. 6. vbi dicitur, quod habens pollutionem ex praua cogitatione oportet die illa à sacris mysteriis abstinere.

Alij contrariam sententiam omnino extremam amplexi dicunt, quocumque modo posita sit pollutio, si tamen postea confessione purgauerit se peccator, nullam esse, nec posse esse culpam venialem eadem die communicare. Ita Ioan. Saneius in quæstionibus selectis disputat. 23. num. 30. cuius fundamentum est, quod ille solus indigne accedit, qui sibi conscius alicuius peccati mortalis non præmittit Sacramentalem confessionem, vt constat ex Tridentino Sess. 14. cap. 7. Ergo qui post commissum peccatum præmittit confessionem, non accedit indigne, sed digne; non ergo peccat accedendo: nam si accessus ipse esset malus, & culpabilis, non accederet digne, sed culpabiliter, & indigne.

Alij varias distinctiones adhibent de pollutione culpabili, aut inculpabili; item de relinquente distractionem, & perturbationem mentis, vel non relinquente; iuxta quas regulas dicunt, aliquando nullam interuenire culpam venialem, neque indecentiam in communionem; aliquando indecentiam aliquam absque peccato; aliquando peccatum veniale, nisi necessitas, aut causa rationalis specialiter excuset, ratione cuius melius sit non omittere communionem. Auctores late congerit Thom. Sanchez loco citato, qui fere eandem sententiam sequitur Suarez in præfati dist. 68. sect. 2. & alij Recentiores. Aduerte obiter Dominicum Soto in 4. dist. 12. q. 1. artic. 7. post medium reprehendere Gabrielem, eo quod lectione 10. in Canonem citat Alexandrum, Albertum, Bonauenturam, & Paludanum, vt docentes, quod pollutio, etiam si non oriatur ex peccato, impediatur de necessitate, atque ideo non posse absque peccato accedi: cum tamen in illis Auctoribus eam sententiam Soto non inuenit. Sed reuera Gabriel non citauit eos Auctores pro illa sententia, imo expresse pro contraria, scilicet, quod tunc debeat homo abstinere à celebratione, nisi in casu necessitatis, aut visitationis scandali. Debet, inquit, de consilio, non de præcepto, ita quod moraliter peccet, si celebret; quam sententiam illi Auctores expresse amplectuntur.

In hoc puncto in primis existimo, sententiam illam Ioannis Saneij singularem, & falsam esse, præsertim, si intelligatur non solum de factis, sed etiam de possibili, prout ille Auctor videtur intelligere; & certe eius fundamentum, vel nihil concludit, vel probat, numquam posse actum communicandi reddi venialiter malum ex aliqua circumstantia; quia iam ille homo non communicaret digne, sed indigne, & male; ac per consequens non acciperet fructum Sacramenti, licet esset in statu gratiæ. Doctrina autem hæc noua est, & contra omnes Theologos; qui passim supponunt, posse aliquando peccati venialiter in receptione huius Sacramenti, sicut in receptione etiam Baptismi, Confirmationis, Ordinis, & aliorum: cur enim repugnat, quod sumptio Eucharistiæ aliquando opponatur leuiter legi alicui postuæ, vel naturali, sicut aliæ actiones humanae opponi possunt? Et constat aperte, quia potest

R r con

contingere, quod sit obligatio ex charitate non grauis, sed leuis hic, & nunc subueniendi proximo indigenti, vel sit obligatio ex iustitia restituendi aliquid leue, quod postea restitui non poterit; quæ actiones impediuntur per hanc communionem; vel certe sequitur scandalum leue, quod sub veniali debebam vitare, vel nocuumenrum sanitati, aut aliud simile: ex quibus redi potest mala venialiter voluntas communicandi hic, & nunc; sicut etiam multi dicunt, peccare venialiter sacerdotem absque causa celebrantem non dicto Marutino cum Laudibus; in quibus, & aliis similibus casibus sacerdos, vel Laicus communicans peccat venialiter, licet sit in statu gratiæ; ergo potest similiter peccare venialiter communicans, vel celebrans post pollutionem, vel copulam licitam, vel illicitam, præmissa confessione; quia potest illa communicatio opponi scilicet reuerentiæ debitæ huic sacramento: non potest enim negari, quod reuerentiæ debitæ huic sacramento non consistat in indiuisibili, atque ideo quod possit in ea peccari grauitur, & etiam leuiter, quando sit aliqua irreuerentia leuis, qualem dicit aliquis esse, si accedat quis ad celebrandum, vel communicandum absque vlla præparatione, aut oratione præuia. Fatendum ergo est, loquendo de possibili, contingere posse, quod aliquis peccet venialiter sumendo hic & nunc Eucharistiæ, licet sit in statu gratiæ; quod si hoc in genere est possibile, non erit contra Tridentinum, vt ille Auctor volebat, dicere, quod communicans, vel celebrans absque speciali causâ, post pollutionem, peccet venialiter.

Contingere ergo potest quod in hoc casu aliquis peccet venialiter.

Ad fundamentum ergo illius Auctoris omnes debemus respondere, & dicere, illum, qui venialiter communicando, accedere quidem indigne, non indignitate graui, sed leui, quæ non tollit omnino effectum sacramenti ex opere operato. Paulus enim dicens, eum, qui manducat, aut bibit indigne, iudicium sibi manducare, & bibere, loquitur de indignitate graui, quæ dicitur indignitas simpliciter: sicut nec dicitur simpliciter communicatio sacrilega, quando peccatur venialiter sic communicando, licet reuera contineat sacrilegium leue, cum opponatur leuiter præcepto, & virtuti religionis. Sic ergo non dicitur simpliciter indigne accedere; sicut nec sacrilegus simpliciter, qui solum peccat venialiter, accedendo: atque in hoc sensu verissimum est, eum solum accedere indigne, qui accedit conscientius peccati mortalis absque præuia confessione.

6. Instabit.

Dices; Paulus omnibus iis, qui non accedunt indigne, consultit, vt accedant, illis verbis: Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; cuius probationis nomine Concilium intelligit confessionem peccatorum mortalium; ergo qui cum illa confessione præuia accedit, non peccat venialiter sic accedendo: alioquin non posset ei consulti accessus malus saltem venialiter.

7. Respondet.

Respondeo, in primis aliquos Patres intelligere illud verbum, probet, non solum de probatione necessaria auferendo mortalia, sed etiam de purgatione à venialibus, & eorum radicibus, quæ impediunt aliquomodo fructum sacramenti. Sic explicat Cornelius ibi; & affert Chry-

Cornelius.

stomum, & Ambrosium, quibus addi potest Anselmus dicens, illum indigne accedere, qui sine debita reuerentia Eucharistiæ percipit. Iuxta quem sensum verba illa Pauli intelligi possunt primo, & per se de probatione, & purgatione à mortalibus, ne impediatur totus fructus sacramenti: & deinde, secundo loco, & cum proportione de probatione, & purgatione à venialibus, præsertim illis, quæ afferunt irreuerentiam contra hoc sacramentum, & quæ magna ex parte impediunt eius fructum. Non ergo consulit Paulus omnibus, qui peccato mortali carent, vt statim accedant; sed hortatur omnes, ne accedant absque præuia probatione; grauiorem tamen penam comminatus illi, qui absque probatione, & purgatione à mortalibus accedere præsumit.

Deinde, licet illud, probet, intelligatur ibi solum de examine in ordine ad mortalia, non sequitur, quod Paulus hortetur simpliciter ad accedendum, eo solum examine præmissa; & omni alia præparatione relicta: hoc enim esset absurdissimum; potest quippe contingere, vt aliquis sit in statu gratiæ, & tamen non debeat accedere hic & nunc, vel quia non est ieiunius, vel quia habet Ecclesiæ prohibitionem ob interdictum aliquod locale, vel aliam causam similem; non ergo potest consuli omnibus indifferenter, quod accedant eo ipso, quod nullius peccati mortalis conscientiam sibi sunt. Sic ergo potest contingere, vt licet non habeant peccatum mortale, non tamen possint accedere hic & nunc absque nouo peccato veniali, ex aliqua lege positiua, vel naturali prouenienter. Illa ergo verba: & sic de pane illo edat; non debent accipi, vt excludant omnia alia requisita. Permittit certe Paulus homini probato per confessionem accedere, quantum est ex illo capite: semper tamen subintelligitur, nisi aliunde impediatur, & cum debito modo, & reuerentia, quæ partim præscribenda est ab Ecclesia, prout de facto præscribitur ieiunium naturale, & alij ritus determinati, partim dicitur ab ipso lumine intellectus, supposita excellentia, & dignitate sacramenti, ad quod est accedendum. Sicut ergo non excludit Paulus debitum accedendi cum modestia, & reuerentia externa, quando homini per confessionem probato permittit accedere; quia reuerentia illa externa subintelligitur, si volumus accedere: sic neque excludit debitum reuerentiæ internæ, ad quam sicut pertinet præparare mentem internam bonis cogitationibus & desideriis, sic potest ad eandem pertinere aliquando mundare animum ab aliquibus reliquiis turpium cogitationum, assumendo aliquid temporis, quo id mediocri saltem diligentia præstari possit. Quamuis ergo Paulus loquatur ibi solum de indignitate, quæ impedit totum fructum sacramenti, & quæ tollitur per probationem, & confessionem præuiam peccatorum mortalium, & quæ facit, quod communicans in peccato iudicium sibi manducet; non sequitur, quod nihil aliud omnino requiratur ad vitandum etiam peccatum veniale; quia qui deterreret ab vno, non permitteret alia, sed semper subintelligit, quod debeant etiam adesse omnia alia requisita.

Hoc ergo circa possibilitatem supposito, restat

8.

Vt inus est. Probatur.

10.

Quid dicitur de iis qui in sunt ad voluptates affecti.

D. Bern.

restat dicendum, an, & quomodo eiusmodi fordes præcedentes impediunt communionem. De quo quidem non potest dari regula vniuersalis, quia totum hoc pendet ex variis circumstantiis, quas maturo iudicio ponderare debet prudens confessarius: aliquando enim indecentia erit talis, vt absque peccato veniali non possit homo accedere; aliquando poterit quidem absque peccato, sed melius erit abstinere; aliquando melius erit accedere. Sunt etenim aliqui, qui Dei gratia ita sunt alieni ab eo genere voluptatis, vt si, natura sese exonerante, in somno pollutionem patiantur, id prorsus absque vlla turpi cogitatione, vel specie, & sæpius absque vilo sensu id eis contingat; quare non magis eo fluxu afficiuntur, aut mutantur, quam si aliud quoduis excrimentorum genus emisissent; & iis non est cur prohibeatur sequenti die communicare, vel celebrare, cum non aliter se sentiant dispositos, aut deuotos, quam si nihil tale eis contigisset. Alij in alio extremo ita sunt ad eiusmodi voluptates affecti, vt eas frequenter desiderant, & procurant; & his quidem regulariter expedit iniungere, vt ea die, qua culpabiliter polluti sunt (quod idem de copula illicita intelligitur) abstineant: vix enim accedere possunt absque irreuerentia, quæ sit culpa venialis, nisi forte ratio specialis dicat, esse accedendum, cum timore, & tremore, ad vitandam notam, & infamiam, vel propter iubileum, aut festum solemne, vel quid simile. Alij denique sunt, quibus pollutio contigit absque propria culpa saltem graui: afficiuntur tamen eiusmodi voluptate, & manet in eis vel memoria, vel delectatio sensibilis, quæ mentem à spiritualibus auocat, & reddit minus aptam, vt sese deuote præparet ad Diuinam mysteria: & hi quidem regulariter non peccabunt venialiter accedendo; sæpe tamen laudabilius illa die abstinere, sæpe laudabilius accedent; præsertim quando timeri potest, id posse prouenire, procurante dæmone, ad impediendam communionem; aut quando sæpius id accideret, atque adeo sæpius abstinendum esset à communione; vel denique si celebras festi, aut exemplum, vel quid simile interueniret: quando vero ea inconuenientia non sequuntur, & aliunde carnis perturbatione mens non potest sese ad deuotionem reducere, laudabilius abstinere homo, iuxta consilia Patrum, qui ad hanc partem non parum inclinare videntur. Gregorius relatus in illo cap. 1. dist. 6. & Augustinus serm. 249. de tempore, cuius mentem bene explicat Vasquez in præsentibus quest. 80. art. 7. vbi affert alios, & addit, fortasse olim fuisse circa hoc aliquod præceptum quoad copulam saltem coniugalem, prout colligitur ex Concilio Eliberino relato in cap. Omnis homo. de consecratione, dist. 2. quibus addi potest id, quod S. Bernardus, in vita S. Malachiæ, narrat: Cum Malachias (inquit) sacramenta offerret, & appropiasset ei Diaconus facturus aliquid pro officio suo, intus eum Sacerdos ingenuit, quod sensisset penes illum latere, quod non conueniret. Peracto sacrificio, secreto percunctatus de conscientia sua, confessus est, & non negauit, illum sibi per somnum nocte ipsa. Cui iniungens penitentiam: Non debueras, inquit, huius ministrasse, sed verecunde se subtrahere sacris, & deserre tantis, tanque Diuinis mysteriis, vt hac humilitate purgatus, dignus exinde ministrares. Quamuis hæc verba P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

fortasse possint ita intelligi, vt non acciderit pollutio absque culpa Diaconi, quod videtur significare penitentia illi à Malachia imposta; & verba illa vltima: vt hac humilitate purgatus, quæ indicant culpam, à qua vt purgaretur, debuerat se humiliare.

Huc etiam spectant statuta illa Ordinis Carthusiensis, quæ habentur in Statutis antiquis parte 1. cap. 43. vbi statuitur, quod nocte pollutus etiam circa culpam, mane non celebret, nec ad gradus altaris accedat. Excipitur tamen dies Natiuitatis, Paschæ, Pentecostes, & cum aliquis ordinandus est Ordine sacro; in die item Dedicacionis Ecclesiæ interioris, vel quando aliquis frater debet communicare, vel professionem facere, Prior potest celebrare. Item Sacrista, & Procurator poterunt accedere ad gradum altaris, licet non ministrare Missæ. Etiam in secunda parte Statutorum antiquorum cap. 6. §. 3. excipitur, quando aliquis debet sepeliri eodem die. Et in 3. Compilatione Statutorum c. 1. §. 33. excipitur festum Corporis Christi. Vnde apparet, quantam puritatem non solum mentis, sed etiam corporis voluerint Patres illi sanctissimi in viris spiritualibus, & religiosis, vt ad hoc Sacramentum accederent.

Ad quæ statuta allusifile videtur Dominicus Soto dicta distinct. 12. quest. 1. artic. 7. versus finem, vbi eorum rigorem videtur reprehendere, dum ait, stantibus Carthusiensium plus pudoris religiosi obicit, quam necessaria reuerentiæ Sacramento exhiberi; debuisset tamen vitæ doctus aduertere, non esse eandem regulam assignandam pro omnibus; plus enim perfectionis exigitur in monacho solitario sui contemptum, & humilitatem procurante, ac desiderante; vnde non mirum, si eam occasione arripiant ex defectu non culpabili, qui veras etiam culpas aliis innotescere non dedignantur, præsertim quando humilitas propria cedit in honorem, & cultum singularem Christi Domini sub Sacramento contenti. Quod si aliquando ob circumstantias, difficultatem, vel inconuenientiam quisquam inueniat, poterit à suo Superiore in illa regula dispensari, prout de facto fieri ex testimonio fide digno compertum habeo: imo Prælatum rem totam Contellariis relinquere, vt ipsi, prout in Domino iudicauerint, subditis, occurrente necessitate, consulant. Porro, qui atrente legerit, quantum in hoc genere puritatem Deus in Lege veteri exigebat à Iudæis Leuit. 15. & quidem non à Sacerdotibus, sed à Laicis, & à tota vulgi plebe, non mirabitur, quod sanctissimi viri à præfatis Religiosis aliquid exigant ob reuerentiam tanti Sacramenti.

Regula itaque, quam in hoc puncto constitutere possumus, tota desumi debet ex gradu reuerentiæ huic Sacramento debitæ; qui gradus colligendus, & mensurandus est ex aliis materiis, in quibus reuerentia eadem exercetur. Videmus enim, haberi pro irreuerentia culpabili, vel saltem pro defectuosa reuerentia, quando aliquis cum tali, vel tanta distractione, vel certe abique tali, & tanta præparatione, vel oratione accedit; quando abique tali, vel tali modestia, & corporis compositione externa. Possumus ergo comparare irreuerentiam, quæ resultat ex tali pollutione in his circumstantiis,

I I. Hac spectat statuta illa Ordinis Carthusiensium.

I 2. Soto.

I 3. Tota regulam ergo desumi debet ex gradu reuerentiæ.

tis, & mensurare, an attingat eum gradum quem in aliis materiis iudicamus irreuerentiam, vel certe defectum reuerentiæ; & iuxtam illam mensuram debemus iudicare de culpa, vel defectu reuerentiæ in hac etiam materia. In qua tamen maior causa requiritur ad abstinendum sapius, quam ad semel, vel iterum relinquendam Missam, vel communionem, quia defectus ille reuerentiæ excusatur ob necessitatem virium spiritualium, cui noceret frequens illa abstinentia, & ideo sicut in aliis materiis, sic etiam in ista minuitur irreuerentia, quando necessitate adducimur ad aliquid subtrahendum de debito cultu, & reuerentia.

14. Inferitur ex dictis.

Ex dictis inferitur, quid dicendum sit de copula, vel licita, vel etiam illicita: de illicita enim, & mortaliter culpabili idem fere dicendum est, quod de pollutione mortali: nam licet hæc ex specie sua sit grauius peccatum, quam fornicatio, aliunde tamen fornicatio videtur magis impedire communionem, tum quia plus habet de externo, & ita tollit plus de extrema reuerentia; tum etiam, quia regulariter plus habet voluntarij, & deliberationis; quare raro permittendus videtur aliquis celebrare, aut communicare eadem die post copulam illicitam, licet confessionem præmiserit. De copula etiam licita fere dicendum videtur, sicut de pollutione inculpabili; cum hoc tamen discrimine, quod magis videatur impedire, quam pollutio illa, quæ ex necessitate naturæ absque prauis cogitationibus contingit. Regulariter itaque melius erit abstinere post copulam ea die, nisi subsit causa aliqua specialis: hoc enim probant Patrum loca, quæ affert Thom. Sanchez loco citato, suadet Canon ille Concilij Eliberitani relatus in c. *Omnis homo*. de consecratione, *distinct. 2.* & videri possunt, quæ ad hoc propositum Canisius, *cap. ultim. de Eucharist. & Vignierus institution. cap. 16. §. 3. versicul. 22.* Aliquando etiam erit culpa venialis accedere eadem die: aliquando minor reuerentia absque peccato. Facilius ergo permitti potest, accedere post pollutionem inculpabilem, quam post copulam; quia, vt diximus, copula plus tollit de reuerentia externa, & plus etiam habet de voluntario. Aliquando tamen accedendum erit eodem die, vel propter notam, aut aliam causam similem: & quidem minor causa requiritur, quando copula non fuit ex voluptatis appetitu, sed ex desiderio prolis; & multo minor, quando non fuit petita, sed reddita coniugi petenti, & venturi iure suo, quo, prætextu communionis, fraudari non poterat.

15. Quid dicendum sit de aliis sordibus corporis.

Restat dicere de aliis sordibus corporis, de quibus certum est, aliquando impedire posse à celebrando, quando scilicet afferunt secum irregularitatem. Aliquando impediunt saltem à celebrando, ministrando in publico, propter horrorem, & indecentiam. In quo sensu intelligitur textus in cap. *Tua nos*. de Clerico ægroto; vbi Clericus leprosus præcipitur abstinere (scilicet in publico) propter horrorem populi. In vniuersum tamen sordes corporeæ secundum se non impediunt à communionem, saltem in occulto; quia licet in lege veteri aliquæ immunditiæ corporales arceantur ab ingressu templi, & sacrificij, illa tamen cæremonialia erant propter populum crassiorum,

qui sensibilibus tenebatur: hic autem cibus non est corporis, sed mentis, cuius mundities exigitur. Decentia tamen, & reuerentia huius sacramenti viderur exigere, vt si sordes eiusmodi facile possint auferri, auferantur. Item, si breui cessabunt, & potest commode differri communicatio, aliquando semel, aut iterum differatur; quando tamen longius durant, vel mere occultæ sunt, vt contingit in menstruo, non est, cur aliquis alimonia cœlesti priueretur.

SECTIO II.

De ieiunio requisito ad communionem.

Certum iam est apud Catholicos omnes, prærequiri ieiunium in iis, qui hoc sacramentum accipiunt, quod quidem præceptum ab ipsis Apostolorum temporibus initium habuisse late probant Recentiores; & videri potest Vasquez *diffinit. 211. cap. 1.* qui tamen communiter probant hoc præceptum ex *Canone 29. Trullano sexta Synodi*, vbi reuocatur licentia Concilij Carthaginensis 3. *can. 29.* in quo præcipiebatur quidem ieiunium ante sacramenti celebrationem, sed excipiebatur feria quinta in Cœna Domini, quæ exceptio facta etiam fuit in Concilio Africano sub Bonifacio primo *can. 8.* & in Concil. Matifconensi 2. *can. 6.* Aliquibus tamen non videtur efficax argumentum ex Canone illo Trullano, quia in eo reuocatur quidem decretum Concilij Carthaginensis; Cæterum in Carthaginensi non solum videtur licentia, sed præceptum continere celebrandi post prandium, vel cœnam illa feria quinta. Abstulit ergo Canon ille Trullanus hoc præceptum, & dedit licentiam celebrandi illa feria quinta ante prandium, vel cœnam, sicut aliis diebus: quod totum non arguit vllum præceptum seruandi ieiunij. Hæc tamen responsio non conuenit verbis Conciliorum: nam in Carthaginensi nullum est verbum præcepti, sed permissionis pro illa feria quinta, *sacramenta, inquit, altaris, non nisi ieiunio hominibus celebrentur, excepto vno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.* Ecce à communi præcepto ieiunij præmittendi excipitur dies illa: exceptio autem à præcepto non est præceptum contrarium; sed licentia, vt constat. Deinde in Canone illo Trullano expresse dicitur, illam fuisse dispositionem pro feria quinta Cœnæ Domini; eamque dispensationem reuocant Patres in illo Canone; reuocatio autem dispensationis, non est permissio, sed præceptum.

Aliunde tamen magis dubito de efficacia illius argumenti ex Canone Trullano, quia nimium Patres ibi non tam videntur præcipere ieiunium naturale, quam Ecclesiasticum, & quadragesimale, quod feria illa quinta ex permissione Concilij Carthaginensis soluebatur. Vtuntur enim eisdem verbis, quibus vsa fuerat Synodus Laodicensis *can. 50.* ad idem ieiunium retinendum, vbi sic dicitur: *Quod non oporteat in Quadragesima in vltima septimana feria quinta ieiunium soluere, totamque quadragesimam sine veneratione transire, magisque conuenire omnem quadragesimam districtio*

16. Certum est apud Catholicos præceptum ieiunij.

17. Dubium de efficacia illius argumenti ex Canone Trullano.

18. Dubium de efficacia illius argumenti ex Canone Trullano.

venerari ieiunio. Eodem modo loquuntur Patres in Canone Trullano: *Statimus Apostolicas, ac paternas traditiones sequentes, non oportere in quadragesima postrema septimana quinta feria ieiunium soluere, & totam quadragesimam iniuria assicere.* Cum ergo ieiunium quadragesimale, quod per illam licentiam labefactari, & maculari dicunt, non esset ieiunium naturale; sed ecclesiasticum, de hoc solo videntur loquuti, præcipiendo ea die ieiunium, sicut in aliis diebus quadragesimæ, atque adeo tollendo facultatem prændendi ante Missam, prout antea permittebatur.

18. Efficaciter melius probari potest.

Sed quidquid sit de illo Canone sextæ Synodi, efficaciter probari potest, illud ieiunij ante Missam præceptum ex Concilio Bracharensi I. *c. 16.* & Bracharensi II. *can. 10.* in quibus prohibetur, ne aliquis, quocumque cibo præsumpto, oblationem consecraret in altari. Aduerte obiter, P. Vasquez *n. 3.* obseruasse, quod antequam in Concil. Matifcon. II. supra adducto confirmaretur decretum illud Concilij Carthaginensis circa feriam quintam, iam fuerat reuocatum in Concilio Bracharensi primo. Quod quidem videtur fieri non potuisse, cum Concilium Bracharense celebratum fuerit circa tempora Honorij Papæ primi, hoc est, circa annum 626. prout in *2. tomo Conciliorum* assignatur in veteri editione. Concilium vero Matifconense II. circa annum 588. Sed tamen in moderna Conciliorum editione, Concilium illud Bracharense I. non ponitur illo anno, nec sub Honorio, sed circa annum 562. tempore Ioannis III.

19. Probatur ex Conc. Tolet.

Deinde probatur ex Concilio Tolet. VII. *can. non. 2.* Nullus, inquit, post cibum, potumque quamlibet minimum sumptum Missam facere præsumat. Colligitur hoc etiam ex illis Concilijs supra adductis, in quibus exceptio fiebat de sola feria quinta in Cœna Domini: nam exceptio illa confirmabat regulam vniuersalem prohibitionis pro aliis diebus. Porro, licet prædicta Concilia expriment solos Sacerdotes celebrantes, Ecclesiastica tamen consuetudo declarat, illud præceptum omnes fideles communicantes comprehendisse, prout eam obligationem, & consuetudinem declararunt, & approbarunt Patres in Concilio Constantiensi *sess. 13.* paulo post principium, §. *In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis*: his verbis, *Sacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesie seruantur, & seruat, quod huiusmodi sacramentum non debet confici post cœnam, nec à fidelibus recipi non ieiunio, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesia concessio, vel admissio;* quod definit tanquam dogma contra eos, qui erroneè contrarium asserere præsumperint. Colligitur etiam ex dicto *can. 6.* Concilij Matifconensis II. cuius vltima verba sunt hæc: *Quocumque reliquæ Sacrificiorum post peractam Missam in Sacratio superfederint, quarta, vel sexta feria innocentes ab illo, cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & indulto eis ieiunio, easdem reliquias conspersas vino recipient.* Si ergo paruuli debebant esse ieiuni ad communicandum, à fortiori erat præceptum ieiunij pro adultis.

20. Probatur ex Concilio Tolet. VII. sup. adducto.

Denique, quod præceptum illud incepit ab Apostolorum tempore, probat Patrum verbis adductis Vasquez *diff. c. i.* quibus addi posset sanctus Sother Papa in decretis eius, quæ habentur in *primo tomo Conciliorum*: sed reuera totum illud videtur potius ex *Concil. Tolet. VII. sup. adducto.* P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

21. Quæritur primo circa hæc præceptum. Godfredus Ioan. Paris. Requiritur ieiunium naturale.

Circa hoc præceptum quæritur primo, an exigat ieiunium naturale, an vero solum Ecclesiasticum, quod quidem non violatur per id, quod sumitur per modum medicinæ. Refertur enim sententia Godfredi, & Ioannis Parisiensis dicentium, sufficere ieiunium Ecclesiasticum. Sed contrarium est omnino tenendum cum omnibus Theologis, & constat ex praxi Ecclesiæ, & ex verbis supra citatis ex Concilio Toletano VII. vbi quicumque cibus, vel potus quamlibet minimus excluditur; & in Bracharensi secundo supra adducto dicitur, ne aliquis quocumque cibo præsumpto, celebret; & Innocentius I. in cap. *Ex parte*, de celebratione Missarum, prohibet, ne ablutio calicis sumatur à Sacerdote iterum celebraturo; quæ tamen omnia non violarent ieiunium Ecclesiasticum.

22. Paruitas materie hic non excusat à peccato mortali.

Vnde etiam constat, paruitatem materię non excusare à peccato graui, cum in iis decretis sermo sit de quolibet minimo cibo, vel potu; & praxis Ecclesiæ hoc ipsum aperte profertur. Ratio autem est duplex; prima, quia dato, quod materia parua secundum se non possit ab Ecclesijs prohiberi grauius, quando tamen est materia magna in ordine ad significationem, potest; vt gutta aquæ in calicem mittenda propter mysterium, & significationem, præcipitur sub mortali ab Ecclesijs: sic ergo ieiunium naturale, quod imponitur ad significandum, Christum esse primum cibum nostrum, potest obligare sub mortali; quia per quamcunque materiam tollitur hæc significatio. Secunda ratio est, quia hoc præcepto non prohibetur directe illa materia cibi, vel potus, sed communicatio post quemlibet cibum, vel potum: communicatio autem semper est materia grauissima.

23. Quæritur fer quid violetur hoc ieiunium.

Secundo quæritur, quid requiratur, vt violetur ieiunium naturale. Respondetur, requiri quod aliquid ab extrinseco sumatur per modum cibi, aut potus. Hinc excusantur, qui sanguinem, aut humorem ex capite ad os protulientem deglutiunt; quia non sumitur id ab extrinseco. Item qui abluendo os deglutiunt guttam aquæ per modum saluæ, cui admixta est; sicut qui gustando cibum, aut ius, aliquid per modum saluæ traiciunt. In his omnibus fere conueniunt; in aliis non omnes.

24. Dubitatur ratio.

Tertio ergo dubitatur de reliquijs cibi manentibus inter dentes, an, si traiciantur die sequenti, impediunt communionem. Et quidem iam omnes fere negant, impedire; quia illæ reliquiæ pertinere videntur ad cibum diei præcedentis. Addunt tamen, id procedere, quando casu traiciuntur; secus vero, si ex industria. Ita loquitur Paludanus in *4. distinct. 8. quest. 2. art. 2. conclus. 2.* Vasquez in præsentis *diffinit. 211. ap. 3. num. 30.* Nugnus in præsentis *quest. 80. artic. 4.* Filliucius *tom. 1. tractat. 4. cap. 8. num. 236.* & alij communiter, & significatur à S. Thoma in præsentis *quest. 80. artic. 8. ad 4.* dum dicit, illas reliquias non impedire, *si casualiter transiguntur.* Quam sententiam vt securiorem eligendam esse dicit Suarez *diffinit. 68. sect. 4. ante 3. conclus.*

25. Tabiena. Henric. Ioan. de la Cruz.

Alij tamen indifferenter dicunt, siue casu, siue non casu traiciantur, non impedire. Ita Tabiena verbo *Communicare*. §. 49. Henriquez *lib. 8. cap. 50. §. 4. in glossa littera V.* Ionnes de la Cruz probabilem indicat in Directorio *consc. p. 29. §.* R r 3 dub. 4.

dub. 4. concl. 2. & aliis citatis, eandem probabilem indicat Diana 2. tom. tract. 4. resolut. 37.

Diana.

26.

Difficile est in hoc assignare regulam vniuersalem.

In hoc puncto difficile est assignare regulam vniuersalem, & certam pro vna parte; nam si dicatur, ad violandum ieiunium naturale requiri, quod sponte, & ex intentione traiciatur, videtur id omnino falsum: nam si alicui, dum dormit, vel dum alienatus est à sensibus, in os immittatur iusculum in magna quantitate, quis dicat, eum adhuc esse ieiunium, postquam in stomachum traiectum est? Deinde, quod illæ reliquæ non sint eadem die in os immittæ, non sufficit: nam si aliquis ante mediam noctem saccharum, vel quid simile propter raucedinem ori imponat paulatim liquefaciendum, & deglutendum, & partim ante, partim post mediam noctem traiciat, non poterit communicare, licet ea die nihil in os immiserit. Item si buccellam panis, aut ouum in ore habeat, quando vltimum horologium dat signum mediæ noctis, & adhuc postea deglutiat, non est ieiunus, vt fatentur communiter Doctores, quos refert, & sequitur Diana loco citato resolut. 36.

Diana.

27.

Multum tamen refert si sponte aut casu.

Aliunde tamen negari non potest, quod multum referat, si sponte, & ex industria, an vero casu, & præter intentionem aliquid traiciatur: nam si aliquis granum anisi, vel dididium etiam sponte sumat, & deglutiat, non manet ieiunus; cum tamen si eandem particulam inter dentes ex hefterna cæna manentem hodie casu deglutiat, possit hodie communicare. Item si particulam tenuissimam consecratam, quæ in patena fortasse heri remansit, hodie sponte sumat sacerdos ante Missam, non poterit hodie celebrare, quia illa fuit vera communio, & si non habet obicem, illa particula potuit dare gratiam sacramentalem: eadem tamen inter dentes manens ex communione hefterna, si hodie casu deglutiat, non impedit sacrum facere, aut communicare, etiam si aliquis sciat, se illam hodie deglutisse. Multum ergo refert intentio, vel casus, vt aliquis dicatur comedisse, vel non comedisse.

28.

Ex his omnibus regulis aliqua moralis componitur.

Possumus ergo regulam aliquam moralem ex his omnibus componere, quæ ad singulos casus particulares applicari possit. Duo enim requiruntur, vt hoc naturale ieiunium violetur. Primum est, quod cibus, vel potus aliquis sumatur: secundum, quod id fiat per actionem, comestio, aut potatio. Ex defectu prioris conditionis, resolui potest dubium frequens, an qui deglutit aliquid ossiculum, vel frustulum ligni, papyrum, cretam, aliquid ex vnguibus, vel quid simile, possit postea communicare. Negant communiter plures. Henriquez lib. 8. cap. 49. §. 2. & in glossa litt. O. Nugnus in præfenti art. 8. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 7. difficult. 39. num. 1. Reginaldus tom. 2. lib. 29. cap. 6. num. 118. Naldus in summa, verb. Eucharistia, num. 10. Layman lib. 5. tract. 4. cap. 6. num. 18. Scortia de sacrificio Missæ lib. 2. cap. 7. num. 1. & alij.

29.

Sum. Coronæ. Ioan. de la Cruz. Ludou. de S. Ioan. Sancius. Ledesma.

Coptrariam sententiam docent alij. Summa Coronæ part 4. num. 65. Ioannes de la Cruz in Direct. part. 2. de Eucharist. quest. 5. dub. 4. concl. 2. Ludouicus de Sancto-Ioanne in summa part. 1. tract. de Eucharist. quest. 7. art. 10. Ioannes Sancius in Selectis disputat. 42. num. 23. & probabilem dicit Ledesma in summa tom. 1. de sacrament. Eucharist. cap. 23. conclus. 4. quos

sequitur Diana 1. tom. tract. de celebration. Missæ. Dianæ. resolut. 52. & tom. 2. tract. 4. de sacramentis, resolut. 38.

Hæc sententia debito modo intellecta, mihi etiam probabilis videtur, quam colligo ex verbis præcepti contentis in prædictis decretis, in quibus solum exigitur, vt nullus cibus, vel potus sumptus fuerit. Sic loquitur Concilium Bracharense 2. illo Can. 10. prohibens, ne sacerdos non ieiunus, sed quocumque iam cibo præsumpto, Missam celebret. Item Toletanum 7. can. 2. relatum in c. Nihil 7. quest. 1. Nullus, inquit, post cibum potumque quamlibet minimum sum, vni Missam facere præsumat. Nec obstat decretum quoddam sub nomine Sotheris Papæ, quod habetur in 1. tom. Concilior. in quo dicitur: Nullus cibum, potumque, sine quolibet minimum sumptum Missam facere præsumat; vbi non solum cibus, & potus, sed quodlibet aliud videtur includi. Hoc, inquam, non obstat, quia illud decretum ibi afferitur ex sola auctoritate Gratiani, qui illud inseruit in suo decreto 7. quest. 1. cap. Illud, & cap. sequenti, in quo tamen loco non dicitur esse Sotheris, sed Concilij Toletan. 7. can. 2. & merito, quia ad verbum in illo Concilio continetur, præter illud solum verbum, sine quolibet, quod in Concilio non habetur, sed solum, cibum potumque quamlibet minimum. Potuit autem aliquis facile per errorem transcribere pro quolibet, quodlibet, quod tamen in Concilio non habetur.

Ratione item probari potest ex dictis probabiliras huius sententiæ; quia licet quoad potum differant ieiunium Ecclesiasticum & naturale; nam ieiunium Ecclesiasticum non violatur potu, sicut violatur ieiunium naturale; & quoad cibum, differunt in hoc, quod naturale violatur per medicinam, aut cibum minimum, quibus Ecclesiasticum non violatur; cæterum si cibus sit in quantitate notabili, nullum videtur esse discrimen, sed potius cibus ille, qui violat ieiunium naturale, violabit etiam Ecclesiasticum, nisi excuset materie paruitas. Certum autem videtur, quod aliqua materia ex supradictis, etiam si in magna quantitate sumantur, non violant ieiunium Ecclesiasticum: nam si aliquis, verbi gratia, (provi aliquando factum est) ad occultandos nummos aureos, & occulte transferendos, eos deglutiret, vt postea integros, & saluos haberet, non ideo diceretur violasse ieiunium Ecclesiasticum, etiam si necessitate nulla excusaretur, sed adhuc posset licite hora solita prandere; sicut si nihil comedisset: ille enim non æstimaretur cibus, sed depositum intra corpus, sicut in arca, vel bursa; quod idem dicendum esset, si acum, vel filum ferreum, aut globum plumbeum per errorem deglutisset; ergo nomine cibi non intelliguntur, nisi illa, quæ per se loquendo alterari possunt à stomacho, non ea, quæ perinde sunt in stomacho; sicut Angelus, qui non potest à stomachi actiuitate pati. Eiusmodi ergo materia sicut non violat ieiunium Ecclesiasticum, ita nec violabit ieiunium naturale.

Dixi tamen, hanc sententiam debito modo intellectam probabilem mihi esse; quia in assignandis postea exemplis potest fortasse errari. Sic aliqui assignantur pro exemplo sanguinem, v. g. ex vulnere, quod ipse homo habet in manu: quod certe

certe exemplum displicet; quia sicut qui comederet partem sui digiti coctam, violaret omnino ieiunium naturale, imo & Ecclesiasticum, si id esset in notabili quantitate; sic qui biberet sanguinem ex propria vena extractum, violaret naturale ieiunium: ille enim sanguis reuera alterabilis est postea virtute stomachi, sicut alij cibi qui eduntur. Alij assignant pro exemplo papyrum, de quo tamen multum dubito, quia materia illa non est ita difficile alterabilis, cum reuera non sit aliud quam tela ex lino contexta, & tria, quod totum tandem est herba tenuissima; vnde multa animalia vtuntur charta in cibum & alimentum, vt constat in ceruis, muribus, & aliis. De terra etiam dubito; & quando à feminis comeditur ob delectatione, siue ad diminuendum colorem, dicit violare ieiunium Ioannes de la Cruz in Direct. conscient. p. 2. de Eucharistia, quest. 5. p. 4. conclus. 2. cui consentit Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missarum, resolut. 52. Regula ergo vniuersalis posset esse, quod ea, quæ integra emittuntur in excrementis, coquod nullo modo possit ab humano stomacho alterari, & concoqui, non impediunt, nec violant ieiunium naturale, qualia sunt ossicula liquorum fructuum, fragmenta metallorum, lapilli, & fortasse lignum, præsertim ex solidioribus, & durioribus; quæ autem sint in particulari eiusmodi materia, magis spectat ad Medicos. Parum autem referret, quod aliquis propter stomachi debilitatem non posset concoquere, aut alterare aliquem cibum, de facto enim aliqui moribundi nec fructum panis possunt alterare; sed tamen ille est cibus, & violat ieiunium, quia per se est alterabilis virtute stomachi humani, licet per accidens hic, & nunc non possit ab hoc stomacho alterari.

Secunda conditio erat, quod sumatur aliquid per actionem, quæ sit comestio, aut potatio. Ex defectu autem huius conditionis excusatur, qui abluendo os, deglutiens saliuam, aliquam guttam aquæ traicit cum illa; nam ea non est potatio, sed est deglutire saliuam; & ideo nihil, quod per modum saliuæ traicitur, violat ieiunium naturale. Dubitatur de illo, cui in apertum os ingreditur musca, vel culex, eumque cum respiratione traicit. Videtur enim non manere ieiunium, quia quod ipse voluerit, vel noluerit comedere, parum videtur referre; quid enim, si alius mihi non aduertenti globulum ex saccharo confectum in os, & guttur immittat, nonne vere dicat comedisse, & violasse ieiunium naturale? Certe infirmi, qui sui compotes non sunt, ignorantes etiam, & remouentes rescinduntur: cur ergo non dicendum similitur, quando cibus à se ipso ingreditur? præsertim cum musca non solum alterari, sed & nutrire possit, sicut alij cibi.

Alij tamen dicunt, non impediri communionem sequentem in eo casu. Ita indicat Suarez in præfenti scilicet. 4. §. Quæres rursus, dicens, non violari hoc ieiunium, si per modum respirationis attrahatur aliquid, quod possit nutrire, vel alterare. Reginaldus Valerius magis expresse lib. 29. num. 119. Fagundez de præceptis Ecclesiæ, præcepto 3. cap. 5. num. 14. Diana tom. 2. tract. 4. de Sacramento, resolut. 37. & mihi etiam probabile videtur, quia illa actio non est comestio, sed respiratione. Et licet nomine comestionis non veniat intelligenda sola actio voluntaria, vt constat ex exemplis adductis, non tamen intelligitur illo

nomine in præfenti respiratione; quia sicut Ecclesia per hoc præceptum noluit prohibere, quod deglutiamus saliuam, sic noluit prohibere respirationem, esset enim durissimum præceptum, & Iudaicam superstitionem redolens, si oporteret nihil omnino cum saliuam; aut respiratione traicere: quanta enim diligentia opus esset in exspuenda millies aqua ad abluendum os semel accepta, ne aliquid cum saliuam remaneret? quanta, ne puluis aut aliquid cum vento ingrederetur? Vnde oporteret clauso semper ore, ne ad loquendum quidem aperto, procedere. Non præcipit Ecclesia istud genus ieiunij; sed humanum, quod excludit comestionem, & potationem, pro vt distinguuntur à respiratione; & traiectione saliuæ.

Dices, ergo si aliquis mihi non aduertenti mittat in apertum os amigdalum, vel vnam, quam ego turbatione correptus respirandi causa traiciam, adhuc manebo ieiunus ad celebrandum, vel communicandum. Nego sequelam, quia Ecclesia sua prohibitione noluit quidem impedire respirationem, atque ideo noluit quidem impedire ea, quæ per se loquendo cum respiratione, & aëre attrahuntur, qualia sunt puluis, paleæ, & ea, quæ deferuntur cum ipso aëre, quem non possumus purgare ab iis ad respirandum. Aliud vero est de iis, quæ non fuerunt ab aëre, quem respiramus, sed aliunde iniiciuntur in os; illa enim non propter respirationem, sed propter aliam causam extrinsecam traiciuntur, & ideo dicuntur comedi, sicut ægroti eo modo comedunt deglutientes cum respiratione, quæ ab aliis infunduntur in os, ipsi non aduertentibus.

Hinc iam infero primo, quid dicendum sit de illis reliquiis cibi præcedentis, quæ inter dentes remanent, si non casu, sed aduertenter deglutiantur. Possumus enim vtramque sententiam supra adductam hoc pacto conciliare, vt non sit obligatio adhibendi curam & diligentiam ad illas reliquias ex dentibus extrahendas, etiam si præuideantur deglutendæ postea, si non extrahantur; neque etiam debemus eas ex dentibus iam extractas diligenter intra oris angulos querere, vt exspuantur; quia omisit nos in iis habere non est comedere, sed permittere, vt cum saliuam, vel respiratione traiciantur, ad quod impediendum non obligat, vt diximus, ieiunium naturale, quod sicut non impedit cænam noctis præcedentis, sic nec ea, quæ cum illa cæna habent moralem connexionem, & ideo non tenemur ad ea omnino impedienda. Quando vero reliquia illa è dentibus extracta in lingua sensibilibiter haberetur, & homo vellet, ex industria illam non exspuere, sed retinere & deglutire, videtur id esse contra rationem ieiunij; nam licet non obligemur ad purgandum aërem, vel saliuam in respirando, vel deglutendo saliuam, debemus tamen non querere sponte, & ex industria aërem v. gr. vbi est musca, vt eam per respirationem deglutiamus: quod si musca in os intrauit, debemus eam non sponte traicere, imo debemus, si absque incommodo possumus, eam exspuere; quia velle eam tunc retinere, quando possumus facile exspuere, & præuidemus alias deglutendam, videtur moraliter esse velle eam deglutire; quare licet præceptum hoc non prohibeat permissionem regulariter loquendo; aliquando tamen permissio est talis, vt moraliter censetur voluntas directa traiciendi:

Henriq. Nugnus. Villalob. Reginald. Naldus. Layman. Scortia.

30. Hac sententia bene intellecta est probabilis. Conc. Brachar. 2. Conc. Toletan. 7. Sother. 2.

31. Probatur ratione.

35. In oritur quid sit dicendum de reliquiis cibi præcedentis.

32. Debet tamen hæc sententia debito modo intelligi.

34. Secus tamen assignari sententiam.

Sic ergo qui granum anisi ex dentibus extractum in lingua sensibilibus habet, & scienter vult illud retinere, cum absque vlla difficultate, & diligentia possit illud exspuere, censetur moraliter velle illud deglutire: nam licet Ecclesia non obliget ad exactam diligentiam adhibendam in abluendo ore, aut vitanda traiectione reliquiarum, vel rerum similibus; obligat tamen ad non querendam illam realiter, vel moraliter; quia ille, qui sentit rursam in ore, & potens aperiendo os dare illi exitum, non vult moraliter censetur velle eam deglutire. Non ergo debemus diligentiam adhibere ad eiusmodi reliquias eiiciendas; sed neque debemus eas ex industria velle traicere, aut adeo tenaciter retinere, vt moraliter idem sit ac velle eas deglutire.

37. Illud se- cunda.

Infero secundo, violari ieiunium, quando aliquis noctu mittit in os quidquam ex saccharo ad emolliendam rauceidnem, vt paulatim in ore liquefiat, si totum non fuit ante mediam noctem liquefactum; quia illud, quod post mediam noctem traicitur, non est reliquia, sed pars illius cibi, cuius comestio fit per continuam liquefactionem, & traiectionem; atque ideo tamdiu durat comestio, quamdiu liquefactio: ita omnes, quidquid in contrarium sentiat Bartholom. ab Angelo in exam. Confes. Dial. 4. §. 214. littera A. idem dicendum de eo, qui non reliquias, sed cibum, v. g. buccellam panis vel pomi, aut carniunt in ore seruauit ex nocte præcedenti; quam quidem si deglutiat post mediam noctem, non potest communicare, quia illud non traicitur per modum saluæ, sed est verissima comestio, vt docent etiam omnes. Imo addit Thomas Suarez lib. 2. de Azarivonio disp. 41. num. 40. non posse communicare eum, qui quando cœpit sonare hora 12. quæ est extra Italiam signum mediæ noctis, aliquid bibit, licet quando sonat vltimus pulsus horæ duodecimæ, desisset iam bibere; quia cum incipit sonare primus pulsus horæ, iam est hora completa, & incipit tempus horæ sequentis; est autem per accidens, quod plures pulsus audiantur, eo quod non possit vnico pulsu duodecima hora indicari; quod quidem in rigore verum existimo, non solum de pulsu, quo horæ designantur, sed etiam de illo, quo prius designantur quadrantes horæ; solent enim, antequam detur signum horarum, sonare pulsus minores pro quadrantibus; ita vt ante sex, vel duodecim pulsus pro horis sonent quatuor pulsus leuiorcs ad designandum iam esse finitos quatuor horæ quadrantes, & postea maiori sono designantur duodecim horæ. Consequenter ergo fatendum est, horam esse finitam, & medium noctis designari, vbi primum cœpit sonare primus pulsus pro quatuor quadrantibus; quia ex illo puncto incipit tempus horæ sequentis. Quod facile constabit consideranti motum rotæ illius, quæ in horologio continue mouetur, & quæ diuisa est ad modum crucis in quatuor partes æquales secundum spatia quatuor quadrantium: cum enim quatuor illa spatia sint omnino æqualia, fatendum est, quod vbi primum pertransitur illud quartum spatium rotæ, finitus est vltimus quadrans horæ, illud autem spatium finitur, quando sonat primus pulsus pro quatuor quadrantibus ante pulsus horarum; ergo tunc est finita tota hora; nam tempus sequens, quo sonant tres alij pulsus pro quadrantibus, & duodecim pro horis, pertinet iam ad primum quadrantem horæ sequentis; tota enim non quiescit,

Medium noctis designatur vbi primum cœpit sonare.

sed eodem modo mouetur, ita vt dum sonant alij pulsus, pertransitur aliquod spatium sequentis quadrantis, vt ad oculum constat.

Infero tertio, non requiri, quod post cibum, si ante mediam noctem homo cœnauit, dormierit, vel quod cibus digestus sit: sic etiam neque in rigore exigitur ieiunium per aliquod tempus post communionem, id tamen decencia postulat, vt non statim ad profanos cibos eamus, quasi vnâ cum altera mensa confundere volentes. Præceptum autem, quod videtur esse in cap. Tribus, de consecratione, diff. 2. ieiunandi post communionem, iam est abrogatum.

39. Inferuntur requiri solum vnâ post cibum.

Quarto quaritur, quomodo computetur dies, intra quam debet obseruari ieiunium naturale? Præceptum solum dicitur, debere præcedere ieiunium tota illa die motant autem Doctores, diem in vniuersa Ecclesia quoad præcepta Ecclesiastica computari à puncto mediæ noctis; quare licet alicubi aliter computetur, vt in Italia ab occasu Solis, id intelligitur in ordine ad alia negotia, non vero ad res Ecclesiasticas. Videatur Henriquez lib. 8. cap. 49. §. 2. lit. A.

40. Quæritur quomodo computetur dies.

Quid dicendum de eo, qui dubitat, an sit ieiunius.

Quinto quaritur, quid dicendum sit de eo, qui dubitat, an comedent, aut biberit post mediam noctem. Potest autem dubium vertari, vel circa tempus, vel circa comestionem: potest enim dubitare, an esset iam mediæ nox, vel an vere comederit, & degluterit aliquid. In vtroque dubio posse illum communicare docet Layman in Theolog. moral. lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 36. Ioannes Sancius in selectis diff. 42. quam sententiam securam esse in praxi dicit Diana in 2. tom. tract. 4. de sacramentis, resolut. 29.

41. Quæritur de eo qui dubitat, an sit ieiunius.

Contrariam sententiam docet Thomas Sanchez de Matim. lib. 2. diff. 41. num. 40. Villalobos in summa tom. 1. tract. 4. difficult. 21. n. 6. Fagundez de præceptis Ecclesiæ, præcepto 3. lib. 3. cap. 5. n. 18. quia possessio est pro præcepto; & nulla possessio est in hoc casu ex parte communicati.

Layman affirmat. Layman. Sancius. Diana. Sanchez. negat. Sanchez. Villalob. Fagundez.

Ego media via procederem; inuenio enim magnum discrimen inter illa duo dubia: & sicut non est restringendum hoc ieiunium, & præceptum, quando dubitamus, an aliquid traiecerimus, vel non; sic non est danda bimia licentia comedendi, & bibendi, quoties nocte aliquis euigilat, & postea mane communicandi hoc prætextu, quod numquam scierit, quæ esset hora, atque ideo dubius sit, an post mediam noctem cibum, vel potum sumperit: quod certe contra praxim, & mentem fidelium aperte est; fateri ergo debemus, eum, qui mane communicare vult, debere positive scire saltem probabilitet, se non post, sed omnino ante mediam noctem comedisse, aut bibisse.

42. Et tamen magis differtur an inter illa duo dubia.

Vt igitur rationem discriminis reddamus inter duos illos casus, & vtrâque partem probemus; aduerto, in eiusmodi dubiis, vt constat, quod possit, vel non possit licite fieri, optimam regulam esse regulariter loquendo, quæ desumitur ex foro externo; scilicet, considerare in foro iudiciali, cui incumberet onus probandi; ille enim deberet, deficiente probatione, & manente dubio, condemnari, & aduersarius absolui. In nostro ergo casu, si aliquis communionem petit, & opponatur ei, non esse

43. Respondet ratio discrimini inter vnâ duos casus.

esse ieiunium, & ideo negetur communicatio, ille potest negare, & tunc onus probandi incumbit, non ipsi, sed aduersario: igitur dum manet dubium, an degluterit, an comederit, nihil probatur contra ipsum, atque ideo debet absolui, & potest communicare. Præceptum enim Ecclesiæ erat, ne comunicet post cibum aut potum etiam minimum, vt constat ex verbis Concilij Bracharensis secundum, Toletani septimi, & Concilij Constantinensis supra adductis; cui præcepto non aduersatur, qui facto examine non scit, se aliquid sumpsisse: hic enim non communicat post cibum, aut potum.

44. Quid dicitur si quando dubitatur de tempore.

Quando vero scit, se comedisse, dubitat autem, an esset post mediam noctem, videtur probandi onus ad ipsum spectare. Quod probari potest aliis exemplis, v. gr. si aliquis recordatur voti à se emissi, dubitat autem, an illud emisisset ante, vel post septennium; ipsi incumbit onus probandi; atque ideo, manente dubio, obligat votum; quia de voto constat, & non de excusatione; vt docet Tho. Sanchez lib. 4. in Decal. cap. 1. n. 14. Rursus, si debeo tibi dare singulis diebus vnum nummum, & dedi iam hodie, tu petis alterum, quando dubitatur, an sit iam altera dies, debes probare, esse iam finitum diem priorem, quia de solutione constat, & non de die noua, quæ dat tibi ius ad aliam solutionem. Similiter si habeas ius ad communicandum semel tantum singulis diebus, pro vt de facto habes, & hodie communicasti, dicitur postea, an sit mediæ nox, & an possis iterum communicare pro die altera; tibi incumbit onus probandi; nam de communionem constat, & non de inceptioe nouæ diei, quæ dat tibi ius ad nouam communionem. Similiter ergo qui certus est de comestione, & dubitat de inceptioe nouæ diei post comestionem non potest communicare; quia sicut solutio semel facta aufert ius ad exigendum iterum eadem die; & sicut communicatio tollit ius ad aliam communionem eadem die; ita comestio aufert ius ad communicandum eadem die; ergo sicut in aliis casibus, sic in isto, ille, qui fateretur comestionem, debet probare nouam diem post comestionem, vt habeat ius, ad communionem; interim enim reicietur eo titulo, quod comedit, & non habet ius, donec incipiat noua dies post comestionem. Quæ ratio non procedit in priori casu, quando dubitatur de ipsa comestione: huic enim nihil potest opponi, per quod amiserit ius ad communicandum eadem die, cum non possit illi opponi comestio, de qua non constat.

Sanchez.

Quid, quando sunt plura horologia?

45. Dubium: ieiunium & negatiuum.

Aduerte tamen, aliud esse, quando non est dubium negatiuum, sed positium, eo quod sunt rationes pro vtraque parte, quia vnum horologium v. g. dederat signum mediæ noctis, & alterum nõdum dederat. In quo casu Emanuel Rodriguez in noua editione summae tom. 1. cap. 105. num. 6. & Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 8. disp. vnica. sect. 25. num. 264. negat, posse nos computare tempus iuxta vltimum horologium, ab eoque puncto seruare ieiunium: ad communicandum. Sed nullam afferunt rationem suæ sententiæ: quare non videtur negandum id posse fieri, dum non constat de errore in vltimo horologio, vt fateretur Thomas Sanchez loco citato, Fagundez præcepto 4. lib. 1. cap. 10. num. 3. Ioannes Sancius in selectis diff. 42.

Sanchez. Fagundez. Sancius.

num. 18. Villalobos in summa tom. 1. tract. 1. difficult. Villalob. cult. 2. 1. n. 7. Diana tom. 2. tract. 4. resol. 36. & alij. Diana. Singula enim horologia, quandiu de errore non constat, faciunt probabilem opinionem, quam vnusquisque potest licite sequi in suis operationibus.

46.

Dicit aliquis, ex hoc sequi, quod possit quis sequi vnum horologium, quoad ieiunium Ecclesiasticum, alterum vero, quoad ieiunium naturale. Vnde si hodie sit dies ieiunij v. gr. & audita hora duodecima, nocte sequenti cœnat, & comedat carnes quas sequenti die potest licite comedere, posteo vero audiat horam duodecimam alterius horologii, poterit sequi hoc secundum horologium, & iuxta illud incipere ex tunc ieiunium naturale, vt possit communicare die sequenti. Si enim potest se conformare cuilibet, tamquam opinioni probabili, cur nõ poterit nunc se confirmare vni, & postea alteri; sicut possumus nunc sequi hanc sententiam probabilem, & postea contrariam.

Dicit aliquis, quis idem dicendum esse de ieiunio Ecclesiastico.

47.

Respondet, si, audito primo horologio, & post cœnam agnoscat error prioris horologii, credo, quod possit absque dubio sequi secundum horologium, & obseruato ieiunio, celebrare, vel communicare die sequenti, quia vere est ieiunius, & carniunt esus per errorẽ fuit die præcedenti inculpabilis propter ignorantiam. Si vero non agnoscat error in primo horologio, sed maneat vnique sua probabilitas, aliquis fortasse concedet sequela, dummodo non habuerit ab initio illum animum, sed bona fide sequutus fuerit primũ horologium, postea vero, audito secundo mutauerit mentem.

Respondet.

48.

Ego tamẽ non facile id concedam, quia video, sequi aliqua inconuenientia, quæ in praxi non videntur admittenda. Primo, si aliquis, audito primo horologio celebret, (eo quod habeat facultatem celebrandi post mediæ noctem) & post ea audiat secundum horologium, poterit adhærens posteriori iterum celebrare, quia iuxta hoc secundum nõ celebrabit hac die, sed præcedenti. Secundo, in quadragesima posset, audito primo horologio post mediæ noctem prandere pro die sequenti, sequens opinionem illa, quod anticipatio comestionis non sit peccatum mortale; postea vero audito secundo horologio, posset se conformare cum illo, & ex tunc denuo computare diem ieiunij, vt posset hora solita iterũ prandere, vt pote qui illo die nihil adhuc comedisset. Tertio, qui nondum dixit Completoriũ, aut Vesperas hodiernas, præuidens parum abesse vt sonet in hoc horologio signũ mediæ noctis, potest conformare se alteri horologio, ad cuius sonum scit plus temporis superesse, atque ita differre paulisper recitationem; postquã vero sonat in primo horologio hora mediæ noctis, posset se conformare cum illo primo, atque ideo iudicare se liberum ab onere recitandi, eo quod transacta esset iam dies præcedens iuxta probabilem opinionem illius primi horologii, quam mutato consilio sequi iam vellet. Hæc, & alia his similia ostendunt, non posse illum, qui semel accepit vnum horologium pro regula dici Ecclesiastici, postea pro libito relinquere illud, & accipere aliud, sed sæpe esse obligationem retinendi eandem regulã quamdiu nõ apparet manifestus error in primo horologio.

Inde tamen aliqua sequuntur inconuenientia. Primum est.

Secundum.

Tertium.

Ratio autem à priori, & regula simul ad decernendum, quando non possimus facere eiusmodi mutationem, hæc videtur esse posse, quia scilicet quamuis liberum sit vnique, regulariter loquendo, amplecti ex duabus sententiis probabilibus, quã voluerit, eam tamen, quam amplectitur, debet retinere

49. Ratio à priori & regula.

retinere, quamdiu de eius improbabilitate non constat, quoties libera facultas variandi sententia resultat in praedictum tertij, quico modo fraudaretur iure suo, quod ius habet, non probabile, sed certum ad aliquod exigendum, v.g. debes dare Petro ex iustitia singulis diebus nummum aureum, quod sit pondus diei, ita vt si intra diem non soluis, non debeas dare duplum sequenti die: hoc supposito, imminente iam sonitu medix noctis, exigit Petrus suum ius; respondes, sequor illud alterum horologium, quod post mediam horam sonabit, & hoc praetera differt solutionem: postquam vero primum horologium dat signum medix noctis, mutata sententia, dicis, sequor magis hoc primum horologium; atque ideo transacta iam omnino die praeterita, nihil debeo: haec certe variatio sententiae licita non est; alioquin absque peccato posses per totum annum nihil soluere Petro, mutata singulis diebus sententia post sonum primi horologii. Fatendum ergo est, sicut Petrus habet ius, non probabile, sed certum ad nos illos quotidie habendos, sic habere ius, vt non mutet successiue sententiam probabilem in eius praedictum, sed retineas eandem; nam si ad hoc non habet ius, neque habet ius ad nummos, quos absque illo alio iure de facto obtinere non potest: ius ergo ad nummos obligat te ad retinendam eandem sententiam, cuius variatio solutionem debiti certi certissime impediret.

50. Hac regula etiam alii materis extra iustitiam applicatur recte.

Hinc iam ad alias materias extra iustitiam eandem regulam applicare possumus, v.g. sit duplex sententia probabilis; altera dicit, hodie ieiunandum esse; altera, non esse hodie ieiunandum, sed cras: ego hodie amplector secundam sententiam, & non ieiuno; cras amplector primam, & ideo, iam transit dies, qua debebat ieiunari, liber sum a ieiunio; eaque via stante lege certa obligante ad ieiunium absque peccato omittentem ieiunium, quod est absurdum, nam Superior obligans ad ieiunium, reddit etiam illicitam mutationem illam sententiae, quae omnino impedit legis obseruantiam. Nec simile est in illo, qui mutando locum liberatur a ieiunio, si hodie sit Romae, vbi cras sit vigilia sancti Bartholomaei, & cras sit in alio loco, vbi hodie facta fuit vigilia; hoc, inquam, non est simile, quia ille mutatione loci fit liber a praepcepto, quatenus nunquam fuit debitor, eo quod nec Romae, nec extra inuenerit praepceptum. At vero in nostro casu homo comprehenditur praepcepto, & lex exigit ab illo ieiunium, sicut in priori casu tu debes certo nummum Petro, atque ideo sicut non potes abique iniuria non soluere Petro nummum, sic non potes absque inobedientia non soluere ieiunium, cum sit certa lex ieiunij te obligans, licet non sit certum tempus, pro quo obligat.

51. Et simile aliud exemplum in praepcepto auditi di Sacrum.

Aliud simile exemplum esse potest in praepcepto audiendi Sacrum; si, v.g. die festo, meridie iam imminente, dicas, amplector sententiam dicentem, posse fieri Sacrum paulo post meridiem; deinde post meridiem mutata sententia, dicis, amplector contrariam sententiam, quod non liceat facere Sacrum post meridiem; atque ideo liber sum a Sacro faciendo. Ecce praepceptum erat certum, & debitum certum audiendi Sacrum, quare Superior obligans ad Sacrum, obligat ad retinendam sententiam semel acceptam, ex cuius mutatione impeditur obseruatio certi praepcepti.

52. Hoc etiam dici potest pro diuersis horologiis.

Hoc ergo ipsum dicendum est, quando probabilitas oritur ex diuersis horologiis; nam licet

quodlibet possimus sequi ad obseruanda praepcepta, non possumus tamen variare in praedictum praepcepti; quia sicut praepceptum obligat certo ad opus iniunctum; sic obligat ad non mutandam sententiam, cuius mutanda libera facultas impediret praepcepti obseruantiam. Praepceptum, v.g. ieiunij quadagesimalis obligat certo ad vnicam comestionem singulis diebus, id est, prohibet secundam; ideo consequenter tollit facultatem variandi horologia pro libito, ex quorum variatione esset in biduo triplex comestio; quia iam tunc non haberetur opus certo debitum, scilicet duplex sola comestio in biduo. Eodem modo praepceptum obligans ad recitandum Officium singulis diebus obligat consequenter ad non varianda horologia pro libito, ex qua variatione sequatur omisio Officij alicuius diei; & sic de aliis.

Denique veniendo ad casum obiectionis; ex eisdem principiis dicendum est, non posse Sacerdotem amplecti vnum horologium ad soluendum ieiunium praecedentis diei, & alterum postea ad inchoandum ieiunium naturale, quod requiritur ad celebrandum die sequenti, sed debere sequi vnum & idem horologium pro vtroque praepcepto. Nam licet praepcepta sint diuersa, & singulis praepceptis seorsim videatur satisfieri (in quo videtur esse differentia aliqua ab exemplis adductis) non satisfit tamen toti legi, seu vniue praepcepto simul; vnde videtur sequi eadem inconuenientia. Nam stante illo duplici praepcepto, ego debeo ex com- plexione vniue praepcepti abstinentiam a cibo, post comestionem vnicam diei praecedentis, seu post refectionem vnicam ferotinam vsque ad Missam, vel communionem diei sequentis; & Superior habet ius ex vi vniue praepcepti ad hoc totum, ergo habet ius ad prohibendam variationem horologii, ex qua impediatur obseruantia & redditio totius illius debiti, ad quod certum habebat ius: quod enim id debeatur vnicum, vel duplici praepcepto, parum refert. Pone enim, te ex duplici titulo diuerso debere Petro de iustitia duo aliqua etiam diuersa, v.g. ex vno contractu debes non auferre ab ipso equum tuum toto hoc anno; rursus ex alio contractu, vel alio titulo debes ei centum nummos, si anno sequenti abstuleris equum; tunc vltima die anni post mediam noctem iuxta vnum horologium, exigit ab eo equum sciens, te contrahere obligationem soluendi centum nummos in conditione positis auferens equum post mediam noctem intra annum sequentem. Accepro equo, sonat signum medix noctis in secundo horologio, tunc mutato concilio vis sequi hoc secundum horologium, & contendis te nihil debere, quia non abstulisti equum intra secundum, sed intra primum annum. Nemo dicet, te liberum esse, & portasse in praedictum Petri mutare sententiam: quia licet ex diuersis contractibus, vere tamen debebas Petro in conscientia non auferre equum nisi soluendo centum nummos: debebas enim non auferre absolute anno praecedenti ex primo contractu: debebas item ex secundo contractu non auferre anno sequenti, nisi soluendo centum nummos, ergo Petrus habebat ius certum, ne auferretur ipsi equus, nisi cum obligatione soluendi centum nummos: quo tamen iure fraudatur per illam variationem, & mutationem sententiae iuxta diuersa horologia. Fatendum ergo est, licet liberum sit homini accipere pro regula quodlibet horologium, non tamen esse liberum recedere

53. Dicendum est ad casum obiectionis.

dere ab illo in praedictum creditoris; quia eo ipso, quod vnum horologium accipit, videtur renuntiare omnibus aliis, & se habere perinde, ac si non esset vllum aliud; alioquin creditor habet ius non permittendi, quod vtatur illo horologio, ne hoc modo perdat ius suum, quod habet certum ad totum illud complexum. Sic ergo Superior ex vi duplicis praepcepti habet ius certum, vt post comestionem hodiernam homo nihil comedat ante communionem crastinam; quo iure fraudatur, si homo iuxta primum horologium caenet post mediam noctem, & iuxta secundum celebrat cras; ergo non debet concedi talis libertas, sed dicendum, quod eo ipso, quod vult homo accipere primum horologium pro regula ad caenandum, obligat se implicite ad sustinendam illam regulam, quamdiu de eius errore non constat, ne Superior fraudetur iure suo, quod habebat ex complexione vniue praepcepti, vt homo nihil comederet ante communionem crastinam post prandium, vel refectionem hodiernam.

Dubium incidens de nocte Natalis; quomodo in ea obseruetur ieiunium naturale.

55. Non in praepcepto ieiunij naturalis dispensare potest solus Papa; vt tradunt communiter omnes Doctores; de facto autem neque ipse Papa dispensare solet. Solum dubitari potest de nocte natalis Domini, in qua videtur de facto dispensare pro Cardinale celebrante primam Missam post Marutinum in Sacello Pontificio coram eodem Pontifice; nam re vera solet Missa tota absolui ante mediam noctem, vt possint Cardinales opportune conuenire sequenti die ad tertiam Missam, quam celebrat solemniter Pontifex in Basilica sancti Petri. Vnde tacite videtur Pontifex dispensare cum Cardinale, vt celebret ante mediam noctem non ieiunus: nam intra eam diem hora solita prandus est; alioquin cogereur aliquando per biduum ieiunare, quando, v.g. vigilia Natalis est in Dominica; tunc enim debet ieiunare a prandio sabbati, in quo fuit ieiunium vigiliae vsque ad feriam secundam post tertiam Missam Natalis, quod quidem de facto non fit.

56. Non tamen credendum est, quod illa vice singulis annis, sed potius dicendum, quod velit pro illo loco, & pro illa nocte anticipari aliquantulum initium diei sequentis; quia ieiunium solum debet esse intra illam diem; quando autem incipiat dies, pendet ab hominum placito; aliqui enim incipiunt diem ab ortu solis, alij ab occasu, alij ab alio termino: Ecclesia vero computat a media nocte; potest ergo eadem Ecclesia semper, vel aliquando computare diem ab aliqua alia hora, & sic de facto potest Pontifex iustis de causis anticipare per vnam, vel duas horas initium illius diei in illo loco; sicut etiam quoad celebratam Officij sabbato Sancto Ecclesia anticipat initium noctis per aliquas horas. Porro mentem Pontificis hoc pacto potius intelligi debere, quam quod velit dispensare in ieiunio naturali ad Missam praerequisito, probant mihi plura inconuenientia, quae ex illo alio modo dispensandi sequerentur.

57.

Adhuc tamen ego non credo, intentionem Pontificis esse dispensare in ieiunio naturali pro illa vice singulis annis, sed potius dicendum, quod velit pro illo loco, & pro illa nocte anticipari aliquantulum initium diei sequentis; quia ieiunium solum debet esse intra illam diem; quando autem incipiat dies, pendet ab hominum placito; aliqui enim incipiunt diem ab ortu solis, alij ab occasu, alij ab alio termino: Ecclesia vero computat a media nocte; potest ergo eadem Ecclesia semper, vel aliquando computare diem ab aliqua alia hora, & sic de facto potest Pontifex iustis de causis anticipare per vnam, vel duas horas initium illius diei in illo loco; sicut etiam quoad celebratam Officij sabbato Sancto Ecclesia anticipat initium noctis per aliquas horas. Porro mentem Pontificis hoc pacto potius intelligi debere, quam quod velit dispensare in ieiunio naturali ad Missam praerequisito, probant mihi plura inconuenientia, quae ex illo alio modo dispensandi sequerentur.

Primo, quia si illa Missa censetur esse intra

diem vigiliae, & non intra diem Natalis, non satisfacerent praepcepto audiendi Missam in die Natalis, qui illam Missam audirent; quod tamen videtur esse contra mentem Pontificis, qui illam Missam celebrari facit pro festiuitate Natalis. Secundo, si vigilia sit in Dominica, posset aliquis nolle audire aliam Missam in ipsa Dominica, sed expectare vt nocte sequenti satisfaceret praepcepto Dominicae audiendo illam Missam ante mediam noctem. Tertio, celebrans non posset facere sacrum ipsa Dominica mane, ne celebraret bis intra eandem Dominicam; quod priuilegium solum habetur pro die Natalis. Quarto, posset die sequenti Natalis alias tres Missas celebrare; quia de iure conceditur omnibus illa die ter celebrare; ipse autem non fecit primum sacrum intra, sed ante illam diem. Quinto, posset post primam illam Missam caenare, maxime si vigilia sit in Dominica, caenare, inquam, ante mediam noctem, & postea die sequenti celebrare secundam, & tertiam Missam; quia vere esset ieiunus intra illam diem. Vnde sexto posset, & deberet in prima Missa absolutionem accipere post communionem; haec enim non impediret ieiunium ad celebrandum die sequenti. Quod tamen est contra Rubricam illius Missae, & contra praxim, si Cardinalis vult celebrare secundam, & tertiam Missam. Haec autem omnia inconuenientia cessant, si dicamus, mentem Pontificum non esse dispensare in ieiunio, sed anticipare aliquantulum initium diei sequentis pro illo loco; ita vt illa Missa perinde se habeat, ac si iam esset transactum medium noctis, & ita se gerere debeat celebrans, ac si vere incepta sit sequens dies Natalis; qui modus facilius, & suauior est, & magis connaturalis; qui enim anticipat Missam, videtur velle quantum potest, anticipare tempus illius Missae. Sed de his satis.

Primo rati.

Si aliter ergo dicamus cessant haec inconuenientia.

SECTIO III.

Quomodo propter mortis periculum, vel necessitatem sumentis liceat communicare, non praemisso ieiunio.

Prima exceptio a regula supra posita de ieiunio naturali praerequisito ad communionem, & haec quidem constans, & certa apud omnes est, quando quis in periculo mortis constitutus accipit Eucharistiam pro viatico; tunc enim, si sit periculum in mora, aut si non possit commode ieiunus accipere, poterit non ieiunus. Hanc exceptionem factam esse expresse in antiquis decretis, quae praepceptum illud continent, testatur P. Valquez disp. 211. cap. 4. num. 45. vbi ait, casum illum exceptum fuisse Canonibus illis, quos cap. 1. citauerat. ibi autem citauerat loca illa ex Concilio Carthag. 3. Concilio Africano, Concilio Matriticonen. 2. Concilio Brachar. 1. & Brachar. 2. Canone Trullano 29. quae nos etiam supra adduximus; in quibus nulla est mentio illius exceptionis: solum posset habere aliquam speciem Canon. 2. Concilij 7. relatus in c. Nihil contra 7. q. 1. vbi dicitur: Ne tamen, quod natura languoris causa consilietur, in praesumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum, potumque quamlibet minimum simplicium, Missas facere, nullus absque patetis prouentibus

58. Prima exceptio a regula de ieiunio naturali praerequisito ad communionem, & haec quidem constans, & certa apud omnes est, quando quis in periculo mortis constitutus accipit Eucharistiam pro viatico; tunc enim, si sit periculum in mora, aut si non possit commode ieiunus accipere, poterit non ieiunus. Hanc exceptionem factam esse expresse in antiquis decretis, quae praepceptum illud continent, testatur P. Valquez.

Hac constat ex antiquis decretis.

provenit molestia minister, vel Sacerdos, cum cæperit, imperfecta officia presumat omnino relinquere. Quæ verba aliter retulit Vasquez d. 1. cap. 1. n. 4. hoc modo, Ne ullus id, quod aegritudinis causa conceditur, in perniciem suam facere presumat, videlicet, ut post cibum, potumque, quantumvis minimum sumptum, Missam celebret. Quare illa verba intellexit fortasse de concessione communicandi absque ieiunio aegritudinis causa. Verum Canon ille non loquitur de tali concessione, sed de alio casu diverso, quando scilicet inchoata Missa Sacerdos aegritudinis superuenientis causa cæperit nequeat consecrationis explere mysterium: in quo casu statuitur, ut Episcopus, vel Presbyter alius possit consecrationem exequi officij cepti. Postea vero subiungitur, Quod etiam consultum cunctis Ordinibus Clerici individuum esse sibi non ambigant, sed (ut præmissum est) præcedentibus libenter alij pro complemento succedant, hoc est, Diaconus Diacono, Subdiaconus Subdiacono, qui ob aegritudinem prosequi non possit. Et statim sequuntur verba relata, Ne tamen, quod languoris causa consultur, &c. vbi Vasquez apposuit conceditur, pro illo verbo consultur; in quo non est sermo de concessione viatici non ieiunus, sed de consulto, de quo proxime dixerat, quod etiam consultum cunctis Ordinibus Clerici individuum esse sibi, non ambigant: ut scilicet vnus alteri succedat ad perficiendum ministerium. Quia tamen poterat esse abusus in illa successione, si omnes libere possent vel dimittere ministerium inceptum, vel prosequi, quod alij inceperant; adduntur illæ duæ limitationes: ne quod natura languoris causa consultur, in presumptionis perniciem conuertatur, ut scilicet non omnes indifferenter, sed qui ieiunus inuenitur, prosequatur Missam ab alio ceptam (quod intelligitur, excepto casu extremæ necessitatis, quo nullus Sacerdos ieiunus inueniretur) rursus, ne aliquis, nisi manifesta necessitate urgente, inceptum ministerium relinquat ab alio perficiendum. Vnde constat, ibi non esse sermone de communionem danda infirmis non ieiunus, sicut neque in illis aliis Canonibus antiquioribus.

59. Cur assertur Canon ille Concilii Vvromatis.

Solum ergo assertur Canon quidam Concilij Vvotmaticensis, relatus in c. Præbyter. de consecrat. dist. 2. vbi præcipitur Presbyteris, quod habeant semper Eucharistiam paratam pro infirmis, ne aegrotus sine illo sacramento moriatur. Sed præterquam quod ille Canon non reperitur hodie inter Canones illius Concilij, sed solum relatus à compilatoribus Decreti, ex eo etiam non habetur directe illa exceptio à ieiunio, sed solum arguitur, quatenus supponi videtur, qualibet hora dari solitum viaticum, atque adeo etiam post prandium, cum eam ob causam præcipiatur Presbyteris habere Eucharistiam paratam, ut absque mora possit qualibet hora dari periclitantibus. Ex Concilio etiam minus antiquis afferri potest Concilium Constantiense sess. 13. paulo post principium; vbi nihil quidem statuitur, sed solum declaratur contra hæreticos, laudabilem esse consuetudinem, quam servat Ecclesia, quod Eucharistia non consecratur post cœnam, nec à fidelibus recipiatur non ieiunus, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesia concessæ, vel admissæ. Ex quibus constat non haberi hanc exceptionem ex Concilio, vel Canone expressè illam statuente, sed ex perpetuo Ecclesiæ vsu, quem quidem credibile est ortum habuisse à Pontifi-

cum, & fortasse Apostolorum voluntate & decreto; quod tamen decretum nobis per consuetudinem solum constat, quam consuetudinem Patres Concilij Constantiensis agnouerunt.

Ratione item hanc exceptionem pro aegrotis probare contendit idem Vasquez c. 4. ex eo, quod præceptum communicandi in articulo mortis est Diuinum; præceptum vero præmittendi ieiunium est humanum, & Ecclesiasticum; quando ergo concurrunt vtrumque, debet seruari illud, quod Diuinum est: vnde concludit n. 43. non potuisse lege illa ieiunij comprehendere casum necessitatis, in quo viaticum sumendum est; & rationem reddit num. 46. quia in ea necessitate, in qua iure Diuino præceptum est, ne ullus ex hac vita discedat, nisi in articulo mortis Eucharistia pro viatico sumpta, ita seruare legem ieiunij, ut periculum esset sine Eucharistia discedere, perniciosum esset.

Hæc ratio difficilis est, nimiumque probare videtur, quod scilicet in articulo mortis ad dandum viaticum consecrari possit, & deberet Eucharistia absque vestibus sacris, absque ara consecrata, in pane etiam fermentato: quia ea omnia præcepta sunt humana, quæ impedire non possunt obseruantiam præcepti Diuini de accipiendi viatici: & tamen nemo concedet, illa fieri posse, etiam si infirmus absque Eucharistia moriatur. Ergo si Ecclesia prohiberet aliquem etiam in articulo mortis, ne communicaret absque ieiunio; præceptum Ecclesiæ seruandum esset, non obstante Diuino præcepto; quia istud solum obligat ad communicandum, quando possumus; ille autem, qui ab Ecclesia prohibetur, non potest, atque ideo excusatur; sicut qui excommunicatus est, nec potest obtinere absolutionem, non peccat, etiam si per multos annos non communicet: quia præceptum Diuinum Eucharistiæ non obligat, ut cum excommunicatione communicet contra Ecclesiæ prohibitionem. Sicut ergo Sacerdos moriturus gladio, vel incendio non debet nec potest celebrare absque vestibus sacris, vel ara, ad accipiendum viaticum, licet hoc sit præceptum Diuinum, & illa alia sunt humana: sic aegrotus non ieiunus non deberet, nec posset communicare, si id esset contra eiusdem Ecclesiæ prohibitionem; quia, ut vidimus supra disput. præcedenti sect. 5. potest Ecclesia ita vniuersaliter obligare suis præceptis, ut aliquando neque etiam intuitu obseruandi præceptum Diuinum possit aliquis ab Ecclesiastico præcepto excusari. Fuit ergo in casu nostro congruentia, & ratio, ut Ecclesia exciperet casum illum necessitatis in articulo mortis à communi lege ieiunij: si tamen exceptio non fuisset facta, infirmus deberet obseruare Ecclesiæ legem, licet absque viatico moreretur; ut constat ex supra adductis exemplis.

Ex his deducitur iam resolutio dubiorum, quæ circa hanc conclusionem fieri solent. Primo dubitatur, an ille, qui iam semel accepit viaticum, possit intra eandem infirmitatem iterum non ieiunus communicare. Dixi, intra eandem infirmitatem, quia omnes fatentur, id fieri posse, si morbus statim mutet, ut si prius erat aegrotus in periculo, postea, transacto periculo, aliquantulum conualuit, & deinde redeat periculum. Dubium ergo est, quando perseuerat periculum; in quo casu negant Vasquez in præsentibus disputat. 2. 1. cap. 4. num. 38. & Ioannes de la Cruz in Direct. conscient. part. 2. tract. de Euchar. q. 5. dub. 4. conclus. 3. Ratio

60. Rationem huius exceptionis affert Vasq.

61. Hæc ratio difficilis est.

Si hæc exceptio non sufficit, infirmus debet obseruare legem Ecclesiæ.

62. Dubitatur an possit recipi viaticum.

Vasquez. Ioan. de la Cruz.

Ratio autem est, quia ratio, ob quam communicare potest non ieiunus, est propter præceptum Diuinum obligans ad viaticum sumendum; hæc autem ratio cessat, quando aliquis impleuit iam illud præceptum; ergo cessat etiam facultas communicandi absque ieiunio. Vnde etiam aliquis viaticum accipisset ieiunus, non potest iterum non ieiunus illud Sacramentum accipere propter eandem rationem.

Hæc ratio nimium videtur probare, & potest ad hominem retorqueri contra ipsam Vasquez; quia ipse infra disputat. 2. 14. cap. 2. num. 17. docet, præcepto sumendi viaticum satisfieri, quoties aliquis aegrotus morbo periculoso communicat, etiam si ex deuotione, & absque intentione accipiendi viaticum id faciat. Vnde consequenter fateri debet, illum, qui post cœptam aegritudinem communicauit ex deuotione, non posse iam intra eandem aegritudinem accipere viaticum non ieiunus; quia iam non obligatur amplius præcepto Diuino accipiendi viaticum; & tamen consuetudo communis, & praxis omnium contraria est: solent enim aegroti, præsertim Religiosi, qui id facilius possunt facere, communicare vel octauo quoque die, vel et iam frequentius toto tempore aegritudinis, postea vero, appropinquante iam morte, viaticum accipiunt non ieiunus, etiam si præcedenti die ex deuotione communicauerint, neque vllus vnquam circa hoc scrupulum iniecit. Fatendum ergo est, rationem adæquatam accipiendi viaticum absque ieiunio non esse obligationem præcepti Diuini seruandi, vel certe damnare debemus praxim omnium vbi que Religiosorum virorum, qui viaticum absque ieiunio tribuunt iis, qui sæpius in eadem infirmitate communicantur.

Alij ergo communiter concedunt, posse post semel acceptum viaticum iterum intra eandem aegritudinem dari absque ieiunio. Tabiena verbo Communicare. n. 48. Armilla ibi n. 18. Sæ verb. Eucharistia, n. 5. Toletus in Summa lib. 10. cap. 15. Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 8. Victoria in Summa n. 82. Grassius in Decis. p. 1. lib. 2. cap. 38. Nugnus in præsentibus q. 80. art. 8. Coninck ibi num. 53. Reginaldus tom. 2. lib. 29. cap. 6. n. 20. Henriquez lib. 8. c. 4. n. 1. & c. 50. n. 1. Suarez in præsentibus disput. 68. sect. 5. Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missar. resolut. 75. & alij communiter. Probat aliqui ex Concilio Constantiensi loco supra adducto, in quo absque limitatione excipitur casus infirmitatis à præcepto ieiunij præmittendi non limitando ad vnam, vel plures communionem; non ergo debemus id ad vnam restringere. Verum hoc fundamentum non potest etiam probare, quia nec Concilium expressit ibi infirmitatem periculosam, sed absque limitatione dixit: nisi in casu infirmitatis; ergo eodem modo dicere posset aliquis, quod etiam extra mortis periculum posset absque ieiunio sumi Eucharistia, quando infirmitas non permittit eam cum ieiunio accipere. Item nec Concilium expressit, id intelligi, quando infirmus commode non potest accipere viaticum ieiunus, sed absque limitatione excipit casum infirmitatis; ergo posset dici, quod in mortis periculo non sit obligatio præmittendi ieiunium, etiam si commode possit: quæ tamen nemo concedit. Fatendum ergo est, verba Concilij intelligi debere iuxta sensum, in quo communiter accipiebantur; ibi enim non fiebat lex, vel

Fundamentum illud ex Concilio, nimis probatur.

Vasquez. Ioan. de la Cruz.

exceptio, sed referebatur consuetudo Ecclesiæ non dandi Eucharistiam non ieiunus, nisi in casu infirmitatis, vel necessitatis, & c. nempe eo modo, & in eo casu infirmitatis, in quo, & quo modo dari solebat; non enim erat ibi explicanda, sed solum commemoranda illa consuetudo, qualiscumque illa esset.

Auctores huius sententiæ non omnes conueniunt in determinanda distantia, quæ debet intercedere, ut possit iterum dari communicatio absque ieiunio intra eandem infirmitatem. Alij enim exigunt multum tempus, ut Nauarrus, quem affert, & explicat de spatio triginta dierum Villalobos in Summa 1. part. tract. 7. dub. 38. Alij exigunt octo, vel decem dies; ut Suarez, & Nugnus loco citato; Henriquez ibi 8. dist. cap. 5. Fagundez de præceptis Eccles. tract. 3. lib. 3. cap. 5. num. 10. Andr. Castaldus in Præsentibus carmen. lib. 4. sect. 14. cap. 8. num. 5. Syluius in præsentibus art. 9. cuius iudicio sufficiunt septem dies. Alij sex dies exigunt, Armilla, Zambianus. Post ieiunus, Filliucius, quos refert, & sequitur Diana vbi supra resolut. 67. Alij tertia die dari posse censent, ita se facere solent probantibus multis ex Magistris Complutensibus testatur Ludouicus de S. Ioanne in Summa Hispano sermone edita tom. 1. quest. 7. art. 10. diffinit. 4. de sac. am. Eucharistia. Alij denique addunt, posse sequenti proxima die dari ob iustam causam; ut si quis solitus frequenter communicare propter desiderium, aut deuotionem difficile abstinere, & mortis periculum instare videatur. Ita Layman lib. 5. Theol. Moral. tract. 4. cap. 6. num. 20.

In hac Doctorum varietate vnica regula firma, & secuta videtur nobis esse consuetudo fidelium. Cum enim facultas tota hæc accipiendi Eucharistiam absque ieiunio non tam ex decretis, quam ex Ecclesiæ consuetudine probetur, quam consuetudinem testari sunt Patres Concilij Constantiensis, ut vidimus, consequens est, ut de tota ea facultate eiusque extensione, non nisi iuxta eandem consuetudinem iudicare debeamus. Non videtur autem negari posse, quod sit nunc saltem consuetudo talis (quidquid sit de primis, aut antiquis temporibus) dandi iterum Eucharistiam non ieiunus, quando morbus, & periculum diu protrahitur; quod licitum esse testantur tot ex omnibus prouincijs Doctores, quorum saltem testimonio, & auctoritate fideles licite eiusmodi vsum amplexi sunt. Vnde iam non solum propter principia extrinseca, & propter auctoritatem eorum Doctorum, sed propter principia intrinseca ea sententia vera est; quia nimirum vsus Ecclesiæ, à quo hæc facultas vires accipit, ita obtinuit, ut post aliquot dies, v. g. septem, vel octo detur iterum Eucharistia non ieiunus. De illo autem alio vsu oandi proxima, vel tertia die, non video esse à fidelibus sufficienter approbatum, ita ut possit dari ius, in quo fundetur eiusmodi licentia.

Secundo principaliter dubitatur, an Sacerdos non ieiunus possit celebrare ad dandum viaticum moribundo alioquin absque Eucharistia morituro. Asserunt Maior in 4. dist. 19. quest. 3. Zanardus in Direct. Confess. p. 1. tract. de Euchar. cap. 7. Zambianus in dec. cas. tempore mortis cap. 4. de Euchar. dub. 6. num. 3. & probabile

65. Non conueniunt omnes in determinanda distantia.

Villalobos.

Henriq. Fagundez. Castaldus. Syluius.

Armilla. Zambianus. Possuius. Diana.

66. Consuetudo fidelium est ad instar regule firmæ.

67. Dubitatur an Sacerdos non ieiunus possit celebrare ad dandum viaticum.

Maior. Zanard. Zambian.

Filliucius. Sententia affirmans probabilis.

id vocat absolute Filliucius tom. 1. tract. 4. num. 242. & cum limitatione, scilicet, si moriturus aliud sacramentum Penitentia, aut Extremæ Vnctionis suscipere non possit, & scandalum cesset, probabile dicit Layman loco citato n. 21. & absolute eandem sententiam amplectuntur Philiaricus de officio Sacerdotis tom. 1. p. 1. lib. 2. c. 2. Fernandez de Heredia in Disputationibus mixtis de Sacramento. tit. de Eucharistia. dist. 2. p. 1. dub. 2. num. 8. & Pet. Matth. in Adnotat. ad Rubricas Missalis p. 1. c. 9. n. 1. Quare negari non potest, hanc esse sententiam probabilem propter auctoritatem eorum Doctorum.

68. Negans probabilior. Suarez. Vasquez.

Probabilior tamen, & communior est sententia id negans, quam docent Suarez in presenti disput. 68. sect. 5. Vasquez disp. 211. c. 5. n. 62. qui oppositam dicit nullo modo esse probabilem; Ledesma, Nauarrus, Toletus, Syluius, Armilla, Syluester, Antoninus, Henriquez, Victoria, Sotus, Fagundes, Homobonus, Coninck, & alij, quos refert & sequitur Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missar. resol. 66. & 2. tom. tract. 4. de Sacramento. resol. 33. Ratio est, quia præceptum dandi viaticum debet semper intelligi, quando dari potest iuxta ritum, & ordinem ab Ecclesia præscriptum in hoc Sacramento conficiendo, & ministrando. Quare sicut non potest Sacerdos celebrare absque vestibus sacris, absque altari, absque pane azymo ad dandum viaticum infirmo, quidquid dicat Maior vbi supra, cuius sententiam omnes merito refellunt: sic non poterit celebrare absque ieiunio, cum tam sit præceptum Ecclesiæ hoc, sicut illa.

69. Infabula. Ad hoc iam supra rescriptum est.

Dices, in eo casu poterit Sacerdos celebrare absque confessione cum sola contritione, cum tamen sit præceptum præmittendi confessionem; ergo & poterit absque ieiunio. Ad hoc iam respondimus supra disput. præcedenti sect. 5. vbi etiam attulimus rationem, cur præceptum non celebrandi cum excommunicatione, vel absque confessione, non tam vniuersaliter obliget, sicut hæc alia præcepta Ecclesiastica, quæ magis spectant ad ritum, & cultum externum huius Sacrificij. Licet autem præceptum ieiunij dispensatum sit, quoad ipsum ægrotum communicatum, non reperitur tamen talis dispensatio pro Sacerdote celebraturo ad communicandum infirmum. Vnde si ponatur Sacerdos ipse moriturus vel occidendus, nec posse aliter viaticum sumere, nisi ipse celebret, tunc posset ipse non ieiunus celebrare ad communicandum pro viatico; quia non plus est celebrare, quam communicare, absque ieiunio; quare dispensatus ad hoc, videtur etiam dispensatus ad illud.

70. Dubitatur tertio. Aliquorum sententia.

Tertio dubitari potest, an sicut potest propter scandalum, vel infamiam vitandam aliquis communicare, vel celebrare absque confessione; sic possit etiam absque ieiunio. Aliqui volunt, adeo stricte obligare hoc præceptum, vt in neutro casu liceat communicare. Oppositum tamen videtur dicendum, cum sit præceptum humanum, quod non solet cum tanto rigore obligare. Vnde Suarez sect. 5. in fine, & Vasquez in presenti disputat. 211. num. 48. expresse concedunt, propter vitandam tam infamiam, quam scandalum, cessare obligationem huius præcepti. Et certe cum communiter Doctores dicant, Sacerdotem, qui etiam ante con-

secrationem recordatur, se aliquid comedisse, non obligari ad discedendum ab altari, quando sine scandalo, aut infamiae nota non potest, clare supponunt, posse propter vitandam infamiam communionem accipi à non ieiunio.

Dices; ergo poterit etiam ob eandem causam vitandi scandali, vel infamiae celebrare Sacerdos absque vestibus sacris, vel pane azymo, cum hæc sint etiam præcepta positiua. Respondet, licet formaliter consequentia sit bona, ratione tamen diuersa materis posse negari; quia difficile est, contingere tale periculum scandalali, vel infamiae in illo casu; imo scandalum, vel infamia vera tunc erit, cum viderint aliquem absque vestibus sacris, vel fermentato celebrare. Nemo enim timere potest infamiam, eo quod, deficiente hostia, vel planeta, non celebrat, sicut potest timere, quando prætextu cibi sumpti discedit ab altari, cum possint facile suspicari, vel ipsum scienter accessisse non ieiunium ad celebrandum, vel certe prætextum illum falsum esse, & reuera discedere propter peccatum graue commissum, vel censuram, aut impedimentum aliquod; quod quidem periculum non ita facile est, quando omnes vident defectum hostiæ, vel planetæ; qui defectus, cum sint externi, non relinquunt dubium de aliis defectibus magis occultis, qui sint causa non celebrandi.

Pro complemento duo breuiter aduertenda sunt. Primum est, facultatem communicandi absque ieiunio in mortis periculo non limitari ad ægrotum, sed locum habere in iis etiam, qui iuste, vel iniuste interficiendi sunt, vel certe sunt in eiusmodi mortis periculo, nec possunt commode expectare, vt sequenti die ieiunij viaticum accipiant. Quæri autem potest, an Iudex obligetur ad differendam mortem delinquentis ob eam rationem, vt cras ieiunus communicet? Certum est, non teneri ad hoc Iudicem, quando commode non potest executio sententiæ differri; & multo minus, quando reus ex industria violauit ieiunium, vt ita vitam protraheret: cogere enim Iudex diu differre ea occasione, & daretur anxia reis impediendi rectum iustitiæ ordinem.

Addo, me non inuenire obligationem in Iudice differendi executionem sententiæ ea de causa, vt ieiunus communicet, qui interficiendus est. Nam licet ex charitate debeat non impedire, si commode possit, quod Sacramenta suscipiat, non tamen debet impedire, quod in eis suscipiendis vtatur dispensatione, & facultate, qua in casu necessitatis vtitur; nec videtur agere contra præceptum, qui reducit aliquem ad casum necessitatis, in quo facultatem habet, & priuilegium aliter operandi, v. g. si aliquis habeat facultatem audiendi Missam domi in sacello priuato, quando non inuenit Missam in Ecclesia, possunt ego etiam de festo nolle facere Sacrum in Ecclesia, & ita reducere eum ad casum, quo possit vti suo priuilegio. Clarius exemplum haberi potest, in eodem damnato ad mortem. Potest enim contingere, quod habeat peccata reserua, & censuras, à quibus absoluentus esset à Prælato post triduum venturo: Iudex tamen potest nolle expectare, sed exequi hodie, vel cras sententiam; scit enim, quod in eo articulo positus poterit, deficiente Præla-

71. Infamia.

Respondet.

74. Sententia quædam est.

71. Dicitur adu.

73. Ad diu. p. 1. 1. 1. 1.

Prælato, absolui ab inferiori. Sicut ergo potest Iudex reducere reum ad illum statum, in quo debeat vti facultate accipiendi absolutionem ab inferiori propter necessitatem: sic poterit reducere illum ad necessitatem, in qua vtatur facultate sumendi Eucharistiam absque ieiunio. Debet itaque reus seruare ieiunium, vt communicet ieiunus; eo tamen ieiunio violato, non video in iudice, secluso scandalo, obligationem differendi supplicium, vt communicet ieiunus.

Secundum, quod aduertere oportet, est, infirmum debere etiam, quando commode potest, seruare ieiunium ante viatici sumptionem: hoc tamen cum omni moderatione, & diuinitate accipi debet; quare si periculum sit, ne vel moriatur, vel rationis vsus, aut corporis vires amittat, antequam possit cras ieiunus Eucharistiam sumere, communicandus est hodie non ieiunus. Item si Parochus hodie non potest commode Eucharistiam deferre, antequam infirmus comedat, vel bibat, dari poterit hora magis commoda, etiam post cibum: vnde non est reprehendendus vsus aliquorum Parochorum, qui vespere sero solent alicubi deferre viaticum: id enim faciunt, tum propter maiores occupationes, quibus matutino tempore solent in templo retineri, tum etiam, vt maiori cum decentia sacramentum deferatur, concurrentibus tunc facilius laicis, & rusticis ad illam actionem, quam diurno tempore quo singuli suis artibus, & functionibus occupantur. Minus etiam debet inter Regulares obligari Sacerdos aliquis ad dandum viaticum infirmo statim post mediam noctem, qua hora non potest id cum debita solemnitate, aut absque incommodo regulariter præstari.

SECTIO IV.

Alij casus, in quibus licet absque ieiunio Eucharistiam accipere.

75. Primum casus est, quando id necessarium est ad percipiendum, vel consummandum sacrificium, vt quando loco vini aquam apposuit in calice, & errorem aduertit post sumptam illam aquam: debet enim apponere iterum vinum cum aqua, & consecrare, ac sumere, ne maneat sacrificium imperfectum. Addunt aliqui, debere illum, quando gustu aquam percipit illam euomere, ne violet ieiunium necessarium. Hoc tamen merito ab alijs reicitur; tum quia facile euerteretur cum illa aqua particula hostiæ, quæ in calice erat; tum etiam, quia id absque magna indecentia fieri non posset. Eodem modo, si sacerdos post consecrationem recorderetur, se non esse ieiunum, debet prosequi, vt consummet sacrificium. Denique, si post consecrationem sacerdos deficiat, debet ob eandem rationem alius sacerdos substitui, qui etiam non ieiunus (si ieiunus haberi non possit) Missam absoluat, & sacrificium consummet.

76. Secundus casus est, quando post calicis ablutionem sumptam inueniuntur reliquæ; possunt enim à Sacerdote etiam post ablutionem sumi, eo quod pertineant ad complementum eiusdem sacrificij. Distingui autem solet inter particulas eiusdem sacrificij, & alias præconsecratas in alia Missa, vt illæ possint, hæc non possint sumi post ablutionem. Ratio autem Caietani, quam late ex-

Caietanus.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

plicat & defendit Vasquez disp. 211. cap. 5. ea est, Vasquez. quod scilicet sumptio illarum reliquiarum pertinet ad eandem actionem, & sumptionem: sufficit autem, quod ieiunium præmittatur toti illi actioni, hoc est, quod sacerdos sit ieiunus, antequam incipiat illam actionem, licet non sit ieiunus ante singulas illius partes. Sic enim videmus, quod si particula hostiæ adhæreat calici vel palato, potest, sumpta ablutione, illam postea cum noua aqua traicere. Hoc autem (inquit Vasquez) non habet locum in reliquiis ante consecratis, quia non pertinent ad idem sacrificium, neque ad eandem actionem. Similiter non habet locum in laico, eo quod ad ipsum non pertineat consumere reliquias sacramenti; & ideo perceptio reliquiarum, & perceptio sacramenti non potest pro vna eademque actione reputari. Affert etiam idem Vasquez n. 49. exemplum ex feria sexta Parasceues, in qua particula hostiæ consecrata accipitur simul cum vino non consecrato; vnde necesse est, quod prius traiciatur aliqua vini pars, atque ideo particula hostiæ accipitur à non ieiunio. Quod etiam fatendum est, quando particula hostiæ calici adhærens sumitur cum vino ablutionis, cuius aliquæ partes necessario traiciuntur in stomachum ante ipsam particulam; vnde in vtroque casu accipitur absque ieiunio.

In hac ratione aliqua sunt mihi difficultates. Primum falsum existimo: quod ieiunium solum præexigatur ante initium totius actionis, non vero ante singulas illius partes: alioquin etiam non esset contra præceptum illius ieiunij, si sacerdos post sumptam hostiam ante sumptionem sanguinis, vel etiam post sumptum sanguinem, antequam sumat primam ablutionem, in qua sunt adhuc multæ guttæ consecratæ, tunc, inquam, comederet tres ficus, vel aliquid aliud; iam enim accesserat ieiunus ad initium communionis. Deinde laicus accipiens duas particulas consecratas, non communicat bis, sed semel, quia tota illa est vna actio, & tamen si post primam particulam biberet, non posset accipere secundam, eo quod iam non sit ieiunus: ergo non sufficit accessisse ieiunium ad initium illius actionis, sed requiritur continuatio ieiunij ante singulas partes illius actionis.

Secundo displicet discrimen inter particulas tunc, vel antea consecratas, quod sumptio harum, & non illarum possit pertinere ad eandem actionem; & ideo hæc, non illæ possint accipi à sacerdote non amplius ieiunio: hoc, inquam, difficile est; quando enim sacerdos immediate post sumptum sanguinem accipit particulas, quæ erant antea in pyxide, illa non est alia sumptio, sed eadem continuata; alioquin daret nouam gratiam sacramentalem, sicut dar sumptio noua in secunda Missa; imo non posset licite sacerdos per secundam sumptionem illas particulas accipere: hoc enim esset bis communicare eadem die: fatendum ergo est, pertinere ad eandem actionem sumptionem illarum particularum, quæ erant præconsecratæ. Vnde, si sufficeret ieiunium præiunum ante initium illius actionis, posset, ex hoc capite sacerdos sumere illas particulas etiam post sumptam ablutionem.

Tertio displicet, quod supponit Vasquez cum alijs, non seruari ieiunium, quando particula consecrata sumitur simul cum vino non consecrato, eo quod aliquæ partes vini deglutiantur ante

77. In hac ratione multa supponuntur falsa.

78. Secundo displicet discrimen illiusd allatum.

79. Tertio displicet illi et quod supponit Vasquez.

ante ipsam particulam : Hoc,inquam,falsum existimo,& contra Ecclesiæ praxim, quæ in eo casu nullam agnoscit ieiunij violationem ; primo,quia olim in Ecclesia Romana,quando dabatur Laicis communio sub vtraque specie,miscebatur species vini consecrata cum alio vino non consecrato,& dabatur omnibus de illo:vnde certum erat, singulos accipere aliquas partes non consecratos ante aliquas consecratos,quæ mixtæ erant cum illis partibus, quæ ultimo loco deglutiebantur:& tamen Ecclesia Romana non censetur recedere à sua consuetudine non dandi communionem non ieiunij. Porro morem illum fuisse Romanæ Ecclesiæ miscendi species consecratos cum vino non consecrato ad communicandum populum, constat ex Ordine Romano c.4. & fatetur ipse Vasquez supra disp. 195. c.6. n.64.

Secundo scimus,olim fuisse etiam consuetudinem adducendi paruulos ad Ecclesiam, qui ieiunij confumerent reliquias consecratos,quas tamen dabant illis vino infusas, vt facilius eas degluterent; vt constat ex Concilio Matifconensi 2. c.6. his verbis: *Quæcumque reliquia Sacrifiorum post peractam Mæssam in Sacratio superfederint, quarta, vel sexta feria innocentes ab illo, cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & indiæto eis ieiunio, eadem reliquias conspersus vino percipiant.* Non ergo æstimabatur violari ieiunium debitum, si aliqua vini pars ante aliquas particulas degluteretur. Tertio,quando Sacerdos purificat pyxidem,solet post sumptum sanguinem vino ablucere pyxidem, illudque vinum cum reliquis illis in calicem mittit pro ablutione prima faciendâ, nec per hoc censetur accipere reliquias illas absque debito ieiunio. Denique, quando deserimus Eucharistiâ ad ægrosum, non pro viatico, sed ex deuotione in cubiculo communicantem,solemus ablucere postea pyxidem, eidemque ægroto aquam illam, vel vinum pro ablutione dare absque vilo scrupulo violandi debitum ieiunium. Supponimus enim, quæ per modum vnus cum ipsa Eucharistia sumuntur, non violare ieiunium; quia non sumuntur ante, sed cum ipsamet Eucharistia.

Ego itaque fateor in primis, discrimen aliquod esse inter particulas, vel reliquias tunc consecratos, & inter illas, quæ antea consecratos fuerant ita vt illas possit sumere Sacerdos etiam post ablutionem, dum est in altari, non vero istas, nisi per accidens, eo quod decenter seruari non possint. Ratio autem differentie non est, quod ad communionem ieiunij accederet, sed quia eo ipso quod inchoauit sacrificium, siue ieiunus, siue non ieiunus (hoc enim parum refert, & idem erit, licet inchoauerit, sciens, vel ignorans, non ieiunus) contraxit obligationem, atque adeo à fortiori facultatem consummandi idem sacrificium, & licet debeat conseruare se ieiunum ad consummandum sacrificium propter præceptum accedendi cum ieiunio, non tamen debet non consummare sacrificium, si ieiunium violatur; quia vnitas actionis sacrificandi petit, & à fortiori dat ius, vt, qui cepit, perficiat, & consummet eam. Non ergo attenditur vnitas sumptionis; hæc enim in Laico non dat, vt post ablutionem accipiat secundam hostiam, licet hæc non sit communicatio noua, sed vna, & eadem cum præcedenti; sed attenditur vnitas actionis sacrificandi, quæ actio perfici, & consummari potest ab eodem. Consummatio autem non consistit in indiuisibilitate, nam licet ad per-

80. Antiqua consuetudo de adductis ad Ecclesiâ paruulis.

81. Fateor quidem esse aliquid discriminis.

Est tamen alia ratio discriminis.

Consummatio non consistit in indiuisibilitate.

fectionem sacrificij sufficeret accipere vnâ particulam hostiæ consecrata, & aliquid etiam ex speciebus vini; Sacerdos tamen potens consummare illud sacrificium, eo ipso habet debitum consummandi accipiendo parum, vel multum, vel totum de materia consecrata; vnde qui ex iusta causa absque confessione celebrat, potest non solum sumere hostiam, sed alias etiam particulas à se consecratos, nec tenetur eas conseruare, donec confiteatur: imo licet recordaretur de nouo peccati post sumptam dimidiam hostiam, non tenetur alteram dimidiam conseruare, licet commode possit. Nec si recordaretur post sumptum sanguinem ante sumptas alias reliquias, vel fragmenta, quæ manent, debet ea (licet alias commode possit) conseruare, vt ab alio statim ibi celebraturo sumantur, sed potest ipse, contritione præmissa, si non sit in statu gratiæ, prosequi & consummare omnia, & eodem modo possit sumere aliquas particulas à se consecratos, quæ ex aliorum communionibus supersunt, quia totum hoc venit sub consumptione illius sacrificij, ad quâ habet ius, eo quod illud incepit. Similiter, si recordetur post consecrationem, se non esse ieiunum, poterit sumere totam hostiam & alias particulas à se consecratos, licet eas commode seruare possit; ergo licet post sumptionem hostiæ videat se non esse ieiunum propter ablutionem acceptam, poterit accipere particulas à se consecratos, quia semper retinet idem ius consummandi omnino sacrificium à se inceptum, non obstante carentia ieiunij. Cui enim magis obstat violatio ieiunij consequens, quam præcedens ad sumendam illam particulam, cum vtrouque sit eadem ratio consummandi omnino sacrificium.

Dices, ergo Sacerdos poterit etiam finita Missa, & reuersus ad sacrificium consummare adhuc idem sacrificium, & sumere particulas, vel fragmenta, quæ remanent ex iis, quæ consecrauit. Respondet, si fragmenta illa non possint commode seruari, nec dari alteri Sacerdoti celebraturo, qui eas sumat, posse quidem ab eodem accipi propter reuerentiam sacramentalis non posse, quia iam censetur finita prior actio, quare censetur secunda communicatio contra præceptum bis communicandi eadē die. Censetur etiam noua communicatio præcedentis sacrificij, seu oblatio ex præsanctificatis, sicut quando Sacerdos offerens feria sexta Parasceues ex præconsecratis à se die præcedenti, adhuc censetur ponere, non secundam Missam, (quia illa non est Missa) sed nouam consumptionem præcedentis sacrificij, qualem non potest etiam eadem die ponere, sed vnica solum. Cæterum, dum est in altari, etiam si per populi communionem diu interruperit, potest postea sumere particulas, quæ supersunt ex illo sacrificio, quia adhuc censetur conseruare eadem actio, vt diximus.

Hinc infero, quod attinet ad particulas non consecratos in illa Missa, eandem esse rationem de Sacerdote, & de Laico communicante: vterque enim debet esse ieiunus, quando illas accipit; vterque tamen potest eas simul cum ablutione sumere, licet ablutio quoad aliquam sui partem prius traiciatur in stomachum, quam aliqua particula; id enim non est contra ieiunij debitum. Ratio autem est, quia ieiunij præceptum solum est, vt nihil comederimus, aut biberimus ante sumptionem Eucharistiæ; quod totum obseruatur, quando cum aqua, aut vi-

82. Insuper.

Respondet.

85.

Insuper quia dicitur cum sit in particula non consecrata.

nd

no sumitur simul Eucharistia: tunc enim totum illud ex ablutione, & particulis sumitur vnica sumptione; & ante illam sumptionem homo est ieiunus; ergo est vere ieiunus ante sumptionem Eucharistiæ: cum enim totum illud sumatur per modum vnus, tota etiam erit vnica sumptio, quam debet præcedere ieiunium, licet non præcedat singulas partes illius: sicut quando dabantur species vini consecratos mixtæ vino non consecrato, adhuc sumebatur à ieiunis; quia ante sumptionem illius potus mixti præcedebat ieiunium; & sicut in Parasceue sumitur à Sacerdote ieiuno particula hostiæ consecrata infusa vino non consecrato; quia sumptio illius mixti præsupponit ieiunium.

84. Instatur.

Dices; quid ergo, si in officio illo Parasceues particula adhereret calici, & maneret ibi, sumpto toto vino, possit ne adhuc sacerdos alio vino infuso illam sumere? Videtur enim consequenter ad supradicta non posse; quia in iis, quæ non sunt tunc consecrata, Sacerdos se habet sicut Laicus quoad debitum ieiunij ante sumptionem singularum particularum, quæ teorsim sumuntur: Laicus autem non possit post ablutionem sumere aliam particulam; quia iam non est ieiunus, ergo nec Sacerdos post ablutionem poterit sumere illam particulam.

85. Respondet.

Respondet tamen, quod possit, vel digito eam admouendo ad labium calicis, vel certe melius infuso denuo vino, eam sumere; primo, propter reuerentiam debitam; non possit enim illa particula iam madefacta decenter ibi conseruari vsque ad diem sequentem, qua ab alio Sacerdote sumeretur. Secundo, quia licet ipse non comedat sacrificium præsens, sed hesternum à se, vel ab alio inceptum, vere tamen incepit iam consummare nunc illud sacrificium, & succedit loco Sacerdotis, qui illud obtulit. Sicut autem per consecrationem acquirit ius consummandi totum sacrificium, ita incipiendo sacerdotaliter consummare (quæ est actio proprie sacerdotalis, vt suppono) acquirit ius ad consummandum totaliter, sicut si ipse tunc consecrasset, non obstante defectu ieiunij. Quoties enim redit ad complendum, & consummandum sacrificium, reasumit personam; quam dimiserat, atque ideo sicut prius habebat ius ad consummandum totum, sic nunc reasumit idem ius, continuando eandem actionem, quam reliquerat non omnino completam.

86. Nec refert quod celebrans sit alius Sacerdos.

Notandum. Quomodo vnica sumptio actio sacrificij sit vnica.

Nec refert, quod sit alius Sacerdos celebrans illa die Parasceues ab eo, qui consecrauerat die præcedenti: nam secundus Sacerdos succedit loco prioris, & facit vnum ministrum cum priori in ordine ad complendum illud sacrificium. Sicut quando post consecrationem moretur, aut deficeret morbo superueniente, Sacerdos, subrogatur alius, qui compleat, & hic quidem poterit eodem modo, sicut primus, sumere omnes reliquias, & particulas tunc consecratos, etiam post ablutionem; quia succedit loco prioris, qui id poterat, & habet ius consummandi totum illud sacrificium. Vnde obiter aduerte, diuerso modo se habere Sacerdotem, quando in Missa sumit particulas consecratos, quæ ante erant in pyxide, vt illam purificet, ac quando sumit in Parasceue hostiam heri ab alio consecratam. Nam illa prior sumptio non est vilo modo actio sacerdotalis, sed sùprio, qualis fieri potest à Laico; nec per illam completur, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

aut consummatur sacrificium; tunc enim solū offert, & sacrificat, quod ipsemet consecrauit. At vero posterior est actio sacerdotalis, per quam Sacerdos perficit holocaustum, & ultimo consummat victimam, sacrificando saltem completiue, vt infra videbimus agentes de sacrificio, quam actionem non possit Laicus exhibere; & ideo, deficiente Sacerdote post consecrationem, debet quæri alius Sacerdos, qui sumat Eucharistiâ; quia sumptio illa non solum debet esse sacramentalis, sed sacerdotalis, hoc est, completiua immolationis; quando autem sumit particulas, quæ sunt in pyxide, ab alio consecratos, non eo animo sumit, vt compleat sacrificium præcedens, nec potest licite eo animo sumere; quia iam offerret saltem inadæquate duo sacrificia; vnde neque etiâ si sumeret hodie in Missa particulas à se ipso altera hebdomada consecratos, possit eas sumere animo consummandi sacrificium præcedens, quia iam offerret saltem completiue aliud sacrificium distinctum ab illo hodierno. Vides ergo differentiam inter illas sumptiones; vnde oritur, quod altera possit, altera non possit fieri post sumptam ablutionem; quia altera fit ex iure consummandi sacrificium, quod acquirit, qui loco consecrantis succedit, & incipit consummare; altera vero non fit ad consummandum sacrificium, sed est solum sumptio sacramentalis, & prærequirit ieiunium naturale, sicut in Laico sumente vnâ hostiam post aliam.

87.

Tertius casus, in quo potest absque ieiunio accipi Eucharistia, est, quoties oportet illam consumere, ad vitandam irreuerentiam, vt si periculum sit, quod deueniat in potestatem infidelium, vel hereticorum, aut quod cõburatur, vel comedatur à bruto; tunc autem & à Sacerdote, & à Laico (inquit Vasquez) etiam non ieiuno, si nullus Sacerdos fuerit, sumi potest. Sed non video, quo spectet illa limitatio si nullus Sacerdos fuerit; in illo enim casu, etiam si Sacerdos fuerit ieiunus, poterit dari Eucharistia consummandâ Laico ieiuno, & rursus si adsit Sacerdos non ieiunus, poterit dari laico non ieiuno; quamuis enim præsentem Sacerdote, non debeat Laicus ipse sibi sumere, sed de manu Sacerdotis, potest tamen Sacerdos tunc vel sibi sumere, vel Laico dare, prout voluerit.

Tertius casus est ad vitandam irreuerentiam.

DISPUT. XVI.

De præcepto sumendi Eucharistiæ.

- SECTIO I. An sit præceptum diuinum sumendi Eucharistiæ.
SECTIO II. Quas personas, & quando obliget hoc diuinum præceptum.
SECTIO III. Vtrum debeat, vel possit dari viaticum illi, qui eadem die, ex deuotione communicauit.
SECTIO IV. De præcepto Ecclesiastico communionis Paschalis, & annuæ.

DE P L E X potest considerari præceptum, alterum Diuinum, alterum humanum; de vtroque in hac disputatione dicendum erit.

An sit præceptum Divinum sumenda Eucharistiæ.

1. Non pauci negant, dari aliquod Divinum præceptum suscipiendi hoc sacramentum; Alexand. Bonavent. Gabriel in Canonem lib. 87. Ferrar. Syluester, quos refert Valquez disp. 213. cap. 1. quam etiam sententiam tenuit S. Thom. in 4. dist. 6. quæst. unica, artic. 2. quæstioncul. 2. & distinct. 12. quæst. 3. art. 2. quæst. 1. Fundamentum potissimum est, quia eiusmodi præceptum nec sequitur necessarium ex institutione sacramenti, nec colligi potest ex alio capite: non primum, quia effectus huius sacramenti est augmentum gratiæ, qui non est simpliciter necessarius ad salutem; ergo sicut alia sacramenta, quæ augent gratiam, non sunt necessaria ex Divino præcepto, sic potuit hoc non esse necessarium, sed institui ad maiorem abundantiam, & pro illis, qui ad maiorem sanctitatem aspirarent. Non etiam secundum, quia ex nullo loco scripturæ colligi potest talis necessitas præcepti; ergo absque fundamento adstruitur.

2. Contrariis affirmans communis. Contraria sententia communis est, quam, mutato consilio, amplexus est S. Thomas in præfati art. 11. Durand. Palud. Gabriel sibi etiam contrarius in 4. distinct. 9. quæst. 1. art. 2. Rossensis, Caietanus, Ledesma, vterque Sotus, & alij quos referunt & sequuntur Valquez ubi supra cap. 2. & Suarez in præfati, disp. 69. sect. 1. & eam tenent Recentiores communiter.

3. Augustinus adductus pro hac sententia. Pro hac sententia possumus (ni fallor) adducere merito Augustinum, Epist. 118. ad Ianuarium, cap. 1. ubi probat suavitatem, & facilitatem legis Evangelicæ ex eo, quod Christus paucissima, & facillima præcepta iniunxerit, sublaris innumeris illis Mosaicæ Legis præceptis; inter præcepta autem pauca, & facilia à Christo imposta numerare videtur præceptum hoc suscipiendi Eucharistiæ. Sic enim ait: Primo itaque tenere te volo, quod est huius dispensationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum, sicut ipse in Evangelio loquitur, leui iugo suo nos subdidit, & sarcina leui. Unde sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem nostri populi colligavit, sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio corporis, & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonice commendatur, exceptis iis, quæ servitutem populi veteris pro congruentia cordis illorum, & Prophetici temporis onerabant, quæ & in quinque libris Moysi leguntur; in quibus verbis Augustinus non loquitur de mera institutione Baptismi, & Eucharistiæ, sed de præceptis eorum sacramentorum; assert enim ea solum ad ostendendam facilitatem legis Evangelicæ, in qua Christus paucissima, & facillima præcepta imposuit. Hoc autem ipsum clarius declarat in verbis immediate sequentibus, ex quibus apparet, ipsum solum loqui de præceptis, quorum aliqua pauca, & facilia dixerat in Scriptura commendari; de aliis vero subdit: Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodiuntur, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque, sicut a resinari: sicuti

4. Duo loca Scripturæ ad hoc præbandum. Ex Scriptura duo loca afferri solent ad id probandum. Primus est ex cap. 6. Ioannis in illis verbis: Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quæ verba licet aliquando explicari soleant de manducatione spirituali: hoc tamen non excludit, quin possint etiam, & debeant principaliter intelligi de manducatione sacramentali; ut cum communi Theologorum notavimus supra disp. 3. sect. 2. & desumi videtur ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 2. ubi verba sequentia: Qui manducat me, & ipse vivet propter me; adducuntur, & intelliguntur de manducatione sacramentali: in eodem ergo sensu debent intelligi verba præcedentia, atque ideo debent continere ad minus necessitatem præcepti.

5. Luc. 22. 1. Cor. 11. Secundu locus. Secundus locus est Luc. 22. & 1. ad Cor. 11. Hoc facite in meam commemorationem, in quibus continetur præceptum Christi non solum ad Apostolos præfentes, sed ad nos omnes, faciendi id, quod ibi factum erat. Cum ergo ibi non solum facta fuerit consecratio, & oblatio à Christo, sed etiam sumptio ab Apostolis non sacrificantibus, consequens est, ut eiusmodi etiam sumptio præcepta fuerit à Christo mandante fieri in Ecclesia id totum, quod tunc factum fuerat.

6. Respondere potest ex Caietano. Respondere primo potest ex Caietano in præfati, art. 11. in illis verbis non contineri præceptum sumendi Eucharistiæ, sed sumendi eam in memoriam passionis Christi, hoc est, commemorandi Christi passionem, si Eucharistiæ sumimus; quem solum sensum videtur exprimere Ecclesia in Canone, dum illa verba paulo aliter profert: Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

7. Hæc tamen responsio refellitur primo ex Tridentino sess. 13. cap. 2. ubi ex illis verbis dicitur, quod Christus illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, sanguine annuntiare mortem, donec ad iudicandum veniat. Quod quidem ipsa Christi verba satis exprimunt: nam qui præcipit, ut fiat aliquod festum in memoriam, vel honorem alicuius sancti, non præcipit solum conditionate, quod scilicet, si fiat, fiat in memoriam illius sancti, sed præcipit absolute, quod fiat. Secundo, quia si præceptum solum esset conditionatum, non esset præceptum etiam Sacerdotibus offerendi absolute hoc sacrificium, sed solum conditionem, si offerant, offerendi in memoriam Christi. Tertio, quia in hoc casu non potuit aliter præcipi illa commemoratio passionis, nisi præcipiendo ipsam sumptionem: nam qui sumit, non debet habere actum reflexum, quo ordinet illam sumptionem ad commemorandam Christi passionem: imo regulariter rustici, omnes & indocti hoc ignorant, sed satisfaciunt sumendo ipsum sacramentum, cuius sumptionem Christus instituit, & ordinavit ad significandam, & representandam suam passionem; vel nullum ergo præceptum imposuit, vel fuit præceptum sumendi sacramentum. Nec oportet, quod Ecclesia totius præcepti vim exprimeret in Canone, in quo solum voluit excitare fideles ad recordationem passionis Christi; & ad hoc sufficit ille sensus conditionatus, quem etiam expressit Paulus, cum dixit: Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis.

8. Secundo respondent alij, præceptum illud impositum fuisse Apostolis, & Sacerdotibus faciendi, quod Christus fecit, scilicet, offerendi consecrando, & sumendo; quem sensum videtur etiam expressisse Ecclesia in Missa corporis Christi in illis verbis: Quod in cæna Christus gessit, faciendum hoc expressit in sui memoriam. Habent ergo præceptum Christi Sacerdotes consecrandi, ut alij accipiant, si velint; non tamen habent alij præceptum accipiendi: sicut etiam Episcopus habet obligationem consecrandi Christum, & Oleum pro sacramentis Confirmationis, & Extremæ-vnctiois, licet alij non habeant præceptum suscipiendi ea sacramenta.

4. Duo loca Scripturæ ad hoc præbandum. Ioan. 6.

5. Luc. 22. 1. Cor. 11. Secundu locus.

6. Respondere potest ex Caietano.

7. Hæc responsio refellitur primo ex Tridentino sess. 13. cap. 2. ubi ex illis verbis dicitur, quod Christus illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, sanguine annuntiare mortem, donec ad iudicandum veniat. Quod quidem ipsa Christi verba satis exprimunt: nam qui præcipit, ut fiat aliquod festum in memoriam, vel honorem alicuius sancti, non præcipit solum conditionate, quod scilicet, si fiat, fiat in memoriam illius sancti, sed præcipit absolute, quod fiat. Secundo, quia si præceptum solum esset conditionatum, non esset præceptum etiam Sacerdotibus offerendi absolute hoc sacrificium, sed solum conditionem, si offerant, offerendi in memoriam Christi. Tertio, quia in hoc casu non potuit aliter præcipi illa commemoratio passionis, nisi præcipiendo ipsam sumptionem: nam qui sumit, non debet habere actum reflexum, quo ordinet illam sumptionem ad commemorandam Christi passionem: imo regulariter rustici, omnes & indocti hoc ignorant, sed satisfaciunt sumendo ipsum sacramentum, cuius sumptionem Christus instituit, & ordinavit ad significandam, & representandam suam passionem; vel nullum ergo præceptum imposuit, vel fuit præceptum sumendi sacramentum. Nec oportet, quod Ecclesia totius præcepti vim exprimeret in Canone, in quo solum voluit excitare fideles ad recordationem passionis Christi; & ad hoc sufficit ille sensus conditionatus, quem etiam expressit Paulus, cum dixit: Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis.

8. Secundo respondent alij, præceptum illud impositum fuisse Apostolis, & Sacerdotibus faciendi, quod Christus fecit, scilicet, offerendi consecrando, & sumendo; quem sensum videtur etiam expressisse Ecclesia in Missa corporis Christi in illis verbis: Quod in cæna Christus gessit, faciendum hoc expressit in sui memoriam. Habent ergo præceptum Christi Sacerdotes consecrandi, ut alij accipiant, si velint; non tamen habent alij præceptum accipiendi: sicut etiam Episcopus habet obligationem consecrandi Christum, & Oleum pro sacramentis Confirmationis, & Extremæ-vnctiois, licet alij non habeant præceptum suscipiendi ea sacramenta.

conditionatum, non esset præceptum etiam Sacerdotibus offerendi absolute hoc sacrificium, sed solum conditionem, si offerant, offerendi in memoriam Christi. Tertio, quia in hoc casu non potuit aliter præcipi illa commemoratio passionis, nisi præcipiendo ipsam sumptionem: nam qui sumit, non debet habere actum reflexum, quo ordinet illam sumptionem ad commemorandam Christi passionem: imo regulariter rustici, omnes & indocti hoc ignorant, sed satisfaciunt sumendo ipsum sacramentum, cuius sumptionem Christus instituit, & ordinavit ad significandam, & representandam suam passionem; vel nullum ergo præceptum imposuit, vel fuit præceptum sumendi sacramentum. Nec oportet, quod Ecclesia totius præcepti vim exprimeret in Canone, in quo solum voluit excitare fideles ad recordationem passionis Christi; & ad hoc sufficit ille sensus conditionatus, quem etiam expressit Paulus, cum dixit: Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis.

Teritio.

8. Secundo respondent alij, præceptum illud impositum fuisse Apostolis, & Sacerdotibus faciendi, quod Christus fecit, scilicet, offerendi consecrando, & sumendo; quem sensum videtur etiam expressisse Ecclesia in Missa corporis Christi in illis verbis: Quod in cæna Christus gessit, faciendum hoc expressit in sui memoriam. Habent ergo præceptum Christi Sacerdotes consecrandi, ut alij accipiant, si velint; non tamen habent alij præceptum accipiendi: sicut etiam Episcopus habet obligationem consecrandi Christum, & Oleum pro sacramentis Confirmationis, & Extremæ-vnctiois, licet alij non habeant præceptum suscipiendi ea sacramenta.

9. Hæc etiam responsio reiicitur, primo, quia ad illos omnes dirigitur illud præceptum, qui sumptione ipsa commemorare possunt Christi passionem; hæc enim commemoratio non habetur, nisi ex illis Christi verbis: ergo illi soli possunt commemorare passionem, ad quos verba illa dirigitur. Possunt autem, & de facto commemorant non solum Sacerdotes, sed etiam Laici fidentes ut testatur Paulus verbis supra adductis, Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, quæ vniuersalia sunt, & ad omnes fideles dirigebantur; ergo verba etiam illa, Hoc facite in meam commemorationem, non ad solos Sacerdotes, sed ad omnes fideles dirigitur; non tamen eodem modo ad omnes, sed iuxta munus singulorum, scilicet, ut illam actionem, pro ut ad singulos spectat, singuli facere debeant, Sacerdotes offerendo, consecrando, sumendo; Laici vero sumendo, vtrique in memoriam Christi.

10. Addere denique possumus rationem desumptam ex ipsa institutione, qua hoc sacramentum institutum est per modum cibi, & potus: nam sicut cibus necessarius est ad conservandam vitam materiale, quia medio cibo reparamus id, quod continua caloris actione deperdimus: sic cibus sacramentalis necessarius est ad reparandum id, quod continua fomitis operatione debilitatur. Sic enim Baptismus etiam, & Pœnitentia necessitatem afferunt, quia ille generationem, hæc curationem à lethali vulnere, vel morbo significat; quæ vtraque necessaria est ad vitam, illa omnibus, hæc lapidis, & lethaliiter vulneratis: non est autem minus

necessarius cibus ad eandem vitam conservandam; ergo ipsa institutio sacramenti, quod esset cibus in vita spirituali, indicavit non esse sacramentum liberum, sed necessarium; sicut nec cibus corporeus est ex iis, quorum vltimum liberum nobis natura reliquit. Quam necessitatem Confirmatio, vel Extrema-vnctio non ostendunt, quia illa solum significat vnctionem vitalem quidem ad melius luctandum, non tamen omnino necessariam ad luctam; hæc vero significat quidem medicinam, non tamen necessariam per se ad sanitatem, sed vitalem ad eandem sanitatem confirmandam, & tollendas reliquias morbi præteriti, quæ omnia non arguunt necessitatem simpliciter, sicut arguitur in cibo, sine quo vita conservari non potest; quam analogiam significasse videtur Christus illis verbis: Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quia vero hæc cibi necessitas ad vitam spiritualem conservandam non poterat oriri ex natura vitæ spiritualis, sicut necessitas cibi corporei oritur ex natura vitæ corporeæ, oportuit, ut aliunde, & ab extrinseco oriretur, scilicet ex præcepto Christi, sine quo non esset necessariū hoc sacramentum ad conservandam vitam spiritualem; nam gratia habitualis semel accepta conservatur, quamdiu non expellitur per peccatum mortale, & affert secum ex lege Dei auxilia, quibus vitari possit per longum tempus omne peccatum mortale: quare si non fuisset præceptum huius sacramenti sumendi, non imitaretur cibum corporeum in necessitate suæ manducationis ad conservandam vitam. Ut ergo esset cibus necessarius ad vitam, debuit institui cum obligatione, & præcepto: quo præcepto posito, iam est ita necessarius ad vitam conservandam, ut sine ipso in re, vel in voto vita spiritualis conservari non possit. Quamvis ergo totum hoc non arguat in Eucharistia necessitatem mediæ ad salutem, vel etiam ad perseverantiam, aut ad conservandam gratiæ, ut probavimus supra disp. 3. sect. 2. arguunt tamen necessitatem præcepti, quæ sufficit ad hoc, ut cibus hic non sit minus necessarius in vita spirituali, quam cibus corporeus ad vitam materiale.

11. Restat difficultas communis contra hanc sententiam ex eisdem Christi verbis, ex quibus Eucharistiæ necessitatem probavimus; quæ quidem, si aliquid probant, videntur probare obligationem, & necessitatem sumendi vtramque speciem; de vtraque enim dixit, Nisi manducaveritis carnem Filij hominis & biberitis, eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; ergo vel concedendum est præceptum vtriusque speciei, vel negandum est præceptum alterius.

13. Omnis variis interpretationibus, & responsionibus, quæ videri possunt apud Doctores infra art. 12. dum probant, non esse obligationem sumendi calicem pro Laicis, & Sacerdotibus non celebrantibus; verior sensus videtur, quem Suarez ibi cum aliis amplectitur, quod scilicet solum Christus significet oblationem comedendi, vel bibendi, ita ut illud, nisi, idem sit ac si non, ut habetur in originali Græco ἐὰν μὴ, hoc est, sine hoc cibo, & potu non habebitis vitam in vobis, perinde ac si diceret, qui caret hoc cibo, & potu, non habebit vitam. Ex hoc autem non arguitur obligatio sumendi vtrumque, sed solum obligatio non carendi vtroque, seu non manendi sine illis: qui

II.

11. Restat difficultas ex verbis Christi.

13. Explicatur hic locus cuius videtur poteris varias interpretationes apud Doctores.

vero accipit hunc cibum, non dicitur esse sine illis. Sic enim dixit ille: Sine Cerere, & Baccho friget Venus, hoc est, sine vtroque; sufficit enim Bacchus, vt non frigeat. Sic dixit Petrus Act. 3. Argensum, & aurum non est mihi, hoc est, neutrum habeo. Sic Isai 55. Erant absque argento, & absque vlla commutatione, hoc est, nec cum argento, nec cum commutatione; in eodem ergo sensu dicitur: Qui fuerit absque hoc cibo, & potu, non viuet; hoc est, qui carebit vtroque, qui nec cibum hunc comedit, nec hunc potum bibit. Qui sensus, vt dixi, colligitur ex textu Græco, in quo dicitur: qui non manducat, & bibit, subintellecta iterum negatione more Scripturæ, hoc est, qui non manducat, & non bibit, seu qui habet negationem cibi, & potus. Colligitur item idem sensus ex verbis Christi, qui, vt ponderauit optime Concilium Trident. sess. 21. cap. 1. ibidem satis clare ostendit, non esse vtramque speciem ad spiritua-

Cœc. Tind.

alem vitam necessariam. Hæc sunt Concilij verba: Sed neque ex sermone illo apud Ioannem 6. velle colligitur vtriusque speciei communionem a Domino præceptam esse, vt cumque iuxta varias sententiarum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligantur, namque qui dixit: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, dixit quoque: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, dixit etiam: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et denique qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo; dixit nihilominus: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. In quibus verbis Concilium simul probauit dogma, & dissoluit argumentum ex illis verbis desumptum, ostendens eorum sensum, licet alioquin multiplex esse potuisset, colligendum esse ex contextu, & ex eisdem verbis, in quibus ipse Christus aperte explicuit, non esse necessariam vtriusque speciei communionem, sed alterius, atque adeo illum solum excludi à vita spiritali, qui vtroque, scilicet, & cibo, & potu, careret. Cum ergo ex ipsius Christi verbis sensum habeamus à Tridentino Concilio optime deductum, non est quod ad alias metaphoricæ, aut minus proprias interpretationes recurramus, de quibus vitra alio: videri potest Alfonso Salmeron tom. 8. in Euang. J. tract. 24. in illa verba Ioannis.

Salmeron.

14. Retorqueri potest ratio supra posita.

Vtgerere autem potest aliquis retorquendo rationem illam supra à nobis propositam ex eo, quod hoc Sacramentum institutum fuerit per modum cibi, & nutrimenti, quod eo ipso videtur necessitatem significare, sicut nutrimentum necessarium est ad vitam materiale conseruandam. Hæc enim ratio retorqueri potest ad probandam necessitatem vtriusque speciei: nam sicut cibus necessarius est, ita & potus ad vitam conseruandam; vel certe cibus etiam determinare necessarius est: ergo ex præcepto Christi non sufficeret calix solus absque speciei panis hoc autem non conceditur, sed altera species sufficere creditur, siue hostia, siue calix, ergo vel illa ratio nihil, vel nimium probat.

15. Respondetur.

Respondetur tamen, illam rationem debito modo intellectam, vtilem esse: probat enim, sicut ad materiam vitam, nutrimentum aliquod necessarium est; sic etiam necessarium saltem ex præ-

cepto ad vitam spirituaalem. Porro ad vitam materiale nec cibus determinate, nec potus determinate necessarius est in rigore loquendo: sunt enim cibi aliqui ita humidi, vt pro cibo, & potu supplere possint; sicut è contra sunt aliquæ portiones tales, vt sine alio cibo possint per longum tempus vitam alere. Nam potus in præsentia non accipitur ita strictè, vt accipi solet in lege ieiunij Ecclesiastici, cum dicimus, potum non soluere ieiunium: tunc enim potus significat eum, qui fit ex aqua, vino, & similibus; non tamen comprehendit potum lactis, vel iusculi, & multo minus potum sanguinis, qui omnes essent contra legem ieiunij, vt constat. At vero in præsentia certum est, potum accipi in latiori significatione, cum sermo sit de potando sanguine, & loquendo de eiusmodi potu, non est dubium, quod sint aliqui, qui absque alio cibo possunt sufficienter nutrire, proinde facto infantes lacte solo nutriuntur, & alij possent confici potus, qui & nutrire, & roborare possent absque alio cibo. Vnde retorqueri potest argumentum; quia cum sermo sit de pretiosissimo cibo, & potu, corporis, & sanguinis Christi; non potuit ex institutione ipsa argui necessitas vtriusque speciei, sed alterius, ad vitam spirituaalem, cum in nutrimento etiam materiali reperitur cibus impediens necessitatem potus, & potus etiam impediens alterius cibi necessitatem: arguitur tamen necessitas alterius speciei, quia vita absque nutrimento diu consistere non potest.

SECTIO II.

Quas personas, & quando obliget hoc Diuinum præceptum.

DE paruulis, & amentibus, qui numquam habuerunt rationis vsum, certum est, non obligari hoc præcepto, vt definitur in Tridentino sess. 21. cap. 4. & can. 4. De amentibus autem, qui ante amentiam voluntatem habuerunt explicitam, vel implicitam huius Sacramenti, quomodo, & quando possint illud accipere, diximus supra disp. 13. sect. 3. & ex ibi dictis constat, esse obligationem dandi Eucharistiam eiusmodi amentibus in articulo mortis, quando non est periculum irreuerentiæ, & probabiliter creditur, quod sint in statu gratiæ. Cum enim ipsi ante amentiam implicite saltem illud Sacramentum pretulerint per professionem Christianæ religionis, eo ipso acquisierunt ius, vt Ecclesia debeat illud non negare, sicut aliis, qui habent rationis vsum non potest negari, nisi aliqua specialis ratio negandi intercedat. Vide etiam quæ ibi diximus sect. 4. de Viatico dando paruulis, vel aliis, quando dubitatur de eorum capacitate.

16. De paruulis & amentibus non est dubium. Cœc. Tind.

Difficultas potest esse de non baptizatis, an obligentur præcepto Diuino Eucharistiæ, ita vt peccent specialiter contra illud. Ratio dubitandi est, quia ante Baptismum non magis sunt capaces huius Sacramenti, quam aliorum: ergo sicut non obligantur tunc præcepto Confessionis, ita neque Eucharistiæ. Sicut enim non peccant contra præceptum ieiunij, vel obseruationis festorum in eo statu, licet debeant venire per Baptismum ad Ecclesiam, qua obligentur: sic licet debeant baptizari, & tunc debeant communicare, non

Difficultas est an obligentur huius Sacramenti, quam aliorum: ergo sicut non obligantur tunc præcepto Confessionis, ita neque Eucharistiæ. Sicut enim non peccant contra præceptum ieiunij, vel obseruationis festorum in eo statu, licet debeant venire per Baptismum ad Ecclesiam, qua obligentur: sic licet debeant baptizari, & tunc debeant communicare, non

non tamen peccant contra illud præceptum antequam baptizentur. Sic etiam qui vouit Religionem, peccat contra votum, si non ingreditur eam; non tamen peccat contra præcepta Religionis, aut contra vorum Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ, quamdiu non est in Religione; quia alia est obligatio ingrediendi Religionem, alia seruandi ea, quæ Religiosus seruare debet, ad quæ per illud prius votum non obligatur immediate.

17. Communis opinio sententiæ.

Communis tamen sententiæ donec contra Solum, præceptum Eucharistiæ diuinum omnes obligare, atque ideo peccare specialiter contra illud eos, qui non procurat per Baptismum reddi aptos ad accipiendam Eucharistiam. Sicut excommunicatus peccat contra hoc præceptum; quia licet dum est excommunicatus, non potest communicare; debet auferre, si potest illud impedimentum, vt possit seruare præceptum suscipiendi Eucharistiam. Ratio à priori sumitur ex verbis Christi, qui indifferenter omnibus loquitur, cum dixit, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, &c. imo tunc cum nondum baptizatus loquebatur. Videat Suarez in præsentia disp. 69. sect. 2. Valquez disp. 214. cap. 4. & alij communiter, qui bene assignant differentiam inter Confessionem, & Eucharistiam; quia Confessio non potest fieri de peccatis commissis ante Baptismum; ergo tunc non est obligatio confitendi, nisi sit obligatio peccandi post Baptismum, quod dici non potest; at vero præceptum Eucharistiæ est absolutum, ac proinde obligat ad ponenda media necessaria, quorum potissimum est Baptismus. Exemplum etiam præcepti ieiunij, vel obseruationis festorum non est ad rem; quia illud est Ecclesiasticum, nec potest ligare, nisi Ecclesiæ subditus: præceptum vero Eucharistiæ est Christi, qui ligare potest eos etiam, qui extra Ecclesiam inueniuntur. Denique ad illud de habente vorum Religionis respondeatur facile, illud nondum ligari votis castitatis, paupertatis, & obedientiæ, quia nondum sunt emissa; neque etiam ligari præceptis Religionis, quia non est subditus Prælati præcipientis, solumque ligari voto iam emisso ingrediendi: in nostro autem casu exstat iam præceptum Eucharistiæ à legislatore Christo potente obligare etiam non baptizatos.

18. Contra hanc communem doctrinam potest esse difficultas, quia præceptum diuinum Eucharistiæ secundum se non videtur obligare pro tempore aliquo determinato, saltem extra mortis articulum, sed debet ab Ecclesia determinari tempus illius præcepti implendi, qua determinatione ab Ecclesia facta, obligatiæ determinate præceptum Diuinum: sed determinatio Ecclesiæ non potest obligare eos, qui non sunt Ecclesiæ subditi; est enim actus iurisdictionis super illos; ergo antequam baptizentur, solum habent præceptum communicandi indeterminate; quod quidem, quamdiu indeterminate est, ad nihil determinate obligat; ergo non peccant determinate contra illud præceptum, cum numquam sit verum, quod tunc habeant obligationem communicandi.

19. Propter hoc potest esse difficultas, quia præceptum diuinum Eucharistiæ secundum se non videtur obligare pro tempore aliquo determinato, saltem extra mortis articulum, sed debet ab Ecclesia determinari tempus illius præcepti implendi, qua determinatione ab Ecclesia facta, obligatiæ determinate præceptum Diuinum: sed determinatio Ecclesiæ non potest obligare eos, qui non sunt Ecclesiæ subditi; est enim actus iurisdictionis super illos; ergo antequam baptizentur, solum habent præceptum communicandi indeterminate; quod quidem, quamdiu indeterminate est, ad nihil determinate obligat; ergo non peccant determinate contra illud præceptum, cum numquam sit verum, quod tunc habeant obligationem communicandi.

Propter hoc potest esse difficultas, quia præceptum diuinum Eucharistiæ secundum se non videtur obligare pro tempore aliquo determinato, saltem extra mortis articulum, sed debet ab Ecclesia determinari tempus illius præcepti implendi, qua determinatione ab Ecclesia facta, obligatiæ determinate præceptum Diuinum: sed determinatio Ecclesiæ non potest obligare eos, qui non sunt Ecclesiæ subditi; est enim actus iurisdictionis super illos; ergo antequam baptizentur, solum habent præceptum communicandi indeterminate; quod quidem, quamdiu indeterminate est, ad nihil determinate obligat; ergo non peccant determinate contra illud præceptum, cum numquam sit verum, quod tunc habeant obligationem communicandi. Propter hoc potest esse difficultas, quia præceptum diuinum Eucharistiæ secundum se non videtur obligare pro tempore aliquo determinato, saltem extra mortis articulum, existimati non improbabili sententiæ Soti diff. 18. quæst. 1. artic. 3. negantis, Catechumenos obligari eo præcepto. Adhuc tamen responderi potest, eos peccare etiam contra illud præceptum; quia licet Ecclesia suis præceptis non possit eos ligare; Christus tamen præcipiens communionem

cum determinatione ab Ecclesia ponenda, eo ipso præcipit accipere ab Ecclesia eam determinationem, vel præcipiendo subici Ecclesiæ, ad hoc vt possit quis ab ea accipere determinationem præcepti Diuini, vel fortasse ita vt determinationem Ecclesiæ, licet Catechumenos non possit obligare per modum præcepti Ecclesiastici, provt obligat baptizatos; possit tamen obligare eos, vt conditio ad obligationem præcepti Diuini; ad hoc enim non requiritur iurisdicctio Ecclesiæ in illos. Sicut si Confessarius imponat Pœnitenti ieiunium iis diebus, quos Medicus designauerit, non dat Medico iurisdictionem, nec Medicus præcipit, quando determinat dies: sic ergo Ecclesia determinando tempus communionis, licet id faciat præcipiendo etiam in ordine ad suos subditos, potest tamen illa determinatio obligare non baptizatos, non vt lex Ecclesiæ, sed vt conditio, quæ exigit præceptum ad determinate obligandum. Et hic modus explicandi posterior magis mihi placet: nam si iuxta priorem dicamus, præceptum Christi solum obligare, vt homo subiiciat se Ecclesiæ, vt ab ea possit accipere determinationem temporis, pro quo debeat communicare; restat eadem difficultas, quando obligetur homo ad subiiciendum se Ecclesiæ ex vi præcepti Christi de Eucharistia: nam sicut præceptum communicandi, quia non determinauit tempus, exigit determinationem Ecclesiæ; sic præceptum intrandi in Ecclesiam ad eum finem, quia non determinauit tempus, exigit aliam determinationem Ecclesiæ, & præceptum exigendi hanc, etiam exigit aliam, & sic de aliis; atque adeo numquam poterit explicari, quando peccet aliquis contra illud Christi præceptum. Melius ergo explicatur, si dicamus, determinationem factam ab Ecclesia obligare etiam non baptizatos, non per modum præcepti, sed vt conditionem: qua posita, obligat illos Christi præceptum determinate; atque ideo peccant contra Christi præceptum ex quo deberent reddi habiles ad sumendam Eucharistiam tali tempore per Ecclesiam determinato.

20. Quæritur de Catechumenis.

Quæritur rursus, si Catechumenus bona, vel mala fide debito tempore accipiat Eucharistiam, an per illam communionem satisfaciatur præcepto Diuino, sicut dici solet, fidelem communicantem in statu peccati etiam scienter, per illam communionem satisfacere præcepto. P. Suarez in præsentia disp. 69. sect. 2. paulo post principium obscure loquitur; solum enim dicit, valde materialiter illud præceptum implere, nihilque illi deservire ad vitandam culpam: grauius enim sic sumendo delinquit, quam si omnino non sumeret. P. Valquez dicto cap. 4. num. 31. clarius dicit, communionem illam hominis non baptizati, siue in gratia, siue in peccato fiat, non deservire ad satisfaciendum præcepto Diuino, quia non est magis communicatio sacramentalis, quam si à bellua comederetur: cum hoc sacramentum non sit institutum, nisi pro baptizatis, atque adeo respectu aliorum non est sacramentum, nec signum sensibile gratiæ: de quo diximus supra disp. 13. sect. 1. Cum ergo præceptum sit de sumptione sacramentali, hoc est, de sumptione, quæ instituta sit ad significandam gratiam, consequens est, vt non satisfiat per sumptionem hominis non baptizati, quæ sumptio non est magis instituta, quam sumptio, quæ fit à bellua. Quando vero baptizatus in statu peccati sumit Eucharistiam, illa est vere sumptio sacramentalis, licet

Suarez.

Valquez.

licet propter indispositionem subiecti non conferatur gratia.

21. Hanc doctrinam, quam veram existimo, possumus confirmare, primo, quia Extrema-unctio instituta etiam est ad tollendas reliquias peccatorum, & ad roborandum infirmum, contra tentationes, &c. & tamen si aliquis in statu peccati accipit illud Sacramentum, non poterit postea in eadem infirmitate iterum vngi in statu gratiæ, quia illa prior unctio fuit Sacramentalis, licet propter obicem non haberet effectum; quare etiam si concedatur, quod sit præceptum graue obligans ad illud Sacramentum recipiendum; iam est plane satisfactum illi Sacramento per susceptionem indignam: è contra vero, si homo non erat vere infirmus, etiam si esset in gratia, non fuisset unctio sacramentalis, quia subiectum non erat capax Sacramenti Vnctionis, quod non significat, nisi in ordine ad subiectum grauitè agrotans. Sic ergo sumptio Eucharistiæ, licet sit Sacramentalis peccatori baptizato, non tamen erit talis homini non baptizato; atque ideo non sufficit ad implendum præceptum Diuinum.

22. Confirmatur secundo, quia ipsum Sacramentum Eucharistiæ si sumatur absque intentione, vel ab ignorante, illam esse hostiam consecratam; non satisficit præcepto per illam sumptionem; sed debet iterum sumi, quia illa prior sumptio non fuit Sacramentalis, nec instituta à Christo, sed sola sumptio humana; ergo nec sumptio hominis non baptizati satisficit præcepto, cum non magis fuerit instituta à Christo illa sumptio, quam illa alia non voluntaria. Quando vero sumptio est voluntaria, licet sit in peccato, satisficit præcepto; quia licet non sit utilis ad finem intentum, scilicet ad augmentum gratiæ, hoc non obstat: finis enim præcepti non præcipitur, sed sola substantia rei. Quare sicut præceptum orandi, vel ieiunandi, & similia implentur per actiones malas, peccaminosas, & inutiles, hic, & nunc ad finem præcepti: sic præceptum communionis impleri poterit per communionem, quæ propter obicem non solum non auget gratiam, sed adiciat nouum impedimentum gratiæ propter nouum peccatum sacrificij: iam enim ponitur frota substantia præcepta, scilicet communicatio, & sumptio Sacramentalis corporis Christi, quod tamen non poneretur, quando homo non esset baptizatus.

23. Dicit aliquis, præceptum Diuinum Confessionis non impleteretur sufficienter per sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, si per illud postea, ablato obice, non daretur effectus remissionis peccatorum, sed deberet pœnitens iterum eadem peccata confiteri ad obtinendam eorum remissionem in foro Sacramentali; inde enim probari solet, quod illud Sacramentum habeat effectum, ablato obice; quia alioquin deberet postea repeti confessio eorundem peccatorum: ergo non satisficit præcepto Sacramenti recipiendi, quando inutiliter recipitur: cum ergo Eucharistia in mortali suscepta non conferat suum effectum, postea ablato obice, vt diximus diff. 9. de Sacramento in eorum scilicet. 6. consequens est, vt per eiusmodi communionem non satisfiat sufficienter præcepto Communionis.

24. Respondetur negando antecedens, quod in rigore loquendo falsum est: nam tunc etiam sa-

tisficeret per illam Confessionem præcepto Diuino: nec probari debet effectus ipsius, ablato obice, ex eo, quod alioquin haberet homo obligationem iterum confitendi, sed potius ex eo, quod non haberet homo obligationem iterum confitendi; atque adeo illa peccata non remitterentur in foro Sacramentali, sed per meram contritionem: quod quia absurdum est, consequens est, quod, ablato obice, illa peccata remitti debeant ex vi Sacramenti præteriti. Sic etiam per Baptismum validum, & informe satisficeret præcepto Baptismi; nec deberet, aut posset iterum suscipi, licet non daret suum effectum, ablato obice; quia tamen absurdum est, quod homo iustificaretur ab originali aliunde, quam per Baptismum in re, vel in voto, hinc fit, quod debeamus concedere effectum baptismi præcedenti, postquam auferatur obex. Ratio autem est, quia Baptismus, & Pœnitentia sunt sacramenta necessaria, non solum necessitate præcepti, sed medijs; quare eorum effectus haberi non potest nisi per ipsa, in re, vel in voto: Eucharistia autem solum est necessaria necessitate præcepti. Cæterum in omnibus iis verum est, quod præcepto præcise Sacramenti suscipiendi satisfiat per susceptionem Sacramenti validi, etiam si nec tunc, nec postea conferat suum effectum.

Quando obliget hoc præceptum Diuinum.

25. Circa tempus, quo obligat hoc præceptum Diuinum, distinguendum est de obligatione per se, vel per accidens: nam per accidens obligari potest homo ex natura rei ad communionem, quando iudicat illud medium necessarium ad resistendum alicui tentationi graui, vel ad non peccandum moraliter: de quo non est specialis difficultas, cum sit eadem ratio de hac, & de alijs materijs. Loquendo itaque de obligatione per se, & formali; inter eos, qui præceptum Diuinum admittunt, aliqui dicunt, obligare solum semel in vita; Caicatanus, Ledesma, Victoria, Paludanus, quos affert Suarez diff. 69. scilicet. 3. Vnde inferunt, si aliquis iam semel in vita communicauit; non obligari præcepto Diuino in articulo mortis. Fundamentum præcipuum est, quia præceptum affirmatiuum per vnum actum sufficienter obseruatur.

26. Alij dicunt pro tempore mortis non esse specialem obligationem ex hoc præcepto Diuino. Ita Bonauentura, Syluester, Armilla apud eundem Suarez ibidem §. Dico primo. Aliqui vero dicunt, dari obligationem ex consuetudine, vel præcepto Ecclesiæ: alij denique dicunt, secluso scandalo, & contemptu, non esse obligationem sub mortali.

27. Communis sententia, præsertim hoc tempore, & verior duo dicit: primum, dari ex Diuino præcepto obligationem accipiendi pluries in vita hoc Sacramentum: secundum, dari specialem obligationem accipiendi in articulo mortis. Vtramque partem docent plures, quos sequuntur Suarez vbi supra; Vasquez diff. 214. cap. 2. & 3. & alij Recentiores. Prima pars, (omissis rationibus minus efficacibus) probari videtur potissime ex ipsa institutione huius Sacramenti, quod institutum est pro modum cibi ad nutriendam spiritualiter animam; ex qua institutione intulimus supra necessitatem ex præcepto; quia cibus necessarius est

est ad conseruandam vitam; ex eodem autem capite probari videtur obligatio pluries sumendi Eucharistiam; quia necessitas cibi non est comedendi semel, sed comestioni repetitæ, eo quod non necessarius sit ad reparandum, & refarciendum id, quod continua actione caloris naturalis deperdimus. Si ergo Eucharistia necessaria est ex præcepto, vt cibus; erit necessaria eius repetita sumptio; quia instituta est ad reparandum id, quod continua fomitis impugnatione deperditur, & debilitatur. Sicut ergo ex ipsa institutione potuit colligi obligatio simpliciter; potuit etiam colligi talis obligatio ad communionem non vnicam, sed repetitam. Accedit vnius Ecclesiæ, quæ semper procurauit, vt hoc sacramentum à fidelibus sæpe sumeretur, eos cogendo, si quando negligentes essent: quod tamen in alijs Sacramentis, quorum vsum Christus non præcepit, Ecclesia numquam fecit, nec obligauit ad sacramentum accipiendum, quod Christus libertati singulorum reliquit; agnouit ergo Ecclesia in hoc sacramento obligationem illud sæpius accipiendi.

28. Hinc oritur dubium, quoties debet accipi ex præcepto Christi, præciso omni alio Ecclesiastico præcepto? Aliqui dicunt, tertio saltem, vel quarto anno; ita Suarez, & alij Melius alij, Christum non determinasse tempus, sed reliquisse determinandum ab Ecclesia, quando fidelium negligentia id exigeret. Possimus autem hoc ipsum (ne fortasse gratis videatur dici) ex ipsa sacramenti institutione colligere. Cum enim ita fuerit institutum, vt fideles in eius vsu debeant omnino à proprijs Pastoribus dependere, quibus sic congruit, vt sumant, & dent cæteris; frustra videretur præceptum dirigi ad subditos, cum ipsi non possent sibi Eucharistiam accipere; sed debuit ad Pastores dirigi, vt ipsi cogerent subditos ad hoc sacramentum suscipiendum, quando necessarium iudicaretur. Necessitas quippe huius cibi ad reparandas vires spirituales duplex potest esse, vt supra diximus. Altera per accidens, & extraordinaria, ac peculiaris aliquorum; & hanc quidem singuli debent apud se examinare, & proponere Pastori, vt ab eo accipiant cibum necessarium: altera vero est communis, & ordinaria, cuius quidem examen, & iudicium non tam debuit subditis, quam Pastoribus committi: parum enim referret subditi iudicium, si Pastores aliter sentirent; è contra vero si Pastores iudicant talem vsu, & frequentiam expedire, licet subditi dissentiant, possunt eos cogere, & ita Eucharistiæ frequentia debita obtinebitur. Debuit ergo præceptum hoc magis directe ad Pastores dirigi, qui actiue se habent inuitando, vocando, cogendo, quando oportet ad hoc sacramentum; quam ad subditos, qui habent se quasi passive accipiendi illud, quod à Pastoribus datur. Accedente autem Ecclesiæ præcepto, & determinatione, iam fideles tenentur ex Diuino præcepto, quod licet eis non determinaret tempus, obligabat ad talem frequentiam, qualem Pastores determinarent.

29. Hanc autem frequentiam non semper eodem modo Ecclesia determinauit, sed variam iuxta diuersam temporis, & deuotionis exigentiam. Multi dicunt, in primitiua Ecclesia præceptum fuisse quotidie communicandi; quod manifestum esse affirmat Vasquez in præfati c. 3. n. 21. & videtur concedi à S. Thoma hac q. 80. art. 10. ad 5. Sed re vera licet vsus fuerit quotidie communicandi,

præceptum tamen obligans omnes sub mortali ad quotidianam communionem nec sufficienter probatur, nec facile credi potest. Vix enim Sacerdori posset tale præceptum imponi quotidie celebrandi; quomodo omnibus fidelibus in vniuersum præciperetur nulla prorius die à communionem abstinere?

Nec loca, aut decreta, quæ adducuntur, id probant. Primum, & præcipuum est Anacleti Papæ, quod refertur in cap. Episcopus 59. de consecrat. dist. 1. vbi sic dicitur, Peracta autem consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sed ibi non est sermo de omnibus, sed de solis ministris, qui Episcopo solemniter celebranti assistunt; vt constat clare ex ipso textu. In quo etiam sensu intelligi debent verba, quæ sunt in cap. Peracta 10. de consecrat. dist. 2. Peracta, inquit, consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli instituerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Qui textus olim in Decreto tribuebatur Calixto Papæ, sed falso; quia est Anacleti, & idem cum illo alio supra citato, cuius verba hic iterum repetita sunt, vt notatur in emendatioribus Decretis; quare ibi in Summario notatur, sermonem esse de ministro altaris; debuisse addi, de ministro altaris, qui ministrat Episcopo solemniter celebranti; de his enim loquitur Anacletus.

30. Affertur ab alijs Concil. Antiochenum Can. 2. vbi sic dicitur, Omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione sanctæ communionis auerunt, hi de Ecclesia remoueantur, &c. Verum cum Concilium hoc celebratum fuerit sub Iulio Papa, qui sedit centum annis post Fabianum, à quo obligatio tota ad tres communionem in anno reduta fuerat, non poterat supponere obligationem quotidie communicandi. Loquitur autem de iis, qui propter deprauatam opinionem, aut insolentiam tenebant communionem cum alijs accipere. Nam verbum illud: pro quadam intemperantia, aliæ versiones clarius explicant hoc modo: Eucharistiæ participationem propter aliquam insolentiam auersatur. Alia vero versio sic habet, auersantur etiam sanctam assumptionem Dominici sacramenti secundum aliquam propriam disciplinam: & ideo merito ab Ecclesia expelli iubentur.

31. Tertio affertur communiter Can. 10. Apostolorum, vbi sic dicitur: Omnes fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam; & Scripturas audiunt, non autem perseuerant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velus inquietudines Ecclesiæ commouentes, conuenit communionem privari. Cæterum ex illo Canone in primis non haberetur obligatio vniuersalis communionis quotidianæ, sed ad summum, tunc quando volebant Missæ assistere, & Scripturas audire; ad quod certe non omnes quotidie tenebantur. Deinde verba illius Canonis paulo aliter leguntur apud Gratianum in cap. Omnes fideles 62. de consecrat. dist. 1. vbi sic dicitur, Omnes fideles, qui conueniunt in solemnitatibus sacris ad Ecclesiam, &c. Vnde Glossa ibi verbo percipiunt, explicare tempore deputato, cum sermo sit de Festis solemnioribus. Tertio apud Martinum Bracharen. in Decretis collectis num. 83. aliter legitur: Siquis intrat in Ecclesiam Dei, & sacras Scripturas audit, & pro luxuria sua auerit se

Loca & decreta adducta non id probant. Anaclet.

Ab alijs asseritur Concil. Antioch. C6cil. Antiocheni. Reuocantur.

Can. Apostolorum. Affertur alius Canon. Decretis Apost.

Ex illo tamen non habetur obligatio vniuersalis.

Gratianus.

Martinus Brachar. 83.

21. Confirmatur hoc dicitur primo.

22. Confirmatur secundo.

23. Insistit.

24. Respondet.

Accedit vni Ecclesiæ.

28. Hinc oritur dubium.

25. Quæritur de tempore.

Sententia aliquorum.

26.

27. Quæritur an vera sententia.

Suarez. Vasquez.

Præcatur potissime.

29. Hanc fre. sententiam non semper eodem modo Ecclesia determinauit.

se à communione sacramenti, &c. Denique adverte, ibi pœnã non tam imponi, quia non communicarent, quam propter iniquitatem, vel (vt habet alia lectio) propter confusionem, quam asserunt, hoc est, propter scandalum, quod sua singularitate dabant, dum aliis omnibus communicantibus, ipsi recedebant à communione; quod quidem debuerant præcauere non accedendo, quando communicare non volebant. Merito ergo Suarez dicta scilicet 3. & disp. 70. scilicet 2. in principio, dicit, probabilissimum esse, quod nunquam fideles obligati fuerunt ad quotidie communicandum. Hoc certum est, refugescente fidelium deuotione, præceptum fuisse à Fabiano Papa ter in anno, scilicet in Paschate natali Domini, & Pentecoste, vt constat ex cap. Eritan. si non frequentius, de consecrat. dist. 2. quod confirmatum fuit in Conc. Agathensi Can. 18. & in Concil. Turonensi sub Carolo Magno, c. 70. Denique Innocentius III. in Concil. Lateranensi præcipit communionem annuam in Paschate; vt habetur in cap. Omnis vniuersique sexus, de pœnit. & remiss. quod hodie ex obligatione seruatur.

Suarez.

Concil. Agathens. Conc. Tur. Innoc. III.

33.

Secunda conclusio pars ab aliis probatur.

Hoc argumentum reicitur.

34.

Concil. Nicen. Melius probatur ex Niceno.

35.

Secundo à priori.

Secunda conclusio pars, quod scilicet præceptum Diuinum obliget peculiariter in mortis articulo, probatur ab aliis; quia Ecclesia nunquam negat Viaticum etiam excommunicatis; ergo ideo quia non potest dispensare in præcepto Diuino obligante ad illud suscipiendum. Sed hoc argumentum non est efficax, quia Ecclesia potest, & aliquando priuauit aliquos Viatico in pœnam delictorum, licet raro id fieri debeat; vt facit Suarez scilicet 3. in fine, & Valquez disp. 2. 14. n. 19. Adde, etiam de iure Diuino esse obligationem pluries communicandi in vita; & tamen Ecclesia priuat aliquos Eucharistia per totam vitam. Melius probatur ex Conc. Niceno, Can. 13. relato in cap. De his 26. quæst. 6. in quo statuitur, vt cum eis, qui vita creduntur discursuri, antiqua lex seruatur, nempe vt vltimo, & necessario Viatico non priuetur. Loquitur autem etiam de publice pœnitentibus; vt constat ex verbis sequentibus, vbi ratio redditur, quia viaticum est necessarium; non videtur autem sermo esse de necessitate ex præcepto Ecclesiastico; quia lex ipsa Ecclesiastica non bene redderet pro ratione necessitatem prouenientem ex eadem, vel simili lege Ecclesiastica: ergo debet intelligi de necessitate aliunde proueniente ex lege Diuina.

Secundo, & à priori reddi potest ratio ex supradictis; quia ex institutione huius sacramenti vt nutrimenti, colligitur, vt vidimus, obligatio sumendi illud, quando necessarium putabitur: nunquam autem potest magis esse necessitas huius cibi, quam in illo articulo, ex quo pendet vltimo æternitas, & imminet vltima lucta cum hoste ad decernendum de tota re: ergo ex eadem institutione sacramenti colligi potuit obligatio in Ecclesia ad cogendos determinare subditos in ordine ad illum articulum, & in subditis ad accipiendum ab Ecclesia sacramentum in illo articulo. Necessitas enim, vt dixi, est duplex; alia est peculiaris, & per accidens respectu huius hominis taliter tentati, &c. & hæc debet ab ipso, qui eam patitur, proponi: alia vero est communis, & hæc aliquando est indeterminata, vt circa frequentiam, & debet ab Ecclesia determinari prudenter secundum diuersas circumstantias temporis, & vtilitatis communis; aliquando est omnino deter-

minata, qualis est in mortis articulo, & in hac debet Ecclesia semper determinare, & vniformiter obligare subditos, prout de facto semper determinauit, & obligauit subditos ad tunc communicandum, nisi ipsa Ecclesia in pœnam iustis decausis eos priuauerit; sicut iudex secularis potest in pœnam priuare reum cibo corporali.

Quæritur primo, quomodo debeat computari tempus huius obligationis, an scilicet ille, qui paulo antequam incidet in mortis periculum, communicauit, debeat rursus communicare in ipso periculo. Aliqui affirmant, quos tacito nomine refert, & sequitur Vasquez dicta disp. 2. 14. c. 2. Valquez. Quæritur primo, quomodo debeat computari tempus huius obligationis, an scilicet ille, qui paulo antequam incidet in mortis periculum, communicauit, debeat rursus communicare in ipso periculo. Aliqui affirmant, quos tacito nomine refert, & sequitur Vasquez dicta disp. 2. 14. c. 2. Valquez. Quæritur primo, quomodo debeat computari tempus huius obligationis, an scilicet ille, qui paulo antequam incidet in mortis periculum, communicauit, debeat rursus communicare in ipso periculo. Aliqui affirmant, quos tacito nomine refert, & sequitur Vasquez dicta disp. 2. 14. c. 2. Valquez.

36.

Quæritur quomodo debeat computari.

Valquez.

Communiter sententia dicit, non obligari hominem ad nouam communionem, quando paulo ante mortis periculum communicauerat. Ita Suarez in præfati scilicet 2. §. Tertium dubium. Henriquez lib. 8. de Eucharistia. cap. 4. littera P. qui exemplum adhibet in eo, qui paulo ante per octo dies communicasset: eandem regulam amplectitur Coninch in præfati art. 11. dub. 3. num. 98. Layman lib. 5. Tract. 4. cap. 5. n. 4. Diana 2. tom. Tract. 4. de Sacramentis, res. solut. 40. & alij Recentiores communiter.

37.

Communiter sententia.

Coninch, Layman, Diana.

P. Suarez probat ex eo, quod vnusquisque in suis actionibus censetur habere intentionem virtutalem, & implicitam implendi omnem obligationem, quam potest, & debet, licet fortasse eam ignoret; hanc ergo virtutalem voluntatem censetur homo habere in prædicto casu. Hanc tamè rationem bene impugnatur, & retorquet P. Vasquez: nam si per communionem ante mortis periculum suscepram impletur præceptum, etiam si absque vlla intentione, imo etiam si cum voluntate contraria fieret, impleteretur præceptum; sicut si quis audiat Missam die festo absque intentione implendi Missam die festo, imo cum intentione non implendi, adhuc implet præceptum, quia ponit totam rem præceptam: non potest ergo excusari homo ab alia communione ratione illius intentionis virtualis.

38.

Probatur à P. Suarez.

Hanc rationem torquet Vasquez.

Ego hanc communem sententiam veriorẽ existimo, non quidem propter intentionem virtutalem, quam homo habuit, sed quia fundamentum illud P. Vasquez in vniuersum acceptum, difficile semper mihi visum est; quod scilicet per actum ante præcepti obligationem factum nunquam possit præcepto satisfieri. Scio, aliquos dicere, eum qui Subdiaconatum accipit, si mane ante Ordinem acceptum reciter Officium totum illius diei, non satisfacere præcepto, sed debere post Ordinem acceptum repetere Horas saltem illi temporis correspondentes; quod docet etiam Bonacina Tract. de horis Canonice, disp. 1. q. 2. punct. 5. n. 11. Hoc tamen ipsum difficile mihi semper visum est: quis enim credat, Religiosum Nouitium, qui more solito mane recitat totum Officium dici, qua Professionem debet emittere, non satisfacere, sed debere post Professionem repetere Officium; quia

39.

Hac communis sententia torquet.

Bonacina.

quia ante ea non habebat obligationem ex præcepto, sed ex regula Nouitiorum? Rursus, si aliquis Sacerdos mane faciat sacrum, & postea pergat ad locum alium, in quo est præceptum audiendi Missam, propter festum illius loci, quis dicat, teneri, eum audire denuo aliam Missam, quia nondum obligatus fuerat præcepto in loco, in quo sacrum fecit? Hoc certe est contra praxim: solent enim inter agentes præuenire, & anticipare auditionem Missæ, quando ituri sunt ad locum vbi festum obseruatur. Denique, si ratio illa quidquam probet, probaret etiam, si quis habens pensionem, & obligationem recitandi Officium solum paruum B. Virginis, velle loco illius recitare officium maius, & eadem die post recitatum mane totum officium, acciperet Beneficium Ecclesiasticum, debere repetere partem officij; quia quando illud recitauit, nondum habebat obligationem recitandi officium maius. Imo etiam si iam prius haberet Beneficium, & debitum recitandi officium maius; si eadem die acciperet aliud secundum Beneficium obligans ad officium, debere repetere officium, quod mane anticipare dixerat; quia hoc secundum Beneficium re vera affert nouam obligationem recitandi, cui non potuit satisfieri per actum, antequam inciperet obligatio. Vnde consequenter loquendo, idem quod dicunt de accipiente Subdiaconatum, deberent dicere de accipiente Diaconatum, vel Sacerdotium; quia hi etiam ordines afferunt nouam obligationem, & debitum recitandi officium, licet intra eandem speciem; & ideo non explicandum in confessione: cui nouo debito non potuisset satisfieri per anticipatam recitationem. Quæ tamen omnia esse parum credibilia, & contra communem fidelium sensum, quis non videt?

Fatendum ergo est, aliqua esse præcepta, quibus satisfieri possit per opus factum ante obligationem: nam licet obligationi recitandi cras non possit satisfieri per recitationem hodiernam, id quidem est, quia non ponitur res præcepta; quod enim præcipitur, est recitare cras; seu quod intra singulos dies recitetur, nec transeat dies sine recitatione; quod quidem non ponitur, si cras non reciterur. Quando vero recitauit quis mane totum officium, iam ponitur res præcepta, quod scilicet intra illam diem recitetur: præceptum enim non est de recitatione post meridiem, sed de recitatione intra illam diem, non violatur præceptum. Vnde quotiescumque eiusmodi leges, aut præcepta sunt transacta iam aliqua parte temporis, intra quod præcipitur opus, includunt conditionem aliquam implicitam, si non sit iam factum illud opus, v. g. si præcipiatur hodie audire Missam, & obseruare festum; intelligitur, si non est iam hodie audita: si præcipiatur Confessio singulis annis, subintelligitur, facienda hoc anno præfati, si non sit iam hoc anno facta. Sic debuit intelligi præceptum annuæ Confessionis in Concilio Lateranensi editum, quod quidem Concilium celebratum fuit mense Nouembri anno 1215. Quare qui illo anno semel, aut sæpius confessus fuisset, non est credibile, quod obligaretur ad iterum confitendum ante finem anni. Ratio autem est, quia huiusmodi leges, & præcepta solum intendunt, quod singulis annis, aut diebus tale opus ponatur à parte rei, seu quod non transeat illud tempus absque tali operatione intra illud posita: hoc autem habet

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

betur, quando opus positum est intra illud tempus: ergo ita satisfactum est præcepto, vt ad nihil amplius obliget. Sic ergo in nostro casu dici potest, quod præceptum accipiendi Eucharistiam in mortis articulo solum obliget ad accipiendam illam paulo ante mortem, seu quod non moriatur homo absque Eucharistia proxime accepta: hoc autem totum habetur, licet aliquis morbum, aut periculum nondum incurrerit: nam re vera sacramentum acceptum est paulo ante mortem; nec moritur homo absque Eucharistia proxime suscepta: ergo licet nondum incepisset obligatio, potuit præcepto satisfieri.

Probatur secundo hoc ipsum, quia si aliquis ex reuelatione sciret, se cras repente moriturum, vel occidendum absque opportunitate accipiendi sacramenta, obligaretur iam hodie ad illa accipienda: quid enim refert mortem obeundam scire à iudice, vel à Deo? Cum ergo obligetur ad Eucharistiam accipiendam, qui præmonetur à iudice de morte crastina, non est cur non obligetur, quando præmoneretur à Deo. Incipit ergo re ipsa obligatio, antequam vulnus vel morbus adueniat, licet propter nostram ignorantiam excusamur: atque ideo communicatio tunc facta re ipsa fuit intra tempus, quo iam præceptum obligabat, licet ignoraretur: præceptum enim est de communione paulo ante mortem præmittenda.

Sed contra hoc arguit Vasquez primo, quia si ante articulum mortis potest satisfieri huic præcepto, non apparet, cur non sufficeret communicatio longius à periculo distans. Respondetur, rationem esse, quia communicatio debet esse tempore mortis, tempus autem mortis sicut non est ipsa sola dies, sic nec totus annus præcedens, sed debet moraliter computari iuxta humanam apprehensionem, & consuetudinem, qua ea omnia, quæ proxime facta sunt dicuntur facta mortis tempore: sic enim cœna, & institutio huius sacramenti dicitur facta à Christo mortis tempore, & in fine vitæ, licet vulnera, aut comprehensio nondum venissent.

Obicit secundo, quia si satisficit præcepto per communionem hesternam ante initium morbi; ergo hodie non potest accipere viaticum non ieiunus; quia solum propter præceptum Diuinum viatici sumendi potest accipi absque ieiunio. Consequens autem est falsum; quia in eo casu omnes etiam absque ieiunio accipiunt viaticum: ergo non fuit satisfactum per priorem communionem.

Hoc argumentum retorqueri potest facile; quia si non potest accipi viaticum absque ieiunio ab eo, qui iam satisfecit præcepto; ergo ægrotus, qui in eadem ægitudine sæpius communicauit ex deuotione, non potest iam morti proximus accipere viaticum absque ieiunio: nam multo ante, & fere ab initio incipit morbus esse periculosus, & per re quælibet communicatio accepta postquam cepit periculum, satisficit præcepto, etiam si fiat absque intentione viatici: & tamen praxis omnium Religiosorum hæc est, vt, durante infirmitate, sæpius communicent; postea vero, instante iam morte datur illis viaticum etiam non ieiunus; quam praxim non potuit P. Vasquez ignorare, cum omnes infirmi in nostra Societate debeant ex Regula singulis hebdomadis communicare: vnde sæpe accipiunt viaticum die sequenti post vltimam communionem.

40.

Probatur secundo.

41.

Obicit Vasquez que respondetur.

42.

Obicit secundum.

Retorquetur facile hoc argumentum.

T t

nionem, quam quidem acceperunt in eodem morbo iam periculofo, licet non ita proximi morti. Vel debemus ergo damnare praxim piorum; vel fateri, quod potest accipere viaticum non ieiunus ille, qui in rigore non obligatur ad communionem, eo quod satisfecerit iam Diuino præcepto communicandi in fine vite. Neque enim dispensatur in ieiunio solum propter obligationem Diuini præcepti, sed etiam propter maiorem necessitatem, & propter maiorem consolationem moribundi, cui Ecclesia pia mater indulget, vt ad hunc finem, & ex intentione muniendi se, & præparandi ad viam, possit semel communicare etiam non ieiunus.

43. Vltimo arguit Vasquez; quia si obligatio huius præcepti incipit ante ægritudinem, ergo si aliquis sciret ex reuelatione, quod sequenti die debet incurrere morbum periculosum, obligatur ad accipiendum hodie viaticum, nec potest amplius differre; quod tamen videtur aperte falsum. Hoc etiam argumentum retorqueri potest; quia certum est, post incitium habere non solum in morte communionem præcepto Diuino; & tamen non obligatur homo ad communicandum statim ipsa die, qua primo agnoscitur periculum morbi, sed potest differre, & aliquando differt per duos, vel tres dies: nam periculum non consistit in duratione indiuisibili, sed potest esse morbus periculosus per decem, vel viginti dies; ita tamen vt moraliter possit, & prudenter differri communio ad diem sequentem, & vterius, quia non est periculum morale mortis hodiernæ: potest ergo hodie satisfacere iam præcepto, licet non sit obligatio communicandi hodie; quia nimirum ad satisfaciendum præcepto, sufficit communicare in fine vite, vt possit amari recenti cibo contra vltimam luctam aduersarij. Cum ergo per communionem factam heri ante morbum, armatus etiam sit homo recenti cibo ad luctam hodiernam præsentis mortis, non apparet, cur non sit sufficienter satisfactum obligationi illius præcepti.

Hoc argumentum etiam retorquetur.

44. Quæritur secundo, an, qui accepit communionem in statu peccati, satisfecerit huic præcepto viatici, en vero debeat iterum in statu gratiæ communicare. Ad hoc constat ex dictis supra num. 22. vbi diximus, præceptum hoc non obligare ad finem præcepti, sed ad opus; quare licet præcipiatur communio ad roborandum hominem per gratiam sacramenti in illo articulo, qui finis non obtinetur per communionem indigne susceptam; res tamen præcepta iam ponitur; sicut quando aliquis audit Missam ad finem turpem, adhuc satisfacit præcepto, licet illa auditio Missæ non conferat ad finem ab Ecclesia intentum.

45. Dices, hinc sequi, quod communio illa consecrat suum effectum, postea ablato obice, contra id, quod diximus supra in tract. de sacramentis in communi disp. 9. sect. 6. Sequela probatur, quia ideo de Extrema vnctione & aliis diximus, dare suum effectum, ablato obice, quia non debent repeti: ergo si communio non debet repeti, nec dari iterum viaticum, manebit ægrotus absque effectu illius sacramenti magis sibi necessario, quam effectu Extremæ vnctionis.

Respondetur, ex ibi dictis constare differentiam: nam Extrema vnctio, & alia sacramenta non sunt ex sua institutione reiterabilia; at vero Eucharistia ex sua institutione est reiterabilis, non solum die sequenti, sed eadem die, & hora:

nam licet Ecclesia id prohibuerit eadem die, & licet prohibuerit communionem absque ieiunio iterum sumi die sequenti, hæc tamen non sunt ex institutione ipsius sacramenti; atque ideo ex sua institutione non debuit habere collationem sui effectus ablato obice, sicut alia sacramenta.

Hinc constat primo à fortiori, non obligare hoc præceptum ad sumendam iterum Eucharistiam, si sumptum semel viatico, postea ægrotus mortaliter peccauit contra Sotum disp. 12. quæst. 1. art. 11. Cuius sententiæ aduersatur praxis Ecclesiæ: nullus enim Parochus daret hodie iterum viaticum infirmo non ieiunio, cui heri dederat illud non ieiunio, licet diceret, se hac nocte peccasse mortaliter; sed solum datur illi absolutio sacramentalis. Porro si esset obligatio accipiendi iterum viaticum, deberet dari etiam non ieiunio; Ecclesia enim vniuersaliter dispensauit in ieiunio, quoties accipitur viaticum, & non potest commodè seruari ieiunium.

Constat secundo, obligationem hanc sumendi Eucharistiam locum habere non solum in morte ex naturali ægritudine, sed in iis, qui ob sua delicta iuridice interficiendi sunt: imo in iis, qui periculum mortis aliunde habent, vt si periculosum prælium sit committendum, aut periculosa nauigatio subeunda: vt bene notat Vasquez 4. tom. de Penitentia, quæst. 90. articulo. 3. dub. 2. numer. 15. & Ioann. Præpositus hac quæst. 80. articulo. 11. num. 54. & colligitur ex communi doctrina, qua doctores dicunt, obligare hoc præceptum, quoties probabile mortis periculum occurrit.

Constat tertio, transactio mortis periculo, in quo aliquis culpabiliter, vel inculpabiliter hoc præceptum non obseruauit, non esse obligationem præcedentem; quia obligatio solum erat pro articulo illo necessitatis; qua cessante, cessat præceptum. An vero pueris, aut amentibus debeat tunc dari, diximus supra disp. 13. sect. 2. & sequentibus: de licentia item accipiendi viaticum absque ieiunio, & an possit pluries id fieri in eadem infirmitate; diximus disp. 15. sect. 3. Restat vnum dubium; an possit, vel debeat dari viaticum illi, qui eadem die celebravit, vel communicauit ex deuotione; de quo sectione sequenti.

SECTIO III.

Utrum debeat, vel possit dari viaticum illi, qui eadem die ex deuotione communicauerat.

Casus hic potest frequenter contingere; & varij fuerunt in praxi Theologorum sensus: potest autem dupliciter id euenire. Primo, si sacerdos, verbi gratia, celebravit mane, vel laicus communicauit, cum bene valeret, & postea, vel morbo subito correptus, vel vulnere, aut alio casu percussus in periculo mortis sit eadem die. Secundo, si, cum iam ægrotaret, mane non animo sumendi viaticum, sed ex deuotione communicauit, postea vero eadem die, morbo ingruesscente, & morte instante, velit viaticum accipere.

Aliqui ergo sentiunt, in vtroque casu posse iterum dari Eucharistiam; alij addunt, posse & debere. Alij in primo solum casu id concedunt: alij

in eodem primo casu dicunt posse, sed non esse obligationem id faciendi. Afferuntur pro hac sententia nonnulli Auctores; sed reuera eam non doctissimo eam videntur negare, quatenus semper addunt limitationem illam, qua significant se loqui de eo, qui præcedenti die, non de eo, qui eadem die communicauerat. Sic loquitur P. Vasquez, quem pro hac sententia afferunt: ipse tamen nunquam hoc concessit, sed num. 14. dixit: Si quis constitutus in ægritudine sentiret mortis periculum, iuste posset Sacramento non ieiunus accipere, etiamsi præcedenti die bene valens illud accepisset. Non dixit, etiamsi eadem die, sed præcedenti. Afferunt etiam pro illa sententia Lud. Lopez 2. parte instrucción; de Eucharistia, cap. 76. de vsu Sacramenti, §. secundo sequitur corollarie. Sed hic Auctor ibi solum agit contra sententiam Paludani, qui dicebat, per communionem factam aliquibus diebus ante ægritudinem excusari infirmum ab obligatione communicandi in articulo mortis. Afferunt item Alfonso de Vega part. 1. cap. 100. cast. 24. vbi dicit, quando quis nutu aliquo ostendit deuotionem internam, & ideo datur ei communio, si postea sui compos Eucharistiam petat, debere iterum ei dari. Ceterum hic Auctor non potest intelligi de communionem danda iterum eadem die: quia in eo sensu loqueretur etiam contra prædictam sententiam, pro qua citatur. Nemo enim dicit, posse Eucharistiam dari bis pro Viatico eadem die; & tamen in illo casu iam prima etiam vice data fuerat communio pro Viatico homini sensibus destituito: ergo non vult ille Auctor, quod intra eandem diem detur iterum Viaticum ægroti iam petenti dari sibi Eucharistiam, sed quod detur die sequenti. Afferunt denique Petrus Ochagavía de Sacramento tract. 2. de Eucharistia, §. 14. Sed ibi solum transcribit verba Patris Vasquez, & docet id de obligatione sumendi Eucharistiam, postquam inceptum periculum: nihil vero dicit de iterum sumenda eadem die, quia fuerat semel sumpta.

Vasquez.

Lopez.

Nulli Auctores afferunt pro ea sententia qui eam non docent. Vega.

Ochagavía.

51.

52.

Contrariam sententiam docent Doctores omnes, qui, dum dicunt, etiam illum, qui paulo ante communicauit, posse postea, adueniente periculo, iterum communicare: addunt exceptionem: nisi eadem die communicasset. Sic loquitur Suarez 2. disp. 69. sect. 3. §. Rogabis; & addit, contrarium non solum esse contra omnes Doctores, sed etiam contra Ecclesiæ consuetudinem. P. Coninch quæst. 80. articulo. 11. dubit. 3. num. 100. dicens, illud à nemine concedi; P. Fagundez lib. 1. de 3. Præcepto, cap. 3. in fine, vbi negat, id licere; P. Iacobus Granado in presenti, tract. 10. disputat. 3. num. 9. dicens, id nullo modo licere; Citatur etiam Melchior Zambrano (quem videre non licuit) in tractat. decisio. casum occurrentiam in articulo mortis circa Sacramenta, cap. 3. dubit. 1. Hoc ipsum docuisse videtur Layman tom. 2. tract. 4. de Sacramento. P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

P. Coninch.

Fagundez.

Granado.

Zambrano.

Layman.

50.

Aliqui sentiunt in vtroque casu posse iterum dari.

mento Euchar. cap. 5. num. 5. dum contra quamdam sententiam, quam impugnat, infert vt magnum absurdum, quod aliquando ægrotus communicaret bis intra eandem diem, quod concedi non potest. Eodem modo afferri potest P. Ioan. Præpositus hac quæst. 80. art. 11. num. 54. vbi sequitur sententiam P. Vasquez supra adductam, quod ægrotus, qui ante ægritudinem communicauit, nondum satisfecerit huic præcepto: unde concludit pro praxi, si vno, vel altero die ante morbum communicasset, obligari ad accipiendum postea Viaticum. Eodem modo loquuntur alij omnes, nemine concedente pro eadem die: à qua communi auctoritate non videtur facile recedendum.

Et quidem, si sermo sit de illo, qui iam in ægritudine positus comunicauit ex deuotione illa die, non video, quo modo possit dari iterum communicatio eadem die: impossibile enim est, quod morbus ille, qui hodie ducit ad mortem hoc mane non esset periculosus, quâtmuis eius periculum non agnosceretur: ergo iam accepit hoc sacramentum in periculo constitutus, ad quod solum obligat præceptum Diuinum. Posset quidem aliquando euenire, vt propter errorem, aut excessum aliquem morbus, qui nondum erat periculosus, fiat repente periculosus; quia v. g. medicinam noxiam æger accepit, vel sanguinem intempestiue è vena extraxit: regulariter tamen morbi lethales non fiunt repente periculosi, sed die præcedenti, & multo ante periculose ægrotabat infirmus, atque ideo in mortis periculo communicauit.

Si vero sermo sit de illo, qui mane bene valebat, & vulnere percussus, vel subito morbo correptus vespere moritur, apparentius dici posset, quod posset iterum communicare; quia reuera nondum accepit Eucharistiam in mortis articulo constitutus. Ad quod videtur conducere doctrina illa P. Vasquez relata, quod per communionem ante vulnus, vel morbum factam nondum satisfactum sit Diuino præcepto. Si enim nondum est satisfactum, debet satisfieri, antequam moriatur, & per consequens eadem die. Quare pro hac sententia adducunt aliqui P. Vasquez: sed immerito; tum quia ipse vt vidimus, nunquam consequentiam concessit, sed ex industria apposuit limitationem illam, etiamsi præcedenti die communicasset; tum etiam, quia consequentia non est legitima: adhuc enim, concessa tota illa doctrina, negari potest; quia præceptum Viatici accipiendi non obligat ad accipiendum illud, quando accipi non potest: tunc autem non potest accipi eadem die, propter Ecclesiæ prohibitionem, quia prohibetur, ne quis pluries eadem die communicet. Quare sicut non obligat ad sumendum illud, quando desunt vestes sacræ requisitæ ex præcepto Ecclesiæ ad consecrandum, quia obstat Ecclesiæ prohibitio: sic nec poterit accipi, quando obstat eiusdem Ecclesiæ prohibitio communicandi pluries intra eandem diem.

Vnde etiam in eo secundo casu hæc pars videtur in hoc rerum statu vera, dum legitima consuetudo contraria contrarium non introduxerit: quia omnes Doctores, qui huius dubij meminerunt, id supponunt tanquam certum, & indubitatum; ceteri autem vniuersaliter saltem id docent, dâ dicunt, nunquam licere bis communicare eadem die.

Præpositus.

53. Quis dicitur sit in vno casu.

54. Quid in alio.

55. Doctores dicunt eandem esse magis licere communicare bis extra Missam, nisi sit necessarium ad consummandum non sacramenti.

eadem die extra Missam, nisi quando propter reuerentiam sacramenti necesse est, quod ab aliquo consumatur; quæ exceptio vnica ab omnibus assignata firmat regulam vniuersalem in contrarium. Quod enim aliqui respondent, omnium fuisse à Theologis hunc casum, quia rarissimus est, non potest satisfacere: multo enim rarior est casus ille irreuerentiæ, propter quam necesse sit à laico secunda communione sumi Eucharistiam, quem casum nemo nostrum fortasse vidit euenire, cum tamen necessitatem sumendi Eucharistiam iterum propter mortis periculum sæpius intra paucos annos in nostris domibus euenisse sciamus; & credibile est, quod frequenter contingat in tanta sacerdotum multitudine qui quotidie celebrant, & eadem die, vel vulnere, vel collisione, vel subito morbo correpti in mortis periculum incidant quibus cum non detur eadem die viaticum, merito dixit Suarez, id contra Ecclesiæ consuetudinem, & praxim esse.

Vnde secundo argui potest, quia si intra eandem diem deberet, aut posset iterum dari communicatio, deberet, aut posset dari intra eandem horam, aut semi horam, si aliquis statim post communionem vulnere, vel morbo oppressus inciperet mori: ratio enim eadem est, scilicet obligatio: vel facultas accipiendi communionem cum intentione accipiendi Viaticum. Consequens autem nec in praxi vnquam visum est, nec fieri posset absque scandalo; si aliquis ægrotus ex deuotione communicaret, & statim reuocaretur Parochus, dum ad Ecclesiam rediret, vt iterum eidem ægroti iam morienti communionem daret, quia vel prius periculose non ægrotabat, vel non acceperat communionem cum intentione accipiendi viaticum; ergo signum est, quod iuxta sensum fidelium in eo casu nec sit obligatio id faciendi, nec possit licite fieri.

Ratio autem à priori ex dictis sectione præcedenti facile colligitur, quia scilicet per communionem factam paulo ante mortem, etiam sine periculo, aut mortis cogitatione, satisfactum est re ipsa præcepto communicandi in fine vite; sicut de facto satisfacit, qui bene valens, sciens, se cras occidendum, hodie communicat, & satisfaceret, si id solum ex reuelatione sciret; cum ergo periculum non augeatur ex eo, quod homo sciat, instare mortem (nam periculum re ipsa iam est, licet ignoretur) fatendum est, illum etiam, cui instabat mors eadem die, re ipsa communicasse in mortis periculo, licet id ignoraret, atque adeo satisfecisse præcepto Diuino. Merito ergo Ecclesia non dispensauit in prohibitione communicandi bis eadem die, cum nulla esset necessitas secundæ communionis. Vnde obiter soluitur præcipuum fundamentum contrariæ sententiæ, quod desumitur ex obligatione præcepti Diuini de viatico sumendo, quæ debet præferri præcepto humano prohibenti bis communicare eadem die. Respondetur enim facile, in illo casu satisfactum esse iam Diuino præcepto per primam communionem, vt diximus. Adde, etiam si non fuisset satisfactum, non obligaret Diuinum præceptum ad sumendum iterum eadem die, stante prohibitione contraria Ecclesiæ, sicut non obligat ad celebrandum sine vestibus sacris propter Ecclesiæ prohibitionem: vnde Vasquez, & alij, qui dicunt, nondum fuisse satisfactum præcepto Diuino, non concedunt tamen, quod debeat, aut possit accipi

communio iterum eadem die, sed sequenti.

Arguunt secundo præceptum ieiunij naturalis ante communionem non obligat, quando necesse est accipi viaticum; ergo nec præceptum non communicandi bis eadem die; præsertim cum præceptum ieiunij naturalis habeatur clare ex lege Ecclesiastica, præceptum vero non communicandi bis habeatur solum ex consuetudine; lex enim Ecclesiastica solum loquitur de non celebrando bis eadem die, vt constat ex cap. *Consulisti*, & cap. *Te reuerente*, de celebratione Missarum. Respondetur retorquendo argumentum: imo enim vt possit Viaticum accipi à non ieiunio, necessaria fuit expressa licentiâ eiusdem Ecclesiæ, quæ in eo casu noluit obligare ad ieiunium, quæ licentiâ cum non sit ab Ecclesia data ad duplicem communionem, nec Doctores menierint talis exceptionis, non est, cur fiat à nobis ea exceptio, sicut nec fit ad celebrandum tunc absque veste sacra, quia Ecclesia non excepit hunc casum in præcepto celebrandi cum vestibus sacris.

Tertio arguunt, quia sacerdos potest bis celebrare eadem die, si ieiunus sit, ad dandum viaticum moribundo; ergo & ipse infirmus, cuius causa agitur, poterit ad accipiendum viaticum secundo communicare. Respondetur negando consequentiam, primo quia decreta citata concedunt sacerdoti illam licentiâ, dum concedunt, quod possit sacerdos in necessitate pluries celebrare: nec argui potest à sacerdote ad laicos: nam in die Natalis, & in alijs casibus potest sacerdos pluries celebrare, in quibus tamen laicis nunquam concessa est duplex communicatio. Secundo, quia si sacerdos in eo casu non celebrat secundo, infirmus morietur absque viatico: hoc autem non sequitur, si ipse infirmus non secundo communicet; quia per primam communionem, vt vidimus, satisfactum fuit obligationi accipiendi viaticum.

Vltimo obiiciunt, hanc sententiâ esse nimis rigidam. Respondeo, magis rigidam esse contrariam, cum obliget sub peccato mortali ad accipiendam iterum communionem eadē die, & eadem hora, qua idem infirmus comunicauerat. Nā quod aliqui medium viam sequentes dicunt, posse quidem, sed non debere ex obligatione accipi secundam communionem; non videtur id satis consequenter dici. Si enim præceptum viatici sumendi non obligat, non apparet, vnde habeatur illa licentiâ pluries communicandi contra prohibitionem vniuersalem, cum neque ex consuetudine, aut ex lege aliqua probari possit. Post hæc scripta inueni P. Galparem Hurtado in tract. de sacram. disp. 10. de Eucharist. difficult. 2. docentem, eum, qui bene valens communicauit mane, debere eadem die mortis periculo aduenienti, iterum communicare: quod dicit fecisse P. Claudium Aquauinam Generalem Societatis, quæ celebrato mane Sacro, eadem die accepit viaticum; & alios duos Patres Martiri. Ego de illis alijs nescio, quid fecerint: de P. Claudio, scio certo, illum non celebrasse illa die, sed per multos dies periculose ægrotasse, & iuxta vsum Societatis communicasse illo mane: quare hoc exemplum est contra illum Auctorem, qui negat, posse accipere viaticum qui eadem die in periculo iam constitutus comunicauerat: nec adduci debent, vt dixi, in exemplum ea; quæ ab assistentibus in illa perturbatione semel aut ite-

58. Obiiciunt secundo.

Respondetur.

59. Tertio arguunt.

Respondetur.

60. Obiiciunt vltimo.

Respondetur.

56. Probatur hoc vltimum quia si eadem die, ergo eadem hora, etc.

57. Ratio ex dictis sectione priori facile colligitur.

Soluitur præcipuum contrariæ sententiæ fundamentum.

rum facta sunt, quando temporis angustia non permittit rationes, & Auctores accurate examinare.

SECTIO IV.

De præcepto Ecclesiastico Communionis Paschalis, & annuæ.

61. Fabianus Papa. Innoc. III. Præceptum Fabiani est Innoc. 111.

Præceptum Fabiani Papæ, quod olim obligabat ad ter in anno communicandum, iam nunc obligat ad semel, saltem in Paschate; quod decretum fuit ab Innocentio, III. in Concilio Lateran. relato in cap. *Omnis vtriusque sexus*, de pœnitent. & remiss. verba decreti hæc sunt: *Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, semel saltem in anno confiteatur, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & viuens ab Ecclesia ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* Quod præceptum quia commune est pro vtroque sacramento, solet magis ex professo in materia de Pœnitentia explicari. Aliqua tamen Eucharistiæ propriæ breuiter attingemus.

62. Quid intelligatur nomine Paschalis.

Primo itaque nomine *Paschalis* non intelligitur solus dies Resurrectionis, sed quindecim dies à Dominica Palmatum, vsque ad Dominicam in Albis inclusiuè; iuxta communem vsum, & declarationem Eugenij IV. Imo in aliquibus locis extenditur tempus ad rotam Quadragesimam, ita vt qualibet eius die satisfieri possit præcepto.

63. Quomodo obliget hoc præceptum. Prima sententia.

Secundo dubitatur, an præceptum hoc sit affirmatum Paschali, ita, vt qui tunc non communicauit, non obligetur amplius ad communicandum illo anno. Prima sententia docet, non obligari amplius pro illo anno; sicut qui hodie non recitauit, vel non audiuit Missam in festo; non tenetur ad recitandum, quod omisit vel audiendam Missam die sequenti; quia sunt obligationes annexæ tali diei. Ita Antoninus, Syluester, Tabiena, Medina, Soto, Victoria, quos affert Suarez *disp. 70. sect. 2.* Item Ledesma, Ioan. de la Cruz, Tolerus, Valentia, Emanuël Sà, quos affert & sequitur Anton. Diana 2. tom. *tract. 4. de sacrament. resolut. 41.*

64. Secunda sententia.

Secunda sententia distinguit inter eum, qui omisit communionem Paschalem ex legitima causa, siue cum consilio, siue absque consilio Confessarij, & eum qui culpabiliter omisit; illum dicit obligari ad communicandum postea, hunc non obligari. Ratio autem est, quia præceptum ipsum ita impositum fuit, vt differri posset communicatio ex rationabili causa cum consilio Confessarij; idem autem videtur esse, quando ex consilio præsumpto Confessarij differtur: ergo tunc nondum præterit tempus præscriptum ab ipsa lege, sicut præterit, quando absque rationabili causa fuit omissa communicatio. Ita Armilla, & alij apud Suarez.

65. Tertia sententia vult semper manere obligationem.

Tertia sententia dicit, semper manere obligationem continuam communicandi quamprimò mortaliter possit post Pascha: quia terminus ille nõ assignatur, vt in illo solo debeat fieri, sed vt vltra illud non debeat differri opus præscriptum. Nam in hac lege sunt duo præcepta alterum communicandi semel saltem in anno, alterum commu-

nicandi in Paschate; quando ergo hoc secundum præceptum impleri non potest, debet obseruari primum, cui opponitur illa vltior dilatio communionis. Ita Suarez *dicta disp. 70. sect. 2.* Vasquez *tom. 4. de Pœnitent. quest. 90. art. 3. an. 2. num. 13.* Coninck *amb. 4. Layman tract. 4. c. 5. n. 8.* Nugnus, Pitigianus, Fagundez, Azor, Syluius, Graffius, quos refert Diana *ill. resolut. 41.*

Ego partim conuenio cū hac tertia sententia, partim dissentio. Placet itaque, quod, elapso termino Paschalis, non extinguitur obligatio præcepti, sed adhuc daret: quia reuera hoc præceptum non est, sicut præceptum ieiunandi, vel audiendi Missam tali die, sed continet virtualiter duo præcepta, vt dictum est; alterum communicandi saltem in anno; alterum communicandi in Paschate: hoc secundum alligatur tali termino, quia respicit venerationem illius festiuitatis, alterum adhuc perseverat. Colligitur autem hoc in prius ex verbis legis: *semel saltem in anno confiteatur, suscipiens ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum*: nam illa verba, saltem, & ad minus, satis indicant, simul prohiberi minorem frequentiam communionis, & præcipi ad minus annuam. Quæ esse illorum verborum sensum, explicuit magis Concilium Tridentinum sess. 13. can. 9. *Si quis, inquit, negauerit, omnes, & singulos Christi fideles vtriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum, iuxta præceptum sanctæ marie Ecclesiæ, anathema sit.* Vbi verba illa Innocentij *semel saltem in anno*, non solum ad Confessionis, sed ad Communionis etiam præceptum referuntur.

Ratione item hoc ipsum conuincitur; quia Ecclesia vt supra vidimus, debuit exigente fidelium negligentia, determinare terminum implendi Diuini præceptum, in quo non fuerat tempus determinatum: in hoc autem defecisset Ecclesia, si eum, qui in Paschate non communicaret, liberum reliquisset: multi enim tunc ob impotentiam excusarentur: cum ergo Diuinum præceptum non respiceret venerationem, & cultum Paschalis, sed debitam frequentiam Eucharistiæ, hanc debuit Ecclesia primo loco, & principaliter præcipere, ac infrequentiam prohibere, licet obiter præciperet Paschalis festiuitatis venerationem.

Simile fere est præceptum recitandi, quod obligat sub veniali ad recitandum debito tempore, nisi rationabilis causa excuset: & tamen, qui debita hora non recitauit, non manet liber, sed debet sub mortali intra eandem diem supplere; quia est quasi duplex præceptum: alterum obligans sub mortali ad recitandum semel in die, alterum obligans sub veniali an recitandum tali hora; qua elapsa, adhuc manet obligatio alterius præcepti. Sic ergo videtur esse in casu nostro, cum hoc discrimine, quod vtraque obligatio sit sub mortali propter materiæ grauitatem.

In hoc ergo conuenio cum illa tertia sententia, sed dissentio, quatenus illi Auctores supponunt, ita perseverare obligationem communicandi post Pascha, vt ipsa vltior dilatio semper afferat nouam culpam: quia obligatio perseverat exigens statim post Pascha obseruationem præcepti: Hoc, inquam, non videtur mihi satis consequenter dici; quia si distinguamus illa duo præcepta, quorum alterum communicandi in Paschate

Suarez. Vasquez. Coninck. Layman, & Diana.

66. Aliquid placet in hac sententia, scilicet non exstringi obligationem elapso termino Paschalis.

Colligitur ex verbis legis.

Cõc. Trid.

67. Ratio etiam probatur.

68. Simile est præceptum recitandi debet sub mortali.

69. Dissipens tamen quod ipsa vltior obligatio nouam culpam semper afferat.

amplius non obligat, nec potest obseruari; solum manet obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno; hoc autem non obligat ad communicandum hoc mense potius quam illo, sed ad communicandum semel hoc anno: non ergo manet obligatio communicandi statim post Pascha, sed solum communicandi ante finem anni; qui annus, iuxta veriore sententiam, computatur à principio Ianuarij vsque ad finem Decembris, qui est annus Ecclesiasticus, & profanus, sicut hebdomada cõputatur à die Dominica vsque ad Sabbatum: quare sicut qui habet obligationem communicandi singulis hebdomadis, sufficit si intra illos septem dies communicet, quocũque die id faciat; sic qui debet intra annum semel communicare, sufficit, quocumque mense id faciat, quantum est ex vi illius præcepti. Vnde P. Vasquez, qui illo tom. 4. loco citato dub. 1. n. 15. dixerat, annum in illo cap. *Omnis utriusque sexus*, debere computari ab initio Ianuarij, vsque ad finem Decembris, non video, quomodo postea dub. 2. n. 6. & 7. dixerit, statim elapso Paschate continuari obligationem in dies cõmunicandi, ne differatur amplius communicatio: nam, vt dixi, terminus huius secundæ obligationis non est Pascha, sed annus, intra quem sufficit impleri præceptum Communionis, sicut Confessionis, postquam violatum est præceptum communicandi in Paschate.

Vasquez.

70. Respondetur ad id quod obiicitur.

71. Vrges contra hoc P. Vasq.

72. Nõ videtur in hac doctrina quã consequenter loquatur Vasquez.

Nec obstat, quod iis, qui non communicant intra hebdomadã Paschæ, assignari soleat alia hebdomada; in qua si non communicant, denuntiantur vt excommunicati. Respondetur enim, excommunicationem illam infligi propter transgressionem præteritã præcepti Ecclesiastici, quod obligabat sub excommunicatione ex ipso Concilio Lateranensi; infligenda tamen postea à Prælatis, quam Prælatus non vult exequi in eos, qui hebdomada sequenti communicauerint.

Contra hoc tamen vrget P. Vasquez illo dub. 2. n. 6. quia illi, qui non communicauerunt in Paschate, excommunicantur, & non possunt absolui à Parochis, vel aliis Confessariis, nisi communicent postea: ergo ideo, quia differendo vterius communionem actu peccant; quo argumento num. 3. probauerat, manere obligationem confitendi quamprimum ei, qui assignato ab Ecclesia tempore non communicauit. Si enim non duraret obligatio confitendi, sed excommunicatio esset solum propter peccatum præteritum, non apparet, cur non posset absolui à Parochis extra confessionem ab illa excommunicatione, à qua, cum nõ sit referuata, possent de iure communi absolui à suo Confessario. Similiter ergo postea de obligatione communionis probat perseuerare; quia alioquin ille etiam, qui postea non communicaret, posset absolui ab excommunicatione contracta propter peccatum præteritum.

ergo fatendum est, excommunicari propter omissionem communionem debito tempore Paschatis. Rursum de ipso præcepto communionis idẽ Vasquez infra n. 13. & 14. dicit, tunc solum esse obligationem anticipandi communionem ante Pascha, quando aliquis existimaret, se non habiturum copiam Eucharistiæ toto anno: si autem timeret se non habiturum copiam tempore Paschali, bene tamen postea, tunc, inquit, non teneretur anticipare; quia cum ab eo tempore Paschali excusaretur, propter impotentiam, postea frequentia sacramenti, scilicet communioni; satisfacere poterit. Quomodo ergo excommunicatur propter peccatum, quod continuat non communicando post Pascha, & ideo non potest absolui, quia non desistit à violatione præcepti.

Vasquez.

73. Ad argumentum Vasq. facile respondetur.

Ad argumentum ergo illud P. Vasquez respondere ipse debet, & respondemus facile, excommunicationem, vt dixi, imponi propter peccatum præteritum. Episcopi enim exsequuntur pœnam, & censuram Concilij Lateranensis; nolunt tamen illam exsequi, nisi post aliquot dies: sicut autem differunt exsequutionem, ita volunt, ne solui postea possit, nisi homo communicare velit; imo nec tunc soluitur, nisi ad reincidentiam, hoc est, quod reincidentat homo in cõsuram, si post absolutionem obtentam non communicauerit; quod quidem ipse P. Vasquez fateri debet, nam absolutio ab excommunicatione semper datur ante communionem; & tamen nemo dicit, quod si homo postea, mutato consilio, nolit communicare, maneat liber ab excommunicatione: ergo reincident, quia Prælatus ita vtuntur iure suo communicandi propter Ecclesiæ præceptum violatum, vt exigant talem satisfactionem à peccatore; quam dum non offert, non absoluitur, & quam, si postea re ipsa non ponat, reincident in eandem censuram.

74. Tertio quaeritur de eo qui sibi futurum impedimentum præuidet. Vasquez. Azot. Pitiagianus. Sententia Vasquez & contraria.

Ex his ergo oritur tertia quaestio, an, qui præuidet, sibi futurum impedimentum in Paschate, debeat ex obligatione præuenire, & communicare ante tempus ab Ecclesia assignatum? Negat Suarez in præsentis sect. 2. §. Tertium dubium: quod etiam tenent Azot. tom. 1. lib. 17. c. 41. q. 13. Pitiagianus in 4. Sent. tom. 1. dist. 9. q. 3. artic. 9. & alij. Probat Suarez, quia nemo obligatur ad anticipandum actum præceptum, nisi per talem actum possit satisfacere obligationi præcepti: sed per communionem illam anticipatam non satisfacit homo obligationi præcepti: nam si postea tempore Paschatis cessasset impedimentum, quod timebatur, adhuc homo deberet seruare legem communicandi in Paschate, cum posset, & lex absolute præcipiat id fieri: ergo non obligatur ex vi illius legis ad præueniendam, & anticipandam communionem; sicut nec tenetur ad recitandum hodie Officium crastinum, eo quod cras habiturus sit impedimentum.

75. Vasquez.

Syluius. Fagundes.

Hac sententia partim placet, partim displicet.

Contrariam sententiam docet Vasquez dicto tom. 4. dubio illo 2. n. 13. quod scilicet sit obligatio præueniendi, non tamen respondit ad fundamentum P. Suarez, nec illud proposuit. Eandem sententiam docent Syluius hac q. 80. art. 11. quest. 3. Nugnus ibid. difficult. 2. Fagundes lib. 3. de Præcepto Ecclesie. 6. num. 3. & alij; quæ sententia mihi etiam ex parte placet, & probatur facile ex dictis: diximus enim, in hoc præcepto contineri virtualiter duo præcepta: alterum communicandi semel saltem in anno; alterum communicandi in Paschate; & quidem vt huic secundo satisfiat, non est obli

obligatio anticipandi; sicut qui cras non potest recitare Officium, vel audire Missam, non tenetur anticipare hodie; imo nec illa anticipatio deferuaret ad satisfaciendum præcepto, sed adhuc cras obligaretur, si cessaret impedimentum; sic etiam anticipatio communionis non deferuaret ad satisfaciendum præcepto communionis Paschalis. Cæterum alterum præceptum communionis annuæ obligat ad præueniendum, sicut qui habet præceptum sub mortali recitandi Officium intra hanc diem, & præceptum sub veniali recitandi tali hora, præuidens impedimentum futurum tali hora, & toto tempore sequenti, obligatur ad præueniendum ex vi obligationis recitandi illa die. Sic ergo præceptum communicandi intra hunc annum obligat ad præueniendum, quando non potest impleri præceptum eo tempore, quo deberet ex vi alterius præcepti de communionem Paschali.

76.

77. Ad fundamentum Suarez respondetur.

Diana.

Suarez.

78.

Verum tamẽ est obligari eum hominẽ ad communionẽ in Paschate.

Dixi tamen ex parte placere mihi illam sententiam; quia non sufficit futurum esse impedimentum in Paschate ad hoc, vt sit obligatio anticipandi communionem: cum enim hæc obligatio oriatur solum ex præcepto communicandi intra annum, & huic obligationi possit fieri satis communicando duobus, vel tribus mensibus post Pascha, dum sit ante finem illius anni, non potest esse obligatio anticipandi; nisi forte præuideatur impedimentum duraturum per totum annum; tunc enim deberet in principio anni obseruari: sicut qui præuidet, se non auditurum Missam horis sequentibus, debet eam audire prima hora ad obseruandum præceptum.

Hinc iam ad fundamentum P. Suarez possumus respondere. Et quidem aliqui dicunt, eum, qui propter futurum impedimentum in Paschate anticipauit bona fide communionem, non obligari postea ad communicandum in Paschate, etiam si cessauerit impedimentum. Quam sententiam P. Diana dicta resoluit. 42. dicit, esse veram, & eam docuisse Suarez in præsentis sect. 2. circa finem. Sed reuera Suarez eam non tenet, sed contrariam, cum expresse dicat, se non audere excusare ab obligatione communicandi in Paschate eum, qui sic anticipasset communionem, si postea nihilominus communicare potest tempore præcepti. Afferet tamen idem Diana pro illa sententia quemdam Fernandez de Heredia, quem videre non potui, in disp. de Sacram. Tractat. de Euchar. part. 8. dub. 1. num. 10.

Cæterum cuiuscumque sit, ego verius existimo cum Suarez, obligari hominem tunc ad communicandum in Paschate; quia illa communio non fuit facta ad satisfaciendum præcepto communionis Paschalis, vt dixi, sed ad satisfaciendum præcepto communionis annuæ, cui quidem iam est satisfactum, sed illud alterum præceptum adhuc manet cum sua vi ad obligandum. Sic etiam qui de facto communicauit hoc anno ante Quadragesimum de manu sui Parochi, satisfecit quidẽ præcepto annuæ communionis, licet non habuerit talem intentionem, & tamen obligatur ad communicandum in Paschate; quia illi præcepto nondum satisfecit. Vnde ad argumentum P. Suarez in forma concedo maiorem, & distinguo minorem. Per illam communionem non satisfacit homo obligationi annuæ communionis, nego; obligationi communionis Paschalis, concedo; atque ideo non obligatur ad anticipandum propter

hoc secundum præceptum, sed propter illud primum; cum quidem iam satisfactum est, hæc autem debet intelligi, vt diximus, si impedimentum timeatur duraturum per totum annum: alioquin non obligaretur ad communicandum ante Pascha: si tamen communicasset, non obligaretur amplius ex præcepto communionis annuæ, sed solum ex præcepto communionis Paschalis, si in Paschate posset communicare.

79. Obiicitur exemplum supra adductum.

Obiicitur aliquis exemplum supra adductum de præcepto graui recitandi intra hanc diem, & præcepto leui recitandi tali hora: quod exemplum videtur posse contra nos retorqueri. Nam si aliquis bona fide putans, se habiturum impedimentum tali hora; anticipet recitationem Officij, postea licet impedimentum non sit illa hora, non obligabitur etiam sub veniali ad recitandum iterum illa hora; ergo per recitationem anticipatam satisfecit vtrique præcepto, alioquin si secundo nondum est satisfactum, manebit obligatio sub veniali recitandi illa hora: ergo similiter per communionem anticipatam bona fide factam, satisfactum fuit vtrique præcepto; eadem enim videtur esse ratio in vtroque casu.

80. Respondetur.

Respondetur, exemplum illud non esse simile in omnibus, differt enim materialiter in aliquo à nostro casu, quatenus præceptum recitandi tali hora non est omnino absolutum, sed conditionatum, scilicet, nisi rationabilis causa sit anteposendi, vel postponendi, vel non recitandi illa hora. Vnde qui ex rationabili causa propter impedimentum, quod futurum timebat, anticipauit, non obligatur amplius illo præcepto leui recitandi tali hora, etiam si postea cesset impedimentum: imo licet absque rationabili causa anticipauerit aliquis recitationem, & in hoc ipso peccauerit venialiter, postea tamen non obligatur sub veniali ad recitandum iterum hora debita, quia iam tunc habet rationabilem causam non recitandi illa hora, scilicet, ne cogatur bis recitare, cum iam recitauerit intra eandem diem: hunc autem esse sensum, & modum obligationis illius præcepti quoad talem horam, constat ex omnium vsu. At vero præceptum communicandi in Paschate non habet eiusmodi conditiones, sed est sicut præceptum audiendi Missam, vel ieiunandi tali die, quæ alligantur tali diei, & ideo nec possunt anticipari, nec postponi.

81. Insuper.

Dices; imo habet explicatam conditionem, vt ex rationabili causa impleatur alio tempore, cum lex ipsa præbeat facultatem differendi communionem ex consilio Confessarij; vnde poterit ex eodem consilio cum rationabili causa anteponi. Respondetur, imo quia lex solum dat facultatem differendi ex consilio Confessarij, arguitur non posse anticipari: neque enim ex vna facultate sequitur altera; quia, vt notauit bene Suarez illa sect. 3. in fine, Confessarius non potest dispensare, aut consulere, vt, qui in Paschate non habet impedimentum aliquod, abstinere tunc à communionem, ergo nec poterit dispensare, vt qui antea communicauit, non communicet in Paschate, si tunc nullum habeat impedimentum: numquam ergo lex illa dat facultatem abstinendi à communionem, quando non adest impedimentum in ipso tempore, quod à lege præscribitur.

82. Quæritur.

Quarto quaeri solet, an qui scienter, vel ignoranter communicauit in Paschate in statu peccati, satisfecerit Ecclesiæ præcepto, ita vt postea non obligetur ad communicandum iterum eodem

qui commu- niant in pec- cato mortua- li. Aliqui ne- gant. Suarez. Dionys. Cisterciens. Naguus. Syluius. 83. Communis sententia as- firmat. Azor. Lopez. Fagundez. Pitigianus. Villalobos. niter. Diana. Ratio prae- cipua est.

dem anno. Negant plures. Durandus, Capreolus, Adrianus, apud Suarez loco citato sect. 3. Afferri etiam potest Dionys. Cisterciensis in 2. disp. 17. quatenus dicit, modum charitatis cadere sub praeceptis Decalogi. Sed magis expresse hoc docent in nostro casu Nugnus in praesenti quaest. 80. art. 1. difficult. 2. dub. ult. Syluius in praesenti art. 11. quaestio 2. & alij Recentiores. Contraria sententia communis est, quam tenent Corduba, Soto, Couarru. quos refert, & sequitur Suarez sect. 3. Azor tom. 1. lib. 7. cap. 41. quaest. 12. Lud. Lopez part. 1. Instruet. cap. 11. Fagundez lib. 1. de 3. Praecept. Eccles. cap. 6. num. 4. Pitigianus in 4. dist. 9. q. 3. art. 10. Villalobos in Summa tom. 1. tract. 7. difficult. 42. n. 6. Diana tom. 2. tract. 4. de Sacram. resolut. 43. & alij omnes fere commu- Villalobos. niter.

84. Obicitur primo. Respondetur. 85. Obicitur secundo. Respondetur.

Ratio prae cipua est, quia praecepta non obli- gant ad finem, sed ad substantiam praecepti: quare licet Ecclesia in hoc praecepto intendat, quod fideles huius Sacramenti fructus, & effectus percipiant, id tamen, quod praecepit, solum est, quod suscipiant Sacramentum: ergo ille, qui reuera suscipit hoc Sacramentum, vere satisfacit praecepto, licet inutiliter, imo sacrilege, & cum nouo peccat. Sicut praeceptum suscipiendi Ordinem, aut Confirmationem, vel contrahendi matrimo- nium, obseruaretur ab eo, qui indigne ea Sacra- menta susciperet: & sicut satisfacit praecepto au- diendi Missam, qui eam ex malo fine, & pecca- minose audit. Vide, quae diximus lectione 2. n. 21. circa praeceptum Diuinum, & postea n. 45. circa praeceptum sumendi Viaticum: ea enim à for- tiori probant de hoc praecepto Ecclesiastico; vbi etiam assignauimus differentiam inter commu- nionem factam in peccato, & illam, quae fieret casu, & absque intentione; per hanc enim non impleteretur praeceptum, quia non esset Sacramen- talis, sicut illa alia: praeceptum autem est de com- munione Sacramentali, & valida; non de fru- ctuosa.

re indigne, concedo: praeceptum autem Ecclesiae determinat solum illud prius praeceptum Diui- num propositum, non hoc posterius naturale & negatiuum: hoc enim non indiget determinatio- ne, cum sit vniuersale, & obliget pro semper.

Tertio obiiciunt, quia Ecclesia praeceptis re- citare Officium, vel audire Sacrum, praecepit etiam reuerentiam, & attentionem debitam, quia haec sunt de substantia illarum actionum, quas praecepit; ergo praecepit etiam dignam sumptio- nem Eucharistiae, quae dignitas est magis de sub- stantia rei praeceptae. Respondetur retorquendo Antecedens: nam Ecclesiae praecepto fit satis per recitationem, vel auditionem Missae sacrilegam, & factam ex sine peccaminoso, quia adhuc ille manent substantialiter recitatio, vel auditio Mis- sae; ergo per communionem indignam satisfiet, quia haec est substantialiter communio Sacra- mentalis, quam Ecclesia praecepit. Itaque recita- tio etiam Officij absque attentione interna, dum- modo adsit intentio, & alia requisita, est recita- tio substantialis. An vero de facto Ecclesia etiam praecepit attentionem, & qualem, dicemus ali- quid infra Disputatione vltima, de auditione Missae.

Quarto obiicit Syluius, quia Sacramentum hoc est cibus animae; non satisfaceret autem praecepto de sustentanda vita corporali, qui ci- bum corporis sumeret eo modo, quo non potest prodesse, sed solum obesse; ergo nequeis, qui ac- cipit Eucharistiam indigne, satisfacit praecepto. Respondetur, illud praeceptum naturale non esse formaliter sumendi cibum, sed sustentandi vi- tam; quare si quis absque cibo sustentaret vitam, quomodocumque id fieret, non teneretur ad ca- piendum cibum. In nostro autem casu praeceptum non est de fine, quod à posteriori constat, quia li- cet aliquis ex reuelatione sciret, se absque Eu- charistia conseruaturum, & cum augmento gra- tiam, adhuc obligaretur praecepto sumendi Eu- charistiam: non ergo praecepitur finis, sed sum- ptio huius cibi, siue pro sit, siue non pro sit con- seruationi gratiae. Secluso enim praecepto positi- uo Diuino, & humano, non est obligatio grauis procurandi conseruationem vitae spiritualis per hoc medium, cum sint alia media ad illum finem obtinendum.

Quinto quaeri solet, qua aetate obligentur pueri hoc praecepto Ecclesiastico? De hoc tamen diximus satis supra disp. 13. Quaeri denique so- let, an huic praecepto debeat satisfieri in Ecclesiis Regularium; de hoc vero dicemus infra disp. 18. de mi- nistro Eucharistiae sect. 2.

86. Obicitur tertio. Respondetur.

87. Obicitur quarto. Syluius. Respondetur.

De hoc quaeri solet. supra dictum est.

DISPV

DISPV. XVII.

Vtrum consulendum sit omni- bus fidelibus indifferenter vsus quotidianus Eu- charistiae.

SECTIO I. Sententia affirmans, omnibus expedire communionem quotidianam.

SECTIO II. Prior pars vera, & commu- nis sententia explicatur & probatur.

SECTIO III. Secunda pars communis, & vera sententiae probatur.

SECTIO IV. Soluuntur obiectiones con- tra communem sententiam.

V B I V M hoc tetigit sanctus Doctor in praesenti art. 10. cuius sententia re- liqui Scholastici amplexi breuiter supponunt, & iam res videbatur extra controuersiam esse, donec pietas aliquorum adeo acriter quotidianam communionem partes suscepit, vt haec breuis quaestiuicula ad librum vsque ex- creuit, & vulgi mentes in varias, vt fieri solet, fa- ctiones diuilerit. Oportet ergo rem hanc ad tru- tinam disputationis Scholasticae reuocare; breui- sine tamen; & sane sufficit, si veritatem sincere quaerimus: si contentionem, nec liber integer.

SECTIO I.

Sententia affirmans, omnibus expedire com- munionem quotidianam.

1. SVpponendum primo, Auctores vtriusque partis conuenire in eo quod homini existenti in gratia licet simpliciter quotidianam vsus Eucharistiae, nec in huiusmodi frequentia includi labem peccati lethalis: nam sicut praeceptum graue solum cogit ad communionem annuam; sic etiam solum prohibet duplicem communionem vnius diei, siue haec prohibitio sola consuetudine, siue positio praecepto inducta fuerit: quare licet ali- quando nimia frequentia possit esse culpa venialis, sicut etiam nimia abstinentia intra annum ob ali- qua circumstantiam, & ceterum neutrum extremum continet materia culpae grauis; sed tota controuersia est, vtrum intra terminos consilij, & perfectionis oporteat quotidianam communionem omnibus indifferenter consulere, vt pote rem vtiliore, & mediū aptius Christianae & Euangelicae perfectioni.

2. SVpponendum secundo, non dubitari, an vsus quotidianus Eucharistiae de se laudabilis sit, & per- fectior, quam vsus rarior, atque ideo curandū om- nibus esse ad illam peruenire, si possint. Hoc enim sub his terminis adeo certum est, vt nemo Catho- licus poterit de hoc dubitare. Habetur enim fere expressum in Trid. sess. 22. cap. 6. vbi Ecclesia hanc frequentiam maximopere desiderat. Optaret, inquit, sancta Synodus, vt in singulis Missis fideles ad- stantes, non solum spiritali effectu, sed sacramentali etiam Eucharistia perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi huius Sacrificij fructus vberior proue- niret. Quod si perfectius esset abstinere, quam

Supponitur primo id in quo omnes conueniunt.

Supponendum secundo non dubitari quin vsus de se lau- dabilis. Conc. Trid.

communicare; procul dubio non optaret frequen- tiam Ecclesia. Ex quo etiam fit in genere loquen- do, non expedire prohibere omnes fideles absoluta à communionem quotidiana: hoc enim esset, prohibere illos ab eo, quod de se est perfectius, & vti- lius: sicut si prohiberentur à voto castitatis, vel sta- tu religionis. Quare merito Congregatio Cardi- nalium 4. volumine decisionum Rotae in declaratione praefati loci Tridentini, decreuit, huiusmodi pro- hibitiones esse perniciosas. Obstat, inquit, Conc. Trident. Episcopo volenti praescribere certa tempora: vt dies Dominicos, quartam, & sextam feriam, quibus tantum liceat viris laicis, coniugatis, negotiatoribus, & melioribus etiam non coniugatis sanctissimam Eucha- ristiam sumere; etiam ob irreuerentiam, quam potest quotidiana huius sacramenti sumptio in sua dioecesi parere. Hoc fuit decisum in mense Ianuarij 1587. ob stare, quia antiquo tempore, peracta consecratione, omnes adstantes sumebant Eucharistiam: & ideo licitum est quotidie Eucharistiam sumere. Haec sunt ver- ba Cardinalium, ex quibus constat, vsus quoti- dianum Eucharistiae laudabilem esse, & desideran- dum ob innumeros fructus, quos parere potest in Ecclesia. Quaestio ergo non procedit de perfectione huius frequentiae secundum se, sed pro viri in hoc indiuiduo (vt ita loquat) potest enim contingere, aliquem actum secundum se esse perfectiorem, & tamen huic indiuiduo non esse vtiliore, licet alio- quin non sit illicitus. Sane dubitari non potest, perfectiorem esse ceteris paribus virginitatem, & caelibatum, quam nuptias, vt constat ex Tridenti- no sess. 24. can. 10. & tamen possunt dari casus, quibus magis expediant huic foeminae nuptiae, quam virginitas. Dubium ergo est, an haec maior vtilitas, & perfectio communionis quotidianae vniuersaliter sit accipienda respectu omnium fi- delium existentium in statu gratiae; an vero sint aliqui etiam iusti, quibus ob magnam tepiditatem, ob relaxationem voluntariam, ob distractiones, & curas saeculi, consultius sit rariis, quam singulis diebus ad Eucharistiam accedere.

Partem affirmantem sub his terminis explica- tam, & quod omnibus iustis vniuersaliter sit vti- lior quotidiana communio, nescio aliquem ex an- tiquis, qui eam docuerit. Nam licet omnes tam Patres, quam Scholastici vniuersaliter frequentiam suadeat (vt postea videbimus) sicut etiam sua- dent virginitatem, & religionem: accipiendi ta- men sunt, suppositis terminis habilibus. Ceterum hanc doctrinam vniuersaliter docuit hac tempo- ste Theologus quidam Benedictinus Petrus Vincentius de Marzilla apud Compostellanos primarius Theol. Professor, qui pro sua opinione Memoriale quoddam edidit ad Archiepiscopum Compostellanum, & postea libellum integrum, quem vocauit Additiones ad Memoriale, vtrumque Hispano idiomate, vt facilius apud plebem spar- geretur; quae, vt fieri solet, in partes diuisa cepit partim praedicto Magistro adhaerere, partim illum reprehendere, & nouitatis perniciosae insinulare, praesertim quod non solum homines, ac mulieres cuiusque status, & conditionis ad communican- dum quotidie induceret, sed eo potissimum, quod eos hac in parte Confessarij iudicium expectare noller, nedum eius monitis, aut consilio obtempe- rare, sed eo ipso quod abolutionem sacramenta- lem à lethali bus obtinerent, vterentur iure suo, & inuito etiam, ac dissuadente Confessario, ad com- munionem accederent.

3.

4.

5. Quidam Be- nedictinus pariem af- firmantem tenuit re- centior.

Mortuo

ligitur, apud Augustinum magis apertam esse vtilitatem communionis hebdomadariae, quam quotidiana: illam enim simpliciter suadet; de ista dubitatur; nec valet dicere, Augustinum loqui de eo, qui non est in gratia; hunc enim nec ad hebdomadariam communionem hortaretur. Loquitur ergo de homine iusto, vt explicat Bonavent. in 4. vbi supra; quem tamen, quia raro inuenitur cum puritate requisita ad quotidianam frequentiam, vt dixit idem Bonaventura, relinquit Augustinus suae conscientiae. Sciebant Patres, habendam esse rationem etiam reuerentiae tanto sacramento debitae: ideo licet ad frequentiam sepe incitarent, aliquando etiam reuerentiae admonebant. Sic Ambrosius in oratione ante Missam: Quanta cordis contritio, & lacrymarum fonte, quanta reuerentia, & tremore, quanta corporis castitate, & animae puritate illud Divinum mysterium est celebrandum, Domine Deus, ubi caro tua in veritate sumitur! Quare Catechismus Pij Quinti, cum antiquae frequentiae meminisset, rationem addidit, feruorem scilicet eximium illius saeculi, parte 2. c. 4. sect. 61. Omnes enim, inquit, qui tunc fidem Christianam professi fuerunt, vera, & sinceram charitate sua orabant, vt cum sine intermissione orationibus, & aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad sacra Domini corporis mysteria sumenda parati inuenirentur. Attende, obsecro, an haec preparatio in sola carentia lethalis consisteret; & an hodie in omnibus saecularibus passim inueniatur. Nostro autem saeculo quid faciendum, explicat idem Catechismus paulo ante his verbis, Verum autem singulis mensibus, vel hebdomadis, vel quibus id magis expediat, certa omnibus regula praescribi non potest. At hi Auctores vnam omnibus regulam communem assignant; vt, qui sine lethali est, accedat; qui non est, non accedat.

Secundo fundatur haec communis Scholasticorum sententia firmissima ratione, cuius vis ad duo potissimum capita spectat: primo, ad fumentis vtilitatem; secundo, ad sacramenti reuerentiam. Nam in primis, cum certum sit, effectum Eucharistiae crescere pro maiori, & meliori preparatione fumentis, procuranda summo opere est haec preparatio; est autem optima preparatio ad hunc cibum, sicut ad alios, fames quaedam, & spiritualis esurientia: nam, vt dixit Augustinus, panis hic interioris hominis esurientiam desiderat, & licet de eo pane dictum sit, quod, qui edunt illum, adhuc esuriunt; ceterum apud imperfectos non raro solet contingere, nimiam frequentiam parere contemptum quemdam, & fastidium, abireque communionem ipsam in consuetudinem torpori admixtam, ortam magis ex usu, quam ex feruore spirituali: nam ipso usu vilescunt pretiosa, minus immutant. Ideo merito dixit Bonaventura in 4. d. 12. vbi supra, quod maiorem efficaciam recipit homo in vna Missa, vel manducatione cum bona preparatione, quam in multis, si non se praeparat diligenter: quia nimirum nimia frequentia adimit paulatim diligentiam preparationis, & per consequens fructum vbertatem, quae datur pro mensura dispositionis: quare ad istam famem conservandam, & excitandam, fingendumque periculum insensibilitatis, & contemptus, expedit aliquando homini etiam existenti in gratia abstinere. Ideo forsitan Levitic. 24. iubetur, panes propositionis per singula Sabbatha mutari, & alios recentes substitui; vt more eamur, panem hunc, non nisi nouo cum calo-

re, & feruore spirituali offerre, ad quem concipiendum regulariter conducit hebdomadae mensura. Secundo attenditur, vt dixi, ad ipsius sacramenti reuerentiam, in quo licet Christus se totum ad nostram effuderit vtilitatem, expedit tamen tanti Domini rationem habere, & cum, vt par est, tractare reuerenter: sicut Isai. 6. legitur Seraphim non manu, sed forcipe tulisse prunam, seu calculum de altari, non quidem quia, si manu tangeret, cremaretur manus Angelica; sed in signum reuerentiae, quia caelestis pruna in altari posita tractanda est. Huius ergo reuerentiae, & decoris causa multa sunt circa hoc sacramentum, quae prima facie videntur dispendium asserre nostrae vtilitatis, licet reuera non asserant, vt videbimus. Nam in primis ideo non licet duplex communio in vno die; quia licet singulae nouum fructum afferrent, esset tamen quaedam species minoris reuerentiae passim accedere ad tam venerabile sacramentum; nec ideo solum prohibetur multiplex communio in die, quia per vnam communionem melius representatur vnitas mortis, & passionis Christi, vt vult Marzilla; quia licet haec sit ratio alicuius congruentiae, non tamen conuincens: posset enim pariter ob eundem respectum prohiberi duplex communio in hebdomada. Ratio ergo fuit, quam tradit Gabriel sect. 87. in Canonem his verbis, De factis debita reuerentia, praesumptio dignitatis propria, & insufficientia gratitudinis reddenda. Ad dignam sumptionem huius sacramenti requiritur meditatio excellentiae tanti sacramenti, vt mens excutatur ad sumendum cum reuerentia, & deuotione. Requiritur etiam meditatio propria indignitatis, vt excitetur animus ad sumendum cum timore, &c. Haec autem difficulter digne exhibentur pluries vna die, vnde tandem in consuetudinem veniunt sine hac preparatione sumere, & per hoc minus reuerentia. Haec Gabriel; ex quibus colligitur clare, hominem, cui quotidiana communio causa esset accedendi sine meditatione, & consideratione, siue quia frequentes occupationes impediunt, siue quia exigua deuotio non sufficeret ad quotidianam preparationem, hunc (inquam) melius facere accedendo semel in hebdomada, quam singulis diebus, cum respectu huius militet eadem ratio.

Confirmatur primo, quia ob eandem sacramenti reuerentiam prohibuit Ecclesia Eucharistiae sumptionem infantibus baptizatis, licet hoc non fiat sine aliquo ipsorum dispendio, quibus Eucharistia auget gratiam ex opere operato: & usus etiam obtinuit, pueris etiam doli capacibus non dari Eucharistiam ante perfectum usum rationis. Quem morem licet videatur Marzilla reprehendere in Memoriali ante primam obiectionem, probant tamen illum Theologi omnes, quos refert Suarez in presenti disp. 70. sect. 1. & Catechismus Pij V. & consuetudo omnium Sacerdotum non admittentium statim pueros ad communionem, licet eis absolutionem impendant. Quae etiam ratione apud Indos non admittuntur omnes sine delectu ad Eucharistiam, licet omnes absoluantur, sed illi solum, qui prouociores sunt, & melius discerunt cibum istum. Vides, quam infirma sit haec consequentia: aliquis est iam per absolutionem capax fructus Eucharistiae; ergo non est, cur illi negetur. Debet enim vterius haberi ratio reuerentiae ipsius sacramenti, vt docuit Tridentinus, sess. 21. c. 2, dum ait in Sacramento dispensa-

dispensatione attendendum esse ad vtilitatem suscipientium, & ad Sacramenti venerationem, pro temporum varietate, &c.

Confirmatur secundo, quia ob eandem reuerentiam non datur Eucharistia amentibus etiam non perperuis, & baptizatis, & capacibus effectus Eucharistiae; quibus licet in fine vitae derur pro Viatico, non tamen ante mortem; vt cum Catechismo Pij Quinti docent communiter Theologi; quos sequitur noster Suarez Disp. 69. Sect. 2. vbi bene aduertit, rationem discriminis inter mortis articulum, & aliud tempus procedere ex veneratione debita huic Sacramento; quod postulat, non nisi ex graui causa dari ei qui per propriam deuotionem non potest se ad illud praeparare: quae sane ratio cum proportione probat, aliis omnibus quo rarius, & cum grauiori causa dandum, quo minus habent deuotionis, & praeparationis; vt etiam in hoc sensu habeat locum illud, Cant. 5. Comedite, amici, & bibite; & inebriamini, charissimi; vbi vides ad maiorem satietatem inuitari charissimos, quam amicos; habet enim suam latitudinem inuitatio, sicut & ipsa amicitia, & familiaritas conuiuiarum.

Confirmatur tertio, quia eadem de causa ablati vsus calicis Laicis, vt scilicet seruaretur debita reuerentia Sanguini, licet alioquin careant Laici maiori fructu, quem ex vtraque specie habere solent, & quod maiori causa dandum, quo minus habent deuotionis, & praeparationis; vt etiam in hoc sensu habeat locum illud, Cant. 5. Comedite, amici, & bibite; & inebriamini, charissimi; vbi vides ad maiorem satietatem inuitari charissimos, quam amicos; habet enim suam latitudinem inuitatio, sicut & ipsa amicitia, & familiaritas conuiuiarum.

Confirmatur quarto, quia eadem de causa ablati vsus calicis Laicis, vt scilicet seruaretur debita reuerentia Sanguini, licet alioquin careant Laici maiori fructu, quem ex vtraque specie habere solent, & quod maiori causa dandum, quo minus habent deuotionis, & praeparationis; vt etiam in hoc sensu habeat locum illud, Cant. 5. Comedite, amici, & bibite; & inebriamini, charissimi; vbi vides ad maiorem satietatem inuitari charissimos, quam amicos; habet enim suam latitudinem inuitatio, sicut & ipsa amicitia, & familiaritas conuiuiarum.

Bonauent.

Ambros.

Catechism. Pij V.

17.

Fundatur haec sententia in summis vtilitate, & sacramenti reuerentia.

Bonauent.

Leuit. 24.

18.

Gabriel.

19.

Confirmatur primo ex eo quod ratione amentibus reuerentia prohibita.

Suarez.

20. Confirmatur tertio ex amentibus.

Suarez.

21. Confirmatur tertio eo quod Sanguis non datur Laici.

22. Confirmatur quarto ex antiqua prohibitione.

Sanchez.

23. Marzilla solvere difficultatem conatur.

Hae expositione est contra verba PP.

Tim. Alex.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

in 6. tom. Biblioth. Sacrae, respons. 5. & 13. vbi ait, coniugatos non posse sumere synaxim eo die, quo simul cohabitauerint: & S. Malachias, teste Bernardo in eius Vita, monacho polluto dixit: Non debueras sic ministrare. Et Carthusiani lege lata ita statuerunt, vt haberetur in statutis antiquis p. 1. c. 43. monachum nocte pollutum etiam circa culpam, mane non celebrare, nec ad altare accedere. Et denique Scholastici, & Morales, quos refert Sanchez vbi supra, omnes loquuntur ex suppositione copulae, vel pollutionis, & dicunt, tunc minus decere communionem, nisi aliqua sit causa rationalis.

Respondet secundo Marzilla, illam indecentiam inueniri, quando ex copula, vel pollutione praecedenti manent adhuc reliquiae in imaginatione, & appetitu, nec omnino sedata est delectatio ex copula orta: tunc enim, etiam si non interuenierit culpa grauis, decentius esset abstinere. Iam ergo concedit hic Auctor, & fateatur, licet inuitus, casum, quo careat homo gratia Sacramentali ob reuerentiam Eucharistiae; cum tamen probatus sit, iuxta Apostolum, & digne manducaret. Videat nunc, si, quod ipse semel concedit, liceat nobis patiter concedere, quando homo habeat actualem complacentiam in venialibus innumeris, & nullam prorsus actualem deuotionem, vel fere nullam ob distractionem, & euagationem circa res domesticas; in tunc iniuria fiat huic homini, si ob Sacramenti reuerentiam abstinere ab hodierna sumptione, donec cras discat melius se disponere. Certe Eucharistia magis dedignaretur hodie istud hospitium, quam hominem, qui ob matrimonij legem seruandam habuit copulam; & tamen Paulus per te non suadet illi, sed permittit communicare; ergo nec isti, de quo loquimur.

Adde tamen, non ita attendi in hac abstinence ad solam Sacramenti reuerentiam, quin attendatur etiam ad fumentium vtilitatem; imo dixerim praesertim attendi ad nostram vtilitatem: quia regulariter loquendo quotidiana communio in eo statu remissionis, & corporis vix contingeret sine multiplici culpa veniali concomitanti, & antecedenti: tum quia, moraliter loquendo, repugnaret illum hominem quotidie praeparare se cum ea deuotione, & attentione, quam postulat susceptio huius Sacramenti; vix enim, qui taliter viuunt, possunt se componere, & praeparare semel in hebdomada, nedum singulis diebus: tum etiam praecipue; quia, moraliter loquendo, quamplures etiam inuolutiones haberent finem defectuolum, & malum venialiter, nempe in a nem gloriam, vanam aemulationem, vel aliquid simile. Ratio est, quia cum tota dulcedo, & efficacia huius cibi spiritualis sit, & famem exigat spiritualement, necesse est, hominem esurientem quotidie hunc cibum, habere famem, & esurientiam magnam spiritualement: haec autem non repetitur, nisi in corde vacuo, & puro a mundanis curis, & delectationibus illicitis: cum ergo sine ista fame desiderati non possit cibus hic, prout oportet; haec autem tanta fames non adfit, nisi in corde puro, consequens est, hominem nimis deditum humanis voluptatibus, (etiam circa culpam mortalem) vel non desiderare vere hunc cibum quotidianum, & corpori insipidum, vel regulariter desiderium illud habere admixtum alium finem imperfectum.

Sane vis huius rationis moralis colligitur ex doctrina Patrum, qui passim negant veram famem in corde nimis puro. Sufficiat pro omnibus

24. Respondet secundo.

Impugnatur.

25. Additur tamen non tantum amentibus reuerentia, sed etiam ad vtilitatem sumendum.

26.

meritum putas; summamque arbitraris reuerentiam, ac religionem esse, si non sepius celestem illam adeas mensam. Ignoras, quoniam indigne accedere, etiamsi semel tantum fuit, te supplicio tradit: digne vero, etiamsi saepe accedas, salutem inde conquiris? Idem Chrysostomus hom. 3. in Epist. ad Ephes. tempus non efficit dignos tanti aditu Sacramenti: sed sola anima sinceritas, atque expurgatio: cum tali puritate accede semper; sine hac ne præsomas unquam. Consonat illud Augustini tom. 10. ser. 28. de verbis Domini: Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post autum accipere. Bonauentura de processu. Relig. processu 7. cap. 21. licet tepide, accedas fiducia liter confidens de misericordia Dei; quia quo magis ager, magis indiget medico.

38. Idem. Hæc, & alia similia explicat idem Bonauent. in 4. vbi supra, dicens, debere intelligi, salua semper debita præparatione, qua in paucissimis est, vt semper. Suadent ergo Sancti frequentem communionem: eo tamen ipso suadent disponere se hominem ad frequenter accedendum, vt dixit Ambrosius: Quod accipe, quod quotidie tibi proficit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Fateor item, solam temporis dilationem per se non conferre ad meliorem præparationem, nec frequentiam reddere minus aptum, imo potius magis per se loquendo: per accidens tamen potest alicui occasionaliter frequentia parere irreuerentiam, vt supra probatum est. Cum vero dicit Chrysostomus, cum vitæ puritate semper accedendum, debet accipi illud, semper, cum proportione, id est, suis temporibus congruis, pro maiori vel minori congruitate & necessitate: sicut, semper orandum, debet accipi cum eadem proportione. Adde, venissimum esse, qui non est dignus quotidie, non esse dignum post annum: hoc tamen solum arguit, ineptam esse excusationem eorum, qui prætendunt indignitatem, ne accedat. Cæterum licet post annum non sit dignus condignitate adæquationis, potest tamen accedere aliquis sine indecentia; quæ esset, si cum eadem tepiditate accederet quotidie: quia post annum datur grauior necessitas, qua excusatur, & compensatur illa irreuerentia.

39. Secundo obiicitur, panem istum appellari quotidianum, id est, quotidie accipiendum: quæ verba de Eucharistia intelligunt plures Patres adducti à Salmerone vbi supra. Respondet cum Bonauentura supra, panem esse quotidianum per se loquendo, & supposita debita dispositione, quam obiter petimus, petendo panem illum fieri nobis quotidianum. Eodem modo intelligi debet admonitio Catechismi docentis Parochum, vt horretur fideles hunc panem quotidie sumere, sicut corpori in singulos dies alimentum subministrant. Quæ verba explicari debent ad mentem eiusdem vbi supra dicentis, dispositionem ad Eucharistiam latitudinem habere, atque ideo non posse vnâ regulam pro omnibus præscribi.

40. Tertio obiicitur ex Hilario in cap. Si non sum. de consecrat. d. 2. Si non sunt tanta peccata, vt excommunicetur quis, non se debet à medicina corporis, & sanguinis Domini separare: ergo sola carentia mortalis culpæ sufficit ad vtilius accedendum. Respondet, ibi non agi de maiori vtilitate quotidianæ communionis, sed solum de omissione communionis; quæ intuitu delictorum præcedentium non debet omitti, si homo velit se præparare, nisi propter illa fuerit excom-

municatus. Quo etiam sensu loquitur Gregorius Gregor. lib. 2. Epist. 26. Sic, exigente culpa, quis à Sacramento Communionis digne suscipitur: ita insensibilis nullo modo talis debet irrogari vniuersa.

Quarto obiicitur Tridentinum Sess. 22. cap. 6. vbi optat, in singulis Missis fideles adstantes communicare. Item declaratio Cardinalium in 4. vol. decisionum Rotæ supra illum locum Concilij, vbi dicitur, Tridentinum obstat Episcopo prohibenti communionem quotidianam omnibus coniugatis, seu præscribenti certos dies, extra quos non fiat communio. Respondet, Tridentinum optare id, quod perfectius est; cæterum simul optare in omnibus dispositionem congruam ad illam frequentiam. Quare merito reprehenditur Episcopus prohibens communionem quotidianam, sicut reprehederetur, qui prohiberet in vniuersum statum Religiosum; licet certum sit, non expedire omnibus in particulari ingredi Religionem.

Quinto obiicit Marzilla in Additionib. cap. 21. auctoritatem Ioannis de Auila, viri pietate, & doctrina nostro sæculo insignis; qui consultus, an Parochus rogatus saepe in anno debeat dare Eucharistiam petenti, necne? Respondet affirmatiue, & multum commendat frequentiam communionis, quæ responsio habetur in 1. tom. 3. partis suorum Operum, tract. 23. Gaudeo, Marzillam velle litem hanc definiri ex sententia Ioannis de Auila, quem fateor virum piissimū, & magnæ auctoritatis: debuerat tamen videre, an eum satis haberet pro se in hac causa. Fateor, fuisse propensum valde in frequentiam Eucharistiæ, & perpetuum eius commendatorem: non tamen talem, quales sunt hi auctores, vt patet ex integra eius epistola, quæ habetur in 2. parte Epistoliarum, ad Concionatorem rogantem, vtrum quotidiana communio consulenda sit omnibus personis coniugatis & laicis? vbi acerrime inuicitur in hanc consuetudinem, & consilium; & concludit, rarissimum esse, vt coniugatus possit congrue accedere nostro sæculo quotidie ad Eucharistiam; & dissoluit clare omnia argumenta oppositæ partis, adeo vt mirum sit Marzillam eam epistolam legisse, & in Auilam, vt in hostem apertum, non iruisse. Videatur tota; quam libenter transfererem, nisi omnibus vulgari lingua præmanibus haberetur.

Sexto obiicitur vsus primitiæ Ecclesiæ, in qua fideles omnes quotidie communicabant. Respondet Bonauentura vbi supra, fauorem illius sæculi proportionem habuisse cum illa frequentia: quare qui se experiantur sapere illud sæculum, habeat etiam frequentiam illius sæculi. Respondet secundo Auila, vbi supra, non esse credibile, quod coniugati etiam post copulam accederent quotidie ad Eucharistiam, cum ex decretis illius temporis constet, quam serio ab Eucharistia remouerentur post copulam.

Septimo obiiciunt ex Paulo, dispositionem necessariam esse solam puritatem à lethalibus; quæ posita, homo edat, & bibat: Ergo si hæc datur quotidie, quotidie expedit edere de hoc pane. Respondetur; in primis hoc argumentum probat similiter post pollutionem nocturnam, & cum delectatione veniali expedire communionem, quod non audent concedere aduersarij, vt vidimus. Deinde Gregorius Papa, 1. Reg. 1. prædicta verba Apostoli de munditia etiam à venialibus cum proportione quadam intelligit, vt supra

supra vsus est. Nam cum dixisset, peccata etiam minima euacuanda, vt famelicus sumus, statim subdit: Hæc repletionem nos euacuare Paulus insinuans, ait: Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quid enim est hoc loco probare, nisi, euacuata peccatorum nequitia, se probatum ac purum ad Dominicam mensam exhibere? De repletione etiam subdit: Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad penitentiam iumenta currantus; quia ipsa sola virtus est, quæ euacuet, quod in ventre anima culpa condunat; & tunc vere famelicus saturantur; quia quo studiosius mundanum lamento penitentia, eo vberiorum Diuina gratia fructum recipimus in spiritali refectioe. Hæc Gregorius, vbi non vult, venialia inducere grauem reatum communicanti, sed cum proportione quadam consilium Pauli accipiendum, vt scilicet eo maior fructus speretur, quo maior fuerit euacuatio; & eo plus periculi esse in hac mensa, quo minus euacuata fuerint etiam venialia, & quotidiana peccata. Denique dici potest, verba illa: Sic de pane illo edat, non esse consulentis, sed permittentis edere, postquam præcedit puritas à lethali: manet tamen locus consilij abstinendi aliquando, vt cum reuerentia sumatur.

Octauo obiicitur; quia Sacerdotes celebrant quotidie, cum tamen ad celebrandum eo maior requiratur puritas, quo excellentior est dignitas Sacerdotis, quam Laici communicantis. Respondet, primo, Sacerdotes etiam cum pari dispositione posse frequentiam celebrare; quia defectus ille puritatis compensatur per maiorem obligationem, quam ex officio habent offerendi Sacramentum: sunt enim nuncij, & ministri publici deputati ab Ecclesia, vt eius nomine Deum placatum reddant: quare ipsius Ecclesiæ puritas, cuius nomine accedunt, reddit eos magis acceptos, vt accedant ad Deum. Respondetur secundo, Sacerdotes ex officio habere per se maiorem indispositionem accedendi quotidie, vt pote quos ipse status separat à curis secularibus, à coniuge, à filiis, &c. Respondetur tertio, Sacerdoti, qui culpabiliter, vel inculpabiliter habet idem periculum irreuerentiæ, & in deuotionis ob nimiam frequentiam, optimum etiam consilium esse, aliquando abstinere, vt postea reuerentius accedat. Sic enim Sacerdotibus consultit D. Bonauentura vbi supra lib. 2. de defectu Religiosorum, c. 77. omnino videndus.

Nono obiiciunt, quia ex nostra sententia sequitur, nemini Laico posse concedi quotidianam communionem sine vehementi periculo superbiæ; nam eo ipso iudicat Confessor, habere maximam puritatem ad talem frequentiam requisitam. Respondet; maior superbiendi occasio nascitur, cum Deus aliquem ad miracula, vel reuelationes extollit: sed re vera in iis casibus est minus periculum superbiæ; quia quo maior est puritas, eo maior est lux ad cognoscendum, puritatem illam esse donum Dei, à Deo dependens, & de quo non nisi stultissime potest aliquis gloriari.

Obiiciunt vltimo, si hodie non expedit communicare, ergo nec post octo dies; quia tunc non erit maior puritas. Respondet, in primis ipsa abstinencia est occasio, vt postea accedat aliquis cum maiori deuotione actuali, & se diligentius præparet, vt supra vidimus. Deinde, etiam si dispon-

ditio esset æqualis, minor irreuerentia est accedere singulis hebdomadis, quam singulis hebdomadis, quam pro singulis diebus; & excessus necessitatis tollit irreuerentiam, vt patet in amente; cui, dum sanus est, non datur Eucharistia ob irreuerentiam, & tamen datur in articulo mortis propter maiorem necessitatem: ergo cum proportione, quo magis crescit necessitas, minor erit irreuerentia accedere ad Eucharistiam etiam cum æquali dispositione.

Omitto alia argumenta leuiora, & alia testimonia, quæ afferunt, & facile ex dictis possunt dissolui. Pro coronide tantum huius Disputationis, de qua vltra citatos videri possunt Luitius Turrianus in disputat. Select. part. 2. disput. 1. & Paulus Sherlogus in Antelognis ad Cantica, c. 10. & 11. Hoc vnum monere velim, Concionatores regulariter debere ad frequentiam incitare; tum quia populus in hoc saculo multo magis inclinatur ad raritatem, quam ad frequentiam vitium; & si frequentia reprehendatur, facile fiet, vt plures suam desidiam reuerentiæ velamine simulare velint; tum etiam, quia multo plura inconuenientia ex raritate nascuntur, quam ex frequentia: nam vt in plurimum ad frequentiam non declinant, nisi timorati, & pij. Cum enim Eucharistia cibis sit carni insipidus, & super quo carnalis homo quotidie nauscat, quantum requiratur prædicetur; non nisi per pauci ad quotidianam communionem accedent; facilius erit, si frequentiam reprehendas, quam plures ab hebdomadaria remouere. Decet ergo Theologum scire, quod doceat Theologica veritas in hoc negotio; sermonem tamen temperare, & apud plebem in fauorem frequentiam loqui, prout sancti Patres, & Theologi omnes Scholastici fecerunt. Faxit Deus, ita omnes sentiamus, & loquamur, prout ad huius Venerabilis Sacramenti reuerentiam magis expedit, & ad nostrarum animarum vtilitatem.

DISPUT. XVIII.

De Ministro Eucharistiæ.

SECTIO I. Virum solus Sacerdos possit Eucharistiam ministrare.

SECTIO II. Virum omnes Sacerdotes possint Eucharistiam ministrare.

V P L E X est actio ministri in hoc Sacramento; altera ad conficiendum; altera, ad dandum suscipienti. De vtraque agit S. Tho. q. 82. & de prima dicit art. 1. pertinere ad solum Sacerdotem rite Ordinatum: est quidem quia ad Controuersias spectat, qui contra hæreticos nostri temporis id accurate tractarunt, illis reliquitur: & videri etiam potest Vasquez disp. 218. c. 1. Postea art. 2. tractat S. Thomas, an possit hoc Sacramentum confici simul à pluribus Sacerdotibus; de quo puncto late diximus supra disp. 11. Sect. 8. Restat nunc agere de secunda actione, dandi hoc Sacramentum; de qua duo breuiter tractari possunt. Primum, quis possit hoc Sacramentum dispensare; Secundum, quibus, & quando possit, vel debeat à ministro dispensari.

Secundo obiicitur hunc panem ideo vocari quotidianum.

Hilarius. Obiicitur ex Hilario.

Respondetur.

41. Cõc. Tri. Obiicitur.

Responsio.

42. Auila. Obiicitur auctoritatem Ioanni de Auila.

Respondetur illi auctoritatem à vbi stare.

45. Obiicitur actio eo quod Sacerdotes quotidianis celebrant.

Respondetur secundo.

43. Obiicitur sexagesimum primam Epistolam Ecclesiæ.

Bonauent. Respondetur.

44. Septimo obiicitur ex Paulo.

Gregor.

46. Obiicitur nono.

Respondetur.

47. Obiicitur vltimo.

Respondetur.

Vtrum solus Sacerdos possit Eucharistiam ministrare?

I. Non est dubium apud Catholicos, solum Sacerdotem rite Ordinatam posse valide Eucharistiam consecrare, vt constat ex definitione Tridentini sess. 23. c. 4. & aliis passim. Neque etiam dubium est, quod Sacerdotes heretici, schismatici, excommunicati, &c. valide conficiant, quamvis non licite, hoc Sacramentum, vt cum S. Thoma dicta q. 82. art. 7. & 8. probant omnes Theologi.

Ex officio etiam dispensandi potestas copetuit Sacerdoti.

De potestate dispensandi, conueniunt fere, eam ex officio competere soli Sacerdoti; ex commissione vero competere aliquando Diaconis, qui olim Sanguinem populo ministrabant, & aliquando etiam Corpus; vt constat ex Iustino Mart. Apolog. 2. pro Christianis in fine. Quare sententia, quæ tribui solet Soto, & aliis, quasi dicant, iure Diuino ad solos Sacerdotes pertinere dispensationem Eucharistiæ; intelligitur, non quod iure Diuino vetitum sit aliis ministrare, sed quod iure Diuino solus Sacerdos constitutus sit minister ex officio, Diaconus vero id solum competat ex commissione Sacerdotij, vt bene explicat Vasquez disp. 219. c. 1.

2. Hinc tamen oriri videtur duplex difficultas: prima; quia si Diacono solum ex commissione competit ministrare Eucharistiam, hoc quidem non est aliquid peculiare: nam Subdiacono, & Laico etiam posset Sacerdos committere, vt dederet, vel daret agrotis Eucharistiam. Sic enim apud Eusebium lib. 6. histor. c. 36. legitur Eucharistia à Serapione missa per Laicum ad infirmum: & olim fidelibus non solum dabatur in manus, vt ipsi eam acciperent, sed etiam vt domum deferrent postea sumendam. Cur ergo non posset illuc à Presbytero per alium transmitti? Secunda difficultas est, quia Sacerdos, qui non est Parochus, non potest etiam nisi ex commissione, & licentia Parochi ministrare Eucharistiam. Si ergo Diaconus potest ex commissione, non differt in hoc à Sacerdote, sed à Parocho.

3. Pro solutione & explicatione vtriusque difficultatis aduerto, dupliciter posse aliquem ministrare hoc Sacramentum. Primo, vtendo auctoritate, & iure, quod habet ad dispensandum; secundo, vt merum instrumentum, & instrumentum alterius. Sic enim videmus, in humanis aliquem dupliciter posse dispensare pecunias, vel cibos aliis: primo, vtendo potestate, & iure suo, vel ab aliis accepto; vt cum dominus, vel is qui à domino habet ius vtendi, distribuit; secundo, mere ministerialiter, vt cum famulus defert cibos ad mensam, & distribuit singulis conuiujs ex iussu domini presentis, vel absentis. Et quidem est magna differentia inter vtrumque modum: nam primo modo non liceret Religioso aliquid distribuere absque licentia Prælati: vreretur enim iure aliquo circa res illas, & exerceret actum dominij, vel quasi dominij, dando, & transferendo ius in alios: at vero secundo modo nihil ageret contra votum Paupertatis, si Religiosus ministraret conuiujs, vel pauperibus, & apponeret illis, quæ alius apponenda præferberet: tunc enim non operatur nomine suo, sed tanquam merum instrumentum inanime alterius, perinde ac si ea

Est magna differentia inter vtrumque modum ministrandi.

actio fieret per amentem, vel infantem, qui non est capax transferendi dominij in alium.

Hoc ergo supposito, dicimus primo, Laicum accipientem Eucharistiam de manu Sacerdotis, etiam si eam accipiat in manus, vt inde ore sumat, habere se sicut merum conuiuium; qui dum cibos accipit de manu domini, non exercet potestatem, aut actum dominij, sed habet se passiuè, consumendo cibos illos nomine illius, à quo accipit. Laicus item, qui iussu Sacerdotis deferret Eucharistiam infirmo, haberet se, sicut famulus in conuiuio, qui non dispensat nomine proprio, sed est merum instrumentum dispensantis: vnde actio illa eodem modo fieri posset ab infante, vel amente, si aliunde non esset periculum irreuerentiæ. Quod idem dicendum est de Subdiacono, & aliis inferioribus Clericis, qui si ex commissione Presbyteri Eucharistiam ministrarent, non aliter se haberent, sed essent merum instrumentum executionis voluntatis, & potestatis Presbyteri.

Vnde obiter infero, non videri ad rem presentem distinctionem illam actionum, quæ interueniunt in distributione huius Sacramenti; quam considerandam esse dixit P. Coninck in presenti q. 82. art. 3. n. 15. Alia enim est, inquit, qua minister Sacramentum ex altari aut loco, quo seruatur, porrigit comunicaturo, vt ipsum sumat. Alia est, qua illud præcise admouetur ori comunicantis: quæ actiones etsi iam simul, & ab eodem fiunt, tamen distinctæ sunt; & distributio Sacramenti proprie consistit in prima actione: secunda vero ad summationem spectat: hæc, inquam, distinctio ad propositum non videtur apta, quia per accidens est ad distributionem propriam Sacerdotis, quod accipiat hostia ex altari, vel custodia: nam licet hostia ab alio daretur Sacerdoti in manus, & ipse eam comunicaturo porrigeret accipiendo eius ori, vere distributio esset Sacerdotalis: tum etiam, quia omnes illæ actiones præcise possent, secluso omni iure humano, fieri à Clerico minori Sacerdotis iussu, & vt à mero instrumento, modo supra explicato, absque eo, quod ille distribueret proprie loquendo. Non ergo est attendenda diuersitas physica illarum actionum, sed moralis, an scilicet fiant ab operante per potestatem, & auctoritatem propriam, an solum ministerialiter, & materialiter nomine alterius.

Iam ergo de Sacerdote dicimus secundo, eum, quoties Eucharistiam ministrare vult, vt Sacerdos est, distribuere illam ex potestate à Christo accepta, atque adeo primo modo supra explicato. Nam in sua Ordinatione, sicut accipit potestatem ad cõficiendum, ita & ad distribuendum hoc Sacramentum, prout fateretur Ecclesia in hymno festi Corporis Christi in illis verbis: Cuius officium committi voluit salis presbyteris, quibus sic congruit, vt sumant, & dent cæteris. Consecrantur enim in Pastores, atque adeo illis ex officio congruit, vt pascant fideles. Fatemur quidem, potestatem illam, quam accipiunt, esse solam potestatem Ordinis, & requiri postea ad eius executionem licitam, quod exerceatur circa subditos, & oues ipsius Sacerdotis, sicut accipiunt etiam potestatem ad absolendum à peccatis, quæ tamen vt exerceatur, exigat potestatem iurisdictionis, per quam dentur subditi, circa quos applicetur. Sic etiam in presenti possunt distinguì in Sacerdote alie duæ potestates, Ordinis, & Iurisdictionis ad distri

Prima est de dispensatione.

Distinctio illa Patris Coninck in presenti videtur.

Sacerdos est distribuere illam ex potestate à Christo accepta.

7. Difficultas est de Diacono qui olim sanguinem Christi dispensabat.

Con. Nic. Carthagin. Arelatenf. S. Thom.

Soto. Ledesma. Syluester.

Vasquez.

8. Difficile tamen videtur quod Diaconus ex vi sua Ordinationis aliquid peculiare accipiat.

9. Exemplum adductum de Confirmatione non videtur omnino aptum.

distribuendam Eucharistiam; ita vt in Ordinatione factus sit iam Pastor consecrationis ouium quæ ipsi designatæ fuerint à Superiore legitimo. Difficultas tota esse potest de Diacono, qui olim sanguinem Christi dispensabat, atque ideo videtur ex officio id facere, an eius actio sit prioris, vel posterioris gradus, an faceret ex potestate, & auctoritate sua, an vt merum instrumentum, sicut faceret Laicus, vel Clericus minorum ordinum. Nam videtur plus dandum esse illi, quam Laicis; cum iura antiqua Diacono soli permittant aliquando aliis dare, & sibi met hoc sacramentum accipere. Sic enim habetur in Concilio Niceno c. 14. in Carthagina. 4. c. 38. Arelat. c. 15. & colligitur ex Iustino supra citato. Vnde S. Thom. in presenti dicto art. 3. ad 1. & ad 3. fateretur, Diaconum, quasi propinquum ordini Sacerdoti, aliquid participare de eius officio. Et probari videtur argumento supra indicato; quia si solum id posset Diaconus vt merum instrumentum Sacerdotis, nec haberet id ex officio, non differret à Subdiacono, & aliis Clericis minoribus quoad hoc; cum tamen Concilia in solo Diacono agnoscant hanc facultatem. Quare huic parti fauere videtur Soto in 4. dist. 15. q. 1. art. 3. Ledesma in 4. p. q. 23. artic. 3. Syluester in Summa, verbo Diaconus. q. 2. dicto 2. dum aiunt, Diaconum dispensare Sanguinem Christi ex officio, Corpus vero solum ex commissione. Imo P. Vasquez dicta disp. 219. c. 1. num. 2. vbi potestatem Diaconi, quoad hoc, explicat exemplo potestatis, quam habet Sacerdos simplex ad ministrandum sacramentum Confirmationis, non quidem iure suo, sed ex commissione Pontificis semmi. Certum attem est, Sacerdotem in sua Ordinatione, licet non accipiat potestatem simpliciter ad conferendum sacramentum Confirmationis, fieri tamen aptum, cui Pontifex possit dare talem potestatem: ergo similiter Diaconus, licet non possit absque commissione Sacerdotis dare Eucharistiam; sit tamen in ipsa Ordinatione aptus, cui Sacerdos possit illam potestatem communicare.

Aliunde tamen difficile videtur, quod Diaconus ex vi suæ Ordinationis aliquid peculiare accipiat: nam vel illud est ad valide, vel ad licite ministrandam Eucharistiam. Non quidem ad valide; quia valor sacramenti, vel illius actionis non pendet ab Ordine Diaconatus, vt constat. Sed nec videtur conferre Diaconatus ad reddendam licitam illam actionem, nam sine facultate Sacerdotis, vel Prælati Ecclesiastici, non potest Diaconus dispensare illud sacramentum, vt iura omnia supponunt. De licentia vero Sacerdotis, aut legitimi Prælati potest etiam Subdiaconus, aut minor Clericus, saltem attenta institutione huius sacramenti; quod quidem ex sua institutione non habet, quod non possit Sacerdos illud mittere per Clericum minorem, aut etiam per Laicum, ad ægrotum; licet id fortasse iure humano prohibitum sit: ergo nihil remanet, quod Diaconus ex vi suæ Ordinationis accipiat in ordine ad dispensandum hoc Sacramentum.

Vnde exemplum illud de potestate Sacerdotis ad conferendum sacramentum Confirmationis, accedente licentia Summi Pontificis, non videtur omnino aptum ad hoc explicandum: quia Sacerdos in sua Ordinatione vere accipit potestatem aliquam, à qua pendet valor sacramenti Confirmationis, & sine qua, etiam accedente licentia

Pontificis, sacramentum Confirmationis postea non esset validum; quare optime intelligitur, quid accipiat Sacerdos in sua Ordinatione in ordine ad Confirmationem, scilicet aptitudinem, vt accedente consensu Pontificis, Confirmatio sit valida. At in nostro casu Diaconus nihil tale accipit, vt vidimus, in ordine ad ministrandam Eucharistiam, cum non minus valida sit actio illa facta à Subdiacono, quam à Diacono.

Similiter non videtur omnino aptum aliud exemplum, quod afferri solet ad id explicandum ex potestate, quam Diaconus peculiariter habet ex Ordinatione sua ad baptizandum; quia potest in defectum Sacerdotis, vel eius iussu aliquando baptizare, licet Subdiaconus, & Laicus etiam valide baptizent. Hoc, inquam, exemplum non videtur etiam omnino aptum; quia Diaconus accipit ex sua Ordinatione aliquid non vt valide, sed vt licite baptizet in aliquibus casibus, in quibus alij licite non possunt. At vero ad licite ministrandam Eucharistiam, nihil tale videtur accipere; quia, vt dixi, seclusa prohibitione humana, & ex præcisa institutione huius sacramenti, non videtur illicitum, quod Sacerdos vtatur ministerio Subdiaconi ad dandam Eucharistiam.

Possimus hæc omnia facile conciliare; & imprimis, attenta præcisa institutione huius sacramenti, non apparet intrinsece malum ex se, præsertim malitia graui, quod Sacerdos vtatur opera aliorum ad dandum hoc sacramentum aliis: nam sicut potest vti opera ipsius accipientis, vt ipsemet illud sibi in os ingerat, vel vt domum ferat postea accipiendum; non apparet, cur non possit per aliud illud mittere. Quod enim alius, siue Clericus, siue Laicus illud tangat, non est intrinsece malum, seclusa prohibitione Ecclesiæ: quod vero deferuat tamquam instrumentum, quo medio Sacerdos alteri porrigat sacramentum; non videtur afferre indecentiam grauem, seclusa eiuſdem Ecclesiæ prohibitione. Ratio autem à priori desumi videtur ex ipsa sacramenti institutione, quod institutum est per modum conuiujs; quare in hoc sequitur, quantum est ex se, conditionem conuiujs, de cuius ratione non est, quod ille, qui inuitat, aut dat prandium, ingerat in os cibum singulis, vel quod ipse immediate apponat, aut det singulis in manus: potest enim id fieri per alios. Non est ergo, vnde id in hoc sacramento sit necessarium, cum eius essentia, aut substantia non pendeat ab vsu, sed ante vsum sit coaditus complete cibus, qui poterit per ministros apponi, vel ab ipsis conuiujs directione, & iussu Sacerdotis accipi.

Secundo dicendum videtur, Diaconum, totum, quod facit, non propria auctoritate, & potestate, sed solum, vt Sacerdotis vel Prælati instrumentum id facere posse in hoc Sacramento distribuendo, & ministrando. Hoc videtur colligi ex verbis Clementis Romani lib. 8. Constitut. Apostolicarum, cap. 28. vel alias 34. de Diacono sic loquentis: Non baptizat, non offert: oblatione ab Episcopo, aut Presbytero facta, ipse Diaconus dat populo, non tamquam Sacerdos, sed tamquam qui ministrat Presbyteris. Et ex verbis Concilij Carthag. 4. can. 38. vbi dicitur, Vt Diaconus, presente presbytero, Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussu erogat. Quæ omnia iudicant, Diaconum non ministrare hoc sacramentum, prout Sacerdos illud ministrat, sed solum vt instrumentum, & minister conuiujs, qui iussu Sacerdotis apponit conuiujs

10. Idem dico de alio exemplo quod affertur Soto.

11. Hæc omnia facile conciliantur.

12. Diaconus in hoc tantum operatur vt instrumentum Sacerdotis.

Conc. Carthag.

uivis fercula; hoc enim proprie significant illa verba Clementis, non tanquam Sacerdos, sed tanquam qui ministrat Presbyteris.

13. Habet tamē Diaconus aliquid ad huc supra Subdiaconi.

Laurent.

Tertio addo, habere Diaconum ex sua Ordinatione in ordine ad functionem ministrandi hoc sacramentum aliquid plusquam Subdiaconum, vel alios Clericos minores, non quod habeat ex sua Ordinatione potestatem distribuendi, aut capacitatem, ut illam recipiat, sed quia consecratur peculiariter in ministrum immediatum Sacerdotum, hoc est supremum inter ministros, atque adeo ad ministrandum, & inferuendum Sacerdoti in rebus superioribus, & dignioribus, quorum precipua, & potissima est distributio Eucharistia; cuius ministerij excellentiam significavit S. Laurentius in verbis illis ad S. Sixtum: *Experire, vtrum ministrum tuonem elegeris, cui commissisti Domini Sanguinis dispensationem.* Subdiaconus autem Ordinatur ad ministrandum in aliis minus dignis: nam Diaconus ministrat soli Sacerdoti; Subdiaconus (vt nomen ipsius significat) ministrat Diacono. Vnde sicut Acolythi ordinantur ad ministrandum in Missa circa infima; sic Diaconus ad ministrandum circa suprema: quare sicut Acolythus ex sua ordinatione habet posse inferuire in Sacro, quamuis ex causa id solet aliis Laicis passim committi: sic Diaconus habet ex sua Ordinatione posse inferuire Sacerdoti in ministracione Eucharistia; licet aliquando ex causa possit ad illud ministerium assumi à Sacerdote Subdiaconus, & alij Clerici minores, seclusa Ecclesie prohibitione. Caterum quia distribuere Eucharistiam res est maioris momenti, quam inferuire Sacro, ideo multo maior causa requiritur, vt Sacerdos possit vti opera Subdiaconi, aut Acolythi. Habet ergo Diaconus ex sua Ordinatione esse legitimum ministrum, cuius opera possit Sacerdos vti in rebus sublimioribus, qualis est ministratio Eucharistia; numquam tamen transgreditur limites meri ministri, & famuli apponentis cibum, vel potum. Vnde constat iam responsio ad primam difficultatem supra positam de differentia Diaconi à Subdiacono, & aliis, in ordine ad ministrandum hoc sacramentum.

14. Hinc inferur discrimen inter Sacerdorem & Diaconum.

Hinc iam infero primo discrimen inter Diaconum, & Sacerdorem, quæ erat secunda difficultas supra proposita: nam Sacerdos, etiam quando ex commissione alterius ministrat hoc sacramentum alienis ouibus, non id facit vt minister, & famulus alterius, sed vtitur potestate distribuendi sibi tradita in Ordinatione. Sicut enim Sacerdos, quando ex commissione alterius absoluit alienas oues, non absoluit vt merus minister alterius, sed ex potestate accepta in Ordinatione, applicata sibi materia per hoc, quod alienæ oues factæ sint oues ipsius quoad illum actum per voluntatem proprij Pastoris: sic Sacerdos dans Eucharistiam alienis ouibus, vtitur potestate sibi à Christo tradita, pascendo oues, quæ quoad illum actum factæ sunt oues ipsius à proprio Pastore: iam enim ex se habebat potestatem Ordinis, & erat consecratus Pastor, sed deerant illi oues, quæ datæ sunt ei à Superiore: quare potest iam eas pascere, non vt famulus, sed vt Pastor ex officio suo. Diaconus vero non ita se habet: non pascit enim fideles tanquam oues suas, sed vt merus minister, & famulus, ac instrumentum Pastoris, apponens cibum conuiuii prout Sacerdos, qui est distributor, subbet apponi, prout dictum est.

Dicetaliquis; licet Diaconus non habeat potestatem Ordinis ad pascendum, posse tamen habere potestatem iurisdictionis requisitam ad ministrandum hoc sacramentum: ad habendam enim iurisdictionem Ecclesiasticam non requiritur Ordo Sacerdotalis, vt constat in Episcopo electo nondum Sacerdote, & in vicario Episcopi; qui habent iurisdictionem integram, licet nondum sint Sacerdotes. Potest ergo Diaconus, qui sit Episcopus non consecratus, habere potestatem iurisdictionis ad ministrandam Eucharistiam: vnde si ex consensu Sacerdotis ministret Eucharistiam, non faciet vt merus famulus, & minister Sacerdotis, sed vt Pastor: nam illæ oues magis sunt oues ipsius, quam illius Sacerdotis simplicis, qui consecrauit Eucharistiam, & non habet iurisdictionem requisitam, vt eam ministret ouibus huius Episcopi Diaconi. Quod si hoc semel admittitur, concedi etiam potest, quoties quilibet Diaconus ministrat, id facere ex potestate iurisdictionis sibi ab Ecclesia, vel à Prælato collata. Si enim capax est Diaconus illius iurisdictionis, cur negabimus, dari ei in iis casibus, in quibus à iure, vel Prælati cõceditur, vel cõmittitur ipsi, vt Eucharistia ministrat.

16. Respondetur neutram potestatem esse in Diacono ad ministrandum hoc sacramentum immediate per se ipsum.

Respondetur, neutram potestatem esse in Diacono ad ministrandum hoc sacramentum immediate per se ipsum. Potest quidem Diaconus habere iurisdictionem, qua Sacerdoti cõmittat pascere oues suas, & dare illis Eucharistiam: non tamen est ipse capax, cui committatur exsequutio illius potestatis: sicut Diaconus Parochus, vel Episcopus potest dare Sacerdoti iurisdictionem ad absolendum, non tamen est capax recipiendi talem potestatem valide absolueri. Ratio autem est, quia nemo potest pascere, nisi sit Pastor: Diaconus autem licet habeat iurisdictionem Pastoris, non tamen habet potestatem Pastoritiam Ordinis, quia non est consecratus in Pastorem animarum; non potest ergo exercere officium Pastoris. Vnde Diaconus Episcopus non potest dare Eucharistiam suis ouibus, nisi iussu Sacerdotis; & tunc non daret vt pastor, sed vt merum instrumentum, & minister illius Sacerdotis: qui licet non esset Pastor ex officio illarum ouium, esset tamen ex commissione. Nam prius debet considerari Diaconus Episcopus dans iurisdictionem illi Sacerdoti, vt det Eucharistiam suis ouibus: postea Sacerdos habens iam vtramque potestatem exercet illam per Episcopum Diaconum, tanquam per ministrum, & instrumentum suum. Nam Diaconus, vt supra ex Clemente vidimus, non dat Eucharistiam, nisi vt ministrans, & inferuens Sacerdoti; ergo Diaconus etiam si esset Episcopus, in illo actu dandi Eucharistiam, ministraret Sacerdoti, sicut si cantaret Euangelium, aut exerceret alium actum Diaconi: non ergo operaretur immediate ex potestate sua, sed mediate, quatenus ipse dedit iurisdictionem Sacerdoti, à quo postea assumitur vt minister ad exequendum illi actum. Quoties ergo Diaconus Eucharistiam ministrat, debet id facere, vt instrumentum, & nomine alicuius Sacerdotis, qui per Diaconum ministrat, & illius opera vtitur. Nec obstat, quod in iure datur potestas generalis Diacono ministrandi Eucharistiam in certis casibus, tunc enim etiam operaretur, vt minister vel Summi Pontificis, vel si ille etiam Diaconus esset, Prælatorum Ecclesie, à qua habet commissionem dispensandi Eucharistiam in tali casu.

Infero

17. Infero secundo, contra Layman lib. 5. Theolog. Moral. tract. 1. cap. 5. num. 8. & alios Diaconum ministrantem Eucharistiam in statu peccati non peccare mortaliter: tum quia nec sacerdos ipse in statu peccati ministrans Eucharistiam peccat mortaliter iuxta probabiliorum sententiam, vt diximus supra in tract. de sacram. in comm. disp. 8. sect. 9. tum etiam, quia illa actio ministrandi iussu sacerdotis, licet magis pertineat ad Diaconum, non est tamen ita propria illius, vt non possit aliquando per alium fieri, seclusa prohibitione humana, vt diximus. Adde, licet ille Diaconus esset Parochus, vel Episcopus, qui daret Eucharistiam suis ouibus, idem dicendum esset propter easdem rationes: imò etiam si exerceret proprie actum iurisdictionis in illa actione, quia merum exercitium iurisdictionis non inducit culpam mortalem, licet fiat in peccato: tunc autem non esset exercitium Ordinis sufficiens ad peccatum mortale.

18. Infero tertio, sacerdotem non habere maiorem potestatem dispensandi hostias à se consecratas, quam consecratas ab alio, sed habere æqualem ad dispensandum omnes. Cum enim si idem cibus, & eadem pasua; omnes sacerdotes ex vi suæ Ordinationis sunt Pastores, & habent ius dandi suis ouibus, à quocunque fuerit in hostia consecrata.

19. Seclusa prohibitione Diacono sufficit ad hoc voluntas presumpta sacerdotis.

Infero secundo, contra Layman lib. 5. Theolog. Moral. tract. 1. cap. 5. num. 8. & alios Diaconum ministrantem Eucharistiam in statu peccati non peccare mortaliter: tum quia nec sacerdos ipse in statu peccati ministrans Eucharistiam peccat mortaliter iuxta probabiliorum sententiam, vt diximus supra in tract. de sacram. in comm. disp. 8. sect. 9. tum etiam, quia illa actio ministrandi iussu sacerdotis, licet magis pertineat ad Diaconum, non est tamen ita propria illius, vt non possit aliquando per alium fieri, seclusa prohibitione humana, vt diximus. Adde, licet ille Diaconus esset Parochus, vel Episcopus, qui daret Eucharistiam suis ouibus, idem dicendum esset propter easdem rationes: imò etiam si exerceret proprie actum iurisdictionis in illa actione, quia merum exercitium iurisdictionis non inducit culpam mortalem, licet fiat in peccato: tunc autem non esset exercitium Ordinis sufficiens ad peccatum mortale.

Infero tertio, sacerdotem non habere maiorem potestatem dispensandi hostias à se consecratas, quam consecratas ab alio, sed habere æqualem ad dispensandum omnes. Cum enim si idem cibus, & eadem pasua; omnes sacerdotes ex vi suæ Ordinationis sunt Pastores, & habent ius dandi suis ouibus, à quocunque fuerit in hostia consecrata.

Infero quarto, attenda institutione huius sacramenti, & seclusa etiam omni prohibitione humana, sufficere Diacono ad ministrandam Eucharistiam voluntatem presumpam sacerdotis, & Pastoris, licet non haberet expressam, & formalem iussionem: in quo differet ministratio huius sacramenti ab absolucione sacramentali, in qua non sufficit rati habitio, nec presumpsa, aut interpretatiua voluntas superioris, de quo creditur, quod si peteret, daret facultatem: nam illa voluntas presumpsa, & conditionata non influit, neque potest dare iurisdictionem absolutam, cum vere superior non velit, sed veller, si peteretur. At vero in Eucharistia sufficit voluntas presumpsa: nam in hoc etiam imitatur conuiuii humana, in quibus vt famulus ministrat cibos, sufficit voluntas interpretatiua, & presumpsa domini: per illam enim tollitur ratio inuoluntarij, & non est amplius inuitus dominus. Cum ergo Sacerdos sit, ad quem spectat distribuere, & dispensare hunc cibum, sufficit eius voluntas interpretatiua, vt Diaconus, vel quicumque alius possit illum dare, vel accipere. Hæc tamen voluntas licet sufficeret cuiuscumque sacerdotis Prælati potens huic dare licentiã ministrandi hic, & nunc, ad hoc, vt, etiam repugnante immediato, possit ex superioris voluntate presumpsa accipi vel ministrari; non potest tamen facile presumpsi voluntas superioris mediati, quando immediatus repugnat: nam tunc potius presumitur superior velle, vt obseruetur debitus ordo, & subordinatio, ne fiat aliquid resistente immediato, nisi in aliquo casu, in quo magna inconuenientia sequeretur. Non sufficit ergo ad presumendam voluntatem Superioris scire, quod si peterem licentiam daret: aliquando enim tanti interest, ne fiat aliquid, non petita licentia, vt quamdiu non petitur, superior sit inuitus, non solum quoad modum, sed etiam quoad substantiam actionis; vt constat in Religioso, cui non sufficit ad dandum, vel expendendum scire, quod, si peteret licentiam, Prælati daret: nã si hoc sufficeret, rueret profus obseruantia Religiosa, & votum Paupertatis esset

merum nomen: semper enim, aut fere semper presumpsi possit talis voluntas, saltem in superiori mediato, Provinciali, v. gr. Generali; legato Papæ vel in ipso Pontifice; atque adeo numquam deberet peti licentia, quod tamen falsum omnino est; quia licet Prælati licentiam petitiã daret, est tamen inuitus etiam quoad substantiam actionis, quamdiu non petitur; quia ob grauissima inconuenientia, quæ sequuntur ex illo alio modo operandi, debet velle retinere totum ius suum, & esse omnino inuitus circa illam actionem, nisi in aliquo casu, in quo propter peculiare circumstantias presumpsi possit, cum non esse ita inuitus. De hoc tamen suo loco.

Quæri potest, an attenda præcisã institutione sacramenti, & seclusa prohibitione humana, sacerdos ipse ita sit dispensator Eucharistia, vt non solum, dum celebrat, sed etiam extra Missam, sicut potest eam aliis dare, possit etiam sibi sumere. Videtur enim ita esse, quia non debet esse ipse peioris conditionis, quam alij, quibus potest eam dispensare: nec in ministracione huius sacramenti requiritur distinctio personarum, quæ in aliis, vt constat, cum ipse sacerdos in Missa sumat illud à se ipso. Nec obstat, quod Tridentinum sess. 13. cap. 3. ait: *In sacramentali sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent: vbi solum intra Missam videtur concedi eiusmodi potestas sacerdoti ministrandi sibi ipsi: Hoc, inquam, non obstat; tum quia Concilium solum loquitur de facto, non autem de iure, quid possit fieri, seclusa prohibitione humana, prout nunc loquitur: tum etiam, quia nec Concilium dicit, sacerdotes extra Missam accepisse Eucharistiam ab aliis; solum dicit, laicos accepisse à sacerdotibus, & sacerdotes in Missa à se ipsis: quomodo autem sacerdotes extra Missam acceperint, omittit: vnde potius argumentum contrarium desumi potest, quod de eo puncto nihil dixerit Concilium, eo quod non erat vsus constans, sed varius, & liber in vtramque partem: vel potius omisus fuit ille casus, quia sacerdotes vel non solent regulariter communicare, nisi dum celebrant; vel id faciunt, dum ægrotant, vel in Missa communi alterius, vt in Cœna Domini, vel alia simili; vbi ad representandum factum Christi, omnes communicant de manu celebrantis. Caterum ex vi præcisã institutionis non apparet, cur sacerdos non possit extra Missam sibi accipere Eucharistiam, sicut dat aliis. Hæc tamen doctrina in vniuersum non videtur vera, propter rationes, quas afferemus infra num. 31. ex quibus constabit resolutio huius dubij.*

Hæc itaque procedunt ex vi institutionis sacramenti: de facto tamen, & attendo vsu, & lege Ecclesiastica, dubitatur primo, an Subdiaconus, vel Clericus inferior, aut laicus possint de licentia sacerdotis ministrare, vel accipere sibi Eucharistiam. Et quidem extra casum necessitatis, negant communiter Theologi, quos sequuntur Suarez sectio 1. §. vltimo dicendum est. Vasquez cap. 1. num. 12. & 13. qui id probant ex Concilio Rhemeni relato in cap. Pervenit. de consecratione. d. 2. vbi intolerabilis & abominabilis vocatur consuetudo illa dandi Eucharistiam laicis, vel foeminis, vt eam ad infirmos deferant. In casu autem extremæ necessitatis posse

20. Quæri potest, an attenda præcisã institutione sacramenti, & seclusa prohibitione humana, sacerdos ipse ita sit dispensator Eucharistia, vt non solum, dum celebrat, sed etiam extra Missam, sicut potest eam aliis dare, possit etiam sibi sumere.

Cõc. Trid.

Nõ apparet cur ex vi præcisã institutionis non hoc licet de quo tamen infra num. 31.

21. Idem quæritur de Subdiacono.

Extra casum necessitatis negatur communiter Suarez. Vasquez. Layman. Diana.

illud sibi sumere in articulo mortis, quando nõ est Sacerdos, vel Diaconus, à quo illud accipiat, docent aliqui, in quorum sententiam propendit Suarez art. 1. in fine: & eam sententiam absolute amplectuntur Layman loco citato; Diana 2. tom. Resolut. moral. tract. 4. de Sacram. resolut. 47. qui addit, licere etiam in eodem necessitatis articulo Subdiacono, vel Laico ministrare Viaticum moribundo: quia casus ille necessitatis extremæ semper videtur exceptus.

22. Communis sententia Theologorum contrarium docet, quos referunt prædicti Auctores; & Fagundez Præcepto 3. Eccles. lib. 3. cap. 1. Et quidem quod non possit ministrare aliis etiam in eo casu, quidquid sit de aliquibus decretis: quæ ad id probandum afferri solent, probatur melius vniuersali Ecclesiæ consuetudine: cui aliqui respondere conantur, de consuetudine non posse constare; quia cum hodie sit tanta copia Sacerdotum, casus hic rarissimus est; & non occurrente casu, non potest probari consuetudo contraria. Hoc tamen responsum non satisfacit: quia casus, de quo nunc loquimur, non est ita rarus, præsertim in oppidis, in quibus est vnus Sacerdos; & accidit sæpe, plures mori absque Viatico propter absentiam Parochi: quibus si posset ædituus afferre Viaticum, deberet vtrique id facere: & tamen nunquam à multis sæculis id factum audiuius; nec vllus, vt fieret, consuluit. Auctores deinde, quos pro illa parte affert P. Diana, non sufficiunt; quia reuera illam non tuerentur, scilicet Layman loco citato, & Coninch in præfenti quest. 82. art. 3. n. 23, quorum neuter id asserit, sed referunt, quod alij sentiant; nec approbando, nec reprobando; imo Coninch addit, se id asserere non audere. Valentia vero, quem idem Diana affert tom. 4. disp. 6. q. 10. puncto 1. in fine, solum dicit, illam sententiam non esse improbabilem, quod fundat in eo, quod Laicus in necessitate potest licite tangere Eucharistiam. Aliud tamen est tangere, aliud distribuere, quæ est actio orta ex potestate, & quasi dominio, quod non est penes singulos, sed penes Ecclesiæ ministros. Quod vero vigeat necessitas proximi, ne moriatur absque Viatico, non refert; quia hoc sacramentum non est necessarium ad salutem. Et quidem minus est quod Sacerdos celebret absque patena ad dandum Viaticum moribundo; & tamen id Ecclesia non permittit; quanto minus, quod Laicus deferat, & ministret, absente Sacerdote?

Layman. Coninch. Valentia. Diana.

23. Quod artinet ad alteram partem, quod scilicet possit Laicus, vel non Diaconus sibi in mortis articulo Eucharistiam accipere, deficiente ministro; fateor, aliquos Doctores graues id vt probabile docere; inter quos Diana loco citato refert P. Coninch, qui tamen eam non tenet, imo dicit, difficile posse repugnari sententiæ contrariæ, quam docet maxima Doctorum pars. Fauet tamen Suarez dicta disp. 82. sect. 3. in fine; Layman, & alij, quos refert & sequitur idem Diana, propter quorum auctoritatem probabilis erit, præsertim, cum consuetudo contraria non ita possit constare in hoc puncto, sicut in præcedenti; eo quod moribundi non ita facile possent ipsi ire ad Ecclesiam, & accipere sibi Viaticum, absente Parocho, & id eo hic casus difficilius, & rarius possit contingere.

24. Cæterum veriorum iudicio communem sententiam contrariam; primo, quia consuetudo tot sæculorum arguit, id non esse licitum: nam licet

casus rarus sit, aliquando tamen contingere potest, & reuera contingit, quod, absente Sacerdote, aliquis, vel potest infectus, vel in periculo mortis existens propter imminens prælium, vel hostium incursionem, &c. posset sibi Eucharistiam accipere ex Sacratio; quod tamen in tot sæculis nunquam factum est. Vnde secundo à priori probatur, quia nemo potest sibi accipere Eucharistiam, nisi de voluntate, & consensu, saltem præsumpto Sacerdotum, & Pastorum, ad quos pertinet distributio, vt vidimus. Hæc autem voluntas Ecclesiæ, aut Pastorum in hoc casu neque est expressa, vt constat; neque etiam potest prudenter præsumi, cum nunquam vel minimum iudicium dederint talis voluntatis, nunquam factum approbauerint, vel laudauerint, nunquam propensionem ostenderit, quod facile fieri potuisset; sicut de communione absque ieiunio, & de abolutione à quouis Sacerdote obtinenda in eo mortis articulo Ecclesia fecit. Non potest ergo Laicus absque eiusmodi voluntate Pastorum accipere sibi Eucharistiam. Denique à posteriori ostenditur; quia si Ecclesia præsumeretur ita velle, sed in vtrique esset propter instantem necessitatem mortis, ne homo absque viatico moriatur. Hæc autem ratio non sufficit ad præsumendam talem voluntatem: alioquin possemus præsumere, quod vellet in eodem articulo ministrari Eucharistiam à Laico, vel femina, absente Sacerdote, ne ægrotus absque Viatico moriatur, cum sit eadem ratio necessitatis, & aliunde sit minus dissonum vsui communi accipere Eucharistiam ab alio, quam à se ipso. Et tamen iidem Auctores, qui in hoc puncto affirmant, non audent id asserere in illo alio, quod possit quilibet tunc ministrare, vt vidimus, & merito: quis enim credat, Episcopum non puniturum, sed laudaturum feminam, quæ, non inuento Parocho, auerteret Sacramentum aperire, & Eucharistiam ad virum suum morientem deferre?

25. Nec obstat, quod refertur de Regina Scotia, quæ nostra ætate martyrium sub Elizabetha regina Angliæ, sacramentum Eucharistiæ, quod apud se habebat; prius deuote sumpsit: tum quia illud factum dicitur ex speciali Pontificis licentia, quam habebat; tum etiam, quia in aliis circumstantiis fieri id poterat, & debebat, ad vitandum periculum irreuerentiæ, cum timeri iure posset, hæreticos post eius mortem Eucharistiam inuentam irreuerenter tractaturos: quo casu certum est, posse Laicum, & feminam propria auctoritate Eucharistiam sumere, urgente tunc præcepto naturali de vitanda eius irreuerentia. Adde, etiam si non habuisset expressam facultatem sumendi sibi Eucharistiam, sed solum retinendi eam apud se, adhuc in illo casu poterat facile præsumere voluntatem Pontificis, vt consumeret; ne scilicet remaneret Eucharistia apud eius famulas, quæ facultatem non habebant eam apud se retinendi, qualem ipsa sola habebat; vnde merito præsumere poterat, Pontificem voliturum potius vt consumeretur à Martyre, quam vt apud feminas remaneret.

26. Dices, cum Ecclesia ob necessitatem imminens mortis permittat accipi Eucharistiam à non ieiunio, cur non præsumetur velle etiam, quod accipiat eam sibi moriturus absque interuentu Sacerdotis? Respondeo primum casum esse adeo frequentem, vt nisi id permitteretur, magna pars fidelium moreretur absque Viatico: secundum casum

27. Quæritur an nunc possit Sacerdos committere Diacono vel ministro. Conc. Carthagin.

28. Dubitatur an Sacerdos si extra Missam licet in casu necessitatis, omnes communiter asserant.

29. In hac sententia vna restat difficultas.

30. Explicatur & defenditur communitis sententia.

31. Est etiam magna differentia inter duos illos modos communicandi.

In hoc casu voluntas Ecclesiæ expressa est potest præsumi.

Ad id de Maria regina Scotia respondetur.

Infrabit.

Respondetur.

sum esse rarum, propter quem non debuit dispensari in lege vniuersali; sicut nec dispensatur, vt celebretur absque vestibus sacris ad dandum viaticum; quia hic etiam casus necessitatis rarus erit.

Dubitatur secundo; an de facto possit Sacerdos nunc committere Diacono, vt ministret Eucharistiam. Respondetur, posse in necessitate, quæ non restringitur ad solum casum dandi viaticum moribundo, sed latius patet, vt si sacerdos impeditus sit, & non possit populo Eucharistiam distribuere. Nam decretum Concilij Carthagin. 4. can. 38. vniuersaliter loquitur: *Vt Diaconus, præsentente Presbytero, Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus erogat.* Quod quidem non est reuocatum, licet non sit in vltimis eiusmodi necessitas non occurrit: raro enim inuenitur Diaconus, vbi non sit sacerdos. Possit etiam Diaconus, absente Parocho, deferre viaticum infirmo, ne absque communione moriatur; quod concessum videtur in Concilio Niceno can. 14. Quod idem dicendum, si Parochus præsens nolit ipse deferre, nec committere Diacono, vt ferat: tunc enim ex præsumpta Ecclesiæ voluntate, vel ex concessione dictæ Concilij Niceni, quæ non inuenitur reuocata, poterit id facere: & in hoc fero omnes conueniunt. Notant tamen, non posse Diacono committi, quando adfuit alij sacerdotes, qui possint ministrare; quia Concilium Carthag. allegatum solum id permittit in casu necessitatis, quæ non datur, cum adest sacerdos, qui possit.

30. Non est nobis à communi sententia discedendum; quam vt explicemus, & defendamus, aduerto, quoties sacerdos non communicat vt sacerdos, hoc est, offerendo, vel perficiendo, & consummando sacrificium prius à se, vel alio inceptum, & communionem illam esse & appellari laicam, & quoad illam per accidens se habere, quod sit, vel non sit Sacerdos. Quare licet in Missa non accipiat Eucharistiam à suo Pastore, sed à se ipso; extra Missam vero debet, sicut cæteri omnes Eucharistiam accipere à Pastore, vel de licentia illius. In Missa quidem non pascitur ab aliquo Pastore inferiori, sed à solo Christo; quia ibi accipit Eucharistiam, vt homo publicus, & offerens sacrificium nomine Ecclesiæ; extra Missam vero cessat hæc ratio, & accipit vt homo priuatus, atque adeo vt ouis, quæ non potest accipere pascum, nisi à proprio Pastore.

31. Porro esse magnam differentiam inter illos duos modos communicandi, constat in primis ex ipsa appellatione: nam communicatio sacerdotis extra Missam vocatur semper in Concilio communio laica; debet ergo ad illam considerari sacerdos, ac si esset laicus; atque ideo non habet maiorem potestatem, quam quilibet alius sumendi sibi Eucharistiam. Deinde à posteriori constat hoc ipsum; quia si sacerdos haberet eandem independentiam ad sumendum hunc cibum etiam extra Missam, sequeretur, quod, secluso omni priuilegio, posset quilibet simplex Sacerdos dare Eucharistiam omnibus Sacerdotibus volentibus communicare, etiam repugnantibus eorum Pastoribus, aut Parochis. Rursus sequeretur, posse quemlibet Sacerdotem in mortis articulo accipere viaticum à quolibet Sacerdote simplici absque vlla Parochi licentia: quod tamen videtur contra sensum fidelium, & contra doctrinam communem Theologorum, qui vniuersaliter dicunt, omnes fideles debere accipere viaticum vltimum de manu, vel consensu Parochi, vel Prælati, nulla facta exceptione. Denique Theologi etiam, quando loquuntur de Communionem in Paschate à proprio Parocho accipienda, excipiunt nominatim Sacerdotes in aliena etiam Ecclesia celebrantes; quia præceptum illud non loquitur de iis, qui celebrando communicant, sed de iis solum, qui communionem accipiunt de manu alterius. Vnde supponunt, quod Sacerdos non celebrans obligaretur etiam tunc præcepto communicandi de manu Parochi. Ex quibus omnibus constat, Sacerdotem extra Missam non minus depedere à suo Pastore in hoc sacramento accipiendo, quam alios fideles; atque adeo non posse, nisi de manu, vel licentia Pastoris communicare. Quod indicare etiam videtur Pötifex in Clementina, *Religiosi*, de Priuilegiis; vbi imponitur pœna Religiosis, qui absque Parochi consensu, Clericis, aut laicis sacramentum Eucharistiæ ministrare præsumpserint; vbi de omnibus Clericis in vniuersum loquitur.

30. Explicatur & defenditur communitis sententia.

31. Est etiam magna differentia inter duos illos modos communicandi.

32. Explicatur & defenditur communitis sententia.

33. Explicatur & defenditur communitis sententia.

34. Explicatur & defenditur communitis sententia.

35. Explicatur & defenditur communitis sententia.

36. Explicatur & defenditur communitis sententia.

37. Quæritur an nunc possit Sacerdos committere Diacono vel ministro. Conc. Carthagin.

38. Dubitatur an Sacerdos si extra Missam licet in casu necessitatis, omnes communiter asserant.

39. In hac sententia vna restat difficultas.

40. Explicatur & defenditur communitis sententia.

41. Est etiam magna differentia inter duos illos modos communicandi.

42. Explicatur & defenditur communitis sententia.

43. Explicatur & defenditur communitis sententia.

44. Explicatur & defenditur communitis sententia.

45. Explicatur & defenditur communitis sententia.

46. Explicatur & defenditur communitis sententia.

47. Explicatur & defenditur communitis sententia.

48. Explicatur & defenditur communitis sententia.

49. Explicatur & defenditur communitis sententia.

50. Explicatur & defenditur communitis sententia.

51. Explicatur & defenditur communitis sententia.

Explicatur & defenditur communitis sententia.

Est etiam magna differentia inter duos illos modos communicandi.

32. Ad propositum dubium respondetur.

Hoc ergo supposito, iam circa propositum dubium dico, Sacerdotem extra Missam posse quidem dare Eucharistiam aliis, qui vel sint eius oues, vel licentiam habeant proprii Pastoris, ut videbimus *sect. sequenti*: & tunc ministrat ut Sacerdos, & ut Pastor, vel proprius, vel saltem ex commissione, quoad illum actum, ut supra explicuimus. Si autem sibi ipsi communionem extra Missam accipiat, tunc non operatur ut Sacerdos, nec ut Pastor: nam receptio illa Eucharistiæ, cum non sit ad consummandum Sacrificium, non est Sacerdotalis: ministratio autem, vel dispensatio actiua non est etiam actio Sacerdotis, quia tunc non operatur ut pastor proprius, neque ex commissione; neutro enim modo esse potest Pastor sui ipsius: non ergo ministrat ex potestate Pastoralis, cum non pascat ouem suam propriam, vel ex commissione. Operaretur ergo tunc sicut Diaconus, vel alius Clericus inferior, vel etiam Laicus, cui, attenda præcise institutione huius sacramenti, non repugnaret, quod ex facultate, aut iussu Sacerdotis Pastoris sui, acciperet ipse sibi ex Sacramenti Eucharistiæ, ut supra vidimus. Sic ergo Sacerdos in prædicto casu potest id facere, ut instrumentum proprii Sacerdotis Parochi, vel Prælati sui; atque ideo tunc non operaretur ut Sacerdos, sed ut instrumentum, & minister Sacerdotis, qui hoc modo diceretur pascere ouem suam. Sicut quando de facto Diaconus, & Subdiaconus ministrant Summo Pontifici in Missa solemnè, & accipiunt sibi Sanguinem ex Calice, non agunt, nec accipiunt ut Sacerdotes (etiam si ipsi Sacerdotes plerumque sint) sed ut ministri, & instrumentum Sacerdotis Pontificis, qui eo modo dat illis Eucharistiam, & pascit illos, ut oues suas. Talis esset actio, qua Sacerdos extra Missam sumeret sibi Eucharistiam; deberet enim procedere ex voluntate sui Pastoris volentis illo modo pascere ouem suam.

33. Restat difficultas an de facto Sacerdos sit sibi Eucharistiam sumere, ut instrumentum ipsius, licet alij fideles Laici etiam facultatem non habeant: & an ea facultas vniuersalis sit, vel solum pro casu necessitatis vrgentis. Respondeo itaque, probabile esse, quod Sacerdos de facto id possit, vrgente necessitate, ut communis sententia docet. Fundamentum autem desumi debet ex *Canone illo 14. Concilij Niceni*, in quo conceditur Diacono, ut, absente Sacerdote, det aliis, & sumat sibi Eucharistiam ex Sacramenti; quæ facultas non inuenitur reuocata, & à fortiori competit omnibus Sacerdotibus, cum & ipsi Diaconi sint: poterunt ergo, absente Sacerdote, qui ministrare possit, & velit, accipere sibi, sicut posset simplex Diaconus, non ut Pastores, sed ut instrumentum Pastoris, ut explicuimus.

34. Nec obstat consuetudo contraria, qua illa facultas abrogata videri posset, sicut ex simili consuetudine diximus, non posse Laicum, aut Subdiaconum ministrare, vel sumere sibi Eucharistiam. Nam diuersa est ratio in hoc casu: habemus enim in primis concessionem expressam Concilij vniuersalis, quæ non præsumitur reuocata, nisi probetur. Consuetudo præterea contraria non probatur, quia non oritur ex defectu potestatis, sed necessitatis; casus enim non occurrit: nam Diaconus iam fere nullus est absque Sacerdote, cum nemo, nisi ad breue tempus in eo gradu perseveret. Sacerdotes autem nunquam volunt communi-

care, quando celebrare non possunt; quando autem celebrare possunt, non possunt uti facultate illa, quia iam deest necessitas, & absentia Sacerdotis requisita. Illa autem alia consuetudo, ex qua supra arguebamus defectum facultatis in Subdiacono, vel Laico, est consuetudo positua, occurrente sæpius illo casu, ut vidimus, nec apparente nunquam ex parte Prælatorum indicio voluntatis concedendi, aut permittendi talem facultatem, sicut apparet, & constat respectu Diaconi.

Hinc infero; quoad hunc casum, æquales esse Sacerdotem & Diaconum, imo facilius posse contingere Diacono, quam Sacerdoti: nam Sacerdos, cum possit ipse celebrare, non facile habebit necessitatem communicandi extra Missam propter absentiam Sacerdotis: Diaconus tamen, qui consecrare non potest, facilius poterit in tali necessitate inueniri: hæc autem non est necessitas solius Viatici, sed deuotionis etiam propter Festum solemne, aut quid simile: nam Concilium Nicenum non loquitur de articulo mortis, ut constat. Denique, quod diximus, Sacerdotem extra Missam accipientem sibi Eucharistiam operari ex potestate Pastoris, & Sacerdotis, locum non habet in Summo Pontifice, quia sicut potest propria auctoritate dare sibi Indulgentias, sic etiam posset extra Missam Eucharistiam sibi sumere; & hoc ex auctoritate, & potestate vniuersali, quam habet, dispensandi illud sacramentum: nam licet ipse non sit ouis sui ipsius, est tamen ouis Christi, atque ideo potest, sicut pascit alios, pascere etiam seipsum, cum datum ei sit, pascere omnes oues Christi. Ceteris autem Pastoribus non datur potestas ita ampla, sed limitata ad tales oues, nempe ad suos subditos, in quorum numero ipse Pastor non est. Sicut tamen potest eligere sibi Confessarium, qui eo ipso est Pastor, quoad illum actum; sic potest eligere Sacerdotem, à quo accipiat Eucharistiam, qui eo ipso fit Pastor ipsius, quoad illum actum ministrandi hoc sacramentum.

35. In hoc casu æquales sunt Sacerdos & Diaconus.

38. Tertio certum est.

39. Quarto omnino constat.

40. Dubitatur primo de eo qui habet Bullam Cruciatam.

41. Alij concedunt dari illam facultatem.

SECTIO II.

Utrum omnes Sacerdotes possint Eucharistiam ministrare?

Aliqua certa sunt, & communia fere apud omnes; alia magis dubia. Primo certum est, ad ministrandum hoc sacramentum præter potestatem Ordinis supra explicatam, requiri iurisdictionem. Ad Pastorem enim spectat pascere oues suas; nec eo inuito, potest alius licite mittere falcem in messem alienam. Quod licet negare voluerit Marzilla citatus à nobis *disp. 17. sect. 1.* id tamen aperte est contra Theologos omnes, & mentem Pontificum, ut ibi vidimus. Hic autem consensus Pastoris requiritur non solum ad dandam communionem Laicis, sed etiam Clericis, & Sacerdotibus, quando extra Missam communicant, ut probauit *sect. præcedenti*.

Secundo certum est, ad ministrandum hoc sacramentum sufficere facultatem, aut consensum Pastoris expressum, vel interpretatiuum, vel etiam præsumptum; qui quidem ad sacramentum Pœnitentiæ non sufficit. Ratio autem differentia inter utrumque sacramentum assignari solet; quia absolutio est actio iurisdictionis proprie, non vero ministratio Eucharistiæ. Ita Vasquez in *præfati n. 30.* Sed debet amplius explicari, scilicet, absolute

36. Primo certum est.

37. Secundo certum est.

absolutionem esse actionem talem, quæ ad sui valorem prærequirit voluntatem positiuam potentis condonare peccata: inferior autem non habet eam potestatem, nisi communicetur à Superiore, vel Pastore. Ministratio autem Eucharistiæ ad sui valorem nullam requirit voluntatem Pastoris: valida enim erit, licet fiat, inuito Pastore: ut vero licite fiat, non requiritur voluntas positua, sed solum quod superior non sit inuitus, seu negatio voluntatis contraria; quæ negatio semper adest, quoties prudenter præsumimus, eum ratum habiturum, si sciret; hoc enim satis est, ut nunc non fiat contra eius voluntatem, & per consequens, ut licite fiat.

Tertio certum est, posse competere facultatem dandi Eucharistiam ex commissione, & de legatione iis etiam qui Parochi, vel Pastores non sunt: prout de facto eam habent communiter Religiosi ex Priuilegiis Pontificum eorum Ordinibus concessis. Circa quæ aduerto, facultatem nostræ Societati concessam à Paulo tertio esse vniuersalem pro omnibus Christi fidelibus: & licet facultas etiam absoluedi ab eodem Paulo tertio concessa, sit æque vniuersalis pro omnibus Christi fidelibus; hæc tamen limitatur in Compendio nostrorum Priuilegorum, verbo *Absolutio*. §. 1. ut non possimus absolue Regulares, qui licentiam non habuerint extra suum ordinem constituti. At vero facultas dandi Eucharistiam non habet illam limitationem; atque ideo possumus ex vi illius dare Eucharistiam quibuslibet, etiam Regularibus, absque vlla licentia suorum Prælatorum.

Quarto conueniunt fere omnes in hoc, quod ad ministrandum hoc sacramentum non requiratur approbatio, quæ ex Concilio Tridentino requiritur ad sacramentum Pœnitentiæ, ad quod requiritur approbatio, & iurisdictione: in hoc autem Sacramento sufficit iurisdictione, vel commissio, aut consensus Parochi absque alia approbatione Ordinarij, quia Concilium solum ad Confessiones audiendas petit approbationem: neque erat eadem ratio petendi examen, aut aliam approbationem ad hoc sacramentum, in cuius ministracione exigua peritia ministri desideratur.

Hæc certa sunt. Dubitatur primo, an per Bullam Cruciatæ possit, qui eam habet, accipere Eucharistiam à quolibet Sacerdote absque villo consensu sui Parochi. Negant plures; Eman. Rodriguez in *explicatione Bullæ parte 1. in Addit. ad §. 5. num. 31.* Suarez in *præfati disp. 72. sect. 2.* quem sequitur Nugnus *quæst. 82. art. 3.* vocans contrariam improbabilem, quia concessa facultate eligendi Confessarium, non intelligitur data facultas eligendi ministrum Eucharistiæ. Ergo ex eo quod in Bulla Cruciatæ conceditur illud, non conceditur hoc secundum; alioquin quia in Bulla conceditur facultas vniuersalis eligendi Confessarium; ita ut confessioni animæ satisfiat per illam confessionem, daretur etiam facultas satisfaciendi communioni annuæ extra Parochiam, quod est aperte falsum.

Alij tamen concedunt, in Bulla dari illam facultatem; quam sententiam ruerit, & explicat Vasquez in *præfati disp. 219. c. 5.* quem sequitur Diana *1. tom. in Tract. de Bulla Cruciatæ, resolut. 20.* Fundamentum autem non sumitur ab iis, ex eo quod conceditur facultas eligendi Confessarium, sed ex alia clausula eiusdem Bullæ; in qua conceditur,

quod possit. *Eucharistiam, & alia sacramenta, præterquam in die Paschatis recipere.* Quæ verba licet Suarez velit ita intelligi, ut solum concedant, tempore interdicti ea sacramenta suscipere, videlicet à ministro idoneo, & qui alias ea sacramenta iure conferre potest; Vasquez tamen probat ampliora esse: nam in Bulla Hispana dicitur, ut possint *recibir el Sacramento de la Eucharistia, y los demas Sacramentos (saluo en el dia de la Pascua) aunque sea tiempo de entredicho*: hoc est, etiam si sit tempus interdicti: quæ verba ampliant, non restringunt ad tempus interdicti. Secundo, quia si concessio non esset eligendi ministrum, frustra addita esset illa exceptio diei Paschatis; nam tempore interdicti, si quis etiam in priuato Oratorio accipiat Eucharistiam à Parocho, vel cum eius licentia in die Paschatis, proculdubio satisfacit præcepto animæ communionis. Facultas ergo illa præcindit à licentia Parochi, & ideo exceptit communionem Paschalem, sicut excepta est etiam in Priuilegiis Mendicantium.

Sed contra hoc arguit P. Suarez; quia sequeretur concedi etiam, quod Extremam vnctionem, & Matrimonium possit à quolibet Sacerdote suscipere absque consensu Parochi: facultas enim communis est *Eucharistiam, & alia sacramenta recipiendi*. Respondet Vasquez concedendo de Extrema vnctione, negando de Matrimonio: hoc enim non recipitur à Sacerdote, sed à coniuge, qui est minister: Parochus vero non requiritur, ut minister, sed ut testis essentialis ad valorem Sacramenti. Vnde nec argui potest ad sacramentum Ordinis, & Confirmationis, quia ibi solus est sermo de Sacramentis, quæ à Sacerdote, & Parocho de iure ordinario conferri possunt, qualia non sunt Ordo, & Confirmatio.

Sed contra hoc est, quia ibi conceditur vniuersaliter Eucharistiam, & alia sacramenta recipere; nec sermo est de iis, quæ recipi possunt à Sacerdote, vel Parocho; non debemus ergo illam concessionem restringere. Imo virtute illius concessionis potest, qui Bullam habet, recipere Ordinem ab Episcopo tempore interdicti; & posset etiam Confirmationem, si huius receptio per interdictum prohiberetur. Alioquin non apparet, de quibus aliis Sacramentis loquatur Bulla, dum dicit, *Eucharistiam, & alia sacramenta* posse recipi; nam Extrema Vnctio est vnum solum sacramentum.

Respondet P. Vasquez, intelligi de Pœnitentiæ, & Extrema Vnctione. Sed contra, quia si intelligitur illa clausula de Sacramento Pœnitentiæ; ergo non conceditur ibi facultas recipiendi ea sacramenta à quolibet Sacerdote, sed à ministro debito. Probatur sequela; quia nemo dicit, concedi in Bulla facultatem accipiendi sacramentum illud à quolibet Sacerdote, cum in eadem Bulla, quando conceditur facultas eligendi Confessarium, limitetur ad Confessarium approbatum ab Ordinario; ergo in illis aliis verbis non datur facultas eligendi ministrum, sed solum recipiendi sacramenta, non obstante interdicto: per sacramenta vero alia Eucharistia intelliguntur, Pœnitentiæ, Extrema Vnctio, Ordo, & Matrimonium, iuxta sententiam probabilem; quæ docet etiam Matrimonium prohiberi tempore interdicti, ad Baptismum autem, & Confirmationem non erat necessarium eiusmodi priuilegium. Vnde Rodriguez *vbi supra*, concedit, posse ex vi illius clausulæ accipi tempore interdicti Ordinem, & Extremam Vnctionem.

42. Arguit contra hoc Suarez.

Respondet Vasquez.

43. Reuertitur.

44. Respondet Vasquez.

45. Aliud est concedere alicui ut possit recipere aliud quod possit recipere a quolibet ministro.

Confirmatur, quia in rigore aliud est concedere alicui, ut possit recipere Sacramenta; aliud vero quod possit recipere a quolibet ministro: nam illud prius pertinet ad solam substantiam; hoc posterius ad quamdam circumstantiam: non conceduntur autem omnes circumstantiæ, cui conceditur substantia: alioquin in illa clausula concessa esset facultas recipiendi Sacramenta in quolibet loco, qualibet hora diei, & alia similia. Cum ergo concessio solum sit recipiendi Sacramenta, & nihil ibi dicatur de ministro, debet intelligi, prout de iure, scilicet, a debito ministro, sicut intelligitur debito tempore, debito loco, &c. Quod ad hominem probatur iuxta doctrinam ipsius Vasquez, quia ipse vult, ibi sermonem esse etiam de Sacramento Pœnitentiæ; & tamen non conceditur facultas recipiendi illud, nisi a ministro debito. Fatendum ergo est facultatem non esse circa ministrum, sed circa tempus interdicti: alioquin quæ facultas datur ibi circa sacramentum Pœnitentiæ? Non quidem ut possit, qui habet Bullam, confiteri cuilibet venialia; ad hoc enim non requiritur Bulla; sed nec ut confiteatur mortalia cuilibet Sacerdoti; hæc enim non conceditur in Bulla; sed nec ut confiteatur Sacerdoti approbato; hoc enim postea specialiter conceditur, & in illa clausula non fit mentio Confessoris approbati: restat ergo, quod concedatur ibi solum facultas recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ, & alia Sacramenta tempore interdicti.

46. Hic sensus ex contextu Bullæ ex contextu Bullæ colligitur.

Hic autem sensus colligitur ex contextu Bullæ, ex quo apparet, quod in illa clausula solum datur privilegium quoad circumstantiam interdicti, non quoad substantiam, nec quoad circumstantiam ministri, nam in illa clausula conceditur facultas tempore interdicti celebrandi, vel audiendi sacrum simul cum suis familiaribus in Ecclesiis, monasteriis, vel oratoriis privatis ab Ordinario designatis, & visitatis; & accipiendi Eucharistiam, & alia sacramenta, dum tamen ipsi interdicti causam non dederint. In quibus verbis certum est non concedi facultatem simpliciter celebrandi, vel faciendi celebrare in Oratorio privato, sed solum id faciendi tempore interdicti, supposita aliunde facultate debita ad illud oratorium. Quod constat ex usu; quia postquam Paulus quintus prohibuit, ne Ordinarij concederent facultatem celebrandi in domibus, & oratoriis privatis, adhuc in Bulla Cruciatæ ponitur eadem clausula; & nemo audeat uti privato oratorio absque facultate Summi Pontificis, etiamsi habeat Bullam Cruciatæ; ergo illa clausula non dat facultatem vrendi Oratorio privato, sed audiendi Missam in illo tempore interdicti, si aliunde sit facultas debita vrendi illo Oratorio: sicut eodem modo dat licentiam audiendi Missam in Ecclesiis, vel monasteriis: quæ certe non est ad substantiam, ut constat, sed ob circumstantiam temporis interdicti, de quo tempore solo intelligitur illud privilegium.

47. Ad primum fundamentum respondetur.

Nec obstant fundamenta contrariæ sententiæ. Ad primum enim responderetur, verba Bullæ Hispanæ hæc esse: *Que paedan aun en tiempo de entredicho Apostolico, o Ordinario, oir Missa en las iglesias, y monasterios, o en oratorio particular, señalado, y visitado por el ordinario, dezir Missa, y otros Divinos Officios por sus personas, si fueren Presbyteros; o hazerlos celebrar a otros en su presentia, y de sus familiares, y parientes, y recebr el sancto Sacra-*

mento de la Eucharistia, y los demas Sacramentos; salvo en el dia de la Pasqua, con que ellos no ayan dado causa al tal entredicho, &c. In quibus verbis illa priora, *aun, en tiempo de entredicho*, non significant dari eam facultatem, ut, non obstante interdicto, id faciant, sicut si diceretur, concedimus, ut etiam in diebus festis laboretis, ut etiam in diebus ieiunij, seu prohibitis, comedatis carnes; non est sensus, quod detur etiam licentia pro aliis diebus, sed quod detur pro illis, non obstante prohibitione.

48. Ad secundum bene etiam respondetur.

Ad secundum respondet bene Emanuel Rodriguez loco citato, fieri exceptionem diei Paschalis in illa clausula, quia cum ibi concessa sit facultas generalis accipiendi Eucharistiam in privato Oratorio a ministro legitimo, & hic sit quilibet sacerdos, regulariter loquendo, vel saltem omnes Regulares, voluit Pontifex auferre occasionem dubitandi, & explicare, quod facultas ibi concessa non erat uniuersalis pro toto anno, sed cum exceptione solita diei Paschalis, sicut si diceret, *dum non sit in præiudicium Parochi, vel saluo iure Parochi*, quod scilicet habet ad illam communionem. Vnde si Parochus consentiret, vel ipsemet vellet dare Eucharistiam; posset utique etiam illa die id facere in Sacello privato etiam tempore interdicti: quia tamen non solent Parochi id facere, ideo simpliciter exceptus est ibi dies Paschalis.

49. Dubitatur de mendicantibus privilegiis.

Dubitatur secundo, an Mendicantes per sua privilegia possint ministrare Eucharistiam toto anni tempore? Oritur dubium ex verbis, quæ addi solent in eiusmodi privilegiis, scilicet, *præterquam in die Paschalis*: & ideo communis sententia negat, eorum facultatem extendi ad illam diem. Alij tamen afferunt privilegium aliud magis amplum, & sine vlla restrictione concessum à Nicolao quinto monasterio S. Mariæ de Guadalupe Ordinis S. Hieronymi in Hispania datum Romæ 4. Calend. Octobr. anno 1458. Pontificatus 4. quod referunt Eman. Rodriguez *tomo primo quæst. regular. quæst. 56. artic. 3. §. Quantum ad secundum*; & Fagundez de 3. Præcepto, lib. 1. cap. 5. num. 13. quod privilegium licet concessum sit pro illo solo Monasterio propter concursum, & deuotionem ad illum locum; postea tamen Pius quartus, & Pius quintus privilegia omnia illius Monasterij extenderant ad omnia monasteria eiusdem Ordinis, etiamsi non militent in illis eadem causæ, ut probat Rodriguez *ubi supra q. 55. art. 9. Quare per communicationem privilegiorum videtur iam hæc facultas competere omnibus Mendicantibus. Et ideo hanc sententiam tenet Ludouicus Beia 4. part. casu 4. Verum circa illud privilegium duplex dubium occurrit; primum est, quia omnes prædicti Auctores, qui illud referunt, dicunt concessum esse à Nicolao quinto, anno 1458. quod constat esse manifeste falsum, cum illo anno esset Papa Pius secundus, qui successerat Calixto tertio, qui Nicolao quinto successerat anno 1455. Secundum dubium est, quia si illud fuisset per Bullam concessum; cur idem Eman. Rodriguez in Bullario Regularium, ubi alias Bullas eiusdem Papæ concessit, illius Bullæ non meminit? Si autem fuit solū viuæ vocis oraculo concessum, reuocatum censetur per reuocationem generalē Sanctissimi D.N. Urbani octauus, qui omnia eiusmodi privilegia viuæ vocis*

50. Dubitatur quid intellegatur per diem Paschalis in illis privilegiis.

vocis oraculis concessa reuocauit. Cæterum si inueniatur per Bullam, vel Breue aliquod concessum, non video, cur non habeat adhuc suum vigorem.

Supposita tamen sententia communi, dabitur tertio, quid intelligatur per diem Paschalis in illis privilegiis exceptum. Aliqui enim intelligunt ipsum diem Resurrectionis, extra quem dicunt posse, in eo autem non posse Mendicantes dare Eucharistiam. Alij tamen communiter illa verba non intelligunt materialiter, sed formaliter de communionem Paschali, quocumque die fiat: nam intentio Pontificum fuit illam communionem reseruare Parochis. Si autem sola dies materialis exciperetur, parum prodesset, quia posset omnes die sequenti satisfacere præcepto in Ecclesiis Regularium. Vnde inferunt, posse ea etiam die Resurrectionis dare Eucharistiam Regulares iis, qui iam in Parochia communicarunt, vel postea communicare volunt. Item non posse dare diebus sequentibus, vel præcedentibus iis, qui ea communionem volunt satisfacere præcepto communionis annuæ; quæ sententia videtur omnino iuxta mentem Pontificum. Aduertit autem Layman tract. 4. de Sacram. Eucharistiæ, cap. 7. n. 4. in dubio præsumi posse, ac debere, eos, qui accedunt ad communicandum, satisfecisse iam vel habere animum satisfaciendi in sua Parochia, cum non facile sit quispian ab altari repellendus, quando cum aliis accedens Eucharistiam petit. Denique peregrinis, & vagis possunt etiam Regulares dare communionem Paschalem, quia nullam Parochiam habent, in qua satisfacere debent: in quo conueniunt etiam fere Doctores. Videtur Sanchez lib. 3. de Matrim. dist. 23. n. 17. & alij, quos congerit & sequitur Diana tom. 2. tractat. 2. de dubiis Regularium, resol. 12.

Sanchez.

Diana.

51. Quæsum.

Satisfit.

Suarez.

Fagundez Diana.

52. Dubitatur quæto, an possint dare Eucharistiam absque licentia Parochi.

Dubitatur quæto, an possint dare Eucharistiam absque licentia Parochi.

Fagundez.

sententia P. Suarez dicta sect. 2. §. Sed inquires. Postea vero n. 20. proposita sententia contraria, quam ipse Fagundez sequitur, assert etiam pro ea eundem Suarez §. Sed quares, & dicit, quod contradicit sibi, cum folio præcedenti contrariam docuisset. Oportuisset tamen attentius legere verba Suarj, qui certe in priori loco non loquitur de casu nostro, quando deest Parochus, sed de communionem in uniuersum necessaria propter mortis imminentis periculum, prout condistinguitur contra communionem voluntariam, quæ absque necessitate fit: loquitur enim contra aliquos, qui volebant, Religiosos non incurrere censuram latâ in Clementina, Religiosi, de Priuilegiis, quando dant Eucharistiam communicantibus ex deuotione, sed quando dant communicantibus ex necessitate, scilicet in mortis articulo, in quo debent relinquere illud munus Parochi proprio. Verba Suarj sunt: *Tertio, non tantum incurritur hæc excommunicatio, si Eucharistia detur in necessitate per modum Viatici (ut aliqui eam limitant) sed in uniuersum sine in necessitate, siue extra illam, siue publice, siue occulte ministratur, &c. Communio ergo in necessitate est, quæ non fit libere, sed ex obligatione in mortis periculo; quem modum loquendi obseruant alij Theologi, & P. Vasquez in præfati e. 3. n. 33. dicens: Adde autem, hanc penam imponi Religiosis, siue Sacramentum hoc dispensent in necessitate, nisi alius non adesset Sacerdos, qui tunc ministrare possit: siue extra illam, siue publice, siue secreto; nam verba legis generalia sunt. Vbi vtrumque coniungit, scilicet, quod ministratur in necessitate, & non efficiunt, vel absente Parochi. Cautè ergo, & absque vilo periculo contradictionis loquutus est Suarez; nec debemus facile contradictiones ista crassas intra duas chartas de viris adeo doctis sine maximo studio, & diligentia suspicari.*

Suarez.

Vasquez.

53. Communis est vera sententia.

Communis ergo, & verior sententia concedit posse Religiosos, imo & Sacerdotes etiam seculares ministrare Viaticum, deficiente Parochi: quæuis enim non sit sacramentum omnino necessarium ad salutem, est tamen maximopere vile, & aliquo modo necessarium ad vires spirituales in illo periculoso agone acquirendas. Solent autem Pontifices ad maiorem claritatem, quando excipiunt Viaticum in Priuilegiis, declarare, exceptionem illam non intelligi eo casu, quando propter absentiam Parochi, vel similem causam esset necessitas; prout Paulus III. declarauit in facultate data nostræ Societati. Aduertunt tamen Doctores, hoc non procedere in communionem Paschali, quando deesset Parochus, quia in hoc casu non vrget necessitas, nec multum refert, si expectetur Parochus. Si enim interim communionem indigebit aliquis ad suam spirituales consolationem, poterit ex deuotione communicare, & postea communicare iterum de manu Parochi ad satisfaciendum præcepto annuæ communionis.

De obligatione ministri supra diximus.

Solet etiam in præfati tractari de obligatione ministri non dandi hoc sacramentum peccatori; de hoc diximus in Tract. de Sacramento, in com. dist. 8. sect. 10. & 11. sicut & sect. 9. diximus de obligatione ministrandi in statu gratiæ, an sit, vel nõ sit sub peccato mortali; de quo etiam aliqui in præfati agere solent. Alia dubia leuiora circa obligationes ministri videri possunt apud Suarez sect. 3. & 4. ubi etiam cum aliis notat, debere Sacerdotem extra Missam habere Stolum, & Suppellicium ad Eucharistiam ministrandam.

DISPUT. XIX.

De Eucharistia, vt est Sacrificium.

- SECTIO I. Præmittuntur aliqua de Sacrificio in communi.
SECTIO II. In Missa offerri verum Sacrificium à Christo institutum.
SECTIO III. Quo pacto reperitur in Missa vera ratio Sacrificij. Referuntur varie sententiæ.
SECTIO IV. Quomodo consecratio pertineat ad essentiam Sacrificij, varie à Theologis declaratur.
SECTIO V. Nostra sententia de essentia huius Sacrificij.
SECTIO VI. Soluuntur aliæ obiectiones, quæ contra prædicta possunt fieri.
SECTIO VII. Infertur, an Christus sit offerens, & totares oblata in hoc Sacrificio.
SECTIO VIII. Vtrum ex dispensatione Pape possit consecrari vnica species; & vtrum consecratio vtriusque sit de essentia huius Sacrificij.
SECTIO IX. De effectibus huius Sacrificij.
SECTIO X. De iis, quibus provenire possunt effectus huius Sacrificij, quatenus pro ipsis offertur.
SECTIO XI. De iis, quibus, vt offerentibus proveniat fructus huius Sacrificij.
SECTIO XII. Vtrum hoc Sacrificium habeat valorem infinitum.

GI MVS de Eucharistia, vt sacramentum est; nunc dicemus de ipsa, quatenus est Sacrificium Legis novæ. Oportebit autem prius præmittere aliquid breviter de essentia Sacrificij in communi, vt postea facilius possimus rationem huius Sacrificij in particulari explicare.

SECTIO I.

Præmittuntur aliqua de Sacrificio in communi.

1. Male Hæretici Sacrificium definiunt. Bellarm. Suarez. Valquez.

Varie definitiones Sacrificij. Valquez.

Mitto Hæreticos recentiores contententes nomine Sacrificij intelligi vere, & proprie quodlibet opus bonum, non solum externum, sed etiam internum: contra quos videatur Card. Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Sacrificio, c. 2. Suar. & Valquez in præfati. Inter Catholicos constans est sententia, Sacrificium esse actum peculiarè virtutis Religionis, quo supremum cultum soli Deo debitum exhibemus. Sed quoniam totum hoc reperitur in aliis actionibus, quæ non sunt Sacrificia, quales sunt illæ, quibus cultum latriæ soli Deo debitum præstamus; difficile est explicare, quid sit illud, quo Sacrificium peculiariter differt ab aliis actibus religionis. Varij varias definitiones sacrificij construxerunt, quas refert, & impugnat Valquez in præfati dist. 220. Quidam ita definiunt: Sacrificium est oblatio externa soli Deo facta, qua ad agnitionem humanam infirmitatis, & professionem Di-

nina maiestatis à legitimo ministro res aliqua sensibilibus, & permanentis ritu mystico consecratur, & transf. mutatur. Alij brevius: Est oblatio facta Deo per immutationem alicuius rei in signum legitime institutum Divina excellentia, & reverentia. Vel aliter: Est externus actus religionis continens supremum cultum latriæ, soli que Deo debitum. Hæc tamen omnes definitiones videntur etiam convenire aliis à definito, vt constructioni templi, vel consecrationi altaris; vbi etiam fit cultus latriæ soli Deo debitus in signum reverentiæ, & excellentiæ, & cum transmutatione alicuius rei sensibilibus, &c. P. Valq. n. 25. ita definit: Sacrificium est nota existens in re, qua proficimur Deum auctorem vitæ, & mortis: quibus verbis iam videtur addere aliquid peculiare, quod per Sacrificium significetur, scilicet potestas suprema Dei in vitam, & mortem nostram. Adhuc tamen non videtur explicari sufficienter vltima Sacrificij differentia: nam posset etiam assumi aliquid aliud ad significandum supremum Dei dominium in vitam, & mortem, quod non esset Sacrificium: si, v. g. depingeretur in tabula aliqua figura ad hoc significandum, non diceretur illa tabula sacrificari. Aliquid ergo aliud debet in definitione Sacrificij explicari.

Suppono igitur, Sacrificium esse in genere oblationis, & in genere etiam signi sacri: quatenus oblatio est, cõvenit in primis cum aliis actibus religionis, qui pertinet ad Dei cultum, qualis est genuflexio, pectoris tusio, &c. Conuenit item cum aliis oblationibus, quæ non sunt sacrificia, qualis est oblatio calicis, vel cerei, vel pecuniæ, vel aliarum rerum. Quatenus vero est signum sacrum, convenit cum Sacramentis, quæ regulariter non sunt Sacrificia, sed signa gratiæ, atque hæc capite necesse est, Sacrificium esse signum ad placitum, sicut sacramentum, licet sicut in Sacramentis præcedat aliqua congruitas, & proportio ex parte illius rei, quæ assumitur ad significandum, v. g. ablutio habet proportionem ad significandam abluionem internam; ita etiam in Sacrificio detur aliqua proportio, & congruitas ad significandum id, quod per Sacrificium intenditur significari. Difficultas ergo est in explicando, quid sit illud, quod per hanc oblationem, quæ appellatur Sacrificium, intendimus significare, & quomodo significetur. In hoc enim posita est peculiaris Sacrificij differentia à reliquis oblationibus, & signis sacris.

Et in primis certum est, per Sacrificium, sicut per omnes alios cultus, significari internam animi submissionem: significari etiam supremam Dei excellentiam. Sed hoc, vt vidimus, non pertinet ad differentiam vltimam Sacrificij. P. Suarez dist. 73. sect. 2. dicit, per Sacrificium significari ex parte Dei supremam excellentiam, & dignitatem primii principij, vltimi finis, & supremi domini rerum omnium: ex parte vero hominis significari subiectionem ad Deum, & recognitionem prædictæ excellentiæ ac potestatis. P. Valquez addit, significari potestatem supremam Dei in vitam, & mortem nostram.

Ego in primis existimo, Sacrificium institutum esse ad significandum hanc supremam Dei potestatem, non tamen vtrumque; quia ad hoc ipsum significandum possent institui alia signa, vt dixi, quæ non essent sacrificia; sed taliter, seu cum tali proportione ex parte ipsius signi, quo potestatem significatur. In quo autem consistat hæc proportio, non eodem modo videtur explicari.

Valquez.

2. Supponitur Sacrificium esse in genere oblationis & signi sacri.

3. Primo significatur interna submitio & reverentia.

Valquez.

4. Quomodo sacrificium significet hanc supremam Dei potestatem.

Multi enim dicunt, significari per Sacrificium, quasi per tributum, quod homines soluunt Deo vt supremo Principi in recognitionem suprema potestatis ipsius. Hoc tamen in aliis etiam oblationibus reperitur, & in constructione templi, quæ tamen non est sacrificium.

Mihi semper placuit ratio, quam insinavit Eusebius lib. 1. de demonstrat. cap. vlt. dicens: Hominem debere vitam suam Deo in sacrificio; quia tamen hoc non expedit, ideo lege natura introductum fuisse, vt in sacrificio animalis, vel aliquid eius modi commutaretur: quasi dicat, Sacrificium esse protestationem, qua homo profitetur, se habere totum suum esse à Deo, & ideo dignum esse Deum, in cuius honorem, & cultum, idem esse, & eadem vita consumatur, & destruat; quod quia regulariter non licet, offertur pro vita propria, vita, seu entitas alterius rei, protestando, eodem modo nostram vitam oblaturos, si liceret, & oporteret. Quæ protestatio, & significatio dignissima est, & valde conformis lumini naturæ; & ideo ab omnibus vbi que gentibus accepta, vt Deum verum, vel putativum supremo cultu venerentur.

Hinc infero primo, Sacrificium non differre præcise ab aliis Dei cultibus, in hoc, quod sit protestatio supremae Dei excellentiæ, vel ipsius in vitam, & mortem potestatis, vt dicebat P. Valquez: nam ad hoc ipsum significandum posset homo producere, vel extinguere ignem, v. g. vel aliquid aliud, protestando, se fuisse etiam à Deo productum, & posse à Deo destrui, sicut ille ignis producitur, vel extinguitur: & tamen illa actio procul dubio non esset Sacrificium. Significat ergo Sacrificium aliquid aliud, & alio modo, per quod differt ab omni alio cultu, in primis ex parte rei significatæ, quia significat, dignum esse Deum, in cuius honorem nostra vita consumatur: ex parte vero modi, quia hoc ipsum significat per destructionem alicuius rei, per quam explicamus affectum nostræ destructionis, si ad cultum Dei licita esset, vel necessaria.

Aduerte tamen, non esse de essentia Sacrificij, quod fiat per destructionem alterius rei, quæ pro nobis substituat. Posset enim melius, & verius saluari eius essentia, si nostra ipsa vita sacrificaretur, sicut Christus Dominus in cruce verum sacrificium Deo obtulit per destructionem, & mortem propriam; quæ eandem Dei excellentiam, & dignitatem protestatus est. Dicimus ergo, de ratione Sacrificij esse, quod sit protestatio illius excellentiæ Diuinæ, qua dignus est, vt in ipsius cultum nostra vita destruat, siue hæc protestatio fiat per realem destructionem propriæ vitæ, siue per destructionem alterius rei, per quam noster affectus explicetur, quando destructio propria non licet, vel expedit.

Infero secundo, in omni Sacrificio debere intervenire destructionem aliquam rei oblatae. Ita Bellarm. vbi supra c. 2. Valquez c. 2. Alanus lib. 2. de Euchar. c. 3. P. Henriquez lib. 9. c. 1. Victoria relect. de Temperant. n. 7. & alij, quos refert, & sequitur Ioan. Malderus 2. 2. tit. 10. cap. 3. de Sacrificio, dub. 1. Et videtur esse expressa sententia S. Thom. 2. 2. q. 86. art. 1. vbi dicit, per Sacrificium fieri rem sacram, non vtrumque, sed consumendo illam in illud sacrum, quod inde fieri debet. Probat etiam ex dictis, quia alioquin consecratio Sacerdotis, vel aræ, per quam illa persona, vel illa res consecratur, & dicitur Deo, esset Sacrificium. Deinde, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

5. Hæc ratio Eusebii.

6. In quo non differat ab aliis Dei cultibus.

7. Non est de illius essentia quod aliud pro nobis substituat.

In omni Sacrificio intervenit destructio aliquæ rei oblatae.

quia sine aliqua rei destructione non apparet, quæ peculiaris proportio sit in Sacrificio ad significandam illam supremam Dei potestatem, & dignitatem, quam diximus significari apud per Sacrificium: per destructionem vero id aptissime significatur, vt vidimus. Ideo in omnibus veterum sacrificiis tam sacris, quam profanis inuenimus interuenisse destructionem rei oblatae: nam animalia, vel homines occidebantur, ideoque idem erat dicere, mactare, & sacrificare; cætera vero vel comburebantur, vel, si erant liquida, effundebantur, vt vinum, vel oleum, quod dicebatur, libari, nec vnquam inuenitur Sacrificium per simplicem oblationem: ergo destructio rei sacrificatæ pertinebat omnino ad essentiam cuiuslibet Sacrificij.

P. Suarez sect. 5. §. Dico primo, dicit hanc occasionem, vel destructionem ideo fuisse vtitam; quia cum per Sacrificium res Deo offeratur, & quasi ei donetur; Deus autem nec rebus nostris indiget, nec possit de nouo earum dominium acquirere, non potest melius hæc oblatio significari, quam eam rem omnino destruendo in honore Dei. Sed contra hoc est, quia in primis multo melius, & verius poneretur aliquid de nouo in dominio Dei producendo illud, quæ destruendo. Melius ergo sacrificaretur homo generando illum, in honorem Dei, quam occidendo illum: quis autem conciperet illud habere essentiam, & conceptum Sacrificij? Non ergo destruitur res præcise, vt offeratur Deo, sed vt significetur per ipsam destructionem aliquid, quod aliter non posset ita congrue significari. Deinde scimus, apud Ethnicos olim sacrificatū fuisse non solum Diis, sed etiam Principibus aliquando ex adulatione, quibus sane melius posset offerri res ipsæ sine destructione, vt essent in eorum dominio, quam per occisionem, vel destructionem, & tamen numquam sine destructione iis sacrificabatur; ergo non ideo præcise ponebatur destructio, vt res daretur vel transferretur in dominium illius, cui offerebatur, sed ad aliquid aliud significandum, vt diximus.

Obiicit, aliqua fuisse Sacrificia in Lege scripta, vel etiam in Lege naturæ, quæ non fiebant per destructionem rei, qualis erat oblatio panum propositionis, & aliæ oblationes, quæ fiebant ex pane, vel vino, & sacrificium, quod ite obrulit Melchisedech ex pane, & vino, in quo nulla legitur facta destructio. Respondetur, in primis non video, vbi in Scriptura dicatur fuisse verum Sacrificium, & plusquam oblatio sacra, illa, quæ fiebat de panibus propositionis: quare id expresse negat Azor lib. 10. c. 17. q. 2. & Malderus vbi supra. Deinde, de aliis sacrificiis, quæ fiebant ex farina, vel massa, constat, semper aliquam earum partem debuisse comburi, quod appellatur adoleri partem illius super altare. Vinum item offerebatur vt condimentum alterius sacrificij, quod comburebatur, vel destruebatur, & sic iam pertinebat ad illud totum, quod destruebatur, vel, offerebatur seorsum, effundebatur saltem quoad partem, quo ritu libabant comuniter Ethnici vinum, effundendo partem illius in cultum suorum Deorum: per hoc enim cesebatur iam totum oblatum, & sacrificatum, sicut per hoc, quod adoleretur pars farinæ, vel panis, censebatur totus panis sacrificatus. Denique de sacrificio Melchisedech, Scriptura solum dicit, obrulisse panem, & vinum, non tamen explicat modum, quo obrulit; fortasse, quia res adeo erat nota, nõ potuisse sacrificari sine destructione saltè alicuius partis, vt non necesse

8.

Impugnatur ratio quam affert Suarez.

9.

Respondeo.

Azor.

Vaquez.

neceffe fuerit illud explicare, sed potuerit relinqui, vt res nota. Aliam solutionem adhibet P. Vaquez vbi supra n.28. circa antiqua sacrificia ex massa, quo scilicet per coctionem ipsam factam in clibano, vel per fruxuram in sartagine sacrificabantur, & aliquo modo destruebantur. Verum difficile creditur in clibano fuisse oblatum sacrificium, & non potius in altari, qui erat locus deputatus ad sacrificandum.

IO. Suarez. Quæritur quæ auctoritate possit institui sacrificium.

Inferitur tertio decisio illius quæstionis, quam tractat P. Suarez in presenti Sect. 4. an scilicet sit de ratione sacrificij, quod instituitur auctoritate publica, an vero possit institui auctoritate priuata: in quo non quæritur, an fiat licite: certum enim est, posse à Deo saltem prohiberi priuatam sacrificij institutionem, sicut in Lege nota prohibita sunt omnia sacrificia præter Eucharistiæ; & in Lege scripta prohibita etiam sunt multa. Certum etiam videtur, ex natura rei, non requiri institutionem Diuinam, sed sufficere humanam ad essentiam sacrificij; quia cum hæc sit significatio ad placitum, potuerunt homines hæc, vel illa signa assumere ad hoc significandum. Nec obstat, Sacramenta non posse ab alio, quam à Deo institui: est enim discrimen manifestum: nam Sacramentum non est signum vtcumque, sed signum efficax gratiæ; homines autem non possunt facere, vt aliquid efficaciter causet gratiam, quam significat; at vero sacrificium non est necesse quod operetur gratiam, sed quod significet cultum, & protestationem illam hominis erga Deum: quam significationem potest habere sacrificium ab hominum voluntate, & institutione.

II. Difficultas est an fieri possit sacrificium auctoritate priuata.

Difficultas ergo est, an auctoritate priuata possit quis offerre sacrificium, instituendo aliquod signum ad placitum illius protestationis? In quo P. Vaquez vbi supra num. 19. impugnat P. Suarez negantem; quia, seclusa prohibitione Diuina, vel humana, vnusquisque possit eligere sibi signum, per quod hoc genere culus coleret Deum, cum sacrificium iure naturæ introductum sit, sicut & omnia alia Dei reuerentia. Sed tamen verius videtur, illud non futurum vere sacrificium; quia sacrificium (vt vidimus) est signum ad placitum ad significandam talem protestationem per destructionem rei sacrificatæ: & quidem ipsa destructio rei, licet secundum se habeat aliquam congruitatem, vt assumatur ad illud significandum, non tamen est signum naturale, sed omnino indifferens ad significandum hoc, vel illud: quare sicut vox homo non potest priuata alicuius voluntate accipere vim significandi hominem, sed necessaria est ad hoc institutio communis, vel alicuius habentis plusquam priuatam auctoritatem: sic occisio ouis v. g. non videtur posse fieri signum sufficienter significans talem, vel talem reuerentiam, ex sola vnus, vel alterius priuata voluntate. Nam si aliquis nunc vellet abscindere arborem, vel putare vites, vt significaret per illam destructionem idem, quod significatur per occisionem ouis, nemo diceret illum vere, & realiter sacrificare; quia illa abscisio arboris non est assumpta publice ad hoc significandum, sicut occisio ouis: non ergo potest reperiri vera, & essentialis ratio sacrificij sine auctoritate publica illud instituentis, quia sacrificium in sua essentia, est signum humanum politicum, & in ordine ad commercium humanum, sicut voces, quo homo signi-

ficet suam protestationem, &c. & per consequens debet vti signo habenti ex institutione publica vim, & potestatem significandi.

Hinc infero quarto; si homines solitariè degerent, & sine humano commercio, nec publica auctoritate sacrificia instituisent, licet possent vti aliis signis reuerentiæ erga Deum, qualia essent genuflexio, capitis humiliatio, & alia huiusmodi, quæ naturaliter, vel quasi naturaliter significant internam summisionem; non tamen videri, quod possent tunc vti sacrificio, quod esset verum sacrificium, quia nullum tale signum haberent cum sufficienti vi ad significandum per modum sacrificij. Dicitur ergo sacrificium esse de iure naturæ, non quia naturaliter significat, & independenter ab institutione humana; sed quia ipso natura lumine inclinatur homines ad assumenda aliqua signa congrua in ordine ad sacrificandum Deo; sicut natura lumine mouentur ad instituentias voces in signa conceptuum; non tamen possit homo in syluis degens facere, quod voces haberent eam vim significandi, quæ requiritur ad hoc, vt faciat sermonem, & idioma humanum simpliciter & absolute.

Infero quinto, sacrificium oblatum Deo falso, esse verum, & essentialiter sacrificium; neque ad veritatem sacrificij requiri, quod fiat vero Deo: sicut etiam vera adoratio potest exhiberi Deo falso; vt bene notat P. Vaquez vbi supra num. 29. & nos diximus dissp. 33. de Incarnat. num. 14. Dices; sacrificium est signum significans excellentiam, & potestatem Dei, cui offertur, & summisionem eius, qui offert; ergo si illa excellentia non fuerit vere in eo, cui offertur, non erit verum signum, sed falsum; ergo nec verum sacrificium. Respondeo distinguendo consequens: non erit verum veritate transcendentali, & essentiali, nego; non erit verum veritate formali, concedo. Aliud enim est, quod sit verum signum, id est, habens ea, quæ vere requiruntur ad significandum; aliud, quod significet vere, id est, ea, quæ significat, ita sint à parte rei, potest enim aliquid esse vere, & essentialiter signum, & tamen significare aliquid falsum, sicut hæc voces; Antichristum exsistit, vere significant Antichristum existere; alioquin vera non esset propositio; sed tamen est propositio falsa; quia id, quod significant, non ita se habet, à parte rei. Ita sacrificium vere significat, illum, cui offertur, habere excellentiam; si tamen illa excellentia non sit, prout significatur, significabitur falso. Habet igitur tunc sacrificium veritatem transcendentalem, & essentialiter sacrificij; non tamen veritatem formalem, quæ consistit in conformitate cum re significata. Imo eadem ratione, licet ex parte eius, qui offert sacrificium, non esset affectus interior, quo suam etiam destructionem offerret, si necessaria esset, in cultum Dei, quam voluntatem diximus significari exterius per actionem sacrificandi; adhuc illud esset essentialiter sacrificium; quia esset signum significans illam voluntatem internam, licet ob defectum voluntatis non haberet veritatem formalem in significando, sed solum transcendentalem.

Infero sexto, cur mors martyrum non fuerit verum, & proprium sacrificium; quia licet ex priuata eorum intentione fuerit in Dei cultum, & in protestationem supremæ Dei potestatis in vitam, & mortem: non tamen fuit ad hoc instituta per aliquam publicam aucto-

12. Illius quæritur quid fuerit homines si solitariè vixerent.

13. Inferitur quia sacrificium Deo falso oblatum esse verum sacrificium.

Respondeo.

14. Cur mors martyrum non fuerit verum sacrificium.

auctoritatem: Mors autem Christi ideo potuit esse verum sacrificium, quia potuit ex diuina institutione hoc significare: sicut etiam sacrificium Eucharisticum ex publica Christi institutione accepit hanc significationem.

15. Instatur.

Dices; voluntas sola Christi, quamdiu non erat nota hominibus; non videtur sufficiens, vt constitueret illam actionem in ratione signi; non enim poterat illa actio significare, si homines nesciebant; fuisse assumptam ad significandum, & tamen adhuc erat verum sacrificium mors Christi, licet illa significatio ignoretur: ergo mors Martyrum potuit esse verum sacrificium, licet non esset publice assumpta ad significandum. Respondeo negando maiorem; quia signum de quo loquimur, sufficienter constituitur in ratione signi per ipsam institutionem auctoritate publica factam, antequam alii patefieri. Nam Adamus imponens nomina cunctis animalibus, antequam formaretur Eua; eo ipso fecit, illas. voces esse iam signa illarum rerum: nam statim adiungit Scriptura: Appellauitque Adam nominibus suis cuncta animalia, & vniuersa volatilia caeli. Non ergo pendebat à notitia aliorum hominum nomen leonis, vt significaret leonem, sed à sola institutione Adam, qui erat caput, & princeps reipublicæ humanæ; & ideo in se censebatur habere hominum voluntates ad institutionem signorum, & gubernationem totius generis humani. Sic etiam Christus princeps Ecclesiæ in se habebat eminenter voluntates totius reipubl. ad instituenda signa, & sacrificia auctoritate publica, quorum institutio etiam antequam veniret in aliorum notitiam, iam erat legitime facta non priuatim, sed auctoritate legitima, & publica residente in Christo, & in capite; quæ auctoritas neque erat in martyribus, nec si esset, vellent illa vti ad instituendam suam mortem in signum legitimum; quia talis institutio esset contra præceptum Dei.

Respondeo.

16. Aliqua fortiter fuerunt sacrificia apud Ethnicos qui auctoritate priuata instituta habuerunt.

Hinc etiam est, aliqua fortasse fuisse apud Ethnicos sacrificia, quæ à priuata auctoritate initium habuerunt; sed tamen illa vel initio non fuerunt proprie sacrificia, donec paulatim introducta, per vsum, & consuetudinem accepta fuerunt à populo: vel si à principio habuerunt vim sacrificij, id fuit ex eo, quod tantam habebant affinitatem cum aliis sacrificiis iam institutis, vt in ipsis quasi in radice viderentur iam instituta ad significandum. Quod videmus quotidie in vocibus ipsis contingere: nam sæpe voces de nouo à priuatis introducuntur, vel probante eas paulatim populi vsum, & dante illis vim ad significandum: vel quia deriuantur ab aliis, in quarum significatione quasi implicite continebatur significatio alterius vocis vicinæ; vt contingit in voce transsubstantiatio, quæ licet fuerit noua; sed tamen in significatione aliarum vocum, scilicet, trans, & substantia, continebatur quasi implicite significatio huius vocis nouæ. Et hoc sufficit de sacrificio in communi; vt iam in particulari de essentia sacrificij; Eucharistici videamus.

SECTIO II.

In Missa offerri per eum sacrificium à Christo institutum.

17. De nomine Missæ.

DE nomine Missæ variæ solent assignari etymologia; quidam abique fundamento vo-

cem Græcam esse volunt: alij Hebraicam Missæ, seu, Mizab, hoc est, obligationem. Alij verius dicunt, esse vocem Latinam, quasi missionem: vt Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 18. & Cyprianus lib. de bono Patientiæ; & epist. 10. dixerunt, remissa, pro remissio. Cur autem hoc sacrificium appelleretur missio, aliqui dicunt, quia per Sacerdotem populus mittit ad Deum sua desideria, & hostiam salutiferam; & ideo in fine dicitur: Ite, missa est, scilicet obligatio ad Deum. Alij dicunt, quia in hoc sacrificio mittitur Filius Dei, vt sit nobiscum. Alij melius dicunt, quia finito Symbolo dimittebantur Catechumeni; & finito toto sacrificio, dimittebantur fideles; quod consonat moribus Sacerdotum Gentilium, qui peracto sacrificio, dicebant: Ilicet, hoc est, ire licet; vt refert Plutarchus, & Seruius 6. Aeneidos; & videre licet Calpurnium verbo Ilicet: sicut etiam Græcorum sacrificij Græcos sequuti, finito sacrificio, dicebant: λαις ἀποις id est, populis missio, vt notat Beroaldus in Apuleium lib. 11. de asino aureo. Et in eodem sensu Chrysostomus Missam vocat ἀπολυσις id est, solutionem, quia populus soluebatur: & Cassianus lib. 3. cap. 7. & S. Benedictus in Reg. cap. 17. Missam sumunt pro fine, & terminatione alicuius rei. Quia ergo in Missa bis missio fiebat scilicet Catechumenorum dicto Euangelio, & concione; & postea altera omnium in fine Missæ, quæ, priore iam omisa, adhuc retinetur, dum dicitur, Ite, missa est; ideo dici solet, in Missarum solemnibus, quia in vno sacrificio duæ missæ, seu missiones fiebant; de quo videri possunt Couarruias 4. variarum cap. 22. Lindanus 4. Panol. cap. 37. Torrensis 3. Confess. August. cap. 7. Claud. de Sainctes præfatione in Liturgiam cap. 4.

Plutarch. Seruius.

Beroaldus. Chrysof.

Cassianus. S. Benedict.

Couarru. Lindanus. Torrensis. Sainctes.

Hæc de voce: de re autem ipsa grauissima fuit contra hæreticos nostri temporis controuersia, qui primi omnium contra id, quod omnibus sæculis vniuersi Catholici tenuerunt, & prædicarunt, ausi sunt negare, in Missa offerri verum, & proprium sacrificium Deo; sed omnibus sæculis vniuersi Catholici tenuerunt, & prædicarunt, ausi sunt negare, in Missa offerri verum, & proprium sacrificium Deo; sed dicunt vocari improprie, & lato modo sacrificium, sicut omnia opera bona appellari etiam possunt sacrificia, & holocausta Deo gratissima. Contra quos dogma hoc definitum rursus est in Concilio Tridentino sess. 22. & doctè, ac erudite pugnarunt Controuersiæ Catholici, qui latissime huius dogmatis veritatem comprobauerunt: & videri possunt Bellarm. lib. 1. de Missa; & Valentia in presenti dissp. 6. quibus fere nihil addendum occurrit: indicabimus breuiter potissima capita, ex quibus hoc dogma solet probari.

18. De re grauis est contra hæreticos nostri temporis controuersia.

Hoc dogma est definitum in Concilio Trident.

Primo ex Scriptura: Malach. 2. vbi de hoc sacrificio vaticinium habetur, vt indicat Tridentinum vbi supra: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Daniel 12. vbi prædicitur, quod tempore Antichristi auferetur iuge sacrificium. Item ad Hebr. 7. Christus dicitur Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: cum ergo hic sacrificium obtulerit ex pane, & vino, debuit Christus simile sacrificium offerre. Act. 13. Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus: vbi; ministrare Domino

19. Habetur primo ex Scriptura. Malach. 2.

Daniel. 12.

Hebr. 7.

Act. 13.

Domino, Græce λειτουργείν, sacrificare, significat. Ad Hebr. 13. Habemus altare, de quo edere non habent facultatem, qui tabernaculo deseruiunt. Et 1. ad Corinth. 10. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensa dæmoniorum: ubi mensa dæmoniorum accipitur pro altari, in quo illis sacrificabatur; & oronitur mensæ, hoc est, altari nostro: altare autem non est, nisi in ordine ad sacrificium. Verba etiam, quibus Christus hoc sacrificium instituit hoc facite, idem significant, cum tam in factis, quam in profanis, facere idem sit ac sacrificare.

Secundo ex Patribus ab initio nascentis Ecclesiæ id testantibus; quorum verba, & loca late videri possunt apud prædictos Auctores. Tertio ex Conciliis, Nizeni. 1. can. 23. Laodicæno can. 19. & 58. Tolet. 1. can. 5. Antifiodor. cap. 8. Brachar 3. can. 1. Lateran. relato in cap. Firmiter, de summa Trinitate. Constantien. in Bulla Martini V. post ultimam session. & clericus in Trident. sess. 22. cap. 1. & 2. & can. 1. & 2.

Quarto ratione; quia in Ecclesia Christi sunt de facto sacerdotes, ut constat ex Patribus, qui libros integros ediderunt de honore nostri Sacerdotij: Sacerdos autem non est, nisi in ordine ad sacrificium offerendum. Item, quia non posset absque imperfectionis nota grauissima, carere Ecclesia Christi sacrificio aliquo, & cultu illo, quo nulla vnquam barbara gens caruit, ad colendum verum Deum, vel fictos, quos sibi venerandos assumeret. Denique, quia nulla potest assignari indecentia in hoc supremo cultu; quem aliunde lex ipsa naturæ dicitur Deo deferendum: quod enim fiat per actionem sensibilem, non obstat, cum sacramenta etiam, quibus potissime colitur Deus, sint signa sensibilia.

Accedit vltimo traditio perpetua Ecclesiæ ab Apostolorum tempore, quæ Missam semper hoc ritu celebravit, scilicet protestando, quod in ipsa offeratur sacrificium Deo, ut constat ex omnibus Liturgiis Græcis, Hebræis, Syris, Chaldeis, Latinis, & aliis omnibus, in quibus nihil aliud nisi oblatio, applicatio, commemoratio sacrificij inuenitur: quare vel fatendum est, Ecclesiam totam in hoc puncto ab initio errasse turpissime, vel concedendum verum, & proprium sacrificium Deo offerri, dum Missa celebratur.

Videamus nunc breuiter potissima fundamenta hæreticorum. Primum est, quia ex Euangelio, aut verbis Christi non habetur, quod obtulerit sacrificium, sed quod dederit Apostolis corpus, & sanguinem suum. Respondetur, licet id non habeatur expresse ex verbis Christi, haberi tamen implicite in illo verbo, facite, & clericus ex aliis locis Scripturæ, adiuncta denique perpetua Ecclesiæ traditione ab ipsis Apostolis deriuata offerendi sacrificium in Missa; non potest dubitari, quin id intenderit Christus. Et certe minus posset ex facto Christi, vel Euangelica historia colligi, ipsum in cruce sacrificium obtulisse, quam in cæna: nam actio illa consecrandi panem, & vinum cum tali ritu ex se apparebat sacra; mors autem nihil tale præ se ferebat; & tamen hæretici non negant, ibi interuenisse verum, & proprium sacrificium.

Secundo arguunt: si Missa est sacrificium, quia est commemoratio sacrificij cruenti; ergo festum etiam Natiuitatis est natiuitas proprie, quia est commemoratio natiuitatis. Negatur sequela; ne-

quæ enim ideo solum Missa est sacrificium, quia est commemoratio sacrificij: hoc enim etiam fit in Vesperis, vel Officio Diuino; sed quia simul est oblatio noua cum cæteris requisitis ad essentiam sacrificij, ut infra videbimus.

Tertio, Eucharistia est sacramentum, ergo non est sacrificium, quia sacramentum tenet se ex parte Dei, qui per illud significat: sacrificium tenet se ex parte nostra, qui per illud significamus nostram reuerentiam internam. Respondetur negando consequentiam: potest enim idem esse signum Dei & nostrum: sic Circumcisio erat signum, quo circumcisus significabat suam fidem Christi venturi, & quo Deus significabat etiam Christum à se mittendum, & gratiam, si quæ dabatur in illo sacramento.

Quarto, quia Eucharistia est testamentum, ergo non est sacrificium: nam per testamentum testator largitur; per sacrificium nos offerimus aliquid Deo. Negatur etiam consequentia: sacrificare enim non est aliquid ita offerre Deo, ut ponamus in eius dominio id, quod antea erat nostrum, sed est per immutationem alicuius rei protestari, Deum esse autorem vitæ, & mortis nostræ. Possumus autem simul accipere à Deo victimam, quæ ei offeramus: sicut si aliquis mihi non habenti ouem propriam, permitteret sacrificare eius ouem; tunc ego simul acciperem ouem, & offerrem. Sic Deus nobis victimam non habentibus idoneam, concedit sacrificare eius Filium, quem simul accipimus à Deo, & eidem in sacrificium offerimus, quatenus per immutationem victimæ protestamur cultum Dei, ut auctoris vitæ, & mortis. Non repugnat ergo ex hoc capite, quod esset simul testamentum, & sacrificium: alias tamen solutiones huius argumenti vide apud Suarez sect. 2. in fine, & Coninch in præfenti, num. 67. & sequentibus.

Quinto, si Missa est sacrificium repræsentatiuum passionis Christi; ergo non offerimus, quomodo Christus obtulit: nam ipse in cæna obtulisset commemorando passionem futuram: nos offerimus commemorando præteritam. Respondetur, etiam si non sit sacrificium, restat eadem difficultas, nam ut sacramentum etiam debet celebrari in memoriam passionis, iuxta illud Pauli: Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Fatendum ergo est, nos facere, quod Christus fecit commemorando mortem eius præteritam, quæ ipse repræsentauit futuram; imo si nos repræsentaremus nunc futuram, non faceremus, quod ipse fecit: nam ipse repræsentauit proximè futuram, nos autem significaremus longe futuram à cæna, si nunc significaremus adhuc futuram: Sicut ergo nos credimus idem, quod crediderunt & prædixerunt Prophetæ, licet ipsi crediderint Christum passurum, & nos credamus iam passurum: sic facimus quod Christus fecit, repræsentando mortem eius præteritam, quam ipse repræsentauit futuram.

Sexto, quia sacrificium fit per mactationem, & immutationem victimæ, nihil autem tale fit circa Christum in Missa. Ad hoc argumentum constabit infra sect. 5. explicando, quomodo in Missa reperitur vera definitio sacrificij.

Septimo, quia derogatur passioni Christi, & sacrificio cruento crucis, si aliis sacrificijs roties repetitis profitemur illius insufficientiam. Respondetur,

detur; idem argumentum fieri potest contra sacramenta: sicut ergo hæc non derogant passioni Christi, quia per sacramenta Christus non satisfacit, aut meretur, sed applicat merita, & satisfactionem suam præteritam, quæ quidem ex se sufficiunt, sed debent applicari per causas particulares: sic sacrificium Missæ non fit, ut suppleat imbecillitatem passionis, nec ut Christus nunc mereatur, vel satisfaciat, sed ut per illud applicetur virtus, & satisfactio passionis Christi.

Octauo, quia Christus in cæna per illud sacrificium consecrasset redemptionem nostram: superfluum ergo fuit sacrificium cruentum. Respondetur, idem argumentum fieri posse de omnibus meritis, quæ Christus habuit ante passionem: sicut ergo noluit redemptionem nostram dari, nisi omnia merita consummarentur per passionem; sic noluit sacrificio illo in cæna eam obtinere, nisi prout coniuncto cum sacrificio cruento offerendo in cruce.

Nono arguunt ex Paulo ad Hebr. 7. ubi efficaciam sacrificij cruenti Christi probat ex eo, quod non habeat necesse quotidie offerre sicut Sacerdotes antiqui: Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Non ergo restat aliud sacrificium post oblationem cruentam in cruce factam. Simile argumentum desumi potest ex eodem Paulo cap. 10. eiusdem Epistolæ, ubi eandem comparisonem prosequitur his verbis: Et omnis quidem Sacerdos presto est quotidie ministrans, & eandem sepe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem (nempe Christus) vnus pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, de cætero expectans, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Vna enim oblatio consummavit in sempiternum sacrificatos.

Ad hoc autem diximus tomo de Incarnat. disp. 29. sect. 2. Paulum ibi non negare repetitionem omnis sacrificij, sed repetitionem talem, qualis fiebat in Lege veteri; in qua propter inefficaciam sacrificij præcedentis oportebat repetere aliud, & aliud, quod adderet nouum meritum, & nouam satisfactionem ad merendum, & satisfaciendum de nouo. Quo sane modo non offeritur Missæ sacrificium, sed à Christo non iam stante, sed sedente in dextera Dei, hoc est, non amplius merente, aut satisfaciente, sed applicante merita, & satisfactionem prioris sacrificij, per oblationem quotidianam sacrificij incruenti, quæ repetitio ostendit maxime efficaciam infinitam præcedentis sacrificij, cuius virtus exhauriri, vel diminui non potest per tot alias applicationes eiusdem virtutis. Vide, quæ diximus in prædicto loco, ne ea iterum frustra repetamus.

Vltimo argui potest, quia sacrificium debet esse cultus externus, & per consequens visibilis, cum sit signum externum, quo protestamur Deum auctorem vitæ, & mortis: in Missa autem nihil tale externum apparet; quia quidquid ibi circa Christum fit, inuisibiliter fit, nec sensibus percipitur; ergo non est aptum ad verum sacrificium, Respondetur, sicut ad rationem Sacramenti sufficit esse aliquid sensibile per se, vel per aliud, & ideo corpus Christi est verum Sacramentum, quia fit sensibile per species panis, & verba: sic eius immutatio facta sensibilis per species, & verba,

est apta ad significandum sensibilibus cultum Dei, quo protestamur nostrum cultum internum: neque enim minus sensibilibus debet significari gratia per sacramenta, quam cultus Dei per sacrificium.

Dubitant aliquid, an si Christus hoc sacrificium non institueret, potuisset adhuc ab Ecclesia institui. Certum est, de facto à Christo fuisse institutum per verba illa, hoc facite, &c. & testatur Paulus in illis verbis: Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c. & definitur in Tridentino sess. 22. cap. 1. Rursum certum est; si Christus nec sacrificium, nec Sacramentum hoc institueret, Ecclesiam non posse sacrificium istud instituire, cum eius materia, scilicet, sacramentum, deesset, quod Ecclesia instituire non posset. Denique si Christus Sacramentum institueret, scilicet consecrationem corporis, & sanguinis sui, illamque nec assumpisset in sacrificio, nec etiam assumi prohibuisset; tunc posset Ecclesia ex potestate gubernatiua in hac republica Christiana illam actionem, & materiam assumere in sacrificio, & instituire, ut ministri, dum consecrarent, sacrificium offerrent, cum actio de se esset apta, ut assumeretur ad significationem sacrificialem, sicut de facto assumpta est à Christo, & aliunde non deesset potestas in Ecclesia, sicut de iure naturæ quælibet respublica potest instituire aliquid certum genus sacrificiorum ad colendum Deum, nisi ab ipso Deo prohibeantur.

Dices, ad offerendum hoc sacrificium datur de facto Character Sacerdotalis, ut constat ex forma, qua ordinantur: Accipe potestatem offerendi sacrificium, &c. Ecclesia autem non posset dare Characterem. Respondetur; potestatem, quam Ecclesia daret, non fore indelebilem, posset tamen idem actus fieri auctoritate humana, qui ut modo fiat congruentius, auctoritate Diuina, & nomine Christi, datur Character, licet ex natura rei ad illum actum necessarius non sit.

Maior difficultas esse potest, an de facto Ecclesia possit aliquid aliud sacrificium instituire præter Eucharistiam: hæc enim potestas residet in qualibet republica, ut diximus; & aliunde non apparet prohibitio, qua hoc genus cultus religiosi prohibitum sit Ecclesiæ. Non defuit, qui diceret, de facto in Ecclesia esse alia sacrificia; id colligi ex Canone 3. & 4. Apostolorum, in quibus permittitur oblatio sola thymiamatis, olei, spicarum, & similiarum in altari; quæ oblationes in Lege veteri erant vera sacrificia. Sed ibi non est sermo de proprio sacrificio, sed de simplici oblatione, qualis fieri potest etiam B. Virgini, aut aliis Sanctis, quibus tamen sacrificium offerri non potest. Affertur etiam solent illa Ecclesiæ verba in benedictione solemni cerei Paschalis, quæ fit Sabbato sancto: Suscipe, sancte Pater, incensum huius sacrificium vespertinum; quibus indicari videtur, oblationem illam esse verum sacrificium, quia ibi (ut fatetur Suarez sect. 4. §. Circa secundam partem.) est oblatio, & benedictio, & consumptio cuiusdam rei creatæ in honorem Dei. Verum ex illis eisdem verbis, ni fallor, argui potest, neque aliarum rerum, quas supra numerauimus, oblationem esse sacrificium. Nam incensum illud proculdubio non consumitur; sed etiam, consumpto cereo, cui affigitur, manet integrum in quinque granis toto Paschali tempore: ergo vox, sacrificium, non potest ibi intelligi proprie, sed

20. Secundo ex Patribus. Tertio ex Conciliis. 21. Quarto ratione. 22. Accedit vltimo traditio perpetua. 23. Primum fundamentum hæreticorum. 24. Secundo illorum obiectio. 25. Quarta obiectio. 26. Quinto obiectio. 27. Septima diluatio. 32. Dubitant aliqui. 33. Instans. 34. Maior est difficultas.

Tertio obiectio.

Respondetur.

25. Quarta obiectio. Respondetur.

29. Nona obiectio. Hebr. 7.

30. Respondetur.

31. Vltimo argui potest.

Respondetur.

27. Septima diluatio.

sed lege, & multo minus alia, quæ non dicuntur sacrificari, sed offerri, erunt propria sacrificia.

35. Loquendo de possibili idem videtur. Suarez.

Coc. Trid.

Hinc iam loquendo de possibili, dicendum videtur nec posse Ecclesiam sacrificium aliud instituire, vel usurpare, præter illud, quod à Christo institutum est. Ad quod probandum Suarez dicit scilicet. 4. §. Hinc addo vltimo, multa adducit argumenta; quibus addo vnum ex Concilio Tridentino Sess. 23. præsertim can. 6. vbi definitur, Diuina ordinatione institutum esse Ecclesiasticam Hierarchiam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris. Ex quibus verbis constat, Christum instituisse hunc ordinem, & gradus superiores, & inferiores: hoc enim significat ordo hierarchicus, quo alij alijs subduntur, nempe ministri Sacerdotibus, & Sacerdotes Episcopis. Porro, si Ecclesia posset instituire alia sacrificia, posset etiam creare alios Sacerdotes. Sacrificium enim est correlatiuum ad Sacerdotium, vt docet idem Tridentinum dicta Sess. 23. cap. 1. Quare ij, qui possent aliqua alia sacrificia Ecclesiæ auctoritate offerre, essent vere, & proprie Sacerdotes: imo non essent solum Sacerdotes ministeriales, (vt ita dicam) & instrumentales, quales nos sumus, eo quod Christus semper sit principalis Sacerdos, qui per ministros offert sacrificium, vt infra videbimus: sed essent Sacerdotes principales. Vnde posset etiam Ecclesia instituire aliud superius genus quasi Episcoporum, scilicet eorum, qui possent prædictos Sacerdotes instituire, & creare. Denique posset instituire alium ordinem ministrorum, quasi Diaconorum, qui Sacerdotibus ministrarent, & quasi Subdiaconorum, qui ministrarent Diaconis. Ecce iam esset in Ecclesia alia hierarchia, & series diuersa: constans ex Sacerdotibus veris supremis, ac inferioribus, & ministris, qui Sacerdotes neque essent superiores neque inferiores Diaconis à Christo institutis, atque adeo essent in ordine Hierarchico dispartati, & confunderetur hierarchia à Christo relicta. Fateri ergo debemus, Christum eo ipso, quod Sacerdotes instituit, voluisse solos illos esse, & non alios Sacerdotes in Ecclesia sua, ac per consequens illud solum, & non aliud esse sacrificium.

36. Dicit aliquis.

Sed contra.

Dicit aliquis: Stat bene, quod Christus voluerit, illos solos esse Sacerdotes, nec vllum alium posse in Ecclesia offerre sacrificium præter illos; & adhuc liberum sit Ecclesiæ, alia sacrificia instituire, quæ non ab alijs, sed ab illis, qui iam Sacerdotes à Christo instituti sunt, offerri possunt. Sed contra hoc est; quia Christus non instituit, vel ordinauit suos Sacerdotes ad omnia sacrificia offerenda, sed ad vnum determinate, dum dixit: Hoc facite, &c. & ad hoc idem sacrificium ordinantur de facto, dum illis dicitur: Accipe potestatem Missas celebrandi, &c. Ergo Ecclesia debebat postea eos ordinare, & consecrare ad alia sacrificia offerenda; alioquin non haberent potestatem ad illa: neque enim potest esse dubium, quod de iure naturæ aliquis posset constitui publica auctoritate Sacerdos ad aliqua sacrificia, & non ad alia; quia cum totum hoc pendeat ex institutione, qua ille constituitur quasi Legatus publicus populi ad Deum, potest institui, vt fungatur illo munere per tale sacrificium, & non per aliud: & ita de facto ordinati sunt à Christo Sacerdotes Euangelici, cum so-

lum dederit eis potestatem ad tale sacrificium corporis, & sanguinis sui ta i ritu offerendum. Deberent ergo per nouam ordinationem ab Ecclesia accipere potestatem offerendi alia sacrificia, si alia instituerentur. Hoc autem non potest consequenter concedi: quia si ex eo, quod Christus constituit illos Sacerdotes, colligimus, noluisse, quod sint alij Sacerdotes in Ecclesia præter suos; ergo ex eo, quod constituit, & ordinauit eos ad tale sacrificium, colligi etiam debet, noluisse ipsum, quod esset alia ordinatio sacerdotalis, qua fierent Sacerdotes, & ordinarentur ad alia sacrificia præter illud. Cur enim ex illa ordinatione colligimus magis, noluisse ipsum alios Sacerdotes, quam illud Sacerdotium præter illud? Rationes autem, & congruentias, quæ ad hoc ita volendum fuerunt, vide apud Suarez loco citato.

SECTIO III.

Quo pacto reperitur in Missa vera ratio Sacrificij. Referuntur varie sententiæ.

Difficultas oritur ex dictis scilicet. 1. Cum enim fit per destructionem alicuius rei, non apparet, quid in Missa sacrificetur, nisi fortasse substantia panis, & vini, quæ per conuersionem destruitur, illud autem esset ignobile sacrificium, & dignitati Christianæ Ecclesiæ non consentaneum.

Varie sunt in hac quaestione sententiæ. Prima docet, oblationem vocalem pertinere ad essentiam huius sacrificij: est autem duplex eiusmodi oblatio; vna fit ante consecrationem, altera post consecrationem; quia sacrificium est essentialiter oblatio, & species oblationis; ergo non potest intelligi sine oblatione; ergo vbi proprie offeritur, ibi sacrificatur. Pro hac sententia assertur P. Vasquez disp. 222. cap. 1. Scotum, & Gabrielem. Alij etiam solent citari: sed fortasse in alio sensu loquuntur.

Hæc sententia communiter reicitur, & merito; quia sacrificium non tam in verbis quam in actione aliqua consistit: nam cum Abraham sacrificabat filium suum, nihil certe scimus eum loqui voluisse, sed solum accidere filium, & comburere; non ergo potest per vocalem illam oblationem fieri verum sacrificium. Explicatur sane melius oblatio illa, & sacrificatio atque offerentis animus per verba; atque adeo conducunt verba illa ad claritatem, & perspicuitatem (vt ita dicam) sacrificij, non tamen ad essentiam: sicut neque etiam oblatio incensi indiget verbis aliquibus, vt rite fiat; satis enim erit, illud realiter cremare sine vlla verborum prolotione, per quod patet ad fundamentum illius sententiæ: concedimus enim, sacrificium esse essentialiter oblationem, negamus tamen, oblationem debere necessario fieri per verba, imo oblatio sacrificij debet necessario fieri per aliquam aliam realem actionem diuersam à verbis.

Secunda sententia docet, fractionem pertinere ad essentiam huius sacrificij. Ita Canus lib. 12. de locis Theolog. cap. 13. Probatur, quia illa est fractio mystica, & non ad distributionem Sacramenti facta; illa significat optime Christi mortem, sicut per mixtionem corporis, & san-

37.

38.

39.

sanguinis significatur eius resurrectio. Item hoc ipsum videntur significare verba Christi: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc est, frangitur; vt ex textu Græco deduci videtur; vt notat P. Vasq. vbi supra, n. 11. ibi autem videtur significari immolatio, quæ pro Apostolis fiebat.

40. Hæc etiam communiter reicitur.

Hæc etiam sententia communiter reicitur; primo, quia, licet illa ceremonia mystica sit, & visitata, non tamen vniversaliter. Nam in Liturgia Basilij non fit mentio fractionis. Ita Suarez dicta scilicet. 3. §. Tertio dicendum. Sed nescio, quo fundamento id de Liturgia Basilij affirmet, in qua clarissime inuenimus, hostiam consecratam frangi à Sacerdote, eisdem verbis, quibus nos vtimus in fractione; vt videre est in eadem Liturgia tom. 4. Biblioth. sacra, vel tom. 6. in editione Parisiensi, anni 1610. Neque ego aliquam adhuc Liturgiam vidi, vbi fractio non præcipiatur. Melius probari potest ex vsu Ecclesiæ Latinæ, in qua si hostia consecrata ante fractionem ceciderit in calicem, non frangitur, vt habetur in Missali Romano; non est autem verisimile, quod ommitteretur vllo casu fractio, si pertineret ad essentiam sacrificij. Deinde sanguis non minus sacrificatur, quam corpus, & tamen species vini non diuiduntur, sed sumuntur; ergo fractio hostiæ non est necessaria ad sacrificium corporis: est ergo illa fractio mystica, sicut etiam mixtio cum sanguine, sed non essentialis; sicut alia multæ actiones mysticæ sunt in Missa, quæ non sunt essentialiter requisitæ, sed ab Ecclesia introductæ ad significandam aliqua mysteria. Restant duæ sententiæ magis communes, & verisimiles, quarum præcipua fundamenta, & probabilitatem proponemus, vt postea inter vtraque facilius possumus aliquod ferre iudicium.

41. Tertis sententia.

42. Irenæus.

43. Sicut Theofalonic.

44. Probatur etiam auctoritate aliorum hæc sententia.

Tertia ergo sententia satis communis docet, essentiam huius sacrificij reperiri in consecratione: reliqua omnia non pertinere ad essentiam. Hanc tenent innumeri, quos referunt, & sequuntur Suar. & Vasq. vbi supra Card. Bellarm. Lessius de Iustit. & iure lib. 2. c. 38. dub. 2. & lib. 10. de perfectionib. Diuina. c. 13. Seb. Perez de Embar. c. 11. & fere omnes Recentiores. Fundatur præcipue testimonij multorum Patrum, quorum potissima hæc sūt. Greg. 4. Dialog. c. 36. sic ait: Quis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis voces caelos aperiri; in illo Iesu Christi mysterio Angelorum chorus adesse; sumis ima sociari, terrena celestibus iungi, vnum quoque ex visibilibus atque inuisibilibus fieri: Vocat immolationis horam quando verba proferuntur, & fit consecratio: dicit enim id fieri ad sacerdotis voces Irenæus lib. 4. contra Hæreses, c. 32. num. 7. de Christo sic ait: sed & suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum, qui ex creatura panis est, accepit; & gratias egit dicens. Hoc est corpus meum: & calicem similiter, qui est ex ea creatura, que est secundum nos, suum sanguinem confessus est; & noui testamenti nouam docuit oblationem. Gregorius Nyss. Nyssenus Orat. 2. de Christi resurrectione, colum. 6. vbi probat, Christum seipsum obulisse in sacrificium, antequam se Apostolis edendum dedisset, his verbis: Tunc aperte declarauit, agni sacrificium iam esse perfectum; nam victima corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cum corpus edendum, & sanguinem bibendum discipulis exhibuit, iam arcana, & non asportabili ratione corpus erat immolatum, vt ipsius mysterium per-

agentis potestati collibuerat. His verbis clare videtur supponere Irenæus, ante manducationem fuisse iam sacrificatam carnem Christi, tunc scilicet, quando apta reddita fuit, vt comederetur: illa enim est quasi occisio illius corporis; hoc autem certum est, non fieri nisi consecratione. Isidorus lib. 6. Etymolog. c. 19. Sacrificium dictum, quasi sacrum factum; quia prece mystica consecratur in memoriam pro nobis Dominica passionis. Ambros. Psalm. 39. Tunc ipse Christus offerre manifestatur in nobis, quando sermo eius sanctificat sacrificium, quod offerimus. Sermo autem Christi non est alius, nisi verba consecrationis, vt constat. Cyrillus Hierosolymit. Catech. 5. mystag. sic ait: Deinde vero, postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia obsecramus Deum pro communi Ecclesiæ pace, &c. Et infra: Cum hoc sacrificium offerimus, postea facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, &c. Vbi videtur aperte supponere, sacrificium ante consumptionem fuisse ipsa consecratione factum; quia commemoratio pro defunctis post consecrationem fit ante consumptionem. Simeon Thessalonicensis lib. 2. de myster. Eccles. c. 23. quem assert P. Vasquez ex Francisco Turriano in c. 50. lib. 8. Apostolicarum constitutionum Clementis, vbi quaerit, quando munera sacrificentur? responderet autem: nec ante consecrationem, nec post consecrationem, sed in ipsa consecratione; tunc enim fit mutatio ex pane non mactato in corpus Christi, quod vero fuit mactatum; sicut sacrificium onis tunc fit, cum in oue fit mutatio ex non mactata in mactatam. Hoc testimonium valde commendat Vasquez in presenti, n. 39. dicens, illud esse omnium præclarissimum: sed immerito; auctor enim ignotus est, vel saltem ignobilis, cum sit modernus; & ad mixtus schismaticus; vt satis insinuat idem Turrianus dict. lib. 8. c. 12. vbi eiusdem auctoris mentionem fecerat: locum vero in Turriano, quem citat P. Vasquez, inuenire non potui, quia in illo lib. 8. non sunt 50. cap. forsitan fuit error calami, vel typographi. Omitto alia testimonia minoris momenti, quæ afferunt Suarez, & Vasquez locis allegatis. Iis addit Dionysium Areopagitam P. Salmeron tom. 9. in Euangelia t. 29. assert. 4. Sed non inuenio in Dionysio aliquid, quod non possit ad omnes sententijs reduci. Melius adduci potest Rupertus lib. 2. in Exod. c. 6. vbi de Christo sic ait: Prius proprijs manibus Deo Patri semetipsum immolauit, accipiens panem, & vinum, mira atque ineffabili sanctificans potentia transferens hæc in corporis, & sanguinis sui sacramentum. Ecce, immolationem in ipsa transubstantiatione videtur constituere. Item ex Concilio Niceno 1. apud Guttebertum lib. 1. de veritate corporis & sanguinis Christi, & Alfonso Pisanum Societatis Iesu lib. 3. de Concilio Niceno in hæc verba: Quin potius, cogitatione nostra sursum erecta intuegamus fide, postquam esse in sacra illa mensa agnum illum Dei, qui tollit peccata mundi incruente a sacerdotibus immolatum. Non dixit, immolandum, sed immolatum, iam ante ipsam summptionem. Idem videtur indicari in Can. Trullano 52. vbi prohibetur in feriis Quadragesimæ, panem benedictum offerri, hoc est, consecrari; quasi idem sit offerre, & consecrare.

Secundo probari potest hæc sententia auctoritate etiam eorum, qui dicunt, sacrificium non fieri feria sexta maioris Hebdomadæ, quando non datur

Isidorus.

Ambros.

Cyillus.

43. Sicut Theofalonic.

Dionys. Areop.

Rupertus.

Conc. Nic. Guttebert. Alfons. Pif.

Can. Trull.

44. Probatur etiam auctoritate aliorum hæc sententia.

Rupertus. datur consecratio: nam eo ipso significant, consecrationem essentialiter requiri ad actionem sacrificandi. Sic loquitur Rupertus lib. 6. de Divin. Offic. c. 3. *Hodie, inquit, non sacrificamus, dum nobis hostia de manibus tollitur: non sacrificant amici, dum trucidantur inimici.* Quæ verba eadem omnino habet Hugo de S. Victore lib. 5. ex codice Missellaneor. c. 43. tom. 3. Fortasse illa desumpsit ex Ruperto, qui fuit aliquantulum antiquior; si tamen liber ille sit Hugonis, de quo est dubium. Cæterum idem Hugo alibi, scilicet lib. 3. de Offic. Ecclesiast. c. 20. aperte dicit, illa die Missam non celebrari. Eodẽ modo loquitur Theodorus Balsam. in Can. 32. Trullanum, ubi iubetur, ne in Quadragesima consecratur, nisi in Sabbato, Dominica, & aliquibus festis, sed fiat Sacrum ex præconsecratis, quæ consuetudo servatur apud Græcos per totam Quadragesimam: sicut apud nos feria sexta in Parasceue Theodorus ergo de illo ritu sic ait: *Statutum est, ut ieiuniorum dies, iustus, & compunctionis dies sint, ad sua uniuscuiusque peccata expianda. Deo autem Sacrificium peragere, est paenitentium agere, &c. Cum ergo nemo possit morore, & gaudio simul affici, statuerunt Patres, ne consecraretur Sacrificium tota Quadragesima excepto Sabbato, Dominica, & Annuntiationis festo: in iis enim festis agitare, non flere, aut ieiunare, aut genuflectere iussi sumus.* Ecce, negat aperte, tunc fieri Sacrificium, qua die non consecratur. Eodem modo dicitur in officio de mysteriis anteconsecratis, quod habetur in tom. 4. vel 6. Bibliotheca Patrum; ubi ponitur ritus illius Officij, cum autem Sacerdos sumit hostiam præconsecratam ex Sacrario, præscribitur, ut nihil dicat; subditurque ratio his verbis: *nam præconsecratam, & consummatam est istud Sacrificium.* Hoc etiam modo loquuntur Patres Concilij Tolet. 16. can. 8. ubi dicitur, *feria sexta in Parasceue nullum omnino Sacerdotem posse Missam celebrare.* Eodem modo loquitur Ordo Romanus antiquus in die Parasceues. Alicuius lib. de Divinis Officiis in eadem die. Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. c. 37. & Amalarius Fortunatus Episcopus Treuerensis lib. 10. Ecclesiast. off. c. 13. iuxta editionem Romæ, anni 1591. Sed tamen merito notatur in margine, illa verba deesse in plerisque exemplaribus: quare credibile est, non esse legitimum; quia hic Auctor postea lib. 4. c. 20. expresse asserit, in illa feria sexta esse Missam, sicut illam, quæ erat tempore Apostolorum, licet non cum cæteris, quæ postea sunt addita; quare ipse existimat esse veram, & substantialem rationem Missæ in officio illius diei. Alij tamen antiqui fere communiter dicunt, illo die non cantari Missam in Ecclesia. Unde non video, quo fundamento dixerit Magister Nugnus in præfati, sensum omnium fidelium esse, illo die celebrari Missam, neque vllum de hoc dubitare. Certe Patres Concilij Toletani fideles erant, & non solum dubitarent, sed negarunt.

45. Tertio probatur, quia Sacerdos in sua Ordinatione solum accipit potestatem ad offerendum Sacrificium: non enim dicitur illi: *Accipe potestatem consecrandi*, sed *offerendi Sacrificium*: ergo ipsum consecrare est offerre; alioquin non appareret, ubi datur ei principalis potestas, quam habet in ordine ad consecrandum.

Quinto, quia certum est, Christum in cæna obtulisse Sacrificium: non est autem æque certum, sumpsisse Eucharistiam; ergo ipsa consecra-

tionem obtulit: non enim est verisimile, Euangelistas omisisse actum potissimum sacrificandi, quem Christus Apostolis præcepit; cum tamen nullus Euangelista referat clare Christum ipsum communicasse.

Quinto, Christus est nunc principalis offerens vna cum Sacerdote: non sumit autem Christus corpus suum per Sacerdotem, sicut consecrat illud verbis Sacerdotis: ergo Sacerdos non offert, quando sumit, sed quando consecrat corpus, & sanguinem Christi. Hæc sunt fundamenta potissima huius sententiæ; alia leuiora postea videbimus.

Quarta sententia docet, sumptionem huius Sacramenti esse id, in quo essentia huius Sacrificij consistit. Ita Ledesma & alij, quos refert Suarez Sect. 5. in principio; quibus videtur favere S. Thomas multis in locis infra adducendis. Probatur etiam primo auctoritate, Augustinus lib. 17. de August. civit. Dei c. 5. tom. 5. *Manducare panem, quod est in nouo testamento Sacrificium Christianorum.* P. Salmeron ubi supra §. An vero, circa finem paragraphi asserit pro hac sententia Concilium Nocesariense, can. 13. & Concilium Laodicenum c. 19. Sed non video in iis aliquid, quod faciat ad propositum. Asserit etiam solet Concil. Tolet. 12. c. 5. Conc. Tolet. ubi reprehendit eos, qui in Sacrificio non sumebant corpus, & sanguinem Christi; & addit rationem in hæc verba: *Nam quale erit sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Sed ex illo textu magis potest confirmari contraria sententia: nam statim subiungit Concilium hæc alia verba, quibus aperte videtur condistingueret immolationem à sumptione. Ergo modis, inquit, omnibus tenendum est, ut quotiescumque sacrificians corpus, & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat, toties perceptionis corporis, & sanguinis Christi se participem præbeat. Sane si pro eodem sumeret sumptionem, & immolationem, hoc præceptum ridiculum esset; nam idem esset, ac dicere, quotiescumque immolat, immolet: vel, quotiescumque sumpsit, toties sumat corpus, & sanguine Christi. Ergo fateri debemus, ibi magis probari oppositam sententiam. Potest tamen asserri pro ista Pet. Clunacensis lib. 1. Epistoliarum, capite: Contra id quod dicunt, *Missam nihil esse, nec celebrari debere*; ubi explicans, quomodo dicatur Christus in altari immolari, sic ait: *Neque enim ibi Christus, ut olim, dolores, aut mortem patitur, cum tamen immolari dicatur: Dicitur autem immolari, cum licet immolabiliter in altari frangitur, dividitur, comeditur, cum his, & quibusdam aliis signis, in quantum fieri potest, mors Domini maxime representatur.**

Secundo probari potest prædicta sententia ex alijs, qui loquentes de Officio feriat sextæ in Parasceue, & de Officio Græcorum in Feriis Quadragesimæ, quando ex præconsecratis celebrant, appellant illud Sacrificium. Sic loquitur Ecclesia Latina in Officio illius diei, dum orat: *Sic fiat Sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.* Et postea dicit Sacerdos: *Orate, fratres, ut meum, ac vestrum Sacrificium acceptabile fiat, &c.* Confirmari potest ex Concilio Laodicen. can. 49. ubi præcipitur in Quadragesima fieri Sacrum ex præconsecratis, exceptis aliquibus diebus; ubi indicat, tunc etiam fieri Sacrificium sine consecratione: nam *facere Sacrum, & Sacrificare, idem videtur.*

46. Quarto probatur. Pro utraque parte rationes sunt difficiles. S. Thom.

47. Secundo probatur. Tertio

SECTIO IV.

Quomodo consecratio pertineat ad essentiam sacrificij, variè à Theologis declaratur.

Quamvis in ea sententia, quæ dicit, substantiam huius Sacrificij consistere in consecratione, conveniat maior pars Theologorum; differunt tamen non parum in modo illam defendendi, & declarandi, quomodo consecrare sit formaliter sacrificare, cum per consecrationem non destruat, sed potius producat, vel saltem ponatur ibi de nouo corpus, & sanguis Christi.

Primo dicunt aliqui, in consecratione intervenire destructionem substantiæ panis, & vini, quæ destructio fit in cultum, & honorem Dei. Sed hoc bene impugnant Bellarminus d. lib. 1. cap. 27. proposit. 8. & Vasquez in præfati. n. 51. quia hoc sensum non tam corpus, & sanguis Christi, quam substantia ipsa panis, & vini sacrificaretur: nam illud sacrificatur, per cuius destructionem Deum colimus, ergo cum solius panis, & vini destructione exhibetur hic Dei cultus; illa solum sacrificatur. Ex quo fieret, nostrum Sacrificium non esse excellentius sacrificiis veteris Legis, sed ignobilius, cum nobilior sit ovis, vel vitulus, quam panis, & vinum. Item, nostrum Sacrificium non esse vnum, sed plura, contra Chrysostrum, Ambrosiũ, Primasium, & alios in c. 10. ad Hebr. Denique fieret etiam contra Partes, non esse idem Sacrificium Missæ, & Sacrificium Crucis; neque esse eundem Sacerdotem, & Sacrificium; & alia similia absurda.

Secundo ergo dicunt alij; quamvis in Sacrificio debeat intercedere mutatio, non tamen requiri, quod id, quod offertur, destruat. Contigit sane plerumque ita esse, ut quando sacrificatur ovis vel vitulus; aliquando tamen non ita; ut quando offerretur incensum, vel thymiam, vel thus; id, quod principaliter offerretur, non erat substantia thuris, vel thymiamatis, quæ comburebatur, sed suffitus potius, vel odor, qui de nouo producebatur, & qui aprior erat ad cultum Dei, quam destructio præcedens. Ita in Eucharistia est aliquid, quod destruitur, & aliquid, quod producit; & hoc posterius est, quod principaliter offertur, non illud prius. Regula enim generalis est, ut, quando id quod destruitur, est principaliter, & nobilius, illud etiam sit, quod principaliter offertur: secus vero, quando id, quod destruitur, est ignobilius quam id, quod sequitur. Ideo in occisione ovis, quod principaliter offertur, est ovis, non cadaver, quod de nouo producit, quia cadaver est multo ignobilius: è contra vero in combustione thuris, nobilior est suffitus, qui resultat, quam illud, quod destruitur: ideo suffitus est, quod principaliter offertur. Hunc modum dicendi indicat P. Suarez sect. 5. & magis expresse P. Aegidius in præfati dub. 5. post Lessium, qui eodem modo loquutus fuerat lib. 2. de Institut. c. 38. dub. 2. Sed tamen hic Auctor postea lib. 12. de Perfectionib. Divin. n. 95. magis probat alium modum dicendi postea referendum; quare videtur ab illo priori tacite recessisse.

Hæc tamen sententia displicet, quia est contra communem omnium concipiendi, & loquendi modum dicere, rem aliquam quando producit, sacrificari; potuisseque offerri Sacrificium Deo generando filios, vel applicando alias causas naturales ad similes procreationes, vel productiones efficiendas. Deinde templi constructio, vel alterius rei in cultum Dei, esset verum Sacrificium, &

48. Tertio probatur.

49. Quarto probatur.

50. Pro utraque parte rationes sunt difficiles. S. Thom.

Tertio probari potest, quia si Sacrificium consisteret in sola consecratione, frustra applicaretur post consecrationem pro aliquo: nam fructus Sacrificij non potest esse in suspenso. Hoc autem est contra usum Ecclesiæ, quæ post consecrationem applicat sacrificium pro defunctis; ergo ideo, quia nondum est posita essentia Sacrificij.

Quarto probatur ratione à priori, quia per solam consumptionem fit destructio rei oblata: consecratio autem magis est adductio, vel productio victimæ, quam eius destructio: Sacrificium vero ut Sacrificium fit per destructionem, qua res oblata destruitur in Dei cultum, ut supra vidimus; non ergo potest consistere essentia huius Sacrificij in consecratione, sed magis in consumptione.

Quinto, quia si sumptio non esset de essentia Sacrificij, non appareret, cur sit tam stricta obligatio sumendi, quoties consecratur: siquidem iam esset peractum Sacrificium, præsertim si species vini post consecrationem effundantur, quo casu necesse est alias consecrare; ergo ideo quia sine sumptione non est Sacrificium; alioquin magis esset repetere consecrationem novam, quam perficere illam præcedentem. Hæc sunt fundamenta huius sententiæ.

Vides, pro utraque parte esse rationes difficiles. Pro utraque etiam videtur esse S. Thomas diversis in locis: nam quod consecratio fit actio sacrificandi, videtur sentire quæst. 82. art. 4. ad 1. ubi dicit, consecrationem Eucharistiæ non esse sicut consecrationem chrismatum: illa enim consecratio est sacrificium; non autem hæc. Item q. 83. art. 4. in corpore, ubi dicit, Sacerdotem post consecrationem petere, ut Sacrificium iam peractum, sit Deo acceptum. Et clarius q. 82. art. 10. in corpore, ubi ait, consecratione huius Sacramenti Sacrificium offertur; & in solutione ad 1. sic ait: *Hoc Sacramentum perficitur in consecratione, in qua Sacrificium Deo offertur.* E contra vero, quod sumptio ipsa pertineat ad essentiam Sacrificij, videtur probari ex eodem S. Thoma q. 80. art. 12. ad 3. ubi dicit, Sacerdotem in persona omnium sumere hoc Sacramentum; ergo illa actio non est priuata, sed actio publica, & per consequens oblatio huius Sacrificij. Item q. 83. art. 6. ad 3. dicit, si post consecrationem species vini consecratæ non possint sumi propter aliquem casum, debere aliud vinum consecrari, & sumi, ne maneat Sacrificium imperfectum; ergo non perficitur sola consecratio. Potest item adduci sanctus Doctor art. 2. ad 2. ubi dicit, feria sexta in Parasceue sumi à Sacerdote corpus Christi præconsecratum, ne careat Ecclesia illa die fructu passionis Christi; ubi videtur sentire per ipsam sumptionem communicari fructum huius Sacrificij, non solum sumenti, sed Ecclesiæ, cuius nomine sumit; ergo illa sumptio non est sumptio vti cuiusque, sed oblatio Sacrificij. Denique 2. 2. q. 85. art. 3. ad 3. dicit, panem in tantum sacrificari, in quantum frangitur, comeditur, & benedicitur; sicut animalia occisione sacrificabantur. Vides etiam, pro utraque parte adduci non improbabiler S. Thomam. Nunc videamus, quomodo possimus utramque conciliare. Prius tamen oporteret examinare rationes, quibus essentiam Sacrificij in consecratione stare expli-

48. Tertio probatur. 49. Quarto probatur. 50. Pro utraque parte rationes sunt difficiles. S. Thom.

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

51.

Primo dicitur aliquid consistere in destructione panis & vini. Bellarm. Vasquez.

Sed bene impugnatur à Bellarmino.

52. Secundo dicitur alij non requiri destructionem.

Regula generalis.

Suarez. Aegidius Lessius.

53. Hæc sententia displicet.

templum illud de nouo factum diceretur vere sacrificatum: quod sanè est omnino mutare conceptum, & vocem sacrificij, vt defendamus, in Missa esse verum, & proprium sacrificium. Falsum item est, in oblatione thymiamatis odorem, vel suffitum fuisse, quod sacrificabatur; nam si ibi interueniebat verum sacrificium, illud solum sacrificabatur, quod destruebatur. Illud enim sacrificatur, per cuius destructionem protestamur affectum internum nostrum, qui non explicatur bene per productionem, sed per destructionem, vt vidimus. Imo de ratione omnis rei sacrificatæ est, quod sit res permanens, vt aduertunt communiter omnes in definitione sacrificij; quare ille suffitus, cum esset res valde transiens, non videtur materia apta vt sacrificaretur; erat quidem apta, vt per ipsam colebatur Deus, non tamen per illius sacrificiationem.

54. Tertio dicitur alij destructionem non esse de ratione sacrificij commemoratiui.

Tertio dicunt alij, immutationem rei, quæ sacrificatur, seu eius eius destructionem esse quidem de ratione omnis sacrificij absoluti, non vero de ratione sacrificij commemoratiui. Absolutum vocant, quod inde penderet ab alio sacrificio, habet in se veram rationem sacrificij. Commemoratiuum vero dicunt, non quod in se non sit verum sacrificium simpliciter, sed quia est sacrificium representatiuum alterius sacrificij absoluti, quale est sacrificium Eucharistiæ, quod in tantum est sacrificiũ, in quantum præcise representat sacrificium Crucis. Si autem petas rationem discriminis, dicunt eam esse, quod sacrificium in ratione sacrificij debet esse signum: sacrificium autem absolutum non potest significare supremam potestatem Dei, vt est dominus vitæ, & mortis, nisi per veram destructionem rei oblatæ: at vero sacrificium commemoratiuum, cum representet sacrificium absolutum Crucis, v. g. iam significat sufficienter illud idem, quod mors Christi significabat, representando ipsam Christi mortem, ac si nunc Christus realiter occideretur; atque ideo conuenit ei vera ratio sacrificij. Hanc sententiam indicat etiam P. Suar. d. sect. 5. §. Quarto potest. Sed clarius, & latius eam docuit P. Valq. ubi sup. cap. 7. & 8. vbi conatur eam probare ex sanctis Patribus, sed frustra: nam ij omnes solum dicunt, hoc sacrificium esse commemoratiuum sacrificij Crucis, quod nemo negat; non autem dicunt, ideo cõuenire illi essentiam sacrificij, quia præcise est cõmemoratiuum alterius sacrificij; imo oppositum insinuant. Nam Aug. lib. 20. contra Faustum Manicheum c. 21. adductus ab eodem Valq. n. 19. equiparat in ratione cõmemoratiui hoc sacrificium cum sacrificijs veteris legis, his verbis: *Huius sacrificij caro, & sanguis ante aduentum Christi per victimarum similitudinem promittebatur; in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur; post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur: & tamen non sentit August. sacrificia veteris legis eo præcise habuisse rationem sacrificij, quod representarent sacrificium Crucis futurum; ergo nec id sentit de sacrificio Missæ, licet dicat esse cõmemoratiuum. Frustra ergo multiplicantur loca Patrum ad probandum, hoc sacrificium esse commemoratiuum: de hoc enim nulla est controuersia; sed difficultas tota est, quomodo in eo reperiat vera ratio sacrificij. Vnus est Algerus ibi adductus ab eodẽ Valq. qui magis ei videtur fauere, his verbis: *Sciendum igitur, quod licet oblatio Christi semel in cruce sit vera, quotidiana autem in altari sit figurata, prorsus tamen eadem hic, & ibi nostra salutis est gratia: vbi videtur non agnoscere aliam ratio-**

Suar.

Valquez.

August.

Algerus.

nem sacrificij in Missa, nisi quatenus est obligatio figurata, seu representatiua oblationis illius, quæ fuit in cruce. Cæterum illa verba sano modo intelligenda sunt, ne faueant hæreticis negatibus veram rationẽ Sacrificij in Eucharistia, vel reicienda, sicut in eodem libro sunt aliqua alia improbanda circa hoc sacramentũ; vt obseruauit bene Card. Bellar. lib. de Scriptor. Ecclesiast. tractans de Algero.

Fauere etiam videtur illi sententiæ S. Thom. in præsentia art. 1. vbi dicit, celebrationem huius sacramenti appellari sacrificium & immolationem; quia imagines rerum solent iisdem nominibus appellari, quibus res ipse, quas representant: *Celebratio autem huius sacramenti imago quedam est representatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio; & ideo celebratio huius sacramenti dicitur Christi immolatio.* Sed hæc verba ita fauent P. Valq. vt dent illi plusquã volebat: videtur enim probare, in Eucharistia non dari vere, & proprie sacrificiũ, sed solũ analogice, quatenus imagines rerum solent appellari ipsarũ nominibus; & imago S. Petri solet appellari S. Petrus. Quare ab omnibus explicandus erit S. Thomas in alio sensu, ne eiusmodi doctrinam tradiderit. Mihi satis verisimile est, S. Thomã non habuisse pro eodem sacrificiũ, & immolationẽ, sed tanquã genus, & speciem. Sacrificium enim latius patet, quã immolatio; & conuenit proprie omnibus cuiusque rei sacrificijs; immolatio autẽ proprie & strictè videtur sonare occisionem victimæ, reliquis autẽ non nisi per aliquã similitudinẽ solet applicari; nã immolatio realis est sacrificatio crucis, vt obseruauit ad aliud propositũ Malder. d. tr. 10. de relig. c. 3. dub. 1. §. Vt igitur. Vnde §. seq. concludit, in Missa dari verum, & reale sacrificium, immolationem vero non nisi mysticam, proprie loquendo. Quo sensu loquitur etiam Aug. epist. 23. tom. 2. & alibi; dum dicit, Christum semel immolatum fuisse; & alij Patres, ac Theologi, quos refert Bellar. supra c. 5. §. Alter modus. Non ergo mirum, quod S. Thomas dicat, in Eucharistia interuenire immolationem, quatenus est imago immolationis factæ in Cruce; ibi enim non docet, quomodo sit proprie sacrificiũ, sed quomodo appellatur immolatio; de quo est diuersa ratio, vt constat ex dictis.

Loquendo ergo de re ipsa, ille explicandi modus non sufficit, vt in eo quiescat animus: nam (vt bene aduertit Card. Bellarm. d. dub. 1. c. 2. §. Tertio mihi rum est) ea acceptio sacrificij plane arbitraria, & conficta est; verum enim, & reale sacrificium verã & realẽ rei sacrificatæ destructionẽ desiderat; ergo vbi non est vera destructio, sed sola imago destructionis, non dabitur verũ sacrificiũ, sed sola imago Sacrificij; nec sufficit dicere, nõ dari verũ sacrificiũ absolutum, dari tamen verũ sacrificiũ commemoratiuũ: de hoc enim est quæstio, an sacrificium cõmemoratiuum sit verũ simpliciter, an solũ secundum quid: non enim sufficit esse commemoratiuũ alterius rei, vt aliquid possit dici tale: nam in tragœdia est commemoratio, & representatio mortis Cæsaris, & tamen non est mors Cæsaris simpliciter, sed mors representatiua, seu commemoratiua. Item sacrificia veteris legis representabant etiam Christi mortem, & immolationem futuram: non tamẽ sufficeret hoc, vt illa essent vere sacrificia, nisi in se ipsis continerent realiter destructionem alicuius rei tunc sacrificatæ: ergo quod in Missa datur cõmemoratio, seu representatio mortis Christi, non erit satis vt dicatur vere, & simpliciter sacrificium, sed solum secundũ quid, seu representatiue.

Malderus.

August.

57. Ergo loquendo de re ipsa ille loquendi modus non sufficit.

58. Respondet Valquez.

Reicitur.

56. Hinc sententia fauere videtur S. Thomæ. S. Thomæ.

59. Insistit.

Respondet.

60. Ratio priori est.

Respondet P. Valquez; in sacrificijs antiquis, licet daretur representatio mortis Christi, non tamen interuenisse ipsum Christum præsentem; ideo non potisse tunc illum sacrificari: nihil enim potest sacrificari, nisi vbi adest: in Eucharistia vero adest realiter ipse Christus, in quo fit representatio suæ mortis præteritæ: ideo potest vere ibi sacrificari. Sed contra; quia licet ad sit in tragœdia præsens Rex ipse, qui olim vulneratus est, & representatiue vulneraretur; non tamen vere, & realiter diceretur vulnerari: item licet filia septe, quæ olim fuit sacrificata, nunc resurgeret, & adestet in tragœdia, qua sua mors representaretur, non diceretur nunc vere, & proprie sacrificari: alioquin sufficeret etiam, quod recitaret suã mortem: iam enim ipsa recitatione commemoraretur illud sacrificium, & illa mors; atque ideo diceretur nunc in illa recitatione vere sacrificari sacrificio non cruento, sed commemoratiuo; quod ridiculum esset: ergo nec sufficit mera representatio mortis Christi in ipso Christo facta, vt dicatur Christus proprie sacrificari: aliud enim est representari illud prius sacrificium; aliud fieri verum sacrificium.

Dices, per meram recitationem non daretur verum sacrificium; quia sacrificium dicit aliquam actionem exercitam circa rem, quæ sacrificatur: verba autem nihil exercent circa illam rem; at vero in Eucharistia ita representatur destructio præterita, vt nunc etiam fiat aliqua actio circa eundem Christum, licet non destructiua. Sed contra, quia Sacrificium in suo conceptu tam dicit destructionem, quam actionem, & tamen per te reperitur essentia sacrificij commemoratiui cum sola representatione destructionis: ergo poterit etiam reperiri essentia sacrificij commemoratiui cum sola representatione actionis. Deinde ponamus, aliquẽ in tragœdia representare thurificationem, quam olim exhibuit Deo, & ad hoc melius representandum assumere nunc thuribulum cum thure, & carbonibus, sed sine igne, & hoc ipso thuribulo representare, quod olim fecit, ac si re ipsa nunc thurificaret: nemo tamen dicit, hunc hominem nunc vere, & proprie thurificare, cũ vere non accendatur thus: atque ideo licet non solum verbis, sed actionibus, & motibus circa thus, & thuribulum exhibitis representetur thurificationem præteritam; ista tamen thurificatio representatiua non est vera thurificatio simpliciter, sed secundum quid, & analogice; ergo similiter, licet Christus in suo corpore exerceat nunc aliquam actionem, qua representat mortem præteritam, & sacrificiationem præteritam: hoc tamen non sufficit, vt istud dicatur verum, & proprium sacrificium, cum per te non sit destructio, sed representatio destructionis.

Ratio autem à priori est, quia licet ista representatio significet sufficienter sacrificium præteritum, non tamẽ significat immediate per hoc præcise id, quod significabat sacrificium illud; sicut licet illa representatio thurificationis significet thurificationem illam præteritam, non tamen est actus adorationis, quia non significat immediate notam summisionis internæ, quæ nõ potest significari per representationem thurificationis, sed per thurificationem: ita similiter representatio sacrificij, licet significet ipsum sacrificium, non tamen significat propterea illud, quod ipsum sacrificium significabat: quia est signum quasi reflexũ P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

significans illud aliud sacrificium, quod erat signum directum; signum autem reflexum non potest ex hoc præcise, quod significet aliud signum, participare essentiam illius signi directi, quod per ipsum significatur; vt constat faciendo inductionem per omnia alia signa directã, & reflexa.

Propterea alij dicunt quarto, consecrationem esse veram actionem sacrificatiuam; quia per eam ex vi verborum separatur corpus à sanguine: nam licet per concomitantiam sit idem sub vtraque specie, hoc tamen est per accidens: nam verba, quantum est de se, separant corpus à sanguine, & dissoluunt illud compositum; atque ideo sacramentaliter maciant illud, & ponunt in altari tanquam victimam occisam, & sacrificatam. Huius modo dicendi acquieuit tandem P. Lessius dicto lib. 12. de Perfectionib. Diuin. n. 95. & alij, quos commemorat Bellarminus vbi supra, §. Alij volunt. Sed ipse merito eos reicit; quia quantumcumque explicetur ex vi verborum illa macinatio, & separatio, re tamen vera non separatur corpus à sanguine, nec ab anima; sicut si ictu gladij percuteretur ouis in sacrificio, Deus tamen miraculose penetraret gladium cum gutture ouis, ita vt non sequeretur abscisio nec vulneratio, vere non diceretur ouis sacrificata; quia licet de se ictus sufficeret ad occisionem, re tamẽ vera non fuit sequuta occisio. Sic etiam contingit in præsentia. Adde, hanc concomitantiam non esse miraculosam, sed debitam ad positionem alterius partis, vt supra vidimus; quare neq; etiam possumus hic inuenire ictũ, vel actionem tendentem ex natura sua ad separandum vnũ ab alio: nam aliud est, quod ex vi verborum non ponatur sanguis cum corpore; aliud vero, quod verba petant, quod non ponatur ibi sanguis: illud primum est verum; hoc secundum falsum: verba enim licet non significant sanguinem, non tamen petunt, non poni ibi sanguinem: imo (si ita fas est dicere) exigendo quod ponatur corpus, exigunt quasi mediate, & consequenter, quod ponatur etiam sanguis: tantũ abest, quod ex se tendant ad separandum vnũ ab alio, & macinandum, quantum est ex se. Rursus iuxta illam sententiam dicendum videretur, in triduo, quando iam re ipsa erat separatum corpus à sanguine, si re ipsa fieret consecratio, non faciendum Sacrificium per consecrationem Eucharistiæ; quia tunc per verba non separarentur, quæ essent coniuncta, sed ponerentur separata, quæ iam re ipsa erant separata: quare sicut qui corpus, & sanguinem ouis iam occisæ poneret in alio loco, non diceretur sacrificare; ille enim non separaret vnũ ab alio: sic in triduo cum iam Christus esset occisus realiter, non censeretur vllo modo occidi per consecrationem, cum per ipsam non separarentur eius partes, quæ iam supponebantur separatæ.

Vltimo loco referri potest alius modus dicendi, quo istam rationem sacrificij explicuit Nicolaus Cabasilas Græcus in expositione Liturgiæ cap. 32. 4. vel 6. tom. Bibliotheca sacra; quia scilicet sicut tunc dicitur sacrificari ouis, quando ex non macinata fit ouis macinata; sic etiam illa mutatio est vera, & propria sacrificatio, qua ex pane non macinato fit vere corpus Christi macinatum, qualiter fit in altari, dum panis transit in corpus Christi, quod pro nobis fuit macinatum. Hunc modum dicendi bene impugnat P. Valquez c. 6. n. 43. & sequentibus; quia quod res ipsa, in quam aliquid conuertitur, sit iam occisa, non est

61. Alij quarto dicunt consecrationem esse veram actionem sacrificatiuam.

62. Refertur alius modus dicendi. Nic. Cabasilas.

63. Hunc modum dicendi bene impugnat Valquez.

est mactatio ipsius, ergo nec sacrificatio: sicut si panis conuerteretur in ouem, quæ iam erat antea occisa, non daretur tunc mactatio ouis. Item corpus Christi in cæna nondum erat occisum; ergo tunc non conuersus fuit panis in aliquid mactatum: ergo non fuit tunc factum sacrificium: quod esset contra Trident. Sess. 22. c. 1. Denique nec modo post resurrectione est vere corpus Christi occisum, sed viuum, ergo modo panis non conuertitur in aliquid mactatum, sed in id, quod aliquando fuit mactatum, & nunc est viuum: hoc autem non sufficit ad sacrificium; sicut si panis conuerteretur in ouem, quæ anno præterito fuit mortua, & postea surrexit, nemo dicitur sacrificari nunc illam ouem. Denique addi potest, hoc modo non tam sacrificari Christum, quam ipsum panem: illud enim dicitur sacrificari, quod ex non mactato transit in mactatum: cum ergo panis sit, qui non mactatus transit in mactatum, ille erit, qui sacrificatur magis proprie, quam corpus Christi.

SECTIO V.

Nostra sententia de essentia huius sacrificij.

64. Fundamenta tertiæ, & quartæ sententiæ supra posita satis ostendunt probabilitatē vtriusque; quare illa mihi magis placet, quæ vtramque ita coniungat, vt neutrius fundamenta habeat cōtra se. Verisimilius ergo existimo, vtramque actionē, consecrationem scilicet, & consumptionem pertinere ad substantiam huius sacrificij; quæ videtur esse sententia communior apud Theologos. Bellarm. dist. c. 27. concl. 7. & 8. Sorus, & alij, quos refert, & sequitur P. Ioan. Bapt. Scortia lib. 1. de sacrificio, c. 5. Adde tamen ita vtramque actionem pertinere ad substantiam sacrificij, vt, posita consecratione, iam sit posita substantialis sacrificatio; adueniēte vero sūptione, ponatur etiā aliqua pars eiusdem substantiæ; quod non repugnat: nā etiam Sacerdos, quando sumit dimidiā partē hostiæ, sumit substantialiter hoc sacramentū; & tamen sumptio alterius dimidiæ partis est etiam aliquid substantiale pertinens ad sumptionem sacramenti.

Consecratio est consumptio pertinens ad essentiam huius sacrificij. Bellarm. Scortia.

65. Vt explicetur hac sententia notandum.

Vt autem explicemus, quomodo consecratio sit substantialiter sacrificatio, aduerto, quando ad rationem veri sacrificij exigimus destructionem hostiæ, nomine destructionis non semper intelligi physicam, vel metaphysicā corruptionem substantialem hostiæ, sed destructionem vel physicā, vel humanam; ita vt ex vi sacrificatiōis, hostia, provt est in termino illius actionis, habeat statum aliquem decliuioiem, & saltem humano modo defierit. Hæc limitatio videtur esse de mente omnium, eorum etiā, qui exigunt destructionem victimæ ad rationem sacrificij: nam certum est, hoc sacramentum non destrui physice etiā per actualem sumptionem, donec species corrumpan- tur in stomacho: sed tamē quia per comestionem videtur humano modo destrui, tunc dicitur vere sacrificari apud illos, qui exigunt destructionem ad essentiam sacrificij: & licet P. Vasq. hoc ipso argumento vtatur, vt probet, sumptionem nō pertinere ad substantiam sacrificij, quia scilicet ipsa sumptione non destruit victimam, donec corrumpan- tur species: sed tamen immerito ita arguit, quia ipsemet Vasq. dist. 9. c. 22. n. 37. fatetur sacrificium ouis, licet exigat destructionem, non tamen fieri, quando moritur ouis, sed quando iugulatur, vel

percutitur, quia scilicet tunc datur actio Sacerdotis, à qua humano modo iam ceteris ouis destruetur, & occisa; similiter ergo deberet de sumptione fieri, per ipsam posse sufficienter sacrificari etiam ante corruptionem specierum, cum eadem sit ratio vtriusque. Item idem Vasq. supra dist. 22. n. 28. dicit, in lege veteri panes solitos sacrificari, quando coquebatur in clibano; & sane coctio illa non videtur esse corruptio substantialis, physice loquendo, sed tantum accidentalis: potuit ergo similiter in ipsa comestione agnoscere mutationem sufficientem ad sacrificium ante actualem corruptionem specierum. Denique apud veteres, quibus sicut erat magis frequens, sic etiam erat magis nota essentia sacrificij, inuenimus, aliqua sacrificari solita, per talem destructionem humanam: v. g. quando vinum libabatur effundendo illud ex crateribus in terram in honorem Dei, illa effusio dicebatur libatio, & sacrificatio: certum autē est, quod per effusionem formaliter non corrumpebatur substantialem vinum, donec postea paulatim ficcaretur, & consumeretur, sacrificiū autem in ipsa effusione fiebat; quia nimirum per effusionem destruebatur humano modo, quatenus accipiebat iā statum aliquem inutilem ad priores operationes: iā enim nō poterat deferuire ad vsus humanos, sicut antea, quod sufficit, vt dicatur humano modo destrui, & consumi, licet in sua substantia non patitur mutationem substantialem. Quo etiam modo sacrificabant aliquando, proiciendo aliquid in mare, vel in fluuium, vt refert Ioan. Guiliel. Stuchius lib. de sacris, & profanis sacrificijs fol. 130. quia nimirum per illam immersionem humano modo destruebatur res proiecta, licet non corrumperetur substantialiter in sua entitate.

66. Aliud est destrui physice, aliud humano modo.

Hoc supposito, facile erit explicare, quomodo consecratione ipsa sacrificetur corpus Christi: nam licet ipsa consecratione non destruat substantialem, sed tamen destruit humano modo, quatenus accipit statum decliuioiem, & talē, quo reddatur inutile ad vsus humanos corporis humani, & aptum ad alios diuersos vsus per modum cibi: quare humano modo idem est, ac si fieret verus panis, & aptaretur, ac condiretur in cibū; quæ mutatio sufficiens est ad verū sacrificium; fieri enim comestibile illud, quod non erat comestibile, & ita fieri comestibile, vt iam non sit vile ad alios vsus, nisi per modū cibi, maior mutatio est, quam alia, quæ ex communi hominum mente sufficiebant ad verum sacrificiū. In quo sensu dixit Gregorius Nissenus adductus supra sect. 2. tunc Christum sacrificatum declarasse, cum corpus suum discipulis ad edendum præbuit: nā victimæ corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit: reddere ergo illud corpus ad statum cibi comestibilis, fuit quasi occidere illud, non physice, sed moraliter, seu humano modo. Hac ergo ratione verissime dicunt PP. ipsa cōsecratione sacrificari, & post consecrationem iam esse peractum sacrificium; & hac etiā ratione Sacerdos in sua ordinatione accipit potestatem cōsecrandi, dum accipit potestatem sacrificandi; est enim vna, & eadem potestas, cum ipsa consecratio sit sacrificatio. Denique in hoc eodem sensu possunt intelligi Patres alij, qui dicunt, Christum se in hoc sacramento quodammodo occidisse, licet ij etiam de mystica occisione possint intelligi, quæ fit per separationem sacramentalem corporis, & sanguinis.

67. Iam facile explicatur quomodo per consecrationem sacrificetur corpus Christi.

Cum hoc tamen stat, ipsam sumptionem pertinere

68.

tinere ad substantiam, & integritatem huius sacrificij: nam per ipsam adhuc magis consumitur, & destruitur victima. Nec repugnat, aliquam victimam in eodem sacrificio duplicem destructionem subire: imo in holocausto necesse erat, victimam prius occidi, postea adhuc magis destrui per totalem combustionem, & in aliis sacrificijs, licet non combureretur tota victima, adhuc post occisionem adolebatur in igne aliqua pars illius. Quare Bellarminus vbi supra cap. 27. conclus. 7. bene aduertit, nostrum sacrificium assimilari holocaustis; atque sumptionem correspondere combustioni; sicut consecratio correspondet occisioni. Ex quo sumitur optima ratio, cur non possit vilo casu consecrari sine sumptione; cuius ratio difficile redditur, si sumptio non pertinet ad ipsam substantiam sacrificatiōis: in nostra autem sententia facile constat, ideo id esse, quia relinqueretur sacrificium incompletum, & imperfectum; veluti si in holocausto occideretur victima, & non combureretur: ideo si moriatur Sacerdos ante sumptionem, debet subrogari alius Sacerdos, qui sumat; ne maneat sacrificium imperfectum, hoc est, vt perficiatur, & compleatur sacrificatio, & destructio victimæ. Hoc etiam sensu dixit Augustinus adductus sect. 2. Manducare panem, esse sacrificium Christianorum, hoc est, non totale, sed partiale. Denique in hoc eodem sensu officium Feriæ sextæ in Parasceue dicitur sacrificium, vt vidimus, non quod sit Missa integra, & totalis; sed tamen sit sacrificium partiale, & completium sacrificij præcedentis diei, & non mera communio sacramentalis; vt volunt auctores tertiæ sententiæ; sed aliquid, quod habeat etiam effectum per modum sacrificij, vt postea videbimus. Et videtur esse de mente S. Thomæ in præfati hac q. 83. art. 2. ad 2. vbi ait, licet illa die non consecratur hoc sacramentum; ne tamen Ecclesia sit ea die sine fructu Passionis, sumi hac die corpus Christi præcedenti die consecratum. Sentit ergo, illam sumptionem prodesse Ecclesiæ, & per consequens per modum sacrificij. Nam sumptio mere sacramentalis solum prodest sumenti, non Ecclesiæ: nec ad hoc requireretur sumptio à Sacerdote, sed sufficeret, si Laicus sumeret Eucharistiam. Illa ergo communio Sacerdotis, plus habet, quam simplex communio.

S. Thom.

69. Instantia.

Diluitur.

70. Vgobis.

Dices, hanc secundam partem repugnare primæ parti nostræ sententiæ: si enim ipsa sumptio est sacrificium; ergo illa Feriæ sextæ vere datur sacrificium; ergo vere celebratur Missa: ergo falso negant Concilia, & Patres, dum simpliciter negant, illa die celebrari Missam in Ecclesiâ. Respondeo sacrificium illius diei non esse sacrificium integrum, sed complementum sacrificij: ideo verissime negari, illo die fieri sacrificium: ceterum propter illud etiam complementum sacrificij, quod tunc fit, potest Ecclesia petere à Deo, vt acceptabile sit illud sacrificium, nomine sacrificij intelligendo ipsam victimam iam præfatiatam die præcedenti, quam iterum præsentat in altari, & cuius oblationem consummat, sicut in holocausto possit idem dici de victima occisa, & nondum combusta: adhuc enim per combustionem offertur, & possumus petere, vt illa victima sit acceptabilis, atque illa vltima oblatio; quæ licet non sit completa, sed partialis, est tamē aliquo modo oblatio.

Sed contra vrgebis, esse discrimen magnum ab holocausto; quia in holocausto ante combu-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

stionem non præsupponitur sacrificium consummatum: at vero in nostro sacrificio ante sumptionem iam præsupponitur consummatum: ideo enim videtur dici in Liturgia Græcorū supra adducta, quando fit Sacrum ex præfatiatæ die præcedenti; iam illud sacrificium fuisse prius præfatiatū, & consummatum. Respondeo, ante communionem non esse consummatum: illo autem casu dicitur vere iam præconsummatum; quia die præcedenti non solum præcessit consecratio, sed etiam sumptio, qua fuit completum illud sacrificium: cum hoc tamen stat, adhuc quoad partem nondum sumptam posse iterum consummari, & perfici idem sacrificium die sequenti: sicut nunc, quando Sacerdos sumpsit dimidiā partem hostiæ, vere iam perfecit substantialiter sacrificium; sed tamen dum postea sumit alteram dimidiā partem, adhuc illa sumptio pertinet ad illud sacrificium, vt complementum illius, non essentialiter, sed integrale, quia re vera etiam illa sumptio est destructio partialis victimæ oblata: alioquin sola sumptio primæ partiæ pertineret ad sacrificiū; sumptio autem aliarū partium esset communio mere Laica, & priuata; quod ridiculū esset.

Respondeo.

Ex hoc tamen insurgit dubium, quomodo possit sumptio illius diei sequentis applicari per modum sacrificij: nam si illud sacrificium iam fuit perfectum, & consummatum die præcedenti, ergo iam habuit totum suum effectum die præcedenti; ergo iam non potest de nouo applicari pro alio fructu, cum non sit aliud sacrificium, sed solum consummatio quædam partialis, & integralis prioris sacrificij; vel si adhuc potest applicari, & extendi ad alios fructus; ergo per priorem consumptionem non fuit habitus iterum fructus illius sacrificij. Quod à fortiori dicendum erit, post consecrationem ante sumptionem, nondum haberi fructum sacrificij; nam videmus, post consecrationem adhuc applicari illud sacrificium pro defunctis; & pro aliis necessitatibus: ergo non habuit suum effectum ante sumptionem.

71. Insurgens dubium.

Ex huius dubij declaratione constabit magis, quomodo sumptio pertineat ad substantiam sacrificij, ita tamen vt ante sumptionem iam posita sit essentia sacrificij, licet non integri, & completi. Pro cuius explicatione repetendum est, quod diximus supra dist. 12. sect. 2. de effectu Eucharistiæ, vt sacramentum est, scilicet haberi per sumptionem primæ partiæ; ita tamen vt possit augeri, & extendi effectus ille, quamdiu sumuntur alia partiæ, vel etiam quamdiu species sunt in stomacho, si adsit maior, vel melior dispositio, quia in toto illo tempore dat eum effectum, quæ daret ab initio, si totam illam dispositionem in principio inuenisset: sic etiam de sacrificio dicendum, habere suum effectum, quando primo ponitur substantia sacrificij; augeri tamen, vel extendi eundem effectum, quamdiu durat integritas, & completio eiusdem sacrificij, ita vt p̄t omnes sui partes simul sumptas causet effectus, quos posset etiam causare ab initio, si totam illam dispositionem inuenisset positam: hæc autem dispositio in ordine ad sacrificium magna ex parte est applicatio offerentis pro isto, vel illo effectu, maxime in ordine ad impetrandum; hinc est, posse habuisse effectum die præcedenti, & tamen propter nouam applicationem extendi ad nouos effectus, quādo consumitur alia pars eiusdem sacramenti; nō enim

72. Ex declaratione huius dubij magis constabit quomodo sumptio pertinet ad substantiam sacrificij.

Y y 3 enim

enim est minoris efficaciam hæc pars ; siquidem hos etiam effectus potuisset causare ab initio , si ab initio posita fuisset eadem applicatio: nõ enim causat hunc effectum per modum nouæ partis sacrificij, sed per modum nouæ partis eiusdem sacrificij, quæ nondum consumpta erat. Hinc etiam est, quomodo possit post consecrationem applicari, quia re vera sacrificiũ durat in ratione sacrificij vsque ad consumptionem, sicut re vera sacrificia durabant post occisionem vsque ad combustionem ; atque ideo ante combustionem potuissent iterum applicari ; & licet concederetur, effectum principaliorem sacrificij statim haberi post consecrationem , & quod ille non possit iam variari, sed tamen quamdiu durat consumptio illius sacrificij, potest adhuc iterum , atque iterum applicari, saltem impetratorie : nam in hoc genere non habet limitem, sed pro maiori , & maiori applicatione potest extendi ad plures effectus idem sacrificium, licet non infallibiliter habendo; hoc saltem modo potest applicari de nouo sumptio sacramenti illius Ferie sextæ, si iam totus effectus satisfactorius illius sacrificij fuit expletus , & applicatus die præcedenti.

73. Tres compositiones diuersas diuersa prima.

Secunda.

Tertia.

Possumus ergo considerare in hoc sacrificio tres compositiones diuersas ; prima, quæ completitur consecrationem illius duplicis speciei corporis, & sanguinis; de qua compositione dicemus scilicet. 8. an requiratur ad essentiam sacrificij, an vero in singulis speciebus seorsim reperiatur verum sacrificium. Secunda compositio est, quæ componitur ex consecratione , & sumptione , & hæc est quasi ex partibus integrantes heterogeneis; vt homo componitur ex capite, manibus, &c. quare sicut homo sine manibus esset essentialiter homo, sed incompletus, ita hoc sacrificium in consecratione est essentialiter sacrificium, sed adhuc incompletum, donec integretur , & compleatur per summptionem. Tertia denique compositio est ex partibus ipsis specierum , quæ consecrantur , vel sumuntur; consecratio enim , vel sumptio tot habet partes, quot sunt partes in hostia , quæ consecratur, vel sumitur ; & hæc compositio est etiam ex partibus integrantes, sed homogeneis; quare in consecratione , & sumptione dimidiæ hostiæ inuenitur sacrificiũ, non solum essentialiter , sed integrum; sicut homo, antequam augeatur, est homo integer, licet per ipsum augmentum acquirat aliquam partem nouam, & homogeneam cum præcedentibus. In consecratione ergo datur essentia sacrificij, sed non datur integritas sacrificij : per consumptionem vero iam fit integrum sacrificium: cæterum, si augeatur sumptio per summptionem homogeneam plurium hostiarum, sicut, durante illa sumptione, durat extensio actio sacrificij, potest etiam durare extensio in effectu , si adsit noua dispositio, & applicatio, maxime in ordine ad impetrationem: & hoc modo facile concordantur, qui dicunt, sine consecratione non dari Missam; & qui dicunt, illa Ferie sexta dari sacrificium; quod Ecclesia applicat pro illis, pro quibus illa die specialiter orat.

74. Quæsum.

Satisf.

Potes; siquidem in consecratione inuenitur sufficienter essentia sacrificij, vnde habemus, summptionem ipsam esse partem sacrificij; potuit enim adhiberi solum vt comestio hostiæ sacrificatæ, quam certum est, non fuisse semper partem sacrificij, sed potius participationem rei sacrificatæ. Respondeo, colligi hoc in primis à posteriori, ex

mente Ecclesiæ appellante illam sacrificium in die Parasceues; item ex eo, quod nunquam liceat vllò casu, vel necessitate relinquere consecrationem sine sumptione, sed necesse est, aliam etiam hostiam consecrare, si illa prior non potest sumi; quod si sacrificium iam fuisset integrum , non fuisset necesse aliam hostiam consecrare : nam sumptio huius secundæ hostiæ non esset participare de primo illo sacrificio, quod iam fuerat completum, sed de alio factò de nouo per secundam consecrationem. Deinde colligitur ex modo , quo fit hoc sacrificium, scilicet sub speciebus panis , & vini ; quare debuit imitari sacrificia antiqua panis, & vini : ideo enim potissime dicitur Christus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui sacrificauit in pane, & vino: vnde sicut in eiusmodi sacrificijs panis ipse , & vinum destruebatur, ita etiam ad hoc sacrificium debuit pertinere destructio ipsa panis, & vini sacramentalis, quæ fit per consumptionem ; & licet olim destructio panis, & vini fieret fortasse alio modo per combustionem, vel effusionem ; hoc tamen non decebat fieri in hoc sacramento propter eius reuerentiam, sed solum per comestionem, & potum , qui erat modus nobis vtilior , & magis decens ipsi sacramento. Differt tamen hoc sacrificium à sacrificio Melchisedech, quod in illo tota essentia sacrificij erat in destructione panis, & vini ; in hoc autem sacrificio, cum non solum detur panis , sed caro, & sanguis ; imo non fit vere panis, sed homo viuus, qui sacrificatur , debuit etiam imitari sacrificia vetera, quibus oues, & boues mactabantur, & consistere saltem partialiter in ipsa mactatione, & quasi destructione Christi, quæ prius fit per verba consecrationis ; vt appareat, quam ingeniose Diuina sapientia in hoc vno sacrificio complexa fuerit antiquorum sacrificiorum differentias ; & quam vere Ecclesia dicat in Oratione Dominicæ sextæ post Pentecosten : *Deus, qui legalium differentiam hostiarum vnius sacrificij perfectione sumisti, &c.* Nam hic inuenimus sacrificium simile illis, quæ de agnis, & ouibus offerebantur, cum offeratur Christus ipse, verus Dei agnus ; inuenimus etiam sacrificium libamenti , & immolationis, simile iis, quæ in pace , & vino fiebant ; inuenimus holocaustum, cum tota hostia tandem in Dei honorem consumatur ; inuenimus denique sacrificium pacificum, de quo non solum Sacerdos, sed alij etiam participare possunt: nec mirum, cum illis omnibus sacrificijs hoc vnum nostrum cesserit, illorum differentias excellentissimo gradu superaturum.

75.

Ingeniose Deus in hoc vno sacrificio complexus est antiquorum sacrificiorum differentias.

76.

Instantia.

Diluitur.

Dices, ex doctrina tradita videri fieri, posse aliquando ex rationabili saltem causa omitti summptionem post factam consecrationem ; quia sumptio requiritur tantum ad integritatem , non ad essentiam sacrificij; ergo sicut aliquando licet prætermittere satisfactionem , quæ est pars integralis sacramenti Pœnitentiæ, quia sine illa datur essentia sacramenti : sic etiam aliquando licebit prætermittere summptionem, sine qua datur essentia sacrificij. Respondeo negando sequelam : ratio autem discriminis inter satisfactionem , & summptionem ea est, quod satisfactio est pars non solum integrans, sed leuis in ratione partis : ordinatur enim ad effectum minus principalem, nempe ad solam remissionem pœnæ temporalis ; & quidem cum ille effectus non sit semper necessarius, vel etiam possibilis ; non mirum quod aliquando ex

ex leuitate materiæ possit sine culpa graui prætermitti illa pars: at vero sumptio est pars grauissima huius holocausti , & ordinata ad effectum eiusdem rationis, & ad cultum Dei , qui fit per completam destructionem victimæ; quare non potest omitti sine grauissima culpa , licet solum sit pars: neque enim omisso omnium partium habet parem indecentiam: pars quippe hominis est manus, & pars etiam sunt capilli; & tamen non ita necessarii sunt capilli ad integritatem, & perfectionem hominis, sicut manus: illi enim pertinent ad quãdam decentiam, & finem secundarium: manus vero ad operationes, & finem primarium. Sic etiam ordinatio Sacerdotum habet duas partes: prior dat potestatem consecrandi; posterior dat potestatem absoluedi: & licet prior potestatem esse essentialiter sine posteriori , numquam tamen potest dari vna, quin teneatur Episcopus dare postea aliam; quod si moriatur Episcopus, debet substitui alius, qui compleat ordinationem ne maneat incompleta.

Henric. Fagundez. Quam parum hi Auctores Theologice sine locuti.

Denique ex his inferitur, minus Theologicè loquutos Henriquez lib. 9. de sacrif. c. 9. §. 2. & Fagundez lib. 3. de 1. præcepto Ecclesiæ cap. 4. n. 26. & cap. 5. num. 20. qui dicunt, posse Sacerdotem in Missa non sumere quidquam ex hostia, quam consecrauit; sed illam in Sacrario seruare , & sumere solam hostiam, quæ antea in Sacrario erat : quod quidem absque vllius auctoritate dixerunt, afferentes solum vsum (melius dixissent abusum) ex ignorantia quorundam parochorum , qui ita faciunt. Hoc tamen est contra sensum Ecclesiæ, & omnium Doctorum. Nam in primis Ecclesia in Rubrica Missalis sæpius admonet, si post consecrationem contigerit, species sanguinis omnino effundi, aut in ipsis, vel in hostia venenum apparere ; debere Sacerdotem aliud vinum, vel aliam hostiam consecrare, quam sumat. Hoc autem nec esset necessarium, nec licitum, si doctrina illorum Auctorum vera esset : si enim ad Missæ integritatem sufficit consecratio , & sumptio vtriusque speciei, siue sumantur, quæ tunc consecrata sunt, siue quæ in alia Missa fuerunt consecrata : non oporteret in illis casibus aliam hostiam consecrare, sed sufficeret sumere vnã particulam consecratam ex Sacrario, vel etiam (si sanguis effusus fuisset) sufficeret ex alio altari accipere ab alio Sacerdote celebrante partem ex calice, & cum illo profecto Missam inceptam , & consummare sacrificium, ad quod per te sufficit consecratio , & sumptio sacramenti aliàs consecrati. Vnde inferitur, nec posse in illo casu adhiberi secundam consecrationem : hæc enim non potest absque ingenti Sacrilegio adhiberi , nisi necessaria sit ad perfectionem sacrificij. Sicut ergo non posset absque sacrilegio iterum consecrare Sacerdos, quando ex calice dimidia pars effusa esset, & dimidia remaneret ; quia illa sufficit ad perficiendum sacrificium: ita nec posset absque sacrilegio consecrare, cui tota hostia consecrata ablata fuisset, vel appareret venenata, si potest ex sacrario aliam accipere, vel facere, vt afferatur sibi ex alio altari ; cum æque bene per te perficiatur idem sacrificium sumendo illam hostiam antea consecratam, ac si acciperetur dimidium hostiæ tunc consecratæ. Male ergo præcipit Ecclesia, vt in iis casibus iterum consecratur; quod idem omnes Theologi, nemine dempro, necessarium esse dicunt propter perfectionem debitam sacrificij. Ratio autem sumitur

ex dictis, quia debet eadem victima consumi, & ideo iura non dicunt solum , sacerdotem debere participare in Missa de hoc sacramento; sed debere participare de eodem sacrificio: sic enim dicitur in Conc. Tolet. 12. c. 5. relato in c. Relatum 11. de consecrat. dist. 2. *Nam quale (inquit) erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?* Merito ergo illam sententiam improbabilem omnino esse, dixit Ioan. Præpositus in præfenti, quæst. 83. art. 1. dub. 7. num. 50. & nostram vt certam omnino supponit Gaspar Hurtado disp. 6. de Euchar. difficultate 9. in fine.

SECTIO VI.

Soluntur aliæ obiectiones, quæ contra prædicta possunt fieri.

77. Restant adhuc aliæ obiectiones, quæ partim fiunt ab Auctoribus, partim fieri possunt contra nostram doctrinam. Prima obiectio fit ex P. Vasquez, quia sacrificium Missæ repræsentat sacrificium factum in cruce ; hoc autem non per summptionem, sed per consecrationem repræsentatur, vbi corpus consecratur seorsim à sanguine; ergo sumptio non est sacrificium, sed sola consecratio. Respondeo, consecratione quidem repræsentari sacrificium crucis, sed summptione etiam partialiter repræsentari. Nam sicut in cruce Christus cruento occisus est, ita in altari in cruento sub speciebus consumitur: quare in Tridentino sess. 13. cap. 2. dicitur, Christum præcepisse, vt huius sacramenti summptione coleremus eius memoriam, & annunciamus eius mortem.

77. Primo obicitur.

Respondeo.

Conc. Trid.

Secunda obiectio ex eodem Vasquez: per summptionem destruuntur ad summum species, non vero corpus, aut sanguis Christi; ergo destructio, quæ fit per summptionem, non refert, vt dicamus, per ipsam sacrificari corpus, & sanguinem Christi. Respondeo negando consequentiam: nam in primis non requiritur ad sacrificiũ, quod destruitur quælibet pars rei oblata: satis est destrui totum vt singulæ etiam partes dicantur oblatae. Sicut in cruce materia Christi, vel eius anima nõ sunt destructæ, sed sola humanitas; & tamen eo ipso dicitur oblata eius partes: sic etiam in præfenti res oblata est panis cœlestis, constans ex corpore Christi, & speciebus, qui destruitur per summptionem; quod sufficit, vt Christus etiam in eo contentus dicatur offerri, & sacrificari. Deinde, non vtrumque destruitur illud totum, sed ita vt substantia illius eximatut etiam humanis vsibus; quibus antea erat apta; quod sufficit, vt ipsa etiam substantia per illam destructionem sacrificari dicatur.

78. Secundo obicitur.

Respondeo.

Tertia obiectio ex eodem Vasquez: si summptione sacrificaretur ; ergo dum laici communicant, sacrificant etiam. Negatur consequentia; quia non quæuis sumptio sufficit, sed quæ fit à legitimo ministro, & hac intentione sacrificandi. Quo etiam soluitur similis obiectio facta à Suarez, quod scilicet sacerdos, quoties comunicat de manu alterius, posset sacrificare. Responddemus enim; si haberet animum sacrificandi, posset sacrificare, non complete, sed incomplete eo modo, quo sacrificat feria sexta in Parasceue: ad hoc enim parum refert propria, vel aliena manu communicari: cæterum peccaret grauius Sacerdos, qui talem animum haberet.

79. Tertia obiectio.

nam si Christus actu offerret, sicut alij Sacerdotes, Christus actu oraret, actu mereretur; quorum neutrum in præfenti statu potest ei competere. Ad quod confirmandum affert testimonium Simeonis Theſſalonic. dicentis, plenum esse blasphemiam dicere Christum per preces, quæ in Missa dicuntur, semper mediatorem agere. Sed certe, ut iam iterum monui, P. Vasquez non videtur agnovisse, qualis fuerit Simeon ille, scilicet modernus quidam Schismaticus, quem ut Ecclesiæ hostem acriter insectantur, qui controuersias contra Orientalium errores ediderunt.

92. Pater Suarez dicit Christum actu offerre. P. Suarez è contra cum communi docet, Christum actu offerre, non solum quia instituit, vel quia applicuit efficaciam meritorum suorum ad hoc Sacrificium, vel quia voluerit in sui memoriam celebrari; hoc enim solum denotat causam exemplarem; sed quia actu offerat cum ipso Sacerdote, ut cum ministro suo, sicut Rex, qui per Legatum osculatur pedes Pontificis, dicitur actu præstare reuerentiam Pontifici; quia quod facit per alium operantem ex delegatione sua, vere dicitur ipse facere. Alioquin si oblatio actualis esset actio solius Sacerdotis, sæpe esset mala, & insufficientis ad placandum Deum, pel ut placeret ipsi. Addit etiam, Christum actu concurrere physice cum Sacerdote ad effectum consecrationis, licet vere fateatur, hoc non requiri ad hoc, ut actu Christus offerat cum Sacerdote.

93. In hac controuersia vix potest esse quæstio de re: nam vtraque pars concedit, non requiri, quod Christus concurrat physice ad actionem oblationis: item non requiri, quod actu habeat Christus aliquam voluntatem actualem physice existentem, quia nunc offerat: nam licet Christus nunc attenderet, nec sciret, imo licet per possibile, vel impossibile dormiret, quando offertur hoc sacrificium, adhuc diceretur offerri à Christo, sicut dicitur Rex præstare obedientiam Pontifici, quando eam præstat Legatus, licet tunc Rex dormiat, vel non cogitet de hoc. Item vtraque pars admittit, non sufficere ad hoc meram institutionem, sed talem, qua voluerit offerri suo nomine: & multo minus sufficere applicationem meritorum suorum; potuit enim hæc applicatio fieri ad sacrificium, quod nullo modo offerretur nomine Christi. Vere ergo nunc offert Christus, quia Sacerdos ex Christi institutione offert nomine Christi: quod sufficit, ut hæc actio, moraliter loquendo, dicatur actio Christi, sicut reuerentia, quam Legatus Regis exhibet Pontifici, est moraliter reuerentia Regis erga Pontificem. Sic etiam Christus per Sacerdotem, quem sibi vt Legatum, & ministrum substituit, exercet hunc actum reuerentiæ, & cultus erga Deum, qui consistit in oblatione sacrificij; & ideo hæc oblatio censetur moraliter actio Christi colentis Deum per suum ministrum. An vero hæc actio, licet sit mala provt à ministro, possit provt à Christo esse bona, & quæstio de nomine. Qui enim dicit, esse bonam, non dicit, habere bonitatem formalem, sed solum denominatiuam, ortam ex voluntate bona Christi, non quidem quam tunc habet, sed quam habuit in institutione huius Sacramenti; nam ratione illius voluntatis moraliter perseverantis, censetur moraliter actio Christi, quam iste minister ex eius delegatione modo operatur: sicut etiam censetur petere nomine Ecclesiæ, quia ab Ecclesia ad hoc munus deputa-

tur; & ideo oratio Sacerdotis est oratio Ecclesiæ denominatiue ab illa voluntate, quia Ecclesia hunc ministrum deputauit ad orandum publice nomine suo.

94. Restat solum controuersia aliqua de re, an hæc actio, & oblatio eo modo, quo est à Christo, sit à Christo vt Sacerdote: si enim non est ab ipso vt Sacerdote, non potest denominare eum sacrificiantem. Et quidem P. Vasquez c. 4. insinuat, Sacerdotium fuisse in Christo necessarium, quando instituit hoc Sacramentum, & ordinauit Apostolos, vt nomine suo offerrent; tunc autem licet Christus vere maneat Sacerdos, non tamen vti iam munere Sacerdotali, sed tunc vltum fuisse; & hoc sufficere, vt dicatur offerre.

95. Ego in primis non video, quomodo in sententia P. Vasquez ratione solius institutionis possit dici Christus, vt Sacerdos, nunc offerre: quia Sacerdos vt Sacerdos non habet instituire sacrificia, sed offerre illa; institutio autem pertinet ad Legislatorem; & licet in Christo fuerit de facto vtraque potestas; sed tamen vt legislator, & princeps potuit instituire Sacrificium: vt Sacerdos vero offerre illud; ergo ratione solius institutionis non dicitur Christus nunc exercere officium Sacerdotis, sed aliquid aliud addendum est, nimirum delegasse sibi ministros, per quorum manus ipse suum Sacerdotium exsequeretur. Deinde verius videtur, ad hoc quod Christus nunc offerat vt Sacerdos, non se habere per accidens, sed per se, quod nunc etiam sit ipse Sacerdos: vtrumque enim requiritur, scilicet, quod fuerit Sacerdos, quo tempore delegauit sibi ministros; & quod nunc etiam sit Sacerdos; nam hæc oblatio, vt tribuatur Christo, pendet à voluntate, quam tunc habuit, & ab eadem voluntate provt nunc moraliter perseverante. Si enim nunc illam retractaret, quantumuis voluisset prius nos eius nomine offerre, non tamen offerret ipse nunc, moraliter loquendo; ergo nunc debet esse in statu, in quo possit habere voluntatem offerendi: ad hoc autem requiritur, quod nunc sit Sacerdos, & ideo dicitur Sacerdos in æternum, id est, in sæculum; quia semper exercet actu munus Sacerdotij, quod nunc habet, non quidem immediate per se, sed per suos ministros.

96. Hinc intelliges, quomodo hæc oblatio provt à Christo sit bona; est enim bona bonitate deriuata ab illa voluntate, qua præcepit aliis, vt suo nomine offerrent, à qua etiam voluntate habet esse actum religionis, & cultus Diuinis; non tamen dicitur nunc Christus mereri, aut satisfacere per oblationem, quia iam non est in statu merendi, nec satisfaciendi. An vero dicatur nunc impetrare, vel orare in hoc sacrificio; pendet ex alio dubio, quod solet tractari supra quæst. 21. an Christus nunc possit orare; de quo diximus Diss. 27. de Incarnat. sect. 4. Certum videtur, posse intimare Deo suam voluntatem de aliquo obiecto creato habendo; quæ intimatio potest etiam fieri per ministrum, sicut per seipsum; & siue dicatur oratio, siue non, ratione potestatis, quam Christus iam habet in cælo, & in terra, habet tamen illa manifestatio efficaciam ad obtinendum quodcumque obiectum; & ideo illa actio etiam provt à Christo, potest dici impetratoria: provt ab aliis vero ministris; est meritoria, & satisfactoria, & impetratoria.

tratoria. Caterum, cum dicimus, prout à Christo non esse satisfactoriam, non intelligas, non habere ex meritis Christi virtutem, & efficaciam ad satisfaciendum pro peccatis: habet enim vtrique, licet non infinitam, sed in det erminata mensura; hoc tamen non est, quia Christus nunc offerendo satisfaciatur, sed quia satisfactione, quam in cruce exhibuit, applicat per hoc medium secundum partem, quam alligauit huic oblationi pro sua libera voluntate, vt postea videbimus. Per quod patet ad fundamentum P. Vasquez.

97. Secundo colligi potest decisio alterius quæstionis: an in Missa offeratur solum corpus, & sanguis Christi; an etiam species sacramentales, vt pars rei sacrificatæ. Communis sententia affirmat, quam sequitur Suarez disp. 75. sect. 1. concl. 4. Alij dicunt, victimam esse solum Christum cum ordine ad species; ipsas tamen species non pertinere intrinsece vt partem rei oblatæ. Ita P. Egidius in præfenti art. 1. dub. 4. & Lessius etiam loco supra citato dicit, non sacrificari species. Ratio autem est, quia species non destruantur: non ergo pertinent ad rem oblatam, hoc enim Sacrificium est holocaustum perfectum, in quo omnes partes debent destrui, vel saltem produci. Hoc argumentum probaret, nullum vnquam fuisse verum holocaustum, quia oves non ita destruebantur, vt materia etiam prima destrueretur per combustionem; nec homo potest ita destrui, vt destruat anima, & tamen Abrahamo præcipit Deus, vt offerret illi filium suum in holocaustum: multo ergo minus necesse erit perire omnia accidentia in holocausto.

98. In nostris principiis si consideremus hoc sacrificium prout per ipsum sacrificatur Christo in consecratione, dicendum est, species se habere vt aliquid tenens se ex parte termini ad quem: si vero prout sacrificatur, vel consummatur per summptionem; tunc species se habere vt partem rei sacrificatæ. Itaque species se habent, sicut olim se habebat forma cadaueris; nam per iugulationem immolabatur ovis; & quidem forma cadaueris habebat se vt requisitum ex parte termini, ad quem transibat ovis per iugulationem: deinde vero ipsu cadauer comburebatur; & tunc forma cadaueris erat pars illius hostiæ, quæ per ignem offerebatur. Ita in consecratione corpus Christi immolatur, cum ponitur sub speciebus, & in forma cibi: hoc enim est quasi ipsum occidi, & mactari; deinde ille panis cælestis, qui resultat ex speciebus, & corpore Christi consumitur, & consummatur sacrificium: & ideo Augustinus in cap. Hoc est, de consecrat. d. 2. dixit, nostrum sacrificium constare ex speciebus, & corpore, & sanguine Christi; quo etiam modo loquuntur alij Patres.

99. Dixi autem, species in consecratione se habere ex parte termini ad quem rei sacrificatæ, si consideretur hoc sacrificium prout per ipsum Christus sacrificatur: potest enim aliter considerari, quatenus per ipsum aliquo etiam modo sacrificatur panis, & vinum, vt volunt Bellarminus in præfenti cap. 27. propos. 1. & Suarez disp. 75. sect. 1. conclus. vltima; & alij, quia panis, & vinum vere destruantur in honorem Dei; & ideo secundario, & minus principaliter sacrificantur; quia non ita principaliter intenditur Dei cultus per eorum destructionem: hoc ergo supposito, species etiam pro consecrationem se habent vt pars intrinseca rei, quæ desinit; desinit enim compositum ex pa-

ne, & speciebus; atque ideo pertinet ad materiam Sacrificij eo sensu, quo accidentia ouis pertinent ad materiam rei, quæ sacrificatur.

SECTIO VIII.

Vtrum ex dispensatione Papæ possit consecrari vnica species; & vtrum consecratio vtriusque sit de essentia huius sacrificij.

100. EX dictis infertur resolutio huius dubij: in quod plures affirmant, fieri posse, imo addunt de facto dispensatum fuisse: nam Raphael Volaterran. lib. 7. Geographiæ cap. 4. refert, Innocentium octauum cum Noruegijs dispensasse, vt in vna tantum specie panis consecrarent. Quod idem refert Onuphrius Panuinus in Chronica. an. 1490. & Claudius Sainctes ex eodem Volaterrano refert repetit. 10. de Euchar. cap. 3. Innocentium quartum dispensasse. Auctores vero huius sententiæ late congerit Vasquez disp. 223. cap. 1. Fatentur autem ij, absque grauissima causa non posse id fieri sine grauissimo peccato. Difficultas solum est, quando occurreret casus in quo aliqua prouincia tota careret vi no, nec in eam posset asportari, vel etiamsi asportaretur, statim acefceret; in quo casu dicunt, quod posset Papa dispensare, vt celebraretur in vnica specie panis.

101. Fundamentum præcipuum est, quia licet Papa non possit dispensare in iure Diuino naturali, neque etiam in iure Diuino arbitrario, & positiuo pertinente ad essentiam Sacramentorum, quia eorum essentiam mutare non potest, sicut nec potest dispensare, vt aliquod Sacramentum penitus relinquatur; quia hoc esset in Ecclesiæ destructionem; neque etiam in aliis, in quibus nulla potest occurrere causa adeo vrgens, quæ præponderet obseruationi præcepti, v. g. in sigillo Confessionis, cuius dispensatio labefactaret sacramentum Pœnitentiæ: aliquando tamen potest dispensare etiam in iure Diuino, quando dispensatio est in ædificationem Ecclesiæ, prout de facto dispensat in votis, & iuramentis, in matrimonio rato, in residentia Episcoporum, &c. in nostro autem casu dispensatio esset salua essentia, & substantia Sacramenti, & non ad abrogandum, sed ad conseruandum eius vsum, & in ædificationem Ecclesiæ, imo ad vitandam ruina spiritualem vnus Regni, quod dum Eucharistia careret, careret vtrique sole, careret solatio, nutrimento, viatico, sacrificio; cessaret Clerus, cessaret magna ex parte Confessionis frequentia, communionem cessante; tolleretur frænum, quo à peccatis homines cohibentur, cessarent fidelium conuentus, & ecclesiarum cultus: credibile ergo est, Pontificem à Christo potestatem accepisse ad impedienda tot mala in Christiana Republica. Confirmatur, quia Ecclesia, pro diuersitate, & ratione temporum, potest in Sacramentorum disputatione mutare ea, quæ expediunt, salua Sacramentorum substantia, materia, & forma: in hoc autem casu salua manet Eucharistiæ substantia, & aliunde expediret illa mutatio, ergo. Maior habetur in Concilio Constant. sess. 13. & in Tridentino sess. 21. cap. 2.

102. Alij ad contrarium extremum declinantes, dixerunt, non solum non posse dispensari, sed tunc consecrationem ipsam vnus speciei fore inualidam. Quam sententiam refert Innocentius quarto de Officio Missæ cap. 23. & omnes reiciunt, quia absque

92. Pater Suarez dicit Christum actu offerre.

93. Vix in hoc potest esse quæstio de re.

94. Quæritur an hæc actio sit à Christo vt Sacerdote. Vasquez.

95. Refutatur Vasquez.

97. An etiam in Missa offerantur species sacramentales. Suarez.

Egidius Lessius.

98. Quid dicitur se in vtriusque principij.

August.

99. Species in consecratione se habent ex parte termini.

100. Infertur ex dictis resolutio dubij. Volaterr. Innoc. 8. Panuinus. Sainctes.

101. Fundamentum præcipuum est.

102. Alij ad contrarium extremum declinantes.

absque vilo fundamento, contra veritatem verborum id asserit: cum enim consecratio cuiuslibet speciei sit absoluta, statim habet suum effectum, ante consecrationem alterius speciei: alioquin quando per errorem apposita fuit aqua in calice loco vini, non fuisset consecrata hostia; quod dici non potest.

103. Hac sententia in debito modo explicata non est absurda.

Cæterum sententia hæc, si debito modo explicetur, prout ab eius Aucto-ribus fortasse intelligebatur, non est absurda, sed vera. Suppono enim id, quod communiter nostri Theologi supponunt, & docent, Christum scilicet ita instituisse hoc Sacramentum, vt simul instituerit illud in ratione Sacrificij, nec voluerit fieri Sacramentum sine Sacrificio, nec Sacrificium sine Sacramento; nec Sacerdotibus dederit duas potestates disparatas, sed vnicam ad sacrificandum, & consecrandum; ita vt neque extra Sacrificium consecrare possent, neque abque consecratione possent sacrificium offerre, vt probat cum aliis Suarez *disp. at. 43. sect. 3. §. Di-vo primo*. Hinc autem fit, vt si Sacerdos vellet consecrare, non tamen offerre sacrificium, ita vt voluntas non offerendi sacrificium prævaleret, & esset magis efficax, tunc nihil protus efficeret: sicut dici solet iuxta communem sententiam multorum de homine baptizato, qui vellet matrimonium contrahere, non tamen recipere Sacramentum; aut de eo, qui vellet emittere professionem Religiosam, non tamen obligare se in perpetuum, & aliis casibus similibus, in quibus dantur intentiones contrariæ, & ideo actio fit irrita, nisi secunda intentio sit minus efficax, vt explicui- mus supra in tract. de sacrament. in com. *disp. 8. sect. 8*. Si ergo Christus voluit, hæc duo esse con- nexa, nec posse separari consecrationem Sacra- menti ab oblatione sacrificij; consequens est, vt qui vellet consecrare Eucharistiam, nullo tamen modo offerre sacrificium, nihil faceret, quia vel- let aliquid, ad quod non accipit potestatem à Christo. Vnde si consecratio vtriusque speciei sit de essentia huius sacrificij, vt mox dicemus, & ad- mittunt recentiores Theologi communiter, con- sequens est, vt qui vult consecrare hostiam solam, & non offerre sacrificium, sed excludendam obla- tionem sacrificij, nihil faceret, quia non habet potestatem ad consecrandum, nisi per modum sacri- ficij. De facto tamen omnes Sacerdotes conse- crantes sine per errore, siue ex indultia, vnam speciem sine alia, valide consecrant; quia non ex- cludunt omnino efficaciter intentionem sacrificij, sed volunt consecrare meliori modo, quo pos- sunt, atque ideo volunt saltem implicite per con- secrationem hostiæ, v. g. inchoare sacrificium tali- ter, vt quantum est ex se, possit compleri per con- secrationem calicis, si apponatur: vnde iam habent tunc aliquam intentionem offerendi partialiter in consecratione hostiæ. Cæterum si Sacerdos aduer- tens, non posse offerri sacrificium abque conse- cratione, vtriusque speciei, & præuidens, non posse consecrari vtramque, vellet consecrare vnam, ex- cludens omnino intentionem offerendi etiam par- tialiter: vel inchoandi sacrificium per illam con- secrationem, per voluntatem omnino efficacem modo explicato; tunc dicimus, quod non conse- craret, quia voluntas consecrandi debet esse ad minus voluntas implicita offerendi partialiter, seu inchoandi oblationem sacrificij: & in hoc sensu prædicta sententia vera esset.

104.

105.

Sed quidquid sit de hoc, & respondeo ad du-

bium propositum, dicimus cum communiori sen- tentia, ita esse necessariam vtriusque speciei conse- crationem ad valorem huius Sacrificij, vt neque ex dispensatione Pontificis possit licite vna spe- cies abque altera consecrari. Hanc tenent com- muniter recentiores Theologi: Suarez *d. disp. 43. sect. 4*. Valquez *in præsent. disp. 223. cap. 3*. & alij fere omnes. Et quidem in primis non videntur satis consequenter sentire, qui dicunt, id aliquan- do posse fieri, dispensante Pontifice, numquam tamen abque eius dispensatione. Nam si reuera necessitas Ecclesiæ facit, quod præceptum Diui- num abrogari possit pro eo casu, non apparet, cur eadem, vel maior necessitas non posset redde- re licitam consecrationem vnius speciei abque dispensatione Pontificis, maxime vbi non esset recursus ad illum. Sic enim videmus, alia præ- cepta Diuina, urgente necessitate, etiam abque dispensatione, non obligare, vt constat in præcep- to Diuino de integritate Confessionis, & de non communicando abque præuia confessione: imo idem apparet in præcepto hoc de consecratione vtriusque speciei: nam si Sacerdos post conse- cratam hostiam non posset habere vinum abque maximo detrimento, & periculo posset omittere abque dispensatione consecrationem calicis. Cur ergo non posset ob maximum detrimentum vitandum consecrari vna sola species in aliquo ca- su abque dispensatione?

Dicimus tamen cum communiori sententia licite fieri non posse etiam cum dispensatione.

Absolute ergo dispensari non posse, probatur, quia Christus præcipit hoc sacrificium offerri ta- li ritu, scilicet consecratione vtriusque speciei, per quam representaretur eius passio, & mors; oblatio ergo facta alio ritu, esset contra Christi institutionem. Antecedens probatur ex Triden- tino *sess. 22. cap. 1*. vbi dicitur, quod Christus, vt Ecclesia relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum representaretur, & corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub eorumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui Testamenti Sa- cerdotes constituebat, vt sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, vt offerrent, præcipit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem. Et paulo post: se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immo- landum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem rede- mit, instituit, &c. Fuit ergo institutum hoc Sacri- ficium à Christo sub vtraque specie ad repræ- sentandam suam passionem, & mortem: cum enim non morbo, aut suffocatione mortuus fue- rit, sed effusione sanguinis sui, debuit hoc genus mortis, & hæc effusio sanguinis exprimi per Sa- crificium, in quo corpus, & sanguis seorsum con- stituerentur; quod non fit, nisi per vtriusque speciei consecrationem, per quas constituitur in altari, sanguis ex vi verborum in calice, & cor- pus ex vi verborum sub speciebus panis, quæ est quasi pictura exprimens, quomodo in cruce se- paratus fuerit sanguis à corpore, & per illam effu- sionem Christus mortuus fuerit.

106. Ratio est dispensari non possit. Con. Trid.

Dices: hoc ipsum potest exprimi per conse- crationem vnius speciei: nam eo ipso, quod ponatur corpus ex vi verborum abque sanguine, vel è contra, iam significatur sanguis effusus, & separa- tus fuisse à corpore. Respondet P. Valquez *n. 46* consecrationem corporis, licet solū significet cor- pus ex vi verborum, non tamè significare positue separa-

107. Inhabis. Respondet Valquez.

separationem sanguinis à corpore: aliud enim est, non significare sanguinem, aliud significare san- guinem separatum à corpore, quod non habetur nisi per consecrationem vtriusque speciei. Vnde nec per consecrationem corporis solius significa- retur, vel constitueretur vi verborum corpus ex- sanguis; quia cum reuera ponatur ibi sanguis, falsa esset significatio: sicut, posita anima, non potest ex vi verborum significari: & constitui cor- pus mortuum.

108. Responatur.

Sed contra hoc est, quia si poni sanguinem per concomitantiam, facit, quod consecratio hostiæ non significet sufficienter separationem corpo- ris à sanguine, nec corpus significetur ex sangu- ine: ergo etiam si consecraretur vtraque species, non poterit illa separatio significari, cum reuera sub vtraque specie sit corpus cum sanguine, nam sic- ut corpus ex sanguine inuoluit carentiam realem san- guis; ita separatio à sanguine exigit, quod rea- liter non sit sanguis cum corpore. Sicut ergo con- secratio vtriusque speciei significat separatio- nem corporis, & sanguinis, quia ex vi verborum non est sanguis cum corpore, neque è contra; si consecratio solius hostiæ poterit eandem se- parationem significare, quatenus ex vi verborum est corpus, & ex vi verborum non est ibi san- guis.

109. Confirmatur, & explicatur.

Confirmatur, & explicatur, quia ad repræsen- tandam separationem corporis à capite non exi- geretur omnino depingere corpus hic, & ali- bi caput: sufficeret enim depingere corpus non depicto capite: ergo similiter, si separatio realis præterita corporis à sanguine representatur pon- endo, seu exprimendo in hostia corpus ex vi verborum, & in calice sanguinem, sufficit etiam exprimere in hostia corpus ex vi verborum, non significato ibi sanguine: iam enim per hanc ca- rentiam sanguinis significati representatur ca- rentia realis, quia in passione mansit abque san- guine.

110. Respondetur ergo faci- lius.

Facilius ergo ad obiectionem responderetur concedendo, in consecratione vnius speciei po- tuisse etiam esse aliquam proportionem ad re- præsentandam Christi passionem, etiam si per concomitantiam ibi esset totus Christus: illa ta- men fuisset representatio minus clara: quia, po- sito solo corpore in hostia ex vi verborum, non exprimeretur clare mors illius corporis per ef- fusionem sanguinis; potuisset enim mori per de- fectum intrinsecum sanguinis abque eo, quod effunderetur. Similiter si solus sanguis poneretur in calice ex vi verborum, non exprimeretur clare, quod corpus manserit abque sanguine: nam de facto posito in hostia ex vi verborum corpo- re in cæna, non posito ex vi verborum eius tem- peramento, vel salua aut cibo, quem habebat in stomacho, non tamen ideo significabatur, in cruce separandum corpus ab omni temperamento, salua, aut cibo, vel quod temperamentum aut sa- lina deberent manere abque corpore per sepa- rationem ab ipso; ergo similiter per hoc præcise, quod sanguis solus poneretur ex vi verborum in calice, non exprimeretur clare separatio, qua cor- pus debebat manere abque sanguine. Merito ita- que Christus voluit per consecrationem vtrius- que speciei representari clarius illam realem sepa- rationem: nam eo ipso, quod in vno loco apparet corpus, non apparente ibi sanguine, (scilicet ex vi verborum) & in alio loco appareat sanguis, non

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

apparente ibi similiter corpore, apparet in imagi- ne depicta separatio realis corporis, & sanguinis, quæ facta est in cruce.

111. Nec videtur contemenda ratio Suarez.

Vnde non videtur contemenda ratio, qua P. Suarez in præsent. *disp. 75. sect. 6. §. Secundo probari potest*, hoc ipsum confirmat exemplo Baptis- mi, in quo non sufficit dicere: Ego te baptizo in nomine Trinitatis; quia illa verba significant mi- nus expresse, & clare Diuinas Personas: Christus autem voluit, vt clarius exprimerentur: sic ergo non possumus in hoc sacrificio adhibere illud solum signum, quo minus distinctè representa- tur Christi mors, quam ipse voluit magis expresse representari. Quam rationem reuocat P. Val- quez loco citato *num. 48*. quia, si potuit mors Christi per consecrationem vnius speciei repræ- sentari, non est vt dicamus Christum de facto voluisse representationem illam magis expressam: sicut id habemus in Baptismo, in quo habemus expressam Christi voluntatem, cum *Matth. ultim.* præcepit Apostolis, vt baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Propter hoc ta- men ratio illa non videtur reiicienda: nam si ex eo, quod Christus præcepit baptizare in nomi- ne Patris, & Filij, & Spiritus sancti, colligimus, non sufficere alia verba, licet possent minus ex- plicite idem mysterium significare, sed voluisse Christum verba illa, quibus clarius significaretur: ergo cum Christus etiam præcepit Apostolis offerre sacrificium eodem ritu, quo ipse offerebat, & facere illud, quod ipse faciebat, cum dixit: *Hoc facite*, &c. colligere debemus, quod licet conse- cratio vnius speciei posset minus clare Christi mortem representare; de facto tamen non suffi- ciat, quia Christus illam magis claram, & expresse- sam representationem præcepit: neque enim ali- ter præcepit expressionem claram Trinitatis in Baptismo, quam consecrationem vtriusque spe- cie: imo clarius præcepisse videtur consecratio- nem vtriusque speciei, quam verba illa formæ Baptismi, in quo non dixit: *Proferre hæc verba, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*; sed solum dixit: *Baptizate in nomine Pa- tris, &c.* At vero in nostro casu non dixit solum: *representate meam mortem*, sed dixit clare: *Facite in mei memoriam hoc ipsum, quod ego facio*, scilicet consecrationem vtriusque speciei ad re- præsentandam eius mortem.

112. Tota ratio conclusionis desumit do- bet ex Christi voluntate.

Ratio ergo à priori conclusionis, & solutio ar- gumentorum contrariæ sententiæ tota desumi de- bet ex Christi voluntate, qui talem ritum sacri- ficandi instituit, quo clare representaretur eius mors. Vnde arguere possumus retorquendo ar- gumentum, quod pro se urgebant: quia Ecclesia circa administrationem & vsum Sacramentorum statuta, & variare potest, salua eorum substantia: si autem dispenseret in oblatione Sacrificij sub vnicâ specie, non maneret salua substantia sacri- ficij à Christo instituti; ergo in hoc non potest di- spensare. Minor, quæ sola ab aduersariis negatur, probari potest ex dictis; quia ad substantiam sacri- ficij maxime spectat significatio: ergo si Ecclesia di- spensaret, vt offerretur hoc sacrificiū in vnicâ spe- cie, mutaret substantiâ sacrificij; à Christo enim nõ fuit instituta vna species, sed vtraque ad significandam expressius suâ passionem. Cum ergo Ecclesia non possit instituire signum aliquod à Christo nõ institutū, consequens est vt salua substantia sacri- ficij, nõ possit facere, quod offeratur in vnicâ specie.

Z z Dupli

113. Hæc ratio primo enervari debet.

Dupliciter potest enervari hæc ratio; primo dicendo, à Christo fuisse institutam utramque speciem ad significandum complete; singulas tamen species fuisse etiam institutas cum sua significatione saltem partiali. Sicut in ratione sacramenti utraque species fuit instituta ad significandum coniuviu integrum, & refectionem completam; singula tamen species instituta fuerunt ad significandam refectionem partialem, & ideo Ecclesia potest dare unam speciem sine altera.

114. Revertitur tamen.

Sed contra hoc est; quia in primis quod singularæ species seorsim causent gratiam, habetur ex verbis eiusdem Christi, qui, ut supra vidimus, manducanti solam speciem panis promisit gratiam, cum dixit, *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quare merito ex verbis Christi collegit Ecclesia sententiam institutionis, ut non solum utriusque speciei, sed singulis corresponderet sua significatio. At vero in ratione Sacrificij nullum est vestigium talis voluntatis in Christo, sed contraria colligitur ex modo instituendi: qui enim præscribit modum sacrificandi, & dicit: hoc ritu debetis sacrificium offerre ad representandam meam passionem, & ad hoc instituit separationem mysticam corporis, & sanguinis sui per consecrationem utriusque speciei; satis aperte indicat, se totam illam actionem per modum totius assumere ad representandam suam passionem, & offerendam sacrificium.

115. Hinc apparet alia differentia inter institutionem hoc institutum est ad modum cibi, & potus ad nutriendam animam sumentis: cibus autem licet non sit integrum, & completum nutrimentum absque potu, nutrit tamen: similiter ergo corpus Christi sub speciebus panis, qui est cibus sacramentalis, debet significare nutritionem aliquam, licet non integri coniuviij. Ut sacrificium autem representativum Sacrificij crucienti non habet hoc, quia corpus sub speciebus panis non representat, ut vidimus, expresse separationem corporis, & sanguinis Christi; ergo ex ipsa institutione, licet potuerit colligi partialis significatio singularum specierum in ratione sacramenti, non tamen in ratione Sacrificij.

116. Secundo responderi potest, non posse quidem Ecclesiam facere, ut hoc Sacrificium offeratur in consecratione unius speciei, quia non potest dare unicæ speciei significationem, quam Christus non dedit, posse tamen in illo casu propter gravissimam necessitatem dispensare, ut consecraretur unica species absque eo, quod offerretur Sacrificium: cum enim coniunctio Sacrificij cum consecratione sacramenti sit ex præcepto Christi, credibile est eum reliquissè Ecclesiæ potestatem ad dispensandum in hoc præcepto, quando illa gravissima inconuenientia supra posita id exigent.

Hoc officium non subsistit.

Hoc etiam effugium non subsistit; quia, ut supra vidimus, adeo est connexa consecratio sacramenti cum oblatione Sacrificij, ut si Sacerdos vellet consecrare excludendo omnino intentionem sacrificandi, nihil efficeret, cum solum acceperit potestatem consecrandi eo modo, quo Christus consecravit, scilicet offerendo sacrificium. Si ergo Ecclesia vellet, quod aliquis consecraret absque omni intentione Sacrificij, mutaret substantiam sacramenti à Christo institutam, scilicet consecrationem, quæ sit oblatio Sacrificij.

117. Instabit.

Dices: ille, qui ex ignorantia, vel malitia vellet consecrare in una specie, adhuc consecraret valide,

ut supra concessimus, quia haberet aliqualem intentionem Sacrificij, scilicet inchoandi actionem sacrificandi taliter, ut quantum est ex se, possit compleri per consecrationem alterius speciei, & facere Sacrificium perfectum; quæ intentio potest stare cum animo non consecrandi alteram speciem. Possit ergo Ecclesia dispensare, non ut consecraretur hostia, v. g. absque omni intentione Sacrificij, sed ut consecraretur cum sola illa intentione, quam explicuimus, & cum intentione absoluta non consecrandi calicem: quo posito, non variaretur substantia consecrationis, sed solum dispensaretur in præcepto Christi, quo præcipitur, ne consecraretur hoc sacramentum absque intentione absoluta perficiendi Sacrificium.

Respondetur, nec hoc modo posse Ecclesiam dispensare: quia hoc esset non solum dispensare in præcepto Christi, sed etiam in præcepto naturali, in quo certum est, non posse dispensari, cum nec Deus ipse possit, loquendo de propria dispensatione, quamvis possit in aliquibus per mutationem materiæ reddere licitum, quod antea erat prohibitum iure naturæ. Porro in eo casu debuisse dispensari in præcepto naturali, probatur, quia hoc quod est inchoare sacrificium Missæ in iis circumstantiis, in quibus non potest fieri verum Sacrificium, & absque vlla spe veri Sacrificij conficiendi, non est malum, quia prohibitum sit præcepto positivo à Christo, sed quia de se, & iure naturæ suppositiva institutione Sacrificij, est intrinsece turpe, & malum. Nam sicut proferre verba consecrationis super materiam ineptam, ut super panem hordeaceum, vel vinum ex pomis, esset intrinsece malum de iure naturæ, & non solum præcepto positivo; atque ideo non possit dari Ecclesiæ potestas ad dispensandum in hoc, quia fit irreuerentia gravis sacramento, v. g. usurpando formam sacramentalem, & proferendo illam nomine Christi irrisorie, & omnino frustra: quæ irreuerentia iure naturæ est prohibita: sic esset irreuerentia gravis, vel inchoare hoc sacrificium in materia inepta, ut in aceto, vel oleo, quia esset assumere personam Christi, qui est principalis Sacerdos offerens per suos ministros, & eius nomine offerre, seu facere, quod Christus per actionem nostram incipiat offerre Deo sacrificium in materia inepta, atque adeo irrisorie: quæ esset gravissima irreuerentia contra Christum, qui offert, & contra Deum, cui offeritur. Similiter ergo esset irreuerentia gravissima inchoare nomine Christi, seu facere, quod ipse per nostram actionem incipiat offerre Sacrificium Deo, quando illud Sacrificium offerri non potest: quod enim illa impossibilitas proveniat ex ineptitudine materiæ, vel ex incomplemento, aut defectu materiæ completæ, parum refert, cum in utroque casu actio illa aequè inutiliter, & absque spe Sacrificij offerendi fieret, atque adeo esset inchoatio Sacrificij irrisoria & vana; in quo etiam malitia intrinseca consistit, non solum contra præceptum Divinum positivum, sed contra naturale, in quo procul dubio Ecclesia dispensare non potest.

Hinc ergo iam ad fundamentum contrariæ sententiæ facile responderetur. Dicimus enim, quid sit, an Ecclesia possit aliquando dispensare in præcepto Divino positivo; nunquam tamen posse in præcepto de iure naturali Divino, quæle est, non excercendi nomine Christi actionem sacrificandi vanam, & frustratoriam, prout fieret

118. Respondet.

120. Ad confirmationem Respondetur.

Ad confirmationem, Respondetur, Ecclesiam, si id faceret, dispensaturam non solum quoad vsum, sed etiam in substantia sacrificij, quia, ut probatum est, vel deberet facere, quod vna species significaret id, ad quod significandum non est à Christo instituta, vel quod Sacerdos consecrare posset absque vlla sacrificij intentione, quæ omnia variarent substantiam institutionis Christi, ut explicuimus.

121. Obicitur vltimo.

Obicitur vltimo; ergo Ecclesia non potest feria sexta in Parasceve offerre sacrificium sub unica specie. Mag. Nugnus in præsentii art. 1. in 1. p. tract. paulo ante dub. 3. concedit, id non potuisse fieri sine dispensatione in iure Divino, quam Ecclesia peculiariter habuit à Christo ad illum diem, ut celebraret contra legitimum, & communem ritum huius sacrificij. Hoc tamen sine fundamento sufficienti dicitur, & cum aliqua iniuria Ecclesiæ Græcæ, & eius sanctorum Patrum, & Conciliorum, quæ statuerunt per totam fere Quadragesimam eodem ritu celebrari ex speciebus panis præconsecratis sine speciebus vini; & quidem Concilia non curarunt de obtinenda prius aliqua dispensatione Divina, ut liceret sacrificare in una specie. Ad objectionem ergo responderetur ex dictis, illo die non fieri sacrificium novum, sed consummari adhuc in parte specierum asseruata sacrificium præcedenti die factum, & consummatum, quoad aliam hostiam: quia illa sumptio sequentis diei pertinet ad idem Sacrificium dici præcedentis, & extendit consummationem illius, ut supra dictum est.

Respondetur.

fieret in hoc casu, cum non posset Sacerdos valide consecrare sine aliqua intentione implicita sacrificandi, ut diximus. Illa vero inconuenientia, & detrimenta, quæ sequerentur, si non posset in illa necessitate dispensari, præuidit optime Christus, qui tamen hoc sacrificium ita instituit. Et certe in tot sæculis eiusmodi necessitas adhuc non occurrit, & credibile est, nunquam futuram; quia in remotissimis Indiæ regionibus, in quibus vini penuria est, imo in aliquibus etiam tritici, ut in Insulis Philippinis, ubi triticum non generatur, experientia docet, asportati one non solum ad sacrificium, sed etiam ad potum communem abunde suppleri. Vnde falsitatis aperte conuincitur, quod ex vno Volaterrano alij retulerunt, dispensatum cum Noruegis, ut consecrarent in vna sola specie panis, cum consuetudine illos vinum ad sacrificium, & ad potum non desesse: & ipsa historia falsitatem suam prodit; dicit enim, concessum illis fuisse, ut calicem sine vino sacrificarent; quod absque manifesto errore concedi non potuit, ut constat. Quod autem Claudius Sainctes dicit, Innocentium quantum cum Noruegis dispensasse, constat fuisse errorem, dum pro Innocentio octauo, quem Volaterranus refert, dixit Innocentium quantum, de quo nullus vnquam historicus talem dispensationem retulit.

Ad confirmationem, Respondetur, Ecclesiam, si id faceret, dispensaturam non solum quoad vsum, sed etiam in substantia sacrificij, quia, ut probatum est, vel deberet facere, quod vna species significaret id, ad quod significandum non est à Christo instituta, vel quod Sacerdos consecrare posset absque vlla sacrificij intentione, quæ omnia variarent substantiam institutionis Christi, ut explicuimus.

Obicitur vltimo; ergo Ecclesia non potest feria sexta in Parasceve offerre sacrificium sub unica specie. Mag. Nugnus in præsentii art. 1. in 1. p. tract. paulo ante dub. 3. concedit, id non potuisse fieri sine dispensatione in iure Divino, quam Ecclesia peculiariter habuit à Christo ad illum diem, ut celebraret contra legitimum, & communem ritum huius sacrificij. Hoc tamen sine fundamento sufficienti dicitur, & cum aliqua iniuria Ecclesiæ Græcæ, & eius sanctorum Patrum, & Conciliorum, quæ statuerunt per totam fere Quadragesimam eodem ritu celebrari ex speciebus panis præconsecratis sine speciebus vini; & quidem Concilia non curarunt de obtinenda prius aliqua dispensatione Divina, ut liceret sacrificare in una specie. Ad objectionem ergo responderetur ex dictis, illo die non fieri sacrificium novum, sed consummari adhuc in parte specierum asseruata sacrificium præcedenti die factum, & consummatum, quoad aliam hostiam: quia illa sumptio sequentis diei pertinet ad idem Sacrificium dici præcedentis, & extendit consummationem illius, ut supra dictum est.

SECTIO IX.

De effectibus huius Sacrificij.

122. Hæc personæ offerant hoc sacrificium.

Suppono ex dictis, & dicendis, plures esse personas offerentes hoc sacrificium, scilicet Christum, qui est principalis Sacerdos; ministrum ite, seu Sacerdotem celebrantem; Ecclesiam, quæ eum designat, ut eius nomine offerat; circumstantes, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

dantes stipem; & alios concurrentes: in ordine ad quos omnes possunt effectus sacrificij considerari; atque ideo possumus inuenire in eodem sacrificio meritum, impetrationem, & satisfactionem. Et quidem meritum non habet hoc sacrificium, prout offertur à Christo, qui iam nunc non est in statu merendi, licet per hoc sacrificium, sicut etiam per sacramenta applicet merita sua præterita. Oritur quidem hoc sacrificium ex voluntate illa bona, & meritoria, qua illud instituit, & delegauit alios, ut offerrent eius nomine; nunc tamen meretur proprie, quando hoc sacrificium offertur, quia licet voluntas, qua Sacerdotem designauit, ut eius nomine offerret, fuerit honesta, & meritoria, nunc tamen illa voluntas non existit, nisi habitualiter: nemo autem potest actu mereri, nisi quando actu operatur. Solus ergo Sacerdos celebrans, aut alij immediate offerentes merentur, dum offerunt; & hoc quidem meritum erit de condigno, si adhiat cæteræ conditiones requiritæ, cum sit opus bonum factum in statu gratiæ: erit autem ex opere operantis: nam condignitas meriti debet tota fundari in opere ipso, & dignitate personæ. Vnde et si per errorem apponeretur panis ex hordeo, & vinum ex pomis, adhuc meritum offerentis esset æquale; sicut si aliquis volens dare pauperi monetam auream, daret per errorem aream, non minus mereretur, cum tota mensura meriti ex voluntate desumatur. At vero sacrificium ipsum ultra meritum operantis augeat gratiam habitualem, dicemus postea.

Impetratio considerari potest in ordine ad proximè offerentes, vel in ordine ad Ecclesiam, quæ remotè offert, vel in ordine ad Christum, qui etiã principaliter offert per suum ministrum. Et quidem de proximè offerentibus non est dubium, quin, per hoc Sacrificium, sicut per alia bona opera, possint impetrare. De Ecclesia posset magis dubitari: sicut enim ob defectum voluntatis actualis, diximus, ipsam non mereri; videtur etiam, quod nec possit impetrare: nam ille solus impetrat, qui orat; oratio autem debet oriri à voluntate.

Ad hoc tamen facile responderetur, ad orandum vel impetrandum sufficere, quod aliquis oret, vel per se, vel per alium. Sicut ergo Princeps apud Pontificem per suum legatum orat, qui idcirco Orator Regius appellari consuevit, & impetrat per illam orationem: sic Ecclesia orare, & impetrare potest Sacerdotem, quem quasi legatum destinat ad Deum, ut Ecclesiæ preces offerat.

Utum vero hic valor, quem Missa habet ad impetrandum nomine Ecclesiæ, & eius effectus dicendus sit ex opere operato, vel ex opere operantis; est questio de nomine. Certum est, hunc valorem non inniti in bonitate, aut meritis ipsius Sacerdotis offerentis; quare potest esse, quod Sacerdos iniustus sit, & sacrilege offerat, ipsa tamen oblatio prout ab Ecclesia offertur, sit bona, & impetratoria: hoc tamen non videtur extrahere ab opere operantis; quia licet respectu Sacerdotis videatur esse ex opere operato, & ultra meritum ipsius: respectu tamè ipsius Ecclesiæ, cui conceditur ille fructus, non est ultra valorem operis ab Ecclesia exhibiti: sicut si Dominus per famulum itaque elemosynam daret ad impetrandum aliquid, tunc licet famulus peccaret

123. Impetratio quomodo consideretur.

124. Ad hoc ratio facile responderetur.

125. An hoc ratio impetrationis sit ex opere operato.

ex iniqua intentione exsequenda iussa Domini, ipse tamen Dominus impetraret non ex opere operato, sed operantis, ut constat.

126. Hinc fit Sa- cerdos ex- communi- catus non posse nomi- ne Ecclesiæ impetrare.

Hinc fit primo, Sacerdotem excommunicatū, & præcisum, cui Ecclesia aufert potestatem offerendi eius nomine, non posse nomine Ecclesiæ impetrare; quia Ecclesia non vult per illum ministrum offerre, vel orare. Secundo fit, valorem hūc crescere, vel decrecere posse pro maiori, vel minori sanctitate ipsius Ecclesiæ, quidquid subditet Vasquez d. ff. 229. n. 10. Sicut enim Orator Republicæ eo facilius impetrabit apud Pontificem, quo personæ illius Republicæ gratiores ipsi, meliusque de ipso merita fuerint: sic orator Ecclesiæ plus ponderis habebit ad impetrandum Ecclesiæ nomine, si Ecclesia gratior Deo fuerit.

127. Instabit.

Dices, Ecclesia est collectio fidelium, qui quotidie moriuntur, & nascuntur: hi autem, qui nunc sunt, non designarunt hunc Sacerdotem, ut pro iis oraret; hi enim non erant, quando hic factus est Sacerdos: quid ergo refert maior sanctitas horum ad impetrandum? ille enim solus impetrat, qui suā voluntatem Deo per Sacerdotem vult manifestare: hic autem iustus numquam habuit voluntatē orandi per hunc Sacerdotem; quomodo ergo impetrare potest per ipsum, cum nihil voluerit per ipsum petere? Respondetur, Sacerdotem semper orare nomine Ecclesiæ præsentis, non nomine Ecclesiæ præteritæ, quæ iam non est in statu offerendi sacrificium: hi autem fideles, qui nunc sunt, habent voluntatem sufficientem orandi, & offerendi per hunc Sacerdotem. Nam sicut fideles, qui nunc sunt, dicuntur omnes designare hūc Sacerdotem, qui modo consecratur, ut pro ipsis oret, & offerat, licet eum non viderint; quatenus scilicet volunt esse membra Ecclesiæ, & subdi Prælati, ratumque habere, quod ipsi totius communitalis nomine decreuerint. Sic etiam fideles, qui postea adueniunt, per eandem voluntatem, qua volunt esse Ecclesiæ membra, & vivere eius legibus, volunt etiam implicite ratū habere, quidquid ab Ecclesiæ Prælati omnium fidelium nomine ad communem vilitatem factum est, & per consequens ratam habent designationem oratorum, & ministrorum factam ad communem omnium causam apud Deum perorandam. Potest ergo Deus acceptare has preces, tamquam preces singulorum fidelium, qui nunc sunt, & eas per suum Oratorem Deo offerunt.

Respondet.

Denique cum Christus etiam sit principaliter offerens, consequens est, ut hoc Sacrificium provt ab ipso etiam habeat vim impetrandi apud Deum; quæ virtus nec dependet à bonitate, aut meritis Sacerdotis proxime celebrantis, nec à meritis Ecclesiæ, cum fundetur in meritis Christi volentis offerre per hunc ministrum: quare quantumcumque minister sit excommunicatus, & præcisus ab Ecclesia, semper retinet hanc potestatem offerendi, atque ideo & impetrandi nomine Christi: & ideo merito dicitur à Trid. sess. 22. c. 1. Oblatio munda, quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest; quatenus scilicet à Christo offertur; nam provt à ministro immediato, certum est aliquando inquinatam esse, & peccaminosam oblationem, quæ ut sic non placet, sed displicet Deo.

128. Hoc Sacrificium ut est à Christo habet etiam vim impetrandi.

C6c. Trid.

Porro Sacrificium hoc habere valorem, & virtutem impetrandi, etiam provt offertur, nomine Christi, probari potest ex institutione ipsius: fuit enim institutum à Christo hoc Sacrificium, ut

129. Hoc probatur ex institutione.

succederet omnibus antiquis Sacrificiis, eorumque omnium virtutem, & perfectionem in se vno superabundanter complecteretur, ut definit Concilium Trident. dicto cap. 1. in fine dicens, quod hæc oblatio per varias sacrificiorum, naturæ, & legis tempore, similitudines figurabatur, ut pote quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio, & perfectio complectitur. Cum ergo in lege antiqua reperirentur victimæ, non solum pro peccatis, & in gratiarum actionem, sed etiam pacificæ, seu ad impetrandum; ad hunc etiam effectum debuit hoc Sacrificium institui. Non potuit autem Sacrificium impetratorium institui, quo principalis offerens, qui est Christus, impetrare non posset: nam esse impetratorium, est posse offerri ad impetrandum. Si ergo Christus non potest illud offerre ad impetrandum; ergo nec Sacerdos immediatus minister poterit; quia ipse non offert, nisi nomine Christi: ergo si nomine Christi non potest offerre ad impetrandum, non poterit illud vilo modo ad impetrandum offerre.

Nec obstat, Christum non esse nunc in statu orandi, atque adeo neque impetrandi: hoc enim constat ex iis, quæ diximus disp. 27. de Incarnat. sect. 4. Christum, licet nunc in cælo non oret, quatenus oratio videtur importare defectum potestatis in eo, qui orat, vere tamen repræsentare Deo suam voluntatem circa ea, quæ vult concedi hominibus; quæ repræsentatio potest dici oratio late sumpta, & minus proprie: hæc autem sufficit ad nostrum propositum: sicut enim potest Christus per semetipsum, ita potest per legatum, vel ministrum suum, qualis est Sacerdos, repræsentare Deo voluntatem suam de donis concedendis, quæ per oblationem huius Sacrificij ab hominibus postulantur. Poterit ergo Christus, dum offert, impetrare eo modo, quo offert, scilicet per ministrum, vel legatum suum.

130. Nec obstat Christi non esse nunc in statu orandi.

Hinc tamen oritur difficultas, quia, si hoc Sacrificium, provt offertur etiam à Christo, est impetratorium; oportet, eum effectum esse omnino infallibilem. Cum enim Christus habeat plenam potestatem, neque oret quasi ex potestatis defectu, ut diximus, sed ad repræsentandam suam voluntatem Patri, à quo accepit omnem potestatem in cælo, & in terra, necesse est, quod fiant ea omnia, quæ per oblationem Sacrificij vult impetrare. Cum ergo effectus hic, sicut & alij, applicetur determinare à ministro, qui applicat Sacrificium ad impetrandam hanc, vel illam gratiam, quam applicationem facit, ut minister est Christi; ergo Sacerdos nomine Christi offert hoc Sacrificium ad impetrandum hoc beneficium; ergo id petit, ut minister, & legatus Christi; ergo necesse est, quod illud impetret: nam Christo perenti siue per se, siue per alium legatum, Deus nihil negat.

131. Hinc tam oritur difficultas.

Respondet, effectum hunc debito modo, eo scilicet, quo à Christo institutus est, esse infallibilem: quodies enim Sacerdos ut minister Christi offert ad impetrandum aliquid iuxta ipsius Christi intentionem, infallibiliter impetrabitur, ut argumentum probat. Debet tamen hæc delegatio Sacerdotis intelligi, sicut verba illa Christi Ioan. 16. Amen dico vobis; si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis; quæ promissio, licet appareat vniuersalis; debet tamen intelligi cum debitis circumstantiis, quæ quia sæpe defunt, oratio non impetrat id, quod petimus. In eodē ergo sensu intelligenda est potestas impetrandi nomine Christi in

132. Respondetur.

in hoc Sacrificio. Sicut si Rex mittat legatum ad Pontificem cum commissione, ut petat ipsius Regis nomine; scit tamen aliunde Pontifex, aliqua non peti iuxta intentionem, & voluntatem Regis, quam sibi competam habet; tunc legatus non impetrat, quia obstat voluntas eiusdem Regis. Sic aliquando Sacerdos non impetrat, licet offerat nomine Christi, quia obstat voluntas eiusdem Christi nolentis impetrare hic, & nunc: nec expediebat illam facultatem adeo amplam dari hominibus absque limitatione debita; cum partim ex ignorantia, partim ex affectu inordinato, impetrare vellent nomine Christi, quæ iuxta regulam Diuinæ sapientiæ concedi non deberent. An vero hic effectus impetrationis, quatenus in Christo offerente nititur, dicendus sit ex opere operato, negat Suarez disp. 79. sect. 2. §. Dico secundo. Afirmat vero Vasquez disp. 229. cap. 2. n. 12. de omnibus effectibus, etiam iis, qui non certa lege, sed aliquando conceduntur; quia quod non datur propter merita, vel operationem nostram, sed independentem ab eius bonitate, ut contingit in præfenti, non datur propter opus operantis, sed propter opus operatum, sine respectu ad operantem; qui modus loquendi facile admitti potest: de re enim non potest esse dissensio.

Suarez. Vasquez.

133. Restat difficultas de tertio modo operandi, quatenus hoc sacrificium est etiam satisfactoriū, seu propitiatorium; quod in aliquo sensu ei negari non posse, probant late Theologi contra hæreticos nostri tēporis. Videatur Suarez dicta disp. 79. Vasquez disp. 228. & Coninch q. 83. art. 1. dub. 7. & constat clare ex Tridentino sess. 22. cap. 2. his verbis: Docet sancta Synodus, Sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti ac penitentes ad Deum accedamus misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno, & can. 3. Si quis dixerit, Missa sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium, &c. anathema sit. Constat enim ex ritu, & verbis, quibus in oblatione vitmur, dicendo: Offero pro peccatis, & offensionibus, &c. Qui tibi offerunt pro redemptione animarum suarum, &c. Denique, quia ad hunc effectum offertur pro animabus Purgatorij, ut his sacrificijs purgatae liberentur à pœnis, quas pro peccatis patiuntur. Difficultas tamen est, quo pacto hoc sacrificium conferat hunc effectum, & liberet à debito pro peccatis: alij enim nimium extendunt, alij nimium restringunt hanc efficacitatem.

134. Aliqui negant in hoc effectum quædam vniuersalem.

135. Alii aliter iudicant.

136. An hoc sacrificium conferat primam gratiam.

Restat difficultas de tertio modo operandi, quatenus hoc sacrificium est etiam satisfactoriū, seu propitiatorium; quod in aliquo sensu ei negari non posse, probant late Theologi contra hæreticos nostri tēporis. Videatur Suarez dicta disp. 79. Vasquez disp. 228. & Coninch q. 83. art. 1. dub. 7. & constat clare ex Tridentino sess. 22. cap. 2. his verbis: Docet sancta Synodus, Sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti ac penitentes ad Deum accedamus misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno, & can. 3. Si quis dixerit, Missa sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium, &c. anathema sit. Constat enim ex ritu, & verbis, quibus in oblatione vitmur, dicendo: Offero pro peccatis, & offensionibus, &c. Qui tibi offerunt pro redemptione animarum suarum, &c. Denique, quia ad hunc effectum offertur pro animabus Purgatorij, ut his sacrificijs purgatae liberentur à pœnis, quas pro peccatis patiuntur. Difficultas tamen est, quo pacto hoc sacrificium conferat hunc effectum, & liberet à debito pro peccatis: alij enim nimium extendunt, alij nimium restringunt hanc efficacitatem.

Aliqui ergo videntur in hoc sacrificio agnosce- re efficaciam quamdam vniuersalem, qua concurrat ex opere operato ad omnes effectus gratiæ, quos Christus per passionem suam meruit nobis, quacūque ratione illi fiant. Pro qua sententia Suarez sect. 1. in princ. assert. S. Thomæ sect. 6. in 6. Ioan. & Ruardum art. 16. §. Manifesta est. Sed in alio sensu loquuntur, & quidem vero; scilicet, in hoc sacrificio esse aptitudinem vniuersalem, qua possit ad omnes gratias, & effectus applicari, neque eius virtutē alligari ad vñ, vel alterum genus, sed esse indifferentem ad omnes morbos, & necessitates, gratias, &c. Difficilius loquitur Catherinus, quem assert. idē Suarez, dum infert, virtutē huius Sacrificij non nisi in Sacrificio crucis, neque ab illo pendere, quia infinitum est, sicut illud. Hoc tamē non potest stare cum verbis Tridentini illa sess. 22. c. 2. P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

vbi probatur non derogari passioni Christi per hoc sacrificium, quia per hoc communicantur fructus illius. Cuius quidem (inquit) oblationis cruenta fructus per hanc oblationem percipiuntur: tantum abest, ut illi per hanc quouis modo derogetur. Alioquin fructus illi, & salus nostra inde proueniens nō esset fructus passionis Christi, nec redemptionis in sanguine ipsius. Denique quia cum in hac oblatione incruenta Christus nunc non mereatur; vel satisfaciat; debet eius efficaciam fundari in meritis, & satisfactionibus præcedentibus, quæ per hoc medium nobis applicentur. Cum autem hæc applicatio fiat per hoc sacrificium in ordine ad ponendos cum effectu fructus passionis Christi, non potest esse ita vniuersalis ad omnes effectus: non enim ponuntur omnes, sed aliqui determinati: non est ergo hoc Sacrificium in actu secundo causa vniuersalis, præsertim cū Christus voluerit eius reiterationem, & frequentiam; quare non expediebat propter primam oblationem concedere totum, quod per omnes sequentes concedendum erat; iam enim aliæ omnes essent superflue.

Alij indicant, huic sacrificio de Diuina promissione; seu ex opere operato nullum effectum correspondere: hoc enim non posset nisi ex promissione colligi, quæ tamen nulla reperitur, sicut reperitur facta sacramentis. Pro hac Suarez loco citato assert. Sotum, & Cordubam.

Communis Theologorum sententia docet, hoc sacrificium habere aliquem effectum determinatum, & lege stabili definitum, quem confert ex opere operato, alios item non ita determinatos, sed qui propter circumstantias variari possunt: oportet igitur singulos breuiter percurrere, de quibus magis controuertitur.

Primo itaque dubitari solet, an hoc sacrificium conferat ex opere operato primam gratiam, & remissionem peccati mortalis: sermo autem est de sacrificio, ut sacrificio, non ut sacramentum est: de hoc eim iam egimus supra disp. 12. sect. 1. gratiam. an possit aliquando commemoratiōem conferre primam gratiam. Non desuerunt, qui dicerent, hoc sacrificium immediate conferre primam gratiam, & remissionem peccati mortalis, si ablatus sit obex per attritionem; quos refertur Suar. sect. 3. & Vasquez disp. 228. c. 1. pro quo afferuntur verba supra adducta Tridentini sess. 22. c. 2. vbi docet, sacrificium istud vere propitiatorium esse, &c. cuius rationem reddit, quia nimirum huius oblatione placatus Dominus ingentia quoque peccata, & crimina dimittit. Quæ verba desumpta videntur ex Alexandro primo, epist. 1. c. 4. cui consentit Iulius Papa relatus in c. cum omne crimen, de consecrat. d. 2. qui dicit, omne crimen, atque peccatum, oblatiis Deo sacrificijs, deleri. Afferuntur etiam alia Patrum loca, qui dicunt, hoc sacrificium offerri pro expiandis peccatis; quæ videri possunt apud prædictos Auctores.

Communis, & vera sententia Theologorum omnium negat talem efficaciam immediatam in hoc sacrificio: auctores congerunt, & sequuntur Suarez, & Vasquez locis citatis. Probatum primo, ex verbis eiusdem Tridentini supra relatis: cū enim ibi definitum esset, hoc sacrificium esse vere propitiatorium, & per eius oblationem deleri peccata, statim declarat modum, quo id fiat: Huius quippe (inquit) oblatione placatus Dominus gratiā, & donā penitentia concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit. Non ergo dimittuntur, supposita sola attritione ante sacrificium, sed adueniente

135. Alii aliter iudicant.

Communis sententia.

136. An hoc sacrificium conferat primam gratiam.

Suarez. Vasquez. C6c. Trid.

Alexand. Iulius PP.

137. Communis & vera sententia negat talem efficaciam.

Probatum primo. C6c. Trid.

pœnitentia, quæ conceditur intuitu eiusdem Sacrificij. Nec obstant verba præcedentia: per hoc Sacrificium fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reuerentia, contriti, & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Sensus enim debet esse (vt notauit Vasquez n. 24.) accedentem cum attritione, postea ipsamet oblatione consequi auxilium, vt disponatur ad contritionem, & veniam suorum peccatorum.

138. Secundo probatur.

Secundo probatur, quia si Sacrificium cum attritione delet ex opere operato culpam mortalem; ergo posset aliquis cum attritione sola nota, faciendo sibi applicari Missam, absq; vlla alia cōtritione accipere omnia Sacramenta, saltem præter Eucharistiã; posset item Sacramenta omnia ministrare; posset (si in Missa, quando confiteri non potest, recordetur sui peccati) cum sola attritione prosequi: nam ipsamet consecratione, & oblatione iustificaretur. Sequeretur item, quando moribundus confiteri non potest, vel propter distantiam Confessarij, vel propter impotentiam dandi signum, debere pro ipso Sacrificium offerri, vt si attritus sit, virtute sacrificij iustificetur. Quæ omnia clare sunt contra omnium fidelium sensum.

139. Tertio argui potest.

Tertio argui potest, quia si Sacrificium haberet eam efficaciam in iis, pro quibus offertur, posset Sacerdos offerre vnam Missam pro omnibus, qui sunt in peccato mortali cum attritione, & tunc iustificarentur. Si enim ea efficacia arguitur ex eo, quod hoc Sacrificium offeratur pro peccatis, hinc argueretur, posse per vnam Missam iustificari omnes peccatores; quia pro eorum omnium peccatis offerri potest, & de facto offertur. Quod argumentum magis virgeri potest contra aduersarios, qui illam efficaciam ad iustificandum colligunt ex verbis illis consecrationis, qui pro vobis effundetur, vel effunditur in remissionem peccatorum; quæ non de effusione in cruce, sed de sacramentali intelligunt. Illa autem verba in cœna dicta fuerunt à Christo ad plures, nempe ad Apostolos omnes: ergo hoc Sacrificium ex sua institutione non alligatur ad causandum illum effectum in vno, vel duobus, sed extendi posset ad plures & plures, atque adeo ad omnes peccatores attritos. Obiter autem aduerte cum Vasq. n. 23. verba Alex. Papæ supra allegati, quæ ad aduersarios afferuntur, probantis, hoc Sacrificio crimina, & peccata deleri, ideoque in consecratione calicis dici, qui pro vobis effunderetur in remissionem peccatorum, hæc (inquam) Alexandri verba non habere eum sensum, nec ibi probari remissionem peccatorum ex verbis consecrationis, sed potius remissionem illam peccatorum, quæ fit per hoc Sacrificium, offerri vt rationem non verborum consecrationis, sed superioris sententiæ, quod scilicet Christus nos docuit oblationem huius Sacrificij per verba illa, Accipite, &c. & postea subiungit rationem, quia crimina, atque peccata oblati huius Domini Sacrificij delentur. Videatur Vasquez, qui id bene ex contextu probat.

140. Huc usque conuenio libenter cum Suarez, & aliis recentioribus, qui illam efficaciam ad immediate iustificandum negant huic Sacrificio: cæterum non omnino placet, quod addunt, negati quidem non posse virtutem ad delenda peccata etiam mortalia; hæc tamen solum esse, quatenus impetrat auxilia ad pœnitentiam, vel

Hoc argumentum magis virgeri potest contra aduersarios.

Vasquez.

Huc usque conuenio cum Suarez, & aliis, non tamen placet quod illi addunt.

contritionem, quæ peccata proxime delcantur. Hoc, inquam, non videtur satis explicare virtutem, quam Concilia, & Patres in hoc Sacrificio agnoscunt. Aliud enim est, quod potest operari hoc Sacrificium, quatenus impetratoriū est; aliud vero, quod operatur, quatenus est propitiatorium, seu expiatorium; quæ duo distinguenda maxime sunt. Nam, vt supra diximus, & probauimus ex Tridentino, dicto c. 1. in fine, debemus in hoc Sacrificio agnoscere in gradu excellenti, quæ in variis Legis veteris sacrificijs dispersa erant; quare cum in lege alia essent sacrificia ad impetrandū, alia ad gratiarum actionem, alia ad expiandum, & purgandum peccatum; debemus fateri, hoc Sacrificium non esse solum hostiam laudis, aut pacificam, & impetratoriam, sed etiam propitiatoriam pro peccatis: quo nomine fatentur Recentiores omnes Theologi, non intelligi solum pœnas, sed culpas etiam, quæ proprie dicuntur peccata; & ideo in Trident. can. 3. distincte, & seorsim positum esse, quod hoc Sacrificium sit propitiatorium, & pro peccatis pœnis, & satisfactoribus offerri debere. Non debemus ergo confundere virtutem, quam habet ad expiandum, & purgandum à peccatis, cum virtute ad mere impetrandum: iam enim hoc Sacrificium non aliter haberet virtutem ad expiandum, quam in ordine ad alias necessitates, aut dona spiritualia; quia sicut possumus petere alia dona, possumus petere auxilia ad contritionem habendam de peccatis.

Vt hoc igitur clarius intelligatur, aduertendum est, virtutem illam ad impetrandum habere terminum formaliter diuersum ab eo, quem habet virtus ad satisfaciendum, vel expiandum nam illa prior tradit ad mouendum liberalitatem Dei, à qua impetrat bona; hæc vero posterior tendit ad clementiam, seu ad placandum Deum, ne irascatur, indignetur, & inferat malum. Aliud itaq; est, mouere Deum, vt concedat bona; aliud vero placare illum, ne inferat mala: prius pertinet ad sacrificium, vt est impetratorium; secundum ad idem, vt est propitiatorium, seu expiatorium. Vnde Patres Concilij Tridentini dicto c. 2. dum de Sacrificio hoc, vt propitiatorio loquerentur, notanter dixerunt: Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata dimittit. Placatur enim Deus sacrificio non vt impetratorio, sed vt propitiatorio; prout sic enim tendit ad placandum. Færemur ergo, Deum concedentem, auxilium ad contritionem, moueri etiam à Sacrificio, vt impetratorium est: dicimus tamen, aliquem effectum interuenire ibi, qui respondeat eidem Sacrificio, vt propitiatorium est: propter peccata enim Deus iustam indignationem, & auersionem retinens, merito negabat auxilia illa saltem vberiora ad contritionem; oblato tamen Sacrificio placatur, & deposita per clementiam indignatione, concedit ex liberalitate auxilia, quæ implacatus negaret: vnde Sacrificium vt propitiatorium indirecte confert ad obtinenda auxilia, quatenus directe aufert indignationis obicem, qui obstabat, ne concederentur. Non ergo confert ad delenda peccata impetrandum solum, sed propitiando, & placando, qui est proprius effectus sacrificij, vt propitiatorium est.

Hinc infero primo, quid dicendum sit ad illud dubium, an hic effectus delendi peccata mortalia sit infallibilis. P. Vasquez n. 21. non solum collationem auxilij efficacis, sed neque etiam auxilij ad contritio Vasquez.

141. Terminus imperatorius est diuersus à termino satisfactorio.

143. Distinguentia est effectus eius quem habet sacrificij ut propitiatorium est ab eo quod habet ut impetratorium.

144. Hic effectus consequitur infallibiliter suo modo.

142. Inferitur quid respondendum sit ad dubium.

contritionem dicit esse effectum infallibilem huius sacrificij: quia, vt impetratorium est, non habet infallibilitatem in operando; habet ergo virtutem ad impetrandum non solum auxilium sufficiens, sed etiam efficacis ad contritionem; non tamen habet permissionem infallibilem Dei, sicut nec ad alia dona quæ similiter potest impetrare; quod etiam docuerat Suarez scilicet 3. in fine.

Ego iuxta supradicta distinguendum conseo: nam vel loquimur de effectu, quem habet sacrificium præcise, vt propitiatorium est, vel de eo, quem habet, vt est impetratorium: primum existimo infallibilem esse eo modo, & ea mensura, qua alligatus est ex Diuina institutione; secundum vero esse infallibilem cum iis limitationibus, & conditionibus, quas impetratio habet, atque ideo posse plerumque non sequi. Prima pars probatur, quia effectus, quem hoc sacrificium, vt propitiatorium, habet in ordine ad remissionem pœnæ iuxta mensuram suæ institutionis, est semper infallibilis, si non detur obex, vt infra videbimus, & concedunt Suarez, Vasquez, & alij Theologi communiter. Cur ergo non dicemus idem de effectu in ordine ad remissionem culpæ, cum uterque procedat ab eadem virtute expiandi, & propitiandi? Confirmatur, quia sacrificia expiatoria antiqua infallibiliter conferbant suum effectum expiandi, & pugnandi à maculis eo modo, quo ex sua institutione illum habebant: cum ergo hoc sacrificium in gradu excellenti illis sacrificijs, etiã vt propitiatoriis, & expiatorijs successerit, atque adeo debeat in se habere perfectiones illorum; vt dixit Tridentin. illo c. 2. consequens est, vt debeat hanc etiam virtutem habere ad conferendum infallibiliter suum effectum.

Dixi tamen, hunc effectum infallibiliter consequi eo modo, & ea mensura, qua ex Diuina institutione alligatus est: non habet enim hoc sacrificium ex Diuina institutione vim certam ad asferendam semper cōtritionem, sed ad placandum Deum; imo nec ad placandum omnino Deum, sed aliquando omnino, aliquando solum ex parte. Nam sicut in ordine ad pœnam non habet ex Diuina institutione virtutem ad placandum omnino Deum, vt, vna Missa oblata; nullam omnino pœnam temporalem exigit, sed solum vt placetur quoad partem pœnæ, si non adsit obex: sic in ordine ad placandum pro culpa nondum remissa, non videtur concedenda virtus illimitata, vt quantacumque peccata præcesserint, statim, vna Missa oblata, placetur omnino Deus, & non neget auxilia ad contritionem propter peccata præterita: potest enim hæc virtus esse limitata, vt præcedente tanto reatu culpæ, Deus placetur vna vel duplici oblatione sacrificij; præcedenti autem maiori reatu, opus sit pluribus oblationibus: ita tamen, vt sicut vna oblatio, licet non auferat totam pœnam, auferat partem; sic vna oblatio licet non reddat omnino placatum Deum, reddat ex parte placatū. Quæ partialis placatio potest explicari vel dicendo positum iam esse titulum sufficientem, vt, si offeratur adhuc iterum, aut ter sacrificium, placetur omnino Deus, vel dicendo, Deum esse ex parte placatum, quatenus, si prius, v. g. ob iustam indignationem negabat auxilia intensa vt octo, & vt quatuor; postea oblato semel sacrificio neget quidem auxilia vt octo, non tamen vt quatuor, & sic de aliis beneficiis: nam licet reatus directus pœnæ non remittatur etiam ex parte, nondum remissa

culpa, potest autem Deus alicuius precibus, & à fortiori intuitu sacrificij, retinendo ius ad totam pœnam exigendam, non vt iure, quod ex peccato habebat, ad negandum aliquod beneficiū; peccatori; qua ratione possumus congruentius explicare proprium effectum huius sacrificij, vt propitiatorium est, in ordine ad peccata mortalia tollenda.

Vnde obiter infero, quando Missa offertur pro multis personis, sicut effectus remissionis pœnæ temporalis diuiditur inter omnes illas, ita vt omnes simul habeant, quod haboret vnus solus, si do Missa offerretur pro multis. pro eo solo offerretur: sic hunc alium effectum in ordine ad mortalia, quem diximus competere sacrificio, vt propitiatorium est, diuidi inter omnes, ita vt in ordine ad singulos minus placetur Deus, quam si pro singulis solis oblata esset Missa; quæ diuisio iuxta supradicta facile intelligi potest: nam licet remissio culpæ non sit diuisibilis, atque ideo, si per hoc sacrificium immediatè remitteretur culpa, deberet remitti totaliter in omnibus, pro quibus offertur, vt supra dicebamus: placatio tamen Dei in ordine ad non neganda auxilia ad contritionem, vel pœnitentiam, diuisibilis est, cum possit Deus manere respectu singulorum ex parte maiori, vel minori placatus, vel implacatus iuxta duplicem considerationem assignatam numero præcedenti.

Addo denique, hunc ipsum effectum placandi Deum, quem diximus Sacrificio huic, vt propitiatorio, infallibiliter competere, probabile tamen mihi esse, posse impediri per obicem: nam sicut effectus remissionis pœnæ, licet certus sit, impeditur per obicem, nimirum si culpa non sit remissa; sic hic alius effectus placationis Dei supra explicatus potest habere obicem, v. gr. si homo pro quo Missa offertur, habeat actualem affectum ad ipsum peccatum, vel etiam fortasse, si non habeat dolorem de illo. Sic enim Patres Trident. illo cap. 2. declarantes hunc effectum, apposuerunt ex parte subiecti conditionem illam doloris de peccato, dicentes: sacrificium istud esse propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reuerentia, contriti, ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit. In quibus verbis cōtineri videtur modus, quo diximus, Sacrificium hoc vt propitiatorium concurrere ad hunc effectum; & simul dispositio requisita ad illum, quod scilicet præcedat dolor aliquis de peccato. Frustra enim videtur velle Deum placare, qui adhuc effectu obstinatus adhæret peccato, vel de eo non dolet.

Concludimus ergo ex dictis, hunc effectum, quod attinet ad placandum Deum modo explicato, esse infallibilem, saltem quoad partialem placationem, nisi adsit obex: quoad remissionem vero ipsius peccati cum effectu habendam, non semper poni; primo, quia licet Deus virtute Sacrificij placetur, vt non neget vberiora auxilia ad contritionem, propter indignationem ex peccato potest tamen ea negare propter alias rationes suæ Diuinæ prouidentię; vel etiam quia subiectum de se non est physice capax, vt si non sit iam sui compos, vel non attendat, nec consideret ea motiua, sed sit omnino distractus ad alia: & licet hoc sacrificium vt impetratorium possit impetrare eiusmodi auxilia, hoc tamen sæpe impeditur; quia im-

145. Quid dicendum sit quoad Missam offertur pro multis.

146. Hic tamen effectus potest impediri per obicem.

C6c. Trid.

147. Est tamen hic effectus modo explicato infallibilis.

pertratio semper inuoluit conditiones multas, quae faciunt effectum non esse infallibilem, vt dicemus. Denique licet dentur auxilia vberiora, illa tamen ex libertate ipsius hominis possunt non habere effectum, & reddi inefficacia; atque ideo non sequitur remissio peccati.

148. Instabis.

Respondeo.

Dices: hoc Sacrificium non solum offertur pro auxilio sufficienti, sed etiam pro efficaci, scilicet vt Deus conuertat cum effectu peccatores, ergo habet valorem ad obtinendum auxilium efficacax. Respondeo, per modum impetrationis habere quidem valorem ad illud obtinendum, sicut & alia beneficia, & dona Dei, hoc tamen non asfert infallibilitatem, quia sicut orationis impetratio impeditur ex multis capitibus, praesertim quando iuxta ordinem rectae gubernationis non expedit id concedi: sic & impetratio huius Sacrificij. Et certe non expediebat, impetrationem auxilij efficacis esse infallibilem, quia iam donum ipsum perseverantiae haberetur ex lege Dei infallibili, oblato hoc sacrificio; vnde magna securitas, & libertas peccandi daretur hominibus scientibus, postea habituros se infallibiliter, medio hoc Sacrificio, auxilium efficacax ad iustificationem, & donum perseverantiae per alia auxilia efficacax. Sicut ergo noluit Deus, auxilium efficacax, vel perseverantiae donum alligare alicui Sacramento, tamquam effectum certum, sed relinquere nos cum timore, & dubio, ad maiorem cautelam; sic noluit illud obligare tamquam effectum certum huic Sacrificio, licet aliquando per Sacrificium possimus illud cum effectu impetrare.

149. Instabis iterum.

Respondeo.

Dices iterum; effectus huius Sacrificij, vt propitiatorij, infallibilis est, vt diximus: sed hoc Sacrificium vt propitiatorium confert ad habendum auxilium efficacax; placat enim Deum, ne neget auxilium efficacax, quod merito negaret indignatus, & implacatus; ergo etiam effectus erit infallibilis, saltem non existente obice. Respondeo, esse quidem infallibilem eum effectum; eo tamen modo, quo correspondet Sacrificio vt propitiatorio, habet enim Sacrificium virtutem certam ad placandum Deum totaliter, vt partialiter modo supra explicato, ne propter peccatum praeteritum neget auxilium efficacax ad conuersionem. Caeterum, posita ista placatione, non sequitur certo collatio auxilij efficacis: quia sicut ipsius iustus Deus non semper confert auxilia efficacax ad seruanda praecipua: sic peccatori continget, saepe non dari auxilia efficacax ad conuersionem, licet id non proueniat ex indignatione Dei propter peccata praeterita; confert tamen multum Sacrificij oblatio ad auxilium efficacax; tum quia per impetrationem potest illud directe, & positue obtineri; tum quia indirecte conducit placando Deum, ne saltem propter indignationem retardetur a procurando homini auxilium efficacax ad conuersionem.

150. Ex dictis facile resoluemus dubia, quae fieri solent circa alios effectus. Secundo ergo dubitari solet, an hoc Sacrificium conferat ex opere operato augmentum gratiae, non solum vt Sacramentum, sed etiam vt Sacrificium. Affirmant aliqui apud Suarez sect. 4. & Valquez cap. 3. Communis tamen, & vera sententia negat, quam tenent praedicti Auctores, & alij omnes Recentiores; tum quia absque fundamento promissionis Diuinae talem effectum daremus Sacrificio; tum

etiam, quia si eum effectum haberet, possemus vtiliter Sacrificium offerre pro augmento gratiae paruulorum, praesertim quando sunt in mortis periculo, vt eo pacto haberet maiorem gloriam in caelo; quod tamen est contra sensum, & praxim fidelium. An vero possit hoc Sacrificium impetrare auxilium ad actus bonos, quibus gratia augetur? certum est, posse; & ad eum finem saepe offertur; ille tamen effectus erit certus, vel incertus, sicut de aliis effectibus, qui impetrari possunt, diximus & iterum dicemus.

Tertio dubitatur, an saltem per accidens possit hoc Sacrificium aliquando conferre primam gratiam, sicut solet de Sacramento Eucharistiae, & aliis concedi. Respondeo negatiue; quod cum aliis docent Suarez, & Valquez locis citatis: & quidem in nostra sententia negante id Sacramentis, necesse est idem dicere de Sacrificio: sed licet de Sacramentis concederetur, non esset de Sacrificio concedendum, vt notant praedicti Auctores, quia non potest dare primam gratiam per accidens id, quod per se non potest dare vllum gradum gratiae, prout de Sacrificio diximus non posse.

Quarto dubitatur, an virtute huius Sacrificij possit immediate haberi remissio peccatorum venialium. Certum est, conferre ad remissionem venialium, eo saltem modo, quo confert ad remissionem mortalium: quod ad minus probant loca Tridentini, & Patrum. Dubium est, an conferat etiam immediate. Communis sententia negat, quam sequitur Suarez sect. 5. & Valquez dist. cap. 3. cum aliis Recentioribus; quam ego etiam veram existimo: sed eius probatio pender ex quaestione illa, an de facto remittatur in hac vita culpa venialis absque infusione gratiae: in qua parte negantem, quae communis est, probare, pertinet ad tractatum de Poenitentia, vbi (Deo dante) id ex professo probabimus.

Quomodo causet effectum remissionis poenae.

Quinto dubitatur de remissione poenae temporalis debita propter culpas remissas, an sit effectus immediatus huius Sacrificij. Affirmat communis sententia Theologorum, quos referunt, & sequuntur Suarez sect. 6. & Valquez c. 4. qui probat ex Tridentino illa sess. 22. cap. 2. in illis verbis: *Quare non solum pro fidelium viuorum peccatis, poenae, satisfactionibus, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis rite iuxta Apostolorum traditionem offertur.* Quod habetur etiam can. 3. Sed melius fortasse probatur ex sess. 25. decreto de Purgatorio in principio, vbi definitur, *Purgatorium esse, animasque ibi detentatas, fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris sacrificio iuari.* Ex quibus verbis constat a fortiori, non certius iuari animas defunctorum per ieiunia, elemosinas, & alia viuorum suffragia, quam per Missae Sacrificium: non enim iuuantur potissimum hoc Sacrificio, si certius aliis viis iuuantur. Certum est autem apud omnes, animas non solum iuari viuorum suffragiis per modum impetrationis, & mediate, sed immediate etiam, quatenus satisfactio operi correspondens illis applicatur, sicut & satisfactioes Sanctorum, quae sunt in Ecclesiae thesauro, applicantur per Indulgentias: de hac enim iurata satisfactio communicatione inter iustos loquitur

151. Tertium dubium.

152. Quorum dubium.

Suarez. Valquez.

153. Quinto dubitatur de remissione poenae temporalis.

Catech. Rom.

quitur Catechismus Romanus titulo de Sacramento Poenitentiae, num. 61. dum dicit: *Qui Diuina gratia praediti sunt, alterius nomine possunt, quod Deo debetur, persolvere.* Et subdit: *Nec de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus est.* Certum ergo a fortiori erit, sacrificium Missae prodesse per modum solutionis immediate, & non solum per modum impetrationis, qui modus non esset aequae vtilis, cum non esset aequae certus.

154. Hic effectus nisi obicitur abest infallibilis. Valquez. Catech. Trid.

Hinc inferitur, effectum hunc, si non adsit obex in eo, pro quo offertur, esse infallibilem, quod docent Theologi communiter, quos refert Valquez num. 29. qui id probat ex illis verbis Tridentini sess. 22. cap. 1. quibus dicitur, hoc sacrificium institutum esse, vt per illud sacrificij eruenti salutaris virtus in remissionem eorum, qua a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, & cap. 2. Oblationis ornamenta fructus per hanc oberrime percipiuntur. Vnde num. 31. dicit, negari iam nulla ratione posse, hunc effectum infallibilem esse respectu viuorum, pro quibus offertur; ex hoc autem sequi manifeste, idem esse respectu defunctorum, cum ad vtroque aequae se extendat potestas Christi, qui hoc sacrificium instituit.

155. Additur ratio ex ipsa institutione sacrificij.

Addere possumus rationem a priori ex ipsa institutione sacrificij; quod, vt saepe diximus, institutum est, vt succederet sacrificijs omnibus legis antiquae, in quibus aliqua erant propitiatoria pro peccatis, & quae effectum suum purgandi immediate, & infallibiliter operabantur, expiando a fordibus illis, & immunditia legali, quaecumque illa esset: debuit ergo hoc sacrificium iuxta doctrinam Trident. illo c. 1. in fine, habere hanc perfectionem, & virtutem purgandi etiam independentem ab impetratione, & omnino certo, vt illa vetera sacrificia faciebant. Rursus hoc sacrificium ex sua institutione habet, quod debeat semper offerri a Christo, vel immediate, vt in caena; vel mediate per ministros eius nomine offerentes. Debuit ergo, prout est a Christo offerente, habere virtutem satisfaciendi immediate, & soluendi: alioquin vtilis esset ad satisfactionem nobis sacrificium oblatum ab homine puro iusto; quod quidem nobis applicatum afferret immediate, & infallibiliter satisfactionem pro parte poenae temporalis, sicut alia opera satisfactoria. Fatendum ergo est oblationem a Christo factam, & nobis applicatam, habere etiam, prout a Christo est, hanc virtutem auferendi partem poenae. Quia vero non potuit hoc habere ex eo, quod modo Christus satisfaciatur, cum Christus non sit iam in statu satisfaciendi; oportuit, hoc esse propter alligationem satisfactionis praeteritae, quae quoad partem saltem determinatam ex Christi institutione annexa sit oblationi praesenti, vt non minus offerat Christus nunc sacrificium propitiatorium, quam in caena, quando vere satisfaciebat per illam oblationem. Porro si habet haec oblatio Christi annexam satisfactionem praeteritam, quoad partem, necesse est, quod eius effectum conferat immediate, & infallibiliter; quia debet illum conferre ad modum, quo eum conferent sacrificia ab hominibus iustis oblata, & quo conferret oblatio, qua ipse Christus viator immediate offerret, in quibus casibus effectus immediate, & infallibiliter conferretur, si non esset obex in subiecto, pro quo offertur.

156. Instabis.

Dices, sicut hoc sacrificium, prout est a Christo,

est propitiatorium, & satisfactorium; sic etiam prout a Christo est impetratorium: ergo sicut, prout est a Christo, habet infallibiliter suum effectum satisfactionis, sic etiam prout est a Christo debet habere infallibiliter effectum impetrationis. Respondeo negando consequentiam. Ratio differentiae est duplex: prima est, quia sacrificia legis veteris, quibus hoc sacrificium in gradu excellenti successit, habebant quidem infallibiliter expiationem, seu purgationem a reatu saltem legali, non tamen habebant impetrationem infallibilem: hoc ergo sacrificium debuit habere satisfactionem & expiationem infallibilem in genere superiori; debuit etiam habere maiorem multo virtutem ad impetrandum, non tamen infallibilem. Similiter sacrificium oblatum ab homine iusto habet de se virtutem ad satisfactionem infallibiliter conferendam, vel offerenti, vel illi, cui offerens applicat suam satisfactionem; non tamen habet infallibilem impetrationem; sic ergo sacrificium oblatum a Christo debuit habere infallibilem virtutem ad satisfaciendum; maximam etiam, sed non infallibilem ad impetrandum. Secunda ratio differentiae est, quod certitudo satisfactionis nullum afferat inconueniens, qualia afferret multa, & magna, certitudo impetrationis: multa enim peterent homines nescientes quid petant, & quae absque inconuenienti concedi non possent. Credibile tamen est quod cum debitis limitationibus, & circumstantiis habeat certam vim hoc Sacrificium ad impetrandum: quia tamen illae conditiones saepius desunt, idcirco non obtinetur, quod petitur: saepe tamen Deus dat loco illius aliquid vtilius ipsi petenti.

Respondeo.

157. Inferitur quid sit dicendum de bonis temporalibus. Valquez.

Hinc obiter etiam inferitur, quid dicendum sit de virtute huius Sacrificij in ordine ad bona temporalia; ad quae certum est conferre hoc Sacrificium, vt patet ex ritu, quo offertur, postulado haec bona temporalia, sanitatem, pluuiam, serenitatem, &c. valer ergo ad haec impetranda. P. Valquez d. dist. 228. in fine, notat, haec bona solum quatenus conducunt ad bona spiritualia, posse hoc Sacrificio obtineri, quia Christus pro rebus temporalibus sine respectu ad spiritualia mortuus non est. Hoc tamen in tractatu de Gratia examinandum est, vbi videbimus, licet Christus pro salute spirituali nostra solum mortuus sit; pertinere tamen ad eius dignitatem, vt bona etiam temporalia dare, obtinere possit hominibus, quibus ij facile allicientur ad eius cultum, & reuerentiam. Quare licet is, qui petit bonum temporale a Christo, vel per Christum, id non referat ad salutem anime, potest per Christum obtineri, cum illud beneficium de se sit vile, vt homines ad Christum allicientur.

158. Dubium sextum.

Dubitatur sexto, vtrum remissio poenae temporalis obtineatur per hoc sacrificium, non solum vt propitiatorium est, & ex lege certa, modo explicato; sed etiam vt est impetratorium: an sicut possumus petere alia beneficia a Deo, sic possumus petere, & impetrare hoc sacrificio remissionem poenae temporalis, non solum impetrando auxilia ad bene operandum, & satisfaciendum pro poena de condigno, sed etiam vt absque satisfactione nostra concedatur nobis, vel aliis, etiam defunctis, remissio poenae. Hoc dubium tractat late Suarez sect. 6 allegatis vtrinque rationibus dicit, posse pie sustineri partem affirmantem, quam ego etiam veram existimo. Sed quaestio est communis sacrificio, & aliis orationibus, an viatores, vel etiam

Sententia Vera multipliciter probari potest. Primo ex usu Ecclesiæ. Vasquez. Respondet Vasquez.

baptizato offerri. In quo affirmandum censeo contra P. Vasquez supra citatum; quod multipliciter probari potest. Primo, ex usu Ecclesiæ, quæ consuevit in Missa pro Catechumenis orare, imo & pro Regibus, & Principibus Ethnicis, vt constat ex multis locis, quæ affert idem Vasquez c. 2. & 3. ad quæ omnia vno verbo respondet, posse quidem in Missa pro non baptizatis orari, non tamen posse Missam pro eis offerri. Ecclesia itaque aliquando pro eis in Missa orat, sicut & pro infidelibus: non tamen pro eis Sacrificium offert.

174. Impugnatur.

Contra hanc tamen responsionem primo argui potest; quia Ecclesia fere numquam explicat in actu signato, se offerre pro impetranda hac, vel illa re, sed solum orat pro illa re, dum sacrificium celebrat; & hoc ipsum est in actu exercito offerre ad illam impetrandam. Secundo pro catechumenis Ecclesia non solum orat, sed offert explicite, vt constat ex libro, qui inferibitur Ordo Romanus, in cap. cui titulus est; Incipit ordo, vel denunciatio scrutini ad electos, &c. vbi in Missa, dum Catechumeni præparantur ad futurum Baptisma in oratione infra Canonem sic habetur: Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cuncta familia tua, quasumus Domine, vt placatus accipias, quam tibi offerimus pro famulis, & famulibus tuis, quos ad æternam vitam, & beatum gratia donum eligere, atque vocare dignatus es.

175. Ad hunc locum primo respondet Vasquez.

Ad hunc locum P. Vasquez n. 19. & sequentibus, multas tenet solutiones. Primo dicit, non potuisse Ecclesiã intendere pro iis offerre, quos paulo ante voce Diaconi ab Ecclesia eiecerat: cur enim nollet præsentem esse, pro quibus Sacrificium offerretur? Ad hoc tamen nos facile respondemus, non decere, quod adsint Sacrificio ij, qui illud cum sacerdote offerre non possunt. Nam populus præfens facit vnum cum sacerdote, & per illum offert idem Sacrificium; ij autem qui non sunt baptizati, offerre non possunt, licet pro ipsis possit offerri: ideo non permittuntur adesse Sacrificio.

Sed quid tandem respondet ad verba adeo expressa: Dicit, Catechumenos illos fuisse infantes, qui per alios offerebantur. Offert ergo Ecclesia tunc directe pro illis, qui infantes adducebant; & hinc indirecte potuisse etiam bonum aliquod in ipsos paruulos redundare. Alioquin quid poterat pro paruulis petere, qui capaces non erant fructus Sacrificij, quoad satisfactionem, neque etiam quoad illuminationem, vel inspirationem internam, quæ virtute illius Sacrificij daretur.

176. Reicitur hæc responsio.

Hæc tamen responsio aperte reicitur ex verbis illius orationis: nam statim post verba supraposita recitabantur nomina electorum ad Baptismum, & statim prosequeretur Sacerdos: Hos, Domine, fonte Baptismatis inuocandos Spiritus tui munere ad Sacramentorum inorum plenitudinem poscimus præparari iubeas, diesque nostros in tua pace disponas, &c. ergo in præcedentibus verbis non de parentibus, sed de præcedentibus verbis erat; quibus licet nec illuminationes, nec satisfactio dari deberet; poterat tamen protectio, & susceptio Baptismi peti; purgatio etiam, & exclusio diaboli, quam tot exorcismis, & orationibus Ecclesia ante Baptismum procurat. Quem sensum videtur exprimere Oratio, quæ est post Communionem, his verbis: Adesio Domine quasumus, nostra redemptionis effectibus, vt, quos Sacramentis ærmitatis instituis, eisdem protegas dignanter apertis; vbi per Sacrificium, quo redemptionis ef-

fectus confertur, petitur protectio baptizandis.

Reicitur deinde eadem responsio ex aliis verbis eiusdem Officij; nam in alia oratione Secreta paulo inferius sic oratur: Remedy sempiterni muneris, Domine, latentes offerimus, suppliciter exorantes, vt eadem nos & digne venerari, & pro saluandis congruenter exhibere perficias. Vides, pro baptizandis etiam offerri munera, & Sacrificium, nec aliis verbis clarioribus, aut magis directis offerri vniquam Ecclesia pro baptizatis. Vnde idem Vasquez num. 21. aliter dicit posse responderi, Ecclesiam in illis orationibus sequutam fuisse in praxi sententiam illam probabilem, quod possit offerri hoc Sacrificium pro non baptizatis; quam tamen solutionem ipse nec approbat, nec reprobat. Mihi tamen satis est, Ecclesiam Romanam eum ritum offerendi seruasse, vt credam, nihil falsitatis in eo contineri. Vnde enim potuit Concilium Tridentinum colligere, Canonem Missæ nullum errorem continere, nisi quia à Pontificibus institutus est, prout id probat sess. 22. c. 4. Adde, hæc videri fuisse mentem etiam Ecclesiæ Græcæ, vt colligi potest ex antiquissimis Liturgiis, in quibus impetratio extenditur ad Christianos, & orbem vniuersum. Sic etiam in Canone nostro offerimus pro omnibus in Christo quiescentibus; & in oblatione calicis, pro nostro, & totius mundi salute: & Innocentius II. in dicto cap. Apostolicam, de Presbytero non baptizato; vult hostias, & preces offerri pro non baptizato. Et Ambrosius in Orat. de obitu Valentiniani Imperatoris Catechumeni, hortatur, vt pro eius anima Sacrificia offerantur. Quæ verba Innocentij, & Ambrosij sine violentia intelligi non possunt de elemosynis solum, & aliis operibus, quæ late, & improprie Sacrificia appellantur, vt explicat Vasquez n. 24. Nam Ambrosius loquitur de Sacrificio sacramentali: Date, inquit, manibus sancta mysteria: date sacramenta celsæ animam piam nostris oblationibus prosequamur. Item Innocentius II. expressè loquitur de hoc Sacrificio: nam postquam auctoritate Augustini, & Ambrosij probauit, absque Baptismo potuisse illum saluari, sic concludit: Sopitis igitur questionibus Doctorum, Patrum sententias teneas, & in Ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo offerri iubeas pro Presbytero memorato. Non poterat clarius Missæ sacrificium præcipi, quam præcipiendo, vt in Ecclesia hostias offerretur pro illo.

Neque etiam locum habet alia responsio, quam indicat esse probabilem Vasquez ibidem, quod scilicet propter dubium, quod erat de Baptismo illius, offerri possit Missa pro illo: nam ex contextu constat, nullum fuisse tale dubium, sed comperit omnino fuisse, quod obierit omnino absque Baptismo: nec Innocentius eam rationem affert suæ decisionis, sed doctrinam Patrum docentium, posse haberi salutem absque Baptismo in re suscepto. Hoc ipsum constat ex Tertulliano lib. ad Scapulam c. 2. vbi dicit: Itaque sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro, & ipsius. Et Chrysostrum hom. 77. in Ioan. versus finem: Ideo, inquit, inuicem saluamus, vt multi vnum efficiamur, & communes pro non initiatis preces effundamus. Quo etiam modo loquitur in Epist. 1. ad Timoth. c. 2. hom. 8. & hom. 6. & Prosper lib. 1. de vocatione Gentium, c. 12. alias 4. & alij plures; quæ verba non sine violentia explicat Vasquez de nuda oratione, non de oblatione Sacrificij: nam Tertullianus,

177. Reicitur deinde ex aliis verbis.

Coc. Tiid.

Innoc. III.

Ambros.

178. Nec locum habet alia responsio.

Tertull.

179. Ratio manifesta hoc ipsum ostendit.

Ratio à priori qua dissoluitur argumenta.

180. Facile hinc dissoluitur que pro se egerit Vasquez. Concilium Brachar.

tullianus, vt vidimus, de actione ipsa sacrificandi loquitur. Nec obstat, quod Tertullianus addit: Sed quomodo præcepit Deus, pura prece. Hoc enim dixit, non ad excludendum verum sacrificium, vt notauit Pamelius ibi, sed ad excludendum Sacrificium cruentum, quale apud Gentiles erat, vt constat ex verbis sequentibus: Non enim eger Deus conditor vniuersitatis odoris, aut sanguinis alicuius: hæc enim demoniorum pabula sunt. Nec nouum est, hoc Sacrificium preces appellare, eo quod verbis consecrationis fiat, non iugulatione, aut maculatione reali, vt in superioribus vidimus.

Ratio denique manifesta hoc ipsum ostendit; quia hoc Sacrificium vt impetratorium offerri potest pro quacunque re à Deo iuste obtinenda, atque adeo nõ solum pro baptizatis, sed etiam pro rebus inanimatis, & pro expertibus rationis, vt pro pluvia, pro fructibus, pro pecoribus, vt constat ex usu Ecclesiæ, & definitione Trid. sess. 22. can. 3. vbi dicitur, offerri debere pro viuis & defunctis, pro peccatis, poenit, satisfactionibus, & aliis necessariis. Mirum ergo esset, quod posset offerri ad impetrandum sanitatem boni, aut equo, non tamen ad impetrandam salutem spiritualem filio, vel amico infideli. Ratio autem à priori, qua simul dissoluitur argumenta, contraria, hæc est, quia impetratio non respicit immediate personam, cui cõferitur beneficiũ, sed illã, quæ postulat: vnde qui petit sanitatẽ equi, nõ dicitur offerre pro equo, sed pro se, vt impetret sibi immediate illud beneficiũ. Cum ergo nõ sit minus beneficiũ offerentis salus spiritualis filij, vel amici, quam sanitas equi, poterit etiam offerre ad illam impetrandam. Quamuis ergo immediate non possit offerri pro non baptizatis, quia ipsi capaces non sunt fructus huius Sacrificij; poterit offerri pro baptizato, qui postulat tamquã beneficiũ propriũ illud quod nõ baptizato cõferatur.

Hinc iam facile dissoluitur, quæ pro sua sententia late congerit P. Vasquez. Primo ergo affert verba Conc. Brachar l. c. 35. quibus dicitur: Placuit, vt catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis simili modo, neque oblationis sanctæ commemoratione, neque psallendi impendatur officium. Sed mirum est, quod hoc testimonio quasi irrefragabili vtatur, quod quidem non solum prohibet oblationem Sacrificij, sed etiam Psalmodiam, & alias preces publicas Ecclesiæ; cum tamen P. Vasquez etiã intra ipsam Missam dicat, potuisse pro Catechumenis orari, dum oblatio non ferretur pro ipsis. Omnes ergo respondere debemus, illam prohibitionẽ non fieri propter incapacitatem ad participandum fructum illarum orationum, aut sacrificij, sed propter alias rationes, sicut & præcedenti capite prohibetur, ne etiam offeratur oblatio, vel fiat psalmodia pro iis, qui propter sua delicta morte puniuntur, qui tamen capaces sunt proculdubio vtriusq; fructus. Cum ergo statim dicat, simili modo, pro Catechumenis non esse offerendum, aut psallendum; intelligi debet in eodem sensu, scilicet vt alij diligentius, & serius curent Baptismum suscipere, nec se exponant periculo moriendi absque Baptismo. Sicut & ipse Vasquez fatetur n. 28. olim vsũ fuisse orandi pro infidelibus, & hæreticis publice in Missa, postea vero id non licere, nisi in die Parascenæ propter Ecclesiæ prohibitionem; potuit ergo illa prohibitio fieri ante Conc. Brachar. quod celebratum fuit circa annũ 626. & ideo reprehendi ibi, qui contra Ecclesiæ prohibitionem orabãt, vel offerebant publice pro Catechumenis.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Secundo affert Chrysostrum in Epist. ad Philipp. serm. 3. in Exhortatione Morali, vbi postquam dixit, orandum esse in Ecclesia pro defunctis, dum sacrificium propositum est, addit: Verum istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt. Catechumenos vero neque illo solatio dignamur, sed omni huiusmodi destituti sumus auxilio, vno quodam dempto. Quoniam illo? Pauperibus illorum nomine dare licet, vnde illis nonnihil refrigerij accedit. Responderur, ex his verbis solum probari, quod tunc in ea Ecclesia non orabatur publice in Missa pro Catechumenis defunctis, licet pro illis publice elemosynæ fieri possent: quia licet paulo superius eos videatur Chrysostrum numerare cum infidelibus, dum dicit, Destitit infideles, destitit eos, qui nihil ab infidelibus differunt, qui sine illustratione hinc abeunt sine signaculo: isti reuera digni sunt plantibus, digni lamentationibus; quippe qui extra regias celestes cum iudicio obnoxij sunt, & condemnari. Hæc tamen per quamdam exaggerationem, & ad incutiendum terrorem dicta videntur; nam post pauca rigorem mitigans dicit: Desistamus istos, inuenimus eos pro viribus, procuremus eis aliquid auxilij, modicũ quidem; at tamen inuenimus eos. Vbi iam ostendit, aliquam posse esse spem de aliquibus eorum, & ideo posse, & debere iuari, modo tamen debito, vt postea declarat in verbis supra adductis, Ad summum ergo Chrysostrum voluit, pro Catechumenis orationes publicas in Ecclesia non fieri; quia, vt dicit Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. sacre, Annotat. 331. tunc temporis prohibebatur ad cõcordandam eorum negligentiam in recipiendo Baptismo.

Tertio affert Augustinum lib. 1. de Anima, & eius origine, c. 9. tom. 7. vbi referens errorem cuiusdam dicentis, animas infantium non baptizatorum debere Sacrificij oblatione iuari, vt æternam vitam assequantur, subdit hæc verba: Ecce aliud, vnde nunquam exiturus est, nisi eum dixisse pœniteat. Quis enim offerat corpus Christi, nisi pro eis, qui membra sunt Christi? Ad hoc P. Suarez cum aliis respõdet, ibi Augustinum loqui de defunctis, quibus per mortem prodesse non potest Sacrificium illud, si non fuerint baptizati; quia iam sunt extra statum salutis. Sed contra verget Vasquez n. 14. primo, quod Augustinus ad probandum cõclusionem particularem de paruulis defunctis assumit propositionem magis vniuersalẽ quod scilicet non possit offerri sacrificium Christi, nisi pro membris Christi; alioquin probaret idem per idẽ. Secundo, quod idem Augustinus c. 11. de omnibus non baptizatis in vniuersum id negat his verbis: Sed etiam si hoc isti concedatur, quod, salua fide Catholica, & Ecclesiastica regula, nulla ratione conceditur, vt pro non baptizatis cuiuslibet ætatis hominibus offeratur Sacrificium corporis, & sanguinis Christi, tamquam per huiusmodi pietatem suorum, ad regnum cælorum quo perueniant, adiuentur. Ecce, pro nullo non baptizato offerri posse aperte docet.

Adhuc tamen Augustinus non est contra nos: ipse enim in vtroque loco agit solum de effectu expiationis, & purgationis à peccato ex opere operato, & immediato, quem, vt diximus, non possunt ab hoc Sacrificio participare, qui baptizati non sunt. Nam ille, contra quem Augustinus ibi agit, non negabat in paruulis peccatum originale, vt Pelagiani, vt constat ex fine illius capituli noni. sed dicebat, posse sacrificiis ab eo

181. Chrysostr.

182. August. Ad locum Augustini quem affert, responderur.

183. Neque est contra nos Augustinus.

A a a purgari

purgari post mortem. Contra quem recte Augustinus docet, non posse ad eum effectum illis prodesse, cum non sint membra Christi per Baptismum. Et in eodem sensu eandem doctrinam extendit ibi, & c. 1. ad adultos non baptizatos, scilicet ut à peccato purgentur, & ingrediantur cælorum regnum, prout significant verba illa: *tantumquam per huiusmodi pietatem suorum, ad regnum cælorum quo perveniunt, adiuvantur*; quod verissimum est; nam effectus ille immediatus non provenit alicui absque Baptismo. De impetratione autem, qua illis adhuc in hac vita existentibus aliquid possumus impetrare, nihil dixit. Adde, hunc effectum impetrationis magis dari petenti, quam illi, cui postulamus, ut dixi; atque adeo sacrificium tunc non tam offerri immediate pro illo, quam pro ipso petente, cui immediate, & directe fructus impetrationis concedi debet.

184. Arguitur inde ratio.

Respondetur facile ex dictis.

Ratione denique arguitur. 17. quia hoc sacramentum in ratione sacramenti non prodest, nisi baptizatis; ergo neque in ratione sacrificij. Addi potest, quia neque in ratione sacrificij prodest non baptizatis ad effectum satisfactionis, ergo neque quoad effectum impetrationis. Respondetur facile ex dictis, negando utramque consequentiam; ratio est, quia effectus sacramenti, vel etiam effectus sacrificij, quoad satisfactionem, sunt effectus immediati, qui non possunt dari, nisi subiecto capaci per baptismum; at vero impetratio, ut diximus, immediate confertur offerenti, seu postulanti, qui cum sit baptizatus, est capax indirecte vero, & per resultantiam redundat illud commodum in bonum alterius non baptizati, sicut posset redundare in bonum animalis bruti; quare non debet attendi ad eius capacitatem, vel incapacitatem.

An possit offerri pro excommunicatis.

185. Dubium de excommunicatis.

Intendit Ecclesia privare excommunicatum communibus suffragiis, non privatis.

Secundo dubitari potest de excommunicatis, & de præcis ab Ecclesia, an sint capaces fructus huius sacrificij, & an possit pro eis offerri; quod pertinet magis ad materiam de Excommunicatione, ubi late id tractat ultra alios P. Suarez tom. 5. disp. 9. sect. 1. & aliis sequentibus. Breviter dicendum est, Ecclesiam velle, quantum potest, excommunicatum excommunicatione maiori privare communibus suffragiis, non privatis, quibus vnus privatus suam satisfactionem potest offerre pro excommunicato, cui proderit, si sit in statu gratiæ: potest item pro eo orare privata oratione. Suffragia ergo communia sunt orationes, quæ offeruntur nomine Ecclesiæ, Indulgentiæ, & sacrificium, quod etiam nomine Ecclesiæ offertur. Oportet ergo distinguere in Sacerdote id, quod ipse suo nomine facit, orat, vel offert, ab eo quod facit, orat, vel offert nomine Christi, vel Ecclesiæ: nam nomine proprio potest valide, & licite orare pro excommunicato, etiam in Missa, dum sola mente id faciat, & non per orationes, quæ Ecclesiæ nomine dicuntur: potest etiam nomine suo privatum offerre illud sacrificium pro excommunicato, sicut potest alias privatas orationes offerre pro illo, non tamen potest nomine Ecclesiæ, vel ut minister Christi, cum hoc tamen discrimine, quod si velit nomine Ecclesiæ offerre, illicite, & invalidè, id faciat; quia Ecclesia non habet intentionem offerendi pro excommunicato, sed potius contrarium: si vero offerat ut minister Christi, & eius nomine; illicite quidem id faciat, & contra

Ecclesiæ prohibitionem, sed tamen valide; quia quoad illam actionem non dependet ab Ecclesia, sicut nec ad valide consecrandum, aut vngendum infirmum. Potest etiam in Memento secreto orare pro excommunicato, dum nomine privato id faciat, quidquid aliqui dubitauerint.

Difficilis est, an possit licite Sacerdos orare nomine Ecclesiæ, vel offerre ut minister Christi pro excommunicato non vitando, seu qui nec sit notorius percussor clerici, nec nominatim denunciatus. Negant multi, *Negat multi.* n. 17. Vasquez tract. de excommunicat. dub. 2. num. 3. & supponere videtur Thom. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 9. n. 13. & alij multi; quia Concilium Constantiense solum concessit communicationem cum aliis excommunicatis; orare autem, vel offerre pro aliquo, non est communicare cum illo; nam absque vlla communicatione possumus ergo apud Prælatum intercedere pro excommunicato denunciato. Deinde, quia Concilium non intendit favere in aliquo ipsis excommunicatis, ergo non intendit communicare illis suffragia Ecclesiæ; imo addunt aliqui, nec potuisse id fieri, nisi ablata excommunicatione, cuius substantia est, excludere à participatione horum suffragiorum.

186. Alia diff. est.

Negat multi.

Ceterum contraria sententia semper visa mihi est satis probabilis, quam docent Navarrus in Man. c. 27. n. 36. Henricus lib. 13. cap. 11. §. 2. Sa. verbo Excommunicatio n. 36. Vgolinus de Censuris tabula 2. c. 9. §. 2. ad finem. Grassius tom. 1. lib. 4. c. 12. num. 10. qui citant Ioannem Bapt. Antonucium Carthebes. Neapolit. lib. 5. c. 14. vol. 15. n. 7. Coninck disputat. 14. de Excommunicat. dub. 6. n. 40. Faucet Auila in Compendio Navarrus verbo Hæreticus, & de Censuris 2. p. c. 6. disp. 9. dub. 3. & Couarru. in cap. Alma mater. p. 1. §. 4.

187. Contraria sententia probatis est.

Probant aliqui, quia viri pij sæpe offerunt sacrificium pro provinciis hæresi infectis. Hoc tamen parum probat, quia illi tunc directe non orant, vel offerunt pro hæreticis, sed pro conservatione, & propagatione fidei in illis provinciis: non est autem dubium, quod possumus indirecte offerre etiam pro paganis, & excommunicatis vitandis, quatenus eorum bonum resultat in Ecclesiæ dilatatione.

188. Probatur quod ex p. non est exemplum.

Adhuc tamen probari potest, quia per concessionem illam Concilij Constantiensis possumus excommunicatum occultum sepelire in loco sacro, ut concedit ipse Suarez disp. 12. de Censuris sect. 4. num. 5. & alij communiter: non potest autem Ecclesiastico modo sepeliri, quin preces, & orationes pro eo offerantur: ergo concessa communicatione in sepultura, concessa intelligitur facultas offerendi pro ipso Ecclesiastica suffragia.

Sed hoc parum probat.

Secundo, quia non est dubium, quod possit eiusmodi excommunicatus non vitandus admitti eum aliis quando Missa offertur: tunc autem Sacerdos orat pro omnibus circumstantibus, tum in Memoria, in illis verbis, & omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus hoc sacrificium, &c. tum in aliis Missæ orationibus. Tertio, non est etiam dubium, quod possumus cum eiusmodi excommunicato non vitando recitare, vel cantare etiam in choro Officium Divinum: tunc autem nomine Ecclesiæ oramus pro illo, dum dicimus: *Miserere tui omnipotens Deus*, &c. Similiter quando Sacerdos ei communionem daret, oraret dicens: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam*, &c. Item si

189. Adhuc tamen probatur ex concessione Concilij Constantiensis.

An offeratur pro solis viatoribus, & iustis.

si ad cantandum Euangelium admitteretur, orat etiam Sacerdos pro eo, dum dicit: *Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis*, &c. Cum ergo illa omnia permittenda nobis sint in Concilio Constantiensi, consequens est, ut & permittenda sit oratio pro illo, sine qua illa omnia non fiunt. Denique eo ipso, quod permittimus sit orare cum illo, videtur permitti orare pro illo; nam per orationem communem oramus communiter pro illis, qui simul orant. Sic enim qui simul recitant Litanias, v. g. non dicunt singuli, *Ora pro me*, sed *Ora pro nobis; Libera nos Domine; Te rogamus audi nos*: in quibus verbis sicut coniungimus orationem, sic etiam petimus, quod omnes audiamur, & impetremus; ergo singuli orant pro sociis simul orantibus; ergo non potuit permitti communicatio in oratione, quin concederetur orare etiam pro illis.

190. Ratio prioris rationis soluitur contrarium fundamentum.

Innoc. 3.

Ratio denique à priori, qua simul soluitur fundamentum contrarium, desumitur ex generalitate verborum, quibus Concilium Constantiense permittit communicare cum eiusmodi excommunicatis in quibuscumque Divinis, vel extra, & eos non vitare. Nam licet, stricte loquendo, orare pro aliquo, vel offerre pro illo, non sit loqui cum illo, est tamen communicare cum illo, saltem in significatione latiori, sed vere Ecclesiastica. Sic enim loquitur Innocentius tertius in cap. *A nobis* 38. de sententia Excommunicationis; ubi proponit sibi questionem, an excommunicatus, cum penitentia indicis, sed absque absolutione mortuus, habendus sit pro absoluto, & pro eo offerenda sint suffragia? respondet Pontifex, debere illum post mortem rite absolvi à Censura, & tunc offerenda pro ipso suffragia. *Nec obstat*, inquit, *quod legitur: Non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo; cum est communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, &c.* In quibus verbis aperte supponit, illam oblationem pro mortuo, & orationem publicam esse quoddam genus communicationis: alioquin quorsum contra licentiam offerendi suffragia obiceret, non licere communicare mortuis, quibus vivis communicare non licebat? Cui obiectioni non respondit, negando, illam esse communicationem, sed dicendo, quod licita erat, quia communicandum illis fuisset, si viverent. Adde, sepulturam in rigore loquendo, & stricte, non videri esse communicationem cum excommunicato; nam contrectare cadaver non est communicare cum illo, nec est prohibendum; & tamen quia illa actio sepeliendi in loco sacro videtur significare vnionem aliquam cum illo, cuius cadaver admittimus ad commune sepulchrum; Innocentius tertius in cap. *Sacris*, 12. de sepulchris, dicit, debere negari Ecclesiasticam sepulturam excommunicato non absoluto, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis; ergo nomine communicationis, quam Concilium Constantiense permittit cum suffragiorum, quæ non minus significat vnionem nostram cum illis, quam sepultura, licet neutra sit stricta communicatio. Per quod patet ad fundamentum contrariæ sententiæ. Quod vero Concilium non intenderit favere ipsis excommunicatis, parum refert, quia possunt tamen indirecte iuvari ex favore nobis præstito, ut possumus absque scrupulo cum eis communicare, nec teneamur in sacris, vel profanis eos vitare; quod nobis directe Concilium indulsit.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Tertio dubitari potest, an hoc sacrificium offerri possit pro solis viatoribus. In quo certum est, offerri posse pro iis, qui sunt in Purgatorio, quibus prodest ut satisfactorium, & impetratorium: certum etiam est, non prodesse iis, qui sunt in statu damnationis æternæ; quod late probat Vasquez disp. 227. cap. 5. Pro beatis autem non dicitur offerri, nisi improprie, ut explicui latius disp. 29. de Incarnat. sect. 2. ubi dixi, posse quidem offerri in gratiarum actionem pro beneficiis in sanctos collatis; posse etiam offerri ad impetrandam gloriam, & venerationem alicuius sancti in terra: hoc tamen non sufficere, ut dicamus, offerri Missam pro tali sancto; quia hoc videtur significare imperfectionem, & indigentiam in illo, pro quo offertur, & indiget mediatore, ut impetret à Deo liberati ab aliquo periculo, aut malo, quod timet. Quando ergo apud aliquos antiquos reperitur ille modus loquendi, quod offerimus pro sanctis; explicandus est in sensu minus proprio, quod vel offerimus loco illorum, hoc est ad reddendas gratias pro beneficiis à Deo in eos collatis, quas gratias ipsi libenter agerent; vel quod offerimus, ut redderet in eorum honorem; quem sensum significant illa verba Missæ, *ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem*; vel denique, quod illos inuocamus in oblatione sacrificij, ut ipsi pro nobis intercedant; quem etiam sensum significat Ecclesia in verbis sequentibus: *Et illi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam agimus in terris*; & eundem sensum expressit Concilium Trident. sess. 22. c. 3.

191. Certum est offerri posse pro detentis in Purgatorio. Vasquez.

Vnde obiter aduerte, in rigore loquendo, eum, qui offert in gratiarum actionem pro beneficiis in se, vel in alium à Deo collatis, non dici ex eo capite proprie offerre pro illo, in quem beneficia collata sunt; quia offerre pro aliquo, est offerre in fauorem, & commodum illius; gratiarum autem actio non tendit ex se in commodum agentis gratias, sed benefactoris, cuius gratitudo exhibetur. Quæ doctrinæ bene tradidit P. Suarez. in præsentis disp. 78. sect. 1. in princip. dicens, sacrificium hoc, prout est honoris, & laudis, non offerri proprie pro aliis, quia solum ordinatur ad exhibendum cultum, & gratitudinē Deo, qui respectus sunt ad solū Deū; quod idē de sacrificio laudis, seu gratiarum actionis diximus in prædicto loco de Incarnatione. Hoc tamen impugnat P. Vasq. d. disp. 227. n. 2. quia sicut actus bonus gratiarum actionis adhuc est meritorius, & impetratorius: sic potest offerri Deo ad satisfaciendum, vel impetrandum pro alio. Sic enim Christus obtulit pro nobis actus etiam illos, quibus Deo gratias agebat pro beneficiis ab eo acceptis: ergo potest idē sacrificiū, quod Deo ad cultū, vel gratiarum actionē offertur, applicari etiam pro aliis ad impetrandum, vel satisfaciendum. Ceterum propter hoc non debuit reiici doctrina illa P. Suarez, qui nunquam negavit, posse idē sacrificiū, quod offertur ad honorem, & gratiarum actionē, offerri etiam ad impetrandum, vel satisfaciendum pro aliquo; nec de hoc est dubiū: sed loquutus est in sensu formali, quod scilicet sub ea ratione, & secundū illā considerationē, & habitudinē, solū refertur ad Deū, quæ colimus, vel laudamus pro beneficiis, atque ideo secundū eā considerationē non dicitur offerri pro aliquo, licet secundū aliā possit bene offerri pro alio; tunc autē iā cōsideratur, ut impetratoriū vel satisfactoriū.

193. Qui offert in gratiarum actionē, non offert in rigore pro illo cui beneficia sunt collata.

Vasquez.

194. Certum est quoad impetrationem etiam peccatoribus prodesse.

Suarez. Nauarr.

Nauarrus eo in loco loquitur de sola impetratione.

Cui requiratur status gratia ad illud effectum satisfactionis.

195. An hic effectus impeditur reuocatus sub lato obice. Nauarr. Suarez. Vasquez.

196. Non requiritur vlla actualis deuotio præter statum gratia ad acquirendum fructum sacrificij.

Quarto dubitatur, an possit prodesse existenti in peccato, an solis iustis. Certum est, quoad impetrationem posse etiam peccatoribus prodesse, imò ad hoc offertur, vt Deus eorum miseretur, eosque conuertat. Quoad satisfactionem vero pro debito pœnæ, quam affert ex opere operato, nõ prodest, nisi iis, qui sunt in statu gratiæ. In quo omnes etiam conueniunt: nam licet aliqui, cum quibus sentit Nauarrus, dixerint, posse in statu peccati aliquem satisfacere in statu peccati mortalis pro pœna debita ex venialibus iam prius remissis quoad culpã, & ideo P. Suarez disp. 79. sect. 10. tribuat Nauarro, quod idem sentit de effectu remissionis pœnæ virtute huius sacrificij c. 19. de Orat. n. 73. Caterum in eo loco Nauarrus loquitur de impetratione sola, non de effectu satisfactionis immediatæ, quam affert ex opere operato; de hac enim præmiserat, non prodesse eis, qui non sunt incorporati Ecclesiæ per fidem, & charitatẽ, nec posse applicari ei, quem non credimus esse in gratia. Subdit tamen, eum, qui est in mortali, participare fructum orationum, & earum valorem posse ei applicari, quoad effectum satisfactorium, vt profit ei tempore, quo liber erit à peccato; imò & quando ei obnoxius est, secundum opinionem, quam contra S. Thomam ipse Nauarrus cum aliis tenuit in c. 1. in principio n. 45. & seq. de Pœnitentia, dist. 6. Hæc Nauarrus ibi, in quibus solum loquitur de fructu orationis, & eius valore ad satisfactionem pro pœna; qui proit oritur ab oratione, semper debet esse per modum impetrationis; vt notauit bene P. Vasquez disp. 231. c. 7. n. 43.

Ratio autẽ, quare requiratur status gratiæ ad illud effectum satisfactionis, pendet ex doctrina generali: quod scilicet, durate statu peccati, nulla pœna remittatur, siue ex opere operati, siue ex opere operato; quæ doctrina spectat ad tractatũ de Pœnitentia: quare sequenti tomo vniuersaliter probãda erit. Hinc tamen oritur quintum dubium, an hic effectus satisfactionis, qui debebat provenire ex sacrificio, & impeditur, confertur postea, quãdo auferitur peccati obex. Nauarrus enim c. illo 19. n. 79. affirmat. Contrarium tamen commune est apud Theologos, Suarez dicta sect. 10. s. Terrio inquiri potest, Vasquez dicto c. 7. n. 51. & alios; quod videtur omnino verum; tum quia hoc sacramentum vt sacramentum non confert suum effectum postea oblato obice, vt diximus disp. 9. de Sacram. in genere, sect. 6. quia cum ex institutione sua sit iterabile etiam intra eandem diem (seclusa Ecclesiæ prohibitione) non erat, cur causaret postea suum effectum; quæ ratio militat eodẽ modo in sacrificio, cum etiam hoc sacrificium ex sua institutione reiterari possit intra eandem diem (seclusa Ecclesiæ prohibitione) quare non est fundamentum illius effectus postea causandi; tum etiam, quia sequeretur, Sacerdotem per totã vitam in statu peccati sacrilege celebrantem, & offerentem pro se, si postea in articulo mortis cum attritione remissa confiteatur, acquirere totum fructum satisfactionis ex omnibus Missis sacrilege oblati, atq; adeo liberum ab omni reatu, pœnæ temporalis manere; quod ex se non apparet credibile.

De dispositione illius, pro quo offertur. Circa hoc ipsum dubitatur sexto, an præter statum gratiæ requiratur aliqua deuotio actualis in eo, pro quo offertur sacrificium, vt possit acquirere eius fructum. Respondetur negatiue cum Suarez

dicta sect. 10. s. Tria vero. Vafq. ai elo c. 7. num. 45. & aliis communiter: quia ille, pro quo offertur, non cõcurrit actiue, sed habet se passiuẽ, sicut ille, pro quo aliquis ieiunat, vel offert alia pia opera: non ergo requiritur eius cooperatio, sed ignoras, & nihil agens poterit illũ fructum acquirere. Ceterum Suarez, licet non exigit consensum, vel acceptationem formalem ex parte eius, pro quo offertur; videtur tamen exigere nescio quem consensum virtuale, & interpretatiuum, qui nulli, inquit, deest: vnusquisq; enim cupit à pœnis liberari, & libenter hoc beneficium remissionis acceptat. Ego tamen non video, ad quid hic consensus virtualis exigatur, sed potius cõsequenter dicendum cenfeo, si aliæ cõditiones non desint, acquirendum esse hunc effectum, etiam si ille, pro quo offertur, posituẽ dissentiret, & diceret, se velle retinere totum debitũ pœnæ, vt habeat occasione agendi pœnitentiã.

Probat, quia non potest aliquis, quando baptizatur, impedire, ne Baptismus afferat remissionẽ pœnæ, etiam si posituẽ nolit illud beneficium; si tamen vult rite baptizari: quod idem de martyre dicendum est, non posse per dissentium impedire remissionem totius pœnæ, quam affert martyriũ: ergo nec poterit quis impedire remissionẽ pœnæ: quam affert sacrificium pro eo oblato: tam enim prouenit ex mera satisfactione Christi applicata, & ex opere operato in hoc casu, quã in illis. Ratio autem est, quia ego nõ possum impedire, ne alius pro me offerat sacrificium, eũ oblatio nõ sit actio mea, sed solius offerentis: sacrificium autem pro me oblatum affert secum illum effectum, sicut baptisimus, vel martyrium; ergo nõ possum impedire effectum, ad quẽ ego nullo modo concuro.

Confirmatur, quia nõ potest aliquis impedire, quod sacrificium pro ipso oblato habeat effectum impetrationis in ordine, v. g. ad sanitate, vel quid simile, nisi fortasse per accidens, reddendo se magis indignum, pro quo exaudiat Deus, & accepter sacrificium; ergo nec poterit impedire per merũ dissentium fructum satisfactionis, qui magis necessario oritur à sacrificio, quam impetratione: ratio enim est vel maior, vel eadẽ, quia sicut non possum impedire, quod Deus moueatur sacrificio ad cõcedendũ, quod petitur pro me, sic non possum impedire, quod sacrificio oblato, Deus placeat pro me.

Sed dubitatur vltimus septimo, an melior dispositio illius, pro quo offertur, faciat, quod fructus sacrificij sit maior. Et quidem an melior dispositio offerentis augeat valorẽ Missæ, dicemus scẽ. sequenti: nunc solum agimus de illo, pro quo offertur; de quo P. Suarez dicta sect. 10. Nihilominus, dicit, ex inæquali eius dispositione non augeti, vel minui fructum sacrificij; quam sententiã sequitur etiam Coninch dub. 9. n. 171. & 172. saltem quoad effectum remissionis pœnæ temporalis; quia hæc remissio datur per modum donationis; sicut quando vnus homo applicat alteri satisfactionem proprij ieiunij, quæ quidem non erit maior in eo, cui applicatur, pro meliori eius dispositione, sed solum attenditur ad eũ, qui applicat, ex cuius intentione determinatur quantitas applicada.

P. Vasq. disp. 231. c. 7. n. 49. dicit, requiri quidem intentionem Sacerdotis applicantis, ipsum tamen fructum determinari ex deuotione illius, cui applicatur, non ex quacumq; deuotione, sed illa, quam erga hoc sacrificium habet, vel habuit; nã ratione huius deuotionis nõ cõsideratur, vt mere recipiẽs, sed vt aliquo modo concurrens, & offerens, quatenus

Suarez. Vasquez.

197. Probat, exemplo Baptismi.

198.

199.

Suarez.

Coninch.

tenus est membrum Ecclesiæ, quæ per Sacerdotem dicitur offerre.

200. Crescit tamen effectus ex meliori dispositione. S. Thom.

201.

202. Obicitur aliqui.

Respondetur primo.

203. Respondetur secundo.

Hinc sumitur ratio à priori.

Mihi probabilius est, quod absolute crescat effectus etiam remissionis pœnæ in eo, pro quo offertur, ex meliori ipsius dispositione siue habituali, siue actuali. Quæ videtur esse sententia S. Thomæ q. 79. art. 5. vbi de hac oblatione dicit, quod sit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus secundum quantitatem deuotionis, & art. 7. ad 2. dicit, illis tamen prodest plus, vel minus secundum modum deuotionis eorum. Nec oppositum indicauit in 4. dist. 45. quest. 2. art. 4. quest. 1. vbi loquitur solum de suffragiis, & satisfactione ex opere operantis, quam vnus pro alio offert.

Ratio præcipua desumitur ab exemplo sacramentorum, quæ quidem effectum suum conferunt maiorem, vel minorem, secundum mensuram dispositionis, & deuotionis illius, cui confertur: non apparet autem verisimilis ratio diuersitatis inter effectum sacramenti, & sacrificij, cum vterque sit ex opere operato, vterque fiat per applicationem meritorum, & satisfactionis Christi, quæ inæqualiter poterunt applicari, &c.

Dicunt aliqui, differentiam esse inter gratiam, quæ est effectus sacramenti, & remissionem pœnæ, quæ est effectus sacrificij; quia per gratiam homo perficitur intrinsece, & fit melior, remissio autem pœnæ est condonatio extrinseca, & ideo non requirit dispositionem positiuam in subiecto. Sed contra hoc est, primo, quod effectus remissionis pœnæ secundum se, licet non perficiat intrinsece subiectum, pendet tamen plerumque in sua quantitate à dispositione subiecti: nam qui maiorem gratiam, & sanctitatem habet, sicut per actum ieiunij, cæteris paribus, plus gratiæ meretur, quam alius, qui est minus gratus: sic per idem ieiunium magis satisfacit: ad vtrumque enim effectum attenditur dignitas personæ merentis, & satisfaciẽtis; & ideo opera Christi habebant infinitũ valorem in ratione meriti, & in ratione satisfactionis.

Secundo, sacramentum Pœnitentiæ non solum confert maiorem effectum gratiæ sanctificantis homini melius disposito, sed etiam maiorem effectum remissionis pœnæ temporis per satisfactionem sacramentalem, vel etiam per absolutiõnem; quando simul cum culpa remittitur, & commutatur pœna æterna in temporalem; commutatur enim in minorem, si subiectum sit melius dispositum: ergo effectus etiam ille potest pendere à mensura dispositionis; cur ergo non pendebit, quando per sacrificium confertur?

Hinc sumi potest ratio à priori; quia sicut sacramenta taliter applicant merita Christi ad effectum gratiæ, vt quasi substituuntur pro merito proprio ipsius hominis, vt sicut homo per propriã contritionem iustificaretur, & acciperet plus, vel minus gratiæ secundum mensuram contritionis; sic per sacramentum, quasi per meritum proprium, accipiat gratiam iuxta mensuram propriæ deuotionis: ita similiter ad satisfactionem applicant satisfactionem Christi, quæ substituatur loco satisfactionis propriæ; quare sicut hæc causaret plus, vel minus remissionis pœnæ iuxta mensuram deuotionis, & dispositionis: sic sacramentum causet eundem effectum inæqualiter. Cum ergo sacrificium applicet etiam satisfactionem Christi, & faciat illam nobis quasi propriã satisfactionem, debet sequi eandem mensuram & inæqualitatem

P. Ioande Lugo de Sacramentis.

in causando, quam haberet propria satisfactio.

Obicit primo Suarez, quia hic effectus totus pendet ex intentione applicantis Sacerdotis; ergo tantus est, quantum vult Sacerdos, & non pendet ex dispositione alterius, cui applicatur: ille enim solum se habet, vt is, cui donatur remissio pœnæ: donatio autẽ mensuratur solum ex voluntate donantis. Respondeo, etiam in sacramento Pœnitentiæ Sacerdos cõdonat pœnam per satisfactionem, quam imponit; & tamen condonatio illa mensuratur non solum ex intentione Sacerdotis condonantis, sed etiam ex dispositione suscipientis. Sic ergo fieri poterit in sacrificio: in vtroque enim casu Sacerdos solum applicat causam, scilicet sacramentum, vel sacrificium, quod ex se postea operatur effectum iuxta suam institutionem. Vnde non se habet Sacerdos, sicut Papa concedens Indulgentiam: hic enim non solum applicat causam, sed determinat effectum, dum concedit remissionem tantæ, vel tantæ pœnæ: at vero Sacerdos non ita determinat effectum, sed solum applicat causam ad totum effectum, quem ex sua institutione potest operari.

Vnde colligi etiam potest ratio differentiæ inter sacrificium, & satisfactionem propriam, quam aliquis alteri applicat: hæc enim non habet maiore effectum pro meliori dispositione eius, cui applicatur; quia totum suum valorem accipit à dignitate, & honestate operantis, & operis; quæ cum sit finita, non potest dare maiorem, & maiorem effectum sine termino: alius de vero ille, cui datur satisfactio, non potest influere valorem, cum nulum habeat influxum in illud opus. At vero in sacrificio valor, licet proit considerat prouenire à Sacerdote offerente, sit finitus, & ideo hic, etiam si applicetur alteri, non possit crescere ex meliori eius dispositione; si tamen consideretur, proit respondet Christo offerenti, & applicanti sua merita, & satisfactiones; non habet hanc limitationem, sed potuit applicari à Christo ad maiorem, & maiorem effectum. Quamuis ergo noluerit communicare efficaciam infinitam, congruũ tamen fuit, vt sicut in Sacramentis applicuit merita infinita ad effectum finitum, determinandum tamen iuxta dispositionem suscipientis; sic in sacrificio applicaret satisfactionem ad effectum quidem finitum, determinandum tamen iuxta dispositionem illius, cui confertur.

Secundo obicitur, quia Sacerdos ita potest pro sua libertate applicare effectum oblationis, vt possit illum diuidere inter duos per æquales partes, & tunc singuli habebunt æqualem effectum, licet vnus sit sanctior alio, & magis deuotus: ergo non pendet ex dispositione suscipiẽtis, sed ex mera applicatione, & distributione Sacerdotis. Respondetur, Sacerdotem dupliciter posse facere eam diuisionem: primo, diuidendo valorem, & virtutem, ac efficaciam quasi in actu primo, & tunc dimidia pars efficaciam habebit maiorem effectum in vno, quã in alio; quia æqualis efficacia potest magis operari in subiecto magis disposito: hoc modo cõmuniter fit illa diuisio. Secundo posset Sacerdos intendere, quod de facto æqualis pœnæ pars remittatur vtriq; in actu secundo, & ad hoc non debet applicare valorẽ sacrificij per partes æquales, sed per æquales, vel inæquales, proit Deus videt cõgruere ad operandũ effectum æqualem in vtroque. Numquam ergo Sacerdos determinat immediate effectum, sed partem causæ, v. l. si actus in actu

204. Obicit primo Suarez.

Respondet.

205. Differentiam inter sacrificium & satisfactionem propriam.

206. Obicitur secundo.

Respondetur.

primo ad causandum talem, vel talem effectum.

207. Inægalitas effectus non solum desumitur ex deuotione quam quisque habet erga hoc sacrificium.

Hinc infero, hanc inæqualitatem effectus non debere desumi solum ex deuotione, quam quisque habet erga hoc sacrificium, ut volebat P. Vasquez. Nam si aliquid probat exemplum, quo ipse videtur ex effectu sacramentorum; probat, desumendam esse ex quolibet excessu deuotionis, aut sanctitatis, prout in sacramentis desumitur. Et quidem verba etiam illa Canonis, quæ ipse affert: & omnium circumstantiam, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio, quæ indicare videntur illam inæqualitatem effectus, non loquuntur solum de deuotione erga hoc sacrificium, sed omni prorsus deuotione, & fide.

208. Ratio P. Vasquez id non probat.

Nec ratio, qua P. Vasquez mouetur, id probat ex eo, quod per illam deuotionem erga hoc sacrificium videntur aliquo modo concurrere, & offerre. Alius enim est fructus, qui illis correspondet ut offerentibus cum Sacerdote; alius, qui datur eis ex oblatione pro eis applicata. Primus daretur independenter ab hac applicatione speciali. Secundus vero è contra daretur, etiam si nullo modo vellent offerre per Sacerdotem; & de hoc queritur, an sit inæqualis iuxta mensuram dispositionis: nam ille alius exiguus est, & communis omnibus fidelibus baptizatis. Non ergo attenditur ad inæqualitatem secundum fructus, quod ipsi offerant, sed quod pro ipsis offeratur, sub qua consideratione deuotio illa specialis erga hoc sacrificium, licet faciat illos magis offerentes, ut ita dicam, non tamen sola illa reddet habiles, ut pro illis offeratur.

209.

Suarez. Vasquez. Requiritur indigentia actualis in eo pro quo offertur.

Dubatur octauo, an requiratur in eo, pro quo offertur, indigentia actualis. Respondetur affirmatiue cum communi, Suarez dicta sect. 10. Vasquez disput. 231. in fine, & alii. Nam sicut Indigentia non acquiritur pro peccatis futuris, nec satisfactio sacramentalis tollit reatum pœnæ pro peccatis postea committendis; sic nec hoc sacrificium debuit soluere pro pœna nondum debita: hoc enim esset dare quamdam impunitatem peccandi; & solutio ex natura sua supponit debitum. Vnde reprobatur consuetudo illorum, qui applicant Missas nunc pro illis, qui postea illas petent, & cleomofynâ, seu stipem offerent. Quod merito prohibendum dixit Henriquez cum aliis lib. 9. de sacrificio c. 21. §. 2. & prohiberi de facto præcepit Congregatio Concilij Tridentini in responsione missa ad Cardinalem de Gueuara Archiepiscopum Hispanensem 15. Nouembr. anno 1605. sub Paulo quinto in hæc verba. Omnes vno ore in eam sententiam iuerunt, ut huiusmodi usus huius Missas applicandi, qui postea eas petent, vel in id stipem collantur sunt tanquam periculosus, scandalosus, atque aduersus veritatem Ecclesiæ morem in istas regiones nona aliquot Theologorum opinione non ita pridem inuentus prorsus tollatur, atque eliminatur. Quod responsum se vidisse apud illum Cardinalem testatur Granado de Eucharistia Controuers. 6. tract. 14. disput. 7. num. 15. Aduerto tamen, licet hæc indigentia præsens requiratur ad fructum remissionis pœnæ participandû propter rationes assignatas, eas tamen non procedere circa fructum impetrationis: nam licet non possim ego hodie satisfacere pro peccato nondum commissio, possum tamen hodie orare pro auxilio in necessitate futura; sicut orabat Dauid Psalm. 70. Ne proicias me in tempore senectutis: cum defecerit vir: in mea, ne derelinquas me. Similiter ergo po-

Henric.

Non tamen ha rationes procedunt circa fructum impetrationis.

terimus hodiernû sacrificiû offerre ad impetrandum auxiliû Diuinum pro necessitatibus futuris.

Qualis applicatio requiratur in Sacerdote.

Dubatur nono de applicatione Sacerdotis requisita, ut proficit sacrificium iis, pro quibus offertur. Et in primis dubitari solet, an Deus attendat ad eius intentionem habitam, an ad debitam; hoc est, an ad illam, quam vel iuxta Prælati præceptum, vel iuxta aliam obligationem debebat habere, an vero ad illam, quam de facto habet. Non desunt enim, qui dicunt, non posse Sacerdotem valide offerre contra intentionem Prælati præcipientis, ut offerat pro alio. Scorus & Gabriel, quos affert Vasquez disput. 231. cap. 6. n. 31. qui hoc ipsum dicunt, quando Sacerdos ex iustitia tenetur offerre pro alio. Alij id affirmant, saltem quando Religiosus offert contra præceptum Prælati. Ita Ledesma, quem affert Vasquez vbi supra, num. 32. Eandem sententiam tenent Corduba lib. 1. q. 3. opin. 6. Fraxinellus, & Gauantus, quos affert Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missarum, resolut. 72. qui eam etiam sententiam probabilem existimat.

210. Dubitatur nono.

Quidam existimant non valde offerri à religioso contra intentionem Prælati. Vasquez.

Ledesma. Corduba.

Diana.

211.

Hæc sententia merito reuocatur. Suarez. Ratio potissima est.

Merito tamen illam reiciunt Theologi recentiores fere omnes; Suarez disput. 79. sect. 9. Vasquez vbi supra, & alij fere omnes. Ratio potissima est, quia in sacramentorum administratione voluntas subditi non pendet à voluntate superioris quoad valorem actionis (excepto sacramento Pœnitentiæ, in quo requiritur essentialiter iurisdicctio, cuius collatio dependet à voluntate superioris) Baptismus enim erit validus, etiam si fiat contra Prælati præceptum, & sic de aliis sacramentis; ergo & oblatio sacrificij erit rata & valida, licet fiat illi contra Prælati intentionem, & voluntatem. Alioquin si voluntas Prælati, vel debitum iustitiæ præualeret, consequens est, ut qui contra illud debitum Missas alijs applicuit, ad nihil postea teneatur; quia quidquid ipse contra tentauerit, sacrificium pro illis fuit acceptatum, quibus debebatur.

212.

Modernus aliquis dicit receptionem sacramenti contra intentionem Prælati fore inualidam.

Non desuit Modernus aliquis, qui argumento contrariæ sententiæ conuictus dixerit, receptionem ipsam sacramenti contra Prælati intentionem fore inualidam; atque ideo si Religiosus contra voluntatem Prælati, nolentis eum ordinari, tentaret Ordinem sacrum suscipere, quantumcumque Episcopus veller conferre, & subditus veller recipere, non recepturum tamen Characterê, nec Ordinem, quia volûtas subditi subordinatur omnino voluntati Prælati, qui potest irritare subditi consensum; sine consensu autem valido eius, qui ordinatur, sacramenti collatio inualida est.

213.

Hæc doctrina ex multis absurdis reuocatur.

Cæterum falsitas huius doctrinæ ostendit falsitatem illius sententiæ, ex qua hæc corollaria deducuntur. Si enim semel velis, æque subordinari voluntates subditorum in hac materia voluntati superioris, ac in alijs; inde etiam alius inferre poterit, ordinationem, aut sacramentum collatum à ministro excommunicato, præciso, hæretico, &c. non esse validum, quia Ecclesiæ præscindit eos, & reddit inhabiles, quantum potest, ad omnes actiones sacras exercendas. Sicut ergo potest Ecclesiæ reddere voluntatem subditi inhabilem ad contractû, ad professionem, & alia eiusmodi, ita ut actio sequuta non sit valida; potuit reddere inhabiles illas personas ad volendû conferre, vel etiâ suscipere sacramenta; atque adeo corû collatio,

tio, vel susceptio etiam non erit valida, quod nemo concedet. In Matrimonio quidem id fieri potuit; quia qua parte contractus ciuilis erat, subiaceret legibus humanis, & potuit Ecclesiæ reddere aliquos inhabiles ad volendum talem contractum in talibus circumstantiis: in Sacramento autem, qua Sacramentum est, nemo id concedere potest.

214. Male à quibusdam desumitur ratio differentia.

Ratio autem à priori huius differentie non videtur desumenda ex eo solum, quod in Sacramento homo non videatur tam agere, & contrahere cum alijs hominibus, quam cum Deo; quare licet in ordine ad alios homines possit dirigi, & irritari eius voluntas per Superiorem, non tamen in ordine ad Deum: hæc, inquam, differentia non videtur sufficere; quia per votum etiam homo non agit cum hominibus, sed cum Deo, & tamen valor voti dependet à voluntate Prælati, qui potest directe irritare voluntatem Religiosi subditi, ita ut non valeat votum, siue hoc sit per ius nature, siue per ius Ecclesiæ, quæ hanc facultatem dedit iis Prælati; de quo late Thomas Sanchez lib. 4. de voto. cap. 24. num. 28. & sequentibus. Potuisset ergo ex hac parte subiicere etiam voluntati Prælati voluntas subditi in ordine ad conferenda, vel recipienda Sacramenta. Vnde non videtur omnino certum id, quod Suarez in præsentis loco citato supponit non posse etiam dependere à Prælati voluntate subditi in ordine ad applicandam alijs satisfactionem suorum operum ex opere operantis, sed hanc fore ratam, & validam, etiam contra Prælati voluntatem: Hoc, inquam, non videtur ita certum, saltem loquendo de possibili: nam sicut potest Prælati subditum nimis propentum ad vota emittenda reddere inhabilem, & irritare eius consensum, non apparet, cur subditum imprudentem, & prodigum in applicanda sua satisfactione alijs, non possit coercere, & irritare antecedenter eius consensum.

215. Desumitur ergo melius ex ipsa Sacramenti institutione.

Quidquid tamen de hoc sit; ratio differentie in casu nostro desumenda est ex ipsa Sacramentorum institutione: nam etiam in humanis certum est, quod quoties Superior aliquis supremus aliquid subdito committit, quod eius nomine faciat, vel aliquid subditis concedit; non pendet subditus in usu eius commissionis, vel facultatis à voluntate Prælati, vel Superioris immediati. Si v. gr. Generalis alicui committat, ut eius nomine vilitet, inquirat, præcipiat, &c. in aliqua causa deterninata; non potest Prælati inferior impedire, vel irritare gesta per subditum quoad illam causam; quia quoad illam operatur auctoritate, & nomine Prælati supremi, per quam iam eo ipso eximitur à potestate inferioris quoad illam causam. Similiter si idem Generalis concedat subdito immediate facultatem donandi, accipiendi, vel vendendi aliquid, non potest Prælati inferior impedire valorem illius donationis, vel contractus, quia quoad illam non pendet voluntas subditi ab eius voluntate. Cum ergo Christus Princeps supremus Sacramentorum ministros sibi assumat, ut suo nomine immediate tales actiones exercent, cum etiam facultatem det omnibus accipiendi gratiam, & Characterem immediate per talia media, consequens est, ut tam conferentes, quam suscipientes, quoad valorem collationis, vel susceptionis Sacramentorum, non dependant à potestate Prælatorum inferiorum; quia ea omnia sunt ex potestate, & voluntate Christi immediata. Quod autem dicimus de valore Sa-

cramenti, dicendum est pariter de valore oblationis pro aliquo factæ; quia quoad hoc operatur etiam Sacerdos ut minister Christi, & ex potestate ab ipso accepta.

216. Instans aliquid.

Respondetur.

Respondent aliqui, oblationem Sacrificij non posse, quoad substantiam, pendere à voluntate Prælati; posse tamen pendere, quoad applicationem pro hoc, vel illo. Sed contra; quia vtrumque fit immediate ex potestate à Christo accepta, ut constat ex forma ipsa Ordinationis, qua non solum datur Sacerdoti potestas consecrandi, sed etiam applicandi Sacrificium, illis verbis: Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vniuersis & defunctis; ergo quoad applicationem etiam operatur ut minister Christi, & ex commissione, ac potestate ab ipso accepta.

217.

Retorquetur argumentum quod adduntur ex alijs actionibus humanis.

Addo, etiam daremus, posse Prælatum inhabilem reddere subditum ad applicandum sacrificium pro alio, quam pro Petro, atque ideo non posset iam valide pro alio applicare; adhuc non posset dici, quod Sacrificium illud prodesset Petro, nisi Sacerdos positius pro ipso offerret. Ad hoc ei im retorqueri potest argumentum, quo ipsi vtuntur ex alijs actionibus humanis: nam licet Ecclesiæ possit reddere inhabilem aliquem ad professionem emittendam in alia Religione præter istam; si tamen ipse de facto profiteatur in alia; eius quidem professio erit irrita, non tamen acceptabitur à Deo pro illa alia Religione, in qua Ecclesiæ volebat, nisi ipse etiam positius velit in eo profiteri. Aliud enim est, posse irritare eius voluntatem, ne habeat effectum; aliud vero dirigere efficaciter illam, ut habeat effectum, quem ipse non vult; quod quidem Superior facere non potest. Cum ergo oblatio Sacrificij pro aliquo sit actio ipsius Sacerdotis; non potest Prælati facere, quod ipse de facto offerat pro Petro, si ipse expresse vult non offerre pro Petro, sed pro Ioanne. Non potest ergo acceptari illa Missa à Deo pro eo, quem Prælati vult; licet non acceptaretur pro illo, quem Sacerdos vult contra Prælati voluntatem.

218.

Hæc doctrina valet etiam quoad hoc pro applicatione satisfactionis propriæ alicui applicaretur: sicut licet possit Prælati irritare voluntatem subditi ad votum, non potest tamen facere quod obligetur voto contra intentionem ipsius uocentis, quia hæc omnia requirunt consensum personalem, qui aliena voluntate non potest suppleri.

Imo hæc doctrina, quoad hoc vltimum, eodem modo locum habere debet in applicatione satisfactionis propriæ ex opere operantis, quam esto quod non posset valide applicare Religiosus contra voluntatem, & irritationem Prælati; non posset tamen Prælati facere, ut contra voluntatem subditi illa satisfactio alicui applicaretur: sicut licet possit Prælati irritare voluntatem subditi ad votum, non potest tamen facere quod obligetur voto contra intentionem ipsius uocentis, quia hæc omnia requirunt consensum personalem, qui aliena voluntate non potest suppleri.

219.

Dubitatur de circo. Suarez.

Circa eandem applicationem dubitatur decimo, vtrum Sacerdos debeat offerre pro omnibus, qui sunt Ecclesiæ membra. P. Suarez disput. 78. sect. 2. & disput. 79. sect. 9. §. Secundo inquiri, docet, obligari quidem ad offerendum pro omnibus, non tamen ad applicandam illis aliquam partem satisfactionis pro pœna, quæ ex opere operato prouenit ex hoc sacrificio: sufficit enim applicare impetrationem vniuersaliter pro omnibus. P. Vasquez disput. 231. cap. 6. num. 35. dicit ad vtrumque effectum debere offerri pro omnibus; imo non posse separari vnû ab alio. Quamuis enim pendeat à voluntate Sacerdotis, quod offeratur pro hoc homine, vel non offeratur: si tamen applicat, & offert pro illo, non potest determinare efficaciam

Vasquez.

Sacrificij ad vnum effectum, & non ad alium, quia Sacrificium semel applicatum ex se operatur.

220. Primo de obligatione est voluntate Ecclesiæ.

In hoc puncto existimo in primis, hanc obligationem non esse ex iure Diuino, & institutione Christi, sed ex voluntate Ecclesiæ; quia licet Sacerdos sit minister publicus, non est tamen necesse quod semper intercedat pro omnibus: ad procuratorem enim publicum pertinet etiam nunc agere pro isto, postea pro illo, iuxta necessitates occurrentes. Aliunde vero si ex Christi institutione esset, quod semper offerret pro omnibus, non posset Ecclesia prohibere, prout aliquando prohibet, ne offerat pro aliquibus, scilicet pro excommunicatis, & præcis.

221. Secundo non est obligatio communicandi satisfactionem, sed impetrationem.

Secundo existimo, non esse obligationem communicandi omnibus, & singulis membris Ecclesiæ satisfactionem, quæ prouenit immediate ex opere operato per hoc sacrificium: satis est offerre pro omnibus, ad impetrandum non solum alia bona, sed etiam remissionem poenæ, quæ impetratio non minuet effectum illum immediatum, quæ per modum satisfactionis confert hoc sacrificium iis, quibus ad hoc applicatur. Cum enim supponam, hunc effectum non esse infinitum, sed promotionem determinatam, & finitam; dicendum videtur non esse obligationem diuidendi illum pro omnibus Ecclesiæ membris; tum quia hoc esset in magnum detrimentum eius, cui specialiter applicatur; tum etiam, quia deberet Sacerdos taxare, quantam partem velit singulis applicare, an singulis tantam, quantam ei, pro quo specialiter offert, an dimidiam partem omnibus simul, vel alio modo. Sacrificium enim de se est indifferentes, vt hoc vel illo modo eius fructus distribuatur.

222. Nec obstat argumentum supra indicatum, quo videtur Vasquez, quod non possit offerri pro aliquo, quin applicetur ad omnes effectus sacrificij.

Respondetur enim, imo posse offerri pro aliquo, & non applicare totum effectum sacrificij; vt quando applicatur duobus ex æquo. Sicut ergo effectus satisfactionis potest applicari non totus, sed media pars: sic effectus diuidi potest, & applicari alicui impetratio, non satisfactio. Non enim se habet, quoad hoc, sicut sacramenta: nam sacramentum non potest applicari alicui, quin applicetur ad totum effectum; nec potest applicari duobus, vt inter eos diuidatur effectus, vt fit in sacrificio. Ratio autem est, quia in sacramento non est necessaria intentio applicandi diuersa, sed solum faciendi illud, statimque de se operatur effectum: vnde sacramentum Eucharistiæ etiam absque intentione applicandi illud Petro, daret effectum Petro, si ab eo licite sumeretur. At vero sacrificium potest quidem fieri, & non prodesse aliis, nisi eis applicetur ab offerente; quia vltra intentionem offerendi requiritur intentio applicandi alicui, quæ intentio in aliis sacrificiis habet operari iuxta determinationem applicantis. Cum ergo hoc sacrificium sequatur naturam, & conditionem sacrificij, oportuit, vt exigeret applicationem ministri ad determinandam eius indifferentiam, quia sicut de se est indifferens ad operandum, vel non operandum in aliis, nisi applicetur iis; sic est indifferens ad operandum tantum, vel tale effectum, cum possit diuersa intentione offerri sacrificium pro aliis, scilicet vel ad impetrandum, vel ad expandendum, vel ad gratias agendas, &c. Quamuis ergo Ecclesia velit, quod Sacerdos offerat pro omnibus Ecclesiæ membris; non obligat, vt distribuatur

Hoc sacrificium exigit applicationem ministri ad determinationem eius indifferentiam.

inter illos effectum illum satisfactionis: ille enim etiam dicitur offerre pro aliquo, qui per sacrificium vult impetrare illi auxilium, qui liberetur à malis, quæ patitur, vel timeret: & in hoc sensu dicimur vere offerre pro omnibus fidelibus viuus, atque defunctis, quibus etiam impetrare volumus condonationem poenæ debitæ modo supra explicato per modum impetrationis.

223. Dubium vnde dicitur, quod non potest offerri nisi per modum impetrationis.

Hinc oritur dubium vnde dicitur, an, si Sacerdos contra hanc Ecclesiæ voluntatem, aliquem à fructu sacrificij excluderet, factum teneret. Suarez disp. 78. sect. 2. §. sed quæritur versus potest; dicit, validam fore exclusionem, quoad fructum, qui prouenire posset ex opere operato, vel ex priuata intercessionem Sacerdotis, non vero quoad fructum, qui prouenire potest ex parte Ecclesiæ impetrantis, & offerentis; quia cum intentio Ecclesiæ sit, orare, & offerre pro omnibus, Sacerdos eo ipso, quod verbis Ecclesiæ, & in eius persona orat, non videtur habere potestatem excludendi aliquem. Idem docet Coninch art. 1. dub. 9. num. 170.

224. Contrarium tamen verius videtur.

Contrarium tamen mihi verius videtur, quod scilicet factum tenebit, & excludetur ille etiam à proueniente fructu ex parte Ecclesiæ; quia licet legatus vtatur verbis Regis apud Pontificem, si tamen non habeat animum significandi per verba, quod ipsa sonant, & hoc totum fit Pontifici, certe non petit totum id, quod verba sonant, nomine Regis: nam petere nomine Regis non fit, nisi per verba, quibus velit significare Regis voluntatem. Si ergo non vult significare totum, quod verba sonant, sed aliquid aliud, non petit totum illud nomine Regis. Adde, Ecclesiam non offerre immediate hoc sacrificium, sed per Sacerdotem, qui immediate offerret. Si ergo Sacerdos non vult offerre immediate pro tali persona, non potest Ecclesia offerre mediate pro illa; quia causa mediata non causat mediate, quod causa immediata non causat immediate. Si ergo Sacerdos habet voluntatem positiuam excludendi aliquem à fructu sacrificij, seu non offerendi pro illo, quæ voluntas sit magis efficax, quam illa alia implicita, quam habet, offerendi iuxta Ecclesiæ intentionem, & proferendi verba omnia cum intentione, quam Ecclesia habet in illis verbis, valida erit illa exclusio, licet sit illicita, & contra debitum charitatis, & obedientiæ.

225. Dubium vnde dicitur, quod si Sacerdos non applicet sacrificium pro aliquo, quid fiat de fructu si non applicetur.

Dubatur duodecimo, si Sacerdos non applicet sacrificium pro aliquo, quid fiat de fructu illo; & an reponatur in Ecclesiæ thesauro. Suarez dicta sect. 5. §. Tertio inquiri potest, dicit nemini dandum fructum in illo casu, sed vel reponendum in Ecclesiæ thesauro, vel verius non extrahendum ab illo: iam enim erant omnes satisfactiones Christi prius in ipso thesauro. P. Vasquez disp. 231. cap. 3. n. 10. & 11. dicit, sacrificium nec offerenti, nec alteri prodesse per modum sacrificij, nisi pro ipso offeratur, & ideo Christo non profuisse suam mortem per modum sacrificij; quia eam non obtulit pro se, sed pro nobis.

226. Hic modus dicitur alius est à nobis impugnat.

Hunc modum dicendi impugnavi disput. 29. de Incarnatione. sect. 2. num. 21. Nunc addo, licet vt sacrificium profut aliis per modum sacrificij, necesse sit, quod offeratur pro illis: id tamen non videtur verum respectu ipsius offerentis. Nam sicut ieiunium meum non proderit alteri, nisi offeram illud pro ipso, mihi tamen absque vlla tali relatione proderit etiam vt ieiunium, & offeret

offeret satisfactionem: sic oblatio Sacrificij ex opere operantis, loquendo de aliis Sacrificiis, non proderit alteri, nisi pro illo ab offerente offeratur; ipsi tamen offerenti absque vlla alia relatione proderit, sicut alia bona opera: & per consequens offeret meritum, & satisfactionem propriam, etiam vt tale opus est, & per consequens etiam vt Sacrificium: neque enim Sacrificium habet diuersum modum causandi hos effectus ab eo, quem habent alia opera bona. Si ergo offeret satisfactionem, proderit offerenti per modum Sacrificij.

227. Non habebit tunc specialem effectum impetrationis.

Loquendo autem de nostro Sacrificio, fateor, si Sacerdos nulli illud applicet, non habiturum specialem effectum impetrationis, qui habetur, quando specialiter volumus per Sacrificium impetrare. Nam licet omnia opera bona habeant aliquod genus impetrationis minus propriæ, non tamen illam propriam, quæ correspondet orationi: nam qui nihil petit, non dicitur impetrare, stricte loquendo: Qui ergo per Sacrificium nihil à Deo petit, non impetrabit eo genere impetrationis. Cæterum loquendo de effectu satisfactionis pro poena temporalis, probabile videri potest, Sacrificium habiturum suum effectum in ipso offerente, si nulli alteri ab ipso applicetur. Nam sicut alia sacrificia hoc ex sua natura habent, vt quantum possunt, profut offerenti, etiam si ipse hoc non intendat: sic debuit hoc Sacrificium institui iuxta conditionem, & naturam aliorum sacrificiorum, vt prodesset etiam ex opere operato offerenti, dum ipse suam partem aliis non applicat.

228. Oppositum tamen videtur dicendum.

Oppositum tamen videtur dicendum: nam licet illud argumentum, & exemplum probet de effectu, qui Sacerdoti vt offerenti responderet, non videtur probare de effectu, qui correspondet Christo, vt principali offerenti: hic enim non oritur ex oblatione Sacerdotis, vt est ipse, sed ex oblatione Christi, qui tamen voluit, vt Sacerdos applicaret hanc suam portionem, cui vellet: quod si eam non applicat, non est cur proueniat ipsi Sacerdoti, cum non sit ipse solus offerens, sed etiam Christus, qui suam portionem potest applicare, cui velit; quod si non applicetur, debuit scilicet potius prouenire ipsi Christo offerenti, si ipse indigeret, non eius ministro. Sicut si dominus per famulum det elemosinam, & committat etiam famulo, vt applicet satisfactionem illius elemosynæ pro defuncto, aut viuo, prout voluerit; tunc si famulus nulli applicet, habebit quidem ipse famulus partem satisfactionis correspondentem sibi iuxta partem, quam habet in illa elemosyna: satisfactionem vero correspondentem domino non acquirat sibi, nisi ex commissione sibi facta eam specialiter sibi applicet, sed potius redibit illa pars ad dominum, cuius est illud opus bonum, & cui debet prodesse, dum alteri non applicatur. Sic ergo dicendum videtur de effectu huius Sacrificij, qui correspondet Christo vt offerenti. Cæterum de facto, credibile, totum hoc prouenire in illo casu ipsi Sacerdoti, vel etiam aliis: quia semper videtur habere intentionem generalem, quod profut quantum possit illud Sacrificium ipsi, & aliis omnibus: quam intentionem satis explicant illa verba: Offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis, &c. & pro omnibus fidelibus Christianis, viuus, atque defunctis, vt mihi & illis proficiat ad salutem, &c. Quare dum non applicat specia-

De facto tamen semper videtur habere intentionem generalem.

liter portionem Christo correspondentem pro aliis, videtur velle, quod omnibus, pro quibus offert, accrescat.

229. Potest etiam offerri pro energumennis.

Dubatur decimotertio, an possit offerri pro energumennis. De hoc tamen bene Vasquez disp. 227. c. 1. n. 4. qui ostendit, non fuisse id prohibitum in Concilio Eliberit. can. 29. vbi solum prohibetur, quod ministrant huic Sacrificio, vel quod eorum oblationes, & nomina recitentur inter Missarum solemnias. Denique dubitari posset, an sufficiat intentio habitualis, vel requiratur virtualis ad applicandum fructuum huius Sacrificij pro alio. De hoc tamen diximus tate supra disp. 8. de Sacram. in genere, sect. 5. & 6.

SECTIO XI.

De iis, quibus, vt offerentibus, prouenit fructus huius Sacrificij.

Non loquitur de Christo, qui (vt vidimus sect. 6.) est principalis offerens, sed de aliis, inter quos primum locum obtinet minister immediatus, seu Sacerdos consecrans, & celebrans. Deinde, qui ministrant, vt Diaconus, Subdiaconus, & alij ministri; postea alij circumstantes: illi etiam, qui stipe m dant Sacerdoti, vel alio modo concurrunt ad oblationem Sacrificij.

230.

Porro, has personas præter celebrantem in aliquo sensu, saltem mediate, offerre Sacrificium, & non solum pro iis offerri; dubitari non potest: Primo, quia id colligitur ex verbis Missæ, in qua Sacerdos loquitur sæpe in plurali de omnibus: Offerimus tibi, Domine, &c. & de circumstantibus dicit: qui tibi offerunt, &c. & Diaconus simul cum Sacerdote in oblatione calicis dicit: Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, &c. Secundo quia offerre Sacrificium est actus quidam religionis, quo colitur Deus: hic autem cultus non exhibetur à solo Sacerdote, sed ab omnibus aliis, qui per oblationem Sacrificij protestantur, Deum esse auctorem vitæ, & mortis; ergo omnes offerunt Sacrificium. Tertio, quia ille, qui vult audire Missam, non vult solum audire materialiter illas voces, & videre quæ aguntur; alioquin cæcus, & surdus non obligaretur illo præcepto, nec etiam vult solum adesse corporaliter in Ecclesia; potest enim aliquis absque intentione audiendi Missam, velle adesse ibi ex alio fine. Vult ergo offerre illud Sacrificium simul cum Sacerdote; alioquin non restat, ad quid terminetur illa intentio audiendi Missam. Quarto, quia si audire Missam solum esset, quod Sacerdos pro me offerat vt præsentem; sequeretur, quod posset Sacerdos facere, quod ego vere non satisfecerim præcepto audiendi Missam; nec Missam audierim, quantumuis debito modo affuerim Sacrificio: posset enim Sacerdos, saltem illicite, excludere me, & nolle vlllo modo pro me offerre Sacrificium: quo tamen casu nemo diceret, me non audisse Missam, & satisfecisse præcepto; quia nimirum licet Sacerdos non obtulerit pro me, ego tamen obtuli simul cum Sacerdote.

Has personas præter celebrantem etiam offerre Sacrificium certum est. Primo colligitur ex verbis Missæ. Secundo prouenit.

Tertio.

Quarto.

231. Quæritur ergo an omnes illi participant fructum Sacrificij ex opere operato. Prima sententia affirmat.

Hoc ergo supposito, difficultas est, an omnes alij, qui offerunt præter Sacerdotem, participant fructum huius Sacrificij ex opere operato, an illi soli, quo quibus à Sacerdote offertur, & applicatur: Prima sententia docet, omnibus iis, præter fructum, quem habent ex opere operantis, prouenire

Suarez.
Henric.
Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

232.
Hinc colligitur duplici sacerdoti fructum respondere primum ut priuata, secundum ut publica persona.

233.
Hæc sententia probabilis est, & deseruit ad commendandam magis utilitatem audiendi Missam: sed non video fundamentum firmum ad eam persuadendam. Quare magis inclino in eam partem, ut sola oblatio sacerdotis afferat fructum ex opere operato illi, cui à sacerdote applicatur. Quam sententiam defendit Vasquez disp. 231. cap. 3. n. 12. & sequentibus. Coninch dicto dub. 9. num. 162. & alij, quos citant: Quia tota efficacia huius sacrificij in ordine ad effectum ex opere operato, videtur oriri ex eo, quod offeratur in persona Christi: ideo enim est hæc oblatio munda, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest, quia nimirum prout est à Christo offerente, semper est munda, & acceptabilis: si autem non esset à Christo, posset esse immunda in ordine ad omnes offerentes, si omnes immundi essent, & malo animo offererent: & ideo Tridentinum sess. 22. cap. 2. efficaciam huius sacrificij fundat in eo, quod eadem est nunc ostia, & idem offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum in cruce obtulit. Si præcindatur ergo, & consideretur, prout est oblatio huius, vel alterius personæ, non est, cur habeat virtutem operandi ex opere operato. Quamuis enim res oblata de se sit infiniti valoris; hoc non sufficit, ut oblatio habeat effectum ex opere operato, ut constat ex oblatione, qua B. Virgo obtulit filium suum in templo, & magis ad rem nostram exemplum potest adhiberi in eadem Virgine, Apostolo Ioanne, & aliis piis fœminis, quæ aderant iuxta crucem sacrificio cruento, sicut nos adsumus in cruento in Missa: & tamen licet oblatio illius Sa-

Probatur.

uenire fructum ex opere operato, si sint in statu gratiæ. Hanc tenet Suarez Disp. 79. Sect. 8. §. Quarto de ceteris. Henriquez lib. 9. de Missæ Sacrificio. c. 20. num. 2. & alij, quos citant. Primo, quia oblatio huius sacrificij est fructuosa ex opere operato; ergo omnes, qui offerunt, participant eius fructum; sicut quia susceptio Sacramenti est fructuosa, omnes qui suscipiunt, participant illum fructum. Secundo, quia alioquin, qui audit Missam, non accipit maiorem fructum, quam qui non audit, si Sacerdos pro utroque æqualiter offerat. Tertio addere possumus, hoc sacrificium successisse omnibus antiquis, & in gradu excellenti illa antecellere: ergo eius oblatio non limitatur ad solum fructum, quem deuotio singulorum afferret ex opere operantis: hoc enim antiqua etiam habebant. Denique, quia si vnus audiat veram Missam, & alter cum æquali deuotione ex parte sua audiat Missam Sacerdotis ficti, non est credibile, quod non accipiat aliquid plus virtute veri sacrificij ille prior, quam hic posterior. Cum ergo non repugnet hæc eleuatio oblationis, & aliunde expedierit ad alliciendum homines, ut frequenter adessent huic sacrificio, credibile est, Christum ita id instituisse.

Hinc infero Suarez, Sacerdoti duplicem fructum respondere ex opere operato: alterum ipsi, ut est priuata persona; alterum, ut offert nomine Christi, & in eius persona, quam portionem solam debet applicare illi, cui Missam debet: priorem vero potest sibi retinere. Rursus prior fructus non datur, si Sacerdos sit in peccato, posterior datur, quia Christus offerens non debet eo priuari. Deinde prior crescit ex meliori dispositione offerentis; posterior semper est æqualis, quia semper respondet Christo offerenti.

Hæc sententia probabilis est, & deseruit ad commendandam magis utilitatem audiendi Missam: sed non video fundamentum firmum ad eam persuadendam. Quare magis inclino in eam partem, ut sola oblatio sacerdotis afferat fructum ex opere operato illi, cui à sacerdote applicatur. Quam sententiam defendit Vasquez disp. 231. cap. 3. n. 12. & sequentibus. Coninch dicto dub. 9. num. 162. & alij, quos citant: Quia tota efficacia huius sacrificij in ordine ad effectum ex opere operato, videtur oriri ex eo, quod offeratur in persona Christi: ideo enim est hæc oblatio munda, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest, quia nimirum prout est à Christo offerente, semper est munda, & acceptabilis: si autem non esset à Christo, posset esse immunda in ordine ad omnes offerentes, si omnes immundi essent, & malo animo offererent: & ideo Tridentinum sess. 22. cap. 2. efficaciam huius sacrificij fundat in eo, quod eadem est nunc ostia, & idem offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum in cruce obtulit. Si præcindatur ergo, & consideretur, prout est oblatio huius, vel alterius personæ, non est, cur habeat virtutem operandi ex opere operato. Quamuis enim res oblata de se sit infiniti valoris; hoc non sufficit, ut oblatio habeat effectum ex opere operato, ut constat ex oblatione, qua B. Virgo obtulit filium suum in templo, & magis ad rem nostram exemplum potest adhiberi in eadem Virgine, Apostolo Ioanne, & aliis piis fœminis, quæ aderant iuxta crucem sacrificio cruento, sicut nos adsumus in cruento in Missa: & tamen licet oblatio illius Sa-

crificij haberet infinitum valorem, prout à Christo Summo Sacerdote; illi tamen, qui aderant, licet animo offerrent Deo sacrificium illud, non tamen habebat eorum oblatio virtutem ad causandum ex opere operato; licet res oblata esset eadem, & valeret infinitum: prius enim respicit Deus ad offerentem, & postea ad munera; prout respexit ad Abel, & ad munera eius. Quia ergo solus Sacerdos offert in persona Christi, consequens est, ut oblatio, non prout à persona Sacerdotis, sed prout à Christo, habeat eiusmodi virtutem, & efficaciam.

Nec obstant rationes in contrarium adductæ. Ad primam enim dicimus, non quamlibet oblationem huius sacrificij esse fructuosam ex opere operato, sed illam, qua Christus per Sacerdotem se offert: in Sacramento autem quilibet susceptio est fructuosa, si non sit obex in suscipiente. Ad secundam nego sequelam: nam qui audit Missam, habet in eo casu fructum etiam specialem ex opere operantis: habet item fructum alium specialem ex opere operato, quatenus per modum saltem impetrationis Sacerdos offert specialiter pro circumstantibus, in quibus superat, cæteris paribus, eum, qui non audit Missam, si aliunde pro utroque æque applicet Sacerdos Missam. Si autem comparatur ille, pro quo specialiter offertur Missa, & illam non audit, cum eo, qui audit, & pro quo non offertur, nisi applicatione illa vniuersali pro omnibus circumstantibus; & quærat, utri plus emolumentum afferat, & quid sit vtilius homini, audire Missam, vel petere, ut pro se absente offeratur; existimo, habere se sicut excedens, & excessum: nam quod attinet ad effectum remissionis pœnæ, plus proderit Missa absentis specialiter applicata; quoad imperandum vero auxilia, præseruandum à periculis, & alia similia, consulerem regulariter magis, quod audiretur Missa, quam quod in absentia pro ipso offerretur. Cum enim impetratio hæc non sit semper infallibilis, ut supra vidimus, crederem, cæteris paribus, facilius exaudire Deum pro eo, qui reuerentius, & deuote adest sacrificio: sic enim videtur fuisse congruum ad conciliandam reuerentiam, & deuotionem erga sacrificium istud: & hoc ipsum non raro miraculis, & signis extraordinariis videtur Deus ipse comprobasse.

Ad tertiam, ut hoc sacrificium excedat sacrificij antiqua, non est necesse, quod sub quacumque consideratione habeat effectum ex opere operato: satis est, quod illum habeat, prout est à Christo offerente; & quod cum æquali deuotione afferat etiam maiorem effectum ex opere operantis, prout reuera affert propter maiorem excellentiam rei oblatæ. Ad vltimam denique dicimus, maiorem fructum habere, cæteris paribus, eum, qui audit Missam veri Sacerdotis, quam qui audit Missam fictam: habet enim ille ad minus ex opere operato fructum, quem per modum impetrationis applicat Sacerdos specialiter omnibus circumstantibus, quem fructum non habet, qui audit Missam fictam.

Hinc infero primo, fructum illum, qui correspondet Sacerdoti prout persona priuata offerenti, vel aliis, qui aliquo modo offerunt concurrente ad sacrificium, deperdi omnino, quod attinet ad remissionem pœnæ, si offerens sit in statu peccati; quia peccator non est capax remissionis pœnæ, nec pro se, nec pro alio, per communi-

catio

SECTIO XII.

Verum hoc sacrificium habeat valorem infinitum.

237.
Inferitur secundo.

238.
Inferitur tertio.

Henric.

Hoc etiam constat in aliis materiis.

cautionem suffragij: non petire tamen omnino fructum, qui eis correspondet per modum impetrationis, quia peccator potest pro se, & pro aliis etiam aliquid impetrare. Quare peccator audiens Missam, potest virtute illius liberari à multis periculis, & impetrare sibi auxilia ad impetrandum pro aliis, licet rætra impetratio sit infallibilis.

Infero secundo; licet omnes fideles aliquo modo sint offerentes in singulis Missis, quatenus sacerdos offert ex commissione Ecclesiæ, & offert eius nomine, quæ constat ex omnibus, & singulis fidelibus; hoc tamen non sufficit, ut ex singulis Missis singuli iusti habeant fructum remissionis pœnæ ex opere operato: quia ille modus offerendi, ut diximus, non affert illum effectum ex opere operato. Affert tamen effectum impetrationis ex opere operato, qui omnes per sacerdotem orant, & ipse etiam orat, & offert ad impetrandum pro omnibus. Sed neque possunt singuli iusti per omnes Missas satisfacere pro debito pœnæ ex opere operantis: quia licet illa Missa sit illis voluntaria in causa, seu in voluntate illa confusa, qua volunt offerre sacrificium per omnes Ecclesiæ Sacerdotes: ipsa tamen Missa non affert nouam pœnalitatem huic homini, ratione cuius censetur dignus, ut acceptetur illa voluntaria puniatio pro aliquo debito pœnæ: nec est credibile, quod per singulas Missas continuo liberetur quilibet iustus ab aliqua parte debita pœnæ.

Infero tertio cum Suarez loco citato; licet effectus, qui correspondet Sacerdoti ut offerenti nomine suo, & aliis offerentibus, crescat pro meliori dispositione actuali, vel habituali offerentis, effectum tamen, qui sit ex opere operato, & correspondet Sacerdoti, ut offerenti in persona Christi, non variari pro diuersis meritis offerentis, sed illius, pro quo offertur. Hoc est contra Henriquez lib. 3. de sacrificio, cap. 20. mem. 2. & alios quos refert Vasquez disp. 231. cap. 7. num. 45. sed probari potest ex dictis; quia quoad illam partem Sacerdos se habet sicut in collatione Sacramenti: nam licet ad eum spectet applicare satisfactionem Christi ut offerentis; illa tamen oblatio Christi prout Christi, nullo modo respicit Sacerdotem, sed Christum. Vnde sicut Tridentinum dixit, illam oblationem nulla indignitate, aut malitia offerentis inquinari posse; sic dici potuit, nulla malitia, aut indignitate offerentis minui posse, aut debilitari; si debilitaretur enim, iam læderetur malitia, & indignitate offerentis. Constat hoc etiam in aliis materiis: nam si dominus per famulum dederit elemosynam, licet famulus sit in peccato, vel peccet in ipsa exsecutione; elemosyna tamen non erit minus satisfactoria prout à Domino, quam si famulus esset sanctus: vnde si dominus illam elemosynam pro defuncto applicaret, non minus prodesset defuncto, quam si actio etiam prout à famulo esset bona, & sancta. Denique hæc esse videtur si delictum mens, ut licet propter impetrationem propriam ipsius Sacerdotis, querant aliquando magis sanctos; propter valorem tamen sacrificij ex parte Christi, de hoc non sunt solliciti, dummodo à legitimo sacerdote offeratur.

IN hoc dubio supponenda sunt aliqua facilitate, ut ad punctum controversiæ accedamus. Supponendum est ex supradictis, in hoc sacrificio posse considerari valorem ex opere operantis; sicut in quolibet alio pio opere, & valorem etiam ex opere operato, quem habet peculiariter annexum ex institutione Christi vltima meritum operantis, & de hoc valore procedit præsens dubium: nam de illo primo valore certum est esse omnino finitum, sicut in aliis piis operibus nostris.

Rursus supponendum est secundo, valorem huius sacrificij posse comparari, vel in ordine ad offerentem, vel in ordine ad eos, pro quibus offertur. Offerentes sunt multi, ut diximus; nam principalis offerens est Christus Dominus, & qui deum de Christo certum est, non mereri, vel satisfacere nunc actu per oblationem huius sacrificij; quia nunc non est in statu merendi, vel satisfaciendi. Meruit quidem per voluntatem illam, quia primo instituit hoc sacrificium: nunc autem, licet habeat actualem etiam voluntatem offerendi hic, & nunc per hunc ministrum, & hæc voluntas sit bona, & laudabilis, non tamen est meritoria ratione status, ut suppono ex materia de merito Christi. Deinde minister immediatus seu Sacerdos, est etiam offerens, & potest mereri, & satisfacere, & impetrare per hoc sacrificium, quare sacrificium, etiam prout ab ipso, habet valorem ex opere operantis: ad hunc tamen valorem attenditur sanctitas ministri; si enim sit in peccato, non potest mereri, aut satisfacere de condigno, licet possit vticumque impetrare; imo regulariter loquendo nec poterit deseruire ad impetrandum; quia Sacerdos celebrans in peccato, peccat regulariter loquendo in ipsa celebratione: non potest ergo oblatio ipsa peccaminosa deseruire ead impetrandum nomine suo.

Præterea est etiam offerens ipsa Ecclesia, quæ quatenus vtitur Sacerdote, ut ministro publico ad offerendum; dicitur etiam offerre per ipsum: & quidem ab Ecclesia non accipit oblatio valorem ad merendum, vel satisfaciendum; quia Ecclesia nunc non exercet libertatem actualem in actu oblationis, sed solum se habet, sicut Rex, qui misit legatum ad Pontificem; habet tamen hæc oblatio etiam prout ab Ecclesia valorem ad impetrandum: ad hoc enim non requiritur libertas actualis, sed manifestare suam voluntatem illi, à quo petit, sive hæc manifestatio fiat immediatè, siue mediate per internumcium, quo pacto orationes, & preces, quas Sacerdos dicit in Missa nomine Ecclesiæ, habent valorem ad impetrandum à Deo; etiam si ipse Sacerdos sit in peccato; hæc autem vis, & valor augetur pro maiori numero, & sanctitate eorum, qui actu existant in gremio Ecclesiæ, quorum omnium nomine loquitur Sacerdos.

Denique inter offerentes specialius computantur illi, qui deseruiunt, & ministrant Sacerdoti celebranti, vel qui stipem conferunt ipsi, ut celebrat: hi enim cooperantur magis ad sacrificium, atque illa oblatio prout ab iis habet valorem ad meritum, & satisfactionem pro ipsorum maiori, vel minori dignitate. Imo omnes, qui assistunt

239.
Considerari potest valor ex opere operantis ex opere operato.

Valor huius sacrificij potest esse differens modo comparari.

240.
Ipsa Ecclesia offerens prout vtitur Sacerdote.

241.
Inter offerentes etiam specialiter computantur illi qui deseruiunt.

Sacro,

Sacro, aliquammodo etiam offerunt cum ipso Sacerdote, atque ideo ab ipsis etiam accipit valorem oblatio, iuxta eorum dignitatem. Sed totus hic valor est ex opere operantis, atque ideo totus est finitus, & limitatus, siue qui provenit ab Ecclesia, siue qui a Sacerdote, siue qui a ministrantibus, siue qui ab assistentibus, cum fundetur in dignitate finita ipsorum.

242. Dubium ergo solum est de valore, qui huic Sacrificio provenit prout à Christo principaliter offerente, vel applicante sua merita; qui valor licet non fundetur in merito aliquo actuali Christi, ut diximus, fundatur tamen in meritis præteritis, quæ habuerunt valorem infinitum; quæ merita Christus voluit annexi huic Sacrificio, ut, mediante hac oblatione, nobis applicarentur; atque ideo videtur ex hac parte hoc Sacrificium habere valorem infinitum ex opere operato. Cæterum adhuc in hoc distinguendum est de duplici valore: alter enim est ad impetrandum, alter ad satisfaciendum: suppono enim ex dictis, non conferri gratiam ex opere operato immediate per hoc Sacrificium, ut Sacrificium est, sed solum quatenus Sacramentum est. Primus ergo valor est ad impetrandum; & iste non est infinitus in eo sensu, quod per hoc Sacrificium impetremus aliquid infinitum simpliciter; cum enim Deus nunquam producat tale infinitum, non potest etiam impetrari de facto. Potest tamen dici valor infinitus secundum quid seu syncategorematicè ad impetrandum, quatenus nunquam possumus aliquid petere, quo non possimus petere aliquid maius, nec unquam pro toto, quin possimus pro pluribus; & ad totum datur valor ex parte ipsius Sacrificij: sed tamen non est valor inferens infallibiliter effectum, ut constat ipsa experientia, licet credibile sit, semper obtineri aliquid à Deo, etiamsi non obtineatur id, quod de facto petimus. Secundus effectus est ad satisfaciendum, seu ad ablationem pænæ temporalis, quam debemus pro peccatis iam condonatis, quem effectum tribuit huic Sacrificio Concilium Tridentinum Sess. 22. c. 2. & can. 3. qui effectus iuxta communem Theologorum sententiam habetur semper infallibiliter pro hoc Sacrificio, & hic effectus non pendet à dignitate ministri: nam in hoc sensu dixit Tridentinum ubi supra c. 1. hanc oblationem nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari posse.

243. Diximus etiam supra, hunc effectum satisfactionis augeri pro meliori dispositione eius, pro quo offertur, vel cui datur; unde etiam patet, quomodo in hoc Sacrificio detur quædam infinitas valoris syncategorematica; potest enim crescere valor semper ex meliori dispositione offerentis, vel illius, pro quo offertur, quæ devotio cum semper possit crescere, poterit etiam eodem modo crescere valor syncategorematicè.

244. Dubium ergo præsens est, an ex se, & independentè à meliori dispositione sit hic valor infinitus? Et quidem intentione certum est, non esse: numquam enim remittitur per hoc Sacrificium ex opere operato debitum pænæ infinitæ simpliciter, imò nec debitum pænæ æternæ; hæc enim iam supponitur remissa per contritionem. Sed quæstio est de effectu extensivo, an scilicet oblata Missa pro quatuor habeat maiorem effectum remissionis pænæ extensivæ, quam si offeratur pro vno; an vero inter illos quatuor dividatur ille effe-

ctus, qui tribuerent vni: v. g. si vni defuncto remitteretur vnus annus Purgatorij, ille annus dividatur inter quatuor defunctos, ita ut singulis remittatur quarta pars anni?

245. Celebris Caicani sententia est, hoc Sacrificium prodesse tantum multis, quantum singulis, si pro singulis offerretur, propter infinitatem extensivam, quam habet: sicut Sacrificium crucis, quod non minus prodest singulis, quam si pro singulis seorsim Christus mortuus esset. Auctores huius sententiæ refert, & sequitur Vasquez *de Euchar. Diss. 23. c. 2.* qui tamen ingenuè fatetur, quampures ex iis Auctoribus solum agere de effectu impetrationis, aut de effectu respondente iis, qui offerunt, non vero de effectu respondente iis, pro quibus offertur.

246. Sententia communior, & verior negat simpliciter hanc infinitatem in Missæ Sacrificio. Auctores etiam istius refert idem Vasquez c. 1. quos sequitur Suaves *Diss. 79. Sect. 12.* & Coninck *in præsent. dub. 10.* Probatur, quia sequeretur, frustra, aut fere frustra applicari Sacrificium pro aliquo defuncto in particulari: si enim tantum prodest omnibus, & singulis, quantum si pro vno tantum applicetur; cur non applicantur omnes Missæ pro omnibus defunctis, imò & pro omnibus vivis, & pro omnibus aliis necessitatibus? Rursus sequitur, Sacerdotè, qui debet Missam duobus, vel tribus, satisfacere offerendo unam pro omnibus, cum tam profit eis, quam si pro singulis offerretur.

247. Respondet Vasquez negando sequelam, primo, quia Sacerdos tenetur ex iustitia applicare pro eo, à quo accepit stipendium, impetrationem Ecclesiæ, & alias orationes, quæ quia finitam habent virtutem, non æque proderunt illi, si dividatur inter plures. Sed contra; quia hæc impetratio nomine Ecclesiæ valde per accidens se habet ad substantiam Sacrificij; quare Sacerdos excommunicatus, vel præcisus ab Ecclesia, si celebret pro eo, à quo accepit stipendium, licet tunc nonoret nomine Ecclesiæ, non tamen tenetur iterum celebrare, vel restituere ei, à quo accepit, stipendium: iam enim sufficienter satisfecit; nec ullus unquam obligabit eiusmodi Sacerdotem ad restitutionem, ut constat ex praxi omnium.

248. Respondet secundo idem Vasquez, Sacerdotem ideo peccare non celebrando pro singulis seorsim: quia cum iste infinitus Missæ valor sit sub opinione, non debet exponere huic periculo fructum illius, qui stipendium dedit, sed debet certum omnino fructum ei dare. Sed contra primo, quia hoc ipsum ostendit falsitatem contrariæ sententiæ, cum ab initio nascentis Ecclesiæ omnes Sacerdotes existimaverint, se teneri ad offerendum pro singulis singula Sacrificia, antequam controuerteretur hæc quæstio.

249. Præterea non apparet, cur Sacerdos non satisfaceret suo debito, conformando se cum illa opinione, quam aduersarij fateantur esse probabiliorè: sicut, qui promissit ieiunium, satisfaceret ieiunando tali vel tali modo, etiamsi esset sub opinione, an illud esset ieiunium, dum tamen probabile esset, quod erat ieiunium: ergo qui promissit Sacrum applicare pro aliquo, satisfaciens applicando applicatione probabili. Item sub opinione est, an Missa crastina die applicata à Sacerdote pro aliquo vere profit illi, si cras non influit illa voluntas hodierna ad faciendum Sacrum, prout vidimus supra *Disput. 8. de Sacramento in communi, Sect. 6.*

250. Respondet tertio. Ratio autem à priori desumitur ex supradictis; quia oblatio huius Sacrificij, prout fit à Christo, neque est actio meritoria, nec satisfactoria, cum Christus nunc nec mereatur, nec satisfaciatur: solum ergo habet vim tollendi debitum pænæ, quatenus ex institutione Christi habet annexas satisfactiones præteritas ipsius Christi: hæc autem annexio non debuit fieri, ut haberet virtutem infinitam; imò congruebat aliter fieri, cum virtute limitata; quia Christus voluit hoc Sacrificium frequentari, & sæpius offerri: si autem habuisset valorem illum infinitum, unum Sacrum sufficeret pro omnibus defunctis, & pro omnibus vivis; ac per consequens inutiliter multiplicarentur Capellanæ, & obligationes aliæ, quas fideles pie fundare solent in commodum animarum suarum. Neque in hoc debuit assimilari hoc Sacrificium sacrificio Crucis: illud enim non erat reiterabile; quare debuit per unam oblationem extendi ad omnes ad modum causæ vniuersalis, præsertim cum illa oblatio in se ipsa formaliter haberet valorem infinitum ad satisfaciendum: at vero oblatio Missæ non est actio Christi satisfactoria, ut vidimus; sed prodest per satisfactionem crucis sibi annexam, quæ potuit limitato modo annexi, nec fuit, cur non ita fieret.

251. Obicit Vasquez pro sua sententia; quia multiplicatis iis, qui assistunt Sacro, non minus prodest singulis, quam si singuli soli adessent: ergo eadem ratio est de iis, pro quibus offertur. Probatur consequentiâ; quia iis, qui assistunt, non aliter prodest ex opere operato Sacrificium, nisi quatenus Sacerdos pro illis offert magis in particulari. Respondetur negando consequentiâ; in primis, quia licet daremus, hoc Sacrificium non aliter prodesse assistentibus, nisi quatenus pro ipsis offert Sacerdos, negaremus tunc prodesse illis, nisi quoad effectum impetrationis, non vero quoad satisfactionem ex opere operato. Deinde negamus, non aliter prodesse, nisi ut pro iis offeratur; nam, ut supra dixi, ipsi, qui assistunt, P. Iom. de Lugo de Sacramento.

252. Obicit Vasquez. Respondetur. Ratio autem à priori desumitur ex supradictis; quia oblatio huius Sacrificij, prout fit à Christo, neque est actio meritoria, nec satisfactoria, cum Christus nunc nec mereatur, nec satisfaciatur: solum ergo habet vim tollendi debitum pænæ, quatenus ex institutione Christi habet annexas satisfactiones præteritas ipsius Christi: hæc autem annexio non debuit fieri, ut haberet virtutem infinitam; imò congruebat aliter fieri, cum virtute limitata; quia Christus voluit hoc Sacrificium frequentari, & sæpius offerri: si autem habuisset valorem illum infinitum, unum Sacrum sufficeret pro omnibus defunctis, & pro omnibus vivis; ac per consequens inutiliter multiplicarentur Capellanæ, & obligationes aliæ, quas fideles pie fundare solent in commodum animarum suarum. Neque in hoc debuit assimilari hoc Sacrificium sacrificio Crucis: illud enim non erat reiterabile; quare debuit per unam oblationem extendi ad omnes ad modum causæ vniuersalis, præsertim cum illa oblatio in se ipsa formaliter haberet valorem infinitum ad satisfaciendum: at vero oblatio Missæ non est actio Christi satisfactoria, ut vidimus; sed prodest per satisfactionem crucis sibi annexam, quæ potuit limitato modo annexi, nec fuit, cur non ita fieret.

253. Inhabuisti. Respondetur. In vtroque Memento applicatur fructus impetrationis qui est infinitus.

254. Secundo arguitur ab aliis; quia res oblata in hoc sacrificio habet infinitum valorem. Hoc tamen parum refert ad arguendum infinitum valorem in oblatione: oblatio enim non tam sumit valorem ex re oblata, quam ex offerente, iuxta illud Gregorij: *Non appendit Deus, quantum in eum Sacrificio, sed ex quanto offeratur.* Alioquin oblatio, qua B. Virgo suum Filium obtulit in templo, habuisset etiam infinitum valorem. Dices, in oblatione Missæ potest esse infinitus valor etiam ex parte offerentis. Sed ad hoc iam diximus, Christum nunc non satisfacere, sed applicare satisfactionem ad suas præteritas, quas tamen non vult nisi cum limitatione applicare.

255. Tertio arguitur, quia sol, vel lucerna non minus illuminat plures, quam paucos, & vox non minus auditur à multis, quam à singulis; & Angelus, quia spiritualis est, potest idem esse in toto spatio, & totus in singulis partibus: ergo eodem modo

Sect. 6. & tamen Sacerdos, qui eo modo applicuisset Missam pro iis, quibus eas debet, non obligaretur ad offerendas alias pro eisdem.

Respondet tertio idem Vasquez, peccare Sacerdotem in prædicto casu contra iustitiam; quia stipendium nec datur, nec dari potest ei in præteritum Sacri, sed in sustentationem; quare cum iam ab alio sustentationem acceperit, non potest ab alio secundam sustentationem accipere: nam hæc accipietur contra voluntatem dantis, & per consequens contra iustitiam. Sed contra; primo, quia in die Natalis Sacerdos potest accipere stipendium ab eo, cui applicat secundam Missam, vel tertiam; licet iam acceperit stipendium, & sustentationem pro illa die ab eo, cui applicuit primam Missam. Contra secundo; ergo si primus non dedit mihi stipendium pro Sacro, sed solum petiit Sacrum, & ego promisi; secundus vero det stipendium, poterit pro vtroque celebrare sine iniuria secundi qui dedit stipendium: tunc enim non accipio duplicem sustentationem. Idem erit, si debebam ex voto celebrare hodie pro quodam defuncto, vel ex alia causa; poterit enim adhuc accipere stipendium ab alio, & celebrare pro vtroque; quæ omnia æque absurda reputantur in praxi, ac si acciperetur stipendium ab vtroque. Fatendum ergo est, Missam oblata pro multis non tantum eis prodesse ac si pro singulis offerretur.

251. Ratio autem à priori desumitur ex supradictis; quia oblatio huius Sacrificij, prout fit à Christo, neque est actio meritoria, nec satisfactoria, cum Christus nunc nec mereatur, nec satisfaciatur: solum ergo habet vim tollendi debitum pænæ, quatenus ex institutione Christi habet annexas satisfactiones præteritas ipsius Christi: hæc autem annexio non debuit fieri, ut haberet virtutem infinitam; imò congruebat aliter fieri, cum virtute limitata; quia Christus voluit hoc Sacrificium frequentari, & sæpius offerri: si autem habuisset valorem illum infinitum, unum Sacrum sufficeret pro omnibus defunctis, & pro omnibus vivis; ac per consequens inutiliter multiplicarentur Capellanæ, & obligationes aliæ, quas fideles pie fundare solent in commodum animarum suarum. Neque in hoc debuit assimilari hoc Sacrificium sacrificio Crucis: illud enim non erat reiterabile; quare debuit per unam oblationem extendi ad omnes ad modum causæ vniuersalis, præsertim cum illa oblatio in se ipsa formaliter haberet valorem infinitum ad satisfaciendum: at vero oblatio Missæ non est actio Christi satisfactoria, ut vidimus; sed prodest per satisfactionem crucis sibi annexam, quæ potuit limitato modo annexi, nec fuit, cur non ita fieret.

252. Obicit Vasquez. Respondetur. Ratio autem à priori desumitur ex supradictis; quia oblatio huius Sacrificij, prout fit à Christo, neque est actio meritoria, nec satisfactoria, cum Christus nunc nec mereatur, nec satisfaciatur: solum ergo habet vim tollendi debitum pænæ, quatenus ex institutione Christi habet annexas satisfactiones præteritas ipsius Christi: hæc autem annexio non debuit fieri, ut haberet virtutem infinitam; imò congruebat aliter fieri, cum virtute limitata; quia Christus voluit hoc Sacrificium frequentari, & sæpius offerri: si autem habuisset valorem illum infinitum, unum Sacrum sufficeret pro omnibus defunctis, & pro omnibus vivis; ac per consequens inutiliter multiplicarentur Capellanæ, & obligationes aliæ, quas fideles pie fundare solent in commodum animarum suarum. Neque in hoc debuit assimilari hoc Sacrificium sacrificio Crucis: illud enim non erat reiterabile; quare debuit per unam oblationem extendi ad omnes ad modum causæ vniuersalis, præsertim cum illa oblatio in se ipsa formaliter haberet valorem infinitum ad satisfaciendum: at vero oblatio Missæ non est actio Christi satisfactoria, ut vidimus; sed prodest per satisfactionem crucis sibi annexam, quæ potuit limitato modo annexi, nec fuit, cur non ita fieret.

253. Inhabuisti. Respondetur. In vtroque Memento applicatur fructus impetrationis qui est infinitus.

254. Secundo arguitur ab aliis; quia res oblata in hoc sacrificio habet infinitum valorem. Hoc tamen parum refert ad arguendum infinitum valorem in oblatione: oblatio enim non tam sumit valorem ex re oblata, quam ex offerente, iuxta illud Gregorij: *Non appendit Deus, quantum in eum Sacrificio, sed ex quanto offeratur.* Alioquin oblatio, qua B. Virgo suum Filium obtulit in templo, habuisset etiam infinitum valorem. Dices, in oblatione Missæ potest esse infinitus valor etiam ex parte offerentis. Sed ad hoc iam diximus, Christum nunc non satisfacere, sed applicare satisfactionem ad suas præteritas, quas tamen non vult nisi cum limitatione applicare.

255. Tertio arguitur, quia sol, vel lucerna non minus illuminat plures, quam paucos, & vox non minus auditur à multis, quam à singulis; & Angelus, quia spiritualis est, potest idem esse in toto spatio, & totus in singulis partibus: ergo eodem modo

256. Instabis; ergo adhuc vtilius erit audire Sacrum, cui assistunt pauciores, saltem ratione illius fructus, qui provenit eis ex applicatione etiam Sacerdotis, quatenus offert pro circumstantibus. Sacerdos enim offert pro illis, & pro Papa, ac pro aliis personis, quibus applicat aliquem fructum Missæ, qui, si est finitus, eo minus obveniet singulis, quo plures sunt. Respondetur. Quando Sacerdos in Memento orat pro circumstantibus, non est necesse, quod applicet eis fructum satisfactionis ex Missa, sed impetrationis; alioquin in sententia ipsius Vasquez, qui ponit totam substantiam Sacrificij in sola consecratione, peioris conditionis essent defuncti, pro quibus oratur post consecrationem; & per consequens iam non potest illis applicare satisfactionem Sacrificij præcedentis. Fatendum ergo est, in vtroque Memento solum applicari fructum impetrationis pro illis; qui cum non sit finitus, non provenit detrimentum singulis ex confortio aliorum, nisi per accidens, quatenus multitudo eorum facit, quod Sacerdos non possit ita distinctè, & figillatim, ac studiose orare pro singulis, ac si essent soli: hoc tamen est nimis accidentale in ordine ad fructum substantialem Sacrificij.

257. Secundo arguitur ab aliis; quia res oblata in hoc sacrificio habet infinitum valorem. Hoc tamen parum refert ad arguendum infinitum valorem in oblatione: oblatio enim non tam sumit valorem ex re oblata, quam ex offerente, iuxta illud Gregorij: *Non appendit Deus, quantum in eum Sacrificio, sed ex quanto offeratur.* Alioquin oblatio, qua B. Virgo suum Filium obtulit in templo, habuisset etiam infinitum valorem. Dices, in oblatione Missæ potest esse infinitus valor etiam ex parte offerentis. Sed ad hoc iam diximus, Christum nunc non satisfacere, sed applicare satisfactionem ad suas præteritas, quas tamen non vult nisi cum limitatione applicare.

258. Tertio arguitur, quia sol, vel lucerna non minus illuminat plures, quam paucos, & vox non minus auditur à multis, quam à singulis; & Angelus, quia spiritualis est, potest idem esse in toto spatio, & totus in singulis partibus: ergo eodem modo

245. Caicani sententia.

246. Sententia verior negat hanc infinitatem. Probatur.

247. Respondet Vasquez. Resolvitur.

248. Respondetur iterum.

249. Deinde Sacerdos satisfaceret suo debito conformando se cum illa opinione.

Instantia.

Diluitur.

253. Instabuisti.

Respondetur. In vtroque Memento applicatur fructus impetrationis qui est infinitus.

254. Secundo arguitur.

255. Tertio arguitur.

modo valor huius sacrificij potest ita communi- cari multis, ac si singulis solis prodesset. Respon- detur, potuisse quidem Deum id efficere, non tamen id effecisse, sed voluisse valorem Missæ esse sicut in pecunia, vel in ieiunio nostro; quæ diuisa inter multos, minus profunt. Hæc autem Dei voluntas colligitur ex iis, quibus probauimus nostram conclusionem. Alia argumenta leuiora vide apud Vasquez, qui ingenue fatetur, non habere vim pro sua sententia; & illa dis- soluit.

256. Ultimo loco adducitur Hieronymus relatus in cap. Non mediocriter. 24. de consecrat. dist. 5. vbi habet hæc verba: Dum igitur pro centum ani- mabus Psalmus, vel Missa dicitur, nihil minus quam si pro vno quolibet ipsorum diceretur, accipi- tur. Respondetur, hæc verba nusquam reperiri in Hieronymo, vt fatetur ipse Vasquez num. 28. solum inueniuntur alia verba præcedentia eiusdem textus in Regula Monachorum; quæ licet non sit Hieronymi, exstat tamen in tom. 4. suo- rum Operum: ibi inquam, cap. de Contempla- tione, & Orat. inueniuntur hæc verba, quæ etiam sunt in dicto cap. Non mediocriter. Melior, inquit, est quinque Psalmorum decantatio cum cordis pu- ritate, & serenitate, & spiritali hilaritate, quam totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis, & tristitia. Illa autem verba, quæ sequuntur in illo Canone, non inueniuntur in Hieronymo, vel alio Auctore. Quod si inuenirentur, possent explica- ri iuxta intentum, de quo ibi agit, scilicet tan- tum prodesse ipsi dicenti Psalmum vel Missam, sicut si pro centum animabus diceret, vel non magis prodesse si pro vno aliquo dicitur cum an- xietate, quam si pro centum diceretur cum pu- ritate, & serenitate. Si vero Auctor ille, qui- quis sit aliter intelligat, reiciendus erit omnino vt pote contrarius Concilio Constantensi sess. 8. vbi damnatur articulus iste, qui erat 19. inter articulos VViclefi, scilicet speciales orationes pro aliquibus applicatas non magis prodesse, quam orationes generales. Et quidem quidquid sit de valore Missæ; de Psalmis tamen, & oratio- nibus negari non potest, habere valorem fini- tum.

257. Ex dictis infertur primo, quid sibi velit secun- da intentio in Missa, quæ solet pro aliis applica- ri; nam re vera applicare secundam intentionem pro aliquo, est applicare conditionaliter, si ille, cui primo applicatur, non indigeat; vel etiam extendere impetrationem ad illud, quæ, vt diximus, ad plures extendi potest; vel deni- que est applicare etiam primario satisfactionem casu, quo vera sit opinio contraria, iuxta quam Sacerdos potest extendere suam applicationem ad multos, & prudenter faciet extendendo, valeat quantum valere possit.

258. Infertur secundo, licet probabilis concedatur ea opinio, quæ ponit in Missa infinitum valorem, non tamen debere censi probabile, quod Sacerdos per se loquendo possit vno sacro satisf- ficere multis, à quibus stipendium accepit: quia quidquid sit de bonitate consequentiæ, Aucto- res tamen illius sententiæ nolunt admittere se- quelam, vt vidimus. Non autem sufficit, esse probabile principium, ex quo probabiliter ali- quid infertur, vt sit etiam probabile consequens, si Auctores, qui admittunt antecedens, negant sequi illud consequens. Dixi tamen, per se loquen-

do; quia fortasse per accidens aliquando liceret ex natura rei aliquid compensare propter pauper- tatem Sacerdotis, vel quid simile, de quo tamen dicemus infra disp. 21.

DISPUTAT. XX.

De tempore, loco, & aliis cir- cumstantiis huius sacrificij.

SECTIO I. De tempore huius sacrificij celebrandi.

SECTIO II. De loco apto ad offerendum hoc sacrificium; & de Altaris ornatu.

SECTIO III. Vtrum in mari possit ali- quando celebrari.

SECTIO IV. De vasis, & vestibus sa- cris, ac aliis ad hoc sacrificium requisitis.

DIxiMVS de iis, quæ sunt magis in- trinseca huic sacrificio, nunc dicemus de aliis circumstantiis extrinsecis, quæ fere pertinent ad Theologos Morales: sed oportet eorum doctrinam & fundamenta ali- quantulum examinare.

SECTIO I.

De tempore huius sacrificij celebrandi.

Svb hoc titulo plura dubia breuiter expedie- mus. Primum, & magis vniuersale est, an Sacerdos habeat obligationem aliquando cele- brandi, an vero possit à celebratione abstinere. Sententia satis communis affirmat, Sacerdotem obligatum esse ad celebrandum. Hanc docent Durand, vterque Soto, Palud. Maior, Antoninus, Syluester, Angelus, Nauarrus, & alij, quos refert Suarez disp. 80. sect. 2. & eandem sequitur Vasquez disputat. 23 2. cap. 1. Coninck quest. 83, art. 2. dub. 1. & multi Recentiores; quibus fauet S. Thomas quest. 82. artic. 10. & in 4. dist. 12. quest. 3. artic. 2. quest. 1.

Alij negant, secluso scandalo, & obligatione proueniente ex Beneficio, Capellania, Præben- da, &c. Sacerdotem præcise ex sua ordinatione obligari ad celebrandum. Hanc tenent Alexand. Bonauent. Caietanus, & alij, quos refert Suarez vbi supra, qui eam sententiam probabilem dicit, & nullum argumentum contra illam vrgere, qui- bus adde Victoriam, & Bonacinam, quos refert, & sequitur Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missar. resolut. 19. Et ego fateor, pro prima sententia me nullum argumentum conuincens adhuc in- uenire, saltem vt eam obligationem sub peccato mortali agnoscamus.

Pater Vasquez num. 3. dicit, non loqui conse- quenter eos, qui in hoc casu negant peccatum mortale: & fatentur culpam venialem; quia vel nulla, vel certe mortalis esse debet: quæcumque enim culpa sit, debet prouenire ex obligatione, & præcepto celebrandi, quod Sacerdos habet: cum autem præceptum hoc sit de materia gra- uis,

1. Primum du- bium.

2. Sententia communis af- firmat Sa- cerdotem esse obligatum ad celebran- dum. Suarez. Vasquez. Coninck. S. Thom.

3. Alij negant secluso scân- dalo & ob- ligatione beneficij.

Diana.

3. vel nullæ culpa est: vel est mortalis.

ui, qualis est celebratio Missæ, debet esse præ- ceptum graue multo magis, quam præceptum communicandi in Paschate, cum celebratio Mis- sæ grauior sit, quam simplex communio, vt constat.

4. Hæc tamen ratio non est efficax: posset enim intelligi culpa venialis in omittenda celebratione, licet materia de se sit grauis, & capax obliga- tionis maioris; quia nimirum aliud est, eam ma- teriam omitti contra obedientiam; aliud vero cõ- tra aliam virtutem, quæ minus obligat. Sic qui comedit gallinam in die ieiunij, peccat mortali- ter; qui autem eam comedit ex gula, peccat solum venialiter; quia virtus abstinentiæ, seu tem- perantiæ minus grauius obligat, quam obediens- tia. Sic ergo posset Sacerdos non celebrando pec- care culpa prodigalitati spiritualis, & desidia, seu otiositatis vitiosæ, non exercendo potestatem ac- ceptam, & amittendi absque causa lucrum talenti accepti: ex quibus capitibus difficile inueniretur culpa mortalis, licet materia de se esset apta ad obligationem grauem, si sub præcepto ex obe- dientia præciperetur.

Igitur, quod ea obligatio simpliciter sit sub peccato mortali, probant aliqui ex Ambrosij ver- bis: Graue est, quod ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus; sed grauius, si dum peccata metimus, etiam Sacrificium non red- damus. Verum P. Vasquez fatetur, illa verba in Ambrosio non reperiri; & licet reperirentur, de- bent intelligi, non de culpa mortali; alioquin fal- sa esset sententia ibi contenta; nam grauius pec- carum est, celebrare in peccato mortali, quam omittere celebrationem Sacrificij.

Secundo probari solet ex Innocentio III. in cap. Dolentes, de celebratione Missarum, vbi in- ter alia quorundam Sacerdotum peccata refert, quod vix quater in anno celebrabant, & postea subiungit: Hæc, & similia sub pœna suspensionis penitus inhihemus. Hoc etiam argumentum P. Vasquez fatetur inefficax; & merito, quia nul- quam apparet præceptum pluries quam quater celebrandi: quare illa pœna solum cadit super iis, quæ postea Pontifex expressè præcipit. Sequi- tur enim, Præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, vt Diuinum officium nocturnum pariter, & diur- num, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter, & deuote. Adde, nec illam pœnam esse de facto, sed comminatoriam; nec decretum illud vi- deri directum nisi ad Prælatos Ecclesiarum, de quibus dixerat, esse nonnullos, qui vix quater in anno celebrabant, & quod deterius est, nec in- tererant.

Tertio probari solet ex officio Sacerdotis, cu- ius munus est sacrificium pro populo offerre; peccat ergo grauius, si suo muneri non satisfacit: sicut si Rex non regeter, aut gubernator non gu- bernaret. Hoc etiam argumentum fatetur ineffi- cax Vasquez; quia etiam ad absolendum consti- tuitur Sacerdos minister ex officio; & tamen non obligatur: potestas enim sola non obligat, quando alij mea opera non indigent; nec ex pacto, vel contractu teneor. Adde, Diaconum etiam ex of- ficio destinari ad cantandum Euangelium & mi- nistrandum Sacerdoti; & tamen nemo dicit, pec- care mortaliter Diaconum, qui aliquoties in an- no suum munus non exercet. Sic ergo Sacerdos potest accipere potestatem absque obligatione exercendi illam, quamdiu non est eius opera ne-

5. Aliter pro- batur ex Ambrosij verbis. Ambros.

6. Sed hæc verba par- ti probant.

7. Secundo probari so- let ex Inno- centio.

8. Hoc argu- mentum est inefficax.

9. Tertio pro- batur.

10. Nec etiam multum pro- bat hoc ar- gumentum.

cessaria. Sic olim Reges eo ipso habebant pote- statem Sacerdotalem, & Romani Imperatores fiebant etiam falsorum Deorum Pontifices: non tamen cogebantur ad exercendum per se ipsos munus Sacerdotale. Sic in lege naturæ primo- geniti omnes habebant potestatem offerendi Sa- crificia; quis tamen dicat, eos omnes obligatos fuisse ad offerendum? In Lege scripta omnes fi- lij Aaron erant Sacerdotes, & reliqui ex tribu Le- ui erant Leuitæ; qui tamen, cum dispersi essent per omnes tribus, nec Sacrificium offerri posset, nisi in Hierusalem, credibile est, quod plures eo- rum numquam sacrificarent, sed cederent aliis vicem suam, quando iuxta ordinem suum ad eos pertineret, ne iter illud facere cogerentur. Non est ergo idem, dare alicui potestatem sacrifican- di, & obligare illum ad sacrificandum, nisi neces- sitas, vel alius titulus obliget.

His ergo argumentis reiectis, ipse Vasquez vtitur solo argumento, quo alij etiam vtuntur ex illis verbis Christi: Hoc facite in meam commemo- rationem; quibus Christus Dominus præcepit Apollolis, & eorum in Sacerdotio successoribus, vt offerrent corpus & sanguinem suum sub spe- ciebus panis & vini, vt testatur Concilium Tri- dentinum sess. 22. cap. 1. Habent ergo omnes Sa- cerdotes debitum offerendi ex vi huius Diuini præcepti, quod ad singulos dirigitur, sicut & sin- gulis data est offerendi potestas.

Hoc argumentum in primis retorqueri potest aduersus Patrem Vasquez, qui tom. 4. de Pœnitentia, quest. 90. art. 1. dub. 5. late probat, præceptum Christi de Confessione extra casum necessitatis fore omnino inutile, nisi simul præciperet Eccle- siæ, vt determinaret tempus illius præcepti Diu- ni, eo quod, seclusa Ecclesiæ determinatione, ne- mo posset scire, quando, aut quoties obligaretur ad confessionem: vnde infert num. 9. Ecclesiam debere omnino determinare tempus præcepti Diuini. Similiter ergo præceptum Christi singulis Sacerdotibus impositum offerendi Sacrificium inutile foret, nisi ab Ecclesia singulis determine- tur tempus, quo obligentur ad sacrificandum: ne- mo enim scire poterit, seclusa tali determinatione, quando obliget illud præceptum. Vnde primo sequitur, Ecclesiam debere omnino illud tempus determinare. Secundo, quamdiu ab Ecclesia non determinatur, provt de facto adhuc non est determinatum, Sacerdotes singulos non obli- gari ex vi solius præcepti Diuini.

Fatemur itaque, in illis verbis: Hoc faci- te, &c. contineri præceptum offerendi, non ta- men oportet, ad eisdem, & eodem modo diri- gi præceptum, quibus dabatur potestas: hæc enim data fuit procul dubio singulis Sacerdotibus of- ferendi singulis diebus; & tamen non præcipi- tur offerre singulis diebus: latius ergo patet po- testas, quam præceptum. Sicut ergo ex parte ob- iecti latior est potestas, quam præceptum; sic ex parte personarum; nam potestas datur singulis seorsim: præceptum imponitur singulis, provt componunt communitatem; præcipitur quippe Sacerdotibus vsus huius Sacrificij, hoc est, vt cu- rent, ne desit in republica Christiana oblatio hu- ius Sacrificij, provt in republica bene, & religio- se constituta decet, frequenter Deum coli tali cultus genere per Sacrificium.

Porro, hunc esse sensum illius præcepti, colli- gitur primo, quia alioquin inutile omnino esset

8. Vasquez alio vitur argumento ex verbis Christi.

9. Hoc argu- mentum re- torquetur.

10. Fatetur in illis verbis contineri præceptum offerendi.

11. Primo colligitur hunc esse sensum illius præ- cepti.

eum non possit constare determinate de frequen-
tia aut modo illius obligationis. Colligitur se-
cundo ex materia ipsa: cum enim ageretur de
designandis sacerdotibus pro Christiana repu-
blica, qui succederent Sacerdotibus legis scriptæ,
aut iis, qui iure naturæ in qualibet Republica hu-
mana auctoritate designari possent; debebat eorū
institutio intelligi iuxta conditionem muneris
Sacerdotalis. Vidimus autem, non esse con-
nexam cum potestate Sacerdotali obligationem of-
ferendi. Et certe de possibili, negari non potest,
quod iure naturæ attento, possit Respublica de-
signare Sacerdotes aliquos, qui publica auctori-
tate offerre possent sacrificia, non imposta illis
obligatione offerendi, nisi ubi necessaria fuisset
eorum opera. Sic Monachi singuli habent po-
testatem, & ius cantandi Officium Diuinum in
Choro sui Monasterij, & communitas habet obli-
gationem grauem cantandi illud, non tamen sin-
guli habent eam obligationem grauem, quando
per alios sufficienter prouidetur, & cantatur: si-
militer institutio sacrificij, & consecratio Sacer-
dotum obligat grauius eorum communitatem
ad offerendum illo ritu sacrificium, & singulis dat
facultatem; absque obligatione tamen graui,
quandiu non est necessaria eorum opera, & per
alios prouisum est, quantum sufficit, vt Christia-
na respublica eo sacrificio non careat. Vnde Chri-
stus instituens sacrificium, & designans Sacerdo-
tes, non præsumitur aliter singulos obligasse, nisi
iuxta conditionem ipsius materiæ, & prout Sa-
cerdotes alij in republica obligari solent ad offe-
renda sacrificia.

12.
Colligitur
tertio ex
praxi Ec-
cl. sic.

Tertio colligi potest hoc ipsum ex praxi Ec-
clesiæ, in qua non solum antiquis sæculis Sacer-
dotes sancti fuerunt in solitudine degentes, nec
vmquam sacrificantes, vt constat ex iis, quæ nar-
rantur in *Vitis Parrum* parte 2. §. 178. de duobus
sacris Monachis; sed & nostro tempore sanctis-
simum Patriarcha noster Ignatius, postquam
Sacerdos factus fuit, per annum integrum à sa-
cificio celebrando reuerenter abstinuit, vt se ac-
turatius pijs meditationibus, & mentis puritate
ad illud sacrosanctum ministerium præpararet.
Nemo autem de viro eximie non solum sanctita-
tis, sed doctrinæ etiam non mediocri, qui socios
secum habebat eos, quorum sapientiam Tridenti
Patres admiratione, & approbatione insolita pro-
sequuti sunt, dicit, ex errore, vel ignorantia ab-
stinuisse tam diu ab officio sacrificandi. Denique,
si antiquæ Ecclesiæ mores attente considerentur,
facile possumus cogitare, non fuisse ita facile pri-
uatis Sacerdotibus frequenter celebrare, sicut ho-
die est: quia, vt significat Hormisdas Papa in cap.
Nulius. de consecrat. *dist. 1.* in qualibet Ecclesia
vnicum erat Altare, sicut & in veteri Testamen-
to vnicum erat templum, & in eo vnicum altare
sacrificij. Adde, quod aliquando nullum fiebat
sacrificium, nisi post horam nonam, quæ est ter-
tia post meridiem, vt indicat August. *Epist. 118.*
ea autem hora transacta, non licebat amplius ce-
lebrare; vnde colligi potest, quod in vna Ecclesia
vnicum fiebat sacrificium. Concilium enim An-
tistodori, cap. 10. prohibet, ne in eodem altari du-
plex eadem die offeratur sacrificium; & ideo for-
tasse, quia in vna Ecclesia vnicum offerendum
erat sacrificium, Concilium Carthagin. 2. cap. 9.
prohibet, ne Presbyter celebret, inconsulto
Episcopo, & Concil. Laodicen. cap. 53. ne Pres-

Augustin.

Conc. An-
tistod.

Conc. Car-
thag. 2.

byter intret in Ecclesiam ante Episcopum, &
Concil. Neocaes. cap. 13. ne alienus Presbyter
celebret, si adest Sacerdos eius regionis: quo-
rum ea videtur fuisse ratio, quia cum vnica ce-
lebrenda esset Missa, æquum erat, vt Episcopus præ-
ferretur Presbytero, & Sacerdos proprius præfer-
retur extraneo; atque ideo in illa Missa commu-
nicabant Sacerdotes reliqui in loco separato
iuxta altare, reliquos Clerus in Choro, Laici ex-
tra chorum, vt constat ex Concilio Tolet. 4. c. 17.
Postea vero Concilium Salegustadiense c. 5. ex-
tendit ad tres Missas eadem die. Ex quibus con-
stat, potuisse facile contingere, vbi præsertim
Clerus numerosus erat, & Sacerdotes multi, vt
aliquis ex infimis Sacerdotibus per multum tem-
poris à celebrando abstineret sola simplici com-
munionem cum aliis Presbyteris contentus. Imo
hodie eundem morem vnicam Missam in vna
Ecclesia celebrandi, in qua alij communicent,
inuentum fuisse à nostris Europæis in Ecclesijs
Abyssinorum, refert Damianus Goës, quem citat
Henriquez lib. 9. de sacrificio cap. 24. num. 2. lit. Z.
Nec mirum, cum communicassent ritibus Græ-
corum, apud quos hodie etiam in vsu est, vt
in singulis Ecclesijs vna sola Missa dicatur ab
vno Sacerdote, vnde rarius solent singuli cele-
brare.

Coc. Laod.
Coc. Neo-
caesar.

Conc. To-
let. 4.
Conc. Sa-
legust.

Damian.
Goës.
Henriq.

13.
Hodie vix
potest excu-
sari à culpa
grauis Sa-
cerdos per
annum non
celebrans.

Valquez.

Ad do primo, hodie vix posse excusari à culpa
grauis Sacerdotem non celebrantem per totum
annum, quia scandalum graue generat, & indi-
cium est corruptissimæ vitæ. Ad do secundo,
etiam retenta sententia contraria de obligatione
celebrandi, non esse peculiarem obligationem
celebrandi in triplici Pachtate, vt aliqui volunt
sed sufficere, ter, vel quater in anno celebrare,
quibuscumque diebus id fieret; vt merito fate-
tur P. Valquez loco citato n. 11.

An possit celebrari in triduo maioris
Hebdomadæ.

Secundo dubitari solet, an singulis anni die-
bus possit Missa celebrari? Difficultas solum est,
propter triduum hebdomadæ maioris, scilicet
feria quinta, sexta, & sabbato: aliqui enim ab-
solute negant, posse Missas priuatas tunc ce-
lebrari; quos refert Suarez *disput. 80. sect. 2.* qui
tamen cum communi merito negat talem pro-
hibitionem, quoad feriam quintam, neque est vl-
lum decretum contrarium legitime promulgatum,
quidquid aliqui dicant. Dubium est de feria
sexta, & sabbato sancto, de quibus absolute de-
cernitur, in eis non esse sacrificandum, vt habetur
in cap. *Sabbato*, de consecrat. *dist. 3.* Et quidem de
feria sexta omnes fatentur, nec publice, nec se-
crete id licere. Vnde officium illius diei fit ab-
sque consecratione, & ideo non est Missa, neque
eam tenentur audire fideles, etiam si sit dies festus,
vt declarauit sacra Congregatio Rituum die 19.
Febr. ann. 1622. vt testatur Barthol. Gauantus in
Rubricis Missalis p. 4. tit. 9. n. 24.

14.
Difficillimum
est de tri-
duo maioris
Hebdomadæ.
Suarez.

De feria
sexta omnes
fatentur.

Gauantus

Difficultas est de sabbato sancto, an liceat in
eo Missas priuatas celebrare. Prima sententia
negat; quia Innocentius Papa 1. in illo cap. *gani de sab-
bato sancto*.
Sabbato, supra citato æque affirmat prohibitio-
tionem pro vtraque die: & licet consuetu-
dine dispensatum sit, vt Missa solemnis, quæ
nocte sequenti celebratur, fiat ante meridiem;
ea tamen consuetudo non est extendenda ad
Missas

15.
Aliqui ne-
gant, quia
gani de sab-
bato sancto.
Innoc. 1.

Missas priuatas. Sic arguit pro hac sententia Val-
quez *disput. 233. cap. 2.* qui eam confirmat *num. 25.*
quia olim vna solum Missa solemnis fiebat, & hæc
post mediam noctem, incipiente iam die Dominica
Resurrectionis, quæ Missa per anticipationem
celebratur nunc ante meridiem: olim autem non
dicebantur illa nocte Missæ priuata; quia si alij
Sacerdotes celebrarent; iam in ipso die Resur-
rectionis nemo faceret sacrum, nisi dicas, intra
eamdem diem Dominicam potuisse bis facere sa-
crum; quod priuilegium non legitur, nisi pro die
Natalis Domini: ergo anticipatio solum est pro
vnica Missa solemnis, quæ illa nocte celebrari solebat.

Hoc argumentum optimum esset, si verum ef-
set id, quod supponit, scilicet Missam illam dictam
fuisse olim post mediam noctem, quod tamen
nescio vnde P. Valquez in *presenti*, c. 3. num. 32.
contra S. Thomam in *presenti*, art. 2. ad 4. collige-
re potuerit, & magis miror, Patrem Suarez, qui
contrariam sententiam defendit *disput. 80. sect. 2.*
in fine, supponere tamen ibi & infra *sect. 3. §. se-
cunda exceptio*, olim Missam post mediam noctem
inceptam; quod similiter fatetur Fagundez lib. 3.
de 1. *Præcepto Ecclesiæ num. 18.* Sed ij omnes in re-
fatis manifesta decepti sunt: constat enim ex om-
nibus scriptoribus Ecclesiasticis, officium Missæ
illo Sabbato incepsisse post solis occasum, appa-
rente prima stella vsque ad illam enim horam le-
gebantur Prophetiæ, benedicebatur Fons, cate-
chizabantur, & baptizabantur Catechumeni:
incipiente autem nocte Resurrectionis cantaba-
tur Missa cum lætitia. Sic habetur in Ordine Ro-
mano his verbis: *Postea modico intervallo, vt
fuerit prima stella in celo visa, sonant signa, & in-
cipiunt canere Litanias ad Introitum, & postquam
finierint Litaniam, dicit Sacerdos: Gloria in excel-
sis, &c.* qui liber scriptus fuit tempore Caroli
Magni. Item significat Rabanus Maurus, qui flo-
ruit circa annum 880. lib. 2. de institut. Cleric. cap.
38. de sabbato sancto Pascha his verbis: *Hac au-
tem die inclinante ad vesperam, statuta celebratio
noctis Dominica in Ecclesia incipitur.* Denique
Hugo à S. Victore, cuius tempore iam anticipari
solebat Officiū illius diei, lib. 3. de specialibus Mis-
sarum observation. cap. 21. sic ait: *Quoniam, sicut
diximus* (scilicet cap. præcedenti, vbi dixerat, diē
Paschæ à vespere præcedenti incipere) *vespera
illa ad diem sequentem pertinet, & vere antiqui iam
fere transiēto die sabbati officium hoc celebrabant*
(scilicet die prout condistinguitur à nocte) *sed
modernorum debilitas ad epulas festinans tempus
præuenit constitutum.* Quare merito Barthol. Gau-
uantus parte 4. in Rubricis Missalis tit. 10. num. 45.
pro comperto supponit, quod Missa illa olim ini-
tio noctis dicebatur.

16.
Falsum
supponit hæc
argumentum.

S. Thom.
Suarez.

Fagundez.

Ord. Rom.

Rab. Maur.

Hugo à S.
Vict.

Gauantus.

17.
Contra Pa-
trē Vas-
quez retor-
quetur cla-
re eius ar-
gumentum.

Et quidem aduersus P. Valquez retorquetur
clare eius argumentum; quia si Missa fiebat post
mediam noctem, ergo in oppidis paruis, vbi solus
Parochus est Sacerdos, non poterat ille celebrare
die sequenti Paschatis, nisi bis celebraret intra
eamdem diem, quod tamen priuilegium non le-
gitur nisi pro die Natalis. Item quomodo possent
in fine Missæ cantari vesperæ pro ipso sabbato
breues prout cantantur, si post mediam noctem
Missa incipiebat? Denique, si post mediam noctem
fiebat sacrum, non oportebat, quod celebrans, vel
qui in ea Missa communicabant, ieiunij essent per
totum sabbatum præcedens, sed potuissent cœ-
nare, vel prandere hora solita, prout faciunt, qui
P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

nocte Natalis celebrant post mediam noctem:
& tamen scimus, illos debuisse ieiunos esse per
totum diem sabbati, vt constat ex Hugonis ver-
bis proxime adductis, qui dicit, propter debilita-
tem eorum, qui non poterant tam diu protra-
here ieiunium illius sabbati, anticipatum fuisse
tempus celebrandi Missam, vt anticiparetur etiam
hora prandij, vel cœnæ. Denique ex iisdem Au-
thoribus constat, vtramque Missam dici solitam
ab Episcopo, scilicet, sabbato sancto, & die Pas-
chæ. Sic enim habet Ordo Romanus: *Procedit
Pontifex de sacratio cum ingenti decore, &c. & Li-
tania expleta dicit: Gloria in excelsis Deo, &c.*
Quod etiam testatur Albinus Flaccus Alcuinus
lib. de Diuin. Officijs, tit. de sabbato sancto. Ama-
larius Fortunat. lib. 1. de Ecclesiast. Officijs cap. 31.
& alij passim: ergo vel celebrabat bis intra eam-
dem diem post mediam noctem, vel Missa illa di-
cebatur ante mediam noctem, vt probauimus.

Albinus.
Amal. Fort.

Cum ergo fundamentum, quo P. Valquez ni-
titur, ex historiæ falsitate ortum sit, restat, quod
contraria sententia probabilis sit, quam tradunt
Soto in 4. *dist. 13. quest. 2. art. 2.* Gutierrez lib. 1.
quest. Canon. cap. 30. num. 36. Suarez & Fa-
gundez supra adducti. Ledesma, Syluius, Mol-
fesus, & alij, quos refert, & sequitur Diana 1. *om-
nium tract. de celebrat. Missar. resol. 21. 21.* & alij Recē-
tiores communiter. Quam sententiam ego liben-
ter amplector propter contrarium omnino fun-
damentum: quia scilicet prohibitio antiqua, quæ
habetur in illo cap. *sabbato*, solum erat cele-
brandi per biduum illud, intelligendo vt vidi-
mus, per biduum, feriam sextam, & totum sab-
batum, vsque ad initium noctis sequentis, quan-
do die finita erat, ergo tunc cessabat prohibitio,
& per consequens poterat celebrari Missa
etiam priuata, imo de facto Sacerdotes alios, qui
volebant, celebrasse tunc priuatum, constat aperte
ex Micrologo cap. 53. de sabbato sancto, vbi sic di-
citur: *Post Baptismum Presbyteri demum possunt
Missam, si necesse fuerit, priuatum celebrare, quia iam
renati sunt, de quibus in Missa specialiter agere de-
bemus, nec postea à Lectioibus, quas iam audiuimus,
sed à Litaniam incipere solemus.* Est autem liber hic
magnæ auctoritatis, vt constat ex Pamelio in Præ-
fatione ad illum; & fuit scriptus circa annum Do-
mini 1080.

18.
Fundamen-
tum Vas-
quez ex hi-
storiæ falsi-
tate ortum
est.
Soto.
Gutierrez.
Fagundez.
Suarez.
Diana.

Microlog.

Vides, pro omnibus Missis cessasse prohibitio-
nem incipiente nocte: suspicor tamen, paucos
Sacerdotes vfos fuisse facultate illa, tum propter
occupationes illius noctis, & breuitatem tempō-
ris, tum etiam propter onus ieiunij, quod à pran-
dio diei præcedētis vsque ad Dominicam fere ser-
uare debuissent, si ea nocte faciebant sacrum, ea-
que de causa factum fortasse est, vt fere vnica
Missa fieret nocte illa: postea vero anticipato
initio noctis quoad officium, & Missa celebra-
tionem, non apparet, cur non censetur anticipa-
tum pro alijs Sacerdotibus, qui initio noctis ce-
lebrare poterant: quia tamen pauci, aut fere nul-
lus olim priuatum celebrat, ideo fortasse con-
suetudo illa continuata est, vnicum sacrum so-
lemne faciendi, semper tamen aliqui pro liber-
tate reclamatione, & multi iam priuatum in facel-
lis, & Oratorijs celebrant, non solum quan-
do festum aliquod ex præcepto ea die occurrit,
sed etiam ex deuotione: nec video, quomodo
possit P. Valquez dicere, hanc consuetudinem
esse occultam, & Principi ignotam: noa po-
B b b 3 rest

19.
Vnde orta
fit illa con-
suetudo.

test enim Pontifex, aut Prælati ignorare vsum illum, quem innumeris Auctores in publica luce edidi, & qui omnium manibus habentur, testantur vbique dari, & ita fieri.

20. Aliqui minus in hoc consequenter locuti sunt.

Vnde infero primo, minus consequenter, meo iudicio loquutos, qui negantes, id fieri posse, concedunt tamen, concurrente die festo, posse ex licentia Episcopi Missas priuatas celebrari, vt omnes possint audire sacrum. Hoc, inquam, semper mihi visum est in consequenter dici; quia si vere prohibetur Ecclesiæ præcepto Missæ priuatæ celebratio, non apparet, quomodo Episcopus, vel Prælati possit licentiam dare propter necessitatem illam audiendi Missam in die festo. Cû enim eam necessitatem præuiderit Ecclesia, nec sit peculiaris in illa ciuitate, sed cõmunis toti Ecclesiæ, & hoc non obstante, prohibuerit vniuersaliter celebrare alias Missas illa die; eo ipso videtur exclusisse causam illam, & iudicasse illam insufficientem ad abrogandam illam legem. Melius ergo, & magis consequenter conceditur illa potestas celebrandi, negando prohibitionem Ecclesiæ, quam propter dispensationem Prælati inferioris.

21. Eo die in Missis priuatis non sunt legende Prophetiæ.

Infero secundo, in Missis priuatis illa die non esse legendas Prophetias, quia illæ non sunt pars Missæ, sicut nec benedictio Cerei; sed pertinent ad officium cantandum solemniter cum Choro. De Litanis postea magis dubitari: nam Micrologus loco supra citato dicit, quod à Litanis solebant incipere, qui Missam priuatim celebrant; sed tamen hoc non est in vsu; quia Litanæ vera non pertinent ad Missam: vnde qui ex præcepto Missam illam audiunt, non obligantur ad audiendas Litanias.

22. Quasi sum de tempore Missarum istarum priuararum.

Petes, qua hora celebrari possint illæ Missæ priuatæ? Aliqui enim addunt limitationem, quod non incipiant ante Missam solemnem: & ratio esse potest, quia prohibitio in qua non celebrandi per biduū propter mororem passionis Christi, videtur esse contracta vsque ad tempus, quo Ecclesia incipit celebrare Resurrectionem Christi, quod fit, quando incipit Missa solemnis: nam vsque ad illud tempus campanæ non pulsantur, & vtitur colore pauonaceo, qui congruit tristitiæ: ergo pro illo tempore perseverat prohibitio antiqua; atque ideo non magis licebit nunc celebrare ante illam horam, quam olim ante noctem.

23. In contrarium tamen est vsus piorum hominum.

In contrarium tamen est vsus piorum hominum, qui priuatim absque scrupulo celebrant summo mane; imo & Episcopi aliquando Ordines celebrantes vt postea debito tempore Officiis in Ecclesia interesse possint, celebrant in sacello, & conferunt Ordines statim post auroram, vel solis ortum; quæ Missa, licet non cantetur, nec dicatur in Ecclesia, habet tamen aliquid de solemnitate, cum in ea dicantur prius omnes Prophetiæ, & Litanæ iuxta ritum Pontificalis. Vnde existimo, postquam iam anticipata est Missa, quæ prius nocte dicebatur, ad horam solitam aliorum dierum ieiunij, in quibus Missa cantatur post dictam Nonam; eandem esse rationem de illa Missa, ac de aliis: nam in Missali solum dicitur, quod post Nonam cantetur Missa. Sicut ergo aliis diebus potest ex causa anticipari Nona, & Missa: potest etiam ex causa id fieri illa die: ac per consequens, sicut aliis diebus Missa priuata potest dici ante Nonam, poterit ex causa dici illa die, vt alij, qui non possunt expectare, audiant sacrum: si autem fiat absque causa, non credo fore culpam grauem.

Qua hora possint Missa priuata celebrari.

Tertio dubitari solet, qua hora dici possit aliis diebus Missa priuata celebrari. Dubium autem est de hora, ante quam non possit, & de hora, post quam non possit incipere. Regula vniuersalis est, quod non possit inchoari ante auroram, vel post meridiem. Primam partem probat Henriquez lib. 9. de sacrificio cap. 24. num. 5. lit. K. & Fagundez in 1. Præcept. Eccles. lib. 3. c. 17. num. 2. ex cap. Nocte sancta, de consecrat. dist. 1. Verum ibi nihil dicitur de Aurora, sed præcipitur, vt hora tertia Missa celebretur: quare vel intelligitur de Missa solemni, vel fatendum est, iam diu decretum illud esse abrogatum. Melius probatur ex consuetudine Ecclesiæ vbique recepta, quam approbare videtur Pius quintus in regulis Missalis, vbi dicitur, horam celebrandi pro Missis priuatis esse ab Aurora vsque ad Meridiem. Quæ verba recitat Suarez sect. 4. §. Quocirca dicens, in regula Missalis non sine causa addi particulam illam, communiter, vt indicetur, posse aliquando ex causa horam aliquantulum variari. Sed aduerte, quod, neque in Missali à Pio quinto edito, neque in eodem à Clemente octauo reformato, ea particula habetur in Rubrica de hora celebrandi: absolute enim ponitur meridiem pro termino.

24. Tertium dubium de tempore Missarum. Henric. Fagundez.

Melius probatur ex regulis Missarum. Ex causa tamen potest aliquando variari.

25.

Ab hac regula excipitur primo dies Natalis Domini, in qua licet celebrare post mediam noctem. Sed dubium est, an vna solum Missa, an vero tres possint in nocte celebrari. Negat plures, posse absque peccato graui dici duas Missas in nocte; quos refert, & sequitur Fagundez vbi supra cap. 18. num. 3. ex quibus Nuñus in presentia, art. 2. vers. Sed est dubium. contrariam sententiam dicit improbabilem, quam tamen tradunt Suarez & Vasquez in presentia; Reginaldus, Coninck, Puteanus, Syluius, Molfesius, Zanardus, Layman, & alij, quos refert, & sequitur Diana tract. de celebrat. Missarum, resol. 35. & habet pro se bonas rationes. Et quidquid sit de illis, iam hodie est vsu adeo recepta, vt non possit iam de eius veritate dubitari. Adde, in tanta Sacerdotum multitudine vix posse locum dari omnibus ad ter celebrandum illa die, quæ tunc in ipso solstitio breuissima est, nisi per noctem etiam, quæ longior est, plures Missæ à multis celebrentur.

Diana. Tres Missæ possunt celebrari in die Natalis Domini.

26. Excipitur secundo casus necessitatis, quando necessarium esset celebrare ad dandum Viaticum infirmo; alioquin fortasse absque Viatico morituro: in quo casu conueniunt Doctores, posse ante Auroram fieri sacrum; quia consuetudo non videtur cum tanto rigore introducta. Aliqui hoc limitant, vt non sit statim post mediam noctem, sed summo mane ante lucem, vt loquitur Fagundez loco citato n. 15. Sed alij absque limitatione loquuntur, vt Vasquez n. 30. qui vniuersaliter dicit, post mediam noctem, posse in eo casu celebrari, non petita etiam licentia à Prælato. Et clarius Layman lib. 5. tract. 5. cap. 4. n. 3. cum aliis quos sequitur Diana vbi supra, resol. 33. & ratio videtur esse eadem, cum vtrumque solum ex consuetudine prohibitum inueniatur.

Fagundez. Vasquez.

Diana.

27. Excipitur etiam qui habent priuilegium.

Excipiuntur etiam, qui priuilegia habent, inter quos admittitur communiter Episcopus, quod itineris causa possit, vel ipse, vel alius coram ipso hora vna ante auroram celebrare, siue ex consuetudine, siue ex ordinaria potestate dispensandi. Sunt etiam Religiosi plures, qui eandem facultatem.

tatem habent, prout nostræ Societati concessit Gregorius 13. vt ex licentia superioris possimus itineris, vel legitimi impedimenti causa id facere. Maior vero est facultas, qua ex concessionibus Alexandri sexti relati ab Eman. Rodriguez in Bullario Regularium Bulla 13. Al. v. 6. possunt Monachi Benedictini facere sacrum duabus horis post mediam noctem; quod licet concessum fuerit soli Conuentui de Monteferrato, postea tamen Clemens VI in Bulla 22. relata vbi supra extendit facultates illius Conuentus ad totam Congregationem. Et quidem, licet in aliis Monasteriis non militet eadem ratio, propter quam illud priuilegium concessum fuit tali Ecclesiæ; adhuc videtur concessum omnibus, quia Benedictini per communicationem participant priuilegio Familii Cisterciensium Hispaniæ ex concessione Clementis octauo, & Cistercienses illi participant priuilegia Ordinis S. Hieronymi ex concessione Gregorij XI V. Huic autem Ordini Pius IV. concessit, vt priuilegia extenderentur ab vno Conuentu ad alios omnes, etiam non existente in illis eadem causa: quare de primo ad vltimum ij, qui participant priuilegia dictæ Congregationis Benedictinorum, videntur habere adhuc illud priuilegium.

Priuilegium concessum Bonifacio VIII.

28.

Circa illud tamen dubitari potest, an sit reuocatum per Concilium Tridentinum. sess. 22. decreto, de euitandis in celebratione Missæ. Nam Fagundez vbi supra num. 3. cum aliis dicit, esse reuocata ibi omnia eiusmodi priuilegia, quia nimirum Concilium inter alia prohibet, ne Sacerdotes alios, quam debitis horis celebrent; & in fine addit: non obstantibus priuilegijs, ac consuetudinibus quibuscumque.

29. Hac priuilegia per Concilium Trid. non sunt reuocata.

Melius tamen Eman. Rodriguez 1. tom. quæst. Regul. quæst. 43. art. 5. & multi Theologi Salmanticenses de hoc consulti, & cum eis P. Ioan. de Salas, dicunt, non esse reuocata per Tridentinum eiusmodi priuilegia. Nam Concilium ibi solum imponit Episcopis, vt illis omnibus remedium adhibeant, & curent obseruari. Vbi ergo Episcopi non repugnant, non est, cur Regulares amittant sua priuilegia: quare alij de illis tamquam de non reuocatis loquuntur, quos refert, & sequitur Diana d. tract. de celebrat. Missarum, resol. 33.

30. Notandum tamen est, quod facultas illa concessa Monachis Montisferrati non fuit absoluta, sed ad celebrandum in Ecclesia illius Monasterij; quare ex vi illius facultatis etiam per communicationem aliis Monasterijs & Religiosis factam, non poterunt in quolibet loco celebrare illa hora, sed solum in Ecclesia sui Monasterij: Communicatio enim non intelligitur cum maioris ampliatione, quam gratia principalis, quæ communicatur.

Quid intelligatur nomine Aurora in hac materia.

31. Quid intelligatur nomine aurora.

Quarto principaliter dubitatur, quid intelligatur nomine Auroræ, quando prohibetur celebratio ante auroram. Communis, & vera responsio est, non intelligi ortum solis, sed primam eius irradiationem in nostro hemisphærio; quæ pro diuersis temporibus magis, vel minus præcedit ortum solis: aliquando enim præcedit solum per horam, & quadrantem horæ, vt in mense Martio; aliquando per duas horas, & quadrantem; vt in

mense Iunio; aliquando per horam, & dimidiam, vt in Februario, & Septembri, ali quando per duas horas; aliquando per vnam cum tribus quadrantibus: itaque, excepto Martio, semper durat crepusculum illud ad minus per horam, & dimidiam; quod totum tempus Auroræ tribuitur; & in eo proculdubio potest celebrari.

Crepusculum illud excepto Martio ad minus durat per horam & dimidiam.

Addunt alij, posse etiam, secluso priuilegio; celebrari semihora ante initium auroræ, ita vt finis Missæ sit in aurora. Ita Suarez in præfati cum aliis: vnde infert, Religiosum, qui ex priuilegio potest vna hora anticipare sacrum, posse illud inchoare per tres horas ante ortum solis: quia absque priuilegio potest inchoari per duas horas ante ortum solis iuxta supradicta; ergo addita vna hora ex priuilegio, poterit inchoari tribus horis ante ortum solis, ita vt finis Missæ sit vna hora ante auroram.

32. Aliqui secluso priuilegio semihoram ante auroram accipiunt.

P. Vasquez cap. 3. num. 27. totum hoc existimat falsum, & absque fundamento. Cur enim poterit priuilegio, si terminus exceptionis est aurora? Hoc tamen argumentum facile potest aduersus ipsum Vasquez retorqueri: nam tempus celebrandi Missam in Missali assignatum clauditur, vt vidimus, inter auroram, & meridiem, vbi æque assignatur vterque terminus, aurora, & meridiem, cum dicitur, ab aurora vsque ad meridiem. Nemo autem negat, etiam secluso omni priuilegio, obseruari illam legem, si aliquid Missæ dicatur ante meridiem, licet maior pars, & fere tota dicatur post meridiem: nam qui paulo ante meridiem Missam inchoat, iure suo vtitur in toto rigore; ergo qui ita celebrat proximus auroræ, vt aliquid Missæ post auroram sit, licet maior pars sit ante auroram, dicitur etiam debito tempore celebrare: cur enim magis in primo termino, quam in secundo, necesse est, quod tota Missa intra terminum assignatum contineatur? Non caret ergo fundamento extensio illa, quam alij recentiores Auctores etiam amplectuntur.

33. P. Vasquez hoc falsum existimat. Hoc tamen argumentum aduersus Vasquez retorqueri potest.

Denique circa hanc oblationem quæri potest, an detur in ea paruitas materiæ ex parte temporis, & quænam ea sit? Videtur non dari; quia in alijs præceptis similibus non datur paruitas materiæ ex parte temporis, verbi gratia, in die ieiunij, si quis paululum ante mediam noctem cœnet, peccat grauitate, & violat legem ieiunij. Item si quis paululum ante mediam noctem recitet Officium diurnum diei sequentis, non satisfacit præcepto recitandi: quia terminus præscriptus est à media nocte in mediam noctem: ergo similiter qui celebrat ante terminum præscriptum auroræ, violat grauitate præceptum non celebrandi extra illum terminum.

34. Quæritur an hac obligatione detur paruitas materiæ.

Aliqui tamen videntur agnoscere in hac obligatione paruitatem materiæ ex parte temporis. Sic videtur indicare Fagundez loco citato, num. 6. Postquam enim dixit, esse peccatum mortale, notabiliter ante auroram sacrificare, subiungit: Videndum nunc est, quanam sit ista notabilitas, vt inde mortale, vel non mortale colligamus. Adducit autem Azorium 1. tom. lib. 10. cap. 25. quæst. 6. dicentem, tertiam partem horæ esse tempus notabile ante lucem, & sufficere ad peccatum mortale: & P. Henriquez lib. 9. de sacrificio cap. 24. num. 5. in fine, dicentem, dimidium horæ ante lucem sufficere ad peccatum mortale; quam sententiam ipse sequitur: vnde videtur

35. Aliqui hanc agnoscunt. Fagundez.

Azor.

Henric. Quæ pars temporis sufficit ad peccatum mortale.

indicare, minus spatium temporis sufficere ad peccatum veniale, non ad mortale.

36. In hoc committi potest æquiuocatio.

Ego existimo, in hoc posse committi æquiuocationem magnam in afferendis Auctoribus, confundendo eorum sententias: possunt enim esse duæ quæstiones diuersæ; prima est, quando incipiat tempus legitimum celebrandi, & quid intelligatur nomine Auroræ; & de hac quæstione loquuntur illi Auctores, & dicunt, tempus legitimum esse, tertia, vel media parte horæ ante lucem: quia aurora in præfenti non accipitur mathematicè, sed moraliter, sicut & merides; arque ideo non solum absque peccato mortali, sed etiam omnino licite posse inchoari Missam media hora ante lucem, quia iam tunc incipit aurora moralis. Altera quæstio esse potest, an detur paruitas materiæ in tempore, quæ sufficiat ad peccandum venialiter, non vero mortaliter: & in hoc sensu non loquuntur illi Auctores, quos affert Fagundez, quia absolute dicitur licite inchoari Missam illo tempore: quod autem sit cum peccato veniali, non sit licite, simpliciter, & absolute. Alioquin si illa media hora ante lucem, quam Henricus dicit non esse partem notabilem, addi posset citra culpam grauem illi mediæ horæ, in qua Suarez, & alij fatentur, posse absque vlla culpa inchoari Sacrum ante lucem, iam fieret vna hora integra ante lucem, qua absque causa posset aliquis celebrare sine peccato graui; quod quidem difficilius crederet P. Vasquez, qui nec primam dimidiam horam voluit concedere. Fieret etiam, quod Religiosi habentes priuilegium, possent absque peccato graui per tres horas, & dimidiam ante ortum solis celebrare, seu per duas horas ante auroram; quod quidem nemo dicit; imo Layman loco citato reuocat tamquam nimiam licentiam, illud, quod diximus de tribus horis ante ortum solis.

37. Omnes agnoscunt in hac obligatione aliquem terminum temporis.

Opinor ergo, omnes agnoscere in hac obligatione aliquem terminum temporis, citra quem non possit absque culpa graui celebrari, & quoad hoc non esse discrimen inter hæc, & alia præcepta; esse tamen discrimen, quoad ipsum terminum: nam in aliis præceptis agnoscunt terminum mathematicum, scilicet punctum mediæ noctis; in hac tamen obligatione dicunt, terminum esse moralem, scilicet auroram cum moralitate acceptam, hoc est, tertiam, vel dimidiam partem horæ ante primam lucem; ita tamen, vt ille terminus excuset non solum à culpa mortali, sed etiam à veniali: non enim excusat propter paruitatem materiæ, sed quia quod intra illum terminum fit, re vera fit intra debitum terminum, & tempus obligationis. Fateor tamen, hunc ipsum terminum moralem non eodem modo assignari in aurora, ac in meridie, sed cum aliqua maiori latitudine in hoc, quam in illa; in quo est aliqua differentia, vt statim dicemus.

38.

Restat ergo de illo alio termino vltimo dicere, vltra quem non potest fieri Sacrum, qui communiter assignatur meridies, vt diximus, qui etiam non accipitur mathematicè, sed moraliter: vnde aliqui dicunt, posse tertia parte horæ post meridiem inchoari Missam; alij extendunt ad semihoram; alij ad tres fere quadrantes, alij ad horam non integram. Auctores videri possunt apud Dianam tract. de celebratione Missar. resolut. 34. qui tamen fere omnes aliquam exigunt causam ad id faciendum.

Vide auctores apud Dianam.

Hinc tamen nascitur difficultas supra tacta, quia obligatio hæc æque versatur inter duos terminos, scilicet auroram, & meridiem: ergo sicut merides ita moraliter accipitur, vt tota Missa distare possit, per semihoram à puncto meridiano, sic aurora accipienda erit, vt Missa non debeat attingere punctum auroræ, sed tota possit distare ab aurora per semihoram. Sic enim arguimus supra contra P. Vasquez ad probandum, quod post Missam absolui in principio auroræ, sicut potest incipere in ipso puncto meridiano.

39. Hinc oritur difficultas supra posita.

Respondeo, aliud esse loqui illo duplici termino, prout in lege, seu regula Missalis exprimitur; aliud vero, prout vsu, & consuetudine explicatur. Nos supra arguebamus in primo sensu: lex enim eodem modo loquitur de vtroque termino cum dicit, ab aurora vsque ad meridiem Missas celebrandas: ergo cum censetur satisfacere verbis illius legis, qui ante meridiem inchoat Sacrum, nec ad hoc aliqua consuetudine, vel extensione fulciatur; similiter dicitur satisfacere verbis eiusdem legis, qui absoluit Missam post initium auroræ.

40. Ad quam respondemus.

Loquendo vero de vsu, & acceptione communi, negari non potest, latius accipi meridiem, quam auroram; & facilius excedit hunc terminum quam anticipetur ille. Ratio autem huius differentie esse potest, quia terminus ille meridianus olim nõ erat, imo Missa dicebatur post meridiem, & aliquando post Nonam: postea vero, quia hora fortasse prandij cæpit anteponi, & minus patienter sustinebatur ieiunium, cæpit etiam anteponi hora celebrandi; aliqui tamen libertate retenta, præsertim cum non omnes ita tempestiue prandere vellent, sed aliquando, vel propter negotia, vel propter festiuitatem oporteret, quod Officia longius protraherentur, ideo illa antiqua libertas tardius celebrandi non fuit omnino reducta ad terminum indiuisibilem. At vero terminus auroræ semper fuit præfixus: neque enim scimus, vnumquam licuisse celebrare tempore nocturno, nisi ex speciali priuilegio: ideo aurora minus moraliter accipitur, quam merides, ad quem cum homines sponte sua, & ob propriam commoditatem se induxerit, poruerunt sibi illum terminum statuere cum aliqua maiori latitudine. Imo Nauarrus in Manuali cap. 25. n. 85. dixit, hodie etiam licere celebrare vsque ad horam tertiam post meridiem; quia illa verus licentia non est vnumquam reuocata. Alij tamen Theologi opponunt se huic sententiæ, quia contraria consuetudo à Pio quinto in Missali approbata, & sensus fidelium, ac censura Prælatorum, qui illud non permitterent, sed punirent, ostendunt, iam illam veterem consuetudinem esse abrogatam, vt probat late Vasquez cap. 4. qui tamen cum alijs permittit, in magna festiuitate, finita ferius concione, posse Missas priuatas dici, vt populus audiat Missam.

41. Loquendo de vsu latius accipitur meridiem. Ratio differentia.

42.

In hoc etiam puncto locum habent exceptiones in primo puncto posite de Episcopo iter agente, de celebratione necessaria ad dandum Viaticum ægroto; & de personis habentibus priuilegium: quod eo facilius concedi potest ad postponendam, quam ad anticipandam horam, quo hæc obligatio ortum magis habet ex voluntate subditorum, qui ob suam commoditatem recesserunt ab antiqua consuetudine tardius celebrandi.

Pri

Priuilegium autem magis amplum videtur, quod concessit Eugenius IV. Congregationi S. Iustini, celebrandi in itinere, vel ex causa iusta, vsque ad nonam inclusiue, prout habetur in Bulla xj. Eugenij IV. in Bullario Regularium apud Rodriguez. Vnde limitandum est, quod cum Ioanne de la Cruz dicit Diana tom. 1. tract. de celebrat. Missar. resolut. 34. vbi supponit, illud priuilegium esse absolutum; cum tamen solum sit ad certos casus itineris, vel alterius causæ. Dicit etiam, horam nonam esse vsque ad tres horas post meridiem: quod etiam non est vniuersaliter verum, sed in æquinoctio: nam in solstitio hyemali nona hora attingit solum ad secundam post meridiem cum quadrante: in solstitio autem æstiuo vsque ad horam tertiam post meridiem cum tribus quadrantibus, vt late Francolinus de tempor. hor. c. 10.

An liceat pluries eadem die celebrare?

43.

Primus casus, in die Natalis.

Quinto principaliter dubitatur, an liceat aliquando pluries eadem die celebrare. Regulariter id non licet, vt constat ex cap. Consultuisti. & cap. Te referente. de celebrat. Missarum. Excipiuntur tamen aliqui casus. Primus, & absque controuersia est in die Natalis, quo singuli Sacerdotes celebrare possunt. Circa quem casum dubitatum fuit Romæ, vtrum Cardinalis, qui vt Diaconus ministrat Summo Pontifici illa die in Missa solenni, & communicat sub vtraque specie in eadem Missa; possit ipse (si Sacerdos sit) alias duas Missas priuatas celebrare. Respondi, nullam Missam posse ipsum illa die ante, vel post illam communionem celebrare. Ratio est, quia facultas solum est ad communicandum bis, aut ter in Missa, seu facienda duo, aut tria Sacra: per quod solum dispensatur in prohibitione celebrandi pluries, non vero in prohibitione communicandi bis eadem die. Quare alij Sacerdotes non possent extra Missam bis, aut ter communicare illa die; nec possent etiam semel communicare extra Missam, & rursus celebrare vnum, vel duo Sacra; quia obligatio communis non celebrandi ea die, qua communio accipitur extra Missam, non est ablata vnumquam pro illa die. Cum ergo Cardinalis in illa Missa accipiat communionem, non vt Sacerdos, nec celebrans, non potest eadem die sacrificare, nisi Pontifex peculiariter eum eo dispenseret, in hoc enim non est concessa facultas pro illa die, sed solum ad communicandum pluries celebrando, non ad communicandum pluries quomodocumque; prout tunc fieret, si semel, aut bis in Missa, & semel extra Missam communicaret. Hoc etiam priuilegium bis celebrandi, in die commemorationis Defunctorum 2. Nouembris habent Sacerdotes ex concessione Sedis Apostolicæ in Regno Valentie in Hispania.

44. Secundus casus quando est necesse celebrare ad dandum viaticum.

Secundus casus est, quando esset necesse celebrare ad dandum Viaticum ægroto: in quo casu fere omnes conueniunt, posse secundo celebrari eadem die: quia iura illa supra allegata excipiunt casum necessitatis. Quæ autem maior necessitas potest occurrere? Sed rarissime, aut nunquam continget: quia si Sacerdos iam accepit Sacramentum, & ablutioem, non poterit non ieiunus iterum celebrare: si vero non accepit Sacramentum, potest, & debet partem suæ hostiæ referuare, quam ad infirmum deferat. Solum ergo potest fingi, quod, accepta hostia, & nondum accepta

ablutione, nunciatur ei de periculo ægroti, & non sint alia particula consecrata in ecclesia, & tunc abstinere ab ablutione, & iterum celebrare; qui casus magis est metaphysicus, quam moralis; quare ex consuetudine contraria non potest argui (vt aliqui arguunt) ad probandum, non licere; quia re vera, cum casus nunquam datur, non potest esse contraria consuetudo.

Tertius casus est, quando, finita Missa, superuenit Episcopus, aut Princeps. Quartus, similis, si superuenit famulus defuncti, quem non decet absque Missa sepeliri. Quintus est, si eodem die occurrat duplex officium v. gr. de festo, & de vigilia. Sed in his non datur necessitas: quid enim refert, quod Princeps non audiat illa die sacrum? Quod si inculpabiliter omisit, non peccauit; si culpabiliter, iam peccatum commissum est, nec tollitur per auditionem Missæ, sed per penitentiam. Similiter non est necessarium, quod sepeliatur defunctus cum Missa; & multo minus, quod dicatur duplex Missa de duplici Officio.

45. In his casibus non datur necessitas.

Sexus casus est, quando sacerdos habet duas ecclesias Parochiales, quibus solus ipse absque coadiutore ministrat, & in vtraque est populus auditurus Missam; qui casus ab omnibus conceditur, & in praxi seruatur. Addunt alij, idem esse, quando ob solemnitatem non potest vnica Missa satisfieri conuentui populi concurrentis, aut quando multi peregrini veniunt, finita iam Missa; quia eadem videtur esse ratio, & necessitas, quæ excepta est in prohibitione pluries celebrandi. Alij tamen, cum quibus Suarez, & Vasquez, hunc casum non admittunt. Et quidem non est eadem ratio necessitatis: nam licet necesse sit providere necessitati habituali communitatis, vt possit audire Sacrum, prout fit, quando duæ ecclesiæ distantes habent vnum Sacerdotem, non est tamen necesse providere iis, qui semel, aut iterum per accidens non audient Sacrum, nec pro iis oportet mutare ritum semel sacrificandi. Facilius admitti potest, quod Layman etiam cum alijs admittit pro Anglia, Hibernia, & alijs prouincijs hæreticorum, vbi vnus Sacerdos non potest omnibus Catholicis satisfacere: illa enim est necessitas permanens, in qua illi communitati non provideatur per se loquendo, nisi Sacerdos possit pluries celebrare.

46. Sextus casus quando Sacerdos habet duas ecclesias.

Septimus casus est, quando nuptiæ benedicendæ sunt; quem plures admittunt. Sed re vera est casus metaphysicus: nam si necessitas non præteritur ante sumptam ablutioem, non poterit secunda Missa postea celebrari: si vero præuideretur, potuit differri prima. Adde, parum referre, quod differatur benedictio in diem sequentem. Si autem fingatur, ex dilatione magnum detrimentum sequi, & Sacerdos adhuc sit ieiunus, non video, cur non comprehendatur sub necessitate, quam iura excipiunt. Notat autem bene Suarez contra aliquos, in iis casibus, quibus propter necessitatem potest bis, posse etiam ter, & pluries sacrificari, eadem causa persistente, & Sacerdote adhuc manente ieiuno. In quo puncto Fagundez num. 5. Fagundez citat textum in dicto cap. Consultuisti. de celebratione Missarum; in quo, inquit, solum bis in die concedit in necessitate celebrare ieiunus: quod desumpsit ex Henriquez lib. 9. c. 30. n. 7. Sed vterque falso allegat illum textum, cum ibi non sit magis sermo de duplici, quam de triplici, aut multiplici Missa celebranda.

47. Septimus casus quando nuptiæ sunt benedicendæ. Parum refert differri benedictionem in diem sequentem.

Henric.

De loco apto ad offerendum hoc sacrificium, & de Altaris ornatu.

48. Olim non poterat celebrari, nisi in Ecclesia consecrata: hodie iam potest in Ecclesia...

Excipitur primo casus necessitatis. Excipitur primo casus necessitatis, ex cap. sicut, de consecratione, dist. 1. qualis assignatur, si dum aliqui peregrinantur...

49. Excipitur secundo Episcopus, qui itineris causa potest in loco decenti celebrare cum altari portatili; vel facere, quod alius coram ipso celebrat...

50. Adverte, hodie per Breve Pauli V. cuius meminit Fagundez ubi supra, num. 12. ablatam esse facultatem Episcopis, ut concedant licentiam habendi Oratoria in domibus privatis ad celebrandum...

51. Tertio excipiuntur, qui habent privilegium Sedis Apostolicæ, quale concessum fuit à Sixto IV. aliquibus Religiosis, ut constat ex eius Bulla...

senferunt Patres Dominicani doctissimi Salmanticæ consulti, & P. Ioan. d. Salas, Eman. Rodriguez tom. 1. quæst. Regular. quæst. 28. art. 3. & alij Recentiores. Societati nostræ concessum fuit iterum post Tridentinum hoc privilegium pro illis, qui à Superioribus ad Missiones mittuntur...

Dubatur, an in mari possint aliquando Sacerdotes celebrare in longa navigatione: de hoc tamen dicemus magis ex professo sectione sequenti.

Ecclesiam non debere esse violatam.

Ecclesia ad celebrandum apta non debet esse violata, vel polluta: alioquin non potest absque gravi peccato in ea celebrari, antequam reconcilietur; licet huic peccato nulla censura, aut irregularitas annexa sit. Polluitur autem quinque modis: Primus est, per effusionem iniuriosam sanguinis humani; ita tamen, ut vulnus intra Ecclesiam inflictum sit, siue sanguis intra, siue extra Ecclesiam fundatur...

Secundo polluitur per homicidium iniuriosum; siue fiat cum sanguinis effusione, siue alio modo. Non sufficit, quod aliquis extra Ecclesiam vulneretur, & intra illam moriatur, sed requiritur, quod vulnus, vel ausa physica intra Ecclesiam fiat: unde neque etiam polluitur, si intra Ecclesiam fiat mandatum, vel detur consilium occidendi. Dubium est, quando in Ecclesia vulneratur homo, & postea domi ex illo vulnere moritur...

separatur: parum enim refert ad irreuerentiam, ob quam ecclesia violata censetur, quod anima ibi, an extra emitatur.

54. In utroque casu requiritur vulnus, vel occisio debet fieri cum peccato mortali. Adverte, in utroque casu requiritur vulnus, vel occisionem fieri cum peccato mortali: quare si ob meram defensionem fiat, aut aliunde à peccato mortali excusetur, non polluitur ecclesia. Unde si martyr in Ecclesia occidatur, polluitur, quia iniuste occiditur. E contra, quando pueri rixantur, & sanguinem sibi ex naribus eliciunt, non censetur pollui; quia regulariter non sunt peccata mortalia. Item licet causa sit aliunde mortalis, ut si recitando, vel representando turpia in ecclesia, sequitur præter intentionem vulnus, aut mors, non polluitur, quia, non est actio mortalis in illo genere, sicut dici solet de pollutione præter intentionem sequuta ex causa in alio genere peccaminosa. Polluitur tamen, si iudex ibi reum, aut aliquis seipsum interficiat; quia utraque actio est iniuriosa ecclesiae.

Tertio polluitur ecclesia per voluntariam seminis humani effusionem extra actum coniugalem, qui necessitate urgente, iuxta communionem sententiam, potest aliquando in ecclesia exerceri, quando nimirum cogitur coniux diu ibi reside-re, nec potest aliò diuertere: tunc enim ob incontinentiæ periculum vitandum, licitus erit matrimonij usus. Requiritur etiam in hoc casu culpa mortalis, ut ecclesia polluatur, & effusio copiosa seminis, non vnus vel alterius gutta. Denique in prædictis casibus requiritur notorietas facti, quod publice constet alias non censetur ecclesia polluta etiam respectu eorum, qui quacumque notitia id sciunt, vel ipsius, qui delictum patrauit, quia nullo modo obligatur ad se manifestandum. Nec desunt, qui dicant, requiri, quod ecclesia denuntietur à iudice tamquam polluta propter Extratragantem, Ad evitanda scandala; in quibus similis denunciatio exigitur, ut obligemur ad vitandos eos, qui Censuras incurserunt. Quod, ut probabile videtur, admittit Suarez in præsentis, §. Secundo dubitari solet. Cæterum ipse tom. 5. Disp. 37. Sect. 1. n. 28. aperte fatetur, hanc pollutionem ecclesie nullomodo posse intelligi nomine interdicti, aut censuræ. Et quidem in praxi ita servatur in hac vrbe Romana, ut Ecclesie reconciliantur, etiam si pollutio denunciata non fuerit.

56. Quarto polluitur ecclesia per sepulturam hominis excommunicati. Post Constantiensis Concilium requiritur, quod fuerit excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor. Unde miror cur Suarez dicta Sect. 4. §. Hæc postea, dicat, in regionibus Septentrionalibus, eos, qui sacrificant in locis, ubi sepulti sunt hæretici, excusari, vel quia necessitate coguntur, quia alibi sacrificare non possunt, vel quia Episcopi videntes, & consentientes facultatem præbere censentur: quam doctrinam eisdem verbis amplectitur Fagundez lib. 3. de 1. Ecclesia præcepto c. 14. num. 2. Cum tamen uterque fateatur, per sepulturam excommunicati non denunciati nominatim, non pollui ecclesiam, non est, cur alias excusationes querant pro iis, qui celebrant, ubi hæretici sepulti sunt; quod notatur etiam Nauarrus lib. 5. Consiliorum, consil. 10. de hæreticis, edit. 2. ad 4. quæst. & Laymara loco citato supra n. 8. qui etiam bene advertit, non pollui ecclesiam per sepulturam hominis nominatim interdicti.

Quinto polluitur Ecclesia per sepulturam hominis infidelis, hoc est, Pagani non baptizati; quo nomine comprehenditur infans etiam non baptizatus, quando scortim sepelitur, non quando in vtero matris gratidæ, & iam mortuus sepelitur. Non vero comprehenditur hæreticus; quia licet non habeat veram fidem, illam tamen professus est in Baptismo, & ideo sub nomine fidelium intelligitur in cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss. ut observavit Suarez Disp. 70. Sect. 1. in principio. Ad hos duos posteriores modos pollutionis ecclesie non requiritur peccatum, sed quocumque modo fiat, polluta manet. Addunt aliqui sextum, quando ecclesia ab Episcopo excommunicato consecratur, & benedicitur: id tamen quia in iure non habetur, alij omnes reiciunt.

Nomine ecclesie in hac materia non intelliguntur Oratoria in domibus privatis, etiam cum facultate Episcopi vel Pontificis designata ad celebrandum: illa enim non polluuntur. Intelligitur tamen cæmeterium benedictum ad sepelienda fidelium cadavera; ita tamè, ut polluta ecclesia, censetur pollutum cæmeterium illi connexum; non è contra; quia accessorium sequitur conditiones principalis, & non è contra. Unde quando polluta ecclesia reconciliatur, eo ipso cæmeterium censetur consequenter reconciliatum. Neque etiam, polluto vno cæmeterio, censetur pollutum alterum; quia neutrum est accessorium alterius. Denique nomine ecclesie intelligitur, quidquid est intra tectum, & pavementum ipsius: unde comprehenditur Chorus à terra elevatus, vel scabellis distinctus, ut docet Thom. Sanchez lib. 9. de Matrimonio, disp. 15. n. 33. & Fagundez dicto cap. 14. n. 46. qui bene advertit, idem esse de Capellis, siue subterraneis, siue superioribus, quæ vnum faciunt cum ecclesia. Non tamen polluitur; si effusio sanguinis fiat supra tectum immediatum ecclesie, in capacitate, quæ est inter primum, & secundum tectum; nec extra portam, aut in parte externa parietum, vel in Sacristia, aut cameris adiacentibus, nec in turri, aut cubiculis officialium, & similibus locis. Hæc omnia compendio dixi, non citatis Iuribus & Auctoribus, quia passim reperiuntur.

Dubium esse potest de aliquibus locis publicis ad celebrandum ab Episcopo designatis, ut sunt Eremitoria aliqua Hospitalia, & similia, quæ nec consecrata, nec benedicta sunt, sed deputata ab Episcopo ad hoc, ut in iis publice celebretur, in quibus non possunt corpora fidelium sepeliri: de quibus Doctores expresse non loquuntur. Aliqui tamen indicant, ea loca non violari, nec pollui; ita loquitur Nauarrus in Summa cap. 16. n. 32. dicens, coniuges peccare mortaliter, si habeant copulam in ecclesia consecrata, vel benedicta; & Soto dist. 32. q. vnic. art. 3. sic ait: Voco autem locum sacrum ecclesiam consecratam, vel benedictam. Et Suarez in præsentis Sect. 4. §. Quinto violatur, in fine, clarius id significat his verbis: Denique hi casus non habent locum in Oratoriis, vel similibus locis, quæ nec consecrata sunt, nec benedicta; quia iura citata tantum loquuntur de ecclesiis: ecclesie autem nomine solum significatur templum consecratum, aut benedictum. Eodem modo loquitur Henriquez dicto lib. 9. c. 27. §. 5. his verbis: Ecclesia, si non sit consecrata, aut benedicta non violatur; ut Oratorium, quod est ab Episcopo designatum.

57. Quinto per sepulturam non baptizati.

Suarez.

58. Quid hic nomine ecclesie debet intelligi.

59. Dubium de quibusdam locis publicis ab Episcopo designatis ad celebrandum.

Nauarr.

Soto.

Suarez.

Henric.

Alij

60. Alij tamen oppositum significant, dum dicunt, ecclesiam non consecratam, nec benedictam gaudere privilegio immunitatis loci sacri; vt tradunt Syluester, verbo Immunitas 1. in principio, & Immunitas 3. Couarruias 2. v. v. tract. 2. cap. 9. n. 2. & probari solet ex cap. Ecclesia, de immunitate Ecclesiarum, vbi eiusmodi immunitas asseritur competere ecclesiæ non consecratæ, in qua tamen Diuina Officia celebrantur: per quæ verba videtur significari, quod sermo sit de ecclesia non benedicta; nam si esset benedicta, gauderet immunitate, etiam antequam Diuina Officia celebraremur. Ratio etiam ibi assignata id significat, quia scilicet Obsequiis Diuinis dedicata, nullus est reuerentijs auribus profananda; quod in ecclesia non benedicta locum habet. Item ex cap. finali, de consecratione ecclesie, vbi Gregor. 19. dicit, ecclesiam non consecratam, si polluta fuerit, debere reconciliari, & quam citius fieri poterit, esse reconsecrandam; vbi generaliter de omni ecclesia non consecrata sermo esse videtur: nomine autem ecclesiæ illa etiam Oratoria intelligi significat idem Suarez tom. 5. de Censuris Disput. 33. Sect. 1. n. 5. & clarius Layman dicto cap. 5. n. 12. dicit, ecclesiam benedictam, seu auctoritate Episcopi ad Diuina Officia deputatam reconciliari per aquam à simplici Sacerdote benedictam. Denique idem Suarez dicto tom. 1. de Relig. illo cap. 9. n. 2. & 3. aperte docet eiusmodi loca frui immunitate, & debere reconciliari, si pollui aut violari contigerit, miraturque quod aliqui moderni contrarium dixerint, cum id manifeste colligatur ex dicto cap. ultimo, de consecrat. ecclesie. Vnde hæc pars mihi etiam probatur, quia re vera illa venit nomine ecclesiæ, cum ita ab omnibus communiter appelletur. Imo addit idem Suarez n. 4. hoc procedere, etiam si nondum in ea ecclesia Diuina Officia cœperint celebrari; quia ecclesia non sit ecclesia per celebrationem actualem Sacrificij in ipsa, sed per deputationem factam ab Episcopo ad celebrandum, quæ deputatio æquiparatur benedictioni, & ideo potest in ea celebrari, quia deputata est ab Episcopo, & quia est ecclesiæ; non è contra. Quare verba supra adducta ex c. penultimo, de Immunitate Ecclesiæ; in quibus Pontifex dicit, immunitatem competere illi ecclesiæ, si in ipsa Diuina officia celebrantur, intelligenda sunt non de celebratione actuali, sed de aptitudine iuxta regulam Logicæ, quod verba in definitione non dicunt actum, sed aptitudinem. Significat ergo Pontifex, illi ecclesiæ etiam non benedictæ competere immunitatem, in qua celebrari possunt Diuina Officia; quare illa etiam indigebit reconciliatione, etiam si nondum in ea celebratum fuerit.

61. Quando ecclesia aliquo ex dictis modo polluta est, oportet eam reconciliari, quod fit ab Episcopo, si ecclesia consecrata sit, eo ritu, qui in Pontificali præscribitur; vel etiam ab habentibus privilegium à Sede Apostolica, quale datum fuit à Leone decimo Minoribus; quæ concessio habetur apud Rodriguez in Bullario Regular. Bulla 6. sub Leone 10. Absque privilegio tamen non potest etiam ex commissione Episcopi, quidquid dicant Victoria in Summa q. 99. Sà verbo Ecclesia n. 20. & Syluius in præfenti, q. 83. art. 3. dicens, sic seruari in praxi: verum illa praxis est pro ecclesiis non consecratis. Quare praxim con-

62. Alij ad- dunt si Sa- cerdos in ea bona fide ce- lebrat ma- nere recon- ciliatam.

63. In casu ne- cessitatis po- test in ea ce- lebrari.

64. Consecratio Ecclesiæ perditur de- structa Ec- clesia.

65. Circa hoc tamen subdubitat Layman loco citato num. 16. quando parietes ex intentione renouandi Ecclesiam, vnus post alium, omnes destruantur, & de nouo ædificentur: quia in re morali multum valet intentio operantis. Alij tamen vniuersaliter loquuntur; & Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 258. etiam in prædicto casu negat, requiri nouam consecrationem; & certe ciuitas eadem dicitur esse, licet ex animo eam pulchriorem reddendi, paulatim, & successiue omnes ædes destruantur, & reædificentur: item idem Collegium manet, si eodem modo paulatim reficiatur: cur, non dicitur manere moraliter eadem Ecclesia?

66. Magis dubitarem, quando reuera ex quatuor Ecclesiæ parietibus fere duo corrueant: nam licet tunc maneat maior parietum pars; vere tamen non videtur manere Ecclesia: quis enim dicat, Ecclesiam esse duos parietes paulo plus absque tecto? Consecratio autem Ecclesiæ non manet, nisi maneat benedicta, quando ita amittunt magna ex parte formam artificialem, vt non sint Calix, Alba, &c. vt infra videbimus: vnde si manicæ separantur ab Alba, perditur benedictio: minus autem retinet formam Ecclesiæ duo parietes absque tecto, quam Alba sine manicis. Sicut ergo, vt calix, vel vestis retineat benedictionem, necesse est, vt possit vteumque, licet ægre, deseruire ad suum vsum: sic Ecclesia tamdiu retinebit consecrationem, quamdiu erit Ecclesia; & tamdiu erit Ecclesia, quamdiu, licet ægre, possit deseruire ad vsum sacros; quod moraliter iudicandum erit. Fa-teor tamen, contrarium sententiam propter communem auctoritatem probabilem, & securam prædicte esse.

67. Præter Ecclesiam requiritur ad celebrandum Altare, quod debet esse lapideum, consecratum ab Episcopo, vel habente auctoritatem ex commissione Summi Pontificis, qui non nisi rarissime eam solet concedere; numquam vero ad sacrificandum sine altari consecrato. Est autem Altare duplex; alterum fixum, alterum mobile, seu portatile, quod Ara nuncupatur. Primum consecratur, vt ibi permaneat; atque adeo consecratur totum altare; & in qualibet parte mensæ illius potest sacrificari: vnde perditur consecratio, si mensa superior separetur à pedibus, vel base, cui affixa est, non tamen, si vnus, alter alpis ex iis, quibus nititur, auferatur, si tamen potest adhuc manere, & stare altare, quantum sufficit ad sacrificandum; vt obseruat Layman lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 3. Altare autem mobile retinet consecrationem, quamdiu non frangitur, ita, vt in parte illius integra non possunt consistere Calix, & Patena cum hostia; quod non ita intelligo, vt totus pes calicis, & tota patena debeant esse super partem lapidis, sed tanta pars vtriusque, vt sufficiat ad sustentanda illa, ne cadant: tunc enim iudicari debet de vna sola parte integra, atque si sola illa sit; nam altera pars

trariam esse, notauit bene Diana tom. 1. tract. 1. Miscellan. resolu. 6. Si autem non est ecclesia consecrata, reconciliari potest per simplicem Sacerdotem aqua à se benedicta, eo modo, qui habetur in Rituali; quod licet de iure communi possit fieri absque alia licentia, solet tamen ex decentia, quando fieri potest, significari Episcopo. Si autem Sacerdos actu celebrat, quando ecclesia polluitur, & nondum inceperat Canonem, relinquit Sacrum, donec reconcilietur.

68. Hinc infero primo, si lapidi consecrato additio fiat noui lapidis, id, quod additur, non fieri consecratum; neque in ea parte posse poni calicem, & patenam, licet alia per coniunctionem cum materia sacra soleant participare consecrationem, aut benedictionem; in quo puncto laborat Layman, vbi supra, n. 5. vt rationem discriminis reddat, dicens, procedere illam regulam in iis artificialibus, quorum partes seorsim rationem, & appellationem non retinent; vt Ecclesia, calix, casula, &c. at vero si partes lapidis homogeneæ sunt, fieri potest; quod vna pars sit sacra, alia non sit sacra. Hæc tamen ratio non est sufficiens, cum in oleo, vel aqua benedicta partes sint satis homogeneæ, & tamen per coniunctionem pars addita participat benedictionem. Ratio ergo legitima petenda est ex dictis, quod lapis debet esse simplex, & vnus, vt sit aptus ad celebrandum: ideo totum id, quod additur, non sit sacrum; quia non potest cum præcedenti componere altare sacrum.

69. Questum est, an super ara consecrata debeant poni etiam particule consecratæ, an sufficiat, quod sint ibi tempore consecrationis; postea vero propter loci angustias ponantur extra aram in alia parte altaris supra aliud Corporale. Respondi: debere esse super aram, sicut & hostiam illam, quam Sacerdos sumit: nam licet Sacerdos intendat hanc hostiam maiorem sibi sumere, & illas minores alijs dare; hoc parum refert, cum ex institutione huius sacrificij nulla sit differentia, quare posset Sacerdos ex ipsa hostia maiori dare partem aliquam ei, qui vult communicare, & rursus ex minoribus sibi sumere, quia tota est vnica victima; & per modum vnus offertur absque vilo discrimine. Vnde in Rubricis Missalis præcipitur, quod particule illæ ponantur super Corporale, vel ante Calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato retro post calicem. Quod autem non sufficiat solum, quando consecrantur, esse super aram, constat clare, quia ara non tam requiritur ad sustentandam hostiam tempore consecrationis, quam tempore præcedenti, & sequenti: quando enim consecratur, non est hostia supra aram, sed in manibus Sacerdotis; ergo magis requiritur ara ad tempus præcedens, & subsequens. Vnde obiter infero, minus rite facere aliquos, quos vidi statim post consecrationem dare vas cum particulis consecratis alteri Sacerdoti, vt eas in alio altari populo distribuat. Hoc inquam, non rite fit: nam sicut ex hostia sua Sacerdos non debet dare partem vsque ad finem Sacrificij; sic nec de illis particulis, quæ sunt etiam victima illius Sacrificij, & non minus offeruntur, quam hostia maior: & ideo omnes orationes, oblationes, & benedictiones frequentes æque spectant ad illas; nec ante sumptionem à Sacerdote est victima perfecte, & integre sacrificata: minus etiam congruit, vt alijs participet prius de Sacrificio, quam ipse Sacerdos, qui est principaliter offerens, & sacrificans respectu aliorum: vnde in omnibus Liturgijs, & Ritualibus, ac Regulis antiquis semper primo loco ponitur communicatio Sacerdotis celebrantis, & postea communicatio Cleri, & populi; nec videtur ille ordo facile peruertendus. Facilius posset admitti, quod ante sumptionem

68. Hinc infero primo, si lapidi consecrato additio fiat noui lapidis, id, quod additur, non fieri consecratum; neque in ea parte posse poni calicem, & patenam, licet alia per coniunctionem cum materia sacra soleant participare consecrationem, aut benedictionem; in quo puncto laborat Layman, vbi supra, n. 5. vt rationem discriminis reddat, dicens, procedere illam regulam in iis artificialibus, quorum partes seorsim rationem, & appellationem non retinent; vt Ecclesia, calix, casula, &c. at vero si partes lapidis homogeneæ sunt, fieri potest; quod vna pars sit sacra, alia non sit sacra. Hæc tamen ratio non est sufficiens, cum in oleo, vel aqua benedicta partes sint satis homogeneæ, & tamen per coniunctionem pars addita participat benedictionem. Ratio ergo legitima petenda est ex dictis, quod lapis debet esse simplex, & vnus, vt sit aptus ad celebrandum: ideo totum id, quod additur, non sit sacrum; quia non potest cum præcedenti componere altare sacrum.

69. Questum est, an super ara consecrata debeant poni etiam particule consecratæ, an sufficiat, quod sint ibi tempore consecrationis; postea vero propter loci angustias ponantur extra aram in alia parte altaris supra aliud Corporale. Respondi: debere esse super aram, sicut & hostiam illam, quam Sacerdos sumit: nam licet Sacerdos intendat hanc hostiam maiorem sibi sumere, & illas minores alijs dare; hoc parum refert, cum ex institutione huius sacrificij nulla sit differentia, quare posset Sacerdos ex ipsa hostia maiori dare partem aliquam ei, qui vult communicare, & rursus ex minoribus sibi sumere, quia tota est vnica victima; & per modum vnus offertur absque vilo discrimine. Vnde in Rubricis Missalis præcipitur, quod particule illæ ponantur super Corporale, vel ante Calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato retro post calicem. Quod autem non sufficiat solum, quando consecrantur, esse super aram, constat clare, quia ara non tam requiritur ad sustentandam hostiam tempore consecrationis, quam tempore præcedenti, & sequenti: quando enim consecratur, non est hostia supra aram, sed in manibus Sacerdotis; ergo magis requiritur ara ad tempus præcedens, & subsequens. Vnde obiter infero, minus rite facere aliquos, quos vidi statim post consecrationem dare vas cum particulis consecratis alteri Sacerdoti, vt eas in alio altari populo distribuat. Hoc inquam, non rite fit: nam sicut ex hostia sua Sacerdos non debet dare partem vsque ad finem Sacrificij; sic nec de illis particulis, quæ sunt etiam victima illius Sacrificij, & non minus offeruntur, quam hostia maior: & ideo omnes orationes, oblationes, & benedictiones frequentes æque spectant ad illas; nec ante sumptionem à Sacerdote est victima perfecte, & integre sacrificata: minus etiam congruit, vt alijs participet prius de Sacrificio, quam ipse Sacerdos, qui est principaliter offerens, & sacrificans respectu aliorum: vnde in omnibus Liturgijs, & Ritualibus, ac Regulis antiquis semper primo loco ponitur communicatio Sacerdotis celebrantis, & postea communicatio Cleri, & populi; nec videtur ille ordo facile peruertendus. Facilius posset admitti, quod ante sumptionem

68. Hinc infero primo, si lapidi consecrato additio fiat noui lapidis, id, quod additur, non fieri consecratum; neque in ea parte posse poni calicem, & patenam, licet alia per coniunctionem cum materia sacra soleant participare consecrationem, aut benedictionem; in quo puncto laborat Layman, vbi supra, n. 5. vt rationem discriminis reddat, dicens, procedere illam regulam in iis artificialibus, quorum partes seorsim rationem, & appellationem non retinent; vt Ecclesia, calix, casula, &c. at vero si partes lapidis homogeneæ sunt, fieri potest; quod vna pars sit sacra, alia non sit sacra. Hæc tamen ratio non est sufficiens, cum in oleo, vel aqua benedicta partes sint satis homogeneæ, & tamen per coniunctionem pars addita participat benedictionem. Ratio ergo legitima petenda est ex dictis, quod lapis debet esse simplex, & vnus, vt sit aptus ad celebrandum: ideo totum id, quod additur, non sit sacrum; quia non potest cum præcedenti componere altare sacrum.

69. Questum est, an super ara consecrata debeant poni etiam particule consecratæ, an sufficiat, quod sint ibi tempore consecrationis; postea vero propter loci angustias ponantur extra aram in alia parte altaris supra aliud Corporale. Respondi: debere esse super aram, sicut & hostiam illam, quam Sacerdos sumit: nam licet Sacerdos intendat hanc hostiam maiorem sibi sumere, & illas minores alijs dare; hoc parum refert, cum ex institutione huius sacrificij nulla sit differentia, quare posset Sacerdos ex ipsa hostia maiori dare partem aliquam ei, qui vult communicare, & rursus ex minoribus sibi sumere, quia tota est vnica victima; & per modum vnus offertur absque vilo discrimine. Vnde in Rubricis Missalis præcipitur, quod particule illæ ponantur super Corporale, vel ante Calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato retro post calicem. Quod autem non sufficiat solum, quando consecrantur, esse super aram, constat clare, quia ara non tam requiritur ad sustentandam hostiam tempore consecrationis, quam tempore præcedenti, & sequenti: quando enim consecratur, non est hostia supra aram, sed in manibus Sacerdotis; ergo magis requiritur ara ad tempus præcedens, & subsequens. Vnde obiter infero, minus rite facere aliquos, quos vidi statim post consecrationem dare vas cum particulis consecratis alteri Sacerdoti, vt eas in alio altari populo distribuat. Hoc inquam, non rite fit: nam sicut ex hostia sua Sacerdos non debet dare partem vsque ad finem Sacrificij; sic nec de illis particulis, quæ sunt etiam victima illius Sacrificij, & non minus offeruntur, quam hostia maior: & ideo omnes orationes, oblationes, & benedictiones frequentes æque spectant ad illas; nec ante sumptionem à Sacerdote est victima perfecte, & integre sacrificata: minus etiam congruit, vt alijs participet prius de Sacrificio, quam ipse Sacerdos, qui est principaliter offerens, & sacrificans respectu aliorum: vnde in omnibus Liturgijs, & Ritualibus, ac Regulis antiquis semper primo loco ponitur communicatio Sacerdotis celebrantis, & postea communicatio Cleri, & populi; nec videtur ille ordo facile peruertendus. Facilius posset admitti, quod ante sumptionem

Confe

64. Consecratio Ecclesiæ perditur de- structa Ec- clesia.

65. Circa hoc tamen subdubitat Layman loco citato num. 16. quando parietes ex intentione renouandi Ecclesiam, vnus post alium, omnes destruantur, & de nouo ædificentur: quia in re morali multum valet intentio operantis. Alij tamen vniuersaliter loquuntur; & Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 258. etiam in prædicto casu negat, requiri nouam consecrationem; & certe ciuitas eadem dicitur esse, licet ex animo eam pulchriorem reddendi, paulatim, & successiue omnes ædes destruantur, & reædificentur: item idem Collegium manet, si eodem modo paulatim reficiatur: cur, non dicitur manere moraliter eadem Ecclesia?

66. Magis dubitarem, quando reuera ex quatuor Ecclesiæ parietibus fere duo corrueant: nam licet tunc maneat maior parietum pars; vere tamen non videtur manere Ecclesia: quis enim dicat, Ecclesiam esse duos parietes paulo plus absque tecto? Consecratio autem Ecclesiæ non manet, nisi maneat benedicta, quando ita amittunt magna ex parte formam artificialem, vt non sint Calix, Alba, &c. vt infra videbimus: vnde si manicæ separantur ab Alba, perditur benedictio: minus autem retinet formam Ecclesiæ duo parietes absque tecto, quam Alba sine manicis. Sicut ergo, vt calix, vel vestis retineat benedictionem, necesse est, vt possit vteumque, licet ægre, deseruire ad suum vsum: sic Ecclesia tamdiu retinebit consecrationem, quamdiu erit Ecclesia; & tamdiu erit Ecclesia, quamdiu, licet ægre, possit deseruire ad vsum sacros; quod moraliter iudicandum erit. Fa-teor tamen, contrarium sententiam propter communem auctoritatem probabilem, & securam prædicte esse.

De Altari ad celebrandum necessario.

67. Præter Ecclesiam requiritur ad celebrandum Altare, quod debet esse lapideum, consecratum ab Episcopo, vel habente auctoritatem ex commissione Summi Pontificis, qui non nisi rarissime eam solet concedere; numquam vero ad sacrificandum sine altari consecrato. Est autem Altare duplex; alterum fixum, alterum mobile, seu portatile, quod Ara nuncupatur. Primum consecratur, vt ibi permaneat; atque adeo consecratur totum altare; & in qualibet parte mensæ illius potest sacrificari: vnde perditur consecratio, si mensa superior separetur à pedibus, vel base, cui affixa est, non tamen, si vnus, alter alpis ex iis, quibus nititur, auferatur, si tamen potest adhuc manere, & stare altare, quantum sufficit ad sacrificandum; vt obseruat Layman lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 3. Altare autem mobile retinet consecrationem, quamdiu non frangitur, ita, vt in parte illius integra non possunt consistere Calix, & Patena cum hostia; quod non ita intelligo, vt totus pes calicis, & tota patena debeant esse super partem lapidis, sed tanta pars vtriusque, vt sufficiat ad sustentanda illa, ne cadant: tunc enim iudicari debet de vna sola parte integra, atque si sola illa sit; nam altera pars

Est duplex altare fixum & mobile.

68. Hinc infero primo, si lapidi consecrato additio fiat noui lapidis, id, quod additur, non fieri consecratum; neque in ea parte posse poni calicem, & patenam, licet alia per coniunctionem cum materia sacra soleant participare consecrationem, aut benedictionem; in quo puncto laborat Layman, vbi supra, n. 5. vt rationem discriminis reddat, dicens, procedere illam regulam in iis artificialibus, quorum partes seorsim rationem, & appellationem non retinent; vt Ecclesia, calix, casula, &c. at vero si partes lapidis homogeneæ sunt, fieri potest; quod vna pars sit sacra, alia non sit sacra. Hæc tamen ratio non est sufficiens, cum in oleo, vel aqua benedicta partes sint satis homogeneæ, & tamen per coniunctionem pars addita participat benedictionem. Ratio ergo legitima petenda est ex dictis, quod lapis debet esse simplex, & vnus, vt sit aptus ad celebrandum: ideo totum id, quod additur, non sit sacrum; quia non potest cum præcedenti componere altare sacrum.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

per accidens se haber: quia non potest Sacrificium fieri super ara constante ex duobus lapidibus, vt tradunt Syluester verbo Altare, q. 3. Valq. disp. 233. n. 16. Fagundez lib. 3. ae 1. præcepto Ecclesiæ, c. 22. n. 9. & alij.

Hinc infero primo, si lapidi consecrato additio fiat noui lapidis, id, quod additur, non fieri consecratum; neque in ea parte posse poni calicem, & patenam, licet alia per coniunctionem cum materia sacra soleant participare consecrationem, aut benedictionem; in quo puncto laborat Layman, vbi supra, n. 5. vt rationem discriminis reddat, dicens, procedere illam regulam in iis artificialibus, quorum partes seorsim rationem, & appellationem non retinent; vt Ecclesia, calix, casula, &c. at vero si partes lapidis homogeneæ sunt, fieri potest; quod vna pars sit sacra, alia non sit sacra. Hæc tamen ratio non est sufficiens, cum in oleo, vel aqua benedicta partes sint satis homogeneæ, & tamen per coniunctionem pars addita participat benedictionem. Ratio ergo legitima petenda est ex dictis, quod lapis debet esse simplex, & vnus, vt sit aptus ad celebrandum: ideo totum id, quod additur, non sit sacrum; quia non potest cum præcedenti componere altare sacrum.

69. Questum est, an super ara consecrata debeant poni etiam particule consecratæ, an sufficiat, quod sint ibi tempore consecrationis; postea vero propter loci angustias ponantur extra aram in alia parte altaris supra aliud Corporale. Respondi: debere esse super aram, sicut & hostiam illam, quam Sacerdos sumit: nam licet Sacerdos intendat hanc hostiam maiorem sibi sumere, & illas minores alijs dare; hoc parum refert, cum ex institutione huius sacrificij nulla sit differentia, quare posset Sacerdos ex ipsa hostia maiori dare partem aliquam ei, qui vult communicare, & rursus ex minoribus sibi sumere, quia tota est vnica victima; & per modum vnus offertur absque vilo discrimine. Vnde in Rubricis Missalis præcipitur, quod particule illæ ponantur super Corporale, vel ante Calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato retro post calicem. Quod autem non sufficiat solum, quando consecrantur, esse super aram, constat clare, quia ara non tam requiritur ad sustentandam hostiam tempore consecrationis, quam tempore præcedenti, & sequenti: quando enim consecratur, non est hostia supra aram, sed in manibus Sacerdotis; ergo magis requiritur ara ad tempus præcedens, & subsequens. Vnde obiter infero, minus rite facere aliquos, quos vidi statim post consecrationem dare vas cum particulis consecratis alteri Sacerdoti, vt eas in alio altari populo distribuat. Hoc inquam, non rite fit: nam sicut ex hostia sua Sacerdos non debet dare partem vsque ad finem Sacrificij; sic nec de illis particulis, quæ sunt etiam victima illius Sacrificij, & non minus offeruntur, quam hostia maior: & ideo omnes orationes, oblationes, & benedictiones frequentes æque spectant ad illas; nec ante sumptionem à Sacerdote est victima perfecte, & integre sacrificata: minus etiam congruit, vt alijs participet prius de Sacrificio, quam ipse Sacerdos, qui est principaliter offerens, & sacrificans respectu aliorum: vnde in omnibus Liturgijs, & Ritualibus, ac Regulis antiquis semper primo loco ponitur communicatio Sacerdotis celebrantis, & postea communicatio Cleri, & populi; nec videtur ille ordo facile peruertendus. Facilius posset admitti, quod ante sumptionem

De Altari ad celebrandum necessario.

67. Præter Ecclesiam requiritur ad celebrandum Altare, quod debet esse lapideum, consecratum ab Episcopo, vel habente auctoritatem ex commissione Summi Pontificis, qui non nisi rarissime eam solet concedere; numquam vero ad sacrificandum sine altari consecrato. Est autem Altare duplex; alterum fixum, alterum mobile, seu portatile, quod Ara nuncupatur. Primum consecratur, vt ibi permaneat; atque adeo consecratur totum altare; & in qualibet parte mensæ illius potest sacrificari: vnde perditur consecratio, si mensa superior separetur à pedibus, vel base, cui affixa est, non tamen, si vnus, alter alpis ex iis, quibus nititur, auferatur, si tamen potest adhuc manere, & stare altare, quantum sufficit ad sacrificandum; vt obseruat Layman lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 3. Altare autem mobile retinet consecrationem, quamdiu non frangitur, ita, vt in parte illius integra non possunt consistere Calix, & Patena cum hostia; quod non ita intelligo, vt totus pes calicis, & tota patena debeant esse super partem lapidis, sed tanta pars vtriusque, vt sufficiat ad sustentanda illa, ne cadant: tunc enim iudicari debet de vna sola parte integra, atque si sola illa sit; nam altera pars

C c c calicis

calicis daretur aliis communio, quia Christus non solum ante sumptionem, sed etiam ante consecrationem calicis videtur dedisse Apostolis corpus; vt ex contextu Euangelij colligi potest.

70. De altari portatili dubitari solet, an perdat consecrationem, si separatur a ligno, cui in seclusum est; quod licet aliqui affirmant, alij tamen communiter negant, & merito; quia illud lignum est quidem ad ornamentum, vel custodiam lapidis, ne rumpatur, non tamen componit cum lapide altaris. Nec obstat, quod altare fixum perdat consecrationem, quando mensa separatur a pedibus ligneis, quibus sustinetur; quia illud consecratur per modum altaris fixi, & stabilis, de cuius ratione non solum est tabula superior, sed etiam pedes, seu basis: at vero altare portatile consecratur vt tabula sola superior mobilis, & portatilis, & ad eum vsus; atque ideo consecratio cadit super solam partem superiorem, in qua collocatur calix, & hostia.

71. Dicit aliquis, sicut potest consecrari lapis paruus seorsim pro altari portatili, cur non poterit consecrari lapis magnus, seu tota tabula lapidea superior sola in altari fixa, ita vt consecratio sit in sola tabula superiori, non in pedibus, vel base, cui innitur? quare etiam si a base, vel a pedibus separatur, non amittit consecrationem: quod si fieri potest, cur non habet Episcopus hanc intentionem, dum altare consecrat?

Respondet. Respondeo id fieri non posse; ratio est, quia olim sola altaria lapidea fixa consecrabantur; postea propter necessitates occurrentes concessum fuit, & introductum, vt consecrarentur et portatiles, & tabule lapideæ parue, quæ deferri possent ad varia loca, quæ in rigore non sunt altaria, sed tabule altaris: nam altare est mensa integra, quæ includit pedes, seu basim, & tabulam superiorem includit tamen fuit, vt possint consecrari altaria non integra, sed tabule altarium, ad vsus eas deferendi in alia loca: numquam tamen concessum fuit, vt in altari non mobili consecraretur altare non integrum. Non potest ergo consecrari sola tabula superior in altari fixa, sed debet consecrari totum altare per modum altaris integri, & completi.

72. P. Layman, ubi supra n. 6. vitur ad hoc ipsa exemplo calicis, qui si tornatilis sit, non perdit consecrationem per separationem cuppæ a pede, licet eam perdat calix alius, qui non habet amobilem pedem a cuppa. Rationem autem reddit, quia in calice tornatili sola cuppa per se consecratur, & ideo in ea sola, & separata retinetur consecratio: quod etiam insinuat videtur Suarez Disp. 81. Sect. 7. §. 8. in fine inquiri potest.

73. Verum hoc exemplum non omnino congruit: nam licet concedam, calicem tornatilem ita consecrari, vt per separationem cuppæ a pede non perdat consecrationem, non tamen concedam, consecrari solam cuppam, sed totum calicem; atque ideo si loco illius pedis substitueretur alius pes non consecratus, non esset calix consecratus, quia reuera non est idem calix, cum pars aliqua necessaria ad substantiam calicis vsualis variata sit; quod non contingit, quando eadem partes conueniunt; quia semper manet idem calix, vt videbimus Sessione 4. in altari autem portatili fateor, non manere idem altare, quia a sola mobilis non est altare in rigore, sed pars altaris: fuit tamen in duleum, vt consecraretur pars altari seorsim, quia sic necessarium fuit ad vsus; quod tamen in consecratione calicis concessum non est.

74. In summa. Di cet aliquis; sicut potest fieri calix tornatilis, cuius partes licet separantur, non perdit consecrationem: cur non poterit fieri altare integrum, cuius partes possint facile separari, & coniungi, v. g. tabula superior cum columnis seu pedibus, quibus innitur? tunc autem non admitteretur consecratio partium, sicut neque in calice. Respondeo, ex natura rei id non repugnare physice, vt ita dicam: moraliter tamen non facile erit, quia licet in altari ligneo, vel aereo id facile esset, in lapideo tamen difficile erit ita subtilem tabulam lapideam inuenire, vt possit facile, & sine periculo imponi, & auferri a base, vel columnis: quare eiusmodi altaria numquam fuerunt in vsu; si tamen fieret, non video, cur non possent eiusmodi partes consecrationem retinere, & quoties conuenerent. Nam reuera sicut mensa lapidea eadem est, licet super tabulam superior a pedibus auferatur, vt contingit in mensis aliquibus pauperum; eadem etiam esset mensa lapidea, si eodem artificio facta esset. Item sicut calices tornatiles introduci poterunt, & cum illa separabilitate partium consecrari; licet antea soli calices fixi consecrarentur, cur non possent consecrari altaria cum separabilitate partium, licet a base nulla esset eiusmodi altare? Nam licet altare non soleat consecrari, nisi intra ecclesiam, & alligatum ecclesie, potest tamen intra eandem ecclesiam aliquod altare integrum transferri a bno loco ad alium; quo casu, cum idem altare omnino maneat, non indiget noua consecratione: possit ergo similiter illud altare cum separabilitate partium consecrari in tali ecclesia, intra quam possit dissolui, & componi, si tali artificio fuisse fabricatum.

75. Alii qui exigunt necessario ad quodcumque altare, quod in eo sint reliquie Sanctorum: id tamen a hys merito negant: & multo magis, quod alij dicunt, licere in defectum reliquiarum includere particulam hostiæ consecrate, quod quidem magnum absurdum esset. Vnde parum etiam refert, quod altaris cornua, quæ vncta sunt, frangantur: semper enim remanet consecratio, quæ in diu restat pars vsu efficiens ad continendum calicem cum patena, vt dictum est.

76. Altare præterea ornari debet in primis tabuleis præter Corporale, quas Suarez in præfenti Disp. 81. Sect. 6. Vasquez Disp. 233. c. 3. & alij communiter, quos refert, & sequitur Layman, ubi supra n. 1. dicunt sufficere, quod sint duæ præter Corporale, seu vna duplicata. Verum in Missali reformato auctoritate Clementis octauæ expresse requiruntur tres, quarum vna longior sit, & ad terram pertingat, duæ alie breuiores, seu vna duplicata; & præter has, quæ in altari sunt, postea additur Corporale ex Sacristia afferendum: & hoc obseruatur in Ecclesia Romana. Quod idem præscriptum iam fuisse in Missali Pij Quinti. constat ex §. 10. de defectibus occurrentibus in Missa, vbi inter alios defectus ponitur, si altare non sit tribus mappis ornatum. Additur præterea in Missali, quod hæc tabulee sint benedictæ, quod à fortiori requiritur in Corporali; quod licet in extremitatibus possit esse sericum vel auro elaboratum; non tamen ea parte, qua calicem, & hostiam tangit: eiusdem rationis debet esse altera pars, qua calix operitur, quæ etiam pro Corporali possit deferri, si capax sit; cum eandem benedictionem habeat. Purificatorium vero, quo tergitur calix, non debet esse ex obligatione benedictum, vt fatetur Suarez Disp.

Disp. 81. Sect. 8. §. 9. Quanto altitudinem, & Gaunmus in Rubricis Missalis, c. 1. §. 1.

77. Requiritur etiam lumen, sine quo numquam sacrificare licet: imo addunt aliqui, si lumen extinguatur ante consecrationem, nec haberi possit, relinquendum esse Missam, etiam si necesse esset consecrare ad dandum viaticum moribundo. Ita Fagundes c. 22. n. 19. An vero debeat esse ex cere, vel possit esse ex oleo, vel adipe? Communis sententia exigit ceream propter consuetudinem vniuersalis Ecclesie, quam approbat regula Missalis, vbi exiguntur duæ candelæ cereæ. Alij tamen in casu necessitatis licere dicunt cum alio lumine, si abijt scandalum; quos congerit, & sequitur Diana, tract. de celebrat. Missar. resolut. 45. & 67. quorum aliqui id extendunt ad candellam ex adipe, vel seuo; vt Layman loco citato c. 6. n. 17. & Azor 1. tom. lib. 10. c. 28. §. 15. Didacus Nugnus in præfenti, §. 83. art. 3. sub 3. Jacob. de Grassis 1. p. Practic. lib. 2. c. 43. qui absque limitatione loquuntur.

78. Requiritur etiam liber Missalis. An vero aliquando fieret absque illo celebrare, quando Sacerdos nullum timet periculum, & memoria firmiter tenet totam Missam, plures negant: alij affirmant; Layman ubi supra n. 17. Villalobos, & Ledesma, quos refert, & sequitur Diana loco citato, resolut. 46. qui inale pro contraria sententia citat Vasquez, cum hanc secundam aperte teneat c. 3. n. 26. qui bene aduertit, ex hoc capite excusari eos, qui cum legere non possint propter visus debilitatem, adhuc celebrant Missam memoriter recitantes, & videntes quantum satis est, ad reliquas Sacrificij actiones rite exercendas; ij enim licet librum coram se habeant propter decentiam, perinde est, ac si eum non haberent; quam sententiam ego etiam probabilem existimo.

79. De Cruce aliqui dubitant, an sit necessaria ex præcepto graui: sed licet in regulis Missalis exigatur, non videtur tamen esse præceptum Ecclesie graue, vt notat Suarez & Vasquez, imo aliqui probabiliter dicunt, non esse Missalis regulam intelligendam pro altari, in quo est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Alij tamen contrarium sentiunt, cum quibus est Gaunmus dicta 1. p. tit. 20. Et in vniuersalibus certum est, non omnia, quæ in Rubricis Missalis exiguntur, afferre obligationem grauem, nisi aliunde constet de Ecclesie præcepto. Quis enim dicat, non posse Sacrificari absque duabus benedictis cereis, vel sine alio cereo, pro tempore Eleuationis, & alijs similibus.

SECTIO III.

Vtrum in mari possit aliquando celebrari.

80. De hoc puncto diligenter tractatum fuit ante 30. fere annos in præcipuis Hispaniæ Academicis, cum Lusitani peterent in longa navigatione ad Indiam Orientalem huius Sacrificij vsus. Et quidem Doctores Theologi, & Iurista in Academia Salmanticensi, Complutensi, Conimbriensi, & Eborensi iudicauerunt posse id, accedente Summi Pontificis consensu, eis rationabiliter concedi, quorum subscriptiones vidi, & in illis iudicium P. Francisci Suarez idem sentientis.

81. Fundamenta multa, & quidem grauissima allata fuerunt. Primum ex veteris Ecclesie consuetudine, quæ in mari etiam pro nautis celebrare consuevit; quod colligitur ex Surio tom. 2. die 20. Iulij, vbi narrat S. V. Vulfranum Senonensem

Archiepiscopum, dum in medio Oceano nauigasset, & die quadam hora solita venerandum Missæ Sacrificium offerret, & patena de ministris manu in mare prolapsa fuisset, ipsum Sanctum oratione sua imperasse, vt patena iterum ex profundo ad manum Diaconi reueteretur; quam etiam historiam refert Card. Baronius tom. 8. anno Domini 700. & addit: Ex quibus, præter insignis miraculi virtutem, intelligis, leler, non destitisse sanctos viros in mari etiam, cum tranquillitas esset, religata anchoris navi, celebrare ibi sacrosanctum Sacrificium Missæ, Deo maxime graui, quod ipse tanti editione miraculi patefecit. Hæc Baronius. Colligitur hoc ipsum ex Epistola Dionysij Episcopi Alexandrini ad Hieracem, vt refert Eusebius lib. 7. c. 17. vbi Dionysius sic ait: Cum ab omnibus persequuntur egrotati esset, & morte multatus, festum legis animis celebrantibus, & singula loca ad singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager syluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuisor, otium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo eum gaudio ageremus. Hos tamen conuentus Card. Baronius tom. 1. anno Christi 57. dicit, constituisse lectionibus, & colloquijs spiritualibus, & sacra Eucharistia. Colligitur denique hoc ipsum ex vsu antiquo deferendi Eucharistiæ in nauibus; cuius meminit S. Gregorius lib. 3. Dialog. c. 36. Ambros. Orat. funebri de obitu fratris Satyri; Baronius tom. 1. dicto anno 57. & tom. 5. anno Christi 401. Non videtur autem credibile, quod in longa navigatione Eucharistia non renouaretur, præsertim cum ex illis historiis colligatur, non solum Corpus, sed Sanguinem Christi sub speciebus vini solitum in naui sumi, vt constat ex Gregorio loco citato; vbi dicit, nautas illos in extremo naufragij periculo corpus, & sanguinem Christi pro viatico accepisse. Quomodo autem poterat Christi sanguis diu absque celebratione Missæ conferri?

82. Secundum fundamentum, quia celebratio Missæ in mari non est contra ius naturale, vel Diuinum, aut etiam humanum. Nam in primis ius nature, & ius Diuinum solum exigunt debitam reuerentiam in celebratione huius mysterij. Cum ergo possit reuerentia illa debita cum diligentia in nauí haberi, non erit contra ius naturale, vel Diuinum: ius autem humanum seu Ecclesie prohibitio nulla prorsus inuenitur. Solum afferri potest quoddam Rituale antiquum approbatum à Leone decimo, cuius meminit Nauarrus in Miscellan. de Oratione, Missæ lib. 90. vbi 1. p. tract. 4. c. 35. dicitur: In loco fluctuanti, vt in mari, & fluminibus, celebrare non licet alicui. Hoc tamen parum probat; primo, quia de illa approbatione Leonis non constat, nec de auctoritate illius Sacerdotalis, de quo solum Nauarrus dicit: Liber Sacerdotalis à Leone decimo (vt dicit) probatus, quem nobis monstrauit R. in Christo P. &c. Cæterum in ipso Sacerdotali, quem in nostra Bibliotheca habemus, non inuenitur illa Leonis approbatio, solum dicitur in fronte libri, fuisse multoties approbatum auctoritate Pontificum. Postea vero cum iterum impressus sit Venetis an. 1568. dempta fuerunt verba prædicta de approbatione Summorum Pontificum. Secundo, quia illa approbatio Leonis, si quæ fuit, non videtur sonare plusquam licentiam, non vero præceptum, aut legem. Tertio, quia aliqua ibi continentur in ordine dicendi Missam siccam, quæ correctione indigerent, quale est, quod dicuntur Orationes post

Rationem à priori reddidi supra reddidimus.

cuppa cum pede per illam iuncturam coniungatur: quia si iterum coniungantur eadem partes, non censetur noua forma calicis, sed eadem. Rationem à priori reddidi supra reddidimus. quia nimirum tamdiu censetur perseverare eadem forma artificialis in artefacto, non quamdiu partes retinent eandem positionem localem physice, aut distantiam in ordine ad se (nam partes pilei plicati, aut explicati non retinent eandem distantiam ad inuicem) sed quamdiu apta sunt ad retinendam eandem distantiam absque nouo artificio: vnde eiusmodi artefacta, quorum partes nexu tomantili coniunguntur, eadem semper manere censentur; quod idem esset in Alba, v.g. quae manicas haberet non fixas, sed amouibiles, quae globulis, vel funiculis coniungerentur: tunc enim per separationem non perderetur benedictio: sicut neque Planeta, si pars anterior cum posteriori aliquibus resticulis coniungi, & separari facile posset. Nec obstat, quod altare fixum perdat consecrationem, quando mensa separatur à pedibus vel base, quia ibi non perseverat eadem structura artificialis, sed requiritur nouum artificium ad coniungendas illas partes.

94.

Dubitatur de calice inuentio qui post consecrationem exiit auri. Vel qui de nouo inauratur. Diana.

Dubitari solet, quando calix inauratus perdit paulatim aurum, an perdat consecrationem. Item quando de nouo iterum inauratur, an indigeat noua consecratione. Negant communiter in primo casu, & concedunt, in secundo requiri consecrationem nouam. Ita Suarez, Valquez, & alij plures, quos affert Diana 1. tom. tract. 1. Miscell. resol. 3. Rationem differentiae dicunt esse, quod in primo casu id, quod remanet, erat consecratum, cum omnes partes calicis sint consecratae; in secundo casu id, quod additur, non est consecratum: & aliunde est noua quaedam superficies auri, quae immediate tangit sanguinem Christi, & quae nullo modo consecrata supponitur.

95.

Varia pro in presenti art. 3. dub. 3. Layman de. 6. n. 7. & Diana loco citato, quae sententia probabilior mihi videtur: nam per illam inaurationem nouam ille non est alius calix moraliter à precedenti: ad sacrificium autem sufficit calix consecratus; ergo si manet idem calix, qui iam semel consecratus fuit, non oportet consecrare illam nouam superficiem; sicut neque in Ecclesia, quae de nouo dealbatur, oportet de nouo consecrare superficiem nouam. Nec obstat, quod illa superficies sit, quae sola tangit sanguinem Christi: nam illa superficies per coniunctionem cum calice consecrato manet sacra; sicut si Corporale lacerum reficiatur, & affluatur illi aliqua exigua pars; haec absque noua benedictione manet benedicta propter coniunctionem cum Corporali benedicto; & licet haec pars noua sit in tali loco, vt fortasse illa tangat maiori ex parte hostiam, vel aliquando totam particulam consecratam pro aliquo, qui vult communicare, adhuc non indiget noua benedictione, sed sufficit benedictio rotis, cui aduenit. Idem ergo dici potest de superficie aurea subtilissima, quae per inaurationem de nouo aduenit, quae non se habet, sicut si vna cuppa subtilior intra cuppam calicis poneretur, vt obicitur Suarez, & Valquez supra; quia tunc illud vasculum subtilius non est pars maioris, nec facit vnum cum illo, sed semper manent duo vasa distincta; cum in nostro casu non sint duo, sed vnum; quod cum iam fuerit consecratum, non potest non retinere consecrationem,

quamdiu idem numero perseverat.

De Pyxide, seu vase, aut Ciborio, in quo seruatur corpus Christi, aliqui dicunt, debere etiam consecrari; & in Pontificali est pro illo specialis benedictio. Certe iuxta Missalis regulam ita fieri debet, cum expresse praescribatur, quod particula consecratae ponantur vel supra Corporale, vel in vase aliquo consecrato. Caeterum de rigore iuris id non esse necessarium, docent probabiliter plures, Suarez, Valquez, Azor, Henriquez, & alij, quos afferunt, & sequuntur Diana 1. tom. tract. 1. Miscell. resol. 2. Layman d. cap. 6. num. 22. & alij Recentiores. Adde, illa vasa non vngi Chrismate, vt notauit Suarez dicta sect. 7. §. vii. & Layman dicto c. 6. n. 22. Quare illi, qui habent facultatem benedicendi omnia ornamenta, & alia necessaria, exceptis iis, in quibus sacra vngtio intercedit, potuerunt eiusmodi pyxides benedicere.

97.

Vitium commune Scholasticis.

P. Valquez n. 36. dicit, ex consuetudine esse necessarium, vt intra Pyxidem, in qua sacramentum seruatur, sit vas aliquod ex ligno, quod benedictione Corporalis benedictum sit. Verum hoc est vitium commune Scholasticis, vt consuetudines iudicent ex eo, quod in illa ciuitate, aut prouincia, vbi versantur, fieri viderunt. Scimus quippe, consuetudinem esse contrariam, quam ego non solum de Roma, sed de alijs Ecclesiae prouincijs testari possum. Similis est illa alia obligatio, quam Valquez ibidem addit, de collocanda, & seruanda Pyxide illa super lapidem consecratum. Quod quidem ex nullo iure probare potest; & consuetudo quam affert, nihil probat, cum solum sit ex decencia, & non sit vniuersalis; nam Romae toto anno sine eiusmodi lapide supposito conseruatur: & quidem cum passim exponi soleat sacramentum hoc per duos, vel tres dies absque tali ara supposita, non apparet, vnde maior obligatio esset subiiciendi eam intra, quam extra custodiam lignearum: nec illa consuetudo videtur esse iuxta intentionem antiquam Ecclesiae; in qua, cum olim non essent altaria mobilia consecrata, sed fixa, non poterat intra custodiam subiici aliqua ara consecrata, sed ad summum custodia ipsa lignea posset esse supra altare consecratum: non est ergo talis obligatio neque ex iure, neque ex consuetudine. De veneratione debita his vasis sacris, dictum est, quantum sufficit in 1. tom. de Incarnat. disp. 37. vbi erat proprius locus.

98.

Quae vestes sacrae ad hoc sacrificium requirantur.

Requiruntur etiam Vestes sacrae ad hoc sacrificium, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Planeta, omnes benedictae ab Episcopo, vel Sacerdote habente facultatem à Sede Apostolica. An vero in casu necessitatis liceat celebrare absque aliquo ornamento ex leuioribus, vel cum eo non benedicto, vt absque Stola vel Manipulo, aut Cingulo; negant plures; alij affirmant, quos refert Diana 1. tom. tract. de Celebrat. Missar. resol. 57. & de Cingulo in particulari, resol. 68. qui, quoniam multi sunt, non audeo condemnare eum, qui ita faceret. Potest etiam in eo casu Sacerdos vti Stola pro Cingulo, vel Manipulo; aut Manipulo pro Stola, si sufficiens sit. Aliqui dicunt, Sacerdotem extra Missam communicantem debere sub mortali habere Stola: sed alij communiter id negant; cum quibus sentit Diana vbi supra resol. 20. & hoc est verius.

99.

Quomodo perdatur benedictio harum vestium.

Perditur benedictio harum vestium, quoties ita dissoluantur, aut minuuntur, vt apta non sint ad suum vsum absque nouo artificio, v.g. quando manicae assuta separantur ab Alba; secus esset, si essent globulis, vel funiculis connexae, ita vt facile possent separari, & connecti, vt supra diximus. Hinc est, quod si Cingulum rumpatur, ita vt vna, vel singulae partes sufficiant ad suum vsum, retineat benedictionem, & potest deferuire vel illa sola pars, quae sufficit, vel vtraque iterum per modum connexa; quia etiam si altera non sufficeret, & seorsim non retineat benedictionem, adiuncta tamen alteri maiori, ab ea participat benedictionem. Item si Planeta, vel Stola duplicata sit, potest altera pars seorsim deferuire, iuxta regulam positam.

100.

Quid dicendum sit de rupto Cingulo.

Petes, quando Cingulum rumpitur, ita vt neutra pars sufficiat, an vtraque iterum connexa possit absque noua benedictione vsurpari. Affirmat Diana 1. tom. tract. 1. resol. 4. adducens aliquos Auctores, qui vere eam sententiam non docent, vt Suarium, & Aegydius de Coninec. Communis tamen sententia id negat, & merito; quia sicut Alba amittit benedictionem, separatis manicis; quia singulae partes separatae non sufficiunt, idem dicendum videtur de Cingulo.

101.

Inhabis.

Respondet.

Dices; partes Cinguli ita separantur, vt tamen absque noua industria artificis, per solam colligationem, & nexum facile connectantur; ergo sicut calix tornatilis, vel Alba cum manicis non assutis, sed aliter connexis, non perdit benedictionem vt supra diximus, sic dicendum erit de Cingulo rupto. Respondetur, etiam manicae Albae possent facile aciculis affigi, ita vt possent vtrumque Albae deferuire: non ergo sufficit posse partes facile connecti, vt retineatur benedictio, sed oportet, quod possint facile recipere connexionem, qualem prius habebant; quia benedictio respiciebat partes taliter connexas: illa autem connexio artificialis non perditur moraliter, quamdiu partes possunt absque artificio eodem modo connecti; quod in partibus Cinguli rupti non contingit.

102.

Diana. Non est peccatum mortale celebrare sine Cingulo benedicto.

Addit idem Diana dicto tract. de celebrat. Missar. resol. 68. cum alijs, quos affert, non esse peccatum mortale celebrare cum Cingulo non benedicto, quod quidem propter auctoritatem saltem multorum, qui id docent, non videtur improbabile.

Layman.

Aliqui addunt praecipuum graue de calceis habendis; sed absque sufficienti fundamento. De capite non cooperiendo, multi communiter idem affirmant. Caeterum, stante necessitate infirmitatis, posse ex licentia Praelati id fieri, & quando non esset oportunitas eam petendi, posse cessante scandalo, id fieri absque licentia, tradunt alij multi, quos referunt, & sequuntur Layman dicto c. 6. num. 16. & Fagundez vbi supra c. 2. in fine. An vero reueruatur sit summo Pontifici concedere praedictam licentiam, affirmat Barth. Gauantus in Rubricis Missal. tom. 1. p. 2. tit. 2. referens quendam declarationem Cardinalium, quae licet prius non constaret: nunc tandem in Missali reformato iussu Sanctissimi D.N. Urbani VII. omnibus obseruanda proponitur.

103.

Requiritur vterius minister, qui Sacerdoti celebranti inferuiat, & respondeat: requiritur, inquam, vnus; quae obligatio magis ex consuetudine, quam ex aliquo iure expresso colligitur, vt obseruat Suarez disputat. 87. sect. 1. circa finem. Habetur tamen ex iure in cap. 1. de cohabitatione Clericor. quod non ministret femina, quod

intelligitur de ministerio circa ipsum altare; non tamen prohibetur, quod possint ex loco remoto respondere Sacerdoti, vt faciunt Moniales ex choro. Vnde non video, cur non possit suppleri defectus ministri, quoad hanc partem per Moniales respondentes ad omnia, ita vt minister vir seruiat in altari, & feminae responderent ex choro, si vir nesciat respondere, vel sit mutus. Nam de facto quando Moniales respondent cantando, non est necesse, quod respondeat etiam minister, qui est in altari. Quod vero Valquez quest. 83. art. 5. obicit, indecorum esse, quod ad feminas, dicat Sacerdos in Confessione: & vobis, fratres, & ab eisdem audiat: Misereatur tui, &c. parum obstat: nam procul dubio de facto in illis verbis, & vobis, fratres, non loquitur solum cum viris, sed cum omnibus; sicut & in illis: Orate fratres, &c. non hortatur solos viros ad orandum, sed omnes praesentes, vt constat; illa autem verba: Misereatur tui, &c. non sunt absolutio, sed deprecatio. Cur autem feminae non possunt deprecari Deum pro Sacerdote, sicut de facto deprecantur, cum dicunt: & cum spiritu tuo? Alioquin propter idem inconueniens non possent Sacerdos recitare priuatim Officium Diuinum cum femina; quod tamen nemo dicit. Non video ergo, cur interueniente necessitate causa, id fieri non possit; quod à fortiori concedit Nugnus in praesenti art. 6. dub. 1. vbi interueniente eiusmodi necessitate, vtrumque ministerium concedit feminae. Caeterum, quod attinet ad ministerium in altari, magis assentior P. Suarez dicenti, potius debere Sacerdotem sibi ministrare, quam feminam; cuius ministerium magis clare prohibetur in iure, quam celebrare absque ministro. Denique, occurrente necessitate, posse aliquando absque vilo ministro celebrari, docent plures, Suarez, Layman, Fagundez, & alij, quos refert, & sequitur Diana dicto tract. de celebrat. Missar. resol. 43. Minor autem necessitas sufficeret meo iudicio, ad celebrandum cum ministro nesciente respondere, quia difficilius suppleretur ministerium alienum in ablutione prima manuum, & secunda digitorum, quam responsio, quam supplere possit Sacerdos, vt quando recitat solus Officium Diuinum.

Requiritur vterius minister.

Possunt Moniales respondere.

Nugnus.

Ministerium tam in altari magis clare prohibetur in iure quam celebrare absque ministro.

104. Hic restat dicere de obligatione obseruandi ritum praescriptum.

Suarez.

105. Primum quatuor.

Restat vltimo loco dicere de obligatione obseruandi ritum praescriptum in Missali, & eius regulas, vel Rubricas, an sit sub peccato mortali. Conueniunt omnes, quod sit sub peccato graui ad non ita operandum contra Rubricas; vt videatur introduci alius ritus diuersus celebrandi. Hoc enim potissimum intendit Pius Quintus, dum obligauit omnes ad huc ritum, & prohibuit alios. Item mortale esset ad dederat orationes, aut alias ceremonias, quod tamen ex paruitate materiae posset esse solum veniale. Facilius excusari potest ex leuitate materiae omisso alicuius partis exiguae; quod quidem etiam intra Canonem admittit Suarez disp. 83. sect. 3. Tota difficultas est in determinando in particulari, qualis violatio regulae, vel Rubricae, sit existimanda substantialis, & grauis; vnde vtile erit, aliqua exempla subiicere, de quibus specialiter quaeri solet.

Primo ergo quaeritur, an qui contra regulam Missalis in festo duplici, vel Dominica dicit Missam votiuam, vel de mortuis, peccet grauius. Affirmant aliqui, quos refert Diana tract. de celebrat. Missar. resol. 30. Negat Suarez dicta sect. 3.

cum aliis multis, quos affert, & sequitur idem Diana ibi, quod verius videtur.

106. Secundo queritur, an sit mortale, omittere orationes, quæ dici solent, dum Sacerdos sacris vestibus se induit. Affirmant Nauarrus in Man. c. 25. & Confel. 3. de celebrat. Missar. Syluius in præfenti q. 83. art. 6. & Azor tom. 1. lib. 10. c. 29. quas. 5. Alij tamen melius negant: Layman d' Eto c. 6. n. 12. Fagundez dicto c. 2. n. 9. & alij multi, quos refert, & sequitur Diana loco citato resolut. 41. quia illa non est materia præcepti, sed instructionis, & directionis.

107. Tertio queritur, an omittere Gloria, vel Credo, quando debet dici, sit mortale. Dubitat Nugnus in præfenti q. 83. art. 4. dub. 2. ad 3. Alij absolute negant, cum quibus Fillucius tom. 1. præf. 5. c. 5. num. 155. & Diana ubi supra resolut. 59. Si tamen omittetur Epistola, vel Euangelium, non audeat illud à mortali excusare Suarez dicta sect. 3. Facilius posset forte excusari à peccato graui Sacerdos solemniter celebrans, qui Epistolam, quam Subdiaconus cantat, non recitat, vel Euangelium quod à Diacono cantatur, prout excusatur à Vega, & alijs, quos affert, & sequitur Diana loco citato, resolut. 42. qui tamen falso supponit, id in Missali non præcipi: nam reuera præcipitur expresse ita in Rubricis Missæ solemnibus. Aliunde tamen posset videri leuitas materiæ, eo quod tunc non omittatur Epistola, vel Euangelium in Missa; siquidem cantatur solemniter à ministris, ad quos spectat: illa autem lectio, quæ omittitur, videtur esse magis priuata, non tam pro populo, quam pro ipso Sacerdote. Potest ergo eadem materia, quæ est grauis, si omnino omittatur, esse leuis, si non ab utroque, sed ab vno solo canteretur, vel legatur. Ex quibus casibus facile potest in alijs similibus iudicari.

DISPV TAT. XXI.

De iusto Missæ stipendio.

SECTIO I. Qui, & quo titulo accipere possunt stipendium pro Missa.

SECTIO II. Quantum stipendium accipere possit Sacerdos pro Missa.

MATERIA hæc facilius, & breuius iam expediri potest, post decretum Sanctissimi D.N. Urbani octauis, quo multa, quæ prius controuersa, & disputabilia erant in hoc puncto, definitiuit, & stabili lege præfixit modum in iis habendum. Dicemus ergo prius de iustitia, & titulo stipendij secundum se, postea de modo, qui seruari debet in eo accipiendo.

SECTIO I.

Quid, & quo titulo accipere possint stipendium pro Missa.

1. Certum est posse licite Sacerdotes accipere stipendium, 1. Cor. 9. Etiam est apud Catholicos, posse licite Sacerdotes Euangelicos accipere à fidelibus, quibus spiritualia ministrant, stipendium sui ministerij, imò & habere ius ad illud exigendum; quod Apostolus Paulus late probat cap. 9. Epist. 1. ad Corinth. & colligitur ex verbis Christi Mat-

thæi 10. Dignus est operarius tibo suo: & definitum est in Concilio Agathensi cap. 36. & alibi sæpe. Difficultas tamen non leuis est in reddenda ratione, qua possit hoc excusari à labe simonia: nam sicut non posset absque simonia vendi collatio Baptismi, vel alterius Sacramenti, vt omnes fatentur; sic nec potest vendi oblatio Sacrificij, quæ non minus est actio spiritualis ex potestate Spirituali procedens. Ergo sicut non potest accipi pecunia pro collatione Baptismi, sic nec potest accipi pro Missæ oblatione. Nam vel illa pecunia datur ex misericordia, & vt elemosyna, vel ex iustitia. Non datur solum ex misericordia, quia hæc non obligat, nisi in graui necessitate, nec postea obligat ad restitutionem: stipendium autem Missæ debetur etiam Sacerdoti non indigenti, & debet postea restitui: datur ergo ex titulo iustitiæ commutatiuæ: ergo datur pro illo beneficio spirituali, quod accipitur à Sacerdote, quod non est aliud, nisi oblatio Sacrificij.

Multi possunt esse modi hoc explicandi. Primo enim aliqui volebant, hoc debitum non esse ex iustitia, sed ex obedientia, prout videtur insinuare Paulus illo cap. 9. dum dixit: Ita & Dominus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio vivere. Vnde duplex videtur interuenire præceptum: alterum sustentandi Sacerdotes, qui nobis ministrant, alterum, quo Sacerdotes ipsi tenentur ministrare iis, à quibus ad eum finem sustentantur.

Hoc tamen facile reicitur. Primo; quia Paulus in illo loco satis ostendit, illam obligationem non procedere ex solo iure positiuo, sed ex ipso iure naturali, vt constat ex illis exemplis, quibus vtitur: Quis militat suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascat gregem & de lacte gregis non manducat? Et hoc ipsum indicant verba Christi, Dignus est operarius mercede sua. Secundo, quia debitum ex solo titulo obedientiæ nõ obligat ad restitutionem, transacta occasione: quare nec Sacerdos, accepta sustentatione, obligaretur ad restituendum stipendium acceptum, quando est morti proximus, & non potest satisfacere præcepto celebrandi: nec etiam, qui Missam petit, obligaretur ad restituendum stipendium, quod promisit postquam iam Sacerdos sustentatus est.

Secundo dicunt aliqui, illas pecunias non dari vt pretium rei acceptæ, sed sub conditione Missæ: sicut si aliquis mihi donet 100. aureos sub conditione, si hac nocte dormiam: tunc somnus est conditio purificans donationem: pecunia tamen non datur vt pretium somni. Hoc etiam facile reicitur; primo, quia est contra sensum omnium, qui tam dantes quam accipientes agnoscunt vtriusque obligationem reciprocam iustitiæ. Secundo, quia, si solum esset donatio sub conditione, non maneret obligatus Sacerdos, accepta pecunia ad celebrandum, sed ad summum deberet reddere pecuniam, eo quod, conditione non sequuta, donatio non esset purificata. Tertio, quia Sacerdos non posset alienare pecuniam, vel libros acceptos pro stipendio, antequam Missas celebraret, quia nondum esset factus Dominus. Quarto denique, quia hoc eodem modo posset palliari omnes Simonia: in quavis materia. Possem enim dicere: do tibi has pecunias, non in pretium, sed donatione spontanea; sub conditione tamen, si dederis mihi Sacramentum, Reliquias, Beneficium, &c. Qua conditione

Difficultas est in reddenda ratione. Obstat enim videtur exemplum aliorum Sacramentorum.

2. Primo explicandi modus est quod debitum sit ex obedientia.

3. Hoc tamen facile reicitur.

4. Secundo alij dicunt pecuniam non dari vt pretium. Hoc etiam facile reicitur primo.

Tertio.

Quarto.

tionem posita, donatio purificaretur. Vnde apparet, non posse in illo modo præcindi à pretio; quia quoties conditio est, quæ intenditur vt finis, propter quem volo dare aliquid illi, qui positurus est conditionem non de gratis, sed intuitu illius, quod alter dar; qui est contractus onerosus, do, vt des; facio, vt facias.

5. Tertio dicitur aliqui non esse titulum iustitiæ, sed religionis. Tertio dici posset, quod aliqui insinuant, quod non interuenit obligatio, aut titulus iustitiæ propriæ, sed religionis, seu pietatis spiritualis: nam sicut iure naturæ filius tenetur alere suum patrem naturalem, & è contra pater tenetur gubernare filium: sic iure religionis obligamur ad alendos nostros Patres spirituales. Quia ergo Sacerdos offerendo Missam pro aliquo, sit in ordine ad illum actum quasi spiritualis pater illius, pro quo offert; iure religiosæ pietatis obligatur ille, pro quo offertur Sacerdoti vt patris ministrare victum; & è contra, quia hic ministrat victum, & eligit Sacerdotem acceptantem in patrem, ac erga eum exsequitur obligationem filij; debet etiam Sacerdos eodem iure ex parte sua exsequi munus partis applicando illi sacrificium. Non est ergo commutatio ex iustitia, sed obligatio mutua quæ nascitur ex titulo patris, & filij spiritualis ad reddenda sibi mutuo obsequia debita, patris, & filij.

6. Hic etiam modus dicendi impugnatur facile; primo, quia petere Missam à Sacerdote, non est in rigore assumere illum in partem spiritualement: neque enim illa oblatio est propria actio pastoris, aut partis; alioquin, qui non habet iurisdictionem spiritualement, non posset applicare Missam pro alio absque licentia proprij Pastoris illius, pro quo vult offerre. Est ergo illud subsidium charitatis, non officium proprium Patris. Secundo, quando ego peto Missam pro aliquo defuncto, non eligo Sacerdotem in patrem meum, cum non petam, vt applicet mihi, neque eligo in patrem defuncti; alioquin ipse defunctus, & non ego, haberet obligationem alendi Sacerdotem. Tertio, licet admittetur illa paternitas, & filiatio; hoc non argueret obligationem dandi stipendium, nisi Sacerdoti pauperi: nam filius non tenetur alere patrem diuitem, vnde cumque diuitias illas habuerit, sed solum quando pater indiget. Quarto obligatio filij vt filij erga patrem non obligat ad restitutionem, postquam violata fuit; ille autem, cui applicata est Missa, si non alit nunc Sacerdotem, remanet postea obligatus ad restitutionem; ergo non est ex pietate, sed ex iustitia.

7. Ideo alij quarto dicunt stipendium non dari pro Missa, sed pro obligatione, qua Sacerdos obligat se ad celebrandum. Nam licet Missa sit inuendibilis, obligatio tamen illa est aliquid distinctum à Missa, cum possit esse sine Missa; atque ideo poterit esse vendibilis, prout condistinguitur ab ipsa Missa. Hunc modum dicendi refert P. Suarez tom. 1. de Religione lib. 4. de Simonia c. 21. n. 16. & breuiter impugnat; quia obligatio illa secundum ordinem, quem habet ad spiritualia, est inuendibilis: alioquin ipsum spirituale ministerium venderent, vel vt res vendita, vel vt ratio venditionis; atque adeo res appetiatur ex sola spiritualitate, quod est absurdum.

8. Possimus hanc absurditatem multipliciter declarare; primo, quia si obligatio dandi rem spiritualement, prout condistinguitur à re spirituali, vendi potest, datur locus palliandi omnes Simonias,

Secundo dicunt alij stipendium non dari pro Missa, sed pro obligatione qua Sacerdos se obligat. Hunc modum dicendi refert P. Suarez tom. 1. de Religione lib. 4. de Simonia c. 21. n. 16. & breuiter impugnat; quia obligatio illa secundum ordinem, quem habet ad spiritualia, est inuendibilis: alioquin ipsum spirituale ministerium venderent, vel vt res vendita, vel vt ratio venditionis; atque adeo res appetiatur ex sola spiritualitate, quod est absurdum.

9. Hic etiam modus dicendi impugnatur facile; primo, quia petere Missam à Sacerdote, non est in rigore assumere illum in partem spiritualement: neque enim illa oblatio est propria actio pastoris, aut partis; alioquin, qui non habet iurisdictionem spiritualement, non posset applicare Missam pro alio absque licentia proprij Pastoris illius, pro quo vult offerre. Est ergo illud subsidium charitatis, non officium proprium Patris. Secundo, quando ego peto Missam pro aliquo defuncto, non eligo Sacerdotem in patrem meum, cum non petam, vt applicet mihi, neque eligo in patrem defuncti; alioquin ipse defunctus, & non ego, haberet obligationem alendi Sacerdotem. Tertio, licet admittetur illa paternitas, & filiatio; hoc non argueret obligationem dandi stipendium, nisi Sacerdoti pauperi: nam filius non tenetur alere patrem diuitem, vnde cumque diuitias illas habuerit, sed solum quando pater indiget. Quarto obligatio filij vt filij erga patrem non obligat ad restitutionem, postquam violata fuit; ille autem, cui applicata est Missa, si non alit nunc Sacerdotem, remanet postea obligatus ad restitutionem; ergo non est ex pietate, sed ex iustitia.

vel certe consequendi eundem finem absque Simonia. Dicit enim aliquis: Do tibi mille nummos, non pro re sacra, aut pro Beneficio, vel Ordine, sed pro obligatione illa præstandi; quæ obligatio vendibilis est. Secundo, quia si non datur stipendium pro Missa, sed pro obligatione ad Missam; ergo Sacerdos, qui, accepto stipendio postea non offert Missam non debet restituere stipendium acceptum; quia illud non accipit pro Missa, sed pro obligatione ad Missam; quam obligationem vere subiuit, & ita, qui stipendium dedit, licet non habuerit Missam, habuit totum id, quod emit, scilicet obligationem Sacerdotis ad Missam. Peccabit ergo Sacerdos non ponendo Missam, ad quam se obligauit; non tamen tenebitur ad restitutionem stipendij, quod non accepit pro Missa, sed pro obligatione ad Missam, quam obligationem iam possuit. Vnde si postea morbo, vel irregularitate superueniente, impediatur à Missa celebranda, non deberet restituere stipendium acceptum, cum adhuc habuerit, & habeat obligationem ad Missam, si auferatur impedimentum, pro qua sola obligatione datum fuit stipendium.

Hinc argui potest tertio, quia obligatio ad dandum librum, non habet aliam æstimabilitatem, aut utilitatem, nisi quam habet ipse liber: æstimabilitas ergo obligationis ad Missam mensurari debet ex æstimabilitate ipsius Missæ, quæ cum non sit compensabilis, vel adæquabilis cum pretio temporalis, consequens est, vt non possit tali pretio vendi eiusmodi obligatio; quia obligatio ad rem, & res ipsa sunt eiusdem ordinis.

Quarto, quia potest aliquis dicere Sacerdoti: si feceris sacrum pro me, dabo tibi postea stipendium; tunc autem non dat pro obligatione Sacerdotis, nam Sacerdos ad nihil se obligat, sed facit sacrum, & postea recipit stipendium. Vnde arguitur quinto, quia ille, pro quo dicitur Missa, non erat obligatus ex iustitia dare stipendium, antequam Missa dicatur: sed post Missam positam, non potest dare stipendium pro obligatione Sacerdotis, quia iam Sacerdos nullam habet obligationem; ergo non restat aliud; nisi ipsa Missa, pro quo soluatur stipendium. Sexto, quia si potest emi obligatio Sacerdotis, ad Missam offerendam, poterit etiam emi ius, quod remanet in dante stipem, ad hoc, vt pro ipso Missa offeratur: nam re ipsa idem est debitum Sacerdotis, & ius actiuum in altero contra Sacerdotem; sicut idem est, Petrum debere mihi centum aureos, & me habere ius contra Petrum ad centum aureos: ergo si potest emi obligatio Sacerdotis, poterit emi ius actiuum meum ad illas Missas; hoc autem est absurdum: nam ius ad spiritualia est spirituale, & inuendibile, vt constat: ergo & obligatio passiuæ erit inuendibilis.

Propter hæc alij, quos refert Suarez dicto c. 21. n. 2. dicunt, pretium, seu stipendium non dari pro Missa, sed pro labore, & opera Sacerdotis, quæ ibi interuenit; quæ quidem in se est pretio æstimabilis, cum sit actio laboriosa. Sicut ergo, quando petitur Missa celebranda in loco distantissimo per tria milliaria, potest dari aliquid Sacerdoti pro labore illius itineris; sic poterit dari pro ipso labore necessario ad celebrandum; quia sicut in primo casu non datur pro Missa, sed pro itinere necessario ad Missam; sic in secundo casu non datur pro Missa, sed pro labore necessario ad Missam: qui licet sit de facto coniunctus cum

Secundo.

9. Hinc argui potest tertio.

Arguitur quarto.

Arguitur quinto.

10.

Propter hoc dicunt aliqui non dari pro Missa, sed pro labore, & opera Sacerdotis, quæ ibi interuenit; quæ quidem in se est pretio æstimabilis, cum sit actio laboriosa. Sicut ergo, quando petitur Missa celebranda in loco distantissimo per tria milliaria, potest dari aliquid Sacerdoti pro labore illius itineris; sic poterit dari pro ipso labore necessario ad celebrandum; quia sicut in primo casu non datur pro Missa, sed pro itinere necessario ad Missam; sic in secundo casu non datur pro Missa, sed pro labore necessario ad Missam: qui licet sit de facto coniunctus cum

sacrificio, nihil refert; nam secundum se manet pretio estimabilis. Sic enim venditur Agnus Dei benedictus, quia cera, licet sit de facto benedicta, secundum se est pretio estimabilis: sic venditur Calix consecratus; sic Oleum, vel Christina benedictum; non ratione benedictionis, sed mater, quae secundum se est pretio estimabilis, potest tamen ex natura rei vendi, si non sit prohibitio Ecclesiae.

11. P. Suarez loco citato, & P. Thom. Sanchez tom. 1. Confiliar. lib. 2. cap. 3. dub. 10. cum aliis late impugnant hunc modum dicendi, & conantur ascendere, in Missa nullum remanere laborem, vel operam vendibilem, si sermo sit de illa opera, quae per se habet connexionem cum Missa; licet pro alio labore per accidens coniuncto, quale est iter vius leucae ad celebrandum, fatendum sit, quod sit vendibilis, sed reuera difficile id explicant; & P. Suarez tom. 1. 5. consequenter negat, posse Sacerdotem accipere plus pro cantanda Missa cum arte, & notis Multis, licet id possint facere Cantores, qui cantant in choro; quod quidem difficile est. Et quidem si accipi potest pretium pro itinere faciendo ad celebrandum in loco distant, non apparet, cur non possit accipi pro labore celebrandi sub dio, vbi vel aestu, vel gelu nimio, sanitas expositur magno periculo; quia hoc etiam per accidens coniungitur cum Missa; ergo idem dicendum est de cantu, qui per accidens etiam coniungitur, cum sine illo possit Missa celebrari. Ratio item illa, quam affert Tho. Sanchez, quod labor hic non est separabilis à re spirituali, ideo non est vendibilis, difficilis est; quia si sensus sit, non posse rem spiritualem, hoc est, Missam, reperiri sine illo labore, hoc non sufficit, vt labor ille non sit vendibilis: nam benedictio etiam non potest reperiri sine oleo, vel chrismate, aut sine cera in Agnis-Dei; & tamen ex natura rei, oleum, chrisma, cera, secundum se vendi possent. Si vero sensus sit, laborem ipsum non posse reperiri sine spiritualitate, cui coniungitur, falsum est; quia sicut cera, vel oleum possent reperiri sine benedictione; sic hic labor, & haec opera possent reperiri sine ablatione sacrificij: idem enim labor, & eadem defatigatio datur, quando aliquis ante Sacerdotium facit illa omnia, vt discat ritum celebrandi: ergo ille labor secundum se separabilis est à spiritualitate, cui de facto coniungitur.

12. Quidquid ergo sit de hoc puncto, ille modus explicandi iustitiam stipendij potest aliter, & facilius impugnari: quia labor ille corporalis secundum se non sufficit ad iustificandum stipendium vt ex iustitia debitum: quia licet aliquando interueniat labor fortasse dignus tali stipendio, regulariter tamen non est talis, & saltem de possibili non est dubium, quod posset celebrari absque labore digno tanto stipendio. Nam, secluso Ecclesiae praeccepto, posset celebrari solum consecrando, & sumendo vtramque speciem, quod totum in vno temporis minuto fieri commode posset, qui labor certe secundum se non esset dignus stipendio tali, quale pro Missa datur. Sicut ergo si pro calice consecrato daretur pretium excedens valorem calicis secundum se, praesumeretur dari pro consecratione: sic dando pro labore Missae stipendium excedens, bique proportione valorem ipsius laboris, praesumeretur dari pro valore sacrificij, quod coniungitur illi operi seu labori.

13. Communior ergo, & facilior explicandi modus est, quod stipendium non detur vt pretium, sed ad sustentationem ministri, sive totalem, sive ex parte. In quo autem differant, dare vt stipendium ad sustentationem, & dare vt pretium; omittis aliis modis, possumus hae vt declarare exemplo pictoris, v. g. qui nolle vendere suas operas, aut picturas, sed velle gratis depingere in obsequium Ecclesiae, & votum de hoc fecisset. Non esset tamen contra hoc votum, si peteret ab Ecclesia illa sumptus necessarios ad colores, ad tabulam, & alia omnia: adhuc enim diceretur depingere gratis: imo si ipse ad laborandum cibo, vel potu peculiari indigeret, illud totum compararetur inter sumptus necessarios ad picturam, & posset dici in rigore gratis, & non pro pretio fecisse illud opus, si solum acciperet necessaria ad pingendum. Rursus ponamus, aliquem habere virtutem supernaturalem, & gratiam gratis datam ad curandum aliquod morbi genus; si hic accederetur à Principe, vt eum curaret propositis magnis praemiis, posset dicere: Gratis accipio, gratis dabo; nolo pretium: & hoc, licet peteret necessaria ad iter illud agendum, & licet, dum esset in Principis Curia, aleretur Principis expensis: haec enim non sunt pretium, sed necessaria ad hoc, vt posset exsequi illic suum ministerium.

14. Sic ergo Sacerdos, vt minister Euangelicus, non facit contra praecceptum Christi gratis dandi, quod gratis accipit, si ab illis, quibus ministrat, accipiat necessaria ad ministerium exsequendum, v. g. si accipiat panem, vinum, ceram, & alia necessaria ad ipsum Sacrificium. Inter illa autem, quae necessaria sunt ad sacrificium, vinum, & potissimum est ipse Sacerdos; qui sicut non potest sine ministro, sine cera, sine vino, &c. celebrare, ita nec potest sine se ipso sustentato, & bene disposito. Sicut ergo cera ad alimentum ignis necessarii in Sacrificio exiguntur, sic etiam poterit cibus necessarius ad alimentum Sacerdotis oblati; qui sine victu offerre non potest, sicut nec ignis lucere sine cera, & alimenco. Quamuis ergo haec accipiat Sacerdos à petente Missam; adhuc dicitur in rigore gratis offerre Sacrificium pro ipso, quia nihil aliud petit, nisi quae necessaria sunt ad ipsum Sacrificium, quod petitur; & dum haec à Sacerdote petuntur, debentur ex iustitia, non vt pretium, sed vt necessaria ad sacrificium, quod petitur.

15. Confirmate hoc rursus possumus exemplo desumpto ex Constitutionibus nostrae Societatis, in qua non licet accipere pretium, vel stipendium aliquod pro Missis, Concionibus, vel aliis ministerijs spiritualibus, quod ad compensationem horum ministeriorum dari solet: & tamen non fit contra hanc constitutionem, si à petentibus Concionatorem petantur sumptus necessarii ad peragendum illud iter, & pro sustentatione Concionatoris in illo loco; vt notat cum aliis P. Thom. Sanchez lib. 7. de statu Religioso, cap. 28. num. 3. quia expensa, inquit, ista non petuntur pro rebus ipsis spiritualibus, sed tantum petuntur pro requisitis ad spiritalia exercenda. A fortiori ergo non erit contra obligationem Sacerdotis dandi gratis spiritalia, si accipiat necessaria ad sustentationem, & victum suum ab iis, quibus spiritalia ministrat.

16. Sed dicit fortasse aliquis, ex hoc ipso exemplo argui posse contra nostram doctrinam; quia licet

licet homines Societatis possint accipere viaticum, & alia necessaria antecedenter; non tamen possunt accipere stipendium pro Missa celebranda, absque eo quod facerent contra institutum, & debitum suum; ergo accipere stipendium pro Missa non est, sicut accipere sumptus ad iter, vel alia eiusmodi. Alioquin si stipendium hoc datur Sacerdoti solum pro sustentatione necessaria ad ministerium; cur homines Societatis non possunt illud accipere, sicut accipiunt viaticum, vel victum necessarium ad concionandum?

17. Respondetur, hominibus Societatis interdictum esse accipere pro ministerijs spiritualibus, non omnino, sed illud, quo videtur compensari eiusmodi ministeria, vt ex verbis Regulæ constat. Duplitter enim potest aliquis accipi; primo, vt aliquis feruet se indemnem, seu ne cogatur ea occasione facere ex suo sumptus extraordinarios, & expensas nouas; secundo, ad compensandum, seu vt inter sumptus necessarios accipiendos computet victum, & sumptus ordinarios suae personae; qui non adueniunt ea occasione. Hoc secundum prohibetur in Societate, quia hoc videtur esse viuere ex ministerijs, seu viuere ex altari, vt dixit Paulus: quod licet secundum se licitum sit, voluit tamen S. Ignatius ob praclaros fines, & ad maiorem paupertatis puritatem, & libertatem in ministerijs conferuandum, hoc prohibere, quia speciem aliquam lucri ex ministerijs pra se fert. Illud vero primum, quod non affert lucrum vilum, sed solum remouet nouas expensas, non prohibetur, quia illud non est accipere, sed non expendere ex nostro in gratiam alterius id, quod alias non esset expendendum. Quod quidem nullo modo est stipendium, sed non donare ex nostro id, quod alias expendendum nobis non esset. In hoc ergo differit homo nostrae Societatis ab aliis Sacerdotibus, quod isti, licet gratis applicant Missam consecrant sacramenta, nihil accipientes pro illis, nisi necessarios sumptus: in his tamen computant etiam sumptus necessarios ad personam ministri sustentandam atque adeo videntur aliquid hac occasione lucrari, scilicet sumptus illos, quos alioquin ex suo deberent facere ad sui sustentationem. Nos vero inter hos sumptus non possumus computare, quae alioquin necessario nobis expendenda essent, sed id solum accipere possumus, quod ea occasione in gratiam petentis addendum esset pro viatico, pro victu in alio loco, in quo alias ille minister alendus non esset, & similia, quae solum deseruiunt ad conferuandos nos indemnes, seu ad non donandum, non ad lucrandum aliquid, vnde tota opera, & actio conferatur gratis absque eo, quod eius occasione Societas aliquid lucratur.

18. Ex dictis inferitur iam primo, stipendium pro Missa accipi posse, non solum à Sacerdote paupere, & indigente, sed etiam à diuite, & non indigente; quia cum vterque in gratiam alterius conferat suam operam, ad quam sicut necessarius est panis, vinum, cera, &c. Sic etiam est necessaria persona Sacerdotis sustentata; vterque potest nolle ex suo dare illa, quae necessaria sunt, sed omnia accipere ab eo, in cuius gratiam offert sacrificium; sicut pictor potest ea omnia exigere, licet nolit pretium accipere pro pictura.

Infero secundo, in die etiam Natalis posse Sacerdotem accipere tria stipendia pro tribus Missis; quia licet non plus insuratur ad sui sustentationem

illa die, quam aliis, atque ideo per vnicum stipendium videatur illis satisfactum pro sumptu necessario ad personam ministrantiunde tamen totum, quod fit ex illis tribus stipendijs, & alijs, quae accipit toto anno, non excedit, quod requiritur ad victum pro toto anno. Cum ergo ad celebrandum hac die sit necessaria persona Sacerdotis non solum sustentata hac die, vel hora, sed toto anno; merito, & rationabiliter distribuuntur expense illae totius anni inter omnes petentes Missas, vt singuli concurrant per partes aequales iuxta partem, quam habent in illis Sacrificijs.

19. Inferitur tertio, Canonicos, Beneficiarios, & Parochos etiam, quibus ex vi sui Beneficij, vel Praebendae, non est specialis obligatio applicandi Sacrificium pro aliquo, posse accipere stipendium pro Missa. Et quidem de Parochis posset esse maior difficultas, quos aliqui voluerunt obligari ad offerendum aliquando pro suis ouibus: communis tamen sententia iam negat eiusmodi obligationem; cum solum teneantur ad ministrandum, & conferenda sacramenta.

Solum posset obstare declaratio quaedam sacrae Congregationis Concilij anno 1626. à qua quæsitum fuit: An Sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione Beneficij, seu Capellae, Legati, aut salarij, possunt etiam manuum eleemosynas pro Missis mortuis, aut defunctorum, recipere, & vnicuique Missae sacrificio vtrique oneri satisfacere? Congregatio respondit, Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficij, seu Capellae, Legati, aut salarij, si eleemosynas etiam pro alijs Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa vtrique obligationi satisfacere. Vnde de omnibus, qui quomodocumque obligantur ad celebrandum aliquo loco, vel die pro stipendio, vel redditibus, aut salario, absolute non posse ab alio stipendium accipere, vt fructum Sacrificij ei applicant, docent Gauantus ad Rubricas Missal. tom. 1. p. 3. tit. 12. num. 5. Barbofa in tract. de officio Parochi, c. 11. n. 11. Diana 1. tom. tr. de celebrat. Missar. resolut. 80. Ratio autem videtur esse; quia cum stipendium Missae detur ad sustentationem Sacerdotis, consequens est, vt si Sacerdos accipit stipendium ab aliquo pro illa Missa, non habeat ius accipiendi rursus stipendium ad sui sustentationem ab alio pro eadem Missa: cessat enim titulus sustentationis exigenda.

In contrarium tamen est communis sententia, quam docet Suarez in praesenti, disp. 86. sect. 1. & 3. Valquez disp. 234. cap. 6. Alfonso de Leone in tractat. de Iubileo p. 3. q. 20. num. 27. Fraxinellus de obligat. Sacerd. sect. 4. conclus. 4. §. 8. Homobonus de Bonis de Exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 13. q. 121. & in Consult. cas. Confitent. vol. 2. p. 5. resp. 63. Barbofa à S. Fausto tract. de Iubileo, lib. 1. q. 81. Ludouicus à Cruce in exposit. Bullae Cruciatæ, disp. 3. dub. 19. n. 22. Vnde idem Diana, mutata sententia, hanc sequitur tom. 3. resolut. moral. proxime edendo, quem mihi his diebus beneuole ostendit. Sed acerbius loquitur Luisius Turrianus in disp. selectis, p. 2. disp. 31. dub. 16. vbi contrariam sententiam dicit, nullam habere probabilitatem, sed procedere ex ignorantia, & esse contra praxim receptam.

20. Vnde ad responsum Congregationis supra positum respondent plures ex his Auctoribus, qui post illud scripserunt, ibi sermonem esse de Sacerdote, qui ratione Beneficij, Capellae, Legati, aut salarij

tribus Missis. Etiam beneficiarij quibus non est specialis obligatio applicandi Missae: possunt accipere stipendium. Obstat quædam declaratio Congregationis. Congregatio Concilij. Gauantus. Barbofa. Diana. In contrarium est communis sententia. Suarez. Valquez. Alfonso. Barbofa à S. Fausto. Ludouicus à Cruce. Diana. Turrianus. Ad responsum Congregationis respondent plures.

Quantum stipendium accipere possit Sacerdos pro Missa.

Honriq.

larij certis diebus obligantur ad celebrandum pro aliquo: hi enim non possunt, accepta elemosyna ab alio, eadem Missa vtrique satisfacere, debito scilicet celebrandi pro vtroque. In quo sensu idem docuerat per eadem verba Henricus...

23.

Hanc solam mentem fuisse Congregationis sensus.

Porro hanc solam fuisse Congregationis mentem constat ex decreto ipsius præcedenti anno edito, de quo postea dicemus sectione sequenti: cuius decreti occasione dubium illud propositum fuerat; quo decreto præceptum fuit Sacerdotibus tot Missas celebrare, quot stipendia, siue congrua, siue incongrua acceperint, pro pluribus Missis celebrandis; ita ut alioquin præter peccatum graue, ad restitutionem teneantur. Supponitur ergo, quod stipendium retineatur contra mentem, & voluntatem eorum, qui dederunt illud: quod tamen in nostro casu non potest habere locum; supponimus enim, aliquem expresse dicere, ego volo, ut possis recipere stipendium ab alio, & offerre pro illo, perinde ac si à me nihil accepisses, & te liberum manere ab omni onere restituendi: quæ omnia implicite dicuntur, quoties Capellano datur aliquid, solum ut celebret in tali loco, relicta illi facultate applicandi Missam alteri, à quo accipiat stipendium; ergo dubium postea propositum, & declaratio subsequens huius decreti debet intelligi iuxta terminos ipsius decreti, scilicet, quando ex vtroque stipendio obligatur Sacerdos ad applicandum sacrificium pro illis. Et certe in iis, qui dant elemosynas manuales pro Missis dicendis, semper præsumitur hæc voluntas, quod applicetur sacrificium pro ipsis: sicut etiam in eo, qui instituit Capellaniam, nisi contrarium explicetur, vel ex circumstantiis colligatur. In beneficiis vero, vel aliis, in quibus obligatur Sacerdos ad celebrandum solum ob commoditatem eorum, qui tali hora audiri sunt Missam, facilius potest existimari, quod non exigatur applicatio sacrificij, sed circa hoc relinquatur Sacerdoti libertas, ut possit, cui voluerit, applicare.

24.

Ad rationem pro contraria sententia respondendum non accepisse in sustentationem, sed ut pretium laboris, & obligationis antecedentis, qua obligatur, ut sit tali tempore, & loco promptus ad celebrandum; quæ obligatio est onus pretio dignum: postea vero accipit pro oblatione sacræ, non pretium, sed stipendium ad sustentationem, modo explicato. Nam licet iam non indigeat, sed aliunde habeat necessarium sustentationem; id non obstat, quo minus possit, & debeat sustentari ab eo, qui sacrificium petit, ut diximus de Sacerdote diuite,

Stipendium iustum est, quod vel lege Prælati Ecclesiastici, vel consuetudine hominum taxatum est; in quo tamen communiter aduertitur, cum actio Missæ non exigat totum tempus dici, nec impediatur Sacerdotem ab aliis operibus, & studiis, quibus possit sibi victum prouidere; non debere stipendium esse tale, quod solum sufficiat ad omnia vitæ necessaria, victum, vestitum, habitationem, famulum, libros, &c. Sed nec debet etiam esse ita exiguum, ut solum respondeat illi tempori, quo Missa dicitur, & sicut illud est trigesima pars dici, v. g. ita stipendium sit trigesima pars victus necessarii: nam celebratio illa impedit Sacerdotem per magnam dici partem ab aliis multis operibus, quibus possit facilius sibi victum quærere: est ergo prudenter considerandum totum hoc, ut iuste, & debite stipendium taxetur.

Hoc supposito, multa solebant antea dubitari circa hoc stipendium, quæ iam omnino cessarunt per decreta, quæ auctoritate Sanctissimi D. Vrbani octauo edidit sacra Concilij Congregatio anno 1625, vt ex dicendis constabit. Primo ergo quæri solebat, an Sacerdos, à quo Missa petebatur, dato ei stipendio infra quantitatem iustam, vel lege taxatam; posset vna Missa satisfacere pluribus stipendiis, donec singulis Missis corresponderet vnum iustum stipendium? Affirmatiuam sententiam docuerunt communiter Doctores Rodriguez, Corduba, Angles, Nugnus, Fernandez, Vasquez, Filiucius, Scorzia, Suarez, quos affert Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missar. resolut. 7. licet aliqui eorum non concederent, quando adesset expressa promissio dicendi Missam pro illo stipendio. Sed Congregatio in illis decretis grauissime prohibuit, ne vllus Sacerdos hoc faceret, & vltra peccatum graue voluit, quod maneat obligatus ad restituendum.

Secundo quærebatur, an Sacerdos pauper possit accipere pro vna Missa tot stipendia, quot sufficerent ad eius diuinam sustentationem: de quo fuit magna controuersia, quibusdam id concedentibus, saltem vt probabile, Ledesma, Ioanne de la Cruz, Soto, Molfesio, Cano, Beia, Angelo, Rodriguez, Petro de Aragon, Nugno, & aliis, quos refert Diana loco citato, resolut. 8. dum tamen Sacerdos quotidie celebraret, & victu parco contentus esset. Alij tamen id extendebant ad emendos aliquos libros, si Theologus, vel Iurista esset; alij ad alendos parentes alijs mendicatos.

Alij tamen absolute id negabant, Suarez, & Vasquez in præsentia, Filiucius, Lessius, Nauarrus, Azorius; & hoc suo præcepto confirmauit Congregatio prædicta sub obligatione peccati grauis, & onere restituendi.

Tertio quærebatur, an saltem possit id fieri per aliqua priuilegia Summi Pontificis, quæ aliquibus Religionibus concessa erant. Sed Congregatio in illo decreto auctoritate Summi Pontificis, & de eius mandato, eiusmodi priuilegia omnino reuocauit.

Quarto quærebatur, an Sacerdos, qui Missas dicendas susceperat, posset postea alijs Sacerdotibus dicendas dare, retenta sibi parte stipendij accepti, & dato illis stipendio quidem iusto, sed infere.

25. Quod non sit iustum stipendium.

26. Multa dubia circa hoc stipendium cessarunt per decreta edita ab Urbano 8. Primo quærebatur.

Diana.

27. Sacerdos quid Sacerdos pauper possit accipere.

28. An saltem id possit fieri per aliqua priuilegia.

29. An Sacerdos, qui Missas dicendas susceperat, posset alijs dicendas dare infere.

inferiori. Aliqui id negabant; alij concedebant; alij non omnibus, sed Curatis, aut similibus; alij omnibus, dum in se prius Missarum dicendarum à se onus suscepissent. Hoc dubium iam cessauit ex decreto prædicto, in quo prohibetur, ne vnamquam id fiat, vt onane damnabile lucrum ab Ecclesia remoueatur. Quos idem seruandum esse, quando Sacerdoti datur elemosyna maior solita pro celebratione Missarum, nec tunc partem posse retinere, declarauit ea Congregatio.

30. An debeat etiam intelligi de beneficiario.

Circa hoc tamen ipsum dubitatum fuit, an debeat etiam intelligi de Beneficiario, qui potest per alium celebrare, an teneatur Sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redditum Beneficij? Et Congregatio respondit, sufficere, quod det elemosynam congruam, nisi in fundatione ipsius beneficij aliter cautum fuisset. Quod videtur etiam locum habere in Capellano, qui per alium satisfacit oneri Missarum, cum eadem sit ratio de ipso.

31. An administratores Ecclesiarum possint retinere aliquam elemosynarum portionem, pro expensis manutentionis Ecclesiarum, altarium, inseruientium, paramentorum, luminum, vini, hostiarum, & similibus.

Dubitatum rursus fuit, an administratores Ecclesiarum possint retinere aliquam elemosynarum portionem, pro expensis manutentionis Ecclesiarum, altarium, inseruientium, paramentorum, luminum, vini, hostiarum, & similibus. Respondit Congregatio, id non posse fieri, nisi cum Ecclesiarum, & loca ipsa alios non habent redditus, quos in vsum earum expensarum erogare licite possint; & tunc, quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ sacrificio necessaria sunt subeunda; & nihilominus tunc non esse minuendum numerum Missarum, quæ ab offerentibus elemosynas exiguntur.

32. Quæsum.

Petes, si Sacerdos alteri Missam dicendam committat, quam ipse, accepto stipendio, dicere debebat, & secundus Sacerdos remittat ei partem stipendij, & contentus sit parte aliqua, an possit tunc primus retinere sibi partem ex voluntate condonantis. Congregatio enim absolute dicit, debere absolute integram elemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec vllam illius partem sibi retinere posse. Cederem tamen, id non prohiberi, dummodo Sacerdos celebrans omnino sponte, & libere id condonet, non vero ex metu aliquo, quia fortasse alias non darentur sibi illæ Missæ, vel in futurum alie non dabuntur, vel quod simile: & in hoc sensu Auctores aliquid, quos affert Diana loco citato, resolut. 13. id concedentes: quia Congregatio non prohibet, quod Sacerdos absque stipendio celebret; ergo sicut posset aliquis absque vlllo stipendio celebrare, vt alium Sacerdotem liberet ab onere suscepto, cui satisfacere non potest, quo casu condonat illi totum stipendium acceptum, sic posset condonare partem, dummodo dolus, & metus omnino cessarent, vt dictum est: quod tamen in praxi vix poterit absque periculo contingere.

33. Quæsum. 5. an possit Sacerdos duobus stipendiis vna Missa satisfacere.

Quinto quærebatur, an possit Sacerdotes duobus stipendiis à duobus personis acceptis, satisfacere vna Missa, applicando vni partem solitam, & alteri suam partem, quæ correspondet ipsi celebranti: Affirmarunt enim aliqui, quos refert Diana loco citato, resolut. 14. quod aliqui admittunt, si partem tribus Missis sibi correspondentem applicet pro vna Missa debita. Alij tamen id verius negabant. Suarez disput. 79. sect. 9. in fine. Bonacina de Sacram. disput. 4. quæst. vltim. punct. 8. num. 16. & alij, quia vel illam partem non poterit.

potest transferre in alium Sacerdos; vel certe est res valde dubia; & nescitur, an habeat effectum, etiam quoad satisfactionem; & qui offert stipendium, non vult illam partem, sed illam aliam, quam Sacerdos vt Christi minister applicare potest nomine ipsius Christi. Cæterum post prædictum decretum Congregationis de hoc iam non est dubium, cum prohibeatur vquam vnica Missa duobus stipendiis satisfacere, etiam cum onere restituendi.

Sexto, quæritur, an Sacerdos possit accipere plura stipendia, quibus non nisi post longum tempus possit satisfacere. Ad hoc etiam attendit Congregatio in illo decreto, prohibens, ne accipiantur elemosynæ pro Missis, nisi oneribus ante susceptis satisfecerint, vel (vt in declarationibus eiusdem decreti explicatum fuit) nisi infra modicum tempus possint omnibus satisfacere, vel qui dat elemosynam, sciat, & consensuat, vt differatur celebratio toto illo tempore, donec alijs satisfiat. Quid vero intelligatur per modicum tempus, Ledesma in summ. tom. 1. cap. 18. Villalob. num. 2. dicunt, intelligi illud quo 50. vel 60. Missæ possint dici; quæ mensura satis rationabilis apparet.

Septimo quæritur, an Sacerdos, accepto stipendio ad dicendam Missam de B. Virgine, aut Missam pro defunctis, satisfaciat dicendo Missam, quæ eo die occurrit, & applicando pro illa intentione. Multi affirmant, si in illis diebus occurrat solemnitas aliquis sancti, & Sacerdos habeat maiorem deuotionem in Missa de illo sancto; quos affert, & sequitur Diana loco citato, resolut. 31. Alij vniuersaliter concedunt, Villalobos in sum. tract. 3. diff. 91. n. 9. Ioannes de la Cruz in direct. cons. part. 2. de sacrificio Missæ, quæst. 4. dub. 2. conclus. 2. Suarez in præsentia, disput. 83. sect. 3. P. Nauarra. Quod sequitur etiam Petr. Nauarra de restitut. lib. 2. cap. 2. num. 248. saltem si non augetur elemosyna notabiliter ob eam conditionem. Et certe si occurrat Dominica, vel festum duplex, melius est seruare regulam Missalis, quam ob priuam deuotionem inuertere Ecclesiæ ordinem: & in alijs etiam diebus hoc etiam erit regulariter magis expediens.

Octauo quæritur, an qui ex fundatione, vel alio titulo debet celebrare in aliqua Ecclesia, vel altari determinato, possit, saltem ex causa alibi celebrare, & satisfacere illi obligationi. Negant plures, quos refert, & sequitur Diana loco citato, resolut. 29. qui dicit, id esse peccatum mortale, quia in re graui infideliter agit.

Distinguendum tamen est: nam vel testator determinauit illum locum, vel illud altare ob peculiarem cultum illius loci, vel propter commodum populi, vt possit ibi audire Missam, vel propter memoriam suæ familiæ, ad quam illa capella, vel altare pertinet. Et in his casibus fatendum est, non posse absque auctoritate illius, qui potest commutare vltimas voluntates, fieri illam variationem loci, nisi id raro fiat: tunc enim non facile continget peccatum mortale propter paruitatem materie: imo, si fuisset cum causa rationabili, non erit peccatum veniale: neque enim censetur fundator voluisse cum tanto rigore obligare suum Capellanum. Si vero ad nihil simile respexit fundator in designando illo altari; facilius poterit.

34. Quæsum. sextum.

Ledesma. Villalob. num. 2.

35. Quæsum. 7. an Sacerdos satisfaciat dicendo aliam Missam.

Diana. Villalob. Ioan. de la Cruz. Suarez. P. Nauarra.

36. Quæritur 8. de Missa ex fundatione vel alio titulo. Diana.

poterit excusari à peccato graui variatio altaris, intra eandem tamen ecclesiam: alioquin, si in alia ecclesia celebrantur illæ Missæ; videtur iam fieri in præiudicium prioris ecclesiæ, cui acquisitum fuerat illud ius.

37. Hinc infero primo, si altare designatum à testatore non erat priuilegiatum, hoc est, habens indulgentiam ad liberandam animam purgatorij, quoties in eo celebratur; & Sacerdos celebrat pro fundatore in alio altari eiusdem ecclesiæ priuilegiato; melius satisfacere obligationi, & vtilius ipsi fundatori: dummodo tamen testator in designando primo altari non respexisset ad causas supra enumeratas: tunc enim regulariter debet seruari, quod ipse præscripsit.

38. Infero secundo, si altare illud, in quo Sacerdos debet ex fundatione celebrare, occupatum sit ab alio ibi celebrante, vel alia de causa tunc impeditum; posse absque peccato graui in alio eiusdem ecclesiæ altari celebrare, dummodo id non fiat frequenter: imo aliquando fieri potest absque veniali; vt si Sacerdos expectare non potest propter negotium vrgens, quod expedire postea debet.

39. Infero tertio, si testator designauit illud altare, quia priuilegiatum erat; & in eadem ecclesia sit aliud altare habens æquè certum priuilegium; satisfieri sufficienter obligationi, si in illo alio altari priuilegiato celebratur. Secus autem dicendum, si Sacerdos velit in alio altari non priuilegiato celebrare. eo quod ipse habeat calculum, vel imaginem benedictam cum indulgentia ad liberandam animam purgatorij in singulis Missis; nam regulariter indulgentiæ, quæ applicatur altari, solet esse magis authentica, & secuta, quam quæ applicatur alicui calculo benedicto; & fortasse minus dependet à statu gratiæ ipsius celebrantis, vt habeat effectum.

40. Infero quarto, si Sacerdos obligatus ad celebrandum in tali ecclesia, quando venit, inuenit alios Sacerdotes paratos in Sacristia, itaut cogatur nimis expectare, vel forte propter Missam solemnem, aut concionem, vel quid simile; posse absque peccato graui celebrare pro tunc in alia ecclesia; & aliquando absque veniali: expedit tamen, vt quando præiudicat fore eiusmodi impedimentum, præueniat aliquantulum, ne id frequenter contingat.

41. Ex hoc oritur nouum dubium, quando ecclesiæ, vel altare designatum à testatore casu aliquo inueniuntur omnino impedita, vel quia Ecclesia violata est, vel quia non inuenitur capellæ clauis, vel quid simile, an tunc Sacerdos liber maneat pro illa die à sua obligatione, an vero debeat alicui celebrare. Hoc dubium eodem fere modo definiendum est; quo definiti solet aliud simile de illo, qui vouit recitare coronam coram tali altari, vel imagine; an, si nequeat in eo loco recitare, maneat absque obligatione vlla. De quo latè Thomas Sanchez lib. 4. de voto, cap. 14. n. 27. & sequentibus.

42. Dicendum itaque est, quando testator intendit principaliter solum, quod celebraretur in tali loco, vel altari propter cultum talis Sancti, qui inde recitabat: si ecclesia sit violata, vel impedita, cessare obligationem, quia alligatur ad illum locum: sicut qui vouit ieiunare in vigilia talis Sancti; si eo die non possit, non debet alio die ieiunare. Si vero testator intendit fructum Sa-

crificij, vel cultum Dei, non cessat obligatio, sed debet in alio altari, vel ecclesia celebrari. In dubio autem præsumitur intentio testatoris posteriori potius, quam priori modo se habuisse. Nam, quidquid sit de voto, in quo etiam in dubio ita præsumendum esse, docet contra alios Sanchez loco citato num. 38. in nostro tamen casu multo magis id debet dici. Primo, quia Capellanus, non est in possessione suæ libertatis, sicut vouens; sed obligauit se ex contractu oneroso; testator autem potius præsumitur voluisse obligare ad id, quod sibi erat vtilius. Secundo, quia vouens conseruat suam libertatem sine positio præiudicio alterius: non sic Sacerdos in nostro casu, qui accipit sibi stipendium à testatore ad celebrandum, & non celebrat. Tertio denique, quia in cap. Nos quidem, de testamentis, præscribitur, si non possit monasterium construi in loco à testatore designato, debere in alio loco edificari: præsumitur ergo, id esse in eiusmodi casibus iuxta voluntatem testatoris.

43. Queritur decimo circa variationem temporis, aut diei præscripti; an Sacerdos, qui ex fundatione, v. g. Capellania debet celebrare ter in hebdomada, scilicet, feria 2. 6. & Sabbato, possit celebrare illas Missas aliis diebus intra eandem hebdomadam. Respondetur eodem fere modo: nam illi dies potuerunt dupliciter designari à fundatore: primo sine mysterio, sed solum, vt ter in hebdomada celebraretur pro ipso: secundo propter rationem peculiarem; v. g. vt Sabbato fieret Missa de B. Virgine, feria sexta de Passione Domini, &c. Si priori modo fieret designatio, non est dubium, quod possit Sacerdos aliis diebus eiusdem hebdomadæ celebrare, & satisfacere; cum illa circumstantia sit mere accidentalis. Si vero designatio fieret posteriori modo; obseruari debet: non tamen facile poterit in eius omissione mortaliter peccari, cum materia sit ex se parua, præsertim, si cum causa, vel non multum frequenter.

44. Infero primo, quid dicendum sit, quando Sacerdos debet singulis mensibus celebrare 15. Missas pro fundatore Capellaniæ; an possit hoc mense offerre 30. pro mense præfenti, & sequenti. Respondeo, regulariter id fieri posse, vt in simili de illo, qui ex penitentia debet aliquid tali tempore faciendum, docet Thomas Sanchez dicto lib. 4. de voto cap. 14. num. 26. & in casu nostro Petrus Nauarra lib. 2. de Restitutione cap. 2. quæst. 9. num. 366. & Emanuel Rodriguez in summa, cap. 252. titulo Missæ, conclusionem 8. quia anticipata solutio nullo modo præiudicat, sed prodest creditori. Secus tamen dicendum esset, quando fundator respexit ad tempus illud determinatum propter aliquam specialem causam; quia nimirum pertinet ad honorem, & decorem suæ Capellæ nullum mensem præterire absque Missa, & memoria testatoris. Vnde nec facile admitterem illam anticipationem, quando redundat in alterius præiudicium: vt si Sacerdos debeat celebrare singulis hebdomadis, vel mensibus, pro defunctis huius populi, vel communitatis: ex illa enim anticipatione fit, vt illi, qui moriuntur hoc mense, vel hebdomada post Missam anticipate celebratam, fraudentur illo subsidio, mense, vel hebdomada sequenti; cum tamen fundator voluerit omnibus successiue subuenire.

Infero

45. Secunda dilatio.

Infero secundo, in eisdem circumstantiis, quibus licet anticipatio, posse etiam excusari à mortali, qui postponit, & differet solutionem ad hebdomadam, vel mensem sequentem; dum modo hæc postpositio non sit magna, qualis non videtur esse si mense sequenti celebrantur Missæ vtriusque mensis: erit tamen veniale, nisi intercedat rationalis causa, quæ poterit etiam à veniali excusare. Vnde regulariter ille, cui datur elemosyna, vt celebret in festiuitate hodierna pro tali persona, satisfacere poterit celebrando die sequenti, vel infra, aut etiam post octauam. Dixi, regulariter: quia, quando petitur Missa pro aliqua necessitate præfenti, & nunc vrgente, pro qua desideratur subsidium præfens; non videtur posse admitti illa dilatio, quæ tunc non est sola circumstantia, sed videtur pertinere ad substantiam rei, cum postea non vrgeat amplius necessitas illa, pro qua Missa petebatur.

46. Quaritur

Queritur undecimo, quando alicui iubetur in fundatione celebrare omnibus sabbatis, vel feriis quintis, aut sextis; an in hebdomadæ sancta debeat illis diebus celebrare, vel cetè anticipare, aut postponere celebrando aliis tribus diebus pro illis. Respondeo: feria illa sexta nec potest celebrare, nec debet eius loco subrogare aliam diem, quia testator obligasse videtur obligationem ad illam diem. At vero feria 5. & sabbato sancto, si Sacerdos vult celebrare, debet offerre pro debito fundationis, à quo solum excusaretur, si non posset commode celebrare. Si vero Sacerdos nolit illis diebus celebrare; puto, non teneri illum ad petendam licentiam, nec ad subrogandas alias dies pro illa: quia licet possit in illis simpliciter, & absolute priuatim celebrari; consuetudo tamen est non celebrandi priuatim, cui consuetudini non præsumitur testator voluisse se opponere, cum laudabilis sit, nec voluisse obligare Sacerdotem, vt ab ea omnium fere consuetudine discederet, atque adeo censetur illos dies exclusisse, si Sacerdos nolit celebrare.

47. Inhabis.

Dices, quando Ecclesiæ est violata, debet regulariter Sacerdos alibi celebrare pro debito Capellaniæ; quia impedita circumstantia loci, non impeditur substantia, vt supra diximus; ergo licet dies sit impedita, non cessabit obligatio quoad substantiam, vt soluitur alia die. Respondeo negando consequentiam; quia violatio Ecclesiæ est impedimentum accidentale, & quod ex natura sua potest sæpius occurrere; at vero impedimentum illorum dierum est per se, & notorium omnibus, & quod semel solum in anno occurrere potest. Adde, ex eo, quod Sacerdos celebret in alio loco, quando locus designatus est impeditus, non addi nouum onus, sed potius aufertur onus, quod habebat celebrandi in tali loco determinato: at vero ex eo, quod maneat obligatus ad celebrandas alias Missas hebdomada sequenti, loco harum, additur nouum, & maius onus, scilicet, non accipiendi elemosynam ab alio pro illis; quod onus non videtur voluisse ille fundator imponere, sed solum celebrandi talibus diebus, quibus, si aliunde ab Ecclesiæ, vel consuetudine impeditur, non debet propter hoc Sacerdos subire nouum detrimentum, nec fraudari stipendio pro aliis Missis. Vnde idem dicerem casu, quo impedimentum protenerit ex cessatione à Diuinis: si enim non posset tunc in villa Ecclesiæ commode celebrare; non teneretur Sacerdos supplere postea, P. Ioan. de Lugo de Sacramentu.

cessante impedimento, pro Missis illis, quas absque sua culpa omisit.

48. Queritur duodecimo, an Capellanus ægro- tans debeat interim dare stipendium alteri, ne fraudetur testator, vel fundator illis Missis. Affirmat Henriquez lib. 9. de Missa cap. 24. n. 4. Communis tamen sententia distinguit de infirmitate breui, vel longa. Si longa sit; debet suppleri per alium: si breuis; non debet: nisi fundator expresse, vel tacite significauit animum, & mentem suam, quod non desit Missa in tali loco, vel capella.

49. Queritur quæ sit iudicanda infirmitas breuis, vel longa ad hoc propositum. Aliqui, quos affert Diana illo tract. de celebr. Missar. resolut. 27. dicunt, si morbus durat per octo, vel decem dies, non esse obligationem supplendi per alium. Bonacina disp. 4. de Missæ sacrificio q. vltima, punct. 8. n. 17. id extendit ad quindecim dies, quod etiam sequitur Diana ibidem. Alij extendunt ad vnum mensem. Alij ad duos, pro qua sententia Diana affert Petrum Nauarra lib. 2. de restitut. c. 2. num. 210. quam ego probabilem existimo, & eam inuenio etiam apud Alfonso Vega in summa cap. 28. de Missa, casu 14. & Rodriguez in summa cap. 250. verb. Missa, conclus. 3. licet ob errorem scriptoris, vel typographi contrarium videatur dicere: sed ex contextu, & subsequentibus constat, hanc esse eius sententiam; quam etiam amplexus est P. Steph. Auila consultus de hoc casu in manuscripto, quod ego vidi. Rationes autem pro ea sententia videri possunt apud predictos Auctores. Et hæc sufficiat breuiter indicasse circa hos casus, qui practice quæsti sunt, ex quibus ad plures alios responderi facile poterit.

DISPUT. XXII.

De præcepto audiendi Missam.

SECTIO I. Ad quid obliget præceptum audiendi Missam.

SECTIO II. De presentia intentione, & attentione requisita ad Missam audiendam.

Hoc solum restat circa hoc sacrificium, de quo late Fagundez in 1. Eccl. Præcepto: nos, supposito præcepto, aliqua magis dubia circa eius obseruantiam breuiter expediemus.

SECTIO I.

Ad quid obliget præceptum audiendi Missam.

Certum est, dari præceptum audiendi Missam diebus festis, quod habetur in cap. Omnes Certum est fideles. & cap. Missas. de consecrat. dist. 1. & dari præceptum, quomuis Suarez disput. 88. sect. 1. in princ. Fagundez lib. 2. de 1. Eccles. Præcepto, num. 1. & alij dicunt, id esse de fide, non tamen apparet, quomodo possit esse de fide id, quod nusquam à Deo reuelatum est; neque enim ex eo, quod Ecclesiæ aliquid præcipiat, Deus reuelat, Ecclesiæ id præcepisse. D d d 2

sed fit nobis evidens humana evidentiâ, quantum sufficit ad obligandum nos absque vlla probabili excusatione. Obligat autem hoc præceptum non solum diebus Dominicis, sed aliis festis; quia Ecclesia instituens aliquod festum, intendit præcipere eo die illum eundem cultum, qui præcipitur diebus Dominicis; in hoc enim consistit festiuitas illius diei. Obligat etiam hoc præceptum omnes etiam Sacerdotes, & Religiosos, vt Ecclesiæ consuetudo testatur, obligat grauius, quia materia ipsa grauis est; vt constat in eo, qui ex voto teneretur ad audiendam Missam, quem nemo excusaret ab obligatione graui. Obligat denique omnes baptizatos habentes vsum rationis, non amentes, aut paruulos, qui assistentiam humanam non possunt habere; nec catechumenos, qui Ecclesiæ præceptis non obligantur. Quamuis vero non sit mere naturale, aut Diuina, sed Ecclesiasticum; est tamen multum conforme legi naturali; & Diuina, supposita iustificatione huius Sacramenti, & obligatione exhibendi cultum aliquem visibilem Deo.

Ad hoc obligantur omnes baptizati habentes vsum rationis.

2. Quæritur primo quam Missam debeat audire.

Respondetur quælibet quælibet possit audire vt quilibet linguam, &c.

Con. Trid.

3.

Quæritur de quantitate.

Respondetur integram.

Turrianus nimis rigide de sententiis Theologicis decernit.

Hoc supposito, quæritur primo, quam Missam debeamus audire? Respondetur, quamlibet, siue hoc, siue illo ritu Catholico dicatur; hæc, vel illa lingua; quia præceptum solum est de audienda Missa: vnde certum est, satisfieri audiendo Missam etiam votiuam, & non de Festo aut Dominica occurrente. Rursus certum est, satisfieri audiendo Missam extra Parochiam; quia licet olim fortasse fuerit obligatio audiendi eam in Parochia; postea priuilegiis derogatum fuit illi obligationi; & licet in Trid. sess. 14. c. 4. dicatur, teneri fideles adire suas Parochias, vbi id commodè fieri potest, ad audiendum Verbum Dei; ibi tamen nihil dicitur de Missa audienda; & vniuersalis Ecclesiæ consuetudo ostendit, non esse receptam illam obligationem etiam quoad conciones; eo quod fortasse id regulariter fieri contemderet non poterat. Vnde in eodem Trident. sess. 22. Decreto, de obseruandis in celebratione Missæ, solum dicitur: *Moneat Episcopus populum, vt frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis, ac maioribus Festis accedant; & Congregatio sacra Concilij Tridentini declarauit, non posse Ordinarium multatis, & poenitentiam cogere populum ad audiendam Missam, aut concionem in propria Parochia, etiam in casu negligentia, aut contumacia; vt refert Azor tom. 1. lib. 7. cap. 8. ques. 6.*

Quæritur secundo, quantam Missam debeat quis audire? Respondetur, totam, & integram; vt constat ex dicto cap. Omnes, & aliis, quæ asserti Suarez sess. 2. in principio. Quæ autem sit pars notabilis sufficiens ad peccatum mortale, si omitatur; communior nunc sententia docet, si omitatur ab initio vsque ad Euangelium exclusiue, non esse mortale; secus si omitatur etiam Euangelium. Ita Suarez sess. 2. Nauarrus, Sotus, Tabiena, Azor, quos refert, & sequitur Fagundez lib. 2. c. 6. Alij dicunt, non esse mortale, etiam si omitatur Euangelium, dummodo audiatur totum reliquum cum Euangelio vltimo inclusiue; quod probabile putant cum Nauarro, Suarez, Nugnius, Azor, Rodriguez, Grassius; quos refert, & sequitur Bonacina disp. 4. de Missæ Sacrificio q. vlt. punct. 1. i. num. 17. & verum scilicet Hurrado de sacrificio Missæ, disp. 5. difficult. 1. Vnde miror, Luuissum Turrianum nouissime in selectis p. 2. disp. 3. dub. 28. notare sententiam illam vt improbabilem, & temerariam.

Certè hic Auctor nimis rigide de sententiis Theologicis decernit; quis enim neget sententiam tot, & talibus fultam Auctoribus probabilem esse? Illud sanè aduertunt bene, frustra exigi à Nauarro, quod postea per se ipsum Euangelium omnisum legat: ea enim lectio priuata parum refert ad præceptum audiendi Missam.

Quæritur tertio, an qui non adesset Missæ tempore consecrationis, & adesset omnibus aliis, satisfaceret? Viderur, quod non; quia illa est pars essentialis, in qua essentialiter consistit substantia sacrificij, ergo qui tunc non adest, non adest obligationi sacrificij. Respondes loquendo per principia intrinseca, ita esse dicendum; quia tamen sub opinione est, an essentialiter consistat in Consecratione, vel Communione, vt supra vidimus; potest in praxi amplecti hæc, vel illam sententiam: si tamen abesset consecrationis, & communionis tempore, non satisfecisset præcepto, imo si soli consecrationi, vel soli communioni desit, non debet iudicari de illa absentia iuxta mensuram temporis, quod illi correspondet, sicut si tanto tempore defuisset, quando legitur Epistola, vel dicuntur, v. g. orationes: non sunt enim homogeneæ partes Missæ, sed multum heterogeneæ; & ideo illud breue tempus consecrationis æquiualeat longiori temporis aliarum partium: sicut ipse Sacerdos magis obligatur ad non omitendam vnam orationem ex Canone, quam quatuor ex collectis ordinariis.

Aduerto item circa hoc, quod licet præsentia tempore consecrationis exigeretur necessario ad satisfaciendum huic præcepto; non deberet idem dici de eo, qui adesset quidem tunc, sed voluntariè distractus etiam distractione exteriori: nam ille reuera affuisset Sacrificio, & obtulisset sacrificium. Sicut enim Sacerdos, qui voluntariè distractus consecraret, adhuc valide consecraret; & obtulisset vere Sacrificium: sic etiam Laicus assistens, vere obtulisset cum Sacerdote Sacrificium, licet voluntariè distractus fuisset illo tempore; & licet peccasset aliunde contra debitum attentionis, non tamen esset peccatum graue distrahendi illo tempore, licet esset maior culpa, quam æqualis distractio in aliis partibus Missæ minus principalibus. Aduerte denique, si Sacerdos ob suam deuotionem in Missa per vnam horam vellet in Memento, aut ante Communionem orare mentaliter, si quis toto illo tempore abesset, adhuc satisfaceret præcepto, quia adhuc Missa absque illa temporis parte esset integra.

Quæritur quarto, an qui non potest Missam integram audire, quia venit, v. g. in medio Missæ vltimæ, teneantur saltem audire illam partem, quæ restat? Aliqui negant apud Dianam 2. tom. tract. 6. Diana. Sanchez in Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 19. num. 6. quod etiam docuit idem Sanchez 2. tom. Consil. lib. 7. c. 2. dub. 46. Ego distinguendum censo, nam vel potest adesse consecrationi, vel non. Si potest, credo, quod teneatur illi adesse, quia illa est pars principalis, & reliqua pertinent ad eius complementum: si vero peracta sit consecratio, non teneatur reliquæ parti adesse: sic enim feria sexta Hebdomadæ sanctæ non tenemur adesse officio illius diei, etiam occurrente festo, quia deest consecratio: sed ille, qui veniret, peracta consecratione, solum adesset communioni, & orationibus, quibus etiam

4. Quæritur tertium an qui non adesset consecrationi satisfaceret.

5. Circa hoc aduertendum.

6. Quæritur quartum.

Sanchez distinguendum parum.

etiam adesse possumus illa feria sexta; ergo non magis tenebitur adesse illi parti, quam illa feria sexta: vtraque enim sit Communio à Sacerdote, vt ministro publico & nomine Ecclesiæ, vt vidimus in superioribus. Vnde probabiliter infero, qui nullo modo posset adesse tempore consecrationis, licet posset adesse omnibus aliis partibus, non obligari ad eas audiendas. Ratio à priori est, quia adesse Missæ, vt videbimus, non est solum corpore adesse, sed offerre sacrificium simul cum Sacerdote offerente: qui autem non adest tempore consecrationis, non offert sacrificium illud, nisi generali ratione, sicut alij omnes fideles; ergo non obligatur ad assistendum aliis partibus, sicut nec in die Parasceues obligatur propter eandem rationem. Dixi tamen, qui nullo modo posset adesse: nam si quis eo tempore ingressus fuisset sacrificium, vt offerret aliquid ad cultum sacrificij necessarium; ille aliquo modo diceretur adesse consecrationi, & facere vnum corpus cum aliis, qui assistunt.

Ratio à priori est.

7. An possit audiri media Missa vnus & vnus vltimus.

Affirmat Nauar. Fagund. Bonacina. Hurrado.

8. Hæc sententia per principia extrinseca est probabilis.

9. Confirmatur primo & explicatur.

Confirmatur secundo.

Quæritur quinto, an qui audiret mediam Missam vnus, v. g. post consecrationem vsque ad finem, satisfaciatur præcepto, audiendo postea ab alio vsque ad consecrationem inclusiue? Affirmant Nauarrus, Eman. Sà, Sotus, Heniquez, Barthol. ab Angelo apud Dianam 1. tom. tract. 3. Miscell. resolut. 18. Eandem tenent Maior, Agidius, Hellanus, Medina apud Fagundez lib. 2. c. 6. num. 1. quibus adde Bonacinam dicta disputat. 4. q. vltima puncto 1. i. n. 13. & Hurradum dicta disp. 5. difficult. 4. quia illæ duæ partes possunt constituere vnâ integram Missam: ordo autem partium inter se non videtur pertinere ad substantiam præcepti; sicut qui recitaret prius Laudes, quam Matutinum, aut prius tertium nocturnum, quam primum, & secundam, adhuc satisfecisset præcepto.

Hæc sententia per principia extrinseca probabilis est: contraria tamen est in rigore vera; quam tenent Azor, & Toletus, (qui male pro contraria citantur) & alij, quos assert, & sequitur Fagundez n. 12. Suarez in præsentia, disp. 88. sect. 2. Coninch in præsentia, q. 83. art. 6. num. 287. Ratione autem probatur, quia ex illis duabus partibus non fit vnum sacrificium, nec etiam sacrificium; nam si aliquod sacrificium sit, vel fuit oblatum à primo Sacerdote, vel fuit oblatum à secundo, at neutrum sit, ergo aliud tertium; ergo oblata fuerunt tria sacrificia; quod est falsum; ergo ille non affuit alicui sacrificio.

Confirmatur, & explicatur primo, quia si Sacerdos hodie consecrat Eucharistiam, quam hodie non sumit, sed sumit illam, quam heri consecrauit, proculdubio non offert hodie integrum sacrificium, nec in rigore celebrat Missam integram, sed ponit substantiam vnus, & complementum alterius: vt diximus disput. 19. sect. 5. in fine. Ergo consecratio vnus hostiæ, & sumptio alterius non componunt, nec integram Missam; ergo qui assistit consecrationi vnus materia; & consumptioni alterius, non assistit Missæ; quia ex illis duabus partibus non potest constitui Missa, sed constat omnino ex consecratione, & sumptione eiusdem victimæ.

Confirmatur secundo ex Suarez; quia si Sacerdos nunc consecraret corpus Christi solum, & post interruptionem moralem rediret ad aliud altare, & consecraret sanguinem, non diceretur P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

fecisse Sacrum, nec ex vtraque illa consecratione constitueretur Missa; ergo neque ex consecratione vnus, & consecratione, vel consumptione alterius circa aliam materiam constitui potest vera Missa.

Confirmatur tertio, quia si ille modus sufficit ad satisfaciendum præcepto, sufficit etiam, si eodem tempore quis audiat priorem partem Missæ ab vno, & posteriorem ab alio in alio altari celebrante: suppono enim, posse aliquem simul audire duas, & tres Missas; poterit ergo simul audire duas partes, quæ constituent integram Missam. Consequens autem Suarez reputauit valde absurdum, & quod nemo concederet. Sed iam aliqui illud concesserunt. Bonacina loco cit. cuius sententiam laudat Hurrado illa difficult. 4. & probabile dicit Molfesius in summa tom. 1. tract. 3. c. 17. num. 36. in fine. Contrarium tamen docent alij communiter, & merito: quia si potest simul à duobus audire primam, & secundam partem Missæ, & ita constare vnam Missam; poterit simul à tribus, vel à sex, vel à decem; ita vt intra duo minuta, vel tria, totam Missam integram audierit, & satisfecerit præcepto; sicut enim possunt coniungi duæ partes, poterunt & decem diuersorum Sacerdotum. Consequens autem videtur satis alienum à mente omnium fidelium. Adde, quod posset aliquis eodem modo satisfacere præcepto recitandi Horas, si simul audiret à tribus Sociis tres Lectiones, vel à nouem Sociis omnes nouem Lectiones, ab vno Capitulum, & ab alio Orationes, &c. quia non requiritur attendere ad sensum, sufficit attendere ad Deum, & audire. Consequens autem nemo concedet. Et quidem Luuissus Turrianus in selectis p. 2. disp. 16. dub. 7. dicit, illam sententiam nec esse probabilem, nec tutam circa duas partes Missæ simul audiendas.

10. Confirmatur tertio.

Bonacina. Hurrado. Molfesius.

Deinde si Missa potest audiri à duobus, cur non à 2. à 4. à 6.

Turrian.

11. Ad fundamenta contraria sententia respondetur.

Vnde ad fundamenta contrariæ sententiæ responderetur ex Laudibus, & Matutino recitatis ordine præpostero, posse bene constitui vnum officium integrum, quia ad vnitatem orationis sufficit vnitas orantis, & petentis illa omnia: sic etiam ad vnitatem sacrificij requiritur vnitas sacrificantis; qui non est idem in casu nostro, sed duo Sacerdotes diuersi: sed etsi esset idem Sacerdos, vt posset esse, quando idem celebrat duas, vel tres Missas, adhuc non esset idem sacrificium ex partibus duarum Missarum; quia res oblata non esset omnino eadem: sicut si aliquis iugularer vnâ ouem, & combureret alteram, non fieret holocaustum, ex illa iugulatione, & combustione: sic ex consecratione sub his speciebus, & consumptione sub aliis, non fit holocaustum; quia debet per holocaustum consummari victima secundum statum, quem habuit in prima parte eiusdem holocausti; vt constat in exemplo supra posito de Sacerdote consecrante vnam hostiam, & fumere aliam; qui non dicitur celebrasse Missam integram, quia non consummavit idem, quod incepit sacrificare.

Quæritur sexto, an qui habet Bullam Cruciatæ, qua conceditur facultas audiendi Missam tempore Interdicti, debeat ex obligatione audire Missam in Festis, & Dominicis. Negant plures. Auila, qui dicit fuisse sententiam Victorie, & Cani; Conink, Alterius, Ledesma, Llamas, quos refert, & sequitur Diana 1. tom. tract. 11. de Bulla Cruciatæ, resolut. 2. & alij Doctores Salmanticenses; quos ita respondisse refert Henriquez Henrig. lib. 13. de Excommunicat. cap. 48. num. 5. lit. D. & lib. 7. de Indulg. cap. 13. num. 3. quia nemo cogitur

12. Quæritur sexto de illo qui habet Bullam Cruciatæ.

Henrig.

vti suo priuilegio; & quod in fauorem alienius conceditur, non debet in eius odium, & obligationem retorqueri; ergo Bulla Cruciatæ assert quidem potestatem, non tamen obligationem audiendi Missam.

13. Contraria sententia verior semper mihi visa est, quam tenent Suarez in presenti, disp. 88. sect. 6. Nauarrus, Sotus, Viualdus, Medina, Henriquez, Eman. Rodrig. in explicat. Bullæ. Petr. Cenedo, Valdes, Azor, Ant. Gomez, & alij, quos refert & sequitur Fagundez in 1. Precept. lib. 2. cap. 8. num. 5. Probat, quia præceptum Ecclesiæ obligat ad audiendam Missam, quoties absque detrimento aliquis potest; ergo vnde cumque tollantur impedimenta, obligabitur, qui nullum profus impedimentum habet: ideo, qui in carcere detinetur, & ideo excusatur ab audienda Missa, si tamen à iudice concedatur illi licentia eundi ad Missam, tenetur vti ea licentia; quia iam non habet impedimentum: ergo similiter in casu nostro, ablato impedimento Interdicti per facultatem Bullæ, succedit obligatio, quæ numquam oblata fuerat, sed impedimentum ab ea excusabat. Confirmatur, quia si, interdicta ciuitate, media pars illius ob præclarum aliquod obsequium Ecclesiæ præstitum absolueretur ab Interdicto, obligaretur certè illa pars ad audiendam Missam: sed in nostro casu omnes, qui Bullam accipiunt, obsequium Ecclesiæ præstitum, liberantur ab interdicto, vel in toto, vel quoad maiorem partem; ergo obligantur ad Missam.

14. Obiiciunt; qui habet priuilegium faciendi celebrare in Oratorio priuato suæ domus, non obligatur ad vtendum illo priuilegio, quando cogitur domo non exire, licet reuera possit tunc audire Missam; ergo nec in nostro casu, P. Suarez, concessio antecedenti, negat consequentiam: sed difficile assignat differentiam inter vtumque casum.

15. Quare consequenter, & in rigore negandum videtur antecedens; quia in illo etiam casu vtiget præceptum audiendi Missam, quando absque detrimento audiri potest. Et confirmatur, quia si die festo iter agentes peruenirent ad Eremitorium, quod Episcopus approbavit, vt posset in eo celebrari, quis dubitat, quod si adesset Sacerdos, deberet ibi celebrare, vt ipse, & alij satisfacerent præcepto Ecclesiæ: Cum ergo Oratorium domesticum supponatur ab Ordinario, vel Papa legitime approbatum, non excusatur à præcepto audiendi Missam, qui in eo potest commode Missam audire; præceptum enim non obligat ad Missam in Ecclesia audiendam, sed ad Missam, vbi cumque ea audiatur.

16. Dices; ergo qui habet ex eadem Bulla Cruciatæ priuilegium, vt cum necessitate, & de consilio vtriusque medici possit seruare ieiunium comedendo carnes, & in reliquo seruando requisita ad ieiunium, obligabitur ad ieiunandum cum carnibus etiam, quando habet causam legitimam ad illas comedendas: nam, posito illo priuilegio, potest iam ille ieiunare; etiam si carnes comedat, ergo obligatur præcepto ieiunij.

17. Respondet negando sequelam; quod vt melius intelligatur, & assignemus rationem à priori nostræ sententiæ, & differentiam, quæ potest esse in eiusmodi priuilegijs, aduertendum est, dupliciter posse per virtutem priuilegij reddi aliquem incapacem obseruationis præcepti, quod sine illo priuilegio prius obseruare non poterat. Primo, si con-

cessio priuilegij mutet obiectum præcepti, & faciat, quod præcepto satisfiat per aliud opus, quod non erat in præcepto. Secundo, si non mutet obiectum præcepti, sed priuilegium auferat impedimenta ad faciendum idem illud opus, quod prius præcipiebatur. Priori modo concurret priuilegium in casu posito de ieiunio: facit enim, quod per aliud opus, quod non præcipiebatur, satisfiat præcepto ieiunij. Nam præceptum obligabat ad vnicam comestionem absque carnibus; priuilegium facit, quod per aliud minus, scilicet, per vnicam comestionem carniū satisfiat illi præcepto. Tunc autem priuilegium non includit obligationem; quia præceptum de se non obligabat nec præcipiebat tale genus abstinentiæ, vt ex communi sententia suppono: ergo si imponeretur illa noua obligatio, imponeretur vtrique per priuilegium, non per præceptum antecedens; & in hoc casu verum est, quod priuilegium non debet redundare in obligationem, & odium priuilegiati. Hæc de causa, si aliquis habeat priuilegium anticipandi officium Diuinum, ita vt hodie recitare posset totum Officium crastinum, & ita satisfaceret præcepto; non tamen teneretur ad vtendum priuilegio, & anticipandum, etiam si sciret, se crastina die habiturum impedimentum vel morbi, vel alterius generis, quod à recitatione excusaret. Item qui haberet priuilegium in infirmitate commutandi officium Diuinum in Coronam B. Virginis, non teneretur vti illo priuilegio, etiam si posset Coronam absque incommodo recitare. Ratio est eadem, quia præceptum secundum se non obligat ad recitandum die præcedenti, sed ad recitandum intra illam diem; neque obligat ad recitandam Coronam, sed officium: ergo si priuilegium afferret obligationem recitandi die præcedenti, vel Coronam, afferret obligationem ad obiectum nouum, ad quod præceptum de se non obligat.

18. Posteriori autem modo se habet priuilegium, quando non variat obiectum præcepti, vt in casu nostro. Nam præceptum erat audiendi Missam die festo: priuilegium autem non obligat ad aliud, sed aufert id, quod impediēbat audire Missam die festo, & ea occasione facit indirectè, quod præceptum, ablato impedimento, obliget absque excusatione. Tale etiam est priuilegium illud celebrandi in Oratorio priuato: tale est priuilegium obtinendi absolutionem à reuerentis per Bullam Cruciatæ: quod qui habet, obligatur tempore debito ad vtendum illo priuilegio, & confitenda peccata reseruata ante Communionem, quia præceptum solum est confitendi sua peccata proprio Sacerdoti potenti absolueri; absque priuilegio excusaretur homo à confessione reseruatorum ob defectum Sacerdotis potentis absolueri: posito autem priuilegio, non excusatur; quia potest poni totum, quod præcipitur, & sic in alijs similibus, in quibus per priuilegium non obligatur ad aliquid aliud, sed aufertur impedimentum ad illud idem, quod præcepto præscribitur. Aduerto denique, licet Suarez dicat, contrariam sententiam circa Missam non esse practice probabilem, hodie tamen tot Auditoribus eam amplectentibus, non posse improbabilitatis etiam practice notari.

19. Quaritur septimo, an iter agentes, & peregrini, qui transeunt per locum, in quo est festum, obligentur ad audiendam Missam, si in loco, a quo veniunt, & ad quem progrediuntur, non sit festum? Hæc quaestio generalis est ad omnia præcepta

Per virtutem priuilegij dupliciter potest reddi aliquis incapax obseruationis præcepti.

Quando priuilegium non inducit obligationem.

17. Posteriori modo se habet priuilegium, quando non variat obiectum præcepti, vt in casu nostro.

18. Quaritur septimo, an iter agentes, & peregrini, qui transeunt per locum, in quo est festum, obligentur ad audiendam Missam, si in loco, a quo veniunt, & ad quem progrediuntur, non sit festum?

præcepta, quomodo obligent viatores, & peregrinos; quam hic ex professo tractare non possumus: de qua videri possunt Suarez de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. Thom. Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 18. & lib. 1. in Decalog. cap. 12. Fagundez de 1. præcepto. lib. 1. cap. 7. & 8. qui late de hoc tractant, & alij, quos congerit Diana 1. tom. tract. de Legib. resolut. 13. 14. & 15. Ex quibus pro nostra materia infertur, satis probabile esse, quod illi ad minus, qui sunt in transitu in aliquo loco, prandendo v. g. vel pernoctando, non obligantur ad festum proprium illius loci, quod in loco sui domicilij non obseruatur. Quanta autem commoratio exigitur, vel obligentur ad ferendum ibi illud festum, variè sentiunt prædicti Doctores, qui videri possunt: est enim quaestio satis diffusa, & generalis, quæ magis pertinet ad tractatum de Legibus.

SECTIO II.

De presentia, intentione, & attentione requisita ad Missam audiendam.

19. Certum est, requiri presentiam aliquam humanam: certum item est, non requiri, quod visus percipiatur, vel auribus verba audiantur: nam cæcus, vel surdus adhuc Missæ assistit, & satisficit præcepto. Si tamen aliquis incipiat Missam audire, & postea etiam inuoluntariè dormiat per notabilem eius partem, non satisficit præcepto, vt cum alijs docet Thom. Sanchez 2. tom. Confessor. lib. 7. cap. 2. dub. 33. Imo addunt aliqui, si aliquis, dum Missam audit, raptum, vel ecstasiam patiat, qua ab omni sensuum vsu alienatus sit, non satisfacere præcepto audiendi Missam; quia neque illa est presentia humana, qualis exigitur: ita Luisius Turrian. in Selectis part. 2. disp. 16. dub. 7.

20. Dubitari potest primo, an requiratur, quod aliquis eo sit in loco, vnde licet non videat, videre tamen possit Sacerdotem, & ea, quæ in Missa aguntur? Respondetur negatiuè: nam qui in magna populi frequentia est post aliquam columnam, qua impeditur à videndo altari, verè assistit illi Sacrificio: vt notat Fagundez lib. 2. c. 7. n. 3. & indicat Gaspar Hurtado in presenti, disp. 5. difficile. 1. dicens, intelligi assistentiam humano modo, qua quis assistat, vel audiendo, vel videndo, celebrantem, vel saltem ita comitando, vel sociando alios videntes, aut audientes, quatenus sit extra ecclesiam (vt contingit, quando locus, in quo Missa celebratur, non capit multitudinem concurrentem, ad audiendam Missam) vt ex signis, & gestis aliqua Missa colligere possit, & ad multitudinem assistentium consecratur moraliter pertinere.

Quod explicare possumus per id, quod diximus, Quod explicare possumus per id, quod diximus, censeri presentem, vt possit consecrari, quando licet ipsa non videatur, coniungitur alijs partibus, quæ videntur, & ideo tota materia censetur sufficienter præsens, dum tamen sit intra spheram distantie talem, vt non repugnet ratione distantie, quod demonstratur illo Pronomine, vt ibi explicuimus. Sic ergo in presenti poterit aliquis dici præsens Missæ, quando est pars multitudinis, quæ dicitur præsens, & coniungitur moraliter cum alijs, qui sunt in conspectu altaris; dum tamen distantia etiam tanta non sit, vt

21. Infertur quid dicendum sit de eo qui videt Sacerdotem ex fenestra domus. Quod quidem verum iudicarem, quando inter fenestram, & ecclesiam intercedit platea, aut via nimis lata, quæ altare multum remotum reddat à fenestra: non placet tamen in vniuersum, quia potest contingere, esse adeo vicinam fenestram altari, vt morale presentiam non impediatur; prout de facto in hoc nostro Collegio Romano habemus Sacellum priuatum, cuius altare à fenestris domus aduersæ non plusquam 30. passus distat, & perinde ab illa fenestra audiri potest, vel percipi Missa, licet via publica intercedat, ac si intra ecclesiam paruum audiretur ab aliquo ibi existente. Videtur autem fauere huic doctrinæ P. Iac. Gordonus tom. 2. Theolog. Moral. lib. 6. q. 7. cap. 2. §. 3. num. 12.

22. An qui confitetur sacramentaliter, non sufficit scilicet se humanum modo præsens.

iam extrahat illum ab humana presentia. Non sufficit ergo, esse aliquem intra eandem ecclesiam v. g. si in aliquo altari fiat Missa priuata in Basilica Romana S. Petri, non sufficit, si aliquis intra eandem ecclesiam habeat intentionem audiendi illam Missam, quam scit tunc dici in aliquo loco eiusdem templi: sicut nec è contra requiritur esse intra ecclesiam, vt audiri possit Missa, quæ in ea dicitur: sed totum hoc regulandum est per prudentis arbitrium ad iudicandum, an homo dicatur moraliter præsens illi actioni, ita vt humano modo dicatur illi assistere. Ad hoc autem, vt dixi, non requiritur videre altare: nam Religiosi, qui in Choro cantant, non vident Sacerdotem, iuxta vsum Romanum, vbi Chorus Regularium haberi solet post altare maius, muro interposito; & tamen satisfaciunt præcepto; quia reuera assistunt moraliter illi Sacrificio, & vident partem posteriorem altaris Choro correspondentem.

Vnde obiter infero, quid dicendum sit de illo, qui ex fenestra, quam domi habet, vide, Sacerdotem in Ecclesia ex aduerso celebrantem; an hic ex fenestra assistat sufficienter, & satisficiat præcepto. Negare enim videtur Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 7. num. 209. cui subscribit Diana tom. 3. mox edendo in tract. Miscellaneo. Quod quidem verum iudicarem, quando inter fenestram, & ecclesiam intercedit platea, aut via nimis lata, quæ altare multum remotum reddat à fenestra: non placet tamen in vniuersum, quia potest contingere, esse adeo vicinam fenestram altari, vt morale presentiam non impediatur; prout de facto in hoc nostro Collegio Romano habemus Sacellum priuatum, cuius altare à fenestris domus aduersæ non plusquam 30. passus distat, & perinde ab illa fenestra audiri potest, vel percipi Missa, licet via publica intercedat, ac si intra ecclesiam paruum audiretur ab aliquo ibi existente. Videtur autem fauere huic doctrinæ P. Iac. Gordonus tom. 2. Theolog. Moral. lib. 6. q. 7. cap. 2. §. 3. num. 12.

22. Dubitetur secundo, an sit humano modo præsens, & præcepto satisficiat, qui eo tempore confitetur sacramentaliter. Suppono autem, non esse necessariam Confessionem, ita vt excuset ab obligatione audiendi Missam; sed posse vel differri, vel certè postea aliam Missam audiri, Martinus Bonacina disputat. 4. de Eucharist. q. vlt. de Missa Sacrificio, punct. 11. num. 26. prius docuerat partem affirmantem; postea re melius considerata, docuit negantem cum Suarez disp. 88. sect. 6. vlt. Septimum caput: Azorio 1. p. lib. 7. cap. 7. questio 8. Quibus accedit nouissime P. Iac. Gordonus loco supra citato, n. 16. quod videtur omnino tenendum: quia quod actio, quæ fit, ordinatur ad obsequium Dei, non facit illam compatibilem cum auditione Sacri: alioquin posset quis, dum audit Missam, consulere Patrem spirituales, vel Theologum circa casus suæ conscientie, posset inferuire agrotis, sternere eis locum, & his similia. Non sufficit ergo pietas actionis, si tamen sit talis, vt excludat attentionem ad Missam: nam licet tunc possit quis recitare Horas, vel alias orationes; non potest exercere actionem externam, quæ impediatur cultum externum sacrificandi, seu ostendendi se assistentem Sacrificio, & cofferentem cum Sacerdote.

Præter presentiam requiritur etiam intentio audiendi

Præter præsentiam requiritur intentio audiendi Missam.

audiendi sacrum: nam licet quis velit manere in Ecclesia ad expectandum amicum, dum sit sacrum, non satisfacit præcepto, si non habet intentionem audiendi illam Missam. Hæc autem intentio non terminatur solum ad actionem externam; hanc enim etiam volebat ille alius; sed ulterius terminatur ad oblationem Sacrificij: vult enim homo offerre cum Sacerdote illud Sacrificium, seu particeps esse & communicare actiue, media sua assistentia, oblationi illius Sacrificij; orationibus, & aliis, quæ Sacerdos peculiariter nomine assistentium dicit.

Ille etiam satisfacit præcepto qui venit ad audiendam Missam ex fine natali.

Hinc infero primo, satisfacere præcepto illum, qui ex voluntate mala, & peccaminosa videndi fratrem ad finem turpem, venit ad audiendam Missam: nam licet peccet contra præceptum castitatis; ponit totum, quod requiritur ad præceptum audiendi Missam. Item qui venit ex metu patris, vel domini, aut magistri, alias non auditurus Missam: nam hic etiam ponit re ipsa totum, quod præcipitur, si iam in Ecclesia positus velit audire Missam. Si enim interius repugnet; & nollet consentire auditioni Missæ, iam illa non esset actio humana, nec vellet etiam implicitè offerre illud sacrificium.

24.

Ille enim qui ignorat esse præceptum in hac Missa, sed postea audire aliam, ut satisfaciat, si tamen vere vult audire hanc, eo ipso satisfacit præcepto, quia ad hoc non requiritur velle satisfacere, sed ponere solum id, quod præcipitur, ut notat summam Theologi. Nec necesse est postea reuocare voluntatem, & velle satisfacere præcepto per primam Missam ut indicauit Suarez in presenti, disputat. 82. sect. 3. qui illud ex parte moderatus est tom. 2. de Relig. lib. 4. de Horis Canonic. cap. 26. num. 10. & sequentibus. dicens, mutationem voluntatis non requiri ad realem adimplentionem præcepti: iam enim re ipsa præceptum fuerat impletum; sed ne peccet ille affectiue per affectum violandi præceptum, quantum est ex se. Ceterum nec ad hoc requiritur illa voluntas contraria: nam si aliquis cum intentione audiendi aliam Missam, volebat satisfacere præcepto in prima; postea vero aduertens, se non obstante illa intentione, satisfacisse iam præcepto, non audiat aliam, nullo modo peccat etiam peccato violationis affectiua, licet nullam voluntatem habeat satisfaciendi præcepto per Missam auditam: vider enim, se non posse violare illud præceptum, audita semel Missa: vnde ergo haber affectum violandi illud?

Suarez.

25.

Difficultas est in determinanda attentione requisita. Duplex intentio, externa & interna.

Vltimo loco dicendum restat de attentione quæ præter intentionem requiritur ad obseruantiam huius præcepti: est autem eadem questio de attentione debita ad recitandum officium. Et quidem omnes concedunt, requiri attentionem aliquam. Difficultas tota est in determinanda attentione requisita. Est enim duplex attentio: altera externa, altera interna. Externa consistit in negatione distractionis externæ; id est, alicuius negotij, vel occupationis externæ, quæ ex se distrahere debeat mentem ab auditione Missæ; v. g. si quis in Missa depingere vellet, vel legere historiam, aut quæstiones speculatiuas, confabulari, ludere, & similia: tunc non haberet attentionem externam. Attentio interna consistit in applicatione interna mentis ad Missam, vel horas: quæ assignari solet triplex; prima infima ad verba igne

tegrè proferenda suo debito ordine; secunda melior, ad sensum verborum; tertia optima, ad effectum, hoc est, ad Deum, & ad res Diuinas contemplandas.

His suppositis, prima sententia satis communis docet, requiri ex præcepto graui attentionem non solum externam, sed internam; quare peccaret mortaliter, qui voluntariè internam mentis euagationem, & distractionem per partem Missæ, vel officij notabilem haberet. Hanc tenent Suar. d. lib. 4. de Horis Can. c. 26. Vasquez in 1. 2. tom. 2. disputat. 160. num. 30. & 31. & in Opusculis, tract. de Benefic. cap. 3. §. 1. Sotus, Nauarrus, Medina, Malderus, Nauarra, Caietanus, Viguerius, & alij iuniorum, quos refert Diana 1. tom. tract. de Horis Canonicis, resolut. 2. Thom. Sanchez in Opusc. tom. 2. lib. 7. c. 2. dub. 28. igno Turrianus in Selectis dispensationibus. Centur. 4. in Censuris, dub. 28. & 2. p. disp. 3. dub. 15. contrariam sententiam improbabilem, & perniciosam appellat. Sed iam monui, hunc Auctorem excedere in huiusmodi censuris.

26.

Prima sententia docet requiri sub præcepto graui vtriusque.

Suarez. Vasquez.

Diana.

Turrianus.

27.

Contrariam sententiam docuerunt non solum Recentiores, sed Antiquiores multi, & grauiissimi: Syluester Missæ, 2. quest. 6. Durandus, Ioan. de Medina, S. Antonius, Angelus, Paludan, Rosella, Ioan. Valerus, & alij, quos congerit & sequitur idem Diana loco citato. Eandem docent Egid. Coninch in presenti, quest. 83. art. 6. n. 291. Galpar Hurtado in presenti, disputat. 5. diffin. 2. Hurtad. & probabilem dicit Lessius lib. 2. de instit. cap. 37. dub. 2. num. 63. Henriquez lib. 9. cap. 2. §. num. 5. in Glossa, lit. P. Victorellus in Summam Toleti, Layman lib. 4. tract. 1. cap. 5. num. 10. Vnde non videntur sibi coherere, quæ Fagundez dicit de hac sententia dist. lib. 2. cap. 7. num. 6. vbi ait: Sunt aliqui nouiores, qui existimant, eos, qui inter ipsum sacramentum sponte diuagantur mente, & cogitatione, non attendendo ad Missam, satisfacere præcepto, &c. Hi autem sunt Durandus, Paludanus, Rosella, Angelus D. Antonius, summa Pisana, & Syluester. Hæc Fagundez, apud quem si hi nouiores appellantur, non scio, qui venirent nomine antiquiorum, nisi fortasse Plato, Pythagoras, & Zeno.

28.

Sanchez. Non magis coheret quæ in hoc puncto docet Sanchez loco supra citato: nam, num. 6. versus finem, dicit, orationem etiam sine vlla attentione esse actum religionis, quoad substantiam; quod quidem num. 19. non negat, sed iterum concedit, & negat consequentiam. At vero, num. 9. vt probet suam sententiam, dicit, orationem sine attentione non esse orationem, sed merum sonum: quomodo enim potest esse merus sonus, si ipse fatetur, esse verum actum religionis quoad substantiam?

29.

Hinc desumitur præcipua ratio pro hac sententia, quam ego etiam probabilem existimo; quia potissimum fundamentum, quo Auctores contrariæ sententiæ vtuntur, loquentes de Horis Canonicis, consistit in hoc, quod attentio est de substantia orationis, ita vt absque attentione non sit substantialiter oratio, vt contendit Suarez illo cap. 26. num. 13. & alij communiter: hoc autem principium videtur non solum gratis, sed falso supponi. Omnes enim debemus fateri, orationem posse substantialiter consistere absque attentione actuali interna, quod quidem multis rationibus probare possumus.

30.

Primo, à posteriori: quia si defectus attentionis mentalis tolleret substantiam orationis: ergo si Sacerdos

31.

Probatu ratione à priori.

32.

Confirmatur primo: quia si ego eo modo alloquerer excommunicatum vitandam, recitando illi orationem scriptam, & compositam ad eum mouendum, & cum ea intentione, nemo diceret, quod non contraherem excommunicationem ob communicationem prohibitam, & loquutionem cum illo, etiamsi sponte distractus essem, & cogitarem interius de aliis obiectis: ergo illa est vera, & substantialis loquutio humana.

33.

Confirmatur secundo: quia quando minister profert formas aliorum Sacramentorum, licet non oret, vere tamen loquitur; & quidem in Baptismo, & Absolutione, Confirmatione, & Ordine, loquitur cum illo, qui recipit Sacramentum: Baptismo te; Absolutione te; Accipere potestatem, &c. & tamen valida erat collatio Sacramenti, si cum debita intentione accedat minister, licet postea

34.

Confirmatur tertio: quia si quis accedat ad emittenda vota Professionis solemnæ in religione, & ad hunc finem cum intentione debita velit recitare formulam Professionis scriptam in libro, Professio erit vtrique valida, licet distractionem voluntariam inter recitandum admitteret, dum tamen intentionem non reuocaret: quis hoc negat? ergo potest manere substantialiter loquutio humana absque attentione, alioquin non esset professio valida, nisi esset vera loquutio externa, & humana, qua aliquis manifestet suam obligationem internam: ergo poterit etiam loqui cum Deo exterius cum simili distractione; imo quando Votum emittit, cum Deo loquitur, cum dicat: Poseo tibi paupertatem, castitatem, &c.

35.

Confirmatur quarto: quia sicut oratio vocalis est manifestatio mentis interna; ita adoratio externa est nota summisionis internæ, vt omnes fatentur, & diximus latè Disp. 33. de Incarnat. & tamen si aliquis voluntariè distractus per alias internas cogitationes adhuc velit prosequi actum externum adorationis, v. g. genuflexionem, vel capitis humiliationem ad significandam summisionem internam, exercet verum, & substantialem actum adorationis; ergo eodem modo exercet actum substantialem orationis, si prosequatur recitationem externam ad significandam Deo suam mentem & sua desideria.

36.

Ad hoc ipsi applicatur argumentum factum à P. Coninch.

37.

Ingenue fatetur Suarez non posse desumi efficacem argumentum contra nostram sententiam; quia potest probabiliter explicari, vel de oratione, quæ fit in choro cantando, vel de deuotione, & attentione externa. Et tamen merito P. Suarez illud commune fundamentum reliquit, quia potest in primis retorqueri.

Sacerdos ministrans Sacramentum Extreme Vntionis admitteret sponte aliquam mentis euagationem, quando profert verba formæ: Per istam sanctam vntionem, &c. Sacramentum non esset validum, licet ipse ab initio habuisset intentionem conferendi Sacramentum, nec eam inquam reuocasset. Probo sequelam; quia forma illius Sacramenti debet esse deprecatoria, per quam minister oret exterius, vt colligitur ex verbis illis Iacobi Apostoli: Inducat Presbyteros Ecclesia, & oret, &c. & oratio fidei saluabis infirmum, &c. Vbi ergo non est oratio, non manet substantia illius Sacramenti: ergo si defectus attentionis internæ tollit substantiam orationis, non manebit Sacramentum validum. Consequens autem non existimo concedendum ab aduerariis; nec posse absque maximo absurdo concedi, esset enim contra doctrinam generalem omnibus Sacramentis, ad quorum valorem solum exigitur prolatio formæ super debitam materiam à ministro habente potestatem cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia; quæ omnia tunc darentur. Nam intentio, propriè loquendo, distinguitur ab attentione, vt supponit etiam ipse Suarez dicto c. 26. n. 5. alioquin nulla esset questio: omnes enim supponimus non satisfacere præcepto sine intentione audiendi Missam: potest ergo manere intentio substantialiter absque attentione; & in eo casu dicimus, fore veram orationem substantialem, licet defectuosam, quoad illam reuerentiam attentionis.

Qui enim ministrando extremam vntionem profert formam distractionis, non consecrat Sacramentum.

Suarez.

31. Probatu ratione à priori.

32. Confirmatur primo.

33. Confirmatur secundo.

distractio mentis habeat sponte: ergo manet loquutio humana substantialiter absque ea attentione, & per consequens poterit dari substantialiter loquutio cum Deo per voces externas. Et quidem mirum esset, quod Sacerdos ipse etiam voluntariè distractus adhuc ex intentione non reuocata valide consecraret, & offerret Sacrificium: alij vero audientes non offerrent Sacrificium, si voluntariè distraherentur in mente.

34. Confirmatur tertio.

Confirmatur tertio; quia si quis accedat ad emittenda vota Professionis solemnæ in religione, & ad hunc finem cum intentione debita velit recitare formulam Professionis scriptam in libro, Professio erit vtrique valida, licet distractionem voluntariam inter recitandum admitteret, dum tamen intentionem non reuocaret: quis hoc negat? ergo potest manere substantialiter loquutio humana absque attentione, alioquin non esset professio valida, nisi esset vera loquutio externa, & humana, qua aliquis manifestet suam obligationem internam: ergo poterit etiam loqui cum Deo exterius cum simili distractione; imo quando Votum emittit, cum Deo loquitur, cum dicat: Poseo tibi paupertatem, castitatem, &c.

35. Confirmatur quarto.

Confirmatur quarto; quia sicut oratio vocalis est manifestatio mentis interna; ita adoratio externa est nota summisionis internæ, vt omnes fatentur, & diximus latè Disp. 33. de Incarnat. & tamen si aliquis voluntariè distractus per alias internas cogitationes adhuc velit prosequi actum externum adorationis, v. g. genuflexionem, vel capitis humiliationem ad significandam summisionem internam, exercet verum, & substantialem actum adorationis; ergo eodem modo exercet actum substantialem orationis, si prosequatur recitationem externam ad significandam Deo suam mentem & sua desideria.

36. Ad hoc ipsi applicatur argumentum factum à P. Coninch.

Tertio addere possumus, seu ad hoc ipsum applicare augmentum, quod vrger bene P. Coninch loco citato; quia si distractio interna voluntaria obstat substantiæ orationis, & actionis, non minus obstat distractio inuoluntaria; sicut somnus, siue voluntarius, siue inuoluntarius sit, obstat, ne satisfiat præcepto audiendi Sacrum: nam etiam si præcesserit voluntas attendendi; postea tamen non attenditur; vel si potest manere substantia orationis non attendendo actu ad Deum, poterit manere eadem substantia, licet negatio attentionis sit voluntaria. Supposito ergo, quod distractio interna non tollat substantiam orationis externæ, consequens iam videtur, satisfieri substantialiter præcepto Ecclesiæ, licet quis recitet, vel assistat Missæ cum eiusmodi distractione interna: nam ponitur substantialiter totus actus præceptus. Solum posset obstar, quod Ecclesia videatur non solum præcipere orationem, sed etiam attentionem ad quod afferret communiter cap. Dolentes, de celebrat. Missæ, in quo præcipitur, vt officium Diuinum celebretur studiosè pariter, & deuotè; quod videtur significare deuotionem internam.

37. Ingenue fatetur Suarez non posse desumi efficacem argumentum contra nostram sententiam.

Sed P. Suarez ingenue fatetur num. 131. ex illo textu non posse desumi efficacem argumentum contra nostram sententiam; quia potest probabiliter explicari, vel de oratione, quæ fit in choro cantando, vel de deuotione, & attentione externa. Et tamen merito P. Suarez illud commune fundamentum reliquit, quia potest in primis retorqueri.

queti, cum ibi non tam attentio, quam deuotio præcipiatur; & tamen certum est, non requiri ex præcepto deuotionem internam, quæ non pertinet ad intellectum, vt attentio, sed ad voluntatem, quæ sit affecta, & prompta ad bonum. Secundo, quia eisdem verbis vtitur Concilium Trid. *sess. 24. cap. 12. circa finem*, vbi dicitur, quod *Canonici compellantur in Choro hymnis, & canticis Dei nomen reuerenter, distinctè deuotèque laudare*: vbi tamen certum est, sermonem esse de sola reuerentia, & deuotione externa, ad quam solam, & non ad internam obtinendam deseruire poterunt pœnæ, & mœdia, quibus debent compelli, quando delinquant. Tertio denique, textus ille non loquitur de audiente Missam; sed de recitante, vel canente Officia Diuina; ergo ex illo non potest argui obligatio ad attentionem internam, vt satisfiat præcepto Missæ.

38. Aliunde ergo ratione arguunt; primo, ad probandam illam obligationem; quia negari non potest, quod Ecclesia possit præcipere, & de facto præcipiat veram orationem, non legere illa verba materialiter, sed orando. Potest ergo præcipere actus internos; qui necessarii sunt ad orandum: nam licet actus internos secundum se non possit præcipere, potest tamen illos præcipere, prout sunt forma, vel requisitum actus externi, qui præcipitur.

Respondetur. Ecclesiam posse præcipere quicquid requiritur, vt actus externus sit obiectiue honestus, & virtuosus: nam lex debet esse de obiecto externo, & visibili bono, non de obiecto indifferenti, qualis esset mera lectio illorum verborum. Præcipit ergo Ecclesia veram orationem, quicquid aliqui falso negauerint, præcipit assistentiam religiosam, seu cultum Dei per oblationem Sacrificij; & per consequens intentionem orandi, assistendi, offerendi; sine qua actus externus non est cultus externus Dei. Ad hoc autem non requiritur, vt vidimus, attentio interior, cum sine illa possit esse oratio, & verus cultus religiosus Dei. Quamuis ergo Ecclesia illam etiam attentionem internam possit præcipere, non debemus de facto id asserere, cum solum præcipiatur cultus religiosus Dei, orando, vel assistendo Missæ, quod licet non ita perfectè; potest tamen quoad substantiam dari absque attentione interna.

39. Secundo arguunt, quia oratio est eleuatio mentis in Deum; ergo si præcipitur vera Oratio, præcipitur vera eleuatio mentis in Deum; ergo prohibetur distractio mentis, quæ impediatur omnino illam eleuationem. Hoc argumentum probat, vt vidimus, non solum distractionem voluntariam, sed etiam inuoluntariam tollere substantiam orationis; quia non minus per hanc, quam per illam tollitur eleuatio mentis in Deum. Quamuis enim maneat quasi affectiue eleuatio ex vi voluntatis prioris; non tamen manet eleuatio actu, & effectiue; ac per consequens dicitur homo affectiue, non cum effectu orare, quando recitat distractus, etiam sine culpa. Omnes ergo

Hoc argumentum minus probat.

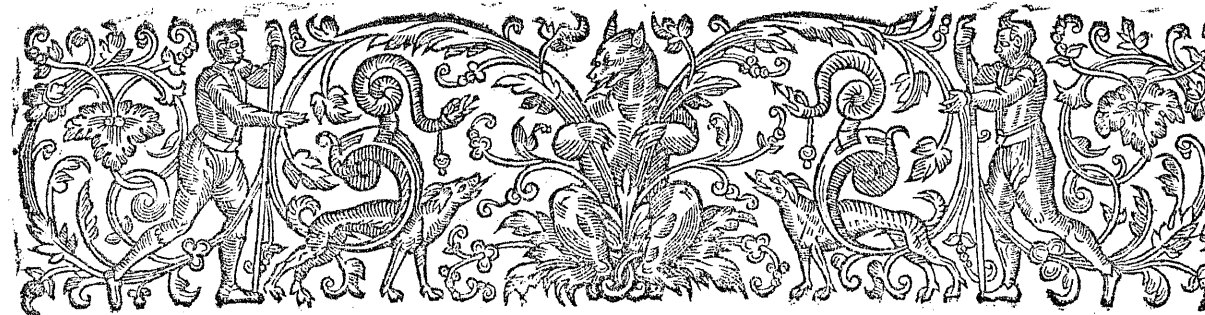
debemus dicere, orationem esse eleuationem mentis in Deum eo modo, quo adoratio est nota summisionis. Sicut enim adoratio interna est nota interna summisionis, & adoratio externa est nota externa summisionis; ad quod non requiritur, quod nunc sit actu explicite summisio interna; possumus enim per genuflexionem præsentem significare summisionem internam, quam habuimus explicite paulo ante, quando nos applicuimus ad totam illam actionem exercendam: sic oratio interna est eleuatio interna actualis; oratio vero externa est signum externum eleuationis internæ; siue præsentis, siue præcedentis, quam volumus significare per illas voces. Et hoc quidem necessarium est, quotiescumque est vera oratio, & non ficta, qua fingimus non desiderare in corde aliquid à Deo, quod reuera non desideramus.

40. Dices, impossibile esse, quod aliquis actu ore exteriori, quin etiam interiori de eodem obiecto cogitet: nam motus ille labiorum, & prolatio vocum debet procedere ex aliquo imperio actuali voluntatis: labia enim non possunt se à seipsis mouere: voluntas autem imperans illum motum, debet habere aliquem finem; non potest autem habere alium, nisi vt exprimat, & significet per voces externas id, quod in corde desiderat; ergo quoties oratio vocalis continuatur humano modo, datur attentio interna, vel certè, si cessat talis attentio, prolatio vocum non erit amplius oratio, quia non procedet ex intentione loquendi, & exprimendi Deo desideria, sed ex alio fine diverso.

41. Respondet, hoc argumentum probari, non sine fundamento dixisse P. Ægidium n. 301. re ipsa conuenire multos ex aduersariis, & solum de nomine videri dissensum. Exigunt enim attentionem internam, sed solum ad verba, & talem, vt sufficiat, ne aliquis se exponat periculo male, ac perturbatè verba pronuntiandi, aut omittendi; quæ certè attentio haberi potest ab eo, qui etiam voluntariè cogitatè tunc de quæstione aliqua metaphysica, vel alia re simili. Fatemur ergo, quoties oratio vocalis continuatur, dari aliqualem attentionem internam; sed hæc est aliquando adeo tenuis, vt merito nolint eam aduersarij aliqui vocare attentionem; quia quando exigunt attentionem ex obligatione, intelligunt de attentione magis formali, & explicita; quam tamen nos dicimus non posse voluntariè omitti absque culpa veniali propter irreuerentiam, quæ intercedit, si Deum alloquaris exterius, mente omnino ad alia distractus; non tamen consistat de obligatione sub peccato mortali, cum adhuc maneat substantialiter oratio; quod à fortiori procedit in auditione Missæ, in qua minus videtur requiri ad assistentiam humanam.

Et hæc dicta sunt satis de Venerabili Eucharistiæ Sacramento ad eius gloriam sempiternam: quæ omnia S. Romanæ Ecclesiæ censuræ iudicioque subiecta sunt.

Finis Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

INDEX

Rerum & Verborum, quæ in hoc opere de Sacramentis in communi, & Eucharistia continentur.

Primus numerus paginam, secundus numerum designat.

<p>A <i>Abyssini.</i> De ABYSSINORVM matrimonio quid sit dicendum. pag. 146. num. 125</p> <p><i>Absolutio.</i> Absolutio est inualida si Sacerdotis absoluens intentio feratur in aliquod peccatum in confuso. 252. 135</p> <p><i>Absurda.</i> Absurda varia quæ colliguntur ex dogmate hæreticorum circa Baptismum. 61. 12</p> <p><i>Acceptatio.</i> Acceptatio mutua corporum non est forma Sacramenti Matrimonij. 15. 23 Deus statuit non acceptare ad iustificationem, nisi Sacramentum, vel eius desiderium quasi vicarium. 226. 26 Acceptatur à Deo specialiter contritio loco Baptismi, quia est desiderium illius, non autem in eo sensu acceptatur prout est desiderium restitutionis. ibid.</p> <p><i>Accidentia.</i> Accidentia quæ dependent ab vno loco non possunt replicari replicato subiecto. 26. 59 Quæ Accidentia remaneant quando species corrumpuntur. 325. 157 Quæ Accidentia Christi ponantur in Eucharistia. 338. 20 Quæ Accidentia panis & vini remaneant in Eucharistia, & quomodo. 363. 1 Accidentia illa in sola quantitate immediate subiectantur. 364. 7</p> <p><i>Actio.</i> Actio illa extrema adhibita in remedium paruulorum in lege naturæ habuit ex lege Dei effectum infallibilem iustificandi puerum. 55. 55 Actio externa Sacramentalis mouet immediate Deum. 74. 84 Actio externa, qua petitur aliquid, non meretur immediate, sed impetrat. ibid. In actione sacramentali facta nomine Christi, Christus non meretur per illam, sed potius nobis impetrat gratiam. 75. 89</p>	<p>Actiones sacramentales debent esse humanæ. 141. 102 Quid requiratur ad hoc vt actio sit humana, ibid. Actio transsubstantiatiua est partialiter vnio corporis Christi cum speciebus. 211. 98 Ad continentiam corporis Christi sub speciebus requiritur primò Actio, qua corpus Christi supplet actiue concursum panis passiuum. 290. 19. Secundò requiritur alligatio cum speciebus orta ex vi quadam diuinitus speciebus impressa ad trahendum secum corpus Christi. 291. 26 Omnis Actio in sua entitate est accidentalis. 320. 129</p> <p><i>Adamus.</i> Adamq non peccante, ex vi præsentis decreti nulla fuissent Sacramenta. 47. 13</p> <p><i>Adultus.</i> Adultus recipiens Baptismum, debet habere consensum postiuum. 188. 115 Adulti olim post Baptismum prius accedebant ad Eucharistiam, quam ad pœnitentiam. 193</p> <p><i>Albedo.</i> Duæ Albedines penetratæ in eodem subiecto, non facerent duo alba. 217. 16</p> <p><i>Altare.</i> Altare duplex fixum, & mobile. 577. 67. Quid dicendum sit de altari portatili. 578. 79. Quid requiratur necessariò in altari, an reliquiæ. 75</p> <p><i>Amentes.</i> Amentes an sint capaces Eucharistiæ, qui & quando. 432. 24</p> <p><i>Angelus.</i> Angelus non potest naturali virtute actualem præsentiam Christi in Eucharistia. 363. 29. Potest tamen Christi existentiam cognoscere. 30 Angeli sunt capaces alicuius Characteris spirituales, non tamen Christus. 112. 65 Angelus si aliquod Sacramentum ministraret habendum esset pro valido. 123. 4</p> <p><i>Anima.</i> Anima separata non potest ministrare Sacramenta, licet retineat characterem. 122. 2 <i>Animus</i></p>
--	---

Animus. Animus tantum contrahendi ad tempus, non sufficit ad matrimonium. 146.128

Annihilatio. ad Annihilationem requiritur quod res que desinit non maneat in potentia subiecti. 339.203. Esse vel non esse Annihilationem, est denominatio extrinseca. 334.210

Aqua. Aqua immediate conuertitur in sanguinem, non vero in vinum. 236.44. Cum experientia constet Aquam posse separari a vino, certum est non esse in vinum conuersam, immo nec omnes eius partes naturaliter posse conuerti. 239.55. Quid dicendum sit si gutta Aquae in calicem mittatur post inchoata verba consecrationis. 242.71

Attritio. Attritio sufficit vt tollatur obex a virtute Baptismi, & remittantur peccata praecedentia Baptismum. 176.52

Attritio vna acceptatur a Deo tanquam dispositio congrua ad plures effectus gratiae, quando concurrunt plura Sacramenta. 184.90

Aurora. Quid Aurorae nomine intelligatur pro Missa celebranda. 571.31

B

Baptismus. Quomodo B. Eatissima Virgo fuerit baptizata. 19.37

ad Baptismum non requiritur instructio, contra haereticos. 27.79

Variarum mutationes formae Baptismi. 35.112

Baptismus a quocumque detur, est actio Christi. 55.43

Baptismi excellentia supra Circumcisionem. 101.87

Baptismi character designat seruum & domesticum Christi. 102.11

Baptismi character non intenditur per characterem Confirmationis. 113.78

de Baptismo Genesij quid dicendum sit. 129.40

Baptismus sublati obice confert suum effectum. 171.23

in quo Baptismus aequiparetur martyrio. 173.36 & 182.80

Baptismus quid tollat directe, quid indirecte. 174.59

Qui differt Baptismum vsque ad mortem etiam culpabiliter, per accidens melioris conditionis est. 182.80

Aliud est velle Baptismum, aliud propositum Baptismi. 224.16

Baptismus est ianua aliorum Sacramentorum. 428.5

C

Calix. Difficile est dicere Calicem non causare aliquos effectus. 419.74

Requiritur Calix & patena ad celebrandum. 581.90. Consecrari debet ab Episcopo, nec ipso

vsu consecratur. 91. Perditur eius consecratio per fractionem aut diminutionem. 93. Quid dicendum sit de calice inaurato qui exiit aurum. 582.94

Catechumenus. Catechumenus non est capax Eucharistiae. 428.4

Catechumenis fructus Sacrificij quoad impetrationem prodest, secus vero quoad satisfactionem. 550.164

Causa. Quidam dicatur Causare per accidens. 409.14. Non implicat eandem causam esse simul formalem & efficientem eiusdem compositi. 202.57. Causa moralis quomodo sit causa vera. 70.60

Celebrare. In quibus casibus pluries in die liceat celebrare. 573.43

Character. Characterem imprimunt tria Sacramenta. 101.1. Characteris ratio reducit ad ea quae sunt in exercitu, vel familia Principis. 102.9

Cur alia Sacramenta Characterem non imprimant. 102.11

Character quae qualitas sit. 106.32

Character est sigillum & signum quoddam spirituale. 107.35. Est velut scriptura & instrumentum potestatis traditae. 109.46. Est qualitas supernaturalis, quae habet ex natura sua esse signum. 110.49

Character recipitur immediate in ipsa substantia animae. 110.55. Est indelebilis ex natura sua. 112.66. Manet post mortem. 69. Recipitur etiam ab inuitis. 68. Est indiuisibilis. 113.76. Non potest intendi. 80. In omnibus est aequalis. 114.81

Christus. Christus solum praecipit ponere substantiam actionis sacramentalis, non alias circumstantias. 234.29

Christus supplet defectum causae materialis sublati imperfectionibus illius. 29.23

Christus non potuit instituisse Sacramenta, quin determinauerit materiam & formam. 28.81

Christus vt auctor gratiae, debuit instituire signa & causas gratiae. 28.83

Christus fuit causa vera immediate instituens Sacramenta. 114.3. Rationes & congruentiae huius institutionis, Christi excellentia, nostra vtilitas, Sacramentorum stabilitas, dignitas, &c. 115.7

Christus potestatem quam habet vt Deus, cur alteri non possit communicare. 118.22

Christi quatuor excellentiae quas habuit vt homo circa Sacramenta. ibid.

Christum secundum totum id quod ipse includit, esse in Eucharistia sub vtraque specie, est de fide. 335.2

Christus totus continetur sub singulis partibus specierum etiam continuis per praesentiam partialem ab aliis distinctam, & separabilem. 342.47

Christus prout est in Eucharistia non potest recipere motum localem per se ab vlla creatura naturali. 358.2. An possit calefacere, calefieri, mouere, &c. 359.7. Non potest videri naturaliter oculo corporeo. 161.19. Diuinitus tamen implicat. 20

Christo quomodo competat esse offerentem simul & oblatum. 537.19

Quomodo actio sacrificandi prout est a Christo sit bona. ibid.

Ciborium

Ciborium. Ciborium aut pyxis in rigore non debet consecrari. 582.96

Cibus. Cibi est proprium augere substantiam donec peruenerit illa ad statum perfectum, qui non datur in anima respectu gratiae in hac vita. 195.9

Circumcisio. Circumcisio non est causa moralis gratiae. 73.79. An conferat gratiam ex opere operato duae circa id celebres sententiae. 86.4. &c. Ex sua institutione nullam habet vim iustificandi. 92.40. Erat aptissima ad significandam fidem Christi. 93.42. Dicenda est potius conditio quam causa. 97.61. An fuerit ex praecipuo diuino necessaria. 98.65. An prodesset adultis. 99.72. An posset applicari licite & valide ex aliqua causa ante octauum diem. 99.78

Quo sensu paruuli per Circumcisionem iustificarentur. 93.44. An in Circumcidente requiratur fides. 96.57. Circumcisio an dicenda sit causa gratiae. 60. Circumcisio forte characterem imprimebat, secus vero alia vetera Sacramenta. 102.12

Colligatio. Modus ille Colligationis corporis Christi cum speciebus non sufficeret vt corpus Christi diceretur subsistere accidentibus. 189.18

Communicatio. Communicare cum peccato veniali an sit saltem peccatum veniale. 444.22

Communicare bis eadem die extra Missam nunquam licet, nisi sit necessarium ad consummationem sacrificij. 102.12

Compositio. Compositio duplex in quolibet Sacramento: prima, ex materia & forma; secunda, ex significatione & re significante. 195.12. & 19.39

Concomitantia. Concomitantia fundatur in connexionem partim inter se. 335.5

Concreta. Concreta quomodo frequentius vsurpentur. 23.57. Concretum quandonam pso vtraque parte sumatur. 33.58

Concretum sacramenti Eucharistiae adaequate sumpti constat ex partim praeteritis, partim praesentibus. 207.78

Conditio. Discrimen inter conditionem & causam moralem. 217.116

Conditio non se habet ex parte causae vel motiui, sed effectus. 74.83

Confessarius. Qui dicatur habere copiam Confessarij. 454.81

Confirmatio. Congruentiae variae quae ostendunt necessaria fuisse Sacramenta. 57.72

Congruentia. Congruentiae variae quae ostendunt necessaria fuisse Sacramenta. 57.72

Contractus. Per solam copulam carnalem, praemissis sponsalibus, contrahitur Matrimonium. 15.22

Contrahentium corpora non sunt materia proxima sacramenti Matrimonij. 14.13

Contrahentium consensus non est etiam materia Matrimonij. 17.10

Contractus omnes ficto animo initi non habent

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

valorem.

Conuersio. Conuersio in statu innocentiae forte non fuisset remedium infallibile ad iustificationem. 49.21. Non est forma iustificans contra Vasquez. 225.21. Est medium ad salutem eo quod votum Sacramenti contineat. 225.24. Vt esset voluntas Sacramenti oportuit fieri praecipuum de Sacramento suscipiendo. 225.24. Concurrunt ad iustificationem magis specialitudo propter votum quod continet Sacramenti, quam aliorum praecipuorum. 225.25

Ahuc requireretur in conuersione voluntas Sacramenti etiam si Deus non praecipisset Sacramentum. ibid.

Conuersio. Conuersio quid sit. 296.3. Versatur inter duos terminos positiuos. 1. includit duas mutationes. 4. Multiplex est. 5. Requirit connexionem inter destinationem termini & positionem alterius. 6. Requirit aliquid commune vtrique termino. 8. Requirit duplicem terminum a quo, & duplicem ad quem. 9. Requirit quod saltem designat terminus totalis a quo. 10

Conuertitur in Eucharistia etiam terminus formalis a quo. 11. Ad conuersionem non requiritur inceptio termini formalis ad quem. 15. Secus termini totalis. 16

Vt Conuersio dicatur substantialis, non est necesse de nouo produci aliquam substantiam. 300.30

Ad Conuersionem requiritur talis connexio inter omnes mutationes, vt vna sit causa alterius. 311.24

Conuersio in Eucharistia componitur adaequate ex vnitione & delitione. 312.89. Vnitione vero dicitur munus sustentandi species in diuerso genere causae, & alligationem quandam corporis Christi, &c. 91. & 94

Ad Conuersionem non semper requiritur repugnancia omnino physica, sed sufficit moralis. 316.111

Conuersio duplex, materialis & formalis, immo triplex, &c. 321.145

Difficile est dicere corpus Christi conuerti in vermes. 324.155

Quid homines velint significare proferentes hanc vocem, Conuersio. 325.159

An corpus Christi corruptis speciebus, conuertatur in substantiam subsequenter. 388.173. An quodlibet possit in aliud conuerti. 174. An lapis in Angelum & vicissim. 176. An Deus possit esse terminus formalis Conuersionis. 180. Causalitas causae secundae bene conuertitur in causalitatem causae primae. 181. In Eucharistia vnum concretum proprie conuertitur in aliud. ibid.

Corpus. Corpus & sanguis Christi pertinens intrinsece ad sacramentum Eucharistiae. 197.24

Si tamen solum Corpus intrinsece constitueret, nulla maneret sensibilitas. 196.20

Ipsum Corpus est veluti suppositum specierum. 200.41

Corpora duo diuinitus possunt esse in eodem loco, & vnum in duobus. 254.6. &c.

Corpus explicari potest vel sine accidentibus, vel cum illidem, dummodo non dependeant essentialiter a tali loco. 258.34

Corporis replicati virtus actiua vel passiu. 261.50

Corpus Christi potest conseruari sub speciebus, licet alibi annihiletur. 284.189. Potuit poni sub speciebus ante incarnationem in vtero factam. 190. Proprie dicitur manducari, ferri, moueri, &c. 294.48

E e e Impor

Improprie dicitur frangi, misceri, &c. 49. Non est in speciebus proprie tanquam in loco, licet sit proprie in loco. 52. Quomodo dicatur confici, perfici, creari, &c. 319. 125
 Quid per Corpus intelligatur in verbis consecrationis. 348. 78
 Corpus significat materiam in recto & in obliquo, organizationem in communi. 351. 92.

D.

Denominatio.

Denominatio extrinseca non sunt entia rationis. 9. 37
 Denominatio est duplex, formalis & obiectiva. 38
 Non potest esse noua Denominatio realis sine noua forma reali. 270. 111

Designatio.

Designatio materiae Sacramenti est tantum conditio. 120. 32

Descriptio.

Descriptio formae panis in Eucharistia est innominata. 333. 112

Destructio.

Destruitur aliquid vel physice, vel humano modo. 532. 66

Determinatio.

Determinari potest aliqua causa praesens vi alicuius conditionis praecedentis. 124. 136

A quo determinetur causa ad productionem talis vocationis, v. g. 11. 139

Deuotio.

Deuotio actualis non requiritur in communicante ad effectum Eucharistiae. 447. 35.

Deus.

Deus est causa primaria Sacramentorum. 114. 1
 Succedit generanti in munere conferendi passionis, & restituendi si amittantur. 367. 24

Non recte dicitur de Deo quod sit sanguis, pituita, cholera. 324. 156

Diaconus.

Diaconus ministrans in statu peccati non peccat. 160. 152. Ministrare potest ut instrumentum Sacerdotis, Sacramentum Eucharistiae. 511. 12. Peccat mortaliter si tunc ministrat in statu peccati. 513. 17.

Differentia.

Differentia inter Sacramenta vetera & noua. 71. 68. inter causam moralem & conditionem. 72. Inter institutionem Sacrificij & Sacramenti. 542. 115.

Discrimen.

Discrimen Sacramentorum petitur ex diuersitate finis. 194. 5

Dispositio.

Dispositio aliqua in adulto semper requiritur ad recipiendum Sacramentum. 166. 1. Pro inaequali dispositione ad Sacramentum datur inaequalis gratia. 168. 12

Dispositionis nomine non intelligitur ad Sacramentum, sed ad gratiam. 181. 75

Dispositio nullum Sacramentum componit intrinsece excepta Pœnitentia, nec vnquam concurrat ut causa condigna. 224. 120

Vnde consistit dispositiones non esse formam compositi. 346. 69

Dispositio ad Eucharistiam recipiendam est status gratiae. 440. 1. Secus in aliquo casu. 407. 175

Distinctio.

Distinctio propria & rigorosa quid sit. 219. 25

Diuisibilitas.

Diuisibilitas virtualis in Angelo quid sit. 304. 48

Doctrina.

Cur Doctoratus vel praetura non imprimant characterem. 105. 22

Domus.

Domus quae emittitur non est materia contractus emptionis. 14. 16

Dubium.

In quo casu liceat uti materia dubia, & in Dubio negatiuo. 148. 140

In Dubio probabili, vel positiuo semper licet, excepto aliquo casu. 141

Duratio.

Absurdum est Petrum habere hodie Durationem hesternam. 364. 69

E.

Ecclesia.

Ecclesia potest delegari munus, ut tanquam ex commissione determinet Sacramenta. 28. 83

Ecclesia in materia Sacramentorum nihil mutatur formaliter, sed tantum materialiter, ut constat in matrimonio clandestino. 28. 84

Ecclesia intendit priuare communibus suffragis, non priuatis. 554. 185

Ecclesia polluitur quinque modis. 574. 52

Ecclesiae nomine quid intelligatur. 575. 58

Ecclesia polluta debet reconciliari, & quomodo. 576. 61

In violata Ecclesia in casu necessitatis licet celebrare. 63

Ecclesiae consecratio perditur destructa Ecclesia, ibi. 63

Effectus.

Effectus quidam formales postulant formam praesentem, quidam absentem. 203. 62

Effectus impetrationis per sacrificium Missae est infallibilis nisi adsit obex. 549. 154

Effectus quem habet hoc Sacrificium ut propitiatorium, differt ab eo, quem habet ut impetratorium. 547. 143. Consequitur infallibiliter suo modo. 144.

Quid dicendum sit de illo effectu quando Missa offertur pro multis. 145. Quoad effectum impetratorium offerri potest pro non baptizatis. 552. 173

Effectus immediatus huius Sacrificij est etiam remissio poenae temporalis. 153

Ens.

Ens rationis diuiditur in formale & fundamentale. 9. 36

Episcopus.

Episcopi possunt dispensare in votis conditionalis castitatis. 73. 82

Quid dicendum sit de protestatione Episcopi ante ordinationem. 144. 119

Episcopus consecrans chrisma in statu peccati peccat mortaliter. 150. 156

In quo Ecclesia dispense cum illis Sacerdotibus qui ordinati ab Episcopo, simul cum illo proferunt verba consecrationis. 407. 175

Error.

Error ministri circa vocis significationem non obest valori Sacramenti. 36. 122

Error priuatus non nocet Sacramento si reliqua ponantur. 131. 52

Error ministri in substantia irritat Sacramentum, secus vero in circumstantiis. 143. 111

Eucharistia.

Quid species significant, & quid verba in Eucharistia. 21. 48

Eucharistiam porrigens non est causa moralis gratiae. 124. 10

Eucharistiam esse Sacramentum ne quidem ipsi haeretici negant. 194. 1. Illa differt à Confirmatione, quod data sit ut alimentum ad vitam conseruandam, Confirmatio vero ad vires acquirendas in ordine ad pugnam. 194. 4

Effectus augendi gratiam licet communis omnibus Sacramentis, est tamen proprius Eucharistiae, & per se in sensu formali, & ex vi propriae significationis. 195. 7

Eucharistia omnium Sacramentorum nobilissimum. 195. 10. Ipsius dignitas. 11

In Eucharistia solum corpus Christi importatur in recto communiter, species vero in connotato. 198. 35.

Eucharistiae Sacramentum reduplicatiue acceptum ut Sacramentum adaequatè est, est quoddam totum ex materia & forma, specificatiue vero non est quoddam totum, sed pars & rectum totius. 204. 79

Est vnum tantum Sacramentum in specie atoma. 215. 1. Eius partes licet differant specie, componunt tamen vnicam integram speciem Sacramenti. 116. 7

Per Eucharistiam significatur plenitudo conuiuij spiritalis. ibid. Licet sint plures species & sumptiones, potest tamen dici absolute & simpliciter vnum & idem numero Sacramentum. 217. 15

Eucharistia est quidem necessaria necessitate praecipua, non tamen medij nec in re, nec in voto. 227. 33. Cum ex natura sua sit cibus, non ordinatur ad primam gratiam. 228. 38. Non confert aliquid merè necessarium ad perseuerandum sine peccato mortali. 228. 44. dicitur aliquando necessaria ratione rei contentae. 229. 46

In Eucharistia reperitur vera conuersio. 298. 17. Ad illam non requiritur noua actio terminata ad ipsum corpus Christi. 229. 21. Nec datur causalitas animae in copus, nec corporis in animam. 300. 16

Eucharistia non confert primam gratiam. 47. 3

Quandoram Eucharistia producat gratiam. 412. 31. Gratiam :ausar quam diu in stomacho perseuerat. 414. 46. Conseruata in stomacho gratiam non daret peccatori etiam post contritionem. 417. 64

Vtraque species Eucharistiae maiorem confert gratiam quam singulae conferant seorsim. 418. 64

Effectus spirituales Eucharistiae, remissio peccati venialis. 412. 82. Perseueratio à mortalibus. 85.

Adeptio gloriae. 89. Actualis delectatio. 90

Effectus corporis Eucharistiae; primò, vnio Christi cum nostro corpore. Secundò, operatur immediate aliquid in ipso corpore. Tertiò, resurrectio corporis. 424. 99

Eucharistia non est necessaria pueris. 429. 8.

Est tamen fructuosa. 10

Ad hunc effectum Eucharistiae in puero sufficit voluntas Christi instituentis. 431. 20. Qua etate sit danda. 433. 43. An pueris danda pro viatico. 34.

Quandoram obligentur. 39. Quid dicendum sit quando dubitatur de subiecti capacitate. 40. An incapaces sint Eucharistiae. 440. 67

Excommunicatus.

Sacerdos Excommunicatus non potest nomine Ecclesiae impetrare. 544. 126

Cum Excommunicato Catholicus licet possit recipere Sacramentum, licet etiam poterit ministrare, cum ministrare & recipere sint idem in matrimonio. 165. 229

Extensio.

Extensio localis actualis non distinguitur ab vbi. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

catione. 306. 62

Extrema-Vnctio.

Extrema-Vnctio numeratur inter Sacramenta viouorum. 167. 7

In Extrema-Vnctione oleum non est institutum per modum medicinae adaequatè causantis. 213. 113

F.

Farina.

Farina etiam non pura efficit panem vsualem. 241. 64

Feria.

Feria sexta maioris hebdomadae nec publice, nec secretò, licet celebrare. 568. 14. Secus vero quinta & Sabbatho. 15

Fictio.

Fictio in conferendo Sacramento quomodo differat à ludo. 129. 37

Fictionis nomine quid intelligatur. 170. 21

Fides.

Fides sola interna olim non sufficiebat pro remedio paruulorum. 50. 27

An fides illa debuerit informari charitate & esse actualis. 52. 38

Figura.

Figura duplex, organica & situalis. 339. 28

Figura situalis non est aliquid distinctum ab vbi-cationibus. 340. 30

Corpus Christi habet quidem figuram organica, non tamen situalem in Eucharistia. 341. 36

Forma.

Quid per Formam Sacramenti olim apud Patres intelligeretur. 18. 35

Forma sumitur ab Augustino pro formula & ritu. ibid.

Forma signi est significatio. 19. 38

Quid requiratur ut importetur aliqua forma de connotato. 25. 68

Potest intendi Forma, nec intendi effectus formalis secundarius. 176. 49

Forma duplex non datur in Sacramentis, proxima scilicet & remota, sicut dicitur de materia. 202. 52.

Omnis forma semper definit in ordine ad aliquam substantiam, quae ipsi succedat. 244. 85

Forma hominis non dicitur conuersa in formam cadaueris. 298. 11

Ex destructione Formae bene sequitur destructio materiae. 317. 114

Formae substantiales non sunt multiplicandae in materia sine necessitate. 345. 62

Per plures Formas consecrationis valide & licite potest simul consecrari eadem materia. 404. 160

G.

Granum.

Quid dicendum sit de Grano hordeaceo admixto granis tritici. 242. 70

Gratia.

Quid sit dare Gratiam ex opere operato & operantis. 58. 1

Gratia causatur per Sacramenta nouae legis. 60. 9

Quae Gratia per Sacramenta conferatur. 62. 19

Quomodo Gratia vnus Sacramenti differat à gratia collata per aliud. 62. 21

An vna Gratia habitualis intrinsece distingui possit ab alia. ibid.

Gratia habitualis quæ confertur per quodlibet Sacramentum dicit ordinem ad peculiaria auxilia circa peculiare effectus. 64.27
 Gratia natura postulat à solo Deo produci efficienter. 68.48
 Gratia non tantum per Sacramenta, sed etiam propter illa, tanquam propter motuum. 75.91
 Gratia inæqualiter datur pro inæqualitate illius actus, per quem tollitur obex, cum sit vera ad illam dispositio. 181.74
 Gratia eadem sæpè est quoad entitatem, diuersa quoad connotationem. 419.72
 Gratia in hoc alias formas imitatur quod illa melius communicetur subiecto melius disposito. 181.75

H.

Hæretici.

Hæreticorum dogma qui asserunt non causari gratiam per Sacramenta, refutatur. 60.11
 Hæretici tollunt omnem intentionem ministrum. 124.17
 Hæreticorum nostri temporis error circa usum Eucharistia. 211.100
 Hæretici Sacrificium malè definiunt. 520.1

Hoc.

Illud *Hoc* in verbis consecrationis sumitur adiectiue. 309.74

Homo.

Homo solus ex vi præsentis institutionis potest esse minister Sacramentorum nouæ legis. 122.1
 Homo replicatus non potest interfici in vno loco quin interficiatur in alio, dummodo Deus se conformet naturis rerum. 261.51
 Homo sic replicatus non est capax duarum formarum incompatibilium. 261.53
 Homo prius debet ouis fieri quam pasci. 428.4

Hostia.

Hostia non consecrata nunquam debet porrigi à ministro. 157.187
 Hostia significat per modum cibi, calix per modum potus. 215.5

I.

Ieiunium.

Ieiunium naturale requiritur ad communionem. 472.16. Præceptum illius incipit ab Apostolorum temporibus. 475.20. Per quid violetur. 23. Quid dicendum sit de reliquiis cibi præcedentis. 475.36
 An possit communicare qui dubitat an sit Ieiunus. 476.41
 In hoc præcepto Ieiunij Pontifex dispensare potest. 479.55. Hoc præceptum non obligat eum qui accipit Eucharistiam pro viatico. 58
 An possit non ieiunus celebrare vt det morituro viaticum. 482.68
 Alij casus, in quibus licet absque Ieiunio Eucharistiam accipere. 483.75

Ignis.

Ignis replicatus Romæ non quidem producit calorem Romæ, sed calorem qui est Romæ. 161.49

Immediatè.

Quid sit Immediatè significari. 23.59

Imago.

Imago obiectiua non debet esse in intellectu. 11.61

Impenetratio.

Actualis Impenetratio non est aliquis modus positius. 255.10

Impulsus.

Impulsus est magis indifferens ad locum quam præsentia localis. 260.45
 Impulsus replicatus non posset motum producere. 260.46

Incipere.

An aliquid possit incipere in tempore indeterminato. 78.109
 Incipit gratia per vltimum non esse. 81.123

Indi.

An Indi, qui debilem vsum rationis habent, repellendi sint ab Eucharistia. 437.50. &c.

Indignus.

Quid nomine Indigni Sacramento intelligatur. 152.162

Innocentia.

Innocentia status nulla habuit Sacramenta. 46.5
 Innocentia statu durante probabile est fore vt essent Sacramenta. 48.19

Instantia.

Instantia finita soluunt difficultates maximas in productione gratia. 78.107
 An gratia producat in instanti terminatio extrinseco. 79.113
 An verò in Instanti terminatio intrinseco. 80.117.

Institutio.

Institutionem præteritam permanere moraliter quid sit. 10.42
 Quid requiratur vt aliquis in rigore dicatur institutor Sacramenti. 119.25
 Ecclesia verè dicitur instituere quosdam ritus, licet acciperet potestatem ad illos instituendos. 121.34
 Aliud est Instituire Sacramentum, aliud causare illud in ratione existentia. 121.34

Instrumentalis.

Instrumentalis causa quid sit. 67.43. & 76.95
 In quo sensu verum sit Sacramenta esse causas instrumentales. 76.93

Insufflatio.

Insufflatio Christi in Apostolos fuit Sacramentum, per quod ipsi sunt ordinati. 11.52

Intentio.

An Intentio ministri sit aliquid intrinsecum Sacramento. 38.130
 Requiritur Intentio aliqua in omni ministro & nuncio, præter executionem externam. 131.47
 Intentio confessionis tantum formali requiritur. 455.90

Intentio interna comparatur cum externa tanquam comprincipium. 132.55
 Intentio interna est etiam practica n ordine ad valorem actus externi. 132.56

Intentio varia, actualis, habitualis, virtualis, indirecta. 135.72
 Intentio virtualis quæ sufficit, explicatur. 135.75

An dicat actum internum præsentem. 36.80. An actum intellectus. 87

Intentio merè habitualis non sufficit Sacramentorum ministro. 138.90. Sufficit tamen ad applicandum Sacrificium. 91

Quid dicendum sit quando sunt duæ intentiones contrariae. 145.120

Intentio recipientis Sacramentum non concurret vt causa condigna, nec vt pars Sacramenti in Eucharistia, nec requiritur ad valorem, sed al fructum in adulto. 214.121

Irreue

Irreuerentia.

Irreuerentia alia est positia, alia negatiua. 154.177
Irreuerentia.
 Irreuerentia præter potestatem ordinis ad ministrandam Eucharistiam requiritur. 516.36
Iustitia.
 Iustitia non tantum prohibet actum, sed etiam causam actus. 143.110

L.

Laicus.

Laici non est quod conquerantur quod illis Ecclesia vsum calicis interdixerit. 420.81
 Laicus non potest sibi Eucharistiam ministrare. 514.23

Lapis.

Lapis additus lapidi consecrato non fit eo ipso consecratus. 577.68

Lex.

Lex naturæ habuit remedium aliquod pro parulis decedentibus ante vsum rationis. 49.23
 In Lege veteri præter Circumcisionem quæ fuerint alia Sacramenta? 57.69
 In Lege noua necessaria fuerunt Sacramenta. 57.71

Libertas.

Libertas virtualis in somno differt à libertate virtuali extra somnum. 142.106

Liber.

An sine Libro Missali possit Missa celebrari. 579.78

Locus.

Locus duplex Aristotelicus examinatur. 266.77
 Explicatur quid sit præsentia ad Locum. 275.143
 Quo in loco liceat celebrare. 574.48

Lumen.

Sine Lumine sacrificare non licet. 579.77. An Lumen illud necessariò debeat esse è cera. ibid.

Lustratus.

Lustrati vnde acceperint occasionem celebrandi in mari. 581.89

Lutherus.

Lutherus qui ponit tantum vnum Sacramentum à Christo institutum, illud esse dicit Eucharistiam. 194.1

Luxuriosus.

Cur magis noceat Eucharistia sumptio Luxurioso quam aliis peccatoribus. 442.15

M.

Malitia.

Malitia quomodo contrahatur ex voluntate præcedenti. 143.110
 Malitia ministrandi indigno differt specie à malitia suscipiendi indigne. 160.220

Manducatio.

Manducatio in Eucharistia non est causa gratia, sed tantum conditio. 214.118

Manus.

Manuum impositio Moysi super caput Iosue fortè fuit Sacramentum. 11.48
 Manuum impositio in Ordine est ritus ab Apostolis inductus. 29.83

Mare.

In Mari celebrari posse probabile est, accedente Pontificis consensu. 579.80. Nullum in ea re videtur esse periculum. 580.87. Rationes maximæ, quæ P. Ioan. de Lingo de Sacramentis.

pro hac sententia afferuntur.

Martyrium.

Martyrium confert gratiam ex opere operato. 59.
 6. Quare non sit Sacramentum. ibid.
 Licet Martyri non remittantur omnia venialia in hac vita propter obicem, remittuntur ei in primo instanti mortis quoad culpam & pœnam in virtute Martyrij præteriti. 184.93

Materia.

Materia totalis Sacramenti potest esse insensibilis. 13.9
 Materia Sacramenti non est quod tradi intenditur, sed quo significatur traditio. 14.15
 Quid sit propriè Materia Sacramenti. 14.17
 Materia circa quam contrahitur obligatio non intenditur in definitione contractus. 15.19
 Vera Materia & forma sacramenti Matrimonij. 16.29

Materiam in genere Christus determinauit tantum in quibusdam Sacramentis. 15.8. Aliud est Materiam determinare, aliud instituire. 120.30

Materia cum benedicatur, aut consecratur, debet esse præsens. 243.77
 Si Deus conseruaret Materiam sine forma vlla, conseruatio esset miraculosa etiam antecedenter. 316.114

Vt Materia Eucharistia dicatur præsens, non sufficit quod aliquo sensu percipiatur. 250.122. Hæc præsentia sumitur in rigore. 124. Sufficit vt sit inclusa in aliquo continente. 123. Debet esse certa & determinata. 251.129

Matrimonium.

Matrimonium Adam inter & Euam, cur non sit Sacramentum. 4.15
 In Matrimonio quid sit res, Sacramentum, & vtrumque. 41.145

Matrimonium non imprimet characterem, & quare. 103.12. In aliquo casu cum eodem coniuge poterit iterari. ibid.

In Matrimonio omnis diuersitas substantialis est inuoluntaria. 144.117. Contrahentes alligant voluntatem ad talem personam. 143.115

Matrimonium aliqua impediunt sub ratione communi Sacramenti, aliqua sub ratione contractus, propter illa parochus non debet negare suam assistentiam, secus verò propter hæc. 163.216

An sit intrinsecè malum iniire Matrimonium cum hæreticis. 164.222

Melchisedec.

Melchisedec sacrificium an fuerit verum Sacramentum. 55.60
 Quid significet illud *Meum* in forma consecrationis. 356.120

Minimum.

Minima si darentur, posset corpus Christi esse sub dimidio minimo. 247.101. In illo casu daretur minus minimo substantia, non vero accidentis. 103.

Minister.

Minister in Sacramentis legis nouæ operatur vt minister Christi. 38.133

An Minister Sacramenti sit causa immediata gratia. 123.5

In sacramento Eucharistia concurret tantum remotè ad gratiam. 124.9

Nulla est differentia inter Ministrum consecratum & non consecratum, in omnibus Sacramentis, excepta Eucharistia. 124.11

Ministri bonitas non requiritur ad valorem, idem

dicatur de fide. 12. Intentionem tamen requiri veritas Catholica est. 125.16

Minister operans vt minister Christi, habet animum operandi nomine illius. 127.28. Quid velit facere cum vult facere quod facit Ecclesia. 128.30 &c. Sufficit vt implicite operetur nomine Christi. 129.36. Non est merus nuncius, sed œconomus. 131.46

Est potius Christi minister quã Ecclesia. 132.53. Non dat illi Christus quod habeat voluntatem applicandi, sed quod hæc voluntas sit efficax. 139.96

Cum minister operetur vt minister Christi, maxima est indecentia operari in statu peccati mortalis. 149.149.

Minister melior maiorem virtutem Sacramento non confert. 168.9

Minister requiritur, qui celebranti deseruiat. 583.103. An Moniales possint respondere. ibid.

Ministri duplex est actio in Sacramento Eucharistia, scilicet conficiens & ministrans. 509.48

Dupliciter potest aliquis hoc Sacramento ministrare, vel iure suo, vel merè ministerialiter. 510.3

Missæ.
Missæ Æthiopum ab Apostolis, vel eorum discipulis composita. 374.11

Si Christus nunc per seipsum Missam celebraret, quomodo proferret verba consecrationis. 396.121

In Missa offertur verum sacrificium contra hæreticos. 523.17

Quid in Missa sit secunda intentio. 566.257

Mixtio.
Mixture vini cum aqua in Eucharistia rationes plures. 232.17

Mixtio hæc est tantum de necessitate præcepti. 18

Non est tamen ex præcepto Diuino. 233.22. Præceptum illius cœpit ab Apostolorum tempore. 23 Cur eam præceperit Ecclesia. 234.29

Per Mixturem specierum cum vino non perditur consecratio. 371.44

Modus.
Modus vllus substantialis frustra ponitur in Eucharistia. 310.79

Motus.
Motus debet habere aliquem terminum. 268.102

Mutatio.
Quid sit Mutatio substantialis, quid accidentalis in materia Sacramenti. 32.104

Duplex regula pro dignoscendis his mutationibus. 33.106

Varia praxæ pro regulis harum mutationū. ibid.

N.

Naturalis.

Naturalis præsentia nunquam facit præsentem eandem partem subiecti pluribus partibus spatij. 280.170. Nec facit plures partes subiecti præsentis eidem parti spatij. 171

Necessitas.

Necessitatis nomine quid intelligatur. 45.1

Necessitas quid sit mediæ & præcepti, & quomodo vna differat ab alia. 221.1

A Necessitate præcepti ignorantia excusat, secus ab alia. 222.2

Baptismus vel in re, vel in voto, est Necessarius necessitate mediæ. 223.16

Necessitas Baptismi, vel in re, vel in voto, oritur ex præcepto Diuino, quo Baptismus præceptus est omnibus. 224.18

Causa Necessitatis quæ à præmittenda cõfessione ante communionem excusat, ad duo capita reduci solent. 458.107

Nomen.

Nomen signi non tantum dicitur de signo totali, sed etiam de signo partiali. 207.81

Nomina ferè a se uel omnes gentes paruulis imponebatur, cum primū illi Deo consecrabantur. 93.43

Nouitas.
Nihil maiori plausu excipitur quã Nouitas. 325.148

O.

Obex.

Qui cum Obice accipit Sacramentum, ponit illud in iis circumstantiis, in quibus non potest Deus absolute per illud significare gratiam. 167.3

Sublato Obice Baptismi per Pœnitentiam vtrumque Sacramentum simul concurrit. 174.41

Obex pro quo signo tollatur. ibid.

Obice sublato vtrumque Sacramentum concurrit vt causa partialis ad remissionem omnium peccatorum. 178.61

Obex Baptismi quando aufertur per contritionem subsequentem, gratia quæ confertur est maior quã quæ daretur contritioni absque concursu Sacramenti præteriti. 179.63

Ex operibus melioribus, quibus à tempore Baptismi disponit se homo vsque ad pœnitentiam, qua tollitur Obex, crescit effectus Baptismi. 182.85

Obex non est idem respectu omnium Sacramentorum. 408.9

Obiectum.

Obiectum potius dicitur res illa circa quam contrahitur, quàm materia contractus. 15.20

Oblatio.

Oblatio directa distingui debet à reflexa. 139.94

Obligatio.

Obligatio prima Ministri est non ministrandi sine potestate. 147.137. Secunda est, quod sit in statu gratiæ. 148.142. Tertia est, non mutandi formam aut materiam. 152.161

Est maxima Obligatio ministri non conferendi Sacramentum Ordinis indigno. 159.194

Obligatum.

Quædã in Obliquo significantur mediatè. 24.63

Non est idem importari in Obliquo & extrinsecè. 198.32

Oculus.

Oculus potest eleuari ad producendum actum audiendi. 67.44

Oculus non videt vbiquationem contra aliquos. 267.86

Offerre.

Quæ personæ præter celebrantem, Offerant sacrificium Missæ. 561.230. An omnes participant fructum ex opere operato. 231. Duplex fructus offerenti Sacerdoti respondet. 562.232.

Opera.

Opera quibus se disponit homo ad recipiendum effectum Sacramenti, disponunt tantum ad aliquem effectum gratiæ, sed minorem illo, quem eadem Opera in gratia facta, possent mereri. 183.86

Oratio.

Oratio importat in recto omnes syllabas & partes, ex quibus componitur. 25.67

Organizatio.

Organizatio duplex, accidentalis & substantialis, ex vi verborum ponitur alterutra sub distinctione. 350.87

Ordo.

Ordo.
Quæ fuerit forma & materia Ordinis à Christo determinata. 28.85

Ordo apud Latinos non completur nisi cum profertur forma completa. 30.91

Conciliantur ritus Latinus & Græcus in conferendo Ordine. 30.92

Ecclesia Latina materiam Ordinis magis explicitam reddidit. 31.98

Ordinis character designat hominem tanquam ministrum Christi. 102.11

Ordinis inferioris character non intenditur per characterem superioris. 117.77

P.

Panis.

Panis qui sufficit ad materiam Sacramenti Eucharistia, & qui non sufficit. 230.1. &c.

In Pane dantur aliquæ partes heterogenæ. 246.96

Quid sit panem fieri corpus Christi. 322.146

Nihil substantiæ Panis remanere in Eucharistia, certum est de fide. 330.185

Tota substantia Panis conuertitur proximè & immediate in corpus Christi, non vero in Christum. 357.102

Parochus.

Parochus in statu peccati assistens matrimonio, non peccat. 156.155

Parochus matrimonio negare debet assistentiam quando indignitas prouenit ex impedimento, secus vero quando prouenit ex peccato, vel occulto, vel publico. 161.206

Passio.

Passio Christi secundum se est causa instrumentalit nostræ salutis. 78.106

Peccatum.

Peccatum celebrantis in peccato mortali habet duas malicias. 152.161

Peccatori publico negandum est Sacramentum quomodocunque petat. 167

An peccatori occulto petenti publicè sit negandum. 157.168

Quid requiratur ad hoc vt aliquis dicatur cooperari Peccato. 155.180

Peccatori occulto occultè petenti est neganda Eucharistia. 158.189

Peccator occultus, vel publicus quis sit censendus. 191

Penetratio.

Penetratio caloris cum humiditate non facit quod calor magis grauitet. 365.11

Perseitas.

Datur quidam modus perseitatis accidentalit in accidentibus Eucharistia. 366.18

Persona.

Persona verbi non est in Eucharistia ex vi verborum. 355.117

Pœnitentia.

Pœnitentiæ sacramentum quomodo solis verbis non constet, explicatur. 12.4

Pœnitentiæ sacramentum non ministrandi indigno magis strictè minister obligatur. 159.193

Pœnitens non obligatur ad dicenda Confessio peccata reseruata, à quibus eum non potest Confessarius absoluerè, sed tantum non reseruata. 455.86

Pontifex.
Pontifices sæpe dispensarunt cum Catholicis vt

possent matrimonium inire cum hæreticis. 165.227.

Pontifex nunquam dispensauit in præcepto præmittendi confessionem ante communionem. 454.97

Potestas.

Potestas significandi in Sacramento est aliquid morale intrinsecum. 21.45

Potestas communicata creaturæ sufficit vt verè dicatur instituere Sacramenta. 118.246

Potestas designandi materiam differt à potestate imponendi significationem Sacramento. 120.32

Potestas Sacerdotalit ministri in Pœnitentia & in Extrema vnctione, saltem in obliquo intrat ad componendum intrinsecè Sacramentum. 209.91

Præceptum.

An duo præcepta contraria possint aliquando concurrere. 145.175

Præceptum non ministrandi indigno est naturale. 161.203

Præceptum præmittendi confessionem ante communionem est diuinum. 452.69

Præceptum consistendi statim post communionem quando aliquis absque confessione communicauit, est merè humanum. 463.135

Istud Præceptum non obligat laicos. 464.138

Præceptum sumendi Eucharistiam diuinum est. 486.2

Quinam obligentur hoc Præcepto. 488.16.

Quandam obligentur. 490.27

Sunt aliqua præcepta quibus satisfieri potest per opus factum ante obligationem. 493.39

De præcepto Ecclesiastico communionis Paschalis & annuæ. 497.61. Quid intelligatur nomine Paschalis. 62. Quando obliget hoc Præceptum. 63. An satisfaciatur qui communicat in statu peccati. 550.83

Præceptum datur audiendi Missam. 591.1. Qui obligentur hoc Præcepto. 592.1. Ad quam Missam obliget. 592.2. Ad quam. 3. Quam præsentiam requirit. 595.19. Quam intentionem. 596.23. Quam attentionem. 25

Prædicatum.

Quæ Prædicata tribuantur corpori Christi ratione specierum, illa sunt in duplici differentia. 244.45

Præparatio.

Præparatio aliqua requiritur ad cõmunionem, non tantum de consilio, sed etiam de præcepto. 445.28

Prærogatiua.

Prærogatiuæ Christi quæ possunt creaturis communicari. 118.23

Præsentia.

Præsentia corporis Christi in Eucharistia continet duo miracula. 259.6. Hæc Præsentia est accidens intrinsecum absolutum, &c. 277.154. Variatur intrinsecè quoties species mouentur. 156. Non est simplex & indiuisibilis. 157. Est supernaturalis. 179.163. Est ad imitationem rerum spiritualium. 165. Præsentia manus, v.gr. habet diuersum incomplementum & vnibilitatem quàm naturalis. 166. Habet ex se intrinsecè penetrabilitatem cum aliis quantis. 281.172. Penetratio tamen impeditur à quantitate panis. ibid. Exigit ex natura sua corpus illud non esse alibi per aliam præsentiam. 282.176. Non postulat ex se Præsentiam Christi naturalem, nec cum aliqua habet aliquam connexionem. 284.287

Principalis.

Quid requiratur ad rationem causæ Principalis. 76.97

Promissio.

Promissio est causa moralis ad ponendam rem promissam. 74.86

Quid Pronomina hic & hoc, posita in formis consecrationis significant. 402.354

Propo.

Propo.

Propo.

Propo.

Propositio.
Propositiones negatiuæ aliquando simpliciter prolatæ sunt veræ propter sensum formalem, licet in sensu materiali sint falsæ. 93.46
Veritas propositionis vocalis, quæ formatur per copulam *est*, regulariter loquendo, debet regulari ab obiecto, prout erat tempore finitæ propositionis. 396.125
Propositionis veritas non regulatur pro tempore quo percipitur, sed quo profertur. 397.130
Discrimen inter propositiones practicas & speculatiuas. 403.149

Puer.
Pueri in lege naturæ & scripta iustificabantur sine Mediatoris, facta illorum per aliquam actionem externam. 50.28

Q.
Questio.
IN Questione de significatione vocis fundamentum desumi non potest nisi ex locutionibus Patrum. 199.40

Qualitas.
Qualitas aliqua materialis potest ex natura sua significare gratiam. 66.37
Qualitas vlla non datur quæ sit dispositio ad gratiam. *ibid.*
Quatuor species Qualitatis explicantur. 106.28
Quid ponatur in qualibet specie Qualitatis, & in qua ponatur character. 109.47.&c.
In speciebus Eucharisticis ponitur quædam Qualitas tractiua supernaturalis. 292.34
Hanc Qualitatem videtur exigere maior quædam connaturalitas. *ibid.*
Qualitas hæc in eo solum accidente ponitur quod recipit in pane impulsu ad extrinsecum. 294.44

Quantitas.
Quantitatem distinguere à substantia optimo argumento probatur. 366.17

R.
Reclum.
Quid sit importari in Recto, & quid in Recto Sacramentum importet. 23.55

Regula.
Regula vniuersalis pro verbis adiunctis formæ. 36.125
Regula ad dignoscendum quæ circumstantia sit essentialis petitur ex circumstantia morali. 232.18

Remissio.
Remissionis effectus semper est æqualis, non vero gratiæ. 181.78
Ad Remissionem venialium, Sacramentum impeditum potest postea oblato obice eâ conferre. 184.91
Remissio venialium de nouo potest causari absque noua gratia, sed mediante gratia prius posita. 185.96

Replicare.
Corpus potest dupliciter Replicari in duobus locis & quomodo. 258.32

Reproductio.
Reproductio vlla in Eucharistia non requiritur ad veritatem verborum. 301.35

Res.
Res solæ quomodo in matrimonio sine verbis

interueniat. 18.33
Res in Sacramentis cur cur spectent ad materiam, verba vero ad formam. 16.34
Res vbi adæquæ existit debet secum habere omnem suam supellestem. 261.48

Restitutio.
Restitutio tantum influit in salutem remouendo prohibens. 225.23
Restitutio ipsa non est medium necessarium, sed tantum illius votum. 226.29
Restitutionis concursus non est concursus causæ, sed indirectus. *ibid.*

Resurrectio.
Resurrectio corporum quomodo tribuatur Eucharistiæ. 229.40
Eucharistia ad resurrectionem dat titulum operantem, non effectum. 426.107

Ritus.
De obligatione obseruandi Ritus præscriptos in sacrificando. 583.104

Rubrica.
Quæ in Rubricis notantur non afferunt obligationem grauem. 579.79

S.
Sacerdotium.
Sacerdotium Melchisedec non fuit verum Sacramentum. 56.67
Sacerdos licet post diem iudicij retineat characterem, non tamen poterit consecrare Eucharistiam. 122.2
Sacerdos ministrans Eucharistiam in statu peccati non peccat mortaliter. 150.155
Sacerdos vt Sacerdos distribuit Eucharistiam ex potestate à Christo accepta. 510.6
Sacerdos vix hodie potest excusari à culpa si non celebret per totum annum. 468.13

Sacramentum.
Sacramentum verè definitur ceremonia sensibilibus, quæ suo vsu sanctificando subiectum, &c. 6.23
Sacramenta legis veteris quomodo causent internam sanctitatem. 5.17
Sacramenta non modo gratiam, sed gloriam, Christum & eius merita significant. 6.22. Habet ex institutione hominum quod significant gratiam, habent tamen à Deo quod significant infallibiliter. 8.32
Sacramentum ponitur sub genere signi & causæ, magis tamen sub genere signi. 6.25
Sacramenta legis veteris cur non consentent verbis, secus nouæ. 12.1
In Sacramentis omnibus quid sit res, Sacramentum, & vtrumque. 41.143
Vtrum Sacramenta causent physicè gratiam. 65.64
Sacramenta antiqua fuerunt causæ gratiæ quam promittebant, erant enim promissiones, promissio autem est causa mouens ad rem promissam. 74.86.
Vnde fuerunt causæ gratiæ nobis dandæ. 97.64
Sacramenta antiqua etiam à Deo fuerunt instituta. 116.16
Sacramenta omnia, & noua, & antiqua, non poterant institui nisi à Deo, vel ex facultate à Deo concessa. 121.37
Sacramentum potest perfici etiam si minister non sit compos sui. 142.180
In Sacramentis omnibus si constat de alligatione voluntatis circa talem materiam, non potest circa aliam habere valorem. 144.118
Sacra

Sacramenti susceptio in statu peccati in quibusdam casibus est licita. *ibid.*
Omnia Sacramenta excepta Eucharistia ablato obice reuiuiscunt. 185.101. Omnia etiam, excepta Eucharistia, vt sint valida, requirunt consensum in adulto suscipiente. 188.116
Vt dicatur Sacramentum perseuerare sufficit manere id quod includit in recto. 203.61
Sacramentum non solum est præceptum, sed medium influens seipso. 225.23
Sacramentum aliquod potest ordinari ad aliquem effectum, qui absque illo potest haberi. 425.105

Sacrificium.
Sacrificium potest simul ordinari ad significandû cultum Dei & sanctificationem sacramentalem ipsius colentis Deum. 413
Sacrificium Missæ quomodo non sit Sacramentum. 5.21
Sacrificia in lege naturæ an fuerint vera Sacramenta. 56.66
Sacrificium malè definitur ab hæreticis. 520.1.
Est in genere signi sacri. 2. Significat internam hominis submissionem & Dei excellentiam. 3. In quo differat ab aliis cultibus. 521.6
In omni Sacrificio interuenit destructio aliqua. 7.
Qua auctoritate fieri possit. 522.10
Sacrificium Deo falso oblatum est verum Sacrificium. 13
Cur mors Martyrum non sit Sacrificium. 14
In quo reperitur essentia Sacrificij 226.37. Quomodo in actione consecratiua. 531.61. & 532.64
Quomodo sumptio pertinet ad essentiam Sacrificij. 533.72. In eo tres diuersæ compositiones considerantur. 534.72. In hoc Sacrificio Missæ complexus est Deus aliorum Sacrificiorum differentias. 75
Hoc Sacrificium non confert ex opere operato veram gratiam. 545.137
Sacrificium oblatum in gratiarû actione non offertur in rigore pro illo cui collatum est beneficium. 555.193. Prodest peccatoribus quoad impetratione. 556.194. Ad effectum satisfactionis requiritur status gratiæ. 195. Hic effectus nõ reuiuiscit sublato obice. 195.
Non requiritur tamen ad illum actualis deuotio. 196.
Crescit hic effectus ex meliori dispensatione. 557.200. Discrimen inter Sacrificium & satisfactionem propriam. 205. Indigentia rei in eo pro quo offertur. 558.209. Exigit applicationem ministri. 560.222.
Quid fiat de fructu non applicato. 225

Schismatici.
Schismatici plures cur inualidè cõtrahant. 146.130

Scribonius.
Scribonius sine villo fundamento inducit in scholam doctrinam ab omnibus Theologis exclusam. 133.61

Signum.
Quid requiritur ad hoc vt aliquid sit signum ad placitum. 11.50

Significatio.
Significatio duplex, formalis & fundametalis. 19.41
Significatio an sit diuisibilis, vel indiuisibilis. 20.40
An vis illa significatiua sit extrinseca, vel intrinseca. 20.44
Vis significatiua Sacramenti componitur ex ipsa entitate rerum & verborum intrinsecè, extrinsecè verò ex ipsa institutione Diuina. 21.45. Sunt aliqua signa naturalia obiectiua. 108.40
Significatio est de essentia Sacramenti, non vero effectus. 131.49

Spatium.
Spatium imaginariu est purum nihil. 276.145.
Consistit tantum in vbiquationibus possibilibus in infinitum magis, ac magis distantibus. 277.156

Species.
Species intentionales in ipsa anima recipiuntur. 111.53
Species sacramentales saltem partialiter pertinent ad hoc Sacramentum. 196.16. Tamen prout conditionatæ à verbis non possunt habere integram rationem Sacramenti. 202.55
Species singulæ in Eucharistia sunt integrum Sacramentum & alimentum, non tamen integrum conuiuium. 216.12
Quando post separationem non remanet Species panis, non remanet etiam corpus Christi. 241.67
Species Eucharistiæ habent virtutem naturalem ad effectum accidentales, non tamen ad omnes. 366.22
Sicut non negamus actiones Speciebus, sic non sunt illis negandæ passiones. 368.26
Species in consecratione se habent ex parte termini. 536.99
Speciei vtriusque consecratio an sit de essentia huius Sacrificij. 100

Stipendium.
Stipendium Sacerdos iure potest accipere. 584.1
Non datur in pretiû, sed in sustentationem. 586.13
Stipendia tria in die natalis possunt accipi. 587.18
Stipendium iustum quodnam sit. 588.23

Substantia.
Substantia separata à quantitate non se reduceret ad punctum. 279.167
Substare est exercere munus Substantiæ. 290.19
Substantiales productiones immediatè non procedunt à speciebus, sed à Deo. 367.26

Supernaturalitas.
Explicatur quid sit Supernaturalitas & quodplex. 178.158.

Sumptio.
Sumptio duplex huius Sacramenti, sacramentalis & spiritalis. 427.1
Quodnam subiectum sit capax huius sumptionis. 3

T.
Tempus.
IN Tempore aliquo determinato gratia produci- tur in Sacramentis. 21.123
Tempus quo licet celebrare, est ab aurora, ad meridiem. 570.24

Terminus.
Quid sit Terminus totalem conuersionis incipere. 323.149. Quid sit definire. 150
Non requiritur productio Termini formalis in conuersione panis. 325.159
Terminus impetrationis est diuersus à Termino satisfactionis. 545.141

Thomas.
D. Thomas videtur tantum posuisse in Sacramentis causalitatem moralem. 77.98. Vindicatur ab opinione quæ asserit Sacramentum ministrari posse sine intentione. 133.64

Translatio.
Translatio mutua corporum non est materia Sacramenti Matrimonij. 15.23

Transsubstantiatio.
Quid intelligatur nomine actionis Transsubstantiatiuæ. 200.94
Transsub

Index Rerum, & Verborum.

Transsubstantiatio est totius substantiæ conuersio.
 296.5
 Nulla natura Transsubstantiari potest in naturam
 diuinam. 330.184
Tridentinum.
 Tridentinum tantum negat vtramque speciem
 esse necessariam. 420.78

V.

Valor.

VAlor Sacrificij Missæ non est simpliciter infi-
 nitus. 564.246
 An sit ex opere operato saltem Valor impetratio-
 nis. 543.125

Vbiquatio.

Vbiquatio corporis Christi in Eucharistia est ma-
 terialis & supernaturalis. 7.29
 Vbiquationes non possunt replicari. 262.60
 Vbiquatio qua aliquid est in loco, est aliquid po-
 sitiuum modaliter saltem distinctum à loco. 267.85.
 Est forma intrinseca. 269.103
 Vbiquationis causa est grauitas, vel potentia, vel
 impulsus. 274.135
 Vbiquatio non habet respectum intrinsecum ad
 aliud corpus. 275.140. Per suam entitatem fundat
 relationem talis, vel talis distantia ab alio vbi.
 276.149.
 Vbiquatio aliqua potest fortè dari, cuius essentia
 necessariò requirit quod subiectum illius sit de fa-
 cto in aliquo alio spatio. 282.179
 Vbiquatio Christi in Eucharistia non potest per
 se ab vilo alio agente naturali produci. 288.10

Verbum.

Verba vtriusque coniugis non sunt simul mate-
 ria & forma sacramenti Matrimonij. 15.21. In Matri-
 monio æquialenter sunt res. 17.30. Habent vim
 obligationis, & sic ad formam: & traditionis, & sic
 ad materiam pertinent. 29. Æquialent traditioni
 physica. ibid.
 Verba consecrationis non sunt forma intrinseca.
 23.58
 Quid sit Verba esse consecratoria & concionato-
 ria. 26.72
 Verba non sunt humana quæ non habent modum
 significandi humanum. 141.104
 Verba consecrationis pertinet intrinsecè ad sacra-
 mentum Eucharistiæ. 201.47
 Verba consecrationis habent ex præsentem institu-
 tionem vim moralem ad producendum corpus Christi
 nisi esset productum. 321.138
 Quid sit verba dici recitatiuè, quid enunciatiuè.
 391.94

Veritas.

Veritas carnis Christi probatur ex verbis conse-
 crationis. 206.74
 Ad Veritatem verborum consecrationis requiri-
 tur tantum quòd faciant corpus Christi contineri
 sub accidentibus. 308.72.
 Ex Veritate verborum colligitur destructio panis
 ne multiplicentur miracula. 327.168

Vestes.

Quæ vestes sacræ requirantur ad Sacrificium.
 582.98. Quomodo & quando perdatur earum be-
 nedictio. 99. Quid dicendum sit de cingulo ru-
 pto.

Viaticum.

Viaticum potest iterum intra eandem ægritudi-
 nem dari, non ieiuno. 481.64

Vinum.

Quodnam Vinum sufficiat, quod non sufficiat ad
 materiam consecrationis. 231.8
 Vinum congelatum consecrari potest. 331.13
 Materia Eucharistiæ non est tantum Vinum me-
 rum, sed etiam lymphatum. 239.52
 Hoc enim dicitur Vinum. 240.63
 Hæc materia est Vinum vsuale abstrahans à me-
 ro, vel temperato. 60

Virtualiter.

Virtualiter tantum distingui satis est illa tria quæ
 ab Eugenio requiruntur in Sacramentis. 17.32

Vnio.

Vnio omnis physica supponit aliquod incomple-
 mentum physicum. 287.6
 Non potest intelligi quomodo Vniatur forma &
 non communicet vllum effectum formalem. ibid.
 Vnio vera non est inter corpus Christi & species.
 291.27
 Vnio non postulat quod in omnibus partibus
 spatij adæquati ad sit aliud extremum. 336.6
 Vnio hypostatica postulat essentialiter vniri cum
 Verbo. 337.15
 Quæ Vnio realis & vera intercedat inter Christi
 corpus & nostrum. 426.109

Vniuoca.

Ratio Sacramenti omnibus Sacramentis est Vni-
 uoca. 10.47

Voluntas.

Voluntas in causa an sufficiat ad valorem Sacra-
 menti. 140.100
 Voluntas vna quomodo sit magis absoluta quàm
 alia, quando sunt duæ contrariæ. 145.121
 In quo constat hæc maior vniuersalitas Voluntatis.
 145.123
 Quid dicendum sit si vtraque Voluntas sit æqua-
 lis. 124. Quid si vtraque esset simul. ibid.
 Voluntas coacta per metum cadentem in con-
 stantem virum, non sufficit ad valorem matrimonij.
 191.173
 Voluntas virtualis requiritur saltem in coniugi-
 bus ad contrahendum matrimonium, quia vterque
 est minister. ibid.

Vox.

Per quid Vox constituatur in ratione signi. 20.
 44
 Voces aliquæ significant formam præsentem, aliæ
 præscindunt. 356.121

Vsus.

Vsus, seu sumptio Eucharistiæ non pertinet ad
 rationem ipsius intrinsecam. 211.102
 Vsus in aliis Sacramentis est pars Sacramenti; in
 Eucharistia verò requiritur tantum vt applicatio.
 212.110
 Vsus quotidianæ communionis non expedit om-
 nibus indifferenter. 502.8